UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Bartolvs In Primam Infortiati Partem

Bartolus

Lvgdvni, 1567

Bartolvs A Saxo Ferrato in Secundam Infortiati Partem

urn:nbn:de:hbz:466:1-96147

Visual Library

BARTOLVS
A SAXO FERRATO
in Secundam Infortiati Partem,

Adnotationibus Alexandri Imolen. Barbatiæ, Pariſij, Pomatis, Io. Franc. Rouer. & aliorum illuſtratus.

RECENS

*Adnotationes Claud. à Seiſſell. & quamplurimæ præter veteres ex ipſomet Alexandro, hac * nota additæ, & hæ cum antiquis in calcem cuiuſlibet legis & §. reiectæ.*

In reliquis omnia præſtita quæ deſiderari poſſent, & fide, quàm Veneti, editione 1567. ſyncériore.

Secunda pagina primi voluminis Digeſti veteris, qualis noſtra fuerit diligentia demonſtrat.

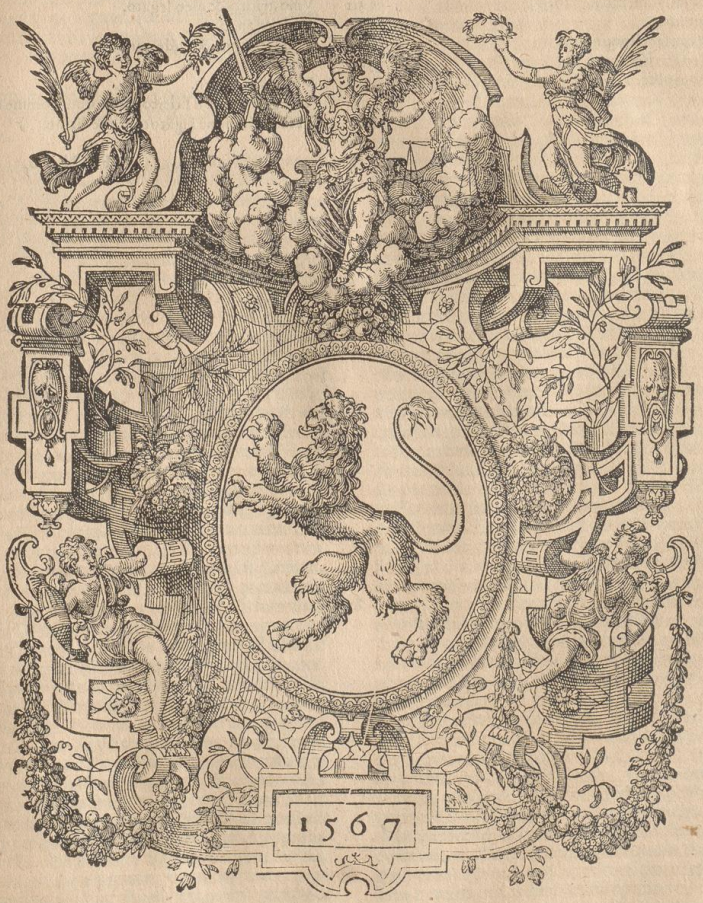

LVGDVNI.

Tituli hoc Volumine explicati.

AD legem Falcidiam. 371
Ad senatusconsultum Trebellianum. 383
Ad senatusconsultum Tertullianum. 435
Adimendis legatis. 335
Alimentis & cibarijs legatis. 319
Annuis legatis. 296
Assignandis libertis. 433
Auro & argento legato. 326
Bonis libertorum. 433
Bonorum possessionibus. 406
Bonorum possessione furioso, infanti, muto, surdo, ceco competenti. 409
Bonorum possessione contra tabulas. 410
Bonorum possessione secundum tabulas. 427
Bonorum possessione ex testamento militis. 430
Carboniano edicto. 424
Collatione bonorum. 416
Collatione dotis. 420
Conditionibus & demonstrationibus. 352
Coniungendis cum emancipato liberis. 422
Dote prælegata. 305
Fundo instructo, & instrumento legato. 311
Gradibus affinitatis. 434
His quæ pœnæ causa relinquuntur. 345
His quæ pro non scriptis habentur. 347
His quibus vt indignis, &c. 347
Iure patronatus. 430
Legatis j. 222
Legatis ij. 252
Legatis iij. 276
Legatis præstandis contra tabulas bonorum possessione petita.
Liberatione legata.
Obsequijs à libertis patrono præstandis.
Operis libertorum.
Optione legata.
Peculio legato.
Penu legata.
Quando dies legati cedat.
Rebus dubijs.
Regula Catoniana.
Seruitute legata.
Si cui plus quam per legem Falcidiam.
Si tabulæ testamenti extabunt.
Si à parente quis fuerit manumissus.
Si quid in fraudem patroni factum sit.
Si tabulæ testa. nullæ extabunt.
Successorio edicto.
Suis & legitimis hæredibus.
Supellectili legata.
Tritico, vino, & oleo legat.
Ventrę in possessionem mittendo.
Vino, tritico, & oleo legato.
Vnde cognati.
Vnde legitimi, & vnde agnati.
Vnde liberi.
Vsufructu legato.
Vt legatorum seu fideicommissorum nomine caueatur.
Vt in possessione legatorum esse liceat.

FINIS.

LIBER XXX.

TITVLVS I.

De legatis primo.

LEX I.

Exequata plura adinuicem,importãt quod illud,quod vna res habet plus altera,fit attributa alteri.

Adequate rei attribuitur,quicquid est plus iuris ad eam ad quã fit adequatio.

Statutum quod exequata fit conditio nobilium, z popularium, qualiter intelligatur.

Legare de iure antiquissimo, legata, institutiones, fideicommissa, tutelas, zomnia in testamento comprehensa complectitur.

Legata de iure antiquo proprie dicuntur que relinquũtur ab herede in testamento.

Legata fideicommissis fuerunt exequata de iure Digestorum, z de iure Codicis adequata.

5 Legata particularia sunt exequata fideicõmissis particularibus.

Fideicommissa vniuersalia legatis vniuersalibus: non vniuersalia particularibus,nume.8.

6 Testator super quibus rebus possit disponere prout vult.

7 Libertas directo seruo alieno non datur.

8 Fideicommissa vniuersalia, z legata particularia quid differant.

9 Fideicommissum vniuersale relictum Fratribus Minoribus,nõ valet,particulare relictum sic.

10 Legata particularia,in quibus sunt exequata fideicommissis particularibus.

11 Actio personalis in testamento pro quibus legatis competat.

Officium iudicis competit pro legatis,que alterius vtilitatẽ non continent:sed solum pertinent ad seruandum honorẽ testatoris.

12 Actio in rem, quando, z quibus casibus competat pro legatis, vel fideicommissis.

13 Actio hypothecaria pro legatis,qualiter,z quando competat.

14 Actio personalis seu hypothecaria, z in rem, quomodo possunt pro legato concurrere.

a **Per omnia** Exequata.[a] Dicit ter. fideicommissis, s.singularibus, z pecuniarijs, seu particularibus. Dy. vel dic fideicõmissis, in quibus circuitus erat inutilis,secundum Pe. Tu dic, qõ legata singularia sunt exequata fideicõmissis singularib[b], z vniuersalia vniuersalib[b] per omnia,nõ aũt particularia vniuersalib[b]. ¶Op. q nõ per omnia sunt exequata,imo differũt in quatuor. Solue,z vide gl.¶Preterea si hec le.esset vera,Justinia.seruiisset nobis de vẽto,in l.ij.C.commu.de le. vbi exequat legata, z fideicommissa,propter que dicit Jac.de Are.q per hanc legẽ vires legatorum sunt attribute fideicommissis,nõ ecõtra,nisi hodie per Justinianum in d.l.ij.C.cõia de le.z Justi.eo. §.nostra autem.Hec non placet qz cõtra hunc ter.magis enim so
1 nat q vires fideicõmissorum sunt attribute legatis. ¶Pro cu
b ius declaratione[b] sciendũ est,q quandoqz plura adequantur, seu exequantur adinuicẽ, z tũc hoc importat, qõ illud quod vna res habet plus quã altera,attribuatur alteri,z ecõuerso.l.ij.C.cõmu. de leg.z d.§.nostra autẽ.z ẽ.si quis omissa cau.testa.l. qz autem in fi.prin.ver.si vero non incidit.z C.de suis z legi.auth. in successione.z quod ibi no.in gloss.z in auth.de he.ab intest. §.si vero neque
2 fratres.z quod ibi no.Quandoqz vna res adequatur ad aliam,z tũc illi rei,ad quam fit adequatio nihil adijcitur:sed rei adequate attribuit quicquid est plus iuris in ea,ad quã fit adequatio. Exẽ plũ,¶Princeps adequat sibi Augustã,hoc est, priuilegia sua dat Auguste,l.princeps,ẽ.de legi.Item conditio mulierum equiparatur masculis,l.maximum.C.de lib.preter.hoc est,iura masculorum habent locũ in femineis.¶Nunc ad propositum,cum hic legata adequãtur fideicommissis,non potest intelligiq iura legatorum fideicõmissis denẽ:sed magis ecõtra sonat: vnde hec expositio nõ est
3 bona.¶Et faciunt predicta ad questionem.In ciuitate quadam fuit factum statutũ, q exequata fit conditio nobilium,z popularium,quid importent ista verba? Certe inspicienda sunt verba, Aut adequãtur adinuicem,aut adequatur vnus alteri,vt ex predictis patet.Unde ego dico q est intelligendum,q quicquid plus commodi habent nobiles, trahitur ad populares,z ecõtra. Et hoc dicit ter.l.ij.C.communia de lega. z §.sed non vsqz.Justit.eo. ti.z in d.auth.in successione.C.de suis z legi.z in auth.de her.ab in testa.§.si vero neque.z in quolibet eorum no.z hoc,si statutum pariter disponit super vtroqz,vt posui in quest.Si vero non disponeret pariter,sed diceret volumus q nobiles equiparentur popularibus,tunc ex persona nobilium nihil haberent populares, sed nobiles tantum ex persona popularium.arg.l.princeps.ẽ.de legi. z C.de lib.pret.l.maximum.¶Hunc reintro gl.que soluit sic,quia circa hoc considerande sunt tria iura. Jus antiquum, secundum quod erant dicte differentie. Media iuris prudentia, de qua loquitur hic que est hodie approbata per Justin. d. l. ij.C.cõmunia de leg.z d.§.nostra autem.Hec solu.sapit veritatem:tu tamen cla-
4 rius dicas,q quatuor sunt iura.¶Primum†est ius antiquissimum secundum quod illud verbum legare, est generalissimum, z comprehẽdebat legata,institutiones,z fideicõmissa,tutele dationes, z omnia relicta,l.verbis legis.ff.de ver.sig.Secundum fuit ius antiquum,secundum qõ significatio huius verbi est coarctata,z restricta,d.l.verbis legis in fi.z proprie legata intelliguntur que relinquũtur ab herede in testamento.z secundum illud ius, sunt ille
c quatuor differentie,que ponuntur in gl.Tertium[c] ius fuit Digestorum,secũdum quod exequata sunt legata fideicõmissis, vt hic.
d Item[d] fideicõmissa legatis,hoc autem non habemus bene expressum per regulam:sed ex multis legibus Digestorũ colligitur,maxime,ff.de le.ij.l.si res mihi,vbi pro fideicommisso datur actio, sicut pro legato.Est quartũ ius,vbi hoc est expressum,z declaratũ, scilicet,q fuerũt adequata fideicommissa legatis,z legata fideicõmissis per Justin.d.l.ij.C.commu.de lega.z Justit.de legi.§.nostra autem. Alie due sol.ponuntur in gl.que nihil sunt,ideo non recito eas.Oppo.q adhuc hodie sit differentia inter legata,z fideicommissa vt patet in libertate directa,z fideicommissaria,z in hereditate.Et similiter so.gl.quod illa differentia est hodie quo ad nomẽ, non quo ad effectum,vide gl.Istam sol.tenet gl.Justi.eo.§.sed nõ vsqz.z C.communia de leg.l.ij.in gl.super verbo.actiones. dum dicit,q est correcta l.generaliter.de fideic.liber.§.fi.z l. cum vero.§. apparet.eo.ti.Istud reprehendunt omnes,Dy,Jaco.de Aret. z Ultram.z Cy.refert in d.l.ij.¶Nam etiam secundum tempora Justiniani est differentia in effectu iuris,inter libertatem directam, z fideicommissariam,l.fi.C.de manumiss.testa.z l. pen.C.de fideic. libert.z l.fi.vbi nota.C.qui ma.non pos.Item inter fideicommissariam hereditatem,z legata,hodie est differentia,l.fin.C.ad Treb. Istud vltimum videtur tenere gl.hic,z j.dicam. ideo doc.moderni, vt cesset hoc,addiderunt ad istam legem quod diri legendo literam,scilicet exequata sunt legata fideicommissis scilicet singularibus,z pecuniarijs,secundum Dyn.Ideo dicit singularibus vt tollat contrarium de fideicommisso vniuersali.Ideo autem dicit pecuniarijs, vt tollat contrarium de fideicommissaria libertate, hoc non placet,vt j.dicam.¶Et.vero hic dirit,fideicommissis,scilicet in quibus circuitus erat inutilis,vt tollat contrarium de fideicommissaria hereditate,in qua circuitus est vtilis propter ius patronatus:z de fideicommissaria hereditate,in qua circuitus est vtilis propter retentionem quarte.¶Hoc non placet,quia si legatarius de manu heredis capere deberet,posset esse vtilitas heredis propter multa.¶Primo,propter retentionem seruitutis, vel alterius iuris,l.¶Papinianus.de seruitu.z l.si seruus Titij.§.eo.Item
5 quia forte posset soluere alteri ad euadendam penam ad quã forte tenebatur.l.Imperator.§.§.§.ti.§. ¶Unde ergo indistincte dico tria, scilicet q legata particularia sunt exequata fideicommissis particularibus,z econtra per omnia. Secundo, q fideicommissa vniuersalia,z legata vniuersalia sunt exequata in omnibus, z per omnia.Tertio,q fideicommissa vniuersalia nõ sunt exequata legatis singularibus,z econuerso. ¶Prima regula probatur hic,z in d.l.ij.z in d.§.nostra autem.¶Non obstat quod dicitur de fideicommissaria libertate,quia pro huius declaratione debemus
6 scire q nos habemus tria iura.Quedam†vere,z realiter,vt dominium rerũ nostrarũ,z in istis potest testator disponere quod vult, siue per legata,siue per fideicommissa,z trãfit recta via,z actiões sunt eedez,z similia.Quedam nõ habemus vere,sed causatiue,qz immediate a nobis possumus producere,vt dominus,licet nõ habeat vsumfructũ,vel seruitutẽ in fundo suo, tamen potest ea iura immediate constituere cui vult.Et in istis idem,quia potest testator transferre in aliũ,z transferre immediate,siue per legatum,siue per fideicommissum,l.si partem.§.j.quemadmo.serui.amit.z no.in l.corruptionem.C.de vsu.z habit. Quedã sunt que non habemus vere nec causatiue,ita q immediate nõ possumus producere, nisi per media.vt si vellem tibi dare rem alienam,non possum,nisi redimam ab illo,vel ille consentiat,z in istis,siue directo,siue per fideicommissum testatoris relinquat,nunquam transfertur directo, sed per manus heredis,vt si legaret vel per fideicõmissus relinqueret rem heredis, secundum veram opinio.vel rem alterius redimendam,l.si heredis seruus.z l.si quis inquilinos,§.j.j.eo.z l.non du-

7 bium.ſ.de le.iij. Et ideo dicit ler, q̃ ſeruo alieno non poteſt dari li
bertas directo.l.ſeruo.C.de teſta.manumiſ.z l.ij.ſ.ſ.ſ.tit.ſ. Ratio,
quia non erat apud teſtatorem illa facultas dandi libertatẽ, nec
vere,nec cauſatiue,de cauſa immediata loquor. Nunc ad propoſi
tum,quando teſtator relinquit fideicommiſſariam libertatẽ, pro
uidet duobus,ſcilicet,ſeruo,cui relinquit libertatem: item manu
mittenti,cui relinquit iuſpatronatus.l.plane ij.ſ.ſ.z l.ſeruo.ſ.fin.ſ.
eo. Sed iſtud iuſpatronatus non erat apud teſtatorem vere, nec
cauſatiue,cauſa immediata,vt probabo:ergo merito per manum
heredis debebit capi illa libertas,ſicut in qualibet re alia relicta,
que non eſſet apud teſtatorem,vt dictum eſt. Declaro,Nam licet
teſtator poſſet manumittere ſeruum,z habere ius patronatus,ta
men illud ius non eſt tranſmiſſibile ad alios extraneos heredes,
vt no.in l.ſi nõ fortẽ.ſ.libertus.de cond.indebi.z ideo illud ius q̃
voluit habere eum qui rogatus eſt manumittere, nullo modo e
rat apud teſtatorem. Idem dico in filio,ſi rogatus eſſet manumit
tere. Aliud enim eſt iuſpatronatus, quod quis habet ex ſe, aliud
* quod quis habet a patre,l.ſi filius.ſ.erit.*de fideic.lib. ¶ Secun
da regula eſt, quod equiparantur vniuerſalia vniuerſalibus, quã
8 examinabo.ſ.pr.tit.in l.ſi qs ſeruũ.ſ.ſi.cũ l.ſeq. ¶ Tertia † regula
eſt,quod vniuerſalia non equiparantur particularibus, z ecõtra.
Iſtud probatur hic per glan ti.que ponit vnam differentiam. Nã
ob vniuerſali fideicommiſſario cogitur heres adire,non a particu
lari,l.ſi quis omiſſa.ſ.fin.ſ.ſi quis omiſ.cauſ.teſta. cum ſimilib. vt
e hic in gl. Vera differentie ratio eſt, quia fideicommiſſarius vniuer
ſalis ideo cogit, quia ſibi vniuerſaliter reſtituitur: particularis
non cogit,quia ſibi non debet vniuerſaliter reſtitui, z eſſet iniquũ
q̃ heres propter eum eſſet obligatus hereditati,qs lex non vult,
l.apud Julianum.ſ.Antiſtia.z l.nam quod.ſ.fi.ſ.ad Trebe.addit
f Dy.aliam differentiam,[c] quia ſingulare tranſit recta via in legata
rium,l.a Titio.de furt.vniuerſale non,niſi facta reſtitutione,l.reſti
tuta.ſ.ad Treb.forte in hoc non eſt differentia,nam in vniuerſali
non tranſit dominium rerum:quia res non ſunt relicte principali
ter,ſed per conſequentiam. Idem in particulari,quia in rebus reli
ctis per conſequentiam,non tranſit dominium, vt colligitur in l.
ſeruum filij,in fi.ſ.eo.z ibi dicam. Item actiones non tranſeunt q̃
competunt ipſi heredi. Idem in fideicommiſſo ſingulari. Non enĩ
tranſit actio primi legatarij ad ſecundum,niſi cedatur,l.Impera
tor.in prin.ſ.ti.ſ. Item addit Dy.quod licet non valeat ſingulare,
cum hereditas non eſt ſoluendo:vniuerſale tamen valet.ſicut inſti
tutio heredis,l.ſi heres ab eo.ſ.ad Treb.z illud eſt verum. Ratio,
quia per illud non fit deterior conditio creditorum. Et eodem mo
6 do[g] puto,quod ſi eſſet poſſibile fieri aliquod legatum particulare
per quod conditio creditorum non fieret deterior,q̃ valeret,etiaz
hereditate exiſtente non ſoluendo,quod apparet maxime hodie,
ſi heres non facit inuentarium. Nam tunc tenetur ad integra de
bita z legata. Item dicit Dynus differre in alio ſecundum quoſ
dam,vt no.glo.ſ.eo.l.cum filio.ſed aliter ibi dices. Iſta ſunt verba
Dy.z ibi dicemus. ¶ Alia glo.ponit aliam differentiam, quia fi
deicommiſſum vniuerſale non trãſmittitur ad ſuos,fideicommiſſa
rio decedente pendente conditione,l.ſi.de his qui ante apert.tab.
in gl.ſecus in ſingulari relicto vt no.in l.is cui de actio.z oblig.ſed
illa gl.eſt falſa.l.ſ.ſinautem aliquid C.de cad.tol.z Ly.eam repro
bat in l.ſ.C.communia de leg. Addo aliam differentiam,nam ſecũ
dum gl.ſingulare cedit a tempore mortis:vniuerſale ab adita he
reditate,l.quidam ita.in prin.ad Tre.qs dic vt ibi,z in l.cum filio.
h ſ.eo. Item particulare poteſt reſtitui[h] procuratori in rem ſuam.ſe
i cus in vniuerſali,l.ſi mulier.la ij.ſ.ex aſſe.ã.de iure dot. Item ſi fra
9 tribus minoribus [i] relinquatur fideicommiſſum[†] vniuerſale,non
valet,quia non ſunt capaces hereditatum,vt in c.cxiui de Para
diſo.de verbo.ſignific.ſ.cupientes.in cle.ſecus ſi relinquatur par
ticulare fideicommiſſum, vt plene dixi in libro Minoricarum.
10 ¶ Quero,[j] video qs particularia particularib[a] ſunt exequata,[k]
quero in quibus? Reſpõ.in perſonis relinquentium, quia qui po
teſt relinquere legatum z fideicommiſſum. Item in perſonis,eo
rum quibus relinquitur, quia cui poteſt relinqui vnum,z aliud.
Item in rebus,quia cui poſſunt relinqui vno modo,z alio. Item
in modo relinquẽdi,quia per verba relinquũtur legata,z fideicõ
miſſa,vt l.j.z l.ij.C.commu. de lega. Bene ergo dicit glo. fraterni
zant hodie legata z fideicommiſſa. ¶ Circa iſtud vltimum quedã
examinemus. Conſtat quod pro legatis,z fideicõmiſſis competũ
tres actiones, ſcilicet, perſonales ex teſtamento,in rem, z hypo
11 thecaria,vt C.communia de lega.l.j. ¶ Quero pro[l] quibus lega
tis competat actio perſonalis? Reſpon. quedam ſunt legata, z
fideicommiſſa, que alterius vtilitatem continent, z de iure com
muni valent, z pro iſtis competit actio ex teſtamento, ſiue in te
ſtamento, ſiue in codicillis relinquatur, vt C. communia de le
gat. l. prima.z eodem titul. l.ij. z ibi not. z l. fina. in verbo agna
tionis. C. de codicil. Quedam ſunt legata que alterius vtilita
tem non continent,ſed ſolum ad conſernandum honorem z autho
ritatem teſtatoris pertinent, z ad iſta nulla actio competit fed
k ficium iudicis,l.Quintus.de annu.leg. Quedam ſunt legata
alt erius vtilitatem continent, tamen non valerent de iure ci
vt quando conditio, que nõ eſt impleta, habet pro impleta
vt dicam ſ.de cond.z dem.l.in teſtamento ita erat ſcriptum
12 queſtio. ¶ Secundo diri,[†] q̃ competit actio in rem? Circa
l dic,aut eſt legatum vniuerſale,aut ſingulare, aut generale.
uerſale,aut eſt vniuerſale ideo,q: legatur pars hereditatis
cti,z tunc equiparatur fideicommiſſo vniuerſali,z ideo non
tit vẽdicatio,niſi facta reſtitutione,vt dictum eſt. Probatur
ſ.l.ſi quis ſeruum.ſ.fi.z no.ſ.ad Treb.l.mulier.ſ.fin. Aut eſt
vniuerſale,vt q: legatur peculium,grex,z ſimilia.z cõpetit
catio.l.peculiũ.in prin.de pecul.lega. Secundo caſu.ſi eſt
rale,aut eſt legatum omnium bonorum,z habet vim fideic
vniuerſalis.l.quoties.ſ.fi.de vſufruc.conuuncta l.cogi.in prin
Treb.z dicam ſ.ti.ſ.l.ſi quis ſeruũ.ſ.fi.cum l.ſeq.z ideo non
petit vẽdicatio,niſi facta reſtitutione. Aut eſt generale par
norum,z dic,vt l.non amplius.ſ.fi.ſ.eo. Tertio caſu.quãdo
gatum ſingulare,aut cõſiſtit in quãtitate,aut in genere.aut
cie certa. Primo caſu,conſtat q̃ non cõpetit vendicatio. Se
caſu,idem,q̃ nõ cõpetit vendicatio niſi facta electõe.Lapi
ſidium.de opti.lega.l.iij.ſ.ſciendum.ſ.ad exhibendũ. Terti
aut eſt legatum alternatiue,aut ſimpliciter. ¶ Primo caſu
petit vendicatio,niſi electione facta.d.l.apud Auſidium.ſ.
iuſmodi.ſ.Stichũ.z ſ.ti.ſ.l.ſtatuliberum.ſ.Stichum. ¶ Se
caſu,quando legatur ſimpliciter,aut legatur expreſſe,z con
* vendicatio.l.ſ.C.communia de leg.z l.ſi tibi homo.ſ.cuſ
m ſ.eodem.quod eſt verum,ſi legatur res teſtatoris: [m] aut
aliena,z non competit.l.cum rem alienam.C.eodem.l.
bium.ſ.titu.ij. Aut legatur res heredis,z dic vt habetur in
redis ſeruus.ſ.eod. Quandoque legatur res vt vendatur
l.vxorem.ſ.agri plagam.ſ.titu.ij. Si vero legatur res tanꝛ
non tranſit dominium,z ſic non competeret vendicatio.l.
n filij.[n] ſ.fin.ſ.eod.quod dic vt ibi. Sed quid ſi legatur
pro qua teſtator habet publicianam:dic vt l.cum
13 de publicia.z ibi no. ¶ Tertio diri,[†] quod pro
o actio hypothecaria. Circa quod dic,aut eſt tale
p non competit rei vendicatio,[p] ſed actio perſonalis
dubium q̃ competit hypothecaria,l.j.in fine.C. communia
etiam de iure antiquo.l.creditoribus.de ſepar.licet
gl.in l.is cui.ſ.poſtquam,vt in poſ.leg.z ibi dicam. Si vero
* tit actio in rẽ,tũc contra alias res defuncti *cõpetit hypothe
ria,illa vero re legata,nom:q: res ſua non poteſt eſſe
l.neq; pignus.ſ.de reg.iur. Et ita intelligit glo. Inſti.
autem.vel poſſumus dicere quod competit hypothecaria,
legatarius domin[o] de iure ſpeciali,ergo,zc.l.in bello.ſ.
uum.de capt. Si vero non competit actio perſonalis,
q ſed ſolum officium iudicis[q], tunc puto quod eadẽ
heres compellitur,eadem poſſint compelli res,l.
* mo.ã.de pe. hered.z facit optime text.*ſ.de polli.l.
tationibus.in fine.z ſic habet ſaltem locum vtilis hypothe
14 † Quero, quomodo poteſt concurrere actio perſonalis
r pothecaria, z in rem? Dic vt not. in ſ. noſtra autem.
C. communia de legat. l.ſ.

ADDITIONES.

a BER. LANDRIA. ¶ Per omnia exequata. Adde
Alex.in euidentiali primo videtur reſidere quod verbum
aptum comprehendere inſtitutionem heredis,allegando
conſi.cxiij.incipit in Dei nomine,dictus libellus,alias incipit
chus Vitalis de Spoleto. nec de verbo lego,ſit mentio,
ſi.clxviij.incipit teſtator in vltimis verbis, dicit quod verbum
di poteſt inſtitutionem importare.d.l.verbis.nec plus
vero clxix.incipit.do. Quiricus.altius exoriditur,z refert op.
montanorum. tamen dicit,que opin.ſit verior,non decido
vide pulchre Bal.conſi.x.incipit.in Chriſti nomine,ſuper
cto.iij.libr.z Roma.conſi.clxxix.z inquantum etiam
ctis verbis in omnibus, z per omnia alle. Ang.conſi.
dem Ange.conſi.lxj.in ſi.vbi ponit de quodam ſtatuto
diſponente quod quilibet iuder quo ad executionem
rum conſulum habeat in omnibus z per omnia eand
tem, quam habet poteſtas Florentie,z vide etiam per
ſi.cxiij.z per Bal.conſi.cxiij.v.li.vbi an ſtante vno
poſſeſſio defuncti, träſeat in heredem,z alio.quod
beatur in omnibus, z per omnia loco cedentis,ſi ceſſionar
habebat cauſam ab herede creditoris habentis bona
obligata, z alienata per debitorem, propria authoritate
ſus fuerit,an penam mereatur:vide etiam Romanum
vbi dicit de his verbis,in omnibus,z per omnia eſſe
qui ſit in iure.l.ij.ſ.furioſus.ff.de iure codicillorum.
Oldr.conſil.ccc.incipi.Factum tale eſt. in quantum

Alex. an castrum vnitum ciuitati debeat regi statutis ciuitatis, vide pulchre quod consuluit Ro. in ciuitate Pisarum vnita Florentie.consi.ccxviij.inquantum etiam tangit an ciuis vigore statuti sit vere ciuis.vide Bartolum consi.xxij.

P.PAV.P. ¶ Vide Com.cõs. dlxxxiij.& de istis verbis in omnib9,& per omnia vide tex.& ibi Alex. i apostilla,& que ibi addidi in l.ij.§.furiosus.ff.de iure codicillo.& Com.cons.cviij. in scdo dubio.& qñ vnũ adequatur alteri in omnibus,& per omnia vide Ant.cons.xix. Itẽ adde ea q̃ scripsi ad Bar.in l.si is qui pro emptore.ff. de vsuc.

¶ Pro cuius declaratione.Et vide Bart.in l.j.§.si coheredem.ĩ. ad leg.falc.l.j.C.de metropol.li.xj.Canoni.in c.j.ne sede vacan. An autem que sunt idem,dicantur exequari,an vero diuersa.Pe. dicit ꝙ sunt diuersa,pro quo facit gl.in l.quod Nerua. ẽ.deposi.aliĳ cõtra.Potest dici,ante exequationem sunt diuersa,post sunt idem quo ad essentiam, non quo ad nomen.Dyn.quem sequitur Bal. qui dicit,quod officio iudicis.l.pecunie,§.j.de ver.obl.

¶ Tertium.Adde secundum Alex.quod communiter doc.sequũtur in hoc Bar.excep.Ful.

Item.Pro concordia aduerte,ꝙ rei vendicatio,& etiam hypothecaria pro re testatoris mihi obligata,pro illa eadẽ re nõ mihi competit.Ita Bar.in l.i.C.cõmuni.de le.Cõtrarius alle.in hac l.j.& in l.fi.C.de sa.san.ecc.Tu dic salua pace hoc dicẽtiũ, Bar. non simpliciter dicit,ꝙ cõpetat regulariter,prout est eius natura,sed dicit quod competit dñiũ de iure speciali,& sic competit de iure speciali saltẽ vtilis hypothecaria,non directa,& ita loquitur in d. l.j. C.com.de le.& cum hac sol. vltra dic.Christ.de Nicellis transeunt ceteri nouissimi in hac l.j.& ita etiam Bar.videtur sentire in d.l.fi. qui nõ firmat pedẽ,sed solum allegat opi. Albe. & licet cum ea videatur transire,tamen debet intelligi vt ipse declarat in hac l.j.

* CLA. DE SEISS. ¶ §.erit.Adde tex.in l.rogo.in prin.ĩ.de fideic.libertat.vbi si testator dixit,rogo vt Titius seruus meus alteri non seruiat,intelligitur relicta fideicommissaria libertas, que statim competit,cum eum heres alienauerit,magis constat quod habetur in l.j.§.j.C.de vsur.& fructib.leg.& in l. si tibi homo.§.cum seruus.ĩ.eo.vbi apparet ꝙ quantum ad fructus est differentia an directo,an per fideicommissum:& non potest dici ꝙ illud sit preter voluntatem testatoris,prout dicitur per moder.sustinendo Pet. quia imo fructus isti dicũtur percipi iudicio testatoris,per ea que habentur in l.in fideicommissariam.ĩ.ad trebel.tamen si bene aduertatur,potius probatur ibi contrarium.

POMA. ¶ Ratio.Et hic resultat q̃dam vtilitas, de qua probatur in l.ita tamen.§.si pater.ff.ad Treb.ex hoc infertur etiam aliud ꝙ vult Alex.in l.nemo potest.ĩ.eo.dum alle.§.si vero expressum.

P.PAV.P. ¶ Addit Dy.aliam differentiam.Que sit ratio diuersitatis,vltra ea que dicuntur hic,vide Are.in l.non amplius. §.fi.co.j.ĩ.eo.& paulo post in verbo idem in fideicommisso.vide Bart, in l.si quis seruum.§.certam.in fi.ti.j.& in verbo,Item addit Dyn, vide omnino Bar.in l.imperator.§.cum quidam.ĩ.ti.j.

POMA. ¶ Et eo mõ puto.Vide Cre.i l.seruũ.§.si idẽ seruus,ĩ.eo.

POMA. ¶ Potest restitui.Vide quod scripsi ad Bart.in d.§.ex asse.& ad Bar.in d.l.quidam ita.§.fi.ff.ad Trebel.Bal.in l.ij.C.de pac.& in l.pe.in prin.C.ad Treb.

l ¶ fratrib9 minorib9.Adde an possit legari fratrib9 minoribus vltra Alex.Fed.cõsi.xij.Bal.cõsi.lxxx.j.li.& ibi qd de pdicatorib9 & mẽdicãtib9.& Pe.de anc.cõsi.ccclxxx. plenissime p Ab.cõs.xliiij. inc.q̃dã dña.ij.li.vbi cõsuluit ꝙ valuit donatio facta p illã dñaʒ de xvj.florẽis annuis fri minori p emẽdis libris,& aliĳs necessariĳs studĳ.An aũt heres legatũ factũ fratribus minoribus,possit cũ bona cõscientia retinere,vide Pe.de anc.consi.cc.& Ang.cõsi.clxxxj.

k AND.BAR. ¶ Quedã sunt legata.Vt in l.si cui.ĩ.de cõd. & dem.& adde ꝙ dominiũ rei legate a testatore in diẽ,nõ trãsit,tex. est sing. in l.Sẽpronius attalus,ĩ.de vsuf.leg.gl.in l.si ita scriptũ. §.j.ĩ.ti.j. adde ꝙ etiã p officio iudicis competit hypothecaria. de quo hic bar.dubitat qs põt accedere fideiussor.l.cũ qs.§.si qs p reo.ĩ.d so.

P.PAV.P. ¶ In rem.Istud tenuit Bar.in ru.ff.so.ma.ad fi.Cõ. cons.clxxxij.inci.filius a patre.circa med.vide etiam que scripsi in l.ex facto.la grande,in prin.ff.de her.insti.

* CLAVD.DE SEISS. ¶ §.Cum seruus.Fallit in casu l.si pluribus.ĩ.eo.& ibi declarat Bart.

m ¶ Res testõris.Adde dum Alex. dicit quod fallit in legato vsusfructus rerum, que vsu consumuntur,in quibus,non transit dominium recta via allegando Petr.de Anc.consi.cccli.inci.principale dubium.& quod in istis terminis ab alio scriptum non inuenit,quod Fe.de Sen.& quidam aliĳ doc.consueuerunt eius consil. xlvj.tu vero quere Pe.de Anch. loco allegato,quia ante nec post per multa consilia ego non inueni.

n ¶ Seruum filĳ.Adde secundum Alex.quod hic impugnat Im. vt hic per eum.

o P.PAV.P. ¶ Pro legatis.An legatario in diẽ statim nata sit hypothecaria,vide Are.in l.ita stipulatus.la grande.ff.de verb.obli

p ¶ Rei vẽdicatio.Adde fm Alex.Cy.in l.j.in iiij.op.C.cõia de leg.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Contra alias res defuncti.Ista est contra tex.in l.j.§.& hec disponimus.C.commu.de le.ibi, in rebus quas a testatore,&c.& hoc sentit Bar.licet hũc tex.nõ alleget ĩ hac lege,dum allegat l.in bello.§.si quis seruum.ĩ.de captiuis.ideo nõ non meretur reprehendi.

q ¶ Officium Iu.Adde vt hic per Alexan.an in casu quo testator mandat legata deberi hereditate non adita, vel statutum ita disponit,pro legato competat hypothecaria cui in quantum tangit an legata ad pias causas debeantur hereditate non adita, adde Ro.consi.ccccxxviij.in prin.Pet.de Anch.consi.xliiij. Bal.consi. xxx.in fi.& consi.lv.& clxxxv.iiij.lib.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Facit optime tex.Sed si aduertatur non est aliquis casus in iure in quo pro legatis tantum competat officiũ iudicis in quo possit cõcurrere hypothecaria.Nam in l.hereditas,non est persona cui bona sint obligata. in l. seruis ad custodiam.ĩ.de aliment.legat.est etiam incapacitas.in l.filiusfamil.§. secundum vulgarem.ĩ.eo. non est prestandum ab herede nec potest ibi concurrere hypothecaria vnde non videtur hoc dictum posse procedere.

r ¶ Actio personalis.Adde inquantum Alex.in fi.dicit,quod concurrit rei vendicatio,& actio personalis,cum donatarius non prestat alimenta donatori iuxta conuenta,Ro.consi.cccccx. & Bald. lxxviij.j.lib.

LEX II.

1 ☞ Donatio causa mortis est vltima voluntas,& sapit naturaʒ contractuum inter viuos.
Filiusfamilias donat causa mortis cum voluntate patris.
Filiusfamilias etiam hodie non codicillatur.
2 Codicilli facilius confirmantur,quam testamentum.
3 Monacha licet non possit testari,tamen codicilari sic.
4 Minor xxv.an.qui ex forma statuti non potest testari, non poterit codicillari.
5 Codicilli non possunt fieri coram tribus testibus,si statutum disponit ꝙ testamentum fiat coram quinque.

a SCiendum. [a]Dixi ẽ.quod legata & fideicommissa equiparantur in personis relinquentium,quod per hanc legem probatur.No. quod dicit,ius habet,vt sic se referat ad ius,nõ ad potestatem facti,l.conficiuntur.§.j.ẽ.ti.proxi.& qui sunt isti,dic vt in glo.Opp.j.de dona.cau.mor.l.tam is.§.j. Resp.glo.aliud in donatione causa mortis,
1 que non est legatum, nec fideicommissum. Dic,† donatio causa
b mortis est vltima voluntas,[b]l.fi.C.de dona.causa mort.& l.fi.C.de codi.tamen sapit etiã naturã contractuũ inter viuos:ꝙ apparet, quia fit a presente presenti,l.inter mortis.in prin.ĩ.de dona. causa mort.& no.in l.ij .in prin.ĩ.de dot.prelega.& ideo potest fieri a filio volente patre,quia non est actus, qui in pura volũtate consistat. Facit quod dixi in l.qui in aliena.in prin.ẽ.de acq.he.Verũtamen Iaco.de Ra.dixit,quod hodie filiusfa.potest codicillari quod reprobant docto.in l.Seium.C.qui testa.fa.pos.& dixi in d. l. tam is.
c Opp.[c]de l.j.§.j.ĩ.ti.ij.Sol.Fateor,†quod quandoque codicilli fa-
2 cilius confirmantur,sicut in eis facilior solennitas requiritur:tamen semper requiritur quod habeant ius testandi tempore mortis,& vide circa hoc quod no.Dy.in c.non firmatur.de re.iu. li.vj.
3 Op.†extra gl.de auth.si qua mulier.C.de sa. sanc.ecc.vbi Monacha non habet ius testandi.tamen codicillatur.Solu. secundum diuersas.opi.ibi positas,quidam dicunt quod ista diuisio est testamentum,& sic non obstat.Vel dic quod ibi est casus specialis.Itẽ op.de l.si arrogator.ẽ.de adop.Sol.hec regula habet locum,vt ille qui potest testari sibi.potest fideicommissum relinquere ab herede suo:sed non habet locum,vt ille qui potest testari aliĳ, vt ab alio fideicommissuʒ relinquat,sed ab heredibus illius quandoque,
4 sic.l.si Titio.§.fi.cum l.seq.ĩ.eod. ¶ Quero,†statutum prohibet [d]
d minorem [e]xxv.annis testari,vtruʒ poterit codicillari: Dico ꝙ nõ,
e licet enim statutum non debeat extendi, tamen lex antiqua se extendit ad statutum.Ista enim lex dicit quod qui non habet ius testandi, non habet ius codicillandi,sed per nouum statutum non habet ius testãdi,ergo,&c.Pro hoc l.j.§. ij.ad l.Fal.& §.j.& de mu. & honoribus. & quod per gloss. in l. quod vero. supra.de legibus.
f †quid si statutum diceret, quod in testamento sufficiant quinque testes, vel dicit quod in testamẽto rustici sufficiant quinqꝫ testes, vtrũ & p cõsequens in codicillis sufficerent tres? credo q̃d non, qr per nullam legem reperimus hanc regulam quod semper in codicillis sufficiant duo testes pauciores quam in testamento.Ad q̃d facit l.illud.cum ibi no.C.de sac.sanc.eccle.& l.in contractibus.circa princ,C.de non numerata pecu,& d.l.tam is.§.j.de dona.causa mortis.per glossam.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶ Sciendum.Pro limitatione regule que vult quod qui non potest testari,non possit donare causa mortis. vide Bal.

consi.clxvj.ver.quomodo respondebitis.vol.j.vide etiam Bal. in repe.l.j.C.de sac.sanc.eccle.

b ¶Ultima voluntas. Adde an donatio causa mortis magis assimiletur contractui, quam vltime voluntati. Bal.cõsi.clxij.& clxv.j.lib.& ibi hab es decisionem eius quod hic tangit Aler. an vsurarius possit causa mortis donare & inquantum Aler.alleg. Pet.de Anch.consil.cccl.xvj.ad decisionem quest. an statutum prohibens mulierem contrahere absque certa solennitate, videatur etiã pro hibere donare causa mortis. tu vide consi.cccl.xxvj.& in quantum vltimo ipse Aler.tangit, quid in dona.causa mortis, facta a minore adulto. tu vide pulchre Roma.consi.cxcix.

c P.PAV.P. ¶Op. Ho. quod quando dona.causa mor. sustinetur per vim fideicommissi iurta l.miles so.iozem.j.ti.j. tunc requiratur aditio hereditatis ad confirmationem, ita Bal. singulariter in l.j. C.de dona.cau.mor.l.sed & si mortis in prin.& ibi Bart.ff.de lega. prestan. generaliter tamen donatio causa mor. requirit actionem vide Barto.& Alexã. in apost. in l.mortis.ff.de dona.causa mort. & quod contractus causa mortis equiparetur contractui, & vbi cõtrarium reperitur quod sit speciale vide Com.consi.vltimo inci. filius. per totum. & Jas. in l.cum antiquitas. in prin.C.de testa.

d ¶Statutũ phibet. Adde qd si statutũ prohibet minorẽ contrahere iter vivos, & cã mortis donare sine cõsensu curatoris, vt est Papie. & an minor poterit testari, vt codicillari. vide Bal.cõ.c.j.li.

e POMA. ¶Prohibet minorem. vide Pau.consi.iiij. in ij. volumi. Jmo.consi.clv.

LEX III.

1 ☞ Dictio si. ponitur pro quia, quãdo per eam additur aliquid quod de necessitate requiritur.

2 Clausula codicillaris operatur, quod verba, quisquis mihi heres erit apposita in testamento, faciunt legatum conditionale.

3 Expressio eorum que tacite insunt per modum conditionis, quando aliquid operetur, & numero, 9.

4 Testator potest facere quod conditio, que tacite inest, sit conditio. & suspendat.
Dictio si. pro quando.

5 Expressio eorum que tacite insunt per modum dispositionis, quãdo aliquid operetur, & nu. 9.

6 Dictio. & principaliter & per se venit. secus est in dictione. cum.

7 Mora non purgatur, licet arbiter in cõdemnatione exprimat diẽ qui tacite a lege inerat.

8 Societate contracta cum pacto, quod si qua iusta hereditas obuenerit illa communicetur. communicatur illa, in qua alter socius est heres institutus ab eo. cui successurus erat ab intestato.

9 Iusta hereditas dicitur illa que obuenit ab intestato.

a b PEcverba. [a]Expressio[b] conditionis per modum per quem ex necessitate tacite inest, nihil operatur. h.d. Quero que est ratio differentie? Dicit gl. q; idem esset etiam conditione nõ apposita. Dicit Dy. ratio est quia expressio eorum. que tacite insunt, nihil operatur & idem recidit cum d gl. ¶Op. quod dictio si, facit conditionem. l.si Titio, quando di. leg. ce. & de cond. unde. l. qui

1 promisit cum si. Sol. Quando † per dictionem si. additur aliquid qõ de necessitate requiritur tunc ponitur si. pro quia. ita hic sec; si adiceretur aliquid quod haberet se ad esse, & non esse. vide glos. que incipit. id est, vt ius. & hoc appareter regula grammatice. De conditione casuali dicam plene in l.j. de condi. & dem. ¶Op. de l.si Titio. in fi. quando di. le. ce. Sol. Sic in secunda parte legis. loquitur quando vnus erat institutus, & sic tacite inerat de necessitate, quod ipse adiret. ibi quando plures, quia de necessitate non est q; vnus adiret. quia testamentum poterat confirmari aditione alio

c rum. Op. d. Lin conditionibus ff.j. de condi. & demon. Sol. dicunt quidam, quod ibi, primus erat proprium nomen, & vnus tantum erat heres. Tu dic, quod ibi plures fuerũt instituti, sed ab vno tãtum fuit legatum relictum sub conditione, si heres erit. & ideo nõ est legatum conditionale, quia dicta conditio tacite inest ad hoc vt debeatur prout testator voluit scilicet, ab eo. a quo relinquitur. Simile in d.l.si Titio. in fine, quantum ad partem eius heredis, de

d cuius persona apponitur conditio in legato, nõ est cõditionale: [d]sed quantum ad partes aliorum. Non obstat si dicas, quod potest deberi ab alio, illo non adeunte, quia hoc non erit secundum qs testator voluit, sed ex legis dispositione, que facit portionem deficientem accrescere cum onere suo. Et ex hoc sequitur, quod cessat obiectio, que fieri posset ad hanc legem. de tit. si quis omissa causa testamenti, licet enim legata possint deberi ex illo ti. hereditate ẽt repudiata ex testamẽto, tunc non deberentur secundũ quod testator voluit, sed ex illius edicti dispositione. Secus † dicerem, si in te

2 mento esset illa clausula, [e]si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, nam tunc hec verba apposita, quisquis mihi heres erit facunt legatum conditionale, quia non inest tacite. Possunt enim deberi illa legata ab intestato, ex voluntate testatoris expressa in testamento. ¶Op. ff. de lib. & posth. l.iij. ff. filius. vbi si ordinatio fiat per hec verba quisquis mihi heres erit &c. non videtur illa conditio tacite intelligatur. l. filium. ff. sed cui ex here-

3 ff. de cõrata. Dy. dicit hic duo verba. per que se vult expedire omnibus contrariis. Expressio eorum, que tacite insunt ubi operatur, vt hic. Ubicunq; reperies contrarium. est casus specialis l.si in diez. ff. seruo. de cond. & dem. sed per hoc non resolvitur contrarium. Tu dic secundum Petr. q; ibi exprimitur per aliquem modum. quam per eum, qui tacite inest. Declaro. & here-

4 bet ante aditam hereditatem vnum effectum. quia heres tacitus. non impeditur adire propter filium erheredati, & post

f sed cum erheredatio. de contrata. Sed quando testator dixit, quisquis mihi heres erit, filium meum erheredo. apparet quod

* te aditam hereditatem filius non est erheredatus, sed propter

* teritus. & sic additionem impedit. Alto ergo modo testator

fit quam inesset tacite. ita loquitur ff. filius. ¶Op. de l.si ita. si vero. j. eo. Respõ. ibi non inerat tacite, nam legatarius potest

habere legatum. etiam si non velit, puta si ignoret. l. cum pater

surdo. ff. ti. j. Ista ergo additio, lego tibi si voles, nõ inerat tacite

4 rito aliquid operatur. ¶Quero vtrum testator possit facere

lis conditio. que tacite inest. sit conditio. & suspendat. Respon-

casus est in l. in conditionibus. ff. j. de cond. & dem. Et adiice

gl. exponit si. pro quia, vt dixi. & tamen ter. videtur ibi exponi

pro quando. & quelibet expositio potest tolerari. ¶Op. quod

conditio suspendat. sicut pura. l. item q. ff. de pact. dic vt ibi.

sufficit circa expressionem conditionis, que inest tacite. ¶Op.

5 † vtrum expressio eorum, que tacite insunt per modum dispositionis, aliquid operetur. Ter. vt q; non. in l. si arrogator. ff. de adop.

Pe. tangit melius istam materiam. quam tangatur alibi. Vide

hoc op. j. eo. l. talis scriptura. Sol. ibi exprimit illud. q; tacite inest

ex voluntate. sed in l. si arrogator. tacite inerat de necessitate. &

g de l. fi. ff. de inst. & sub. coniuncta. l. precibus. C. de impu. alias

expressio pupillaris substitutiõis que tacite inest, aliquid operet.

quoniam expressa matrem excludit tacita non. Respon. pupillaris inest ex voluntate defuncti presumpta. l. iam hoc

ga. & pup. & ideo propter expressum cessat tacitum: sicut

te non inest de necessitate, & sic aliquid operatur sicut inest

tacite ex necessitate, vt hac lege, Itẽ op. j. ad l. fal. l. Tm. Pet. la-

borat multum in sol. huius contrarij. Tu dic, quod l. Titii

facit ad propositum. quia sicut antequam exprimeretur, poterat detrahi Falcidia: & ita post expressionem. sed voluntas expressa hoc operat. vt illud, qs nõ erat volũtas: nõ sit volũtas si

pmissione falcidie inerat tacite contra voluntatem. nunc exprimitur per alium modum, scilicet, quod detrahatur secundum vo-

h tatem defuncti, & ideo aliquid operatur. Op. j. si pen. Pap. mo-

terue. j. Responde vt ibi dico. publicatio bonorum venit ad

tiam capitalem accessorie, l. iij. C. si pend. app. mors interue-

si accessorie exprimatur in sententia, vt p dictio. cuj. & sic vi-

inerat, nihil operatur. Sed si in sententia exprimeretur princi-

ter, vt per dictionez, & tunc aliquid operatur, quia exprimi-

ter quam tacite insit. ita loquitur ibi. Condemnant enim cum

6 liter. & publicauit bona per dictionem. & que habet primo

per se venire: secus. si dixisset cum, quia dictio cum, habet

rie venire. vt l. j. in fi. cum l. seq. de. pecul. leg. ¶Hec materia

i induci ad duas questiones. ¶Primo, † certum est, quod dies

7 primitur ab arbitro expresse, non potest purgari mora, sed

non exprimatur, sed a lege intelligatur. l. si cum dies. ff. con.

k quen. & l. Celsus. de arbit. Modo pone, [k]quod arbiter condem-

do expressit diem. que tacite inerat a lege, vtruz post diem

purgari mora? Quidaz quod sic, per l. cum tale. ff. Mente

& dem. vbi expressio temporis mortis nihil operatur, quia

inest. & hoc videtur tenere gl. in l. iij. ff. si quis condemnatus

l iud. ¶Petr. contra, quia quando arbiter expressit, ille qui

ruit offendit legem, & eius ministrũ: sicut quando expressit

m tempus. quod tacite inerat. Et hoc placet, [m]quia tẽpus

mesium inest tacite, non tanẽ presumat iudicẽ sic voluisse

indulgentia legis, l. si cũ miliii. ff. j. de cõpensat. & ideo si ar-

primit, declarat voluntatẽ suã, nec exprimit per eum

tacite inerat, l. Titia ad l. fal. & modo declarant ff. Pe-

* pus inerat tacite. nõ de necessitate*, sed de volũtate: quia

terat aliũ diem statuere. Siue enim equa siue iniqua

stari. de arbit. ergo eius expressio aliquid operat. l. fa-

j. eo. & ff. dixi. Non obstat ff. Mente. q; tẽpus illud

conditione reprobata. & eodẽ modo reprobatur si exp-

in questio. nostra expresse, & tacite erat licitum. Non obs-

quis cõdemnatus. q; loquit in iudice. qui habet necessitate

pus statuere, sed arbiter hic facit volũtarie, vnde ibi

8 sitate. ¶Secundo † facit ad aliã questionẽ, [n]illa dicitur

11 ditas, q obuenit ab intestato, l. iij. ff. de illo. pro soc. Pone

facta est societas, si qua iusta hereditas obuenerit, sit cōmunis, cō
tingit q̄ ille, cui succedebā ab intestato, me instituit, an talis here
ditas cōmunicabitur? Quidā q̄ sic in legitima, que debebat̃ ex ne
cessitate, in alia vero secus, arg. d. l. si arrogator. Petr. contra, imo
q̄ tota cōmunicabitur. q2 tacite tota debebatur ex presumpta vo
luntate defuncti, l. cōficiuntur. in prin. s. tit. j. ergo si exprimit̃, nihil
operatur q2 inter tacitū, & expressum nō est differentia l. cū quid. si
cert. petat. quod puto verū, & patebit ex distinctione, quam statim
dabo. ¶ Ut igitur ista materia liqueat, † dic breuiter qđ quando
exprimitur illud, q̄ tacite inest, aut per modū cōditionis, aut per
modum dispositionis. Primo casu, aut exprimit̃ per eū modum,
per quē tacite inest, & nihil operatur, vt hac lege, cū simil. Dico
autē tacite inesse, quādo dispositio nō potest sortiri effectū aliter,
q̄ ex dispositione illa, etiā si aliūde posset sortiri effectum: non ta-
men ex dispositione testatoris, vel alterius disponētis, vt s. proba
tum est. Si vero exprimitur per aliū modū, tunc operatur, vt j. eo.
l. si ita legatū. §. illi si volet. & l. iij. §. filius. de liber. & posth. Secun-
do casu, quādo inest tacite per modū dispositionis, aut inest taci-
te ex necessitate cōtra voluntatē exprimentis, aut preter volunta
tem, aut secundum voluntatē, licet tacitam. Primo casu, si expri-
matur, nihil operatur in preiudiciū eius, in cuius fauorem tacite
inerat, l. si arrogator. s. de adopt. sed in eius fauorē, sic, l. Titia. ad
l. falci. sic potest intelligi. l. iiij. §. si quis condēnatus. de re iudicata.
Secundo casu, quādo inest tacite preter voluntatem, tunc opera
tur, vt amodo illud tacitū cesset, l. talis scriptura. j. eo. & quod di-
xi supra in quest. arbitr. Tertio casu, talis expressio nihil opera-
tur, l. cum quid. si cert. petat. & l. que dubitationis. de reg. iur. & q̄ di
xi s. in quest. de hereditate legitima. Predicta vera, nisi exprima-
tur per alium modum quam tacite insit, vt s. probatum est.

ADDITIONES.

¶ Hec verba. Aduerte q̄ per ista verba, quisquis mihi heres erit,
comprehenduntur etiam venientes ab intestato, ita alleg. Bart.
tenere in l. si quis cum nullum. ff. de iure cod. contrarius tamen al
le. per ambos Imo. & alios nouissimos in hac l. hec verba. & in l. ex
duobus. §. j. ff. de vul. & pup. sed pro sol. vide concordiam positam
in margine in d. l. ex duobus. §. j.
P. PAV. P. ¶ Expressio. Ista regula etiam procedit in rescriptis,
vt per Alexā. cons. ij. vol. ij. vide aliqua per Fel. in c. ij. extra de re-
scri. & eundem in c. cum ex officij. de prescri. Item an regula proce-
dat in mandatis, siue in delegationibus, vide Fel. in c. si. de pre-
sump. amplia regulam legis nostre vt procedat, non solum quan-
do de necessitate inest, sed etiam quando inest communiter acci-
dentibus ita ampliat Bald. istam reg. in l. Gallus. in prin. vbi Io-
mol. ff. de lib. & posthum. & per istam reg. deciditur questio de qua
per Bartol. in l. si ita quis. §. si. ff. de lega. j.
AND. BAR. ¶ Opp. de l. in conditionib. Et hic intellige quan
do non est plena clausula codicillaris, q2 etiam quantum ad par-
tes Seij, intelligitur conditionale legatum, quia secundum men-
tem legantis poterit valere, etiam si seius heres non erit.
¶ Conditionale. Adde eundem Bart. in l. si quis cum testamen-
tum nullum. s. tit. j. & ibi Bald. & Ang. Ja. de Aret. Nic. de Neap.
Im. Ful. Pau. de Cast. in l. ex duobus. §. j. de vulg. & pup. & in l. si in
testamento. cum glos. s. si quis omis. cau.
¶ Clausula. Adde secundum Alex. q̄ Rap. cu. dicit, q̄ non inue-
nit doctorem reprobantem Bartol. tamen ipse aliqualiter impu-
gnat. vt hic per se ipsum.
AND. BAR. ¶ Sed quando. Et vide gl. fin secundum Ioā. in l.
ex duobus. s. de vul. & pup. vbi eam videas.
CLAVD. DE SEISS. ¶ Alio ergo modo. Ad istam doctrinā
facit l. si is cui. j. ti. j. iuncta l. serui electione. in prin. j. eo. & no. Bar.
& alij. in d. l. si is cui. & in l. stipulationes non diuiduntur. §. j. de ver.
obli. faciunt que ponit Fel. in c. ad audientiam. ij. de rescrip.
AND. BARB. ¶ Opp. de l. si. Adde q̄ hic dicit Io. de Imo.
POMA. ¶ Pendēte app. Uide Im. in l. si insulam. ff. de ver. obl.
P. PAV. P. ¶ Potest iduci. Uide Ias. in l. si arrogator ff. de ado.
AND. BARB. ¶ Modo pone. Contrarium tenet Ang. in l.
iiij. §. si quis. j. de re iud. & l. si insulam. de verb. oblig. & in l. & si post
tres. s. si quis cau. Bald. hic, vt refert Io. idem tenet, q2 expressio
ista fit ad fauorē condemnati, vnde non debet retorqueri in dānū
l. Titia. j. ad l. fal. iuncta l. si arrogator. de adop. & allegatur gl. in c.
j. de const. in vj. q̄ dispositio statuti est idem q̄ ius cōmune, si ali-
ter non disponit. Sed arbiter apponit dispositionem legalem, er-
go presumitur arbiter potius minister, & organum legis, quam di-
sponens, & sic gratia monitionis expressit arbiter, secundum Gul.
& non gratia dispositionis, vide hic Io.
l P. PAV. P. ¶ Arbiter expressit. Idem tenet bar. in l. si insulam. in
viij. op. prime ptis. ff. de verb. ob. & in l. ampli⁹ nō peti. ff. rē ra. hab.
m ¶ Placet. Adde vt refert Alex. q̄ op. contrariam tenent Iac. de
Are. And. de Pisis, & Bald. hic, & Bald. in rep. l. & si post tres. s. si
quis cau. Ang. in l. iiij. §. si quis condemnatus. j. de re iu. Bald. in
l. si arrogator. s. de adop. Ang. in l. si insulam. de ver. ob. Saly. in l. si
pacto quo penam. C. de pac. & cum istis Alex. etiam transit.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Non de necessitate. Pro hac opin. facit
quod no. Bal. in c. j. extra de appel. & ibi late Prepos.
n ¶ Ad aliam q. Adde qđ cū decis. Bar. in hac q. cōmuniter trans-
eunt doc. vt refert Alex. & vltra Alex. hic. an expressio eius q̄ taci
te inest aliquid operetur, vide in pulchro casu bal. cōs. clxxix. iij. li.

LEX IIII.

1 ☞ Nomina appellatiua a cōmuni vsu mutant̃, nō ab vno homie.
2 Error in nomine proprio fundi probatur ex finibus.
Confinia, & qualitas fundi, si concordant cum re, de qua agitur,
magis inspiciuntur quam vocabulum.
3 Testatorem errasse in corpore, probatur ex dictis per ipsum an-
te testamentum.
4 Legatum, quando erratum est in corpore, non valet, nec in ea re,
quam legare intendebat.
5 Error in nomine proprio non vitiat actus inter viuos, nec here-
dis institutionem.
6 Legatum quando valeat, si constet de testatoris volūtate, quod
errauit in nomine appellatiuo.
7 Rerum vocabula sunt immutabilia, hominum mutabilia, quid
vult dicere.
8 Nomina propria, & appellatiua qua ratione differant.
9 Error in nominibus adiectiuis non vitiat.

a b c **Si quis[a] in fundi vocabulo.**

Error nominis pprij[b] nō vitiat legatū: sec⁹ si erraret̃
in corpore, vel in noie appellatiuo. h. d. Opp. q̄ error[c]
nois appellatiui nō vitiat, l. librorū. §. q̄ tū. j. tit. ij. Rn̄. Ibi ppter
multā proximitatē, quā habebat vnum appellatiuū cum alio, non
nocet, vt si quis putauerit libros cōtineri appellatione chartarū.
1 Op. de suppel. leg. l. labeo. §. nec mirū. Sol. † Nomina appelatiua
sunt immutabilia ab vno homine, sed a cōi vsu possunt mutari, vt
2 ibi no. & d. l. librorum. ¶ Quero qualiter pbabitur q̄ errauerit in
nomine proprio? Rn̄ vt q2 fines posuit, vel aliquā demōstrationē,
q2 dixi oliuetū, que cōgruūt alteri fundo testatoris, qui nō habe-
bat illud nomē, vide gl. Ex qua singulariter not. q̄ si confinia con
d cordāt, vel qualitas[d] fundi cū re de qua agit̃. illud magis inspici-
mus. q̄ vocabulū loci, seu fundi. Hoc declaro plene in l. demōstra
3 tio. j. de cōdi. & demō. ¶ Secđo † quero, qūo pbabitur q̄ errauerit
in corpore? Rn̄. si testator ante factū testm̄ conferens cum aliqui-
bus dixit q̄ volebat & intēdebat legare, postea in testamēto aliud
ponit. probat̃ q̄ errauit in corpore ex precedentib⁹ verbis dictis.
Hoc sentit gl. hic, dū dicit q̄ intēdebat, &c. probatur s. de her. inst.
4 l. quoties. in prin. & §. j. & ij. ¶ Quero, † si nō valet legatū rei nomi
nate. pter errorē in corpore, an valeat legatū eius rei quam lega-
5 re intēdebat? Gl. dicit q̄ nō, & bene. ¶ † Quero, vtrū[e] error nomi
e nis proprij vitiet alios actus inter viuos, vel in vltima volūtate?
Gl. hic ex cōcordātijs quas allegat, ponit q̄ nō. Non enim vitiat
stipulationē, l. si in nomine. de ver. ob. nec heredis institutionem, l.
si in nomine. C. de testa. nec iudiciū, l. idē Pōponius scribit, si fru-
6 mētū. §. pe. s. de rei ven. ¶ Quero, † quid si cōstet de volūtate te-
f statoris, q̄ in nomine appellatiuo errauit?[f] Gl. hic videt̃ sibi con-
tradicere, vide eā. Ut declares gl. dic, aut cōstat testatorē errasse
in noie appellatiuo tacite, ppter aliqua indicia, puta q2 ante dixit
se aliqđ velle legare, & tūc nihilominus legatū vitiatur, vt in prin.
gl. ita loquit̃ iste tex. Ratio, q2 noia appellatiua sunt ita cōmunia
q̄ lex nō presumit aliquē errasse in hoc, ex aliquib⁹ indicijs. Sicu
ti enim stultū est errare in noie suomet pprio, l. si. C. de her. inst. ita
* quodāmodo in nomine appellatiuo. Fallit * ppter multā confor-
mitatem nominū, d. l. librorū. ver. q̄ tamen. j. tit. ij. Fallit si ex com-
muni vsu aliter appellaret̃. l. labeo. ver. nec mirū. de supel. leg. si ve
ro cōstat expresse testatorē voluisse nominare equum, pro mulo,
tunc legatū valeret, ita loquit̃ ij. pars gl. Idē si esset res presens, &
eam testator digito demōstraret, sub alio tū nomine appellatiuo,
vt si diceret hūc equū tibi lego, cū esset bos, l. que extrinsecus. & ibi
7 no. de ver. ob. ¶ † Quero, quid vult dicere tex. rerū vocabula sunt
immutabilia, hominū mutabilia. Rn̄. quidā vocabula rerū appel
lant ea, que res habent: eo q̄ res ex cōmuni appellatione generis
sic nominatur. Nomina hominum dicūtur ea, que ab hominibus
imposita dicūtur singulariter certis rebus, non generi, hec est bo
* na expositio * Alij ponūt vocabula hominum, hoc est, vocabula,
quibus homines nuncupātur, vt Lucius, & Titius, & similia. Qđ
licet sit verum in se. tamen non cōgruit huic legi, q̄ patet ex prin.
huius legis, dū dicit, de nominibus proprijs appositis rebus ab
8 hominibus. ¶ Quero, que † est ratio differētie inter nomina pro
9 pria & appellatiua? Dic vt in gl. ¶ † Quero, qđ si erret̃ in nomini
bus adiectiuis? vt appello quē albū, cum esset niger? Gl. dicit idē
q̄ in proprijs. & bene. Text. videtur in l. pen. j. de re. du. Alia circa
hanc materiam dic, vt in l. demonstratio. de condi. & demonstra.

ADDITIONES.

a P. PAV P. ¶ Si quis in funct. De materia vltra Alexan. hic, vide Sal. in c. significauerunt. de reseri.

b ¶ Proprij. Adde dum Alexā. limitat hoc verum, nisi esset error nominis proprij ipsius disponentis, vel eius filij. Idem esset, si esset error in nomine patris ipsius disponentis, vt puta si testator diceret. Pet. Aut. cum esset Pe. Franc. vt consuluit Ro. cons. clxxix. incip. amplissime doctor. & cons. cccv.

c AND. BAR. B. ¶ Opp. q error. Et vide Bar. in cons. clxxix. incip. Mart. baruntū. vbi pulchre loquitur. vide omnino.
POMA. ¶ Vide Alex. cons. xlij. in vl. co. in iij. vo. & cons. v. in iij. vol.

d ¶ Qualitas. Adde inquantum Alexan. refert Bal. hic dicere q si accusatur Titius de vulnere commisso in palatio alicuius ciuitatis, nō esset necesse apponere cōsinia. cū loc⁹ sit certus propter qualitatem expressam per allegata hic per eum. q Bal. cons. lxiij. incip. casus breuis & arduus. videtur voluisse q licet locus sit notorius. tamen debeant apponi consinia. vide in iij. lib.

e POMA. ¶ Quero vtrum error. Vide Bartol. cons. cxxxiij. & aliquid per Ant. de Bu. cons. lxv.

f ¶ Errauit. Adde in error supplicantis de sententia lata per iudicem. cum esset lata per consultorem vitiet rescriptum. Bal. cōs. cccclxvij. iij. lib. & vide Joā. omnino de prædictis. in addi. Spe. in ti. de reseri. vers. præsentatione. §. fi.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Fallit. Adde aliam fallentiam quam ponunt Bal. & alij in l. qui quartam. in prin. ff. eo.

* CLAV. DE SE. SS. ¶ Hec est bona exposito. Adde ad hoc qs no. Bal in l. marinū vitiū. in prin. C. de li. præte. & in ru. decret.

1 **§. Si quis heredes.** Distributionum. quisqs, quod requirit duo verba, secundum q distribuit actum primi verbi. ita distribuit actum secundi verbi. h. d. Opp. de l. qui filiabus. §. j. ff. eo. Sol. ibi distributi unum attribuit actum primi verbi cuilibet insolidum. Dicit enim si qua filia mihi nascetur. & natiuitas cuiuslibet est insolidum: ideo actum secundi verbi attribuit cuilibet insolidum: hic secus.

LEX V.

1 Electio vt valeat. quinque requiruntur.
2 Electio in vltimis voluntatibus non variat. in cōtractibus secus.
3 Electio sequitur statum ex eo q quis dicit. volo eligere. dato sibi primo termino ad deliberandum, vel facta interrogatione per eum. cuius interest.
4 Verbum volo, ratione adiuncti. quando inducat dispositionem.
5 Eligendi habens potestatem, electione facta nulla, an poterit secundo eligere.

a **Serui electione.** [a] In vltimis voluntatibus nō possumus in electionibus variare. h. d. ¶ Opp. j. de op. leg. l. ij. Sol. Si electio non valuit. potest eligere iterū, vt ibi: hic vero valuit. Quot autem requirantur ad hoc vt electio valeat. glos. ponit quinque vel ser, quam vide. & nota. & declaratur sic. In electione requiritur primo causa valida. er qua alicui deferatur ius eligēdi. & propter hoc requiritur primo. q hereditas sit adita. vt gl. dicit: alias testamentum non est validum. Secūdo requiritur. q persona eligens sit habilis & idonea ad eligendum. ideo requiritur q sit maior & sui iuris. alias in eo non cadit perfecta deliberatio & electio, l. si pupillus, ff. de acq. her. Tertio, requiritur deliberatio. Cum enim electio hic sit acceptare vnā rem magis quā aliam, hoc non posse facere. nisi circa omnes illas res deliberes & ideo requirit q omnes ille res erhibeātur. Quarto requiritur q eligatur vna ex rebus, in quas cadit deliberatio: ideo si eligeretur res, que nō est testatoris, nō valet. vt dicit gl. Quinto. requirit actus electionis, & ideo dicit. oportet q dicā. eligo. nō. volo eligere. q illud verbum, volo eligere, est suspēsiuum. l. si quis stipulatus. in principio, de verbo. ob. ideo dicit ler, q electio nō potest fieri sub cōditione, l. actus, de reg. iur. Ratio. q conditio suspendit actum, & electio requirit actum deliberatum, & licitū, vt s. vidistis. Hoc aūt quod

b dixi de verbo. volo eligere, statim examinabo. ¶ Opp. [b] de verb.
2 obl. 9. eum qui certum. §. fin. Sl. nō soluit. Sol. dic aliud in contractibus, vbi post electionem licet variare: aliud in vltimis voluntatibus, vt hic. Ratio. q in vltimis voluntatibus electio trahit secum executionem. Nam statim cum elegeris. efficeris dominus illius rei. l. apud Aufidium. de opt. lega. no. in l. huiusmodi. §. Stichum. j. eo. vt ibi dicam. ¶ Quero, vtrum hoc sit verum? quando dico. volo eligere. quod sit electio. De hoc interrogant plures

c Magistros, & Baccalaureos in Theologia. Et cōtra istam [c] glo. faciebant talem rationem. Si agens est liberum, & non impeditū, & patiens est dispositū. si vult agere immediate agit. Hoc in Philosophia est notum. Probatur in l. per procuratorem. de acq. hered. & Liam dubitari. in fi. de here. mihi. in quibus legibus probatur, quod statim q̄s volo esse heres. statim sum heres: ita hic cum volo eligere, statim sequitur electio, cum nullū impedimētum sit, & voluntas sit libera. Solu. vt ex prædictis eorum potest colligi dere. dicebāt sic. Aut tu assumis electionem pro toto hoc [illegible] deliberare recte, & rē acceptare, & tunc verū dicit gl. si dico volo gere illam rem, nō sequitur. ergo eligo: q voluntas mea non [illegible] bera ad hoc, cum non deliberauerim adhuc, & illa verba, volo gere hāc rē. intelligūtur, id est, primus meus motus ferar in rem, non tamē deliberate. Si tu intelligeres electionē pro actu acceptationis si præcessit deliberatio. tūc gl. nō diceret q̄ statim cum volo eligere. eligo, cum nullum impedimentum. Et hoc puto esse verū. q̄ si datus esset tibi terminus ad randum. quid velles eligere, & tu responderes per verba. volo gere hāc rem, tunc electionem inducerent. ter. est in simili in l. si alio. secundo resp. infra ad Treb. l. omnes qui. eod. tit. Dic alias in l. si quis suus. de iure deli. Idē si ad interrogationem rius. cuius interest, responderes volo eligere hanc rem. inducitur electio. Ratio. q̄ responsio. que sit alteri debet intelligi vt facilie certus remaneat. Ita nota. in l. in vendentis. C. de hen. emp. Sed si ista verba essent simpliciter prolata. non ad rogationem alterius. nec dato termino ad deliberandum. nec gl. procederet. & intelligeretur, vt primo modo dixi. Facit dicta. quod dixi vobis in l. gerit. de acquir. hered. in quæstione quid si dicam. volo adire. ¶ Item contra hanc glo. facit l. philo. §. propositum. infra tit. ij. vbi si dico, volo relinquere,

4 sequitur. ergo relinquo. † Pro cui? declaratione dic breuiter bum volo. nihil importat per se, nisi ratione adiuncti. Aut verbum volo, habet determinationem certe rei, & inducit dispositionem. vt si dicerem, volo illam rem, esset electio. l. fecilla. & leg. & l. huiusmodi. §. Stichum. j. eo. & d. l. apud Aufidiū. Aut habet determinationem alicuius verbi infiniti: & tunc, aut actus portatus per illud verbū. venit explicādus ab alio, aut a volente. Si ab alio. inducit dispositionē. l. j. §. manda. & C. de testam. l. dubium, & C. communia de legat. l. secunda. Ratio. quia volens non est faciendum aliud: nisi explicare voluntatem suam. quod fecit per verbum, volo. Et ad idē l. j. C. de sum. Trinit. & quod ibi in repetitione quam feci. Quandoque actus est [illegible]

f volentis. & tunc aut ille actus[f] non consistit in indeterminate. & tunc non inducit dispositionem illius actus. vt si dicendo dere arborem. non sequitur. ergo ascendo. d. l. in vendentis. nota. C. de contrahenda emptione. Aut ille actus potest implicanda voluntate: & tunc aut de natura illius actus est poterim futurum. vt in vltima voluntate. tunc inducit dispositionem. vt

g dico, volo relinquere, dicto §. proposito. [g] Cum enim natura time voluntatis sit pendere vsqs ad mortem. l. iij. ff. de adi. legat. l. conficiuntur. §. fi. & titu. j. merito ista verba. volo relinquere habeant quandam dependentiam, cōuenunt illi actui. h que est aliquis actus, qui debet expediri incontinenti. & natura non debet pendere, tunc distingue, vt dixi & aut illa fuerunt prolata ad partis interrogationē. vel alias deliberate indeliberate. vt dixi s. Quādoqs actus dependet ex volitate ferentis, & alterius. vt in contractibus. Exemplum in emptione si dicam, volo emere, tunc aut profertur ab vno tantum. & ficit: aut ab ambobus. & tunc aut per verba presentis

h aut futuri. vt in d. l. in vendentis. ¶ Vltimo [h] Dy. fundum

5 §. in arg. ad quæstionem, de eo cui data est electio, seu potestagendi potestatem. si eius electio non valet, an poterit eligere do, quod habetis plene ex his que dixi in l. ij. j. de opt. lega.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Serui electione. Ad regulā huius l. vide Alex. cons. xvj. incip. videf in iij. vol. mo. in l. duobus. §. si ei qui. ff. de iure

b POMA. ¶ Oppo. Pro resolutione huius contrarii vide Bal. in l. qui ex plur. bus. ff. de verb. obl. & vide quid ex ista ratione Bald. in l. huiusmodi. §. Stichum. j. eod.

c ANDR. BAR. ¶ Oppon. de verb. ob. Et vide glo. fin. Bald. in l. quicquid adstringende de verb. obl.

d P. PAV. P. ¶ Sit verum. Vide Lor. cons. ixi. vol. in. ceps dixit volo tibi donare castrum. an inducatur dispo de Bald. in c. j. in fi. qui feu. da pos. Item quomodo inducat dispositionem. vide Jas. in l. j. C. de sum. tri. & vide Bosa. in repe. l. qui se patris. C. vnde lib. & circa lo. vide Jas. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & Li. §. si quis ita. col. i. ff. de verb. obl.

e POMA. ¶ Et contra istam gl. Pro declaratione h Are. in l. gerit. ff. de acqui. here.

f AND. BAR. ¶ Aut ille actus. Et vide Bald. in l. fi munia de le. vbi plura bona dicit.

g ¶ §. propositum. Adde vltra hic dicta per Aler. de Saū. de Cast. cons. clxxxix.

h ¶ Vltimo. Adde de hac q. pulchre Roma. cons. cccxvij.

1 Commune, an meum sit.

¶ Labeo. Quo

§. Labeo. Quod commune[a] est, meum est, quantum ad dispositionem mee partis.h.d. Op.de l.in tantū.§.vniuersitatis.ff.de rerum diuisio.& ff.communi diuidun.l.Sabinus.& l.sed si hac lege.§.qui manumittitur.ff.de in ius vocan.Gl. soluit istud brocardum duobus modis. Primo, quod commune est, meum est, vbi reperitur expressum: in dubio secus: ita nota.in l.ij.de condit.insti.alibi dixi. quod commune est, tamē est ficte.nō vere, vt no.in l.id quod nostrum.de reg.iuris. Dicit Dy. aliter hic & in c.in re cōmuni.de regulis iuris.libro vj.nontamen plene.[a] Dic ergo,[b] aut est aliquid commune pluribus vt vniuersis, & tūc quod commune est, meum non est, l.in tātum.§. vniuersitatis. de rerum diui.& l.sed si hac §.qui manumittitur.de in ius vocan.cum similibus. Aut est commune pluribus vt singulis, tunc aut queris, an sit meum quo ad dispositionem partis mee, & dico q sic.vt hic.& l.ij.de cond.insti.& l.j.C.qui testa.fac.pos. Aut quo ad dispositionē partis socij,[c] & tūc non est meū, l.falso.C.de com.re.alien. Aut quo ad dispositionē super toto, & tunc aut res erat ad hoc destinata.& dicitur meum, l.in tm̄.§.in commune.ff.de re.diuisi.& l.si edes.ff.cōmuni diuidun. Aut non erat destinata ad hoc, & non dicitur meū, l.Sabinus.ff.commun.diuidun. Fallit C.de vend.re.fis.cum priua.commu.l.j.lib.x.& hoc fauore fisci. Fallit in l.stipulatio.§.fin.de noui ope.nun. Ratio. qr ibi factum vnius prodest alteri sociorū, non autem nocet. Fallit in l.j.§.domini.ad Syl.ratio.qr ibi dominus non posset esse aliter tuta, vt in ea.l.in prin. Item fallit ff.de actio. empt.l.Julianus.§.idem Celsus.vbi inspecto futuro euētu, quod commune est, potest dici meum. Ratio, propter necessitatem adiudicationis, que fit in communi diuidundo. Ubicunque autem
d dixi. quod commune est, meum est, intellige ficte,[d] non vere, vt no. in l.id quod nostrum de reg.iur. & probatur in l.illud.de ritu nup.

ADDITIONES.

a ¶Quod cōmune, &c. Adde vltra Alex. que voluit Cal.cons.xxij. sub.ru.de preb.vbi ponit, an si Papa reseruauit sibi beneficia in aliqua diocesi, exceptis his que pertinent ad collationē episcopi, q non etiam comprehendentur illa, quorum collatio spectat ad capitulum, & episcopum in communi. & Bal. cōs.ccxxviij.ij.lib.vbi ponit q si capitulatum fuit q res empta fuit de pecunia alterius ex socijs, q non debet intelligi de communi: quia quod commune est, proprie meum non est, & q commune nō est, est proprie meum vide quod pulchre consuluit Abba.cons.lxxxiij.ij.libro.

POMA. ¶Dic ergo. Uide Bart.in l.j.§.fin.ff.de coll. Prepo.in cap.omnes leges.j.distin.& vnum dictum Ange.in cons.ccxcv.vbi queritur an socius possit esse testis in re communi pro socio.

P.PAV.P. ¶Partis socij. Uide Fel.in ca.sicut Romana.in verbo si Papa.de resc.& in cap.omnes leges.j.distin.

POMA. ¶Intellige ficte. Idem Jo.And.& Geminia. in capi.si. de prebē.lib.vj.Pet.de Anch.& Jmo.cōs.iij.facit quod not.Pan. cons.lxxxiij.incip.disponente statuto.in j.volum.vide etiam text.in l.quicquid.ff.de acquiren.rerum domi.sed in cōtrarium facit tex. in l.j.§.idem erit.versi.domini, ff.ad Syl. & vide text.in l.j.ff.quando appellandum sit.

1 ☞Legata re, in qua testator habet tantum partem, videtur legata pars, & non tota, etiam si dixi rem meam.
2 Testator post legatum si redimit aliam partem, vtrum debeatur illa pars, si testator legauerit suam partem.
3 Testator si legat rem, quam habebat communem cum herede, tota debetur.
4 Testator si legat dimidiam fundi Corneliani, in qua solum dimidiam dimidie habebat, illa sola debetur.

a **Cum fundus.** [a]In dubio legando rem, videtur q̄s legare partem, quam habet in re.h.d. ¶Opp.de ope.noui nun.l.stipulatio.§.fi.Gl.non soluit.Dyn. dicit, ibi erant verba indefinita, hic proprium ius persone proferentis significatiua. quasi dicat, ex eo, quod dixi fundū meum. hoc importat, quod est cōtra id, quod ipse idem dixit super hac lege, vt statim dicam. Dic ergo, q ibi dispositio vnius prodest alteri, & nemini ipsorū nocet: hic secus esset. Op.si totus †esset alienus, totus deberetur, vt Inst.eo.§.si res.C.de leg.l.cum rem alienam. Si ergo pars est alterius, nihilominus debeatur totū. Gl.dicit. hoc ideo, qr dixit meū: vnde ius quod habet, legare videtur, j.eod.l.si
b domus.§.fi. Dy.hoc reprehēdit,[b] qr nō refert si dicam meum, vel non, l.cum fundus.de fundo instructo.& l.Meuius.§.pen.de le.ij. & ibi no.& C.eo.l.vxor. Idem tenet Cy.C.eo.l.cū rem alienam Que reprehensio procedit referendo istā opi.ad tex.vt ipsi faciunt. sed gl.nō habuit istū intellectū, sed op.ad questionē q̄ fecit in prin.gl.
2 vt patebit statim recitando, & tunc gl.dicit optime. ¶†Quero ergo, quid si post legatum, redimit aliam partem? Dicit gl.q nō debetur, arg.l.si ita.de aur.& arg.leg. Sed cōtra hanc determinationem opp.q si totus fuisset alienus, totus deberetur, si sciuisset, vt Inst.de leg.§.non solum.sed constat, q hic testator sciuit partem esse alienam, ex eo q postea redimit, ergo, &c. Rñd. glo.hoc ideo, qr dixit suum, vnde dicitur legare ius, quod habet de presenti, l.si domus.§.fin.& d.l.si ita & hoc videtur verū. Unde referendo hanc opinionem ad tex.non procedit, referendo ad quest.optime procedit, & notabiliter. Item contra hanc determinationem facit.j. eod.l.si ex toto.in prin.vbi dicitur.q debeatur pars recepta. So. Dicunt doct. Dyn.& Jaco.de Are.hic videtur legare partem, quam habebat, vt dictum est: ideo pars redempta non cedit legato, sicut noua vestis redempta nō cedit legato vestis, d.l.si ita.sed in l.si ex toto.legauit fundum totum vere: vnde quicquid accedit illi toto, totum accedit legato. hoc quod dicit de parte redempta, intelligit Jac.de Are.nisi quis redemerit necessario per adiudicationem. tunc deberetur totus, per l. Julianus.§.idem Celsus.de
3 act.emp. ¶Item quero.†quid si testator legauit rem, quam habebat communem cum herede suo? Respon.tota debetur, sicut si esset sua, l.cum filius.§.dominus.j.tit.j. quod intelligo, nisi testator dixerit fundum meum, &c. qr tunc videtur legare ius quod ha
4 bet, per ea, que dicta sunt. ¶†Quero, quid si testator[c] legauit di
c midiam fundi Corneliani, cum ad ipsum pertineret solū dimidia dimidie? Uidetur q hec lex non habeat locum qr loquitur quando portionem non nominauit. Sed credo idem quod ff.scz, q solum dimidia dimidie debetur, vt sit idem iuris de parte quo ad partem, quod de toto quo ad totū.ff.de rei ven.l.que de tota. Uidetur enim dicere. lego ius quod habeo in parte dimidia. sicut cū legat fundum videtur legare ius quod habet in fundo, arguendo de toto ad partem: & si aliam partem redimeret, non cederet lega
d to, per ea que dicta sunt. Item[d] hec lex & omnia predicta locum habent, nisi testator dixisset totum fundum, vel omnem fundum, & similia verba, quia tūc totus deberetur, l. Julianus.in prin.j.de leg.iij. Idem puto si testator reliquisset ad mensuram, scilicet, tot iugera. quia illa debet habere integra: sicut si dixisset totum, alias
5 non haberet illam mensuram, quam testator dixit. ¶†Sed quid si legauit fundum qui erat totus suus, sed partem debebat alteri
6 actione personali? Respon. illa pars† quam debet, non cedit legato, l.qui concubinam.§.qui fundum.j.de leg.iij.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. ¶Cū fundus. Quid si testes dicant Titiū possedisse, & aduersarij testes idē dicāt de Sempronio, quomodo debeant intelligi. Uide Soci.in l.si qs cum totū.ff.de excep.rei iudi.& an relatiuum faciat expressam conditionem, ita quod impediat transmissionem vide Soc.in l.j.ff.de cond.& demon.circa fin.

b ¶Reprehendit. Adde Bal.idem tenentem consi.lxv.ij.li.& vide quod voluit Ang.cōsi.clxxiij.scilicet q si frater possedit longo tēpore bona communia cum fratre defuncto, & veniens ad mortem de dictis bonis disponat, per hoc non dicitur adire hereditatem fratris, sed solum disponere de iure quod in re tanquam communi habet.

c ¶Quid si testator. Adde ad intellectum Bar.hic & in ver.precedenti.& vide Corneū.in consi.clxix.ver.nec insuper.& in consi.cxcv. ver.item quando testator.in iij.vol.& latius in consi.ccxxij.per totum.in j.vol.vbi eleganter videtur remouere quandam contrarietatem Barto.hic.

d POMA. ¶Item. Limita istud nisi dictio, totū, esset apposita dictioni cū, per tex.in l.qui habebat.& ibi Bar.j.ti.ij.vide Ro.in cōs. cccviij.Bar.in l.cum filius.§.dominus per illum tex.j.ti.j.

LEX VI.

1 ☞Conditio inducta per relatiuum dicitur tacita.
2 Alienata parte Stichi, non adhibetur illa distinctio, an alienauerit ex voluntate, an ex necessitate.
3 Conditio quando possit diuidi.
4 Clausula, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, intelligitur quatenus non valet iure testamenti.
5 Statuto stante quod mulier non possit contrahere sine consensu duorum consanguineorum ex parte patris, si eos habuerit, & si nō habuerit adhibeantur ex parte matris, qd si habeat vnum tantū ex parte patris, ille debet adhiberi cum vno ex parte matris.

a **Stichum.** Relatiuum quis,[a] vel qui, iunctū verbo futuri temporis, inducit conditionem: iunctum vero verbo presentis demonstrationem.h.d. Et no.legem notabilem, & menti tenendam, a capite vsqz ad finem. ¶Opp.quod etiam iunctum verbo futuri temporis faciat demonstrationem.l.scribit.in fi.de aur.& argen.lega. Solu. Dictio magis, hic posita, tolit contrarium, vt in gl. ¶Oppo.de leg.ij.ff. de hered.inst. Soluit gl.q ibi institutio non est conditionalis, sed adiectio partium, quia alias totum testamentum periret. Annuit glo.q illud ideo fit, ne testamentum pereat. Que solu.tollitur per sequens contrarium signatum in glo.ff.de hered.insti.l.talem.§.j. vbi si instituo Stichum qui meus erit, eo alienato non valet institutio.& ideo dic vt hic in glo.que videtur voluisse sentire quod relatiuum iunctum verbo futuri temporis, facit cōditionale suum

antecedēs, ita loquitur hic. Aut ergo antecedēs suum. est aliquid in quo consistat subtātia dispositionis, z tota dispositio erit conditionalis, vt hic, q; antecedens erat Stichus, scilicet res legata, z in d. l. talem. vbi antecedēs erat persona instituta, in qua cōsistit substantia dispositionis. sed in l. ij. de her. instī. antecedēs erat quedam qualitas. scilicet distributo partiū: vnde illa distributio erat conditionalis, institutio erat pura, remanet ergo pura. Opp. de l. talem, §. j. §. de hered. instī. Sol. apparet ibi in tex. ¶ Oppo. de lege si in diem. §. fin. de cōditio. z demonst. Sol. non est contra. ¶ Op, de l. si decem cum pettero. de verb. obli. z l. si ita quis compromiserit. in prin. eo. tit. ¶ Respō. Ibi non est dictio. si. nec dictio. quis. Nec sol. non est perfecta. Sed dic, q illud ideo, q; tacite inerat. Vel secundum Bet. dic q illa verba referuntur ad executionem magis quam ad substātiā dispositionis, vt ibi dixi. z plene in l. j. j. de cōdi, z demon. ¶ Quero, vtrum conditio inducta per relativum sit conditio tacita vel expressa. Bl. hic no. dicit. quod est conditio tacita, vt hic dicitur in gl. que incipit, tacita. Contra hāc gl. videtur tex. in l. nuper. j. de leg. iij. z l. ij. §. de condi. instī. z dicta. l. ij. de hered. instī. vbi inter. si, z qui, non est differētia. Sed dico quod ista gloss. est vera, text. est in l. j. j. de condi. z demonst. vbi hoc examinabo, ¶ Quero, quid si alienauit partē Stichi. an adhibeatur illa distinctio. an alienaueri ex volūtate vel ex necessitate. Bl. vltima videtur dicere quod sic, dū in princip. sui dicit. dic vt j. tit ij. l. fideicō missa. §. si rem. de adimen. leg. l. rem legatam. Sed hoc non esset verum referendo ad casum legis. quando diri Stichum, qui meus erit, q; sive alienet ex necessitate, sive ex volūtate, cōditio deficit. l. scribit. de auro z argen. leg. in fi. Sed quādo rem legasset simpliciter. tunc procederet. ita dicit Dyn. ¶ Extra gl. opp. hic dicitur quod debet intelligi. qui meus erit. id est. quatenus meus erit. Cōtra, cōditio impleri debet i totū, nec debet scindi. l. cui fundus. de condi. z demonst. z C. de cond. insert. l. penul. cuius contrarium hic dicitur. Respon. z no. hoc quandoq; cōditio confertur in eius potestatem, cui relinquitur. z tūc si consistit conditio in dando, non potest diuidi, dicta l. cui fundus. Idē si in faciendo non potest diuidi, nisi secūdum distinctionem positam in dicta l. pen. de condi. inser. Quandoq; cōditio non confertur in potestatem alicuius, sed in aliquem euentū, z tunc aut conditio est implenda in ipsa re, circa ipsam rem, de qua fit dispositio. z tunc diuiditur, vt si dicat, si hoc erit, id est, quatenus erit. Eadē ratione in dispositione, que confertur in vltimo cōditionis defectum, vt infra declarabo. Sive ro conditio cōfertur in aliquam aliam rem extrinsecam ab eo, de quo fit dispositio, tūc non potest scindi, vt dicta l. penul. de condi. inser. z l. si ita fuerit seruis duobus. de ma. testa. ¶ Et faciūt ista ad questionem secundam. Primo. ad illam clausulam si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum, id est, quatenus iure testamenti, &c. Ratio apparet, q; conditio cōfertur, circa id, de quo fit dispositio, vt hic, z dixi in l. j. in vl. §. fi. §. de iure codicillo. ¶ Secundo facit ad aliud, dicit statutum q mulier non possit cōtrahere sine consensu duorum consanguineorum ex parte patris, si eos habuerit: si non habuerit, adhibeantur ex parte matris. Contingit, q vna mulier habebat vnum consanguineum tantum ex parte patris, vtrum ille debeat adhiberi cū vno alio ex parte matris? Dixi, q illa verba, adhibeantur duo ex parte patris, si habuerit, intelliguntur, id est, quatenus habuerit, vt hic: q; circa idē conditio, z dispositio adhibetur, vt hic vides, sed huic cōtradicit dispositio sequēs, que dicit, si eos non habuerit, adhibeantur duo ex parte matris. hec est cōditio circa alios, z dispositio circa aliud. nam conditio dicit, si non habuerit ex parte patris, adhibeantur duo ex parte matris. Sed respōdeo. ista conditio. si non habuerit apposita est in defectū prime: vnde debet regulari in contrarium casum sicut prima, hoc est, quatenus prima deficit. ista dicatur extare, l. aliquādo. de cond. z demon, z l. pecuniā. si cert. peta. z l. legata inutiliter. de adimen lega. z quando dies lega. ced. l. quod pure.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Relatiuum quis vel qui. Adde de relatiuo quis vel qui, Dld. cons. cxxvj, Bal. cons. ccccclv. incipi, dubium quartum in ij. vol. vbi late ponit de eo quod tangit Alexan. in iij. opp. versic. fallit si testator, z in materia relatiui adde l. ea tamen adiectio. ff. de leg. iij. z l. nam quod liquide. §. fi. ff. de pen. leg. Et an in dubio presumamus quod relatiuum faciat conditionem, an demonstrationē. Vide Fel. in cap. super literis. de rese. z idem est in relatiuo quantitatis, vt per docto. per illum text. in fin. in l. lecta. ff. si cert. petatur. z in l. ita q. ad leg. Pomp. vide etiam Car. consi. lxxxiij. in j. co. z quod dicitur de relatiuo, idem est in parcicipio, vt per Bart. in l. j. in vij. questio. ff. de condi. z demon. z vide Alexan. cons. xxvij. in fin. in iij. volu. z consil. lxxxviij. vol. iij.

b ¶ Alienauī. Adde inquantum Alex. in fin. refert Dyn. dicere q si concedo fundum alicui post mortem meam, q si illum alieno in vita q censetur reuocata concessio, quod hoc idem consuluit Ro. cons. ccxxix. etiam si talis concessio esset facta ecclesie. alle. Dyn. esse casum in l. Marcellus. §. Paulus. j. de do. cau. mo.

c POMA. ¶ Secundo facit. Vide quid si in terminis huius ti consanguineus ex parte patris esset absens. vide Bng. cō incip. statuto. Et quid si sunt plures. quo. um aliquis sint in mior. gradu. aliquis in vlterior. vide Bald. in l. fina. C. de significatio. vbi per Moder. z quid si consanguinei ex parte tris vellent consentire, vide Ro. cons. xxxvi. Et vide Bal. in l. coniunctione. C. de nup. z in materia huius statuti vide Fel. quoties. in iij. no. de test. z Alexā. in l. qui quadringenta. ff. ad Falc.

b ¶ Dicit statutum. Adde vltra alleg. per Alexan. quod Bal. fuit cons. x. in prin. iiij. lib. z facit quod voluit Abb. cons. lxxx. quidam Raynerius. ij. lib. q si testator habeat quatuo filias. sponit q due tradentur nuptui in aliqua familia, alie vero vt possint, q si omnes moriantur vna excepta, illa in illa famī debet collocari.

P. P A V. P. ¶ Vide Bng. consil. ccxl. inci. statuto tuderti tur. z de materia statuti q mulier non possit contrahere sine sensu propinquorum quomodo intelligatur vide Jas. in l. verbo. signi. z latissime ad Bartol. in l. nuoe. ff. de acqui. here. preterea de q. Bar. hic, Abb. z Fel. in c. quoties. col. i. de test. in l. in conuentione. C. de nupt. z Bart. consilio r. z Alexand. C. vnde vir z vxor.

LEX VII.

Legatum. Hanc legem examina vt diri in j. l. Titia. §. Lucia. Sol. vt ibi secundum gloss. Oppo. tis qui. §. fi. §. de acqui. here. Sol. vt in gloss. quam glos. reprobat Ray. per l. placet. §. de acqui. hered. vbi dicitur, q idem iuris seruo, z Dy. j. si a paren. quis fue. ma. l. j. Unde ipse dicit alium hereditate, vt in contrario: aliud in legato, vt hic. Ratio legatorum dies cedit incontinenti. z acquiritur patri, vel domino hereditas non acquiritur nisi aditione facta, vt j. de reg. iur. Lege legata. z institu. de here. institu. §. alienus. Nec solu. de contractum l. j. §. per seruum. j. de suc. edic. Quare dic q gl. ait hic in lege contraria, est vera: tamen gl. non bene dicit in l. cuiusdam ne. C. de fideicom. Et pro hac solu. facit quod not. in l. Capuano mi. ad bono pos. z l. j. z ij. C. de repu. here.

ADDITIO.

a ¶ Vel domino. Adde inquantum Alex. querit an Abbas poss hereditatem delatam monacho repudiare. Ang. cōsi. xcv. contra. vbi plene an monachus filio, vel seruo equiparetur. z inquantu Alex. reprobato Federic. consi. ix. tenet. quod prelatus non pos legatum repudiare, dic tu quod Fe. sequitur Ro. consi. cxcv. cip. visis narratis, etiam referens Jo. de Ana. consuluisse. z Bal. facit mentionem. q fuit sibi contrarius, z plura adducit opin. Fely. que vide ibi.

LEX VIII.

a Jex toto. a Si rei legate detrahatur. legatis h. d. Vel aliter. Quod operatur additio, quo ad augb tum. b operatur detractio quo ad diminutionem. Opp. Sal. ui electione. §. fi. cum sua gl. Sol. Hic legauit totum fundi. tam partem limita tam, vt ibi diri.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Si ex toto. Vide quid per istam legem dicat Alex consi. xx. in j. volumine.

P. PAV. P. ¶ Circa regulam huius l. q idem iudicandum gimento, q de ipso principale vide omnino que habes ad Bal. si conuenerit. §. si nulla. ff. de pig. actio.

b ¶ Augmentum. Adde inquantū Alex. post Dy. ponit an munitas sit concessa alicui. ille teneat prouenientia et nova sa. Bal. cōs. cxxxiij. v. li. z Ro. cōs. cccevj. vbi Dy. z Jo. an.

1 ¶ Alternativa inducit constitutionem duorum reorum.

2 Disiuncta in vltimis voluntatibus posita inter personas ratas, resoluitur in coniunctam.

3 Petitio vel receptio partis facta ab vno qñ inducat unitatem

a §. Si ita scriptum. a Alternativa grauatos, facit ea insolidum, vt duos reos debendi, z per petitionem ceptionem factam ab vno, non inducitur diuisio. b. d.

1 tis §. iste. † Ro. primam partem summarij. q per alter ducitur constitutio duorum reorum. concor. C. de cōdi si quando. Et ad istam partem vadit contrarium fa in ij. glo. in fi. Oppo. j. de dub. re. l. antepe. Sol. Ibi fuit pluribus coniunctim sub nomine appellatiuo, vel per hic disiunctim, vt dicit gl. Sed huic contradicit. Le de duob. re. vbi etiam per copulatiuam inducitur rum reorum in testamento: sed ibi hoc fuit expressum, vt

Opp. † Nam in vltimis voluntatibus disiuncta posita inter personas resoluitur in coniunctam. l. cum quidam. C. de verb. sign. Sol. gl. ñ. in fine. ℭ ibi ponitur inter honoratos. hic inter grauatos. quod est verum. Sed quãdo ponitur inter honoratos. inducitur etiã constitutio duorũ reorũ. si grauato daretur electio. l. si Titio aut Seio. ſ. ti. ĵ. de mõ cõstituendi duos reos. dixi in l. i. ĵ. de duo. reis. ℭ Ad secundam partem gl. signat duo contraria simul que debent diuidi. Op. i. ℭ † petitione partis inducatur diuisio. C. de fideiuss. l. liberum. Bl. o. ponit multas sol. Vltima est vera ad istud contrarium, videlicet ℭ hic vnum tantũ pro parte cõuenit & exigit: ideo pro alia parte potest cõuenire eundem. l. reos. C. de fideiuss. in lege contraria conuenit omnes pro suis partibus, meo vtio videtur diuidere. & istam tenent doctor. qõ declaraui in l. ex duobus. in iĩ. q. de duob. re. Op. ñ. ℭ per petitionem partis inducatur diuisio. l. si creditores. C. de pact. Bl. dicit. habes hic in litera. altero. & nihil obstat: vel pone, alterutro. pro altero. & istud est destruere ter. Ro. tamen er hac gl. differentiam significationis inter alterum. b & alterutrũ: q. alterutrum importat id quod quem volo. Vnde alii dicunt. ℭ est speciale fauore legati. quod gl. reprehendit per l. reos. C. de fideiuss. que reprehensio est vera quantum ad petitionem partis: sed quantũ ad perceptionem de qua loquitur d. l. si creditores. dic ℭ illa. l. reos. nihil facit ad propositũ. Tu eas ergo hanc sol. vt statim dicam. Alii soluũt. sicut soluitur est contrarium de d. l. liberum. que sol. est cõtra ter. d. l. si creditores. Dic ergo. Quandoq; creditor recipit partẽ ab vno ex pluribus reis debendi, qui habent beneficium diuisionis. & tũc cum creditor ex necessitate recipiat, non videtur diuidere. l. inter eos. ſ. i. de fideiuss. & ibi dixi. Quãdoq; recipit partem ab vno ex his. qui nõ habent beneficium diuisionis. vt erant duo rei secundũ istã tẽporã. & tunc videtur diuidere. l. si creditores. C. de pact. Fallit fauore legati, vt hic. Et sic procedit sequens sol. Quod plene examinaui in l. ex duob. de duo. reis. in prima questione.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ℭ Si ita scriptum. Inducitur iste ter. ad questionẽ. ille cui cõcessa est immunitas collectarum, teneatur ad collectas guerre. Dy. decidit ℭ sic. per l. j. C. ne lice. in em. spe. se erc. li. r. contra decidit Ray. per l. j. C. de superindi. lib. x. Bal. hic concordat opin. si collecta imponitur simpliciter procedat opi. Dyn. si per modum augmenti. procedat opi. Ray. vide quod no. in l. ũ. ff. de in. immu. Jo. And. in add. Specu. in tit. de censi. ſ. j. z vide. Anto. vbi ample loquitur in capitu. peruenit. de censi.

ℭ Alterum. Adde vt per ✠ Paul. de Castr. consi. xviii.

b Homina numeralia duo. tria. & similia sunt collectiua.

c Legatum alternatiuum quod in vna parte est vnũ, & in alia plura. an dicantur plura legata.

d Promittens centum. non potest conueniri ad quinquaginta tãquam promissa: sed debita occasione promissionis. sic.

ℌ. Si ita legatum. Si in vna parte alternatiue legatũ est vnũ, licet in alia plura, illud ℭ est vnũ nõ recipit diuisionẽ. h. d. Op. ℭ. quot sũt res. tor dicũtur esse legata. l. scire debemus. de ver. ob. Sol. ibi fuerũt nominatim. hic vero cõiunctim legata sub nomine collectiuo, octo. Si ergo ex vtraq; parte alternatiue essent plura legata disiuncta, possem tunc partẽ de vno. & altera de altero eligere. ita loquitur prima gl. que satis fortis est. ✠ Ho. ex predictis. † ℭ ista nomina numeralia. scilicet duo, tria, & similia, sunt collectiua. nec dicuntur distributiua. seu diuisiua. ℭ Ad predicta † op. de l. si sterilis. ſ. fi. de ac. emp. dicit gl. ibi in contractib. hic in vltima voluntate. Certe quãtũ ad hoc. nõ est differẽtia inter ea, d. l. scire debem⁹. vel dicit gl. ibi fuit promissio annua. er qua resultãt plures obligationes. hic vero legatũ fuit vnũ. Istud videtur cõtra l. si Stichũ. ſ. stipulatio. de ver. obl. tu dic, si in stipulatione annua venit aliqd implendũ er parte eius cui stipulatio queritur, ℭ persone ei⁹ cohereat. ror sunt stipulatiões, quot sunt anni. l. si seru⁹ cõis Meuĩ. ſ. fi. de stip. ser. & ita loquitur d. l. si sterilis. ſ. fi. & gl. hic notabiliter sic intelligit: veniebat eñ ibi habitatio. que persone cohoret. dixi de hoc plene in d. l. si seruus cõmunis Meuĩ. ſ. fi. ℭ Quero dicitur hic. q. vnũ in alterutra causa legatũ est. qd est hoc dictũ? Bl. exponit duobus modis. Primo, vt exponamus. in alterutra, id est, vtraq; vt sit sensus. in dispositione alternatiua est vnũ legatũ tãtũ. Vel aliter, vt stet, ppie, & erit sensus. In dispositione alternatiua, in qualibet parte alternatiue est vnũ legatũ, & sic sunt duo. Et sic iste due expositiones sibi cõtradicunt, vt j. ti. j. l. si illud. que facit p prima expositione cõtra secundã, & ĵ. de ver. ob. l. scire debemus. ſ. stipulationẽ. ĵ. e. l. plane. j. ſ. pe. que faciãt p secũda dispositione. Bl. dicit. ℭ quelibet expositio põt esse bona. q. vnũ legatũ est. ppter vnã prestationẽ: sed duo ppter duarũ rerũ nominationẽ. Que gl. verũ dicit, tũ quantũ ad istã legẽ nõ est mẽs Iurisconsulti. Sed vult hoc dicere, testatoꝛ hic legauit lecticarios octo. Ista pars cõtinet vnum legatũ ppter nomẽ collectiuũ, octo: demũ subiunxit, aut p his in homines singulos certã pecuniã. Ista pars cõtinet plura legata propter distributiuũ. singulos. & tñ nõ potest diuidi, q. in vna parte alternatiue est vnũ legatũ. hoc vult 3 iste ter. vide eũ. Vltimo vide gl. ñ. que mihi facit. ℭ Quero † vtrũ istud scire an sit vna stipulatio, vel plures. est vtile ad aliud, quã propter hũc ſ. Dic ℭ sic ad multa, vt no. in l. scire debemus. ĵ. de ver. ob. & ibi dixi. Nam si promittis mihi dare centum. possum nõ te conuenire ad quinquaginta tanquam promiss. sed dicit ibi glo. ℭ non, sed agam tanquam debita mihi occasione promissionis.

LEX IX.

1 ☞ Concessio regni Hierusalem facta per Papam regi Carolo, vniuꝛ.

ℌ Quod apud hostes. Adhuc in quo habemus spem postliminii. potest legari. h. d. Op. ĵ. de ver. obl. l. liber homo. in fi. la picola. Bl. variauerunt in so. contrarij. Nam ibi dicit, aliud in legato. quã in stipulatione. l. in testamẽtis. ĵ. de re. iur. Ratio. q. legatum cedit a tẽpore mortis. Certe hoc est contra regulã Catonianam. que vult si non valet tunc cum relinquitur, nec postea cõfirmetur. etiã cõtra l. vl. ſ. de act. emp. vbi idẽ in contractibus. ℭ in vltima voluntate. Sol. ergo vt hic in gl. scilicet, q. hic loquitur in re. que semel fuit nostra. & postea ab hostibus occupata. in qua valet stipulatio. & legatum propter spem quam habemus iure postliminii. Et hoc vult dicere text. ibi postliminio iure consistere. &c. contraria loquuntur in rebus. que semper fuerunt 1 hostium. Et ideo dico, † ℭ ✠ Papa qui concessit regnũ Hierusalẽ a 2 regi Carolo, & successoribus. licet de eo nihil teneat, concessio valuit: q. semel fuit ecclesie. & sic consistit propter spem postliminii. Facit contra predicta extra de re iudica. c. abbate sane. li. vi. Sol. ibi fuit donata res hostium sub conditione. scilicet si capietur, ℭ licet. ✠ Predicta vero habent locum, quando simpliciter concedit. Facit l. liber homo. ĵ. de ver. obl. & quod ibi no. & ibi etiam dixi.

ADDITIO.

a Hierusalem. Adde de potestate ✠ Pape, & Imperatoris in Saracenos. Old. consi. lxxij. & lxxxvij. & cj. & cclxiij.

LEX X.

1 ☞ Electio vel optio si pertinet ad filium familias vel seruum, an & quando sine consensu patris vel domini fieri possit.

ℌ Etiamsi. Seipsam summar. Oppon. de l. filium puꝛ. de ver. obl. Bl. hic, & bene posuit plures sol. inter alias dicit. qõ ibi deficit, per hanc legẽ supplebatur. Et hanc tenet ✠ Pe. q. ℭ promptum est leges legibus coordare. Aliam ponit. quod ibi seruus vel filius queruntur tus eligendi per suam promissionem. hic secus. Et hanc tenet Dy. ✠ Pro qua facit C. de cõd. inser. l. si vxor. & ibi no. & Inst. de ver. ob. ſ. ex conditionali. Tu dic iungendo simul. quandoq; filius vel seruus habẽt potestatem eligendi ex sua opera & promissione. & tũc potest ipse solus eligere. d. l. si. de ver. obli. & l. si stipulatus fuerim illud aut illud. in prin. co. ti. quod apparet. q. potest sibi libere solui. l. quod seruus ſ. depo. & l. si vnus. in prin. de pac. ſ. qõ nõ esset si ipse nõ posset eligere. Quandoq; hoc habet ex promissione alterius. & tunc 1 aut est optio. aut electio in alternatiuis. † ✠ Primo casu non potest eligere. seu optare sine patris vel domini iussu, vt hic: q. optione legata nihil est in obligatione, & sic optio est magis ius querẽdi. quã ius quesitũ. Unde non transit in dominũ. nec per filiũ, vel per seruũ potest explicari sine iussu. sicut diximus in l. qui in aliena. de acqu. her. Sed quãdo est electio in alternatiuis. tunc vtraq; est in obligatione, & obligatio statim queritur dño. & remanet electio. que est meri facti. & sic debet explicari per filium vel seruum, nec transiit ad patrem vel dominum, vt iusti. de stipu. seruo. ſ. sed cum factum, dixi in d. l. si stipulatus fuerim illud aut illud. ĵ. de ver. obli.

LEX XI.

1 ☞ Brauare quando possum eum, ad quem per mediam personam de meo peruenit.

2 Fideicommissum pure & simpliciter a patre vel domino, filio, vel seruo heredibus institutis an valeat, quia intelligatur tacita conditio, cum erunt sui iuris. & nu. 4.

4 Filius, & seruus dicũtur heredes nudo nomine, non quod ad eos pertineat actio directa, nec vtilis.

5 Filio, vel seruo, quod sunt heredes solo nomine, prodest.

7 Substitutione pupillari facta per hec verba quisquis mihi heres erit, & seruo vel filio adeunte portionem suam iussu patris vel domini, & tempore mortis pupilli filius vel seruus reperiuntur sui iuris, poterunt esse heredes ex substitutione.

8 Filius, cui relictũ fuit fideicõmissum, quo iure aget contra patrẽ.

12 Fideicommissarius vniuersalis decedens ante restitutionem factam illud transmittit ad heredem suum.

13 Fideicommissarius vniuersalis decedens post mortem testatoris ante aditam hereditatem, transmittit illud ius ad heredes.

14 Fideicommissarius vniuersalis decedens ante aditam heredita
tem, transmittit ius deliberandi.

8 **Cum filiofamilias.** * Difficilis est lex ista. Qui capit cō
modum per mediam personam alterius ex vltima volun-
tate, potest onere fideicommissi grauari: ꝛ si extraneo restituere
grauetur, tunc vt heres Trebellianicam quartam deducet: si ei
per quem acquirit, nō videtur grauatus vt heres, nec quartā de-
ducet: ꝛ fideicommissario mortuo ante diem cedentem, fideicom-
missum remanet penes grauatum. h.d. Diuide. Primo ponit vnū
dictū. Secundo illud declarat. Tertio ponit vnā illationē Julia
ni, Quarto ponit aliam illationē authoris legis. Secūda ibi, actū
demum. Tertia ibi, deniq;. Quarta ibi, ꝛ ideo. ¶ Op. ad primam
partem. Nam non possum grauare eum, cui nihil relinquo, vt C,
de fideic. l. ab eo. ī. tit. ij. l. j. §. sciendū. Sol. licet hic domino vel pa-
tri nihil relinquatur, tamē ex relicto facto filio, vel seruo, aliquid
ad eos peruenit ex legis dispositione, ideo sibi videor reliquisse, l.
conficiuntur. in prin. ŝ. tit. j. Sed contra hoc instatur fortiter. Illū
ad quē bona mea deuenerūt ex legis dispositione, vel ex casu, non
possum onere fideicōmissi grauare. l. sed ꝛ si sic. §. j. ī. tit. ij. ꝛ l. fi. in
prin. ꝛ ad l. Fal. l. qui fundū. §. qui filios. Sol. Illud quod relinqui
* tur* filio, vel seruo, considerato presenti statu, debet acquiri sta-
tim patri vel dño, merito grauari potest onere fideicommissi. In
cōtrarijs non statim queritur, cōsiderato presenti statu: sed si ad
eum peruenit ex post facto, fuit ex quadā fortuna: hic ergo acquiri
tur patri vel domino ex potestate legis, ꝛ volūtate testantis, qui
hoc sciebat, cōsiderata potētia presentis status. In cōtrarijs ex
potestate legis, ꝛ ex fortuna nō ex voluntate testatoris, qui hoc
ignorabat vtrum per hos, sibi queri debebat, vel nō. ¶ Op. ꝙ e-
tiā eū, ad quē aliquid ex mea voluntate deuenit per mediā perso-
nā, nō possum grauare, vt substitutū exheredati, cui aliquid lega-
ui, l. miles ita heredem. §. si miles. de testa. mili. ꝛ l. eum quidā. C. de
le. So. Ille specialis ꝛ singularis casus est, ꝛ no. ī d. l. cū quidā. per
h gl. ꝛ Cy. ¶ Ut ergo h iste articul⁹ circa primā partē tibi liqueat,
i cū queritur an eū ad quē deuenit quid per mediam personam de
meo, possum grauare, sic distingue, aut ad eū deuenit ex volunta
te testatoris: aut ex legis prouisione, vel alio fortuito casu. Pri-
mo casu, aut ad eum peruenit aliquid non cōtinens cōmodū pe-
cuniariū, ꝛ nō potest grauari, vt ī. eo. l. plane. ij. §. fina. cum l. sequē.
aut peruenit ad cōmodū pecuniariū, ꝛ potest grauari, licet perue
niat ad eum per mediā personā, dum modo sit substitutus lega-
tario, vel fideicommissario, vel donatario causa mortis vel cui de
bet dari causa cōditionis implēde, d. l. ab eo. ꝛ l. j. C. cōia de lega. ꝛ
ī. eo. l. quidā testamēto. §. fi. Et hoc regulariter fallit in substituto
exheredati, cui erat legatū, vt dictis legib. Secundo casu, qū ali-
quid peruenit ad eū ex legis dispositione, vel ex casu fortuito, tūc
qū ad eum est peruenturū incōtinēti, considerato presenti statu,
potest grauari, vt hic: sed qū ex interuallo ex casu, q2 forte erit he
res ab intestato, vel ex testamēto, ꝛ tūc aut grauatur sub nomine
appellatiuo, vt heredē heredis, vel heredē legatarij, ꝛ tunc valet.
Aut sub nomine pprio, ꝛ tūc nō valet, vt ī. tit. ij. l. sed ꝛ si sic. §. j. ꝛ
rōnē dic vt ibi. ¶ Uenio ad secūdā partē, ꝛ op. secundū Dy. sic, ꝙ
meū est amplius meū fieri nō pōt, l. pprias. C. de leg. ꝛ l. mea res. ī.
de cond. ꝛ demō. ꝛ l. cetera. §. j. ī. eo. Sed iste res iā sunt filij q2 ipse
est heres institutus, vel sibi legatū, ergo a patre sibi legari nō pōt.
Sol. hoc ideo, q2 momento nō residet penes filiū vel seruū, sz trā-
sit in patrē, vel dñm, l. placet. de acq. her. ¶ Sed op. ꝛ intro glo. si
do tibi rē vt statim ad me reuertaꝛ, ista datio est inutilis, ꝛ per eā
nō trāssertur dñiū, l. qui sic. j. de sol. Sed in ꝓposito, si pater resti-
tuat filio, statim per filiū queritꝛ patri, d. l. placet. ꝛ l. j. si a pa. qs fu.
ma. ergo patet, illud fideicōmissum esse inutile, Sol. Quidā faten
tur cōtrariū, ꝙ fideicōmissum nō tenet, nisi hoc procederet ex vo
luntate patris, vel dñi, qui manumitteret, vel emāciparet in filiū,
vel seruū, ꝛ exponitꝛ, hoc ex persona. id est, ex volūtate, ꝛ istud sen-
tit gl. j. ꝛ gl. iij. in prin. ꝛ alia gl. circa fi. legis. que est sup ver. patris,
Sed gl. nō stat in ista expositione, ꝛ merito. Nā est cōtra ver. deni
que, ꝛc. vbi ista verba exponūtur. Nā qū pater, vel dñs, tenetꝛ ex p-
sona filij, vel serui, dicitur teneri vt heres. Quādo tenetur ex per-
sona sua, tenetur vt alius cōmodū capiens ex testamēto, nō vt he
res, vt hic: ꝛ hoc volunt dicere ista verba. vnde adhuc remanet cō
trariū, q2 restitutio videtur inutilis, Soluit ergo gl. alio modo, sci
licet ꝙ pater, vel dñs fuit rogatus sub cōditione, vel in diē. vnde
q2 pendēte cōditiōe poterit manumitti vel emācipari, ideo valet
fideicōmiss. ꝛ restitutio nō erit inutilis. ꝛ hec sol. est in gl. in verb.
cum ipsis. vide eā. Istud est diuinare. Unde dicunt alij, quod po-
test esse, quod pater recusabit hereditatē sibi per filiū acquisitā:
vnde ipse filius sibi capiet totaliter ad sui commodum, ꝛ interim
dabitur curator, per l. fi. §. fin autem patre recusante. C. de bo. que
lib. ꝛ sic erit vtile fideicōmissum. Et ad illum casum retulit se ista
lex. Sic ꝛ alias filius sentit commodū, q2 sibi restituitur, qū pa-
ter dissipat. l. Imperator. ī. ad Treb. vbi gl. ꝛ istud non placet,
si pater renuit sibi queri per filium, non potest dici quod tenet
deicommissum, ex persona patris: imo apud ipsum filium rema
nent ipso iure, cū ipse sit heres institutus. l. si heres institutus.
prin. ad Tre. ꝛ ī. e. l. seruū filij. §. j. So. ergo gl. quarto modo. scilicet
2 quod † pater hic fuit rogatus pure, tñ inest tacita cōditio de re
stituendo, cum erit sui iuris. vt ī. ad Tre. l. vbi pure. ꝛ istam solu. se
quuntur doc. nostri: Dy. ꝛ Pet. tamen Old. limitat vt statim
cam in sequenti contrario, vide gl. ¶ Op. cōtra hoc, q2 secund
hoc indistincte poterit a patre, vel a domino relinqui pure filio
vel seruo, q2 semper tacita cōditio inest, quod est expresse, contra
tex. insti. eo. §. an seruo. ꝛ ī. eo. l. a filio. ꝛ l. quesitū. in prin. ꝛ ī. qui
leg. ced. l. cum legato. in fi. Sol. dicebat do. Old. ego intelligo
hic erant aliqua verba in fideicōmisso, que sapiebant restitutio
nem esse dilatam in tempus existentie sui iuris, d. l. vbi pure. ꝛ
detur probari per tex. in l. fideicōmissa. §. si filio. ī. de le. iij. alias
initio fideic. non valeret, nec cōfirmaretur ex post facto, impedien
te regula Catoniana, d. §. an seruo. Ego credo dictū d. Old. esse ve
rum, quādo pater instituitur, ꝛ ab eo relinquitur legatū, vel fidei
cōmissum filio, ita loquuntur iura allegata per eū. Sed iste casus
non est hic. Sed qū ipse filius instituitur heres ꝛ pater rogatur
restituēdo ipsi filio, vt in casu nostro, tūc indistincte legādo, vel fi
deicōmittendo simpliciter, videtur legatū esse dilatū in tēpus exi
3 stentie sui iuris. ¶ Et ad hoc † probandū, premitto talē distin
ctionē. Quādo aliquis capit aliquid ab herede, ꝛ eidē heredi re
stituere rogatꝛ illud idē, an valeat: ꝛ qū restituere debeat. Distin
gue, aut heredi dz statim restitui. vt q2 testator expressit: aut in
certū tēpus: aut dubitatur: q2 testator simpliciter locut⁹ est. Pri
mo casu relictū nō valet, q2 nullū cōmodū cōtinet, ergo. ꝛc. l. si cre
* ditori: * in fi. cum sequen. ī. eo. ꝛ arg. l. qui sic. de so. Secundo casu
valet, ꝛ post tēpus a testatore taxatū debebit heredi restitui. l. si a
me. ff. ad l. fal. ꝛ l. si heres institut⁹. ī prin. ad Treb. Tertio casu va
let fideic. nec tenetꝛ restituere statim, sed post mortē ipsius rogati
videtꝛ dilata restitutio: vel in tēpus existētie sui iuris, si heres cui
dz restitui esset in ei⁹ potestate, l. vbi pure. in prin. cū gl. ꝛ in l. pen.
§. fi. cū ibi no. e. ti. Facit ī. de aur. ꝛ arg. leg. l. filiā. Ad ꝓpositū dico,
ꝙ illud ꝙ pater capit, hz a filio hr̃de instituto, ꝛ ipsi filio rogatꝛ re
stituere, ergo videtꝛ dilatū in tēpus existētie sui iuris. Nec curo, v
trum fuerūt apposita verba que sapiūt dilationē, vel nō. Ex pre
dictis ergo habes, ꝙ quādo a patre relinquitur filio, aut relinqui
tur sub conditione, ꝛ valet, aut pure, ꝛ tunc aut sunt aliqua verba
in relicto que sapiūt dilationē, ꝛ aut valet, aut non, ꝛ tūc aut ipse
pater est institutus, ꝛ rogatus de restituēdo filio, ꝛ tūc nō vz. ra
tio, q2 non pōt cōfirmari, impediente regula Catoniana. vt in d. §.
an seruo. Aut filius ipse est institutus, ꝛ pater sibi rogatꝛ de resti
tuendo, ꝛ indistincte vz, ꝛ videtur dilata in tēpus existētie sui iu
ris, vt hic. Predicta vera, nisi in legato libertatis ꝙ statim vz. vt
ī. prox. dicā. ¶ Op. ꝛ vr̃ ꝙ dñs cogatur prestare statim seruo, vt
ti. j. l. si idē seruus. §. seruo. illud ponitur ī. in pe. gl. ꝛ soluitꝛ ꝙ spe
le est in relicto libertatis, que si seruo prestatur, dño non acqui
(hic vero, erat relicta alia res que si relinqueretur ꝛ daretur se
uo, domino acquireretur) hic vero in relicto alterius rei, que se
uo prestatꝛ. Unde videtꝛ dilatū in tēpus existētie sui iuris. vide
gl. ¶ Op. ꝛ videtur ꝙ qū legatū relinquitꝛ extraneo, debeat ex per
sona dñi. l. si alienus. ī. ti. j. Istud contrariū ponitꝛ hic in gl. sup ver
bo, ex persona. que est in vers. deniq;. ꝛ dicit, solue vt ibi. Declara
si inspicimus rigorē verborū, debetur ex persona dñi, q2 ab ipso
nominatim relictū: ergo de rigore non debetꝛ a seruo, ad quē per
ea deuenit hereditas. l. Celsus. §. j. in fi. ī. ti. j. ꝛ l. j. in fi. ī. ti. ij. ꝛ l. he
res. Sed cōsiderato effectu, debetur ex persona filij, vel serui.
loquitur hic. ¶ Sed cōtra hoc op. de l. Nesennius. §. seruo. ī. ad
fal. vbi videtꝛ, ꝙ etiā quantū ad effectū debeatur ex psona dñi.
imo ibi deberetꝛ ex persona filij vel serui. Qd apparet ex eo, ꝙ p
patrē, vel dñm deducitur Falcidia, ꝛ sic tenetꝛ vt heres ex psona fi
lij vel serui. Sz hec est differētia, q2 dicta legata videntꝛ relicta
ipso filio, vel seruo, ex ordine successiuo, vt sic prima legata p
non innuantur, ꝛ in hoc hec lex determinatꝛ p illam. ¶ Uenio ad
tertiā partē. Op. primo, ꝙ hic innuitꝛ, ꝙ filius institutus sit heres
Cōtra, imo pater. l. placet. de acq. he. Gl. sup verbo, sed ꝛ pater sol
uit duobus modis. Primo, q2 verū est filiū esse heredē nomine, ta
men effectu acquirit patri, vt d. l. placet. Alij dicūt, ꝙ pater
res vere, vt in contrario: sed potest grauari vt heres, ꝛ ha
bet Trebellianicā. Itē pōt grauari vt alius cōmodū
non detrahet. hoc dictū non plz gl. q2 secundū hoc nulla diffe
rentia, vtrū esset rogatus restituere filio, vel extraneo. q2 con
tra hanc legē. Tenet ergo gl. primā solu. ꝙ filius sit heres nomi
ne, licet non effectu. qd vtrum sit verum declarabitur in sequenti
contrario. vide hanc gl. ¶ Op. cōtra illud, ꝛ videtur ꝙ non sit he
res neq; nomine, neq; effectu: sicut dicimus de seruo, q nullo mo
do erit heres, sed facit heredem dominū, intantum ꝙ quādo
locus

locus substitutioni vulgari, que cōcipitur in illū casum, si heres nō erit, puta si testator ignorabat eū seruū. l.cū pponas. C.de here.insti. z l.si paterfa.de here. z Insti.de vulg.sub.§.fi.huius timore. vt arbitror, dicit gl. ꝙ licet in prin. dicatur de filio, z seruo: tñ in hoc ꝟs. deniqꝫ. dt solū de filio. z caute tacet de seruo. Innuit ergo gl. ꝙ filius est heres noie, sed patrē facit heredē in effectu. Seruꝰ eñ nullo modo heres remanet, sed facit heredē dominū nomine, z effectu, ita loquitur Ja.de Are. z Cy. vt dicunt in d.l.cū proponas. ¶ Nos † examinemus istud, z ostendo vtrunque membrum nō procedere. Primo, quod filius non sit heres nomine, sed facit heredē patrē: sicut seruꝰ dñm. Videtur casus in l.qui liberis. §.hec verba.de vul. z pup. z de acqui.here. l.qui in aliena.§.interdū. vbi dicit, ꝙ facit patrē heredē. Secūdo, probo per rationē. Ille dicitur heres nomine, apud quem remanent directe actiones: ille autē dicitur heres effectu, ad quē transeunt vtiles, vt Insti.de fideic.her.§.restituta.no.in l.pro hered.§.Papinianus. de acqui. here.in vlt.gl. Sed cōstat quicquid filius acquirit, acquirit patri, fm hec iura quo ad directas, z vtiles actiones, vt Insti.p quas pso.no.acqui.§.j. de inuti.stipu. z §.alteri. in gl.ij. z no.in §.si quis aliū. z §.ei qui. z no.in l.stipulatio ista.§.alteri.de verbo.obli. z l.si tibi decem.§.fin.cū l.seq.de pact. ergo filius nō est heres noie, neque effectu. Nā gl. expresse, in l.ex asse.ad Trebel. dicit, ꝙ qñ directe non remanent apud aliquē, nō pōt dici heres. ¶ Aliud membrū, quo dicit, ꝙ seruus nullo modo est heres, nō videt verū. Primo. qꝛ videt cōtra l.qui heredi.in prin.de cond. z demon. vbi dicit ꝙ seruus est heres noie. Secundo cōtra tex. z gl.in l.quoties.§.fi. ꝟsi.sꝫ z si pure.ß. de here.insti. vbi gl. dicit in fi.sui, ꝙ seruꝰ est hꝫs noie, licet nō effectu, per d.l.placet. sicut dicimus de filio. Tertio hoc est expressuꝫ ad Treb.l.quidā.§.si seruo. vbi no. ꝙ si dñs est rogatꝰ restituere seruo, ꝙ oīa remedia Trebelliani hꝫ, preterꝙ deductionē quarte, cū nō vt heres sed vt dñs sit rogatus. Innuit igitur, seruū esse heredē nomine, quia si dñs esset heres, haberet etiaꝫ deductionē quarte, vt hic. Quarto hoc videt cōtra hāc legē. cū enim in princi. dicatur de filio, z seruo, licet postea dicatur de solo filio, intelligitur repetitū de vtroqꝫ, arg. C.de diuer.rescri. l.j. Quid dicemꝰ? Dico, ꝙ aliquē esse heredem noie, potest accipi duobꝰ modis Primo hoc est, vt habeat directas actiōes, z isto modo nec filiꝰ, nec seruus est, vt heres: quia quoad directas actiones, z quo ad vtiles faciūt heredē patrē, vel dñꝫ, d.l.qui liberis. §.hec verba. z l.qui i aliena.§.interdū. z in iurib.preallegatis pro hac parte: ad ꝙ facit l.sequitur.§.seruus.de vsucapio. Secundo modo accipitur heres noie. id est heres noiatus seu institutus in testamēto, lꝫ nō habeat directas, neqꝫ vtiles actiōes: z isto modo dicitur heres seruꝰ, z filiꝰ, l.qui heredi.in prin.de cond. z demon. z hoc dicit gloss.in d.l.placet, si bene aduertatur. z in contrario de dicta l.qui heredi. est † aduertendū, ꝙ illud esse heres nomine licet nullas actiones habeat directas, vel vtiles quātū ad propositū habet duos effectꝰ. Primꝰ est, ꝙ pater vel dñs est heres quo ad oīa iura, eo modo quo esset filius vel seruus, si esset sui iuris: z ita actiones habet ac si ipse filiꝰ vel seruus, esset heres, l.qui hominem.§.quidam.de sol. z hac lege, z no.in glo.iij. huius legis. z in alia gl. super verbo, ex persona, z tamen istud tale ius, quod habet pater, vel dñs, non potest opponere contra filiū vel seruū cum ex eorū persona habeat, ita loquitur hec lex. Unde cōtra ipsum filiū, vel seruū, non potest deducere quartā, qꝛ cōtra eum non potest dicere se heredē, vt hic: nec contra seruum, vt no.in d.l.quidā.§.si seruo. Hoc procedit duplici ratione. Prima, que ponitur hic in text. qꝛ cū pater sit heres eo modo quo filius, vel serꝰ esset: filius autē vel seruus sibiipsi obligatus esse non possit: ergo z in contrario, nec pater ex persona filij obligatus nō est, sed ex sua. ¶ Secundo ratione generali eorum, qꝛ eo priuilegio quod quis hꝫ a me, eo cōtra me nō potest vti, l.si iudex circunuento.de minorib. z in l.amicissimos. in fi.de exc.tu. Secundū effectum habet, qꝛ quo ad ea que sunt facti, ipse nominatus habetur vt heres, licet ipse nullas actiones habeat directas, vel vtiles vt circa cōditiones implendas, d.l.qui heredi.in prin.de cōd. z demon. Simile in d.l.q liberis.§.hec verba. vbi hec verba, quisquis mihi heres erit, resoluuntur in conditionē, vt ibi patet in prin.legis, que conditio dicitur esse facti. ideo quo ad implementum cōditionis, pater vel dñs nō dicit esse heres, licet quo ad alia sic. Dices tu, filio vel seruo existente in potestate, quo ad implementū cōditionis pater dicitur esse heres: qꝛ filio vel seruo adeunte, queritur patri vel dño. l.iij.de vulg. z pup. Resp. non dicitur esse heres pater vel dominꝰ, vt ipse possit adire, ex substitutione, qꝛ in eius persona non verificatur conditio, quisquis mihi heres erit, sed filio vel seruo adeūte iussu patris, vel domini, queritur patri, vel domino: sicut illud quod daretur seruo causa conditionis implende, acquiretur domino, licet seruo deberet dari vt heredi nominato. d.l. qui heredi: non ergo videtur vera differentia, que fit in gl. inter filium, z ser-

6 uum. ¶ Ex predictis † potest responderi ad duo dubia. Primū, nunquid illud quod dicitur in l.si paterfamilias. de hered.insti. z Insti.de vul.subst.in fi. scilicet, de seruo instituto, quem quis testator putabat liberum. habeat locum in filiofa. quem quis putabat sui iuris. Jac.de Ra. que d non. qꝛ filiusfamilias, quo ad aliquid est heres, seruus nullo modo, vt hic in gl. Petr. contra vt refert Cy.in d.l.cum proponas. in vlt. q. cuius opinio preualet de iure: qꝛ quantum ad hoc, nulla est differentia inter seruum, z filiū vt dixi. Et hanc opi. tenet gl.in l.si quis filium, in j.gl.de acq.here.

7 licet Pe.non alleget eam. Secundo consueuit dubitari, † quando facta est substitutio pupillaris per hec verba, quisquis mihi heres erit, zc. z seruus vel filius adiuit portionem suam iussu patris, vel domini. postea tempore mortis pupilli reperiuntur sui iuris, vtrum potuerunt esse heredes ex substitutione? Ja.de Ra. in l.iij.de vul. z pupil. dicit, quod filius poterit esse heres, qꝛ remansit heres, per ea que hic no. Ego dico, quod inter filium z seruum, quo ad hoc, nulla est differentia, vt dixi ß. ad hoc facit l.si solus.§.fina.de acquiren.hered. ¶ Op. contra hanc partem, z videtur quod contra extraneum pater vel dominus non possit Trebellianicam deducere: sicut fideicommissarius primus, nō detrahit a secundo, l.j.§.inde Neratius.ad Trebellia. Sol. contrarium obtinet, quando est legatum ex persona sua: sed hic ex persona heredis scripti detrahitur. Facit l.si patroni.§.qui fideicommissam. ad Trebel. Op. z videtur quod aduersus filium possit detrahere Trebellianicam. Nam si pater habet actiones vtiles, z sic est heres effectu, licet non sit heres nomine, potest detrahere Trebellianicam: sicut dicimus in bonorum possessore, qui non est heres nomine, vt Instit. vt de bonorum posses.§.quos autem. tamē qꝛ habet omnia iura vt ibi, vt no. supra de bonorum posses. here. petit. l.j. detrahit Trebelliani. l.j.§.bonorum. ad Trebellia. z sic pater quo ad filium debet posse detrahere, licet non sit heres nomine. Solu. bonorum possessor habet illud beneficium a pretore mortuo, z viuo, non ab alio, merito contra alios vtitur dicto beneficio. sed hic pater vel dominus habet hoc beneficium a filio. vnde illo non vtitur contra ipsum filium, per ea que supra dicta sunt. ¶ Oppon. C.ad Trebellia.leg. Jubemus.§.idemque. Solu. gloss. z bene, quod ibi pater fuit institutus, z rogatus de restituendo filio, hic ipse filius fuit institutus, z pater rogatus de restituendo sibi. ¶ Uenio ad quartam partem. Opponitur, primo, Ratio legis debet esse concludens z necessaria, ita quod cessante ratione cessat lex, leg. adigere.§. quamuis. infra de iure pa. z l.cum tale.§. falsam. de condition. z demonstratio. Sed ratio hic posita, non est huiusmodi: quia idem esset in quolibet extraneo, cui fideicommissum esset relictum post mortem patris, lege. si cum heres, quando dies lega.ce. z lege, heres meus. de conditio. z demonstration. Solu. gloss. duobus modis. Primo fatetur contrarium, z hic subaudit, maxime, quasi dicat, idem in filio, quod in extraneo. Uide glo. super verb. retenturum, hoc non placet. Nam ex illatione que colligitur ibi ex dictione, z ideo: z ex ratione secundo posita in fine legis, apparet quod Jurisconsultus propter illam rationem posuit hanc conclusionē, quasi dicat alias secus esset. Secundo modo soluit gl. videlicet, ꝙ nō sit idem in extraneo, cui esset relictum post mortem. In extraneo dico, quod nō sit mortuus, sed viuat licet filius decesserit. Et ista fuit opin. Azo. vt probatur in gl. sequen. Istud displicet plus, quam precedens dictum: quia secundum hoc, non esset ratio differentie inter filium z extraneum, ista que dicitur in tex. scilicet, ibi, quia ex persona patris vires accipit. Sed ratio differentie esset, accidentia facti, quia filius decessit, extraneus nō, quod est contra mentem huius legis. Alij ergo, vt Jac.de are. intelligunt hanc partem alio modo penitus extraneo. Pro cuius euidentia debetis scire, ꝙ ille qui rogatus est restituere quicquid ad eum peruenit, nō tenetur restituere fructus. l.quod his verbis.§.j. de leg.iij. z hoc si est rogatꝰ restituere extraneo. Sed si filio suo, tunc in restitutione veniūt fructus, l. in fideicōmissi.§.cum Pollidius.ß. de vsur. z hoc propter votū partū, quod est, vt filijs semper acquirāt, l. scripto. vnde li. z l.nihil. interest.§.j.de bo.lib. Hoc premisso, sic pone casum, si pater rogatus est post mortem suam restituere filio suo, quod ad se patrē peruenit ex hereditate vel legato filio relictis, z sic fructꝰ interim percepti veniebāt, si filius moritur viuo patre, omnino id patrē retēturum, id est, compendiū fructus, subaudi, qꝛ si filius viueret, nō retineret, z ad hunc subauditū casum, de vita filij, venit ratio que sequitur, ꝙ fideicōmissum vires recipit ex psona patris, licet eius votū est querere filijs. Ita intelligit ipse. Certe licet iste intellectus sit in se verus, quancum ad legē est omnino extraneus, cū hic de fructibus nulla fiat mentio. Preterea, cū lex ista tota loquatur de filio, z seruo, secundum lect. quam ß. tenui, ista lect. non congrueret, nisi in filio, cum non sit votum domini querere seruo. sicut patris querere filio. Ideo ego lego hanc legē alio modo clare z aperte. Pro

cuius euidētia debetis scire, ꝙ quādo primo testator reliquit aliquid alicui, ꝛ postea iubet tertiā personā accipere, ꝛ post tēpus legatario dare, ꝙ legatū dicitur esse purum, ꝛ legatarius ante tēpus decedens trāsmitteret ad heredē, ille tertius qui iussus est accipere ꝛ dare legatario, videtur electus vt nudus minister, l. a filia. §. alūno. ī. ad Treb. ꝛ l. liberto. §. largius. ī. de annu. le. cū simi. Itē posito, ꝙ ad heredē nō transmitteret legatarius, non remaneret apud illū nudū ministeriū. l. si quis Titio. ī. tit. i. Hoc premisso casus est clarus, qꝛ primo fuit relictū filio, postea fuit iussus pater ipsi filio restituere, post mortem ipsius patris: si filius moritur interim, queritur an apud patrē debeat remanere? Videbatur ꝙ non quasi pater sit nudus minister. Tū Iurisconsultꝰ determinat hic contrarium, qꝛ pater nō est nudus minister, sed ex persona eius capit vires legatū. Secus si aliquis esset iussus dare extraneo, ꝙ
* ipsi extraneo esset relictum, vt ex predictis patet: * hunc casum
c credo verū. ¶ Op. ꝙ iste[c] versi. videtur destruere omnia precedētia. Innuit enim quod non videatur relictum post mortē patris, nisi exprimatur. Cuius contrariū videtur dictum s. Solu. s. dixi, quod videtur fideicommissum dilatum in tempus existentie sui iuris, quod potest esse morte vel emancipatione: hic loquitur quādo expresse fuit collatū post mortem, ꝛ sic in vnum casum tantū. Expediui me de contrarijs. ¶ Venianus ad questiones. quero
8 primo, qꝛ regula est, † quod lis nulla potest esse inter patrem ꝛ filium, quo iure aget filius, cui est fideicommissum relictum, cōtra patrem? Resp. aut est institutus pater, aut filius. Primo casu, aut pater non vult adire, ꝛ non potest cogi per filium, nisi post quam erit sui iuris, sm gl. in l. cogi. §. si pater. ad Trebellia. licet Iacob. de Are. aliter dicat, quod dic vt ibi. Aut pater adiuit, sed nō vult restituere, ꝛ tunc aut fuit relictum fideicommissum statim, ꝛ non valet, vt no. ī. eo. l. a filio. ꝛ s. dixi. Aut fuit dilatum in tempus existentie sui iuris, ꝛ non est dubium quod potest habere actionem ex testamento. Si vero filius fuit ipse institutus, vt in casu nostre legis tunc aut pater non vult iubere filium adire, ꝛ tunc nō preiudicat filio, quin factus sui iuris, possit adire, l. is qui heres. §. fina. de acquiren. hered. hodie statim potest filius adire, per legē fin. C. de bonis que liber. Si vero filius iussu patris adiuit, ꝛ sic patri quesita est hereditas, tunc cū fideicōmissum sit dilatū in tempus existentie sui iuris, vt dixi supra non est dubium, quod factus sui
9 iuris agit actione ex testamento: ꝛ hoc secundū ista iura. ¶ † Sz quero, nunquid hec lex obtinet secundū iura hodierna? pone quidam instituit filiū, ꝛ rogauit patrē de restituendo filio, vel extraneo, videndum est de viribus fideicommissi. Dices tu, in hereditate profectitia habet locū hodie sine dubio, qꝛ nihil est hodie immutatum, quod non placet: imo dic ꝙ prima pars huius legis, put dicit, ꝙ a patre potest relinqui filio instituto, procedit sine dubio, ꝛ olim, ꝛ hodie, in profectitio: secunda pars, vt dicatur capere a persona filij, quando relinquitur extraneo, a persona patris qū relinquitur ipsi filio, etiam secundū ista tempora non habeat locum in hereditate profectitia, hoc est, in ea que erat relicta filio cōtemplatione patris. Tunc enim semper videtur capi a persona patris, qꝛ eius respectu est relictum, argumen. supra de heredib. instituen. l. quidam cum filium, ꝛ infra de stipulatio. seruo. l. pe. Cessant enim ille ratiōes, quas dixi, scilicet ꝙ pater habuerit a filio, vel dominus a seruo: imo habent a se, licet per mediam personam filij vel serui. Si vero loquitur de hereditate aduētitia, hoc est, de relicta cōtemplatione filij vel simpliciter, dic quod idem est, l. aditio, s. de acqui. here. ꝛ de vsuf. l. si serui. ꝛ l. seq. tūc principiū huius legis non videtur habere locū, qꝛ patri queritur solus vsufructꝰ: ꝛ si filio restitueret, illud idē sibi quereretur. Et videtur dixisse Roge. in iij. gl. hic posita. Tu dicas, ꝙ in seruo sine dubio nihil est immutatū: in filio vero, tenendo opin. quā ego teneo, ꝙ fideicōmissum videtur dilatū in tēpus mortis, vel existentie sui iuris: hoc non videtur procedere, qꝛ illo tēpore vsufructus qui queritur patri, reuertitur ad proprietatem ipso iure, absqꝫ alia restitutione fienda per patrē. Sed potes dicere, ꝙ pater habebit vsumfructū dum viuit: ꝛ illis fructib. vtetur, ꝛ cōmodo fructuū: in tempus aūt existentie sui iuris, restituet fructus quos percepit medio tempore. pro hoc hec lex in fi. secundū lec. Iac. de Are. remanebit ergo apud patrē solum commoditas vtendi illis fructibus, ꝛ illo cōmodo, medio tempore. Simile in l. si conuenerit. s. de pac. dot. ¶ Secunda pars huius legis, in qua distinguitur, vtrum relinquatur filio vel extraneo, vt primo casu debeatur ex psona patris, secundo ex persona filij, hodie si relinquitur a patre filio, nihil est immutatū quantū ad hoc. Sed si relinquitur extraneo, est immutatū, qꝛ olim debebatur a patre, vt a debitore ex persona filij, vt hic. hodie vero debetur a patre, vt a legitimo administratore. Sicut dicimus quando relinquitur a tutore pupilli instituti, l. peto. §. mater. ī. tit. i. C. de fideicom. l. etiam. ꝛ C. de re. cred. l. cum etiā. ꝛ l. ciuibus. ī. de reb. dub. Vel dicamus, ꝙ partim debetur a patre vt administratore respectu proprietatis, partim vt a debitore respectu vsufru-

10 ctus. ¶ † Quero, quid in filio arrogato? Resp. idē ꝙ in naturali ꝛ legitimo, vt Instit. de acqui. per arrog. §. i. ea. l. sub conditione
11 de liber. ꝛ posthu. ¶ † Quero, vtrum restitutiōe facta a patre casu huius legis, trāseant actiones in filium ex Trebelliano? ca hoc sunt gl. cōtrarie, vna est hic super ver. nō admissa (que videtur dicere ꝙ transeant actiones,) dicit enim, ꝙ omnia alia remedia Trebellianica, excepta deductione quarte, habent locum sed inter remedia Trebellianica est translatio actionum, vt C. ad leg. Falc. l. in testamento. ꝛ ibi no. ergo, ꝛc. Et huic cōcor. alia gl. ad Treb. l. quidam. §. si seruo. Alia gl. hic super ver. non possit dicit contrariū. Cum enim ipse filius sit heres, pater non transfert in eum actiones. Pro hoc videtur casus, ī. ad Treb. l. si heres in-
d stitutus. in prin. Credo primas[d] gl. esse veras per tex. l. j. §. si filius versi. idem ꝛ si ipsi. ī. ad Treb. vbi est casus. Nā in tota illa lege ponitur illa pars senatusconsulti que tractat de transferēdis actionibus, ꝛ ideo ponitur hic casus ꝙ filio instituto ꝛ patre rogato ipsi filio restituere, habet locum illa pars senatuscōsulti. Ad l. si heres. in prin. respondeo, ꝙ ibi loquitur in herede, apud quem erant actiones directe, que sibi sufficiunt, hic loquitur in filio, apud quem nō erant neqꝫ directe, neqꝫ vtiles, cum totū esset acquisitum patri, secundū ista tempora, merito pater ei restituendo
12 eum transfert vtiles. ¶ † Quero, pone ꝙ alicui est relictum fideicōmissum vniuersale pure, decedit fideicōmissarius ante restitutionem sibi factam, an transmittat illud ad heredem suum? Gl. hic super verbo, retenturum, dicit ꝙ non transmittit, per l. quas allegat. Inducit simile de hereditate non adita, que nō transmittitur. Idem videtur dicere gl. in l. a testatore. de cōdi. ꝛ demon. ꝛ fuit opi. Azo. in summa. C. ad Treb. doc. omnes, Dy. ꝛ alij tenent contra, qꝛ habemꝰ tex. expressos in l. postulante. in prin. ad Treb. ꝛ l. cogi. §. idē Metianus. eo. ti. d. l. a testatore. ꝛ C. de fideicō. l. ... Ad cōtra. scz. ad l. apud Iulianū. §. vtrū. ꝛ §. antistia. dic vt ibi no. qꝛ ibi decessit fideicōmissarius sine herede. Ad hanc legē respondeo, ꝙ hic erat relictum fideicōmissum sub conditione. Ad simile de hereditate Dy. nō respōdet hic, sed in l. a testatore. de condi. ꝛ demon. etiā Dy. dicit ꝙ aliud in herede, qui ante aditā hereditatem nullū habet ius, merito non transmittit: sed ... licet, ius deliberandi, trāsmittit hodie secundū formā ... ribus. C. de iur. delib. sed fideicōmissarius vniuersalis habet actionem ex testamento, quam transmittere pōt. Facit, quod no. s. de
13 acqui. here. in l. is potest. ¶ Quero, quid † si fideicōmissarius vniuersalis decedit post mortem testatoris ante aditam hereditatē, an transmittat ad heredes? Quedā gl. tenet ꝙ non, per l. quidam ita in prin. ad Treb. ꝛ ibi no. in gl. parua super ver. adeatur. Et glo. idem in l. iij. de reg. Cat. dicunt enim qꝺ dies fideicommissi vniuersalis non cedit nisi ab adita hereditate. Idem tenet Dy. in l. ... adimen. lega. l. iij. §. j. Cy. ꝛ Iacob. de are. tenent contrarium, ꝙ cedit dies quo ad transmissionem, a tēpore mortis testatoris ... in legatis, ꝛ fideicōmissis particularibus. pro hoc in d. l. iij. §. i. ... idem dicendū. de adi. leg. vbi quoad diei cessionē equiparatur vniuersalis particulari. Facit l. si in personam. C. de fideic. Et hanc ... tem puto veram per l. cogi. §. idē Metianus. ad Treb. qꝛ videtur permittere ꝙ heres fideicōmissarij cogat heredē institutū adire, ergo fideicommissarius decedens ante aditā hereditatē transmittit: licet ibi posset aliter intelligi: ꝛ hoc pōt intelligi ex ordine rubricarū. Nam in codice premisit primo de lega. ꝛ fideicō. ... Treb. ꝛ sic de vniuersalibus, ꝛ particularibus, postea in titu... tol. §. cum igitur. ꝛ §. in nouissimo. dicit indistincte, diē legatorum ꝛ fideicōmissorū relictorū pure, cedere a morte testatoris ... hoc in fideicommissis vniuersalibus, ꝛ particularibus. Sic ... in digestis primo ponit de legatis, postea ad Tre. ꝛ sic de fideicommissis vniuersalibus: postea ponit ti. quando dies legati cedat, ergo fideicōmissorū particulariū, ꝛ vniuersalium, de quibus premiserat. Ad l. quidā ita. responde, ꝙ non dicit illud. Vel dic, ꝙ ... ab adita hereditate quo ad petitionē, ꝛ ita loquitur gl. ibi posita, sed quo ad transmissionē a tēpore mortis, vt dixi. Vel dicas, illud est verū quo ad impediendam translationē fideicōmissi ...
14 a testatore, alias secus. ¶ Quero, † posito ꝙ fit verū ꝙ non transmittatur fideicōmissum ante aditā hereditatē, an saltē transmittatur ius deliberandi, sicut fit per heredē? Gl. hic dicit, ꝙ sic ... vide eam. Idem dicit Azo in summa. C. ad Treb. ꝙ pōt ... qꝛ si fideicōmissarius vniuersalis habet ius deliberandi ...
15 de iu. deli. l. j. §. fi. in gl. j. Dico etiā, † ꝙ si fideicōmissarius ... post petitionē factā, licet ante restitutionē factam, ... hereditatem, transmitteret. l. non iustam. C. ad Treb. ... an heres rogatus cogatur adire, ꝛ restituere? Gl. hic ... no. in l. eam quam. C. de fideicō. dic vt ibi. ꝛ l. ille a quo. §. ... mento. in fi. ī. ad Treb. Dy. inducit hanc l. in arg. ad q. ...
16 tis hic in fi. † ad duo singularia dari adiectiuum pluralis ... cōcor. sunt in gl. Nō pone, dixit dn̄s vasallo, cōcedo tibi ... ꝛ fundū fructibus plenū, an per hoc videatur cōcessisse vindemia...

Videtur

videtur q̄ non. q̄ non adiecit adiectiuum plurale. vt hic cū sim. q̄ in dubio videtur referri ad proximū. z sic ad fundū tantū. l. j. eidem cū eodem. in fi. de iurisd. om. iudi. ¶ Contra. q̄ vindemia videt[ur] concessa. q̄ est pars fundi. l. fructus pendentes. de rei vendic. Si ergo totū concessit. z quelibet eius pars videtur concessa. arg. l. si ex toto. §. eo. z l. si quis cum totum. de excep. rei iudi. Ad hoc facit. l. Julian⁹. §. si fructib. de act. empt. z l. Seie. ex parte. §. Lato. de fun. instr. secundum Dyn. Istud credo verum, primo, q̄ illud adiectiuum, plenum. licet sit singularis numeri, tamen refertur ad omnia precedentia. l. heres meus. §. vroni. j. de leg. iij. Item q̄ posito quod nihil esset dictum, fructus videntur concessi. l. fin. j. de iure fisci. z dicta l. Julianus. §. si fructibus.

ADDITIONES.

¶ Cum filiofa. Aduerte q̄ retenta illa opi. pro vera in l. quāuis. C. de fideic. q̄ pater teneatur emancipare filium. vt sibi restituere possit fideicōmissum. Bar. in hac l. cū filio. versi. sed quero. tenet q̄ non pōt pater retinere fructus medij tēporis, contrariū tamen alleg. tenere in l. epistolā. §. fi. ff. ad Tre. ita videtur sentire Aler. in addi. ad Bal. in d. l. Quis. Tu dic. licet faciat Aler. arg. de dictis Bar. ibi tamen non arguit contrarium de dicto. z merito, q̄ loquitur in diuerso casu. Preterea posset solui aliter, prout tradit Aler. n. apposti. magna. quam vide aliter. etiam posset dici. vt colligitur ex dictis Bar. in hac l. cum filio.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Illud quod relinquitur. Istud quod statim queratur, non est causa finalis: quia idē fi er interuallo diuendo certitudinarie ex voluntate testatoris, per l. si fundum per fideicommissum. §. fi. iuncta l. seq. j. eo. z ita intelligitur illud quod subicit j. in fine sue distinctionis.

IO. FR. RV. ¶ Ut ergo. Adde quod ista theorica Bart. est communiter approbata. quam Soc. z Jas. hic defendit a quibusdam impugnationibus Per. de Besu.

CLAVD. DE SEISS. ¶ L. si creditori. Secus si grauatus esset dare alteri. per l. Imperator. §. j. ff. ti. j. l. cogi. §. hi. qui solidum. add treb. eo modo potest esse quia isto casu obstat exceptio, dolo facis: no. in l. si socer. §. maritus. s. sol. mat.

CLAV. DE SEISS. ¶ Ut ex predictis patet. Et pro isto intellectu vide casum in l. mulier. §. de vo. inter vir. z vxo. facit q̄ in simili dicit Panor. post Canonist. in e. in causis de electio.

IO. FR. RV. ¶ Op. quod iste. Adde Jas. hic. qui super ista op. pulchre loquitur sequendo Bar.

IO. FR. RV. ¶ Credo primas. Adde q̄ Barto. sequuntur docto. communiter excepto Raph. cum Jas. hic in fi.

AND. BAR. ¶ Vindemia videtur. Et vide Petr. in c. per tuas. de dona.

LEX XII.

¶ Jura plurium si deueniunt ad vnum, ille potest facere quod poterant illi plures.

Heres quādo possit repudiare legatum ad incommodū alienum.

Petens ex vna causa, quando possit ex alia petere.

Petere quādo quis possit partē iure suo, z partē iure hereditario.

Petens totā rē simpliciter ex vna causa, tacite ex alia repudiat.

¶ Imbi †Quando plurium iura deueniunt ad vnum, potest ille facere quod poterant illi plures. h. d. z legitur duobus modis secundum gl. vel q̄ pluribus eadem res fuit legata coniunctim verbis, z disiunctim re: vel econuerso, coniunctim re, z disiunctim verbis. ¶ Opp. ius accrescendi[a] nō habet locū post legatū acquisitū. l. j. in fi. de vsufr. accre. sed hic erat quesitum: q̄ dicit, die legati cedente. Huius timore dicit gl. q̄ dies cesserat quoad trāsmissionē tātum: pro qua facit lex quinta. z quod ibi no. de condi. instit. ¶ Opp. ij. q̄ videtur †quod nihil releuet, siue habeam iure meo, siue iure accrescendi: z sic frustra fuit facta hec ler. arg. l. hec stipulatio. §. diuus. j. vt leg. no. ca. Sol. glimo releuat propter onera imposita cōiuncto, que non erant imposita mihi. Istud dictum non releuat, nisi secūdum illam lecturam quando disiunctim verbis erit relictum. Ande tu adde. quod aliud interest quādo coniunctim, licet enim tūc accrescat cum onere imposito per testatorem, tamen interest pro pter aliud. Nam secundum ista tempora heres non tenetur ad legata vltra vires hereditarias, nec hodie tenetur ad debita vel legata vltra vires facto inuentario. Si ergo repudio ex persona mea. z agnosco ex persona illius qui me facit heredē, erit patrimonii ipsius tanto maius. Si repudio ex persona illius, z agnosco ex persona mea erit hereditas eius tāto minor. z sic multum interest. ¶ Op. contra hoc, videtur, †quod heres non possit repudiare legatum ad incommodum alienum. l. liberto octoginta. de vo. liber. l. fi fundum sub conditione. §. si Titius. j. eod. z quod ibi no. Respondeo, quando q⁹ heres repudiat legatū factum de fundo ad incommodum alienum, nec cedit ad commodum suum, z hoc non potest. d. l. liberto octoginta. Aut repudiat ad incommodum alienum, z ad commodum suum: z tunc, aut ille alius, in cuius incommodum repudiat, illud habiturus erat ex dispositione defuncti. ex cuius persona repudiat. z non potest repudiare, vt no. in d. §. si Titius. Aut alio modo cedit in suum commodum,
* ad commodum tamen repudiantis. z potest repudiare: * ita lo
4 quitur hic. z quod s. dixi. ¶ Opp. dicitur hic †quod si quis petit ex vna causa. nō potest petere ex alia. Contra, quando due cause lucratiue habent originem in personis diuersorum, licet ad vnū deueniant. ex vtraq; causa poterit ille solidum consequi. l. si seruus legatus. §. j. j. eo. z l. si is qui. de act. z obli. z doc. tenēt in l. qui pupille. C. de neg. gest. Sol. Illud verum quando ille due cause diuersorum. habebant effectum solide exactionis in quemlibet: sed hic non erat istud. Nam si ambo viuerent. vel facerēt sibi partes per concursum. si esset legatum disiunctum. vel quilibet admitteretur ad partem suam quando fuit legatum coniunctim. dixi in l. Meuius. §. duobus. j. ti. i. ¶ Opp. de l. non est nouū. de acti. emp. Sol. in eodem libello debet peti vt ibi. tamen possum petere vel
5 iure meo. vel hereditario. ¶ Querit gl. †vtrū possim petere partem iure meo. z partē iure hereditario? Quidā variauerunt. Tu dicas indistincte. q̄ sic. Probatur in l. reos. in princi. de duo. reb. Nec obstat d. l. non est nouum. quia fateor. q̄ debeat peti in vno libello. sed tunc petam, vel totum iure meo, vel totum iure hereditario: vel partem iure meo. partem iure hereditario. ¶ Quero,
6 †quid si peto simpliciter rem totam ex vna causa? Respondeo, tacite ex alia repudiare videor. vt hic innuit tex. Facit l. fin. C. de
7 codic. ¶ Ultimo Dy. inducit hoc princi. ad questionem, †vtrum cessionarius possit cogi eligere, an agat directa, vel vtili? Et videtur hic tenere quod non. Contrarium videtur tenere in l. si duo. de sol. Dic vt ibi dixi plene, z ideo hic non dico.

ADDITIONES.

a ¶ Jus accrescendi. Adde inquantum Aler. ex mēte Bal. Ang. z Imo. vult. q̄ sit testator reliquit pluribus domum. z prohibuit quemlibet alienare partem suam respectu familie, q̄ quis nō poterit portionem sibi obuenientem iure accrescendi alienare, quod idem voluit Paul. de Castr. consilio ccrrrliij.

b POMA. ¶ Respondeo, quando q̄. Hanc distinctionem sequitur Are. consi. cxiij. pro declaratione alle. etiam Aler. in ij. volu. facit quod in simili no. idem Bar. in l. quo minus in j. q. ff. de flumi. z per Jasin vlti. q. quam refert hic Paul. de Cast. relatam per Aler. qui idem tenet consi. cxiij. in iij. volu. Salyc. hic.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Repudiare. Vide ad predicta Aler. consil. crrv. vol. iij.

1 ☞ Prestationis difficultas in testamentis subducitur. z legatū firmum manet.

2 Temporum angustie in contractibus bone fidei subducuntur, sicut in legatis.

3 Impossibilitas si est adiecta grauato, an vitiatur dispositio.

a **§. Si quis seruos.** [a]†In testamentis difficul-
1 tas prestationis subducit, z legatum firmum remanet. h. d. Et no. §. z signa text. ibi. z angu
b stias. ¶ Op.[b] q̄ ista impossibilitas vitiet legatum. Justi. de leg. §. fin. z C. de his que pe. nomi. l. j. Sol. ibi fuit legatum ab initio impossibile. hic non. Hā testator potuit tantum viuere. q̄ serui potuerunt duci Romam. istā tenet gl. in d. l. j. z Dy. in c. nemo potest ad impossibile. de reg. iur. li. vj. Sed hoc videtur contra regulam Catonianam. que vult quod legatum quod non valeret, si tunc moreretur testator nec post confirmetur. Glo. ideo transit ad aliam sol. scilicet, quod hic remouetur. quod est impossibile, scilicet festinatio. Et hanc tenent Pe. z Dy. C. de his quis pe. nom. l. j. z est vera, vt j. dicam. Tertiam sol. dat gl. Just. de leg. §. fi. videlicet q̄ testator voluit hic. quod heres constituerat se soluturum si decederet. scilicet testator intra triduum, que sol. non congruit litere. Nam dicit, quod damnauit heredem ad dandum, non vt constitueret se soluturum. ideo tene precedentem solutionem. Sed ad hanc opponi. assumo princip. gloss. quia videtur contra tert. Justitut. de verb. oblig. §. loca. z l. iij. §. si quis ita. de eo quod cer. loco. Sol. ibi inter viuos, hic in vltima voluntate. Hanc tenet gloss. infra de verbo. obliga. l. fin. §. si inter. de regu. iur. l. in testamentis. que solu. est vera. sic intelligendo, videlicet, quod aliud sit in con
2 tractibus inter viuos, scilicet stricti iuris. Nam † in contracti
bus bone fidei, angustie temporis subducuntur, sicut in lega
c tis,[c] leg. insulam. paragrapho penul. supra loc. z eod. modo in vltimis voluntatibus, que habent instar bone fidei. l. in minorū. C. in quibus causis in integrum restit. non est necesse hoc tenent docto. in l. j. Oppo. gloss. de l. item illa. de constit. pecu. non soluit. Dicas, q̄ ibi angustie temporum nocent, id est, non prosunt vt
3 reus constituatur in mora. vt ibi not. Ultimo[1] vides in hoc §. q̄ impossibilitas fuit adiecta grauato, non tamen vitiatur dispositio. q̄ est contra communem dictum gloss. nostrarum, dixi plene in l. j. de condi. instit.

ADDITIONES.

a ¶ Si quis seruos. Adde inquantū Aler. ponit q̄ si testator iusserit legatū prestandum intra mēsem a die mortis sue. debet supplere a die adite hereditatis, z q̄ si testator mandat cōstrui opus intra quinquēnium quod non potuit exequi. q̄ non habebūt locum leges punientes non exequētes. q̄ hoc latius habetur per Rom. consi. cccclx. z Roma. consi. cccclviij. vbi vult q̄ in gratijs Pape angustia temporis subducatur.

b P. PAV. P. ¶ Oppo. Quid in alijs dispositionibus: vide Ro. consi. cccclviij.

c POMA. ¶ Sicut in legatis. Adde in materia Ro. consi. cccclviij. incipit in primo queritur.

§. Regula. Seruus dicitur esse capax, si capax est domi nus. h. d. Opp. de l. z si maxime. de ser. leg. z l. debitor. §. fi. j. ti. j. So. ibi speciale. Vel dic, quando domino nō possumus legare mere. propter conditionem domini. procedit ista regula: sed quando non possumus legare mista cōsideratione eius. z rei legate. nō procedit ista regula, vt in cōtrarijs. Sed certe nec primo casu procedit regula indistincte, quod dic l. si seruus eius. de acquiren. hered.

1 ☞ Voluntas sequens seruatur, nisi precedens sit derogatoria.
2 Legatum si primo admittitur pure, postea sub conditione, ista secunda ademptio nihil operatur.
3 Testamentum secundum factus a testatore, qui in primo dixit, q̄ non liceret sibi penitere, valet.
4 Priuilegium concessum ab Imperatore, non obstante aliqua cōstitutione, vel statuto, tollit etiam statuta futura.

a §. In legatis. a Sequens † volūtas seruatur, nisi pre
1 cedens sit derogatoria. h. d. ¶ Que
2 rit gl. † quid si ademi tibi legatū pure, postea sub cōditione, an posterior adēptio aliquid operetur? Dicit gl. q̄ videor dare sub contraria cōditione. Hā qui diuortiū dicit, presupponit fuisse matrimonium, vt in authē. quib. mod. na. effi. legi. §. qm̄ autem. Addo ē. de diuor. l. Julianus. sic qui ponit adēptionē, necessario presupponit legatū procedere, z sic pertransibat Dy. Ja. de Are. tenet contrarium, z huius opi. sum secutus. q̄ adēptio fit ad diminutionē: ergo nō operatur augmentū, seu inductionē legati. l. legata inutiliter. j. eo. z l. ex facto. de here. instit. z l. cum tale. §. falsam. de condi. z demon. z no. in l. si ita legatū. in prin. j. eo. Materiam istam, vtrum ad positionē priuatiōis. sequatur positio habitus, examinaui plene in l. decē. de ver. ob. ¶ Ultimo gl. querit, si testator in primo te
3 b stamēto dixit, q̄ nō liceret b sibi penitere, vtrum valeat secundū q̄ postea fecit? Dicit gl. q̄ sic si p prioris volūtatis expresse penitear: Vide gl. Ja. de are. intelligit, q̄ a prima videatur recedere per secundā, etiā si de prima expresse nō peniteat: z non puto istam glo. verum dicere in terminis hic positis in gl. Dicit em̄, q̄ sibi nō liceret penitere: hoc nō potest facere testator. Hō enim potest sibi auferre liberā testamēti factionē. q̄ est cōtra bonos mores. l. stipulatio hoc modo. de verb. ob. Et ista verba non cōtinent protestationem, per quā in sequenti videatur volūtas deficere: sed solum tenduntad auferendū sibi potestatē penitendi. qō non licet. Declarabo plene in l. si quis in principio testamēti. j. de lega. iij. ¶ Ultimo
c Dy. inducit c † ad questionē. Imperator cōcessit quibusdā Comi
4 tibus, q̄ possint creare tabelliones, z eis cōcedere potestatem fa
d ciendi instrumenta inter oēs personas cuiuslibet loci, nō obstāte d aliqua constitutione, vel statuto: post concessionē factū est statutum in aliqua ciuitate, q̄ instrumēta facta a nullo tabellione valeant, nisi habeat licentiā a cōmuni: dubiū est, an statutū superueniens preiudicet tabellioni habēti priuilegiū ab illis Comitibus? Et videtur q̄ sic, q̄ cōcessio Principis tollit effectū statutorū presentiū, non futurorū. arg. l. si stipulatus. §. cū stipulamur. z l. si a colono. de ver. obl. z l. Rutilia, z in l. si lege. ē. de contrah. em. z l. si ita. de aur. z arg. leg. Econtra, q̄ non: q̄ omnes effectus cuiuscunque statuti in cōtrarium obuenientis, sunt sublati. arg. l. placet. de lib. z posth. Preterea, tollere potuit effectus huius statuti futuri, ar. huius §. z j. de leg. iij. l. si quis in principio testamenti. Dico finaliter. q̄ si in dubio sustulisse videtur etiam ea, que in futurum poterant obstare, argumen. l. si seruitus. ē. de ser. vrba. prae. ita dicit Dy. ad literam.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ In legatis. Vide que scripsi in l. pacta nouissima. C. de pactis.

b ¶ Non liceret. Adde post Aler. dū ponit an si testator dicat nolo aliter testamētum validū esse nisi sit scriptum Aue Maria, &c. q̄ in terminis consuluit Bal. consi. clxxxviij. z q̄s voluit Roma. consilio cccvj.

c P. PAV. P. ¶ Dy. Inducit. An lex, vel statutū derogans legi, vel consuetudini intelligatur non solum de preteritis, sed etiam de futuris. Vide Aler. in l. si non specialiter. C. de testa. Are. late in c. ij. de consuetu. vide in rub. ff. de ope. noui nun.

d AND. BAR. ¶ Non obstante. Et vide Lyn. in l. ij. C. que sit lon consue. si dicatur, non obstante consuetudine, intelligitur fun sublata, eodē modo si dicatur, presenti, z preterita, z etiā fu gl. est contra cle. statutū. de elec. q̄ solū trahat ad presentia. de Lea. tenet, q̄ cōprehendunt preterita, z futura, z dici quā potest saluari q̄ intelligatur de preterita, non de futura. Tā eundem Joan. in l. ij. ē. de testi. vbi de hoc vide Bal. in l. de contrahen. emp. z vide ter. in l. iij. §. diuus. ff. de septi. vid Angelū in repe. §. ex non scripto, vide Ant. in c. fi. extra de cō Sed ob. quod no. per Raph. in l. fi. C. in quibus causis rest non est necessa. z vide Inn. in c. constitutus, de in integ. restit.

LEX XIII.

Cum incertus. In legato generis is w
1 legatus, qui legitime
lutus. h. d. Ho. quod Stichus non fuit legatus, sed
solutione de eo. fingitur legatus fuisse: z sic in obligatione
tis. interim mihi est in obligatione. sed id videtur esse quod
tur. Opp. j. titu. j. l. Venius. §. duobus. Solu. Obligatio gen
omnes continet. vt quilibet possit solui, non quod dicatur
obligatione, vt ibi plene dixi.

LEX XIIII.

1 ☞ Protestationem siue limitationem contractus, pon
cipio vel fine contractus. antequam sit perfectus, non refer

Scripta sit scriptum. Siue adēpto
cedat, siue sequ
in eodem testamēto legatum perimit ipso iure. z quod
nimum est debetur. h. d. Ho. ter. ibi, z ait, &c. z forte ratio
fuit in ista lege. q̄ dicta verba, cui bis legauero. debēt intelli
legato facto de eadē re, vel de eadē summa. qō hic remouet.
an sit verū. si legat hoc modo. Titio lego fundū z centum.
cat. Titio lego, fundū: z j. dicat. Item Titio lego
1 remouet. ¶ Item no. † q̄ nō refert vtrum protestatio
tio aliqua ponatur in principio, vel in fine cōtract
cōtractu ponitur. hoc est, antequā cōtractus sit
tibus. l. contractus. C. de fide instru. facit l. iij. C.
q̄ ipso iure nō perimatur. l. j. §. sed si legi. ver. sed
2 sulto. de his que in testa. delen. Soluit † gl. istud est
eodem testamento fit ademptio: si in alia volūtate, vbique,
perfecta est. q̄ est aliud testamentum, z idem. l. si
a perfecta a vt in codicillis, z tunc ope exceptionis. vt in cōtra
Certe codicilli dicuntur perfecta z solemnis voluntas.
ademptionem legatorum. vt Inst. de adeptio. lega.
C. de fideicom. l. fideicommissum. z ibi no. z l. datum. C.
ipso iure perimentur. De alia ergo voluntate minus
quitur. d. l. j. §. sed si legi. ver. sed hoc ita. z §. sed
* ter. * In hoc tamen est differentia, q̄ quando adēptio
testamento, non est necessaria exceptio facti, neq̄
stamento inest ademptio, nec potest iudici nō liquere.
ptio fit in alia voluntate perfecta, vel imperfecta.
requiritur saltem exceptio facti, vel intentionis. q̄
liquere. l. ij. de exceptio. Si imperfecta requiritur
vt d. §. sed hoc ita. z §. sed consulto. Idem si tacite
si. de adi. leg. ¶ Secundo dicit hic. q̄ prestatur
de l. si fuerit. de reb. dub. Solue vt in gl. ibi est
rum: hic rerū. Op. de l. qui lancē. j. de aur. z arg.
Opp. de l. Titia. §. Seia. eo. ti. Solue vt ibi. Opp.
pro: fundi. Bl. dicit. Solue vt ibi: q̄ ibi non apparet
inum, z ita tenet Dy. Opp. de l. scribit. §. item. de aur. z
contrarium debuit poni in precedenti gl. q̄ vadit
ibi ademit tacite, ideo non tollitur ipso iure. hic
l. idem. j. de cond. z demon. Solue vt in gl. q̄ ibi
* accipimus quod est vtilius. * Dy. inducit hanc legem
questio. quam dicam in l. qui duos. j. eo.

ADDITIONES.

a ¶ Aut imperfecta. Adde quando adēptio legati
duos testes probari. consi. cc xxv. j. lib.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Ut ibi patet. Potest ista
tenendo opin. Rapha. in l. j. ē. eod. q̄ legata non
nisi in testamento, per ter. in §. preterea. Instit. de
z in l. illud. §. tractari. ē. titu. j.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Utilius. Item etiam
tio non extenditur ad legatum alimentorum. l. liber
mus. j. de aliment. z cibar. legat.

LEX XV.

1 ☞ Voluntas testatoris probata preualet scripture in
to z diminutione legati.
2 Minor quantitas inest maiori.

Legatum

legatum factum a testatore qui voluit legare plus, & legauit mi
nus, in qua quantitate valeat.

Si quartam. Voluntas † testatoris pro
bata, prevalet scripture, in
augmento & diminutione legata, h. d. Ilo. quod minor
quantitas inest maiori, [a] siue loquamur in quantitate
continua, siue discreta, vt hic, & l. j. ff. si stipulanti. de ver. obli. Circa
fundū. † qñ voluit legare plus, & scripsit minus, dicitur hic q̄ va
leat legatū: sed non declaratur in quo, ideo quero in quo valeat. Di
citur, q̄ valeat in minus. & hoc immit litera, prout habet, sed si
nus, sine. &. quasi illa verba, sed si, aduertuntur in facto & iure, vt p̄
aleat magis scriptura, quā voluntas. & ff. l. proxima. in fi. In con
tarū facit, † litera ista prout habetis, sed & si plus, quasi aduersē
facto, & non in iure. vt no. in l. j. ff. ne quis eum qui in ius voc. est
eri. & l. sed & si lege, ff. de pet. her. Et videtur tex. de her. instit. l. quo
es. ff. sed si non in corpore. Bloss. soluit, & bene, recte intelligendo.
Nam ista nomina significātia quantitatē sunt appellativa. Si er
go apposuit minus, cū vellet dicere plus erravit in nomine appel
lativo: ergo non debetur legatū in illo pluri. l. si quis in fundi. ff. eo.
nisi probetur testatorē aliud voluisse exprimere. & clare, vt no. in d. l. si
quis in fundi. & d. l. quoties. ff. sed si non in corpore. sed quādo plus
relinquit & voluit relinquere minus, nō requiritur probatio in ista
parte, quia in maiori summa minor inest.

ADDITIO.

Inest maiori. Adde Utra Alex. an in dictis testium in maiori sum
ma, in sit minor. Bal. consi. ccxxx. in fi. j. lib.

§. Si quis vnam. Nomina collectiua seu appel
latiua, relata ad plures, coniū
gionem verbalem inducunt, & inter eos est ius accrescendi. h. d.
Quero, quomodo cōstat, q̄ de posthuma senserit: Dicit gl. ibi de
facit mētionē. l. qui filiab. in prin. j. eo. Tu dic, q̄ ex eo q̄ vna fi
am viuā habuit solam, & legauit filiabus in plurali, constat q̄ de
na non senserit, alias hec dictio pluralis [a] numeri non verificaret. f
gl. ff. j. ad Tre. Quero, que coniunctio erit inter illas ex qua
nducitur ius accrescendi. Respondeo, coniunctio verbalis, que
nducitur per hoc nomen. filiabus, relatum ad plures, vt probat
ic, & interdum, de her. institu.

ADDITIO.

Plurales. Adde inquātum Alex. tangit an pluralis numerus
erificetur in singulari, q̄ voluit Jo. Cald. cōsi. iv. vbi dicit. quod
um quedā subscripto mercatoris diceret, Titius, & socij, respon
it quod non erat falsa, cū non haberet nisi vnum socium. Huic est
quod volut Dd. consi. cxlij. inci. factum tale est, quod si testator
ubstituit posthumos, quod mater non excluditur si vnus tantuz
posthumus nascatur, & moriatur. & quod volut Paul. de ca. consi.
clvij. quod si testator mādat bona distribui in pauperes, poterūt
distribui in vnum.

LEX XVI.

Partem facit qui non est, sed esse speratur.
Caduca, etiam tempore Digestorum applicabantur coniuncto.

Si duobus. Qui non est, sed esse speratur, fa
cit partem. h. d. Opp. C. de cadu.
Coll. j. §. in primo, & §. pro secundo. Sed hoc nō erat in rerū
natura, sed esse sperabatur: ubi nullo modo perabatur. concor. j.
ca. l. §. fi. Banc sol. tenēt omnes alij. vt Azo. & Jo. qui dicunt quod
hic loquimur, quando legatum erat in causa caduci, quo casu secū
duz ista tempora applicabatur fisco, quod hodie corrigitur per di
ctum titulum. de cad. tol. Tenet ergo Jo. q̄ secundū tempora Di
gestorum caduca applicabantur fisco. pro quo facit §. de pet. her. l.
item veniunt. §. pridie. Communiter tenetur contrarium. Nam tē
pore Digestorum caduca applicabantur coniuncto, vt j. eod. l. in
fi. & j. tit. j. l. Celius. §. pe. & ti. tempore cuiusdam guerre fuit facta lex
Papia, per quam cautum fuit, q̄ caduca applicarentur fisco: & cir
ca istam fuit factum senatusconsultum, de quo fit mētio in d. §. pri
die, sed cessante guerra, fuit sublata lex, vt in d. ti. de cad. to. in prin.
& §. fi. sed quia illud senatusconsultū de petitione hereditatis multa
vtilia cōtinebat ad alia, ideo ipsum, & eius interpretationes in Di
gestis proposite fuerunt. Vel possumus dicere q̄ in §. pridie. bona
erant caduca, & nullus erat coniunctus, vel succedēs ab intestato,
ideo applicabantur fisco.

§. Heres. † Heres tenetur ad totuz onus iniunctum sibi
& ei q̄ a testatore grauari non potuit. hoc dicit.
Opp. de l. Celsius. §. pe. & fi. j. ti. j. Sol. gl. primo, ibi repudiantem
tantū damnauit: hic verumq̄z. Hec est vera. Declaro. Quandoq̄z le
gatum est simpliciter relictum, nō nominatim ab aliquo herede,
tunc portio deficiens accrescit coheredi cuz onere suo. siue sit pro
non scripta. sine caduca, siue quasi, l. j. §. his ita. de cadu. tol. Quan
doq̄z legatum relinquitur nominatim, & tunc aut nominatim ab
eo qui accrescit portio & ab alio cuius portio est pro non scripta,
vel caduca, & accrescit cū onere: hic est casus in §. nostro, qui in pri
ma parte probat de pro non scripto, in secunda de caduco. Sive
ro nominatim tantuz ab eo cuius portio deficit, & tunc communer
non debet. vt d. l. Celsus. §. fi. j. ti. j. Examinabo in l. que conditio. in
prin. j. de cond. & dem. vbi gl. ponit, tangam in l. ciuitatibus. §. Lu
cius. j. eo. Secundo modo sol. gl. q̄ in l. Celsus, §. fi. erat vnus sol.
institutus, & ille omisit. Hanc tenet Petr. in d. §. his ita. de cadu.
tol. licet non faciat mentionem de hac gl. Sed est contra ter. legis
contrarie. in fi. ideo tene precedentem. Quero pro declaratiōe
litere. in fi. §. Respondeo vt in gl. & Dy. sentit, pone casum, q̄ tres
vel quatuor instituti fuerunt. duo coniunctim. & quibus nomina
tim fuerit relictum legatum. Certe si portio vnius deficit, accres
cit alteri tanquam coniuncto. non alijs disiunctis: est ponendum,
q̄ ille cuius portio deficit, non habebat substitutum. alias ad ip
sum reuerteretur potius, quam ad coniunctum.

ADDITIO.

a Heres. Adde inquantum Alex. refert Paul. de Ca. facere men
tionem de Bar. in quodam consi. inci. quidam sibi filios heredes
instituit, & casus non est talis prout ponitur, sed ibi ponitur q̄ te
stator instituit filios, nepoti reliquit alimenta pro dimidia in do
mo testatoris, pro alia dimidia in bonis fratris ipso fratre presen
te, & consentiente, est predictum consi. nu. ccxj.

1 Jus accrescendi in legatis, non habet locum in coniunctis
coniunctione legali.

§. Titio. Qui non est in rerum natura, nec esse spera
tur, non facit partem: sed totum debetur
coniuncto re tantū: vel re, & verbis: vel verbis tantū. h. d. Et habet
tres partes. Primo, loquitur in coniunctis re tantum, Secundo,
in coniunctis, re, & verbis. Tertio, in coniunctis verbis tantū, par
tes patent. Dicit tex. le gatum sit, scilicet, coniunctim re tantū, vt
differat a sequenti. Dicit tex. vendicabit per ius non decrescendi.
Dicit tex. voluerit, non exprimendo, & sic coniunctim re, & verbis.
Dicit tex. posthumo, & hoc vltimo casu per ius accrescēdi. Opp.
§. ca. l. in prin. Sol. hic certum erat posthumum non nasciturum,
ibi nasci sperabatur. Opp. de vsufr. accre. l. pe. Sol. ibi fuit reli
ctum a diuersis, hic ab vno. Opp. j. ti. j. l. & Procule. Sol. gl. & non
bene. Dic ergo, qbi non erant coniuncti aliqua coniunctione ho
minis, sed coniunctione legali, in qua non habet locum ius accre
scendi in legatis, vt l. seruus communis ab extero. ff. de acq. he. Di
ri. j. ti. ij. l. re coniuncti. Dic vt ibi.

LEX XVII.

1 Verbum ambiguum positum in vna parte testamenti, declaratur per alia posita in eodem testamento.
Particula testamenti quando datur legatario, datur etiam illa p quam declaratur verbum ambiguum testamenti.
2 Nomen filiarū porrigit in legato ad posthumam. & quando nu. 4.

a **Si filiabus.** [a] Appellatione filiarum conti
netur posthuma, si de ea testa
tore aliquo indicio appareat sensisse. h. d. Hot. q̄ ver
bum ambiguum positum in vna parte testamenti, declaratur per
alia, que testator dixit in eodem testamento. Et puto q̄ quando le
gatario datur particula testamenti, debet ei dari illa pars, in qua
continetur aliquid. per quod declaretur verbum ambiguum posi
tum in legato. Opp. de l. nomen filiarum. de ver. sig. Bl. ibi dicit
indistincte, q̄ qui legat filiabus. videtur legare posthume. Et secū
dum hoc debet hic subaudiri, maxime, quod est contra istum text.
2 Respondeo ergo, † q̄ nomen filiarū, porrigitur ad posthumam, vt
ibi, si appareat aliquo indicio testatorē voluisse, vt hic: & sic illa de
terminatur sēm istam, & probatur in l. si quis ita. §. fi. de testa. tut.
Opp. insti. qui da. tu. pos. §. fi. & l. si quis filiabus. ff. de te. tu. Sol.
gl. hic loquitur in legato quod datur ratione affectionis, ibi in tu
tela. que datur ratione filiationis. Istā tenet Dy. qui sic declarat,
b legatū datur ratione affectionis, que nō cadit in posthumā. [b] De
claro. legatuz datur propter precedens meritum, vt l. nec adiecit.
ff. pro socio. sed in posthumo nō cadit meritū, nec demeritū. l. si qs
in suo. §. legis. C. de inof. test. tutela datur ratione filiationis. que fi
liatio cadit in posthumā, sicut in iam natam. Hec sol. non placet.
Mā si in posthumo cadit filiatio, ergo & affectio. Sola enim filiatio
est causa affectionis. l. scripto. in fi. vnde lib. & l. isti quidē. in fi. quod
3 me. cau. † Et eo ipso q̄ est filius, dicitur mereri, nisi probetur de de
meritis. l. omnimodo. §. j. C. de inofficio. testa. Dic ergo, q̄ significatio
vocabuli extendit ad posthumam. l. nomen filiarū. de ver. sig. si ta
4 men mens testatoris ostendatur vt hic: Sed si dubitat, † an testa
tor de ea senserit, dic quandoq̄z certum est testatorem sensisse de po
sthumo, & tunc admittit sine dubio, l. vtrū. in prin. de re. di. Quan
doq̄z certū est, testatorem non sensisse de posthumo, vt q̄ putabat
vxorē sterilem, & tunc non admittit posthumus, nec in tutela, nec
in legato, l. si qs ita. §. pe. de test. tute. Quandoq̄z est dubiū, & tunc
in tutelis interpretatur ius in dubio. q̄ testator voluerit prouidere
posthumo, d. l. si quis filiabus. & insti. qui da. tu. pos. §. pe. & fin. Sed
in legatis non ita de facili hoc interpretatur: ideo, q̄ si cogitasset

se plures filios habuisse, non fecisset tot legata. l. pe. in fi. ff. tit. j. que
5 ratio in tutela cessat: ideo in legatis oportet † apparere aliquas
coniecturas. Primo. si de posthumo fecit mẽtionem in aliqua par
te testamenti, vt hic. Secundo. secundum Jac. de Are. si extranei
essent instituti. alle. pro hoc C. de inof. testa. l. iii. & communia vtri.
c in. l. si. Item qñ pater habebat magnum patrimoniũ. ita q̃ erat ve
risimile q̃ ex patrimonii quantitate habito respectu ad nu. filiorũ
testator tantum posthume reliquisset. arg. l. si filie, ff. tit. ii. Item qñ
testator dixit filiabus in plurali. cum vnam tantũ viuã haberet. nã
dictio pluralis numeri non verificat. nisi de posthuma sensisset. ar.
l. si. ad Treb. & ff. eo. l. qui quartam in fi. idem forte si quocunq; mo
do testator scivisset vxorem pregnantẽ. l. si cum vel in vtero. C. de
test. mili. Opp. de lib. & posth. l. ii. Sol. vt in gl. Op. dicitur hic. & le
gando filiabus. videtur legare posthume. ita demum si in aliqua
parte testamenti de posthuma fecerit mentionẽ, alias nõ. Contra
q̃ si de ea non fecerit mentionem testamentum non valet. q̃ prete
6 rita. Nec potes dicere, q̃ legata confirmentur per auth. † ter causa
q̃ secundũ veram opin. non habet locũ in preteritione posthumi.
So. Potes dicere. q̃ hic factum fuit testamẽtum. & adiecta clausu
la. si non valet iure testamenti, &c. q̃ sic legata ab intestato debẽtur
filias dic. q̃ instituendo filias. videtur instituere posthumã. l. pla
cet. de lib. & posth. l. iii. C. de inoff. testa. & sic testamentum valebit. &
vide quod dixi in l. fundus de fun. instru.

ADDITIONES.

a ¶ Qui filiabus. Pro cõsor. aduerte q̃ ardua questio est. qñ testa
mentũ est nullũ ratione preteritionis. vel exheredationis. tũc clau
sula codicillaris adiecta operat q̃ heredes succedentes ab intesta
to intelligunt̃ granati de restituẽdo hereditatẽ per fideicõmissum
heredib⁹ scriptis in testamẽto. per gl. in auth. ex causa. C. de li. pre
te. Bart. consi. vi. licet corrupte alle. sed est cõsi. cccrrv. & ccr. & ita
firmãt ibi doc. p̃ iura ibi alle. maxime p̃ Alex. Querit ibidem num
quid illa determinatio habeat locũ, siue testator cogitauerit de pte
rito, siue nõ, Bar. allegat in l. ff. de iure codic. & q. vi. tenuisse q̃ nõ.
Contrarius tũ alle. secundum Alex. in d. auth. ex causa qi dicit q̃
contrariũ sensit in hac l. qui filiabus. in prin. vbi dic. illa additio cõ
muniter non habet̃ sed presuppositia illa apostilla. dic secundum
Chris. de Ficel. qui concludit in quodã suo consi. verã partẽ affir
matiuam. f. licet. q̃ habeat locum. siue cogitauerit. siue non. Cum
quo transiuit Signo. de Omedeis cum toto venerãdo consi. Me
diolã. & licet possit dari sol. sin dist. Frã. de Are. in consi. cxiii. an ab
intestato legata maiorem partem hereditatis. an non. cuius non
est modica autho. Sed pro nunc inuitit illam concordiam. licet nõ
alleget Bar. contrariari. quia nec h. d. Alex. sed dicit q̃ inuitit di
cens in d. consi. q̃ fieri debet differentia secundum Ange. in l. filio
preterito. ff. de inius. rup. an testator cogitauerit in genere. & proce
dat prima opi. negatiua. si autem in specie sit cogitatũ. licet non ex
pressum. per aliqua verba. tũc sino. haberet locũ opi. affirmatiua.
b ¶ In posthumam. Adde limitandum secundum Pau. de Ca. hic
nisi testator legasset id ad quod de necessitate teneretur. vt puta si
legasset dotem cuilibet filiarum ad quam tenebatur ex vigore statu
ti. quia tunc posthuma comprehenderetur. secundum ipsum adde
Bal. consi. cccrir. iiii. lib.
c ¶ Item quando pater. Bene ratio videtur. vera per ter. istum vbi di
citur. si alias nõ fecerit mentionẽ de eo in testamento. Nec ob. d. l.
filie. qr ibi loquit̃ in dote data filie hic loquit̃ de ad mitten. postu.
1 ☞ Distributium. si quis. actum primi verbi attribuit pluribꝰ
insolidum & eos insolidum ad emolumentum vocat.
a §. Si quis ita. Distributiuum. si quis. actũ primi
1 verbi attribuit pluribus insolidũ. & eos insolidũ ad emolumentũ vocat. h. d. Opp. de l. si quis Titio in
fi. ti. j. Sol. Hoc facit charitas liberor̃. Dicit gl. hoc non est ve
rum. per l. vtrũ. de re. du. & l. cũ inter. C. de fideic. li. Nec potest dice
re. q̃ ibi sit speciale fauor libertatis. pter dictionẽ, maxime, que
est ibi q̃ denotat idẽ in aliis casib⁹, vñ gl. soluit secdo modo. & nota
biliter, q̃ hic sunt verba distributiua. q̃ hoc operant. Vide hãc so.
& no. eam. Hoc intellige. qñ distributiuũ primi verbi, attribuit cui
libet insolidũ actũ primi verbi: secus si pro parte. Liii. §. fi. ff. eo. l. ab
omnibus. in prin. j. eo. niſi res relicta esset talis. que cuilibet insoli
dum sui natura cõgrueret. d. l. cum inter. C. de fideic. lib. De istis di
stributiuis plenissime diri in l. hoc articulo. de her. instit. Oppo. de
Liii. & de lib. & posth. Sol. in odium exheredationis est ibi q̃ requiri
2 tur nominatio. ¶ Ultimo Dy. † inducit istum §. ad q. de duobus
ingredientibus. primo castrum. ita q̃ non apparet quis prior. vel
posterior. vtrum cuilibet debet habere primus insolidũ. De quo
dixi in d. l. hoc articulo. & Jac. de Are. tangit. in j. constitutione Di
gestorum. §. discipuli.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Si quis ita. Vide Com. consi. rlvj. in prin.
§. Sivni. Qui repudiat hereditatẽ. consequitur blega
tum. h. d. cum l. seq. Opp. j. ti. j. l. miles. §. j. Sol.

gl. hic loquitur in suo. ibi in extraneo. que sol. est contra Alex.
Unde solue aliter hic in ipso abstinẽte. ibi i eius herede. de
ra. rationẽ ibi videbitis. & in l. filio. j. eo. Op. j. de doli excep. l.
Celsum. §. si quis ex vncia. & l. fi. §. fi. Solue. vt in qualibet ea
Bl. non sol. dic secundum doc. ibi solus erat institutus. Unde
diatione eius testamentum irritatur. Materiam huius lege
cam plene in l. filio. j. eo. vbi gl. ponit.

LEX XIX.

1 ☞ Verbum. hoc amplius. inducit repetitionem. per quam
ta precedentia inualida confirmantur.
2 Comparatiuum relinquit formam positiui in extremo.
3 Testis qui primo fuit examinatus sine solemnitate. & ita pri
dictum fuit nullum. si secundo examinatus rite, dixit. dico p
nia prout diri primo. valet dictum.

1 a Legata. Verbũ. † hoc amplius † inducit re
tionẽ. per quã legata precedita
lida confirmant: secus in adiectione. que fit ad
nẽ concedendã heredi. h. d. Primo. loquitur qñ
tio facta est in primo gradu. Secundo. qñ dilatio solutionis
cessa. Tertio. qñ repetitio est facta in secundo gradu. Secũ
& diuersum. Tertia ibi. idẽ in eodẽ. Prima gl. ponit casum.
2 huius principij est. † qr natura cõparatiui est. relinquere for
sitiui in extremo. Unde cum dico. lego tibi hoc amplius. est
relinquo tibi hoc amplius illo legato. & sic illud tibi relinqu
ri in l. si tibi pure. j. ti. ij. ¶ Quero quomodo primũ legatũ cre
tile. Bl. dicit. primo propter defectũ solemnitatis. Bonus
plum est. Sed opp. rupto testamento. rumpuntur codicilli. &
aditur ex testamento, nec data in codicillis valẽt. Li. qui cõ
mentum nullum. in fi. ff. ab intestato. §. ti. j. & Li. C. de codi. Sol.
traria loquuntur qñ testamentum valuit. & sic codicilli non
primo dependere a testamento: hic vero qñ testamentum
b fuit nullum. ita dicit Dy. & bene. ¶ Facit in ar. † in fi. pre
3 fuit examinatus taliter & dictũ suum non valebat propter defec
nitatis defectũ. & in secunda examinatione dicit. non per amp
c prout diri primo. & tale dictum valeat. dico non determinate
Secundo gl. ponit exemplum. quando legatus promouetur
propter inepta verba. Hoc quibusdam non placet. quia non
titio. intelligitur facta per eundem modum. & sic vitiatum
do. sicut in primo. ar. l. j. §. j. que sen. fine app. rescin. & non in
4 tendis. j. ti. ii. Dic. † q̃ quandoque in verbis erat quedam
do inseparabilis, nisi de nouo reformaretur. vt quia in nomi
pellatiuo errauit. & tunc non videntur confirmata. ar. l. vl
senten. sine app. rescin. Quãdoque sunt quedam verba
possunt separari a legato. vt si quis diceret. Filio meo
lego centum. Ham tunc illud maledictũ non intelligitur re
l. si quis a filio. in prin. & l. seruo alieno §. fi. ab impubere. & co
quitur hic gl. Si vero in primo testamento poneremus
gatum esse inutile ratione persone legatarij: quia nõ
tione rei. quia legari non posset tunc sine dubio non
tur. ita dicit gl. Dy. dicit q̃ etiam tunc posset confirmari
titionem. si causa impediméti cessaret tẽpore repetitionis
codicillis. & l. j. §. j. & l. si depotrati. in prin. ti. ii. & bene dicit
dicit gl. in positione casus. ¶ Uenio ad secundã partẽ. Ubi
5 est ratio huius partis. Resp. † qr inducta ad diminutionẽ
d bent inducere seu operari augmentũ. vt hic. & l. legata de
cum tale. §. fi. de cõdi. & dem. & hoc verum est. qñ inducit
nem simpliciter sine aliquo augmento. Si enim aliquo
geretur. licet in alio minueret, induceret repetitionem. &
tionẽ. Li. si tibi pure cum gl. j. ti. ij. Exemplũ. quas pecunias
pure. eas volo dari in die. & interiz prestari vsuras. Per
vsuris diri, induceret repetitio. & confirmatio inutilis. Li.
promisi. ¶ Uenio ad tertiam partem. Ratio eius est eadem
prima. Quero, vtrũ habeamus ponere istũ impuberem
tum, vel institutũ. Rog. ponebat eum exheredatũ. & sic
in proximo casu. vt nõ induceat repetitio. Dy. dicit. q̃ in
redato põt dici q̃ inducat repetitio. vt si substitutus
esset heres patris: tũc eĩ possent ab eo legata relinqui.
ne. j. §. fi. ad l. Fal. & lita tũ. & a patre. ad Treb. Bl. pon
bere instituto. a quo fuit inutiliter relictũ. Sed quero
rit gl. dic inutiliter eo modo quo ff. Dy. dicit. per ver
autẽ aliter dicas. vide quomodo procedit. Dy. vult
rem̃ legata esse inutilia propter defectũ testamen
substitutio eadẽ ratione. & sic nõ posset deberi ex
set etiã poni. si esset inutilis ratione persone legatarij
te: si tamen vitium esset purgatum tempore repetitionis
¶ Quero, &c hic. q̃ si patri heres extiterit. & decesserit
extiterit heres. Bl. dicit idem. qr pupillaris continetur
6 vulgaris. † ideo exponit. a pro vel. Et aduerte. q̃ eo casu
pillus heres extitit. si legata fuissent valida, heres impu
bere

eret ex persona impuberis, non ex sua. l. si fundum sub conditione. ff. si pater. j. eo. Ultimo Dy. inducit hanc legem ad vnam questionem quidam comes reprobauit quedam facta in castro, an videatur alia approbare. Et videtur q non, qr facta ad diminutionem non induunt augmentum, vt hic cum ss. In contrarium. q qr cum prohibeat vno in aliis videtur permittere, l. cum pretor. s. de iudi. et l. tribunus. ff. s. de test. mil. et s. de testa. l. ex ea. Potest dici q si plura capi alia fuerunt coram eo exposita, tunc quedam reprobando, alia videtur approbasse, ita dicit Dy. facit extra de presump. cap. nonne. s. de minori. l. et si fine. ff. sed quod Papinianus.

ADDITIONES.

¶ Hoc amplius. Adde Bar. in l. si tibi pure, de leg. iij. et in l. qui ita. de do. prele. ter. in l. si seruus legatus. ff. si ita scriptum. j. eo.

ROMA. ¶ Facit. Vide que in terminis ponit Bal. in l. alia et de his quibus vt indig.

¶ Non determinando. Adde quod no. Ang. dicit quod Bar. in l. eos. j. de fal. dicit q est in arbitrio iudicis, an velit admittere dictam depositionem, et idem tenet Bal. in l. gesta. de re. iudi. Pet. de Anch. in Le. testibus. de testib. Ant. in c. cum tu. de test. Sal. in l. iurisiurandi. C. de testi.

¶ Augmentum. Adde. q Ang. et Bul. de Lug. in l. nulla. ff. de leg. decidunt questionem, q si testator legauit domum vtori cum hoc q si valet mille cetu. q heres suppleat. q si valet pl⁹, illud erit vtoris, qr inducta ad augmentu nō debēt operari diminutionem.

AND. BAR. ¶ In contrarium. Hoc est verum secundum Bal. quando omnia fuerunt examinata, q in dubio presumitur, si tibi fuerunt ostensa, prealleg. l. tribunus. ff. j.

§. In legato. Si partes nō adiciunt in legato, intelliguntur eque. h. d. Non intelligas, q propter hoc tollatur communio realis, et hoc operatur plus expressa testatoris de partibus, quam si non exprimeretur, vt s. eo. l. si duo ue. ff. licet Pet. contra, dixi plene in l. re coniuncti. j. de lega. iij.

LEX XX.

Electio, cuius sit cum testator legat duos equos, vnus legat hospitalarijs alium predicatoribus.

Quidam. Si legatur incertū de certis, legata rij est electio. a h. d. Bl. signat plura contraria, et soluit, et bene. Materiam videbitis in l. legato generaliter. j. eo. Dy. in l. si ita. s. eo. formatur vna q. quidam dominus habens duos equos, reliquit vnum hospitalarijs, alij fratribus predicatoribus, et querit, quis habeat electionem. Videtur q predicatores, quia sunt vltimo nominati. Ham et primo videtur relictum minimum, l. si ita. s. eo. In contrarium q est electio hospitalariorum, quia primo nominati, l. quoties. de vsufinaliter Dyn. determinat, cum cuilibet relictus sit equus incertus de certis legatis, legatariorum est electio, vt hac lege. Unde hospitalarij prius eligens per d. l. quoties,

ADDITIO.

¶ Electio. Adde post Alex. in alternatiuis quando electio sit debitoris. Bal. consi. xlvij. ij. li. et in alternatiua cessionis bonorum cuius sit electio, et qualiter negligentia creditorum, deuoluitur electio ad volentem cedere, Ro. consi. cccxxxix.

LEX XXI.

Grege. Uniuersitati legata accedunt postea nata, vt j. eo. l. si quis bonorū. et in l. j. et fi. C. de vsur. vel fructib. leg. Sol. Quęq legat vniuersitas quedā, vt grex, et peculiū, et similia, et accedunt etiā omnia que accreuerūt in vita testatoris, vt hic, et l. peculium. j. ti. j. Quandoq legat certa species, et tunc aut testatoris, erat, et veniunt fructus, et accessiones a tempore mortis: vel saltem hereditatis adite, qr er tunc fuit legatarij. Aut non erat testatoris, et venit vt vsure a tempore more. l. Paulus. de vsur. et per doc. in l. ij. C. de vsur. vel fructibus lega.

LEX XXII.

Vniuersitas hominum residet in vno homine tantum.

Si grege. a Uniuersitate legata quod supereſt tempore mortis, debetur: licet mutata fuerit. vel ad vnum peruenerit. h. d. ¶ Opp. q in vno resideat vniuersitas, l. sicut. ff. si. quod cuiusq; vni. Sol. gl. ibi nomine durat non re, et illam tenet Dy. Vel. dic, tibi loquitur in vniuersitate hominum, in qua sunt cōsideranda duo scilicet, ipsi homines, et res, et iura eorum, vnde propter iura in vno homine b dicit remanere vniuersitas, et ius vniuersitatis: hic loquitur in vniuersitate rerū, que nō habet bona, neq; iura: et ideo si deuenerit ad vnum non est propter quod dicatur remanere nomen vniuersitatis. Hec est secūda volu. gl. quā tenet Pet. et ideo no. Illud autem quod hic dicitur de area, examinabo j. eo. l. seruum filij. ff. si aree. et l. si ita. ff. Dy. inducit hanc legem ad duas q. quas dicam. j. eo. l. quod in rerum. ff. fin.

ADDITIONES.

¶ Grege. Adde grex qd sit, no. in l. si. ff. j. j. de abigeis, et qualiter differat ab armento. vide gl. et ibi Bar. in l. militaris. C. de mi. veste. li. xij. et vide etiam Bal. in l. j. de sta. homi.

b ¶ In vno homine. Adde q idē voluit Abb. consi. xv. et xxxviij. ij. lib. q collegium possit residere penes vnū, alijs mortuis, et inquantum Alex. tangit an collegium destructus authoritate superioris retineat priuilegia, vide quod pulchre consuluit Bal. consi. ccxxj. inci. viso instrumento. iiij. lib. de quodam castro principis authoritate destructo, et restituto, vide quod voluit idem Bal. de hospitali destructo, consi. cccxx viij. in fi. iij. lib.

LEX XXIII.

Si quis bonorum. Legatarius partis bonorum, non petit fructus, nisi a tempore more. h. d. Hoc verum, nisi de voluntate testatoris expresse, vel presumptiue aliud appareat, vt in gl. Opp. extra gl. cum transeat dominius ab adita hereditate veniūt vsure, l. Veremius. de vsur. Sol. Quando pars bonorum legatur non transit dominium recta via in legatarium, vt hic, et j. eo. l. non amplius. ff. si. et ibi videbitis rationem: ideo fructus non veniunt nisi a tempore more.

LEX XXIIII.

Quod in rerum. Quod futurum est legari potest h. d. ¶ Querit gl. vtrum hoc legatum sit conditionale. Et dicit, q non. quod intellige verum quo ad transmissionē, quo ad alia est conditionale. l. j. in fi. de cond. et demon.

1 Emphyteusim, si quis legat que debeat finiri in sua persona, non videtur legare nisi quod habet.

§. Si vsumfructum. In dubio videt quis legare ius quod habet in re. licet eius morte sit periturū. h. d. ¶ No. vnum dicit directo, scilicet, q vsusfructus nō debet, nisi proprietas redimat. Aliud dicit a cōtrario sensu, q proprietate redempta debet vsusfructus. Op. ad primum, qr potest legari res aliena, vt l. cum rem alienam. C. eo. So. hic errabat, credens posse transmitti ad heredē. Vel aliter et verius, hic habebat ius in fundo, ergo in dubio vt legare ipsius contēplatiōe, licet deberet extingui morte, l. vtor. C. et l. Stycho.

1 j. de vsufr. lega. Et ista faciunt ad q. a sepissime occurrentē. Quidā
a habebat fundum in emphyteusim, que in persona sua finiebatur, le
b gauit illum: certe, heres non tenetur ad aliquid, b vt hic. et d. l. Stycho. ¶ Op. ad secundum de l. j. j. de reg. Cato. Solue, vt in gl.

ADDITIONES.

a ROMA. ¶ Et ista faciunt ad q. De ista questione, et isto tert. vide Alex. consi. ix. volu. ij.

b ¶ Ad aliquid, Adde q Jo. de Imo. contra. quod imo debeatur estimatio, vt hic latius per Alex. et opi. Bar. sequitur Cozne. in cō sil. lxxviij. per totum, in ij. vol. Et ad materiam huius §. vide eundem in consi. lxviij. in iiij. vo. quasi per totum. et Alex. consi. ix. in ver. secundo dubitatur in ij. vol. Bar. et Imo. in l. cum pater. §. cum pater qui filio. j. tit. prior.

1 Fundus constituitur destinatione patrisfamilias, per regiones, Domus vero interiectione parietis.

a §. Si quis post. a Si res legata augeatur, legatū
1 crescit: si diminuat decrescit. h. d.
quod dic vt l. si ex toto. in prin. s. eo. ¶ † No. q fundus b constituit
b destinatione patrisfam. per regiones. † Domus vero interiectiōe
2 parietis, vt dicit gl. et probatur in l. si quis duas, §. si quis partem. s. communia prediorum.

ADDITIONES.

a ¶ Si quis post. Adde q voluit Ro. consi. cccxviij. et Bal. cōsi. dlv. iiij. li. an per specialē vicariū, vel potestatē positū in aliquo castro subdito ciuitati, videat derogatū iurisdictioni maioris officialis.

b P. PAU P. ¶ No. q fundus. Ter. est in c. j. de cōse. eccle. vel alta. in vj. et in c. tua, de preb. in vj. vide Jas. in l. si eadem. ff. de offi. assef. et Com. consi. clxiij. inci. visis literis. latius Bar. in l. ita stipulatus. la grāde in viij. op. j. partis. ff. de ver. ob. et que habes ad Bar. in l. si cōuenerit la. ij. §. si nuda. ff. de pig. act. vide Jo. de Ana. consi. xcvij.

1 Carina dicitur venter nauis.

2 Nauis si legat simpliciter, pprio nomine non adiecto, qd debeat, Nauis legata nomine proprio, si destruitur, quando debeatur, et quando non.

§. Et si nauem. Eadem est nauis que destruitur, et reficitur. eadez carina manēte. h. d.

1 Et carina † dicitur venter nauis. Item scias, q cū quelibet nauis
1 nominatur suo nomine proprio, si nauis † legaretur simpliciter, nomine proprio non adiecto, esset distinguendum, sicut in domo, l. si domus. in prin. j. eo. sed legatum fundi, non adiecto nomine non valeret, vt no. in l. legato generaliter. in fi. j. e. et ibi dicā. Sed si nauis legatur nomine proprio, aut nō destruitur, et nullū est dubiū: aut destruit, et tūc aut manēte carina. et tūc est eadē: aut nō manente carina, et tūc distingue, quo proposito fuerit soluta, vt in gl. pro

batur in l.qui res,§ areā.de sol.z in l.si grege.§.eo.tit. Omisi duas
3 questio,quas Dy.format,Quæritur,ſi collegiū in quo sunt homi
nes decē cōpromisit.z quinq; vel septē ex eis mortui sunt,an certi
guatur cōpromissum:Et vt q sic.l.otiē proferre.§.j.z l.sed.z in in
terpellatur.§.si ab altera,de arbi.z hac lege cū si.Contrariū deter
minat Dy.q1 vnū collegiū,z idē remanet.vt §.dictū est.Facit l.p
4 ponebat.§.de iud.Ité inducit ad q.Si ercōmunicatur collegiū,
an hi,qui post in loco mortuorum interueniunt.sint excommuni
cati.quod examinaui in l.inter stipulantem.§.sacram.in fi.de verb.
obli.z ibi dedi remissiones ad iura Canonica.

LEX XXV.

1 Filius a patre detrahit Falcidiam.

A filio heredē potest legari patri. sed si adi
Filio. uerit iussu patris,non vz legatū.h.d. Opp.
q illatio q est ibi.igitur.ꝛc.nō sequitur ex premissis.Hu
ius timore hec lex legitur duob⁹ modis.Primo,vt loquatur secū
dū iura antiqua.secundū hoc dictio.igitur,refertur ad casum su
bauditū.z in textu non expressum.Colligitur tū in glo.z in gl.sup
verbo.patris.Secūdo modo legitur,vt loquatur secundum iura
nona.scīm que cū proprietas remaneat,apud filiū in aduentitijs,
z ideo cū nō queratur patri potest a filio legari patri.z filius dedu
cet a patre Falcidiā:tunc istud igitur.sequitur ex premissis.z hoc
1 tāgitur i prima gl.in fi.z in vlt.gl.Er qua lec.i no.q filiꝰ a patre de
trahit Falcidiam.Ista tñ lec.non placet glosse,q1 nō est verisimile
q Iurisconsultus diuinauerit de lege futura,que isto tempore nō
erat Tene ergo primā.Opp.a legem istam Iusti.co.§.an ser
uo.dicit gl.bene potest relinqui a filio herede,patri:nō autem eō
uerso a patre herede.filio vi in cōtrario.Ratio est impedimentuz
regule Catoniane,q1 si a patre relinquitur filio pure,z testator sta
tiz decederet,acquireretur patri indubitāter,q1 quo ad acquisitio
nē inspicitur tempus quo dies legati cedit.scz mortis,l.que lega
ta.de reg.iur.Et sic videtur relinqui a patre,ipsi patri,nec pōt cō
firmari,si filius rēpore additionis,vel mortis,repertaꝰ sui iuris.im
pedīte regula Catoniana.Sz qñ a filio relinquitur patri.si testa
tor statim decederet,nō esset legatū nullū.q1 possibile est q heredi
tas nō acquiratur patri,si rēpore additionis,filius reperitur sui iu
ris:ideo tunc tempus additionis inspicitur,vt hic,z d.§.an seruo.
Opp.cōtra p̄dicta de l.filio.§.e.So.vt ibi dicā.Ultimo dicit
gl.ex hoc tex.apparet q hec lex nō loquitur in castrense,vel quasi,
Primo q1 ōt de hereditate adenda in filiu patris.Secō,q1 dicit de
detrahēda Falcidia,q de testamēto militis nō detrahitur. Dicit
Dy.hic,q de falcidia ꝛc,nihil ad ppositū.Nā potuit esse castrēse
peculiū z detrahet Falcidia.Quid em si priuatꝰ instituit filiū cōtē
platiōe militie.Nō em hic tractat de detractiōe ex testamēto filij,
qui hz castrēse peculiū:sed ex testamēto eius,qui filiū facit heredē.

LEX XXVI.

a Non amplius. Illud videtur quis habe
b re,quod remanet,ª dedu
cto onere.h.d. Opp.gl.j.ad l.Falc.l.ad veteram.§.j.
Et solut.z bene,quā no.no.Ratio,quia heres non com
putat sibi in Fal.nisi quod habet iure hereditario:quod plene exa
minaui in l.iii quartam.j.ad l.Falc.

ADDITIONES.

a Remanet.Adde vltra Alex,dum alle.Bal.iducere hūc ter.ad
decisionē questionis,q̄ si de legato debet solui gabella duoū dena
riorum,z sit legatū factū de tringinta,cū onere soluendi decem he
redi,q gabella nō debet solui nisi p vigiti. Pro hoc facit q8 idē
consuluit,consi.xvj.inci.queritur de gabella.nij.li.scz & stante sta
turo q heres soluat gabellā scz estimationē existentē in castro
z alicui obuenerit hereditas grauata ere alieno,q non debet ille
soluere secundū statutum.sed secundū estimationē fiendā arbitrio
boni viri,qui considerabit grauamina,z quantitatem hereditatis.
b Alieno.Pro concordia aduerte,q dominium partis bonorū
legatorum transit ipso iure in legatarium,scīm Bart.in l. si quis
bonorū.hoc tit.cōtrarium alle.tenere in hac l.nō amplius. Solu.
nō videt bene alle.Bar.in d.l.si quis bonorū,q1 verū est q oppo
nit pro illa parte extra gl.Sed in sol.cōtrarij expresse tenet Zinus.

§.Si certum. Species legata perit periculo legata
rij.h.d.Bl.signat ar.contra,z non sol
uit.Dicit glo.contra.de l.Procul⁹.Sed dic,q ibi propie dicitur
damnū,l.iij.de dā.infe.Vel dic,q legatarius patiatur damnū,cum
recta via in cum communi transeat.z sic perdit quod est suū.Vel
dic,q ter.non dicit q patiatur damnum.sed sit deterior conditio
eius.quod est etiam perdendo lucrum:quod patet,q1 obhoc imi
nor restituitur,l.iij.§.si quid immoti.cum seq.§.de mi.
1 Legata parte bonorum,quantitas pro re est in obligatione
propter difficultatem prestationis.

§. Cum bonorum. Legatario partis bonorū,
potest heres soluere estima
tionē,vel partes rerū,vel rem prout sibi placebit,z iudici videbit
hoc expedire.h.d. Primo ponit questio,z opi. Iurisconsul
Secundo determinatio authoris legis.Secunda ibi,sed
Prima pars legis est clara,secunda est obscura.Ratio,q
est quid sit in obligatione,seu in legato.Iurisconsultus
nat hoc,sed dicit,quid est in solutione:z procedit hoc
mo dicit q heredis electio est soluere partē rerū.vel
z si solueret estimationē,nulla est dubitatio:Sz si vellet
tem rerū,tunc non permitteret sibi in rebus,que non
usionem,vel que ex diuisione multū incōmodantur.Et
tur,q in his que commode diuidūtur,potest soluere
vsq; ad l.potest.Ibi dicit Iurisconsultus,q potest
uinare,vel rebus,si de hoc fuerunt in cōcordia heres,z
sed si essent discordes,inder erit medius.h.d.vsq; ad
se d.l.potest.Ibi quæritur,qualiter debeat formari libelli
gatarū partis bonorū.Et rñdetur,q nō habet necesse
parte in qualibet re,h.d. Opp.Iusti.de fideic.her.§.si
fal.l.linea margaritarū.in n.Sol.Ibi fuit relictū fideicōmis
uersale,z hc bona tranierūt cū onere suo,merito res
fuit legata pars bonorum,que debetur sine onere,merito
tunt res ipsa de necessitate,vt hic.Qualiter cognoscā,vtrū
commissum vniuersale,vel non,vtrum transeat cum onere
dicam in l.ij quis rerum.§.fi.j.ti.j. Opp.secundo tuncto cr
re aliud pro alio solui no potest.l.ij.in prin.§.j.§.fi.cer.pe.di
aliud pro alio,ergo,ꝛc.Dicit gl.hic relinquitur pars bono
nere,non pars rerum in singularium,q1 tūc secus.Primo
verba gl.z differentiā,vtrum relinquatur pars bonorū,
rerū singularium.Sed si diceret,partez rerū mearum
idē esset ac si diceret,partē bonorum meorum,q1 appell
generalis est,sicut bonorū.l.j.in fi.§.si cer.pe.z l.nam q
Sed per hoc nō apparet responsuz ad contrariū,q
1 bonorum,quomodo soluitur pecunia.Pro cuius
bemus examinare questionē positā in ter.de qua fuit
ter Iurisconsultos,nec est determinata.scilicet,quod
gatione,qñ legatur pars bonorū.Quidā dicebant
estimatio est in obligatione,sed hoc est falsum.
mota deberētur vsure,non fructus,q1 estimatio
q est cōtra casum l.ij quis bonorum.j.e.Alij dice
esse legatas.Pro quibus facit l.proponan fi.j.eo.vbi
se habet legatarius in omnib⁹ rebus vēdicare
go si vult.Preterea,vt casus in d.§.si quis bonorū,
fructus,ergo,z ipse res erūt legate.Istud est verum,
tes inuit legatarius:tunc obstat contrarium quomodo
Resp.propter difficultatē prestationis.soluitur quātus
l.ij pluribus.j.eo.z l.ij domus.§.qui cōtendit.j.eo.z l.ij
bus.Sed in legato partis bonorū imminet difficultas
Cum enim bona intelligantur deducto ere alieno,vt
alienū respiciat totū patrimonium,z l.ij fideicommissum.
de inuit.non possent solui partes rerū,z ideo deuenitur
cultas hereditatis soluendi secundū formam huius legis.
autem,quādo aliud pro alio posset solui,habes in l.ij.§.
2 Qualiter potest agere,z nominare libellū legatarius
norū.Resp.potest petere actione personali partē bonorum
legata est,nec habet necesse vendicare certā portionem
re,vt hac lege potest in n.Ité potest vendicare portionem
habet re,Sed aduerte,q1 si constat q in hereditate nulli
nij,tunc potest vendicare portionem certam in qualibet re
sibi est re.acta.Si in hereditate esset ex alienum propter
bitaretur quotā partē debeat habere in qualibet re.nec
dicare cum adiectione partis incerte,l.que de tota.§.
licet tū vendicatio permittatur heredi,superest tamē
uendi res,vel estimationē,secundum formam legis.
3 §.j.de vsufr.leg. Bl.inducit hanc legem,ad questionem
a Falcidia posset deduci in vna re.ª De quo in l.ij.C.ad l.fal.
in l.ij.z ij.eo.tit.Secundo,Dy.inducit in arg.ad quæstionē
q eo,qui habet domū communem⁹ cum malefactore,cuius
destruitur.De quo dixi in l.Atteius.in §.fi.de aqua pl.ar

ADDITIONES.

a In vna re.Adde vltra Alex.an legitima debeat reduci
re.Bal.cōsi.xviij.z seq.ij.li.z melius cōsi.cxcvij.ij.li.
cit ipse Alex.legitimā nō posse prestari in estimatione
tor expresse mandauerit q debeat solui in pecunia,
ccclxx.inci.quidam Fran.ver.presertim.ij.li.dicit.q
test prouidere filio in legitima in qualibet re.z q
quūtur cū legitime suppletio debetur ex dispositiōe
pater possit in vsufructu.filio legitimam constituere.
Au.q nō,consi.cxxvij.z quid contra,vide Bal.consi.
b Communē.Adde vltra Alex.quod si in destruenda
ri venit stenda aliqua impensa.ne parti superioris detur
expensis debeat iteri.Jo.And.in d.l.ad Spe.in fi.ꝛc.q

Et de predicta, q. vide vnum verbū per Bar. consi. cccexxviij. iij. ll.

LEX XXVIII.

Actio que accedit actioni eque principaliter, non sapit naturam eius, secus si accessorie.

Legatus factum de debito de iure pretorio, licet iure ciuili indebitum, valet.

Si creditori. [a]Si creditori debitor legat debitum, ita domus valet, si creditoris interest. h. d. cum l. seq. Opp. ad primum dictum de l. legauit, §. contra autem. de li. le. Sol. intelligas. quando legatur debitū expressa certa quantitate, vt hic. Si enī simpliciter reliqueret quod debet. nō valeret, q. non releuaret aliquid, d. l. legauit, z l. si priori, ff. ma. Venio ad ver. id quod. z videt q. non valeat. q. creditoris non interest: ergo, &c. vt j. l. priori. Nā igl. imo interest, q. actio pretoria erat temporalis, ista est ciuilis, z perpetua. Ad illud opp. q. actio subrogatur debet esse eius nature, cui[s] est actio, in cuius locum subrogatur, l. si eū. §. q. miuriarū. ā. si quis cau. Dicit gl. hoc ideo, q. testator voluit, Tu dic, q. lex contraria loquit qñ vna actio accedit alteri accessorie: hic vna actio accedit alteri eque principaliter sicut alia. Ita dicit Bar. dixi plene in l. §. Hec actio. si quis testa. li. esse inf. fuer. Hoc tñ de interesse temporis non placet, q. ex lege non curatur. l. paterfa. de Cast. pec. in fi. no. in l. qui bis. de ver. obli. Dicitergo, [b]ideo valet, q. licet iure pretorio esset debitū, iure ciuili erat indebitū, q. iure legata cōsistunt, vt Inst. de test. in prin. z l. lege obuenire. de ver. sign. ideo illo iure plene interesset, vt gl. dicit, z est vera. Venio ad ver. Marcel. Opp. j. l. priori. Una est sol. q. ista determinetur per illam. scilicet. q. hic loquatur. qñ debitum erat in diem, vel sub conditione. Alij dicunt. q. hic loquitur qñ debetur certa res, vnde interest creditoris, propter omnem quod transit incontinenti, l. iij. §. si rem. j. tit. ij. Bl. Inst. eo. §. ex contrario. dicit. q. propter interesse non valet legatū: q. non est plus altero de quatuor modis, vt Inst. de act. §. plus. quo gl. est contra d. l. iij. §. si rem. j. ti. ij. Nec ob. si nō est plus altero de quatuor modis, quia est quintus modus essendi plus, qui sufficit ad legata. Ita notab. dicit gl. j. ti. j. l. Manius. in prin. ver. debitor ante. Op. q. Falcidia te fecer illud legatū. in l. j. §. si quis creditori. ad l. Falc. Sol. resecat in cōmodo representationis. ita dicit gl. Quero duo, primo, si legat debitum in diem, z ante mortē testatoris veniat dies, vtrum legatū extinguatur. Dic vt in gl. hic, z per gl. in l. verbis. ad. l. Fal. z per Dy. in c. sactū legitime. de re. iu. lib. vj. Quero, quid si ei, qui est creditor actione stricti iuris legatur debitum, vtrū valeat. Videtur q. sic, quia interest creditoris habere actionem ex testamento, que habet instar bone fidei. In contrarium est ter. in l. aurelius. §. fi. de lib. leg. nec curatur de dicto interesse: q. illud nō prodest, nisi quo ad vsuram, debitore existente in mora, z sic debitore delinquente, quod presumere non debemus. Licet autem non consistat legatum, vt ipsum debitum quod est purum, z liquidum, possit peti ex testamento: puto tñ quod si creditor nō habet bona hypothecata, quod illi debito adiciatur hypotheca per testamentum, quod fieri potest. li. C. communia de lega. z probatur ex generalitate l. si debitor. j. de liberatione legata.

ADDITIONES.

AND. BAR. Si creditori. No. arg. secundum Ange. si aliquid ex censura statim debeatur alicui, potest creditori legari, quia legatum incipit deberi ex alia iuris censura. Sed hoc non credo verū, cum statuens sit pars iuris ciuilis, vt l. omnes. de iusti. z iur. ideo cum erat debitum de iure ciuili, non erat validum tale legatum, vt l. Aurelius. §. fi. de lib. lega. vbi est casus sing. Adde quid si debitor legat creditori cum hoc q. amplius petere non possit, an si sic acceptat legatum, z illud sit minus debito, an possit vlterius petere. Ban. de La. consi. cexxxv.

P. PAV. P. De materia huius. Vide Pau. de La. consi. cxxxvj. z in l. in omnibus. ff. de iudi. post Ang. ibi, vide que scripsi in l. iij. §. nunc de effectu. ff. de lib. lega.

P. PAV. P. Dic ergo. Quando sola inductio noui remedij dicat inducere vtilitatem. vide Fran. consi. xx. z consi. cvj. col. vltima.

LEX XXX.

Pecunie verbum a testatore prolatum, refertur ad ea que cōsistunt in ponderc, numero, vel mensura.

Pecunia in sacculo, vel arca consignata, non continetur appellatione pecunie. sed speciebus debetur.

Appellatione pecunie quid veniat etiam attento communi vsu.

Communis vsus loquendi preualet omni constitutioni.

Alis scriptura. Scriptura, per quā legata pecuniaria, quibus dies nō est adiecta, prorogātur, nō pertinet ad corpora, nec ad legata, quibus dies est gratia differēde solutionis, vel multiplicāde obligationis, vel inducende conditionis, adiecta: z porrigit ad legata precedentia, z sequēta, etiā postea in eodicillis relicta. h. d. tota ler. Diuide. Primo, ponit verba testatoris. Secūdo, exponit verbū. quas pecunias. Tertio, exponit verba, quibus dies adiect[a] nō est, dicens q. potest intelligi de die, quadrupliciter, vt patet ex casu summario. Quarto, exponit verbū, legauit. Secūda ibi ad corpora, z in ver. Ité si leget, quem hic iunge. Tertia ibi, z ad ea. Quarta ibi, hanc autem. Legamus per partes. Dicit ter. dato, sed dubitatur qualiter intelligit, ideo Iurisconsultus exponit ea: z incipit exponere, quas pecunias. Tho. q. verbū pecunia, a testatore prolatum, refertur ad ea tñ que consistunt in pondere, numero, vel mēsura. Secundo, q. pecunia consignata in sacculo, vel in arca, nō cōtinetur appellatiōe pecunie, sed debetur vt species, vt hic, z j. e. l. plane la. j. §. hoc. z l. sed, si certos. Op. j. ti. ij. l. quisquis. Bl. in ver. nō pertinet dicit, ibi dixit, summas, hic pecunias, qs non placet, q. appellatio pecunie, est ita lata, sicut appellatio summe, l. nā quod. §. fi. ad Tre. Sol. glo. scō, ibi fuerūt verba futuri tēporis, hic preteritum: nec hoc placet, q. istud preteritū trahit ad futurū, vt hac l. §. fi. cū l. se. Dic ergo, q. ibi tractat de legato ampliando, qs est fauorabile: hic est de restringendo, quod nō est fauorabile, nec tñ odiosum, q. sit secundū voluntatē defuncti. Opp. secūdo, q. appellatio pecunie largius sumatur. l. pecunie. j. de ver. sig. Sol. gl. fateor, q. qñq; sumitur largius: hic nō, q. facile erat ei dicere q. legauit, nō adiecēdo pecunias, Ho. ex hac. gl. q. si testator dixit, que legauit, nō adiecēdo pecunias, porrigitur ad corpora, q. placet. l. si mihi. z tibi. §. fi. §. eo. iz hoc verum sit, tñ gl. nō multū placet. Nā semper possemus dicere, facile fuisset legi, vel testatori hoc nō apponere. Tu dicas sic, si in aliqua dispositione proferatur verbum, pecunie, z dubitatur quid cōprehendit, dic aut precedit aliqua dispositio, ad quā refertur, tūc limitatur sin illam precedentem, vt contineat omnia, sicut precedens continebat, l. cuz stipulamur. de ver. ob. z l. si creditori. in prin. §. de pecu. coniuncta. l. ij. §. peruenisse, z l. si venditor. de here. vel actio. vendi. Aut nō precedit aliqua talis dispositio, z tūc aut verbū, pecunie, profertur in casu mere fauorabili, z ōia cōprehēdit, l. nā qd. §. fi. ad Treb. l. propemodū, z l. pecunie, i. z l. pecunie ū. de ver. sig. Aut in casu mere odioso, z tūc accipitur stricte pro pecunia numerata, l. j. cōiuncta l. sed z Julian. §. mutui. ā. ad Maced. Idē vbicunq; tractatur de aliquo obligāto cōtra suā volūtatē, cum de iure cōi nō teneatur. l. si vero. §. fi. ff. ma. Aut loquimur in casu nō fauorabili, nec odioso, z tūc eligitur media via, vt cōprehendat ea tantū que consistunt in pondere, numero, vel mēsura, vt hic: z qñcunq; tractat de aliquo obligando de iure cōmuni, vel secundū suam voluntatē. l. ij. §. si cer. pe. z l. ij. C. de cō

* sti. pecu. *Nec ob. si dicis, q. ibi omnia cōprehendit. q. ibi illud est ex cētēsione, vt ibi dicitur in ter. nō ex propria significatione. Idē dicta, licet de iure sint vera, tñ forsan secundum communē nostri vsum non admitterētur, cū appellatio pecunie stricti[s] accipiatur: dicendū ergo est secus esse de vsu cōmuni, qui prenalet omni constitutioni. l. libr. ozum. §. quod tamen Cassius. j. tit. ij. z l. Labeo. de

3 supel. lega. Dy. inducit hanc legem ad questionē, testator legauit

a mihi centum[a] que erant apud campsorem, z si ea non prestaret, voluit q. heres deberet mihi prestare vnam vineā: heres illa que erāt apud campsorem expēderat, z volebat dare alia cētus, vtrū possit videtur q. sic, l. quidam in prin. j. eo. Dy. dicit q. fuit determinatus contrarium per istum ter. in ver. item si legetur. Fuit enim legata species, z species pro alia specie solui non potest. Ad idem l. plane. ver. sed hoc ita, z l. sed, z si certos. j. eo. Non obst. l. quidam. quia ibi erat pecunia legata in genere, seu quantitate, potius quam in specie, vt ibi videbitis.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEIS. Tit. ij. C. de consti. pec. Vide de isto verbo, pecunia, aliquid per Fran. Cur. in repe. l. j. in j. notab. C. de proh. ab. sequest. pecu.

a Centum. Adde q. Bal. Rap. z Imo. dicunt hanc decisionem esse veram, quando pecunia fuisset in sacculo designata tāquam species, secus si ad numerum, tanquam quantitas. &c.

ver. Et ad ea. Hic incipit exponere verba, quib[us] dies appositus nō est, z primo dicit pertinere ad legata pura. Secō dicit, nō pertinere ad legata quibus dies appontur gratia designationis. Tertio, dicit, nō pertinere qñ dies appontur causa multiplicande obligationis. Quarto dicit, non pertinere quando dies adūcitur gratia inducende conditionis. Secūda ibi, quod si forte. Tertia ibi sed z si in annos. Quarta ibi, sed z si sub conditione. Op. de dote prele. l. cum vulgari. Sc. gl. ibi erat dies appositus, saltē a lege. Pro hac solutione facit. j. de alimen. z cib. legat. l. libertis quos. §. posthumis. vbi hec clausula non extenditur ad legatum alimentorum quod habet diem tacitam. l. pecunie. eo. ti. In contrarium facit j. hac lege, versi. quod si forte, quia tacite inest quod deberentur presentia, z tamen porrigitur ad eas hec clausula, nisi exprimatur. Ex quo apparet. q. testator voluit sentire de legatis quibus dies appositus non est ab ipso testatore, z istud placet. Nam in legato alimētorum dies tacite inest

ex volūtate testatoris,& ex forma relicti.vnde solutio huius gl.nō placet:preterea.licet actioni de dote insit dies,tamen legato dotis non inest dies.Sol.gl.scdo modo,q speciale est in legato dotis,q cōsistit solū in commodo representationis.Ad illud ergo hec clausula non porrigitur,q efficeretur inutile, vide gl.& tene eaz menti. Ex qua no.q clausula apposita in dispositione, nō refertur ad ea capitula que ex hac relatione efficerentur inutilia. Dicam statim in §.fi. ¶ Opponitur de l.liber homo.§.j.de ver.ob.Sol. Fateor, q hec adiectio presenti die,nō facit legatum in diem,hoc est,vt solutio,vel petitio differatur:tamē dies adiecta est causa designationis,qd sufficit,ne hec clausula porrigatur ad illud:& hoc vult sentire gl.vide eam.Sed ad istud opponitur extra gl.expressio eorum que tacite insunt nihil operatur,l.iij.§.eo.sed presenti die tacite intelligitur.ergo,&c.Sol.ibi loquitur in his que tacite insunt ex necessitate,hic in his que tacite insunt ex voluntate presumpta,que si exprimatur cessat voluntas presumpta, quia habemus veram. ¶ Opp.j.ti.j.l.si Titio.Solutio,Ibi dixit,quas pecunias legaui heres meus dato, annua, bima trima die, nec ibi adiecit,quibus dies adiectus non est,vnde refertur ad omnia.

1 ☞ Verbū preteriti tēporis qū porrigatur ad preterita,& futura.
Clausula precedens in statutis,quando trahatur ad sequentia.
2 Qualitas adiecta vni dispositioni,qū intelligatur in alia repetita.
3 Clausula posita in dispositione,quando referatur ad omnia, quādo ad precedentia.& quando ad sequentia tantum.
4 Verba,ista volo executioni mandari annua,bima,trima die,quid importent.

§.Hanc autem.

Hic exponitur verbum, legaui. Not.q verbū preteriti temporis
1 porrigitur ad pterita,& futura.[a] No.q clausula in medio posita,re
a fertur ad precedentia & sequentia† Oppo.ad primū.j.ti.ij.l.vxori, Soluit gl.j.& hāc sol.reprobat,& bene.Vide gl.q oēs ille donationes morte ↄfirmātur,l.in donationib.C.ad l.fal.Sed ↄtra hoc facit,q vr̄ q talis cōfirmatio retro trahatur.l.donationes.C.de do. inter vi.& vx.Gl.respōdet,retro trahitur quo ad fructus,nō quātū ad dominiū.q no.Idē no.in d.l.donationes.& l.ij.C.de inof.do. & bene.Cōtrariū no.& male.j.ti.j.l.sequēs questio.& l.sub cōditione. de sol.& ibi dixi.Unde gl.soluit alio modo.Et no.q ibi nō extendit ad futura,que sunt cōtra ius,seu a iure cōmuni exorbitantia.Vide hāc solutio.& no.eam.pro qua facit extra de regu.iu.c.que a iure.li.vj.& qd ibi no.per Dy.Hoc allego multū in l.pretor.§.eritq j.vi bo.rap.vbi ego qro,vtrū clausula precedēs in statutis trahat ad sequentia.Videtur enim q nō,in his que a iure cōmuni exorbitāt,vt hac gl.quod dic vt ibi.¶ Oppo.scdo,q verba preteriti,vel presentis tēporis,nō trahantur ad futura,l.fi.de lib.le.& l.si ita.de aur.& arg.lega.& l.quedam non referuntur.de iure codi.Rn̄.hic loquitur quādo verbū preteriti,vel presentis tēporis est significatiuum actus:qui depēdet ex volūtate defuncti.Nō est,q in illis semper habetur respectus ad futurū.Pēdet enim vsque ad mortē licet sit preteritū,l.Plotiana,& l.cōficiuntur.§.fi.& ibi no.§.ti.j.& plene dixi i d.l.si ita.¶ Op.extra gl.de ali.& ci.l.libertis.§.posthumis. vbi nō porrigitur ad relicta in codicillis.Sol.ibi dixit,que legata reliquit in testamento.hic vero dixit,que reliquit simpliciter.Venio ad scdm no.Opp.gl.§.ex qui.cau.ma.l.sed & si per pretorem.§. deinde adiecit.& de postu.l.j.§.eū qui.Gl.nō soluit,nec alicubi ha
2 bemus clare solutū.Dic†ergo breuiter.Quādoq tractam,vtrū qualitas adiecta vni dispositiōi intelligatur repetita in alia.& hec nō est nostra materia in dispositione legali. Dic vt ibi dixi in d.l. pt or.§.eritq.vi bo.rap.In cōtractib inter viuos,dic plene,vt l. si ita stipulat.§.Chrysogonus.de ver.obl.In vltimis voluntatib
3 dabo tibi remissiones in l.licet.j.eo.Quādoq†ponitur in disposi
b tione aliqua[b] clausula[c] per se,& dubitatur ad que referatur,vtrum
c ad precedentia omnia,an ad proxima,an etiā ad futura. Qūq in dispositiōe sunt multa capitula:& hic dic,aut illa clausula ponitur inter vnū capitulum,seu inter verba ipsius,& ad illud tm̄ refertur. Aut ponitur inter ipsa capitula,vel in principio,vel in fine,& refertur ad oīa capitula.Istā doctrinā dat tex.in l.iij.§.filius.§.de li.& posth.q est verū,qū non est ratio quare magis referatur ad vnū, quam ad aliud.Istā rationē ponit Imperator in l.j.C.de lib.pret. Sz si esset aliqua ratio, quare ad quedā nō posset referri,& tūc ad illa nō refertur.Cause aūt possunt assignari alique.Primo,si in precedentibus erat specialiter prouisum circa id,quod cōtinet clausula de qua tractatur,l.sed,& si pretorē.§.deinde.ex quib.cau.maio.& l.j.§.eū,qui de postu.& §.de vul.& pu.l.coheredi.§.qui patrē. Scdo
* si precedentia*essent cōtraria,l.si idē cum eodem.de iuris.om.iud, Itē si ex hac relatione dispositio ad q refertur,efficeretur inutilis l.cum vulgari.de do.preleg.vt dixi §.§.prox.Spe.de hoc ponit suā distinctionē,in ti.de instr.edi.§.nunc autē.ver.itē excipe.& in tit.de dispu,& alle.§.post hoc.ver.vel in principio factū narrat.Nunc habetis expositū verbū,quas pecunias:& verba quibus dies adiecta nō est:& verbū,legaui.Sed verbū heres meus dato, hic non exponitur.¶ Quero ergo,†quid si testator dicit,& predicta legata ... lo executiōi mādari annua,bima,trima die,per meos executo... Primo videndū quid importent illa verba,predicta legata, ... prascripta,& similia.Dicendū videtur,q referantur soli ad p... dentia,d.l.j.§.eum qui de postu.Hoc apparet ex significatione ... borum.Hoc enim quod dico predicta legata,& supra scripta,... milia,non habet tractū ad futurū tempus,vt dixi §.de ver.le... ¶ Item videndū est quid importent dicta verba, volo execu... ni mandari. Rn̄.quedā sunt legata in quibus lex ipsa facit exe... tionem,vt si testator legat rem suam propriam,& in illis nō po... gitur talis sermo.In aliis vero,in quib requiritur executio ho... nis,illa clausula operatur vt probatur a simili.lex dicit execu... nē sententie fieri post quadrimestre tēpus & intelligitur de exe... tione hominis,nō legis,l.furti.in prin.de his qui no.infa.& ibi Bul.& l.qui vltimo.j.de pe.Aliud ergo est dicere, heres meus diem dato,quia tunc dies apponitur dationi, hoc est transla... dominij,Aliud est dicere,mandetur executioni,quia tunc dies ponitur executioni fiende ab homine.

ADDITIONES.

a ¶ Futura.Adde ad quod tempus sit trahendum verbum ... ad presens,& futurum trahi potest,Ro.consi.cccxxxiij.
b P OMA. ¶ Ponitur in dispositione aliqua. Vide Alex.co... in ij.vo.pulchre Fely.in c.cām que.de rescr.Jas.hic & vide ... cōsi.inserto inter cōsi.Alex.consi.lij.in iiij.vol.& consi.cx.in ... Pau.consi.lxxxv.in j.vol.Ro.consi.lvj.Pan.consi.xiiij.in j.co... vo.& cōsi.xx.e.vo.& cōsi.lxxv.in ij.vol.in vlt.col.& Lepo.consi... in vlt.col.& Barb.cōsi.lxxviij.in ij.vo.& consi.xcvij.in vl.co.e... & consi.lix.& consi.clxij.& in consi.iiij.in j.vo.& consi.se.in j.col... lx.in j.vo.& consi.xiiij.e.vo.& consi.xv.eo.vo.& consi.xxix.e.vo... xxxiiij.& consi.seq.in j.co.& consi.xlj.& consi.seq.& consi.xlviij.e... xv.& consi.lvij.& liiij.in eo.vo.& in cōsi.xx.& aliquid cōsi.iiij... consi.xliiij.in ij.vo.Ant.Bu.consi.xvj.& consi.xxx.Ro.consi... consi.clxij.& cōsi.clxxx.Imol.consi.cx.& cōsi.cxxxj.in fi.Card.consi. xlix.& lxiiij.& cōsi.cvij.Gemi.in c.j.de postu.prela.lib.vj.in gl.super verbo,sic.Car.ↄs.cxxiiij.in j.co.& con.cxxxiiij.Pe.de Anc.consi...
P. PAV. P. ¶ Vide Fel.qui limitat octo modis,vide Bertin... §.filius.col.vl.ff.de lib.& posth.& vltra limitationes ... Bar.ad reg.q clausula in fine posita refertur ad omnia precedentia,limita,vt procedat quo ad precedentia, que sunt principaliter posita in dispositione,non quo ad ea que sunt posita accessorie, & gratia demonstrationis,tex.est in l.fi.§.Titia.& ibi Bar.ff.de le. leg.facit q no.Bar.in l.si cui.§.si a filio.ff.de le.j.& limita nisi esset in materia que deberet large interpretari,text.est not.in c.cum dilecti. secundū intellectū Imo.vbi Card.Flo.ibi,extra de dona... tio est q materia est cōprehēsibilis,vt dicit Bart.limita etiam p Bar.in l.fi.ff.de reb.dub,vide etiā in materia Alex.consi... inci.super hesitatione,& cons.cxxxv.ad fi.vol.j.Fran.cōsi.cxvj... consi.iiij.Item qū clausula in precedentibus intelligatur repeta in sequentibus,vide Ro.consi.cccxlv.& late de materia Ja... j.C.de lib.prete.& in l.transigere,col.j.de transa.
c ¶ Clausula.Adde vltra Alex.quando clausula referatur ad omnia precedentia & sequentia,Ro.consi.cccxxxviij. And.Sicu... xiij.& xlj.& xxxiij.& lj.Ang.consi.xxix.& Bal.cccxij.& consi... iiij.ij.lib.
* CLAV.DE SEISS. ¶ Si precedentia.Idē si alia absurdi... insurgeret.casus est in c.ecclesia vestra, quem ibi dicit singu... Pan.de elect.& late Fely.in c.causam que.de rescrip.vide etiam materiam Pet.de Anch.consi.ccxc.

LEX XXXII.

Si quis a filio.

Repetita a substitut... liguntur repetita pure ... aliud exprimatur.h.d.Materiam huius legis videbis gl.in l.si cui serui.§.j.j.eo.Aduerte,quia gl.dicit,q quando ... iisdem diebus dato,est quedam nugatio.Dicit Jac.de Are... verba sine effectu.Sed certe non est nugatio,sed conditio... fectus,secundum eum:& innuunt tam gl.quam ipse,quod ... ba,cum is in suam tutelam peruenerit,&c. Faciunt condi... Quod an sit verum dicam in l.si cui legetur.§.j.j.eo.

1 ☞ Interpretatio libelli porrecti per defunctum, non ... heredem.
2 Heres declarat voluntatem ambiguam defuncti,nisi ... set damnificari,& quando.

a §.Si quis[a] plures. Si testator ... & dubium est de ... est heredis.h.d.no.multū.Op.§.e.l.qui duos.Sol.hic ... to,quod apparet,quia expressit nomen propriū ideo ... redis q verisimiliter nouit voluntatem defuncti. Ibi non ... de certo,quod apparet,q nō expressit nomē alicuius:ideo ... est legatarij:& ideo testator nihil legasse videtur,nisi electio ... de illis certis,Facit ad id quod dixi in l.gerit.de acqui.her. ... verbum

verbum, vel factū testatoris est ambiguum, vtrum sit interpreta-
tio heredis, quid senserit, Sed contra hoc† op. ff. de rei ven. l. idē Pō
ponius scribit. in fi. et l. inter stipulantem. §. j. de ver. obli. et ꝙ ibi no.
in gl. vbi interpretatio libelli obscuri porrecti per defunctum, nō
transit ad heredem. Sed hec interpretatio nō nocet legatario: tra
tat enim de lucro captādo. et quicquid sibi detur, lucratur. In cō
trarijs esset reo preiudiciū, forte enim declararet heres aliquid, su
per quo reus defensiones non facit. Et ad hanc sol. facit, quod no.
hic, in seq. contrarijs. Op. de l. duo sunt Titij. de test. tu. Soluit gl.
ibi in tutela, que certo iudicio dz dari. Sed adhuc instabis quare
non sic in legato. ᵇ Respon. ibi electio heredis posset esse pericu-
losa pupillo, si haberet aliū tutorē, quam quem defunctus voluit,
Itē posset esset dānosa tutori, q2 tutela est on⁹: sz hic in omnē euē
tū est cōmodū legatario. ¶ No. ergo† ꝙ tūc permittit heredi decla
ratio voluntatis defuncti, qñ nemo per hoc posset dānificari, licet
per hoc posset aliquid lucri perdere, q2 forte heres eliget viliorē.
Secus si aliquis dānificaret. Ad predicta facit quod no. per Dy.
extra de re. iur. in c. in obscuris. li. vj. ¶ Opp. gl. videtur, quod de-
claratio sit iudicis, l. j. in fine ff. de iure delibe. Bl. non soluit. dic ꝙ
ibi incertitudo erat in verbis pretoris, ideo declaratio est iudicis:
hic in verbo testatoris ideo declaratio est heredis, et hoc quando
constat testatorem aliquid certum sensisse. Si autem hoc non con
staret, et aliquod verbum esset ambiguum, tunc esset in declaratio
ne iudicis l. voluntatis. C. de fideicom.

ADDITIONES.

¶ Si quis. Adde vltra Alex. qualiter defuncti voluntas obscura
debeat declarari, Abb. consi. xxxvj. ij. lib.
P. PAV. P. ¶ Sic in legato. Circa materiam incertitudinis quic
quid sit de iure ciuili, de iure cano. est certificanda ad arbitrium bo
ni viri. vide Fel. in c. j. de pac.

☞ Pars expulsa de ciuitate potest syndicum constituere.
Legatum factum parti ciuitatis, vt secte, non valet.

§. Si parti. Valet qd relinquitur parti ciuitatis. h.
d. Lābertus de Rāponibus dicebat per
istum tex. ꝙ pars expulsa de ciuitate pōt facere syndicū, per hanc
legē et similes. Dy. dicebat contrarium, q2 collegium est reprobatū
eo ipso, ꝙ non est approbatum, l. j. de colleg. illi. et l. j. ff. quod cuiusqz
vni. no. Credo do. Lamb. dicere verum, ꝙ posset facere syndicum.
argum. pro hoc ff. de or. iu. l. ij. §. exactis. vbi pars expulsa fecit le-
ges, que approbate fuerūt. Arg. pro hoc, q2 cuilibet est permissum
facere collegium ad suam iustitiam consequendam, vt dicit l. j. §. j.
quod cuiusqz vni. vt ibi no. in gl. Unde si faciunt syndicū ad com-
promittendū cum intrinsecis, vt pacem possint facere, valet: et ita
de facto seruatur. ¶ † Quero, quid si legatur vni parti ciuitatis,
vt secte. Resp. illud non valet, q2 collegiū est improbatum: quoniā
per sectas illas in damnum Reipublice contenditur, l. si quis inge
nuam. §. in ciuilibus. de cap. In quibusdā tamen ciuitatibus eorū
statutis talia collegia approbantur, vt in ciuitate ista, vbi sunt ca-
pitanei partis Guelphe. ¶ † Quero, vna pars est expulsa de ciui
tate, pars que remanet intus, submittit ciuitatem alteri, et etiam
pars que est extra, quelibet separatim, an valeat. Arguendo dico,
videri ꝙ non, q2 debent conueniri in simul in vnum. l. ij. C. de decu.
li. x. et l. et suū §. fi. ff. de pac. Et hoc videtur sensisse Bonifacius Pa
pa, in quibusdam literis per eum ad perpetuam rei memoriam
concessis ciuibus Tudertinis, vbi iam ille casus occurrit.

LEX XXXIII.

☞ Preoccupare quando quis dicatur per solam litis contesta
tionem, vel requiratur sententia.
a Dominium rei legate duobus, ita quod cuilibet debetur insolidū
ante litis contestationem est heredis, et quilibet ex legatarijs ha-
bet actionem personalem ad rem.

Si pluribus. ᵃSi pluribus eadē res legatur
coniunctiz, cuilibet debet pars,
si disiunctim, partes sibi faciunt per concursum, nisi testa-
tor voluerit primo adimere, vel cuilibet insolidū cōcedere. h. d. cū
prin. l. seq. ¶ Dicitur, hic ᵇ. ꝙ quis dicitur preoccupare p litis cō
testationē, contra imo requirit, vt perueniat ad sniam, l. si quis a mul
tis. de noxa. et l. si vero adhuc. de pec. Dicit gl. ꝙ qñqz ad preoccu-
pandū sufficit contestatio litis, qñqz requiritur snia. Dicit Dy. Aut
loquimur de iure querēdo, et sufficit cōtestatio litis, vt alijs prefe-
ratur, l. plurib⁹. de proc. et l. si Titius. de ver. obl. Aut de iure q̄sito
preferendo, et requiritur snia, l. si quis a multis. et l. si vero adhuc. ff.
alle. Ista distinctio nō vr̄ vera per l. ex duobus. ij. de duob. reis, et l.
fideicommissa. ff. ti. ij. §. plerūqz. vbi in iure quesito preferēdo suffi-
cit cōtestatio litis. Uñ reperio, ꝙ Pet. distinxit plenius, sic aut q̄ri
mus de prelatione facienda ratiōe officij vel iurisdictionis, aut ra
tione debiti principalis. Primo casu sufficit litis contestatio, vt
quis preferatur, l. pluribus. de proc. et l. qui prior. de iudi. Scdo ca-
su aut agitur cōtra nullo iure obligatū, vt quando agitur reali a-
ctione, et tunc requiritur, vt quis perueniat ad sententiā, vt dictis
legib⁹. d. l. si quis a multis. et l. si vero. et ff. de rei ven. l. is a quo. Siue
ro agitur cōtra obligatum, vt qñ agitur personali actione, et tunc
subdistingue, Aut id ad ꝙ agit per vtrunqz, est vnū debitū nume-
ro, aut sunt plura debita. Primo casu sufficit litis contestatio vt
hic et l. si Titi⁹. de ver. obl. l. ex duob⁹. ij. de duo. re. Si sunt plura de
bita requirit snia. l. iter eos. de re iud. Ista sunt verba Pe. que ver
ba nō sunt vera. Primo, q2 in iurisdictiōe sufficeret preuenire p ci
c tationē, l. si qs postea. de iud. preterea nō est verum ꝙ in hac l. et d. l. si
quis a multis, et l. si vero agatur reali imo personali agitur. Prete
rea, non est verum, ꝙ in hac lege sit vnū debitum, imo sunt plura, et
vnus habet rē, et alius estimationē. Preterea, quod deterius est ex
1 nullo istorum membrorum colligitur ratio differentie. † Dico er-
d go sic. ᵈ Quandoqz tractatur de iure prelationis, occasione facte
preoccupationis, et tunc dr quis preoccupasse. qñ peruenit ad ali
quid, ꝙ est ipsum, vel cā proxima ipsius, de quo preoccupādo tra-
ctatur, vt ostendent mēbra sequentia. Distingue ergo sic, aut tra-
ctat de preoccupatione exercitij iurisdictionis, et tūc preoccupasse
dicitur per citationem, q2 citatio de exercitio iurisdictionis est, l. si
quis postea, et l. vbi acceptū de iud. Qñqz tractatur de preoccupa
tione in ordine procedendi: et ille dr preoccupare, qui primo dedit
libellū, q2 de ordine procedendi est, l. in trib⁹. et l. qui prior. de iudic.
Qñqz tractat de preoccupatione respectu effectu ei⁹ de quo agit
et tunc aut plures agunt ad idem, aut ad diuersa. Si ad idem, aut
ex eadē causa, aut ex diuersa. Si ex eadē, tūc non est possibile istas
duas causas esse simul veras, et tūc ille dr preoccupasse, qui prius
peruenit ad sententiā: q2 de illo saltem presumptiue incepit prius
cōstare ꝙ habebat bonā causam. l. is a quo. de rei ven. et l. pe. de pe.
her. Si vero possunt simul esse vere ille cause, et sunt, tūc aut habue
runt originem eodem tempore, et ille dr preoccupare qui peruenit
prius ad litis contestationē. Hic est casus hic, et l. ex duobus. ij. de
duob. reis, et l. fideicōmissa. §. plerunqz. ff. de le. iij. Ratio, q2 ius agē
di habebat: ergo preoccupasse videtur ius exigēdi, seu eligendi in
exactione. Si vero non habuerunt originē eodem tempore, tunc
ille dr preoccupasse, qui prius habet ius petendi, l. in operis. ff. lo-
ca. Si vero non petit idem, sed diuersum, vel ex diuersis causis: tūc
p litis cōtestationē nemo potest dici occupare. qm̄ cuiuslibet peti
tio tendit ad diuersa: sed oportet ꝙ veniat ad sniam, que est causa
immediata executionis: et ille in executione preoccupasse dr, d. l. si
quis a multis, de noxa. et l. si vero. ff. de pec. In alijs autem que cor
poralia sunt, quis poccupasse dicat, dicā in l. quo minus in v. que-
2 stio. de flumi. ¶ † Quero, qñ eadē res legat duobus, ita ꝙ cuilibet
debeatur insolidum, antequā lis cōtestetur, cuius sit dominium, et
obligatio interim? Jo. rñdit, vt habetis in gl. Uidebitis ꝙ Jo. ha
bet duas opi. Prima, ꝙ interim nullius sit dominium, vel obliga-
tio, quod non vr̄ verum, q2 secundum hoc, nō posset agere, et litem
contestari, cuius contrarium dicit tex. Item secunda opinio Jo. non p-
cedit, Dicit eñ, ꝙ pro parte quesitū est dñium interim, nō est ꝙ ve
rum: q2 si hoc esset, heres insolidum vni soluere nō posset, cum iam
pro parte sit factum alterius. et non posset auferre dominium eo in
uito, cōtra casum l. Titie. in fi. ff. eo. et l. si res mihi. ff. ti. ij. Dicendum
est ergo, ꝙ dominium interim nullius est ex legatarijs, nec in totum
nec in partē: sed est heredis. Quod patet, q2 potest transferri in a-
lium, vt dixi. Preterea consequit per cōtestationē legatarius ius
eligendi, vt hac l. sed in relicto alternatiuo non habet quis dñium
ante electionē, l. apud Aufidium. de optio. leg. sed interim quilibet
habet actionē personalē insolidum. casus est in l. duos. ff. de vsufr.
lega. nec est inconueniens aliquod, quod actio personalis cōpetat
pluribus insolidum ad eandē rem, l. si is qui. de actio. et obl. et l. si ser
uus legatus. §. j. ff. eo. et hac lege, et fiat exactio a quolibet insolidum,
per eum modū quo poterit: non ꝙ quilibet habeat rem insolidum
quod est impossibile, sed vnus rē, alius estimationem, vt hic dicit
tex. opi. ergo Jo. non est vera, quicquid Dy. dicat, et est legatum, pu
3 rum, et in eo nulla est conditio, prout videtis. ¶ † Sed q̄ro practi
cā huius legis, ille, qui vult preoccupare, et habet ius eligēdi, quid
petet? Resp. est cōsilium, ꝙ narret, quomodo legatum est factum
sibi, et alteri: et in cōclusiōe petat heredē cōdemnari ad illud quod
relictum est, nō exprimendo ꝙ petat condemnari ad rē, et post litē
conte. poterit eligere vtrum velit rem, vel estimationē, et hoc vult
hic tex. Si eñ rem expresse peteret, et super petione rei litem conte
staret, in ipsa contestatione eligeret, nec videret opus alia electio-
ne, l. igitur dubitari. in fi. ff. de her. insti. Postquam autem vnus ele-
gerit, vel res sibi soluta fuerit, alius necesse habet directo petere
estimationem rei, d. l. si res. ff. tit. ij. ¶ Scias etiam, quod hic est que
dam gl. super ver. portione, que non dicit bene, sed melius dicit in
l. plane. in prin. vt statim videbitis.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Si pluribus. Dy. Ray. et Bal. dicunt quod per
hanc legē fuit inquisitum contra hereticum Marchianum. q po-
stea venit Bononiā, et ibi stetit per decem annos, et vltra, et fuit in-
quisitum per episcopum Bono. et fuit lata snia quod inquisitio in

Marchia prevalebit,z sic bona applicabunt ingsitori Marchia no.per hanc legē.Ang.vero dicit q debeat cōcordari pcessus,z bona sita Bononie applicent epo Bononiēsi,z sita i Marchia, applicabunt inquisitori Marchiano,z sita extra,applicent eccle sie alibi p no.in c.per hoc.de her.li.vi.ipse tñ submittit se opinioni cano.z bene fecit.z vide Jo.and.in nouel.in ca.per hoc.hic alleg.

b AND.BAR. ¶Dicitur hic.Et vide Lu.Ro.in consi.lxxvii.in cip.viso questionis themate,vbi per istum ter.cum gl.dicit q po test legatarius ad pias causas,agere contra heredem,vel execu torem,vide ibi.

c ¶Per citationē.Adde an per citationē nullam quis dicat pre occupasse.Ro.consi.cccxii.Et cū duo iudices inquirūt de eodē delicto,qualiter alter preoccupasse dicat,vide Bal.cōsi.xc.iii.lib.

d AND.BAR. ¶Dico ergo.Quod intellige qando officium est vniforme,nisi forte esset iudex maior,qz tunc pōt illam iurisdictio nem revocare.i.iudicium soluitur.ff.de iud.z vide ibi.Ang.

P.P AV.P.¶Vide Roma.singu.cxliii.incip.dico tibi aliquid.de cuius veritate vide que scripsi ad Bar.in l.si maritus,la secunda, in prin.ff.de adulte.Item quod dicitur hic de preoccupatione iu risdictionis vide Ro.omnino consi.cccxii.vbi limitat.z declarat in legato vsusfru.vide Ro.singu.dcclxvii.inci.ter.in l.plane.vide omnino Bal.in l.unica.§.vbi autem.col.i.C.de cad.tol.Aller.in l. huiusmodi.§.si Titio.j.eo.Item quod heres non faciat partem cum legatario,vide Ang.consi.ccxix.in ii.dubio.

LEX XXXIIII.

1 ☞Delegatus si commisit alicui incapaci vices suas, an pro pter hoc amiserit iurisdictionem.

Plane. Op.extra gl.§.er quib.cau. ma.l.ne vtilē. Sol.ibi in iure efficaciter quesito. q non potest ab aliquo auferri.nisi in alium transferat:hic in iure quod queri sperabat.Vel aliter.vt dicam j.prio ri. contrario.Op.§.de resc.ven.l.si id qs.So.hic loquit in his que ex mera nostra volūtate dependent,merito revocant,iz transfera tur in nō capacem.qz voluntas revocandi est:lex cōtraria loqui tur in his,que non dependēt ex mera voluntate nostra.Facit ad predicta q not.per Dy.in c.nō prestat impedimentū,z cap.vtile.

1 de reg.iur.lib.vi.Et ista induxit Dy.ad q.†q si delegat⁹ alicui nō capaci cōmisit vices suas,propter hoc non amisit iurisdictionem, qz non erat in sua mera potestate a se abdicare.vt ex predictis pa tet.Facit q no.in c.super questionū.in ver.trāsfert torā.de offi.de le.Ultimo vide gl.super verbo,potestate.Ista gl.verum dicit,z il la,que est in l.precedenti.verū non dicit,que est super verbo,por tione,secundū Dy.z omnes.hic fit finis pro hoc mane.

1 ☞Res,z estimatio,si legantur,debetur vtrunque.

2 Qñ apparet de numeratione per testes,z promissio de eadem quā titate per stipulationē,sed diuerso iure presumant diuersa debita.

§.Si eadem res. Si circa idē corpus multipli cetur a testatore legatū, nō de betur nisi semel:secus si a diuersis testatoribꝰ:Iz si circa quantita tē vel genꝰ.pluries debeā.si de volūtate testatoris processerit.h.d.

1 ¶†Querit Dy,circa primā partē.quid si vni legatur res,z esti matio rei,an debeat vtrūq;?Et dicit ipse arguēdo q non,j.de do. prele.l.ii.§.Meia.Bene dicit.arguēdo,non determinando:qz cō trariū est veritas.Casus est in l.si alii.in fi.ff.de vsuf.z l.fundū.Cor nelianū.de noua,z Dy.hoc determinat in c.bona fides. circa fi.de re.iur.li.vi.probatur ēt in l.mutu.§.j.j.ti.ii.¶Ad ver.sed si duorū. opp.gl.de l.nec vllam.§.pe.de pe.her.Rñ.Intelligo.qñ primo hic fuit cōsecutus estimationē.tunc poterit petere rē,secus si prius rē vt in gl.Ad ver.sed si non corpus.opp.de l.quinquaginta.ff.de pro

b ba.Sol.gl.optime.ibi in diuersis voluntatibus:hic in vna,no.ea.

2 Facit,q si apparet de numeratione per testes,z postea apparet promissio diuerso tempore,de eadem quantitate per stipulationē, q diuersa debita presumantur,quod dic,vt in l.cum centum,de ad di.leg.z dixi in l.triticum.de ver.obl.Item quid iuris,si diuerse es sent quantitates,vt dictis legibus dixi: tamen ad tollendas istas dubitationes consueuit apponi hec clausula in instrumentis,com putata in hac promissione omni alia numeratione,promissiōe, vel confessione,que de dicto debito apparet.

ADDITIONES.

a AND.BAR. ¶Querit Dy.Et forte iste ter.facit pro Dy.Haz si res sepius legatur,nō debeā nisi semel,ēt si testator voluisset mul tiplicare.Sed certū est q non potest multiplicare, nisi in re,z esti matiōe,ergo.&c.Iz potes saluare bar.q aliud est qñ eadē res legat plurib⁹,ñā ab ipso initio legat res,z eius estimatio, secus qñ vni. Vide pro opi.Bar.gl.in l.Licinus Locusta.z ibi Bal.j.ti.j.

b ¶Voluntatibus. Adde quando eadem summa legatur pluries vno vel diuersis testamentis,an pluries debeatur vltra Aler.bal. consi.cccxxxiii.ii.lib.z consi.ccl.iiij.lib.

1 ☞Res legata si res efficitur mea habeo electionem petendi rē vel estimationem.

2 Heres non soluit pretium,per quod emi rem mihi legatā,sed pretium congruum.

§.Quod si rem. Si res legata efficit mea extra valet legatum,quatenus per rius in l.non amplius,in prin.ff.eo.Opp.extra gl.C.eo.l.propo in fi.z j.eo.l.cetera.§.j.So.res que est mea tempore legati fa facti.nō est mea,legatū valet,z tunc si mea postea efficitur re

1 nerosa,legatū non extinguitur.vt hic.¶†Quero extra gl.si res effecta mea,qd petant in libello.an rē,an estimationē,que mi est:Videtur q estimationē,vt hic dicit in ter.Cōtrariū,q de peti res,sed estimatio sit in solutione.probari videtur per l.i num.in fi.de ver.ob.quod tenet gl.Inst.eo.§.si res,z idem vi tenere in l.cum rem alienā.C.eo.in ij.gl.Ego dico,q legatari bet electionē petendi rem vel estimationem.l.si filio fa.j.§.i. §.j.de dona.causa mor.que leges hoc probant.Et per hoc co dant gl.predicte cum legibus z gl.que innuūt pretium pete vt hic.z l.si res mihi.j.ti.ii.z j.eo.l.sed si res,z gl.§.ad legē Fa do.Ad l.si seruum.in fi.de ver.ob.resp.in predictis legibus

2 can.mor.¶†Quero quid si quis rem sibi legatam emit ma tior:Resp.heres non tenebitur,nisi ad pretium congruum.l. cubinam.§.fi.z l.non dubium.j.ti.ij.

1 ☞Coniūctio dicitur inter legatarios eiusdē rei a pupillo subsstituto.

2 Institutus si vnus est pure,z alius sub conditione,an institu pure habebit totum.

§.Si coniunctim. Coniunctus in casu quoquo modo cōsti gatū.vel sperabat.facit q sistere parrē ipsius.h.d.Op.q nō a tur ad partē nec admitti sperat.nō facit partē.l.si duobus in fi e.z j.pr.§.Dy.in distinctiōe.& hic ponit dicit q in cōtrario legat tū est inutile ex persona legatarii:hic mista cōsideratiē legatari q erat seruus propius.Ista sol.ponit diuersitatē cū no.eius. Dic ergo.q legatum ibi nullo mō valebat in pson legatarii, nō facit partē hic in persona serui,Iz nō valeat fm regulā,nā ratio detur:tamē valet fm equitatē.fm quā heredes debent seruā. quidā.§.illo.C.de necessēr.he.instī.Ita sentit gl.hic.z ratiē Dy. teriam istā,licet Dy.ponat hic.dicā in l.huiusmodi,§.fi.C.eo. vbi gl.ponit.¶Op.ad sēdam partē extra gl.si eadē res legatur testamētis diuersorum,legatarii nō dicūtur cōiuncti.nec facit bi partē inuicē.l.si sub cōditione,quib.mod.vsusf.amit.z arg.i l.j.Sol.hic nō sunt testamēta penitus diuersorū.qz quo ad ta.patris,z filij vnū est testamentū.l.patris.z filii de vul.z pu rime quo ad coarcervationē legatorū.l.in ratione.§.quod vi j.ad l.fal.¶Sedo op.q quādo relinquitur a diuersis heredi nē dicūtur cōiuncti.nec partē inuicem facūt.l.pe.z ibi virt cresc.z Lquid ergo.§.si quis duos.j.eo.Resp.illud verum.qu relinquitur a diuersis heredibꝰ succedentibus in diuersis pe nibus:hic qñ relinquitur ab instituto,z ab eius substituto.qu

1 bētur loco vnius.¶Not.ertam hunc casum.†q inter legatar eiusdē rei a pupillo,z eius substituto dicit esse cōiunctio.ita f ciūt sibi partes.¶Quero,vtrū interim legatarij habeant tot partē:Jo.dicit,partē suā tm.Alzo z Hug.dicūt,q totū.Ista est ista diuersitas propter questionē no.in l.ij.si pars her.pe.p statim dicā in proposito:tamē puto Jo.verius dicere.Primo ter.huiꝰ legis,q ōt Iz si.que innuit diuersitatē in facto.idem iure.l.ij.z ibi no.§.ne qs cū q in ius voca.z l.Iz si legetur pro her.Sed si habetis in litera,sed si sine,z tūc nō faceret pro

2 pro eo est casus in l.si domino,j.e.¶†Venio ad q.quam la her.pe.Si vnus est institutus pure,alius sub cōditione,vtru terim institutus pure habebit totū,vel partem.Ba.argua z contra,z ponit opi.z determinat,Aut sunt cōiuncti re libet res assignata est insolidum,z interim institutus pure hab bit totū.Aut sunt cōiuncti verbis,z interim ēt habebit part dicit ibi gl.z sic itelligo ar.pro,z cōtra.Hāc q.tangit gl.in Lau ita scripserit.§.de he.instī.z ibi Dy,videtur tenere opi.Ba etiā in l.filiū.in prīc.j.quādo dī.leg.ce.tāgitur etiā in Lau §.resp.j.eo.Dicas sic.Aut loqueris in hereditate.aut in missō vniuersali.aut in legato singulari.Primo casu,si ris,vtrū institutus habeat interim totū vel partē.ten nem gl.in d.li.nō tñ dico,q eo casu,quo interim tot in totū interim,qz si semel esset heres,non posset de res.l.ei.qui solūendo.in fin.§.de her.inst.z Dy.tangit in ita scripserit:sed dico,q an sit heres in totum vel non pen turo euentu:quia si deficiat conditio cohēdis in totum fuit heres cum nunquam sibi aliquid decreuerit:sed si certa ditio, non fu.t retro heres nisi pro parte sua. Hec mirentis fi rim in totum admittitur, licet sit dubium, quia z alter

pleno admitteretur filius pro quarta parte, licet possibile sit sep-tē nasci, ꝛ euentus declarabit inquantum retro fuit heres, l. anti-qui. ꝛ l. illud. si pars hered. petat. ꝛ l. cum quidā. §. suū. de acquirē. hered. licet gl. in dicta l. ij. innuat eum in totum heredem: sed intel lige. id est, totum retinebit, tanquam si in totum esset heres. Si ve ro loquitur in fideicommisso vniuersali, sic relicto vni pure, alteri sub conditione, distinguo: Aut heres adiuit coactus, ꝛ distingue colligitur ex tex. ꝛ gl. ꝛ in l. j. §. sed ꝛ quoties. ĵ. ad Trebel. Aut adi-uit sponte, ꝛ est idem ꝙ in legato: in quo dic, aut loquitur in lega-to proprietatis, ꝛ interim habet partem suam tantum, etiam si sunt re tātū cōiuncti, vt hic, ꝛ l. si dño. ĵ. e. ꝛ ĵ. e. l. quid ergo. ij. resp. ꝛ ibi tangitur. Ratio diuersitatis est, qꝛ in hereditate nō est alius qui interim retineat, ꝛ ad quem pertineat: ideo heres, cui relictū est totum, interim retinet totum, vt s̄. dixi: sed in legato est qui in-terim retineat, vt heres. Si vero loquitur in legato vsusfructus, tūc apud eum, cui relictus est pure, interim totū erit, l. idem. §. si mihi. s̄. de vsufru. accres. Ratio diuersitatis est, qꝛ res legata, ꝛ eius pro prietas est eodē modo, que erit tempore existentis, vel deficiētis conditionis: ꝛ ideo cū ea sit spes, ꝙ alius admittatur, interim fa-cit partē: sed vsusfruct⁹, qui est in illo medio, donec conditio pen-det, nō est idem cum eo qui erit post conditionem existentem, vel vel defectā: qꝛ vsusfructus quotidie constituitur, ꝛ finitur. l. j. in fi. de vsufr. accre. Facit l. si vsusfructus mihi in bienniū. de vsufr. leg. merito cum ad illum vsumfructum nō speretur ꝙ alius admitta-tur, interim vsufructuarius habet totū. Idem si vni esset legatus fundus pure. alij vsusfructus sub cōditione, vel ecōuerso, qꝛ ille, cui legatus est pure, totum habebit interim, eadem ratione, l. j. §. si decem. ĵ. vt leg. no. ca. Cōtra predictam distin. facit l. hec scriptu-ra. in fi. de condi. ꝛ demon. vbi videtur idem in hereditate, ꝛ lega-to. Sed respon. vt ibi dixi.

☞ Exheredatus an computetur in numero filiorum, ꝛ sic an fa ciat partem in legitima.

§. Si duobus. Heres. idemqꝫ legatarius, ab initio non facit partē collegatario: secus si collegatarius per personam mediā heres fiat h. d. Primū ꝛ ter tium responsum debet iungi simul secundū gl. ¶ Op. de princ. ad ver. plane. So. in prin. ab initio legatum nullo modo consistit, in fi. legatum ab initio consistit in iure actionis, ꝛ adhuc durat iure retentionis. Dices tu. Nonne in pri. potest dicere heres, ego ha-beo ius retentionis? Dicunt quidam, vt Pe. istud ius retentio-nis non est vetustius legato, nec vnquā habuit ius actionis secū. Sed si esset vetustius. tunc partē faceret. l. huiusmodi. §. si Titio. ĵ. e. Idem si ab initio habuit ius actionis, vt in versi. plane. ꝙ qua liter procedat dicam in d. §. si Titio. Aduerte tamē, ꝙ istā l. intel-ligo, quando testator relinquit eandem rem heredi, ꝛ legatario, coniunctim re: vel re, ꝛ verbis, ita ꝙ inter eos est locus iuri nō de crescendi. l. re cōiuncti. vt ibi not. ĵ. de lega. iij. Sꝫ si essent cōiuncti verbis tantum. ita ꝙ testator partes assignasset, tunc legatarius non posset petere nisi partem suam, aliam potest heres retinere, vt ĵ. ea. l. §. fi. expressius in l. Lucius. in princ. ĵ. ad treb. Ius ergo heredis non facit, ꝙ legatario decrescat, sed pmittit, ꝛ facit ꝙ nō accrescat, vt d. legibus ꝛ ita intelligo istam materiā. Dy.ᵃ inducit istam materiam † ad q. quid si erant quinqꝫ filij, quorum vnus est exheredatus,ᵇ vtrum alij habebunt legitimam, tanquam si essent quatuor, non computato exheredato, an exheredatus computa bitur, qui non facit partem? Ista esset repetitio multum longa, quā ego posui in l. j. §. pe. de ꝯtratab. in his qui priuanť a lege, ꝛ in his q priuanť a testatore. Dixi i l. j. §. si pater. ĵ. de cōniun. cū emā. li. Uerba Dy. examinauit in repe. l. pater filium. de inoffi. testam.

ADDITIONES.

P. PAV. P. ¶ Dy. inducit. Quid autem si sit exclusus a statuto, vide Comen. cōs. xxxv. per totū. Anto. late, ꝛ subtiliter cons. xxxix. per totum, Adde Bar. in l. j. §. j. ff. de bon. pos. contra tab.

¶ Exheredatus. Adde vltra alle. an qui non admittitur ad pe-tendum legitimam, facit filijs pringuiorem partem, Ang. cōsi. cv. Et an pertineat portio talis ad fratres per ius accrescendi, vide Bal. cons. ccviij. j. lib. Et an in legitima habeat locum ius accres-cendi per eundem consi. xcix. v. lib.

§. Inde dicitur. Si a legatario legatur heredib. heredes admittuntur pro here-ditarijs portionibus. h. d. secūdum primam lec. Uel aliter, Si he-redes grauantur inuicē prestare corpus hereditarium, quilibet capiet pro hereditaria portione alterius. h. d. secundum aliam lec. Op. s̄. proxi. §. si duobus. Sol. hic. non reliquit alicui a seipso, sed a coherede, vel collegatario. Opp. ĵ. de sta. lib. l. ita. §. j. Dic ꝙ ibi propria nomina fuerunt expressa, hic non.

§. Si ita. ᵃ In alternatiua si referuntur ꝟba executiua ad legatarium, eius erit electio. h. d. Hoc decla ratur in l. Lucio. ĵ. tit. j. Ad illud quod hic dicit, quod duo lega-ta sunt, Op. de l. si ex toto. §. si ita. s̄. e. Sol. vt ibi.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Si ita. Que vtilitas sit quod possit eligi solus vsusfru ctus, vide Pau. de Cast. ꝛ Are. hic. vide etiam Bald. in auth. hoc locum. C. si mulier secun. nup.

§. Sed ꝛ si quis. Pars fundi dicitur fundus, si de mēte legantis apparet. h. d. Uides his, quod aliam partē retinebit heres, quia testator par-tem expresse assignauit. facit quod dixi s̄. ead. l. §. si duobus.

LEX XXXV.

Si alienum. Interitu speciei sine culpa heres li beratur. h. d.

LEX XXXVI.

1 ☞ Excipiens obscure succumbit.
2 Negatiua probatur per inspectionem scripture.

Si tie textores. Si duobus diuerse species seruorū legantur, serui. qui a participantᵃ de vtraqꝫ, debētur: siue fuerunt excepti ob-scure siue non excepti. h. d. Diuide, Primo legauit. ꝛ legando ex-cepit obscure. Secundo legauit, ꝛ nihil excepit. Tertio legauit, ꝛ excepit clare. Secunda ibi, hoc enim. Tertia ibi, quod si hoc. Et pone casum. quod testator habebat in patrimonio quosdā ꝟnas, ꝛ non textores: quosdā ꝟnas, ꝛ textores, lꝫ glo. aliter legat, ꝛ non b bene, vt statim dicā. No.ᵇ ex hac l. quod excipere obscure.ᶜ ꝛ nō ex-c cipere. paria sunt. Unde † qui proponit exceptionē obscure, ꝛ suc 1 cumbit in ea. l. scire oportet. §. scire. de excu. tu. l. j. §. labeo. ĵ. de flu-d mi. dixi plene in l. j de exce. ¶ Secundo no.ᵈ † quod quādoqꝫ ne-2 gatiua pōt probari ex inspectione scripture, si nego alij esse lega-tum, apparet ex inspectione instrumēti, vt hic, ꝛ l. fi. C. d re. cre. Fa cit ꝙ probetur aliquē non esse allibratū in ciuitate, si non reperi-tur in libro libre: vł non soluisse collectā, si non reperitur in libro soluētium. Op. d l. seruis vrbanis. §. fi. ĵ. tit. ij. Dicit gl. solue vt ibi. Tu dic, ꝙ ibi legauit vni genus, alteri speciē erāt aūt oēs ꝟne, ꝛ illud erat genus, lꝫ quidā ex his essēt textores, vū species dero-gat generi: hic autē non erant oēs ꝟne, nec oēs textores, sꝫ qui-dam ꝟne tantum, quidam textores tantum, quidā ꝟne, ꝛ texto-res, ꝛ sic habeant se vt species differētes: merito fit diuisio, vt po-nitur hic, ꝛ in dic. l. seruis vrbanis. §. fi. ideo gl. que hic dicit, ꝙ oēs erant textores, nō dicit bene, secundum Dyn. ꝛ alios, qꝛ contra, d. l. seruis. ¶ Oppo. de l. si seruo manumisso. ĵ. de pecu. leg. Sol. vt ibi, cetera dic vt in glo.

ADDITIONES.

a ¶ Participant. Adde vltra Alex. qū sub simplicibus contineať casus mistus. Ang cōsi. cxcviij. ꝛ cclvj. ꝛ in quantū tangit de lega-to facto filio studēti de libris, ꝛc. vide ꝙ consuluit Bal. cōs. cij. j. li. ꝛ inquantū tāgit si sit vnus spālis iudex in causis pupillorū, ꝛ ali⁹ in causis non transcendentibus decem libras, ꝛ contingat qd pu-pillus habeat causam. x. librarum quis cognoscet, vide qd in alia questio. cōsuluit Ro. de filia mercatoris. que ratione administra-te tutele conueniebatur coram iudice mercantie, qui in alijs cau sis cognitionem non habebat, tamen qꝛ ex longa consuetudine cognoscebat de alijs causis, respondit qꝛ cognoscere poterat de causa tutele, vt eius consi. ccc. patet.

b POMA. ¶ No. ex hac l. Uide Ang. in consi. incip. Porrecta fuit petitio ꝛ consi. ccviij. inci. factum tale est. Rap. Cu. consi. lxiij. Fe-li. in proemio. decret. in j. col. ꝛ in c. tertio loco. in j. col. de probat. ꝛ in simi. in c. cū clamor. in prin. e. ti. Cep. consi. vj. Fely. in c. auditis. de prescrip. Barba. consi. viij. in j. vol. ꝛ consi. xxv. ꝛ eod. vo. ꝛ cons. xxxiij. eod. vol. ꝛ in consi. lvj. in ij. vo. Roma. consi. cccxxj. in fi. ꝛ con si. ccxxvj. Imo. consi. cxij.

c ¶ Obscure. Adde Bar. in l. j. C. de cōd. ob causam. ꝛ Cep. in tract. de simu. contractuū. in xvj. presumptiōe. adde tamen ꝙ exceptio. obscura, si est facti. potest declarari, secus si est iuris. Ita Bal. in l. fi. circa prin. C. de fideicō. ꝛ Cep. vbi s̄. ꝛ vide Are. in c. tertio loco extra de proba. ꝛ Bar. in l. j. §. Labeo. ꝛ ibi no. de flumi.

d POMA. ¶ Secundo no. Hūc eundem modum probādi negati-uam ponit Bal. in l. fi. hic alle. per illū tex. C. de reb. cred. ꝛ in l. istū. C. de eden. ꝛ ibi pulchre Bal. in l. j. ad fin. C. de bo. poss. secundū ta. ꝛ ter. in l. pen. cum glos. in ver. nihil debeatur. ff. de confes. ꝛ in l. j. in ver. nihil integrū. C. de ca. fru. vrb. lib. xj. ꝛ in l. cū testamento. in fin. in l. debitor ex rationibus. C. de ma. test. ꝛ Bal. in l. hi qui ad ciui-lia. C. de ap. Bar. in l. ij. in fi. post gl. C. de aduo. di. iu. vide etiam gl. in l. eos. C. de off. ma. mi. Alex. consi. lvj. in iiij. vo. ꝛ cōs. liij. alias lix. in vlt. co. in consi. cxxij. in j. co. in iiij. vo. ꝛ cōsi. se Prepo. in c. si quis nesciat. in prin. xj. dist. Fed. consi. cxix. ad fi. Pau. de cast. in auth. si qs in aliquo. in vl. col. C. de eden. Rap. Ful. cōsi. ciiij. alias. xiiij. Pau. de Ca. consi. ij. in prin. aliquid per Fel. in c. illud. versi. iij. de presum. Bal. consi. lxxx. ꝛ consi. xlv. Barb. consi. vij. vol. j. ꝛ con-si. vij. in j. col. eod. vol. Andr. de pra. veteri in consilijs Barb. ad fi. in j. vol. Rom. consi. ccxlv. ad finem.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

1 ☞ Differentia que sit inter ℣.℣ cum,
a b **℣. Nihil** [a]Inter ℣.℣ cū. [b]non est differentia, quando ponuntur inter personas. ℏ.d. Dp.de l.j.℣ ij.de pecul, leg.℣ de fun.infer.l.si cui. Sol.in† conuingendo nō est differentia.qz quelibet cōiungit.vt hic.℣ l.triplici.j.de ℞b.sign. In modo conuingendi est differentia.qz aut ponitur inter personas.quarū natura est ꝙ vna alteri non accedat l.iustissime.de edi.edi.℣ tunc inter ℣.℣ cum nulla est differentia.vt hic. Aut apponit inter res, quarum natura est ꝙ vna alteri accedat.℣ tunc est differentia:qz ℣ coniungit principaliter:cū accessorie.d.l.i.℣ ij.℣ d.l. si cui.qō no, in l.at si ancilla.j.de pe.le.℣ quod no. Instit.eod.℣.si quis ancillas, ℣ no. Et in l.fundo.C.de ver.sig.℣ per ℣y, in cap.accessorium.extra de reg.iur.lib.vi.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. Nihil. Vide Com.consi.xl.incip.cuidā filio.col.vl,
b Et.℣ cum. Adde quod voluit Pet.de Anc.cons.ccc.xl.incipie, them.proposi,

℣. Si alteri Si quantitas debetur respectu speciei perempta specie debitor liberatur.ℏ.d. Dp.solutiōe facta vni.alteri debetur estimatio.l. si res mihi.j. ti.ij.ergo interitu non liberatur.l.incendium.C.si cert.pet.℣ l.in ratione.ij.℣.certe.j.ad l.fal Sol.dicit Dyn.℣ Jac.de Are.hic non tenebat ad quantitatem precise, sed ad quantitatem, si speciem nō daret.ideo perempta specie liberatur.l.si ad libertatem. de nora. Ad idem.l.si is qui de act.℣ obl. Vel dic.ꝙ hec quantitas debetur respectu certe speciei.merito perempta specie liberatur.l.quidam.℣.si tibi.j.eo.℣ l.in naue Sauseli.ś.loca.

LEX XXXVII.

1 ☞ Legatum factum in genere,quomodo valeat.
Genus qualiter assimatur.
2 Legatum quando in genere est factum.℣ valet, cuius sit electio, an legatarij,an heredis,
3 Electio rei legate in genere si competat legatario vel heredi, an possit libere eligere quem vult,
4 Electio rei legate.per testatorem.qui de certa sensit:etiam si non sit in patrimonio testatoris,spectat ad heredem.

Legato generaliter In legato generis electio est legatarij, vt mediocre eligat:sed si testator sensit de certo.℣ appareat.illud vendicabitur:alias si non constat, declaratio, seu electio est heredis.ℏ.d. Ex declaratione huius legis videndum est primo.an valeat relictum legatum in genere.Secundo si valet.cuius est electio, Tertio,an ille cuius est electio, possit eligere quem vult libere. † Ad primum assumam gl. ibi vbi incipit distinguere,aut est genus generalissimum.&c. Et pro euidentia huius gl.habes scire arborem Porphyri, Appellat enim hec gl.genus generalissimum, illud quod supra se non habet aliquod predicabile,vt substātia.siue res. Genus subalternum appellat, ea que continentur sub illo:tamen predicatur de pluribus differentibus speciē.vt corpus,animal.℣similia.Quoddam est genus inferius,℣ illud appellat gl, quod predicatur de pluribus differētibus numero.ꝙ apud Logicos dicitur species. vt homo. equs, ℣ similia, Aut ergo relinquit in genere generalissimo, vel genere subalterno.vt animal.℣ nō valet:qz dando nusquā liberatur. Aut relinquitur in genere inferiori.℣ dic vt in glo.℣ idem not.in l.cum post.℣.gener.de iure do. Dixi plene in l.ita stipulatus.in princ.de verb.ob. circa cōtraria prime partis. † Circa secundū,quis habeat electionem.fuit opin.inter Ro.℣ Bul.postea Joā.distinguit cuius distinctionē tenet gl.hic.℣ Justi.e.℣.si generaliter.℣.l.heredes.℣.si incerto.℣.familia ercis. Examinemus, qui testator relinquit illud i genere:ꝙ habet certos fines a natura.vt hominē.vel bouem:aut relinquit ista in suo patrimonio.℣ eligat legatarius.vt hic.℣ d.℣.ff generaliter.d.℣.si incerto.℣ d.℣.gene.℣ l. si seruus.℣.cū homo, j.e. Ratio,qz legando genus, videt trāsferre electionē in legatarium.l.si quis a filio.℣.si quis plures.ś.eo.℣ ibi no.in gl. Hoc enim videtur voluisse,vt eligeret vnum ex seruis, quos habebat in patrimonio.Et est ratio, nam cum pro legato competāt plures actiones,sit electio legatarij.l.cū filius.℣.varijs.j.tit.j.si auferes legatario electionem rerū,auferres ei electionem actionum, quod ius nō patitur.l.iij.℣.2 generaliter diffinit Scevola.ś.de eo quod cert.loco.℣ istā rationē ponit ter,in l.si seruus. ℣.cū homo, j.eodem.Aut testator non relinquit in patrimonio seruos vel boues.℣ tunc dicit gl.est electio heredis.l.iij.in prin.℣.l.iij.de vino ℣ oleo leg.Sed dicit Dyn.ꝙ ille leges nō faciunt. qz loquuntur in quantitatibus,in quibus.licet sit in genere debitum,tamē est electio debitoris,℣ potest minimum soluere.l.nummis.j.ti.ij.℣.l.si fideiussor.ś.man.℣.l.qui concubinā.℣.j.j.titulo. ij. Sed adduci pōt j.e.l.huiusmodi.℣.si cui homo.ita dicit Dy. Videamus rationem quare nūc electio est heredis.in precedenti casu legatarij. Ratio, qz qū testator nō hz seruos in patrimonio, non videtur reliquisse legatario optionē.qz res aliena legata pōt oparī, vt no.in l.quidam.ś.e. Ite nō hz legatarius electionē actionū, qz non competere rei vendicatio pro re aliena, ℣ solū actio personalis. Et sic cessant rationes predicte. Sed in quo dicit grauat? heredem.vel dare,merito est eius electio. videatur cū grauat? in quantitate.℣ ideo benefaciūt leges alle.per gl. Ite predicta nisi verba executiua legati dirigerentur ad aliquē, tūc illius esset electio. Quid cū in primo casu si diuisset testator, heres mihi dato vnū ex seruis meis.vel in secundo diuisset,ꝙ legatarius eligat sibi vnum bouē. Certe illius esset electio l.plane. ℣.pen. ℣ quod no.in l.Lucio.j.tit.j.℣ videtur expressum, j.tit.ij.qui etiā binā. ℣.j. Et predicta vera, vbi testator legauit incertū de certo. Si aūt legauit incertum de certis, distingue. Aut sensit de certo aut nō, vt hic in gl. Rationē vidistis in l.si quis a filio.℣.si quis plures.ś.e. Alia quantum ad propositū dic vt in glo. † Ad tertium quero, an ille cui cōperit electio, poterit eligere libere quē vult. Dic vt in gl.hic,in prin.℣ per Dy.in c.obseuris.de regiur.lib. Predicta omnia videntur destrui per l.si ita sit ascriptum.ff. nulli datur electio,sed quod minimū est videtur relictum. Resp. in predictis,vbicunqz datur electio heredi predicta ler nō dicit,cum presumptio est,vt eligat minimū.vt j.eo.l. apud Julianum.alias.l.idem Julianus.℣.scio. Sed cōtradicit casus, vbi testator relinquit vnum de certis, vel incertis, adeo qꝙ electio intelligi translata in legatariū: sed in l.si ita sit ascripti, vere dicit, fuerūt cōpositā.qz nullo modo pōt intelligi relicta optio: quia debetur quod est minimū. † Quere gl. quando testator noluit sensit,vtrum legatū valeat de rigore, vel de equitate, Et videtur dicere,qꝙ de equitate valeat,de rigore secus,duo sunt Jura.ff. sta.tut, Tu die vt in l.si a filio,℣.si quis plures,ś.eo. Item si testator non habeat aliquem fundum,℣ legando sensit de certo cuius erit electio? Dicit gl.qꝙ erit legatarij,vt in seruis dict. Sed certe tunc est electio heredis,etiam in seruis, quando nullum in patrimonio. Ita probatur per finem huius legis.vbi Dy. ℣ Pet.qꝙ vbicunqz de certo sensit,electio est heredis.Non habetis alia,sed signa istam gl.vt magistram in hoc ritu.

LEX XXXVIII.

Legatarius Actio ꝙ legato datur inter heredes,℣ ideo pōt mus agno scere, alter repudiare, ℣ defuncto non posse. hoc vi. Dp.de l.cui fundus.in fi.de condi.℣ demonstr. Solū dicit quod habes intellectum,vide eam. Dic ergo, ibi in eo quod dicit causa conditiōis implende,que conditio inter heredes non contenditur per l.xij. tab.hic vera loquitur in legato.pro quo competebat actio,que inter heredes diuiditur. l.j. C.si cert.pet.l. pro hereditarijs.de here.act. Dp.ff.j.de verbo.obl.l.ij.℣.i.vbi pena heredis nō dzvariari cōditio obligatiōis. Sol.vult no. hic, alio modo ibi.℣ ibi plene declaro, ℣ Dic tamē breuiter. hic dicit, quod ibi in obligatione erat aliquod indiuiduum. to nō diuidit ur inter heredes, hic erat in obligatione diuisa

℣. Si legatum. Non dicitur legatum, et quo pudiatum.

LEX XXXIX.

a **Cum seruus.** [a]Seruum existētem in fugā re. heres debet suis sumptibus prosequi,℣ legatario quirūntur,scilicet opera,℣ sumptus.queritur ad quē pertinet
1 h.d. † Ad perquirendum seruum fugitiuum,vel absentem quirūntur,scilicet opera,℣ sumptus.queritur ad quē pertinet Et quod dico de seruo,intelligo idem de quacunqz re legata esset in loco longinquo. Sl.hic soleniter distinguit quatuor poza. Aut enim seruus, aut alia res legata erat absens tempore testamenti,℣ tunc ad heredem pertinet sumptus,℣ opera. ℣ si dubitet an res sit in rerū natura cauebit heres secundū huius l.℣ l.seruo legato.℣.fin.j.eo. Sed contra hoc videtur cū res.℣.j.℣ quod notatur ś.de iudi.l.quod legatur. vbi dare rem vbi est. Solutio,quando res est absens multum a quo,vel alias ignoratur,vnde in perquirendo eam requirgnus sumptus,tunc spectant sumptus ad heredem, vt hic.
b tio.qz si spectarent ad legatarium, nullum haberet commodum quod testator sensisse non videtur, [b]cum illud esset tēporti, vt hic. Sed si res esset absens non multum a longinqua res liberatur dando eam vbi est,vt lege contraria. sumptus in reducēdo fiat per legatariū. adhuc legatum net cū emolumēto. Hāc rationē,℣ differētiā text. facit. l.si res obligata.j.e. Secundum tempus est.quando res absens post testamentum ante mortem.tunc videtur gravalbor? per sone sit heredis in prosequendo, ꝙ tamen sumptus beat fieri per legatarium. Ratio,qz testator nō videtur heredem in sumptu,cum hoc non esset testatoris tēpus ti.l.si seruus legatus.in prin.j.eo. Tertium tēpus

& aditā hereditatē Et hec glo. distinguit, aut fuit culpa heredis, aut non, & bene. Sed ad vnum aduerte, q̄ si heres est in culpa. Nil. magna hic videtur dicere, q̄ petatur estimatio. gl. j. huius legis relata ad ter. immut, q̄ petatur ipse seruus. Quelibet pōt esse bona. Videtur enim q̄ si res non reperitur culpa heredis, si dicat se redditurum rem, debet statui modicum tempus ad reddēdum, alias in estimatione cōdemnabitur. ℞ Io hoc facit l. si constante. §. si vxor. 3. fol. mat. ¶ Quartum tempus est, quando post mortem res cepit esse absens ante aditam hereditatem. Dic vt in glo. In omnibus autem casibus in quibus dixi fieri sumptibus & opera heredis, potest intelligi hec lex.

ADDITIONES.

And. Barb. ¶ Cum seruus, & Vide Bart. in l. cum res. §. eod. ¶ Non videt. Adde secundū Pau. de Ca. quē sequitur Aler. hoc verum, cū testator fuit sciens, secus si ignorās q̄ res esset in longinquo. Jo. Frā. Ru. ¶ Adde q̄ Jas. tenet theoricā Bart. indistincte procedere, siue testator sciebat, siue ignorabat, quādo expensa in redimendo rem legatam. esset tāta q̄ totaliter extenuaret legatum, & illud redderet inutile, vt hic per eum.

LEX XL.

APud Julianum cum seruus.

§. Fructu. [a] Heres post moram tenetur de fructibus perceptis, & qui potuerunt percipi, & de interitu, & omni casu. h. d. No. †q̄ ille, qui tenetur de fructibus percipiendis, tenetur ad eos, quos percipere potuit petitor, nō possessor. l. si nauis. in fi. de rei ven. & not. gl. in l. fructus, & l. & ex diuerso. eo. ti. licet Ultramon. cōtra. per l. domū. C. de rei vend. & male, quia casus est hic tā in prediis rusticis, quā in vrbanis, & in alijs quibuscunque. Non obst. l. domū. ideo enim ibi dixit, quos percipere potuit possessor, q̄ communiter quilibet pōt tantum percipere ex pensionibus dominorum q̄s non est ita in alijs rebus, vbi opera persone magis exigitur. Sed si in domibus esset varietas, inspiceretur quod percipere potuit petitor, vt hic: ergo illa lex se retulit ad istud quod communiter euenire solet [b].

ADDITIONES.

¶ Fructus. ℞ Io concordia. aduerte q̄s Pan. in ca. grauis. de rest. spo. voluit q̄s Bar. sibi cōtrarietur in l. domū. C. de rei vē. dū voluit q̄s malefidei possessor teneat ad restitutionē fructuū percep. protū & quos pcipere potuisset, & ipse reus. cōtrarium all. in hac. l. apud Julianū. §. j. & i l. er diuerso. in re. ff. de rei vē. vt referat illud q̄s pcipere potuit, & ipse petitor. Sol. dat ipse Pan. vt prima opi. de equitate, secūda de rigore, vel aliter distinguit vt in d. l. domū. ¶ Solet. Adde vltra Ale. q̄s opi. Bar. sequit Ang. consi. cccvij.

§. Si Titius. Res mea testatori debita, pōt mihi legari & i quo cōsistat legatū, declarabit euentus. Idē in re aliena testatori debita. h. o. ℞ Primo legauit rem mea sibi debitam. Secundo rem alienā sibi debitam. Secunda ibi, idē Julianus. ¶ Itē prima subdiuiditur in tres. ℞ Primo, legauit rē emptam antequam traderetur, & pretium solueretur: & testator decessit post rē traditā, & pretiū solutū. Secō. post traditionē, & ante pretij solutionē. Tertio. post solutionē pretij, & ante traditionem rei. Secunda ibi, sed si nondum. Tertia ibi, idem ¶ Op. ad primā partē. C. e. l. proprias, & l. cetera. §. j. j. e. So. Hec res non erat libere legatarij. q̄ tenebatur dare defuncto. ¶ Op. contra hoc. q̄ secundū hoc videtur testatorem legasse liberationem, q̄s legatū extinguitur, si testator exegit viuens, l. non solū. §. liberatio. de libe. leg. & arg. l. fideicōmissa. §. si rē j. tit. ū. Sol. dic q̄s hic recepit a sponte soluente, & nō exigit in iudicio, vel dic verius, & notabilius aliud est quando legatur liberatio exprēsse, vel legatur nomen, [a] vt in contrarijs. Aliud quādo legatur res ipsa simpliciter. In ipsa enim re tūc legatū cōsistit. Videtur eū grauatus heres vt rē accipiat, & sibi det: sed causa minuēdorū actuū, vnus act⁹ occultatur, si res est apud legatarium. l. iij. §. fi. de do. inter vir. & vxor. & ideo dixi in summario, q̄s euentus declarabit, quid sit in legato: q̄ si res est exacta, petet ipsa res, vt in j. casu hu⁹ §. & etiā in vltimo. Si nō exacta, peteretur liberatio, vt in primo casu, & in vltimo peteretur cessio. ¶ Quero, circa vltimā partē dicitur, q̄s heres tenetur cedere actionē ex empto: sed q̄s soluit pretiū vēditori? Jac. de are. dicit q̄s heres. l. q cōcubinā. §. q hortos. j. de leg. iij. ℞ Io hoc. q̄ qui tenet ad nomē, dz dare ipsum, ita q̄s nō obstet exceptio. l. si nomē. cū l seq. de her. vel. act. vēd. sed nisi soluat pretiū actori ex empto, obstaret exceptio, l. Julia. §. offerri. de act. emp. ergo. &c. ℞ Io hoc facit §. pri. respon. vbi cōsequitur rem, & pretiū. ¶ Quero, quid si illa emptio sit rescissa, & res cepit pertinere ad testatorem ex alia causa. Dicam in l. seruum filij. §. j. j. eo.

ADDITIO.

¶ Nomē. Adde vltra Aler. an aliud sit legare nomē debitoris. & aliud legare actionē quā habet cōtra ipsum. Bal. consi. lj. iij. libr.

LEX XLI.

IDem Julianus scribit.

§. Si quis ali cui Si verba legati referuntur ad factum. in dubio cōcessio intelligitur personalis. h. o. ¶ No. bene hunc casum. Quādo autem primilegium. vel beneficium debeat dici personale, [a] vel in rē, dixi plene in l. quia tale. §. soluto matrimonio. In alijs concessionibus dixi in l. pen. de ser. leg.

ADDITIO.

[a] ¶ Personale. Adde vltra Alerā. an concessio in dubio dicatur realis. ℞ Pet. de Anc. consi. cccxxxviij. Et inquantū Aler. tāgit an pater possit filijs preiudicare in emphyteusi. vide q̄s voluit Bal. de fendo. consi. lxxxiij. & cccxcvj. j. li. & consil. lxxiij. & cclxxvij.

§. Heres. [a] Onus tributi, & vectigalis spectat ad heredē pro tempore preterito. [a] h. o. ¶ Oppo. & solue vt in gl. ¶ Quero que est ratio, quod heres tenetur? ℞ Respon. quia res est obligata. ergo heres tenetur eam luere, l. si res. j. eod. secundum Jacob. de Aret.

ADDITIO.

[a] ¶ Preterito. Adde quod consuluit Bal. consil. cxxiij. j. lib.

[a] **§. Scio.** In dubio debetur quod minimum est, si heres vult. h. o.

ADDITIO.

[a] P. PAV. P. ¶ Scio. Fallit fauore ecclesie vt per Ro. sing. ccccc. xxxv. incip. quero.

1 ☞ Testator presumitur furiosus ex sermonibus appositis in testamento.

2 Impossibile reputatur, quod nō potest expediri sine Principis licentia.
Legato podere fratribus mēdicantibus, cum onere, quod construant locum in quo certi fratres morentur, onus adiectū tanquam impossibile non valet.

3 Delictum est. esse Judeum. idem in heretico.

4 Fundus si relinquitur fratribus Minoribus, quem habere non possunt, debetur estimatio.

5 Legatum factum de re ecclesie non valet, nec debetur estimatio.

6 Legatum fundi dotalis vel rei minoris, an valeat, & debeatur estimatio.

§. Constat. Res que non est in cōmuni cōmercio, vel est cum magna difficultate, nō pōt legari secus si est in commercio cōmuni, sed non legatarij absque eius

b delicto. q̄ estimatio tunc debetur. h. o. cū l. seq. ¶ Ho. j. b †q̄ ex ser

1 monibus appositis in testamento quis presumatur furiosus, [c] l.

c quidam in fin. de cond. instit. ¶ Secundo no. [b] †q̄ illud, q̄ nō po

d test expediri absq; licētia Principis. est ita difficile q̄ reputatur

2 impossibile, [e] *vt no. gl. in l. continuus. §. cū quis. de ver. obli. & ibi

* no. & Dy. in c. quod semel Deo dicatum, de re. iur. lib. j. Ex hoc di-

c cebam. Relinquitur ilris fratribus mendicantibus podere, [f] cum

f illo onere q̄ debeant ibi construere locum vbi morentur certi fratres. Diri pluries, quod illud adiectum non valet. q̄ est impossibile, hoc est multum difficile, cum non possint nouum locum assumere, vt in c. j. de reli. do. lib. vj. nisi Romano pontifice consulto, vt ibi. ¶ Op. ad prin. de fi. Sol. In prin. loquitur de difficultate non magna: secus si est magna, vt in fi. ¶ Opp. de l. pacta. §. fi. de contrahen. emp. Sol. vt in glo. ¶ Oppo. j. eod. l. si quis inquilinos. in prin. & j. l. prori. §. si duobus. Dyn. dicit, cōtraria loquuntur in re estimabili, ideo debetur estimatio. Hoc non placet, q̄ res sacra, & quelibet alia hic nominata, est estimabilis, nō cōsiderata illa qualitate, q̄ sacra, vel publica, vt C. de sac. san. ecc. l. sancimus. & auth. preterea. Unde Pe. soluit aliter, q̄ ibi loquitur in rē que non est in cōmuni cōmercio propter aliquam qualitatē: q̄ inuincta ēdibus, vel seruus adscriptus glebe: hic in re que non est in cōmuni commercio propter se. Hec hoc placet, q̄ ideo res hic nō est in cō muni cōmercio propter qualitatē quam hz, q̄ sacra, vel publica, vel q̄ deseruit Principi. Dic ergo q̄ in contrarijs res erat in cō muni cōmercio, non tamen sola, sed cum alio, scilicet cum domo, vel fundo: hic loquit in re, que nullo modo erat in cōmercio. Distingue ergo circa hanc legem. vt in gl. quā distinctionem vide, & figura, & examinani plenius in l. multū. de verbo. obl. vbi gl. ponit.

3 ¶ Item no. †glo. que dicit hic Judeum esse, esse delictū, quod puto verum per l. j. C. de sum. trī. non tamē est delictum punibile per

g nos. [g] C. de Judeis. per totum. De heretico non est dubium, q̄ est delictum. Sed dubium est, q̄ tēpore istarum legum non erant ille leges, ne Judeus mancipium Christianum, &c. Ponitur ergo exē

h plum in forēsi, [h] qui est prohibitus p statutū hic emere aliquid immobile, vel est prohibitus per iudicē. l. in quorū. cum gl. de pig. di-

4 xi fm Jac. de Are. in d. l. multū. ¶ † Itē aduerte, in casu huius l.

i q̄ p hoc dixmus q̄ fratribus minoribus quibus relictus est fundus quē habere nō possunt, debet dari estimatio, quod plene exa-

mina vt dixi in ij. lib. minoziearij. ¶ †Quero. qd si relinquat res
k ecclesie? dicit Inno. q non valet legatū. nec debet estimatio. qz
non est in cōmercio. nisi cū magna difficultate. ita not. in c. filius.
extra de test. De fundo Resp. videt mihi. q dixerim in l. cōtinuus.
6 ff. cum quis. de ver. obl. ¶ †Quero. quid si legat fundus dotalis?
Bl. in l. dotalē. de. test. in fi. videt dicere. q fundus dotalis nō sit in
cōmercio. Tangitur p doc. z gl. i l. si prediū. C. de iure dot. ¶ Que
l ro. quid si legatur res minoris? Resp. certe illa bene est in cōmer-
cio. sed non in preiudicium minoris. l. z si is. C. de pred. min. in l. eū
lex. de fideiuss. Hor. ter. in fi. qui dicit estimationē deberi. z sic estī
matio est in obligatione. z potest peti. vt dixi in l. plane. ff. quod si
rem. §. eodem.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Cōstat. Ad istum ter. vide Alex. cōsi. x. in ij. vol. Bar.
consi. xxvij. in j. vol. Rom. consil. cccxxv.
b POMA. ¶ Ho. j. Qualiter probetur sana mens. vide aliquid per
Alex. consi. xij. in vlt. col. in j. vol. Barb. in consi. lviij. in j. vo. z cōs.
sequen. pulchre Car. consil. lvj. in ij. dub.
c ¶ Furiosus. Adde vltra Alex. qualiter probetur quis furiosus.
Bet. de anch. consil. xxij.
d P. PAV. P. ¶ Secundo no. Circa hanc regu. vide omnino Bar-
ba. in repe. ca. Raynutius. dum tangit articulū quot sint effectus
substitutionis vulga. extra de test. Fed. in c. ecclesia sanc. Marie.
ver. secundo no. extra de constit. vide omnino que scripsi in l. con
tinuus. ff. illud. ff. de verb. obl. He. in c. accipimus. de fide instru.
e ¶ Impossibile. Adde Abb. consi. xlv. ij. lib. z ibi. an si legetur res
ecclesiastica debeatur estimatio.
* CLAVD. DESEISS. ¶ Adde Are. consi. cxliij. z Felx. in c. ec
clesia S. M. in ij. col. de cōsti. Et Prepos. in c. sup eo. de ad. appos.
f ¶ Podere. Adde quid si testator dixit. faciat vt hic dicit Bart.
deinde subdat. z si de iure fieri non potest. dicta conditio habea-
tur pro non apposita. an legatum extinguatur. vel debeatur esti-
matio. Federi. consi. clxxv.
g POMA. ¶ Humbile delictum per nos. Adde q per hoc consu-
luit Old. consi. xxxvij. incip. queritur. q princeps nō potest ex ci
uitate expellere sine iusta causa. tamen vide etiam Barba. consil.
xv. in j. col. in j. vol.
h ¶ Forensi. Adde vt plene per Rom. consil. ccccciv.
i POMA. ¶ Item aduerte in casu huius l. Vide ad hoc per Car.
consi. cij. in ij. dub. z consi. lxvj. in fi. Felin. in c. in presentia de prob.
Et an idem in donatione facta prohibito acquirere per statutum
vt sibi saltem debeatur estimatio. vide Roma. tenentem quod nō
in consi. sit. incip. in proposita consultatione.
k ¶ Ecclesie. Adde Abb. prioritme alleg. cōsi. xlv. ij. lib. z an debea
tur estimatio. cū legatur aliquid fratribus minoribus. vide Ang.
consi. ccxiij. z Fed. consi. xij. z ad dicta Bar. z Inn. hic. vide Alex.
in consi. ix. ver. ij. prin. in ij. vo. ibi posuit limitationem.
l POMA. ¶ Quid si legatur. Adde quid in feudo. vt per Fel. in c.
cum in ecclesiarum. de consti.

LEX XLIII.

Cetera. Omnia possunt legari. que non sunt pro-
hibita: z intelligūtur. inter prohibita que
sunt edibus iniuncta. hoc dicit. Illud q dicit. q omnia
tura possunt legari. intellige que sunt in nostro commercio. Non
enim potest legari ius agnationis. z libertas propria. l. ius agna
tionis. de pact. z Liura sanguinis. de regu. iur. Op. j. ea. l. ff. si duo
bus. Sol. gl. q nō potest legari vt ipse res debeantur. sed debetur
estimatio. Hoc tenent Dy. z Bet. z omnes. licet gl. aliter dicat in
l. qui dotem. §. so. mat.
1 ☞ Regula Catoniana non habet locum in legatis. quib. dies
cedit ab adita hereditate.
2 Regula Catoniana. quare non habet locum in legatis conditio
nalibus.
a §. Tractari. Legatum purum ab initio inualidum.
q non confirmatur. impedimento cessan
te: secus in legato conditionali. hoc dicit. ¶ Opp. j. de reg. Cat. l.
iij. †Sol. Hic in legatis. quoz dies cedit a morte testatoris: ibi in
his. in quibus dies cedit ab hereditate adita. in quibus non ha
bet locum regula Catoniana. hoc tamē fallit. dicit. gl. in l. si optio.
de optio. leg. Sed certe illud est ideo. q ibi tempus mortis. z adi
te hereditatis est vnum. l. si post mortem. in prin. j. eo. Opp. extra
gl. de l. seruum filij. in prin. j. eo. Sol. vt ibi. Op. extra gl. de l. legata
inutiliter. §. eo. Resp. q ab initio est inutile. non confirmatur per
legē. impedimento cessante. vt hic: sed per testatorem non prohi
betur confirmari. vt lege contraria. ¶ Opp. q hoc legatum non
est ab initio inutile. valet enim quo ad estimationem. vt §. diri. z
probatur in d. §. si duobus. j. ea. l. ergo ex post facto potest confir
mari circa rē. vt §. l. prior. §. si Titius. Sol. ibi ab initio cōstitit le
gatum in re ipsa: qz si lego liberationē. videtur mihi res tradita. z
me tibi data. l. licet. de iure do. z l. iij. §. fi. de do. int. vi. z vx. Que
rit. l. quid si talis est cōditio. que tēpore mortis impletur. an
beat locum regula Cato. Resp. dicit gl. q sic. quod est contra
2 fi. j. de reg. Cat. hoc etiam patebit ex ratione quam statim
¶ †Quero. que est ratio q regula illa Cato. non habet locum
legatis conditionalibus? Dy. in c. non confirmatur. de reg. Cat.
vi. vbi dicit. q ratio est. qz pendēte cōditione nō sunt legata. q
nō possunt infirmari per regulā Cato. Certe nec legatū purū
b tur esse vino testatore. Dic ergo q ratio est. b qz ex eo q tes
apponit conditionem. apparet q nō vult q inspiciatur tem
testamenti: sed aliud tempus futurum. z ideo non habet loc
3 gula Cato. ¶ †Ultimo per istā legē conuncto principio reg
bo vnam opinionem positā in l. fi. de reg. Cat. que est q regula
habet locum in senatusconsulto quod est contra hanc legē. f
hec prohibitio fuit inducta per senatusconsultum. vt §. vlt.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Tractari. Ad istum ter. vide Ol. consi. lviij.
b POMA. ¶ Dic ergo q ratio est. Contrarium sentit idem B
in l. si is quis heres. z ibi ponderat Aret. in l. ij. j. col. in prin.
vul. z pupil. z contra Bar. tenet Imo. z ibi Are. ff. de vul. z pup
per Bar. in gl. in l. in tempus. vbi etiam Bar. ff. de here. inst.
in l. potest quis. eo. tit. z ibi Bar. in l. j. in vlt. col. ff. de re. Cat
qs not. Bar. in l. in testamēto. in fi. q. C. de te. mi. facit ter. in
de iu. §. qz vero hactenus. z in l. eum qui post. cū gl. de cond
mon. facit quod not. Bar. in l. ex facto. in prin. in ij. oppo. de
pupil. z in l. si alienum. § in extraneis. in versi. in contrariū. de
instit. z Bal. in l. iij. ad fi. C. de act. empt.
1 ☞ Estimatio que debetur pro re affixa domui legate. e
obligatione. z illa peritur.
a §. Item queri. a Ex vnius edibus possunt res
fire in alias trāsferri. si vnus ebo
minus vtrūque insolidum: secus si vnus tantum vel pro parte
hoc dicit cum §. si duobus. ¶ Quero a quo prestabitur estima
tio? Respon. a legatario. ipse enim erat grauatus. vbi
1 ¶ †Sed quero. hic dicitur. q estimatio prestatur vt dixit. an si
in obligatione: an ergo sit in obligatione vt possit? Respon.
quod sic. vt §. priori. Si enim res ipsa esset in obligatione in le
gato. regula Catoniana non habet locum. cum ab initio non
cōsisteret. que tamen habet locum. vt §. proxime. Manifeste q
apparet. quod estimatio est in legato. z in obligatione.

ADDITIO.

a ¶ Item queri. Adde inquantum Alex. tangit an statuentes
tur statuto. Ro. consi. lvij. Ol. xciij. z inquantum tangit an v
tur ingressus cum ingrediens reseruat bona fide. Bal. cons.
ij. lib. Ange. consi. cxxj. plene per Aud. Sicul. consi. ij. dub.
1 ☞ Domus in rure posita impropie dicitur rustica.
2 Legatum qualiter dicatur negotiatio.
3 Gabella si dz solui de qualibet negociatione. nō solui de leg
4 Statutum prohibens frumentum extrahi de comitatu. non
ligitur de eo quod quis extrahit causa sui vsus.
Frumentum emptum in vno loco non potest prohiberi per
medium ne portetur in alio.

§. Sed z si quis ad opus. Potest
hi. z legat
edibus ad vtilitatem reipublice. in cuius territorio est res. a
terius. hoc dicit. ¶ †Op. nulla domus dicitur rustica. l. a
nia prēdi. l. vrbana. de verbo. signif. Sol. hic impropie dicitur
2 stica. id est. in rure posita. ¶ Item no. gl. † que hic dicit. q
est quoddam commercium. seu negociatio domini. si intelligā
gociationē. id est. translationem. sine dubio legati est
Sed si intelligamus negociationem quādo aliquid fit
vt gl. hic intelligit. z probatur in l. legatis seruis in prin.
a legatum non est negociatio? vera: quod apparet. q extra
mtus ignoto potest legari. l. extraneū. C. de here. mili. Ite
mo alieno. vt Insti. eo. § post hunc. z l. pe. § eo. quod
er gl. que dicunt. q legata non queruntur nobis
vt C. de condi. inser. l. si vro. z Insti. de verbo. ob. §. et
3 li. ¶ Undet si statutū dicit. q ex qualibet negociatione.
cantia soluatur gabella. nō dz solui de legatis. d. legat
z ibi dixi. licet gl. hic aliter innuat. Dices tu. si legati
mercium. quare prohibet legari. Respō. qz ratio prohibe
vbs deformetur ruinis. vt l. negotiandi. C. de edi.
4 tio in legato locū hz. ¶ †Ultimo not. hic arg. q si
bet frumentū extrahi de comitatu. nō intelligit. de
extrahit sui vsus causa. vt hic. z § §. ité queri pōt. ¶
hic dicit. q nō potest portari in aliā ciuitatem. intellige q
test portari in aliam ciuitatē. intellige q hoc potest
la ciuitas vnde extrahitur: non ciuitas media. per cuius
rium transit z portatur. l. si quis post hanc. C. de ed. prin.
b facit ad questio. b de eo qui emit frumentū in vna ciuitate

ad aliam. transeundo per territorium alterius ciuitatis: quod dic vt ibi per Docto.

ADDITIONES.

POMA. ¶ Legatum non est negotiatio. Pro hoc facit tex. in l. quis ex argentariis. §. rationem. ff. de eden. tex. in c. forus. §. j. de verb. sig. et in c. eficiens. lxxxviii. di. et per totum. Jo. an. in c. quanquā de cen. li. vj. Pa. consi. vj. inci. casus super quo petite fuerunt. et vide Alex. consi. cliiij. versi. sed ita etiam. in vlt. col. in ij. vol.

POMA. ¶ Quod faciat ad q. Vide Alex. cōs. lxxxv. in iiij. vo. vbi sibi contrarius, sequitur opi. Jmo. contra Ange. hic, quem non reprobat.

§. Hoc senatusconsultum.

Hoc senatusconsultum habet locū vbiqz, et pro debito publico domus non debet destrui. h. d. No. ergo † q non debent destrui domus non soluentiū collectas, vel condemnationes. Item no. † quod non possunt accipi Tegule de tecto, vel ostia, vt vendantur pro debito publico, vt hic. et §. seq.

☞ Porticus non venit appellatione domus. sed edium sic.
Porticus dicitur esse domus. id est, accedit domui.
Factum in porticu non dicitur factum in domo, sed ante domū.
Factum in ostio an dicatur factum in domo.

§. Hoc senatusconsultum.

Prohibitio senat⁹ extenditur ad omne edificium. vt ei iniuncta nō detrahantur: secus in aliis, que non sunt affixa. h. d. ¶ Per hunc tex. † dicūt quidam q appellatione domus, [a] continetur porticus. Et si statutū dicit de domo. intelligitur de porticu. Sed potius facit in contrarium, q: tex. dicit extenditur, que interpretatio extensiua nō habet locū in statutis: sed melius probatur in l. qui edes. de incen. rui. nau. vbi text. dicit. quod porticus cōtinetur. Sed certe ibi dicitur, q continet appellatione edium. Edes autē dicūtur ab edo, edis. quod idē est q edifico. seu cōpono: vnde edes idē est q edificium. merito porticus cōtinetur. q: edificiū est. Sed cū dico domū. nō cōtinetur qlibet edificiū. nisi habeat solū. et superficiē. hoc est. parietes, et tectū. l. solū. cū gl. de rei ven. sed porticus nō hz parietes vndiqz. igitur nō est realiter domus. † Fateor tū q est domus. hoc est. accedit domui. et domus, est casus genitiui. Multa enī sunt extra domū. que sunt domus. isto modo sumendo. s. de cōtrahen. emp. l. si aqueductus. Pro hoc j. de dam. infec. l. q conclaue. et s. cōmuni di. l. arbor. §. de vestibulo. † Dic ergo. q factū in porticu, nō dicit esse factū i domo. l. j. §. in publico flumine. j. de flu. Sed bene dicit factū ad domū. ar. l. quidā Iberus. et q ibi no. de ser. vrb. pred. et q8 no. Jac. de are. in l. itē apud Labeonē. §. conuitium. de iniur. et ibi dixi. ¶ † Sed quero. an illud quod fit ab aliquo existenti in ostio, dicatur factum in domo? dixi in l. j. de cloacis. in eo quod ibi dicitur de tubo.

a ¶ Domus. Adde quod Paul. de cast. querit an statutum Senen. disponens q nullus possit capi in domo, habeat locum in eo qui capitur in apotecha. de quo vide eius consil. xliii.

1 ☞ Heres suus presumitur ignorare contenta in testamento.
2 Res destinata poni in edificio quando habeatur perinde, ac si edificata fuisset.
3 Statutum quod nullus possit emere frumentum nisi pro suo vsu. si scholaris emit pro toto anno. et postea penituit, et vult recedere. an licite possit illud reuendere.
Propositum primum qualiter inspiciatur, vt euitetur pena.
4 Destinatio quando aliquid operetur. operatur esse legatū rei.

a §. Sed si parauit.

[a] Licet res sit edibus destinata, nō prohibetur legari: sed legatū extinguitur, si postea per testatorē iniungitur: secus si per heredē. ¶ Op. j. ti. ij. l. fideic. §. si rem. Bl. non soluit dic, quod hec res iniuncta dicitur desiisse extare. q: p se nō censef. l. qui vniuersas. de acquir. pos. ¶ Op. ad illud q dicitur de herede. de l. in summa. §. pe. de. cōdi. inde. Bl. nō soluit hic, sed soluit in cōtrario. Tu dic. q natura cōdictionis indebiti est, vt quis teneatur i quātum factus est locupletior. l. nam hoc natura, et l. si non sorte. §. libertus. de condi. indeb. Si igitur ibi ignorans manumisit, ipse in nullo est locupletior, et sic non tenetur in aliquo: hic vero loquimur in actione ex testamēto, que est alterius nature. Preterea. si iniunxit domui sue. satis effectus est locupletior. Sed cōtra, vbicunqz res est perempta sine culpa debitoris, debitor liberatur. l. si ex legati causa. de ver. obl. et l. non amplius. §. j. s. eo. Bl. in d. l. in summa §. pe. dicit, illud statuitur cōtra heredē. qui cōmodū sentit ex persona defuncti, subaudi, et res facto heredis perijt, ideo non ob. d. l. non amplius. §. j. Tu declara vt dixi in l. si seruum. §. ij. de ver. ob. ¶ Op. dicitur hic siue sciuit. siue ignorauit. Cōtra. heres semper presumif scire scripta in testamēto. l. cū heres. de liber. leg. Sol. hic erat scriptum in codicillis. et sic heres pōt ignorare. l. nō
1 est ferēdus. de transa. Vel dic, q erat heres suus, qui etiam pōt ignorare. l. eius qui in puin. in fi. si cert. peta. Vel. dic q ignorabat sapiēte. De presumptione aūt sciētie hrēdis, dixi in l. qui Rom. §. duo fratres. de vbo. obl. ¶ Op. de l. nutu. §. fina. de lega. iij. Solue
2 vt in gl. ¶ Op. q † res [b] destinata poni in edificio, perinde est acsi
b esset edificata. l. fundi. §. finali, et l. granaria. de acti. emp. Sol. Nōt hic intelligi, q res erat destinata ad edificiū, que nunquā fuit in edificio, ibi semel fuit. licet deposita. Contra hoc facit iste tex. ibi, trāslaturus in aliā domū. et sic innuit q semel fuit in aliquo edificio. Vn̄ dic. q ibi erat destinata reponi i illud edificiū. de quo sumpta erat: hic vero i aliud. Vel aliter fm Gulie. de Cun. nō curo vtrū esset ordinata reponi i illud edificiū. vel aliud: sz hoc solū attēdo, si a principio, qn̄ leuaf de domo. habuit animū reponēdi i eandē domū, vel in aliā suā. et sic habuit primū propositū licitū: licet ergo postea mutauerit propositū, nō punitur. et sic licuit cōuertere
3 in aliū vsum. Hic est casus no. hic. fm eū ¶ Per hoc † determinat
c questionē. [c] Statutū est hic. q nullus emat frumētū in platea, nisi pro suo victu. Cōtingit. q scholaris emit p suo victu, p toto anno, postea mutauit ppositū, et vult recedere. et vēdit frumētū. qritur an puniaf? Et dicit ipse, q nō: q: primū ppositū fuit licitū. et bonū. p hāc legē. facit l. j. §. vn̄ qrit Offilius. de exercito. actio. et ibi ipse h ponit. Hoc aūt intelligo, si de primo pposito constat, alias presumitur ab initio tale fuisse ppositū, sicut postea fecit. l. sz Julianus. §. pinde. s. ad Mace. Et predicta vera, qn̄ primū ppositū est licitū nō obligatoriū. Si vero primū ppositū erat obligatoriū, aut erat obligatoriū sui. vel alteri⁹, qui sibi mādauerat, et i spicitur primū ppositū, vt d. §. vnde qrit Offilius. Aut erat obligatoriū alterius. qui nō mādauerat, et nō sufficit propositū primū nisi sit secutus euētus. l. ij. de in rē. vers. §. sz si sic. ¶ Op. et videtur q destinatio habeatur p facto. l. si quid earū. §. inter emptū. l. de leg. iij. l. et si nō sunt. §. q d ergo. de aur. et argē. leg. Pe. dicit, hic tractatur de legato restringēdo. ideo destinatio nihil operaf, ibi de legato ampliādo. Sz hec sol. tollif p l. ligni. §. si lignū. j. tit. ij. Quare dic, q hic legaf res ipsa. vn̄ destinatio nihil operaf: sz in ɔtrariis res ipsa destinata, expresse nō legaf. Sz dubitaf, an legato alteri⁹ rei
4 accedat pp † destinationē. Dic ergo vtrū destinatio aliqd operef aut legaf ipsa res, et nihil operaf, vt h. Aut dubitaf vtrū cedat legato alteri⁹ rei, et tūc aut fuerūt legate res destinate, et nō est dubiū l. si qd earū. §. interēptū. j. tit. ij. Aut nō est facta mētio d eis. et
d tūc aut erat res destinata i antiquū esse, et tūc destinatio [d] habef p facto. l. fundi. i fi. et l. granaria. de ac. emp. l. argu. §. pen. j. de au. et argen. lega. Aut erat destinata in nouum esse. et tūc aut non erat ceptum opus fieri. et destinatio nihil operatur. l. ligni. §. si lignū. et l. lana. j. ti. ij. Aut erat opus ceptū. et tunc aut erat valde remotū ab illo in quo res erat destinata: aut erat propinquū. Primo casu destinatio nihil operatur. l. librorum. §. sed nec cepti. j. tit. ij. et l. vesti-
e mentū. de aur. et arg. lega. Secūdo casu, [e] opus ceptū habetur pro
* perfecto. et destinatio operatur. * l. et si nō sunt. §. quid ergo. de auro, et arg. leg. et l. librorum. §. sed prescripti. infra titul. ij.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Sed si parauit. Ad materiā huius §. vide aliquid p Alex. in l. j. §. fuit quesitū. ff. ad Treb. q tamen sing. limita vt in l. a diuo pio. §. si. ff. de re. iu. Bal. in l. ex facto. §. rerum autem. in vl. co. ff. de her. insti. et vide quid per istū tex. dicit Bal. in c. j. §. si quis de māso. in vlt. col. si de inuest. feu. cōtr. fuer. in q. que fuit Papie.

b P. PAV. P. ¶ Oppono quod res. Vide Alex. cōsi. xcvij. vol. iij. secus tamen est in dote l. lex Julia. ff. de fund. do. et in rubri. ff. soluto matrimonio. in princ.

c POMA. ¶ Per hoc determinat questio. Vide Albe. de Ro. in j. parte statuto. q. xcj. et in ij. parte. q. cciij. inci. predicta etiam faciūt. vide Bal. in l. j. ver. item facit ad quest. de prec. itine. C. de edi. edi. et Alex. consi. j. in ij. vol. et consi. vij. in iij. volu.

d ¶ Destinatio. Adde vltra Alex. in quantū refert q Cy. Bald. et Ange. inducunt hic dicta ad questio. statuti disponentis q mortua vxore mobilia spectent ad virum, immobilia vero ad heredes vxoris. et sit pecunia parata ad emptionem prediorum, q nihilominus debebitur marito. Et q hec opi. est tutior, quam opi. Ro. et Abb. q: Roma. consi. clxxxix. tenet, q siue sit deposita ad emptionem prediorum, siue vt inde capiantur annui redditus. q cōputatur inter immobilia. De primo alle. casum in l. iij. §. vsuras. s. de contra. act. tutel. De secundo alle. casum in l. iij. §. nec vsufruc. et §. si lapidicinas. ver. vel cuiusuis alterius materie. ff. de reb. eo.

e POMA. ¶ Secundo casu. Faciūt que late ponit Jac. in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. matrim. et aliquid per Bal. in l. diui fratres. ff. de re. diui. et in l. si nondum. C. de fur.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Destinatio operatur. Adde Alex. cōsi. clxx. vol. ij. et consi. cvij. vol. iij. et late Felyn. in cap. cum ordinem. de rescript. vide bonum tex. in l. dotis fructus. §. fin. s. de iure dot.

LEX XLV.

Senatus enim ea que.

a **§.Marcellus.** Parua domuncula rustica potest destrui, & per cõsequens legari.h.d.

ADDITIO.

a Parua. Adde vltra Alexand. inquantum querit an indemnitates requiruntur in alienatione rei parue. quod ✠ fede. de Sen. cõsecr. tenet quod non etiam si prelatus iurasset de non alienando. Et in quantum tangit si emphyteuta cadat non culpa sua ab emphyteusi an perdat edificium factum in solo emphyteutico vide Paul. de Cast. consil. cxxxix. & quid si non solvit canonem, vide Bald. consilio cccxxviij. lib. ij.

§.Legatum. Seipsum summat. Circa hunc ij. distingue, vt in gl. Aut ponitur in voluntate heredis, aut legatarij, aut extranei: si heredis, aut in voluntate libera, aut in arbitrium boni viri: si legatarij, indistincte valet, vt hic si extranei, aut in voluntate expressa, aut in velata.

§.Qui ab hostibus. Hic est singularis casus. in quo potest legari liber homo, in quo non est commercium, & hoc sit loco summarij.

LEX XLVI.

1 ☞ Jus superueniens testatori non prodest legatario.

3 Res emphyteutica si legatur, & plenum dominium superueniat testatori, quando debeatur legatario.

Augmentum superueniens quando augeat legatum.

Seruum filij. Regula Catoniana non habet locum in legatis, in quib⁹ impedimentum cessat, ex causa que retro trahitur. hoc d. ✠ Op. de l. cum rem alienam, C. eo. & ff. e. l. apud Julianum. §. contra. Solu. gl. testatori videtur hic legare ius quod habet in re. de hoc miror, nam pater nullum aliud ius habet. nisi preoccupandi iure peculij. si filius prede cedebat, l. ij. ff. de cast. pec. q uod autẽ illud cogitauerit, est contra votum parentum, & naturalem ordinem. l. scripto. vnde liberi. & l. nam & si parentibus. de inoffici. Dico

1 ergo hic ponendũ esse casum altero de tribus modis. ✠ Primo. quod pater in vita filij credebat se habere ius in illo seruo sicut in rebus profectitijs, & sic errabat in iure. Vel secundo, quod pater credebat filium esse mortuum tempore testamenti, cum in veritate non esset. sed postea decessit: & ideo si pater tunc decessisset legatum erat inutile. Sed si filius postea premoritur legatum confirmatur. Nec obstat. regu. Cato. propter fictionẽ, vt dicit ter. & dixit in summario. Vel tertio posset poni, quod pater credebat rem esse suam ex alia causa. cum non esset: & idem iuris est quod ŝ. Sed quero. quid si filius fecisset testamentum, & patri reliquisset, Respon. tunc legatum non valeret. q⁹ pater capit, vt heres ex testamento filij: q⁹ retro non trahitur. Et hoc sentit gl. hic. & ter. vi-

2 detur velle. ✠ Ex quo no. ✝ quod ius superueniens testatori, non prodest legatario. Contra. ŝ. eo. l. quod in rerum. §. j. Sol. Ibi in legato vsusfructus in quo non habet locum regula Cato. q⁹ cedit

3 ab adita hereditate. Per predicta ✝ determinat Jaco. de are. talẽ q. Si ego legaui tibi rem. quã habebam in emphyteusim, si postea perueniat ad me plenum dominium, certe non debetur tibi legatario, nisi esset ius superueniens talem, quod ius primum ad se traheret illud. l. si tibi. ŝ. vsusfructuariam. ca. Facit l. si tibi. ff. quib. mod. vsusfr. amit. ita dicit ipse. Hoc videtur contra l. si ex toto. in princ. ŝ. eo. Augmentum enim contingens in re legata non solum circa ius, sed etiam circa substantiã rei. prodest legatario, vt ibi patet. Sed dico sic. si testator dixit, fundum meum, vel alio modo expressit se legare ius quod habebat, ius superueniens non auget legatum. l. serui electiõe. §. fi. & quod ibi no. ŝ. eo. Ita intelligo Ja. de Are. sed si legaui fundum simpliciter, non abũciendo meum, neq; restringendo se ad ius quod habebat, & sic non limitate, tũc omne augmentum in iure: vel substantia rei cederet legatario. d. l. si ex toto. & l. quod in rerum. §. fi. quis post. ŝ. eo. Et hoc verum qũ legatum ab initio tenet: secus si ab initio non tenet q⁹ tunc non confirmatur, impediente regula Cat. nisi ex superueniente causa, que retro trahitur, vt hic.

1 ☞ Heres an cogatur ad redimendam, rem legatam per testatorem eidem testatori legatam, quam repudiauit.

2 Dominium rei legate videtur legatarij ficte a morte testatoris, vere a tempore adite hereditatis.

§.Si quis rem. Qui rem sibi legatam ignorãs, legat: siue acceptet, siue repudiet, valet legatum factum a se. h.d. ✠ Quidam habent hic vnã additionem, per quam Dy. ✝ querit, an heres cogatur ad rem redimendam eo casu, quo testator legatum repudiauit. Et dicit q⁹ non. q⁹ repudiando videtur legatum ademisse, sicut quando donat. l. rem legatam. de adi. leg. Vel verius loquitur. quod illud ius, quod habet videatur legare, quando illud se habere credebat. l. si domus. in fi. ŝ. eo. cum si. Sed quando nullum ius se habere credebat. si postea superuenit, & repudiat, videtur remittere in eadem voluntate ita loquitur hic. ✠ Querit Dy. vtrum professio cedentis noceat cessionario. Quod plene examinat

2 cta. §. si heres. ad trebel. ✠ Ultimo no. ✝ tert. qui dicit restituisse videtur. quod a tempore mortis res est legatarij sine de tempore adite hereditatis vere, leg. si tibi homo. §. cum seruus. eodem.

1 ☞ Mutatio materie, vel forme rei legate quando faciat re legatum.

a **§.Si copula.** Si fiat mutatio de materia in forma vel econuerso. legatum non mutatur. h.d. Opp. j. titu. ij. Lanarres. Hec est vna sol. gl. quam tenet in l. si comenerit. §. pendet ac. quod videtur mihi contra istum ter. Ad quid enim tendit hic de mutatione voluntatis testatoris, non video. Dicit quod hic testator fecit mutationem de materia in formam

1 econuerso. Sed dic, ✝ aut constat quod mutauit voluntatem tunc non debetur. aut constat quod non mutauit, & legatum debetur. vt hic. Aut dubitatur. & tũc distingue vt ter. in l. quotiens illud fortassis. j. tit. ij. scilicet, aut forma est reducibilis ad materiam, aut non, vt ibi: ideo hic in poculis. & massa, non procedit mutatio voluntatis in dubio: in lana secus.

ADDITIO.

a AND. BAR. ✠ Si pocula. & Vide Petr. in c. commissum de ci. & in cap. indicante. de test. ad quod alie. istum §. & vide Joan. Imo. ibi. & ibi dixi.

1 ☞ Domus legata si ad aream reducatur, an debeatur.

a **§.Siaree.** Ædificatur in area legata, debet legatario. Sol. dicit gl. ibi voluntatẽ mutauit testator: qs est dimittere de Are. dicit, quod hic edificauit testator. cuius res extraneus cauit extraneus cuius rem testator legauerat, ideo non debetur ad aream. q⁹ non poterat separari a domo. Sed attenditur ad eius estimationem. ita loquitur ibi. arg. ŝ. eo. l. cum filiabus. Et ideo domo destructa, adhuc poterit peti area.

1 nunquam fuit extinctum. ita loquitur hic, & hoc tenet Salic. ro quid econtra quando legatur domus que redimi non potest. Sol. hic dicit q⁹ legatum extinguitur. Illud est contra l. §. j. eo. Et ideo dic quandoq⁹ legatur area. in qua postea edificatur. tunc aut edificatur a testatore aut ab extraneo. cuius extraneus dixi ŝ. Quandoq⁹ legatur domus, que postea ad aream reducitur. & tunc aut in ea iterum edificium non reponitur, vt ibi area. l. si grege. ŝ. eo. Aut in ea iterum edificatur, & legatum extinguitur. l. si ita. §. si domus. j. eo. quod intellige, vt ibi dicam.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ✠ Op. vide Soci. in l. ij. ex toto. in prin. ŝ. eo. vbi probat intellectum Bar. ad illum ter. & ipse ponit alium.

1 ☞ Arguere de contractibus ad vltimas voluntates qualiter.

a **§.Eum qui chyrographum.** De ratio. licitũ est arguere de cõtractibus ad vltimas voluntates. h.d. ✠ Op. j. tit. j. l. Caius. in prin. Sol. ibi non legauit chyrographum specialiter. dicit Blos. Adde q⁹ fecit legatum generale in quo non continetur chyrographum. secus si vinculum fuisset reliquisset, veluti Calendarium. l. qui filium. in princ. j. tit. Dig.

1 gue ergo tres casus, vt no. per Ly. C. loc. l. certi iuris. in vltimo Dyn. ponit hic distinctionem, vtrum sit licitum arguere contractibus ad vltimas voluntates. bonam & perfectam quam ponit Gui. in verbo ad verbum in l. pactum. ŝ. de pac.

ADDITIO.

a ✠ Eum qui. Adde inquantum Alle. questio. tangit. an annullet contractus sit pena? Bal. consi. lxxv. & in quantum a le. Paul. Cast. consi. xcix. ad quest. de qua hic per eum, ego habeo. Sed ge quando apparet de identitate rationis, sed in dubio presumitur maior ratio in vltima voluntate. vide Alex. consi. xxxvi. primo & Jaso. in l. que de legato. j. eod. & in l. pactum. ff. de pac.

§.Si idem. Legatum libertatis inualidum. ut legatum non permit. h.d. ✠ fraudantur creditores, non valet legatum. nec libertas. vt in gl. ✠ Op. de l. iij. §. fin. de fund. dotis. fruc. leg. Sol. quod ibi fuit in vita manumissus. per quod legatum non nocare: hic in vltima voluntate. in qua mest conditio. valet latur primum per secundum. si secundum sit inualidum. tit. secundo. ✠ Op. extra. gl. de l. plene. in princ. supra eadem. legatum inualidum renocat primum. Solu. libertatis favor. quod siue precedat relictum libertatis, siue sequatur. semper dum, semper prenalet alteri legato, leg. si idem seruus. ultra

titulo primo. Sed quãdo legatum libertatis est inualid. im. si pre
cedat non vitiat legatum. vt hic: si sequitur etiam si libertas sit in
nalida. reuocat primum argument. dic l. plane. in prin. & gl. tenet
hoc. ſ. titu. j. l. qui testamento. Sed huic videtur contradicere hic
ter. qui dicit, si idem seruus legatus. & liber esse iussus. & sic innuit
quod fuerit secuta libertas. Sed dic quod hec sunt verba iuris
consulti non denotantia ordinem testatoris. Et hoc modo possu
mus dicere forte melius. quam ſ. Ad l. iij. in fin. de fun. instru. leg.
dic, quod ibi secuta est manumissio: hic vero precessit.

ſ. Si statuliberum. Legato statulibero ex
pedit heredi ipsum solue
re potius quam estimationem.

Seruitus qualiter ipso iure constituatur per vltimam vo
luntatem.

Dominium rei tacite legate non transit in legatarium ipso iure.

Proprietate legata, an censeatur legata via.

ſ. Siduos. Qui legat vsumfructum in fundo, vide
tur legare viã per alium. si aliunde nõ ha
bet. h. d. Pro declaratiõe litere quero, quomõ redimet heres?
Bl. intelligit redimere, id est retinere, vel cõdicere, etiã nullo da
to. Contra. si legatarius ad hoc tenetur, ergo cõtra eũ potest per
vsufructuariũ agi. l. j. ª. ſ. j. si vsusf. pet. Rog. fatetur actione reali,
vt ibimon personali. vt hic. qs gl. reprehendit. cum hic non fuerit
seruitus cõstituta. ideo non potest agi actione reali. Cõtra. † per
vltimam voluntatẽ constituitur seruitus ipso iure. l. j. de serui. leg.
& l. si partẽ. ſ. j. ſ. quẽad. fer. amit. Sol. Dicit Jac. de Are. illud ve
rum. si seruitus fuerit legata expresse, secus si tacite. vt hic. quod
no. multum, qz † quando res legatur tacite[b] non transit dominiũ
ipso iure tert. cũ gl. in l. empto. ſ. ancillã. *de rei vend. Dixi in di
stinctione quam ſ. posui in l. j. Quero. in proprietate legata,
an videatur legata via. gl. tangit in l. iij. ſ. si loci. de adi. lega. Di
ci plene in l. j. de ser. leg.

ADDITIONES.

L. j. Adde quod consuluit Bal. consi. cccrir. iiij. lib.

IOAN. FR. R V. Legatur tacite, Contra Bar. tenent Amo.
Aler. & Are. in l. j. ſ. eo. & Raph. cu. hic. sed eum sequitur Bal. An
gel. Flo. Pau. de cast. & Aler. hic. & dicit Jaso. quod opin. Bart.
est magis communiter approbata.

CLAVD. DE SEISS. Cf. Ancillam. Alium tamen intelle
cum isto reprobato ponit Are. in l. si rem aliquam. j. de acq. poss.

LEX XLVII.

Ja substituto. Quod contingit medio tẽ
pore non vitiat legatum. h.
d. Quero, quid si emisset sciente? Flo. dicit idem. & subau
di. marime. Tu examina hoc, vt per Dy. in l. qui Rom. ſ. duo fra
tres. & ibi diri. j. de verb. obl.

Dare qui promittit, vel si heres est grauatus dare, debet fa
cere accipientis.

Tradere qui tenetur, quando debeat tradi taliter, quod euelli
non possit.

ſ. Heres. In legato generis, heres de euictiõe tenetur.
secus in legato speciei. Idẽ in stipulatione rẽ
tradi. h. d. Flo. distinctionẽ huius ſ. de quo plene in l. si domus. ſ.
de euictione. j. eo. tit. Ad prior. l. que de legato. op. vbi dare pro
mittitur. non liberatur quis, nisi accipientis faciat. l. vbi autẽ. in
fi. de verb. ob. Sol. gl parua. expone dare, id est tradere. & cessat cõ
trarium. gl. j. que distinguit, vtrum ista sit alternatiua legis, vel te
statoris. nihil ad propositum. † Flo. ergo qñ promittitur dare. in
distincte debet fieri accipientis. & idem dico si testator expresse
grauaret heredem ꝙ daret. Qñqz † promittitur tradere, tunc aut
promittitur de aliqua re in genere, & debẽt tradi taliter ꝙ euelli
non possit, vt hac lege: aut promittitur de certa re in specie, & tũc
si promittitur ex tit. lucratiuo, sufficit, quocũqz modo tradatur,
vt hac l. que de legato. si titulo oneroso, debet ita tradi quod euel
li non possit, l. ij. in prin. de act. emp. & l. ratio. in princ. eo. tit.

LEX XLIX.

Usure et moza non veniunt in speciebus, tamen veniunt qñ
pecunia vt species est relicta.

Res legata si est multum a longinquo, heres illam perquirit, &
reducit sumptibus suis.

Debitor quando teneatur cauere de restituendo.

Aditione, quasi contrahitur inter heredem. & legatarios.

Procurator tenet de omni culpa etiã leuissima, & tenet cauere.

Relegata perempta, estimatio, vel ipsa res peti potest electione
legatarij.

Heres qñ est in dolo. statim tenetur ad estimationẽ rei legate, que
nõ reperitur: si in culpa, datur sibi tempus ad rem inuenienda.

Quantitas debita si est in obligatione vt species, ea perempta
debitor liberatur.

8 Paria sunt rem non extare. & rem non reperiri.

9 Heres quando teneatur pro re legata, de dolo, & lata culpa, & de
leuissima.

ſ. Cum res. Hec est magistralis lex. ex qua colligi
tur distinctio quam gl. ponit in l. quod
legatur. de iud. & l. j. C. vbi fideic. peti. deb. & ponit tot ca
sus quod non recepit cõgruam summationem. Sed diuiditur se
cundum Dy. Primo. ponitur in quo loco debeat solui res lega
ta. Secũdo. quid iuris sit si res legata non appareat. Tertio. qua
liter culpa heredis estimetur circa rem legatã. Secũda ibi, itaqz.
Tertia ibi. culpa. Prima subdiuiditur in duas, qz primo loquit
de specie, secundo. de eo ꝙ consistit in pondere, numero, vel men
1 sura. Secunda ibi, sed si id petatur. † Op. specie legata non ve
niunt vsure, vt l. fideic. ſ. si auro. & l. cum quidam. in fi. de vsur. Sol.
Hic erat legata pecunia in specie. Simile in l. iij. & iiij. C. de pos.
2 Op. de l. cum seruus. ſ. eo. Sol. quando † res multum est a longin
quo. presumitur quod testator voluerit quod sumptibus here
dis perquiratur, & reducatur, vt ibi diximus ideo intelligo hic, quod
res non erat multũ a longinquo. Et ad istam verisimilitudinem
adde gl. que ponit alia verisimilia, que est super verbo, verisimile.
Sequitur ver. itaqz. hec ij. pars subdiuidit in duas, primo lo
quitur qñ legata est species. Secundo in legato alternatiuo. Se
cunda ibi, sed si Stichus. Op. ſ. de rei ven. l. si a bone fidei. & l. si
vero. & l. si culpa. gl. nõ solum. Certe cõcordãt, qz hic, & ibi tenetur,
de restitnẽdo cauere, licet nõ de prosequẽdo. Op. ad hoc ſ. de
3 posi. l. si fine. Dic, † quãdoqz quis tenetur ad rem actione perso
nali descẽdente ex contractu, vel quasi, celebrato gratia vtriusq;
vel gratia debitoris cõuenti, & tunc indistincte dz cauere de resti
tuẽdo, vt hic, & l. si filio. ſ. si qui dotalium. ſ. sol. mat. Si vero est ce
lebratus gratia creditoris, tunc non tenetur cauere. l. si fine. ſ. de
po. Fallit in procuratore, qui adeo grauat, quod tenet de culpa
leuissima: ideo grauatur etiã in cauẽdo. l. si procurator. in fi. ſ. mã.
& l. si pecuniã. ſ. sed si. de condict. ob caus. Si vero quis conuenia
tur actione reali. tunc indistincte dz cauere. l. si a bone fidei. & d. l. si
vero. de rei vẽd. Si vero cõuenitur actiõe personali in rẽ scripta,
idẽ. l. Celsus. ſ. fi. ad exhib. Et per hoc dico, ꝙ si iste quasi contra
ctus qui celebratur aditione hereditatis, magis diceret celebrari
gratia legatarij quã hereditis, tũc heres nõ tenetur cauere, ad instar
depositarij, cõuenirẽtur actione personali. d. l. si fine. ſ. de po. Qñ
autẽ dicatur celebrari gratia heredis, vel legatarij, dicã statim in
ſ. culpa. Op. ꝙ seruus debeat peti, nõ estimatio. l. cũ seruus. ſ.
5 eo. † Sol. hic dicit estimationẽ prestandam. non tamen negat quin
eruus sit in obligatione, & ꝙ possit peti. Vel dic. ꝙ est in electio
ne legatarij ꝙ petat. l. illud. ſ. j. de do. caus. mor. Opp. ꝙ statim
nõ possit cõuenire ad estimationem. l. si constante. ſ. si vxor. sol. ma.
6 So. † Dic. ꝙ vbi heres est in dolo, statim possit cõdẽnari ad estiꝫ
mationẽ vt hic. Si in culpa, puto ꝙ sibi postulãti debeat dari mo
dicũ tẽpus ad inueniẽdã rẽ, & restituẽdã, vt ibi: sic põt intelligi. j.
ea. l. ver. item si res. Uenio ad ver. sed si stichus. qui loquitur de
alternatiua. op. de l. stichũ aut Pamphilũ. in prin. de so. Sol. In
tellige istã scẽm illam. Opp. ſ. de nox. l. ad libertãtẽ. vbi vno pe
rẽpto liberat debitor in totũ. So. gl. & male, hic in alternatiua vter
que erat in obligatione, ibi alter tantum. ſ. seruus. In hoc male qz
imo pecunia est in obligatione in causa noxali. seruus in solutiõe.
7 l. milles. ſ. decem. de re iud. Sed dic, † ꝙ ibi quantitas erat in obli
gatione respectu speciei, vnde specie perẽpta liberatur. Simile in
l. titie. in fi. ſ. eo. & l. quidam. ſ. si tibi. j. eo. & C. de iur. emphy. l. j. & l. in
naue. ſ. loca. † Uenio ad ver. item si res. Not. ꝙ paria sunt, rem
8 non extare, & rem non reperiri.

ſ. Culpa. Qñ testamentũ videtur factũ principaliter
causa heredis tenet de leuissima culpa. h. d.
Op. j. eo. l. si seruus legat. ſ. cũ quid. Sol. intelligas ꝙ hic non
9 tenetur de leuissima culpa, secundã gl. Bug. cõtra. vnde dic, † quã
doqz ille quasi contractus qui celebrat aditione hereditatis, per
quã obligatur heres legatarijs, & fideicõmissarijs fit gratia legata
rij. vel fideicõmissarij tm. quod est quando maior pars vadit ad le
gatariũ. vel fideicommissariũ. & tunc heres nõ tenetur nisi de dolo
& lata culpa. l. mulier. ſ. sed eũ. ad treb. Quandoqz est celebratus cõ
tractus gratia heredis, vt quãdo apud heredẽ maior pars rema
net, & tunc tenetur etiã de leuissima vt hic. Quandoqz celebratur
gratia vtriusqz, qz modicũ plus vadit ad legatarios quam ad he
redẽ. vel cõtra: & tunc tenet leui tantũ. Hanc distinctionem facit
facit ter. in l. si seruus legatus. ſ. cum quid. j. eo. Dices tu. Nonne
semper fit gratia heredis, cum apud eum remanet certa portio.
Resp. principaliter videtur fecisse testator in fauorem eorum qui
bus plus reliquit, quia illud inspicitur quod principalius agebat
l. si quis. in prin. ſ. si certum petatur.

ſ. Item si fundus. Post moram periculũ interi
tus pertinet ad heredẽ. h. d.

Bl. hic intrat illã q. vtrũ debeat adhiberi distinctio, an res esset eo modo peritura penes actorem, vel non, quod dixi plene in l. nemo rem. de verb. obl. l. quod te. ſ. si cert. petat.

LEX L.

1 ☞ Dominium rei legate non transit recta via in legatarium, quando res heredis est legata.
2 Legatarius qua actione agat pro furto commisso circa rem legatam.
3 Obligatio quando habet originem ex persona heredis vnius nõ tenetur ex facto alterius.

¶ Heredis seruus. Legatarius agit cõtra heredem, ex facto serui heredis circa rem legatam. h. d. ¶ Opp. legatarius habet actionem furti, cum recta via transeat ad eum dominium. l. a titio. ff. de fur. & l. legatum ita. ſ. ti. ſ. Ergo nõ habet actionẽ in factum, q; cum alia non concurrit leg. quoties. de præscrip. verb. Huius timore est facta tota. gl. Rog. dixit. q; vniuersitate in specta. res legata est heredis, & ideo condictio surrogatur: at ipsa re per se inspecta, non est heredis, sed legatarij. & habet actionem furti. Fateor. q; vniuersitas rerũ potest esse vnius, & tamen aliqua res singularis non est eius. l. ij. & iij. de rei vend. & l. eum qui edes. & l. rerum mistura. de vsucap. tamen hic consideratur res singularis ter; non prout est in vniuersitate, & sic nihil ad propositum: Solvit ergo gl. vt hic dicas, in factum, id est, actio furti propter factum, non vt sit nomen actionis, vt in ij. & iij. sol. quam tenet By. & omnes communiter. Vel dic secundum Jaco. de Are. legatarius potest intentare actionem personalem si vult, realem si vult, vt Instit. eo. ſ. nostra autem. Si ergo vellet eligere personalem, & non realem, tunc ageret in factum, vt hic. Sed si eligeret realem pro seruo, procedit hec sol. quod pro furto agetur furti. Alio sol. aliter, quod hic res legata erat heredis, non testatoris. No. secun
1 dum hanc sol. quod † si legatur res heredis, non transit dominiũ
2 [a] recta via in legatarium. Contrarium not. in l. ij. C. communia de leg. sed cum hac gl. concor. alia gl. in l. Papinianus. ſ. de seruit. & in l. Titius. j. de actio. emp. & l. hereditatum. ſ. fi. ad leg. fal. & iste gl. sunt vere, probatur in l. si tibi homo. ſ. si fundus. j. eo. que qualiter inducatur. ibi videbitis. & Inſti. eo. ſ. si res legata. versic. si vero heredis. & j. eod. l. si quis in quilinos. ſ. cum seruum. & j. qui & a quib. l. heres seruum propium. & l. si seruum. ſ. de illo. j. de verbo. obl. in gl. Est ergo ista vera sol. in se. sed quantum ad legem continet aliquam diuinationem. Solue ergo alio modo quod hec hereditas non erat adita, quod non placet. per l. a Titio. de fur. & l.
2 huic scripture. ad l. Aquil. Ex predictis † ergo distingue, Aut legatur res heredis, aut res testatoris: & hoc casu aut legatarius elegit pro re actionem personalem, & pro facto habebit actionem in factum. Aut realem, & pro furto habebit actionem furti, vt ex predictis patet.

ADDITIO.

a ¶ Dominium. Adde vltra Ale. Bal. cons. lxxiij. incip. do. Alma. iij. lib. vbi ponit an testator possit transferre dominium rei heredis, licet heres adeat hereditatem.

ſ. Siynus. Heres delinquens tenetur, nõ coheres. h. d. Not. quando obligatio habet originem ex persona heredis, vnus non tenetur ex facto alterius. Simile in l. si. ad fyllã. secus si ex persona defuncti, l. ij. in fi. & l. eadem. ſ. Cato. j. de verbo. obliga.

LEX LI.

1 ☞ Tempus certe etatis si adiscitur, quando requiritur, quod vltimus annus sit perfectus.
2 Dies vltimi anni an debeat esse completus.
3 Debitum annua, bima, trima die, an debeat solui in fine termini, vel quando.
4 Tempus prestationis legati quando incipiat currere.
5 Vendito libro, & facto termino, pro solutione pretij vnius anni, terminus incipit currere a tempore perfecti contractus, vltima perfectione.

¶ Cui legetur. Si legatum confertur in tẽpus certe etatis, vltimus annus debet esse completus, vt debeatur: & exinde dies prestationi adiectus currit, nisi propter scientiam testatoris aliud inducatur. hoc d. no. mul. ¶ Not. q; [a] quando adiscitur tempus certe etatis debet esse cõpletus vltimus annus, & non sufficit q; sit inceptus. ¶ Secundo no. q; quando debetur aliquid. annua bima, trima die, & si per plures terminos, debet solui in fine cuiuslibet termini. ¶ Tertio no. q; tempus prestationis incipit currere a tempore testamenti. ¶ Op. gl. ad primum de l. si ita fuerit. de manu. test. Sol. aliud est dicere. cũ erit xiij. ann. aliud quarto decimo anno, vt ibi, quod non placet ſ Pet. sed dicit esse specia
1 le fauore libertatis. Ego puto gl. bene dicere. ſ Pro cuius † declaratione distingue. Aut tempus etatis apponitur per genitiuum, vt cum erit xiij. annorum. & requiritur q; vltimus annus sit completus, vt hic. hoc enim importat significatio verborum. Aut per ablatiuũ, vt habeat in decimoquarto anno. & tunc cit q; sit inceptus vltimus annus. d. l. si ita. & l. j. ſ. quibus. & cesso. edic. Nam in quacunq; parte anni sit xiij. anno fit. vis significatio verborum hoc importat. Aduerte tamen, q; [b] erecutiua referũtur ad legatarium. debet habere intra anni do vult. argumen. d. l. si ita. Si referuntur ad heredem vel rem, tunc debet dare intra annum quando vult. & sic ne anni dare. l. qui hoc anno. de verbo. obliga. Si vero tempus tatis apponitur per accusatiuum, tunc annus vltimus se completus, vt hic. & l. non putabam. de cõdi. & demon. l. Saturninus. ad Trebel. Ita sentit gl. Sed hic est. dubium. do terminus apponitur per dictionem ad, cum accusativo, tur enim sufficere q; quis appropinquet ad terminum. vel tangat. l. si vitem. ſ. si ad Januam. q; vi aut clam, & l. quidã rus. de ser. vrba pred. & dixi in l. cetera. ſ. hoc senatus. & co dic. q; non est ex natura accusatiui, sed ex natura verbi. perrit. vel peruenisset, q; rem perfectã significat. l. verbana. j. ſ. verb. signi. & l. qui procurator. in prin. ff. de proc. Idem si venerit ad xiij. annum, q; est futurum subiunctiui, q; rem perfectam significat, non ceptã. l. j. in fi. consuncto principaliter. quisq; iur. Sed si diceret, legatarius habeat in anno decimotis, vel in annum. x. idem importaret. Predicta fallunt in Leiij. ſ. j. ad Trebel. Ratio ibi patet in ter. & in l. ad Rempubli
2 j. de mune. & honor. ¶ † Quero. an dies vltimus vltimi anni beat esse completus, videatis in l. qua etate. ſ. de testam. Sorti
3 predicta quod no. in l. iij. ſ. minorem. ſ. de mino. ¶ † Op. ad dũ de l. iij. de annu. leg. Sol. intelligitur hoc, secundũ illud. Sed videtur quod debeatur in prin. cuiuslibet termini, vt li. C. dedo di. leg. ce. Sol. gl. ibi est legatum annuũ simpliciter. die Declaro, hic ab initio fuit legatum vnum. sed soluto quilibet tẽpora. per hanc adiectionẽ. annua, bima trima die, & sic illud p; adiscit causa differende solutionis, & fauore heredis. merito fine anni debet solui. & pro herede. interpretatur, vide. & si certum peta. Quandoq; sunt plura legata annua, tunc eorum pus est adiectum fauore legatarij, causa multiplicationis debiti nis ideo in principio cuiuslibet anni debet solui. vt. l. quidam leg. ced. & eo. tit. l. nec semel. Fallit. si est relictum annuum, vsque certe necessitatis: q; tunc debet solui tẽpore necessitatis. vt tis. Itẽ fallit qñ prestatio est fienda de certo reditu. tunc qui qñ redditus percipitur. d. l. nec semel. ſ. si habitatio. & leg. ced. & l. Firmio. ſ. pater. cum glo. eod. tit. plene dixi in Lan
4 anno. de verb. obl. ¶ † Ad tertiũ dictũ op. & videtur q; a tis. l. qui duos. ſ. j. j. de manu. test. & alibi dicitur. a die adite si in diem, in prin. de coudi. & dem. & l. iij. ſ. si quis. vbi cedit a die adite hereditatis, etiam si sit dictum q; tempore mortis. Dic ergo, quandoq; dies apponitur ni, quãdoq; apponitur conditioni. Primo casu intelligitur mortis. l. qui duos. ſ. j. de manu. test. Fallit si per testatorem sit expressum, vt hic. Nam hic testator videtur voluisse q; a
1 nite etatis currat tempus, annua, bima, trima die. Secũdo si quidem conditio est implenda in persona heredis, incipit adite heredi. l. iij. ſ. si quis hered. de sta. lib. Si vero nõ est in da in persona heredis. tũc a tẽpore testamenti, potest impleri vita. vel post mortem. secundum distinctionẽ li. de cõdi. Sed cõtra hoc facit l. Thais. ſ. herede. de fideicõ. lib. Sed bet impleri in persona heredis, non vt heredis, sed vt filii. stamenti tẽpus inspicitur. ¶ † Circa hoc qro. [b] ego vide
b bus. & facio terminum de pretio vnius anni, qñ incipit currere lud tempus, an a tempore celebrati contractus, vel libri tra Vel qñ fuit facta sub conditione. an currat tẽpore celebratractus, vel cõditionis existentis. Dic qs incipit currere a re perfecti cõtractus, vltima perfectione. etiã traditionis facta stipulatione. in prin. de iure do. qs est multum nota. Sitra hoc facit l. j. ſ. biduum. quãdo appel. fit, sed vide per

ADDITIONES.

a POMA. ¶ No. qs. Declara vt per Socin. post alios in tabam. ff. de cond. & demon.
b POMA. ¶ Circa hoc quero. Vide Sal. in l. ij. C. de com facit quod voluit idem Bar. in l. de diuisione. post gl. Vide Franc. consi. xciij. col. vlt. vide & declara vt per in diem. in vlt. no. ff. de cond. & demon.
1 ☞ Tempus certe etatis appositum gravato quãdam conditionem. vel diem. & nu. 3.
2 Dictio post, facit conditionem magis, quam dictio cum.

ſ. Hoc autem legatum. tempus certe etatis horum facit conditionem: secus in tempore simplici. h. d. ¶ Chore vnum tempus magis habeat conditionem, quam alius. se

dies simpliciter, sine aliquo euentu est dies, q2 certũ est euenturũ: sed cum aliquo euẽtu facit cõditionẽ, q2 est dubiũ de illo euẽtu, z ita est hic. Facit l.iiij.in fi.§.de condi.insti. ¶ Op. z videtur φ tẽpus certe etatis nõ facit conditionẽ, sed diem. l.ex his.qñ di.lega. rc. Dicit gl. solue vt ibi. Tu dic ibi tempus certe etatis post legatum perfectũ adijcitur prestationi, hic vero adijcitur substantie legati. Sed op.ª q2 cum prestationi apponitur, facit cõditionẽ. l.quib.diebus.§.quidã Titio.de cõdi.z demon. Solu. si prestationi adijcitur tẽpus incertum, facit conditionẽ, vt ibi: secus si certũ tẽpus. Et hãc solutionẽ firmat gl.in l.Seius Saturninus.ad Tre. z in l.cũ testator.C.de ma.test. ¶ Op.de l.si ita scriptũ.la.ij.de ma.test. Sol. ibi est spãle fauore libertatis, vt ibi dicit tex. ¶ Itẽ oponitur de l.Seius Saturninus.ad Treb. Sol. ibi facit diem ex presumpta voluntate defuncti, que colligitur ex tribus, q2 filius, q2 minor, z q2 paterna hereditas est sibi debita. Sed si φ istorum deficeret nõ sufficeret. Hoc dico, vt eũ adaptẽ ad istũ tex. ibi, φ si testamenti, rc. vbi loquit' in filio, z facit conditionẽ. ¶ Itẽ op. de l.libertis.§.ab heredibus.de ali.z cib.leg. Jac.de Are. dicit, φ ibi constabat, φ ibi voluit facere diẽ: sed certe ibi loquit' qñ est dubiũ. Quare ego dico, φ hic loquitur qñ tẽpus adijcitur persone honorati, ibi qñ adijcitur tẽpus certe etatis, persone grauati. Et est ratio, q2 lex dicit, φ testator presumitur magis deligere primũ heredẽ, quam secundũ, l.Publius.§.de condi.z demonst. Hoc † premisso, quando tempus etatis grauato apponitur, voluit testator φ heres grauatus, cum erit in illa etate, prestet: ergo multo magis voluit, φ heres illius heredis prestaret, cum ipsum non tantum diligebat. Sed quãdo apponitur tempus etatis honorati, tunc cum testator diligebat magis primũ, quã secundũ heredem, licet velit dare primo tamen non vult dare secundo. Sed hoc videtur cõtra casum, l.si ita de ma.test, sed ibi fuit appositũ tempus etatis certe persone, z eius speciale in libertate ponitur: sed secus in alio legato, quod est de iure cõmuni. Itẽ contra me facit l.si seruus liber.de sta.li. Resp. ibi fuit tempus appositũ per si, z sic conditio.non fauore libertatis. Item contra me videtur casus in l.fideicõmissaria libertas pretextu.§.etiã.de fideicõ.lib. Sol. ibi fuit appositũ tempus certe etatis persone grauati. per hanc dictionẽ post, † que facit conditionẽ magis, quam dictio cum. l.inter illam. de verb.signi. vnde est idẽ quod in dictione si, que facit conditionem regulariter. Fallit fauore libertatis, d.§.etiã. Sed cõtra predicta facit l.Thais.§.libertatẽ.§.de fideicom.li. Sol. ibi continet ius cõmune, nec est speciale fauore libertatis. Et id quod ibi dicit, humaniore interpretatione, rc. intellige de illa humanitate, que debet fieri in qualibet vltima voluntate, l.in testamentis.de reg.iur. nõ φ aliquid sit ibi speciale fauore libertatis. Itẽ facit cõtra me. l.si quis a filio.in prin.§.eo.secundũ intellectũ gl. Sed resp. substitutus non prestabat scilicet incõtinenti, sed adueniẽte tempore xiiij. annorũ, sicut in l.ex his.C. quando di.le.ce. z tex. in d.l.si quis filio.hoc innuit. Quare dicas tria verba. Qñq3 † tẽpus post legatũ perfectum adijcitur prestationi, z tũc aut adijcitur tẽpus certum, aut incertũ. Si vero tempus certe etatis adijcitur substãtie legati, z dubitatur an testator voluit facere diem, vel conditionem: dic aut adijcitur tempus certe etatis honorati, vel grauati, aut tertij. Primo casu, facit conditionem, vt hic. Secundo casu, aut apponitur dies per cum, z facit diem, l.libertis.§.ab heredibus.de ali.z ci.leg. z non obstat d.l.Thais.§.libertatẽ.de fideicõ.lib. q2 dico, φ ibi ponitur ius commune. Aut per si, vel per post, z facit conditionem. Fallit fauore libertatis, l.si seruus liber.de sta.li. z l.fideicommissaria libertas pretextu.§.etiam.de fideicõ.liber. Tertio casu, facit conditionem, nisi libertatis fauore. l.si ita.§.de manu.test. Fallit si apparet expresse. vel tacite aliquibus cõiecturis testatorẽ voluisse facere diem. l.Seius Saturnin⁹, ad Treb.

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶ Sed op. Vide Crem. sing. xiij. z inferius vers. Sol. ibi speciale. istam solutionem sequitur Com.consi.cxxvij.

1 ☞ Fideiussor an possit esse iudex in causa rei principalis, z an etiam testis inter debitorem, z principalem.

§. Si titio. Si legatarius grauatur soluere creditori defũcti, heres z fideiussor agere possũt, nõ creditor. h.d. ¶ Op. φ legatum valet in persona creditoris, quia eius interest plures debitores habere, l.iiij.in fi.de lib.leg. Soluit glossa pluribus modis. Tene tertiam. φ non hic reliquit contemplatione creditoris, φ probatur in tex.in l.fideicõmissa.§.interdũ.§.tit.ij. Gl. vltimo tangit vnum verbũ φ legatũ valet pro hoc interesse. scilicet φ habeo actionẽ bonefidei, pro actione stricti iuris: quod reprobaui in l.si creditoris.in fi.§.eo. q2 est cõtra casum
1 l.Aurelius.in fi.de lib.lega. ¶ Vltimo Dy. † inducit hunc §. ad duas questio. An fideiussor possit esse iudex in causa rei princ. De
a qua vide i Spe.de iud.dele.§.superest.ver.sed nũquid fideiussor.ª
b Secũdo nũquid fideiussorᵇ possit esse testis ĩ causa inter creditorẽ z debitorẽ. De qua vide in Spe.de teste.§.j.ver.qd de fideiussore.

ADDITIONES.

a ¶ Fideiuss. Adde an fideiussor possit esse testis. Ang.cons.ccxcv. vide tamen quod voluit Ro.de cessione.consi.ccclxxxij.
b P.PAV.P. ¶ Nunquid fideius. Vide Jo.and.in addi. Spe. hic all. z An.de But.i c.insuper, extra, de test, vltra Ang. z Imo.hic.

LEX LII.

1 ☞ Expressum si non valet an valeat tacitum.

Si fideiussor. Vitiato expresso non vitiatur tacitum eque principale. hoc d.
1 ¶ Op. si non valet expressum † non valet tacitum, l.item.§.si.§.de serui.ru.pred. Circa hoc Pet. facit vnam distinctionem quã
a Cyn. recitat.C.de sacr.san.eccl.in authen.ingressi. Tu breuiusª z clarius dic, quandoq3 est eadem ratio vitiandi tacitũ, que est vitiandi expressum, vt si expressum fuit factum dolo, vel metu, tunc vitiato expresso vitiatur tacitum, l.debitum.C.de remis.pign. z l.metum.§.cum autem. z §.fin.quod met.causa. Quandoq3 non est eadem ratio, z tunc aut actus celebratus est sufficiens ad disponendum super tacito, z expresso principaliter: z vitiato expresso non vitiatur tacitum, vt hic, z l.j.§.j.in fin.quibus modis.pig. vel vel hyp.sol. Declaro, hoc legatum potest relinqui tacite, z nutu, vt §.tit.ij.l.fideicommis.§.interdum. z l.nutu. quod hic fuit factũ. Si vero actus celebratus non esset sufficiens ad inducendum tacitum principaliter, sed illud tacitum, venit in quandã consequẽ-
* tiam, tunc vitiato expresso,* vitiatur tacitum, l. si sponsus.§.j.de do.inter virum z vxor. z l.item.§.fin.de ser.ru.prediorum.

ADDITIONES.

a IO.FRRV. ¶ Tu breuius. Adde quod cum Bar. tenent doctor. communiter vt no. Jas.hic.
* CLAV.DE SEISS. ¶ Vitiato expresso. Vide ad materiam gl.in c.j.in ver.rescriptum.de rescri.li.vj. z quod ponit Claud.aque si in l.si quis.in viij.notab.§.de acq.poss. z in locis ibi alle. z in l.naturaliter.§.de vsucap.

1 ☞ Herede damnato per testatorem vendere fundum, obligatione pretij facta per emptorem, si heres recusauit, venditio erit perfecta, z dominium translatum.
2 Compromisso facto, si arbiter mãdauit fundum locari: z pars locauit, z postea locationi contrauenit non incidit in penam laudi, sed locationis.

1 **§. Meminisse.** Damnatus vendere intelligitur iusto pretio. h.d. ¶ Dy. querit † vnam questionem, in qua consuluit, si heres damnatus est vendere, z emptor obtulit pretium, heres noluit accipere, an sit perfecta vẽditio, z an sit translatum dominiũ? Quod Cyn. tangit in l.j.C.cõmunia de leg.in ix.q. quod ego examino in l.vxorem.§.agri plagã.§.tit.ij. Et de primo, omnes dicunt φ sic, l.Labeo scribit si mihi. bibliothecam.§.de contrahẽ.emp. Sed de secundo, videtur φ nõ Nam est damnatus ad factum, l.consilio.in fi.de cur.fu. z sic nõ est translatum dominium. Sed Dy. determinat contra, per d.§.agri plagam. vbi dicit, φ petere potest: sed petere est agere in rem, ergo dominium est translatum. Et hanc dico veram, q2 ille, qui damnatus est vendere, non est simpliciter damnatus ad factum, sed ad dandum si dominus est, l.ex empto.in princi.§.de actio.emp. z no.in l.certi condictio.in prin.§.si cer.pe. z l.in conuentionalibus.§.de verb.obl. ergo fuit damnatus ad dandum, merito transfert dominiũ incontinẽti si dominium erat apud testatorem. Sed cõtra hanc sol. facit quod dixi in l.seruum filij.in prin.§.eod. vbi non transit, quando quis est tacite grauatus. Sed resp. φ hic est grauatus expresse. cum verba hoc important. arg.eorum que no. per
a Dy. z doc.in l.sciendum.§.de verb.obl. ¶ Quero de q.ª quam habui de facto, facta venditione si res euincatur, vtrum possit agi actione ex testamento, vel debeat agi actione ex empto. Vel po-
2 ne † in terminis, in quibus, habui, arbiter condemnauit partem ad locandũ domum in quinquennium, pars locauit domum non stat locationi, vtrum possit peti pena compromissi, an pena apposita in contractu locationis? Dixi φ liberatus est a pena compromissi, faciendo locationem, z agendum est amodo ex cõtractu locationis. Casus est in l.in numerationibus.in fi.de sol. z l.seruus si heredi.de sta.li. melius in l.Stichum.§.si heres.eo.tit. z gl.in l.j.in fi.magne gl.C.de pac. Sed cõtra me videtur casus.in l.fundi partem.de contrahen.empt. Solu. ibi fuit conuentum vt conductor haberet, quod nõ impletur sola locatione, sed per patientiam in toto tempore. Sed hic fuit condemnatus quod locaret, quod sola locatione impletur. Item contra me videtur casus in l.inter castellianum.de arb. Solu. ibi arbiter diuisit, z voluit sic rem esse diuisam non autem damnauit eos diuidere, z sic non impletur, nisi in diuisione permanserit. Item contra me videtur casus in l.si heres.de act.emp. Respond. ibi rei vendite accedunt multa, z pro illis possunt agi actione prima. quia licet cedant venditioni, non tamen non sunt empta. l.naue, aut domo. z l.vacce emptor.

ff. de euict. Apponatur ergo in sententia, quod locet, & quod patiatur eum in conductione persistere, alias sola locatione impletur d. l. in numerationibus. (Facit pro statutis, que iubent aliquando aliquid vendere: vt puta, frumentum, & similia, quod intelligitur iusto pretio.)

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Quero de questione, Et vide pro ista q. Joā. de Imo. hic, & in l. sed si possessori. in princi. ff. de iureiur. & ibi Bald. Paul. de cast. & Rap. & vide Bar. & Jo. de Imo. in l. pe. §. species. ff. de acqui. pos. Bar, & alios. d. l. in numerationibus.
POMA. ¶ Vide Bar. in consi. clxxvj.

LEX LIII.

Si seruus plurium sit.

1 ☞ Legatarij contra quem agunt, quando sententia est lata contra heredem non defendentem.
Culpa quando possit imputari hſdi. cōtra quē sentētia lata fuit.
2 Sententiam latam pro se quis non dicit iniustam, quando tota pro se est lata.
3 Turpitudinem suam quando quis allegare possit.

§. Si hereditatis. Sententia lata contra heredem non defendentē, vel
a culpabiliter non appellantem, legatarijs non preiudicat: a & quis non potest suā turpitudinē allegare. h. d. Opp. & videt q preiudicet quo ad omnes. l. si superatus. §. j. de pig. Soluit glo. ibi nō fuit
1 collusum ab herede. ¶ † Quero, contra quē agant legatarij? Bl. variat. Una est in l. qui repudiatis. in fi. de inoffic. test. Alia est l. si prolusorio. §. fi. de app. Jaco. de are. distinguit. Quandoq; datur sententia contra heredem non defendentem. vel colludentē, tunc non preiudicat vt hic, & d. l. si prolusorio. §. fi. de app. & l. qui repudiantis. in fi. de inoff. test. & l. si ideo. cū fi. de euic. & tunc potest conueniri ipse heres. vt hic & j. §. pe. Item poterit cōueniri possessor rei vēdicatiōe nō actione ex testamēto, vt dicit gl. d. l. qui repudiātis. in fi. tert. in d. l. si prolusorio. §. fi. j. de appe. Quandoq; datur sententia cōtra heredem defendentem, & non colludentē, & tunc aut heredi nulla potest imputari culpa & ipse non tenetur, & preiudicat legatarijs siue fuerit actum querela inofficiosi testamenti. l. Papinianus. §. si ex causa. de inof. test. siue testamentū fuit dictum nullum, vel irritū. l. fi. C. de peti. here. siue fuerit dictum falsum, l. si in fraudem C. de lega. Si vero heredi potest imputari aliqua culpa, non preiudicat legatarijs. Culpa autē est si nō appellauit. si iuste potuit vt hic. Item si iustas allegatiōes omisit. vt j. §. priori. Item si iudicē contra se pronouauit, l. exceptione. de fideiu. & tunc licet legatarius possit agere contra heredem, non potest agere contra vincentē, q; tutus est, l. si superatus. C. de pign. cum si. & hoc verum. si sentētia fuit lata ad petitionē legitimi. Sz si ad petitionem substituti: tunc si legata nō sunt repetita a substituto tacite vel expresse idem dic q in precedentibus, eadem ratione. Si vero sunt repetita, tunc substitutus debet primo conueniri, vt hic. Si non esset soluendo, tunc debet redire ad primū. propter dolum & culpam suam ar. pre all. legum. Facit l. licet. §. si quis omiſſ. cauſ. teſt. Predicta vera in sententia in transactione dic vt
2 plene no. in controuersia. §. de transac. ¶ † Ult. not. b bene tex. q
b sententiam latam pro se quis non potest dicere male latam, q est
* verum, * si pro se in totū est lata: secus si pro parte. Tūc enim potest contra partem venire, l. etiam §. j. de min. facit l. fi. C. quando
3 pronō nō est neces. Quādo † ante licet alicui allegare turpitudinē suā, vel non, dixi in l. iusiurandum. §. fin. & l. sequen. de iureiur.

ADDITIONES.

a ¶ Non preiudicat. Adde an sententia lata contra heredem preiudicet legatarijs: Bald. consi. cccxcviij. iiij. lib.
b POMA. ¶ Ultimo no. Amplia etiam si ille qui obtinuit successit condemnato. Ita tenet Bald. in l. si creditori. C. de ser. pig. da. manu. vide Alex. and. consi. lxij. in iij. vol. & in simili Fede. consil. lxxxij. & se. Feder. in c. latores. in j. col. de re iudi.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Quod est verum. Verū est nisi eam diceret nullam. vt dicit Alex. consi. cxviij. vol. j. aliter etiam limita vt per Alexā. consi. lxij. vol. iij. in j. dubio, scilicet quando quis allegaret errorem ad dāmnum suum euitandum.
1 ☞ Culpabiliter defendens non excusatur.
2 Qui defert in fiscum, debet deferre nomine fisci.

§. Si quis. Hereditas transit ad fiscum cum onere legatorum. h. d. Ho. ter. ibi, vel minus plene
1 defendit q culpabiliter † defendens non excusatur. dixi §. priori. §. Inducitur ter. iste per gl. ad quest. que ponitur in §. si quis autem non implens. in authen. de hered. & fal. & l. si is qui soluendo.
2 de hered. instit. Ultimo not. glos. † que incipit, scilicet fisco. que
a ponit formam deferendi, a vt quando quis defert in fiscum, debet deferre nomine fisci. Dixi plene in l. ij. in princip. j. de iur. fis.

ADDITIO.

a ¶ Deferendi. Adde vltra Alex. an factum aliquo procurabeat prodesse ei qui procurauit, quod consuluit Bal. consi. lib. & Rom. consi. ciij. & inquantum Alex. tangit an damneatur ad collectas: vide late Rom. consi. lxxxiij.

1 ☞ Consuetudo testatoris circa rem legatam, tam in modo tendi quam loquendi, quando attendatur.
2 Consuetudo regionis in qua versatus est testator vnde fuit, gatis attenditur.
3 Obscuritas voluntatis defuncti circa legatum declaratur iudicem.

a **§. Si numerus.** * a Legatum obscurum de ratur ex coniecturis ha
1 expressis. h. d. ¶ Op. & † consuetudo testatoris non debet spici. l. cum certum pondus de vi. tri. & oleo le. Sol. hic infer cōsuetudo loquendi. non consuetudo vtendi, vt in contra dicit gl. quod non placet. ar. l. de quibus in fin. ff. de legib. & tenendo istam sol. gl. op. de l. damnas. §. fin. de vsufr. le. & ci. le. l. pē. in prin. in quib. spectatur consuetudo vtendi. gl. uit Dyn. dicit, cum dubitatur, an sit legatum. & quantum ratur consuetudo vtendi. vt ibi. Sed cum constat legatum dubitatur quale sit. tunc inspicitur consuetudo loquēdi. cundū Dy. Addit Pet. nisi, non inspecta consuetudine gatū redderetur inutile. l. ex vsu. infra de vi. tri. & oleo lega. damnas. secundū Pet. que verba nullum sepotem habent.
2 ergo plene vt dixi in d. l. cum certum. ¶ † Op. dicitur hic. tudo deinde regionis. in qua versatus est &c. Contra. imo tudo regionis vnde fuit, est exquirēda. l. numis. j. de lega. Intelligas illā fm istā, q dixi vnde fuit. non intelligas vbi natus est, sed vbi cōuersatus est. ¶ † Ité op. q hec volūtas debeat ri per iudicē. l. volūtatis. C. de fideic. Sol. fateor. q reuocat iudicē. sed inde declarat secundū cōiecturas hic positas. Dy nē ponit Dy. in c. in obscuris. de re. iu. li. vj. & i regul. iuris. e. tit. No. ergo gl. & ponit istas cōiecturas. ¶ Quo ad
b lis b legatis. er quibus dz declarari. reperitur varius spicitur q est minus, secundū Pet. vt j. tit. j. l. si ita scripta. apud Julianū, alias inci. Aphric. §. scio. & c. ¶ Iudex. &
4 Dy. † vt er modo cognoscēdi cognoscatur, an qua
c vt arbiter. † an vt arbitrator. De quo in l. j. & de iudi. in Spec arbi. & sequitur. ver. sed pone q fic. & melius in ver. quid si promissum. Dixi in repetitione. §. arbitratorum. & si socrates pro socio. Ultimo no. sequentem l. sed si certos. ad id quod tal. talis scriptura. & eo.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Si numerus. Nimira vt per Are. post Imo. in l. rio. de vul. & pup. sub. vide aliquid per Bau. de ca. consi. ciij. & consi. clerir. in prin. & consi. cccrrrviij. Imo. consi. ri. & si. lxxj. Vide etiam quid ex hoc tex. referat Raph. Cu. consi. Imo. consi. lxxxv. & xcv. & criij.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Si numerus. Vide Bar. & dō qui filiabus. j. eod. & omnino pro limitatione Alex. consi. fi. vide etiam ad text. Bar. in l. centurio. & de vulgar. Cuma criij. & per Barto. in l. hoc iure. j. de solut. & Barbat. consi. rliiij. volum. j.
b P. PAV. P. ¶ In aliis. Vide Ro. fin. cclxx. incip. quero temp. & in fin. decviij. inci. an lex si seruus plurium. & Bal. in mulier. ff. sol. mat. Lo. consi. lxxxix. ante fi. Bal. in l. si. C. de fa adie. Item ad re. huius. l. vide Ro. con. cccxviij. Barbat. fi. Alex. consi. lj. no. xviij. vol. iij.
c ¶ Arbiter. Adde quomodo iudiceri debeat, an quis procu vt arbiter, vel arbitrator. Bar. consi. ccccl xvj. iij. lib.

LEX LV.

Jcui. Dictio cum, ponitur augmentatiue, non tiue. h. d.

1 ☞ Accusatus de adulterio cum Seia vxore Titij si reddi se cognouisse carnaliter Seiam, an per hoc videatur adulterium.
2 Legatum quantitatis factum ab instituto per testatorē si eidem a substituto relinquitur maior quantitas, tūc quantitate, inest relictum ab instituto.

§. Si a filio. Repetitio a substituto facit intelligitur pure: & impuberi
betur ex primis tabulis, nisi relictū sit vltra. vel
tus. h. d. cum prin. l. seq. ¶ Op. de l. cum pater. §. ab instituto. j. Sol. distingue, vt in gl. quam vide. ¶ Opp. ertra glo. deicom. li. vbi in repetitione testatoris intelligit repetita nisi sit talis, que vitiet conditionē. So. hic testatoris repetita simpliciter, vt legata predicta, vel que legam, &c. ibi magis

iter, scilicet quicquid legaui, vel caui, ꝛc. ¶Et ista faciũt ad quę
stionem. a† Quidã fuit accusatus b de adulterio cõmisso in Seia
uroze Titi, qui respondendo accusationi dixit, Confiteor me co
gnouisse dictã Seiam carnaliter, an per hoc videatur confiteri
iam uxorem Titii? Specu. tangit hoc in tit. de positio. §. vñ. vers.
ei. ꝛ nihil boni dicit. Tu ex predictis dic, aut est confessus genera
liter omnia contenta in accusatione vera esse, ꝛ tunc refertur ad
ea que ibi continentur specialiter ꝛ etiam accessorie, scilicet per
modum qualitatis, ar. d. l. si. de fideic. li. Si vero non generaliter, c
sed dixit se cognouisse dictam Seiam, tunc refertur ad substantiã
persone, arg. huius legis, cum si. ¶ Op. ad princip. proxime l. qd
ergo. de l. si fundum sub conditione. §. si pater. j. eo. Sol. illa con
cordat. ¶† Nota vltimo ex isto tex. q ꝛ si testator reliquit certam
quantitatem ab instituto, ꝛ postea aliquid vltra a substituto. in
quantitate relicta a substituto, inest quod relictum erat primo,
quod dic vt, l. seruo alieno. §. si quis a primo. j. eo. ¶ Ho. etiam gl.
que dicit quod pars debetur interim, pro questione, de qua dixi.
in l. plane. §. si coniunctim, ff. eo.

ADDITIONES.

POMA. ¶Et ista faciũt ad questionẽ. Vide quid per hoc dictũ
cõsuluit Ale. cõsi. an iiij. vol. ꝛ vide Are. cõsi. cxxxv. inci. breuitate
vtendũ est. ad fi. vbi dicit contra Bar. sed dictũ Bar. primo sequi
tur Bal. in c. prudentiã. de offic. deleg. ꝛ melius per Are. in l. scire
debemus. ff. de verb. obl. per illũ tex. qui ad hoc ponderat per An.
consi. clxvj. inci. super primo. ꝛ pro opin. Bar. videt tex. in l. si qs
a filio. ꝛ ibi ponderat Imo. ff. eo. Facit etiam pro Bar. quod vult
Pet. de anc. cons. ccccij. ꝛ dicit Paul. de cast. hic q ita cõmuniter
practicatur, ꝛ dicit Raph. Cu. q durum esset in practica recede
re a Bar. tũ cõtra Bar. consuluit Ro. cons. clxvij. vide etiã Bal.
in l. i. in iij. vol. Fel. in c. nonne. versi. fallit septimo de presumptio.
P. PAV. P. ¶Ad istam materiam vide que scripsi in l. Lucius. §.
j. ff. tit. ij. Are. in consi. cliij. ad fin.
AND. BARB. ¶Accusatus. Et vide Bal. in fi seruus pluriũ.
§. fin. de leg. j. ꝛ vide Bene. de Plumbi. in l. fin. ff. de fideic. liber, vbi
allegat consi. Bar.
¶Non generaliter. Adde vltra Alex, quod Roma. cons. ccccl v.
consuluit cum quidam esset accusatus, quod quendam gabella
rium nomine Titium vulnerauerat, ꝛ respondisset verum esse q
Titium vulnerauerat, quod pro hoc non erat confessus quod il
le fuisset gabellarius.

LEX LVI.

Quid ergo si maiorem.

☞ Cause lucrative due quando habent originem in persona di
uersorum, concurrunt, licet redeant ad personam vnius.

§. Si quis duos. †Quod relinquitur a diuersis
heredibus, perinde est ac si re
linqueretur in diuersis testamẽtis. h. d. ¶ Ho. ter. ibi. damnauer
rit vnum quenq; solidam rem legatario prestare, q ꝛ si hoc expres
sisset, secus esset. l. si tibi. §. j. j. eo. ꝛ l. Meuius. §. eum. j. tit. j. Hot. ex
ver. nã ꝛ si quod † due lucrative cause, que habẽt originem in per
sona diuersorum, possunt cõcurrere, licet redeant ad personam
vnius. l. si seruus legatus. §. j. j. ẽ. ꝛ ibi dicam. Cetera dic vt in glo.
☞ Pacem faciens cum aliquo, si postea bannitur, ꝛ impune
occidi possit, si illum occidat, non tenetur.

§. Si heres. Si heres rem legatam interimit iuste,
non tenetur: secus si iniuste, vel non dili
genter se habuerit. h. d. Ho. arg. ad questionem. q † si feci pacem a
cum aliquo. qui postea fuit bannitus, ita quod potest impune oc
ci: si eum occido, non teneor. q ꝛ occido merentem, vt hic, ꝛ l. qui
seruum. de vb. obli. ꝛ ibi diri. ¶ Op. q talis erat bandus seruus,
qualis erat, vnde potuit dari pro nora, l. si a substituto. §. j, §. eod.
Solut gl. pluribus modis tene illam, quod hic magis expedie
bat redimere quam dare pro nora. ¶ Op. de l. si seruus. §. boue.
de condic. fur. Sol. ibi agebatur rei vendicatione, hic actione per
sonali. Vel dicas, quod hic dicit in fin. non tenetur vt carnem pre
stet, ꝛc. subaudi tantum. ꝛ sic cessant contraria.

ADDITIO.

¶ Feci pacem. Adde vltra Alex. Bal. consi. ccxj. ij. lib.

§. Item si edes. Op. ꝛ videtur quod non tenea
tur, l. si a substituto. §. heres. ff. e.
tit. Sol. erat melius cauere de damno infecto, quam dimittere ea
possideri. Op. ꝛ videtur q non possit facere religiosum, cum do
minium sit translatũ in legatarium, l. a Titio. de fur. Respon. vt
respondet tex. in l. scriptus. ff. de rel. ꝛ sum. non habetis hic alia.

LEX LVII.

☞ Scripta per testatorem in testamento si non valent, videtur
ei esse in penam.
Statutum, quod si quis diffamauerit aliquem puniatur certa pe
na, qualiter intelligatur.

3 Diffamare aliquem de maleficio quomodo intelligatur.
4 Iniuriam dicitur inferri, quãdo alicui dicitur, quod est spurius,
ꝛ natus ex monacho.

a **Turpia.** a Legata facta per verba diffamatoria
1 non valent. h. d. ¶ Ho. quod † dicit. odio
scribentis, ꝛ sic videtur pena esse testatoris, si ea que scri
bit in testamento, non valent. ¶ Op. de l. his verbis. §. j. de here
dibus instit. Sol. gl. ibi stetit in genere maledicendi. hic descendit
ad speciem quod est notandum. vt j. dicam. ¶ Op. de l. ꝛ si peper
cerit. §. j. de lib. ꝛ posthu. Sol. ibi in exheredãdo congruunt verba
maledictionis, q ꝛ est priuatio, ideo non vitiatur vt ibi: sed lega
to non cõgruunt. Facit l. quoties. §. si quis nomẽ heredis ꝛ quod
2 ibi no. ff. de heredi instit. Ista faciunt † ad q. Statutum est hic. q
si quis diffamauerit aliquem de aliquo maleficio, puniatur certa
pena. Primo queritur, quid sit hoc dictũ diffamauerit. Videtur
q importat. id est in fama posuerit, secundum hoc qui accusat de
3 diffamatione, † debet probare tantũ esse dictum per aliquẽ, q ex
hoc talis insurexit fama. Veritas est, q infamare dicitur, qui pro
nũciat aliquod verbũ, quod infamiã alicuius cõtinet, vt hic, ibi,
que denotandi, ꝛ Litem apud Labeonem. §. si quis libello. de iniu.
ꝛ l. ler Cornelia. §. fin. cum l. seq. e. tit. C. de famo. lib. l. j. facit l. diffa
4 mari. de inge. man. ¶† Secundo dubitatur, quomodo intelligi
tur diffamare de maleficio. Resp. non sufficeret, si staret in genere
maledictionis, vt dicendo ipsum impium, ꝛ pessimum hominem,
ꝛ similia. nec requiritur q de aliquo pronũciet maleficium ita li
mitate: sicut dicitur in l. libellorũ. de accus. sed sufficit q dixerit fe
cisse homicidium vel furtum. ꝛ similia. vt hac lege, ꝛ quod nõt. in
d. l. quoties. ꝛ probatur in l. denunciasse. §. j. de adul. Ho. etiam. q
5 † videtur iniuria, b ꝛ infamia si alicui dicatur, tu es spurius, ꝛ ex
monacho natus, vt hic.

ADDITIONES.

a ¶Turpia. Adde an si testor mãdauerit hẽditibus sub pena priua
tionis hẽditatis. vt eius filiã nuberẽt cum cõsi. Caij, ꝛ filia nupta
fuit sine eius cõsensu, ꝛ acceptauit legatũ paternũ, nihilominus
possit petere heredes priuari hereditate. Paul. de ca. cons. lxxxvij.
ꝛ inquãtum Alexander ponit an pater possit disponere vt filia do
tetur arbitrio alicuius, vide Bal. q sic. cons. cxxxiij. lib. v.
b POMA. ¶Hot. q videt iniuria. Intellige vt per Bart. in l. eum
qui nocentẽ. ff. de iniur. ꝛ que dicantur verba iniuriosa, vide tex. ꝛ
ibi Ant. in c. cũ te. de re iud. Ro. cõsi. clxxij. inci. in cã. pposita. Al
be. in ij. parte statutorum. q. iiij. incip. quid si aliquis volẽs iniuria
re. Ange. in l. vestem. ff. de iniu.

a **§. Si Titie.** a Defectus conditionis inualide non vi
tiat legatum. h. d. Opp. C. de institu. ꝛ sub
stit. l. j. de condi. inser. l. legatum. Sol. Hec cõditio ab inutio fuit in
ualida, quod nota.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶Si Titie. Pro declaratiõe, ꝛ limitatiõe cõditiõis
de qua i hoc §. vide Paul. de ca. cõsi. lxxxviij. Fel. i. c. pe. co. j. de cõst.

§. Sed ꝛ si serui. Si cõditio potestatiua deficiat
per casum non perimitur lega
tũ h. d. Op. de cõd. ꝛ dem. l. pe. §. j. Sol. hic decessit ante mozam, ibi
post. Op. ad legẽ Aquil. l. inde Herati b. §. j. Sol. hic decessit casu
ibi fuit occisus per aliũ viuo testatore, ita dicit gl. imo vult dicere,
eo mortuo, vt ibi patet. De ista materia plene per doc. ꝛ gl. i. l. j. C.
de insti. ꝛ substi. ꝛ l. in testõ. j. de cõd. ꝛ demõ. ꝛ ibi gl. ꝛ ibi dicemus.
1 ☞ Heredes nominati per nomina propria tenentur in viriles.
per appellatiua, in hereditarias portiones. nu. 3.
2 Testator si dicit, ab heredibus, quos ẽ. scripsi. cum eos nomina
uerit, peto dari, videntur nominati per nomina appellatiua.
4 Testator si nominauit heredes per nomina appellatiua non de
notantia hereditatem, tenentur pro hereditarijs portionibus.
5 Nominatim relinquere quid sit.
1 **§. Si pars.** Nominati † per nomina propria tenẽtur
in viriles, per appellatiua i hereditarias
portiones. h. d. ¶ Op. j. ad Treb. l. nõnunq;. Sol. hoc dz intelligi
secundũ distinctionẽ illius. l. ¶ Op. j. de duob. reis. l. antepen. vbi
nõ est differẽtia, siue nominent oẽs, siue pars eorũ. Bl. hic fatetur
contrariũ, ꝛ dicit, q hic sit differẽtia, vtrũ nominẽtur per nomi
na propria, vel appellatiua, vt hic in j. gl. Alibi gl. tenet istã differen
tiã vt distinguat, an relinquat a parte, an ab omnib. l. si quis testõ.
2 de sta. li. Sz hec verior. pbat in d. l. antepe. de duob. reis. ¶† Que
ro quid si testator dicit, ab heredib. quos ẽ. scripsi, peto dari, cũ ẽ.
eos nominauerit. Bl. in d. l. antepe. dicit, q vident nominati per
nomina appellatiua, ꝛ istud est verũ. Casus est in l. si pater filio. de
vul. ꝛ pup. Licet Ultramontani ꝛ Cyn. contra. C. de impu. ꝛ a
2 lijs sub. l. fi. ꝛ l. Lucius. §. Lucius. j. ti. j. ꝛ ibi dicã. ¶† Quero, qd
si nomino partim per noia propria, partim per noia appellatiua:
Dic q nominati per nomina propria tenebuntur in viriles, que
eos tangit. Alij tenebunt in hereditatis portiones, vt not. j. de

4 sta.lib.l.si quis testō.secundū vnā opi. ¶ †Quero,[a] quid si appel
a lauit eos per nomina appellatiua nō sīgnificātia hereditatē: sed
dicit.a filijs meis.vel a fratribus meis.z similibus? Videtur, q
teneantur in viriles.cum talis demonstratio habeat vim propriū
nominis.l.nominatim.de lib.z posth.z l.si nominatim. de cond.z
demon. In contrariū q pro hr̄ditarijs, est casus in l. Lucius.ſ.
5 Venia filiū.ad Tre. ¶ Vltimo aduerte,† quid est hoc dictum,
relinq̄re nominatim? Nā largo modo dicit relinqui nominatim,
quādocūq; apparet a quo relinquit, l.nominatim.ſ.fit.ff. Sed si
eut istavor nomē cōgruit nominib.pprijs,z appellatiuis,ita hoc
aduerbiū nominatim. Sīq; em̄ dicit nominatim.q relinquit per
nomina appellatiua,vt si dico,filijs meis.l.Titius.in prin.ſ.de li.
z posth.z l.Lucius.ſ.Venia.Idē si dico heredib.meis. vt hic vī
dominis meis.vt l.si seruus cōmunis ita de stipu.seruo.sed solum
nominatic,q̄ fit per noia propria,vocat aliquē ad viriles, vt hic.

ADDITIO.

a AND.BAR. ¶ Quero quid si appellauit. Et vide Bet.in cap.
literis.de reſcri.vbi inducit illum ter.contra dictum Bart. in dic.
ſ.Venia,z vide que ibi diri.

LEX LVIII.

1 ☞ Testator non potest prohibere quod solemnitas legum, nō
habeat locum in eius testamento.
2 Priuati non possunt tollere solemnitatem iuris in testamento.
Statutum potest facere,ne leges habeant locum in testamentis.
3 Cautio de vtendo z fruendo arbitrio boni viri, non potest tolli
per testatorem.
4 Testator potest prohiberi detractionem Falcidie.
Falcidia quare fuit inducta.
5 Testamētū,in quo,phibita est Falcidia, valet,ls heres nō adeat
hereditatē:z sic est casus.in quo testamentum valet sine aditiōe.
7 Trebellianica detrahitur contra voluntatem testatoris.
8 Testator non potest prohibere.quod testamentum non insinue
tur,stante statuto q debeat insinuari.
Testator,nec partes,possūt tollere inducta ad falsitatē euitādā.
9 Testator potest facere ne bona sint pro legatis tacite obligata.
10 Legatarius potest propria authoritate ingredi rem legatam,
quando testator hoc mandat.
11 Renunciatio facta de exceptione fictionis, vel simulationis con
tractus,non tenet.
12 Testator potest remittere tutori confectionem inuentarij.
Iudex potest sequi voluntatem testatoris remittentis tutori cō
fectionem inuentarij.
13 Pactum quod liceat appellari a sententia arbitri,an valeat,etiā
in illis casibus in quibus non oritur actio.16.
14 Casus in quibus de iure cōmuni a sententia arbitri oritur actio.
15 Statuto stante quod ex sententia arbitri oriatur actio, tunc ab
eo potest appellari.
16 Obligatio in nobis imprimitur,sicut character in anima.
17 Testamentum non solenne producit obligationem naturalem.
19 Possidens sine vitio, rem sibi in testamento minus solenni reli
ctam,tutus est exceptione.sed ad eam non habet actionem.
19 Pactum quod seruituti,quam habeo in fundo tuo, non prescri
batur,an valeat.
21 Prescriptio potest pacto interrumpi.
22 Renunciari non potest statuto disponenti, quod debito prescri
batur per x.annos.
Cautela,vt actio tempore non tollatur.
23 Obligatio si prescribatur.an remaneat naturalis.
24 Heres iussus a testatore prestare legatum certo loco, quando
possit alio loco congruo conuenīri.

a NEmo potest.[a] Breuis est,nec eget summa
rio, sed declaratione. Primo
ponit dictum.Secundo illud,pbat per tria exempla. Se
cunda ibi.q: nec tēpore.Casus in terminis apparebit ex his que
ſ.dicā respondendo ad cōtraria. ¶ Op.volūtas testatoris est ser
uanda in vltimis volūtatibus.l.in cōditionibus, de cond.z dem.
hic dicitur cōtrariū.Sol.Quedā sunt que pertinēt ad substantia
lia testamēti.sine quib.test.ū non est, videlicet q sint testes libere
rogati,z similia pertinēria ad solēnitatē. Itē q sit institutio here
dis.sine qua testū nō est.l.pr.ā.de his q̄ in te.delen.z has testator
prohibere nō pōt.vt hic.Ratio.q: hoc dicēdo,cōtinet repugnan
tiā.Cū em̄ sint de substātia sine quib.testamentū non est,subduce
re ista,est facere q non sit testamētū.quod ergo dicit, q leges nō
habeāt locū,z sit testamentū.adē est dicere ac si diceret,q nō sit te
stamentū.z fit testamētū hoc esse nō pōt.de reg.iur.l.vbi repugnā
tia.z de vsu.z ha.l.per seruū.ſ.j.Quedā sunt,q̄ nō respiciunt solen
nitatē testamēti.sed renūtē ipsius.z in illis volūtas testatoris ser
uatur.vt l.ſtraria.z sic intelligit j.gl.hic posita.Sz cōtra.j.ti.j.l.co
diciillis,ſ.n.Sol.gl.z bene,q tibi erat solēnitas sufficiēs ad codi
cillos,ideo valet iure codicillorū.Cōtra hoc op.C.de fideī.l.fi.vbi
sufficit,q in fide heredis ponat̄.absq; aliqua solēnitate.
vnā lec. Solu.ibi est casus specialis:vel aliter.ponere
dis,ita q heres promittat hoc defuncto.sapit natura
ita heres qui hoc promisit,ad hoc cōuenitur, ar.
de her.instit.z l.spadonē.ſ.j.de erc.tu. ¶ Itē ad predicta
1 gl.ſ.de test.mi.l.j.So. †per legē pōt fieri.z remitti solēnitas
2 ciuilis.nō per testatorē.vt hic. †Et sic vides.q prin.huius
loquit in priuato.Per statutū enim bene posset fieri.
cum haberent in testō. ¶ Op.C.de vsufr.l.j.z C. vt in pos
3 pe.Gl.magna hic in fi.hoc†tangit.dicēs q cautio de
do arbitrio boni viri.est in fauorē heredis.vñ licet
nitatibus testi.per testatorē nō pōt tolli. Solū enim circa
ipsum testatorē respiciunt. seu ius testatoris.pōt disponere
hec solutio vī cōtra l.vnū ex familia.ſ.si rem.j.ti.j.vbi per
pōt testator disponere,vt de suo. Vñ gl.in l.pe.vt in pos
cautio illa est solū in fauorē heredis: sed ideo est inducta
inuitet ad delinquendū.ideo per testatorē non pōt tolli.
re.ſ.de pac.do.z ista est bona.Sed ad hoc op.C.ar.tu.l.fi.
culdubio obseruādo.vbi pōt remitti cōfectio inuētarij.
inuētarij est.ne quis inuitet ad delinquēdū.Sol.vt dicā
4 stionib. ¶ Op.C ad l.Fal.† auth.sed cū testator.vbi testator
prohibere detrahi falcidiam respicientē ius publicū.
nis.ſ.j.ad l.fal.Sol. Ver fal.fuit inducta in fauorē testōris.
beat heredē,vt Just.ad l.Fal.in prin. Itē in fauorē publici
blice iteresset.vt testā.hominū effectū habeāt.l.vel negare.ā
test.ap.Sz si testor de iure antiquo potuisset,prohibere Falcid
nisset cōtra vtilitatē publicā:q: heres repudiādo rumperet
mentū:ideo prohiberi nō poterat.d.l.quod de bonis.
5 die si testator prohibet Falcidiam,z heres non
testamentum remanet validū.vt in aut.de here.z fal.
b pressim.quod est notandū:[b] q: casus singularis est.vbi
mentū sine aditione hereditatis. Unde prohibere
die non est contra publicam vtilitatem.merito
tio vrgens.Et alia persuadens.nam Iurisconsul
z de premio vite eterne non cogitabant:ideo
res commodum pecuniarium nō consequeretur
6 ditatem. Justinianus †autem.vt Catholicus,
c tis habeat commodum a Deo,[c] er eo quod
d exequīſ,vt dicit ter.in d.ſ.si vero expressum.
7 †an quarta Trebellianica detrahat̄ cōtra
Dicūt quidā q non,sicut z quarta debita
non detrahitur contra volūtatē testatoris.
si vero expressum.in fi.z auth.sed cū testator.
q detrahat̄ cōtra volūtatē testatoris.C.ad l.fal.
ad l.fal.l.Titia,z Just.de fideic.her.ſ.sed q:.z.C.de
mus.z C.de app.l.precipimus.in fin.z hoc verius
Ulbertus in margarita.in tit.an fructus
8 tā Trebelliamcā. ¶ Quero,†circa hāc partē,
statutū,q testū insinuetur,alias nō valeat,an
hibere insinuationē? Rñ.non.Casus est hic,q: iura
solēnitatē actus,non possunt prohiberi per
idē facit q8 no.Ly.in l.si quis pro redēptione.ſ.
vbi dicit.q legibus que precipiunt donata
e nūciari.[e] Preterea,omnia que statuūtur
tatem,vel periculū,non possunt remitti
hentē.l.comparationes.C.de fi.inst. De hoc
q: vero.in auth.vt sine prohi.ma.debi.vel
tes sunt innēte,vt falsitates cessent.
9 non possunt p testatorē phiberi. ¶ †Quero,
cere,ne bona pro legatis sint tacite
10 le.l.ij. ¶ Quero,†an testator possit facere,
f gredi possessionē rei legate sua authoritate?
tia cū testamēto.ſ.Luci.q dic.z ibidiri.z
11 pig.l.creditores.in ij.q.† Quero,an renūtiatio
g z simulationis[g] valeat? Rñ.q non.nam si inter
ctus sit simulatus,z sic deficiat in substātia.non
imaginaria.j.de reg.iu.ſ.de rit.nu.l.simulate.ſ.de
emptor. Et si in eodē cōtractu renūciauit
idē est dicere.q sit simulatus,z non simulatus.
hac lege.in prin.secundū rōnes,quā posui in
terea sicut cōtractus ipse fuit simulat,ita
ta:ergo non est renūciatio. Opponā ergo
contractus.z qcquid cōtinet in illo ſtrumēto
terit mihi replicari de renūciatione,vel pacto
h q: omnia ista fuerunt simulata:secus tamen
tale pactū vel renunciatio fieret.l.ij.q8 met.cā.
12 †testator possit tutori remittere cōfectionē
i sic.p l.si.ſ.illo procul.dubio obseruādo.C.arb.tu.
tauit hanc q.z determinauit,q testator pōt
paret hanc remissionem esse contra vtilitatē

bet voluntatem testatoris sequi.l.in confirmãdo.§.de cõfir.tu.⁊ l.
vtilitatẽ.e.ti.⁊ §.vbi pu.edu.de.l.j.§.j.⁊ de hoc in Spe.de tutore.
§.generaliter.ver.hoc aũt notandum.⁊ de instr.edi.§.dicto.vẽs.tu-
tor autem.Potest enim quãdoq; esse, q non cõficere inuentariũ,
pertinet ad vtilitatẽ pupilli,ne eius paupertas pandat,[k] l.ij.de a-
li.pu.prest.⁊ C.quãdo ⁊ qui.quar.par.deb.l.ij.Pro hoc etiã tex.in
.tutor qui repertoriũ.in priñ.§.de admi.tut.¶ †Querit hic Dy.
an per pactũ posset fieri,q a sentẽtia arbitri possit appellari? Et
istam questionẽ recitat Cy.C.de arbi.l.j.do.Lãber.de Rap.dispu
tauit eã:quã quidã habẽt per Dy.in l.ex cõsensu.j.de app.⁊ incli-
nat Dy.q valet pactũ.Primo,per casum d.l.ex consensu. Itẽ q
valet pactũ,vt nõ licet appellare,vt j.a qui. app. nõ li.l.j.§.j.⁊ C.
de temp.appe.l.fi.in fi.ergo valebit pactũ.q liceat appellari. Cy,
tenet cõtrariũ q per hoc pactũ veniemus cõtra ius publicũ.Da
retur enim iurisdictio arbitro,q non põt fieri per hãc legẽ,⁊ §.de
pac.l.ius publicũ.⁊ C.de iurid.om.iu.l.priuatorũ.⁊ idẽ tenet Ray.
sed Spe i ti.de appel.§.in quib⁹.ver.xvj.cũ.ver.seq.tenet opi.Dy.
per d.l.ex cõsensu.¶ Ad hoc † examinandũ sciendũ est q ex sen-
tentia arbitri hodie. quãdoq; orit actio.s. qñ compromissum est
factum sine pena,⁊ est homologatũ expresse, vel per cursum de-
cẽ dierũ, vt C.de arbi.l.cum antea. Idem si fuisset apposita pena
cum illa clausula,rato manẽte pacto.l.ij.§.de arb.⁊ ibi no.alias ex
sententia arbitri non oritur actio.C.de arb. In casu ergo, in quo
hodie oritur actio videamus an possit appellari,[l] etiã sine pacto.
Gl.in l.j.C.de arb.q nõ:q aut homologat expresse, ⁊ nõ põt ap-
pellari,q approbauit. Aut non homologatur, ⁊ tunc ante decẽ
dies reus nõ põt appellare:q non valet sententia,post decẽ dies,
sero prouocatur.Contrariũ dico.Ratio enim quare non poterat
appellari,erat:q sentẽtia nõ producebat actionem.d.l.j.sed cum
hodie producat,appellari potest.Et si dicis,non producit actio-
nẽ.nisi homologetur,⁊ per homologationẽ perditur ius appellã
di falsum est,q sententiam possum homologare tanquam latam,
non tanquam bene latam,vt diximus in sententia lata cum falso
procuratore.l.iij.§.falsus.rem ra.ha.Facit quod no.de nego.gest.
l.Pomponius.Unde statim cum appello a sententia arbitri,va-
let sentẽtia,⁊ appellãdo eam approbo tanquam latam, nõ tanq̃
bene latã,Sed obstat. q per hoc videt dari iurisdictio arbitro,
q nõ põt fieri.l.priuatorũ. Respon.per hoc nõ datur iurisdictio,
nec repugnat q appelletur ab eo,qui nõ habet iurisdictionẽ:si tñ
actus eius tenet,⁊ habet effectũ iuris,potest appellari. Appellat
enim ab executore.l.ab executore.de appel.⁊ C.quorũ ap. nõ re.l.
ab executione.⁊ cõstat executorẽ nullã habere iurisdictionẽ.l.exe
cutorẽ.C.de execu.rei iu. In ciuitatib.† vero Italie,in quib.ex for
ma statutorũ,⁊ sentẽtia arbitri oritur actio incontinẽti.nõ video
quid dubij sit,quin a tali sentẽtia,possit appellari. In illis † vero
casib.in quibus ex sentẽtia arbitri nõ oritur actio, sed metu pene
paret,nõ est dubiũ,q de iure appellari nõ potest.l.j.C. de arb.Sz
an tunc valeat pactũ,q liceat appellare? Dico q sic,non tñ pro-
prie erit appellatio. de qua loquitur ti. de appel.cũ illa sit quedã
rescissio sentẽtie,l.j.i fi.ad turp.sed sñia arbitri cũ sit nulla, nõ põt
rescindi p pactũ,sz hoc pactũ importat hoc,q te possit ad iudicẽ
puocare vt reuideat an arbiter bñ iudicauerit.p hoc §. qui satid.
cog.l.arbitro.fm vnã lec.⁊ l.fi.a qui.ap.nõ lz.¶ Ultimo quidã cir
ca istã partẽ tractãt materiã,an possit,qs iuri publico renũciare?
De quo dixi plene in l.ius publicũ. §. de paç. ⁊ p doc. in l.pe.C.de
pac.¶ Uenio ad secũdã partẽ, p cuius declaratiõe quero qño p
ista exẽpla pbat dictũ? Rñ.debes scire,q obligatio inheret ossib.
nostris,adeo q a nobis separari nõ põt.vt §.de peculio.l.qs ergo
17 casus,⁊ † imprimit in nobis,sicut character in anima,ita dicit gl.
m in l.iij.in priñ.§.p socio.Ponam⁹ ergo[m] exẽplũ in charactere cor
porali,si cũ ferro igneo imprimat alicui character in aliqua parte
corporis,hoc imprimit vt perpetuo sit,nec ex volũtate imprimen
tis põt finiri tpe,neq; loco,neq; cõditionis euẽtu,hoc eñ esset cõ
tra naturã ipsi⁹ characteris impressi.Nũc ergo dicit Iuriscõsul-
tus,dictũ est in prima parte legis,q testator nõ põt facere, ne le-
ges q̃ respiciũt substãtiã,vel solẽnitatẽ testamẽti. habeant locũ in
suo testamẽto,qd apparet,q nõ põt facere q obligatio finiat tẽ-
pore loco,⁊ cõditione,q esset ꝯ substãtiã ⁊ naturã obligationis.
¶ Reassumo ergo primum, q dicit,tẽpore,⁊ op.j.de act.⁊ obl.l.
obligationũ fere.§.placet.⁊ §.de serui.l.iiij.Sol.gl.q nõ finitur tẽ-
pore ipso iure,vt hic:sed ope exceptionis, vt in cõtrarijs,⁊ bene.
Sed dices.ergo in prima parte legis, lz nõ valeat prohibitio te-
statoris ipso iure,valet in effectu ope exceptionis,vel replicatio-
nis,vt sit bona similitudo,que sequitur. Rñ. istud qd testamentũ
habeat hãc solennitatẽ,est inductũ a iure ciuili, ⁊ ideo si illa solen
18 nitas nõ seruetur,† ex testamẽto oritur obligatio naturalis, fm
gl.vt no.C.de iur.⁊ fact.igno.l.cũ quis.de reg.iu.l. cuius p errorẽ.
⁊ l.j.de cõdi.inde. Unde fateor.q si aliquis possideret sine vitio rẽ
n sibi reĩctã in testamẽto nõ solẽni,[n] esset tut⁹ exceptione, q possi-
det rẽ sibi naturaliter debitã,l.militis.§.veteranus.§.de test.mili.
⁊ de cõpen.l.etiã.sed petere nõ posset,q nõ hz actionẽ. Ita in se-
cũda parte huius legis si testator voluit obligationẽ finiri tpe,vl
loco,vel cõditiõe,hoc nõ põt fieri ppter statutũ iuris ciuilis; qd
est vt imprimat in nobis.sicut character,⁊ nõ seqtur vbiq;.vt di-
xit tex.in l.fi.C.de prescr.lõg.tẽpo.tñ de naturali eqtate finit: ideo
huic cõuento cõpetit exceptio,merito cadit similitudo primi ca-
sus.¶ Ad scdam op.C.de leg.l.fi.Gl.dicit.solue vt ibi.nihil est di
cere,Dic,q hic loquitur in obligatione psonali, que ossib.⁊ per-
sone inheret vt ibi dixi ibi loquitur de iure reali, q ita nõ inheret
ossib. merito põt ad tẽpus habere dñiũ, ⁊ tẽpore finiri. sicut si in
digito mitteres vnũ annulũ cũ charactere, q ossib. non inheret,
põt enim p tẽpore portari,⁊ p tẽpore non: ⁊ certo loco portari,⁊
certo loco nõ. Sz ꝯ hoc op.§.de serui.l.iiij.vbi loqtur de iure reali
⁊ tñ tẽpore nõ finit. Sol.qd §.dixi. loqtur in iure reali mero, hoc
est,de iure dñij,p qd nullũ habes obligatũ,vt Instit. de acti.§.j.sz
l.iiij.de serui.loquitur in iure personali ⁊ reali simul. Nã lz habeã
ius seruitutis in fundo tuo, tñ tu es mihi psonaliter obligatus
pati me vti,nec per cõstitutionẽ seruitutis quã fecisti,es liberat⁹
a pmissione,vt no.in l.pluribus.§.fi.de ver.ob.⁊ C.de vsuf.l. corru
ptionẽ. Qualiter ista obligatio tẽpore finiatur plene examinaui
in d.l.iiij.de seruit. ¶ Op.de l.si Sthicũ. §.stipulatio. de verb.ob.
o Solue vt in gl.⁊ bene. Querit Dy.[o] † an valeat[p] pactũ ne seruit⁹
19 quã habeo in fundo tuo,prescribatur. Uidetur, q non valet, vt
p hic,⁊ l.plane.in fi.cũ l.sequẽ.j.e.⁊ l.cerdonẽ.j.de optio.lega.ecõtra
q valeat,q per pactũ põt cõstitutio fieri,ergo multo magis reti
q neri[q] vt no.in l.cũ quis.§.si quis p reo.de solutio. alias est §. si qs
a reo. Itẽ per pactũ põt prescriptio interrũpi,l.cũ notissimi.§.sed
⁊ si quis.C.de prescripti.xxx.ann.ergo multo magis impediri, ne
incipiat.C.de vsu.l.acceptã.⁊ l.si partẽ.in pri.cũ si.queãd.ser.amit.
⁊ hãc partẽ tenet Dy.q in prescribẽda seruitute requiritur bona
fides,l.si precario.vers.ceterũ.C.cõmunia pred. Pro hoc inducit
ipse §.de pac.l.si vn⁹.§.q ⁊ in specie. ⁊ de edil. edi.l. qd si nolit. §.si
20 qd ita.Ego dico,† q vsucapio ⁊ prescriptio est introducta ppter
bonũ publicũ principaliter,vt j.de vsuca.l.j. ergo p pactũ nõ põt
r remitti,[r] l.ius publicũ.supra de pact. Nõ obstat.q in prescriben-
da seruitute,vel libertate,requiritur bona fides: q quedã sunt iu
ra cõtra que prescribitur sine bona fide,vt j.de vsuca. l. sequitur.
§.si viã. In illis vero,in quibus bona fides requiritur,vt l.hec aũt
iura.de ser.vrb.pre.fateor,qd nõ currit prescriptio, nõ ex virtute
pacti:sed q nõ adsunt ea,que requirũtur ad prescriptionẽ,⁊ ideo
si res transiret in alium,qui haberet bonã fidem,prescriberet, nõ
obstãte pacto. Non obstat de pac.l.si vnus.§.qd ⁊ in specie. q ibi
loquitur in dilatione. que est fauore dotis inducta,merito põt ei
renũciari:questio nostra loquitur in prescriptione, que est intro-
ducta i fauorẽ publicũ. Nõ obstat l.q si nolit.§.si quid ita. de edi.
edic,q illa prescriptio hz locũ quãdo nihil est actum: sed quãdo
21 contrarium est actũ ex dispositione legis cessat prescriptio. Nõ †
obst.q per pactũ potest interrũpi,ergo p õt impediri ne inchoe-
tur:q fateor qd per pactũ põt interrũpi,hoc est,tolli effect⁹ pre-
scriptionis precedẽtis,q ppter hoc renunciat paciscẽs iuri iam
sibi quesito:sed p pactum ne currat in futurũ,renunciatur iuri ob
vtilitatem publicam introducto,quod fieri non potest. ¶ Que-
22 ro,† [s] statutum est qd debitũ prescribatur decem annis,[t] an huic
s statuto possit renũciari? Resp.nõ,q hec prescriptio currit negli-
t gentia nõ petentis,l.fi.in fi.de edi.diui. Adri.tollen.⁊ no.per Dy.
in c.possessor.de re.iu.lib.vj.ergo debitor nõ potest renunciare iu-
ri introducto in odiũ creditoris,vt dixim⁹ in Macedoniano, vt
§.ad Macedo.l.tamẽ si. Itẽ p hoc est ratio precedens,q p bono
publico est introducta prescriptio.Sed an esset aliquod remediũ
v qd actio non perimatur tempore? Resp.qd sic,[v] scilicet vt agatur
qd si finiatur dicta obligatio,decẽ annis, iterum deberi incipiat,
23 l.sicut in annos.in priñ.quib.mod.vsufr.amit.¶ † Quero,an qñ
obligatio finitur tempore,remaneat naturaliter obligatus. Di-
xi plene in l.fin.j.rem ra.hab.dic vt ibi. Uenio ad secũdum exem-
plum de eo quod dicit,loco,⁊ quero exemplũ. Resp.dicit gl.pone
qd testator dixit,volo conueniri heredẽ vbi habet domiciliũ,⁊ he
res ibi non reperitur,vel forte domiciliũ mutauit de loco ad locũ
facto suo,vel dignitate obueniente. Uel pone,qd mutauit forum
mutando statum,vt si de laico effectus est clericus,vel de plebeio
miles. Nã de iure poterit alibi conueniri. l.j.§. de eo quod cer.lo.
Sed addit gl.quod forte est tutus exceptione, si alibi conuenia-
x tur,sicut §.dictũ est in tempore. Dicit Iac.de are.nisi dolo[x] muta-
24 uit domicilium. Tu † dic, quandoque dicit testator, quod heres
prestet certo loco,⁊ sic quod possit in illo loco conueniri: nec pro
hibet quin alio loco conueniri possit,⁊ tunc poterit alio loco con
gruo conueniri.vt dic.l.j.§.de eo quod cer. loco. Quandoque te-
stator iubet prestare heredem certo loco, ⁊ iubet quod alibi non
teneatur, nec possit conueniri, tunc de rigore quolibet loco est
obligatus:q sicut character,ita obligatio,sequitur eum vbiq;,l.
fi.C.de prescri.long.temp.sed de equitate obiat exceptio ppter

voluntatē testatoris, vt hic, nisi dolo faciat, ne ibi posset cōuenire, tunc enim cōtra eum daretur replicatio doli, arg. l. si dictū. in fi. ff. de euic. cum si. ¶ Quero, vidimus an obligatio possit restringi ne vbiq; conueniaris: an possit ampliari, vt vbiq; possis conueniri? dic vt l. si conuenerit. de iurisd. iud. ¶ Venio ad tertium exē plū, scilicet de conditione, quero exemplum. ponit gl. in cōditione tacita, vt cum promisi tibi centum corbes frumenti ex tali fundo, vt si in primo, vel in secundo anno deficit, non ideo desinit teneri heres. l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. obl. & l. j. in fi. de condition. & demonst. Istud exemplum non videtur bonum, q; condicio tacita impedit naturalem actionis, sicut expressa, l. item q. §. de pac. probatur de verbo, obl. l. interdum. non ergo esset dicendum, vtrum talis conditio extinguat actionem, vel non, cum nunquam fuerit nata. Preterea, imuit ista gl. q; si in primo vel secundo anno fructus non nascuntur, conditio deficiat, & licet debitor non liberetur ipso iure, liberatur ope exceptionis, sicut est dictū in tempore, & in loco, quod est contra l. inter stipulantem. §. sacrā. de verborum obl. Unde gl. ponit exemplum secundo modo, & ipsa met reprehendit. Unde tertio modo ponit exemplum in conditione expressa in seruitute prediali. in l. iij. de serui. quod intellige in conditione expressa, que apponitur ad extinguēdum seruitutem predialem iam constitutam, vt plene no. per gl. in d. l. iij. Sed quero. quare dicit gl. in seruitute prediali. posset ne poni in obligatione mere personali: vt, lego tibi centum quo ad Imperator venerit in Italiam. Certe non. Nam hoc esset legatum annuum, l. legatum, in prin. de annu. leg. & ideo pro primo anno esset purum, pro sequentibus conditionale: non conditione que apponitur ad extinguendum. sed ad inchoandum. ideo gl. ponit in seruitute prediali. In stipulationibus vero istud exemplum sine dubio procederet, lege si Stichum. §. stipulatio. de verborum obligationibus.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Nemo potest. An & quādo negatiua preposita verbo potest, importet necessitatē, vide Felin. in c. pastoralis. col. j. extra de excep. Item de materia q; quādo lex introducit aliquid p forma, non possit renunciari, vide per Abb. in c. si diligenti. de foro comp. per Mode. in l. pe. C. de pa. intellige tamen quando forma esset introducta in publicam vtilitatem contrahentium, quia tunc non valeret renunciatio. vt per Com. cōs. l. inci. stante statuto ciuitatis Eincentie. in j. dubio. Item quomodo intelligitur regula humus l. vide Jas. in l. testandi ad fin. C. de test.

POMA. ¶ Adde in materia auferendi. q; cum ius primogeniture sit firmatum lege diuina, secundum Joan. And. & alios in c. licet de voto. q; pater illud nō poterat auferre primogenito, vt alius filius precedat. Ita Paul. cons. iij. incip. teneor in prin. ij. dub. in fi. vol. Quod intellige nisi primogenitus esset insufficiens. Ita Bal. in autē. hoc amplius. C. de fideic. & in proe. decre. alias illud ius remaneret penes primogenitum, & administraret per procuratorem secundum primum gradum. de sup. ne. prela. lib. vj. c. fi. & vide Alex. cons. vj. alias. clxj. inci. eramnatis viribus testamenti. in vlt. dub. in ij. volum. & vide Bald. in l. si vina matre. C. de bo. ma.

¶ Adde inquantum Alex. rangit an legatus de latere possit causas committere summarie simpliciter, &c. Ang. cons. cclxxj. & Ab. consil. cx. Et an possit quem restituere ad appellandum per eundem consi. lxxx. li. ij. Et inquantum rangit an stante statuto, quod debitor possit capi ad requisitionem creditoris, an tunc debeat citari. Vide quod cōsuluit Ro. cōs. ccxvij. & ccxlj.

b ¶ Notandum. Adde Paul. de cast. cons. ccccxcj. Rom. consi. lxxj.

c A Deo. Adde. Paul. de cast. consi. cj. in prin.

d P. PAV. P. ¶ Sed iurta hoc. Aduerte q; Bar. i l. Marcell⁹. ff. secunda questi. ff. ad Treb. tenet contrarium eius qs tenuit hic.

e ¶ Renunciari. An legibus loquentibus de infinnationb. possit renunciari etiam cum iuramento, vltra hic alle. per Alex. vide Bal. cons. xcij. & cxix. lib. iij. Abb. cons. x. lib. ij. Paul. de Castro. cōs. x. Angel. cons. clxxix. & Oldra. cōs. clxxiij. qui tenet, quod etiā absque iuramento non possit renunciari.

f ¶ Quod legatarius. Adde Ang. cons. ciij. circa fin. & qñ possit legatarius propria authoritate capere legatū, vide Ro. cōs. cccxij.

g ¶ Simulationis. Adde pulchre Pet. de Ancha. consi. ccxxviij. Et an valeat statutū prohibēs opponi exceptionē simulationis, & an tunc possit adiri episcopus, vide Bal. consi. v. lib. iij.

h P. PAV. P. ¶ Querit Dy. Vide Are. cons. cxxij. Berta. in verbo inuentarium a quib. Ange. consi. cxxviij. incip. reuocatur in dubium. ad fi. Alex. consi. lxij. vol. iij. habes in l. fi. C. de arbi. vide etiā Jasa. in l. cum necessitatem. C. de fideicom. & Moder. hic.

i ¶ Tutor. Adde quod consuluit Angel. consi. clxxv. super statuto Cartonij disponente, quod non obstante remissione testatoris, tutor teneatur conficere inuentarium, & rationem reddere, & an tutori possit remitti confectio inuentarij, non heredi, vide Pau. de Ca. consil. ccx.

k ¶ Pandat. Adde qñ mater excusef a cōfectione inuitari. & successiōe nō priuetur, qñ dicit filios egenos. Per. de ancō.

l ¶ Appellari. Adde an a sententia arbitri possit appellari re Canonico, & Ciuili. Alex. in rub. de appel. Roma. consi.

m POMA. ¶ Ponamus ergo. Faciūt que habētur per Jo. Bal. alios. in rub. de sacr. nō itera. & Imo. in l. eū qui ita. ff. de ver.

n ¶ Non solēni. Adde an cū qs possedit longo tpe bona & nullo ptineāt ad filiā pscribat, & sit in bona fide. Bal. cōsi.

o POMA. ¶ Querit Dy. Vide Fel. in ru. de pscr. vbi ponit tationes ad dictū Bar. hic, & cū Bar. tener. Pan. in ru. in vide etiā Ro. in cōs. ccj. inci. pro declaratione presentis nis. & in ru. ff. de arbi. & q; sit cōtra Bar. q; imo vsucapio, & ptio respiciūt publicā vtilitatē. Ale. ad hoc respondet, & tur ex natura, per Bal. l. Artilicin⁹ ad fi. ff. de pac. do. vide ca hoc Fely. in c. cū accessissent. de const. Barb. consi. iiij. in

p P. P. AV. P. ¶ An valeat. Vide omnino Barb. cō. li. vide de ria late Fel. i ru. de pscri. vide q̄ habes ad Bar. i l. ij. ff. de

q POMA. ¶ Reuneri. Dic q; de hoc est casus in l. j. & ff. de iti. actuq; prin. de quo per Bal. in c. vigilanti. de pscrip.

r ¶ Non potest remitti. Adde Bal. consi. cclxij. lib. ij. vbi pone valeat pactum de possendo semper rem venditam reemere.

s POMA. ¶ Quero. Adde q; ista prescriptio in omnib⁹ turā prescriptionis xxx. ann. Ita Pau. cōs. cclxij. inci. circa videtur tū tenere Jrij. cōs. cclxxxix. inci. hēditas dicte pscr. vult q; statutū loquēs de pscr. intelligatur cū bona fide. quitur q; nō sentit materiā prescriptionis xxx. an. que curre in mala fide l. eū notissimi. C. de pscr. xxx. an. nisi dicas. q; de iure cano. fm qs sēqtur bona fides. c. fi. de pscr. & antiq dictū Bar. vt nō possit renūciari huic statuto etiā cū iura Ita Raph. Cu. cōs. clxix. inci. visa copia precepti ad fi. et vel le Ang. cons. xv. incip. Guido bonus. & Fran. & sic

t ¶ Prescribatur decē ann. Adde qs Ro. cōs. ccj. dicit q; fo sit renunciari prescriptioni future. q; tū pōt renūciari prin ni complete. an aūt predictum statutum valeat, vide cons. & per Pet. de Anc. cons. cclviij. in prin. vbi tenet leat licet de facto seruetur. & ita dicit tenere Joan.

v POMA. ¶ Rūdeo qs sic. Jdē tz Flor. in l. sicut si vi po. cau. rcuij. inci. in multis casibus. & declara vt in cau dare. & caute. cir. inci. cautela est q; i cō. lu. & ad cāu. hic. Aler. vide Cep. cau. rcix. & Fed ad hec in rub

x ¶ Dolo. Adde de hoc pulchre per Old. cōsi. xij. vbi refert filium suum ita fuisse iudicatū per Seneschallum in curia

LEX LIX.

1 Stipulatio erronea in effectu non obligat.

2 Stipulatio apposita super legato intelligitur fm naturā

1 Legati. ligat. h. d. vel aliter. Stipulatio † ria limitatur secundum naturam sui principalis. dum aliam lec. ¶ Op. de l. sed & si quis. §. fi. ff. si quis cau. heres per errorem promisit. Ista est vna lec. que ponitur

2 da glo. † Secundo modo legitur indistincte in seq. gl. & de sic. stipulatio, fugitiuum non esse, interponitur super legā sic est stipulatio accessoria: debet ergo intelligi secundū legati. l. si stipulatus. §. de vsu. que natura est vt species legata stetur talis, qualis est. l. si a substituto. §. j. §. eo. Non ergo nisi culpa sua aliquid in re contigerit. l. cum res. §. culpa ergo stipulatio. fugitiuum non esse, intelligitur, scilicet heredis. Sed si esset fugitiuus absq; culpa heredis, nullum num dicitur facere heres. & sic stipulatio nō cōmittitur. dicere iste tex. & gl. Jac. de Are. videtur dicere. q; si ista fuerit interposita a sciente, & verba exprimit istū casum non teneretur heres. arg. C. de pac. pign. l. i. & l. si edibus. nū. §. vitium. j. de damn. infe. Sed non placet. q; si heres vellet obligare, posset sine dubio. l. damni. §. cū parietem infec. & patet in donatione, vbi quis non tenetur de euictione men si se obligat. tenetur. l. Aristo. in fi. de don. Non ob. pig. l. j. q; ibi pactū erat improbatū. Non ob. d. l. si edibus minū. §. vitium. q; ibi casus, qui omittitur, non fuit in ne comprehensus, sicut hic. secundum intellectum quem Sed huic obst. q; in stipulatione venit interesse. sed intereſt, q; damni non patitur. ergo stipulatio non & isto modo potest intelligi ista lex. in fin. sed nimme non interfit, q; cessat damnum, tamen interest. q; lucru ideo ad hoc poterat se obligare si volebat. Oppo. de euictio. Sol. vt in glos.

LEX LX.

1 Scientia in facto proprio multum antiquo, vel inveterati presumitur.

2 Heres tenetur luere rem legatam obligatam pro debito testatoris.

Pau.

Res legata pignorata pro debito testatoris, quando vt ab herede luatur, agatur actione ex testamento.

Exceptio cessionis potest opponi post sententiam.

Dominus non possidens potest petere quod cessio sibi fiat.

Pres obligata. [a] Rem legatam cogitur heres luere in tribus casibus, & illis modis qui hac lege exprimuntur, hoc dicit. Primo dicit, in quibus casibus, tenetur heres luere. Secundo dicit per quem modum heres cogitur. Secunda ibi, ꝙ si testator. ¶ Sequitur in tertu. alieno, & dic, ꝙ ad luendum cogitur heres actione ex testamento, si testator hoc exp̃esserit: sed si nihil diserit, habet locum quod sequitur. ¶ Op. ꝙ † quilibet p̃sumitur scire factum suum. l. quanquam. §. ad senat. vel. Sol. intellige hoc, quando res erat obligata per alium, non per testatorẽ, vt puta per seruum, vel p̃curatorẽ, vnde no. istam distin. Simile no. [b] in l. si quis delegauerit, & l. seq. §. de no. Hoc quod dicit, ꝙ p̃sumitur sciẽtia in facto suo, intellige nisi sit factum antiquum, vt no. p Dy. in c. p̃sumitur, extra de reg. iu. li. vj. Facit l. peregre. in princ. de acqui. posse. Item intelligo, nisi sit factum multũ implicitum. Dy. in c. p̃sumitur, extra de reg. iu. li. vj. Facit l. peregre. in princ. de acqui. posse. Item intelligo, nisi sit factum multũ implicitum, & arg. l. emptor. §. Lucius. §. de pac. & l. cum fideicommissum, & ibi dicit, de confes. facit quod no. per Cy. in l. cum rem alienam. C. e. Adverte, † quia ego intelligo istam legem, quando res erat obligata p debito non hereditario: secus si p̃ debito hereditario. nam tunc indistincte heres tenet luere. vt §. e. l. apud Iulianũ. §. heres. Nec obstat ratio per rationem: Ad hypothecariam non potest deueniri, etiã secundum ista tempora, nisi debitor sit in mora. l. debitores. * C. de pig. Sed hic aufertur res legata a legatario culpa, vel dolo heredis, ergo tenetur heres. l. cũ res. §. culpa. §. e. & l. quid ergo. §. si heres, & §. seq. quod ergo hic dicit, quod testator iussit rem obligari, intelligo p̃ debito alieno. Vel si dicis p̃ † debito suo, intelligo ista legẽ quod cõtra heredem non possit agi actione ex testamento vt luat pignus, nisi in tribus casibus, hic exp̃essis: sed re euicta per hypothecariam agetur cõtra heredem actione ex testamento, quasi res sit euicta propter culpã suam, cum debitũ suum deberet soluere. Itẽ contra predicta facit secunda pars huius legis, que loquitur in cessione actionis. Si enim debitum non esset hereditarium, ad quid prodesset cessio actionis contra heredes, cũ non tenebantur? Resp. tenendo primũ casum, & hic res obligata p̃ alio, dicas ꝙ debitũ erat ipsius heredis proprium, non hereditarium, vnde prodest cessio cõtra eum. Facit §. eod. l. si seruus Titij, & ibi dicam. Tenendo autem quod erat obligata p̃ debito hereditario, tunc tex. procedit clare. ¶ Venio ad secundã partem. Dy. post solutionem factam non potest fieri cessio, l. Modestinus, §. de sol. Huius timore sunt hic in gl. tres lec. Una qꝫ cessio petatur hic post sententiam, ante rei restitutionẽ, vel solutionem. Et ista est clarissima, quod † exceptio cessionis potest opponi post sententiam. l. si fideiussores in fi. §. de fideiuss. Alij intelligũt, ꝙ hic petatur cessio post restitutionem, ante solutionem, & ista est notanda, nam etiam ille, † qui non possidet secundũ istum casum, petit cessionẽ sibi fieri, quod potest. Ratio, qꝛ dominus rei, alias nullus posset hoc petere, nisi possessor. vt §. qui. mo. pig. vel hypo. fol. l. Paulus §. fi & l. nulla. C. de solu. facit §. de fideiuss. l. fideiussoribus. & quod ibi no. Tertia sol. est, ꝙ post restitutionẽ, & solutionem potest hoc peti, & soluendo nõ videtur facere hoc animo tollendi debitum. Istam tenet Dy. ar. l. Papinianus. §. manda. & te fol. l. Stichum. §. si mandato, & ibi per gl. & Dy. in l. Modestinus. ¶ Querit glo. † quo iure petatur cessio actionis, hic tex. exprimit scilicet per doli exceptionẽ vel officio iudicis & per Dy. in d. l. Modestinus, & ibi diri, per Cy. in l. cum alter. C. de fideiuss.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Si res obligata. Quid si testator rem quã Judeo pignorauerat perdidit, an heres teneatur ad pretium: vide Ang. consi. ccclv. ad fi. vide etiam de materia huius l. Jas. & alios in l. iij. C. de leg. & in l. predia. C. de fideic.

b P. PAV. P. ¶ Simile no. Nota quod ignorantia toleratur in facto proprio, quando euitatur damnum, vt voluit sing. Bart. in l. qui fundũ §. seruus meus. per illum tex. ff. de vsuca. p̃o emp. vide de hoc, & alijs in materia ad Bar. in l. quanquam. ff. ad sen. vellei.

LEX LXI.

* CLAV. DE SEISS. ¶ L. debitores. Contra hoc exp̃esse tenet Ang. in d. l. debitores, ꝙ imo etiã tunc quando peruenitur ad extraneos possessores, non sit necesse p̃ interpellatione cõstitute debitores in mora & ibi etiam hoc vult Bar. post gl. Sed cõtra Bart. hic facit l. j. & ij. C. si aduers. vend. pig. & quod no. in l. cum si mulier. C. de annual. exce. Idem quod hic tenet etiam Bar. in l. rem alienam. §. de pig. actio.

Impos. Expense facte in reparanda re sub conditione legata, a legatario repetuntur inspecto rei valore. h. d. Hunc textum ibi examinatis, sic intelligo, quod heres in reciendo expendit centum, postea super uirit tantũ quod edificium non potest durare, nisi quinq; annis.

a Certe estimatur quantum modo valet [a] edificium, non quantum expendit heres, secundum Ja. de are. ¶ Op. quod non possit deducere. l. si quis sciens. C. de rei ven. Sol. gl. dic vt in ea. & ille animus p̃sumitur cũ quis non p̃sumatur donare de facili. l. cum de indebito. §. de proba. Op. de l. fi. ita. in si. §. eo. Solue vt ibi.

ADDITIO.

a Modo valet. Adde inquantum Aler. tangit an expensa facta in re subiecta restitutioni, debeat cum fructibus cõpensari. Bau. de Ca. consi. xvij. & inquantũ tangit de expẽsa in custodia castri, vide Bal. consi. cclvij. lib. ij. & inquantũ tangit an incendiũ p̃sumat factum culpa inhabitantium. allegando Bal. in consi. suis. Adde eundem Bal. consi. xvij. li. j. & consi. xxv. lib. iij. & per Bet. de Auc. consi. cccclxvij. & quando incendium adscribatur casui fortuito, per Bar. consi. clxij. lib. iij. Et quot modis incendium possit euenire, per eundẽ cõs. cccexxx. li. iij. & qũ propter incendũ domus vicini destruitur quis ad damna teneatur. per Angel. consi. cxcvij. Bal. consilio clvij. libro ij.

LEX LXIII.

Quod si nulla. Op. de l. si in area. §. de cond. ind. Glo. soluit hic, Dy. vt refert Cy. in l. quis sciens. C. de rei ven. dicit, quod quicunque ignorans soluens, habet cõdictionem incerti, sed non condictionem indebiti. gl. tamen in l. qui exceptionẽ. §. si pars. de cond. inde. dicit & melius, ꝙ condictio indebiti oritur ex negotio gesto: sed quando in rem tuam impendo, ideam tibi restituo, quanquam ignoranter, inter te & me nullum negotium geritur, qꝛ habebas dominium primo: sed hic, & in d. §. si pars, inter heredem & legatarium negotium geritur, qꝛ ab herede transit dominium in legatarium, merito oritur condi. incerti, hoc probat tex. si bene inspiciatur in d. l. si in area.

LEX LXIIII.

a **Sumptus.** [a] Continuatur ad precedentia, & legitur duobus modis, primo an sumptibus factis a legatarijs, quod heres nõ deducit. & hoc ponitur in prima gl. & in secunda in fi. Secundo modo legitur in sumptibus factis ab herede, & hoc ponitur in prin. secunde glos. ¶ Op. ad primum quod non possunt dici expense necessarie facte respectu legatarij, qꝛ non erat dominus tunc. Ad hoc soluendum tendit finis secunde glo.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Sumptus. Vide Lo. consi. lvj. ad fin. & consi. sequen.

LEX LXV.

1 ☞ Dictio, cum, & dictio, &, apposita inter res legatas coniungit principaliter.

1 **Ancilla.** Dictio cum, † & dictio, &, apposita inter personas seruorum legatorum coniungit principaliter. h. d. cum l. sequen. Istas leges declara vt in §. si quis ancillas. Institu. eodem facit l. si cui in prin. §. eodem.

LEX LXVII.

1 ☞ Testator si legauit centum distribuenda in pauperes ad voluntatem fideicommissarij, an valeat.

Captatorie Legatum quod in alterius voluntatem confertur, non valet hoc modo. ¶ Oppon. de leg. fideicommissaria. la iij. j. de fidei. libz. Sol. speciale in libertate, quod dic vt ibi. ¶ Oppon. de l. j. j. tit. j. Solu. quod ibi fuit collatum in arbitrium alterius, quod intelligitur boni viri. hic in liberam voluntatem alterius. ¶ Dy. induc it † ad q. si testator relinquit centum distribuenda inter pauperes ad voluntatem fideicommissarij, an valeat? Videtur per istam legem quod non. Contrarium determinat, qꝛ hic non substantia legati, sed electio personarum committitur in alterius voluntatem, quod fieri potest, l. vtrum. §. j. j. de reb. dub. & l. vnum ex familia. j. de leg. ij. & l. cum pater. §. hereditatem. & §. a filia. Et potest eligere quos volet, etiam indignos, vt j. tt. j. l. cum quidam. Ita dicit Dy. Idem Cyn. in l. captatorias. C. de testa. mil. Et pro hoc videtur casus in l. fideicommissaria libertas. in fi. de fideic. li. Hoc est verum, si relictum non esset ad pias causas. Nam relicta ad pias causas valent, etiam si sint captatoria, vt in. c. cum tibi. extra, de testa. & ibi per glo. & Inn.

LEX LXVIII.

1 ☞ Dictio preter, excludit eos, ad quos refertur.

2 Verba enunciatiua legatorum de preterito, non inducunt dispositionem.

Verba enunciatiua futuri euentus inducunt tantum condicionem.

Bar. secunda super Infort.

3 Verum vo.prolatum in prima persona facit legatum directum.
4 Relatiuum quanti.ponitur pro relatiuo,numeri, quando est relatiuum quantitatis.

1 **¶ Ita legatum.** Dictio†preter. habet excludere eos,ad quos refertur.h.d.Opp.extra gl. si mul.si immeniatur in patrimonio,de bonis quæ tempore mortis testatoris in patrimonio,vel hereditate defuncti fuerunt.l.si cui homo.j.eo.z no.ff.eo.l.legato generaliter. Sol. Dicit Jac.de are. fateor contrarium:ideo dic, quod testator dixit, decem er his que sunt in patrimonio,relinquo,alias procederet contrarium. ¶ Opp. de contrahen.emptio.l.comprehensum.solue.vt in gl. ¶ Quero,
2 †pone quod Titio nihil erat relictum,an per ista verba testator videatur legare:Et dicit gl.quod non, ar.l. Titia.in princ.j.tit.j. Dy.dicit quod illa nihil facit:qz ibi erant verba enunciatiua futuri euentus,que non inducunt dispositionem, sed conditionem: hic erant verba enunciatiua de preterito, Sed adduci potest.l. de condi.z demonstra.l.cum tale.ff. Ita dicit Dy, facit de here. instit.l.ex facto etiam agitatum. In contrarium facit quod no. in l.si mihi z tibi.ff.eo.sed illa gl.ibi reprehendit,vt ibi dixi. ¶ Ultimo nota.† de verbo,do, quod prolatum in prima persona, facit legatum directum,quasi per ipsum testatorem detur: secus si apponeretur in tertia persona,legandi Trebatium, de vsufr.le.
4 ¶ †lo.etiam quod hoc relatiuum, quanti, quādo est relatiuum quantitatis.ponitur pro relatiuo numeri.z sic debet exponi quanti.id est,quot,secundum Ja.de Are.Et de istis dictionibus exceptiuis,dixi in l.si eum.ff.qui minoriarum.ff.si quis cautio.

1 ¶ Expressio eorum.que tacite insunt,per alium modum quam in sint. aliquid operatur.

a **§. Illi si volet.** a*†Expressio eorum que tacite insunt per alium modū quam insint,
* aliquid operatur.h.Opp.z videtur non valere,vt C. de contrah.
1 emp.l.iij vendentis.dicit gl.hoc ideo.qz tacite inerat. Tu dic. ibi in contractibus.quorum natura est,quod hinc inde oriatur obligatio.vnde si confertur in voluntatem alterius,vitiatur:hic in vltimis voluntatibus. ¶ Op.quod non sit conditionale.l.iij.ff.c. Dicit gl.ibi conditio fuit tacite apposita in persona heredis, hic legatarii.ff.ibi est dicere. Dic ergo.quod hic exprimitur per alium modum quam tacite inest, nam legatum acquiritur mihi etiam ignoranti.l.cum pater.ff.iur.do.j.ti.j.sed hic exprimitur conditio, si velit.expresse.z sic aliter quam insit, Ita no.in l. si quis ita.ff.de condi.instit.z aliquando.de condit.z demon.tene menti.

a P.P A V. P. ¶ Illi si volet, Circa istum tert. not. quod si testator gravat quem restituere hereditatem cum volet quod intelligitur gravatus restituere post mortem.casus est sing.in l. vrorem.ff.sc uola.ff.de leg.iij.quem exclamat Ro.singul. cccexxii. incip.instituo titulum. Item not.quod si constituit procuratorem ad consequendum tale legatum, quod conditio purificetur. Vide Com. consi.cer.circa princ.inci.sed petrus condidit testamentum.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Illi si volet. Vide Dan.de Castr.z Alex.in l.si ita stipulatus fuero decē aut quinq.ff.de verb.ob.que multum facit ad propositum huius ff.z plenius per Bar.z alios in l.j.ff.tit.j.z in specie tangit Alex.in l.j.ff.de vulgar.

§. Si domus. Si domus legata particulatim resciatur.legatū nō extinguitur: secus si in totum destruatur.z a testatore reficiatur,h.d. ¶ Opp.ff.eo.l. si seruum filii.ff.si aree. Soluit gl. Ibi est casus econuerso. ¶ Op. de l.si fundum.ff.si res.de pig. Soluit gl. Ibi agitur de damno vitando:hic de lucro captando. Ista non est vera.per l.domos.ff.e. Dic ergo,ibi dispositio est perfecta.ita q alteri est ius quesitum: quod in contractibus.sit incontinenti, in legatis post mortem testatoris.z tunc si domus legata destruatur,z reficiatur, tunc, ad huc durat ius alteri quesitū,vt d.l.domos.z d.ff.si res. sed hic nō erat ius quesitum.quia adhuc viuebat testator. ¶ Oppo. de l.si grege in fi.ff.e. Soluit gl.ibi fuit combusta,z non refecta, z sic nihil fuit ibi factum a testatore:sed hic fuit destructa z refecta a testatore.per quod videtur mutari voluntas. Dices tu, quare non eodem modo videtur mutari voluntas.quando aree legate testatori domum imponit,l.seruum filii.ff.si aree.ff.eodem. Resp.quan
a do legatur a area,z imponitur domus debebitur legatario, sicut quodlibet augmentum rei legate.l.quod in rerum.ff. si quis post. ff.eo.z l.si ex toto.in princip. Sed quando legatur domus rota, que postea destruitur, area que remanet, non debetur tanquam res legata:sed tanquam pars rei legate,vt no. per gl.in l.scire debemus.de ver.ob. Dixi secundum Ja. de gre.in d. l. seruum filii. ff.si aree. Si ergo testator iterum aree postea domum imponit.illa area non potest peti tanquam pars rei legate: z quia tunc cedit alteri domino:nec tanquam in principaliter legata. trahit ad se totum. quia nunquam principaliter legata. z legatum partis non recipit incrementum,l.serui electione.ff.si.ff.eod.quod ibi no.

¶ Ultimo inducit Dy.arg.de eo qui est electus Prior a canonicis,z omnes mortui sunt ante confirmationem,z alij non vocati dic vt hic per eum.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Respon.quando legatur.Et vide Paul.de Castr. missum.de dec.z in.c.indicante.de testa. ad quod allegat no
b vide ibi Jo.de Imo.

LEX LXIX.

1 ¶ Res cum tantum valeat quantum vendi potest.qualitercunque iustum pretium.cum res emptorem non inuenit.

§. Et si equo. Valet legatum de re emendo sto pretio.h.d. ¶ Quero,
1 Res tantum valeat quantum vendi potest. l. si seruus in prin.ff.de condic.fur. l.mortis causa capimus. ff. do.can.not. quomodo poterit dici iustum pretium rei que emrem non reperit? Respon.vt tert.ponit.z sepe accidit.quando vult vendere propter necessitatem, emptores ostendunt se emere vt vilius emant: emptorem ergo inuenisset, nisi necessi venditoris subesset z illo modo pretium estimabitur, Electi quod erat liber iuris. qui in vna ciuitate non inuenit emptorem quia ibi non erat studium:sed eum reperiret, si portaretur ad ram studij.alias si non reperiret emptorem propter vitium non valet. ¶ Quero, quis estimabit iustum pretium? Resp. der.arg.l.hac edictali.ff.his illud.de secun.nup.z l.ff.C.de iure z de fideic.lib.l.alieno.ff.ff.

LEX LXX.

1 ¶ Procuratore alicuius ad mortē condemnato.differtur executio ad domini petitionem,donec reddat rationes.

a **§. Seruus.** a Traditio rei legate differtur et cauda
1 legitima.h.d. Per†istum tex. nota Bar. quod si procurator alicuius est condemnatus ad mortem
b quod ad petitionem domini debet differri executio. Nota vide dat rationem. Addidem l.seruo legato.ff.seruus.j.eo.in fi.ff. j.C.de bo.dam. Dixi in l.interdum.in princip.de publicano vi detur quod not.

ADDITIONES.

a P.P A V.P. ¶ Seruus. Vide Ang.in l.seruo legato.ff.seruus ex in negotio.j.eod.
b IO.FRAN.R V. ¶ Differri executio. Vide q licet illud fi iure.tamen de facto de consuetudine non seruatur.fm Ang. Lu.z Bod.hic.z fm Ang.in l.j.C.de bo.proscr.z Rom.l.Bo nius scribit.ff.fa.erc.z Cep.Cau.ij.ver.si vis differre, vbi dicit vbi in aliquo loco non esset seruatum contrariū.qz non fuisset titum.deberet seruari,qz leges tolluntur per contrariū vsum, per desuetudinem.

§. Si erp pluribus. Nominati per nomina propria,vocantur in virtute
d. Dixi in l. Turpia.in fi.ff.eo.

LEX LXXI.

2 ¶ Dominus si vnus dicat seruo, vade ad pontem.z si obtemperis libero,liber esto:alius similiter dicat seruo,z inuicē sibi obtemperau ambo sint liberi.
3 Capitaneus,qui proposuit de rebanniendo exbannito,statuto q si hoc proposuerit,desinat esse capitaneus, ai proposuit videatur facta a capitaneo.
4 Conditio tacita que procedit ex testamento impedit legatum.

§. Si post mortem. Quo ad acquirendum ff.
tis:z si concurrat in pūcto.fauemus ei cui legatum. ff. d. ¶ Opp.j.tit.j.l.peculium.ff. Titio.Sol.vt in gl.ibi tenet
1 †quod inter mortem z additionem non est medium.sed bene sistente,de quo glo.varie sunt quod dico plene in l.ff.de cond Hoc q hic dicitur de puncto.inducitur per Bull.ad
2 tusa.ff.de statu ho. Dominus dixit†seruo suo, vade z si obtemperaueris libero,liber esto:alius dominus dixit vade supra pontem si obtemperaueris seruo.liber esto. Si se obtemperauerit:queritur,qs eorum sit liber. Dee ler questionibus.de pūcto.debemus interpretari in pa liorem. In contrariū videtur casus in d.l. Urethusa.a filius qui nascitur.facit matrē liberam:in illo pūcto qui ber.tanquā natus de matre sua. Dic ergo,quedam concu punctō successiue,hoc est.statim deficiente vno dicitur istis medianis de vno per prius.de alio per posterius.a l. Urethusa.vbi prius nascitur puer.z pcta natiuitate cto.mater est libera que ante erat serua,vnde vere natus

§. Adidē.ſ.de ſo.l.ſub conditione.ꝛ l.quoties.de noua.vbi in pū
to quis obligatur ꝛ liberaſ.vbi precedit obligatio: ꝛ ſtatim ertin
uatur.ꝛ ſuccedit liberatio. Quādoq; duo concurrunt in puncto
pariter.ꝛ nō ſucceſſiue.ꝛ tūc quandoq; ad validationem actus de
quo loquimur nō eſt neceſſe. ꝙ vnū precedat aliud ſed ſufficit qs
nū nō ſequatur poſt aliud.ꝛ tunc iudicatur pariter de vtroq;.vt
ic in ver.preterꝙ.ꝛ ſ.de re.du.l.ſi inter virū.Si vero eſt neceſſe.ꝙ
nū precedat aliud.tunc ſi illa cōcurrūt ſimul.tunc ille actus vi
catur.l.ſi fuerit.de reb.dub.licet quādoq; in dubio preſumaturali
quid eorū preceſſiſſe.ſ.ꝙ eſt fauorabilius.d.l.ſi fuerit in fin.ꝛ l.qui
quo.ſ.ſi.de re.du.Nunc ad propoſitū,ille cui fuit dictū. ſi obuiaue
rit ſeruo,eſto liber,eſt liber:q; in actu in quo obuiauit ille erat ſer
uus.Ille cui fuit dictum.ſi obuiaueris libero,nō erit liber:quia in
actu in quo obuiauit,ſeruo obuiauit,licet ſucceſſiue ſtatim fact⁹
eſt liber. ¶ Facit etiā ſad.q.q̄ diſputauit Jac.Bur.de capitaneo
qui propoſuit in cōſilio, de rebanniendo erbannitū cū etiā ſtatu
to caueatur.ꝙ ſi hoc propoſuerit.deſinat eſſe capitaneꝰ. vtrū pro
poſitio videat facta a capitaneo de quo dicit.in l.ſi quis id quod.ſ.
de iuriſdic.omn.iud.

§. Sipure. Datio libertatis directa ſub cōditione. fa
cit legatū videri datum ſub contraria cōdi
tione:Sed ſi datur in diem omnino ertiturum legatū videtur ſim
pliciter reuocatum.h.d.Op.de l.ſi peculium.ſ.fi.ſ.ti.ſ.Bl.ſoluit ꝛ
bene.Extra gl.top.tacita conditio non impedit legatū quo ad trā
miſſionem.l.iij.ſ.eo.ꝛ l.conditiones.que extrinſecus.de condi.ꝛ de
mon.Sol.iſta conditio tacita venit ex ipſo teſtamento. contraria
loquuntur in conditionibus tacitis,que veniunt extrinſecus.

LEX LXXII.

¶ Legatum factum ab extraneo ſeruo legato acquiritur here
di.ſed heres tenetur reſtituere legatario.

Eruo legato. Seruo proprio legato poteſt
quis legare.ꝛ dies cedit ab a
dita hereditate.h.d. ¶ Quid ſi ab extraneo relinquat ſer
uo legato:Dicit gl.ꝙ ſi dies legati cedit ante aditam hereditatē
ius qui legauit ſeruum, queretur ſeruo,ꝛ per ſeruum hereditati.
¶ Sed quero.†vtruꝫ heres eo caſu cogatur reſtituere legatario:
Bl.ſi.ti.i.l.ꝙ ſeruus.tenet ꝙ ſic.Idem Jac.de Aret.per l.ſi tibi ho
no.ſ.cum ſeruus.ſ.eo.ꝛ per alias leges hic allegatas in gl.Be.in
l.ſi.C.de vſur.ꝛ fruc.le.tenet contrarium.ꝛ ibi gl.hoc videtur ſenti
re.Idem in l.Herennius.ſ.de vſur.ſPuto iſtam gl.veram. vt inte
rim acquiratur heredi.ſed heres tenetur reſtituere.ꝛ ſic ipſo iure
nō queritur legatario.p d.l.quod ſeruus.ſ.tit.i.expreſſius in l.huic
ſcripture.ſ.ad legem Aquil.ꝛ ſ.eod.l.apud Julianum.ſ.i.ver.ꝛ ſi
ſeruus.vbi dicit,quicquid per ſeruum fuerit acquiſitum,heres de
bet preſtare.

§. Si ſeruum. Alenatio rei ſub conditione legate,
vires legati non perimit.h.d.Opp.ſ.
qui.ꝛ a quibus l.generaliter.ſ.i. Soluit gl.ꝙ alienare poteſt inte
rim non manumittere.Ratio eſt,quia datio libertatis eſt irreuo
cabilis.Op.de auth.res que.C.communia de leg.dicit gl.ꝙ hodie
etiam interim non valet alienatio.ª Item no.C. communia de leg.
l.ſi.ſ.finautem auaritie.ꝛ ſ.de cond.ꝛ dem.l.ſi fundum.ꝛ ad Tre.l.
Marcellus.ſ.res.ꝛ l.pleruncq;.circa fin.ſ.de re iu.In contrarium
no.in l.cū pater.ſ.libertis.ſ.ti.ſ.ꝛ auth.de reſti.ꝛ ea que pa.in prin.
in ver.alienari.Et iſtam vl.tenet ſBet.ꝛ Ly.in d.auf.res que.ꝛ Dy.
hic tangit.Non ob.auth.res que,qꝛ ibi nihil innouat in modū pro
hibitionis alienationis.ſed a prohibitiōe.l.antique ercipit duos
caſus. ¶ Et per hoc poteſt ſolui queſtio ſecundum ſBet. aliquis
promiſit non alienare,ſub pena,ꝛ alienat rem que ſubiacet reſtitu
tioni,an incidat in penam?ꝛ ſecundum iſtam gl. non incidit in pe
nam,quia alienatio non valet. Facit C,ſi manci.ita fue.ali.l.ea qui
dem.ſed ſecundum alias gl.ꝛ doc.incidit in penam, quia alienatio
valet,quod no.eſt.

ADDITIO.

Alienatio. Adde vt per ſPau.de Ca.conſi.r.vbi de hoc.

¶ Actio oritur ex ſtatuto, quāuis verba diſpoſitiua ad aliquē
non dirigantur.

§. Si teſtator. Alle agit ex legato cuiꝰ intereſt, licet
ad eū verba non dirigantur.h.d. Bl.
op.trib.mo.vt in gl.ſPer iſtam legem?ꝛ ſimiles.dici pluries, in ſta
tutis,ꝙ ex eis oriatur actio,illis quoꝝ intereſt licet ad eos nō di
rigantur verba diſpoſitiua:vt ecce. dicit ſtatutum ꝙ ſilia femina
non ſuccedit ex tantibus maſculis.licet hoc ſtatutum expreſſe nō
diſponat.ꝙ maſculi ſuccedant.tamen qꝛ eorum fauore ſit ipſi agē
ter ipſo ſtatuto tanquam pro eis eſſet factum,vt hic.ꝛ l.fideicom
miſſa.ſ.cum eſſet.ꝛ ſ.interdum ſ.ti.ij.quod no.

§. Si fundus. Species legata debet dari talis qua
lis eſt.niſi aliud ſit expreſſum.h.d.

§. Si ſeruus. De iſto.ſ.dic,vt l.ſeruus vul.ſ.eo.

§. Si res. Si dubitatur.an res legata eriſtat,heres de
bet cauere de proſequēdo.ꝛ reſtituendo, ſi eā
inuenerit.h.d.Et hoc declara,vt no.in l.cum ſeruus.ſ.eo.

LEX LXXIII.

1 ☞ Retētione poſſum ius meum conſeruare,ſi res pro qua vel in
qua ius habeo peruenit ad me ſub ſpe reſtituendi.
2 Quis luendi rem legatam,quando ad heredem pertineat.
3 Teſtator non poteſt legare ius pignoris, vel ſeruitutis heredis,
quod habet ſuper re.

1 **Si ſeruus.** Si res, † pro qua qua, vel in qua ius
habeo, peruenit ad me ſub ſpe reſtituē
di,poſſum per retentionem cōſeruare ius meum.h.d. Op.
ꝙ ius meum,ſcilicet actio furti.ſit ipſo iure ſalua.l.legatarius.ſ.i.
ſ.eo.ꝛ l.a Titio,ſ.de fur.ſoluit gl.hic fuit legatum ſub conditione,
vel in diē.Op.ertra gl.de l.cum rem alienam.C.eo.l.ſi res obligata
2 ſ.eo.Solu,Intellige,† ꝙ hic teſtator ignorauit nec interuenit ali
quid de his,que ponuntur in l.ſi res obligata.ſ.eo.per que colligi
tur ꝙ teſtator noluerit ꝙ ad heredem pertineret iſtud onus:ſed ſi
teſtator ſciiſſet,vel interueniſſet aliquid de his que inducūt pre
ſumptionē ꝙ heres deberet luere rem legatam.tunc onus eſſet he
redis,vt ibi,ita ſentit gl.in l.quid ergo. ſ.ſi heres.in vna ſo.ſ.eo.ti.
3 Sed cōtra hoc op.† teſtator poteſt legare ius ſuum.ꝛ ius heredis
ſicut ſuum,nec alibetur diſtinctio.vtrum ſciuerit,vel non.l.vnum
ex familia.ſ.ſi rem.ſ.ti.ſ. Sol. Aut heres habet ius in re iure domi
nij in totum.vel in partem,vel ius illud,quod eſt pars dominij,vt
vſusfructus.ꝛ loquitur contrarium:ſecus ſi habet aliud ius pigno
ris,vel ſeruitutis,ꝛ ſimile.vt hic.ita ſol.ter.ſ.ti.i.l.cum filius.ſ.do
minus.Fallit fauore libertatis, vt ſ.de man.teſt.l.ſi fructuarium.

LEX LXXIIII.

1 ☞ Legatarius eligit in legato generis habentis certos fines a
natura.
2 Heres eligit ꝛ nō legatarius in habentibus fines facto hominis.

Si domus. Legatum incertum rei,que habet fi
nes facto hominis, valet, ſi in patri
a monio reperiatur:alias,ſecus.h.d. Opp.ª ꝛ videtur ꝙ elec
tio ſit legatarij.l.legato generaliter.ſ.eo.Sol.huius timore forte
dicit gl.quod hic teſtator ſenſit de certa re, licet non appareat de
qua.Si iſta gl.eſſet vera,fruſtra diſtingueretur inter fundum,ꝛ do
mum.in d.l.legato generaliter.ſ.eo.in l.cum poſt.ſ.gener.ſ.de tur.
dot.cum etiam legatum fundi factum ſimpliciter,ſi teſtator ſenſit
de certo.valeret.d.l.legato generaliter.ſ.i. Dicendum eſt ergo, ꝙ
hic teſtator non ſenſit de certo:ꝛ ita intelligitur gl.Dy.in c.obſcu
1 ris.de reg.iur.lib.vj.Non obſt.contrarium quod dicit † quod debet
eſſe electio legatarij:quia illud verum in rebus que habent certos
fines a natura,vt bos,vel equus,ꝛ ſimiles.ſi quibus legatarius e
ligendo non poteſt multum grauare heredem.quia in eſtimatione
modicum diſtat bos a bone,cum de mediocri tractatur,d.l. lega
to generaliter,vel homo ab homine.l.ſi.ſ.j. C.communia de le.ſed
2 hic loquitur in rebus,† que habent fines facto hominis.quia do
mus cōſtituitur.pariete interiecto,l.quod in rerū.ſ.ſi quis poſt.ſ.
eo.ꝛ inter domū ꝛ domū pōt eſſe maxima differētia. Vñ ſi legata
rius poſſet eligere poſſet grauare multum heredem. Idem ſi lega
tur ſcyphus,qui habet formam facto hominis, vt electio ſit here
dis.d.l.legato generaliter.in ſi.nimis grauetur heres. Hanc ratio
nem ponit gl.in ſimili.in l.heredes.ſ.ſi incerto.ſ.fami.erci. ¶ Op.
ſ.de iure dot.l.cum poſt.ſ.gener. Slo.dicit,aliud in legato fundi,
aliud in legato domus. Ratio,quia fundus habet fines ſola deſti
natione patriſſami.domus,facto hominis interueniente. Et hanc
opi.tenent omnes.ꝛ Dy.in c.in obſcuris.de reg.iur. lib.vj.gl.in d.l.
cum poſt.ſ.gener.tangit opin.quorundam.qui dicebant idem eſſe
in fundo.quod in domo.quam ſequebatur Jacob. de Are.ꝛ ſBet.
Ego ſuſtineo gloſſ.quam examino.in l.ſi ita ſtipulatus.in prin.de
verbo.obli.

ADDITIO.

a P. PAV. P. ¶ Opp. Tide Abb.in capit.paſtoralis.ſ. quoniam
autem.in prin.de preſcr.

1 ☞ Res legata ſi eſt preſtita extra iudiciū,an cautio peti poſſit.
2 Actio ex teſtamento remanet cautione preſtita, niſi fuerit inter
poſita animo nouandi.
3 Heres an teneatur de euictione,niſi dicatur.
5 Heredi an ſit denuntiandum,ad hoc vt legatarius poſſit agere de
euictione.
9 Legatarius agens de euictione, petit ab herede rem legatam.

a **§. De euictione.** ª Re legata euicta non preſtita
cautione,agitur ex teſtamento:
ſed antequā euincatur,officio iudicis cautio poſtulatur.h.d.Pri
mo format vnam queſt. Secundo,premittit vnam regulam. Ter
tio.er illa regula infert ad ſolutionē queſt. Sed a ibi.ꝛ regulariter.
Tertia ibi,ceterum,Ini.parte caſus eſt clarus,ꝛ in ſecunda etiā.

In tertia ponit sic casum.Ex regula precedēti que est.q̄ re euicta potest agi ex testamento,infert iurisconsultus sic:ergo si re euicta potest agi antequam euincatur,potest cautio peti officio iudicis deseruiēte actioni ex testamēto, p quā res legata in iudicio petit. Sed si res legata fuerit soluta extra iudiciū.an cautio possit peti, nō dicit aliquid,Prima pars nō hȝ contraria,neqȝ dubiū. ¶Ad expeditionē secunde:quero,ad cuius determinationem veniant illa verba,sine iudicio.Dicit gl.ad determinationē illius verbi.prestita.non illius verbi euincitur,⁊ bene. q2 si euinceret sine iudicio de euictio,agi non pōt.l.nō tamē,⁊ l.si dictū.§.j.ff.de euic.⁊ l.vtiqȝ. ff.de rei ven,⁊ de neg.gest.l.at qui natura.in fi.¶Circa tertiā par
1 tem †quero si res est prestita extra iudiciū, an possit peti cautio? Or tex.non dicit.gl.dicit q̄ nō: q2 nō est actio cui iudicis officium seruiat; est enim solutione sublata. Uide gloss.ij.in versi. ex testamēto.ar.pro hoc.C.depositi.l.iiij.Cōtra hanc sol.vr̄ tex.in l.Julianus.§.j.de ver.obl.Pet.dicit,q̄ ibi fuit solutū adiecto hic principali.Certe hec posset esse fuga quantū ad illā legē,tū hoc est cōtra l. etiam.de sol.Quare Dy.dicit gl.istam verū non dicere,imo etiam re prestita posset peti cautio.d.l.Julian⁹.§.j.⁊ d.l.etiā.de sol. Non ob.tex.hic,q2 licet dicat.q̄ re euicta posset agi ex testamento,⁊ q̄ si petitur in iudicio potest peti cautio:⁊ non negat quin re soluta extra iudicium.potest cautio peti.hoc est ipsa res propter cautionē habendā.d.l.Julian⁹.§.j.⁊ l.etiā.Nec ob.l.iiij.C.deposi. q2 ibi vult agere propter accessionē: hic propter cautionē, que respicit totū ius rei legate:ideo re soluta,adhuc agitur actione prima.propter
2 cautionem.¶Quero,†⁊ intro gl.in ver.ex stipulatu. vtrum cautione prestita.remanet actio ex testamento? Respō.sic,nisi fuerit interposita animo nouandi.l.iiij.§.si ex conuentione.j.de re iudic. ¶Quero,vtrum heres teneatur de euictione rei legate? Glo.hic in d.ver.ex stipulatu.distinguit.Examinemus quodlibet membrū. Primum mēbrūm est,quando legatur res in genere.quo casu debetur euictio magis ex qualitate,quam titulo siue obligatiōis specie. Ro.similia verba ponit in l.qui concubinam.§.si heres.j.tit.ij. vult dicere.q̄ hoc est ex qualitate obligationis:q2 in genere.Et regula est.q̄ vbi quis tenetur in genere, tenetur rē facere accipientis,⁊ per consequens de euictione tenetur,ideo emptor, qui tenet ad pretium in genere,debet facere pretiū in accipientis venditor q tenetur ad speciem non,l.ex empto.in prin.de actio.emp.⁊ ideo puto,si quis venderet frumentum in genere,facere debet accipiētis. ⁊ q̄ Ro.dicit,q̄ hoc non procederet ex titulo siue ex specie obligationis,vult dicere,titulus legati est titulus lucratiuus,cui⁹ natura.est,vt qui non teneatur de euictione,nisi promittat,l.aristo.in fi.de donatio.⁊ nota.in l.ij,C.de euictio.⁊ tex.i l.ad res donatas.de edilit.edic.Predicta vera,quando res legatur in genere simpliciter.secus si legaretur incert⁹ de certis,vt lego vnū ex seruis meis, q2 tunc equiparatur legato speciei.l.in ratione.§.diligenter.⁊ §. seq.j.ad l.Fal.⁊ j.de sol,l.qui decem.§.Stichum.in fine. Et predicta vera,quando res legatur generaliter,id est,vna res indeterminata de genere.Secus si legaretur vniuersale,vt lego peculiū vel hereditatē,⁊ tūc si quidē euinceret,esset damnū legatarij.C.de euictio.l.j.secundum membrū est,quando legatur species certa, que est ipsius testatoris:tūc dicit gl.frustra queritur de euictione, nisi forte esset pignorata,l.predia.C.de fideic.⁊ Insti.eo.§.si rem. vult dicere,quando testator legat rem propriam,non potest euinci,nisi per iniuriam iudicis,que iniuria non debet nocere heredi,l.si per imprudentiam,de euictio.Intellige,nisi heres dederit causam euictionis iniuste.quia noluit exhibere instrumenta legatario. C. de fideic.l.instrumenta.arg.l.quid ergo.§.si heres.ff.eo.Et hoc est verum quando aliquis euinceret rem in totum iure directi dominij. Sed si rem in totum non euinceret,hic aduerte,aut euincit ratione alicuius iuris q̄ habebat in re,⁊ heres non tenetur,q2 testator non videtur legare,nisi ius quod habebat,vt hac lege in fine.Sed si illud ius.per quod euincitur,licet nō esset ius dominij, auferret rē legatario in totū per hypothecariam,tūc distingue,vt habetur in l.si res.ff.eo.⁊ istud verum.nisi testator expresse aliud dixit,l.seruo legato.§.si fundus.ff.eo.Tertiū mēbrum est, quando legatur res aliena alicui a sciente.tunc dicit gl.tenetur de euictione,l.cū rē alienam.C.eo.quod intellige,quando sciuit alienā simpliciter,sec⁹ si respectu alicuius iuris,q2 tūc videtur legare ius quod habet,vt hac lege in fi.⁊ l.serui electione,in fi.ff.e.Quartū membrum est, qū legat rem alienam errans,⁊ ignorans,vtrū sit aliena:hoc casu dicit gl.si legat extraneo,non debetur si legat coniuncte persone, debetur,nisi error pcedētis cause nulle vel finite aliud īducat. Quid vult dicere error cause finite? Pone exemplum. ff.eo.l.quod in rerum.§.j.⁊ C.eo.ti.l.vxor.⁊ j.de vsufr.leg.l.Sticho.in fi. vbi legabat testator ius.quod morte finiebat.quid vult dicere error cause nulle? Jac.de Are,dicit quod testator putabat rem esse suam ex vi emptionis facte a pupillo,que emptio est nulla,quo casu nō valet le
3 gatum,etiam si fiat coniuncte persone,quod no. †quia ex hoc habes,q̄ l.cum rem alienam,C.eo.habet locum quando testator simpliciter putabat esse rem suam, non respectu alicuius cause si putabat suam ex certa causa,vt hic.facit.l.seruum filij.in pri eo.⁊ quod ibi no.Sed cōtra predicta facit l.cum pater.§. j.ti.j.Gl.in l.cum rem alienā.C.eo.dicit ibi speciale,ne inuidia inter fratres.Ultramon.dicunt,quod illud est speciale redibus,non curo si sint fratres,vel non,quod an sit verum,
4 sit ratio,ibi videbitis.¶†Quero ad hoc vt possit agere de euictione.vtrū sit necesse,q̄ denūcietur heredi,⁊ quādo? Dic vt l.qui con
5 cubinā.§.si heres.j.ti.ij.¶†Quero,quādo agit de euictione, petitur? Res.petetur illa res legata,quasi nūquā soluta,vt hic l.qui cōcubinā.§.si quis heres,secus quando agitur ex empto euictione,q2 tunc agitur ad interesse ex empto.l.venditor hominis ff.de euic.q2 res est euicta.Nā actio prima qua tenebatur,scilicet ad tradendum est sublata traditione,l.ab emptione.de pac.⁊ sacramenta.C.si aduers.vend.

ADDITIO.

a ¶De euictione.Adde vt per Abb.consi.xlv.lib.ij.

1 ☞Confitenti fit preceptum de soluendo intra x.dies.
2 Litis contestatio quando fiat per confessionem.

§. In pecunia legata.

Confitenti fit preceptuȝ,⁊ terminus tur ad soluēdum,⁊ ex causa permittitur vt soluatur estimatio
1 specie.sine causa non.h.d.¶†No.primo practicam, que po in l.si debitori.ff.de iud.q̄ confitenti fit preceptum de soluendo intra tempus modicum,quod tempus hodie consuetudo interp
2 tatur,vsqȝ ad x.dies.⁊ ibi no.¶No.secundo.†q̄ per confessionem non fit contestatio litis: quod est verum, quando quis confitetur non animo litem contestandi sed animo fugiendi iudicium Nam si quis dato libello confiteretur,ad istum finem,vt damnaretur ex ipso libello,tunc inducitur contestatio,vt no.in l.j.C.de li. contestatio.facit l si reus.ff.de procurat.

1 a

§. Qui confitetur.

No.† hic, q̄ ex causa aliud pro alio.Secūdo no.
2 †q̄ habetur ratio affectionis.q̄ intelligo,nō vt per hoc res plus estimetur,quia esset contra l.pretia rerum.j.ad l.Falcid.ad finē.l.cum seruus.ff.man.Tertio no.q̄ † confitenti officium
3 iudicis est quandoqȝ facere solui aliud pro alio,sicut condemnat,Ad idem.j.de confes.l.Julianus.

ADDITIO.

a P.PAV.P. ¶Secundo no.Multa conceduntur ratione affectionis,que alias non concederentur,vt per Math.de Afflictis in trac.protomis.in j.char.col.j.in fi.

1 ☞Fundum vectigalem qui habet,illum legare potest domino.
2 Fundus emphyteuticus non potest legari,nec donari.
3 Alienatio emphyteusis si fit adinuicem inter plures,qui simul duxerunt,licite fit.

a *

§. Si fundus.

a*Ei qui hȝ dominiū b directū gari ab eo,qui habet vtile:⁊ in
b videtur quis legare ius q̄ habet in re h.d.No.† q̄ q habet fundum
1 vectigalē,pōt legare domino,q̄ intelligo etiā si illud ius debe
2 ri morte legātis,l.q̄ in rerū.§.j.ff.eo.l.Sticho.de vsuf.le.¶†
c ro vtrum c fundus emphyteuticus possit legari ⁊ donari.
d detur q̄ sic.Ad idē l.in conuentionibus.de ver.sig.⁊ ibi per Are.no.gl.in l.fi.C.de iu.emph.Contrarium no.in.l.j.C.de fun li.xj.⁊ hoc puto verum in alio emphyteuta q̄ reipublice,per l. de iu.emphy.vbi non solū vēditio,sed omnis alienatio pro Et hoc ibi tenet Pe.Nō ob.ista lex,⁊ similes,q2 loquuntur in emphyteuta reipublice.Ratio, q2 tūc ad quēcūqȝ vadit res,co q̄ est possessor.tenetur ad vectigal.l.fi. C.sine cen.vel reli. ratores,de publica.vnde non interest reipub.sed in alio emphyteuta secus,cum nouus possessor non teneretur ad pensionē, nihil promisit,⁊ ideo nō potest alienare sine ɔsensu domini,
e phyteuta ecclesie,puto q̄ non sit dubium: e q2 nec vendēdo,nec donando,nec aliquo modo potest alienare,l.j.⁊ ij.C.ne rei do.
3 plor.Et per† dictam rationem dicebam,quando plures qui duxerunt simul emphyteusim,inuicem alienant,forte non hibitum:quia quilibet est obligatus ad pensionem ecclesie l.si mihi ⁊ Titio,j.de ver.obli.

ADDITIONES.

a ¶Si fundus.Pro concor.aduerte q̄ donari vel legari res emphyteutica per emphyteutā,sine cōsensu domini fi.C.de iure emphy.Contrari⁹ alle.in hac l.si domi in determinādo an emphyteuta possit donare,vel alio casu i eisdē locis & Ant.de Nicel.Bal.contra Sicu.in c.potuit.de loc.q dicit mirū esse q̄ ab alijs nō luit fm eū in hoc §.fi.q̄ emphyteusis ecclesie nō possit donari reqsita ecclesia in l.j.ff.de superfi.ver.pe.⁊ idē secūdū tenuisse in l.vsufru.ff.solut.matrimoni.⁊ in l.fi.C.de iu.emphyteu. Contrariū tū secundū eū q̄ possit donari,all.Bar.in l.j.C.de pa.li.xj.So.fm ipsummet Barb.sic.Et meli⁹ ex verbis.

illamet q.§.formata.C.de iu.emp.vbi alle.Bart.ita consuluisse
§.pro negatiua per l.vniuersas.C.ne rei do.vel tē.que est cano
gata.xvj.q.iij.in c.pe.§.vniuersas.z in hoc §.fi.z in l.in cōuentio
bus.de verb.sig.z in l.si patroni.in prin.ff.ad Treb.

CLAVD.DE SEISS. ¶§.Si fundus.Istum ter.alle. Aler.in
ab.de no.ope.nuntia. Que sit ratio secūde partis summarij po
Aret.consi.clv.z seq.

OMA. ¶Dominium. Vide Aler.consi.xlvij.in iij.vol.z vide q
hoc inferat Old.consi.cviij.versi.circa tertiam. Alexā.consi.ix.
ii.vol.iiij.P.P A V. P. Vide omnino Soc.in l.legata.in vlt.char.
de conditio.z demonstr.

ND. BAR. ¶Quero vtrum.Bald.hic tenet contra l.fi.C.de
re emph.z l.j.§.donare.qualiter olim feu.po.alie.aliter dicit in c.
otuit.de loca.vide ibi Jo.de Imo.

¶Legari z donari. Adde vltra alle.Bald.cōsi.cccl.li.j.vbi dicit
hunc casum habuit in aduocationibus cū Bar.z vide Ol.con
.cclxx.Abb.consi.lxviij.ij.li.z vide Aler.in consi.cxxxvj.versi.ad
oc respondetur.in j.vol.z in consi.ix.quasi per totum.in ij.volu.z
quantum Aler.tangit,an emphyteusis possit diuidi irrequisito
domino,adde Bal.q sic,cōsi.cxxix.inci.diuisio lib.iiij.Et an pos
fit locari ad longum tempus,vide Bal.consi.cccxlvij.lib.iij.

P. PAV. P. ¶Sit dubium. Vide Com.cōsil.ij.inci. Emphyteuta.
z Jas.in l.fi.ver.septimo quero.C.de iur.emphy.z Aler.hic.

LEX LXXV.

Vendens fundum:excepto iure coloni,z nullus sit colonus,
an debeat habere medietatem fructuum:

Si quis legauerit. Exceptio rei que
non reperitur, ni
hil importat.h.d.No.simile de exceptione obscura:di
ri in l.Titie tertozies.§.eo. ¶Opp.de l.certo generi.in
in.§.de ser.rustic.pred. Sol.Solum,continetur appellatione vi
e.si ibi sint vites.vt ibi secus si non sunt,vt hic.Jac.de[a] are.que
ti si vendidi tibi fundum.excepto iure coloni:qui habebat me
tatem fructuum, si nullus reperitur colonus , an ipsi ven
ori debeatur medietas? Et dicit, quod ista exceptio nihil
eretur,vt hic.§.de vsufruct.l.sub conditione z commu.prę.l.si
is duas.§.si in venditione.de contrah.emp.l.si.de act.empt.l.si
ercedem.in fi.de euic.l.minoz.in fin.quod intellige,nisi inter par
s constabat nullum esse colonum , nisi ipsum venditozem,tunc
idetur intelligi debere, q ipse venditoz habeat ius coloni.d.l.si
uis duas.§.si in venditione.communia pred.q not.

ADDITIO.

P. PAV. P. ¶Jac de Are. Vide Aler.consi.xlj.z consi.seq.z consi.
xliij.vol.ij.z Fel.ca.inter monasterium. ver.clausula salno iure.ex
tra de re iudi.¶Ban.de ca.consi.cxlvj.in vlt.col.prop.fi.

LEX LXXVI.

Clausula,promittit se facturum z curaturum quid importet,
z est communis ad vltimas voluntates z contractus.

Si heres. Qui iussus est facere[a] vt habeam,tenetur
mihi dare.h.d.Opp.de l.illa stipulatio.§.
Item.de ver.obl.Hl.dicit,hoc speciale in vltimis voluntati
bus melius soluit in d.l.illa.§.eum.alle.in gl.quia aut aliquis gra
uatur vt det,z debet dare,l.vbi autem.in fi.de ver.obl.Aut graua
tur ad faciendum q habeat aliquid, z similiter debet dare,vt hic.
Quandoque quis grauatur ad curandum vt quis habeat,z tunc
sufficit quod det reū locupletem,vt lege contraria. z l.fi.§.fi.si cer.
Plus ergo importat,quando quis obligatur facere quam quan
do quis obligatur curare. Ideo in instrumentis apponitur ho
die.vtrunq;l.quod promisit se facturum,z curaturum,z ista sunt
communia tam in cōtractibus,quam in vltimis voluntatibus.

ADDITIO.

¶Facere.Adde q Ang.cōsi.cclxxvij.inci.punctus quest.Jo.de
Flo.tenet per hūc ter.q si testatoz in suo testamento instituto filio
z filie facto legato,relictoq; eius fratre executoze testamenti dece
dat.contingat etiam decedere fratrez executozem,qui similiter in
stituto suis filijs,dicat,item lego,iubeo,z mando, q predicti he
redes mei executioni mandent testamētum fratris mei,q per hec
verba,quia officium executozis ad heredem non transit,videatur
testatoz mandasse vt soluant legatum factum filie alterius testa
toris.cuius ipse erat executoz.

Ciuitas z vicus,villa z castrum,quid differant.

Sicis. Sicis pōt legari.sicut ciuitatib⁹.h.d.¶Que
ro.que est differentia inter ciuitatē.z vicū.Hl.
hic dicit.q ciuitas honoratur quis busdam dignitatib⁹.quib⁹ nō
honoratur vicus.In vsu vero communi, dignitas episcopalis, q
est in loco facit ciuitatē.Et ita videtur sentire Frede.Imperato
in cōstitutiōe illa,de pace Cōstantie.Inn.de hoc tractat.in capi.
que in ecclesiarū.extra de consti.Sicus vero z villa dicuntur que
sitas dignitates non habent,z est nomē generis.l.qui ex vico.§.ad
mum.Castrum vero distinguitur a villa,quia villa non est muris,
vel vallis circūdata,vt hac gl. z per gl.in l.er hoc iure gentiū.ff.de
iusti.z in,z per Jo.an.in c.si ciuitas.de sen.excō.li.vj. ¶Inducitur
iste ver.q pars ciuitatis possit facere syndicum,q diri i l.si quis a
filio.in fi.§.eo.Sed quid dices de vno burgo? Certe videtur vniuer
sitas approbata.C.de fundis rei priua.l.pen.lib.xj.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ¶Villa. Quid sit villa,ponit Aler.in l.fi.
C.de testam.

LEX LXXVII.

1 Lex coniecturās mētem testatozis, intelligitur nisi aliter de
voluntate appareat.
2 Euidēter apparere dicitur,quod apparet legitimis coniecturis.
4 Legata ab instituto quando videantur relicta a substituto.
5 Mater que fuit cum extraneo substituta filio impuberi,z eidē re
lictus vsusfructus,quando succedit ex substitutione pupillari,ha
bebit vsumfructum,secus si ex vulgari.
6 Cōditio adiecta institutioni,an videat repetita legato facto eidē.
7 Conditio apposita in persona vnius, an intelligatur apposita in
persona coniuncti.
8 Legata facta in vno testamento,quando videantur repetita in a
lio testamento postea facto.
9 Dictio amplius,an inducat repetitionem.Idē de dictione, item.
10 Dicta in prefationibus in contractibus,an videantur repetita in
sequentibus.
11 Dicta in vno contractu,quando videātur repetita in eo qui loco
eius substituitur.
12 Dies z 2dditio apposita i principali.an videat repetita i accessorio.
13 Dicta in principali,an dicantur in fideiussore repetita.
14 Qualitas adiecta in vno capitulo stipulationis,videtur repetita
in sequentibus.
15 Dies apposita in cōditione, an videatur repetita in substitutiōe.
16 Qualitas apposita in vno capitulo legis,statuti,vel rescripti,quā
do intelligatur in alio repetita.

a Licet,[a] Relicta ab instituto videtur repetita a substi
1 tuto vulgariter,nisi aliud per coniecturas ap
Appareat.h.d. ¶No.q †omnis lex que coniecturatur volun
tatem alterius debet intelligi,nisi aliud de voluntate disponentis
2 appareat euidenter. ¶Secūdo no.†q euidēter apparere dicitur
illud quod apparet legitimis coniecturis,licet non fuerit expres
sum vt hic,secundum Ja.de Are.vbi euidentem voluntatē appel
lat,que per coniecturas probatur. Facit pro hoc tert.in l.si quis
* locuples,[b] de ma.test. ¶Tertio no.†q multa dicūtur tria,vt pa
3 tet hic dum dicit,ex multis.z ponit tria tm,vt §.ad Sylla.l.j.§.hoc
rescriptū.Insti.de libert.§.multis. ¶Opp.§.de testa.mili.l.quere
batur.§.fi.Sol.gl.ibi,q ibi,non fuit substitutus,sed secūdo loco in
stitutus,vt patet ibi in ter. ¶Op.j.ti.ij.l.si plures.in fi.sol.ibi fuit
relictum ab instituto nominatim,hic nomine appellatiuo,non no
minatim.z sic est aliud ar.quod noluerit a substituto repetere Si
mile in l.j.§.id quod ex substitutione.j.ad l.fal.z qs ibi no. ¶Op.
j.ti.ij.in fi.So,ibi est ali⁹ casus.§.si queratur,an relicta ab vno suc
cedente ab intestato.debeantur in sequenti gradu qui succedit.de
b quo in l.cum pater.§.cuz existimaret.ti.j. ¶Op.[b] de l.sub conditio
4 ne.de her.instit.Sol.†Pro declaratione huius.z aliorum,dic q si
queris,an relicta ab instituto,videantur repetita a substituto,aut
sunt relicta per modum conditionis,aut per modum dispositio
nis , scilicet, legati, vel fideicommissi. Primo casu non est nostra
materia,sed dic vt d.l.sub conditione.z dicemus in l.que conditio.
de cond.z dem.Secundo casu aut loqueris de substituto vulgari
ter,aut de substituto pupillariter. Primo casu, aut fuerūt relicta
nominatim nomine appto,z nō videtur repetita.d.l.si plures.in fi.
j.ti.ij.z l.j.§.ad q ex substitutione.j.ad l.fal.Aut fuerūt relicta sub
nomine appellatiuo,z tūc aut instituta a quo relinquebat,nō erat
in rerū natura illo tēpore,dic vt l.quidam referunt.in prin.§.tit.j.
Aut erat in rerum natura,z tunc in dubio videntur repetita, nisi
aliud per coniecturas appareat:vt hic.Cōiecturas videbitis hic.
Secundo casu,scilicet de substituto pupillariter,dic,aut succedit
ex tacita vulgari,z videtur repetita,l.qui fundū.§.qui filiū j.ad l.
Fal.Aut succedit ex expressa pupillari,z nunquam relicta ab in
stituto videtur repetita a substituto tacite,sine sint pura, siue 2di
tionalia:sed ea debet prestare substitutus tanquaz quilibet heres
impuberis.l.j.§.interdū.j ad l.Falc.z l.in ratione.§.quod vulgo.c.
ti.z d.l.qui fundum.§.qui filium.Sed si essent repetita expresse per
testatoremtunc si dies legati cessit in vita impuberis, repetitio
nihil releuat:vt j.eo.l.si fundum sub conditione.§.si pater familia,
nisi in eo q plus esset relictum.l.quid ergo.in prin.§.eo.Sed si dies
leg.non cessit,tunc debetur a substituto.d.§.in pater. Hec obstat
gl.ibi posita,que innuit q in pupillari substituto sit tacita repeti
tio,vt ibi videbitis. ¶Ex predictis dico,q ista tria exempla q hic

ponũtur in quibus non videtur facta repetitio, nullo modo congruũt substituto pupillari, Examinem⁹ quodlibet. Primũ est. si eidem legatario aliud est relictum a substituto, certe si substitutus succederet ex pupillari, legatarius haberet vtrunq; si primi legati dies: cessit: q; cũ substitutus debeat tanq⁹ heres impuberis, habetur quodã modo vt ex alienũ. d. l. in ratione. §. quod vulgo. ad l. Fal. z probatur in l. quid ergo. in prin. §. c. Et sic, d. §. quod vulgo. intelligo, siue a substituto pupillariter sit relictum diuersis, siue eidem, nec determinatur per istam legem. Secũdum exemplum est, quando certa causa fuit relinquendi ab instituto, que cessat in substituto. Exemplum ponit Old. si relinquit ab instituto. vt legatarius administraret bona instituti, que ratio cessat in substituto, q̃ forte est diligens. Certe ista causa, nec plus, nec minus, impediret peti a substituto pupillari, nisi sicut impediret peti a quolibet herede extraneo. secundũ materiã. l. Seio. in prin. ff. de annu. le. Tertiũ exẽplũ est, quando fideicõmissarius est substitutus p̃o parte,

c q̃ exemplum Dy. inducit ad questionẽ, ¶ si testator instituit filium

5 pupillũ. z vroi legauit vsumfructum, z si filius decessit in pupillari etate, substituit matrem. z extraneũ: q̃ simater succedit ex substitutione, q̃ non debeat habere vsumfructũ, vt hic, z j. ti. j. l. Latinus, ita dicit Dy. Qs intelligo si mater succedit filio ex tacita vulgari. secus si ex pupillari: tũc enim cũ ex persona filij habuisset initium, tanquã debitum illud ante partẽ deducere. vt d. §. q̃ vulgo. z C. de

6 bo. aut. iud. posl. §. ¶ Circa materiã huius l. quero, ¶ vtrum conditio adiecta institutioni videat repetita legato facto eidẽ. Dic vt in l. cũ seruus. de cõd. inst. z de cõdi. z dem. l. aufi. z j. e. l. ab omnib⁹.

7 §. cum quidam. de vo. excep. l. fi. §. fi. ¶ Quero, ¶ vtrũ conditio apposita in persona vnius, videat apposita in persona eius qui est sibi coniunctus. z eodem modo. an apposita in vna re intelligant repetita in alia re sibi coniuncta per copulatiuam, z sic de virtute repetitionis, que inducitur penes copulatiuã. Dic vt j. de cond. z demõ. l. Julius Paulus. de fundo instru. l. Seie §. Cato. z ibi dixi.

8 ¶ Quero. vtrum legata in vno testamento, videantur repetita in alio testamento postea facto: Dic vt in l. cũ tacitũ. de prob. z j. §

9 in. fi. l. Stratius. ¶ † Quero. de repetitione que inducit per hanc dictionẽ amplius: Dic vt scripsi in l. si tibi pure. j. ti. ij. ¶ Quero, de repetitione istius dictionis, item. Dixi in l. in repetendis j. ti. j.

10 ¶ † Quero, quid in contractibus: Primo, vtrum ea que dicuntur in prefationibus videantur repetita in sequentibus: De quo in l. Titia. §. idem respondet. j. de ver. ob. z ibi dixi. z Litem q. j. de pactis.

11 ¶ † Quero, vtrum regula huius legis habeat locum in contractibus, videlicet vt dicta in vno contractu, videantur repetita in eo qui loco eius substituitur: hoc enim potest fieri duobus modis. Primo, vt vnus cõtractus substituatur loco alterius per notationem, z tunc dic, vt dixi in l. aliam. j. de noua. z tangitur in l. j. C. etiam ob chyrographa. pec. Secundo modo fit substituendo p̃prie, vt si conceditur tibi in emphyteusim, z post mortem tuam filius tuus de quo vide in l. pater cum filie. in fi. §. de pa. do. ¶ † Que-

12 ro. vtrum dies z conditio apposita in principali, videatur apposita in accessorio seu repetita in adiecto. ter. est q̃ sic, in l. fi. §. fin. de

13 ver. obl. ¶ † Quero, vtrum dicta in principali, videant repetita in

14 fideiussore: Dic vt in l. si vt p̃oponit. j. de fideiuss. ¶ † Quero, vtrũ psona vel qualitas aliqua adiecta i vno capite stipulatiõis, intelligat repetita i stipulatiõe: Dic vt l. si ita stipulatus. §. chrysogonus. j. de ver. ob. z ibi dixi multa de hac materia. ¶ † Quero, vtrũ

15 dies appolita in cõditione videat repetita in substitutione? Dic

16 vt in l. i. illa. z l. hoc iure. de ver. ob. ¶ † Quero, quid i legib⁹ seu sta

b tutis, vtrũ dicta in vno capite intelligantur repetita a⁹ in alio: Dic aut est vna clausula generalis per se, z dic vt dixi in l. talis scriptura i fi. §. e. Aut est quedã qualitas accessoria vni capitulo, z illa an intelligat repetita in alio? Dic vt dixi in l. pretor. §. eritq̃. j. vi bo. rap. ¶ Quero quid de reser. Et dic vt l. si inder. §. de iu. z extra de relcrip. causam que, z etiam per glos. z ibi per Inn. Circa q̃ vide remissiones ad Spe. quas dedi. in l. talis scriptura. in fi. §. eo.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Licet. Quod presumptiones legum sint liquidissime probationes. Vide Feli. in rub. de proba.

¶ Adde in quantum Aler. post Jo. de Imo. tangit, an possint eligi duo Imperatores, q̃ cõsuluit Old. consi. xxij. an si fuerint electi duo Imperatores, z ab vno fuerit impetratum an valeat?

* CLAV. DE SEISS. ¶ Si quis locuples. Ad huius confirmationem vide vnum verbum quod ponit Bart. in l. precibus, C. de impuber. z al. ibidem.

b P. PAV. P. ¶ Op. Vide de materia Aug. consi. cccxxv. incipit. mariti filium nasciturum.

c ¶ Dy. inducit. Adde q̃ Bal. illum sequitur cõsi. cclxx. li. iij. vbi vult q̃ si testator instituat vniuersaliter filios impuberes, z filiam in re certa. eidemq; leget aliquid, z vltra vsumfructum. n concedat etiam vsq; quo nubet, deinde illam substituat fratribus suis, vna cum sorore testatoris sicut est amita, q̃ si eueniat casus substitutionis, debeat habere vsumfructum, z legata.

d ¶ Repetita. Adde vt per Rom. consi. cccl vj. z cccxxvij.

LEX LXXVIII.

1 ☞ Legatũ collatũ in voluntatẽ heredis, si sibi videbitur vel

2 Verbum, videtur, iudicio tuo, vel si tibi placuerit, importat arbitrium boni viri.

3 Substantia contractus non põt conferri in voluntatem alterius contrahentium, etiam per verba arbitrium boni viri denotantia.

4 Verbũ liberum, vel plenũ arbitrium, importat liberã voluntatem.

5 Ille cui aliquid est commissum in liberam voluntatem, potest arbitrari. dum dolus absit.

a **Si sic legatum.** a Valet † legatum si in

1 trum heredis tanquã viri committit. §. d. Ho. q̃ verba hic posita important

* trium * boni viri. non liberam voluntatem. Opp. de l. senatus

2 gatum. §. eo. Sol. ibi fuit legatum in liberam voluntatẽ. ¶

b ro. quid de verbo, videtur? Rñ. importat arbitrium boni vi

deicõmissaria. iij. de fideic. li. ¶ Quid de verbo. placebit. Rñ. l. Thais. §. sorore. de fideic. li. z l. Lucius. la j. iuncta. Fideic.

¶ Quid si dico, iudicio quo, vel iudicio talis? Terr. vide

3 importet liberã voluntatẽ in l. Thais. §. Luci⁹. ¶ Quero. in contractibus? Rñ. substantia contractus nõ põt conferri arbitrium alterius contrahentium, etiã per verba importantia

trũ boni viri. l. q̃ sepe. §. j. de contrah. empt. fallit in dote. l. fundum. §. gener. §. de iur. do. z l. j. C. de do. p̃oim. Accidentalia contractus

bene possunt conferri in arbitrium alterius contrahentium.

4 venditio. de contrah. emp. ¶ista autem verba que sapiunt arbitrium boni viri si haberent determinationẽ ex alia dictione posita

portare liberã voluntatẽ. vt si dicat, habeat liberum arbitrium

5 plenũ arbitriũ. l. fideicõmissa. §. q̃. quãq̃. j. ti. ij. ¶ † Quero, si

tur commissum in liberam voluntatẽ quid põt ille facere? Videtur

arbitrari quo vult, etiam iniuste. l. cum quidam. j. ti. z non

dolus malus abest. l. creditor. §. Lucius. §. manda.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Si sic legatũ. De istis verbis. plurimum

mod. in §. bone fidei. Insti. de actio. z si dicat sola

specta. vide Feli. in c. canonũ statuta. de consti. vide

psi in l. quintus. ff. man. z in l. pcurator. Jas. in l. C. de

quid si duo verba sint simul iuncta quorum alterum

beram voluntatem, alterum arbitrium boni viri, vide

traua. ad rep̃m̃dum in ver. videbitur. ad fi. quid si

conscientie alicuius an importet arbitrium boni viri. vide

l. certum. C. vnde legi.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Arbitrium. Que sit differentia

arbitrium z voluntatem, ponit notab. Bal. in l. j. C. de

* CLAV. DE SEISS. ¶ Quid de verbo videtur. Vide

l. j. C. siue cens. vel reliq. vbi ponit q̃ p̃ceps cõmittit

rigat z exerceat debitores p̃out sibi videbitur. an tunc

seruare statuta municipalia. Quid autem si sit dictum, beneto, tuo, vide ter. z ibi Dan. in c. verum. de for. compet.

b ¶ Videtur. Adde quid de verbo videtur. Abb. consi.

vbi etiam de verbo placebit, z quid de verbo p̃o libito

per Bal. consi. lviij. lib. j.

1 ☞ Relatiuum iunctum secunde persone, vel tertie, quan

expressa, vel non conditionem inducit: iunctum prime quan

expressa, demonstrationem, si non est expressa, conditionem.

2 Defectus debiti demonstrati siue quantitate, facit defi

stantiam legati.

Idem si debitor, vel tertio, relinquatur, quantitate expressa

si per debitorem creditori.

3 Conditio propie non est de presenti.

a **§. Si mihi.** Legatum est vtile si relinquatur in

primatur, siue non: sed in prima valet quantitate expressa

1 nutile constituitur. h. d. secundum Dy. vel aliter. Relatum

ctum secunde vel tertie persone, quantitate expressa, vel non

ditionem. inducit: sed iunctum prime, quantitate expressa, non

strationem, si non inducit conditionem. h. d. secundum

2 dict defectus debiti demonstrati quantitate non expressa

ficere substantiam legati. Idem si quantitas expressa

bitori, vel tertio relinquatur: secus si per debitorem

b Si lego tibi decẽ q̃ debeo, licet nõ appareat q̃ re

illa decẽ, tũ legatũ valet. h. d. secunda pars huius §.

casu ideo non valet, quia non apparet quantitas: secus

¶ In ter. ibi lego. scidẽ Titio, vt differat a casu

Quero, que est ratio differentie inter hos casus: Dicit

casu loquit testator per verba prime persone, i alio per

de z tertie. Idẽ Dy. z Oldr. vt patet ex summario

q̃ etiã i primo casu posset loqui testator per verba

bone. q ipse testator vocaretur Titius, z diceret sic, centũ que debet Titius Seio legat: constat, q valeret legatus. Dic ergo, in rem. ff. quãdo quantitas non exprimitur, ratio est euidens, vt ter. Jn secundo, quãdo debitor legat creditori quãtitate expressa, gravat heredẽ in quãtitate, z sic substantia rei legate reperitur, tũc falsa demõstratio nõ vitiat. Jn tertio casu, legat creditor debitori cẽtum que debet, tũc gravat heredẽ suum liberando. Sed si debitũ nõ apparet, deficit substantia rei legate. ideo non valet legatum. Jn quarto casu, si quis legat alicui q debet tertius, videtur legare actionem, que si non est, deficit substãtia rei legate, alias nihil vr legasse, vt euidẽter ter. dicit. Item probatur in l. legaui. de li. lega. per ter. z gl. ¶ Op. relatiuum iunctũ verbo presentis tempo-
ris, vel preteriti, non facit conditionẽ. l. Stichum. §. eo. hic dicitur contrarium, quod videbatur tenere Old. in summario, quod truffa est. Veritas est, q nunquã de presenti, vel preterito est conditio propria. l. si ita stipulat. fuero hanc summã. de ver. obl. z ter. qui appellat conditionem, vt in l. cum ad presens. §. si cer. pe. impropria loquitur. vt hic sentit gl. no. Loquitur ergo hic de demonstratione, cuius defectus extinguit substantiam rei legate, z per consequens legatum. sicut defectus conditionis, ideo hic appellat eam conditionem. ¶ Opp. q falsa causa non vitiat legatum. l. cum tale. §. falsam. de condi. z dem. Sol. hic erat talis causa, seu demõstratio que faciebat deficere substantiã legati. Ad idem l. si seruus. §. qui quinque. j. eo. ¶ Dy. inducit hunc §. in arg. quidam comes concessit cuidam ecclesie quicquid iuris habebat in tali loco. Certe nihil operatur, nisi de iure concedentis appareat, vt hic, z l. legaui. de li. Jncertitudo enim impedit acquisitionem possessionis, z per cõsequens vsucapionis. l. iij. §. incertam. z l. locus. z l. si quis fundum. de acq. poss. z de vsuca. l. si fur. §. incertam. secundum Dy. facit qõ. in Spe. de instru. edi. §. nunc autem. ver. ij.

ADDITIONES.

OMA. ¶ Si mihi legatũ. Limita vt p Bar. i l. creditor. ff. de li. le. ¶ Tibi decez. Adde an valeat legatum si testator dicat lego cen
ti que mihi Titius debet, cũ mihil debeat. Bal. consi. ccccxlv. li. ij.
PAV. P. ¶ Dy. inducit. Vide Aler. in l. locus. ff. de acq. poss. z
fran. consi. crlix. Ale. consi. xxiij. inci. viso. z consi. xxxj. inci. visis z
ccurrate. ver. corobor antur. z consi. clxxxviij. inc. perspectis his.
ol. iij. z Aler. consi. xlvj. z Fel. late in c. de quarta de presc.
¶ Comes. Adde Old. consi. clxiij. inci. viso primilegio.
OMA. ¶ Nisi de iure. Refert z sequitur Aler. consi. xxviij. inc. vi
is z accurate ponderatis. ver. ad predictorum confir. in j. vol. z vi
de Aler. consi. xxiij. ver. non enim potest. in ij. vol. Fel. in c. ij. de prescri. Lepo. consi. lxix. in vlt. col. z Barb. cõsi. xcix. z consi. cl. z consi. l.
in j. vo. aliquid in simili per Fel. in c. cũ causa. de re. iud. z c. inter monasterium. eo. ti. Barb. in simili. consi. xxvj. in ij. vol. Ro. consi. clxxx.
in j. col. z consi. cccxxxvj. in j. col. Cald. consil. cxviij. in j. col. z quando quis se in aliqua dispositione refert ad aliquid quod non apparet, an dispositio vitietur: vide Fel. in c. ij. de rescri.

Potestas eligendi mortuo creditore transit in heredem, z sic in cessionarium.

Jus in re habens putans habere actionem personalem pro re, videor legare respectu illius iuris.

Actio ex testamẽto concurrit cum conditione incerti.

Heres conuentus a legatario vt agat, liberatur cedendo actionẽ nisi magna expensa requiratur.

Actio iudicatur mobilis, vel immobilis secundum naturam rei, que in ea continetur.

Cessio facta a minore qui habebat actionem, vel ad fundum vel ad centum quando valeat.

§. Si quis ita. Jn alternatiua obligatione si legat quod debetur cogitur heres ad cedẽdum: si legatur vna de rebus cogitur ad agendum: si legatur vtraque res diuersis, cogitur heres vtrisq; satisfacere isolidũ. h. d. Primo erat electio creditoris, z legauit quod debetur. Jn secũdo, erat electio debitoris, z legauit vnã tiñ ex rebus. Jn tertio erat electio creditoris, z legauit vtranque rem diuersis. Secunda ibi, pinde. Tertia ibi, q si qs. ¶ No. ex prin. q potestas eligẽdi trãsit in cessionariũ. Cõtra de l. si ita stipulat. i prin. z l. si. i prin. de ver. obl. gl. nec hic, nec ibi bñ so. Dic, potestas eligẽdi nõ trãsit i cessionariũ, a viuo creditore: sed eo mortuo transit ad heredem qui presumitur voluntatẽ defuncti scire. l. si quis a filio. §. si quis plures. §. eo. z sic postquam transiuit ad heredem, cepit illa potestas esse cessibilis ideo trãsit in cessionariũ, vt hic. ar. l. pater. §. quindecim. j. ti. ij. Pro qua sol. facit q no. in l. j. C. qui pro sua iurisd. z p Bul. in l. j. §. de offi. eius cui mã. est iurisd. vez merũ imperium postquã semel est delegatum. põt subdelegari. Preterea, legatarius in re legata dicitur heres. l. id tẽpus. §. ij. de vsuca. ideo sicut in heredẽ transit, ita in legatariũ. ¶ Opp. ad sedam partẽ. de l. cũ alienam rem. C. eo. z l. apud Julia. §. ij. §. eo. Solu. hic legauit respectu iuris q habebat pro re,

2 vel in rem. Facit l. seruum filij. in prin. §. e. Et no. istud q is non haberem ius in re, si tamen putabã me habere actionẽ personalem p
3 re, videor legare respectu illius iuris. ¶ Op. q agat actione ex testamento. l. j. C. cõia de le. So. fateor, q concurrit cũ condictione incerti. ¶ Op. ad tertiam partẽ de precedenti responso. Sol. hic habebat electionẽ heres, in precedenti debitor. Opp. l. si Titius. j. ti. j. Sol. ista intelligitur secundum illam. ¶ Quero, vides quod heres cogitur agere, quod est nouum dicere, ago enim vt agas. Simile in l. cuz in plures. §. messez. §. loc. z §. ad l. Rho. de iac. li. §. pe. z de act. emp. l. Julia. §. pe. z ne quid in lo. pu. li. §. idem Labeo. el
4 j. ¶ Quero ergo. b vtrum in istis casibus ille qui conuenitur libe
b ret cedẽdo actionẽ. Sl. q sic, i d. §. idẽ Labeo. Sz forte in casu huius §. si i erigẽdo regrereꝛ magna erpẽsa. ad heredẽ spectat labor, z sumptus. secundũ distinctionez, quã habuistis in l. cũ seruus. §. eo. ¶ Ultimo, per legẽ istam consului in q. vos scitis. fm cõem opi-
5 pi. † q actio iudicatur mobilis. vel immobilis secundũ naturã rei, que in ea continetur, vt no. per Dy. §. de auth. tut. l. põt. z per glo. C. si aduer. transa. l. j. z in auth. de non alie. §. j. probatur C. de prec.
* mi. l. si ad resoluendam. Item scitis, * q minor non põt alienare
6 immobilia sine decreto. Modo † quidam minor habebat actionẽ ad fundum, vel ad centum alternatiue, cessit actionem suam. Dixi, quod erat in potestate debitoris. Si enim soluet fundum, non valet cessio, sed si soluet centum, cessio valet. Casus est hic.

ADDITIONES.

a ¶ In cessionariũ. Adde inquantũ Aler. tangit de villa. q promisit purgare riuum. q illum sequitur Bald. consi. lxxviij. li. ij. z inquantum tangit quod stante statuto qõ debitor debeat capi ad instantiam creditoris, quod poterit capi ad instantiam cessionarij, quod idem consuluit Ro. consi. cxliij. etiam absq; eo quod citetur. quod facit ad dicta hic per Aler.

b POMA. ¶ Quero ergo. Vide Mod. in l. apud Julianũ. §. si Titius. §. eo. z Ro. consi. lxxxix.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Vide Aler. consi. xxiij. in fi. in j. vol. vbi pro hoc infert ad notabilem quest. vbi idem dicit quando electio est creditoris.

LEX LXXX.

§. Jpecunia. Debitor potest grauari onere fideicommissi. h. d.

LEX LXXXI.

§. Fideicommissum. Circa istã l. distinguit Jac. de Are. sic. Aut legatarius percepit, z agnouit legatũ, z tenet prestare. vt hic, z l. Jmperator. j. ti. j. Aut agnouit. z nõ percepit, z tenetur cedere actiones. d. l. Jmperator. j. ti. j. z l. si legatarius. j. ti. ij. Aut non agnouit, nec percepit, z non tenetur. sed remanet apud heredem cum onere suo. l. si ab eo. j. de vsufru. le. ita dicit ipse. Adde, si heres habet rem. tenetur eam dare, si esset apud legatarium, debet heres cedere actionem. l. si seruus. §. qui margaritam. j. eodem titulo.

LEX LXXXII.

§. Jquis testamento. Qui reliquit decez. non videtur relinquere viginti. h. d. Ho. istam legem. ¶ Quero, quid si bis nominauit decem, an intelligantur eadem decem, an diuersa: Dic aut fuit vna oratio, vt Titio decem, z Seio decem lego, z tũc intelliguntur eadem decem. l. cum qui. in prin. z l. stipulatio ista. §. eum qui. de ver. obl. Si vero fuerunt diuerse orationes, vt Titio lego decem, z Seio decem, tunc intellige de diuersis decem, propter diuersitatez orationum, z personarum. l. plane. §. sed si nõ corpus. §. eo. dixi in l. re coniuncti. j. de le. ij. ¶ Quero vtrum inter viginti z dena. sit differentia. Dic, q: in l. vbi fideiussor. de sol.

§. Apud Julianum. Prooter defectum facultatuz, z propter falcidiã sit legatorum diminutio pro rata. h. d.

LEX LXXXIII.

§. Jfundũ sub conditione. Per legatum heredis nõ auferꝛ dominium legatario defuncti. h. d.

§. Si seruo communi. Unus ex dominis potest legatũ factũ seruo communi repudiare. h. d. An inter istos duos sit locus iuri accrescẽdi: Dic vt in l. proculo. j. tit. j.

§. Stichũ. Existẽte conditione substitutionis facte legatario, legatũ trãsit in substitutũ. h. d. Op. z videtur q succedat cõstitutio. z faciat eum liberum. l. ij. C. si mã. ita fue. ali. Sl. ponit plures so. Dic fm Pe. quãtũ ad propositum, q hic non succedit cõstitutio. ideo q testator disposuit quid futurum esset de seruo post tempus. Sed contra hoc op. quia testator

non potest facere q̄ constitutio non habeat locum, l. nemo potest. ſ. eo. Respon. vt ibi no.

Legata arboꝛe, an cedat solum vbi est arboꝛ.

§. Qui fundum. Qui excipit edificiū vꝫ excipere rem legatam debet heredi constitui ius eundi sicut ibat testatoꝛ. h. d. Oppo. quando testatoꝛ sensit de superficie, non potest deberi iter ꝛ actus, cum res sua nemini seruiat, l. j. ſ. cōmunia prę. Sol. dicit tunc non esset proprie seruitus, l. Olympico, de ser. vrb. prę. ☞ Opp. prout testatoꝛ sensit de solo. Nam seruitus ipso iure non est constituta, l. seruum filij. in fi. ſ. eo. Bl. fatetur cōtrarium, ꝛ ter-tum expone vt in gl. Materiam huius §. diꝛi plene in l. j. ſ. de seruitu. leg. ☞ Bl. inducit in arg. † prꝺo eo qui legauit arboꝛem, quod vi deatur solum legare cui coheret, ꝛ viam. Hoc est verum, quando legauit nucem. hoc est arboꝛem ratione fructuum. secus si legauit ratione materię, q̄ voluntas testatoꝛis non porrigitur ad fundū, l. ligni. j. ſ. ti. ij. Idem inducitur ad questionem, de eo qui excidit arboꝛem, ꝛ fuit incisa, ꝛ postea pullulauit. De qua in l. obligationum fere. §. placet. ſ. de act. ꝛ ob. ꝛ ibi gl. de dam. infec. l. damni. §. si is qui vicinas. ꝛ ibi diꝛi plenius.

☞ Testatoꝛ si legando vꝺoꝛi diꝛit, lego tales res que valent decenta. siue plus. siue minus valeant, nō potest nec ipsa petere sup plementum, nec heres detrahere.

§. Si libertus. Unus ex heredibus in specie hereditaria grauatus. videt. ꝛ in re estimatio testatoꝛis mihil operatur. h. d. Opp. de l. ab omnibus in prin. ſ. eo. Sol. ibi fuit grauatus in specie non hereditaria, quo casu videtur grauatus insolidum, hic in specie hereditaria, quo casu tenet prꝺo portiōe sua tantū. vt hic, ni si esset aliquid indiuiduum legatum, vt libertas, l. cū quasi. §. si plures. ſ. de fideic. li. sed si grauatur in specie nō hereditaria. sed ipsius heredis. vel alterius, ꝛ tunc similiter tenetur insolidum. vt ſ. eo. l. si tibi homo. §. j. secundū quod ibi Dy. intelligit: licet quidā contra, vt ibi dicam. Et hoc ponit Bul. in Lanus. ſ. de pac. ☞ Dy. † indu ducit finem huius §. ad questionē testatoꝛ veniens ad mortem reliquit vꝺoꝛi certas res, quas estimauit ducētis. * q̄ si valēt plꝰ, heres non potest detrahere: si valent minus, non potest vꝺoꝛ petere q̄ sibi suppleatur. per istam legem, ꝛ l. cum pater. §. pater qui filio. ſ. ti. j. quia ista estimatio mihil operatur, secundum Dy.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ☞ Estimauit ducentis. Quid autem si testatoꝛ diꝛit, q̄ si minus valerent, volebat sibi reficiꝛa vt haberet valoꝛem cc. nunc si tua res plus valet an debeas detrahere, vide Alex. in l. legata inutiliter. in ij. notab. ſ. eo. determinantem q̄ non.

§. Titio fundum. Liberatio habetur prꝺo solutione implendam. h. d. Circa hoc vide l. Julianus ait. de condi. ꝛ de mon. ꝛ quod ibi diꝛi.

§. Si titius. Dominius quod erat apud defunctum trāsit in legatarium, etiam si defunctus ignoꝛabat, ꝛ possessio apud eum non erat. h. d. Hic. bonum casum. Hic dicitur, si heres non repudiauit, munit ergo q̄ possit heres repudiare. Contra de l. si partem. §. si per fundum, quem ad. ser. amit. Sol. gl. primo, ꝛ non bene, q̄ ante aditam hereditatē nullum ius habet repudiandi. Dicit ergo gl. q̄ hic non dicitur q̄ repudiatio teneat. ꝛ est verum q̄ repudiare non potest. Casus est in l. liberto octuaginta. ſ. de bo. li. diꝛi. in l. si mihi ꝛ tibi. in prin. ſ. eo.

§. Si pater fa. [a] Repetitio facta a substituto impuberis, habet locum si legata non ceperunt deberi ab instituto. h. d. Primo legauit hic alicui fundum. postea a substituto pupilli reliquit eidē fundū, quod operatur, vt in primo casu. Opp. j. ad l. fal. l. j. §. interdū, vbi etiam relicta sub condi tione, a pupillo, debentur a substituto ex persona pupilli, non ex persona substituti. Resp. ibi nō fuit facta repetitio per testatoꝛem expꝛessa. Unde nō intelligit tacita. licet secus sit in substituto vulgari, vt diꝛit in l. licet. ſ. eo. Hic vero fuit facta repetitio expꝛesse: ꝛ hoc q̄ dicitur hic in glo. super ver. legata. de tacita repetione, intelligamus. hoc est, vt substitutus teneatur tanquā heres pupilli, non q̄ videatur repetitum ab eo. Unde expone sic secundum q̄ dicit gl. expꝛessa. id est, ex secūdis tabulis: sed ex tacita, id est, vt he res pupilli. Vel dic, q̄ etiā habet locū tacita repetitio, quando succeditur ex tacita vulgari. l. qui fundū. §. qui filiū. j. ad l. fal. ☞ Opp. vel. seruo. §. si ab impubere. j. e. sol. vt in gl. Vel dic q̄ cōꝛdet cū isto. §. secundū Dy. ☞ Opp. de condi. ꝛ de. l. nō adea. Sol. vt in gl. vel dic sedm Dy. q̄ l. cōtraria loquitur quando ab eadē persona ꝛ eodem gradu relinquitur: hic a diuersis, ꝛ diuerso gradu.

ADDITIO.

a ☞ Si pater. Adde vt per Bal. con. lxj. lib. iij.

§. His verbis. Hec verba vobis vel a teri. verbis relinquuntur, si omnes non sup- h. d. Effectus est, quod si vnus superuiuit habebit totā re sitione defuncti, non ex iure accrescendi: ꝛ sic non sustinet collegatarij, ꝛ vis gl. que dicit q̄ ex ordine litere hoc colligit ad q. ☞ Papa committit questionem pluribus. q̄ vel omnes alter ex his debeat expedire. Vel per reformationem, cōcipꝛoꝛibus, vel vni ex his, quod itelligitur si omnes habeꝛent ꝛ sic debeat precedere discussio. Facit, l. Pedius. ſ. arb. ꝛ l. non distinguemus. §. cum in plures. ſ. eo. ti. Sed dc tra casum extra de offi. delega. c. cum in plures. lib. vi. Dic in l. heredes mei. §. j. ad Treb.

§. Cum statuliber. Defectus conditionis herrans valdar seruj, hoc dicit l. seq.

LEX LXXXIIII.

Non quocunque Stres ex cau cratua nobis sa lucratiua competens non perimitur. h. d. ☞ cū rem alienā. C. de leg. Sol. vt in gl. ☞ Quero vtrum pos re pꝛo re legata incōtinenti, an habeam expectare cōditiō tū. Bl. ponit hic duas opin. vnā, q̄ agam statim. aliam, q̄ mihi ablata. Dy. tenet vltimam. per ter. huius legis ubi. et conditione agere potero. ꝛc. Non obst. l. cum quis. §. qui de sol. quia ibi. ille qui solvit, erat debitoꝛ in genere. ita dixit. Idem tenet Pe. per l. Hieratius. ſ. de condi. inde. sed glo. stipulantem. §. si rem j. de ver. obli. determinat. q̄ statim po Ja. de Are. distinguit, aut volo statim agere ad rem alius dubij euentus. ꝛ possum. ar. j. fa. erc. licet. l. Areti ꝛ l. j. §. si heres. ſ. ad tre. Aut volo agere ad totale interes sum. nisi existente conditiōe, vt hic, quod placet. ita dixit ter. vbi in primo casu immit. q̄ statim possum agere cit. existente conditione.

§. Si er bonis. Regula Catoniana fallit, quando fictione. h. d. Quero. vsucepi rem immotis, quam pꝛomisliquis legat mihi illam rem. quam vsucepit, vtrū Resp. q̄ sic. Opp. de l. mea res. ſ. de cond. ꝛ dem. ꝛ Pacta. j. ꝛ l. cetera. §. j. ſ. eod. Solu. licet esset vere mea. tamen batur non mea. non enim vsucepisse videtur is a quo test l. nemo. ſ. de rest. an inte. facit l. seruum filij. in pan. ☞ Usufructus. quando reuertitur ad proprietarium, acquirit ex causa lucratiua.

§. Fundus. Quatenus ex re ad me ex causa lucmittitur. h. d. ☞ Hoc. q̄ quando vsusfructus reuertitur ad pꝛo tatem dicitur dominus pꝛoprietatis acquirere ex causa lucMateriam istam de duabus causis lucratiuis, videlicet tuius. §. duoꝛum. j. ti. j.

§. Julianus Quo titulo quenit ad me ancil titulo dicitur partus peruenire ☞ Cessio facta vni quando possit fieri alteri.

§. Qui Caium. Si duob. separatim cōcuilibet insolidū satisfacere compelletur, licet ex actione cta per testatoꝛē vtriusq; legatum perimatur. h. d. Ratione §. habuistis per gl. in l. si sic. ſ. fi. ſ. eo. ☞ Opp. j. ti. hic q̄ hic heres habebat electionē commendi quē volebat electio debitoris. vt no. ſ. eo. in L. q̄ si quis. secundū Dy. cōtrariū vadit ad primā partē §. sed pꝛout opp. ad hoc solutione debitoris: hic in liberatione facta per testatoꝛem pꝛesumitur mutatio voluntatis. ☞ Ja. de Are. inducit q. q̄ si cessio facta est vni, nō pōt fieri alteri, vt hic, ꝛ j. ti. os. Dic, q̄ ibi super actiōe fit talis cōtractus, ex quo creditlis, vt in casibus no, in l. j. C. de act. ꝛ obli. ꝛ C. ler legatarius ꝛ tūc non pōt fieri cessio alteri, vt vtilis transferat. ita ꝛ d. l. qui duos. Sz in directa. q̄ remanet apud cedēt. transferri per cessionē, posset aliquis cōstitui procurator haberet effectū, q̄ pōt ei soluit pꝛeter q̄ in casibus de noua. Utilis autem semel trāslata in vnum, in transferri non potest, vt no. in l. emptoꝛ. C. de her. batur in l. j. §. de illo. ꝛ l. ex asse. j. ad l. Tre. Si vero ta vtilis ex primo contractu posset alteri cedi. antequam tradatur potest alteri vendi, ꝛ transferri enim operatur traditio in rebus corpoꝛalibus, fio in actionibus, vt no. in l. fi. C. quando fis. vel pꝛa.

§. Cum mihi Stichus. tis, ex causa lucratiua efficiat mea, aliā petere potero. l. C.

vtrum heres possit mihi soluere estimationem eius qui factus est meus. Resp. sic, si eius erat electio. s. heredis, l. Stichũ in prin. ibi no. j. de sol.

LEX LXXXV.

Titius. In re que nõ põt ad oculũ demõstrari, due cause lucratiue possunt ꝯcurrere. h. d. Hoc verũ si legauit partem simpliciter aliqua demõstratione: alias, secus, vt in l. Meuius. §. duorum. j. ti. j.

LEX LXXXVI.

Conditio quando est implenda ex re legata, an prius petatur legatum, quam impleatur conditio.

Legatum sub conditione de aliquo dando, vel faciendo, dicitur modale, & non conditionale.

Huiusmodi. Legatum sub cõditione, si cauerit de aliquo dãdo, vel faciẽdo, assimilatur legato, cui in vim modi vel fideicommissi onus imponitur. h. d. ¶ Op. secũdum hoc, legatarius grauatur de cauendo, antequam habeat aliquid a testatore, & sic qui non honorat, grauat cõtra l. ab eo. C. de fideic. meli⁹ ad propositũ in l. fideicõmissum. s. eo. Sol. gl. ꝙ hic, prius potest petere centũ, quam caueat. l. pe. C. ad l. fal. & l. mulier. §. j. de condi. inst. no. bene. Innuit ista gl. † ꝙ quando cõditio est implẽda ex re legata, prius potest peti legatum quam impleatur cõditio, & sic est nouus intellectus ad l. pe. C. ad l. fal. doct. in d. l. pe. dicunt, quod imo illud prius soluetur, & sic implebitur conditio, sed postea ꝙ plus est datũ repetere poterit sicut dicũt canoniste de eo qui iurauit se nõ repetiturũ vsuras iuxta c. debitores. de iureiu. & no. Cy. ĩ d. l. pe. Isto quod gl. dicit nõ placet Doct. q. semper cõditio debet primo impleri. l. qui heredi. in fi. de cõdi. & dem. & l. ij. C. de his que sub modo. Item mihi placet ꝙ doc. dicunt in d. l. pe. ꝙ prius soluatur totum. Nam cum lex falcidia resecet ipso iure, l. lineam. & l. Plautius. ad l. fal. sufficit, ꝙ soluatur quantum permittit lex fal. remanet ergo ad hoc contrarium factũ primo. Gl. sol. hic. ꝙ hic nõ grauatur si nõ vult: si sponte vult, cauere potest. † Tu dic melius, ꝙ istud legatũ non dicitur relictũ sub conditione, sed sub modo. Nam cum quis non admittitur ad petendum, nisi prestet cautionem de implendo modo, l. si tibi legatum. j. ti. ij. si testator hic exprimit, ꝙ caueat, exprimit ꝙ a iure tacite inerat, & per modum quo inerat ideo nõ est dictum conditionale, hoc tex. dicit in l. quibus diebus. §. Terminus. de condi. & dem. & hoc est, quod hic in tex. dicitur, quemadmodum quod alicui legatũ est vt ex causa fideicõmissi restituatur &c. ¶ Op. & videtur ꝙ ista stipulatio non valeat, q. promittitur heredi de dãdo alteri, sed alteri stipulari &c. l. stipulatio ista. §. alteri. de ver. obl. Hug. dicit, ꝙ illi alteri cauebit, quod est cõtra text. huius legis, vel dic dicit gl. † ꝙ hr̃di debet caueri ita, ꝙ valeat, scilicet si stipulanti pro illo cuius interest. & ista satis est bona. Vel dic, secundũ Ja. de are. nõ est curandũ an valeat, vel nõ: q. cõditio debet impleri, lz effectũ nõ habeat. l. Meuius. de cõdi. & de. ꝙ nõ placet, q. nõ est cõditio, vt dixi. s. Dic † ergo, ꝙ satis est si heredi caueat simpliciter, cuius interest vt voluntas defuncti impleatur, licet cõferatur in aliũ, l. Titio centũ. in prin. de cõd. & de. ideo semper leges dicũt, ꝙ cautio † de implendo modũ prestatur heredi, vt dicit. l. si ibi cũ. §. si. j. ti. ij. Dixi plene in d. l. quibus dieb⁹. §. termini⁹. de cõdi. & dem. † Querit gl. quid si iste legatarius primo nõ vult agnoscere legatũ? Res. ꝙ nõ cogitur, sed remanet apud heredem cum onere suo, l. si ab eo. de vsufr. leg. Dixi in l. fideicommissum. s. eo.

Legatarius in re legata habetur loco heredis.

Debens mihi rem ex stipulatione ex causa lucratiua si eam mihi legat, semel tantum debetur.

§. Si Sempronius. Due cause lucratiue ex persona duorũ qui habẽtur loco vni⁹, iudicãtur ac si ex testamẽto vnius procederẽt, h. d. Op. de l. plane ver. sed si duorũ. s. eo. Sol. ibi fuerũt testamenta duorũ penitus diuersorũ, hic duorũ qui habẽtur loco vnius, scilicet defuncti, & heredis. Op. de l. quid ergo. §. j. s. eo. So. ibi fuit relictũ a diuersis heredibus, penitus. hic a duobus, quorum vnus succedit loco alteri⁹. ¶ † Quero, quid si legatarius a quo res relicta est, legat eam, videtur ꝙ nõ habeat locũ iste §. q. ipse nõ representat personam defuncti, sicut heres: cõtrarium puto, q. quo ad rem legatã, loco heredis est, l. id tẽpus. in fi. j. de vsuc. ¶ † Quero, quid si ille qui mihi debet rem ex stipulatione ex causa lucratiua mihi legat eam? Resp. idem q. vtraque causa lucratiua ab eadem persona procedit, Facit j. t. ij. l. iij. §. si rem. quod no.

§. Si cui. Debitor generis, re obligata perempta, liberatur. h. d. Op. ꝙ in legato generis sit electio legatarij, non heredis, l. legato generaliter. s. eo. Sol. gl. ꝙ hic serui non erant in patrimonio, quod tenet Dy. & omnes rationem ponit gl. in l. heredes. §. si incerto. s. fam. ercis. Aliam dedi in l. legato. & illum passum, ꝙ quãdo serui non sunt in patrimonio, electio est heredis, probat iste §. melius quam alibi.

1 Actio ex testamento durat ad rem, si res est tradita non perfecte.

1 **§. Edes quibus.** † Actio ex testamẽto durat ad rem si res est tradita non perfecte. h. d. No. quod ibi dixi in summario. Op. & videtur ꝙ edes trãseunt cũ iure seruitutis. l. a Titio. j. de fur. Sol. intellige, ꝙ hic fuerũt legate sub cõditiõe, ita ꝙ aliquo tẽpore fuerũt heredis. dicit gl. Op. ꝙ agatur de dolo. l. & elegãter. §. nõ solũ. de dolo. Huius timore Dy. ponit illã totã distinctionẽ gl. in d. §. non solũ p̃alle. ꝙ Doc. examinant in l. exhibitionis. C. ad exhib. Ego pono plene in l. Julianus. §. j. de ver. ob. quantũ ad propositũ dic, ꝙ cõtrariũ lo-
2 quit̃ qñ res erat debita ex cõtractu stricti iuris, hic † debetur ex testamento, ꝙ habet instar bone fidei. l. in minorũ. C. ex quib. caus. in inte. rest. non est ne. Contra de l. si heres generaliter seruum. j. eod. Solu. ibi debet exponi, de dolo, id est ex testamento, nomine doli. Facit plene quod videbitis in l. Meuius. §. fundo. j. ti. j. Et no. ex ista l. ꝙ habeo rem, & ipsam tamen peto, q. non est plene tradita, quod plene dic, vt in d. l. Julianus. §. j. de verb. obl.

1 Actiones due ad eandem rem competentes, que non sunt contrarie, nec electione tolluntur, possunt simul cumulari.

§. Qui seruum ex testamento. Qui rem legatã sibi emit, dz habere rẽ, & pretiũ non soluere: ꝙ si soluerit potest repetere medijs cõpetẽtibus hic expressis. h. d. Primo, loquitur quãdo res nõ erat tradita, nec pretiũ solutũ. Secũdo, quando pretium erat solutũ, & res non erat tradita. Tertio, quãdo pretiũ erat solutũ, & res tradita, sm Dy. Secunda ibi, ꝙ si pretio. Tertia ibi, ꝙ si iudicio. Opp. qui emit seruũ sibi legatũ emit rem suam, ergo nulla est emptio. l. suc rei. de contrah. emp. & sic ex empto non põt agi. Sol. dic, ꝙ res legata sub cõditione, vel in diẽ, & sic erat res testatoris, secũdũ vnã lec. Vel dic. ꝙ erat legata res heredis, & sic non trãsiuit dominiũ in legatariũ, vt dixi in l. si heredis seruus. s. eo. & istam tenet gl. hic in j. gl. Aduerte, ꝙ in hoc principio est varietas, q. quidã intelligũt, ꝙ hic legatari⁹ emit ab herede, quidã, ꝙ emit ab extraneo, vt dicam in glos. mag. ¶ Quero super prima pte, qualiter formatur iudiciũ, vt absolutio sequatur a ptio. Dic vt in gl. super ver. ex vendito. secunda est clara. ¶ Ad tertiã partem opp. ꝙ debet agi ex empto, non ex testamento. l. cui res. de ac. emp. & l. fundo. j. ad l. fal. Huius timore iste §. legitur duobus modis. Primo, ꝙ legatarius egerat ex empto, & peregerat, q. cõsecutus fuit rem. Secundo modo ꝙ egerat & non peregerat. Iste lect. tanguntur in gl. parua, super. ver. actum fuerit, & in gl. mag. Item prima lect. variatur tribus modis. Primo contraria loquuntur quãdo quis emit ab herede: hic vero emit legatari⁹ ab extraneo. Huic contradicit litera in prin. que dicit, ab herede emit, sed punctua post dictionem, herede, & cessabit contrarium. Item huic obstat ꝙ in fi. dicit, ꝙ hominem actoris fecerit, non facit ꝙ tantum heredi conuenit. Resp. vt in gl. tenendo istam lec. Item huic lect. obstat s. in ver. ꝙ si pretio. si enim non emisset ab herede, non posset eum conuenire ac si esset euictus. Huius timore gl. in l. fundo. j. ad l. fal. intelligit, ꝙ in prima & tertia parte hic ab extraneo emit in medio emit ab herede. Certe licet in se sit verum, ꝙ quando ab extraneo emo, heredem conueniam ex testamento, l. plane. §. ꝙ si rem, s. eo. tamen ista variatio hic non placet, q. totus iste §. videtur loqui in vno casu. Variatur ergo ista lec. alio modo, scilicet ꝙ in toto §. emit ab herede. & quod hic dicitur egerit ex testamẽto. expone, id est ex empto. occasione testamenti: quod etiam verum est in se, & hoc tenet Jac. de Ra. tamen non est de mente huius litere, que facit differentiam inter actionẽ ex empto, & actionem ex testamento. Unde ista lec. in fi. gl. ibi. vel dic plenius. variatur tertio modo, scilicet ꝙ agatur ex testamento, & petit legatarius illud quod habet, q. nõ videtur habere ex causa legati, nisi rehabeat pretium & quod in tex. dicitur, hominẽ actoris fecerit expone, id est, factum ex causa emptiõis, & ex causa legati sibi dimisit. & ista est vera. De claro, si ego habeo rez ex causa emptionis que mihi legata est, ego possum cõstituere in animo meo rẽ habere ex causa legati, & agere cõtra te ex empto, quasi mihi ipsi euicerim. ita loquitur. l. fundo. j. ad l. fal. & l. cui res de act. emp. Itẽ possuz sicut ipsam rẽ habeo ex causa emptionis, velle me habere ex causa emptionis, nec mutare titulum in meipso, & tunc ago ex testamẽto, quoniã non videor habere rem mihi legatam, cum nõ habeo ex illo titulo, ita loquitur iste finis. ¶ Secũda lec. principalis in isto versiculo est, ꝙ legatarius egerat ex empto: & non peregerat, q. nõ erat lata sententia, nec facta solutio, postea cognoscẽs rẽ sibi legatã proponit actionẽ ex testamẽto, licet de iure nõ potuerit. Dicit gl. tamen nõ debebit absolui, nisi pretiũ restituat, & hominẽ actoris fecerit. Ista lec. ponitur in gl. mag. ibi, fine etiã proprie, & tangit in precedẽti gl. vide eam. Hoc quod gl. dicit, ꝙ de iure nõ potuerit agi. Reprehendit Dy. vt colligitur per eum in c. nullus pluribus de re. iu. lib. vj.
1 Unde dicit † ꝙ quando sunt due actiones cõpetẽtes ad eandẽ rẽ,

que non sunt contrarie, nec electione tolluntur, ꝛ absolutoria lata in vna nõ parit exceptionem rei iudicate in alia. admittitur cumulatio, ꝛ allega. istum §. ꝛ sic innuit. ꝛ bene. quod dei iure possit proponi vtraqꝫ actio. Nam exactione facta ex vna. non contingit liberatio ex alia, vt hac lege pater. Et ad predicta alleg. Ex. hunc §. in l. edita. C. de eden. circa. fi. sui.

1 Legatum factum a viro vxori, videtur factum animo compensandi.

a b **§. Cum pater** [a] Si pater primo dotat promittẽdo, postea legat. [b] videtur pro dote legare. h. d. Opp. [c] de l. cũ pater. ff. de iure do. Resp. quando agunt separatim, loquitur ibi. quãdo simul cõcurrunt, habet locũ iste §. vt in
1 gl. † Op. de rei vxo. act. l. j. §. sciẽdũ. Sol. aliud in patre, qui legat filie: aliud in viro, qui legat vxori. Et dicit gl. q hoc ideo, quia pater ad dotandam filiam tenetur ex legali dispositione, ꝛ sic ex necessitate. Unde id q relinquit, videtur relinq̃re animo compensandi, sed maritus tenetur vxori ad dotem, ex proprio contractu liberaliter facto de quo j. ti. j. l. creditorẽ. ꝛ l. si cũ dotẽ. §. si pater. sol.
d ma. Op. extra gl. [d] de l. si pater pro filia. j. de colla. Do. Hic tex. sol. dum dicit, eadẽ centũ. Sed gl. dicit. q hoc in dubio presumitur vnde contrariũ remanet. Dic ergo q hic pater legauit quãtitatẽ, ꝛ quãtitatẽ promiserat: ibi aliud legauit q̃ promiserat, puta promiserat speciẽ, ꝛ legauit quãtitatẽ. vel ecõuerso. Et ita istã legẽ in-
2 telligo. Dic ergo, † quãdo pater primo dotat promittendo, scdo legat. ꝛ exprimit se pro dote legare. ꝛ nõ tenetur heres nisi ad alterutrũ, vt hic. ꝛ l. Titia. §. qui inuita. j. ti. j. Aut non expressit: ꝛ tunc, aut legauit aliud quam promisit, ꝛ debet habere vtrunque, l. si pater pro filia. de colla. dot. Aut legauit illud idem, vel tantundem. ꝛ in dubio videtur legare animo compensandi, ꝛ debet esse contẽta
3 alterutro. vt hac glo. ꝛ l. si cum dotẽ. §. si pater sol. mat. † Quero, quid si pater primo dotat tradendo ꝛ postea legat. De hoc videtur casus j. ti. j. l. cum pater. §. pater filie. Doc. vt Ja. ꝛ Oldr. dicunt quandoqꝫ postea legat ipsum corpus dotale, q erat traditũ: quãdoqꝫ legat dotẽ simpliciter. Primo casu. valet legatũ. ꝛ filie debetur estimatio. qꝛ ei videtur relicta res aliena. d. §. pater filie. Secũdo casu valet legatũ, nõ q aliquid vltra filia cõsequatur, sed hoc operatur, qꝛ dos tanq̃ legata nõ venit in collationẽ, ita intelligũt d. l. Titia. §. qui inuita. j. ti. j. ar. l. filiã. la ij. ꝛ arg. l. a patre. C. de col. Si vero legaret aliud a dote. ꝛ corpore rei dotalis, tũc valet legatũ. ꝛ id nõ cõferret, dotẽ vero cõferret, l. filie. C. de coll. ꝛ j. de col. do. p to-
4 tũ. De intellectu tñ d. §. pater filie. dicã ibidẽ. † Quero. qd econtra si primo legat, postea dotat? Resp. si primo legauit nomine dotis ꝛ postea dotat, videtur de primo legato dotata. l. Luci⁹. j. j. tit. j. ꝛ C. eod. l. filia. Si vero primo legauit simpliciter, secundo dotat, tũc deberet habere vtrunqꝫ. ar. l. quinquaginta. ff. de prob. ꝛ q no.
5 in l. plane. §. j. ff. eodẽ. Quero. in casu huius §. quid si pater non legauit filie, sed ipsi genero cui promiserat. Respon. aut legat nomine dotis. ꝛ non valet, quia legat creditori suo, nisi contineat aliquod commodum. l. creditori. ꝛ l. seq. ff. eo. Si vero non legat nomine dotis, sed simpliciter, tunc gener debet habere vtrunqꝫ. nec videtur relictum animo compensandi, l. creditorem. j. ti. j. ꝛ l. j. §. sciendum. de rei vxo. act.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. Cum pater. Uide Com. consil. xviij. incip. sine disputatione. ꝛ de materia istius §. vide que scripsi in l. si cum dotem. §. si pater. so. ma.

b Postea legat. Adde vt per Pau. de ca. consi. lxiiij. ꝛ an cũ auus legat nepti dotẽ. ꝛ pater postea illam dotat, vel eãdẽ legat an videatur fecisse animo compensandi. vide Ang. consi. lxxviij. Bal. cõsi. cccclvj. li. iiij. ꝛ inquãtũ Alex. tãgit si pater primo dedit mille in dotẽ. scdo mille, alijs mille nõ exactis. an videat pater velle compẽsare. adde an eo casu quo pater dat filie plus scdo marito, si ex eo nõ extẽt liberi, ꝛ moriat filia, an illud q plus dedit scdo, debeat pertinere filijs primi matrimonij, vel ad patrẽ, Bal. cõsi. cccxcviij. li. ij.

c P. PAV. P. Op. Uide Cõ. con. xx. inci. testator leg. post prin.

d AND. BAR. Op. extra gl. Sepenumero cõsului in hac materia, ꝛ vide Lud. Ro. in cõsi. ccl. Et vide Lud. Ro. in consi. cclxxvij.

1 Stante statuto quod debitor non cogatur soluere creditori, nisi creditor reddat instrumentum cancellatum, sufficit creditorẽ liberare debitorem, si amisit instrumentum.

Amissio instrumenti probatur per sacramentum.

§. Si ita. Conditio de instrumẽtis reddendis, continet in se etiam liberationem prestari, q solum sufficit si instrumenta reddi nõ possunt. h. d. Op. de l. ab omnibus. §. in testamẽto. j. eo. So. vt ibi. Opp. de l. Labeo. ff. de pac. Sol. Dy. per redditionẽ instrumẽti liberatur quis ope exceptionis: ideo nõ sufficit, nisi liberetur per acceptilationem. vt hic. Iste §. facit ad q.
1 † Statutum est in ciuitate: q debitor nõ cogatur soluere, nisi creditor reddat instrumentum cancellatum. Certe si creditor nõ habet qꝛ amisit, sufficit q debitorem liberet, vt hic. Probabit enim amis-

a sionem per sacramentum [a], l. fi. C. de fide instr. secundũ Dy. ꝛ
2 de Are. hic. An † autem de iure communi creditor teneatur reddere debitori instrumentum. dic vt in l. dissolute. de cond. fur. ꝛ fa. C. ꝛ l. plures. C. de fide instr. ꝛ dixi i l. fullo. vel sarcinator. tabulas. j. de fur. Ultimo aduerte ad principium §. qualis quando quis iussit instrumentum reddi pro liberatiõe si ergo fuit causa, cessaret dispositio huius §. Exemplum cum peruenimus ad pacta inuicem, ꝛ tu diceres q pater meus promisit tibi decem ex causa mutui, ego promisi tibi illa decem, si mihi instrumentum ostenderes, si postea dicis te non habere, ꝛ velle me rare, nõn sufficit: quia instrumentum volebam, non solum ad randum, sed etiam ad sciendum si verum esset: vel ergo instrumentum exhibeat, vel aliter de debito faciat fidem.

ADDITIO.

a Per sacramentum. Adde Fed. consi. xiij. Pau. de Cast. in l. instrumenta. C. de fideicõ. ꝛ ibi quid de amissione literarum cambi quantum Alex. ponit de bannito occiso, cuius bannum non cancellatum. ꝛ tamen soluerat bannum, adde Bal. consi. Pau. de Ca. consi. xxiiij. ꝛ xciij. Ang. consi. cccxxvij.

IO. FR. RV. Adde. Circa principalem decisionem tenent ceteri. vt no. Jas. hic.

a **§. Si Titio,** [a] Qui non admittitur ad partem iuris, facit partem si habet ius retinendi etiam iure suo h. d. In ter. ibi non admittatur, dic. §. iur. Bl. istaꝫ materiã tradit ponẽdo casus singulares in quibus nõ admittitur ad partẽ ꝛ nõ facit partẽ, ꝛ ecõtra. qñ facit partem. cunda ibi, itẽ legatur mihi, ꝛ non capaci. Ex his tñ non habes nem legis. Dy. in l. plane. §. si coniũctim. ff. eo. hoc tradit per tuor regulas. que regule nec rationem habẽt in se. nec vere
1 statim dicam. ego pono duas regulas. Prima, † qui non admittitur ad partẽ, nec admitti speratur aliquo iure actiõis retentionis vel alterius equitatis. per se, vel per alium. iste non facit partem ita loquũtur casus positi ĩ prima parte gl. Scda regula est aliquo ex pdictis modis ad legatũ admittitur facit partem. ita loquitur secunda pars gl. Nõ est in euidẽti, qꝛ ex eo q aliquo modo admittitur, aufert tibi partẽ. cũ eadem res plurib⁹ vt certo. §. si duobus vehiculũ. ff. cõmo. Declaro in quibus qs admittitur quoquo modo, ita q partem qñ legatũ valet in persona collegatarij omni iure nõ est dubiũ q partem facit. l. si plurib⁹. ff. e. ꝛ j. ti. Scds qñ non admittitur. sed admitti speratur. vt in duobus. in prin. ff. eo. Tertius. ꝛ nunc intro gl. qñ legatur mihi ꝛ non capaci, tũc facit mihi partẽ, vt j. ti. j. l. si Titio. §. ita dicit ligo de non capaci cui res aufertur tãquã ab indigno cit partem, quia licet nõ admittatur ipse, admittitur alius fiscus. Sicut enim faceres mihi partẽ si mecum cõmederes alium ponis loco tui in mẽsa. Quartus casus. quãdo legatur mihi ꝛ tibi res tua: vt hic. Ratio, quia per legatũ rei alienę transfertur dñium ipso iure, sed heres debet redimere re. vel dare estimationem. Jure ergo retentionis consulitur hic est casus hic. Sed cõtra hoc op. ff. e. l. plane. §. si duobus gatur mihi ꝛ heredi. Uidetur enim quod heres possit re iure retentionis ibi. sicut hic. Resp. illũ §. intelligo. qñ corpus hereditarium, coniunctim re, vel re ꝛ verbis. retur res heredis mihi, ꝛ heredi, tunc heres facit mihi partẽ legatur mihi ꝛ domino. vt hic. Si vero legaretur res aliena heredi, tũc idem puto, eadem ratione: qꝛ cum dñium non in legatarium, heres potest sibi consulere per viam retentionis
* hũc §. q j. dicã. Si vero legatur quãtitas, * vel aliud in genere de manu heredis dꝫ dari legatario, tũc idẽ p eandẽ rationem Sed qñ legatur corpus hereditariũ mihi ꝛ heredi. heres nõ admittitur iure hereditario, qꝛ testator specialiter legauit illud ab vniuersitate exemit: nec potest venire vt legatarius bi non põt legari a seipso. ꝛ dominium recta via transit in rium. Unde non põt retinere pretextu alicuius iuris quod rit, vel habere speret. merito non facit partem. d. §. si duobus gatũ. §. j. j. eo. ꝛ ideo est cõsilium legatario. isto casu. q heredẽ rei vendicatiõe, non actione psonali. d. l. legatũ hoc apparet intellectus l. si qs Titio. ff. de vsufr. accre. gat Titio ꝛ heredib⁹ suis vsumfructũ, Titius habet heredes partẽ faciũt. Intelligo em̃ illã literã vt suis. s. testatoris, q ideo faciũt partẽ, qꝛ apud eos ꝛ sic ius vsufructus causalis merito per retentionem sulere sibi, licet gl. ibi aliter intelligat. Jtẽ dixi, q relinquatur cõiunctim re. vel re ꝛ verbis, ꝛ sic iure suo totũ admittitur, ꝛ heres secum non concurrit: si autẽ iunctim re, cõiunctim verbis tm̃, qꝛ testator diuisit rius nõ admittitur nisi ad partẽ suã. d. l. plane. in fi. ff. eo. Lucius. ꝛ j. ad Treb. l. Lucius. in prin. Quintus casus legatur mihi ꝛ seruo testatoris, tunc seruus facit partem

nctim. ſ. eo. Nō eſt, q̄ de equitate ipſi ſeruo debeā. d. ſ. ſi con-
ctim. in glo. ¶ Sextus caſus eſt. q̄ legatur mihi & ſeruo meo,
titu. l. ſi mihi pure. Ratio eſt eadem. ¶ Septimus caſus eſt
ponitur in ter. & in l. ſi duo patroni. in prin. ſ. de iureiu. vbi ali-
s admittitur ipſo iure. ſed non ope exceptionis: tamen q̄ ali-
iure admittitur, partem facit. Vbicunq; autem nullo iure ad
itur, nō facit partem, vt dictum eſt. Exempla ponūtur in pri-
parte gl. que eſt multum clara. & hoc verum, quia talis non fa-
mihi partē: ſed poteſt eſſe, q̄ ego repellor a parte propter alias
ſam. q̄ dic vt l. re coniuncti. ti. ij. in ij. q. prin. Ex predictis appa
q̄ diſtinctio Dy. nihil valet. Dicit enim, aut legatum eſt inuti
persona legatarij ratiōe rei. quia eſt eius propria. & facit par
, vt hic & iſte caſus verus eſt in ſe, ſed non eſt vtilis. Quid enim
go relinquo ſeruo militiam liberi. cum ignorarem eum ſeruum:
te legatum eſt inutile propter perſonam legatarij. & rei legate
tim. vt no. in l. ſed & ſi ſic. cum gl. & l. fideicommiſſa. ſ. ſi ſeruo. ſ. ti.
tamen nemo dixerit, q̄ partem facit. cum tale legatum ſit inu-
, & pro non ſcriptum. ergo accreſcit coniuncto. vt C. de ca. tol. ſ
primo. & ſ. pro ſecundo. Sol. dicit ipſe, quando legatū eſt inutile
propter defectū perſone legatarij tantum, tunc aūt propter deli-
tū. & facit partē, l. ſi Titio. & l. ei qui. ſ. ti. i. Et ponit exemplum. in
mnibus caſibus qui no. Inſti. de leg. ſ. legari. in gl. Hoc eſt falſum
lā in d. ſ. legari. in gl. nominauit perſone q̄ ſunt omnino nō capaces,
d per eas non acquiritur fiſco. ſed pro non ſcripto habent etiam
o non ſcriptis accreſcunt coniuncto d. ſ. in j. ſed d. l. ſi Titio. & ei
i loquitur quādo aufertur ei vt ab indigno, vt ſ. dixi. & ibi dicā.
tem dicit ipſe, legatum eſt inutile propter defectum legatarij, vt
credebatur viuere, cū eſſet mortuus, vel non natus, & in hoc di
verum q̄ non facit partē, per leges in gl. alle. Idem ſi poſt teſta
ntum moriatur, vel repudiat, vt in d. ſ. pro ſecundo. C. de ca. to.
ertium caſum ponit ipſe quādo legatur heredi a ſeipſo: tunc. q.
atum eſt inutile, miſta conſideratione legatarij & eius a quo re
quitur, non facit partē, hoc intellige vt dixi ſ. Quartus caſus
ſim eum, quādo legatum eſt inutile, miſta cōſideratione legan
, & eius cui relinquitur, vt ſi relinquitur ſeruo proprio, & tūc nō
it partē, d. l. plane. ſ. ſi coniunctim. Iſta regula non eſt vera. niſi
caſu illius. ſ. ſi coniunctim, q̄ ſeruus de equitate admittit. Sed
ne. q̄ relinquit tibi & filio ſuo ſpurio. Certe, q̄ ſpuri nulla equi
e admittitur, & hoc miſta ratione legantis, & legatarij. q̄ poteſt
urio legari a quocunque alio preterquā a patre: & pater poteſt
are cuicunque alij, quam ſpurio. auth. quib. mo. natu. effi. ſui. ſ.
& ibi no. & Bal. in ſumma. C. de nat. lib. Certe iſte ſpurius nō fa-
t partem. q̄ legatum eſt pro non ſcripto, l. Lucius. ſ. j. ſ. eo. & ibi di
am. ¶ Ultimo gl. ſignat quaſdam contraria, que examinabo in l.
coniuncti. ſ. de lega. iij. in vlt. q.

ADDITIO.

CLAV. DE SEISS. ¶ Si vero legatur quantitas. Pro quo eſt bonus text. in l. ſi. ſ. Seio. ſ. ti. j. licet gl. & Bar. ibi contra.

☞ Eligere qui habet ex vltima voluntate, non poteſt variare: ſe
cus ſi per ſtipulationem.
Vltima voluntas non debet eſſe in pendenti.

ſ. Stichum. Ei, qui habet electionē † ex vltima volū-
tate, variare non licet. h. d. Oppo. de l. ſi
quis ſtipulatus. in prin. de ver. ob. Bl. ponit plures ſol. tene illam.
aliud in ſtipulationibus, aliud in legatis. Ratio, quia in legatis fa
cta electione ſtatim ius facit executionē, quia tranſit dominiū in
legatarium, l. apud Aufidium. ſ. de optio. leg. Iſta ratio eſt bona,
quando legatur res teſtatoris, ſed ſi legatur res aliena, dic ratio-
nem eſſe, quia vltime † voluntates non debent eſſe in pendenti, a l.
ſi. in fi. ff. cōmunia prędi. Blo. ſignat contraria, & non ſoluit. ibi in l.
iij. ſ. pe. de ſepul. viola. Sol. q̄ ibi non erat alij ius queſitum effica
citer, q̄ penituerat. Dy. Vel iſtud fauore vltime voluntatis. Se-
quitur in gl. ſ. de poſ. l. j. ſ. pe. Sol. prout no. C. de act. & obli. l. ſicut.
Dy. & ibi melius Ly. ſequitur in gl. l. cum qui certarum. ſ. j. ꝛc. Sol.
prout reſponſum fuit ad primum contrarium.

ADDITIO.

¶ In pendenti. Adde Abb. conſi. xj. ij. lib.
☞ Repreſalie conceſſe contra ciues, videntur cōceſſe contra ci
ues bannitos.

ſ. Legatum. Qui eſt in fuga, videtur eſſe in loco, a
quo receſſit. h. d. Facit ad q. † vtrum re-
preſalie cōceſſe cōtra ciues ciuitatis, poſſint exerceri contra exbā
nitos ciues illius ciuitatis. Et hic videtur q̄ ſic, q̄ ſi ſunt in fuga[a],
videntur eſſe in loco vnde aufugerunt, quod dic vt in trac. meo re
preſaliarum. in vij. q. prin.

ADDITIO.

¶ In fuga. Adde in quantum Alex. tangit de natis in aliqua ciui
tate per tranſitū, an ſint ciues illius ciuitatis, & dicitur eſſe notan-
dum ad ſtatuta prohibentia aliquē aſſumi ad collegia, q̄ cōſuluit
Bal. ſuper ſtatuto Vero, an natus in riperia Veron. poſſit recipi
in collegio doctorum: eius conſi. xlv. j. lib.

ſ. Si Titio. Si vna ex rebus alternatiue legatis a te
ſtatore donatur, alia in legato remanet.
h. d. No. ex prin. ſ. q̄ ſi teſtator dat illud quod heres dando libera-
retur, non contingit liberatio, ſecundum Dy. Op. Dy. ſ. ti. j. l. Lu
cius. Sol. teſtator ibi dedit totum quod legauit: hic vnam partē.
1 ☞ Coniunctio verbalis non inducit ius accreſcendi in rebus
prorſus diuerſis.
2 Filiabus inſtitutis in centum pro qualibet, ius acreſcendi inter
eas non habet locum.

ſ. Quibus ita. † Coniunctio verbalis non inducit
1 ius accreſcendi in rebus prorſus di
2 uerſis. h. d. & plures vidi de facto. † Teſtator inſtituit filias ſuas
a in centum pro qualibet. [a] Certe inter eas non eſt locus iuri accre-
ſcendi, quia ſeparata quantitas aſſignatur cuilibet. l. j. in prin. ſ. de
vſufr. accreſ. & l. ij. in prin. ſ. quib. mo. vſufr. amit. dixi in l. re coniun-
cti. ff. tit. ij.

ADDITIO.

a ¶ Pro qualibet. adde vt per Bal. conſi. xciij. lib. v.
1 ☞ Plures habentes idem ius quando diſcordant, quando co-
gantur concordare, & quis ex eis preferatur.

ſ. Si is cui. Plures ſimul venientes ad legatū concor
dare coguntur. qua actione agant, [a] ſecus
ſi veniāt ſeparatim. h. d. cū. l. ſeq. Ter. in ſeq. l. duobus coniunctim.
ibi peruenire voluit ad petitionem rei, vt no. per Ly. C. commun.
de leg. l. ſi. in prin. Opp. ſ. j. pro ri. Sol. ibi venie bant ſeparatim. hic
venie bant ſimul. Op. ſ. de vſuf. l. quoties. vbi dicitur, q̄ legatus ex
tinguatur ſi non concordant. gl. non ſol. hic, ſed in l. ſi. in prin. C. cō
1 munia de lega. dicit q̄ ibi alius caſus eſt. Tu dic, † quando plures
habentes idem ius diſcordāt. ſi quidē aliquo iure poteſt perpēdi
q̄ aliquis preferatur, ille prefertur. C. de do. l. ſancimus. ſ. ne autē.
& d. l. quoties. j. reſp. Si vero non poteſt perpendi, tunc aut diſcor-
dant in preiudicium tertij, & tunc coguntur concordare per iudi-
cem ad petionem partis, que leditur, vt hic. Aut diſcordāt in pre
iudicium ipſorum: & tunc aut alter vult quod ſorte dirimatur, & di
rimitur ſorte. l. ſi. in prin. C. com. de leg. Si vero neuter hoc vult, di
ſpoſitio effectum non conſequitur, d. l. quoties. ij. reſp. per doc. in d.
l. ſi. C. commu. de leg.

ADDITIO.

a ¶ Actione agant. Adde in quantum Alex. not. quod plures poſ
ſunt vno libello vnum conuenire. Ro. conſ. cc. l. & ibi etiā an vnus
poſſit plures eodem libello conuenire.

LEX LXXXVIII.

1 ☞ Teſtator legans rem ſuam obligatam, vel heredis, vel alte-
rius. in quo videtur voluiſſe grauare heredem.
2 Legatum rei aliene factum ab ignorante, non debetur, niſi fuerit
factum coniuncte perſone.
3 Legans pignus non videtur remittere debitum, ſecus in legante
chirographum.
4 Legatum rei pignorate quando debeatur.
5 Libellus quomodo concipiatur, quando petitur legatum factus
de re pignorata.

Si tibi. Si res mea pignorata mihi legatur ab er-
traneo, tenetur heres ſoluendo pignus libe
rare. h. d. Op. res mea nō poteſt mihi legari, vt l. proprias.
C. e. Sol. hic erat mea, ſed alij obligata. Op. q̄ heres non teneatur
ſoluere alij debitū. l. j. ſ. de li. leg. Bl. dicit q̄ ibi legauit creditori qui
habebat rem obligatam, hic alius. hoc tenet Dy. & eſt verum. Ra
tio quando aliquis habet rem obligatam, eſt veriſimile q̄ non libe
raret eam, niſi ſolutione: ideo teſtatoris videtur grauare heredem,
vt ſoluat, vt hic. Sed q̄ ipſemet habet rē obligatā, videtur graua
re heredē in hereditate ſua, inquantum minus pōt, vt ſufficiat li
berare pignus remanente actione perſonali. ¶ Pro declaranda
1 iſta l. dic. † q̄ q̄ teſtator legat rē ſuā obligatā, & tūc dic. vt l. ſi res. &
l. ſi ſeruus Titij. ſ. e. Q̄ue teſtator legat rem meam obligatam
alteri, & tunc aut eſt extranea[a] qui legat, & videtur grauare heredē
vt luat, vt hic, in eo q̄ ter. dicit. luatur, q̄ fit in eſtimatione debiti
principalis. C. de lui. pig. p totū. Q̄uę legat ipſe teſtator qui ha
bet rem obligatā. & tunc ſufficit quod heres pignus liberet, rema
nēte perſonali obligatione. l. j. de lib. lega. q̄ intelligo, niſi res eſſet o
bligata pro tanto, q̄ veriſimiliter eam dimittebat. tunc enim vī re
linquere quaſi propriā. l. qui habebat. in prin. j. ti. ij. Et predicta o
2 mnia intellige, † q̄ teſtator ſciebat rem alienam eſſe. Si enim puta
ret ſuam, non valeret legatum, niſi factum eſſet coniuncte perſone. l.
cū alienā rem. C. e. Quandoque legat quis rem alienā. & obligatā
non legatarij. & tunc ſine dubio heres † tenetur luere. q̄ tenetur de
euictione. l. ſi dom[a]. ſ. de euictione. & q̄ ibi no. ſ. eo. & d. l. cum alie-
3 nā rē. ¶ Op. † de l. ſeruū. ſ. eū qui chirographum. ſ. eo. Sol. Aliud

in legato chirographi, aliud in legato pignoris, & vna ratio reddi
tur. ff. de pac. lib. Dic ratione, q̃ legando pign⁹, q̃ est accessorium
nõ sequit remissio debiti, q̃ est principale. l. ex pupillari. ff. de vulg.
4 & pupil. ¶ † Sed nũquid hoc est verum, siue testator sciuerit, siue
ignorauerit rẽ pignoratam. Et dico, si quidẽ sciuit, nõ est dubium.
Idẽ si crederet alienã multo magis, q̃ heres tenetur de euictione
Sed eo casu quo credidit rem alienam, tũ ignorabat pignoratam
esse, tunc credo, q̃ legatũ non valet, q̃ debemus respicere q̃ testa
tor cogitauit. l. quo loco. ff. de her. instit. & l. in cõditionibus. in prin.
de cond. & dem. & l. seruo manumisso. ff. de condi. inde. ¶ Op. ff. ti. l.
Meuius. ff. pe. Sol. ibi pleue. licet gl. hic nõ soluat. ¶ Ultimo no.
5 † q̃ in casu huius legis in libello directo, peteretur heredem con
demnari quod pignus luat, vt hic, quod no.

1 ☞ Res eadem a pluribus vni relicta separatim, semel tantum
debetur ab omnibus: secus si testator exp̃ressit, q̃ quilibet insoli
dum teneatur. nu. 4.
2 Unus ex pluribus heredibus quando grauatur in certa specie
simpliciter, ille insolidum tenetur. & nu. 1.
3 Actione personali teneri quis p̃o re aliena potest.
4 Unus ex pluribus heredibus quando grauatur in specie heredi
taria, tunc tenetur p̃o hereditaria portione.
5 Solutio estimationis rei legate facte ab vno ex heredibus, om
nes alios ipso iure liberat. nu. 3.
6 Heres specialiter obligatus si soluit, habet regressum cõtra alios
heredes quando sunt grauati

§. Si testamẽto. Qui consecutus est estimationẽ totius a grauato singulariter, ni
hil debet consequi a grauato vniuersaliter. h. d. Tria innuit iste §.
1 Primo, q̃ si reliquit † a pluribus heredibus separatis, non tenent
insoliduz: imo semel tãtum debet legatarius ab omnibus habere.
2 † Secundo, quod si grauet vnum in certa specie, ille teneatur in to
tum. Innuit enim hic, q̃ si codicilli non essent, ille singulariter gra
3 uatus insolidũ tenebat. † Tertio ꝺt, q̃ solutione estimatiõis facta
ab vno, alij liberant ipso iure. ¶ Ad quodlibet op. Ad primũ op.
de l. quid ergo. ff. j. ff. e. Sol. gl. ibi a pluribus specialiter: hic ab vno
specialiter, ab alijs generaliter, Ita sol. non habet rationem in se:
4 ideo dic, † q̃ ibi fuit spãliter exp̃ressus q̃ quilibet teneret insolidũ:
hic secus. Unde in dubio ad eum semel tantum pertinere voluit,
vt hic. & l. Meuius. ff. eũ. j. tit. j. vbi gl. tenet istam so. ¶ Op. j. tit. j. l.
5 Meuius. circa prin. Sol. gl. remittẽdo se ad ibi no. ¶ † Ad secun
dum op. & videtur, q̃ grauatus in vna specie, nõ teneatur ad totũ,
sed p̃o hereditaria portione, vt ff. eo. l. si fundũ sub cõditione. ff. si
libertus. Sol. secundũ Jac. de Are. ibi in actione realꝝ, hic in perso
nali. ¶ Potest enim p̃o re aliena quis actione personali teneri. Vel
dic secundum eundem, quia ibi testator grauauit quosdam sub no
minibus appellatiuis, hic p̃oprijs. Tu dic, q̃ ibi fuit grauatus v
nus in specie hereditaria, hic vero in re p̃pria ipsius heredis, vn
de tenetur heres insolidum. Ita dicit Dy. hic. & Bul. in l. anus. de
pac. & gl. innuit. in d. l. Meuius. ff. eum. j. ti. j. Sed contra hoc videt
ff. eo. ff. si fundus. Ideo dic. q̃ quandoqz vna species legatur semel
tantum ab omnibus heredibus, & ita loquitur ff. si fundus. Aut le
gatur semel tantum ab vno herede. & dic, vt dixi in d. l. si fundum.
ff. si libertus. Aut legatur pluries a diuersis heredibus, & tũc aut
fuit dictum q̃ quilibet insolidum teneretur, aut non, vt patet ex p̃
6 dictis. ¶ † Ad tertium opp. & videtur, q̃ licet vn⁹ soluat, res pos
sit vendicari p̃o partibus aliorũ. d. l. Meuius. ff. eum. j. ti. j. Sol.
ille ff. legitur duobus mo. Primo, p̃out intelligitur in re que erat
vnius er heredibus, er pone ibi tert. ab omnibus non querere, id
est, a nullis. querere, secundum Dy. & concordat cũ ista. Sed, put
intelligitur p̃o re hereditaria, apparet sol. quia ibi fuit legata res
vnius er heredibus: vnde p̃o parte aliorũz non potest trãsire do
minium in legatarium: vnde solutione facta de estimatione alij li
berantur: vt hic: sed ibi fuit legata res hereditaria. Unde si vn⁹ sol
uit estimationem, non impedit quin p̃o partibus aliorum trãseat
dominium, & sic legatarius poterit vendicare. Ille ergo qui soluit
totius estimationem, repetet partem illorum tanquam indebitã,
7 vt ibi videbitis. ¶ † Quero an heres specialiter obligat⁹, si soluit,
habeat regressum contra alios heredes. Resp. in casu huius ff. q̃
reperiuntur alij specialiter grauati, tunc habet regressum contra
eos: sed quando alij non sunt grauati, tunc secus: imo plus, quia
quando esset res hereditaria, eo casu quo teneretur insolidum, so
lus deberet partem redimere a coheredibus. l. cum quasi. ff. si plu
res. de fideicom. liber.

1 ☞ Dominium rei legate transit vere a die adite hereditatis, fi
cte a tempore mortis.
2 Dominiũ rei legate sub conditione, est legatarij a tempore exist̃ẽ
tis conditionis post mortez testatoris, & post aditam hereditatẽ.
3 Acquisita per seruum legatum ante mortem testatoris quãdo de
beantur legatario.

§. Cum seruus. Rei legate vere dominium ab adita hereditate, & eodem
do debentur que rei legate accedũt. h. d. ¶ Ho. ff. de abs. vel de
1 ad id quod ff. dicam. ¶ † Op. q̃ legatarij dicitur dominus a tẽ
mortis. l. a Titio. de fur. & l. ff si dãnũ. ff. j. alias l. peculij. ff. de
si pure. & ff. de pe. So. dicit gl. illud secundũ fictionẽ. illud de
veritatẽ. Dic clarius, vt er hoc ter. colligitur, si quidẽ legatus
* pudiat, nunquã videtur fuisse suũ, * vt dicit hic & in d. l. Meuius.
ff. j. ff. eo. Ubi vero legatarius acceptat. a tpe mortis dicitur
secũdũ fictionẽ. l. a Titio. ff. de fur. & d. l. sed si dãnũ. ff. j. alias l. pe
lũ. ff. idẽque t si pure. A tẽpore adite hereditatis fuit suus
vt hic: tamen reuocabiliter, q̃ poterat repudiare ea tẽpore
ptationis vere & irreuocabiliter vt hic: & no. in l. si qs ita. ff. de
inst. Et hoc est verũ in re legata pure. Nã si est relicta sub cõ
ne, si q̃ idẽ q̃ditio extitit ante aditã hereditatẽ, & post mor
2 tozis est idẽ q̃ supra: sed post mortẽ † testatoris, & post a
di. tũc est legatarij a tpe existẽtis cõditõis, nec fingitur rem
a tpe mortis. l. j. ff. seruũ. ff. ad fyllã. & j. eo. l. legatum. ff. si her
gl. hic sup verb. in suspẽso. ¶ Op. j. e. l. quesitũ. ff. pe. So. di
3 † querit ante mortẽ testatoris sine dubio non pertinẽt ad
riũ, vt in cõtrario. Sz in his que querit post mortẽ, dic aut
gata res aliena, & nõ debetur legatario, nisi a tpe mortis. Si
fructibus ex re aliena legata perceptis. l. Herẽnius. ff. de vs
de vsu. & fruc. le. l. j. & ij. sed si testator legauit rẽ p̃priã, tũc
post aditã hereditatẽ, sunt legatarij vere, ita q̃ ea p̃or vene
vt hic. Sed quesita ante aditã hereditatẽ sunt heredis. Sed
bet restituere legatario. & p̃o illis non competeret ven
cet quidam contra, vt dixi in l. seruo legato. in prin. ff. eo.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Fuisse suum. Et idem in repudi
ne hereditatis dicit Alret. cons. cl.
1 ☞ Heres non põt actione personali ex testamento conuenir
p̃o hereditaria portione, etiam si insolidũ rem legati possi
2 Dominium rei heredis legate non transit in legatarium
1 **Si fundus.** Actione † personali ex testam
cõuenire heres nisi p̃ hereditaria port
ne, etiam si insolidũ rẽ possideat. h. d. Op. ff. ea. l. j.
¶ Op. rei legate trãsit dominium in legatarij, vt ff. pr. j. eo. Sed
sidet. põt conuenire insolidũ, l. ij. in fi. de pacto. ff. ff. Sol. ibi
dominium contrarium esse verũ: sed hic legata fuit re
non testãtis, ideo non trãsit dominium hic: sed agendũ est
sonali q̃ nõ põt dari, nisi p̃o hereditarijs portionibus
2 go hic † est casus, q̃ si legat res hẽdis nõ trãsit dominiũ
rij, vt dixi in l. si heredis seruus. ff. c. ¶ Op. q̃ teneatur
ius est res, vt l. fideicõmissaria. ff. ij. j. de fideic. lib. Sol. ibi
putabat rẽ esse hereditariã ideo voluit coheredes grauar
dimãt: hic sciebat esse vnius ex heredibus. ¶ Op. q̃ ea
sonali possit possidens insolidum conuenire. Liu. ff. heres
Sol. patet ex his que ibi dixi. & in Liu. ff. Car. in in. op. j. de re

§. Valet legatum. Dicit idem quod l. fi
ff. si in fi. ff. eod. ideo de

LEX LXXXIX.

1 ☞ Heres cui est factum prelegatum, q̃ illud non conse

Filio pater. Suus vel emancipat
sequit, nisi testator aliud voluerit, vel plegata
ditatis posuerit. h. d. vsque ad l. quesitũ. ¶
in ter. ibi. pretor enim, dicit Dy. q̃ probat rectam esse
nem inter filium emãcipatũ, & in potestate patris existẽ
de l. miles. ff. p̃o parte. j. ti. j. So. gl. ibi p̃natur hereditate
do. hic repudiando: & assignat rationem quam vide. q̃
cõditio prelegati non existit eo viuo. sed ex eo casu. sic. Et
ra sol. licet gl. ponat alias sol. sed istam tene. Sed contra
inest tacita conditio, si repudiauerit. ergo non impedit
nem. l. cõditiones extrinsecus. de cõd. & dem. Sol. hic et
cita dependens ex voluntate legatarij. alias secus, nisi
traria. Op. de do. exce. l. ff. si. fi. Sol. ibi legatum habebat
cõditionẽ q̃ ista fi heres non erit q̃ conditio appon
tione videbatur repetita in legato. Opponitur de
quid ergo. ad Treb. Sol. Dy. q̃ ibi fuit hũ⁹ solus
repudiando impugnat defuncti iudicium: hic habeba
vnde repudiando, defuncti voluntatem nõ impugn
in fi. & l. quesitum. ff. de acqui. her. & lata tamen. ff. q
1 Treb. Ex his distingue, † aut heres cui est aliquid
clusus morte, & non consequitur prelegatus p̃o par
ff. p̃o parte. j. ti. j. Aut est exclusus conditionis defec
de dol. excep. Aut est exclusus repudiatione & tunc aut
voluntate testatoris tacita, vel exp̃essa & stamus ei, vt
Aut dubitatur, & tũc aut fuit institutus solus aut cum alio
tet ex predictis.

LEX XCI.

Equiparatio sui & emancipati, procedit quando suo hoc est vile, vt existentia sui heredis nihil operetur, & propter beneficiū abstinendi. nume. 4.

Suo in herede, an sit medium inter mortem, & aditionem.

Suus, & necessarius, an in dubio præsumatur immiscere.

Am nec. Dp. quia in multis existentia sui heredis etiam hodie, ali quid operat, l. apud hostes. C. de suis, & legit. l. filius. & l. si pupillus. §. de acq. her. Fol. † Ista equiparatio sui, & emancipati procedit quādo suo hoc est vtile, vt existentia sui heredis nihil operetur: secus si ei esset dānosum, vt in contrarijs. Probatur in l. si filius qui patri. in prin. §. e vul. & pu. ibi dixi. ¶ † Querit Dy. an inter mortem, & aditionem sit medium in herede suo: De quo sunt gl. varie. dixi in l. fi. §. de cō. li. instit. ¶ Item queritur, † an suus, & necessarius in dubio præsumatur immiscere: Dic vt dicam in l. filius. & l. cum bonis. de acqui. her. † No. equiparationem inter suum & emancipatum propter beneficium abstinendi.

LEX XCII.

Prælegata assumunt naturam hereditatis, quādo diuiditur per testatorem hereditas, vel maior pars eius inter filios.

Prælegata veniunt in fideicommissum, quando testator omnia bona, vel maiorem partem diuidit inter filios.

Quid ergo. [a] Opp. §. eo. l. filio. & l. qui filiabus. in prima, & secunda, quid dicant nesciunt. Penultima, & finalis proponunt veritatem. nam hic in ver. plane. repudiando excluditur a prælegatis, quia diuidendo omnia bona. vel maiorem partem in ter filios, apparet voluntas defuncti: qz † prælegata succedunt in locū portionis hereditarie sibi date in testamēto. Unde sicut diuisione facta per testatorē, nihil habiturus esset si repudiaret hereditatē. ita modo assumūt eā prælegata sibi, naturā hereditatis, in cuius locū succedūt, l. imperator. §. fi. & l. seq. §. ti. & de cond. & dem. filie. §. & de don. inter vir. & vxo. l. si donate. §. si spōsus. fm Dy. quod multū no. † Nā per hoc puto, q eo casu quo alias prælegata non veniunt in fideicōmissum, qz testator portionem nominauit: tamē isto casu [b] quo omnia bona, vel maiorē partē inter filios diuisit, veniunt in fideicommissum, sicut hereditatis portio, casus est hic. Videbitis in l. Marcellus. §. quidam. §. ad treb. quod no.

ADDITIONES.

¶ Quid ergo Adde vt per Pau. de Ca. consi. lxiij.

O. FR. RV. ¶ Tamen isto casu. Adde Bar. qui idem tenet in d. §. quidam liberis. & alij communiter seq. vt hic per Ja.

LEX XCIII.

Aduentitia hodie non queruntur per filium patri.

Aduēti & adicuntur ea, que habet nepos ab auo, respectu patris.

Legatum factum a patre filio, qui est in potestate aui, tenet.

Profectitium quo ad patrem non dicitur id quod consequitur nepos ab auo materno.

Quesitum. A filio instituto potest legari patri. vel alteri cuicunque in eadem potestate cōstituto. h. d. Hec lex legitur duobus modis Primo, q filius. fuit institut[us] a patre suo. Sedo, q fuit institutus ab extraneo vt in j. gl. ¶ Op. q a patre non potest legari filio, vt Insti. §. an seruo. secundum. j. lec. oportet te dicere, q ista lex loquitur secundum iura noua, † secundum que aduentitia non queruntur per filium patri. & hoc tangitur in fin. gl. fi. Secundum hoc no. qō ea que nepos habet ab auo, dicuntur aduētitia respectu patris, vt hic. & no. in l. a filio. §. eo. Facit l. qui in aliena. §. interdum. §. de acq. her. & hoc licet. in se sit verum, tamen non congruit huic. l. que loquitur in filio, & seruo: sed in seruo nihil est immutatum. vnde non potest dici, q loquatur secundum iura noua. Teneamus ergo secundam lect. q filius hic fuit institutus ab extraneo. Ad contrarium respondeo. quia ibi prohibetur legari a patre filio, qui est in ipsius potestate: hic legatur a patre filio, qui est in potestate aui, non patris. a quo legatur: & eodem modo si legatur seruo patris. quod valet ac si legaretur ipsi patri, vt hic dicit tex. Rationem vidistis in La filio. §. eo. & ista est vera. gl. dat alias ro. que sunt diuinatiue. ¶ Ex hac lege no. † q illud quod nepos cō sequitur ab auo materno, non dicitur profectitium quo ad patrē, in cuius potestatem reincidit. Facit l. annos. de iure do. & de col. bo. l. dedit dotem. quod tene menti.

Medium, non est inter mortem, & aditionem.

Necessarius in puncto quo moritur efficitur heres.

Internallum temporis requiritur in facto hominis.

§. Presente. Si libertatis dies, & legati, cedit simul, vel libertatis prius, valet legatum: secus si [a] prius cedit dies legati, h. d. & no. subtilem §. ¶ Op. j. ti. ij. l. q cōcubinam. §. cum in testamento. So. hic relinquit libertatem sub cōditione, legata pure hoc exprimendo, alias si simpliciter legaret, cōditio adiecta libertati vt repetita in legato. vt lege cōtraria. Op. de l. cum seruus. §. de cond. insti. Solue eodē modo. ¶ Quero. pone q institutus est heres necessarius. tamē seruus mortuo testatore incontinenti impleuit conditionez. an consequat legatū: Hl. dicit q sic. Idem dic, si fuerit impleta cōditio testatore viuo. Sed
1 Dy. reprehendit vtrunqz, † Primum. qz inter mortem. & aditionē non est medium, dicit ipse. Declaro. necessarius, in puncto quo quis moritur efficitur heres a lege. l. si post mortem. in prin. §. eo. Si ergo seruus impleat conditionem post mortē, istud de necessitate fit aliquo tempore, & sic postquā est heres. Quod enim factum hominis requiritur de necessitate requirit aliquod interuallum temporis. l. foramen. §. de ser. vr. prę. ergo antecessit dies legati, quā libertatis. Secundum scilicet si impleuit testatore viuo. Dy. reprehendit, quia conditiones potestatiue. de quibus hic loquitur, nō possunt impleri viuo testatore. l. ij. de cond. & demō. sed intelligendo de conditionibus casualibus. gl. dicit verum. No. gl. in verb. efficient. que dicit q inter mortem. & aditionem non est medium.

§. Duobus. Si seruo legato viuo testatore obuenit libertas, relictum eidem debetur.

1 Donatio an valeat, si dicitur, dono tibi hereditatem meam.

2 Error in nomine appellatiuo vitiat, quando inter expressum. & verum. est multa difformitas.

§. Si mihi seruus. [a] Ea que acquiruntur per seruum viuo testatore, nō debentur legatario: secus in quęstis post mortē. & aditam hereditatē. h. d. cū §. seq. Op. de l. si tibi homo. §. cū seru[s]. §. eo. So. vt ibi op. hic appellat hereditatē viuentis contra l. j. §. de her. vel act. vend. & contra l. j. §. prō herede. Sol. gl. exponē. hereditati. id est. bonis q
1 spe sunt future hereditatis. Facit † ad q. [b] dixit quidam, dono tibi hereditatem meam, an valeat ista donatio: Quidam q non, quia testator errauit in nomine appellatiuo. ergo, &c. l. si quis in fundi
2 vocabulo. §. eo. Ja. de Are. & Pet. dicunt contrarium, † quia tunc error in nomine appellatiuo vitiat, quando inter nomē expressum & verum. est multa difformitas: secus si esset multa conformitas. l. liborum. §. quod tamen. j. tit. ū. Prō hoc iuduco specialiter istum §. cum gl. Pet. ponit istam quest. in brocardis suis, in d. l. j. §. de heredita. vel actio. vendi.

ADDITIONES.

a ¶ Si mihi seruus. Prō concordia aduerte q donatio omniū bonorum suorum presentium, & futurorū non valet: Bar. in l. fi. C. de pac. i l. stipulatio hoc modo cōcepta. ff. de ve. ob. quasi auferat libertatem testādi facultatē. Sed Aler. all. Bar. tenere contrariū in hac l. quesitū. §. pe. Tu dic q Bar. formal diuersas. q. qz in d. l. fi. & in d. l. stipulatio. formal q. de qua in hoc §. pe. qū ideo donās vtitur verbo, hereditatē meam dono, &c. quasi erret in hoc nomine appellatiuo hereditas, que non dicitur esse viuentis, vt in iuribus pall. & in l. j ff. de her. vel ac. ven. & sic concludit valere, nō obstāte illo errore, quasi sint cōformia ꝓba. dicere oia bōa, & dicere hereditatē. Vel & secūdo dic, q in hoc §. pe. recitat opi. Ael vltimo solue secm Alc. aut intellexit de hereditate. i. secundū bona q tunc presentia liter habebat, & valet, & procedat secunda opin. Aut voluit donans referre ad omnem hereditatem, hoc est ad omnia bona presentia, & futura, & tunc non valet, & procedat prima opi. Est subtilis so. & tutior prima. Adde ad ea. que habētur ad Ange. & Pau. de Ca. in l. penales. in prin. ad l. fal. & ad Pau. in l. licet. C. de pac.

b ¶ Facit ad q. Vide qū quis dicit, dono tibi hereditatem meam an valeat: & sic accipitur in hac q. hereditas prō patrimonio, alias autem non tantum esset prohibitum donari inter viuos, sed etiā causa mortis. que comparatur vltime voluntati. Ita voluit gl. no. iūcto tex. in l. licet C. de pa. Ang. hic simpliciter dicit idē quod Bar. & idem Pau. de Ca. hic, & Bal. hic, qué vide. Caue tamē quia si constaret q promisisset hereditatem. id est ius succedendi, nō valeret. l. cū donationis. in fi. C. de transa. no. Bal. & doc. in l. stipulatio hoc modo, de ver. ob. cū si. nisi fieret mētio mortis. quia hoc pacto valeret. p no. in l. fi. C. de pac. vbi omnino vide Bart. in ver. quero. & ibi ponit quid de hac. q. dono hereditatem, & videtur tenere q non valeat. & forte melius. quia impediret liberam testamenti factionem. l. cum donationis. C. de transa. & d. l. stipulatio. quia comprehendit presentia, & futura, secundū Ly. Bar. & Bal. in d. l. si. nisi expresse se retulisset ad hereditatem, quā tunc habet. & isto casu procedat dictum Bar. & cum Bar. hic transit simpliciter Pau. de ca. in d. l. licet. & ibi scripsi post Bar.

§. Cum homo. Si legatur homo alienus, fructus & accessiones veniunt a tempore litis contestate. h. d. Dic vt l. si tibi homo. §. cum seruus. §. eo.

LEX XCIIII.

1 Consentiens alienationi alicuius rei, quando sibi preiudicet.

2 Cõsentiẽs alienationi,seu vẽditioni rei,qua actiõe agit ad ptium.
3 Consentiens donationi rei sue nihil petere potest.
4 Consentiens alicui leganti rem suam,qua actione agat.
5 Consentiens vendenti rem suam,non qui tradat,agit contra vendentem actione mandati.

a SI fundũ per fideicõmiss. a Qui cõsentit alienatiõi rei a testatore pure sibi relicte, potest adhuc petere pretium,licet heres soluẽdo rem liberare se possit.h.d.z no.legẽ difficilem. ¶Pone,relictus est mihi fundus sub conditione,heres ante additionem rogauit me q cõsentirem venditioni,ego feci,an possum petere pretium.Resp.q sic. Quo habes,primo q ille qui consentit alienationi, preiudicat sibi in re,non in pretio,Secundo,quãdo aliquis tenetur ad pretiũ, z sic ad quantitatem respectu rei,soluendo rem liberatur. ¶Ad primũ op.ff.ti j.l.codicillis.§.j.Solu.Dic.q hic cõsensit saluo iure suo,ita dicit gl.z hoc tenet Dy.z tenẽdo hãc sol.intelligo,quod dixit salvo iure suo,s.in pretio,alias non preiudicaret sibi, ẽt in proprietate.¶Petr.dicit.q hic fiebat venditio propter eos alienũ heredi tariũ,z sic ex necessitate:ibi secus.¶Precedens sol.sibi nõ placet, quia continet diuinationem.Certe nec ista sol.¶Pet.placet,quia si fit ex necessitate,est maior causa presumẽdi donationẽ.l.cũ quid.§. si cer.pe.z ibi no.Unde ego dico sic:In l.contraria nõ erat legata res,sed aliquis redditus ex re:vnde cõsentiẽdo alienationi rei nõ potest ibi intelligi remitti aliud,quã ius percipiẽdi illum redditũ. Uel aliter,ibi ille qui consensit,erat libertus defuncti, ideo facilẽ per consensum presumitur donatio.l.si vero.§.idẽ Papinianus. §,man.hic vero erat quidã extraneꝰ.Et istud satis placet. ¶Op. ff.eo.l.nihil.§.j.z ff.titu.j.l.cum pater.§.libertis.Sol.gl.eodem modo quo primum contrarium.Tu dic, q ibi res erat pernẽtura ad me in penam heredis alienantis contra voluntatem defuncti.si ego consensi alienationi, feci q heres non deliquit, ergo impediui id q erat causa pueniẽdi ad me:hic vero erat res mihi legata simpliciter. ¶Op.extra gl.de l.mater.C.de rei vẽ.Sol.Ja.de Are.q ibi quis vendidit rẽ meam a me possessam:hic vendidit rẽ meam a se possessam.Nec sol.est cõtra l.si cum seruum.§.si cer.pe.Uñ dic q ibi habebat ratũ in subsidium,secundum glo.Uel aliter,z melius, ibi quis vendidit rem meam vt suam:hic vendidit rem meam tãquã meam:vnde videtur gerere negotiũ meum,z ego cõsentiendo video:z vel mãdare,vel ratũ habere:z sic habeo ad pretiũ actionez mandati,vel neg.gest.Ista sol.probatur in l.ab vno,C.de neg.gest. z fa.er.l.in familie.Quod autem hic vendiderit tanquã meam apparet.q mei legatarij consensum requirebat. ¶Et ideo † pro declaratione huius legis breuiter dic,q quando quis consensit alienationi alicuius rei.aut illa res erat sua,aut erat sibi debita.aut sibi obligata.Primo casu,aut ille,qui vendidit rem,cãdem mihi donauerat,z videor consentire animo donandi:l.si vero.§.idem papinianus.§,man.Aut non donauerat ipse,sed author suus donauerat,vel legauerat:q legatus est donatio,z sic donauit predecessor: z tunc aut ille,qui consensit:erat libertus ipsius legantis.z consentiendo videtur remittere.l.codicillis.§.j.ff.ti.j.Aut nõ erat libertꝰ, z tunc preiudicat sibi in re,nõ in pretio,vt hic. ¶Secũdo casu qñ res non erat consentientis,sed erat debita,vel spe vel vere.z tunc aut quis consentiendo alienationi,impedit existentiam illius condition,propter quam debebat ad se peruenire.z preiudicat sibi l.nihil.§.ff.eo.z l.cum pater.§.libertis.ff.ti.j.Aut hoc nõ impedit, q ex alio euentu debebat ad eum deuenire,z sibi tunc non preiudicat,sine sciens.sine ignorans fuerit,vt no.per gl.in l.si a substituto in prin.§.eo.z per Dy.in l.qui Rome.§.duo fratres.de ver.obl. z dic vt ibi dixi in rũ.q.Tertio casu,quando quis consensit alienationi rei sibi obligate.dic vt C.de remiss.pign.z dixi in l.sicut §.fi.§. quibus mod.pig.vel hypoth. ¶Opp.§.de pig.ac.l.Caius.z ff.ti. j.l.titia.§.lucia.Sol.ibi non consensit alienationi, sed fuit presens vt testis,quod plene dico in l.que dotis.fol.ma. ¶†Quero,pro declaratione predictorum qualiter iste petet pretium,z qua actione: Resp.aut ille,cui vendenti consentio,alienauit illam rem vt meã, z repetam actione mandati,si tunc interuenit consensus cum vẽ debaturisi post.actione nego.gest.l.ab vno.C.de neg.gest.l.mater. C.de rei ven.vel si res esset communis,aliquo iudicio diuisorio.d. l.in familie.C.fa.erc.Si vero vendidit rem meam vt suam, si quidem res esset perempta,vel prescripta,habeo actionem ne.ge.ratum habendo in subsidiũ,vt C.de rei ven.l.mater.¶Posset etiam mihi consuli ratus habendo,etiã si res exret,vt dixi in l.si cũ seruum. §.si cer.pe. ¶†Quero,quid si cõsentio alicui donanti rem meam: Resp.vt l.codicillis.§.j.ff.ti.j.Nam nihil possum petere,arg.l.ij. C. si aduer.do.z l.si seruus cõmunis.§.de do.inter vir.z vxo. ¶†Quero, quid si consentio alicui leganti rem meam: Dic est dubius casus. Nam si consentio tibi possidenti,non est dubium q datur exceptio.l.Laius.§.de pig.act.z l.sicut.§.vẽditionis.§.qui.mod.pig. vel hyp.sol.sed q actio legatario detur cõtra cõsentientem,videt cõtra l.cũ quis decedens.in prin.ff.ti.ij. Sed heres defuncti insolidũ z habet actionẽ mandati,vel de dolo cõtra cõsentientem, q forte alias non esset legatarius,ar.l.quidam cum filiũ.de dolo. iusti.Dic vt d.l.cum quis decedẽs.ff.ti.ij.z in l.codicillis.§.fi. 5 ¶†Quero,quid si consentio tibi,q vendas rem meam,non tradas.qua actione agetur contra me: Resp. actione mandati, precesserit mandatum,alias,de dolo.l.si cum mihi.§.de dolo.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶Fundũ.Vide Com.ff.xxvij.inci.quidã.post.
b POMA. ¶Op.extra gl.Vide Aler.in l.que dotis.ver.no. Bar.tamen tenet hoc.ff.fo.ma.Fel.in c.cum W.Ferra.de
c ALEX. ¶Cõsensit alienationi.Ho.qñ quis cõsentit alienationi alicuius rei,an sibi'preiudicet.de quo habetur latius p Bal.in dotis.fo.ma.z ibi Imo.z Bal.in l.si fine.C.ad vel.z in l. ponas.post gl.C.de pac.z Bal.z plene p Bal.in l.mater.C. vẽ.Quid autẽ de eo qui legat rem meam alteri me consente vide Bar.in l.cũ quis decedens.in prin.ff.ti.ij.Quid si fiden instrumento alienationis.vide in l.exceptione.C.de exc. rei post Imo.in d.l.que dotis.z pulchre Bal.in l. cum rem ver.sed pone,cum seq.C.de le.z Jac.de Are.z Bal.z Bar.z adde que no,Bart.in l.qui Rome.§.fi.de verb.obl. Bal.in authen.res que.in fi.C.de leg. ¶Adde quo ad predam instituit filios.
d ALEX. ¶Op.§.z vide gl.z Bar.in l.cũ proponas.la ff.ti.

LEX XCV.

1 ☞Modus quandocunque respicit commodum alterius, po situs in dispositione,dicitur causa finalis.

a SI titio. a Alias.§.iulianus. Licet modus casum deficiat, Op.C.de instit.z substit.l.j.Sol.ibi in cõditione si deficit per casum,facit relictũ deficere,hic remedio.Nec hoc ibi per gl.z ff.de cond.z dem.l. in testamento de l.titio centum.§.titio genero.ver.sed cum ante di.z dem.Sol.Dicit Dy. ibi modus erat causa vero impulsiua,quod non placet.Nam quandocunq spicit commodum alterius,prout hic erat dicitur titia.in princ.ff.de condi.z dem. Dic ergo quod in ante nuptias,fuit conditio.z rex.exponе vt ibi dixi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si titio.Aliter loquitur hic Imo.z vide in l. §.termilius.ff.de cond.z dem. Item limita nisi modus de tate inesset legato,secundum Ray.z doc.in §.titio genero tio centum.de cond.z dem.adde vt per Bal.post Paul. di.z dem.Sol.Dicit Dy. ibi modus erat causa
1 ☞Potest relinqui fideicommissum a succedentibus ab to pupillo,quod expirat adueniente pubertate.
2 Pater codicillatur filio grauando venientes ab intestato.
3 Clausula codicillaris vtrum porrigatur ad pupillarem substi
a 1 a † Potest relinqui fideicommissum a dẽtibus ab intestato pupillo, quod expirat pubertate adueniẽte.h.d.vsqꝫ ad §.qui rogatus.in l.plane.
b est casus valde singularis, ¶Op.q pater non possit gravare lium per fideicommissum.l.ex tribus.C.de inof.test.Sol.
* test grauare filiũ in bonis ipsius filij.l.cohereditꝰ.§.cum filio vulga.z pupil.sed succedentes ab intestato ipsi filio.põ vt hic.ita dicit Dy.in l.j.§.de vulg.z pupil.z Ly.in d.l. Ratio,q cuꝫ pater possit filio substituere extraneum, tuendo videtur dare venientibus ab intestato, l. conficiens prin.§.de iure codicillo.Ita dicit glos.z ista est bona.
2 †quod dicit gl.q pr̃ pt codicillari filio,*intellige eo modo
* scilicet grauando venientes ab intestato,non ipsum filium pio.z no.bene quod gl.dicit.q etiã si pater testamentum facit,hoc procedat.†Et ista faciunt ad questionem quam l.j.§.ti.j.z similes,vtrum illa clausula,si non valet iure testi valeat ꝛc.porrigatur ad pupillarem substi.quod no.bene.

ADDITIONES.

a ¶Sicuti.Circa intellectum huius l.vide omnino Jas gato.col.j.ff.de adop.
b P. PAV. P. ¶Op.q pater.Vide Com.consi.cxvij.z in l.centurio.in vlt.q.de vul.z pupil.in l.heredes me ad tre.¶Pau.de Ca.consi.cxcix.ad fi.omnino ¶Pau. ex tribus.z in consi.lxxvij.in iiij.dub.
* CLAVD. DE SEISS. ¶§.Cum filie.Et ibi v intellectu huius §.z per Bar.in l.qui duos.co.t. tur illam l.cohereditꝰ.z ibi scripsi.
* CLAV. DE SEISS. ¶Codicillari filio.Item re causa mortis.Sed credo aliam esse mentem cit specialiter mentionem de impubere, quuntur de omnibus indistincte.

LEX XCVI.

Quod fideicõmissum. [a] Quero ne: Resp.intra tempus pubertatis videntur venientes ab intestato habere ex dispositiõe defuncti,qui aliũ erat substituere.postea videntur habere ex casu,z sic non posit per fideicommissum grauari.l.sed z si.§.fi.ff.t.ti.ij.z dicit Dy.q lex non est alibi.z dicit etiam per istam legem q fideicommiss de quo loquitur l.scenola.ff.ad trebe.non valet post puberta, vt ibi.

ADDITIO.

LEX. Quod fideic. Vide Bal.in l.si arrogator.in iij. op. de pp.

LEX XCVII.

Plane. [a] Hoc examinant Doctores C.eo.l. cum qui dam.dicemus in l.qui fundum.§.qui filios.ff. ad l.fal.facit ff.eo.l.antepe.z qs ibi dicemus.

ADDITIO.

LEX. Plane. Istum tex.no.Bal.in l.ff.in fi.C.eo.

Qui rogatus. Venditor seruũ heredis de restituendo rogati,tenetur fideicommissario,si est soluendo:alias contra emptorez habetur regressus d.concordat.l.vlt.in prin.ff.de eo per quem fac. erit.

§. Si cui stichus. Brauatus dare vnam de rebus alternatiue relictis, tenebus ad illam,etiam si aliam elegerit.h.d.

Fideicommisso grauari qui non habet commodum pecuniarium,non potest.

Incapacitor non dicitur,qui habet libertum.

Incapere nõ possunt imponi seruo manumisso per fideicommissum.

Qui testamento. [a] Cui est prouisum non pecuniariter, grauari non potest.h.d.Ho.q qui non habent commodum pecuniarium,nõ possunt grauari onere fideicommissi.Concor.ff.ti.ij.l.iij.§.si rem.Posset etiam poni exemplum in l.si creditor.§.ff.eo. Nota,quiha ter libertum,non dicitur [b] locupletior.l. nemo prędo.§.ff. de reg. q.quod intellige vt no.in l.naturalis.§.fi.ff.de prescr.ver.dicam in fi. vero.§.de viro.ff.sol.ma. Ho.q non possunt per fideicommissum imponi opere seruo manumisso, etiam si testator voluit, simile in l.cerdonem de oper.lib.Fallit in filio testatoris,vt in gl.

ADDITIONES.

LEX. Qui testamento. Vide Bar.in l.ff.C.de leg.

LEX. Non dicitur. An qui habet libertum,dicatur locupletior.vide Bar.z doc.in l.cum proponas.C.de dona.z Adde l.Titius z ibi do.C.de oper.liber. Adde secundum Pau.de Cast.q nec habẽs ius patronatus dicit locupletior,vt possit grauari,no. in l.ff.§.de prescr. ver.

LEX XCIX.

Vidam testamento. Designat o vnde legatum soluatur,post legatum relictum apposita,ipsum conditionale non facit.h.d.Op.ff.eo.l.si seruꝰ. §.qui quinque.z ff.e.l.si sic.§. ff.Sol.hic primoꝰ fuit legatum pure.postea designauit vnde soluatur:ibi in ipsa substantia legati apposuit designationem rei: vnde si non reperit,deficit substantia legati. Aliud em est dicere,lego tibi decem,que in arca habeo,vel que Titius debet mihi,z tunc loquuntur contraria. Aliud est dicere,lego tibi decem,que soluatur de his que Titius mihi debet,vel de eo quod habeo in arca vt hic, z ff.ti.ij.l.Paulo.ff.z per Ly.de ista materia in l.si quis argentum. C.de dona.Ego dici plene in l.inter stipulantem §.sacram.de verb. oblig.Facit ff.de contrah.enda emption.l.si debitor.§.verisimile.z de annuo legato.l.annua.facit l.si cui.supra eo.

ADDITIO.

ALEX. Sol.hic primo.Adde quod no.Dy.z Bart.in l.talis scriptura.ff.eo.in fi. Adde secundum Pau.de Ca.in contrariũ, l.Lucius.§.cimbus.ff.tit.j.cum isto concor.l.Paula Callimaco.§. fi.de lega.iij.

§. Quoties. Bona vadunt ad fiscum cum onere legatorum.h.d.An requiratur,q heres adierit hereditatem,diri in l.si sequens gradus.ff.ad sylla. Op. nã hereditate non adita non debentur legata.l.si nemo.ff.de testa.tu. Dicit Ja.de Are.intellige quod fuit hereditas adita:sed propter delictum heredis fuerunt facta bona vacantia.l.si seruus pluriũ. §.ij.ff.eodem.

ADDITIO.

ALEX. Quoties.Et intellige istum tex.secundum Dy.quando bona publicãtur propter delictum heredis, secus qñ bona publicantur propter delictũ defuncti,per l.cũ filius.§.fi.ff.ti.j. Et ratio ibi patet,quod bene no. Adde quod Pau.de Ca.dicit,q intellectus Ja. de Are. non satisfacit,quia bona propie non dicuntur vacantia propter delictum,sed cum non reperitur aliquis qui velit adire,vt l.si sine herede.de admi.tut. Unde dicit posse dici q hic nullus voluit adire,z fiscus acceptauit.Et si dicis,qualiter tenetur fiscus ad legata que non fuerunt confirmata. Potest dici, aliud in fisco,per tex.in l.recusare.§.si fisco.ff.ad treb. quod est singulare,secundum ipsum.

1 Specie perẽpta liberatur qui tenetur ad quantitatem respectu speciei.

1 **§. Si tibi.** Qui tenetur ad pretium rei,re perempta,liberatur.h.d.Vel sic. Qui tenetur ad quantitatem respectu speciei,perempta specie liberatur.h.d.Op.de l.incendium.C.si certe.pe.So. Ibi tenetur ad quantitatem simpliciter, hic respectu certe speciei.vnde specie perempta liberatur. Et iste casus non est alibi,Dy.dicit.Babuistis idem,licet non expresse.ff. eo.l.Titie tertozes.§.fi.z no.de nora.l.si quis ad libertatẽ.in prin. z ff.loca.l.in naue.z C.de iure emphy.l.j.Dixi.ff.eo.l.cum res. ver. sed si Stichus.

1 Executor non debet pecuniam petere, antequam conditio legati extiterit.

2 Executor potest petere quod sibi caueatur.

a 1 **§. Si scriptus.** [a] Executor nõ debet ante pecuniã petere,quam conditio legati extiterit.h.d.Mo.istum casum pro executoribus qui habent actionem, l.nulli.C.de episc.z cler. Secundo no.q executor potest sibi caueri. Dicam.ff.eo.l.si a pluribus.plenius in l.si quis Titio.ff.tit.j.z l.duus.si cui plus quam per leg.falc.

ADDITIO.

a ALEX. Si scriptus. Adde istum text.z que hic no.vide Bal. in l.ex verbo C.de fideic lib.alle.Bal.in auth.hoc amplius.in ver. item quero.C.de fideicom.

§. Cum statuliber. Ille,cui datur aliquid causa conditionis implende, potest onere fideicommissi grauari.h.d.Mo.istum casum.facit ff.de do.causa mor.l. quod statuliber.Op.de l.si quis sub conditione,si quis omis.causa testa. Solue vt ibi quod est no.multum.

LEX C.

Si mihi stichus. Fideicommissum iniunctũ de re legata, prestatur vt accipitur,de alia prestatur in integrũ.h.d.Opp.ff.ad l.falc. l.penales.§.fi.Hl.dicit,q ibi fuit relictum quantitatis,hic speciei: quod Dy.reprobat.per l.maritum.§.a liberto.ff.ad l.fal.Dic ergo q hic fuit rogatus restituere totum quod accepit.ibi vero partez Et de hoc distingue plenius,vt l.Plautius.ff.de cond.z dem.z l.facta.§.si Titius.ff.ad Treb.

LEX CI.

Seruus. Is,in quo est ius postliminij,potest legare. ff.d.quod dic,vt l.id quod ff.eo.ti.q no.

LEX CII.

1 Papa si concedit alicui prebendam de proximo vacaturam in tali diocesi,quam durerit acceptandam.postea alij concessit specialiter in vna ecclesia illius diocesis,quis ipsorum preferatur.

2 Optio,si est legata seruo,me herede instituto,non valet.

a **Idomino.** [a] Cui optio est legata,potest optare seruum specialiter alteri legatum.h. d.Concor.ff.de opti.lega.l.si Eros.licet gl. signetur pro contraria.Op.de l.si seruo.de pec.leg.z de omnibus legibus,que dicũt q generi per speciẽ derogatur.l.vrorem.§.codicillis.z l.seruis vrbanis.ff.ti.ff.ti.ij.Sol.glo.primo q hic non erant nisi duo in patrimonio:vnde de necessitate testator sensit de his,q ille qui specialiter erat legatus.posset optari. Ista licet sit vera in se,tamen diuinationez sapit. Alij,q hic loquitur de rigore,sed de equitate secꝰ. Hec hoc placet,qz hoc est dicere,q hec lex nõ bene dicit. Ita Jac. de Are. Dy.z omnes dicũt,q cõtraria loquũtur quando vni legatur genus,alteri species:hic vero legat vni species certa, alij species er genere incerta.scilicet q optauerit:vnde quilibet est legatarius speciei,ista est vera. Op.de l.cũ ita.ff.ff.de opt. leg. Resp. ibi speciale fauore libertatis.Et p hoc apparet,q si Papa necessit alicui prebẽdã de proximo vacaturã in tali diocesi quã durerit acceptãdã,postea alij cõcessit specialiter in vna ecclesia illiꝰ diocesis, q ille secundus nõ prefertur,quasi generi per speciẽ derogetur:imo p * fertur primus,qz cuilibet videtur facta concessio*in specie,hoc de 2 claraui plene in l.ff.situ. ff.ff.de fund.inst.le. Querit gl.quid si testator me instituit,z seruo meo optionẽ legauit an valeat:Bl.q sic.Dy.contra,qz legatũ optionis habet in se cõditionẽ tacitã non expressam,ideo reg.Cato.habet locum in ea.l.si optio.ff.de opti.le. 3 Ho.hic casum,q quãdo res legatur duobus coniunctis re,vni pu

re, alteri sub conditione, ille cui pure relinquitur interim habebit
b partem tantum, dixi plene[b] in l. plane. §. si coniunctim. ff. eo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si domino. Ad intellectū huius l. vide Im. post doc. in l. plane. §. si coniunctim. ff. eo. Et dum tenet Bar. hic q̄ legatum optionis sit legatum speciei. idē tenet Bal. in l. fi. §. j. C. com. de le.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Facta cōcessio. De hoc est casus in c. er parte H. z ibi ponderat Sanct. de offi. deleg.
b AND. BAR. ¶ Dixi plene. Vide pro hoc Abb. in c. pastoralis. §. quoniam. de reser. z bon. ter. cum gl. in c. er parte. de off. dele. vide que dixit Aler. in l. j. de reg. Cato.

LEX CIII.

Si mihi sempronius. Dispositio here dis, non tollit dispositionem defuncti. h. d. Ho. q̄ dicit, er testamento defuncti, non autem dicit, er testamento heredis, vt no. in l. iii. §. er pluribus. j. de acq. pos. licet Dy. ibi aliter dicat. z male. vt ibi dixi. opp. quando legatur in testamentis diuersorum, debetur er vtroque testamento, l. plane. §. sed si. ff. eo. Dixi plene in l. huiusmodi. §. j. ff. eo.

LEX CIIII.

Si seruo. Qui repudiat ex persona serui potest agnoscere er sua. h. d.

§. Si ei, qui. Qui decedit apud hostes videtur mortuus tempore captiuitatis: qui reuertit videtur semper fuisse in ciuitate. h. d. Op. q̄ non possit postliminio confirmari. impediente regula Cato. l. j. de reg. Cato. z l. cetera. §. j. ff. eo. Sol. hoc est propter fictionem postliminij. Facit. ff. eo. l. seruū. filij. in prin. que omnia no. multum.

LEX CV.

1 ☞ Regula Cato. habet locum, quando testator contra impedimentum prouidere potest, z dare libertatem seruo.

Si minor. Legatum pure relictum seruo non iuste manumisso, nō valet, nec confirmat si postea manumittatur. h. d. ¶ Op. cum tempore mortis reperiatur sui iuris, videtur sibi deberi legatum, vt ff. eo. l. quesitū. §. duobus heredibus. Sol. ibi relinquitur seruo legato, hic relingtur seruo simpliciter. Hec ob. q̄ erat manumissus, quia manumissio non valebat. Quero, que est ratio q̄ nō confirmatur legatum: z Dicit gl. quia testator videtur ei reliquisse, si ex hac manumissione ad libertatem peruenerit. l. seruo. ff. de conditio. indeb. Sed Dy. dicit, z Ja. de Are, quod ratio est propter reg. Cato. que impedit cōfirmari. Dictum gl. plus placet. Nam quando legatum deficit mista consideratione legantis, z legatarij, vt in proposito, 1 reg. Cato. habet locum, si testator tunc contra impedimentum poterat prouidere, z dare libertatem seruo. vt Inst. eo. §. an seruo. Sed quando testator prouidere non posset, regula Cato. locum nō haberet l. non intelligitur. §. quando autem. j. de iure fisc. Dixi in l. j. de re. Cato. Sed hoc per testantem non poterat prouideri: quia erat minor viginti annis: ergo, ꝛc. igitur nota omnia ista.

LEX CVI.

1 ☞ Relictum palam non capaci non applicatur fisco, Promittens per instrumentum publicum testatori de restituendo incapaci. dicitur palam facere. z non applicatur fisco.

Ih tacitis. Tunc in fraudem videtur quis fidem assumere, quando non publice. sed secrete de restituēdo promittit. h. d. Scias[a] pro
a hmus declaratione. † quod quando relinquitur non ca
1 paci palam, non applicatur fisco. l. non intelligitur. §. si quis palā. j. de iure fisci. no. in l. Lucius. §. j. j. e. Sed quando relinquitur clā, tunc auferetur ei tanquam ab indigno, z applicatur fisco. Unde si promitterem testatori de restituendo per publicum instrumentū, non applicaretur tunc fisco: sed quando promitto simpliciter, z facio scripturam priuatam manu mea. tunc dicitur fieri clam. ita loquitur hic. Hoc autē qualiter probetur, dixi in l. non intelligitur. §. tacita. de iure fisci.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Scias. Vide Bald. in l. eam quam. limitantem hanc doctri. C. de fideicom.

LEX CVII.

1 ☞ Comitatenses si tenentur soluere ex forma statuti salarium potestati, si aliqua villa eximatur, ceteri tenentur ad totum.
2 Liberato vno in contractibus, ceteri remanēt obligati, quando omnes insolidum tenebantur, secus si in viriles.
3 Exceptio sine fiat incontinenti, sine er interuallo, dummodo ante contractum perfectum, idem est.

A Bomnibus. Si testator vnum ex
a teri ad onus integrū tenebuntur. h. d. Ho. hunc casum. Facit, † q̄ si statutum dicit q̄ comitatenses teneantur soluere salarium Potestati. postea eximitur aliqua villa. q̄ ceteri teneantur ad salarium integrum. vt hic. secundum Jaco. de Are. Op.
b si fundum sub conditione. b §. si libertus. ff. eod. Solu. hic quantitatis. ibi in legato speciei. Opp. de l. si pupillus. ff. de tu. Blo. non soluit. Dyn. dicit, quod ibi pupillus non debebat relinquere vnum er tutoribus in preiudicium aliorum: sed hic poterat. ¶ Opp. de l. cum ab vno. j. tu. Sol. Illa concordat
2 signetur pro contraria. ¶ † Quero, quid in contractibus relicto vno ceteri teneantur in solidum: Bl. innuit q̄ sic. cum le. pro concordan. l. pe. j. de duo. re. z l. si stipulatus. §. si. ff. eo. sed ibi loquitur, quando omnes tenebantur insolidum. modo vnus eximitur remanent ceteri obligati insolidum. Sed hic tenentur in viriles, non posset liberare vnum in preiudicium l. si vnus. §. ante omnia. ff. de pa. z l. pacto successorum. C. eo. hoc post dispositionem factam. Sed si in instrumento cōtinet omnes vos promittitis centū excepto Titio, fatetur quod
3 integra centum ceteri tenētur. per hanc legem. ¶ Item hanc legē, quod exceptio siue fiat incontinenti, siue er intervallo, est idem, dummodo fiat ante contractum perfectū. hac lege iuncta l. antepe. j. de duo. reis. ¶ Item not. q̄ dixi de solutione quisquis, in l. si quis in fundi. z l. qui filiabus. §. j. ff. eod.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ho. hunc casum. Adde his que dixi post Bar. ad §. si actor. ff. de re iu. per Jo. an. in c. non minus. de immunit. eccl. quid per Imo. hic, z per Pe. de Anc. in cle. presenti. de cens. Jo. an. z alios in c. peruenit. de im. ecc. z late per Abb. in c. terres. de prescr. Spec. in tit. de censi. §. ū. ver. quid si municeps. Bul. de Cu. z Bal. in l. si vnus. §. sed si generaliter. ff. de pact. Bal. in l. etiam, in vlt. co. C. de exec. rei iud. z placet consilium hic. z videtur no. per Bar. pulchre in l. ij. C. de Episcopali. quid per Ro. in l. iij. in prin. ff. de re iu. z adde Bar. in auth. §. fi. de imu. z hon. Et ad no. per Bar. hic, adde Paul. de Cas. in auus. in fi. ff. de pac. ¶ Adde Pau. de La. hic. qui vide etiam de censi. tenere contrarium, z Jo. an. in c. non minus. de immunit. de quo vide etiam eius consi. cxxxiij. z dictum Speculatoris de Aluch. consi. celxj.
b ¶ Op. de l. si fundum. Vide Jas. in l. vnus. ff. de pac.
1 ☞ Legatario mortuo ante existentiam conditionis potestativæ legatum extinguitur, secus in conditione impossibili.
3 Conditio impossibilis quam testator omnino impossibilem habetur pro non adiecta.

In testamento. † Legatario mortuo ante
1 ntis possibilis existentiam. extinguitur: secus in conditione impossibili. h. d. ¶ Op.
2 modi. §. si ita. ff. eo. So. gl. z Dy. † tenet eam declarando ficte le non extent nec debitum, tunc est impossibilis conditio. dot. prele. l. qui dotem. Si tabule extant, z debitum, cōditio sibilis, z debet impleri. vt hic. Si tabule non extant, sed tum, tunc conditio est possibilis quo ad liberationem. z te debet impleri. d. l. huiusmodi. §. si ita. non autem debet quo ad redditionem tabularum. quia fieri non potest. telligi ista materia. ¶ Opp. conditio impossibilis tunc
3 quando testator sciebat eam impossibilem, secus si testator bat eam possibilem. l. seruo manumisso. ff. de cond. indeb. stator credebat possibilem conditionem reddendam ergo non debet haberi pro non adiecta. Resp. testator debat eam possibilem, vel non possibilem. Non enim vtrum tabule extarent, vel non: sed in contrario, putabat omnino possibilem quod no.
1 ☞ Rustici si non capiunt malefactorem, ex forma statuti nentur damnum restituere: z qui passus est dānum contribuit eius parte.
2 Collecta imposita per ciuitatem pro soluendo debito ciuitatis contribuit.
3 Condemnatio facta de consiliarijs, qui non veniunt ad consilium si distribui debet inter ipsos, condemnatus habebit pro
4 Canonicus, qui tenetur dare fructus primi anni, canonicatus habebit partem.
5 Electione commissa pluribus, an possint eligere
6 Clausula codicillaris adiecta in testamēto, in quo ter instituti, operatur q̄ vnus tantū debeat dare, quinquaginta
a **§. Si a titio, alias, si Titio** meo diu dixit §. j. tres partes. z ipsius §. summat. Pōt ergo terminis sic: Testator instituit quos heredes, inter quos

Finis

titium, & dixit, quisquis mihi heres erit, det titio decē. Certe omnes debunt decem detracta parte Titij, & sic debet habere octo. d. primo. ¶ Opp. ff. eo. l. plane. §. si duabus. gl. dicit. aliud in specie quod, vt ibi: aliud in quantitatibus, vt hic, quod non placet. Nam idem si species hereditaria esset mihi relicta ab omnibus. Nā tot haberem a coheredibus excepta parte mea & habeo iure meo. §. si duobus. & l. qui filiabus. §. fi. ff. eo. Preterea ibi vni legatur a herede, hic vni ab omnibus hoc expresso. Et sic primo casu debet habere totum, sed secundo casu debet habere deducta parte a. l. deducta. §. acceptis nummis. j. ad Treb. & l. cum pater. in prin. i. j. Item iste §. facit q. secundum Dy. dicit statutum, † quod si istici non ceperint malefactorem, ipsi teneantur damnum restituere. Certe ille, qui passus est damnum, debet contribuere vna cū illis, & soluere partē suam. ¶ † Item si ciuitas imponit collectas soluendo debito ciui suo, & etiā ille ciuis contribuet. ¶ † Itē dicit, dicit statutum, quod condemnatione facta de consiliarijs, qui non veniunt ad consilium, diuidatur inter eos pena. Certe ille, qui est condemnatus habebit partem. ¶ † Item facit, dicit ebn titio, † quod canonicus nō admittatur ad prebendam, nisi det fructus primi anni canonicis. Certe qui dat, admittitur ad partē per istum §. Item commissa fuit electio pluribus, † an possint eligere vnum ex seq̄uod dic, vt no. in l. plane. §. quod cuiusque vniuer. Ad preactas questiōes facit, quod no. Ja. de Are. in l. amicis simos. §. Lucius. §. de excu. tuto. Facit quod no. per Hul. in Spe. de censi. §. nunc dicendum, ver. sed quid si damnum. ¶ Item not. si huius §. † quod quādo duo sunt instituti equaliter in testamento, & est adiecta clausula, quod valeat iure codicillorum, quod ipsi inuicem aliquid non possint petere, quia tantum deberet vnus pare. quantum recipere, quod dicam in l. si quis seruum infra de conditi. & demonstratio.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Si a titio, alias, si Titio. Ad istum ter. vide Bal. in l. Plautius. j. de condi. & demonst.

ALEX. ¶ Facit ad questio. Idem consuluit Bar. in consi. quod inci. cōtinetur statuto, quod si damnū datur, &c. & sequitur Ang. dic. & Jo. an. de censi. c. j. ad fi. & adde quod no. Jo. an. in c. cum non decedat. li. vi. de elec. ROMA ¶ Vide ter. in fin. in l. qui heredi. §. Plautius. & ibi hoc no. Bar. ff. de condi. & demonst. & no. ad quest. quam ponit Aler. in l. Senatus. §. cod. & Felz. in cap. accedentes, de cer. serta conclusio. de presc.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Ciuitas. Ad hoc vide quod no. gl. in c. cum inter canonicos, in gl. i. & ibi Panor. & alij. de elect.

ALEX. ¶ Dicit constitutio. Et idem tenent Dy. & Ang. hic, sed Bal. contra. tu concorda vt hic per Imo. adde. Jo. And. in addi. Spe. in ti. de censi. §. j. vbi alle. Mar. de Fan. & Dy. hic, & de deseri pro in collegio qui persoluit aliquid, an debeat habere partem, vt de Jo. An. in addi. Spe. in rub de sol.

ALEX. ¶ Item commissa. Quando est commissa electio pluribus, an possit vnum ex seipsis eligere, adde quod dixi. §. de auth. tu. in j. & vide no. per Spe. in ti. de feu. in princ. & in ti. de synd. §. j. ver. sed quid si commissio. dicit tamen Imo. in c. cum in iure pertus, de elec. quod vbi requireretur omnium concordia in electione, non possent vnum ex seipsis eligere. Secus si sufficiat maior pars eligentium. Archi. consuluit, & dicit esse vtile quod qui eligit non deponat vocem suam per modum electionis, sed per modū cuiusdam cōsensus accedentis electioni aliorum. Ita no. ipse, vbi questio. j. qui episcopatum, & vide no. in l. si tibi maudauero. §. tibi centum. ff. mandat. Et ad questio. Bar. adde Ly. Dy. & Raynutius & Imo. per illum ter. in l. qui heredi. §. fi. j. de cond. & demon. quod no. in capi. Jacobus de Sueno, & vide que no. per Bal. in l. ordo. in fi. ff. de execu. rei iudi. Et an quis possit eligere seipsum, vide per Jo. And. in regula, in toto. in mercu. & Pau. de Leaza. in commento capitul. nullus. in iij. questio. de election. adde quod consuluit Bbb. consi. xxv. & xxvj. lib. ij.

☞ Conditio tacita vel expressa, que tacite inerat, non impedit transmissionem.

Conditio. si heres non erit, non dicitur impleri in actu moriendi, sed eo perfecte mortuo.

Conditio adiecta in institutione videtur repetita in legato, quando relictum fuit a primo gradu institutorum.

§. Cum quidam. Conditio adiecta in institutione, non videtur repetita in legato, eidem ab alio gradu relicto. h. d. Vel dic, † q̄ cōditio tacita, vel expressa, que tacite inerat, transmissionem non impedit. h. d. ¶ Op. legatario mortuo ante existentiam conditionis, legatū nō transmittitur. §. finautem aliquid. C. de cad. tollen. ff. eo. l. cum filio. Sol. hic erat conditio tacita. Nam non pōt legatum deberi a substituto, nisi sit heres: & si expresse non releuat, quia est expressio eius q̄ tacite inest, vt l. iij. ff. eo. ¶ Op. de l. cum filiofamilias cū gl. sua. ff. eo. Sol. conditio ista si heres nō erit. ibi dependet ex volūtate heredis, quia erat institutus pure ideo facit conditionale legatum: hic non dependet ex voluntate heredis, quia erat institutus sub conditione. f. quando mater decedit. Sed contra, quia ter.

2 in fi. videtur dicere, † quod ista conditio, si heres non erit moriendo impleatur. Idem in l. fi. j. quando dies le. ce. ergo transmissionē non impedit. Cuius contrarium dicitur in gl. in d. l. cum filio. So. vt dicam in l. miles ad sozonem. §. pro parte. j. ti. j. Nā credo, q̄ ista conditio in actu moriendi non impletur, sed eo perfecte mortuo. d. gl. Et ita intelligo hunc ter. per d. l. miles. §. pro parte. j. ti. j. tamē

3 q̄ tacita conditio inerat, non impedit transmissionem. ¶ † Opp. conditio adiecta in institutione, videtur repetita in legato. l. fi. in fi. de vol. exce. & de cond. & dem. l. z auia. ergo hic legatum nō fuit purificatum per mortem, si mater testatoris viuebat. Sol. ibi fuit relictum legatum a primo gradu institutorum: hic ab alio gradu, q̄ no. ¶ Op. de l. si nemo. §. de testa. tu. So. Hic legatum non pendet ex institutione: imo ex defectu institutionis pendet ex substitutione. ¶ Op. j. ti. j. l. fi pecunia. §. j. gl. non soluit. Sol. q̄ hic non erat relictum legatum post mortem alicuius, sed institutio fuit collata post mortem. quod non videtur repetitum in legato, vt §. dixi.

§. Si socero. Heres restituit fideicommissum, deducto eo quod sibi debetur. h. d.

LEX CVIII.

LEgatum. Qui legat quod alius sibi debet, videtur legare actiones. h. d.

LEX CIX.

SIn testamento. Oratio imperfecta perficitur ex presumpta voluntate defuncti.

LEX CX.

1 ☞ Executor testamenti potest a legatarijs conueniri.

2 Executor tenetur cauere.

§. A pluribus. [a] Legatarij possunt conuenire omnes heredes p hereditaria portione, vel eum heredem qui factus est

1 executor insolidum. h. d. Duo habes. † Primo, q̄ executor potest conueniri a legatarijs, quod dicam j. ti. j. l. si quis Titio. Secundo habes, † quod executor cogitur cauere. Dicam in l. diuus. j. si cui plus quam per leg. falc.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si a pluribus. Vide pro intellectu huius l. eundem in l. neminem. j. ti. j.

§. Si quis seruum. Dic vt in glossa.

LEX CXI.

1 ☞ Legatarius quando teneatur dare equum heredi, vt vadat ad perquirendum seruum.

§. Si seruus. Seruus, qui fugit post testamentum ante mortem, debet prosequi sumptibus legatarij, h. d. licet impense sint legatarij, tamen onus, & solicitudo est heredis, secundum glo. in l.

1 cum seruus. ff. eo. ¶ † Quero ergo, vtrum legatarius debet dare equum heredi, vt vadat, & perquirat pro seruo: Resp. hoc est faciendum secundum personam, & qualitatem heredis, vt §. manda. l. idemque. §. idem Labeo, & ibi nota.

1 ☞ Due cause lucratiue, que habuerunt originem in personis diuersorum, possunt in eadem re concurrere.

2 Debitum domino ex facto serui potest solui seruo.

1 **§. Si id quod ex testamento.** † Due cause lucratiue que habuerunt originem in personis diuersorum, possunt in eadem re concurrere. h. d. ¶ Op. Insti. eo. §. fi res. Sol. vt gl. q̄ hoc est verum, nisi in rem meam sit versum, vel ratum habuerim. Istud dictum est verum, quando seruo meo soluitur, vt dicitur in fi. huius. §. Sed quando quis donat seruo meo tunc indistincte possum petere mihi legatum, vt hic innuit in princ. §. in eo

a quod dicit, maxime, [a] probatur hoc per rationem, q̄ iste sunt due cause lucratiue que habent originem in personis diuersorum, merito possunt concurrere. l. quid ergo. §. j. ff. eo. & l. si is. de act. & ob. & facit. ff. eo. l. plane. §. j. & quod ibi no. & hoc tenet Bet. in l. qui pupilli. C. de neg. gest. ¶ Opp. & videtur, q̄ seruo possit solui. l. quod seruus. ff. depos. & ff. de pact. l. si vnus. in princip. Solu. illud † quod debetur domino ex facto serui potest seruo solui, vt in contrarijs, & l. si seruus. j. de sol. Sed quod mihi debetur, non potest solui seruo, & si soluatur, non continget liberatio, nisi dominus ratum habeat, vel in rem suam vertatur, vt hic dixit ter. & gl. ¶ Op. q̄ statim cum datur seruo acquiratur domino. l. acquiritur. j. de acq. re. do.

Solu.dicit Dy.intellige.q peruenit ad vtilitatem domini vere,z realiter,non aute in intelligas de illa acquisitione, que a iure fit.q no.bene.

ADDITIO.

a ALEX. Dicit.martinus.Sed ob.multum ter.l.si mihi z tibi.in prin.ff.eo.dic vt ibi per Bart.z contra intellectum Bart.hic vide Jac.de Bel.Instit.eo.§.fi res alicuius.in fi.adde Bar. in Liu. in fi.ff. sol.mat.Adde an executor possit a creditoribus conueniri, Pau. de La.consi.cxlvij.z seq.

§. Cum homo.

In legato generali legatarij est electio.h.d. Hot.q qui habet electionem actionis,habet electionem rei,quod dic vt dixi in l.lega to generaliter,ff.eo.

1 Incertitudo que venit certificanda ex futuro euentu,non viciat legatum.
Alternatiua inducit incertitudinem.

§. Huiusmodi.

Potest legari vni ex duobus, qui prius cõditionem impleuerit.h.d.

1 Op.q incertitudo vitiet legatum.l.si domus.§.j.ff.eo.z l.cum post.§.generi.de iur.do. sed hoc est incertum, quia alternatiua inducit incertitudinẽ.l.pretor.§.quod autẽ pretor ait.de iur. Sol. ista incertitudo venit certificanda ex futuro euẽtu. z sic nõ obstat ad idẽ l.si fuerit.de reb.dub.z Insti.de leg.§.incertis autem personis. Op.de l.si seruus communis ita.de stip.ser. Sol.ibi in stipulationibus que non possunt esse in pendenti. legata vero possunt pendere antequam dies eorum cedat, vt l.si.ff.com.pred.

§. Stichum.

Due cause lucratiue non possunt cõcurrere circa idẽ, nisi ex altera aliquid absit ex ipsa re, vel eius occasiõe.h.d. De hoc viditis.in l.nõ quocũq; ff.eo.dicam in l. Venius.§.duorum j.ti.j.que nota bene.

1 Dictio amplius,quando facit comparationem actus ad actum.non inducit repetitionem.secus si rei ad rem.
2 Dictio plus,idem importat quod dictio,amplius.
3 Potestas si tenetur ex forma statuti, quando cõdemnauit aliquẽ plus quam debuerit tempore syndicatus,si condemnauit indebite in tota summa.etiam tenetur.
Minus.dicitur etiam quod nihil est.

§. Si ita scriptum.

Dictio, tamplius, quãdo facit cõparationẽ actus ad actum.non inducit repetitionem:sed si rei ad rem.tũc repetitionẽ inducit.si reperitur.quid repetatur.h.d.cũ §.seq. Op.j.tit.q.l.si tibi pure.z ff.c.l.legata inutiliter.in prin. So.dicit hoc,tollit 3tra rium.vt dicit gl.z bene dicit. Declaro,verbũ amplius, positũ simpliciter,cum sit aduerbium.refert ad ipsum verbum, z hoc importat amplius lego tibi centũ.hoc est amplius vtor actu legandi:sicut si dicerem ego cucurri, amplius curro. Sed qñ apponitur dictio hoc,tunc cõparatiuum amplius,facit cõparationem rei ad rem,z hoc importat,legaui Titio fundũ,hoc amplius Seio decẽ, hoc est,amplius illo fundo,lego Seio decẽ. Idẽ si dicerem eo amplius.l.lecta.ff.si cer per. Idem si dicerẽ, amplius quã centum, que tibi legaui.lego Titio decem,ita loquit l.qui ita.de do.prele. Unde ibi apparet.q facit cõparationem rei ad rẽ,licet gl.hic in fi.ad d.l.qui ita.det aliam sol.quã plures Doct.tenent.sed truffa est, q non habet rationem in se,z so.precedẽs est euidentissima, z clara, q eodẽ modo potest preiudicare testator legatario,sicut heredi. Op.de seq.ver.nam z vsitatum. So.ibi nihil dicitur,vtrum inducatur repetitio,vel nõ. Dic ergo vt ex predictis apparet. Op. ad predicta de.§.si ei cui.qui statim sequitur. Sol.ibi nihil repetit,
2 q nõ inuenit quid repetat. Quero,quid si testator nõ est vsus
a verbo,amplius,sed verbo,plus? Resp.idem importat, ter.est j.si
3 cui plus quam per l.fal.j.in prine. Istud facit ad q,statutum est hic,q si potestas condemnauit aliquẽ plus quam debeat, teneat ei restituere tempore syndicatus.contingit.q quẽdã damnauit in debite in tota summa.an ex illo statuto possit cõdemnari? Et videtur q non,q statutũ loquitur quãdo in aliquid condẽnauit indebite. Contrarium est verũ,quia tũc facit cõparationẽ,quãdo reperitur aliquid ad quod comparetur.vt hic,ter.in d.l.j.§.hec verba. j.si cui plus quam per l.falc. Pro hoc facit qõ diximus in dictione minus. Nam etiam quod nihil est,dicitur minus.l.illud.§.si cuius dolo.§.minus.ff.de tribu.

ADDITIO.

a ALEX. Verbo.plus. De verbo plus,quando stet comparatiue,z quando nõ,facit l.ũ.C.de her.inst.in verbo residui.l.vtrum.in prin.cum ibi no.ff.de le.iij.vbi appellatione partis venit totũ. Adde secundum Pau.de La.q Ang.refert fuisse consultum Floren, quod dictio insuper,non sit repetitiua.alle.de her.c.quicunque.

2 Libertas data directo seruo alieno,non valet.

§. Si seruus.

Utile legarũ per inutile,libertatis datione,non vitiat.h.d. Fo.q libertas dato directo seruo alieno nõ valet.nec traditur ad fideicommissum. Cõtra hoc op.de l.cogi.§.si pater.ver.sed si seruus. Treb. Sol.hoc q dicitur hic,procedit regulariter. Salit in bus no.ibi in l.seruo.C.de testa.manu. Op.j.tit.l. So.vt ibi. Op.de l.ũ.§.fi.de fun.inst. Bl.soluit.vt ite per dic vt dixi.ff.eo.l.seruum filij.§.si idem seruus. Op.Insti. mo.testa.instr.§.j.z Insti.quib.mo.tol.obli.§.preterea. uit. Dic q ibi non erat omnino inutile,vt ibi patet,z per vtile per inutile.de reg.iur.lib.vj.

1 Demonstratio falsa adiecta rei que non reperitur, vitiat gatum.
2 Contrahentis interest non decipi in quantitate eorum, qu feruntur.
3 Testator si legat vxori frumentum,quod habet in domo,si uiuens illud consumpsit,z aliud reposuit,an illud debeatur.

§. Qui quinque.

a Defectus demonstrationis quem deficit substãtia legatũ perimit.h.d. Vel sic. Demonstratio falsa adiecta rei perif.vitiat legatũ.h.d.Op.ff.de ac.em.l.si qs ei fundũ. gl.i verbo vir,ibi affirmauit tot dotalia esse,q nõ placet. firmauit certã quantitatẽ esse,Sol.ergo alio modo,q ibi
2 cribus,hic in legatis. Ista est vera ratio,q interest contrahentis non decipi in quantitate eorum.que proferuntur. Op.de redes.§.fi.ff.fa.erc.dicit gl.sol.vt ibi,q ibi fuit relicta,vt quanhic vt species. Item op.de l.si.in prin.ff. de vsufr.z ole.Sc ibi. Ad cuius materie declarationem aduertẽda sunt verstatoris.aut in primo reliquit quantitatem.postea per relaquis vel qui designat vnde debeat solui.z videtur relictum titas,l.quidã.in prin.ff.eo.z ibi dixi. Idẽ si reliquit,sumidi cit locum vbi est.per hoc nomen, quanti, relatiuum quanti Istad probat ter.cum gl.in l.hec venditio.§.pe.ff.de contrat. Op.de l.si ita stipulatus fuero hanc summam de ver.ob.Sc
3 ibi. Ultimo Ja.de Are.inducit hunc finẽ. in ar.Cur legatur
b ri sue frumentum quod habet in domo,z superuixit testatplsit,z aliud reposuit,an illud aliud quod reperitur tempore mortis,debeat Ja.de Are.dicit arg.q sic.vt hic in ver. Ol.alle.de lib.le.l.fi.facit l.Lucius.in prin.ff.ti.ti.z videlle. Pro hoc facit gl.§.fo.ma.l.fruct⁹,vbi fructus vinemptos dunt in locum fructuũ primi.facit q dixi in l.si ita.de ur.legat.

ADDITIONES.

a P.PAV.P. Qui quinque. Vide que habes ad Brix ff. j.ff.eo.Et vide Pet.in c.indicante.de test.

b ALEX. Ja.de Are.inducit. No.questi,quando vir legat ri frumentum quod habet in domo,z illud viuens consumpsit z idem tenet hic Ang.si aliud frumentum testator surrogacus si non per modum surrogationis aliud fuit repositum.I de aur.z ar.le.secundum eum. Adde z intellige secundum Sc La.hic,z Bal.in l.si ita.ff.de aur.z arg.le.q frumentum ded que ad concurrentem quantitatem.non vltra.

P.PAV.P. Vide soc.in l.filie.ad ff.de cond.z demon.

§. Si seruus.

Post mortem heredis,res legat periculoeins.h.d.

§. Cum quid.

In legatis,z fideicommissis tu culpa venit ad similitudinem ctuum bone fidei.h.d. Hoc dixi in l.cum res.§.j.ff.eo.Bl. quenam questio.dic vt in ea.

a

§. Qui margaritam.

Licet verba legferãt ad debitũ competit cõtra heredem,cui in dubio videtur onus imposHot.bene casum ver.non autẽ mirandum. Op.de l.si pur §.j.ff.eo. So.a debitore potest relinqui fideicõmissum si hoc scit, vt ibi,alias heres tenetur cedere actiones,vt hic. Op C.de fidei.Bl.non soluit,dic q ibi hereditas non fuit adita redem:vel aliter,vt ibi secundum diuersas lecturas.

ADDITIO.

a ALEX. Qui margaritã. Per istũ text.dicit Bal.in l.ad vt act.ab he.q si testator dicat lego post mortẽ Titi,vt legredi Titi,q no.z idem Bal.in auth.si quãdo.de cõsu. est vnicus q quando in vltimo volũ impersonalitas inhaefertur ad heredem vniuersalem. Adde tamen quod si legcat,dico me nõ esse dominum. talis rei.z ita iuro. q ita personalis confessio, nihil releuat secundum Bal obtinet.C.de proba.arg.l.filius.§.dimus.j.cod.

§. Aufidius.

Onus de mutuando, alimenta valet.h.d. Quando autem dic vt dixi.in l.si penam.j.de ver.ob.

LEX CXII.

1 Verba debent intelligi vt aliquid operentur.
2 Jus accrescendi non habet locum in contractibus.
3 Confirmatio donationis facte per virũ vxori,que sic expressit

legatum, quando habeat vim legati, vel fideicommissi.
Clausula, confirmo hoc si valet de iure, vel admitto inquantum de iure debeo, aliquid non releuat.

Si quando quis. ª†Verba debent intelligi vt aliquid operentur. h.d. Facit §. vsu. l. stipulatus. & ad munic. l. j. in fi. ¶ Op. de l. stipulatio ista. §. eũ qui. de ver. ob. glo. non soluit. Dy. dicit, quod hic in vltima voluntate, in qua fit interpretatio fauorabilior, quod satis placet. Nã verba que ibi proferuntur, si proferantur in vlt. voluntate, ille qui admittitur ad partem, haberet totum per ius accrescendi, quod† ius nõ habet locum in contractibus. ¶ Op. de l. qui sic. de verb. obl. Sol. ibi sequens stipulatio aliquid operatur, s. nouationem, que habet multos effectus. ¶ Quero,ᵇ vtrum ista confirmatio, †que fit expresse, habeat vim legati, vel fideicommissi, an vero equiparetur donationi inter virum & vxo. que morte tacite confirmatur. Inter hec enim est differentia magna, vt not. in l. res. C. de do. int. vi. & vx. Rñ. de hoc est tex. in l. ex verbis. C. de do. int. vir. & vx. tamen gl. illud inuoluit: ideo dic, aut testator dicit, lego vel fideicommitto, & valet vt legatum, & fideicommissum, vt hic, & videtur recedere a donatione, ar. l. illud. de acqui. hered. Aut dicit, confirmo: vel vxor mea habeat, & similia verba dubia, tunc in eo quod fuisset tacite confirmatum per mortem, valet vt donatio. non vt legatum. d. l. ex verbis. in eo vero quod non esset tacite confirmatum per mortem. vt si excedebat legitimam summam, tunc valeret vt fideicommissum. l. donationes. in fi. C. de do. int. vir. & vx. que lex probat vtrunque membrum. ¶ †Ultimo not. ᶜ ver. alioquin. in ar. ad ea, que tota die sunt. Iudex dicit, confirmo hoc si valet de iure, vel admitto inquantum de iure debeo quod aliquid non releuet, vt hic. De hoc dixi aliquantulum in l. iudex. j. de re iudicat.

ADDITIONES.

P. PAV. P. ¶ Si quando. Ad regulam huius l. quod verba debent aliquid operari, intellige secundum materiam contractus, super quo apponuntur vt per Dec. consi. cclxxiij. no. j. vide Alex. consi. xxiij. vol. j. late Fel. in ca. j. de rescrip. Item quod semper capienda est dispositio, ne sit elusoria, vide Fely. in c. Rodulphus in verbo. & ob elusionem de rescrip. no. tamen quod in multis casibus tolleratur superfluitas, vt habetur per Fely. in c. solite, in vlt. col. de maiorita. & ob. An autem in medio noui remedij excuset a superfluitate, vide Are. in consi. que scripsi ad Bar. l. iij. §. si rem. ff. de leg. iij. Item pro regu. quod dispositio non debet esse frustratoria. vide Com. consi. xlj. inci. viso tenore. ad fi. vbi loquitur de statuto, & quod idem sit in priuilegio, vide Com. consil. x. incip. viso tenore ad fin. & quod potius debeant esse superflue, quam ꝙ quis indebite damnum patiatur, vide ad Bar. in l. fi. §. in computatione. C. de iur. delibe. & vbi aliquid resultaret contra mentem testatoris, vide Com. cõsi. dccviij. ad fi. Item adde quod licet verba priuilegij, ita debent intelligi, vt aliquid operentur, tamen sub verbis quantũcunque generalibus non comprehenduntur ea que non solent concedi nisi cum maxima difficultate. Anto. cõsil. xix.

CLAV. DE SEISS. ¶ Aliquid operentur. Adde ꝙ hoc procedit etiam in contractibus, vt per Bal. in rub. C. de contrahen. emp. Item in rescriptis. gl. in c. solite. de maio. & obe. in gl. in verb. tanquam. Item in statutis. Are. consi. cvj. in vlt. dub. & generaliter in omni materia, Felyn. in c. j. de constitut. vbi limitat & declarat d. cap. solite.

b ALEX. ¶ Quero vtrum. Si donatio inter coniuges testamento confirmatur, an postea petatur vt legatum, vide Bal. in d. l. ex his verbis.

c ALEX. ¶ Ultimo not. No. practicã, qua vtuntur Iudices dum dicũt, admitto si & inquantũ, quia nihil operatur. Adde ꝙ no. Bar. in l. & si cõditionalis. de autho. tuto. & ibi scripsi. & ad ista vide no. in c. cum contingat. de offic. deleg. operatur tñ hec clausula vnũ, vt in l. quidã consulebãt. de re iudi. & adde no. per Bar. in l. ambitiosa. de decre. ab ord. fac. Et de hac practica vide Bald. in c. j. §. hoc quoque. de suc. feu. Sed quid de confirmatione. vide hic per Imo. cui adde ꝙ licet confirmatio in forma cõmuni nõ attribuat ius, tribuit tamẽ causam prescribendi, secundũ Abb. antiquũ in c. dudum. de deci. Facit quod no. Bal. in l. j. C. finiũ regun. & Ang. in l. post mortẽ. per gl. vbi s. de adop. vbi vult ꝙ titulus nullus dat causam prescribẽdi & ad practicã de qua per Bar. hic, vide all. per Ro. in l. j. ad fin. s. de arb. & adde ꝙ ista clausula nõ iuuat in penalibus secundum Bar. in l. ij. in fi. C. de episc. aud. iuuat tñ in iudice deferẽte appellatiõi, secundum Bar. in l. edita. de eden. secus in nõ iudice, vt ibi per eũ. Dicit etiã Bal. in l. j. C. quomo. & quã iudex. quod si dico, admitto positionem si, & inquãtum intelligitur, s. de iure. & ad Bar. hic, adde Imo. in l. iudex postquã. ad fin. de re iudic. & de iudice admittente, si & inquantum de iure tenetur, vide Auge. in consi. cixxx.

P. PAV. P. ¶ Uide Ro. cõs. ccccj. & Bal. in rep. l. edita. C. de edẽ. & in quãtũ ꝙ per solã admissionẽ, a se abdicauerit potestatẽ cognoscendi, an sit admittẽda. & ꝙ talis cognitio spectet iudici ad quẽ, vide Bal. cons. ccclx. in. vol. Pau. de Cast. cons. xxiij. & cõ. xxix. vide que scripsi in l. sciendum. ff. de appel. & de illa clausula si, & in quantum. vide Prepositum in c. sepe. de appel. Fel. in ca. cum contingat. de offi. delega. vbi late, & in c. quod ad consultationem. in prin. de re iudi.

1 ☞ Facultas soluendi aliud pro alio, transit ad singularem successorem.
2 Legato fundo, & si nolet dare fundum, debeat heres dare centum, tale legatum non dicitur alternatiuum. & nu. 3.
4 Dominium in legato alternatiuo non transit nisi a tempore electionis.
5 Actio ex testamento licet sit stricti iuris, habet tamen instar bone fidei.
6 Facultas soluendi, quando perimatur litis contestatione.

1 **§. Heres.** †Facultas soluẽdi aliud pro alio trãsit ad singularẽ successorẽ. hoc dicit. ¶ Op. hic innuit tex. quod fundus petebatur. vt ibi, fundi persecutionem, &c. & ibi, si fundus non prestaretur. Cõtra. in obligatione alternatiua libellus dz esse alternatiuus. & sententia alternatiua, vt j. de ver. ob. l.
2 vbi aũt. §. qui illud. & Inst. de act. §. curare. Sol. itelligit †hoc, quãdo fundus fuit relictus. & si fundũ nollet dare, deberet dare centum, ita exponũt Dy. Iac. de Are. & Pet. & sic solus fundus erat in legato. pecunia erat in solutione. Ex hoc sequitur quod gl. prima huius §. que intelligit hoc legatum esse alternatiuũ. non bene loquitur, nec tex. procederet. Op. secundum hoc, si fundus tantũ erat in legato. potest heres partẽ fundi soluere. vt j. de sol. si stipulatus. §. j. sed hic dicitur contrarium. Respon. illud verum quãdo species est in obligatione simpliciter, & in solutiõe nihil aliud. Secus si esset species in obligatione, & quãtitas in solutione. vel ecõtra vt hic, & l. antepe. s. si ex nox. cau. aga. Et hoc per rationẽ ne perueniatur ad illud incõueniens, quod pars soluatur in re, pars in estimatione. ecõtra l. in executione. §. pro parte. j. de verb. ob. & s.
3 de cõdi. inde. l. si non sortẽ. §. si decem. † Op. in legato alternatiuo non transit dominium, nisi a tẽpore electiõis. l. huiusmodi. §. Stichũ. & ibi no. s. eo. & l. apud Aufidiũ. j. de op. leg. ergo hic non potest fundus vẽdicari antequam per eum, qui debet eligere, eligatur. Respon. vt dixi. hic non fuit legatũ alternatiue. sed fuit legatus fundus licet pecunia esset in solutione si nollet fundũ soluere, quod no. trãsit enim dominiũ rei legate simpliciter, licet aliud sit in solutione. Nec potest dici, quod hic non agatur rei vẽdicatione, sed hypothecaria, nam tunc non estimaretur fundus, vt in fine legis dicitur: sed liberaretur quis soluẽdo id quod petitur. l. Paulus. in fi.
4 s. quib. mod. pig. vel hypot. solu. ¶ †Quero practicã huius legis: Respon. quidam quod debent ferri due sententie. vna de prestando fundo, alia si fundus non prestetur de prestandis centum, ꝙ glos. non tenet, & bene quia illud habet locũ in arbitrarijs: sed in actionibus bone fidei non feruntur due sentẽtie, vt no. dicit gl. j. in l. j. s.
5 de act. empt. †Sed actio ex testamento, licet sit stricti iuris, habet instar bone fidei. l. in minorum. C. in qui. cau. in inte. resti. non est ne. & no. j. l. proxi. & ideo dicit glos. ꝙ ante sententiam interrogabitur quid velit dare. Si responderit de fundo, condemnabitur in fundo, alias in quantitate. Uide gloss. no. Similiter no. in gl. in d. l. s. in prin. s. de emp. facit quod no. in l. ij. §. item si in facto. j. de verb. obl.
6 Sed contra hoc oppo. †quando vnum est in obligatione, aliud in solutione, per litis contestationem perimitur facultas soluẽdi. l. si quis stipulatus fuerit decem in mille. j. de sol. Respon. illud verũ, quando vnum est in obligatione, aliud in solutione ex dispositione contrahentis: secus si ex dispositione legis. Tunc enim nõ precluditur via soluendi, donec agatur iudicati. l. item veniunt. §. idẽ recte. de peti. here. sed hic est vnum in obligatione. aliud in solutione ex voluntate testatoris. que lex est, vt in auth. de nup. §. disponat. j. ad leg. fal. l. j. in prin. Sed contra hoc oppo. quia etiam quando ex dispositione testatoris vnum est in obligatione, aliud in solutione, per litis contest. precluditur via soluendi. l. j. §. item si ita. j. ad leg. Falcid. & l. j. de penu le. & quando di. le. ced. l. si penum. Respon. illud verum, quando vnum relinquitur principaliter, aliud adijcitur in solutione penaliter, hic vero non in penam sed in fauorem heredis fuit inductum, vt si fundum nollet soluere, posset soluere centum. Quantum autem cognoscatur vtrum sit in penã, vel non, dic vt j. de his que pe. nom. l. fin. Ultimo not. practicam, que hic ponitur in glo. ad ea que dixi in l. eum qui certarum. in fin. j. de verbo. obligat.

LEX CXIII.

1 ☞ Soluens seruum malum, actione de dolo tenetur ad damnum, & actione prima tenetur ad rem legatam.
2 Actio ex testamento est stricti iuris, habet tamẽ instar bone fidei.
3 Liberatio contingit ipso iure, quando soluitur aliud pro alio creditore volente.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

1 **Jheres.** Qui soluit †seruum malum, actione de dolo tenetur ad dammum, z actione pri
ma tenetur ad rem legatam. hoc dicit. Op. ſ. de pig. actio.
l. si seruus pignori. Sol. gl. primo, q hic dicatur de dolo, id est, ex
testamento, nomine doli. z hanc tenet Dyn. z Pet. z communiter
omnes. Secundo soluit gl. quod agitur de dolo. q; actio ex testa
mento est stricti iuris. in contrario erat bene fidei. Jn hoc quod
a dicit, †q hec actio est stricti iuris, dicit verum, vt habetur in l. in
actionibus. in fi. z l. seq. de in litem iuran. Tamen quia habet in
star bone fidei non recurritur ad actionem de dolo. l. huiusmodi.
ſ. edes. ſ. eodem, propter quod Hoc recedunt ab ista solutione.
Puto, quod quelibet solutio potest sustineri. Aut enim volo age
re ad dammum tantū. z ago actione de dolo, vt hic in prin. legis.
Aut volo agere ad rem, cum non sis liberatus tradendo malam,
z ago actione ex testamento, vt hic in ver. sed quoniam. Nec ob.
l. si seruus pignori. de pigno. act. q; ibi fuit cōtractum super illo pi
gnore, ideo venit in actione ex eo contractu: hic fuit legatus ser
uus generaliter vnde iste qui est traditus, cum sit malus, non vi
detur legatus. l. legato generaliter. ſ. eo. vnde de eo quod factum
est ab eo non agitur ex testamento. Item op. q; hic dicitur, quod
heres liberatur tradendo pro noxa. Contra. q; imo tenetur ad in
tegrum dammum vt hic in prin. z ſ. de noxa. l. ij. Resp. hic dimitti
tur pro noxa legatario volenti. Ad hoc op. gl. q; idem esset in qua
libet alia re. q; aliud pro alio potest solui creditore volente. Sol
3 uit gl. †quod est verum, non tamen quod liberatio cōtingat ipso
iure. l. fi. ſ. fi. de ver. ob. Hoc non est verum, q; imo liberatio ipso iu
re cōtingit, si soluit aliud. p alio creditore volēte. l. soluta. j. de sol.
Secus si soluatur adiectio. l. fi. ſ. fi. de verb. ob. Nec ob. l. si seruus
pignori. q; aliud est in contractu. Soluit glos. z alio modo. quod
hic in fi. corrigitur quod ſ. dixerat. Hoc reprehendit Dy. per l. si
seruus. ſ. cum quid. ſ. eo. Tene ergo primam sol. scilicet quod di
mittatur pro noxa legatario volenti. z ad hoc proceditur hoc or
dine. q; legatarius petet dammum actione de dolo, vt hac lege, in
prin. Item petet rem actione ex testamento. tūc dicet heres, red
de mihi seruum, quem tib. oedi quod potest dicere. l. si cum aurū.
j. de solu. z l. eleganter. ſ. qui reprobos. ſ. de pig. actio. tunc po est
dicere legatarius, nō reddam tibi rem, nisi. prius emendes dam
num, vel seruum pro noxa dimittas.

LEX CXIIII.

Etiam si. Onus pro parte recusatum, facit lega
tarium perdere totum. hoc dicit. Op.
pena non debet egredi delictum. l. scriptum. infra de his
quibus vt indig. Sol. hic presumitur relictum totum contempla
tione partis, a qua se excusauit, secundum Dyn. vel secundum
Pet. hoc ideo est, q; legatario nō permittitur scindere legatum,
l. legatarius. in prin. ſ. eodem.

LEX CXV.

Jquis inquilinos. Si legatur res,
cuius non est cō
mercium separatum ab alia, debetur estimatio. hoc dicit.
Op. de l. apud Julianum. ſ. fin. ſ. eo. Dicit gl. ibi rei non erat com
mercium alicuj. hic sic. Bal. hoc reprehendit. q; hic nulli est com
mercium. Pet. z Dy. dicunt aliter, vt dixi in lege contraria. Tu
dic. quod hic est omnibus commercium istorum seruorum, non
tamen separatim a terra, vt in contrario dixi plene.

1 Alienans rem legatam, tenetur legatario ad estimationem.
1 **ſ. Cum seruum.** †Qui alienat rem legatam, te
netur legatario ad estimatio
nem. h. t. Op. de l. seruum. de manumiſ. Sol. ibi seruus legatus e
2 rat testatoris. hic heredis. Et sic habes casum, q †rei hrdis lega
te nō transit dominium. Dixi l. si heredis. ſ. e. Op. de l. in summa.
ſ. pen. de condi. inde b. Sol. vt dixi in l. cetera. ſ. fi. ſ. eo.

ſ. Si ita. Dictio cum, coniungit. hoc dicit, quod nota
bene, z tene menti.

1 Juramentum de non renouando testamentum, non valet.
2 **ſ. Si quis scripserit.** aLegatum z iuramē
1 tum, non tenent. h. t. Per hoc dico, †q si quis iurat se non renoca
b turum testamentum, quod tale iuramentum non valet. Nam au
ferri sibi liberam testamenti factionem est contra bonos mores.
l. stipulatio hoc modo concepta. j. de verb. obl. ideo talis obliga
tio per iuramentum non obligat, vt hic, z in c. non est obligato
rium. de regulis iuris lib. vj. Et per consequens si facit aliud testa
mentum non est periurus, licet aliter videatur tenere Joan. An.
in quadam disputatione quam ponit in capitulo quod semel. de
regul. iur. lib. vj. in mercurialibus.

ADDITIONES.

2 ALEX. Si quis scripserit. Jn quadam disput. Quā vide in l.
si quis in prin. testamenti. j. de legat. ij.

b Testamentum. Adde Oldra. consil. xcv. z c. xvii. z qui le
posui in dicta. l. stipulatio.

LEX CXVI.

a **Eruo** a **alieno ita.**

ADDITIO.

a ALEX. Seruo. Et vide. l. ciuitatibus. j. eodem. Adde ad
nus sit capax legati alimentorum. Fede. consi. xij.

ſ. Si quis post tempus. Limita
seruo propio, hoc dicit. Op. de l. seruis. C. eodem. Glosa
se speciale in relicto alimentorum que peruntur officio
1 Per hoc dico, quod †quando fratribus minoribus aliqui
limenta relinquitur, heredes sunt cogendi ex officio
dent, non vt ipsi possint petere.

ſ. Si quis a primo. Ab illo, qui subſtitu
est vulgariter
tur repetita relicta ab institutis: a substituto pupillariter
bentur ex repetitione, que a pupillo deberi ceperunt. hoc
Hunc ſ. declarauj in l. licet. ſ. eo. Et dic vt in glo.

ſ. Si ab impubere Non censetur
conditio, que
vitiaret. hoc dicit.

a **ſ. Ineptas.** aInepte voluntates defunctorum
sunt seruande. hoc dicit, quod no.

ADDITIO.

a ALEX. Ineptas. Per hunc ter. dici posset male obiectum
fuisse in morte domi. Ludo. Cortesij, qui in testamento
quod in funere eius adessent sub certo salario omnes
musice artis, cuiuscunqz generis, qui tempore suo adesset
lis voluntas tanquam inepta seruanda non erat.

LEX CXVII.

a **Jlius familias.** aFilius
libet a fisco succedente, potest ab intestato
relinquere. hoc dicit, in principio legis cum ſ. sequ.

ADDITIO.

a ALEX. Filiusfamilias. Vide que dixi in l. qui filiusfa
red. infti.

ſ. Apud Marcellum. In quorum
honorat
aggrauatur. hoc dicit. Diuide hunc ſ. secundum lect.
Primo ponitur thema, z questio. Secundo, respōso.
certum est vtrunque legatum fore dilatum in tempus.
quādo certum est fideicommissum fundi esse dilatum in
z pecuniarium non. Quarto, quando est dubium verum
rium sit dilatum, vel non. Quinto redit ad tertium, z
determinat vnum dubium. Secunda ibi, z ait Marcellus.
tia ibi, sed z si Titij. Quarta, ibi, sed vir. Quinta ibi, cete
dum gl. legitur alio modo, q; primo ponitur thema, z
cundo responsio, quando certum erat vtrunq; fideicom
fore dilatum. Tertio, quando dubium erat, an fideicom
pecuniarium esset dilatum. Quarto, ponitur reprehensio
consulti circa tertium dictum. Secunda ibi, z ait. Terna
z si Titij, &c. Quarta ibi, sed vir. Secundum hoc est varia
lum in versi. sed z si Titij. Nam secundum gl. loquitur in
bij, z reprehenditur per Jurisconsultum, secundum quod
gl. loquitur in casu certi, z non reprehenditur. Materiam
plene videbitis in l. Imperator. ſ. ij. j. tit. j.

1 Fundi qui legatur non allibrato, qui ex forma statu
potest acquirere, debetur estimatio.
2 Testis deponens super valore rei, qualiter deponere debe
3 Estimatio fundi fit ex qualitate redditum.

ſ. Si quid alicui. Legatum rei cuius est
mercium in commun
non sit legatarij, valet: z estimatio debetur. hoc dicit. Op. j.
fideicommissa. ſ. si seruo. Solu. intelligas in testatore
hic: secus in ignorante, vt ibi. Item opp. j. ritu. prin.
Labeo. Sol. Intelligas quod non erat prohibitus
a crum, sed alia ratione. Quero exemplum de qualitate
exemplum ponit. Tu dic melius exemplum esse in l.
lios. ſ. eo. z l. cetera. ſ. si duobus. ſ. eod. Quero exem
sa probabilis. Bal. non ponit. Jaco. de Are. ponit
ſ. C. non lic. habi. metrocomie. lib. xj. Secundum hoc
1 †quod si legatur fundus alicui non allibrato, aqui
b mam statuti non potest acquirere, quod ei debetur
2 Mot. tert. qui dicit. quanti solet comparari. z sic
redderet sufficientem causam, si dicit rem tantum valere
ipse tantum daret: sed quia tantum solet vendi

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

De hoc in l. preter a rerū. in fi. ĵ. ad l. Falc. ad quod facit. ŝ. e. l. si fundum per fideicommissum. in prin. vbi † er qualitate reddituum fit estimatio fundi. C. de rescin. vend. l. ij. z l. si seruus. ŝ. de cond. fur. z de dona. causa mortis. l. mortis causa. in fin.

ADDITIONES.

AND. BAR. ¶ Quero exemplum. Et no. pro q. in qua nunc consulo z alleg. istum tex. z dictum Bar. hic. Albe. de Ro. in tra. statutorum in ij. parte. in q. ij. in j. col. vbi omnino vide.

¶ Non allibrato. Adde Roma. consil. cccciv.

☞ Verba directa trahuntur ad fideicommissum, si iure directo non possint valere.

Rogari quis non potest vt quem directo faciat heredem, q; auferretur libera testamenti factio.

§. Ut quis heredem. Verba † directa trahūtur ad fideicōmissum, si iure directo nō possunt valere. hoc dicit. Que est ratio, q; † qs non potest rogari, vt quem directo heredē faciat? Respon. q; auferret liberam testamenti factionem, vt no. in l. ex facto. in prin. in fra ad Trebel. quod est contra bonos mores.

☞ Non potest quis grauari vt filium suum emancipet, scilicet, actione ex testamento, sed iudicis officio, si agnouit legatum.

Patria potestas est res inestimabilis.

§. Secundum vulgarem. Non potest † qs grauari vt filium suum emancipet. hoc dicit. Op. de l. si cui legatum. ĵ. de condi. z demon. Dic quod iure actionis ex testamento, non potest quis cogi emancipare, vt hic: sed si pater agnouit relictū factum sibi. potest cogi iudicis officio, vt in lege contraria, no. in l. cogi. ŝ. si pater. ĵ. ad Treb. Ro. ex hoc ter. quod patria potestas † est res inestimabilis.

§. Edes. Non possunt legari edes destruende. hoc dicit. De hoc plene in l. cetera. ŝ. ĵ. ŝ. eod.

§. Si fideicommissum. Legatum seruo, acquiritur ei, si liber reperitur tempore quo dies cedit.

§. Diui Seuerus. Fideicommissum vniuersale conditionale, nō potest ante conditionem restitui fideicommissario in potestate constituto, etiam si sunt plures fideicommissarij. Item ante diē quis non cogitur restituere. sed cauere, alias patitur missionē, z missio patris, vel domini potest prodesse seruo, vel filio. h. d. multū no. z magistraliter. Primo loquitur in fideicommisso conditionali. Secundo, in fideicommisso in diem. Secunda ibi ijdem principes. Principium ŝ. gl intelligit in cōditione emancipationis, vel in alia conditione extranea, z quelibet pōt esse bona. ¶ Op. de l. post mortem. C. de fideic. Hl. respondet. q; hic dilatio erat in fauorem filiorū. ibi in fauorē heredis, vt hic, in iij. gl. quā vide. Si habetis in ista gl. pater. vult dicere patruus. Sed si hoc esset verū, quare nō possunt isti filij renunciare fauori suo, cū ter. hic dicat, er volūtate eorū nō posse restitui, z cōtra l. nihil. p. proponi. ŝ. omnib⁹. ĵ. e. z cōtra. si quis in conscribendo. C. de pact. Unde gl. soluit aliter, q; hic erant plures fideicōmissarij, ibi vnus. Sed certe adhuc durat oppositio, q; omnes videnť posse renūciare iuri, seu fauori suo. Quare gl. soluit tertio modo, dicēs, dic q; ibi fideicommissū erat relictū in diem omnino extiturum, z sic non erat conditionale: hic sic. Idē tenet ĵ. ad Treb. l. sed z si alio. sed hec solutio non est vera, q; ibi i l. post mortē erat fideicōmissuz cōditiōale, q; poterat fideicōmissarⁱ⁹ decedere antequā decederet ille qui erat rogatus de restituendo, vt ibi patet in quadā parua glo. Dic ergo, q; intellectus d. l. post mortē, ponitur in l. sed z si ante. ĵ. ad Treb. in ter. mā ante diem, vel cōditionē, bene potest fieri restitutio, d. l. post mortē. nō tū q; actiones transferantur per Treb. q; nō fit restitutio secundū voluntatē defuncti, d. l. sed, z si ante. in ter. sed ad tuemente die, vel conditione, transferentur actiones per Treb. vt ibi; q; restitutio facta est ei, cui testator voluit, sed in ŝ. nostro, si restitutio fiat ante. tunc non trāseunt actiones, nec trāsibunt ad tuemente die, vel cōditione. q; nō est facta restitutio ei, cui testator voluit. Nam videtur restitui patri, cui queritur per filios, vel restituitur ei, qui forte nō erit tēpore existentis cōditionis in rerum natura. Hoc pbatur in l. si mulier. ŝ. er asse. de iure dotiū. vbi nō pōt fieri restitutio per Treb. pcuratori in rem suā, z ista pro cedūt clare, si intelligas filijs debere restitui sub cōditione emancipationis: sed si intelligis sub alia cōditione, tūc vtrum actiones trāseunt per Treb. adueniente conditione, penderet ex hoc, an ipsi sint sui iuris, z omnes illi, quibus facta est restitutio, viuant. ¶ Sed op. Iz actiones nō trāseant per Treb. nonne trāseunt ex virtute donationis. l. illā. z l. in donationib⁹. C. de dona. Resp. bene transirēt, nō tamē iste restituens haberet beneficiū Treb. vt esset tutus exceptione contra creditores sicuti vendens hereditatem, l. ij. C. de here. vel actio. ven. Item ille cui facta est restitutio, non habet ita perfecte er donatione, sicut ex Treb. l. iij. C. de noua. coniuncta l. facta. ŝ. secundo infra ad Trebell. z ibi dicam ¶ Item op. de l. z heredi. ŝ. pen. ŝ. de pac. vbi filius potest pacisci de non petendo illud, quod est sibi relictum sub conditione. Respon. fateor. sed hoc non est pactum de non petendo. sed est volūtas, q; sibi soluatur. per quam solutionem heres nō liberatur, q; nō fit, vt debet, vt hic dicitur. Ad fi. op. de l. acquiritur. in prin. de acqui. rerum domi. z Institut. per quas personas no. ac. per totū. vbi per filium vel seruum queritur patri, vel domino, nō ecōtra. Sol. hic est casus specialis. in quo sicuti ei potest queri legatum si tēpore quo cedit dies legati. erat sui iuris, ita potest per patrē vel dominum queri ei, q; ista stipulatio. vel missio, de qua loquitur hic. limitatur secundū naturam legati: q; etiam seruus isto casu posset pro se ipso sibūpsi stipulari facit l. j. ŭ. z iij. ĵ. vt leg. no. ca. Ultimo hic est quedam gl. super verbo. decesserit, que innuit qs fideicommissario mortuo, postquam dies fideicommissi cessit ante restitutionem, quod non transmittitur ad heredem. Simile no. in l. cum filio. in prin. ŝ. eod. sed ibi reprendi.

1 ☞ Existentia liberorum quando faciat deficere conditionem fideicommissi.

2 Exheredatus an habeatur pro mortuo quoad commodum alterius.

3 Decedens cum filio, qui est de ordine fratrum minorum, dicitur decedere sine liberis.

a **§. Cum quis rogatus.** [a]Quo ad cōditionis defectum sufficit extare liberos, licet non sint hr̄des. h. d. † Op. z videtur q; qui non sunt hr̄des, habentur pro mortuis. l. j. ŝ. si pater. ĵ. de comun. cum eman. l. Sol. quandoq; decedit quis cum liberis existētibus hr̄dibus, z non est dubium q; conditio deficit, l. j. C. de cōdi. inser.

b Quandoq; decedit quis cum liberis[b] institutis, z sic possunt esse hr̄des si volunt, z tunc idem. q; conditio deficit, etiam forte si nō adeant hereditatem, vt hic. Quādoq; quis decedit cum liberis, qui non possunt hr̄des esse si volunt. q; exheredati, tunc nō facit deficere conditionē, d. l. j. ŝ. si pater. ĵ. de comun. cum eman. li. Ita sentit gl. hic, quam no. q; filiorum causa videť apposita conditio, vt gl. dicit. Cōtrarium tenet gl. in l. ex facto. ŝ. fi. ĵ. ad Treb. z istud tenet Jac. de Are. per leges hic alleg. in prin. gl. Idē tenēt Pet. z Ly. in d. l. j. C. de cōdi. inser. assignat rationem, q; in conditionibus inspicimus merum factū. l. qui heredi. in princi. z l. Meuius. de cond. z demon. z ad l. j. ŝ. si pater. ĵ. de comun. cū eman. li. respon-

2 det, † q; habetur exheredatus pro mortuo quantū ad suum commodum. non autem quo ad commodū alterius. Sed certe in d. ŝ. si pater. habetur pro mortuo ad commodum alterius. scz. nepotum. qui admittūtur in totum cū alias non admitterētur nisi pro parte. Respon. glo. hic filij faciebant deficere fideicommissum, sicut defectus cuiuslibet conditionis adiecte. ideo non attēditur, si sint heredes, vel non, vt dictuz est, ibi filius excludebat nepotes a medietate, q; concurrebat cum eis. Ipso ergo excluso per exheredationem, non pōt concurrere: ideo nepotes habēt totū. Pre-

c dicta omnia sunt vera, [c]qū filius poterat succedere, sed excludit voluntate sua, vel voluntate testatoris, sed vbi excluditur a lege er alia causa, vt q; deportatus, tunc nō faceret conditionē defice re. l. ex facto. ŝ. ex facto. ĵ. ad Treb. z de contrata. l. j. in fi. z de bon.

3 lib. l. si necem. ŝ. si deportatus. † Et per hoc dico. q; si aliquis decedit cum filio, qui est de ordine fratrum minorum. qui non pōt habere, nec in proprio, nec in commun. q; dicitur decedere sine libe-

d ris, quod pono[d] in iij. lib. Moricarum.

ADDITIONES.

a P. PAV. P. ¶ Cum quis rogatus. An decisio huius ŝ. procedat in conditione si sine filijs decesserit, vide Socy. in repe. l. cū anus. z ff. de condi. z demonstra.

b ALEX. ¶ Cum liberis. Vide no. per Ang. z Imol. in l. Lucius. ŝ. de here. instit. z vide in d. l. ex facto. ŝ. fi.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Istud limitat hic singulariter Ro. vt non procedat in conditione subintellecta. quod dictum notat, licet non firmet. Vide. in l. centurio. ŝ. de vulga. z pupil.

c P. PAV. P. ¶ Sunt vera. Vide omnino Lomen. consi. cxxj. inc. Berardus per totum, maxime an fin.

d ALEX. ¶ Quod pono. Vide eum in l. iij. in fi. de bo. pos. cōtrata. z quod no. in l. j. ŝ. quidam filium. eod. titu.

1 ☞ Prohibitio alienationis simpler, continens fauorem persone prohibite solum, non valet.

2 Prohibitus alienare simpliciter cum erit perfecte etatis, non tenetur: impeditur tamen alienare per se, vel curatores, quando nō est etatis legitime.

3 Prohibitio alienationis facta legatario, continens fauorē alterius, videtur facta ipsius fauore. licet non sit expressum.

4 Alienari ratione affectionis, si res prohibetur tunc fauore ipsius censetur facta prohibitio.

Prohibitio simpler alienatiõis vasallorũ, dicitur facta cũ causa.
5 Prohibita re legata, simpliciter alienari, qñ prohibitio valeat.
6 Alienatio prohibita respectu certe persone, quãdo impediatur.
7 Alienatio prohibita odio certe persone, ea facta, heres defuncti admittitur ad revocandum.
8 Heres etiam de iure dignestorum tenetur vltra vires hr̃ditarias.
9 Alienatio quando est prohibita respectu certe persone, an detur remedium quod alienatio fieri possit.
10 Prohibita res alienari, potest alienari propter dotem vel donationem propter nuptias.
11 Statuto ciuitatis prohiberi potest, ne alienatio fiat in forensem, & valet statutum.
12 Statutum prohibens alienationem fieri in ecclesiam, non valet. Facta cõtra priuilegia ecclesie inducta per summos pontifices, & Imperatores, sunt contra libertatem ecclesie.
Ecclesia ex priuilegio, solo titulo absque traditione, acquirit dominium.
Priuilegio, quod ecclesia ex solo titulo acquirat dominium, non potest renunciari.
13 Prohibitio alienationis facta per legem, quid operetur.
14 Alienatio, & dominij translatio, quando possit per contractum prohiberi.
Casus, quibus dominij translatio prohiberi possit.
15 Dominij translatio non impeditur per sententiam arbitri prohibentis alienationem.
16 Preceptum iudicis impedit translationem dominij.
17 Prohibita alienatione, videtur prohibita heredis institutio.
18 Venditione prohibita, videtur prohibita omnis alienatio.
19 Donatione prohibita, an videantur prohiberi alij contractus.
20 Prohibitio de alienãdo facta filijs, an videatur facta nepotib⁹.
21 Prohibitione facta heredi, an comprehendatur heres heredis.
22 Prohibita res alienari vsucapitur, & prescribitur.
23 Preceptum iudicis nudum non valet, in his in quibus requiritur cause cognitio.

a **§. Diui.** a)Prohibitio alienationis facta sine causa, respectu certe persone non valet, alias valeret, nisi in preiudiciũ creditorũ. h.o. vsq; ad §. cũ pater. Primo, ponit dictũ, quãdo prohibitio est facta sine causa, & absq; respectu certe persone. Secundo, quando est facta respectu certe persone. Tertio, illud fin dictum limitat. Secunda ibi, q si liberis. Tertia ibi, sed hec neq;. Op. q hic sit mala grammatica, nam accusatiuus, eos, positus in prin. caret regimine, cõtra l. Plautius. de auro. & argẽ. leg. Sol. gl. & fatetur oppositum. Vel dic aliter, vt in gl. ¶ Opp. & intro primam gl, magnam. Nam semper reperitur persona, cuius contemplatione sit facta prohibitio, scilicet persona heredis, l. peto. ij. respon. j. ti. primo. Huius timore, hic §. legitur in prima gl. tribus modis. Primo, q hec prohibitio fuit facta heredi, qui solus erat. Unde non est alius, cuius interesset. argu. l. Mutiane. in fin. de condi. & demon. sed tunc obstat, q videtur dictum contemplatione venientiũ ab intestato, vt j. de cõdi. & demon. l. is, cui sub conditione. Sol. vt ibi. Secundo, & tertio modo legitur, q ista prohibitio fuit facta heredi, qui habebat coheredem, vel fuit facta legatario, & tunc obstat cõtrarium de d. l. peto. in prin. Sol. hic loquitur in phibitione alienationis, que continet fauorem persone prohibite. cui fauori, alienando põt renũciare: ibi dispositio cõti
1 nebat grauamen, & sic videtur factum gratia coheredũ † No. ergo q tunc est verum, q simpler prohibitio alienationis non valet,
b quãdo continet fauorem persone prohibite[b] solum: quod infra de clarabo per plura cõtraria. Op. extra gl. C. de vsucap. pro emp. l. ij. vbi non fuit respectu certe persone facta prohibitio, & tamẽ valet. Soln. gl. q ibi fuit facta prohibitio cum causa, hic sine causa, que sol. non est vera. Nam ibi causa respicit fauorem persone prohibite: vnde idem est iuris, sicut quãdo sine causa. vt j. de condi. &
2 demon. l. Titio centum. in prin. Dic ergo, q † ista simpler prohibitio non valet, vt prohibitus impediatur alienare, cum erit perfecte etatis: sed bene impeditur alienare per se, vel tutores, vel curatores suos, qñ non est etatis legitime, tunc enim illi fauori, alienãdo renunciari non potest, vt in contrario. Op. j. de adi. leg. l. iij. §. si quis ita. Sol. hic loquitur quãdo prohibitio respicit fauorẽ prohibiti tantum, ibi continet etiam fauorem alterius, scilicet heredis, quis lederetur alienatione facta, vt ibi dicit tex. ideo nõ põt
3 alienare in dannum alterius. † Et per hoc no. q semper cũ prohibitio est facta legatario, continet cõmodum alterius quam legatarij, scilicet. heredis, vel familie, que lederetur per alienationẽ, in eorũ fauorẽ videtur facta phibitio, licet nõ sit expressum. Hoc sentit gl. C. de fideic. l. quoties. prout loquitur de causa tacita, & Cyn. ibi clarius in exemplo quod ponit de turri. Op. j. de fideicõ. lib. l. generaliter. §. si petitũ. Sol. hic loquit quando est prohibita alienari res inanimata, ibi quando fuit prohibitus alienari seruus, & sic persona animata, cuius interest ne alienetur in nouum dom-
4 num peiorem: vnde si contra fieret, seruus erit liber. † No. ergo in ea cadit affectio, & interesse, ratione, seu fauore ipsius rei prohibite, videtur facta prohibitio. Unde si testator prohiberet alienari vasallos, licet simpliciter, & sine causa, phibitio valet. per l. eñ fauor vasallorum. Op. j. de condi. & demon. l. Titio centum. in prin. dicit gl. ibi apparet sol. Sed certe ibi nullam video rationem. Unde dicunt quidã, ibi prohibitio fuit facta contemplatione alumni minus industriosi, & sic respectu certe persone. Sed simpliciter. Hoc non valet, q tunc admitteretur ad revocandũ sic
5 alumnus, vt heres, vt ibi dixi. Dico igit sic, quãdoq; res † legata transit directo in legatarium, & tunc simpler prohibitio nõ valet, vt hic. Quandoq; non transit directo, sed de manu heredis, & hz necesse emere, & illi tradere. tunc, q; heres tradit sub illa condi-
tione, nõ potest alienari, sicut si tale pactum non alienando apponeretur in contractibus, l. ea lege. C. de cond. ob. cau. ¶ Op. j. de
manu. test. l. Stichus seruus. Sol. dico, q oẽs leges de hac mate-
6 ria loquentes, determinantur per illã. † Nã quando testator prohibuit alienari contẽplatione certe persone, aut est vsus fructus iunctiui, dicendo, & si alienauerit, deueniat in talem. & nõ imponitur alienatio. Tũc enim cũ perfecta est alienatio, & res in alia translata, vocatur per testatorẽ persona cuius cõtemplatione est prohibita alienatio, quod fieri nõ potest: sed si vteretur verbo indefiniti modi, vt si alienabis, deueniat i talẽ, tũc alienatio impeditiua loquitur hic, & gl. ita intelligit, dum glo. hic, in verb. nõ potest dicere, dixit. nã ita dixit testator. ne alienaret, de hoc j. dicam.
* te ad l. Stichus. potes dicere, q ibi nõ fuit prohibita alienatio,
* vt j. gl. dicit, vel si fuit prohibita, fuit tacite. * que tacita, prohibita alienationem nõ impẽdit, l. cum pater. §. libertis. & ibi notant gl. ver. ne id alienarent. j. de lega. ij. vnde si testator prohiberet alienare expresse, & si alienauerit. deueniat ad Titiũ. videtur prohibitio impediat alienationẽ. Qd̃ ã. diri, nõ prohiben alienationem, intellige id est, dominij trãslationem, sed ipsi fideicommissarij, cuius contẽplatione est facta phibitio. debetur estimatio. & ita lege. cum gl. de condi. ob cau. Contra predicta facit. l. Titius. §. instituto. & j. tit. ij. l. pater. §. quindecim. Sed vide
inspiciatur. ¶ Op. j. tit. j. l. codicillis. §. matre. Sol. vbi dicit
7 persona cuius cõtemplatione fuit facta prohibitio † fuit facta odio certe persone. hic fanore. Et in
fit in odium, admittitur ad reuocandum heres defuncti. Et
in dubio videt relata voluntas. l. cum ita legatum. de cõd. & demon. & ita intelligit Gui. in l. cũ ij. §. si vni. ã. de transac. & Cyn. & Bal. in
com. l. quoties. in additione quã fecit ex dictis Gui. Et in
vltimam particulam. pro cuius intellectu quero, cuius bona vendebãtur. & per cuius creditores. In gl. est tripler opi. Primo,
vendebãtur bona testatoris per creditores heredis. q repugnat
& bene. Alij econtra, q vendebãtur bona heredis per creditores
8 testatoris. Hanc † quidã damnant dicẽtes, q isto iure nõ testatur
heres vltra vires hereditatis. q est falsum, vt gl. dicit in l. fi.
de iure delibe. expressius de iure isto. ã. sol. mat. l. que dotis. Et
tas est q ista secũda lec. non est bona, q; prohibitio alienandi
si refertur ad bona heredis, nihil importat. vt j. qui. & a qui.
res seruũ propriũ. & l. si quis inquilinos. §. primo. ã. eo. l. Labeo.
dis seruus. Dic ergo, q hic vendebãtur bona heredis. scilicet
nũc sunt heredũ, & que quondam fuerunt testatoris. vẽdebãtur
per creditores testatoris. hec est tertia lec. & vera. posita a
¶ Sed op. qõ etiam alienatio facta per creditores. remanet
morte hr̃dis, vt j. tit. j. l. peto. §. predictũ. Sol. Ibi fuit facta mutatio
per creditores hr̃dis. & sic valet, donec vixit heres: hic per
tores testatoris. fm lectu. q̃ tenui. ideo perpetuo valet. Sed
neres, q per creditores hr̃dis. fm lect. primã. ã. posita qui
bani. tũc pecederet secunda sol. posita hic in gl. scilicet. q heres
ligatur secundũ illã.]Dio hoc j. de fideic. lib. l. cum fideicommissum. in fin. & quod ibi no. per gl. ¶ Sumus expeditos
9 bus gl. ¶ Circa materiã quero † vtrũ prohibitiõe facta respectu
* certe persone. * sit aliquod remedũ per q possit fieri alienatio.
Duo dant remedia:]Primũ, qõ heres. vel legatarius parati
dum vendicari, & se succumbere. l. iij. §. item queri. de rebus
Nam preiudicaret sententia talis. Sed certe si illa
geretur, nõ noceret ei. cuius cõtemplatione facta est prohibitio.
l. si seruus pluriũ. §. j. ã. e. Itẽ forsan nõ preiudicaret
c nisi ille fuisset citatus, & in concedendo. de aqua plu. arce.
de re iud. l. sepe. Dat aliud remediũ. & qõ primo facta
tionem in personã permissam, postea poterit alienare
vt j. ti. ij. l. pater. §. quindecim, & alio casu loquit, vt
terea, si diceretur q prima alienatio esset facta fictè.
10 ret. l. nuda. de cõtra. emp. & l. empto. de aqua plu. arce. Dubi-
ro, vtrum hic fundus respectu persone vel cause alienandi
d tus, possit alienari propter dotem. d vel donationẽ propter nup-
tias. Jaco. de Are. q sic, ar. l. mulier. §. cum proponeretur. l. fun-

,in princ. ad Trebel. & authen. res que. C. communia de lega. &
corpore * vnde sumitur. ¶ † Quero, an per statutum[c] ciuita-
s possit fieri prohibitio alienationis: pone, statutum est hic, qđ
n valet alienatio que fieret in non subiectũ. Hanc q.d. Old. dis-
tauit. & reducit eam ad duo dubia. Primo, vtrum hec prohibi-
o valeat respectu non subiectorum laicorum. vt fozensiũ. Et de-
rminauit, qđ valet. vt C. de contrahen. empt. l. dudum, & C. nõ li-
troco. ha. l. j. lib. xj. Do ter. quem ipse non allega. ff. de cõtrahẽ.
w. l. si in emptione. ff. j. ibi vel mores ciuitatis &c. † Secundum
bũ est, an valeat prohibitio respectu ecclesiarum, & monaste-
uũ. que non sunt subiecta: & determinauit quod statutum non
let. qz est contra libertatem ecclesie. ergo non valet. vt in auth.
ssa. C. de sac. san. eccl. Quod autem sit contra libertatem eccle-
. probatur. Ea que sunt contra priuilegia ecclesie inducta per
mmos pontifices, & Imperatores. sunt contra libertatem eccle
. vt no. per Inn. in c. nouerit. de sent. excom. & per Ly. in. d. auth.
ssa. diri plene. ff. quarum re. ac. non datur. l. prima. ff. que oneran
. Sed priuilegium est concessum ecclesie. vt possit emere. & ex eo
olo contractu sine traditione ei queratur dominum. l. fina. C. de
ac. san. ec. ergo statutum factum in cõtrarium nõ valet. & puto qđ
uic priuilegio non possit renunciari. qz est factum in fauorẽ pu-
blicum. ff. de pac. l. ius publicum. & l. nemo. ff. eo. & ibi diri. † Quid
autem operetur hec prohibitio legalis, declarauit de verb. obl. l. si
ita quis. ff. ea lege. dic vt ibi. ¶ † Quero an per contractum[s] pos-
it prohiberi alienatio? Certum est. qđ potest quantum ad hoc, qđ
i contra fiat. committatur obligatio ad interesse, vel penam, C.
e condict. ob cau. l. ea lege. de verb. ob. l. si ita quis. ff. ea lege. Sed
n possit prohiberi taliter. quod dominij translatio impediatur?
. quod nõ, nisi in libertate. vt no. in d. ff. ea lege. & in d. l. ea lege. C.
e cõd. ob. cau. & C. de re. alie. nõ alie. l. fi. Qđ dicit de libertate, ideo
ff. qz est irreuocabilis: vñ idem puto in quacũq; alienatione irre
ocabili. eadem ratione. Est alius casus, scilicet. quando quis pa
to apposito de non alienando. reseruauit sibi aliquod ius reale
re prohibita alienari. tũc impeditur dominij translatio. l. si cre
itor. ff. fi. ff. de dist. pig. prout est ibi in litera. nullam esse venditio
em. que est vera litera prout videri fecimus, cum de facto occur
eret in lib. Pandectarum Pisis. Pro hoc C. de iur. emphy. l. fi.
Et er hoc dico. quod si tradidi tibi rem sub pacto de non alienan
do. hoc pacto, qđ ipsa res mihi obligata remaneat. per hoc impe-
litur dominij translatio. d. l. si creditor. ff. fi. diri in d. ff. ea lege. A
iud remedium ad impediendam translationẽ domin. ponit Dy.
n. l. qui absenti. ff. j. de acqui. pos. Aliud ponit Odof. & Lyn. refert.
C. de re. alie. non alie. l. fi. scilicet, quod in pacto apponantur hec
verba, pmittis mihi non alienare. & si contingeret te ad aliquem
actum alienationis, & vẽditionis peruenire, tunc eo ipso res re-
uertatur ad me. in illũ casum cõstituis te meo nomine possidere,
tunc te incipiente alienare dominij ad me reuertit. ita qđ nõ põt
transire ad alium. Dico hoc remedij esse, nõ tũ est necessariũ qđ ita
exprimatur. si ad aliquem actum. &c. sed si dicatur, si alienabis, fa-
tis est. qz te incipiente alienare, dominij reuertit ad me. Casus est
notat. in d. l. cũ fidei heredis commissum. ff. fin. cum l. seq. de fideicõ
miss. lib. Sed si diceret, si alienaueris. secus esset: qz cõferret in tẽ
pus alienatiõis perfecte. l. Stichus seruus. de manu. test. Et hoc
modo intellige questionẽ, de proposita fienda per capitaneum qz
distingue an statutũ loquat per verbũ presentis tẽporis, vt si pro
ponat. vel per verba futuri subiunctiui. vt si proposuerit. ¶ Que
ro. an † per sententiam arbitri[b] prohibentis aliquam alienationem possit
impediri dominij translatio? Resp. non, qz arbitrium sumit vires
ex pacto. ideo non põt plus, quam pactum. l. non distinguemus.
ff. de officio. ff. de arbi. l. j. C. de arb. hoc tenet Inn. extra de testam.
c. Raynaldus. ¶ † Quero, an preceptum iudicis[t] impediat trãs-
lationem dominij? Inn. in d. c. Raynaldus. tenet qđ non, sed nihil
allegat. Ego puto contrarium. Casus est in l. si sciens. de cõtrahẽ.
empt. facit l. ouius. de peti. here. de manu. l. seruus hac lege. & de
iure fisci. apud Julianum. cũ si. ¶ † Quero, phibita alienatione,
an videatur phibita heredis institutio? & Bl. qđ sic, Dyn. tractat
in l. pater. ff. Jul. j. ti. ij. diri in l. si ita quis. ff. ea lege. de verb. obl. dic
vt ibi. * ¶ † Quero. phibita vẽditione, vtrũ videat prohibita om
nis alienatio? Bl. qđ sic. C. de vsucap. pro empt. l. ij. & ibi per Lyn.
& plenius ibidem per Bui. facit ad hoc C. de fideicommiss. l. volun
tas. ¶ † Quero prohibita donatione[l] vtrum aliũ contractus[m] vi
deantur prohibiti? Non ex animo, sed vide de hoc ter. in l. sicut. ff.
venditionis. & ff. seq. ff. quib. mo. pig. vel hypo. sol. Facit l. fina. & qđ
ibi diri. de preb. decu. C. li. x. & l. fin. de iure emphy. ¶ Querit Dy.
† prohibitione facta filiis, an videat facta nepotibus? Vide ter.
in d. auth. de rest. fideic. ff. nos igitur. ¶ Quero † vtrum prohibi
tione facta heredi, videatur facta heredi heredis.[n] Facit bene ad
hoc ter. in l. sicut. ff. pe. ff. quib. mod. pig. vel hyp. sol. Et licet ibi lo-
quatur in permissione. idem tamen puto[o] in prohibitione, argu. ff.
priori. ff. & j. ti. ij. l. pater. ff. fundum. ¶ † Quero, vtrum res[p] prohi-
bita alienari si alienetur possit vsucapi? Bl. qđ non. C. de vsucap.[q]
pro empt. l. ij. sed Bul. ibi determinat illud esse verum. si prohibet
alienari res eius. qui nõ est perfecte etatis: secus si perfecte. Tũc
enim vsucapitur. vel prescribitur. C. cõmunia de leg. l. fin. ff. pen. &
l. qui heredi. ff. si pars. de condi. & demon. Item qz talis res potest
vendi consensu omnium. quorum interest. l. nihil. ff. omnibus. j. e. &
j. ti. j. l. cũ pater. ff. libertis. sed patiendo prescribi, videntur consen
tire. l. alienationis. de verb. sig. imo longe plus est pati prescribi. l.
longe. & ibi no. de diuer. & tempo. prescri. ¶ † Ultimo hec lex indu
citur, qđ sicut nudum preceptum testatoris non valet, ita nec nu-
dum preceptum iudicis. ita dicit Lyn. in l. quoties. C. de fideicom.
sed hec lex non facit, qz nudum preceptum testatoris non vale,
fauore eius cui precipitur. Preterea. inder. si in precepto adiicit
penam. fiscus illam penam capit. l. multctarum. C. de modo mulct.
& in feud. que sint rega. c. j. Dicendum est ergo qđ sunt quedam, in
quibus requiritur cause cognitio, & isto casu nudum preceptum,
nisi causa cognita non valet, vt C. commi. vel epi. per totum. Que
dam sunt, in quibus inder potest comminari sine cause cognitio-
ne. & tunc nudum preceptum valet, & intelligo nudum a cause co-
gnitione, licet ex aliqua causa appareat iudicem hoc facere, l. ius
alimentorum. ff. prius. vbi pu. edu. deb.

ADDITIONES.

a P. P A V. P. ¶ Diui. An alienans nulliter incidat in penam, vi-
de late. Fran. consi. xviij. vide circa materiam huius ff. Ang. consi.
vij. inci. in Dei nomine. & consil. cxxx. & consil. lxj. incip. testator. in
vlt. col. & consi. seq. inci. super puncto. & consi. ccvij.

b ¶ Prohibite. Adde Ange. consi. cxxxvij. & Paul. de Castr. consi.
cxxxiij. Old. consi. ccv. Et an si testator prohibeat alienari. nisi in
filios ipsius testatoris legitimos. & naturales, possit alienari in fi
lios filiorum ipsius testatoris legitimatos, per subsequens ma-
trimonium? vide Bal. consi. ccccxxxv.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Prohibita alienatio. Istud tenet gl. f.
in d. l. stichus. quam ad hoc pro singulari allegat Are. consi. xviij.
in i. dub. vbi in hanc inclinat, licet non se firmet.

* CLAV, DE SEISS. ¶ Respectu certe persone. Quid autem
si persone. quarum contemplatione est facta prohibitio non sint
in rerum natura tempore alienationis, an valebit alienatio, vide
per Bau. de Cast. consi. xvij.

c ¶ Citatus. Adde inquantũ Aleran. dicit. quod contrariũ tenet
Ang. Ra. & Jno. qz citari non debet ille qui habet ius in re ex
post facto. sicut in sententia lata contra institutum nõ est necessa-
ria citatio substituti. vel fideicõmissarij. De hoc vltimo vide Bal.
consi. cc. circa medium, libro primo.

d ¶ Propter dotẽ. Adde vt per Bau. de ca. consi. xiij. & xiiij. Ang.
consi. clxxx. Rom. consi. cclxvij.

* CLAV, DE SEISS. ¶ Corpore vnde sumitur. An autem ta-
lis prohibitio valeat quantum ad legitimam, vide Are. consi. xix.
& ibi tangit. an etiam valeat quo ad Trebellianicam: & in vtroq;
decidit qđ non. sed in vltimo videtur contrarium notari per Bal.
in auth. sed & in ea. C. ad leg. Falci.

e ¶ Per statutum. Adde respectu laicorum fozensium qđ cõsuluit
Bal. super statuto Placentie, consil. ccxcvij. plene per And. Sic.
consi. xiij. lib. iij. vbi dicit qđ Rich. de Sal. conuocato collegio do
cto. disputauit coram Principe, in tẽporali & spirituali valere sta
tutum Mediola. quo disponit. an valeat alienatio facta in nõ sub
ditum, nec ecclesiasticam personam. & qđ ita etiam consuluit Sig.
de Hom. & Fran. de Albe. & vide Bal. consi. cxvij. lib. iij. vbi tz va-
lere statutum qđ nullus possit alienare de bonis suis, quin omni
tempore soluantur collecte etiam si sit clericus, vel ecclesiasticus
locus. & qđ consuluit idem Bal. super statuto Lucano prohiben-
te alienationem in subditum. nisi soluta certa summa, an cõprehẽ
dat legata ad pias causas, consi. cccvij. lib. iij. & ccccliij. lib. j. cons.
tamen. ccccxxj. libr. iij. super statuto Bitrie disponente, qđ nullus
audeat bona alienare, nec dominium transferre de bonis sitis in
comitatu Bitrie alicui non suppposito. & qui non subeat onera, &c.
consuluit qđ tale statutum non valeat in preiudicij ecclesiarũ. de
quo vide que latius posuit in l. cunctos populos. & cum Aler. tã-
git an statutum prohibens acquirere, cõprehendat volentem ac-
quirere ab ecclesia. adde qđ volunt Bal. consi. xxj. lib. iij. Et inquã
tum alleg. Ang. consi. xlvij. dic qđ Ang. dicit. hoc dico non decidẽ
do. sed potius allegando. Et inquantum dicit qđ Ang. reprehen-
dit Jac. Bu. volentem qđ valeat statutũ qđ clerici sint extra pro-
tectionem communis. dic qđ Ang. consi. precedenti allegato per
ipsum Aler. consuluit super statuto Florentie. quo cauetur qđ de
clinanti iurisdictionem communis Florentie. non reddatur ius. &
quidã presbyter fuisset captus. & per inhibitoriã episcopi relata-
tus. deinde ille presbyter alium capi faceret. qđ deberet similiter re
larari. licet ille presbyter diceret qđ ipse inhibitionem non impe-
trauerat. qz dicit Ang. qđ debebat contradicere.

f P OMA. ¶ Secundum dubium est. Vide Bau. de Cast. consi. cxj.

in ñ.vol.Fely.in c.ecclesia sancte Marie.in ij.vol.versi.nono quero,de const.aliquid in cap.in presentia.de probatio.Lardi.cons. cij.z cons.cxliij.

g An per contractum.Adde Bal.cons.cccexciij.lib.iij.z ibi, an iuramentum sit sufficiens ad impediendum dominij translationem.z per Ange.cons.cxxx.

h ¶Arbitri.Adde an per sententiam arbitri, vel arbitratoris impediatur dominij translatio.Bald.cons.cccxlviij.lib.iij. Et vide Alexan.in consi.lix.in v.vol.vbi ponit limitationem per tex. z gl. in l.ea lege.C.de condi.ob causam.

i ¶Preceptum iudicis.Adde Paul.de Castr.consi.xlj.z Andr. sic.consi.xij.lib.i.

k ¶Heredis institutio.Adde Bal.in cõsilijs proxime allegatis, z consi.cexlix.lib.ij. Ange.consi.lvij.Pau.de Cast.consi.clxiij.z clxxv.Old.consi.ccv.

* CLAV.DE SEISS.¶Dic vt sbi.Et in l.peto.ſ.fi.ſ.titu.j.

l POMA.¶Quero,prohibita donatione. Adde an si sit prohibitus donare donec moritur,teneat donatio ad ipsam estimationem.vide Roma.consi.lix.inci.propositum consu.in iij.dubio.

m Alij contractus.Adde an prohibitus alienare possit permutare,Pau.de Cast.consi.xvj.

n ¶Heredi heredis.Adde Ro.cons.ccccelvij.

o POMA.¶Idem tamen puto.Ita tenet Alexan.consi.lvj.incip. ponderatis verbis testamenti,in j.vol.

p AND. BAR.¶Quero vtrum res. Et in hoc consului quod non.Parme:Vide Bar.in l.vbi lex.ff.de vsucap.vbi tenet quod non vsucapitur.z vide ibi scribentes. Et vide tex.in l.ij.de vsuc. pro emp.z Eller.cons.lvij.vol.iij.

q ¶Vsucap.Adde Pau.de Cast.cons.cexc.

1 ☞Emancipatus quando admittatur ad reuocandum aliena ta.prohibita alienari extra familiam.

2 Jussus restituere familie.intelligitur de familia testatoris.

3 Exheredatus quando admittatur ad reuocandum prohibita alienari.

4 Filius institutus tantum in legitima,an admittatur ad reuocandum totum fundum prohibitum alienari.

ſ.Cum pater. Ad reuocandum fundum contra defuncti voluntatem alienatum, vino herede admittuntur filij eius emancipati: in potestate vero retenti eo mortuo,si ei heredes non sunt. Item non videtur extra familiam alienatum, si omnibus inequaliter, vel vni tantum est relictum.hoc dicit. ¶†Op. quod emancipati non possunt petere,cum desinant esse de familia.l.tutelas,de capi. omni, z.l.pronunciatio.ſ.familie.de ver.signi. Resp. quod sufficit fuisse de familia tempore mortis,vt j.tit.j.l.cum ita.ſ.in fideic.† Quero,cum iubet restitui familie.de qua familia intelligatur? Resp. in dubio de sua.l.cum acutissimi.C.de fideicom.† Quero an exheredati in totum reuocent? Resp.gl.dic vt in l.is qui.j.tit.ij.Veritas est,quod pro parte instituti non reuocant. l.vnum ex familia.ſ.sed si vno.z sequen.j.tit.j. secundum Jac. de Are.†Quero, quid si filius est institutus tantum in legitima, an admittatur ad reuocandum fundum totum? Resp. sic z l.j.z ij.C.si quid in frau.pa.z l.cum a matre.C.de re.vendi.z l.fina.ſ.in computatione.C.de in.delibe.

1 2 3 4

ſ.Interdum. Per interitum speciei pluribus insolidum debite, quis liberatur ab omnibus.

LEX CXVIII.

a **Etiam hoc.** aIsta lex z l.z eo modo.j. eod.facit debitori,ego egerem illa pecunia, vel similia verba, an ex hoc inducatur appellatio? De quo per Ly. in l.in minorum.C.in quib.cau.in int.restit.non est ne.dixi ſ.de acqui. here.l. si quis mihi bona.ſ.pater Seio filio.

ADDITIO.

a ALEX.¶Etiam hoc.Vide Bar.in simili,in l.j.in iij.q.j.de ope. no.num.

LEX CXIX.

Legatum est. Ponit hic diffinitionem legati.hoc dicit, Aliter diffinitur in l.legatum.j.tit.j.dic vt in gl.

ſ.Heredi. Quatenus relinquitur heredi a seipso non valet,z accrescit coniuncto.h.d. Materiam istam dixi in l.huiusmodi.ſ.ſi Titio.ſ.eod.vide glos.j. in fin. ibi, iure hereditario.z dic,quod male dixit Rog.vt in glos.seq.z l.plane.ſ.ſi duobus.ſ.eod.Nec ob.l.filiam.j.de aur.z argen.lega.vt ibi patet.quod no.

ſ.Alienus. Opp.ſ.eod.l.cum filiofamil. Sol. ibi loquitur in alienare, hic in seruo.Et ratio est que colligitur ex his,que no.in l.sed.ſi conditioni.ſ. fin.in magne gl.ſ.de here.instit.

ſ.Fundus. Seruitutes predij legati, aditione hereditatis confuse,sunt restaurande. hoc dicit, quod bene nota.

LEX CXX.

1 ☞Relictum in alimentis pauperum, relictum videtur in honorem ciuitatis.

2 Relictum fratribus minoribus pro alimentis,videtur relictum in honorem ciuitatis, z quilibet de populo admittitur ad petendum.

Siquid. Quod relinquitur in honorem ciuitatis valet.hoc dicit.†No.quod illud quod relinquitur in alimentis pauperum,videtur relictum in honorem ciuitatis, vt hic. Et dico, quod illud † quod relinquitur fratribus minoribus,qui sunt positi in altissima paupertate, alimentis,videtur relictum in honorem ciuitatis.z fic quilibet populo[a] admittitur ad petendum pro eis,z hoc dixi secundo Minoricarum,z no.istam legem.

1 2

ADDITIO.

a ALEX.¶De populo.Vide j.eo.in l.ciuitatibus.

LEX CXXII.

Si seruus. Remissio reddendarum rationum non se extendit ad reliqua, nec ad peculium.hoc dicit.No.ter.ibi.ideo.et. teriam istam declaro in l.Aurelio.ſ.i.de lib.leg.Op.quod fiquitur ista liberatio seruo,aut est liber.z non tenetur ei ratio. sto.vt C.an seruus ex suo fa.per totum.z ſ.de neg. gest.Lauliter. ſ. qui pure. Aut remanet seruus. z tunc legatum facto propio seruo non valet.l.seruis.C.eo.Preterea dominus potest netur ciuiliter.Sol.secundum Jac.de Are.hoc importat si legatur cum libertate peculium.non deducitur de peculio, domino debebatur ratione negligentie.Item liberatur remissio seruus ab obligatione naturali.

LEX CXXIII.

Nihil. Onus prestandorum reditum diuturnorum gl.vtrum possessor fundi possit conueniri pro hoc. lis,z dicit quod sic.Qualiter istud onus ad possessorem valeat, dic vt diximus in l.Caius.de annu.leg. z l. Lucius, de alimentis, vtrobique per gl.

ſ.Omnibus. Quoties est prohibitum aliqui[s] sensu eorum in quorum favorem hibitum est.efficitur licitum.hoc dicit.Oppo.quod solum petitio estimatio.l.si fundum per fideicommissum.ſ.eod.Solu. Tu dic vt ibi dixi,quia nõ erat legatarij,sed erat futurum facta alienatione.

ſ.Fructus. Legatarij non tenentur stare colono. o.Op.nam testator non videtur heredem.nisi in iure quod ipse habebat.l.si domus.ſ.fin.ſ. l.si a substituto.ſ.heres.ſ.eo.Sol.gl.ibi loquitur in iure in iure quod est in persona.Contra hoc opp.j.titu. ſ.quinbinam.ſ.si fundum.Sol.intellige glo.de eo qui habebat sonale,non ad rem, neque ad partem eius, sed ad aliquid Facit quod dixi in l.si res obligata.ſ.eo.Sed si esset tem rei,tunc secus,vt in contrario.

ADDITIO.

a ALEX.¶Stare colono.Legatarius non tenetur stare late per Bar.in l.si filio,sol.matri.

LEX CXXIIII.

1 ☞Dictio cum,z dictio z,z dictio si.quomodo differant.

2 Arguere de verbis legis,ad verba testatoris.

Si quis legauerit. Dictio.cum. feratur a testa ue e lege.coniunctionem inducit.hoc dicit. Differt inter cum,z z,vidistis in l.Titie tertozes.ſ.j.ſ.c.† Differt inter cum.z ſi,dic,vt in l.centesimis.ſ.fin.de verbo.obl.licitum est arguere de verbis legis ad verba testatoris.

1 2

LEX CXXV.

1 ☞Institutio facta de ecclesia fratrum Minorum uitas potest petere.z nu.3.

2 Relictum pro construenda ecclesia, videtur relictum tum ciuitatis.

3 Syndicus ciuitatis potest petere relictum factum dam,vel ornandam ecclesiam.
Item ex officio episcopi,vel iudicis secularis hoc pot

4 Syndicus ciuitatis,z quilibet de populo,potest pauperibus.

lictum p̄o alimentis fratribus Minoribus, ſyndicus ciuita
z quilibet de populo petere poteſt.
actica petendi relictum pauperibus, vel p̄o conſtruenda, vel
anda eccleſia.
lictum indeterminate fratribus, videtur relictum p̄o ſuis ne
itatibus.

Iuitatibus. [a] Ciuitas poteſt petere quod relinquitur in honorē, vel ornatum ciuitatis. h.d. Hic videtur †caſus, q̄ ſi relinquitur
tum vel inſtituatur eccleſia fratrum minorum, q̄ inſtitutio
at. Secus ſi relinquatur fratribus, non eccleſie, vt in Cle. eri
e paradiſo. de ver. ſig. Et videtur relictum ad ornatum ciuita
ad cuius ornatum, z vtilitatem ſpectat eccleſia, vt l. j. §. ius pu
um. §. de iuſt. z iure. z j. de au. z argen. leg. l. Titia. §. ſi. Dixi ple
n j. li. Minoricarū. Ho. q̄ ciuitas poteſt petere relictum q̄
tinet ad ornatū ciuitatis. † Per hoc dico, q̄ id qđ eſt relictū
conſtruendam eccleſiam, vel ad fulciendā, ſeu ornandā iam
inſtructā, q̄ ſyndicus ciuitatis hoc poteſt petere, q̄ ad publi
vtilitatē pertinet. Poteſt etiam hoc fieri officio epiſcopi, vel
iam officio iudicis ſecularis. l. hereditas. de peti. here. z de ann.
g. l. Quintus. in fi. z eſt expreſſum in auth. de ec. ti. §. ſi quis edifi
ationem. poterit etiam petere quilibet de populo, vt j. dicam. Et
r hoc puto † cōſultum fratribus minoribus, nā licet ipſi heredi
tis ſint penitus incapaces, tamē ſi hereditas relinquitur eccle
ipſorum. vel in fabricā eccleſie ipſa ciuitas poteſt hoc petere,
etiam quilibet de populo, vt dicam. q̄ magis videtur relictum
itati quā ipſis fratribus. vt hic, z l. j. §. publicū. ſ. de iuſt. z iur.
Item no. q̄ † illud quod eſt relictū hominibus certe conditio
in alimenta, pertinet ad vtilitatem, z honorē ciuitatis. Et per
dico, q̄ illud quod relinquitur pauperibus. poteſt petere ſyn
us ciuitatis, z etiā quilibet de populo, tex. eſt in auth. de eccle.
ſi autē. qui hoc facere ibi, z omni alij licentia. ꝛc. † Et per hoc
o, q̄ qñ relinquitur fratribus minoribus aliquid. qui p̄o nul
te tēporali poſſunt eſſe in iudicio. cle. e. iui de paradiſo. de ꝓb.
qualiter poſſit peti, eſt aduertendū. Nā aut eſt relictū eis p̄o
ſi alimentis, ſeu aliꝭ neceſſitatibus, z tūc poteſt petere ſyndi
cōmunis, z etiam quilibet de populo, per hāc l. z d. §. ſi autē.
oteſt etiam implorari officium iudicis, vt dicā in l. ſeruos. j. de
z cib. leg. † Sed quero, que erit forma petendi. Reſp. quando
tit ſyndicus ciuitatis, vel alius de populo, id quod eſt relictum
inperibus, petet q̄ detur diſtributori ad hoc deputato per te
atorem, vel epiſcopum, cum lex dicat, q̄ ipſe omnino capiat. l.
all. z l. ſi quis ad declinandam. C. de epiſ. z cle. z d. §. ſi autem. Si
ero petit, id quod eſt relictum ad fulciendam ſeu ornandam ec
leſiam, tunc concludet q̄ ipſe heres cogatur hoc facere, l. fideicō
miſſa. in fi. de leg. iij. z q̄ faciat per ſe, vel per alium, vt j. de pollici
atio. l. de pollicitationibus. que eſt no. ad hoc, z puto. q̄ iudex po
ſerit aliquos preponere illi operi, z ad hoc eius officium implo
rari. l. iij. j. de ali. z cib. leg. † Si vero fratribus eſſet aliquid inde
terminate relictū in dictum tūc videtur relictum in dictum vſum
p̄o ſuis neceſſitatibus, z in hoc iudex etiam ſecularis ſuum pōt
officium exhibere, vt in Decreta. Hico. que incipit, erūt qui ſemi
nat. §. ad hec, q̄ fratribus. que eſt poſita de verbo. ſignifi. libr. vj.

ADDITIO.

ALEX. Ciuitatibus. Ad hāc l. dicit Bal. in auth. hoc ampli⁹. de fideic. quod per ſtatuta ciuitatis poſſint deputari executores teſtamentorum, z vide Bal. in auth. ingreſſi. de ſac. ſan. eccl. z ad
de q̄ licet de legatis p̄is debeatur quarta epiſcopo. c. cum in offi
eū. de teſt. z no. Bar. in l. ſi quis ad declinandam. de epi. z cle. tamē
de legatis p̄is factis ad ornatum eccleſie, nō debetur quarta, ſe
cundum Bar. in conſi. cxlij. incip. cōſtitutione epiſcopi Cam. ꝛc. z
adde q̄ ciuitas poteſt petere relictum quod pertinet ad ornatū
ciuitatis. per hoc dico q̄ id quod eſt relictū ad conſtruendam ec
leſiam ſeu ad fulciendam, vel ornandam iam conſtructam, ſyndi
cus ciuitatis poteſt petere. q̄ ad publicā vtilitatē pertinet, z po
teſt etiā hoc fieri officio epiſcopi. vel iudicis ſecularis, vt l. heredi
tas. de pe. her. z de an. leg. l. legatū. in fi. z eſt expreſſum in auth. de
ec. ti. §. ſi quis edificationem. z vide Spe. in tit. de inſtru. edi. §. nūc
vero aliqua. verſ. nunquid iudex, in vlt. col. poterit etiā petere qui
libet de populo vt j. dicā. z per hoc puto conſultū fratribus mino
ribus, naim licet ipſi hereditatis ſint penitus incapaces, tamen ſi
hereditas relinquitur eccleſie ipſorum, vel fabrice eccleſie ipſo
rum, ipſa ciuitas poteſt eam petere, z etiam quilibet de populo,
cū potius videat relicta ciuitati, quā ipſis, vt hic, z l. j. §. publicū,
de iuſt. z iure. Et facit iſtud ad q. 8 qua diximus poſt. Bar. in aut. ſi qua
mulier. C. de epi. z cle. z ꝑ Bar. hic, tenet Bal. in auth. ingreſſi. Itē
no. q̄ illud quod eſt relictū hominib. pauperib. ad alimēta, perti
net ad honorē ciuitatis. Et per hoc dico q̄ illud q̄ relinquit pau
peribus poteſt petere ciuitas. z etiam quilibet de populo, tex. eſt
in auth. de ecc. ti. §. ſi autem qui hoc facere, ibi, z omni alij. Et per
hoc dico, quod quādo relinquitur fratribus minoribus aliquid,
qui p̄o nulla re temporali poſſunt eſſe in iudicio, vt in cle. eriui
de paradiſo, de ver. ſign. qualiter poteſt peti eſt aduertendum.
Nam aut eſt relictum eis p̄o eorū alimentis, ſeu aliꝭ neceſſitati
bus z tunc poteſt petere ſyndicus ciuitatis, z etiam quilibet de
populo, per hāc l. z d. §. ſi autem. poteſt etiam implorari officiū
iudicis, vt dicam in l. ſi ſerno. j. de ali. le. Sed quero que erit forma
petendi. Reſp. qū petit ſyndicus ciuitatis, vel alius de populo, id
quod eſt relictum pauperibus petet quod detur diſtributori ad
hoc deputato, vel epiſcopo, cum lex dicat quod ipſe non capiet,
vt all. l. ſi quis ad declinandam. de epiſc. z cle. z d. §. ſi autem. Si ve
ro petit id quod eſt relictum ad fulciendam, ſeu ornandā eccleſiā,
z tunc concludit q̄ ipſe, z heres cogatur hoc facere. arg. l. fideco.
§. fi. j. tit. ij. z q̄ faciat per ſe, vel per alium, vt j. de poll. l. de pollici
ta. que eſt no. ad hoc, z puto quod iudex poterit aliquos p̄epo
nere, z ad hoc, eius officium exhibere arg. j. de ali. z cib. leg. l. iij. ſi
vero fratribus eſſet aliquid indeterminate relictum, tunc videt
relictum p̄o ſuis neceſſitatibus. Et in hoc iudex etiam ſecularis
ſuum poteſt officium exhibere, vt in Decr. Hic. que incip. erūt
qui ſeminat. §. ad hec q̄ fratribus. que decret. eſt poſita de verb.
ſig. lib. vj. Adde quod voluit Roma. conſi. lxix. in prin.

§. Lucius. Portio hereditatis p̄o non ſcripta, accreſcit cum onere coheredi. hoc dicit. Oppo. C. de cad. tol. §. in primo, vbi p̄o non ſcripta accreſcunt ſine onere. Vy. exponit hic, p̄o non ſcripta improprie, q̄ repudiauit, cui cō
gruit gl. contraria. Tu dic aliud in hereditate, aliud in legato di
ri in l. ſi duobus. §. j. §. eo. dicam plene in l. que conditio. de condi
tio. z demonſtra. vbi gl. hoc tangit.

§. Eum cui fundus Non poteſt quis in plus grauari, quam aduersarius eius remaneat, deducto onere conditionis. hoc dicit. Opp. de l. ſi fundus. infra ad legem Fal. Sol. vt no. in l. non amplius. in prin. §. e. Op. de l. Imperator. §. j. j. tit. j. Sol. vt ibi dicemus.

LEX CXXVI.

Lucius Si creditor debitori ſuccedit, creditum extinguitur p̄o parte hereditaria, niſi probetur teſtatorem compenſare voluiſſe. hoc dicit.

1 ☞ Relictum palam filio ſpurio, non reuocatur per heredem extraneum.

2 Vxor ſi eſt inſtituta a viro. z rogata de reſtituendo illis quibus ſibi videbitur, ſi inſtituit filios ſpurios teſtatoris, non preſumitur tacitum fideicommiſſum.

§. In teſtamento Si ex verbis teſtatoris non apparet perſona, cui debet fieri reſtitutio, qualis qualis preſumptio aſſumi tacite fidei in fraudem legis aſſumpte. hoc dicit. Oppon. de l. non intelligitur. §. j. j. de iure fiſci. Sol. ibi non expreſſit tunc, ſed in alia parte teſtamenti expreſſerat. vnde de illo videtur ſenſiſſe. Facit quod not. in l. ſi quis ad exhibendum. infra de exceptio. rei iudic. hic vero in nulla parte teſtamenti expreſſit. Unde gloſſ. circa hoc dicit tria. Quādoque teſtator reliquit non capaci palā. z aperte, vt tali filio meo
a ſpurio, z tunc legatum non valet, nec applicatur fiſco, [a] ſed remanet apud eos, a quibus relictum eſt. vt dicta l. non intelligitur. in princip. Quandoque teſtator nullam mentionem facit de incapace, ſed alicui reliquit, z in eius fidem poſuit tacite, vt daret non capaci, z tunc aufertur ab eo. z applicatur fiſco. Quandoq; teſtator expreſſit cui reſtituatur, ſed non clare, z tūc aliqualis preſumptio fraudis eſt, non tamen tanta quod ſufficiat niſi probetur re
b lictum non capaci, vt hic in vltima gloſſ. [b] dicitur: licet prima aliter innuat. Et hoc eſt verum ſecundum Jacob. de Are. argum. l.
1 ab ea parte. de proba. † Not. ergo iſtam diſtinctionem circa primum membrum, ſi aliquis reliquit palam filio ſuo ſpurio, vtrum admittatur ad reuocandum, quilibet heres, etiam extraneus. tex. quod non in fin. C. de natu. lib. z gloſſ. in l. heredis. C. de his quib.
2 vt indig. dic vt dixi in l. fina. j. de his quibus vt indig. Circa vltimum quero. teſtator inſtituit vxorem, z eam rogauit de reſtituendo poſt mortem ſuam illis, quibus ſibi videbitur, iſta veniens ad mortem inſtituit heredes filios ſpurios teſtatoris, an ex hoc preſumatur tacitum fideicommiſſum. Dixi quod non, quia ex hoc q̄ vxorem inſtituit, non eſt preſumptio taciti fideicommiſſi. l. fina. in princip. de his qui. vt indig. z l. pen. de bon. libe. Preterea, iſta lex dicit, quod eſt qualisqualis preſumptio, quando teſtator ſenſit de certa perſona: ſed in queſtione propoſita teſtator de nullo ſenſit, imo poſuit in arbitrium mulieris. Dixi de hoc, in d. l. fin. de his quibus vt indig.

ADDITIONES.

a ALEX. Applicatur fiſco. Vide Bar. in l. in tacitis. §. eodem. z quod ibi dixi.

b AND. BAR. Ut hic in vlt. glo. Et singulariter no. istam gl. in materia sua, ex qua deciditur si testator reliquit tribus quadringenta pro quolibet, & dixit quod disponerent de eis prout in secreto ordinauit, licet resultet aliqua presumptio, non tamen vitiatur dispositio.

LEX CXXVII.

Heredes. Nominati nomine proprio tenentur in viriles: si appellatiuo, tenentur in hereditarias portiones. hoc dicit, quod dic vt plene diximus in l. turpia. §. fin. ff. eo. Ex ista lege potest sumi ratio l. Lucius. §. Mevia. ff. ad Trebel. vbi si nominantur nominibus appellatiuis non significantibus hereditatem, vocantur pro hereditarijs portionibus: quod ideo est, quia non sufficit tantum nomina appellatiua ponere, sed requiritur quod enumerentur, hoc est vt distincte ponantur, vt hic in text. sed per illa nomina appellatiua non fit enumeratio personarum ergo, &c.

LEX CXXVIII.

Heres. Sicut legata per contratabulas patroni minuuntur, ita præceptiones heredum. ff. eo. De hoc in l. Plautius. infra de conditioni. & demonstrat.

LEX CXXIX.

a **AB exheredati.** a A substituto vel legitimo exheredati non potest legatum relinqui: secus in instituto, qui beneficio preteriti succedit per contratab. hoc dicit. Principium huius legis declara. vt dicam in l. qui fundum. §. qui filios. ff. ad l. fal. Diximus plene in l. plane. la. ff. in prin. ff. eo. facit. l. fi. ff. de lega. iij.

ADDITIO.

a ALEX. Ab exheredati. Limita vt per Bal. in l. cum quidam. C. de legat.

a **§. Cum a posthumo.** a Relicta a posthumo instituto debentur a substituto non nato posthumo.

ADDITIO.

a ALEX. Cum a posthumo. Alleg. Bald. hunc §. in l. fin. in versicu. quero quidam. de insti. & substi.

LEX CXXX.

Heredi. Posthumo alieno potest legari, & potest heres institui, hoc dicit. De hoc plene in l. Gallus. §. ille casus. de liberis, & posthumis. hoc dicit.

LEX CXXXI.

Tutor. Qui accepit vxorem illegitime sciens ter, ab ea non capit: sed ipsi relinquere potest. ff. eo. Hoc quod dicit de muliere, intellige si fuit ignorans, secus si sciens, vt no. ff. de vsufru. lega. l. vxori maritus. & l. prefectus de ritu nup. Diximus in l. ij. de his quibus, vt indig.

LIBER XXXI.

TITVLVS I.

De legatis, & fideicommissis secundo.

LEX I.

1 Legatum non dicitur conferri in liberam voluntatem per ista verba, si Capitolium ascenderit: nec per ista verba, si arbitratus fuerit.
2 Legatum relictum arbitrio legatarij quando valeat.
3 Legatum collatum in arbitrium heredis, an valeat.
4 Legatum quando possit conferri in voluntatem tertij.
5 Contractus factus arbitrio tertij, vel si voluerit, semper est conditionalis.
6 Arbitrari cogitur ille, in cuius arbitrium collatum est legatum, intellige causatiue.
7 Executor testamenti quando cogatur illud exequi.
8 Executor cogitur exequi actione ex testamento, quando ei aliquid relictum est, & officio iudicis, si nihil.
9 Legatum relictum arbitrio tertij, eo non arbitrante, legatum tenet, nisi arbitrium sit commissum conditionaliter.
10 Debens arbitrari intra quantum tempus debeat arbitrari, & quomodo cognoscitur quod ipse nolit arbitrari.
11 Tertius, in cuius arbitrio commissum est legatum, si non arbitratur, quis arbitrabitur.
12 Arbitrari debens si arbitratur, & male, recurritur ad iudicem.
13 Verba significantia arbitrium boni viri.
14 Bonus vir qualiter arbitrabitur legatum.
15 Arbitrari debet quis herede presente, quando quantitas est arbitranda.
16 Omnes persone quas quis possit eligere, non sunt requirende ad electionem fiendam.
17 Instrumenti continentis interesse, vel aliquid incertum, vt statuti, executio perinde peti potest, ac si contineret certum.
18 Judicis a sententia aliquid arbitrantis vt bonus vir, non appellatur.

a **Arbitrij.** a Si legatum in arbitrium alterius conditionaliter conferatur, suspenditur, sicut per libet aliam conditionem: sed si non conditionaliter, non suspenditur, hoc dicit. Diuide. super verbo. sed cum. in duas partes. Primo quitur quando legatum confertur in arbitrium alterius conditionaliter, expressa certa quantitate, vel re. Secundo dicit. do confertur in arbitrium alterius non conditionaliter: expressa quantitate, vel re. Secunda ibi, sed cum ita. Ita que enim dic. q. d. nulla. Videtur enim testator certam quantassisse, & hoc sequitur. Quero ante omnia quid mouet ad dicendū ꝙ in prima parte fuit in legato certa quātitas sa: Resp. qr si nulla fuisset expressa, legatū fuisset inualidum incertum, l. cum post. §. gener. ff. de iure do. Cū enim dico Titio, si Seius arbitratus fuerit, hic suspenditur dispositio arbitrium Seij confertur hoc, vtrum sibi placeat ꝙ sic legat non, nō autem quid, vel quantū legatur. Unde si arbitratur sibi placet legatum esse, remaneret tamen legatum inualidum pter incertitudinem rei legate. d. §. gener. Sed quando arbitrium non ponitur conditionaliter, vt, lego pupillo arbitrio tutoris tunc dispositio est certa, qr testator legat, sed in arbitrium alterius cōmittitur quid, & quantū leget. His premissis op. pro cipio innuitur, ꝙ valet legatum relictum sub conditione fore rit. Contra. ff. tit. l. fideic. §. quanquam. & ff. de here. inst. l. Sempronium. & l. nonnunquam. de condi. & demon. Sed expone si voluerit. scilicet, arbitrari. & sic non fuit collatum in merum arbitrium voluntatem. Vel dic secundū Rog. vt dum dicitur in mali arbitrium tereſt, exponatur. idest, aliquid interest. Quelibet in contrarium

1 se. prima tamen magis est clara. Ex his not. † ꝙ secundum conferri in liberam voluntatem per ista verba, si Capitolium derit. ita nec per hec verba, si arbitratus fuerit, secus per voluerit. Intro gl. fin. & op. incertitudo vitiat legatum post. §. gener. Sol. hic incertitudo venit declaranda per alterius. Op. de l. si ita legatum. §. illi si volet. & tit. & de condi. & demon. Sol. ibi confertur in liberam tem legatarij, quod fieri potest. Oppo, de l. vtrum. & de Sol. Ibi debet intelligi arbitrio heredis, hoc est, in libera te, quod non valet. Venio ad materiam. & gl. hic summa

2 guendo tres casus, quos examinabo. † Primo quero, leat legatum relictum arbitrio legatarij. Hos. quod sic. ad arbitrium, sive si voluerit. l. si ita. de cond. & demō. Ad qr non refert an conferatur in liberam voluntatem, vel non de op. lega. per totum, & l. senatus. ff. legatum. & tit. Tu clarius, aut testator dicit ad eius arbitrium, & sic non liter, & valet, vt hic. Aut hoc exprimit conditionaliter, quantitate non expressa, & non valet, vt in principio huius a contrario sensu, secundum ꝙ glosse intelligunt, & Bar. stator exprimit certam quantitatem, vel rem, & tunc aut arbitratus fuerit, & valet: tamen est necesse ꝙ arbitretur. prin, & l. is qui heres. & de acqui. here. licet gl. ibi non bene. Aut dixit, si voluerit, & valet si declarat se velle. l. si ita. ff. let. & tit. & l. si ita expressum. de cond. & demon. Aut dixit, rit, & valet, etiam si non declaret voluntatem suam. Hi do videtur velle. l. fideic. ff. sic fideicōmissum relictum. &

3 rem. ff. pen. & tit. † Secundo quero, quid si cōferatur potestatem heredis: Dicit gl. tūc refert vtrū dicat ad arbitrium aut si voluerit. Tu circa hoc dic latius. Aut dixit ad arbitrium redis non conditionaliter, & valet. vt purum, vt hic. Aut naliter re, vel quantitate non expressa, & est nullū, vt in huius legis, a cōtrario sensu. Aut expressa re, vel quantitate aut dixit, si arbitratus fuerit, & valet legatum. Si sic. & tit. & tanquam conditionale, per istam legem in prin necesse quod heres arbitretur, vel sit in mora arbitrandi. §. solore. infra de fideicommiss. libe. & Iure ciuili. & hoc vult ter. & titu. primo. l. fideicommissa. §. qua vbi dixit, legatum debebitur. Intellige, si fuerit vel per eum steterit, quod innuit verbum debebitur, turi temporis. Postea in tertio responso dicit omnino sic vtitur verbo presentis temporis. qr ibi nulla est dicit testator, si heres voluerit, & non valet, vt hic. d. §. quanquā. Aut dicit, cū voluerit heres, & valet,

velle vsq; ad mortem, d. l. fideicommissa. §. sic fideicommissum, vrozem. §. pe. ſ. ti. j. ¶ Quero, vtrū † legatum possit conferri in voluntatem tertij? Hl. dicunt, aut dixit, si voluerit, aut si arbitratus fuerit, vt in gl. Declaro, quādo testator dixit, si voluerit extranea, an valet, q; est captatoria voluntas, l. nonnunquam, de condi. & demon. Quod intellige verū. preterquam in relictis ad pias causas, c. cum tibi. extra de testa. diri in Leapatatorie. ſ. tit. j. Fallit etiā in relictis libertatū. l. fideicommissaria libertas, ſ. de fideicom. libertatū. Sed si dixit, cum voluerit extraneus, puto q; valet, dictū est, de herede, & legatario: nam moriendo videtur velle, d. l. fideicōmissa. §. quanquam. Secundo dicit glo. si testator dixit, ad arbitrium, & tūc valet vt purum, vt hic. ij. respon. Aut dixit, si arbitratus fuerit, & tūc valet, ita demū si arbitret, vt hic, in prin. & ſ. dicā in q. Quod intellige q̄n fuit in legato expressa certa quantitas: alias secus, vt in princ. huius legis. Predicta vera in vltimis volūtatibus, sed in contractibus, † siue dicat, arbitrio talis, siue, si voluerit, semper facit cōditionem, l. fin. C. de contrahen. emp. & l. si quis arbitratu. ſ. de verbo. obl. & ibi plene dixi. De contractibus, doc. gl. in l. in vendentis. C. de contrahen. emp. Pro hoc, quod habetur in gl. in l. in personam. §. generaliter. ſ. de reg. iur. ¶ † Queritur in gl. an ille, in cuius arbitrium confertur, cogatur arbitrari? Resp. gl. quod non meminit se legisse. Dyn. arguit pro & contra, & quod non cogatur. probatur in l. fin. §. sed & si quis. C. communia de le. In contrarium facit ter. in auth. de eccle. tit. §. si autem, qui hoc facere, vt no. gloss. C. de episc. & cle. l. nulli. licere. Verius tamen est, quod non cogatur arbitrari precise, sed causatiue: q; perdit relictum. si voluntatem non exequatur, vt no. in l. cum ita. §. j. ſ. c. & l. quemadmodū. in prin. ſ. ti. j. & ſ. de ven. inspi. l. j. §. apud eum, & ſ. vbi dup. edu. debe. l. j. §. quamuis, & hoc tenent doc. in d. l. nulli. addūt tamen doc. esse verum, si tale officium non agnouit, sed si agnouit, indistincte cogēt arbitrari, l. iij. §. tametsi. ſ. de arbi. hoc ponit Dyn. in l. id quod pauperibus. C. de episc. & cle. in iij. q. 7. l. fin. C. de contrahen. emp. & Spe. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. hoc etiam queritur, vbi plene. ¶ † Aduertendum tamen est, quod gl. solum querit de eo, cuius officium est arbitrari, Dyn. arguit de his, quorum officium est exequi, tamen hoc satis est probabile, q; eadē ratio est. Dic ergo latius, aut talis executor acceptat officium, & cogitur illud facere. d. l. iij. §. tametsi. acceptare dicitur, siue in testamento sibi adscripserit. vel adscripto consensit in vita, siue post mortem, l. vroti. §. j. ſ. ad legem Cor. de fal. & ibi not. Aut non acceptauit, & tunc aut erat ei aliquid relictum in testamento, aut non. Primo casu, aut negligit exequi, q; non potest, etiam si vellet, vt sunt fratres minores, qui non possunt esse executores, c. eriui. de verb. signifi. in Clc. & habebunt legatum, licet non administrent, C. eo. Lab administratione. Aut potest, sed nō vult & tunc cogitur causatiue, vt Dyn. dicit. Si enim non exequitur, perdit relictum, d. §. si autem, & l. si quis sepulchrum. §. funus. de relig. & sumpt. fune. cum alijs allegatis per Dy. Aduertendū tamen est, q; olim erat distinguendum, an legatum esset relictū ob hoc, vel non, l. Resemnius. de excusa. tu. tamen hoc hodie est indistincte verum, vt in auth. de here. & fal. §. his omnibus. & not. per Jac. de Bel. eo. tit. §. hec quidem. in vlt. q. Si vero nihil fuit relictum tunc non cogitur, d. §. funus, & l. iij. §. de arbi. de curato. bonis dan. l. ij. §. queritur. & ſ. de procura. l. filius. §. inuitus. Hoc autem intelligo, q̄ nō possint cogi, scilicet, vt executor testamētari? Sz, q; ista executio deuolvitur ad episcopū, d. §. si autem. & d. l. nulli licere. vel etiā ad presidē prouincie, l. iij. j. de ali. & cib. leg. qui iudices possunt ad hoc vnū constituere, vt exequatur, d. l. ij. tunc iudex potest ex suo officio cogere, sicut potest cogere quemlibet cui delegat, l. prima, C. qui pro sua iurisd. Ubicunq; autem dixi aliquē cogi arbitrari, intellige, si arbitrium conditionaliter sit insertū, si enim cogeretur, non esset conditio, quod est contra princip. legis nostre. ¶ † Quero quo iure cogetur? Hl. in l. nulli. C. de episc. & cle. ri. dicit officio iudicis, vel actione ex testamento. Idem in Spec. in d. versi. hoc etiam queritur cum versi. seq. Tu dic, aut executori erat aliquid relictū, & potest cogi actione ex testamento, si agnouit relictum, l. ij. C. de his que sub modo alias officium iudicis, locum habet. Cessat enim actio ex testamento, cū nullum commodum pecuniarium ex eo consequatur, l. plane. la. ij. in fine, & ſ. titu. j. ¶ † Quero, pone q̄ talis non arbitratur, an legatū valeat? Hl. q̄ sic. Hoc intelligo verū, si committatur ad arbitriū alterius, nō conditionaliter. Si enim conditionaliter, & ille nollet arbitrari, legatum esset nullum, vt hic in princ. Dicit enim, q̄ inter hanc cōditionem, & illam, si Capitolium ascenderit, nō est differentia, sed Capitolium ascendere non cogitur, ergo, &c. & hoc sentit glo. magna hic. in fin. licet aliter dicat glo. in l. is qui heres. ſ. de acquirē. hered. tamē ter. illius legis probat illud quod dico. ¶ † Quero quomodo sciam, q̄ ille nolit arbitrari? Respō. primo si hoc expresserit. l. fin. §. sed & si quis. C. cōmunia de lega. Sed si hoc non expresserit, sed tacet, quantū tempus debet currere, vt non videatur arbitrari? Dic, aut quis debet arbitrari ad commodū suum, & potest arbitrari donec detur sibi terminus a iudice, l. mācipiorū. de opti. lega. Aut ad commodū alterius, & tunc aut arbitrium cōsistit circa eligendas personas. & potest arbitrari donec interpelatus a iudicio sit in mora. l. cū quidā ita. ſ. eo. Aut arbitrium cōsistit circa res, & tunc debet intra annum arbitrari. l. fin. §. sed & si quis. C. communia de lega. Ita intelligo istam legem, in secundo resp. & ſ. tit. j. l. fideicommissa. §. quanquam. Fallit in casu vbi pōt differre arbitrari donec viuat, l. seruos. ſ. de manu. testa. Ratio est, q; ibi videtur testator voluisse vt seruus esset obediens heredi in vita eius. Et predicta in vltimis voluntatibus in contractibus, die vt dixi in l. si quis arbitratu. de verbo. obli. ¶ † Quero illo tertio non arbitrante quis debeat arbitrari? Dicit glo. quod recurritur ad alium, vt in l. in personā. §. generaliter. ſ. de reg. iur. tamen non dicit ad quem. Tu dic, aut arbitriū consistit in aliqua re eligenda ex certis, & tunc arbitrium deuoluitur in ipsum legatarium. d. §. sed & si quis. Si vero consistit in eligenda re, vel quantitate incerta, vt in casu huius legis, secunda parte, & tunc recurrit ad iudicem, argumen. l. cum quidam, infra eodem. Si vero arbitrium consistit in eligenda persona. tūc aut persona erat omnino incerta, vt relictū pauperibus, vel in redemptionem captiuorū, & arbitratur iudex, dicta l. nulli. C. de episc. & cleric. Aut arbitrium erat in eligenda persona incerta de certis, & tūc illo non arbitrante non recurritur ad aliū: sed omnes illi, de quibus debebat fieri electio, admittūtur in vtriles, l. si quis Titio. in fin. argumen. l. cū quidam. infra eodem, & hoc quando nullo modo arbitratus est. ¶ Sed quero † quid si arbitratus est, & male. Hl. dicit q̄s recurritur ad aliū, vt d. §. generaliter. Non dicit ad quem. dic quod indistincte recurritur ad iudicem, vt d. l. in personam. §. generaliter. de regu. iur. & l. continuus. §. cū ita. ſ. de verbo. obliga. & l. societatem. §. arbitrorum. ſ. pro socio, & ibi dixi. & hoc in vltimis voluntatibus. In cōtractibus vero qualiter recurratur ad arbitriū alterius. Docto. tangunt in l. in vendentis. C. de contrahen. empt. & ibi gloss. plenius dixi in l. si quis arbitratu. de verbo. obligatio. ¶ † Quero, que sint verba, que significent arbitriū boni viri, vel liberam voluntatem? dixi in l. si sic. in princ. ſ. tit. primo. ¶ † Quero qualiter bonus vir debeat arbitrari, Bto. dicit pro viribus bonorum testatoris, consideratis meritis legatarij, & secūdum qualitatem seu quantitatem, vt in gl. quam vide. Tu dic, aut relictū est factum ob certam causam, vt causa dotis, vel alimentorum vel studij, vel similium, & tunc debet arbitrari quantum ei sufficeret ad illud, consideratis qualitatibus personarum. l. si filie. infra tit. primo. & l. quero. ſ. de iure dotium, saluo si tanta esset quantitas quod absorberet quasi totum patrimonium relinquentis, tunc esset minus arbitrio iudicis, l. quidam in testamento. infra eodem. Si vero esset relictum simpliciter absq; expressione cause, tunc erit arbitrium boni viri, vt gl. dicit. Exemplum hic in fin. legis, si testator legauit pupillo arbitrio tutoris, debet considerari quantū esset equum relinqui ipsi pupillo, considerata qualitate pupilli, & considerato patrimonio testatoris, & charitate quā habebat ad pupillum, vel consideratis meritis, si reliquisset maiori. Posset etiam colligi quantitas ex quantitate relictorum, que testator fecit in simili. l. cū vnus. ſ. fin. de alime. & cib. lega. & l. si seruus plurium. ſ. fina. ſ. tit. j. ¶ Quero extra gl. † an quis debet arbitrari presente herede, vel saltem requisito. Respō. vbi testator non tarauit quantitatem, vt in secundo casu huius legis puto heredem requirendum. argumen. l. si quis arbitratu. ſ. de verbo. obl. & quod ibi diri. Sed si quantitatem tarauit, arbitrarium est, tamen circa eligendas personas, vel circa distributionem faciendam inter eas, tunc non debet requiri, l. nulli. ſ. cum autem. C. de episcop. & cle. vbi sufficit, quod post tempus manifestetur presidi. Hoc etiam apparet, q; ex hoc heres non leditur. l. de vno quoq;. ſ. de re iudic. a contrario sensu. ¶ Quero, † an omnes persone quas quis posset eligere debeant requiri? Videtur quod sic, quia requisiti, possent trahere electorem in hoc vt se eligeret. Contrarium puto per legem vnum ex familia. per totam legem ſ. eod. vbi talis electio potest fieri in testamento, instituendo vel legando: quod non posset si requireretur presentia alterius, q; tunc non esset mere & libere vltima voluntas. Item quia potest fieri eis iniustis, ergo eis absentibus, l. iij. §. ij. de fideicom. lib. & dixi in illa q. quam disputaui, que incipit, filium adultum testator instituit. Non obstat, quod posset eum trahere in suam sententiam, q; hic tractatur de lucro captando. ¶ Ultimo videbitis, quod licet quantitas arbitrio alterius debeat declarari, tamen obligatio non dicitur habere conditionem neq; diem, licet enim differatur executio, tamen obligatio omni respectu presens est, vt glossa dicit, † Et per hoc apparet si aliquis promittit in instrumento interesse. vel aliquid incertum, quod illius instrumenti posset peti executio ex forma statutorum, sicut si contineret certam quantitatem, & tunc in iudicio declarabitur quantitas. C. de sen-

ten. que sine cer. quanti. l. j. facit. §. de eden. l. j. in princi. ꝛ l. defensio
m nis facultas. de iure fisci. que nota. bene. ¶ Sed quero. m eo † ca
18 su, quo recurritur ad iudicem, si ipse arbitratur, an ab eius sententia poterit appellari: Dic, quod vbicunque iuder aliquid vt bonus vir arbitratur, nunquam appellatur. ita dicit Imo. in c. presenti. extra de testi.

ADDITIONES.

a POMA ¶ In arbitrium. Vide ad istam l. per Alex. consil. xiij. in vltima colum. in j. volum.

b POMA. ¶ Secundo dic. Vide Ba. consi. iiij. in fin. in ij. vol.

c POMA. ¶ Dic ergo latius. De hoc est casus in terminis in l. si quis. §. fundus. ꝛ ibi no. Bar. ff. de reli. ꝛ sump. fu. Facit ca. Joannes. de testa. vbi executor cogitur exequi.

d ¶ Ut l. Hieremias. Adde vt per Bal. consi. cclvij. lib. iiij. Roma. consi. ccviij. ꝛ cccrxxv. ꝛ inquantum Alex. tangit an executor possit alij vices suas committere. vide. ꝛ pulchre. cons. ccccrvij. lib. ij. consulendo super testamento cuiusdam Cardinalis de Capacijs, qui alios Cardi. ꝛ episcopos executores fecerat. Et an quis cogatur exequi. vide vnum verbum per Bal. consi clrix. lib. j.

e AND. BAR. ¶ Et potest arbitrari. Et vide eundem in l. cum quidam. §. eo. ꝛ in l. fin. §. sed ꝛ si quis. C. commu. de leg.

f AND. BAR. ¶ Tunc aut. Videtur sibi cõtradicere in eo quod dicit in d. l. cum quidam. §. eo.

g ¶ Recurritur ad alium. Adde vltra plene dicta per Alex. ã. hic, bellissime Roma. consi. cclxj. quem omnino vide.

h AND. BAR. ¶ Presente herede. Adde vt per Petr. de Anch. consil. cccIxxxiij.

i Ultimo videris. Et an a sententia reducentis laudum ad arbitrium boni viri possit appellari, vide de hoc Joann. And. ꝛ adde Bar. in consi. xxxj. incip. questio talis est. petitum fuit.

k POMA. ¶ Et per hoc. Vide Ro. cõsi. lxxxvj. in iiij. du. ꝛ cõs. ccxj. in vlt. col. ꝛ que posui ad Bar. in l. j. de acq. re. do. ꝛ Bar. in trac. guarentigie. in j. par. ij. q. prime partis prin.

AND. BAR. ¶ Et per hoc apparet. Alle. istud dictum docto. in cap. j. j. distin.

l ¶ Interesse. Adde vt p Bal. cõsi. cccrcviij. li. ij. ꝛ Ro. cõsi. lxxxvj.

m ¶ AND. BAR. ¶ Sed quero. Idem dicas in arbitratore, q: si partes compromittunt in eum vt in bonum virum, nunquam talis sententia potest ad arbitrium boni viri reduci. Istud fuit sing. dictum Bar. in l. iij. §. tametsi. ã. de arb. quod no. perpetuo, ꝛ vide Abb. in consi. ij. vbi sequitur Joan. ꝛ Bar. vide ibi Abb. in consi. xxxix. ꝛ vide Ludo. Ro. in consi. cclv.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Istud sequuntur omnes in §. curare. Instit. de actionib.

LEX II.

Quoties. Si plures res nominentur, plura sunt legata: secus si vno vniuersali nomine comprehendantur, hoc dicit. Hanc legem declara vt dicam in l. neminem. §. eod.

LEX III.

1 ¶ Conditio consistens in potestate alterius, dicitur impleta, quando transiuit tantum tempus quod commode impleri potuit.

Si ita. Valet legatum, etiam si conferatur in condi tionem, que in alterius potestate consistit. hoc dicit. Quero, de quo loquitur hic, dum dicit, non ascenderit. Bl. ponit tres opi. quod loquatur de herede, ꝛ valet legatum: q: non confertur in eius expressam voluntatem, sed relatã, l. si quis Sempronium. ã. de here. instit. ꝛ l. nonnunquã de condit.
1 ꝛ demon. Sed tunc quero, † quando dicetur ista conditio impleta: Videtur quod debet expectari quod desinat posse ascendere, vt l. ita stipulatus. de verbo. obl. Veritas est, quod videtur impleta, quando transiuit tantum tempus, quod commode ascendere
a potuisset, ꝛ non ascendit, l. hec conditio. a de condi. ꝛ demon. Alia lectu. est, quod dicatur hic, si extraneus capitolium non ascenderit, ꝛ ista etiã est bona, ꝛ dz expectari donec desinat posse ascendere, quod est verum. nisi esset persona legatarij coniuncta, q: tunc prestatur cautio Mutiana. l. cum tale. §. j. de cõdi. ꝛ demon. Tertia lec. est, si ipse legatarius capitolium non ascenderit, tunc valet legatum, ꝛ est locus cautioni Mutiane, vt in gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ L. hec conditio. Melius facit l. j. §. item si ita leg atum ad leg. Fal. Nam l. hec conditio loquitur in legatario, hec in herede.

LEX IIII.

1 ¶ Executor cui fuit legatum relictum, non potest illud repudiare vt euitet onus satisdationis, ꝛ executionem acceptare.
2 Casus, quo legatarius particularis cogitur agnoscere legatum.
3 Una res si legatur, vel plures, quando legatarius possit partem agnoscere.

Neminem. Si vna res vel plures legantur [illegible] nomine collectiuo, non potest [illegible] repudiat, habeat onus annexum. hoc dicit cum duobus [illegible] Op. de cad. tol. l. j. §. vbi autem. gl. sol. hic legatur vna res vel [illegible] pluribus vnde portio accrescens potest repudiari. Vide [illegible] tione sequen. l. sed duobus. quero quomodo intelligatur. Vide [illegible] duobus legatis non potest repudiari vnum quod onus [illegible] annexum? Respon. si per hoc fieret preiudicium heredi, vt in
1 plo hic posito. Idem si fieret preiudicium alteri, l. si legatar[illegible] princi. §. de fideicom. lib. Et per hoc † dixi in questione [illegible] Vos scitis, q: executor, qui sentit commodum, debet sen[illegible] a pluribus, §. tit. j. ꝛ no. in l. liberto. §. largius. de annu. lega[illegible] cus, l. diuus. §. si cui plusquam per legem fal. Contingit, quo[illegible] dam fuit constitutus executor, ꝛ legatum sibi fuit relictum, [illegible] vult repudiare legatum, vt euitet onus satisdationis, ꝛ [illegible] executor. Certe non potest per istam legem que loquitur [illegible] impositio a lege. facit d. l. si legatario. §. de fideic. lib. ¶ Quer[illegible] pudiatio valet, ꝛ onus remanet, an cogatur habere [illegible] Rñd. repudiatio valet in preiudicium repudiantis, vt dic. [illegible] est aduertendum, si quidem ille in cuius fauorem legatum [illegible] diatur, habebat onus, potest sibi consulere, illo non agnosc[illegible] legatum, ꝛ non cogitur agnoscere, vt hic, vbi heres deducer[illegible] cidiam, ꝛ retinebit seruum legatum, cum onere suo. Si vero [illegible] potest sibi consulere, nisi ille agnoscat, tunc cogitur legatar[illegible] agnoscere non obstante repudiatione, dicta l. si legatario. ar[illegible]
2 fideicommiss. liber. que no. Et est † aduertendum, quod quand[illegible] na res legatur per agnitionem partis videtur facta agnitio [illegible] tius, l. si cui res. infra eodem. sed quando facta sunt plura legat[illegible] quorum vnum habet onus, agnoscendo vnum non videtur [illegible] gnoscere aliud, sed noua agnitione opus est, ꝛ sic est casus in [illegible] legatarius particularis, cogitur legatum agnoscere, licet rep[illegible] riter contra. l. si quis omissa. ã. si quis omis. causa testam[illegible] mo quando deferuntur plures hereditates, vel plures partes [illegible] nius hereditatis. dixi in l. fina. ã. de acquiren. heredes. Et [illegible] do deferuntur plura legata, vel vnum. dicendum [illegible]
3 cas, † quod aut legatur vna res, aut plures. Primo casu, aut [illegible] gatur simul, aut per partes. si simul, aut legatur vni, vel [illegible] nius ꝛ partem non potest tantũ agnoscere, vt hic leg. vnum. Aut deuenitur a d plures, ꝛ tunc secus, vt l. legatarius nomi. ã. tit. j. ꝛ §. eod. l. ꝛ proculo. Quod intellige, nisi onus ademtio [illegible] induceret. argum. huius legis, sed si relinquitur per partis [illegible] potest vna pars agnosci. alia repudiari. argum. l. prime. §. [illegible] tem. C. de cad. tolen. Secundo casu, aut plures res legantur [illegible] nomine vniuersali seu collectiuo, ꝛ non pot vna tantum [illegible] l. grege. §. eo. Aut legantur copulatiue, ꝛ tunc potest tantum [illegible] agnosci, nisi altera habeat onus, vt hic l. sed duobus. Si vero [illegible] gantur plures alternatiue, dic vt l. si ex toto. ã. titu.

LEX VII.

Si Titio. Qui non capit partẽ, q: indigni [illegible] cit partem. hoc dicit. Pone casum [illegible] fuit legatum Titio, ꝛ cuidam alij, qui non potest [illegible] re, q: portio indigni applicatur fisco, vt in deportato. vt l. [illegible] si deportati. secundum vnam opin. vt ibi dicitur. Vel pone [illegible] plum in vroze que legauit viro, qui eam duxit contra [illegible] legum. l. si. ã. tit. j. ꝛ l. ij. §. de his quib. vt indign. ¶ Oppo. de [illegible] caduc. tollen. §. in primo. ꝛ §. prio secundo. ꝛ de contrarab. [illegible] mortem. §. liberi. vbi portio deficiens accrescit coniunctis. [illegible] dicit gl. speciale est hic, ꝛ l. plane. §. si communem. ꝛ Ihuisimo [illegible] si Titio. ꝛ l. si duobus. in prin. ã. titu. j. Tu dic, q: contrarium [illegible] quitur, quando in persona collegatarij legatum deficit omn[illegible] sed hic legatum valebat. ꝛ auferebatur ab eo tãquam ab [illegible] ꝛ veniebat ad fiscum. Alie leges, in quibus dicit glossa [illegible] intelliguntur vt in eis. Dixi plene in l. huiusmodi. §. si [illegible] §. ¶ Oppon de conditio. ꝛ demonstra. l. mulieri. Sol. [illegible] quod ibi ideo est, q: legatarius veniebat de iure speciali, [illegible] bi non potest accrescere, vt ibi dicam. ¶ Op. ad id quod [illegible] l. fina. §. Seio. j. eodem. Sol. vt ibi patet. ¶ Oppo. de [illegible] nus. §. quoniam autem quarta. ã. de inofficio. testamen. [illegible] cet non admittebatur, sperabatur admitti, ꝛ sic [illegible] eo quod dixi. ¶ Oppon. de l. qui quartam. §. fin. ã. titu. [illegible] est contra, vt ibi patet.

LEX VIII.

Si quis seruum. Oppo. de [illegible] rat tempore testamenti. hic post. Secundo oppo. [illegible] res. §. j. ꝛ ij. ã. titul. primo. Solu. Intelligo. quod hic [illegible] heredis. Oppo. ad legem Aquiliam. Inde Herattus. [illegible] Solut. Ibi aufugit post mortem ꝛ aditam hereditatem. [illegible] cum legatarius sit dominus, potest sibi per actionem [illegible]

c consuli. ¶ Quero. de quo heres debet cauere quando aufugit
no testatore? Bl. dicit, quod de restituendo, non de prosequen-
Sed contrarium dicit gl. in l. cum seruus. §. tit. j. scilicet, quod
heres debet prosequi, z ista vera[a]. Probatur hic in ter. dum
cit. de reducendo eo. z l. si seruus. in prin. §. tit. j. Materiam istā
ri in d. l. cum seruus. §. tit. j.

ADDITIO.

LEX. ¶ Et ista vera. Hoc sequitur Angelus. per dictam l. cum
uus, z per hanc gl. aliqui hic contra, pro quibus est gl. in dicta
um seruus.

☞ Legatum alternatiuum, quando dicatur, vnum, vel plura.

Sitia. Legatum alternatiuum censetur plura quo ad rerum nominationem, vnum quo ad presta
nem, h. d. Op. j. eo. l. si illud, ij. respon. Bl. j. soluit † quod ibi dici
r vnum quoad vnam solutionem, sunt tamen plura quo ad no
nationem. vt hic. z sic concordat cum fin. huius §. Istud repre
endit glo. per l. cum illud. j. quando di. leg. ce. z soluit quod aut
quimur in legato alternatiuo in quo vtrunq; est ab initio in
bligatione, z loquitur lex contraria, q; vnum legatum est. Aut
quimur in legato alternatiuo, quorum vnum ponitur in defec
um alterius. z sic non concurrunt in idem tempus. z tunc sunt
plura legata. vt hic. Istud dictum gloss. est contra d. l. si illud. ij. res
on. j. eodem. ideo tene primam solu. quam tenet gloss. in l. si ex to
o. §. fi. §. titu. j. z Dyn. ibi, z eodem modo intellige l. cum illud. j.
nando di. le. ced.

Siquis. Si legatur certum corpus, illud debetur quod ex illo corpore reperitur. hoc dicit.
p. quod debeatur tota quantitas. z falsa demonstratio non vi
t. l. si sic. §. j. §. tit. j. Solu. ibi legata fuit quantitas, hic species,
e non reperitur in rerū natura. Simile §. tit. j. l. si seruus. §. qui
ingz. Op. de l. quidam. in princ. §. tit. j. Sol. ibi fuit adiectus lo
s vnde solueretur post perfectum legatum, ideo non videtur
positus causa taxationis. sed magis designationis, z consilij
nde solueretur. Simile in l. Paulo. §. finali, j. tit. j. hic vero in ipso
gato fuit incertum vnde solueretur.

☞ Legatum respectu incertitudinis personarum, non est nul
m: z ideo si heres soluit. talis possidet titulo pro legato.

legatum factum per testatorem Clarucie in parochia sancte
Marie. si vna reperitur in dicta parochia. illa habebit legatum,
e heres potest dicere. quod poterat esse alia Clarutia.

Sinter duos. [a] Si testator sensit de certo le
gatario. nec apparet de quo
potest heres eligere quem vult. h. d. ¶ Opp. quod heres non te
eatur alicui soluere propter incertitudinem. l. si fuerit. §. de reb.
dub. Sol. expone hic, debere. id est, posse. [b] ¶ Contra hoc opp. de.
liij. §. si duobus. de adimen. legatis. Sol. vt ibi. ¶ Op. quod lega
tum valeat z heres cogatur eligere. l. apud Julianum. §. Seio. a
lias est sub. idem Julianus §. tit. j. Sol. ibi erat incertitudo. circa
res. hic circa personas. Rationem ponit Dy. in c. in obscuris. de
regu. iur. lib. vi. Sed op. si incertitudo circa personas facit non va
lere legatum. frustra est posita ista lex. Quis enim dubitat, quod
heres potest soluere z donare de suo quod vult? Respon. lega
tum † est nullum in veritate, deficit enim probatio, non ius. l. duo
sunt Titij. de testa. tutel. z l. cum ex pluribus. §. de manu. testam. z
ideo si heres soluit. legatarius possidebit titulo pro legato, non
pro donato. z istud legatum venit in contributionem in impo
nenda ratione legis Falcidie. sicut cetera legata, z ideo positus
est §. i?e. Sed quero, [c] hic dicitur. si ambo veniant, quid si non ve
nit nisi vnus, alter nihil dicit, vel expresse renunciat? Respond.
idem. quod heres non cogetur soluere, quoniam agens non osten
dit testatorem sensisse de se. z sic non fundat suam intentionem. d.
l. duo sunt. z l. qui plures. §. de vsufr. legat. z l. si fuerit. de reb. dub. z
l. cum ex pluribus. de manu. test. veruntamen heres ad repellen
dum agentem debebit facere fidem in iudicio, quomodo alius
Titius reperitur habens easdem demonstrationes, vt ex hoc col
ligatur incertitudo. l. ita fideicom. in princ. §. de iure. fisci. Et per
hoc dixi in questione de facto. † Quidam reliquerat centum Cla
rucie in parochia sancte Marie. quedam nomine Clarucia de di
cta parochia petebat dicta centum. heres dicebat quod non
debebat sibi soluere, [d] quia poterat esse alia Clarucia in dicta pa
rochia: Certe non sufficit dicere quod poterat esse alia Clarucia,
d. l. ita fideicomm. §. de iur. fis.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Si inter duos. Et in materia hic vide no. Bal. cuius
dicta refert Jmo. in l. demonstratio falsa. de cōdi. z demon. z adde
quod no. Bal. in l. si quis a filio. in §. j. §. tit. j. dicebat quod si testa
tor dicit. do. Titium executorem testamenti mei. z plures sunt
Titij. quod ad heredem spectat declaratio per d. §. j. sed Jmo. hic
per gl. que est ibi iuncta cum isto ter. dicit contrarium. cum pro
officio oneroso agatur, z equiparatur officium tutoris, z commis
sarij, iuxta gl. in l. antepe. §. de tutel. vide Bar. in d. §. j.

b ALEX. ¶ Posse. Adde Bal. in l. voluntas. C. de fideicommi. in
vlt. col. in fi.

c AND. BAR. ¶ Sed quero. Quid si est facta delegatio archie
piscopo Parisien. z sunt multi archiepiscopi, quid iuris? vide
Ang. in c. quoniam Abbas. de offi. deleg.

d ALEX. ¶ Debebat sibi soluere. Adde quod not. Bart. in l. si in
rem. §. de rei vend.

1 ☞ Tertius potest impedire executionem iudicis.

§. Certam. Si in petendo legatarius z substitutus
sibi concurrant, in dubio est legatarius,
cui primum legatum est preferendus. hoc dicit. ¶ Op. legatario
primo agnoscente, substitutus repellitur omnino, vt l. post adi
tam. C. de impuberum z aliis substitutionibus. Solue, glossa in
telligit substitutum hic per fideicommissum, quare tenebatur ei
restituere legatarius. Op. tunc q; fideicommissarius non habet
actionem contra heredem, nisi sibi cedatur, l. Imperator, in prin
cipio, j. eo. z l. si legatarius. j. tit. j. Huius timore Jacob. de Ra. in
telligit hic in substituto directo, z quod erat inter eos contentio,
q; quilibet dicebat se principalem legatarium: sed hoc est contra
mentem litere. Tamen substinendo hanc lecturam dic, quod sub
stitutus dicebat legatarium primū repudiasse, z est bona lectura,
z lecurā gl. etiam puto bonā. Ad contrarium responde, quod nō
habet actionem contra heredem, scilicet directam, sed vtilem sic,
cum enim habeat actionem contra legatarium, habet obligatam
illam actionem, quam legatarius habet contra heredem. z sic ha
bet vtilem, l. nomen. C. que res pigno. obl. poss. Potest enim inte
resse fideicommissarij, quod sibi soluatur priusquam legatario,
forte q; legatarius statim esset consumptus si accepisset. Oppo.
quod preferatur fideicommissarius. l. is cui. §. fina. j. vt in poss. le
ga. Sol. hic loquitur quando nulla culpa potest legatario impu
a tari, alias secus, vt ibi. Op. §. [a] tit. j. j. si a plurib. in principio. Sol.
dicit Dyn. quod hic loquitur quando concurrit legatarius pri
mus z fideicommissarius, cui debet restitui, in contrario, concur
rebant merus executor, z ille, cui debet restitui: quo casu ille, cui
1 debet restitui, indistincte preferetur. ¶ Ultimo no. ex hoc §. z pre
cedenti, † quod tertius venit ad impediendam iudicis exactio
nem eius, quod tu legatarius petis a me tanquam ab herede. Fa
cit §. soluto matrimonio. l. Titia. z quod ibi nota. z ibi dico. z lita
tamen. §. quoties. j. ad Trebellia. z ibi dicam.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Opponitur §. Posito quod hoc constaret, procede
re potest isto casu dictum Bar. alias puto esse seruandam inten
tionem testantis, qui si voluit ad legatarium primo loco peruene
re, legatarius deberet preferri. vt hic in ter. in fine secundū Paul
lum de Castr. in l. fideicommissum. j. tit. j. Certe posito quod dictū
Bar. indistincte esset verum, non posset negari quin si concurrat
fideicommissarius habens vtiles, cum legatario habente direc
tas, z in eodem tempore quod preferri debeat legatarius habēs
directas. vt no. per gl. z docto. in l. iij. C. de nouat. z sic in hoc casu
bene dicit Paulus de Castr. z Jmol. hic, ad finem. Sed de vno
multum dubito circa dictum Bar. q; non reperitur in iure, quod
in isto casu fideicommissarius habeat obligatam hypothecam z
illam actionem quam legatarius habet contra heredem, nec l. j.
C. de leg. hoc dicit. vnde cum fideicommissarius nullam habeat
actionem personalem contra heredem, nisi cessione facta. l. Impe
rator. j. eo. ergo nec hypothecam. l. fideiussor obligari, in princi
pio, de fideiussoribus.

1 ☞ Legata particularia fideicommissis particularibus sunt
exequata. z vniuersa vniuersalibus.

2 Legato omnium bonorum veniunt commoda, z incommoda, z
beneficium Trebelliani, non autem legato partis bonorum.

3 Testator si instituit aliquem heredem in parte hereditatis. z gra
uat de restituendo illam partem sub vocabulo bonorum, est fidei
commissum vniuersale.

4 Testator si reliquit alicui partem bonorum, z in his heredem in
stituit, deducetur es alienum.

5 Dictio, in his, facit repetitionem precedentium cum omnibus
suis qualitatibus.

6 Legata parte bonorum an deducentur alia legata facta, sicut de
ducitur es alienum.

§. Sicui certam. Si legatur pars heredita
tis, intelligitur cum honori
bus z oneribus: si pars bonorum, intelligitur deductis oneribꝰ,
hoc dicit. ¶ Op. ad istum §. de l. sequen. Sol. Ro. intellexit, quod
hic loquatur secundum tempora antiquissima: vel quod quis le
gauit certam partem hereditatis, hoc est, rem que facit partem
hereditatis: lex vero sequens loquitur in duobus casibus specia
libus, quod nihil est dicere. Hā est cōtra l. nō amplius. §. cū bono
rum. §. tit. j. z l. generali. §. fin. j. de vsufr. lega. Dic ergo secundum

Azonem quod hic legauit certam partem hereditatis, merito onera viuiduntur. q3 nomen hereditatis hoc importat: in lege sequen. legauit partem bonorum. que intelliguntur deducto ere alieno. l. subsignatum. §. bona. z l. bonorum. de verbo. significa. ista est vera. Sed ad istud op. ĵ. ad Trebellianum. l. cogi. in princ. vbi si relinquuntur bona. intelligitur cum oneribus z honoribus. Sol. dicit Dyn. aut bona relinquuntur iure legati. z ita loquitur ista lex. Aut iure fideicommissi. z loquitur lex contraria. Ita tenet Dyn. in l. princeps bona. ĵ. de verbo. significa. Et glos. videtur idem tenere in l. subsignatum. §. bona. de verbo. significa.

a ista opinio esset vera, contraderet[a] illi regule, quam dedi in l. §. tit. 1. quod legata vniuersalia. z fideicommissa vniuersalia sint erequata. quod dixi me examinaturum hic. Unde Jacobus de Ra. Petr. z Cy. qui hoc refert in l. ĵ. C. commu. de leg. in tertio contra

1 rio dicunt, sicut †erequata sunt legata particularia particularibus fideicommissis. ita vniuersalia vniuersalibus fideicommissis. Ad l. cogi. resp. quod ibi omnia bona relinquuntur: hic pars bo-

2 norum. z ita pertranseunt ipsi. Ego opi. istorum teneo, †z pro his do. casum in l. quoties. §. fi. de vsufr. vbi si legantur omnia bo-

b na. intelligitur. id est. omnis substantia, [b]quod est idem quod hereditas. ĵ. ad Trebellianum. l. cogi. in prin. z probatur ĵ. de vsufr. leg. l. vroni. vbi legato vsufructu bonorum venit calendarium. q3 continet debita z credita: secus si certe partis bonorum legetur vsusfructus. l. generali. §. fin. de vsufr. leg. Ratio. quando testator legat omnia bona. si intelligeretur deducto ere alieno, ex hoc sequeretur. quod legatarius haberet totum commodum. z apud heredes remanerent omnia incommoda. quod est inconueniens, l. si non fuerint. §. j. §. pro socio. z ideo intelligitur vniuersaliter, vt

c transeant debita[c] z credita. Sed quando pars bonorum relinquitur. cessat predictum inconueniens, z ideo dicitur hoc casu legatū particulare. Siue ergo omnia bona relinquūtur iure legati vel fideicommissi, legatarius, vel fideicommissarius habebit beneficium trebelliani. vt in eum actiones debeant transire. l. mulier. §. fina. ad Trebellianum. z quod ibi not. Idem si pars hereditatis. vel tota hereditas relinquatur. vt hic. z no. in dicto §. fin. Sz si pars bonorum relinquitur. non habebit beneficium Trebellia. cum in eum non transeant actiones. vt hac lege cum antem. Sed contra hoc facit ad Trebel. l. cogi. §. z generaliter. in gl. super verbo. de vniuersitate. que dicit tota. vel parte, sed illud intelligitur quādo vtitur verbo hereditatis. secus si verbo bonorum. vt hic.

3 ¶ †Sed quero. quid si testator instituit me heredē in certa parte hereditatis. z rogauit me instituere illam partem vtens vocabulo. bonorum: Rñ. fideicommissum dicetur vniuersale, q3 totū quod mihi relinquitur. sum rogatus restituere. z sic habet locum ratio precedēs. Idem si rogatus sum restituere medietatem vni. medietatem alteri. ita quod apud me nihil remanet. ideo dicetur fideicommissum vniuersale per eandem rationem. licet prima facie videbatur relicta pars bonorum. ¶ †Sed quero. aliquis testator reliquit partem bonorum. z in his eum heredem instituit. an deducentur debita z credita? Videtur quod non. q3 reliquit iure hereditario. Contrarium est verum. Nam partem bonorum reliquit. ergo. &c. z illud quod sequitur. z in his heredem instituo. intelligitur in his. que continent legatum certe partis bonorum.

5 z sic heres institutus erit in re certa. Nam † natura illius dictionis. in his. z similium. est vt faciat relationem precedentium cum omnibus suis qualitatibus. l. a filio. ĵ. testator. z §. seq. z ibi dicam

6 ĵ. de alit. z cib. le. ¶ †Quero. quando legatur pars bonorum. es alienum debet deduci. vt hic. z solutio debet fieri secundum. formam l. non amplius. §. fina. ĵ. tit. j. quid dicendum de legatis. an deducantur? Resp. aut fuit legata species hereditaria vni. z pars bonorū alteri. tunc illa species deducitur. non per istam legem sed per regulam. que est. quod generi per speciem derogatur. l. vroni. §. codicillis. z l. seruis vbanis. in fin. infra titu. primo. Secus si vni legetur species. alteri vsusfructus certe partis bo-

d norum. [d] l. Sempronio. in prin. ĵ. de vsufr. lega. quod dic. vt ibi. Si vero legatur quantitas. tunc aut est tale legatum. ex quo non detrahitur Falcidia. z illud deducitur. vt hic. dum dicit, de pretio seruorum. Et aduerte. quod gl. dicit de seruis. quos precepit redimi z manumitti. vt ostendat non fuisse dispositum de specie hereditaria. sed de quātitate. Idem est ergo in legatis ad pias cau-

e sas. de quibus non detrahitur[e] Falcidia. vt in auth. similiter. C. ad leg. Falcid. Si vero sunt legata. de quibus Falcidia detrahitur. z ista isto modo non detrahuntur: quod patet. quia venit in contributionem legis Falcidie. Nam estimabitur quantum valet illa pars bonorum. non deductis legatis. z estimabuntur legata alia z sic contribuentur. z videbitur an sit locus Falcidie. l. qui quadringēta. z l. Marcellus. in prin. ĵ. ad Trebel. Predicta vera, nisi de mente testatoris aliud appareat. vt si post multa legata facta. diuisset. aliorum vero bonorum meorum partem dimidiam lego tali. Nam per hoc. quod dicit. aliorum. videtur velle prius legata detrahi. vt videbitis i d. l. qui quadringēta z d. l. Marcell.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Contradiceret. Vide per Angelum z alios, in l. mulier. §. fin. ad Trebellianum.

b ALEX. ¶ Omnis substantia. Et idem quod tenet Bartol. hic. tenet Ang. in l. non amplius. §. fina. §. tit. primo. z vide ibi Per. de Bella perti. z Lyn. in l. filium. C. fami. ercisc. nd. dum loquit. Trebellianica. ita loquitur Imol. in lege cum filius. an virum. in prin. §. de vulg. z pupil. z vide l. fin. de vsufr. leg.

c ALEX. ¶ Transeunt debita. Quādo legatur certa pars hereditatis. seu certa pars bonorum. quid importent, z relevent verba. adde quod not. Bar. in l. Centurio. de vulgari. z pupil. de Jaco. de Belui. instit. de fideicōmiss. hered. post principium ibi, in §. sed quia heredes in verific. solebant. Adde quando requiritur certa pars bonorum. Bal. consi. 1. lib. iii.

d ALEX. ¶ Certe partis bonorum. Vide Baldum. in l. quoties in fine. familie erciscun.

LEX X.

¶ Am fundus. Quod rei legate accedit. gatarium pertinet, hoc ¶ Oppo. quod presens tempus debet inspici. l. si ita. de argento legato. Solu. ibi contigit augmentum in aliis rebus paratim. hic in eadem re. quod dic vt l. serui electione. §. fina. ex toto. in princ. §. tit. j. quod no.

LEX XI.

1 ☞ Seruo proprio legatum tenet, quando est tante efficacie. continet libertatem.
2 Alimenta seruo proprio legari possunt.
3 Seruo communi legari potest.

¶ Tatuliberum. Statulibero non pote ditione libertatis, vel si moriente herede heres legare. rus sit liber. hoc dicit. Oppon. in authentic. vt §. si quis. Solu. dicit glo. fallit ibi, z in aliis casibus

1 uo proprio legat. Dic. quod †quis potest seruo quando legatum est tāte efficacie. q3 etiam libertatem in dicto §. si quis. Item possunt †legari alimēta.
2 cib. lega. z supra tit. primo. l. seruo alieno. §. primo. Item
3 legari seruo communi. l. Plautius. ĵ. ad leg. Falcid. Item proprio legato. l. seruo legato. in princip. z l. si a pluribus. titulo primo.

1 ☞ Facere. qui tenetur aliquid intra tempus eidem faciendum si non facit. post tempus videtur prohibitus.
2 Electio transfertur in legatarium, herede in morā eligendi stente.
3 Electione facta quando liceat variare.

a §. Stichum. [a] Permissum ad tempus. post videtur prohibitum esse. z post nem sola res electa videtur esse. in legato. z variare non

1 Rio. †quod et. qui potest aliud facere. si ad faciendū statutum pus z intra tempus nō facit. post tēpus videtur esse fine statuatur tempus a testatore. vt hic. siue a iudice. rum. ĵ. de op. leg. z l. si ea. C. qui accusare non post. l. cusatio. Facit l. Imperator. §. de postula. vbi contra.
2 ad tempus. post tempus videtur permissum. Rō. quod ram heredis in eligendo. transfertur electio in legatarium. si electio rei transfertur in tertium. vt C. commu. de leg.
3 z si quis. †Hot. quod licet variare post electionem facta. infra de verbo. obliga. l. si quis stipulatus sit Stichum aut philum. Sto. solu. hic. Dixi in l. huiusmodi. §. Stichum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Stichum. Adde Laduersius. C. de neg. gest. z matris. de proba. z l. non solum. §. sed vt probari ĵ. de operis quod facit ad questio. no. de qua ibi per Bar.

LEX XII.

¶ Pecunia. Pecunia legata. etiam si nō esse reperitur. ex tenenda est. h. d. Ista lex non procederet hodie. ciente inuentarium. Nam ille tenetur satisfacere de tariis. si eas non potest vendere. l. scimus. §. z si pr deliber. Et hoc est verum in quantitatibus. in specie cumita. §. species. ĵ. eod.

§. Quod ita legatum. Dies interpellat cur pro contumac.

LEX XIII.

1 ☞ Actionem qui cedit cōtra vnum ex correis. alius liberat a cedente.

Idem

testato: si legat nomẽ debitoris, z heres illud cedat legatario, legatario agenti potest obiici compensatio ex persona heredis.

Qui duos. [a]Quando facto heredis debitor liberatur. imputatur heredi. h. d. †Hoc ex ista lege quod qui cedit actionem cõtra vnum ex coreis alius liberatur a cedente. vt hic, z l. si sic. §. fi. cum l. sequen. ff. j. multo magis per cessionem debet intelligi liberatus ille contra quem facta est cessio: z hoc verum quando cessio non fit ad commodum cedentis. sed cessionarii. l. facta. §. si heres scriptus. j. ad Treb. z ibi diri. ¶Per istam l. † dicebam in questione de facto. testator reliquit alicui actionem. quam habebat cõtra Titiũ quã heres legatario cessit, legatario agenti opponebatur compensatio ex persona heredis, quod fieri potest, secundum determinationem Dyn. in c. is qui in ius. de regu. iur. libro vj. z glos. tanit in l. si quis in rem. ff. de procu. Ham legatarius habebit regressum contra heredem. q: facto eius. qui non soluit quod debet, de bitor liberatur, vt hic. Facit l. qui solidum. §. fin. j. co.

ADDITIO.

ALEX. ¶Qui duos. Vide Baldum, in lege, ex legato, in tertia, queſt. C. de leg.

§. Si is qui. Si idem legatur duobus insolidum. vni debetur res, alii estimatio. hoc dicit. Op. j. tit. j. l. vxorem. §. j. Blo. dicit. sol. vt ibi. Dyn. tenet illam. qã ibi primo legauit totum. secundo partem. Ideo videtur adimere a primo, quod legauit secundo. l. cum questio. C. de lega. ¶Pet. tenet aliam. quod ibi fuit legata species, hic quantitas: quod non placet. q: legando quod Titius debet non videtur legata quantitas, sed actio. z sic species. l. sic. §. j. ff. tit. j. z ideo vbi testator dixisset expresse insolidum, non facerent sibi partes per concursum. si pluribus. ff. tit. j.

LEX XIIII.

Idem seruus. In dubio libertas presumitur legato. hoc dic. examina vt l. seruum filii. §. si idem. ff. tit. j.

LEX XV.

Iquis. Utriusque rei legate alternatiue. non potest pars prestari, sed vna solida debet solui. hoc dicit.

LEX XVI.

Duo rei credendi conficiantur per dictionem alternatiuã. Annus ex duobus reis credendi si exegit totum. quando cogatur alteri communicare.

Titio Duo rei credendi per dictionem alternatiuam possunt constitui, z ille erit potior qui prius litem contestabitur. hoc dicit. † Not. quod duo rei credendi conficiuntur per dictionem alternatiuam. Similiter in reis debendi. l. si ex toto. §. j. ff. tit. j. z authenti. si quando. C. de consti. pe. Opp. C. de verbor. significatio. l. cum quidam. vbi alternatiua posita inter honoratos resolutur in cõiunctam. Sol. electio data heredi tollit contrarium. diri in dicta l. si ex toto. §. j. Opp. de l. qui pecuniam. de statuli. Blo. non soluit. Dy. hic dicit, quod hic heres damnatus est dare alternatiue, ibi simpliciter, z ideo cuilibet pro parte. †Querit gl. quid si vnus exegit totum, an cogatur restituere alteri: Blo. quod sic per actio. negoti. gesto. l. j. C. de duo. reis. sed illa loquitur in reis debendi, hic in reis credẽdi. Bloſſ. est hic, z in l. frater a fratre. ff. de condict. inde. in gloſſ. j. mag. Alibi dicit gl. quod ita demum tenetur alteri correo, si erãt socij. l. qui hominem. §. j. de solu. Veritas est vt distinguamus, aut erant socij omnium bonorum, vel illius obligationis, z debent communicare actione pro socio. d. l. qui hominem. §. j. z ibi nota. aut non erant socij, z tunc aut debitum erat contractum de pecunia communi, z tunc alter ab altero potest repetere, z isto casu potest dicere verum ista gloſſ. z in l. frater a fratre, z sic non est ista gloſſ. referenda ad ter. Si vero erant creditores ex causa lucrativa, q: animo donandi fuit eis promissum. vel legatum, vt in casu huius legis. tunc alteri alter non debet communicare. l. in lege falcidia hoc esse obseruandum. j. ad leg. fal. Dixi in materia duorum reorum.

LEX XVII.

Nudus minister quis dicatur.

Executor contra heredem non habet actionem ad petenda legata. quorum executio est sibi commissa, nisi quando relinquitur ad pias causas, z pro alimentis.

Executor in casibus in quibus habet actionem contra heredem ad petendum legata. quam actionem habeat.

Relictum pro anima videtur relictum ad pias causas.

Officio iudicis consulitur executori in illis casibus, in quibus habet actionem.

Executor non conuenitur a legatarijs.

7 Executor an cogatur acceptare officium.

8 Executores qualiter possint vendere bona hereditaria.

Si quis Titio. Quando fideicommissum deficit. legatum remanet penes legatarium, nisi sit nudus minister. h. d. ¶Op.[a] de l. filio. §. matri. j. de adi. leg. Bl. hic dicit quod ibi mater erat nuda ministra. Bl. est contra ter. illius §. Dic ergo. quod ibi fideicommissum deficit ex voluntate defuncti expressa, z ideo tunc deficit legatum. hic vero deficit ex casu scilicet, morte fideicommissarij. Op. j. eo. l. codicillis. in prin. gl. sol. Tu dic vt ibi dicam. Op. quod istud fideicommissum debebatur heredi fideicommissarij. q: transmittitur ad heredem post diem legati cedentem. vt l. j. §. in nouissimo. C. de cad. tol. Sol. intelligas hic fideicõmissarium mortuũ vno testatore. secundum Dy. vel pendente conditione, vel sine herede. secundũ ¶Pet. ¶Quero quis dicatur nudus minister? Bl. hic[b] dicit. ille qui nullum sentit commodum. Ad hoc alle. Jac. de Are. l. Sulpitius. j. de do. inter virum z vxo. que multum facit.

1 ¶†Tu tamen dicas clarius sic. Quandoq: in aliquem conferũtur verba dispositiua. vt in hoc exemplo, lego Titio decem que volo eum restituere Seio, tunc est legatarius. vt hic. Idem si dispositio in eum confertur tacite, vt q: voluit eum restituere post aliquod tempus, z sic voluit eum sentire aliquod commodum ex

c legato, z erit tunc legatarius, d. l. Sulpitius. Facit l. si quis[c] eum. j. de condi. z demon. Si vero in eum non conferuntur verba dispositiua tacite, vel expresse, sed solum ei committitur executio facti: si quidem debet habere commodum ex dispositione defuncti. non ex dicto legato, sed aliũde: vt, si vnum ex heredibus facit executorem, vel executori aliquid legauit retinendum pro se, tunc dicitur executor, sed non merus, q: potest cõueniri a legatarijs, l. si a pluribus. ff. tit. j. z debet satisdare, l. quidam. §. pen. ff. tit. j. quod non facit merus executor, l. diuus. j. si cui plus quã per leg. Fal. z ibi diri de hac satisdatione. Ad istum tamen executorem non merum. legata z fideicommissa deficientia non reddent. Lpecunie. de ali. z cib. le. Si vero in eum non confertur dispositio tacite vel expresse, nec cõmodum aliquod sentit ex voluntate defuncti. tunc est merus z nudus executor, de quo loquitur ista lex, z facit l. diuus. z alie leges. de quibus dicam. ¶†Quero. an executor merus vel mi-

2 d stus habeat actionem contra heredem[a] ad petenda legata. quorum executio est sibi commissa? Bl. dicit, regula est q: nõ, vt l. Lucius. §. j. j. ad Treb. fallit in casibus, scilicet, si relinquitur ad

3 pias causas vel alimẽta, q: no. ¶†Quero, in casibus, in quibus dicit q: habet actionem. quam actionem habeat executor? Resp.

e nõ habet nouã actionẽ, sed exercitiũ[e] illarũ actionũ. que cõpetunt legatarijs. quibus dz solui. l. nulli. z l. si quis ad declinãdam. C. de episco. z cle. ita tenet ibi ¶Pet. Aduerte tamen, quandoque isti executores sustinẽt vicem heredum, vt si testator iussit bona sua dari pauperibus. z facit aliquem executorem suum. d. l. si quis ad declinãdã. z in c. cũ tibi. extra de test. z ibi per Inn. in c. cũ Joan. z ibi per Jo. an. e. tit. z per Rof. in libel. i tit. de ac. et test. z per Spe. in tit. de instr. edi. §. nũc vero aliqua. Circa q: vide q. q: disputaui,

f que inci. filiũ adultũ testator instituit. Ho.[f] etiã illã glo. que innuit

4 † q: omne, q: relinquitur pro anima videt relictũ ad pias causas.

g [g]¶Quero. in casib. in quib. dicit gl. †q: non dz actionẽ qualiter

5 executori cõsulat? Resp. officio iudicis. l. quintus. j. de annu. lega.

6 ¶Quero, †vtrum executor possit conueniri a legatarijs? Bloſ.

h q: nõ[h]. in l. firmio. §. fi. j. qñ dies leg. ced. Dic vt ibi diri. ¶Quero an executor possit cogi acceptare officiũ executionis? Diri l. j. §. e. Alia circa executores ponit Ly. in d. l. id q: pauperib. C. de episc.

i z cler. Qualiter autem[i] executores possint vendere bona hereditaria. de hoc feci repetitionem in l. alio herede. j. de ali. z cib. lega.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Op. Hoc tamen limita in casu l. cum filio. ff. tit. j. secundum lectu. Bar. z est sing. limitatio secundum Ang. ibidem.

b ALEX. ¶Bl. dicit hic. Vide Bald. z doc. in ista materia in l. nulli. de episc. z cle. per Jo. and. in addi. Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. in additio. que incipit, per superiora, etc.

c ALEX. ¶Facit. l. si quis. Et vide Bal. z doc. in l. si a plurib. ff. tit. j. z e. tit. l. quidã. §. si scriptus. z an actio cõpetat cõtra executorẽ, vide Bal. in d. l. nulli. in j. col. Bar. in l. firmio. j. quando di. leg. ced.

d ALEX. ¶Quero an executor habeat actionẽ contra heredẽ. Bal. vero indistincte tenet q: sic. in l. id quod pauperibus. de epi. z cle. z etiã cõtra debitores, vt ibi. z vide in l. si quis ad declinandã. per Bar. C. de epi. z cle. z Bal. in d. l. nulli. in j. col. per Jo. and. in addi. Spec. in tit. de instru. edi. §. nunc vero. z vide Bal. in l. ex verbo. C. de fidei. lib. z an habeat rei vendicationẽ, Bal. quod nõ, in l. fi. C. com. de leg. adde vt per Pau. de Cast. consil. cclvij.

e ALEX. ¶Sed exercitium. Sed an isti executores agent nomine proprio. vide in Spe. in d. §. nunc vero aliqua. in ver. nunquid ante litẽ. Bal. in l. id quod pauperibus. de epi. z cle. adde Bar. in l. hereditas. la ij. de here. insti. z Bal. in auth. licet. C. de natu. lib.

f POMA. ¶Ho. etiam illam gl. Vide Aler. consi. xij. in iij. volum. Pau. consi. cvj. in j. vo. Pau. de cast. in l. j. ad fi. C. de sac. san. eccle. Rom. lrir. in j. col. Pan. consi. lrij. in ij. vol.

g ALEX. ¶Pias causas. Ho. q̃ omne quod relinquitur pro anima, dicitur ad pias causas. Vide d. l. nulli. in gl. eius. in Spe. omnino in d. §. nunc vero aliqua. versi. z scias el. ij. Et Bal. in authen. similiter. ad leg. Falc. z Bar. in l. alio. j. de ali. z cib. leg. Pro quo vide ter. sing. secundum Imo. z Ro. in d. l. illud. iuncta glo. C. de sac. san. eccle. quod Ange. reputat sing. sed alium addit Imo. in l. dominus. ff. ad le. Fal. z pro ista gl. est casus, in c. j. §. donare. secundum Bal. ibi in tit. qua. olim feu. alien. po. in vsib. feudo.

h ALEX. ¶Bl. quod non. Nec a creditoribus secundum Jo. an. in d. §. nunc vero aliqua. in addi.

i ALEX. ¶Qualiter autem. Vide Ber. in l. a filio. in prin. §. de ali. leg. z Bal. in l. nulli. C. de epis. z cle. z Imo. in c. quintaullis. in rir. differentia. de iureiur.

k ☞ Heres negligens in eligendo, potest mo̲am purgare vsque ad litem contestatam.

§. Si heres. Negligentia eius qui potest eligere vnũ ex certis, facit omnes ad legatum admitti. h. dicit. Ho. nouum casum. Op. de l. si quis seruum² §. si inter duos. §. e. Bl. nõ sol. Dyn. dicit q̃ ibi testator sensit de certo, quia eum nominauit nomine proprio: hic vero reliquit incerto de certis. Facit quod no. §. tit. j. l. si quis a filio. §. si quis plures. Opp. q̃ quilibet insolidũ admittatur, vt §. l. pro. Blo. non sol. clare. Dic, q̃ ibi testator legauit duobus alternatiue, hic vni de certis quem heres elegerit. vnde eo non eligente omnes simul admittuntur, z vocantur. Op. q̃ ille preferatur, qui primo petit, l. cum quidam

1 ita fideicõmissum. j. e. Sol. vt ibi dicã † Quero, intra quantũ tempus heres eligere debeat, ne dicatur negligens? Respõ. cum primum potest. z si fuit negligens poterit purgare mo̲am vsque ad litis contestationem factam ab vno, d. l. cum quidam. j. eodem.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ L. si quis seruum. Ad intellectum huius litere vide Imol. post Dy. in l. qui filiabus. §. j. §. tit. j.

LEX XVIII.

Heredem. Potest mihi legari res mea sub conditione, si mea esse desierit. h. d.

LEX XIX.

1 ☞ Errans in dominio impedit dominij translationem, quãdo transfertur ex voluntate tradentis, secus si ex legis dispositione.

Iis, cui. Per petitionẽ vel solutionem vnius ex rebus alternatiue legatis, ius eligẽdi consumitur, etiã si eam solam quis legatã putauit. h. d. Extra gl. op. de l. pe. C. de condi. indeb. Quidã dicunt, q̃ illa corrigit istam. Doct. ibi dicunt, q̃ ibi loquitur qñ vtraq; res fuit soluta. z debebantur alternatiue, sed hic quando altera tantum. ¶ Ad hoc op. videtur q̃ etiam isto casu possit repeti res soluta, l. cum is. §. fi. de condi. indeb. Bl. sol. duobus modis, quas solu. re probãt in contrario. z bene. Dic ergo q̃ ibi loquitur in obligatione generis, non alternatiua. z ter. expone. vt no. Op. secundũ Dy. errans nõ trãsfert dominiũ. l. cũ in corpus. de acqui. rer. do. z l. de

a di. §. subtilius. ff. de condi. ob cau. Dyn. dicit, hic² est error in causa, que nõ impedit trãslationẽ dominij. vt in toto tit. de cõdi. inde. Sed cõtra, q. imo hic errauit in dño. Si enim puto Titiũ tanquã ibi legatũ, credo esse tuum, z sic trado vt tuũ. vnde nõ trãsfertur dñium, dicta l. cum in corpus. z dicto. §. subtilius. Dy. nõ sol.

1 Dic † q̃ tunc error in dominio impedit translationẽ dominij. cũ dominiũ transfertur ex voluntate tradentis. Sed hic dominium transfertur ex legis dispositione eo ipso, q̃ elegit istũ dari. ¶ Op.

b si cer. pet.? Bl. si ego. vbi error in causa impedit translationẽ dominij. Dy. nõ sol. Dic eodẽ modo q̃ hic non transfertur ex voluntate tradentis, sed ex dispositione legis. Sed contra fortiter facit, q. in legato alternatiuo non trãsfertur dominiũ, nisi a tẽpore electionis, leg. statu liberũ. §. Stichum. supra eo. sed hic non fuit electio. Error enim vel ignorãtia circa res que debẽt eligi, impedit e-

2 lectionem, vt no. in l. serui electione. ff. tit. j. Resp. illud verum, † qñ relinquitur optio rerum simpliciter, hic quando plures res relinquuntur alternatiue, quo casu quelibet ab initio est in obligatione, ideo error electionẽ nõ impedit: q̃ est no. Ultimo no. quod hic ideo nõ potest fieri reuocatio erroris, q. in primo casu facta est executio a leg. Statim enim cum legatarius petit, trãslatum est dominium in eum. l. apud Aufidium. de opt. leg. In secundo casu

c facta est executio ab homine, cq. soluit. Et per istam legem Dy.

3 in l. si seruum. §. sequitur. j. de ver. obli. dicit, † quod post factam executionem, siue a iure, siue ab homine non est locus purgationi mo̲e. Pro hoc allego l. qui ob rem. ff. de condic. inde. z dixi z plene in l. si insulam. in iij. q. de verbo. obliga.

ADDITIONES.

a Dicit hic. Vide de isto tex. Bal. in c. fin. in j. col. de fer.

b ALEX. ¶ Op. si cer. per. Adde hunc sing. casum ad ea. quæ [illegible] ff. de offi. proc. ce. l. j.

c ALEX. ¶ Ab homine. Ut l. apud aufidium. de opt. leg. Bar. hic adde Fran. de Are. in c. si obligenti. de foro compe-

LEX XX.

Et proculo. In legato proprietatis [illegible] ctio legalis nõ indu[illegible] scendi. h. d. Op. de vsufr. accre. l. j. §. j. Quidam dicunt de rigore. ibi de equitate. Tu dic secũdum gl. ibi in vsufructu facilius accrescit. hic in proprietate. Sed contra vbi nulla ctio. etiam in vsufructu, non est locus iuri accrescendi. l. de vsufru. accre. Sol. hic nulla est coniunctio hominis. sed iunctio legalis. quando ex persona vnius deuenitur ad pro. §. ij. de vsufr. accresc. que coniunctio sufficit in vsufructu, in proprietate. vt hic. Op. quod etiam in proprietate sufficit. uus communis. ab extero. de acquir. here. Sol. ibi in here hic in legato. Ratio notatur in lege cõtraria. Op. de l. j. eo. Sol. vt ibi. Op. de l. filius. §. j. de falc. Sol. vt ibi. nam casus conuersus. q. ibi loquitur de duobus seruis vnius ni, z sic est coniunctio verbalis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et proculo. Vide Bal. in l. j. §. vbi autem. de ca.

LEX XXI.

Cum quidam vxori. Falsa demonstratio quantitatis [illegible] sa, legatum non vitiat. hoc dicit.

LEX XXII.

1 ☞ Estimatio rei simpliciter legate peti potest.

2 Legatarius quomodo probet, quod testator habuit animum [illegible] plicandi legatum.

3 Legata quantitate in genere, quelibet quantitas que [illegible] presumitur ob causam legati.

4 Filia cui pater legauit ducenta pro ea maritanda, z [illegible] maritauit z dedit ei centum nomine dotis, videtur [illegible] potest.

Lucius. Legato facto, a testatore [illegible] legatario actio denegatur, vt per [illegible] de testatoris mente doceatur. idem de parte [illegible]

b Oppon. quod legatum non debeatur de fructibus [illegible] re perceptis. l. cum pater. §. filia. j. eo. So. hoc ideo, quia [illegible]

c suis commodis, vt glo. dicit. Secundo oppo. q̃ eo ipso [illegible] stator vendidit militiam, sit fundata intentio heredis, quo [illegible] tum sit reuocatum. l. fideicommissa. §. si rem. j. tit. Sed [illegible] not. ibi loquitur quando legauit rem simpliciter, hic quando [illegible] gauit rem vel estimationem. vide gloss. que incipit. scilicet quam not. Tertio oppo. dicitur hic in fin. reliqui superfl [illegible] ctionem. Contra. imo non potest peti pretium, sed res, vt

1 eo. §. si rem. Dicit glo. in dicto ver. reliqui. † illud fateor. si re [illegible] simpliciter legata, z esset ex necessitate alienata, res ipsa p [illegible] tur: sed quia hic fuit dictum, siue estimationem, ideo petitur [illegible] matio. Ego teneo etiam quod quando res est legata simp [illegible] potest peti estimatio. Dixi in l. plane. §. q̃ si rem emisse [illegible]

2 ¶ † Quero quomodo poterit probare legatarius. q̃ [illegible] buit animum duplicandi legatum? Gloss. hic dicit, si [illegible] tium exegit, z ipsum in suos vsus conuertit. z aliam [illegible] gatario soluerit, tunc videtur duplicare legatus, secus si [illegible] pretium soluisset, vt hic in gl. que incipit. presumitur, [illegible] Contra hoc videtur ff. tit. j. l. huiusmodi. §. cum pater [illegible] omnis solutio in dubio videtur facta vt eo̲neretur legatum

3 spon. ibi loquitur. † quando legatur quantitas in genere [illegible] lutio quantitatis cuiuslibet presumitur facta ob illam [illegible] gati: hic vero fuit legata species, vel quantitas respectu [illegible] vnde nisi soluatur quantitas inde redacta, non videtur [illegible] legato. Et volo vt ista multum notes, pro his qui facunt

d ad pias causas, que soluunt in vita sua. Dyn. querit hic de

4 stione, pater legauit filie ducenta pro ea maritanda, pater [illegible]

e maritauit. z dedit ei centum nomine dotis. verum filie [illegible] tere residuum. hic in fi. videtur text. qs sic. Contrarium [illegible] nam hic loquitur quando legatum fuit simpler, sed in [illegible] posita legatum fuit ob causam. scilicet, ob eam maritan [illegible] causa cum sit finita, quia est maritata: ergo est finitum [illegible] libertis. in princ. l. j. de alt. z cib. leg. z quod not. [illegible] ta. ff. de proba. non dicit plus Dyn. Sed quod fil [illegible] residuum facit optime. j. eod. l. Tria. §. qui inuira. [illegible] sponderi, qs ibi pater primo dotauit, postea legauit [illegible] per dotationem sit ius quesitum, non potest pater [illegible] nuere legando: sed hic primo legauit, quod potest [illegible] do minuere. Sed Oldra. dicit, qs filia, potest petere [illegible]

nando legatum est factum tarenda certa quantitate, nunquã minuitur per adiectionem cause, l. creditor. §. si inter. ff. mand. & l. Lucius. de ali. & cib. lega. & ita hic, cum sit legata quãtitas certa, non debet propter hoc minui: q; adiecit pro ea maritanda. Non ob. l. libertis. q; ibi in secundo legato continetur plus quam in primo. Et hoc puto bene dictum, quando testator dixit pro ea maritanda, q; ea maritata est finita causa. Sed si testator dixit, ergo pro dote filie, seu nomine dotis, tunc non est dubium, q; ea maritata causa legati non est finita, cum constante matrimonio possit dos augeri, l. pe. & auth. sed iam. C. de do. ante nup. Materiam vero, quando pater filiam dotat, & eam dotem ei legat, dixi in d. l. huiusmodi. §. cum pater. ff. tit. j. quod no. dixi in l. filia legato tum. C. eodem titu.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Lucius. Ad istum tex. an quando testator rem quã legauit in vita tradidit legatario, videatur sibi donare causa mortis vel causa satisfaciendi legato, vide Bal. in l. ij. C. de iu. do.

AND. BAR. ¶ Op. quod. Et vide que dixit in c. filius. de test.

ALEX. ¶ Secundo op. Vide gl. in l. qui post. C. de lega.

ALEX. ¶ In vita sua. Vide tamen Bar. in d. §. cum pater. qui videtur tenere contrarium per l. quinquaginta. de proba. & vide no. per Jmo. in d. §. cum pater. in fi. & ibi late tenet cum Bar. hic, faciunt no. per Bar. in l. triticum. de ver. obli. sed si testator legat fundum pro dote, aut centum, & vicinus dedit in dotem, an remaneat legatum in centum? Bal. quod sic, per illum tex. in l. huiusmodi. §. si Titio stichus. ff. tit. j. quod limita vt ibi per Jmo. & tex. in l. cum pater. §. pater centum. eo. tit.

ALEX. ¶ Utrum filia. Si pater legat ducenta filie, & postea dat centum in dotem, an aget ad residuum. vide Sali. in l. filie legatum. C. de leg. contra Bar. & Bal. idem tenentem. Adde Pau. de cal. hic, sequi opi. Dyn. & Bald. consil. cccclvij. ij. lib. Adde tu quod opinio Oldr. & Bart. hic, sequitur Alex. de Jmo. in consil. vij. in. ij. vol.

LEX XXIII.

¶ Electio est legatarij in dubio in alternatiuis.

Electio in contractibus alternatiuis cuius sit.

Electio in penis alternatiuis quando sit rei, & quando iudicis.

Electio. Jn alternatiuis in dubio electio est legatarij. ff. h. d. In text. ibi, tantum fundus, & sic vel totum debet agnoscere, vel totum repudiare. l. neminem. §. eo No. quod in alternatiuis † electio est legatarij [a] & sic creditoris. Dd. de l. plerunq; in fin. §. de iur. do. Sol. dicũt quidam, quod ibi in contractibus, hic in vltimis voluntatibus: sed hoc non videtur procedere. l. plane j. §. pen. §. tit. j. Unde gl. distinguit. aut verba executiua referuntur ad legatarium, & sine dubio electio est legatarij, aut referuntur ad heredem, & est electio heredis: aut sunt verba dubia: & in dubio [b] electio est legatarij, vt hic. Idem tenet Dyn. in cap. in alternatiuis. extra de regu. iur. lib. vj. & Lyn. in l. cum quidam. C. de ver. signi. quod no. secus in contractibus. ita dicit gl. in lege contraria. Hoc † quod dicit secus, intellige, scilicet in causa dubij, in quo in contractibus alternatiuis electio est debentis: sed in duobus casibus primis, idem distinguitur [c] in contractibus, & vltimis voluntatibus, scilicet ad quem verba executiua referantur, vt probatur in l. si sic stipulatus fuero. de verbo. obl. & l. si quis stipulatus. eo. tit. Et † ex predictis colligi potest sol. glossarum, que videntur inuicem sibi contradicere. nam C. de ser. fugi. l. si fugitiui. gl. dicit, quod in penis alternatiuis est electio iudicis. in l. quicunq; e. tit. dicit, quod est electio rei. Ibi tamen Ly. istas contrarietates non soluit: sed quelibet gl. verum dicit. nam in prima glos. verba executiua referuntur ad iudicem: in secunda glos. referuntur ad partem. de quo dixi plene in l. j. §. j. ff. de effractoribus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Est legatarij. An in alternatiuis electio sit legatarij, & quid in gratijs, & beneficijs, & quid in aliis, vide Bal. & Jmo. in l. qui duos. §. tit. j. & quod ibi no. dixit Bar. & no. mod. instit. de ac. §. huic autem. in prine. & quod not. in l. cum proponas ab ea. C. de transac. & Jmol. in l. cum res. ff. si stichus. §. tit. j.

ALEX. ¶ Adde tu in alternatiuis, cuius sit electio, Fel. in c. inter cetera. de rescri. Et quando in alternatiuis electio sit debitoris, heredis, vel legatarij, vel iudicis, vide Baldum consilio. xliij.

ALEX. ¶ Et in dubio. Sed contra hoc fortiter ob. tex. in. l. qui concubinam. ff. j. ff. tit. j. sed potest solui vt per Jmo. in l. plane. §. pen. §. tit. j. & alle. Bar. in l. legato generaliter. §. tit. j.

ALEX. ¶ Item distinguitur. Adde Bart. & doc. in l. qui duos. preal. §. tit. j.

LEX XXIIII.

¶ Electio persone legata, licet sit commissa in voluntatem alterius tamen relictum valet.

Eligendi habens liberam voluntatem, potest indignum eligere, dum tamen dolus malus absit.

3 Electio pauperum commissa priori fratrum predicatorum, prior potest eligere fratres suos, etiam si sit commissa per verba importantia arbitrium boni viri.

4 Eligens indignum, statim priuatur iure eligendi.

5 Dignus quilibet presumitur, qui non probatur indignus.

6 Electio facta de digno non reprobatur, licet dignior reperiatur.

7 Eligere statim cum quis negligit, ius petendi transfertur ad omnes legatarios.

8 Jus eligendi circa res durat anno, circa personas, debet statim eligere.

9 Constitutio episcopi, stante quod executor non eligente intra annum, episcopus exequatur, si sit legatum pauperibus quos Titius elegerit, anno elapso, poterit ipse & non episcopus eligere, non obstante constitutione.

10 Habens eligere personas, si fuit in mora, potest moram purgare donec legatum petatur.

Cum quidam ita. Primo ponũtur quatuor dicta marcelli. Secundo, reprehensio Sceuole, circa vltimum dictum. Tertio, reprehensio Ulpiani circa idem. Quarto, limitatio circa predicta. secunda ibi. Sceuola. tertia ibi, videtur enim. quarta ibi, nisi forte. & hoc dicit. si electio persone committitur in liberam voluntatem heredis, potest eligere indignum: secus si in arbitrium, & si eligere differatur, omnes vocãtur & ad heredes transmittũt, nisi ipsi in petendo negligẽtes fuerint. h. d. Ex primo dicto in quo
1 ponitur thema, no. † q; valet relictum, [a] licet electio personarũ cõ
a mittatur in voluntatem alterius. Non enim substãtia relicti committitur, q; tunc esset legatum captatorium, l. captatorie. §. tit. j. secus si committatur electio personarum, quod valet, vt hic, & l.
2 vtrum. §. cum quidam. j. de reb. dub. Ex secundo dicto legis, † vbi
b ponitur primum dictum Marcelli, no. q; quando [b] committitur in liberam voluntatem alterius, potest eligere indignum: quod intellige dum tamen malus dolus absit. l. creditor. §. Lucius. supra
3 mand. † Et istud inducit Dy. ad questionem, si est commissa elec-
c tio pauperum. Prior fratrum predicatorum, an possit eligere fratres suos? Et dicit quod sic, quando committitur per verbum, vo-
d let: [a] secus si committatur ei per verbum quod importat arbitriũ boni viri: q; tunc debet eligere vt bonus vir, scilicet illos pauperes, qui ponuntur in l. si qui ad declinandam. & l. nulli. C. de epi. & cle. Et hoc vltimum non placet. Nam quando committitur per verba, que sapiunt arbitrium boni viri sufficit q; non eligat indignum, nec reprobatur electio. si poterat eligere digniorem, vt statim dicam. Conuentus ergo fratrum non est indignus, ergo va-
e let electio. ¶ Uenio ad secundum dictum Marcelli, ex quo no. [e]
4 q; ille, † qui elegit indignũ. statim priuatur electione, seu iure eligẽdi, nec expectatur alia mora: quod patet, q; dicit tex. cum gl. q; cũ indignũ eligit. statim omnes alij vocantur. q; vide, & no. in glo. super verb. qui non offenderint. q; in electionib. que fiũt ab istis religiosis, est determinatum per Decretales. An autẽ hoc procederet in electionib. laicorũ. qui eligunt sibi potestates vel rectores,
5 vel alios officiales, non dico modo, dicam alibi. ¶ † Secũdo no. q; quilibet est dignus, qui non probatur indignus, vt in text. qui dicit. eos, qui non offenderunt, petere posse. Facit j. de manu. test.
6 l. seruos. ¶ † Querit gl. quid si sunt aliqui plus digni quam alij? Rñ. gl. non est vis. l. cum pater. §. rogo. j. eo. Ex hoc no. diligenter. q; licet committatur electio in aliquẽ, tanquã in bonum virũ, non reprobatur eius electio, licet potuerit meliorem eligere. Sufficit
f enim q; indignũ nõ eligat. Ex hoc apparet q; male dixit Dy. [f] in q. quã recitaui §. in precedenti vers. ¶ Uenio ad ver. idẽ ait. No.
7 hic, † q; statim cũ negligit eligere, ius petendi transferat ad oẽs: quod declaratur in versic. videtur enim. & §. eod. l. si quis Titio. in fin. ¶ Secundo no. q; istud videtur presenti die datum. Ad hoc op. j. ea. l. in fi. cum gl. ibi posita. vbi dicit, q; anteq; eligat, dicitur legatum conditionale. Sed illud est verum intra illud modicum tempus, quod datur heredi ad eligendum, intra quod est cõditionale. hic vero postq; heres fuit in mora, & istud modicum tẽpus preterijt, ab ista hora videt presenti die datũ. declarabo in cõtrario. ¶ Uenio ad vers. plane. in quo nõ est necesse q; dicã aliquid q; Jurisconsultus ipse examinat illud, reprehendendo, & limitando. ¶ Uenio ad vers. Sceuola. & op. si defuncti petere noluerunt, non transmittitur ad heredes. l. j. C. de his qui ante aper. tab. Hoc ius timore dicit gl. in verb. noluerunt. non tñ exp̃esse repudiauerũt, sed simpliciter nihil dixerũt: alias obstaret cõtrariũ. ¶ Quero, quid vult dicere tex. ibi, vtiq; si vno petente, &c. Bl. dicit q; notare debemus ex isto tex. ordinem. q; primum oportet q; heres sit in mora eligẽdi personã, & ex tũc transfertur ius petendi in legatarios, tamẽ heres potest purgare morã quousq; petatur ab vno, & petitione facta priuatur heres iure purgãdi morã: & hoc vult dicere ille tex. secundum glo. Contra istud op. ius eligendi durat

8 anno.l.fi.§.sed & si quis.C.com.de leg.Sol. † quãdo electio consistit circa res,procedit contrarium:sed quando cõsistit contra per
g sonas,[g]nunc debet eligere statim,vt hac leg,quod est no.diri in l. j.ã.eo.Ratio potest esse, q̃ est periculum si differat eligere,quoniam moriendo ad heredẽ non transmitteret, vt hac lege in fine.
h Item op.[h]ad idem si heres est in mora,lex facit executionẽ incõtinenti,q̃ omnib.cõpetit petitio,ergo heres nõ põt purgare moram.l.si is cui.ã.e.Resp.lex non facit executionem q̃ transeat dominium rei legate in istos libertos,sed solum actio personalis ad
i petendum,vt j.dicam. ¶ Et per predicta diri[i]tur in q.de facto.
9 †Constitutione episcopi cauetur,q̃ executores vltimarum volũtatum debeant exequi intra annum,alias executio ad episcopum
k transfertur.[k]modo testator reliquit mille illis pauperib.quos talis elegerit:ille non elegit intra annũ,sed post ipse episcopus volebat eligere,dicens ad eum esse ius eligendi devolutum per constitu
10 tionẽ, diri q̃ ille poterat eligere,non episc.Nam de iure †com-
* muni qui habet ius eligendi circa personas, *potest eligere: & si
l fuit in mora,potest eam purgare,[l]donec petatur legatum, vt hic: & intelligo peti per litis cont.l.amplius j.rem ra.habe.de iure ergo communi ille,cui fuit commissa electio, non excluditur. Item
m nec ex forma constitutionis excluditur,q̃ constitutio dicit,quod executores debeant exequi intra annũ [m] sed iste non est executor vt ostendam.ergo ꝛc.quod probo,inter eum qui declarat,& inter
11 executorẽ,lõga est differẽtia:q̃ patet,q̃ iudex dicit ille,qui declarat,& sententiat:Executor†vero dicitur ille,qui hꝫ nudũ ministe-
n riũ[n]facti.l.executorẽ.C.de execu.rei iudi.Iste ergo non dicitur executor,non enim ipse habet soluere de facto.officium ergo exequẽdi transfertur ad episcopum per constitutionem illã,non ius eli-
12 gendi. ¶ Uemo ad ver.videtur enim† quero,q̃ sit illud modicũ tempus?Blo.dicit quod est arbitrio iudicis,q̃ non potest exprimi,l.j.§.item si ita.j.ad leg.Falci.Deinde subdit gl.hoc autem cõtingit cum est in mora eligendi.vel eligit indignum,quod no.sicut ã.diri,quando eligit indignũ sine aliquo interuallo. iure eligendi priuatur. ¶ Uemo ad ver.nisi forte.h.d.q̃ intra illud modicũ tẽpus.quod datur ad eligendum,tale legatũ est conditionale.Contra Insti.e.§.optiõis.& C.com.de leg.l.fin.in prin.& §.sed & si quis. Sol.illud loquitur quando electio consistit circa res,hic quando circa personas,quod not.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ualet relictum.Relictum valet quando electio committitur in alterius voluntatem,& adde quod etiam in contractibus,talis electio personarum potest committi in voluntatem tertij,ita per istum text.firmat Bal.in l.in vendentis. C. de contrahen.emp.adde Ang.consl.ccj.& Bal.consl.clxix.j.lib.
b ALEX. ¶ Alo.quod quando.Adde q̃ idem etiam videtur dicendum in arbitratore cui facta est commissio in liberam eius voluntatẽ.vt ab eius dicto nõ reclametur ad arbitrium boni viri,licet partem leserit dummodo dolus absit vt hic, quod not. singu. p̃o liberando arbitrio.Bud.de Barzis.& in hac materia limita aliter vt hic per Bal.adde Bar.in l.filiusfamilias.de dona.
c ALEX. ¶ Dy.ad quẽstionem,An comissa electione pauperum p̃ioꝛi fratrũ predicatorũ. possit p̃ioꝛ eligere fratres suos.adde no.Bar.in l.vnũ ex familia.§.si duos.j.eo.an possit eligere pauperes extraneos.an ciues,vide Bar.in l.fi.C.de anno.lib.vj.& Spe. in tit.de instr.edi.§.nunc vero aliqua.in vl.char.& vide Bar.in autẽ.quibuscunq;.& q̃ ibi diri.C.de sac.san.eccl.& vtrũ possit eligere filiũ,no.Bar.in repe.l.j.C.de sac.san.ecc.Jac.de are. & Bald.in d.l.id quod pauperibus.C.de epi.& cle.& ibi an possit eligere spurium testatoris.adde Jo.an.in tit.de instr.edi.§. nũc vero aliqua. quẽ sequitur Pet.de Anc.in cle.j.de test. Et an possit omnia distribuere in vnũ.vide Bal.in repe.d.l.j.& in d.l.id q̃ pauperib. vide an possit eligere non idoneũ,& inimicũ, vel odiosum testatori, cogita:sed ad hoc vide l.illud.& quod ibi no.q̃ cuiuscq; vniuersi,& adde q̃ etiã Bal.in d.l.id q̃ pauperib.videt velle q̃ electio & executio iniuste facta,possit per eũ reuocari,ergo nõ est priuatus officio. Adde Pet.de Anc.cõs.lxxxiij.vbi an Abbatissa, que cũ certis aliis fuerit relicta executrix, potent in suas moniales distribuere.& an quis possit in propinquos suos,vel testatoris, distribuere,per eundem consl.cccexxvij.Et an possit eligi spurius testatoris p̃o pauꝑe,per Bal.consl.lxxv.iij.lib.& cccclvj.ij.lib.
d ALEX. ¶ Uerbum volet. Adde Pau.de Cast.in consl. lxxx.incip.domina Azalina in suo testamento sororem,ꝛc.
e ALEX. ¶ Et quo no.Dic vt in l.ij.§.j.j.de ope.lib. & aliqualiter etiam in l.quidam de reb.dub.
f ALEX. ¶ Male dixit Dy.Adde q̃ licet executores male eligãt pauperes,recurritur ad iudicẽ,fin Bal.in auth.preterea.C.vnde vir & vxor.Et vide Imo.in l.captatorie.ã.ti.j.& ibi etiã vide ipsum referentẽ Jo.An.in c.i.de reli.do.in vj.tenentẽ q̃ habẽs distribuere inter pauperes,põt distribuere iter religiosos mendicantes,p necessitatibus suis.Et an possit vel habeat necesse eligere superiorem vide q̃ habetur in l.si quis ad declinandam.& quod ibi C.de episc.& cleri. Adde quando electio pauperum p[illegible] fraudulenta.Pet.de Ancha.consl.xliiij.
g ALEX. ¶ Circa psonas.Bal.dicit hoc p̃cedere qñ dꝫ eligere persona de certis.sec[g] si incerta de incertis,vt q̃ insist restitu[illegible] ribus Christi qui eligẽtur, q̃ tũc habebit annũ per non [illegible] de epis.& cleri.q̃ etiam no.& vide Bar.l.cum pater.§.nec[illegible]
h ALEX. ¶ Item op. Vide Bal.in l.captatorias.in fi.C.[illegible] mili.& Bal.in l.pen.vbi est tex.C.de fideicommiss.& Bal.in [illegible] & si quis.in versi.quero de tali.
i POMA. ¶ Et per predicta diri. Vide Ha.cõsi.cviij.in vo[illegible] xj.in ij.du.in ij.vo.& consl.cx.in iij.du.in eo.vo.Barb. consl. [illegible] j.vo.Ro.consl.cccxxviij.Pau.cõs.lix.in fi.in j.vol.Barb.cõ[illegible] Ant.in c.literas.de sup.ne.p̃ela.Anc.consl.cccciij.Pau.in quidem.de test.qui omnes tenent.cum Bar.
k ALEX. ¶ Ad episcopum transferatur. Quid autem si [illegible] testamenti est effectus monachus,an declarabit monasterium dic vt per Bal.in l.si duobus.§.j.C.communia de leg.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Jus eligendi circa personas. [illegible] tamẽ no.Bal.ter.in l.pe.C.de fidei.liber.Et ad huius vltimi intellectũ.vide Ro.consl.cccxxviij.in ij.dub.nu.9.& 10.vbi p[illegible] requiratur aliqua monitio vltra lapsum anni.
l ALEX. ¶ Purgare. Dicit Ange.in hac q.se de facto obtu[illegible] q̃ si testator dicit volo talẽ tantũ eligere, q̃ episcopus [illegible] cõsuetudine non poterit elapso anno eligere, q̃ hoc esset [illegible] mentem testatoris per verbum tantum, quam l.requirit [illegible] ri ad vnguẽ.l.nulli.C.de epi.& cleri.& idem volunt Bal.in l. pauperibus eo.tit.quod tene menti. Adde vt pulchre per [illegible] consl.clxix.lib.j.Pe.de Anch.consl.cccl.xxxviij.Abb. consl. [illegible] Pau.de ca.in consl.clxvij.per Ro.plene consl.cc.xvij.
m ALEX. ¶ Intra annũ. Adde quod si fiat intra annum p[illegible] p̃ceptum executori per episcopum,& sit contumax in obe[illegible] do,poterit episcopus incontinenti ipsum officio priuare [illegible] dum Bar.in l.iij.C.de p̃ocu.
n ALEX. ¶ Iudum ministerium. Facit differentiam inter [illegible] toꝛem,& electoꝛem.Adde Bar.in d.l.executoꝛi.& ibi [illegible] si quis.C.communia de leg.

LEX XXV.

1 ¶ Unus ex pluribus legatarijs si petit.quando valeat illis auferre ius petendi.videtur quod alijs p̃iudicet.
2 Discussio personarum,an aliquis reperiatur,ita fieri debet admodum discussio bonorum,ad hoc vt cognoscatur an alteri sit soluendo.
3 Citatio ad domum an valeat de iure communi,quando [illegible] refert se perquisisse,& non inuenisse.

1 STamen. P̃o huius legis declaratione quero de q.quam ponit [illegible] cipit scꝫ.de superstitib⁹.An vnus petẽs [illegible] legatarius ius?Uidetur q̃ sic.Ler duobus [illegible] l.si Titio aut Seio.ã.eo.in contrarium videt iste [illegible] tur simul.non quilibet insolidum.Bl.hic nõ bene [illegible] guc sic,quãdoq; relinquitur pluribus alternatiue,ita [illegible] res rei credendi.& tunc ille,qui primo petit,appropriat [illegible] tum.in d.l.si Titio.& ibi no.ã.eo.Quandoq; relinquitur [illegible] de certis.data alicui electione.& tunc post moram [illegible] tur omnibus,non insolidum,sed equaliter.vt hic.& Leonel. rogo.j.eo.& l.si quis Titio.§.fi.ã.eo.tunc si vnus petat [illegible] gligant,ille qui petit,appropriat sibi legatũ.Si vero [illegible] & alij non negligunt,tũc petẽs alijs legatarijs nõ p[illegible] soli heredi,vt impediat eũ de certo purgare moram.vt [illegible] gl.j.eo.l.vnũ ex familia.§.si duos.in gl super ver.petẽ.& [illegible] Pe.& Dy.Ex hoc patet,q̃ per moram heredum nõ [illegible] executio vt in oẽs transeat dominũ. Nam si hoc esset, [illegible] petere nõ p̃iudicaretur eis,& q̃ vnus petendo p̃iudicat [illegible] negligentibus.ideo fuit facta ista lex si tamen.que [illegible] que est talis.Unus ex legatarijs venit ad petẽdum,& [illegible] cum non possit totum petere,nisi alijs negligẽtibus,q̃ [illegible] batur?Respondet Jurisconsultus,cã cognita hac [illegible] faciendo discussionẽ de hoc statuendo tẽpus.intra q̃ [illegible]
2 exploꝛãdo an sint petituri,quod no.multum.Sicut [illegible] scussio bonorum,vt videatur an aliquis sit soluendo [illegible] ri discussio personarum,an aliquis reperiatur.Facit [illegible]
3 §.fi.ã.er quib.cau.ma.Et ex hoc cum de iure [illegible] q̃ tunc pars debet citari ad domũ.quando non [illegible]
a sona.l.j.§.j.ã.de li.agno.est consilium[a] quod nuncius [illegible] tione q̃ eum perquisiuit diligenter,& q̃ eum [illegible] ideo citauit ad domum,vt hic.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Est consilium.Adde Bar.in l.iij.§.pretor [illegible] fec,& in l.j.de li.agn,& in l.ij.in pen.q.de duobus reis.

LEX

LEX XXVI.

Scuius. Heres nō potest retinere vsumfructū, in re legata antea sibi debitū. h. d. Lon col. j. eo. l. cum filius. §. dominus, & ibi plene videbitis.

LEX XXVII.

Illud. Legatum alternatiue sub diuersis condi tionibus relictum, est vnum respectu vni⁹ solutionis. h. d. Op. ẽ. eo. l. si quis seruum. §. si quis ita. Sol. tibi dixi, & in l. si ex toto. §. fi. ẽ. ti. j.

LEX XXVIII.

Priuilegium personale non transit ad heredes. Substitutio pupillaris an euanescat, instituto moriente in vita testatoris.

Am patronus. [a] Priuilegium † personale non transit ad heredes h. d. Istam materiaz Dy. tractat in c. priuilegium personale. extra de reg. iur. lib. vj. Dixi in l. quia tale, ẽ. sol. ma. Vltimo Dy. in lucit † istaz legem ad q. vtrum substitutio pupillaris euanescat in instituto moriente in vita testatoris? de qua dixi in l. ler Lornel. de pulg. & pul. & facit ad q. quam dicam in l. Titia. §. fi. j. eo.

ADDITIO.

ALEX. Cum patronus. Per istam legem limitat Ange. hic. l. quoniam in prioribus de inoff. test. quod habet locū nisi filius re cet, qz tunc in legitima que trāsit ad aliuz, poterit imponi onus, cus si non repudiet, qz filius vellet habere, vt hic.

LEX XXIX.

Legata caduca remanent apud heredem cū onere suo, etiam e iure digestorum.

Celsus. Legata † caduca remanēt apud heredē cum onere suo. quod no. Op. q hoc intro ductum sit solum per Justinianū. l. j. §. in primo. & §. pro secundo. C. de cad. tol. Dicit gl. Justinianus hoc inue it. & nullus alius Imperator. Tu dic, q legata caduca, vel qua redibant ad heredem cum onere suo, etiam secundum ista tem pora. vt hic. Facit l. si duobus. §. j. & l. ciuitatibus. §. Lucius. ẽ. tit. j. d postea facta fuit ler Papia, de qua fit mentio in l. j. §. cum igit. de cad. tol. que statuit legata illa deuolui ad fiscum, quod postea Justinianus reuocauit in d. §. cū igitur. & §. pro secundo. Opp. de l. Titia. de annu. leg. Solu. vt ibi, quia ibi legatum incipit valere in persona legatarij. hic non.

Jus accrescendi inductum est per l. rū. tabu.

Hereditas pro non scripta accrescit cum onere.

Portio coheredis accrescit cum onere, quando adiunctio est fa cta nominibus appellatiuis.

Portio coheredis non accrescit, cū onere quando solum nomi natur ille, cuius portio deficit.

§. Quod alicuius. Portio coheredis deficiens accrescit siue onere illi nomi natim adiuncto. h. d. cum §. seq. no. ex fi. q ius † accrescēdi inductū est per leg. rū. tab. Op. q portio coheredum accrescit cum onere, l. si Titio §. Julianus, j. eo. & de his que in test. delen. l. ij. gl. dicit q hic loquitur in pro non scripto, contraria loquūtur in caduco, vel quasi. Sed † certe etiam pro non scriptum in hereditate accrescit cum onere. l. j. §. his ita diffinitis. C. de cad. tol. & ẽ. ti. j. l. si duobus. §. j. Unde alij soluunt, q † accrescit cum onere, quia adiunctio est facta nominibus appellatiuis. vt in contrarijs, secus si nominib⁹ propriis, vt hic. & ista est vera. Contra hoc tamen facit. ẽ. titu. j. l. si duobus. §. j. So. tibi legauit nominatim ab omnibus heredibus, hic nominauit solum eum cuius portio deficit. Ista est vera opi nio licet gl. vacillet. hoc dixi in d. l. si duobus. §. fi. dicam in l. que cō ditio. de condi. & demon.

LEX XXX.

Legatum incertum pro refectione vie valet, idem pro alimē tis, & pro dote.

Quidam in testamento. [a] Lega tum † tus certum ad viam reficiēdam valet. h. d. Op. de l. cum post. §. gener. ẽ. de iur. do. Dicit gl. speciale est hoc in refectione vie. Si mile est in alimentis fauore alimentorum. l. si cui. de annu. lega. Itē fauore dotis. d. §. gener. ista est vera so, licet Ly. aliter dicat in l. j. C. de do. promis. quam opi. reprobaui in l. j. ẽ. sol. ma.

ADDITIO.

ALEX. Quidam in testamento. Et vide Bar. in l. ita stipula tus. de ver. oblig.

LEX XXXI.

Si quis. [a] Si deficit fideicommissum, legatū non re manet apud nudum ministrum. h. d. Op. de l. si quis cum. de cond. & dem. que directo est contra istā legem. Sol. glo. q hic relinquebat vt ministro, ibi vt legatario. & summam tibi secundum istam solutio. hanc legem, quam sol. tenēt doct. tamen non videtur vera, quia hec verba dispositiua fuerunt collata in ipsum tanquam in legatarium: ergo non est minister nu dus. l. si quis Titio. ẽ. eo. & l. Sulpitius. de do. inter vir. & vx. vnde Dy. hic dicit, quod hic fuit rogatus vt manumitteret incontinen ti. in contrario vt manumitteret ex intervallo, & hanc tenet Ly. in l. j. §. in primo. in j. & ij. questio. C. de cad. tol. sed adhuc remanet du bium, nam licet incontinenti debeat manumittere, remanet apud eum ius patronatus. vnde non est nudus minister, & sic remanet adhuc ratio, l. si quis eum. de cond. & demonst. non dico hic, dicam in l. codicillis. j. eo.

ADDITIO.

a ALEX. Si quis vide quod per hanc legem decidit Bald. in l. ab eo. in vlt. col. C. de fideic.

LEX XXXII.

a **Omnia.** Legata simpliciter debentur ab adita here ditate. [a] h. d. Op. de l. j. in fi. de condi. & demō. Sol, Ibi inerat conditio tacite. Op. de l. si tibi homo. §. cuz seruus. ẽ. ti. j. & l. quod seruus. ẽ. ti. j. eo. Solu. ab adita hereditate debentur, fructus tamen percepti, hereditate iacente debent resti tui legatarijs.

ADDITIO.

a ALEX. Adita hereditate. Et intellige nō incontinēti, sed cū ali quo spatio temporis, vt dixit gl. hic in ver. ex die, quā no. Benedi.

§. Fundum. Pendente conditione legati, potest res legata cum fructibus reuocari a legata rio. h. d.

a **§. Cum ita.** [a] Appellatione rerum que sunt in loco continentur serui, h. d.

ADDITIO.

a ALEX. Cū ita. Vide q per istā. l. dicit Bal. in l. j. ẽ. de sta. hom.

LEX XXXIII.

1 Legatū factū a testatore vroni de omnibus que habet in ca mera, non comprehendit illata in cameram, testatore ignorante.

Cam ita. Non videtur esse in loco, quod dolo lega tarij illuc illatum est. h. d. Ho. istam legez

1 † contra dominas quibus testator legat omnia que habet in camera, nam illata per eas, ignorante testatore, non cedunt le gato.

§. Quod a legatario. Morte grauati non ex tinguitur fideicommis sum. hoc dicit.

1 Conuentus ad rem qui dicit, rez non reperiri habet intentio nem fundatam, nisi aliquando constet rem fuisse apud ipsum.

2 Amissione rei probata quis probet an amittens casum: vel agēs dolum, vel culpam amittentis.

§. Species. Heres non tenetur ad speciem legatam, nisi probetur eaz habere, vel dolo desijsse

1 possidere. h. d. Ho. † q conuentus, [a] qui dicit rem non reperiri, ha

a bet fundatam intentionem suam, nisi probetur contrariū. Op. ẽ. loca. l. si quis fundum. §. Imperator. ẽ. de eden. l. si quis ex argen tarijs. §. prohibet. Sol. in illis constabat aliquando rē fuisse apud conuentum. Unde si ipse dicit rem peremptam, debet probare: hic vero non constabat aliquando fuisse apud heredem. Probata au

2 tem amissione, † quis debeat probare, an amittens casuz: vel agēs dolum, vel culpam illius qui amisit. Dixi in d. l. si quis ex argenta rijs. §. prohibet. de eden.

ADDITIO.

a ALEX. Ho. q conuentus. Tene menti hanc no. gl. de qua vi de Inst. de act. §. preterea. in materia de dolo. & vide quod no. bar. in l. q ad presens. C. de murile. li. rj. & quod no. Bal. i. l. ij. C. de epis. aud. & quod no. Jo. An. in cle. j. de vsur.

1 Genus si precedit & sequitur enumeratio specierum, taratiz ue, tunc genus refertur ad illas species tantum.

2 Dictio & ampliat, & non restringit.

3 Proximiores veniunt in legato facto familie post nominatos.

4 Familie appellatione non veniunt cognati, nisi ex communi vsu ita intelligeretur.

§. In fideicommisso. Ad relictum familie, primo vocātur nomi nati, post eos qui proximiores sunt in gradu. h. d. Op. hic dicitur, q nominati vocantur: & in prin. dicit, q fuit relictum familie, & sic non fuerunt nominati, dixit gl. q reliquit hoc modo, relinquo fa milie mee, scilicet Pet. & Jo. hec non est bona positio. quia tunc so lus Pet. & Jo. admitterentur, & alij non, l. fi. C. de verbo. signi. Ra

1 tio est, quia † quando precedit genus, & sequitur enumeratio

specierum per modum taxationis, tunc genus restringitur ad illas species tantum, l. legata supellectili. de supel. lega. dico ergo, q ibi fuit dictum lego familie, z ℙe. z Jo. z sic non fuerunt nominati causa taxationis. dictio enim ; z, habet augere, non restringere, l. ea tamen. ſ. titu. prox. tamen vocabuntur nominati primo, quasi plus dilecti: quod presumitur ex eo q testator eos singulariter nominauit, sicut in Euāgelio Mar. xvj. Dicite discipulis z Petro, z C. de serui. z aqua. in ru. facit ſ. de iniur. litē apud Labeonē. ſ. hoc edictū. ¶ Quero, dicit hic, q post nominatos admittuntur alij, qui sunt ex eodem nomine: quomodo hoc intelligitur? Quidā dicunt, q debent esse de eo ordine, z de eo gradu quo erant nominati licet alij essent proximiores: † gl. reprobat, imo post nominatos vocantur proximiores. l. fi. ſ. j. de ver. sig. z l. peto. ſ. fratre. ſ. eo. z de succes. edic. l. j. ſ. quibus. z hic in ter. dicitur, ex nomine, non ex ordine. ¶ Quero, vtrum cognati † veniāt ad illud legatū. gl. dicit, q sic speciāliter hodie, q; ex equati sunt cognati z agnati. Ho. ex gl. q ap pellatione familie. cōtinentur cognati, sed certe secundū ista tempora, tex. in contrariū est in l. pronūciatio. ſ. j, z l. familie. de ver. sig. vbi continētur solum qui agnati sunt. An vero hodie contineant cognati? ℙe. in l. fi. C. de ver. sig. videtur tenere istam gl. stare. in hoc communi vsui loquēdi. Appellatio enim familie, diuersimode accipitur, vt dixi in l. j. in prin. ſ. ad Syllanianum. In istis nostris partibus a pellatione familie, non continentur cognati. Non ob. quod sint ex equati agnatis, quia verum est quo ad successionem ab intestato. Op. gl. de l. si cognatis. de reb. dub. dicit glo. quod ibi vocabantur omnes, hic ordine successiuo, quod Dy. reprobat per l. pero. ſ. fratre. j. eo. Unde dicit ipse, quod ista debet intelligi secūdum illam, vt intelligatur tēpore mortis, scilicet z testamenti. ℙe. dicit aliter in d. l. fi. C. de ver. sig. dixi in d. l. si cognatis.

LEX XXXIIII.

1 ☞ Coheredes non possunt conueniri hypothecaria pro partibus aliorum, qui non sunt soluendo.

2 Consuetudo, q si rusticus non sit soluendo alij soluant onera pro eo, an valeat.

a **Legatorum.** [a]Non tenetur quis ad legatum ex persona coheredis, qui nō est soluendo. h. d. Queritur† vtrum[b] hypothecaria possint conuenīri coheredes pro partibus aliorum? Certe quod hic dicitur in personali, idem in hypothecaria, l. j. in fi. C. commu. de lega. z facit ler ista contra consuetudinem † ciuitatis, per quam, si vnus rusticus non est soluendo exigitur ab alio. pro hoc. C. vt nul. ex vica. p alie. debi. exiga. lib. xj. l. j. z ibi dixi.[c]

1 b

2 c

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Legatorum. Et vide doct. in c. tua. vbi dicunt q in hypothecaria si vnus coheredum nomine soluendo, tenetur alteri, vt l. inter fideiussores. ff. de fideiuss. Bar. hic sentit contra. ponderat, z dicas q hic loquitur in legatis. gl. z doc. in d. ca. tua. loquūtur in creditoribus.

b ALEX. ¶ Queritur vtrum. Vide que dicit Bal. in hac materia in l. iij. C. de neg. gest. z latius per Bar. in l. iiij. ſ. j. de re iud.

c ALEX. ¶ Et ibi dixi. Vide que dixi post Jmo. in l. cum filius. de verborum obliga. in prin.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Vide eundem Alexā. in l. sepe. j. de re iudic.

1 ☞ Clausula generalis restringitur ad specificata tantum, si plura fuerunt.

1 **ſ. Qui plures.** † Clausula generalis restringitur ad specificata tantum, si plura fuerunt h. d. Contra istam legem videtur ter. j. eo. l. Meuius. ſ. cum. Solue vt ibi. ¶ Op. j. in l. proxima. ſ. pen. Sol. ibi fuit casus econtra, quia primo relinquit in genere, postea ab vno i specie. Bl. assignat arg. contra de l. si cum fundum. de ver. sig. dicit Dy. quod hic precedentia declarant z limitant sequentia: ibi sequentia declarant z limitant precedentia, z sic non est contra. Item hic non dicitur, q omnes damnauerit in codicillis, sed qs scripserit codicillos ad omnes. Dy. no. istam legem.

LEX XXXV.

Iria cum testamento. Verba enūciatiua de futuro emissa propter aliud, vel enūciatiua de preterito, sine expressione rei, dispositionē nō inducūt h. d. ¶ Op. in prin. dicit ter. q dicit testator se legaturū, postea dicit ter. q dicit, se legasse. Sol. exponе, legasse, id est, legaturum esse Vel dic, z melius, q Jurisconsultus arguit, q dicta verba enūciatiua de futuro dispositionem nō inducunt, q; etiam si essent verba enunciatiua de preterito, sine expressione rei, dispositionem non inducunt. Op. j. ri. j. l. Pamphilo. in prin. So. Ibi fuerunt verba enunciatiua emissa principaliter propter se, hic propter aliud. ¶ q incertitudo non vitiet legatum. l. quidam. ſ. eo. Bl. ibi speciale. ¶ Op. de Lex hac scriptura. de dona. Sol. vt ibi

1 ☞ Verba testatoris impropriantur, vt dispositio non reddat inutilis.

2 Substitutio compendiosa facta per verba cōmunia intra tempora pubertatis. si sunt apposita illa verba, q substitut[a] alicui, intelligitur directa ex presumpta mente testatoris.

3 Testator potest dare in testamento authoritatem ingrediendi pria auth. possessionem.

4 Libellus si dicat, peto talem villam, procedit.

1 **ſ. Lucius.** † Verba testatoris extra propriam significationem verborum intelliguntur, vt ista non reddat inutile. h. d. Quero, qualiter ista verba debeāt Bl. dicit q habēt quinq; expositiones, duas malas, z tres Due male reprobantur hic in tex. Prima expositio est, a quantum potest iure hereditario. Ista est mala hic, quia cōmissum redderetur inutile, vt tex. dicit, sed vbi non vitiat esset bona, vt j. dicā. Secunda expositio est, a seipso. ad est. vtiū soluat. ista reprobat in fi. ſ. Alie expositiones sunt bone so, id est, non per mediā personam filij, vel serui. Tel a seipso de manu alterius, sed p se directo, q nota. Per istū ſ. dicit

2 stitutio cōpēdiosa facta per verba cōmuna intra tēpora pubertatis. debet intelligi directa ex presumpta voluntate defuncti. do apponit verba illa, q substitut[a] possit bona accipere sua a authoritate ingrediat possessionem.[a] Ho. ergo q testator p

3 dare libertatem in testamento ingrediendi possessionē sua auc

4 ritate, sicut dicim[a] in cōtractibus. l. creditores. C. de pig. ¶

b mo inducit iste ſ. q valet libellus.[b] si dico. peto talem villā si dicerem. peto q possides in tali villa. c. cū ad sē. dixi ibi per Jnno. facit j. de ope. no. nun. l. de pupilla. ſ. cur ciat. z ibi per Jac. de Aret. z ibi dixi. Facit quod in gl. al pellatione. ij. j. de ver. sig.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ingrediatur possessionem. Per Bar. al mātua. de pig. in ij. q. prin. z Bal. in l. j. C. communia. de leg.

b ALEX. ¶ Valet libellus. Ho. formam libelli. A de Barb post prin. ſ. de eden. z dixi ibi per Jmo. in c. j. de li. obla in presentia. de renunt. z vide Bar. in l. Marcellus. ſ. arma ff. de rei vend.

1 ☞ Adhibitus ad actum vt testis, non preiudicat iurisdi.

2 Presens actui, quem poterat impedire, quando sibi preiudic

1 **ſ. Lucia.** Qui est adhibitus vt testis, non preiudicat iuri suo. h. d. ¶ Op. ſ. de pig. l. fideiuss. ſ. si fundū per fideicōmissum. in prin. ſ. ti. j. So. gl. Aut fuit p tali actui, quem poterat impedire contradicendo, aut non. no. in l. Caius. ſ. de pig. act. per l. sepe. de re iud. z quod dic fundum per fideicommissum examinabo in l. que dotis. ſ.

1 ☞ Verba enunciatiua non inducunt dispositionem vo borum significationem.

2 Verba enunciatiua negatiue prolata quando inducant tionem.

3 Testator si iubet vxorem non inquietari pro rebus in stentibus, an si vxor amouit res viro inscio, videatur liberā

1 **ſ. Caius Seius.** Verba enūciatiua non dispositionē vltra verbo ficationem. h. d. ¶ Op. j. de cond. z dem. l. cum tale. ſ. fi cit, q hic, verba enunciatiua fuerunt prolata nō expressa vel quantitate: ideo non inducunt dispositionem, vt ſ. a. Eodem modo sol. in l. qui vxori. j. de aur. z ar. l. quia hic, nō solum fuerunt verba enunciatiua: sed dispo rit enim inquietari nolo. Preterea licet nō exprimere titatem, vel rem, dispositionem vitiet quo ad obligandum men quo ad liberandū. l. empt. ſ. Lucius. ſ. de pac. z

2 de accep. Unde Dy. dicit, q hec sunt verba enūciatiua p prolata, que dispositionem non inducunt q; no. si effe

a men hoc videtur contra casum[a] l. rationes. z aut. quod de de proba. vnde Ja. de Are. dicit, vt Ly. refert in l. verū. q hic, sunt verba enūciatiua negatiua dominij, qu non inducunt. Sed in d. l. rationes. z aut. quod ob enunciatiua negatiua alteri[a] obligationis. Certe tiua quantum ad inducendum exceptionē, videli

b sufficere in actione reali, sicut in personali. l. empto Preterea, eodem modo dicitur liberatio ab actione personali. d. l. z vno. de accep. Sol. ergo vt solutur per verbo, penes, quod hec verba enunciatiua,

nducunt dispositionem vltra significatum vocabuli, sed significa
o huius verbi, penes vroꝛem meam nullam pecuniaꝫ esse, ꝛc. nõ
cludit translatam possessionem in patrimonium vroꝛis per vi
im vt j. de ver. sig. l. penes. Ita etiam soluit gl. in l. j. C. de fal. caus.
die. le. ¶ †Quero, quid si vroꝛ aliquas res viro amouerit, ꝛ vir
erit vsus his verbis, an videatur relinquere liberationem. Bl.
uod sic, vbi testatoꝛ sciuerit, nisi per heredem probetur cõtrariũ.
ed certe si testatoꝛ iurauit, heres non potest probare contrariũ,
in auth. quod obtinet. C. de probatio.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Videtur contra casum. Vide Bal. in d. l. rationes, ꝛ in
uth. ibi posita.
LEX. ¶ Vt Lemptoꝛ. Adde gl. in Lemptoꝛ. §. ancilla. de rei ven.
quod ibi diꝛi.

§. Siea. Si non stat per legatarium, videtur impleta con
ditio. h. d.

§. Qui inuita. Si pater legat filie, qua inuita dotẽ
eregerit, filia debet esse contenta alte
utro, nisi plus sit in dote, h. d. Nota ter. ibi, non est enim verisimile
ꝛc. Op. q maritus sit liberatus per solutionem factam patri. l. do
tem. §. fol. ma. So. hic mulier habebat causam contradicendi. Op.
dicitur hic, vtique nõ ignoranꝫ, cõtra quia imo idem si ignoranꝫ,
ff. in fi. §. fo. ma. Sol. subaudi. maxime. ¶ Op. hic dicitur, q debet
esse contenta alterutro. Contra, imo debet habere vtrunque l. j. §.
ciendum. C. de rei vxo. So. Pater hic expresse legauit, nomine do
is. Vel dic aliud i patre, aliud i viro legãte, vt no. j l. si cũ dotẽ, §. si
pater. §. fol. ma. ¶ Querit gl. vtrũ marit⁹ habeat actionẽ ad lega
um? Dic vt in gl. in ver. q nõ consenserit. Querit gl. an filia possit
epudiare legatum, ꝛ agere pro dote? Dicit q sic, ꝛ bene.

ADDITIO.

LEX. ¶ Qui inuita. Habet tamen ex hoc legato filia talis cõ
modum quia non tenebitur dotem conferre. Ita sing. dixit Bart.
n l. cum pater filie. j. eo. quod perpetuo nota.
Dispositio specialis derogat generali.
Verba generalia obscura declarantur per precedentia clara.
Incertitudo reddit omne inutile quemadmodũ reddit legatum.

§. Lucius. Dispositio † specialis derogat generali, ob
scura declarantur per precedẽtia clara, h. d.
¶ Op. quod propter generalem clausulam omnes teneantur ad
egata. non solum Titius, vt ff. tit. j. l. si tibi homo. §. j. ꝛ j. eo. l. Me
ius. §. eum qui. So. Hic precessit generalis, ꝛ secuta est specialis:
bi econtra. Ad predicta op. gl. contra secundum dictum huius §.
de l. si stipulatus. ff. de vsur. ꝛ non soluit. Dicit Dyn. quod ibi sunt
verba quorum significatio potest aliquid certũ inducere hic non,
quia simpliciter dixit onera. Sicut enim incertitudo † reddit lega
tum inutile. l. cum post. §. gener. supra de iure dot. Ita reddit inuti
le onus, ar. l. cum pater. §. fi. j. eo. secundum Dy.

Verba dispositiua ad quemcunque, directa fidecommissi pe
titionem inducunt.
Res. que ad aliquem pertinet testatoꝛis dispositione ad tempus
post illud redire censetur ad heredem.
Relinquens fundum ad vsumfructum, videtur relinquere domi
nium.
Vroꝛ relicta domina ꝛ vsufructuaria, quid habere debeat, etiam
liberis institutis. ꝛ nu. 5. ꝛ quid extraneis. nu. 7.
Dictio, q pro vel.
Vroꝛe relicta domina, ꝛ massaria: vel domina, ꝛ dominatrice, im
portatur quedam preeminentia in domo.
Vroꝛ domina domus appellatur.
Vroꝛ relicta domina, vel vsufructuaria omnium bonoꝛum, quid
habeat.
Vroꝛ si relicta est domina, ꝛ vsufructuaria, filio ꝛ extraneo institu
tis, quo ad filium habebit alimenta, quo ad extraneum vsumfru
ctum sue partis.
Filio instituto, ꝛ extraneo substituto, ꝛ vroꝛe relicta domina, ꝛ vsu
fructuaria, vroꝛ habebit vsumfructum hereditate deueniente ad
substitutum vulgariter.
Vroꝛ, a substituto pupillariter, debet habere totum vsumfructũ.
Mater, vel nouerca si relinquitur domina, ꝛ vsufructuaria quid
habere debeat.
Vroꝛ relicta domina, ꝛ vsufructuaria, si ascendentes, vel collate
rales sint instituti, quid habere debeat.

§. Titia. Verba dispositiua † ad quẽcũque directa, fide ico
missi petitionẽ inducunt. Item qui voluit res ad
aliquem pertinere ad tempus, post illud videtur velle ad suum he
redem redire. h. d. Nota. quod diꝛi in summario, ꝛ videbitis in l. vnã
ex familia. in fi. ꝛ l. peto. in prin. j. eo. ¶ Quero vtrum maritus in
terim habeat proprietatem, quia dixit, ad vite vsumfructum? Bl.
ex isto ter. arguit. pro ꝛ contra. Veritas est, quod interim habeat
1 proprietatem. Aliud enim est relinquere vsumfructum, aliud re
linquere fundum ad vsumfructum. sicut hic: quo casu legat domi
nium. De quo per Ly. in l. si mulier. C. de iure dot. ꝛ ibi gl. tangit, ꝛ
gl. in l. donationes. §. species. de do. Diꝛi. plenius i l. libertis quos.
a §. j. j. de ali. ꝛ cib. leg. ¶ Quero, quid si tempoꝛe, a quo vir decedit,
heres institutus decesserit, vtrum fideicommissum debeatur here
di heredis? Certe in primo casu quando dixit, erunt tua ꝛ filioꝛuꝫ
tuoꝛum, tunc debetur filijs. Sed in alio casu, quando testatrix re
linquit viro, quandiu vixerit, ꝛ nihil vltra dixit, videtur velle q re
uertatur ad heredem suum non habito respectu ad personam, sed
magis ad ius hereditarium ar. l. ita. j. de stat. lib. ꝛ ideo debebitur
3 heredi heredis. facit l. in annalibus. C. eo. † Querit Dy. b quid si te
b statoꝛ diꝛit relinquo vroꝛem meam dominam, ꝛ vsufructuariam,
quid important ista verba? Videtur quod non valeat, quia conti
nent repugnantiam, quia non potest esse quis dominus, ꝛ vsufru
ctuarius. l. vti frui. §. si vsus. per. Dy. dicit, de iure mulier potest eli
gere vel proprietatem plenam, vel vsumfructum tantum: ꝛ sic di
ctio ꝛ. ponatur pro vel. l. si Titio fundus. de vsuf. leg. Et idem te
net Ja. de Are. in l. cum si exhibuissent. §. quod ait. j. de publ. ꝛ no.
per Ly. in l. j. C. si secun. nup. inul. ꝛ ibi gl. dicit, quod de consuetudi
ne obtenta in curia Bulg. habet solum alimenta, liberis existenti
bus: secus si extraneis institutis, ꝛ curia Bulg. est contrata que
dam in ciuitate Bononie, vbi stetit Bul. ꝛ ad fugiendas contẽtio
nes tpe ipsius Bul. fuerũt ibi redacta quedã in scriptis. q fuerũt
Bononie obtenta. ꝛ de consuetudine approbata, inter q hoc fuit
scriptum: que consuetudines seruantur per omnes partes Italie,
in quibus fuit hoc, quod qualiter debet intelligi, patet j. ¶ Que
4 roꝛ quid si diꝛerit testatoꝛ relinquo dominam, ꝛ massariam: vel do
minam ꝛ dominatricem, quid importent ista verba? Respondeo,
non important dominium, sed quandam preeminentiam in domo
sicut erat preemiꝛens ante mortem viri domini, l. j. §. re. amot. ꝛ l.
j. §. si vir, §. ad Syl. ꝛ l. cum si exhibuissent. §. j. j. de public. ꝛ ibi Ja.
de Are. ꝛ l. pronũciatio. §. j. j. de ver. sig. ꝛ hoc tenet Spec. in ti. qui
5 filij sint le. §. j. ver. quid si viro. ¶ Sed q ro, † quid si diꝛit, relinquo
vroꝛem dominam. ꝛ vsufructuariam filijs institutis? Dicit gl. q
debet habere alimenta tantum, sed in extraneis, dicit secus. Ad
quod intelligendum, sciendum est q hoc verbum, dominaꝫ, in hac
dispositione positum, non importat q videatur relictum domi
nium bonoꝛum: sed preeminentia quedam, vt dictum est. ꝛ hoc col
ligitur ex communi vsu loquendi, quia homines vroꝛes appel
lant dominas domus. l. Titia. §. qui Marco. j. de ann. leg. ꝛ leges
6 † etiam appellant eas dominas. l. j. §. rerum amo. ꝛ l. j. §. si vir. §. ad
fyl. Hoc etiam patet, quia testatoꝛ alium heredem instituit, vnde
non est verisimile q voluerit vroꝛem habere dominium rerum il
* larum ꝛ illum fecerit heredem in vanum. *Simile habetur in l. ij.
§. sed ita. de annu. le. vbi dicendo trima die, intelligitur, i. tribus an
nis. tam ex vsu loquendi, quam ex interpretatione que consuevit
fieri in sermone composito. s. annua, bima, trima die, quam ex eo:
quia non est verisimile testatoꝛem ita modicam dilationem adie
cisse, ꝛ ista interpretatio est iuris communis, ꝛ bona, siue sint insti
7 tuti filij, siue extranei. ¶ †Secundo aduerte, quia in hac dispositio
ne ponitur verbum, ꝛ vsufructuariam, ꝛ istud fauoꝛe filioꝛum est
interpretandum, q ad sola alimenta porrigitur, secundum consue
tudinẽ. vt no. in d. l. j. C. si secun. nu. mul. Sed dic in extraneo, q de
iure debet habere vsumfructum omnium bonoꝛum deducta falci
dia, l. vroꝛi mee. de vsufru. le. ꝛ §. de vsufr. l. omnium. Eodem modo
8 †puto dicta verba debere intelligi, si simpliciter proferantur, vt re
linquo vroꝛem meam dominaꝫ: vel relinquo eã vsufructuariã om
* nium bonoꝛum: *sed si relinquo eam vsufructuariaꝫ alicuius fun
di, tunc cessat dicta consuetudo, ꝛ debet habere vsumfructum: ita
c sentit Odo. ¶ Quero, pone c q testatoꝛ instituit † extraneum, ꝛ fi
9 lium, ꝛ vroꝛem reliquit dominam, ꝛ vsufructuariam? Diꝛi quod
quantuꝫ spectat ad filiumi, ista verba important alimenta tantũ:
sed pro parte extranei, habet vsumfructum sue partis. cum eñ fa
uoꝛe filioꝛum sit introductum q tantum habeat alimenta, nõ ex
tendetur ad extraneuꝫ. pro hoc facit l. si ita scriptũ. in prin. de ma
test. ꝛ l. hac cõsultissima. §. ex imperfecto. C. de test. ꝛ l. fin. fami. erci.
d ¶ Quero, d pone qõ filius est institutus, ꝛ extraneus sibi substitu
10 tus, ꝛ vroꝛem reliquit dominam ꝛ vsufructuariam, ꝛ hereditas
deuenit ad substitutũ vulgarẽ, quid debeat habere mulier? Resp.
si loquimur in substitutiõe vulgari, oꝛ mulier habere vsumfructũ,
cũ a substituto cepit habere vires. l. qui fundum. §. qui filium. ad l.
Fal. ꝛ in personam substituti qui est extraneus, cessat interpreta
tio consuetudinis: ꝛ etiam videt casus. §. eo. l. cum patronus. ꝛ l. ꝛ
11 si cõtra. ff. de vul. ꝛ pup. sub. Sed in substituto † pupillariter ad quẽ
hereditas peruenit, quid deberet habere ista vroꝛ põt dubitari.
Et videtur q debeat habere alimenta, q: filius fuit heres patris,
ꝛ sic iam legatũ ex persona filij cepit vim habere: ergo substitutus

non potest teneri in plus quã filius.l.qui fundum.§. qui filium. ĩ. ad leg.Fal.Ego dixi.q debes inspicere verba relicti.Si em̃ dicis, relinquo vxorem dominam.z vsufructuariam.z sic est vnum legatum.z non variat.tunc precedẽs ratio procedit:sed si dicis,relinquo dominam.z vsufructuariam,donec caste vixerit,tũc ex eo qõ dicit.donec.videt esse legatũ annuũ.ĩ.de annu.legatis.l.legatũ.z primo anno est purum,pro sequentibus conditionale.z per conse
quens incipit deberi a persona substituti.l.fi fundum.§.fi pater.ff. tit.j.z sic cum substitutus sit extraneus,vxor debet habere vsum
e fructum totum.z ita consuluit in consi.incip.Petr. Mattioli de
* Peru.z plures se subscripserunt.*Preterea cum sit annuum legatum.in principio cuiuslibet anni debet inspici cõditio personarũ, l.cum in annos.ĩ.de annu.le.Consuetudo loquitur, quando quis
12 relinquit vxorem dominã.z vsufructuariã. Sed quid si relinquit matrem,z sororem nouercas,z similes,dominam z vsufructuariã? cogita.ita consuetudo loquitur, quando sunt instituti filij, z de-
13 scendentes. Quero quid si sunt instituti ascendentes vel col-
f laterales.z fratres? Videtur quod non habeat locum arg.l.iij.§.j. g ĩ.de le.prest.Cogita,in his duobus.Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

a POMA. Quid si tẽpore Aler.cõsi.clxxiij.in v.vol.z vide Ale. pro declaratione in l.paterfamilias.ff.de vul.z pup.z in l.Hallus. §.etiam si parente,in fi.ff.de lib.z posth.z in l.fi.C.de leg.

b ALEX. Querit Dy. Vide Bal.in l.fi.C. de indi.vid.in ver.itẽ posset,z Bar.in l.mulier.§.cum proponeretur.ĩ.ad Treb. in ver. quero quid si dirit testator relinquo dominã,z massariã,vide no. per Bal.in hac questi.z in d.l.fi.C.de ind.vidui.plenius per Spe. z Jo.An.in ti.qui filij sint legi.in prin.in ver.quid si quis ita dixit in testamento.z quod no.Bal.Ange.z Imo.in l.filius a patre.de lib.z posthu.Et Bal.in l.id quod.de episc.z cler.z in l.extraneum. de here.instit.z in authen.q si.de secund.nup.z in l.voluntatis.C. de fideic.z vide ad hoc Bar.in consi.inci.in Christi nomine,Bertholdus fecit testamentum.z in consi.inc.Pe. Matheoli.z Joan. An.z alios in c.si pater,in prin.de test.in vj.z limita istam materiam sing.nisi testator specialiter legasset alimenta, z etiam eã fim pliciter reliquisset vsufructuariã fm Pau.de La.consi.cccl.xxxvij. inci.in Christi nomine q vxor, ꝛc. z quando dicitur solummodo relinquo vxorem meã vsufructuariam.extantibus filijs,q veniat vsus fructus.tenet Bal.per illum tex.in l.si pater.C.de vsufr.vide etiam eũ in d.l.fi.C.de indic.vid.tol.quid econtra si vxor relinquat maritũ dominum,massarium,z vsufructuarium:dicit Bal.in auth. hoc locũ,in ti.C.si secun.nu,q idẽ est,z ibi etiã per Ang.de hac materia,quid si testator simpliciter dixit,vxori relinquo habitationẽ in domo cũ filijs.an debeat habere alimenta? Bal. tenet q sic in d.l.fi.de indic.vidui.tol.dicit Ang.no,in l.j.ff.rerum amo.q per illa verba relinquo vxorem meam dominam, ꝛc. videntur relicta alimenta cum potestate accipiendi ea propria authoritate , licet in aliis secus,quod reputat nota.Et si testator relinquit vxorẽ dominam,z vsufructuariam,donec voluerit habitare cum filijs . pone q filij mortui sunt vtrum tale legatum deficiat per mortẽ ipsorũ, z sic per casum vide Pet.de Anc.consi.cxxx.alias lxxix.inci.Questio videtur magis dubia q appareat,ꝛc. per eũ in cõsilio ccxxix. inci.Quia in primo questo modica vr.ꝛc.z super isto casu consuluerunt Jo.Bapt.de Lacialupis z Barth.Soci.q no. Adde quid habere debeat vxor relicta vsufructuaria administratrix , z an per illa verba videatur data tutrix.Bal.consi.cccxxix.iiij.vol. z quid habere debeat.quando est relicta domina omnium bonorum instituto filio,vel extraneo per eundem cccc.v.vol.z quid si sit relictus vsusfructus integer,z victus,z vestitus,an debeat habere vtrunq;.per eundem consi.ccxij.z ccix.z per eundem de vxore relicta vsufructuaria consi.lvj.z lxxix.z cccc.xxxj. li.ij.z Pau.de La. consi.cccl.z cx.Quid autẽ habere debeat cũ filius institutus mortuus est etiam relicto substituto,vide Ro. consi. cccc.cxvj.Et quid habere debeat,cum mater est instituta,vide Pet. de Anch. consilio ccxxix.

* CLAVD. DESEISS. Illum fecerit heredem in vanũ.Hoc limita non procedere quando testator adiecisset vxori tale grauamen quod non potest alteri quam domino conuenire.ita singulariter Bal.in l.prociuius.ã.de vsufr.per illum tex.quem refert Ale. in l.si constante.ã.sol.mat.in prin.

* CLAVD. DE SEISS. Vsufructuariam omnium bonorũ. Vide ad hoc Fran. Are.consi.iij.in j.dub.vbi istud tz in pulchro casu quando testator reliquit vxori vsumfructum omnium bonorũ mobiliũ z immobiliũ,ita q non teneatur satisfacere de idemnitate rerum.z q ipse res debeant restitui in eo statu, in quo erant tempore mortis ipsius mulieris.Item z quod propria authorita te capiat.Dicit tamen q propter predicta habebit aliquid plus iuris quam simpler alimentaria.vide Aler.in l.nemo potest.ã.tit. j.z Bar.in repetit.auth.quod locum.C.de collatio.

c ALEX. Quero pone Adde Bar.in l.si ita scriptũ.de manu.test.

d ALEX. Quero.Per Bald.in l.fi.in vlti. col.C.de ind.vi.z in l.voluntatis,C.de fideic.z in l.si cõtra.z ibi per Jmo.&c. instituit.z in consi.quod incipit Nicolaus
e ALEX. In consi.Et Ang.consi.cvj.
* CLAV. DE SEISS. Se subscripserunt. Istud refert Alex.consi.iiij.vol.j.vbi idem consuluit.z de etiam Ro.consi.ccccv.vj.in j.dub. vbi etiam ponit quãdo sunt exheredati,z extraneus institutus.
f AND. BARB. Quero,quid si sunt. Jo.de imo.hic dicit non,quia sumus in materia exorbitanti.vide Petr.consi. vbi concludit idem in ascendentibus, z materiam totam vi Jo.An.in additio.Spe.in ti.de pig.§.porro.ver.vsufructuar z vide Petrum z alios in c.fin.de pignorib.Bal.in l.si pater.C. vsufru. legat.
g ALEX. Cogita.Vide Bal.in auth.hoc locum.C.si ser z Ang.in consi.cvj.Item idem in matre,quid in vxore? filio ccxlj.tenet quod ascendentibus,vel fratribus institutis habeat plenum vsum fructum.Idem An.in consi.cccxv. Petrus de Anc.consilio ccxxix.tenet quod matre instituta debet habere,quantum habet cum sunt filij instituti.

LEX XXXVI.

1 Sententia iudicis pronunciantis rem esse tuam an re

Legatis ta, que ad eius tantum, non communem vsum cum alio sunt parata. p.d. in l.hoc legatum.ĩ.tit.j.l.Quintus.de au.z ar.ff.

2 istam reprobat gl.que est ã.de prec.l.Pomponius.§.fi dicit q si iudex pronunciauit rem meam esse,non valet q: incerta,nisi exprimat totam,cum possit esse pro parte mea. hoc non est verũ,quia cum dicitur mea,intelligitur mea vt hic,z d.l.hoc legatum.ĩ.ti.j.ita dicit Dy. Idem dicitur in rem,in prin.ã.de rei vend.z illa est bona.z Pe.idem tenet quis cum totum,de exceptio.rei iud.z ibi dixi. Pro quo vide in l.de pupillo.§.qui nunciat.de no.ope.nun.

LEX XXXVII.

1 Donationum species quinque.

2 Legatum inquantũ est donatio, in quo differat ab donatione.

3 Legatum solutum per testatorem in vita transit in speciem donationis,z non deducitur Falcidia.

Donatio quando incipit a traditione,bonans tenetur ex do.

4 Legato soluto in vita testatoris legatarius possidet pro suo pro legato.

Legatum. Aliam diffinitionem habetis non sit donatio,quia diuersus est titulus de donat a ti.de legat.ergo non est idẽ.l.si idem. C.de ind. glo.ꝛtripler est donatio. Prima, ista que dicitur legatum. Item donatio inter vinos. Itẽ donatio causa mortis.Est ta donatio,que dicitur remuneratio.l. Aquilius.de dona.l. ro non remuneranti.ã.man.Item est alia donatio,non fien ob causam,vt donatio propter nuptias,que hodie vocatur faltria largitas.de quo in ti.de do.propter nu.z in corpore
2 largi. ꝛQuero, in quo differt ista donatio,que est legatum
a alia? Resp.quia in ista donatione non contrahitur obligatio qua inter donantem z legatarium, nisi incipiat a traditione eo.l.Lucius.z l.j.C.de iu.do.Nota istud quod dicit gl.in p traditione,quod non videtur verum,quia non obligat. soluit speciem obligationis future. Vel dic,dicit Dy. fa
3 ꝛquando quis soluit legatum in vita,tunc talis solutio tra speciem donationis inter vinos,z est tunc effectus,qua ita non poterit amplius reuocare,z in hoc dicitur obligatus:
b q ex hoc non deducetur Falcidia,b.l.vbi.de do.cau.mor. Pa tenebitur de dolo,si intercesserit.l. Aristo.ĩ.de dona. z hoc videtur sentire ista gl.cum alleg.l.Lucius ã.eo.qui loquitur gato soluto in vita,postea comungit l.j.C. de iur.do.quem q̃ donatio incipit a traditione,tenetur de dolo,z h.d.Dy. puto verum,si aliquis soluit id quod legauerit simpliciter primendo se soluere ex causa legati:sed si exp̃esse,tunc tendo non obligaretur quin posset reuocare.l.cum quidam nec etiam tradendo,quia non transit in speciem donatio viuos,sed remanet legatum.liij.ĩ.de lib.leg.z ibi ter.
4 uocare. Quero,ꝛvtrum interim dominium sit ipsius z quo titulo? Respondeo,quod sic,titulo pro suo.l. ne.ĩ.de sol.z l.dotis.§.fi.ã.de iure dot.

ADDITIONES.

a ALEX. Resp.quia. Item differt legatum a donatione ultimis voluntatibus fit plenior interpretatio, in donatione nissima.ca.cum dilecti.z ibi doc.z maxime Abb.de pos.

EX. Cnõ deducetur Falcidia. Et addit Bal. in l. ij. C. de iu. & in l. j. C. si quis omissa causa testam. in ver. extraneo. & in contrium facit quod no. Bal. in l. filia. in prin. C. de leg.

LEX XXXVIII.

Vi testamento. Utile per inutile non vitiatur. h. d. De hac materia dic vt s. tit. j. l. seruum filij. §. si idem seruus.

LEX XXXIX.

Quod seruus An autem heres debet restituere legatario, vidistis in l. si tibi. §. cum seruus. s. tit. j.

LEX XL.

Paree. Quod edificat in area legata, cedit legato, hoc dicit. Vide s. tit. j. l. si ita legatum. §. fina.

LEX XLI.

Si duobus. Si relinquitur duob⁹ seruis, ita habet locum ius accrescendi, sicut si duobus liberis. h. d. Op. de l. & Proculo. s. e. Solut. ibi legauit vni seruo duorum dominorum, & sic illa est coniunctio hominis, hic legauit duobus seruis vnius, vel diuersorum.

LEX XLII.

Copulatiua posita inter duas orationes, non inducit coniunctionem verbalem.

Coniuncti verbis dicuntur, positi in vna oratione: positi autem in diuersis orationibus. etiam sine copula, non.

Coniunctus re, & coniunctus verbis, pariter admittuntur.

Mutio fundi partem. Portio decrescit coniuncto verbis tm̃, & coniũcto re tm̃ pro rata. h. d. fm̃ verã lectur ã. & hec est prima, que ponit in gl. j. sed gl. hic clare nõ dicit. ideo supple eã. ibi. re disiuncti, dic duo primi Mevius & Seius, sed Titius erat tm̃ re cõiunctus. Op. per eos inter quos nulla est coniunctio, nõ est locus iuri accrescendi. l. Proculo. s. eod. & l. j. de vsuf. accre. sed hic non erant coniuncti. q. l. per dicit separatim. &c. Respon. separatim quo ad rẽ, sed coniuncti erant quo ad verba in primis duobus, vt dixi. nam Titius erat re coniunctus, cũ totus fundus ei fuerit assignatus. Sed quod etiam Titius sit coniunct⁹ re, & verbis, q. tota res fuit bi assignata verbis propter copulatiuam, & que cadit inter eos, secundum positionez gl. Huius timore Dy. dicit, † quod dictio &, posita in gl. non fuit coniunctio testantis, sed gl. quod apparet, q. ex. non ponit. Ego dico, quod copula que cadit inter diuersas orationes, nunquam inducit coniunctionem verbalem. l. sicut in annos. §. j. quib. mo. vsufr. amit. & C. de ca. tol. l. vnica. §. his ita. in fi. vbi dicitur, quod vnitas sermonis inducit coniunctionem verbalem. Aut ergo plures ponuntur in vna oratione, & sunt verbis cõiuncti, quia est vnus sermo: aut in diuersis orationibus, & nõ sunt coniuncti verbis. quia sunt diuersi sermones. & hoc optime ,bat iste ter. & ideo vt gl. procedat, oportet subaudiri vnum verbum. ibi dum dicit. & Titio eundem fundum, scilicet lego, vt ter. ponit. & ista est vera. Alij legunt secundo modo, vt in gl. ibi, alij dicunt, &c. ista non est vera. quia si poneres primis duobus relictam esse eandem dimidiam. essent coniuncti re, & verbis: re, quia assignatur eadem dimidia: verbis. q. in eadem oratione ponuntur, ergo preferũtur tertio. q. coniunctus est re tantum. Preterea nõ potest dici, quod tertius sit coniunctus verbis, cũ in diuersa oratiõe sit positus, vt ter. dicit. Alia lec. est quod omnes sunt coniuncti re tantum, vt in gl. ibi. tu dic, &c. secundum hoc oportet exponere, dimidiã, scilicet eandẽ. C Sed contra hoc. videtur hic ter. qui dicit, partes. in plurali: sed tenẽdo hoc, gl. in ver. & partes exponit partes, id est pars tenẽdo primam lec. quam tenui. ter. procedit clare. Sed ista tertia non placet. q. poneremus primos duos cõiunctos re, & de necessitate habemus eos ponere coniunctos verbis, cum sint positi in eadem oratione: tene ergo primam. C Quero ergo, cum cuilibet accrescat. pro qua parte accrescat? Blo. dicit secundum duas vltimas lec. Titio accrescit pro duab⁹ partib⁹, alij in tertia. Sed tenẽdo primã quã tenui, cuilibet accrescit in virilẽ, arg. l. cũ questio. C. eo. Dyn. dicit, imo etiam scdm primam, accrescit Titio in duas partes, cum primi duo verbis coniuncti, habeantur loco vnius, & sic admittantur solum ad vnam dimidiam totius. l. si quis Titio. s. de vsufr. accr. & s. ti. j. l. plane. ij. resp. Et l. cum questio, nihil facit, quia ibi in prima parte loquitur quando primo legat totum, secũdo dimidiam: in secunda loquitur quando sepius vni, alteri legat semel eandem rem, & sic aperte patet, quod ad casum nostrum nõ pertinet: ita dicit Dyn. quod est verum, vt patet ex text. ibi pro portione legati accrescat. Habes ergo notare ex ista lege, quod positi in vna oratione sunt coniuncti verbis, sed positi in diuersis orationibus non sunt coniuncti verbis, siue ibi ponatur co
3 pula, siue nõ. Secundo no. quod coniunctus re, & cõiunctus verbis pariter vocantur.

1 C Maritus, vel alius, si legat dotem mulieri, quando de tali legato deducantur impense.

2 Verbum peruenisse prolatum in contractibus, vel in vltimis voluntatibus, intelligitur, scilicet, cum effectu.

3 Fructus non continẽtur in istis verbis, quicquid ad te peruenit.

1 **§. A me herede.** Si maritus, vel alius, legat mulieri dotem, aut dicit, quicquid in dotem dedero, non deducuntur impense: aut dicit dotem simplicit er, & impẽse deducuntur. h. d. C Op. de l. dote. j. de dot. prele. Bl. dicit, q. illa per istam distinguitur, & sic iste. §. glossat totũ titulum de dote prcleg. Et aduerte q. gl. non curat, an fuit vir, vel extrane⁹ qui legauit: sed curat de modo legandi, q. aut dixit, quicquid peruenit, aut lego dotem: ita tenet. Dy. pro hoc facit s. de iureiur. l. eũ qui. §. si mulier. gl. C. de fal. causa adiec. le. in l. ij. distinguit vtrum
a leget extraneus, a an vir, quod ter. hic prima facie innuit communiter tenetur gl. hic posita, & secundum eam summam. Jac. Butr. aliter dicit i d. l. ij. C. de fal. cau. adiec. legat. s. q. aut qs legat p verbũ preteriti tẽporis scilicet quicquid puenit, & tũc impense non deducuntur. Aut per verbum presentis temporis, & tunc secus. hoc ipse probat per gl. hic positam super verbo, quicquid, & ita puto
2 dicendum: vide eum in d. l. ij. Sed contra hoc oppon. † q. verbum, peruenisse, siue proferatur in contractibus. siue in vltimis voluntatibus, intelligitur, scilicet cum effectu. l. ij. §. peruenisse. ff. de her. vel act. ven. & l. qui concubinam. §. cum ita. j. ti. j. & j. ad Treb. l. cogi. §. j. ergo hic debet intelligi quicquid peruenit. scilicet cum effectu, deductis impensis, oportet ergo dicere, quod iste §. continet quandam specialitatem fauore dotis, & ideo cum contra ius commune loquatur, & contra propriam verborum significationem, nõ debet extendi vltra casum suum. l. ius singulare. & l. quod vero. s. de legi. non ergo habebit hic locum, nisi extraneo sic legante:
3 hoc tamen sub dubio dimitto. C Quero † an in istis verbis, quicquid ad te peruenit, continẽatur fructus? Puto quod non vt l. he redes mei. in prin. j. ad Treb. facit j. eo. l. Licinius.

ADDITIO.

a ALEX. C Leget extraneus. Bene faciũt que no. p gl. & ibi Bar. in l. si prior. soluto matrimonio. & in l. cum quis circa prin. cum ibi no. per gl. & Bar. de dote prcleg.

LEX XLIII.

Camei. Qui partem tantum capit propter se potest solidum capere propter alium. h. d. de hoc habetur j. ad Trebel. l. cogi. §. hi qui solidum. & l. eam quam. C. de fideicom.

LEX XLIII'.

1 Oratio vniuersalis que dicatur, que particularis, & que singularis. & que indefinita.

Sita relictum. Hec lex habet diuersas lecturas, secundum veram, hoc dicit. indefinita equipollet vniuersali: secus in oratione particulari, que si est dubia interpretatur in minorem par-
1 tem, hoc dicit. Ad euidentiam premitte, quod † oratio vniuersalis dicitur illa cui preponitur signum vniuersale, vt omnis, vel nullus, & simil. Oratio particularis est. cui preponitur signum particulare, vt quidã, aliquis, vel vnus, & simil. Oratio indefinita est, quando ponitur terminus communis sine aliquo signo, vt homo, & heres, filius. & similes. Oratio singularis est, quãdo ponitur in oratione nomẽ proprium, nõ terminus cõmunis, vt Titius, Seius. His premissis, hic secundũ veram lec. debet esse litera, quantũ heres. & sic indefinita sine aliquo signo. Quidam habent in litera in princ. quantus Quintus, & sic ista verba, quantũ Quintus heres meus habet. important quantũ omnes heredes mei habent. & est ratio secundum quod dicũt, q. quilibet potest dici quintus. Ista nõ est bona lec. quia quintus, non potest dici, nisi ille qui quinto loco nominatus est. incipiendo a primo. l. quoties. s. de vsufr. & l. cuz vero. §. generaliter. & §. qs ergo. de fideic. li. Et si diceres. qlibet potest dici quintus, secundũ q. numerare incipiet: & ego dico, quilibet potest dici vnus secundũ qs eũ designauit. eadẽ ratiõe hec dictio quint⁹, nõ est significatiua, nisi vnius de pluribus: vñ ista litera non placet. Alij habent, quantum quis. & tunc est sensus, q. si aliquis reliquit quantum quis heres meus habet, hoc intelligitur quantum omnes heredes mei habent. & si opponis qs dictio, qs, est signum particulare. Resp. verum est, sed est particulare indefinitũ. qs potest cuilibet congruere, ergo ad omnes refertur ita dicit gl. sed non placet, quia etiam vnus. est signum particulare. inde finitum. potest enim referri ad quemlibet, quem designas. Preterea, istud pronomen, quis vel qui positũ in singulari, nõ debet referri nisi ad vnum tantum. l. si ita fuerit. j. de reb. dubi. Vera ergo

litera est quantum heres, & sic sine aliquo signo. De hac materia dicam, ff. l. proxima.

a §. Pegasus. [a] Relictum in diem debetur sine fructibus medii temporis, si gratia heredis dies
b fuit appositus. secus si gratia legatarii. [b] ff. d. Op. de l. in fideicommissariam, ff. ad Treb. Sol. illa debet intelligi secundum distinctiones huius, l. & quod no. §. de vulg. l. in fideicommissi. §. cū Pollidius. & de an. le. l. eum qui, alias inci. Jobalenus.

ADDITIONES.

a ALEX. Pegasus. Et per istum ter. consuluit Bar. & Fran. de Arb. quod si relinquam ecclesie consecrande, quod relicta debeāt tradi etiam cum fructibus medii temporis, in hoc enim relicto nō apponitur dies fauore heredis, quia si monasterium fuisset construendum tempore testamenti, reliquisset de presenti. & pro hoc est ter. in c. nos quidem, ibi, sine diminutione, de testa. vbi ita refert & ponderat Abb. Sicul.

b ALEX. Gratia legatarii. Quid in dubio? Dic gratia debitoris, vt in l. qui Rome. §. Flavius. in fi. gl. magne. de verb. obli.

1 §. Sita. [1] In alternativa summarum, vel temporum, inspicitur illud quod minus est in obligatione. ff. d. In ter. ibi, est potestas. id est. si dicerem' ēt decē, aut quindecim fore legata, heredis esset electio, vt posset eligere minimū, tamē in veritate decem solum sunt legata, vt §. diri. licet gl. aliter dicat. Facit ad istam legē. l. si ita stipulatus fuero decem. aut quinque. & l. in
a ter stipulantem. §. ij. de ver. obl. Opp. in alternativa [a] vtrunque est in obligatione. l. illud. aut illud. de const. pe. & l. si duo rei. de ver. ob. Sol. gl. dicit. fateor quod hic nedum est vtrunq; in obligatione, sed etiam heres potest eligere solum minus, & qz presumptio est quod minus eliget, ideo dicitur legata minor quantitas. Alibi dicit gl. & melius dicit, quod solum minor quantitas est in obligatione. l. inter stipulantem. §. ij. de ver. ob. & ita probatur hic in ter. & in legibus. §. alle. Ad contrarium resp. in alternativis vtrūque est in obligatione, verum est quando ponitur inter res inter quas cadit affectio: sed quādo ponitur inter summas, non cadit affectio, ideo minus tantum est in obligatione. adeo quod si heres vellet solvere vilia. & nō solueret ex causa legati. sed ex causa donationis. Et hoc tenent doc. in l. cum quidam. C. de ver. sig. ideo ego dico, quod si in quantitatibus. caderet affectio, propter adiectionem persone cui debet solui. vel loci vbi debet solui. & tunc etiam in quantitatibus vtrūque est in obligatione, vt ff. de sol. l. qui res. §. mihi Rome. & de nova. l. si is. & in qualibet earum diri. Opp. de l. plane. §. pe. & ti. Sol. ibi dabatur electio creditori, ideo vtrumque est in obligatione, quia forte eliget minus, nec est presumptio semper, quod quis eligat plus, vt tota die videtis. Sed quando datur, electio debitori. ler habet pro certo & soluetur minus: hoc tenent doc. in d. l. cum quidam. Op. & electio debet esse legatarii, l. Lucio. & eod. Sol. hic verba enunciativa fuerunt directa ad heredem, ibi ad legatarium, vel erat dubium.

ADDITIO.

a ALEX. Op. in alternativa. Adde Bar. in d. l. si duo. de ver. ob. & Bar. in l. cum quidam in fi. C. de verb. signi.

LEX XLV.

1 Indefinita quod equipollet vniuersali distributiue, & non collective & vide numero. 4. & nume. 7.

2 Libellus contra plures insolidum formatus tenet, dummodo apponatur, quod vnica solutio sufficiat.

3 Differentia inter omnis, & quilibet: nam omnis est collectiuum, & quilibet distributiuum.

5 Oratio indefinita que sit.

6 Indefinita omnis quando equipolleat vniuersali.

8 Concesso fundo duobus fratribus in feudum, vt prestent quartum bonis. & quatuor operas. quomodo intelligatur.

a §. Pluribus. [1] Indefinita equipollet vniuer-
1 sali equipollet vniuersali. scilicet vniuersali distributiue, non vniuersali collectiue: non enim quilibet heres tenetur sed omnes tenentur, vt hic. Primo quero, quid si testator diriset, quilibet heres meus det quinque & dixit glos. quod quilibet tenetur ad quinque insolidum, argu. C. si plures vna senten. l. j. vbi idem dicitur in sententia. Dyn. dicit hic, quod de sententia dicitur esse verum, si taliter esset formata petitio, & quilibet fuit insolidum condemnatus: alias si simpliciter, quilibet tenetur pro virili, d. l. j. C. si plures vna senten. & l. Paulus. de re iud. quod est verum si taliter formata esset petitio, cum sententia debeat petitioni conformari. l.
2 vt fundus. §. communi diui. Ita dicit Dyn. Dicit ergo ipse, quod libellus potest formari contra plures, petendo quemlibet cōdemnari insolidum, quod est verum si in libello inseratur, peto condēnari insolidum. ita quod vna solutio sufficiat, vt no. gl. in l. si māda to Titij. §. Paulus respondit vnum quenque. §. mand. & in auth. hoc ita. C. de duo. re. & vide l. creditor. §. duobus. §. man. & in re vnde sumitur d. auth. facit l. in executione. §. insolidum. de obli. sed si illa verba nō ponerent, scilicet ita & vna so. sufficiat, libell' debet reiici. l. j. C. de fideiuss. tu. diri. l. ij. C. de duo. re. C.
3 rō ij. que differentia est inter omnis, & quilibet. Nam omnis est collectiuum, & tribuit rem omnibus simul: quilibet. est distributiuum, & attribuit rem cuilibet insolidum quod no. probatur. & distinguemus. §. cum in plures. §. de arb. & de natura istorum butinorum diri in l. hoc articulo. de he. inst. Quero vtrum
b sit verum, q̄ indefinita equipollet vniuersali. Dyn. hoc pon. reg. iu. lib. vj. in rubrica. Pe. de hoc facit magnam distinctionem
4 multa posuit. & quedam non bene. Et ideo pro eorum declaratione, primo quero, vtrum indefinita. equipollet vniuersali secundum propriam significationem, an secundum interpretationem. Et. secundum interpretationem. Nam proprie loquendo, est dicere, omnis homo currit, quia falsificatur vno nō currente: aliud est dicere homo currit. vt probatur de reb. vbi qui ducenta. §. vtrum. & bene dicit. casus est ē. de seruit. rustic. l. si seruitus. ibi, & humanius. &c. vbi declaratur, q̄ indefinita equipollet vniuersali ex humanitate & interpretatione. non ex
5 propria significatione vocabuli. Quero que dicitur oratio indefinita. Vide gl. sed tu dic vt diri. & l. prox. no. in l. j. in gl. magna. & ibi diri. Tertio premitto, quod cum queritur an indefinita polleat vniuersali, debet intelligi de indefinita prolata ab homine. Nam prolata a lege sine dubio equipollet vniuersali. quia oratio singularis, & lex scripta ad singularem, personam vniuersaliter intelligit, vt in j. consti. Codic. in fi. & Liura, non in singulis de legib. & intelligitur vniuersaliter hoc modo, vt omnis illius persona emergit illud, super quo lex disponit lege comprehendatur. Unde omnes leges que dicunt de venditore, habent locum in omni homine, qui est venditor. & que dicunt de homicidis
* bent locum in omni homine, qui est homicida. & sic de similibus.
6 Restat ergo dubium, quando prefertur ab homine, quando
* aut prefertur in materia que inest necessario, & equipollet vniuersali, vt cum dico, homo est animal. equipollet vniuersali. omnis homo. &c. vel cum dico, obligatio est iuris vinculum. equipollet vniuersali. omnis obligatio. &c. vel omnis
* cuilibet de necessitate congruit diffinitio. Aut prefertur materia contingente. & tunc aut prefertur negatiue, & tunc equipollet vniuersali. l. si is. qui ducenta. §. vtrum in fi. de reb. dub. vel non, id est, nihil eorū feci. & de ver. ob. l. ij. in fi. & Liu illa stipulatio si promito per heredē meum non fieri, intelligitur id esse non futurum fieri, licet scīm propriam & logicalem significationem aliud sonet. Si vero ponitur affirmatiue, tunc aut huic termino indefinite prolato, adiicit aliquid quod ei potest cōgruere, vel se ex aliquo euentu, preter voluntatem disponētis, tunc non equipollet vniuersali. vel non equipollet. secundū quod casus contingentia dederit. Verbi gratia, si dico, homo currit. ex volitate dependet. an omnis homo currat. vel non. Si ergo cōtingat omnis homo currat. ista indefinita equipollet vniuersali. & dicatur de omnibus. Si contingat. q̄ quidā homo currat. & homo non currit, tūc nō equipollet, qz nō predicat de omnibus. Do exēpla legalia. si dico, serui mei textores. sequitur omnes serui mei sint textores. Certe non. sed si contingat omnes sint textores, ista equipollet vniuersali, alias nō. Et. l. ij. §. ti. j. Si vero contingentia dependēt ex voluntate testantis, vt heres meus damnas esto dare. si volo quod intelligatur de omnibus, intelligitur de omnibus, alias nō. Et legatur. si volo intelligere qō sit legata omnis lana, legata erit alias nō.
* dubio qualiter intelligatur, * dicit Dy. & bene, aut est omnium contentorum sub indefinita, aut non, vt ipse dicit. iu. lib. vj. super ru. Pe. dicit latius, aut prefertur ista indefinita circa res, aut circa personas. Si circa res. aut per verba plurialia per verba singularia. Si singularia. nō equipollet vniuersali. lego fundum Cornelianum, nō video: legare omnem fundum Cornelianū. l. apud Jul. §. Seio. §. ti. j. Sed certe ista nō est indefinita, sed singularis, qz res fuit nominata nomine proprio adeo quod ui non debuit. Aut per verba pluralia, vt bona mea. & tunc eadem ratio omniū contentorum sub indefinita. & equipollet vniuersali. Aut non. & tunc secus. l. obligatione generaliter. C. que res pig. ob pos. Ista distinctio inter verba plurialia non placet. quia si lego vestem. lanam, vel argentaria, adhuc indefinita equipollet vniuersali. l. si cui. ff. & l. ij. supra de liberis & posthumis. Ideo alit
Quandoque oratio indefinita, que ponitur, est in
tiatur dispositio, vt no. in l. legato generaliter. §. fin. presenti inuestigatione non cadit. Quandoq; dispositio valida, & tunc distingue quando cadit inter res, vt dicit tur. li. vj. super rub. Si vero cadit inter personas, & tic odioso, & non equipollet vniuersali, vt ā. de lib. & posthu.

...ios.mit.l.j.§.quare.z si ita. Aut in casu fauorabili, z equipollet uersali.vt ff.de testa.tut.l.si quis ita.§.j.z l.qui filiab⁹.in prin.ff. hic em est fauor heredis*qđ omnes simul teneantur.qz tenetur in minus. ¶ Sed si queris quando indefinita equipollet uersali.an equipollet vniuersali collective.an vniuersali distriuedic aut id,qđ importatur per orationē indefinitā, attribui cuilibet insolidum,z equipollet orationi vniuersali distributar.ff.ti.j.l.qui filiab⁹.§.j.aut cuilibet pro parte,vt in dictione he.z tūc equipollet vniuersali collective,vt hic:qđ est verū,si onectū pōt inter eos diuidi: secus si adūceretur res indiuisibilis. in fi.de ver.obli.z Leadem §.Cato.eod.tit. ¶ Dy,inducit,hoc .cum gl.in arg.ad questio.si concedo†duobus fratribus fun in feudum,vt prestent quarterium bouis,z quatuor operas ulis annis:aut dicitur vt prestēt omnes,aut quilibet,aut duem est,z in dubio tenentur omnes tantum ad vnum quarteriuz uatuor operas,secundum eum,quod tene menti.

ADDITIONES.

LEX. ¶Si pluribus. An dictio quilibet importet insolidum, vide no.Bal.in Lea que.C.commi.vel episto.Quid in dictione erque,per Bal.in l.fi.§.finautem ea.C.de bo.que lib.

LEX. ¶Indefinita equipollet vniuersali. Utrū indefinita equi olleat vniuersali,gl.in v.c.j.de re.iur.q̄ sic. Idē Jo.an.in c. vt cir gl.in ver.aliter.de ele.in vj. Jo. An.concor.cum Dy.z And. in ij.de lib.z posth.z ibi aliquid per Ang.vide aliquid de materia, priori.in prin.z adde Bart.in l.j.§.fi.j.de ven.in pos.mit. Adde indefinita equipolleat vniuersali .Bal.consi.clxxx.li.j.

AVD.DE SEISS. ¶Et sic de similibus. Adde quod in sta is dicit Bar.in Lomnes populi.ff.de iusti.z iure.

AVD. DE SEISS. ¶Qualiter intelligatur. Quum tamē a q̄ nunquam in dictis testium habet locum ista regula: quia eat deponere specifice.vide Aler.cōsi.cr.vol.j.de quo vide He in c.auditis.de prescr. Quid autem in supplemento conditiovide Ro.consi.ccccxcr.in iij.dub.

AV. DE SEISS. ¶Fauor heredis. Vide in materia quenem quam ponit Aler.consi.clxxi.vol.ij.

LEX. ¶Dy,inducit.Idē allegat Bal.c.j.§.fi.de succes.feu.vbi mino vide.

Pluribus heredibus damnatis dare a testatore simpliciter ando insolidum, z quando pro hereditarijs portionibus teantur.

furies si vni legatur,an sepius legetur.

§. Si ita. Si vni a diuersis heredibus quātitas relinqua tur, in dubio ab vtroque debebitur tota, ff. d. p.ff.pror.Socabi damnauit indefinite,que indefinita equipollet uersali,hic singulariter.Dp.†quando damnatur singulariter, ulibet tenetur insolidum.sed vno soluente alius liberatur. l. ille ut ille.ff.ti.j.Sed dic,aut damnatur vniuersaliter,aut indefinite, aut singulariter.Primo casu tenetur pro hereditarijs portionib⁹ l.Turpia.§.fi.ff.ti.j.z ff.eo.l.legatorum.in prin.Secundo casu idez vt ff.pror.quod dic vt ibi.Tertio casu,aut damnatur in eadem oratione verborum,aut in diuersis. ¶Primo casu,aut copulatiue z viriliter tenetur.l.si heredes nominatim.ff.ti.j.Aut disiunctiue,z unc insolidum:sed vnus soluendo alios liberat.l.ille aut ille.ff.tit. z ff.ti.j.l.si ex toto.§.j.Sed si in diuersis orationibus,tunc quilibet tenetur insolidum,z vnius solutio non liberat alios, vt hic z ff.ti.j.l.seruo alieno.§.fi quis a primo.secundum Dy. ¶Dp.quan do eidem legatur sepius eadez quantitas,non duplicatur legatū. l.plane.§.j.ff.titul.j.Solu.dicit glossi.ibi fuit legata bis quantitas vni ab vno:hic a diuersis.Sed ad hoc op.ff.eo.ti.a l.Lucius.§.im puberem.Sol.gl.predicta hic loquitur quando quantitas legat, contrarium quando species.Et ideo pro declaranda ista materia Dy.distinguit plenissime sic,quando vni legatur sepius,aut legatur quantitas,aut species.Si quantitas,aut a pluribus heredius,aut ab vno.Si a pluribus,tunc a quolibet debet.vt hoc §. z ff.ti.j.l.seruo alieno.§.fi quis a primo.quod intellige secundum dinctionem premissam.Si ab vno,z tūc aut in eadē scriptura,aut diuersis.Si in eadem in dubio semel debetur,qz non est verisile testatorē voluisse duplicare,nisi legatarius probet cōtrariū, ff.ti.j.l.plane.§.j.z de adi.leg.l.cum centum. Si in diuersis scrituris,z tunc aut eiusdem voluntatis,vt quia vnum testamentū riptum est in duabus chartis,aut diuersarum voluntatum,vt testamento z codicillis.Primo casu vna debetur quantitas, z sunt diuerse,debetur minor,vt ff eo.l.Sempronius. Si diuersa am voluntatum,tunc aut se non compatiuntur,vt quia vna degat alteri,tunc semel tantum debetur,vt hic,in fi.z ff.tit.j.l.si mis z ibi.ff.in legatis.z l.si ita fit scriptum. Aut se compatiuntur,z unc aut est relictum simpliciter,z debetur vtrunque.l. quinquanta.ff.de prob. Aut ob causam, z tunc per secundum vt a prio recessum.l.libertos.ij.in prin.de ali.le.Secūdo casu principali, quando legatur species.tunc aut legatur in eadem volūtate, aut in diuersis.Si in eadem,aut ab vno herede,z semel tantum debet. l.plane.§.si eadem.ff.ti.j.Si a pluribus.tunc aut simpliciter, aut a quolibet insolidū.Si simpliciter, semel debet.l.si tibi homo. §.j.ff. de le.j.z l.Lucius.§.impuberem.ff.eo.Si a quolibet insolidum, dic idem seruari,q̄ in testamentis diuersorum. l. quid ergo.§. si quis duos.ff.tit.j.Si vero legatur in diuersis voluntatibus, z tunc aut eiusdem,aut diuersorum.Si eiusdez tunc aut ab vno herede,aut a pluribus.z idem per omnia,quod ff.quando legatur in eadē voluntate,per easdem leges,facit ff.eo.l.Meuius.§.eū.Si vero erāt diuerse voluntates diuersoruz.tunc aut loco vnius habebantur, vt quia legat defunctus z eius heres.z tunc idem quod si legetur in testamento vnius.l.huiusmodi.§.fi Sempronius.ff.tit. j. quod videtur verum si vtilitatem afferat, vt commodum dilationis, secus si nullum,quia tunc idem quod in testamentis extraneorum, l.Meuius.in prin.ff.eo.quod dic vt ibi. Si verō diuersorum prius,tunc aut primo consequitur rem ex testamento vnius z tollitur petitio ex testamento alterius,sed si prius consequitur estimationem ex testamento vnius,potest consequi rem ex testamēto alterius.vt Justi.de legat.§.fi res.z ff.tit.j.l.plane.cum ibi nota.Ita debet intelligi.d.l.plane.§.sed si duorum.z l.si seruus legatus.§.j.z ff.eo.l.Meuius.§.duobus.Sed hunc passum in d.§.duobus, plenius examinabo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Dp.ff.eo.ti.Huic distinctioni adde no.per Bar.in l.cū centum.de adimen.lega.z in d.l.Meuius.§.eum qui.ff.eo.z in d.l.si tibi homo.§.j.ff.ti.j.z Spe.in tit.de testa.§.j.ver.item pone, Ai instituit filium.

LEX XLVI.

Si ita scriptum. Masculinum concipit femininum. non econtra.h.d.Dpp.de l.j.§.sed z si incertum.de vent.in possmit.Sol.ibi tractatur de odio,ideo masculinum non concipit femininum.Dp.de l.sicut.in prin.z §.fi.ff.de ope.lib.So.ibi apparet ratio diuersitatis. Istam materiam Dy.ponit in l.quicunque.C.de ser.fugit.Ego dicam in l.j.ff.de ver.sig.

1 ☞ Legatum non repudiatur ante euentum diei vel cōditionis.
2 Repudiari non potest illud pro quo possumus actionem habere que tamen potest esse inefficax ope exceptionis.

1 **§. Si sub conditione.** †Ante euentum diei vel conditionis.legatum non potest repudiari.h.d.Ro.de eo quod dicit de legato in diem certum,q̄ ante diē ad nos pertinet.Ad quod op.de l.si dies quando dies le.ced.z l.j.§.cum igitur.z §. finautem.de cad.tollen. Solu.ante diem certum cedit dies legati quo ad transmissionem. Item quo ad actionem personalem,licet obstet exceptio,l.j.ff quando di.lega.ce.z l.nemo potest.ff.ti.j.non autem quantum ad dominium.quia non transit nisi aduenīente die.Hl.allegat.ff.eo.l.antepe.§.fi.Tex.est.ff.de vsufr.lega.l.Sempronius Attalus. vnde ante diem.ad nos vere non pertinet, merito repudiare non possumus. ¶Ro.†ergo quod illud,pro quo possumus habere actionē que tamen potest esse inefficax ope exceptionis, non potest repudiari:sicut illud pro quo solam spem habemus de futuro. Alij timentes hoc contrarium dicunt,quod hic fuit certa dies quo ad nominationem.non quo ad euentum, vt dies mortis. ita dicebat
2 Rof.sed contra mentem huius litere est,tene ergo istam. Dp.C.de pac.l.j.Sol.aliud in repudiatione,vt hic,aliud in pacto,vt ibi, De hoc ff.de acq.he.l.is qui.z l.is potest.z l.qui superstitis.z ff.de cura.bo.dan.l.j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Dp.C.Vide no.per Bal.in d.l.j.C.de pac.
1 ☞ Aduerbium vbi,inducit conditionem.

§. Si pater. Conditio nuptiarum intelligitur de futuris nuptijs,nisi testator ignorauerit p̄sentes.h.d.Ro.†quod per aduerbium vbi,inducitur conditio. di ri.ff.de cond.z demon.l.j.Dpp.quod propter contractas nuptias de facto,non impletur conditio.l.hec conditio,de condi.z demon. sed nuptie facte a filia,patre ignorāte,sunt nulle.l.Paulus.de sta. homi.ergo non est impleta conditio.Sol.dicit gl.intelligas,quod hic filia erat emancipata.

LEX XLVII.

1 ☞ Debitum in diem,non dicitur debitum de presenti.
2 Verbum,potest,est extensiuum.
3 Clausula codicillaris quomodo concipiatur, vt testamentum valeat pro tempore futuro.

2 **Si ita scripsisset.** aVerba p̄sentis temporis non porrigun tur ad debita in diē,vel conditionalia,nisi aliud exprimatur.h.d.Ro.†quod deb:tum in diem,nō dicitur de

bitum de presenti. Ratio est, quia ista verba, dare facere, intelliguntur, scilicet cum effectu, sed non dicitur debitor, qui non pōt exigi obstante exceptione, l. debitor. de ver. sig. Querit gl. quid si dies venisset tēpore mortis, qui non venit in tēpore testamēti, Resp, q nō debebit. l. si ita. de au. z ar. le. Ad hoc op. j. e. l. si ita quis. So,
g ibi id est propter | verbum, potest, quod est extensiuum. Op. j. eo. l.
3 cum filius. §. heres. Sol. vt in gl. ¶ Istam† legem inducit Hy. ad quest. de clausula que apponitur in testamento, si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum. Nam si valet inspecto presenti tempore, licet postea irritetur, clausula illa locum non habet, nisi dicatur, si non valet, vel valebit dixi plene in l. j. §. de iu. codic.

ADDITIO.

g ¶ Si ita scripsisset. Adde q Pau. de La. refert Jo. an. consuluisse per hunc ter. cum testator mandasset heredi vt solueret omnia debita fratris sui, quod tenebatur etiam soluere dotem vxori fratris soluto matrimonio.

LEX XLVIII.

1 ☞ Scripturis si in duabus principalibus ejusdem testamenti apparent diuerse quantitates legate, minor debetur.
2 Exemplar dicitur scriptura principalis, exemplum scriptura exēplata.
3 Protocollo notarij statur potius quam instrumento publico in de sumpto.
4 Scripture contrarie si producuntur, quando eis stetur.

a Empronius. a Si in duab⁹ scripturis †principalibus, eiusdem testamenti
1 apparerent diuerse quantitates legate, minor debetur. h.
b d. Op. de⁹ prob. l. quinquaginta. So. ibi erant diuerse scripture diuersarum voluntatum, hic vnius voluntatis tantus: dicit gl. Op. cōtra hoc, q debet stari originali, l. si quis ex argentarijs. §. pe. z fi. ff. de eden. Sol. hic vtraque scriptura erat pariter principalis, nec magis vna est originalis quam alia, vt in hoc text. ibi, causa exemplarij. vnde ex vtraque poterat sumi exemplum. Exemplar
2 †enim dicitur scriptura principalis, exemplum scriptura exem-
c plata, de fi. instr. c. ij. z C. de eden. auth. si quis in aliquo. z l. cēsus ff.
d de prob. Et ideo si a producerentur due scripture, † instrumentum
3 publicū, z protocollum notarij, starem potius protocollo: q ista potius est originalis scriptura, vt probatur in d. l. si quis ex argētarijs. §. pe. z in auth. de tabel. per totum, z ita hic si constaret vna scripturam primo factam, z aliam inde exemplatam, prime starez: sed si non appareret, obtineret hec lex. Sed contra, † quando pro-
4 ferunt due scripture contrarie, neutri statur. C. de fide inst. l. scripture. So. intellige q hic proferebantur a diuersis vna ab herede, alia a legatario: secus si ab eo, vt in contrario. Op. gl. vl. de l. libertis. So. vt in l. quinquaginta. quod no.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶ Sempronius. Et ad hanc legem vide Ang. z Imo. in l. eum qui, in prin. ff. de acq. her. z dicit no. Bal. in l. scripture. C. de fid. instr. quod ista lex non haberet locum in contractibus onerosis. z quid in duobus instrumentis procurationis factis in persona vnius eodez die, vide Bald. in l. falsus. C. de fur. z ad Bar. hic que scriptura dicatur originalis. vide Bal. in l. ij. in ix. q. C. de testa. z in l. nostram, eodem tit.

b ¶ Op. de. Pro cōcordia aduerte q recta z integra fides non dat instrumēto exēplato. sm Bar. in l. j. §. si quis in duob⁹. ff. de bo. po. sm tab. vbi ex tali instrumēto quis non posset petere se miti in possessionē secundum tab. contrarius ibidem alle. secundum Alex. in hac l. Sempronius. So. dicit ipsemet Alex. aut illud exēplar fuit semel productum in iudicio, z vera sit secunda opi. q creditur exēplo, aut nunquam fuit productum in iudicio, z sic non approbatum, z procedat prima opi. Et istam sol. communiter approbant doc. in auth. si quis in aliquo. C. de eden. z plures alie solu. possent dari secundum doc. ibidem vide per eos.

c ALEX. ¶ Scriptura principalis. No. q exēplar & scriptura principalis exempli sepius exēplati. Idē ad hoc no. adde omnino Bal. z Imo in l. cum proponebatur. ad fi. j. eo. vbi etiam dicitur quid in casu quando due reperiuntur scripture originales super eodem facto, q. nulli creditur, z quod no. in l. scripture. C. de fide instr. Adde etiam q si continet plus instrumentū quam reperiatur in protocollo, non datur fides instrumento, vt declarat An. in c. dudum. de conuer. coniu. z valet instrumentum, licet nullum reperiatur protocollum, secundum Bald. in ru. C. de fide instr. z vide vnum quod no. in l. in fraudē. §. neque. de iur. fis. z que dixi in d. l. si libtari⁹. Ad p dicta adde no. in c. cum P. de fi. instr. Et ad Bart. hic, adde Lanfran. in c. quoniam contra. de proba. z Maria Soc. in c. ij. arg. xiij. ver. nona conclusio. de libelli oblatione. Adde cum reperiūtur diuersa instrumenta de eadem re, cui magis sit standum, z quid si instrumentum sit diuersum a protocollo, Bal. consi. xliij. Et quid si instrumenti non apparet protocollum, per eundem cōsi. cxxx. li. ij.

d ALEX. ¶ Et ideo si. Vide Bar. in d. §. prohibet. z in auth. in aliquo. de eden. etiam vide que dixi post Bart. in l. j. §. si duob. j. de secyn. tab. z no. in ca. quoniā. de prob. imo dixit no. in l. si. C. de eden. post Bu. q si notarius perderet propter
dia sua protocolla, potest cogere illum, cui redditur
tum vt faciat ipsi copiam, que penes eū stare debet. Et
cit q protocollum reperiatur in chartis quomodocunque
bat ter. in auth. de tabel. z protocolla dimittantur in
te potissime consuetudine notarij per no. per Bal. in l.
leia. z in d. rub. de fid. inst. z in c. cum dilectus de fid. inst. ter. z quod ibi no. in d. l. j. in prin. de secun. tab. z ad Bar. Bal. in d. l. nostram, de test. vide bonum dictum Bar. in

LEX XLIX.

1 ☞ Maritus si simpliciter legat vxori rem quam estimat
buit in dote, vxor habebit rem actione ex testamento, z
dote estimationem.

Licinius. Alias, Lucius, Fructus z partes
cepti conditione pendente. ad
rium non pertinent. h. d. Ratio huius legis patet
mario. z gl. ponit. ¶ Quero quid si maritus legauit
re? Resp. gl. certe tunc haberet mancipia z estimationem.
1 tus editos post aditam hereditatem, quod no. multi.
legat vxori simpliciter rem, quam estimatam accepit in
xor habebit rem actione ex testamento, z actione de dote
estimationem. Contra hoc videtur casus. j. de dote prel. l.
dic vt ibi dixi. Op. j. de pe. le. l. si. Bl. nō soluit. Dic q ibi
vsuras voluerit augere legatum, quia filij nomine
Op. j. eo. l. cum pater filie. dic vt ibi.

§. Bonorum. Curator qui bonorum
tur ad legata cautione recepta. h. d. ¶ Op. C. de
Respond. vere interim non est quesita, nisi ad
peruenerit z comprobauerit: sed habetur pro
soluuntur exacta cautione, quod intellige de
Ham hereditas patris, in cuius potestate erat,
§. j. de cur. fur. secundum vnum z verū intellectum.

LEX L.

Mortuo. Quod superest mihi
te mortem perempta,
¶ Op. quod ex re mea superest, meum
rei ven. So. intelligas q hic res legata
legatarij, q. legata sub conditione: vel quia
fecta. z eodem modo dicit glo. in domo legata. z
Nota primo distinguendum, aut mihi debetur
aut quia est mea, z sic eam petere possum
casu re perempta, non debetur mihi aliquid,
rit illud quod principali⁹ erat in re, vt spiritus
senfitiua in boue, secus si principalis pars
structa, area superest, quia illa debetur. l. si
probatur in l. peculium. j. eo. Unde id quod
destructa, non dicit bene, vbi vero rem
meam, quod superest, meum est: siue
§. j. sine personalis. l. si seruus. §. boue. de
ri plene.

§. Si titio. Legatum, cuius estimatio
heredem transmittitur, sicut
gata debetur. h. d.

§. Labeo. Res, cuius commercium
eius delictum non habet, non
estimatio: secus si legatarius habet eius cōmercium.
d. Hunc §. habuistis examinatum in Lapud Julianum.
§. tit. j. z in l. multum. j. de ver. obli.

§. Si testator. Portio hereditatis
scit cum onere pro rata. h.
§. eo. l. Celsus. §. fi. Sol. nominatim fuit onus vni
* quod opus fieri debet a quolibet *insolidū. Fideicommi
j. ti. j. So. vt in gl. dixi tibi ibi.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Insolidum. Aliter intelligo
l. stipulationes non diuiduntur. j. de ver. obli. z ibi
Aquef. post Aler.

LEX LI.

Vt heredibus. Heredibus
potest substitui. h. d. ¶ Opp. q etiam
potest substitui donatario causa mortis
sciendum. z l. ij. §. fi. Sol. Si ergo volo substituere
tutus sit donatarius causa mortis, oportet quod

dicit ter. Sed si volo substituere vt staret in puro nomine fidei missi. possum etiam sine promissione, vt in cõtrarijs. Hoc exami ti l. j. de vo. cau. mor. vbi Dy. ponit. z Ly. de. de vo. cau. mor. l. j.

LEX LII.

Jtitius. Si legatur vna ex rebus alternatiue de bitis. euentus solutionis declarabit an legatum valeat. h. d. Op. q̃ heres vtrunque debeat. l. si sic. cum l. seq. ff. ti. j. z l. qui duos. ff. eo. Sol. ibi erat electio testato hic debitoris, vnde nihil potest imputari heredi in eligẽdo: ibi us. Op. j. ti. j. l. fideicommissa. §. si rem. Sol. hic sponte soluit, ibi tum exegit testator. Vel hic fuit nomen legatum, ibi ipsa res.

ADDITIO.

LEX. Op. quod heres Adde Bar. in l. apud Julianum. §. tius. de leg. j.

Relatiuum quantitatis coniunctum verbo futuri temporis dubio non facit conditionem, secus est in relatiuo substantie.

Cum ita. Relatiuum quantitatis coniunctum verbo futuri temporis, in dubio conditionem n facit. h. d. Op. relatiuum iunctum verbo futuri temporis cit conditionem. l. Stichum. ff. ti. j. Sol. hic in relatiuo quantita ibi in relatiuo substantie. Pro hoc l. ij. ff. de her. inst. z l. Clemẽs. fi. Rationem dixi in d. l. Stichum. facit ad hoc ff. de contrahen. pp. l. hec venditio. §. pe.

ADDITIO.

LEX. Cum ita. Adde Bar. in l. j. circa fi. in ver. videamus de atiuo. j. de cond. z dem. vbi hunc ter. post eum allegaui.

LEX LIII.

Jta quis [a] Verbum potest, est extensiuum, z ideo licet sit presentis tẽporis, por rigitur ad futura. h. d. Opp. ff. eo. l. si ita scripsisset. Sol. hic propter naturam illius verbi potest, quod est extensiuum, assi at gl. etiaz alias rationes de dictione potest. Dixi. in l. Gallus. pen. de li. z post. z de inuisto test. l. j. in prin. Quero, vsque ad antum tempus extendatur significatio huius verbi, potest. esp. Dy. vsque ad tempus mortis, l. fi. de op. leg. Et hoc induce in ar. ad q. si dicatur in testamento, si non valet iure testamenti, eat omni iure quo valere potest. De quo dixi in l. si ita. de aur. z gen. lega.

ADDITIO.

LEX. Si ita quis. Adde quod no. Bar. in l. si ita. hic alle. z de rbo presentis temporis. an comprehendat futurum, vide Jmn. c. dilecti. de exc. z vide Bal. not. in l. eam quam. C. de fideic.

Ciuiliter factum non sufficit ad implementum conditionis. ater instituto filio substituit, si decesserit sine filijs ex se descen entibus, z filius ingreditur monasterium, substitutio euanescit, sic bona ad monasterium debentur.

Conditio, si sine liberis decesserit, fauore monasterij habetur pro non scripta.

§. Js cui in tempus. Ciuiles filij cõditionem non implent. h. d. Vel a liter. Ad implementum conditionis non sufficit ciuiliter factum, h. d. Op. gl. de l. si mater. C. de inst. z subst. Sol. vt dixi in l. Hall⁹. §. z quid si tantum. ff. de lib. z posth. Dyn. †inducit istã legẽ ad quest. testator substituit filio, si decesserit sine liberis ex se descendentib⁹, demũ filius rogatus ingreditur monasterium, queritur vtrum desi ciat illa conditio, quasi illa verba ex se debeant aliud operari, quã in eo casu quo nõ fuissent apposita? Dy. & esse idẽ, q̃ expressio eo rum que tacite insunt nihil operatur. Sed ista conditio de se ha bebat eundẽ intellectũ, q̃ appellatio filiorum simpliciter facta, in telligitur de ex se natis, vt hic. z de cõd. z dem. l. fideicõmissum. Hãc questionem non prosequor: hic, sed examinabo eam in quodam cõ silio⁹ istius tenoris, videlicet. Parmensis, quidam filium instituit, z iussit q̃ si decederet sine filijs ex suo corpore natis, deueniat in Joannem, demum dictus filius institutus ingressus est monaste rium. z ibi decessit: queritur vtrum dicta bona peruemãt in dictũ Joannem, an ad dictum monasterium? In illa questione licet fue unt varie opi. doc. z diuersimode scripta determinata reperiant, go tamen hoc vltimũ arbitror fore verissimum, q̃ bona predicta ebeãt ad dictũ monasterij pertinere, z substitutiõi p̃dicte locus õ sit. primo eñ hoc tenet Dy. in hoc §. per talẽ rationẽ, appella o filior simpliciter facta intelligitur de ex se natis, vt hoc §. z de d. z dem. l. fideicommissum, sed expressio eorũ que tacite insunt, hil operaã. l. ij. ff. de le. j. de fidei. l. nõ recte. ergo perinde est habẽ ũ. ac si non fuisset expressum, ex se natis. hoc autem non expresso, on est dubiũ ad monasterij pertinere. aut. de san. epis. §. sed z hoc esenti. C. ad Tre. auth. nisi rogati. Secundo hoc tenet Ric. ma. er talem rationem, illud fideicommissum, siue hec conditio repro batur, z pro non adiecto habetur, non ideo quia monasterium ha atur loco filij: sed quia est impedimento vite contẽplatiue, nam quis timẽs ne bona sua cogat restituere, si decesserit sine filijs, im pelleret ad matrimonium contrahendum, z remoneretur a voto religionis z castitatis. ideo Imperator hoc grauamen habuit p nõ adiecto: hoc est q̃ dicit ter. in d. §. sed z hoc presenti. Ibi dum dicit, tales conditiones inualidas, z pro nõ scriptis esse. Sed ista conditio sic expressa est multo plus contraria vne contẽplatiue, castitati, z religioni, &c. Ista refert z tenet Ly. in d. aut. nisi rogati. Tertio ego probo, q̃ illud q̃ relinquit causa dotis, de necessitate intelligit, p matrimonio carnali. ff. de iu. do. l. ij. z C. de do. ante nu. l. fi. Pro introitu vero monasterij non pot dari dos, vt extra de si mo. c. non satis. z tamen illa conditio, seu causa remittitur aliquo ingrediente monasterium, licet nõ posset dici q̃ ciuiliter impleat. d. §. sed z hoc presenti, ergo z i casu proposito, licet nõ possit dici im pleta conditio ciuiliter, q̃ filij dicant ex se nati, tamen monasterio debent dicta bona remanere. Idẽ debet z potest dici de eo, q̃ relin quit causa donationis propter nuptias, vt d. §. sed z hoc presenti. Quarto, inter monasterium z monachũ, non dicitur contrahi ma trimoniũ spirituale cum solus Abbas dicitur spõsus, vt plene no. de elec. c. quia propter. per Bar. z Jmn. sed si fideicommissum relin quat sub conditione, si nuptias non contraxerit, z ille grauatus monasterium ingrediatur, non tenetur ad fideicommissum. Ad §. ff z hoc presenti. Apparet ergo q̃ hec nõ est ratio, quia videtur dece cisse conditio fideicommissi, sed ideo quia talis conditio, z tale gra uamen pro non adiecto, z pro non scripto habetur, q̃ vite cõtem platiue cõtrariaretur, sed j casu proposito est huiusmodi: ergo, &c. Quinto ego video q̃ si aliquid relinquit mulieri, z ipsa grauatur fideicommisso, si nupserit, q̃ tale fideicõmissum prestare non tenet, etiam si nupserit. l. quoties. de cond. z demon. Est ratio, quia per hoc nuptie impedirentur, quia timore illius grauaminis no nube
b ret. l. heres meus. §. fi. de cond. z dem. multo magis[b] nõ valet istud
* fideicommissum, quando est impeditiuus * vite contẽplatiue, que
2 longe melior est quam actiua, auth. de mona. in prin. z ibi no. col. j.

ADDITIONES.

a IOAN. FR. RV. In quodam cõsilio. Adde q̃ est primũ con silium Bar. in ordine, inc. Parmensis quidam, cui adde Cal. cons. xliij. in ti. de testa. z Ang. in cons. lxxx. z consi. ccxxv. z And. Barb. consi. xiij. z in d. cõsi. habetur quid in cõtractu z quid in sententia.
b ALEX. Multo magis. Contra istam determinationem dixit expresse Jac. de Bel. in d. §. sed z hoc presenti. z ibi etiã Ang. Bal. in l. Deo nobis. de epi. z cler.
* CLAV. DE SEISS. Impeditiuum. Istam opi. sequitur z la te probat Alex. consi. cxxj. vo. j. z cõsi. xxv. lib. iij. inc. super cõtẽtis.

LEX LIIII.

1 Legatarius vt legatũ consequat, dz esse capax tẽpore mortis.
2 Qualitas que reddit personam inhabilem, ante omne iudiciũ po test discuti.

Non oportet. Nõ debet de habilitate per sone disputari separatim ab
1 alia lite. h. d. Quero, †quo tempore quis debeat esse capax, vt legatũ possit cõsequi? Bl. dicit tribus tempo ribus: q̃ est verum in hereditatibus, in legatis vero quando est inhabilitas in persona, quam testator tollere nõ potest, sufficit q̃ reperiat capax tẽpore mortis. l. non intelligitur. §. qñ autem. de iu re fis. z de do. cau. mor. l. in mortis. Ita dicit Dy. z bene. Extra gl. op. q̃ de habilitate persone possit per se separatim ab omni alia cã queri. l. de etate. ff. de mino. z de feriis. l. ij. ibi. vt etates probentur.
2 z l. cum te minorem. C. de prob. Sol. †ibi queritur de etate que est talis qualitas, que reddit personam inhabilem ad iudicium exer cendum: vnde bene pot de hoc queri ante omne iudiciũ, hoc est, ta lis qualitas, que tangit merita cause. licet eñ esset nõ capax nõ, p pter hoc erat inhabilis ad iudiciũ exercẽdũ, ff deficit iustitia sua.

LEX LV.

1 Actio personalis hereditaria datur contra vnum ex heredi bus insolidum. etiam ad quantitatem fauore dotis.

Cum ab vno. Si legatũ ab vno herede, re lictum animo compensandi rum debito, deficiat, ille heres illius debiti onus susti net, z debitum, quod quis insolidum sustinet, in totum cõputat in imponẽda ratione Falcidie. h. d. z est singularis lex ista,
1 quã no. z no. diligẽter q̃ in summario dixi. Hic casum, †q̃ actio personalis hereditaria datur cõtra vnum ex heredibus insolidum, etiam ad quantitatẽ, quod est singulare. Op. ff. ti. j. l. seruo legato. §. si testator. z j. ti. j. l. nomen. §. vni. z fa. ercis. l. si filia. ver. plane. z C.
a de pac. l. pacto successorie. So. gl. trib⁹ modis. primo. q̃ speciale[a] sit fauore dotis, ne mulier habeat necesse agere cũ plurib⁹ personis, z ista est vera, quã tenent Dy. z Ly. in l. pro hereditarijs. C. de he. ac. Secunda so. est, q̃ in eũ datur actio nõ directo, sed per obliquum: q̃ si omnes heredes conuenirentur actione de dote, iste conueni ret ab alijs actione ex testamẽto. Cõtra hoc facit ter. q̃ dicit eũ do tis actione teneri. Sed resp. id est, actione ex testamento nomine

dotis. Hanc tenet Bul. in l. annus, ff. de pac. qđ est contra hūc text. in fi. qui non potest glossari, cum dotem totā soluat, vt es alienū, non vt legatū: tene ergo primā. Tertia sol. redit in idem cum ista, z eodem morbo laborat. ¶ Op. ad fi. ff. de he. inst. l. ex facto. z ad le. Fal. l. Fesennius. Solu. respectu mulieris est es alienū, z ideo quo ad ceteros legatarios, vt es alienum habetur in comput atione Falcidie: quo ad heredes vt legatum habetur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Primo quod speciale. Et hoc expresse fauore dotis tenuit etiam Bar. in l. debitorum. C. de pac. z no. per Im. in l. seruo legato. §. si testator. ff. ti. j. sed Bal. in d. l. pro hereditarijs. ver. quarto aliter dixit de intellectu huius l. no. per Bar. z doc. in l. continuus. §. fi. de ver. obl. ad fi.

LEX LVI.

Si cui fundus.

Valet legatum rei vendende pro iusta estimatione. h. d.

LEX LVII.

1 ☞ Verbum, video, potest referri ad omnem suum sensum.

Si mihi z Titio.

Habuisti ff. ti. j. l. si mihi z titio in princ. dic vt ibi not. Inter. ibi. placere video. hoc ad intellectum mentis. non ad sensum corporis refertur, z secundum Jac. de Are. simile in omnibus legibus, que incipiunt videamus. l. videamus. ff. de in li. iur. z l. item apud Labeonem. §. si seruo quis sic. de iniu. z l. videamus. de vsur. z similes. secundum Jaco. de Are. facit quod istud dicere† video, possit referri ad omnem sensum. per quem representatur aliquid intellectui. secundum Jac. de Are. z doc. facit l. testium. C. ff. de testi. facit l. ū. §. idem Labeo. de aqua plu. arcen.

1 ☞ Hereditas representat personam defuncti, non heredis.

2 Seruus hereditarius hereditate iacente representat personam defuncti, non heredis.

§. Sic eo herede.

1 Hereditas† representat personā defuncti, non heredis. h. d. Opp. de l. vsusfructus. j. de stip. ser. Solu. Aliud de vsufructu, qui requirit factum persone vt entis. aliud in hereditate seu proprietate. vt ibi patet. Op. de l. hereditas in multis. de acq. re. do. Sol. aliud in hereditate relicta seruo, quam in legato: quia in ea querenda requiritur domini iussus. sed hereditas iacens non potest iubere. d. l. hereditas in multis. de acq. re. do. Op. j. eo. l. debitor. §. seruo. Solvt ibi. Opp. de l. nouatio. de noua. vbi seruus representat personā

2 heredis. ¶ Sol. iacente hereditate personam defuncti representat. vt hic, z l. mortuo. de fideius. z ea adita retro fingitur representasse personam heredis. l. heres quandoque. de acq. he. z l. si ex re. in fi. de stip. ser. z l. omnis hereditas, z l. omnis fere. j. de reg. iu. que fictio non habet locum, nisi pro ea parte pro qua quis potest succedere. vt hic patet. Op. si instituitur ille qui pro parte est capax. sequitur quod quis decedit pro parte testatus. z pro parte intestatus. contra ea que habentur in l. ius nostrum. de reg. iur. dic vt no. in d. ius nostrum. z C. de secund. nup. l. j. quod no. bene.

LEX LVIII.

1 ☞ Relictum sub nomine dignitatis transit ad successorem quā do habet dignitatem per se: secus in consequentiam alterius.

2 Dignitas, quam quis habet per se, est fortior quam illa, quam qs habet per alium.

3 Relictum vicario non transit ad successorem, secus si relinquitur episcopo.

a 1 **Quod Principi.** Relictum sub† nomine dignitatis trāsit ad successorē in dignitate, si dignitatem quis habet per se: secus si per consequentiam alterius. h. d. Op. si legatarius decedit antequam cedat dies legati, non transmittit legatum. C. de cad. tol. §. in nouissimo. Bl. dicit. q aliter cedebat dies olim, aliter hodie, quod non est verum, imo eodem modo, vt l. j. ff. ti. j. quando dies. leg. ced. z ex. l. j. C. de cad. tollē. colligitur ex lege Papia de qua ibi. que fuit quoddam ius medium. vt dixi in l. Celsus. ff. eo. ti. Item dicit gl. q istud est speciale in principe. Certe si Princeps† est relictum sub nomine dignitatis, nulla est specialitas, l. annua. §. j. de annu. lega. sed si est relictum sub nomine proprio, tunc potest p cedere gl. ¶ Op. j. ti. j. l. ex imperfecto. z l. cum heredes. C. qui test. fac. pos. Bl. soluit. ibi quo ad solennitatem, hic quo ad transmissionem: sed vt dixi, etiam quo ad transmissionem ista ler continet ius commune, si ponimus relictum sub nomine dignitatis, vt text. innuit. Op. j. l. prior. nam Augusta habet eadem priuilegia que princeps habet. vt l. princeps. ff. de legi. Dicit gl. fallit hic, vel hic fuit p nō scripto. ff. l. prior. fuit caducū. vel quasi. Tu dic q ff. l. pri. fuit

b relictum ei qui habebat dignitatem principaliter, z per se: in prior. l. si Auguste. b fuit relictum ei qui habebat dignitatem per aliū, l. femine. ff. de sena. z hoc tenet Pet. z Ly. refert in l. cum here-

2 C. qui testa. face. pos. Ratio, † quia fortior est dignitas, quam habet per se, quam illa, quam quis habet per alium. l. a. ff.

c fi. proconf. z lega. Et sic, facit ista ler. quod si relinquitur episcopo sub nomine dignitatis, transit ad successorem, secus si relinquitur vicario, quia tunc non transiret in sequentem vicarium.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quod principi. Ad materiam huius l. vide Bru. C. de iure fisc. in prin. z quando relinquitur aliquid sub nomine dignitatis. vt episcopo. z simi. an transeat ad successorē. Et per gl. in l. 2 q. ad fi. de iurisd. omn. iud. z Bal. in l. hac consultissima in j. col. C. qui testa. fac. pos. z Bar. in l. ciuibus. de reb. dub.

b ALEX. ¶ In l. si Auguste. Et facit hec l. si Auguste. z quo vroni sub nomine appellatiuo an transeat ad secundarem. Bal. quod non in l. si. de indi. vidu. tol. per Bar. z Bal. quia. ad fin. z dixi post Bar. in l. qui liberis. §. hec verba. Bapu. z Bal. in l. hac consultissima in j. eo. C. qui test. fa. pos. quc. quoniam Abbas. de offi. dele. vbi aliqua contra Bar.

c AND. BARB. ¶ Et sic facit. Idem dic si committitur cario q non extenditur ad superiorem. vide q no. in c. fi. de le. vide etiam An. in c. quoniam Abbas. prope fi. de offi. no. dicit. idem si committitur causa non habenti dignitatem ne proprio. per istum ter. alle. Pe. in l. z quia de iu. omn. iud. si esset commissa respectu tribunalis. forte tunc potest core ipse vicarius remotus si inceperat. z idem dicit de legato pe in Spec. de le. §. superest. ver. sed pone q dominus. z vide prealeg. loco. z vide Bar. in d. l. z quia.

LEX LXII.

Iulianus ait, si a filio.

Si fi- cit. legatum remanet penes legatarium. z ad hered non transit. h. d. Et hāc legem declara, vt dixi tio. in prin. §. eo.

LEX LXIII.

Si titio.

Si portio non grauata accrescit grauate. contributio. z legata solidi

d. Querit gl. quid econtra si portio grauata accrescit grauate. z hoc quod gl. dicit, est verum, q ille cui accrescit grauata, tenetur ad illa legata a non tamen fit contributio. geantur, propter portionem suam non grauatam. §. fi. dem. j. ad l. fal. quod est no.

11 ☞ Portio deficiens accrescit cum onere succedentibus testato.

2 Portio nominatim grauati non accrescit coheredi cum

1 **§. Julianus.** Portio† deficiens accrescit succedentibus ab intestato. titu. j. l. j. §. fi. vbi vadit sine onere. Sol. q hic ambos grauat sol. videtur contra text. ibi, cum essent ab eo fideicommissi. Unde alij dicunt, q hic erant ambo in eodem gradu, succedunt ex presumpta voluntate defuncti: ibi erat vnus gradu, alius in sequenti, tunc sequens non succedit tate defuncti, cum de eo defunctus nō cogitauit. Sed op. ff. de codic. l. pe. z l. si quis, cum testamentum nullum detur fieri differentia, siue sint in eodem gradu, siue de gl. tenet primam sol. Dy. tenet secundam. Hec obst. quis cum testamentum nullum, quia ibi testator grauat tes ab intestato, hic nominatim. Item in d. pen. succedit preter spem defuncti, quia de eo non cogitauit: hic vero de eo. Sed huic solu. obstat, quia Iurisconsultus probat exemplum de substituto: sed relicta nominatim ab instit tur a substituto, l. si plures. j. tit. j. z l. j. §. id q ex substituto. l. fal. Dicendum est ergo, q ambe solutiones misse. licet q ambo erant in eodem gradu, vt probat litera heredem eius. Item ambos nominatim grauauit, vide alteri cum onere suo, l. si duob. §. j. z l. cuntatibus. §.

2 j. Secus si vnum † tantum grauauit nominatim, accrescit cum onere, l. Celsus. §. pe. z ff. ff. eo. z probatur plum de instituto, z substituto vt dixi ff. De hoc dicemus pater. §. cum existimaret. j. eo.

LEX LXIIII.

Si alienus.

Si per seruum non ditus domino, sed ibi tenetur ad onera domino imposita. h. d. Op. tenetur directo. cum pater, vel dominus teneatur filius filij, vel serui. gl. sol. innuit, quod naturalis obligatur in vtilem, z directam: quod videtur contra Huius timore gl. loquitur dubitative, dū dicit vtile, vt

quasi dicat impropríe loquor.quia naturalis non diuiditur in certam & vtilem.Contrarium istud declara,vt diri in l.cum filio fil.de leg.j.

LEX LXV.

Iheres. Si per heredem res legata sine dolo consumatur legatario per in factum actio succurritur.h.d.Opp.supra de conditio.indebi.l.in summa.§. Bl.o.dicit,hoc ideo,quia commodum habuit a defuncto, ideo distinguit sciens,vel ignorans.De quo diri in l. cetera. §.fi.& q.supra ti.j.& l.si seruum.§.de illo.j.de ver.obli.

LEX LXVI.

Verba enunciatiua inducunt probationem eorum,que in testamento sunt gesta.

Fideicommissum probari potest per coniecturas.

Dispositio testatoris per quot testes probari possit.

Cum proponebatur. [a] Verba enunciati ua,inducunt probationem eorum que in testamento sunt gesta h.d.Op. quod non inducunt probationem.l.Aurelius.§.fi.j.de lib.leg.& l.Lucius.§. j.ti.j.Sol.verba enunciatiua in vltimis voluntatibus inducunt probationem eorum, que gesta dicuntur in testamento, vt hic & eorum,que dicuntur gesta extra testamentuz. Op.de l.ex fa eo etiam agitatum.ff.de here.instit.Sol.vt ibi. ¶Quero,†dicitur q[b] fideicommissum.potest probari ex cõiecturis,que sunt iste coniecture?Bl.dicit hic q testator prius dixit se velle substituere: postea dicit per errorem se omisisse.hoc sufficeret.Item sufficit ad probandum,si enunciatiue scripsit hoc in testamẽto,vt hic in tex. de gl.z no.eam.Bo.quod si testator antequam veniret ad testamentum,dixit se velle substituere,& postea non substituit,quod nõ assumitur quod per errorem omiserit.nisi ipse postea dixerit se o misisse:vel in testamento,vel in alia vltima voluntate dixerit se hoc fecisse.Contra hoc videtur supra de her.instit.l.quoties.§.j.& quod diri in l.si quis in fundi vocabulo.ff.titu.j.Solue vt statim dicam.

Quero,†per quot[c] testes debet hoc probari gl.dicit[d] * hic,qđ per septem in testamento, per quinque in codicillis. Contra hoc videtur supra de testamẽt.l.heredes.§.sed & si notam.Distingue,[e] quandoque quis vult probare dispositionem testatoris,quando que dispositio testatoris est certa: sed vult quis probare erratum in aliqua qualitate, vel quantitate. Primo casu, siue quis velit probare dispositionẽ directo,siue per coniecturas,requiritur sep tem in testamento,& quinque in codicillis.etiam ad probandum illas coniecturas.l.ff.C.de codicil.& ita loquitur gl.ũ.& ff.hic. Secundo casu sufficit probatio per minorem numerum testium,d.§. sed,& si notã,& ibi no.Item sufficit testatorem probare dixisse,ante quam ad testamentum veniret,d.l.quoties.§.j.& diri in d.l.si quis in fundi vocabulo.

ADDITIONES.

ALEX.¶Cum proponebatur.Et tene menti quod dicit Bal.in c.j.§.itẽ si vasallus,si de inuestit. cõtrouer.fuer.per hãc gl.vbi omnino vide,& no.etiam Ro.in l.admonendi.de iureiur.& Bal.in l.ij. C.de iureiur.& Bal.in l.ij.C.de secun.tab.ad fin.Et istum text.cum gl.inducit sing.Bal.in c.j.§.fi quis.si de inuesti.inter domi.& vasal. ibi oriatur,quod vbi lex requirit taxatum numerum testium ad actum fiendum quod nedũ,in factum per pauciores probari nõ potest,sed nec etiam error facti,vt hic,licet Bar.hic aliter intelligat Et vide Bal.i l.si fortidianũ.C.de leg.& i l.error. C.de testa.Adde tamen quod vbi non esset erratum circa substantialia instrumenti.probaretur error per duos testes secundum gl.in l. heredes palam.§.sed & si notam.ff.de test.& vide Bart.in d.l.error, & qualiter probetur error,vide no.per Barto.in l.quoties.§.tantundem,de her.instit.& in l.si librarius in fi.de reg.iur.& ibi diri secundum bal. in l.ff.C.de eden.hec lex est sing.quod error instrumenti debet plene probari.

AND. BAR. ¶Quero dicitur hic.Bo. quod manifestum dicit ad quod constat er coniecturis, & si vsurarius pronuntiatus per coniecturas,dicitur manifestus secundum Bal. facit quod no.in c.cum in diocesi.de vsur.& gl.in c.ij.eo.ti.

AND. BAR. ¶Quero per quot.Et not.quod hic dicit Bal.& per tot testes probatur indicium,per quot probatur ipsa res, facit gl.sing.in l.ff.C.fami.ercisci. Tu dic quod vnus testis de directo deponens super maleficio facit indicium ad torturas. l. ij. C.ad legem Jul.maiesta.Bar.in l.ff.j.de questionibus.

ALEX. ¶Bl.dicit.Istam gl.allegaui tibi in l.si librarius.de reg. iur. ad fin. Et de materia probandi voluntatem testatoris, & per quot testes,vide l.ff.z quod ibi glos.& Bal.C.famil.ercis.vbi etiam per Bar.alle.etiam Bal.hanc gl.in l.ij.ver.ex his.C.de secun.tab. & in l.ff.C.de fideic.& ibi etiam in vlt.col.vbi vide,& cum Bar. concordat Bal.Ang.& Jmo.in l.quoties.in prin.iuncto §.j.ff.de her. instit.& ad no.per Bar.hic,vide do.de Rota in decisio.ccxxxvij.

* CLAV.DE SEISS. ¶Vide per istam gl.quod dicit Aller.in ru.j.de acq.pos.vbi alle.alias quotas.& vide etiam per eundẽ cõs. cxl.in ij.dub.volu.j.& aliquid ad eius limitationem per Felyn.in c. edoceri.de rescrip.

e AND.BAR. ¶Distingue.Et Bal.hic dicit,si due sunt scripture ad idem.sed diuersimode se habent.si fieri potest vna ad alterã reduci debet.per tex.in l.Sempronius.§.eo.Si autem non neutri stabitur.l.scripture.C.de fid.instru.nisi vna esset magis originalis quam alia,quia tunc staretur originali.

LEX LXVII.

Peculium Si legatur vniuersitas, augmentum,& diminutio contingens etiã viuo testatore,ad legatarium pertinet.h.d.istud principium.

1 ☞Corpus quod vno spiritu consistit si legatur,& periit,non debetur quod supereſt.

2 Domo legata,& perempta area casinate,vel impetu aque, cementa que remanerent,non debentur.

§. Quadrige. Si legatur res ex pluribus corporib[a] consistens, si extinguitur quod ibi est principale,perit legatum.h.d.Op.supra proxim.vbi quicquid supereſt ex legato debetur.Solu.dicunt quidam,qđ hic decessit ille equus qui demonstrabat quadrigam.sed gl.dicit,quod non curat quis equus de quatuor decesserit.Ad cõtrarium dico, quod quicquid ibi remanebat,retinebat nomen peculij,& familie:hic vero,vno perempto, desiit esse nomen quadrige.Contra hoc videtur l. si grege.supra tit.j.vbi si ex grege remaneret vnus,ille debetur solus,tamen non est grex:sed potest dici,licet vnus non sit grex,retinet tamen nomen gregis, l.sicut municipium.in fi.§.quod cuius. vni.no.Hoc non placet.quia si,legatur domus,& remanet area,debetur area,licet non retineat nomen domus,d.l.si grege.§.ti.j. Si

1 cas ergo,q in corpore quod vno spiritu consistit,vt homo,bos, & similia,eo perempto non debetur quod supereſt,vt l.mortuo. in princ.§.eo. Ratio,qz perit pars principalis,scilicet spiritꝰ vitalis vt ibi diri,ita in quadriga,si perit pars principalis.ſ. ille equꝰ qui demonstrabat quadrigam & eam dirigebat,non debetur q remanet:secus si alius equus decesserit:& ita vult dicere iste tex.ita in area,nam domo destructa supereſt area,que est potentissima pars

2 domus.l.eum qui edes.j.de vsucap.Sed si periret † area,casinate forte,vel propter abundantiam aque,tunc cementa, que remanerent,forte non deberentur,argum.d.l.mortuo. supra eod. argum. huius.§.

1 ☞Fideicommissum vniuersale conseruatur per authenticam ex causa.

2 Heres grauatus a testatore,vt hereditatem restituat post mortez suam,si hereditas vadit ad venẽtes ab intestato non tenetur ad fideicommissum,nisi instituto moriente.

a **§. Titio.** [a]Si legatum relinquitur ab vno sub conditione que ex eius persona dependet,si legatũ transfertur ad alium.non transfertur conditio.h.d. Op. hic dicitur,q dies cedit alteri adita hereditate contra,imo tale legatum est,nullum.l.post mortem.§.sed si seruo.ff.titi.j.Sol. hic non fuit relictum seruo,sed Titio.Sed contra hoc op.quia preualet legatum libertatis,& legatum de seruo non valet d.l.si post mortem.§.fi.Sol.dicit gl.ibi quod fuit relicta libertas per fideicommissum, & hoc tenet Dy.& hoc videtur contra tex.hic,quando dicit, libertas competit,& ibi,liber esse iussus,&c.Unde Jac.de Are.dicit, quod fuit relicta libertas directe, & fatetur contrarium quod legatum non valet,& ponit quod hic legatum fuit factum seruo sub eadẽ die, & conditione qua libertas,& punctuat hic in prin.post dictionem,legatum.Si teneꝰ primam,exponꝰ tex.vbi dicit,libertas competit. ſ.fideicommissaria,& vbi dicit,esse iussus est.intellige per fideicom

1 missum.Ultimo induco istam legem pro casu ad q. ego tenui †qđ per auth.ex causa.C.de lib.prete.conseruatur vniuersale fideicommissum,l.ita tamen.§.quoties.j.ad Treb.& ff.si quis omis.cau.test.

b l.si seruum.§.j.Pone ergo, [b]quod †testator grauauit heredem,vt

2 restituat per fideicommissum,post mortem suam hereditas venit advenientes ab intestato.Certe non tenetur ad fideicommissum nisi illo instituto,moriente,vt hic.Facit Luij.j.de noua,& l.cum pater.§.ab instituto.j.eo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Titio.Vide ad intellectum Jmo.in l.si post mortem. §.fi.ff.tit.j.

b ALEX. ¶Pone ergo.Adde Bar.in l.si fundũ.ff.de ac.emp.& in l.cum pater.§.ab instituto.in fi.j.eo.ti.

LEX LXVIII.

1 ☞Legatum factum creditori,an valeat.

Mevius. Debitor partis fundi, si creditori sub eadem conditione qua debebat legauit intelligitur aliam partem. non illam quam debebat legare. h.d. Primo. ponitur thema & questio. Secundo determinatio questionis. Tertio responsio ad vnam obiectionem, que fieret in contrarium. Quarto, respõsio. que fieret ad aliã Secunda ibi, voluntatis, Tertia ibi, sane Quarta ibi, debitor autem. Op. quod in dubio non est verisimile quod testator grauare rit heredem suum duplici prestatione. l. Titia. §. qui inuita. ff. eo. & §. ea. l. §. eum qui. Solu. ibi in eodem testamento. hic in diuersis, vt ter. dicit. Sed op. quod heres. & testator pro eodem habẽtur quãtum ad hoc, l. huiusmodi. §. j. ff. tit. j. Sol. ibi heres expresse legauit illud qõ defunctus legauerat: sed hec significatio legati facta per heredem. potest aliud importare. quam quod defunctus legauerat s. aliam partem, que significatio accipitur, ne legatum sit inutile. Opp. de l. qui bis. de verb. oblig. Glo. dicit expone, vt ibi. Tu dic. quod alia res est in secundo legato, quam in primo. Dp. quod

1 valeat legatum factum creditori, licet nõ contineat plus, l. si creditori. §. j. supra titu. j. Sol. fateor quod ibi non continet plus altero de quatuor modis. qui ponuntur Iusti. de act. §. plus. sed continet plus quito modo. quod declara. vt ibi dixi. ¶ Vltimo, vt ista materia liqueat. hic Dy. ponit vnam distinctionem. Tu distingue aliter. Aut quis legat in quantitate, aut in specie, si in quantitate distingue. aut legatum continet aliquod commodum, aut nõ. l. si creditori. ff. tit. j. Si in specie, & tunc aut debetur mihi ex cõtractu, vt patet per illum modum. qui ponitur in l. iij. §. si rem. ff. tit. j. Aut erat mihi debita ab eo qui legabat ex illo testamẽto, & tunc aut legat illud idem q debebatur. & non valet. l. huiusmodi. §. j. §. titul. j. Aut legat aliud vere, vel presumptiue, & valet legatum, vt hic: q videtur legare aliam partẽ. ¶ Quero, quid si heres non reliquisset totum fundum. sed partem fundi sub eadem conditione. an valeat. Respon. aut dixit partem simpliciter, & intelligit de alia parte, vt valeat legatum. Aut expressit partem sibi debitam ex testamento Meuij, & non valet, vt probatur hic, & ff. proxi. §.

1 Genus altero de tribus modis in iure accipitur.
2 Due cause lucrative in eiusdem persona, & in eadem specie, que vere ad oculum demonstrari possent, non possunt eodem tempore concurrere, & quomodo intelligatur nu. 13.
3 Genus repositũ sub vna demonstratione, quando debetur perinde est ac si deberetur species.
4 Actio semel extincta non reuiuiscit regulariter & quando reuiuiscit. an fit eadem cum prima, vel alia.
5 Legatum factum de fundo simpliciter, adiecta certa demonstratione valet.
6 Legatum quantitatis simpliciter, quantitate non adiecta, nõ valet: secus est in legato quantitatis.
Partis appellatione valet dimidia.
7 Pronomen hic, hec, hoc, licet sit demonstrativus ad oculum pro re corporali, que est de presenti: tamẽ etiam potest demonstrare rẽ incorporalem, que de presenti intellectu concipitur.
8 Regula de duabus causis lucrativis non habet locum, quando quantitas debetur vel illud quod in genere suo recipit functionẽ.
9 Homo prout est genus. est quedam idea, seu imaginatio, que non est in commercio nostro.
10 Legatum hominis in genere valet, & est conditionale, & nullus certus est in obligatione, sed per solutionem determinandus.
11 Quodammodo, dictio, denotat improprietatem.
12 Datum pro legato causa conditionis implende quando dicatur ex causa lucrativa, & quando ex causa onerosa.
13 Lucrative due cause. quando possint simul concurrere.
14 Lucrativa causa. & quasi lucrativa, nõ possunt concurrere simul, quo ad effectum solide exactionis.
Moralis causa dicitur causa quasi lucrativa, & similis: vel si res ma gui valoris pro modico ematur.
15 Legatum dicitur causa lucrativa, etiam si fiat meritis precedentibus.
16 Obligatus ad fundum mulieri ex causa lucrativa, si dictus fundus a vero domino in dotem detur mulieri, & soluto matrimonio ad mulierem reuertitur, primus obligatus est liberatus.
17 Dos respectu viri est onerosa, respectu mulieris lucrativa, & quãdo habet effectum lucrativum.
18 Dos data per patrem filie spurie, si ad eã reuertitur, venientes ab intestato possunt de iure ciuili eã reuocare. sec. de iure canonico.
19 Renũciari exceptioni, q due cause nõ possint cõcurrere, non põt.
20 Verbum potest, cum aduerbio negatiuo, importat necessitatem.
21 Dominus si recipit pensionem ab emphyteuta post triennium, an ius emphyteute restauretur.
22 Consuetudo, si sit, q si vnus ex canonicis moriatur ceteri lucrẽtur fructus primi anni, si vna prebenda vacauit bis debẽtur fructus tantum vnius anni.
23 Statuto stante q portans bladum extra territorium perdat mal, super quo portatur, & condemnetur in decuplo. fratres in maleficijs de nocte commissis pene duplicentur, quomodo intelligatur extrahens frumentum de nocte. Et quid si plures homines diuerso tempore super eodem mulo extraxerunt. an quilibet teneatur perdere vnum mulum.
24 Acquisitum ex pena. dicitur acquiri ex causa lucrativa.
25 Res ob delictum quando ipso iure confiscatur.
26 Statuto stante quod confitenti delictũ diminuatur quarta pars. si primus & secundus sunt confessi. & primus soluit res partes. malis, secundus non tenetur, nisi ad aliam quartam partem.

§. Duorum Iste §. continuit repurari difficilis, cuius euidentia premitto. quod est. quod due cause lucrative non possunt in eadem re cõcurrere. Institu. eod. §. si res. & j. de. actio. & obligationi. l. omnes. & de

1 quoties. la ij. cum simi. Secundo premitto. quod genus in summitur altero de tribus modis. Primo, genus accipitur pro que consistit põdere, numero, vel mẽsura, q in genere suo re functionẽ. vt §. si cer. pe. l. ij. in prin. & §. j. & de hoc genere nõ hic iter. sed ego tangã j. prosequẽdo materiã. Secõ modo. pro quotitate quadã: puta, si mihi debeẽ tertia, vel quarta pars media alicuius rei pro indiuiso, dicitur mihi deberi genus. pars her. pet. l. j. §. pe. & no. j. ad Treb. l. deducta. §. nunc. in fi gue gl. & no. j. eo. l. vnum ex familia. §. sed si vno. in gl. si. Tercio, dicitur genus quod apud dialecticos dicitur species vnde qui debet hominem simpliciter. est debitor generis. vt ff. l. legato generaliter. & qõ ibi no. cuz si. & de debito generis dis accipiendo, tractat iste §. ¶ His premissis omissa Dy. & aliorum, iste §. diuiditur in tres partes principales. loquit de legato generis, id est quotitatis. facto adiecta certa demonstratione, vt q legata est pars fundi, que Meuius loquit de legato generis, id est, quotitatis, facto simpliciter adiecta certa demonstratione. Tertio, loquitur de genere alterius. puta hominis in genere. Secũda ibi. sed si pars. Tertia ibi, non idem, & quelibet pars subdiuidit in alias prosequor ponẽdo casuz in terminis. Nemo ad

2 h.d. Due cause lucrative in eiusdem persona, que vere possent ad oculum demonstrari, non possunt eodem tempore quo ad effectũ solide exactionis. hoc sine si omnia contraria. Nemo ad casum in terminis, & pone tes. premitte tamen. q in prima, & secunda parte, ibi res legauerunt rem alienam scienter, vel erat commu adeo q legatum valet. C. de lega. l. cum alienã rem. & nõ quocunqs. in prin. ¶ Dic ergo. q prima pars subdiuidit q primo ponit vnius quest. determinationẽ. Secũdo, nationẽ alterius questionis descendentis ex prima. neqs postea. Casus patet per se. Et ratio primi dicit se lucrative concurrant in eadem re. ¶ Ad secundã palem vento, & illa subdiuidit in tres. Primo, ponit vnã diuersum a primo. in iure. & facto. Secõ. ponitur nius questio. dependentis ex dicto. Tertio, ponit rato cti. Secunda ibi, atque etiã. Tertia ibi, neqs plures. da pars est clara. ¶ In tertia ibi, neque plures. que ficilis pars. §. pone casum. Dictũ est §. q si pars iterũ solui. ¶ Que est ratio, q possint hic cõcurrere lucrative? Rñdet q regula, q due cause lucrative eadẽ re concurrere, habet locũ in eadẽ re. que possit monstrari: ergo regula nõ extendit ad casum quãdo in eadẽ re que non possit demonstrari ad oculi. ra. neqs plures, &c. Hã plures in vno fundo communi so non obtinẽt dominiũ certe partis, que possit ad strari. sed solum iuris intellectu: quod est verum, non ne corporis. Nam ante diuisionem non potest demo do aliqua pars quam possis dicere. hec est mea. q ea socij: sed post diuisionez potest dicere hec mea. hec dicere ter, iste, secundum Io. & Bzo. qui ad eũdẽ finẽ q gl. hic in ver. hãc eandẽ. dicit, q quidã subdidit non, nec leuat, nec ponit. secundũ Pe. ad tertiã partẽ non idem. Et ista subdiuiditur in tres particulas. ctum diuersum a precedenti, in homine legato in gen do, illud extendit ad stipulationez. Tertio, assignat Secunda ibi, eadem. Tertia ibi hominis. Et aduer isto ver. hominis enim, ponitur ratio dicti, non rã inter hunc casum, & precedentẽ. Nam enim non pos tus, q est manifesta. Nam illud debitum generis no culum demonstrari: hic vero homo solutus, bene po demonstrari: & ideo nõ põt solui, ne concurrerẽt due ue: & ista est ratio diuersitatis. Sed in hoc ver. ponitur

are non pôt solui, que sumitur ex alia regula, que dicit, ꝙ ea q̄
ponuntur ad obligationem, si in his non cõsistit obligatio, nec
solutio, vt ĩ. de sol. l. qui decem. §. Stichum. in prin. de ver. obli. l. si
o rei. Ad propositum, in legato generis omnes serui continent
tantum ad solutio. ꝛ ille, cui solueretur, videretur ab initio fuisse
obligatione. Sed pone, tempore legati habeo quosdam seruos:
his non potest consistere obligatio ab initio: quia quod est meũ
non potest fieri amplius meum, C. eo. l. proprias. ꝛc. ṡ. ti. j. l. cetera.
ergo nec solutio. Eadem ratio est in seruis, qui postea ceperũt
esse mei, nam ceperunt non posse esse in obligatione, ꝛ sic nec in so
lutione, licet desinant esse mei. Et hoc vult dicere iste versic. tamen
quid sit in obligatione, ĩ. plenius declarabo. Expedita litera colli-
ge notabilia per teipsum.

¶ Venio Ad oppositiones, in quibus, tenebo hunc ordinẽ q: opponam ordinate, ad quãlibet parti-
culam, declarando tex. ꝛ gl. postea opponam aliquibus modis ad
declarationem materie, qualiter possunt concurrere due cause lu
cratiue. ¶ Primo opp. ad primum, hic legata fuit pars pro indi
uiso, ꝛ sic genus, vt supra dixi. Sed quando genus debetur a duo
bus, ex duabus causis lucratiuis, solutione facta ab vno, non li-
beratur alius: sed facit quod illa species generis, que est ab vno so
luta, non possit ab alio solui, vt ĩ. ver. non idem. hic autem dicit, ꝙ
contingit liberatio. Sol. † quando genus debetur repositũ sub cer
ta demonstratione, tũc perinde est ac si deberetur species, vt ṡ. tit.
l. talis. §. item si legetur. ꝛ l. sed. ꝛ si certos. facit ṡ. si cer. pe. l. certũ.
Sed hic fuit apposita certa demonstratio, quia dixit, pars fundi q̄
Meuij est, ideo est perinde, ac si deberetur certa species: ideo con
tingit liberatio, ne due cause lucratiue concurrant. ¶ Secundo
op. regula de duabus causis lucratiuis, habet locum in rebus. q̄
non possunt ad oculũ demõstrari, vt ĩ. ver. neq;. sed hic pars Me
uij, non potest ad oculum demonstrari: ergo ex virtute dicte regu
le non contingit liberatio Sol. Dy. fatetur contrarium esse diffi-
cile: sed dicit, ꝙ aliter non potest dici, nisi ꝙ hoc hic operetur cer-
ta demonstratio, facta de persona Meuij in legando, vt sit perin-
de ac si ad oculũ possit demonstrari: sed ibi fuit legata simpliciter
sine demonstratione. ¶ Tertio, contra istam sol. insto, quia si hoc
esset, ꝙ certa demõstratio faceret rẽ haberi peride, ac si posset ad
oculũ demonstrari: sequeretur, ꝙ in sequenti parte, eadẽ pars que
est soluta, solui non posset: qđ est contra ver. atq; etiam. Probo cõ
sequentiã. In sequenti parte, licet res in legando nõ fuerit demõ
strata certa demonstratione: tamen in soluendo fuit certa demon
stratio, quia soluit partem que fuit Meuij: ergo in solutione pôt
dici ad oculum demõstrari, propter certam demonstrationem sed
res que in solutione potest ad oculum demonstrari. iterum nõ po
test solui, vt ĩ. ver. non idem. ergo concluditur, ꝙ certa demonstra-
tio non facit rem esse perinde, ac si posset ad oculũ demonstrari,
ꝛ nihil releuat, tunc cum rem legat. Tamen dico Dy. bene dicere.
Nam debes scire, ꝙ demonstratio debet considerari tunc cũ rem
legat, alias non. Videtis enim ꝙ quãdo in legando designatur cer
ta species, de demonstratione non curatur: q: siue vera, siue falsa,
valet legatũ. Sed si nõ exprimatur certa species, nec certa res, tũc
curatur de demonstratione, vt per eam validetur, ꝛ certificet lega
tum, qđ alias esset inutile, propter incertitudinẽ: ꝛ tũc falsa demõ
stratio vitiat, vt ĩ. de condi. ꝛ dem. l. demonstratio, ꝛ ibi nota. in j. ꝛ
ij. glo. ꝛ ĩ. de leg. iij. l. nuper. Ita in proposito in primo casu, quan-
do res fuit demonstrata in legando, debet, considerari demonstra
tio etiam in soluẽdo, quia expedit. Nam si nõ solueretur pars que
Meuij est, non solueretur id quod debetur. Sed in seq. ver. fuit le-
gata pars simpliciter, vnde licet soluatur pars, que Meuij est hoc
non consideratur, quia non expedit. Nam quecũq; pars soluatur
soluitur quod debetur. Resp. ergo breuiter ad contrariũ, ibi non
curatur demonstratio, quia non expedit, ꝛ ideo nõ videtur res ad
oculum demonstrata: hic curatur demonstratio, quia expedit, ꝛ vi
detur res ad oculum demonstrata. ¶ Quarto contra istud opp.
videtur quod ex quolibet testamento cõsequar solidam rem, vt ṡ.
ti. j. l. plane. §. sed si duorum. Sol. Aut primo consequor rem vere,
ꝛ habet locũ regula de duabus causis lucratiuis: quia cõtingit li
beratio ex alia, vt hic: aut primo consequor ficte, q: primo conse-
quor estimationem, ꝛ tunc regula nõ habet locum, vt ibi no. ꝛ pro
batur Inst. eo. §. si res. ideo dixi in summario, vere, ꝛc. Quinto op.
contra hoc, ꝛ videtur quod si primo consequor estimationem qđ
ex alia causa contingat liberatio, l. huiusmodi. §. si Sempronius.
ṡ. ti. j. Sol. vt ibi, quia que dixi habent locum in testamento vnius,
vel duorum, qui habebantur loco vnius. Ratio, quia non presu-
mitur testatorem voluisse legatum duplicare, vt ibi no, secus in te
stamentis plurium penitus diuersorum. Nec ob. huic sol. l. quid ex
eo. §. j. ṡ. ti. j. quia ibi testator reliquit a diuersis heredibus, ꝛ expres
sit quod quilibet teneretur ad solidam rem. Unde habet locum re
la perinde ac si esset relictum in testamentis diuersorum. Habes
ergo claram istã particulã. ¶ Sexto op. ad ver. neq; postea: ꝛ vi-
detur, actio semel extincta resuscitatur, vt ṡ. si ex noxa. causa agat,
l. ij. in fi. Sol. dicit gl. ĩ. de sol. l. qui res. §. aream. ꝙ hic est regula, Ce
tera sunt specialia vbi iusta causa interuenit, sed secundum Dy. in
l. contraria fuit iusta causa. q: res non videtur perfecte fuisse eius
ex quo potest per restitutionem in integrũ anocari. Alij dicunt, ꝙ
4 regula ista nunquam falllit. q: actio † semel extincta nõ reuiuiscit *
a eadem numero. sed alia vtilis. vel alia datiua, non natiua. Istorũ
opi. recitat Cy. C. si aduers. transac. l. ij. in prin. Contra ista opi. non
est vera. per l. si cum quis. in fin. ĩ. de furt. vbi dicitur, quod eadem
reuiuiscit. An. Zaph. de Pisis dicit, ꝙ potest dici ꝙ illud est pro-
pter fictionem postliminij. Unde distinguit. aut reuiuiscit ex cau-
sa que habet tractum retro, aut non. Istud non placet. per l. defer
re. §. fi. ĩ. de iur. fis. vbi videtur restitui eadem directa. etiam ex cau-
sa que habet tractum retro per fictionem. Cy. in d. l. ij. §. si aduers.
transac. dicit. ꝙ reuiuiscit eadẽ, sed hoc est miraculose. sicut homo.
nõ reuiuiscit, scđm cõmunẽ cursum nature, sed miraculose, vt in
Lazaro, Jo. xj. Istud dictũ omnino displicet specialiter ĩ materia
illa, C. si aduer. trãsac. Nã p̃supponit, ꝙ actio q̄ restituit ei, qui trã
segit cũ minore. petita restitutiõe a minore. sit eadẽ cũ prima, hoc
est multũ iniquũ. Nã cũ actio, que datur ipso restituto, sit vtilis re
scissoria annalis, C. ex quibus cau. maior. l. ab hostib⁹. ꝛ ĩ. de actio.
ꝛ obliga. l. in honorarijs, ver. sed cum rescissa. ꝛ inst. de ac. §. rursus.
Ista que datur ei aduersus quẽ impetratur. si est eadem cum pri
ma erit directa, ꝛ perpetua: ergo haberet plus quã minor. contra
l. si iudex circumuento. ṡ. de mino. Preterea est contra casuz legis.
Nam actio, que restituetur ei aduersus quem minor petit restitu-
tionem. est vtilis, vt ṡ. de tu. ꝛ ra. distra. l. alterius. de euic. l. si cũ vẽ-
ditor. §. si is. ergo no est eadẽ cũ prima. Quid dicemus? Dico glo.
in §. areã. optime dicere. q: regula est ꝙ nõ reuiuiscit, vt hic, cete-
ra sunt specialia ex causa. Utrum autem ex casibus ex quibus re-
uiuiscit sit eadem cum prima, vel alia. tunc distingue, Aut est ex-
pressum in iure vtrũ sit eadẽ. vel alia. tũc sto illi dispositioni. Aut
non, ꝛ tunc aut resuscitat eã pretor mortuus. vel viuus, ꝛ tunc est
vtilis. vt d. l. ij. si ex nox. causa aga. ꝛ in toto titu. de mino. quib cau.
ma. ꝛ de cap. di. cum si. Aut resuscitat eã constitutio alia ciuilis, ꝛ
tunc erit eadẽ cum prima, l. si cum quis. §. fi. de fur. ꝛ de iu. fis. l. de-
ferre. §. fi. sic intelligo l. quamuis. §. quoties. ṡ. ad Uelle. Predicta
vera, qñ esset actio in totũ extincta: secus si esset elisa per exceptio
nem. quia tunc etiam pretor remouendo obstaculum exceptionis
faceret primam actionem durare. vt no, in d. l. ij. si aduer. transac.

¶ Accedamus Ad secundã partem principalẽ, ꝛ ad eaz primo op. dicitur hic, qđ
5 pars fundi fuit legata simpliciter. sed istud legatum † nõ vr̃ valere,
qñ lego fundum simpliciter non adiecta certa demonstratione, vt
habetur. ṡ. de iure do. l. cũ post. §. gener. ꝛ no. ṡ. ti. j. l. legato genera
liter. Sol. dico, ꝙ fundus fuit demonstratus certa demonstratio-
ne, q: dicit, lego partem fundi Sempronani, vel fundi, qui est in-
ter tales fines, ꝛ non designata cuius pars legatur, q: tunc habe-
ret locum prin. legis: ideo hic dicitur, ꝙ pars fuit legata simplici-
ter, non autẽ fundus fuit nominatus simpliciter, ꝛ hoc sentit glo.
parua que incipit, puta, ꝛc. super verbo legetur. ¶ Secũdo ad idẽ
6 op. † legatum quãtitatis non valet, quãtitate non adiecta, d. l. cuz
post. §. gener. ꝛ ĩ. de ver. ob. l. ita stipulatus. no. ṡ. eo. l. quidam in te-
stamento. sed hoc quando pars fuit legata simpliciter, licet sit ad-
iecta certa demõstratio fundi, non tñ est adiecta certa demõstra-
tio quote quia nõ est dictum, vtrũ de dimidia, tertia, vel quarta, ꝛ
sic videtur ꝙ legatũ non valeat. Sol. contrarium loquitur in lega
to quantitatis, hic in legato quotitatis: ꝛ in dubio appellatione
partis intelligitur de dimidia, vt ĩ. de ver. sig. l. nomẽ filiarum. §. j. ꝛ
hoc dicit gl. Et pôt esse ratio, q: in quotitate ipsum totũ est certũ,
ꝙ nõ contingit in quantitate simpliciter legata. ¶ Tertio op. ad
ver. atq; etiam. hic dicitur, hanc eandẽ partẽ, ꝛc. sed contra istud,
7 † pronomen hic, hec, hoc, est demõstratiuũ ad oculũ, l. nemo dubi
tat. in prin. ṡ. de he. insti. facit l. certum. ṡ. si cer. pe. sed pars pro indi
uiso non potest ad oculum demonstrari, ergo male dicit. hanc ean
dem, ꝛc. Quidam fatentur contrarium, q: male loquitur Juriscõ
sultus. Non enim debuit ponere dictionem hanc, ꝛ hoc sentit glo.
in princ. Tu dic, quod bene loquitur Iuriscon. q: pronomen hic,
hec, hoc, est demonstratiuum pro re que est de presenti, ꝛ hoc bene
fateor: tamen potest demonstrare rem corporalem que est in con-
spectu, ꝛ certã rem incorporalem que de presenti intellectu conci-
pitur. Unde dicit lex, hec actio, ꝛc. ṡ. de edẽ. l. fi. ꝛ đ calũ. l. hec actio.
cum mille si. ꝛ tamen constat actiones esse inuisibiles, ꝛ intellectua
les. Item dicit seruitutes rusticorum prediorum sunt he, ꝛc. vt ṡ.
de serui. rusti. predi. l. j. tamẽ sunt incorporales, ꝛ inuisibiles, vt inst.
de re. cor. ꝛ incor. tamen ideo ponitur ibi signum demonstratiuum
quia tunc de presenti cõcipiebatur in intellectu. Ita in proposito,
cum de illa parte soluta esset sermo, ꝛ tunc in intellectu concipere
tur, merito posuit hanc dictionem, hanc, demonstratiuam de pre-
senti. ¶ Quarto op. ad ver. neq; plures, hic dicitur, ꝙ ideo non
habet locum regula, quia res non potest ad oculum demonstrari.
Sed contra ṡ. ti. j. l. non quocunq;. §. fundus. vbi si vsusfructus per

uenit ad me ex causa lucrativa, non possum postea eū petere: tū cō stat, q̄ vsusfructus est ius incorporale, q̄ non potest ad oculū demonstrari, vt Justit. de re. cor. z incor. §. j. Sol. cū ab initio aliquid certa demonstratione designatum est in obligatione, siue id possit ad oculū demonstrari, siue non, semper habet locum regula, vt in prin. nostri §. sed quando aliquid simpliciter debetur, tunc habet locum illa distinctio vtrum possit ad oculum demonstrari, vel nō, vt hic. Modo rūdeo. q̄ in d. §. fund⁹. debebat fundus. z ppietas z vsusfructus causalis illi⁹ fundi, qui nō est nisi vni⁹ soli⁹, z sic certa demonstratione demonstratus, vnde si vsusfructū ille ad me peruenit ex causa lucrativa. extinguitur obligatio ppter regulā. Sed si poneres casum, q̄ duo testatores simpliciter legassent mihi vsumfructū vnius fundi. qui valeat centum, z vnus heres constituit mihi vsumfructū in fundo Seiano, qui desijt esse meus, alter heres poterit in eodē fundo soluere mihi vsumfructum, quia vsusfructus non potest ad oculus demonstrari, z ab initio nō fuit certus in obligatione, z sic regula non impedit. In casu ergo, in quo vna solutio consueuit tollere aliam obligationem ex causa lucrativa, q̄ regulariter est. quando res certa ab initio est in obligatione. illa distinctio, vtrum res ad oculum possit demonstrari, vel non, habet locum: sed in casu: in quo vna solutio impedit eandem rem ex alia causa solui, qđ est quando debitum est in genere, z tunc distinctio vtrum possit demōstrari ad oculū vel non, bene habet locum. z istud multum declarat istam materiam.

¶ Genio Ad tertiā partē principalem. z ad eam primo op. dicitur hic, non idem, ꝛc. imo videtur idem q̄ §. Nam sicut ibi vna solutio non tollit aliam obligationem, sic hic. Sol. dicit gl. z bene. idem est q̄ §. quia tā ad effectum tollendę obligationis. q̄ nec hic, nec ibi sublata intelligit: sed diuersum est quo ad effectū impedięndę solutionis in eadem re. q̄ ibi simpliciter non impedit, hic sic. Et est ratio. q̄ hoc pōt ad oculū demonstrari. Sed cōtra istam sol. instatur de l. si quis duos. §. j. de sol. vbi
g eadē pecunia. que pōt demonstrari ad oculū. pōt solui. Sol. quando debetur quantitas. vel illud qđ in suo genere recipit functionē, tunc regula de duabus causis lucrativis non habet locum. vt ibi, z probatur j. eo. l. Titia Seio. in prin. z ideo ter. Justi. eo. §. si res, dicit in eadē specie, ꝛc. z ibi hoc no. in gl. z dixi in summario. ¶ Secundo opp.⁹ ad ver. eadem quoq̄. z videtur q̄ si homo desijt esse
b meus. q̄ ille idem iterum solui poterit. vt j. de solu. l. qui decem. §. Stichū. Istud contrarium est forte. Gl. hic. z ibi dat duas sol. vna est que est in fi. gl. q̄ hic de rigore, ibi de equitate. Alia est sol. q̄ hic debebat homo in genere ex duab⁹ causis lucrativis. z homo erat solutus. ex vna causa, licet desinat esse meus. non pōt solui ex alia, ne due cause lucrative concurrant. cum sit res q̄ pōt ad oculū demonstrari, sed ibi debebatur mihi homo in genere ex vna causa tā tum. z forte nō lucrativa. ideo si vnus, qui erat meus stipulationis tempore desinat esse meus. poterit mihi solui: q̄ hic non habet locū regula de duabus causis lucrativis. Istam sol. tenet Dy. z Pe. z And. de Pisis. Ista so. est expresse contra istum §. in fi. sui, vbi habes expresse. qđ in his seruis, qui ab initio fuerūt legatarij, licet postea desinant esse sui non cōsistit solutio, etiam ex vna causa. z equiparat istos duos casus esse suos ab initio. z effici suos ex post facto. Quid dicemus? Dico doc. bene dicere. Nō ob. hic finis q̄ hic loquitur de rigore, d. l. qui decē. §. Stichū. de equitate, vt in alia sol. glo. Concludo ergo. aut homo debet in genere ex duabus causis lucrativis, z tunc si homo mihi soluitur ex vna causa lucrativa, licet desinat esse meus, non poterit mihi solui ex alia, nec de rigore, nec de equitate, vt hic: aut debetur mihi homo in genere ex vna causa tantū, z si ille, qui meus erat tempore stipulationis, desinit esse meus, z non poterit mihi solui de rigore, vt hic: sed de equitate sic, vt in d. §. Stichū. z ita credo. gl. z doc. itelleriſſe, alias dicerent male Assigno rationē i casu istius §. due sunt regule impedientes solutionē, s. regula de duabus causis lucrativis: z regula, q̄ in eo homine, in quo nō cōsistit obligatio, ergo nec solutio, vt dixi §. ponēdo casum: z iō ter. introducit specialia duo cōtra duas regulas. ideo etiā de equitate in eo nō cōsistit solutio, ar. C. de do. promiss. l. j. z ibi no. z §. de iu. do. l. cū post. §. gener. sed in d. §. Stichū, vna regula tm̄ impedit solutionē, s. q̄ in eo nō possit cōsistere obligatio. ideo de rigore nō pōt solui, vt hic: sed de equitate ibi cōtra istā regulā dispensatur. ¶ Tertio op. videtur q̄ etiā contra illam vnā regulam non admittatur dispensatio illa, vt de equitate possit solui, d. §. Stichum. in prin. z de ver. ob. l. si duo. ij. resp. Sol, quedā gl. que est j. de ver. ob. l. si Stichū. in prin. videtur dicere, q̄ in dictis legibus admittit solutio de equitate, si ille qui erat stipulatoris tēpore promissiōis, desinat esse suus. sed illa gl. cōmuniter ibi reprobatur, z specialiter per do. Ray. Nam est contra d. §. Stichū. vbi est differentia inter alternatiuā obligationē, z obligationē generis: sed dicta sol. presupponit idem esse in vtroq̄. ergo, ꝛc. Sol. ergo, ibi loquitur in obligatione alternativa, vt si promittis mihi Stichū, aut Pamphilum, cum Pamphilus esset meus, cō stat q̄ vterq̄ ab ipsis contrahentibus adūciebatur ad obligationem: sed in Pamphilo non consistit obligatio, nec solutio. nec dispensat contra factum istorum contrahentium: sed quod loquitur in obligatione generis. in qua contrahentibus non ponitur ad obligationē: sed solutione postea facta de Stichō fingit illum Stichum ab initio fuisse in obligatione, vt dixi cam: propter quam fictionem obstat illa regula. q̄ si in eo consistit obligatio, nec solutio, contra istam suam fictionem lex
c cili dispēsat. l. Celsus. §. de arb. ¶ Quarto op. z videtur. q̄ ne legato in genere, nihil videtur legatū. vt §. ti. j. l. ti incertus autem dicitur, q̄ singulos continet homines, ergo, ꝛc. Solu. gl. fi. in prin. q̄ singulos continet homines, quo ad solutionem hic. Nullus autē est in obligatione, vt in lege contraria. z nullo. cōdi. inde. l. cū is. §. fi. Alia opi. ponit gl. i. l. si vnus. §. fi. §. si quis ter. §. de pac. Ista opi. nō vr vera. q̄ si nihil est in obligatione. posset peti. Preterea, vt §. ter. j. de acce. l. z pinsurādi. §. fi. homine. vbi dicit, q̄ acceptilatione pmittit tota obligatio. liquid erat in obligatione. Unde quidā sustinentes primi cūt quod nullus homo specialis est in obligatione. l. cuius
9 sed est in obligatione ipsum genus: quod cōtinet singulos solutionem, vt hic. Ista est falsa responsio. Matth⁹ vos debet re. q̄ homo pˢout est genus, est quedam idea, seu quedam natio, que non est in nostro commercio, nec pōt subiici nostro: ergo nō cadit in obligatione, vt Justi. de mut. stip. Unde alij, vt Jac. de Are. dixerūt, q̄ nullus est in obligatione. re. d. l. cum incertus, sed sub conditione, si soluat, vt in eo casu existat cōditio, in ceteris deficiat. Et pro hoc videtur tur. z a quib. l. iij. Hoc non est verū, q̄ secundum hoc legatarius denus non transmitteret, q̄ est cōtra l. heredes. §. si incerto. ercis. Item non posset agere pendente condītione solutionis dere dic. de ver. sig. q̄ est cōtra §. preterea. el⁹. Justi. ex actu Liij. qui, z a quib. loquitur in fi. sui, solum de legato optionis, ista tempora erat cōditionale: sed hodie, aliud est, vt Justi. de optionis. z licet illa Liij. an prin. faciat mētionem tō generis: tamē finis debet restringi, vt §. dixi.
10 statim dicam. Quid dicemus? dic q̄ gl. hic in q̄ nullus est in obligatione certus, nec determinandus per solutionem. adeo q̄ ille, qui erat solutionis tempore mortis fuisse in obligatione. z hic est casus d. l. cū incertus. aduertatur, dicitur hic tamē singulos cōtineri: q̄ solui, z sic dz intelligi. l. si vnus. §. sed si generaliter. §. de re. nent Pe. z And. de Pis. z omnes quasi. Item propter fundamentum, que est ante solutionē, pōt dici, q̄ in d. in. q̄
11 dicitur istud legatum conditionale quodā modo. Nō. cuiā. z ita no. in gl. fi. z sic etiam debet intelligi gl. que est gā. l. si Pamphilo. z l. homine legato, videlicet q̄ in genere sit conditionale. s. impropriē, alias essent fal rationes predictas.

¶ Expediti De oppositionib⁹ que directo §. p̄o declaratione nostre regulam, que dicit, duas causas lucrativas non pos in qua fundatus est noster §. Et op. primo, q̄ male fit regula, nam cā dicitur contractus, vel quasi. Item ob. inde descendit. Item actio, que ex obligatione descen vt j. de ērce. rei iud. l. z an eadē. §. actiones. z ibi no. quā do hic accipis causam, male dicit, nam cū hec ler. z simi q̄ vno debitore soluente alter liberatur, ergo vterque sic precesserat contractus. z obligatio: er causa ergo due cause lucrative. Sol. fallēdo contrarium, nam cōtra gatio. z actio. z causa lucrativa concurrunt: non tamen tectū solide exactionis ex qualibet causa. Nam solutione vna tollit alia. z isto respectu dicitur, duas cās lucrativas se concurrere. z hoc dixi in summario. ¶ Secō opp. z possint concurrere quo ad effectum solide exactionis. obli. l. extimo. in prin. ver. aut si hoc verum. ꝛc. vbi si res debita sub conditione ex causa lucrativa. z pendente mihi soluatur solida ex alia causa lucrativa. si desinit esse stea conditio prime obligationis extinxit. iterum pen solida mihi soluatur, z sic concurrunt due cause ad effectum solide exactionis. So. co. tempore nō re vt hic: diuerso sic, vt ibi. Nam ibi cum fuit soluta tione lucrativa, alia non erat nata. sed pendebat mit esse mea antequam existeret conditio: z sic non eodem tempore concurreret: ita etiam esset in hac ta ex testamento vnius mihi soluatur, viuo alio te nit esse mea eo viuo, iterum potero dicram rem stamento, vt hic dicit gl. huius §. licet ponat duo non debuit dubitare: quia due cause concurrunt bus scdm Dyn. z est casus in d. l. extimo. licet ipse

m ad hoc.¶ Tertio contra id op.ꝛ videtur.ꝙ hec sol.est cōtra mē rationem.Nam videtur debere dici totum contrarium,cum dē res possit esse mea ex pluribus causis concurrētibus eodez mpore,non autem ex pluribus causis non concurrentibus,l.in merationibus,ĭ.de sol.ꝛ no.ĭ.de acq.pos.l.iij.§.ex pluribus.So. eoꝛ.ꝙ vna res potest esse mea ex duabus causis lucratiuis cō rrētibus eodem tempore,per iura predicta.Nec per hoc infrin ur regula,que habet locum quo ad effectum solide exactionis vtraqȝ causa sed oppositio concludit quando eadem res semel uta efficitur mea ex duabus causis,quod nō est contra regulā strā.Nec dicas,ꝙ istud nō reperitur ex duab⁹ causis lucratiuis do tibi casuȝ.ĭ.ad leg.Fal.l.verbis.ij.resp.vbi debebat quis ali/ d in diem Reipub.ex pollicitatione,ꝛ sic ex causa lucratiua, ꝛ auit illud idē Reipub.Certe si dies debiti extitit,ex vtraqȝ cau debetur,ꝛ si soluitur Reipu.efficitur sua ex vtraqȝ causa nec in ngitur regula,qꝛ vna est solutio,ꝛ habent locum not.in d.§.ex uribus.vbi Dy.videtur hoc tenere.¶ Quarto op.ꝛ videtur ꝙ dem tempore quo ad effectū solide exactionis,concurrant due use lucratiue,vt ĭ.de actio.ꝛ obli.l.si is qui Stichum.Sol.dicit l.ibi ꝙ ibi debetur ex duabus causis,quarum vna est lucratiua, t legati,alia non lucratiua,vt stipulationes,hoc est diuinare,cō/ ra tex.in l.si putatoꝛ,in fi.ff.ad l.Aquili.Preterea,debitum ex sti/ ulatione simpliciter intellligit ex causa lucratiua,arg.l.si stipula tus.§.de vsu.ꝛ ope.li.l.Capanus.Unde Pet.tenet vltimam solu onem positam in lege cōtraria,scilicet ꝙ regula habet locū,quā o due cause lucratiue concurrunt in eadem persona ab initio:sed lege contraria ab initio habuit originem in diuersis personis,li t ex post facto deueniatur ad vnam.Hanc sol.credo veram,ꝛ p tur per tex.legis contrarie,ꝛ §.ti.j.l.si seruus legatus.§.j.ꝛ ideo mperatoꝛ Insti.eo.§.si eadem res dicit,in eundem hominē,ꝛc.ꝛ eo dixi in casu summario, in eiusdem persona, ꝛc. Hanc opinio, net Andr.de Pisis,alias An.zaphi.ꝛ Cy.h.d.C.de ne.gest.l.qui pille.Sed contra instatur fortiter, quia hec solu.videtur con/ a casum.l.si mihi ꝛ tibi,in prin.§.ti.j.So.secundum Pe.ibi ab ini o habuit originem ex personis duoꝛum:non tamen quo ad effe/ um solide exactionis, nam impediebant se concursu, vnde si ex ost facto deueniat ad vnum non variatur natura duarum obli/ ationum:sed d.l.si is ꝛ l.si seruus legatus.§.j. loquitur quādo ab itio quelibet persona poterat petere solidum.¶ Quinto op.di tur hic in lege,†ꝙ licet aliquid dederit causa conditionis implē e pro legato,ꝙ nihilominus dicitur lucratiua causa,vt ĭ. ad le/ em Fal.l.ad veterani.§.j.ꝛ l.si fundus legatus.ꝛ no.per Jaco.de Are.§.si quis omis.cau.test.l.licet.sed alia lex dicit,ꝙ si res sit mea x causa legati,ꝛ dedit aliquid causa conditionis implende, ꝙ ex lio testamento possum eam petere,vt §.ti.j.l.plane.§.ꝙ si rem, vl n.resp.ergo dicitur, ꝙ due cause lucratiue in eadem persona eo/ dem tēpoꝛe cōcurrunt,quo ad effectum solide exactionis. Sol.di co.ꝙ cum aliquid datur a legatario pro legato,titulus dicitur lu cratiuus simpliciter,sed secundum quid dicitur onerosus, vt not, in d.l.ad veterani.§.j.§.ti.j.l.non amplius.in prin.Eo ergo respectu quo est onerosus,vna solutio non tollit aliam obligationem ꝛ sic due cause concurrunt.ita loquitur.d.§.ꝙ si rem.¶ Sexto opp.ad predicta.§.ti.j.l.non quocunqȝ.in prin.ꝛ §.j.Sol. ibi res que per/ uenit ex vna causa lucratiua,non peruenit perfecte, ꝛ irreuocabi liter,nam erat discessura conditione adueniente.Sed de vno du/ bitatur,⁹vtrum interim pendente conditione possit agi,an expec/ tetur conditionis euentus, ꝛ sic desinat haberi ex prima solutio/ ne.Glo parua in ver.die cedente in d.l.non quocunqȝ.in prin. po/ nit vtranqȝ opi.ꝛ se non firmat.Dy. tenet, quod agatur existente conditione vt probatur in ver.nam,ꝛ si ex stip.ea.l.non quocunqȝ. idem tenet Pet.tamen gl.in ver.non liberaretur,tenet contrariū. ĭ.de ver.obli.l.inter stipulantem.§.si rem.Tu dic secundum Jaco. de Are.Aut vult quis agere ex alia causa, vt consequatur totam rem ꝛ debet expectari conditionis euentus,d.l.existimo. ꝛ ita lo/ quitur opi.Dy.aut vult agere, vt consequatur estimationem du/ bij euentus,ꝛ tunc poterit agere statim,ꝛ sic procedit alia opinio arg.de hoc §.famil.ercisc.l.item Labeo.§.fi.cum l.seq.¶ Ut igitur totam istam materiam colligas sub quadam distinctione, scias, ꝙ vna regula est,ꝙ due cause onerose possunt concurrere,l.nō est nouum.§.de actio.empt.Itē alia regula est,quod due cause, qua/ rum vna est lucratiua,alia onerosa,etiā possunt concurrere simul. l.ex promissione.ĭ.de acti.ꝛ obli.ꝛ §.ti.j.l.plane.§.ꝙ si rem,ꝛ hec est alia regula,de qua nihil ad presens.Tertia regula est,ꝙ due cau/ se lucratiue non possunt simul concurrere,ꝛ de hoc est dicendum. Ista quidē regula,secūdū diuersos terminos, operatur diuersum effectum.Nam quando debetur genus, operatur effectum impe/ diende solutionis in eadem re,vt hac l.versi.non idem. Sed quan do debetur species,operatur effectum tollēde obligationis, nam solutione facta ex vna causa, tollitur obligatio ex alia, vt hic in princip.ꝛ ĭ.de actio.ꝛ obliga.l.omnes.Institu.eo.§.si res.Aut er/ go queris quando regula locum habet,quantum ad primum effe ctum impediende solutionis,ꝛ quando debetur genus, ꝛ dic, aut debetur tale genus, quod in suo genere recipit functionem, quia in his consisteret mutuum,vt §.si cer.pet.l.ij.ꝛ tunc regula non ha bet locum,vt ĭ.de so.l.si quis duos.§.j.ꝛ ĭ.eo.l.Titia Seio in prin ci.ꝛ quod no.in gl.in ver.rem.Inst.eo.§.si res.Aut est tale genus, ꝙ non recipit functionem, ꝛ tūc aut res soluta potest ad oculum demonstrari,ꝛ tunc habet locum regula,vt hic.ver.nō idem. Aut non potest ad oculum demonstrari,ꝛ tunc non habet locum regu la,vt hic,versi.sed si pars, ꝛ ver.neqȝ plures. Nec distinguo vtrū fuerit adiecta certa demonstratio,vel non:qꝛ tūc habetur vt pro/ missoꝛ speciei,vt §.dixi,ꝛ habebit locū distinctio,quā faciā in pro/ ximo casu.Si vero queris de secundo effectu obligationis tollen de quando debetur species,tunc aut ille cause concurrunt diuer/ so tempore,ꝛ non habet locum regula,vt ĭ.de ver.obli.l.existimo, vt no.in hoc §.circa prin. Aut eodem tēpoꝛe, tunc aut ex vna cau sa fit solutio eiusdem rei ficte,puta, qꝛ soluitur pretium, ꝛ tūc aut ille due cause lucratiue descendebāt ex testamento vnius,vel duo/ rum, qui habebantur loco vnius:aut ex testamētis proꝛsus duo/ rum.Primo casu hȝ locum regula,vt §.tit.j.l.huiusmodi.§.j.ꝛ hoc si relinquitur ab eodem.si a diuersis secus.l.quid ergo.§.j.§.titu.j. Secundo casu qū ex testamento proꝛsus diuersoꝛum,ꝛ tunc non habet locū regula,vt insti.e.§.si res aliena,§.tit.j.l.plane vbi,§.sed si duoꝛū.Aut soluitur eadem species vere,ꝛ tunc aut ab initio ha/ buit originē in psona diuersoꝛū.aut vnius.Primo casu,aut ambe vocabant ad solidam exactionem,ꝛ nō habet locū regula,vt ĭ.de act,ꝛ obl.l.si is qui.ꝛ §.ti.j.l.si seruus legatus.§.j.Aut sibi faciebāt partem,ꝛ habet locum regula,vt §.ti.j.l.si mihi,ꝛ tibi.in prin. Se/ cundo casu,quando habuerunt originem in personā vnius,ꝛ tūc aut vna illarum causarū secundū quid est onerosa,ꝛ procedit con/ cursus alterius,vt supra ti.j.l.plane.§.ꝙ si rē.ij.rū.Aut omnino est lucratiua,ꝛ tūc aut est res ex vna causa soluta reuocabiliter, ꝛ nō procedit regula:quia poterit agi ex alia,vel statim, vel expectato euentu.l.nō quocunqȝ.§.j.in prin.§.ti.j.ꝛ §.dixi. Aut est soluta ir/ reuocabiliter,ꝛ pcedit regula, qꝛ semp liberatio fit ex aliqua cau/ sa,nō distincto,vtrū possit ad oculū demonstrari, vel nō, vt hic in prin.ꝛ §.ti.j.l.nō quocunqȝ.§.fundus.Instit.eo.§.si res.cum simil.

14 ¶ **Expeditus** †de contrarijs veniam ad aliquas q. Et primo quero,vtrum causa lucra/ tiua,ꝛ quasi lucratiua cōcurrant:Declaro,qꝛ debetis scire,quod non solum est causa lucratiua,ꝛ onerosa, de quibus dictum est §. sed etiam que vocatur quasi lucratiua, vt est causa noxalis,ꝛ alie similes,vt ĭ.de do.exce.l.apud Celsum §.si quis autem.versi.cete/ rum.si noxe deditus.quod ibi not. Item causa damni infecti, que equiparatur noxali,vt ĭ.de damn.infect.l.pretoꝛ.§.hoc edictum,ꝛ no.per Dyn.eod.tit.l.si finita.§.si plures.Pone ergo, debes mihi seruum alienum ex causa lucratiua, seruus est effectus meus ex causa noxali, vtrum sis liberatus: Uidetur quod sic. Nam si ex causa lucratiua ad me peruenisset, esses liberatus : sed cau/ sa lucratiua , ꝛ quasi lucratiua equiparantur, vt dictis legibus, ergo,ꝛc.Pro hoc videtur casus §. de noxa.l.si alienus. ꝛ ĭ. de fur. l.quod dicitur.Contra videtur.nam quando causa secūdum quid est onerosa,non habet locum regula,vt §.tit.j.l.plane vbi.§.quod si rem.ꝛ §.dixi.sed ista causa dicitur causa quasi lucratiua, quia se cundum quid est onerosa.ergo,ꝛc. Preterea,euidentius hoc ap/ paret in alio exemplo.Si rem dignam magno pretio, emam mo/ dico,dicitur quasi lucratiua,vt not.in d.versi. ceterum. Sed tunc non est dubium quod inquantum dedi pretium,durat actio ex a/ lia causa,d.l.plane vbi.§.quod si rem,ergo,ꝛc.Credo quod ista se/ cunda pars sit vera,nam qui hominē ex noxali causa accepit,mi/ nus accepisse videtur,quam qui hominem habet noxijs solutum, hic videtur casus,ĭ.de do.cau.moꝛ.l.moꝛtis causa capimus.§.fi.ꝛ de solu.l.qui decem.§. qui hominem. Et ideo qui nullum stichum debebit,non liberabitur eo respectu, quia minus habet creditoꝛ, per hec iura pro hac parte allega.§.Sed si poneres talem casum, ꝙ quis liberetur soluendo seruum obligatum noxijs,vel domum ruinosam,tunc non esset dubium ꝙ contingeret liberatio.Ad cō/ traria rū,nam equiparatio procedit prout est eadē ratio, que hic cessat.Ad d.l.si alienus.ꝛ l.quod dicitur,ꝛ qd ibi no.rū.qꝛ ibi non contingit liberatio, propter regulā de duabus causis lucratiuis: sed propter aliam regulam,que ponitur in d.l.ꝙ dicitur.¶ Que/
15 ro secūdo,pone†ꝙ illud quod mihi debes ex causa lucratiua,alius qui erat mihi obligatus naturaliter tantum,mihi dat,vtrum sis li beratus:Respō.siue argumētis,aut ille erat obligatus ex natura li obligatione, qua benefacientibus benefacere debemus, de qua loquitur §.de pe.hered.l.sed ꝛ si lege.§.consuluit.ꝛ tunc solutio est donatio,ꝛ ideo eris liberatus,vt no.in d.§.consuluit.hoc patet in legato ꝙ fit ex precedentibus meritis, vt §. pro soc.l.nec adiecit: tū dicitur causa lucratiua,vt hic,ꝛ d.§.si res.ꝛ l.apud Celsum.§.si quis autem.Licet quidam dixerint legatum non esse causam lu/

cratiuam,quorum opi.refert glo.ſ.de actio,z oblig.l.ſi is qui.z ma
le:q contra predicta iura.Si vero erat obligatus naturaliter, vt
pupillus,cui mutuata erat pecunia,vel absolutus a vero debito
per sententiam,tunc talis solutio non diceretur, donatio.l. hoc iu
e re.ſ.pe.ſ.de don.z ideo nō esses liberatus. ¶Tertio quero[c] ergo
16 ſum obligatus †mulieri ad fundū sibi dandū ex cā lucratiua,nunc
dictus fundus est dicte mulieri a vero dño datus in dotē,demum
matrimoniū est solutū,z fundus reuertitur ad mulierē, queritur,
vtrum ego sim liberatus: Videtur q̄ non,q̄ fundus reuertit ad
mulierem ex causa dotis, que respectu mariti dicitur onerosa,vt
ſ.de act.z obl.l.ex promissione.ergo,ꝛc. ℣Io hoc vide ter.z gl.ſ.eo.
l.cum pater.ff.pſ filie. Cōtrariū credo esse verū,vos debetis scire,
17 q̄ ſi aliquis dat dotē p̄o muliere,†ista causa dotis,respectu ma
riti dicit onerosa,q̄ recipit propter onera matrimoniū ſupportan
f da.sed qñ vadit ad mulierē,vadit ex causa lucratiua[f] q̄ quo ad eā
est donatio,de hoc est ter.ſ.de his que in frau.cre.l.ſi.ſ.ſi a socero.
ver.at ſi neuter.z no.ē.ſol.ma.l. Mevia.ſ.ſi.in vlt.gl.Si habet ex
causa lucratiua,ergo ero liberatus.Ad contraria reſpon.q̄ dico,
q̄ est onerosa quo ad maritum tantum.Ad ſ.pater filie,respond.
qđ ratio ibi posita in glo.non est bona,per predicta iura.Sed ra
tio est ibi,q̄ illa mancipia non erant constante matrimonio mu
lieris,licet esset spes reuertendi ad eam,cum ergo non haberet,ve
re cessat regula de duabus causis lucratiuis.Sed ſi contingeret,
quod mancipia reuerterentur ad filiam soluto matrimonio,ante
quam heres patris solueret estimationem mancipiorum, crederē
ipſum heredem liberatum,per ea que dicta sunt,sed dices q̄ pre
dicta sunt cōtra casum.C.de impo.lu.descri.l.j.ſ.lucratiuas.libꝛ.x.
vbi dicit,q̄ licet dos reuertat ad mulierē ex cā donationis, tamē
dicit habere effectū lucratiuum. Rñ.q̄ non habet effectum cause
lucratiue,quantū ad illā descriptionē, seu prestationē quatuor fili
quarum,de qua loquitur ille tituluſ: alias secus,vt patet p predi
18 cta iura.Et iſtud †est vtile scire[g] ꝑpter patres,qui dotāt filias ſpu
5 rias.nā videtur,q̄ vemēces ab intestato possint reuocare ab ipſa
muliere,qñ dos est reuersa ad eam,cū dos quo ad eā sit donatio,z
ei donari non possit.l.j.C.de na.li.z de incest.nup.auth.ex cōpleru,
z in corpore vnde ſumitur,ergo,ꝛc.Sed iſtud forte non procede
h ret de iure Canonī,[h] quo iure ſpurij sunt alendi,vt extra de eo qui
dux.in matri.quā pol.per adul.c.cum haberet.ergo eadem ratiōe
sunt dotande,facit qđ not.Ly.de admi.tut.l.non omnī. ¶Quar
19 to †quero,vtrū quis possit exceptioni que procedit ex illa regula
renunciare.Et videtur q̄ ſic,per l.ſi quis in cōſcribendo.C.de pac.
cū ſi.Itē videtur ter.ſ.ti.j.l.nutu.ſ.j.vbi videtur,q̄ volūtas testa
toris tollat hanc exceptionē.Et p̄o hoc facit gl.ē.de transac.l.de
his.Contrariū dico,nā ſi bene aduertamus,text.Insti.eo.ſ.ſi res.
ista exceptio non est introducta in fauorē rei,sed ꝓpter iuris ri
gorem,qui est,vt quod meū est, amplius non possit fieri meū, vt
probatur in l.quoties la ij.ſ.de ſol.ergo nō potest renunciari,l.ra
metſi.ad Mace.z ē.ti.j.l.nemo potest.cum ſimi. ℣Preterea.in d.ſ.
ſi res,dicitur duas causas lucratiuas cōcurrere nō posse,ergo,ꝛc.
20 sed †verbū,potest, cum aduerbio negatiuo, importat necessitatē.
vt ſ.de fur.l.non potest.z not.per.Jo. And. extra de re.iu.c.j.libꝛ.
vj.sed ſi posset hmōi regule renunciari,esset in volūtate,quod esse de
bet de necessitate. ℣Preterea,p̄o hoc induco casum.ē.ti.j.l.quid er
go.ſ.ſi quis duos,vbi expresse testator voluit,quod vterque here
dum teneretur ad ſolidam rem,z ſic voluit quod regula nō habe
ret locum,z tamen non obstante ſua voluntate habet locum regu
la,vt distinguamus vtrum ad legatarium primo peruenīat estima
tio,aut res,vt ibi patet.Facit ſ.de ope.lib.l.cerdonem. hoc etiam
videtur tenere gl.ē.ti.j.l.huiuſmodi.ſ.j. ℣Non obſt.l. nutu.ſ.j.qꝛ ibi
testator alijs verbis vſus est,quod detur estimatio:secus ſi ſimpli
citer prohibuisset regulam habere locum. ℣Non obſt.gl.l.de his,qꝛ
vtrum ſit vera,ſunt opinio. ¶Ultimo,ſ.iſte,cum ſua materia in
21 ducitur ad multas vtiles,z quotidianas queſtio. ℣Primo.†Dyn.
inducit hunc text.qui dicit actionem extinctam non reſuſcitari,ad
queſtionem,ſi dominus poſt triennium recipit pensionem ab em
phyteuta,vtrū ius emphyteute reſtauretur: De quo dic, vt hic
per eum,z habes in lū.C.de iure emphyteuti.per glo.z pleniſſime
per Ly.ibidem in quarta queſt. ¶Secundo inducitur per ℣Pe
22 trum,†conſuetudo est in eccleſia ℣iſana, quod ſi vnus ex canoni
cis moriatur,canonici lucrentur fructus primi anni:demum acci
dit,de vna prebenda,q̄ vacauit bis eo anno,vtrum debebant ha
bere fructus duorū: Et dicit ℣et.quod vltra montes in quadam
eccleſia vbi fuit hec cōſuetudo, fuit determinatum quod fructus
vnius anni tantum deberent habere,ne due cauſe lucratiue eiuſ
dem fructus concurrant, z hoc tenet An. ℣aph.z quidam alū.
k ¶Tertio,ego induco in arg.ad alias queſtiones.[k] Uno ſtatuto
23 †cauetur quod ſi quis portauerit bladum extra comitatū, quod
perdat animal ſuper quo portaretur,z cōdemnetur in decē. Allo
ſtatuto cauetur quod in omnibus maleficijs commiſſis de nocte,
pene duplicētur. Modo pone,quidā ſuper mulo extraxit frumē
tum de nocte,vtrum teneatur ad duos mulos. Certe non. Nā
cauſe lucratiue concurrant. Hec diſtinguo, vtrū primo di
vel eſtimationem, cum hic ſit debitū ab eadē perſona.l. Ba
di,ſ.j.ē.de leg.j.z ē.dixi.p̄o hoc do caſum ſ. eo.l.Lucius.
berē, vbi patet quod ſtatutum de penis duplicandis, in
in penis exiſtentibus in quantitate,nō in ſpecie, vel corpore.
l pone,[l] quod duo homines diuerſo tempore extraxerunt ſingu
dem mulo,vtrum quilibet debebit perdere vnum mulū. Ex
ex predictis patet ſolutio,quia aut primus ſoluit eſtimation
ſecundus tenetur ad mulum. Aut primus ſoluit mulum.
liberatur, per regulam de duabus cauſis lucratiuis. Sed
duo dicta videtur obſtare cauſis.l.quicunque.C.de ſer.fugi
blicatur ſpecies. Sed reſpondeꝛ, quod ibi lex hoc expreſſe
24 alias ſecus. †Secundo videtur obſtare. Nā certe ſunt cauſe
tiue que ponūtur C.de impo.lu.deſcri.l.j.ſ.lucratiuas. libꝛ
quas non eſt illud,quod acquiratur ex cauſa pene, ergo,ꝛc.
m dico, [m] quod illud quod acquiritur ex cauſa pene, habetur
lucratiuo,vt C.de modo mulcta.l.mulctarū.ibi compēdia.
batur ex ratione l.in ſumma.z l.quod placuit.infra de iure fi
pe.fiſ.credi.preferri.l.j.lib.x.z eſt ter.auth,de nup.ſ.ſi vero
vbi illud q̄ perdit ille,qui dedit cauſam diuortio dicitur
lucrum. ℣Io hoc C.de ſacroſan.eccle.l.iubemus.ſ.ſi ſane.
patet ad ſenſum,qꝛ per hoc fiſco nihil abeſt. Nō ob.ſ. lucra
qꝛ illud eſt verum quantū ad illā prestationem quatuor fi
Tertio videtur obſtare,qꝛ regula habet locum in eo qui eſt
tor ſpeciei.z ſic ſpecies eſt in obligatione,vt hic.z l. omnes
z obli.cum ſi.ſed ille qui portat contra deuetū, amittit ſ
miſſa,j.de publica. z ſtatim habet fiſcus diſium, ergo de
nō dicitur debitor.cum non ſit obligatus,vt inſti. de act.ſi
n in iſto caſu regula non habet locum. Reſpon.q̄ non publi
25 tim,ſed expectatur ſententia. ℣Nam debes †ſcire.q̄ ſe
mit q̄ ipſo iure conſiſcet,tunc hꝫ locū d.l.cōmiſſa. Sic
mit z tūc aut vtitur verbo preteriti temporis, pura
z tūc etiā intelligitur ipſo iure. Aut vtit verbo futuri
priuetur,vel amittat,z tunc aut eſt ibi verbum,
idē q̄ ipſo iure,alias expectatur ſententia. Hoc
cro.eccle.l.iubemus.ſ.economus.in gl.ſuper
thē.de incest.nup.ſ.j.in gl. ſed nunquid. Cū ergo
exprimat,nec vtatur verbo preteriti temporis, non
iure. ℣Preterea,posito q̄ ſic eſſet, ſecundus potens
animali,non teneretur ad aliud animal,per illā regulā
26 nō potest fieri amplꝰ mea. ¶†Tertio.ex premiſſis
queſt.ſtatuto cauetur.q̄ cōfitenti diminuatur quarta
Modo primus,z ſecundus ſunt cōfeſſi,z primus ſoluit
partes animalis, nūquid ſecūdus tenebitur ad integras
tes. Videtur q̄ ſic,nam quilibet tenetur ad tres
deſignata certa demōſtratione, que non pōt
ſtrari,ergo regula non habet locū, vt hic. Solu. dico
non tenetur,niſi ad altā quartā partē.quā fiſcus nō
bes ſcire,quod iſte ſ.habet locum,quando illa pars
que debet duobus,bis reperitur in eadē re Nam
dimidia,qꝛ vna res habet duas dimidias,ſed vnū
in quatuor partes.nō habet bis tres partes. Oſtendo
ſi eadem res eſt mihi legata in teſtamento diuerſorum
bet imminet Falcidia, an quilibet heredū teneat
Certe nō,ſed ſolum ad illam partem, que ad legatarium
uenit. Iſtud videtur Juriſconſultus velle in ſimili.ſi
mur,ē.ti.j.l.non quocunq;.ſ.fundus.in fi.ſ.vbi ſi fundus
donatus vel legat⁹.z partē eimi.pars mihi donata, vel
p̄o indiuiſo:vnde licet pars,quā habeo ex cauſa lucratiua
ad oculum demōſtrari:tamen nō petam totum fundum.
tus non poteſt bis reperiri: ſed petam id ſolum quod
ſcilicet id q̄ habeo ex cauſa onerosa, ad quod facit quod
uū.op.ſecūde partis huius ſ.Nullas ergo huius ſubtilitates
quā inutiles ſpernatis. Videtis enim hāc materiā vtilem.
tidianam. Eſt ergo ſecundum conſilū ℣auli iuriſconſ.
ter aduertendū.vt ſ.de lib. leg.l. legaui in prin. Deo gratias
Hic ſ.fuit repetitus per me Bar. de Saxo ferrato
legum doctores,nunc Inſortiatum legērem in alma
ſarum,ſub anno domini, M.cccl.x. menſe Junij,ꝛc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Non reuiniſcit. Quando actio ſemel
ſcat,propter hoc vide no.q.quā ponit Bar.ſ.eo.
ſi,vlti.ſ.iſte.

b ALEX. ¶Secundo op. Adde Bar.in l.i.in prin.

c ALEX. ¶Quarto op. Quid ſit in obligatōe
Bar.in l.ti.ſ.j de verb.obliga.

d ALEX. ¶Sed de vno dubitatur. Adde Barto.in
cunque,z ibi Roma.

ALE

LEX. ¶ Tertio quero. Sed an sufficiat quod res sit mihi lega
si non sum nactus possessionem, ad hoc vt non possim agere
alia causa lucratiua, cum dominium rei legate, transferatur re
via, vide Paul. de Cast. in l. inter stipulantē. §. ſi rem. de verb.
l. quod no. per illum ter. in ver. nactus.
LEX. ¶ Causa lucratiua. An titulus dotis dicatur lucrati
s, vel contra, vide quod dicit Bar. in l. cum pater. §. pater filie,
fra eod.
LEX. ¶ Utile scire, vide Bart. in l. fina. §. ſi a socero, que in
andem creditorum.
LEX. ¶ Iure Canonico. Ho. q̄ hodie tenemur alere nostros
os spurios, contra videtur tenuisse Bar. in l. vroiē. §. pater na
ralis, de legat. iij. & adde Bal. in l. mater. C. de iure dotium.
LEX. ¶ Ultimo §. iste. Vide Bar. in l. ij. C. de iure emphy.
LEX. ¶ Ad alias queſt. Et vide Bar. in l. sanctio. ff. de pen.
LEX. ¶ Sed pone. Vide Bar. in d. l. sanctio, circa fin.
LEX. ¶ Sol. dico. Adde tert. in l. ſi minoris ad fin. de admin.
at. Et id quod queritur ex ludo, an dicatur ex causa lucrativa,
ide Bal. in l. j. in fin. C. ſi quid in fraud. pa. Et not. qs ſi aliquid
abetur p̄o pretio illicite soluto, dicitur haberi ex causa lucrati
a. vt no. Bar. post gl. in l. j. §. fi. cum l. sequen. ſ. ſi quis omiſ. cau.
testa. quod no. 2 ibi scripsi.
ALEX. ¶ Non publicatur. Adde Barto. in l. Imperator. ff. de
ure fiſci.

§. In fundo. Si res legata traditur nō perfecte, ac
tio ex testamento adhuc durat ad ip
um. hoc dicit. Ho. Istum modum estimandi, seu eraminandi istā
em dotalem. Simile ſ. fami. erci. l. Meuius. §. fi. Ho. q̄ soluta re,
dhuc durat actio ex testamento. Viri in l. huiusmodi. §. ſi edes,
tit. j. Oppon. quod detur actio in factum, l. ſi heres. ſ. eod. Sol.
t in gloſſ.

Diſpositio generalis an & quando deroget speciali & econtra.

§. Eum qui. Diſpositio generalis sequens, derogat
speciali precedenti, que cadit inter gra
atos. hoc dicit. difficilis §. eſt. ¶ Op. ſ. ti. j. l. ſi tibi homo. §. j. p̄o
ter quod hic §. legi'ur principaliter duobus modis. Primo, qs
ic fuit legata species hereditaria, & ideo ille heres primus, qui
plus fuit grauatus nō tenetur, niſi p̄o parte sua, [a] l. ſi fundū sub
onditione. §. ſi libertus. ſ. tit. j. & no. hic in prima gl. Alij ergo, qui
postea fuerunt grauati in codicillis generaliter, tenētur p̄o por
tionibus suis. [b] Et ideo bene dicit ter. ab omnibus non querere,
id est, a quibuſdam sic. & a quibuſdam nō: q̄ ille qui soluit iam li
beratus est p̄o parte sua, p̄o partibus vero aliorum queritur
dominium. Sed ler contraria loquitur, quando erat legata res
non hereditaria, & ideo primus grauatus tenebatur insolidū, vn
de soluendo totam estimationem liberat se, & alios: & sic ab alijs
nihil queritur. Et istam tenuit Dyn. & Jacob. de Aret. & hanc p̄
sequitur hic gl. j. & gl. iij. in p̄in. vsq; ibi, sed videtur, quod nec p̄o
partibus, &c. ibi incipit p̄osequi aliam lecturam quod hic fuit le
gata res, etiam non hereditaria, & sic primus heres tenebatur in
solidum. ¶ Sed tunc opp. de l. ſi tibi homo. ff. j. ſ. de leg. j. vbi alij
non tenentur. Timore huius, ista ler variatur duobus modis.
Uno modo secundum Dy. vt loquatur ante traditionem factā,
& dico quod concordat cum contrario, vt exponamus hic, ab
omnibus non querere, ideſt a nullo querere, quia negatio post
posita facit equipollere suo contrario, l. legitimos. §. an ergo &
p̄onocare. ſ. de legi. tut. & ista est vera in se. ¶ Secundo modo le
gitur hic in gl. vt dicamus, fateor quod ceteri heredes non tene
buntur soluere, nec poterat ab his vendicari, vt in contrario: sed
hic sponte soluerunt, vnde p̄o partibus aliorum transit domi
nium, non p̄o parte eius qui primo soluit estimationem, imo qui
estimationem totam soluit p̄o partibus aliorum repetet tan
quam indebitum. Sed opp. quod etiam p̄o parte eius qui soluit
estimationē, transeat dominiū, ſi ponimus eū cōsensisse traditio
ni. Erro: eni nō impedit dominū trāslationē, toto ti. de cōdi. inde.
Fatetur gl. & trāsit, sed revocabiliter, vide eā. Op. q̄ videat sep̄
legare. qñ legat in testamento, & codicillis, l. quinquaginta. ſ. de. p
bat. Sol. ibi quantitas legabatur, hic species. Op. q̄ solū primus
singulariter grauatus teneatur, non obstante clausula generali
posita in codicillis, vt ſ. eod. l. legatorum. §. qui plures. Soluit gl.
ibi specialiter fuerunt rogati plures, vnde clausula generalis po
test verificari in eis: hic specialiter fuit rogatus vnus, vnde clau
ſula generalis nō potest adaptari vni soli. Que sol. est bona, licet
etiam alio modo possit solui, scilicet quia ibi in codicillis nō fue
runt grauati omnes, licet omnes fuerint scripti: tamen ista, que
hic ponit, est notabilior. ¶ Op. & videtur q̄ ille solus teneatur,
qui specialiter est grauatus. l. Titia. §. Lucius. ſ. eo. P̄o cuius
declaratione aduerte, qñ diſpositio generalis, & specialis proce
dit circa personas grauatas, sic dic: aut p̄ecedit generalis, & se
quitur specialis, & per illā receditur a generali, & solus specialiter
grauatus tenetur. d. §. Luci[a]. Aut p̄ecedit specialis, & sequitur
generalis, & tunc aut legatur quātitas, aut species. Si quātitas,
vni per aliam non derogabitur, sed sepius debet. l. ſi pluribus. §.
j. ſ. e. & ſ. tit. j. l. seruo alieno. §. ſi quis a primo, & hoc not. aut legat
species, & tunc aut est species hereditaria, & speciali per genera
lē non derogatur, q̄ cū primus tenebatur p̄o portione heredita
ria tantum per clausulam generalem, alij tenebuntur p̄o portio
nibus suis, vt hic, secundum primam lectu. Aut legatur species
nō hereditaria, & tunc speciali p̄uisioni per generalē derogat,
non vt minus debeatur, q̄ tota res debetur, sed alio modo. Nā
primus specialiter grauatus non tenebitur, niſi p̄o parte sua he
reditaria: tū niſi esset clausula generalis teneretur insolidum, vt
hic secundum secundam lect. & v. l. ſi tibi homo. §. j. ſ. tit. j. Fallit ſi
verba generalia possent restringi ad specialia, vt ſi plures essent
specialiter grauati, l. legatorum. §. j. ſ. eod. & hoc no. in gl.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Eum qui p̄o parte sua. Et vide Bar. in l. continuus.
§. fin. de verbo. obl. ad fin.

b ALEX. ¶ P̄o portionibus suis. Et vide plene no. per Bar. in
l. ſi pluribus. §. j. ſ. eo. & in d. l. ſi tibi homo. §. j.

1 ☞ Testator ſi rē p̄opriam alteri obligatam legat, & in ea recu
peranda sit necessarius magnus sumptus, heres tenetur ad sum
ptus: alias cedendo actionem liberatur.

4 Uſusfructus non dicitur tertia, nec quarta pars fundi, sed consi
ſtit in parte integrali.

5 Tradens rem, que alteri debet seruitutem dicitur tradere posses
ſionem vacuam.

6 Tradens rem seruientem, non dicitur tradere possessionē liberā.

7 Jus seruitutis quomodo dicatur esse in fundo.

§. Fundo. Heres tenetur, ſi fundus traditur diminutus
in iure vſusfructus, vel pignoratus, vel ab alio
possessus: secus ſi alteri seruiat. Item non valet legatum rei mee
p̄opter seruitutem alij debitam. hoc dicit. P̄imo loquitur quan
do mihi legatur res aliena in qua deficit ius. Secundo, quando
mihi legatur res mea, in qua ius aliquod deficit: secunda ibi. ſi au
tem. Item prima subdiuiditur in quatuor. P̄imo, quando defi
cit ius vſusfructus. Secundo, respondet cuidam obiectioni. Ter
tio, loquitur quando res est pignorata, vel ab alio possessa. Quar
to, loquitur quando deficit ius alterius seruitutis. Secunda ibi
vſusfructus eni. Tertia ibi, enimuero fundo. Quarta ibi, nō idē.

1 ¶ Uenio ad casum in terminis, † quē pone sic. Heres tradidit mi
hi fundū legatum, tamen in eo alius habebat vſumfructū, queri
tur qualiter mihi legatario cōtra heredē consulatur? Rūd. q̄ ille
vſusfructus, qui deficit, petēdus est ab herede actione ex testamē
to. h. d. In ter. ibi, fundo legato, subaudi, & tradito ab herede, seg
tur, nihilominus petendus est. ſ. vſusfructus. nec enim potest refer
ri ad fundum salua ratione recti sermonis. ¶ Uenio ad secundā
partem, in qua sic formo casum. Dictū est, q̄ vſusfructus, qui defi
cit, est petendus, huic videtur obstare, q: quando in re legata solu
ta, deficit aliquod ius, tunc adhuc ipsa res legata petit, non illud
quod deficit, vt l. huiusmodi. §. edes. ſ. tit. j. & ſ. ead. l. ſ. in fundo. Ad
hoc respondet iurisconsultus, fateor q̄ consistit legatū in iure rei,
non in parte quota. tm̄ vſusfructus est tale ius, q̄ cōtinet emolu
mentū rei, & ideo dicitur pars dominij. q: er vſufructu, & p̄opte
tate constituit plenū dominiū: cōtraria ergo loquuntur, qū deficit
aliquod ius seruitutis, vel aliud, q̄ rei emolumentū, vel vſumfru
ctū nō cōtineat. h. d. ¶ Uenio ad tertiā partē, & formo sic casum.
Quid ſi heres tradidit mihi fundū pignoratus, vel fundū ab alio
possessum, & sic possessionē nō vacuā, an legatarius ob hoc possit
agere? Respon. Iurisco. & dicit, q̄ sic. Et aduerte diligenter, quod
Iurisconsultus non dicit, q̄ agatur vt luat, vel q̄ possessio vacue
tur, sed dicit q̄ agitur ob hoc, hoc est, actione ex testamēto, ad ip
sam rem, vt hoc consequatur. ¶ Uenio ad quartam partē, que in
cipit, non idē. &c. Dic sic, pone q̄ heres tradidit mihi fundū le
gatū, q̄ debebat seruitutē alteri fundo, an p̄opter hoc poterit cō
uenire legatarios? Resp. q̄ non. h. d. ¶ Uenio ad secundā partem
principalē, pone, testator legauit mihi fundū meum, qui seruiebat
fundo suo, an legatū valeat, & videat mihi per hoc relinquere libe
rationē ab illa seruitute? Resp. q̄ non. h. d. ¶ Ad primā partē op.
& videt. q̄ ly vſusfructus sit alienus, nō possit conuenīri heres, qz
testator videtur legare ius quod in re habebat. l. ſi domus. §. ſi. ti.
j. Huius timore ista ler legit duobus modis. primo, qū testator le
gauit fundū suum. secūdo, qū legat alienū, & hoc tāgitur hic in gl.
parua, que incipit. ſ. testatoris. Si intelligis in casibus in quibus,
valet legatum rei aliene, vt ſ. ti. j. l. apud Julianum. §. ſi. & l. cum rē
alienam. C. eo. Unde cū heres teneatur facere fundū plene legata
rū, & teneatur de euictione, vt l. ſi domus. §. j. ſ. ti. j. procedit iste §. ſi
ne scrupulo. Nec ob. ẓriū. q: hic nullū ius habebat in re, sed lega
uit rē alienā. Itē pōt intelligi in fundo alieno, id est, non testato

ris sed heredis:z tūc ꝓcedit sine scrupulo,q2 heres dz dare pfecte,vt j.l.pr.§.si rē. Tertio pōt intelligi in fundo testatoris,z vsus fructus erat alienus,s.heredis. Tūc etiā ꝓcedit sine scrupulo, vt ff.e.l.is cuius.z j.e.l.cū filius,§.dominus. Quarto mō pōt intelligi,q fundus erat defuncti,z vsusfructus alteri⁹ quā heredis, tūc obstat cōtrarium,q2 testato2 videtur legare solū ius quod habet. Sed quidā respōdent,q fallit hic in vsufructu, qū cōtinet emolumentū rei,ne alias legatū sit inutile. Certe nō est inutile legatum ꝓpter atis:vnde ista lec.nō ꝓcederet, nisi poneres testato2 diris se erpresse,q fundus integer prestaret. Opp.q nō debeat peti vsusfructus.sed ipse fundi⁹,l.huiusmodi.§.edes.ff.tit.j. Ad hoc respōdet iuris cōsult⁹ hic i ter.vt diri ponēdo casū in ſēa parte.q tū declarabo meli⁹.j.p questiones. Aduento ad ver.enīmuero fūdo. Op.q heres nō teneat liere fundū p l.si res obliga.ff.ti.j. So. hoc pōt intelligi primo i fundo alieno,z tūc ꝓcedit sine scrupulo, q2 tunc heres tenet pfecte facere rē legatarij,z tenet de euictione. Itē potest intelligi in fundo hēdis,z similiter ꝓcedit clare eadem ratiōe,sed si intelligamus in fundo testatoris obligato extraneo, tūc ista lex dz intelligi secundū distinctionē,d.l. si res obligata.ff. tit.j.vt loquatur hic in illis casibus in quibus luitio spectat ad heredem:sed si ponamus qđ fundus testatoris erat obligatus heredi,tunc dz intelligi secundū ea que diri in l.si seruus Titij.ff.tit. j. Op.hic dicitur,q heres debet tradere vacuam possessionē, vt gl.innuit hic,dū alle.l.ij.§.j.ff.de actio.emp. sed cōtra imo nō tenetur tradere vacuā.l.si domus.§.fi.ff.ti.j. Rū.si quidē testator legauit rē alienā scienter, tunc iste §. procedit sine dubio, q2 heres tenetur facere rem perfecte legatarij. Sed si poneres,† q testator legaret rem ꝓpriā, quā alius possideret, tunc videret legare ius q dz in re.d.l.si domus. §. fi. z tunc heres liberatur cedendo actionē si quā dz.l.apud Iulianum.§.si Titius.ff.titu.j. Fallit in casu:si ꝓ recuperāda possessione esset necessarius magnus sumptus:tūc pertinet ad heredē:sicut dicim⁹ in seruo legato,qui erat in fuga ex longinquo,l.cum seruus.ff.ti.j.per rationem positā in l. si res obligata.ff.tit.j. Aduento ad vers.non idem. Op.q ꝓpter ceteras seruitutes heres teneatur.l.seruo legato.§.si fundus.ff.ti. j.Sol.ibi legauit fundū:vti optim⁹ maximusq3 est.hic simpliciter z iste passus declaratur.j.e.l.cum filius.§.dūs. Aduento.ad secundam partē principalē. Op.q ꝓpter istas causas valet legatum rei mee.q2 video:legare ius q habeo in re.l.si tibi homo. in prin. ff.tit.j. Soluit gl.q istud refertur solū ad seruitutes: z ad ius vsusfructus:q2 moriente legatario,redibat ad ꝓprietatem absq3 legato:sed si esset talis vsusfruct⁹ q nō rediret:tūc valeret legatū:d. l.si dom⁹.§.h.ff.ti.j. Ad idē op.de l.apud Iulianū.§.si Titius.ff.ti. j. Huius timore gl.hic distinguit plene,z clare: vide eam,z signa.

Quero,in prima parte huius §.qualiter† formatur libellus,z ad quid concipitur? Sol.dicit,q in primo casu petetur vsusfructus.in secūdo,z tertio petetur fundus, vt per hoc aduersarius adhūc cogatur luere.vel possessionem vacuā tradere. Vide gl.in verb.cōtinet que incipit,scilicet,vsumfructum, z istud est verum, z hoc dicit aperte ter.vt diri ponendo casum. Contrarium tenet gl.in l.eū qui ita.§.pe.j.de ver. ob. ibi dicitur fundus petetur. vt habeat vsumfructū.z ꝓ illa videtur casus in l. si ita stipulatus Titius.de ver.ob.vbi dicitur,q fundo soluto, sine vsufructu, in nullo contingit liberatio. Dy.tenet istam gl.in d.l. eum qui ita.§. pe.repːobata illa. Ad §. Titius.resp.qđ licet nō cōtingat liberatio,in aliquo tū illud qđ deficit,tantū dz peti.Simile in l.si nō soluta.§.si decem.de cōdi.indeb.Sed cōtra Dy.z gl. videtur ter.hic, q2 dicit,qđ vsusfructus nō cōsistit in parte.s.quota.Nō enim cōsistit in parte tertia,vel quarta.Nō em† vsusfructus pōt dici tertia vel quarta pars fundi:sed cōsistit in parte integrali, q2 ex ꝓprietate nuda,z vsufructu constituitur plenū dominium, l. recte dicimus.§.de verbo.sign.z qđ ibi no.melius quā alibi. Itē contra eos videtur.q vsusfructus nō est in obligatione. l.z per iusiurandum.§.illud.j.de accept.ergo nō est in petitiōe.Rū.z dico,q imo est in obligatione.l.si a reo.j. de fideiuſ. Ad §.illud, rū. vt ibi diri. Teneo ergo gl.hic positā.z opi. Dy. per casum huiꝰ §. z per ter. in d.l.eum qui ita.§.pe.z ibi diri. Quero, aliquis tradit rem † que dz alteri seruitutē,vtrū videat tradere possessionē vacuam: Hic est casus q sic.Nā primo dicit, q heres teneť tradere possessionē vacuā.postea dicit quod non teneť heres.si tradit rē seruā. Ꝓ hoc videtur ter.ff.de euic.l.qđ ad seruitutes.cōiuncta Liū.in prin.ff.de ac.emp. Sed† quero, pone quod in instrumento est promissum tradere possessionem liberam,z vacuam.si tradit seruientem.facio quod videtur tradere vacuam,vt diri: sed an videatur tradere liberam,puto quod non,q2 per seruitutem auferatur aliquid de iure rei.ita quod libere,z habere, z possidere nō liceret.l.stipulatio ista.§.j.j. de verbo.obli. Preterea,cōtra eum qui sibi asserit seruitutem deberi,datur interdictū vti possideti. l. si duo. §.si vicinus.ff. vti possideti. Sic ergo apparet, qđ per hoc turbat possessionem,z sic non est libera. Etiā hoc videtur expressum in l. vim facit,in fi.j. de vi.z vi arma. Sed contra hoc facit, quod dicitur in vlt.gl.scilicet quod ius seruitutis est extra rem, quod hoc possessio rei non dicitur minus libera, sed respōdeo

7 er sequen.questio. Quero ergo,† vtrum ius seruitutis sit esse in fundo? Sol.hic dicit,quod non. In contrarū videtur dam.infec.l.eorū.facit supra,de nora.lān nor.alio.hoc per de Are. Tu dic,quod seruitus in fundo dominante.est us debetur ista seruitus,z in eo er hoc aliquid plus ponitur. aliena.in fin.de nego. gest. sed in fundo seruiente non est ius positiuum.sed priuatiuum,q2 per hoc illi fundo, z detrahitur,l.stipulatio ista.§.j.de verborum obliga.z pro larbor.§.fin.ff.commu. diuid. Et ideo, si lego tibi fundum seruientem,non video2 legare liberationem seruitutis, quia nullum ius habeo quod ponat aliquid in me: sed ius istud fundo meo dominante, quem fundum tibi non lego.

ADDITIONES.

a AND. BAR. Certe non est. Et contra hoc dicit Jo.de S. in c. pastoralis.de do.z vide que ibi diri.q2 tenui contra eum.

b ALEX. Quero.aliquis. Utrum tradens rem, que dz seruitutē dicatur tradere possessionem vacuam,vel liberam. de Bar.in l.iij.§.j.ff.de act.emp. in l.vim facit. ff. de vi.z vi ar. Bal.in l.si. C.de pac.inter.emp.z ven.z Ang. in l. in contemptibus §.fi quis vacuam.ff.de verbo.obl.in c.cum Joannes. de fide.instru. Quid autem de pacifica possessione,vide per de Leaza.clem.gratie.de rescrip.

§. A municipibus.

Municipibus potest ususfructus relictus, potest extingui.h.d. Quero, quibus modis possim amittere vsumfructum. Dic,z respondeas,vt habes in gl.

LEX LXIX.

1 Jussus restituere vni ex certis cum moriatur, sufficit quod eligat,z vsq3 ad mortem potest variare.

2 Verbum.relinquo,trahitur ad vltimam voluntatem.

3 Pauperes electi per executores.in quos bona debent distribui, habent actionem ex testamento.non ex electione.

4 Legatarij ex primo testamento quantum ad hoc habentur vt creditores.

5 Eligere pauperes habens.sufficit quod dicat,eligo.

6 Cabella non soluitur de instrumento electionis.

a **Vnum ex familia.** Dulcis in verbis, fer† quidem verba legatur ꝓ eo,per partes legam. Secunda ibi,sed si vno. Quarta ibi,si duos. Quinta ibi, fundum. Sexta ibi,rogo.ꝛc. Et est materia de eo qui debet restituere vni ex certis.z vsq3 ad §.si rem, prosequitur vltimam multum solenniter,z istud principium hoc intendit

1 †restituere vni ex certis cum moriatur.sufficit q eligat.z vsq3 mortem potest variare.hoc dicit. Istud principiū pono tres z sol.ipsarum z rationem solutionum. Secunda ibi. ibi,vtrum ergo. Et ad euidentiam totius legis gl.ponit quidam testator qui vocatus est Sempronius,fecit duas filias tium,z eum rogauit de restituendo fundum Herodianum familia,cum moriatur. Ista verba colliguntur j.ad l.falc.

possumus dicere,q testator dixit,q vni ex familia

2 quat,vt colligitur j.ea.l.§.sed z si fundū. Et eo ipso relinquat intelligitur cum moriatur, q2 verbum relinquo

3 hitur ad vltimam voluntatē,l.j.in fi.j. de tab.exhiben. si testator iussit bona distribui inter pauperes ꝓ eorum

q pauperes electi nullā habent actionē ex electione,

4 mento primo. Ad o.secundo,† q legatarij ex primo testamento quātum ad heredem,habentur vt creditores.l. De bonis iu.pof. Tertio no.q talis electio pōt mutari. Opp. quod heres non habet necesse eligere.vt j.e.§.rogo. Respondet necesse precise,sed eo non eligente, omnes de familia tuntur: sed si vult vnum ꝓferre, habet necesse eligere.

Opp.dicitur hic,heredem debere eligere cum moriatur. tra,imo statim cum potest, l.cum quidam.ff.cod. Sol.hic cum.cum morieris.restituas,ibi simpliciter vel hic fur relinquas, quod intelligitur per vltimam voluntatem.

Oppo.dicitur hic,quod frustra legat, contra.l.cod.

fundum.Sol.potest legare, vt habeat vim electionis.

5 trario:non vim legati,vt hic.Ro.† ergo diligenter.quia bus committitur electio pauperum, z distributio. dicant,tales eligo:nec est necesse quod dicant.conc

6 direrint,non vitiatur.† Ex hoc apparet:, b quod ex

b electionis non debet solui gabella, cum ex eo instrumento tur pauperi electo,sed ex testamento primo. Opp. quam elegit,non posset mutare voluntatem,vt ff.cod.l.si rū.§.fi.chum.z l.huiusmodi.ff.ti.chum.ff.ti.j. Sol.hoc dicit, elegit ante tēpus:secus si esset iussus restituere simpliciter

statim electo queretur ius, nec variari posset, vt in cõtrarijs tene, ꝛ bene.

ADDITIONES.

EX. ¶ Unum ex familia. Sed quid si electio facta est incer- per executorem. vide Bal. in l. si quis ad declinandam de epis. e. ꝛ Bar. in l. quidam. de rebus dubi.

MA. ¶ Ex hoc apparet. vide Aler. cõ. rrrvj. in iij. vol. ¶ Pau. si. r. in vlt. cõli. in vlt. dubi. in ij. vol. Bar. cõs. rrvj. in ij. vol. j. ca. si falcidia. in prin. vide quid dicat Bart. consi. clrrrvij.

EX. ¶ Solui gabella. De instrumento ex quo nullũ ius que- ur. nõ debet solui gabella. Facit ad idem. l. si seruo. de her. insti. dde no. per Bar. i l. si pupillus. j. ad l. fal. ꝛ que dixi post Bar. ab emptione. ff. de pactis: sed an inter ascendentes, ꝛ descen- tes debeat solui gabella. ꝛ quid in contractu donationis, vi no. Bar. in l. j. C. de inpu. luc. descrip. lib. x. ꝛ adde ꝙ Ly. in l. si ed q; nostra. C. cõ. de leg. dicebat ꝙ si non tenet alienatio, non bet solui gabella. quod sequitur Bal. in c. j. in fi. prin. de na. feu. vna addit. ꝛ que dixi ad predicta in l. iij. ff. si rem. de leg. iij. ꝛ si de ntractu depositi nõ debet solui gabella, ego depono, vt vadas o me Romam. an de hoc pacto debeat solui gabella. ꝛ per Bal. rubrica. C. depositi. in vij. quesito. Adde ꝙ de contractu nullo nõ ebet solui gabella, Roma. consi. lrrvij.

Adunantia generalis si eligit illum, quem ¶ Priores nomina runt, nominatus statim censetur electus ab adunantia. estator si reliquit centum distribuenda ad pias causas, prout ecutor elegerit, ꝛ eligat fabricam ecclesie, episcopus de tali lega non habebit quarram.

ligere habens pauperes. potest eligere in vltima voluntate. ligere qui habet, non eliget digniorem, vel proximiorem, vel nperiorem.

LXIX.

§. Si de falcidia. [a] ¶ Prosequitur eandẽ materiã. ꝛ hoc dicit. Electus non capit testamento eligentis, sed eius qui iussit restitui ꝛ secundum il- d Falcidie ratio non habetur, ꝛ uno electo ceteri excluduntur. oc dicit. ¶ Primo. soluit vnam questi. ꝛ ponit duas rationes solu- onis. Secũdo. soluit aliam, ꝛ annectit rationem. Secũda ibi, ita ꝛ ¶ Mo. ꝙ electus videtur nominatus in primo testamento, ꝙ st not. ad multa. Adunantia generalis si eligit illum quem prio- es nominauerunt, certe electus, videtur ab adunantia specialis nominatus, vt hic. ibi. ac si nominatum. ꝛc. ꝛ i. item eorũ. §. si de uriones, ff. quod cuiusq; vni. Et Dy. inducit [b] ad questi. scire de- ctis. quod episcopi debent habere quartam de relictis ad pias causas. nisi sint relicta ad certos, ꝛ determinatos vsus, vt ad fa- tiendam ecclesiam, vel similia, vt extra de testa. c. ij. ¶ Done modo, [c] ꝙ testator reliquit † centum distribuenda ad pias causas, prout erecutor elegerit, ꝛ erecutor eligat fabricam ecclesie, certe episco- pus perinde non habebit quartam, ac si in primo testamen- to esset illa causa a testatore expressa, vt hic, ꝛ l. asse toto. §. de he- red. insti. ꝛ l. institutio talis. de cond. inst. ꝛ l. sanctio legum. j. de pe. ¶ Op. quod heres non habet necesse eligere, vt j. eod. l. ſ. rogo. Sol. vt dixi. §. in prin. legis. ¶ Op. hic innuit, ꝙ ista electio facit legatum conditionale. cõtra. Justi. e. §. optionis. Sol. ibi in optio ne rerum. hic in electione personarum. Dixi in l. cũ quidam. §. ti. j. ¶ Op. De quolibet legato detrahitur falcidia. l. j. j. ad l. fal. ergo, de isto. Resp. quantum ad primum testatorem, iste electus ca- pit vt legatarius, ideo vt ex illo detrahet Falcidia: quantum ad secundum, capit. vt creditor. vt §. prox. ꝛ C. de bo. auth. iud. poss. l. j. ideo ex illo nõ detrahitur Falcidia. ¶ Ultimo ex hoc §. no. duo. † ¶ Primo. ꝙ talis electio põt fieri in vlt. voluntate, vt colligitur hic, ꝛ in seq. §. ꝛ sic patet ꝙ non requiritur presentia persone electi, vt j. eo. l. cũ pater. §. donationis. dixi. §. c. l. j. in questi. quã dispu- taui. que incipit. filium adultum testator instituit. ¶ Secũdo no. † quod nõ hz necesse eligere dignorem, vel proximorẽ, vt in ver. itaq;. sic ille, cui committitur electio pauperum, non habet neces- se eligere pauperiorem. Dixi in l. cum quidam. §. eo.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Si de Falcidia. ter. alle. Bal. in l. ꝛ q. de iurisd. om. iudi. in prin. ꝛ Bal. in l. more maiorum. eo. ti. in questione ij.

AND, BAR. ¶ Et vide Bar. in consi. incip. casus talis est. rlvij. vbi consuluit quod si testator legat pauperibus, nõ debetur por- tio episcopo, ergo non debetur si legauit pauperibus, quos ele- gerit Titius. vide ibi ꝛ alleg. hic Ly. ꝛ alios.

ALEX. ¶ Dyn. inducit. De quartis debitis episcopo de lega- to ad pias causas, per Bal. in authen. similiter. C. ad. l. fal.

CLAV. DE SEISS. ¶ Adde Abb. in c. in causis. de electio.

ALEX. ¶ Done modo. Adde Guidon. de Suzar. in d. l. si quis ad declinandam. ꝛ quod ibi Bal. de episcopis ꝛ clericis.

Testator potest legare rem a se debitam heredi.

§. Sed si vno. Si vnus ex certis instituatur, ꝛ fun- dus extraneo legetur, ab eo vendica- bitur, deducta portione heredis. hoc dicit. Hic Jurisco. determi- nat duo dubia circa eandẽ materiã. ꝛ sic habet duas partes. Se- cunda ibi, verum. Op. hic dicitur, ꝙ instituendo heredem non vi detur eligere. cõtra. j. ea. l. §. sed ꝛ si fundum, ꝛ j. prox. §. Sol. vt di- cam in d. §. sed ꝛ si fundum. ¶ Op. hic dicitur, quod sit compensa tio. cõtra qz cõpensatio est debiti. ꝛ crediti mutuè cõtributio, qõ hic non est. sic ob. l. j. §. de compen. Bl. fatetur. qõ hic nõ est ꝓprie compensatio, sed retentio. Vel dic, qõ cõpensatio dicitur facta a testatore, qui instituendo vnum heredem, videtur voluisse cõpen sare cum eo illam partẽ fundi, quam posset petere a legatario, pro pter quod opponitur sibi doli excep. si ipse agit, ꝛ etiam si legata rij cõueniantur ab alijs coheredibus ex persona ipsius, opponet doli excep. secundum gl. vt §. de pac. l. si tibi. §. pactum. ꝛ j. eo. l. §. si rem. † ¶ Ho. ꝙ sicut testator potest legare rem heredis, vt d. §. si rem ita potest legare rem a se debitam ipsi heredi, vt patet hic.

Jussus restituere vnam rem vni ex certis, potest plures ex illis certis eligere.

Distribuere qui debet bona inter pauperes, potest particula- rem distributionem facere.

Eligere quando quis videatur instituendo.

§. Si duos. Si plures ex certis instituantur, ꝛ pars fandi extraneo relinquatur, illa vendica- bitur excepta parte, que institutis cõpeteret. h. d. † ¶ Ho. qõ ille [a] qui est iussus restituere vnã rem vni ex certis, põt ex illis certis plures eligere, qõ est mirandum. cũ testator dixerit vni restitui, vt patet ex gl. que est in prin. legis, ꝛ ex tex. qui dicit, vnũ ex familia, ꝛc. ꝓbat j. prox. §. ¶ Secũdo no. qõ põt diuidere rem. ꝛ si in par- tẽ aliquẽ eligat. ꝛ in partẽ negligat. valet electio. qõ patet qz here des videnꝫ electi ꝓ parte, ꝛ ꝓ parte legata extraneo, videt ne- glectũ. Et sic ptz † qõ isti. qui debẽt distribuere bona inter paupe res. possunt facere distributionẽ particularẽ. ꝛ si in parte facit, [b] in parte negligunt valet. ¶ Ho. qõ instituẽdo [b] quẽ hrdem, videt quis eligere. Et sic facit, † quod si quis est iussus post mortẽ suã, bona distribuere inter pauperes. qõ illũ, quẽ instituit, videatur eli gere in pauperẽ: qõ putarẽ verũ si hospitale quoddam, vel paupe rem institueret: secus si aliũ forte filiũ, vel similẽ hominem diuitẽ: [c] qz tũc nõ eligeret ex his quos testator voluit. ¶ Querit gl. [c] qua liter ad partem relictã extraneo, illi de familia admittentur? Bl. dicit. qõ primo admittãtur, qui sunt in proximiori gradu, l. peto. §. fratre, j. eod. ꝛ ex illis preferetur, qui petendo preocupat. si alij negligant, vt dixi in l. cum quidam. §. eo. ¶ Ultimo gl. opp. de §. so luto in auth. de nup. ꝛ non soluit. Sol. istud regulare, illud specia le, vt no. ff. de acq. here. l. si quis mihi bona. §. illum.

ADDITIONES.

[a] ALEX. ¶ Not. ꝙ ille. Alle. Lud. no. cccrviij. sed quid econtra. si testator loquitur per verbum pluralis numeri, vide Bal. in l. fin. de op. leg. ꝛ ꝓ primo no. hic vide casum in l. cum quidam. de le. ij. ꝛ Roma. not. cccrrir. adde an instituendo quis videatur eligere, Bal. consi. ccclvj. ij. lib. 2o.

[b] ALEX. ¶ Ho. ꝙ instituendo. Et hoc idem alle. Bal. in consi. in- cip. mihi secunda facie videbatur ꝙ ista. ꝛc.

[c] ALEX. ¶ Querit gloss. Adde quod no. Bartol. l. cum quidam. supra eodem.

Jussus relinquere quibus voluerit potest vnuz eligere, ꝛ cui voluerit, potest plures eligere.

Executor, cui est commissa electio inter pauperes. si eligit aliquẽ pauperem, vt post mortem eius alteri pauperi restituat, vel det aliquid, valet talis distributio.

[a] **§. Sed ꝛ si fundum.** [a] Eligens non potest ele- ctũ grauare, vt alteri re stituat: nisi ei tantundem relinquat, ꝛ tunc etiam poterit ab extra neo vendicari, si dominus iusserit, ne ereat de familia. h. d. ¶ Primo sol. vnam q. ꝛ ponit limitationem. Secundo sol. aliam, ꝛ ponit illa tionem ex ea. Secunda ibi, ꝙ si talia verba. ¶ Mo. illa verba, cui voles, aut quibus voles, que intelligo ꝙ sint disiunctiua legis, nõ testatoris. q. d. si testator dixerit, relinquas cui voles, siue quibus voles, ꝛ sic si dixit, quibus voles. põt vnum eligere. qõ no. probat §. eod. l. cum quidam. facit qõ dixi §. prox. §. qz si in singulari dixit, cui voles ꝛ potest plures eligere: ergo eadem ratione si dixit, qui bus voles, potest vnum eligere. Jn contrarium facit. j. de an. leg. l. iij. §. qõ si ita. ¶ Opp. hic dicitur, ꝙ licet quis electus sit rogatus de restituendo alteri, est satisfactum voluntati defuncti. cõtra de §. sed si vno. §. ead. l. ¶ Bl. mag. soluit pluribus modis. Jsta est vera, ꝙ hic specialiter eligit vnum sibi fundum prelegãdo. ideo fundus vadit ad eũ ad aliqd tempus. licet sit rogatus de restituendo: sed §. quendam vniuersaliter heredẽ instituit, ꝛ fundum alteri dire cto legauit. vnde fundus nullo momẽto fuit heredis. ꝛ sic in eo nõ põt videri electus. ¶ Op. ꝙ quis possit grauari vltra quam sibi relinquatur, vt j. eo. l. Imperator. §. j. So. vt ibi. ¶ † Nero, erecu tor, cui commissa est electio, ꝛ distributio bonorũ inter pauperes,

eligit aliquem in pauperem in vno fundo. hoc pacto. q̃ post mor tem restitueret cuidam alteri, vel q̃ daret certam quantitatē alte ri pest mortem. an istud onus valeat? Hic videtur casus q̃ nō. z est verum. si poneremus illum alium. cui debet restitui non esse de numero pauperū: sicut hic videbatur dare ei. qui erat extraneus, non ei qui erat de familia: sed si esset de numero pauperum. puto q̃ valet. Sicut enim potest diuidere rem inter heredes. vt ſ. pro ri. ita potest diuidi inter pauperes. l. miles ita. ſ. z qr dicimus. ſ. de test. milit. ¶ Venio ad ver. q̃ si talia verba. Op q̃ heres heredis liberetur dando fundū cū onere suo. vt ſ. tit. j. si a substituto. ſ. heres. Sol. Dic testator. qui legauit. sciebat conditionē fundi. Sed cōtra hoc op. si testator habebat aliquod ius in re. licet sit tale q̃ morte deberet extingui, illud ius tantū videt legatū. l. Stricho. de vsufr. leg. l. quod in rerū. ſ. j. ſ. tit. j. z l. vlt. C. de leg. Solu. Dy. videtur dicere hic. q̃ cōstat q̃ testator sciuit. z cogitauit fun dum debere restitui vni er familia. quod aliquantulum repugnat litere. qr videtur loqui in dubio dum dicit. oneratum intelligi. z sic videtur loqui in casu dubij. Potes ergo dicere. q̃ hic familia vendicat propter factū hr̃dis. qui dat extraneo. z licet heres hoc facit iussu testatoris. nō excusatur. quin teneat. l. qui duos. ſ. c. z l. nō quocunq;. ſ. qui talium. ſ. ti. j. ¶ Opp. q̃ illi de familia statim possunt petere. non expectata morte heredis. l. cum pater. ſ. liber tis. j. eo. Sol. Dyn. hic ideo. qr heres dedit ex necessitate sibi im posita a defuncto. probatur j. eo. l. peto. ſ. predium. z ibi dicam.

ADDITIO.

a ¶ Sed z si fundum. Pro concordia. aduerte q̃ satisfactum non videtur menti testatoris propter illa verba in testamento appo sita scilicet q̃ sit executor vltime voluntatis ad distribuendū. n inter pauperes Christi. eligendo vnum per ipsum executorem. li cet pauperrimum. quasi comprehēdatur numerus pluralis. Ita Aler. in l. qui quartā. ſ. si quis. ff. de leg. j. alle. Bar. cōtrarium. Nā in l. j. ff. de opt. le ſ. videtur concludere q̃ non possit eligere vnum, cōtrarium alle. tenere in hac l. vnū ex familia. ſ. sed z si fundū. Tu dic ex mente Aler. z Paul. de Cast. z aliorum doc. quos ipse alle. in d. ſ. si quis. Bar. in hoc ſ. sed z si fundum. nō firmat pedem. vel secundo. Bar. in d. l. j. loquitur quando maior charitas erat in di stributione plurium. quam vnius. z procedat cons. Pau. de cast. cxlv. Qū vero maior charitas esset in eligendo vnū quam plures z maxime qū apparet de mente testatoris ita esse. tunc procedat opi. Bar. in hoc ſ. sed z si fundum. Vel. z tertio sol. secūdū ipsum Alle. qui dat aliam sol. dando vnum nosum intellectum ad d. l. j.

1 ☞ Jussus distribuere inter pauperes si decedat antequam di stribuat. omnes pauperes admittentur.

ſ. Rogo. Jussus cum moriretur eligere. potest donec vi uit eligere. z ante nullus admittitur. sed eo nō eligente. omnes h. d. ¶ Op. q̃ nō est verum quod sit datū vni. vt patet ex pun. ſ. Sol. non est datū vni certo. sed vni eligendo. ideo si nullus eligitur. omnes vocant. ¶ Quarto qualiter omnes vo cātur: Resp. vt ſ. ead. l. ſ. si duos. ¶ † Quero. iussus est aliquis bona distribuere inter pauperes. decedit antequam distribuat. v trum omnes pauperes admittantur: Resp. ista lex loquitur quan do quis iussus erat restituere vni er certis: ideo si aliquis esset ius sus distribuere inter pauperes vnius hospitalis. vel vnius vici nie. tunc omnes illi admittentur. Si vero inter pauperes simpli citer. tunc episcopus succedit. l. nulli. C. de epis. z cle. z in auth. de eccle. ritu. ſ. si autem. qui hoc facere.

a **ſ. Item.** Si testator legat rem heredis vt suam. va let legatū. h. d. ¶ Quero. quid si testator le gat rem. quam habet communem cum herede? Resp. tota debe tur vt j. eo. l. cū filius. ſ. dominus. ¶ Quid si legat rem quam de bet heredi: Resp. idē. qr tota debet. ſ. ead. l. ſ. sed si vno. ¶ Quid si legat rem quam debet heredi pro parte. z pro parte extraneo: Respond. pro parte heredis tantum debetur legatario, vt d. ſ. sed si vno z ſ. si duos. ſ. ead. l. ¶ Ultimo glo. signat contrarium de l. si domus ſ. j. Solue vt ibi no.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Item. Vide quādo legatur res communis. adde in l. serui electione. ſ. j. z. ij. ſ. ti. j. Et ad istum tex. vide no. per Jmo. in l. si heredis seruus. de leg. j.

ſ. Sionnsa. Licet verba fideicōmissi sint defectiua tamen debetur, si ex mente colligitur. h. d. Exemplum ponit gl. multis modis. tu tene secundum.

ſ. Item Marcus. Verba enunciatiua futuri euentus ad grauatū direc ta fideicommissum inducūt. h. d. Supra diri de verbis defectiuis, hic de verbis enūtiatiuis futuri euētus. ¶ Op. j. de vsufr. l. gene rali. Sol. ibi fuerūt verba ad honoratū directa: hic ad grauatum. Videbitis per gl. in l. peto. j. eo. ¶ Op. j. e. l. cum pater. ſ. mando. Sol. ibi fuerūt verba cōsultatoria. hic nō. ¶ Op. ſ. e. l. Titia cum testamēto. in prin. Sol. ibi fuerūt verba enūtiatiua de futuro eam

LEX LXX.

1 ☞ Donatio facta p̃ virū vroi non venit in restitutionē do
a **Equens questio.** ret. ☞ Eo quo heres
ſtēte. nō vt er vltima volūtate. in fideicōmissum gra
b non venīt. h. d. z est casus multū sing. b ¶ Op. quod venit
c deicommissum. l. cū virū. C. de fideic. Sol. Aliud in istis bo
1 nibus. † que licet morte cōfirmentur. nō venīt in fideicommis
vt hic. Ratio. qr nō capiūtur er testamēto. nec cōfirmatur
ditione hr̃ditatis. sed er sola morte. z ideo est species tertie
* rēs a donatiōe inter viuos. z a legato. * vt no. in l. res. C. de le
vir. z vr. sed l. cū virū. loquitur in legatis. z fideicōmissis. q
mēto debent. vt in gl. ibi. z per doct. diri in l. Marcell. ſ. qui
ad treb. ¶ Op. hic dicit. q̃ res donate sunt extra causam bo
Cōtra. qr dominiū nō eximit de bonis defuncti. ergo est in bo
l. rē in bonis. j. de acq. re. do. Sol. Dicit quādā. hic loquitur in
bus que nō sunt prohibite donari. q̃ est cōtra ista legem ii. ſ.
alū dicit q̃ sunt extra causam bonorū ideſt sunt separate a b
z ideo magis pōt dicit. nō esse ex bonis. quā in bonis vt. vi
rap. l. ij. ſ. in hac. z Inst. vi bo. rap. ſ. fi. z hoc posset tolerari. Ba
cūt. q̃ nō dicitur esse in bonis. qr retro trahitur. vt glosice. d
nuit q̃ cōfirmatio donationū. trahit retro quo ad dominū
d no. in l. sub cōditione. j. de so. Veritas est. q̃ nō trahitur retro
si quod ad vsum fructū. l. donationes. C. de do. int. vir. z vr. z
C. de inoffi. do. vnde quātū ad cōtrariū principale. potes di
q̃ tales sunt extra causam bonorum. scilicet que capiuntur e
tima voluntate. Nam er precedenti donatione capitur. contir
ta morte. nō additione. vt diri. ¶ Ultimo no. q̃ Bal. in l. filius
quem habentē. C. famil. ercis. posuit casum contra illā legem
Dy. dicit. z Cy. ibi refert. Secundo no. q̃ gl. j. tit. j. in prin. no
contra casum huius l. in fi. ¶ Quero, quid si bas donationes
statoz confirmauit er peesse. an vroz capit vt er testamento an
donatione morte confirmata. diri in l. si quando. in pr. C. de

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Sequēs questio. z vide Aler. in Laur. Rho
causa mor. z vide casum sin. in l. i. ff. de bis qui sine ma. aliquem
ue. z vide d. meum in l. fi. de do. causa mortis, Bar. in l. vt inter
eo. Ang. in repe. in l. quanquam. C. de fideicō. Bar. in l. pēl. eo
tum. ſ. pe. de bis quibus vt indi. z do. meus alle. glo. fin. in l.
fa. er. licet pro illa glo. est hic casus. licet ipse non alleg. hic.
b ALEX. ¶ Et est casus valde singularis. Et ita cum alleg. h
in l. ij. ſ. filium. in fin. j. pro hered.
c ALEX. ¶ Op. veniat. Et qualiter iste donationes veniant
deic. vide in l. Marcellus. ſ. quidam ad treb. z doc. marmi
in l. filium quem habentē. C. fa. erc. z ad istam l. vide glo. Bar
si mulier in princ. j. tit. j. z dum Bar. hic dicit q̃ donatio int
tuges. que morte confirmatur. non requirit actionem here
tis: adde ter. ibi z Bar. z Bal. in l. j. C. de do. inter. vir. z vx.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Et legato. Et ideo non habet
statutum loquens de donatione. nec etiam loquens de ultimo
consuluit in pulchro casu Aler. consi. rxv. circa medium.
d ALEX. ¶ Non trahitur retro. Utrum donatio inter ma.
vroꝛem morte confirmata trahatur retro. z ad quid. vide
lis scriptura. ſ. tit. prior. z diri post Bar. in d. l. sub cōditione.

LEX LXXI.

1 ☞ Verba dispositiua. licet sint defectiua in eo quod non apparet persona grauati. inducunt fideicommissum.
2 Verba testatoris quando sunt defectiua respectu personę cui debet dari. intelligitur tunc quod testator voluerit heredem
prouidere.
4 Verba dispositiua seu preceptiua. ad quemcunque relata. sunt
sitionem inducunt.
Verba enuntiatiua futuri euentus, vel deprecatiua. ad gra
tum relata. inducunt dispositionem.

Peto. Verba dispositiua, seu preceptiua. ad gra
tum vel honoratum directa. fideicommissum
sitionem inducunt. h. d. Prima gl. huius legis pone
1 sitionem. vide eam. ¶ † No. ex prima parte. q̃ verba dispositiua
cet sint defectiua in eo q̃ non apparet persona grauati. tamen
fideicommissum. z videtur grauatus heres. Simile
2 uus legatus. ſ. qui margaritam. ¶ No. secundo. † quod
verba sunt defectiua respectu persone cui debet dari. tamen
testator prouidere hr̃di instituto. Simile j. de sta. lib.
in l. labeo. z l. qui pecuniam. e. ti. ¶ Certio no. q̃ si nō appa
testamento. cui possit intelligi prouisum. intelligitur de
3 intestato. † Et ex predictis apparet. quod Jurisconsultus in

milia. ff. si omissa. vsqz huc. prosecutus est eandem materiam: qz
mo dicerat de verbis dispositiuis, seu defectiuis, que habẽt de
tũ er parte verbi. Secũdo. dicit de verbis enũciatiuis. ¶ Ter
hic dicit, de verbis dispositiuis defectiuis, er parte persone
s a quo relinquitur, vel eius cui relinquitur. ¶ Opp. j. de vsu
leg. j. generali. in prin. Sol. dicit gl. quedam sunt † verba dispo
ua, seu preceptiua, z illa ad quẽcunqz referantur, dispositionẽ
lucũt, vt hic. ¶ Quedã sunt verba non dispositiua, sed magis
untiatiua futuri euentus, vel deprecatiua. z illa, si referãtur ad
uatum, inducunt dispositionẽ. l. vnũ. ff. si. ẽ. eo. Si vero referan
ad honoratum, nõ inducunt dispositionẽ, d. l. generali. in prin.
le gl. z not. ¶ Oppon. j. c. l. cũ pater. ff. pater qui filio. Solu. vt
valet dispositio. l. filiusfa. ff. diui. ẽ. ti. j. Dicit gl. hic tacite videt
uidisse, ne videat decedere pro parte testatus, z pro parte in
status. Ista ratio nõ est bona, qz cum ipse heres institutus ha
at restituere nõ potest videri decedere pro parte testatus, z p
rte intestatus, siue restituat, siue nõ. † Dic ergo qz in. ff. diui, fue
unt verba que continent cõmodũ, seu prouisionẽ eius, ad quẽ di
guntur, z consiliũ, s. ne alienet: vnde in dubio videtur dictũ gra
a eius, non alterius: hic vero sunt verba, que continent grauа
en eius, ad quẽ diriganf, z sic nõ possunt intelligi prolata gra
a eius, sed alterius, scilicet coheredum, vel venientium ab inte
ato. Facit j. eo. l. cum pater. ff. mando. ¶ Ultimo istum ter. indu
† ad questio. ler dicit. quod donatio facta filio in premium eiꝰ
rationis, nõ computatur sibi in legitimam, nisi dicatur. l. si qñ.
fin. C. de inof. test. z l. etiã. j. de bo. li. Dixi in l. in quarta. j. ad l. fal.
tigit, qz quidã donauit filio p parte sua aliquid, an ex hoc qz di
pro parte sua. videat velle, qz sibi cõputetur in legitimã. Ter.
videtur quod sic. in ff. resp. facit de bon. lib. l. etiam. ff. penul.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Non possunt intelligi. Adde Bar. in d. l. quoties. ff. si
no. ẽ. de here. instit. in fi. j. col.

LEX. ¶ Non computatur. Utrum datum in premiũ eman
rationis filio, computetur in legitimam: adde Bal. in l. huma
tatis. C. de imp. z pro vltimo dicto Bar. hic, est ter. expressus. z
Bar. in l. scimus. j prin. C. de inof. test. z Bal. in c. si pater. in vl.
ar. de test. in vj. adde Pau. de cast. consi. ccl. z vide quod not. dicit
ic in lect. per tert. istum in versi. pro parte tua. z deinde vide Ol.
nsi. xvj. z Bal. consi. cccexriij. iij. li. adde repetentes in l. in quar
am. versi. vij. j. ad l. fal.

Res prohibita alienari, ex causa necessitatis alienatur.

Res prohibita alienari, alienatur propter es alienũ testatoris.

Cautela vt res prohibita alienari, alienari possit.

Alienatio facta per heredem de re prohibita alienari, non reuo
catur herede viuente, nec si aliquem de familia instituit heredem.

§. Predium. † Res prohibita potest alienari ex cau
sa necessitatis. h. d. ¶ Op. quod fundo
alienato propter es alienũ nunquam fiat reuocatio, l. filiusfa. ff. di
ui. ẽ. ti. j. Resp. ibi † fuit facta alienatio propter es alienũ defuncti,
hic propter es alienum heredũ. ¶ Op. qz statim facta alienatio
ne reuocetur, vt j. eo. l. cum pater. ff. libertis. Sol. ibi fuit volunta
ria alienatio, hic necessaria. Et sic habes distinguere, aut est alie
natio voluntaria, aut necessaria. Si necessaria, aut propter es a
lienum heredis, aut testatoris. vt patet ẽ. Et † ex hoc sumunt qui
dam fraudem, qz si res sit prohibita alienari, qz supponant ali
quos qui fingant se creditores, z ingrediantur possessionẽ ex pri
mo, z secundo decreto, ne incidant in penã. d. ff. diui. ¶ Quero de
intellectu huius ff. ibi, quod exterus heres, etc. gl. legit tribus mo
dis, tene vltimam, quam tenet Dyn. z est not. lec. Et qua habes,
† quod sicut herede viuente non potest reuocari, ita nec eo mor
tuo, si heredem fecit vnum de familia, z sic debet intelligi quod
habuistis in l. vnũ. ff. sed z si fundũ. versi. qz si talia. ẽ. eod. z ibi dixi.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Sumunt quidam Ro. limita. ad auth. res que. C. com.
de leg. Et adde no. per Bal. in l. ij. in fi. si aduer. ven. pig. z no. Bal.
in auth. ei qui. C. de bo. autho. iu. pos. Bar. in l. pater. in prin. j. tit.
l. z in l. filiusfamilias. ff. diui. ẽ. ti. j.

Relicta a tutore videntur a pupillo relicta, z valet legatũ, li
cet tutoris datio, non.

Tutor datus a matre filio instituto, confirmatur cum minore in
quisitione, quam quando filius non est institutus.

Tutoris datio in testamento imperfecto, non tenet.

§. Mater a Relicta † a tutore videntur relicta a pupil
lo, z ideo valent, licet tutoris datio nõ sortia
tur effectum. h. d. Primo, ponit vnum dictum de matre. Secũdo,
illud probat per simile de patre. Tertio, qz dixerat de tutore ex
tendit ad curatorem. Quarto, quod dixerat, quãdo tutele datio
non valet ab initio, extendit ad casum, qñ defecit ex post facto.
¶ Quinto, ex predictis ponit vnã illationẽ. Secunda ibi, nã z si
Tertia ibi, idem in. Quarta ibi, nec interest. Quinta ibi, hac deni
que. Not. ter. ibi, sufficit enim. etc. ¶ Op. qz mater possit dare tuto
rem filio vt teneat ipso iure, vt hic, z l. pater. ff. de test. tu. z l. mater.
2 C. de tes. tu. Bl. sol. Tu † dic clarius. mater nõ potest dare tuto
rem filio, vt teneat ipso iure, vt hic: sed debet confirmari. Sed in
hoc est differentia, qz si mater instituit filium, cõfirmatur cum mi
nori inquisitione. quãdo nõ instituit cũ maiori, vt dictis legib. p
batur, z hoc tenet Dy. ¶ Ad secundam partem op. si testamen
tum patris non valuit. ergo legata extraneis non debẽtur, l. hac
cõsultissima. ff. ex imperfecto. C. de test. Sol. dicunt quidam. qz hic
fuit institutus vnus ex liberis, z legata fuerunt facta alicui ex li
3 beris, z hoc satis potest sustineri. Et secundum hoc † habes hic
casum, qz in testamento imperfecto non valet tutoris datio, ne
priuilegium filij preiudicet tutori, qui est extraneus: licet contra
rium innuat gl. in l. qui a patre. ẽ. de confir. tu. tangitur in l. ij. C. de
confir. tu. z in d. ff. ex imperfecto. Alij dicunt, z ista tenetur, quod
hic testamentum non valebat quo ad tutoris dationem: qz dedit
eum filio emancipato, vel dedit quem dare non poterat, sed quo
ad alia testamentum erat validum.

ADDITIO.

4 ALEX. ¶ Mater. Et ille ff. facit ad questionem secundum Bal.
hic, de qua in l. si vrbana, de condictio. indebi.

POMA. ¶ Vide quid dicat Bar. consi. xxv.

1 Jussus testatoris de relinquendo in familia, intelligitur de
familia testatoris.

2 Heredis institutio, quando habeatur pro alienatione.

4 Emancipatus quando dicatur de familia.

§. Fratre. a Res alienata extra familiam contra prohibi
tionem testatoris, reuocatur per omnes de fa
milia, ordine successiuo: sed primus cauet de restituendo sequen
b tibus: z si cautio b omittatur. nõ condicitur res, sed casu veniente
vendicatur, z sufficit quem fuisse in familia tẽpore testamẽti. h. d.
Primo ponitur thema. Secundo ponuntur ser q. z earũ solutio
nes per ordinẽ. partes j. patebũt. Prima pars ponit thema, ideo
c non habet contraria. ¶ Sed quero, c cũ testator † iussit in familiã
1 relinqui simpliciter, de qua familia intelligitur? Respõ. de familia
ipsius testatoris in dubio, l. cum acutissimi. C. de fideic. z ita tenẽt
Dy. Pet. z omnes. ¶ Venio ad secundã partẽ, hic habes qz in
stituendo extraneum heredem, videtur alienare. Cõtra, j. ti. j. l. pa
ter. ff. fundum. Quidam dicũt, qz licet fit alienatio, prohibita, tamen
dominium in heredem transit, qõd est falsum, per istam legem que
d permittit vendicationẽ illis de familia. Dic ergo, d qz ibi ideo est,
2 qz alienatio fuit tm prohibita in vita, hic simpliciter. ¶ † Et ideo
pro huius declaratione, z aliorum que sunt in gl. si querit, vtrum
heredis institutio habeatur pro alienatiõe? Dic, aut ler, vel testa
tor alienationem permittit, aut prohibet. Si permittit, permissus
instituẽdo, videtur alienare in casum permissum. C. de secũ. nup. l.
si quis prioris. ff. certum. z ẽ. e. l. vnum ex familia. ff. si duos. ¶ Se
cundo casu quando prohibet, aut est facta prohibitio simpliciter,
aut limitatiue. ¶ Primo casu, non intelligitur prohibita trãsmis
sio ad heredẽ testamẽtariũ, vel legitimũ. l. j. ẽ. de fun. do. z j. de acq.
re. do. l. quedam. Ratio, qz non põt quis facere quin decedat, z he
redem habeat. Et aduerte qz istud membrum non cõgruit vltime
voluntati, qz si in ea esset facta simpliciter prohibitio, non valet. l.
filiusfami. ff. diui. ẽ. tit. j. z l. pater. ff. Julius Agripa. j. titu. j. sed con
gruit prohibitioni legis, vel contrahentis. Secundo casu, quãdo
prohibitio non est facta simpliciter, sed limitatiue, dic aut limita
tio est facta circa modum, vt qz prohibitum est quem alienare do
lose, vel in fraudem. z non videtur prohibita transmissio ad here
dem, quia in ea cessat dolus. l. ex hoc edicto. ff. alienare. ver. sed he
redem. ẽ. de ali. iud. mu. caus. fact. Aut prohibitio limitata, est fa
cta respectu temporis. vt quia prohibitus est alienare in vita, z
non prohibetur in morte, ideo potest heredem instituere. d. l. pa
ter. ff. fundum. j. tit. j. Aut prohibitio est facta limitatiue respectu
persone. in quam non debet fieri alienatio, z tunc videtur prohibi
ta transmissio iure hereditario in illam personam, vt j. eodem. l. co
dicillis. ff. matre. l. si quis ita. ff. ea lege. j. de verbo. oblig. z ibi dixi.
Aut prohibitio est facta limitatiue respectu personaruꝫ, in quas
potest alienari, z vltra eas est prohibitio facta generalis, vt in ca
su istius ff. tunc aut trãsmissio fit ad heredem extraneum ex testa
mento, z videtur prohibita alienatio, vt hic. Aut ad heredem le
gitimum, z non videtur prohibita, vt j. eod. l. cum pater. ff. cum in
e ter, z hoc tenet glo. j. in solu. l. pater. ff. quindecim. c j. ti. j. Idem tene
tur communiter dicta l. pater. ff. fundum. ita tenent Dy. z Jac. de
Are. Ex his sunt soluta contraria que fiunt in gloss. contra istam
partem. ¶ Venio ad tertiam partem scilicet ad versi. quid ergo.
Hic dicitur quod proximus quisque vocatur, contra. ẽ. eo. l. cum
ita. ff. fina. Solu. Ibi aliqui fuerunt nominati, vnde preferuntur:
hic simpliciter familia. ¶ Venio ad quartam partem scilicet ad
ver. nec tamen. Op. z videtur, qz postquam primus vendicauerit

res sit facta alienabilis in quemcunque.l. pater. §. quindecim. ff. tit.j.Bl.signat istud contrarium ad secundam partem, sed ibi nō bene cadit,sed hic propie.Dic ergo.quod ibi fuit prohibitus alienare quilibet pro parte sua,vnde pars que sibi obuenit a socio, illā potest alienare,qz non est prohibitus:hic verō facta fuit simpliciter in rem.scilicet ne domus alienetur. sed vt in familia relinquatur.Aliud†ergo est dicere.prohibeo ne alienes,vel ne Titꝰ alienet.tunc cū sit personalis.si res transiret ad alium semel licite,de cetero potest alienari:sed quando prohibitio est in rem. tūc prohibitio semper durat.vt hic. ¶Venio ad quintum,scilicet ad versi.quod si cautio.Opp.quod possit condici.l. hoc senatus. §.j. de vsufruc.earū rer.que vsu consu.Bl.soluit.primo,quod hic poterat consuli alio modo:ibi non.quod non placet. qz etiam ibi alio modo cōsulitur,vt ibi patet.Solue ergo secundo modo.quod hic non interest,qz forte nunquam est habiturus: ibi sic.quod declaratur.ille a quo vendicabatur,erat extraneus:vnde in nullum casum est habiturus ipse.cum non sit de familia:z cautio que debebat prestari. erat prestanda seruo publico. in fauorem familie: vnde non potest condicere.Illi vero de familia,quorum interest, non possunt vendicare.qz primus vendicauit,z non habet ab eis sed ab alio possidente.Item illis de familia potest esse consultum alio modo scilicet er titulo vt legatorum nomine caueatur. per officium iudicis. ¶Venio ad sextam partem,scilicet ad versi.sed si domus.Opp.cautio que non potest committi, non debet interponi.l.hec stipulatio.§.diuus.vt lega.nomi.caue.Quidam dicūt, quod hic est speciale.Dicunt alij,qꝑ hic potest cōmitti: z quod hic dicit,qꝑ ille erat vltimus.intelligo qꝑ alius esse sperabatur:vel alius erat in equali gradu.Vel dic,qꝑ nullus erat in veritate. sed dubitabatur.an esset.Circa istam partē queritur que sit ista cautio?Bl.dicit super verb.cautionem.dic vt in gl. ¶Venio ad vltimam partem†scilicet ad versi.si quidam.z op.qꝑ emancipatus nō est de familia.l.tutelas.ā.de capi.dimi.Sol. Quidā dicūt, imo est hodie.cū sublata sit differētia emācipationis. Tu dic,qꝑ non erat de familia tunc, sed tpe testamēti erat.l.si cognatis.j.de reb.dub.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Fratre. Istum ter.alleg.Bal.in l.non solum.§.morte. de op.nou.nunciatio.in prin.
POMA. ¶Vide quid dicat Barb.cons.rrvij.inj.vol.in vers.venio ad secundam partem z in versic.primo casu.vide Alex. consi. clv.in ij.volumine.

b ¶Cautio. Adde quod dicit se obtinuisse Paul.de Cast.hic super statuto Patauino disponente.quod appellans debeat cauere de restituendis expensis,aliter processus factus non valeat, qz debet,intelligi si petatur.

c AND. BAR. ¶Sed quero. Et vide eūdem in l. si cognati. ff. de reb.dub.z consulit Parme quod vocando domum de Camelis, intelligitur de illis qui sunt de agnatione testantis.

d POMA. ¶Dic ergo. Vide Romanum in si.cons.cvij. ad finem.

e ¶Quindecim. Adde Paul.de Cast.con.cerrrvij.

LEX LXXII.

¶Operator. Legatarius tenetur cedere fideicommissario actionem. vel rem si habet.hoc dicit.Hanc legem declara,vt ā.tit.j.l.fideicommissum.

a **§. Si centum legatis.** aOneratus in quantitate, non potest vltra grauari quam sit illa.z eius vsure.si onus in quantitate consistat:secus si in specie propria. hoc dicit. Nunc §. declarabo. j. pror. By.dicit quod iste casus non est alibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si centum legatis.Ho.quod non potest quis grauari in plus.quam perceperit a defuncto,fallit in casu multū not.in l.si mihi stichus.ā.ti.j.quando testator legauit vni rem, z illum in alia re grauauit,qz per acceptionem legati tenebitur in alia re,licet plus valente.facit eo.ti.l.plane.§.si cui. Item per viam cōditionis potest quis in plus grauari, quam sit emolumentum quod percipit.Ita intelligitur.l.ciuitatibus.§.fi.ā.ti.j.alleg.§. prori.secus in vim modi.l.Plautius.z ibi no.j.de condi.z demon.
POMA. ¶Vide Pet.de Anc.in materia in simili casu in consil. clxvj.incip.in themate presupposito.versi.istis premissis, in verbo.certum est autem.

1 Oneratus in quota,non potest grauari in alia quota, vltra vires relicti.

2 Lucri ratio.quod honeste.z licite percipi potest.est habenda.

3 Commodum qui consequitur ex aliquo negotio,propter hoc non potest grauari.

4 Grauari in plus.quam honoretur quando quis possit.

1 **§. Cum quidam.** †Oneratus in quota,nō potest grauari in alia quota,vltra vires relicti.h.d. Reassume §.si centum.ā.pror.in prin. Dicitur,quod habetur ratio vsurarum,queritur quid erit hodie cū v-

2 sure sint in totū prohibite.Resp.debet haberi ratio eius [illegible] quod potest honeste,z licite participari secundum formam vestras.extra de don.inter vir.z vxo. ¶Venio ad versi. [illegible] da in d.§.si centum.quem versi.dicit.Dyn.non esse alibi.

3 dicit ita exprisse. sed rationem eius habemus. Si enim [illegible] quo negotio consecutus est cōmodū.propter hoc non potest [illegible] uari.qz habuit a fortuna,nō iudicio testatoris, vt l.fedi §. j.facit l.socium qui in eos.ā.pro soc. Item si penam euasit [illegible] euitauit damnum,propter hoc non potest grauari. Simile [illegible] qui euitat damnum expensarum.l.iū.§.si rem. j.tit.j. ¶Ve-

a versi.hoc ita.d.§.si centum.z op.de isto §.cum quidam.ª [illegible] fuit legata quantitas pecunie.z grauatus in specie certa [illegible] pria. Unde tantum videtur estimasse rem suam. nec potest [illegible] rāntiam pretendere:sed in hoc §.cum quidam,fuit relicta [illegible] cuius valorem poterat probabiliter ignorare.Ideo nonin-

4 sibi.†Huius occasione gl. hic enumerat casus in quibus [illegible] quis in plus grauari,quam honoretur.quam vide z signa [illegible] men distingue.aut relinquitur quantitas. aut species certa [illegible] quota.Primo casu.aut grauatur in quantitate,z nō potest [illegible] grauari quam sit illa quantitas,z commodum vsurarum.vt [illegible] §.si centū.Aut grauatur in specie,z tunc aut in specie propria [illegible] potest in plus grauari,z sibi imputet si agnouit.vt in d. vers. [illegible] ita.z l.si minor.ā.de minor. Aut in specie aliena relicta [illegible] non tenetur expendere vltra quam sit legatū.etiā si agnouerit [illegible] si non seruus.in prin.j.ad l.Fal. Si vero legatur species certa [illegible] legatur simpliciter.aut alternative.Primo casu non potest [illegible] grauari quam sit pretium illius speciei cum fructibus.l. [illegible] bus.§.fi.ā.tit.j.z l.filius.§.apud Marcellum. ¶Secundo [illegible] quando alternative,tunc potest grauari quantum valet illud [illegible] que pluris est,etiam si minorē agnouerit,l.plane.ū.§.fi.ā. [illegible]

¶Tertio casu principali,quando quota relinquitur alicui. [illegible] aliquid vniuersale quod contineat debita z credita tunc aut [illegible] ris vtrum possit grauari per testatorē vltra valorem [illegible] te.z non potest,vt hic.in §.cum quidam. Aut quis [illegible] cui relinquitur, possit grauari ex natura ipsius [illegible] portio hereditaria est damnosa,z potest grauari [illegible] nia debita agnoscere. Idem si legatur Calendam [illegible] vt hoc §.z l.cū pater.§.mese.z l.cū filius.§.lucio. [illegible] marito.z §.hoc quidam.j.eod. ADDITIO.

a AND. BAR. ¶Cum quidam. Et vide Ludo. Ro[illegible] pro Bar.hic vbi soluitur nomine proprio de pecunia [illegible] Vide eundem in l.diuus.j.ad l.fal.

1 ¶Pretium,z res comparata ex pretio, in vniuersitate [illegible] dit loco rei.

2 Heres quando habet vnam rem pro alia. an tunc illa [illegible] petitionem hereditatis.vel restitutionem.

3 Onus probandi,quod vna res sit empta ex pretio alterius [illegible] incumbat.

a **§. Cum autem.** aPretium. †z res compa[illegible] 1 pretio.succedit loco rei m[illegible] salibus.hoc dicit. ¶Op.qꝑ pretium loco rei non succedit [illegible] ter.C.de rei ven.Sol.ibi in iudicijs singularibus:hic in vn[illegible] libus.ita no.ā.de peti.here.l.si z rem z pretium. Facit [illegible] gni.l.labeo.§.j.z ibi diri. ¶Op.del.sed z si lege.§.ā. [illegible] Sol.dicit gl.hic emitur nomine hereditario.ibi sic. [illegible] placet,qz hic loquitur simpliciter. Ité qz in dubio [illegible] quis proprio nomine.l.z magis.j.de sol.Preterea hic [illegible] in casu dubij:quod apparet, qz super dubio presumi [illegible] diminuisse nō videtur. ꝛc. Si enim emisset nomine [illegible] pro cōstanti poneret quod nō diminuit.non videretur [illegible] videtur, quod referatur ad casum dubij. Preterea ibi [illegible] tra l.idem seruandum.j.pror.que cum ista continuatur. [illegible] creditoribus proprijs.quod nō potest fieri nomine [illegible] Preterea quod d.l. sed z si lege.§.j. distinguat, aut [illegible] proprio,vel hereditario, non potest esse verum. Nam [illegible] in bone fidei possessore, qui se heredē putabat: vnde [illegible] iam esset confusa cum suo patrimonio. l. sed si spiures. [illegible] vulga.z pupil.sub.vnde indubitanter nomine proprio [illegible]

2 hic cadit talis distinctio. ¶† Pro declaratione [illegible] que subtilis est,z quotidiana.distingue.quando heres [illegible] rem pro alia re,vtrum veniat in petitionem hereditatis [illegible] tutionem. Dic aut loquimur in possessore hereditatis [illegible] ro herede rogato de restituendo. Primo casu, si [illegible] fidei possessor,aut ad eum peruenit aliquid directo, [illegible] tractu habito super re hereditaria.vt qz vendidit, [illegible] tium:vel permutauit rem vnam pro alia, z habuit [illegible] tunc indistincte hoc venit in petitionē.z restitutionem [illegible] tis vt ā.de peti.here.l.si possessor. §.ait senatus.z l.vnica [illegible] ti. adeo quod si vellet ipsum rem hereditariam [illegible] quod pro ea habuit,retinere non posset,l. si z rem, z [illegible]

i. heredi. Aut ad eum peruenit non directo ex ipso contractu, per circulum, qz primo vēdidit rem, z habuit pretium: deinde pretio alia rem comparauit, tunc quod postea comparauit, nō etur restituere, sed pretiū quatenus factus est locupletior. d. l. z si. §. i. de peti. here. Simile in eo quod emit ex re pupillari, qz citur pupilli: secus in eo quod emitur ex pecunia habita de vē one rerum pupilli. l. titium. §. altero. ī. de admi. tu. z C. commu etiusqz iud. l. si patruus. Si vero esset male fidei possessor. tūc ad eum peruenit immediate ex contractu habito super re he itaria, vt qz vendidit, z habuit pretium: vel ex pecunia heredi ia cōparauit rem, z tunc aut hoc fecit sponte, non qz hoc esset essariū, vel expediens hereditati, z esset in electione petitoris, d veniat in petitionem hereditatis, vt ī. de peti. hered. l. si a do no. §. si predo. Aut erat expediens, vel necessariū hereditati, z ic venit illud in petitionem, z restitutionem, quod ad eū perue ex contractu habito super re hereditaria, Item veniunt. in n. de peti. here. Si vero ad eum peruenit per circulum, vt quia s hereditarias vendidit, z ex pretio aliquid comparauit, tūc qz parauit, in petitionem hereditatis nō venit, arg. d. §. altero. z l. si patruus, sed tenebitur, quasi dolo defierit possidere. Secun o vero casu, quando loquitur in vero herede rogato de restituē o, tunc aut fuit rogatus simpliciter, aut quicquid supererit. Pri o casu, aut iuste ignorabat se grauatum. z idem qz in bone fidei ssessore dictū est. vt solū teneatur ad illud, qz ad eū peruenit, l. §. fi. ī. e. Aut sciebat se grauatū. z alienauit, tūc idem qz ī. dixi in ale fidei possessore. l. si heres institutus. §. j. ī. ad treb. l. mulier. §. eū. ī. e. ad treb. z ī. de fideic. here. l. pet. l. j. z quod not. ī. ad tre l. l. marcellus. §. res que ab herede. z per gl. z per Dy. Secundo su, quādo fuit rogatus restituere quicquid supererit, z habet cū iste §. Nam aut constat, quod fecit animo interuertendi fidei missum. z de iure antiquo habet locū l. Titius rogatus. ī. ad eb. hodie sufficit vt seruet quartam. aut h. contra cum rogatus. ad treb. Aut constat qz non fecit tali animo, z sine dubio venit restitutionem, arg. huius §. Aut dubitatur quo animo fecit, z inc si ex pretio aliquid cōparauit. vel aliquid vtile sibi fecit, z in bio nō videtur facere animo diminuēdi fideicōmissum, *alias rus. hic est casus: z sic apparet quod est casus prius distinc is ad. l. sed z si lege. §. j. ¶ † Quero, dicitur hic quod de pretio rum vēditarum aliquid comparauit cui incumbat onus pro andi quod ex illo pretio sit comparatum. ter. in l. fi. C. de pig. vi detur velle. quod quando quis comparat sibi, videatur in dubio comparasse ex illa pecunia quam cōstat ad eum peruenisse, quod st notandum. bz ideo no. bene. ¶ Quero, c in. l. idem seruandum. icitur, non eā absumit. qz in corpore, ꝛc. quid est hoc dictū. Dicit Dy. quod tantū retineri videtur in patrimonio, cum tanto mi nus dicebatur primo habere. quod erat creditoribus obligatus, que expositio congruit ad casum huius legis tantum, sed refe rendo ad omnia. ī. dicta. dic quod tantum in patrimonio posuit, quantum diminuit. posuit autem redimendo, vel se liberando.

ADDITIONES.

¶ Cum autem. Adde videndum Jo. and. in addi. ad Spec. in tit. de emp. z vendi. §. tertio loco. in vers. si autem habens ius in fideicommisso.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Diminuendi fideicommissum. Vide in materia Eler. consi. lvj. z lvij. in vltimo dubio. volu. iij.

¶ Notam. Adde secundum Pau. de cast. in l. fi. §. in computatione. C. de iure del. si tempus z quantitas pariantur, alias secus, per l. fina. ff. de exer. z vide Ro. consi. cccexxvj.

ALEX. ¶ Quero. Et per hoc declarat Bald. in l. vbi adhuc. in vlti. colum. de iur. do. quando fructus dicantur consumpti.

LEX LXXV.

¶ Partus non dicitur haberi ex causa lucrativa, qz mater carior emitur.

Expense facte causa querendorum fructuum, deducuntur omni casu.

Valorem rei ex officio iudex debet estimare, etiam si non sit probatum in iudicio.

SI quod ex pamphila. Partum dicitur quis habere eo titulo quo habet matrem. h. dicit. ¶ Op. ī. de euict. l. vacce. z l. si pregnās. vbi partus nō videtur emptus. Sol. partū vere † non emit, sed matrem cariorem propter partum non videtur habere ex causa lucrativa. Op. ī. ad l. fal. l. in lege falcidia pla cuit. vbi propter partum non dicitur ancilla emi carior. Solu. vt ibi. ¶ Quero. quid si aliquis emit matrē non pregnantem. gl. hic videtur dicere secus, licet Rog. dubitet. vt patet ex j. z ij. gl. Puta tū, qz si mater fuit empta non pregnans, qz debeat haberi ratio sumptuum factorum, ad hoc vt partus haberetur: vt qz ancilla tanquā pregnans non potuit operari. nullus † est eā casus, in quo hec deductio expensarū factarū causa acquirēdorū fructuū
3 nō fiat. l. fund^a. in prin. §. fa. ꝛc. ¶ Ultimo no. † ex fi. legis. qz licet
a in iudicio nō sit probatū de valore rei. iudex ex officio suo^a dz estimare. *facit. ī. qz vi aut claim. l. semp. §. i hoc interdicto. z qz ibi no. p doc. i l. j. C. de sent. que pro eo. in q. qualiter interesse probetur, in fin.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Officio suo. Ro. iudicē ex officio suo posse valorē rei estimare. si valor nō probatur vide Bar. in l. vnū. ff. cert. pet. z no. An in l. pretia rerū. ad l. Fal. z vide Bar. in l. j. vlt. q. 2 que ibi dixi post eū. C. de sent. que pro eo qz interest proferuntur. ¶ Adde qd si iudex adeatur ex vbanitate ad estimandū valorē rei. qui electis estimatoribus dicit per sententiā diffinitiuam, adiudicamus talia bona Titio. que sententia erit ista^a Pet. de anc. cōs. cccexxxiij. adde tu vltra hec ad Bar. hic Aler. de Imo. in consi. cxxxiij. in j. vo. z adde qz Abb. dixit in c. cū causam. de test. z post eum Bene. La. ibi pro ut refert Mar. So. in c. ij. de li. ob. art. ij. q. v. prin. versi. serto infertur quod etiā. z in c. dilecti in gl. iij. de fo. com. per dicta Bar. hic dicūt, qz iudex male facit absoluēdo reū, qz certū interesse nō sit probatum, qz iudex dz estimare per se. vel per alios prestito sibi iuramento. alle. c. fi. extra. quod me. cau. z fuit opi. Jo. cal. quod est no. secundū ipsos, z subdit prefatus Mar. in d. c. ij. quod si per aliquā causam impeditiuam iudex non potest sumere aliam declarationē quod tunc nō debet reum absoluere. sed debet condemnare in id quod interest, probandum in executione. ar. no. per Bar. hic, z in l. semper. §. hoc interdictum. j. qz vi aut clam. z in l. fi. C. de sen. que pro eo qz interest. ad qz etiā adducit ter. in c. audistis. de proc. vbi quod quando quantitas est incerta, tamen sententia certa fertur, sed non mandatur executioni. donec fuerit certificata. Faciunt etiā secundū ipsum no. per Bar. z Bal. in l. ij. C. de rese. ven. z Bal. in l. fi. C. de in. dom. imp. z idem arbitrantur prefati doc. dicendum de fructibus. reditibus z prouentibus, z similibus, quando probantur, sed non probatur certa quantitas per predicta. que omnia no. quia sepe in practica occurrere possent.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Estimare. Et hoc etiam parte non pretente: vt per Roma. consi. cel. xxxj. in primo dubio.

LEX LXXVI.

TRIO. Prolongatio diei legatorum facta simpliciter, refertur etiam ad ea, que diem habent. Hoc dicit. ¶ Oppo. de l. talis scriptura. supra titu. primo. Solu. vt ibi in §. j.

LEX LXXVII.

MILES. Non refert cum quo quis loquatur, qñ verba dispositiua proferūtur. hoc dicit. dic vt ī. eodem l. peto. in prin.

1 ¶ Prelegata non veniunt in substitutione vulgari.
2 Prelegatum quis non debet habere totum, licet non sit heres.
3 Conditio, si heres non erit, impletur in actu moriendi: sed conditio tacita, si repudiauerit, non.

1 **§. PRO PARTE.** Prelegata † non veniunt in substitutione vulgari. h. d. z est bo. casus. huic
2 concordat. ī. ti. j. l. Sertiliam. Ro. † qz licet quis non sit heres. nō debet habere totum prelegatum. Ad hoc opp. ī. ti. j. l. qui filiabus. §. fin. gl. hic. z in l. filio. ī. ti. j. sol. pluribus mod. Veritas est. qz prelegata quatenus est in portione hereditaria. vident prelegata sub conditione, si hereditatē non adierit, z ideo si repudiat. dz habere
a portionem^a in qua ab initio consistit legatum, vt pro parte coheredū. z aliam, in qua ab initio non consistit legatum, qz repudiando extitit cōditio eo viuo. Sed si decedit antequam repudiet pro parte hereditaria, non pōt ad heredē transmittere, qz non extitit
3 conditio eo viuo, ita loquitur hic. Sed contra hanc opi. ista † conditio, si heres non erit, implet eo viuo, z in actu moriendi existēte: vnde debet ad heredem transmitti. l. fi. quādo di. le. ce. z Lab omnibus. §. cū quidam. ī. ti. j. Sol. hic inest tacita cōditio, si repudiauerit, non, si heres nō erit. z ita non implet eo moriente. qz nūquam repudiauit. z ita hic tenet Dy. vnde vbicūqz dicit per glo. qz inest conditio, si non adierit, intelligē. id est. si repudiauerit. Op. ista cōditio est tacita, ergo non impedit transmissionē. l. conditiones que extrinsecus. ī. de cond. z demō. Sol. hic inest tacite ex volūtate defuncti. Item dependet ex voluntate legatarij: z ideo quāquam sit tacita, impedit transmissionem, sicuti exp̄essa. l. si ita. §. illi si volet. ī. ti. j. Opp. de l. Titia. §. j. ī. eod. Solue vt in glo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Habere portionem. Adde quod dixi post Bar. in d. l. conditio. per Ang. z Imo. in l. fi. de condi. insti.

LEX LXXVIII.

CUM FILIUS. Si testamentū rūpitur, pro parte, prelegata nō debent: sicut nec legata extraneis: libertates debentur, z prestantur in solidum: pro seruitute actio datur insolidum, sed pro parte obstat

exceptio, nisi partis estimatio offeratur. h. d. secundum Dyn. Ad prim. op. q quis nō potest decedere p̄o parte testatus. z p̄o parte intestatus. l. ius nostrum. ĵ. de reg. iur. Sol. verum est ab initio, sed ex post facto secus, l. circa. ā. de inoffi. test. ¶ Op. quod etiam rupto testamento per querelam. legata valeant, auth. ex causa. C. de libe. preterit. Sol. fateor, †q ista lex hodie corrigitur. ita tenet hic gl. que incipit, scilicet in totum. z in gl. ſi. hanc prim. quā no. Idē no. in l. Papinianus. ſ. ſi ex causa. de inoffi. test. z l. v. eo. tit. z Iaure nostro. ā. de test. tut. licet quidam contra. per l. titia. de inoffi. testa. Cy. refert opi. in auth. ex causa. Ego teneo istam gl. per tex. in corpore. qui dicit. ne liberi falsis accusationibus condemnentur, ꝛc. z sic loquitur in casu. quo quis est erheredatus causa inserta, licet nō vera. ¶ Venio ad secūdam partem. z op. z videtur q libertates non cōpetant insolidū. nisi quis p̄estet partē estimationis serui. l. iudicare. de excep. rei iudi. Sol. gl. fatetur. q debet p̄estari pars estimationis serui. Alij aliter dicunt. vt no. in Lecū duobus. C. de inoffi. test. Sed op. q si esset verum. hic nulla esset differentia inter libertates. z seruitutes. quod est cōtra istū tex. Sol. vt statim dicam. ¶ Venio ad tertiā partē. ſ. ad ver. quod nō erit. Primo quero. de intellectu eius. Bl. legit duob. modis. Primo, q referatur ad prim. z sic est plana. secundo, q referatur ad proximum. z tunc ob. contrarium quod. ā. proxi. fecit. q non videt differentia inter seruitutē. z libertatē. P̄o cuius declaratione, scias q si totum testamentū valeret, libertas statim competeret. z etiā seruitus sine noua constitutione. Sicut em̄ transfertur dominiū, ita seruitus constituitur. l. si partē. ſ. j. quē admo. serui. ami. z l. j. de serui. leg. sed qñ testamentū rumpitur p̄o parte, libertas ipso iure cōpetit eodem modo, licet seruus p̄estare cogatur estimationis partē per officiū iudicis, d. l. iudicare. sed seruitutes ipso iure non cōpetunt: sed actio personalis p̄o seruitute competit insolidū. z hoc vult dicere iste tex. ¶ Op. seruitutes ex post facto possunt cōseruari p̄o parte. l. p̄o parte. ā. de serui. Sol. post q testamentū rescinditur. fingitur ab initio nō valuisse. z per consequens
a seruitutem nullo tempore constitutam. ¶ †Quero practicā huius partis: Dicit gl. si heres cōueniretur ad integrā seruitutem, tunc habet necesse conuenire cū filio. vt partiatur impensam: quod si non facit, condemnatur ad interesse. hoc nō placet Dy. q est cōtra istum tex. non enim condemnatur ad interesse, sed liberatur dando partem estimationis. Ista inter se multum differunt, quia interesse posset multum ascendere. practicam ergo ponit tex. clarā. z bene. q heres conuentus ad solidam seruitutem potest se liberare dando partem estimationis, vel conueniat cum filio, vt det integram seruitutem recepta parte estimationis. ¶ Ultimo no. istum tex. qui dicit, partis autem estimatio, id est, pars estimationis. q seruitus diuisionem non recipit.

1 ☞ Legatarius hereditatis debet sustinere commoda, z incommoda.

2 Legatum hereditatis quando dicatur vniuersale, z quando particulare.

3 Fructus medio tempore percepti non debentur legatario hereditatis.

4 Et legatario hereditatis, quando deducantur debita hereditatis a defuncto soluta.

5 Pecunia exacta a defuncto, quando restituatur legatario hereditatis.

6 Heres, z legatarius hereditatis, debent adinuicem p̄estare cautiones.

1 **§. Lucio titio.** Legatarius †hereditatis debet sustinere cōmoda, z incommoda illius. h.
2 d. z est bonus ſ. z sepe de facto accidit. †Quero, vtrū legatū
a hereditatis dicat vniuersale, vel particulare: Rñ. aut quis legat hereditatē ipsius legātis, z videtur fideicommissum vniuersale. l. mulier. ſ. ñ. ad treb. Aut quis legat hereditatem quam habuit ab alio, non suā, z tunc nō est fideicōmissum vniuersale, vt ĵ. ad treb. l. cogi. ſ. sed z similes. ver. z quāuis. quod est ea ratiōe. q. testator, vel adiuerat, vel legando adijt, z sic confunditur cū suo patrimonio. l. sed si plures. ſ. filio. ā. de vulga. z pup. Unde amodo non est hereditas illius primi defuncti proprie loquendo, z sic Treb. nō habet locum. d. ver. z quamuis. Et ex hoc sequitur, q dies hereditatis legate cedit a tempore mortis, sicut alterius rei singularis legate: q est mirandū, cū hoc est tale legatū, quod potest habere incommodū: vnde videretur eadē ratio, que in hereditate, sed tū
3 cōtrarium est hic, vt vidistis. †Quero, quid de fructib. medio tempore perceptis, vtrum debeantur huic legatario: Resp. non
4 vt ĵ. l. proxi. ſ. filia. nisi eo modo quo ĵ. dicam. †Quero, quid si defunctus soluit debita hereditaria, an ab isto legatario debeant deduci: Resp. non, quatenus potest cū perceptis fructibus compensari. l. lucius. ſ. que marito. ĵ. eo. secus si nō posset cōpensari cū fructib. vt ĵ. de condi. z dem. l. quib. dieb. ſ. j. z q ibi no. z sic intelligo legē istā, que dicit ad legatarū non transire onera, que nō per
b cubinam. ſ. cū ita. ĵ. tit. j. ¶ Quero. quid si testator exerit an illa pecunia restituetur huic legatario. Hic tex. videtur nō. dum dicit. sicut vice mutua p̄estabuntur actiones. quare stari poterūt. q. d. si sunt extincta. nō debentur et. q puto verum extincta sunt. z testator locupletior: nō est factus: secus si testator patrimonium conuertisset. vt ſ. eo. l. Imperator. ſ. in cum
6 sequen. z d. l. qui concubinam. ſ. cum ita. ĵ. tit. j. ¶ Quero debeant inuicem p̄estare cautiones: Respō. quod sic. scilicet legatarium qui subiuit omnia onera hereditaris, vt j. proxime z d. l. qui concubinam. ſ. cum ita. z econuerso. per decauebitur legatario. de dando sibi quicquid ad eum pervenit dicta hereditate, l. ij. in princ. z ſ. peruenisse. ā. de hereditatio, vendi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Utrum. Utrum legatum hereditatis sit vniuersale ita tenet Bal. in l. per legato. C. de lega.

b AND. BAR. ¶ Testator. Et vide Aug. in l. diuus. C. de p here. z Archid. ri. q. j. c. q̄ res.

§. Dominus. Heres non potest retinere vsum ctum, vel partē rei legate: secus teris seruitutibus. h. d. No. quod dixi in summario. Op ā. legatū. ſ. fundus. Sol. Distinctio huius ſ. tollit contrariū
a liud in vsufructu. vt hic: aliud in ceteris seruitutibus. vtitur concordat cum ū. resp. ¶ Op. de l. ij. ĵ. de vsufr. leg. Sol. Ju unit proprietatem. q. intelligit de nuda: hic legauit fundū. si habet testator in re partē. illā soli videt legare. l. seruo electo in fin. ā. tit. j. Sol. Illud verum. q̄ alia pars erat extranei pars erat heredis. q est no. ¶ Quero. q̄d si pars erat testata. Resp. idē vt dixi in l. vnū. ſ. si rē. ā. ¶ Quero. hic de quo fundo legato sub cōditione. q̄d si fuerit legatū pure: Resp. ā. e. l. is cui⁹. z ibi not. hoc em̄ patet ex ratione posita in ſ. quādo pars erat heredis. in qua non cadit contrā. quare

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Seruitutibus. Vide Bar. post gl. in si pactus. ā. de pactis. er no. dictis post Bar. in ā. ti. j. Et adde Bar. in l. vnum. ſ. si rem. ā. e. z est sing. dum Aug. in l. serui electio. ſ. fin. ā. ti. j. z ibi etiam Bar. z illum limitat.

1 ☞ Falsum non videtur quod iuuatur primo dicto veritas.

2 Dictio er. licet denotet causam propriam, ponitur etiam propter.

1 **§ Heres meus.** †Nō videtur esse falsum tur primo dicto veritas. mo. ponit dictum seu thema. Secūdo. resp. amittendo quod falsa demonstratio non vitiet legatum. Tertio, amplius
2 liam rationem ibi. nec in totum. ꝛc. †P̄o cuius declaratione bes scire, quod de natura dictionis er. est denotare causam mam. l. nō dubium. C. de legi. z l. eo tempore. in fi. ā. de pact. go testator diuerit sibi deberi ex testamento. non videtur referri ad id quod ex stipulatione debetur occasione sic illius debiti testamentum est causa prima. z remota prima. q. dictio. er. potest poni p̄o dictione propter. di contrarietatem. vel absonum intellectum. l. j. C. ſi quis ro. Iurisconsul. dicit hic, quod dicta causa non est omnino q. dictio. er. pōt intelligi vt denotet causam primariam tam. ¶ Op. ā. ti. j. l. ſi sic. ſ. j. z ā. e. l. si ita scripsisset. Sol. non fuit extinctum. hic vero fuit translatum in aliam obligā ¶ Op. quod non inspicimus originem obligationis. de condict. sine causa. Sol. ibi causa obligationis deuenit causam. hic venit de vna causa ad aliā. ¶ Op. de cap. ſ. codicilli. Sol. ibi non inspicitur tempus. quo codicilli ti. q. p̄opriè illud non dicitur tempus originis codicillorum inspicitur tempus facti testamēti, a quo codicilli cōfirmantur ibi patet. ¶ Op. de l. j. de her. vel ac. vendi. Bl. non solum. est contra. ¶ Op. de l. ij. ſ. idem scribit. ā. de pecu. Sol. Ibi tatione tituli mutatur ratio legis. nam per iudicium dicitur si contractum cum filio de peculio, quod in origine actus non erat: sed hic ex mutatione tituli non contingit mutatio tatis defuncti. per rationes hic positas in text. De hoc tutor. ĵ. de fideiuss.

§. Seruus. Si aliquo casu libertas impetrabitur pote quo cedit dies legati. tum. hoc dicit. ¶ Op. C. ad sylla. l. pe. Sol. Fallit ibi positam in tex. ¶ Quero, que sunt iste cause, que impediunt tatem serui. Dic vt in gl.

1 ☞ Natura cōparatiua est relinquere formā positiuī in
2 Verbum plus. q̄ positum per testatorem in legato, imporbitrium boni viri, z poterit iudicium arbitrari.

ader arbitratur. quando qui debet arbitrari, non arbitratur.
erum plus, in teste nihil operatur.

Pater Qui legat vni ex certis plus, videtur omnibus legare, & excessum in illo in heredis arbi-
o ponere. h. d. No. † de natura cōparatiui est relinquere fo-
positiui in extremo. & ista est ratio quare omnibus videt relic
¶ † Secūdo no. q si testator dicat alicui plus dandū, nec po-
verba que sapiant liberā voluntatē, vel arbitrium boni viri,
letur in dubio intelligere de arbitrio boni viri, vt hic, in tex. Di
enim[a] hic, plus tribus, nec dixit, quantū volueris vel quan-
n putaueris, vel quātum arbitratus fueris, vel aliquid simile:
amen refertur ad arbitrium boni viri, vt patet ex ter. qui dixit,
itrium filie datur, quod est notandū. ¶ Quero vsq; ad quam
antitatem potest arbitrari. Resp. modicum, l. hec adiectio, ſ. de
. signi. ¶ Quero, † quid si non fuit arbitratus. Bl. ponit opi.
itas est, quod stabitur arbitrio iud. qđ patet ex ter. dum dicit
irtrium filie datur, &c. vt l. j. ſ. e. ¶ Vltimo iste ſ. † inducitur ad
estionē de teste, [b] qui dicit Titium possedisse xij. annis, & plus
quo per gl. in lab hostibus. ſ. sed quod simpliciter. ſ. ex qui.
n. maio. & per Bul. in l. 2 si post tres. ſ. si quis cau. Veritas est,
uod illa verba, & plus, nihil releuant in teste, qz indicem certum
on reddunt, l. cum furti supra de in litem iurando. & ibi dixi.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Dixit enim. Facit quod no. Bar. in l. iij. in princi. ſ. de
le. ¶ Et ad Bar. hic, adde Alex. de Imo. in cons. lxxxij. in fi. in
o. & ibi de verbo videtur, quod importat liberum arbitrium.
LEX. ¶ De teste. Vide Bar. in l. cum furti. ſ. de in liti. iur.

Non iure. Ille, per quem non stat quo minus tu
tela suscipiatur non priuatur legato.
Circa hoc dic. vt in executore, qui noluit officium assumere,
dixi in l. j. ſ. eo. De hoc in l. Resennius. ſ. fi. cum l. sequen. supra
exec. tuto.

Qui Mutianam. Qui venit cōtra cautio-
nem Mutianā, tenetur
restituere rem cū fructibus, hoc dicit. De hoc dic plene in l. Mu
ne. de condi. & de.
¶ Cumulatio actionum plurium non admittitur, quando elec
ne tolluntur.
ctiones quare plures que electione tolluntur non cumulātur.
ctio personalis, & rei vendicatio quare electione tolluntur.
ctio eligenda ex pluribus debet eligi tempore dati libelli.
eredes vnius testatoris, quando sunt plures vna actione con
a vnam, alia contra alium agi potest.

Tarijs Quādo sunt † plures actiones que electio-
ne tolluntur, non admittitur cumulatio. h. d.
ad ter. ibi, vti non potest, dic, petēdo partem per vnam actionē,
artem per aliam, & ad hoc tendit prima ratio: vel petendo totū
per vtrāque actionem, partem per aliam & ad hoc tendit secun-
da ratio, ibi, non em̄, &c. ¶ Op. in auth. de fideiu. ſ. sed neq; Sol.
intelligas hoc de pluribus actionibus principalibus, vt propo-
nendo actionem ex testamento, & rei vendicationem: secus si pro
poneret personalē, & hypothecariā, q potest, vt no. in cōtrario, &
no. per Dy.[a] in c. nullus. de reg. iur. lib. vj. & dixi in l. fundi & l. fun-
dā. j. de excep. ¶ † Quero que est ratio, quod iste actiones non
possunt simul proponi: Resp. q partim petitur ab vna, partim
ab alia. Et ratio est, qz legatū nō pōt diuidi, vt in ter. sic videt, qđ
si essent plura legata, legatarius non prohibeatur vtranq; pro-
ponere pro diuersis reb. Sed si pro vna re proponeretur vtraque
actio simul tunc cumulatio nō admittit, qz electione tollunt, vt
in ter. ¶ Sed quero[b] vnde hoc q electione tolluntur: Respon. †
tenendo gl. que est Justi. eo. ſ. nostra autē. Ratio est euidēs, qz eli-
gendo rei vendicationem, nō hz actionē personalē, cum pro re p-
pria nō detur actio personalis, nisi contra furē, l. fi. ſ. vsufr. quem-
admo. caue. sicut alias eligendo personalem, nō habet rei vendi-
cationem, vt no. in d. ſ. nostra. Sed si teneremus opi. quorundam
Modernorū, quā Ly. refert in l. ij. C. communia de leg. scilicet q
de actiones concurrant origine, est ratio, qz sic cōstitutum est vt
eres cogatur eligere, vt hic dicitur in ter. ¶ Quero, † qñ dz eli-
re. Resp. tempore dati libelli: dicit gl. in l. edita. C. de eden. Fala
in l. j. ſ. qz autē. ſ. quorū leg. per rationē que ponit in l. q in here
ſ. eligere. de trib. ¶ Quero, quid si sunt plures heredes vnius
gatarij: Resp. idem l. huiusmodi. ſ. fi. cū l. seq. ſ. tit. j. l. j. dic vt ibi.
† Querit gl. quid si sint duo heredes vnius testatoris, an pos-
cōtra vnū, pponi vna actio, cōtra aliū alia. Et tenet q sic, qz
ato verū, qz per l. ij. tab. illa actio est diuisa cōtra illos heredes,
pro hoc facit, j. iud. sol. l. iam tamen. ſ. pe. & quod ibi plene dixi.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Per Dy. Sed Dy. tenuit contrariū in regula, nullus
luribus. de re. iu. in vj. & vide Bar. in l. edita. C. de eden.
LEX. ¶ Sed quero. Adde quod no. Bar. in l. si heredis. j. ti. j.

a **§. Repetendorum.** [a] Dānata memoria testa-
toris, repetuntur legata
soluta. hoc dicit. ¶ Qualiter autem fiat processus, vel condemna
tio alicuius, cuius memoria damnatur. Bl. dicit in ſ. per contra-
rium. Insti. de here. que ab intestato, dixi. in l. qui a latronibus. ſ.
j. ſ. de testamen.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Repetendorum. Istum ter. alle. Bal. in l. decernimus.
C. de sac. san. ec. quod tyrannus non potest testari.

LEX LXXIX.

Cum pater filios. Si debet retineri spe-
cies. & pecunia, spe-
cies de tota hereditate deducitur, pecunia de parte resti
tuentis tantum. hoc dicit. Pone sic casum in terminis, Pater in
stituit filium, & rogauit rogatum, vt restitueret filijs, re-
tento sibi fundo, & centum. Certe prædium deducetur de tota he
reditate, & pecunia deducet de parte sua. hoc dicit. Quero, quis,
est effectus eius inuestigationis: Respō. in portione debita iure
falcidie nō imputatur, nisi id quod quis habet iure hereditario, l.
id autem, & l. in quartā, & l. quod autem. j. ad l. fal. vnde de fundo,
medietatem quam habet iure hereditario, sibi tantum imputa-
bit in quartam: de pecunia sibi totā imputabit in quartam, cum
totam haberet de parte sua. & sic iure hereditario: quod secus es
set si eam deberet recipere de communi: quod dic. vt dixi in d. l. in
quartam. Et si queris, quare aliud in pecunia, quā in fundo, ter.
dicit in l. deducta. ſ. numis. j. ad tre. & ibi videbitis. ¶ Op. & vide
tur, quod totam summam capiat a coherede. qui videtur per hec
verba grauatus. l. post emancipationem. ſ. j. j. tit. j. Sol. Biaua-
tus videtur, quod patiatur ipsum de parte sua deducere, & sic
ipse minus percipiat de parte sua. ita dicit gl. & bene.

1 ☞ Fideicommissum potest imponi donationi causa mortis.
Falcidia detrahitur ex donatione causa mortis, & ea detracta fi-
deicommissum intrinsecum minuitur.

2 Onus ad integrum impositum quis tenetur, si id. quod remansit
in hereditate, vel legato sufficit ad onus integrum.

1 **§. Eorum quibus.** † Donationi causa mortis
potest fideicommissum im-
poni, & ex ea detrahitur Falcidia, qua detracta fideicōmis. intrin
secum minuetur: secus ex intrinseco. h. d. Huius ſ. materiā expe-
dit gl. j. de cond. & demon. l. Plautius, & ad treb. l. facta. ſ. si titius,
& ibi sunt gl. magistre. tāgit in l. penales. ſ. fi. j. ad l. fal. ¶ Quero,
quid in onere extrinseco, ex alia causa quam alimentorū: Bl. dicit
idē & bene, l. si mihi stichus. ſ. ti. j. & l. Plautius j. de cond. & demō.
¶ Quero, quid vult dicere ter. in fi. qui dicit de maiore pecunia
prestari non dubie integra voluit. Bl. ad huius declarationē est
facta, tū est magis obscura quam ter. ideo gl. sic intellige, quando
ab initio onus fuit maius, quā emolumētum, necesse habet onus
sustinere. Idem si ex post facto est maius, qz emolumentū fuit de-
falcatum per Falcidiam. Tamen hoc nō est verum generaliter,
nisi quando onus est extrinsecum. ita vult dicere gl. hoc nō est ve-
3 rum, † Nam ita demum tenetur quis ad integrū onus, si illud qđ
remanet, sufficit ad integrum onus impositū. l. liberto. ſ. j. de an.
le. & l. maritum. ſ. a liberto. j. ad l. fal. secundū Dy. & Jaco. de Are.
Expone ergo ter. sic, de maiore pecunia, subaudi, quam esset res
legata: qz propter rem legatam de toto patrimonio legatarij vo-
luit prestari alimenta: non tamen de re, vel pecunia, donata, vel le
gata, secundum Jac. de Are.

1 ☞ Mater non potest donare filijs vulgo quesitis.
2 Stipulatio potest conferri in voluntatem stipulantis.

§. Mater filijs. Legatario eidemq; debitori nō
solum actio competit, sed exce
1 tio. h. d. ¶ No. † q mater nō potest donare filijs vulgo quesitis: q
intellige, vt nota. C. ad orfic. l. si qua illustris. & Insti. ad orfic. ſ.
2 nouissime. ¶ Quero, vtrum[a] isti filij legatarij seu donatarij pos-
sint dicere, nolumus acceptare. Videtur quod non, qz semel stipu
lando videtur irreuocabiliter acceptare. Idem not. in l. ei cui. de
do. causa mor. quod intellige verum, nisi ab initio fuerit stipula-
2 tus sub conditione, si voler. Potest † enim conferri stipulatio in
voluntatem stipulantis. l. Senatus. ſ. legatū. ſ. ti. j. La titio. in fi. &
ibi no. j. de verbo. obli.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quero, vtrum. Et ista gl. videtur probare not. q per
penitentiam donatarij non reuocetur donatio causa mor. quod
no. & est sin. gl. secundum Pau. de ca. in. l. ij. ſ. titu. j. & ibi eam alle.
post Imo. & scripsi post Bar. in l. ij. in princ. j. de do. prele. & hanc
gl. dicit esse elegantem Ro. in l. j. ſ. de acqui. her.

§. Surdo Legati onus, & emolumētum, queritur etiā
ignorantibus, hoc dicit. ¶ Op. ſ. tit. j. l. si ti
bi homo. ſ. cum seruus. Sol. ficte queritur a tēpore mortis, vere
a tempore adite hereditatis: sed commutabiliter a tempore mor

tis, incommutabiliter a tempore agnitionis, l. ei qui. ꝛ quod ibi no. ſ. de condi. inſti.

1 ☞ Ius eligendi non perditur per deportationem. Excõmunicatus poteſt eſſe arbitrator.

2 Fratres minores licet non poſſint eſſe executores teſtamenti, tamen pauperes eligere poſſunt.

Religionis per ingreſſum nõ cedit dies fideicommiſſi, niſi ingreſſus ſit quis religionem fratrum minorum.

a **§. Hereditatem.** [a]Mutatione ſtatus nõ perditur ius eligendi, ꝛ mors ciuilis

1 non facit conditionem exiſtere. ſed naturalis. h. d. † No. q per deportationem non perditur ius eligendi. quod facit ad queſtio. q excõmunicatus qui equiparat deportato poſſit eſſe arbitrator, de que dixi in Lex facto. ſ. ſi quis rogatus. ſ. ad tre. vbi eſt idẽ ter.

b ¶ Secundo no. [b] quod † licet fratres minores nõ poſſint eſſe exe-

2 cutores teſtamẽtorum. tamẽ eligere pauperes poſſunt, ſicut hic,

c ille qui in iudicio eſſe nõ poteſt, vt deportatus, qui perdit omnia, que iuris ciuilis ſunt. poteſt pauperes eligere. quod dixi plene in

3 libro meo Minoricarum. ¶ † Tertio not. [d] q ſi quis ingreditur

d religionẽ. licet habeatur pro mortuo ciuiliter, propter hoc non cedit dies fideicommiſſi ſibi iuncti. cum decẽſerit: ſed debet expectari mors naturalis. d. ſ. ſi quis rogatus. ꝛ l. ſtatius. ſ. Cornelio. de iure fiſci. ꝛ ibi per Dy. quod licet ſit verum in alijs religioſis. qui aliquid poſſunt habere in communi. tamen non procedit in fratribus minoribus. qui non poſſunt habere in communi: vnde quantum ad hoc. habentur pro mortuis, * quod plene dixi in iiij. lib. Minoricarum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Hereditatem. Contra hoc videtur caſus in l. verba. ſ. de verbo. ſignī. ꝛ ibi Bar.

b AND. BAR. ¶ Secundo not. Et not. q. Bart. videtur ſibi eſſe contrarius. vide que dixi in c. tua nobis. de teſt.

c ALEX. ¶ Eligere pauperes. Vide Bar. in l. a filio. ſ. de ali. ꝛ ciba. le. ꝛ quod ibi dixi. ꝛ vide no. queſtio. Bal. de effecto monacho, in l. ſi. ſ. ſi. C. communia de leg.

d ALEX. ¶ Tertio no. An per ingreſſum religionis habeat locũ fideicõmiſſum minorum alicui cum decẽſerit, ꝛ vide quod not. Bar. in l. interedit. ſ. de condi. ꝛ demon. ꝛ gl. no. ꝛ ibi doc. in l. ſi cũ dotẽ, in prin. in gl. magna. ſol. mat. Facit quod no. in l. ex ea parte. ſ. in inſulã. de verb. obl. ꝛ in l. gallus. ſ. ꝛ qd ſi tantũ. de lib. ꝛ poſth. ꝛ ſcias quod mors ciuilis nunquam equipollet naturali. niſi quã hoc eſt iure expreſſum. glo. eſt no. cvj. q. i. c. placuit lo. ij. in ver. mor tuus eſt. q no. perpetuo. ꝛ eſt gl. in c. ſuſceptũ. de reſc. in vj. ar. l. ſi. C. de his qui ve. eta. imp. cũ ſi. ꝛ vide Jmo. in rub. extra de teſta. ꝛ in l. j. ſ. de teſta. Bald. in auth. ſi qua mulier. in j. col. C. de ſac. ſan. ec. ꝛ Bal. no. in l. j. C. de ſac. ſan. eccl. in repe. ꝛ vide bon. gl. in cle. ne Romani. de elec. ꝛ Jo. de Jmo. in c. ſi epiſcop. de ſuplen. neglig. prela. in vi. per aliquos in c. cũ ſis. de conue. comu. ꝛ ad no. per Bar. hic, vide no. in d. auth. ſi qua. ꝛ cũ Bar hic, cõcordat Paul. de Leaza. in q. incip. ſubſtitutus in j. dub. Adde an mors ciuilis equiparet naturali. Didr. conſil. cclxxxiij. ꝛ Petr. de Arach. conſi. ccccvij.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Mortuis. Adde Alex. conſil. xiij. in ſ. dubio, volu. iij.

§. Qui dotale. Qui legat pretiũ rei, videtur legare animo cõpenſandi cũ re. h. d. ¶ Opp. q emptor teneatur ad fideicõmiſſum. l. ſi pecunia. in fi. ꝛ l. ſi ſeruꝰ. ſ. qui margaritam. ſ. ti. j. Sol. Huius timore hic ſ. legitur duobꝰ modis.] Primo. q emptor non ſoluit totũ debitũ. ꝛ tunc procedũt due prime ſol. poſite in gl. ¶ Secũdo. intelligitur q totũ pretium ſoluit. qtũ fundus erat vẽditus minus iuſto pretio. ideo teſtator iuſſit emptorẽ ſoluere reſi. luſ. q nõ poteſt. ꝛ tũc pcedit iij. ſo. gl. que eſt vera. ¶ Opponitur hic, q mulier oblato pretio repellit dolꝰ exceptiõe. Cõtra. imo debet habere vtrunq. l. j. ſ. ſciendũ. de rei vꝛo. act. Rñd. hoc ideo. q maritus dixit amplius ei pretium, ꝛc. ꝛ ſic videtur reliquiſſe animo compenſandi: ſecus ſi ſimpliciter reliquiſſet.

1 ☞ Soluto facta mandatario reuocato ſcienter, videtur facta cauſa donationis: ſecus ſi ignoranter, ꝛ na. 6. ꝛ. 7.

1 **§. Mevio.** Qui ſoluit † cõtemplatione mandati reuoca-

2 ti ſcienter, donare videtur: ſecus ſi ignoranter. h. d. Vel aliter. ꝛ ſic. Mandatũ ſimpler. † cuius effectus cõfertur poſt mortẽ. reuocatur morte, ſi mãdatarius ſciuerit: ſecus ſi ignorauerit. h. d. ꝛ eſt difficilis ſ. Jn terabi. cepiſſe nõ videret ꝛc. Dic, ſcilicet ex donatione inter vinos a Mevio in eũ collata, ſcienter ſoluẽdo poſt quam cognouit mandatũ reuocatũ.] Pro declarãdo iſto ſ. ſciendũ eſt. q legitur quatuor modis. trib. in gl. quarto extra gl. iſtã põt qs donare alteri cauſa mortis trib. modis. ¶ Primo. ſi donãs cũ donatario nihil facit. ſed ſolũ mãdat donãs debitori ſuo. q donatario ſoluat. ¶ Secũdo. quãdo donãs promittit donatario per ſtipulationẽ, vel pacto nudo cauſa mortis: poſtea mandat debitori vt donatario ſolnat. ¶ Tertio. quãdo non cõtrahit cũ donatario. ſed mãdat debitori vt ſoluat. vult donare cauſa mortis: differt iſta tertia a prima. q promittat: ibi mãdat vt ſoluat. Jtẽ differt a ſecũda. q ſe obligat donatario, ibi nõ.] Prime due tangũtur in prima pontur in vltima gl. Examinemus ergo iſtas lec. ſim primũ modũ. Op. q tale mandatũ nõ reuocetur morro nõ remunerãdi. ſ. fi. ſ. mandat. ꝛ ſ. de do. cau. mor. ſa. ſ. Titia. Sol. in cõtrarijs mandatũ fuit collatũ poſt vero mandatũ de ſoluẽdo, fuit factũ ſimpliciter. licet cõdo modo ſcilicet q donãs. promiſit donatario per ſtipulam in prin. prime gl. Sed tũc opp. † q nõ ſit neceſſaria ſtipu-

3 quis argentũ. C. de don. Fateor. q hodie ſufficeret pac-

a no. Doc. tenẽt in l. vl. C. de do. cau. mor. hoc etiã tangit in cũdo op. q tale mãdatũ nõ reuocet morte. l. ſi vero nõ remdi. in fi. ſ. mã. ꝛ l. mortis cauſa capimus. ſ. Titia. de do. cauſ. Sol. dicit gl. ibi mãdatũ cõferebat expreſſe poſt mortẽ. citer, ſed effectꝰ cõferebat poſt mortẽ. quo caſu media vt ſi peruenit ad notitiã mãdatarij, mandatũ ſit reuo-

4 gl. alias ſecꝰ. † Et ſic diſtingue tres caſus. aut mãdatũ eſt vita. aut poſt mortẽ. aut cõferꝰ in vita. ſed effectꝰ poſt mohoc feci vnũ mẽbrũ diſtinctiõis qualiter mãdatũ reuocet. ij. ſ. pe. j. de don. Cõtra predicta op. ignorãtia mãdatarij natario: q ſi ignorat, valet donatio, alias ſecꝰ. q ex ſ. mũ. ſ. de iu. ꝛ fact. igno. Bl. fatetur cõtrariũ. ꝛ dicit. q hoc le. ꝛ ſpeciale. Hoc colligit ex gl. pe. in ſi. ꝛ gl. ſi. in prin. lect. q ſi donatariꝰ eſt ſciẽs, reuocat mãdatũ. ꝛ donatio tẽ: ſecꝰ ſi eſt ignorãs. hoc nõ placet. q mors nõ di donationẽ cauſa mortis, ſed cõfirmãdi, l. ſi cau. mor. ꝛ l. nõ oĩs. ſ. ſi cer. pe. Nec ob. ſi dicis q p hoc nõ ſequit q ſit reuocata donatio. q

5 miſſionẽ factã a donãte donatario. Unde ſi iſta canſ. nõ ſequit ergo reuocat principale. l. ſi cui legatũ. ſ. tit. j. ¶ Unde huiꝰ timore forte Bzo legit terminꝰ debitoꝛ. promiſit pecuniã cauſa mortis. Tito vel qui etiã iuſſit ſolui. Jſta lec. Bzo. nõ eſt ver. q ſi promiſſa. ꝛ ſic iſte donatarius hz actionẽ. de cetero mãdatũ morte. l. fin. in prin. j. de fo. ¶ Lego ego iſtũ ſ. quarto cordat cũ ſecũda lec. in facti narratione. ſed diſcordat poſitione.] Bone ergo. q creditor donauit Titio cãmortis deinde iuſſit Mevio debitori ſuo, vt ipſi ret. demũ mortuus eſt creditor donãs. Certe donata, ꝛ in hoc differt ab aliis lecturis ſed mãdatũ eſt hoc cõcordat. Si ergo Meuꝰ debitor ſoluit. an

6 poſſit repeti. diſtingue vt in ter. ¶ Tot. q ille

7 mãdatũ reuocatũ. nõ liberat. ¶ Secõ no. † ſumptio donationis: ſicut ecõtra qui ſoluit ei. cui nocatũ. ꝛ ſciẽs. videt donare. l. ſi procurator. falſo. ꝛ. cau. ꝛ ibi no. ꝛ l. ſi nõ ſortẽ. ſ. qui filio. ſ. de cõd. inde. quit creditor creditoꝛis liberat. l. ſi opera. ſ. de do. cre. ſoluta. de pig. ac. l. ſi liber homo. de neg. geſt. Sol. platione mãdati. q ſciebat reuocatũ: ibi ſoluit. creditoꝛis ſit. Cũ eꝛ ſoluit contẽplatione mãdati reuo-

8 tũ reuocatũ. ideo videt donare. ꝛ per † cõſequens op. q heres ſolutionẽ factã a procuratore reuocato tam. l. procuratoꝛ ad exhibendũ. ſ. j. ſ. rẽra. ha. Sol. fateo habere rarã. ſi vellet. quãtũ ad exceptionẽ. vt ſille let iterũ agere. nõ poſſet. nõ quãtũ ad actionẽ. q heres tere vt hic in ij. reſp. ꝛ l. diſpẽſatoꝛ. ꝛc. ſ. de ſol. Sed ſentis. C. ſi cer. peta. Sol. vt diꝛi. hic debitoꝛ nõ ſoluit tiũ gerẽdi hr̃dis. ꝛ huic lect. videt Dy. applaudere in tione parua. quã ponit ſuper gl. ſi. dum dicit. q ris nõ. pdeſt donatario: ſed ei prodeſt. q donans non ¶ Op. ꝛ videt q dominũ per iſtã ſol. nõ tranſferꝛ riũ. l. ij. ſ. ſed ſi quis donatur. ſ. de do. Sol. de mãdatario pecuniã alienã mãdato reuocato: hic ſoluit propꝛ re. ſ. ſi quis dederit. ſ. de do. Querit gl. an ille, qui ſoluit. petere. Reſpondet. ꝛ bene. q nõ. q videt donare. raſſet. q tunc poſſet repetere. ¶ Quero. in quo iſta lex per l. ſi quis argentũ. C. de do. Rog. dicit. ſi hodie non reuocetur morte: quod Bug. in gl. ſciuit, nõ debet eſſe. niſi: li habes niſi. debet Aduerte quod hec lex non eſt mutata per d. l.

i in hoc, quod hodie sufficeret promissio pacto nudo.[b]

ADDITIONES.

LEX, Argentum. An l. si quis argentum. C. de do. habeat
um in do. cau. mor. gl. quod sic. sed an sit vera, vide. Jmo. in l. in
ibus ff. de do. sed ipse vacillauit in l. i. de don. cau. mor. & ibi late
o. videtur tenere de iuris substantialitate gl. esse falsam, licet in
nsulendo non recederet ab opi. gl. & antorũ virorũ. secũdo glo.
nc allegat Bar. in d. l. i. de do cã. mor. & late per Jmo. in l. er cau
de re in. sed Ang. in q. inc. Host. alle. gl. hic sing. in hoc, & ipsam
quitur Bal. in l. executorem. C. de exec. rei iu. & in l. i. C. de do. cau
mor. & in l. si donatiõis. C. de cõtrahẽ. emp. Quid in donatione
te nuptias vide gl. & Bal. in l. i. C. de do. ante nu. & hanc gl. limi
vt per Bal. in authen. er testamento. C. de colla. Bal. in l. ij. de
ũ. istam sequitur, & in l. sicut. in fi. C. de act. & ob.

LEX. Pacto nudo. Sed videtur casus quod etiã de iure
orum sufficiat pactum nudum in dona. causa mortis. in l. quod
bonis. in prin. ff. ad leg. Fal.

Res que subiacet restitutioni, potest legari, & sic testamento
lienari.

Legatũ de re futura aliena post mortem valet, & debeẽ estimatio.

§. Cumparer tis. & coheredibus, cũ onere suo. h. d.

Mo. quod res que subiacet restitutioni. potest legari, & sic po
est alienari per testamentum. Contra C. communia de le. authẽ.
is que. Dicit gl. quod hoc videtur hodie corrigi. Dy. te net con
a. quod hodie non corrigatur: q. hic non dicitur, quod ista pre
ia debeantur filio erheredato in vita filij: sed quod heres coga
r redimere illa predia, & dare filio erheredato: nõ quod illa fi
o cogatur dare, vt patet ex litera. Valet ergo, sicut legatũ rei
iene tempore testamenti, vel future aliene post mortem testato
s, l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. ff. eo.

ADDITIO.

Vel future. Adde tu Jmo. hic, Bart. & Jmo. ff. eã. l. §. pater si
& Bler. in consi. ir. in ij. vol.

Prelegato facto etiam coniuncte persone, nõ debetur euic
o iure actionis.

Prelegatum si cui euincitur, ei succurritur ope exceptionis, si a
similiter est prelegatum.

Diuisione facta a testatore vnus ex heredibus non tenetur alte
de iure actionis, sed ope exceptionis.

Diuisione facta a partibus, vel a iudice, alter tenetur alteri de
uictione, iure actionis.

§. Euictis. In prelegato vni nõ debetur euictio: sec
si pluribus prelegatur. h. d. secũdũ doc. & est
g. casus. Mo. quod in prelegato quãquã facto cõuincie per
one, nõ debeẽ euictio iure actiõis. Mo. q. tei, a quo euincitur pre
legatũ, põt succurri ope exceptionis. si aliis est similiter prelega
tum. Mo. quod, qñ diuisio fit a testatore, vnus ex hẽdibus nõ te
netur alteri de euictione iure actionis, sed ope exceptiõis. Ad
primam op. de l. rem cum aliena. C. eo. Sol. hoc est speciale, ne cres
cat inuidia inter fratres, Ita sol. gl. hic, & ibi Doc. ois dicũt, nõ vi
deo que sit differẽtia iter fratres, & alios coh̃des cõiunctos. Cã
dicũt. q. hic loquit qũ ille cui relinquebat, erat legatarius & heres:
ibi legatarius tãtũ. Et est ratio, q. licet hic euincat legatũ, remanet
hereditas: ibi secus. Itẽ aduerte, q. hic videtur sola loqui qñ lega
tur res aliena a testatore possessa, quam credebat suam: Secus si
legatur res aliena ab extraneo possessa, q. tunc debet redimi de
cõmuni. d. l. cũ alienã rem que in hoc non reperitur limitata. Op.
§. ti. j. l. non quocunq. §. j. So. vt ibi. Op. de l. qui concubinã.
§. si heres. j. ti. j. Sol. ibi in legato generis: hic speciei, vt dixi §. ti. j.
l. si domus. §. j. & ibi plene dixi. Ad vltimum no. op. & vide
tur quod iure actionis possit agi de euictione, l. si fratres. C. com
munia vtrisq. ind. Sol. hic quando diuisio est facta a testatore: ibi
quando a partibus, vel a iudice. quod no. Et ratio, q. diuisio te
statoris habet vim prelegati, & sed diuisio facta a partibus, vel a
iudice habet vim permutationis, q. nota, q. §. iste est singularis.

ADDITIONES.

ALEX. Mo. Et vide p Jm. in l. si dom. §. de euictiõe ad fi. ff. ti.
j. & istis adde casũ in l. heres preposto. ff. ad trc. & vide omnino Bal.
in d. l. cũ alienã. & limita istum tex. nisi prelegatũ veniret cõputan
dum in legitima, quo casu semper tenetur heres de euictione. La
sius est hic in l. scimus. in prin. & ibi hoc Bal. C. de inoffi. test.

ALEX. Op. ff. vide Bar. in l. qui rome. §. duo fratres in vl. q.
de ver. ob.

§. Pater certam. Si testator iubet heredem do
tem filie stipulari, intelligitur
ea moriente in matrimonio, non ea superuiuente. Itẽ sermo sim
pliciter platus intelligit. p prima vice. h. d. ad prin. concord. ff. de
pac. do. l. iij. ad fi. cõcor. ff. de reb. fig. l. bones. §. hoc sermone. Ad
fi. op. de l. fi sic. ij. de verb. obl. Dicit Old. q. ibi sunt verba negati
ue concepta. que extenduntur ad omne tempus: hic affirmatiue
concepta. quod dic vt colligit er his que dixi in d. l. fi sic. Quero. que est ratio in prin. ff. Bl. in verb. voluisse. dicit duplex. Prima. fauore dotis, l. ij. ff. de pac. do. Secũda. q. debitũ iure nature debet habere sine onere, l. quotiã in priorib. C. de inoffi. test. Sed certe si istã vltimã rationẽ inspiceres, iussus testatoris, quod heres dotem stipularetur, non valeret, quo ad legitimã. Itẽ iste q. non procederet hodie, q. debet habere legitimam iure institutionis. Est ergo attendenda sola ratio prima, cum hic ponatur qs filia erat exh̃data. Unde nõ dz habere legitimã iure institutiõis. Et intellige. q. hodie debet inferi causa exheredationis legitima.

r Restitutio que fit ante mortem non preiudicat pauperib. superuenientibus. cum illa debeat fieri post mortem.

§. A filia. Cui committitur electio persone cũ moriet
non potest ante tempus cũ effectu eligere. h. d.
Primo, ponit dictũ. Secũdo, duas rationes. Secũda ibi, propter
incertũ. Tertia ibi, nam in eum. Op. ff. eo. l. vnũ ex familia. in prin.
Sol. Ista intelligi debet secundum illam, q. electio valet, nisi re
uocetur: quod intellige, si ille electus reperitur viuus tempore
mortis: alias secus. l. filiusfa. §. diui Seuerus. ff. ti. j. Oppo. de l.
post mortem. C. de fideic. Sol. ibi restitutio debebat fieri vni tan
tum. vnde ei potest restitui ante: hic debebat fieri restitutio vni ex
pluribus. Unde possibile est, q. ille electus tempore mortis nõ vi
a uebat. vt dicto. §. diui Seuerus. Est etiã aduertendum q. si quidem illa est restitutio fideicõmissi vniuersalis, ante tempus non transferuntur actiones per Trebellianũ, vt dixi in dicto §. diui Seuerus. & l. sed & si ante. ff. ad Treb. Si vero est restitutio fideicõmissi particularis, tũc valet, si in ea perseueretur vsq; ad mor
b tem, vt dixi. Nota bene istam legem in hoc §. contra illos qui
a bona que debent restitui post mortem pauperibus, ea ante resti
tuuntur: quia talis restitutio non preiudicat pauperibus superuenientibus post restitutionem, vt hic: quod est notandum.

ADDITIONES.

a ALEX. Non viuebat. Ad hoc vide vnam questionẽ per Ro. in consi. cccclij. inci. circa primum dicendum videtur quod quamuis domine Urbane. &c.

b ALEX. Mo. bene. Ang. tenet oppositũ in l. post mortẽ. C. de fideicom. vide Bal. in repet. l. j. ff. e. & adde Pet. de Anch. in consil. cxcv. inci. in Christi nomine amen. circa primum dubium est primo inquirendum &c. in secundo principali dubio, & vide Jo. and. in l. recusare. §. si quis alio loco in fin. ff. ad Treb. Adde que posui in dicta l. post mortem.

§. Fidei heredum. Manumissi ex causa fideicõ
missi, continẽtur appellatio
ne libertorum testatoris. h. d. Opp. de l. pater. §. j. ff. ti. j. & l. ij. de ali.
leg. Solut glo. ibi fuerunt manumissi iudicio heredis: hic iudicio
testatoris. hoc dicit.

§. Fidei tue. In fideicommisso relicto per verba gene
ralia veniunt etiam postea legata. hoc di
cit. Opp. de l. vroti. §. vroti. ff. ti. j. Sol. ibi in donatione facta inter
viuos. hic in prelegatis. vidistis clarius in l. sequens questio. ff. eo.
Opp. ff. ea. l. §. pe. vbi ordo scripture attenditur. Sol. Dicit Dy. ff.
de sol. l. nec enim. hic quando voluntas est certa, non curamus de
ordine. Certitudo autem apparet eo quod reliquit fideicõmissum
per verba generalia. Contraria loquuntur quando verba sunt du
bia. De hoc, an ordo scripture debeat seruari, dixi in l. ij. §. primus
autem. ff. de vulg. & pup. Oppo. ff. ad Trebel. l. Lucius. §. maritus.
Sol. vt ibi.

§. Volo predia. Filius naturalis in seruitute con
ceptus excludit substitutum. hoc
dicit. De hoc plene infra, ad Trebellianum. l. ex facto. §. si quis ro
gatus.

1 Dilatio data ad aliquid faciendum quod est nullum, non im
pedit processum.

§. Curatoris. Frustra legatur debitũ creditori a
debitore. Item dilatio in tẽpus nõ
perfecte etatis, creditoris fauore facta presumitur. h. d. Op. q. a
debitore possit legari. l. si pecunia. in fi. ff. ti. j. Solu. Potest legari,
scilicet alteri, quam futuro creditori. ita loquitur hic. Opp. qs va
leat legatum propter dilationem, que datur debitori. l. cum tem
pus. de reg. iur. Sol. dicit gl. no. hic dilatio non affert commodum
duplici de causa. Primo, q. fideicommissum nullum, ergo dilatio
1 nulla. quod no. & q. si iudex dat dilationẽ ad aliquid faciendum q.
est nullum, illa dilatio processum non impedit. Secũda ratio est. q.
cum ista dilatio sit de toto tẽpore etatis imperfecte, videtur appo
sita fauore fratris heredis, & ideo ei potest renunciare, & ante tẽ
pus petere. Facit ff. eo. l. si ita. §. Pegasus, & ff. de vsuris. l. in fideicommissi. §. cum Pollidius.

§. Ab instituto. Relicta ab instituto. videnf res petita a substituto. Op. de l. sub conditione. ff. de here. instit. Sol. Conditio. que respicit institutionē. non videtur repetita in substitutione. vt ibi: secus in cōditiōe apposita legato vel fideicōmisso, vt hic. Op. ff. ti. l. si quis a filio, z l. si cui. §. i. Sol. in repetione que fit per testatorem. non videtur reperita cōditio, vt ibi dixi: hic in repetitione, que fit per legem. ¶ Quero. cuius mōis hic expectatur: Quidam dicunt. substituti. z exponunt hic instituti. id est. substituti. Alii contra. quod instituti. ponitur hic proprie. Bl. non firmat. Sed ista vlti. est vera. Primo. per rer. istud cauillando eum. Secundo. per l. peculium. in fi. ff. eo. z facit ad questio. quam ibi dixi.

1 ¶ Legatum vniuersitatis iuris valet, etiam si incommodum contineat.
2 Legatarius vniuersitatis cauet heredi de indemnitate.
3 Legatum vniuersitatis equiparatur emptioni.
4 Legatum potest habere incommodum.
5 Legatum factum de taberna intelligitur de loco, non de mercantia, z quando veniat. nu. 7.
6 Legans mercantiam, videtur legare vniuersitatem creditorum, debitorum.
8 Apotheca pannorum legata, non venit mercantia.
9 Apotheca pannorum legata cum omnibus que ibi sunt, veniunt solum res. z non debita z credita.
10 Legatum factum de mensa, non comprehendit locum.

§. Mense. Legatum † vniuersitatis iuris valet, etiā si incommodū contineat. h. d. Ho. §. itē qui habet singularem materiam. Ho. q dixi in summario. Vidistis simile in l. cum filius. §. Lucio. ff. eo. vbi legatur hereditas. que simi liter est nomen iuris. Facit l. qui filiū. ff. ti. i. vbi legat Calendariū.
2 ¶ Ho. † q illa. cui legat hec vniuersitas iuris. dz cauere hr̄di de
3 indemnitate. Dixi in d. §. Lucio. ¶ † Ho. q tale legatū equipara
4 tur emptioni vniuersitatis iuris. ¶ Vltimo no. † q legatum pōt habere incommodū. Ad istud op. de l. Imperator. §. pe. ff. e. Sol. vt patet ex distinctione ibi posita. Op. q qui legat mēsam. videa tur legare locum. non vniuersitatē debitorū. z creditorum. l. qui
5 tabernas. ff. de cōtrahen. emp. Sol. Aliud est legare tabernā. † q est nomen loci: aliud est legare mensam. q est nomē vniuersitatis iuris. vt hic. z l. si ventri. §. in bonis. ff. de priui. credi. Et in vsu dici mus. talis habet tabernā. vel taberna illa est bona. nec loquimur
6 de loco. idē † puto si testator dicit. lego mercantiam meam. Hāc distinctionem. vtrum ponatur nomē quod significet locū. vel mercantiam. facit. Iurisconsultus. ff. de fun. instru. l. taberne. Sed contra predicta op. ff. de pig. l. cum tabernam. in prin. vbi appellatiōe
7 † taberne continetur mercantia. Preterea. in vsu videmus cū dicimus. talis habet bonam apothecam. vt intelligamus de mercā
* tia. * nō de loco. Sol. Verbum. taberna. habet se equiuoce tā ad locum. quam ad mercantiam. seu negotiationē. z in dubio videf quis legare locum. d. l. qui tabernas. fallit in d. l. cum tabernā. in prin. Ratio. q: in pignoribus maium vertitur preiudicium debitoris. si verba latius interpretāmur. nec enim in plus. vel minus tenetur: secus in venditione z legato: vel ibi ideo intelligitur de negotiatione. q: minus ius habebat in loco ne q̄s dominū directi. vel vtilis vel conditionis. vt ibi patet secundum diuersas lectu.
a ¶ Quero quid si testator dixit, † lego tibi apothecam meā pan
8 nariam. seu pannorū: Resp. non videtur legata mercantia: sed illa verba. pannorum. seu pannariā. videntur magis adiecta causa de
9 monstrationis loci. d. l. qui tabernas. ¶ Quero † quid si testator dixit. lego tibi apothecam meam pannorū. cū omnib. que ibi sunt. an videatur legata ipsa mercantia: Resp. nō vt sub nomine vniuersitatis. debita z credita debeantur legatario: sed videnf relicte res corporales. que ibi sunt. l. prediis. §. pater. ff. tit. i. q̄ no. Debet ergo dicere. cum omnibus que ibi sunt. cum debitis. z creditis: z debet vti verbis vniuersalibus. lego tibi mercantiā. vel men
10 sam meam. z similia. ¶ † Quero. vtrum legando mensam. videat legare locum: Bl. dicit. quod non. Facit. ff. tit. i. l. libr̄orum. §. charis. vbi si legatur bibliotheca librorum. ita q testator sentit de libris. non cedit armarium. z ille §. est multum vtilis ad illam materiam. scilicet quando testator vtitur nomine. quod potest intelligi de loco. z mercantia. quod inspiciatur mens testatoris.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Mercātia. Vide concordantias per Elier. consi. clrii. vol. ii.
a ALEX. ¶ Quid si. Ho. quando testator dixit. lego tibi apothecam meam. z sequitur Bal. in l. in legatis. C. de leg. z vide Bart. in l. libr̄orum. §. pe. ff. ti. i. z in l. nam quod. §. i. de pe. leg. z Bal. in l. predia. C. de fideicōmiss. z Imo. in c. indicante. de testa.
1 ¶ Legatum rerum dotalium valet tanquam legati: in rei alie
2 ne. vnde estimatio debetur.
2 Due cause lucrative in eadem re diuersis temporibus concurrere possunt.

§. Pater filie. Si legat pater filie res, quas de in dotem filie. debetur estimatio rū. z earum. que ex his nate sunt. si sunt dotales: idem si res te legentur vroi. hoc dicit. secūdum gl. Ho. ista nouum c z bene. Dy. legit aliter. scilicet quod mancipia filie nō fuerunt ta in dotem: sed pater ei donauit. quando eam maritauit. z ne procedit similitudo de rebus donatis vroi ad res dotales. lie. vt vtroq; casu donatio cōfirmetur. z retro trahatur. f ructus. vnde partus debentur. Dixi in l. sequens questio. Op. secundā lect. gl. quod isti partus sunt viri. l. fructus. ff. ergo nō prestātur vroi. So. Dicit gl. q ei prestabitur estima
a q: testator pōt legare rem alienā. Sed cōtra hoc op. ff. l. §. qui inuita. vbi non est verisimile testatorē voluisse gravare de duplici prestatione. Sol. ibi testator legauit dotē. nec hoc tū hz tale cōmodū. q filia nō tenetur conferre. Lea demi. tre. C. de collat. nō aūt a coherede amplius cōsequitur. d.
1 uita. Sed † hic testator legauit res dotales. nō dotē. z tanquā legatū rei alienę. vnde estimatio debetur. vt hic. et solueretur matrimoniū filia recuperabit a viro. secūdum idē tenet Ja. de are. z Dy. z dixi in l. huiusmodi. §. cū pater. Refert ergo an pater leget res an dotē. Jdē videtur in §. q refert an leget pater centū. que dedit in dotē. an vero fuit centū. fm predicta. Ratio diuersitatis est. q dos est res ris. vnde nō pōt referri ad aliud. nisi ad illud ius. res vero dotales a dote. licet sint dotales. vt dixi §. in rub. sol. mat. intro gl. ex predictis sequif. q in eadem re cōcurrit duc cratiue. s. q: filia habebit ab herede patris. z etiā a viro dotis trimonio. Soluit gl. q: prout hz a viro ex causa lucrativa. Ista fol. nō euacuat cōtrariū. imo facit illud difficilius. nō hz a marito ex causa donationis: sed videf habere a causa lucrativa. l. fi. ff. si a socero. ver. at si neuter. frau. cre. z sic in eadē re ab eodē concurrunt duc
So. hic mulier primo cōsecuta est estimationē
2 z postea rē a viro. q nō est prohibitū. Vel aliter: lucrative concurrunt in diuersis temporibus. bitum. vt dixi in l. Meuius. §. duoru. ff. eo. probatur.
* j. de verbo. obl. ¶ Op. extra glo. * cum patri cōperat res dotales. videtur legare ius quod habebat in ff. tit. j. l. si domus. §. fina. z l. apud Julianū. §. si Titus. ideo. q: morte patris illud ius cōsolidatur in filia. mus. C. de rei vxor. actio. ergo non videtur pater filie cum sibi debeatur: z ideo puto q si pater fuisset stipulatus dotem. ita q in filia nō deberet cōsolidari. tūc legatū tare. vt pater videatur legare ius quod pro illis reb spem actionis de dote. quam hz soluto matrimo. ¶ gl. C. e. l. filia. Sol. ibi pater primo legauit. secūdo dotā tra. vt dixi in d. l. huiusmodi. §. cum pater. ff. tit. j. Op. pater legauit mancipia que in dotem dedit. ergo referri verba ad tēpus date dotis. nec in legato venit quę pro sunt. ff. e. l. Meuio. §. a me. Sol. possumus dicere. q ba testatoris sed legis. vel dicēdo q sunt verba testatoris ret contrarium. Sed possumus legere alio modo. dum Dyn. quod hic pater donauit. non autem in dotem. ideo continetur partus. q: donatio talis retro trahitur fructus: z hec est satis bona lec. sed tenendo opi. gl. esse. q: partus sunt tales. Hec obst. d. l. Meuio. §. a me latione ad tempus date dotis. legatum ampliatur. ideo referatur: hic ex tali ratione legatum minueretur. ¶ rem. §. sororī. j. tit. j. Sol. vt in gl. Op. de l. mora. in princ. Sol. vt in gl.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Sed contra hoc. Singulare dictum est dic. Barto. in l. huiusmodi. §. cum pater. ff. tit. i. j. quod nor. l. filia. in princip. C. de leg. z expresse Bald. post Od. in pater z vide Roma. in consi. suo incip. videamus primo quę ris de centum ducatis ipsius mercantie.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Opp. extra gl. Vide ad hoc signan ter Roma. limitantem in consi. cclii.

§. Hereditatem. Per simplicem dilectionem tollitur ius fideicommissi tenetur quis de periculo rerum. vltra quam tenetur dicit. Oppon. q per diuisionē fit renunciatū fideicommissi
a Rome. §. duo fratres. ff. de verbo. obl. Sol. Vide §. pater. mo. quod isti erant rogati de restituendo extraneo. sic diuisio eorum non tollit fideicommissum relicti bium erat hic. q ille cui nomina obuenerunt in parte

i predia: vnde cum predia supersint, videbatur istū teneri inquā
um pro portione hereditaria sua ad heredem transtulerit, z illa
omina videnť habita loco cuiusdam pretij: sicut hic teneretur si
em vendidisset, ita z modo. Ad hoc respondet Iurisconsultus,
de periculo nominum, non tenetur, nec diuisio similis est vendi
oni: sed diuisio est quedam permutatio communionem discer-
ens. Ex hoc sequitur, q̄ quicquid habes a coherede meo, vt pu
nomina, vel aliud, succedit in locum partis quam habebam p
diuiso in toto. l. Imperator. in fi. cum. l. sequen. ff. eo. z ideo sicut
te diuisionem non tenebatur de periculo: ita post diuisionem
eo quod sibi obuenit in partem. Et hoc vult dicere tex. Secun
a potest legi, quod hic erant rogati de restituendo inuicem, z
nc obstat contrarium de v. §. duo fratres. Sed dic, quod hic
it simpler diuisio: sed ibi fuit dictum se nihil facturos contra
inisionem, secundum Dyn. Vel aliter: Ibi fuit male iudicatum,
ibi dixi.

ADDITIO.

LEX. ¶ Fratres. Vide Bar. ibi, in j. z ij. questio.

§. Filia mea. non videtur legare fructus, quos ipse
consumpsit. hoc dicit. De hoc dic, vt in l. cuz filius. §. Lucio. ff. eo.
quod nota.

☞ Dictum restringitur per rationem.

Testator habens filios ex diuersis matribus, si iussit quod equa
iter inter se diuidant, z vnus habet predium dotale, hoc non ve
it in diuisionem.

§. Dulcissimis. a* † Dictum restringitur per ra-
tionem. hoc dicit. Op. ff. e. l. Impe
ator. §. fi. z l. seq. Sol. hic propter rationem annexam restringitur
gatū. Facit ff. de calum. l. hec actio. z de acqui. posse. l. Pompo
ius §. fi. s qui. cui adde cōcord. ibi, z c. intelligētia, extra de verb.
gnifi. ¶ Inducb hunc §. ad questio. c † testator habebat filios
diuersis vxoribus, z ab vtra ꝫ dotes habuerat, z in testamen
o dixit, iubeo filios meos tempore diuisionis equaliter dividere.
r hoc insurgit dubiū, q̄ vnus ex filijs cuius mater habuerat in
otem predium, z pecuniam, volebat illud predium: alius contra
icebat, quod debebat equaliter diuidi. Dixi, q̄ illa verba, equali
er dividant, non porriguntur ad predium quod est vnius pro
rium, vt hic: z probatur in l. magis puto. §. fi. cum l. seq. de reb. eo.
Sed hoc operabitur, vt si dos erat in pecunia tempore diuisio
is, aliquis fratrum non vtatur perceptione, secundum formam
si filie. §. ij. ff. fa. ercis. Si vero testator vult, q̄ dividant omnia e
qualiter, etiam predia: hoc debet exprimere, vel dicere quod om
nia inuicem communicentur, vt j. eod. l. fi. §. Lucius, z infra ad
Treb. l. Lucius. quod nota.

ADDITIONES.

CLAVD. DE SEISS. ¶ Adde Barba. in l. cum acutissimi. C.
de fideicō. vbi dicit, q̄s etiam illud dicitur expressum, q̄s compre
henditur sub ratione. alle. l. si venditor. ff. de religiosis. z multa de ra
tione legis vide per Fely. in c. j. in j. col. de re iudic.

ALEX. ¶ Dulcissimis. Istum tex. limita per l. pater. §. fundum.
infra tit. j.

¶ Induco. Et vide Bar. in consi. inci. quidam habens bona cō
munia. z ad Bar. hic, adde v. meum Soc. in consi. cxxxv. in j. colū.
in princ. alias consi. cxxxvij.

ALEX. ¶ Hunc. §. ad q. Ho. quando testator habet filios ex di
uersis vxoribus z iussit eos equaliter dividere, dic vt hic per eum
secundum Imol. Quid autē si testator dixit, debeāt stare, z mora
ri communiter, vide Bar. in consi. inc. quidam habens bona com
munia.

☞ Clauium traditio in dubio censetur facta causa custodie. z
nu. ff. vbi quando ad dominij translationem.

Actus numero idem secundum diuersam intentionem, opera
tur diuersos effectus.

Clauibus traditis si iussit assignari, an importet dominij transla
tionem, vel possessionis.

§. Pater pluribus. † Traditio clauium, a z as
signatio rerum, in dubio
presumitur causa custodie. si titulus habilis nō precedit ad domi
nij translationem. hoc dicit. ¶ Opp. de l. clauibus ff. de contrah.
emp. z l. j. C. de don. Bl. dicit, refert quid dator clauium agat. In
gl. ff. parua super ver. foze. z sic dicit Old. ¶ Not. † q̄ idem actus
numero, secundum diuersam intētionem agentis, operatur diuer
sos effectus, q̄ si intendit transferre dominū, transfert: alias se
cus. ¶ Quero, † quid in dubio: Bl. hic in verb. custodie. dicit, q̄
semper presumit in dubio causa custodie, q̄ no. multū. Ista glos.b
quantū ad casum huius §. placet, q̄ tex. est hic. Et est ratio, q̄ fi
lios in dubio equaliter diligit. l. isti quidē. ff. q̄ met. cau. Itē, q̄ ista
filia erat maior, ideo apud eā ꝫ esse maior causa custodie. l. fi. ff. de
fi. instr. Sed in eo q̄ dicit gl. semper idē esse. hoc non placet, q̄ est
cōtra casum l. octis fructꝰ. §. fin. z l. se. ff. de in. do. vbi in dubio vide
tur dare animo transferendi dominium: sed hic aut precedit titu
lus habilis ad translationē dominij. z tūc loquit lex cōtraria: aut
4 non, z procedit ista gl. ¶ Alt. no. istum §. † in eo q̄ dicit, assignari
iussit. Nam posset dubitari vtrū importet translationē dominij,
vel possessionis, vel quid. Et hic ter. videtur, q̄ non significet trā
slationem dominij, quod diximus in l. si constante. ff. sol. matri. in
iij. q. prin. que tractat de repetitionis effectu, in ij. q.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Traditio clauium. Quid operetur traditio clauium
dixi in l. clauibus hic allega.

b ALEX. ¶ Ista gl. Quando simpler traditio intelligatur facta
animo transferendi dominium, adde Bar. late in l. fuo conditio
ne. circa fin. j. de solu. z Bar. in l. j. j. pro do. z ad Barto. hic, vide
Bre. in c. examinata de iudi.

§. Cum imperfecta. Oratio imperfecta per-
ficitur ex precedenti, vel
sequenti, si congrue fieri potest. hoc dicit. Tene menti q̄ facit ad
multa.

1 ☞ Iuramentum habet vim clausule, quod valeat omni modo
quo valere potest.

a **§. Filius matrem.** a Iuramentū testatoris, vel
heredis, ꝫ vim repetitio
b nis b ab intestato. h. d. Et intelligi pōt iste tex. dupliciter, vel q̄ di
xit testator legata dari, z hoc iurauit q̄ darent. Vel dixit heredi,
q̄ iuraret dare legata, q̄ licet testamentū nō valeret, tū iuramētū
istud ꝫ vim repetitionis ab intestato: z sic debebunt legata a ve
1 mentibus ab intestato. ¶ Ho. † q̄ iuramētū* importat istā clau
* sulam, q̄ illud super quo interponitur, valeat omni modo quo va
c lere potest. c Dixi in l. si quis pro eo. in prin. de fideiussoribus.

ADDITIONES.

a ¶ Filius matrē. Pro cōcordia, aduerte q̄ casus huiꝰ l. cū pater.
§. filiꝰ matrē. nō ꝫ locū, q̄n testator iurauit. sed solū mādauit he
redē iurare. Fm Bar. in l. ij. C. cōmunia de leg. Iuari tū alle. in hoc.
§. filius matrē. Tu dic in hoc §. filius matrē. cōtrariū nō tenet ex
pediendo hūc §. sed solū sum mādo, secūdū intellectū gl. dicēdo ita
posse summari, sed nō refert se in summario ad hāc determinatio
nē, licet hic dicat summādo iuramentū testatoris, vel heredis &c.
ecce q̄ nō dicit q̄ testator mādauit heredem iurare de directo,
q̄ potuit iurare sua sponte, etiam secundū verba Bart. preter ea
Bar. loquitur vbiq̄ in diuerso fine, in d. §. filius. vt intelligatur re
petitum ab intestato, in dicta vero l. ij. vt sit differētia inter verbū
directum, z obliquum. Vel etiam an cum iuramēto vel sine ad exi
gendum legatum, &c.

b ALEX. ¶ Repetitionis. Not. q̄ iuramentum habet vim repeti
tionis ab intestato, z dum Bar. hic dicit q̄ iste tex. intelligitur tā
de iuramento heredis quam testatoris, ipse cōtrarium tenet in l.
ij. C. communia. de legat. z adde q̄ per istum tex. z illum, not. dixit
Barto. in l. fi quis maior. C. de transa. z quod not. voluit Bald. in
l. j. C. com. de lega. z quod not. Barto. z quod ibi in l. eam quam C.
de fideicommiss.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Iuramentum. Item habet hoc iuramē
tum effectum casus exp̄essi secundum Bald. in l. j. in ij. question.
commod. quod limitat Roma. consi. ccccc. xvij. in penul. col.

c ALEX. ¶ Potest. Quomodo intelligatur, vide Imo. in ca. cum
contingat, z. membro in iij. q. de iureur.

§. Mando. Verba que preferuntur in modum consilij,
non important necessitatem. h. d. Bl. opp. z
solut duobus, modis. Die vt in ea.

1 ☞ Vnus ex certis quando non eligitur, admittuntur qui non
sunt indigni.

1 **§. Rogo.** † Si non eligitur vnus ex certis omnes admit-
tuntur qui non sunt indigni. h. d. Primo decla-
2 rando text. † quero, fideicommisso relicto per verba hic posita, si
mater neminem elegerit, qui admittuntur: respon. illi qui meruc-
runt multum, vel parum: z illi qui non demeruerunt multū vel pa
3 rum, vt hic in ter. Quero, † quid si aliquos elegerit, an illi ceteris
preferant: Respon. aut elegit omnes qui meruerūt, z alij qui non
meruerunt, neq̄ demeruerunt, non admittentur: sed si elegit ali-
quos ex his qui meruerūt, z aliquos non, tūc illi, qui meruerūt,
vendicant partes ab heredibus, vt hic, in ver. eos autem, a cōtra
rio sensu. Nec ob. l. cum quidam. ff. eo. q̄ ibi testator dixit, quos di
gnos putaueris, simpliciter, hic vero exp̄esse habuit respectū ad
4 merita. ¶ † Quero, quando a mater nullum elegit, omnes qui non
a offenderunt, admittuntur, vt hic: sed dubitatur qualiter admittā
tur, an qui plus meruit plus habeat, an oēs equaliter? Ter. hic vi
detur q̄ omnes equaliter, z etiam gl. quod probatur: q̄ etiam illi,
qui non meruerunt, nec demeruerunt, admittuntur. Si ergo di-

stributio fieret secundū merita, illi nihil haberent. Sed cōtra hoc facit ff. eo. l. cum filius. §. pater. vbi matre non eligente remanet in arbitrio iudicis. Sol. illa verba, vt quisq; de te meruerit, tollunt contrarietatem. Distingue ergo, aut testator iussit distribui inter filios, habito respectu ad merita testatoris, aut habito respectu ad merita eorum respectu heredis: aut simpliciter. Primo casu, herede non eligente, remanet arbitrio iudicis qui eligat. d. §. pater. Secundo casu, videtur testator elegisse personam heredis, & ideo non eligente, extinguitur arbitrium, vt hic. Tertio casu, idem, l. cum quidam. ff. eod.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quero quando. Et vide multū no. Bal. in l. eam quā. C. de fideicommiss. post Imo. hic.

§. Donationis. Quādo sunt verba dispositiua, nō refert cū quo quis loquatur, sed in quem voluntatis intentio dirigatur. hoc dicit. concor. ff. e. l. miles. in prin. & l. peto. in prin. & ibi diri.

1 ☞ Veniens contra voluntatem defuncti in eo quod est causa fideicommissi, ab eius petitione repellitur.

2 Fratribus rogatis inuicem restituere si ex duobus, vnus alienat partem suam, & alius suam, superuiuens admittitur ad petitionē fideicommissi.

3 Alienatio facta contra voluntatem defuncti tenet, donec reuocetur.

4 Consentiens alienanti admittitur ad reuocationem eorum que postea alienantur.

5 Clausula, rato manente pacto, operatur in fauorem illius, qui promissa seruauit.

6 Pater & filius si simul agant, alter alteri videntur consentire.

7 Duo si fecerunt pacem, postea se inuicem offendunt, alter non accusat alterum: sed si vnus primo, & alius secundo, secundus ac cusat primum.

a **§. Libertis.** a† Qui venit cōtra voluntatem defun-
1 cti in eo quod est causa fideicōmissi, ab eius petitione repellitur. h. d. In prima parte, alienauerūt oēs vno excepto. In secūda, oēs simul, nullo excepto. In tertia, primo vnus, postea alius. In quarta nullus, sed decessit vltimus extraneo herede relicto. Secunda ibi, alioquin. Tertia ibi, ceterum.

2 Quarta ibi, at si nemo. ¶ Quero primo, † pone duo fratres roga
b tos inuicem b de restituendo, & vnus alienat partem suam, & alius similiter: & moritur primus, vel secūdus, an admittet superuiues ad petitionem fideicommissi? Bal. no. dicit & sic. Nec obstat §. qi alienando facit expresse contra voluntatem testatoris: sed in rhemate proposito testatoris expresse nō prohibuit alienationē, sed lex prohibebat. Pro ista gl. facit. ff. de iure pa. l. si libertus minoris. Item facit ff. de inoff. test. l. etiā. & ff. de his qui, vt indig. l. post legatū. §. pe. vbi ille, qui impugnat testamentū, perdit ea que ei ex testamento queruntur, nō q̄ que aliunde, vt donata causa mortis. Item hic ille, qui alienat perdit ea, que sibi deberētur ex alienatione, nō ea
3 que sibi debentur fratre moriente. ¶ Querit gl. vtrū alienatio interim teneat. Et dicit & sic. De hoc habetis gl. o. cōtrarias, quas
4 recitaui in l. seruo legato. ff. j. ff. ti. i. dic vt ibi. ¶ Querit gl. † quid si
* aliquis nō alienauit, sed alienanti cōsensit, * an admittatur ad reuocationem eorū, que postea alienauerunt? & dicit & sic, q̄ nō venit cōtra voluntatē defuncti, alienādo, sed suo fauori renunciat. ¶ Vltimo gl. signat arg. contra l. codicillis. §. insulam. ff. eo. & non
5 soluit. Die vt diri in l. si fundū per fideicōmissum. in princ. ff. tit. j.
5 ☞ Dy. inducit istum. §. q† si emphyteuta nō soluit pensionē, & do
c minus vult eū repellere: & ipse emphyteuta dicit, ego volo solue
d re pēnā, & retinere emphyteusim, ex illa clausula, rato manente
d pacto, & non audiatur. Nam illa clausula operatur ei qui seruat
e promissa. nō ei qui venit cōtra, vt hoc §. Illos, determinat hoc, in l.
e qui fidem. ff. de transl. ¶ Ego induco ad questio. lex dicit, † & filius
6 nō pōt agere sine consensu patris, l. cum nō solū. §. necessitate. C. de ho. que lib. quid si pater & filius agāt simul? Certe videt alter al
f teri cōsentire? arg. huius §. facit. l. Titius. in prin. ff. quibus mo. pi.
7 vel hy. sol. ¶ Item induco ad aliud, † duo fecerunt pacem simul, postea se inuicem offendūt, nec apparet quis primo, & quis postea, queritur, an alter alterū possit accusare de pace rupta. g Videtur
g h & nō, h q̄ pacem simul inuicem ruperunt. Sed si vnus primo, & alius secūdo, tunc secūdus potest accusare primū de pace rupta, non primus secundum, vt hac lege, in versi. ceterum.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Libertis. Vide quid per istum tex. dicat. Oldra. cōsi. cxxiij.

b ALEX. ¶ Inuicem. No. de rogatis adinuicem de restituendo, si alienant, & quando prohibetur alienatio si alienetur in consortem, vide no. per Bal. in c. j. in fi. de alie. feu.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Consensit. Secus ergo si prohibitio nō tenderet in fauorem consentientis, q̄ tunc ita punitur, sicut ille, qui contrauenit, secundum Are. consi. lxvj.

c ALEX. ¶ Soluere penam. No. q̄ qui soluit penam non tenet
d seruare voluntatem defuncti, & vide Bal. in l. petens. C. de re
d Bartol. in d. l. qui fidem, de transa. Bald, & ibi terr. in l. cum ponas. la ij. C. de pac. & de transac. l. cum proponas. & not. ff. fi. de locato.

e AND. BAR. ¶ Ego induco. Et vide que no. ad Bal. in Lemri. C. de euic.

POMA. ¶ Ego induco. Vide Aleran. in l. is qui heres. ff. in ij. no. ff. de acqui. hered. & in l. si constante. in prin. ff. si vro. Imola. Pano. consi. lxxxviij. in j. vol. aliquid per Aler. consi. vltimo vol. Pan. consi. x. j. dubi. in ij. vo. & consi. cxxvj. in ij. vol. Fel. in Bertholdus. de re iudi.

f ALEX. ¶ Consentire. Hoc sequitur Imo. hic. Tu tamen Bal. in l. si furiosi. C. de nupt. & quod not. Ange. in l. ab empti. ff. de pa. & hoc dictū tene menti. & idem videtur tenere Bal. qui heres. ff. neq; filius & ibi etiā Ang. & Imo. ff. de acquir. sequitur Bul. in l. si. C. ad Mace. & quod ibi dicit. & Bal. in l. fi. ff. de his qui sunt sui vel. & Bald. in addi. Spe. in tit. de pa. Jo. And. in re. qui tacet. in mercu. & facit quod no. Bal. in l. stante. ff. si maritus, solu. matri. & Bald. in l. si liqueat. C. de no. Et dictum Bar. hic simpliciter refert, & sequitur Paul. de stro in consi. lij. incipit. in Christi nomine amen. super. dubitaverunt diuerse opi. in vlt. verbis. ibi, ité mduco ad aliud si duo miserunt se non offendere, postea in simul se offendit quis tur: & vide Bar. in l. si seruū. ff. sequitur. de verb. obl. & Bar. in quad. pau. fe. di. & ibi late diri. & vide ter. in c. constitutus. de Iulianus. ff. offerri. & qui pendentem. de act. emp. & Bal. cum proponas. la ij. C. de pac.

g POMA. ¶ Pacem. Vide Alerā. in l. semel mora. in col. fi. matri. Feli. in c. dilecti fi. ij. de excep. & nunquid ifti possint. vide Aleran. late post Bartol. in l. j. ff. cum arietes. si quis pa. fe. dicatur.

h ALEX. ¶ Videtur quod non. Et dictum Bartol. de fideiPau. de Cast. in l. si seruum. de verbe. obl.

§. Cum inter. Filius liberte cōmunē in familia
-libertorum hoc dicit. Dicas ibi te non est de familia. l. pronūtiatio. ff. fin. & l. seq. de verb. sig. mago non est de familia testatoris. Dicunt quidam, quod filius liberte, erat similiter liberta: sed si ita esset. hoc nō haberetur. Unde dicit gl. quod hic loquitur in filio liberte, nā ouus re vnde cum in seruitutem potest reuocare, ideo constituit pellatione libertorum. Et in hoc residet gl. Sed certe, liberverum ista lex nullum haberet dubium. Unde dic alter. filius liberte est extraneus quo ad testatorem: tamen q̄ legitimus liberte. ab intestato. non videtur fieri contra voltem si ad eum vadit fundus. Nec obstat ff. eod. peto. si ibi extraneum instituit in testamento: hic extraneus succedit, vt ibi tangitur in glo. & ibi diri: secundum hoc ff. aliter summari, scilicet qui decedit aliquo ex familia ab intestato. non videtur alienare. hoc dicit. ad idem
a no. in l. pater. ff. fundum. ff. ti. j. & ista est verior lectu.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Veriorem lectu. Vide Bart. in l. si ita. ff. si ins. de verb. oblig.

1 ☞ Legata an debeantur quando aliquis succedit pro
defuncti.

§. Cum existimaret. Si ille, cuius
stato successurū in solidū succedit pro parte: legata ab
tim relicta prestabunt pro parte libertatis insolidū. h. d.
ista consobrina teneatur insolidū. l. post emancipationē
ti. j. Bl. dicit hic de equitate, ibi de rigore. Tu dic, ibi
parte. sicut testator putabat, licet non eodē modo quo
hic vero succedit pro parte, & testator putabat insolidū.
gata indiuidua nullo modo debentur. l. pe. & de iur. cod.
cit gl. hic equitas. ibi, rigor. quod declara vt no. in
legata indiuidua, quādo aliquis preter spē testatoris
tem nullo modo debentur regulariter, vt in cōtrariis.
bertate, & in hoc est equitas hic. & idem in l. qui grauā
Dp. secūdum Dy. d. l. cum filius. ff. eo. & l. si quis testamento
in prin. ff. eo. Sol. ibi loquitur in legatis relictis a strā.
1 in relictis a venientibus ab intestato. Ad hoc opp.
relicta a venientibus ab intestato, nō debeantur
te, l. j. in fi. ff. ti. j. Sol. ibi succedit alius in totū pretē
cti: hic vero succedit pro parte alius vna cum eo,
successurū putabat. Et ideo quando alius succedit pro
defuncti, vtrum legata debeantur, & qualiter, distingu
ta sunt relicta a scriptis, aut a venientib. ab intestato. Sic

a testamentum rescinditur in totū. aut pro parte. l. si quis testamento. ff. eo. & l. cum filius. in prin. & eo. Secundo casu, quādo a ventibus ab intestato. aut sunt relicte simpliciter. aut nominatim ab aliquo. Si simpliciter, tunc debentur a quolibet succedente ab intestato. l. si quis cum testamentum nullum. & l. ab intestato. & de iure cod. Si nominati, & tūc aut succedit ille, a quo testator reliquit nominatim tantum, aut alius prorsus, aut filius vna cum illo. Primo casu debentur legata ab eo sine dubio, vt in toto de iur. cod. Secundo casu aut alius erat equalis gradu cū nominato, & tunc debent legata, l. si Titio & Mevio. §. Julianus. & ff. ita dicit Dy. Tu in hoc passu dic vt diximus in d. §. Julia. q. non quē in legatis relictis nominatim. Si vero erat in alio gradu, quā nominatus, tunc debentur. l. in fi. ff. ti. Tertio casu. qū succedit nominatus vna cum alio, tunc aut succedit cū alio secundū defunctus putabat, & tenetur ad integra legata. l. post emancipationem. ff. tit. Si vero succedit ille alius preter defuncti voluntē, aut loquimur in legatis diuiduis, & debentur pro parte qua succedit legatarius, vt hic, & l. pe. & l. sed cum ea. de iu. cod. Aut loquimur in legatis indiuiduis, & tunc nihil debetur, l. pe. de iu. cod. Fallit in libertatibus, vt hic. & l. qui grauat. de in. cod. & l. si pater. de fideicom. lib. Ita est distinctio Dy. modica mutatione facta, vt vidistis ibi. Ulti. super gl. si. ibi, sed cur non prestatur ab vtroq;, sicut fideicom. dic, imo vult dicere, cur non diuiditur sicut fideicommissum, & ad hoc sequitur responsio.

§. Pater qui filio. Si fideicommissum inuicē datum, continet tantundē in quotitate & quantitate, non valet. Item estimatio testatoris nullā necessitatem induxit. hoc dicit. Op. q. ex istis verbis inducatur fideicommissum, l. peto. in prin. ff. eo. Sol. Hoc ideo, q. esset ridiculum. Tantum enim daret vnus quantum acciperet. Simile ff. ti. l. ab omnibus. §. si Actio. alias Titio. vl. resp. Ad secundum quod hic dicitur, quod estimatio testatoris nihil operetur, contra. l. si fundum. §. si libertus. & tit. ff.

☞ Debitum potest cum fructibus compensari, nec fraus presumitur.

Debitum compensatur cum Falcidia, & fraus presumitur.

Excludens fraudem non dicitur fraudem facere.

Falcidia hodie prohiberi potest per testatorem.

Dictio ne, quandoq; modum, quandoq; conditionem inducit.

§. Titio fratri. Si testator grauat heredem, vt eo q. sibi heredi debebat, & debitum cū fructibus cōpensat, fraudē facere nō videtur: secus si debitum cū Falcidia compensaret. h. p. Primo, ponit quādo testator vult debitum a se compensare cum fructibus. Secundo quando vult cōpensare cū falcidia. Secūda ibi. plane. Itē prima subdiuiditur, q. primo ponitur thema & questio. Secundo, responsio. Tertio, ratio responsionis. Secūda ibi. cū fructibus. Tertia ibi, quoniam. ¶ In ter. ibi. restituere. dic, subaudi, queritur an tale fideicōmissum quātum ad hereditatē Seij valeat? & ad hoc respōdet statim ibi cū ex fructibus &c. ¶ In ter. ibi. quoniam ratione compensationis fiende de fructib. hereditatis Mevianę, ad hereditatē Seianam.) Sequitur secūda pars in ver. plane. & ista pars diuiditur. Nam primo ponitur thema & questio. Secundo. respōsio. Tertio, ponitur quedam iniquitas ex responsione resultās. Quarto, contra illam iniquitatē prouidet. Quinto, respondet cuidā obiectioni. que posset fieri in contrarium. Secunda ibi, Falcidiā. Tertia ibi, sed iniquitatem. Quarta ibi. prudentius. Quinta ibi, nec videbitur. ¶ In ter. ibi, dolo fecisse. vt per hoc teneatur illo edicto, si quis omissa causa test. &c. Dy.) ¶ In ter. ibi, retineat. Dic queritur, quid dicta verba importent? Ad q. respōdet statim, q. debitum cū Falcidia cōpensatur. ¶ No. † q. debitū potest cū fructibus cōpensari, nec presumitur fraus. Facit ff. ti. l. filius. §. apud Marcellū. & ff. l. Imperator. §. j. ¶ Secundo no. † q. debitū cōpensatur cum Falcidia tamen videtur fraus. ¶ Tertio not. † q. qui fraudem excludit, nō dicitur facere fraudē. concordantie sunt in gl. Op. & videtur q. quis possit grauari in plus quā ad eū peruenit, vt ff. eod. l. Imperator. §. i. in fi. §. Bl. non soluit. Dy. dicit, q. ibi quantitas legatur, & in propria specie quis grauatur: hic autē grauatur in hereditate que loco quātitatis habetur, d. l. Imperator. §. cū quidā. Op. q. fructus nō extenuant debitū, q. sicut debet habere hereditatem Seij, ita fructus eius postquam dies fideicōmissi cessit, l. in quartam. ff. ad le. Fal. Sol. intellige hic de fructibus perceptis ex hereditate Mevij testatoris, deductis fructibus de hereditate Seij, ita intelligit gl. j. ponendo casum. Op. q. etiā fructus hereditatis Mevij non cōputētur, q. sunt percepti iudicio testatoris, d. l. in quartā. Sed hoc ideo, q. testator hoc voluit. ¶ Ad secundā partē op. q. testator nō potest prohibere falcidiam iure isto. l. quod de bonis. ff. j. ff. ad l. fal. Sol. fateor, nisi per istū modum. videlicet iubendo debitum compensari cū falcidia. Cōtra dicitur hic, quod hoc est iniquum, op. q. ista iniquitas roleratur. l. si debitor. ff. ad leg. falc. Sol. fateor, si heres adit hereditatem, & non prouidit sibi eo modo quo hic dicitur. Sed aduerte. q. vt puto hoc remedū hodie nō haberet locū: † q. cū testator possit prohibere falcidiam de iure, authē. sed cum testator. C. ad l. fal. & authen. de here. & fal. §. si vero expressim prohibendo, nō committit fraudem. Unde si quis omitteret ex testamēto, vt haberet ab intestato, incidit in edictum. si quis omis. cau. test. & hoc quo ad falcidiam: quo ad quartā debitam iure nature, remanēt iura antiqua. ¶ Quero, qualiter ista compensatio fit in Falcidia. Resp. dico, q. fit p cautionē Mutianā. q. gl. reprobat, q. cautio Mutiana habet locū in conditionibus de non faciendo: hic autem nō fuit conditio, sed modus, q. ista verba, ne fideicōmissum retineat, inducunt modum. ¶ No. istā gl. † q. per dictionē, ne, inducitur modus. Ju cōtrariū est l. qui absenti. ff. j. ff. de acqui. posse. & ibi de hoc per Dy. Ego autem dico, q. dictio, ne, quandoq; inducit modum, quandoq; conditionem. vt dicit ter. in l. cum tale. ff. Titius. j. de condi. & demon. diri plene in l. quibus diebus. ff. Termilius. e. ti. ¶ Quero, hic dicitur, q. Falcidia compensatur cū debito, de falcidia quorum bonorum hoc intelligitur? Ago dicit. de falcidia hereditatis Meuiane, quia Falcidia hereditatis Seiane capitur vt debitum, licet Rog. direrit contrarium, vt in gloss. aduerte tamen quia Falcidia hereditatis Seiane, que debebatur ipsi Mevio testatori, computatur in hereditatem Meuij.

1 ☞ Disiuncta posita inter personas, inter quas cadit affectio ordinata, nunquam resoluitur in coniunctam.

1 **§. A te peto.** † Disiunctio posita inter personas. inter quas cadit affectio ordinata, nō resoluitur in coniunctam. h. d. Op. q. non inspiciamus ordinem, vt supra ea. l. j. ff. fidei tue. Sol. ibi constabat de mente testatoris, hic nō. Op. disiunctiua posita inter personas honoratas, resoluitur in cōiunctam l. pe. C. de verb. signi. Sol. hic cadit inter personas, inter quas non cadit affectio ordinata ibi secus.

1 ☞ Venditio fundi, quando est certus, valet, licet fines omittātur a notario.

§. Vicos. Valet legatum licet nō fuerit adiecta qualitas. quam testator adiecturum se dixit. hoc dicit. † Nota quod licet[a] fines omittantur a notario: tamē valet venditio, si fundus est certus. l. demōstratio. ff. de cōdi. & demon. & l. cū seruo. ff. de cōtrahē. emp. Oppo. quod tale legatum non valeat, l. Titia. in prin. & eo. Sol. hic legatum fuit expressē, & perfecte relictum, licet fuerit omissa quedam qualitas: sed in l. contraria legatum ab ipso initio fuit imperfectum, & incertum. Op. de l. quoties. ff. tantūdem. & de her. instit. Solue vt ibi. Ultimo istum ter. allegat Imperator in l. pe. C. de instit. & substit.

1 a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ No. quod licet. Adde Bar. in d. l. demonstratio. & que ibi diximus. & Bar. in l. cum virum. C. de fideicommiss. & Ang. in authē. de restitu. fideicommiss. in fi. & Jo. and. in Spec. de lib. conce. §. inter alias. ver. iurta.

LEX LXXX.

1 ☞ Causa iusta in parte, non tollit moram in alia parte.

2 Actor petente plus debito, reus non condemnatur in expensis, nisi actor offerret se recipere partem, que non est in controuersia.

1 **Qui solidum.** Justa causam in parte, non tollit moram in alia parte. h. d. & est casus no. Opp. ratione partis indebite quis excusatur a mora super toto. l. in fideicommissi in prin. & de vsu. Sol. duobus modis. Primo, q. ibi heres opponebat Falcidiam, nec propter hoc confitebatur aliquam partem debitam: & potest esse q. per Falcidiam totum legatum subuertitur. l. j. §. hec verba. ff. si cui plus quam per l. Falci. hic vero partem debiti confitebatur.[a] Vel aliter dico[b] quod si aliquis obijcit exceptionē pro parte, nisi dicat petitor, se paratum recipere aliam partem, nō videtur reus in mora. d. l. in fideicommissi. in prin. Secus si actor dicat da mihi aliam partem, que non est mihi in controuersia, vt in ter. isto. & est ratio. q. si petis totum, non teneor tibi offerre partē, quia non est verisimile q. eam velit recipere. l. tutor. §. Lucius. & de vsur. ideo habes necesse exprimere, quod detur tibi pars.[c] Facit. † quod si aliquis petit plus debito, super toto habeo iustam causam litigandi, nisi dicas te paratum recipere partem, que non est in controuersia: & sic in expensis litis non condemnabor:* & etiam facit[d] ad multa alia*.

2 a b c 2 * d *

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Confitebatur. Aliqui dicunt quod Bart. est sibi contrarius in l. j. §. si itipulanti. in fi. de verbo. obligatio. ad istud quod hic dicitur.

b POMA. ¶ Dico. Pro declaratione vide Bart. in l. non potest videri. ff. de re iudi. vide Rapha. in consi. v. Alexand. in l. diuus. ff. ad legem Falcidiam.

c ALEX. Detur tibi pars. Vide Bal.in auth.generaliter C.de epi.& cle.in ver.iurta hoc queritur. in l.eos. §. cautio. ſ. de ap.& l. properandum.§.ſiue autem alterutra.ſ. col. C.de iud. & ibi Sal.& ibi vide Bal.& Sal.in l.edita.in ver.quero modo. de eden.& Bal. in l.j.C.de plus peti.

* CLAV. DE SEISS. Non condemnabor. Adde Paul.de Caſt.in l.aduerſus eos.C.de vſu.& fruct.legat.

d ALEX. Facit. Vide Bar.in l. ſtipulationes non diuiduntur. in vltimis verbis ſuis.de verbo.obli.

* CLAV. DE SEISS. Adde Aler.in l.qui Rome.§.duo fratres.ſ.de verbo.obliga.

a §. Cum post mortem. [a] Legatario debet estimatio ipsi[us] rei, vel partis que ad heredem loco rei peruenit. h.d.quod not. Not. ter.ibi.p10 modo estimationis.&c.& hoc allegat gl.in questio.not. in l.ſi ex falſis.in vl.gl.magna.C.de transac.

ADDITIO.

a ALEX. Mortem. Et de intellectu huius §. vide doc. in l.iij. C.quod met.cau.

1 Iusta causa litigandi.excusat ab expensis.

2 Iuramentum calumnie non excusat ab expensis.

3 Tutor male litigante.potest ipse.& etiam pupillus condemnari in expensis:& contra quem fiat executio.

4 Procuratore temere litigante.quis condemnetur in expensis.

§. Etiam. Respublica propter moram tenetur aduersus. propter temeritatē ad impēsas litis. licet habeat regressum contra administratorem. Idem in pupillo, & tutoribus.h.d. Ho.quod qui[a] habet iustam causam * litigandi

a excusatur ab expensis:secus si iniustam. Et per hoc potest respon

* deri ad questio. Ho.querit, vtrum sacramentum[b] de calumnia,

2 excuset ab expensis: Hl.quod sic.in auth.generaliter. C. de epis.&

b cle.& in col.de iudi.§.oportet.& in l.properandum.§.ſiue autem alterutra.C.de iud. Veritas est.quod sacramentum calumnie excusat a calumnia.non a temeritate.seu ignauia. l.j.in princ.ſ. ſi mu. uent.nomine.& l.in.§.j.ſ.de iureiu.& ibi per Bul.& ſ. ad senatuscō. Turpi.l.j.§.j.sed expense litis veniunt propter temeritatem, etiā

c ſi esset calumnia[c] vel dolus.vt hic.& l.cum quem temere.ſ. de iud.

3 ergo iuramentum non excusat ab expensis. † Quero, tutor

d [d] male litigauit.quis condemnabitur in expensis. an tutor proprio nomine.an pupillus.an tutor tutorio nomine: Ter. hic dicit.quod cōdemnabitur pupillus. vel respublica.& in eos fiet executio.licet habeat regressum contra administratorem. In contrarium est ter.q tutor debeat condemnari, in l.nō est ignotū. C. de admi.tuto. Credo q vtrunq; potest fieri. vel hoc vel illud.per istas leges. Puto tamen.q eo casu quo dixi executionē fieri cōtra pupillū.vel rempublicam.q liberetur cedendo actionē. l.ſi.ſ. de admi.tu. Facit ad predicta.l.ſi dolo.ſ.ſi quis omi.cau.test.& ibi

4 diri. Quero, † quid de procuratore calumnioſe, vel temerarie litigante.vtrum ipse cōdemnetur.an principalis dominus in expensis: Diri in l.j.ſ.ſi procurator.ſ.ſi quis ius di.non obtem. Spectangit in ti.de exec.senten.ſ.sequitur. ver.sed quid ſi procurator. (Et ibi dicit.q Clemēs Papa determinauit executionē fiendā cōtra procuratorem.& nō cōtra dominū. per l.j. ſ.ſi procurator.ſ. ſi qs ius dic.non obtem. Aduerte,quādoq; fit cōdemnatio expensarū propter malū factū: quandoq; propter omissum: q nō est factum q fieri debuit.primo casu, fatetur esse verum quod dicit Spec. q istud nō venit in generali mandato.q calumnioſe litiget. l.iij.ſ.ſi procurator.ſ.quod quisq; iur. Secundo casu, scilicet qñ procurator omisit,quandoq; omittit q erat explicandū a domino,& tūc condemnationis expensarū vsurarū,& similium.fit executio in dominum,vt hic in princ.q fideicōmissum est omissum ab executione, quod debebat Respub.& est ratio.q; postquā non est factum.per ipsum dominū est cōmissum,& hoc dicit ter.in simili, in l.ſi procuratorem.§.ſi tutores in ſi.ſ.manda. quandoq; procurator omittit facere illud q incūbebat sibi,procuratori, nō domino: vt puta, postquā erat dominus litis effectus post litem contestatā,fuit in aliqua cōtumacia,propter quā debet in expensis cōdemnari, tunc procurator cōdemnabitur,vt in d.l.j.§.ſi procurator.ſ.ſi quis ius dicenti non obtemp.& sic intelligo dictum Specul.& istud tenementi, q; poteris ex hoc cōdemnationes facere in persona procuratoris,procuratorio nomine,vel non,vt ex predictis habes.)

ADDITIONES.

a Ho.quod qui. Vide etiam practicam papi.in forma, in gl. in ver. ius patronatus.& Are.sing.cxx.& de ista causa vide per Aler.cōſ. cxix.in ij.vo.& consi.cxv.in viti.col.in iij.volu.

* CLAVD.DE SEISS. Iustam causam. Adde notab.verba Bal.in l.eos.§.ſi.C.de appel.excusat etiam iusta causa litigandi a pena hominis.a pena legali.& a mora.& interesse.vide Are.consi. cl.& latius Aler.cōſi.cx.& vol.ij.& in l.qui Rome.§.ſi.de ver.oblig.

b ALEX. Sacramentum. Utrum sacramentū calumnioſum excuset ab expensis.de quo etiam per Ang.in d.§. oportet. in d.l.finautem alterutra Bar.latius.in d.l.j.ad Turpi.

c ALEX. Cesset calumnia. Et hic videtur ter. quod interpossit restitui aduersus moram per eum commissam. de quo Bal.in l.in minorum.in ſi.C.in quib.cau.in integ.rest.

d ALEX. Quero tutor. Et vide Bartol. in l.ſi procurator.ſ. cond.inde.& in l.j.§.ſi procurator.ſ. ſi quis ius dic. non obtem. Bar.in l.edita.in pe.q.C.de eden.& latius in l.in.in princ. de iud.& quod ibi diri.l.ſi dolo.ſ. ſi quis omiſſa cau.testa.

§. Predium. Ultimus de familia predium alienum prohibitus.eius pertinens ad heredem transmittit.hoc dicit. Opp.§.cod.l.pen.ff. Sol.duobus modis. Primo,quod hic nullus alius de familia manserat. Simile ſ.l.prior.§.libertis.in fi. Vel dic, quod extraneus q in potestate non est.l.j.§.extraneum.C. de rei vxo. & tunc etiam si alij supereſſent ille extraneus admitteretur. prior.§.cum inter.

a §. Si creditor. [a] Qui vocantur ad fideicommissum, predio alienato, non vocantur ab eo,qui emit a creditore testatoris.hoc dicit. Quero,vtra heredem.qui nō soluit debitum,possit haberi regressum dam in ter.habent, contra emptorem.quidam habent.contra heredem.& secundum hanc videtur casus.quod contra heredem nihil possit dici. Hl.tamen, dicit hoc esse verum, nisi heredi imputari cur non soluit:quam glo.no. p10 eo quod dixi in obligata.ſ.ti.j. Dy.tamen supplet hic.quod heredi solum tur in tribus casibus,qui ponuntur in d.l.si res obligata.& tem intelligo istam gl.quod in omni casu,quo fundus erat tus p10 debito defuncti, possit imputari heredi, cur non q; facto suo p10iuat legatarium re.arg.ſ. eo. l.qui duos. in l.apud Iulianum.§.heres.ſ.ti.j.dixi in d.l.ſi res.& ibi tenet gl.hic,non violando ipsum.quod no.

ADDITIO.

a ALEX. Si creditor. Vide ter.& Bal.in l.ij.C. gno.impe.non posse.

LEX LXXXI.

De fideicommissum. Quis quibus partitur alium vti re sibi debita,nō cadit a dicit. Oppon.de l.ſi patronus.de his que in fran.pa. hic.vno modo. Dyn.aliter.quod dixi in leg. Elodius qui. hered.

LEX LXXXII.

1 Dominium rei legate recta via transit in legatarium.

2 Agnitio legati illud operatur in legatario, quod adit heredem.& quando ista equiparatio sit bona.

1 Legatum. † Dominium transit in legatarium recta via, sicut in herede ad

2 Vel, Vel aliter, Quod † operatur aditio quo ad illud operatur agnitio legati quo ad legatarium.hoc dicit quod ista non sit bona equiparatio,vt l.cum pater ſ. fal. Sol.fatetur,q non est per omnia bona. Nam heredi ritur regulariter sine aditione:legatum vero,queritur tamen commutabiliter,quia ſi vult repudiare,videtur quesitum:& hoc respectu equiparauit hic Iurisconsultus cut potest repudiari hereditas ita legatum: & ita potest hereditas sicut legatum, sed ſi non agnoſcatur, vel tur,tunc differunt. Oppon. quod dominium non tran ta via.l.legatum est.ſ.fi.ſ.titu.j.& l.Papinianus, de seruit. lu.vt in qualibet earum not. Oppon.vt in gloſſ. Erſolue vt in ea.

LEX LXXXIII.

Si quis testamento. Legatarius scriptus vel tibus,ab intestato non debentur.hoc dicit. Oppon. de inuſt.testa.l.posthumus. Sol.ibi testamentum fuit rupt post confirmatum iure pretorio. Oppon.C.de libe.preter ex causa. Solut gl. quod hodie ista lex corrigatur. rupto mento ex causa preteritionis, vel exheredationis, vel leant. Tenent ergo gl.simpliciter,quod siue testamentum tum preteritione posthumi,siue iam nati,siue filij emancipati ne in potestate,quod legata debeantur,quod intelligo l.posthumus.ſ.de inuſto testa.& l.filio preterito.

LEX LXXXIIII.

1 Res ſi deuenit ad eum casum, a quo non potuit non vitiatur.quando casus superueniens tendit ad eundem ctum cum dispositione.

Deter-

Debitor decem. [a]Quando superuenit causa tendens ad eundē effectum, licet ea existente, dispositio ab initio non valuisset, dispositio non vitiatur. h.d. Primo, ponit dictum. Secundo circa il determinat duo dubia. Tertio, dictū probat per simile de duo prælegata. Quarto, probat per reductionem ad inconuenies. cēa ibi, nec tollitur. Tertia ibi, sic ī dote. Quarta ibi, alioquī. p. q nō sit in legato nisi solum interusurium medij temporis, l. si quis creditori. j. ad l. fal. Sol. quātū ad hoc vt possit defalca procedit contrariū: quātū ad hoc vt possit peti, procedit ler ista sentit gl. que incipit. j. vsura. Opp. ad ver. q si viuo. Insti. eo. §. cōtrario. Sol. dicit gl. hic est inutile, scilicet sine vtilitate pecu ria, tamē valet vt possit peti actiōe ex testamēto, z ista est vera. l dic. q illud est ius nouum, istud vetus. Dicit gl. istud est ntra rbis, j. ad l. fal. tene ergo primā. Opp. res vitiatur, si deuenit ad casum, a quo non potuit inchoari. l. pluribus. §. z si placet, j. de r. obl. Sol. regula illa non procedit, qñ casus superueniens ten ad eundem effectum cum dispositione. ita loquitur hic. Dixi l. contraria, z per Dy. in c. actus legitimi, de reg. iur. lib. vj.

ADDITIO.

LEX. ¶ Debitor decē. De materia huius legis habetur ple per Bar. post gl. in l. ij. §. ex pluribus, j. de acq. poss.

§. Si primo z secundo. Si plures sint substituti, quilibet tetur ad legata relicta ab institutis, in quorum loco succedunt. h. In ter. dum dicit, heredibus, institutis. Dic, z si heres non esset mus. fuit substitutus quartus, z si heres non esset secundus, it substitutus quintus. Dy. dicit ibi i ter. substituti, scilicet quar s z quintus. Dicit ter. ab vtroque, hic respondet, z ibi, substitu scilicet quarto z quinto.

§. Seruo alieno. Seruo eius, qui est capax potest relinqui quod eidez seruo cto libero, relinqui posset. licet non eo modo. h.d. Primo ponit nū dictū. Secundo, respondet cuidam obiectioni. Tertio, ponit nā regulam, Juliani. Quarto, cōtra regulam formatur duo argumenta cōtraria, z soluit. Quinto, ex predictis ponit vnam illatio em. Sexto concludit ad primum casum. Secunda ibi, cum enim. Tertia ibi, z ideo. Quarta ibi, calūniosa. Quinta ibi, ex illo. Sexta ibi, ita non mirū. In prima parte casus est facilis. In secūda parte e forma casum. Cōtra predicta faciunt omnes leges que dicūt. in gato facto seruo, inspicit capacitas, z incapacitas domini. Ad oc respondet Jurisconsultus qō est verū in genere, q oportet dominū esse capacē, sed non requiritur in specie, q res legata seruo ossit legari domino, q1 ex persona serui cōsistit legatū adeo q ip liber factus caperet pro se. h.d. Tertia pars est clara, q istud de nū pōt relinqui seruo, q ei posset relinqui si esset factus liber. h.d. Venio ad quartā partem, scilicet ad ver. calūniosa. in qua formatur casum contra regulā iuris. videtur q si relinquuntur seruo decem annua quandiu seruiat, valet legatū: z tamen liber factus capere nō posset. Ad hoc respōdet Jurisconsultus, q ista obiectio est calūniosa, z cōtinet fallacias accidētis, q1 fit mutatio de quid. in quale. Nam Julia dicit, q id demū pōt seruo relinqui, quod facto libero capere possit: nō aūt, dixit q taliter pt relinqui seruo qualiter liber, z econuerso. Ad quod tendit ratio facta in cōtrariū. Decem enim relicta posset capere liber, nisi fuisset adiecta illa, qualitas in legato. Vel possemus aliter dicere, z sic secundum gl. formādo obiectionē. vt §. z respōsio fiat sic. Dictū Juliani loquitur quando relinquitur aliquod legatū qō potest cedere ad vtilitatem serui: z istud, nō est huiusmodi, q1 solū concernit vtilitatē domini, ergo nō est cōtra Julianū. ¶ In ter. ibi, nā z hoc legatū. scilicet de quo locutus est Julianus, sequitur in ter. ex persona serui, vires accipit. Dic. hoc est, si ex persona serui acquiratur domino, z si liber fieret acquireret ipsi seruo: sed legatū de quo obūcitur solū personā domini respicit. z ista lec. tāgit in gl. super ver. accipit. in fi. ¶ In ver. alioquin, ponit secunda obiectio contra Julianū, scilicet de seruo qui nō pōt effici liber, ergo domino acquirere nō pōt. q1 sibi seruo nō pōt relinqui. q1 liber capere nō potest, fm. reg. iur. Dicit Jurisconsult⁹ si calumniose intelligeremus dictū Juliani, reprehēdere nus leges hoc dicentes, q per talem seruum queratur domino, subaudi. sed intelligēdo recte ille leges bene dicūt. Ad contrariū respōde. q1 obiectio negat cōtingentiam quam Julianus ponit. Dicit em, q illud potest seruo relinqui, quod liber capere posset si contingat q liber fiat. Ista obiectio ponit casum in quo non pōt contingere, q sit liber, z sic non faciat aliquid contra Julianū. Sequitur in ter. z ideo ista z alie partes sunt clare. Opp. ad primū. j. de re. Cato. l. j. Sol. vt ibi. Non enim habet locum regula Catoniana, quando legatum nō valeret ab initio propter personam legatarij. Opp. ad reg. Juli. §. ti. i. l. fideicommissa. §. si seruo, vbi non potest legari seruo illud, quod posset capere factus liber. Hl. dicit q regu. Juliam non est vera in omni re, z in omni tempore. Tu dicas re gulam esse veram in omni re, z in omni tempore, quod apparet, quia diffiniendo dixit, z ponendo regulam. Sed intellige eū, quod legatum factum seruo valeat. vt sibi acquiratur. si contingat eum fieri liberum: z si hoc non contingeret, tunc non valeret. si domino acquiri non possit, vel ipsi seruo. Sed in lege contraria, non contingit seruum fuisse liberū. ideo legatum nō valet: si contigisset, valeret. Opp. de l. si mihi, z tibi. §. regula, §. ti. j. Sol. vt ibi. Vltimo gl. allegat bonam legem pro re. Juliani, scilicet, l. z si maritus, j. de ser. lega.

LEX LXXXV.

Latinus. Conditio adiecta fideicommisso, intelligitur repetita in substitutiōe facta circa idem de ea persona. h.d. Op. dicitur hic, q fideicommissum non videtur repetitū a substituto. Contra de l. licet. §. ti. j. Sol. hoc ideo, quia eadem persona est substituta, z eidem fideicommissum est relictum. d. l. licet in fi. Item quia esset pugnantia, q vna z eadem persona esset instituta, z sibimet deberet fideicommissum: z ideo eligit alterum, l. recusare. §. Titi⁹. infra ad Trebel.

LEX LXXXVI.

Si quis seruo. Si libertas per fideicommissum debita retardetur, nihilominus ipsa z fideicommissum pecuniarū debebitur. h.d.

LEX LXXXVII.

a **Creditorem.** [a]Si debitor legat creditori, in duobio non intelligitur animo compēsandi. h.d. Istam materiam declara vt in l. si cum dotes. §. si pater. §. soluto matrimonio.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Creditorem. Vide Bar. ī l. huiusmodi. §. cum pr. §. ti. j.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Ad intellectum gl. hic vide Alex. consi. cxxxv. in j. col. vol. ij.

LEX LXXXVIII.

a **Caius.** [a]In legato generali non continentur nomina debitorum. h.d. Op. §. tit. j. l. seruum filij. §. eum qui chirographum. Dicit gl. sol ue vt ibi. Dic, quod ibi legauit chirographum specialiter: hic generaliter legauit omnia, que in domo sunt: in quo legato non venit chirographū. Secus si vniuersaliter legaret mensam vel Calendarium. l. cum pater. §. mēse. §. eo. z l. qui filium. j. ti. j. z per Ly. C. locati. l. certi iuris. in iij. questio. quod not.

ADDITIO.

a ¶ Caius. Et per istum ter. decidit Bald. qui not. in l. ij. C. que res pig. obliga. poss.

§. Titius. [a]Diuisio gratia vberioris culture diuersos fundos non facit. h.d.

ADDITIO.

a ¶ Titius. Facit ad hoc quod no. Bal. in l. licet. C. de acq. posse. in ver. vlterius adde no. per Bal. alias Bar. in l. j. j. de rebus dubi. z Ang. in d. l. licet, adde no. per hunc ter. in l. ij. in prin. j. de acq. poss.

LEX LXXXIX.

1 Regula, quod due cause lucratiue non possunt in vna re concurrere, non habet locum in legato quantitatis.
2 Legata mina frumenti, quando intelligitur de ipso frumento, z quando de ipso vase.
3 Jussus rem comparare, an sit obligatus ad factum, an vero ad quantitatem.
4 Testator quando iussit rem comparari, z sic factum est in obligatione, estimatio succedit in duobus casibus.
5 Testator iubens rē emi, in dubio intelligitur de pecunia heredis.

1 **Titia Seio.** †In legato quātitatis non habet locū regula de duabus causis lucratiuis. h.d. scēm vnā lec. scilicet secundū illā, q fuit legata tessera frumentaria, hoc est, frumentū q est est ad mēsurā vnius tessere. Huic lec. cōcor. j. de sol. l. si quis duos. §. j. Scēo modo legit. q hic fuit legatū vas, cū quo mēsuratur, nō quantitas, que mensuratur, z secundum istam. h.d. Qui inbet rem alteri comparari, non videtur rem legare, sed estimationem: z ideo re habita ex causa lucratiua, actio non extinguitur. h.d. Huic lect.
a magis applaudit litera. Mo. tamen[a] ex ista diuersitate, quod si te-
2 stator legat minam frumenti, intelligitur de frumento, non de ipso vase. Sed si legaret corbem, vel minam frumentariam, tunc posset esse dubiū, vt colligitur ex lecturis hic positis. Credo tamē, quod
3 tunc magis de vase intelligeretur secundum lectura illam. †Op. si iussit comparari tesseram, factum est in obligatione, non quantitas, l. fideicōmissa §. fi. j. ti. j. So. quandoque legatur species, z tūc ipsa est in obligatione z petitione, vt §. ti. j. l. si domus. §. cū alicui. q intellige vt dixi. §. eo. ti. l. Luci⁹. z §. ti. j. l. plane. §. q si rē. Quan-

doq; legatur pretiũ rei,z tũc estimatio trũ est in obligatione.l.fundum Cornelianũ.ĵ.de noua.z l.si alij.in fi.ff.de vsuf.Quãdoq; legatur factum,scilicet q; testator iubet rem cõparari,z tunc ipsum factum est in obligatione.l.fideicommissa.ff.si rẽ.ĵ.ti.j.†Sed estimatio succedit in obligatione in duobus casibus.intelligo in isto facto,quando iubetur res comparari.Primo,post mortẽ heredis, vt l.patronus.in prin.ĵ.ti.j.Secundo,quando illud factum desijt posse impleri,qz illa res,que debet emi est effecta legatarij vt hic.

† Quero,testator iubet emi.de cuius pecunia intelligitur?Respõdeo.in dubio de pecunia heredis,vt hic,z l.his verbis.ff.si.ff.ti.j.z l.Stichus.eo.titu.z l.sed z si susceperit.ff.ĵ.ff.de iudi.

ADDITIO.

AND.BAR. Mo.tamen.Et vide Pe.in c.indicante.de testam.

Priuilegium finitur finita causa priuilegij.

Uxor rebellis si ex forma statutorum non potest stare in ciuitate, ea effecta vidua poterit stare.

Interpellatio sola.sufficit ad constituẽdum quem in mora,z quãdo:z quod necesse non sit dicere,z peremptorie.

Instantia si ex forma statuti pereat termino quinq; mensium.nisi steterit per actorem,sufficit actorem semel interpellasse iudicem, vt non stet per eum.

ff. Usuras. [a]

† Finita causa priuilegij finit priuilegiũ z .ad moram sufficit vna interpellatio.hoc dicit.Opp.priuilegia debent esse perpetua.l.falso.C.de diuer.rescri.

Sol.vt no.per Dy.in c.decet.extra de re.iur.li.vj.Inducit [b]Jac. de Are.ad q.†dicit statutum.q; vxores rebelliũ nõ possunt stare in ciuitate,an si remanserint vidue,possint reuerti?Hic videtur q; sic.*q; finita causa odij, videtur finiri odiũ.Facit ĵ.de post.l.cui eorũ.ff.affinitates. †Ultimo nota.[c]q; sufficit q; semel quis interpellet,vt hic,z l.mora.in prin.ff.de vsur.z ibi gl.super verb.repetẽdi.z ĵ.quod vi aut clam.l.prohibere.ff.illud.z qõ ibi no.Fallit ff.de pign.act.l.si conuenerit.Per hoc apparet q; in protestatione,seu interpellatione,non teneatur quis dicere,z peremptorie,cum que libet interpellatio sit perẽptoria[e].Sicut dicimus in dilationib[bus] que dantur ad probandum.l.in pecuniarijs.ff.de ferijs. † Itẽ per hoc dixi,statutum est hic q; instantia pereat quinq; mensibus,nisi per actorem non steterit.actor interpellauit semel iudicem q; proferret sententiam,certe satis est vt perpetuo videatur stare per iudicem,vt hic.Facit l.male agitur.C.de prescrip.xxx.anno.

ADDITIONES.

ALEX. Usuras.Et glo.ĵ.hic reprehendit Bal.in l.ff.ff.pretea.C.de iur.do.

AND. BARB. Inducitur.Et vide Bal.in l.filium.de his qui sunt sui vel alien.iur.z in l.ij.C.de epis.z cle.z Ang.in l. cui eorum. ff.de posth.z in l.cum acutissimi.C.de fideic.z in l. voluntas.eo.tit.

ALEX. Uxores rebellium.Et vide in l.quoties.in prin.z quod ibi no.C.de pri.scho.lib.xij.Tu vide Bal.in l.cum acutissimi. C.de fideic.z l.voluntas.eo.ti.sed contrarium ipse tenet in l.ij.C.qui ad li.perue.non poss.z vide que habes in l.sed si hac.ff.parentes,de in ius.vocan.

CLAV. DE SEISS. Videtur quod sic.Adde Alex.in l.j.ff. ĵ.ĵ.de no.oper.nuntia.

ALEX. Ultimo.no.z vide Bar.z quod ibi scripsi post eum in l.de pupillo.ff.si quis ipsi Pretor.de oper.noui.nun.

POMA. Vide Pan.consi.vij.in vlt.col.in ij.dub.in ij.vol.Fe. in c.cum B.Farrarien.ver.septima conclusio,z in c.ex literis. ver.crj.col.j.de consti.

ALEX. Sit peremptoria.No. q; quelibet interpellatio intelligitur peremptoria.ita z in terminis datis ad probandum, facit quod no.Bar.de ver.peremptorie.in l.si finita.ff.Julianus.de dã. infe.circa prin.vbi dicit q; quotiescunq; in actu non requiritur necessaria sententia Judicis,simpliciter citatio habet vim perempt orij.z vide Ange.z Imo.in l.j.ff.hec stipulatio. ĵ.fi cui plusquam per l.falc.Facit quod no.Bar.in l.qui Rome.ff.coheredes.de ver. obli.Idem in denuntiatione fienda venditori.quia sufficit vna secundum Imo.inc.cum nobis olim.de elec.z sequitur Bald.in c.ĵ. de mili.vã.qui contu.est.z Imo.in d.c.nobis.z adde Bar.in extra. ad reprimendum.in ver.in termino.z Imol.in d.ff.Julianus.z Bal.in auth.item nulla communitas.de epis.z cle.Bar.in l.mora de vsu.z quod ibi dixi contra Bar.z Bal.in auth.si appellatione. C.de temp.app.qui tenet aliter.ad fi.z in dubio videtur perire ad defectum actoris:sed vt hoc non presumatur,vide cautelam posi tam in l.si.C.de adul.scilicet vt offerat apud acta,&c.Adde q; vna interpellatio sufficiat:Abb.consi.vij.ij.li.z q; sufficiat semel interpellare iudicem,sequitur Pau.de La.consi.xxvij.

POMA. Dilationibus. Vide Fel.in c.causam.de prob.z Ale. in l.vinum.ff.si cer.pet.

ff. Seia libertis. [a]

Fideicõmissum relictũ heredibus qui vltimus decesserit,facit videri,heredes inuicem substitutos, h.d. ff.sing.cal. Op.de l.vel singulis,ff.de vul.z pup.Dicit gl. q; hoc non est fundum non alienari.Dyn.dicit,quod ista substitutio tacita ex vigore illorum verborum, qui vltimus decesserit, secundum istam sententiam probatur in tex.ibi,in secunda tamen &c. Et ad contrarium resp.Dy.quod d.l.vel singulis.loquitur in substitutione directa.in qua non substituitur quis,nisi in heredi vltimi decedentis:hic loquitur in substitutione fideicommissaria in qua vltimo decedens granatur in toto fundo. (Et sic distitutio pupillaris,que fit persone,que est prouisio: non prodo,non sequitur,q; alijs prouidere voluerit:quia potest vendere z non alij: hic in fideicommissaria substitutione que est quamen,z sic potius est facta substitutio in rem, quam pro quod not.)

ADDITIO.

POMA. Seia libertis. De intellectu huius legis, vi Alc.in l.pater filiam.ff.ff.ad l.Fal.z per eum in l.pen.C.de Barb. consi.xiij.inserto in consilijs Alex.in iij.vol.z vide istum tex.alleg.per Alex.in l.cum filiofamilias,ad ff.de l

Donatio inofficiosa qualiter reuocetur.

Donatio per superuenientiã liberorum,reuocatur ipso iure ficiosi querela non proposita.

Donationes,quando diuerse diuersis temporibus fiunt fe ultima tantum fuit inofficiosa,an omnes reuocentur.

Filius cuius portio fuit ertenuata per donationem inofficiosi fuit heres institutus,z hereditatem agnouit, agit ad supplementum.

Donationem inofficiosam iuratã filius reuocare potest pro relam,iuramento non obstante.

Donatio facta monasterio.per superuenientiam liberorum totum,vel vsque ad legitimam reuocetur.

Donatio simpliciter facta, an z quando reuocatur superuenientiam liberorum.

Donatio que est reuocata per superuenientiam liberorum, mortuis,non reconfirmatur.

Donatio si est facta,z iurata non reuocare,si liberi non tur,tale iuramentum non impedit reuocationem.

ff. Imperator Alex.

Donatio inofficiosa vsque ad legitimam reuocatur.h.d. z iste ff.z sequens materia inofficiose donationis, z non alibi principaliter libro Pandectarum.Op.q; non reuocetur in dimidia legitimam.C.de inofficio.donatio.l.si totas,z l.si liquet. Huius timore sunt opin.Prima Azo.qui dicit.q; ad vltimam.per dictas leges,z C.de inof.test.auth.vide z hic exponit pro dimidia.scilicet legitime.vt hic,z gl. non est vera,nam plus iuris habet in bonis filius,quam l.si quis legatum.ff.si.ff.de falsis,z ibi notatis. Sed pa cat in totum.l.si libertus.ff.pe.ĵ.de iure patronatus. dum Petrum,z ideo Hugo distinguit,aut donatio sa re z cõsilo,z reuocatur in totum, vt hic. Aut tantum,z reuocatur,vsque ad legitimam.d.l.si totas. si parens. Ista distinctio non videtur vera, quia est inofficiosa re tantum,reuocatur in totum,l.si vnquam. uocan.donatio.Unde Dy.distinguit.aut pater donat uitatem filiorum reuocare volentium,aut post.Si aut natur alicui er liberis.aut extraneis.primo casu, legitimam,l.si totas,secundo casu, reuocatur in totum. quam.C.de reuocan.don.Si vero donauit post natum rum reuocare volentium,z tunc Dy.tenet distinctionem nis.q; aut est inofficiosa re,z consilio, aut re tantum. ctio Dy.non placet.Nam reuocatio,que fit per l.si vnquam reuo.do.distat multum ab illa,que fit per titulum.de inofficio z per rescriptũ Principis,de quo hic loquitur.nam illa l.si vnquaz.fit ex voluntate donantis,qui ignorans se ros.donauit:per quod tacite videbatur in voluntate ri sibi nascerentur.possit reuocare, z hoc saltem ex ptione.Sed reuocatio.que fit per titulum.de inofficio tra voluntatem defuncti,qui voluit filijs prelegatum tuit,nec illa fit,nisi proposita querela. Item in secu quando Hugo dicit,aut donatio est inofficiosa re caf in totum,est contra casum legis.si ĵ.quat. C. natio.vbi est inofficiosa re z consilio,z non reuocatur debitum bonorum subsidium. Distingue ergo sic: de reuocatione,que fit ex presumpta voluntate donantis liberos superuenientes:aut de reuocatione,que fit ex

dona. Primo casu, aut collata fuit donatio in libertum, vel
raneum, z revocatur in totum l. si vnquam. C. de revocan. do-
io. Si vero in filium. revocatur vsque ad debitum bonorum
sidium. l. si totas. C. de inoff. dona. licet gl. ibi non vsque quaq;
e intelligat. Secundo casu, aut donatio fuit collata in vnum
beris, z revocatur vsque ad debitum bonorum subsidium. etiã
it inofficiosa re z consilio, [a] si liqueat C. de inofficiosa donatio
Aut fuit collata in extraneum, z tunc aut illi filio, qui vult re-
are, fuit aliquid relictum, z agit tantum ad supplementum le-
ne. l. omnimodo. C. de inoffi. testa. z no. in l. j, z in l. fi. C. de inoff.
a. Aut fibi non fuit aliquid relictum, z tunc aut donatio fuit
ficiosa re z consilio, z revocatur in totum. l. si libertus. §. pe. de
pat. Aut fuit inofficiosa re tantum, z revocaretur vsq; ad de
m bonorum subsidium. ita debet intelligi. l. j. ij. iij. z iiij. l. z cum
rationibus. C. de inoffi. do. ¶ Querit gl. † an ista donatio revo
ur ipso iure. vel querela proposita? z remittit ad no. i l. si totas.
e inoffi. do. Tu dic, quod revocatio, que fit ex presumpta vo-
tate donantis, per l. si vnquam. fit ipso iure adeo q res potest
dicari. z possessio condici, vt ibi no. Sed revocatio, que fit per
de inoff. dona. non fit nisi proposita querela. d. l. j. z quod ibi no.
de inof. do. ¶ Querit gl. † quid si diuersis temporibus donauit,
oltima tantum est inofficiosa, an omnes revocentur? Dic vt in
hic. z in d. l. j. C. de inoff. dona. z ibi per doc. z alia circa materiaz
officiose donationis, dic vt ibi per gl. z doct. ¶ † Ultra eam ta-
m, z ea que tanguntur per eos, quero, quid si hic filius, cuius
atio est extenuata per donationem, fuit heres institutus. z here
tatem agnouit, an possit agere ex titulo de inoff. do. Resp. agere
test ad supplementum, vt no. in d. l. j. C. de inoffi. do. Pro hoc C.
quid in frau. petro. l. j. z ij. vbi patronus licet sit heres, potest re-
care in fraudem alienata. Pro hoc C. de rei vendi. l. cum a ma-
. z l. simus. §. in computatione. in glos. magna. C. de iure delib.
† Quero, mater[b] z pater [c]. qui donauit inofficiose, iurauit non
nire contra, an filius potest agere querela? Resp. quando con-
actus infirmatur ratione alterius, nunquam iuramento contra
entium confirmat, quia esset in alterius dispendium. vt extra de
ac. c. quamuis. de iureiu. c. licet, lib. vj. sed hic donatio inofficiosa
firmatur fauore filiorum: ergo, &c. ¶ † Quero, dixi, q donatio
cta vni er liberis, non revocatur, nisi vsq; ad legitimam. d. l. si to
s, quid si donatio[d] est facta vni monasterio[e], an propter liberos
peruenientes revocetur in totum, vel vsq; ad legitimam? Decre
im dicit, q non habet necesse reddere, nisi legitimam: sed si vult,
otest reddere totum, rvij. q. iiij. c. vl. z allegat gl. C. de epis. z cle. l. si
nis ad declinandam. ¶ Quero, vtrum [f] l. si vnquam. C. de revo.
o, possit renunciari, vt puta, dono bona mea, z volo q propter
peruenientes liberos non possit revocari? Resp. potest quantũ
d illam revocationem, que debet fieri ipso iure, per d. l. si vnquaz.
ed non quantum ad revocationem faciendam per ti. de inof. don. q
fit donatio in fraudem filiorum. Primo probo. Revocatio, que fit
per l. si vnquam. fit ex presumpta voluntate donantis propter libe
ros. z d. cap. vlt. §. alle. dicit de muliere, que filios non habebat. nec
habere sperabat. Unde si expresse voluit, q in casu existentium fi
liorum non possit revocari, ille leges non habent locum. [g] ¶ Que
ro quid si in dubio h quis donauit, simpliciter, postea habuit li-
beros. an ille qui donauit, habeat necesse probare, quod non cogi
tabat se habere filios. an alius cui donauit, habeat necesse proba
bare quod voluit istam donationem valere, etiam existentibus libe
ris? Istud vltimum vr probari, quia masculum z feminam natura
produrit, vt liberos procrearent. l. maritimum. C. de liber. preter. z l.
si. fol. ma. Dixi cum de facto haberẽ, quod tres sunt casus. Quan-
doq; quis cogitat expresse se habiturũ filios [h] z non habet locum
d. l. si vnq;. Facit l. tale pactum. in fi. §. de pac. Quandoq; quis do
nat, z non cogitat de hoc, vtrum sit habitur[i] filios. vel non: tunc
si liberi superueniant, habet locum l. si vnquam. Quandoq; quis
credit se non posse habere filios, z tunc habet locũ d. c. vl. §. alle. qs
dicit, nec sperauit se habere filios. Sed ille non cogitat sic, vel nõ
putat se habiturum filios, cum habuit animum indifferentem, nec
ad aliquam partium cogitauit. pro hoc j. de fur. l. falsus. §. si iactũ.
¶ † Quero. l. si vnq;. loquitur de eo, qui donauit omnia bona sua
vel partem bonorum: quid si donauit vnam rem. [k] an habeat locũ
d. l. si vnq;. Resp. sic, nam l. si vnq;. loquitur in omnibus bonis, vel
parte bonorũ: sed pars bonorũ est idẽ q certa res, q nõ continet
debita vel credita. l. non amplius. §. fi. §. ti. j. maxime in contractib[us]
inter viros. l. mulier. in princip. §. de iure dot. z hoc quando dona-
tio est facta extraneo: secus si vni filio, vel loco pio, q nõ revocare
tur, nisi excederet * debitum bonorũ subsidium. per ea que diximus §.
¶ † Quero, pone, [m] filij sunt nati. z sic donatio est revocata ipso iu
re, deinde incontinenti sunt mortui, an ista donatio reconfirmetur.
Istum passum reperio tactum per Mart. de Fano. z videtur. q
confirmetur. l. posthumus. de iniust. testa. z l. femine. in fi. C. de secũ.
nup. pro hoc omnes leges, q dicũt, cessante causa, cessat effectus.

¶ In contrarium, q non confirmetur. q sicut actio semel extin-
cta non resuscitatur: ita donatio semel extincta nõ recõualidatur
l. Meuius. §. duorum. §. eo. l. qui res. §. aream. j. de sol. Pro hoc vi
detur casus. j. ad Treb. l. heredibus. in prin. de ope. lib. l. que liber
tinus. §. amissi. z l. iij. C. quando dies leg. ee. Non ob. l. posthumus,
quia ibi confirmatur testamentum de equitate pretoria, que equi-
tas hic nõ reperitur scripta. Nec ob. reg. cessante causa, &c. q illa
loquitur quãdo causa cessat ante effectum consummatum. Secus
* si effect[us] * est cõsummat[us]. l. fi. j. vnde li. sed filio nato, ipso iure est re
uocata donatio. z sic effectus est consummatus. Pro hoc text. in
d. l. si vnq;. vbi dicit, mansurũ. q. d. non recessurum dominium etiaz
filijs morientibus. Non obst. l. femine. quia lex ibi vltra procedit,
11 ¶ † Quero, mulier[b] donauit[c] simpliciter, z iurauit se nõ revocatu
u rã illã donationẽ nati sunt filij postea, an iuramẽtũ revocationem
o fiẽdam impediet, p d. l. si vnq;. In hoc puncto do. Recu. de sancto
Miniato. z Fran. de pig. z ego consuluimus. q per tale iuramen-
tum non impeditur revocatio. Nam illa revocatio. l. si vnquaz ex
er presumpta voluntate que est vt si de liberis cogitasset, non do-
nasset. Sed ista eadẽ cõditio inest in iuramẽto: ergo nõ impedit re
uocationem. in simili in l. fi. C. de non nu. pe. z l. fi. §. qui satisda. cog.
z j. ad munic. l. fi. in prin. z l. fi. qui z a quib. z illud quod doc. dicunt,
quando quis iurauit non petiturum reduci arbitramentum ad ar
bitrium boni viri: quia intelligitur, si iuste arbitratus fuerit. l. si li
bertus ita iurauerit. de operis liberto. z in c. quintauallis. extra
de iureiur.

ADDITIONES.

a ¶ Re. z consi. Adde Ro. consi. xcv. z Bald. consi. ccccl xj. ij. li. z ibi
an revocetur ipso iure.

b ALEX. ¶ Quero, mater. Ho. limitationem. quando contractus
infirmatur ratione alterius. non firmatur iuramento contrahen-
tium. Adde quod no. Bar. in l. hac edictali. in prin. de sec. nu. z no.
per Bar. post gl. no. in l. inuitus. §. j. de re iu. z vide quod no. Bal.
in l. ij. C. de do. z cum Bar. transit Bal. in l. j. C. de inoff. do. z Lud.
in consi. inci. in Christi nomine, non est dubium q donatio, &c. vbi
hoc firmat. vt ibi per eum.

c POMA. ¶ Et pater. Adde secus quando pater donaret cum iu
ramento vni ex ipsis. q. hic tractatur de preiudicio alterius. De
quo per Aler. consi. cl. incip. viso instrumento. in ij. vol. Are. consi.
lxxvij. inci. in facto proposito ad fi. z in l. placet. de acq. her. Aler. in
l. si donatus. z ibi per mod. C. de coll. Jas. in l. frater a fratre. in fi.
ff. de cond. indeb. in quibus consistit donatio inter patrem. z filiũ:
vide Aler. consi. cliij. in ij. vol. Are. consi. xvij. in iij. vol. Bal. in cõ
si. xxvj. in iij. vol. z ista opi. Bar. est communis, licet de ea dubita
uit Fulg. consi. cxcix.

d AND. BARB. ¶ Donatio. Et vide gl. in c. fi. de do. z ibi doc.

e ¶ Monasterio. Adde videndum Bal. consi. cccxlj. ij. lib.

f AND. BAR. ¶ Quero vtrum. Et vide pro hoc Bald. l. j. C. de
inof. do. z que dixi in repe. c. Ray. de testa.

g ¶ Non habent locum. Adde Ro. consi. xxvj. vbi pulchre, quem tu
vide consi. cclxix. in fi.

h AND. BAR. ¶ In dubio. Et vide Jo. de Imo. in c. fi. de do.

i ALEX. ¶ Filios. Vide Bal. in d. l. si vnquam.

k POMA. ¶ Quero. l. si vnquaz. Vide Aler. z doc. in simili in lege
generaliter. §. cũ autẽ. C. de inst. z substi. z ibi de hoc per Jas. Aler.
consi. lxxj. in iij. vol. Facit gl. in l. j. in prin. C. de do. causa mor.

l ¶ Unam rem. Adde Bal. consil. lxxxij. j. li.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Nisi excederet. Contrarium tenet Bal.
in l. si cum vel in vtere. C. de testa. milit. q imo. l. si vnquam. habeat
locum quando saltem medietas bonorum fuit donata.

m AND. BAR. ¶ Quero, pone. Sed Bal. in l. j. C. de inof. do. dicit
q si pater vixit tanto tempore. quo potuit revocare donationem,
non procedit dictum Bar. alias secus. Vide ibi per eum, quem se
quitur Jo. de Imo. in c. fi. de do. vt oriatur inde exceptio. Tu vero
considera, q? Sal. in l. fi. C. de pac. dixit q si filia renunciauit here
ditatem paternam respectu filiorum, z filij sunt mortui, aut ipsa fa
cit q non obstante dicta renũciatione poterit venire ad heredita-
tẽ paternã, q? cessante causa, &c. alle. in ar. l. iubemus. C. ad Velleia.
Facit l. si actione. C. de pac. tenet Bal. in l. pactum. C. de col. Lud.
Ro. in l. qui superstitis. ff. de acqui. her. ita dicamus in casu nostro.
POMA. ¶ Vide multa ad confirmationem per Jas. in l. si quis
heredem. C. de insti. z substit. ALEX. ¶ Adde Bal. in l. j. in vlti.
col. C. de inof. testa. z adde Bal. alle. consi. cccclxj. ij. lib.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Secus si effectus. Adde ad hanc limi
tationem Bal. in l. vbi adhuc. C. de iure dot. z Aler. in l. si constan-
te in prin. in vlt. col. §. fol. mat.

n ALEX. ¶ Quero mulier. Idem tenet Bal. in l. j. de inof. do. in vl.
q. bene facit quod no. Bar. in l. hac edictali. in fin. prin. de sec. nup.
z cum Bar. hic transit Ro. in consi. inci. in Christi nomine, non est
dubiũ q donatio maioris partis, &c. Adde. Oldr. consi. alle. lxxiij.

& de muliere simpliciter donante cum iuramento, per eundem cõsil.ccxxviij.

o POMA. ¶ Donauit. Vide Alex.consi.lxxj.in iiij.vol. Ro.consi. xxvj.in iij.dubio. Fel.in c.intimauit.in j.not.de testib. Roma.consi. cclxxix.

r ☞ Reuocatio donatoris an sola sufficiat.

§. Lucius. Js.cui donatur inofficiose.pōt onere fideicommissi grauari. Item querela pōt in modum replicationis proponi.h.d. ¶ Ho.q illud quod permittitur contra voluntatem defuncti, multo magis debet permitti fm voluntatem. Opponitur qđ ista donatio non reuocetur, nisi proposita querela.vt ŝ.proxim.ff.& C.de inoff.dona.per totum. ergo nō potest per modum replicationis proponi.l.exceptiones.in fi.ff.de excep. Sol.pōt dici illud verū, nisi testator reuocauerit. Sed tūc op.q̄ non pōt venire cōtra factum suum.l.post mortē.ŝ.de ado.& l.post perfectam.C.de dona.que sub modo. Resp.illud verū, qñ donatio valet omnino.ff hic poterat aliquo modo reuocari. Fateor tñ quod sola reuocatio defuncti non sufficeret, vt in contrario: ff voluntas defuncti mista cum voluntate legis, bene inducit reuocationem, vt hic. Vel dic q in ipsa reuocatione proponetur querela[a]. Simile in querela inofficiosi testamēti.l.¶ Papinianus.ff.si filius.ŝ.de inof.test. Idem in petitione restitutionis in integrū.l.nā & postea.ff.si minor.ŝ.de in integ.vt ibi diximus. Facit l.si preteritus.j.de contrata.& ibi dicam. Ex his apparet soluta qō, an ista reuocatio patris, irritet donationem, que tangitur hic in gl.que inci.venit, &c. Nam sola reuocatio non sufficit, sed illa mista cū potestate cōcessa filio a lege. vt hic. ¶ Vltimo posset queri, quādo querela inofficiosi testa. vel inofficiose dona. vel cōtra tab. vel resti. in inte. proponitur per modū exceptionis, an sit opus noua contestatione, vel an sufficiat prior litis contestatio in causa in qua opponitur exceptio earum: Cogitabitis. Bar.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Querela. Adde Bal.in l.j.de inoff.don.facit l.iij.& qđ ibi no.C.eo.tit.& ibi aliquid dixi.

LEX XC.

r ☞ Sententie verba non deberi id quod testator in vsus suos conuertisset, intelliguntur ita: q conuersum duraret.

Jtem Lucius. In legato vniuersitatis cedit & ea deducitur, si in eam postea redigatur h.d. Op.ŝ.ti.j.l.si ita, ff.si.vbi domo destructa. postea p testatorē refecta. nō debetur. Solu. ibi loquit in legato singulari: hic in legato vniuersali. Vltimo no.tex.in prin. ff.ad verba sententie que dicunt non deberi, id q testator in vsus suos cōuertisset. quia intelliguntur ita quod conuersum duraret tempore mortis, quod potest facere ad multa.

r ☞ Nudus minister nullum commodum sentire debet.

a Testator si legat decem pro eundo in passagio ad terram sanctā, legatarius non petit statim, sed quando fiet transitus generalis. Dictio pro, facit modum.

r §. Ulterius. ¶ Nudus minister nullum cōmodum sentire debet. h.d. Op.q illud quod nō est expēsum, cedat cōmodo Lucij, nō heredū. l.creditor. ff.si inter. ŝ.mā. Dicit gl.q hic fuit nudus minister, in contrario secus, qz poterat sustinere cōmodū z incōmodū. Hec non videntur vera, qz hic verba dispositiua fuerūt in ipsum Titiū collata, z sic non est nudus minister, l.si quis Titio. ŝ.eo.z ibi dixi. z l.Sulpitius, de don. inter virum z vxo. Dic ergo, q hic ratio est qz actus propter quez legabat pecunia, nō habet expensam limitatam. ¶ Potest enim plus vel minus expendi fm voluntatē facientis, quia posset sepelire defunctū cū vna candela, z etiā potest habere plures cereos. Si igitur minus expēdatur, videtur per eum stetisse, z residuū non lucratur. In contrario, actus qui iniungebatur, habebat limitatas expēsas

a ¶ Dy. inducit istū ff.ad q.testator reliquit alicui decē pro eundo

z in passagio terre sancte, ille statim petit legatū, heres nō vult dare, sed vult expectare tēpus quando fiet transitus generalis, queritur quid iuris. Videtur q incōtinenti debet habere prestita cautiōe de implendo modū, qz dictio pro, facit modū. vt hic. Facit l.si qs pro redēptione. C.de vo. ¶ Pro hoc facit l.si tibi.j.ti.j.z de cōd.z

b dem.l.quibus diebus.ff. Termilius. In cōtrarium[b] q debet expectari quando fiet transitus generalis, ex presumpta voluntate defuncti, facit in arg.l.nec semel.ff.si in habitatione.j. quando di. leg. ced.z in hoc residet Dy. De hac dictione pro, an faciat modum, diximus in l.quibus diebus.in ff. Termilius. de cond.z demon.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Dy. inducit. Vide Dy.z Jmo.in d.ff. Termilius.z de predictis vide Bar.in consi.inci.Bar.de Tuderto. adde Pau.de Ca.consi.ccxliij.

b POMA. ¶ In contrarium. Vide Jmo.consi.ccxliij.

r ☞ Statutum disponens q habeat locum in preteritis z futuris, non habet locum in preteritis suitis.

§ Que marito. Quz iniunguntur onere z futura, intelligitur de precedentibus nondū finitis. h.d. ff.ot. quod dixi in ff. est notabile pro determinatione quā pono in l. omnes iust.z in.vt si dicatur in statuto, q habeat locū in preteritis, q per hoc nō trahitur ad preterita finita, vt hic. finita, scz per sententiā, vel transactionē. l.causas. C.de videtur casus, z videtur tert.in l.ij.in fi.C.de vet.ac. cu essent solutione finita, vel acceptilatione, l.cum quere sol. Ho. quod creditores dimissi de fructibus non putatione cum legatur heredibus, dixi in l.cum filius. co. Op.j.de condi.z dem.l.quibus diebus. ff.j. Sol. hic missi creditores de fructibus, ibi alibi, vt ibi no.

§. Quisquis. Legatarius per quem non stat nus impleat modum, etiam si fi sum, admittitur ad legatū. h.d. Quero, cum iste Pamp mittatur ad partē quātum habebit? Sl. dicit, primo habe dimidiā. z dimidiā alterius dimidie. Illa enim quam il functi habiturus erat iure hereditario, accrescit heredi cas. q coheres defunctus nō erat habiturus illam partē bi iure hereditario obueniebat: sed accreuisset collegatarii tū. ff. heredi. ŝ. de le.j.z l.plane. ff.si duobus, eo.ti. In casu ff. Samphilus habiturus est totam medietatis medietatē habebit iure accrescendi. q sibi acc etiā si collegatarius idemq; heres vir esset, scilicet p̄our bat iure hereditario. Aliā dimidiā illius medietatis, qđ habitur[a] erat iure prelegati. habebit iure accrescendi, res decessit ante diē legati cedentem. z sic ille habebit cunt. q coheres superuiues quasi cōiunct[a] re z verbis tā dimidiā Lucij; defuncti. qđ Dy. reprobat, qz ff. erat re z verbis coniunctus per dictionē cum. l.

1 ☞ Impediens testatorem instituere qua actione conuenire potest.

§. Sempronia. Qui factū heredis impugnat testamentum, gato. h.d. Op.j.de his. quib. vt indig. l.post legatum impugnauit testamentū. vnde est indignus le ex testamēto: hic vero impugnat factū heredis dependet, secundum gl.z bene. ¶ Quero, qua tum conuenire pōt ille qui impedit testatorem gradu. Sl. dicit, actione de dolo, vel in factū dictione ex lege, ad duplum, auth. vt nul. indi. Item hoc intellige, quando quis hoc facit malitiose do sermone[b] testatorem indurerit ad hoc faciendum. ff. ali. re. proh. z ibi dixi *de hoc. Et facit ff. iste ad q.no. per ni. l. Titio, z per gl.z doc. C. arbi. tute. l. quicquid.

ADDITIONES.

a IO. FR. RV. ¶ Ad duplū. Adde q contra Bar. Ray. z Bal. hic. Iz Jmo. tenet cū Bart. Ang. testa. probibu. vbi Jas. dicit q opi. Bar. est vera. z

b ALEX. ¶ Blando sermone. Quid iuris sit in sacramentis verbis facit testatorem, ecclesiam. vel seipsum pena excommunicationis punitur, vt est casus in

* CLAV. DE SEISS. ¶ Ibi diximus. De hoc adde Pau. de Ca. z Alex. in l.iij. ff.si. ŝ. de cōd. ob causa. quesitum, j. ad Trebell.

§. Testator. Solutum ab herede plus ad incommodum aliorum h.d. secundum primam lec. Vel aliter. Solutio aliquorum facta ante diem, nō preiudicat heredi, vt alia soluere teneatur. h.d. Ad secundum casum op. de auri testator. C. ad l. falci, vbi si soluitur vni plus debito, Falcidiam, debet solui alteri Sl. dicit, ibi soluit plus re. Tu dic, quod ibi soluit, erat debitum iure ciuili diam: sed naturaliter erat debitum secundum l.j. C. ad l. fal. Unde soluēdo vni videtur omnia integre le, z defuncti voluntatem agnoscere: hic vero solui contra defuncti voluntatem. Op. de l.j. C. de iudei. le fauore alimentorum.

§. Lucius. Plus coniuncti admittuntur ad tiones, si res prohibentur alienari miliam. h.d. Opp.ŝ. de vul.z pupil. l.fi pater. z ff. usufr. accre. z l. interdum. ŝ. de he. inst. z C. de impub.

a l.fi. Sol. dicunt quidā. q liberti admittūtur[a] in dietatis sue, z sic inter omnes habebant dimidiam dimidiam, quod est contra hunc textum. Unde q hoc est propter illa verba, quos testamento detur idē, ac si omnes in testamento nominasset. z in l.fi. C. de impub. z alijs subiti. in iij. oppositio.

em si pater. ff. de vulg. & pupil. & contra l. a certis. cum glos. j. de
bus reis. vnde gl. sol. hic aliter. q; hoc ideo. quia vetuit aliena
extra familiam. per quod presumitur voluisse cuiq; dari virilem
magis voluerit prouidere familie. quam Seie. que erat extra
. & ita tenet Dy. ¶ Op. q; ista Seia preferatur omnibus a
tanquam nominata. l. cum ita. ff. fi. ff. eo. Sol. Hic Seia non e
de familia, alias preferretur, vt in contrario.

ADDITIO.

LEX. ¶ Admittuntur.] Per Bar. in l. vnica. ff. vbi autem. C. de
tol.

Legatum factum pro dote quando duplicetur.

na que venit duplicanda per statutum, non duplicatur, si est
pecie.

na temporalis. an duplicetur vigore statuti duplicantis pena.

Impuberem. Duplicatio legatorum trahitur ad legata, que cõsistunt in quan
te. non ad ea, que consistunt in specie. h. d. Opp. de l. plane vbi.
d si non corpus. ff. tit. j. Sol. Hic dos consistebat in specie, non
quãtitate, fm gl. Vel aliter. Mulier inuitatur ad dotẽ, vt ad es
enim. secundũ aliã sol. gl. in verbo sensisse, Tu dic, aut dos con
tebat in specie, & sine dubio non debet duplicari, vt hic in prima
l. Aut cõsistebat in quantitate. & tunc aut testator legauit dotẽ,
ut quãtitatẽ certam pro dote. Primo casu. dos non duplicatur,
est quoddã ius. sicut hereditas, & peculiũ. & similia, l. q; dicit. ff.
impu. diri. ff. eodem l. cum pater. ff. pater filie. Si vero legauit
ntitatẽ pro dote, tunc duplicaret, per istũ ff. Nec ob. q; admittit
ades alienũ. q; in toto consistit legatum, l. debitor. ff. eo. in prin.
Vltimo no. a pro statutis que loquuntur de penis duplicãdis,
non intelliguntur de penis consistentibus in specie, sed in quan
ate. Et sic si statutum dicit si quis furatus fuerit in festo sancti
erculani, amputetur ei man⁹. & si fuerit de nocte, pena duplicet,
ei non debet amputari alia manus, sed vna tantũ: secus in quã
atibus penarũ. quod diri in l. Venius. ff. duorum. in vlt. q. ff. eo.
Quero, quid in tẽpore? Dicit statutũ, q; qui percusserit aliũ
platea, stet ad cõsinia p; duos annos: aliquis percussit in platea
nocte. adeo q; pena debet duplicari, an duplicetur tempus. Di
in l. in senatusconsultum. ff. fi. j. ad Turpil. vbi vide. (& hic est ca
s. Sed istud tempus. quod stet per tantum tẽpus, &c. est ne quã
tas: & videtur, quod sit vt quantitas. Si vero dicit statutum, vt
et per decem annos a die maleficij commissi, vel a die conuicti:
nc quando circa certum tempus opponitur. pena non duplica
ur, d. l. senatusconsultum. in fi. sed fi esset in potestate stare ad con
nia in genere, vt quibus annis tibi placuerit: non a tempore isto
q; ad illud: tunc crederem. q; ista pena duplicaretur. Tene men
. quia nescio si statuta in hoc prouideant.)

ADDITIO.

ALEX. ¶ Vltimo no. Vide Bar. in l. sanctio. j. de penis.

§. Cinibus. Si legatur nomen debitoris, heres liberat cedendo actionem. h. d. Op. gl. de l. Paulo
Callimacho. ff. fi. j. ti. j. Sol. vt in gl. Op. de l. quidam testamento. in
prin. ff. ti. j. Sol. hic fuit legatum nomen: ibi post legatum perfectũ
fuit adiectum vnde solueretur.

☞ Verbum pertinere, an sit obliquum vel directum, quod sit
commune.

§. Filiam ex asse. Relictum in defectũ institutorũ, videtur relinqui a venientibus
ab intestato. Itẽ verbũ. pertinere, trahitur ad fideicõmissum. h. d.
Vide gl. super verbo, partis dimidie, que exponit, id est, que est di
midia pars. & eã nota. Si eñ lego dimidiã fundi, vel partẽ fundi.
video: legare dimidiam. l. nomen. ff. portionis, j. de ver. sig. Et ea
dem ratione, si lego dimidiam portionis, video: legare dimidiam
dimidie, secundum propriam vocabulorum significationem, quod
ista gl. remouet. Hoc examino in l. plures. ff. de dam. infe. ¶ Mo. q;
verbum, pertineat, est obliquum. In cõtrarium q; sit defectiuum,
probatur in l. licet. C. de pac. & extra de test. c. Raynutius. & quod
ibi no. per Inn. super verbo, pertinere, teneo q; sit verbum com
mune. quod diri in l. Centurio. de vulg. & pup.

☞ Testator si confessus est debitum in testamento, an ipso con
valescente, possit agi ex ipsa confessione.

§. Quisquis mihi Confessio debiti facta a testa
tore non probat debitum, sed
fideicommissi portionem inducit. h. d. Op. q; inducit probationẽ,
cum quis. ff. codicillis. j. ti. j. So. ibi iurauit, & ideo probationem,
inducit: alias secus, vt hic, & l. Lucius. ff. j. ff. ti. j. Per hoc reprobo
opi. a Pe. quam Cy. refert in l. generaliter. C. de non nu. pec. scilicet
si testator b in testamento confitetur debitum, & postea superuiat,
q; per ipsam confessionem, contra ipsum inducitur probatio debi
ti. secundum eum quod est contra istum ff. & contra l. Lucius. ff. j. ff.
ti. j. & contra l. Aurelius. ff. fi. ff. de lib. leg. Hoc etiam ponit Jac. de
Bel. in auth. de iureiur. a moriente prestito. Et ista vera, nisi pone
rem partem presentem tempore confessionis, vel interuenisse mu
nium. vel epistolam, tunc enim induceretur probatio, l. j. C. de con
fes. & ibi no. & l. Publia. in fi. ff. depo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Reprobo opi. Quid si testator dt se debere i testamẽ
to. & postea superuinat, an ex illa cõfessiõe poterit cõuenir: late p
Ant. i c. fi. de cõfes. & adde ter. & qs ibi Bar. i l. qui vroni. ff. de aur.
ar. le. Bal. i l. instrumẽta. & in auth. ibi posita. & in l. rationes. C. de
prob. vide Bal. in l. j. fa. ercis. adde an possit agi ex cõfessione facta
in testamento si superuinat, & illud reuocet, Bal. consi. cclxxx. h. li.

b AND. BARB. ¶ Si testator. Et vide Bal. in l. generaliter. C. de
non nu. pec. & in rep. l. j. C. de confes. An autem oriatur exceptio, vi
de gl. in l. non solum. ff. si liberationis, de lib. leg.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Jac. de Belui. Et ita communiter tene
tur, vt refert Aler. consi. cliij. in fi. vol. ij.

a **§. Lucius Titius.** Verba generalia etiam in beneficijs restringuntur, vt
odiosa non comprehendantur. h. d. secundum Jac. de Are. Vel ali
ter. Offendentibus. non probantibus sequens meritum, legatum
non debetur. h. d. secundum Dy.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Lucius Titius. Vide quid per istũ ter. dicat Bart.
consi. xv. in ij. vol. & consi. xix. v. vol.

§. Dame. tor legauerat, debetur ex primo testamẽto, nõ
ex secundo. Item appellatione filiorum continentur naturales in
seruitute concepti. h. d.

LEX XCI.

1 ¶ Onus impositum, quando est nullum, an annulletur legatũ.

Si dicillis. Si onus iniunctum legatario est inutile, mista consideratio
ne testatoris & fideicommissarij, legatus efficitur inu
tile quo ad dationem, & non quo ad retentionem. h.
d. & est singularis casus. Op. quod a legatario possit
legari seruo testatoris, cũ possit etiam heredi. vt ff. ad legem Falci.
l. si a me. Solu. ibi quando legatur heredi post tempus, secus si in
continenti. Tunc enim non valet, quia legatum nullum haberet
commodum. vt hic. ita debet intelligi d. l. si a me. & quod no. ff. de le.
j. l. plane. ff. si duobus. Op. & videtur quod vitiato onere vitietur le
gatum. etiam quo ad retentionem. l. si quis. quos. ff. eo. vbi indistin
cte dicitur nullum legatum. Bl. dicit, intelligo illam secũdum istã.
Mihi videtur quod illa lex debet intelligi simpliciter, & soluo sic,
hic onus est nullum, mista consideratione testatoris, & fideicom
missarij, quia seruo proprio relinquebat: & ideo non est nullum ip
so iure, quia de equitate debet dari ipsi seruo. l. pe. C. de necess. here.
instit. & quod no. in l. si Titio, & ei. ff. eo. & l. plane. ff. si coniunctim. ff.
ti. j. Sicut ergo eius non est omnino nullum, ita nec legatum: sed
adhibetur quedam media via, que hic ponitur, scilicet, qñ sit nul
lum quo ad petitionem, non quo ad retentionem, sed in l. si quis,
quos. erat onus totaliter inutile, & per consequens legatũ. ¶ Op.
de l. si quis eum. ff. de condi. & dem. Bl. dicit. intelligo illam secundũ
istam, scilicet quod ibi sit validum quo ad retentionem, nõ quo ad
actionem. Ista videtur contra illum tertum. vbi dicit, quod si a le
gato non repellatur, &c. Et sic innuit, quod nec exceptione repelli
tur, & sic valet etiam quo ad actionẽ. Hic ergo, quod ibi onus fuit
iniunctum post aliquod tempus, & ideo voluit testator, quod ali
quod commodum remaneret penes legatarium: vnde licet fideicõ
missum sit nullum, legatum tamen est validum, quia voluit testa
tor apud eum commodum remanere. Sed ista sol. videtur contra
dictam l. si quis, quos. ff. eo. vbi penes legatarium voluit testator
remanere commodum iure patronatus. Sol. illud tale commodũ
non attenditur, l. nemo predo. ff. locupletior. j. de regulis iuris, & q
uo. in l. plane. la ij. ff. fi. ff. ti. j. ¶ Op. de l. pater. ff. Tusculanus. j. ti.
j. Sol. hic onus ab ipso initio deficit. ibi ex post facto. De intelle
ctu istarum legum, no. gl. C. de cadu. tol. ff. in nouissimo. in fine ma
gne gl. & etiam in ff. j. ¶ Op. impossibilitas remouetur de legato,
& legatum remanet validum. l. si mihi & tibi. ff. proculus ait, si quis
seruos. ff. ti. j. & de condi. & dem. l. obtinuit. & licet ibi loquatur de im
possibilitate adiecta in modum conditionis, que legatũ nõ vitiat,
multo magis nõ debz vitiare impossibilitas adiecta per modũ modi
vel fideicommissi: qz minus suspendit. Unde Pet. dicit, quandoqz
onus iniunctũ legatario, est nullũ ratione impossibilitatis de na
tura, qz est turpe: vel de iure. vel contra bonos mores, & tunc talis
impossibilitas reiicitur, vt in cõtrarijs: sed hic onus adiectum nõ
est nullũ ratione turpitudinis. vel qz contra bonos mores: sed qz
lex sibi non assistit. Similia verba ponit Dy. in l. quidam cum fi
lium. de ver. obli. Et ista sol. recitatur per Cyn. C. de cad. tol. ff. pro

secundo,in viti.q.Ego diri latius in l.j.ſ.de condi.inſti. ¶Vt iſta materia liqueat.ſcz,qñ onus impoſitũ eſt nullum,vtrũ annulletur
1 legatum.gl.diſtinguit hic.Tu dic latius.[a] Aut onus impoſitum
2 legatario eſt ab initio nullũ.aut annullatur er poſt facto.Primo caſu.aut teſtator voluit ad legatarium aliquod commodũ pertinere.pura.interuſurũ medu rẽpotis.z tũc licet annulletur onus, non annullatur legatum.l.ſi quis eum,j.de condi.z demonſt.Aut noluit ad cum commodum pertinere,z tũc aut onus annullatur ratione impoſſibilitatis de natura,vel de iure.vt quia turpe,z nõ annullatur legatũ:quia impoſſibilitas debet remoueri.l.obtinuit, de condi.z demon.z C.de inſti.z ſubſti.l.reprehendenda.z l.j.ſ. de condi.inſti.z ſ.tit.j.l.ab omnibus.ſ.j. Sed ſi modus impoſſibilis non contineret turpe,ſed reſpiceret aliquem actum pium,tunc debet in illum tranſmutari.l.legatum,j.de vſufr.leg. Si vero onus eſt nullum,quia lex ſibi non aſſiſtit,tunc aut onus eſt implendum de ipſo legato.aut extrinſecus de alio.Primo caſu, aut onus eſt nullum mixta conſideratione legantis.z fideicommiſſarij.z habet locum iſta lex quia legatum eſt nullum quo ad petitionẽ.non quo ad retentionem.Si vero onus eſt nullum alia ratione.tunc legatum eſt nullum in totum.vt l.ſi quis,quos,ſ.eodẽ. Si vero debet onus impleri aliunde.tunc licet onus ſit impoſſibile.legatum non vitiatur.l.cum filius,ſ.non iure.ſ.eo.z C.eo.l.ab adminiſtratione. Secundo caſu principali,quando onus annullatur er poſt facto, tunc aut facto teſtatoris,aut alio accidenti.Primo caſu,annulla tur etiam legatum.l.filio,ſ.matri.j.de adi.leg.Secundo caſu non annullatur legatum.licet annulletur onus.l.pater.ſ.Tuſculan⁹. j.ti.j.z l ſi qs Titio.ſ.eo.Fallit ſi eſt electꝰ vt miniſter.d.l.ſi qs Titio.ſ.eo. ¶Quero quid econtra, pone q legatum eſt nullum. an er hoc erit nullum.onus legato adiectum:Bto.diſtinguit.z bene. Et predictis apparet quod Roffr.non perfecte intellexerit iſtã materiam,vt in gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Tu dic latius.Vide Lyn.in l.vxica.ſ.pro ſecundo,in fi. de cad.tol.

a **ſ. Inſulam.** [a]Si liberti cõſentiunt heredi patronꝰ alienauti rem eis relictam.preſumitur animo donandi,niſi aliud appareat.h.d.Opp.j.de annu.lega.l. liberto.in prin.Sed ibi liberti non conſenſerunt alienationi.hic ſic.Op.quod conſenſus non preiudicet.l.ſi fundum per fideicõmiſſum.ſ.tit.j.in prin.Multe ſoluantur,quas ibi examinaui.Dic vt ibi.tamẽ quo ad nunc.dic q hic loquitur in liberis.qui cõſentiunt patrono vel heredi patroni,in quibus facilius preſumitur animus donandi,p pter precedens meritum.l.ſi vero non remunerandi,ſ.idem Papinianus.ſ.manda.in lege contraria erat extranei,quod dic.vt ibi,

ADDITIO.

a ALEX. ¶Inſulam.Bto.de his qui conſentiunt alienationi rei,p hibite per teſtatorem alienari,dixi in d.l.ſi fundum,z in l.que potis ſupra ſolu,matrimo.

1 ¶Prohibitus vendere vel obligare,non prohibetur locare.
2 Qui dixit,mutua mihi centum ſuper iſto libro,obligare librum vi detur.
3 Locatio ad longum tempus dicitur alienatio.
4 Vendens fructus domus pro centum annis.dicitur alienare.
Emptor fructuum,z conductor quo ad eorum dominium parifi cantur,
5 Prohibita alienari non veniunt in obligatione generali.
6 Vendere grauatus in familia,vt poſſit alteri vendere,debet re quirere z expectare illos de familia,

1 **ſ. Inſtituto.** Prohibitꝰ vẽdere,*vel obligare,nõ
* videtur prohibitus locare.h.d.Vel ſic Qui obligat nomen conductoris domus alienari prohibite,non vt alienare domum vel obligare.h.d.Not.quod dixi in ſummario.
2 No.q iſta verba[a] mutua mihi centũ ſuper hoc libro,*hoc impor
a tant,vt iſte liber ſit illi obligatus*pignori pro iſtis centuz,vt hic
* in ter.Querit gl.[b]quid ſi locauit iſtam domum ad cẽtum annos.
* Et dicit,q non videtur alienari. Dy.z omnes contra.quia per
b locationem in longum,vel longiſſimum tempus conſtituitur ius
c in re,vt ſ.ſi ager vec.vel emph.pet.l.j.in fi.z l.ij.j.de ſuperfi.l.j.ſ.qs
3 autem ait.z ſic eſt alienatio.*Iſtã ergo l.referas ad locationez ad
* modicum tempus.Queritur. quid ſi vendit fructus domus pro
4 cẽtũ annis:Reſp.Aut vendidit fructus conſtituendo ementi ius vſufructus in re,z eſſet alienatio.l.ſi.C.de reb.alie.nõ alie.Aut nõ conſtituendo.ſed obligando ſe actione perſonali ad tãdos fructꝰ z non eſſet alienatio.l.ſi.in fi.ſ.de contrahẽ.emp.Facit l.liberto.in prin.j.de annu.leg.Qualiter autem hoc perpendatur,vtrũ conſti tuerit vſumfructũ,vel nõ,no.in l.ſi quis ita.ſ.de vſufr.facit l.fundi
5 Trebatiani.j.de vſufructu legato. ¶Quero,quidꝰ ſi iſte filiusᵉ
d obligauit vniuerſaliter oia bona ſua.an videat feciſſe cõtra volũ
e tatem ſeu prohibitionem teſtatoris:Reſp.in obligatione iſta ge

* nerali.*nõ venit iſta domus.quã veriſimiliter non eſſet ſpe
obligaturus.propter penam adiectam a teſtatore.l.obli
6 generali.ſ.de pig.Quero,hic teſtator dixit.q ſi volebat
vẽderet fratri ſuo,vel fenerari ſuper ea faceret eũ frater
ſi frater nõ vult emere,vel mutuare.eũ iſta pecunia
te poteſt alteri vendere facta requiſitione.z expectatio
dum formam,l.qui Rome,ſ.coheredes.j.de ver,obli.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. ¶Prohibitus vendere,Quid
ſtator prohibuit erire de manu alicui⁹.an poſſit locare.
Jac.de Are.Alber.Ange.z Bald.in l.manumiſſiones.
iur.z in terminis q ſit idem.tenet Bald in l.ſi.C.de reb.
alie.Contrarium tenet Cy.in d.l.ſi.vbi plus dicit.q non
mutari pro quo facit in ſimili queſtio.quam formant Ja
Alber,Fulgoſ.z Bau.de Caſt.in l.ſed etſi emendi.in prin.
eum qui in ius voc. Item taliter prohibiti alienare
etiam prohibiti penſionem conſtituere,ſecundum Bal.
in c.ad audientiam.de reſcr.

* CLAV. DE SEISS. ¶Obligatus.Vide idem facit
ferre,ſub finem in l.reſcriptum.ſ.ſi pacto.vbi etiam Alber.
eam pro ſingulari ſ.de pac.

a AND. BAR. ¶No.q iſta verba.Facit in ſimili gl.in
Jo.in l.reſcriptum.ſ.ſi pacto.ff.de pac.vbi idẽ eſt dicere
ac ſi noſe pene.vide Bar.in l.fundus.j.de annu.leg.de ver
b ALEX. ¶Querit gl.No.an prohibit⁹ vẽdere.prohibe
re vide in materia omnino Jan.in c.ad hec.de deci.z vide
j.ſ.q aũt,j.de ſuperfi.z qs ibi diri poſt Bar.z ita
hic cõtra gl.tranſit Ang.z Imo.in l.ſi filio.ſ.ſi ſol.matr
in c.j.ver.aut ſi liuellario.z diri ibi in fi.quib
gl.poſſit ſaluari in partiario colono.adde quod no.
prin.de prohib.feu.al.in q.de vaſallo.qui non
emphyrheuſim.ꝛc.vbi omnino vide.adde quod
domus.ſ.fi.in fi.ſ.ti.j.ſaluãt hanc gl.quod locan
pus non inducat translationem dominij etiam
preſſe hoc agit.in dubio autem ſit ſecus. Et
z adde Bal.in auth.hoc ius porrectum in j.co.
contra gl.hoc tenet Abba. Sic.per illum ter.
re.ecc,non alie.per ter.in c.nulli.eo.ti.z vide
de bo.auth.iu.poſ.q locatio ad longum tẽpus
Bal.in ru.C.de iure emph.z facit c.j.ſ.donare.
ali.z gl.eſt contra iſtam in l.ſi.C.de pac.pig.z
etiam Ro.in l.ſi conſtante.ſ.quoties.cũ ſeq.
j.de reb.eccl.non alie.Sed an prohibitus alienare
re:vide Bar.in auth.res que communia de leg.in
que dicta ſunt,vtrum illa.ꝛc. Adde an prohibitus
permutare.Bau.de Ca.conſi.xvj.z an prohibitus
locare ad longum tempus.Ang.conſ.clxiij.
c POMA. ¶Quid ſi locauit.Vide Alex.in l.filio.ſ.ſi
clxv.in ſi.vol.inci.viſis.z conſi.j.in iiij.vol.z conſi.
vol.iiij.Et de iſta locatione ad longum tẽpus.vide
in iiij.vo.z in cõſi.crij,in j.col.in prin.z vide con
rij.ad ſi.z cõſi.cccij.z conſi.crrij.vide ẽt circa iſtã
clxxxix.z cclxxxix.aliquid p Alex.cõſi.iiij.in v.vol.
ſia.S.M.de conſti.vbi tangit de dicto Bar.z
* CLAV. DE SEISS. ¶Alienatio.Adde ter.
in anth.de alie.z emph.ſ.ſi vero aliquis.z doc.in
alien.Ang.z Imo.in l.ſi domus.ſ.ſi.ſ.ti.j.cum alis
gnatus per Alex.z hoc procedit etiam ſiſiat locatio
nos cuz pacto de renouando.ter.eſt in ſ.neq illud
alien.Idem tenet Lapus alleg.rij.diſputat hoc
lxviij.inci.viſis duobus elegantiſſimis cõſiliis.
luntas C.de fideic.teneat aliter.pro hoc etiam facit
ſingulariter Card.Flozen.in cle.ſ.ſ.ſi.in pe.queſt.
alien.vide etiam caſum notabilem quem ponit
inci.ex forma z ſerie dictorum inſtrumentorum.
etiam vltra predicta Bal.in c.que in eccleſiarum.
in l.ſi quis ante,j.de acq.poſſ.z Alex.cõſ.cxv.
faciat pactum q nõ tranſeat vtile dominij vide
in c.querelam.in fi.de clec.z Fely.in d.c.que
materiam eundem Fel.addendo aliquas quoras
reſcr.vide d.Clau.in d.l.ſi quis ante.j.de acq.poſſ.
dicitur de locatione ad longum tempus potentior
recuperationis.ſecundum Bal.z Fulg.in l.
iuſti.z iur.facit l.qui habebat in prin.j.ti.j.z
tas.j.C.de fideic.vbi huius ſ.eſt materia.Et
j.de ſuppellec.lega.z quod no.Ange,z Imo.in
de acquiren.poſſeſ.z quod in ſimili not.Bald.in
rũ.de conſtit.
d ALEX. ¶Quero quid.No.z ſequitur Imo,z Bal.in

de fideicom. & ideo fundum non venit in obligationē generalē. in Specu. de pos. §. j. ver. sed cadit feudum. licet Bar. aliter in l. si nostante. in iij. q. tertie partis. solu mat. intelligat ad hoc dictum Bar. hic adde Spec. in tit. de pign. §. j. ad fi. ver. nunquid. & etiam Bal. in l. j. per illum ter. C. que res pig. ob. pos. & Bal. in c. imperia in i. col. de prohib. feu. ali. per Fed. & Aug. in auth. de rest. & ea que part. in prin. & est casus in c. j. §. in generali. in tit. si de feu. fue. extro. inter do. & ag. vbi in generali alienatione facta per vasal non venit feudum nisi exprimatur. vt ibi. & in c. j. de cap. q cu. in. qr talis alienatio est prohibita vt in c. imperialem. cum vul. de tu ad predicta. & vide Aler. in consi. xx. in v. vol. & que ibi po consi. xv. col. ij. in prin. in ij. vol.

ROMA. ¶ Si iste filius. Vide Aler. consi. clxviij. in ij. vol. cōsi. xvij. prin. in iij. vol. & cōsi. cxviij. eo. vo. iiij. Bar. consi. xlij. in j. vo. & cō ij. vol. ij. prohibitus alienare non potest alienare etiam in gene vt per Pau. de ca. consi. xxxij. & consi. lxvij.

LAVD. DE SEISS. ¶ Obligatione generali. Circa istud vi quod no. Jas. in l. ij. C. de iur. emphy. & per not. per me in l. j. in ij. otab. §. quod quisq; iuris.

☞ Decidens filium patris vel sororis an prohibeatur succedere ab intestato.

§. Patre Prohibitus alienare in personas certas. p hibetur in eas ab intestato legitimo iure trās rre. h. d. Concordant j. de verbo. obli. l. si ita quis. §. ea l. & ibi diri. Opp. §. ea l. cum pater. §. cum inter. & qs no. in l. peto. §. fratre. §. e. olut. ibi sunt prohibitus quis alienare simpliciter. hic in certas ersonas. Unde debet curare. ne etiam ab intestato ad illas pso as perueniat. Quero. aliquis † occidit filium fratris. vel sororis trū prohibeatur succedere ab intestato? Hic videt casus & non. d potest responderi. & iste frater qui succedit ab intestato. non rat ille. qui filium occidit. cum in ter. ponatur plures fratres fuis Vel potes dicere. & successit. sed ab illo aufertur tanquam ab ndigno. l. cum ratio. j. de bo. dam. Dic vt ibi diri.

☞ Clausula. omni meliori modo apposita in testamento. opera ur & debeatur etiam ab intestato.

§. Lucius. Hec verba. & valeat omni modo. quo me lius de iure potest. intelliguñ etiam ab in estato. h. d. Opp. de l. nemo potest. §. ij. Sol. concedo. & non pōt acere testator. & leges non habeant locum in suo testamēto. Sed ic ista voluntas quantumcunq; imperite facta. erat talis & suf iciebat ad codicillos. ideo valet. vt codicilli. Opp. & non potest alere iure codicillorum. quoniam hic heredes instituit. l. non co icillum. C. de testa. Sol. hic fuerunt dicta quedam verba. que idē portant. ac si diuisset. si non valet iure testamenti. valeat iure co icillorum. Circa istam materiam Dyn. format vnam questionem quam diri in l. j. §. de iure codi.

LEX XCII.

Testator. [a]Voluntas testatoris tacite a cōtra rio sensu sumpta. per tacitam volun atem reuocatur. h. d. ¶ Opp. per secundam voluntatē implicē nō receditur a prima derogatoria. quia opor tet & de ea fiat mentio specialis. l. si quis. in prin. j. ti. j. & l. si mihi & tibi. §. in legatis. §. ti. j. vbi voluntas derogatoria facit cessare vo luntatem sequētem. Huius timore dicit gl. & hic duplex est litera. Una est. recepisti. secundum istam non obstat. quia nō est derogatoria ad voluntatem futuram. Alia. est recepisset. & tūc solue duobus modis. Primo. & illa verba referuntur tantum ad testamentum. & testator expressit. Secundo. & referantur ad futura. secundum & sunt verba derogatoria. tacite sumpto argumento a cōtrario sensu. ideo per simplicem[b] voluntatem contrariam reuocātur. in d. l. si quis in principio. fuerunt verba derogatoria expresse. Contra hoc facit §. ti. ij. l. conficiuntur. §. fi. Sol. ibi interuenerunt duo. scilicet. prima prohibitio tacita. & viruma. codicilli facti. propter q recessum est a codicillis in medio factis: hic interuenit vnū tantum. scilicet prima prohibitio tacita. diri in d. l. si quis. in prin cipio. ¶ Quero dicitur hic. si de fide epistole constabit. Quero p quot testes debet constare. Rñ. per quinq;. C. de codi. l. fin. in fine.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Testator. Banc l. alle. no. Bal. in l. humanū. C. de leg. in l. filium. C. fami. erciſc.

¶ Per simplicem. Adde ad Bar. hic. & vide Are. qui eum sequitur. in cū. de probatio.

☞ Verba generalia debent ad tempus testamenti referri.

Legatum vniuersale factum per verba generalia. quando refera ur ad tempus mortis. vel ad tempus testamenti.

Hereditas est nomen collectiuum. & de sui natura recipit augmē um & diminutionem.

Testes non dicuntur contrarij. quando super valore vnus dicit de centum. alius de centum quinquaginta.

a 1 b 2 3 4 c 3

§. Qui indiuisam. [a]Verba generalia debēt ad tēpus testamēti referri. h. d. Iste § est valde no. Opp. [b]& ista verba debeant referri ad omnes res. que reperiuntur tēpore mortis. l. peculiū. in prin. §. eo. & §. ti. j. l. grege. & l. si grege. Bl. & Dy. dicunt. & hoc operatur verbum prę sentis temporis. qd dicitur. cōmunes sunt. Bet. vero dicit. quoddā est legatum vniuersale & relinquitur sub aliquo nomine appellatiuo. de sui natura collectiuo. vt peculium. grex. & similia. & tunc ista recipiunt augmentum & diminutionē. & inspicitur tēpus mortis non testamenti. d. l. peculiū. §. eo. & l. grege. §. ti. j. Quoddam est legatum generale per aliquod signū & ibi apponitur. vt lego oēs res. & similia. Et tunc refertur ad tēpus testamenti. vt hic. nō aūt inspicitur tēpus mortis. Fallit in l. si. C. que res pig. ob pos. ppter modicum preiudicium quod est ibi in pignore. Quoddā est legatum particulare. de quo dic. vt in l. si ex toto. in prin. §. ti. j. Quoddam est legatū indefinite relictū. & dic vt l. si ita. j. de aur. & arg. leg. Et ex hoc gl. prima que incipit rē. id est res plures. non bene dicit prout dicit hereditatē: qr † cum hereditas sit nomen collectiuū. de sui natura reciperet augmētum. & diminutionē. sicut peculium. vt vidistis. §. eo. l. peculiū. & no. hic. Et de hoc per doc. C. de serui. l. nō modus. & d. l. fin. C. que res pig. oblig. pos. Ad predicta facit quod no. in l. j. in prin. §. de ede. vbi gl. distinguit. & quedam est actio vniuersalis. quedā generalis. quedā particularis. ¶ Quero. vtrum † stimationi facte per testatorem in casu isto. debeat stari? Bl. videtur velle & nō. nisi testator iurasset. alle. l. si fundū sub conditione. §. si libertus. sed nō bene declarat. & ideo eam vide. que incipit alias obligationē. ibi. sed in casu huius §. videtur secus. Dic scilicet. & non stetur estimationi testatoris. qr testator non iurauit. vt hic colligitur ex isto ter. facit §. eo. l. cū pater. §. pater qui filio. Solvit ergo pater hic dari res pretio iusto. Effectus tamē predictorum est. & tantū res. que erant tempore mortis. debeant dari pretio iusto. non res que postea obuenerūt. Licet gl. aliter videatur sentire in illa gl. que incipit. quasi dicat. Item res que erant tempore mortis dantur iusta estimatione. non illa. quā testator tarauit.

¶ Quero. [c][a]quidam † testes dicunt rem valere centum. alij dicunt rem valere centum quinquaginta. vtrum isti testes sint contrarij? ista gl. facit & sic. quasi intelligatur dum dico. valet centum. sc;. tantum. Jn contrarium facit l. cum furti. §. de in litem iuran.

ADDITIONES.

a ¶ Qui indiuisam. Pro concor. aduerte & verba generalia apposita in testamento. vel legato referuntur secundū Bar. ad bona q̄ sunt tēpore testamenti. in l. si ita. ff. de aur. & ar. leg. Ibi Aler. alleg. Bar. cōtrariari in hac l. si. §. qui indiuisam. Tu dic in eo mēbro dū Bar. dicit contrariū in hoc §. loquitur qñ legauit sub nomine collectiuo. quod de sui natura importat augmentū. vel diminutionē. puta lego gregem vel peculiū. & sic quid vniuersale & ita etiam loquit in d. l. si ita. si bene legatur. vnde non meretur dici cōtrarius.

b ALEX. ¶ Opp. Vide Ly. in l. si. C. de pac.

c ALEX. ¶ Quero. quidam. Circa hāc q. & an in testibus habeat locū §. si stipulanti. l. j. j. de verb. obl. & vide Arch. iij. q. ix. mhilominus. Archi. & Jo. An. in c. j. de arbi. in vi. & vide Pau. de Leaza. in q. sua inci. cōtra instrumentū debiti. & vide Bal. in l. ij. in vlti. col. C. de rescin. ven. & in l. j. C. de test. vide Bal. & Ange. in l. ex facto. §. itē quero. ff. de vulg. & pup. & vide Bar. in l. cum furti. §. de in li. iur. per Spe. in ti. de teste. §. postq̄. & Linter pares. j. de rejud. in c. cū oportet. de accus. & in l. j. §. si stipulanti. de verb. obl. & in l. si quidē. C. de transa. Ro. in d. l. cū furti. & quod diri post Bart. in d. l. si stipulāti.

§. Seio. Conditio apposita in persona vnius. in persona alterius sibi coniuncti. non videtur repetita. h. d. Opp. j. de condi. & demon. l. mulieri & Titio. Sol. dicit gl. ibi testator vult repetere. hic non. Veritas est. & ibi conditio apponitur post vtrunq; legatarium nominatū. ideo ad vtrunq; refertur hic post vnum nominatum tantum. ideo ad illum tantum refertur. De hoc diri in l. mulieri de condi. & demon. & in l. Julianus. §. tit. j. Quero. hic portio datur Marcelle. quid de alia portione? Respon. illam habebit iure accrescendi. l. plane. §. si duobus. tit. j.

§. Lucius Valet fideicommissum iniunctum de bonis communicandis. h. d. Facit j. ad Treb. l. Lucius. in princip.

§. Quatuor. Qui ratione coniunctionis non admitti tur vt ipse. admitti tanē alius prohibetur. h. d. Dic vt no. per Ly. in l. j. C. de dolo.

1 ☞ Mulier qualiter possit grauari in dote.

a 1 **§. Filie.** [a]Filia potest grauari in dote. quatenus dos est vltra legitimā. h. d. secundum Dy. & Mart. Sil. Opp. q† mulier non possit grauari in dote. l. mulier. §. cum proponeret. & l. a filia. in prin. j. ad Tre. & j. ad leg. Fal. l. pater filiā. Sol. in fidei cōmisso vniuersali non venit dos. vt in contrarijs: sed specialiter potest filia grauari. vt hic: quod intellige quatenus dos esset vltra

legitimã, q̃ in legitima nullũ consistit grauamen, l. quoniã in prioribus. C. de inof. test. Ita tenet Dy. & Bar. Sil. in q. quam disputauit, & Ly. C. de rei vxo. actio, §. videamus. Item hoc intellige q̃ actio de dote non erat quesita filie. Si enim quesita esset, nõ posset grauari, nisi ei vltra relinqueretur, & legatũ agnosceretur. l. Titia, §. qui inuita. ff. eo. Facit l. pater filiã, ſ. ad leg. Fal. Opp. q̃ istud grauamen, q̃ frater stipuletur dotem, non porrigatur ad tempus matrimonij secundi. l. cum pater, §. pater certã, ff. eo. Sol. hoc contingit propter moram filie, que nunq̃ voluit reuocare stipulationem, vt hic in ter. Uel aliter. Hic pater voluit stipulari dotem ea decedente in matrimonio sine liberis: propter quod videtur velle quod frater habeat dotem, quandocunq̃ sine liberis decessit: sed in cõtrarijs voluit fratrem stipulari dotẽ simpliciter, & ideo nõ est verisimile voluisse matrimonio soluto, & filia viuente, fratrem ad dotem admitti, ne alias filia indotata remaneat. Itẽ sufficit, quod filia semel paruisset voluntati defuncti, vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Filie. Pro intellectu istius §. vide Bald. in l. quoniam nouella. C. de inof. test. & ibi cum sequitur Bart. hic, & Bar. in l. cũ patrem, in fi. C. de iur. do. & vide Bar. in l. Lucius. §. maritus, ſ. ad Trebel. adde Bal. consi. cclxxvij. lib. j. & posui in l. Lucius. §. maritus, ſ. ad Treb.

§. Filium & filiam. Pluribus post eorum mortem simul rogatis, vno mortuo, aliis superstitibus, statim competit fideicommissi petitio. h. d. Istam materiam examino in l. heredes mei. §. cum ita, ſ. ad Trebel. Facit l. Lucius. §. Caio. eo. tit.

a * **§. Maritus,** a Iusta heredis ignorantia*, alienationem rei per fideicommissum relicte, que subiacet restitutioni, confirmat. h. d. Opp. res que subiacent restitutioni non possunt alienari. C. com. de leg. l. fin. §. finautem auaritie. & auth. res que. Sol. Non potest alienari. vt ibi, nisi fiat ignoranti, & ab ignorante iuste. vt hic no. per gloss. in l. quidam ita. §. si quis filiũ in prin. magne gl. ſ. ad Treb. & per doct. in d. l. fi. §. finautem auaritie. C. communia de leg.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Maritus. Et ad istũ text. vide quod no. decidit Bal. in authen. & qui. in vlti. col. C. de bon. autho. iud. poſ. & in auth. res que. in ſ. no. C. com. de leg. & istum ter. & ea que ponit Imo. hic, vide eum in l. cum quidam ita. §. si quis, ſ. ad Treb. & in l. Marcellus. §. res que. eo. tit. & Pau. de Cast. in l. fi. §. fi. C. com. de leg. & Pau. de Cast. in consi. x.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Ignorantia. Qualiter ista iusta ignorãtia probetur, vide per Alex. consi. clxxiij. vol. ij. Et ad huius §. intellectum vide eundem Alex. consi. iij. vol. iij.

LIBER XXXII.

TITVLVS I.

De legatis, & fideicommissis tertio.

a **¶ Querit gl.** Quare hunc tractatũ de legatis diui sit in tres[a] libros? Dic vt in gl. & bene dicit. Sed Jac. de Are. dicit sic, in primo tractauit de legatis iniunctis heredi, in secundo, de iniunctis legatario. hic de iniunctis vtrique, & de significatione verborum, quod etiã satis placet. Alij dicunt, q̃ hoc fuit factum propter prolixitatem materie, quod gl. reprobat, quia cum sint libri distincti, debent habere distinctas materias.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Diuisit in tres. Aide no. per Imo. in rub. de leg. ſ.

LEX I.

Incertus Dubius de statu suo per errorẽ facti, vel iuris, nõ potest testari. h. d. ¶ Oppo. de l. ex militari. §. ſ. ff. de testa. mili. & l. Aristo. ff. de iur. codi. Respon. q̃ hic dicit, fallit in milite & veterano, vt in contrarijs, Dp. ff. de acqui. here. l. sed & si de sua. §. cur autem. Sol. ibi in aditione hereditatis, hic in testamento cõdendo, vbi requiritur maior certitudo de conditione persone, quod dic vt ibi diri. Idem op. de l. quod si dubitet. ff. de acqui. her. Sol. Ibi nulla pars dubij debebat impedire factionem testamenti, hic sic, quod dic vt no. ff. de testa. l. qui a latronibus. & l. de statu. & ibi diri. ¶ Ultimo istud principium facit ad q. aliquis est incertus an sit

a iudex, vel esse possit, an valeat sententia[a] lata per eum. Vide sed & si de sua. de acqui. here. & in l. multum. ſ. de condi. & demon.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ An valeat sententia. Quid iuris de eo qui iudicem. vide Bar. in l. multum interest. ſ. de condi. & demon.

1 ☞ Testamentum inualidum q̃ reconualescat, & quando.

2 Actus nullus propter omissionem solennitatis respicientis rem publicũ, non potest postea confirmari, & quibus casibus firmetur. & nu. 4.

3 Actus nullus ob defectum solennitatis respicientis certam personam potest postea confirmari.

5 Tria tempora in persona heredis inspiciuntur.

6 Voluntas quando presumatur durare.

7 Testes quot sufficiant ad probandum iudiciũ noue voluntatis.

§. Sed si filius fami. Hic est difficilis ſ. Si testamentum deficit propter defectũ testantis, ex noua voluntate nõ confirmatur. Si vero deficit propter defectũ testantis, ex noua voluntate nõ confirmatur impedimẽto cessante: secus in codicillis. h. d. Opp. dicitur testamentũ inualidum non confirmatur, contrariũ in l. ex testamento. ſ. de secun. tab. & Insti. quib. mo. test. infir. ſ. nõ vi. hic testamentũ ab initio fuit nullũ: sed ibi ab initio fuit aliquid in medio tẽporis deficit, & vltimo põt reassumere vires de tempore: quã res de facili ad suam naturã redit. Ad hanc sol. quod testamentum nullũ ab initio q̃que confirmat. l. filio. ff. de inof.

1 Huius timore[†] dic. q̃ quandoq̃ testamentum deficit propter testantis, quandoq̃ ratione solẽnitatis, quã doq̃ debent heredis scripti. Primo casu, si quidẽ deficit ratione testis inhabilis, postea non recõualescit, vt hic. Si vero ratione inhabilis. sed q̃ oneratus creditoribus, non põt instituere fructuarius est, & sic nõ potest testari. nisi prestita cautione sante impedimẽto, voluntate testantis potest confirmari. here. insti. l. ei qui soluendo. vt diri in l. filio. de inofficio. testa.

2 usurario diri. Secũdo casu dic, quedam est solennitas que licit fauorem publicum, vt quod sint sibi septẽ testes. ratione lia, tunc si deficit testamẽtum ab initio, nõ potest confirmari. ita no. in l. nõ dubium. C. de testa. Si vero solennitas respicit

3 uorem certe persone, vt quod filius nõ pretereatur vel instituatur tus vel exheredatus, tunc potest cõfirmari*. l. filio. de inofficio.

4 stamen, & l. si impubes. in fi. de Carbo. edi. & idẽ quod dicit denti casu, si solennitas deficit que respicit fauorem publicum, lit quandoq̃ in alimentis que cõfirmantur cũ solutione prime sum triennij. l. j. C. de fideico. Item fallit in l. testamenta. & com. liber. Tertio casu, non potest[†] cõfirmari, quia in persona redis tria tẽpora inspiciuntur. l. si alienum. §. in extraneis. & redib. instituta. & Insti. de here. quali. & differ. §. in extraneis. & institutus esset conditionaliter. l. tempus. §. de heredibus. hic dicitur, quod si non valet testamentum, non debet. Contra de l. eam quam. de fideicom. Dicit glo. fallit in ca. ibi no. ¶ Dicitur hic. si durauerit voluntas post mortem

6 quid in dubio? Respõdeo non[†] presumitur durare*, nisi

b aliquod indicium ex quo presumatur, l. qui er liberis. & to. ſ. de bon. poſ. secun. tabu. & §. non tamen. Insti. quibus infir. ita dicit gl. & Dy. & omnes doct. Hoc quod dicunt

contra ter. & gl. ff. de adoptio. l. si arrogator. in prin.

c impubes est adoptatus, & postea factus sui iuris testamentum suum. id est, substitutio pupillaris, non potest approbare, quid dicemus? Per. & Bart. Bal. But. in l. contraria, tenent q̃ hoc q̃ dicitur, hic debet noue voluntatis indicium: verũ est in eo qui voluntatem potest, secus si voluntatem habere non potest, vt ibi. si sui iuris efficeretur tempore, quo esset furiosus. predicta, videtur q̃ presumatur durare in eadẽ voluntate firmarentur legata. In cõtrarium facit iste ter. qui dicit datum, sed nunc non posset facere testamẽtum, ergo. & stamentum ab initio fuit aliquod, & postea fuit ruptum quiuntur doc. quia confirmatio trahitur ad tẽpus testandi erat habilis ad testandum. Diri in l. qui ex liberis. ſ. & preallegato. Sed si ab initio nõ fuit validum, tunc requiritur sit habilis tẽpore quo decedit. & ad illud tempus trahitur

d matio, vt hic. ¶ Quero quot[d] testes[†] requirantur ad

7 indiciũ noue voluntatis? Bl. in d. l. qui ex liberis. ſ. testimonium cit quinq̃. & idem in gl. in l. j. C. de codi. Contrarium des palam. §. sed & si notam. ff. de testa. dic vt ibi diri. in d. §. testamento. Sed si requiruntur quinq̃ testes videtur codicillari. Quid enim mirum si fit cõfirmatione. si diceret q̃ septem testes confirmarent testamẽtum, esset de nouo testamentũ facere. l. hac consultissima. C. enim impedit? & sic in hac lege, non videtur differentia mentum & codicillũ: sed est differentia in facto, q̃ ad

n codicilli requiritur solennitas testium: sed ad confirmationē
aměti non. Aduerte, si poneremus istam nouam voluntatem
rotaliter declaratam, q̄ totam primam volūtatem legerat co
testibus. tūc fateor q̄ esset testamentum de nouo facere, si es
testes sufficientes. z esset facere codicillos de nouo, z hoc ca
on loquitur hic. Sed si apparet indicium voluntatis non de
ate dicēs, ego feci testamentum, que verba non sunt dispositi
noue volūtatis, sed inducūt indicium, quod durat in prima vo
tate, quo casu codicilli confirmantur: sed non confirmatur te
nētum, z in eo relicta. Ratio, q̄ in testamēto debet exprimi no
heredis, secūdum Liubemus. de testa. hic autem nō exprimit,
dicit verba dispositiua. Si enim verba dispositiua proferret,
us testamentum cōfirmaretur, per l. posthumus. §. fi. ff. de iniu.
z l. querebatur. de testamento militari.

ADDITIONES.

. ¶ Si vero solēnitas. Adde q̄ per dicta Bar. hic Mar. soc.
si diligenti. de fo. compe. in gl. in ver. circa tertium. limitat q̄ di
ur in c. dispendia, z c. statutū. de rescri. lib. vj. per gl. ibi, z per glo.
c. fi. super verbo, presumant. de offic. dele. eo. li. z doc. in d. c. dispē
a. z quod no. in c. dilecto de prebē. vbi dicitur q̄ dispositioni ha
enti clausulam decreti. non potest renunciari. Nam hoc fallit se
dum Maria. vbi ff. nisi persona, in cuius fauorem actus annul
etur, vellet ipsum actum approbare, per dicta Bar. hic, z in l. fi
preterito. ff. de iniu. irri. testa. quod etiam tenent Bof. Anto. de
iu. z doc. in c. j. extra ne sede vac. Ant. z Imo. in c. si quis presby
rorum. de reb. eccl. nō alie. sentit Inn. in c. j. eo. ti. Et quando di
ositioni habenti clausulam decreti non possit renunciari, vide
r Barb. in consi. xlij. z in consi. xlij. in j. volu.

LAV. DE SEISS. ¶ Confirmari. Ad hanc conclusionem vi
Lud. Roma. limitantem consi. lix.

LEX. ¶ Presumitur durare. Ex his habes, no. quando pupil
s facit testamentum, z postea efficitur adultus. an testamētum
conualescat. quod no. quid autem in filiofami. effecto sui iuris:
de Bal. in l. j. de sacrosan. eccle.

LEX. ¶ Reconualescit testamentum. Quando quis dicatur
rare in eadem voluntate, adde no. ff. de don. inter vir. l. cum hic
atus. in prin. z ibi Bar.

LEX. ¶ Quero quot. Hic adde Bar. in l. seruis. C. de leg.

☞ Preses an possit deportare.
Berens vices alterius, an possit deportare.
Statuto stante quod capitaneus non possit cognoscere de male
icio cōmisso ante tēpus finiti sui officij p tres menses, si capita
eus moritur, z commune prouidit quod filius compleat officiū,
empus trium mensium incipit currere a tempore capitanei.

§. Ji quibus. [a]Deportatus a preside potest testari,
antequam eius sententia per principē
confirmet: secus in deportato a prefecto pretorio, vel eo qui eius
vice cognoscit. h. d. Opp. j. de interdi. z rele. l. relegatorum. in prin.
Sol. aliud in relegatis, vt ibi, aliud in deportatis, vt hic. † Op. di
tur hic. q̄ preses prouincie non potest deportare. Contra, q̄ po
test animaduertere in corpus, l. illicitas. §. qui vniuersas. de offic.
presi. ergo per consequens potest deportare, cum possit animad
uertere, quod est maius. Dicit gl. dic vt ibi, z bene[b] z per Dy. in c.
cui licet. de re. iu. li. vj. dicam in d. l. relegatorum. §. j. in prin. de inter
dic. z releg. ¶ Hic innuit, quod qui gerit vicem alterius, potest
deportare. Contra de l. j. ff. de officio eius cui mand. est iur. z in au
then. de colla. §. ad hoc prohibemus. Sol. Quandoq̄ quis gerit
vicem alterius ex mandato eiusdem, tanquam delegatus eius, vel
vicarius eius, z tunc non transeunt ea que sunt meri, z misti impe
rij, vt legibus contrarijs. Quandoq̄ quis gerit vicem alterius ex
mandato Imperatoris, vel vniuersitatis, vt quia potestas est mor
tuus commune prouidit q̄ ille gerat eius vices, z tūc omnia que
habebat ille, cuius vicem gerit, in eum transeunt, [c]vt hic. z ita lo
quitur titulus. C. de officio eius qui vicē alterius iud. gerit ¶ Et
per hoc alio † anno in ciuitate ista erat dubium, decessit hic quidā
Capitaneus, z commune prouidit q̄ eius filius deberet cōplere
eius officium: dubitatur, quia hic est statutum, q̄ Capitaneus nō
possit cognoscere de maleficio commisso ante tempus inchoatio
nis officij sui per tres menses. Querebatur, an illi tres menses cō
putarentur a die quo iste qui vicem illius mortui gerit, cepit gere
re, vel a tempore quo incepit ille, cuius vicem gerit, computaren
tur, vt sic vel nunc de nouo incipiat, z sit officium per se, vel sit vnū
officium vna cum officio eius, cuius vicem gerit. Et dixi, quia vi
cem illius gerit, esse vnum officium cum pater no. z sic tempus
trium mensium incipit currere a tempore eius, cuius vicem ge
rit, vt hic. Sed tunc sunt inspicienda verba statuti, vtrum de no
uo dent officium illi, vel prorogent officium primi, vt dicitur in si
mili in l. fi. vnus. §. pactus. de pact. dixi in l. iiij. circa principium. de
damno infecto.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ji quibus. Adde Bar. in l. filius. j. de leg.
b ALEX. ¶ Et bene. Idem tenet, z bene in l. relegatorum. hic alle.
z per dictam gl. dicit, q̄ iudex non potest mittere in possessionem
bonorum existentium extra territorium, z habetur in l. cum vnus
in §. pe. de bo. auth. iud. poss.
c ALEX. ¶ In eum transeunt. Adde Bet. de Anch. in c. j. de offi.
vic. z adde que habes in l. j. j. quis. z a quo.

§. Sciendum. Nunc §. declara, vt in gl.

§. Illud. Relictū nominatim ab eo, qui est in primo gra
du, non debetur ab eo, qui est in secundo, si
ad eum hereditas peruenit. h. d. Op. de l. si quis cum testamentum
nullum, secundo resp. ff. de codi. Hl. respondet, z bene. Opp. de l. si
Titio. §. Julianus. ff. ti. j. So. vt ibi, z plene distinxi. in l. cū pater. §.
cum existimaret. ff. tit. j.

LEX II.

2 ☞ Clausula. si non valet iure testamenti, habet locum, etiam q̄
testamentum non valet ratione preteritionis.

Ex filio. Non valet fideicommissum quod relinqui
tur a preterito. h. d. Hl. legit istaz l. plurib⁹
modis. Primo. in matre que preterijt filium, z extraneum
instituit, dicitur q̄ legata non debentur. Op. z videtur, q̄ relicta
debeantur a quolibet veniente ab intestato, ff. l. pr. §. sciendum.
z l. si quis cum testamentum nullum. ff. de codic. ergo a preterito si
lio legata possunt deberi. Sol. tenendo q̄ filius fuit a matre prete
ritus, preteritio habetur pro exheredatione, z sic per querelam te
stamentum rescinditur, quo casu legata relicta ab intestato nō de
bentur, l. Titia. ff. de inof. test. Ista lec. non videtur bona, q̄ ter. di
cit, licet suus heres erit, z tamen mater heredem suum non habet,
ergo, &c. Preterea innuit, q̄ fideicommissum relictum a preterito
alias valet, quando testamentum per querelā nō rumperetur, qđ
est falsum, vt j. dicā. Unde gl. legit in filio emancipato preterito a
patre: qui non potest grauari in legatis, z fideicommissis. l. pe. C.
de fideic. z ideo non debentur legata ab intestato repetita. Ista le
ctu. non est vera, quia hic dicit suus heres. Preterea emancipat⁹
preteritus haberet necesse venire per ftabu. z prestare legata libe
ris, z parentibus: nō aūt ab intestato: simpliciter succederet. Qua
re gl. dicit, q̄ pater instituit nepotem, z filium preterijt, z legata a
nepotibus reliquit. Ista legata non valent, quia non valet testa
mentum. Ista lec. non est vera, quia nepos non est suus, quem pa
ter precedit. Dicit gl. i intelligo suus non q̄ denotet suitatem, sed
sufficit q̄ sit heres eius. Sed ista lectura non est vera, quia si lega
ta essent ab intestato repetita deberentur. Quare gl. dicit, q̄ pa
ter filium in potestate preterijt, z extraneum instituit, z a preteri
to legata reliquit. Si preteritus tanquam suus, dicit nullum, non
debentur legata, Sed qualiter respondetur ad contrarium? Re
spondeo, legata debentur a quolibet successore, si sunt relicta ab in
testato. Dicunt quidam, fideicommissum non potest relinqui, sci
licet, vt valeat ex testamento, sed ab intestato, potest. Alij dicunt,
z bene, legata debentur, si sint relicta ab eo, quem grauare po
test, vt in contrario: sed si relinquitur ab eo, qui nō pōt grauari, vt
a filio preterito, z tūc non debentur a venientibus ab intestato,
1 vt hic. Et hic querit Dyn. † an auth. ex causa. C. de li. pret. z exher.
habeat locum in legatis relictis a preterito, vt debeātur. Et dicit
q̄ non, q̄ aut. ex cau sa loquitur quando legata sunt relicta simpli
a citer, quo casu seruantur [a]per illam auth. Ratio, q̄ heres potuit
grauari: sed quando sunt relicta a filio preterito, qui grauari non
2 pōt, tunc est pro nō scripto, vt hic. ¶ Ultimo scias, † q̄ quidā do.
scz Rayne. de fo. voluit dicere, q̄ illa clausula. si non valet iure te
stamenti, &c. nō pertineat, qū testamentū non valet ratione preté
ritionis. De quo no. in d. auth. ex causa, z dicit esse casum hic: sed
nihil facit, quia hic loquitur quando legata nominatim sunt reli
cta a filio preterito, quo casu non valent, sed si sunt relicta simplici
ter, tunc bene valebunt, z etiam debentur a filio preterito, qui suc
b cedit ab intestato, vt hic dicit ter. [b] z gl.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quo casu seruantur. Adde Bar. z Bal. z doc. in l. pe.
C. de fideic. quod no. Bal. in l. j. C. de contratab.
b ALEX. ¶ Ter. z gl. Adde ter. q̄ ibi diximus in l. Aurelio, ff. de li. le.

LEX III.

1 ☞ Fideicommissum relinqui an possit ab eo, cui donatur inter
vuos.

Si mulier. Ab eo cui mortis causa donatur, vel
1 relinquitur. h. d. ¶ Querit gl. † dicitur hic, si mortis causa dona
tura, quid si donauit inter vuos? Dicit gl. aut donauit, inter vi
uos ita, q̄ statim valuit donatio, z tunc non potest grauari iure fi
deicommissi, vel vi pacti. Aut non valuit statim, vt inter virum z
vxorem: tunc quidam dicunt, quod potest grauari: sed ego contra

a ita dicit gl.Certe ista gl.reprehenditur[a] per Dy.quia est contra casum l.sequens questio.§.ti.j.z per Pet.in l.in donationibus.C.ad leg.Fal.Quero modo,quid si dos ad vxorem vel maritum rediit causa mortis.Dic vt in gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Reprehenditur.Et quod ista glo.sit falsa,tenet etiam Bal.in l.filij.C.fami.erciscun.

1 ☞ Legatum in specie factum creditori illam pure recipere debenti valet:secus in legato quantitatis.

2 Expense quando petuntur actione ex stipulatu,tunc iudex super expensis eodem die iudicare debet.
Expense actione ex testamento quandocunq; peti possunt.

3 Statutum,quod victus victori in expensis condemnetur, operatur quod expense petuntur condictione ex illo statuto.

4 Legatum in sumptibus quando valeat.

a **§. Sirem.** [a]Licet legatus certe rei pure debite,valeat:

1 missi gravari.h.d.Opp. quando[q] quis legat creditori,quod debet recipere pure,non valet legatū.l.si creditori.in fi.cū l.seq.ff. de le.j. Sol.ibi in debitore quantitatis,seu generis: hic certe speciei,vbi habet commodū translationis dominū,licet gl.aliter no.Instī.de leg.§.ex contrario.dixi in d.l.si creditori.Opp.z videtur quod iste non habeat commodum in expensis,q; victus victori debet condemnari in expensis,l.properandum.§.fine autē.C.de iud.Sol.dicit gl.potest esse,q; heres haberet iustā causam litigandi:sed nūc

2 non habuit iustam causam litigandi. Item quando petitur †res actione ex stipulatu,tunc debet iudex eodez die iudicare super expēsis,l.[b]Paul.de re iud.z l.terminato.C.de fru.z lit.expen.z l.iiij. C.deposi.sed per actionez ex testamēto possunt peti expense quan

b docunque.Ita no.hic,z in auth.de iud.§.oportet.[b]z de rei vend.l. non solū.in fi.z Spe.in tit.de expen.z doc in l.sancimus. C.de iu.z

3 hoc est vtile †propter statutū,quod dicit,victus victori condem-

c netur in expensis, qs intellige [c] condictione ex illa lege vt habeat

d plus quā sit de iure communi,vt habeat commodum qs gl. dicit. ¶ Vltimo dicit Pe.q; legatū non valet in commodo sumptuum, vt possint peti actione ex testamento,allegat.l.petitor.de li.le.Sl.

4 †dicit verū,nā quando legatus non haberet aliud cōmodū,quam commodū sumptuū nō valeret: secus si haberet aliud commodū, tunc etiam valebit in cōmodo sumptuū,vt ibi dicitur. Modohic valet propter repiesentationē dominij,ideo valebit in sumptibus z poterunt peti actione ex testamento,vt in glo,dicitur,z bene.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si rem. Sed vtrum stante statuto q; legatum debeat poni in memorialibus, an debebit poni legatū factū creditori.bal. dixit q; nō in l.si seruo,§.de her.instī.q; nō sunt paria lucrativa capere,vel debita non admittere.Facit optime quod idem dixit in l. in suis.de li.z postb.z quod dixit Bar.in l.j.C.de impo.lucr.descr. lib.z.Et q; valeat legatum factum creditori,vide aliquas ratiōes, no.z Bal.in l.j.ver.sed nunquid.C.de furt.z vide in l.si creditori.z que ibi scripsi.§.tit.j.

b ALEX. ¶ Oportet. Vide ibi Ang.qui multa bona dicit in materia.Et ad gl.hic,z in d.l.non solum,adde Bart.in l.venditores. in fi.j.de verb.oblig.

c ALEX. ¶ Propter statutū. Statutū omni tēpore etiā post suiaz pōt allegari,z sortit effectū suū.z aliquid dz addere iuri cōmuni. Et pro hoc vide qs pulchre dixit Bar.in l.ij.j.de vsu.z quod dixi in l iij.§.abesse.de dā.infe.z ad idē vide Bal.in l.terminato. C.de fruc.z lit.expen.z Bar.in d.l.non solū.z idē voluit Bal.in l.prope randū.§.sine aūt alterutra.C.de iud.iudex autē ipse pōt supplere statutū,sicut leges,vt no.in l.j.C.vt que desunt aduoca.z ibi Bal. in prin.Et iudex an possit illud supplere postquā est cōclusum in causa,vide q; dixi post Bar.in aut.at qui semel.C.de proba.Et ad dicta Bar.hic, Adde Host.z doc.in c.ex parte.de reser. Et de veritate huius dicti,scripsi post Bar.in l.non solum.de rei ven.zc

d ALEX. ¶ Quod intellige.Et hoc operatur statutum,quia potest peti quandocunq; etiam si non pronunciaret iudex super exceptione,vt dictum est.

§. Sed si habenti. Ho.casum,si cōcedo tibi habēti proprietatē,vsumfructū

a causa mortis,possum te gravare fideicōmisso in eo,quod interim a me vivo percipis:secus si pignus libero.h.d.Opp.[a]q; a legatario possit relinqui legatum.§.l.j.§.sciendum.Sol.illud quando legatum continet commodum pecuniarium: sed remissio pignoris

b non continet[b] commodum pecuniarium.l.si pignus.de pis que in fraud.cred.Op.de l.post q.§.de pac.Sl.non sol.sed dic.q; concordat.q; nec hic,nec ibi liberando pignus videtur debitum remitte re.l.j.§.Julianus,j.de lib.le.Ratio,cum non contineat commodū pecuniarium,non potest ab eo fideicommissum relinqui.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Op. Et vide Bal.in l.ab eo.C.de fideic.

b ALEX. ¶ Non continet. Adde l.Titius.z ibi vide.C. de

LEX IIII.

Patre De materia huius legis habes alicuius seruus.§.ti.j.z in l.cum leg.j.Dic vt ibi.

LEX V.

Si fuerit. Simile,potest dari seu relinq missum a tutore pupilli in fi.z §.mater.§.ti.j. Simile,si monasterium instituitur test fideicommissum relinqui ab abbate.Et idem in quauersitate.

LEX VI.

1 ☞ Heres heredis gravari potest fideicommisso sub pellatiuo,non sub nomine proprio.

2 Fideicōmissum iuiunctum filio,si decesserit sine filijs,vel fi an valeat,si filius decesserit cum filijs,sed filij filiorum

a **Sed z sic.** [a]Heres heredis potest

1 commissi gravari sub nom pelatiuo,non sub nomine proprio,h.d.z est ma casus. Hot.ter.ibi,cui nihil.zc.Opp.C.de le.L nul.vbi ab herede legatarij non potest relinqui.Sol.Ita dic vt ibi.Op.de prin.isto ad ver.sic autem.Resp.principa tur, quando heres heredis gravatur sub nomine appell sic simpliciter,sed ver.sic autez,loquitur,quando gravat mine proprio,Ratio est.q; quando aliquis gravatur sub appellatiuo, tūc certū est q; habebit heredē ille primꝰ here heres est gravatus, vel aliquem loco heredis,sed quand heredis gravatur nomine proprio,tunc nominatus hered tuna,non ex voluntate testantis,seu iudicio defuncti,ideo

b test gravari.Et hoc est vtile.[b]dicit testator [c]filium me

c instituo,† si decesserit sine filijs,vel filij eius sine filiis,

2 deueniant in talem. Contigit, q; filius decessit cum filijs eius sine filijs an valeat fideicommissum.[c] Hic videtur sic autem.q; non.Nam si testator dicit,si filius ne filijs,per hoc nihil videtur relinquere filijs.l.Lucius.de instī.z ibi no.z sic isti filij,si habent hereditatem, non a iudicio defuncti,z sic videtur q; nō possunt Et ita magni quidam doc,consuluerunt. Aduerte deicommissi possunt esse ita concepta,q; solus filius tus,est gravatus sub duplici conditiōe alternativa ne filijs,vel filij sine filijs,z solus ipse est gravatus,z ti solum in conditione,vnde valet fideicommissum stitutus gravetur,licet conditio sit extrinsa post quia nihil ad propositum,l.legata sub cōditione. Sed si verba fideicommissi essent sic prolata,q; tunc est dubium,z forte non valeret fideicommissum eis datū,nisi forte diceremus q; gravando eos per hoc inducatur q; pater sit rogatus de restituendo deniq;.§.interdum.j.de pec.leg.z l.Proculus.de in l.alio.j.de ali.z cib.leg.in fi.gl.mag. Reliqua sub bo in materia compendiose. Sed quid in dubio,a lictum legatum? Dic vt in l.codicillis.de vsufr.leg. sit differentia,an precedat heredis institutio,vel Rofr.q; sic. Azo z Hugo q; non,z bene,vt in gl. cedenti.quod nota.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Sed z si sic. Et istum ter.no.alleg per fideicommissum.§.fi.ff.tit.ij.

b AND.BAR. ¶ Et hoc est vtile. Et vide Bal.in l.ab eo

c ALEX. ¶ Dicit testator. Adde Bar.z doc.in l. z pupil.z Bar.in sua dispu.inc.filium,zc.z Bal.in l.ab deic.z in l.precibus.C.de impu.z est ter.in l.Titia.§. Bar.z ibi ter.in l.hereditas.ad Statium.§.de her.inst Bar.in l.Gallus.in prin.de lib.z posth.z in l.codicillis vsufr.leg.vide aliquid per Pau.de Ca.in consi. sti nomine amen, dubium facit quia posito q; illa verba Bal.in l.vnica.§.pro secundo.de cad.tol.z consi.inci.si considero.z tenet idem,zc.

LEX VII.

1 ☞ Deportatus heres institutus,an sit omnino incap

2 Capacitas domini an inspiciatur in legato facto seruo.

a **Ideportati.** [a]Opp.z videtur q; stamenti.l.j.j.de reg.Cat.Resp.ibi loquitur. ab initio deficit alia ratione,quam ratione persone terea.hoc legatum non erat inutile, licet ejus acq quisitione inspiciatur tempus quo dies legati cedit regu.iur. Item videtur, q; seruus non sit deportat

1 portatorum.C.de pen.Sl.sol.z bene.Hoc premisso in l.j.C.de her.instī.dicit,quod si deportatus heres

s su ccedit, z auferetur ab eo tanquam ab indigno. Gl. tenet cō
rium Justi. de leg. ſ. legari, z ſ. de acq. he. l. ſi quis mihi bona. ſ.
us plane. Vbi dicit. q̄ est omnino non capar, z sic est locus ve
tibus ab intestato. pro hoc est ter. in l. j. ſ. pe. j. de contra tab. z
ecem. ſ. ſi deportatus. de bo. lib. Ego tenebam cum Doc. q̄ de
tatus sit omnino non capar: sed ad hanc legem responde, hic
fuit relictum deportato, sed seruo deportati. Contra istam so.
z ter. expresse in l. non minus. de he. instit. ſ. ti. ij. l. ſi mihi z tibi. ſ.
ula. z l. debitor. ſ. seruo. ſ. ti. j. vbi quantum ad capacitatem vel
apacitatem inspicit persona domini, b non persona serui. Quid
minus? † Resp. sic, licet contrariū sit difficile, z dico, q̄ inspiciat
ſona domini quantū ad capacitatem: verū est de eo dominio q
net ciuitatem: si enim ciuitatem perdit vt deportatus, habet
mortuo. ideo eius persona non inspicitur, z ter. persona serui
ſtituit legatum, z acquiritur fisco. vt hic. secus si deportato lega
directo. q̄ omnino non valet. In seruo enim non capacis, sine
no aliqua capacitas est plus, quam in ipso nō capace, vt patet
is que dixi in l. ſi seruus c eius. ſ. de acq. her. vbi ter. probat.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Si deportati. Quod tēpus inſpiciatur in legatis quo
hereditatem legatarij. z adde no. per Bal. in l. j. C. de his qui ad
er. pertue. non poſſ.

LEX. ¶ Persona domini. Istud idem dicit Bal. in d. l. ſi mihi z
ſ. regula. ſ. tit. j. Adde videnda conſulta per Pet. de Ancha.
ni. cclxxvj.

LEX. ¶ L. ſi seruus. Vbi Bal. aliter dixit, videlicet aut relin
sit contemplatione serui, vel domini, &c.

LEX VIII.

Legatarius. Opp. de l. Imperator. ſ. tit. j.
Sol. hic agnouit legatum pe
rendo, ibi non. Op. quod non poſſit petere. l. ſi quis Titio.
j. Sol. ibi erat nudus minister. hic erat legatarius. Et de hoc
in. dic vt dixi ſ. tit. ij. l. fideicommissum. Dicitur hic, ſi non culpa
gatarij, &c. z sic innuit, quod legatarius rogatus de restituendo
netur de culpa. Contra ſ. ti. ij. l. ſi seruus. ſ. cum quid. Gl. ſubau
t marime. Vel intellige hic, quod ad legatarium pertinebat ali
od commodum, z sic legatum erat factum gratia sui. z fideicō
ſſarij: ideo tenetur de culpa. Ita dicit gl. z bene: Secundum hoc
ebet exponi. lis perierit, id est, causa, quia heres fuit absolutus.
ed alij, vt Dy. exponunt lis perierit, id est, instantia litis. Tunc
nim licet instantia periret, tamen adhuc remanet ius quod pote
it cedi, non curo.

¶ Cum testator legat omni anno decem corbes frumenti ex ta
fundo, z decem libras, an aurei debeant solui quando soluitur
rumentum.

ℌ. Cum ita. Quando duo recipiūt vnā determinatio
nem, intelliguntur eā vniformiter recipe
re. h. d. Ratio huius ſ. est, quia debent vniformiter intelligi. vt di
xi in summario. z hoc secundum Petrum. Et hoc facit ad q̄stio.[a]
Cur reliquit vxori omni anno, ex tali fundo decem corbes frumen
ti, z decem libras. Scitis q̄ frumentum nō debet solui in initio an
ni. sed eo tempore quo recolligitur, l. firmo. ſ. pater. z ibi not. j. q̄
dies lega ced. Et sic videtur, q̄ illa decem debeāt solui eodē tēpore
propter cōiunctionem, quā habent simul. Et q̄ ista debeant solui
eodem tempore z vniformiter intelligi, facit, l. iam hoc iure.
ſ. de vulg. z pupill. hereditatem. z l. quamuis. C. de impube. z aliis
ſubſti. z l. in testamento. C. de testam. mili. Possumus etiam dicere,
quod hic sit alia ratio, quia a patre non potest relinqui pure filio
existenti in potestate. ideo videtur dilatus in tempus, quo erit sui
turis, l. fideicommissa. ſ. ſi filio. j. eo.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Facit ad q. Sequitur hic Rom. in l. qui hoc anno. de
ver. obli. adde Pau. de ca. consi. cclxxxiij. z dominum meum Soc.
in consi. suo. cxxxv.

POMA. ¶ Vide Ro. sing. cccxlv. z Alex. in l. in testamento. la j. in
prin. hic alleg. C. de testa. mili. Fely. in c. ij. ver. fallit. de reſcr. z Ro.
consi. ccxxxij. in simili.

LEX IX.

Vita. Verba generaliter prolata referunt ad omnes,
z ad omne tempus. h. d. Facit ista lex ad signi
ficationem huius verbi, perueniat, quia intelligitur etiam quan
do directo peruenit. Dicam in l. Centurio. de vulga. z pupil. z l. ſi
deicommissa. ſ. hec verba j. eo.

LEX X.

Si tibi. Quero vtrū iste legatarius habebit quin
quaginta, vel centum: Quidā q̄ quinqua
ginta tantum, alij q̄ centum integra. Gl. tua videtur redu
cere ad concordiā. z sic, aut fuit legatum disiunctim verbis, sed con
iunctim re, z tunc solida centum habebit. z hoc vult dicere ter. ibi,
non minuetur. &c. Sed si esset coniunctim etiā, verbis: tunc solum
quinquaginta habebit. Dicit ne verum ista gl. Videte, si ponere
mus hoc legatum esse coniunctim verbis, ita q̄ non re, tunc habe
ret quinquaginta iure suo. z alia quinquaginta iure accrescendi,
vt si dixit, lego tibi, z illi, qui venerit ad funus, centum pro equali
bus portionibus. z tunc non est dubium, vt dixi probatur in l. j. ſ.
his ita. C. de cad. tol. z dicam in l. re coniuncti. j. eo. Sed si esset reli
ctum legatum coniunctim re. z verbis, tunc legatum non minui
tur. z tunc haberet integra centum, per ius non decrescendi, vt
hic, z l. triplici. de ver. sig. Dicam in l. re coniuncti. j. eo. z sic quili
bet haberet totum iure suo, sed faciunt sibi partes per concursum
si concurrerēt. Si vere legatum esset relictum disiunctim verbis,
coniunctim re, non esset dubium, vt dicit gl.

LEX XI.

Fideicommissa. Sup. prin. huius le
gis Dyn. dicit, dictū
est ſ. quis, z a quo: hic, quibus verbis, z qualiter, z quo
tempore debeatur, z quando contingat, z quando de
beatur legatū. z quādo estimatio, z quoties debeatur, z cui detur
fideicommissi petitio, z contra quos, in quantum, z ad quid. z h. d.
per totam legem istam, secundum Dy. ¶ Ro. ergo non esse curā
dum quibus verbis vtatur testator, z idem si verba secundum ali
cuius ciuitatis morem aliquid important; illa attendenda sunt,
vt illo verbo testator vsus videatur, vt ſ. de contrah. emp. l. Impe
ratores. z l. iiij. mis. cum ſi. j. eo.

1 ¶ Schedula testamenti reperta in libro notarij, que non appa
ret quod fuit lecta, an probet.

a **ℌ. Quoties.** [a]Hic est casus no. cuz sua gl. Facit ad hoc
quod habetis in l. ſi quis cum testa. z in l.
1 Lucius. ſ. de test. mi. Per hoc apparet, ſi in libro notarij reperit
schedula testamenti. ſi non reperitur scriptum in schedula, q̄ te
ſtamentum fuit lectum coram testibus, q̄ ex illo testamento nihil
* debetur, *nec pōt publicari, vt hic. Sed vnū dico, [b] q̄ licet istud te
b ſtamentum non valeat, vt debeatur ex eo hereditas (vel legata:)
tamē probat voluntatem testantis. z sufficeret ad multa. L. in testa
c mento. j. de fideic. li. z forte sufficeret [c]inter liberos: [d] licet gl. teneat
d contrarium in l. ſi quis eum. ſ. de testa. sed ibi dicam, tamen vt dixi
ad multa sufficeret, vt d. l. in testamento. z ſ. de. re. e. l. fin. quod no.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quoties. Banc glo. alleg. no. Bal. in l. ſtatutis. C. de
senten. ex breui. recitan.

AND. BAR. ¶ Et vide Bar. in l. in testamento. ff. de fideic. li. vbi
tenet q̄ testamentum imperfectum tenet in legato facto eccleſie,
contra tenet Pet. in c. ij. de test. vide ibi Jo. de Imo. vide Lu. Ro.
in auth. similiter. C. ad l. fal. z vide Bal. in auth. q̄ sine. de testa. vbi
aliter loquitur quam Bart. hic, z vide Pau. de La. in consi. cccix.
vbi alle. Bal. in d. auth. q̄ sine. z vide Lu. Ro. in consi. cccij. de ro
gitu notarij z de recitatione, vide omnino. Et de rogitu notarij ad
pias causas, vide eum in prefato consi.

POMA. ¶ Hunc tex. dicit sing. Pe. de Anc. consi. cccxxxix. inc. an
essentia, circa fi. Pau. de La. consi. cclx. z Old. consi. cxix. Bar. con
ſi. xxxij. in j. voluim.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Nihil debetur. Istud limitat Panor.
in c. j. de fide instr. vt procedat tantum in his in quibus requiritur
scriptura.

b AND. BAR. ¶ Sed vnum dico. Et vide Jo. de Imo. in c. relatum. de testa. vbi tenet q̄ sufficit ad pias causas, ſi non fuit lectum
coram testatore, z testibus. z vide Lu. Ro. in d. auth. similiter, z di
xi in d. c. relatū. ALEX. ¶ Et vide Bal. in l. ſi. C. fa. erc. z melius in
auth. q̄ sine. C. de test. z in l. ſi. C. de fideic. Et ad istum ter. vide Ro.
in auth. similiter. C. ad l. Falc. adde Pau. de La. consi. cciij.

c POMA. ¶ Et forte sufficeret. Vide Aler. in l. hac consultissima.
ſ. ex imperfecto. in j. col. in fi. C. de testa. z consi. ccv. in iij. vol. z que
scripsi post Bar. in d. ſ. ex imperfecto.

d ALEX. ¶ Inter liberos. Et ad pias causas, secundum Imo. in
c. ij. de testa. z in l. is qui, de testa.

ℌ. Si ita. Verbum, commendo, fideicommissum non in
ducit. h. d. Non habetis hic alia.

1 ¶ Ablatiui absoluti quando referunt ad eos quos testator gra
uare potest, non solum conditionem, sed dispositionem inducunt.

ℌ. Cum esset. [a]† Ablatiui absoluti non solū cōditionē
1 sed etiam dispositionem inducunt, q̄
referūtur ad eos quos testator potest grauare. h. d. ¶ Op. q̄ ista
verba non inducunt fideicommissum, l. in ratione. ſ. tametsi. j. ad l.
fal. z l. facta. ſ. rescripto. j. ad Treb. So. gl. hic fideicōmissum quan
titatis valet, ſi vult fideicōmissarius. Vel melius hic verba fuerunt
relata ad personas, quam testator poterat grauare, ideo fideicom
missum inducit, alias sec", vt ibi. z no. ti. d. l. in ratione. ſ. tametsi. j.
ad l. falc. ¶ Op. q̄ ablatiui absoluti non inducant dispositionem,
sed conditionem, l. a testatore. j. de condi. z demon. Solu. inducunt

dispositionem quo ad se, sed conditionem quo ad aliud, vt ibi dixi, & dic vt ibi. ¶ Opp. glo. de l. si. §. j. ff. ti. j. Respon. glo. ibi fuit tarata certa quantitas, vt pretium, animo limitandi fideicommissum. Similе in l. si fundum sub conditione. §. si libertus. ff. de leg. j. hic vero fuit tarata quantitas, vt fideicommissum esset in residuo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum esset. Et ad istum text. vide no. in rub. C. de instit. & substit. ad fin.

1 ☞ Clausula adiecta in testamento. sis contentus illo fundo, licet inducat fideicommissum. tamen non prohibet petitionem aliorum contentorum in testamento, nisi dicatur pro omnibus.

2 Clausula, sis contentus tali re tantum, vel duntaxat, vel quæ plus petere non possit. quid operetur.

§. Si quis ita. Quero que est ratio dubitandi. Dicunt doc. quia istæ verba non videntur apta ad fideicommissum. quia neminem videtur grauare testator. tamen Iurisc. determinat. q sit fideicommissum. ¶ Opp. gl. ff. de offi. presi. i. sepe. So. hic sunt verba dispositiua. ibi vero sunt verba potestatiua, que proferebantur in fauorem eius cum quo quis loquebatur. nec per hoc intendit proferès alium grauare: sed hic

a per hoc intendit grauare heredē. ¶ Quero, a si testator dixit Ti-
1 tio, testo contentus illo fundo: Ista verba inducunt fideicommissum fundi. Sed an repellatur a petitione eorū quę sunt relicta in testamento: Certe nō. nisi sit dictum. pro omnibus. quę tibi relicta sunt, esto contentus illo fundo. l. peto. in prin. & §. j. ff. de leg. ij. Pro

2 hoc facit l. translatio. j. de adi. leg. Sed quid si testator dixit, sis cōtentus tali re tātum. vel duntaxat: vel si dixit. q plus petere non possit. vtrum alia relicta in testamento possit petere. vel videātur omnia adempta per ista verba? Puto fore sic dicēdum. q omnia relicta in eodē testamento vniformiter videantur adempta. vt puta. si illud legatum fuit factum pure. omnia alia legata facta pure videnf adempta. l. in. §. cū Titio. j. de adi. leg. sed si essent legata facta diformiter. q. erant legata relicta post mortē alicuius. vel relicta sub conditione. & ista verba fuerunt adiecta legato pure relicto. vel econuerso. tunc talia legata diformia non videnf adempta. l. Paulo Callimacho. §. j. eo. ¶ Quod no. pro testamentis, que dicunt. & plus petere non possit. Et ad declarationem huius clausule. facit quod dixi j. de oper. lib. l. vr iurisiurandi. §. si liberti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero. Nota quando testator dixit sis contentus tali relicto. & plus petere non possis. & adde omnino que multū sin. dicit Bal. in l. si adulta. C. de her. ac. que multum no. scribit Bald. in l. j. ad fi. C. de in. do. & dicta Bar. hic limita. & declara. vt p Bald. in l. liberti liberteq. de ope. lib. & propter talia verba non videtur heres prohibitus a tertio petere l. cum patrem. & ibi Bal. C. de in. do. etiam si ab illo tertio petere non poterat ex testatoris prouisione. vt ibi. & ibi etiam in fi. dicit q heres prohibitus plus petere. videtur prohibitus petere Falcidiā. vide no. per Bar. in l. ij. in prin. in vlt. col. de vulg. & pu. & vide Bar. in l. quoties. C. si duo. de hered. instit. & que habes in l. iij. C. de codic. Adde q per illa verba non est sublata substitutio pupillaris, vt voluit Oldr. consi. vij. & sequitur Pau. de Ca. in d. l. peto.

1 ☞ Legatum factum, nisi heres voluerit, an sit purum vel conditionale.

2 Differentia, inter si. & cum.

3 Differentia inter ista verba. si voluerit. & cum voluerit.

4 Verbum plenum vel liberum. adiectum cum verbo arbitrium, resoluitur in liberam voluntatem.

5 Commissum alicui in liberā eius voluntatē intelligitur quod dolus absit.

6 Legatum commissum in arbitrium heredis, vel tertij. an valeat eo non arbitrante.

§. Sic fideicommissum. Hic prosequit quadruplicem conceptionē. Primo legauit testator. nisi heres noluerit. In secūda legauit, cū heres voluerit. In tertia legauit, si heres voluerit. In quarta legauit non per verbum, voluerit. sed per verbum, estimāuerit, vel putauerit, vel per aliud, quod importet arbitriū boni viri. De prima, vsq; ad ver. hoc autem legatū. De secūda, vsq; ad ver. quanquam. De tertia, & quarta conceptione; a versi. quanquam.

1 vsq; ad §. hęc verba. Ho. ter. ibi, nō cum plenū. &c. Ad primā partem op. q illud legatum non sit conditionale, sed purum. ademptū, sub conditione, l. ij. de in diem addic. Quidam fatentur contrariū, & hic tert. dicit, quasi conditionale. Vel aliter Aliud in legatis aliud in contractibus, vt no. in d. l. ij. & probatur in l. quibus diebus. §. quidā Titio. j. de cond. & dem. & ibi diri. Et hoc facit ad q. no. per glo. in Obligationum fere. §. conditio. j. de actio. & obliga. vbi facit differētia inter ýba. si feceris. & nisi feceris dic vt ibi. Itē dicitur hic q semel sufficit velle. Contra in l. si quis stipulatus. de verb. obli. Solu. illa concordat, q hic est verbum subiunctiui futuri temporis: vel hic in vltimis voluntatibus: ibi in cōtractibus

2 §. fi. ff. ti. j. ¶ Venio ad secundam partem. † Op. inter si. & differentia. l. qui promisit. de cond. & de. & l. quodcūque. & obli. Sol. vt plene diri in l. centesimis. de ver. obl. ¶ Item

a hic, q decedendo videtur velle. a Cōtra in d. l. centesimis. sunt sol. vna, quod aliud in legatis, vt hic. aliud in contractibus. ibi. placet mihi multum, vt dicam j. Alij dicunt, q hic tequam daret. & exprimit q volebat dare. vel eius voluntate modo constabat, & sic concordat ad illam. Hanc videtur

3 per. ¶ † Quero. videtis hic differētia iter ista ýba. si voluerit, vel nisi voluerit. Diri l. j. ff. ti. j. scripsi i d. cetera ne. Ad tertiā partē venio. & de istis ýbis similibus diri

4 pm. ff. ti. ij. ¶ † Ultimo no. q qñ verbū plenū. vel verbū adiicitur cum verbo arbitrij. q ista verba resoluuntur in voluntatē, regulis iuris non submissam. vt hic. nō enim Dixi de hoc in l. alio. ff. de ali. & cib. & ibi quęsiui de verē

5 tiā & similibus. Semper autem intelligas, quod quando cur in liberam voluntatem, q intelligitur, q absit dolus

6 creditor. §. Lucius. ff. mand. & no. per Bul. in l. pe. de arb. ro quando committitur in arbitrium heredis, vel boni vr sit necesse quod heres arbitretur, vel eo non arbitrante, tum valeat: tex. est in l. j. ff. ti. j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Videtur velle. Et vide Bar. in l. centesimis. de oblig. adde que consuluit Bal. consi. clxv. j. lib.

1 ☞ Verbum peruenire, inducit fideicommissum.

2 Verbum potest. trahitur ad necessitatem.

§. Hęc verba. Verbum peruenire, † inducit fideicommissum. h. d. & hoc fine dubio quando

2 adiicitur rei singulari, vel potest trahi ad directā intranea

2 si ita. ff. eo. & sic est verbū commune. Dicā in l. Centur. ¶ Fi

q verbum potest. trahitur ad necessitatem. vt hic. & ibi dicit

ficatur in sola potētia, vt sufficiat quod possit. pmanebit

ritur actus. vt perueniat, vt hic. & l. iij. §. si quis

statulib. Dixi in l. j. ff. de inm. testa.

1 ☞ Verba habere, & pertinere. trahuntur ad fideicommissa.

§. Si filio. A patre potest relinqui filio. & vbi

quoquo modo, vt fideicommissum

existentie sui iuris videatur delatū. h. d. ¶ Opp. & vide

non possit filio relinqui, vt Instit. de le. §. an seruo. So.

qui a patre filio pure. sed si sunt verba, que sapiant

tēpus sui iuris. valet. vt hic. Et ita debet intelligi.

1 Tre. dixi in l. cū filio. ff. de le. j. † Ho. q verba habere.

b trahunt ad fideicommissum. vt hic. Quod verbum

hatur ad directū habes in l. licet. C. de pac. & sic

ne. De verbo, habere, dicam in l. Centurio. de vul.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Verba habere. De verbo pertinere, & habere

l. data opera. C. qui accu. alle. istum ter. q verbum

dicitur cum effectu. & de verbo, pertinere, vide Bal.

§. filiam er asse. ff. ti. j.

2 ☞ Filius emāncipat. donec pater viuit. nō est perfectus

1 **§. Si cui.** † Ho. & opp. dicitur hic. q tantum

ctum ciuiliter quantum factum naturaliter. Cōtra in l.

qui ve. eta. impe. Bl. non soluit. sed Cy. & Pet. soluunt

actus repręsentātes eundem effectum: ibi secus. Sed

dum expeditū in l. Gallus. §. & quid si tantū. ff. de li. & pos

a ro. dicitur hic, q legatū debetur cum pr decessert. Cōtra

tim cum effectus est sui iuris. l. mulier. in prin. j. ad Treb.

quando dicit leg. ced. & l. iij. C. de instit. & sub. Prima gl. signat

rium. & non soluit. sed soluit gl. que est super verbo. admittetur

aute & post mortem patris admittetur: tamē post mortem

admittetur sine dubio. licet ante mortem patris posset

Jac. de Are. soluit aliter. dicit ipse. fateor. q statim admittetur

petitionem legati per vtilem actionē ex testamento

voluntate defuncti. nō autem per directam. nisi post mortem

2 tio. i. q donec pater viuit. non est perfecte liberatus

pationem. q. adhuc debet ei reuerentiam. per tit. & de

C. de ingra. lib. l. j. ¶ Et dicit. q ista lex stat propter

ges contrarie determinantur per istam. & male dicit

trarias. que dicunt. quod stari in datur petitio.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dicitur hic. Vide no. per Imo. in l. mulier.

j. ad Trebell.

☞ Alienatio rei corporalis, ꝛ nominis exactio, quid differant. estatorē perseuerare velle in eadē volūtate probatur per indicia.

§. Si rem. [a] Diuiditur in duas partes. Primo, loquitur in alienatione rei legate. Scdo, in actiōe diti legati. Scda ibi. ergo ꝛ si nomen. ꝛc. No. tex. quaꝫ offerente. Op. ꝙ imo [b] legatarius debet probare testatorem non mutasse luntatem. l. rem legatam, ꝛ l. cum seruus. de adi. leg. Sol. ibi alie nit ex voluntate: hic ex necessitate. Dic vt ibi dixi. Quid si obli uit*: Dic vt ibi. ¶ † Quero, que sit differētia inter alienationē corporalis, ꝛ nominis exactionē? Resp. in alienatione rei cor⸗ ralis distinguitur an alienauerit sponte, an ex necessitate, vt s. i: sed in exactione nominis non adhibetur illa distinctio, an alie uerit ex voluntate, vel necessitate. sed semper incūbit legatario obatio quod testator voluerit durare in eadem voluntate. Et e vult dicere tex. ꝙ substantia legatarij extinguitur. Sed qualiter obatur, † ꝙ testator voluerit stare in eadem voluntate? Resp. p bitur aliquib[us] indicijs, vt q2 in deposito habuit pecuniā quam egit: vel aliqua verba protulit, per que hoc presumitur, vt hic dicit i pro deposito, ꝛc. Et ex hoc presumitur animi perseuerantia.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Si rem. Pro limitatione, ꝛ pro intellectu huius §. vi e tex. no. iuncta gl. in l. Lucius. s. ti. j. ꝛ istum tex. alle. Bal. in l. si cu atorem. de in integrum restit. min.

ALEX. ¶ Opp. ꝙ imo. Uide tamen Bar. in l. scribit. j. de aur. ꝛ . leg. in §. item scribit. ꝛ que no. Bar. in l. apud Julianum. §. si Ti us. s. ti. ij. adde ꝙ Ang. in l. seruum filij. §. si ideꝫ seruus. s. ti. ij. per l. ibi in ver. venierit, dicit ꝙ alienatio volūtaria inutilis reuocat gatū, tacitū non expressum, qđ est valde no. ad istum tex. Sed ad erte ꝙ illa gl. ibi, in illa solutione non tenetur. ꝛ eam limita per l. lie. §. Titio. j. de cond. ꝛ dem. Utrum autem ita reuocetur dona io, sicut ꝛ legatum, vide in l. si maritus la ij. C. de do. inter virum, ꝛ ro. Dy. in l. Stichum qui meus erit. vt refert ibi Bal. s. tit. ij. te⸗ uit ꝙ sic. Quod dictum dicit ibi Bal. esse aureum, nec scire alibi, dixi i d. §. itē scribit. Itē iste tex. fallit si testator reliqt ecclesiā edi icari in tali domo, ꝛ illā ecclesiam instituit heredem, quia tūc licet ponte alienet domum, ecclesia est heres, ꝛ construi debet, vt con⸗ uluit Bar. in consi. inci. testator disposuit, ꝛc. Et de materia plene Bar. in l. rem legatam. de adi. leg. ꝛ Bar. in l. iij. C. de leg. ꝛ dum al le. Ang. in l. seruum filij. vide Bal. in rub. C. de ver. sig. ꝛ dū in hoc §. dicitur, ꝙ exigere est ab inuito extorquere, vide Bar. in auth. ꝙ locum. C. si secundo nup. mu. in repe. in vl. q. ꝛ quod dixi post Bar. in l. amplius. j. rem rat. hab. in ver. quero pro declaratione.

CLAV. DE SEISS. ¶ Aliquando tamen verbum exigere ponitur pro recipere a sponte soluēdo, vt est tex. ꝛ ibi not. in l. si cum dotem. §. j. s. sol. matr. de quo etiam per nouissimos in l. ij. eod. tit.

CLAV. DE SEISS. ¶ Obligauit. Quid si muliere in dotē dedit, vide per Alex. in l. Stichum qui meus erit. s. tit. ij.

§. Si quis illicite. Hic est bon[us] §. ad multa, vt si qs edificauit ecclesiā illicite, ita ꝙ debet destrui, quod possit eam legare, ac si non esset constructa.

§. Si heres. Iste est no. §. Quando autem repetere possum ab eo, cui suꝫ rogatus mutuare vide gl. in l. si penam. j. de verb. obli. ꝛ ibi dixi

☞ Heres, pro legato facto fratribus minoribus, tenetur ad estimationem.

§. Si seruo. [a] Si rem legatam legatarius habere non potest absqꝫ sui delicto, prestatur estimatio si testator fuit sciens. h. d. No. tex. ibi ex his apparet. ꝛc. ¶ Op. ꝙ hec militia possit relinqui seruo, quia ei facto libero possit relinqui, ergo, ꝛc. l. debitor. §. seruo. s. ti. j. Sol. illa regula recipit limitationeꝫ, q2 non omne, nec semper, vt no. ꝛ gl. h. d. Et ista limitatio procedit potissime in his que in se aliquid facti habēt, vt seruitus aliqua, vel militia, de qua loquitur hic que habet exercitiuꝫ persone, ita ꝙ directe dominium transire non potest, quod dic, vt in d. l. debitor. §. seruo. Dicitur hic, estimatio debetur. Contra in l. apud Julianum. §. fi. s. ti. ij. Sol. ibi loquitur quando legatum non valet ratione rei legate: hic quando legatum non valet ratione persone legatarij, absque sui delicto. Quod dic vt ibi plene no. ꝛ ista faciūt, † vt heres, a quo relinquitur fratribus minoribus, qui non possunt aliquid habere in proprio, vel in communi teneatur ad eius estimationem, quod dixi [b] in libro minoricarum. quod no.

ADDITIONES.

POMA. ¶ Si seruo. Limita, vt per Alex. in l. apud. §. fi. ad finē. ff. de leg. j.

ALEX. ¶ Quod dixi. Uide que dixi in materia post Bar. in aut. si qua mulier. C. de sac. san. eccl.

1 ☞ Dictio, rursus, verificatur in duabus vicibus, ꝛ quid importet: ꝛ idem de dictionibus quoties, quotiescunque. ꝛ iterum.

a 1 **§. Si quis alicui decem.** [a] Dictio † rursus, verificatur i duabus vicibus tantum. h. d. Dicitur hic ꝙ ista vox, rursus, pro vna vice tātum verificatur, non sepius. Cōtra in l. sicut. s. qui. mo. vsuff. b amit. Dicit gl. [b] ibi dicit quoties, hic rursus. Uidetis istam sol. no. tamen quantum ad propositum, credo ꝙ non sit vera, propter rōnem positam in tex. ibi, nō enim onerandus est, ꝛc. quia in casu proposito si testator dixisset, quoties, vel iterum, haberent eandem significationem, quā habet dictio, rursus, ne heres in infinitum grauetur. ¶ Itē si dictio, rursus, poneretur in alia materia, intelligeretur c quoties opus fuerit. [c] l. veluti. in fi. s. de eden. Dic ergo sic, in d. l. sicut. quoties amitebatur, ad heredem reuertebatur tanquam ad dominū, ideo non grauatur prestatione noue rei: ideo intelligitur quoties, idest in infinitū, licet possit dici semper nou[us] vsusfruct[us], q2 est noui temporis, tamen dico eundem vsumfructum esse, qui esset, si non esset extinctus. Sed hic loquitur quando grauatur in prestatione noue rei, q2 semper nouā quantitatem distinctam a prima prestaret: ideo si illa quantitas, quam legatarius perdidit, peruenisset ad heredeꝫ, ꝛ pluries peruenisset, pluries prestaret heres. d. l. sicut. quia in prestatione noue rei non grauatur. Eodem d modo respondeo ad d. l. veluti. in fi. quia ibi non grauatur heres. [d] licet iterum, ꝛ iterum edat, q2 apud eum remanet super tantundē, scilicet originale, ideo in infinitū intelligitur, hic autem grauatur: ideo non debet in infinitum grauari. Eodem modo responde ad l. si ita stipulatus, in fi. j. de fideius. ibi enim non grauatur fideiussor, si sepius obligatur, quia sepius mutuatur. ꝛ ideo non grauatur: ꝛ istud est ex presumpta mente contrahentium, vt hic, ibi, non enim onerandus, ꝛc. Alias autem ex propria significatione vocabuli puto bene dictum, ꝙ sit differentia inter dictioneꝫ, quoties, ꝛ quotiescunque, ex vna parte, ꝛ dictionem rursus, ꝛ dictionem iterum, e ex alia parte, vt dicit gl. ¶ Ultimo facit [e] iste §. in arg. ad q. si statu 2 to † huius ciuitatis caueatur, ꝙ pene in platea duplicētur. ¶ Itē duplicentur, si fiat maleficium de nocte. Item duplicentur: si fiat in festo sancti Herculani. Item duplicentur, si fiat a nobili. Contingit, ꝙ vnus nobilis commisit maleficium in platea, de nocte, ꝛ in festo sanc. Hercula. an ex omnibus illis causis debeat pena duplicari? Ego vidi determinatū. ꝙ nō debeat duplicari nisi semel tātum, per rationem, quia ex eodem delicto non debet quis pluribus legibus fieri reus, per l. senatus. de accu. Si ergo punitur vna lege non debet alia puniri. Ista determinatio placet: sed ratio displicet. Uidete, iste leges que inducunt qualitates istas, non sunt noue leges. Item non inducunt nouam actionem, sed qualificant antiquam: sicut dicimus in l. aut facta. j. de pe. ꝛ sic ista ratio non est bona. Sed determinatio placet, ꝙ duplicatio non debet fieri nisi bis tantum, ita ꝙ quadruplum non transcendat, vt Insti. de actio. §. omnes. vbi nulla pena potest transcendere quadruplum, ꝛ sic vsque ad quadruplum augebitur pena. ꝛ sic si diceret statutū ꝙ pena quadruplicaretur, tunc semel tantum quadruplicaretur. pro hoc ista lex, ne in infinitū sit oneratus. Dices tu, nonne hoc est contra l. aut facta. de pen. vbi omnes iste qualitates, considerantur. Sol. aut iste qualitates venirēt considerande per nomina multiplicatiua, scilicet, dupli, tripli, ꝛc. tunc habent locum predicta. Sed si considerantur alio modo, vt si dicitur in statuto, ꝙ iudex arbitrium habet, consideratis qualitatibus delicti, tunc omnes qualitates considerantur, vt ibi. ꝛ circa predicta vide quod dixi in l. sanctio legum. de pe. ¶ Ultimo gl. signat contraria de infinitate vitanda. quod dic, vt in l. qui bona. §. fi. ꝛ l. si finita. in princ. de dam. infec. ꝛ ibi dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Si quis alicui decem. Et vide similem casum in l. j. §. j. ff. vt lega. nom. ca. ꝛ vide Bar. in l. veluti. Ang. in l. iiij. §. toties. de dam. infe. ꝛ vide tex. sing. in l. fi. ff. de bo. auth. iud. poss. ꝛ vide Mod. in rub. de arbi.

b ALEX. ¶ Dicit gl. Adde omnino Bar. in l. eum qui certarum. §. fi. ꝛ quod ibi habetur de ver. obli.

c ALEX. ¶ Quoties opus fuerit. Et ista faciūt ad no. q. de qua hic per Bar. de statuto dictāte causas inter cōsanguineos debere cōpromitti, an si semel cōpromissum sit, ꝛ expirauerit sufficiat, videtur ꝙ sic, ar. l. boues. §. hoc sermone. de ver. sig. contrarium hic tenet Bal. q2 statutū sit vt lites finiātur, quousqꝫ ergo lis finita nō erit, necesse erit cōmpromitti, ar. l. hec cōditio. la grande. j. de con. ꝛ dem. adde ꝙ bene facit quod no. Bart. in l. dicere. s. de arb. ꝛ qđ dixi post Bar. in l. qui bona. §. fi. j. de dā. infe. ꝛ in d. §. hoc sermone. per Bal. in l. si quis. §. j. de eden. Et contra hoc qđ dicit hic Bar. in isto ver. facit l. fi. ad fi. j. de bo. au. iu. pos. Et de ista dictione quoties, vide Bal. in rub. C. de his que pe. no. vbi dicit quatuor vices importare. Et de hoc etiam vide Ang. in l. ij. ad fi. j. de cu. reo. qui

tenet q̄ tantum importet duas vices. p̄ istum ter. Et de ista dictione iterum. vide ter. in l. fi. ad fi. de bo. aut. iud. poss. Adde an stā te statuto q̄ cause compromittantur, si primo loco compromissum non habuit effectum. an debeat de nouo fieri? Ro. consi. cccciii. z Bal. consi. ccccl.rrr.vii. ij. lib. Et de istis verbis, toties, quoties, iterum. vide Bal. consi. cccrcir. cum seq.

d ALEX. ¶ Biauatur heres. Sed contrarium videtur tenere Imo. in l. qui bona. §. fi. circa fi. de bam. infe. z ibi dixi.

e ALEX. ¶ Ultimo facit. Vide Aug. in l. sciendum. de op. no. nu. z Ly. in l. cum antea. C. de arb. in fi. z vide Bar. in l. Lucius. §. impuberem. in l. meuius. §. duobus. in fi. sui. ſ. tit. priorum. z vide Bart. qui hanc ter. alleg. in l. properandum. §. sinautem vtraque. de iud.

1 ☞ Fideicommissum relictum animo compensandi, non inducit petitionem.

Statuto stante q̄ qui soluit prestantias, possit eas computare in
2 condemnationem. soluens videtur prohibitus petere.

1 §. Item si quis. [a] Fideicōmissus ✝ relictus animo
a cōpēsandi. petitionē nō inducit
2 h. d. Facit ad statuta. Facta est reformatio. q̄ qui soluit pstātias, possit eas computare in condemnatione, an poterit petere predictas prestātias? Videtur q̄ non, quia statutum dicit quod possit compensare prestantias. Videtur ergo prohiberi, ne possint peti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Item si quis. Adde ter. in l. pe. §. fi. de ali. leg.

1 ☞ Unus ex duobus reis credendi. per litis contestationē preoccupat sibi debitum, etiam si non sunt socij.

2 Correus credendi non tenetur cauere correum ratum habituruz sed defendendo soluentem a correo.

§. Plerunq; Usq; ad §. si in opere. diuidi ſi tres par
tes. Primo loquitur, quando testator nominat vnum, cui vult prouidere, z plurū interest. Secundo, quando vult prouidere pluribus, z plures nominat. Tertio: quā do vult prouidere vni, z nominat aliū. Sed ibi, sic euenit. Ter
1 tia ibi, interdum. Ho. hanc legem, scitis, ✝ q̄ vnus ex reis credendi preoccupat sibi debitum per litis contesta. an hoc est verum. si non sunt socij? Bl. in l. ex duobus. ij. j. de duo. re. videtur dicere q̄
2 non, sed hic dicit, siue sint socij siue non vt hic. Secundo ✝ habetis
a gl. in l. iij. [a] fol. ma. quod reus credendi non tenetur cauere correum ratum habiturum. o. l. iij. sed tenetur cauere de defendendo soluentem aduersus correum, si a correo soluens conueniatur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ In l. iij. Adde Bar. in d. l. iij.

1 ☞ Prouidere ei cuius plus interest, in dubio quis presumitur.

2 Pro Titio. z nomine Titij idem est.

3 Actio oritur ex statuto, in fauorem cuius factum est.

1 §. Interdum [a] Ho. ter. ibi plerunq; ꝛc. Ho. Jac. de Aret. mirabilem presumptionem. q̄ in dubio videt velle prouidere ei, cuius plus interest. ¶ Item no.
2 ✝ q̄ dicit, pro Titio. quia tantum est dicere. facio pro Titio. quan
b tum, nomine Titij. Op. j. de cond. z dem. l. Titio. §. Titio genero. per quam legem videtur, q̄ etiam publicanus habeat actionem. l. seruo legato. §. si testator. de le j. Sol. Hic publicani non intercrat, quia erat nudus executor, ideo sibi non videtur velle prospicere: secus si sua interesset aliquo modo, quia tunc haberet actionem, vt lege contraria. Et per istam legem, z similes dico. in statutis z
3 legibus, quod ex eis detur actio his, in quorum fauorem sunt facta. facit l. statuas. j. de acq. re. do. z no. in auth. sacramenta. C. si aduer. vendi. Adde que dicit Bul. in l. sed si hac lege. §. prostituta. §. de in ius vocan.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Interdum. Facit quod no. Bar. in l. ad idem. in fi. q. de ver. ob. z in l. si ita stipulat[a] fuero te sisti. §. j. de ver. obl. Et pro hoc facit quod no. dixit Bar. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nun.

b ALEX. ¶ Op. j. Vide no. per Bar. in l. ex verbo. C. de fideic. lib.

a §. Si in opere. In individuis quilibet heredū te
netur insoliduz. h. d. [a] Ho. practicā [a] bonam. quia hic videtur velle, q̄ debeat precedere mora omnium heredum, z tunc quilibet poterit insolidum conueniri. Op. q̄ quilibet conueniatur pro parte, vt l. mortuo. §. fi. ſ. tit. j. z l. legatorum. Resp. ibi reliquit centum, que darentur ciuitati pro opere, vnde nullum factuz heredum versabatur: sed hic fuit relictum in opere ciuitatis ertruendo per heredes, vnde heredes erant obligati ad factum, z instructionem, non ad dationem simpliciter, tunc enim si ad simplicem dationem tenerentur esset secus, vt ibi dixi secundum Jac. de Are.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ho. practicam. Vide Ro. in l. iij. §. Catoni. de ver. obl. z Pau. de Ca. in l. in executione in prin. de ver. obl. Ang. contra in d. l. in executione. in prin.

1 ☞ Industria persone, an in dubio videatur electa, z an obliga-
tus ad factum in vltima voluntate, precise teneatur ad id.

a §. Si quis. [a] Ho ad duo. Primo, secundo Bar. q̄
1 bio ✝ videtur electa industria persone, q̄ dicitur per istū. §. in l. stipulatio. §. siue autem. j. de ope. no. cundo no. q̄ obligatus ad factū in vltima voluntate, ad id. vt hic. ita intelligit Ja. de Are. z ita ego intelligo in tiones non diuiduntur. j. de ver. obl. z ibi pono rationem.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si quis. Per Bal. in l. j. C. de sen. que prō eo.

LEX XII.

1 ☞ Legatum incertum fauore alimentorum valet.

2 Qualitas persone respicitur etiam ratione ingenij, z etatis.

1 Si Titius ✝ Legatum ✝ incertum relictū
¶ Op. q̄ legatū non valet propter incertitu
post. §. gener. de iur. do. Sol. hoc est fauore alimē
a l. ii cui annuū. j. ti. j. Facit §. ti. j. l. quidam. ¶ Item tene mo
2 hic dicit, ✝ secundum qualitatem persone, z ingenij. z etatis
cit ad id quod dixi j. ad Carbo. l. de bonis. §. non solum. vbi
q̄ quis debet alteri tradere instrumēta, vel instituere alium
intellige secundum qualitatem persone, vt hic.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tene menti. Et no. istū text. qui facit no. q̄ fi
q̄ studeas, q̄ istud relictū est piū. q̄ cedit in alimēta, z here
tur facere expensas studij. Et sic no. hoc relictum causa studij, z cau
vitiari propter incertitudinez, z hoc q̄ causa studij, z cau
equiparant. Ita no. Bar. z doc. in l. j. in fi. so. ma. Sed no
titudo non vitiat. l. cuz post. §. gener. de in. do. ergo ꝛc. here
cum gl. intelligant hunc ter. loqui in alimēris, de hoc vide Ba
rep. l. j. §. ti. j. z gl. in d. §. gener. z vide late in li. cui. de annu

LEX XIII.

Si c. Op. §. ti. ij. l. si seruus legatus. §. ita. Dy
hoc pronomen. hic tollit cōtrarium
clars, vt ibi plenius dixi. z j. eo. l. si tibi pur.

LEX XIIII.

1 Non dubium. Op. de Lauren. de libe
j. de conditr. Ex duo
tribus modis. Primo, q̄ habuit respectum ad
na, secundum que ista conditio potest dici
non impserit. z potest grauari. si impserit. Sed non pure, z no
est verisimile. q̄ ista lex cogitauerit de lege noua. ¶ Quare dic
cit, ✝ q̄ hec dictio, quin, potest accipi, id est. q̄ non. z sic conuenit
cum contrarijs. Ista sol. non placet, quia contra mentem hu
legis. Secūdo modo accipitur, quin. pro. q̄. z sic affirmat. no
ad contrarium respondeo. q̄ hic testator expressit. siue verisi
ne non. restituat legatum: sed diuinare est. Vel melius. hic
citer reliquit fideicommissum, non in penaz. si impserit. z
ctione quin. quod potest accipi negatiue, z affirmatiue. de
l. vbi. §. j. §. de tut. z cur. dat. ab his.

1 ☞ Nolle vendere, z velle vendere non iusto pretio, para
2 Iudex arbitratur quod sit iustum pretium.
3 Iudex cogit dominum vendere.

a §. Sed si cui [a] Ho. ✝ q̄ paria sunt. nolle vel
1 sto pretio velle vēdere. ¶
2 si est dubium inter ementem, z vendentem quod sit
Resp. inder adhibetur, l. alieno. §. si is cuius. de fideic
3 quid ✝ si dominus non vult vendere? Certe tunc inde
vendere, o. l. alieno. quod no.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ §. Sed si cui. Per istum ter. dicit Bal. in l. C. q
q̄ valet legatum rei furtiue scienter factum. z debetur

LEX XVIII.

1 ☞ Legatum relictum in testamento solenni, non intelligi
cite reuocatum per voluntatem minus solennem.
Vir. id est, nullo modo.

2 Si primum testamentum fuit validum. z secundum inualid
causa preteritionis, vel exheredationis, an relicta in primo te
mento sint nulla.

3 Testamentum primum solenne. an videatur subiatum. si fe
coram septem testibus dixit, nolo primum testamentum valere.

1' Iure. ✝ Legatum relictum in voluntate dub
intelligitur tacite reuocatuz. h. d. Vir. id est nulla
a secundum Dy. ¶ Op. secundum Dy. [a] q̄ testator
sum relictum in primo testamento non debeatur, licet non q
luntas sit inualida. l. z si transferam. j. de adi. leg. z l. si
sum. C. de fideic. z l. plane. la. j. in prin. §. de leg. j. Resp. non
rie loquuntur quando legatum expresse adimitur. Videtur
matur in voluntate mutili, non tamen debetur. sed hic quia

adimit condendo aliam voluntatem, tunc ita demus videtur
e revocare, si sequens voluntas valuerit. Contra hoc dictum,
etur glos. hic que incipit, quod semper presumitur, que dicit q
ubio semper videtur velle revocare, nisi contrariū sit liquidū,
debes intelligere, quando secundum testamentum est vali
alias est contra istum text. z hoc tenet Ly. *in l. nostrā, in fi. C.
esta. z ista est veritas. Op. de l. iij. §. fi. z l. iiij. §. de adi. leg. vbi ta
revocantur legata et voluntate minus solenni. So. ibi presu
ur voluntas adimendi et alio, quam et nouo testamento, scili
et inimicitijs. In testamento enim potest inesse illa conditio,
d ita demum intelligatur revocatum primum testamentum, si
ndū valet, que conditio cessat in inimicitijs. ¶ Pro declara
materie † presentis quero, posito quod primum testamentū
it validum, z secundum fuit inualidum et causa preteritionis,
exheredationis, vnde legata remanerent firma ex secundo
amento, per auth. et causa. C. de liberis preteritis, vel exhere
is, vtrum relicta in primo sint nulla? Resp. z dic. primum testa
atum remanere validum quo ad institutionem heredum, z sic
ad hoc iura antiqua non corriguntur, l. si filius qui in pote
ate. de lib. z posth. z Inst. de exhe. lib. in prin. Sed quo ad lega
primum testamentum tollitur per secundum. Casus est quasi de
de, in l. fi. §. de her. instit. z secundum hoc erit dare casum, q quis
cedit quodammodo cum duobus testamentis, q primum va
quo ad institutionem heredum. Item petuntur legata ex secū
tanquam ex testamento. z actione ex testamento, q in corpore
licet in auth. vt cum de appe. cog. §. fi. vero contigerit in quibus
m. dicitur tanquam in hoc non rescissum obtineat testamentū.
Quero, precessit primum testamentum *†solenne, demum te
tor adhibitis septem testibus, dixit, nolo primum testamentū
lere, an ex hoc primum testamentum sit sublatum? Ter. q non,
isti. qui. mod. test. infir. §. pe. Ego dicerem sic, salua veritate. Tu
bes scire, q sicut legata. z cetera alia que in testamento scribun
requirunt confirmationem per hereditatis aditiones ita adē
no, si qua sit. requirit q confirmetur hereditate adita. z ideo di
tur q hereditas a seipso adimi non potest, q non est cuius adi
one adeptio confirmetur. l. sed z conditioni. §. fi. de her. inst. Mo
d propositum, si testator coram vij. testibus dixisset sic, Volo
timum testamentuz nō valere, q volo decedere intestatus, tūc
detur instituere venientes ab intestato z per aditionem venien
um ab intestato ademptio confirmabitur, l. si quis ita. §. de here.
isti. z sic ademptio valet. Sed si simpliciter dixisset, Volo testa
entum non valere, non esset revocatum, nisi cursu decem anno. l.
ancimus. C. de testa. z Inst. qui. mo. test. infir. §. pe. Facit ad predi
ta, quod videbitis in l. si certarum. §. si eodem. de test. mil. z quod
bi dicetur, contra hoc facit l. cancellauerat, §. de his que in testa.
elen. z l. proxime. eo. ti. Bl. soluit, ibi, pertinet ad actum facti. sci
icet cancellando, sed questio nostra loquitur quando stetit solum
in verbis. Ita no. d. l. cancellauerat. z d. l. nostram. C. de testa. z d. §.
pe. Contra hoc multū fortiter facit l. nihil interest. §. de adi. le. Bl.
dicit, q id quod dicit, ille ter. nihil interest. iducatur, an a dimatur,
scilicet solenniter, sed ista adēptio nō est solennis, vt dixi. ¶ Que
ro, dicit testator in secundo testamēto inualido, cassans. z irritās
omnem aliam voluntatem, z testamentum quod fecit volēs istud
testamentum omnibus prenalere, an vigore omnium horum ver
borum primum testamentum, sit cassum, licet secundum sit nullū.
Resp. cassatio z cancellatio restringitur secundum causam cassa
tionis, vel cancellationis, l. cancellauerat. §. de his que in test. de
len. z l. er liberis. §. testamento. §. de de bo. pos. secundum tab. Mo
do ad propositum ista cassatio vel cancellatio videtur facta respe
ctu secundi testamenti, q vult istud vltimum prenalere: z ideo sivl
tima voluntas non valeret: ista verba cassans, &c. nihil operarentur.
Hoc probatur in d. §. testamento. z in d. l. cancellauerat, vbi con
templatione eoruz, qui sunt scripti in primo testamento, fuit facta
cancellatio secundi testamenti: ideo nulli alij prodest, z ita erat in
casu nostro. Et idem si † in secundo testamento inualido essent ap
posita verba, si non valet iure testamenti, valeat iure codicillorum,
que verba operantur vt debeantur legata venientibus ab intesta
to: z ideo si secundum testamentum confirmatur per aditionē ve
nientium ab intestato, tunc primum est inualidum, quia illa clau
sula, cassans. z irritans, confirmatur per aditionem venientium
ab intestato. Predicta sunt vera quando precessit voluntas solē
nis, non habens clausulā derogatoriā, tunc enim quid operentur
verba, cassans z irritans, dicam in l. si quis in prin. testamēti. §. eo.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Op. secundū Dy. Et istud tenet Jm. in l. si ita scriptū.
§. ti. ij. z Pau. de Ca. in d. l. plane. videtur tamen q per nullū alium
actum quam per testamentum tacite potest includi. ademptio. l. le
gatum sub conditione. §. j. §. de adi. leg. z vide Bart. §. z habet locū
regula huius l. etiam in contractibus, vt l. si quis ante. ad fi. de ac.
poss. z ibi vide que habes per Bo. Adde vt per Pet. Anc. consi.
clxiij. z cciij. z Ang. consi. cclij. vbi pulchre examinat.

* CLAV. DESEISS. ¶ Tenet Ly. Istud tamen limita vt per
Aler. in l. si quis ante. in v. queſt. §. de acq. poss. z consi. cxxxiij. vol. §.
consi. xxv. volu. ij. z late consi. xliij. z lxx. vol. iiij.

b POMA. ¶ Pro declaratione. Adde q contrarium cōsuluit An
cha. consi. cciij. inci. et predicto themate. ver. restat igitur.

c ALEX. ¶ Non corriguntur. Bar. in hoc variauit, vt dixi in l. fi.
de her. Instit. z in l. demonstratio. §. j. de condi. z demon.

d AND. BAR. ¶ Quero, precessit. Vide Bald. in l. sancimus. vbi
damnat Bar. hic, z ego consului contra Bar. Sapie.

* ALEX. ¶ Primum testamentum. Vide Bal. in l. ij. in vlt. col. C.
de sac. san. ecc. z Jmo. in l. si ita scriptum. §. regula. de lib. z posth. z
Raph. in l. in suis. eod. ti. z vide Bar. in l. fi. ad fi. §. si quis. ali. testa.
prohib. z Pau. de Ca. post Bal. in l. sancimus. C. de test. z Bar. in
l. heredes. palam. de test. z in l. presenti. z ibi Bar. C. fam. erse. z dic
tum Bar. sequitur simpliciter Pe. de Anch. z Jmo. in c. cum es
ses. de testa. Adde videnda latius per Aler. eius consi. ciij. ij. lib. z
per bal. consi. cccclxxx. iiij. lib.

c ALEX. ¶ Quero, dicit. Clausula in testamentis, cassans, z irri
tans omnem aliam vltimam voluntatē, &c. z vide Cal. in l. si quis
in principio. §. eo. z bal. in l. sancimus. C. de testamentis. Adde bal.
consilio clij. primo libro.

f ALEX. ¶ Videtur facta. Vide Bar. in l. j. in xv. questio. §. de iur.
codi. z Bald. in l. j. C. de fideicommiss. liber. sed docto, aliter dicunt
in l. sed z si conditioni. §. de her. instit.

LEX XIX.

SI tibi. Non potest peti legatū, nisi caueatur de mo
do implendo. h. t. ¶ Op. q legatarius non
debeat cauere. l. liberto. §. largius. §. eo. ti. §. Sol. ibi fuit ele
ctus vt nudus minister, z executor. De executore autem, z nudo
ministro, an z quando debeat cauere, videbitis in l. diuus. §. si cui
plus quam per l. fal. quod no. De legatario, an z quando debeat
cauere de modo implendo, z dixi plene in l. quibus diebus. §. ter
millius. §. de condi. z demon.

LEX XX.

1 ACtio competit ad pretium, quādo res non potest prestari.

1 Fres. No. ter. ibi, sed actione de pretio, &c. Ex quo
† habes, q quando non potest prestari res,
ad pretium competit actio, licet contradicat glo. Instit. de
lega. §. si res aliena. Dixi plene in l. plane. §. quod si rem. §. de lega.
§. z est gl. in l. fundo. ff. ad legem Falc.

LEX XXI.

1 NUtu fieri, qualiter intelligatur.

Nutu. Op. ad princ. z videtur q nutu non possit re
linqui, vt l. discretis. C. qui test. fa. pos. Sol. ista
est veritas. Quandoq aliquis est mutus omnino, quādo
que aliquis non est omnino mutus, tamen propter aliquod acci
dens, vt propter morbum, forte non potest loqui. Primo casu di
stingue, vt in l. discretis, q aut mutus a natura fuit aut nō, vt ibi.

1 Secūdo casu potest relinqui nutu, vt hic. ¶ Quero, qualiter[a] in
a telligitur nutu. Resp. quando ad interrogata consentit, vel facit
aliqua signa, per que voluntas eius perpēditur. l. seruo inuito. §.
b si pupillo. §. ad Tre. secūdum Ja. de Are. ideo notarius[b] debet sic
scribere. cum talis propter accidēs loqui nō possit, interrogatus
assensit humeris. z annuit capite. vt glos. dicit. Predicta intelligo
de eo, qui non potest loqui, tamen non perdidit intellectum, alias
non. l. iubemus. C. de testa.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero qualiter. Vide Bar. in l. j. §. si quis ita. de ver
borum obligat.

b ALEX. ¶ Ideo notarius. Vide Bal. in l. discretis. C. qui test. fa.
pos. z ibi dicit q hoc non habet locum ad pias causas.

a §. Fideicommissum. [a]Ego quero. in l. Me
nius. §. duorum. §. ti. j. an
testator possit dispensare contra regulam. q due cause lucrative
non possunt concurrere circa eandem rem in eundem. Hic videt
ter. q sic: ibi, nisi defunctus, &c. tamen ista lex non facit: q hic vo
luit testator q aliud prestaretur, scilicet, estimatio: alias autē non
posset dispensare contra illam regulam. l. huiusmodi. §. si Seimpro
nius. §. de leg. j. Dixi plene in d. §. duorum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Fideicommissum. Et istum §. no. alle. Bart. in l. plane.
la. j. §. j. §. titu. ij.

1 ¶ Officiales pro pignoribus non possunt facere discooperiri
domum.

a §. Columnis. [a]Et hoc §. habes, q officiales † qui
1 faciūt discooperiri domum propter
pignora, male faciunt. vt hic, z l. cetera. §. de lit. j.

ADDITIO.

2 ALEX. ¶Columnis. Vide Bar. z do. in d.l. cetera. §. hoc senat⁹. z de intellectu huius ter. vide no. Imo. §. ea. in ver. sed ea. z ibi eũ ter. singu. no. Imo. secundum gl.

LEX XXII.

1 ☞Bis ille capit, cui bis legatur, nisi sit clausula derogatoria.
2 Clausula derogatoria tacita per aliam clausulam tacitam derogatoriam tollitur.
3 Voluntas prima habens clausulam derogatoriam, quando tollatur per secundam.
4 Testator. si in primo testamento direrit, si aliud testamentum fecero, nolo illud valere. nisi in eo sit scripta talis oratio, an si faciat secundum testamentum simpliciter. primum tollatur.
6 Clausula derogatoria apposita in testamento minus solenni. an operetur q̃ per secundum testamentum simpliciter factum, nõ revocentur disposita in primo.
7 Verba derogatoria apposita in testamento rupto ex causa pretritionis, conseruantur per auth. ex causa. quo ad lega.
8 Primum testamentum habens clausulam derogatoriam, an ad hoc vt revocetur sufficiat. si in secundo fiat de testamento simpliciter mentio. in quo sunt verba derogatoria: vel sit necesse quod fiat mentio de verbis derogatoriis.
9 Testamentum habens clausulam derogatoriam quando vnicum tantũ precessit, sufficit revocatio generalis p clausulã, cassans. ꝛc.
10 Clausula cassans. z irritans omne aliud testamentum qs fecisset, z si in eo essent verba derogatiua sub quacũque cõceptione verborum apposita in secundo testamẽto. an valeat vt primũ tollatur.
11 Testamentum primum an quibusdam remedijs possit revocari. nu. 12, 13. z seq.
14 Juramentum interpositum super primo testamento, nõ impedit quin revocetur per secundum.
15 Juramentum interpositum super primo testamento, habet vim verborum derogatoriorum.
16 Statutũ habens clausulam derogatoriam. an tollatur per scdm.
17 Contractus habẽs clausulam derogatoriam, qñ tollatur per fin.

a Si quis in principio. a Hec lex diuidit in tres partes. Primo. ponitur dictum. Secundo, ratio dicti. Tertio limitatio. Secunda ibi, nemo enim. Tertia ibi, hoc ita. Si prima voluntas est derogatoria vltime, prima prevalet nisi prima per vltimam specialiter revocetur. h. d. Ho. text. ibi nemo enim. ꝛc. Ho. ex ista lege prima, q̃ille cui bis legaf, bis3 habere. Sc3o no. q̃ volũtas prima derogatoria debet revocari specialiter per secũdam. Tertio no. ibi nemo enim. ꝛc. ¶Opp. extra gl. z videtur, q̃ ille cui bis legatur, semel tm̃ habere debet, etiam si non sint verba derogatoria. l. plane. §. j. §. de leg. j. z l. cum centum. §. de adi. leg. So. intellige hoc quando legãtur eidem res diuerse: Vel quando legat eadẽ quantitas a diuersis heredibus. vt §. ti. j. l. si pluribus. §. primo §. titu. ij. l. seruo alieno. §. si quis. Vel potest dici, quod legatur eadẽ quãtitas in diuersis voluntatibus. l. quinquaginta. §. de prob. Vel potest dici, q̃ hic loquitur qñ vnũ legatũ continet plus alio, quantitate, vel causa, scdm ea que diximus in l. cum centum. de adim. le. In omnibus istis casibus ille cui esset bis relictũ, bis caperet, nisi esset clausula derogatoria, tunc enim capit semel tãtũ. vt hic, z l. si ita. §. ti. ij. Contraria non ob. q̃ loquuntur in aliis casibus. Opp. secundum gl. de l. si mihi, z tibi. §. fi. §. ti. ij. Sol. ista debet intelligi secundum illam. q̃ potior habetur vltima volũtas: verũ est. si ipsum expresse prioris volũtatis penitebat: alias secꝰ, vt ibi. ¶Opp. quod non sit necesse q̃ expresse peniteat eum prioris voluntatis. l. fi. in prin. §. ti. j. Dicit gl. dic vt ibi: z ibi soluit, †quoniam ibi est quedam clausula derogatoria tacite sumpta a cõtrario sensu, z tunc nõ est necesse, q̃ illa clausula expresse tollatur. sed sufficit tacite tolli, sicut eñ inducit tacite. ita tacite tollit: hic fuit expssa clausula, ideo expresse debet tolli. Dy. tenet istam z communiter omnes. Bod. docto. Contra istam solu. videtur. §. de iure codic. l. conficiuntur. §. fi. Sol. ibi interuenerunt duo. scilicet, prima volũtas derogatoria tacite. Item codicilli posteriores, per que duo simul coniuncta. videtur q̃ codicilli medio tempore facti nõ valẽt, quasi interim fuerint in pendenti. Idem dicerem in casu d. l. fi. §. ti. ij. q̃ si fecisset epistolam. i. nõ obsignatam, z vltimo aliam obsignatam, q̃ per vltimam, coniuncta voluntate prima, secunda non signata non valeret, ar. d. l. conficiuntur. §. fi. Vel ad sol. d. l. fi. in prin. dic secundum ☞. ibi clausula derogatoria non erat tacite, vel expresse. q̃ ibi fuerunt verba adiecta ad augmentum, vt inducant fideicommissum ideo non inducunt diminutionem, z etiam ista satis placet. ¶Opp. de l. diui. §. licet. §. de codi. Dicit gl. j. †sequens voluntas emanans simpliciter, valet ipso iure. sed tollitur ope exceptionis, vt hic. Ista non placet. q̃ in l. contraria innuit sequentem voluntatem habere plenum effectum. Alia sol. est, q̃ aut ista verba ponuntur in eodem testamẽto, quo legatur, z est necessaria

specialis reuocatio vt hic. aut ponuntur in alio testamento. b non est necessaria specialis reuocatio. ita dicunt quidam. Sed est contra istum ter. quia hic dicit, in eodem testamẽto, vel codicillis. Unde siue legetur in testamento, in quo fuerit verba derogatoria. siue in codicillis postea factis, requiritur specialis reuocatio. (vt hic: aut ponuntur alio testamento z tunc non est necessaria specialis reuocatio:) Quare alij dicunt differentiam. quod si ista clausula derogatoria ponatur antequã leget, vel postea. sol. reprobatur per gl. z bene. quia in lege contraria fuerunt ista verba derogatoria ad fi. sicut hic. quare gl. in lege contrahenti, q̃ valet posterior voluntas, vt ibi, verum est. si specialis reuocetur, vt hic. z hanc tenet Dy. Quidam, vt Old. de pisis qui repetit istam legem soluit aliter, z hoc videtur Jac. de Are. vt dicamus. q̃ in lege contraria fuerunt verba derogatoria solemnitatis, que solemnitas est iuris publici. requiritur per simplicem contrariam voluntatem. quia de facili ad suam naturam. l. si vnus. §. pactus. §. de pa. hic vero fuerunt verba derogatoria circa legatum, seu voluntatem legandi. potest tollere sicut vult. cum a sua libera voluntate deriuet. ideo requiritur specialis reuocatio, vt hic. Addere. si testator risset sic volo q̃ in codicillis meis requiratur ista solemnitas. ego me subscribam, z mea manu signem, nec diceret plus. Certe lurio eorum contineret veritatem. Essent enim verba derogatoria solemnitatis tantum. non voluntatis. z per aliam voluntatem simpliciter emanatã. sine alia solemnitate. tollerentur. Vide in simili in l. humanũ. cũ gl. C. de legi. sed in casu d. §. restat. cessit vltra, dixit enim, nõ alias codicilli valeãt, nisi fuerint facti nu subscripti, z sic fuerunt derogatoria voluntatis. sicut de non voluit aliter valere: z quod ibi dicitur de solẽnitate. conditionaliter. sed dispositiue ponitur tantum de voluntate. isti male dicũt. Quare dic vt dicit gl. z Dy. q̃ ille ler intelligit secundũ istam. z hoc tenuit Ly. disputãdo hoc in hac curia audiente. ¶Opp. de l. vbi ita. §. de do. causa mo. Resp. in speciẽ cõtractus inter viuos. ideo non licet de ac. z obli. §. cõmo. l. in cõmodato. §. sicut. hic vi dicit in his vltime voluntatis. Opp. §. de vsu. z hab. l. pleni. cut. C. de testa. mil. vbi testator sciens se habere exheredare. Videk enim loqui secundus loquitur. d. §. equitũ. So. ibi nulla precessit expssa. 4 gatoria: hic secus. Expeditis contrarijs venio rit, lex ista loquitur quando precesserunt verba gati. quid si precesserũt verba derogatoria rit, si aliquod testamentum fecero, nolo valere. re aliud testamentuz, nisi sit tibi scripta talis oratio. c Dicit gl. q̃ secundum testamentum non valet. * teat prioris testamẽti. Istam q̃ ponit Dy. in de reg. iu. lib. vj. z quidam habent hic. z ibi arguit omitto causa brevitatis: ipse determinauit. vt determinat de Are. determinat contra. z dicit, q̃ secundum pliciter emanans valet ipso iure. z primum tollitur. test sibi auferre liberam testamenti factionem. l. stipulado de ver. obli. sed per ista aufertur libera testamenti nõ valet. p3o hoc l. diui. §. licet. §. de condi. Non ob. hi. z tibi. §. in legatis. §. de le. j. quia hic fuerunt verba ria actus testãdi. Unde clarius distinguendo dicit, verba sunt derogatoria actus testandi, quando rogatoria cuiusdam solennitatis testamenti. quando tis. Primo casu non valet quia non potest se facere d let, quia non potest mutare solennitatez que est iuris licet. Tertio casu valet, si expresse de prima penitet. reuocatio requiritur. d. l. si mihi, z tibi. §. fi. §. de le. j. z de Ja. de Are. z And. de Pisis, sequendo eum. Ly. in de test. recitando opi. dicit, q̃ hec opi. saltẽ in cathedra. chra opi. postea Lyn. me audiente. hoc disputando contrarium, dicens sic. Non esset verum, q̃ per hoc intestabilis, imo potest facere aliud testamentum, vult, sed oportet q̃ nos simus certi q̃ ipse velit. Cus ba habeant vim cuiusdam protestationis preambule. statio declarat in sequenti testamento voluntatez §. plerique. §. de relig. z l. qui in aliena. in fi. ff. de acq. ergo testamentum non est testamentum, q̃ lex presumit lunitatem deesse, nisi expressam reuocationẽ factam de non est verum. q̃ sit intestabilis. Idem tenebat e ego idem puto, declarabo tamen latius. Et aduerte risset tantum. Nolo me posse facere aliud testamẽtum posse mutare tale testamentum, vel nolo me posse f dixisset vltra, tunc fateor verum dictum Jac. de Are. quia testator solum disposuit circa ipsam possibilitatem nou circa voluntatem, que debeat in futurum

potest facere,qꝛ non potest sibi auferre liberam testamenti factio
nem.l.stipulatio hoc modo.de verbo.obl.⁊ ideo glos.in l.si mihi,⁊
tibi.†§.in legatis.ff.de lega.j.male loquitur,[s] ⁊ bene reprehendit
per Jac.de Are.Sed si dixisset,si fecero aliud testamentum,nolo
valere,hic non disposuit circa possibilitatem testandi,sed dispo-
suit circa voluntatē,quā dixit deesse in futuro.ideo requirit ꝙ ex
presse reuocet,vt appareat volūtatē deesse in sequenti testamēto,
quam lex presumit deesse,propter verba preambula derogatoria.
¶ Pro declaratione[b] nostre materie † extra gl.⁊ doc.Quero,hic
fit mentio de duplici voluntate,in vna fuerunt verba derogato-
ria,⁊ postea est sequuta alia voluntas,quero de prima voluntate
quid si ista verba derogatoria sunt apposita in voluntate minus
solenni? Respondeo, verba derogatoria habent vim cuiusdam
ademptionis,vt hic no.in gl.magna, ⁊ ideo ad hoc vt adimatur
hereditas,debet fieri in voluntate solenni,qꝛ in codicillis dari vel
adimi hereditas non potest.l.ij.C.de codi.⁊ oportet quod adima
tur in tali voluntate,ex qua posset adiri hereditas, vt dixi in l.si
pure.ff.eodem.Sed in ademptione legati non requiritur tanta so
lennitas.l.si ita sit adscriptum.si cui bis.ff.de lega.j. ⁊ ibi no.⁊ l.si
fideicommissum.C.de fideic.⁊ l.heredes palam.§.j.ff.de testa.⁊ l.da
mnum.C.de leg.⁊ vide Azo.in summa.Insti.de testa.ordi.vers.illud
etiam.¶ † Quero, quid si ista verba derogatoria contineantur
in testamento rupto ex causa preteritionis, vel exheredationis,
an conseruentur talia verba derogatoria.per auth.ex causa.Pu
tarem quod inquantum ista verba continent ademptionē here-
ditatis,⁊ sic respicerent institutionem,tunc nihil valent.Sed in-
quantum respiciunt legata.⁊ fideicommissa. tunc valent, per d.
auth.ex causa.¶ Uenio ad secundum testamentum,dixi † quod
est necesse quod per secundum testamentum specialiter peniteat
de primo.Quid si testator in secundo dixit sic,⁊ hanc meā vltimā
voluntatem esse volo,⁊ omnibus preualere,cassans.⁊ irritans te
stamentum factum manu cuiusdam notarij talis,vel alterius cu-
iuscunqꝫ,an sufficiat? Questio est an in eo sufficiat,ꝙ fiat mentio
de testamēto simpliciter in quo sunt verba derogatoria,[i] an est ne
cesse quod fiat mentio de verbis derogatorijs? Gl.hic videt vel-
le,ꝙ sufficiat ꝙ fiat mētio tantū de primo testamēto,nec dicit ali-
quid de verbis derogatorijs,⁊ verba Dy.hoc videntur sonare in c.
quod semel.extra de regu.iur.lib.vj.Alibi gl.dicit, ꝙ non sufficit
mentionē fieri de verbis testamenti, sed debet fieri mentio quali-
tatis testamenti,vt dicat,non obstante tali testamento, ⁊ verbis
derogatorijs in eo incertis.ita no.in l.si mihi, ⁊ tibi. §. in legatis.
ff.tit.ij.Quid dicemus.Breuiter,si bene ponderetis tex.hic posi-
tum in fin.principij,videtur requirere duo.Primo quod speciali
ter peniteat prioris voluntatis.Secundo, quod contrarium asse
rat eius ꝙ primo dixerat,vt ibi:sed hoc ita locum.⁊c.Dico ergo
ꝙ debemus inspicere verba derogatoria qualiter sint concepta.
Si enim sunt concepta secundū eum modum qui primo in gl.po
nitur.vt si aliud testamentum fecero,nolo valere.tunc reuocando
primū testamentum nominatim,⁊ dicendo.hoc vltimū volo vale
re videt satisfactū huic legi.qꝛ specialiter primi testamēti facit mē
tionem,⁊ dixit vltimum se velle valere,⁊ sic asserit contrariū eius
quod prius dixerat.Sed si ponimus verba derogatoria esse con
cepta secundum alios modos positos in gl.qꝛ dixit,si quod aliud
testamentum fecero,nolo valere,nisi sit talis solennitas,tūc opor
tet quod dicat,cassans,⁊ irritans aliud testamentum,⁊ verba de
rogatoria ibi posita,alias non videtur asserere contrariū eius ꝙ
primo dixit,⁊ sic intelligo gl.in d.§.in legatis. ¶ † Sed quero, si
esset ponere casum,in quo sufficeret reuocatio generaliter facta,
dicēs,cassans omne aliud testamentum meum,in quo sunt verba
k derogatoria,an hoc voluit preualere? Respondeo,sic[k] si vnum ta
men precessit testamentum,in quo sunt verba derogatoria,vt l.ij.
10 ff.de liber.⁊ posth.¶ † Quero,quid si testator dixit sic, cassans,⁊
irritans omne aliud testamentum quod fecissem, ⁊ si in eo essent
verba derogatoria sub quacūqꝫ cōceptione verborū,an sufficiat?
Hic videtur ꝙ non.qꝛ tex.hic requirit,ꝙ specialiter reuocetur. ⁊
illud dicit specialiter fieri,ꝙ est a generalitate exēptū , latē apud
labeonem,§.hoc edictum.j.de iniur.⁊ l.j.§.dixerit aliquis.j.de pu
blica.⁊ l.seruis vrbanis.in fi.j.e.Sed istud nō est exemptū a gene-
ralitate,ergo non est factum specialite.Ego dico sic,[m] prout dixi
in materia substitutionis vulgaris, in l.in fi.ff.de vulg. ⁊ pup.A-
liquid potest exprimi tribus modis,quandoqꝫ generaliter,quan
doqꝫ singularirer,quandoqꝫ particulariter,sicut est dare genus,
speciē,⁊ indiuiduū.Aliquis ergo potest nominari sub nomine ge
neris,speciei,⁊ indiuidui.Hic ergo,quod vltima voluntas seu te
mentū,quod est testatio mentis,est nomen generis:⁊ ideo dicēdo
cassans ⁊ irritans omne aliud testamentū,⁊c.nō sufficeret,nisi qū
vnum tantum precesserit,vt dixi.ff.⁊ hoc tenet gl. ⁊ Dy.Sed ego
dico,ꝙ dicendo,etiā si essent verba derogatoria,videtur exprimi
specialiter,qꝛ testamenta quedā habent verba derogatoria, que-
dam nō.⁊ ideo sufficit:ꝙ specialiter fiat noua reuocatio sub no-
mine speciei,vt hic dum dicit specialiter . Preterea, probo filius
inter ceteros non debet exheredari.sed nominatim, ⁊ intelligitur
nominatim,non dicendo.exheredo liberos,quod est nomen gene
ris,qꝛ cōprehendit nepotes vlteriores,sed debet fieri exhereda-
tio sub nomine speciei,vt exheredo filios,vel sub nomine singula
n ri,[n] vt Titium,⁊ dicitur fieri nominatim.l.Titius,in prin.ff.de li-
be.⁊ posthu.⁊ ita dico in proposito,qꝛ sufficeret quod reuocatio
fieret sub nomine speciei,⁊ fiat mentio testamenti,⁊ qualitatis te
stamenti.¶ Quero,quid si verba derogatoria sunt ita concepta
per hec verba,quod si aliud testamentum fecero,nolo valere,nisi
sit obseruata talis solennitas,⁊ sic in eo fuerint posita verba re-
uocatiua istius clausule, nolo reuocationem valere, quid iuris?
Puto idem,qꝛ quocunqꝫ modo sint facta verba reuocatoria, si
prioris voluntatis faciunt mentionē, ⁊ etiam qualitatis testamē
ti,tamen non est necesse quod verba singulariter exprimant. Suf
ficit enim ad reuocationem,quod sit reuocata illa clausula dero-
o gatoria:vt hic.¶ † Quero.[o] an sit aliquod remedium quod pri-
mum testamentum non possit reuocari? Quidam quod sic, dicen
do sic.volo hoc testamentum valere,⁊ si contingat me mutare, ⁊
aliud testamentum facere.nolo valere : qꝛ illud erit simulatum, ⁊
fictum,⁊ per metum factum contra voluntatem meam,ne incur-
ram indignationem consanguineorum:⁊ sic protestor quod per
illud non intendo aliquid alicui dare,tunc secundum nihil valet,
p etiam si expresse prioris peniteat[p] testamenti,sed primum,qꝛ plus
11 valet,⁊c.C.plus valere quod agitur,per totum.Item ista prote-
statio declarat animum non esse, nec voluntatem in secundo, l.si
quis in aliena.§.finali ff.de acquirenda hereditate.Facit l.in con-
cubinatu.ff.de concubin.Hoc non placet,nam per primum testa
mentum non probatur secundum simulatum,nec factum contra
voluntatem.Nam sufficit primam voluntatem derogatoriam, es
se reuocatam,vt dixi ff. Nam sicut tunc volebam primum testa-
mentum valere,⁊ secundum esse fictum,ita modo prime volunta
tis penitet,⁊ volo secundū valere. Item per primū testamentum
non probatur dolus nec metus,l.metum.C.quod me.causa. C.de
transf.l.si maior.⁊ de do.l.dolum.nec etiam inducit aliquid verisi-
mile sufficiens ad arguendum dolum,vel metum.C.de transact.l.
interpositas.Remanet ergo solum nuda voluntas prohibitoria,
que potest reuocari,vt dictum est.Preterea si testamentum esset
factū presentibus vicinis,⁊ cōsanguineis, presumitur cessare me
q tus,[q] ⁊ dolus,l.transactionem.C.de transa. ¶ Alij dicunt ꝙ fiat
sic,scilicet,ꝙ in primo testamento dicat,si contingat me facere a-
liud testamentum,tunc omnia que scripta sunt in isto,in illo intel
ligātur repetita,arg.l.posthumus.§.fi.de iniust.test. Sed hoc nō
placet,qꝛ sicut precedētes codicilli possunt reuocari,ita ⁊ ista vo
lūtas:vnde puto,ꝙ hoc casu sufficeret generalis cassatio omnis
precedentis volūtatis.Unde alij dicūt,ꝙ stādo in finibus vltime
voluntatis nullum est dare remedium.Nemo enim potest sibi le-
gem imponere,a qua recedere nō possit,vt hic,nisi transeat in for
r ma cōtractus[r] vt dicit Dy.in c.quod semel.de reg.iur.lib.vj.⁊ ita
12 Cy.⁊ Alud.de Pisis,⁊ quasi omnes.Dicat ergo † testator, Uolo
hanc esse meam vltimā voluntatem,quam promitto non reuoca
s re:sed si cōtingat[s] me reuocare, vel aliud testamētū facere, ex nūc
dono,⁊ do omnia bona mea tibi heredi instituto:vel tibi notario
recipienti pro herede instituto,⁊ pro legatarijs eo modo, ⁊ ea for
ma quam ego testator ff.dixi,⁊ ꝙ vltima voluntas possit transire
ad contractū,no.per gl.in l.heredes palā.in fi.ff.de testa.Hoc non
t est verum,[t] ⁊ cōsulerem contrariū[v] salua reuerētia Dy. Nā con-
v tractus inter viuos facti sub cōditione impossibili de iure vel sub
cōditione turpi,sunt nulli ipso iure,l.impossibilis,⁊ l.generaliter.
de ver.obl.Sed ista donatio est facta sub conditione turpi,⁊ con
tra bonos mores,qꝛ apponitur,si contingat me mutare testamē
tum,⁊ sic aufert liberam testamenti factionē,⁊ nō valet,l.stipula
tio hoc modo.de verb.obl.Et sic reperi Dy.cōsuluisse antequam
scriberet in d.c.ꝙ semel placuit,extra de reg.iur.lib. vj. ¶ Quero
13 quid si fieret † per modū vēditionis,dicēs, Uolo istud testamētū
omnib.preualere,⁊ volo nō reuocare,⁊ ex nūc vēdo ⁊ trado p tā-
to pretio,quod cōfiteor me habuisse: Uidet quod valeat . Hic em
non videor grauari metu pene,ne faciam testamentū,qꝛ si in con
ditionis euentum perficitur venditio.ergo alterius est res,⁊ meū
est pretiū.Breuiter puto non valere.Siue enim ego haberē plus
de pretio quam res valeret,spe lucri inuitarer ad mutandum te-
stamentum,vt haberē illud pretiū:siue haberem minus,nō reuo-
carem metu pene,siue haberē tantundem,⁊ haberem maiorē affe
ctionem ad rem quā ad pretiū , vel ecōtra:⁊ sic semper inuitarer
ad mutandū testamentū,vel nō spe premij,que cōditiones a iure
reprobantur l.ille aūt,in fi.de here.insti,⁊ ibi no. An autem possit
repeti pretium quod est confessus habuisse testator , non est meū
tractare nūc,tamē dico ꝙ apud me illa cōfessio pretij,fraude, vel

14 fraudis suspicione nõ caret. ❡ † Quero quid si testator[x] dicit se
x nõ mutare testamẽtũ, ꝛ iurat[y] nõ venire cõtra, an põt facere aliud
y testamentũ. Spe. tãgit in ti. de instru. edi. §. cõpendiose. ver. quid
si quis iurauerit. gl. decretorũ ponit. xiij. q. ij. c. vltima voluntas. ꝛ
z multi doc. iuris canonici disputauerunt eã. Ultimo Jo. And.[z] dis
putauit eam, quam ponit in mercurialibus, in ca. quod semel de
reg. iur. lib. vj. ꝛ determinauit, ꝙ vltimum testamentum valet, non
ob. iuramento, tamẽ qui facit secũdum testamẽtum est periurus.
Probatur per c. j. extra de spon. du. Et ad argumẽta cõtraria re-
spondeo, iuramentũ est seruandũ, c. cum contingat. extra de iure-
iur. c. quamuis. de pac. lib. vj. Nam quedã sunt que dependent ex
mera volũtate iurantis, nec habet necesse propter hoc adire pre-
torẽ, tunc non obstãte iuramẽto poterit cõtrauenire, sed erit per
iurus: sed si nõ dependet a mera voluntate iurãtis, sed hꝫ necesse
adire pretorẽ, tũc pretor nõ debet esse author periurij, ideo veniẽ
tem cõtra iuramentũ nõ audiet pretor. ita loquitur d. c. cũ cõtin-
gat. ꝛ c. quamuis. de pact. lib. vj. ꝛ ita loquitur auth. sacramenta.
Lex enim tibi suum, nõ tuum denegat auxilium. l. ij. ꝛ ibi not. C. si
aa aduer. vẽdi. Sed ego dico,[aa] ꝙ nõ erit periurus, q2 iuramentũ est
interpositũ super eo quod est cõtra bonos mores, q2 aufert libe-
ram testamenti factionẽ. l. stipulatio hoc modo. ff. de ver. ob. ergo,
ꝛc. hoc tenent Cyn. ꝛ Pet. in l. j. C. de sac. san. eccle. ꝛ And. de Pi.
* hic.* ❡ † Quero, vtrum[bb] iuramentũ habeat saltẽ vim verborũ
15 derogatoriorũ, vt secundũ testamentũ non valeat, nisi primũ spe-
bb cialiter tollatur. Uidetur mihi, ꝙ Jo. And. determinet ꝙ sic, in q.
predicta. ꝛ hoc puto verũ. Nam iuramentum interpositũ in testa
mẽto haberet vim, vt importet perinde ac si diceret, valeat omni
iure quo valere potest, l. cũ pater. §. fili⁹ matrẽ. ff. de leg. ij. ideo pu-
to, ꝙ habeat vim verborũ derogatoriorũ, ꝛ requirat specialis re-
16 uocatio per illũ §. ❡ † Quero, quid in statutis, si in vno proce-
dunt verba derogatoria, ꝛ aliud simpliciter loquitur, an valeat:
text. est ꝛ gl. in l. humanum, C. de legi. Dixi plene in l. omnes popu
17 li. ff. de iust. ꝛ iu. ❡ † Quero, quid in contractibus. Dic vt per
Cyn. in l. pacta nouissima. C. de pac. ꝛ per eundem Cyn. in q. quam
hic disputauit, que incipit, precessit prima voluntas sequentibus
derogans, ꝛc.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ❡ Si quis in princ. Et vide Bal. in l. humanum. C. de le. Jo. de Imo. in c. cum esses, de testa. Ang. l. hac consultissima. §. pen. C. de testa. Saly. ꝛ Bal. in l. sancimus. C. de test. Ang. in auth. hoc inter libero. C. de test. ꝛ no. in d. §. pe. Bald. in l. clarũ. C. de fidei. ꝛ vide Bal. ꝛ Jo. de Imo. in §. in legatis. hic alle. ꝛ vide Bar. in consi. incip. quidam fecit testamentum, ꝛ in eo sic dixit ꝛ asseruit. ꝛ est xxj. ꝛ vide Lud. Rom. in consi. cccij.

b ALEX. ❡ Dicunt quidam. Uide Jac. de Bel. in authen. de testa. imperfe. ꝛ Jo. And. ꝛ Jo. de fantu. ꝛ Domini. in c. j. de consti. in vj. ꝛ Floria. in authen. hoc inter liberos. C. de testam.

c ALEX. ❡ Non valet. Ol. etiam in d. l. sancimus. vt ibi refert Sal. tenet opi. Dy. ꝛ ita etiam ipse Saly. ꝛ videtur quod sit communis. adde Bal. consi. clxxviij.

d ALEX. ❡ Mutare solennitatem. Et si diceret, nolo aliud testamentum facere posse, nisi cum x. testibus, nihil operatur, hoc simpliciter tenet Pau. de Cast. in l. si mihi, ꝛ tibi. §. fi. ff. tit. ij. nisi vltra predicta testator subdat. ꝛ si cõtingat me aliud facere, nolo illud valere. q2 tunc esset clausula derogatoria voluntatis, ꝛ sic valeret secundum eum, alle. no. per Cy. in l. sancimus. ꝛ per Bart. hic, qui j. proxime hoc dicit. sed Bar. in l. omnes populi. in iij. q. prin. de ius. ꝛ iu. tenet etiam quod quando est derogatoria solennitas, requiratur specialis mentio.

* CLAVD. DE SEISS. ❡ Ponit Dy. Idem tenet Bal. in c. ij. circa fi. de consue. vbi etiã ponit, nunquid valeat consuetudo, qd testamẽtũ factũ ad pias causas cũ authoritate episcopi, nõ possit reuocari. vide etiam Alex. cõsi. xxv. vol. iij. Roma. consi. lxxj. ꝛ consil. lxxxij. in ij. dubio.

e POMA. ❡ Et aduerte. Uide plura per Alexan. consi. lxx. in iiij. vol. ꝛ Pe. in consi. xliiij. in iiij. vol. Pau. consil. xj. in ij. du. in j. vol. ꝛ consi. xl. in ij. vol. ꝛ xlviij. vol. ij.

f ALEX. ❡ Fateor verum. Sed Sal. in l. sancimus, tenet etiam in hoc primo casu contra Jac. de Are. ꝛ Bart. q2 per hoc non aufert liberam testandi facultatem. q2 reuocari potest, ꝛ ideo dicit quod requiritur etiam isto casu specialis mentio, per hanc l. ꝛ gl. in d. §. in legatis. quam sequitur.

g ALEX. ❡ Male loquitur. Et contra gl. in d. l. si mihi, ꝛ tibi. §. in legatis. vide j. ꝛ vide Bal. in l. clari. C. de fideic.

h ALEX. ❡ Pro declaratione. Et de hac materia vide plene Ange. in consi. cccxiij. vbi optime dicit. ꝛ pulchre no.

i ALEX. ❡ Uerba derogatoria. An sufficiat facere generalẽ mẽtionẽ de verbis derogatoriis, an requirat ꝙ specificent. vide Bar. in l. humanũ. C. de legi. Et de forma clausule derogatorie. vide text. optimũ, ꝛ ibi Bal. i l. fi. §. fi. C. de lat. li. tol. ꝛ meli⁹. in l. oẽs. in prin. C. de prescri. xxx. anno. ꝛ ibi sing. dicit Bal. ꝛ Ang. ꝙ sufficit testatorẽ dicere hec verba, videlicet nõ obstãte aliquo alio testam etiã si de eo testamẽto dꝫ fieri mẽtio specialis, ꝛc. ꝛ perinde e si specialiter derogasset. sm eum per illum tex. Et istis adde in auth. hoc inter liberos. C. de test. ꝛ sing. p eũ in l. sancim⁹. col. C. de test. ꝛ vide Ang. ꝛ Imo. in l. si mihi, ꝛ tibi. C. in legatis leg. j. ꝛ ibi dixi post eũ. Adde Pau. de Ca. cõsi. cclxiij. vbi Fede de Sen. cõs. cclxvj. aliter sensit. quã cõsi. xlvj. ꝛ qñ pater mo posuit clausulã derogatoriã, in secũdo nõ, sed illud feci quiq3 testib⁹, an sit sublatũ primũ. vid Ro. cõs. ccclxxxv. ꝛ

k POMA. ❡ Respondeo, sic. Et in contrariũ est cõmunis opi. Alex. cõs. xxv. incip. viso testamẽto in iij. vol. ꝛ que scripsi ad in l. ij. ff. de liber. ꝛ post. pro opi. tñ Bar. facit l. fundus qui ff. de fund. instr. gl. in l. quãuis. C. de fideic. ꝛ que ponit idẽ l. eos. ff. de fal. ꝛ que no. Bal. in l. quib⁹ dieb⁹. §. dominus. ff. di. ꝛ demõ. Alex. in l. seruum. in vlt. col. ff. de here. insti. ꝛ ne cõsi. lij. inci. nobilis, ꝛ egregia. inserto in cõsilijs. Alex. in iij Pau. de Ca. cõs. cccxij. Raph. Cu. consi. xlviij. ꝛ consi. lxxx. lxviij. Pau. de Ca. cõsi. cclxiij. Et istis adde in simili Barto. ibi posui, in l. qui Rome. §. duo fratres. in vj. q. ad fi. ff. de verb. Alex. cõs. lxxv. i prin. in iiij. vol. ꝛ cõs. x. in iiij. vol. ꝛ vide Barb. xx. ꝛ adde q̃ posui ad Bar. in l. ij. §. oium. ff. de admi. tu. Car.

l ALEX. ❡ Uidetur quod non. Sed Ange. ꝛ Imo. in l. ij. de posth. tenent contra Bar. hic, ꝛ ibi, ꝛ Bal. in auth. hoc inter ros. de test. ꝛ l. humanum. de lega.

m ALEX. Dico sic. Fede. de sen. in consi. xlvij. alias lj. quod fa habita super casu predicto, ꝛc. tenet per omnia Bar. in hac ma ria. Et adde quod hanc opi. Bar. sequitur etiam Alex. de Im in consi. cccxxxiij. versi. ad idem in j. vol. ꝛ adde ꝙ idem tenet Pa de Cast. in consi. ccccv. ꝛ in consi. cclxxxj. col. ij. circa med.

n ALEX. ❡ Nomine singulari. Hoc intellige quando solus era alias secus. l. ij. de lib. ꝛ posth.

o ALEX. ❡ Quero an. An possit dari remediũ ꝙ primũ testa tum non possit reuocari. ꝛ vide Bal. in l. sancimus. de testam.
POMA. ❡ In ista q. Uide Spe. i tit. de istr. edi. §. cõpẽdiose. ver. quid si. Fede. de se. cõs. xlvij. alias lj. inci. super dicto casu ꝛ cõs. xxxij. inci. casus talis in monasterijs. Bal. cõs. fecit testamentũ in l. omnes populi. in iij. q. prin. dã. ff. de iust. ꝛ iur. per Jac. de Bel. in authen. ex imperfecto. C. de test. per Jo. And. ꝛ Mod. in c. j. de constit. lib. vj. prela. eod. li. per Bal. ꝛ Ang. in authẽ. hoc inter liberos. C. de test. Bal. in l. humanũ. C. de legi. ꝛ in l. clari. C. de fideic. per Ang. cccxij. inci. quedã domina Joannina vxor. ꝛ in l. omnes. C. xxx. anno. Bal. Ang. ꝛ Imõ. in l. ij. C. de lib. ꝛ posth. Pau. de consi. clxij. inci. quedam domina in suo testamẽto. per Car cle. j. de sepul. alle. late in l. si mihi. ꝛ tibi. §. in legatis. de leg.

p ALEX. ❡ Priores peniteat. Adde Bart. in l. pacta no C. de pactis.

q ALEX. ❡ Cessare metus. Uide Cy. ꝛ Bal. in l. j. circa fi. C. de sa san. ec. vbi ponitur alius modus, sed non videtur bonus q2 primum testamentum mutatur, ꝛ propter beneficium F lianice detrahẽde ꝛ ibi habes per Guid. de suza. aliquid ꝛ Imo. in l. si mihi, ꝛ tibi. §. fi. ff. titu. ij.

r ALEX. ❡ In forma contractus. ꝛc. Adde Bar. in d. l. sti hoc modo concepta. in prin. ꝛ ibi Ro. ꝛ Pau. de Cast.

s ALEX. ❡ Sed si cõtingat. Idẽ tenet Bal. in l. sancimus. antiquitas. de testa. ꝛ in c. j. de feu. da. i vicẽ le. cõmis. ꝛ Alex. in l. ex testamẽto. C. de fidei. ꝛ adde ꝙ reperit Dy. consuluisse contra id, quod tenet in lecturis, vt refert Pau. de Ca. in d. l. cum antiquitas. Sed quid si legato, puta lego Titio fundũ, dicens posse reuocare. ꝛ si contingat me reuocare, ex nunc dono ctum fundum presenti, ꝛ acceptãti. Bal. in d. l. sancimus. tenet tunc valeat donatio, q2 cessat ratio, ꝛ non tollitur libera fac per donationem vnius, ꝛc. sed Pau. in d. l. cũ antiquitas. in contrarium facit, q2 sicut debet esse libera vltima volũtas ad institutiones, ita quantum ad legata, q2 non debet quis c pelli ad ea faciẽda de directo, vel indirecto, ꝛ ista pars est fo rior secundum ipsum, nec aliter dicetur. Subdit tamen ꝙ re Bar. mouisse istud dubium, vt habetur in quibusdam suis ctis, vt habetur in l. iubemus. C. de sacrosan. eccl. Imo. autẽ opi. Bal. hic, ꝛ adde Bal. in d. l. sancimus qui solus singular limitat hanc materiam ꝛ ad hãc materiam vide omnino Bal. c. ij. de feu. da. in vic. l. cõmisso. vbi ponit no. q. Titius filios nõ habens, ꝛc. vbi arguit pro, ꝛ cõtra, ꝛ indecisum reliquit. Tu adde ꝙ constitutio precarij, de qua ibi. nõ potest constitui ad secundum Ang. in d. l. stipulatio hoc modo concepta ꝙ no. in l. iij. §. j. j. de acq. pos. In hac materia, adde Bal. in auth. hoc inter liberos. C. de test. ꝛ qd no. Jo. an. in c. j. de cũdum Bal. in d. c. ij. vbi querit an habens vxorem, ꝛ non liberos inductus blanditijs, ꝛc. vbi vide. Adde an si fiat legatum cum conditione,

ditione. si contingat testamentum renocari, illud donat. Ro. consi. cccvii. Et quid si dicat. dono omnia bona mea, vide Ol. consil. cxvii. & Angel. consi. cccvii. & lxxvj.

OMA. ¶ Hoc non est verum. Vide Aler. consi. xxv. in vlti. col. vij. vol. Ha. consi. xlj. in ij. ou. in ij. vo. Ro. consi. xlj. alias, clxxij. & consi. cccvii.

LEX. ¶ Consulere contrarium. Vide in cons. clxxviij. inci. pro cisione consultationis propositæ. &c. vbi tenet cum Bart. hic. & o. in cõsi. inci. in Christi nomine, repetito presupposito quod di im legatum. de quo in themate transiuit in contractum.

OMA. ¶ Testato. Vide Old. consi. cxxix. in fi. Fed. in consi. c. olt. col. in fi. Alle. in l. pactum quod dotali. C. de pac. Pau. cõsil. in j. dub. in ij. vol. & consi. xlvij. in vlt. col. eo. vol. ij. Felyn. in c. cũ cessissent. de constit. & pro confirmatione vide quæ posuit ad ar. in l. cum precario. ff. de precar.

LEX. ¶ Et iurat. An possit testato. mutare testamentum cui auit non contrauenire. dixi post Bar. in l. cum duobus. §. idẽ pondit. ſ. pro soc. est & gl. xiij. q. ij. c. vltima voluntas, & habes ui. de suza. in l. j. de sa. san. eccle. & Bal. in d. auth. hoc inter libe s. per Jmo. in d. c. cum contingat de iureiur. Adde an iurans on mutare testamentum, possit illud mutare. Old. consil. cxxvij. & clx.

LEX. IOAN. AND. ¶ Jmo. tenet opi. Joan. And. in c. cum ontingat. contra Bar. hic.

LEX. ¶ Ego dico. Hoc idem firmat Bar. per casum. l. si quis quilinos. §. fi. de legat. j. vbi vide.

LAV. DE SEISS. ¶ And. de Pis. hic. Hoc idẽ notãt Bal. & Sal. in auth. sacramẽta. C. si aduer. vendit. Bar. in l. cũ duo us. §. idem scribit. ſ. pro socio. & in l. stipulatio hoc modo concea. j. de ver. obl. Bal. in auth. hoc inter liberos. C. de testa. & in re l. pen. in fi. C. de sacrosan. eccl. & in addi. ad Spe. in tit. de instru. tio. & in §. item sacramenta. de pac. iura. firm. in vlib. feu. & ple per nouiss. in d. l. stipulatio hoc modo concepta.

LEX. ¶ Utrum. Adde Bar. in d. l. omnes populi. Et an iura entum habeat saltem vim clausulæ derogatoriæ, adde Bar. in l. am quam. C. de fideicom. & ibi dixi.

☞ Iudex an possit reseruare factionem testamenti, notario cõ emnato falso.

§. Miles. [a]No. quod iudex potest reseruare factionem testamenti damnato: quod est contra regulã aris communis, qa si non reseruaret, damnatus ad mortem non osset testari. l. eius qui. ſ. de testa. Et de hoc qualiter militi pos it reseruari factio testamenti, no. in l. militibus. C. de test. mi. per gl. & per Ly. & Dy. Inducitur † ista lex in arg. cum aliis legibus lleg. in gl. quod iudex possit reseruare factionem testamenti, no ario condemnato[b] de falso, vt hic. Jn contrarium videtur in l. non poterit. j. de furtis. Sed dic, an iudex facit causa cognita, & potest: aut sine causæ cognitione, & non potest, l. diuus. j. de iniur. & quid ergo. §. pena grauior. ſ. de his qui no. infa. Jta tenet Dy. & Lyn. refert in l. & militibus C. de testamen. mili.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Miles. Vide quod incidenter dixi in l. imperium. in apost. magna. de iur. om. iudicum.

ALEX. ¶ Condemnato. An notario damnato de falso possit reseruari factio testamenti, adde Bar. in d. l. & militibus, & in d. l. diuus.

LEX XXIII.

Eximperfecto. No. tex. ibi decet enim, &c.

LEX XXIIII.

Creditori. Querit gl. si est creditor, quomodo cadit hoc quod sit indebitum: Dicit gl. intellige de creditore putatiuo, vel de creditore contra quem debitor est tutus exceptione fauorabili.

LEX XXV.

☞ Disiunctiua quando ponatur pro coniunctiua.

Veleant. Vides ergo, q disiunctiua ponitur, pro coniunctiua: qa dixit, ille aut ille heres Seio centum dato, & potest ab vtroq; legatarius petere, cundum gl. hic in verb. petere. Sed male dicit gl. & reprehendir per doc. qa hic non ponitur aut. pro &. sed stat propriè: & here es tenentur tanquam duo rei, l. si ex toto. ſ. j. ſ. de lege. j. & not. in sive a certis. j. de duo. rei. & † est tex. in auth. si quando C. de con it. pe. & quod dicitur in l. pen. C. de verbo. sign. quod disiunctiua pro coniunctiua ponitur, est verum quando cadit inter perso as honoratas, sed hic cadit inter grauatas, & sunt tanquam uo rei debendi. & quilibet insolidum tenetur, secundum Dyn. & mnes. & bene.

§. Cum in verbis. Dicit Jaco. de Are. facit ista lex, quod quando questio nõ

a habet dubium, quod iudex non debet committere * consilio sa
* pientis. Ad idem facit l. pediculis. ſ. Labeo. de aur. & arg. leg. & videtur expressum in authen. de iud. ſ. j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Committere. Quando iudex non habet dubium non debet committere causam consilio sapientis. adde quod in simili dixit idem Bar. in l. eleganter. in prin. de condi. inde. adde ad hoc quæ dicuntur in l. j. C. de rela. per Bald. in l. ij. alias j. in fi. de leg. j. adde quod habes in consi. Bar. inci. scripsit Propheta clarissimus, psal. xciij. & vide not. in l. si conuenerit. de re iu. Item dicas quod consilium non potest peti post factas allegationes nec post finitam instantiam, vt sing. dixit Ant. in d. c. cum in veteri. de ele. in no. licet contra hoc sentiat Bar. in l. postulauerit. de adul. vel secundum Ant. in c. cum in veteri, non potest peti consilium post quam est conclusum in causa, nec post factam mentionem ad audiendum sententiam, & est bo. tex. in d. c. cum in veteri. Item dic quod consilium peti non potest quoties iudex videret illud frustratorie peti, qa tunc non debet concedere, arg. no. in l. quidã existimauerunt si cer. pe. Jta dixit Jo. An. in addi. Spe. in ti. de requisi. consilij. ſ. j. & ad Bar. hic. vide Jo. de Imo. in l. si sic. de ver. obl. facit quod no. doc. in l. si mihi, & titio. ſ. j. eo. tit. & ad Bar. hic, adde no. per Ro. in ru. de arb. vide Bal. in l. ij. C. de leg. idem volentes quod Bar. hic, & in l. Emilius. ff. de mi. & in l. j. C. ne li. in vna eademq; causa. vbi etiam ponit si vno statuto dicitur quod sententia debeat ferri cum consilio antianorum, alio vero statuto iurato per potestatem cauetur quod sententiæ statum mandentur executioni, quid iuris, si non appareat de petitione consilij. Adde de his verbis vltimis Pau. de Cast. consil. xv. & vide Aler. in consi. clxv. colum. fin. in v. volu.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Committere. Adde q nec tũc partes possunt cogi ad compromissum. vt per Bal. in l. j. C. de leg. Itẽ in simili adde quod dicit idem Bal. de habente potestatem interpretandi. in l. voluntas. C. de fideicom.

LEX XXVI.

Si qui. Dicitur hic, quod præstare debet omne damnum. contra in l. si ter. in. §. cum per venditorem. ſ. de actio. empt. Solu. Tenetur ad omne damnum quod contingit circa rem: sed ad damnum extrinsecum, & quod non contingit circa rem, sed contingit extra rem, tunc ecus. Et ita intelligitur ista gloss. que incipit, vt quia. secundum Dyn. & bene. LEX. XXVII.

Paulo. Legatum filiæ in testamento, non renocatur per legatum factum patri in codicillis. h. d.

1 ☞ Verba generalia præterita, non futura comprehendunt.

2 Testator iubens aliquem esse contentum pro his quæ in testamẽto reliquerat intelligitur de relictis pure non sub conditione.

1 **§. Pomponius.** †Verba generalia, præterita nõ futura cõprehẽdunt. h. d. secun
2 dum Dy. Vel aliter. Si testator †iubet aliquem esse cõtentum alia re certa pro his quæ in testamento reliquerat, intelligitur de
a relictis pure non sub conditione. h. d. Iste est not. ſ. Op. [a] de l. qui Rome. ſ. duo fratres. de ver. obl. vbi videtur quod veniat fideicõmissum futurũ. Dicũt quidam, vbi rigor, hic equitas. Vel aliter, hic fuerunt verba patris inter filios, cuius votum est vt filij habeant hĩditatẽ sed ibi fuerũt ꝑba stipulationis inter fratres. & videt gl. sentire. Vel melius, ibi fuit male iudicatũ, & debuit iudicari
3 vt hic dicit. Hãc opi. teneo ꝑ vera, & tenui semp. ¶ †Ultimo facit iste ſ. ad istã clausulam, volo talem tali re esse cõtentum. & q plus petere nõ possit. de quo dixi §. eo. l. fideicõ. ſ. si quis ita scripserit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Op. Et no. Bar. in l. ij. i pri. i vlt. col. de vulg. & pupilla.

1 ☞ Ciuitas an possit cogere debitorem alicuius eçuitis soluere, & si soluerit, an liberetur.

§. Julius. Si debitum demonstratur vnde soluatur, seu vt ex eo fiat solutio, non videtur grauatus debitor. sed heres. h. d. Opp. §. tit. j. l. antepen. ſ. ciuibus. Sol. vt ibi. Ulterius op. & videtur esse grauatus debitor, quia debitor potest grauari. l. si seruus. ſ. pe. §. tit. ij. & l. si pecunia. sed hic dicitur contrarium ergo, &c. Sol. hic per iudicem alij coactus fuit soluere, vel non agnouit relictum. Tu dic, quod potest grauari debitor, verum est si testator voluit: sed hic apparet quod testator no luit grauare, qa verba legati non fuerunt directa ad legatarium, sed verba executiua legati tantum: vnde debitor ad solutionem
1 fuit adhibitus. Item facit † ista lex vtrum ciuitas possit cogere debitores alicuius eruditis soluere, & si soluant, vtrum liberetur: De quo plene in l. creditor. de solu. per Dyn.

LEX XXVIII.

Si fidei. De hoc, vtrum fideicommissum relictum a nõ capace valeat, habes gl. in l. eam quam. C. de fideic. & videbitis in l. cogi. ſ. hi qui. j. ad Trebe.

LEX XXIX.

1 ☞ Adiectiua duo quando copulantur respectu vnius substantiui, q requiratur concursus vtriusq, quo modo intelligatur.

Si concubinam. Duo adiectiua, puta respectu vnius generis, verificant dispositionē in altero, licet vtriusque veritas non concurrat. h.d. ter. ibi. causa empta parata, &c. secunde ad vsum tradita, secundū Jac. de Are. vides hic q non est differentia inter prozē, z cōcubinā, vt hic, z videbitis in l. itē legato. §. parui. j. eo. Secūdo videtis hic, q licet duo adiectiua proferantur respectu vnius substantiui copulatiue, non requiritur de necessitate cōcursus vtriusq, vt hic. Dicit enim empta parata, z sufficit esse parata licet non empta, quod no. q videtur mirandū. Sed op. ad veritatē copulatiue requiritur vtriusq cōcursus. l. si heredi plures. §. de cōditioibus instit, z de verb. obl. l. si quis ita stipulatus fuerit decem. Sed possumus dicere, q hic nō est oratio cōiuncta, sed est magis oratio soluta, nec copulatiua, nec disiunctiua. Ista sol, nō est bona, q si est resoluta, debet resolui in cōiunctiuā, vel disiunctiuam, l. sepe. de verb. sig. z l. alienationis. §. fi. eo. tit. Si ergo hic resolueret i disiunctiuā, male diceremus: q tūc debet vnum eligere tantū. Si vero resoluitur in copulatiuā, tunc requiritur cōcursus vtriusq, l. si heredi plures. de condi. instit.

1 Sol. † Jd quod dicitur, quando duo adiectiua copulant respectu vnius substantiui, requiritur cōcursus vtriusq: est verū. si copulantur respectu vnius substātiui certi, z limitati: secus si respectu vnius generis. Dicit enim hic, vestem, ita declarauī in l. si is qui ducentq. §. vtrum. j. de rebus dubijs. quod not.

1 ☞ Verbum habeat, quando trahitur ad fideicommissum.

2 **§. Cum ita.** [a] In dubio assumimus quod est minus. h.d. Tu habes hic duo. Unū. q verbū, habeat, adiectum portioni hereditatis trahitur ad fideicōmissum, non ad institutionē. † Secundo no. q verbū, habeat, intelligitur, hoc est, manu hēdis accipiat ab herede dante, vt hic: q dicit primo, habeat, z postea dicit, cū heres dare dānatus esset, &c. Secundū hoc. in dubio verba executiua legati vident ad heredē referri. Cōtra hoc videtur ter. cum gl. in l. Lucio. §. tit. j. z ibi solui.

ADDITIO.

a ALEX. ☞ S. cum ita, Verbum, peruenisse, intelligi cum effectu, limita non habere locum in dote, vt est tex. z ibi Bar, licet sub dubio reliquerit. in l. Venio. §. j. §. tit. j.

1 ☞ Verbum, peruenisse, seu peruenerit, intelligitur cum effectu.

2 Reus edit actori ad intentionem coadiuuandam.

1 2 **§. Cum ita.** Verbum † peruenisse, seu peruenerit, intelligik cum effectu. h.d. Ho. ex isto §, † q actori edit reus ad intentionē iuuandam. Cōtra hoc C. de eden. l. qui accusare, z l. fin. Sol. ad intētionē fundandā non edit. hoc est, ad probandū id q est fundamentū intentionis, vt in contrario, vt patet in d. l. fi. dum dicit, originem petitionis &c. sed ad adiuuandam intentionem iam fundatam bene edit, vt hic. Aliud erē plum, j. eo. l. prēdijs. §. Titio. secundum Guliel. de Lu. Nec potes dicere, quod hic loquitur in rationibus, q hic non sunt facte mādante actore: ergo est eadem ratio que in instrumentis, Facit j. ad l. fale. l. pen. §. fin. z quod ibi diri, quod no.

1 ☞ Euictio debetur ab herede in legato generis.

2 Emptor quare tenetur facere pretium venditoris, sed venditor, non rem emptoris.

3 Conclusio libelli in actione ex empto, de euictione.

4 Denunciatio quando fit, quando quis acturus est de euictione.

a 1 **§. Si heres.** [a] In † legato generis ab herede debet euictio. Itē qui ex causa lucrativa est habiturus regressum de euictione, debet ante iudicium acceptū denunciationē facere. h.d. z iste est bonus casus, ideo tenendus mēti. Op. z videt. q legatarius nō habeat regressum cōtra heredē de euictione. l. si a substituto. §. j. §. tit. ij. Sol. aut est homo legatus in specie, z nō debet euictio, vt ibi aut in genere, z debet, vt hic, z ibi no. z plenius in l. si domus. §. de euictione. §. tit. ij. z dicit Rog. hoc magis ex qualitate obligatiōis, q in genere, quā ex titulo procedit. Ita dicit Rog. Aduerte, ista † est vera ratio, quare emptor tenetur facere pretiū venditoris, q eidē tenetur in genere: sed vēditor nō tenet facere rē emptoris, l. ex empto. in princi. §. de actio. empti, Ratio est, q tenetur in specie ideo, si aliquis emit aliquid in genere, tūc vēditor tenet facere rē accipiēris, q: hoc est ex qua litate obligationis magis, quā titulo, vt hic, z not. in dic. l. si domus. §. de euictione. §. tit. ij. Itē scias[b] q in actione † ex empto, de

3 euictione cōcluditur in libello sic: q dicis te emisse rē, z esse euictā ppter q tantū tua interest, &c. Sed in hoc titulo, vbi quis tenet ad dandū, dz dici aliter. Nā dices sic, tu teneris ad dandū talē rē, z est euicta: z sic nunquā dedisti, cū rē meā perfecte non feceris: z sic nō agit noua actione, sed agit actione veteri, q nō perfecte tecisti rem meā, nūquā fuisti liberatus. Dixi plene in l. Julianus. §. j. de verb. ob. z est tex. in dic. l. si domus. §. de euictione. Op.

4 cū pater. §. euictis. §. tit. j. Sol. vt ibi. † Item op. q denunc

c ficiat fieri quādocq; ante sententiam. l. si rem. §. fi. §. de eui. Sed dicitur, prius quam iudicium. Bl. exponit iudicium. id est tia: vel dicit gl. dic vt ibi. Quare dic, aut ille qui est habitu gressum de euictione, habet titulum lucratiuum, z debet ciare ante litem conte. Aut habet titulum oneros im. quandocunq; ante sententiam denunciare, dum tamen nes sint salue. Ita ponunt Dyn. hic z Cyn. in Lemptor.

ADDITIONES.

a ALEX. ☞ Si heres. Et vide Imo. hic.

b ALEX. ☞ Item scias. No. formam libelli quando agitur tione, z adde que no. Bar. in l. Aristo. §. j. de vo. z in l. si do j. in fi. §. tit. ij.

c ALEX. ☞ Fieri quādocunq;. Nō debet fieri denūciatio nis, adde Bal. in l. libera. C. de senten. z Bal. in l. aut qui a princ. quod vi aut clam, z Paul. de Lea. in cap. si vend emp. z ven. z ibi etiam in vltima colum.

§. Si Stichus. Pluralitas geminat gularitates. hoc dicit, co falsa. in fine de condition. z demonstration. Oppon. de Leo quis de hered. instit. Sol. vt ibi.

1 ☞ Verbum, paria, potest poni adiectiue, z substantiue.

1 **§. Qui quatuor.** Quero de ratiōe huius te debetis scire. † q hoc ria, potest accipi adiectiue, z substantiue: adiectiue sic, hic, z hoc par: i plurari hi, z he pares, z hec paria: z est, equalia, sic ponitur C. de ser. fug. l. quicunq, substitu tur hoc par, in plurali hec paria z significat vnum tot positum ex duobus, quod vocatur par, vt dicamus cretalium, z similia. Ad propositū si dicis, lego pocu paria duo: istud, paria, iam non potest accipi substa iam duo substantiua venirent ad terminationem ne copula: ideo adiectiue intelligitur, vt intelligamus est, equalia. Sed cum dico, poculorum paria de necessitate substantiue. z sic significat quet quorum quodlibet ex duobus est compositum.

a **§. Qui hortos.** [a] Heres damnatus vti frui, re conducta, stare mercedem. h.d. Contra imo legatarius. l. hactenus dentes. §. si quid cloacarū. §. de vsufru. Glo. soluit duobus primo vt dicamus, &c. vt in ea habetis. Tu dic vt dicam verbis. §. finali.

ADDITIO.

a ALEX. ☞ Qui hortos. Et istum ter. no. alleg. Bar. Julianum. §. si Titius. §. tit. ij. z Bal. in l. prædia. C. de

§. Cum in testamēto. Londino fita legato. h.d. Opp. gl. de l. quesitum. §. j. §. titu. j. Sol.

a **§. Si fundum.** [a] Hic est notabilis §. de functus alij, actione personali, dare debebat. h.d.

ADDITIO.

a ALEX. ☞ Si fundum. Et vide Barto. z Ange. in Ver de legat. primo.

1 ☞ Legatum factum alicui, si cum filia moraretur, an q debeat morari in eadem terra, vel in eadem domo, an

2 Jussus morari cum aliquo, quanto tempore morari debe beat legatum.

3 Conditio mista dependens ex facto meo, z alterius, f legatum non extinguitur, fauore alimentorum.

§. Horti. Ex isto §. feci pluries magnū fundamē sustinendum opi. gl. contra dicta Bal. h.d. Legatū. quoad quis cum filio moraretur, debetur

a per filium stat: sed si p casum, debetur pro eo anno tantū rari incepit non pro futuris. h.d. In ter. ibi, tēpore mag

1 sinautē, z postea redeas ad ver. Trebatius. ☞ Quero, cui, si cum filio meo moraretur, an debeat intelligi vel in eadē domo, an non? Hic videtur intelligi, q sufficit retur in eadē terra, z dicitur cū eo morari, vt hic ibi, pue, &c. In contrariū videtur ter. §. de cond. z dem gauerit, vbi videt velle, q ista verba importēt ad centur. Nec glo. hoc videtur sentire, z nititur respon ter. Dicit enim, q si moretur Capue, debetur legatum uis vna insimul non habitasset, q stetit per filium tunc non debetur. Hoc non placet. q principium per filium non stat, sed per casum: sed quando fi. §. Quid ergo dicemus? Resp. debemus inspicere ris. Aut enim dixit simpliciter, quoad cū filio meo

t. z tunc intelligitur ꝙ cum eo educetur. d. l. si quis ita. de cõdi. demonstra. Aut dicis. quoad cũ filio meo moretur, vel erit La- de. z sic exprimit locum. z tunc sufficit si stant in eadem ciuita- licet simul non habitent. vt loquitur hic. ¶ † Dicitur hic. quã libet tempore: quero. quantum tempus debet esse istud? Qui dicunt arbitrio boni viri: vel aliter. sufficiat si minima parte ini habitauerunt simul Capue. cum enim sit legatum annuum initio cedit. l. a vobis. ĵ. tit. j. z l. in singulos. Dices tu. nõ est ve n quod hic sit annuum legatum: sed dic. ꝙ gl. subaudit. sed cer non est necesse ꝙ subaudiatur. qz ista verba, quoad, vel donec t cum filio. facinnt annuum legatũ. l. legatum. ĵ. titu. j. Ulterius cedo. debetis scire per istum §. [b] ꝙ ego teneo opinio. gl. nostra u. reprobata opin. Dyn. z Pet. nam dicunt glo. ꝙ est specia- nuoze alimentoꝝum. ꝙ conditio misita pendens ex facto meo, terius. deficiens per casum non extinguit legatum. ita nota. in testamento. ĵ. de cond. z demonstra. z in l. illis libertis. c. tit. z l. de instit. z substitu. Dyn. dicit aliter. extra de regul. iuris cap. putari. lib. vi. Pe. aliter in l. j. C. de leg. z ibi per Lyn. Ego dico, gl. dicit verũ. z ipsi dicunt contra casum huius §. qz hic in prin. alier fuit impedita habitare cum filio casu. ideo debet habere to illo tempore quo habitauit tantum, non plus. Sed si per si- um starer. tunc est aliud. vt in fi. §. sed in alimentis est secus. vt in gibus ĵ. alle. vt dixi in l. illis libertis. de conditio. z demonstra. Dp. z videtur. quod Pau. alias Labeo. male dicat. z Trebatius ne. qz stare in certo loco est species seruitutis. quod reproba r semper. nisi in liberto. l. Titio. § Titio centum. ĵ. de conditio. demonst. Respon. quod si aliquis obligetur ad demorandũ in rto loco. est species seruitutis. vt ibi. Sed quando hoc venit in nditione. quod habeat tantum, si in tali loco moretur, tunc nõ prohibitum, vt hic.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Eo anno. Et vide no. quest. positam per Dyn. z Imo. l. cum pater. §. fin. de conditio. z demonstr. z multa pulchra per Bar. in l. Quintus. de annu. leg. z mater nubendo dicitur perde- hoc legatum. secundum Bal. in l. j. C. vbi pupil. edu. debe.

LEX. ¶ Per istum §. Adde vt per Bal. consi. cccexxviij. eod. volum. in fi.

☞ Emere qui non potest quod testator iussit, tenetur ad esti- nationem.

Iuramentum in litem non habet locum in actione ex testa- mento.

Heres post moram condemnatur ad interesse, probatum alio modo quam per iuramentum.

§. Siedes Qui † nõ potest emere quod testator ius- fit. tenetur ad estimationẽ. hoc dicit. Op. videtur ꝙ qñ potuit emere. z nõ emit. ꝙ teneat etiã ad interes- se. l. cum pater. §. fin. z l. sequen. ĵ. ad l. Fal. Sol. gl. dicit hic. debet in telligi, quando potuit emere pretio iniusto: secus si pretio iusto emere potuisset, lege contraria. z l. is qui. C. de in lit. iur. Vide gl. que incipit. pretio immodico. Innuit ista glos. ꝙ † in actione ex testamẽto iuretur in litem, quod est falsum. l. in actionibus. §. fin. z l. sequen. ĵ. de in lit. iur. Non ob. l. cum pater. in fin. ad l. Falcid. qz ibi agebatur actione in rẽ que est arbitraria. z in ea in litem iura tur. z ita dicebat hic Jacob. de Are. super hac gl. Sed certe glos. predicta non habuit respectum ad iuramentum in litem: † sed vult dicere. ꝙ heres post moꝝ condemnatur ad interesse ꝙ pro batur per alium modum quam per iuramentum in litem: quod est verum. l. is qui fideicommissum. ĵ. eod. l. patronus in princip. ĵ. eod. quod not.

LEX XXX.

Jcui. Ratione aditus iudicatur de cenaculo cui ce dit. hoc dicit. Materiam huius legis dicas vt l. quod conclaue. ĵ. de dam. infec. ꝛc.

LEX XXXI.

☞ Prelegata non veniunt in substitutione vulgari.

Certiam. [a] Prelegata † non veniunt in substitu- tione vulgari. hoc dicit. De materia hu ius legis dicas vt in l. miles. §. pro parte. ĵ. tit. j. z l. qui fi labus. §. fin. z l. sequenti ĵ. tit. ij. z l. filio. eo. tit. z per docto. in l. cum irum. C. de fideicommiss. Dixi in l. Marcellus. §. quidam. ĵ. ad Trebel. z non est alibi, secundum Dyn.

ADDITIO.

AND. BAR. ¶ Certiam. Ista est lex fin. z non reperitur alibi se undum Angel. post Dyn. in l. Marcellus. §. quidã, ad Trebel.

LEX XXXII.

☞ Donius pro parte legata, ratione incertitudinis debetur tota. z numero 4.

Morari ibi dicitur quis, vbi cum familia moratur.

Legata domo. an veniant penus. z granaria.

Forum appellatione partis continetur.

1 **Vxori.** Domus † pro parte legata ratione incertitu- dinis debetur tota. h. d. secundum Dyn. Vel
2 aliter. ibi dicitur † quis morari. vbi cum familia sua mo-
3 ratur. hoc dicit. ¶ † Quero. vtrum cedat penus legato. z grana- ria. vbi ponuntur res. nec ibi quis moratur. Et dicit gl. hic in ver. cum familia. ꝙ non cedunt. Jacob. de Are. reprehendit istam gl. z dicit quod penus. z loca. vbi tales res cõsueuerunt reponi. ce- dunt legato. nisi sit locus multum separatus. vel consueuit loca- rinam tantum ea que consueuerunt locari. videntur exempta. vt
a hic. Pro hoc facit ĵ. eo. l. predijs. §. pen. z fi. ¶ Quero. quid[a] si nul- la particula domus est quam consueuerit locari. sed tota habita-
4 batur. Dicit gl. † quod tota domus debetur. qz appellatione par
b tis totum continetur. [b] per hoc facit l. virilis. ĵ. de verb. signifi. li- cet gl. ipsum non alleg.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero quid. Vide Bal. in capit. j. §. cum autem si de iure. feu. z per Bartol. z doc. in l. si plures de dam. infect. z de ver bo partis. z de verbo dimidia. vide Bartol. l. Lucius. §. filiam ex asse. ĵ. titu. j.

b ALEX. ¶ Continetur. Ad idem tex. iuncta glos. in l. pater. §. fi- lium. ĵ. eod.

1 ☞ Donata post testamentum non continentur in legato.

2 Verbum preteriti temporis non porrigitur ad futurum in exor- bitantibus a iure communi.

1 **§. Vxori.** Ea † que post testamentum sunt donata, non
2 continentur etiam in legato. hoc dicit secundũ Dy. vel aliter, † Verbum preteriti, licet alias[a] porrigatur ad fu-
a turum. non tamẽ porrigitur ad ea que a iure communi exorbi- tãt. h. d. z istud videtur magis de intellectu gl. nostre. Op. de l. cũ pater. §. fidei. ĵ. tit. j. sol. vt ibi Secundo opp. ĵ. tit. ij. l. talis scriptu ra. §. fin. cum l. sequen. vbi talia verba temporis preteriti, porrigũ tur ad futura. Dicit gl. ibi porriguntur ad futura legata que po terant fieri de iure communi: sed nõ porriguntur ad futuras do nationes. que non possunt fieri inter virum z vxorem. z sic exor bitant a iure communi. Opp. ĵ. de ali. z cib. z leg. l. Mela. §. j. dicit gl. hic loquitur in preterito. ibi non. tu dic vt ibi diri. vide glo. que incipit. a quibus ibi. fideicõ. Solue. vt ibi. Item ibi. in §. licet. dic imo incipit. diuus. z non est contra. si in gl. habetis contra.

ADDITIO.

a ¶ Licet alias. Adde Frã. de Are. quem vide in c. ũ. co. fi. de preb. z cap. fin. de constit. vbi dixit hunc text. ad hoc singularem z sequi tur Bar. hec z vide quod dicitur in cap. quoniam contra. de pro ba. vbi verba testatoris in dubio debent impropriari. vt non indu catur aliquid exorbitans.

1 ☞ Donatio presumitur in nobili. z diuite. z quando quantitas non est magna. z nume. ĵ.

2 Dependens ex mera voluntate testatoris. z si pertineat ad cõtra ctum vel quasi. declaratur ex verbis in testamento positis.

4 Verbũ cõcedo. quando alia causa non apparet. idem est ꝙ dono.

§. Cum Seius Si dubium erat qua mente quis faceret aliquid inter vivos. põt declarari ex verbis in vltima volũtate plaris. h. d. z est nouus ca sus. Dicitur. ꝙ in dubio presumitur donatio ex istis verbis. Cõ
1 tra C. de dona. l. si donatio. Sol. dicit gl. ideo † donatio presumi- tur. qz vir erat diues. z nobilis. z quantitas non magna. l. vtrum. ĵ. de dona. inter vir. z vxo. Alij dicunt. ꝙ presumitur donatio sim
a pliciter. l. si filiũ tui. C. de dona. inter vir. z vxo. sed ibi per gl. [a] repro
2 batur. Quare tu dic. † ꝙ ex verbis prolatis in testamento potest declarari. id ꝙ depẽdet ex mera volũtate testatoris, licet perti neat ad ℞tũ. vel quasi. l. si auia. C. de iure delibe. Modo ad ppos
3 tũ. † si quidẽ nul[s] actus testatoris precessit inter virũ z vxorẽ et[v], vel aliã personã. tũc licet testator in testamẽto dicat se donasse. il la verba nõ inducũt donationẽ. sed fideicõmissum. d. l. si donatio. C. de dona. Ratio. qz ad perficendã donationẽ nõ requirebat a liud. quã volũtas defuncti: sed si precessit aliquis actus. vt tradi tio. vel solutio p alio. z dubitat an fecit animo donãdi. vel non. ex verbis testamẽti hoc presumit. Ex eo eñ ꝙ dixit cõcesserit. presu-
b mit[b] ꝙ fecit animo donãdi. vt hic. Ex isto tex. z gl. no. † ꝙ verbũ cõ
4 cedo. idẽ est ꝙ dono. si non apparet alia causa ex qua cõcedatur. Vide gl. q̃ incipit. s. vt sit donatio. z de hoc in l. pe. in prin. ĵ. de do.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Per gl. Banc gl. ponderat Bal. in l. ij. C. de iur. do. ꝙ si quis est diues. z nobilis. in dubio presumitur donare.

b ALEX. ¶ Presumitur. Vide Bar. in l. vbi. ĵ. de do. causa. mor. z Bal. in l. non ambigitur in fin. de lega. z in l. Lucius. in princi. ĵ. de do. z Imo. in l. cum pater. §. pater plurib. s. tit. j. z Abb. om nino in c. cum venerabilis. de excep.

LEX XXXIII.

Nomen. In legato nominis continetur debitum. z vsura. hoc dicit.

1 Verba futuri temporis propter fraudem heredis trahuntur ad tempus testamenti.
2 Faciens secundum consuetudinem testatoris, videtur secundum eius voluntatem facere.
3 Tendens, vel donans minorem partem patrimonii, presumitur in fraudem facere.

1 **§. Filio.** Verba † futuri temporis, propter fraudem heredis, trahuntur ad tempus testamenti. h. d. Sed contra. ff. de optio. lega. l. fi. vbi videtur, q̃ possit eligere de futuris. Respondeo, dicit gl. istud fuit hic propter transcursum temporis. z q; contra consuetudinem patris filius nomina ampliauit. Item contra ff. de ali. z cib. le. l. Mela. §. j. Sol. eodē modo. Alii volentes ista contraria cuadere, exponunt illos text, alio modo. ¶ Quero. quid si hoc fecit alius quā filius, z siue filii fraude amplianerit nomina. an possit eligere? videtur quod sic, vt hic a contrario sensu. z l. cum ita. §. ij. ff. rit. j. Contrariū puto, q̃ quicunq; hoc fecerit siue voluntate testatoris non proderit filio. l. pe. in fi. de auro, z argen. leg. Sed dices tu, qualiter probabitur voluntas testatoris? Respon. inquantum † quis facit secundū consuetudinem testatoris, videtur facere secundū eius voluntatem: z si faciat contra eius cōsuetudinem, videtur facere cōtra eius voluntatem, l. vel vniuersorū. ff. de pig. act. z l. fi. §. quod cū eo. Not. tert. cum † gl. vos habetis in l. omnes. §. Lucius. ff. de his que in frau. cred. q̃ er eo, q̃ omnia bona donantur. vel venduntur, presumitur
a factū in fraudē, a Quid si non omnia bona donauit, sed quasi in
b totū patrimonii diminuit, vel donauit, vt talem rem, z talē, b Hic
c est arg. c q̃ presumitur fraus, ac si tibi omnia bona donasset. z hoc videtur sentire gl. que incipit. ex hoc q̃ fere omnis substantia.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In fraudem. Vide Bald. in l. fraus. de leg. z in l. ij. ibi tertio quero. C. si quid in frau. pat. z Ange. in l. ij. de acquiren. hereditz. z Bal. in auth. sed iam necesse. C. de do. ante nup. z Ang. in l. etiam si vxoris. C. de dona. inter vir. z vxo.
b ALEX. ¶ Quid. Quid si vendidit omnes res particulares, vtrum presumatur fraus. z dicit q̃ sic. sed in cōtrarium videtur q̃ non. Bar. per illum tex. in l. si pecunia. la picola. de pec. le. licet contrarium tenet Bal. per. istum tex. in l. j. in vlt. col. C. qui bo. ce. pos. per Bar. in l. j. C. si quid in frau. pa. z ibi etiam quid si maiorē partem. z quando particulariter vendit q̃ presumatur fraus. tenet etiam Bal. in l. ij. C. de repu. here. z cum Bar. hic. transit Bal. in l. si vnquam. de reuo. do. z no. hic allegat Bal. in l. j. in iij. q. in fi. C. de inof. do. z Bar. hic simpliciter refert, z sequitur Bau. de cast. cōsi. clxxxiij. incip. in Christi nomine amen. presupponitur in themate quod domus vendita. etc. in vl. col. z in cōsi. cclij. incip. ex his que superius narrata sunt in factis in fi. j. col.
c AND. BAR. ¶ Hic est arg. Et vide Bar. in consi. lxxij. vbi alle. istam gl. Bal. in l. fraus. ff. de leg. diri. in consi. Aerone.

§. Uni ex heredibus. Legatarius hereditatis nō tenetur ad onera, nisi inquantum res fuerint oneri per testatorem destinate. hoc dicit. Dp. quod legatarius hereditatis teneatur subire onera. l. cum filius. §. j. §. tit. j. z l. statuliberum. §. fi. z l. seq. eo. tit. dicit Iaco. de Are. z omnes, quod hic testator designauit vnde onera soluantur, ex quo videtur velle quod vltra illud nō teneatur ipse, sed heredes, ideo ipse legatarius. ad onera hereditatis non tenetur.

§. Pater filio. Verba ad declarationē apposita nō debent diminutionē inducere. hoc dicit. ¶ Quero. de quo erat dubium? Respon. dubium erat, q; fecit mentionem de mutuo, vnde cum vnam causam expressisset, ad illam videbatur se restringere. Sed contrarium est, q; hic expressit causam declarationis, non restrictionis. Pro hoc in l. quesitum. §. fi. ff. de fun. instru. z quod ibi dixi.

LEX XXXIIII.

Patronus. Si heres est iussus rem alteri comparare, post moram potest ad estimationem conueniri. hoc dicit. Opp. quod non petatur estimatio, sed ipsa res. l. si domus. §. cum alicui. ff. de leg. j. Dicit gl. hoc ideo. q; testator voluit prestari tribum certe persone. qua peremptā non potest deberi. Quidam tenēt istam solu. dicentes, q̃ persona liberti peremptā non potest heredi prestari cum eadem commoditate. z erit alia tribus: sicut dicimus in vsufructu in l. si vsusfructus mihi in biennium. ff. de vsufru. lega. Sed certe hic fuit legata proprietas. non vsusfructus: z eadem proprietas potest heredi prestari. z cum ea commoditate, qua potest prestari defuncto. Quare dic. quod hic non fuit tribus legata, sed fuit iussus emere tribum. z sic tenetur ad factum. z post moram tenetur ad interesse seu estimationem. quod dic plene, vt supra. de lega. ij. l. Titia. §. Seia. z ibi dixi.

1 ☞ Dictiones, vsq; varie acceptiones.

1 a **§. Sempronio.** † Dictio, vsq; q̃ ponitur ad terminandum certa loca vel certa spacia. vt hic est casus in §. Item si cuiusdā vineę. ff. de leg. j. Item si cuiusdā vini. ff. de leg. iij. Item si cuiusdā prędia mea vendita fuerint. ff. de leg. j. Item si cuiusdā domus. ff. de leg. j. Item si cuiusdā mancipia. ff. de leg. j. Item si cuiusdā fundi. ff. de leg. j. Item si cuiusdā pecunia. ff. de leg. j. Item si cuiusdā hereditas. ff. de leg. j. Item si cuiusdā ędes. ff. de leg. j. Item si cuiusdā ędes. ff. de leg. j. Item si cuiusdā ędes

dum certa loca discontinua. tunc in dubio ponitur inclusiue, hic est casus in §. nostro. Ratio, q; tunc ponitur ad determinationem cuiusdã vniuersitatis, seu generalitatis, dixit enim, lego mea prædia mea vsq; ad tale prædium. Sub ista generalitate est comprehendi locus ille qui ponitur, vt terminus, licet nõ sit cõprehendi sub generalitate, quãdo vnum prædium singulariter legatur. Est ergo eadem ratio hic, que est cũ dico, lego prædia vsq; ad arborẽ, cum arbor possit esse de prædio: sicut ille locus est de hac generalitate. ¶ Quãdoq; dictio vsq; ponitur super tẽpore, & tũc aduerte: Aut illud tempus quod apponitur, vt terminus, est sub tẽpore terminato potest cõtineri: vt puta, promitto dare tibi centũ vsq; ad calendas Junij, & tunc ponitur inclusiue, l. eum §. qui ita. ff. de ver. ob. & l. ad diẽ. & l. qui ante calẽdas. e. ti. Fallit nisi faltaret præuus intellectus: vt puta, statuo terminũ ad cõparendum, vsq; ad diem dominicum: ille dies ponitur exclusiue, q; die non potest cõparere. Ita debet intelligi l. ij. C. de tẽpo. appell. & extra de dila. ca. fin. ad quod facit quod ẽ dixi, & debet poni inclusiue, q; alias resultat præuus intellectus. Item ex verisimili causa, vt promitto tibi dare vnam libã carnium vsq; ad diẽ veneris, ponitur exclusiue, q; die veneris carnes non comeduntur, semper. ff. de regul. iur. & ibi no. quandoq; tempus appositum, vt terminus, per dictionẽ vsq; de necessitate separatũ est a termino, verbi gratia, do Titium adiutorem tutori, vsq; ad pubertatem pupilli, & volo terminare pupillarẽ etatem: & sic pubertas de necessitate non includitur, q; est de necessitate separata a termino, licet a pupillari etate, & tunc ponitur exclusiue, l. quesitũ, ẽ. de fælicis. Fallit si de mente testantis, vel contrahentium aliter apparet: q; tunc ista verba aliter & improprie assumerentur, l. cum filio. ff. eo. l. pater Seuerinam. §. conditionũ. ff. de condi. & demon. & l. Dela. in prin. ff. de ali. & cib. lega. ¶ Predicta vera, quando ista dictio vsq; apponitur ad terminandũ tempora cõtinua. Sed si apponeretur ad determinationẽ plurium temporũ discontinuorũ, vt puta ab isto festo natiuitatis vsq; ad tale festũ, quolibet anno, nec indistincte ponitur inclusiue, arg. istius. §. e per ea que dicta ẽ. §. proxime, circa locũ, q; idem est iudicium de loco, & tempore l. unum. ff. si cet. pet. & l. fi. de tritic. ¶ Quandoq; apponitur super numero, tunc ponit inclusiue. nec adhibeo distinctionem odij, vel amoris, l. id est, vsq; ẽ. de dolo. & in authen. de appel. & intra que tempora. §. illud etiã. ¶ Hoc etiã apparet, qũ numerus apponit circa tempus, vt vsq; ad x. vel xx. dies, C. de do. cau. auth. ibi posita, enim ẽ. dixi de tempore, loquitur quando tempus per numerũ determinatur, vt ẽ. patet. Ratio huius est, q; numerus qui ponitur circa tẽpus ad determinationẽ numeri, de necessitate includit totum in se. ideo ponitur inclusiue. Exemplum, promitto dare tibi decem ab hodierna die vsq; ad xxx. dies: q; illud quod apponitur, vt terminus, est xxx. istud xxx. comprehendit in se totum de significatione vocabuli, nec in numero potest aliter poni quin totum comprehendat. Si enim diceret, promitto tibi dare vsq; ad diem xxx. Dices tu, dies trigesima continet solum diem vltimam, non alios precedentes. Dico, q; esset verum, si non caderet sub isto membro, q; tunc poneretur ad limitationem, & determinationem graduum, & quantitatũ, de quo dicam §. proxim. Itẽ possẽs dicere vnum, vt imponamus primo denario nomen, a, vltimo denario nomen. b, & dices sic, ab a, vsq; ad, b, non est dubiũ, q; litera b, non continet omnia precedentia. vnde videtur, q; ista distinctio nõ sufficiat. Respond. si illo modo loqueremur non caderet sub hoc membro, q; non ponetur ad determinationẽ numeri, sed ad determinationem plurium rerum sub vniuersitate comprehẽsarum. ideo esset dicendum, vt ẽ. dixi circa locum. ¶ Quarto potest dictio vsq; ad determinationẽ graduum, & hoc potest esse, vel ad determinationem graduum qui diuersificantur per quantitates, vt primus, secũdus. Vel ad determinationem graduum, qui diuersificantur per dignitates, vel per nomina successiua, vt filius, nepos, &c. & tunc sine dubio dictio vsq; ponitur inclusiue, ff. in. de fœna. & l. diuo. C. de quæstio. & dic. cap. quicunq; & cap. statum felicis. de her. lib. vj. & l. a caligato. C. de nup. & l. si cũ exceptio. §. quatenus. ẽ. quod met. cau. Fallit si resultaret præuus intellectus, vel cõtra legẽ. per ea que dicta sunt. ¶ Predicta que dixi de dictiõe vsq; q; est significatiua extremi vltimi, intelliges eodẽ modo in dictiõe, a. vel ab, q; est significatiua primi extremi a quo, vt patet inclusiue, vel exclusiue, secundũ precedentẽ distinctionẽ, ita intelligitur in l. a caligato. C. de nup. & l. datio. §. fin. de act. emp.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Dictio vsq;. No. hic de hac dictione, vsq;, vtrũ & quãdo ponatur inclusiue, vel exclusiue que omnia bene no. & vide late per eum in l. meminisse. de offi. procon. & quod no. Bal. in l. post nuos. C. de aduo. diuer. iu. vbi de dictione, a, & vsq; per Jo. And. in c. ij. de obl. per Bal. in auth. hoc amplius in vlt. col. de fideic. aliquid per Jmo. in l. filiusfam. in princi. de leg. j. & no. in cap. cum dilecti. de do. & cont. & Jmo. in l. j. de constit. per Jacob. But. in auth. hoc ius. C. de procur. cum quo ibi transit simpliciter Sal. & Pau. de Lea. in commento, cap. cum dilectus. in princi. de fid. instru. & quid si datum est aliquid in emphyteusim vsq; in tertiam generationem, nunquid stet inclusiue dictio vsque. Jmo. quod sic, in l. quod dicitur de verbo. obliga. sed vide bonum text. in cap. secundo de here. in vj.

b ALEX. ¶ Et dicit. Vide Bal. in cap. j. §. hoc autem. qui feu. da. poss. & in authen. hoc amplius. C. de fidei. & Bar. & Bal. in l. memi nisse. de offici. procur.

c POMA. ¶ Fallit. Vide ad hoc gloss. in l. j. §. j. ff. de superfi. text. in l. quesitum. §. sed. & ipse. ff. de fun. instru. & quod per istum text. notat. Bartol. in l. si pater in princip. ff. de dona. Adde bonum text. in l. fin. C. com. vtriusque iud. Are. consil. lx. adde Bald. in l. Paul. la. j.

1 ☞ Error religionis non nocet si de corpore constat.

1 **§. Libertis.** Error religionis non nocet a si de corpo-
a re constat. hoc dicit: facit l. his verbis. §. fina. ẽ. de hered. institut. ¶ Quero qualiter constabat quod de isto fundo senserit testator. Item quid in rescriptis, si Papa nominauit Titium de Perusio, cum esset de Assisio. Hec omnia dixi plenissime in dic. l. demonstratio. in princ. §. de condi. & demonst. Tetigi in l. si quis in fundi vocabulo. ẽ. tit. ij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non nocet. Error in regione non nocet, vide tamen. cap. significante. de rescrip. & doct. in l. iiij. ẽ. tit. ij. & in l. demonstratio. de condic. & demonstr.

1 ☞ Expense refectionis rei pertinent ad heredem, si ei culpa potest imputari.

§. Codicillis. Legato vsu balnei, videntur legata omnia necessaria ad balneum. hoc
1 dicit. ¶ Quero, † vtrum expense refectionis pertineant ad heredem? Respon. Aut potest imputari culpa heredi, cur non refecit, & pertinet ad heredem: alias secus, l. fundi Trebatiani, in fi. de vsufr. lega. & ibi de hoc.

1 ☞ Testamentum hodie non irritatur per querelam tanquam furiosi. sed tanquam causa non sit vera.

§. Claudius. Alias est. l. apud Scevolam, & hoc intendit. Rupto testamento per querelam, non præstantur legata, nec si ab intestato fuerant repetita.
1 hoc dicit Concor. l. Titia. ẽ. de inoffi. testa. Aduerte, † & alias dixi, Jacob. de Are. videtur dicere, quod hodie ista lex forte est correcta, quia hodie non irritatur testamentum per querelam tanquam furiosi: sed tanquam causa non sit vera. Ita tenet Jacob. & Lyn. refert in auth. ex causa. dixi in l. j. ẽ. de codicil.

LEX XXXV.

1 ☞ Legatum si non tenet, nec onus fideicommissi adiectum.
2 Consentiens expresse testatori leganti rem suam. potest conueniri ab herede actione mandati, licet heres teneatur ad legatum, & numero 4. & 5.
3 Pignus liberatur nudo pacto.

a **Cum quis decedens.** a Si non tenet
1 legatum, nec onus fideicommissi adiectum. hoc dicit. Nullum dubium est quod legatum, & fideicommissum non valet: sed dubium est, q; illa est professa seruare voluntatem defuncti: quare ergo ex sua professione non tenetur? Respõ. q; conditio sub qua professa
b fuit, non fuit seruata. ¶ Quero, b quid si illa conditio seruata fuisset, an ista mater teneatur? Resp. si quærimus an mater teneatur ex testamento? Respon. non, q; non potuit grauari, cum non esset honorata, & hoc dicit ter. hic. Sed bene credo, quod teneretur ex professione quam fecit coram iudice, que habet vim stipulationis. l. cum ostendimus. §. fi. de fideiuss. tut. Idem puto, si alibi quã in iudicio mater est confessa, taliter, & tali modo quod actionem
c pareret. ¶ Ulterius loquitur c hic. quando ille qui non est honoratus, & est grauatus, approbauit posit mortem testantis: quid sit
2 testator? legauit rem meam me expresse consentiente? Videtur,
d quod ego tenear d ex testamento, l. Caius. de pig. act. quia ibi non
e præiudicat e sibi, quia subscripsit vt testis in testamento: secus ergo si aliter subscripsisset, vt consentiens. Nota hoc. ẽ. de testamen. tu. l. ex sententia. & l. vroni. §. j. ff. de fal. & l. non putauit. §. si quis sua manu. ff. de contrata. iste leges licet multum faciant, tamen non stringunt. nam l. Caius dicit, quod contra consentientem si agatur hypothecaria, inducitur exceptio: sed quæstio nostra loquitur, vt contra consentientem possit induci actio, & idem alie leges que non faciunt, quia ibi grauabat illum in eo quo poterat illum grauare, vt dando eum tutorem vel exheredando, & consensus operatur, vt remoueatur ab accusatione, vel quere-

la.facit pro ista parte,l.sicut.ff.venditionis.ff.quibus mod. pign. vel hy.sol.Certe nec illa ler facit,qz ibi mihi preiudicat cõsensus.
3 vt exceptione repellar,seu † vt pignus videatur liberatum, quod potest fieri nudo pactosed q̃ cõtra me talis cõsensus vere preiudicet.vt possit agi contra me actione personali.adhuc non est probatum.Quid dicemus?Breuiter non puto.† q̃ actione ex testa
4 mento talis granatus possit conueniri, qz cum non sit honoratus,non valet,vt hic,z l.ab eo.C.de fideic.z C.communia de leg.l. j.cum sim.Item ab illo legatario cui iussus est dare, non video q̃ aliqua actione possit consentiens conueniri, qz cum eo nihil est gestum,licet sit gestũ cum testatore:nõ est ergo materia ex qua oriatur actio,vel obligatio.l.quecunqz.de act.z obliga. Sed quid
5 erit?Puto.q̃ si † consentio testatori leganti rem meam, talis consensus mandatum inducit.l.j.z ij.ff.manda.cum alias testator precipue relicturus non fuisset.nisi consensissem:ideo puto, q̃ heres testatoris teneatur ad legatum.l.si duobus. ff. j. ff. de legat. j. sed habebit actionem mandati.contra consentientem quam poterit cedere legatario,l.quidam cum filium.ff.de hered.instit.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Cum quis decedens. Adde quod potest aliquis gravari fideicommisso in restitutione legati, vel alienare sua si ipse consensit,secundum Jmo.consi.cclxvj.incip.in themate aperte, in versi.certum est autem quod illa.

b ALEX. ¶ Quero quid. Vide Bar.in l.j.in prin.de verb. oblig.z Bal.l.ij.ff.voluntatem.soluto matrim. z in l. tale pactum. ff. fina. de pact.z in c.j.ff.si quis feudum.si de inuest. lis ori.inter do.z in cap.imperialis.in prin.de prohi.feu.ali.per Lot.z dom.Bar.hoc allegat.z sequitur Bal.in suo consi.cclr.z cclxxj.in princ.

c AND. BAR. ¶ Alterius loquitur.Et de ista q. vide Pet.in cõsil.ccclvij.vbi alleg.dictum Bar.

d ALEX. ¶ Tenear er testamento. Vide Vide Bal. in l. senium. C.qui testam. fac. poss. z in l.cum alienam. C.de leg.adde melius Bar.consi.ccxj.incip.quidam sibi heredes instituit filios.

e ALEX. ¶ Non preiudicat. Vide Bar.z Jmo.in l.que dotis,seu lu.matri.Bal.in d.l.senium.

ff. Qui testamento. Promissio facta contemplatione certi emolumenti.ipso cassato non tenet.hoc dicit.Opp. q̃ inuito testatore post mortem eius,debeatur ex promissione,l.fin.in princ.de sol. Solu. ibi fuit facta promissio inter viuos,non contemplatione alicuius legati,vel vltime voluntatis:secus si contemplatione legati: quia tunc limitatur secundum naturam legati,l.j.ff.si quis sub condi tione,vt lega.no.caue.Oppon.de l.Statius.de iure fisci.Sol.Ibi est speciale in odium heredis suscipientis in se tacitum fideicõm.

1 ☞ Verba directa in codicillis trahuntur ad fideicommissum.

2 Verbum, volo, est directum vel obliquum secundum naturam eius cui adȝcitur.

3 Abbati vendicanti aliquem in hominem monasterij,qz dominum appellabat,non sufficit ad victoriam.

a 1 **ff. Seiam.** Verba † dicta in codicillis prolata,trahũ
tur ad fideicommissum.hoc dicit. Idem in l.Scevola.j.ad Trebell.z nota.in l.bis.ff.de vulgari.z pupil.sed Jacob.de Are. dicit, q̃ hic non fuerunt verba directa, sed obli
2 qua.qz dixit volo:sed dixi alias, † quod verbum, volo, non est directum nec obliquum, nisi secundum naturam eius cui adȝcitur: quod si adȝceretur verbo directo, esset verbum directum,si verbo obliquo, esset obliquum, vidiktis in l. apud Ausidium de op.leg. ¶ Item oppon.quibusdam modis,vt in gloss. ¶ Ultimo
3 not.solu. † gloss.que incipit,patronum:facit ad. ques. de quodam Abbate qui vendicabat quendam in hominem monasterij, z inter alia dicebat,quod ille vocabat eum dominum. Certe sibi hoc non prodest,quia debet intelligi dominus quo ad honorem, vt hac gloss.quod not.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Seiam, Vide in l.verbis de vulg. z pupil. z de intellectu huius ff. vide omnino Angel.in l.j.cum seq.de iniusto testa. Adde Bau.de Last.consi.ccclvj.

ff. Pater Donatario obligato potest impo ni onus fideicommissi,tanquam debitori.hoc dicit.

ff. Ruptura. Qui stipulatur dotem sibi reddi mandato mulieris,in dubio presumitur, vt
minister adhibitus.h.d.Opp.gl.de l.j.C.de iure dotium. dic vt ibi. dixi in l.que dotis.ff soluto matrimo.

1 ☞ Confessio debiti facta in testamento,si testator iurat, vel iurasse se dicit,probationem inducit.

2 Testamentum in quo fit mentio de alio instrumento probat contra testatorem,vel eius heredem.

3 Testator qui in testamento confessus est se vsuras extorsisse, si convalescat,an possit conueniri.

4 Confessio facta per patrem in testamentum non preiudicat
5 Confessio testatoris confitentis,presente parte,vel notario
lanti pro alio,probat.
6 Confessio in dependentibus ex mera voluntate confitentis,
indicat confitenti.
7 Confessio testatoris facta in testamento quare non probat
fit iurata,cum tamen si confiteatur in libro rationum probet
8 Juramentum habet vim clausule omni meliori modo.z.
9 Confessio testatoris facta in testamento quando non probat
fideicommissi petitionem inducit,an iste fideicommissarius
preferatur.
10 Heres debet seruare iuramentum defuncti.
11 Vir,dicitur adultus.
12 Statutum faciens mentionem de viro,qualiter intelligatur

a 1 **ff. Codicillis.** a Confessio † debiti facta in testa
to,b si testator iurat, vel iurasse
b cit,probationem inducit.h.d.Opp.† si testamentum facit
2 tionem de aliquo instrumento non probat.nisi aliud ostendat
auth.si quis in aliquo documento.C.de eden.Respon.verum
quod non probat contra alium,sed contra ipsum testatorem
eius heredem bene probat. Oppon. de l. rationes. C.de pro
Solu. ibi non faciunt fidem rationes contra alium:sed
scribentem.fic.Oppon.j.priorim.ff.Sol.vt ibi videbitis. Ite
quod ista verba non faciant probationem,sed inducant pre
nem fideicommissi,vt.j.eo.l.Lucius.ff.Sempronie,z j.de aur
argen.lega.l.qui vxori.z ff.titul.ff.l.si creditori.z ff.titul.l.Ve
Titius testamento ita cauit,ff.quisquis.ff.Videre,dicunt qui
quod hic dicit,credendum.est verum,vt tamen non indicat
sam depositi,sed vt inducatur fideicommissi petitio.z sic com
dat legibus contrarijs. Alij dicunt,z hec videtur verior opi
ideo inducitur probatio,quia testator iurauit,z hoc fecisse m
nam interpretationem,quam facit Rom.vel dixit le iurasse.
* dum aliam interpretationem , quam communiter habemus
ter,quod est no,ad quod facit C.de proba.auth.quod obtine
c z in corpore vnde sumitur. ¶ Hec faciunt ad quod not. † tenet
3 tor confitetur se habuisse de bonis tantum,vel ex alia causa
postea convaluerit,an potest ad illud conueniri? Per formam
questionem,z Ly.refert in l.generaliter.C.de nouissima,perpe
z videtur tenere,quod ex hoc possit conueniri,z contra eum
catur probatio . nam in vltimis voluntatibus potest contrahi
l.heredes palam.ff.fi.z ibi no.ff.de testa.Item in contractibus
est locus penitentie.C.de act.z obli.l.sicut,z ff.commo.l.cui
dato.ff.sicut.Ista ergo confessio habet vim confessionis
ter viuos.nec poterit reuocari.Non ob.q̃ vltima voluntas
bulatoria vsq̃ ad mortem,qz illud est verum in vltimis
bus dispositiuis,z que stant mere in vltime volũtatis
ista confessio habet vim confessionis emisse inter viuos
Bel.in corpore,de iureiuran.a morietur presti.determi
trarium,z de hoc videtur casus hic z ibi,nam confessus
cit probationem , nisi iurata,vt hic. Preterea testator
4 † hoc,posset priuare filium legitima, * confitendo alij
* sufficeret,b z sic aperiretur via malitijs. Preterea,si dic
rum omnes leges que dicunt,q̃ ex tali cõfessione indu
commissum,male dicerent,qz tunc demum posset
e missum quando de debito non constat:c sed secus
ret de debito,ergo non debet induci fideicommissi
f est falsum,f l.si creditori.ff.de legat.j.z l.Lucius.ff.j.
cius.ff.quisquis.ff.titu.j.z l.Aurelius.ff.fin.de libe.leg.
5 cit extra de succes.ab intesta.c.fin. Predicta vera,nisi
fessus notario recipienti,z stipulanti pro alio,vel cõfiteatur
ti presenti,tunc enim habet vim confessionis inter viuos
dicat,z secundum hoc bene loquuntur Pet.z Lyn.Secus
ret parte absente.l.certum,ff.si quis absente.infra de confes
] supra de intrero.act. Predicta vera.nisi in his confessio
6 que dependent ex mera voluntate confitentis,vt acirco
tis,vel declaratio animi,quando precessit actus ambiguus
niam l.si auia.C.de iure deliberand.z vxori.ff.fin.supra
7 ibi dixi. ¶ Sed contra predicta, † oppon.cum liber rationum
quo testator aliquid confiteatur,contra ipsum probet.Ratio
C.de proba.quare non probat confessio ista facta in vltima
tate?Quidam dicunt,q̃ rationes probant contra ipsum,
nuda a partis presentia.l.nuda.ff.de donat.vel dic alid
tionibus,quando ille actus habetur tãtum ad probationem
g est in testamento,g quod fit ad dispositionem principa
statoꝛ videtur illa verba dixisse.magis vt disponat
vt probationem inducat,Fallit si in eruenit iuramen
8 Et est ratio, † quando iuramentum apponitur,pena
h diceret,volo ista verba habere effectus omni modo,
l.cum pater.ff.filius.ff.fit.primo.Et est ratio propter
9 que est in iuramento. ¶ Et circa istam legem † quero,

casibus.in quibus ista confessio non inducit probationem, fideicommissi petitionem, iste talis fideicommissarius alijs feratur.cum testator ei legauit,vt creditori : De hoc habuit er.quod non.l.qui vxori.de aur.z argen.le.licet in cõtrarium ar.j.de his quibus.vt indig.leum qui tacitum.alias.post lega §.pen.sed respondeo vt ibi diri. Vltimo not.[i] ex isto §.duo. inum,† quod heres deberet seruare iuramentũ defuncti, vt z in corpore de iureiur.a mo.presti.Non intelligas.quod per mentum defuncti heres sit periurus:sed debet id seruare, q̃ bationem inducit.sed qualiter intelligatur,dicam alias. Se do no.†quod cum dico,virum.intelligo de adulto, vt hic, cũ gl.alibi videtur.quod vir.dicatur maritus alicuius mulieris, ibi gl.C.de dig.lib.xii. ¶Quero ergo,†si ista appellatio vir, ponitur in statuto.vel dictis testium, vel aliqua dispositione, aliter accipitur?[k] Resp.quandoq; ista appellatio vir.ponitur pliciter sine aliqua determinatione,tunc intelligo vir,id est a tus.vt hic:quandoq; apponitur ista appellatio vir, cum de minatione.q̃ dico. vir alicuius mulieris, tunc intelligitur de arito,d.l.j.C.de di.li.xii.

ADDITIONES.

Codicillis.Pro concord.aduerte quod defuncti iuramentum iud est,z aliud iuramentum heredis, ideo si defunctus iurauit ud facere,vel dare nihil per hoc generatur preiudicũ heredib. personale est iuramentum. Ita Bar.in auth.generaliter.C.de ous.cred.z iureiur. Oppositum videtur tamen velle secundum quos Bar.in hac l.cum quis.§.codicillis.tu dic non mereri di contrarius, eo q̃ vbique si bene inspiciatur idem dicit. sed ma aperte se declarat in hoc §.codicillis.Nam verum dicit quod o.auth.quod nullum generatur preiudicium heredibus per iu mentum defuncti quo ad periurium.Et cum dicitur in d.auth. od nec eius heres.debet intelligi quantum ad periurium vt in e.§.codicillis.z in l.ij.C.com.de leg.z ipsemet in dic. auth.dum dit istud verbum.non est periurus heres.sed non tamen ibi in auth.negat.quin teneatur ad obseruantiam iuramenti,defun licet non sit periurus. Et hoc intellige si sit factũ quod de no potest expediri per heredem.z c.

LEX ¶Testamento. Not.hic materia quando testator con etur in vltima voluntate se aliquid recepisse,z sine iuramento, de Bal.etiam no.in repe.l.j.in vlt.col.C.de sac.san.eccl.z si inter mit iuramentum vide per Bal.in l.fin.in vlt.col. de non nu.pe. Bar.j.§.prorim.Et ad materiam vide not.per domi. Anto.in ay.fin.de succes.ab inte.z per Bal.in l.ij.ff.de re.eo. vbi omnino ide. Adde vt per Bal.consi.liij.z clxxx.ij.lib.Roma, plene con. ccclv.z Paul.de cast.consi.ccxlj.

CLAVD.DE SEISS. ¶Quam communiter habemus. Ad hoc adde Bald.in rub.res inter alios actio.

AND.BAR. ¶Hec faciunt.Et de hac q.vide per do.Pet.in c.fi. de suc.ab inte.Bal.in l.mandatum.C.man.z in l.generaliter.C.de non nu.pe.z in l.rationes.C.de proba.

ALEX. ¶Quest.no.Quid si testator confiteatur se habuisse de bonis,vel de vsuris tantum,an possit si postea conualescat,ad id conueniri,z vide Bar.in l.Lucius.§.quisquis.lultimo,ũ.titu.j.z adde que diri post Bar.in l.ei qui mandatũ.in prin.de sol.z vide Ro.in l.stipulatio hoc modo.de verb.ob.in prin.z vide ad mate riam Anto.in c.j.de succes.ab intest.z Bal.in l.generaliter,hic all. in r.q.z in l.j.C.de fal.causa adie.leg.z ad Bart.hic, adde Roma. in lex hac.j.de dona. Adde vt per Fed.consi.lxiij.

CLAVD. DE SEISS. ¶Legitima.Pater non potest priuare filium legitima.nec in fraudem legitime aliquid facere,pro quo bene facit text.in l.j.§.qui in lite.j.si quid in frau.pat.de quo etiam habetur in auth.nouissima.C.de inoffic.testamen.per nouiss.z per Aler.consi.xxvj.volu.ii.

ALEX. ¶Quod sufficeret. Adde An. in capit. pen. de re iud. I. T. Et sic habes ex dictis Bar.hic,q̃ cõfessio facta per vnum, nõ preiudicat alteri,Ita Aler.in consi.cir.v.vol. Quod intellige per eundem Aler.in consi.xlvj.col.j.circa fi.eo.vol.dum alle.Spe. An.in rub.de cessio.act.§.j.versi.sed nunquid sola confessio.

LEX. ¶Nõ constat.Et ad Bar.hic,adde Bal. in l.si credito is.C.de fideic.z in l.generaliter.z ibi Sali.C.de non nu.pe.z Bal. l.rationes.C.de proba.z Pet.de Aucha.Imo.in rub.extra de est.plene per Rayn.in l.er hac scriptura de donatio.

LEX. ¶Est falsum.Contra hoc quod dicit Bar.videlicet ta in confessionem absq; iuramento non inducere probationem, st gl.in cap.quoties cordis oculis.j.quest.vij.de qua facit magnũ estum Anto.in cap.si cautio.defid.instr.z eam ibi sequitur,Imo. bi de hoc plene per ipsum.

CLAVD.DE SEISS. ¶L.fin.ũ.de inter.act.Vide circa hoc Bau.de ca.in l.iij.§.fi.ũ.de li.z posth.z ibi Aler.circa fi.vbi aliam quest.notab.ponit.Vide etiam Are.consi.lxiij.z Rom.consi.clxxj. z consi.ccccxx.in ij.dub.z Fel.in c.olim.de rescrip.

g ALEX. ¶Aliud est in testamento. Limita non habere locum in marito confitente se habuisse ab vxore.Ita dicit Bar.in l.Aurelius.§.finali de lib.leg.z j.§.prior.

h ALEX. ¶Perinde est.In contrarium facit l. certum. §. si quis absente.cum ibi no.j.de confes.

i POMA. ¶Vltimo no. Adde Bal.in l.generaliter.in princ.C.de iureiur.per Jo.An.in cap.ij.de pac.in vi.in nouella.z vide no.in l. ex hac scriptura.j.de do. Quid autem si statutum dicat quod de damno dato stetur iuramento damnum passi. an isto casu stabitur iuramento heredis,mortuo damnum passo.Bl.est ex qua infert Ro.quod sic in l.pen.in gl.vlt.iuncto princ. legis. ff. ne quis eum.Secus esset in iuramento voluntario,seu iudiciali, q̃ tunc est electa fides persone.

k ALEX. ¶Qualiter accipitur. Quid continetur appellatione viri,vide Bar.in l.j.C.de dignita lib.xii.

l ☞ Confessio facta inter personas suspectas,etiam iurata,non probat:sed intelligitur in fraudem facta.

2 Confessio testatoris confitentis se habuisse mille ab vxore, facta in testamento,etiam cum iuramento,non valet.

3 Confessio testatoris confitentis in testamento se habuisse mille ab vxore. cum iuramento.potest ab eo reuocari.

1 **§. Titia.** Si testator confitetur se debere non capaci, nõ operatur talis confessio.h.d.Ro.†q̃ cõfessio in vltima volũtate facta ad fauorẽ nõ capacis,intelligit facta i fraudem,vt hic,z gl.dicit.q̃ hoc in dubio semper presumit. Ad idẽ facit l.qui testamẽtũ.ũ. de prob.z intelligo etiã si talis cõfessio erat iuramẽto firmata.alias sine dubio nõ inducit ꝓbationẽ, vt possit exigi causa mercedis.vt diri.ũ.pr.§. Alias aũt incapacitas istius nihil operat, z lex debet esse de casu dubio.l.q̃ Labeo. ad Larb.

2 ¶†Et hoc est vtile ad multas.q.[a] testator habet[b] vxorẽ suã secũ dã.cui plus vult relinquere quã possit,ſm formã l.hac edictali.C.

a de secun.nup.cõfitẽr se habuisse ab vxore mille,z sic iurauit.Certe nihil valet.q̃ cõfessio iurata,facta ad vtilitatẽ nõ capacis, nõ

b valet,z sic vidi de facto. ✻Probatur hoc modo quo ũ. intelleri.✻

3 ¶Itẽ facit†ad illud.testator cõfitet in testamẽto se habuisse ab vxore sua mille,z sic iurauit.postea viues vult illã cõfessionẽ reno

c care. Nos habuistis ũ.pr.§.q̃ cõfessio facta per iuramẽtũ induxit ꝓbationẽ,z sic non possit reuocari. q̃ trãsit in Jctũ inter viuos. Sed in quest.nostra dico cõtrariũ,q̃ vxor nõ est capax donatiõis inter viuos.cõstante matrimonio:z sic vir viues semper

d posset reuocare,[a] z ideo confessio dicitur facta in fraudem. Sed si maritus esset mortuus.tunc cum donatio possit per mortem confirmari,heres non posset reuocare.z haberet locum precedens §. Ex his apparet q̃ precedens §.z iste non contradicunt.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Ad multas questiones.Idem vide de hoc, que ponit Aler.in l.si donatione C.de colla.z consi.xviij.in iij.volu.z consil. lv.in j.vol.z consi.pen.in iij.vol.z consi.cliij.in iij.vol.z consi.cij.in j.vol.z consi.viij.in ij.dub.Roma.consi.xliij.z Barto.consilio lix. in ij.volum.

b ALEX. ¶Testator habet. Vide Bald.contra in l.si donatione in j.col.C.de colla.q̃ donatio.z confessio iurata ad vtilitatem filij non capacis,tenet per authent.quod obtinet C.de probat.z vide Barto.j.de ali.le.in l.fi.§.fi.qui tenet id quod hic tenet.z Bald.in l.j.C.de inoffic.do.z Bald.in l.fi.de episc.z cle.z vide Bart.in authen.si qua.ad Velle.

✻ CLAV.DE SEISS. ¶Intelleri. Vide Aler.cõsi.xlv.in ij.dub. volu.j.Roma.consi.xlvij.in j.dubio. Alret.consi.lxxiij. Roma.consi.ccxcij.in ij.dub.z consi.ccccxlv.in ij.dubio.

c ALEX. ¶Transit in contractum. Vide Rom.in l.si diuortio.de verb.obli.qui alle.Bar.hic,z alias remi.z vide Bar.in l.j.C.de inoffi.do.z Bar.in l.Seius.j.ad l.Fal.

d ALEX. ¶Posset reuocare.Et sic Bar.hic videtur velle q̃ donatio inter virum,z vxo.non firmetur iuramento.Contrarium tenet in l.si quis pro cod.j.de fideiuſ.z in l.Seius.j.ad l.fal.z qualiter procedat dictũ Bar.hic, vide Imo.in c.cum contingat.de iure in.in iij.membro.in iij.quest.z sequitur Ang.in l.pe.§.mulier.solu. matri.vbi tenet q̃ illa confessio iurata non possit reuocari. Adde Bal.consi.xxix.iij.lib.Pau.de Ca.consi.xcviij.Abb.consi.xlvj.

1 ☞ Dictio siue.z dictio seu non inducunt restrictionem.

§. Ex his. Verba generalia propter adiectionem specialium factam per dictionem siue,non restringũ-

1 tur.hoc dicit.vel aliter. Dictio siue, † non inducit restrictionem. Simile de dictione.seu,habuistis in l.si quis ita.de auro,z argẽto lega.z ibi istam legem non allego.

LEX XXXVI.

1 ☞ Prohibitio alienationis, ad alienationem necessariam non se extendit.

2 Ista lex quod non habeat locum in herede non faciente hodie inuentarium.

a 1 **Pater filium.** a Prohibitio † alienationis, ad alienationē necessariā non se extēdit, sed ad voluntariā. h.d. Quero. quare in prima parte non dicit. si non erat aliud quod poterat pignorari. sicut dicitur in secunda. Nil. q. in primo casu legis. heres nihil quodam modo nouī facit, sed vnum creditorē loco alterius ponit. z vnam rem pro alia obligat. in secūda parte legis facit aliquid nouī, q. transfert in alium dñium rei. quod per defunctū factum nō erat.

2 Circa secundā † partem legis quero. an hodie b ista lex habeat locū in herede nō faciente inuentariū? Certe salua meliori deliberatione puto q. nonq. cū teneatur ad legata. z fideicōmissa. z debita integra. vt plene dixi in l. in ratione. ff. quod vulgo. ff. ad leg. Falc. non potest dicere. q. nō est aliud in hereditate, quod solui possit. cū de suo soluere teneatur. De hac alienatione necessaria, habetis in l. peto. ff. precium. ff. titul. z ff. titu. ff. l. filiusfam. ff. dīui.

ADDITIONES.

a POMA. Pater filium. Ad istum tex. vide Alex. in l. si testamēto. in prin. ff. de vulg. z pupilla.

b ALEX. Quero an hodie. Vide omnino Bal. in l. fi. ff. z si præfatam. in iiij. quest. de iure delibe. vbi hanc legem declarat.

§. Duobus Libertus liberti. non cōtinetur appellatione libertorū. h.d. Opp. z videtur, q. libertus liberti cōtineatur. vt l. cum pater. ff. cū iuter. ff. ti. j. Sol. ibi in filio liberti. hic in liberto liberti. Item contra de l. alimenta ff. fi. ff. de alimen. z cib. leg. Dicit gl. ibi patet solu. q. ibi nō cōtinetur libertus liberti appellatione libertorū. licet admittatur ad legatū ex vsu testatoris. Op. de l. cū pater. ff. fidei heredū. ff. ti. j. Sol. vt ibi patet. q. vterq; fuit ibi manumissus ex voluntate primi testatoris. hic secus. vel dic. q. ibi secūdus fuit manumissus volūtate primi testatoris: hic secus. vt phatur in l. q. de ali. z cib. leg. z ibi dixi.

1 Prohibitiua dispositio precedens dispositionem simplicem facit vt sequens intelligatur sub conditione facta, si contra prohibitionem factum fuerit.

§. Filiam. Res cōtemplatione plurium prohibita alienari, ad eum ex pluribus pertinet, qui superest tempore alienationis. h.d. Ho. q. istud fideicōmissum est cōditionale. veto venire. seu vēdi. z volo pertinere ad tales: q. intelligitur pertinere. scilicet si vendatur. ideo inspicitur qui superest tēpore

1 venditionis. Secundo † no. vides hic. q. precedat dispositio prohibitiua. z alia simpliciter sequitur. intelligitur sequens dispositio facta sub conditione. si contra prohibitionem factum fuerit.

1 Alienatio prohibita ad tēpus. videt esse permissa post tēp^m.

2 Dictum quando limitetur a ratione.

3 Verba testatoris enunciatiua futuri euentus. quē testator sperabat viuere propter suam dispositionē non inducūt dispositionē.

1 **§. Fundum.** Alienatio † prohibita ad tēpus videtur esse permissa post tempus. h.d. Op. de l. peto. ff. fratre. ff. tit. j. Sol. Ibi prohibitio alienationis fuit facta simpliciter. hic in vita. Contra hoc op. z videtur q. licet verba prohibitionis videantur collata in vita. tamen ratio prohibitionis

2 videtur generalis omne tempus cōprehendens. dicit † enim nomine vestro nō eceat: sed dicū limitatur, a secūdū rationē. l. cū pater. ff. dulcissimis. ff. tit. j. Aduerte. habeo istud cōtrariū pro difficili. z dico q. ista verba. ita enim fiet. ꝛc. non fuerūt prolata per mo-

3 dum rationis. sed † fuerunt verba enūciatiua cutiscūq; futuri euentus. quem testator sperabat venire propter suā dispositionē. que verba nullo modo dispositionem inducunt. vt hic. z l. Julianus. ff. ex his. j. c. Sed si essent ista verba prolata per modum rationis. q. dixit. ideo fecit. q. volo hoc. tunc dicerem quod ista ratio. q.

* generalior est. quam dictum. declarat dictum. * l. cum pater. ff. dulcissimis. z l. hec actio. de calum. z quod ibi no.

ADDITIONES.

a ALEX. Dictum limitatur. Adde tex. similem in c. si dignitatem. de preb. in cle. adde quod no. Bar. in l. cum hi. ff. eam transactionem. de transac. ff. iste tex. est multum sin. secundum Jmol. in l. peto. ff. fratre. de leg. ij. z ibi vide.

* CLAV. DE SEISS. Declarat dictū. Sequitur Raph. Cu. in l. filiusfamilias. ff. dīui. de lega. j.

1 Preceptum iudicis nudum an liget.

§. Julius Agrippa. Nudum preceptum, vel prohibitio alienationis sine causa. alienationē non impedit. hoc dicit. Idē ff. tit. ij. l. filiusff. ff. dīui. Et est ratio. q. preceptū de non alienando est factū in fauorem ipsius heredis: ideo ipsemet suo fauori potest renunciare. fauori alterius non. dic. ff. dīui. z per totum istum ff. Ex hoc dicit

1 Bar. Sili. † q. nudū preceptum iudicis non ligat. quod refert Lyn. in l. quoties. C. de fideicōm. Et hoc intellige verū si est nudū. q. est factum in fauorem partis tantū: sed si esset factum in fauorem alterius. vel quoquo modo alterius interesset. tunc esset secus. q. tunc non esset nudum. Op. de l. peto. ff. fratre. ff. tit. j. Quidam dicunt. Fateor. q. transit ad heredem extraneum. sed ad

a ibi non. De materia alienationis prohibite Dy. ponit pulchram distinctionem. Cy. tractat in l. ea lege. C. de cōdicto. z l. fi. C. de reb. alie. Ego tractaui profunde in l. illustr. ff. dīui

1 Prohibitus alienare partem suam non videtur prohibitus alienare portionem quam redemit.

2 Prohibitus alienare non videtur prohiberi alienare cōmuni.

3 Emphyteusim si plures receperunt. an possint admitti alios.

4 Portio semel legitime alienata decetero alienatur.

Merum imperium semel delegatum, decetero delegatur.

Fratribus tribus instītutis, z inuicem grauatis de restituendo. si vnus decedat, z iure fideicommissi eius bona deueniant duos z demum alius: an quod hic habuit a primo vigore fideicommissi. debeatur illi tertio ab isto secundo.

1 **§. Quindecim.** † Qui prohibetur alienare

2 nare partē. quam redemit. h.d. † Ho. primo. q. istud verbum intelligitur de alijs extra coniunctos. Nam ad coniunctos

a no. Et hoc faciat ad. q. a plures receperunt fundum in emphy-

3 sim. an possint inuicem alienare: Hic, z in l. voluntas. C. de fi videtur ter. q. sic. In contrariū videtur in l. cum hi. ff. si vnus sac. z ibi hoc tetigit Bul. quid dicemus: Nō insto, nec solum

b Ho. secundo. b q. † postquā portio est alienata pic semel legata

4 decetero potest alienari in alium. Facit ad q. si merum imperium delegarum a principe. an de cetero potest delegari. De quo in gl. z per doc. in l. j. C. qui pro sua iurisd. z per Bul. in l. a. de eius cui man. est iurisd. qui allegat hūc tex. Op. de l. pen. ff. ti. j. z l. vnū ex familia. per totū. Sol. hic prohibuit alienare. vnde merito pōt alienare partē reempā. ibi vero prohibitio

5 nationis fuit facta simpliciter. Ista lex facit ad q. † Tres

c tres c fuerūt instituti, z inuicē grauati de restituendo. cessit secūdus. querit an q. secūdus habuit a primo missi. veniat in fideicōmissum quod debetur ab isto tertio. Hic tex. facit. q. sic: sed certe hic dicit partē tantū. aliquantulū in l. liberto. ff. filium. j. ti. j. z in l. Lucius. ff. in l. Marcellus. ff. quidam. z plenius in l. Scenola. ff. ad Trē.

ADDITIONES.

a ALEX. Facit ad q̄stio. Vide Bal. i c. j. circa medie de alter. Bar. in l. q. Rome. i ff. duo fratres. i r. q. z Bar. i l. fi. cus. ff. de ver. ob. z in l. j. C. de impo. lu. deseri. li. r. z Bar. i l. vol. ff. fideic. Et pro ampliatione huius tex. vide Bal. z Jmol. in testamento de vulg. z pup. z Jmo. in l. filius. ff. dīui. de leg.

b ALEX. Secūdo no. Vide Bar. in l. pe. ff. fin. in fin. C. ad z Bal. in fini. in l. si quis ad declinandam de epis. & cle. j. in fin. j. col. de eo qui sibi z her. suis. z ibi videtur ter. Bal. dicit istam legem non facere in l. j. in fin. C. ne li. po. eum. z ad Bar. hic adde Fran. de Are. in rub. de præs. quis contra clericum. de for. compet.

* CLAV. DE SEISS. Limita vt per Bau. de ca. vide Lancelot. in l. j. C. de eden. z adde Alex. z doctā ti. col. ff. de offic. eius cui mand. est iurisdict.

c ALEX. Tres fratres. Vide Bal. in l. in testamento ga. z pupil. vbi dicit, quod hic ff. non habet locum pars alicui per ius accrescendi competit.

1 Relicta pauperib^9, vel ad pias causas. q̄ efficiat

a **§. Tusculanus** a Fideicommissum principio, si deficit remanet apud legatariū. h.d. Et op. vt gl. z materia minani. ff. tit. j. l. codicillis in prin. Quero, an relicta causas, vt pauperib^9, vel pio anima, efficiant caduca neant apud grauatū? Hic videtur, q. sic. In contrariū

b beant conuerti in alias causas pias. l. legatū. ff. de vsufr. errat de testa. cap. nos quidē. z ibi videtur gl. no. Resp. testato: principaliter respicit causam. q. est quādo sone reliquit: sed reliquit in aliquem pium vsum. z ta nunquā efficiuntur caduca. sed in alium vsum illic implere nō pōt. d. l. legatū. z ca. nos quidē. Et idem persone pro anima, relicturus alij, si ille non persona defuncta, dabit alijs pauperib^9. per dictas dog reliquit vni persone vel collegio. magis cōtemplatione sone, quā cause: z tunc efficitur caducū. z remanet tū. vt hic. Aut dubitat, an respexit magis causam tūc si causa nō est expressa videt magis cōtemplatione Sed si est causa expressa. z persona. tūc in dubio casū respexisse causam fauore relictōis. l. sine plone. in

ADDITIONES.

a ALEX. Tusculanus. Vide Bal. in proc. Digestorū.

nc §. & in l. sicut. §. in decurionibus quod cuius. vni. no.

EX. ¶ Debeant conuerti. Adde Bald. vbi vide in l. si quis declinandam. de epi. & cle. & maxime in verfic. iurta hoc quero d si testator dixit. Adde quod no. dixit Bart. in l. alimenta de leg. & in l. §. C. de sac. san. eccl. & cum Bar. hic, ad literam transit de an. in cle. ij. de re. do. & vide que no. Bal. in l. in repe. in ver. tio quero, C. de sac. san. eccle.

Fideicom. non solū ex verbis, sed etiam ex mente inducitur.

ohibitio alienationis facta contemplatione heredis, vel suc- ouis ipsius, non impedit alienationem.

Pater. †Non solum ex verbis, sed ex mente testato- ris fideicom. inducitur. h. d. Vel aliter. Pro- tio †alienationis. facta cõtemplatiõe heredis, vel successoris us. alienationẽ non impedit. h. d. Op. & tale fideicõ. valet cũ erfecta prohibitio cõtemplatione alterius, vt. §. tit. ij. l. filiuſſ. ui. & §. ea. lege quaſi per totū. Dicit gl. & Dy. non est fideicom. undū verba. sed secundū mentem sic. Alij dicũt. & verũ est & fi- com. non est inter ipsos heredes, sed est fideicommissum inter um successores. quorum causa alienatio fuit prohibita. Ego to, quod nullo modo sit fideicõmissum. Nam ista verba, quod ccessioni conseruent, intelligũtur de successore vniuersali, l. scien um. §. pen. §. de edi. edi. & l. sciendum. in fi. de verb. sig. Tota ergo a prohibitio videtur facta in fauorem heredum. & eorum ſuc- ſſorum vnde isti heredes alienando, possunt suos heredes gra ere. sicut se ipsos, l. vnum ex familia. §. si rem. §. ti. j. ideo alienatio n impedit. imo plus quam fideicommissum nõ videtur relictũ, ſtatim dicã. Op. §. ca. d. l. in prin. Solu. ibi testator iussit predia eruari filijs, & sic certis personis: hic heredibus, quos heredes heres sibi eligere poterat quos volebat, & sic incertis perso- s iussit reseruari.

Verba institutionis ex re certa si sunt relata ad institutum fa unt ipsum heredem, si ad alium inducunt fideicommissum.

Ex parte. [a] Verba institutionis trahuntur ad fidei commissum, hoc dicit, & est no. §. & alibi for ta non reperies. Op. & imo non est ex causa fideicõmissi de ma alterius. sed tanquam institutus ex re certa, debet habere il fundũ. Breuiter puto, †& verba institutionis ex recerta, fa unt quem esse heredem institutum, quando verba institutionis unt relata ad eum, l. j. §. si ex fundo. & l. ex facto. §. de hered. instit. d si nõ sunt relata ad eum: sed ad alium, tunc nõ inducunt insti- utionem, sed fideicommissum, vt hic. quod no. propter testamẽ a in quib. hodie filij debent aliquid habere iure institutiõis. Mã habent eo modo quo dixi. §. dicuntur habere institutionis iure.

ADDITIO.

LEX. ¶ Ex parte. Singulariter nota hunc tertum quo ad in- ellectum eorum que habentur in §. aliud quoque capitulum in auth. vt cum de ap. co. & filij habent iure institutionis. Alius tex. est de verbo ad verbum in l. Lucius Titius. §. fin. j. eod. adde ad intellectum legis sequentis †Paul. de Cast. consi. clxxx.

LEX XXXVII.

Verba enunciatiua futuri euentus, emissa propter aliud, nõ inducunt dispositionem.

Idem si directa fuerint ad honoratum: Secus si propter aliud, vel si fuerunt directa ad grauatum.

Amphilo. Verba enunciatiua ad grauatum directa, dispositionem inducunt. h. d. Op. & videtur & ista verba enunciatiua non inducũt dispositionẽ, cum sint enunciatiua futuri euentus, vt. §. l. prori. §. fundum. j. eo. l. Julianus. §. er his. Sol. †Ibi fuerunt verba enun ciatiua emissa propter aliud, hic propter se: vel ibi verba enuncia tiua fuerunt directa ad honoratum, hic ad grauatum. pro hoc l. generali. in princ. j. de vsufr. lega. Et de istis verbis enunciatiuis videbitis plene, vt dixi. in l. er hac scriptura. j. de donation.

Verbum volo, quando inducat dispositionem.

Propositum. [a] Verbum volo, seu vellem, indu cit dispositionem, quãdo a testa tore profertur. h. d. Videbitis hic, †& verbum volo, seu vellem, in ducit dispositionem, contrarium no. in l. serui electione. §. de lega. & quod no. in l. in vendentis. C. de contrahen. emp. Sol. in vltis mis voluntatibus, & alijs actionibus habentibus dependentiam de futuro. verbum volo, inducit dispositionẽ: secus in his que in continenti debent perficiri: tunc enim nõ inducunt dispositionem, d. l. serui electione, & no. in dic. l. in vendentis. C. de cõtrahen. emp. nisi verbum volo, habeat talem determinationem ex qua posset colligi, voluntatem illam perfectam, l. apud aufidium. de optio. lega. & dixi in dic. l. serui electione. & in repet. plene dixi, quam feci in l. cunctos populos. C. de sum. trin. & fi. cat.

ADDITIO.

AND. BAR. ¶ Propositum. Et vide que notaui in tex. & vide Lu. Rom. consi. cccij.

1 Grauatus vltra valorem prelegati an valeat grauamen.

§. Duas. Reuocato legato videtur reuocatum onus le gato appositũ. hoc dicit. Vos habetis casum expressum in l. alteri. §. de adi. le. Ex hoc tex. colligebat Rom. vnũ
1 no. †& si testator vni ex heredibus prelegat, & eum grauat vltra valorem prelegati facti sibi, & grauamen non valet in eo, quod est vltra prelegatum. Istud dictum non est verum, q. potest gra uari tanquã heres in eo, quod habet iure hereditario. Probatur in l. Hesennius. §. ad l. Fal. Nec obst. hec lex, q. hic fuit grauatus gratia prelegati, & hoc cõstat, vt l. alteri. de adi. le. vel dubitatur, & in dubio presumit gratia prelegati grauatus. Ita põt itelligi hec lex: & intelligo si onus adiectũ prelegato equiualebat: secus si ex cedebat, tunc eĩ nõ intelligitur grauatus gratia prelegati, sed omni modo quo melius potest. l. Lucius. §. Sempronia. j. eo. & l. filiuſſa. §. apud Marcellum. §. tit. ij. ita intelligitur hec lex.

LEX XXXVIII.

Post emancipationem. Grauat⁹ pstare fi deicommissum, tenetur ad illud insolidum, licet tam ipse quam alius cum eo, succedat defũcto, alio iure quam defunctus crederet, sed in eadem portione. hoc dicit. Opp. & videtur & per emancipationem non tollatur ius legitimum, vt Institu. de leg. agna. suc. §. fin. & l. lege. C. de legit. hered. Sol. Illud de iure nouo: secus de iure antiquo, vt hic. Item dicitur hic, quod legatum in solidum prestatur, nec dicit a quo: quero, quis prestabit? Et vide tur & patruus tantũ, q. ipse fuit grauatus, vt hic innuit in prin. In contrarium. & patruus non teneatur, nisi ad dimidiam tan tum. l. cum pater. §. cũ existimaret. §. tit. j. & l. is qui. §. de cod. Quã dam dicunt hic de rigore, ibi de equitate. Veritas est, quod hic aununculus succedit in tantam portionem, in quãtam testator vo luit, & cogitauit, scilicet dimidiam: licet alio iure successerat, succes sit enim de iure pretorio per bonorum possessionem iure suo, cũ testator sibi restituere credebat iure fideicommissi. Sed ibi in to tum successit preter spem, & voluntatem defuncti, vnde legata mi nuuntur. De hoc plene per domin. Dyn. in l. cum pater §. cum existimaret. §. tit. j. & ibi vobis plene dixi.

§. Sciam. Jussus aliquod corpus hereditarium reti nere pro parte sua retentionem, pro parte coheredum etiam petitionem habebit. hoc dicit.

LEX XXXIX.

Vxorem. Si verba legati sunt ambigua causa legati est inspicenda h. d.

1 Testator non presumitur, quod voluerit heredẽ duplici pre statione grauare.

1 **§. Intestamento.** †Non est verisimile testatorẽ voluisse grauare heredẽ du plici prestatione. h. d. Querit gl. cũ in dubio non presumatur one ratus, quid erit de istis legatis? Respon. in quantum legauit secũ do, in tantum videtur a primo adimere. l. cum questio. C. de legat. contra de eo, quod habetis §. de leg. j. l. si pluribus. Sol. ibi appa ret testatorem voluisse, & cuilibet deberetur insolidum. Item op po. §. titu. j. l. qui duos. §. j. & l. plane. §. ad est. §. titu. ij. Sol. ibi loquit in quantitatibus, que possunt bis legari: hic nõ, sed in speciebus.

1 Testatorem voluisse duram separationem iniungere, nõ est verisimile.

2 Legato generali per minus generale derogatur.

1 **§. Codicillis.** †Nõ est verisimile testatorẽ voluisse duram separationem iniungere. h. d.

2 Vel aliter, †Legato generali per minus generale derogatur. h. d. ¶ Quero, que est ratio quare ad patrem naturalem hi filij de qui bus hic, pertinent magis quam ad vxorem: Bl. ponit tres ratio nes. Prima ne fiat dura separatio, l. possessionum. C. cõia vtri. in. & j. ca. l. §. concubine. Secundo, q. legatum vxoris est magis genera le quam legatum libertorum, & ideo generi per speciem derogat. Tertia est, q. vxor nõ reliquit nominatim, sed generaliter. Sed precedentes rationes plus placent.

§. Felicissimo. Generi per speciem derogatur. h. d. De hoc plene in l. quesitum. §. fin. de fund. instru.

1 Verba presentis temporis restringuntur ad tempus testa menti.

1 **§. Testamento.** †Verba presentis tpis restringũ tur ad tempus testamẽti. h. d. Vi de glo. que incipit, imo. mortis tempore ibi, solu. Nam ibi propter factum defuncti augentis, vel minuentis relictum, inspicitur tem pus mortis, secundum Dy. Item ibi, in l. filie. §. fin. sed ibi contin git propter mutationem, & noui nominis impositionem, q. sunt verba futuri temporis. Dyn. Item ibi l. penulti. Sed ibi in acces sorijs. Dyn. Istam materiam plene examino in l. si ita de auro & argento legato.

§. Concubine. Propter duram separationem vi-
tandam verbum filij, porrigitur ad
nepotes, hoc dicit. Materiam istam, vtrum appellatione filiorū
a continentur nepotes, dicam in l.[a] quod si nepotes, supra de te-
stamen. tutela.

ADDITIO.

a ALEX. Dicam in l. Melius in l. liberorum. de verbo. signific.
1 Parrie appellatione suburbia continentur.
2 Legato facto de eo quod est in ciuitate, an cōtineantur que sunt
in suburbijs.
3 Rusticus vendens possessiones suas, an videatur vendere pecu-
niam, & alia mobilia.
4 Consuetudo loquendi prevalet in omnibus.

1 **§. Legauerat.** Appellatione † patrie etiam subur-
bia continentur. Item Calendaria,
& pecunia ad Calendarium destinata, non cedunt legato eorum,
que sunt in loco. h. d. Vos scitis, quod ciuitas muro finitur, vt
Florentia, & similes: Perusium continet suburbia & continentia
edificia. Inam quod liquide. §. pe. de pe. leg. 2. Lij. ff. de ver. sig. Mo-
a do quero. [a] si vtrunq; dico, vt. lego † ea que habeo in ciuitate Pe-
2 rusij. Hic videtur casus quod contineantur que in suburbijs ha-
beo. Dicit enim hic in patria, & idem est dicere patria, & ciuitas,
C. si curi. relict. ciuit. l. j. lib. xij. & de diuersis predijs vr. & rust. l. fi. lib.
xj. ita dicit Old. Ego autem examinaui in l. ij. ff. de verbo. signific.
Et dico, quod habemus distinguere quod precedat. vtrum dice-
rit in Perusina ciuitate, vel in ciuitate Perusina, & ibi gl. tangit.
Dicitur hic supra resp̄sum esse. quero. quomodo est responsum:
Respon. §. respondit quod sicut Calendarium non debetur, ita
pecunia ad reinpus reposita: secus si perpetuo. l. si chorus. §. j. & l.
fundus. §. eo. l. si vxori mundus. §. cum ita. de auro & argen. lega.
b Jacob. de Are. non placet [b] ista equiparatio. Dicit enim, quod si
nomina debitorū essent scripta in muro. ita quod non possint se-
parari. certe secundum hunc §. cedunt legato, quod est contra
mentem Jurisconsulti. Unde dicamus sic. Supra responsum est,
vt sicut Calendarium non venit in legato, ita nec pecunia que est
parata ad Calendarium. Inomen. §. j. & eo. & hec est vera sol. Hic
3 formatur vna † questio, quam format Cyn. C. de compē. l. coinpen
sationes. in fi. Rusticus vendit possessiones suas. an videtur
vendere pecuniam, & alia mobilia? De pecunia, videatur quod
c non veniet, [c] vt hic. nec nomina debitorum: tamen dicit, [d] quod
d vltra montes fuit determinatum contrarium. q; res mobiles pos-
e sidentur, [e] sicut immobiles. ita quod datur interdictum vtrobi, &
no. C. vti possidetis. l. j. & j. de acquir. possess. l. j. in prin. tamen Bet.
f & omnes doc. dicunt, [f] quod debemus inspicere cōsuetudinem lo-
4 quēdi. que est, vt intelligamus de immobilib. tantū. q̄ cōsuetudo †
* loquendi * prevalet, l. cum de lamonis. §. afinam. j. de fun. instru.

ADDITIONES.

a AND. BAR. Modo quero. Et vide que dixi late in c. Rodul-
phus. de rescrip.
b ALEX. Non placet. Adde Bal. in l. fin. C. de compens.
c ALEX. Non veniet. Lego possessiones meas, an veniant pe-
cunie, & mobi. vide Bart. in l. j. §. de sta. ho. & Bal. in l. fin. ad fin. de
compen. & per Bul. de cu. in l. licet, C. de acquir. post. in j. col. per
Ray. in l. filij. §. fin. ad mum. & adde quod no. Bar. post gl. in l. cum
antiquitas. C. de vsufruc.
d AND. BAR. Tamen dicitur. Et vide Bal. in l. fi. C. de cōpen.
& in l. j. ff. de sta. ho. Do. in c. possessiones. de re. eccl. non ali. & Lud.
Rom. in l. j. ff. de acquir. poss. & doc. in rub. de cau. pos.
e ALEX. Possidentur. Vide Bal. in d. l. fi. & in l. j. ff. de statu ho
minum.
f ALEX. Doc. dicunt. Vide ad hec que voluit Bart. in l. j. ff. de
acquir. posse. vbi determinat quod appellatione possessionis ve-
niant mobilia.
* CLAVD. DE SEISS. Consuetudo loquēdi. Adde qs not.
Bar. de isto vsu loquendi in possessionibus. in l. locorū. C. de omni
agr. deser. lib. xj. & ibi Aler. remissiue. & idē Aler. in l. j. j. de acq. pos.
1 Dotem cum aliquis dat, & illam alternatiue stipulatur, qua
liter competat actio.

a **§. Testamento.** [a] Et legato reuocato, vel cui re-
nunciatum est, nihil petitur. h. d.
secundum Dy. Quero, que est ratio q̄ nō teneatur. Dic q̄ est tri-
b plex, vt in gl. Quero, quando [b] aliquis dat dotem pro muliere, † &
1 stipulatur eam alternatiue sibi, aut mulieri, ista actio qualiter cō
petat: Resp. q̄ si quidem est extraneus ille, qui dat dotem, vel as-
cendens per lineam maternam, dico q̄ actio integra mulieri que
ratur. l. Caius. §. fol. matrimon. Si vero est pater, qui dat dotem,
c tunc puto [c] q̄ debeant intelligi ista verba ordinatim, sicut a iure
ponitur: vt competat sibi in vita sua, & mulieri post mortem pa-
tris cōpetat. vel si aliter fiat sui iuris. hic enim est ordo iuris, l. ij.
§. q̄ si in patris. §. soluto matri, & l. j. §. videam?. C. de rei vxo. act,
secundum quem ordinem debent predicta verba intelligi. l.
pater. §. penul. §. cit. j. & idem putarem si pater stipularetur
d latine. sibi & filie. l. Gallus. §. j. §. de lib. & post. Ultimo [d] ista
consentientibus fratribus, &c. faciunt ad questio. no. per C.
j. C. de bon. mat.

ADDITIONES.

a ALEX. Testamento. Et istum tex. no. alleg. Jmo in l. Do-
modi. §. cum pater. de legat. j.
b ALEX. Quero quando. & no. hic quando pater, vel cui re-
stipulatur sibi dotem restitui. vide Bar. in l. Caius. & in l. pos-
tem. c. tit. vbi hoc videtur tenere gl. m iij. lect. & ibi, Jmo & Do-
ta reputat sing. Haul. de Cast. in l. eum qui ita. §. qui sibi de
obl. & vide etiam Jmo. ibi ad fi.
c Tunc puto Refert. & sequitur Bet. de Auc. consi. cccxv-
ci. in themate proposito circa fi. versi. non ob. si quis dicere
etiam Ale. consi. cccxxvi. in prin. in ij. vol. & consil. cxviij. an
consi. xviij. in j. volum. Jmo. in l. iij. ff. de lega. j.
d ALEX. Ultimo. Et de quodam no. dicto Jacob. de Bu-
vide Bal. in l. fi. in versic. sed pone. §. de do. prom. & in Lanu-
iur. do. & C. de rei vxo. acti. l. j. §. videamus. & istum text. no. &
l. dictam. in vltima col. C. de condi. ob caus.
1 Testator si legat vxori vsumfructum, & si heres eam m
uerit. perdat hereditatem, si heres eam molestat, here
perdit, & vadit ad coheredes.
2 Hzauamen iniunctum legato facto monasterio vt aliquem
piat. non valet.

§. Heres. Onus de aliquo adoptando, & fideicō-
fectum adoptionis iniunctum, nō
a dicit & est singularis casus. Op. [a] & videtur. quod tale fideicō-
aliquo adoptando, vel emancipando. teneat. l. si cui. de cond. &
monstra. Dicunt quidam, quod nō valet grauamen, vt per Bar-
le. qui debet adoptari. si nō adoptetur, habeat peruenire ad
commissi: valet tñ in se istud grauamen. quē soluto ei meam
1 da. Et secundum hanc sol. hic est casus notabil. ad querito. & Do
b statot. legat [b] vxori sue victum. & vestimenta in bono & sufficie
c tor. si heres molestauerit eam, perdat dictam h[ereditatem. nec
cit ad quem deueniat. an debet deuenire ad vxorē si fuerit m
lestata ab herede viri? Et videtur q̄ sic. q; gratia vxoris vide
uatus. l. post legatum. §. amittere. j. de his qui. vt indi. & ibi
in l. ij. §. si duo fratres. de col. bon. In contrarium est casus in de
§. q; debet peruenire ad coheredes. vel substitutos. nō dicit
& hoc tenet Jac. de bel. in auth. de nup. §. si vero. Resp. alter
ria. q; ibi aliquis fuit priuatus a lege. hic a testato. Rationi
* collige * er ter. isto. Tamen licet ista sol. sit notabilis. non
in ipsa sol. sed dicit. q̄ hic nullo modo valet grauamen
adoptando. vel fideicom. iniunctum in defectum illius
d nis. Ratio. q; est cōtra bonos mores. Ad l. si cui. [d]. de cond.
monst. resp. q; ibi loquitur in emancipato: hic in adopti-
tra hanc sol. facit §. de condi. instit. l. si quis in testamento
baudi ibi. marime. vt ibi dicit gl. Item facit contra ha
liuss. §. secundū vulgarem. §. de leg. j. vbi vt ibi. Et secun-
2 † facit ad altam questionē. [e] Relinquo tali monasterio cen
e volo q̄ recipiat talem in monachum, & si non recipiat pecu
gatum. Et certe videtur q̄ grauamen de recipiendo non
cut de adoptando. vt hic. Pro hoc, q; continet specialitatem
vt dixi in l. j. C. de his que pe. no. Dica in. l. ille autē. §. vltimo.

ADDITIONES.

a ALEX. Op. Et vide Bal. in l. j. C. de his que pe. no.
b AND. BAR. Testator legat. Vide tamen plenius per Bar.
& do. meū. in l. pater familias testamēto. §. de her. instit. & vide Bal.
in l. j. C. de his que pe. no. qñ testator phibuit ne molestare vxo
in l. j. de vsufr. & Bal. in auth. cui relictum. C. de indi. vidu. tol.
c ALEX. Vxori. Vide Bal. in l. j. C. de his que pe. no. & in auth.
cui relictum. de indic. vid. tol. Et quid de monacho. vide Bald.
d. l. j. C. de his que pe. no. & facit l. pe. C. de le. no. per Jmo in l. qui
familias. de her. instit. & ad no. per Bar. hic. adde Pau. de ca. in
tuci. in Christi nomine amen. antequam veniam ad ista verba
Adde eundem Aler. consi. clxij. & Bal. consi. cccxxv. in fi. vo
h. Et eundem Aler. in consi. cxxxviij. in ij. vol.
POMA. Vide Pau. de ca. in l. iubemus. §. sane. el. j. in prin. C.
de sac. san. ec. Ro. consi. xxxij. in ij. do. & Barb. consi. xvij.
* CLAV. DE SEISS. Ratione colle[c]. Adde Barb. Alig.
Jmo. in l. pater famil. §. de here. instit. Bal. in auth. cui relictū. C.
indic. vidut. toll. & in l. vnic. C. de his que pe. no. Pe. de anch. Jmo
in c. si heredes. de testa. Aler. consi. cxxxviij. incl. oportune
tis. vol. j. Ja. de Belui. §. q; vero. in auth. de nupt.
d AND. BARB. Ad l. si cui. Et vide Bal. in l. filijs. Cuma
testa. & in in l. quamuis. de fideicommiss.
e ALEX. Ad aliam questio. Vide Bal. in l. ij. C. de inof. testa.
& Bar. in l. Titio centum. §. Titio centum. de condi. & demon.

Bona

¶ Heres si sit grauatus vendere Titio, Titius oblato pretio
cit rei vendicatione.
dominium non transfertur in legato tacito.
onus vir non estimabit tantum dimidiam respectu dimidie,
antum totum respectu totius.

Agri plagam. Uno ex his, cui heres iussus est vendere parato emere, cōpetit adicatio partis, hoc dicit secundum intellectum Dyn. Quero id habet facere legatarius qui vult petere fundū? Resp. debet erre pretium ⁊ emptio habetur pro perfecta, l. Labeo scribit, mihi. ſ. de contrahen. empt. Quero, an [a]oblato † pretio habeat dicationem fundi qui debet sibi vendi, vel an habeat necesse entare actionem personalē ex testamento? Dicit Dy. q⁹ habet vendicationem, vt hic, dum dicit partem dimidiam eius agri, l legatus est petere, ⁊ petitio est in rem. actio in personam, per tio in rem, vel in personā gratia persequendi rem, l. actio. ſ. de t. ⁊ obl. Item pro hoc, qz dicit legatus, ⁊ sic ille fundus dicitur gatus. Alij dicunt cōtrarium, qz ille, qui est damnatus ad ven dū est dānatus ad factū, l. consilio, in fi. de cura. fu. Unde non ansfertur dominiū, licet emptio habeatur pro perfecta. Præte a liberatus est actione ex testamento. ergo alter tenetur, l. si fi eiusso⁹. in fi. ſ. fi. ij. ⁊ hāc partē videtur tenere Cy. in l. j. q. ix. C. cō. le. Ego sum cum Dy. ⁊ eius opin. mihi placet. Primo per hūc r. qui dicit. petere: ergo agit rei vēdicatione: cū petitio dicat⁹ in m. [b]vt. ſ. diri. Secundo per rationē, qz ille qui est iussus vēdere, n tenetur ad nudū factum. ita non. per gl. magnā in l. certi con actio ſ. fi cert. pet. imo tenetur ad tradendū, ⁊ dominiū transferē am si dominus est. l. in cōuentionalib. in fi. ſ. de ver. ob. ⁊ l. er em o. in prin. ſ. de act. empt. Hūc ad propositū. perfecta emptione, ebatur transferre dominiū: ergo ex testamēto tenetur transfer dominiū, cū per simplicē vēditionē nō sit sublata actio ex testa ento. l. si heres. de act. emp. quod tamen intellige vt diri in l. si fi eiusso⁹. in fi. ſ. de leg. j. Contra hoc facit, qz fundus nō est simpli ter legatus, nec dominiū fundi, ⁊ in legato tacito nō transfer ur dominium. Ita tenet Ja. de are. in l. seruū filiū. ſ. fi. ſ. de lega. j. oniuncta l. j. de serui. leg. Resp. imo expresse videtur legatum, e natura verborū hoc importat. ar. eius quod not. per Dyn. de erb. obl. l. sciendū. ⁊ l. fin. ſ. q⁹ cū eo. ¶ Circa hoc quero, dicit hic, q⁹ pōt partē vendicare, quid si vult totū vendicare? Respō. gl. q⁹ otest per ius accrescendi. ¶ Ultimo † quero, q⁹ est arbitriū bo i viri vtrū estimabitur tantū dimidia respectu dimidie, quātū to um respectu totius? Respond. non, quia aliud est estimatio dimi die respectu totius, quam respectu dimidie. vt l. si quis alia. ſ. de ol. l. q⁹ si vno. ſ. j. ſ. de in diē addic. ⁊ ideo si esset heres dānatus vē dere pro decē, ⁊ legatarius velit emere medietatem pro quinque, non posset: qz interest heredum insolidum vēdere, per dicta iura.

ADDITIONES.

ALEx. ¶ Quero an. Et vide Bar. in l. si fideiusso⁹. ſ. fin. de leg. ⁊ ibi per Jmo. ⁊ Bal. in l. j. C. com. de leg.
ALEX. ¶ Dicatur in rem. Adde no. per Jmo. ⁊ Angel. in l. qui fundum. j. ad l. falcid.

ſ. Sozzi. Appellatione mancipiorū, non continentur postea nati ex his. Op. de l. cum pater. ſ. pa ter filie. ſ. ti. j. vbi partus debetur. Bl. ponit duas sol. tene vltimā. ¶ Dotans mulierem, si sit extraneus, vel alius an videtur do tare de suo.

ſ. Pater naturalis. [a]Pater naturalis dotā do filiam in dubio [b] non videtur habere animum donandi, sed magis animum compēsan di cum eo q⁹ filie debet. h. d. Op. q⁹ pater in dubio videatur dota re filiam de suo proprio patris. l. fin. C. de do. promis. so. Dicit glo. illud verum in patre legitimo ⁊ naturali, cuius officium est dota re filiam: secus in patre naturali tantū, qui dotare nō tenetur, vt hic, quā sol. no. Contra hoc op. q⁹ istud non debuerit dici. Hā etiā hic pater naturalis a fideicōmisso non liberatur, nisi filia ratum habere cogit. cū eius negotiū vtiliter gestū sit. dotando eam. Ista ler inducitur per † gl. nostram ad q. que ponitur in l. fin. C. de dot. promis. De extraneo. vel alio dotante mulierē, an in dubio videa tur dotare de proprio. vel de bonis mulieris? * Et videtur de bo nis mulieris. per l. Hesennius. ſ. de nego. gest. ⁊ l. cū post. ſ. j. de ad mi. tut. ⁊ per hunc. ſ. Jac. de are. ⁊ Cy. referendo ibi eum. tenent contrariū, q⁹ in dubio videtur dotare extraneus animo donandi, l. cū is. ſ. ij. ſ. de condi. ind. Non obst. l. cum post. ſ. j. ⁊ l. Hesennius. qz ibi loquit in administratore mulieris, qui in dubio videt fecisse animo gerendi negotium. Sed ad istum. ſ. non respondetur. ⁊ hic videt casus in cōtrariū. quid dicemus? Iste passus videtur mihi dubius. Cū huic ſ. potest respōderi, q⁹ hic pater dedit dotē no mine filie: ⁊ licet stipulat⁹ sit dotē reddi sibi, tū nomine filie dedit. Quod apparet, qz dicit de ratihabitiōe filie. Ratū enim habere non posset non suo nomine gestū. l. si pupilli. ſ. sed si ego. ſ. de neg. ge. Vel dic, q⁹ mulier erat obligata ab dotē. vnde pater dando do tem. gerit negotiū filie, liberando illam ab illa obligatione. Solu it eiū creditori suo. ⁊ hoc innuit hic gl. dum alle. l. opera. de doli ercep. Sed opi. Jac. de are. loquitur, qū extraneus ab initio pro mittit dotē pro muliere non obligata. Vel dic, aut ille, qui promit tit dotē. est debitor mulieris, ⁊ videt promittere animo cōpensan di, non donandi, vt hic: aut nō est debitor, ⁊ presumitur animo donādi. ita loquit op. Ja. de aret. ⁊ sic quando est debitor in dubio videtur magis adhērēdum opi. gl. quod videatur dotare de pro prio mulieris. per hūc ſ. qz promittendo dotem pro muliere, in illo actu videtur gerere negotium mulieris: ⁊ ideo de proprio mulieris videtur dotare. dic. l. Hesennius. de nego. gest. ⁊ facit op time l. fin. de pet. here. quod not.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Pater naturalis. Sed an eo casu quo quis dotauit fi liam spuriā possit reuocare, vide no. Bart. in l. fi. ſ. fi. a socero. que in frau. cre. Et adde, qz Bart. in l. Meuius. ſ. duob. in ij. q. ſ. tit. j. tenet q⁹ hodie de iure Ca. pater possit dotare filiā spuriā, ⁊ ibi e tiā sequitur Jmo. ⁊ per Bar. in l. fi. j. de his quib. vt indi. ⁊ in ſ. fi a socero. Et q⁹ pater naturalis nō teneat dotare filiā spuriā. tenet Bal. per istū ter. in d. l. fi. de dot. primis. ⁊ Bar. ⁊ Jmo. in l. j. ſ. soluto matrimonio. Sz q⁹ hodie teneat pater filiā naturalē dotare. si est filia inops. tenet Bal. in l. neq; mater. C. de inr. dot. sed quātū pōt sibi dare in dotē, respōdet vt habet in l. ij. ⁊ auth. ibi posita, ⁊ in l. humanitati. ⁊ auth. lz. C. de na. li. ⁊ Bal. in auth. res. q⁹ C. com. de leg. p istū ter. q⁹ filie naturalis dos nō debet. ¶ Adde an pater, ⁊ eius etiā heres teneatur filiam spuriā dotare. Abba. cōsi. cxv. ij. li. AND. BAR. ¶ Et ad intellectum huius ſ. vide Bal. in l. neque mater. C. de iu. do. ⁊ in l. humanitatis C. de nat. lib.

b ¶ In dubio. Aduerte quod Barto. allegatur sibi contrarius in hoc ſ. Sed pro sol. vide concordiam quam posui ad l. Titio cen tum. ſ. Tītia genero. ff. de condi. ⁊ demonstr. Pro cōcor. aduerte q⁹ pater naturalis alere tenetur filium naturalē. secundū Bar. in l. Meuius. ſ. duobus de leg. ij. cōtrarū alle. per Ale. vbi ſ. in addi. voluisse eū Bar. in hac l. vroze. ſ. pater naturalis Sol. dupler q⁹ in hoc ſ. pater, Bar. non loquitur de alimentis, sed de dote, sed qz dos succedit loco alimentorum, vt per Aler. in addi. l. Stich⁹. hoc tit. videtur q⁹ ista sol. nō sit tuta. Ideo tu dic melius quod in hoc ſ. pater. loquitur inspecto iure ciuili. in d. ſ. duobus. loquitur inspecto iure cano. Et hanc solu. videtur dare Bar. vbi ſ.

* ALEX. ¶ Vel de bonis mulieris. An ⁊ quando quis videat⁹ do tare de proprio, Bal. in d. l. fi. C. de dot. promis. ver. sed pone. refert vnum no. quod dixit Jac. de Are. hic.

ſ. Seium. Restitutio fideicommissi facta ante diē, alij non preiudicat. h. d. Simile in l. cum pater. ſ. a filia. ſ. ti. priori. De hoc habuistis plene in l. sed ⁊ si alio. ſ. fi. cum l. sequen. j. ad Treb. ⁊ l. post mortem. C. de fideicommiss.

1 ☞ Juder condemnans ad confimia, vsqz ad voluntatem suā, an hec voluntas finietur iudicis morte.

ſ. Scevola. Rogatus restituere cum volet, post mor tem rogatus videtur. h. d. Vel aliter. In vltimis voluntatibus moriendo quis velle videtur. h. d. ¶ Opp. de l. fideicommissa. ſ. quanquam. ſ. eo. Sol. aliud si dicit, cū vellet ⁊ aliud si dicit. si voler. vt ibi paret. Mo. q⁹ morīēdo videatur nol le. l. centesimis. ſ. si ita stipulatus. j. de ver. obl. Respon. aliud in cō tractibus, vt ibi, aliud in vltimis volūtatibus, vt hic, licet quidā aliter senserint, vt no. in l. fideicommissa. ſ. sic fideicommissum. ver.

1 hoc autem. ſ. eo. Itē dubitat⁹ quid si in sententia dixit iudex Con demno vt stet ad cōsimia vsqz ad voluntatē meam. finietur ne vo luntas morte iudicis? Cyn. format istam questionem in l. fin. C. de contrahen. empt. Ego eraminaui in l. centesimis. in ſ. si ita stipu latus. versi. vltimo formo hic questionem. de verbo. obligat. Facit ad predicta. quod no. in l. post dotem. ſ. solu. matri. in v. lectu. ⁊ ibi plene eraminaui.

ſ. Heredis. Fideicommissum pure relictum pōt peti incontinenti. ⁊ qui verat satisdationē exi gi. non videtur fideicommissi diem differre. h. d. in summa. Ad hūc ſ. opp. de l. epistolam. ſ. fin. j. ad Treb. Sed ibi aliter de voluntate defuncti apparet. Ad idem facit qđ habuistis in l. filiam. j. de au. ⁊ arg. leg. 2 in l. fideicommissa. ſ. si filio. ſ. cod. quod not.

LEX XL.

* **Titius.** *Js, cui cura monumenti cōmittitur, ad expensas insolidū non tenetur. h. d. Op. ⁊ videtur q⁹ testat⁹ vnū ex heredibus possit gra uare ita q⁹ aliud non teneatur. l. cū ab vno. ſ. tit. j. Sol. hic in dubio est presumendū, q⁹ solum cura monumenti videatur imposita: ⁊ hoc presumit ex quantitate relicti, ⁊ ex quantitate sue portionis: alias insolidū teneret, si vires hereditarie sufficerent.

Querit gl.quo iure compellantur instituti ad edificandum. Dy. vt in gloss.z bene. ADDITIO.

* ALEX. Titius. Hanc legem alleg. Bal.no.in l.j.ff.ne autem. C.de cadu.tollend.

LEX XLI.

1 Dos femine quanta debet esse, cum statuta prouidet, quod non succedat, sed dotetur.

* Filie. *Arbitrio boni viri dos constituitur. digni tate, z facultatibus testatoris, z numero li berorum pensatis, h.d. No.ter.ibi, z ait non esse difficile, zc. Dy.gl.C.de dot.promiss.l.j. Sol. vt ibi, z in l.cum post. §.gener. §.de iure do.z materiam huius legis videbitis plene in l.j.§.tit.ij.

a Ultimo ista lex a facit ad q.† sunt statuta in Italia, q filie femine
1 non succedant cum masculis, sed masculi teneantur dotare, quã ta erit dos feminæ, certe erit arbitrio boni viri inspectis dignita tibus, z facultatibus testatoris, z numero liberorum, prout hic dicitur, z l.quero, §.de iure dot.

ADDITIO.

* ALEX. Si filie. Vide Bal.in l fi.C.de sen.que sine cer.quãtit.

a ALEX. Alii, ista lex. No. q vbi est statutum q filie femine nõ succedant certante masculo, qui debeat dotare filias, q debet do tare arbitrio boni viri. Et dicit Bal.in l.fi.C.de do.promis. quod etiam si statutum non diceret quod teneatur dotare, zc. quod ta men ad hoc poterit compelli, ibi etiam dicit quod statutum di cens quod filia dotata excludatur, quod si non fuit congrue do tata, petet supplementum, per istum text. nisi statutum diceret quod debeat esse contenta de dote data a patre.

LEX XLII.

Fundus. Non videntur esse in loco, que ibi sunt ad tempus, hoc dicit. Concor. sunt in gloss.

LEX XLIII.

1 Actio que videatur intentata, an generalis an specialis, cũ quis formet libellum simpliciter.

a Hoc legatum. a Ea videntur alicuius cau sa parata, que ad eius vsum
* proprium sunt destinata: secus si ad vsum communem* eius z alterius, h.d. Vel aliter. Verbum, quod se habet per prius z posterius, simpliciter sumptum, accipitur per prius, h.d. secun dum Bet. An ter.ibi, attributum esset, id quod designat esse in vsu mariti, secundum Dy. Op.de l.cum quereretur. §.Iana. §.e. Sol. vt ibi. Ista lex dicit idem quod l.quintus. de aur. z arg. leg. z ibi declarantur quedam circa istam materiam. dic vt ibi. Ista lex
1 allegatur ad q.† quidam formant libellum simpliciter, quero, vtrum videatur proposita in dubio actio generalis. vt certi con dictio. an actio specialis competens pro eo quod petit. Dicunt aliqui docto in l.edita. C.de eden. si quidẽ ex verbis potest colligi que actio videatur proposita, stamus verbis: sed si non apparet, videtur proposita actio specialiter destinata pro eo quod petit
* tur. non actio generalis* pro pluri competẽs. Et hoc dicunt per istam legem cum si. z hoc satis placet.

ADDITIONES.

a POMA. Hoc legatum. Declara vt per Alex.in l.ij. in princ.ff. de verb.obli.

ALEX. Ad hunc text. facit. l.titie tertozes, z ibi per Bald. §. de lega.j.

* CLAV. DE SEISS. Ad vsum cõmunem. Pro ista regula vide qs no. Dan. per illũ ter.in c. Rodulphus. de rest. vbi limitat.

* CLAVD. DE SEISS. Non actio generalis. Istud limitat Alex. post Jo. And.in l.certi condictio. in prin. §. si cer. pe.

LEX XLIIII.

1 Relatiuum, quis, vel qui, quando restringat, vel declaret.

2 Legatum factum vxori de emptis, z que eius causa causa para ta sunt. comprehendit vtrunque.

Tamen. Relatiuum, quis, vel qui, positum sine copula, precedentium significa tionem restringit: sed si copula apponatur, augebit. h.d.

a Op.q relatiuum a quis, vel qui, appositum sine copula nõ restrin gat. l.omnes populi. §. de iusti. z iur. l.cunctos populos. C.de sum. trin. z fi. cat. l.omnibus ciuitatibus. §. ad trebel. Resp. † quãdoq; per relatiuum adiicitur aliquid quod competit cuilibet de prece denti genere, tunc nõ ponitur restrictiue, sed magis declaratiue, seu demonstratiue. vt in cõtrarijs: secus quando relatiuum quis, vel qui refertur ad certã speciẽ. vt cum dico. Stichus, qui meus est: q; tunc ponitur magis demonstratiue quam restrictiue. l. Sti chum qui meus erit. §. tit.ij. Sed si prelatiuũ adiicitur aliquid, q nõ cõpetit cuilibet de genere precedẽti, distinguitur, an ponatur
b cũ copula, vel sine copula. vt hic dicitur. Quero, aliquis b lega
2 tis † vxori empta. z que eius causa parata sunt, an debentur pa rata tantũ, ita q non empta? Videt q non, q; natura copulatiue est vt comprehendat vtrunq; l.si heredi plures. de condi. Jn contrarium videtur casus hic. Dico, quod vtraq; debet scilicet empta tantum z parata tantum. Ad contraria respon tur vt colligi videtur ex distinctione, quam dedit in l.si is qui centa. §. vtrum. ff. de re. dub. vbi tractaui materiam copiar. Et quod vtraq; debeantur, probatur etiam in l.quintus. de ar. leg. z §. eo. l.qui concubinam. in prin.

ADDITIONES.

a ALEX. Op. quod relatiuum. De natura relatiui quis, vi adde Bal.in l.precipimus de ap. z Bar. z Bal. in l. cuncto pulos. in prin. de sum. tri. z Bar. in l. omnes populi. in prin. z in. adde de relatiuo quis, vel qui. Old. consi. cxxix.

b ALEX. Quero, aliquis. Quid si dico. loco equum z arma intelligatur de armis equi, z etiam testatoris, vide Bal. in l. de verb. sig. quod sic. per istum text. adde Bald. consi. cxxix. aliam questionem decidit, per hunc ter.

LEX XLV.

Si quid earum pra, vbi est differẽ cimere z cõparare. Ad hoc gl. alle. l.j. de contrahen.

1 Facit l.j. z quod ibi no. C.de re. permu. Sed iusta differentia
a cimere, z cõparare. in vulgari locutione, nõ cadit. Nam emere vulgarizatur alio modo quam comparare, z ideo in decre
* stium z dictis vulgarium non admitterem istam distinctio sed in legibus, z statutis conditis a peritis * istam distinctio admittimus. Simile dicã in differentia que fit inter appellet filiozum, z liberozum. l.q si nepotes. §. de testa. tut. Nam si re ri illa differentia non admittitur, vt ibi gl. dicit, z ibi dicimus.

ADDITIONES.

a ALEX. In dictis. Vide Bal. post Bar. in l.j. C.de rei perm.

* CLAVD. DE SEISS. Conditis a peritis. De hoc autẽ tuto debeat attendi cõmunis vsus loquendi vulgaris, vide Bar. consi. lxxxv. vol. iij. z vnum verbũ ponit Dan. in c. appellantibus notab. per illum ter. de fergs. z Alex. in rub. de operis nunti.

a §. Inter emptum. a Ad positionem patris di quitur posita genera econuerso. h.d. Op. §. de l. proti. §. item interest. finite, qui legat empta. nõ videt legare parata. ergo in empto nõ videtur le quã per emptionẽ, vt in contrario. q ergo dicitur, vt emptio ines inest paratũ, falsum est, imo ineſt paratũ. vt genus in spe fici nõ tñ tanquã genus, q ineſt illi speciei. l. omnia parata empti nem, non alio modo. Ultimo no. ter. cũ gl. q; satis bene tra

ADDITIO.

a ALEX. Inter emptum. Istũ ter. alle. Bar. in l. imperium C. de iurisd. omn. iud. z Bal. in l.fi. de indi. vid. q relictum vxo nomine appellatiuo, non transit ad secundã vxorem. z ibi gl. z Bar. in l. iuris gentium. §. sed si fraudandi. z

LEX XLVI.

Item legato continen

§. Item interest. Legato generis cõ species: ſ legato ſ tinet alia species, sub genere cõtẽta. h.d. Op. §. l.si quẽ emptũ. Sol. vt ibi dixi. Op. q res q est destinata ad vsum beat p; tradita. l. cetera. §. fi. cum l. seq. §. de lega. j. Sed

§. Parui. No. ter. ibi sane, zc. Quero, quid etiam.

1 sua disputatione aliter dixit. † Dicit enim non est differẽ
a inter vxorem z concubinam. a Haim inspecto iure naturali, tam dum quod ius, nõ est dignitas, auth. de monachis. §. hinc autẽ nobis, q; secundũ ius naturale omnis coitus erat equalis, quã quib. mo. na. effi. le. §. liceat, tamen inspecto iure ciuili, tam quod est dignitas, z distinctio personarum, vt §. de pub. differentia inter vxorem z concubinam, cum matrimonium lemnizatum iure ciuili, sed concubinatus non: sed non est mag batus. l.in concubinatu. §. de concubin. vbi aliqua dix

ADDITIO.

a ALEX. Concubinã. Vide Bal.in c.j.in fi.prin. quib. mo. amit. z in l.etiam. in fi. C.de testi. z in auth. si quis. C.de sac z in l.si ea conditione. C.de condi. inser. z gl. in l. libert. C. vide ad hunc text. Bal.in l.fi quis. z ibi Lyn. de epitco.

§. Sivxori. Op.de l.ij. z in §. de aur. z arg. leg. Sol. Intellige istam secundum illas. vxori. Op.de l.j.§. rectissime. de vent. in poss. t. Sol. vt ibi

LEX XLVII.

a Um filio familias. a Ita dicit Hec verba, cum in suam tutelam peruenerit, modo intelliguntur inspecta condictione proferenda, z

quo profertur. Adē in verbis simlib. h. d. Ro. ter. in fi. ibi. iuste
atis, ꝛc. exponitur. i. pfecte etatis. Hāc legē induco. ſ. de teſt. l. i.
exponе ibi, iuſta ſententia. i. perfecta ſententia, prout hic dicit.

ADDITIO.

ND. BAR. ¶ Cum ſibofa. ꝛ Vide Angel. in l. ſeruus. ff. de cōd.
cau. vbi eſt caſus ſimilis per eum. ꝛ vide Angel. in l. quod ſer-
s. ff. de condi. ob cau. vbi alleg. ſimilem.

LEX L.

LIbrorum. Appellatione librorum cōtinentur omnia volumina i quacūq; materia ſcripta. h. d. † Quero, quidā legauit oēs libros legales. an legato veniāt, ſumma Azo. ꝛ liber Roſ. ꝛ ſimil. ꝛ ſic an iſta ſcri-
a dicantur libri legales. quidā. vt Iac. de are. dicit q nō. q nō
libri legales, ſed rationes Doc. l. duo Marco. C. de q̄. Bre-
er dico eſſe recurrendū ad cōmunē uſum loquendi vt. ſ. ea. l. ſ.
tī Caſſius. Sed cōis uſus loquēdi eſt, vt tales libri appellent li
legales: licet quidā libri dicant ordinarij, quidā extraordina
rideo puto q venīāt in legato. tī quidā aduocatus vt tolleret
ā dubitationē legādo libros legales, ipſos ſpecialiter noīauit.

Si cui. [a] In dubio appellatione libri intelligitur de vno volumine, non de libris numeralibus, per quos volumen diuiditur. hoc dicit. ADDITIO.

LEX. ¶ Si cui. Vide Bar. in rub. ff. de oper. nou. nun. ꝛ in rub. Cōl. mat.

Si Homeri. Heres librum legatum non tene-
tur facere compleri. h. d. Op. ſ. ea. ſed nec cepti. Sol. vt ibi dicam.

Libris. [a] Libris legatis non continentur ea in qui-
bus libri reperiuntur. hoc dicit. ADDITIO.

LEX. ¶ Libris. Vide tamen ter. in l. aubus. ſ. eod.

Statuti ꝓba ambigua itelligēda ſunt ſm cōem uſū loquēdi.

Quodautem Cassius. Libris lega-
tis, charte ſcripte nō cōtinentur, ꝛ chartis legatis nō continent libri. niſi
iter volūtas eſſet inefficax. Itē legato chartarū. nō cōtinent mē
bane, nec eōuerſo. h. d. Videtis q ſi aliquis legat chartas, ve-
unt mēbrane ex voluntate defuncti. Cōtra, nomina appellati-
a ſunt immutabilia, vt ſ. ti. ij. l. iiij. Dicit gl. illud qñ nomina ap-
latina ſunt prorſus diuerſa, [a] nullā cōſonantiā in iure habētia:
d hic loquit qñ nomina appellatiua poſſunt adaptari ad id, q
ſtator ſenſit ſm cōſuetudinē loquēdi. Itē op. iſta differētia non
idet vera. qñ etiam membranas appellamus chartas. cui vſui
ebet ſtari. l. cū lanionis. ſ. aſinā. j. de fun. miſtr. Ro. fatet cōtrariū,
bene. Vide gl. que incipit, q̄ appellatione chartarū. ꝛc. quā no.
ā interpretationē ſtatutorum. q̄ † ſi eſt aliquod verbum ambi-
uum, quod habeat aliud ſignificatū, debet intelligi ſm commu-
ē uſum loquendi, dic vt dixi [b] plene in l. labeo. j. de ſupel. legata.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Prorſus diuerſa. Vide Bal. in l. ſi in nomine. C. de teſt.
ꝛ Bar. in rub. ſoluto matrim.

ALEX. ¶ Dic vt dixi. Adde Bar. j. e. in l. nō aliter. ꝛ in rub. j. de
oper. no. mun. ꝛ vide quod dicit gl. in l. in legatis. ſ. fin. j. eo.

S. Sednec cepti libri cepti ſcribi nō cōtinent appellatione librorum: ſecus ſi
ſunt bene cōplete ſcripti, nō tī correcti. vel immuti. h. d. Op. ſ. c. l.
ſ. ſi homeri. vbi liber nō cōpletus debetur. Dicunt aliqui, q ibi
nō legauit ſub nomine libri. ſed ſub nomine corporis. Vel ibi li-
ret liber, nō erat cōpletus. eſt tamē in volumine redactus, ꝛ ſic e-
rat liber, ex quo faciebat volumen. ſed erat alio modo ceptus ſcri
bi. Op. dicit hic, q mēbrane continent. cōtra. ſ. prori. ſ. vbi libris
legatis, mēbrane non cōtinentur. Quidā dicunt, hic loquitur de
mēbranis ſcriptis: vel dic etiā de non ſcriptis, ſi apparet de volū-
tate defuncti, q̄ illas membranas ad illum librum deſtinauerat.

S. Chartis. Legato materiato, non intelligitur legata
materia. h. d. Contra, imo videtur ſufficere
ola deſtinatio, l. ſi non ſunt. ſ. quid ergo. j. de aur. ꝛ arg. leg. dicit
l. ſecus in argento. Tu vero dic, vt dixi in lege contraria. Ma-
etiam vero, vtrum deſtinatio aliquid operetur in legato, dixi in
cetera. ſ. fin. cum l. ſeq. ſ. tit. ij.

S. Sednec bibliothecam. [a] Renoco in du-
biū, qñ quis legat
ibliothecā, ſeu bibliothecā ſuā, quid legare videat: Dico, q ex ver
is relinquētis, ꝛ ei[b], cui relinquit, dz hoc preſumi. Ex verbis eīm
ad doctrina in hoc ter. † Si quis tī diceret, lego bibliothecā. in
ua ſunt libri. patet manifeſte, q̄ ſentit de loco, nō de libris. Adē ſi
icit, lego bibliothecā, vel armariū de Lypreſſo, q̄ apparet q̄ ſen
t magis de edificio quā de libris: ſz ſi q̄s legat armariū ſimplici
er, ter. videt velle, q̄ cedūt libri: ſed puto ex diuerſitate perſonarū
oc debere intelligi, q̄ ſi ſcholaris ſcholari legauit, puto q̄ intel-
ligatur de libris. vt ſ. ea. l. ſ. q̄ tī Caſſius in fin. Ad hoc l. plenū. ſ.
equitū. de vſu. ꝛ ha. ꝛ i. ſed ꝛ ſi ſuſceperit. ſ. j. ſ. de iudi. ſed in vnus
ſtationari[b] legat armariū alteri. tūc videt magis ſentire de arma-
rio quā de libris. ꝛ er qualitate perſone legantis debet inſpici, vt
ſ. eo. l. cum fil. ofamil. ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sed ſi bibliothecā. Ro. de legato ibi, bibliothece ſeu
apothece. facit ad no. per Bar. in l. cum pater. ſ. menſe. ſ. ti. j.

§. Sunt tamen quedam. Vide gl. que in
cipit, id eſt, ornamenta lecti. ꝛc. Tene menti, q̄ pluries hoc de facto vidi. Que
a ro. quid[a] ſi aliquis legat † lectū vroꝝ ſue, vtrum contineatur culci
r tra[b] de ſerico, quā quis cōſueuit ponere in lecto diebus feſtiuis, ꝛ
b tēpore ſolennitatis. Dicunt quidam doc. q̄ non: q̄ cum legat vro
ri ſue, videtur legare ea que ſibi congruunt ſecundū qualitatem
ſue perſone, argu. l. pe. in prin. j. de ali. ꝛ cib. lega. ſed non competit
vidue hoc. q̄ habeat culcitram de ſerico. Et ſi dicitur q̄ poſſit nu
bere, reſpondetur q̄ non eſt veriſimile q̄ teſtator hoc cogitaue-
rit: ſed quicquid dicant, dico, q̄ culcitra de ſerico, ꝛ omnia orna
menta veniunt. Caſus eſt hic. ꝛ l. fin. ſ. vroꝝ. j. de auro ꝛ argen. le-
ga. ꝛ ibi dicitur, ꝛ in l. inſtrato. j. de verbo. ſignifica.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Quero quid. ꝛ vide Bal. in l. in legatis. C. de leg.
ꝛ in l. voluntatis. C. de fideicom.

b ALEX. ¶ Contineatur culcitra. Si quis legat lectum vroꝝ. an
veniat culcitra de ſerico. adde Bal. in l. ij. C. de leg. ad fin. ꝛ Bar.
in d. l. ſi. ſ. j. de aur. ꝛ argen. leg.

LEX LII.

a **SI tibi pure.** Dictio, hoc amplius, [a] precedentium repetitionē inducit.
r hoc dicit. ¶ Op. q̄ † dictio, hoc amplius, nō inducit re-
petitionem, l. ſi ſeruus legatus. ſ. ſi ita. ſ. tit. ij. Ro. ſoluit
hic, ꝛ non bene. dic. vt ibi. ¶ Tu tamen pro declaratione preſen
tis legis ꝛ materie dic. quando q̄ue profertur verbum, amplius,
ſimpliciter, ꝛ tunc nullam repetitionem inducit, vt dic. l. ſi ſeruus
legatus. ſ. ſi ita. ibi eīm dictio, amplius, referꝛ ſolū ad actum verbi,
non ad rem legatam. Cum enim dico, amplius Lego, videor de-
cere. id eſt. amplius vtor iſto actu legādi. ꝛ ſic videtur dictio cōti
nuatiua, vnde forte eandem repetitionē induceret quā dictio, ītē,
vt j. c. in repetendis. Quādo q̄z dictio, amplius, refertur ad rem
determinatā per nomē, vt lego amplius dote: ꝛ tūc ponitur com-
paratiue, ꝛ inducit repetitionē. l. qui ita. j. de dot. prelega. q. d. lego
dotem, ꝛ amplius ea tm. cum natura comparatiui ſit. q̄ relinquat
formam poſitiui in extremo, vt ibi patet. Quando q̄z dictio, am
plius, refertur ad aliquod determinatū per pronomen, vt hoc am
plius, vel eo amplius. tunc ſi nō precedit quid repetat, nō repetit,
l. ſi ſeruus legatus. ſ. ſi ei. ſ. de leg. j. Si vero inuenit quid repetat,
repetit prorſus precedens legatum, ſiue ſit factū eidē. vt hic. ſiue
diuerſe perſone. vt ſ. eo. l. ſi ſic. ꝛ ſ. de leg. j. l. ſi ſeruus. ſ. ſi ita. in fi. ſ.
Sed ſi diſſet his amplius, vel eis amplius, tunc induceret repe-
titionē omnium precedentium: q̄ natura pluralis numeri non ve
rificatur in vno. l. vbi numerus. ſ. de teſti. ꝛ l. Meuius. ſ. eū. ſ. ti. j. ꝛ
l. ſi. j. ad Treb. Hec eſt ratio, quare magis referatur ad vnū quam
ad aliud. ar. l. j. C. de lib. præt. Et hec vera, ſi queramus, an inducat
repetitionē ipſius rei legate. Sed quero. an inducat repetitionez
qualitatis, vt ſi precedat legatū conditionale, videat repetiſſe cō
ditionaliter, ita q̄ in ſequēti inſit conditio. gl. ſ. eo. l. in repetendis.
tenet q̄ ſic, ꝛ ita intelligit lex illa. Sed quero. quid ſi legatū prece
dat purum, ꝛ per dictionem, hoc amplius, inducitur coditionale,
an pro primo legato puro, videatur adiici cō ditio? Bl. nō bene
firmat: Dy. q̄ſ ſic, q̄z ſecundū relinquitur ſub cōmemoratione pri
mi, ꝛ ſic valet ſecundū. l. non ad ea. de cōdi. ꝛ demō, ꝛ hoc placet. ca
ſus eſt j. de lib. leg. l. Aurelius. ſ. teſtamento. el ij. Sed quero. ſi hec
dictio, hoc amplius, proferꝛ in codicillis, ad quid refertur? Reſp.
ſi quidē in codicillis precedit aliquid, ad q̄s poſſit referri, ad illud
referꝛ, ſecundū ea. que dicta ſunt ſupra. q̄ dicta iura ſimpliciter lo
quuntur. Si vero nihil precedit, tunc refertur ad id, quod eidem
perſone relictum eſt in teſtamēto, non ad id, q̄s relictum eſt alijs
perſonis. d. l. Aurelius. ſ. teſtamēto. ꝛ l. legata inutiliter. in prin. ſ.
ti. ij. Idem ſi relinquitur primo ab vno, poſtea ab eo. cū adiectio
ne, hoc amplius. ad alium relinquatur: tūc eīm refertur non ad pri
ma relicta alijs perſonis: ſed ad ea, que ſunt relicta eidē perſone
l. legata inutiliter. ſ. de leg. j. Sed ſi nihil eidem eſſet relictum, tūc
illa adiectio, hoc amplius, nihil operaretur, q̄ nō eſſet ad quid re
feratur. d. l. ſi ſeruus legatus. ſ. ſi ita, ſupra de leg. j. Rationem co
gitabitis. Idem dico de dictione plus. eadem ratione. Facit. ſ. tit.
j. l. cum filius. ſ. pater.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Amplius. Quia dictio amplius, refertur ad aliqd, ꝛc.
adde quod no. Barto. in l. legata inutiliter. de legat. j. adde Bald.
conſil. eli. j. lib.

LEX LIII.

Igni. Appellatione ligni legati, continetur lignū cōburendi causa paratum, a terra separatum speciali nomine non subnixum, nisi voluntas testatoris, vel eius conditio aliud induceret. h.d. tota ista ler. secundum Jacob. de Are. ¶ Op. ad ſ. offilius. j. ea. l. de ſ. offilius. ū. j. ea. l. vbi ea que habent nomen speciale, nō continentur appellatione lignorum. Sol. Iste ſ. loquitur secundum propriam ſignificationem, sed in ſ. offilius. ū. loquitur quando secundum cōsuetudinem regionis aliud inducitur. Sed quid dicemus secundum consuetudinem huius ciuitatis? Mihi videtur quod contineantur sarmenta, & similia.

LEX LV.

Erutus. Cui est legata materia. non est legatum materiatum. h.d. Sic econtra, cui est legatum materiatum, non videtur legata materia, l. libro rum. ſ. quod tamen Cassius. ā. eo. quod not. & bene.

LEX LVII.

Vicbirographum Legato instrumentorum continentur nomina debitorum. h.d. De hoc in l. seruum fi lu. ſ. cum qui chirographum. ā. de lega. j. ¶ Quero, an legato nomine, videatur legata actio hypothecaria, vel eius fideiussio? Dic vt dixi in l. si heres pecuniam. j. ad Trebellia. & l. heres a debitore. j. de fideiuss.

LEX LVIII.

Cum quereretur, agni legati.

ſ. Seruis & ancillis. Ho. ter. ibi, eos enim, &c. Op. de l. seruis vrbanis. j. eodem. vbi aliud continetur, quam hic dicatur. Sol. Ista referuntur tantum ad predicta, quia agaso, vel mulio, qui sunt circa cultum patrisfamilias, continentur appellatione seruorum vrbanorum: alias simpliciter dicendo, serui vrbani, multi alij cōtinentur, vt ibi.

1 ¶ Statuto stante quod dos, que est recepta in roba estimata, debeat reddi facta detractione medietatis pretij. Si reperitur in instrumento quod mulier dedit dotem in pecunia numerata, & in rebus appretiatis, nec apparet de quantitate, quid fiendum.

ſ. Lana In his, que quis promiscue vtit, illud videtur, vxoris causa paratū, quod ad eius vsum annuū est necessarium. h.d. Ho. ter. ibi, non enim deducto, &c. Quero. dicitur hic, quod debetur quod ad eius vsum annuum est necessa-
a rium. quero, quanto[a] tempore debetur, an pro vno anno, an pro pluribus? Jaco. de are. dicit, q pro vno anno. Et hoc innuit text. qui dicit, ad vsum annuum. l. nam quod liquide. ſ. item si quis. j.
b de penu leg. vbi est similis ter. ¶ Hec ler[b] facit ad questionē. Lau-
1 uetur statuto, q dos, q est recepta in roba estimata, debeat reddi facta detractione medietatis pretij, reperiebatur in quodam instrumento quod mulier dedit dotem in pecunia, & in rebus, seu roba appretiata, nec apparet qualitas sit datum in rebus: quero, quātum presumetur datum in rebus? Hic videtur posse dici per hāc legem tantum esse datum in roba, seu in rebus, quantum es-
c set conueniens mulieri, secundum qualitatem[c] sue persone, vt hic, pro hoc ſ. eo. l. si filie. & ſ. tit. j. l. fi. z de iure dot. l. quero.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero, quanto. Vide similem questio. in l. si ex falsis. C. de transa per Bar.

b AND. BAR. ¶ Hec l. Vide de hac q. Bal. in l. si voluntate. C. de do. promis.

c ALEX. ¶ Secundum qualitatem. Vide Bald. in l. si voluntate. C. de dot. promissio.

1 ¶ Expense que fiunt ad custodiam castri pignorati, non compensantur cum fructibus.

a 1 **ſ. Predijs.** [a]Que pertinent ad ornatum, vel custo-
1 diam fundi, non pertinent ad culturā. hoc dicit. Et non est aliquis, qui nesciret istam determinationem, qui
b non responderet contrarium. Vel dic, [b]Ornatus, & custodia fundi non dicitur cultura. h.d. Hoc est vtile scire propter personas que castra. & fortalitias pignori recipiunt, & in faciendo custodiri castra, faciunt expensas, & quosdam homines tenent in castro ad custodiam, nam expense que fiunt causa custodiendi, non dicunt
c fieri[c] causa culture: quod nota, propter id quod dicitur in l. fundus qui dotis. in pri. in fi. ſ. familie erciscun. Item quilibet possessor etiam male fidei, expensas factas causa culture, & querendorū fructuum, compensat cum fructibus, vt ibi dicitur: & sic erit seeus in expensis, que fiunt causa custodiendi, vt habes hic.

ADDITIONES.

a ¶ Predijs. Pro concordia, aduerte q repeti nō potest impensa facta p maritū pro custodia fundi dotalis, quasi facta gratia fru-
ctuum querendorum. secundum Bar. in l. q dicitur. ſ. de re
rebus do. contrarium alle. per do. marine per Ang. & Cyn
Ricel. & ambos. Imol. in l. diuortio. ſ. impendia. ff. so. ma.
Aler. in l. q dicitur. prealle. alle. Bar. contrariari in hac le
ritur. ſ. predijs. Soluunt ample prefati docto. Aut impe
temporalis. vt q singulo mense soluebat custodibus fund
cedat j. opi. de qua in l. q dicitur. Aut fecit pro custodia p
procedat secunda opi. videātur ibi do. quia clare loquitur
de ad Ange. & do. in l. sumptus. ff. de leg. j. adde etiam q
sol. Bar. in l. i. in fin. ff. de impen.

b AND. BAR. ¶ Vel dic. Sed contra hanc theoricam
sequitur Bal. in l. j. C. de fruc. & li. expen. dicit Joan.
l. si a domino. ſ. fi. ā. de pe. her. ar. l. si ita. ſ. fin. de fund. inſt.

c ALEX. ¶ Non dicuntur fieri. Aduerte inquantum
luit q expense facte causa custodie nō cōpensentur cū fr
sed ille repetuntur. contrarium voluit Bart. in l. fi. ſ. de
opini. videt verior. & hāc firmat Bal. in l. j. C. de fru. & lit.
fi. clarū est q possessor male fidei deducit de fructibus e
ctas causa querendorū. & conseruandorū fructuū. l. si a
ctus. de pe. here. sed expensa custodie est huiusmodi. l. si
questū. ſ. saltuariū. & in l. instrumēta. in fin. de fun. inſtr.
fi. ſ. de impen. ergo nō repetitur. sed venit fructibus cōpa
& licet ista expensa nō sit facta proprie causa culture, vt
citur facta causa querendorū fructuum, vel conseruando
ll. Et ad predicta vide Bar. in l. in fūdo. post primā col. de
& quod ibi dixi. & vide Ange. & Imo. in l. diuortio. ſ. impen
matri. & ibi scripsi. & predicta faciunt ad quest. maritus
pensas in custodiendo castrū dotale, an eas debeat dedu
fructibus, an possit eas repetere tanquā censeatur talis
facta gratia rei, non fructuū. Et vide Bar. in l. ſ. de imp
xi & Ange. hic, ibi causa culture, quod no. Adde And.
tio. ſ. impendia. sol. matri. vide Bal. in l. j. de fruc. & lit.
ea. l. fin. Adde an expense facte pro custodia castri pignorat
pensentur cum fructibus Bald. consil. cliij. j. libro.

LEX LIX.

Extoribus. Mutatio artis ad officium non mutat substantiā legati. hoc
dicit. Ho. ter. ibi non enim, &c. ¶ Op. qui quando ter
extinctum, q tempore mortis nō reperitur q fit testatus. Sol
chum, qui meus erit. ā. tit. ū. Sol. gl. hoc relatum qui, refertur
verbū sui, & ad illud facit cōditionē, nō ad verbū. terentius
dicit gl. hic dicit omnibus. Precedens sol. non videtur
l. ū. de aur. & arg. leg. & Lite legato. ſ. pe. ſ. eo. vbi oportet
pro fit tempore mortis ad hoc vt legatū valeat ita videtur
q hic textus debeat esse tempore mortis. Sol. fateor com
ſz hic tēpore mortis nō desinit esse textus. Licet ēn cessat
officiū, nō tū per hoc desinit esse artifex: sec[a] si transiit
officiū. vt ſ. e. l. legatis. ſ. si ex officio. z hoc vult dicere
enim est aliud, &c. Rationem videbitis in dic. ſ. si ex

LEX LX.

Vi duos Vasculinum concipit femininum. dicit. De hoc ſ. tit. j. l. si ita scripsit
de verbo. significatio. l. j. & ibi dixi.

LEX LXI.

1 ¶ Dictio item, an semper repetat.

a **In repetendis,** [a]Ubi personarum
rum identitas et
1 Item inducit repetitionem precedentis qualitas
Oppon. & videtur, quod conditio adiecta vni persone, non
ligatur in persona alterius in alio legato repetita. [*]vt qui
ditio. j. de condi. & demonstra. l. fin. ſ. Seio. ā. tit. j. Huius
b cit gl. no. [b]intelligo hic, quod fuerunt appositā verba repet
vt verbum. hoc amplius, vel eo amplius, leg. si ita. & ſ
ſ. eo. cum si. Ista lect. licet sit vera in se, non tamen congru
litere. q hic loquitur de dictione continuatiua. item non
de dictione repetitiua, quid dicemus? Breuiter, omnes do
muniter intelligunt istam legem. quod hic est personarum
c rum identitas: q eidem persone[c] legatur sub conditione
testato. Item lego eidem fundum. q intelligitur sub eadem
ditione, Idem dico si esset identitas rerum. q diuersis per
legaretur eadem res, sed si esset diuersitas personarum
tunc secus. Ita dicit glo. Contra istam sol. oppo. & videtur
dictio. item. inducit repetitionem, l. j. in princip. ſ. de publ.
vt ibi. & dicam plenius infra. de dictione, item: & de verbo
repetitionis, dic vt per Jacob. de Bel. in sua disputatione
ponit in corpore authen. titu. vt cum de appel. cog.
Tamen nos circa predicta aliqua pertingamus. Ad
clarationem huius dic, quandoque est personarum
identitas per omnia, quia eadem res eidem, ab eodem

tatur:⁊ tūc,si quidē hoc fit cōtinuata scriptura, vt lego Titio fundum Seianum.item lego Titio fundum Seianum,nulla inducitur repetitio.Sed quid iuris sit,habes in l.nō ad ea.ver.ꝙ si pure condi.⁊ dem.⁊ de isto casu nō loquitur hic.Si vero istud fiat internallo,hoc est,mediātibus aliis legatis.vt lego Titio fundum Seianum sub cōditione.Item lego Seio domum:item lego Titio fundum Seianum.Certe hic nulla inducitur repetitio,quā ad cōditionem appositam in legato facto de eodem, imo inducitur correctio,d.l.nō ad ea.Sed an inducatur repetitio de conditione adiecta in proximo precedenti legato.dicam i.Quādoq3 idētitas ex parte persone eius cui relinquitur,⁊ rei relicte, sed diuersitas personarum a quibus relinquitur,tunc idem,ꝙ nul inducatur repetitio:sed perinde est,ac si in duobus testamētis et legatum,l.quid ergo.§.si quis duos.C.de leg.i.Et intelligo,si linquit a diuersis coheredib9 seu legatariis,sec9 si primo ab instituto,secundo a substituto ,q2 tunc dic vt l.licet.§.de le.i.⁊ isto casu iam nō loquitur hic.Quandoq3 est identitas persone, a qua relinquitur,vt lego tibi Titio fundum sub conditione.Item Seio lego domum,an tunc intelligatur repetita conditio? Doct.communiter dicūt ꝙ non.Pro quibus facit d.l.que cōditio.i.de con.⁊ demonstr.⁊ hoc casu similiter non loquitur ista l.Mihi videtur,licet pdicta sint vera,ꝙ quolibet casu habeat locū ista l.Primo enim casu.quando est omnis identitas,testator dixit.lego Titio fundum Seianum sub cōditione.postea dixit.Itē Titio fundum Seianū heres damnas dare esto.Certe intelligitur illis diebus,⁊ conditionibus,casus est hic.Non ob.i.de condit.⁊ demon.non ad ea.⁊ quod §.dixi,q2 ibi loquitur quando verba primi ⁊ secundi legati.ad eum referuntur:vnde nisi intelligeretur correctio vel duplicatio legati,nihil operaretur:s3 in casu nostro verba primi legati fuerūt relata ad legatarium vel simpliciter prolata in secundo fuerunt relata ad heredem.q2 dixit,dare damnas esto:vnde videtur facere causa dubitationis tollende.q.d.quod prius legaui,heres det.Merito dico.quod dies ⁊ conditio videtur repetita,casus est hic.Similiter in eo qui interrogatur si pmittit sub conditione,⁊ respondet simpliciter,nam videtur sub cōditione respondere.vt Insti.de inu.stip.§.preterea.nisi aliud expresse appa ret.l.i.§.si qs simpliciter.i.de ver.ob.⁊ hic est verus intellectus huius legis.¶ Secundo casu,quando est identitas personarum quibus relinquit,⁊ rerū que relinquūtur,diuersitas tamē psonarum,a quibus relinquitur,tunc non inducitur repetitio, ponēdo exemplum vt §.dictum est.Sed si ponas vt tex.ponit,secus.Exēplum.Titius heres meus det Seio fundū sub conditione, si nauis ex Asia venerit.Item Sempronius heres damnas esto dare.Certe intelligitur Sempronius grauatus sub cōditione eadē:q2 secunda oratio,que adiicitur per hanc dictionē itē,est defectiua,⁊ intelligitur repetita res precedens legata cū qualitatibus suis.l.i.in prin.i.de pub.⁊ ibi dixi.⁊ i.ad l.Iul.de vi pub.l.iii.⁊ hic potest esse verus casus huius l.¶ Tertio casu,quando est identitas persone,a qua relinquit(sed diuersitas personarū quibus relinquit,) ⁊ rei relicte,tunc non inducit repetitio.vt in exēplo supra posito.quando per dictionē item,adiicitur oratio perfecta:sed si adiicit oratio imperfecta ratione verbi,vt in exemplo gl.lego Titio fundum sub conditione.item Seio fundum.Certe cum in hoc secundo deficiat verbum,lego intelligitur repetitum precedens cū qualitatibus:⁊ adiectionibus,per ea que dicta sunt,⁊ hec vera,nō tū per istam l.q2 hic fuit repetitū verbū,tamen fuit defectiua oratio ex parte rei legate:tamen hec l.facit in argumētum propter identitatē rationis.¶ Quandoq3 est idētitas personarū,⁊ rerum diuersitas.Exemplū.lego Titio fundū sub conditione, item eidem lego domum,tunc videntur dicere doc.ꝙ intelligatur facta repetitio.l.Seie.§.Caio,i.de fun.instr.Et ita tenent Dy.⁊ Ray.*ꝙ puto verū.si sequens oratio,que adiicitur p dictionē.item.sit imperfecta:exemplum,lego.tibi fundū sub cōditione.item eidem domū: secus si dicerem,eidē lego domū.Nam tunc nullam inducit repetitionez,l.qui fundum.§.de cōtrahen.emp.facit.l.iii.§.i.i.vi. bo.ra.⁊ quod dicam in d.§.Caio.¶ Quandoque est identitas rerū.sed diuersitas personarū,vt lego titio fundum sub conditione:itē Seio eundē fundum.Certe si non repetitur verbū lego,intelligitur sub eadem cōditione.secus si repetatur, per ea que dicta sunt §.Nec ob.l.legatū.i.de adi.le.q2 ibi fit translatio, hic nō. Item aduerte.[d] ⁊ vbicunq3 dico,fieri repetitionem precedētis diei,vel conditionis,intellige si repetitio congruit alias secus:Exemplum.legaui vxori mee annuum legatū donec honeste ⁊ caste vixerit.Item eidem domum,non potest intelligi repetita cōditio,donec caste,⁊c. Ratio,q2 in precedenti legato dicta conditio nō est extinctiua alicuius legati.sed impediret originem pro sequentibus annis.l.qui concubinā.§.vxori.§.eo.Istum autem effectum non potest operari in sequenti legato,q2 non est nisi vnum.Unde ista repetitio, sequentibus per eundem modum non cōgruit,⁊c.vt §.de leg.ii l.cū pater.§.cum imperfecta.¶ Quero, vidimus an per dictionē itē, inducatur repetitio precedentis conditionis,seu qualitatis: s3 an qualitas adiecta sequenti legato addatur primo:exemplum,lego Titio fundū,item eidem domū sub conditione,an ista conditio insit primo legato:videtur ꝙ sic.vt dixi in dictione.hoc amplius.§.eo.l.si tibi pure.Contrarium puto.q2 illud ideo.q2 dictio. hoc amplius,repetit rem primo legatam.merito sibi adiicitur conditio:s3 dictio item.in exemplo predicto non repetit rem.sed solum actum verbi,⁊ ideo ipsas qualitates solas repetit.vt hac l.De dictiōe,⁊

e dicemus in d.l.Seie.§.caio.¶ Quero,pone ꝙ testator[e] plura legata fecit in omnibus suis bonis,⁊ filium suum heredē instituit, ⁊ adiecit,ꝙ si filius meus decesserit sine filiis.relinquo Titio centū itē relinquo Seio fundū:item Sempronio domum an in sequentibus legatis post primum,intelligatur cōditio si filius decedat,⁊c. Et videtur ꝙ nō per ea que supra dicta sunt, contrarium credo. Nam iste aduersatiue,ꝙ si,sinautē,⁊ similes.aduersantur precedētibus.⁊ sic importāt in se quandam orationē.q.d. filiū non grauo plus.si vixerit, quaz si decesserit.⁊c. Hoc probatur in l.si ita scriptū.§.de li.⁊ posth.in prin.vbi illa verba,si vero filia mihi nata fuerit important hoc idest.ita ꝙ nō filius.Facit i.de dam.infe.l.hoc amplius.§.de iis autem.⁊ quod ibi no.in gl.parua. In proposito ergo illa oratio subintellecta,filium viuentem non grauo,refertur ad omnia sequentia.l.talis scriptura.§.fi.§.de le.i.⁊ l.si ita.co.ti.Se

f cus si dictio[f] aduersatiua apponeretur ad aliud legatum.Exemplum,lego Titio fundum,ꝙ si decesserit sine liberis, deueniat in Seium.Item lego Sempronio domum,⁊c.Nam in aliis legatis, q sunt relicta ab alio legatario. illa clausula nihil potest operari. Nam clausula illa subintellecta,dicit.ꝙ legatarius viuens,habet quod sibi est relictuz.Inspiciendum est ergo ad quid dicta clausula aduersatur.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ In repetendis.De ista repetitione que fit per dictionem item,vide Bal.in l.fi.C.de indi.vid.to.Pau.de Ca.cōsi.cxxiii.inci.viso puncto.vide Ange.consi.cxvii.incip.visis ⁊ narratis in i.vo.Et istud idem tenet,⁊ procedit,etiam si adiicerent omnia perfecta.vt per Pau de Ca.cōsi.lxxxviii.alias.xxxviii.inc.viso legato,

* CLAV. DE SEISS. ¶ Alio legato repetita.Ad materiam vi de Alex.consi.lxiiii.ver.quandoq3 est identitas personarū. vol.iii.

b AND.BAR. ¶ Gl.no.Et de ista materia vide Pe.in c.Ioānes.de testa.Bar.in l.Seie.§.Caio.ff.de fun.inst.⁊ Io de Imo.in c.pastoralis.de offi.de le.in l.quoties.la ii.§.de fidei.⁊ vide Bar.in cōs.cclxxii.vtrū illa verba.si caste vixerit,apposita vni legato,videantur repetita in aliis legatis.

c ALEX. ¶ Quia eidem persone.No.de dictione,item,⁊ de dictione.etiam,vide Bal.no.in l.Seie.§.Caio.de fun.instr.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Et Rayn.Aret. tamen consi.i. in ii.dub intelligit d.§.Caio.procedere quando essent persone diuerse: ⁊ ibidem multa dicit circa materiam.

d ALEX. ¶ Item aduerte.Et idē cōsuluit Bar.in cōsi.inci.testator reliquit vxori habationē domus,si vitam vidualem seruauerit,itē si reliquit eidē omnes suos pānos lini.⁊ lane,ꝙ i hoc scdo legato non intelligitur repetita cōditio viduitatis,q2 huic sequenti legato non congruit,q2 primū legatū habet causam successiuā, videlicet ꝙ heres tenet pstare patientiā,iuxta no.in l.corruptionē,C.de vsufr.Scdm legatū est momentaneū,q2 statim solutione facta heres liberatur,alle.pro decisione ista l.fi.§.Seio.de le.ii.l.Seie.§.Caio.de fun.instr.⁊ l.cū pater,§.cū perfecta.de le.ii.⁊ refert Bal.in l.fi.C.de indi.vidui.adde an itē sit repetitiuum qualitatis Pau.de Ca.cōsi.lxx.bal.cōsi.cclxiiii.i.li.⁊ consi.cccclxvii.de materia huius.

e POMA. ¶ Pone ꝙ testator.Uide cuma.consi.lxiii.in l.legatum.i.no.circa dictum Bar.hic,vide per Are.⁊ Panor.in c.i.in vi.col.de iud.vbi reprobat Bar.hic.

f ALEX. ¶ Secus si dictio.Adde Bart.in l.si ita scriptum in fine prin.⁊ ibi etiam Bal.

LEX LXII.

1 ☞ Calendarii appellatione quid veniat.

1 Quisilium. † Calēdarium continet nomina debitorū, ⁊ pecuniam ad calēdarium destinatam,siue calendarium legetur,siue a legato

a excipiatur.h.d.No.hic quid sit calendarium,[a] q2 hic habes expressius quam alibi.Et hoc vide multoties in testamentis iudeorum, vel ipsorum venditionibus,qui vendunt, ⁊ legant cameram eorum vbi sunt,quod no.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Calendariū.Quid sit calendariū,habes hic melius ꝙ alibi.Et ita dicit Bar.licet istum text. nō alleget in l.vxori.la iiii.⁊ in l.fi.i.de vsufr.leg.bene facit tex.in l.vxorem.§.legauerat.i.eo.

LEX LXIII.

1 ☞ Locatores roncinorum possunt dici mercatores.

2 Mutuator non dicitur mercator.nec negotiator.
3 Locator possessionum non dicitur negotiator nec mercator.
4 Mercator seu negotiator non dicitur quis per vnicum actum.
Nomina verbalia non verificantur in vnico actu.

1 LEgaris. Negotiatores dicūtur qui cum alijs contrahunt:secus in eis qui aliquod
exercerent officium, vbi contractus non immineret,
h.d.Ro,arg.ter hac l.q locatores roncinorum * pos-
a sunt dici mercatores seu negotiatores.Secundum Jac,de Are.*
* quod facit ad statuta que dicunt. q libris mercatorum credatur
2 in certa quantitate.Circa istam l.quero tres q.¶Primo† quero,
* si aliquis est mutuator. *vtrum dicatur mercator, vel negotia-
tor.Hic videtur ter.q sic.quia hic interuenit contractus,ergo di-
citur negotiator.An contrarium est casus in l.in eum in prin.ſ.de
insti.Ad hanc l.respondeo,quia debet intelligi quando interue-
nit contractus vltro citroq obligatarius.Illa est propria negoti-
3 atio. vel mercatura.¶†Quero,aliquis non facit alios contra-
ctus,nisi q locat possessiones suas,z aliorum possessiones condu
ducit.an dicatur negotiator siue mercator?Resp,non.Ter.videt
in l.si cū villico.ſ.de insti.Oportet enim vt dicatur quis mercator
vel negotiator.q faciat negotiationem quęstuariā ex qua aliquid
queratur:sed percipere fructus de sua possessione,non dicitur ali
b quid de nouo querere.¶Quero. [b]mercator seu negotiator dici-
4 tur vt vidistis,quid†si semel emit pānos,z vendidit pannos,vtrū
dicetur mercator pannorum?z videtur q sic,quia procurator di-
citur qui semel est procurator constitutus:z Imperator dicitur,
qui semel imperat.vt no.in j.constitutione Digesti veteris,z tutor
dicitur ille,qui semel tuetur.l.j.ſ.j.ſ.de tut. Idem expilator dici-
tur,qui semel expilat hereditatem.j. de effrac. l. j. ſ. expilatores.
Sic ergo qui semel mercat.mercator dicitur : z sic nomina verba
c lia verificantur in vno actu.In contrarium est casus in l.j.[c]in princ.
z ibi gl.in ver.omnes.ſ.de trib.vbi sepius debet facere.Ad cōtra-
ria respondeo.q ibi loquitur in officijs , que quis assumit ab alio,
non a seipso,vt dico de Imperatore,z de procuratore.z similibus
vel quando assumeret a seipso.si assumeret cum delicto vt expil
atores,effractores.z similes:sed in alijs officijs que quis assumit li
cite a seipso requiritur exercitium.q sepius quis fecerit.Et hoc di
* xi in prima lectione* Digesti veteris.¶†Facit ad q.†quam videfa
5 cto:dicit statutum,quod mercatores in mercantijs accipiāt flo-
d renos pro tanta quantitate:quero quid in dote,[d]vtruz dos dicat
mercantia.videtur q sic,q hic est contractus vltro citroq obli
gatorius.Contrarium dico,quia non est actus quęstuarius. Item
quia iste contractus non recipit reiterationem continuatam,que
requiritur vt dicatur quis mercator.vt d.l.j.in prin.de trib.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Locatores roncinorū. No.q locatores roncinorum
dicūtur mercatores,z qui dicant negotiatores,vide pulchre bar.
in rub.C.de naui.li,r.z ibi habetur qui dicantur candelarij.an fa-
cientes candelas.an vēdentes tantum.adde tamen secundū Bal.
z Pe.de Anc.in.c.fi.de vita,z ho.cle.vt refert Ro.in l.si publica-
tius.ſ.j.de pub. q differentia est inter negotiatorem.z artificē.q
negotiator est ille,qui emit vnam rem, z non mutata forma illam
vendit vt lucretur artifex est ille.qui rem emit.z mutata forma ē
dit,vt est qui emit ferrum z facit ensses. vt est text. lxxi vii. distinc.
partium. qō no. ad limitationē c.quanquā.de cēſi.in vj.z no ad sta
tuta loquentia de mercatoribus:quia istī appellatione mercatorū
non continentur,vt dicit ter.in d.c.paratū.q est no.z adde q mer
catores proprie dicuntur a merce.z ideo emptores seruorum.vel
aliarum rerum que non veniunt appellatione mercis.non dicunt
mercatores.ter.est.l. mercis.la ti.de ver.sig. vbi proprie dīr vena
litiarij.z l.mādatū.ſ.j.ſ.man.Facit l.merces.la j.z quod ibi no.de
ver.sig.Cogita an sit verum.z mutuans pecuniam quā do dicitur
negotiator.vt no.Bal.in l.j.C.de exerc.dicit etiam An.in d.c.fi.in
fi.quod qui emit possessiones vt fructus vendat, dicitur negotia-
tor.Nihil alle.sed est ter.in l.si cum villico.de inst.Et de dicta diffe
rentia inter mercatorem.z negotiatorem.z artificem.vide Fed.in
cons.cxcvij.quod incipit.in christi.zc.De artifice vide qō scripsi
post Bar.j.ea.l.ſ.ornatricibus, Et an appellatiōe artificū veniat
notarius,vide Ang.in cons.xxxiii.quis dicat mercator,vide Bar.
in trac.de testi.in ver.de mercatore,z Bart.in l.mariti.ſ.primo.de
adul.z vide Bar.in proc.fiscū.Et ad no.hic per Bar.vide Pan.
de La.in consi.lxvij.nec.in Christi nomine amen,viso puncto.ſ.scri
pto z aliis de quibus in eo fit mentio.in j.dub.

* CLAV.DE SEISS.¶Ja.de Are.Contrarium tenet Pan.in
c.j.in fi.de iud.

* CLAVD. DE SEISS.¶Mutuator. ad hoc vide Ro.consil,
xcij.alleg.bonum ter.

b ALEX.¶Tertio q̄ro.Vide Bar.in l.mariti.ſ.quesitū.de adul.z
Bal.in l.ū.de consti.pec.z Fe.in proc.Hze.co.fi.ver.quarto.limit.

c ALEX.¶In l.j.Vide Bal.in ru.de consti.pec.in fi.z cum Bar,
hic,transit Pet.de Anch.in c.canonum statuta.in ver.quis dic
mercator. An autem appellatiōe mercatoris, vel artificis ve
discipulus.vide Bar.in ſ.ornaticibus,j.eo.

* CLAV. DE SEISS.¶Prima lectiō. An ex sola accepta
ne mādati generalis ad aliquam mercantiam,seu negotiatio
quis dicatur mercator etiā in statuto,vide singulariter per B
determinantem q sic,consi.xxix.in vj.dub.z consi.lxvij.

b ALEX.¶Dote Sed quid de legato.vtrū sit negotiatio,vel
cantia:dic q non proprie.z ideo non debet solui gabella, vt
Bar.z doc.post gl.in l.cetera.ſ.fi quis.de leg.j.

1 ☞ Artificium extinguit nomen officij,non econuerso.
2 Officium z artificium qualiter differant.
3 Promittens dare schacum matum cum pedona,an obtine
dat cum pedona effecta Regina.

1 ſ. Si ex officio. Artificium extinguit nomē
cij,nō econuerso.h.d.z est p
ſ.op.q.ista mutatio qualitatis non extinguit substantia
l.tutelas.ſ.de cap.dim.dicit gl.hic fuerunt legati seru sub
officij,non sub nomine proprio. Item op.j.proxi.ſ.Sol. vt
debitis.Op.de l.si cui.ſ.quib.mo.vsufr.amit. Sol.vt in gl.

a ¶Quero,[a]que sit differētia inter artificiū z officiū? Dic.q
2 est.q habetur a natura sine doctrina, sed artificiū est.q no
haberi sine doctrina.Quero,que est ratio q artificium extingu
mē officij.z nō econtra:Dic vt in gl.z bene.Quero vltimo,
mutauit statū de officio vno,ad aliud officium:Dicit.z bene
legatū extinguitur.Sicut enim extinguitur,si mutatur de
tificio ad aliud artificiū.vt hic.z l.textoribus.ſ.eo.ita quando
tatur de vno officio ad aliud officium.Hic ſ.inducitur ad qd
3 †de ludo schacorū,aliquis promisit dare schacum mari cū pe
na:demum dedit cum pedona facta regina.vel versa,an videatur
seruasse promissa?Quidā q sic. q per augmenti cognitionem
b fit mutatio,[b]l.pen.ſ.de sena.Alij econtra,q: quando arregnat
mutatio de officio ad artificium:ideo,zc.q desinit habere vnum
peditis,secundum Ric.mal.vt refert Ly.l.ū.C.de dignit.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Quero. Adde Bart.in l.si non sortem.ſ.liberta.de
condi.indebi.

b ALEX.¶Non fit mutatio. Vide Bar.in l.falsa demonstratio.ſ.
j.de cōdi.z demon.z Bar.z Bal.in l.pe.ſ.de senatori.tutandis.
q.Bal.in l.quisquis.in fine.C.de episc.z cle.z quod no.gl.ſ.qua
vero in au.h.de sanct.

a ſ. Si vnus. [a]Seruꝰ cedit legato eius artifi
plus versatur.h.d.Facit l.pe.dicta
gento.de au.z ar.leg.z quod ibi dixi.quod facit ad multa.

ADDITIO.

a ALEX.¶Si vnus. Vide tamen ter.z ibi Bar.in l.seruo
nis.ſ.lecticarijs.j.eo.

1 ☞ Artificium appellatione in beneficijs,z legatis,
discentes:secus in priuilegijs.
2 Statutū loquēs de artificibus, quando cōprehendit a

ſ. Ornatricibus. Legatis ornatricibus
sch̄olares illius artis
1 No.ter.ibi,oē artificiū.zc.No.†q appellatione artificum
a addiscētes.cōtra ea q dixi in l.j.ſ.nec castrēſe.j.de cas
rij,q ſcholares non dicunt habere quasi castrēſe peculium
ctores,z aduocati sic,q sic videt cōtra hanc l.Bruni
debere intelligi in casu suo.fauore legati,vbi sit lar
tio.l.in testamētis,j.de re.iur.Idē in beneficijs,vbi sit lar
terpretatio,eadē ratione:secus in priuilegijs,q sic applicat
artificij nō cōtinent addiscentes,l.j.z ibi no.z l.fi.C.de
2 li,r.Et hoc est vtile ad†statuta,que loquuntur de artifici
est recurrendum ad distinctionem.vtrum contineatur
vel priuilegium,vt ſ.dixi,vt sic addiscentes contineantur

ADDITIO.

a ALEX.¶Appellatione artificū.Citrū appellatiōe doctor
tineantur scolares. ter.videtur q non in proemio decretal
inter eos ponitur copula,z ibi per Jo. And.z Anto.
proemio vj.z Bar.z doctores.in l.j.in fi. ſ.fol.mat.z vide
d.proemio,z d.l.fi.ad fi.z ibi per Bal.z Pe.de Anch.
num statuta.in ver.quero quis dicatur mercator. Adde
doctores non veniunt appellatione artificum vt probatur
relarum.el.ij.de testa.in vj.quod est singu.no.secundum Pe
Anc.z Imo.

ſ. Quibus. Aliter habuistis.ſ.eod.l.cum quidam
nem quarumdam contrataruin.Nam secundum cōtra
set contrarium.quia vendita oue.videtur venditus
ratione in legato.Pro hoc quod habuistis in l.vinum.
z ole.leg.

LEX

LEX LXIIII.

Tibus. Ro.hic q̃ appellatione auium continentur pulli. ⁊ galline. quod facit ad multa. Nescio tamen si consuetudo obseruat.

LEX LXV.

Ui saltem. Uerbum, solet, [a]denotat perpetuitatem.h.d.

ADDITIO.

LEX. Uerbum, solet. Nota de verbo solet, Adde Bart.in l. la.de ali.le.⁊ ibi post eum.

LEX LXVI.

Ulianus. Qui omne dicit, nihil excipit. h. d. [a] Vide quod diximus supra.de leg. j.l. serui electione.§.j.

ADDITIO.

LEX. Hoc dicit. Et istum ter. pro sing.alleg. Imo.in l.si domus.de lega.j.⁊ facit ad no.q.tactam per Bal.in l.a procuratore. mand.⁊ adde Bal.in l.prædia.C.de fideic.

Erbis. Uerba enunciatiua futuri euentus non inducunt dispositionem.h.d. Uidistis simile in l.pater filium.§.fundum.⁊ quod ibi diximus.⁊ l.Pamphilo.in princ.ff.eo.

Seruos. Hec conditio.si meus erit.intelligitur insolidum,si testator hoc senserit.h.d. Alias sim mistestator: hoc senserit,secus esset.vt l.j.§.de cond.inst.⁊ de §.j.l.Stichum qui meus erit.⁊ l.si quis seruos.j.eo.

LEX LXVII.

Interpretatio voluntatis testatoris ad quem spectat,⁊ qua per interpretari debeat.

On aliter. [a]Pone casum per l.librorum. §. quod tamen Cassius.ff.eo.† Op. ⁊ videtur,q̃ spectat ad iudicem interpretatio voluntatis.C.de fideic.l.voluntatis. Sol. Debemus recurrere ad iudicem.vt ibi:sed iudex debet reseruare hunc ordinem,q: primo debet videre quid sensit testator, vt hic.⁊ l.in conditionibus. prin.ff.de cond.⁊ demõ.l.pater seruiam.§.conditionem.eo.tit. Sed si hoc non apparet, debemus inspicere quod est verisimile, de verisimilitudo attenditur ex multis.ff.de le.j.⁊ l.si seruus plus am.§.fi.clarius per Dy.in c.inspicimus.de re.in.lib.vj.Et si illud verisimile non apparet,recurritur ad primam significationem verborum,vt hic:sed si essent plures significationes,quarum una esset propria,alia impropria,staremus propriæ significationi.l.j.§.si qui nauem.ff.de exer. Sed si essent plures significationes propriæ,tunc habemus inspicere quod est minimum,l.apud Iulianũ. Scio.alias est sub l.idem Iulianus.de le.j.⁊ ff.eo.l.qui concubinam.§.cum ita.⁊ hoc in vltimis voluntatibus.In statutis autem aliter debeant verba interpretari, nõ dico hic. Diximus plene in l. omnes populi.*de iust.⁊ iu.Ultimo contra istam l. videtur.ff.de le. liij.vbi non statur voluntati defuncti,licet de ea constet. So.ibi eo quia testator errauit in nomine appellatiuo,Cetera dic vt in l.quia sunt explanata per precedentia.

ADDITIONES.

ALEX. Non aliter. Ad limitationem huius vide Bar.in l.j.§. si.ff.de pec.⁊ in rub.de ope.no.nun.

CLAV.DE SEISS. Et vide ad hanc legẽ quod dicit Bar. in rub.de postulat.prælat.

CLAV. DE SEISSS. In l.omnes populi. Et ibi declarat vnde sumatur propria significatio vocabuli. de quo vide plene per Bal.in l.fi.ff.de her.instit.vbi ponit que dicatur propria significatio,⁊ quando admittatur.⁊ ibi etiam declarat que sunt illa que interpretantur vocabula.

Iuuenis dicitur,qui inter seniores non numeratur.

S. Titius. †Quilibet iuuenis [a]dicitur,qui inter seniores non numeratur:sed debet intelligi secundum consuetudinem ciuitatis.

ADDITIO.

LEX. Iuuenis. Quis dicatur iuuenis vide Barto.l.j.C.de nuncupatiuo.⁊ quod no.Ly.in l.si infanti.de in.deli.

LEX LXVIII.

Lane appellatione quid contineatur.

Ui cui lana. Appellatione lane †continetur lana,etiam a pellibus animaliũ mortuorũ non separata,succida, vel purgata,⁊ filata,vel nõ, quomodo non sit tincta, nec ad formam tele redacta, vel ad alium specialem vsum deputata.h.d. Ro.q̃ ea lana que non est separata a pellibus cõtinetur appellatione lane,⁊ etiam ipsa pellis. Quod intelligo de animalibus mortuis, non de viuis.quia tunc secus,l. ouem,§.proinde si siluam.ff.eo. Item,q̃ dicit de pellibus,intelligo de illis,que habentur solum propter lanas,vt ille que veniunt de Sardinia,que appellantur buldrones: secus si principaliter habeatur propter pelles.secundario propter lanã.Nõ ergo habetur a patrefam.vt lana.arg.ff.de vi.tri.⁊ oleo leg.l.si quis vinum. Item quod de lana anserina.q̃ apellatione lane cõtineatur vsus nostre regionis non admittit. Ad primum, q̃ dicitur q̃ lana tincta non contineatur appellatione lane. Oppo.de l.pediculis.§.labeo.ff.de au.⁊ arg.leg.Sol.vt in gl.Sed Mar.dicit.ibi dixit,omnem.hic,indefinite dicit lanam.⁊ sic est hic casus,† q̃ indefinita non equipollet vniuersali:quod examina per Dy.in rub.extra de reg.iur. libr. vj.Dicam latius in l.si pluribus.ff.de leg.ij.

LEX LXIX.

Uerbum suus sua suum.quomodo accipiatur.

Um sue. [a]Hec l. cum sequentibus, tractat bonam materiam. Sui dicuntur serui, qui ad alios quem pertinent iure dominij, vel quasi: secus si iure vsusfructus vel pignoris: item secus in his.qui ad vendendum habentur,vt sunt vicarij seruorum:communes vero serui,sui dicuntur.h.d. cuz tribus legibus seq. Uidetis hic significationes verbi,suus. Op.q̃ ille demum[b] proferentis dicatur suus.quem quis potest vendicare,l.quintus.§.argento.ff.de auro.⁊ argen.le.sed seruum bona fide possessum,non potest quis vendicare. Resp.certe imo potest vendicare per publicianam:ita hic intelligo.⁊ plene expediui in l. contraria. Item op.de l.j.§.j.ff.ad Syl.So.vt ibi diximus. Item dicitur, q̃ seruos,quos habet pignori,non continentur. Contra.ff.de supel.leg.l.legata.§.fi.fol.vt ibi patet,qz ibi habebat pignori pro tanta quantitate,q̃ quasi habebatur pro derelicto a domino. Simile in l. ante pen.in prin.ff.eo. Item dicitur hic.q̃ serui communes continentur appellatione suorum.contra in l. Julianus.§.seruos.ff.eo.Sol. Illud est verum, si probetur contrarium,sed in dubio obtinet hoc.

Quero vtrum serui vicarij suorum appellatione contineãtur. Resp. hic sunt opi. inter Ro.⁊ Jo.⁊ hoc ex duplici litera que hic continetur.nam quidam habent literam affirmatiuam.alij negatiuam,non contineri. Quid dicemus? Breuiter, in casu l. nostre, puto opi. Ro.esse veram.quia hec dictio.suus, intelligitur secundum proferentis voluntatem:sed si verbum,suus.sua.suum, profertur ab alio.scilicet a statuto,vel a lege.que diceret,publicentur bona sua:vel in contractu,vt vendidit omnia bona sua,vbi verba intelliguntur secundum propriam significationem.tunc statur opin. Jo.q̃ contineantur vicarij. Ratio,quia habebat potestatem vendicandi.l.quintus.§.argento.ff.de aur.⁊ arg.le.⁊ ibi hoc etiam examinaui.⁊ l.solum.§.meum.ff.de rei ven.

ADDITIONES.

a ALEX. Cum sue. Vide Bar.in ru.ff.de oper.no.nun.

b ALEX. Op.q̃ ille demum. Et idem dic.si testator dixisset.seruos proprios lego,secundũ Bal.in l.fi.§.j.C.de le.⁊ cõtra.l.seruos autem suos,que huic contrariatur,facit l.hoc legatum.ff.eo.solu. vt ibi dixi.

LEX LXXIII.

1 Consuetudinum regionis.testatoris.vel vbi sita est res, que attendatur in vltimis voluntatibus.⁊ que in contractibus.

a **Ammis.** [a]Ho.ter.ibi,vnde fuerit,⁊c. Opp.dicit hic.q̃ minimi videnf legati.cõtra, imo medij.l.qui lancem.ff.de aur.⁊ arg.leg. Sol. vt ibi no.⁊ la pud Julianum alias est sub l.idem Julianus.§.Seio.ff.ti.ij.l.si cui.dicit Dy.ibi erat dubium de quantitate.hic de qualitate.⁊ eo.modo soluit. De. Tu dic,⁊ melius,vt ibi diximus. Opp.de l.si seruus plurium.§.fi.ff.ti.ij.vbi ex aliis potest apparere voluntas defuncti, quam ex his que hic dicuntur. Sol. concedo contrarium,qz quocunqz modo cõstet de voluntate defuncti,vel contrahentium,sufficit,vt no.ff.de re.iur.l. semper in stipulationibus.⁊ ibi gl.qz ex qualitate rei vendite præsumitur quantũ est pretiũ. Item dicitur hic,† q̃ inspicietur consuetudo regionis,de qua regione intelligitur? Certe de regione vnde ipse fuit,vt hic.quod no.Op.in his que pertinent ad decisionem, debet inspici cõsuetudo loci vbi est res,de qua agitur,l.si fundus, de eui. Sol. Quandoqz emanat dubiũ circa dispositionẽ propter naturalia,vel accidentalia ipsius dispositionis:non tamẽ emanat ex verbis,vt si venderes rem,⁊ est dubiũ,an debeas cauere.vel satisdare.tunc loquitur l.si fundus.de euic. Quandoqz dubiũ pẽdet ex verbis.⁊ tũc debet inspici consuetudo regionis vnde est profectus,vt hic.⁊ hoc in vltimis volũtatibus:sed in cõtractibus,si vero dubiũ emanat ex verbis.habet locum materia.l.veteribus.ff.de pac. Item no.hic de cõtextu testamẽti. Facit l.q filiab⁹.in prin.ff.de le.j.

ADDITIO.

a ALEX. Ummis. Vide Old.in consi.clxviij.in prin.

LEX LXXVI.

1 Clericus existens in studio,an videatur residere.

2 Scholaris stãs i studio,etiã si stat per x.annos nõ efficitur ciuis.

a Quesitum. a Qui studiorum causa abest, abes-
se nō videtur. h.d. Simile ſ. de fun.
f inſt. l. Scie. §. Pamphile. Iſta eſt in ar. † pro clericis qui
vadunt ad ſtudendum, vt videantur reſidere in eccleſia
ſua, & tanquam reſidentes in eccleſia debeant habere prebendas
ſuas de quo habetur in c. relatum, extra de cle. non reſi. Iſta l. facit
z cōtra glo. † l. C. de incol. que dicit, q̄ ſi ſcholares ſtant in ſtudio p
r. annos efficiuntur incole, qđ eſt falſum, q̄ ſi ſtarent per mille an-
nos, non efficerentur ciues, ex quo habent animum ad domū re-
deūdi, & retinēdi domicilium. dic, §. Pamphile. & hic, & l. nihil. ſ. de
capti. & poſtli. re, & hoc tenet Dy. & tangitur per gl. in l. heres ab-
ſens. ff. de iud. & l. ler Cornelia. §. domū. ſ. de imur, & ibi de hoc diri.

ADDITIO.

a ALEX. Queſitum. Qui abeſt cauſa ſtudij, habetur pro preſen
te. & adde que habentur in l. teſtamento, & ibi Bar. ſ. de ali. leg.
f Genus an reſtringatur per enumerationem ſpecierum ſe-
quentium.

§. Veui filij. Genus in medio poſitum, ex precedē-
tibus & ſequentibus reſtringitur. h. d.
Quid in dubio ſi per legatarium nihil probatur? Glo. dicit, q̄ id
tm̄ videtur relictum qđ haberet in fundo ſemproniano. l. nam q̄ li
quide. §. fi. ſ. de pe. leg. Sed in contrarium facit l. queſitū. §. ſi quis
fundum. in fi. ſ. de fun. inſt. dicit gl. ibi apparet voluntas defuncti:
ſed certe imo loquitur in dubio. Sed Dy. tenet primam opi. per ſ.
f fi. §. cui dulcia. de vi. tri. & ole. le. Sed† certe ibi genus ſequens re-
ſtringitur per precedentia: ſed hic genus precedens reſtringitur
per ſequentia, ſecundum iſtam opi. Preterea ibi genus fuit quod-
dam adiectiuum neutraliter poſitum. quid dicemus? Reſp. duob.
mod. Primo q̄ hic preceſſit enumeratio ſpecierum, & eſt ſecuta
genus vero fuit poſitum in medio, ideo reſtringitur, in contrario
ſecus. Et hoc tenui in l. queſitū. §. ſi quis fundum. Vel aliter, & for-
te non male, non eſt verum dicere in lege noſtra, q̄ genus prece-
dens reſtringatur per id quod ſequitur poſtea, hoc eſt per enume
rationem ſpecierum, ſed magis reſtringitur per adiectionem loci
que loci adiectio omnia reſpicit vniformiter, cum in eadem o
ratione poſt omnia ponatur, arg. ad hoc l. mulieri. in fi. ſ. de condi.
& demon. Et q̄ hoc ſit verum, apparet hic in ter. De hac clauſula
qualiter referatur ad precedentia. dixi in l. licet, de leg. i.

§. Predia. La videtur eſſe in fundo, que ibi ſunt, vt per
petuo ſint. h. d.

g §. Peto. a Quero, que eſt ratio, q̄ reliqua non videntur
legata. Quidam dicunt, quia ibi non erant vt
perpetuo ſint, Vel aliter ſecundum Jacobum de Aretio, aliqua
& cetera debita non reſpiciunt certum patrimonium, ſed totum
vniformiter. l. fideicommiſſum. §. ſi tractatum. ff. de iu. & l. ex facto.
ff. de heredib. inſtit.

ADDITIO.

a ALEX. Peto. Adde l. qui habebat. §. fi. & ibi Bar. ſ. eo.
i Statutum q̄ extrahens bladum puniatur, an habeat locum in
extrahente farinam.

a §. Illud fortaſſis. Appellatione materie, non
b cōtinetur materiatus q̄ ad
i ſui materiam reuerti non poteſt. h. d. Facit ad ſtatutum b † quod
dicit, q̄ ſi quis portauerit frumentum extra ciuitatem. in tantum
c puniatur, quid ſi portat farinam? Certe ſecundum propriam ſigni
ficationem nō tenetur, quia non poteſt rediri in ſuam materiam
vt hic, ita dicit Dyn. In contrarium eſt ratio ſecundum quod
vidiſtis in l. ſi cui Lana. ff. eo. q̄ Lana, ſiue ſit lota, ſiue non, do-
nec ponatur in tela, cōtinetur appellatione Lane, & ſic donec per
ueniat iurta finem proximum ad quem deſtinatur: ſic in propoſi
to appellatione frumenti continetur farina, donec ex ea fiat pa
nis, arg. d. l. ſi cui Lana.

ADDITIONES.

a ALEX. Illud. Et vtrum farina ſit fructus predij, Bal. in l. j. C.
de fru. & lit. expen.
AND. BAR. Alleg. iſtum ter. & contra tenet ibi Jo. de Imo.
& vide que ibi diri.
b AND. BAR. Facit ad ſtatutum. Et vide Bal. in l. q̄ non ra
tione. ff. de leg. i.
c ALEX. Suam materiam. An ſtatutū prohibens extrahi fru
mentū verificetur in farinā, & ad alias q. de frumēto vide Bar. in
l. triticū. de ver. ob. & i l. j. §. de eo opere. de aqua plu. ar. Quid ſi ſta
turū prohibet portari bladū. an poſſit portari farina. p Bar. in l.
non dubiū. C. de le. quid ſi prohibet portari vinum, an poſſit porta
ri acetū? per Bal. i l. ij. C. de peri. & cō. rei ven. & Bal. in l. j. C. de ero.
mili. anno. li. xij. per illum ter. & adde que no. mo. in l. Imperator. de
app. & Bar. & doc. in l. cetera. §. ſed ſi quis. ff. ti. ij. & Bar. in l. ſi qs
poſt hanc. C. de edi. prin. & de q. Bart. hic, vide Bui. de ſuza. in q.
que inci. pone, queſtio eſt de facto in ciuitate Vercellarum, alleg.
tertius in lege Julianus. §. ſed & ſi quis. ff. ad exhiben. & ſtatutum
prohibens portari vinum extra territorium, verificatur i
tante vnam flaſcam vini guſtus cauſa. l. j. & ibi Bal. quere
non poſ.

§. Cum vir. Res eſtimate in dotem date non
neuntur in legato empti vel paran
fuerunt ad vſum tradite. h. d.

§. Rebus. Que caſualiter abſunt, abeſſe non
& que caſualiter adſunt, adeſſe non
h. d. Facit ſ. eo. l. ſi ita legatum.

LEX LXXVII.

Ichorus. a Quod operatur genus
nes, idem operatur
quo ad particularia. h. d. Vel aliter. Non refert
uerſaliter, vel particulariter, vel ſingulariter res diſtin
Op. ff. tit. j. l. iij. v. & vj. Sol. Fateor, q̄ omnia videntur
tamen quo ad ſeparationem legatorum eſt differenti
Item quo ad actionem de euictione, l. ſi domus. ff. ſ. ti.
venditor. de euic. Item eſt differentia quo ad petitionem
dam. Et hoc colligitur ex gloſ. quam habes in l. ſcire de
verb. oblig.

ADDITIO.

a ALEX. Si chorus. Allegatur hec liquod operatur
ad genus, id operat ſpecies, quo ad ſpeciem. Et ad hoc
in l. ſi duo. ff. de admi. tut.
i Communis vſus loquendi, qualiter probatur.

§. His verbis. Rumi reposuit vt mutuo
videntur eſſe in loco
i perpetuo ſint. h. d. Et eſt ſ. no. Facit pro his qui volunt
munem vſum loquendi. vt ſufficiat dicere ſe hoc audiuiſſe
bus, q̄ declara. l. Labeo. de ſupelle. lega.

§. Area. Opp. de l. ſeruum filij. ſ. ſi aree. ff. ti.
non inſiſto hic.

§. Seruus. Oppo. de l. qui res. ſ. aream. ff. de
adimen. leg. l. cum ſeruus. Sol. hoc
lunitate noua ad legatarium prrtinet, alias ſecus
cum contrarijs.

LEX LXXVIII.

Oniunctim. Dicitur q̄ ſibi
ſibi per concurſum
eſt verum dicit gl. ſiue re tantum, ſiue re
bis tantum ſint coniuncti. Sl. bene dicit. preter quam
ſu. quia quando verbis tantum ſunt coniuncti
vocantur niſi ad partem, licet pars alterius poſſit
& ſic ſibi partes non faciunt per concurſum. l.
ij. & l. re coniuncti. j. eo.

LEX LXXIX.

i Appellatione viri quando veniat puer, & quando
tione mulieris veniat puella.

Eruis. Maſculinum genus concipit
non contra. h. d. Qualiter ma
cipiat femininum, dic vt in l. j. ſ. de ver. ſig. Item
i † q̄ viris legatis. pueri, & puelle, continentur. Contra
la. dicuntur, minores xiij. annis. l. Mela. in prin.
l. pueri, j. de ver. ſig. ſed vir intelligitur cum peruen
etatem, l. cum quis. §. codicillis. ff. eo. & ibi no. ergo
ri, non continetur puer. Sol. poſſumus dicere, q̄
doq̄ ſumitur large, quandoq̄ ſtricte, prout gl. h. d.
lieris, & hoc placet. Sed quid in dubio, quomodo
hoc nomen. vir. vel mulier. ponatur large, vel ſtricte
quandoq̄ hoc nomen. mulier vel vir. adiicitur alicui
Berta eſt mulier, & Titius eſt vir, & tunc accipitur
corrupta, & vir maior xiij. ann. ita loquitur. §. codicillis
que proferetur ſimpliciter non relatum ad aliquod
tunc large ſumitur, vt nomen mulier, contineat omnes
ſexu femineo: & vir. omnes qui ſunt in ſexu maſculino

LEX LXXX.

Eruus. Qui fugit, dicitur eſſe in loco
git. hoc dicit.

LEX LXXXI.

a Clodhis. a Opp. ſ. ad Treb. l. baiſta.
ibi dixit, quantumcunque, hic
quicquid, & eſt vera ſol. Item opp. de l. in fideicom
nonnunquam. ff. de vſufr. Sol. ibi dies fuit adiecta gratia
miſſarij, hic gratia heredis. De hoc plene in l. in fidei
Item opp. de l. iij. in fi. ſ. de dot. prc. Sol. vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. Clodhis. Ad limitationem vide Ro. no.
quod licet legatarius.

§. Idem teſtator. Appellatione poſitum
timentur liberi, h.

LEX LXXXII.

Si que Rome. Op. ſ. de aur. ꝛ ar. leg. l. ſi vxori, ꝛ l. queſitum. ſ. fi. ſ. eo. Sol. dicit Ro. debentur. ſ. eodem modo quo debentur. ſi eſſent in ciuitate, ꝛ ſatis bene dicit. Vel aliter quod ea que erant extra vibem. cauſa cuſtodie erant deputata perpetuo eſſent in vibe. vnde in vibe eſſe videntur, ꝛ cedunt ito, vt ſ. eo. l. queſitum. in fi.

LEX LXXXIII.

Aper. Pronomen meum adiectum certo corpori ꝛ verbo preſentis temporis. facit demonſtrationem: ſi incerto corpori. tarationem: ſi vero verbo futuri temporis, conditionem. h. d. De hoc plene dixi ſ. ti. ij. ſ. Stichũ meus erit.

LEX LXXXIIII.

Sita legatum eſt. [a] Inſpici dz vbi res eſſe ſolent perpetuo, non vbi caſu dicunt. vel abſunt.

ADDITIO.

LEX. Si ita. Facit ad q. de qua dixi poſt Bart. in l. cum de manois. ſ. Sabinus. ſ. de fun. inſtr.

LEX LXXXV.

Legati appellatione hereditas continetur.

Si fideicommiſſum. † Certe etiã hereditas appellatione legati cõtinetur. l. lege obuenire. de verb. ſig. ꝛ dixi in l. filium. ſ. ſi legata. ſ. de leg. preſtan.

LEX LXXVII.

Teſtator per legatum factum ſecundo quando videatur adire a primo.

Coniunctio verbalis inducitur quando plures perſone in eadem actione ſolute ponuntur ſecus ſi in diuerſis orationibus. Preſſio eorum, que tacite inſunt de volũtate, aliquid operatur, ſis ſi inſunt ex neceſſitate.

Coniuncti re tantum, dicuntur hi, quibus eadem res ſeparatim datur.

Eadem res ſi ſeparatim duobus legatur, hoc acto vt quilibet habeat inſolidum, hi non dicuntur coniuncti re.

Quota res ſi vni legatur, alteri pars, an ꝛ qualiter iſti dicantur coniuncti re.

Totum, ꝛ pars poteſt accipi tribus modis.

Coniuncti verbis tantum qui dicantur.

Copula poſita in diuerſis orationibus, quando inducat coniunctionem verbalem.

Coniunctio verbalis, an inducatur per nomina diſtributiua, quis, quilibet, ꝛ ſimilia.

Coniunctio verbalis an inducatur per aduerſatiuam autem, vel ꝛ ſimiles.

Alternatiua quando inducat coniunctionem verbalem.

Coniuncti re, ꝛ verbis, quando ꝛ qualiter dicantur.

Coniunctio legalis quot modis contingat, ꝛ quibus caſibus.

Coniuncti coniunctione legali dicuntur coniuncti re, ꝛ verbis.

Coniunctio operatur tres effectus.

Ius accreſcendi an habeat locum inter coniunctos re tantum.

Ius accreſcendi inter coniunctos re tantum, in vſufructu, habet cum poſt emolumentum queſitum, ante vero habet locum ius decreſcendi.

Ius non decreſcendi habet locum inter coniunctos re tantum in proprietate.

Ius accreſcendi quando habeat locum inter coniunctos verbis, tantum.

Ius non decreſcendi habet locum inter coniunctos re ꝛ verbis. Et quando ius accreſcendi.

Ius accreſcendi quando habet locum inter diſiunctos.

Ius accreſcendi quando, ꝛ in quem ſucceſſorem tranſeat.

Ius accreſcendi accreſcit portioni, ꝛ non perſone.

Coniunctus quis preferatur in iure accreſcendi: quãdo ſunt duo vel plures re tantum coniuncti, omnes admittuntur ad ius accrescendi, nec vnus prefertur alteri.

Coniuncti verbis tantum, quia poſſunt eſſe diuerſimode, ideo inter eos poſſunt preferri.

Coniuncti per nomẽ collectiuũ pferũtur cõiunctis p copulatiuã, inter coniunctos re, ꝛ verbis, an detur prelatio.

Future habentes ius accreſcendi ſi ſint diuerſe conditionis, quo ordo inuicem preferantur.

Portio decedentis habentis coniunctum re tantum, ꝛ coniunctum verbis tantum vtrique accreſcit.

Substitutus in dubio prefertur coniuncto.

Substitutio ſi non habet locum, an portio reuertetur ad coniunctum, vel ad ve ientes ab inteſtato.

35 Ius accreſcendi tolli poteſt per teſtatorem in teſtamento.

36 Volũtas teſtatoris ſic probatur ex actu inualido, quemadmodũ ex actu valido.

37 Coniũctus quando vnus ꝛ idem eſt, idem etiam ſubſtitutus cohe redi ſuo, tunc per inuicem ſubſtitutionẽ non impeditur, neque tollitur ius accreſcendi.

38 Coniunctus quãdo alius eſt, alius ſubſtitutus, ꝛ ſubſtitutio deficit preteritione poſthumi, tũc impeditur ius accreſcẽdi, ꝛ deuenit portio ad veniẽtes ab inteſtato: ſecꝰ ſi ſubſtitutio deficit alio modo.

39 Coniunctus in legato, preferetur ei, a quo eſt relictũ, ꝛ ſic heredi.

40 Ius accreſcendi quando habeat locum. nu. 41. 42.

43 Legatarius ſi admittitur ad partem ſuam de iure ſpeciali, ꝛ contra voluntatem teſtatoris, tunc non habet ius accreſcendi.

44 Legatarius admiſſus ad partem de iure ſpeciali ſecundum volũtatem teſtatoris, non habet beneficium iuris accreſcendi, quando heres, a quo preſtandum eſt legatum, admittitur contra voluntatem defuncti, ſecus ſi ſuccedit ſecundum voluntatem.

45 Minor admiſſus ad legatum per reſtitutionem in integrum, ꝛ ſecundum voluntatem defuncti, habet ius accreſcendi, ſi legatũ preſtatur ab illo, qui etiam ſuccedit ſecundum voluntatem defuncti. Ius accreſcendi accreſcit portioni, ꝛ non perſone, ꝛ ſupra nu. 26, ꝛ infra num. 48.

46 Ius accreſcendi inter ſuccedẽtes per edictum, ſi quis omiſſa cauſa teſta. habet locum.

47 Ius non decreſcendi habet locum etiam quando quis venit de iure ſpeciali indiſtincte.

48 Statuto ſtante q̃ femine non ſuccedant patri, filijs maſculis exſtantibus, ſi aliquis decedit relictis duobus filijs item ꝛ filiabus, ſi vnus ex filijs repudiet partem ſuam vel aliter excludatur, portio hec deficiens accreſcit fratri in totum, ꝛ non ſororibus.

49 Ius accreſcendi non habet locum regulariter in portione, que deficit poſtquam fuit acquiſita, ꝛ quibus caſibus locum habeat.

50 Ius accreſcendi qualiter, ꝛ ad quid locum habeat.

51 Portio deficiens accreſcit legatario inuito per ius nõ decreſcẽdi.

52 Portio deficiens per ius accreſcendi non accreſcit legatario inuito, ſed volenti.

53 Portio coheredis deficiens q̃ accreſcat, coherede etiam inuito.

54 Portio deficiens an ꝛ quando accreſcat collegatario, vel coheredi per ius accreſcendi cum onere, vel ſine.

55 Ius non decreſcendi, quot modis operetur, vt portio deficiẽs accreſcat collegatario, vel coheredi, cum onere vel ſine.

56 Portio deficiens accreſcit p portionib⁹ hereditarijs vel legatis.

57 Portio accreſcẽs taliter accreſcit q̃ petit eadẽ actione, qua prima.

58 Ius accreſcendi an trahatur ad bona impuberis, cui quis erat coniunctus.

59 Ius accreſcendi, quando habeat locum inter coniunctos coniunctione legali in acquiſitione ex teſtamento.

60 Heredes plures vnius legatarij dicuntur coniuncti coniunctione legali, ꝛ quando in eis habeat locum ius accreſcendi.

61 Ius accreſcendi in acquiſitionibus ab inteſtato, inter coniũctos coniunctione legali, quomodo habeat locum.

62 Pater ſi deceſſit relictis duobus filijs ex vna vxore, duobus alijs ex alia, ſi vnus repudiat, omnes pariter admittuntur.

63 Portio, que accreſcit per ius accreſcendi coniuncto, cõiunctione legali, an accreſcat ipſo iure. Item an accreſcat cũ onere, vel ſine.

64 Ius accreſcendi an habet locum in diſpoſitionibus inter viuos, inter coniunctos coniunctione hominis.

66 Feudum vel emphyteuſis ſi conceditur duobus, an inter eos habeat locum ius accreſcendi.

67 Ius accreſcendi, inter coniunctos coniunctione legali in diſpoſitione inter viuos, an habeat locum ꝛ quando.

68 Ius accreſcendi habet locum in coniunctis coniunctione legali, ꝛ hominis.

69 Ius accreſcendi habet locum in donatione cauſa mortis.

70 Lex vnica. C. de cad. tol. habet locum in donatione cauſa mortis.

a Lex coniuncti. [a] Lex iſta diuidit in partes duas principales. Primo loquitur de coniunctis. Secundo de effectu coniunctionis, ſ. de iure accreſcendi. Secunda ibi preferetur. Item prima ſubdiuiditur in tres partes: q̃ primo loquitur de coniunctis re tñ. ſecundo de coniunctis verbis tantũ, tertio ponit rationem precedentium. ſecũda ibi, item verbis. Tertia ibi quoniã ſemper. Item ſecunda pars principalis ſubdiuidit in duas, q̃ primo dictus, ſecundo illud probat per argumentũ a ſufficiẽti diuiſione, ſecũda ibi, q̃ ſi re tantum, ꝛ q̃ lex eſt breuis, ꝛ habet multos verſi,

1 ideo nõ pono ſummariũ. Ceſſat ad caſum in terminis quẽ pono p partes. Primo quero, qui legatarij ſunt re coniuncti? Reſponſio patet. Secũdo queritur, qui dicantur verbis coniuncti? ꝛ ſimiliter patet reſpõſio. Tertio quero, quare iſti vltimi dicãtur cõiuncti

verbis, non autem re: Respondet iurisc̃o sultus: illi, qui sunt coniuncti re, vocantur ab initio ad solidũ legatum, & faciunt sibi partes p concursum: sed in casu ff. prox. in ter. posito, semper vocant ad viriles partes, tam ab initio quam ex post facto. meritò non possunt dici re coniuncti, sed verbis tantũ. vt hic dicit. ibi. quoniã semper, &c. ¶ In secunda parte que incipit ibi. prefertur. sic pone casum. Vidi qui sunt coniuncti re, vel verbis: sed quero de effectu coniunctionis? Pone vnus legatarius, cuius portio deficit, habet aliũ sibi coniunctum re & verbis, aliũ coniunctũ verbis tantum, vel re tantũ, queritur, cui accrescit portio defecta, & sic quis prefertur in iure accrescendi: Resp. q̃ ille, qui re, & verbis cõiunctus est preferẽ omnibus. ff. d. primo. & secundũ hoc dictio. igitur, ponit inceptiue. Sed q̃ hoc sit verũ, probatur a sufficienti diuisione, & sic. Aut tu dicis, q̃ coniunctus re tantũ preferatur, vel etiam concurrat cũ coniuncto re & verbis, & certum est hoc non esse verũ. Aut dicis de cõiuncto verbis tantũ, & nõ re: & tunc de hoc posset esse questio, q: est cõiunctus ex verbis testatoris: tamen finaliter veritas est, q̃ coniunctus re, & verbis prefertur cõiuncto verbis tantũ. ff. d. secundũ lec. Jo. & Azo. verã, quã sequuntur omnes Ltramon. Secundũ hoc ibi. q̃ si re, &c. expone. q̃, id est, q:, & omnia erunt plana secundũ Dy. Hi ibi ponitur ratio seu probatio precedentiũ. Notabilia collige per te. ¶ Veniamus ad cõtraria Primo oppo. videtur, quod cum duobus separatim, eadem res legatur, sunt legatarij separatim, non coniunctim. l. penult. ff. de vsufr. accres. Sol. lex ista loquitur cũ idẽ testator reliquit ab eodem herede diuersis legatarijs: lex cõtraria loquitur, qũ sunt diuersi testatores: vel idẽ tñ a diuersis heredibus reliquit eandẽ rẽ. Vel posses dicere, q̃ ibi etiã sunt coniuncti re: tũ q: nõ habẽt ius accrescẽdi, dicũtur disiuncti: & ideo in iure, disiuncti cõmuniter appellantur. prima tñ verior. Sed so. op. & videtur, q̃ legãdo secũdo. q̃ videatur adimere a primo. l. sicut. ff. de adi. leg. Solue vt ibi, secundũ gl. Vel melius sed m Dy. Hã aut reliquit secundo sub cõmemoratione primi legati: puta, fundũ quẽ Titio legauit. lego Sẽpronio, & tũc videt adimere a primo, alias videtur voluisse q̃ simul cõcurrerẽt. l. si pluribus. ff. de leg. ff. & hic: quod dic, vt per Dy. in l. si Sorti dianũ. in prin. C. de leg. sed hoc videtur falsum. Hã video in hereditate, quod si datur secundo sub commemoratione prime institutionis: tamẽ nõ videtur adimere, sed vr velle eos simul concurrere. vt ff. de her. instit. l. Julianus. quoq; & ff. de ver. sign. l. triplici. in fi. Dicunt quidam aliud in hereditate. quã in legato: vt sit ratio, q: nõ ita de facili adimitur hereditas, sicut legatũ. l. ex parte. ff. de adi. lega. Sed ista ratio non videtur bona, q: in volũtate solenni. de qua loquimur, ita de facili adimitur hereditas. sicut legatũ. l. ij. de inst. test. Tene ergo gl. que est in d. l. sicut. Nec aliquid operatur cõmemoratio primi legati. Ad l. non ad ea. de cond. & dem. quã allegat Dy. videt casus vbi respõdeo, q: ẽ eadẽ persona cõmemoratio primi legati operatur adẽptionẽ, & trãslationẽ primi. vt ibi: secus in diuersis personis. & hoc probatur in l. j. ff. ti. cum gl. ff. de stip. seruo. ¶ Tertio op. q̃ isti nõ solũ re, sed verbis sunt cõiuncti. Hã si dico Titio lego fundũ, eundẽ fundũ lego Sẽpronio. Iste orationes solute resoluuntur in cõiunctã. l. triplici. ff. videamus. ff. de ver. sig. & sic erũt cõiuncti verbis. Sol. quidã dicunt, q̃ Jac. de Ra. dixit, q̃ istud intelligitur, qñ in diuersis partibus testamenti sunt ista legata. Hoc est diuinare, & restringere istã materiã, & sic est contra ter. Insti. eo. ff. si eadẽ. ver. cõiunctim. Alij dicunt, q̃ in l. triplici, soluta ponitur pro cõiuncta quo ad partes principaliter acquirendas. nõ quo ad ius accrescẽdi volẽtes dicere, q̃ si aliquibus legat̃ solute, q̃ licet quilibet admittatur ad partẽ suã. in hoc videtur cõiunctim ius accrescẽdi nõ habẽt. Et hoc dicũt quidã moderni, q̃ omnino mihi displicet. Primo per d. l. triplici. que dicit eos cõiunctos verbis, licet oratio sit soluta: sed effectus cõiunctionis est ius accrescendi, vt hac l. ergo, &c. Preterea, si testator plures instituit partim solute, partim coniunctẽ, omnes videntur coniuncti. Verbi gratia. Publius, Mevius, & Caius sint heredes, perinde est, ac si dixisset, Publius, & Mevius, & Caius, vt ff. de hered. instit. l. cum in testamento. ff. hec verba, tantum ergo habent soluti, quantum coniuncti: nec ibi distinguitur, quantum ad partes, nec quantum ad ius accrescendi: ergo nec nos debemus distinguere. l. j. ff. generaliter. de lega. prestan. Ad contrarium dic sic, j quod quandoque sunt posite plures persone in eadem oratione solute, & tunc habentur in verbis coniuncti quo ad omnem effectum, vt Lucius, Titius, heredes sunto. Vel Lucio Titio. Publio, lego fundum: & tunc sunt etiam verbis coniuncti. Quandoque plures persone ponuntur in diuersis orationibus. Verbi gratia. Lucium heredem instituo, Sempronium heredem instituo. Vel Titio lego fundum, Sempronio eundem fundum lego. tunc licet dicte orationes sint solute, tamen non inducitur cõiunctio verbalis. Sic loquitur hoc principi. secundum exemplum gl. hoc etiam expresse probatur in d. l. triplici. si quis bene intueatur. Plus dico, q̃ si due orationes ponerentur copulatiue, nõ inducerẽtur cõiunctio verbalis: q̃ forte tibi videtur mirabile. j. in questionibus. Breuiter ergo si plures persone ponuntur in eadem oratione solute, inducitur coniunctio verbalis: secus si

4 tur in diuersis orationibus non solute positis. ¶ Quarto op. q̃ videtur, q̃ illi quibus eadẽ res legatur separatim, sint re cõiuncti. C. de cad. fol. l. vnica. ff. vbi autẽ. ver. sinautẽ disiunctim. Sed ista illa constitutione accipiunt pro cõiunctis illi. q̃ sunt re, & verbis vel verbis tm: illi qui nõ sunt cõiuncti verbis disiuncti, vt no. gl. ea. l. ff. his ita. & in ff. ne ait. Ergo dic, q̃ sunt. f. verbis, vt ibure coniuncti, vt hic. ¶ Quinto op. ad verbis, hic dicitur q̃ si dico, Titio, & Seio lego fundũ eorũ portionibus, q̃ tũc sunt verbis cõiuncti. Cõtra, expressio tacite insunt mihi operat̃. l. hec verba. ff. de leg. j. & Inõ refideius. Sed si non esset dictũ equalibus portionibus, batur vt ff. de le. j. l. legata inutiliter. ff. si. ergo &c. So. Pretrariũ. q: etiam hoc non adiuncto, essent coniuncti verbis, tamen est in contraria opi. vt dicã in questionibus. Et

5 † q̃ expressio eorum, que tacite insunt ex necessitate mihi d. l. hec verba: ff. expressio eorũ, que tacite insunt de voluntate, & ex his, que dicam in questionibus. Et dicam sol. ponit Per arrogator. ff. de adop. in vl. q. ¶ Sexto op. ad secundam pr in iure nostro non debet aliquid esse supertiuum. vt in prastitutione Cod. circa medium: sed secundum lec. Jo. & Bal tenuit hic, idem bis repetitur. ergo &c. Sol. timore humanũ rij. Ro. legit istam legem alio modo. Tertij alio. quas opera bat gl. & habetis in ea. Sed non eramno hic: sed dicetur i stionibus. Ad contrarium respondeo, q̃ non est superfluum primo ponit dictum, secundo rationem dicti, vt ff. in cau Jac. de are. & Jac. de Ra. vt euitet istas superfluitates legat istum ver. si vero verbis. vt hoc modo: queritur, an coniunctus bis tantum sit potior eo, a quo est relictũ? Certe fic prima pa tio est clarior. q: hic loquitur de prelatione virilis coniuncti. ¶ Septimo op. videtur, q̃ inter coniunctos non sit ius accrescẽdi, vt ff. tit. j. l. ff. proculo. Sol. hic sunt coniuncti minus: ibi coniunctione legis. De coniunctione legis tamen pont gl. ff. de vsuf. accre. l. j. ff. idem ait. in gl. super verbo. q̃ dicit. Hoc autem qualiter intelligatur. ff. dicetur.

Nunc accedamus Ad istam materiam tractemus primo materiam coniunctorum, secundo de effectibus iunctionis, ff. de iure accrescendi. Et ex predictis patet, q̃ ctio alia est hominis, alia legis. Item coniuncti coniunctiminis, alij sunt coniuncti re tantum: & alij coniuncti tum & alij re, & verbis: adeo de singulis est videndum.

6 **Primo** De coniunctis re † tantum, isti sunt eadem res separatim legatur, vt hic.

7 insurgunt dubia. Primo dubitatur, † quid in quantum Titio decem, Seio lego decem, vtrum sint re coniuncti decem vocentur, an quilibet habeat sua decem? Et videtur sint re cõiuncti, vt vocentur ad vna decẽ. l. stipulatio ff. de verb. oblig. & l. eum qui ita. in princip. vbi hoc tenet mihi, & Titio. in princip. eod. titu. Contrarium est verum, bet habet sua decem: & sic non sunt re coniuncti secundum

c quod sic probat, magis presumitur multiplicatio legatorum diuersorum, quam in persona vnius. l. omnes. & l. si & & oblig. l. quid ergo. ff. si quis duos. ff. titu. ij. & quod no. modi. ff. j. eod. tit. Sed si quis relinqueret eidem persone diuersis volũtatibus, presumit multiplicatio legatorum. ta. ff. de proba. ergo multo magis hoc facier diuersis rum. Ad contraria respon. quod aut quis relinquit plurib eadem conceptione verborum. vt Titio & Seio lego tunc intelligitur de ij sdem decem, vt ff. de lega. j. li quis to in prin. & ita loquuntur contraria. Aut sub diuersis

d mbus vt Titio decem lego, Sempronio decem lego. tunc locum questio nostra. Sed predicta sol. videtur contra pred l. stipulatio ista. ff. eum qui. vbi fuit sub diuersis conceptio sed respon. & considero verba eius qui promittit, nam & ego latoz. interrogo te, promittis mihi decem? Titio decem? des. promitto licet diuerse cõceptiones sint in mea interro-

* tamen sub vna conceptione respondes, promitto. ita & & no. in d. ff. eum qui. Sed si promitteres, sub diuersis bus, vt promitto tibi decẽ, & promitto Titio decẽ, vocaretur in sua decẽ, & ita in questione nostra, & ligere ¶ Et, istam materiam. q̃ satis mihi videtur de

8 ¶ Secundo dubitatur, † quid si eadem res legatur ratim, hoc acto, vt quilibet habeat insolidũ: vtrum

deo, ꝙ vno repudiāte, alter habeat rem, ⁊ estimationem. Ut/
r ꝙ sic, vt hac lege. Contrarium credo verum, ⁊ tunc dicūtur
oniuncti, quādo legatur eadem res separatim, vt hic, ⁊ sibi fa
t partes per concursum, vt s. eo. l. coniunctim. Et ista duo re/
untur, tex. est in l. idez Neratius. in prin. s. de vsufructu accre.
n questione ista, nō faciūt sibi partes per concursum: ergo nō
re cōiuncti: ergo, ⁊c. Preterea, vnus vocatur ad rez, alius ad
ationem, l. si pluribus. s. de lega. j. ergo. ⁊c. licet ergo primum
: q separatim fuit res legata: tamen vltimum deficit, q non
t partes per cōcursum. Itē contra, si primū deficiat, licet vl/
m adsit, non erunt re cōiuncti. Hoc patet in l. item qd Sabi
§. vnde idem. supra, de her. insti. Nam illi instituti sine parti/
nō fuerūt vocati ad eandē rē, ex expressa voluntate defuncti,
⁊ ibi deficit primum: vnde non habentur vt re coniuncti,
itū ad ius accrescendi, licet secundum ibi adsit, q faciunt sibi
es per concursuz. Nec etiā obstat,[c] ꝙ ex ipsa tacita volūtate
ncti, vocantur ad eandē portionē: q hoc non sufficit, vt s. de
r. accre. l. ij. ⁊ ibi no. ⁊ illa est ratio ibi, quare portio deficiēs ac
cit omnibus, q nullo modo sunt cōiuncti. Quicquid glo. male
at. ¶ Tertio dubitatur, Titium instituo in dimidia, † Sēpro
m in eadē dimidia institiio, in qua Titium institui: vtrum isti
re coniuncti? Dubiū est vtrū istud relatiuum, qua, faciat sim/
em relationē, sicut facit. in l. iij. C. de neg. ge. ⁊ ibi no. ⁊ C. de in/
l. dominū, ⁊ tunc non essent coniuncti, q nō veniunt instituti
adē dimidia: an faciat propriam relationem, ⁊ sunt re coniun/
Istud est verum in dubio. l. triplici. in fi. de ver. sig. ⁊ l. Julianus
q. in prin. de he. inst. ¶ Quarto dubitatur, † quid si vni lega
tū, alteri partē, an illi sint re coniuncti in illa parte? Quod vi
r q eadem pars est duobus separatim legata. Aduertatis,
tud est subtile. Totum, ⁊ pars, quantum ad propositum pos/
accipi tribus modis. Uno modo, totū vniuersale: ⁊ pars sub
iua, siue predicamētalis, vt genus, ⁊ species. Secundo modo
tur totum integrale: ⁊ pars integralis, vt fūdus, qui est totum
grale, diuiditur in partes integrales. s. in vsumfructū ⁊ proprie
⁊ propterea, si quod eorum remoues, non est plenus fundus.
rtio modo accipitur pro toto integrali, ⁊ partibus quotitatis
unibus vna remota, nihilominus in aliis partibus consisteret
dus, vt totus fundus, tertia, quarta, ⁊c. Aut ergo totum lega
vni, ⁊ pars alteri. Primo modo vt genus ⁊ species, tunc non
t re cōiuncti, q illa species non constituetur in legato generis,
generi per speciē derogatur. l. vxorē. §. felicissimo. s. eo. ⁊ j. eo. l.
uis. in fi. cū similibus. Secundo casu, quando vni legatur fun/
s, alii vsufructus, in vsufructu videntur re coniuncti. ⁊ faciunt
partes per concursum, vt j. de vsufr. leg. l. si alii. ⁊ s. de vsufr. ac
l. inde Neratius. §. fi. ⁊ l. si tibi. Tertio casu, quando vni legatur
us fundus, alii tertia, vel quarta, tunc est recurrendum ad di/
ctionē, que est in l. cum questio.[f] C. de lega. Aut primo totum,
stea partē, ⁊ tunc videtur adimere a primo, ꝙ dedit secundo: ⁊
nō erunt re coniuncti, aut primo partem legauit, secundo to/
⁊ tūc in illa parte videntur re cōiuncti, ⁊ fiet diuisio, vt ibi no.
l. Meuio. in prin. s. ti. j. ⁊ hic, nisi aliud appareat de mente testa/
s, ⁊ istius vltimi ratio est euidens. Sed videamus rationē inter
imū ⁊ secundum casum, quare in secundo non derogatur generi
r speciem, sicut in primo? Rñ. totum vniuersale verificabitur in
alibet sui parte, l. si quis earum. §. interemptum. s. eod. ⁊ j. vnde
g. l. inter agnatos. Unde si a genere adimatur quedā species, nō
iatur legatū: q verificatur genus in aliis speciebus remanenti
s. Secus in secundo casu, q remota parte integrali non est fun
us, sed est nuda proprietas. Et hanc rationem tangit Old. in d.
l. alii. j. de vsufr. leg. Sed contra predicta op. ⁊ videtur in toto v/
uersali, ꝙ si vni legetur genus, ⁊ alii species, sint re cōiuncti, ⁊ fa/
ant partes concursu, vt s. de leg. j. l. si domino stichus. Sol. licet
ibi ponat plures solutiones: veritas est, ꝙ ibi non est legatum
nus ⁊ species, imo eadem species bis. Nam domino fuit legatus
ichus, seruo legata fuit optio serui, hoc est, ille seruus, quem eli
t, ⁊ sic species eligenda, merito ergo si eligitur Stichus, viden/
re coniuncti. Et ita ibi tenet Pet. sic intelligitur infra de opp.
a. l. si heres.

Secundo † Loco principaliter est videndum de con/iunctis verbis tantum, ⁊ coniuncti verbis
t,[g] si dico Titio, ⁊ Seio, lego fundū equis portionibus, vt hic:
uod dico in hoc articulo, idem intelligas in articulo, cum l. tri/
ci. Idem si due persone ponantur solute in eadem oratione, vt
tio, Seio, lego fundum equis portionibus, vt d. l. triplici. secus
diuersis orationibus, vt dixi supra in tertio contrario. Petr.
nen dicit, ꝙ quando in eadem oratione ponuntur solute, sunt
mino disiuncti, vt refert Cy. in l. j. §. vbi autem. C. de cadu. tol. ꝙ
contra casum d. l. triplici. Tertio modo fit verbalis cōiunctio.
r nomen collectiuum, vt lego filiis fratris mei, vel substituo he/
des meos, omnes eñ qui continentur sub hoc nomine filiis, vel
sub hoc nomine. heredes, videntur verbis coniuncti, l. interdū. in
prin. s. de her. inst. ⁊ de vulga. ⁊ pup. l. si pater filio. ⁊ s. de leg. j. l. qui
quartam. §. fi. Idē in aliis nominibus collectiuis, vt libertis meis
cognatis, ⁊ similib. licet sit in ar. s. de le. ij. l. Lucius. §. Lucius. sed
soluam j. in tractatu iuris accrescendi, ⁊ ista sunt clara. ¶ Sed
12 circa † hoc insurgunt dubia. Quid si copula cadat inter diuersas
orationes, vtrum inducatur coniunctio verbalis, vt ecce Titio le
go fundum, ⁊ Sempronio lego fundum equis portionibus, an isti
sint verbis cōiuncti? Et videtur ꝙ sic, quia inter eos cadit copu/
la ⁊. q inducit coniunctionem verbalē, vt hic. ⁊ d. l. triplici. Ego au
sus sum dicere contrarium, ꝙ primo probo, per casum expressum
quib. mod. vsufr. amit. l. sicut. §. j. Secundo probo sic certū est qd
due orationes solute non inducunt coniunctionem verbalem vt
hac l. in prin. ⁊ d. l. triplici. ⁊ Inst. eo. §. si eadē. ver. cōiunctim. sed in
ter duas orationes solutas ponitur pūctus loco copule, vt no. in
l. pretia rerum. j. ad legem Falc. in gl. in ver. ad eam. ⁊ l. iii. §. due, ad
Carbo. in gl. super verbo, moliri, ⁊ s. pro soc. l. cum duobus. §. si in
coeunda. in vlt. gl. illius §. Sicut ergo tacita copula inter oratio/
nes non inducit coniunctionem verbalem: ergo nec expressa co/
pula, quia expressio eorum que tacite insunt, nihil operatur, cum
tacite insit copula de necessitate: alias non esset bona grammati/
ca, ꝙ facere nō debemus, l. Plautius. de aur. ⁊ arge. lega. Itē hoc
probo, non est virtus copule que coniunctionem verbalem indu/
cit, sed vnitas sermonis testatoris, qd patet in eo ꝙ s. dixi. de duo
bus solute positis in eadem oratione: ⁊ per id qd dixi de nomine
collectiuo, nam licet ibi nulla sit copula, sunt tamen coniuncti ver
bis propter vnitatem sermonis, ⁊ est tex. C. de cad. tol. §. sin autē ex
his. ver. hoc ita. Modo ad propositum, quādo sunt due oratiōes,
licet ibi sit copula, tamē ibi est sermonis duplicitas, nō vnitas, vt
s. de vulg. ⁊ pupil. j. l. ergo est coniunctio verbalis. ¶ Tertio indu
h co gl. s. ti. j. l. Meuio. in primo exemplo, vbi gl. entit[h] ꝙ cōiunctio
posita inter orationes non inducit coniunctionem verbalem: si
quis eam bene intuetur, ⁊ non transcursorie: licet quidam hoc vo
lentes effugere dicant. ꝙ illa est coniunctio legis, non testatoris,
quod est de mēte glossato. ¶ Quarto ad hoc induco dictum do.
Jac. But. in questione, quam disputauit, de eo, qui legauit merca/
toribus, ⁊ artificibus artis lane, vbi dicit, quod quandoqz copu/
la cadit inter duas orationes pariter principales, ⁊ tunc proprie
non habet vim copule, nec requiritur concursus copulatorū, l. j.
de his no. infa. ⁊ de testa. l. lege Julia cum similibus. Sed quando
copulat quasi orationes accessorie, ⁊ tunc est proprie copula, l. si
heredi plures. de conditio. institutio. Et ita dico in proposito: si di
co, Titio lego fundum, Sempronio lego fundum equis portioni
bus, iste due orationes pariter principales, ⁊ separatus est actus
legandi vni, ab actu legandi alteri: ⁊ ideo non sunt coniuncti ver/
baliter: sed dicerem, domino Colle de Pisis, ⁊ domino Sempro/
nio de Florentia, lego fundum equis portionibus, tunc essent con
i iuncti verbis. Tex. est[i] in l. Meuio. in prin. s. ti. j. Nam ille due ora
tiones coniunguntur accessorie: ⁊, vnus est solus actus legan
di, nam verbum lego, semel fuit positum in oratione, non plu/
ries. Si ergo vis agnoscere coniunctos verbis, semper inspicias
vnitatem sermonis, vtrum vnus fuit actus legandi, vel plures, ⁊
13 hoc decidit multa dubia, vt j. videbis. ¶ Secundo quero, dixi. qd
per nomina collectiua inducitur coniunctio verbalis, nunquid
k est idem[k] si per nomina distributiua vt quisquis, quilibet, ⁊ similia
Uidetur quod non, vt C. de impu. ⁊ ali. subst. l. vltima vbi apponū
tur ille dictiones quisquis quilibet, ⁊ similes, tamen quilibet voca
tur ad virilem: sed si essent coniuncti, tunc vocarētur in vnam por
tionem, d. l. interdum. de her. instit. pro hoc facit gl. s. de leg. j. l. qui
filiabus. §. j. Dic, quod habemus inspicere vnitatem sermonis, vt
iam dixi, vt si vnus fuit actus legandi, vel substituēdi. sunt verbis
coniuncti, licet ibi sit appositum verbum distributiuum. Unde di
co, ꝙ in l. fin. C. de impub. ⁊ ali. substitut. ibi sunt verbis coniuncti.
Non obst. quod quilibet vocatur in virilem: quod secus esset in
nomine collectiuo: quia fateor, quod potior est coniunctio per no
men collectiuum: adeo, quod vocatur in vnam portionem, ⁊ pre/
fertur ceteris in iure accrescendi, vt j. dicam. Si sunt coniuncti
per nomen distributiuum, perinde est, ac si quilibet esset nomina/
tus, ⁊ vocatus, nec per nominationem impediretur verbalis con/
14 iunctio. ¶ Tertio quero, † nunquid per coniunctionem aduersa/
tiuam, vt autem, vero, ⁊ similes, inducatur coniunctio verbalis?
Uidetur quod non, vt j. ad Trebel. l. Lucius. §. que habebat. vbi
testator grauauit heredem, vt restituat hereditatem eo modo, vt
decē vncias habeat Caius, duas autem habeat Seius: ⁊ dicit ibi,
ꝙ si portio Seii vltima deficit, nō accrescit Caio, sed remanet apud
heredem: ergo patet ꝙ non sunt coniuncti, per illam dictionē, au/
tem. Contrarium dico, non enim facio differentiam inter coniun/
ctionem copulatiuam, ⁊ aduersatiuam, vel aliam: nam semper vna
coniunctio potest poni pro alia, quando opus est, vt no. j. de cōd.
⁊ demon. l. eas causas. sed soluz inspicio vtrum fuerit vnus actus

vel vnus sermo legandi.vel non. vt ſ.diri.¶Non obſt.contrarium, quia ſibi inſpicimus,duo fuerunt ſermones,ideo non ſunt coniun
15 cti.¶Quarto quero,†quid de coniunctione alternatiua: Reſp. ſi ponitur inter perſonas,reſoluitur in coniunctiuam.l.cum quidã. C.de verb.ſign.ergo inducit coniunctionem verbalem,ſi vnus eſt ſermo,vel vna oratio.

16 **Tertio** † Loco principaliter queritur † qui dicuntur
1 coniuncti re,z verbis. Tert. non ponit exemplum:hic ſed gl.in l.j.ſ.fi.de vſufr.accreſc.ponit tale exemplũ Titio z Mevio Stichum lego,vtrique enim videtur legatum inſolidũ.ſed cõcurſu faciũt ſibi partes per l.cõiunctim.ſ.eiſta ſunt verba.gl.ibi.¶Det.iſtud exemplum reprobat tali ratione. Illi dicuntur re coniuncti.quibus cuilibet inſolidum res aſſignatur, vt hac lege,z ſ.eo.l.coniunctim.Sed hic videt cuilibet aſſignata pro parte.C.ſi plu,vna ſenten.l.j.z ſ.de le.j.Legata inutiliter,in fi.ergo iſti non ſunt re coniuncti.ſed verbis tantum.Et hoc ſequitur Lyn.C. de cad.tol.ſ.vbi autem.Dico gl.optime dicere,quia pro ea eſt ca
m ſus.Inſti.eo.ſ.ſi eadem res.ver.coniuncti,m vbi eſt ter.ſi lego Titio z Seio Stichum:ſunt coniuncti re z verbis.z faciunt partes per concurſum.pro hoc eſt ter.in d.l.triplici.de ver.ſig.cum glo.in verbo.veluti,quia ter.ibi non bene aperit,vbi ponitur exemplum in glo.in hereditate.¶Preterea ratio illius legis hoc probat: nam eos coniungit complexus nominis z rei.z ad rationem ¶Petri reſpondeo.quod videtur dare partes:veruz eſt legatarijs concurrẽtibus,ſed ſermo teſtatoris cuilibet rem aſſignat inſolidum. z hoc tenent Ray.z Litramon.¶Det.vero qui exemplum gl.reprobat.ponit exemplum.ſi Titio lego domum Seianam, z ſimiliter Sempronio,hi ſunt coniuncti re,z verbis,propter copulam z:quia vtrique attribuitur res inſolidum.Sed iſtud exemplum poteſt pro cedere,quia vnus eſt ſermo cum verbum lego, ſit poſitum in oratione:tamen ab exemplo glo.non diſcedas:quia verba ſunt ter,vt diri.¶Poſſent poni alia exempla,vt filijs Titij lego fundum, vel ſeruis meis lego domum:iſti ſunt coniuncti re z verbis.¶Item, vt ex predictis patet nominis,z rei complexus coniungit, ergo, ꝛc. vt d.l.triplici.

17 **Quarto** † Principaliter eſt videndum de cõiunctio
ne legali.z quot modis contingit. Ad quod dico,quod coniunctio legalis habet locum quandoqz in acquiſitionibus,que ſunt ex teſtamento,z iſto caſu coniunctio legalis cõtingit vno modo,ſcilicet quando ex perſona eius cui relinquitur, perueniunt ad plures: vt ſi vnus ſeruus plurium dominorum inſtituitur vel ei legatur,l.z proculo.ſ.ti.j.z de acq.her.l.ſeruus communis ab extero.z ſ.de vſufr.accreſ.l.j.ſ.j.eadem ratione.ſi vni eſſet legatum aliquid.qui poſt diem cedentem ante aguitionem decederet.pluribus heredibus relictis,omnes illi heredes dicentur in illo legato coniuncti.cõiunctione legali:quia ex perſona vnius peruenitur ad plures: z hoc eſt vtile propter ius accreſcendi,vt j.dicam Quandoque habet locum coniunctio legalis in acquiſitionibus ab inteſtato,z iſta contingit duobus modis, quandoqz ex ſimultate z ſingularitate vocationis:quandoque ex identitate rationis.Ex ſimultate vocationis,id eſt,quia ſimul vocantur ad eadem bona. z ad eandem hereditatem,.vt probatur j.ad Tertul.l.j.ſ.ſi nemo.z de ſuis,z legit.l.ſi ex pluribus.z de bo.poſſ.l.iij.in fi.z C.quando non peten.partes.l.j.cum ſimi.Secundo,vt diri,cõtingit ex identitate rationis.vt quia per eandem rationem vocantur. Exemplum, pater decedit relictis duobus filijs, z duobus nepotibus z filio premortuo omnes vocantur ad ſucceſſionem ſimul, ſed non eadem ratione. Nam filij vocantur,quia filij, nepotes vocantur in vnam portionem, quia vnam perſonam, ſcilicet patris repreſentant,z ideo inter ſe plus ſunt cõiuncti,z hoc eſt vtile propter effectum iuris accreſcẽdi,vt j.dicam. Hoc probatur j. de bon.poſ.contratab.l.ſi duobus,in prin.z de coniun.cum eman. lib.l.j.ſ.ſi quis ex nepotibus.¶Poſſet etiã diuidi iſta coniunctio in cõiunctionẽ iuris ciuilis,z ptorij:ſz hic nõ proſequor,q; equaliter
18 procedunt.Sed iurta predicta † poſſet dubitari,vtrum dicantur coniuncti,re vel verbis:vel re,z verbis. Ad quod dico.q iura iſto modo loquendi non vtuntur in coniunctione legali,Si tamen expediret dicere,dicerem eos coniunctos verbis tantum:ſed gl. tenet quod dicantur coniuncti re,z verbis,in l.j.ſ.idem.ſ.de vſufru. accreſ.Nam vocantur nomine collectiuo,liberi.agnati.cognati.z ſimilia nomina.Item vocantur in partes ſeparatas,vel in viriles vel in ſtirpes.vt C.de legi.her,auth.in ſucceſſione,z de legi. here, auth.ceſſante.z auth.poſt fratres,cũ ſimili.¶Nocetiam apparebit ex effectu iuris accreſcendi, quia accreſcit cum onere, vt dicam. ¶Hec de coniunctis ſufficiant.

19 **¶Nunc** De effectu cõiunctionis eſt trãſcurrẽdũ. Et eſt
ſciẽdũ q† cõiũctio hz multos effectus:¶Primo q; coniũctus vocatur in vnam portionem,vt l.plane.ij. reſp. ſ.de lega.j.z de her.inſti.l.Titius.z l.interdum cum ſimi. Item habet aliuin effectum,q; ſubſtitutio reciproca inmicem videtur facta ſecundum ordinẽ cõiunctionis,l.cohereditj.ſ.qui diſcretas.z pup.z de his nihil ad preſens.¶Habet z tertiũ effectũ.ſcrescendi.z hoc agendum eſt.¶In quo procedam hoc ordine queram principaliter de ſex queſtionibus.¶Primo ſcilicet. bent ius accreſcendi.Secundo,qui preferantur in iure accreſcendi.Tertio,qñ locuz habeat ius accreſcẽdi.Quarto,qualiter quid locum habet.Quinto,de iure accreſcendi re coniunctis gali.Sexto,vtrum ius accreſcendi habeat locum in ſuccebus inter vinos.¶Inter predictas formabimus queſtiones
20 ſorias.C†¶Primo igitur principaliter quero,nunquid coniunctos re tantum ſit ius accreſcendi.Et videtur quod lum ius non decreſcendi.vt C.de cadu.tol.ſ.ſin autez.z ſ.ſinautem ad deficientis.¶In contrarium q; ſit ius acvt j.de cond.z dem.l.hec ſcriptura.ſ.ſi.z l.ſi ſeparatim.nius.aut plures ſunt re coniuncti,vt in vſufructu,aut in
21 tate.¶Primo caſu,†aut portio vnius deficit ante acquiſifructum,z habet locũ ius nõ decreſcendi.¶Aut deficit. poſmel fuit acquiſitum:z tũc habet locum ius accreſcẽdi.¶Sidecreuit.vt probatur ſ.de vſufruc.accreſ.l.j.¶.inter.ſi.
22 caſu,†habet locũ ius non decreſcẽdi.d.ſ.ſinautem ad deſi ¶Non obſtat l.hec ſcriptura.z l.ſi ſeparatim.q; ponit accreſcendi.vt ibi no,z idem de omnibus legibus fiſt non decreſcit,vt ibi no,z idem de omnibus caſibus,vbi dicit q; dixi in vſufructu.idem dicas in omnibus caſibus,vbi
23 quiſitionem habet locum ius accreſcendi:quod ſ.dicam. cundo quero.nunquid inter coniunctos verbis tantus.ſi
n creſcendi.Et breuiter dico n,aut ſunt coniuncti verbis.ſed re omnino diſiunctio,vt Titio,z Mevio,lego ſingulis ſingulos.z nõ habet locũ ius accreſcẽdi,vt ſ.tit.ij.Unusquisque bus.vel,lego Titio.z Seio fundum.factis portionibus poſſo:tunc eñ quelibet pars diuiſa,eſt ſeparatus fundus.vt ſfig.l.recte dicimus.ſ.ſi.z etiam tunc non habet locum accendi.l.j.ij.reſpon.ſ.de vſufru.accre.ſin verum interpretam exemplum.ſ.quib.mod.vſufru.amit.l.ij.in prin.Aut omnino diſiunctio,vt lego fundum equis portionibus uiſo:z quia partes tunc non poſſunt ad oculi ſſ.duozum.ſ.tirul.j.habet locum ius accreſcendi.vt de con
24 materia.C Tertio quero,†nunquid inter bis ſit ius accreſcendi.Quidam quod ſic.nã partis deficientis,vt no.in d.ſ.ſinautẽ ad deficientis.
* veniunt per ius non decreſcendi,*non tenẽtur ergo reſtat q; coniuncti re,z verbis, veniant per ius Dico contrarius,q; veniunt per ius non decreſcendi.cui fibi partes per concurſum vt Inſti.eo.ſ.ſi eadẽ res.z de vſuf.accre.z ſ.diri.¶Hoc etiam no ſ.eo.l.coniuncti tertio dicto.glo.non bene dicat,vt ibi per Dy.Diuinq ſ.diri in coniunctis re tantum.Ad rationem predicq illud q; ſubit onus.alia ratione contingit,vt j.dicit
25 C Quero quarto,†nunquid inter omnino diſiunc vt ſ.de vſuf.accreſ.l.j.in prin.z ſ.tit.j.l. z ¶Proculo.cui Aut inter heredes,z tunc aut defunctus eſt priuatus. ¶Primo caſu eſt locus iuri accreſcendi,vt ſ.de her.inſti. ſine partibus.z C.de ca.tol.ſ.his ita.z j.de ſuis z legi.l.ſi z ſ.de her.inſti.l.j.ſ.ſi ex fundo.Ratio,ne decedat quis teſtatus,z pro parte inteſtatus.Vel dic aliter rationẽ.vt Ly.in d.ſ.his ita.circa prin.Secundo caſu, quando poteſt decedere pro parte teſtatus.z pro parte inteſtatus
26 no.plene.C.de teſta.mili.l.j.per glo. C Quinto quero,
creſcendi tranſeat in ſucceſſorẽ? Tunc dic,Aut queris ctu,z non tranſit in heredem vniuerſalez, quia per mo guitur vſufructus:nec in ſucceſſorẽ ſingularez, q; vſufru creſcit perſone,non portioni. l.interdum.ſupra de vſufr. de exc.rei iud.l.z an eadem.ſ.qui cum partem.Aut queris pactate:z tũc in hereditate.aut in legato.Si in hereditate ris de ſucceſſore vniuerſali.z tranſit ius accreſcendi.vt C. tol.ſ.his ita.z de ſuis,z legi.l.ſi ex pluribus. Aut de ſucceſ gulari,vt de emptore,z tunc cũ ille.qui vẽdit inhibuit heres apud eum eſt ius accreſcendi.ſecũdum ¶Det.arg pupilla,ſubſtit.l.ex facto.ſ.Julianus.Iſtud dictum ¶Det tolli.ſ.de acq.her.l.ſi totam.vnde tutius eſt dicere idem te.quod in legato.Si vero queris de legato.tunc inci
ſit ius accreſcendi in ſucceſſorem vniuerſalem.z ſingula
o accreſcit portioni,ſnon perſone.vt j.de cond.z dem.l.her ra.ſ.ſi.de vſufr.l.ſi Titio.ſ.j.z d.l.interdum.de vſu

27 **¶Secundo** †Principaliter eſt videndum
iũctus preferatur.z cui.C
mo,ſi ſunt coniuncti eadẽ coniunctione,vtrum alter ratur: Ad quod dico.q cõiuncti re tantũ,neuter ſiue enim vtriqz eſt aſſignata eadem res,non eſt ratio cẽ preferantur: ſiue vni ſit aſſignata pars, alteri

erq3 admittitur ad ius accrescendi, l. Meuio, supra tit. j. secũ
m tertiam lectu. que communiter tenetur. Coniuncti † vero ver
s tantum, possunt esse diuersimode, z ideo inuicem possunt pre
ri. Dico enim, †q coniuncti per nomen collectiuum preferun
cõiunctis per copulatiuam, vt in hoc exemplo. P Titius in di
dia, z fratris mei filij, in alia dimidia heredes sint: omnes enim
sunt cõiuncti verbis: tamen si vnus ex filijs fratris repudiat,
crescit fratribus suis, non Titio. Titius enim est minus con
tentus, z quodammodo respectu filiorum fratris separatur, vt
na de heredi. instit. l. interdum, in prin. z quod ibi no. Pro hoc
na de vsufr. accr. l. si quis Titio. Ad quid enim poneretur lex
illo tit. vbi tractatur de iure accrescendi, nisi vt ostenderet con
ictos per nomẽ collectiuum, vocari in vnam portionem, z pre
ri alijs in iure accrescendi inter se. Preterea hoc patet ex l. scire
demus. j. de verb. ob. Vnde maio: vnitas inducitur per nomen
llectiuum quam si res copulatiue, z simul nominarentur: secus
ssent nominate per nomẽ distributiuũ: q3 tũcperinde, esset ac si
ent singulariter nominate, vt supra diri. Cõiuncti vero re, z ver
s, ex eo q re, nullus alteri perfertur, vt patet ex predictis. ex eo
verbis, posset induci ius prelationis, vt in d. exemplo, Titius,
fratris mei filij heredes sunt: isti sunt coniuncti re, z verbis, z si
eficit vna portio. accrescit alijs filijs antequam Titio, argu. d. l.
terdum. cum similibus, z rationibus supra allegatis. Huic opi
oni accedat j. de contrata. l. si duobus. in princ. z de coniungen.
am eman. libe. l. j. ſ. si quis ex nepotibus. ex mẽte quoũ iurium, vi
tur probari dicta opinio. Sed contra predicta videtur l. Lucio
titius. ſ. tit. j. vbi nomen collectiuum non operatur plus, quam
ecialis enumeratio. Sol. dicit Jac. de Are. quod per illa verba,
os testamenti manumiſi. ꝛc. videtur eos specialiter nominare,
tenet Dy. C. de impu. z ali. substi. l. fi. Ista sol. est contra casum l. si
ater filio. ſ. de vulg. z pupil. vbi ista verba, quos mihi institui, nõ
utant significationem nominis collectiui. Dic ergo ad ſ. Lucio
ibi per gl. q3 illud ideo est. ex eo quod vetuit alienari extra fami
m: quam solu. ibi tenet Dyn. Item contra predicta videtur, j.
reb. dub. l. vtrum. in princip. vbi primo legauit, z sic sub nomine
llectiuo: si tamen plures nascuntur, quilibet vocatur in virilem,
l. vt ibi per Dy. q3 ibi est verisimile. si testato: plures nasciturос
rimasset, q omnibus legasset. Secundo quero, †quomodo plu
s habentes ius accrescendi. si sunt diuerse coniunctionis. inui
em preferantur: Et constat coniunctos preferri disiunctis. l. he
redes. ſ. de heredi. instit. z l. liber homo. ſ. cum quis. cum similibus.
Item constat coniunctum re, z verbis preferri coniuncto verbis
antum. Sed pone, q †ille cuius portio deficit habet vnum con
anctum re tantum, alium coniunctum, verbis tantum, quis pre
ertur: In hoc sunt opin. Quidam vt Ro. dicunt coniunctum re
antum preferri, z ita legunt istam l. in fin. Pro hoc facit q3 con
uncti re tantum veniunt per ius non decrescendi, z sic euitãt dã
um: coniunctus verbis tantum, venit per ius accrescendi, z sic
querit lucrum: ergo. ꝛc. C. de iure deli. l. fi. ſ. licentia, z C. de codi. l.
fi. cum similibus. Alij. vt Wu. dicunt contra, ſ. coniunctum ver bis
preferri, z sic legunt istam l. Et istam opi. sequitur Pet. z ad hoc
adducit rationes. Coniunctio, que sit verbis, procedit ex voluntа
te testantis: coniunctio realis inducitur ex vnitate rei: ergo con
unctio verbalis debet esse potior, arg. j. de condi. z demonstr. l. in
conditionibus. in princi. Sed ista ratio non placet, q3 etiam con
iunctio realis procedit ex voluntate testãtis assignantis rem sepa
atim vtriq3. Preterea, coniuncti verbis reputãtur vnũ corpus,
C. de cadu. tollen. ſ. his ita. vers. finautem ex his. ergo debent repu
tari magis cõiuncti. Sed certe nõ video rationem, quare vnitas
ex parte persone, operetur plus, quã vnitas ex parte rei. Tertio
probat. q3 qui in vno grauatur, in alio releuatur, l. eum qui. de iur.
iurã. sed cõiunctio verbalis accrescit cũ onere, z in hoc grauatur:
ergo releuatur in alio. quod preferatur: Sed certe voluntas testã
tis tollit contrariũ. Quarto probat, voluntas defuncti debet in
terpretari, vt valeat: sed si preferatur cõiunctus verbis, valet on
legato adiectum: si preferatur coniunctus re, vitiatur: ergo. ꝛc. ar
gumen. supra de his que in testamen. delen. l. priori. ſ. sed in re du
bia. Sed respon. quod istud procedit ex tacita volũtate defuncti,
qui rem vnicuique in totum assignauit, argu. C. de cadu. tollen. ſ.
ed z varietatis. z ita dicit dominus Ray. Tertia fuit opin. Joã.
z Azo. quam supra tenui ponendo casum, quod concurrãt equali
ter: z hoc probatur ex ista lege, legẽdo vt supra diri. Itẽ pro hoc
est casus supra de heredib. instituẽ. l. si ita quis heredes, que lex de
fruit omnes predictas opinio. Pet. autem vt d. legẽ effugiat: di
cit, quod ibi omnes sunt coniuncti verbis, z inter primam institu
tionem, z secundam debet esse pũctus pro copula: sed hoc est fal
sum. Primo, quia ibi sunt due orationes solute: ergo nõ sunt con
iuncti verbis, vt hac l. z supra diri. Preterea si ibi prim⁹ esset con
iunctus verbis, esset etiã coniunctus re, cũ primo assignauerit to
tum, secundo totũ per partes, z sic primus tanquam re z verbis
coniunctus. prefertur: quod est cõtra illam l. Tene ergo opi. Jo.
z Azo. in hac l. vt supra diri. Et hoc tenent gl. z Ultramonta. Si
quis tamen diceret coniunctum verbis tantum, per nomen colle
ctiuum, preferri cõiuncto re tantum: forte non esset male dictum.

q per rationes positas supra priori. questio. ¶ Tertio quero vtrũ
33 coniunctus preferatur substituto. vel econuerso. †Respond. regu
la est. quod substitutus preferatur cõiuncto. vt j. de bono. pos. se
cundũ tab. l. ij. ſ. si duo. z C. de fideicõ. aut. hoc amplⁱ. z in authen.
de here. z fal. ſ. si quis autem non implens. z C. de cadu. tolle. ſ. in
primo. z ſ. pro secũdo. z not. de acquiren. here. l. qui patri. Hoc au
tem fallit, si ex mẽte testatoris apparet aliud tacite, vel per come
cturas, vt probatur ſ. de vulg. z pupilla. l. quidam testamẽto. vbi
ex cõiecturata voluntate defuncti, qui erat coniunctus prefertur
substituto. z illam legem. quo ad hoc not. dominus Oldr. ¶ Sed
34 †circa hoc moneo tale dubium, pone quod substitutio non habet
effectum, vel propter repudiationẽ substituti, vel propter aliũ ca
sum, vtrum reuerteretur ad cõiunctum: vel ad eum. a quo est relictũ
legatũ in testamento: vel ad venientes ab intestato in hereditate.
35 Et videtur, q nõ veniat ad coniunctũ. Mã †testato: sua voluntа
te põt tollere ius accrescẽdi, argu. de condition. z demonstra. l. in
conditionibus. z est casus secundũ vnã lect. ſ. de vsuf. l. dominos.
36 ſ. j. sed in tollendo, †eadẽ volũtas est in substitutione inutili, sicut
in ea que est vtilis: ergo. ꝛc. arg. supra de leg. j. l. plane. in princip. z
de admend. leg. l. z si transferam. Econtra, quia ita demum vide
tur voluisse cessare ius accrescẽdi inter coniunctos, si substitutio
valeret, argumen. supra eo. l. si iure. Certe dubius passus est apud
37 me: dico sic. Aut †eadem persona est substitutus, z coniunctus. z
tunc si substitutio est nulla. vel repudiat ex substitutione. z tũc po
test habere ex iure accrescẽdi. vt probatur de iniuſ. testamẽt. l. pen.
secundo respon. Et de hoc est tex. ſ. de acquiren. hered. l. nec is. ſ.
heres. z l. si quis heres. in princip. iuncta ij. glos. z in qualibet. per
38 Dyn. Aut sunt †diuersi. q3 alius est coniunctus, z alius substitu
tus. z tũc aut substitutio deficit ex causa ad hoc destinata. vt rem
ad causam intestati deducat. aut quocunque alio modo. Primo
casu. nõ reuertitur ad ius accrescẽdi. sed potius deuenitur ad ve
nientes ab intestato. vt ſ. de iniuſt. testa. l. pe. ij. respon. z ſ. de libe. z
posth. l. si posthumus. versi. nam z cum duobus. Si substitutio de
ficit alio modo, tũc reuertitur ad cõiunctum. casus est in d. l. qui
dam testamẽto. de vulga. z pupil. si bene inspiciatur. de bono. pos.
secundum tabulas. l. ij. ſ. si duo. Rationes predictorũ sunt iste: in
primo quando coniunctũ substituit, voluit ius eius augere, non
minuere: z ideo habet vtrunq3, ne operetur diminutionẽ id quod
fuit appositum ad augmentum. In secundo casu, voluit ius ac
crescẽdi deficere, ita demum si substitutio haberet effectum. Sed
eo casu, quo rumpitur ex causa destinata, vt rem ad causam inte
stati deducat, cessat ius accrescendi, ne operetur contra effectum
eius, ad quem dictus modus repudiandi inductus est. Sed quã
do rumpitur alio modo, reditur ad coniunctum, z ista sunt vtilia,
39 notanda. ¶ †Quarto queritur, nunquid coniunctus preferatur
ei. a quo relictum est legatum. Respon. coniunctum preferri, vt d.
ſ. in primo. z ſ. pro secundo. z ſ. vbi autem. Fallit in casibus, quos
collige ex his que dicam infra in priori. quest.

4° ¶ Tertio, †principaliter queritur, quãdo habeat lo
cum ius accrescẽdi. Circa hoc sunt qua
41 tuor videnda. Primo, circa personã †eius, cuius portio deficit, ne
sit de casibus, in quibus facit partẽ, qui nõ admittitur ad partes,
tunc cessaret ius accrescendi, q3 dic vt ſ. de leg. j. l. huiusmodi. ſ. si
Titio. per Dy. co. tit. l. plane. ſ. si coniunctim, licet ego ibi aliter
dixerim. q3 omitto causa brevitatis. De hoc C. de cadu. tollen. ſ.
42 in primo. z ibi per gl. z Lyn. Secundo †circa legatum ipsum est cõ
siderandum, vtrum sit relictum ob causam reiterabilem vel non.
Nam si relictũ sit pluribus, ob causam alimẽtorum, que causa est
reiterabilis, vt l. alimenta. ſ. Basilice. j. de alimen. z cibaria. leg. z not.
per Lyn. C. de leg. l. cum questio. in fi. tunc non est locus iuri ac
crescẽdi, vt supra de vsufr. l. dominus. ſ. primo. z ibi not. z l. penul.
ſ. primo. j. ad legẽ Falcidiam. Tertio est considerandũ circa per
sonam eius, qui vult per ius accrescendi partẽ deficientem: vtruz
ipse admittatur ad partẽ suam de iure communi, an de iure spe
r ciali. †Nam sit de iure speciali nõ habet locum ius accrescendi, vt
43 infra de cõditionib. z demõstrationib. l. mulieri. z ibi not. Certe in
hoc semper dubitaui. nec hoc credo simpliciter verum esse. Unde
sic dico, aut quis admittitur de iure speciali contra voluntatem
testatoris. z non habet locum ius accrescendi, dict. l. mulieri. Aut
44 †admittitur de iure speciali. secundum ve iuntatem testatoris: tũc
aut ille, a quo petitur legatum, succedit contra voluntatem testa
toris iure permittente, puta per contrabul. tunc etiam cessat
ius accrescendi, vt infra de lega. prestan. l. ij. ſ. sed z si coniunctim.
z l. filium. ſ. si legata cod. tit. Aut ille a quo petitur, succedit secun
dum voluntatem defuncti. z tũc est locus iuri accrescendi. licet le
gatarius petat de iure speciali, vt d. l. filium. ſ. fi. Ibi enim petitur

legatum ab eo qui habet portionē hereditatis, ex dispositione defuncti. Et ita ibi etiam sentit Dyn.licet gl.ibi aliter dicat in solu-
45 tione cōtrarii. ꝛ idem dicerem† in minore ī integrum restituto ad legatum. Nam credo habere ius accrescendi. licet veniat de iure speciali, vt ī.de collatio.bonor.l.j.§.j.quod etiam patet euidēti ratione.nā portio accrescit portioni.etiā si sit penes extraneū, preter defuncti voluntatem, vt s.dixi, multo magis quando est apud
46 alium ex voluntate defuncti. Idem† dicerem in his qui petūt vigore edicti.si quis omissa causa testamēti.Nam credo eos habere ius accrescendi.cū perinde teneātur ac si adijssent ex testamento, l.j.in princip.si quis omis.cau.testam.q2 licet succedant contra defuncti voluntatem. tamen hoc faciunt iure permittente. pro hoc facit ad l.Falcid.l.j.§.lex Falci vbi in volūtate defuncti cōseruata de iure speciali.habent locum omnes leges testamētarie. ¶ Sed
s cōtra predicta[s] posset quis dicere. illi qui succedūt per cōtratab. veniunt de iure speciali.cōtra ius commune, vt ī.de contratab.l. quod vulgo. Item contra voluntatem defuncti. iure permittēte: tamen inter eos est ius accrescēdi, vt ī.de contratab.l. si duobus, in prin.ꝛ de coniungen.cū emancip.lib.l.j.§. si quis ex nepotibus, ergo predicta non sunt vera. Sol.dico predicta vera inter legatarios:sed inter heredes qualitercūqz succedāt, est locus iuri accrescendi.vt in cōtrarijs.ne quis pro parte habeat heredem.pro parte non. Fateor.tamen q si quidam succederēt de iure communi.ꝛ secundum voluntatē defuncti.quidam cōtra: q illi .qui succedūt secundū voluntatem.essent potiores in iure accrescendi.ꝛ vltimo deueniretur ad eum.qui succedit cōtra volūtatem defuncti. Hoc colligitur ī.de bono.possess.l.sed cum patrono.in princip.ī vltimo
47 exemplo gl. Item predicta vera in iure accrescendi:sed ius† non decrescendi indistincte habet locū. licet quis veniat de iure speciali.vt colligitur ex gl.in d.l.iij.§.sed ꝛ si coniunctim, ꝛ l.filium.§. fin.de lega.prestan. Distingue ergo plene. aut queris de iure non decrescendi.aut de iure accrescēdi.ꝛ tūc aut inter heredes.aut in-
48 ter legatarios. Et per hoc determinatur questio. †Statuta sunt per Italiam.q filie femine non succedūt patri:modo pone.q quidam decessit relictis duobus filijs,ꝛ duabus filiabus, vnus ex filijs repudiauit vel alter est exclusus.cui accrescit portio sua? Quidam doctor.qui disputauit similem questio.dixit. q ille frater qui adiuit.in eo quod habet vltra virilē,cōputatis sororibus, habet de iure speciali ex forma statuti:ꝛ ideo pro ea parte nō habet ius accrescendi.sed veniet ad sorores.arg.d.l.mulieri.ꝛ d.l.iij.§.sed ꝛ si coniunctim.de leg.prestan. Istam determinationem puto falsam, nam cum portio deficiens accrescat portioni,non persone, vt dictum est:ergo ille sorores.que nullam portionem habent, nō possunt habere ius accrescendi. Preterea.in hereditatibus.succedētes de iure speciali,contra ius commune, habent ius accrescēdi, vt modo dixi. Cōcludo ergo q ad solum fratrē pertinebit. Quar-
49 to est† considerandum.vtrum portio defuncti deficiat postq̄ fuit acquisita.an ante: quia si deficit postquam fuit acquisita, regula est,q deficiat ius accrescendi.vt supra.quemadmo.seruit.amitta. l.aquam.§.fina.ꝛ de vsufru.accrescen.l.j.§.penul. Fallit in multis
t casibus[t] quos plene dic, primo in vsufructu.vt d.l.j.§.pen. Secundo in assignatione libertorum.vt ī.de assig.lib.l.vtrum.in princip. ꝛ ibi not. Tertio C.si imper.liberal.so.l.j.lib.x. Quarto, quando deficit ex post facto per in integrum restitutionem,quia tunc accrescit volenti, vt s.de acquir.hered.l.si minor. Quinto. quando ius accrescendi habet vnionem cum substitutione pupillari.vt s. de acqui.hered.l.qui patri.de quo dicam ī.proxi.quest.circa fi. Nō obst.ad predicta. §. si quis autem non implens. in authen.de hered.ꝛ falcid.quia responde vt no.in d.l.j.§.penul.de vsufr.accresc.

50 ¶ **Quarto** †Principaliter querit, qualiter. ꝛ ad quid habeat locum ius accrescendi? Istud qualiter.debet intelligi quatuor modis. Primo, qualiter, id est, vtrū in-
51 uitis, vel volentibus. Ad qd sic dic:aut queris† de iure nō decrescendi, ꝛ tūc inuitis, q2 non potest scindere legatum, vt s.tit.j.l.ij. ꝛ l.seq. Aut de iure accrescēdi.ꝛ tunc aut inter legatarios, aut in-
52 ter heredes. Primo casu† accrescit volētibus tantū, vt C.de cad.
53 tol.§.vbi autem. Aut inter heredes† ꝛ tunc aut adiuit quis post portionē defectā,puta post repudiationē coheredis, ꝛ accrescit portio inuito,s.de acqui.hered.l.si duo. Aut primo adiuit, ꝛ postea portio defecit:ꝛ tunc aut portio defecta, erat ei destinata expressa volūtate testatoris,puta per substitutionē,ꝛ tunc accrescit inuito. vt supra.de acquirend.heredita.l.si quis heres.ꝛ l.si tu ex parte. Aut nō erat expressa destinata.ꝛ tūc aut deficit per restitutionē in integrū.ꝛ accrescit volenti tantū.l.si minor.s.de acquirē. hereditate. Aut alio modo deficit,ꝛ tūc habet locum l.cū hereditate.eodē tit. Et hoc modo debet intelligi.C.de cadu.tollen.l.j.§. his ita.vbi videtur dicere.qd accrescit heredibus inuitis. ¶ Se-
54 cundo dubitatur, †qualiter,id est.vtrum cum onere, vel sine. Ad hoc dicas.aut queris d iure accrescēdi:aut de iure nō decrescēdi. Primo casu,aut accrescit portio pro non scripta,aut caduca, vel quasi. Si pro non scripta.tūc aut est pro non scripta.delicto e qui nō potest capere,ꝛ accrescit cum onere.vt ī.de his que pro script.l.fin. Aut est pro nō scripta alio modo.ꝛ tunc aut in lega ꝛ accrescit sine onere,l.prima.§.in primo.C.de cadu.tollē. Au hereditate,ꝛ est opin.vt not.in l.que cōditio.infra de condi ꝛ demonstrationib. ꝛ per Cyn. plene. C.de cadu.tollen.§.his Tu tamen dicas sic.in hereditate.aut est onus impositum citer.ꝛ accrescit cum onere.d.§.his ita. Aut nominatim.ꝛ nominatim ab omnibus.ꝛ accrescit cum onere. l.que cōdi cundo respon.infra de cōditionib.ꝛ demōstrationib.ꝛ l.c §. Lucius supra tit.secundo. Aut nominatim ab vno. ꝛ acc sine onere.l.Celsus.§.penulti.ꝛ fin.de legatis secundo. Ra inter hereditatē,ꝛ legatum,ponit Cyn.in d.§.his ita. Ra inter nominatim ꝛ simpliciter, collige ex l.j.§.id quod ex tione.ad legē Falcidiam.licet Cyn.aliter dicat in d.§.his cundo casu quando accrescit portio caduca, vel quasi onere, vt C.de cadu.tollen.§.pro secundo, ꝛ §.in nouissim ta distinctione, que ibi ponitur in tex.in §.sed manifeste
55 quētibus. Si vero querit de iure nō decrescēdi, tūc aut pro ex cōiunctione reali tantū.ꝛ accrescit sine onere.vt C.de cadu lend.§.finautē ad deficiētis.ꝛ in l.si separatim.de condition demonstrationibus. Aut procedit ex coniunctione re ꝛ verb mul,ꝛ tūc glo.C.de caduc.tollen.§.finautē ad deficiētis.dicit onere. Petr.dicit.quod sine onere. Nā cum veniat per ius n crescendi.est eadem ratio,que est in cōiuncto re tantum. vt re Cyn.in §.vbi autē.C.de cadu.tollend. Iac.de Aret.tenet glo
v credo verum, [u]nam propter coniunctionem verbalem, vide onus adiectum vni.repetere in personam alterius. si ad eum tum legatuz perueniat. argument.infra de fund.instruc.l. Se Caio. Nec obstat huic dicto supra titulo primo, l.fi.§. Seio conditio adiecta adherebat persone. Vel dic vt ibi. ¶ Terti-
56 bitatur, [x] qualiter, id est, vtrū accrescat pro virili.an pro portioni bus hereditarijs.vel legatis. Respond.pro portionibus heredi tarijs, vel legatis, vt supra titulo primo, l. Meuio.in principio. ꝛ
57 de heredi.instituen.l.si liber homo.§.cum quis. ¶ Quarto querit accrescat taliter quod portio accrescens petatur eadem actione qua prima an alia. Respond. eadem actione qua prima, vt supra de vsufruct.l.si. Titio.§. primo.ꝛ de vsufr.accrescend.l.inter ꝛ de exceptione rei iudi.l.ꝛ an eadē.§.qui cum patrem. ¶ Quin-
58 to,†vtrū ius accrescendi trahatur ad bona impuberis,cui non erat coniunctus vel non. Ad quod sine argumētis,sic dico. quis habet ius accrescendi, ex eo quod cōiunctus tantum. ꝛ non trahitur ad bona impuberis, q2 sunt diuerse heredita
x in diuersis hereditatibus, nō habet locū ius accrescēdi. quibus modis vsusfru.amittat.l.si sub conditione. Aut ius scendi est vnitum cum substitutione pupillari:puta. q heres, ꝛ substitutus:ꝛ tunc ius accrescendi trahitur eti na impuberis. vt l.qui patri.de acquirenda hereditate ibi loquatur de iure accrescendi, patet ex tex. Item p tione,ibi enim loquitur de herede substituti.ad quem ret spes pupillaris substitutionis. vt supra de vulg.subst qui habebat.ꝛ l.qui liberis.§. hec verba.sed ius accresc transit ad heredes, vt supra dictū est. Restat ergo, qu ibi admittantur iure accrescendi:tamen, q2 illud ius
y fuit vnitum[y] cum substitutione pupillari, trahitur cet quod habeat locum post aditam hereditatem. tur ad bona impuberis:ꝛ hoc est verum, alijs substitu tibus, quia alias ipsi substituti preferuntur. vt ibi no. vides intellectum huius singularis ꝛ notabilis casus.

59 z §. **Quinto† principaliter** Queritur accrescendi
iunctione legali, ꝛ primo videamus, vtrum inter cōiunctos iunctione legali, in acquisitione ex testamento, habeat locum accrescendi? Ad quod sic dico. Aut loqueris in vsufructu bet locū ius accrescendi, l.j.§.j.s.de vsufruct.accrescēd. Ra ipsius serui persona inspicitur, vt ibi patet in tex. licet quidam ratione multum dubitent. Aut loqueris ī proprietate, ꝛ tunc in hereditate, ꝛ habet locū ius accrescendi, vt supra de acqui da hereditate.l.seruus communis ab extero. Ratio, ne quis dat pro pte testatus, ꝛ pro parte intestatus. Aut in legatis aut legatum in persona vnius ex dominis, est ab initio pro scripto, ꝛ accrescit alteri, q2 ei videtur legatum, qui capere po l.verū.§.si seruo.supra pro socio. ꝛ de authorita.tutor.l. communis. Hoc verum, nisi esset pro non scripto, ex delicto ex dominis adscribentis seruo communi, vt infra de fals sequens. Aut legatum deficit ex post facto per repudi alio modo:ꝛ tunc nō est locus iuri accrescendi.l.ꝛ Pro supra
60 titulo primo. †Et idē dicerem[aa] in pluribus heredibus
aa gatarijs:sunt enim coniuncti coniunctione legali, cum ex vnius perueniatur ad plures. Unde dicerē quod in l.legatarijs

za de legatis primo. si vnus ex heredibus legatarij partē suā
udiat, alijs nō accrescit, hoc tenet Pet. [bb]licet quidaz contra.
Secundo queritur † de iure accrescendi ex cōiunctione legali
cquisitionibus ab intestato. Pone ergo quendā decessisse, re
is filijs pluribus. Itē relictis pluribus nepotibus ex altero fi
premortuo: vnus ex istis repudiat, qualiter inter eos [cc]est ius
rescendi? Respō. isti omnes sunt cōiuncti cōiūctione legali,
o quod simul vocantur. Item nepotes sunt inter se coniuncti
ratione, scilicet q̄ vna ratione vocantur in locum patris eo
n. Aut ergo repudiat vnus ex nepotibus, z accrescit fratri suo
cum: q̄ est duplici iure coniunctus, quia simul vocantur, z q̄
lem ratione. Aut repudiat vnus ex filijs: z tunc omnes vocan
tam alij filij, quam nepotes: quia omnes sunt equaliter con
cti scilicet ea coniunctione, q̄ sic vocantur, z hoc probatur, ſ.
contratabu. l. si duobus. in principio, z de coniūgen. cum emā.
l. j. ſ. si quis ex nepotibus. Hoc autem fallit in casu, vbi vnus
fratribus in portione deficiente, alijs prefert, vt infrā de colla.
no. l. ij. ſ. si duo fratres. z ratio ibi patet in ter. Tertio † quero
ta hoc. pone quod pater decessit relictis duobus filijs, ex vna
oie, duob⁹ ex alia. si vnus repudiat, vtrū in iure accrescēdi pre
vulga. z pupil. in l. cohered. ſ. qui discretas. in quest. quā ibi po
r. Alij habent dictam quest. in l. iā hoc iure. eo. tit. Ego dico, q̄
nes pariter admittātur, nam cōiunctio legalis, de qua loqui
r. non contingit ex eo. quod plus, z pluribus modis sunt con
guinei, z sibi inuicem successores: sed cōtingit ex eo quod simul
cantur vel eadē ratione vocantur: hoc patet ex d. l. j. ſ. si quis
nepotibus. j. de cōiungen. cum emā. Nam ibi cōtra patrē plus
niunctum filio, q̄ in primo gradu: quam fratrem fratri, quia in
undo gradu, z tamen ibi prefertur frater patri in iure accrescē
q̄ eadem ratione vocantur: at isti filij, licet ex diuersis matri
is, omnes simul vocantur, z omnes eadē ratione, scilicet q̄ filij:
et ex diuersis matribus: ergo neuter alteri prefertur, z si dicte
tiones inspiciantur, omnes questiones occurrentes circa istos
cessores, in materia iuris accrescendi, poterunt decidi. Nō ob.
then. cessante, q̄ ibi loquitur in successione, quā quis sibi ven
cat in bonis fratris mortui: q̄ tunc prefertur pluribus coniun
is: sed hic tractatur de iure accrescēdi in bonis patris, que ad
uc non fuerūt quesita fratri, z ideo omnes pariter vocantur. Et
o hoc facit j. ad Trebel. l. fin. nec obst. quod dicit Dyn. q̄ illud
ctū reprobatur per docto. inter quos est dominus Ray. in tra
atu suo substitutionū, in materia reciproce. Vel si vis sustinere
Dyn. potes dicere. quod questio Dy. loquit in substitutione pu
illari, vbi succeditur pupillo, in cui⁹ successione fratris vtrinq̄
oniunctus, est plus cōiunctus: sed si loqueretur in substitutione
ulgari. per quam succeditur patri, male diceret, vt patet ex pre
ictis. ¶ Quarto † quero, [cc]vtrum accrescat ipso iure, an fit o
us noua agnitione? Respon. vt no. j. de bono. pos. l. sed cū patro
no. in princip. z C. quando non pet. par. l. j. ¶ Quinto quero, vtrū
accrescat cū onere, vel sine? Respon. q̄ cum onere, vt ſ. tit. j. l. si Ti
io z Mevio. Julianus. Et hoc apparet ex eo quod ſ. dixi, con
unctos coniunctione legali, haberi pro coniunctis verbis.

Sexto † principaliter [ff]Queritur nun quid i dispositio
ib⁹ inter viuos sit loc⁹ iuri accrescēdi? Breuiter dic sic, aut que
is de iure accrescēdi, q̄s procedit ex cōiunctiōe hominis: aut de
o, quod procedit ex coniunctione legis. Primo casu distingue,
aut in vsufructu z habet locū ius accrescendi, vt ſ. de vsufr. accre.
l. j. ſ. fin. Aut in proprietate, vel alio iure, z tunc in indiuiduis ha
bet locū ius accrescendi. l. proprium. ſ. cōiu. predi. quod intelli
ge vt ibi nota. vel potius ius non decrescendi: aut in diuiduis, z
unc aut loquimur in dispositione principis, aut inferiorīs a prin
ipe, primo casu habet locū ius accrescendi, vt C. si libera. impe.
oc. lib. x. secūdo casu, aut interest concedentis, q̄ habeat locū ius
ccrescendi, z habeat locum, vt ſ. de contrahen. emp. l. fundus ille.
q̄ ibi no. j. de verb. oblig. l. si mihi z Titio. in princip. Aut conce
entis non interest, z non habet locum ius accrescendi, d. l. si
mihi z Titio. j. de verbo. obliga. z l. si duo patroni. in princip. ſ. de
ureiur. Fallit in assignatione libertorum [gg]: q̄ licet non sit legatū
el fideicommissum. l. assignare, j. de assigna. libe. tamen habet lo
um ius accrescendi, l. vtrum. eo. titu. Et ista inducuntur in argu
nen. † ad questionem quando duobus conceditur feudum, vel
mphyteusis, vtrum inter eos sit ius accrescendi? De quo per
yn. in l. j. C. quando non pet. par. per Dyn. j. de vsufru. lega. l. co
icillis. in princip. z per eundē Dyn. in l. si mihi z Titio. j. de ver.
blig. z ibi dixi, z in Spe. de emphyteu. ſ. nunc aliqua, versi. Irix, z
versi. sequen. Secundo casu, † quando queritur de iure accrescen
di ex coniunctione legali: puta quando ex persona vnius perueni
tur ad plures: puta. si seruus plurium stipulatur, aut coniunctio
ab initio ḡst valida in persona omnium dominorum, sed in perso
na vnius efficitur inualida per repudiationem, aut alio modo, ex
postfacto, z tunc cessat ius accrescendi, ſ. ti. j. l. z Proculo. q̄ si sit
in vltimis voluntatibus, multo magis in contractibus. Si vero
ab initio est inualida, z sic quodam modo p̄z nō scripta: tūc aut
in persona vnius ex dñis ex causis psona dicitur potest esse saltē
valida per viā retentionis: q̄ promisit, vel inualida donauit, non
procedendo ad traditionē, z tunc non habet locum ius accrescē
di, l. proinde. ſ. si seruus communis. j. de stipu. seruo. Aut non po
t est esse valida per viam retentionis: puta, q̄ extraneus promisit
vel q̄ ipse dominus processit ad traditionem, z tunc habet locuz
ius accrescendi, vt j. de stipulatione seruorum. l. j. ſ. si seruus cō
munis. z ſ. de autho. tuto. l. si seruus cōmunis. cum simi. Sic intel
ligo l. per seruum. ſ. j. de acquirend. rerum do. scilicet, quod ibi do
minus processit ad traditionem, z acquiritur alijs sociis tantum.
Hoc credo verum, licet glo. in l. verum. ſ. si seruo, ſ. pro socio, z d. l.
proinde. ſ. j. distinguat vtrum ex causa liberalitatis, vel nō, quod
68 nihil est. ¶ Sed iurta † predicta quero, quid, si concurrit coniun
ctio legis, z hominis: puta, q̄ seruus stipulatur Titio z Seio, do
minis suis, stipulatio non valet in persona vnius, an habeat locū
ius accrescendi inspecta coniunctione legali, vel non habeat, in
specta coniunctione hominis? Et certe habet locum, casus est j.
de stipulatio. seruo. l. item si seruus duorum. secundo respon. Vlti
69 mo posset † queri [hh]quid in donatione causa mortis, vtrum in ea
hh habet locum ius accrescendi? Et videtur, quod sit idem quod in
alijs contractibus: q̄ accedit contractui magis, quam legato, vt
no in l. ij. in prin. de dot. prel. In contrarium j. de dona. cau. mort.
Lommbus. z l. Marcellus. ſ. j. z. l. illud generaliter. Pro hoc, quia
hic casus non est inter enumeratos, in quibus est differētia inter
donationem causa mortis z legata, vt institu. de dona. ſ. j. in gl. su
per verb. fere legatis. Pro hoc, quod dictum est de assignatione
liberorum, quod non est legatum, vel fideicommissum, tamen est
70 locus iuri accrescendi. z hoc est verum, † casus est C. de cadu. tol
ii len. ſ. hec autē omnia, [ii]vbi dicit, q̄ dicta in illa constitutione lo
cum habeant etiam in donatione causa mortis, sed in dicta con
stitutione principaliter dictum erat de iure accrescendi: ergo pa
tet quod habeat locum in donatione causa mortis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Re coniuncti. Ad materiam huius l. vide per Bal. in l. j. C. quādo non peten. par. z Jm. in l. si mihi z tibi in prin. ſ. titu. ij.

b ALEX. ¶ Sol. lex ista. Ista limita, nisi essent aliqui legatarij in te
stamento patris, quibus ab impubere legaretur, z alij coniuncti
re, quibus a substituto pupillari legaretur, quia habet locum ius
accrescendi. l. plane. ſ. si duobus. tit. ij. q̄ est no.

c ALEX. ¶ Os sic probat. Et idē bal. in l. si pluribus. ſ. tit. j. omni
no per bar. z doc. in l. si quis testamēto. in prin. eo. tit. z ibi decidūt
aliuz passum qui nō ponitur per docto. in d. l. stipulatio. ſ. eū qui.

d IO. FR. RV. ¶ Aut sub diuersis conceptionibus. Adde quod
idem tenent Bald. Rapha. Luma. Paul. de Castr. z Alexand. in
l. si pluribus. ſ. tit. secundo. z Raph. Luma. Roma. z Alexand. in
l. stipulatio ista. ſ. eum qui. j. de verborum obligation. z Salicet. z
Jaſ. hic.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Ita loquitur. Contra istud multum mi
hi videtur facere l. scire debemus. in prin. vbi j. de ver. obli. vbi ha
betur q̄ attenditur forma interrogationis, licet vnica z simplex
sit promissio ad sciendum an vnica sit stipulatio plurium rerum,
an plures.

e AND. BAR. ¶ Hec etiam obst. Sed contra istā opinio. fortiter
facit l. si ita quis heredes. supra de heredi. instituen. sed vide dictū
meum in d. l. item quod Sabinus. vbi tenet gl. vna cum Ray.

f ALEX. ¶ L. cum questio. Hoc sequitur Pau. de Castr. in l. si cui
serui. ſ. j. cum l. sequenti. ſ. tit. ij.

g ALEX. ¶ Coniuncti verbis sunt. Quādo dicātur cōiuncti ver
bis tantum per Bar. z alios in l. Titius fundi. de heredibus insti
tuendis. z in l. vnica. ſ. his ita. de cadu. tollen. z in l. si ita quis here
des. supra de heredib. instituēd. z omnino per docto. in l. Mevio.
in principio, vbi bonus ter. de legatis secundo. z per docto. in l. li
ber homo. ſ. Titius. ei. j. de heredibus instituen. per Bald. in l. si
Fortidianum. C. de leg. z vide j. in ver. tertio loco principaliter.

h ALEX. ¶ Vbi glos. sentit. Et ad decisionem quam facit Barto.
hic, facit glo. fina. in princip. de vsufr. accrescend. in l. j. que requirit
quod sit vna oratio, z non plures. IO. FR. RV. ¶ Adde, quod cū
Bart. tenent Rapha. Luma. z Salic. hic cum cōcord. de quibus
per Jaſ. qui dicit hanc esse communem opinio.

i ALEX. ¶ Cōiuncti verbis. Ter. est l. Mevio. z ibi omnes. ſ. ti. j.

k ALEX. ¶ Nunquid idem. Not. quod dico relinquo filijs Titij
centum pro quolibet, dicuntur coniuncti verbis. z est ter. in dicta
l. qui filiabus. ſ. primo. quod bene nota. z vide Bald. nota. in l. si

duobus. ff. de legatis primo. vbi aliter dicit, & Cyn. & Bald. in l. fina. C. de imp. & quod not. Jmo. in dicta. l. q filiabus. ff. primo in princ. & licet dicantur coniuncti verbis tantum, tamen cessat ius accrescendi inter eos. vt no. Bartol. ff. ead. l. versic. secundo quero nunquid inter coniunctos verbis tantum.

l ALEX. ¶ Principaliter queritur. Vide tamē Jmo. in l. plane. ff. si coniunctim. ff. tit. ij. & quod habetur in l. cui fundus. ff. de condi/tio. & demonstratio. & l. si mihi & tibi. in princip. & ibi Bal. de lega. j. & vide ā. in versic. secundo principaliter. & quod ibi dixi per Bald. in l. vnica. ff. his ita. de caduc. tollend. & ibi per Bar. in ff. vbi autē, qui se fundat per illum text. volentem quod quando sermo testato/ris vocat quilibet insolidum, dicuntur coniuncti re, sed ego nego quod isto casu videatur legare insolidum, per text. optimum in l. cui fundus. ff. de conditio. & demonstratio. quicquid ibi dicat Bal. qui videtur violare illum text. etiam in l. j. ff. fina. de vsufru. accres. qui sequitur opin. Bart. & licet passus sit dubius, tamen in pun/cto iuris sustentabilis videtur opin. Pet. non obstat ff. si eadem, quia respondet vt dixi. ff. nisi dicas quod illud verbum ea res, ostēdit quod loquitur de coniunctione reali. non tamen necessario cō cludit contra Bart. ponderaui text. in l. si mihi & Titio. de verbo. obligat. nam si per illa verba essent coniuncti re, & verbis. inter ta les coniunctos esset locus iuri non decrescendi vt no. Bar. ff. ead. l. in versicu. tertio quero nunquid inter coniunctos, quod ius nō decrescendi habeat locum etiam in contractibus vt not. in dicta l. si mihi. per Bartol. & Jmol. ibi cuius contrarium ibi dicitur. ergo sequitur quod ibi tantus erat coniunctio verbalis, quo casu in vltimis voluntatibus habet locum ius accrescendi, vt hic, non in contractibus, vt ibi. Bald. in l. si plures. in vltim. col. C. de condi/ctio. insert. ponit opin. & non eligit.

m ALEX. ¶ Ter. coniuncti. Potest responderi & ibi loquitur de coniunctis verbaliter tantum.

n ALEX. ¶ Bzeuiter dico. Et quid si testator dicat, lego filiabus meis centum pro qualibet, vel pro singulis filiabus meas instituo in centum, non habet locum ius accrescendi secundum Bartolum. Bald. in l. huiusmodi. ff. quibus. & Bald. in dicta l. si duobus. ff. si. & Jmo. in l. qui filiabus. ff. j. in princip. de legat. j. quamuis dicātur coniuncti verbis tantum, vt not. Bar. supra eadem l. in versic. sed quero quid si per nomina collectiua propter vnitatem sermonis, & orationis. l. j. ff. hec ita tam varie. de caduci. tollendis. & not. glo. in l. liber homo. ff. ij. de heredib. instituen. Paul. de Cast. in dicto ff. quibus. transit etiam cum doct. & Barto. hic. sed an in legatis ad pias causas sit locus iuri accrescēdi. vide bal. in l. j. C. de sacr. eccle.

* ALEX. ¶ Per ius non decrescendi. Et est gl. in l. prima. ff. fin. de vsufr. accres. & hic adde Bal. in l. si mihi & tibi. in princip. de legat. j. & in l. vnica. ff. his ita. de cadu. tollendis. & quod dixi post Jmol. in l. stipulatio. ff. eum qui ita. de verbo. obligationibus.

o ALEX. ¶ Accrescit portioni. Portio accrescit portioni, nō per sone. Pro hoc vide que not. dicit Bal. in l. j. C. quando non peten. par. dum querit an in successione statutorum, habeat locum ius accrescendi in iij. quest. adde l. si totam. de acquir. hereditate & l. si ex pluribus de suis & legitimis. ¶ Et ad Bar. hic, adde Alexan. in cons. xviij. in quinto volumine.

p ALEX. ¶ Hoc exemplo. Si Titius institutus est in dimidia. & filij fratris in alia dimidia, si vnus ex filijs fratris repudiat, cui accrescit, & adde quod no. Bal. in l. j. in vij. quest. C. quando non pe/ten. part. bene facit. l. si. cum ibi no. C. de impu. & ali. substi. I O. FR. RV. ¶ Adde quod istud exemplum reprobat Jason. hic, quia filij fratris sunt coniuncti re, & verbis.

q ALEX. ¶ Tertio quero. Vide Baldum in l. j. in x. quest. C. quando non petentium partes. IO. FR. RV. ¶ Adde Jason. hic qui bene declarat istam regulam, & etiam eam limitat tribus modis.

r ALEX. ¶ Jure speciali. Nota quando quis admittitur de iure speciali, & vide etiam quod no. Bal. in l. hac edictali. ff. in omni in fi. de secun. nup. An si plures sunt filij primi matrimonij, qui pos/sint reuocare relictum factum a patre secunde vxori, & aliqui ex eis repudiant, an ceteris accrescat & hic adde Bal. in l. j. in quest. v. C. quando non peten. part. & facit ad quest. si cum patre dispen/satum est vt possit filijs legare, an inter eos sit locus iuri accrescē di, de quo per Bald. in l. j. ff. vbi autem. de caducis tollen. & vide v/num quod dicit Bal. in l. senium, in vltimis verbis, C. qui test. fac. poss. IO. FR. RV. ¶ Vide Jaso. hic qui not. xij. casus, in quibus cessat ius accrescendi.

s POMA. ¶ Sed contra predicta. Vide Alexand. cons. rr. in vlti. col. in j. volum. versi. quinto principaliter quero. in ver. ratio. quia istam rationem declarat Jmol. in l. & proculo. ff. dicta, la. j. & vide Cardina. consilio. clj.

t ALEX. ¶ Multis casibus. Not. casus in quibus post acquisi/tam portionem est locus iuri accrescendi. Adde Bald. in authē/tica si quis. in fine, de sacrosanctis ecclesijs: & in l. prima quando non petentium partes in xj. questione, in versicu. sed hic dubita/bitur. Et not. qō quoties deficit portio non ipso iure, sed per ce/ptionis. nunquam habet locum ius accrescendi. vt li. per/troni. in prin. & ibi gl. & Bart. qui dixit hoc esse mirabile. & in/ sum ponit Ro. in l. apud Julianum. ff. verum. j. ad Treb. & Bart. hic. vide que ponit Alexā. in cons. clxvij. in v. vol.

RV. ¶ Ultra Bart. adde tres Fallentias. quas not. Bal. cu. & Jas. hic & Sozi. in l. si separati. j. de cond. & demon.

v IO. FR. RV. ¶ Quod credo verum. Contrarium tenent Ba/

x ALEX. ¶ Jus accrescendi. Adde tex. no. in l. plane. ff. si con/ ff. de leg. j. & quod ibi Bar.

y ALEX. ¶ Fuit vnitum. Sed vtrum id quod obuenit per/ crescendi. dicatur obuenire ex iudicio defuncti, vel legis. an hibitus alienare partem suam, possit alienare partem con/ tem iure accrescendi. vide l. si in testamēto. & ibi doc. de vsu/ l. si Titio & Mevio. ff. fin. ff. tit. j.

z ALEX. ¶ Quinto principaliter queritur. Vide in l. quando non pe. par.

aa ALEX. ¶ Idem dicerem. Et vide quod no. Bal. in l. ibi/ li. ff. omnibus in fin. C. de sec. nup. & inter coniunctos coni/ ne legati. habet locum ius nō accrescendi. l. hac edictali. ff. & ibi Bal. in iij. q. de sec. nup.

bb ALEX. ¶ Hoc tenet. Pe. & sequitur Jmo. & Bal. & Bar.

cc ALEX. ¶ Qualiter inter eos. Not. & vide que scripsi in l. j. C. quādo non. pe par. post. Bar. & vide Bal. ibi in vi. & vi/ per Angel. & Jmo. in l. proinde. ff. interdum. de stip. ser.

dd ALEX. ¶ Utrinque coniunctus. Et vide Bart. in l. Lucius/ vl. questio. de vul. & pu.

ee ALEX. ¶ Quarto quero. Vtrum hereditas accrescat/ re. Et vide ter. in d. l. j. ff. his ita. de cad. tol.

ff ALEX. ¶ Sexto principaliter. Vtrum in dispositione inter/ nos sit locus iuri accrescendi. vide Bald. in l. in re. & a/ do non pet. par. & in l. j. ff. vbi autem. de cad. tollen.

gg POMA. ¶ Fallit in assignatione libertorum. Vide Bar. in l. mihi, & tibi. ff. de le. j. l. si anie. C. de succe. edi. Bar. scribit ex. nec ita est in j. volumine.

hh ALEX. ¶ Posset queri. Vtrū in donatione causæ habet/ locum ius accrescendi. adde plene Bald. in l. j. in quinto quo/ per. par. & not. in l. si mihi & Titio. de ver. oblig.

ii ALEX. ¶ Hec omnia. Et non est alibi, secundum Bal/

LEX LXXVIII.

a **Nominatim.** a De hoc in l. ā. de libert/ demonst. & in l. turpia. ff. fi. ff. tit. ij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Nominatim. Vide per Bald. in l. turpia. ff.

LEX LXXIX.

Predijs. Verba generalia accessorie/ suum principale restringūt/ & est satis notabilis casus.

§. Urbis. De hoc habetis in pluribus legibus

1 ☞ Legare mensuram, & legare tabulam. an diuersi

§. Pater. Opp. de l. cum pater. ff. mense. ff. nuncup.

1 legat mensam, videtur legare de/ ha. Sol. † Aliud est legare mensam, seu tabulam, vt dicit/ gari. istud est nomen negotiationum, & ideo sicut legata/ rio cedunt nomina debitorum. l. qui filium. ff. eo. ita etiam/ mensa. seu tabula: secus si legetur taberna, que est nomen/ non cedunt nomina. vt hic. Idem habuistis declaratum/ risconsuli. in l. taberne. ff. de fun. instr.

1 ☞ Voluntas testatoris magis ex vsu perpenditur, quam/ strumentis emptionis.

2 Fines plebanatus. an probentur per instrumenta empti/

3 Reus edit actori ad intentionem coadiuuandam.

§. Titio. Omnes isti casus qui sequuntur vsque ad/ sunt pulchri casus. Ex vsu testatoris magis/

1 ex instrumentis emptionis, voluntas eius perpenditur/

2 cit. Not. ex l. ista secundum glo. quod † instrumenta empto/ probant fines plebanatus. De quo dic per Lyn. in Clem. ad/ C. de iure delib. & extra de censi. c. cum olim. & de probat. ca/ causam. & de offic. del. c. cum in iure. & ibi de hoc plene per/

3 ¶ Item not. † hic, quod reus edit actori ad intentionem/ dam, vt dixi. ff. eo. l. qui concubinam. ff. cum ita.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ex instrumētis. An instrumēta probent fines/ natus. vide per docto. in l. optimam. de contrahen. emp.

§. Balneas. Ex aditu indicatur, an balneę/ cedant domui. h. t.

¶ Maior natu si debet habere principaliorem domum, habe-
t etiam omnia domini appendicia.
omus existens in confinio duarum parochiarum, erit illius,
r quam habet aditum principaliorem.
oluntas destinatoris magis presumitur ex vsu, quam aliter, in
pendentibus ex voluntate vnius.

Qui domum. [a]Idem dicit, quod precedens §. eſt bonus casus, aduerte. Quero,
§. balneas, an omnia ista requirantur vt balnea cedãt domui.
espon. non est necesse vt probatur in isto §. Puto autem quod
us aditus sufficiat. l. quod cõclaue. ſ. de dam. infec. & faciunt isti
ad questionem de facto, secundum gl. Formo duas quest. vnã
undum Jac. de Ra. Cõsuetudo est, quod maior natu habeat
mum principaliorem, per hunc §. habebit omnia appendicia
mus, quatenus testator in vsu habuit. Ita dicit Jac. de Ra. vi
l. fin. in prin. ſ. de ser. vrb. pred. ¶ Item facit ad aliam questio
m. domus est posita in duabus parochijs. Certe cedet illi, per
iam habet aditum. d. §. balneas. & hoc §. qui domũ. & ſ. e. l. ſi cui
les, & l. quod conclaue. ſ. de dam. infect. sed si deberet aditum per
tranque parochiam cedet illi parochie, per quam habet aditum
agis frequentatum. l. legatis. §. ſi vnius. ſ. eodem. & l. pediculis.
argento. ſ. de auro & argen. leg. Ultimo vide gl. que incipit, hor
is. ibi, l. ſi partem. Iste due vltime leges sunt contrarie, ideo dic
l. ſi. ſ. de ser. vrb. predi. qz ibi non erat hortus domui iuinctus,
c ad vsum domus deputatus, vt ibi not. ad l. ſi partem. Dic q
vsu destinatoris presumitur voluntas, vt hic, & ſ. de vsufr. leg. l.
nnas. & hoc in his, que dependẽt ex volũtate vnius, vt legatũ,
iod ex voluntate testatoris dependet: sed in his que dependent
voluntate duorũ, vt in emptione & in venditione, non seruatur
cta presumpta volũtas: sed dispositio iuris cõmunis, que est, vt
gulis partib⁹ fundi seruitus debeatur, & cuiusibet partis alie
tionem sequatur. l. via. §. quecũque eo. tit. Ita dicit Old. & bene.

ADDITIO.

NDR. BAR. ¶ Qui domum. Et pro intellectu huius §. vi
l. Dympico. & ibi Bal. ff. de ser. vrb. pred. & Bal. in quo dam cõ
quod retuli. in ca. Ray. de testa. & vide ibi que latissime dixi.

LEX XC.

Si mihi. In legato generali non continentur instru-
menta, hoc dicit.

His verbis. Not. q dicit. cum instrumento, qz in-
telligitur, scilicet domus, non debito-
am, nec de pecunia numerata, quod vltimum intellige, vt l. ſi cho
us. supra eodem.

LEX XCI.

Tecius. Rudum perceptum testatoris non valet,
hoc dicit. Habuistis supra eodem. l. pa
ter. §. Julianus.

Absolutoria si fertur in vna causa agenti, in alia causa non
obstat exceptio rei iudicate.

Prohibitio de non alienando facta heredi, quando comprehen-
dat heredem heredis.

Prohibitio facta filio non extenditur ad nepotes.

§. Sempronie. Si, non obstat exceptio rei iudica-
e in alia agẽti. h. o. habuistis in l. Aureli⁹. §. fi. de libe. lega. ¶ In
prin. huius l. dicitur, q heres heredis potest alienare, qz nudum
preceptum est. Ex isto ter. dicunt doc. q prohibitio facta heredi,
ne alienet, extenditur[a] ad heredem heredis, si esset facta cum caus
a legitima, ita q non esset nudum preceptum, vt hac l. a contra-
rio sensu. In contrarium facit in authenti. de restitu. fideicom. §. ij.
Breuiter Jac. de Aret. dicit, debemus aduertere verba prohibi-
tionis. Aut enim dicit testator[b] nominando heredem, prohibeo
te ne alienes, & tunc nõ potrigitur ad heredẽ heredis. Aut prohi
buit indefinite[c]: vt prohibeo heredẽ ne alienet, & tũc porrigitur ad
omnes successores, vt hac l. in prin. & ſ. eo. l. ſi plures. & in authẽ. de
esti. fideic. §. ij. Sed quid si prohibuit per hoc nomen filij, vt vo
o ne filij mei alienẽt, an porrigatur[d] ad nepotes? Certe non, vt in
uth. de resti. fideic. §. ij. & Cyn. no in l. volũtas. C. de fideic. & Jaco.
e Bel. in authen. de restitution. fideicom. in vltima questione.

ADDITIONES.

a LEX. ¶ Extenditur. Vide Rom. in l. ſi quis filium. §. fin. de ac
ui. hered. & Bald. & Mod. in l. fin. C. de hered. instit. & Bal. in l. vo
ntas. C. de fideicom. & Rom. in cons. inci. omnipotentis Dei, &c.
irca propositam consul. de testibus dubitari contingit.
b POMA. ¶ Aut enim dicit testator. Vide que ponit Alexan. in l.
quis filium familias. §. fin. ff. de acquirend. hereditа. vide Alexã.
consilio. lvj. in primo volumine. & in l. filius familias. §. diui. Bar. ſ.
de lega. j. consilio lix. in iij. volumine. Barb. in l. cum acutissimi, ver
ſi. vidi ad hoc dubitari. C. de fideicom. Alexand. consilio xxvj. vlt.
q. in iij. volumine.
c POMA. ¶ Aut prohibuit indefinite. Limita per Bart. & alios
in l. qui liberis. §. hec verba in vlt. q. de vul. & pu.
d ALEX. ¶ Non porrigatur. Un prohibitio facta filijs, extẽdatur
ad nepotes. Adde Bar. in l. filiusfa. §. diui. de leg. j. Quid autem si
prohibita est res alienari, alias voluit venire in familiam dic q
illi de familia vsqz ad quartam generationem, seu gradum tãtum
sunt prohibiti. d. auth. de resti. fideicom. §. nos. & ibi doc. quod no.
Adde tu q opinio Barto. hic sequitur etiam idem Alex. in cons.
xxij. co. j. in fin. in ij. volu.
e ¶ Fratris appellatione continentur sorores etiam vlteriores
vt saluetur a contrarietate.

§. Quesitum. Appellatione fratrum continentur
sorores. allega. glo. l. tres fratres. ſ. de
pac. ¶ Quero, de quibus fratribus intelligitur: Breuiter intel
ligo de fratribus primis tantum, scilicet consanguineis, vel vte
rinis, qui sunt in secundo gradu. l. Jurisconsultus. §. ij. gradu. j. de
gradib. alij enim non appellantur[a] proprie fratres, nisi aliqua ad
iectione, vt frater patruelis, vel similes, d. l. Jurisco. §. quarto gra
du. Sed contra[b] in c. Adam in decretis, vbi filia fratris appella
tur sor. & sic appellatio fratris porrigitur ad alium, quam ad fi
lium qui est in secundo gradu. Respon. causa euitande contrarie
tatis posset fieri illa talis interpretatio, vnde si essent testes, qui
sic deponerent, possent excusari, dicendo de vlteriori, q est frater,
vel sorori. d. c. Adam, alias frater, & sori proprie dicuntur, qui
sunt in secundo gradu, vt ſ. dixi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non appellantur. Et pro hoc facit optime gl. no. in l.
ſi. §. quoties in ver. anno, ibi. sed hec differentia sit super accidens.
de publican. ex quo infert Bal. in l. maximum vitium de lib. prete.
& in l. ij. C. de succes. edi. quod appellatione patrui non venit pa
truus magnus. Facit quod not. in l. cui eorum. §. affinitatis. de
postula. An autem appellatione fratrum, veniant moniales, dic
quod licet Ray. de fo. dixerit q sic secundum Bal. in l. multis. de
sta. bo. & in l. quicunque. C. de ser. fug. vide Bal. in l. tres fratres hic
alle. per Bart. vnum. tamen no. dicebat Cy. & Bal. in l. cum multe.
C. de don. ante nup. q in dubio dispositione pia proferuntur mo
niales, exclusis fratribus, tanquam dictus locus sit magis pius
quod not. Adde quod dixit Bal. in tit. de feu. marchi. in c. j. vbi di
cit q hec dictio fratres, & postea addidit de cõsobrinis ergo pro
prie loquendo si nomen fratris proferatur sine additione, non cõ
prehendit consobrinos, & ideo si statutũ dicit quod frater exclu
dat sororem consobrinam, imo videtur casus omissus a statuto & fuit
questio satis intricata, in qua pro parte ista ego consului, licet a
lij contra & forte male, & ibi etiam no. ter. secundum eum quod cõ
sobrini ibi vocantur patrueles. Nam istud etiã secundum cõmu
nem vsum loquendi, maxime Tuscorum, qui vsus maxime atten
ditur in iure consuetudinario. Et ad predicta vide bald. in l. illam.
C. de co. & dicit Joã. And. in rub. de succes. ab inte. in Spec. quod
nomine fratris venit frater patruelis in statuto, & nomine patris
venit auus. Idẽ dicit Bal. in l. scimus in prin. C. de inof. testa. sed
Ange. in l. j. ſ. de inof. testa. tenet contrarium. Qualiter autem su
matur consanguinitas, & quid de communi vsu loquendi in his, vi
de bar. in l. cum quidam. §. q dicitur de acqui. he. Et ad bar. hic, ad
de bal. in l. vxor tua. C. qui accusa. & quod ibi dixi. Qui autẽ dican
tur Germani, vide Bal. in l. lege. C. de legi. he. & cum bar. hic tran
sit Jmo. in l. ſi dotalis. ſ. so. ma. & bal. in l. iubemus. §. fi. C. ad Treb.
Et an appellatione fratris, veniat vterinus frater. vide Angel. in
cons. xvj. Pau. de Cast. in cons. cccxxxvj. Adde an appellatione
fratris veniat frater vterinus. Ro. cons. cccxj.
b ANDR. BAR. ¶ Sed contra. Et credo quod voluit allegare
xxij. q. ij. c. queritur cur patriarcha & vide Bal. in l. vxor tua. C. qui
accus. non. & in c. j. de feu. guar. & vide Lud. Ro. in cons. xv. vbi pul
chre loquit & pro bar. alle. gl. in l. fratres C. de inof. te. & in l. j. ff. eod.

§. Collegio. Ad quest. factam in ter. gl. respondet, & di
cit quod non, vt habes in ea quam vide. vi
detur dicere contra casum l. fundo. in prin. ſ. de fun. instr. vbi dicen
do, vti optimus maximusque est, vt fuit dictum hic, veniunt etiã
instrumẽta. Respon. ſi gl. vellet intelligere de omnibus predictis,
male diceret, quia contra casum illius legis: sed si gl. voluit se re
ferre ad senum, & ad paleas, & ad alia que sunt supra nominata
que non sunt in instrumento, & tunc bene dicit.

§. Ex parte. Hunc §. habuistis de verbo ad verbum in
l. pater filium. in fin. ſ. eodem. Verba insti
tutionis directa ad alium, non ad eum qui instituitur. habent vim
fideicommissi, hoc dicit, & dixi in l. pater filium. §. final. ſ. eodem. dic
vt ibi.

LEX XCII.

SI quis. Appellatione familie.continentur etiã qui a teſtatore non ſunt nominati. h.d. Ad principium opp. q non omnes de familia admittantur l.peto.ſ.fratre.ſ.tit.j. Sol.intellige q hic erant omnes equales in gradu.alias ſecus. ¶ Opp.q nominati preferantur.l.cum ita.ſ.ſi.ſ.tit.j. Sol. Ibi fuerunt nominati in ipſo fideicommiſſo, quo iubetur a teſtatore rem deuenire ad familiam, hic vero licet fuiſſent nominati in primo legato:tamen cum dixit, peto ne ereat de nomine meo.per hoc videtur relinquere familie, cum nemnem nominauit:vnde omnes de familia ſimul admittũtur. Item opp.q non omnes admittantur equaliter.l.vnum ex familia.ſ.ſi duos.z ibi no.ſ.tit.j.z l.cum quidam.in fin.eo.ti. Reſpõ. hanc legem.que dicit.omnes vocari, intellige, ſcilicet, ſi nulla negligentia poteſt imputari alias ſecus, vt lege contraria.

LEX XCIII.

1 ☞ Clauſula precedens an ſit maioris efficacie ad ſequẽtia, quã ſequens ad determinationem precedentium, z de verbo, quanta, z de ſignificatione verbi.ſumma.

QUisquis. Verbum.quanta.z verbum. ſumma.h.d. Idem probatur in l.j.ſecundum primam lec. C.de ac.z oblig. ¶ Oppon.quod hec ſcriptura.ad corpora non porigatur.l.talis ſcriptura.in fi.ſ.de leg.j. Sol.ſoluit hic notabiliter,quod hic apposuit iſtam ſcripturam in prin.z poſtea legauit.ibi econtra. Ita dicit gl.z bene probatur per finem huius legis. Dicit enim voluntatem defuncti ſuffragari. Valet gl.que incipit.ſcilicet in futuro.vide.z no. ex ea. quod precedẽs clauſula eſt maioris efficacie ad determinationem ſequentium, quam ſequẽs ad determinationem precedentium. Pro hoc facit quod not.in l. filium.j.quando di.leg. ced. iſtud notabile in ſe ſit verum, potiſſime in caſu huius legis, vbi clauſula fuit prolata per verbum de futuro.tamen quo ad contrarium illa ſolu.non placet.q2 in d.l.talis ſcriptura.in fi.dicitur,quod illa verba reſpiciunt preterita legata z futura.quare dic.quod ibi eſt vſus vocabulo pecunie, hic vocabulo ſumme. Vel aliter ibi tractatur de legato reſtringendo, hic de legato ampliando ideo appellatione pecunie.ſeu ſumme continentur. l.nam quod.ſ.ſi.cum l.ſeq.j.ad Tre. ¶ Ultimo not.ſignificationem verbi.quanta.de quo etiam ter.in l.j. ſecundum primã lec.C.de ac.z obli. ¶ Not.etiã hic ſignificationem verbi ſumma.

LEX XCIIII.

1 ☞ Hereditatis appellatione non continentur legata, z fideicommiſſa.

2 QUI Titius. Appellatione hereditatis, non cõtinentur legata.z fideicommiſſa, h.d.quod no.z ſepe de facto occurrit. ¶ Opp.de l.cum virum.C.de fideic.veritas eſt, q hic rogauit hereditatem,ſeu partem ſuam hereditatis:ſed in cõtrarijs rogauit,vel ſimpliciter,vel vniuerſaliter,quicquid.ꝛc.z ſic in hoc fideicommiſ.adhibetur illa diſtinctio.que adhibetur in legato,vt hic,z gl.innuit. Terigi in l. liberto.ſ.filium.j.tit.j.l.pater.ſ.quindecim.ſ.e. Dicam in l. Marcellus.ſ.quidam.j.ad Treb.

LEX XCV.

1 ☞ Reliquorum appellatione non continetur pecunia iam exacta, vel que vſibus patriſſam. eſt depoſita apud tutorem vſibus pupilli.2.

3 Poſitiones non fuerunt introducte per ius Digeſtorum. Interrogationes que fiunt ante litem cõteſtatam introducte fuerunt per ius Digeſtorum.

4 Iudex poteſt ſupplere defectum partis de iure,z de facto.

5 Iudicem appellationis,in ſententia,an ſufficiat dicere bene, vel male iudicatum.

1 OFfidius. Iſta eſt difficilis lex in ter. Appellatione reliquorum,†non continetur pecunia iam exacta, vel que vſibus patriſſami. eſt depoſita. hoc dicit. Diuiditur in quinque partes. Primo.ponuntur verba teſtamenti, Secundo, ponuntur verba libelli legatarij, z qualis eſt ſecuta ſententia. Tertio ponuntur verba eius qui ſuccubuit,z appellauit. Quarto.ponuntur verba Imperatoris iudicantis. Quinto,formatur noua queſtio, z eius determinatio. Secunda ibi,legatarius proferebat. Tertia ibi,ex diuerſo. Quarta ibi, Imperator. Quinta ibi,a parte legatarij. ¶ Inter.ibi reliqua.ꝛc. Dic rationẽ poſitam, quod reliqua erantiam ſtituta,tam ſua quam colonorum. Dy.z ſic petebat pecuniam iaz exactam.ſecundũ Dy. Iſta lex habet aliquas gl.que legunt hunc ter.diuerſis modis. ¶ Quero pro declaratione.illa verba in ſecũda parte poſita.ibi.item quorum rationem,ꝛc.vtrum ſint verba libelli.vel teſtamenti: Quidam q ſunt verba teſtamenti.alij q ſunt verba libelli. Si vis ponere.q ſunt verba libelli.text.procedit magis clare. Vel dic q ſunt verba teſtamenti relata in libello. ¶ Sꝫ cũdo quero, dicitur hic in condito. alias in credito:quero,a quem: Quidam dicunt, condito Apud Antiochum. alij ipſum patrem teſtatorem, z iſta non habet dubium:

2 tenet gl.ſuper verbo in condito.el.ũ. Not.ergo.quod eſt to ſeu depoſito apud tutorem vſibus pupilli.non contra pellatione reliquorum. ¶ Item dicitur in ver,et diuerſo. non peti.quid eſt dicere hoc: Quidã dicunt,reliqua non peti.multo minus iſta,que non ſunt reliqua:quod nõ placet re lege, vt dicit gl.non petis reliqua.q2 tibi non contradicitur petis ea,que non ſunt reliqua, vt pecuniam iam exactam. poſitam in horreo ad vſum patriſſa. ¶ Ulterius quidam

3 per iſtam legem, †quod poſitiones fuerunt introducte per Digeſtorum, vt in verſi.pone,quod nõ placet: q2 hic Iudex non interrogauit de facto.ſed magis de iure, vt hic vides rogationes autem que fiunt ante litis conte. bene fuerunt ducte per titulũ de interrogatoriis actionibus: ſed internes que fiunt poſt litis conte.non fuerunt de iſto iure. Lyn.in l.ij.ſ.ſed q2.C.de iura.cal.z per Jo.An.in c.j.

4 feſſis in vj. Ulterius †habes. q iuder poteſt hic ſupplere defectum.de iure.z de facto. hoc examinaui in l.iiij.ſ. hoc

5 de dam.infe. †Ultimo inducitur iſta lex q ſufficit iudicem tentiam appellationis dicere, bene iudicatum,vel male. no.plene in l.eos.C.de ap.z dixi in l.cũ apud Sẽpronĩã.

LEX XCVI.

1 ☞ Indefinita equipollet vniuerſali.

2 Legatum nominatim ab vno, nõ debetur a ſequẽtibus in

3 Statuto ſtante q occidens occidatur,niſi habuerit pacem ab vno ex pluribus herẽdibus. tede,an ſufficiat habere pacem ab vno ex pluribus

1 SI plures. †Indefinita equipollet vniuerſali in caſu ſummario,de quo in l.ſi pluribus.ſ.ita q

2 do †no.q ſi legatum eſt relictum nominatim ab vno, a ſequẽ

a bus in gradu non debetur. Simile in l.j.ſ.id quod

3 ne.j.ad leg.Fal.z in l.j.in fi.ſ.eo.dixi in l.licet.ſ. lex inducitur ad queſt.dicit ſtatutum, qui occidit, occidatur, habuerit pacem ab herede: modo quidam, habet.an debet habere pacem ab omnibus, vel ſufficiat a ſequẽ Iſta lex facit, q ab omnibus. Iſtam queſtionem eandem ſ.Lato.de verbo.ob.in vlt.q.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Secundo not. Limita prout dicit Bart.in liberti ſ.Lucius.j.de ali.leg.

LEX XCVII.

1 SErvis vrbanis. In vtrum vrbanis, illi vrbani, quos teſtator vrbanorum numero habuit. Vide quo in l vrbana familia.de verbo.ſignific.z Quemadmodum de ſupel.lega.

2 ☞ Loquum eſſe,eſt officium.

1 §. Servis lecticarijs. Opp.q ſi magis verſat.l.legatis.ſ.ſi vnus.ſ.eo. Dic q hic erat lium ciborum.†z ſic erat officium.d.l.legatis. ſ.ſi Secus ſi erat verſatus circa vtrunque artificium. bet inſpici illud,in quo magis verſatur,vt ibi. Ita

§. Sialij. Generi per ſpeciẽ derogatur, bus ſpeciebus reperit.inter legatarios ſarum ſpecierũ cõmunicatur.h.d. ¶ No.tert.ibi ſemper cies.ꝛc. Ter.ibi,ſi vero in ſpecie.dic.ſ.eadẽ. Ibi.aut eodẽ. Opp.de princip.ad fi. Hã in prin.dicitur, q vnum aliud eſt ſpecies in fi.dicitur, q ſunt eiuſdẽ generis. ſpondeo, ſecundum varietatem facti hoc contingit. ponitur, q omnes erãt verne, z ſic hoc accipiebatur z quidã curſores.z iſtud accipiebatur pro erant verne tantũ.quidã curſores tantũ,quidã ¶ Secundo op. iſta talia accidentia non inducunt ſpecificam. vt no. Inſt.de iure perſo.ſ.fi. Rndeo.q

a do non differunt in ſpecie,ſed largo modo poſſunt dici ferre,z ita loquitur hic, z in tota materia, vbi derogatur, vt dixi in l.queſitum.ſ.fi.de fun.infra. hic,q hi.ſunt in codẽ genere,vel ſpecie, cõmunicabuntur in l. Titie tertores.ſ.de leg.j. Sol. Ibi legando vere legauit, vt probatur iſta diſtinctio ibidẽ in opp.de l.legatis.ſ.ſi vnus.ſ.eo.vbi debet tradi vt plurimũ verſabatur. Sol.fateor cõtrarium. que communicabuntur, q.d.non ſemper, vt ſi magis quam vernis accomodabatur.hoc non placet. q in le quis in duobus artificijs:z ideo inſpicium id in quo ſabatur:ſed hic eſt vnũ artificiũ, aliud eſt qualitas que qualitas vſum non habet,vnde tunc cõmunicabunt.

tra hoc op. z videtur q artificium superet officium. z solum ficium inspiciamus. vt ſ. proxi. ſ. sed esse vernam non est offi n. vel artificium: sed est quedam qualitas insita a natura: ideo liquo artificio, vel officio non vincitur. Ideo reassume duo a. Quandoque vnus seruus habet vnum officium vel vnum ficium: z tunc artificium attenditur, vt ſ. proxi. ſ. z l. tertoni ſ. cod. z l. legatis. ſ. si ex officio. Quandoque habet plura ar ta seu officia, z tunc attenditur id, in quo magis versatur. d. l. tis. ſ. si vnus, sed si in vtroque equaliter versaretur, talis ser esset communis eorum quibus seruꝰ dictorum artificiorum r legati. ar. huiꝰ ſ. z d. l. Titie textores. Si vero serui habeāt m officium, vel vnum artificium, vel vnam aliam qualitatem am a natura, tunc haberet locū ſ. noster. Ultimo dicit hic, ple ſ. quero, quare dicit plerunq; Bl. dat duas sol. tene vltimā.

ADDITIO.

EX. Largo modo. Et quod in legato simplici non veniat um, tenet no. Bal. in l. si nulla. C. de acquir. pos.

LEX XCVIII.

Heres meus. Breuiter h. d. Verbum reddē di, habet significationem per se dandi. h. d. Simile in l. verbum reddendi. de verb. sig. z l. quidam. ſ. tit. j. cum si. Utrum hic sit ex propria significatio vel ex interpretatione dixi in rub. ſ. sol. ma.

Due. Si nominantur aliqua individua speciei contenta sub genere, ad alia in eadem specie contenta non rigitur illud genus. h. d. Simile in l. j. de aur. z argen. leg. quod mia. vt dixi in l. quesitum. ſ. fi. j. de fun. instru. z instru. leg.

Trori. Singulare vniuersale positum neutraliter, po test referri ad omnia precedentia, cuiuscunque eris vel numeri existunt. h. d. secundum verum intellectū. Op. non refertur ad omnia, q non potest fieri salua ratione recti nis. l. Plautius. de aur. z argen. leg. Respon. hoc operatur um vniuersale adiectum hic, scilicet, omne. Cetera dic l. Plau z facit iste ſ. ad q. notatam per Dy. in l. cum filio. ſ. de lega. j.

Cui Corinthia. Legatis vasis non cedunt a lia vasa, in quibus reponun nisi sint vilis materie. hoc dicit. z est bonus casus.

Cui testudinea. Principale trahit ad se acces sorium, quanquam sit pretio s, hoc dicit.

LEX XCIX.

Legatis omnibus predijs nō veniūt predia pignori obliga. lienatione prohibita, quando videatur prohibita obligatio pi oris.

eudum non potest pignorari.

Ui habebat. a Legatis predijs, testator non videtur legare, que sibi sunt obligata, nisi ex cessatione debitoris ea habeat vt propria. h. d. Not. ter. q fere cessante debitore, tc. Lir hoc gl. format duas questiones. Primo quero, quid si dixi, o mia predia, an veniāt predia pignori obligata. Quidā q sic, glo. icit contrarium, q hic dixit, omnia, vt patet in Brecca translatio c. Contra istam gl. facit l. Julianus. in prin. ſ. e. Respon. dictio, o nes. facit q cōprehendantur omnia, que possunt comprehendi natura sermonis. Sed predia obligata non possunt cōprehēdi natura sermonis, vt ſ. eo. l. seruos. ergo. tc. Item dicitur hic, nō t redacta, quero, qualiter redigantur: Dicit glo. q tantus erat mulus vsurarum, q predia non valebant tantuz. Per hoc po st determinarb questio, quam doct. formant in l. si. C. de reb. alie. on alie. tan si est prohibita alienatio, sit prohibita pignoris obli atio: distinguitur, aut sunt pignora obligata pro tanta pecunia, nō est spes luitionis, z videtur prohibita obligatio, alias non. ta debet intelligi, l. in quorum. ſ. de pignorib. z facit l. legata in fi. de suppel. lega. sed in feudis est expressum q nullo modo licet bligare, de prohib. feud. alien. c. imperialem. in princip.

ADDITIONES.

LEX. Qui habebat. Vide Ange. z Imo. in l. si tibi homo, in inci. de lega. j. Bald. in l. ij. in prin. C. de fideicom. z in l. manumis ones. ff. de iustit. z iur. z in l. fin. C. de reb. alie. z vide Bar. in l. lega ſ. fin. de sup. leg. z in l. cum sine. eo. tit. z quod dicit Bar. in l. rem gatam. in fin. de adi. le.

LEX. Determinari. An si est prohibita alienatio, sit prohi a pignoris obligatio, z per istum text. hic, dicit Rico. de Rea o. q si statutum prohibet forensem acquirere domum, q nō po rit accipi domus pignori pro pretio equivalenti, z ideo dicit Bald. in l. manumissiones. de iustit. z iur. z in l. voluntas. C. de fi icom. q si tradō rem cum pacto, ne exeat manus tuas, z tu pro etio equivalenti pignoratti videris contra pactum venisse. Et dde Pet. z Lyn. in l. ij. C. de leg. z vide Bal. in l. fin. C. de reb. alie, on alie. z Bal. in l. j. ſ. p seruū corporaliter, vbi per moderniores, de acq. posses. z Bald. in l. ij. in princ. C. de fideicom. Bart. in l. lega ta, in fin. j. de sup. lega. Adde limitandam hanc l. secundum Pau. de Cast. in l. qui post. C. de leg.

ſ. Peto. Fundo legato vti est, non cedunt reliqua colono rum. h. d. Quero, quare nō cedunt in legato, reli qua colonorū? Rñ. q reliqua nō sunt in fundo, sed vniformiter re spiciūt totum patrimonium. l. si fideicōmissum. ſ. tractatū. ſ. de iu.

LEX C.

Is verbis. Si verbum potest se habere ad preteritum z futurum, ex cōiuncta scriptura declaratur. ad qō se habeat. Ité presentis, vel preteriti verba restringūtur ad ea que sunt tē poris testamenti. h. d. Primo quero, que fuit ratio quare ista non continentur: Dicit gl. ratio est, q verba presentis tēporis re feruntur ad tēpus testamenti. Alia est, q fuerunt reposita ad tem pus. Contra primam rationem videtur ter. iste. Dicit enim, quic quid in his conditum erit. Item dicit, continebuntur, que sunt tē poris futuri, ideo ad futurū debent porrigi. Dic, quod est hic ver bum preteriti temporis, z futuri: q. cōditum, est participium pre teriti temporis, z est verbum, erit, quod est futuri temporis. vnde inspicimus tēpus preteritum. Sed hoc est contra casum l. cū tale. ſ. falsam. ſ. de condi. z demon. vbi futurum inspicimus: quare dic, q hic ista scriptura potest esse ambigua, z potest primo intelligi, quod totum sit vna pars, z erit futurum. Alio modo, vt sint due partes, vt dicamus, conditū, scilicet de presenti, erit, id est, existet, z hic est intellectus huiꝰ legis, propter verba que sunt hic, trāslata sint, z cautiones ad actorē meum transtulerim, alias inspicim⁹ tempus futurū, vt dixi. Ultimo not. Istā l. ad questionē. vtrū sche dula manu testatoris scripta faciat fidem? Dicit enim mēbranis manu mea scriptis. De quo dicemus in l. si ita. de cond. z demōst.

ſ. Idem quesit. In legato gñali veniunt ea que in instrumentis cōtinentur. h. d.

ſ. Pater fam. Falsa demonstratio non vitiat lega tum, hoc dicit.

a **ſ. Alumno.** a Si legatarⁱ⁹, quod sibi debet emi, ab he rede emat, actionem habet ad pretium. h. d. Simile habuistis, quod potest agi ad pretium. l. patronus. in prin. ſ. cod. z l. Titie Seio. in prin. ſ. tit. j.

ADDITIO.

a ALEX. Alumno. Facit ad quest. de qua dixi ſ. tit. j. in l. Seio. ſ. medico. z alle. Ro. Bald. in l. predia. C. de fideic.

1 Collecta, z tributum spectat ad legatarium.

2 Legatis expensis studij, venit expensa matricule.

ſ. Idem testator. Si legatur res empta, pretiuz rei debet solui ab herede, nō a legatario. h. d. Spp. de l. quero, j. tit. ij. vbi heres talia non pre stat. Bl. soluit. Quandoq; soluitur aliquid pro re habenda, z tūc 1 re legata a legatario non repetitur, vt hic. Quandoq; re habita soluitur aliquid, propter aliud, vt collecta tributa, z similia: z tūc de a bet ea soluere possessor, a lege cōtraria, vide gl. que incipit, sed con tra. ſ. tit. ij. l. quero. z istam gl. perpetuo tene mēti. Dy. determinat istam questionē duobus mod. Primo, id q hic dicitur, eo habito, prestat legatarius, est verū, nisi impense equivalerēt fructibus, vt b no. ſ. eo. l. qui cōcubinam. ſ. qui hortos. b Secūdo debetis hoc in telligere, quādo legatur res, vt puta, lego talē rem, vel lego vsum fructum, vel reditus talis fundi, sed si legaretur ipsum incertum, vt q. conduri a cōmuni Perusij certas possessiones, z legauit tibi ipsam conductionē: tunc esset secus, vt intelligatur legatum quic quid potest esse lucri. soluto, quicquid per conductorē solui debet arg. eiꝰ quod no. in l. si prior. ſ. fo. ma. z ſ. ti. j. l. Mevio. ſ. a me. Nō obst. dictus ſ. qui hortos. in l. qui concubinam. ſ. e. q. ibi illud fit propter alia verba expressa legando: secus si simpliciter talē cōdu 2 ctionem legasset, vt ſ. dixi. Facit, quod si aliquis legat alicui ex c pensas studij. q ei debeť id, quod soluitur pro introitu matricule.

ADDITIONES.

a ALEX. Soluere possessor. Possessor tenetur soluere collectas tributa. z similia. Vide simile in l. j. de anno. z trib. lib. x. quam in tellige, si omnes fructus habet possessor, vt ibi etiam per Bartol.

b ALEX. Qui hortos. Et gl. ibi alleg. pro sing. Ro. no. cvij. Ad de q idem consuluit cons. cccxx.

c ALEX. Expensas studij. Si legantur expense studij debetur id, quod soluitur pro matricula. Et an debeatur pretium librorū, dic, vt per Bar. in l. quibus diebus. ſ. j. de condi. z demon.

LEX C.

a **Si pater.** a Legata ab exheredati substituto non valent, etiam si ad eum bona defuncti perueniant per mediam personam, hoc dicit. Not. quod dicit. non principaliter, sed per successionem, tc. Oppon. quod substitutus exheredati possit grauari, l. in ratione. ſ. fin. j. ad legē Fal. Sol. Ibi potest grauari, si substitutus est heres defuncti, vt Bart. Secunda super Infort.

sbi alias secus, vt hic, z plene no. in l. pt. C. de lega. z diri in l. qui fundum. §. qui filios. §. ad leg. Fal. dic vt ibi dixi.

ADDITIO.

a ANDR. BAR. ¶ Si parer. Et singulariter tene menti istam legem pro qua vide Io. in l. z si contra. §. de vulg. z pu.

§. Si filius. Quod operatur propositū in proposito h. d. Materiam huius §. habuistis in l. filium. in prin. de lega prestand.

LIBER XXXIII.

TITVLVS I.

De annuis legatis.

¶ Dictum est §. de legatis in genere. nunc est videndum in specie. Sed quia circa legata annua occurrūt multa dubia: ideo posita est hic tu. de annu. le.

LEX I.

Cum in annos singulos. Querit gl. vbi legatum debetur. z per cōsequens videamus vbi possit solui. Dicit glos. in tribus locis. z in eisdem potest solui. Quod examina supra de indi. l. quod legatur. z per glos. z Cyn. C. vbi de fideicom. agi op. l. j. z §. de leg. j. cum res. in ter.

1 ☞ Obligatio ad totale interesse committitur, quando mora particularis aufert commodum totius temporis.

LEX II.

1 **In annos singulos.** † Si mora particularis, aufert cōmodum totius temporis. obligatio statim ad totale interesse committitur. h. d. Opp. quod non committatur statim stipulatio ad totale interesse, imo ad particulare. l. stipulationes non dividuntur. §. plane. j. de ver. ob. Sol. dic ideo q mora particularis aufert commodum totius temporis: alias secus. Quod examina. vt diri plene in repetitione l. stipulationes non dividūtur. j. de ver. ob. in q. v. z facit. l. si in lege. §. colon. §. loca.

LEX III.

1 ☞ Citatus personaliter si non comparuit. z ex forma statuti citetur bis. habebit tantam dilationem in secunda citatione, quantam habuit in prima.

2 Distributio tenda per aliquem inter plures, debet fieri arbitrio boni viri.

3 Promissio facta in illis terminis. quos Titius declarabit, intelligitur. q non declaret in vno termino.

4 Promisso de dādo in tribus terminis, si non dicitur quibus, intelligitur in tribus annis.

a **Si legatum** [a] Legatū annua bina. trina die, debet prestari per annuas prestationes equales. nisi alia mens testatoris appareat. h. d. z est multum notabilis ler z singularis. z per hanc legem dicit glos. q exponuntur omnes leges que dicunt, annua, bina. trina die. z

1 est no. hec ler ad multa. Diri † statutum. q reus in persona citatus. habeat dilationem x. dierum. z si non comparuit. tunc etiam bis citetur. z non repetit de dilatione. Certe per istum text. vide

2 tur dicendum. quod omnes dilationes sunt equales. † Secundo

b no. arg. q si committitur alicui. q certam quantitatem distribuat

c inter plures equaliter, vel inequaliter. intelligitur arbitrio [c] boni

3 viri. Tertio not. † q si promitto tibi in illis terminis. quos Ti-

d tius declarabit, debet intelligi. si non potest declarare. [d] in vno

e termino dentur. Quarto not. [e] † q si promitto titio x. dare in tri-

4 bus terminis, nec dico quibus. certe isti tres termini debent intelligi in tribus annis. vt hac lege in fin. (Quinto not. q si promitto tibi dare centum trima die. intelligitur. id est, annua, bina, trima die, vt sic biennius locutus fuisse videtur).

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si legatum. Quid si diri, lego tibi decem que volo prestari primo. secundo. z tertio anno, an intelligatur annuum legatum multiplicatum: vide Bet. z Angel. in l. qui hoc anno. ad fi. de ver. obl. z not. melius quam alibi qualiter intelligatur annua, bina. trima die. z no. Imo. in l. si quis legata. de condi. z demon.

AND. BAR. Et not. si primo citatur quis vt compareat post decem dies, z si non comparuerit, bis citetur. intelligitur repetita prima dilatio. z vide que diri circa hanc l. in cap. Ioan. de testa.

b ALEX. ¶ Not. arg. Facit ad not. per Bal. in l. j. de sac. sanc. eccle.

c ALEX. ¶ Intelligitur arbitrio. Facit quod not. Bar. in l. iuris. §. cum pater. de leg. ij.

d ALEX. ¶ Debet intelligi. Facit quod no. Bar. in Leum qui legendis. de ver. ob. in contrarium facit d. Leum qui calendis. contra bar. ibi tenet Ro. sz vt scripsi ibi post eū verior est sententia.

e POMA. ¶ Quarto no. Vide modernos in l. legata in fi. §. de leg. j. z vide in summa Fely. in c. er literis. de consti.

1 ☞ Usura an possit imponi in vltimis voluntatibus.

a **§ Si cui certa** [a] Usura fertiam in vltima voluntate non potest legitimo titulo exigi. vide Bar. z Bal. in l. ij. §. de his q pe. no. z ibi allegantes. h. d. De hoc diri in l. ij. §. de his q pe. no. z ibi allegantes. Hodie autem de iure Canonico putarem. q nullo modo possit imponi usura in vltimis voluntatibus: quia quicquid est vltimum probabilem, est usura, sed in pena dic, vt dixi in l. allegata que pe. nomi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si cui certa. De isto ter. vide Bartol. in l. certa verb. obl. z vide Bald. in l. cum allegas. C. de usu. z in l. que pe. no. per Rom. in l. stipulatio ista. §. alteri de verb. ANDR. BAR. ¶ Et vide Bald. in l. j. C. de his qui. Dic autem Papa poterit. vide Bal. in c. beneficium extra de in vj.

LEX IIII.

1 ☞ Prestationibus in annuis, an sufficiat vna prescripti

Si in singulos [a] Legatum annuum primo anno est pro sequentibus est conditionale. h. d. Oppo duos. C. de aduo. diuer. iud. Sol. Alia conco. j. quando di. le. ce. l. nec semel. circa princ. z l. si cum precimus Firmio. §. fin. Glo. soluit tribus modis. Primo modo. q vnum legatū, sed prestatio fuit diuisa fauore heredis vel de sa alimentorum: vel. ibi certum tempus fuit adiectum. de quo dicit gl. Prima sol. est vera: tamen dic not. Quando fuit ti vtrum testator diuiserit prestationem causa multiplicandi tum: vel causa diuidendi prestationes. z eroneā ibi heredes mus certo: sed in dubio aut fuit adiectum certum tempus. Primo casu loquitur hic, cum si. Secundo casu distingue causa alimentorum aut ex alia. vt probat ter. ad idem prestatione. ¶ Opp. de l. si stichum. §. stipulatio j. de ver. ob. in fi. j. de do. ca. mort. Sol. Aliud in cōtractibus nudis num. aliud in legatis. in quibus sunt plura: quod ex vna illa chum. §. stipulatio, z plenius diri in l. seruus communis. fi. j. de stip. ser. ¶ † Ultimo glo. inducit hanc legem ad quando est prestatio annua, vtrum sufficiat vna prescripti requirantur plures, vt dicantur plures: z dic vt no. per notissimi. §. fi. super ver. cuiusque anni. C. de pactis. l. de pupillo. §. si in pluribus. j. de oper. no. num. z ibi gl.

LEX V.

a **Vobis** [a] Sufficit vltimum annū esse tatur. h. d. Opp. de l. si operas. §. de usufru. §. si operas. eo. tit. Soluit gl. duobus modis. Tu diximus loquitur in legato annuo facto simpliciter, non respectu facti explicandi a legatario: ibi vero erat stipulatio annua te anni illud factum impleuit, ex illa parte commissum vt ibi: z diri plene in l. seruus cōmunis meus. §. fi. de lib.

b tetigi in l. si ex toto. §. fi. §. de leg. j. ¶ Item [b] opp. di C. de aduo. diuer. iud. So. expone vt ibi gl. dicit q transit, subaudi, nisi salariū illius anni, z no. in l. pos

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Vobis. Vide per istum ter. quid consuli consuli. incipiendum Ja. notāter, vbi tenet quod idem si testator dixisset quo ad vixerit. z sine mandato.

b AND. BARE. ¶ Item opp. Et an officialis transiui rium anni incepti ad heredes suos. vide Bart. z Bal. in functo. §. de offi. assel. z vide casum. fin. secundum Bar. in l. dome. prote. lib. xij. z ibi dedi remissiones, z vide Bar. in re. mihi. lib. xij. Bald. in l. petitionem. C. de aduo. diuer. iud.

LEX VI.

Annuam. Propter mortem executoris legati annuum non extinguitur. Opp. de l. legatum in fin. j. de admi. re. ad eu. glos. quia hic. cum reliquit ad vsus honestos. ibi ad ¶ Oppo. quod non in perpetuum. sed vsque ad certos beatur. l. si vsusfructus. §. qui. mo. vsusfr. amit. Bal. fructu. hic in legato annuo. In contrarium videtur eo. l. pen. z j. tit. j. l. si vsusfructus. z ibi dicam.

LEX VII.

1 ☞ Officium iudicis, non est actio.

tres minores non petunt iure actionis relicta, sed iudex ex of
cogit heredem.
fus testatoris, q heredes vsque ad decem annos debeant cō
iter mozari. quando valeat.
sula. q debeant stare, z mozari communiter, quid importet.

Quintus. Dispositio respiciens solā authori
tatem defuncti. non cōmodum alte
rius, non iure actionis. sed per officium iudicis esse
cruī demandatur. h. d. vsque ad si. Ho. notabilem text.
ibi neq; omnimodo spernenda, neque. ꝛc. † Ho. q officium iu
non est actio: quod plene solet dici Justi. de acti. in prin. Se
lo no. † p̄o fratribus minoribus, b qui non possunt petere iu
tionis id quod eis est relictum: certe compelluntur heredes
officio iudicis. vt hic. ¶ Ultimo formo talē questionē. testa
uisset heredes vsque ad decem annos debere mozari commu
quero, an ista dispositio aliquid valeat? Videtur q nō. quia
testatoꝛ iubeat pupillum apud aliquem mozari. hoc omnino
ari non debet: quia sibi non expedit. vt hic, z l. j. §. vbi pu. edu.
eat. Contrarium puto quod valeat. si alicuius eorum interest,
sac lege, ibi, aliter atque, ꝛc. P̄o cuius declaratione est viden
n. quid importent ista verba, quod debeant stare, z mozari
mmuniter. Videtur q importent, quod omnia bona sint cōmu
t. vt l. si. §. Lucius. §. de leg. ij. z l. Lucius. in prin. j. ad Tre. Sed
consulendo diri aliter: q; quandoq; istud verbum, cōmuni
refertur ad res, z tunc importat q ipsum patrimonium sit cō
ne, vt in legibus §. alleg. Quādoq; refertur ad actum standi,
mozandi communiter. vt in themate propositoꝛ: z tunc quādo
ista verba referuntur ad aliquos qui habēt patrimonium di
cum. z separatum, vt lego vni scholari centum si steterit. z mo
ns fuerit cōmuniter. cum Sempronio: tunc debet intelligi cō
niter. id est, quod expense victus fiant cōmuniter, z equaliter
ferantur. l. j. circa prin. z Liū. in fi. j. de colle. illici. Quādoq; ista
ba referuntur ad habentes patrimonium commune. z quādo
tatoꝛ iubet plures fratres mozari communiter. tunc debet in
ligi, q equaliter fructus colligantur. z equaliter expendantur,
cet vnus haberet maiorem familiam quam alius, non propter
c tenebitur plus cōferre. Hoc probatur. q verbum, communi
debet intelligi. id est. equaliter. d. l. si. §. Lucius. §. de leg. ij. Hoc
detur dicere text. de duo. fratrib. de no. be. iiue. c. duo fratres.
p̄o hoc facit l. cū duobus. Fidē Papinianus. alias incipit. si fra
es. §. p̄o soc. P̄o hoc videtur quasi ter. j. de do. erce. l. si. §. si. vbi
a verba. parem rationem fecerit. exponuntur. id est eo nomine
hil exegeris. Ita hic. communiter vixerint. debet intelligi. id est,
qualiter, id est, quod eo nomine neuter ab altero aliquid exigat.

ADDITIONES.

LEX. ¶ Officium iudicis. Officium iudicis nō est actio. z hoc
ot. Bar. in l. j. §. de iurisd. om. iud. vers. quero tamen vtrum iudi
is officium. AND. BAR. ¶ Sed presupponit quasi actionem.
Bloss. est in fin. secundum Aug. j. de verb. obliga. l. j.
ALEX. ¶ Fratribus minorib. Adde Bal. in auth. ingressi. de
sac. san. eccle. z quod not. in l. ciuitatibus. de leg. j. z vide Bart. in l.
ne quicquam. §. fi. de offic. proconsu. z similiter in quibusdam reli
ctis ad pias causas secundum Bal. in l. consulta. in fin. C. de testa.
per istum text.
ALEX. ¶ Quod debeant. Et Bar. hic simpliciter refert. Pe. de
anc. in cōs. ccclxxxix. inci. de iure cōmuni procul dubio dicendū, ꝛc.
AND. BAR. ¶ Sed ego. Et vide Bal. in l. cū oportet. C. de bon.
ue lib. vbi dixit. q si pater mandauit q pupillus esset socius cō
munis cum fratribus tenet. alleg. ter. sing. in l. qui negotiationem.
§. de admi. tut. z not. de isto verbo, communiter, z vide de isto ver
o pariter. c. fi. de his que fi. a ma. par. ca. c. bone. de postula. prelat.
l. ij. c. cū olim. el. ij. de offi. dele. l. si cui. ff. de dona. causa mort. l. si fun
dus. §. si duo pariter. ff. de pig. l. si pariter. ff. de lib. cau. z vide text.
in authen. post fratres in verbo, pariter succedant. C. de leg. here.

LEX VIII.

¶ Legatum factū ciuitati in annos singulos, dicitur perpetuū.

In singulos annos. Legatum in an
nos singulos,
est simile legato vsusfructus, nisi in tribus, que hac lege
nuntur. hoc dicit. text. ibi finiatur, ꝛc. que repetitio in legato an
uo nihil operatur, cum capitis diminutione non finiatur, z sic
t hic secunda differentia. ¶ Ultimo glo. que hic, ponit casum in
ge ista. Dicitur hic. q vsusfructus finitur capitis diminutione.
Contra C. de vsufru. l. cōruptionem. Sol. Minima capitis dimi
utione nō perit, vt ibi: secus in magna, vel media vt hic. ¶ Que
t glo. hic super verb. ei do. † quid si sit relictum ciuitati eo modo
uo dicitur in versicu. z vsusfructus. scilicet per retentionem. Di
unt quidam, q tunc legatum est perpetuum, nisi ciuitas parta
tur aratrum vt si homines inde discedant animo deserendi ciuita
em, l. si vsusfructus. §. quibus mod. vsusfruct. amit.

LEX IX.

Quandus quem. (Etiam res pignorata po
test capi ex primo decreto,
hoc dicit.) ¶ Quero quid si testatoꝛ dicit, lego centum
annua super illo fundo. vtrum ex hoc videatur illum fundum ex
presse obligare. z idem quero in contractu societatis? Dico q sic,
quia tantum est dicere. lego super illo fundo, quantum obligo il
lum fundum. Hoc probatur in rub. §. de reb. eo. qui sub tu. z videtur
tex. in l. codicillis. §. instituto. §. de leg. ij.

LEX X.

1 ¶ Famulo. qui tribus scholaribus seruiebat, si duo recesserūt,
an debeat diminui salarium.

Scio. Legatū relictū ob causam, determinatur secū
dum causam sibi annexam. h. d. ¶ Not. tex. ibi
cum tā labor. ꝛc. ¶ Opp. C. de inst. z sub. l. j. §. de cond. z
demō. l. in testamēto. Sol. hic legatum fuit factum in fauorem he
redis vt apparet ex verbis testatoris sed ibi in fauoꝛē legatarij. A
liī dicūt distinguendum esse, an iste amicus ceperit mozari cū here
dibus vel nō. que distinctio nō est vera vt probatur supra tit. j. le
ge qui concubinā. §. vroꝛi. quare tene primā. so. z eodē modo rnde
ad l. j. C. de le. Opp. de l. Menia. j. eo. Sol. Ibi stetit per eum cum
quo mozari debebat: hic per casum. Hanc materiam diri plene j.
de cond. z demon. l. illis libertis. vbi teneo opinionem gl. reproba
ta opinio. Per. z Dy. ¶ Quero, quid si illi qui decesserūt instituerunt heredē istum superuiuentem. Certe cum labor nō esset minu
tus. cū patrimonium esset integrū apud eū, nō minuetur ista pre
statio. vt hic patet. Item si testatoꝛ imminuit aliquod onus alicui q
ita faciliter expediatur p̄o tribus. sicut p̄o vno, tūc q; onus non
minuitur nō debet minui prestatio, vt hic: ibi cū tam labor, ꝛc. Et
a hic est arg. † p̄o famulo scholariū si famulus cepit stare cū duo
1 bus. vel tribus, z duo recesserūt. vtrū debeat habere tātū ab vno
b remanente quantū ab omnibus? Certe eatenus b quatenus labor
diminuit, debet diminui prestatio pēsionis vt hic vnde cū tantus
labor sit in seruiēdo vni quantus est in seruiendo tribus nō debe
ret minui prestatio, seu pensio: vnde arbitrio boni viri hoc statuet.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Et hic est argumentum. Ad idem est z econuerso q
crescente labore debet crescere salarium. per Roma. cons, cxv. Fe.
in capi. cum olim. de re iud.
b ALEX. ¶ Certe eatenus. Sequitur Bal. in auth. habita in fin. C.
ne filius p̄o pat. Item facit iste ter. ad alias questiones tactas p
Bal. in l. j. C. de lega. in ij. oppo. z istum ter. alle. ad q. Bal. in l. fina.
C. de indi. vidu.

1 ¶ Dictum generale, ad extraordinaria non extenditur.
2 Rusticus si legat domino quantum prestabat, intelligitur ratio
ne erogationis annue.
3 Procuratoꝛ generalis, potest facere ea, que dominus ordinarie
faciebat.
4 Casibus fortuitis qui renunciat, non intelligitur renunciasse in so
litis.

1 **§. Medico.** a Dictum generale † ad extraordinaria nō
a refertur. h. d. Ho. casum. Dy. intelligit ero
2 gationis annue ex forma cōuentionis: z per hoc dicit, si rusticus
legat domino quantum prestabat, debet intelligi prestabat, ex for
ma obligationis. Ego puto cōtrarium z intelligo erogationis an
nue ex forma prestationis: q; pluribus vicibus hic solitus fuit
prestare hoc probatur j. ea. l. §. fi. Opp. j. de al. z cib. le. l. Mela. §.
j. vbi intelligi debet de eo qō prestabat vltima vice hoc est. tēpore
mortis. Sol. ibi prestatio semper fiebat respectu vnius cause. scz
propter alimenta. Unde semper videbat vna prestatio que ratio
3 hic cessat, vt ibi no. Ultimo no. † ter. istum ad multa. Procuratoꝛ
generalis pōt facere ea que dominus solit? est facere. l. vel vniuer
sorum. de pig. act. Nam debet intelligi de his que solitus est face
re ordinarie, secus in his que solit? est facere extraordinarie. Item
4 tene menti ad aliud. aliquis renūciauit generaliter casibus fortui
b tis. Dicit gl. † q tenetur de casu fortuito. l. sed z si quis. §. quesitū. b
§. si quis cau. qō intelligo de casu fortuito contingente communi
c ter: secus si esset inusitatus, qui veniret de mille annis c vna vice,
arg. huius legis, z videtur tex. in l. fistulas. in fi. de contrah. empt.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Medico. Item facit ad no. quest. de principe, vel archi
diacono qui vēdidit, vel locauit fructꝰ regni, vel archidiaconat?,
an intelligat vendidisse id q sibi debet, vel expensas que sibi a ci
uitatibus tradebant in eius iocundo aduētu, seu ingressu, z facit
iste ter. qō non. z ea que habentur in l. his verbis. §. alumno. z §. fi.
§. ti. j. z in l. si vero. §. item quicquid. solu. ma. Sed in contrariū facit
l. diuortio. §. qō in anno. sol. ma. vbi illud quod prestatur super ex
traordinaria prestatione, dicitur esse in fructu, sed ille ter. non ob.

Bald. dicit Oldra. determinasse quod non per ſ. dicta iura. & hoc in conſ. Oldr. cxxxj. & idem ibi tenet Imo. in d. ſ. quoddammodo. Ad idem faciunt que habentur in l. quero. ſ. fit. j. quod no.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Vide plura ad hanc regulam per Fel. in c. ſedes. de reſcrip.

POMA. ¶ Vide quid per iſtum tex. inferebat Old. conſil. cxxix. & conſi. ix. in prin.

b ALEX. ¶ Queſitum. Limitatio ad l. ſed & ſi quis. ſ. queſitum, ſi quis cau.

c POMA. ¶ De mille annis. Qualiter intelligatur de mille annis declara per Alexand. conſ. cccclxxij. incip. perſpectis verbis inſtrumenti.

1 **§ Uxori.** †Dictio preter, ponitur incluſiue quãdo cadit inter res ſeparatas, quarum vna nõ cõprehendit aliam. d. Opp. ſ. de pec. leg. l. nam, quod liquide. ſ. fin. Reſpõ.

a hec dictio preter. b ponitur inter res ſeparatas, quarum vna aliã

b non comprehendit qz inter genus & ſpeciem. Ita no. doc. in l. actione. C. de tranſa. & ibi gl. & conſuenit dici in l. j. in fi. ſ. de pig. act. Oppo. contra hoc de cap. dudum. ij. extra de elec. vbi Papa dixit ſic. Diſpenſo tecum vt talia beneficia preter obtenta, poſſis licite obtinere. certe ſuper obtentis non videtur diſpenſatum. Dicit Jn. ibi, hic loquimur in legato quod eſt fauorabile. ideo eſt facienda benigna interpretatio, vt j. de re. iur. l. in teſtamentis, ſed ibi loquitur in diſpenſatione, que eſt odioſa. Ita dicit Imo. in d. c. dudum. in vlti. gl.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Reſpon. hec. Et vide de iſta dictione preter. & de dictione niſi. l. Titia. ſ. fi. de manu. teſt. Ly. & Bal. in l. actione. C. de tranſa. Bart. in l. ſi eum. ſ. qui iniuriarum. ſi quis cau.

b ALEX. ¶ Dictio preter. De dictione preter. vide Bart. in l. actione. C. de tranſa. & in l. ſi eũ. ſ. qui iniuriarum. ſi quis cau. Adde Ro. conſ. cccxxviij. & Old. conſ. xlix. vbi de multis aliis dictionib⁹.

2 **§. Libertis.** a Si teſtator legat quod vinus preſtabat, ea ſola debẽtur, que legatarij cauſa preſtabantur. hoc dicit. Notabilis caſus eſt, & menti penitus tenendus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Libertis. Sing. eſt iſte tex. valde, ſecundum Bal. in l. j. C. de leg. in vlti. col.

LEX XII.

Cãius. Annua preſtatio fienda ex redditu certe rei finitur morte legatarij. h. d. Et hec l. ſecundum gl. legitur duobus modis. Vno modo ſecundum Joã de qua opinione fit mentio in gl. ij. Alia eſt opin. Ro. ſecundum quã alio modo legitur iſte tex. & eius opinitur in gl. que incipit, ſcilicet annue. & etiã in gl. pen. Et ibi lec. Joan. reprobatur, ideo non recito eam, qz eſt contra tex. ſed forte aliter habebat iſte text. quam habemus communiter. Nam forte in ſi. habebat, non videri, vt quidam habent, pone ergo caſum ſecundum Ro. ¶ Op. quod iſtud ſit legatum vſufructus. l. ſi quis ita. ſ. de vſufr. Sol. ibi debebat percipere omnes fructus a ſeipſo:

a hic debebat de manu alterius, vt patet ex verbis tex. ¶ Opp. ſ. a de ſer. ruſt. pred. l. item. & l. veluti, vbi dicitur. q iſta ſit ſeruitus realis. Bl. ſolut. quod non eſt ſeruitus: quod apparet. qz in ſeruitutibus debet quis pati. l. quoties. ſ. de ſer. ſed hic debet dare vinus alij. ergo non eſt ſeruitus. Preterea. hoc apparet qz ſeruitutes debent conſtitui cum quadam perpetuitate. l. iij. ſ. de ſer. ſed hic legauit annua. Tertio apparet, qz ſeruitus debet conſtitui ſecundum neceſſitatem fundi. l. & Attilicinus. ſ. de ſer. ruſt. pred. hic vero non fuerunt relicte arundines, & ſalices ſecundum neceſſitatez

b fundi: ſed nominatim ad pondus, vel menſuram. Item querit gl. b an iſta predia ſint obligata pro tali preſtatione: Bl. in verb. neqz in rem, videtur tenere. quod non, niſi pro alimentis. l. Lucius. j. de ali. & cibaria. legat. & ibi dixi: quod intellige verum, quod non ſint obligata obligatione ſpeciali, ſed bene ſunt obligata obligatione, generali, quia omnia bona defuncti ſunt obligata. l. j. C. cõmunia

c de leg. l. creditoribus. j. de separa. bon. ¶ Ultimo c no. quod ſicut quando legatur ſeruo meo, acquiritur mihi: ita quando legatur

d rei mee, videtur mihi relinqui, d vt hic: quod tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Oppo. ſupra. Vide Bartol. in l. Mela. ſ. quidam, de alimen. lega.

b ALEX. ¶ Item querit gloſſ. Vide tamen Bartol. in l. fundus quem. ſ. cod.

c POMA. ¶ Ultimo no. Facit quod not. Bald. Flo. & Ly. in l. ſi ſeruus plurium in prin. ff. de lega. j.

d ALEX. ¶ Videtur mihi relinqui. Quando legatum rei mee mihi acquiritur, facit l. fin. ſupra de contrahen. emp.

LEX XIII.

1 ☞ Conditio, que pendet ex poteſtate legatarij, & alterius, ſi ex facto alterius impediatur ſine facto legatarij habetur pro impleto.

2 Aſſeſſor remotus ab officio ſui culpa, an debeat habere ſalarium pro tempore quo ſeruiunt, & culpam non commi-

a 1 **Meuia nepotem.** a Conditio † que pendet ex poteſtate legatarij, & alterius, ſi ex facto alterius impediatur ſine facto legatarij culpa, habetur pro impleta. h. d. ¶ Operatur quod etiã quando ſine fraude remouetur, non conſentiendo caſum. hic facto alterius, in cuius perſona debebat impleri

2 tio. † Principium huius † legis facit ad queſtionem de aſſeſſore propter ſuum delictum, vel baratariam, remotus eſt ab officio

b an debet habere ſalarium: b Hic videtur text. quod non. Vide allegat etiã l. quid autem. in fin. ſ. de excu. tuto. Bl.

3 l. diem funcio. in fin. ff. de offic. aſſeſſ. Sed in vno ſ circa hoc pone, q aſſeſſor ſui culpa in medio officij remouetur, an debeat habere aliquid de ſalario. pro eo tempore quo non commiſit culpam: Videtur q non, arg. l. etiam ſi partis. ſ. de leg. j. In contrarium videtur. & hoc puto verum, quia ipſe debet habere ſalarium pro illo tempore quo non commiſit culpam: ſed pro illo tempore quo culpam commiſit. tenebitur ei qui conducit eum. ad interesſe. l. ſi fundus. ver. ſimiliter. ſupra loca. & ſic intelligo hanc legem. hic non poterit petere fideicommiſſum. ſcilicet pro futuro tempore, quo eſt propter culpam remotus. Non obſt. etiam ſi patet ſupra de leg. j. quia ibi excuſabat ſe a parte reſpectu rerum, & nullo tempore, & nullo modo fecerat, quod debebat. hic vero mouetur a parte reſpectu temporis: & ſic in parte temporis ſeruit totum quod facere debebat. Fallit in caſu Ludices. C. de assess. trib. lib. x. Vel dic vt ibi dicit.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Meuio nepotem. Et vide Bar. in Ludices allegata. Abb. in c. cum ſit. de fo. compe.

b ALEX. ¶ Habere ſalarium. Aſſeſſor priuatur officio propter ſuum delictum, an debeat habere ſalarium. & vide Bald. in Ludices. C. locati. & in l. j. in fin. C. de ſuffra. & Bartol. in l. prima. ſ. minus. in fin. de var. extraor. cog.

1 ☞ Mozari. qui tenetur cum aliquo non tenetur cum alio ligari, ſed hoc declarabitur arbitrio boni viri.

2 Legatum factum alicui. ſi cum aliquo mozaretur. ſiſte diberem, & vxor non vult q cum eo mozetur. habebit legatum. & nocte mozabitur cum vxore, & de die cum illo, cum quo mozari debet.

3 Vxor tenetur ſequi virum peregrinantem. ſi tempore quo ſibi accepit. peregrinabatur, vel peregrinatio ſit futura modici.

4 Aduocatus an teneatur ſequi forum. ſi cauſa eſt mutata.

5 Fideles Imperij non tenẽtur ſequi Imperatorem, ſi fraudi ad impenſas non ſufficiant.

6 Mozari debens cum aliquo, an debeat in domo operis.

a 1 **§. Uxore.** a Qui tenetur † cũ alio mozari, non tenetur ſimpliciter alio ſequi: ſed hoc declaratur arbitrio viri. h. d. ¶ In text. ibi. dirimendam eſſe, dicit quẽ in ſequẽti queſtione ponet. ¶ In text. ibi. z modo, ad eſt qualitas legati ad expenſas ſufficiat, vel non. Ita exponit de Ra. & Pe. Nota ergo caſum iſtum. vt dixi in ſummario.

2 ler facit ad multa. † Primo, aliquis debet cũ aliquo mozari, & hac conditione fuit ſibi relictum annuum legatum.

b vult vt ſtet mecum. ſed ſecum: an debeat habere illud legatum. Imo videtur, q ſic. cum non ſtet per eũ, vt ſ. in prin. & l. Labeo ſcribit. ſ. de contrah. emp. & l. ſi Titius ſtatuas. & demon. que leges dicunt, q ſi quis per tertium iſte modus

c conditio habetur pro impleta. c Doc. noſtri dicunt, q in tantum cum quo debet, & de nocte cũ vxore ſua, & ei debitum reddere. arg. ſ. de ope. lib. l. medicus. & l. cum patronus. in fi. & l. penult. & titu. Sed ſi eſſet caſus. in quo cũ ea in die haberet mozari caſu infirmitatis. & ſic haberet neceſſe mozari cũ ea. ſi cum ſ. finautem in ſeniſſimo. ſ. ſol. ma. tunc putarem. q deberet habere legatum, & q conditio habetur pro impleta. vt in legib. allegatis.

3 ¶ Secundo † quero, an vxor teneatur ſequi virum peregrinantem.

d Hãc queſtionem format Ly. d C. de oper. liber. & Bal. & Mat. ſ. de offi. pro. c. l. obſeruare. ſ. proficiſci. & ipſi determinant. q vir incipiat peregrinari per mundum. nõ tenetur virum ſequi. huius l. & l. q. niſi. ſ. j. ſ. de ope. liber. niſi tempore, quo ipſe duxit in virum, conditionem ſuam ſtetebat. Tunc enim videtur cum illis conditionibus conſenſiſſe. conſiderata qualitate perſone. l. plenum. ſ. equitũ. ſ. de vſu. & habi. C. de ſpon. & in circa mittendo. ſ. pe. de iure do. Sed ſi eſſet quedam peregrinatio modica. & honeſta, tunc tenetur ipſa virum ſequi. arg. huius

4 gloſſ. eſt extra de conjug. lepro. c. j. Tertio † inducitur in

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

docatus teneatur sequi forū, si alibi causa mutata est? De hoc in l.sed.z hę. ff.non solum. ff.de procur. ¶Quarto †inducit hunc fin.quod fideles Imperij non tenentur sequi Impera n.si fructus feudi ad impensas itineris non sufficiant.ᵉvt hic ist e facit ad aliud.si aliquis debet morari cum aliquo, quid t facere in domo.debet ne operari? De quo diri.ff.de ali.z ci l.Caio.ff.fin.tene menti ista.

ADDITIONES.

E X. ¶Uroze.Istum ter.alleg. Bart.in l.si conuenerit.de iu n.iud.z vide q per istū ter.dicit Bal.in l.accepta. C.de vsur. E X. ¶Debeat habere. Quid importet hoc legatum, lego am.si cū Seio steterit,dic vt per Bar.in l.Caio. ff.de ali.leg. E X. ¶P20 impleta. Sed quid si relinquitur mulieri si alibi disse esserit z mulier extra domum nubat, verum si filij nolint sequi,relictum debeatur,ter.est not.in l.tale,in princ.ff.de con demonstr.z ibi doct.

E X. ¶Format Lyn.Vide Bal. z Ange.in l.si cum dotem. maritus,sol.ma.z Bald.in l.qui manumittitur. C.de oper.li.z a.in l.i.de re mili.z vide Imo.in d.ff.si maritus.z in rub.so. ma. dde gloss.in c.vnaqueque.riij. quest.ii.q1.aut culpa viri hoc cō rat.aut non.si culpa viri, nō tenetur.secus si non culpa.ar.not. .qui mat.accu.pos.z per hoc dici posset, quid si maritus sit ex ius propter partialitatē, an mulier tenetur sequi virum si vir velit.z offerat alimenta: an vero interim poterit remanere in tate si velit.z dotem petere.per ea que not.Bar.in l.si cōstan lu.mat.r. Alb.z Odof.tenēt q non teneatur sequi, per ea que babētur,sed in d.ff.si maritus distingūt.aut est culpa viri.aut per prędicta iura Canonica.Et adde Bal.in l.qui mar.amitt ur de oper.li.z not.gl.in ca.j.de cōiugio lepro.z not.rrriiii.q.j. ap.si quis necessitate. Adde vt per ¶Pau.de Cast.cons.ccxcij. E X. ¶Non sufficiant. Not.p20 Baronibus Siculis vt non antur sequi regem,si fructus baronię non suppetunt. Et ad Bart.in l.Imperator,ad Treb.z Bald.in l.qui manumittun C.de oper.liber.

AV. DE SEISS. ¶ff.fi.¶P20 hoc in simili facit l.mediter ce.z quod ibi no.C.de anno.z tribut.lib.x.

LEX XIIII.

Legatum incertum,valet fauore alimentorum.

em fauore pie cause.

omissio incerta in contractibus,quando valeat.

Cui annuum. Fauore alimentorum, va let †legatum incertum.h. dicit. ¶Op.de l.cum post.ª ff.gener.de iure do. Sol.spe le est fauore alimentorum,Simile inceteris pijs causis, vt di m in d.ff.gener. Vel.in legato ad viam reficiendam.l.quidam.ff. lega.ii. Alij dicunt speciale est in legato annuo: secus in legato plici.Hec sol.non habet rationem in se, nisi poneres,q annuū gatum semper esset factum in causa alimentorum: q non est ve am.vt no.ff.eo.l.codicillis.imo debet distingui, an relinquat per one pauperi,aut diuiti.vt not.in l.cum hi.ff.si in annos.ff.de trā a.quare teneas primā solutionem, q fuerit legatū in causa alimē num:qz expressedixit, vel ex persona legatarij tacite præsumatur. Quero,†quid in contractibus,an valeat p20missio incerta:Blo. cit,z bene,q non.d.ff.gener.z l. triticum. z l.ita stipulatus.ff.de rb.obl.q intellige,nisi ex aliquo declaretur.d.l.triticum, vel nisi t er causis fauorabilibus,vt in dote,z in via reficienda,z simili is.l.j.z ibi not.C.de dot.promis.z in d.l.cum post.ff.gener.

ADDITIO.

LEX. ¶Oppo.de l.cum post.Vide Lyn.z Bal.in l.priuilegia. de fac.san.ecc. Adde alium casum vbi legatum incertum valet, fiat causa studiorum,vt voluit Bal.in l.j.ff.de leg.ij.licet intelli at de eo qui studet in sacra Theologia,quod non puto verū,sed omnibus qui student,qz cum sit hoc in dote,vt d.ff.gener.ergo em erit in studentibus,qz causa studiorum.z dotis equiparan r. vt per Bar. z doct in l.j.in fin.solut.mat. z q idem sit in causa udij,facit l.Stichus liber esto.ff.de leg.iij.z quod ibi no.diri post Bart.z not.gl.in d.ff.gener.ad fin.gl.magne,z adde ad gl.hic.bar. c.gl.similem in c.nos quidē,in gl.penul.z docto.de testa.z Spe .in loco ibi allegato per doc.in tit.de instru.edit.ff.nunc vero a ua.versic.quid si testator.z gl.in d.l.priuilegia,z Bal. in l.j.cod. u.bene facit l.id quod pauperibus.de episco.z cleri.quam decla Barto.in l.quidam.de reb.dub.licet aliter velint ¶Det. Lyn.z Bal.in d.l.priuilegia.z adde Bart.in l.quidam.ff.de vin.triti.z o leg.z Bart.in l.Titia.ff.fin.de auro,z argen.lega.

LEX XV.

Solutio facta perdituro,si non perdidit, liberat soluentem.

ilatio in dubio præsumitur apposita,gratia debitoris.

mphyteuta,an possit soluere canonem p20 pluribus annis.

mphyteuta,potest particulariter soluere canonem,z in tribus vicibus.dum tamen solutionem compleat vnius anni,

a Tam qui. Si dilatio ponitur gratia legatarij,nō poterit solui ante:secus si gratia hered dis.h.d.ista ler.Distinguitur ergo. cuius gratia tempus 1 sit appositū. Hic dicitur,†quis soluitur perdituro:sed quid si non perdidit? Dicit gl.q solutione liberatur z bene,vt in gloss.patet. 2 ¶Item †quero.quid in dubio? Dicit glo.q in dubio præsumitur tempus appositū gratia debitoris,vt not.ff.de verb.ob.l. qui Ro. 3 in prin.in fi.gl.magne. ¶Ultimo Dy.†inducit ad q.an emphyteuta possit soluere pensionem p20 pluribus annis futuris? Videtur q sic.per l.statuliberos.ff. Stichus.de statulibe.sed est speciale fauore libertatis. Ita dicit.gl.ff.si cert.pet.l.quidam existimauerunt. sed Lyn.C.de iu.emphyt.li.ij.in fi.dicit.q dominus p20 futuro tempore nō cogitur recipere. Ratio est,qz particularis solutio affert domino plus de cōmodo.qz per particularem solutionem ius dominī facilius probatur, l.si certis annis. C.de pact. vbi nota.per Lyn.qz lex ex solutione annua debitū præsumatur, non esset idem * si fieret vna solutio p20 decem annis*,vel pluribus. Et istud videtur esse verius,tamē possumus dicere,z determinare istā quest. per ea que notantur in l.qui Rome.in princ.ff.de verb. obli. Hā cū hic tēpus apponatur gratia creditoris,id est,domini, vt facilius probet ius suum,z gratia rei,vt habeat dilationem: tūc si vult solb uere p20 futuro tēpore,cū omni interesse creditoris.i. domini, bene auditur,ᵇvt l.qui Rome.in prin.no. Nam poterit soluere, faciē do domino instrumentum, in quo ipsum in dominū recognoscat. 4 p20 tanto tempore. ¶†Quero,quid econtra.si emphyteuta non c vult soluere totā pensionem simul. sed particulariter, an possit? Videtur q non.l.tutor.ff. Lucius.ff.de vsu.z l.plane.ff.fa.erci.sed in contrarium est l.placuit.C.de colla.fun.pa.lib.xj. vbi potest soluere particulariter,dum tamen in tribus solutionibus,compleat solutionem vnius anni. Vel potes dicere.q ille casus est specialis vt not.per gl.ff.si cert.pet.l.quidam existimauerunt,z sic particulariter non potest soluere.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Eum qui. Vide Barto.in l.si ita.ff.¶Pegasius de lega.j.

* CLAV. DE SEISS. ¶P20 decem annis, Vide quod no. Aler. in l.pen.C.de apoc.public.lib.x.

b ALEX. ¶Bene auditur. Emphyteuta an possit petere p20 futuro, vide Bart. in d.ff. Stichus, cum, seq. Bul.in l.plures in fin. C.de fid.iustr.z qs habetur in l.stipulatio.ff.inter certam.de verb. ob.z Bal.in l.si quis argentum.C.de don.z Bal.in d.l.ij.in vl.col. C.de iur.emphy.z quod no.Bar.in l. si cum præsumitione.quando di.le.ce.per Bal.in l.filiussa.ff.diuus.de le.j.z Spe.in ti.de loca.

c ALEX. ¶An possit. Quid autem si quis partem soluit,non aūt totum,vtrum res incidat in cōmissum? Bal.videtur dicere q sic, per illum ter.in l.pe.C.de his qui.vt indi.melius in rub.C.de contrab.emp.in r.questio.z ad Bar.hic,adde qs no.gl.pe.in l.ij.z ibi Bal.in vl.co.C.de iur.emphy.qui alle.dictā l.placuit.videlicet qū debet fieri solutio canonis.z quomodo.aliquid per Ro.in l.stipulatio ista.ff.inter certam de verbo.obliga.

LEX XVI.

1 Officium iudicis p20 legato facto seruo p20 alimentis,competit.

2 Seruus vel monachus,an possit cōstituere procuratorem ad petendum legatum annuum p20 alimentis.

Seruus post decem. Legatum annuū relictum seruo a domino,debetur tempore seruitutis.z libertatis.h.d. Dicitur hic.q interim cogitur præstare alimēta. Contra.C.de leg.l.seruis. Blo.huius temore intelligit duobus 1 modis. ¶Primo,† q cogitur officio iudicis, qs est speciale,fauore alimentorū.l.seruos,ff.de ali.z cib.lega.z l.si in metallū.de his que p20 non scriptis,z hec est verissima lectu. Alio modo intelligit.vt ff.de verb.ob.l.huiusmodi.z l.lecta.in fi.ff.si cer.pe. Vult dicere,qs seruus extstens seruus,non agit contra dominū,vt in contrarium: sed postea factus liber,agit etiam p20 preterito tēpore.l.huiusmodi.de ver.ob.z l.lecta.ff. si cer.pe. Hec sol.non placet,qz tert.dicit.interim,z sic agit dum est seruus: quare teneo primam sol. Sed secū da lec.esset vera in se,ponēdo legatum annuū esse factū in causam alimentorū,qs in dubio præsumitur,cum seruus nihil habeat. Et si poneremus legatū esse factū in aliā causam,quā in causam alimentorū tūc cum legatum annuum quolibet anno cedat, tempore quo esset seruus reperiretur non capax, non valeret,vt ff.e.l.cū in annos,nisi poneremus sic legatū esse factū,q voluerit testator differre in tēpus libertatis.d.l.huiusmodi.z l.lecta.in fi.ff.si cer.pe.

2 ¶†Quero.an seruus possit constituere procuratorē ad petendū illud legatum. Diri.ff.de ali.z cib.lega.l.seruos.z est casus ff.de p20 cu.l.seruum quoque.in princ.Et hanc questionem vidi de facto in quodam monacho.

LEX XVII.

1 ☞ Dictio quoad, vel donec, an habeat vim repetitionis.

Legatum ita est legatum donec nu-
a bat intelligit annuũ.
h.d. ista lex. Oppo.ª q debeat intelligi in dubio. qđ est
minimũ. l. apud Julianum, §. scio. §. ã. de le. j. z l. si ita. eo.
tit. z q sit vnũ legatum. non plura. Huius timore dicunt quidã. q
vnum legatum est. z q dicit. q debetur singulis annis, exponitur
b scilicet aliquid quãtitatis. Ista opi. est cõtra istũ tex. ª adücit enim
id legatum. ꝛc. nõ dicit aliquid illius legati. nec dicit solui. sed de-
beri. Quare dic. q hic est speciale fauore dotis, z idẽ esset fauore
alimentorũ. vel in aliam causam similẽ, vt dixi ſ. eo. l. si cui annuũ,
vt per hoc habeat pinguiorem dotem, z facilius nubat per l. j.
ſ. sol. mat. Quero, quid in cõtractibus, z in alijs dispositionibus?
Videtur q idẽ. Unde non sit hoc speciale. l. sicut in anno. ff. quib.
mod. vsuſſr. ami. Et videtur ter. in l. pe. ſ. de exc. tu, z l. eũ qui. §. qui
ita. j. de ver. ob. Pe. videt dicere, q aliud sit in contractibus. z ita
pertransit. Ego dicerẽ sic. Quãdoque in obligatione venit aliqd,
quod habet causam successiuã. vt vsuſſr. tutela, z similia. z isto ca-
su fateor, q † dictio, quoad donec, z similia, habet vim cuiusdam
c repetitionis, ª d. l. sicut in annos, in prin. z l. pe. ff. de erc. tu. Si vero
venit in obligatione illud q habet causam momentaneam, tunc
intelligo simpliciter, q non videtur facta repetitio de annua pre-
statione: sed illius quantitatis, quolibet anno aliquid soluetur, vt
hic, secundum vnam lec. Et hoc per rationem, qz in dubio tem-
pus debemus intelligere appositum gratia debitoris. l. eum qui, ff.
eo. z quia in obligatione debemus inspicere quod est minimum,
vt ff. dixi. Non obst. l. cum qui ita. §. qui ita, quia debemus intellige
re, quod fuit expressum in stipulatione aliquod annuum, vel men
struum, vt ibi no. alias secus, vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ Opp. Quid autem si heres sit grauatus q vestiat vi
duam, an satis sit vnum vestimentum pro toto tempore prestare,
vide Bald. in l. j. C. de fideicom.

b ALEX. ☾ Contra istum tex. bar. z doc. in l. eum qui ita, supra. al-
leg. videntur indistincte intelligere hanc legem in omni legato. Et
vide Imo. no. in l. qui hoc anno, ad fi. de verb. ob. z in l. j. de condi. z
demon. idem tenet Bar. etiam in l. qui concubinam. §. vxori. supra
ti. j. z hic forte verius per istum tex. indistincte loquentem.

c ALEX. ☾ Cuiusdam repetitionis. Not. de dictione quoad, z
donec. de quibus etiam per bart. in l. j. ff. de condi. z demon. z idem
in dictione. dum, in l. qui concubinam. §. vxori. cum glo. supra tit. j.
Adde de dictione. donec, Bau. de Last. cons. cxxix.

a **§. Anni.** ª Quod deficit in fructu vnius anni, suppletur ex
fructibus sequentium annorum, in anno legato.
h.d. Hanc materiam plenissime examinaui in l. Liter stipulantem.
§. sacram, ff. de verb. ob. Hyn. ponit in l. si quis argentum. C. de
don. † etigi. j. de ali. z cibaria. leg. l. Lucius.

ADDITIO.

a AND. BAR. ☾ Anni. Et tu vide Angel. eleganter loquentem in
l. si fideicommissum. §. tractatum, supra de iud. vbi omnino vide.

LEX XVIII.

1 ☞ Legatum annuum factum diuiti, non videtur factum causa
alimentorum, secus si sit pauperi.

a **Codicillis.** ª Petitio legati diuisi per tempo-
ra. eroerationis gratia, nõ trans-
mittitur ad heredem: z adiectio temporis, in dubio non
refertur ad tempus etatis. h.d. Opp. annuũ legatum finitur morte
legatarij. vt supra eo. l. in singulos. Solu. ibi loquitur de legato
annuo relicto simpliciter: hic vero de legato relicto cum prefini-
tione certi temporis, vnde non sunt plura legata, sed vnum diui-
sum per tempora. Sed oppo. legatum annuum in dubio videtur
b intelligi causa alimentorum, ª d. l. si cui annuum. supra eod. ergo
morte finitur. l. si cum prefinitione. in princip. j. quando di. leg. ced.
z l. Firmio. §. fin. eod. titu. z Liij. j. de condi. z demon. z l. eum hi. §.
1 modus. supra de transa. Blo. sol. optime, illud est verum, quando
relinquitur pauperi: sed hic relinquebatur a paupere diuiti, quo
casu non presumitur in causa alimentorum vt not. in l. eum hi. §. si
in annos supra de transac.

ADDITIONES.

a ALEX. ☾ Codicillis. Istum tex. allegaui tibi pro singu. in l. si cui
legetur. §. j. post Imo. de leg. j.

b ALEX. ☾ Causa alimẽtorum. Utrum legatum annuum in dubio
videatur factum fauore alimentorum, z vide eum in l. si Stichus.
§. j. de verbo. oblig.

1 ☞ Heres repudians hereditatem, non potest retinere officium
executionis.

§. Stichus. Nudo ministro recusante legatum recipere,
legatarius potest petere ante diem. h. d. Et
est notabilis casus. Opp. z videtur. q non competit cum-
ante diem. vt j. de condi. z demon. l. j. Solu. hic dies fuit appo-
fauore legatarij: in contrarijs secus. ☾ Opp. de l. Firmio. §.
quando di. leg. ce. Solu. Intellige, q hic debebat tenere mo-
to, ita q inde nullum commodum sentiret. ☾ Ultima opp.
ad propositum. licet ista Sempronia repudiet, z heredi
adeat. potest tamen retinere pecuniam tanquam minister
ille, qui non est heres potest esse minister. l. alimenta. in prin.
1 li. z cib. le. cum si. Sol. † Quandocunque ª heres instituta
a tur minister, vel executor testamenti, si repudiat hereditat
potest retinere officium executoris, casus est hic, z j. de
liber. l. Lucius, quod tene menti.

ADDITIO.

a AND. BAR. ☾ Quandocunq; Et vide que notaui
gatum §. amittere. de his qui, vt indig.

LEX XIX.

Iria herede Legato incepto, z per-
legatarij finito, onus
cium extinguitur quo ad omnes. hoc dicit. z con
j. de ali. z cib. le. l. Stichus. §. j. ☾ Opp. imo videtur. quod
deficiens remaneat apud heredem cum suo onere, vt C. de
tol. §. pro secundo, z §. in nouissimo, vt j. titu. l. si ab eodem
hic legatum cepit in persona legatarij, z finitum est secund
gati naturam, z voluntatem defuncti: sed in contrarijs, ut
legatum cepit vere, z est finitum citra cogitationem, z vo
tem defuncti.

1 ☞ Legato generali per speciale non derogatur, quando
pliciter non ob eandem causam.

2 Legatum alimentorum non est reiterabile.

3 Clausula generalis, quando referatur ad specificata.

4 Prior si legatur biblia, z cuilibet fratri cappa, an quilibet
cappam.

1 **§. Qui marco.** † Legato generali per speciale
derogatur. quando
non ob eandem causam. h.d. ter. ibi, ne quid his dicit. per ver
ba videtur legari, quod prestabat in vita, argu. in l. Scripto
nio. §. fi. ☾ Opp. j. de ali. leg. l. alimento. §. Bal. in l. si quis in
principio. Sol. Ibi aliud apparet dicendũ esse. expulsio
te defuncti, ita dicit gl. sed veritatem non comm
tas defuncti non erat expressa. Quare dic secundum Bo
ibi reliquebatur ob eandẽ causam, vnde generaliter
gatur: hic vero reliquebatur simpliciter. Vel secundum
2 loquitur in legato reiterabili: ibi loquitur in legato
quod non est reiterabile, z satis in idem recidit cum
placet dicta sol. pro qua facit. l. dominus. §. ff. de vsuſ.
doli clausula z l. stipulationes commodissimum, j. de
3 clausula † generalis ad specificata nõ refertur. Sol.
d. l. doli clausula, z Lyn. refert in l. cum questio. in fi. C.
a loquitur, quando precessit ª dispositio generalis, z
lis: secus econtra, si precedit dispositio specialis. z
4 ralis. Et per hoc soluit questionem illam. Si testato
pam fratribus, z Prior in biblia. Contra hoc videtur
leg. l. seruo. Dicam de hoc in l. questum. §. fi. de fund.

ADDITIO.

a ALEX. ☾ Quando precessit. Et vide Bart. omnino in
ã. de adop. vbi pulchre no. z de questione de qua hic per
de per Imo. in d. l. doli clausula, z ibi Bar. z in Liij. de
simili per Jo. and. in tit. de instr. edi. §. nunc vero aliqua
an pauperes.

§. Lucio Titio. Si testator reliquit ad
quod prestabat ad nutum
pondus tamen valet legatum. hoc dicit. Ratio dubitandi
tur ex summario, vt ff. vidistis. Facit ad hoc l. que extrin
j. de verbo. oblig. LEX XX.

1 ☞ Conditio si deficit per mortem eius, in cuius personam
fertur, legatum non extinguitur.

2 Conditio mista si deficit, deficit relictum fauore alimentor

1 **Minus.** Si conditio deficiat per mortem
cuius personam confertur, non
legatum. h.d. opp. ff. co. l. Seio. Sol. ibi legatum
fauore filiorum: hic vero non fuit factum propter
2 tem, z hec vera. ☾ † Opp. quando conditio mista deficit,
sum deficit relictum. l. j. C. de insti. z substi. z l. in testamento
di. z demon. Sol. hoc speciale fauore alimentorum. Et
bene, quicquid dicat Petr. Et dic vt dixi in l. filius liberta
ditio. z demon.

1 ☞ Relictum factum sacerdoti, vel ministris ecclesie, pr
videtur relictum.

2 Relictum factum filio vel seruo alieno, an videatur fact
plationepatris vel domini.

stos si ecclesie sancti Francisci instituatur, an ipsi fratres vel
lesia videantur instituti.
gatum debet censeri annuum, ad pias causas.
gatum factum perpetuo, an duret vsq; ad centum annos.

Attia. Als. Attitia, [a] Relictū †sacerdoti, vel ministris
ecclesie, ipsi ecclesie videtur esse relictum. h. d.
itur hic, q̄ legādo sacerdoti, videtur legare ecclesie: an sit ve
indistincte: *Dic, vt diri ſ. de re. dub. l. ciuibus. †Quero, qd
quis reliquit seruo, vel filio alieno, an videatur relictum con
plationē patris, vel domini: Dic videt q̄ sic, q̄ dic vt diri in l.
ſ. de cōd. z demō. z l. si filio famil. ſ. de dona. cau. mor. z hoc no.
in. C. de vsufru. ¶ Quero, cum Decretalis [b] dicat q̄ fratres
ores hereditatis totaliter sint incapaces, z ipsi faciūt instituī
cianum, seu custodem ecclesie, vel altaris, an valeat? Dicitur
quod ministerium est designatum templo, sed templum istorū
est capax: ergo. ꝛc. In contrarium, q̄ ista interpretatio, quod
atur relictus templo, est ideo, q̄ est fauorabilis. Sed si ex ista
pretatione dispositio fieret nulla, non est fienda: imo videtur
tum ipsi, non templo. l. quoties. ſ. de rebus dubiis. De hoc di
primo libro Minoricarum. ¶ Ultimo ille ter. videtur esse
tra ea que diximus. ſ. eod. vbi videtur, †quod non de
t intelligi annuum, nisi in certis casibus. Sed respondeo, q̄ hic
et intelligi annuum, q̄ est casus fauorabilis, quia ad pias cau
Item quod dicitur hic, †perpetuo, an debeat intelligi in secu
culorum, vel vsq; ad centum annos? Videtur velle, q̄ per
o, z postea allegat leges que faciunt q̄ vsque ad centum an
duret: sicut in vsufructu, dicam ſ. eo. l. pen. plenius ſ. tit. l. si v
ructus. tetigi ſ. eod. l. annuum.

ADDITIONES.

EX. ¶ Attia. Facit iste ter. an relictum persone sub nomine
itatis, videatur relictum dignitati vel persone, de quo per
d. in l. hac consul. C. qui testa. face. pos. in ſ. col.
O. BAR. ¶ Et vide quod habetur in c. requisisti. de test.
AV. DE SEISS. ¶ Indistincte. Econtra dicit Bal. in c.
relam. de elec. q̄ paria sunt citare ecclesiam z citare rectorem,
hunc ſ. z per l. si ideo. ſ. de euictio. quam dicit singularem.
EX. ¶ Decretalis. Fratres incapaces faciūt institui quar
nū eccle. an valeat, sed cōtra bar. tenet bal. z bene in auth. igres
e sacrosan. eccle. z adde bal. per illū text. in l. eius. C. de compen.
EX. ¶ Non est fienda. Adde Bar. in l. cum senatus, in prin.
e re. dub.

LEX XXI.

Iberto suo. Alienatio hereditatis, non ex
tinguit legatum prestandum ex
reditu certe rei. hoc dicit.

Liberto. [a] Legatarius onere extrinseco grauatus
non defalcat cōtra legatariū, licet sibi fue
defalcatū. h. d. ¶ Opp. ergo, z videtur q̄ legatarius detrahat
alcidā contra fideicommissarium. l. penales. in fi. ſ. ad. l. fal. Sol.
ic legatarius fuit grauatus dare aliquid extrinsecum. q̄ fundus
um fuit legatus, fuit grauatus in decem: sed in cōtrarius fuit gra
atus onere intrinseco, q̄ debet dare partem eius quod sibi fuit
lictum. De quo plene dic per gl. ſ. de cōd. z demon. l. Plautius.
l. facta. ſ. fi Titius. ſ. ad Treb. z in l. cum pater. ſ. ſ. ſ. de lega. ij.

ADDITIO.

LEX. ¶ ſ. a liberto. Not. istū text. per quem in questionib. suis
cidit no. quest.
☞ Fideicommissi quod quis habet iure, venit in restitutionem
Trebellianum.
falcidie, deductum iure computatur in partem, que deducenti
ebet restitui.
Fructus percepti iudicio testatoris veniunt in restitutionem,
uando dilatio fuit apposita fauore fideicommissarij.
De legata particularia nō veniūt in restitutionem fideicōmissi.
ideicōmiss. vniuersale non continetur appellatione hereditatis.
ilius rogatus, si decesserit sine filijs, restituere medietatē heredi
tis filie sue, aliam medietatē pauperibus, quod aduocauit filia
supplementum computatur in partem que sibi debet restitui.

Filium ex dodrante. Ex voluntate defun
cti portio, que iure
deicommissi percipitur in fideicommissum deducitur, z fructus
recepti iudicio testatoris. h. d. z est notabilis casus. ¶ †Not. q̄
ud, quod quis habet iure fideicommissi venit in restitutionem
Treb. ¶ Secūdo not. †q̄ illud, quod quis sibi deducit iure Fal
die, cōputatur in partē, que sibi debet restitui. ¶ Tertio no. †q̄
uctus percepti iudicio testatoris veniūt in restitutionem, quan
o dilatio fuit apposita fauore fideicōmissarij. ¶ Opp. z videtur
fideicōmissum vniuersale nō veniat in restitutionē, vt ſ. tit. j. l. si
tit. Sol. ib. primo rogauit. z postea fideicōmissum reliquit: hic
conuersio, vt not. in l. Marcellus. ſ. quidā. ſ. ad Treb. z l. cum vi
rum. C. de fideic. ¶ Secundo opp. hic fuit rogatus restituere por
tionem hereditatis: ergo id quod habet iure fideicōmissi, non ve
nit in fideicōmissum. d. l. Marcellus. ſ. quidam. ſ. ad Treb. ¶ Pose
4 semus dicere. †quod ibi loquitur in prelegatis particularibus, qui
non veniunt in fideicōmissi restitutionem vt ſ. ad Trebellia l. po
stulante. hic vero loquitur in fideicommisso vniuersali, quod ha
bet vim hereditatis. l. si filius. ſ. ſ. ſ. quod cū eo. z ideo venit in re
5 stitutionem. Hec sol. est contra casum d. l. si Titius. ſ. tit. j. vbi† ap
pellatione hereditatis nō continetur fideicommissum vniuersale.
Dic, quod hic est istud propter presumptam voluntatem defun
cti, qui rogabat nolle eam de restituēdo filio suo. Unde verbū. he
reditatis. simpliciter prolatū intelligitur de tota hereditate: z sic
de eo q̄ vroz cepit iure fideicōmissi, cū alias totā hereditatem nō
haberet. Alias autē appellatione hereditatis nō continetur tale
fideicōmissum, vt ſ. ti. j. l. si Titius. in fi. Intellige ergo legē nostrā
tantum hoc casu, q̄i extraneus est rogatus restituere partē here
ditatis filio, quo casu intelligo partē hereditatis. id q̄ capitur in
re fideicōmiss. Sed si essent duo filij inuicem rogati, tūc appellatio
ne hereditatis reco̅tinetur fideicōmissum: q̄ est par fauor vtriusq;
que, vt ſ. tit. j. l. si Titius. Sed est cōcurrendū ad distinctionem di
cta l. cum viruz. C. de fideicōmiss. z d. l. Marcellus. ſ. quidam. ſ. ad
6 Treb. vbi plene dicā. ¶ Quero, rogat[a] est filius, q̄ si decesserit si
ne liberis, medietatem hereditatis restituat filie sue, aliam media
7 tatem pauperibus. ista filia egit ad supplementū. [a] vtrum id quod
auocauit agendo ad supplementū contra voluntatē defuncti. cō
putetur in ea parte, que sibi debet restitui. Dico, quod casus est
hic q̄ sic, z est valde notandum. Nec ob. si dicis, quod loquitur in
Falcidia. quia contra voluntatem defuncti auocat: secus putarē
si secundū voluntatē defuncti auocaret, q̄ cessat ratio huj[s] legis.

ADDITIO.

2 ALEX. ¶ Ad supplementū. Si filia agat ad supplementum cō
tra voluntatem defuncti. an supplementum debeat sibi computa
ri in parte. que sibi debet restitui: bene facit quod not. Bar. quod
ibi diri in l. quod de bonis. ſ. cum fideicommissum ad legem Falc.
1 ☞ Legatarius si non implet modum a testatore adiectum, lega
tum sibi solutum reuocatur.
2 Pecunia ad vnum vsum relicta, non potest per superiorem ad a
lium vsum deputari, quando testator prouidet quid debeat fieri
illo non facto.
3 Debitores expulsi a ciuitate, exacti per ciuitatē, an sint liberati.
1 **ſ. Lucius.** Si legatarius non implet modū a testato
re adiectum, legatum sibi solutū reuocatur.
h. d. Op. z videtur, q̄ licet non fiant certamina in ciuitate, q̄ pecu
nia debeat conuerti in alios vsus ciuitatis. l. j. z l. v. de admi. re. ad
ciui. perti. z ſ. tit. j. l. legatum. Ro. z Bug. fatētur cōtrarium hic. gl.
dicit, z est opi. Ego, q̄ ille leges loquūtur, quando testator simpli
citer dixit: sed hic testator prouidit expresse, quod si hoc non fie
2 ret, ad suos heredes reuerteret. q̄ tene mēti. Et qua solutione ha
bes, q̄ oēs leges que dicunt, q̄ pecunia ad vnū vsuz relicta possit
cōuerti in aliū vsum ex authoritate superioris, sunt vere, nisi testa
a tor prouideat quid debeat fieri, z q̄s illo non facto perueniat ad
3 heredes: q̄ tunc non pōt fieri transmutatio in aliū vsum. † Ulti
mo inducitur ista lex in arg. ad q. si ciuitas exegit debitores alicu
ius expulsi de ciuitate, an sint liberati? Dic videtur text. q̄ sic, q̄s
dic vt no. per Ly. in l. creditor. in prin. ſ. de sol. z ibi plene diri.

ADDITIO.

2 ALEX. ¶ Nisi testator. Not. sing. limitationem ad l. legatum, cū
si. ſ. ti. primi. z hoc sequitur Bal. in l. ab eo. in fi. C. de fideicom. qui
determinat questio. no. per ter. istum.
1 ☞ Executor deputatus ad distribuendū, si efficitur pauper te
netur satisdare. etiam si est effectus pauper post mortem nu. 4.
2 Executor testamentarius non satisdat.
3 Procurator effectus pauper post mādatum, eo ipso censetur re
uocatus.
1 **ſ. Largius.** Minister † electus ad distribuendū, satis
dare nō debet, nisi pauper fiat testatore
ignorāte. h. d. z est fin. casus. Ho. ter. in fi. ibi, nisi viuente testatore.
2 Primo no. †q̄ executor testamentarius nō debet satisdare, q̄ dic
a plene. vt in l. diuus. j. si cui plus quam per leg. fal. Secundo no. [a] dis
3 stinctionem. †que fit hic: que distinctio facit ad q. de procuratore,
qui post mandatū est effectus pauper, q̄ eo ipso est reuocatus. vt
4 no. per Dy. j. de sol. l. si cū Cornelius. in fi. † Querit gl. loquit hic,
quando viuente testatore, effectus est non solue dosed quid si post
mortem? Dicit glo. in verb. viuente. idem, z multo magis, ꝛc.

ADDITIO.

2 ALEX. ¶ Secūdo no. Idē no. Ray. hic. z Bal. in l. in cōfirmando.
iuncto ter. de cōfir. tu. z ter. z Bar. z ibi Bal. in l. pater heredi. ſ. fi.
ſ. de test. tu adde Bar. z ibi diri post eū in l. si cū Cornelius. j. de so.
1 ☞ Dilatio debet cessare, causa dilationis finita, z nu. 3.

2 Dispositio collata in tempus quo finitur tutela pubertate, effectum sortitur etiam tutela finita morte.

1 §. Pater duos. †Finita causa dilationis, debet cessare dilatio. h.d. secundū Dy. Vel
2 aliter, Dispositio collata in tempus, quo tutela finitur pubertate, sortitur effectum, etiam si tutela finiatur morte. h.d. z est subtilis casus. Opp, extra gl. dicitur hic, q videtur quasi cum tutore locutus. Cōtra. in dubio, nō presumitur psona extrinsecus. l. si ita stipulatus, §. Chrysogonus. ī. de verb. obl. ¶ Item in dubio id q agitur, videt agi nomine proprio, l. z magis. ī. de solu. sed hic dicit contrariū. ergo male. Dicit enim, q in dubio quasi cū tutore videtur agi. Predicta sunt vera. nisi ex qualitate rei, sup qua fit dispositio. seu dispositionis qualitate aliud perpendat, hoc pbatur in l. post morte. §. quando ex fac. tu. z de admi. tut. l. cū post. §. i. Ita in proposito. testator loquebatur super rebus pupilli, z dispositionem suam retulit tātum intra tempora pupillaris etatis. z loquebatur cum successore. seu fratre, qui erat tutor fiduciarius. Hā ex his patet, q cum quasi tutore est locutus. ¶ Dicitur hic, q protinus debet restitui. Cōtra, imo debet expectari tantum tempus, quo ad pubertatem perueniat. Lex his. C. quādo dī. le. ced. z quod no. ī. ad Trebel. l. Seius Saturninus. Sol. contraria loquuntur, quando tempus esset adiectum gratia grauati: hic vero tempus erat adiectū gratia honorati, hoc est, istius fratris minoris. Hec sol. non est vera, q etsam hic gratia fratris minoris, quia interim debebat percipere fructus, non debet expectari tēpus pubertatis. Et pro hoc videt ter. in l. Firmio. §. i. ī. quādo dī. le. ce. Sol. hic testator videtur se retulisse ad tempus, quo tutela finiet: ideo non refert finiatur morte, vel temporis cursu. Simile in l. mulier. ī. ad Trebel. z l. iij. in prin. C. de insti. z substi. Vel, aliter, longa differentia est, an primo legatum relinquatur alicui, z postea ali⁹ assumatur executor. tunc enim vere executor est, licet aliquod cōmodum eiusdem remunerationis sentire debeat, ideo ad heredē non transit. Casus est hic, z l. a filia. §. fi. ī. ad Treb. Si vero legatū cōfertur in aliquem principaliter, z est rogatus de restituēdo alteri in tempus certe etatis, cui illud idem primo nō legauerat. tūc loquitur, l. ex his. C. quādo dī. le. ced. z quod no. in d. l. Seius Saturninus. z d. l. Firmio. §. i. ī. quādo dī. le. ce. z ista Sol. est magis generalis q̄ precedens. Opp. dicitur hic, q frater maior interim lucratur fructus. Contra de l. si ita. §. Pegasus. ā. de le. ij. z l. in fideicommissi. §. cum pollicitus. ā. de vsur. Sol. hoc ideo, q testator expresse voluit ipsum lucrari reditus. ¶ Querit gl. quid si frater iste non esset tutor, an ista lex haberet locū: Rom. per elegantia verba dicit, q sic quod puto verum. Et hoc modo lex ista potest intelligi, z q dicit in ter. quasi cum tutore, exponе, id est, quasi tutore, seu defensore, non q esset tutor. Et hoc innuit litera, quasi, hic posita, que est no
3 ta impropietatis. ¶ †Ultimo no. istū ter. secundū primum intellectum, q finita causa dilationis, finitur dilatio. Facit ad id quod dixi in l. a filia. §. fi. ī. ad Treb. z in l. si quis heres ita. ā. de acq. her.

LEX XXII.

Filie mee. Sufficit anni initium esse ceptum. h.d. Habes simile. ā. eo. l. a vobis.

LEX XXIII.

2 Testator si iussit die sue mortis fieri debere vnam septimam bannitam, intelligitur q fiat semel.
3 Pitantia si iussu testatoris fieri debet fratribus minoribus in die sancti Francisci, debet fieri semel.

Quidam. Legatum relictum in diem reiterabilē, intelligitur esse annuum, z perpetuum. h.d. Et est mirabilis lex. ¶ Quero, de qua die intelligitur. Gl. intelligit de die natali, id est, natiui-
1 tatis: vel de die natali, id est, die mortis, †q tunc nascūtur ad glo-
2 riam. Sed secundum hoc quero de tali. q. Quidam †iussit, q die mortis sue debeat fieri vna septima bānita, debebit ne fieri quolibet anno? Hic videt casus q sic, intelligēdo de die mortis. Pet. tamen dicit contrariū, q intelligit hanc legem, quando est dies reiterabilis propie: sed in questione proposita non est propie dies reiterabilis: q dies mortis propie est vna tantū: z illa dies que est reuoluto anno, nō est illa propie, sed est tota, quota fuit dies mortis. z in dubio debem⁹ stare ppie significationi, l. non aliter,
a ā. de leg. iij. z hoc puto verū. ¶ Item quero, * testator reliquit fra-
3 tribus in festo. S. Frāci. vnam pitantiam. Videtur q omni anno debeat fieri ista pitantia. per iſtum ter. licet non dicatur, quolibet anno. Et Guid. de Suzar. tenebat istud. Ego vero, salua veritate intelligerē. q deberet prestari tantū semel. Casus est in l. cum qui Calendis. ī. de ver. ob. z l. boues. §. hoc sermone. ī. de verb. sign. Fa
cit. ā. de leg. ij. l. cum pater. §. pater certā. circa fi. §. Vid. l. istam respondeo, q Iurisconsu. istam interpretationem facit ex qualitate persone relinquētis, z eius cui relinquebatur. Iussit enim dari de curionibus: z sic. ex qualitate persone promittitur q non vol-
b dari semel tantū. ᵇar. l. sed z si susceperit. §. i. ā. de iudi. fed in
posita, quando relinquitur fratribus minoribus, vel alios
fis, precipue mendicantib⁹, certe pro satisfactione habe
pitantiaz. Et ita intelligimus hic. si decurionibus esset
gna quātitas: q semel tantum debetur, q cessat illud
ex quo imperator ita rescripsit. Ita intelligo hanc legem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Item quero. Et vide quod no. Bal. in auth
si. de sa. san. eccle. z habetur in l. si cum prefinitione. ī. quan
ce. Raph. in d. l. eum qui Calendis. tenebat contra Bar
tur opi. Hui. de Suza. per istum ter. quādo id, quod vert
gatione, est reiterabile. per hanc l. non cauillando eam. i
fit in contractibus in d. l. eum qui Calendis.
b ALEX. ¶ Semel tantum. Nō. q si relinquitur fratrib
S. Franc. vna pitantia. q debetur tantum semel. non o
Et adde, q per ista iura hic alle. per Bar. ipse dicit alia
de qua in l. bonis promissio de iure do. z ibi Bartol. z ite
dixi, z latius per Bart. in l. i, ad l. Jul. male.

LEX XXIIII.

1 Tantum est dicere, per quadriennium, quantum, f
quadriennūs: z an centum annis finiatur legatum perpe

Amerat. †Tantum est dicere, per qua-
nium, quantum singulis quad
nūs. Eadem ratione tantum est dicere, per annum,
tum, singulis annis. Est mirabilis lex. Dicitur hic, Perpe
pensitationem, quero, vtrum finiatur centum annis, fere
Quidam dicunt, q sic alij, q non. vt in gl. patet. Quid sit notū
seu notorium, dicam. ī. tit. i. l. vsufructus.

TITVLVS II.

De vsufructu legato.

Dictum est ā. tit. proxi. l. in singulos, q legatum
vsufructū est simile legato annuo
ideo post precedērem titulum ponitur iste titulus. Quere q
in quo differt iste titulus a titulo de vsufr. Rūdetur patet.

LEX I.

1 Seruitutem habens non potest in ea construere vsumfructum, nec aliam seruitutem.
2 Seruitus large dicitur in bonis nostris. z quare proprietas dicatur esse in bonis.
3 Seruitus constitui, quare in seruitute non potest.
4 Arguere a toto dicitur, quando arguitur ab omnibus sufficienter enumeratis.
5 Seruitus quomodo pignoretur.
7 Seruitus est quedam qualitas.

Vsus. Vsufructus seruitutis re
potest legari, vt proprie
prestabitur, prout potest. h.d. z diuiditur in
tes. Primo, ponit vnum dictum. Secundo, rō
cite obiectioni. Tertio ponitur quedam prouisio circa
Secunda ibi, nec erit. Tertia ibi, sed incerti. Et glo. nō
cto, qui scribunt hic, legunt legem nostram in eo, qui habet
tutem realem in fundo alterius, z legat vsumfructum
tutis. Nō. ter. ibi, q seruitus, &c. Item no. ter. ibi, qui
bonis. Oppon. videtur quod seruitus seruitutis
vt ā. de ser. ru. predi. l. ij. §. i. z l. per quem locum. eo. tit. i.
1 di. l. qui per certum. Solut. ille † qui habet seruitutem
constituere vsumfructum, vel aliam seruitutem: sed
fundum seruientem. potest concedere seruitutem
quod illa seruitus, sit seruitus seruitutis, sed est alia
bita a fundo, non ab illa seruitute. ¶ Op. dicitur hic, quod
tus non est ex bonis, nec extra bona. Cōtra, imo
bona, quia debentur nobis seruitutes in predio alieno.
in prin. ā. fi vsufr. pet. Solu. expone, neque extra bona
ipsa seruitus sit proprietas aliena. Nam licet in re alie
tur, tamen non est proprietas alterius. ¶ Oppo, quod
2 mis, †quia id est in bonis, cuius habemus actionem. z
vt. rem in bonis. ī. de acqui. rerum domi. Dicit glo
esse in bonis, duplici de causa. Primo, q non potest
se sine fundo, nec posset alienari. et qui non haberet
Instit. de ser. §. ideo autem. z l. si aliena. §. i. ī. de vsucap.
ratione nō dicitur esse in bonis, quia sicut manica
sti, dicitur non esse, q effecta est accessio alterius.
dicitur esse in bonis, q dicitur esse accessio alterius.
predio. l. eum qui. ī. de vsuca. z rerū mistura. eo. ti. tanq
do sumēdo, prout sumuntur in d. rem in bonis,

is. ¶ Dicitur hic. qđ seruitus seruitutis esse nõ potest: modo
o. quomodo probetur istud: Dicit gl. q probatur † argumẽ
o a toto sic. q seruitus per se intellecta in abstracto. nihil est,
abet aliquem fructum. l. videamus. §. de vsur. Item conside
o eam. prout est in concreto. hoc est. in loco seruienti. non po
onstituí seruitus: q locus seruiens nõ est in dominio eiꝰ, qui
tituit seruitutem. ita dicit gl. ¶ Querit Dyn. quid vult dice
dum dicit ꝛ argumentatur a toto. Dicit Dyn. argumẽtatur
o, scilicet, integrali. Pet. contra. imo debet dicere. argumẽ
a toto vniuersali. Probo, hic argumẽtatur negatiue. sed cũ
itur a toto integrali. nõ sequitur argumentũ negatiue, secun
logicos: ergo. ꝛc. Exẽplum. si dico. non est domus. nõ seque
, ergo non est paries. licet sequatur affirmatiue: q si dico. do
est. bene sequit. ergo paries est. Sed arguẽdo a toto vniuer
equitur negatiue. licet non affirmatiue. Exẽplum. si dico. nõ
nimal sequit. ergo nõ est homo: sed affirmatiue non sequitur.
al est. ergo homo est. Videte domini. nõ est verũ quod hic di
det. q argumẽtatur a toto vniuersali. q nullũ est totum vni
ale. imo ponimus quandã seruitutẽ individuam, quã si quis
et. non potest legare eiusdẽ seruitutis seruitutem. Sic loqui
in particulari. accipiẽdo seruitutẽ prout est in abstracto. vel
ut est in cõcreto. Quare dic. q gl. † vult dicere. argumẽtatur a
. vel ab omnibus partibus sufficiẽter enumeratis. ꝛ sic a suffi
diuisiõe. ꝛ hec est veritas. ¶ Sumꝰ expediti de lec. gl. ꝛ doc.
lec. salua reuerẽtia gl. ꝛ doc. nõ procedit in lege ista. nã si nos
bus istã l. q. ille legat seruitutẽ, cui seruitus debetur, tunc de
um positũ per Iurisconsultum in fi. l. erit falsum: quia ille qui
t seruitutẽ, nõ potest seruitutem alij cõcedere aliquo modo.
s est in lege meo. de ser. rust. prędi. nisi hoc faceret permittente
imo fundi seruientis. l. cũ essent. in fi. ꝛ ibi no. gl. in verb. solet.
ser. rust. pred. Unde lec. ista nõ videtur procedere. nisi sustinẽ
l. dicamus, ꝛ forte nõ male, q istud, q dicitur, q heres debet
facultatem agendi. vel seruitutẽ constituere, faciat hoc. redi
do a domino fundi seruiẽtis: alias ista lec. nõ potest sustineri,
certe etiam istud dictum non est totum. Nam cum legauerit
fructus respectu illius iuris quod habebat, si de illo iure nõ
st dari, heres nõ cogitur redimere, l. quod in rerum. §. j. §. de
ꝛ l. vlt. C. de legat. ideo ista lect. non placet. Legamus ergo
modo, vt tota ista lex loquatur in domino alicuius fundi, qui
uit vsumfructũ iuris eundi per suum prędium fundum: dicit
ison. q nõ potest fieri, q seruitus seruitutis. ꝛc. Et hoc dicit
parte. ¶ In secunda parte pone casum sic. Cõtra cũ seruitu
sint, in bonis, ergo, ꝛc. Respon. Iurisco. q ista seruitus non est
onis, nec extra bona. imo nõ est in rerum natura, q qui habet
dum prędiũ nullam ibi seruitutẽ habet. Tertia pars est cla
sine scrupulo. pcedit, ꝛ de necessitate sic debet intelligi. ¶ Et
declaratione legis opp. quod etiam ille, cui debetur seruitus,
sit eã legare, q † potest eã pignori dare, l. sed an vic. §. de pign.
l. Allius legis ponit duas lec. Primo, potest pignori dari via a
mino, vel ab eo, cui debeꝭ via: ꝛ in eo quod dicit, a domino, be
dicit: sed in eo q dicit, vel ab eo, cui debetur via, male dicit: ꝛ
c tenebat Lyn. me audiẽte. ¶ His premissis † quero, que est ra
, q seruitus seruitutis esse non potest. Respondeo, secundum
ium, quem posui, seruitus seruitutis non potest esse: q seruitus
n est formata. Item secundum casum gl. non potest ille seruitus
ututis, ꝛ est verũ per d. l. cum essent. in fi. §. de ser. ru. pred. ꝛ tũc
t due rationes, vna est in gl. q: aut cõsideramus eam in abstra
, aut in concreto, vt ś. dixi. Aliã rationem assignat Oldr. vsus
ctus seruitutis esse nõ potest, q: sunt sub diuersis generibus
uitutum cõtrarijs, inspecta tã origine, quam effectu. Origine,
seruitus realis non potest constitui non habenti prędium. l. j. §.
mmunia prędia. sed vsusfructus sic. Item effectu, q prędialis est in
idua, sed personalis non est individua. d. l. j. §. fi vsusfructus. j.
l. fal. ergo ista talia cõtraria non possunt esse circa idem. Idem
it Old. ꝛ bene: tamen ista ratio nõ cõcludit, nisi q vsusfructus
uitutis esse nõ possit. Sed nõ est generalis ad id quod dicitur,
uitus seruitutis esse nõ potest, quare dat aliã rationem, q † ser
us est quedam qualitas, non autẽ substantia. l. quid aliud. j. de
b. sign. Cum ergo qualitas nõ possit esse sine subiecto. l. ij. §. de
fruc. de necessitate cõcluditur, q seruitus seruitutis esse nõ po
sicut nõ potest esse qualitas qualitatis. q requirit substãtiaꝫ
quã in qua fit. De quo dixi plene in l. Meum. §. fundo. §. de le. ij.

LEX II.

Hominis opere. Ista lex ponit tres dif
ferentias inter legatuꝫ
operarum, ꝛ legatum vsusfructus. Op. gl. Inst. de acqui.
r. erro. circa prin. Sol. ibi loquitur de operis libertorum: hic ve
de operis serui. Opp. contra hoc §. de ope. ser. l. v. glo. respond.
ibi dic. tur legatur vsusfructus, subaudi, ꝛ plus. ¶ Querit glo.
quot sunt differentie inter legatum operarũ. ꝛ vsusfructus? Vos
habetis hic tres: alias dic. vt in l. ij. de ope. ser. ¶ Quero. que est
ratio dictarum differentiarum? Vide vnam rationem in l. locum,
§. proprietarius. §. de vsufruc.

LEX III.

Hominis quoque. Querit glo. vtrum
homo liber possit
locare operas suas in perpetuum? Et remittit ad nota
ta in l. ij. §. ne tamen. supra de vsufructu. ꝛ l. antiquitas. C. de vsuf.
ꝛ ibi Ly. ꝛ not. Inst. l. de vsufruc. §. ne tamen.

LEX V.

Vsumfructum. Nõ potest quis ab eo ca
su incipere, quo debet er
stingui. hoc dicit Concordat l. Titio cum morietur. su
pra de vsufructu.

LEX VI.

1 ☞ Interesse petitur, quando in obligationibus faciendi desijt
posse fieri.
2 Forma libelli in petendo interesse. quãdo factum desijt posse fieri.
3 Qui tenetur ad vsumfructũ. eo cõstituto, tenetur ad patiendum.

Si vsusfructus mihi. Hec est bona
1' lex, in obliga
a tionibus faciendi, † quando desijt posse fieri. petitur inte
resse. a h. d. De ista lege facio magnum festum. §. de ver. obl. l. stipu
lationes non diuiduntur. in lr. q. No. text. ibi. peti quidem, ꝛc. Op.
de l. quesitum. §. de vsufru. vbi dicitur. q petitur vsusfructus. So.
exponꝰ vsusfructus. id est. estimatio eius, vt ibi no. Item oppo. q
vsusfructus possit peti. quia possum petere factum. vt consequar
interesse. vt no. in l. j. in princi. §. de actio. empt. ꝛ l. ij. §. item si in fa
b cto. ff. de verb. oblig. Ego dico. b in l. stipulationes nõ diuiduntur.
2 cum tracto. qualiter petatur interesse, quando ex ipsa facti nar
ratione non est notorium. factum non posse fieri de cetero: tunc
procedit illud quod dicitur. q possum petere factum. vt conse
quar interesse. vt si ei qui mihi debebat scribere libꝝ. est amputa
ta manus. Si enim peto scribi librum. ex serie libelli non apparet.
q sit amputata manus. Sed quãdo ex illa narratione est notoriũ
non posse fieri postea. vt hic: q dico. q tali biennio debet dare v
sumfructum. de necessitate petetur interesse. vt hic. Et si dicis. q
ista l. non facit ad materiã illam: nam ille, qui tenetur ad vsumfru
ctum, tenetur ad dandũ. l. ij. §. dare. §. de vsufruct. ergo hic loquiꝫ
3 in obligationibus dandi. nõ faciendi. Sol. † Hic loquitur i vsufru
ctu. in quo antequam quis det. seu constituat. tenetur ad danduꝫ.
sed eo cõstituto, tenetur ad patiendũ. vt plene dixi in d. l. ij. §. j. de
ver. obl. Sed in vltimis volũtatibus adita hereditate est cõstitu
tus vsusfructꝰ: sola ergo remãet obligatio ad patiẽtiã. vt no. C. de
c vsufr. l. corruptionẽ. ergo. ꝛc. ¶ Ultimo no. c si aliquis † est electus
4 potestas pro ser mẽsibus incipiẽdis a proximis Calendis. ꝛ si per
cõmune stet quo minus ille exerceat officiũ ser mẽsibus. non põt
petere qđ exerceat officium alijs ser mẽsibus: sed potest petere in
teresse. vt hic: quia aliud est officium istorum ser mensium. aliud
aliorum. Dixi in l. si ita stipulatus essem abs te. j. de ver. obli.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Interesse. Sed quomodo succedet obligatio ad inte
resse. q: qui tenetur ad vsumfructum. tenetur ad dãdum. ꝛ potest
precise cogi. l. iij. §. dare. §. de vsufr. ꝛ no. Bar. in l. stipulationes nõ
diuiduntur in q. de ver. obl. ꝛ in obligationibus dãdi etiam re per
empta. vt hic. nõ succedit obligatio ad interesse. ideo forte est ne
cesse respondere ad istum ter. ꝛ ad l. quoties. §. fi. de vsufr. prout di
xit Bar in l. ij. §. ꝛ harum. de ver. obl. q qui tenetur ad vsumfructũ
tenetur ad dandum. ꝛ etiam faciendum. vt ibi per eum.
b AND. BAR. ¶ Ego dico. Et vide Bar. plenissime in l. stipulatio
nes non diuiduntur hic alle.
c AND. BARB. ¶ Ultimo no. Et vide istum ter. alle. per Bar. in
l. senatus. §. fi. ff. ad turp. ꝛ vide que ibi diri. ꝛ vide Bar. i l. si ita sti
pulatus essem abs te. de ver. oblib. ꝛ in l. si vno. §. item cum quid. ff.
loc. ꝛ in l. si prius. in vij. q. de oper. no. nun. Bal. in l. liberti. de oper.
li. An. in c. fi. de iu. ꝛ in c. j. de eo qui mit. in poss. ALEX. ¶ Adde
no. Bar. in l. dotem. §. qui maritos. j. de pu. ꝛ adde aliam q. no. de
qua diri in l. si ita stipulatus. de ver. obl. Et ad dicta Bar. hic, add
de que ponit Are. in c. fi. de iudi.

LEX VII.

1 ☞ Famulus infirmus non debet habere salarium.

Pere testamento Ista lex prosequi
tur duos casus. Di
citur hic, quod opere cedunt a die petitionis. contra. j. de
oper. lib. l. si quis hac lege. §. iudicium. ꝛ l. cum patronus. in princ.
Dicit gl. ibi de operis certis: hic de incertis. Secundo opp. quod
opere cedunt a die mortis testatoris, sicut cetera legata exceptis
quibusdã, vt C. de cad. to. §. in nouissimo. Sol. opere incerte dicun
tur cedere, quantum ad hoc, vt sint in obligatione a die petitiõis,

vt hic. & l. interdum. ff. de verb. ob. in prin. sed quantum ad trāmissionem, cedunt a tempore mortis. Probatur in l. n. C. eod. vbi opere transierunt ad heredem sed regula est q̄ etiā legatum purum, quod transmittitur ad heredes. cedit a die mortis. d. §. in nouissimo. ¶ Vltimo † ista lex facit ad q. quando famulus infirmatur. an debeat habere salariū. ª Videtur q̄ sic, quasi domino pereant opere. De hoc est gl. in l. de arboribus. §. de illo. ff. de vsufruc. Veritas est in contrarium. l. si vno. §. item cum quidam. ff. loca. & ibi no. Nō ob. hec lex. quia iste tractat de lucro. merito propter infirmitatem perdit lucrum: non autem debet pati damnum. id est. dare salarium tempore infirmitatis. vt dicit d. §. item cum quidam.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Habere salarium. Famulus infirmus an mereatur salarium. & vide Bal. in l. fin. C. de condi. inser. & in l. liberti liberteq; de ope. lib. Et an teneatur facere expēsas huic famulo. dic vt per Bart. & in l. si cum dotem. §. fin. autem sol. mat. & late per Cano. in c. propter sterilitatem. de loca.

LEX VIII.

1 Annuum legatum factum ciuitati. an ita finiatur centum annis, sicut vsusfructus.

2 Tempus centum annorum, est longissimum tempus vite.

Si vsusfructus Querit glos. vtrum alīs modis finiat, quā cursu temporis centum annorum? Glos. q̄ sic, velut non vtendo. vel si ciuitas aratrum patiatur, l. Meuius. §. fi. ff. de lega. ii. l. si vsusfructus. §. quemad. vsusfr. ainit. ¶ † Querit glo. an idem sit in annuo relicto ciuitati. q̄ in vsufructu. vt finiatur centum annis? Rog. q̄ non. vt no. in l. annuam. & l. annua. in fin. & l. anrep. §. titu. j. Bug. dicit idem. q̄ in vsufructu, alle. l. in singulos. §. tit. j. vbi sicut morte finitur vsusfructus. ita & annuum relictum. Hanc q. habetis in l. antep. §. trā. j. & l. annua. eod. tit. Sed puto opin. ª Bugo. veram. Probo. inter vsumfructum. & annuum relictum. est similitudo, nisi in his in quib. expressa dissimilitudo apparet. ergo. &c. Non. obst. l. annuam. & l. annua. in fi. & l. antep. & l. pe. §. tit. j. que dicunt perpetuo deberi. quia intelligo ᵇ deberi perpetuo. id est. vsq; ad centum annos. quod † est longissimum vite tempus. l. fin. C. de sacro. sanc. ecc. Sed an idem in ecclesiis? Respond. glo. q̄ sic Idem no. in l. an vsusfructus. §. de vsufru. ¶ Vltimo glo. oppo. de l. hereditatum. j. ad l. fal. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Sed puto opi. Sequitur Alexan. in l. ij. in princi. in j. col. ff. solu. matri. vbi dicit se ita consuluisse, & ita tenere in cons. Ignici. omisso multi loquio. in j. vol. vide Card. consi. lxvj. in j. col. vbi etiam sequitur istam opi.

b AND. BAR. ¶ Quia intelligo. Et vide Bet. in c. fi. de test. & ibi dixi. & sic sentit Bar. q̄ si relinquitur perpetuo annuum legatum, q̄ intelligitur vsq; ad c. anno. Et vide que dixi in quodā consilio.

LEX IX.

Habeo Legatum caducum, vel quasi, remanet apud heredem cum onere suo. hoc dicit. ¶ Opp. C. de cad. tol. §. in primo. Sol. ibi in p̄o non scripto. hic in caduco. vel quasi. ¶ Oppo. §. tit. j. l. Titia. in prin. & de alī. le. l. Stichus. §. j. Sol. ibi legatum incipit in persona legatarij. & finitum est. secundum eius dispositionem. & legati naturam: hic vero in persona legatarij nunquam incepit. Dixi in d. l. Titia.

LEX X.

1 Coniunctio posita inter incompatibilia resoluitur in disiunctiuam.

2 Clausula, valeat iure testamenti, & codicillorum, resoluitur in disiunctiuam.

3 Substitutus vulgariter, & pupillariter, & per fideicommissum, potest eligere er qua velit succedere.

4 Clausula, procuratorem. & factorem, & nuncium, operatur quod constitutus sit vel procurator. vel nuncius. vt sibi placuerit.

5 Heres relicta domina, & vsufructuaria, debet habere vel dominiū, vel vsumfructum.

a Si Titio. Coniunctio † posita inter incompatibilia resoluitur in disiunctiuam. hoc dicit. & est no. casus. tene bene menti. Et per hanc l. dicunt
2 † doc. q̄ si testator dicit. valeat iure testamenti, & codicillorum, illa copula. & resoluitur in disiunctiuam. vt dicamus. vel iure codicillorum. l. si. & ibi no. C. de cod. Simile: si testator dicit, substituo vulgariter. & pupillariter. & per fideicommissum. Nam non potest simul. & semel esse directa. & fideicommissaria ideo erit electio substituti. quam velit eligere vt rectam. vel fideicommissariam argu. huius l. & est ter. j. ad Treb. l. accusare. §. Titius. & ibi dixi. Item dicit instrumentum ᵇ procurationis, † constituit procuratorem, & factorem. & nuncium specialem. non potest esse nuncius. & procurator simul. ᶜ q̄ procurator concipit verba in personam suam, nuncius in personam domini. & sic erit procurator, vel nuncius, prout
5 sibi placebit. vt hic. Item facit † ad q. ᵈ quādo testator relinquit
b rem dominam. & vsufructuariam. vt debeat intelligi q̄ habere minimum plenum. vel vsumfructum. vt hic: sed de contrario
* aliud in vroie * seruatur. l. j. & ibi no. C. si secundo nupc. mulier plene dixi in l. Titia. in fi. §. de leg. ii.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Titio. Et vide no. per Bart. & doc. in l. j. in princi. ff. si. & in. & adde que ponit Fracis. de Are. in c. ij. de lib. dis. in vi. ¶ Limita vt non procedat in iudicijs. secundum Bre. in Clemen. j. de iudi. & generaliter. §. nihil commune. circa secundam prin. q. Bart. ff. de iudi. qui. pos. in ea. l. ver. item facit ad q. vide Jmo. an consi. mu.

b AND. BAR. ¶ Item dicit instrumentum. & vide Bar. in l. de verbo. signi. & in l. recusare. §. Titius. ff. ad Treb. & in l. fi. vtrum. de reb. dub. & in l. fi. C. de cad. tol. & ibi per omnes.

c ALEX. ¶ Procurator simul. Facit ad no. per Bar. in l. C. si quis alter. vel si. & ibi Bald.

d ALEX ¶ Ad q. Et vide ad hoc Bald. in authen. hoc ita. ff. de secun. nu.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Aliud in vroie. In auth. quod C. de do. cau non numer. ponit Salic. que potest esse utilis do est in electione alicuius habere ex legato fundum vel vsumfructum, eligere potius vsumfructum quam fundum.

LEX XI.

1 Habitatione relicta, an debeat in principio vel in fine

2 Legatarius, cui habitatio est relicta. si decedit intra annum transmittit habitationem illius anni ad heredes.

3 Legatum habitationis extinguitur morte, sicut legatum fructus.

Habitationis Sed quomodo potest dari. l. item querit. §. qui impleto. ff. loc. Illius temporis, q̄ ista lex potest loqui quando ipsa habitatio est relicta ad vitam alterius. do. quādo pecunia p̄o habitatione relinquitur. Scribam postmodum lectu. respondeo ad contrarium. q̄ debeat in anno quantum ad hoc. vt inspiciatur si legatarius est capax in singulis annos. & in annos. §. tit. j. non autē vt possit prestari in anno. Sed tamen dum secundum lec. est clarum: tamen videtur. q̄ debeat in anno tas eo tempore quo solvitur pensio: nō tamē in anno. Nec obstat §. si in habitationem. quando di. leg. ce. Illius tempore. quia dicunt hanc lec. non esse veram. Sed ego dico eam esse vera tium cuiuslibet anni inspicitur quo ad cessionem vel quantum ad solutionem. vt in contrario. Simile l. dol.
2 nius. ¶ † Quero secundum primam lec. quid si legatarius dat intra annum. an transmittat habitationem illius redes? Videtur quod sic. q̄ iam cessit dies. Contrarium
3 † habitatio morte extinguitur, sicut vsusfructus. & ut C. de vsufruc. sed vsusfructus relictus in singulos te extinguitur. l. sicut in annos. in princi. & in fi. §. anno. Sicut ergo si esset habitatio relicta p̄o toto tempore extingueretur: ita si sit relicta in singulos annos. Solvitur hic dicitur. quod cedit dies legati. quia est verum quantum quod capacitas, & incapacitas inspicitur in tempore transmissionem.

LEX XII.

Heres Non potest heres tollere edificium in re, cuius est alterius vsusfructus. hoc dicit.

LEX XIII.

1 Legatum vie a legato vsusfructus, q̄ differt. legatum perpetuum. vsusfructus non.

1 Cum vsusfructus. Quero. quo tempore legatum vsusfructus, & vie? Respō. q̄ legatum vie debet esse perpetuum. l. iij. §. de ser. ideo non recipit interruptionem secus in vsufructu. Item oppo. de l. si prius. in princip. & de pluuia arcen. Sol. ibi facta fuit concessio separatim de l. & semel fuit facta concessio alternatim. ideo ibi sunt plures tutes, hic vero est tantum vna.

LEX XIIII.

Duos separatim. Si heres diuidat quod sibi debetur secundum defuncti voluntatem: quilibet tantum habet quod deficit. hoc dicit.

LEX XV.

1 Legatum relictum. quoad viues, vel relictū vero mortuo. siue viuerit, intelligitur vt sit relictum singulis annis.

Annas. Opp.ſ.ti.j.l.legatū. vbi verba quoad, ꝛ donec, annuum legatum inducunt. Solu. Dicit Dy. ibi loquitur in legato diuiduo: hic in legato indiuiduo, vt ſ.eo.l. cum vſusfructus, ꝛ ideo †aliud eſſet in fructu, ſi lego vſumfructum, quo ad viues. Nam intelligitur ſtum ſingulis annis, vt no.in d.l.legatum. ꝛ ideo ſi relinquitur ei donec honeſte vixerit, videtur relictum quid annuum. Et induri ad q.in l.Titia.ſ.fin.ſ.de leg.ij.

Tia debetur ei cuius fructus fundi ſunt legati, etiam per fundum teſtatoris alteri legatum.

opꝛietate legata an via debeatur.

Qui duos. Et,†cui legatur vſusfructus fundi, debetur via per alium fundum teſtatoris alteri legatum. hoc dicit. Tenetur ergo heres conſtituere legatario vſusfructus, per retentionem. Oppo, contra hanc l.ſeruum filij.ſ.fin.ſ.de lega.j. vbi heres cogitur emere, non gatario gratis exigere. Solutio illa vera eſt, q illam intelligas ſecundum iſtam, vt dicamus, redimere, ſcilicet, per retentio, vel incerti condictionem. †Quero, ſi legatur pꝛopꝛietas, debeat pꝛeſtari via: De hoc in l.iij.ſ.ſi loci.ſ.de adi.leg. Exami do.ſ.tit.j.l.j. vbi eſt ſua materia.

XVI.

LEX

Legatum ad opus illicitum, de conſenſu partium conuerti et ad opus illicitum.

odus, vel conditio impoſſibilis, ſi apponatur legato, quando dat legatum nullum.

gatum factum pro miſſis canendis, cõuertitur in aliud opus, miſſe non poſſunt cantari propter interdictum.

gatum pro monaſterio conſtruendo, conuertitur in aliud o, ſi monaſterium conſtrui non poteſt.

nuertere qui poſſunt legatum factū pro vno vſu, in aliū vſum.

ranſmutatio legati quando partes non ſunt cõcordes, vt fiat, ex erit medius.

ecutor teſtamenti, quãdo vẽdit bona, an heres requiri debeat.

Legatum ciuitati. Relictum ad opus illicitum, debet conuerti[a] ad opus licitum, de conſenſu partium: ſecus ſi ad opus licitum fuerit relictum. h.d.cum l.ſeq. pp. videtur q ciuitas debeat habere libere, nec debeat conuer in alium vſum vt ſ.de condi.inſt.l.j.ꝛ l.conditiones.ꝛ l.filius. Di unt quidam, predicte leges loquuntur in conditione impoſſibili: c in modo impoſſibili, qui modus vitiaret legatum totaliter: ſed ore reipublice valet, ꝛ in aliud opus conuertitur, ꝛ in hoc ver fauore reipub.ꝛ idem repꝛehẽdunt gl. iſtam que dicit q Reſ. ur fauor reipub.ꝛ idem repꝛehẽdunt gl. iſtam que dicit q Reſ. illo fauore vtitur. Videtis tñ q dicunt, quando modus appo tus ab initio eſt impoſſibilis, legatum eſt ipſo iure nullū, non eſt erum ſimpliciter. ſed requirit magnam diſtinctionem, quam po t gl.in l.codicillis. in pꝛinc.ſ.de leg.ij. Quid ergo dicemus? Reſ. quod hic reſpondi, nullo vtitur pꝛiuilegio, vt dicit gl. Hec obſt. l.j.ꝛ l.conditiones. per quas leges videtur q reſpu. hic, ſit deteriorꝛis conditionis, quam alius. Nam quandoque teſtator adiecit modū, vel conditionem impoſſibilem ob aliquem finem licitum, ꝛ hone Tum: ꝛ tunc ſi non poteſt impleri eo modo quo dixit, conuertitur n alium vſum licitum, vt hic dicitur in tert. ſi vero ad nullum ho neſtum finem conditionem appoſuit, nullo modo debet impleri, t in legibus contrarijs, ꝛ ſic Reſp. non vtitur aliquo pꝛiuilegio, ta diri in l.j.in queſtionib.ſ.de condi.inſtit. Et pro hoc dixit, † q teſtator reliquit cẽtum pro miſſis canendis, que miſſe non poſ ſunt cantari propter interdictum. illud relictum debet conuerti in alium vſuꝫ, vt eſt caſus hic, ꝛ idem in ſimilibus. Teſtator reliquit vnum podere, vt ibi vnum monaſterium conſtruatur, quod tamẽ de iure ibi conſtrui non licet, tunc debet conuerti in alium vſum dium, vt hic. Quero per quos †debeat fieri conuerſio iſta in alium vſum? Et videtur, q ad voluntatem eorum quibus relinquitur, ꝛ heredum a quibus debetur: vt hic in eo quod dicit, q fiat a primatibus ciuitatis, hoc eſt, ab eis, qui regunt ciuitatem cui eſt relictum. adhibitis heredibus. In contrarium videtur, q debeat fieri authoritate principis. l.legatum.ſ.de admi.re.ad ciui. perti. Reſpon. quandoque relinquitur ciuitati ad vſum illicitum qui non poteſt celebrari ꝛ tunc ipſe partes poſſunt conuertere in alium vſum vt hic. Quandoque relinquitur ad aliquem vſum qui poteſt celebrari ibi: ſed illa pecunia non ſufficit, ꝛ idem q poteſt conuerti in alium vſum[b] per eoſdem. d.l.legatum. poſt pꝛin. Quãdoque pecunia eſt ſufficiens ad illum vſum licitum, tunc in alium conuerti non poteſt ſine authoritate pꝛincipis. d.l.legatū. in pꝛin. de reli.do.c.ij. circa pꝛi. in cle. Predicta, vera, niſi teſtator expreſſe dixit, q illo non facto reuertatur ad heredem. vt ſ.l.pꝛiori, ꝛ ſ.ti. l.liberto.ſ. Lucius, ꝛ ibi no. ꝛ hoc tene bene menti. quia quotidiana ſunt. Nam quotidie relinquitur fratribus aliquid, pro vno calice, vel capella. Ex predictis habetis, an poſſint conuertere in alium vſum: ꝛ ſi eſſet vſus illicitus, an poſſit conuerti de conſenſu partium, alias requiritur ſententia ſummi pontificis, vt ſ. diri.

5 †Quero. quid ſi partes non poſſunt eſſe cõcordes in hac trãſmutatione? Reſpondeo, inder erit medius, cuius authoritate tranſmutabitur. C. de nupt̃s. l.j.ꝛ l.in coniunctione. qui magis faciebit voluntati eius. cui relinquitur. d.l.legatam. verſi. ſiue plures, de adminiſt.rer.ad ciui.perti.ꝛ arg. qui ſatisdare cogan. l. de die. in princi. Item legem iſtam allego quod arbitrator tempore arbitramenti debet partes requirere. Diri in l.ſi quis arbitratu.ſ.de verb.obl.

6 †Quero. an quando executores vltimarum voluntatum vẽdunt bona ex diſpoſitione defuncti. debeat requiri heres? Nec lex facit quod ſic. dicam in l.alio. de alimen. ꝛ cib. leg.

ADDITIONES.

a ALEX. Debet conuerti. An relicta ad vnum vſum poſſint cõuerti in alium, in caſu ſingulariſſimo no.l.fin. ꝛ quod ibi not. dixit Bar.ſ.de ope.lib. ꝛ adde que no. idem Bar.l.pater.ſ.tuſculanus. de le.iij. ꝛ hec faciunt ad q. Bal. quedam villa habebat ab Imperatore immunitatem cõceſſam ex certa ſcientia, q non teneretur ſoluere collectam aliquam per ciuitatem ſuam imponẽdam, excepta ea que poneretur cauſa aqueductus. que eſt priuilegiata, vt ſ. de riuis. l.fin. accidit q ciuitas impoſuit collectam pro ſtipendiarijs. tandem ſtatuit illam collectam conuerti in aqueductum, quaritur an villa teneatur. Bal. arguit pro, ꝛ contra in c.j.ſ. conuenticula. in vl.q. de pac.iura.fir. finaliter decidit cõſideranda eſſe verba, aut eſt nouus modus, ſed non noua obligatio, ꝛ immunitas perſeueraꝫ. aut noua obligatio. ꝛ nouus modus tũc ſecus. Et ad materiam qualiter fiat conuerſio in aliquẽ pium vſum, vide Bal. in l.j.C. de condi.ob.cau. ꝛ in l.ſi quis ad declinandam. C. de epiſ. ꝛ cler. plenſſime per Imo. poſt Bar. in l.j.ſ. de condi.inſti. Et facit quod no. Bar. in l.legatum hic alle. de admi.re. ꝛ iſta materia qualiter intelligatur, vide no. Bal. in l.j. in repe. de ſac.ſan.ec. ꝛ adde q Bal. in auth. ingreſſi. de ſac.ſan.eccl. tenendo contra Bar. in trac. Minoricarum, dicit q iſta lex fallit in relictis factis mendicantibus, ꝛ adde q relictum factum pauperibus poteſt indiſtincte erpendi in fabricam pauperis eccleſie, q appellatione pauperũ venit eccleſia. l.omnes ꝛ ibi Bal. in j.col. de epiſ. ꝛ cle. q bene no. ꝛ idem Bal. in l.ſi quis ad declinandam. eo. tit. per Jo. An. in tit. de inſtr.edi.ſ.nunc vero aliqua. in addi. que incipit. pone caſum. Adde an legatum in vnum vſum poſſit in alium vſum conuerti. bald. conſil. lxxx. iiij. volumi. ꝛ conſilio lxvij. libro iiij.

b ALEX. In alium vſum. Et adde quod no. voluit Bartol. per iſtum tex. in l.j. de ſac.ſan.ecc. in ij. q. princi. videlicet q relictum factum diuiti pro anima, valet, ſi conuertitur in alium vſum pium, per iſtum tex. Ex quo infertur, q ſi commiſſarij ad eligendos pauperes, elegerunt diuites, inter quos fecerunt pro anima diſtributionem, q valet electio, ſed bona ſint ab eis auferenda per epiſcopum, ꝛ conuertenda ad pias cauſas quod no. Et an poſſit ſemper relictum cõuerti in aliam piã cauſam ſimilẽ, vide Bal. in l.ſi quis ad declinãdam. de epi.ꝛ cle. ꝛ hec limita, niſi in caſu in quo fieri nõ poſſet, teſtator pꝛouiſiſſet q apud heredẽ remaneat, vt no. dicit Bart. in l.liberto.ſ. Lucius.ſ.tit.j. quid ſi teſtator iuſſit diſtribui centum pro male ablatis, ꝛ reperitur q male ablata non ſunt centum. Vide Bald. in d.l.ſi. quis ad declinandam. ver. ſed iuxta hoc quero, teſtator mandauit: quem ad literã ſequitur Abb. Sic. in c, tua nobis de teſta. Et ad materiam adde no. per Bar. in tra. Minoricarũ, cuius dicta ſequitur Pet. de Anc. in clem. exiui. de ver. ſigni. pꝛeterquã in his in quibus Bal. in auth. ingreſſi. tenet contra Bar. q ſi teſtator relinquit mihi centũ, vt cõſtituam hoſpitale authoritate epiſcopi, epiſcopus non vult conſentire. dic q tamen mihi non debetur relictũ. Ita dicit Bald. in l. deberi. C. de fideicom. lib. vide Bal. in l.j. C. de his que pe. no. Sed nunquid executor poſſit dari poteſtas cõuertendi in alios vſus, vide no. bal. in l. executorẽ. de exec. rei iud. Adde tamen q relictum: vel donatum ad edificandum domos, vel aliquid aliud decus vrbium concernens, non poteſt in alium vſum conuerti. in l. pe. ꝛ ibi Bald. C. de do. Item no. q licet Papa poſſit diſponere q conuertatur in alium piũ vſum: cle. ij. de reli. do. in hoc pꝛocedit ex plenitudine poteſtatis tantũ. adeo q requiritur inſertio clauſule, non obſtãte, in lata forma, ſecundũ Bal. no. in l.ſi teſtamentũ. C. de teſta. ꝛ ibi etiã an valeat ſtatutũ ſuper hoc diſponens, ꝛ ibi etiam ponit caſus, ꝛ cauſas pꝛopter quas hec mutatio licita ſit, ꝛ an permittatur: ꝛ quando poſſit epiſcopus in alium vſum commutare, vel augere, vide pulchre Bal. in l.j. in vlt. col. C. de his que pe. no. ꝛ in pulchra q. bal. in l. ab eo. in fi. C. de fidei. Et an relictũ pro virginibus maritandis, poſſit diſtribui inter virgines ingredientes monaſterium, Bal. q non. in authen. niſi. C. ad Trebel. ꝛ hic etiam adde Joan. And. de inſt.edi.ſ.nũc vero aliqua. in verſ. quid ſi teſtator. Add de an cum legata ſunt male diſtributa poſſit epiſcopus illa auocare, ꝛ Pet. de Anch. conſ. xliij. Et an cum male ablata non aſcendunt ſummam legatam. poſſint in alium vſum conuerti, Pau. de

Last. consi. xxxv. z an cum testato: mādat fieri ecclesiam, z episcopus nō vult, an debeat m aliā causam cōuerti, vide Ro. cōs. cccx.

LEX XVII.

Videam prędia Reipublice.

Hanc legem examinaui supra l. priori.

LEX XVIII.

Si plures.

Si nō apparet persona legatarij, legatum redditur nullum. h. d. vide ter. ibi. non existente, ꝛc. ¶ Opp. de l. cum pater. §. fin. ff. de legatis secundo, z l. si testamētum. C. de institut. z substitutio. Dicit gl. Solue vt ibi. Bzeuiter, ibi erat certa persona, licet fines essent incerti: hic vero erat incerta persona. ¶ Opp. contra hanc solutionem. de l. si quis Titio. §. fi. d. l. cum quidam. supra de legatis secundo vbi est persona incerta, z valet legatum. Solu. ibi testator non sensit de aliqua certa persona, quod apparet, qz commisit electionem heredi suo. ideo herede non eligente, debetur omnibus: qz de omnibus habetur equaliter, nisi heres pretulerit aliquez: hic vero sensit de certa persona. Quod apparet, qz nominationem sibi reseruauit. Unde si illa persona non apparet, nō valet legatum. Facit quod dixi in l. quidam relegatus, j. de reb dub.

LEX XIX.

1 ☞ Scripture in dubio statur, etiam si aliud actum sit, dummodo de illo non constet.

2 Generi per speciem. quando derogetur in legatis.

§ 1 Si alij. "In dubio debet stari scripture, etiā si aliud actum sit, dummodo de illo nō constet. h. t. Opp. C. plus valere q agi. l. j. vbi pius valet quod agitur, quam q simulate concipitur. Sol. dicit Ro. dic actum dicebatur, sed de voluntate non constabat: secus si de voluntate constaret. Bug. Bzo. z Joā. dicunt contrarium. etiā si de voluntate constet, Opi. Ro. tenet Bz. hic, z Pet. Ly. z omnes in l. cum virum. C. de fideic. z per ter. illius legis, z l. in conditionibus. j. de condi. z de

* mon. z l. quoties. in multis casibus. de here. instit. * Opp. de l. z puto. §. Julianus. ff. fam. erci. Sol. vt ibi. ¶ Opp. fortissime errra gl. nomine generi per speciē derogatur, qz genus per species videtur exēptum. l. vbi. rem. §. codicillis. z §. testamēto. ff. tit. ij. Item per legatuz partis, eatenus videtur recedere a legato totius, l. cū questio. C. de leg. ergo, cum primo legauit fundum, z sic totum: postea vsumfructum, z sic partē: videtur recessum in eo a legato totius.

2 Sol. † Quandoqz vni legatur totum vniuersale, vt genus, alij legatur pars. vt species, tunc generi per speciem derogatur. Ratio quia illud. legatum generis, verificatur in qualibet sui specie: quia istud genus, animal, competit cuilibet individuo. Quandoque vni legatur totum integrale, alij legatur pars quota, non substantialis: z tūc idem, quia in parte videtur recessum a legato totius, d. l. cum questio. C. de leg. Ratio, quia in partibus remanentibus, nomē fundi potest remanere ex dispositione defuncti, vt ibi. Quādoque legatur vni totum integrale, alij pars substantialis, vt in casu legis nostre. nam vsufructus est pars substantialis fundi: z tunc in illa parte concurrunt. Ratio, quia vsufructu deducto, primum legatum non remaneret verificatum: quia nō remaneret nomen fundi. Probatur j. de ver. obli. l. qui vsumfructum. Et hāc rationem ponit gl. §. de vsuf. acc. l. idem Heratius. §. non solum, ita di

b cit Old. Ego dixi aliquantulum latius §. tit. ij. l. re coniuncti. Et

3 per hoc forte † esset dicendum, si testator legat vni domum, z alij legaret aliquam partem substantialem domus, qua detracta nomen domus non remaneret, q in illa parte ambo legatarij debetent concurrere.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Si alij. Et tene menti istam legē z vide Bald. in l. quoties. C. famil. ercis. ALEX. ¶ Et ad intellectum huius l. vide aliquid per Bald. in l. voluntatis. C. de fideicom. adde Bald. cons. ccvij. lib. iij.

POMA. ¶ Amplia istum ter. per Aler. cons. xxxvj. incl. per lectis verbis testamenti. in prin. z in versic. vide, rursus testator. iij. vol.

* CLAV. DE SEISS. ¶ De he. inst. Adde Bar. z alios in l. iij. C. de lib. preterit. Bal. z alios in l. si posthumus. §. fi. ff. de li. z post.

b ALEX. ¶ Ego dixi. Vide no. Bald. in l. quoties. in fin. in no. q. C. famil. ercis.

LEX XXI.

Titio.

Ista lex innuit hic, q in alternatiuis electio sit heredis. Contra in l. Lucio. ff. de leg. ij. Solu. intellige, q hic verba executiua fuerunt ad heredem directa. vt ibi not.

LEX XXII.

Patrimonij.

No. q idem est dicere, lego omnibus annis, q est dicere, annis singulis. Querit gloss. an hic sit legatum vsusfructus? Dicit gl. q non. z bene. per ea que no. in l. si quis ita. §. de vsuf. Vbicam j. eod. l. fundi. Trebatiani.

LEX XXIIII.

1 ☞ Usufructuarius, qui percepit fructus ante prestitam cautionem. sciente. z patiente herede, facit illos suos.

Vxori usufructu bonorum.

Hec lex diuiditur principaliter in duas partes. primo. loquitur in pecunia fenerata per defunctum. secundo. in fenerata per heredē. Secūda ibi. nō idem seruabitur. Prima diuiditur in duas, z secūda in alias duas, vt patebit. Ratio. z hec diuisio sufficit pro summario. Vel dicas, Uxori feneratur per defunctū quādoqz currentes, debentur fenerauenti: sed si per heredē fuit fenerata a tēpore more d. ¶ In ver. nō idē, ꝛc. iste ver. legitur duobus modis. do. q ponat vnū casum, Alio modo, q ponat duos casū vera lec. z ipsam prosequor. Vos habetis hic glos. dua-

1 que tenduntur ad positionē casus. ¶ Quero, an fructus fructus suos ante satisdationē prestitā? Quidam. vt d per hunc ter. Alij. q sic. Et ista fuit opi. Bzo. Ly tāgit. C. l. vsufructu. vers. tertio quero. Et pro opi. Old est gl. de fur. z j. de vsuca. l. si homo. z C. de sec. nu. l. hac edictali. §. in gl. super verbo. fideiussionē, z C. de vsufr. l. z vsufr. §. de cuius. in j. gl. z l. vti frui. §. fi. alias. j. z l. fructuario. §. fi. §. fi pe. z §. de rei. ven. l. z ex diuerso. in prin. gl. magn. In cōtrari Bzo. allego ter. j. d. l. hac edictali. §. sinautē is illō. ver. Q̄ñqz vsufructuarius ipse nō percipit fructus, sed pro

2 vel alius: z tūc fructuario non debent restitui ante prestationem percepti, vt hic. Quandoqz percipiuntur fructus fructuario: z tunc, aut heredibus, seu proprietario scienti tiente, z tunc facit fructus suos, ita intelligo opi. Bal. tam: z est casus in d. versic. sinautem vtraqz. Si vero ipsi nec patiuntur, tunc fructus suos non facit. ita intelligo tex in contrarium alleg. z tene menti. z sic de facto consuli

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Restitui. An vsufructuarius faciat fructus suos te cautionem prestitam, z adde Bart. z doc. illud. de secun. nup. Saly. fortius tenet in l. j. est si proprietarius ignorauit quod res perunt rium propter bo. fi. ar. l. si fundum, z l. certum. fuf. z in l. j. C. eod. tit. z cum Bart. transit etiā j. c. j. de pi. licet Petr. de Unc. teneat illam opi. iij. C. de vsuf. videlicet an sciuerit se teneri satisdare ctus suos: aut ignorauit. z talis error iuris excusat. naim fidem quo ad fructus. z vide Bart. in l. iij. mihi videtur q absonum non esset. q in fructu sumūtur. qz cautio est de substātia, z non nisi ea fuffructus constitutus. vt no. Jac. But. Bar. Bal. C. de vsuf. q in illis nullo casu vsufructuarius tisdatione non prestita, z ita est casus in hac. l. que cunia. in vsufructu vero rerū que vsu nō cōsumuntur stinctio Bar. z doc. hic. q no. qz non reperi hoc ab nisi respondeamus q heres patiendo vsufructuar fructus, videtur remittere satisdationem, quam mittere potest, vt no. in l. j. C. de vsufr. z in l. §. eo. ti. ita z tacite, arg. l. cum quid, si certū pe. z quod no. tis. solu. ma. Item ad intellectum istorum vide sin. communi. de le. vbi dicit q hec sunt vera quo ad tradi fructus, z vt dicatur esse in essentia, non requiritur de si heres negaret vsufructum. tenetur ad fructus telligitur, vt no. per bar. in l. j. C. de vsu z fru. le. cisio. Bar. transit bal. cons. cccvij. lib. ij. z an debeat cum legata sunt bona mobilia. vide Fel. cōs. clvj. ctuarius nec in morte, nec in vita prestitit cautionem. eius possit petere vsumfructum temporis preteriti. Last. cons. cccl. IO. FR. RV. ¶ Adde Sozi. in cons. col. vbi pulchre distinguit an z quando vsufructuarius ctus suos ante prestitam cautionem.

H. Scorpium.

Alias Seraphin. Op. de

LEX XXV.

1 ☞ Fructus preteriti, licet non veniant in restitutionem commissi, tamen in quartam imputantur.

Vi fructus.

Non valet relictū. rius de re cum fructu tuenda proprietario, post mortem suā gra

1 tert. ibi. etenim, ꝛc. Oppo. z videtur. q † fructus preter niant in restitutionem quoquomodo, in l. fideicommissi Treb. Solu. non veniunt in restitutionem, sed in quar putantur, vt ibi plene: distingue vt ibi. Opp. z videtur.

eat intelligi de fructibus preteritis, vt legatum valeat. Solu-
, hic solut, qui dicit, imperitia lapsus, & sic non credebat fun-
n redire cum fructibus ad heredem. & istam imperitiam presu
hic Jurisconsultus dicit, reditus futuri, &c. Vel aliter, ideo nō
lligit de preteritis, q; si hoc esset, legatum esset nullum: vel qua
odicum commodum haberet. l. si res §. de leg. j. l. qui concu-
am. §. qui hortos. §. de leg. iij. Sed si assumeremus illam inter-
rationem, vt intelligamus de fructibus preteritis, primum le-
um esset, quasi nullius effectus. Si assumimus secūdam inter-
rationem, & intelligamus de futuris, legatum secundum erit
ius effectus, & ideo in dubio prevalet primum legatum: & illa
ba videntur adiecta gratia dubitationis tollende, ar. l. qui mu
m. §. manda.

LEX XXVI.

Spes vsusfructus iam cōstituti, sicut finitur morte, ita spes
fructus constituendi.

Empronius. †Sicut morte finitur spes v-
susfructus iam constituti, ita
finitur spes vsusfructus cōstituendi. hoc dicit. †Ho quod
atum in diem, statim cedit a die mortis quo ad trāsmissionem:
quo ad dominij acquisitionem * non cedit, nisi adueniēte die. *
ita. sin l. antiquitas. C. de vsufruc. dicitur, si relinquitur vsusfru
s heredi, intelligitur de primo herede. Idem si simpliciter dici
deducto vsufructu, non facta mentione heredis; quia de pri
herede intelligitur. Casus est hic, & in l. qui vsumfructum. §. j.
si. hoc ita §. de vsufru. †Quero. ego dixi, q; hic vsusfructus
it morte: sed an capitis diminutione spes vsusfructus perit:
videtur q; sic, quia coniungit mortem, & capitis diminutio-
n. Contrarium puto, si adueniente die sit capax secundum di-
ctionem l. intercidit. j. de condi. & demon. & l. sed & si in conditio
§. solemus. §. de here. insti.

ADDITIONES.

LEX. Sempronius. Ho. sin. q; legatum in diem non cedit a
mortis quo ad dominij acquisitionem, sed quo ad transmissio
n. adde gl. & docto. in l. si ita sit scriptum. §. j. de leg. ij. & gl. Bald.
doc. in l. si seruus tituj §. de leg. ij. Bar. in l. j. C. communia de leg. &
l. fin. §. j. eo. tit. & est fin. casus secundum Jmo. in l. j. de leg. j. adde
od consuluit Bal. cons. cccxiv. lib. iiij
LAV. DE SEISS. Dominij acquisitionem. Et istud proce
etiam in omnibus alijs in quibus transfertur dominij ipso iu
vt dicit Bal. in l. iij. C. de iur. delib. & in l. vnic. §. exactio. C. de rei
vxo. act. & refert Aler. in l. si mora. §. sol. matri. tamen ex ibi dictis
r eum colligo vnam singularem limitationē ad hanc legē, nisi
mpus esset appositū causę, rationis causa, ita probat ter. in l. in
bus. dū loquitur de rebus mobilibus. C. de in. do. iuncta. & l. vni
a. §. exactio. C. de rei vxo. act. & no. per Bar. in l. ita stipulatus. la
rande. in prin. j. de ver. obl. & vide d. Claud. in l. si mora. super gl. in
erb. ne facto. §. solu. matri quod reputo singulare & notabile.
CLAV. DE SEISS. Nisi adueniente die. Secus est in lega
o alternatiuo: q; omnia licet quodammodo dicātur habere diē,
uo eligitur, tamen statim facta electione irreuocabiliter transit
ominum recta via. gl. est in l. huiusmodi. §. stichum. §. de lega. j. &
l. statuliberum. §. stichum. §. de lega. ij. & in l. si quis stipulatus sit
chum. in princip. j. de verbo. obli. cum quibus vbique transeunt
octo. & Bartol. & alij in l. j. §. de legat. j. vbi plene de hac materia.

§. Si fundus. Plures coniuncti, ad vnam portio-
nem vocantur, cum alio disiuncto.
doc dicit. LEX XXVII.

Legari illi non potest, cum qua est matrimonium illicitum.

Non maritus. Quod postea apparet in-
debite solutū, repetitur. h.
d. Ho. q; illi, cum qua quis habet matrimoniuz illicitum,
on potest legari, †l. ij. j. de his quib. vt indi. Opp. de l. prefectus.
de ri. nu. & l. ij. j. de his quib. vt indi. Solu. hic vxor erat sciens. ibi
mo. tans. Quero a quo repetetur vsusfructus. Text. hoc non
perit hic: sed puto, quod repetatur a fisco, d. l. ij. j. de his quibus
t indi.

LEX XXVIII.

Onera que pertineant ad fructuarium.

Quero. [a]Usufructuarius tenetur ad soluēdum col
lectam[b], & alias prestationes. h. d. Simile in
l. hactenus. §. de vsufr. Oppo. glo. de l. qui concubinam. §.
n hortos. §. de le. iij. Dicit glos. sol. vt ibi: vel dic vt dicam j. priori.
ontrario. Item oppo. de l. pe. §. fi. §. de leg. iij. dicit gl. sol. vt ibi
bene. Dicit enim illa gl. quedam sunt onera, †que debentur pro
abendo ipso iure fructuum percipiendorum, & istud onus non
pertinet ad fructuarium, vt in contrarijs. Quedam sunt onera,
que habito illo iure, imponuntur pro fructibus, vel predio, vel
persone pro predio, & ista onera pertinent ad fructuarium, vt hic,
& ista est verissima solutio.

ADDITIONES.

a AND. BAR. Quero. Et vide Abba. in cons. cxxix. ad quid al-
le. istam l. Pet. & in repetitione ca. si propter tua. de res. lib. vj.
b ALEX. Soluendum collectam. Onus collectarum pertinet
ad vsufructuarium. adde Bar. in l. his verbis. §. idem testator. de
leg. iij. & faciunt ad q. de qua diximus §. titu. j. l. Seio. §. medico. Ly. in l.
apud Julianū. §. heres. de leg. j. aliter intelligit, vt ibi diximus post Jm.

LEX XXIX.

1 Usufructu legato, & per fideicommissum relicto, inspicitur
potius persona fideicommissarij, quam legatarij.
2 Usufructus receptus procuratoris nomine, an transferatur in
dominum absque cessione.
3 Emphyteusis recepta, pro se, & nomine fratris sui, dicitur finita
in persona fratris decedentis ante cessionem sibi factam a fratre,
vel ante ratihabitionem.

1 **Si quis vsumfructum.** Usufru-
ctu †lega-
to, & per fideicommissum relicto, inspicitur potius perso-
na fideicom. quam legatarij. h. d. Oppo. de l. si quis Titio in prin.
§. de le. ij. Sol. illud, quod dicitur in fi. vt idem seruetur, &c. intelli-
ge esse verum si fideicommissario est facta restitutio: secus si ante
fideicommissum deficeret, & concordantie sunt in gl. Item opp. j.
de noua. l. si vsusfructus. & sol. mat. l. vsufru. Sol. vsusfructus resti-
tuitur alteri de voluntate primi defuncti, qui constituit vsumfru-
ctum, vt hic: in contrarijs vero non restituitur alteri ex volunta-
2 te domini. Quero. aliquis recipit vsumfructum procuratorio
nomine Titij, vtrum iste vsusfructus constituatur ex persona pro
curatoris, vel domini. Sol. in vsufructu, qui non potest cedi, & in
certis que non possunt cedi, si aliquis stipuletur procuratorio no
mine. directo queritur domino, non ex cessione. casus est secūdum
gl. in l. qui ita. §. etiam. ad Treb. & ideo cum incipiat vsusfructus
ex persona domini. cum persona ipsius domini finiretur. Item si
diceres, q; inciperet a persona procuratoris & procurator tenere
tur cedere domino: tamen ex persona domini finietur, per hanc le
3 gem cum si. †Quero, aliquis recepit fundum in emphyteusim,
pro se, & nomine fratris sui: modo ille frater decessit ante cessionez
sibi factam de emphyteusi, & ante ratihabitionem: queritur, an ex
persona illius fratris finiatur, sicut si ipse proprie recepisset? Di-
a cit Pe. [a]quod sic. Casus est in simili in l. fundum mihi cum vende
res. de ac. emp. & ita de facto per illam legem determinaui.

ADDITIO.

a ALEX. Dicit q; sic. Vide Bartol. late in l. si mihi, & Titio. de
verb. obl. per Rap. in l. si cui fundus. de cond. & dem. & aliquid in d.
l. si mihi.

LEX XXX.

1 Conditio. sub qua legatum diuiduum debet resolui, si imple-
tur pro parte, pro parte resoluitur.
2 Satisfacere an dicatur, qui satisdat.
3 Statuto disponente, q; cui non est solutum pretium, eque habeat
stipendium quolibet mense, donec sibi satisfiat: q; si est satisfactum
pro parte, pro parte habebit causam catam.

1 **Ci vsusfructus.** Conditione † sub qua
legatum diuiduum de
bet resolui, impleta pro parte, legatum pro parte resolui
a tur. h. d. & est no. lex. Opp. hic [a]dicitur, donec satisfieret. †Istud ver
2 bum verificatur prestando satisfactionem, siue satisdationem. Cō
tra hoc, videtur q; requiratur perfectam solutionem. authen. si quā
do. C. de const. pecu. & l. si rem. §. satisfactum. §. de pign. ac. Ideo gl.
exponit hic. satisfieret, id est, satisdaretur, quia constabat de volun
tate defuncti, q; de satisfactione intelligeretur. Item videtur
q; pro dote nō satisdetur, l. j. C. ne fideius. do den. Sol. hic sol. matr.
ibi eo constante. de quo plene dixi in l. si constante. §. quoties. §.
sol. mat. Item opp. §. ita. er. l. inter coheredes. §. vsufructu. Dicit
gl. hic de equitate, ibi de rigore. Vel solue vt ibi, & melius. Vltī-
mo oppon. q; non sufficiat vnum soluere. C. de dist. pign. l. vnus. &
§. de pig. ac. l. si necessarias. §. si vnus. Respon. secundum quod di-
cunt doc. q; ibi obligatio incipit a defuncto, cui non proderat so-
lutio particularis: hic vero satisfactio dotis erat in conditione,
quantum ad legatū vsusfructus, & inceperat ab ipsis heredibus,
& ideo potest diuidi, sicut in alijs conditionibus diuiduis, que a
pluribus adiiciuntur. Lpe. j. de condi. & demō. in j. & ij. & iij. casu. Di
cetis vos, imo non sufficit impleri pro parte, quia testator voluit
impleri totam, quia dicit, totius dotis satisfieret. Respon. debet
sic intelligi, q; habeat vsumfructum totum, donec ei satisfiat to
tius dotis: & si satisfiat pro parte, non habeat totum, sed habeat
partem. ita videtur intelligere Jurisconsultus hic, quod tene meti ad q.

3 †Dicit statutum, q̃ cui non est solutū ꝓtium equi, debeat dari totum stipendium quolibet mense, donec sibi satisfiat. Certe si ꝓ parte est solutū ꝓtiū equi, ꝓ parte habere debet de canal-
4 cata. casus est hic. ¶ Ultimo facit ad quest. [b] in qua cõsului in ci-
b uitate Spoleti. quidam emit fundū a duobus. hoc acto, q̃ teneantur eis fundum revendere. si intra mensem recipere voluerit: modo vnus ex illis vult recipere partem suam, alius nõ: quero, an teneatur revendere. Determinaui q̃ non. Cum enim emptio fuerit facta vno pretio, non tenetur revendere nisi totum revendat. l. q̃ autem. ſ. fi. ff. l. seq. & l. quod si vno. ſ. de in diem addict. Non enim est verisimile, q̃ ille vnam partem rei vellet, si aliam non haberet, l. si quis aliam. ſ. de sol. Non ob. hec ler. quia hec ler loquitur, quando conditio est dividua, & apponitur ad resolutionem alicuius divi-
dui: sed in q. proposita, revendere non est quid dividuum. sed indiuiduum: q̃ apparet, quia vendi, continet rẽ tradi. quod est quid indiuiduũ. vt j. de ver. ob. l. stipulationes non diuiduntur. Preterea, res non affert tãtam vtilitatem in parte respectu partis, quãtam in toto respectu totius. Preterea, si hoc esset verum, incideret inutilis in communionem. quod non est conueniens, vt no. in
5 simili. ff. de contrahẽ. emp. l. fundus. eripone vt in l. si quis aliam. ſ. de sol. id est, non est quid dividuum, sed indiuiduũ, ꝓ hoc etiã, q̃ nõ. in l. cerei condictio. ff. si cer. pet. in glo. mag. vbi dicitur, q̃ vendere est factum. licet non merum. Et ꝓ hoc dico. in lege nostra,
6 si satisfactio contineret aliquid indiuiduum, vt quia dos continet restitutionem predũ. non haberet locum ista ler: sed habet locum tantum quando dos continet certam quantitatem pecunie. ꝓ hoc l. pen. ſ. de condi. & demon. ¶ Ultimo ista ler facit contra gl. que est in l. communi dividundo iudicio. ff. communi divi. que ponit de heredibus vnius emphyteute. de quo dixi in l. fraudati. ff. de publica.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Oppo. hic. Et vide l. j. ff. qui sa. cog. & ibi Bal. in l. iiij. ſ. fin. ff. de re iudi.

b ALEX. ¶ Ultimo facit ad q. Idem not. Bar. in d. l. si quis aliã, idem tenet Bal. in l. ij. C. de pac. int. emp. & vide Bar. in consi. inci. Ang. est consi. crev. & aliquid per Pan. de Cast. in cons. ccccxlij. inci. in Christi nomine amen. in hoc passu duo sunt propter que, &c. & vide Rap. in l. cui fundus. de condi. & in l. si mihi, & Tuto. de verb. obli. subdit tamen q̃ si vnus ex heredibus vellet totum retinere si bi permittitur. AND. BAR. Et vide Jo. de Imo. in cons. suo. clr.

1 ☞ Detentatio habet vim traditionis, cum testator legat fundum ei qui nullum detinebat.

1 **ſ. Colono** †Tenementi, q̃ quãdo legatur fundus a testatore, ei qui habet fundi detentationem, non agit vt sibi tradatur: q̃ illa detentatio habet vim traditionis, l. nõ solum. ſ. j. j. de vsuc. sed agit vt heres eũ liberet, vt hic.

LEX XXXI.

1 ☞ Diuisio facta cum ꝓprietario, non preiudicat fructuario.

a **Si qui fundum** †Diuisio facta cũ ꝓ-
1 prietario nõ preiudicat fructuario. h. d. Oppo. de l. Julianus. ſ. idem celsus. ſ. de act. emp. vbi ius quod quis habet, remanet tantum in illa parte, que debitor venit in partem ideo hic, mulieri debet remanere in ea parte, que heredi obuenit in partem. Dicit ſDet. ibi creditor habet ius personale in fundo: hic vero ius reale, & sic respicit totum fundum ꝓ indiuiso, ideo factum heredis non potest preiudicare. Contra hoc dictum ſDe. opp. de l. communi dividundo. ſ. si debitor. ſ. communi dividundo, & l. cum in fundo. ſ. si fundus. ſ. de iur. do. Sol. ubi ille, qui diuisit habet ius dividendi ab eo, qui habebat ius in re: vt puta, creditor cui vidtur dominus concedere vt alienet alienatione necessaria, & etiam voluntaria ꝓ suo debito, l. non est neuum. de ac, re do. & ita loquitur ſ. si debitor. vel erat maritus, cui mulier videtur concessisse omnem administrationem: & ita loquitur l. si fundus, & idem dicerem in lege nostra: q̃ si diuisio fieret cum fructuario, preiudicaret domino: quia fructuarius, qui habet plenã administrationem in re in qua habet vsumfructum, videtur procurator in rem suam. l. j. in fi. & l. sequẽ. j. de ope. no. num. l. j. in fi. & l. se. ſ. vsufru. quemadmod. ca. ¶ Predicta intelligo, si fit actum nomine suo, & domini: alias intelligo in dubio q̃ nomine suo, l. & magis. ſ. de sol. Ex predictis distingue, vtrum re diuisa remaneat ius certi in parte, que debitori obuenit, vel in toto. Aut ius erat personale, aut reale: & si reale, aut ille, cum quo est facta diuisio, habebat plenam administrationem: aut non, vt dixi. ſ. & est no. materia.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Is qui fundum. Item ter. alle. Bald. & Imo. no. in l. serui electione. ſ. fin. de lega. j. & vide plenius Bar. in l. qui Rome. ſ. fin. in fi. q. de verb. obl.

LEX XXXII.

1 ☞ Verba adulatoria ad honoratum directa, non inducunt dispositionem.

1 **Generali** †Verba adulatoria ad honoratum recta, non inducunt dispositionem. De materia huius l. glo. tangit in l. peto. in prin. & ego plenissime expedui. ſ. de do. in l. ler hac scriptura. &c.

ſ. Filios. Verba a testatore prolata, deberi intelligi aliquid operentur, ne alia dispositio reddatur inutilis. hoc dicit.

1 ¶ Legatum generaliter non comprehendit merces, & restringitur per speciale.

2 Obligans bona sua, non videtur obligare que habet venalia.

3 Exceptio licet firmet regulam in exceptuatis, non tamen limitat, vt faciat sub eam comprehendi, que de sui natura non comprehenduntur.

1 **ſ. Vrsi.** †Legatum generale, merces, & ve-
comprehendit: & per consequens pe-
2 restringitur. h. d. †Ho. er isto ſ. quod dixi in summario. ſ.
dicit Jac. de Are. q̃s ille qui obligat omnia bona sua, nõ
obligare que habet venalia, vt hic, cum ſi. Sed iste ſ. non
3 dicam: & facit l. cum tabernam. in prin. ff. de pig. ¶ Item
a ceptio [a] firmet regulam [b] in non exceptuatis: non tamen
b tat, vt faciat sub ea comprehendi, que de sui natura non
henduntur. ita videtur hic: leguit enim vsumfructum
sunt in domo. excepto argento. Ista exceptio non facit, vt
4 gatum comprehendat merces, & venalia. ¶ Item no.
c tor relinquit vrsi, omnia que habet in domo, nõ veniet
d tum quod erat ibi causa vendendi, vt hic in ver. idem queri
in salinis. &c. quod tene menti. Sed contra predicta opp.
in legato apponitur signum vniuersale, omne, tunc legatum
recipit restrictionem. l. pediculis. ſ. fabeo. de aur. & argen. leg.
Julianus. in princi. ff. de leg. iij. Sol. Fateor, q̃ non recipit limi-
tionem. nisi eam quam testator facit: vide si testator simpliciter
reliquisset vsumfructum omnium rerum suarum facere. q̃ omnia
cederent, venalia & non venalia. vt dictis legibus. Sed hic testa-
tor reliquit vsumfructum rerum suarum. & adhuc q̃ domi erant.
que verba limitant primum legatum generale. de carnibus. ff. de
iij. Respon. hic queritur de significatione istius limitationis, que
domi erant: & respondet, quod ea que sunt venalia non videntur
esse in domo. Ista enim limitatio fuit indefinita. ac debuit esse
vniuersale: secus si haberet, vt si diuisset, que domi quocumque
erant, quia tunc ista limitatio non restringeret: & ideo quod
iste ſ. non facit ad ea, que dicit Jac. de Are. vt dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Item licet excep. Vide ad hoc Pan. cons. xx. in fi. & no.
lxij. eod. & cons. lxxxviij. in j. dub.

b ALEX. ¶ Firmet regulam. Atrum exceptio firmet
istud intelligo vt no. per Bartol. in l. nam quod liquet
quis. ſ. de pe. le. & vide Bar. in l. quesitum. ſ. de fun. instr.
xj. in d. l. nam quod. ſ. fin. & vide Barto. in l. j. in fin. de
ibi Ange. & Bart. in l. in his. ff. de legi. per decto. in
dum. ſ. j. de procu. in vj. & vide bonum ter. in l. pe. de
Vncha. in c. qui ad agendum.

c AND. BAR. ¶ Item no. Et vide quod not. Bal.
rum. ff. de here. instit. & quod no. in l. si Chorus. ff.
gatus. & l. si mihi meuia. ſ. fi. de leg. iij. & in l. predia.
quod limita, nisi ad aliud non posset referre legatum
venit merces. gl. est sin. in l. pediculis. ſ. item cum quere
au. & ar. le. & vide quod no. Bal. in l. certi turis. C. de
ta, vt hic per Barto. ¶ Remedium est q̃ dicat fuerit
sine non, vt volunt Bart. in l. nam quod. de penu lega.

b ALEX. ¶ Non venit. Si testator dicat, relinquo vrsi
que in domo habeo, an veniat frumentũ quod erat in
vendendi, & vide quod no. Bart. in l. diuus. de bo. da.
rub. C. de ver. ſg. no. & pecunia non cederet vnquam
to, quia semper dicitur venalis, & parata alienationi.
legauerat. de leg. iij. vbi est ter. no. Bal. in l. fi. C.
in l. certi. in vj. alias vij. q. C. loc. sed bene venit in
rali. l. cum tabernam. ſ. fi. de pig. & dum hic dicitur
nerali non veniunt venalia, nisi ad aliud referri non
gl. ſ. item cum quereretur. & Bal. in d. rub. de verb.
cit. l. fundus qui locatus. ff. de fund. instru. Item cõ
Bar. videtur ter. in d. ſ. item cum quereretur. & Bal.
iij. q. in ver. significat. Sed aduerte q̃ Bart. die
nam aut dico, lego omne argentum. & non veniunt
l. pediculis. Aut dico, lego ea bona, aut vsumfructũ
rum. & comprehendentur venalia, vt l. quoties. ff. de
nisi not. Imo. in l. fi. in prin. j. de don. inter vir. & vro.

ſ. Lucius. Sic expensas factas ꝓ fructibus colligendis, fructuarius tenetur ꝓ onera. ſ.

Duas filias. [a]Finita causa finali legati, extinguitur legatum: secus in causa imsiua, nisi aliud constet de mente testatoris. h. d. Opp. §. tit. j. l. lio. §. fi. z gl. opp. de §. filiū. ea l. dicit gl. probabitur eo ipso, q̄ nō batur contrariū. Ista sol. videtur cōtra mentē huius ter. Rñ. o ad contrariū. q̄ ibi fuit nudus minister: hic vero fuit legatas. vt expresse dicunt verba legati. ꝛc. sed in cōtrario erat dubiū le in dubio presumitur vt minister. Tamen in solutione hucontrarij multum dubito, precipue in solutione illius §. fina.

ADDITIO.

ANDR. BAR. Duas. Habes hic ter. q̄ pater instituit filiū proprietate. z vsumfructum legauit filie, z sic priuat filiū vsufr. aliter ab vsufructuario.

Heredis. Usufructus surrogatus in locum annui legati. debet sequi naturam ipsius. h. d. sedum Dy. opp. q̄ imo ad heredē pertineat. l. defuncta. in prin. e vsufr. z l. si vsufructuarius. §. quib. mod. vsufr. ami. Sol. Pointelligere de reliquis antecedentis temporis ante mortem leratij, tunc non est contra: sed si intelligis de reliquis temporis teriri post mortem legatarij, tunc est contra. Quare dicit Dy. vsufructus erat surrogatus in locum legati annui certe quātatis. Sicuti ergo si ibi decesserit in principio anni, totum habeita hic in vsufructu totum habebit.

Usumfructum. Cui relinquitur vsufructus partis bonorum, potest heres ere estimationē, vel rem, z onus tributorum pertinet ad legatum vsufructus. h. d. vsq̄ ad si. Opp. de l. nō amplius. §. fin. z l. §. de leg. j. Solu. hec secundum illam debet intelligi. (Quesit statutum tēpore caristie, vt vnusquisq̄ pro possessionibus as possidet, debeat prestare certam quantitatem frumenti pro o pretio ad quē pertinebit tale onus? Dic q̄ ad vsufructuam. pro hoc facit ter. ibi, z videtur ter. de vsuf. l. si vsufructus.)

LEX XXXIII.

Legato generali habitationis, vel vsufructus non derogaper legatum proprietatis.

Semproniam. Ego habeo istud principiū habitationis, vsufructus non derogatur per legatum oprietatis. h. d. Istud principiū notabile est meo iudicio. Dptra gl. generi per speciem derogatur, l. vltimo. §. codicillis. z §. licissimo, §. de leg. iij. hic vero non derogatur, quare male. Solui est genus, z species proprie. q̄ vtrunq̄ legatum proprietatis: ic vero in vno erat legatum habitationis, in alio legatum fundi mpliciter. Unde videntur quodammodo species differentes. Et cundum hoc procedit gl. cū dicit. q̄ perinde erit, ac si habitatio, domus essent specialiter legate: q̄ in legato habitationis cōcurent ambo. l. si alij, §. eo. quod tene menti, q̄ quotidie relinquuntur predia pluribus, z postea dicit testator, vxori lego vsumfructum bonorum: q̄ in vsufructu omnes cōcurrēt. quod tene mēti.

ADDITIONES.

ALEX. Per legatum proprietatis. Vide Bald. in l. quoties, in fine, C. familie erciscun. z Bartol. in l. si quis seruum. §. fin. de leg. ij. z vide ad Bart. hic aliquid per Pau. de Castr. in consi. cxxxviij. incip. in Christi nomine amen. prefati Fantutius Frāc. um fuerit. ꝛc. z in consi. cciij. incip. in Christi nomine amen. viso dito puncto obscure, z male formato, ꝛc. adde quod consi. Pau. de ca. hic alleg. vnum. nume. cxxxij. alias nume. xxiij. Et vide Aeran. in consi. xlvj. col. j. in iij. vol.

ANDR. BAR. Oppo. extra glo. Et vide Bar. in l. si alijs. §. eod. tit. Bal. in l. quoties. C. fami. ercis.

§. Verbis verbis. (Si testator legat quod vnius prestabat debetur legatario id quod ei iure familiaritatis prestabat. Quero, quod poterat esse dubium in lege nostra? Respond. q̄ liberti habitabant cum patrono iure familiaritatis tanquam clientes, l. ij. §. de vsu. z habi. cū seq. Quomodo ergo debetur eis habitatio, cum testator habitationē nō prestabat? Hanc dubitationem remouet Iurisconsu. vt il habitatio, que prestabatur tanquam clienti, z seruitori: tūc pretetur iure habitationis, z seruitutis.

§. Codicillis. Si heres grauatur aliquid pati, intelteligitur grauatus vt patiatur eo modo quo patiebatur defunctus. hoc dicit.

LEX XXXIIII.

Fideicommissum relictum post mortem omnium, ab vltimo decedente videtur esse relictum.

Verbum accrescat, inducit fideicommissum.

Relictum simpliciter post mortem aliquorum, intelligitur post mortem omnium.

4 Testator si instituto filiū dicat, si filius meus decesserit sine liberis vel eorum liberi sine liberis. an fideicommissum videtur datum a liberis. an vero ab heredibus primo institutis.

5 Emphyteusis si est concessa duobus, z vnus moriatur, an alij accrescat. vel ad ecclesiam redeat.

1 **Codicillis** Fideicommissum relictū post mortem omnium. ab vltimo decedente videtur esse relictum. h. d. z est notab. casus.

2 Not. quod dixi in summario. Secundo no. q̄ verbū, accrescat, inducit fideicommissum: hoc dic, vt in l. Centurio. §.

3 de vulg. z pupil. Tertio not. q̄ quando relinquitur post mortem aliquorum simpliciter, intelligitur post mortem omniū. quod qualiter intelligatur dicam j. Item opp. de l. fi. §. si filium. §. de leg. ij. z l. Lucius. §. Caio. j. ad Treb. vbi dicitur. q̄ ex parte vnius decedentis statum fideicommissum inducitur. Respon gl. q̄ hic inducitur ex vi repetitionis precedentis legati vbi fuit dictum, q̄ deueniat de vno in alium. Item est verbum, hoc amplius, quod cessat in l. contraria. Sed ista repetitio non potest intelligi repetita: q̄ in secundo casu legata est habitatio, vnde non potest intelligi. q̄ vno decedente deueniat in alium proprietas. Item nō potest intelligi, q̄ ab vltimo decedente videatur relictum fideicommissum proprietatis, cum eis, proprietas relicta non esset. Dico ergo, q̄ in legibus contrarijs illa verba, post mortem eorum. respiciunt diuersos effectus. q̄ a quolibet est relictū fideicōmissum, pro se: ideo non resolutur in singularitates: sed hic respicit vnum effectum q̄ fideicommissum proprietatis, est relictum post mortem eorum ab herede: z sic vnum fideicommissum est, scilicet, ab herede, nō ab ipsis morientibus. Uel solue aliter, ibi loquitur quādo precesserat relictum proprietatis, quo casu post emolumentū quesitum, non est locus iuri accrescendi: merito vno decedente, in eius persona est locus fideicommisso: q̄ aliter heres, vel legatarius non potest de hoc conqueri: q̄ sua non interest, z sic non superest persona, que ex presumpta voluntate defuncti substitutuz excludat. Hic vero loquitur in relicto habitationis, in quo inter eos est locus iuri accrescendi, sicut in vsufructu. l. j. in fi. de vsufr. accr. Ideo requiritur mors vtriusq̄, q̄ superuiuentis interest: sicut quando testator expresse reseruauit ius accrescendi. vt in primo casu huius legis. z sicut in substitutione vulgari, l. quāis. C. de impu. z alijs sub. z determinaui plenissime in l. heredes mei. §.

4 cum ita. j. ad Tre. Ité hec lex videtur facere contra me, in eo quod dixi §. de leg. iij. l. sed z si sic, dicit testator, si filiꝰ meus decesserit sine liberis vel eius liberi sine liberis, deueniat in Sempronium: an videatur fideicommissum datuz a liberis: an vero ab heredibus primo institutis? Et ibi determinaui, quod videtur relictum ab heredibus institutis. Ad hanc legē respondeo, z dico, q̄ ibi fideicommissum aliter valere non poterat: vnde intelligitur eo modo quo valere potest: hic vero potest valere fideicōmissum siue sit relictum a primo. siue a secundo. Ité contra legem nostraz facit l. si seruus. la ij. §. qui Margaritam. §. de leg. j. vbi fideicōmis. in dubio intelligitur datum ab heredibus. Sol. istud verum vbi testator legat rem legatam: quia tunc videtur a legatario, vt hic.

5 Ultimo hec lex[a] inducitur per Dy. ad questionem si duobus
a eis concessa emphyteusis, z vnus moriatur: an accrescat alij, vel redeat ad ecclesiam? Dixi plene j. de verbo. oblig. l. si mihi. a Titio. z ibi per Dyn. z per Ly. C. quando non pe. par. l. j.

ADDITIO.

a ANDR. BAR. Ultimo hec l. Et vide Bald. latissime. in l. j. C. quando non peten. par.

1 Decima hereditatis, qualiter intelligatur.

§. Qui Semproniam. Fideicōmissum relictum a curatore, quem quis putabat legitime datum ab herede scripto debetur. h.

1 d. Quero, quantum habebit Mevia, z quantum Sempronia ex ista hereditate: z qualiter intelligitur verbum, decima. Uidete, quedaz sunt nomina numeralia, vt due partes, tres partes, quatuor partes, ꝛc. z tunc in dubio intelliguntur due partes de xij. tres partes de xij. Interdum. §. j. §. de here. inst. z Icum questio. C. de leg. z Insti. de here. insti. §. hereditas. nisi aliter appareat de voluntate disponentium, vt ibi dixi, z probatur in l. qui non militabat. §. j. de hered. instituen. Quedam sunt nomina quote, vt secunda. tertia. quarta, z tunc debet intelligi decima, scilicet, totius hereditatis, faciēdo decem partes hereditatis, z tertia debet intelligi de tota hereditate, faciendo tres partes totius hereditatis. Interdum. in fine. §. de heredi. institu. z ita hic quilibet habebit decimam totius hereditatis, faciendo decem partes totius hereditatis. Et ex hoc apparet vtilitas fideicommissi. q̄ quilibet habet vsumfructum pro virili. cū non habeat. nisi decimam totiꝰ hereditatis. Et ex his verbis possunt decidi multe questio. Arbiter dicit in sententia sic, adiudico Titio duas partes talis domus: vtrū intelligātur due partes de trib⁹, an de xij. vel de centū?

certe dico, quod intelligentur due partes de duodecim. per ea que ſ. dixi: tamen omnia predicta loquuntur in hereditate, ſed in aliis rebus bonum eſſet hoc habere expreſſum. ſed gl. eſt. ff. de ſtip. ſer. l. proinde. in prin. Facit ad predicta quedam parua gl. in verbo, duas, in l. poſt emancipationem. in prin. ſ. de leg. iij.

LEX XXXV.

1 Conditio, z dies ſi apponũtur in legato, z conditio extiterit, tamen dies expectanda eſt.
2 Dictio. tunc. denotat temporis extremitatem.

a **Vxori vſumfructum ville.**

1 Licet extiterit conditio: tamen expectãda eſt dies que ſupereſt. h. d. Opp. de l. aliquando. ſ. ad Velleia. z l. fundus. ſ. ſi vſufru. per. Sol. ibi eſt tantum conditio: hic vero dies eſt, z conditio. vnde debet expectari dies. l. in illa. ff. de verbo. oblig. Vel dic q
2 hoc operatur dictio, tunc, que extremitatem temporis ſignificat. l. iij. in fin. ff. de condi. z demon. Item oppo. vt glo. z ſol. ibi erat quedã cõditio neceſſaria quo ad acquiſitionẽ: ideo quocunq; modo exiſtat, non intereſt. Plene dic, vt dixi in l. Gallus. ff. z quid ſi tantum. ſ. de lib. z poſth. Sed hic fuit voluntaria. quia ſtatim potuit teſtator legare pure. Item opp. de l. liberto. ff. ſi. ſ. ti. j. Sol. ibi ad finendum cauſam finalem pubertatis, aduentus erat neceſſarius, ideo non intereſt quomodo exiſtat.

ADDITIO.

a ALEX. Vſumfructum ville. No. iſtam leg. coniuncta gloſſ. in ver. fundum. q ſi lego fundum video. legare villam ibi poſitam ſecundum Bal. in l. j. C. de leg. z facit iſta lex ad queſt. diſputatam per Rich. malum. q ſi teſtator reliquit vxori ſue villã toto tẽpore vite ſue. donec honeſte vixerit ſine viro, z poſt vitã ſuã deueniat ad Titiũ q ſi poſtea dicta vxor tranſeat ad ſecũda vota, z ſic expirauit legatum. dicta villa remanet penes heredẽ, z expectatur dies mortis anteq; deueniat in Titiũ, cõtrariũ determinat Ric. malũ. in dicta ſua diſp. incip. q in ſuo teſtamẽto ſic dixit. per l. ſi ita. quando. d. l. ced. z l. mulier. ff. ad Treb. z ita determinat ipſe, nõ obſt. hac. l. z l. de quibus. ff. quidam. el. ij. de condi. z demon. Item facit ad pulchriã q. Spe. hic poſitã in tit. de emptio. ff. nũc aliqua. ver, cxlv, z ibi Jo. and. Adde ad q. Rich. Bal. cõſ. ccccij, lib. iiij.

LEX XXXVI.

1 Jus qui habet in re, videtur in dubio legare rem reſpectu iuris quod habet, licet finiatur morte.
2 Preſcriptio non procedit ſine poſſeſſione ciuili.
3 Traditio facta per vſufructuarium non priuat dominum poſſeſſione ciuili.
4 Vtile dominium acquiritur per preſcriptionem.
5 Vſusfructus legatus ab habente vſumfructũ quid cõprehendat.

1 **Sticho.** Qui habet ius in re, in dubio videtur legare rem reſpectu iuris quod habet: licet morte finiatur. h. d. z eſt aliquantulum pulchra ler. Opp.
2 z videtur q iſti non potuerunt preſcribere, qz ſine poſſeſſione ciuilis preſcriptio nõ procedit. l. j. ff. per ſeruum. de acqui. poſ. z plenius dixi in l. iij. ff. ex cõtrario. eo. tit. z eſt caſus in l. acquiritur. in fi. de acqui. re. do. z per Dy. in c. ſine poſſeſſione. de reg. iur. lib. vj. Dz heredes Stichi nõ potuerũt tradere poſſeſſionem ciuilẽ cum nõ habeãt, qz vſumfructũ habent ſolũ naturaliter. Rã vſufructuarius ſolum naturaliter poſſidet, l. naturaliter. ff. de acqui. poſſ. ergo, ꝛc.
3 Preterea, traditio facta per vſufru. non priuat dominum poſſeſſione ciuili, vt not. ff. de vi, z vi arma. l. j. ff. interdũ. z l. j. ff. pen. ff. vſufru. quemadmodo. ca. Rñ. debes intelligere hunc text. qz ciuilis poſſeſſio vacat. ita q apprehendentẽ naturalẽ ſequitur. l. clã poſſidere. ff. ſi. z l. ſeq. ff. de acq. poſ. alias iſte tex. nõ pcederet. Onero, quid acquirit per preſcriptionẽ? Dicit gl. quaſi dominiũ. Simile no. in l. cum poſtulaſſem. ff. j. de dãno infecto. z l. ſi finita. ff. finautem. eo. tit. z ff. de fun. dot. l. j. C. ſi aduer. vſuca. l. j. in prin. magne gl. Sed veritas eſt, quod acquiritur vtile dominiũ, vt not. in authẽ. niſi. C. de bo. ma. z probatur in l. j. in fi. ff. de aqua plu. arcẽ. Dicitur hic in ſecũdo caſu. q legatarius nõ teneatur, ſi res euincere
4 tur. Contra, qz legatum cõiunctis perſonis debetur, etiã ſi ſit res aliena, l. cum alienam rem. C. de leg. dicit Ro. q teſtator erranit, credens poſt mortem legatarij proprietatem ad vſufructuarium pertinere, z ſic alias legatur? nõ eſſet: ſecus ſi legatarius nõ eſſet mortuus. qz tunc nõ eſſet aliqua cauſa propter quã crederet proprietatem ad ſe pertinere. Item opp. q etiam legatarius ille, ſi nunquam mortuus fuiſſet, ſemper eſſet idem, qz reſpectu illius iuris videretur legare. l. vxor. C. de leg. z l. quod in rerũ. ff. j. ff. de leg. j.
b Rñd. qñq; b ille qui habet vſumfructũ. legat vſumfructum, z tũc
5 videtur indiſtincte legare reſpectu iuris quod habet. quod credit durare poſt mortẽ ſuam. l. quod in rerum. ff. j. ff. alle. Mñq; ille qui habet vſumfructum, legat tum non valet, non admiſſa diſtinctione, ſit cõiuncta perſona, vel non, vt d. l. vxor. C. de le. Mñq; ille, qui habet vſumfructum, legat proprietatem expreſſe, z tunc eſt recurrendum, an ſit aliqua ca- ſa, propter quam debeat credere proprietatez ad ſe pertinere, non, ſecundum diſtinctionem huius legis.

ADDITIONES.

a ALEX. Dicit Ro. Magna limitatio ad l. cum alienam rem. gl. Bart. z Jmo. in l. ſi domus. ff. j. de leg. j. z vide infra.
b AND. BAR. Reſpõdeo quandoq; Et contra ſecundum hanc limitationem huius diſtinctionis. tenet Ant. in c. paſtoralis. de donat. facit mentionem de Bart. hic. Jo. de Jmo. ibi tenet contra. z non faciens mentionem de Bar. vide que ibi diximus.

LEX XXXVII.

1 Vſusfructus omnium bonorum ſuorum ſi ſit legatus, continetur de mobilibus z immobilibus.
2 Nomina debitorum veniunt in legato omnium bonorum.
3 Legitima debet in proprietate. z vſufructu. z hec lex corrigitur.

a **Vxori mee.** †Qui legat vſumfructum omnium
1 bonorum ſuorum, intelligitur de
2 mobilibus, z immobilibus. h. d. † Not. hic caſum. quia
b dico. lego bona mea, veniunt nomina debitorum, ſic continetur. q debetur vſusfructus calendarii, q continet nomina debitorum, diximus in l. Quintus. ff. argento. de auro z ar. leg. Item dico de l. omnium. ff. de vſufru. Sol. omnium debet habere vſumfructum deducta tamen falcidia. Item oppo. C. de inoffi. teſta. aurilegulei.
3 uiſſima. Due ſunt ſolu. gl. † vltima eſt, q hec lex corrigitur. q non debet habere legitimã ſuam in proprietate tantũ, ſed in
c proprietate cum vſufructu. Hanc opin. tenent cõmuniter doctores. z no. in dicta authen. nouiſſima. z d. l. omnium. z de vſufr. probatur expreſſe in authentic. de trien. z ſe. ff. prohibemus.

ADDITIONES.

a ALEX. Vxori. Vide ad hanc legem Balin l. ſi. C. de inoffi. teſta. AND. BAR. Et vide Bal. in l. j. ff. de his qui ſunt ſui vel alieni iuris. z vide Bar. in conſilio ſuo incip. filius Petri de Florentia. Bar. conſuluit q non veniant nomina debitorum. z ad iſtum Bar. reſpondet. z in ordine eſt l. vide ibi omnino. z in conſ. ſpren- inci. Matheolus, vbi idem dicit.
b ALEX. Nomina debitorũ. Contra iſtud facit id q no Bar. in l. diuortio. ff. ſi vir. in fi. ſolu. matr. z quod idẽ no. Bar. in l. qui ſub. ff. de eden. z ibi vide qs diri. z ad iſta adde quod no. Bar. in l. ſeruum. ff. fin. de leg. ij. Quid autem ſit calendarium, ter habetur melioꝛem de iure in l. qui filium. de leg. iij. Adde in leg. omnium bonorum veniant nomina debitorum. Bal. conſ. ccc.
c ALEX. Tenent communiter. Heres debet habere legitimam in proprietate cum vſufructu. z vide quod dixi in authentica ſuina. z q hec lex corrigatur tenet etiam Bar. in l. quoniam ribus. in prin. C. de inof. teſta. z Joã. in addi. Spec. in titulo circa vlti. col. Adde an legitima poſſit conſtitui in vſufructum de Anchara. conſilio cxxvij.

LEX XXXVIII.

1 Vſusfructus quando dicatur legatus, veltantum
fructuum.
2 Vſusfructus dicitur legatus. etiam ſi dicatur. relinquo fructus, qui percipientur, z percipi poterunt ex tali fundo.
3 Fructus ſi fundi eſt legatus, poterit ſolui pecunia ſimiliter ſolitus locari ad pecuniam. z quantitas. ſi ad quantum
4 Fructus fundi ſi legatur. deducitur pars coloni.
5 Subſtitutio facta. ſi deceſſerit in pupillari etate, tunc cunq; volo q bona mea vendantur per meos ſuccessores rios, z dentur pauperibus, talis ſubſtitutio erit vtilis.

a **Jndi Trebatium.** Ler. z ponit multos caſus. z ideo non ſummam
vltima queſtio poſita in fine, clauis eſt totius legis.
Pro declaratione huius legis, opp. z videtur q vſufructua-
poteſt habitare in fundo: vnde videtur obſtare de vſufr. l.
z ſi quid. z l. hactenus. cum multis ſimilibus. Solu. Vſusfructus
in legato vſusfructus. hic vero non fuit legatus vſusfructus.
quero circa hoc, ex quo colligitur quod hic non fuit legatus
fructus: Reſpondeo. non intelligatis, q hoc ſit propter verbum
b reditus, b hic poſitum. qz idem eſt legare reditũ, z legare fructum.
* ſed eſt ideo. qz dixit. dari volo: ſic innuit, q volunt eum capere
manu heredis. ſed vſufructuarius capit ture ſuo: ergo, &c.
eſt quod facit differentiam, ſcilicet iſtud verbum, dari volo
ſitum. Contra hoc opp. de l. cum ita. ff. eo. z l. ſi quis ita. ff. de verb.
1 Ego dicam latius z alibi dixi latiſſime. Quandoq; verbum
c tonis ſunt lata z aperta qz ſermonẽ ſuũ dirigit ad legatarium
manu ſua perciperet. Quandoq; dirigit ad heredem, quod
de manu heredis: z iſti ſunt caſus indubitabiles, qz in prima
legatus vſusfructus hoc eſt illius iuris: in ſecundo non eſt
vſusfructus. ſed videtur legata illa quantitas que ex illo fundo
digetur, vt hic, z l. patrimonij mei. ff. eod. z d. l. ſi quis ita. ff.

od ibi no. Quandoq; illa verba sunt ambigua, quia ad nemi
diriguntur, vt dicendo, lego fructum fundi. ¶Hic aduerte tres
ius: quandoq; legat fructus fundi simpliciter: quandoq; legat
tam partem fructuum: quandoq; certam quantitatem, puta
em coibes. ¶Primo casu videtur in dubio legatum ius vsufru
s, z sic verba videntur directa ad legatarium, l. cum ita. ſ. eo. z
quis ita. ſ. de vsufru. Secundo casu, ius vsusfructus non vide
relictum. l. defuncta. ſ. fin. ſ. de vsufr. z omnes isti casus not. in
si quis. ita. Tertio casu idem, q; ius vsusfr. non videtur relictū.
debitor. ſ. verisimile, ſ. de contrahen. empt. z l. inter stipulātem
eram. ſ. de verb. ob. cum simili. Ista sunt necessaria ad multa,
o menti tenenda. Et de his latissime diximus in l. cotem. ſ. qui ma
os. ſ. de publica. ¶†Iurta predicta quero, quid si testator di
t sic. relinquo Titio fructus, qui percipientur, z percipi pote
t ex tali fundo, an videtur relinquere ius vsusfructus? Videt
quod nō, quia illa verba magis videntur referri ad ipsum cor
fructuum quam ad vsumfructum: quod apparet ex eo q; di
qui percipientur, ergo, ꝛc. Et hoc est secūdum propriam signi
ationem verborum, sed secundum mentem testatoris puto ius
sfructus relictum, l. cogi. ſ. j. ſ. ad Treb. vbi idem est relinquere
reditatem, z ipsum ius, quod ex hereditate percipitur: z sic idez
t relinquere vsumfructum z id quod ex vsufructu percipitur.
†Quero si alicui est relictus fructus fundi, ita q; non est con
utus vsusfructus, an possit solui estimatio fructuum pro ipsis
ctibus? ¶Hic videtur tex. q; sic, vt hic ibi, quantitatem, ꝛc. z hoc
it gl. que dicit, q; aliud pro alio soluitur: tamen intelligo aliter,
od si fundus consueuerat locari ad quantitatem fructuum, tūc
quantitas est in petitione. z solutione, quoniam illud est redi
fundi, sicut diximus in l. vinum. ſ. si certum peta. Si vero con
uerat locari ad pecuniam, tunc pecunia est in petitione, z solu
ne, vt hic: z ita non est verum q; aliud pro alio soluatur, nec sol
ur pecunia pro fructibus, nisi post consumptionem deuenia
ad estimationem, vt dixi in l. eum qui tacitum. ſ. de his quibus
ndig. ¶Quero quando relinquitur fructus fundi, an intelli
tur omnes, vel deducta portione coloni? z hic est tex. q; dedu
portione coloni. ¶†Ultimo ista lex facit ad q. dicit testator, si
us meus decesserit in pupillari etate, vel postea quandocunq;
o q; bona mea vendantur per meos fideicommissarios, z den
pauperibus: an illa verba faciāt directam substitutionem, an
eicommissariam? Hic videtur tex. cum gl. z cum eo quod no. ſ.
vsufr. l. si quis ita, q; faciant fideicommissariam. Sed ego con
lui contrarium quatuor vicibus, q; longa est differentia, vtrum
rit testator, vendantur, z dentur pauperibus simpliciter, quia
fideicommissaria, aut dixit, vendantur, z dentur pauperibus
er fideicommissarios meos: z tunc est directa substitutio, q; ibi
deicommissarij sustinent vicem heredum, z a seipsis accipere de
ent bona fideicommissarij, z dare pauperibus, non autem acci
ere de manu alterius. Dicam latius in l. Centurio. de vulgari z
pupillari.

ADDITIONES.

ALEX. ¶Fundi Trebatiani. Iste tex. allegatur pro sing. z vni
co in iure per Bald. in l. vnica. ſ. libertatibus. de cadu. tollen. q; si
estator legauit mihi fructus fundi, q; heres tenetur facere, z cu
are q; iste fundus colatur, z seminetur, z construatur.
LEX. ¶Verbum reditus. Hoc est falsum, vt dixi post Bar. in
quedam. ſ. nihil. de edendo.
LAVD. DE SEISS. ¶Legare fructum. Imo plus impor
at reditus quam fructus, vt probat text. iuncta gloss. in l.
Paulus. ſ. j. ſ. de vsur. z no. gloss. in c. generaliter. in gl. pe. de elec.
i. vj. z in cle. j. in gl. pe. de reb. eccle. non alien. que se refert ad aliam
gl. z ponit Aler. in l. diuortio. ſ. si vir. ſ. sol. mat.
ALEX. ¶Quandoq; verba. Sed an isto casu quando legan
ur fructus, vel reditus fundi liberetur heres dando fundum ex
quo legatarius possit colligere fructus, vide sing. Bald. per illum
er. in l. si quis argentum. ver. si vero. C. de. bo. z in l. vnica. ſ. liberta
ibus. super ver. excepto, C. de cadu. tollen. vbi dicit istum text. esse
ing. z ibi etiam tangit an, z quando legantur fructus fundi, pos
t heres propria authoritate colere fundum.
LEX. ¶Quero quando. An qui reliquit fructus fundi, vi
eatur relinquere deducta portione coloni. adde Bar. latius in l.
fructus. so. matr. z Bald. in l. coheredibus. C. fami. ercisc. un. z bal.
docto. in d. l. nihil. ſ. fin. de leg. j.
ALEX. ¶An illa verba. Si dixi volo q; bona mea vendantur
per fideicōmissarios, z dentur pauperibus, an sit fideicōmissaria
substitutio, vel directa: cōtrariū videtur ipse dicere in qōne sua in
ip. filiū suū adultum. idē cōsuluit Bal. in l. precibus. C. de impu. z
Imo in q. facti. adde que posui in l. Centurio. ſ. de vul. z pup
O. FR. RV. ¶Adde q; consi. Bar. sunt nu. iij. z clxxxij. incip. Ti
ius. z lvj. inci. in nomine. z clxiij. incip. fuit, z de ista contrarieta
e Bart. vide Aler. plene, in d. l. Centurio. z vide Raph. Cu. cons.
clxx, incip. magister Joan. z Ang. de Are. in tracta. de testa. in gl.
z si omnes eius filij masculi.

LEX XXXIX.

1 ☞Fundo simpliciter legato proprietas intelligitur legata.
2 ¶Proprietas intelligitur, q; reuertatur ad heredem post mortem vsufructuarij, si dicatur, q; reuertatur ad heredem.

FIlios heredes. ¶Proprietas reuertenda, mortuo legatario, ad he
1 redem, tanquam ipsi relicta sit declaratur. h. d. †No. quod
quando lego fundum simpliciter nec exprimo, quoad proprieta
tem, vel vsumfructum, q; videtur legata proprietas. Idem, si pro
mittis fundum simpliciter. ita dixi in l. si fundum certa die. ſ. de
2 verb. obl. Secundo no. †q; quando dico, volo q; proprietas reuer
tatur ad heredes, in dubio intelligitur post mortem legatarij. Ali
de gloss. que incipit. post mortem. Si enim intelligeretur inconti
nenti, nullum commodum haberet.

LEX XL.

VLicam illo. Dehoc plene in l. Titie textores.
ſ. j. ſ. de leg. j.

LEX XLI.

1 ☞Fructus fundi si emuntur, quid videatur emptum.

CAm ita. Legatum annuum propria manu per
cipi debet, ad instar vsusfructus. si ver
ba congruunt. h. d. De hoc dixi plene, ſ. eo. l. fundi. z ple
1 nissime in l. cotem. in ſ. qui maximos. ſ. de publica. Et aduerte, †si
aliquis emit fructus fundi, quid videtur emere? Si enim emit
ipsum corpus fructuum, fructibus non natis, non valet emptio,
l. nec emptio. ſ. de contrahen. empt. Aut emit ius ipsorum fru
ctuum, z tunc statim valeret emptio ipso iure, z ideo est recurren
dum ad distinctionem, quam dixi ſ. eodem. l. fundi.

LEX XLII.

IN fructu. Fructuario z colono ad sui commo
dum licet percipere fructus, etiam
immaturos. Quero, nunquid oliua dicatur fructus indu
strialis, vel naturalis? nam possessor bonefidei fructus industria
les suos facit, naturales restituit domino. Et videtur q; sit fru
ctus naturalis, l. fructus. ſ. de vsur. ¶Preterea tex. in d. l. fruct. dicit
q; sunt naturalia bona. Sed dico contrarium, q; sit industrialis
fructus. l. antepe. ſ. de rei. vendi. Quid de lacte, lana, z caseo? gl. est
Iusti. de re. di. ſ. si quis a non domino.

LEX XLIII.

1 ☞Ususfructus si legatur certarum rerum, tunc onus eris alie
ni non respicit legatarium.
2 Usufructuarius cui relictus est vsusfructus quote partis heredi
tatis, tenetur ad onera hereditaria pro rata, z vsufructu finito,
quod soluit, deducit de hereditate.
3 Onus eris alieni non sequitur legatarium vsusfructus partis bo
norum.
Item nec legatarium vsusfructus partis rerum certarum.
4 Legatum vsusfructus tertie partis bonorum mobilium z immo
bilium, non continet iura z actiones.
5 Usufructuarius omnium bonorum tenetur ad onus eris alieni.
6 Onus legatorum non sequitur vsufructuarium bonorum.

MUltum interest. Hec est multum magi
stralis lex, z hz duas le
ctu. vna dicit, multum interest: alia, nihil interest, z que li
bet istarum lec. diuiditur in duas, quas vide in glo. z secunda lect.
est no. Item vltima lec. est valde singularis, z nescio alibi. Sum
1 mando istas lecturas, debes colligere tria verba. †Quandoque
legatur vsusfructus rerū certarum, z tunc sine dubio onus eris
alieni non respicit legatarium, quia non sequitur fundum, l. j. ſ. si
2 heres. j. ad Tre. z hac l. in fin. †Quādoq; legatur vsusfructus quo
te partis bonorum, z tunc aduerte, aut sub appellatione heredita
tis, z ille tenetur ad prestanda onera pro rata, vt hic, secundum
vnā lec. z l. si quis seruum. ſ. fi. cum l. seq. ſ. de leg. ij. Tamen, vt pu
to, cum vsusfructus finietur, illud quod est solutum, de heredita
te deducetur, prout diximus in bone fidei possessore hereditatis,
3 in l. quod si possessor. cum si. ſ. de peti. her. †Aut legatur sub nomi
4 ne bonorum, z tunc onus eris alieni non sequitur legatarium, vt
hic, z ſ. eo. tit. generali. ſ. fi. quia bona intelliguntur, ere alieno de
ducto. Aut relinquitur sub appellatione rerum, z tunc idē quod
dixi. scz. quando sub appellatione bonorum: hic est casus singula
ris, z hanc l. allego no. fi l. non amplius. ſ. fi. ſ. de le. j. ¶†Quero,
quid si legatur tertia pars bonorum mobiliū z immobiliū? Resp.
videtur legatus vsusfructus tertie partis certarum rerum: q; iura
z actiones non continentur, cum sit certa species, l. mouentiū.
5 de verb. sig. z ibi dixi. ¶†Quero, quid si alicui legatur vsusfruct⁹
omnium bonorum, vel rerum, non dico certe partis: vtrum onus
eris alieni spectet ad vsufructuarium? Credo q; sic. Primo vos
vidistis hic q; eadem distinctio adhibetur, quando legatur vsusfr.

quote bonorum, que adhibetur, quando legatur proprietas: sed si relinquerentur omnia bona, vel omnes res, sine dubio eũ sequetur onus eris alieni. l. nã quod. §. fi. cũ l. seq. ff. ad Treb. ergo, &c. Pro hoc videtur casus in l. vlti mee. ff. eo. vbi dicitur. q venit vsufructus calendarij: q. calendarium continet debita & credita. l.
* qui filium. de le. iij. & videt casus. C. de pact. *l. ij. ¶ †Ultimo quero quidᵇ de onere legatorum: an sequatur vsufructuariũ omnium
b bonorum, vel quote partis bonorum? Rñ. q non: ᶜquod apparet, quia vsufructuarius in vsufructu concurrit cũ legatario particulari, ff. eo l. Sempronio. dixi in l. si quis seruum. in fi. ff. de legi. ij.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Legatarium. Ho, & istud est verũ, licet fm aliquos ibi Bar. videatur cõtrariũ dicere, sed ibi ipsum intellige q onꝰ sequitur eũ vt soluat sumptũ proprietatis, q. postea in restitutione deducet de hereditate qd̃ solut, alias sequeret q si multa essent onera nullũ esset legatũ vsufr. in persona fructuarij, sed heredum sic.
* CLAV. DE SEISS. ¶ C. de pac. Circa hoc vide Mathesil. no tab. iiij. & Bre. consi. cxvij. in j. dub. & Ange. in §. constituitur. in fin. Inst. de vsufruct.
b ALEX. ¶ Quero quid. Utrũ onus eris spectet ad vsufructuariũ omniũ bonorũ. vide l. fi. §. sinautẽ es alienũ. de bo. que libe. & qd̃ ibi Bal. & in Lid qd̃ pauperibus de epis. & cler. & Matthe. in v. no. & Ang. in l. filiꝰ a patre. in prin. de libe. & posthu. Et adde omnino Bal. consi. inci. an vsufructuarius omniũ bonorũ. & cõtra bar. hic, consuluit Pau. de ca. cũ pluribus aliis i cõsi. inci. In Christi noie, in causa que vertitur Bon. alle. ter. in l. vsufructu bonorũ legato. j. ad leg. Fal. & per l. fi. §. sinautẽ es alienũ. & ibi hoc idem ipse tenet de bo. que lib. & vide Bart. ff. ea. l. & quod no. Bal. in authen. causa que fit cum monacho. C. de epis. & cler. & ita sequendo opi. Bal. cõsului Bon. & vide Bal. in l. j. ver. pone maritus. C. de fru. & lit. expẽ. & l. mater. C. ad Tertyl. & vide quod scripsi post Bal. in l. fin. §. vbi autem, de bo. que lib. & Bal. ibi super ver. si autem lego. ¶ Adde an onus eris alieni spectet ad vsufructuarium, Bald. cõsi. cvij. & cciꝛ. iij. lib. & Pau. de ca. consi. cccl. cxxxvij. & Alex. in cõsi. cxxxviij. col. fi. in fi. j. vo. & de materia vide que ponit Fran. de Are. in cõsi. cxvij.
c ALEX. ¶ Respondeo q non. In contrarium est l. fi. §. sinautem es alienum. de bo. que lib. nisi respondeas q ibi ter. loquitur in vsufructuario ex dispositione legati. hic ex dispositione testatoris, & cum opi. Bart. transui consulendo Bono. & adde quod pro opi. Bartol. etiam consuluit Lozneus. in consil. cxcv. in iij. parte.

TITVLVS III.

De seruitute legata.

¶ Dictum est Supra de seruitute personali legata, nunc sequitur de seruitute reali.

LEX I.

1 Domus si sustineat actũ seruitutis habentis causam continuã, & permanentẽ, & alienetur, in dubio seruitus videt imposita.
2 Domus si vendatur, videtur imposita seruitus vt sustineat onera permanentia que ipso actu sustinebat, si contrahentes sciebãt.
3 Fundo legato, vel vendito, an debeatur seruitus. qua legans, vel vendens vtebatur, & quid quando legatus est vsufructus.

a 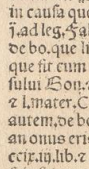 Si duas. ª Si †domus vna sustineat
b actũ seruitutis habẽtis causam ᵇcontinuã. & permanentẽ, & alienetur: i dubio seruitus videtur imposita. h. d. ¶ Op. dicitur hic q seruitus videtur imposita. cõtra, imo dz impoi per heredẽ, vt ff. tit. j. l. dãnas. §. . vl. seruũ filiũ. §. fi. ff. de leg. j. cũ si, & l. testatrix. in prin. ff. si serui. ven. Sol. ibi loquitur in seruitute vie, vel itineris, que causam cõtinuã nõ habebat. ideo nõ videt imposita per testatorẽ, licet posset agi vt iponat: hic vero loquit de domo sustinẽte onus seruitutis habẽtis causam continuã: vnde testator videt imponere, q habeat causam permanen
2 tem, & idẽ crederẽ in vẽditione domus, vt videatur imposita seruitus. vt sustineat onera permanentia, que ipso actu sustinebat, maxime si cõtrahẽtes hoc sciebãt, l. j. in fi. de act. em. & l. qs conclaue. j. de damno infec. Non ob. l. in vendendo. ff. de contrahẽ. empt.
3 q. loquitur in seruitute, que nõ habebat cãm continuã. ¶ †Quero. quãdo legatur fundus, vel vsufructus fundi, vtrum illi fundo debeatur seruitus vie vel itineris, vel alia seruitus sicut vendẽs & legãs vtebatur? gl. que est in l. iij. §. si loci. j. de adi. leg. determinat, q seruitus nõ debetur legata proprietare. Tu autẽ clariꝰ dic, cũ querit an rei vendite, vel legate debeatur seruitꝰ illius actus, qui erat apud alienantẽ er alia re alienantis: sic distingue. aut ille erat actus seruitutis habẽtis causam cõtinuã permanentẽ, & seruitus videtur imposita: casus est hic. ita intelligo l. quod conclaue. j. de
c dam. infec. vt ff. dixi. Aut habebatᶜ causam discõtinuã, & nõ permanentẽ, & tũc seruitus nõ videt imposita, sed poterit agi vt imponatur, secundũ distinctionẽ infra scriptã, vt leges j. allegate ꝓbãtur. An autẽ possit agi vt imponat sic, dic: aut fuit legatꝰ vsufructꝰ, aut proprietas. Primo casu. põt agi vt imponat illa seruitꝰ, si
lias vsufructus esset inutilis. d. l. dãnas. §. fi. ff. tit. & l. bmas. ff. de ser. vrb. prę. & l. j. §. i. & ti. ff. si vsufr. pet. Aut legat impropriet. & tũc aut queris vtrũ a legatario debeat prestari seruitus & sine dubio debet prestari. d. l. testatrix. in prin. ff. si fundum sub conditione. §. qui fundum. ff. de legat. i. & fi. ff. de ruſt. prę. Si vero queris. an debeat prestari ad heredẽ qui est in loci. j. de adi. le. tũ quicquid illa gl. dicat, credo q debet prestari. binas. ff. de ser. vrb. prędi. vbi dicit, q non potest heres immoscurare in totũ rei, cuiꝰ ꝓprietas est leg. & adẽ ratione non stare. q. minus male posset habitare luminibus offuscatis
b binas. ᵇque est clauis huius materie. Prędicta sunt vera. si proprietas legat: secus si inter vivos cõstituatur. q. hec seruitus habet causam momentaneã. nõ debet cõstitui, nisi exprimatur. l. in vẽdendo. ff. de cõtrahenda empt. & fallit in via & chzum, de qua dic vt in l. si quis sepulchzum. ff. de reli. & sum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Qui duas. Vide Bar. in l. ij. ad fi. ff. de itur. dicum. & ibi Moder.
b ¶ Causam. Aduerte q Bar. in hac l. j. de serui. leg. allegat contrariari. Sed in quo arguatur de contrarietate, & prętione Bartol. vide concordiam ad l. q conclaue. ff. de dar.
c AND. BAR. ¶ Aut habebat. Ego credo istud intelligendum. dixit bar. vez q finito vsufructu deduceba de hereditate qd̃ est solutũ. Hoc approbat in l. j. in qua se fundat Bar. q. vsufructuarius omniũ bonorũ exigat debitores, nõ ramen cuniã suã. sed hz in illa pecunia vsumfructũ. licet impropriet. soluit creditoribꝰ non debet soluere de suo respectu propriet. sed respectu vsufructꝰ. vide Flo. in l. fi. §. sinautẽ. C. de bo. isto anno cõsului cõtra bar. & vide Pau. de ca. in suis cõsi. cõsuluit cõtra bar. vide q pulchre dixit Pratus & Barolus suis notabilibꝰ in v. no. vbi alleg. Rogerũ de Pern. vide omnia
b ALEX ¶ Binas. Adde tert. not. & quod ibi Bart. in l. ma. ff. de ser. ruſt. prę. & sic habes no. quod si vendoꝛ rem fundi non videoꝛ vendere accessum ad illum. d. l. in vendendo ff. de contrahẽ. empt. & vide Pau. de Castr. in d. l. quod conclaue. vbi Bart.

LEX II.

1 Legato vie simplicit facto, videt repetita ꝺ dicto adiecta.
2 Dies cedit a tempoꝛe mortis, in seruitutibus realibus.
3 Fundus quando duobus legatur, & cuilibet totus, quilibet parte ab initio est dominus.

¶ Si fundum. Ut valeat legatum, vt legatarius tempoꝛe testatoris, reperiatur dominus prędii dominatorum vere. vel ficte: alias legatum extinguitur. dicit tota ista lex. & est multũ nota. & diuiditur in quinque principales. Primo, loquitur quando testatoꝛ legauit duobus. & viã vni. & vter que legatũ agnouit. Secũdo, quando legauit fundũ pure. & viã sub cõditione. Tertio, quando legauit fundum sub cõditione, & viã pure. Quarto, quando duobus dominis. vni viã legauit pure, alii sub condicione. & vltimo ibi. & si prius. Tertia ibi, quanquã. Quarta ibi, vrgentibus. & tertiam istius legis ponit ter. in prin. quoniam seruitus parum
1 acquiri non potest. ¶ †Op. extra glos. dicitur q hic legatur fundus pure. & via sub conditione, vel ecõuerso. Imo virtus semper conditio adiecta in fundo videatur repetita in via quã in eius accessoꝛio. l. cũ seruus. supra de condi. inst. vt in l. j. de verbo oblig. Ego intelligo, q hic fuit expressum, q via batur via pure, sed si simpliciter relinquebatur via, fuisset trium. q cõditio videtur repetita. ¶ Secundo opp. de nouo quod inspiciatur tempus mortis testatoris. vtrũ quis fit vel insolidũ. vt ibi, decessisset, &c. Contra, imo debet inspici tempoꝛe hereditatis. vt C. de cad. tol. §. i nouissimo. Sol. quicquid
2 cat, & in l. ij. j. qñ di. leg. ce. que gl. male dicunt: veritas est quod obst. §. in nouissimo. q. loquit in seruitute personali, sta vt velle gl. hic, & bene. ¶ Itẽ opp. q in seruitutibus realibꝰ inspicitur tẽpus adite hereditatis. l. fi. §. cõmuna prędio. & l. fin. §. quead. ser. amit. Istud cõtrariũ gl. non soluit. sed tu dicunt quidã, ille leges habuerũt respectũ ad petitionẽ hereditatis respicit cessionẽ diei, quãtũ ad transmissionẽ. Ita solu. aliquid. q. inspicitur tẽpus mortis, an legatũ valeat, legibus cõtrarijs tẽpus adite hereditatis inspicit. & cõtrariũ. cũ de valoꝛe legati loquatur vtraq; lex, nõ Quare dic, q ibi erat defectus ex parte legãtis, qui nus, nisi pro parte fundi, quẽ volebat seruire: hic vero ctus eius qui nõ reperit dominus nisi pro pte fundi

gatur: ideo cū est defectus ex parte legātis, vel promittētis viā: ita nō est dūs, nisi pro parte, non impeditur contrahi obligatio personalis ad viam. licet ius reale nō posset cōstitui, l. per fundū. de ser. ru. prę. & ideo qū est defectus ex parte legantis. nō inspici tēpus mortis: qr illo tēpore subest habilitas ad cōtrahendus obligationē personalē. & illo tūc ius reale non dz constitui. l. si tibi amo. §. cū seruus. ff. de leg. j. & ī. eo. l. si. Inspicitur ergo tēpus adi hereditatis. cū illo tēpore cedit dies quantū ad iuris realis cō tutionē. vt seruitus cōstituta dicatur. Sed qū est defect⁹ ex par legatarū. vel eius qui stipulatur viā impeditur cōtrahi obliga personalis. & realis. l. si sub vna. §. fi. ī. de verb. obli. & l. stipulatio non diuiduntur: & ideo cum talis defectus impediat obligationem personalem & realem. merito tēpus mortis inspicitur. vt Certe que dicta sunt in hac l. habent locum. quando verba le ti referuntur ad personam legatarii. Sed si verba legati referā ad rem. non facta mentione persone: tunc valet. & ambobus minus queretur, arg. l. priori. & ff. tit. §. l. Caius. facit ad predi quod dixi in l. j. ī. de reg. Caton. †Vltimo. in hac lege habui as casum questionis gl. in l. si pluribus. ff. de leg. j. vcz. quādo fun is relinquitur duobus. & cuilibet totus, vtrū ab initio sit quili t dūs in totū. vel pro parte: hic est ter. q ab initio est qlibet do inus pro parte: er quo apparet q legatum vie nō valet. Vltimo ota casum, quod dies seruitutis realis cedit a tempore mortis.

LEX IIII.

Domo vendita, que ab alia distinguitur pariete communi, dictas parietis videtur vendita.

aries cōmunis inter duas domos. an sit pro diuiso vel idiuiso.

Lis qui duas. Hic est bonus casus, & ex ipso habes. †quod si ego vē do tibi domum. que ab alia distinguitur pariete commu tantum medietatem parietis videor vendere. † Quero an pa s communis inter duas domos sit communis pro indiuiso, pro diuiso: Dic tert. videtur velle pro indiuiso. Tu autem dic ffime, vt dixi in Linter quos. in prin. ff. de damn. infect.

LEX V.

Et si maxime [a] Nota hic. quod requirun tur duo. vt legatum factum seruo valeat: quia requiritur quod dominus sit capar. em. quod tale quid legetur. quod eo facto libero, possit legari, plene habuistis ṡ. de leg. ij. l. debitor. §. seruo. vbi Iurisconsul s hanc materiam examinauit.

ADDITIO.

LEX. Et si maxime. Utrum hec lex procedat in contracti us, vide l. proinde. §. fin. de stipu. ser.

LEX VI.

Legatum seruitutis er qualitate rei legate. & persone legata , magis presumitur factum contemplatione persone, quam rei. lia, quando simpliciter relinquitur, tunc dicitur seruitus realis. Extraneus, quod vadat per domos alienas. & videat earum se creta. non est conueniens.

Cōcessio cōtinēs beneficiū principis, in dubio intelligitur realis.

Concessio principis continens aliquid contra ius, facta ciuitati, vel vniuersitati, in dubio videtur realis.

Concessio continens priuilegium facta singulari persone, quan do dicatur realis, vel personalis.

Concessio priuati, vel inferioris a principe, continens meram fa cultatem facti, vt si dicatur, concedo tibi facultatem adeundi. pre sumitur personalis.

Concessio priuati. que refertur ad ius. si sit indeterminate respe ctu fundi dominantis. dicitur personalis: si determinate realis, ni si ex qualitate persone, & relicti aliud presumatur.

Imperator concedens iurisdictionem in quodam castro, in du bio intelligitur facta concessio castro.

Facultas eundi. an sit facultas realis, vel personalis.

Preterea †Ex qualitate rei legate persone legatarij presumitur legatū seruitutis magis factū contēplatione persone. quā rei. h. d. & est materia hui⁹ legis multū pulchra & subtilis. Oppo. & videtur q legatarius debeat habere viam per alium fundū testatoris, l. dā tas. §. j. ff. tit. j. & dixi plene ṡ. eo. l. j. & sic ad quemlibet successorē trā it. Dicit gl. hic loquitur quādo domus habebat iter per aliū lo um: ibi quādo per alium locum iter nō posset habere. Cōtra hoc opp. q † quādo via simpliciter relinquit, sit seruitus realis, nec debemus distinguere an sic iter per aliū locum, vel non vt ṡ. eo. l. si fundum. & j. l. proxima. Sol. fateor qō in dubio videt relinqui ser uitus realis. prout verba sonāt. l. si fundū. ṡ. eo. Fallit si ex qualita te persone legatarij. & ex qualitate rei. aliud presumit. vt hic. Hic enim relinquebatur via filie sue. & per domos hereditarias, & sic nō erat inhonestū, q filia induceret per domos patris: sed q ex traneus iret per domos heredis, vt videret eius secreta non esse conueniēs, l. ij. C. quādo & quib. quarta pars debe. & sic videt hoc magis relinquere contēplatione persone, quam constituere ius

a reale. Quero, vtrū concessio in dubio videatur facta in rem, vel
4 personam: Respond. †quandoqz talis concessio continet bene ficium principis. & tunc in dubio debet intelligi cōcessio realis quo niam beneficia principum, &c. l. fin. ṡ. de const. princip. de hoc in
5 Spe. de instr. edi. §. nunc autem. ver. si autem dubium. † Quādoqz concessio cōtinet priuilegium. hoc est. aliquid cōtra ius scriptum: & isto casu si quidē datur ciuitati, vel alicui vniuersitati. in dubio
6 videtur cōcessio realis. l. forma. §. quanquā. de censi. Sīqz † datur persone certe singulari. & isto casu gl. que est in d. §. quanquā, vide tur dicere q in dubio videatur realis cōcessio nisi aliud appareat. dom. Old. reprehendit ibi illam gl. Tu dic de hoc plene, vt dixi in
7 l. qui tale. ṡ. soluto matrimonio. † Quādoqz talis cōcessio non con tinet beneficium, vel priuilegium principis: sed est illa cōcessio pri uati, vel alicuius inferioris: & tunc quandoqz conceditur mera fa cultas facti. vt si dico. Concedo tibi facultatem eundi. vel q pos sis ire. & similia verba que referuntur ad factum magis quam ad
b ius: b & tunc concessio presumitur personalis. l. apud Iulianum. §. si quis alicui. ṡ. de leg. j. facit Inst. de stip. ser. §. sed cū factum. Si ve
8 ro concessio refertur ad ius: tunc aut fit indeterminate, respectu fundi dominantis. & presumitur concessio personalis, l. pen. supra de ser. rusti. prędio. Aut determinate, & tunc in dubio presumitur concessio realis. c. cum venissent. extra de insti. & ṡ. de ser. rusti. prędio. l. antepe. & per totum. vt supra eo. l. si fundum. nisi ex qualitate persone. & relicti aliud presumatur: hic est casus in hac l. Et per
9 hoc si Imperator concedit c iurisdictionem in quodam castro, &
c dubitatur vtrum concessio sit facta Comiti illius castri. vel sit fa cta territorio. ego in dubio presumo esse factam concessionem ter
10 ritorio. nisi ex verbis cōcessionis aliud appareat. vt ṡ. dixi. † Que
d ro vtrum d illa facultas eūdi sit seruitus realis. vel personalis: De hoc plene dixi infra de alimen. & cibaria lega. l. Mela. §. fina.

ADDITIONES.

a ALEX. Quero vtrum. An in dubio cōcessio intelligatur personalis. Item adde secundū Bal. An. & Im. in l. quia tale. sol. mat. q vbi tractatur de cōmissione officij, in dubio intelligitur de personali. l. cuius. C. de cur. fur. l. antepe. & ibi not. ṡ. de tute. nisi committeretur sub nomine dignitatis. c. quoniā Abbas. de off. dele. l. solidorum. C. de exc. mu. libr. & facit quod not. in l. more. & in l. quia. de iurisd. om. iud. quid autem in rescriptis. & iurisdictionibus, vtrum conuenire possint successores. vide quod not. per doct. in l. ij. C. quando lib. prin. da. per Cano. in c. significante. de rescri. & ade his Bar. in cōsi. inci. primo queritur vtrum iurisdictio & imperium. & que no. Bal. in ru. C. de pri. do. & omnino Bal. in l. liberti li berteqz. de ope. lib. & l. si non speciali. C. de testa. Dic q in dubio intelligitur priuilegium concessum tam persone. quam loco. & cō cessio in dubio intelligat realis, tenet gl. xxv. q. ij. in summa. Spe. in loco hic alle. & vide Jo. an. in regula. priuilegium. in mer. & qō not. glo. in l. sordidorum. C. de exc. mu. lib. x. Bal. autem in l. fi. C. de con sti. prin. tenet contra Bart. hic in fi. Bald. in l. fi. ff. sed & si quis. C. communia de lega. dicit q officia sunt personalia, in dubio scripsi post Imo. in l. maritum. sol. mat. vide Bal. in l. j. ff. libertatibus cū ver. seq. ad fi. de cadu. tol. vbi dicit, q si Baro legat ius colligendi passagium, est ius reale. & vide glo. in c. cum venissent. de instit. que est contraria illi que est in decre. alle. ṡ. & eam sequitur Jo. And. in d. regula. priuilegium &c. Adde an in dubio concessio sit realis, vel personalis. Pe. de anch. consi. cccxxviij. An. consil. xliij. lib. ij. Bald. consi. ccxv. & xcvj. lib. iij. & consi. cc. lib. iiij. Federic. consilio lxviij.

b ALEX. Quam ad ius. Et vide que dixi post Barto. in l. ṡ. de consti. princ. vbi late. & vide no. per Bald. in l. apud Julianum. §. si quis alicui. de leg. j. & ibi per Imo. & vide Imo. in l. si sic. de ver. obl. & no. in Iuris gentium. §. pretor. de pactis.

c ALEX. Si Imperator concedit. Adde gl. in l. forma. ī. de censi. quod videtur in dubio realis. Et no. Bar. in l. continuus. §. q si ab eo. de verb. obliga.

d ALEX. Quero vtrum. Vide Bar. in Linter eos. ṡ. de acquirē. rerum do. & in consi. incip. queritur an iurisdictio. & Bald. in l. fi. ṡ. de consti. princ.

TITVLVS IIII.

De dote prælegata.

Quero. Quid importet istud prę, dic vt in gloss.

LEX I.

1 Legatum dotis continet id, quod actio de dote originaliter contineret.

Exceptio, que ex pacto oritur, tollit delationem legalem.
Legatum dotis, non tollit exceptionem peremptoriam a lege inductam, z nume. 4.
3 Pactum de dote lucranda, habet locum, quando matrimoniū casu, vel culpa communi soluitur.

1 CAm dos. Dotis † legatum continet, id quod actio de dote originaliter contineret: z exceptio que ex pacto oriretur, tollit etiam dilationem legalem, exceptionem vero peremptoriam, que a lege inducitur, tale legatum non perimit. h.d. z nihil aliud. Ho. ter. ibi, nā quod est admissum. ꝛc. Opp. secundum gl. z videtur, q̄ prelegatū dotis contineat plusquam actio de dote, vt hac lege, versi. verum est. Sol. continet plus scz in tempore, sed non in quantitate. Op. Instit. de leg. §. sed si vroꝛi. Sol. Ibi legauit certam quantitatem p̄o dote, hic vero dotem simpliciter legauit, quantitate non expressa. Item opp. z videtur, q̄ tale pactum, q̄ vir lucretur dotem
a propter liberos debet valere, [a] l. ij. ſ. de pac. do. z in l. inter socerum per totam l. Sol. ille leges intelliguntur secundum istam, quia habent locum, si predecessit mulier: secus si vir. vt hic. Et ideo debes
2 scire, † q̄ consuetudo que est posita in l. dos a patre, q̄ dos retib neatur propter liberos. debet intelligi [b] quādo predecedit mulier: sed si predecederet vir nulla retentio propter filios fieret: qō examinani plene in l. post dotem. ſ. sol. matri. ¶ Quarto opponitur, z videtur q̄ illud pactum, q̄ dicitur de diuortio, sit iniquum, vel superuacuum, nam iniquum est si matrimonium solueretur culpa viri, superuacuum est si solueretur culpa mulieris, quoniam ipso iure debet perdere dotem, l. consensu. C. de rep. gl. fatetur contra
3 rium: z dicit, † q̄ illud pactum habet locum quādo fit diuortium casu, vel culpa communi. ¶ Quinto op. q̄ hodie pactū de lucrādo dotem in casu diuortij, non habeat locum cum diuortium non
c possit fieri de iure Canonico [c], vt no. in l. rerum. ſ. rerum amo. z l. diuortio. ſ. de neg. gest. gl. fatetur contrarium. Dicitur hic in ver. impense, q̄ exceptio peremptoria, que a lege inducitur, non tollitur per legatum dotis. Contra, q̄ imo legatum dotis tollit exceptionem compensationis. que est peremptoria vt ſ. eo l. dote. So.
d z aduerte [d] quedam † est exceptio peremptoria, que antequam in iudicium deducatur, dotem minuit ipso iure z ista nō tollitur per legatum dotis, ita loquitur hic in ver. impense, Quedam est exceptio peremptoria, que dotem non minuit ipso iure. licet actionem possit elidere, z ista tollitur per dotis legatum. vt hac lege. §. j. z l. dote. ſ. eod. Ratio apparet exp̄essa ex ipsa verborum significatione: quia si testator legat dotem, si dos est iam minuta. solū id quod remanet est dos. Sed quando exceptio nō minuit dotem ipso iure, tunc totum est dos. z exceptio per legatum tollitur: z hoc vult dicere Jurisconsultus. ¶ Ultimo op. z videtur q̄ etiam ista exceptio impensarum necessariarū tollatur. vt ſ. e. l. iij. in prin. z l. Meuio. §. j. ſ. de leg. ij. Respōdeo. hic loquitur quādo dos legatur simpliciter. q̄ tunc non potest deberi, nisi quatenus erat dos: sed in contrarijs non fuit legata dos simpliciter, sed quicquid occasione dotis peruenit: vnde inspicitur id quod occasione dotis peruenit, nō id quod erat in presenti. videbitis ſ. eo. l. dote. z l. iij. in prin.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Debet valere. An z qñ valeat pactū super dote, z in preiudiciū mulieris, siue mariti, vide late Imo. in l. socer. §. Lucius, sol. matri. sequitur in l. p̄o hereditarijs. C. de here. act. vbi dicit. qd si simul omnes perirent, z vtrum istud pactum locum habeat simpliciter, an si decedat cum liberis ex primo matrimonio, z quid in statuto, vide Pau. de ca. in l. ij. in prin. ſ. sol. ma. Et quid in donatione propter nuptias, an pactum de causa lucranda eodem modo intelligatur, vide Bartol. in l. iij. §. j. C. de bonis que liberis.
b c ALEX. ¶ Debet intelligi. Sed quid si per pactum vel statutum maritus debet lucrari dotē vroꝛe predecedēte, z vroꝛ legauit dotē suā alteri, an possit: Dic q̄ sic. ter. est no. z q̄ ibi p gl. in l. cū marit. §. fi. ſ. de pac. do. Tu vide bal. i l. p hereditarijs. de here. actio.
c ALEX. ¶ Jure Canonico. Vide Bal. in l. si qua. C. de secū. nup.
d ALEX. ¶ Et ādūerte. Et quando intelligatur relictum dotis deductis expensis. vide omnino Bartol. in l. Meuio. de leg. ij.
1 ☞ Legatum dotis quando extinguatur.
2 Testatoꝛ legans centum que habet in arca. vel apud se deposita habet. an valeat legatum, si centum non reperiuntur.

1 TAdeo autem. Dotis † legatum extinguitur, si postea dos mulieri recte soluatur, vel res dotales intereant, vel si ab initio dos perfectē constituta non fuit: sicut cū legatur coꝛpus qō in rerum natura non est h.d. Dp. q̄ dos nō possit solui cōstante matrimonio, l. j. C. si constan. ma. dos sol. Sol. Intellige, q̄ hic fuit soluta in casibus permissis, l. mutuis. ſ. manente. ſ. de iure do. z l. quamuis. ſ. solu. matr.
a Item opp. [a] q̄ licet extinguatur dos, non tamen extinguitur legatum, vt ſ. de leg. ij. l. cum filius. §. heres. gl. nō soluit: quare Dy. dicit q̄ ibi debitū non erat extinctum, sed erat in alia speciem gationis trāslatum: hic vero omnino extinctum. Jdē no. hic
2 q̄ ille † qui legat centum, que in arca habet, vel apud se ta habet, si non reperiunt, non valet cōtra hoc videtur si non designata. C. de fal. cau. adiec. z l. cū tale. §. falsam. z demon. Jn gl. sunt due sol. Una est, q̄ ibi legauit certam quantitatis dotis in genere, vt puta, centum, que in arca Jdeo si nō reperitur, legatū vitiatur, vt l. si seruus legatus quinq. ſ. de leg. j. z est vera sol. Alij. vt Roꝛ. dicunt, q̄ id citur in si. est verum, si probetur testatoꝛem errasse secus ſ. h.d. vt probatur in legibus cōtrarijs. Videamus an ista ra. Et videtur dicere Roge. eo ipso q̄ probatur error. falsa vitiat legatū. Contra, imo debet probare testatoꝛem alter
b rum non fuisse, [b] l. cum tale. §. falsam. j. de cond. z demonstr. Quandoq; causa legandi nō est obligatoria: tūc illa causa citur coherere legato, nec legatū vitiatur, nisi probaret testaliter legatarū non fuisse. d. §. falsam. Sicq; causa legādi gatoꝛia, tunc talis causa legādi dicitur inherere legato. q̄ legatum, eo ipso q̄ erroꝛ probatur. ita loquitur dictū Rojſ. C. de fal. cau. adiec. leg. Secundo videtur, q̄ Roge. malo in alio, dicit enim, q̄ qñ lego centum que in arca habeo, videoꝛ magis designare certam quātitatem, non coꝛpus Contra hoc videtur. d. l. si seruus. §. qui quinq. ſ. de leg. ij. ne respicias verba Roge, non retulit se ad legatū centū ça habeo: sed ad legatum centū que apud me deposita ex verbis eius euidenter apparet. z probatur. ¶ Quaꝛto dicit, lego centum, que apud me deposita sunt, vrū videatur se referre ad quātitatē vel ad coꝛpus. Jac. de Ar ad coꝛpus, qꝛ de natura depositi est, vt certū coꝛpus Lucius. ſ. depositi. ideo ad coꝛpus se refert. Dd. dicit. bio videtur se referre ad quantitatem, nisi designetur
c sunt, l. Lucius. §. quisquis. ij. ſ. de leg. ij. quod satis placet

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Item opp. Jsta gl. est sing. z no. sum no. z sing. in l. fi. C. de don. cau. moꝛtis. z quod j. de donation. causa moꝛtis.
b ALEX. ¶ Legaturum non fuisse. Et ista facit. Pau. de rescripta Titio de Bononia. z est de Padua, an valeat Spe. in tit. de rescri. p̄esentata. §. commune autem. vt dubitetur. facit. hīs verbis. §. fi. de here. instī. z latius per l. demonstratio falsa. hic allegata.
c ALEX. ¶ Placet mihi. Facit l. si seruus ſ. eo. z hoc ibi Pau. de Ca. in §. fi. cum l. sequen.
1 ☞ Legatum non vitiatur, si ex tribus demonstrationibus sit falsa. alie due vere.

a §. Si quis vroꝛi. [a] monstrate, ꝛc. Ho. quo feci magnum festum in l. demonstratio. in prin. mon. Pone aliquis dicit, Lego domino Bar. Petri
1 b rato, legum doctoꝛi. modo est verum, q̄ sum de Sarzana gym doctoꝛ, non tamen sum Bar. Petri. Certe si de tiones sunt vere, illa falsa demonstratio nō vitiat. xi, in d. l. demonstratio. §. j. de conditio. z demonstra.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si quis vroꝛi. Nunc tertum ad vnum legē Bart. in l. de etate. in versic. nunc ad propositum. de minoꝛ.
AND. BAR. ¶ Et vide casum fin. in l. Titius. ad ſ. geminata conditio excusat quem de falso. z vide tertiū in l. cum scimus. de agri. z censi. libꝛ. x. vbi geminata lidatur.
b ALEX. ¶ Domino Bar. Vide casum de quo Bar. fecit festum in l. demonstratio. j. de cond. z demon. z adde q̄ in l. j. §. fi. j. de appel. in ver. super tertio quero.

LEX II.

1 ☞ Donatio causa moꝛtis magis accedit contractui, quā me voluntati.
2 Filiusfamilias quare potest donare causa moꝛtis, z non re
3 Dos quod debeat esse vbi sunt onera matrimonij, intelligi spectu viri, non mulieris.
6 Actio de dote oriatur constante matrimonio.
7 Testatoꝛ legans dotem videtur ius dotis legare. si quic uenit de dote, videtur legare quantitatem.
8 Mulier que agit ad dotem legatam per socerum, actione mento, si cautio fuit omissa, potest conueniri actione caueat.

TSocer. *Jsta lex ponit multos casus, diuido vobis. Primo, loquitur testatoꝛ legat dotem nurui, vsque ad §. per

cundo, quando legat dotem viro, vsq; ad §. idē Julianus que-
ñ dotem. Tertio, quando legat dotē extraneo, vsq; ad §. idem
ianus querit. si mulieri dos. Quarto ponit casus communes
mnia præcedētia dicta, vsq; ad finē legis. Et quelibet particu
uiditur in alias particulas: ideo gratia breuitatis omitto.
t. ter. ibi, quippe, &c. Ante oia expediamus gl. Opp. de l. mor-
ne causa. in princ. de do. inter vir. & vxo. gl. soluit aliud in lega-
t hic: aliud in donatione causa mortis, ª vt ibi: rationem no-
gnat gl. & q2 donatio causa mortis magis accedit cōtractui: ꝙ
tum est mere vltima voluntas, ideo ibi non valet inter virum
orem, vide gl. que incipit, & ideo contra marituꝫ. Ex hoc reddi-
ratio, quare filiusfam. potest donare causa mortis, & nō testa-
plene no. in l. tam is. §. j. j. de do. cau. mor. Itē op. gl. de. l. sed &
o dote. §. si nurui. j. de leg. præstan. Sol. gl. Non ob. vt patet ex
entibus §§. illius legis. ¶ Querit gl. quid si filius non habet
eredes, & hereditas patris nō est adita, quantum ad actionē
onalē constat q̄ eam non potest intentare, q2 non habet con
quem intentet. Sed an poterit intentare actionē hypothecā
n, vel qualiter sibi subuenietur? dicit. gl. sibi subuenietur ex ge-
alitate regule. l. si is. §. j. de in. do. quā glo. signa. Videte regulā,
ne ponit in d. l. si is. §. j. est, q̄ ibi debeat esse dos, vbi onera ma-
monij sustinentur: sed regula illa nō videtur subuenire mulieri,
marito, qui sustinet onera matrimonij: & ita dz intelligi hic gl.
uenietur ei. scilicet marito, referēdo se ad regulā. ita dicit Jac.
Are. † An autem vxor possit agere ex vigore l. si constāte. §. sol.
Dic vt ibi plene examinaui, in materia de repetentibus dotē,
in viij. q. secūde partis principaliter allegaui hanc gl. ¶ † Pro
laratione induco in ar. hāc l. q2 primo hic videt casus, q̄ quis
potest pati se conueniri actione que non competebat, vt hic,
prin. Nam video. testator non pōt grauare heredem, vt ipse cō
latur actione, que non est. In contrarium videtur casus in l.
ianus. §. quantum autem. §. ad exhib. Solu. quedam ᵇ est actio
semel fuit nata, licet sit extincta, & ista actione bene potest pa-
uis se conueniri, & procedit iudicium, licet appareat actio ex-
ta. Ita loquitur d. §. quantū autem. Si vero actio nunq̄ fuit
ᵈ tunc quis non potest pati se conueniri, & si appareat nō esse
am, iudicium non procedit, vt hic, in princ. nisi actio pendente
cio debeat oriri. l. si Titius. j. de verb. obl. & ibi latius dixi. Se
ndo scitis, ꝙ quedam gl. dicunt, q̄ actio de dote oritur cōstan
matrimonio. Alij dicunt tantum soluto matrimonio, vt not. in
risgentium. §. vt puta post diuortio. §. de pact. & not. j. eo. l. pa-
Dic tamē est casus, q̄ nō oritur cōstāte matrimonio. ibi quip
nupta est. Dixi plene in l. si cōstante. §. j. §. sol. matri. ¶ † Que
quid in dubio? Rñ. in dubio verba testatoris sunt inspicienda:
t legauit dotē simpliciter, & videtur legare ius actionis de do-
vt j. l. priori. in fi. Aut legauit quicquid peruenit de dote, & vi-
tur legare quantitatem. l. Mevio. §. a me. §. de leg. ij. j. l. priori. in
in. ¶ † Quero, dicitur hic q̄ mulier dz cauere, quid si cautio
a fuisset omissa? Respōdeo, pōt mulier conueniri actione incer
vt caueat, vel repetat quod datum est, l. & si nulla. §. de leg. j. & l.
ui exceptionē. §. si pars. §. de cōd. indeb. Tene menti que s. dixi.

ADDITIONES.

L AV. DE SEISS. ¶ Si socer. Intellige tamen, & limita per
que not. in l. cum mota. C. de transact.
LEX. ¶ Causa mortis. Utrum donatio causa mortis, sit vlti-
a voluntas, adde Ang. in q. inci. Alstensis miles. Tu collige bo-
am doc. er no. per Bal. in l. j. C. de do. cau. mor. adde tamē casum,
quo magis accedit vltime voluntati, quam contractui in l. j. &
Bal. C. de secun. nup. & vide etiam ibi Sali. qui etiā dicit q̄ in-
uantum ad originem talis donatio exigit contractum, & olim fie
at per stipulationem, hodie pacto nudo secundum gl. in l. cū pa-
r. §. Mevio. de leg. ij. sed inquantum ad effectum & priuilegium
agis assimiletur relicto. Ita loquitur d. l. j. de secun. nup. hinc est
er do. cā. mor. transit dominiū recta via, sicut de legato, text. est
ng. in l. ij. §. de pub. Item in ea habet locum ius accrescendi, sicut
legato, in l. vnica. in fi. C. de cadu. tolen. & ita tollitur contraria
oluntate, sicut legatum, l. vbi ita donatur. j. de don. causa mor. ſz
hoc differunt: q2 legatarius potest repudiare legatū, sed q̄ se
el agnouit donationem causa mor. nō potest postea repudiare,
no. in l. cum pater. §. j. de leg. ij. & istis adde glo. Justi. de do. §. j. &
icit Bal. in l. hac consultissima. C. qui testa. face. pos. q̄ statutum
ciens mentionem de vltima voluntate, nō habet locum in don.
au. mor. secundum Bal. & Imo. in l. j. §. de test. contrarium vide-
r velle Bal. in l. fi. in vlt. col. de fideic. dixi post doc. in l. ij. §. de le.
Adde an donatio magis accedat contractui, quam vltime vo-
ntati. Bald. cons. cj. & consi. clxij. & clxvj. vbi an vsurarius possit
ausa mortis donare.
LEX. ¶ Sol. quedam. Hic videtur sing. obstare ter. in l. ij. C. de
ac. cum sim. p2o quo ibi vide Fulgo. Item contra Bart. vide-
tur casus in l. cum putarem. & ibi doc. famil. ercis. dixi post Ro. in
l. si Titius. vbi doct. tangunt. de verbo. obliga.
AND. BAR. ¶ Et illum ter. not. q2 est singularis, & vide casum
in l. optimam. C. de contrah. & commit. stipul.
c POMA. ¶ Si vero actio nunq̄ fuit nata. Cū Bar. tenet Raph.
& Mod. in l. si Titius. hic alle. Are. in §. quedā, ver. aduertatis ta-
men. in fi. Inst. de acti. Aler. cons. crrrvj. inci. in causa. & questio. in
ij. volu. contra tamen Bart. tenet Aleran. & Are. in d. l. si Titius.
IO. FR. RV. ¶ Adde q̄ contra tenent Are. & Aler. in d. l. si Ti-
tius. sed eum sequitur Rapha. cu. & Ro. ibi. & Matheſi. sing. viij. &
Ang. de Are. in §. quedam. Insti. de actio. & ita communiter te-
netur secundū Jas. in d. l. si Titi⁹. vbi rūdet mortuis Aler. & Are.
1 ☞ Actio de dote quomodo supersit, quādo dos sit soluta viro.

§. Per contrarium.

(Legatū dotis filio erhe-
redato factum, ipsum ac-
tione de dote non obligat, sed si legatum petere volet, heredi-
bus cauere debet. hoc dicit.) ¶ Quero de ratione diuersitatis
inter peculium legatum libero, & dotem legatam marito: Re-
ſpondeo. actio de dote procedit ex contractu & ideo licet heredes
soceri desierint habere obligatio ex contractu remanet: sed obli-
gatio de peculio habet instar realis actionis, l. quesitum. in princ.
& de pec. Si ergo desijt habere peculium, desinit teneri illa actio-
ne de peculio: sicut in pupillo, qui sine sui culpa desijt rem posside-
re, l. si a bone fidei. & de rei vendicat. Dicitur hic, q̄ conuenitur
seruus non heres. Cōtra. imo heres. l. ij. C. an seruus ex suo facto.
Tres sol. sunt in gl. Una est. q̄ libertus conuenitur, scilicet in esse
ctu. sed heres principaliter. Ista sol. reprobatur in fi. glo. q2 secun-
dum hoc non esset differentia inter peculium & dotem. Soluit gl.
secundo modo. & nihil valet. Ultimo soluit. & bene, vt in ea patet.
Et rationem huius sol. gl. ponit in l. contraria, quia quando liber
tas directo datur heredi. culpa non potuit imputari: quia nullo
tempore potuit retinere peculium, sed quando per fideicommis-
sum potest imputari culpa, quia non debuit manumittere. nec pe-
1 culium dare, donec creditoribus satisfieret. ¶ † Ultimo dicit hic,
q̄ licet dos sit soluta viro adhuc actio de dote superest. Istud di-
ctum debes intelligere, quando matrimonium fuit postea solu-
tum inter vxorem & virum eius. alias non peteret. vt in prin. hu-
ius legis. Vel si ponis constante matrimonio, debes exponere,
actio de dote. id est. spes actionis de dote, alias non procederet.
1 ☞ Debitor si soluat creditori creditoris sui, an extinguatur ob
ligatio.

§. Idē Julianus querit, si dotē.

Opp. q̄ solutione facta alteri, actio cōpetens marito perimi non
poterat. l. si Stichū §. fi. j. de dona. Breuiter ego dico. q̄ hic solu-
tur alteri. qui ab ipso marito dotē repetere posset, sicut si credito
ri mariti solueret. Vel dic. q̄ hic fuit legata dos marito pro mulie
re, vnde merito pōt mulieri solui. ¶ † Ultimo nota ex isto §. q̄d si
debitor soluat creditori sui creditoris extinguit obligatio. Cōtra
rium no. in l. solutū. §. solutam. & de pi. actio. Pro hoc est glo. in l. si
cum militi. de compensa. & in l. si opera de doli excep. & Instit. qui-
bus modis tollitur oblig. in princip.
1 ☞ Statuto stante q̄ massarij cōmunis, nullam pecuniā possint
soluere, absq; detractione sex denariorum pro libra. si cōducti fue
rint doctores pro certo salario absq; aliqua deductione, qualiter
illis sit consultum, si massarij velint seruare statutum.

§. Item querit.

Hec est tertia pars. Op. j. ad l. fal.
Sol. Falcidia non detrahitur respectu finalis effectus, sed ab ini-
tio sic: vnde illa secundum istam debet intelligi. ¶ Quero, si hic,
cōmoda representationis in hoc legato sic obseruenť quero, quid
si non fit dictū an si dos ipsi mulieri prælegaretť, defalcaretť cōmo-
dum representationis. Quidā dicūt, q̄ non. l. si vsufructu⁹. §. j. j. ad
l. fal. & d. l. cū dotē. Contrariū determinat gl. & bene. per l. j. §. si quis
1 creditori. ad l. Fal. Et rēplū ponit glo. ¶ † Ultimo ista lex est bona
a ad vnā questionē, que fuit de facto. Doctores fuerūt ª cōducti ab
isto cōmuni p2o certo salario, absq; deductione alicuius gabelle,
demū erat aliud statutū, q̄ massarij cōis nullam pecuniā possint
soluere, nisi detrarerint ſex denarios p2o libra: quereba. an a do-
ctoribus debeat detrahi? Determinatū fuit q̄ Massarij debeant
detrahere: sed doctores contra cōmune, in eo q̄ eis detrahetur
habent actionē. Et hoc probatur per hunc tex. licet nō fuerit alle
c gatus, & per §. sed & marito. j. ea. l. Unde deuentū fuit, ᶜ q̄ illud q̄
p2o gabella deducebatur iterum soluebatur cum deductione ga-
belle, donec gabella ad nihilum deueniebat.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Doctores fuerunt. Et vide Bart. in simili in l.
omnes populi. ff. de iusti. & iur. nec Imperator potest si vellet, nisi
esset iusta causa, vide quod no. in c. j. de natu. feu. in vsi. feu. & quod
no. in l. Cesar. de pub.

b ALEX. ¶ Fuerunt conducti. Adde quæstio. quam in simili ponit Bart. in l. Hesennius. §. fi. in prin. ad leg. Fal.

c ALEX. LOS. ¶ Deuentũ fuit. Exemplifica hoc modo. doctor debet habere centum ducatos in anno, ex quibus Massarij detrahent decem pro gabella: demum de mandato cõmunis soluêt ista decem & detrahent vnum pro gabella. denuo soluent vnum, & detrahent decimã partẽ illius. tandem vsq; ad nihilum deduceretur gabella. not. q; alibi nõ reperies exemplificatum, & est subtile.

§. Idem Iuli. querit si mulieri.

Istud quod in hoc §. dicitur. q; mulier cui legata est dos, non patitur Falcidiam, intelligo quando soluto matrimonio fuit legata, q; erat sibi debita: secus si adhuc debita non esset, vt j. proximo §.

§. Sed & marito

(Dos legata matrimonio constante patitur Falcidiam, licet illud in familie erciscun. iudicio deducatur. h. d.) ¶ Facit ad id quod dixi §. proxi. §. & in §. item querit.

c ☞ Fundus & estimatio si legatur vni & eidem, vtrunq; legatum concurrere potest.

§. Mela scribit.

Hic est nouus §. & sibi nescirẽ dare concordantiam aliquam, ideo tene menti. ¶ Quero hic, vtrum fundus fuerit datus in dotem estimatus, vel inestimatus: Quidã intelligunt de fundo dato in dotem inestimato: sed hoc non placet gl. q; secundum hoc nullum esset legatum q; fundus inestimatus debet reddi incontinenti. §. exactio. C. de rei vxo. actio. & sic nullum commodum contineret: licet aliter no. gl. in l. diuortio. §. interdum. ff. sol. matri. & ibi reprobatur. Vnde gl. dicit. q; fuit datus estimatus, an sit verum, j. dicam. ¶ Sed retenta illa lec. quero, que est ratio huius §. Dicit glo. nec circa eandem rem concurrant due cause lucratiue: & ista ratio colligitur ex legibus allegatis in sequen. gl. scilicet. in l. Meuius, in prin. ff. de leg. ij. & l. plane. §. j. & u. ff. de leg. j. Sed hoc non videtur aliquid dictum. Nã quando fundus datur in dotẽ estimatus, non
a est in dote fundus, sed pecunia. a l. quoties. ff. de iure dotium. & l. si
x inter virum. C. de iure dotium. Sed quando vni & eidem legatur fundus, & estimatio fundi, vtrunq; legatum potest concurrere. l. fundum. j. de nouatio. Ho. per Dy. in c. bona fides. in fin. extra de re. iur. lib. vj. & sic mulier haberet vtrunq; quod puto verissimum. De hoc est gl. no. in l. Licinius Nocusta in princ. ff. de lega. ij. & ibi dixi me dicturum hic. Quomodo ergo respondemus ad hanc legem: Respondeo, duobus modis. Primo. q; dicamus hunc fundum datum in dotem inestimatum, vnde fundus erat in dotẽ, nõ quantitas. Et hoc apparet ex ter. qui dicit, non bis, sed semel deberi fundum, non dicit estimationem fundi. Si tu dicis, secundum hoc, legatum non valebat, cum non haberet commodum. Resp. pone tali modo q; valet. q; ex pacto fundus non debebat inconti nenti restitui. Secundo modo respondeo, etiam sustinendo gl. q; hic fuit datus estimatus: tunc est dicendum, q; primum legatum fuit factum exp; esse contemplatione dotis, & pro dote, & postea dos fuit legata simpliciter: vnde cum ob eandem causam sit factũ non debetur nisi semel. l. Lucius. §. impuberem. ff. de leg. ij. & l. alimenta. §. Basilice. de alimen. & cibaria lega. tene menti, q; vtilia sunt.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Sed pecunia. Ho. quando relinquit fundus dotalis, an debeatur estimatio, & fundus. Adde Bar. in l. plane. §. j. de le. j.

§. Ibidem Mela.

Oppo. & videtur quod non tenetur stare colono, l. nihil proponi. §. fi. ff. de leg. j. cum simi. Dicunt quidam speciale in dote. Dic vt plene dixi in l. si filio. §. fi. ff. solu. matrimo.

LEX III.

1 ☞ Mulier eatenus onere fideicommissi grauari potest, quatenus legatum dotis excedit quantitatem.

2 Fideicommisso in vniuersali non venit quod quis extra iudicium defuncti percepit.

3 Dotis quantitate legata, videtur legatum id, in quo dos erat minuta propter impensas.

4 Prælegatum factum vxori, in dubio non videtur factum animo compensandi.

Cum quis

Supra locutus est Iurisconsultus de prælegato dotis: hic vero loquit̃ de fideicõmisso, quo grauatur mulier, cui dos est prælegata: siue legetur dos mulieri, siue aliud pro ea: eatenus autem † potest onere fideicõmissi grauari, quatenus relictu dotis quãtitatẽ excedit h. d. fm Dy. Ho. q; dixi in summario. Secundo no. q; in fideicommisso vniuersali nõ venit, id quod quis ex iudicio defuncti non percepit, vt hic in versi. nam & si quis. Dicitur hic, q; fuit prælegata dos: vnde videtur legatum id, in quo erat minuta dos propter impensas. Contra de leg. j. §. eod. versi. impẽse, &c. Sol. ibi fuit legata dos simpliciter: hic vero fuit
3 † legata quantitas: vel fuit dictum, quicquid ad me pervenerit.
a Menio. §. a me. de leg. ij. Dicitur hic. a hoc tamẽ animo
4 † quid in dubio. an videtur relictum animo compensandi &
re: Casus est q; non nisi exprimatur. in l. vnic. §. Secundum. C.
vxo. actio. & l. creditorem. ff. de leg. ij. Facit, id quod dixi in l.
dotem. §. fi. pater. supra soluto matrimo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dicitur hic. Et facit iste versi. nam & si quis. a
mes concessit militi castellaniam cum quarta omnium
num. Quæritur, cum quidam debeant amittere bona, qui
derunt comitem. an castellan^a de illis bonis debeat habere
tam, per Bal. in c. j. de cap. qui cu. vend. refert Old. determi
non, sed si pene desenderent ex delictis inter alios commi
in comitem. bene deberet habere. & ita sequitur Bald. &
Old. ita determinauit consi. cclviij.

1 ☞ Grauari vltra quam sibi relictum est, quando quis

§. Mulier.

(Si aliquid legatur mulieri animo sandi, & rogatur restituere, quicquid
peruenerit, non solum rem principalem, sed etiam fruc
tuet.) Iste §. comprehenditur sub precedenti summar
proinde, & est not. ideo menti tenendus. Opp. ad istum
quod his verbis. ff. de leg. iij. Responde gl. hoc est specia
iecturata voluntate defuncti. q; reliquit pro debito: vn
voluisse q; quicquid habuit vltra debitũ, restituat cum fr
1 quod tene menti. Op. contra hanc legem. q; quis poss
vltra quam est sibi relictũ. l. Imperator. §. j. ff. de leg. ij. Sed
gue aut legatur quantitas a legatario quantitat
a legatario speciei, aut species a legatario quãtitat
a legatario speciei, vt colligitur ex ter. in d. l. Imperat. j.

LEX IIII.

1 ☞ Verbum, amplius, non inducit repetitionem, nisi alia
eo, vel hoc.

2 Legans vxori centum, præter, vel supra, vel vltra dotem,
legare dotem.

Quia

(Verbũ amplius repetitionem
h. d.) ¶ Opp. quod verbũ amplius
dicatur, hoc amplius, vel eo amplius, nõ
titiones. l. si seruus. §. si ita scriptũ. ff. de leg. iij.
2 opi. in gl. vltima est vera, & examina vt dixi in cõtrario.
a ro. quid si testator dicat, lego vxori centum præter dotẽ
legata dos? Certe sic. l. Seio. §. vxori. ff. de am. ¶ Sed qui
rit, lego centum b supra dotem, an videatur dos legata. Bre
de Are. q; videtur legata dos: q; verbum supra intendit
cut verbum amplius. allegat ff. so. mat. l. diuortio. §. quã
ver. item si locatio, & si vno. §. pe. ff. loc. & est casus cum
c l. Seia. ¶ Sed quid si dixit, lego centum vltra dotem
tur legare dotem? Dixit Jac. de Are. q; sic. & vide
Hoc ponit Jac. de Are. hic, & l. qui bona. §. fi. qui
no infecto.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Quero quid si. Et no. de ista dictione præ
præ, & vltra. si legentur decem præter fundum, debentur
de dictione super, vide ter. in c. fi. de ordi. cog. vbi pon
no, rei substantiam. c. super literis. de re. spo. & vide
rit. & obe. Quandoq; exponitur pro præter. in aut
tem tutelam. collatio. iij.

b POMA. ¶ Sed quid si dixit, lego cẽtum. Et de istis
vide Jas. in l. actione. de transac. & in l. si eum. §. am
can. Old. cons. clxix. per Rom. cõs. cccxvij. in vltima
Et de dictione præter. vide ter. in l. si ita legatum. in
ga. primo.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde Are. in l. diuortio. §.
no. col. j. §. solu. matri.

c ¶ Vltra dotem. Adde Ang. consi. cccvij.

LEX V.

Cum vulgari

(Prorogatio tis. h. d.) Opp. §. de leg. j. l. talis. in principio. So
le est in legato. dotis. Et est ratio, q; legatum ad dotem
a alias legatum efficeretur a inutile. Ita dicit gl. & bene.

ADDITIO.

a ALEX. LOS. ¶ Efficeretur. Ho. ex his verbis per hunc
nunquam fit relatio, quãdo ex relatione actus infirmatur
per Decium consi. xiij. versi. confirmatur. vol. j.

LEX VI.

Dote prælegata.

(Propter impen les, vel donatis
legata non retinetur: impense tamen necessarie

,hoc dicit) Opp.ſ.de leg.ij.l.Menio.ſ.j. Bl.non ſoluit.ſed ibi paret ſolutio: q; debemus intelligere, quando legauit dotem ſpliciter:ſecus ſi legauit.quicquid ad eum peruenit: quia tunc n deduceret impenſas neceſſarias, vt ibi dicitur in text. z vi tis ſupra eod.l.iij.

LEX VII.

Legatum alternatiuum in corpore, quod non reperitur in um natura,z in pecunia,valet in pecunia.

Am ſcriptum. [a]Si legatur aliquid pro dote,adiecta certa quãti tate:ſiue dos fuerit nulla, ſiue minor, tenet legatum,hoc it.Mo.ter.in fi.†quando legatur corpus, quod non eſt in rerũ ura,z pecunia alternatiue valet legatum in pecunia. Opp. de ,adeo.ſ.eo.Solu.ibi fuit relicta dos.non adiecta certa quan te:hic vero fuit expreſſa certa quantitas.

ADDITIO.

Cum ſcriptum. Vide Bald.pro iſta l.conſi.ccxj.in l.pater.ver. ne per ordinem. Vide Alex.conſi.rxxij.in fine.in iij.volumi.

LEX VIII.

Promittens indemnitatem, intelligitur promittere de de dendo.z tenetur iudicium ſuſcipere,licet non cogatur.nu.3. tio de dote nata eſt conſtante matrimonio, licet agi nõ poſſit, ror.quando heres ſoceri non eſt ſoluendo.pro legato dotis ei n facto.poteſt agere contra maritum,z qua actione. pothecaria intentata veniunt etiam nomina debitorum.

Pater. [a]Vba ler videtur aliquantulum intricata, ſed in veritate non eſt.Primo.ponit vnus dictum vulgare. Secundo, circa illud format ſeptem queſtiones.per ordinem.Secũda ibi, ſed ſi primus.Ter bi.quod ſi ratum. Quarta ibi, ſed ſi totam. Quinta ibi,ſed ſi as.Sexta ibi.ſi forte.Septima ibi,quid ergo. Opp.per or em ad quamlibet partem, z primo ad primam partem. Dici hic.q; erheredatus debet cauere de indemnitate.Cõtra, imo et cauere. q; heredem defendat.non de indemnitate, l.ij. poſt n.ſ.eo.Sol.fateor.†q; idem eſt dicere de defendendo,z promit e indemnitate:imo qui indẽitatem promittit cogitur ſuſci e iudicium[b] vt hac l.in prin.coniuncto verſi.q; ſi ratum,z con cta l.ij.poſt prin.ſ.eo.Et hoc ſentit Jac.de Are.[c]Facit ad hoc C. de in lit.dan.tu Facit l. ſi quid poſſeſſor.in prin.ſ. de pe.he hoc tene menti.quia non reperies alibi ita bene. Ald ſecũ m partem opp.Dicitur hic,q; mulier dotem recuperauit.Con mulier conſtante matrimonio non poteſt dotem recuperare, rebus.ſ.omnis autem.de in.do. Quare Ro.dicit hic,q; ma monium eſt ſolutum:ſed iſtud eſt diuinare contra mentem l. no e:vel dicit Roge.dic,q; vir vergebat ad inopiam. Banc ſol.gl, obat in l.ſi conſtante.in prin.ſ.ſol.ma. Tamen iſtam ſuſtinui, ,vt ibi diri. Alij vt Jaco.de Aret.dicunt, q; hic matrimonium etur eſſe ſolutum reſpectu ſoceri defuncti.l.cum hic ſtatus. ſ. ſocer.ſ.de do.inter vir.z vxo. Sed hoc eſt contra l.ij.in prin. ſ. abi.quippe nupta eſt. Alij,vt Azo, dicunt,q; hec mulier de fa o dotem recuperauit,que ſibi fuit per heredes ſoluta: quia de re recuperare non poterat. Banc ſol. Azo. puto veram,z intel go, q; vxori fuit ſoluta in caſibus in quibus potuit, l.mutus.ſ. anente.ſ.de iure do.z l.quamuis ſupra ſolu.matri. Alij, vt Joã. unt, †q; actio de dote committitur matrimonio conſtante. l.ſi ſtante.ſ.j.ſ.ſol.ma. Ald illum.ſ.gl.reſpõdet dupliciter,z ſic ha s duas lect.in illo ſ.quas ibi examinau. Durũ eſt omnino con ſtimulum calcitrare:q; actione de dote cõſtante matrimonio aget.l.ij.poſt prin.ſ.e.ibi, quippe nupta eſt ꝛc.quare tene lect. o.z lec.Rog.intelligendo,[b]q; vergat ad inopiam.quas lec.exa mam plene in l.ſi conſtante.ſ.j.ſol.matr. Item opp.q; ſolutio ta mulieri non dicitur nocere viro.l.ſi ſtichum.ſ. fi.j. de non.z l.ſ.fi.in prin.j.de verb.obl. Sol.hic non ſoluitur prorſus alij per ne.ſed magis videtur ſolutum creditori creditoris, vt dictum it in l.ij.ſ.idem Julianus querit.ſ.eo. Menio ad.ver.ſed ſi lex .z opp. quod non debeat detrahi filio, q; per familie erciſcũ de nionem.hoc conſequitur vt debitum.l.ſi filia.ſ.j.ſ. familie erciſc. o.dicit,q; hic matrimonium erat ſolutum. Solue verius,idem conſtante matrimonio.tamen hic agebat actione ex teſtamẽto, ſ.idem Jul.ff.eo. Opp.ad ver.q; ſi ratum.z videtur, q; non eat defendere:imo ſufficit.quod preſtet indemnitatem ex for ſtipulationis.vt ſ.ea.l.in prin.Sol.iſte ſtipulationes †idem im tant.vt diri. An autem poſſit preciſe cogi agere ad defenden m.die vt l.ſed z he.ſ.pater.ſ.de procu. Veritas tamẽ eſt,quod t ad defendendum teneatur,z ad ſuſcipiendum iudicium in ſe, en non preciſe cogatur. Dic vt ibi Menio ad verſi.ſed ſi to . Dicitur hic, q; actio iudicati, datur contra heredem.in eo d retinuit iure Falcidie. Contra, imo datur inſolidum, l.ſi a z.l.ſi procurator.ſ.de proc. Dicit gl.z bene,hic reſpicit finẽ q ſi ſolueret inſolidũ,heres reuertetur cõtra maritũ,in ea parte que fuit ſibi ſolura. Querit gl.quid ſi fuit cautum: Dicit gl.tũc ma ritus poſſet cõuenire inſolidũ vel aliter, ſi eſſet cautũ poſſet heres inſolidum cõuenire.ſi eſſet cautum.z fuit preſens tempore ſtipula tionis.ſed hoc non placet gl.per l.ſi procurator.in fi. de procu.ſed Dyn.ibi negat dari actionem in dominũ, er ſtipulatione interpo ſita per procuratorẽ:ſed ex ſtipulatione interpoſita per ſeipſum, non negat quin actio detur. Alij, vt Jaco.de Ra. reſpondent ad queſtionem quod ſi eſſet cautũ animo nouandi, non poſſet poſtea e conuenire.l.delegare.ſ.de no. Menio ad verſ.ſed ſi primus. [c]Hic dicitur, quod quando ipſe vellet agere familie erciſc. non poſſet incõtinenti dotem conſequi. Cõtra ſupra fa.er.l.ſi filia.ſ.j. Bl.dicit,intellige, quod hic matrimonium erat ſolutũ: vel ſi conſtaret, ita quod vir ſuſtineret onera matrimonij:tũc incontinenti dotem recuperabit. Quero, quid ad propoſitum,nonne ſoluto matri. vir vxorem deberet alere intra annũ, vt not.in ſ.exactio.C. de rei vxo.actio. Dicunt doc. Intellige,quod hic erat caſus.in quo non debebat alere,z ideo ſi aliquod lucrũ erat medij temporis, debet eſſe heredis:ſicut quod lucratur ex pacto.l.ij.C.fami.erciſc. Vide te,credo.quod iſte leges hodie ſunt correcte:q; omne lucrũ quod venit ex dote.vel ex eius occaſione,eſt aduentitiũ, z debet reddi fi lie,non autem debet eſſe heredum patris.l.j.C. de bon. que liber. Sed de iure antiquo eſſet diſtinguendum,aut maritus ab heredi bus patris petit actione ex teſtamẽto,z incontinẽti poteſt,vt hic, Aut actione fami.erciſc.idẽ,ſi matrimonium conſtabat,vt ſ.eo. l.ij.ſ.idem Julianus querit.z l.ſi filia.ſ.j.ſ. fami erciſc. Aut matri monium erat ſolutũ tunc aut vir alimentabat vxorem,ſecundum quod not.in ſ.exactio.z idem,vt hic,z l.ij.ſ.idem Julianus ſupra eo. Aut eã non alimentabat,z tunc non poteſt incontinenti agere,vt hic,in fin,ſed hodie ſecus,vt diri. Menio ad verſi.ſi forte. dicitur hic,qs debet ſubueniri heredi:quero, qua actione ſubue 4 quid ergo. Dicitur hic,quod†ſi heres ſoceri non erat ſoluendo, poteſt agere cõtra maritum:quero, qua actione: Ter.hic dicit v tili actione,z ſatis hoc placet mihi.z habet multa remedia. Primo habẽdo ratum in ſubſidiũ,z ageret actione mãdati,vel negoti orum geſtorum.argu.eius quòd no.ſupra eo.d.l.ij.ſ. idem Julia nus querit. Item cũ mulier habeat obligata omnia bona ſoceri, ſocer habeat condictionem incerti cõtra heredes ſoceri, illam cõ dictionem incerti vtilẽ poſſet intentare vxori,l.nomen. C.que res 5 pignoob.poſ. Tamen poſſet dubitari:q; gl.videtur dubitare,an veniant nomina intentata hypotheca.l.heredem.C.de here.ac.ta men veritas eſt,qs veniunt. Poſſet etiam habere actionem de do te ex equitate huius legis,z l.ſi.ſ.de eo per quem factum erit.

ADDITIONES.

a Pater. Pro concordia,aduerte q; promittens indẽitatẽ etiã ſi renunciet beneficio de fideiuſſoribus.poteſt petere prius excuti principalem.ita Bar.in l.quero.ff.loca.in l.vnde queritur.per illũ ter.ff.commod.z in l.j.C.de comue.ſerc.debi.lib.z.per illum text.vbi Aler.in addi.ad Bar.qui alleg.ſibi contrarium in hac l.pater.tu dic ſaluando Barto.vt per Bal.in l.ſi pro ea.in rij.q.C.mand.vbi Bal.dicit qs quando promittitur per fideiuſſorem creditori, pro cedit prima opin.per not.in l.ſi.ff.ſi cer.pe.in l.ſi ſtipulatus.ſ.fin.ff. de verb.obli.z d.l.j.per Bar.in d.l.quero. Si vero reus promittat fideiuſſori de conſeruando ipſum indemnem, z tunc procedat ſe cunda opin.z fuit de mente Bar.in predictis locis,vel aliter poſ ſet ſolui ſecundum diuerſa tempora,vt etiam ex mente Bart.ap paret.z ex forma proceſſionis.

b ALEX. Suſcipere iudicium. Fideiuſſor indemnitatis cogitur ſuſcipere iudiciũ,qs non reperies alibi. Alibi dicitur q; talis pro mittens etiam iure iſto habet beneficium excuſſionis, fin Bar.z quod ibi diri in l.quero.ſ.loc.quod no.vide tamen qs not.Bart. j.ea.l. An autẽ promiſſio iſta contineat fructus vel intereſſe, vide Bal.in l.ij.C.de ſen.que ſine certa quant.nam paria ſunt.promit tere indemnitatem,z promittere defenſionem.

c ALEX. Jaco.de Are.Adde Bal.in l.cum tibi.C. de eui.z de natura fideiuſſionis eſt quod fideiuſſor ſeruetur indemnis. Bald. in l.conſtitutionibus.C.de vſur.z vide Bal.in rubr.C.de verborũ ſignificatio.in vij.q.z no.quod ſicut filius mortuo patre poteſt ac cipere dotem vxoris ſue,cauendo eos indemnes,vt hic, iſtud eſt verum etiam in patre nepotis, ſi viuo eo data fuit dos. C.de rei vxo.actio.l.vnica.ſ.cum que ex ſtipulatu.z ibi Bald.in fin.z l.ſi fi lia.ſ.hoc amplius.ff.familie erciſcunde.

d ALEX. Roge.intelligẽdo.Et facit iſte ter.ad queſtio.ſi marit' egit ad rem dotalem conſtante matrimonio.z ſuccubit.an ſol.ma. vxori agenti obſtet exceptio rei iudicate.de quo per Bal.in l.do ce.in fi.C.de rei vend.

e ALEX. Sed ſi primus. Ad iſta,vide gl.z Barto.in l.ſi maritus.z quod ibi diri.fami.erciſcun.

LEX IX.

Vir vxori. Licet mancipia moriantur, estimatio eorum certa legata debetur. hoc dicit. ¶ Opp. imo videtur, quod mortuis mancipijs, estimatio non debeatur, l. quidam. §. si tibi. ff. de leg. j. Ad idem l. Titie. §. si. eo. tit. Sol. hic loquitur, quando legatur certa quantitas pro pretio serui: secus si serui pretium legaretur, quantitate non expressa. vt ibi. Et hoc forte voluit dicere Ro. qui dicit, certam. Item opp. & videtur, quod teneantur heredes in quantitate non expressa. l. plerunque. & l. in rebus. supra de iure dotium. Solu. intelligе, quod decesserunt sine culpa heredis, seu mariti.

LEX X.

Vxori mee. (Legatum in speciebus estimatis & inestimatis comprehendit res, non pretium earundem. hoc dicit.) Quero, que ratio fuit dubitandi? Respon. ratio poterat esse, quia illud adiectiuum, estimata, refertur ad omnia precedētia: quod Iurisconsultus remouet, quia per hoc, legatum fundi Corneliani efficeretur inutile. Quero de vtilitate huius l. respon. vt in gl.

LEX XI.

Si Seie. (Illud quod detrahitur a collegatario mulieris falcidie nomine, accrescit mulieri. h. d.) Ro. ex hac l. si vni legatur fundꝰ simpliciter, alij vero animo compensandi cum debito, nihilominus faciūt sibi partes per concursum. Secūdo no. q in eo quod detrahitur per Falcidiam, non faciunt sibi partes per concursum. Tene menti.

LEX XII.

1 ☞ Adhibitus ad stipulandum dotem, non videtur adhibitus animo donandi.
2 Adhibitus ad stipulandum animo donandi, si fiat mentio mortis, intelligitur causa mortis.

a **Seia.** [a] Adhibitus ad stipulandum totam dotem, in dubio non videtur adhibitus animo donandi. Item adhibitus animo donandi, intelligitur causa mortis facta est mentio. hoc dicit. ¶ Ho ex hac lege tria. Primo, q dicit. supra dotem, quia per hoc videtur legare dotem, dixi. §. eo. l.
1 qui ita. Secundo no. † q adhibitus ad stipulandum, in dubio non
2 videtur adhibitus causa donandi, † Tertio no. [b] quod adhibitus
b ad stipulandum animo donandi, intelligitur causa mortis. si fiat mentio mortis. Istos duos passus examinaui in l. que dotis. j. solu. matrimo. Ulti. signa gl. vltimam que est hic.

ADDITIONES.

a ¶ Seia. Pro concordia. Aduerte si mulier adhibet aliquem ad stipulandum dotem reddi in vnum casum tantum, tunc semper videtur adhibitus animo donandi. Ita intelligit Bar. in l. cum maritus. §. fi. ff. de pa. do. in op. & in l. que dotis. ff. solu. matri. Contrarius alle. in d. l. que dotis. per Aler. in hac l. Seia, maxime in summario. Soluit Aler. q in d. l. cum maritus, constabat de mente donandi. Alia sol. posset dari per illa verba in vnum casum tantum, quia ita non loquitur Bart. o. in hac l. Seia, vel aliter posset solui ex verbis Bar. ibidem.
b ANDR. BAR. ¶ Tertio not. & vide gl. in l. fin. C. de dona. cau. mor. & No. in l. que dotis §. soluto matri.

LEX XIII.

Qui dotem in pecunia. Si condictio pro parte est possibilis, sufficit si ei pareatur in eo quod possibile est. hoc dicit. & est notabilis casus. Et hunc passum examinaui in l. j. §. de condi. institu.

LEX XV.

1 ☞ Dicto vnius testis statur ex dispositione testatoris.
2 Testis vnicus facit semiplenam probationem.
3 Testis presumitur iuratus, si reperitur scriptum, testis iuratus, & presente parte, si hoc etiam scriptum reperiatur.
4 Testator si dixit, volo solui omnibus debentibus a me aliquid recipere, & de hoc stetur simplici dicto fratris mei, non valet, nisi aliquibus legitimis presumptionibus hoc presumeretur verum. Item valeret fauore pie cause.
5 Legatum incertum valet fauore dotis.
6 Captatoria voluntas valet in relictis ad pias causas.
7 Dispositione testatoris vel partium ille, cuius dicto stari debet, quando iure teneatur.
8 Assumptus & missus a iudice ad referendum, debet iurare.
9 Presentia partis an requiritur, quando ille, cuius dicto stari debet, refert.
10 Presentia partis non requiritur in relatione nuncij.
11 Presentia partis licet requiratur quando iudex eligit agrimensorem, & eidem dat terminum, vt vadat ad mensurandum: tamen in relatione non.
12 Testis potest dictum suum in scriptis redigere, licet iudex posset eum & videre, & audire loqui.
13 Promissio de stando simplici dicto partis, super damna. & passas, an valeat.

a **Theopompus.** [a] Ista lex ponit [illegible] credunt scire, & eam ignorant: & breuiter. hoc dicto vnius testis [b] statur, ex voluntate & dispo-
b defuncti, cuius solius dispositioni staretur. h. d. communiter
1 nostra colligit duo notabilia. Primo † q statur dicto
c stis, & hoc ideo, q testator sic voluit: & sic non ob. d. unius
2 C. de testibus, quod an sit verum j. dicam. Secundo no. q
testis facit semiplenam probationem, nec obstat. l. mari
questionibus: quare dic vt ibi no. ¶ Doct. & Old. indu
d legem ad questionem [d], reperitur in actis testis iuratus.
3 hoc presumitur iuramentum intercessisse. Videtur q fic
lege cum sua gl. Tamen dicit ipse, tutius est q fiat scrip
seipsum, scilicet de iuramento testis. Examinemus an sit
dico q scriptura probat iuramentum. Quandoq; enim
mento fit mentio de aliquo quod est possibile expedire
instrumentum conficiebatur: instrumentum probat hoc
fisse, vt no. in l. j. C. de fide instru. & iure hasta fiscali. & l.
C. de contrahen. & commit. stip. sed non probat partis
ideo consulo, q facias scripturam de iuramento, & q
sente: sed si scriptura diceret, testis iuratus parte presen-
4 ficeret. ¶ † Quero, dixit testator sic, volo solui omnibus
tibus a me aliquid recipere, vt de hoc stetur simplici ver
fratris mei, an valeat istud relictū? Et hic videtur ter. q
leat. Videte, in hac questione consului, & dixi sic, primo
dum quid importet, iteratur dicto eius. Respon. hoc est
eius, l. sciendum §. dictum. ff. de edil. edict. & ideo dico, q
e tas est captatoria, [e] q in secretum alterius voluntatis
tota ista dispositio, & ideo inualida. l. captatorie. ff. de le
torias. de heredi. inst. & ideo eius dictū non valet, nisi alie
gitimis presumptionibus hoc presumeretur esse verū. l.
5 redi. j. de reb. dubijs. Non obstat hec lex, q loquitur de
ius fauore legatum valet, licet incertum, l. cum pos. f. gene
iure do. preterea hic constat eum verum dixisse legitimis
ptionibus, q testator dixit, portionib' in quibus, &c. ipse
rauit postea, q filia minor haberet tantum quantum alia.
f lunt [f] predicta, † in relictis ad pias causas, & statur
6 captatorie. c. cū tibi. extra de testa. ¶ † Quero. cū testator
7 q ſtetur dicto alicuius, [g] verū ille qui dicit, debeat iurare
g Et hic videtur ter. q sic, dicit enim iuratus scripsit. Ideo
* co sic. Quandoq; testator dicit standum esse dicto alicuius
h quod ipse testator sibi dixit: & tunc q dicitur illius est
modo testimonium voluntatis defuncti, magis quam
deponentis: tunc debet deponere per iuramentū
& l. iurisiurandi. C. de testi. Quandoq; testator
cto alicuius, hoc est, voluntati alicuius, de eo q
videbitur: tūc in isto casu non est testis iste. sed magis
trator: ideo non debet iurare. arg. auth. decernimus
* arbi. & l. non ex omnibus. ff. de arbi. & hoc est verum,
quis est assumptus a testatore, vel a parte simpliciter
8 meretur a † iudice dicente, vade ibi, & referas mihi
i videtur [i] de tali re, vt medici cū assumunt ad videndi
tunc debent iurare. l. cōparationes. C. de fide instr. licet
noretur in l. iurisiurandi. C. de testi. & l. j. post prin. ff. de
cien. Contra predicta facit l. hac edictali. §. his illud. C.
nup. vbi videtur dici, q quando a partibus assumitur
k rare. [k] Solu. intellige q assumitur a partibus. de mandato
cis, vel a assumitur a partibus hoc agentibus, vt iure
9 vt hic. Item quero, quando aliquis, cuius dicto statur
dictū suum, an partes debeant esse presentes? Hic videtur
non. Videte, quandoq; ille cuius dicto statur, debet
testimonium de voluntate defuncti, tunc in istius
clarata, non requiritur presentia partis, vt hic. Item
pars debet esse presens quando testis iurat. Isti quando
tibus. quia illud verum est, quando persona testis non
bata, quia de facto contra personam testis posset
hic persona testis est approbata, vnde non potest
* contra dictum nec contra iuramentum: * nam non
presentia trahere in contrariam sententiam. Nihil enim
pro sensu iudicat: sed solū voluntatem testatoris declarat
doq; statur eius declarationi, & de proprio sensu iudicat. &
quiritur presentia partis. l. si quis arbitratu. j. de ver. obl.
xi plenissime. in l. mulcta. j. de condi. & demon. & l. quod si non
quid ita. ff. de edi. edic. ideo q eius presentia posset trahere
10 trariam sententiam, vt ff. de arb. l. si in tres. Et per hec
citionem ad multa. An quando nuncius refert, debeat
presens? Certe non cum solum referat quod factum

sona approbata est. Ad idem. iudex cõmittit alicui vt vadat, inspiciat illum agrum, & referat, debet ne esse pars presens? Respondeo, in commissione debet esse presens, q; posset opponere contra personam, q; esset suspecta: & debet dari terminus, vt vadat, & tali die, & tali hora ad agrum. l. iij. C. finium regundorũ. & l. generaliter. §. pen. C. de rebus. credi. sed relationi non debet esse prestitum. Facit q; dicitur, *quod depositioni pars non debet esse presens, sed iuramento sic, vt C. de testi. l. si quando. ¶ Quero, an frater possit deponere [m] dictum suum in scriptis? Puto quod sic. [n] si iudex vellet eum videre, & audire loqui bene posset hoc facere, q; videbit qua trepidatione dicat [o]. l. de minore §. tormenta. quæstio. sed si dictum suum vellet redigere in scriptis, posset, sic facit l. discretis. C. qui test. fac. pos. ¶ Ultimo ista lex facit quæstio. de eo quod quotidie fit, vt promitto Titio restituere summa, & expensas, que fient in tali lite, de quibus, stetur eius simplici dicto: nunquid valet? Et q; non, vt refert Ly. C. de pac. l. si in conscribendo. Dy. q; sic, l. fi. §. de pacto. stip. dic vt ibidem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Theopompus. Facit ista lex quid si vnus testis est approbatus, & datus pro confidato ab vtraque parte, an probet per se? Bal. in l. in bone fidei. versi. sed dubitabatur de Titio. C. de fide. dicit aut partes consentiunt in persona, & in dicto, aut in persona tantum, & adde q; vbi persona est approbata ab vtraque parte non requiritur iuramentum. secundum Bart. in l. Lucius. §. de fideiuss. quando autem dicunt partes, & conueniunt de dicto vnius an faciant plenam fidem, vide gl. & quod ibi in l. j. C. de sen. que pro eo quod interest, & vide quod tenet gl. veniens. & in c. licet de testi.

b ALEX. ¶ Vnius testis. No. q; dicto vnius testis statur in casu idẽ tenet gl. in c. veniens. & in c. licet. & in c. cum a nobis. de te. no. Tho. Adde an & quando partes possint facere q; stetur dicto vnius. & vide Bre. in c. proposuisti. de proba. & in c. quomã cõsalsam eo. tit. Lanfran. de Baxia. in repe. eiusdẽ in ver. testes. eor. Ratan. in cle. sepe. in prin. de verbo. signi. addentes intra. in ver. cicatrix. & ad materiã huius legis vide late. Alexã. in l. iij. & per totum. & in consil. cũ. versic. sed premissis. in ij. volu.

c ALEX. ¶ Iurisiurandi. Limita vt per Bal. in l. iurisiurandi. C. est. scilicet si id quod in scriptis deponit, legat, aliter non valet depositio.

d ALEX. ¶ Ad questionem. Adde tamen quod bal. in proe. ffo. in prin. in ver. item not. h. d. q; sufficit si reperiatur in actis iuratus, &c. q; tunc presumitur iuramentum intercessisse in forma, qua debebat ille iurare. Alleg. no. hic quod bene not. dicit quod no. Imo. in c. innotuit. de eo qui furti ord. suscep. & quod dicit bal. in l. iij. in princip. supra, de iureiur. q; sufficit si appareat de delatione per istum ter. Sed Ant. in c. fraternitatis. de verb. ob. & ad fin. videtur no. tenere contra Bar. & Rom. in l. sciendum. erog. mil. anno. lib. rũ. & Bal. in l. si quis in aliquo. C. de eden. Secundo idem tenet Bald. in c. j. §. quid sit inuesti. & Bald. in l. gesta. de re iudi. & Bal. in l. iurisiurandi. C. de testibus. & Bart. in l. ad onendi. de iureiurando. & vide Anto. & Imo. in cap. fraternitatis. de test. ¶ Adde an si reperiatur in scriptis testes interesse secundum morem, an presumatur presentia iudicis. Ol. cõs. cccxxiij.

e ALEX. ¶ Est captatoria. Ad hoc facit quod no. Bar. in l. si ita ipsero. de conditio. & demonstra. & hoc sequitur Imo. in l. captatorias. §. de here. institu. & in c. cum tibi. de test.

f NDR. BAR. ¶ Fallunt. Et vide moder. in l. captatorie. de mil. & vide in l. si vacãtia. C. de bo. vacan. lib. x.

g POMA. ¶ Quero, cum testator dixit. Adde Jas. in l. admonendi. in lec. in ver. pondera etiam. ff. de iureiur. & quod debent iurare, vide ter. in c. pastoralis. de excep. ter. in c. cõmebatur. in verbo. fir. habuerit iuramento de despon. impu. & vide de hoc Bal. in l. eius. test. Alex. consi. cccxxxvj. inci. clarissime domine vicarie. facit etiam. quia licet aliquid relinquatur conscientie alicuius. intelligi dummodo iuret. Ita Ange. Jpau. de Cast. & Mod. in l. de pupillo. §. qui opus. de quibus ibi per Alex. ff. de no. oper. nunc. vide etiam aliquid per Alex. cons. inci. viso themate. & in consi. inci. vi verbis. Ang. in l. apertissimi. C. de iudi. per Jpanor. consi. lj. & in j. volu. Ro. consi. xx. Fel. in c. proposuisti. de proba.

h ALEX. ¶ Steturdicto alicuius. Quid importent ista verba stetur dicto suo, vide Bald. in l. j. C. de his que pen. no. & inci. cõs. Bart. quidam habens bona communia. vbi vide. & Bald. in l. captatorias. §. de heredi. institu.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Hoc est verũ. Vide Ro. consil. xx. circa medium. vbi ampliat. vide etiam ad hoc. & alia que hic ponuntur Fely. in c. quia indicante. col. j. de præscript.

i ALEX. ¶ Tibi videtur. Adde quod not. Bart. in proe. ffor. in fin. princ.

k ALEX. ¶ Debeat iurare. Quod videtur tenere bal. in l. iurisiurandum quod ex conventione de iureiu. & Ant. in c. finem litibus. de do. & contu.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Nec contra iuramentum. Istud declara & intellige vt per Fely. in c. causamque. de re iudic.

l ALEX. ¶ Respondeo. Adde bal. in l. minori. C. in quibus cau. & in l. consentaneum. vlti. col. C. quomodo & quando iu. & vide bal. in l. hac edictali. §. his illud. C. de secun. nu. & bar. in l. qui bona. §. si j. de dam. infe. & bal. in l. iurisiurandi. C. de testibus. & Ange. in l. j.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Facit quod dicitur. Sequitur Flor. in l. si irruptione. §. fi. col. j. §. finium regundor.

m POMA. ¶ Quero an testis possit deponere. Contrarium tenuit Bal. in c. j. de testi. & de hoc vide bart. in rub. de fi. inst. in j. col. in fin. Alexan. in l. legata inutiliter. vlti col. ver. item inducitur iste ter. ff. de leg. j. Rom. cons. xxiij. incip. pro defensione. in j. colum. Fely. in c. j. de testi.

n ALEX. ¶ Puto q; sic. Sed an possit per procuratorem. vel nũcium deponere, vide bar. in l. qui bona. §. si alieno. de dã. infec. vbi videtur tenere q; non, & ibidem tenuit bal. in rub. §. de iureiu. & Ant. per illum ter. in c. licet de test. sed Joan. an. in c. vt circa. de elec. in vj. in nouella. tenet contrarium, & ita etiam fuit decisum per d. de Ro. & alias vidi consilium Lud. pro ista parte. & cum Bart. hic, concordat bal. in l. iurisiurandi. C. de testi. & bal. in l. in bonefidei. C. de rebus cre. in versi. sequitur videre. & Imo. no. in c. de testibus. extra de testibus.

o ALEX. ¶ Diceret. Sed an procurator specialis possit ferre testimonium veritatis pro domino, dic q; non, vt voluit Anto. in c. licet ex quadam. de test. hoc fuit dictum domini bar. in l. qui bona. §. si alieno. de dam. infect.

LEX XVI.

Licet placeat. Si res obligata in dote detur, & dos legetur, nõ debet ab herede lui. h. d.) Dic vt in l. si res. §. de leg. j.

LEX XVII.

Si dotem a matre. Nõ est verisimile testatorẽ vel le gratiare heredem duplici prestatione. h. d.

LEX XVIII.

Vxori. (Si testator legat vxori que sibi dedit, videtur dotem legare. h. d.) No. ex prin. q; si promitto tibi reddere quicquid mihi dedisti, q; venit id quod dedisti ob causam. si tamen sum obligatus ad reddendum: sed secus si non sum obligatus ad reddendũ, vt si mihi dedisti, ex causa emptionis, vel alia.

TITVLVS. V.

De optione legata.

LEX I.

1 ¶ Eligere habens pauperes, & inter eos bona testatoris distribuere, non potest vnum eligere.

a **Duus.** [a] (Optionis legatum pluraliter cõceptũ, refertur ad tria. hoc dicit.) Hec lex legitur in glo. duobus modis, & quelibet lectura est no. quod dic vt in gl. ¶ Opp. q; vnus tãtum possit eligi, vt omnibus legibus huius tituli. Respond. ibi loquitur, qñ relinquitur optio serui in singulari: hic vero loquitur quando legatur optio in plurali. Et sic no. [b] quod si testator iubet sua bona distribui inter pauperes eligendos per talem, quod ille non potest vnum eligere, [c] & dare ei omnia, arg. §. de annuo leg. l. iij. argu. huius l. *Secũdo modo legitur vt in gloss.

b

1

c

*

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Diuus. Sed an legatum optionis dicatur genus, vel species, vide Bald. in l. fin. §. fin. C. communia de lega. & ibi etiam dicit quid si in electione fuit error, an possit tacito consensu confirmari?

b POMA. ¶ Et sic no. Refert, & sequitur Bal. in l. j. C. de sac. sanc.

eccle. tamen concordat, Bart. cum Paul. de Castr. cons. ccxlvj. de cuius veritate vide ibi Mod. in l. vnum ex familia. §. sed & si fundum. ff. de leg. ij. & Alexand. & Doc. in l. quidam. §. pe. ff. de leg. j.

e ALEX. ¶ Unum eligere. Si aliquis est grauatus distribuere inter pauperes, non potest vnum eligere, & omnia ei dare. adde Bar. in rep. l. j. de sacro san. eccle. adde Paul. de Castr. consi. crlvj.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Argu. huius legis. Vide late Alex. in l. qui quartam. §. fi. ff. de lega. j.

LEX II.

1 Electio est legatarij in legato generis, quando testator de certo non sensit.

2 Legatarius non potest optimum eligere.

Quoties. In hac l. ponitur qualiter relinquitur optio, vel electio. Ite quis eligit (quid
a eligitur) quid si electio non valeat? & qualiter debeat electio fieri, & hoc vsque ad l. mancipiorum & hoc sit pro summario.

1 ¶ † Ad prima duo dicta quero, vtrum hodie in genere legato, sit legatarij electio? In hoc fuerunt opin. inter glo. que recitatur hic, & in l. heredes. §. si incerto. ff. famil. ercis. & ff. de legat. j. l. legato generaliter: dic vt tibi, quia veritas, est q electio est legatarij, si testator de certo non sensit. ¶ † Secundo quero, vtrū legatarius possit eligere optimum? Respondet Roge, q sic, quando expresse est relicta optio: secus si seruus est relictus generaliter, & sic optio est relicta tacite, l. legato generaliter. ff. de leg. j. & hoc tenet gl. j. qui & a
b quibus l. ij. Contrarium tenet gl. b hic, & bene per hanc legem, que equiparat ista legata, scilicet legatum optionis, & legatum serui generaliter, & alleg. l. fi. in §. j. C. communia. de lega.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non valeat. Electio nulla, ius electionis non tollit, & facit ad id quod no. Jmn. in c. in literis de offi. deleg. vt refert bal. in l. si vt proponis. C. quomodo & quādo iu. qui vult. q si data est potestas vni eligendi officialem, q si elegit aliquem qui non poterat eligi, q potest iterum eligere, & ponunt Can. in c. si super gratia. de relcri. & in c. si compromissarius. de elec. in vi. & vide Bal. in l. post aditam. C. de imp. ¶ Adde an cum prima electio est nulla, iterum possit fieri alia. Ro. cons. ccccxvij. Et an cum electio in parte fuit nulla in totum vitietur. vide eundem con. lxvj.

b ALEX. ¶ Contrarium tenet gl. Et adde quod contra Bar. etiā tenet gl. in d. l. fi. §. j. C. de leg. & ibi sequitur eam Cy. & habetur per Jmo. in l. legato. §. de lega. j. & Bal. etiam in d. l. fi. §. j.

1 Electio debet fieri de rebus, que in hereditate reperiuntur.

2 Electio si non valuit, quia non congrue facta, potest iterum eligi.

3 Pauperes si eligi debent, & eligantur incapaces, an iterum eligere debens, possit eligere.

4 Peccatum si est in forma electionis, etiam scienter, perinde est ac si electio non esset facta.

5 Eligendi potestas si est data aliquibus, & electio non valuit, an & quando poterunt iterum eligere.

6 Electionē habere iure suo, vel iure alieno quomodo intelligatur.

7 Eligendi ius quis habeat iure suo, vel vt minister alterius, qualiter cognoscatur.

8 Statutum conditum a prioribus habentibus arbitrium, quando possit per successores reuocari.

§. Data igitur. Ro. q debet eligi de rebus heredi-
tarijs. Item oportet, q sit de eo genere, de quo data est electio: & si electio non valet, potest iterū eligere, & hoc si fecit ignoranter. secus si sciēter. ¶ Opp. de l. Titia. §. j. j. de auro & argento leg. vbi etiam res hereditarie non possunt
1 eligi. Solu. illud † verum, quando in hereditate de illo genere non reperitur: hic vero loquitur, quando sub illo genere in hereditate reperitur: & sufficeret reperire vnū, vel duo de illo genere, vt j. eo. l. si tibi. §. j. & l. si optio. ¶ Secundo pro declaratione legis dicitur hic, si nō valuit electio potest iterum eligere, si ignoranter elegit: secus si sciēter: & sic loquitur, quando electio nō valuit ratione rei
2 electe. ¶ † Quero, quid si electio nō valuit ratione electionis nō congrue facte? Respon. idē, q electio non consumitur, vt j. eod. d.
3 l. si tibi. §. vnius. secundum lectu. gl. ¶ † Quero, quid in electione
a personarum: vt, iussit testator bona distribui inter pauperes eligē-
b dos per suos fideicōmissarios, & fideicommissarij eligant pauperes incapaces, an est cōsumpta electio? Resp. aut elegerunt sciēter, aut ignoranter, vt hic dicitur. pro hoc extra de electione, c. cum in cunctis. & in auth. de sanctiss. episco. §. si quis autem citra memo
4 ratas. ¶ Posset † queri, quādo est peccatum in electionis forma, vt dixi, §. priori. in principi. l. vtrū debeat distingui sciēter, vel ignoranter male elegerit? Videtur quod sic, vt in c. qz propter. extra de electio. Sed contrarium crederem, q quando est peccatū in forma electionis. perinde est ac si electio nō esset facta. l. quid tamen. supra de arbitr. Non obstat. d. c. qz propter. quia habet locum in
5 sua materia, non in ista. ¶ † Ultimo doctores inducunt ad questionem cōcessa est quibusdā potestas eligendi modo sibi eligere
c & non valuit electio, an poterunt iterum eligere? Dyn. Bar.
d ponūt istam questio. in l. serui. electione. §. de leg. j. & c. de contrahē. empt. l. fi. in vij. quest. Bu. l. ponit in l. qui per fundum
e de iureiur. Et in hac questio. placet opi. Petri. quē concludit Ja. de Are. in dicta l. serui electione, vt diximus: & ita tenet, & tunc sunt functi officio suo, & iterum non poterunt eligere, l. iudex. de re iud. Aut electio non tenet: & tūc, aut habent eligē-
tiē iure suo, & iterum poterunt eligere, vt hic, aut habent eligē-
nem iure alieno: & tunc, aut fuit peccatū in forma electionis,
f rum poterūt eligere, perinde ac si non fuisset electus, & qui fuit ibi, aut fuit peccatū aliter. & tūc licet electio nō valeat, iterum
re nō possunt, l. si preses. & l. si vt proponis. C. quomodo & quādo iudex delegatus, si fert sententiā nullā, non poterit iterum
g re. § Predicta vera debent intelligi in eo qui habuit electionem suo, & electio nō valuit sine sui culpa, qui ignorauit de iure capacem, vt dixi. Ite predicta vera sunt, si est data potestas eligendi potestatem: secus si dixit, prouidendi, q tunc videtur usum, donec potestatem habeamus, & ita dixit Jmn. extra
6 deleg. c. in literis. ¶ Sed iurta predicta quero, primo, an habuit electionē iure suo, aut alieno: quero, quid est hoc dictum? ista verba debēt intelligi sic. suo iure, qñ ius eligendi mihi
na residet: iure alieno, quādo faciunt ex vigore iurisdictionis
terius: tanquā ministri: vel alterius, tanquam delegati. Cui
rius loquar, alij eligūt per eos l. j. §. qui mandatā. ff. de offi.
7 cui mādata est iurisd. ¶ † Quero, qualiter cognoscetur, an habuit ius eligēdi iure suo: an sit minister alterius? Respon-
tenda sunt verba statuti. vel reformationis dātis potestatem,
doque sunt verba expressa, que dicunt, Concedimus tales eligendi, nec vlterius limitant: & tūc transfertur in eum tanquam
di, & habet iure proprio. Sed si dicunt eligimus illum, quem
nauerit talis: tunc illi sunt nudi ministri l. vtrum. §. j. de reb. dub.
ponit Jmn. extra de elect. c. ne pro defectu. in fi. & ita tenet debere
uertere verba. si quidē reformatio diceret q illud quod fecerint
leat, & teneat, authoritate presentis concilij, tunc apparet, q
non habēt authoritatem a se: sed concilij. sicut per eos erat pro-
mio Just. circa medium. ibi authoritate nostra eis comparentur.
pro hoc magis expressum, extra de cle. egrotan. sub. vide ibi
neg. prela. c. j. in cle. Si vero essent verba dubia, ambiguitas
h ta, dicit q tales eligāt Potestatē: hic est aduertenda, quia
cōmittitur ipsis personis vnus actus tantū vt puta, electio
sentis Potestatis, in dubio debet intelligi q faciant authori-
communis, & ipsi sunt tanquam ministri. sed si committeretur
uersaliter: vt puta, q priores semper possint eligere Potestatem
tunc in dubio videtur eis cōcedi ius eligēdi iure proprio,
q iurisdictio propria, & ordinaria, non consueti exerceri
particulari, sed in quadam vniuersali administratione
in fi. C. vbi & apud quē. & de offi. prefecti vrb. l.
fi. pro patre. & in prima cōstitutione Digestorū. §. fi.
i ctores iudices in scholaribus: & intelliguntur iudices
q vniuersaliter eis cōcedit. secus si particulariter, vt vacante
hoc videt casus in c. cū aliquibus de rescrip. in vi. Prima
multū no. non solū ad ea q dicta sunt. sed etiā ad alia. Item
8 res † habētes arbitriū, fecerunt vnū statutum, an sequentes
k sint illud reuocare? Respon. distinguendo, quia quidē priores fecerunt
officio tanquam priores. q erat eis cōcessum, tunc sequentes
res. possunt. reuocare: si vero fecerunt ex authoritate
sic nō fecerūt priores: imo adunātia dicitur fecisse magis
res: & tunc sequētes nō possunt reuocare sine auctoritate
l tie. Ultimo vide gl. l. que incipit. q non tenuit ipso iure. &
tra. j. de re iu. Respon. ibi tenuit sententia ipso iure. sed
qs hic. l. preses. & l. si vt proponis. C. quomodo & quando

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Et fideicommissarij. Et vide doct. in c.
c. cum in cunctis. de elec. & sic si iuder tulit sententiam, ap-
terim iudicare? vide Bal. in tit. de sen. in addi. Spec.

b ALEX. ¶ An est consumpta. Vide Jmo. in l. serui elec-
j. in prin. de leg. j. ad fin.

c ALEX. ¶ Iterum eligere. An electio semel facta si non
iterum fieri possit, habetur per Bald. in l. qui per salt.
de iureiuran.

d ALEX. ¶ In l. serui electione. Et istam questio. vide ibi
Bal. & Jmo. & ibi etiam habetur per eos. quid si electus
uit electionem an iterum possit eligi? & videtur idem dicere.
citur, & vide Jo. an. in c. si cōpromissarius de ele. in nouel.
de quest. Bar. hic habetur per Jo. an. in c. grandi. de elec.
pone & vltra electionem requirebatur confirmatio? & in
nihil fuit oppositum, an in confirmatione poterit eppositum
cundum Jmo. quod non. in c. cum dilectus. de elec. & in
sa posset, & propric.

D. BAR. ¶ Pe. qui. Et no. pro dicto Saly. in d.l. si vt pro
s. & Ant. in d.l. iudex. contra tenet Joan. Cald. in c. qualiter
e accu. & vide Joan. de Imo. in d.c. in literis. & in cõtrarium
sus in c. quia propter. de election. coniuncto. c. si compromiss
s. cod. ti. lib. vj. vbi verbum eligendi, videtur intelligendum
ndum ter. d.c. quia propter vel saltem illa iura probant q
st bona ista differentia, & vide Inn. in c. in literis. de offic. de
in c. j. de re iudi. & Joan. de Imo. in d.c. in literis.
X. ¶ Perinde ac si non. Et ad hoc vide que not. Bar. in l.
ti. de do. La. in c. accedens. de preben.
X. ¶ Iterum iudicare. ¶ Per Bald. in l. si vt proponis la. j.
omodo & quando iudex.
i quidem. Et vide Bald. in l. absenti. de dona.
X. ¶ Judices ordi. Doctor est iudex ordinarius in schola
& adde Bald. in auth. habita. in vlt. col. C. ne fil. pro patre. &
to. in l. fi. ad fi. C. vbi & apud quem. latius per eum in l. ambi
in vl. col. j. de decre. ab ord. facien. & Bal. in l. imperium. in j.
de iurisd. omn. iud.
X. ¶ Respondeo. ¶ Pro prioribus terrarũ, vel ciuitatum.
quod no. Bartol. in l. si hominem. ff. man. an autem priores
ut facere contra statuta per adunantiam, vide no. Bar. in l.
de naui. li. xj. & ad Bar. adde id quod habetur per Bu. de
de Justini. C. confir. super ver. ratas, & in ver. priuilegium.
bar. in q. inci. adunantia generalis.
X. ¶ Ultimo. Vide gl. & adde que not. Bal. in l. digna vor.
egi. vbi ponit an successor possit infringere facta predecesso
etiam est videndum quod no. Bart. in l. omnes populi. in v.
n. in ver. quero vsq; ad quod tempus. ff. de iusti. & iur. & in l.
lationum. alie in fi. prin. de ver. ob. & hic adde no. per Imol.
Bal. & Ang. in l. ex facto. de vul. & pupil. ¶ Et adde an suc
debeat seruare facta predecessoris, Bal. cons. ccxli. lib. iij.

LEX III.

Licet. Tene bene menti istum casum; quia nota
bilis est, ibi, si ante.

LEX IIII.

Electio vt teneat, omnes debent exhiberi.

Cybi Ante exhibitionem rerum, electio nõ te
net, nisi legatarius fuerit scies. hoc dicit.
No. q omnes debent exhiberi, alias eligenti non prius
tur. ¶ Querit glos. † qua actione potest conueniri heres, vt
beat? dicit gl. actione ad exhibendum, vel actione ex testamẽ
t j. cod. l. si tibi. ff. fin. ¶ Quero, quot requiruntur vt electio
at? dic vt no. in l. serui electione. ff. de lega. j. ¶ Quero, vtrum
s debeat esse presens, vel saltẽ monitus? Cogitabitis. ¶ Ul
ista lex facit in arg. ad questionem, dicitur in l. de his. ff. de
sac. & l. j. ff. quemad. testa. aper. q de his controuersijs que ex
amento dependent, non potest transigi, nisi inspectis, & cogni
verbis testamenti; quero, quid si non inspexit adhuc tamen
e sciebat quid in testamento continebatur? Hic videtur text.
fficiat, vt hic in fin. ibi. cum sciret. Ad hoc facit l. scire. de legi.
scire, est vim & mentem, non verba tenere. dixi in l. qui Rome.
o fratres. j. de verb. ob. tene menti.

LEX VI.

Legatario optionis, statuitur terminus ad eligendum; quo
so, re non existente integra, eligere non potest.
ctio non est consumpta, si post terminum assignatum eligere
ent, heres non vendidit, sed pignorauit,
res non possunt produci post terminum datum ad producen
. nisi pars iuret ad se de nouo peruenisse.
rminus assignatus a iudice, in dubio intelligitur peremptoris,
arime qñ apponit cõminatio, qõ post terminũ non audietur.

Incipiorum. † Legatario optionis
terminus ad eligendum
statuitur, quo elapso, eligere non potest, si res non est
integra. h. d. & est bona lex, & menti tenẽda. Aduerten
est ad hanc legem, & circa eam primo opp. C. vt nemo inui.
j. Sol. illud quod ibi dicitur, fallit ex causa que ponitur hic
et. † Quero quo iure petatur a priore, vt istud decernat?
on. iudicis offi. implorator, qz verba dirigũtur ad iudicem.
d si minor. ff. si. ff. de mi. dicam in l. iij. j. de ali. leg. ¶ † Quero,
istud officiũ imploretur, dato illo libello ordinario? Puto q
mo fit summarie, & de plano: qz cũ statuitur terminus actori
gendũ, tenet Dy. q fiet sine cause cognitione, ita tenet in l.
. de acc. & in c. indultum. extra de reg. iu. li. vj. licet quidã mo
aliter dicãt, vt refert Ly. in l. si eq. C. qui acc. nõ pos. Sz opi.
plus placet. Primo, qz text. simpliciter loquitur, nec dicit de
cause cognitione. Secundo qz est causa manifesta, qz heres durã
te electione, nõ poterit de familia disponere: ideo non indiget pro
4 batione. l. j. in prin. cũ ff. de exerci. Quero † pone q in decreto fuit
apposita causa, ne venditio impediatur post rẽpus, modo heres
non vẽdidit post tempus, sed pignorauit, an propter hoc electio
fit cõsumpta? Hic videtur text. q sic. Contrarũ videtur dicẽdũ,
vt ff. de reb. eorum. l. si pupillorũ. ff. si pretor. Respon. ad hũc tex.
qz hic in decreto nõ fuit causa limitata, vt hoc fieret propter ven
ditionem tantum, sed simpliciter fuit dictũ: & illa verba in princi
pio, non sunt decreti: sed est quedã ratio Juris. ¶ Ultimo ista lex
a facit a ad q. Judex statuit parti terminũ † ad producẽdum testes,
5 an potest post terminum producere? & Jac. de are. dicit, aut par
ti aduerse nihil deperijt, qz pars aduersa habet probationes cõ
tra instrumenta, & testes, elapso termino, sicut eo pendente, admit
titur: alias non, vt hic, & refert Ly. in l. si ea. in fi. C. qui acc. nõ pos.
ibi tangitur per gl. & in l. iudices. C. de iud. & per Dyn. in c. indul
tum, extra de reg. iu. lib. vj. Sed non habemus ter. in simili extra,
de excepti. c. pastoralis. vbi non potest producere, nisi iuret ad se
de nouo peruenisse. & facit, c. cum dilectus. extra de fide instr. Pre
terea, distinctio Jac. nõ probatur hic, qz quicquid aduersa pars
incipit facere. & aliquo modo de bonis suis disponere, nõ admit
titur iste ad eligendum post terminum: ita in iudicio quocunq;
modo pars aduersa incipit litem agere, nõ audietur iste post ter
minum, nisi iuret iste ad se de nouo peruenisse, vt, ff. dixi. Ultimo
b no. b q † iste terminus datus a iudice, in dubio intelligitur perem
6 ptorius, licet non sit dictum, vt hic: vel verius eo ipso q iudex in
termino ponit comminationem, vt quia dicit, alias post termi
num te non audiemus, habet vim peremptorij, vt hic, & l. ad pe
remptorium, cum l. seq. precipue in l. nonnunquam. ff. de iud. Di
7 pl plene in l. ff. finita. ff. Julianus. j. de dam. infec. † ¶ Quero, ad
cuius petitionem potest exerceri istud officium iudicis. Respon.
ad petitionem heredis, vt hic. Item ad petitionem alterius legata
rij, l. si tibi. j. e. Item ad petitionem emptoris hereditatis, vel al
terius, cuius interest, vt. j. eod. l. si optio. ff. fi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ultimo ista lex facit. Datus est terminus ad probandum, an eo elapso amplius audiatur, & sic an testes, & instrumenta possint produci. Ad quod no. in c. coram felicis. de testi. in in te. & in cle. sepe. de ver. sig. & ad istud bene facit an, & quomodo pos sit mora purgari, & vide que scripsi in l. si insulã. de ver. ob. & quan do dicatur factum ius deterius, est bonus text. in l. j. si ex nota ca. ag. & in l. ij. ff. defendi. ex quib. ca. in pos. ea. per Imo. in c. cũ in tua. qui ac. pos. & vide in sequen. apos. cõtrarium videtur tenere Bar. in l. fi. ff. de fer. in fi. j. col. 2 adde q Jo. fa. in ff. de execu. tu. ff. qui autem, dicit q siue sit tempus statutum a lege, siue ab homine, si de nouo perueniant probationes ad notitiam volentis opponere, q etiam post tempus opponere potest, licet Spe. in ti. de exc. ff. videndum. tenuerit contrarium in tempore prefixo ab homine, & predicta vera preterquam in causa tutelari. Hã post terminum non admittitur excusatio. etiam si de nouo peruenisset ad notitiam, vt no. in ff. qui autem. & ibi Jo. fab. & istis adde Bar. in l. admonendi. ff. de iureiur. an autem testis admissio post terminũ, saltem faciat indicium: vide bar. in l. ij. in fi. j. de ap. reci. & hic ad de mod. Inst. de ac. ff. si minus. per Jm. post bal. in l. si insulam. in v. fall. regule affirmative. de verb. obl. vbi tenet contra Bart. hic, & ff. scripsi post Imo. in l. si insulam. & Ange. & Jm. plene. in l. quã diu la vlti. de acqui. he. & vide casum in quo etiam post terminum possunt examinari testes etiam qui non iurauerunt in termino, vt per Bal. in addi Spe. in ti. de sen. & adde ad materiam bart. in l. j. C. de sen. aduer. fisc. dat. lib. x. & Bal. in l. fi. ff. de fer. in verb. secũ do principaliter quero, vbi refert Ly. hic in addi. & vide Rap. ibi f. in d.l. fi. qui dicit fuisse dictũ originale Jac. de are. in l. crymine. j. de adul. v. de Rap. d.l. fi. q probatio fine dilatione facta valet, vt etiam ibi tenet Bart. Bal. & Ang. & q probatur per iuramẽtum concludit hic Bar. & Bald. in l. ij. supra si quis cau. & ibi late per Ang. & per eum in l. fi. ff. de feriis. & per Spec. in ti. de dila. ad fi. & est caus sing. in l. fi. j. de bo. auth. iu. pos. & ibi habes post text. in l. scire oportet. ff. sufficit. de exc. tut. Inn. in c. de causis. de testi. cum fi. & vide ad hanc materiam Bar. & post eum ibi Sal. Ro. & Rapha. in d.l. admonendi. ¶ Adde an si est datus terminus ad probandum, eo elapso probari possit. Salice. inter consilia Bal. cõs. ccxxvij. ij. lib. & ibi quid de termino conuentionali, an eo elapso possit probari. & vide omnino Lardin. consilio xxiij.
POMA. ¶ Vide Alex. in l. si insulam. in hoc infert Ang. & Bal. ff. de verbo. obli. Fel. in c. licet causam. de probation. Rom. cons. ccxxv. Lard. cons. xxiij.
b ALEX. ¶ Ultimo no. Adde que not. Bar. in l. fi. ff. de fer. & in l. si finita. ff. Julianus. de damn. infect. adde quod dixit glo. in c. j. in ver. absentia de elect. in vj. q terminus prefixus habet vim peremptorij. & dicit bal. in d.l. fi. de fer. q valet probationes admisse

post terminum,si non fuit oppositum,z dicit Inno.q post terminum legis,vel statuti pars nō potest morā purgare, secus post terminum iudicis.vt ipse not.in c.fi.qui ma.accus.pos.z Bart.in auth.ad hoc.de vsu.z idem Bal. in l.diffamari.C.de inge.manu. vide tex.in cle.j.de probat.dicit tamen Bal.in l.tres in fi.quomodo z quando iudex.q si datus est terminus ad articulandū,cum protestatione saluo iure declarandi,quod post terminum potest declarari.z de hac materia vide per mod.in §.fi minus. Instit. de act.o.z dicit no.Bald.in l.peremptorias.in versic.quero si iudex.C.sen.rescin.non pos.q si iudex parte presente,vel citata admisit probationes post terminum,q valent tales probationes vt hic.adde Bal.in auth.ei.in fin.de tempo.appel. adde videndum Old.cons.iij.vbi dicit q fuit simplex terminus non perēptorius.

LEX VIII.

§. Itibi. [a]Quero vtrum elapso termino possit legatarius eligere?Certe non,quia statim alij serui termino elapso, sunt effecti legatarij: z sic res non est integra,z appellatione certorum omnes continentur, vt j.eo. l.cum optio.

ADDITIO.

a ALEX. C Si tibi.Adde que not.Barto.in l.si insulam.in iij.q. de ver.oblig.

1 Legatum optionis habetur vt purum,quando in hereditate non reperiuntur nisi tot quod debent eligi.

a **§. Si ex quatuor.** [a]Falsa demonstratio legatum non vitiat h.d. Not.†q

1 quando in hereditate non reperiuntur nisi tot,quod debent eligi,legatum habetur vt purū.Simile j.eo.l.si optio. Hoc inducit

2 Ja.de Are,ad q.quando†extrahuntur bazali de sacculo,z in fine sacculi reperitur vna tantum schedula scripta:item reperitur tantum vnus capax in concilio ad eligendū:q alij capaces suas schedulas habuerunt. Certe ad eum spectabit electio pure, nec erit necesse, q ex sacculo extrahatur:cum vnus tantum consiliarius capax reperiatur,per hanc l.z l.si optio.j.eod.tene menti.

ADDITIO.

a POMA. C Si ex quatuor. Bene facit lex.ij.de lib.z posthu.z q no.Bar.in l.qui Rome.§.duo fratres.in vj.q.de verb.obli.glos. in l.quamuis.C.de fideicom.Bal. in l.liberto.C. de ope.libe.z q vult Ange.in l.iij.z Imo,ibi.C.de leg.

1 Voluntas eligentis potest mutari, quando electio peccauit in forma.

2 Commissio si est facta duobus fideicommissarijs qs eligant paucres debent simul eligere.

a **§. Unius.** [a]No.tex.ibi,q non video.Dicitur hic,si nō mutassem voluntatem, quero,ex qua causa potest mutare.Bios.assignat plures causas,quas vide,z gl.signa,z no.in l.serui electione.§.de leg.j. Item est alia,scilicet si electio fieret sub conditione,l.actus legitimi.j.de reg.iur. Et ex ista gl.no.

1 quod quando electio peccauit in forma, potest mutare voluntatem. Dixi §.eod.l.ij.§.j. Jac.de Aret.z Old,intelligunt,q hic potest mutare voluntatem:q cum electio fuerit concessa duobus, debuerunt eligere simul z vna,z eligendo separatim nō valet: sed per electionem factam postea ab altero,confirmatur,l.per fundū,

2 §.de serui.rusti.prędi.z ar.j.eod.l.seruo generaliter. Et per†hoc habes si est cōmissum duobus fideicōmissarijs, q eligant pamperes, debent simul eligere: alias primus potest mutare voluntatem,donec eliget,z pro hoc j.eod l.seruo generaliter. Ultimo vide gl.in verb.non possum.ibi.l.ij.§.fi.&c. Solue vt ibi.z j. de reg. iuris.l.in negotijs. Vel hic non tractatur de nouo consensu adhibendo,sed de veteri conseruando,secundum Old. Et de hoc dixi vobis.§.eo.l.scypphi.

§. Si rerum. (Vt fiat exhibitio,potest agi ex testamento ad exhibendum,hoc dicit.)

ADDITIO.

a IO. THO. C Unius. Et an vnus poterit confirmare electionem alterius? vide Bald.in l.fin. C.de autho. prestan.z l.si fundum.prealleg.per Ang.z ad dicta Bar.hic,vide Areti.in c.post cessionem,de probatio.vbi quod vbi actus potest stare in suspenso si actus fiat a principio nullus, ex post facto potest reconualescere,z ita ponderat Bar.hic velle.

LEX IX.

Cū ita legatur.

§. Quesitum. Cui est legata optio,non potest eligere seruum pure,vel sub cōditione mamissum,nisi conditio defecerit.h.d. Opp.de l.si domino.§.de legat.j.z j.eo.l.si Eros. Sol.aliud est,seruum alterius esse legatum, vt in contrarijs:aliud libertatem seruo legatam vt hic. Ratio est, fauor libertatis.plenius dixi in l.si domino.§.de leg.j.

LEX X.

1 Legatum optionis quantum ad ius est purum, quantum ad rem eligendam est conditionale.

§. Pamphilo. Jus electionis relictę post manumissionem,si vult:si nolle, tunc ipse manumisso,licet petere,h.d. Opp.extra gl.dicuntur hic,q seruo manumisso,elegit dominus:Contra,ista electio adhęret seruo non transit ad dominum, vt j.de verbo. obli.l. si stipulatorem

a rim illud[a]in prin. Sol.illud verum seruo existente seruo manumisso,vt hic. Rationem ibi dixi. Item op. Justinfti.§.alienus. Sol. ibi in hereditate,in qua tēpus adhicitur:hic vero in legato optionis, in quo inspicitur quo dies legati cedit. Item opp.fortiter,aut tu dicis optionis esse purum z tunc indistincte queritur dominio nullo modo seruo,q in persona domini cedit dies legatis esse conditionale, z tunc indistincte queritur seruo,domino,l.que legata.j.de reg.iu.z l.si post.§.fi.j. quā-ce. Dicit glo.in ver.due persone.legatū optionis,vel in conditionale quo ad optionem:sed purum quo ad seruqui z a quibus.l.iij. Ista gl.errauit,q voluit dicere tra,q†legatum optionis quantum ad ius eligendi ideo cedit a die mortis:sed quantū ad rem ipsam,est l.iij.qui z a quibus,z ideo q non est omnino purum, conditionale, eligitur media via,vt electio competat vult:alias competat seruo manumisso,ita dicit gl.z

ADDITIO.

a ALEX. C L.si stipulatus fuerim illud,Vel vltra Bart. forte dici, q cum hoc relictum sit hoc modo factum, linquo electionem serui, Pamphilo seruo titij,vide ctum factum titio domino,z eius contemplatione.l.cum de iu.deli.z l.aditio z ibi Bart.de acqui.her. dominum transit,licet vere ista verba videantur non testatoris,z adiecta demonstrationis causa.

LEX XI.

§. Eros. De legato facto seruo,alij legato legatarium optionis nihil pertinet hoc dicit. Quero de ratione huius,ego quare querit̄ fundus duobus? Respon.ex tila ratione, quę in lege precedenti,colligitur ratio esse:quia legatum purum ideo Demo incontinenti est quesitum ex vigore illius iuris eligendi, non potest incipere nium:sed quo ad seruum est conditionale: z non incipit dominiū,nisi cum optauit,nec retro trahit.l.j.§.fi cum tempore, quo cessit dies legati facti seruo, dominus vere,vel ficte,ideo sibi queri non potuit cum ita.§.j.§.eod. Bios.soluit pluribus modis illa,q hoc est speciale fauore libertatis. Item q generi per speciem derogetur,l.vrozem.§.fe iij. Sol.hoc legatum optionis non est legatum tius:sed est legatum vnius indiuidui generis,z neri per speciem.&c.non habet locum. Dixi §.de leg.j. Oppo.gl.de l.per seruum.de acqui. plene dixi in l.proinde.§.j.j.de stipula.seruo.

LEX XII.

a **Eruo generaliter** (Iuris ptio concordare compelluntur.hoc dicit.)

LEX XIII.

1 Legatum optionis est purum,quādo familia recidit in

2 Regula Catoniana habet locum,quando inter mortem nem non est dare medium.

3 Regula Catoniana habet locū in legatis tacite cōditionalibus.

4 Conditio tacita non impedit transmissionē,z idem legatum

a **§. Joptio serui.** [a]Lex ista est satis fa

Prima loquitur in instituto herede voluntario.Secunda in instituto herede necessario. Secunda ibi, q si necessario. Item prima subdiuiditur in duas. Primo,ponit dictum cundo respondet tacite obiectioni. Secunda ibi, nec aduer

1 †No.q quādo familia recidit in vnū, legatū optionis purum:z simile.§.eo.l.si tibi.§.j.z facit ad id quod ibi dixi.

2 cundo no.†quādo non est dare medium inter mortem,z tunc regula Catoniana habet locū,q habet locū in legatorum dies cedit ab adita hereditate,vt dixi l.j.de re.Cat. de l.seruis.C.de leg.Sol.ibi testator legauit seruo proprio ni legatorithic autē legauit seruo alteri legato. Op.cōtra seruo.j.eo.Sol.ibi remāserunt plures in familia? vnde ille pure legatus nō videbat:hic vero vnus solus remāsit in

Item op. q̃ iurisconsultus non respondeat ad regulam Catoniana: q̃ post mortẽ nõ potest cõfirmari impediente regula Catoniana. l. j. ff. de reg. Cat. q̃ hic Iurisc. negat. Sol. ibi loquitur in legatis, quorũ dies cedit a die mortis testatoris: hic vero loquitur in legatis, quorũ dies cedit a die adite hereditatis. ff. i nouissimo. et ca. tol. quo casu regula nõ habet locũ. secũdum Rog. ¶ Cõ hoc opp. de materia legis nostre q̃ si istud legatũ cedit ab adita hereditate: ergo male dicit finis. q̃ istud legatum per regulam Catonianam infirmatur. Sol. ibi loquitur quando inter mortem, et petitionem nõ est mediũ. quo casu regula habet locũ in legatis, quorũ dies cedit ad adita hereditate: ideo q̃ dies mortis, et aditionis hereditatis, idẽ est. ¶ Itẽ opp. t̃ q̃ regula Catoniana non habeat locũ hic, q̃ legatum optionis est cõditionale. l. iij. ff. qui et a quib. l. ij. ff. Paphilo. ff. eo. et Homine legato. ff. eo. sed ad legata cõditionalia nõ pertinet regula Catoniana. l. j. de reg. Cato. et l. cetera. ff. de leg. j. Sol. Hic loquitur in cõditione tacita, que nõ importat transmissionem, et diem legati cedere. sed contraria loquuntur in cõditione expressa, vt notatur in l. j. ff. de regula Catoniana.

ADDITIO.

EX. ¶ Si optio serui. Non est alibi secundum Bal. in l. vnic. in fin. prin. de cad. tollend.

Pomponius.

(Ad petitionẽ emptoris hereditatis certum tempus est legato optionis statuẽdum. h. d.) Vides ergo. q̃ officium iudicis, quo loquitur l. mancipiorum. ff. eod. transit ad emptorem.

LEX XIIII.

Icum optio

(Quis non potest venire cõtra factum suum, licet de iure non tenuerit. hoc dicit.) Facit quod habuistis plene in l. iam. ff. de reb. dubijs.

LEX XV.

Eruo sine libertate.

(Legatum q̃ ab initio est inutile ex post facto confirmatur. hoc dicit.) Opp. supra in fin. si optio. Sol. hic remanserunt plures in hereditate: ibi vnus tantum. Et intelligatis plures, in lege nostra. vltra tres. cum reliquit optio seruorum. in plurali numero: vsque ad tres tantum remanent in hereditate, posset dici q̃ essent legati pure, arg. ff. eod. l. j. et ibi. ff. j.

LEX XVI.

Ptione.

Vides hic, q̃ ante aditam hereditatem non potest fieri optio, et plura alia requiruntur que habuistis ff. e. l. si tibi. ff. vnius. et l. serui optione, de lega. j. Querit gl.[a] quando cedit dies optionis: Dicit gl. olim ab adita hereditate, vt hic: hodie vero a die mortis, vt ff. de leg. ff. optionis. vel dic, q̃ ibi loquebatur de iure antiquo ante tempora Digestorum.

ADDITIO.

ND. BAR. ¶ Querit gl. Et no. post mortem testatoris potest fieri electio. l. si Pamphilo. ff. eo.

LEX XVII.

Am optio.

Facit l. ceterorũ. ff. de verb. signi. et electio. in prin.

LEX XVIII.

Electio est legatarij in legato generis.

ifferentia inter pactum, et repudiationem, quia repudiatio fit consensu vnius. pactum duorum.

nditio potestatiua. si voluit, non impedit repudiationem.

ri de futuro renunciatur pacto, non repudiatione. si repudiatio fiat extra iudicium, secus si in iudicio, vel presente parte.

epudiatio facta presente parte, extra iudicium habet vim pacti.

egato optionis generis, quatuor modis renunciatur.

egatum optionis quantum ad ius est purum.

Omine legato

(Legatario generis non preiudicat repudiatio speciei. h. d.) Opp. q̃ repudiatio Pamphili vxorita q̃ Pamphilus eligi nõ possit, vt ff. de pac. l. si vn[o]. ci si generaliter. Quidã dicunt, q̃ hic erat electio heredis: vnde legatarius heredi preiudicare non potest. Alij dicũt, q̃ ab initio est electio heredis, seruo legatarij: sed hec electio non erat trãsita in legatarium. Iste opi. reprobantur, quia sine dubio est electio legatarij †. l. ij. ff. e. et plene no. in l. legato generaliter. ff. de leg. j. quare dic q̃ lex contraria loquitur in pacto sed hec lex loquitur in repudiatione, que repudiatio nihil operatur in Paphilo, qui habuit cõditione in legato. si eligeretur. l. si Pamphilo. ff. eo. et l. cui a quibus ideo repudiari non potest. l. si ita scriptum. ff. j. et leg. ij. Ideo †inter[a] pactum, et repudiationem est differentia: quia repudiatio fit consensu vnius. sed pactum cõsensu duorum. no. hic. et l. j. ff. de pac. ¶ Cõtra istam sol. op. q̃ imo repudiatio valet. licet enim Pamphilus debeatur sub cõditione, tamen est

3 † cõditio potestatiua, si voluerit legatarius: sed ista conditio repudiationem non impedit. l. ff. ff. de condi. insti. et l. verba. eod. tit. et no. in Lis qui heres. post prin. de acqui. here. Sol. sustinendo. pro modo dico sic. q̃ ista conditio in mera voluntate non consistit: q̃ debuerunt sibi prius omnes serui exhiberi, vt supra eo. l. scyphi. Et sic intelligo. q̃ hic fuit facta repudiatio ante exhibitionẽ. si enim post exhibitionem repudiaret Pamphilũ. tunc videretur eligere Pamphilum. et ipsum repudiare. arg. predictorum iurium. et ar. l.

4 illud. de acqui. here. salua meliori deliberatione sic intelligo. † Ultra

b rius procedo, [b] predicta que diri. q̃ repudiatio iuris futuri non potest fieri, nisi per pactũ. nõ per repudiationem, sunt vera extra iudicium, secus in iudicio. l. j. ff. de cur. bo. dã. vel nisi repudietur presente parte ita q̃ habeat vim pacti. vt no. in d. l. j. ff. de cura. bo. dan. dicam in l. Antistius. ff. de acqui. here. ¶ Oppo. contra hanc l. j. de adi. lega. Lquihominem. Sol. ibi ademptio fuit facta per testatorem, per quam videtur Pamphilus adimi: hic vero fuit re-

5 pudiatio legatarij. ¶ † Op. j. de accept. l. per iusiurãdum. ff. si is qui hominem. Respondeo, ibi loquitur in acceptilatione que habet vim solutionis: ideo totam obligationẽ perimit. Et sic habes quatuor casus. Primus. quando quis repudiat vnũ, tunc in nullo preiudicat. vt hic. Secundus, est acceptilatio, et ista in totum preiudicat. d. l. per iusiurãdum. ff. is qui hominem. Tertius, est pactum. Quartus, testatoris ademptio, et tunc illi preiudicat in eo homine, de quo est facta ademptio. vel pactum, vt hic no. et d. l. qui hominem. j. de adi. leg. Predicta. que diri. intelliguntur quando repudiaretur Pamphilus tantum: sed si repudiatur legatum

6 optionis simpliciter, sine dubio valet. Ratio, † q̃ ius eligendi est pure legatum. l. si Paphilo. ff. eo. et ideo potest iure repudiari: sed Pamphilus est in conditione, ideo repudiari non potest. Hoc sentit Dy. et etiam Blos. in l. si vnus. ff. sed si generaliter. ff. de pact.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Idem inter. Et vide Bald. in l. j. C. de pact.

b AND. BAR. ¶ Alterius procedo. et vide Bal. in l. j. C. de pact.

LEX XIX.

1 ☞ Facultas eligẽdi cõpetens alicui iure suo, trãsit ad heredes. Ius eligendi seu arbitrandi etiam competens iure suo, non transit ad heredes.

a Electionem habere iure suo dicitur, quando eligit ad sui commodum: secus si ad alterius vtilitatem.

Illud aut illud.

Facultas eligẽdi, que competit alicui iure suo, transmittitur ad heredes. hoc dicit. Opp. q̃ legatum optionis secundum hec tempora, ad heredem nõ transeat. vt insti. eo. ff. optionis. Dicit gl. q̃ hoc fuit additum a cõpositoribus noui iuris. Secundo modo solue vt in gl. Vel dic. q̃ primo loquitur secundum iura antiqua ante iura Digestorum: et sic idem erat secundum ius Digestorum, quod est hodie. Item vi-

1 detur † q̃ istud ius eligendi ad heredem nõ transeat: q̃ a persona non receditur. l. si quis arbitratu. de verb. obl. Dicunt doc. aut ius eligendi competit iure suo, et tunc transit. vt hic. Aut competit in re alieno, et non transit. vt in contrarijs. Hec sunt verba Petri recitata per Bul. in l. fi. de contrahen. emp. Certe hec distinctio nõ procedit in iure eligendi, seu arbitrandi, quod competit alicui in eo quod iuris est: q̃ tunc non receditur a persona: vel si receditur itur ad iudicem, etiã si iure suo, et pro se arbitratur. l. hec venditio. de contrahen. emp. et l. cum stipulatus fim. j. de verb. obl. sed in facultate eligendi que facti est, procedit distinctio, q̃ si iure suo competit, transit ad heredes, vt hic, cum si. alias secus, vt C. cõmunia de lega. l. fi. ff. sed et si quis. diri j. de verb. obli. l. si stipulatus fuerim.

2 ¶ † Sed quero, quid vult dicere, aut habet electionem iure suo, aut alieno: Respondeo, iure suo habet quis electionem quando quis eligit ad sui cõmodum, vt hic. Ratio, q̃ sicuti obligatio ista transit ad heredem, eadem ratione facultas eligendi, que est ei accessoria. Sed quando quis habet electionẽ ad vtilitatem alterius, non dicitur habere iure suo. Unde si testator reliquit cẽtum pauperibus eligendis per suos heredes. illis heredibus nõ eligentibus, non trãsmittitur ad heredes suos, sed pauperes simpliciter venient. l. si quis Titio. ff. si. ff. de leg. ij. et l. cum quidam. eo. tit. et C. communia de lega. l. fi. ff. sed et si quis. probatur etiam in l. vnum ex familia. ff. rogo. ff. de lega. ij. ita debetis intelligere.

LEX XX.

1 ☞ Variatio non admittitur in electione, quando trahit secum erecutionem.

2 Verbum volo, ratione adiuncti facit electionem.

a [a] † Quando electio tra-

1 ## Audaufidium.

hit secum erecutionem non admittitur variatio. hoc dic. ista lex not. ibi quin etiã res. Ista ratio est subtilis, sed nõ est generalis. Quid enim si de rebus alienis esset legata optio? Certe nõ trahit secum execution-

& tamen idem erit ibi:ideo dic.quod tunc erit fauor vltime voluntatis.ne sit in pendenti.vt not.in l.huiusmodi.§. Stichum.ff.de legatis j.& ibi diri & in l.si quis stipulatus.j.de verb.oblig.& ibi diri.

¶ Oppo.contra hanc legem.Dicitur hic.si is dixisset que vellet, videtur q̄ verbum volo.non facit electionem,vt no.in l.serui electione,ff.de lega.j. Respondeo. verbum.volo,vis, vult, nihil importat.nisi ratione adiuncti verbi.Si enim dico,volo eligere.certe non eligo tunc.Sed si dico.volo rem istam,tunc eligo.Diri plenissime in repetitione.l.cunctos populos.C.de sum.tri.& fi.catho. & in d.l.serui electione.supra de leg.j.

ADDITIO.

a ALEX.¶ Apud auſidium. An & quando non liceat mutare voluntatem.dic q̄ primo propter obligationis vinculum.l.sicut. C. de ac.& ob. Secundo propter ius alteri quesitum, ar.l.ſi.supra de pact.& no.glo.in l.si cum dotem.§.eo autem.solu.matri. & istud facit ad no.q.de qua diri post Bar.in l.duo ex tribus de re iud. Tertio si res non sit integra.§.recte. Inst. mād.que tamen dicitur esse integra in judicijs ante litem contestatam l.ante litem.de proc.in ij.not.in l.mandatum.C.man. Item quarto non licet mutare voluntatem si prima voluntas trahit secum executionem, vt hic cum ſi.ita dicit Bald.in d.§.eo autem tempore.sed Jm.ibi addit quintum casum, si qualitas dispositionis est talis de cuius natura est, q̄ non debeat esse in pendenti, vt est videre in vltima voluntate.l. fin.ad ſi.communia pred.& facit q̄ no.per doct.in l.huiusmodi.§.si stichus.de le.j.& per Bart.in l.de rebus.re.am.adde Bartol.in l.j. §.si depositum.ff.depoſi.& vide Dyn. in regula, q̄ semel de regu. in vj. Adde an liceat mutare voluntatem.Abb.consil.xj.

LEX XXI.

1 ☞ Filia.cui est factum legatum vt nubat,non petit fructus medio tempore perceptos.

Filium. Fructus pendente conditione ex re legata percepti legatario non debentur, nec nudo ministro,hoc dicit. Quidam in fine legis hābent literam, cur non ad matrem.& sic innuit q̄ mater habeat fructus insolidum, q̄ non placet, quia cum sit heres instituta p̄o parte, non video.q̄ mater habeat fructus insolidum. cum in alia parte, in qua non est instituta,sit vt nuda ministra. Alij hābent, cur ad matrem.& ista est bona.q̄ d.p̄o ea parte.p̄o qua est heres. habebit fructus.p̄o alia non.sed haber coheres. ¶ Oppo.de l.si ita relictum.§.pe.ff.de leg.ij.& l.in fideicommiſſi.§.cum Pollidius.ff.de vſufru. Respondeo. hec dilatio fuit adiecta tantum fauore filij,

1 ¶† Vltimo no.istam legem p̄o legatis.que filiabus fiunt.vt nubant:q̄ non possunt petere fructus medio tempore perceptos.

LEX XXII.

Maritus (Legatum optionis simpliciter, comprehendit ea,que sunt tempore mortis, licet non essent tempore testamenti,hoc dicit.) Opp.glo. de l.nomen.§.ij.ff.de leg.iij. Dicit gloſſ.& bene.Solue vt ibi. Ulterius oppo.de l.si ita.de aur.& arg.lega. Solu. hic testator est vſus verbo futuri temporis,nec apposuit aliquid, per quod tempus si significetur presens. Dicit enim, lances, quas eligeret, non dicit, lances meas.Sed certe contrarium est de l.nomen.§.j. supra de lega.iij.ibi videbitis.Tene menti.

TITVLVS VI.

De tritico,vino & oleo legato.

¶ Continuatio Rubrice per se patet.

LEX I.

Vino Opp.de l.iij.in prin.j.eod.Solue vt ibi.Secundo opponitur.& videtur,q̄ vſus testatoris non inspiciatur, l. cum certum.j.eo. Solue vt ibi statim dicam.

LEX II.

Amatij Beneri per speciem derogatur.hoc dicit.Opp.de l. nam quod.§.ſi.j.de pecu. leg.Sol.ibi alia verba restrictiua fuerunt,quam hic. De materia huius principij videbitis in l.quesitum.§.ſi.j.titu.j.

1 ☞ Actio ad exhibendum est arbitraria, & super ea feruntur due sententie.

§.Si centum. Not.hic,q̄ potest agi ex testamento & ad exhibendum. ¶ Quero, quis sit effectus actionis ex testamento, & actionis ad exhibendum: Dic q̄ est effectus actionis ex testamento, vt quis precise cogatur ad patiendum degustari, l. fideicommiſſa. §. ſi.ff.de leg. iij. sed

1 effectus actionis †ad exhibendum est q̄ est arbitraria vt ferātur due sententie, vna super exhibitione, alia super interesse, si non exhibeatur,l.ſi cum exceptione §. quod me.cau.& l.in arbitrio §.de in lit.iu.quod no.in §.preterea quaſdam. Inst.de actio.

LEX III.

1 ☞ Vinum, si legatur debet dari de eo quod est in patrimonio alias debet emi.

Si cui vinum. Opp.supra eo.li.Sed. quitur quando vinum in patrimonio defuncti: sed hic non erat, sed ideo non potest colligi ex voluntate defuncti, quod

1 ¶† Ex predictis not.q̄ quando relinquitur vinum, de eo quod est in patrimonio:alias debet emi,vt hic:

a Titia §.j.j.ff.de aur.& argen.lega.

ADDITIO.

a ALEX.¶ §.j.j. Adde l.ſi domus in prin.& ibi doc.de actu inter vnos,in l.ſi quis argentum.post prin.& ibi Bal. dona.

1 ☞ Vasa vinaria quando veniant in legato,vel vendi-

§.Si vinum. Vino legato non cedit vasa nec parua,in quibus vinum de loco ad locum:sed vasa parua,in quibus vinum cum vino venduntur, cedunt.hoc dicit. Et ad euidentiam

1 †quod quedam vasa sunt apta ad vina conseruanda, magne:quedam sunt apta ad portandum.non ad conſ & cum vino venduntur.& sic sit in portubus maris. vinum. Solu.intellige istam secundum illam: q̄ intelli que cōsueuerunt vendi cum vino ex cōsuetudine regionis. ro.legato lecto, quid veniat:dic vt l.heres meus.§.cu vasa.ff.de leg.iij.Et an veniat culcitra de serico.dic vt l. §.fin.eod.titu.)

LEX IIII.

1 ☞ Consuetudo testatoris tam ex vſu loquendi, quam quando & quibus casibus attendatur.

Quantitate in genere legata,quando mediocre debatur.

3 Electio est heredis in quantitatibus.

Cum certum pondus (Certa simpliciter,electio est heredis consuetudo testatoris inspicitur.

a teria dicam latius,a& melius quam sit dictum p habetis hic.)Primo,q̄ consuetudo testatoris non inspicitur cundo q̄ est in arbitrio heredis quid soluat. ¶ Opp & videtur q̄ cōsuetudo testatoris inspiciatur.l & l.ſi seruus plurium.§.ſi.ff.de leg.j.Sol.ibi in nu gnam eorum varietatem,que est in forma,materia, inspicimus consuetudinē defuncti,& regiones,vt ibi quantitatibus legatis.vt hic in gl.& bene. ¶ alimenta.j.de alim.& cibaria,leg.vbi inspicitur quid dicemus?Dic in gloſſ.datur vna solu. inspicitur,vt hic. sed consuetudo loquendi sic, contra d.l.cum alimenta.& contra Lex vſu.j.eod. in d.l.cum alimenta, erat incerta quantitas:hic qualitas. ¶ Contra istam solu.oppo.j.eod.Lex vſ erat incertum genus rei legate,& etiam qualitas tas tantum. Ista dicta nullum saporem habent. tis. quandoque testator legando facit tantum stantia.non de qualitate: & tunc si dubium emanat tiam.presumetur ex vſu defuncti vtendi,& loquendi cio differentiam inter vſum loquendi, & vtendi, enim vinum, & dubitatur quid sit vinum: & videtur sit vinum, & sic de substantia: & ideo recurritur

b Si vero dubitatur non de substantia quam nominauit qua qualitate,b& tunc quedam est qualitas intrinseca tas.dulcedo.asperitas,& similia. & in istis nō inspicimus consuetudinem:quia ab ipsa rei natura inest,non ex consuetudine,casus est hic. Quedam est qualitas extrinseca natura non inest:vt puta,qualitas alimentorum mus consuetudinem defuncti.l.cum alimenta. §. de al dominus Sticho.§.pe.j.de pecul.leg.l.ſi cui annuum. Et predicta vera, quando testator nullam qualitatem sed ſi testator expressisset qualitatem, tunc ſi quod uat circa illam qualitatem expressam. recurrimus ad torem,l.ſi quis vinum.§. fin.& l.ſeq.j.eod. Et hoc vult consultus hic.dum dicit.non adiecta qualitate quia cus. Pone q̄ testator reliquit centum libras olei tur de oleo,quod appellatione dulcis,testator habet. uit centum libras olei ad cōburendum, intelligitur testator habet ad comburendum.l.ſi quis vinum.§.fin.

¶ Vltimo ad fin.oppo.ff.de leg.j.l. legato generaliter.

2 dari mediocre. Solu.glo.dicunt quidam hoc verum,

det mediocre. Nec solu. est contra casum l. fideiusso. §. manda. & l. numis. §. de leg. iij. ideo glos. remittit ad not. in l. legato. §. de legat. j. & Insti. de legat. §. si generaliter. Sed hic loquitur, quando in tali genere legato, nullum est reperire ita vilissimum, quod non sit alicuius vtilitatis. Sed si esset legatum tale genus, in quo reperitur aliquid, quod non esset alicuius vtilitatis, vt in homine, vel animalibus, tunc debet dari mediocre. Ita intelligit Dy. in c. in obscuris. extra de reg. iur. lib. vj. & est gloss. not. & menti tenenda in l. legato generaliter. in prin magne gl. §. de leg. j. Item opponitur, q non sit electio heredis, sed legatarij vt §. titu. j. l. ij. Respondeo, quicquid gloss. dicat, dic secundum Dy. hic loquitur in quantitatibus legatis ibi in alijs generibus, vt ipse not. d. l. legato generaliter. in dicto c. in obscuris.

ADDITIONES.

ALEX. Dicam latius. Et de materia huius legis vide plene per Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. obl.

ALEX. Aliqua qualitate. Istã distinctionem sequitur Ang. in l. si seruus plurium. §. fi. de leg. j. licet Bar. ibi transeat cum Dy. & Paul. de Castr. remittit se ad distinctionem istam.

LEX V.

Cum certus. Tantum est dicere, quod natum esset, quãtum dicere, quod natum erit. hoc dicit. quod tene menti. Oppo. de l. ex eo. j. eo. Sol. ibi erat relictum annuum: hic non. De materia huius legis plene dixi. in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. ob. Cy. in l. si quis argentum. C. de don.

LEX VI.

Cum vinum. (Vino legato, intelligitur de eo quod in amphoris & cadis est. Item legato vino cum amphoris, venit & vinum quod est in dolijs.) Vides hic. si testator legat vinum simpliciter, quod valet. Contra de l. cum post. §. gener. ff. de iu. dot. vbi legatum indeterminatum non valet. Solu. vt dicam infra l. proxim.

LEX VII.

Indefinita fauore alimentorum equipollet vniuersali. Frumentum si legatur vrori, debetur de eo quod est tempore mortis testatoris. Frumenti appellatione, legumina non veniunt.

Vidam heredem. Vides hic, q̃s verbum indefinitum, refertur ad omnia. Opp. q nõ valeat legatum ita factum, vt j. de verbo. obli. l. triticum. Sol. aliud in stipulatione concepta hoc modo. aliud in legato. Contra istam sol. opp. de l. cum post. §. gener. de iure do. Sol. hic †loquitur, quando legatur aliquid pertinens ad alimenta, vnde fauore alimentorum interpretamur omnia videri legata, vt sic indefinita equipolleat vniuersali: secus in his, q̃ ad alimenta principaliter nõ pertinent, vt ibi. Facit. l. si cui annuum. & quod ibi dixi. §. de an le. Ultimo no. [a] hic †casum, q si testator legat frumentum vrori, intelligitur de eo quod est tempore mortis, cum frumentum sit renouabile[b], quia consumitur. & corruptionem recipit. l. quesitum. circa prin. de fun. instr. dixi plenius. j. de aur. & ar. leg. l. si ita. & ibi hanc legem nõ allegaui. †Quero vtrum legumina contineantur appellatione frumenti. Tert. videtur q non, in l. iij. §. siue autem. j. de pen. leg. & l. frugem. de verbo. signi. & Imela. §. fi. j. de ali. & cib. lega.

ADDITIONES.

AND. BAR. Vltimo no. Et vide Bald. in rub. C. de verbo. signi. Bar. in l. si seruus. §. qui quinque. de leg. j.

ALEX. Sit renouabile. Hoc sequitur etiam Bald. in rub. de verbo signi.

LEX VIII.

Heres damnatus sit. No. hic casum, in quo heres non potest vinum legatum effundere per cor bes. Opp. §. de peri. & com. rei. ven. l. j. §. licet. Solu. glo. aliud in rebus venditis, aliud in rebus legatis. Ratio, quia quando[a] vendo tibi vinum, videor conuenire vt extra portes: que conuentio non est in legatario: quam gl. tene menti. Videte, licet ista conuentio non sit cum legatario vt extra portet, certe nec etiam vt heres portet legatario, vnde remanet in dispositione iuris communis, [b] vt legatarius sibi portet, vt hic.

ADDITIONES.

AND. BAR. Quia quando. Et vide tert. in l. j. §. licet. ff. de peri. & com. rei vendi. Bar. in l. ité illa. ff. de cõsti. pec. quod limita, ni si consuetudo esset in contrarium, vt est gl. no. in d. Litem illa.

ALEX. Dispositione iuris communis. Vide no. per Bar. in l. j. de ali. le. & omnino Bar. in Litem illa. in fin. de consti. pecu.

LEX IX.

Si quis vinum. Omnis liquor ex vinea procedẽs est vinum: secus si aliunde, nisi consuetudo vtentium aliter se habeat. hoc dicit cum l. ex vsu testatoris. & l. nam aliter.

LEX XII.

Ex eo vino. Opp. de l. cum certus. §. eod. Solue vt ibi: & plene dixi. §. de verbo. obli. l. inter stipulantem. §. sacram.

LEX XIIII.

Vino legato. De hac l. vidistis supra eod. l. si cui.

LEX XV.

Vinum cum vasis. (Vino legato cum vasis, etiam id q̃s est in dolijs, debetur, licet dolia non cedant.) Hanc legẽ vidistis. §. eod. l. cum vinum.

1 Vasorum appellatione veniunt omnia vasa apta ad portandum vinum.

2 Communis vsus loquendi debet probari, quando quis in eo se fundat.

§. Illud. Vide gl. fi. que incipit. ideoque cum eisdem, quia
1 ponit intellectum huius §. ego puto, †q in nostris eloquijs. secundum tempora hodierna, seu moderna, vasorũ apellatione, contineantur omnia vasa commode apta ad portandum. (retinendum. ponendum.) l. & si non sunt. §. argento facto. j. de aur. & arg. lega. ideo venient dolia quantuncũque magna. Non
2 obstat hec lex, quia† consuetudo loquendi tunc repugnabit: ideo consuletur quod de hoc facias positiones, q sic se habet commu
3 nis vsus loquendi. An autem quando legatur vinum simpliciter non dicendo aliquid de vasis, contineantur vasa, dic vt in l. si cui. §. fi. §. eod.

LEX XVI.

1 Legato vino in vrnalibus, vel amphoris, quid veniat.

Qui vinum Surrentinum. Ista est bona lex in sui prin. Dicitur hic, q legauit vinum omne quod habebat in vrnalibus, & venit vinum quod est in amphoris. Contra de l. si seruus. §. qui quinque. §. de lega. j. & l. sed si certos. eodem tit. & l. j. §. penul. §. de dote prẽleg. vbi si lego aliquid quod est in aliquo loco, & nõ reperiatur, non valet legatum, quasi legarem corpus, quod non est in rerum natura: hic vero dicitur contrarium. Sol. vt dicit glo. valde no. quod longa differentia est quãdo dico. lego vinum in vrnalibus. aut dico lego vinum quod est in vrnalibus. Nam isto secundo casu loquuntur contraria. Nã video. legare corpus quod non est in rerum natura, & non valet legatum. si non reperiatur: & quidam in prin. gl. super verb. in amphoris. habent. quod est in amphoris. & male. quia non debet esse,
1 quod est. vt patet in solutione contrarij. †Sed quero[a], quãdo
a lego vinum in vrnalibus omne, vel in amphoris omne, & nihil reperitur in amphoris. vel in vrnalibus. quis erit effectus huius legati? Respon. si reperitur vinum in amphoris, vel in vrnalibus, vt testator dixit. effectus est vt amphore cum vino veniãt. Et hoc sentit glos. in prin. vt patet ex legi. alle. in ca. Sed si non reperitur in amphoris, vt dixit testator, tunc effectus est vt heres mittat vinum in amphoris, ita q legatum aliquid operetur, l. si quando §. de leg. j. & l. generali. §. j. §. de vsufru. & hoc approbat consuetudo quia si emi vinum a te in vegete tua, intelligitur q debes ponere in vegete mea. Vel aliter dic, q quando testator legat vinum in amphoris, vel in vrnalibus, & non reperitur. intelligitur q heres debeat dare vinum, & vrnalia, & amphoras: & hoc videtur esse de mente glosse.

ADDITIO.

a AND. BAR. Sed quero. Et vide elegans consi. Old. viij. vbi consuluit q si precedit genus, & sequitur species, restringitur genus. vt puta volo q soluantur omnia debita patris & matris, postea dicitur talis loci. q restringitur ad talem locum.

1 Adiectiua indefinita generaliter & neutraliter referuntur ad omnes res. ad quas possunt adaptari nisi ratione adiuncti, eorum significatio restringatur.

2 Dictio. cũ. magis coniungit, & repetitiones inducit, quã dictio. &.

3 Clausula generalis adiecta in statuto post speciales, an intelligatur de eodem genere cum specialibus.

* **§. Cui dulcia.** *†Adiectiua, indefinite, vel generaliter vel neutraliter posita, refe
* 1 runtur ad omnes res ad quas possunt adaptari, nisi ratione adiuncti, eorum significatio restringatur. h. d. & est maledictus §. Dicitur hic, q enumeratio specierum hic posita, restringit significationem generis. Contra de l. quesitum. §. pe. j. ti. j. Glos. non solut. Dy. extra de reg. iur. lib. vj. c. generi. dicit, q hoc est propter naturam istius copule, & que qualitatem precedentis legati in sequẽs

& tamen idem erit ibi:ideo dic.quod tunc erit fauor vltime voluntatis.ne sit in pendenti.vt not.in l.huiusmodi.§. Stichum.ff.de legatis j.& ibi diri & in l.si quis stipulatus.j.de verb.oblig.& ibi diri.

¶ Oppo.contra hanc legem.Dicitur hic.si is dixisset que vellet, videtur q̄ verbum volo.non facit electionem,vt no.in l.serui electione,ff.de lega.j. Respondeo. verbum.volo,vis, vult, nihil importat.nisi ratione adiuncti verbi.Si enim dico,volo eligere.certe non eligo tunc.Sed si dico.volo rem istam,tunc eligo.Diri plenissime in repetitione.l.cunctos populos.C.de sum.tri.& fi.catho. & in d.l.serui electione.supra de leg.j.

ADDITIO.

a ALEX.¶ Apud auſidium. An & quando non liceat mutare voluntatem.dic q̄ primo propter obligationis vinculum.l.sicut. C. de ac.& ob. Secundo propter ius alteri quesitum, ar.l.ſi.supra de pact.& no.glo.in l.si cum dotem.§.eo autem.solu.matri. & istud facit ad no.q.de qua diri post Bar.in l.duo ex tribus de re iud. Tertio si res non sit integra.§.recte. Inst. mād.que tamen dicitur esse integra in judicijs ante litem contestatam l.ante litem.de proc.in ij.not.in l.mandatum.C.man. Item quarto non licet mutare voluntatem si prima voluntas trahit secum executionem, vt hic cum ſi.ita dicit Bald.in d.§.eo autem tempore.sed Jm.ibi addit quintum casum, si qualitas dispositionis est talis de cuius natura est, q̄ non debeat esse in pendenti, vt est videre in vltima voluntate.l. fin.ad ſi.communia pred.& facit q̄ no.per doct.in l.huiusmodi.§.si stichus.de le.j.& per Bart.in l.de rebus.re.am.adde Bartol.in l.j. §.si depositum.ff.depoſi.& vide Dyn. in regula, q̄ semel de regu. in vj. Adde an liceat mutare voluntatem.Abb.consil.xj.

LEX XXI.

1 ☞ Filia.cui est factum legatum vt nubat,non petit fructus medio tempore perceptos.

Filium. Fructus pendente conditione ex re legata percepti legatario non debentur, nec nudo ministro,hoc dicit. Quidam in fine legis habent literam, cur non ad matrem.& sic innuit q̄ mater habeat fructus insolidum, q̄ non placet, quia cum sit heres instituta pro parte, non video.q̄ mater habeat fructus insolidum. cum in alia parte, in qua non est instituta,sit vt nuda ministra. Alij habent, cur ad matrem.& ista est bona.q̄ d.pro ea parte,pro qua est heres. habebit fructus.pro alia non.sed haber coheres. ¶ Oppo.de l.si ita relictum.§.pe.ff.de leg.ij.& l.in fideicommiſſi.§.cum Pollidius.ff.de vſufru. Respondeo. hec dilatio fuit adiecta tantum fauore filij,

1 ¶† Vltimo no.istam legem pro legatis,que filiabus fiunt.vt nubant:q̄ non possunt petere fructus medio tempore perceptos.

LEX XXII.

Maritus (Legatum optionis simpliciter, comprehendit ea,que sunt tempore mortis, licet non essent tempore testamenti,hoc dicit.) Opp.glo. de l.nomen.§.ij.ff.de leg.iij. Dicit gloſſ.& bene.Solue vt ibi. Item rius oppo.de l.si ita.de aur.& arg.lega. Solu. hic testator est visus verbo futuri temporis,nec apposuit aliquid, per quod tempus si significetur presens. Dicit enim, lances, quas eligeret, non dicit, lances meas.Sed certe contrarium est de l.nomen.§.j. supra de lega.iij.ibi videbitis.Tene menti.

TITVLVS VI.

De tritico,vino & oleo legato.

¶ Continuatio Rubrice per se patet.

LEX I.

Vino Opp.de l.iij.in prin.ff.eod.Solue vt ibi.Secundo opponitur.& videtur,q̄ vsus testatoris non inspiciatur, l. cum certum.j.eo. Solue vt ibi statim dicam.

LEX II.

Amalij Beneri per speciem derogatur.hoc dicit.Opp.de l. nam quod.§.ſi.j.de pecu. leg.Sol.ibi alia verba restrictiua fuerunt,quam hic. De materia huius principij.videbitis in l.quesitum.§.ſi.j.titu.j.

1 ☞ Actio ad exhibendum est arbitraria, & super ea feruntur due sententie.

§.Si centum. Not.hic,q̄ potest agi ex testamento & ad exhibendum. ¶ Quero, quis sit effectus actionis ex testamento, & actionis ad exhibendum: Dic q̄ est effectus actionis ex testamento, vt quis precise cogatur ad patiendum degustari, l. fideicommiſſa. §. ſi.ff.de leg. iij.sed

1 effectus actionis †ad exhibendum est q̄ est arbitraria vt ferātur due sententie, vna super exhibitione, alia super interesse, si non exhibeatur,l.ſi cum exceptione §. quod me.cau.& l.in arbitris §.de in lit.in.quod no.in §.preterea quaſdam. Inst.de actio.

LEX III.

1 ☞ Vinum, si legatur debet dari de eo quod est in patrimonio alias debet emi.

Si cui vinum. Opp.supra eod.Sed quid in patrimonio defuncti: sed hic non erat, sed emit ideo non potest colligi ex voluntate defuncti, quod illud de eo quod est in patrimonio:alias debet emi,vt hic:& Titia §.j.j.a de aur.& argen.lega.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ §.j.j. Adde l.ſi domus in prin.& ibi doc.de l. actu inter vnos,in l.ſi quis argentum.post prin.& ibi Bal. dona.

1 ☞ Vasa vinaria quando veniant in legato,vel vendito

§. Si vinum. Vino legato non cedit vasa nec parua,in quibus vinum de loco ad locum:sed vasa parua,in quibus vinum cum vino venduntur, cedunt.hoc dicit. Et ad euidentiam

1 †quod quedam vasa sunt apta ad vina conseruanda, magne:quedam sunt apta ad portandum.non ad conſ & cum vino venduntur.& sic sit in portubus maris. vinum. Solu.intellige istam secundum illam: q̄ intelli que cōsueuerunt vendi cum vino ex cōsuetudine regionis. ro.legato lecto, quid veniat:dic vt l.heres meus.§.cu vasa.ff.de leg.iij.Et an veniat culcitra de serico.dic vt l. §.fin.eod.titu.)

LEX IIII.

1 ☞ Consuetudo testatoris tam ex vsu loquendi, quam quando & quibus casibus attendatur.

Quantitate in genere legata,quando mediocre debatur.

3 Electio est heredis in quantitatibus.

Cum certum pondus (Certa simpliciter,electio est heredis consuetudo testatoris inspicitur.h

a teria dicam latius,a& melius quam sit dictum pr habetis hic.)Primo,q̄ consuetudo testatoris no cundo q̄ est in arbitrio heredis quid soluat. ¶ Opp & videtur q̄ cōsuetudo testatoris inspiciatur.l & l.ſi seruus plurium.§.ſi.ff.de leg.j.Sol.ibi in nu gnam eorum varietatem,que est in forma,materia inspicimus consuetudinē defuncti,& regiones,vt ibi quantitatibus legatis.vt hic in gl.& bene. ¶ alimenta.j.de alim.& cibaria,leg.vbi inspicitur quid dicemus?Dic in gloſſ.datur vna solu. inspicitur,vt hic, sed consuetudo loquendi sic, contra d.l.cum alimenta.& contra Lex vſu.j.eod. in d.l.cum alimenta, erat incerta quantitas:hic qualitas. ¶ Contra istam solu.oppo.j.eod.Lex erat incertum genus rei legate,& etiam qualitas

1 tas tantum. Ista dicta nullum saporem habent. tis. quandoque testator legando facit tantum stantia.non de qualitate: & tunc si dubium emanat tiam.presumetur ex vsu defuncti vtendi,& loquendi cio differentiam inter vsum loquendi, & vtendi, enim vinum, & dubitatur quid sit vinum: & videtur sit vinum, & sic de substantia: & ideo recurritur ad

Si vero dubitatur non de substantia quam nominauit

b qua qualitate,b& tunc quedam est qualitas intrinseca tas.dulcedo.asperitas,& similia. & in istis nō inspicimus consuetudinem:quia ab ipsa rei natura inest,non ex defun suetudine,casus est hic.Quedam est qualitas extrinseca natura non inest:vt puta,qualitas alimentorum.& in mus consuetudinem defuncti.l.cum alimenta.j.de al dominus Sticho.§.pe.j.de pecul.leg.l.si cui annuum. Et predicta vera, quando testator nullam qualitatem sed si testator expressisset qualitatem, tunc si quod uat circa illam qualitatem expressam.recurrimus ad torem,l.si quis vinum.§. fin.& l.seq.j.eod. Et hoc consultus hic.dum dicit.non adiecta qualitate quia cus. Pone q̄ testator reliquit centum libras olei dulcis. tur de oleo,quod appellatione dulcis,testator habet. uit centum libras olei ad cōburendum, intelligitur de testator habet ad comburendum.l.si quis vinum.§.fin.

¶ Vltimo ad fin.oppo.ff.de leg.j.l. legato generaliter.

2 dari mediocre.Solu.glo.dicunt quidam hoc verum,

det mediocre. Nec solu. est contra casum l. fideiusso. §. manda. & l. numis. §. de leg. iij. ideo glos. remittit ad not. in l. legato. §. de legat. j. & Insti. de legat. §. si generaliter. Sed hic loquitur, quando in tali genere legato, nullum est reperire ita vilissimum, quod non sit alicuius vtilitatis. Sed si esset legatum tale genus, in quo reperitur aliquid, quod non esset alicuius vtilitatis, vt in homine, vel animalibus, tunc debet dari mediocre. Ita intelligit Dy. in c. in obscuris. extra de reg. iur. lib. vj. & est gloss. not. & menti tenenda in l. legato generaliter. in prin magne gl. §. de leg. j. Item opponitur, q non sit electio heredis, sed legatarij vt §. titu. j. l. ij. Respondeo, quicquid gloss. dicat, dic secundum Dy. hic loquitur in quantitatibus legatis ibi in alijs generibus, vt ipse not. d. l. legato generaliter. in dicto c. in obscuris.

ADDITIONES.

ALEX. Dicam latius. Et de materia huius legis vide plene per Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. obl.

ALEX. Aliqua qualitate. Istã distinctionem sequitur Ang. in l. si seruus plurium. §. fi. de leg. j. licet Bar. ibi transeat cum Dy. & Paul. de Castr. remittit se ad distinctionem istam.

LEX V.

Cum certus. Tantum est dicere, quod natum esset, quãtum dicere, quod natum erit. hoc dicit. quod tene menti. Oppo. de l. ex eo. j. eo. Sol. ibi erat relictum annuum: hic non. De materia huius legis plene dixi. in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. ob. Cy. in l. si quis argentum. C. de don.

LEX VI.

Cum vinum. (Vino legato, intelligitur de eo quod in amphoris & cadis est. Item legato vino cum amphoris, venit & vinum quod est in dolijs.) Vides hic. si testator legat vinum simpliciter, quod valet. Contra de l. cum post. §. gener. ff. de iu. dot. vbi legatum indeterminatum non valet. Solu. vt dicam infra l. proxim.

LEX VII.

Indefinita fauore alimentorum equipollet vniuersali. Frumentum si legatur vrori, debetur de eo quod est tempore mortis testatoris. Frumenti appellatione, legumina non veniunt.

Vidam heredem. Vides hic, q̃s verbum indefinitum, refertur ad omnia. Opp. q nõ valeat legatum ita factum, vt j. de verbo. obli. l. triticum. Sol. aliud in stipulatione concepta hoc modo. aliud in legato. Contra istam sol. opp. de l. cum post. §. gener. de iure do. Sol. hic †loquitur, quando legatur aliquid pertinens ad alimenta, vnde fauore alimentorum interpretamur omnia videri legata, vt sic indefinita equipolleat vniuersali: secus in his, q̃ ad alimenta principaliter nõ pertinent, vt ibi. Facit. l. si cui annuum. & quod ibi dixi. §. de an le. Ultimo no. [a] hic †casum, q si testator legat frumentum vrori, intelligitur de eo quod est tempore mortis, cum frumentum sit renouabile[b], quia consumitur. & corruptionem recipit. l. quesitum. circa prin. de fun. instr. dixi plenius. j. de aur. & ar. leg. l. si ita. & ibi hanc legem nõ allegaui. †Quero vtrum legumina contineantur appellatione frumenti. Tert. videtur q non, in l. iij. §. siue autem. j. de pen. leg. & l. frugem. de verbo. signi. & Imela. §. fi. j. de ali. & cib. lega.

ADDITIONES.

AND. BAR. Vltimo no. Et vide Bald. in rub. C. de verbo. signi. Bar. in l. si seruus. §. qui quinque. de leg. j.

ALEX. Sit renouabile. Hoc sequitur etiam Bald. in rub. de verbo signi.

LEX VIII.

Heres damnatus sit. No. hic casum, in quo heres non potest vinum legatum effundere per cor bes. Opp. §. de peri. & com. rei. ven. l. j. §. licet. Solu. glo. aliud in rebus venditis, aliud in rebus legatis. Ratio, quia quando[a] vendo tibi vinum, videor conuenire vt extra portes: que conuentio non est in legatario: quam gl. tene menti. Videte, licet ista conuentio non sit cum legatario vt extra portet, certe nec etiam vt heres portet legatario, vnde remanet in dispositione iuris communis, [b] vt legatarius sibi portet, vt hic.

ADDITIONES.

AND. BAR. Quia quando. Et vide tert. in l. j. §. licet. ff. de peri. & com. rei vendi. Bar. in l. ité illa. ff. de cõsti. pec. quod limita, ni si consuetudo esset in contrarium, vt est gl. no. in d. Litem illa.

ALEX. Dispositione iuris communis. Vide no. per Bar. in l. j. de ali. le. & omnino Bar. in Litem illa. in fin. de consti. pecu.

LEX IX.

Si quis vinum. Omnis liquor ex vinea procedẽs est vinum: secus si aliunde, nisi consuetudo vtentium aliter se habeat. hoc dicit cum l. ex vsu testatoris. & l. nam aliter.

LEX XII.

Ex eo vino. Opp. de l. cum certus. §. eod. Solue vt ibi: & plene dixi. §. de verbo. obli. l. inter stipulantem. §. sacram.

LEX XIIII.

Vino legato. De hac l. vidistis supra eod. l. si cui.

LEX XV.

Vinum cum vasis. (Vino legato cum vasis, etiam id q̃s est in dolijs, debetur, licet dolia non cedant.) Hanc legẽ vidistis. §. eod. l. cum vinum.

1 Vasorum appellatione veniunt omnia vasa apta ad portandum vinum.

2 Communis vsus loquendi debet probari, quando quis in eo se fundat.

§. Illud. Vide gl. fi. que incipit. ideoque cum eisdem, quia
1 ponit intellectum huius §. ego puto, †q in nostris eloquijs. secundum tempora hodierna, seu moderna, vasorũ apellatione, contineantur omnia vasa commode apta ad portandum. (retinendum. ponendum.) l. & si non sunt. §. argento facto. j. de aur. & arg. lega. ideo venient dolia quantuncũque magna. Non
2 obstat hec lex, quia† consuetudo loquendi tunc repugnabit: ideo consuletur quod de hoc facias positiones, q sic se habet commu
3 nis vsus loquendi. An autem quando legatur vinum simpliciter non dicendo aliquid de vasis, contineantur vasa, dic vt in l. si cui. §. fi. §. eod.

LEX XVI.

1 Legato vino in vrnalibus, vel amphoris, quid veniat.

Qui vinum Surrentinum. Ista est bona lex in sui prin. Dicitur hic, q legauit vinum omne quod habebat in vrnalibus, & venit vinum quod est in amphoris. Contra de l. si seruus. §. qui quinque. §. de lega. j. & l. sed si certos. eodem tit. & l. j. §. penul. §. de dote prẽleg. vbi si lego aliquid quod est in aliquo loco, & nõ reperiatur, non valet legatum, quasi legarem corpus, quod non est in rerum natura: hic vero dicitur contrarium. Sol. vt dicit glo. valde no. quod longa differentia est quãdo dico. lego vinum in vrnalibus. aut dico lego vinum quod est in vrnalibus. Nam isto secundo casu loquuntur contraria. Nã video. legare corpus quod non est in rerum natura, & non valet legatum. si non reperiatur: & quidam in prin. gl. super verb. in amphoris. habent. quod est in amphoris. & male. quia non debet esse,
1 quod est. vt patet in solutione contrarij. †Sed quero[a], quãdo
a lego vinum in vrnalibus omne, vel in amphoris omne, & nihil reperitur in amphoris. vel in vrnalibus. quis erit effectus huius legati? Respon. si reperitur vinum in amphoris, vel in vrnalibus, vt testator dixit. effectus est vt amphore cum vino veniãt. Et hoc sentit glos. in prin. vt patet ex legi. alle. in ca. Sed si non reperitur in amphoris, vt dixit testator, tunc effectus est vt heres mittat vinum in amphoris, ita q legatum aliquid operetur, l. si quando §. de leg. j. & l. generali. §. j. §. de vsufru. & hoc approbat consuetudo quia si emi vinum a te in vegete tua, intelligitur q debes ponere in vegete mea. Vel aliter dic, q quando testator legat vinum in amphoris, vel in vrnalibus, & non reperitur. intelligitur q heres debeat dare vinum, & vrnalia, & amphoras: & hoc videtur esse de mente glosse.

ADDITIO.

a AND. BAR. Sed quero. Et vide elegans consi. Old. viij. vbi consuluit q si precedit genus, & sequitur species, restringitur genus. vt puta volo q soluantur omnia debita patris & matris, postea dicitur talis loci. q restringitur ad talem locum.

1 Adiectiua indefinita generaliter & neutraliter referuntur ad omnes res. ad quas possunt adaptari nisi ratione adiuncti, eorum significatio restringatur.

2 Dictio. cũ. magis coniungit, & repetitiones inducit, quã dictio. &.

3 Clausula generalis adiecta in statuto post speciales, an intelligatur de eodem genere cum specialibus.

* **§. Cui dulcia.** *†Adiectiua, indefinite, vel generaliter vel neutraliter posita, refe
* 1 runtur ad omnes res ad quas possunt adaptari, nisi ratione adiuncti, eorum significatio restringatur. h. d. & est maledictus §. Dicitur hic, q enumeratio specierum hic posita, restringit significationem generis. Contra de l. quesitum. §. pe. j. ti. j. Glos. non solut. Dy. extra de reg. iur. lib. vj. c. generi. dicit, q hoc est propter naturam istius copule, & que qualitatem precedentis legati in sequẽs

legatum videf repetere, ar. ff. ti. l. Seie. §. Caio. nescio quid hoc sit dictū, & q̄ sit verum dictum Dy. videtur sentire gl. hic. Videte domini, ista so. Dy. non placet mihi, nō em̄ soluit cōtrariū de d. l. que
2 firū. §. pe. ff. ti. l. Si em̄ hic est dictio. & tibi est dictio, cū. que magis coniungit. & repetitionem inducit, vt ff. de cōdi. & demon. l. Julius Paulus. & ibi dixi. Non obstat l. Seie. §. Caio. q̄ respondeo, vt ibi videbitis. Qualiter ergo soluemus? Dico sic. ler nostra loquitur quando genus profertur per aliquod adiectiuum neutraliter positum: tunc quia tale adiectiuum requirit substantiuum, debet intelligi de substantiuo qualitatis eius quam testator expresserat in alia parte ipsius testamenti illi coniuncta, vt patet hic. Si igitur exprimatur genus per omnia substantiua, simili modo tunc enumeratio specierum non restringit significationem generis, secundum distinctionem, quam videbitis in d. l. quesitum, §. pe. ff. titu. ff. ¶ Quero, circa istum §. Dicitur hic, q̄ omnia dulcia veniūt causa potionis parata, an veniat aliud vinum, quam genus a testatore expressum? Respon. nullum aliud vinum venit, nisi illud singulariter q̄ a testatore est expressum, l. heres meus. §. j. ff. de leg. iij. ff. cum de lanionis. §. cui fundum. ff. ti. j. Quod ergo hic dicit, q̄ veniunt omnia dulcia causa potionis parata, intellige excepto vino quia non venit, nisi vinum quod est nominatum. Hec sunt vtilia
3 †propter statuta, que post speciales clausulas, ponūt generales: an ille clausule generales intelligantur de eodem genere cum spe
a cialibus, dicam in l.ª quesitum. §. pe. ff. ti. j.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Cui dulcia. Vide ad huius §. materiam Felyn. sin cedes. de rescr. quasi per totum.

a ALEX. ¶ Dicā in l. Adde not. per doc. maxime i c. sedes. de rest.

TITVLVS VII.

De fundo instructo, & instru. legato.

LEX I.

Sive cum instrumento. Oppo. ff. l. si cui. ff. cod. Solu. Sunt duo legata, sed in primo casu vnum est principale, aliud accessorium. In secundo, vtrunque est principale. vt ibi videbitis. & an sit verum. videbitis. ff. proti. §.

§. Fundo. Vides ergo, q̄ instrumentum non vendicatur. Contra ff. cod. l. si cui. Solu. debes intelligere hic. q̄ fundus fuit voluntarie alienatus, & sic est reuocatum legatum fundi. ideo non potest stare legatum instrumenti. cum dixit. fundum cum instrumēto, quia instrumentum est accessorium. Secus si dixit fundum & instrumentum vel fundum instructum, vt videbitis in dicta l. si cui. infra eodem.

LEX II.

1 ☞ Legata proprietate non videtur instrumentum esse legatum. secus si legatus sit vsusfructus.

Cum pater pluribus. (In prelegatis partes in viriles deducuntur propter expressionem proportionum hoc dicit.)

§. Dotes prediorum. (Legatum fundi simpliciter non continet instrumentum. h. d.) Iste §. habet duplicem lect. vnam affirmatiuam, aliam negatiuam, & ista negatiua est magis notabilis, ideo secundum eam pono casum. Et qua habes, q̄ legata proprietate, instrumentum non videtur esse legatum. Opp. contra istum ter. de l. sed addes. ff. illud. ff. locati. Solu. Aliud in fundo locato, quia venit instrumentum: aliud in fundo concesso inter viuos, vel legato, vt hic, & ō. de act. emp. l. fundi. licet glos. videatur dicere cōtrarium in l. ij. C. de verbo. sig. Sed potest illa intelligi, q̄ habeat
a alium intellectum, ª alias male diceret. Oppo. de l. sed & si quid. §. proprietatis. ō. de vsufr. Bl. in d. §. proprietatis. in verbo, continē
1 menta: †aliud quando legatur proprietas vt hic. Et que sit ratio gl. no. ibi multum late: & intellige q̄ cedunt instrumēta, vt habeat vsumfructum instrumentorum, l. item si fundi. §. seminarios. ō. de vsufru. que tene menti, quia sunt quotidiana. ¶ Ultimo gl. oppo. ad hanc l. de l. Seie. §. Tyranne. sed ibi apparet solu. quia ibi pratum erat pars fundi. Alia litera est affirmatiua, & ista est clara. vt patet in glossa. (¶ Ultimo quero, si ex forma statutorum publicatur fundus, an intelligetur publicatum instrumentum fundi? Respon. non, argum. huius §. Sed quid in venditione? Dic vt in d. l. fundi. de ac. empt. & l. quoties. ō. de contrah. empt.)

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Aliū intellectū. Vide in l. ij. C. de verb. signi. p gl. & doc.

LEX III.

1 ☞ Talia subiecta sunt, qualia predicata demonstrant.

2 Legatum instrumenti fundi, recipit augmentum, ideo venit restitutione fundi.

a **Fundum.** ª Talia † sunt subiecta, qualia predicata demonstrant, & econtra. hoc
1 Vel aliter. In substitutione. cū qualitate illa res venit qua primitus fuit relicta, h. d. ¶ Ad versi. sed & medi
2 oppo. gl. ff. ad Trebel. l. in fideicommissariam. vbi fructus temporis nō veniunt in restitutionem. gl. solvit pluribus sed tene menti vnam de duabus. Vam hic legatum est legatum vniuersale. sub quodam nomine collectiuo & peculium, vnde recipit augmentum. Vel dic, q̄ ista dunt legato tanquam fructus: sed tanquam instrumenta istis fructibus renouata, & ista sol. plus placet.

ADDITIONES.

a ¶ Fundum. Adde ter. in c. inter dilectos. in versi. ceterum de fide instrumen. & Bar. in l. vnū. supra si certum petatur. Soci. in c. dilecti ar. xiij. q. ij. de lib. obl. & in c. significa xiij. q. ij. eod. titu.

ALEX, LOS. ¶ Adde eundem maria. Soci. consi cedendo. vol. j. qui ponit concordiam ad regulam huius

a **§. Minor.** ª Manumissio, licet inualida, effi legatum. h. d. Simile ff. de adi. leg. ff. si legatum. & ō. de leg. j. l. plane vbi transferre in prin. & Opp. ō. de leg. j. l. seruum filij. §. si idem. & l. si seruus leg seruus. Sol. dicit gl. ibi loquitur in seruo, quem expre hic sub quadam vniuersitate. Ista sol. non videtur bona tur totum econtra, quia legatum generis non videtur p tur per sequentem actum inutilem, l. fin. in fi. ff. de aur. & ar gl. dicit hic manumisit inter viuos: ibi in eod. testa. ideo tur habuisse animum reuocandi, nisi manumissio valeret. hoc optime ter. in l. cum ita. §. fi. ō. de opt. leg.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Minor. Ita dic quod alienatio inualida cat legatum. Ter. est no. in l. cum dominus. §. filius. vide Bald. in rub. C. de verbo. signi. & vide sing. in l. fin. ff. de au. & ar. leg.

LEX IIII.

1 ☞ Fundus in quo quis operatur, magis inspicitur, quam quo quis moratur.

2 Citatio debet fieri vbi quis moratur.

3 Citatio ad stationem videtur quod fieri possit.

a **Cum quidam.** ª Magis inspicitur
1 in quo quis operatur
b fundus in quo moratur. hoc dicit. Oppo
2 de lib. agno. vbi † debet fieri citatio ad locum vbi mu milia, non ad locum vbi operatur, hoc est. ad Alia materia est ibi, & diuersam habet rationem
3 cuilibet sane intuenti. Aduerte quod valeat citatio tionem. videtur hic probari & in l. ex facto propone re nec serui. ō. de here. instit. & in l. item apud Labeo uicium. ff. de iniur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum quidam. Et ibi vide Bart. qui contra eius quod hic: & vide l. iij. §. preterea ait. de dam. infe. AND. ¶ Et vide bar. in l. j. ff. de libe. ag. & vide Bar. in l. si in pro ris. ff. ad municip.

b ¶ Operatur ¶ Pro cōcordia aduerte, q̄ citatio facta ad in qua habitatur cum familia, dicitur iuridica. Bartol. lib. ag. Sed arguitur de contrarietate per Alex. in dam. vbi Bart. vult, quod debet citari ad apothecam. & contrariatur Bart. si bene consideratur, quia in d. §. quin etiam ad apothecam vbi laborat fiat. Imo & ibi tur, idem dicit, dum concludit quod valet si fiat in loc stant persone, que verisimiliter notificēt citato. ergo borat: & sic non contradicit imo concordat, intellige per facta diligenti perquisitione persone, & nō reperto ter, secundum doctrinam Bar. in l. iij. §. preterea ait. ff. de fec. dom. de Rot. decis. lij. cum si.

LEX V.

1 ☞ Differentia que sit dicere, lego fundum cum instrumento lego fundum & instrumentum.

2 Dictiones &, & cum, quantum ad coniunctionem non di sed in modo coniungendi sic.

3 Legato fundo instructo quid veniat.

4 Adiectiuum, instructum, adiecit accessorie illa que consue accedere legato fundi, principaliter vero que non consue

5 Instrumētum fundi, fundo instructo legato, quomodo p

6 Dicere refert testes corrupti falsum dixerunt, vel quod fa corrupti.

SI cui fundum. (Dictio, cum, & dictio, & , parificantur in coniungendo: tamen in modo coniungendi differunt. hoc dicit.) Ista est difficilis lex. & antequam intrem gl. oppo. contra non est dubium quod alienato fundo, non cedit instrumentum. l. ij. §. j. ff. eodem: si instrumētum non cedit, ergo apparet quod illius fundi desijt esse instrumentum, & sic videtur, quod instrumento legato non cedat, quocunque verbo sit vsus: quasi per testatorem fuerit translatum in alium vsum: & sic alienato fundo, non remanet instrumentum fundi, vt j. de auro & argento legato. l. ij. & iij. & l. Seia. Respond. debes sic intelligere hanc legem, quod testator legauit fundum, & instrumentum fundi & ideo instrumentum non auocat a fundo, & sic remanet instrumentū fundi, & cedit legato. Et hoc vult dicere ter. hic, qui ponit instrumentum esse legatum: nō q hoc sit semper. sed potest. scilicet in casibus esse legatum: secus si esset translatū in aliū vsum, vt supra dixi. Quero que sit differentia quādo dico, lego fundum cum instrumēto: vel lego fundum & instrumentum? Respon. differentia est in duobus. Primo, est in plenitudine legati: quia si lego fundum & instrumentum, cedit instrumentum fundi, & instrumētum patrisfamilias. vt j. eodem l. quæsitum. §. sed si fundus. Sed si lego fundum cū instrumento, tunc non cedit nisi instrumentū fundi. vt ibi patet. Secunda differentia est, in modo extinguendi legatum: nam si lego fundum & instrumentum. extincto legato fundi, non extinguitur legatum instrumenti. Ratio, quia vtrūque videtur principaliter legari. vt hic, & l. ij. in princip. & §. j. §. eodem. Sed quando legatur fundus cum instrumēto. alienato fundo, extinguitur legatum instrumenti. Ratio est, quia est accessorium, vt hic, & §. eo. l. j. & facit j. de pecul. legat. l. j. & ij. & secundum hoc est differentia inter. cum, & &, quod est contra l. illa cum illo. §. de vsufru. lega. & l. Titie tertores. §. j. §. de lega. j. Glo. tangit istud contrarium. tamen non bene declarat: ideo †dic sic, inter & & cum, nulla est differentia[a] quantū ad coniunctionem: quia quelibet istarum dictionum cōiungit, vt legibus contrarijs, & l. si quis Titio. de vsufru. accresc. & l. triplici. de verbo. significa. sed quantum ad modum cōiungendi aduerte. nam aut cadit inter res, quarū natura est, vt vna alij nō accedat: vt inter homines, quorum vnus alteri accedere non solet, lege. iustissime. de edili. edic. vel inter res distinctas prorsus, & tūc codē modo coniunguntur, vt Justi. de leg. §. si quis ancillas. & l. si ancilla cum liberis. §. de leg. j. Aut cadit inter res, quarum vna solet accedere alteri, vt instrumentum fundo. peculium seruo, & tunc est differentia, q: cum, coniungit accessorie. vt hic. & l. ij. de pecu. leg. & hoc probatur in l. ij. C. de verbo. sign. & ibi gl. Secundo quero, †si aliquis legat fundum instructū, an equiparabitur predictis? Resp. quantum ad legati plenitudinem equiparabitur illi legato, lego fundum & instrumentum. vt j. eo. l. quæsitum. §. sed si fundus. Item quantum ad extinguendi modum equiparatur etiam illi legato, lego fundum & instrumentum. vt hic dicit Pau. Iurisconsultus: tamen videtur esse cōtrà ter. Justi. eo. d. §. si quis ancillas. in fi. Dicunt quidam, q ibi Imperator locutus est sic propter rudes. Alij dicunt, q ista corrigit Paulus. Tertij dicunt, vt Azo, q quantum ad extinguendi modum, istud legatum fundi instructi, habet naturam separatam per se. Nam alienato fundo, extinguitur legatum instrumenti fundi. Ita loquitur contrarium: sed non extinguitur legatum instrumenti patrisf. vt hic: & ista est opi. Azo. & bona. Ex quo nota, †q istud adiectiuum, instructum, & simulia, videntur adijcere accessorie illa, que consueuerunt accedere legato fundi: illa vero que non consueuerunt accedere, videntur principaliter adijcere. Sed contra. §. depo. l. j. §. que depositis. vbi, si depono seruum vestitum, venit vestis accessorie. Sol. vt ibi in glo. quia ibi de veste nihil fuit dictum: secus si esset dictum de vestimento: quia tunc recurremus ad distinctionem huius legis: quia aut dixit, depono seruum vestitum, & tunc vestis venit accessorie: secus si dixit, depono seruum sic ornatum, quia tunc ille merces non sunt accessorie, sed vtrūque erit depositum principaliter. Et aduerte. si lego fundum instructum, alienato fundo, non extinguitur legatum instrumenti. Sed quomodo potero petere istud instrumentum, cum sit quedam qualitas que non potest esse sine subiecto. vt l. j. §. de vsufr. Respōdeo, istud adiectiuū, instructum, non est nomen rerum, sed magis est nomen cuiusdam relationis: sicut verbi gratia, pater & filius sunt nomina cuiusdā relationis, non quod sint propria nomina: modo cum illa relatio sit accidēs, non petam instrumētum, sed petam rem, ex qua fiebat relatio ad rem. vt puta ad fundum. quia petam instrumentum: & hoc videtur hic dicere Iurisconsultus. Et ideo si est quedam qualitas relata ad ipsammet rē. non ad aliā rem, vt puta, si lego seruum tot. cum. extincto legato serui, non possum petere ipsam qualitatem totam. Et per hoc ista lex videtur facere, †contra materiam que determinatur in l. diuus. j. de re iudi. in qua dico longam differentiam esse, an dicam, testes corrupti falsum dixerunt, & quod fuerunt corrupti. Primo casu debet probari vtrumque, alias nihil probat. Secundo casu. sufficit si probetur vnum: quod videtur contra hanc legem. quia non est differentia inter fundum instructum. & fundum & instrumētum. Solutio patet ex predictis, quia hic respectu rei ad quam fit relatio. non fit differentia: sed respectu rei ad seipsam bene fit differentia. vt ex predictis patet.

ADDITIO.

a ALEX. Nulla est differentia. Que sit differentia inter &, & cū, adde bar. in l. Titie tertores. §. j. de leg. j. & in l. fundo. C. de ver. sig. & adde quod habetur in l. si ancilla. cum l. seq. de leg. j. & dicta per Bar. in l. Gallus. §. quidam recte. de lib. & posth. & adde doc. in d. l. Titia. §. nihil. & Ly. in l. fi. C. de nup. Aut. in c. in literis. in prin. de resti. spo. & Bar. & doc. in l. Julius Paulus de condi. & demon. & in l. j. §. de pecul. le. Bart. & ibi post eum de istis dictionibus in l. si ita. §. j. de manu. test. & de dictione cum. vide no. in l. si is qui. circa prin. ci. de rebus dubijs. Adde de dictione cū. Bal. cons. cccvij. & cccvj. lib. iij. & vide etiā Mar. So. in c. significātibus. arti. xij. vers. quo ad primum mēbrum. de lib. obli. & vide Bart. in l. tabernam. j. eodem.

LEX VI.

1 Nouatio licet non fiat per sententiam tamen adijcitur noua forma.

2 Legatum quando extinguatur per nouationem.

Nepoti. Per solam sententiā nō fit renouatio. vt legatum extinguatur. h. d. Dicitur hic q legatum nominis continetur appellatione legati generalis. Contra in l. Latus. in princip. §. de leg. ij. Solu. hoc ideo. q: calendarium legauit. vt §. de leg. ij. l. qui filium. Item videtur. q per sententiam extinguitur. l. fideicommissa. §. si rem §. de lega. ij. Respondeo, ibi plus fuit. quia ibi exegit testator: hic non. Itē opp. q legatum sit extinctum, quia per sententiam fit nouatio. l. 1 fin. in prin. C. de vsu. rei iudi. ergo, &c. Dicit glo. †certe per sententiam non fit nouatio. scilicet talis q priorem actum tollat, sed adijcitur noua forma. vt not. in l. j. C. de iudi. Et sic innuit ista gl. q si nouatio esset facta vere, extinguitur illud legatum. Quero an hoc sit verum? Et hic videtur ter. q: sic. & j. eod. l. Seie. §. predia. In contrarium videtur casus in l. cum filius. §. heres. §. de lega. ij. 2 & j. de libe. lega. l. fi. §. fi. Solu. † Aut est legatū liberationis, & per nouationem nō extinguitur. d. l. fi. §. fi. de lib. leg. Aut est legatum ipsius nominis, & tunc aut legatur specialiter, & per nouationem non extinguitur. d. §. heres. Aut legatur sub quadam vniuersitate. & tunc nouatione extinguitur, vt hic. & l. Seie. §. predia. Ultimo not. quod sententia condemnatoria, non extinguit legatum nominis, non secuta exactione. Item not. ter. in fi. quod ex sententia cōdemnatoria inducitur debitum. probatur in l. si fundus. §. si pluris condemnatus sit.) §. de pig.

LEX VII.

Vbernam. In eo, in quo apparet esse mutata voluntas testatoris, videtur esse renocatum legatum, non in alio. hoc dicit. Quero que sunt ista, in quibus apparet mutata voluntas? Bl. respondet multum bene. Sed contra hoc oppo. hic fuit legata taberna cum mercibus, & horreum cum vino. ergo extincto legato principali, scilicet de taberna, merces non debentur. l. si cui fundum. §. eo. Solu. Ibi dictio cum, cadit inter res, quarum vna alteri consuevit accedere: hic vero cadit inter res, quarum vtraque est principalis: q: vnum non est causa horrei, nec vnum alteri videtur accedere.

LEX VIII.

Nstrumenta. (Instrumenta fundi dicuntur que gratia colligendorum & conseruandorum fructuum sunt parata: & que sint illa, hic ponuntur exempla.)

LEX XII.

1 Frumentum continetur appellatione instrumenti.

2 Sere, & claues sunt portio domus.

Quesitum. Hec lex diuiditur in tres partes. Primo, ponit quid sit instrumentū fundi. vsque ad §. si domus. Secundo, quid sit instrumentum domui, vsque ad §. fed si fundus. Tertio, que sit differentia inter legatum fundi simul instructi, & simul cum instrumento: & circa hoc multa dicta interserit vsq; ad finē legis. Breuiter hoc intendit. Parata ad victū cultorum fundi. vel seminis: item vasa fructuum gratia deputata, cedunt instrumēto. hoc dicit. Not. ter. 1 ibi, quippe &c. dicitur hic, †quod frumentum continetur appellatione instrumenti, nonne hoc est contra diffinitionē instrumenti* * hic positam? Respondeo vt patet ex sequēti text. quod instrumentum diutius manet per renouationem, quia consumitur. & renouatur. vt in ter. seq. In vers. ea vero, quæ solo, &c. not. text. ibi, quia fundus

a fundi,&c. In vers. si quis. &c. not istũ casum. In versiculo. ¶ Itẽ
a sere & claues,&c,not.quod sere & claues sunt portio domus.[a]

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Distinctionem instrumenti. Vide in alia materia quomodo sumatur instrumentum cũ quo fit aliquid, Bal.in l,per procuratorem,C.de acq.poss.

a ALEX. ¶ Portio domus. No,quod claues, & sere sunt portio domus,& an vendãt vendita domo, vide bal. in l.ij. C.de verb.sign.

§. Papinianus quoque.

Hic & in sequẽti §.sunt duo boni casus,No.in secundo casu, q̃ quis videtur esse in fundo, si habet animum redeundi.

§. Denique Neratius.

No. istum text. & habes hic, q̃ exce
a ptio confirmat regulam[a] Sed an faciat comprehẽdi ea que alias non comprehenderentur. hic videtur esse ter. q̃ sic. Babuistis ca
b sum in contrarium[b] in l. generali. §. vlt. ff. de vsufructu lega. Ad hanc l,respondeq̃ hic dixit maxime.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Confirmat regulam. Qualiter exceptio firmet regulam, vide q̃ dixi in l,nam quod de pe.le.& in l.generali. §. vlt. de vsufru.leg.

b POMA. ¶ Habuistis casum in contrarium. Ita tenet Aleran. consi.xvij.inci.visis & ponderatis.versi.nõ obstat, quod exceptio do.in l.volu.

§. Sed ipse Papinianus.

Facilis est, tenementi istum ter.ad ea, que dixi. ff. de dona. l.antepen.

1 ☞ Heres tenetur dare legatario instrumenta emptionis fundi legati.

§. Papinianus quoque.

No.tert.ibi, nisi inquit ex alia
1 parte,&c. † Hic videtur casus, quod si testator legat mihi fundũ, quod heres mihi teneatur dare instrumentum emptionis fundi. Contra hoc, videtur ter. in l. instrumenta. C. de fideicommiss. Dicit Pla. quod tibi fuerunt legate res pro parte: hic insolidum. Et hoc tenet Spe. in tit. de instru. edi. §. nunc vero. ver. sed quæritur. Hoc, determinãt contrariũ, quod non teneatur præstare instrumenta sicut nec venditor: sed debet cauere de præstando, quando opus fuerit. l. Titius. de ac. emp. & d. l. instrumenta. ne si hereditas eximeretur teneretur, q̃ alij tradidit instrumenta. Hec ratio non placet, quia si bona fide tradidit, non teneretur bone fidei possessor. l. q̃ si possessor. §. de pe.he. & l. hec autem. ff. si cui plus quam per l. Fal. sed interest heredis retinere propter aliud: quia posset teneri de euictione si legatum fuisset factũ communete persone: vel sciẽs alienum legasset: vel in alijs casibus, quibus de euictione teneretur. l. si domus. §. de euictione. §. de leg. j. Non obstat hec lex, quia quod dicit, q̃ debẽt præstari emptiones. debet exponi, id est. commodum, quod ex emptione procedit: non autem instrumenta emptionum. Ita intelligunt doct. in l. instrumenta. C. de fideicommiss.

1 ☞ Specierum enumeratio respiciẽs actum legandi, nõ restringit genus precedens.
Genus quando vni legatur, alteri species, species videtur a legato generis exempta.
2 Enumeratio specierum relata ad verbum, seu participium significatiuum generis, in dubio videtur facta causa determinationis.
3 Genus non intelligitur restrictum per enumerationem specierum, quando enumeratio specierum respicit verbum, quod significat actum legandi.
4 Enumeratio specierum. si est dubium an referatur ad actum legãdi. an ad verbum significatiuum generis, ad quod referri debeat.
5 Species apposita in medio generis, in dubio videtur apposita gratia restringendi.
8 Genus. species. & indiuiduum. quid: & nu. 9. & 10.
11 Generi an per speciem derogetur, quando genus & species cadunt inter personas grauatas.
13 Genus & species quando cadunt inter personas honoratas, seu inter personas, inter quas aliquid conceditur, an generi per speciem derogetur.
14 Duoꝝ si legatur biblia, & cuilibet fratri cappa, an Prior habeat bibliam. & cappam.
15 Genus & species, si cadunt inter res, de quibus fit dispositio, an generi per speciem derogetur.
16 Genus & species, si cadunt inter casus, in quibus dispositio confertur, an generi per speciem derogetur.

§. Si quis fundum.

Iste §. habet materiam profundissimam, & multũ
imolutam, & tractatam a gl. & doc. meo iudicio multum
ere, & per omnes. Sed ego tractabo magis late, & b
1 † Enumeratio specierum respiciens actum legandi. nõ re
genus precedens, hoc primo. Item quando vni legatur
alteri species, a legato generis species videtur exemp
cit cum §. seq. ¶ Opp. ff. de supel. lega. l. legata supelle
vbi per enumerationẽ specierũ minuitur generis legatum
uit hic non minuit persone legat ũbi legatũ agri minuit
sol. non est bona. quia lex contraria loquitur tam de lega
respicit agrum, quia fuit legatus fundus instructus. q
gato quod respicit personam, quia loquitur de legato
lum. Alij dicunt, q̃ hic legauit aliquas species contenta
nere: in contrario enumerauit aliquod indiuiduum. quod
nebatur in aliqua specie non expressa: sed que continẽ
genere. Ista sol. licet in se sit vera, tamen ad legem
est bona: q̃ ter. ibi dicit, species, & sic loquitur de indiuiduo
gl. indistincte solvit, q̃ in lege contraria in §. respon. fuit
meratio specierum causa limitationis, & vt genus limit
vero fuit facta ex abũdanti gratia dubitationis tollende
uertatis domini. oppo. ad hanc legem de l. cum de lanio
fundum. §. eo. Blos. solvit duobus modis. primo, q̃ inci
fuit facta enumeratio, per modum limitationis & deter
nis. Sed quis reuelauit hoc gl. Certe ter. ibi non aperit
ergo soluemus: Dic q̃ solutio quam gl. ponit & est vera
runt enumerate res quedam indiuidue, que continẽb
quadam specie non nominata, sed sub genere contenta. D
tio probatur in d. §. cui fundum, & l. heres. §. si. de le. a
si due. §. de auro & argen. lega. Tunc enim videtur voluis
la specie non comprehẽdantur, nisi indiuidua nominata. R
quia ipse speciem non expressit. Secus si speciem expressi
ba. §. de ali. & cibaria. leg. sed quando legat genus, & nominat spe
contentam sub genere. species venit, q̃ nominatur. vt hic
op. de l. cum de lanionis. §. quidam. §. eod. Solu. vide gl. hic
nominata species causa determinationis. ita dicit gl. hic
cie. ita etiam dicit By. in c. generi. de regu. iur. lib. vi. Sed vide
inter alias suas solutiones. Sed quis reuelauit gl. q̃ fecit ad
lectum causa determinationis? Ideo forsan Jaco. de ar. de
dubitans, dedit aliam solutionem: dicens, q̃ ind. quidam
fuit legatum genus, & enumerata postea species sicut vbi
adiecta legato quedam qualitas, seu modificatio. Determ
ipse possedi. & ideo illa talis modificatio declaratur per
stea enumeratas. Hec sol. non placet. quia tantum ed
fundum vti possedi. quantum est dicere. lego fundum
vel fundum & instrumentum. & ita genus. casus est
dia. §. ita legatum. Hec sol. non placet. Quid dicemus
dico. q̃ tam iste. §. quam §. contrarius, loquuntur
sed hic præsumitur facta enumeratio ex causa
Rationem dicam in continenti. ¶ Sed circa ho
stionem. nã gl. ponit duos casus pro constanti.
facta ex abundãti, aut causa determinationis. q
non dicit. sed Jac. de are. & By. dicunt. q̃ in dubio
q̃ ex abundãti videatur facta. ar. l. quoties. ff. de re
§. de proba. Ita dicit By. in ca. generi. de regu.
detur contra dictum §. quidam. & l. Scie. in pri.
2 videtur facta adiectio causa determinationis. ¶
quandoqꝫ adiectio specierum refertur ad verbum. s
significatiuum generis: tunc in dubio videtur facta
causa determinationis. ita loquitur §. quidam. & l. Si
3 Quandoqꝫ † enumeratio specierũ respicit verbum, q
cat actum legandi: & tunc quia actus legandi non
restrictus, genus non potest intelligi restrictum per
nem specierum, quia ad genus non refertur. Ideo
præsumitur adiectum, vt hic. Nam hoc verbum, cum
4 respicit verbum legauerit: sed si esset † dubium ad quod
vtrum ad actum legandi, vel ad verbum significatiuum
alias generis. isto casu intelligo ad proxima fieri relatio
quando non apparet quod ad proxima habet fieri relatio
starem dicto doctorum. quod ex abundanti videtur
ita potest loqui hic §. ¶ Sed contra hoc opp. de
5 §. de leg. iij. Respon. ibi enumeratio † specierum precedit
etiam sequitur post genus: & sic genus ponitur in medio.
dubio videtur apposita gratia restringẽdi, non
verbum. vel ad quem actum referatur enumeratio
vero loquitur quando tantum precedit, vel tantũ sequitur
6 predictis † apparet sol. & intellectus duarum legum.
paret sol. l. sed & si adiciatur. §. pro socio, vbi dicitur. lucrum
stum, lucrum est genus, & quæstus est species: & restringitur
ficatio lucri, vt intelligatur quæstus. Et est ratio ibi, q̃ tam
genus apponitur species ipsi generi: & ideo ponitur
vel determinatiue. Vel, dic, q̃ ibi intellectus ille assumitur

communiter fieri ſolet. vt patet in l.coiri.⁊ l.ſeq.ſ.pro ſocio. Item apparet ſol.†ad l.ſi cum fundum ī.de verb.ſigni.vbi dicitur.promitto fundum vti optimus maximuſqꝫ eſt, ⁊ ius diminutum per dominum non eſſe. Iſta verba. ⁊ ius diminutum, ⁊c.reſtringūt ſignificationem precedentium verborum, ⁊ ſic fit expoſitio ſeu determinatio precedentium. Ratio. qꝛ illud generale dictum reſpicit: ſecus ſi diceret promitto fundum. vt optimus maximuſqꝫ eſt, ⁊ promitto ius per dominum diminutum nō eſſe, ⁊ ſic reſpiceret actum promittendi, quia tunc poneretur ex abundanti, vt hic. ¶ Opp.ad ſecundam partem.ī. de pec.le.l.ſeruo manumiſſo, vbi videtur probari contra hunc tex.ꝙ argentum muliebre, quod eſt in inſtrumento, debeatur ei cui eſt legatum inſtrumentum. ſolue vt ibi dicam. ¶ His expeditis.venio ad materiam §.noſtri, ⁊ pro declaranda iſta materia.vidēdum eſt primo, qualiter hic aſſumatur genus, ⁊ ſpecies, ⁊ indiuiduum. Reſpon.quantum eſt in propoſito, †aſſumimus hic genus, quicquid predicatur de pluribus differentibus ſpecie, vel quicquid continet in ſe plura, que ſpecie differant: ſiue hoc fit per dictionem vniuerſalem, vt peculium, inſtrumentum, ⁊ ſimiles: ſiue ſit per adiectionem alicuius ſigni vniuerſalis, vt omnes res meas.vel ſeruos meos, ⁊ ſimi.vt probatur in hac l.⁊ l.ſeruis vrbanis. §. fi.ſ. de le.iij.⁊ quod ibi no. facit quod no. in l.legato generaliter.ſ. de le.j. ⁊ l.cum poſt §.gener. ſ.de iur. do.⁊ quod ibi no.in l.ij.ſ.ſi cer.pet. Species vero †aſſumit hic, qđ predicatur de pluribus.differentibus numero: ſeu illud quod cōtinet in ſe plura differentia numero, vt hic. Et hoc apparet ī.eod. l.cum de lanionis. §.ſi cui fundum.licet quandoque iſtam ſpeciem vocemus genus in iſta materia, quia ea abutimur. Indiuiduum
a vero[a] eſt, quod de ſe ſolo predicatur. ¶ Et vt declarem iſtam materiam habeo tractare quatuor queſtiones. ¶ Primo. quando genus ⁊ ſpecies cadunt inter perſonas grauatas. Secundo. quādo genus ⁊ ſpecies cadunt inter perſonas honoratas. Tertio, quando genus ⁊ ſpecies cadunt inter res legatas, ſeu de quibus fit diſpoſitio. Quarto, quando genus, ⁊ ſpecies cadunt inter caſus, in quibus diſpoſitio confertur. ¶ Prima igitur †queſtio, eſt quando genus ⁊ ſpecies cadunt inter perſonas grauatas, qꝛ aliquis heres grauatur ſpecialiter, ⁊ poſtea omnes generaliter, an derogetur generi per ſpeciem? Videtur ꝙ derogetur,[a] l. legatorum. §.j.ſ.de lega.ij. In contrarium, quod non.in l.ſi tibi homo, §. j.ſ.de le.j.⁊ l. Meuius. §.eum qui ſ.de le.ij. Breuiter dico ſic. Aut precedit diſpoſitio ſpecialis, ⁊ ſequitur generalis: aut econtra. Primo caſu, aut diſpoſitio ſpecialis refertur ad plures, ⁊ tunc generi per ſpeciem derogatur: qꝛ generalis diſpoſitio ſequens, tantum ad illos nominatos reſtringitur, l.legatorum. §.j.ſ.de leg.ij. ſecundum intellectū gl.not.in l. Meuius. §.eum qui.ſ.de leg.ij.⁊ ibi dixi. Aut illa diſpoſitio ſpecialis refertur tantum ad vnum, ⁊ tūc generi per ſpeciem non derogatur, imo ſequens diſpoſitio valet, ⁊ tenet in omnibus, d.l.ſi tibi homo. §.j.⁊ in d.l. Meuius. §. eum qui. Et predicta vera, quando eadem res eſt illa, in qua omnes grauantur: ſecus ſi eſſent vel res diuerſe, vt no.in d.§.eum qui. Secundo caſu principali, generi per ſpeciem derogatur in totum, vt videatur a generali diſpoſitione receſſum, hic eſt caſus in l. Titia cum teſtamento. §. Lucius.ij.circa prin.ſ.de leg.ij.⁊ ex variatione
12 facta in tex.⁊ glo.colligitur hic. Hoc induco †ad q.[b] de facto.[c] duo
b ſunt ſtatuta in ciuitate iſta: dicit vnum, ꝙ omnes comitatēſes de
c qualibet porta, teneātur apportare communi frumentum, quod commune habet in illa porta: aliud erat ſtatutum ſpeciale, ꝙ comitatenſes de caſtro foſſati, teneantur portare frumentum quod commune habet in Caſtro foſſati, ſeu in porta Solis: queritur, an illi de illa porta teneantur adiuuare ad portandum, vigore primi
d ſtatuti? Reſpon.ꝙ non,[d] quia ſiue illud ſtatutum ſpeciale ſequatur, videtur a generali receſſum, vt dictum eſt: ſiue precedat ſpeciale ſtatutum, generale ſequens, refertur ad perſonas expreſſas in ſpeciali, quando illa ſpecies ad plures refertur, l. legatorum. §. j.ſ.de leg.ij ⁊ ſ.dixi.* ¶ Venio ad ſecundam †queſtionem. quādo
13 genus, ⁊ ſpecies cadunt inter perſonas honoratas, ſeu inter perſonas, quibus aliquid conceditur, vel relinquitur: exemplum ponas in legibus ſ.alle. quero vtrum generi per ſpeciem derogetur? Hanc materiam habuiſtis[e] quaſi expeditam in l. libertis quos. in prin.ī.de ali.⁊ ci.leg. Sed repeto gratia euidentioris intellectus, ⁊ dico ſic. aut conceſſio ſeu legatum reſpicit certam ſeu limitatam cauſam: aut fit ſimpliciter, ⁊ indeterminate. Primo caſu, aut ille perſone enumerantur ⁊ nominantur in diſpoſitione, in qua omnes non debent pariter admitti, ſed ordine ſucceſſiuo: aut debent omnes pariter admitti. Primo caſu enumeratio ſpecierum derogat generi, in hoc ꝙ nominate debent prius admitti, l. cum ita §. fi.ſ.de leg.ij. Secundo caſu diſtingue vt ſequitur. Aut diſpoſitio ſpecialis precedit, ⁊ ſequitur generalis in eadem voluntate: aut in diuerſis voluntatibus. Si in eadem voluntate, generi per ſpeciez derogatur, l.alimenta. §. Baſilice. ī.de ali.⁊ ci.le. Et hoc verum, ſi relinquitur ab eadem perſona. Si vero a diuerſis, tunc per vltimam ſcripturam videtur receſſum a prima. nec eſt cōcurſus generis, ⁊ ſpeciei.l.Stichus nutricis.ij.reſpō.ī.de ali.⁊ ci.le. Si vero in diuerſis volūtatibus, tunc idē: qꝛ per ſequentem diſpoſitionem, a prima videt̃ in totū receſſum.l.libertis. in prin.ī. de ali.⁊ ci.le. ideo non eſt concurſus generis, ⁊ ſpeciei. Secūdo caſu, quando fit conceſſio ſimpliciter, ⁊ indeterminate, aut precedit diſpoſitio ſpecialis, ⁊ ſequitur generalis: ⁊ tūc generi per ſpeciem derogatur, vt generalis prouiſio non referatur ad perſonas, quibus eſt ſpecialiter prouiſum, ar.l.coheredi.§.qui patrem.de vul.⁊ pupil. ⁊ l. doli. clauſula.ī.de verb.obli. Aut precedit generalis, ⁊ ſequitur ſpecialis: ⁊ tunc generi per ſpeciem non derogatur, imo generalis prouiſio refertur ad eum, cui eſt ſpecialiter prouiſum, l. Titia. §.qui Marco.de ann.leg.⁊ ī.de ſtip.ſer.l.iiij. Facit ad hoc quod no. per
14 Cy.in l.cum queſtio. C.de leg.in vlt.q. Et per hoc †poteſt determinari illa queſtio, de eo qui Priori legauit bibliam, ⁊ cuilibet fratri
f cappam.[f] Dixi in d.§.qui Marco. Predicta vera, niſi fieret enumeratio ſpecierum cauſa determinationis, ⁊ limitationis generis precedentis, vel ſequentis, ar.eorum que ī.dicam. Facit l.verba. ⁊
15 quod ibi dixi.ī.de ali.⁊ cib.leg. ¶ †Tertia queſtio eſt, quādo prouiſio generalis, ⁊ ſpecialis cadit inter res, de quibus fit diſpoſitio: ⁊ iſta eſt materia noſtri §. Ad quam materiā declarandam debes ſcire, ꝙ quandoque diſpoſitio generalis, ⁊ ſpecialis, vel genus ⁊ ſpecies, ponuntur alternatiue: quandoque copulatiue. Primo caſu dic. vt dixi in l.j.in fi.ī.de reb.du. Si copulatiue, tūc iſte tracta-
g tus diuiditur[g] in duas partes. Quandoque vni, ⁊ eidem legatur genus ⁊ ſpecies: quādoqꝫ legatur vni genus ⁊ alteri ſpecies. Primo caſu, quando vni ⁊ eidem legatur genus, ⁊ ſpecies. Iaco.de Are. dicit ſic, ⁊ Old. ſequendo eum, aut preceſſit poſitio ſpeciei, ⁊ ſequitur poſitio generis: aut econuerſo. Primo caſu, adiectio generis ampliat ⁊ dilatat primū legatū, l.fi.§.cui dulcia.ſ. de vi.tri.⁊ ole.⁊ l.hoc legatū la.ij.§.fi.cum l.ſe.ſ.de leg.iij. Si autem ecōuerſo, tunc ſubdiſtinguit, non curo. Iſte modus diſtinguendi nō placet, qꝛ licet inter perſonas adhibeatur illa diſtinctio, aut precedit ſpecies, ⁊c. tamen inter res iſta diſtinctio reprobatur, per text.in l.ſi ſeruo manumiſſo.ī.ti.j.⁊ Dy. videtur hoc velle in d.c.generi.de re. in.li.vj. Qualiter ergo dicemus? Suſtinēdo Iac. de Are. dico reſpondēdo ad l.ſi ſeruo manumiſſo. ꝙ qñ vni legatur ſpecies, ⁊ alteri genus: ꝙ illa diſtinctio, quod precedat, non habet locum. Sed quando vni ⁊ eidē legatur genus, ⁊ ſpecies, iſta diſtinctio bene habet locū, vt patet ex legibus, quas ī.allegabo. ¶ Quare ꝓ declaratione intro iſtam materiam, aliter quam Ia.⁊ quam Dy. quandoqꝫ vni legatur genus, alteri ſpecies: ⁊ tūc aut legat̃ genus, hoc eſt vnum de genere, vt qñ legatur homo ſimpliciter, ⁊ tunc regulariter per ſpeciem non derogatur generi, imo poſſunt concurrere in vno homine, legatum generis, ⁊ legatū ſpeciei. l.ſi Eros.ſ.de opti.le.⁊ l.ſi domino.ſ.de leg.j. Fallit ſi diſpoſitio ſpecialis contineret libertatem. l.cum ita.§.j.ſ.de opt.le. Si vero legatur genus, hoc eſt totum genus, ⁊ poſtea enumerātur ſpecies: tūc aduerte, ⁊ intro gl. Quandoque ſpecies enumerantur ab errante, ⁊ hoc conſtat: ⁊ tunc non minuitur ſignificatio generis.l.legata.in prin.ī.de ſup.leg. Quandoqꝫ a ſciente, ⁊ tunc diſtinguitur, vt ſtatim dicaꝫ, Quandoqꝫ dubitatur vtrum fuerit errans, vel ſecus: ⁊ tunc ſecūdum qualitatem perſonarū preſumitur, habita diſtinctione, vtrū ſit mulier, vel minor, vel ruſticus. l.cum de indebito. de probat.⁊ l. ſi adulterium cum inceſtu.ī.de adul. Si vero proferatur a ſciente, hic aduerte, aut enumeratio ſpecierū fuit facta ex abundanti gratia dubitationis tollende, ⁊ hoc conſtat, ⁊ nō eſt dubium, ꝙ ſignificatio generis non minuitur. Aut fuit facta enumeratio ſpecierū cauſa taxationis ſeu limitationis, ⁊ hoc conſtat, ⁊ tūc ſine dubio minuitur ſignificatio generis.l.legata.ij.reſpō.ſ.de ſuppel.le. hoc autem conſtat, quando appoſuit verbum, id eſt, vel verbum, videlicet, hoc modo, lego ſuppellectilem, ſcilicet lectum, ⁊ ſimilia. Ita debet intelligi.l.legata.ij.reſpon.licet gl.aliter ſentiat, ⁊ male, in l. cum ita.§.fi.ſ.de leg.ij. Si vero dubitatur vtrum cauſa determinationis, vel gratia dubitationis tollende, fuerit facta enumeratio ſpecierum: tunc aduerte, aut precedit legatum ſpeciei, ⁊ ſequit̃ legatum generis, aut ecōtra. Primo caſu, ſi quidem illud genus apponitur per aliquod adiectiuum neutraliter poſitum: tunc generi per ſpeciē derogatur in aliquo, videlicet vt debeat reſtringi illud genus ad res, que ſunt eiuſdē qualitatis, cuius ſunt ſpecies expſſe.l.fi.ſ.ti.j. Rationem dixi tibi, qꝛ in his rebus que ſunt eiuſdem qualitatis, adiectio generis ampliat legatū, vt ibi. Si vero precederet legatum generis per tale adiectiuum, ⁊ ſequeretur enumeratio ſpecierū: tunc generi per ſpeciem derogatur in totū, ⁊ poneretur ⁊, pro, id eſt, ⁊ ſic cauſa limitationis totalis.l.ſed ⁊ ſi adijciat̃ ſ.pro ſoc.⁊ ar.eorū que ī.dicam. Si vero adijciatur genus per aliquod nomen ſubſtantiuum determinatum: tūc aduerte, aut enumeratio ſpecierum precedit legatum, ⁊ ſequitur, ⁊ tunc in dubio gratia determinationis videtur apponi.l.j.queſitū.§.primo, ſupra de legatis iij. Aut precedit tantum, vel ſequitur tantum, ⁊ tunc

aut enumeratio specierū respicit, z determinat verbum, vel participium significatiuum generis. z in dubio videtur adiectū causa determinationis. vt ſ. eo. l. cū de lamonis, §. quidam. z d. l. Seie. in prin. Idem in d. l. ſi cum fundum. ſ. de verbo. signi. facit d. l. ſed z ſi adiciatur. ſ. pro ſoc. Aut respicit verbū significatiuum actus legandi. z tūc in dubio, er abūdāti causa tollende dubitationis videtur adiectum. vt hoc §. Aut poteſt eſſe dubium ad quod refertur, z tunc in dubio refertur ad verbum significatiuum actus legandi. vt hic, z ſ. eo. l. ſi mācipia, in prin. niſi ratio prorimatis aliud induceret. ¶ Predicta vera, quando ſequitur enumeratio ſpecierū poſt poſitionem generis. Si vero ſequitur enumeratio individuorum contentorū ſub aliqua ſpecie non expreſſa, que tamen continetur ſub illo genere, tunc ſignificatum generis reſtringitur, vt illam ſpeciem non cōprehendat, ſed ſolum individua numerata. l. cum de lamonis. §. cui fundū. ſ. eo. z l. heres meus. §. j. ſ. de leg. iij. z l. j. §. idē ſi due ſtatue. ſ. de auro. z argē. leg. Sed ſi ſpecies ſit expreſſa. z enumerantur individua eiuſdem ſpeciei tunc enumeratio individuorū non reſtringit ſignificationē illius generis, vel ſpecierī in dubio. l. verba. ſ. de ali. z cibaria. le. Sed ibi loquitur in perſonis. tamen in rebus eſt eadem ratio quantum ad hoc. Idē predicta vera. quando genus z ſpecies ponuntur diſpoſitiue. Si vero vnum poneretur diſpoſitiue, aliud enunciatiue, tunc ſtamus ei q̄ diſponitur ponitur: z aliud enunciatiue poſitū ad illud refertur, z ſecundum illud intelligitur. l. Titia. §. lucius. in ratione quā ibi facit. Iuriſconſultus ſupra de leg. ij. Alterius habeo videre, quando vni legatur genus. z alteri ſpecies. z hic dicunt Dy. z Jaco. de are. z gl. quod ſemper generi per ſpeciem derogatur. z idem not. per Dyn. in cap. generi. extra de regu. iur. lib. vj. Mihi videtur aliter dicendum. z plenius: nā quando vni legatur genus, alteri ſpecies, aut vni legatur genus. hoc eſt vnum de genere. aut vni legatur genus totum. z alteri ſpecies. ¶ Primo caſu. generi per ſpeciem non derogatur, ſed in eodem poſſunt concurrere. l. ſi Eros. de op.
* leg. z l. ſi domino. ſ. de leg. j. *Fallit, quando ſpecialis diſpoſitio cōtinet libertatē. l. cum ita. §. j. de op. le. Si vero legatur totū genus hic, aduerte, Aut legatur diuerſis reſpectibus, vt vni genus, reſpectu vſufructus, alteri ſpecies, reſpectu proprietatis, z tunc generi per ſpeciem non derogatur, ſed concurrunt. l. Sempronio. in prin. z ar. l. ſi alij. ſ. de vſufru. leg. Si vero legatur eodē reſpectu, aut vtraque diſpoſitio eſt vtilis: aut altera inutilis. primo caſu generi per ſpeciem derogatur, ita loquitur hoc membrum poſitum in gl. vt l. prorem. §. felicisſimo. z l. ſeruis vbamis. in ſi. ſ. de le. ij. z l. ij. vi prin. ſ. rit. j. ſ. de aur. z argen. leg. l. j. z in multis caſibus. Si vero altera diſpoſitio eſt inutilis: z tunc aut eſt inutilis diſpoſitio generis, z tunc generi per ſpeciem non derogatur, q̄ diſpoſitio eſt nulla. ergo amplius annullari non poteſt. l. nam z ſi. verſ. poſt defectū. de inuſt. teſt. Si vero eſt nulla diſpoſitio ſpeciei, tūc aut illa diſpoſitio fuit facta in vltima voluntate, aut inter vivos. primo caſu generi per diſpoſitionem ſpecialē inutilē non derogatur, l. ſi. §. mulier de aur. z arg. leg. ſecundo caſu generi per diſpoſitionem ſpecialē inutilem derogatur. l. legatum. §. j. de adi. lega. z ſ. eo. l. iij. §. minor. z ibi eſt gl. que videtur ponere iſtam diſtinctionē.

h Ita debetis intelligere iſtam queſtionem. ¶ Quarta z vltima
16 queſtio, eſt quando genus z ſpecies cadunt inter caſus, in quibus diſpoſitio conferetur: vt puta fit diſpoſitio in vnū caſum, alia eſt in omnes caſus: z tunc, aut diſpoſitio ſpecialis. z generalis, fit in eadem voluntate, z generi per ſpeciem derogatur. adeo quod generalis diſpoſitio non refertur ad caſum ſpecificatum. l. ſanctio legum. ſ. de pe. facit l. cum ex filio. §. filio. ſ. de vulga. z pupil. z ſ. de verb. oblig. l. doli. clauſula. z l. ſtipulationes commodiſſimum. Si vero ſit in diuerſis voluntatibus, z tunc generi per ſpeciem non derogatur, imo ex vtraque poterit agi, licet non ſemper erigi cum effectu. l. j. §. j. ſ. de no. ope. nun. z ibi dixi, z d. l. doli. clauſula. ſ. de verb. obli. dic vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Videtur q̄ derogetur. De hac materia vide not. per Bal. in l. quoties. C. fa. erci. z ibi vide no. q. z aliam q. per eum. in l. ſi filio. in j. col. C. fa. erci. Et no. q̄ generalis prouidentia hominis, non derogat ſpeciali prouiſioni legis l. ſi quis priorix. §. certū. cuz authen. nunc autem ibi poſita. z ibi Bald. C. de ſecun. nup. Et an vna prouiſio magis ſpecialis deroget alteri prouiſioni minus ſpeciali. z quomodo cognoſcatur, vide Bald. in l. hac conſultiſſima. C. qui teſt. face. poſ. in j. col. z Bart. in l. j. §. j. ſ. de ope. no. nunc.

b POMA. ¶ Hoc induco ad queſtionem. Vide q̄ ue in ſimili ponit Alex. in l. ſi ab hoſtibus. in prin. ff. ſol. matri. z cōſ. vij. in iij. volu. z vide q̄ne poſuit ad Bartol. in l. ſed z poſteriores. ff. de lega. j. Imo, conſ. cccxxix. z ſeq.

c ALEX. ¶ Sed queſtio de facto. Item poſſet induci ad aliam q. de qua vide quod dixi poſt Bar. in l. ij. in prin. de verb. obl. z quod late not. Bar. in l. ſancto. ſ. de pe. z Bald. z Imo. in no. q. in l. cohe redi. §. qui patrem. de vulga. z pupil.

d ALEX. ¶ Reſpondeo q̄ non. Et iſta faciunt ad queſtio. de per Bal. per iſtum text. in l. ſi ab hoſtibus. ſol. matri. q̄ ſ. ſtatutum q̄ occidens bannitum habeat premium. alio ſ. uetur q̄ occidens ceteros bannitos. mereatur dimidiam ſed eidem imponatur minor pena pro dimidia eius quod imponeretur, q̄ occidens talem exbannitum. de quo dimidiam penam mereatur. non habeat premium. Ibi no gloſſ. in d. l. ſi ab hoſtibus. §. j. in verſi. ibi. vel dic. quod not.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Et ſ. dixi. Vide ad hec multa z conſi. cxviij. vol. iiij. vide etiam Bald. Imol. z Alexā. in l. §. qui patrem. ſ. de vulga. z pupilla.

e ALEX. ¶ Materiam habuiſtis. Et vide pulcherrimam ſtio. poſitam per bar. in l. ſed z poſteriores de legi. z quod no. Bar. in l. ſi ſocer. §. idez querit. de do. prele. z no. q. poſitam Joā. And. in regula generi. de reg. iur. in merc. Item facit Dy. in l. talis ſcriptura. ad ſi. de leg. j. q̄ ſi primo eſt ſtatutum nuti pro derobatione ſtratarum. vel falsarij non poſſint re etiam ſi pacem habuerint ab offenſis: z poſtea fit aliud ſ. q̄ banniti pro maleficijs rebāſantur ſoluendo centum. ſ. rint pacem ab offenſis. cum iſtud ſtatutum ſit generale. prehendit bannitos pro derobatione ſtratarum. vel falsa cundum Dy. ſed. Bald. z Ang. ibi tenent contrarium p vtrum. verſi. de his quoque. ſ. ad Silla. z per. l. qui Mar nu. le. ad primum reſponde vt ibi marine per Barto. S tertus non probat ſecundum Imo. ibi, vide aliam q Pet. de anc. in cap. ſtatutum. §. cum autem. de reſcrip

f ALEX. ¶ Fratri cappā. Et omnino vide Barto. in l. de ado. z vide Bar. in l. cum queſtio. ſ. ſed quia. C. de lega. li clauſula. ff. de verbo. obli. z Bartol. in l. ij. ſ. ij. de ſtich. ciunt ad queſtio. quam formar Bald. in l. ſi tibi homo. ſ. q̄ ſi pro certo debito eccleſie ſoluendo ¶ Papa mādat impo ſe colleetam clericis alicuius ciuitatis. q̄ ſi poſtea mandat ni poſſe clericis totius prouincie. in electione creatoris ſ uari facere clericos ciuitatis. an alios de prouincia detur concludere Barto. z Imo. per illum ter deatur contrarium ibi no. per Bart. in l. Mevius. ſ deatur contrarium ibi no. per Bart. in l. Mevius. ſ tj. dic vt ibi per Imo.

g ALEX. ¶ Tractatus diuiditur. Et adde q̄ in l. ſi domino Stichus. ſ. de leg. j. per gl. ibi q̄ vbi ſpecies generi illud eſt ex quadam interpretatione contrarium z ex equitate. q̄s no. ad ſtatuta. Item facit ad oēs cauſe debeāt compromitti: alio ſtatuto ceueur consenſu patris non poſſit obligari, an poterit cōpromi cōſenſu patris: bal. in l. ſi. §. ſi. C. de bo. que lib. dicit de compromiſſis eſt magis ſpeciale. Et ad materiam ponit Bal. in l. edem. C. loca. Adde quando genera rogetur. ¶ Pau. de ca. conſi. clxxxvij. Bal. conſ. ccclxxx ſi. cliij. lib. iij. z conſi. cclxij. lib. vij. z conſi. lxv. lib. j.
* CLAV. DE SEISS. ¶ De legat. j. Et ibi d. Ca Panormi. in c. paſtoralis. §. j. vbi pro hoc alle. quam reſcriptis.

h ¶ Quarta. Adde, z vide ad hec dicta Bar. Alex. in fi. in ij. volu.

LEX XIII.

Taberne. Taberna nomen eſt iuris pona. nomē eſt negotiandi. Quod dicit de inſtitoribus, quomodo veniat to, dicam ſ. l. proxima.

LEX XV.

Vita. Dicitur hic. q̄ legato inſtrumento cau ꝛc. Contra, imo veniunt res parate pro merces, vt ſ. eo. l. cum de lamonis. in prin. Sola. legatum inſtrumētum caupone ſimpliciter: ſed fiunt adicti ſcilicet exercendarum tabernarum. Dicitur hic. q̄ veniunt res z inſtitores, vt ſ. dictuz eſt. quomodo intelligitur. Dic verum eſt. quando dominus per ſe exercet z imponit illos res: ſecus ſi ipſis principaliter hoc committitur, vt ſ. eo. l. lamonis. §. j. z §. cum de villico. z ſ. eo. l. queſitum. §. Aliter ſi. §. z ſ. eo. l. Seie. §. liberto.

§. Domo. Vpp. C. de verb. ſign. l. j. z ſ. eo. l. queſitum ſed ſi fundus. z §. Heratius. z ſ. idem dit, inſtructus horreis. Bl. ſol. primo, ibi loquitur quā do fundus inſtructus: hic quando legatur domus inſtructa. q̄ vinum ex fundo. non de domo percipitur. Hoc eſt cōtra d. §. idem reſpondit, inſtructis horreis. vbi er horreis non tur vinum. Quare gl. ſol. ſecundo modo, vt in ea habes. z

i ¶ Furta, z damna potius preſumuntur data a vicinis alijs.

§. Mulier Inſtrumento fundi cedit mulier. quę custodit, ſicut z ſaltuari". hoc dicit. Bar.

ibi. ne quid vicini. & c. Er hoc ter. no. ar. secundum Ja. de. Are. † q̃ damnum quod datur in agris, potius, dicitur dari a vicinis.[a] quam ab alijs. Item furta presumuntur potius fieri a vicinis, quam ab alijs. ar. ff. lo. l. dominus hortorum. & l. j. C. eod. & l. nam si autem. ff. ti. ff. de officio prefecti vigil.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Dari a vicinis. Damna presumũtur facta a vicinis, & furta. vide Bart. in l. fi. de questio. & quod no. Bal. in l. pignus. C. de pign. acti. in ver. item quero in genere. & ommino Bald. in d. l. j. C. loca. & Bar. in d. l. dominus. & adde Bart. in l. de minore. ff. tormenta. in versi. diri q̃ fama. j. de question. Item adde q̃ quando res furata reperitur in domo alicuius, presumitur ipse illam sub traxisse. Bal. in Linciule. C. de fur. & vide Bald. in l. fi. de her. instit. adde q̃ furtum presumatur factum a vicinis. Bald. cons. cccxlvj. lib. ff. AND. BAR. ¶ Et vide Bart. qui fin. loquitur in l. ediles. j. de via pu. q̃ si quis reperitur mortuus in strata, presumitur mortuus ab eo. sub cuius ianua reperitur. & vide que ibi no.

LEX XVI.

Ville. Ville instrumento, non continetur suppelleꝛ. hoc dicit.

§. Vinea. Nos habemus expeditos in text. tres modos legãdi. Primo. lego fundum cum instrumẽto. Secundo. lego instrumentum fundi seu ville. Istis duobus modis non venit instrumentum patrissa. l. quesitum. per totam l. vsq; ad §. sed si fundus. & hac l. in prin. Tertio modo, lego fundum instructum, vel domum instructam: & hoc casu, venit instrumentum patrissa. l. quesitum. §. sed si fundus. vsque ad fi. legis. Quarto modo, lego villam & instrumentum: & tunc, an veniat instrumentum patrissam, non habemus expressum. sed diri in l. si cui fundũ quod continetur. argu. §. sed si fundus. in l. quesitum. ff. eod. sed hoc videtur contra casum huius. §. & hoc videtur tenere gloss. in l. fi. C. de verb. sig. & idem videtur sentire. j. eod. l. Seie. §. Caio. ver. at si habitationis. in gl. que incipit. id est, domum coniuncta gl. que incipit qui. scilicet non sunt instrumenta domus, sed persone. Sed mihi videtur quod debemus sic dicere, siquidem testator legat fundum & instrumentum suum: & tũc propter adiectionem dictionis suum,[a] videtur restringi ad instrumentum fundi, vt hic: sed si dico lego fundum & instrumentum, non adiecto, eius, vel suum, puto quod venit per equiparationem, quia tantum importat fundum instructum, quantum fundum, & instrumentum, l. si cui. ff. eodem. & ita intelligo.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Suum. Ho. de hoc pronomine suum, quid importet. & adde quod no. Bar. in l. cum in testamento. j. de au. & arg. leg.

LEX XVII.

Pictoris. Pictoris vel balneatoris, pistoris vel lanionis instrumento legato, omnia necessaria ad suum instrumentum continentur. hoc dicit. Intellige quando exercet per institorem: secus si exercet data pecunia. vt j. l. proxima. §. j. & vidistis ff. eod. l. si ita. in prin.

1 ☞ Bestia mortua. an veniat appellatione bestie, stante statuto, quod pro qualibet bestia grossa, soluatur tantum pro gabella.

LEX XVIII.

Cum de lanionis. Dicitur hic, quod instrumento lanionis non continentur carnes. Contra, imo debent contineri, sicut merces. vt ff. c. l. si ita. cum carnes sint merces lanionis. Sol. ibi plus dixit, qz dixit exercendarum: hic vero tantum dixit, instrumentum lanionis. Item vide glo. que incipit, id est, macellarij, ibi dum dicit, a cotijs bestiarum. &c. † Quero, vtrum bestia postquam est mortua, possit dici bestia[a]? quod erit vile propter statutum, quod dicit, pro qualibet bestia grossa tantum soluatur pro gabella. videtur q̃ bestia mortua nõ sit bestia. l. j. §. bestias ff. de postulan. & lex est que bene facit j. de cadauer. pu. l. fi. In contrarium facit hec glos. non dico plus nunc.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Dici bestia. Utrũ bestia mortua dicatur bestia quod facit ad statutum. Et an intelligatur de fera, vel domestica, vide Bar. in l. j. §. remouet. de postu. & adde quod Ray. dicit, q̃ appellatione bestie, venit bestia mortua. ar. l. si vehenda. in princi. ad l. Rhod. de iact. q̃ facit pro statuto gabelle.

☞ Respicientia de proximo aliquod instrumentum, dicuntur instrumentum.

Parata causa vsus, dicuntur que respiciunt causam proximam, non remotam.

Communis vsus loquendi non est propria significatio.

Statuta si debent intelligi secundum propriam significationem, non recurritur ad communem vsum loquendi.

Voluntas testatoris colligitur ex eius consuetudine.

Testis an probet, si dicat, sic testatorem voluisse, proferendo talia verba, quia sic est communis consuetudo intelligendi.

6 Bubulcus dicitur qui cum bobus laborat.

1 **§. Asinam.** Ho. ter. ibi. ac deinceps in infinitũ. &c. Videtis † ergo, q̃ ea que de proximo respiciũt aliquod instrumentum, continentur in instrumẽto. & hoc est quod
2 diri in l. vsus. j. de aur. & ar. le. q̃ parata † dicuntur causa vsus, que respiciunt causam proximam, vel mediatam, non multum re-
3 motam, vt hic Item no. ter. ibi. optimũ ergo, &c. Ho. † er isto ter.[a]
a q̃ communis vsus loquendi non est propria significatio, vt hic. Et hoc facit ad statutum disponẽs, q̃ statuta que sunt in hoc vo-
b lumine, intelligantur secundum propriam significationem,[b] q̃ nõ debemus recurrere ad communem vsum loquendi, vt hic, & l. Labeo. j. de sup. leg. & ibi dicam latius. Opp. j. eod. §. idem consultus. Sol. hic non erat parata ad predium rusticum, alias, secus, vt ibi. Dicitur hic, in qua presumptione, quero quid est hoc dictum?
4 Dicit † gl. id est consuetudine ex qua colligitur voluntas. Ho. er-
5 go. † q̃ testis videtur, quod probet si dicit sic, dico quod testator proferendo talia verba sic voluit. Interrogatus de causa: dicit, quia sic est communis consuetudo intelligendi. De hoc dicam latius in l. Labeo. j. de supel. leg.

ADDITIONES.

a ANDR. BAR. ¶ Not. ex isto ter. & vide Bar. in l. labeo. de supel. leg. & vide Bal. in rub. alias in ca. j. qui feu. da. poss.

b ALEX. ¶ Propriam significationem. Communis vsus loquendi non est propria significatio, facit ad no. in l. libertorum, in prin. de leg. iij. adde Bar. & doc. in ru. j. de nou. ope. nun. & idem si statutum diceret q̃ intelligantur ad literam nullo addito, vel extrinsecus intellecto. Ita An. in prin. Decre.

6 **§. Debubulco.** Ho. hic, † quis dicatur bubulc[a], qz est ille qui cum bobus laborat.

a **§. Cui fundum.** [a]Enumeratio quorundam individuorum, a legato generis exim & speciem. sub qua indiuidua enumerata comprehenduntur. hoc dicit. secundum omnes. Concor. l. heres meus. §. j. ff. de leg. iij. & l. versi. idem si due. j. de aur. & arg. leg. contra hoc videtur ff. eo. l. quesitum §. pe. Solue vt ibi.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Cui fundum. Vide ex isto ter. quod infert Old. cons. cv. versi. circa tertium.

1 ☞ Habitare dicitur, qui maiore parte anni habitat, qs facit ad statuta quod habitantes per tot annos sint ciues.

a **§. Sabinus.** [a]In dubio ea videntur esse in fundo, que maiori parte anni ibi sunt. h. d. Ho.
b ter. ibi. queque maiori parte anni. &c. Ho. istum §.[b] dicit statutum
1 huius ciuitatis. quicũq; habitauerit per tot annos, sit ciuis, † q̃ videtur habitare, qui maiori parte anni ibi habitat, & causa manẽdi ibi habitat. Ita videtis hic, quod tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Sabinus. Qui habitauerit per annum est ciuis, si ibi habitauerit pro maiore parte anni, qs tene menti pro statuto. & vide qs no. Bal. in fi. in l. ancille. in versi. item dubitatur, an dicat. C. de fur. Facit etiam iste ter. ad questio. que fuit de facto Florentie. Testator existens in villa vsui sue leguit oẽs massaritias, quas habebat ĩ domo quã habebat Florẽtie, modo de illis massaritijs quasdã portauerat in villã quousq; ibi staret, reportaturus postea Florentiã. qz communiter cõsueuerant stare in ciuitate, an debeantur vsui. Facit iste ter. q̃ sic, ad idem l. quesitum. in prin. & §. fi. & l. si ita legatum. & quod ibi diri, de le. iij. Facit l. Labeo. ff. de stat. tulib. & hec pars videtur vera, si testator locutus est per verba futuri temporis, vt, que erunt, &c. Idem etiam per verbũ presentis temporis si testator ignorabat illas massaritias esse in villa, & hoc ne ex casu, vel ignorantia fraudetur intentio sua, per predicta, qz credebat debere esse in tempore mortis, vel tẽpore testamenti, per predicta iura. Sed si locutus est per verba presentis tpis, & sciebat. & tunc secus. qz ita videtur fuisse mens sua, cum aliter non exp̃esserit. Ita tenet Pau. de ca. in l. huiusmodi. §. legatum. de leg. j. Et licet ista distinctio videatur equa: tamẽ obstant cõtra vltimã partem aliqua ex dictis iuribus maxime d. l. quesitũ. §. fi. Sed vide vt colligitur ex summario Bar. ibi. Et adde q̃ hũc ter. allegat pro singulari. Au. Ro. suo singulari de vsu. inci. cõmuniter p Ita tenet Ias. & sequitur Feli. in proemio decre. Rex pacificus. circa fi.

b POMA. ¶ Ho. istum §. Vide de isto ter. quid inferat Old. consi. cv. versi. circa tertium. in ij. volu.

§. Quidam cum ita. Si enumeratio specierũ venit ad determinationẽ verbi per quod genus significatur, videtur facta causa determinationis. hoc dicit secundum opi. quam teneo. Opp. de l. quesitũ. §. pen. ff. eo. Dicunt gl. & doc. q̃ hic fuit adiecta enumeratio specierum causa limitationis. & hoc est certum, sed quis reuelauit gloss. hoc? Quare dico, q̃ hic erat dubium, sed qz enumeratio specierũ

venit ad determinationem verbi, per quod genꝰ significatur. Nō enim ad verbū lego, sed ad verbum possedi, refertur hic: ideo causa limitationis, nō determinationis videt facta, ꝛ hec est veritas.

LEX XIX.

1 ☞ Uerbum erant, quando trahatur ad futurum.
2 Enumeratio specierum, quando videtur facta causa augendi legatum.
3 Prepositionis, cum, de natura est, vt actum verbi significet.

S Imancipia. Legatū instrumēti est vniuersale, ideo recipit augmētium, vsque ad mortem testatoris. Itē enumeratio specierum in dubio fit causa augendi legatum. h. d. Noter, ibi, sed augendi, ꝛc. vide gl. que incipit, scilicet tunc cum testator, secundum casum gl. videtur, ꝙ si testator dicit, lego mancipia
1 que ibi erant, †quod istud verbum non significat futurum, sicut alia verba optatiui, ꝛ subiunctiui modi, ꝛ sic est contra l. cum certus. §. de vl. tri. ꝛ ole. leg. ꝛ de aur. ꝛ arg. le. l. cum quidā. ꝛ l. pen. ff. eo. vbi est verbum. erat. ꝛ trahitur ad futurū. Respon. debes intelligere, ꝙ hic dixit, que ibi essent, scilicet testamenti facti tempore, qz dicit id ter, alias traheretur ad futurū. vt legibus §. alle. ¶ Opp.
2 dicitur hic † ꝙ adiectio mancipiorum videtur facta causa augēdi. Contra. §. l. priori. ff. cū fundum. Sol. hic enumerat mancipia simpliciter, ꝛ sic species: ibi vero nominatim, ꝛ singulariter, ꝛ sic quedam individua. Rationem vidistis §. eo. l. quesitum. ff. pe. Item videtur, ꝙ ista lex secundū lec. gl. sit contra opi. meā, qz enumeratio specierum respicit verbum p ꝙ genus significat. ergo debet intelligi. vt §. l. priori. ff. quidam. Respon. imo respicit verbum significatiuum actus legandi, secundum lec. gl. que dicit sic, lego fundum cum instrumento. ꝛ cū mācipijs: ꝛ sic de necessitate regitur a ver-
3 bo. legauit. propter prepositionē † cum, cuius natura est. vt actus verbi significet, non autem veniat ad determinationem nominis. Contra hoc ꝙ dico videtur, qz etiam si detrahitur dictio cum, vt lego fundum cum instrumento ꝛ mancipijs: videtur ꝙ sit idem. ꝙ causa augmentationis sit facta adiectio mancipiorum, vt §. eod. l. cū de lanionis. ff. cui fundus. Si respicis solutionem quā dedi in l. quesitum. ff. pe. §. eo. ego dixi, ꝙ quandoqz enumeratio specierum venit ad determinationem verbi, seu participij, per quod genus significatur. Nam enumeratio specierum nō potest venire ad determinationem vnius nominis, seu verbi, vel participij ita loquitur. ff. quidam §. l. priori. ꝛ ff. priori. in princ. Contra hanc sol. facit l. sed ꝛ si adiciatur. §. pro soc. Ego solui, ꝙ ibi ideo, qz sic fieri solet. Et illam opi. tenendo nō obstat. Dedi etiam aliam sol. vt ibi dixi.

§. Paulus Dicitur hic, quod suppellex cedit legato. Opp. de l. ville. in prin. §. eo. Sol. soluit pluribus modis: sed tene menti vltimam sol. que est vera.

LEX XX.

S Eie. Quando enumeratio specierum venit ad determinationem participij, per quod genus significatur, videtur facta causa limitationis, ꝛ determinationis, hoc dicit. Uel aliter, per enumerationem specierum facta in codicillis, restringitur legatum generis factum in testamento, hoc dicit. Nihil est aliud.

§. Alberto suo. Legato fundi instructi non cedit seruꝰ, qui colit data mercede. h. d.
1 ☞ Copula, ꝛ quando cadit inter res, que ponuntur in vna oratione, ꝛ qualitas que adiicitur vni rei, potest congruere alteri, tūc intelligitur repetita, siue tendat ad augmentum legati, siue ad diminutionem: secus si qualitas sequenti rei non congruit.
3 Copula posita inter orationes per se principaliter copulatas, non habet vim copule, sed magis continuatiue.
4 Copula cum, posita inter personas positas in eadem oratione, inducit repetitionem, de virtute sermonis ꝛ rigore iuris, fallit fauore libertatis.
5 Copula. ꝛ, que, ꝛ similes, quando ponuntur inter personas positas in eadem oratione, ꝛ qualitas vel conditio adiecta primo potest vniformiter cadere in secundo, tunc inducunt repetitionem.
6 Dictio etiam, iuncta cum dictione ꝛ, an inducat repetitionem precedentis qualitatis.

§. Caio. Uirtus copulatiue, qualitatem precedentis legati repetit in sequenti. h. d. ꝛ est no. casus, ꝛ menti tenēdus. ¶ Opp. ꝛ videt, ꝙ qualitas adiecta in vno legato nō intelligit repetita in legato alterius rei, nisi ibi sit dictio amplius, vel alia repetitiua, l. in repetendis, ꝛ ibi no. §. de le. iij. Solu. hic loquitur quādo due res copulātur in eadem oratione, ꝛ tunc qualitas adiecta vni videtur in alia repetita: secus in diuersis orationibus. d. l. in repetendis, ꝛ probatur in l. qui fundum. §. de contrahen. emp. Sed contra illam sol. fortiter facit §. de lega. ij. l. fi. §. Seio, vbi etiam in eadem oratione copula, ꝛ, non inducit repetitionem conditionis. Solu. ibi quando copula cadit inter personas, hic vero quando cadit inter res legatas. Preterea ibi erat tione inducebatur diminutio legati: hic augebatur. Et quando dicta in vna persona, in alia videantur repetita, vi in l. mulieri ꝛ titio. ff. de condi. ꝛ demon. ꝛ l. Publius. ff. Paulus eod. tit. ¶ Pro euidentia. ꝛ maiori declaratione
a copulatiuam inducatur repetitio, a. dicas sic: Quando copula inter res cadit que ponuntur in vna oratione, quando
1 ter plures orationes. Primo casu, †aut qualitas, que adiicitur potest congruere alteri rei, ꝛ in sequenti intelligitur petita, siue tendat ad augmentum legati, vt hoc §. fine. diminutionem. l. fin. §. cui dulcia. de vi. tri. ꝛ ole. le. ꝛ aduerte. qualitas, que hic intelligitur repetita, nō est eadem numero ea que est in precedēti re. Nam aliud est instrumentū fundi. est instrumentū domꝰ: sed est idē in genere qz quodlibet mentū. Sed si esset aliqua qualitas, que vniformiter respiret vtranq; rem, multo magis intelligeretur repetita. in cōditione legati huius. lego Titio fundū. si nauis ex Asia nerit. ꝛ domū. Certe illa cōditio vna ꝛ eadē numero potest que legatū respicere. pro hoc §. de le. iij. l. in repetēdis. Nam idē est in dictione ꝛ. ꝛ in dictione. item, vt dicam.
2 illa † qualitas sequenti rei non congruat, exemplum. fundum instructum. ꝛ centum. Certe non possumus structos vt §. de leg. ij. l. cum pater §. cum imperfecta. dicā. §. quando ponitur inter personas. Secūdo casu nitur inter diuersas orationes, tunc nō inducitur repetitute sermonis, dicta l. qui fundum. de contrahen. emp.
b sumptaᵇ voluitate disponentis inducetur, quādo alias sipositio esset inutilis. vt §. de cond. ꝛ demon. l. Julianꝰ noster, que leges probant vtrunq; dicunt conditionē adiectam libertati. intelligi in legato latiue annexo. ne pereat legatū. ꝛ sic alias non intelligeret hoc verū. quando per dictionē, ꝛ, adiiceretur oratio perfecta. si esset imperfecta, tunc suppleretur et precedēti suis, prout diri de dictione itē. in d. l. in repetēdis.
3 de pub. Ratio predictorum est, † qz quādo copulantur tiones per se principaliter copulatas, nō habet gis dictionis continuatiue. vt dicam §. de reb. centa. §. vtrū. Quandoque copula cadit inter dicte persone sunt posite in eadem oratione. per dictionem. ꝛ, que, ꝛ similes. fit dicta copula
4 cum. Secūdo casu † intelligitur repetita de virtute goze iuris. Fallit fauore libertatis. ꝛ illud de Paulus. ꝛ l. cum seruus. de cond. ꝛ demō. ꝛ de Ratio, qz dictio cū copulat accessorie. Unde si nis er Asia venerit, cui⁹ Seio, lego centum,
5 cū ea conditione, qua Titio, qui est principalis mo casu † qm̄ sit per ꝛ, que, ꝛ similes: tunc si quidē tas adiecta primo, pōt vniformiter cadere in secundo petita. ar. huius §. Exēplū. Titio si nauis ex Asia lego fundum. intelligo legatū Seio sub eadem ius §. ꝛ §. de leg. iij. l. in repetēdis. Si vero non pōt dere, non intelligit repetita, vt §. de leg. ij. l. fi. §. heredē instituerat. Unde illa conditio. si heres non propria persona potest stina: ꝛ in persona vroris
c res instituta, dicta conditio non cadit. Et si diceres, ista conditio, si heres ipsa vroꝛ non erit, non cadit in fuit instituta: tamen intelligitur sub conditione legati heres non erit. Respon. tunc non caderet vniformiter, est potestatiua conditio. in vroꝛe esset casualis. sed si poneretur post vtranq; personam nominatam, intelligeretur persona vtriusque. d. l. mulieri. de condi. ꝛ demonstra. Sinautem dicte persone nominarentur in diuersis
6 dico idem quod §. Sed quero, † quid si cum dictione, dictio etiam? Exemplum, lego Titio fundū sub condi lego ei domum. an per dictionem etiam, magis inducatur tio? Cogitabitis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Inducatur repetitio. An ꝛ qualiter per copulam ducat repetitio adde Bart. in l. si ita stipulatus. ff. de verb. obliga. ꝛ vide plene quod not. scribit Bar. in l. fi. rius. ff. fin. de lega. iij.

IOAN. FR. RV. ¶ Adde Are. consi. j. eo. vol. vbi ponit pulchra ꝛ noua in materia.

b ¶ Ex presumpta. Adde Allexā. de Imo. in consi. clvij. col. in v. volum.

c ALEX. ¶ Non cadit. Uide per Bart. in consi. iij. incip. condidit testamentum in quo filium suum. in fi. ꝛ in consi. statoꝛ reliquit vroꝛi suę.

* CLAUD. DE SEISS. ¶ Sequitur Are. consi. cxj. vbi aliam limitationem.

§. Predia. Debita in nouationem deducta. legato instrumenti non cedunt. h.d. Opp. de l. cum filius. §. heres meus. ff. de leg. ij. Solu. Dicunt quidam, ibi nouatio precedit legatum. hic secuta est: vel ibi fuit legatum specialiter, hic generaliter. & ista plus placet. Sed contra hoc opp. de l. nepos. §. cod. Sol. ibi loquitur de nouatione que fit per sententiam que non nouat obligationem: hic vero de nouatione, que fit per stipulationem, & plene dic vt ibi dixi. Tene menti.

§. Item quesijt. Filij & uxor serui nominatim legati. legato nō cedunt. hoc dicit.

§. Pamphile. Non videtur absens a fundo, qui alibi causa discipline est missus. hoc dicit. De hoc. §. de leg. iij. l. quesitum, circa principium, & inducas in argumentum, vt ibi dicitur.

☞ Podere legato quid veniat.

§. Tyranne. Pascua deputata ad vsum fundi, & cū eo vno nomine nuncupata, legato fundi cedunt. h.d. tene menti Bo. & nō obstat, & si aliqua separatio: tamē benevent quicquid vno nomine nuncupatur. Facit ad hoc l. predijs. §. balneas. cum §§. sequentibus. ff. de leg. iij. Et hoc facit ad questio. [a] † quando legatur podere, vt intelligatur podere, quicquid vno nomine nuncupatur, licet simul non stet. Dixi in l. si ita. de aur. & arg. le. & l. j. de rebus dub.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Facit ad questionem. Adde Bald. in l. legatis. C. de leg. & facit ad aliam questio no. per Bald. in l. emptorem. C. loc.

§. Instructis. Quod alibi causa custodie est repositum, instrumēto domus cedit. h.d.

§. Quod adiecit. Sed quid in dubio? Certe in dubio videtur legatus fundus instructis, l. predia. §. ita legatum. j. eo.

LEX XXI.

Cum fundus De ista materia. vtrum quando legatur fundus sine instrumento, an cedat instrumentū, habuistis. ff. eo. l. ij. §. dotes.

LEX XXII.

Pando. Contra hoc videtur casus. ff. de lega. iij. l. Lucius. §. collegio. Solu. Credo. & gl. ibi intelligendo vt ibi dicit, dicat male, & contra casum huius §. & sic concordat illū §. cū isto: vel forte aliter, vt ibi diceimus.

§. Fundo. Oppo. glo. de l. j. & ij. j. tit. j. vbi mortuo seruo extinguitur legatum peculij. Sol. dicit gl. hic non fuit legatum peculium cum seruo principaliter: vnde non est accessio serui, sed instrumenti. Ex hoc apparet solu. ad l. quesitum. §. Papinianus. ff. eod. vbi legato instrumenti non cedunt nomina debitorum, nec peculium. Sed responde. intelligo & hic erat aliquid in peculio quod erat instrumentum. Et hoc apparet ex solutione precedentis contrarij, quia hic cedit peculium tanquam instrumentum, non autem cedit seruo: alias legato instrumento non venirent nomina debitorum, vt ibi.

LEX XXIIII.

Cum queritur. Dic de hoc vt ff. eodem lege taberne.

LEX XXV.

Pandi. Illud instrumentum quod est in fundo, tuspicitur, non quod fundus sustinere possit. hoc dicit.

☞ Fornaciarij quod veniāt fornace instructa legata.

Fornax non videtur legata, legato instrumento fundi, vbi est fornax.

Genus a quo remouetur, remouetur & quelibet eius species.

Principali remoto, remouetur & accessorium.

§. Quidam. Hic §. habet duplicem literam, & secundū diuersitatem litere, diuersificantur lec. & secundum primam, h.d. Fornace instructa legata non cedunt fornaciarij qui maiori parti annj alibi operantur, h.d. Et secundum istam debetis habere, figulinos. Vel † aliter secundum aliam literā, qui legat instrumentum fundi, vbi est fornax, non videtur legare fornacem. Item a quo remouetur genus, & quelibet eius species, hoc dicit, & probatur in l. in suis. j. de suis & legi. Vel aliter, † a quo remouetur principale, & eius accessorium, hoc dicit.

LEX XXVI.

Dolia. Vidistis ff. eod. l. cum fundus.

☞ Mole que sunt ad vsum quotidianum, veniunt appellatione supellectilis, magis quam instrumenti.

§ Molas. Ergo mole sunt instrumentum. Contra. ff. eo. l. cum de lanionis. §. asinam. Solu. Antelige quando iste mole erant parate ad vsum predij rustici: secus
1 † si ad vsum quotidianum, vt mole. in quibus sit salsa: quia tunc magis putarem, quod continearntur appellatione suppellectilis, quam appellatione instrumenti.

LEX XXVII.

Predia. Instrumento fundi maritimi, non cedunt serui piscatores, dominum sequentes, hoc dicit.

1 ☞ Domicilium dicitur transferri de loco ad locum, quando quis recedit cum familia & rebus.

§. Affini suo. Qui peregrinat ad tempus, cedit instrumēto fundi. Item fructus nō erpiesi non cedunt, hoc dicit. Bo. text. in ver. quesitum. ibi, cum quedam. &c. & ibi, reliquis conseruabus, &c. Dicitur hic, quod voluntas defuncti seruatur, sed quid in dubio? Dicit glo. & non videntur fructus legati, nisi manifeste probetur. Aduerte ad vnū, nos habemus in l. domicilium. & l. fi. §. pe. j. ad mun. & domicilium trās-
1 fertur re & verbo. † Modo queritur [a] qualiter domicilium transfertur re? Respon. hic habetis ter. & quando quis recedit relicta familia & rebus, non videtur habere animum domicilium transferendi. Secus si recederet cum rebus & familia. vt hic in vers. quesitum. Bto hoc facit §. quib. mo. susstr. amitt. l. si mulieri. Et hoc tenet Inn. & non allegat istum §. in c. ex trāsmissa. extra de renunci.

ADDITIO.

1 a AND. BAR. ¶ Modo queritur. Et vide Bald. in l. er facto. ff. de her. inst. & notatur in l. eius. j. ad mu. & vide Petr. in cle. ne Romani. §. eo tamen. & que ibi dixi. de electione.

a §. Liberto. [a] Generali legato eorū que in fundo erāt cedūt omnia, nisi aliud de mente testatoris appareat, h.d. Vos habetis hic gl. Ro. magnam, factam per elegantia verba. Opp. dicitur, & vinum venditū cedit, contra in l. rem legatā. j. de adi. leg. Respō. hic probatur contraria voluntas eo ipso, & voluntarie venditur. Quero, quid vult dicere ter. vt supra respōsum? Resp. refertur ad omnia supradicta, nisi aliud probetur. In cōtrariū probatur ex his que no. hic in gl. quā vide, que incipit, q̄ sane liquet. & i d. gl. ibi exponе angustia que. l. tenor verbo rū stricte sumptus, vt patet in isto §. item eius qualitas, vt puta, q̄ legatarius non est capax eius rei in re presenti, idest, in presenti §. non habetis alia. in d. gl. ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Liberto. Vide Bal. in l. iij. C. de legi.
IO. FRAN. R V. Adde ad sol. primi contrarij quod illam tanquā trufatoriam reprobat d. Jas. in l. serui electione. § fi. in fi. ff. de leg. j.

1 ☞ Fundo legato veniunt fossata & mensurantur cum fundo. Colonus non tenetur facere fossata perpetua, sed que sunt ad vtilitatem temporis quo conduxit.

§. Ita legatū. Legare fundum sicut est, vel sicut erit, equiparatur legato fundi instru-
1 cti. hoc dicit. ¶ Quero quid sit agger. Dic vt in glo. que incipit,
a id est, instrumento, ex qua habes [a] quod legato fundo fossata ce-
b dunt, & debent mensurari cum fundo: [b] secus in via. Sed quero, an
2 † colonus, qui simpliciter conduxit fundū, debeat facere fossata, & purgare? Vide qs dixi in l. impense. ff. de impen. in re. dot. fac. & ibi dixi. Si quidem sunt fossata ad perpetuam rei memoriam, non tenetur facere. Si vero sunt tantum ad vtilitatem presentis anni, in quo conduxit, illa tenetur facere.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Ex quo habes. Et vide Bal. in l. riparum. ff. de rerum diui.

b ALEX. ¶ Mensurari cū fundo. An fossata debeant mensurari, adde bar. in l. littora. de contrah. emp. Quid autem si vendo decē pedes terreni hic, & ibi sit murus longus, an ille murus debeat cō putari intra latitudinem horum decem pedum, text. not. videtur velle quod non, in l. j. & quod ibi Bart. de via pu. & ad Bart. adde Pau. de Cast. in l. si in lege. §. colonus. ff. loc.

§. Fundos. Quid vult dicere text. in fin. ibi, quod verbis comprehendisset. dic vt in gl. & bene.

LEX XXVIII.

Tacius. In legato fundi instructi inspicitur tempus mortis, hoc dicit. Oppo. de l. si ita. j. de aur. & argen. legato. Sol. hic loquitur in legato vniuersali: ibi in indefinito, vel singulari. Facit ad hanc l. supra eodem. l. si mancipia.

LEX XXIX.

1 ☞ Disponens & dispositum non compatiuntur se sub eodem genere.

2 Differẽtia secundũ plus ⁊ minus,nõ differunt genere, sed specie.
3 Testamentum disponit de testamento, ⁊ sententia, de sententia, quando alterum alteratur.

a 1 SIquem. [a]Disponens†⁊ dispositum nõ compatiuntur sub eodem genere, h.d. Et dic vt no. per Ly. in c.moza.de re.iur,lib.vj. Item que 2 †differunt secundum plus ⁊ minus,non differunt genere, sed specie,hoc dicit.⁊ est lex multum philosophica. Opp.de l. cum de lamonis. §.j.⁊ l. quesitum.§, sed si fundus.§.e. vbi homo est instrumentum hominis. Dicit glo.speciale in homine. Vel ibi loquitur de instrumento instrumenti: hic de instrumento principali. non placet,quare dic.ibi accipiuntur homines,tanquam res diuerse, ⁊ separate:⁊ ideo non videntur esse sub eodem genere vel specie: quia tanquam res,non tanquam homines assumuntur.Itẽ opp. 3 †nomine testamentum disponit de testamento.l.post humus.in fin. de inin.testa. Item nomine sententia disponit de sententia confirmando eam.l.eos.C.de appel.⁊ sic disponens ⁊ dispositum sub eodem genere se compatiuntur? Respondeo, hic loquitur quando disponens ⁊ dispositum durant:ibi quando vnum alteratur,quia desinit esse testamentum.vel sententia.

ADDITIO.

a ALEX.CSi nanem vide Bartol.in l.imperium.de iuri.om.iu in quinto gradu meri imperij.IO.FR.RV. CVbi dicit, quod que differunt secundum plus,⁊ minus,non differunt specie,⁊ ideo dũ hic dicit quod differunt specie, improprie loquitur. Limita non procedere in his que sunt iuris,vt est videre in vsuf.vsu,⁊ habita,
* CLAVD. DE SEISS.CVide etiam in propositio quod dicit Bar.in l.j.in prin.j.de acqui.poss.⁊ nunquid statutum loquens de naui,habeat locum in nauicula,⁊ sic de similibus, vide Jas. in c.j. qui feud.dar.poss.

TITVLVS VIII.

De peculio legato.

LEX I.

1 CPrincipali extincto accessorij extinguit.⁊ in fi.vbi se remittit,
2 Seruo ⁊ peculio legato, extincto seruo, nõ extinguitur legatum peculij.
3 Dictio cum,in his quorum natura est,vt vna res alteri accedat, contingit accessorie:in aliis principaliter.⁊ in summario.
4 Seruo cum peculio legato.⁊ in peculio fit vicarius,alienato seruo,legatum peculij extinguitur.

1 SErvo legato. Extincto †principali, extinguitur accessorij, hoc primo, Et dictio.cum, contingit accessorie in his quorum natura est,vt vna res alteri accedat, in aliis cõiungit principaliter, hoc dicit.cum crib.seq. Ho ter.in prori.l.nam que,&c, Dicitur hic,quod extincto seruo extinguitur legatum peculij.Contra,j.c.l.tunc inutile.⁊ in l.seq. Sol. Ibi seruus est extinctus post mortem domini, ⁊ sic postquam legati dies cessit:hic autem eo viuo, Item opp.ff.tit, j.l.fundo.§.fi.Sol. Ibi peculium non erat accessio serui sed instrumenti.quod instrumentum non est extinctum.Item oppo.[a]quod extincto principali,non extinguatur accessorium.l. intelligere.C. de lui.pig. Sol, Ibi plenissime tractauit Pe.astam materiam.dic vt ibi.⁊ Canonistę in c.inter dilectos.de fi.inst. Item op.de l.quid tamen.in princ.§.qui mod. vsufr.ami. vbi dicitur quod extincto principali,non extinguitur accessorium.Dicit gl.hoc verum quãdo principale est pretiosius accessorio:secus si econtra, vt ibi est. Ista so.est multum no.si esset vera:sed mihi videtur quod sit contra ter.l.⁊ si non sunt.§.peruenianus.quem gl.alle. vbi non inspicitur pretiositas,quãdo est certum quod sit accessorium: ideo est 2 aliter respondendum ad l. quid tamen. Sed antequam respondeam quero:pone.q testator legauit seruũ, ⁊ peculium:an extincto seruo legatum peculij extinguatur: Pe.quod non, per l.si cui, ff.ti.j.⁊ Ly.refert in l.iut elligere.C.de lui.pig. Ratio, q; tunc peculium est legatum principaliter,non accessorie.per hoc respõde ad l.quid tamen.quod ibi non fuit legatus fundus accessorie per cõiunctionem,cum:sed principaliter per dictionem.⁊ ideo extincto legato ville.non extinguitur legatum fundi. Oppo. †ad l.iij.j. 3 b at si ancilla.de tertio §.l.prori.So. Ibi dictio.cum,cadit inter res quarum vna alteri consueuit accedere:ideo cõiungit accessorie: hic vero cadit inter personas, quarum vna non accedit alteri. l. tutissime.§.de edi.edic.ideo cõiungit principaliter,sic legato vni 4 rei extincto,non extinguitur alterius. Quero quando testator legauit seruum cum peculio,⁊ in peculio erat vicarius, an alienato seruo extinguatur legatum vicarij? Jo. quod sic,⁊ hoc not.in l.j. Sed ista gl.videtur contra l.iij.huius ti. Sed sustinendo Jo.dic, q; ibi legauit vicarios nominatim,sed glos. Jo. loquitur quando non fuerunt nominati vicarij:sed erãt cum peculio. De[illegible] extincto principali,extinguatur accessorium,dixi §.tit.[illegible]

ADDITIONES.

a AND.BAR, CItem opp. Et vide,l.non dubium.C.de legat. dicit si accessorium est eque principale, non extinguitur.⁊ quod no,in l.pacta que contra.C.de pac,⁊ vide Joan.in Lapi bonis,j.ad legem Falci.

b ALEX, CDictio cum,cadit.No.differentiam inter.⁊ de Bart.in l.j.ff.si pen.ap.mors interue,per Bar.in l.[illegible] res.§.j.de leg.j.⁊ de dictione cum.vide not.per Barto.in l.[illegible] questio.j.de ma.te.⁊ §.in l.si cui fundum.de fund.instru. ⁊ ibi pti concordan.

1 CActione personali peculium potest peti,quando agitur uersaliter,⁊ singule res in peculio existentes rei vendicatione

LEX VI.

SIpeculium. Vides hic,quod in [illegible] re est peculij, vt not.in l. dicitur.§.de impen.in reb.dot.fact. tamen singulae bent vendicari, vt hic habes.contra, imo sufficit agi ter.† sicut quãdo peritur hereditas, vniuersaliter petitur. in l.j.§.de eden.in j.glossa magna. Solu.si petitur actione l. potest vniuersaliter peti,vt in contrarijs. si petitur rei tione singule res debent peti, vt hic. Hoc declarauit §. [illegible] per rub.

1 CSolutione, licet singula corpora in peculio, vel debita ipso iure minuantur:tamen quando fit diuisio facti in vniuersali.solutio fit.vel pluribus,ne patrimonium deuastetur.
2 Adiectio facta ad legatum minuendum,vitiat legatum.fa ad augendum.
3 Liberatio quãdo est legata extraneo,nõ refert,an debitor liberet,vel iubeat heredẽ liberare:licet non sit liberatus ipso iure. Liberatio facta seruo per dominum operatur,vt seruus sit liberatus ipso iure.
4 Seruus non est liberatus incontinenti ipso iure, quando testator iubet heredem seruum liberare.
5 Heres grauatus vt liberet seruum.qua actione teneatur ipse.

§ Si vero sit. Opp.j.co.l.si Stichus.Solue hoc re in peculio:secus si alia corpora essent legata.Item q; l. minus seruum.So.Ibi loquitur quando legatarius sciuit di.Itẽ opp.dicitur hic,q; singulariter corpora minuitur [illegible] ino in vna re debet fieri solutio.l.nõ amplius.ff.de dol. 1 ⁊ qui,quar.pars debetur.l.ij.Sol.Ipso iure fit pro rata portio pro quolibet corpore:sed si peruenit retur ad diuisionem facti.vt quelibet pro diuiso possideret.deberet alienare vel pluribus.ita q; patrimonium per particularia non deuasteretur.vt legibus contrarijs.⁊ Just. commode.Ita est in l.Gal licet Falcidia diminuat ipso iure.l.Plautius.⁊ l.lineam.j.ad l.fal.⁊ ibi gl.⁊ j.ad l.fal.l.in quarta.Sequitur §.⁊ si fuerit. CNo. 2 pot crescere vendicatio.⁊ c.Opp.qs per hanc adiectionem tur legatum.l.per seruum.§.j.ff.de vsu.⁊ ha.Respon.ista actio erat ad diminuendum.ideo legatum vitiat: dixi augendũ,ideo non vitiat.Item dicitur hic,q; ex his pot habere actionem,sed exceptionem,contra, ex abs solutis.deducto ere alieno,&c.videt induci dispositio petitionis fideicommissi respicit personã,quam testator uare.l.fideicõmissa.⁊ §.cũ esset.ff.de le.iij.⁊ no.l. Ian etsi.j.ad l.fal.Sed hec heredem respiciunt. ergo videtur possit conuenri secundum testamentũ:hic dicitur cõtrarius contrarij timore forte dicit No.q; ter.loquitur de rigore de equitate secus. Doc.cõiter tenent contrarium,q; hic cũ actio,sed exceptio. Breuiter puto vtriusq; opin. esse ver 3 cuius euidentia debes scire,j quod quãdoq; liberatio traneo,⁊ tunc non refert vtrum testator ipsum liberet, heredem liberare.l.iij.§.nunc de effectu.de li.e.l.ubique tu. Sed quando relinquitur liberatio seruo.est differentia dominus liberat nuda voluntate,⁊ seruus statim est liberatus debito.vt hic,in ver.sed⁊ si dominus,&c.sed in libero homine esset sic,q; licet testator remitteret debitum.non esset liberatus continenti:licet potest agere vt liberetur,vt d.§.nunc de effectu d.l.ubique.sed† quando testator nõ remittit ipsi seruo,sed 4 heredem remittere.tunc seruus non est liberatus incontinenti. 5 pot agere vt liberetur. C†Hunc ad propositũ, quando dicit ista verba,ere alieno non deducto,videtur granatus vt liberet:ideo seruus non pot agere contra heredẽ actione personali,vt eum liberet.Ita loquitur opi.No.sed si vellet peti statim vendicare, non pot incontinenti, q; non est incon[illegible]

liberatus a debito. z ita loquitur tex. hic enim non potest crescere vēdicatio peculii. z sic loquitur hic de rei vendic. sed bene potest agere actione personali vt liberetur. vt dixi. vnde gl. que inci. corpozum, in fi. ibi. l. j. Opp. de le. j. j. quo. le. §. voluntas. Solue vt ibi, q3 nō habebat voluntatē defuncti, nec heredis: hic sic. ☞ Itē opp. ad fi. §. de l. si peculium seruo. j. codē tit. Sol. Ibi legauit res singulares hic vero peculiū sub nomine vniuersali. Et hoc induxit gl. ad q. Vide gl. que inci, non expectata. ibi. z secūdum hoc facit ad questionem. z no. ipsam, z adde q̄ aliter dicit gloss. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccle. z ibi vide Ly. in pe. questio.

§. Vicario. Duobus modis legitur in gloss. z clare.

☞ Peculium si legatur seruo, seruus non potest petere, id quod dominus, debet sibi, sed habet ius compensandi.

§. Sicut autem. [a]Videtur ergo. quod id quod dominus debet seruo, non possit peti, nisi dominus expresse dixerit. † Ratio est, quando legatur peculium, videtur legari quicquid est in peculio, z actiones peculiares contra debitores: sed contra dominum non erit actio ideo non potest peti nisi contra debitorem peculiarem. Item actione ex testamēto non potest peti, quia dominus non expressit aliquam quantitatem tanquam debitam legaret: sed compensari potest, quia ius compensandi bene est quesitum ad id, quod dominus debet in peculio. z hoc voluit dicere Rom. quātum ad compensationem sufficit dominum nolle.

ADDITIO.

ALEX. ☜ Sicut autem. de isto tex. Vide no. per Bal. in l. si certis. in vlt. co. C. de pac. per Bar. in l. gerit. in vl. co. de acq. her. per Bal. in l. ij. C. an seruꝰ ex suo facto, z in auth. z omnino. C. ne vxor pro marito. in vl. co. POMA. ☜ Vide quid dicat Bald. in l. ij. C. an seruus ex suo facto. Alex. cons. xij. in ij. vol.

☞ Pater, vel dominus, licet scribat filio se debere, non per hoc efficitur debitor.

§. An z quod dominus. † No. hic, q̄licet pater scribat filio suo se debere, sed dominus seruo, non propter hoc efficitur debitor. concordat l. non solum. §. fin. ff. de pecu. Pro hoc facit quod dicitur, nuda ratio non constituit debitorem, l. nuda ratio. j. de dona. z ibi dixi. Tene menti.

LEX VIII.

Denique Pegasus respondit.

§. Qui Stichum. Quero, quomodo pōt istud esse, cum seruus contra seruū habeat actionem, z sic videtur q̄ non possit repetere, id q̄ seruus debebat, per ea que vidistis ff. eo. l. si peculium. §. sicut autem. Respon. seruus hic non aget contra seruum, cum actio deficiat: sed heres ipso deficiente, dabit cuilibet peculium suum, ita dicit gl. z bene, que gl. incipit, z sic apud heredem remanere. que gl. est posita in sequenti §. z hoc si heres vult: alias seruus non posset agere contra heredem, pro eo quod seruus debebat sicut non posset, pro eo quod dominus deberet, vt vidistis in §. sicut autem.

☞ Dominus grauando seruum: vt det centum heredi, videtur ei legare peculium.

§. Interdum. [a]Que inducūtur ad diminutionem, operātur augmētum, † quādo alias dispositio non posset habere effectum. h. d. Cōcordat l. proculus. in pen. ff. de vsufr. Contra hoc videtur text. expressus in l. cum tale. §. falsam. j. de condi. z demon. Ego respondi ibi sic, q3 illa dispositio potest habere effectum per se. grauauit enim ibi heredem q̄ daret, ideo licet Titio nihil sit legatum: tamen heres dare potest: hic vero non habet effectum illa dispositio, nisi peculium sit legatum. Grauauit enim seruum, q̄ daret cētum ex peculio quē grauare non potest, nisi peculiū legauerit, q3 nihil habet seruus. Ista ratio non videtur concludere, q3 licet dominus non leget peculium seruo, tamen potest eum grauare eo modo quo hic dicitur legando ei libertatem, si heredi, vel alij centum dederit, z potest ei promissum de peculio dare, nec tamē lex dicit q̄ videatur ei legatum peculiū, l. ij. §. fi. ff. de condict. ob cau. z l. ij. §. z parui. j. de statu lib. Solu. Ex eo quod † testator hic dicit q̄ centum daret heredi, vel alij, vult quod libere possit dare de peculio: z sic sibi videtur legare, quia alias dare non posset multo herede, d. l. ij. §. fi. de cond. ob caus. Sequentem §. declara, vt in gl. z bene.

ADDITIO.

AND. BAR. ☜ Interdum. Et illam l. Proculus no. quia secundum Ang. ibi est valde sing. quia legando vsumfructum quis videtur legare proprietatem. Alex. Intellectum huius text. vide per Imol. post. Bartol. in l. ex hac scriptura. j. de do. z in l. Centurio. de vul. z pup. z per Imol.

LEX IX.

Idquod seruo. Hic est bonus casus z mēti tenendus.

1 ☞ Pena nunq̄ augeꝫ cōtra negātē, quādo fit a statuto ipso iure.

2 **§. Si conseruum.** [a]No. in hoc §. vos scitis, q̄ō cōdemnatio in duplum contra negantē: illud est verum in condemnatione que fit per iudicem sed quando ipsa lex condemnat, videtur fieri condemnatio contra confitentem, vel verius contra non negātem, z sic in simplum, vt hic, z l. sed si damnum. §. sed est questionis. ff. de pecu. Ex hoc tene menti, propter statuta que imponunt penam ipso iure: quia nunquam augetur pena † contra negantem: quia condemnatio videtur fieri tanquam contra non negantem, z ideo pena in negatione nunquam augetur.

1

ADDITIO.

2 ALEX. ☜ Si conseruū. No. intellectū ad limitationem l. contra negantem, C. de leg. Aquil. z pro hoc est tex. in l. palā. §. j. ff. de ritu nup. Et hoc dictū limita vt dixi in l. hereditatū. j. ad l. Fal. Itē videtur quod pena non debeat minui isto casu propter cōfessionem sequentem, per predicta, sicut nec posset augeri per negationem q̄ō fin. no. z sequif Bal. in l. ea que. C. de condictio. indebiti.

LEX X.

1 ☞ Statuto stante, q̄ emens omnia bona alicuius teneatur ad debita z credita, an sit aliqua via vt emptor non teneatur.

2 **Ipeculium.** [a]In terra nostra est statutum, 1 † quod qui emerit omnia bona alicuius. ad debitum z creditum teneatur: est ne aliquod remedium ne emptor teneatur ad debita? Certe sic, quod emat omnes res singulariter, casus est hic notabilis, z menti tenendus.

ADDITIO.

2 ALEX. ☜ Si peculium. Tex. est aureus, sed in contrarium facit multum quod no. Bartol. in l. nomen. §. filio. ff. de le. ij. z quod ibi dixi, z alle. hunc tex. No. in suis no.

LEX XI.

Iquoque. Nonne hec est cōtra regulam Catonianam? Respon. hic loquitur de legato facto seruo, quo casu cedit ab adita hereditate quo casu regula Catoniana non habet locum: secus putarem si esset legatum factum extraneo.

LEX XII.

1 ☞ Seruus vestitus si legatur, in quo differat a legato serui cū peculio.

Vestis habetur in seruo, loco rerū coherentiū. non accessoriarū.

Vestis peti potest actione rei vendicationis, quando seruus legatur vestitus.

1 Tangens vestimenta alicuius, an dicatur offendere in persona.

3 Participium, vestitus, coniungit accessorie in rebus que consueuerunt accedere.

Tunc inutile. Ista lex est glo. legis. j §. eo. Op. j. eo. l. cū dominus. §. j. z quod ibi no. Sol. Intelligas legem istā. quando fuit legatus seruus cum peculio: secus si fuisset legatū peculium tantū. vel seruus. z peculium copulatiue, vbi dixi. l. cū dominus §. j. j. eo. l. j. Quero, † quando legat seruus vestitus, in quo differat a legato serui cum peculio? Dicit gl. q3 post mortem domini mortuo seruo, vestis non potest peti. licet possit peti peculiū. Item vestes habentur loco rerum, coherentium, non dico accessoriarum, sicut claues, vel claustra domus. Ego non video. q̄ ista lex possit aliter intelligi sustinendo istam gl. quam isto modo, scilicet, quod vestimenta non possint peti actione personali. q3 non videntur legata vestimenta, q3 accedunt seruo tanquam pars eius: sed rei vēdicatione bene possunt peti, vt cozium. z cozna. l. mortuo. §. de le. ij. Et in hoc differt legatum serui vestiti. z legatū serui cum peculio. Et sic no. quādo legatur seruus intelligitur legatus

1

2 vestitus, tanquā vestis sit coherēs ipsi seruo. Et secundū hoc † fa-

3 cit ad q. an ille, qui tangit vestimenta, dicatur offendere in psona. Et dixi in l. j. §. hoc autem edictū. ff. de no. oper. nunt. z est tex. in l. j. de his qui deie. vel effu. Item no. † q̄ participium vestitus, coniungit accessorie in his rebus, que consueuerunt accedere. Dixi ff. tit. j. l. si cui. Facit ad l. istam. §. depos. l. j. §. que depo.

ADDITIO.

2 ALEX. ☜ Offendere in persona. Offendere in vestibus an sit offendere in persona: vide Bar. in l. licitatio. j. de publica.

LEX XIIII.

1 ☞ Legatum non vitiatur transpositione verborum.

2 Ordo verborum in voluntate dubia inspicitur: secus in voluntate certa.

3 Libellus, peto talem ad satisfaciendum compelli, z cogi, z ad predicta condemnari, valet.

Quidam

1 QVidam. Transpositio verborum. legatum nō
viti at. h. d. Hor. tex. ibi. nec qcquā, ꝛc.
2 Op. ſ. de vſuf. l. quoties. ꝛ respon. Sol. Ibi loquitur in
voluntate dubia, vbi reſpicitur ordo: hic in voluntate certa. Itē
3 op. de le. ij. ſ. prius. ſ. de vul. ꝛ pu. So. vt ibi. Quero, dicit aduo
catus in libello, pero talem ad ſatisfaciendum compelli, ꝛ cogi,
a ꝛ ad predicta condemnari. Oppon. ꝙ libellus non valet, quia
prius petit executionem, quam ſententiam. Contra l. j. C. de exec.
rei iu. ꝛ l. ſi cum nulla. de re iud. tamen iſte tex. probat ꝙ valet, ibi
dum dicit, reſpondit, in connectionibus. Et pro hoc ſ. de here.
inſt. l. talem. ſ. j. ꝛ l. ij. ſ. ſed ſi quis. ſ. de vul. ꝛ pup.

ADDITIO.

a ALEX. Quod libellus. No. pro libellis. Adde Bar. in d. l. j. ꝛ
in d. l. ſi cum nulla. ꝛ in l. ij. ſ. prius. de vulg. ꝛ pupi.

LEX XV.

1 GEneri per ſpeciem in aliam tranſlatam derogatur.
2 Genus ſi vni legatur, alteri ſpecies, non diſtinguit ꝙ precedat.
1 SEruo. Generi per ſpeciem in aliam tranſlatam
derogatur. h. d. Hor. tex. ibi neque referre.
Opp. ꝙ ancilla, que erat in peculio, debeat communicari, vel eſſe neutrius. l. Titie textores. in prin. ſ. de le. j. ꝛ l. ſeruis vbanis. ſ. fi. ſ. de le. iij. Dicit gl. hic generi per ſpeciem derogatur, quaſi legatum peculij ſit ſpecies, ſed legatum ancillarum ſit genus: ſed in contrarijs vtrunque erat genus. At iſta ſolutio procedat, oportet te ponere ꝙ in peculio erat tantum vna ancilla, ꝛ nihil aliud: ꝛ ſic peculium erat ſpecies, quo ad legatum omnium ancillarum. Sed ſi in peculio eſſent plura alia, tunc legatum peculij eſſet vnum genus per ſe, ꝛ legatum ancillarum eſſet aliud genus. Sed intelligendo, ꝙ vtrumque eſſet genus. dic ad cōtrarias leges. quod hic dicit, ancillas ſuas. vnde non videtur legare illas que ſunt in peculio, vt l. ſeruos. ſ. fi. ſ. de le. ij, ꝛ ſic verbum, ſuas, tollit contrarium. Op. de l. queſtum. ſ. fi. ſ. de fun. inſtru. vbi videtur, ꝙ ancilla debeatur ei cui legate ſunt omnes ancille: non autem ei, cui eſt legatum peculium. Reſpon. verbum ſuas. poſitum in tex. tollit contrarium. quia in peculio videtur eſſe vicarius qui
2 non dicitur eſſe ſuus. d. l. ſeruus. ſ. fi. Ultimo no. ꝙ quando vni legatur genus, alteri ſpecies, non diſtinguitur. ꝙ precedat.

LEX XVI.

1 SOluens generaliter pro aliquo inuito, pro omni eo ꝙ tangit perſonam, vel libertatem, vel vitam, vel ciuitatem, poteſt ab inuito repetere.
2 Pater ſi viuens ſoluit condemnationem pro filio, an ꝛ quando filius ſibi imputabit in partem.
3 Pater redimens filium ab hoſtibus, videtur, facere officio pietatis, nec ex hoc filius tenetur.

STichus. Quando dominus ſoluit pro vicario, quem in cauſa noxali defendit, de ipſius vicarij peculio totum deducit, ꝛ de peculio ordinarij vſque ad eſtimationem vicarij: quod vero alius pro vicario ſoluit, de ipſius vicarij peculio tantum deducit, de peculio ordinarij, nullo modo. Iē nemo eſt in peculio ſuipſi?, hoc dicit multum notabiliter, ꝛ ſubtiliter. No. text. ibi, quicquid enim, ꝛc. Item no. tex. in fi. ibi, qui certe ipſe, ꝛc. Op. ad prin. ꝛ videtur quod non poſſit repeti niſi ea quantitas, que expediebat ſolui pro illo. Pamphilo defenſo. l. vtiles. ſ. de peti. here. vbi debet fieri, quod eſt vtilis. Dicit glo. ibi conueniebatur alius: hic ipſemet pro quo eſt ſolutum. Vnde non poteſt dicere non vtiliter geſtum, cum ſit defenſus. hoc colligitur ex duabus glo. hic poſitis, vna incipit, etiam ſi plus, alia incipit, ipſi ordinario. quas gloſſ. ſigna, quia ſunt valde notabiles, ꝛ menti tenende. Per hanc l.
1 dico, ꝙ ſi fuit condemnatus aliquis in mille, ꝛ ſi non ſolueret, amputetur ſibi pes, vel manus, vel aliud, debet fieri in perſona. Modo aliquis amicus ſoluit cōdemnationem amico repetendi: iſte dicit, ꝙ non vult reddere: q. dicit, melius erat mihi quod pes
a amputaretur, quam ꝙ tanta pecunia ſolueretur. Certe non po-
b teſt dicere, vt eſt text. hic, ꝛ gl. nota. Item ſi aliquis fuit condemnatus in centū, ꝛ ſi non ſoluerit, eſſet exbannitus. ſi aliquis ſoluit pro eo, non poteſt dicere ꝙ non expediebat ſoluere: q. potius expediebat eſſe exbannitum, vt hic. Vides, quando fit tranſmutatio de vno domino ad aliud, non poteſt dicere, non debuiſti pro me ſoluere: ſic ꝛ vbi fit tranſlatio de vna ciuitate in aliam, ille pro quo fit ſolutio, ne fiat tranſmutatio de vna ciuitate in aliam, non poteſt dicere, non potuiſti ſoluere pro me. Et hoc no. generaliter, pro omni eo quod tangit perſonam, vel libertatem, vel vitam, vel ciuitatem: ꝙ ille, pro quo ſoluitur, non poteſt dicere non eſſe vtiliter
c geſtū, vt hic. quod tene mēti. Jac. de Are. inducit in arg.
2 ad q. de filio, pro quo pater viuens ſoluit condemnationem, an debet computari de parte ſua. Et dicit, hic eſt arg. ꝙ ſic, ꝛ non dicit plus, nec aliſ doc. aliquid dicūt. Videtur tamen ꝙ Bui. de cu. pona hāc q. ſ. de condict. ind. l. frater a fratre. in fi. ſed alio caſu le-

quitur. Videte, ad euidentiam ſciatis, ꝙ l. cum duobus. ſ. ſpondit, alias l. ſi fratres. ſ. pro ſoc. loquitur, ꝛ ſi filius ſoluat mortē patris: ſed noſtra q. loquitur quando pater vltro ſe pro eo, Pro cuius declaratione premitte tria. Quando filius miſit maleficium viuo patre: ꝛ tamen nō eſt condēnatus. ante condēnatio. Quandoq; viuo patre commiſit maleficium. condēnatus: ꝛ tamen non eſt ſoluta condēnatio. Quando patre condēnatus fuit, ꝛ cōdemnatio fuit ſoluta per patrē, in
b mo caſu, nec filius, nec pater tenet. Secundo caſu, ſine filius tenetur pro pte ſua cōputare, ꝛ illa talis obligatio cto deſcendēs, non debet vllo modo patrē vel eius patrimoniū reſpicere, cuius cōditionem non pōt facere deteriorē. l. filius pac. ꝛ l. cōtra iuris. in fi. cū l. ſeq. ſ. de pact. q. actio ꝛ mandatur de peculio. l. iij. ſ. ex furtiua cauſa. ſ. de pecul. Idē ſi non habebat peculiū profectitiū, bona patris non poterit. ſed ſi filius habebat peculiū, bene poſſet in peculio fieri ꝛ Ratio q. actiones que deſcendūt ex maleficio, dantur contrem de peculio. l. iij. ſ. idē ſcribit. ſ. de pecul. Facit l. ſi tutus. ſ. de noxa. Tertio caſu, aut filius habebat peculiū profectitiū aut aduentitiū aut nullū. Si profectitiū de illo videtur tum, ꝛ de illo fit deductio, vt hic. Si aduentitium tūc de illo videtur facta ſolutio. l. Neſennius. ſ. de neg. geſt. Et ter fit legitimus adminiſtrator. l. j. C. de bo. mater. ꝛ l. j. que lib. in dubio adminiſtratorio nomine videtur ſolui mortem. ſ. quādo ex fa. tut. ꝛ l. cū poſt. ſ. j. ſ. de admi. tuꝛ
e cta pecunia nō ſufficeret, idē eſt ꝙ dicetur ſtatim, quā habet peculiū. Nam quādo nullum peculiū habebat filius aut pater ſoluit ex neceſſitate: q. fideiuſſit pro filio, vn de ꝛ ſitate ſoluet, ꝛ tunc cōputabitur in partem ipſius filij argumil. ercif. l. heredes. ſ. ſi filius. Ratio, q. in neceſſitatibus detur eſſe liberalis. l. rem legatā. j. de adi. leg. ꝛ l. cum quo ſ. leg fal. Aut ſoluit ex volūtate q. pro eo non fideiuſſet, ſtatutū ciuitatis cogebatur, ꝛ tunc videtur cauſa dere, nec a filio poterit, repeti arg. l. j. C. de ne. geſt. Et facit ad predicta. l. 5 filius. ꝛ quod dicit ꝛ predicta vera quando filius delinquit, ꝛ ſic ſuperius
f tuit patrē ſoluere. Si vero ponamus eū captiuitatis
3 hoſtibus, ꝛ pater redimat eū, tunc videtur nec ex hoc filius teneretur. l. liber captus. C. de cap. reuer, ꝛ ita loquitur quicquid dicat Bui. in d. frater a fratre.

ADDITIONES.

a POMA. Certe non. Vide in ſimili gl. in ſ. terrible
Spe. in ti. de fal. ſ. fin. ver. ſed quid ſi infirmo. ꝛ vide
hoc Alex. in l. quāuis. in vl. col. ver. ꝛ iſta preſtant. arg.
Pau. de ca. in auth. ſi captiui. C. de ep. ꝛ cler.
b ALEX. Non pōt dicere. Qui ſoluens pro inuito
petat actione neg. ge. vide Bal. in auth. contra
Treb. ꝛ ibi doc. ꝛ in auth. ſed nouo. de ſer. fugi.
l. ſi. in prin. ſ. de cōd. inſti. Vide bal. in l. ſi. C. de
ſoluit Bar. ꝙ ſi cōdēnatus eſt diues, nec velit ſoluere
terit iudex facere executionē in bonis ne ineidam
duobus. ſ. idē riſdet. el ij. pro ſoc. Et hoc ſequit
quāuis. ſo. ma. An aūt ſoluēs p infirmo
Iſta fuit q. Bui. de qua in Spe. in ti. de ſalario. ſ. fi
mus, lxxiij. diſt. prouidendū. in gl. ꝛ dic ꝙ ſic. Qui
pro condēnato ciuiliter tm. vide Jo. and. in c. cū
cōp. in vj. in nouella. an poſſit repeti cōtra tertiū. ꝛ
carcer eſt ſpecies ſeruitutis. ꝛ quis poteſt inuitus
tute. l. j. ꝛ ij. de li. cau. ꝛ ſequit Jmo. de pig. ex litteris.
c ALEX. Ja. de Are. inducit in ar. ad q. De filio
talliā pro filio, ſiue cōdēnatione, an illud debeat cōputari
tē illius filij, vide Bart. in auth. contra rogatus ad Treb.
Bar. in l. ſi cū dotē. ſ. j. ſo. ma. ꝛ Bar. in l. omnimodo. ſ. C.
teſt. ꝛ in auth. ex teſtamēto. de col. ꝛ Bar. in l. ſ. ſi impu
bo. ꝛ Bal. in auth. ſi captiui. C. de epiſ. ꝛ cle. ꝛ Bal. in l. ſi
ſ. j. in fi. ſo. ma. Bene facit ꝙ no. Bald. ꝛ Jmo. in l. ſi ita
cond. ꝛ dem. per Bal. in d. auth. ſi captiui. ꝛ in l. filie. C. fa.
de Bal. in d. auth. ſi captiui. qui etiā querit in fratre ſoluto
fratre condēnato. an poſſit repetere ꝛ Bar. in l. cū duobus
Papinianus. pro ſo. ꝛ hic adde Bal. in l. j. C. ne filius pro
l. certū. C. fa. erc. ꝛ in l. filie. pe. co. eo. tit. per Bui. de ſuza
queſt. talis eſt, filiuſſa. ꝛ Bal. in trac. de duo. fratr. dicit. ꝙ
putatur in partem. per l. liber captus. C. de capti. poſtl.
de Bal. in l. frater a fratre. de cond. inde. ꝛ vide Ange. de
tract. maleſi. ver. dictum Semptonium. in ſi. verſi.
d ALEX. Filius tenet. Quid autē ſi pater ſe obligauit pro
an debeat totū ſolui de parte illius filij. vide Bal. no. ꝙ non
lie. C. fa. er. ꝙ Huid. de ſuza. in pal. le. ꝛ Bal. in d. liber.
e ALEX. Tūc dic. Vide omnino que diximus poſt Bal. in
teſtamēto de colla. Sed nunqd fiſcus poſſit agere cōtra

legi

legitimam que debetur filio, qui condẽnatus fuit ob delictũ. doc. n. l. si qua pena §. de his qui sunt sui, tenẽt q̃ nõ. z vbi vide Bal. z Bar. in l. j. §. si impuberi, §. de col. bo. z Spe. in ti. de exe. seu. §. sequitur. vers. quid si filius. z vide Albe. de Rosi. tra. sta. in iij. par. in q. xxvj. que incipit, item quero pulchram q. z Bal. in l. si. §. j. de viu. rei iud. Sed stat dubium, si statutum prouideat legitimam assignari, licet sit iniquũ secundum Bal. in d. l. si qua pena. vtrũ pater debet assignare legitimam de bonis tantũ que nunc habet an etiam de posttea quesitis, conclusio est q̃ tantum de bonis que erant tempore commissi criminis vel delicti, per ea que tangũtur in l. certa forma. C. de iu. fis. li. x. per doc. in l. si tibi mandauero. §. cuius. §. mã. Et accedant etiam dicta iura dicentia inspici tempus delicti. l. j. §. de pe. cũ. vul. per doct. in d. l. si qua pena. Adpte dicta adde q̃ gl. in ru. C. de decre. decu. li. x. tenet q̃ valet statutũ, q̃ pater teneatur soluere penã p̃o delicto filij: quam ad hoc alle. Bal. in l. j. C. ne fil. p̃o pat. per Jmo. z mod. in l. cũ filius. in pain. §. de ver. ob. Item vide Bald. in l. lex Cornelia. in pain. §. de vul. z quod no. Bar. in d. §. si impuberi. z Bald. in d. auth. si captiui.

ALEX. ¶ Patrẽ soluere. Quod sequitur Bal. in l. certũ. C. fa. er. facit tex. in l. sed z si ideo. sol. ma. z ibi Jmo. z etiã ibi probatur q̃ soluere p̃o carcerato etiã si sit coniuncta persona, nõ p̃esumitur solutũ animo donandi, sed animo repetẽdi. z ibi hoc etiã not. Jmo. quid in matre, fratre, amico, z patre, vide Bal. in d. l. liber.

LEX XVIII.

Si seruo. Opp. de l. iij. §. per cõtrarium. §. de do. p̃ci. So. Ibi manumisit directo: hic per fideicommissum. z ista est vera solutio.

LEX XIX.

Cum dominus. Facit §. de pact. l. tres fra. tres. z quod ibi nota.

Peculium videtur concedere, qui manumittit inter viuos.

§. Testamento. Opp. q̃ manumissione seruorũ extinguitur legatum peculij, vt l. eo. l. j. Bl. sol. nota. Sed tũc op. quomodo potest actione ex testamento, q̃ manumittendo inter viuos videtur peculiũ concedere. §. C. de pecul. eius. qui lib. Respõ. duobus modis primo, hic ideo potest agi actione ex testamento, q̃ cõtinet plus, quã actio inter viuos. l. iij. §. si rem. §. de leg. iij. Vel dic, q̃id, quod dicit, manumittendo inter viuos, peculium videtur concedere, verum est nisi aliter de peculio disposuerit: sed hic aliter disposuit in testamento, vnde manumittendo non videtur peculium concedere.

Dispositio inutilis facta inter viuos circa speciem derogat generi, secus in vltima voluntate.

Filiusfamilias an possit liberare debitores patris, ita vt eo effecto patrefamilias, sibi preiudicet.

§. Filius. [a] Inutilis dispositio circa speciem, facta inter viuos, derogat generi. h. d. Contrariũ esset, si in vltima voluntate, dispositio speciei esset inutilis. l. si. §. fin. de au. z ar. leg. z no. in l. iij. §. si. §. de le. iij. z dixi in l. quesitũ. §. pen. z §. ti. j. [b] Vltimo iste tex. facit ad q. vtrũ filiusfamilias possit debitorem patris liberare, z sic eo facto patrefamilias preiudicet sibi? Et videtur q̃ sic, vt hic, z l. si cũ optio. §. de opt. le. z l. denique. §. ita quesit. ver. plus ait Sabinus. §. e. In cõtrariũ facit l. j. §. q̃ ait p̃or. volũtate. §. quoniã le. z l. cũ ita. §. si. §. ó le. iij. z no. gl. il. nec nos. C. de cap. Ita dicit Dy. De ista. q. videtur casus in l. z suũ. §. sed z si quis. z §. seq. §. de pac. Breuiter puto. si quidẽ filius habet aliquã spẽ de p̃senti contra debitores paternos, q̃ sibi sunt obligati sub cõditione, tunc potest facere liberationẽ, q̃ eo facto patrefa. sibi preiudicat, l. z suũ. §. fi z si quis. §. de pac. z l. ij. §. q̃ si patris. i fin. §. fo. ma. Si vero nullã spẽ habet, nisi succedẽdi tũc ista spes nõ attẽditur, z ab ista spe nõ potest liberare, [b] q̃ nõ attendit talis spes. l. post emãcipationẽ. §. j. de li. le. Ad idẽ l. j. §. q̃ ait p̃or. §. quoniã le. sed potest se obligare, vt si heres erit q̃ nõ petet, licet hoc faciẽdo forte esset indignus hereditate patris. l. si. C. de pact. z l. quidã. in fi. z l. seq. §. de do. z §. de his quib. vt indi. l. ij. in si.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Filius. Hunc tex. alle. Bald. in ru. C. de ver. si. in ver. sed quid si testator.

AND. BAR. ¶ Vltimo. Et vide tex. in c. sicut. de iureiur. vbi illud quod quis fecit vt canonicus, non nocet ei vt episcopo. ita illud quod fecit quis vt Cardinalis, non nocet vt Papa. Et vide Bald. qui a. i hoc alleg. multa iura.

ALEX. ¶ Sibi preiudicat. Hoc dictum simpliciter refert z sequitur Roma. in l. si in mora. solut. matrimo.

ALEX. ¶ Non potest liberare. Vtrũ filius possit liberare debitores patris adeo q̃ ipso facto herede sibi preiudicet, vide Spec. in ti. de pac. §. de. ver. quid si filius. z Bar. in l. filius. §. de sol. Ego alias tenui istã opi. hic, nisi filius dubitasset de vita patris. per l. nec nos. cum ibi not. hic allegatam, vel nisi patre volẽte fecisset li

berationem. l. si. C. de pact. quibus casibus valebit liberatio semper, z nocebit per regulã l. cũ vir. §. de vsuf. nec placet opi. Bar. in d. l. si. quã sequitur Jmo. per l. seruo alieno. qui, z a quib. q̃ sua diffinitio est contra tex. in d. l. cũ vir. ver. sciẽti. iuncta. l. si fundum sciens. C. de euic. z no. etiã doc. in d. l. cũ vir. forte etiã attẽtari posset indistincte tale pactũ valere, fauore liberationis, per d. l. z suũ. §. de pac. quã ita alle. Bar. in l. stipulatio hoc modo concepta. de ver. ob. ad fi. z in l. si. ad fi. C. de pac. z si vera esset opi. Dy. z tũc esset verũ in liberatione ti. lucratiuo, p̃out videt loqui tex. in d. l. z suum. z per Doctor. in ca. quãuis. de pac. in vj. vbi per Lapũ.

LEX XXI.

Sticho. Istam l. declara vt dicit glo. ꝛc.

LEX XXII.

Dominus seruum testamẽto.

§. Dominus, seruum qui. Oppo. de l. cum quest. C. de lega. So. gl. ibi loquitur, quãdo legauit eandẽ rẽ pluries sub eadẽ appellatione: hic sub diuersis, quia primo sub nomine peculij, secũdo sub nomine vicarij spãliter. Et ista est bona so. p̃o qua facit q̃s no. §. de fideic. ser. l. iiij. Dices tu, nõne cũ legat vicariũ, istud est nomen peculij? Rñ. illud nõ est p̃oprie peculiũ: sed quedã demonstratio, que respicit seruum. ¶ Alij aliter dicunt. z legũt hãc legẽ alio modo. de qua lec. non curo, quia nõ continet vtilitatem.

LEX XXIII.

Dominus sticho. Primo seruꝰ gessit negotia liberti. Secundo libertus decedit, z instituit patronum p̃o dimidia. Tertio decedit patronus. z libertatem dedit seruo sub conditione, si rationes reddiderit de his que gessit in bonis liberti. Quarto decessit seruus redditis rationibus, z reliquis solutis, z ad libertatẽ p̃oductis. Questio est, an heres patroni teneatur cedere actionem heredibus agentibus contra debitores, p̃o quibus soluit z dicit, quod tenetur. Ita ponit casum Dyn. z tene menti.

§. Testamento codicillis. Quod dominus ẽbet seruo, computatur in peculio, si talis erat domini consuetudo. h. d. Opp. q̃ talis scriptura seu consuetudo non debet inspici. l. cũ certum. §. de vin. tri. z ole. le. Sol. vt ibi. Item opp. de l. si peculium. §. sicut. §. eod. Sol. hic p̃opter consuetudinem.

1 Officialis si nõ debet syndicari ex forma statuti, an possit syndicari de eo quod de bonis communis ad eum peruenit.

§. Seruis. Seruis, quos testator iubet nõ ẽbere seruari, z sine inquisitione esse, eis nõ videtur
a legare peculiũ, nec reliqua. h. d. Ro. mirabile [a] tex. ad statutum q̃
1 dicit, quod talis officialis † non debeat syndicari, nec super eum inquiri, quia verum est, nisi p̃o reliquis, ex eo quod remãsisset pecunes cum de bonis communis, vt hic, quod tene menti. Facit. l. si seruus veritus. §. de leg. j. z l. si quis rationes. §. de lib. leg. z l. Aurelius. §. j. eod. titu. z l. quidam decedens. §. de admi. tuto.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ro. mirabile tex. Ro. p̃o officiali quando debet syndicari, adde que diximus post Bart. in l. Aurelius. §. Caius. de ilib. le. Bar. z Bal. in l. obseruare. de offi. p̃ocon. z leg. z quod not. Bal. z Jmo. in d. l. si seruus veritus.

LEX XXVI.

1 Pater si stipulatur p̃o filio, videtur in dubio in peculio p̃ofectitio concedere.

2 Pater si facit filiam stipulari, an tunc videatur potius donatio, quam peculium.

3 Testamentum in quo pater assignat filijs peculium, etiam si non dicat, iure institutionis, valet.

4 Relictũ facti filio iure falcidie, vz, ac si diceret, iure institutionis.

a **Viri fili.** [a] Quod pater † p̃o filio stipulatur in p̃o-
1 fectitio peculio, in dubio ei cõcedere vide
tur. h. d. Est bona lex. z mẽti tenẽda. Ad hoc facit l. quod fructuarius. de acq. re. do. vbi dominus dando seruo, videtur in dubio sibi concedere in peculium. z hoc est verum quando pater ipse stipulatur p̃o filio, tũc enim cum nulla traditio, vel aliquid, q̃ p̃o traditione sit, interuenerit, videtur in peculium p̃ofectitiũ
2 cõcedere. Facit l. j. C. de castr. pec. † Sed si pater faceret filiũ stipulari, an tũc videretur potius donatio, quã peculiũ p̃ofectitium?
3 Dic vt diri in l. si pater. in pain. §. de do. Jac. de Are. dicit, † q̃ si pater assignat filijs suis peculiũ, nec dicit, iure institutionis. q̃ te
4 stamẽtũ valet. Sed † quid si reliquit iure falcidie filio? Certe valet,
b ac si diceret, iure institutionis. Bl. est in l. si patronus. §. j. §. ó do.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Viri fili. Adde Bar. in materia huius l. in l. quoties. Bart. Secunda super Infort.

z l. que dotis, so mat, z qs dixi post bar. in l. filie. C. fam. erc. z not. Bar. in l. in donationis. C. de coll. Et de hoc tex. vide p bal. in l. cũ virum. C. de ñdeic. z in l. ũ. C. de inof. do. z per bal. in l. filie. C. fam. erc. z in l. fini. e. ti. in ver. vlterius quero. z adde cer. in l. cũ pater. §. pater pluribus. de leg. ij. z vide Bart. in trac. duorum fratrum.

b ALEX. ¶ Ac si diceret. Relictum inre falcidie haberur pro instructione, z idẽ valuit Bal. in auth. vnde si parẽs. C. de inof. test.

TITVLVS IX.

De penu legata.

LEX I.

1 ☞ Penu legata, z si non detur, aliquid legetur nomine pene, an sint plura legata, vel vnum.

3 Penus quando legatur sub conditione, ante mozam est in obligatione ciuili z naturali.

4 Penus si legatur, z si non prestetur, sit legata pena, quando peti possit ab herede.

5 Lite contestata si heres offert penum, an liberetur a pena pecuniaria legata, eo casu quo penum non daret.
Euentus conditionis quem in mora non constituit.

6 Moza potest purgari ante euentum diei tacite, vel expresse, vel ante litis contestationem.
Moza non purgatur, quando adiecta est dies, z pena, fallit in iuriscis.

7 Moza purgatur ante litẽ cõtestatã, quãdo principalis dispositio est nouata p penalẽ, secus si in principali est adiecta pena z dies.

a Nori a Si legatum penale incipit a precedẽti dispositione, ipsum legatũ est in prestatione nõ in petitione quo ad executionis effectum, z mora potest purgari vsque ad litis cõtestationẽ, vel diẽ a testatore statutũ: siue legatum sit vnũ, siue in annos singulos. h. d. Dixidit. Primo, ponit themam z questionẽ. Secũdo, respondet quãdo legatum sit vnũ. Tertio quãdo legatũ z pẽa sunt i annos singulos. Quarto, quãdo legatũ est in annos singulos pena est vna. Secũda ibi, z si quidem. Tertia ibi, quod si in annos. Quarta ibi, quid ergo, vsque ad fi. ¶ Quero † quãdo legatur penus, z si non fuerit data aliquid nomine pene, an sint plura legata vel vnũ? Bl. dicit hic, z verius est, aut incipit a precedenti conditione, z est vnum legatũ: hic est casus in l. si penũ. in fi. §. quando di. le. ce. z lita stipulatus. §. de verb. obli. Si vero incipit a precedenti dispositione, duo sunt legata, z. l. si penum. in pri. sed quia vna prestatio sufficit, quandoque videtur vnum legatum. l. cum sine prefinitione. §. quãdo di. leg. ced. z ita debet intelligi l. §. item si ita. in fi. §. ad l. fal. Dicitur hic, q sola pecunia est in obligatione. ¶ † Quero, vtrum penus, ante mozam sit in obligatione ciuili z naturali? Bl. quod sic in l. pen. §. quando di. le. ce. licet aliter quidam dicant §. ad l. fal. l. i. §. ũtẽ si ita. z male. ¶ † Quero, vtrum ipsa penus possit peti? Ter. hic videtur dicere, q non. z habes gl. in l. §. item si ita. §. ad l. fal. ratione cuius in l. duo socictatem. §. pro so. Cõtrarium not. §. de act. z obl. in l. obligationũ fere. §. fi. Sol. Aut quis vult petere penum quo ad effectũ, vt ipsam multo herede, cõsequatur, z non potest, quia cum post litem contestatam primum legatum nouetur per penalem stipulationem. z in illam transfundatur, vt hic, z d. l. si penũ. z l. §. item si ita. §. ad leg. fal. patet q non potest fieri condemnatio, z ita debet intelligi hic. Sed quantum ad effectum inducẽde more, vel nouationis, potest peti l. obligationum fere. in fin. §. de act. z obli. quod ibi no. Et ita dicit Old. z ita scripsi in l. si ita stipulatus. in fi. §. de ver. obl. ¶ Item dicitur hic, q quis potest soluere

4 penũ, donec contestetur, † quero vtrum post litis contestationẽ quis offerendo penum liberetur a pena pecuniaria? Respon. aut lis est contestata super pecunia, z tunc post litem contestatã am-

b plius non admittitur b purgatio moze, vt hic, ibi, cum eo lis de pecunia contestetur. Ita debet intelligi l. si insulam. §. de verb. obli. z l. si ita quis. §. Seia. de ver. obl. z quod ibi no. Sed si lis non esset cõtestata super pecunia, tunc admitteretur purgatio moze etiam post litẽ contestatã; quia reus quandocũq; offerẽdo, id quod petitur, liberatur. vt Inst. de perpe. z temp. act. in fi. z. l. interdum. §. fi. de ver. obl. licet gl. aliter ibi dicat, z nõ bene. Sed in hoc est differẽtia, quia lite contestata super pecunia nõ sufficeret sola oblatio. l. sed z si alia die. §. de cõst. pec. Sed requireretur oblatio, z cõsignatio, que haberet vim solutionis, vt inst. de perp. z temp. act. §. fi. Et de hoc dixi in l. si insulã. §. de ver. obl. ¶ Dicitur hic, q potest purgari moza, donec lis cõtestetur, nisi forte aliud tẽpus, z.

5 † quero exemplum, quando est statutũ tẽpus ex mẽte testatoris; dicit gl. quando iussit aliquid dari de fructibus futuri anni. Ista

c gl. videtur expresse contra opinionem omnium doc. dicentium, q euẽtus conditionis quẽ in moza non constituit. Ita tenent doc. in l. in mi nozum. C. in qui. cau. in ure. resti. nõ est ne, z Bul. de cu. in l. q te-

stũ. si cer. pe. Dixi in l. quoties in diẽ. §. de ver. obl. z Lita si pro cod. tit. Sed constat, q quãdo legatur fructus futuri anni, legatio est conditionalis, l. j. in fi. §. de cõdi. z demon. male ergo ista gl. Breuiter, vel dicamus, q ista gl. non potest bonis pium, sed est ponẽdum per l. nec sem. l. §. si in habitatione. si dies leg. ced. vel sustinendo gl. dic. q hic fructus futuri non adiecti obligationi, sed executioni. z sic natiuitas obligetur differtur. l. quidam testamento. §. de le. j. z l. Lucius. de alim.

Dixi plene in Linter stipulantem. §. sacram. §. de verb. obli.

b ista glo. sine scrupulo procedat. ¶ Item dicitur hic, q post

6 contestationem, vel post diem non purgetur moza, quia ante euentum diei expresse vel tacite, ante litis cõtestationem purgari moza; videtur q nõ, quia est adiecta pena, ergo non gnam. C. de contrahen. z com. stipul. Contrarium dico, quia tur purgatio, quando est adiecta pena tantũ: secus si est dies z pena, vt ibi. Fallit in iudicijs secundũ materiam

7 tres. §. si quis cau. Secundũ hoc habetis hic, quãdo principalis dispositio est nouata per penalẽ, admittitur purgatio moze litis contestationem. Casus est hic. Et not. q si sit adiecta dies expressa vel tacita, non admittitur purgatio, vt hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Vxori. Et hanc l. limita, vt per Bal. in l. si §. si quis cau. z colligitur ex nota. per Bar. in l. si insulam. de verbo. oblig.

b ALEX. ¶ Non admittitur. Per Bart. z doc. in l. si verb. oblig. z vide j. proxime.

c AND. BAR. ¶ Ista glo. Et vide Bar. in l. j. ff. de solut.

d AND. BAR. ¶ Item dicitur. Et vide Ang. in rep. l. ff. de verb. obl. z ibi plene per Bart. z Sali. in l. si pacto. IO. FR. RV. ¶ Vide Bar. in d. l. ũ insulam. in vi. opp. de ista l. z solu. vt ibi.

1 ☞ Differentia nõ est quando penus legatur semel tantum singulis annis.
Moza purgatur vsq; ad litis contestationem in legato nouato vno anno.

2 Moza non potest purgari post euentum dies, quãdo dies est posita causa differende solutionis.

3 Stipulatio penalis, an committatur in omnibus casibus, quibus tum est in vna ex pluribus prestationibus.

4 Contractus bone fidei, an nouetur per stipulationem penalem quentem.
Legata habent naturam contractuum bone fidei.

5 Statutum, quod extrahenti sanguinem alicui in platea, mittatur manus, nisi soluerit cẽtum, vsq; ad quantum tempus soluere centum.

1 §. Quod si in annos. † Quero vtrum betur singulis annis, vel quando semel tantum. re q non, in gl. que incipit. sed certe, ꝛc. posita

Illud non videtur verum. nam quando est vnus tum admittitur purgatio vsque ad litis contestationem do est in singulos annos, cum habeat diem, non videtur tatur purgatio propter diem, vt quidam habẽt hic

Dy. Sed non credo Dy. dixisse, quia puto q admittatur

2 tio ante litis contestationem. Nam quod dicitur, † quero apponitur, euentus diei constituit quem in moza, intelligi apposita causa differende solutionis: secus si causa obligationis, vt in legato in singulos annos. Nã non est q eodem tempore oriatur actio z moza constituatur. Lacomus. §. de solu. z ideo admittitur purgatio vsque ad litis tionem. vt hic. nisi ponetes apponitam esse aliam diem rẽde solutionis, vt si dico, in annos singulos in pascate, euentum diei appositi causa differende solutionis, nõ

3 purgatio. ¶ Venio ad quartam partem, z quero, vtrum do sunt plures prestationes, statim cum est cessatum mittatur stipulatio penalis in omnibus. Bacuiter dicunt disponentes, vt testator, vel alij contrahentes, apponunt tionem per nomina collectiua: vt puta si omnis pecunia erit, tunc centum dabis nomine pene: vel si in ista quaque cumia soluta non erit, tantum dabis: que dictio est nomen tio, nisi ela pso toto tempore. l. si necessarias. §. si annua. §. de pig. act. Quandoque apponitur dispositio stipulatio nalis, per verba distributiua, vt hic, si aliqua pecunia non soluta termino suo, tantum dabis nomine pene: tãc statim cessatũ in vna, cõmittitur stipulatio penalis in totũ. §. si in fi. Quandoque est dubiũ, quia vtitur verbis simplicibus solutũ nõ fuerit, tantũ dabis nomine pene: z tũc videtur sponentis vt statim committatur stipulatio penalis in est casus no. z mẽti tertius. Hic est quartus casus in

qua

quãdo pena particulariter adiicitur cuilibet particulari solutioni, de quo loquitur. ℣. q si in annos, z l. lecta. ℣. si cer. per. ¶ Ultimo not. † q ex hoc reprobatur opi. Dy. Fran. z Bccur. z Buil. in l. prædia. ℣. de ac. emp. vbi dicitur, q cõtractus bone fidei non noscuntur per sequentem stipulationẽ penalẽ secus in contractibus stricti iuris. Hoc nõ videtur verũ, vt hic, z l. j. ℣. itẽ si ita. ℣. ad l. fal. z l. si penũ. ℣. quado di, le. ce. Nã scitis, q legata habẽt naturã cõtractuum bone fidei. l. in minorum. C. in qui. caus. in inte, restit. nõ est necesse. z l. Seia, in fi. de do. cau. mor. z tamen videtis, q per sequentem stipulationẽ nouãtur, quod plene examinaui in l. ita stipulatus, in vltimis cõtrarijs. ℣. de ver. obl. vt dixi. ¶ Quero. statutum dicit, a q si aliquis extraxerit sanguinẽ in platea, amputetur sibi manus, nisi soluerit centum vsque ad quantum tempus poterit soluere ista centum. Dic vt in l. item veniunt. ℣. idem recte. ℣. de peti heredi, vbi innuit text. q vsque ad sententiam.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Statutum dicit. Hoc statutum est bonum, z vide Bar. in l. seruus quoque, de here. instit

LEX III.

☞ Satutum prohibens sagittamenta extrahi extra ciuitatem tempore guerre, prohibet balistas extrahere.

Vipenum. a Esculenta, z poculẽta ad vsum patrisfa. z amicorũ ipsius, indefinite legato penorũ continentur: speciale vero legatũ ad ipsius vsum restringitur, z si arida penus legetur, nulla vasa comprehendit: liquida vero, vilia tantũ vasa cõprehendit. z si legatũ penorum extinguitur, z legatum vasorũ. h. d. Ro. ter. ibi, esculenta, vtrum ea que. ꝛc. factum est statutum tempore guerre, q non possunt extrahi sagittamenta de ciuitate, vtrũ baliste possint extrahi: Videtur q sic, quia non sunt sagittamenta. Sed contrarium est veritas, qz pariter disponitur de sagittamentis, z instrumento cũ quo sagittamentũ emittitur. Ter. est hic, z vide q per istum ter. in hac materia dixi in ita stipulatus. ℣. de verb. obli.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Qui penum. Vide quod not. per istum ter. z in hac materia dixit Bartol. in l. ita stipulatus. de ver obl.

LEX IIII.

Parata ad vendendum an veniant in legato.

Am quod liquide.

℣. Item si quis. Penoris legatum venalia non comprehẽdit. z si promiscue vtebatur, tunc ad vsum annuum venalia cõtinet. De hoc tan ea que sunt causa vendendi veniãt, habuistis in l. generali. ℣. vroꝛi. ℣. de vsufr. leg. z l. prædia. ℣. de fun. inst. z l. pediculis. ℣. item cum quereretur. ℣. de au. z ar. le. z ideo si aliquis vult legare apothecam suam cum omnibus pannis, dicat, lego a apothecam cum pannis, siue sint vẽales, siue nõ. Et ita de facto ego ꝛsuluisse recordoꝛ.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dicat lego. Vide Bald. in l. in legatis. C. de lega.

1 ☞ Ciuitatis, vel vbis appellatio finitur muris.

2 Ciuitate interdicta, an suburbia sint interdicta.

℣. Sita. † Vbis seu ciuitatis appellatio muris finitur: Roma. z Perusium, z similia continentibus edificijs: z hec adiectio, vrbana, magis qualitatem, quã locũ significat. h. d. De hoc dixi in l. ũ. ℣. de ver. sig. z ibi plenissime dixi. per hunc ℣. est factum e. si ciuitas extra de sen. excom. li. vj. vbi dicitur, † q si interdicta sit ciuitas, etiã sint interdicta suburbia. Dicatis vt ibi. z dixi plenissime in d. l. ij. ℣. de ver. sig. vide glos. que incipit. idem ergo dico. z si legaui. Ista glos. videtur contra istum ter. quia si lego ea que sunt Rome significatur locus, vt ea tantum que sunt Rome veniant? sed si lego penum Vrbanam, videoꝛ significare qualitatem, vt omnis que vbicunque est, veniat: si tamen sit vbico vsui destinata, vt hic, z ℣. tit. j. l. antepe.

☞ Relatiuum quis vel qui, an restringatur ad speciem precedentem, vel genus.

℣. Sicui. a Iste est valde notabilis, z singularis. ℣. habes ergo hic, † q relatiuum quis, z qui, refertur ad genus, z ad speciem exceptam. Vel potes dicere, q hic in dubio relatiuum refertur magis ad genus legatum, quam ad speciem exceptam vt referatur magis ad penum, quam ad vinum. ¶ Opp. relatiuum debet restringere id tãtum, ad quod refertur. l. a filio. ℣. fi. ℣. de ali. z ci. le sed hic ad vinum solum refertur, ideo illud tantum restringit. Sed contra, imo ad penum non potest referri salua ratione recti sermonis: quia penus est generis feminini. z relatiuum est generis neutri, contra l. Plautius. ℣. de aur. z ar. le. Sol. dictio penus, est omnis generis, vt ã. ead. l. ℣. nomen. z ideo debetis habere in text. omne penũ, vt sit generis neutri: sed si habetis omnem penum, dicatis q dictio penum, assumatur diuersis modis. Uno modo, quod sit generis masculini, z referatur ad dictionem, omnem. Alio modo, quod sit generis neutri, z referatur ad relatiuum, quod. ¶ Quero que est ratio quod istud relatiuum, quod Rome erit, referatur magis ad penum, quam ad vinum. Dicit gl. qz in dubio debemus inspicere quod est minus, l. in obscuris. ℣. de regul. iur. Cõtra istam rationem facit l. in testamentis. ℣. de re in. Bl. non respondet, alij doct. dicũt, ratio est ista, qz quando excipit vinum quod Rome erit, istud vinũ quod Rome est, est quoddam individuum, respectu penus: z quãdo sequitur enumeratio individuoꝛum, restringit significationem generis. l. cum de lanionis. ℣. cui fundum. ã. ti. j. Sed nihil est dicere, qz enumeratio individuoꝛum restringit significationem speciei non nominate, contente sub genere: non autem restringit genus, vt plene dixi in l. quesitum. ℣. pe. ã. ti. j. ideo legatũ vini nõ venit quãdo restringit legatum penus. Videtis. hic potest esse ista ratio, qz in eadem oratione ponitur aliquid dispositiue, z aliquid exceptiue: dispositiue omnem penum, exceptiue preter vinum: vnde in dubio relatiuum debet referri ad id, quod ponitur dispositiue: non ad id, quod ponitur exceptiue. Ita loquitur hic. Contra hoc facit l. fi. ℣. Titia. ℣. de li. le. vbi in dubio verba debent intelligi esse posita demonstratiue, non dispositiue. Dubito circa hoc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si cui. In isto ℣. fi. habes ter. sing. qualiter exceptio declarat regulam, z ita ipsum vt singulare allegat Jmol. in l. filio preterito, de imi. test. De qua materia vide Bar. de vsufr. le. in l. generali. ℣. j. in l. quesitum. de fun. inst. z no. in c. in nostra. de sepul. per gl. z doc. in l. in his. de legi. per Dy. in c. j. de re, iu. in vj. z per gl. in l. j. ℣. de reg. iu. z in l. generali. ℣. j. ã. alle. z quod ibi no. Bar. secundum Jmo. ibi z Bar. no. z docto. in l. actione. C. de träsa. Jm. in l. fi ita legatum. in prin. de le, j. dicit, q nedum exceptio restringit regulam, sed per eam legatum restringitur. vt hic, etiam si legatum annulletur vt ibi per illum ter. probatur contrarium.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde Ro. consi. cccexvj. in fi. z consi. cccexcix. in fi. z latissime per Canonistas in c. quoniam frequẽter. in prin. vt lit non contesta.

LEX VII.

1 ☞ Testatoꝛ legando cameram suam vroꝛi, quid legare videat.

1 **Enum meam.** Facit ista lex ad id, quod quotidie fit, † legat testa-

a toꝛ vroꝛi cameram suam, quero quid contineatur a illo legato? Breuiter, non puto q intelligatur camera. i. locus sed intelligo. i. res ad cameram paratas: vnde vbicunque sunt res, si tamen ad cameꝛã sint parate, veniunt in legato, argu. huius legis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quid contineatur. Legatum factum vroꝛi sue, de camera sua quid contineat, adde Bal. in rub. C. de ver. sig.

TITVLVS X.

De supellectili legata.

LEX I.

1 ☞ Massaritiarum, quecunque continentur appellatione continentur appellatione suppellectilis.

Supeller. Secũdum communem vsum in vulgari, hodie supellectilem non

a nominamus, sed appellamus massaritias a in vulgari: sed supellectilia in literali. Nam ista nomina possunt ex vsu mutari vt ℣. eo. l. Labeo. ideo quecunque reperis † cõtineri appellatione supellectilium, continentur appellatione massaritiarum. Unde si aliquis massaritias legat, non continentur asinus z equus, vt hic. Item q appellatione suppellectilis contineantur massaritie. videbitis ℣. l. proꝛi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Massaritias. Adde bal. in l. in legatis. C. de leg. z Ange. in l. iij. de leg. z vide in l. proꝛi.

LEX II.

1 ☞ Massaritiarum, appellatione non comprehenduntur arma, nec libri apta ad reponendum: nec appellatione supellectilis venit cultra.

Supellectili. Ibi ff sunt qui recte no. q libri

1 z arma appellatiõe massaritiarum non comprehẽduntur. Idem de rebus aptis ad reponendum arma, vel libros, tene menti, quia sunt quotidiana. Item in hac l. in prin. habetis q culcitra continetur appellatione supellectilis. Contrariũ habuistis. ℣. de au. z arg. le. l. argumento. ℣. j. Sol. culcitra potest esse de his rebus, de quibus potest dubitari, an sit vestis, vt ibi: z an supellex. vt hic: sz cõmunis vsus loquẽdi nõ habet se vt cõtineatur appellatione supellectilis, vt hic.

1 ☞ Errοꝛ principis quando faciat ius.

2 Errοꝛ communis quando habeatur pro veritate.

3 Princeps, licet non sit verisimile quod erret, tamẽ errare potest.

§. Sed de his. Opp. de seipso ad se ipsum. Prius mo dicit. q non debet in sp ici materia. Secūdo dicit, crater argētū nō esse in suppellectil. Sed distinguamus tēpora, vt hic dicitur. Itē dicitur hic q error Imperatoris facit ius. Cōtra, ius nō potest per errorem constitui, vt l. quod nō ratione. ff. de legib. Sol. Ly. variat in sol. in l. j. C. que sit lon. cōsue. in quarto cōtrario, z in l. consuetudinis. eo. ti. Finaliter Jac. de Are. quē sequitur Old. dicit multū bene, iudicio meo.

1 †Quandoque princeps, [a] vel alius, qui habet ius cōdendi errat
2 in ipsa legis constitutione, qz in veritate non intendit legem constituere: sed vtitur tanquam sit iam constitutum: tunc non facit ius talis error, qz deficit consensus, d. l. q non ratione, secundum vnam lec. ff. de legi. Quandoqz nō errat in cōstitutione legis, sed in modo condendi, seu constituendi legem: z tunc dic, aut errat in causa de preterito, qz dicit Imperator q sic fuit iam cōstitutum, sed errat per dissuetudinem sublatam ideo statuimus, ꝛc. Et tūc error facit ius, tamen tali modo non est trahēdum ad cōsequens. l. quod vero. ff. de legi. Secūdum aliam lectā possumus intelligere hunc tex. quod Imperator statuit argentū, esse in suppellectili. credens sic alias esse statutū. cum nō esset. Si vero errat in causa de presenti: si quidem esset talis, qui faceret legis equitatem cessare, cessaret lex, qz cessaret causa fi. Si vero error talis cause, non faceret equitatem legis cessare, tūc valet lex, z error ius facit. hoc probatur in l. qui in aliena. ff. si is, z l. is qui putat. ff. de acq. he. z
2 ista est materia propria, an error communis faciat ius. Item est alia materia, an error communis habeatur p veritate, de qua tractatur in l. Barb. ff. de offi. preto. z l. si arbiter. C. de sen. z interlocu. Sed videtur q error vnius non faciat ius, sed error cōmunis sic, vt legibus contrarijs. Sol. hic est error principis, quē omnes debent sequi. Sed cōtra, quomodo princeps errat: vt l. omnium.
3 C. de testa. Respon, non est verisimile q erret, sed errare potest. Vide gl. que incipit, vtebantur, ꝛc. ibi. de iurisd. om. iu. l. ii per errorem, sed ibi est error priuati. Item ibi, l. ornamentorum. Solu. dic vt ibi, quia ibi etiam est error priuati, nota bene.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quandoque princeps. De errore principis, z quomodo, z quādo erret princeps in iure, vide bal. in l. ij. C. si cōtra ius.

LEX IIII.

Instrumenti. Oppo. quod instrumentum non est suppellex. l. labeo. ff. j. eodem. Sol. Id quod hic dicitur instrumenti, ꝛc. intelligo, scilicet patrissa, non domus, vel fundi, vt ff. eod. l. j.

LEX VII.

1 ¶ Communis vsus loquendi dat significationem rei, z an sit propria significatio, nu. 4. vbi quod est figurativa.
2 Nemo existimandus est dixisse quod non etiam mēte cogitavit.
3 Testator quare cum vult minuere legatum, statur nude eius voluntati: secus quando vult augere.
4 Statutum, si fuerit, quod statuta debeant intelligi secundum propriam significationem, an intelligentur secundum communem vsum loquendi.
5 Tempus quantum requiratur, ad hoc vt vsus loquendi, dicatur communis vsus vtendi, z vsus intelligendi.
6 Testis ad probandum communem vsum loquendi, debet in ratione dicti dicere, quia per dictum tempus audiuit.
7 Testis interrogatus super communi vsu loquendi, quomodo scit, si respondet quod communiter audiuit dicere, probat.
8 Communis vsus vtendi vt dicatur probatus, quantum tempus requiratur.
Articuli in communi vsu vtendi, qualiter formentur, z super eis habeant deponere testes.
9 Testis deponens super communi vsu vtendi, si interrogatur quot personas vidit vti, qualiter respondeat.
10 Articuli super communi vsu intelligendi qualiter formentur, z super istis testes habeant deponere.
11 Voluntas defuncti probatur ex communi vsu loquendi, vtendi, z intelligendi.
Lex quando dicit, quod opinio omnium sic est, ex supradictis probari debet.

Labeo. Instrumēta domestica ad vsum patrisfa. deputata, supellectilis legatum comprehēdit, ex propria significatione vocabuli: z ea que possunt ex diuersis generibus cōtineri, ex vsu testantis cōpleturntur legato: sed in his que constat aliam speciē contingere, testantis vsus nō inspicitur. h. d. Diuide hāc l. Ponit enim primo, quid sit suppellex secundū Labeonem. Secundo, quid sit suppellex secundum Tuberonem. Tertio, ponit dictum Seruij, in his que possunt diuersis generibus contineri. Quarto, ponit dictum Tuberonis contradicentis Seruio in vno mēbro sui dicti. Quinto, ponit dictum Jurisconsulti authoris huius l. in quo Tubero reprehenditur, z dicto Seruij statur. Secunda ibi bero. Tertia ibi, sed de his. Quarta ibi, id Tubero. Quinta sed z si magno. ¶ In tex. ibi, in quam ratione, ꝛc. ad quem deputate sunt. secundum Dy. ¶ No. tex. ibi non enim ꝛc.

1 nibus, †quod communis vsus loquendi dat significatio
2 †Not. cetera ibi, ceterum nemo existimandus est dixisse etiam mente agitauerit. Dic, sed per vsum patrissarum, bus, quas constat alterius generis esse, eius mentem ergo de verbis non est curandum, secundum Tuberonem dicitur hic, q argētum escarium, est alterius generis quā lex. Cōtra. j. l. proxim. Solu. vere escarium non est alterius, imo de his, de quibus dubitatur. Et hoc volunt tus, dum ponit exemplum de argento escario. ¶ Item tur hic, q ex communi vsu, non ex opinionibus singulorum bet inspici. Contra, opinio cuiusqz inspicitur. l. legata. Quintus. ff. de argento. j. de aur, z arg. leg. Unus tamen

a gna loquitur hic multum bene, z quasi nō indiget adno qua: vide ipsam, que incipit, scilicet, proprio, ꝛc. ibi, alit
3 rit, vt ibi no. ¶ Quero que est ratio differētie, q quidnuere, statur voluntati defuncti: secus quando vult augspondeo, quod diminuto legati fit nuda voluntate defunc tacita. l. iij. ff. si. j. de admen. leg. Sed dari nuda volitate set. qz quando incognita verba exprimit, remanet nuda d. l. iij. alleg. in ea. gl. Item ibi. l. si quis, in principio. Sed ibi significatio verbi aliquo modo poterat extendi ad sensit. ¶ Quero que sunt illa, de quibus potest dubitar alterius generis, vel non? Unum exemplum ponit de escario, aliud est in culcitra, ff. eo. l. iij. in prin. contunc to. ff. j. de auro z argen. leg. Item in tapetis, vt ff. eo. l.

4 coniuncta l. argumento. ff. j. de aur. z argē. leg. Dicitur
b enim ex opinionibus, ꝛc. quero. vtrum [b] communis pria significatio, vel impropria: Respōdeo, cōmunis esse idem cum propria significatione, z nihil repugnat. esse q aliud est propria significatio, z aliud cōmunis d: z tunc non erit propria, sed figurata. l. cū de ff. de fun. inſtr. z h. d. gl. hic, que incipit, scilicet, propria, ꝛc. quod dicit figurata concluditur, q non est propria. Ratione z imago, non est propria id quod figuratur. l. Cassius. ff. de legat. iij. Limaginariam. ff. de regu. iur. Preterea populus non potest re, q vere alteretur propria significatio rei. l. ij. de rerum que vsu consu. Unde concludo, q communis vsus loquendi non est propria significatio, sed figurativa. Erit

Jac. Butr. in quadam sua disputatione, z hoc est vera
5 ta, que dicunt, q †debeant intelligi secundum proprias
c tionem: alias si tale statutum non reperiretur, [c] vsui loquendi, z recederetur a propria significatione
* §. quod tamē Cassius*. ff. de legat. iij. ¶ Et pro
ne habemus videre tria. Primo, communem vsum
cundo, communem vsum vtendi. Tertio, commu
ligendi, z videntur idem prima facie, z sunt multum
6 patebit. ¶ Quero ergo, dum dico, communem vsum
seu vtendi. seu intelligendi. quāri temporis vsus requiritur. hic multum no. videtur dicere, quod requiritur vsus
* ris, *ibi dum dicit, z sic visitata, ꝛc. qui vsus sit per
temporis. l. de quibus. ff. de legi. z l. consuetudinis. C. q
consuetu. ¶ Circa communem vsum loquendi, pon
Testator habens multos equos, legauit alicui palafren
dubitatur quid intelligatur appellatione palafreni
Certe debet declarari a communi vsu loquendi. Ad
autem communem vsum loquendi formabis articulum
d annis citra, [d] z per ipsum tempus, communis vsus
in hac ciuitate vnde est testator, vel vbi testator cō
equus talis conditionis appellaretur palafrenus. Quod
dixi a decē annis citra, z per ipsum tempus, dixi propter
ff. dixi: q ad hoc vt communis vsus cōstituatur, requiritur
longi temporis. Quod dixi, vnde testator est, vel vbi com
tur, probatur in l. numis. ff. de le. iij. z l. si seruus plurium. ff.
7 leg. j. Sed †quid dicet [e] testis super hoc articulo? Rñ. dicet,
e tenta in articulo vera esse. Interrogatus, quomodo scit. Dic
f per dictum tēpus, in dicto loco audiuit equū talis cōditionis
omnibus tractantibus de hoc, palafrenū vocari. Quare dic
dixit? Rñ. quia ratio testis debet concludere id, quod per
g corporeum cōprehenditur. [g] l. qui testamento. ff. ff. de testa
his que in testamento delen. l. j. in prin. z ideo si testis
tus. quomodo scit: respōderet, z diceret, qz sic communiter
tur, nec apponeret se audiuisse, nihil concluderet, q non
citur, nec apponeret se audiuisse, nihil concluderet, qz nō
* tur *aliquid quod suo sensu perciperet. Facit quod not.
g cum causam. extra de test. ¶ Sz quero, †quid si testis
tur, quomodo scit, respōdet, qz sic cōmuniter audiuit dicere,

repetit dicto tẽpore, vel in dicta ciuitate, probat ne? Videt quod non. Licet enim primo dixerit articulum verum esse: tamen in ratione temporis & loci non videtur repetitus. ar. l. qui fundum. §. tione tempus & locus non videtur repetitus. ar. l. qui fundum. §. de contrahen. empt. Crederem contrarium salua meliori deliberatione: quia si ratione dicti, intelligimus de alio loco, vel tempore, quam in dicto dixerit: reperitur quod dixerit diuersa & varia. qz locus & tempus diuersitatem inducunt: & ideo debet puniri pena falsi, [b] l. eos. ĵ. de fal. & l. qui falso. §. de testib. ideo ne incidat in falsitatem, debemus rationem supplere inquantum possumus. c. cum tu. extra de testib. & in prima constitutione C. in §. quibus.

*¶ Secundo quero, de communi vsu vtendi, quanti temporis debeat esse? Supra dictum est: & pone exẽplum in l. quod si nolit. §. qz assidua. §. de edi. edic. & l. excepto. C. locat. & ibi ponũtur plura exempla. C. de agri. & censi. l. domini prediorum. libro. xj. & l. si plures. §. ĵ. ĵ. de aqua plu. arcen. Articulus formabitur sic, quod a decem annis citra, & per ipsum tempus communis vsus fuit in ciuitate ista, quod ille qui emeret pannum de lino, haberet ad mensuram brachij maioris, qualiter deponet testis? Respõdeo, dicet contẽta in articulo vera esse. Interrogatus, quomodo scit: dicet, quia sic vidit vti ementes, & vendentes, in dicta ciuitate a decem annis citra, & per ipsum tempus? & possent formari quæst. supra dicte, quas omitto. dic vt §. ¶ Sed quero, si interrogatur quot personas vidit vti: quero, de quot debeat deponere? Respondeo, statur in arbitrio iudicis. Nam si quidem est factũ quotidianum requiritur quod talis vsus fũt factus a multis personis. sin vero non est factum ita quotidianum, non requiritur factum a multis personis. l. cum quidã. §. quod dicitur. §. de acqui. heredi. cum gl. quæ incipit, cõmuni opi. & ibi diri. Et aduerte, quia oportet q̃ dictum testis concludat, quod a prima die qua vidit, cucurrerint isti decem anni, & etiam si poneret in articulo, esset consulte factũ vt dicimus in materia quæ sit longa consuetudo. Sed quid si testis dicit se hoc vidisse fieri a multis personis, sed de nominibus non recordatur? Respond. sufficit l. testium. C. de testi. ¶ Tertio quero, de communi vsu intelligendi, de quo pone exemplum per l. in vsu. ĵ. de ver. signifi. vbi plurale ponitur pro singulari. Itẽ pone exemplum in vulgari sermone, si el filiolo mio se mozesse, bona mea deuenient in talem, hec verba secundum communem vsum intelligendi, intelliguntur, id est, si filius meus decesserit sine liberis. Articulis debet formari, quod a x. an. citra. & per ipsum tempus, communis vsus intelligendi fuit. quod talia verba, si el filiolo mio se mozesse, intelligantur, id est, sine liberis decesserit. Sed quid dicet testis? Respon. dicet contenta in articulo esse vera: & interrogatus, quomodo scit: dicet, quia per totum tempus in dicta ciuitate audiuit ab omnibus hominibus loquẽtibus de hoc q̃ istæ verba sic intelligebantur. Ex hoc, q̃ dicti homines dicebãt sic se intelligere: statim sequitur, q̃ sic intelligebant: quia † nemo dicit, q̃ mente non agitauit. vt hic: & sic de intellectu testificantur ex sensu corporeo. Ex istis tribus quandoque probatur defuncti voluntas. l. cum de lanionis. §. afinam. §. de fun. inst. Itẽ cum lex dicat, q̃ opinio omnium sic est. q̃ debet probari. l. si arbiter. §. de proba. quomodo probatur? Respond. probando aliquid ex §. dictis, probatur communis opinio.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Gl. magna. Istam gl. allegat pro meliori de corpore iuris Jmol. in l. si quis fundi. de leg. j.

ALEX. ¶ Quero vtrum. An communis vsus loquendi sit pro propria, vel impropria significatio, adde bar. & doc. i rub de ope no. nũ.

ALEX. ¶ Cõmuni vsui loquendi. Jn statutis stamus communi vsui loquendi. Adde gl. not. in c. nonnulli. de rescrip. in ca. cupientes. de cle. in vj. & quod no. Joan. And. in c. fundamenta. codẽ tit. fallunt tamen ista in statutis penalibus vt communiter tenetur in d. rub. de ope. no. nun. licet Bart. ibi contra, adde not. per bar. in l. j. de fu. & legi. & quod not. Bar. in l. omnes populi. in interpretatione declaratiua. de iust. & iu. & c. ex literis. el. j. de spon. & latius Bal. in d. l. omnes populi. & quod nota. idem Bal. in l. non dubiũ. C. de lega. si tamen statutum debet intelligi proprie, non recipit intellectũ a communi vsu loquendi. secundum Bart. hic. Et vide Bald. in d. l. omnes populi. in vlti. col. vbi diri, & vide Bart. in l. cum de lanionis. §. afinam. de fundi. instru. & omnes intellectus, qui nõ sonat in auribus populi, dicetur esse extraneus, secũdum Bal. de pace constan. in § sententie quoque.

CLAV. DE SEISS. ¶ §. Quod tamen Lassius. Ad idem Pano. in c. ne pro defectu. co. j. de elec. ter. in c. j. circa medium. de trãslat. episco. quem ibi dicit singularem Bal.

CLAV. DE SEISS. ¶ Vsus longi temporis. Nunquid autẽ sufficiat ostendere q̃ lex vtitur hoc vsu. Barto. vult q̃ non, in l. si quis seruũ. ĵ. de cond. & demon. Jn contrarium facit q̃ not. in l. liberorum. in ij. quæst. prin. ĵ. de ver. sig. vbi videtur etiã tenere hãc secundam partẽ. & idem Bar. in l. oẽs populi. §. de inst. & iur. & in d. liberorũ dicit q̃ ꝓpria significatio sumitur ex authoritate legis. vide eundẽ in l. si necessarias. §. si annua. §. de pign. act. vbi dicit, q̃ videtur q̃ Jurisconsultus. est quandoqz impropriæ loquutus circa istas orationes, vide etiam quod dicit Bre. in l. scienduũ. post Roma. ĵ. de verborum obliga.

b ALEX. ¶ Decem annis citra. Not. quod communis vsus probatur per decennium. Adde Bal. in l. ij. alias iij. C. si aduer. rem iu. & Bart. in l. j. C. de dign. libro. xij.

c AND. BAR. ¶ Sed quid dicet. Et vide Joan. in c. cum tu. de test. vbi no. exclamat de hoc dicto.

f ALEX. ¶ Respon. dicet. Vide quod not. Bal. in l. ij. C. si aduer. rem iudic. vbi per ista dicit, q̃ sufficit q̃ quis se in communi gessit vt paterfa. per x. annos.

g ALEX. ¶ Comprehenditur. Item videtur sufficere dicere hoc audiuisse a sensibus secundum Bart. in l. si chorus. §. j. de leg. iij.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Non testificatur. Hoc tenet Bald. post Dy. in l. de quibus. col. fina. ff. de legib.

h ALEX. ¶ Pena falsi. Adde quod not. Bal. in simili in l. fi. C. de reb. cre. in princip.

i ALEX. ¶ Rationem supplere. Not. in redditione rationis testis, intelligitur repetitum tempus. & locus, & adde Bar. in trac. de test. quem etiã refert Bal. in l. edita. ad fi. de eden. & Bald. in l. nulla. §. de le. & in l. testium. & in l. solam. C. de testi. & ter. & quod ibi not. habetur iij. quæstio. ij. nihilominus. & tenet ibi Bal. in dicta l. testium. C. de testibus secundum Nicola. de Mat. quod licet testis dicat, non recordor de loco, licet sit interrogatus, tamen probat, licet glo. ibi teneat q̃ debeat deponere de loco, & istis addendo. per Bartol. post gloss. in l. ij. de aqua plu. arcen. & id q̃ ibi dicit not. Bartol. sequitur Bal. in l. de quibus. §. de legi. & l. apud antiquos. C. de fur.

* CLAV. DE SEISS. ¶ §. Quibus. Istud dictũ sequitur Alex. consi. c. volu. j. vbi alleg. alias concord. bene facit in simili tex. in l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. in fin. per locum ab opposito. ĵ. de verborum obligation.

LEX VIII.

1 ¶ Testator si legat omne aurum & argẽtum, quod ipse habet, vtrum debeatur pecunia, vide in si.

Cum quidam. Hec lex tractat aliquantulum de materia l. quæstum §. pen. §. de fun. instr. & est bene forte contrarium, & breuiter hoc intendit. Argentum escarium, & potorium, appellatione suppellectilis non continetur, nisi ex vsu patrisfa. illud significetur. ĥ. d. Contra hanc l. op. quando fundus & instrumentum legatur, secundum opi. quam tenui vobis, cedit instrumentum fundi. & patrisfa. & sic omne argentum escarium & potorium, vt §. de fun. instr. l. quæsitum. §. sed si fundus. Dicit gl. q̃ hic continetur instrumentum patrisfa. sed qz adiecit. z supellectili, videtur velle q̃ non cõtineatur aliud, quã sit in suppellectili. Jstud non videtur bene dictum qz cum enumeratio specierum adiicietur nomini, vel verbo, vel participio significatiuo temporis. cunc non restringit genus, l. si mancipia. §. de fund. instr. hic aũt adiicitur nomini, vnde non restringit genus. Sed credo, q̃ gló. bene dicat, & respondeo ad contrarium, quia hic legauit domum cum iure suo, id est, domum cum omni instrumento suo, scilicet domus: vnde in genere precedenti instrumenta patrisfa. non continebantur. sed solum instrumenta domus. Item in speciali supellectili non continetur istud argentum escarium & potorium merito non debetur. arg. ad hoc §. de fun. inst. l. ville. §. j. Vel. dic tenendo glos. que est C. de verb. signi. l. ij. que dicit legando fundũ & instrumentum non contineri nisi instrumentum fundi subgenere precedenti: si non continetur, merito non deberur. ¶ Quero,

1 † testator legauit vtroq; omne aurum & argentum quod ipse habet: vtrum debeatur pecunia? Tex. est in l. cum aurum in prin. de aur. & arg. leg. concordat l. Quintus. §. j. eod. titu.

LEX IX.

1 ¶ Scripture authorum que probent.

a Legata. a De his plenissime diri vobis in l. que situm. l. pe. §. de fun. inst. Quero, † vtrũ scripture authorum probent? Dic quedam sunt scripture & authoritates approbate ab Jmperatore, vel summo pontifice. & istis est credendum vt in authent. l. j. §. si cert. pet. & l. leges la. j. C. de leg. Quedam sunt, que nec improbate sunt nec approbate, & tunc subdistingue, aut procedunt enunciative: & statur eis, si reperitur q̃ antiqui steterunt, vt probatur in l. Celsus. & l. monumenta. §. de pro. & c. cum causam extra de pro. Quedam sunt que procedunt determinando, & decidendo: & tunc videdum qui studia teneant, & tunc eis creditur, l. septimo mense. §. de sta. ho. quedam sunt que non approbantur a studijs, nisi inquantum ratione probentur, vt sunt dicta magistralia, l. j. C. de legib.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Legata. Et vide doc. i l. manumiss. ff. de iust. & iu.

1 ☞ Alienare videtur qui pro tanta pecunia pignorat, q non est verisimile luiturum.

§. Suppellectili Hic est bonus casus. No. q
* tato pretio, q debitor non vult eam habere, presumitur* creditoris.l.ant epenul.in prin.ff.de leg.iij. Et per hoc dicimus,prohibitus est aliquis alienare quibusdam personis: si non alienat,
1 sed pignorat pro tanta pecunia, q non est verisimile ipsum luiturum,videtur alienare[a]. De hoc est in vsib.feud.in c.j.§.aut si lucellario,quib.mod.feu.amit.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. ☞Presumitur. Vide Alex.post Jac.z Jmo.in l.j.§.per seruū.ff.de acq.poss.z intellige q presumitur ex tali obligatione qđ debitor non vult amplius habere. Posset tñ esse obligata etiam pro tanto quantum valet, z non caderet ista presumptio.vt puta si fuisset maiorum suorum:vt no. Alexā.in l. iij.in fin.C de legat.

a ALEX. ☞Videtur alienare. Not.casum q qui pignorat, videtur alienare z vide casum propie in l.qui habebat.de leg.iij.

LEX XII.

Quemadmodum. De hoc in l. vbana familia,de ver. sig. z ff.de leg.iij.l.seruis vbanis.

LEX XIIII.

1 ☞ Massaritie non debent publicari. cum publicatur domus.

a **Fundo.** Vidistis ff. de fun.instr. l.ij. §. dotes No.[a]
1 †q si debet publicari domus, non tamen debent publicari massaritie.

ADDITIO.

a POMA. ☞Not. Vide quid inferat Old.consi.cxxj.

LIBER XXXIIII.

TITVLVS I.

De alimen.& cibaria.lega.

¶ Dictum est ff.de leg. in genere. Item in specie a titu.de ann.leg.vsq; huc. Sed q circa legata alimentorum occurrunt dubia,ideo ponitur titu.

LEX I.

1 ☞ Aqua venalis debetur ei,cui alimenta sunt relicta.

2 Alimenta si sunt relicta,in his que menstruatim prestari debēt, z si prestarentur,corrumperentur,estimatio debetur:secus si non corrumperentur,quia debetur ipsa species.

3 Alimenta preterita,z alimenta futura qualiter petantur.

4 Alimentis legatis,debetur pretium portature aque, si legatum est factum nobili,secus si non nobili.

Alimenta si sunt prestanda in pecunia, heres portat ad domum legatarij: si vero prestantur in alia re, in cuius portione debetur expensa tunc in domo heredis prestantur.

5 Gabellam soluit heres prestare debens alimenta, si pro his rebus,quas heres necesse prestare debet soluitur: secus si persone imponatur.

1 **Si alimenta.** Legato alimentorum ce
2 dit aqua que est venalis, h.d.Querit gl.vbi sunt regiones, vbi aqua venundari solet. Dic vt in gl. ¶†Quero,vtrum debeatur aqua,vel estimatio eius, z idem quero in omnibus alimentis:Et videtur q estimatio, l. Mela.§.quidam,j.eod. In contrarium,q debeatur species, nisi pecunia specialiter sit legata,l.cum hi.§.si cui.ff.de transact.z videtur tex. C. de ero.mil.ann.l.j.lib.xij.z l.nulli.eo.tit. Respon,vos scitis,q alimenta debent prestari menstrua,l.ff.ff.de lib.agno. z j.eo.l. pecunie,in fi.z ibi dicam. Modo ad propositum quedam sunt, que si pro toto mense prestarētur,corrūperentur vt aqua,carnes,z similia,in istis debetur estimatio,nō species,d.l. Mela.§.quidam,j.e. Quedam sunt que si solverentur pro toto mense, non corrumperentur,vt frumentum,z tunc non debetur estimatio,sed ipsa species,l.cum hi.§.si cui.ff.de transac. sed debet solui pro toto mense d.l.nulli,z ex hoc habes quid petere debeas quando petis alimēta futura.quid autem quādo petis preterita? dicam in l.libertis
3 quos.§.j.j.eo. ¶†Quero,video q debetur estimatio aque:quid de pretio portature, an veniat in legato alimentorum. z an idem de pretio haustus? Respon.inspicienda est conditio personarum quibus legatur. Nam si legatur nobili persone,venit: sed si legatur vni famule que ipsamet potest portare,tunc non debetur pretium portature,l.penul.§.fin.j.de cond.z demon.z l. Venia.§.fi.
4 ff.de annu.leg. ¶Quero,†vbi debēt prestari alimēta? Ad stio potest intelligi duobus modis. Primo. an debeant p in loco vbi est heres,an vbi est legatarius? de quo est gl. hi.§.in causa.ff.de transact.vbi dicit.q debent prestari vbi habet domicilium.nisi aliud appareat ex voluntate testatoris quo l.sed z si susceperit.§.j.ff.de iudic.z j.eod.l.iij.z l.Titia in princip.ff.de lega.j.facit l.cum res.§.j.ff.de leg.j.z quod
a tur.cū sua glo.de iudic.Secūdo potest intelligi,[a]an heres portare ad domū legatarij:vel legatarius debeat ire ad redis? Respōd.Quandoq; pro alimentis prestatur pecunia aliud quid in quo in portione nulla est expensa,z tūc heres tabit ad domum legatarij.l.item illa.ff.de consti.pecu. sunt,in quorum portatione venit sumptus,vt frumentum, lia,z ista debet heres dare in domo sua,z legatarius pos tabit l.prouincialium.in fi.de ero.mi.anno.C. lib.xij. de peri.z commo.rei ven.vbi emptor debet portare,z ff. z ole.leg.l.si heres damnatus.z de quolibet ibi dixi. ¶
c quid de gabella,[b]an debet solvere heres? Respon. quod
b gabelle que imponuntur pro rebus, quas heres habet prestare.z tunc heres debet solvere gabellam.l.cum in penul.ff. loca. z ibi est text. Quedam gabelle imponuntur sone, non contemplatione rei:z tunc cum gabella non fr que pertinent ad alimenta,non debet heres prestare.vt gratis,z ibi dicam.quod not.z l.verbo victus.j.de verb.

ADDITIONES.

a ALEX. ☞Potest intelligi. Adde Bal. z mod.in l.cum fi.de verb.obl. In contrarium placet opi.Bar.nisi alias redderetur inutile.per d.l.sed z si susceperit.§.j.cum sic remanet quod erit differentia inter legata alimentorum lia legata,vide Bart.in d.l.item illa.in fi.princ.z hic adde in c.indicante.de resta.per Ange. in l.cum hi.§.viti.de rem
b ALEX. ☞Quid de gabella. An heres prestet gabellam,z ciunt no,per Bald.in l.acceptam.in xv. questio.C. de sta.z Jmo.in c.indicante.

LEX II.

1 ☞ Verba preteriti,vel presentis temporis,in his que ex mera voluntate testantis dependent,trahuntur ad futura.

2 Serui legati,vt manumittantur, veniūt appellatione libertor

3 Alimentorum prestatio continet duas obligationes,vnam personalem que non transit ad singulares successores, aliam hypothecariam que ad quemcunq; transit.

4 Verbum deuolui,an sit directum,vel obliquum.

Si quis Appellatione libertorum sunt
a tuntur. Item bona transeunt ad quemlibet cui alimentorum,h.d. ¶Opp.extra gl.dicit hic, latione libertorum suorum,continentur serui legati
1 tantur. Contra de l.si ita.j.tit.j.Sol.†verba quam riti,vel presentis temporis,referūtur ad futura,in ra voluntate testantis dependent.l.talis scriptura j.z ibi dixi. Cum ergo relinquere libertatem directo,
2 commissum sit in potestate testantis:ergo,zc Vel aliter hoc pronomen, suus, verificatur in eo qui est postea tempore testamenti erat seruus:quia tunc seruus libertus.hoc probatur in tex.l.talem,§.fi.ff.de he. do opp,z nunc intro gl.z videtur q serui postea veniant,vt ff.de leg.iij.l.pater §.duobus.Sol.gl.quenque berti,zc. Hoc verum est in his qui sunt postea luntate testatoris:alias secus,vt dicitur hic,licet scum deuoluta,tamen debentur alimenta. ¶Opp.vel de contrahen.emp. Sol.glo.hic loquitur in successore ibi in singulari,ita dicit gl. Vel aliter potest dici,vt no.m
3 nus.ff.de vsufr.z l.Lucius.j.eod. Sed aduerte,q sunt due obligationes,vna personalis,z illa non transit gulares successores,d.l.fi.§.fi. de contrahen.empt. z prima so. alia est obligatio realis, z hypothecaria, contra quencunq; successorem,vt no,in l.Lucius.j.eo.z de an,le. z d. l. fi.de contrahen.empt. z ita loquitur
4 ¶†Quero.vtrum.verbum deuolui,sit obliquum vel direc commune? q sit directum probatur in l.fi in fanti. C.de ibi,deuoluta,zc. z in l.de emancipatis.C.de leg.here. In rium q sit commune, probatur: q si testator dicit, si filius meus moriatur, bona mea deuoluantur in talem: tunc per regulam, q illud verbum q est aptum esse directum quum,est commune, vt dicit gl.in verb.fideic.in l.precibus. impu.z alijs subst.z text.in l.iam hoc iure.ff.de vul.z pu. expressius Jnfti.de pu.substi.§.fi.sed istud verbum est di,ergo,zc.vt hic patet in glos.que nō curat,vtrum fiscus cessor singularis,vel vniuersalis,tenemenţi.

ADD

ADDITIO.

ALEX. ¶ Onere alimentorum. Et vide Bart. in consi. incip. quidam sibi filios. ꝛ per Imo. ꝛ Pau. de Cast. in l. nihil. de leg. j.

LEX III.

Diuisio testatoris, ꝛ iudicis equiparantur.
Hec lex in casibus in quibus vsure permittuntur non corrigit.
Executor datiuus tenetur satisdare, ꝛ quibus casibus teneatur testamentarius.
Alimenta non prestantur vbi est alimentarius.
Legatum non remanet apud nudum executorem, siue deficiat de iure siue de facto.
Alimenta petuntur officio iudicis, ꝛ competit debentibus recipere alimenta. nu. 8.
Officium iudicis oritur, quando verba diriguntur ad Judicem, ꝛ condictio ex lege, quando ad iudicem non diriguntur.
Heredes eorũ, qui recipere debent alimenta, illa petere possunt.
Unus ex pluribus recipere debentibus alimenta, potest petere si vult, ꝛ alius non.
Officium iudicis pro alimentis potest simpliciter implorari, ꝛ etiam alternatiue.
Judex potest prouidere vt alimenta prestentur per tempora.
Judex laicus pro alimentis laico relictis cognoscit, pro alimentis pauperibus relictis, ecclesiasticus ꝛ laicus.
Clericus ꝛ laicus si pro vno facto conueniuntur, ecclesiasticus, ꝛ secularis simul cognoscunt.
Alimenta si pluribus a pluribus debentur, diuisio non potest fieri nisi iudicis authoritate.
Statutũ, ꝙ in causis damnorum datorum sufficiat probatio per iuramentum, extenditur ad incidentia.
Procurator satis est ꝙ citetur, vt perueniri possit ad primum decretum.
Uniuersitas potest collectam imponere pro debito.
Item cogitur creare syndicum.

SOlent. [a] Si pluribus a pluribus institutis alimenta debentur, fiet diuisio prestationis: vel vnus qui prestet, eligitur. Itẽ executor datiuus [b] cogitur satisdare. Hoc dicit lex mirabilis ꝛ singularis, licet ꝛ alibi de hoc fiat mentio, ꝛ diuidit̃ in tres partes. Primo, ponit duo dicta. Secundo, probat illa per vnum rescriptum. Tertio, probat per aliud rescriptum. Secunda ibi, exemplum. Tertia ibi, diuus. Aduertatis no. †ꝙ diuisio testatoris ꝛ iudicis equiparantur: concordat l. iij. ff. de admi. tu. ꝛ l. seruus hac lege. j. de manu. ꝛ ff. de pig. ac. l. non est. Secundo no. ꝙ vbi nemo executor datur a testatore, iudex potest ipsum dare. Tertio nota ꝙ executor debet satisdare. ¶ Opp. ꝛ videtur, ꝙ libertus non veniat in diuisionem: vnde obstat. l. Carmelia Pia. infra de iure patronatus. ꝛ l. quedam. supra. fami. ercis. gl. dicit non venit in diuisionem iurispatronatus, vel libertorum, vt legibus cõtrariis: sed prestatio alimentorum sic, vt hic. ¶ Item oppo. extra gl. hic dicitur, ꝙ debet dari pecunia, ex cuius vsuris liberti alantur. Cõtra, vsure sunt prohibite, l. cunctos. C. de sum. trini. ꝛ auth. ad hec. C.
2 de vsuris. ideo nullum videtur consilium huius legis. Solu. †fateor, ꝙ quo ad vsuras ista lex corrigitur: sed eatenus, quatenus vsure permittuntur, remanet incorrecta. Nam potest heres pecuniam mercatoribus dare, vt cum ea lucrentur, ꝛ cum eo lucro liberti alantur: vel iudex potest assignare podere, vt ex eius fructibus alantur licite, c. per vestras. extra de dona. inter vir. ꝛ vxo.
3 ¶ Opp. hic dicitur, †ꝙ executor debet satisdare. Contra de l. diuus. j. si cui plus quam per l. falci. Gl. soluit in contrario. Tu dic sic, quidam sunt executores legitimi, ꝛ isti non debent satisdare, vt episcopi, l. nulli. C. de episco. ꝛ cleri. quidam sunt datiui ꝛ illi satisdant, vt hic, quidam sunt executores testamentarii. ꝛ isti non satisdant, d. l. diuus. Fallit in casibus. Primo, si executor cepit esse non soluendo, l. liberto. §. Largius. ff. de annu. legatis. Item fallit si a testatore aliquod commodum sentit, l. si a pluribus. ff. de leg. j. l. pecunie. in secundo casu. j. eod. Nam ibi sentit commodum a defuncto: qꝛ est heres pro parte, ꝛ ibi per Dy. in d. l. si a pluribus. ff. de lega. j. ꝛ l. quidam. §. penulti. eod. titu. ¶ Item oppo. dicitur hic, quod cauet de reddendo portionem decedentium, ꝛ deportatorum: ꝛ sic innuit ꝙ per deportationem perdantur alimenta. Unde obstat l. is cui. j. eod. ꝛ l. eas. ꝛ l. legatum. ff. de capi. di. Sol. glo. Hic non dicitur, quod legata desinant deberi: sed dicit, quod per deportationem desinant posse prestari: ita dicit glo. que inci-
4 pit, vt per deportationem, ꝛc. Ex qua sol. †habes, quod alimenta non debent prestari vbi est alimentarius. †Item not. ex ista gloss. quod siue legatũ deficiat de iure, siue de facto non remanet apud nudum executorem: quod tene menti. Secundo modo soluit glos. in verb. desierit, quod hic fuerunt alimenta relicta sub conditione, dum erit in ciuitate: modo desinit esse in ciuitate, non curo. Dicitur hic in fi. ꝙ onus ceterorum, qui non sunt soluendo, non pertineat ad alios. Contra, nam bona defuncti sunt tacite obligata pro alimentis, vt j. eod. l. Lucius. ꝛ dixi ff. eo. l. j. ergo heredes incipient teneri per hypothecariam pro legatis. Respondeo, hypothecaria pro legatis non concernit bona heredis, nisi quatenus esset actio personalis, l. j. in fin. C. communia de leg. ꝛ sic vnus pro
c alio non tenetur. ¶ Quero dicitur [c] hic, quod iudices solent hoc
6 facere: †quo iure hoc petatur a iudice. Respondeo, quod iudicis officio petitur, quia vbicunqꝫ verba legis diriguntur ad iudicẽ, competit officium iudcis, l. ꝙ si minor. in fi. ff. de minor. coniuncta l. j. eod. tit. Sed hec verba dirigũtur ad iudicẽ, vt hic, ibi, solẽt ꝛc. ꝛ ibi, puto, ꝛc. ideo imploratur officium iudicis, non condictio ex
7 lege. Hoc not. †propter statutũ ꝙ dicit, Potestas ꝛ capitaneus sic faciant, ꝛc. Nam ex isto statuto oritur officium iudicis. Si vero verba non referuntur ad iudicem, tunc oritur condictio ex lege, l. j. ff. de cond. ex lege. ¶ Quero, cui competit istud officium iu-
8 dicis: †Respondeo, competit libertis, seu his qui debent recipere alimẽta. Quod libertis competat, patet ex isto text. quod aliis competat, patet ex hoc dum dicitur hic, quod ista lex est facta ad exemplum, vt in prima constitutione Codic. in fin. ꝛ l. iura non in singulas. ff. de legib. ꝛ competit contra heredes, ꝛ contra omnes, qui alimenta debent, vt hic in fin. prout loquitur de fisco. ¶ Sed
9 quero, †si liberti petunt, an ipsi heredes possint petere. Puto ꝙ sic. Licet enim dispositio directo fiat ad commodum alterius, tamen alius potest agere, ad quem pertinet per consequentiam, l. seruo legato. §. ij. ff. de leg. j. ꝛ l. fideicommissa. §. interdum. ff. de le. iij. ꝛ j. ti. ij. l. si quis reum. in princip. ꝛ ita erit hic, cum ad commo-
10 dum heredum consequenter respiciat. ¶ †Quero, quid si vnus ex libertis vult hoc petere, alius non. Respõ. potest, nec aliis preiudicabit, l. ij. §. dubitandũ. fami. ercis. ꝛ l. coheredibus. C. fa. ercis.
11 ¶ Quero, †istud officium ad quid competat: Respond. istud officium potest implorari simpliciter, petendo vnum ex his, que ponuntur in hac lege, petendo alternatiue istud aut illud. Proba-
12 tur hoc ex responsis positis in hac lege ꝛ ex prin. ¶ †Quero an iudex potest alio modo prouidere, scilicet faciẽdo diuisionem per tempora: Rñ. sic, per verba secundi responsi huius l. que generalia sunt: ergo potest diuidere per tempora, l. cum constet. de aqua
13 quo. ꝛ esti. Pro hoc l. item Labeo. §. j. ff. fa. erc. †¶ Quero, coram
d quibus iudicibus hoc petatur: Respõ. si quidem [d] alimenta sunt relicta non ob piam causam, vt vxori sue, ꝛ non pauperi, ꝛ tunc iudices seculares habent facere hoc, vt hic, ꝛ in Specu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. sed nunquid iudex. Si vero alimenta sunt relicta pauperibus, tunc non solum iudex laicus, sed episco-
e pus [e] potest cognoscere, capitu. significantibus. extra de offic. dele. ꝛ sic iudex laicus exequitur relicta ad pias causas, vt hic, ꝛ l. liberto. §. largius. de ann. le. Facit l. hereditas. §. fi. de peti. her.
14 ¶ †Quero, quid si heredes sunt diuersi fori, quia vnus est clericus, alter laicus: Quia ista diuisio non potest fieri nisi conuocatis omnibus heredibus, vt hic, aut ergo vocabis heredes coram iudice laico, ꝛ clericus dicet non debeo venire ꝛ econuerso. Idem
f in laico coram epo. [f] Si dices, deleget iudex secularis episcopo, vel econuerso: non potest qꝛ misti imperii est ista causa, ergo, ꝛc. l. j. ff. de offi. eius cui man. est iurisdictio. Sed si dices, quilibet per se cognoscat: non potest fieri, ne cause continentia diuidatur, l. prima. ꝛ ij. ff. de quibus rebus ad eundẽ iudic. ea. Rñ. si esset relictuꝫ ad pias causas, non est dubium, ꝙ tam ipsius laici quam clerici tunc episcopus est iudex. Sed ponẽdo casum dubium, puto ꝙ simul ambo cognoscant, sicut alias faciunt, auth. si vero cõtigerit. C. de iudi. Uel iudex secularis coram iudice episcopo coget laicũ
g ire, ꝛ eius iurisdictionem prorogare [g] arg. l. j. ff. de quib. reb. ad eũ
15 dem iudi. eatur. ¶ †Item quero, an istam diuisionem possint facere coheredes sine iudicis authoritate. Respõdeo, non quia est causa alimentorum: ergo de ea non potest pacisci sine iudice. l. cũ hi. in prin. ꝛ §. si cui non numus, vbi est expressum ff. de transact. Sed dices tu, ista non videtur causa alimentorum, qꝛ nõ paciscitur vtrum alimenta debeantur, vel non: sed de prestatione. Ueri-
h eas est [h] ꝙ verba d. l. cum hi. dicũt, alimentorũ, ꝛc. vnde quicquid de alimentis tangit, causa alimentorum dicitur, vt ibi probatur in pluribus §§. ꝛ sic causa alimentorũ est priuilegiata in dilatione, vt l. ij. j. de re iudi. ꝛ in appellatione, l. fi. j. de appel. recip. Item in feriis, l. ij. ff. de feriis. Unde dico, ꝙ omnes iste cause habent istud priuilegium: qꝛ sunt cause alimentorum. Ex hoc aduerte, in
16 dispositionibus statutorum, dicit statutũ, †in causis damnorum datorum sufficiat probatio per sacramentum: ꝛ tunc dico quic-
i quid illam causam quocunqꝫ modo incidenter tangit [i] potest per
* iuramentum probari, *vt probatur, in d. l. cũ hi. Sed si statutum diceret, in causa dãnorum datorum, sufficiat probatio damni per iuramentum, tũc si incideret alia questio, non posset probari per
17 iuramentũ, l. si quãdo. C. vnde vi. ꝛ c. vlti. extra, ꝙ me. cau. †Altimo not. hic videtur dici, ꝙ sufficiat si citetur procurator, cõcor. l.
k meminerint. C. vnde vi. ꝛ Cy. in l. iij. [k] C. de proc. ꝛ l. j. ff. de lib. agn.

Bloss. iuris canonici in c. causam. extra de do. z cont. u. dicit. q tãtum est citandus principalis. z ipso non reperto, citetur procurator z secũdum hoc exponitur hic, procuratoribusue, scilicet principalibus nõ repertis. Sed puto q ad hoc vt deueniatur ad primum decretum, sufficiat citatio procuratoris quo ad effectũ primi decreti, non quo ad effectum secundi, dixi in l. hoc amplius. z l.
18 seq. j. de dã. infec. ¶ †Ultimo Dy. inducit, q vniuersitas1 possit
l imponere collectam pro debito. Pro hoc no. in l. j. ff. quibus. ff. q cuiusq; vni. no. z Jaco. de Are. in l. iij. ff. actor municipum. j. de re iudi. Vide Spec. in ti. de exec. sen. ff. sequitur. vers. quid si vniuersitas. Qualiter autem collecta debet imponi dixi in d. ff. actor municipum. Item facit. q vniuersitas possit cogi creare syndicum, de quo est text. in l. iij. ff. creditoribus. j. de fideicom. lib. z Spec. in tit. de sen. ff. nunc videndum. vers. quid si vniuersitas.

ADDITIONES.

a ¶ Solent. Pro concord. aduerte q heredes plures quando relinquuntur obligati quorum vnus est clericus, alij vero laici, debent omnes conuenire coram iudice ecclesiastico, tanquam magis digno: quia magis dignum trahit ad se minus dignum. c. q in dubijs de const. ecc. vel alta. per gloss. in c. contingit de arbi. cum si. Ita voluit Bar. in l. precipimus. C. de app. ff. pe. vbi Alex. eum allegat contra tenere in hac l. solent. Tu dic q Bart. in d. ff. pe. debet intelligi secundum q se declarat in hac l. solent, vt loquatur quando agitur de causa pia que venit tractanda coram iudice. ecclesiastico, vel aliter non discordat secũdum vl. opi. a qua videtur recedere, quia non stat super illa q ambo cognoscant, licet dicat q non debent compelli laici per iudicem laicum vt ãtigent coram ecclesiastico, z sic coget ad prorogandum iurisdictionem. Licet in hoc vlt. reprehendatur per Matheſi, qui sensit hanc cõtrarietatem in suo not. extitij. inci. Ho. q si in causa, ꝛc. Adde ad nouis. l. iij. C. de iud. z in l. quidam existimauerunt. ff. si cert. pet. qui referunt Bald. ibidem.

b Datiuus. Adde q Jo. And. in add. ad Spe. in ff. nũc vero aliqua. in vers. datiui. dicit q executor nõ datur a iudice, sed q hic dicit, est quedam prouisio que fit cõtra difficultatem prouenientem ex pluralitate heredum illius qui legauerat.

c AND. BAR. ¶ Quero dicit. Et facit gl. no. in l. si sorori. C. de col.

d ALEX. ¶ Respon. si quidem. Et istis adde que no. per gl. z Jo. And. in c. rua. z in c. Joannes. ad fi. de testa. z no. Jmo. post gl. in l. testamento. la j. de condi. z demon.

e ALEX. ¶ Sed episcopus. Adde Jmo. in l. illa institutio. de here. instituen. z Jmo. z Joan. And. in d. c. significantibus. z sequitur hic etiam Jmo. in c. relatum. el. j. de test. z no. Bald. in d. l. hereditas. ff. si de pet. here.

f ALEX. ¶ Coram episcop. In hac materia adde tex. no. in c. per tuas. extra de arb. Et adde Mari. soci. in c. licet. char. vl. versi. vlterius quero. de fo. competen.

g ALEX. ¶ Prorogare. Istud est falsum, quia nullus potest cogi iurisdictionem prorogare, z surrogare non tenetur, l. ij. in prin. de iud. z ideo teneas, quod verius dixit Bartol. in l. precipimus. ff. penultim. C. de appel. z quod ibi dixi.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Vide Felyn. in c. j. de exceptio.

IO. FR. RV. ¶ Adde q Bart. not. ibi contrarius, quia in d. l. precipimus. ff. pen. dicit, q ratione clerici debet vterque conuenire coram iudice ecclesiastico.

h ALEX ¶ Clericus est. Et dicta per Bart. hic, sequitur Pet. de Anch. in cle. causam. de electio. in prin. z in clem. sepe. de ver. sign.

i ALEX. ¶ Incidẽter tãgit. Not. q illud quod statuitur in causa prin. intelligitur statutum, z in incidenti. z cum Bart. hic transit no. Bald. in l. j. C. de reb. cred. cum limi. z facit quod not. Bal. in l. j C. de lega. Et vltra predicta adde tu Are. in c. ceterum. de iud.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Per iuramentum probari. Vide in simili quod no. Bar. in l. in questionibus. j. ad leg. Jul. maie. z vide quedam dicta in simili per Fel. in c. super literis. de reser. z per Ang. in trac. malefic. in verb. nectun ad denunciationem.

k ALEX. ¶ Et Lyn. in l. iij. Vide Bar. in l. quamuis. j. de dam. infec. z Bart. in l. eum qui. C. de proc. z ibi omnino vide Alex.

l ¶ Vniuersitas. Adde Alex. de Jmo. in cons. lij. i v. vol. z ibi cõcor.

LEX IIII.

1 ☞ Causa que respicit fauorem legatarij non aretat legatum, secus si non respiceret eius fauorem. nu. 4.

2 Dicere, lego predia, vt habeant alimenta, vel alimenta ex predijs, relinquo alimenta, z pro alimentis obligo predia, valde differunt.

3 Testator relinquens fundum. vel domum vxori ad habitandum, vel ad vsumfructum, an videatur relinquere proprietatez, z nu. 5.

4 Fundum qui dat per contractum ad vsumfructum, an videatur dare proprietatem.

Ibertis. Si fundus relinquitur pluribus vt alimenta percipiãt, videtur
1 na proprietas esse relicta, que trãsmittitur ad hi-
des. z etiam ad cõiunctos. h. d. Vel sic. Causa fa-
spicit fauorẽ legatarij. nõ arctat legatũ. h. d. z diuide. Premit thema, z questiones descendentes ex themate. Secũdo pro determinationes. Secunda ibi. Modestinus respondit. Op detur q liberti debeant habere predia, z alimẽta: quod probat per dictionem appositã in verbis testatoris, que significat q que deberi, vt ibi dum dicit, z quecunq;, vt quidam habet. videtur obstare l. ea tamen ff. de leg. iij. Dicit gl. q non fuit le per ista verba, sed per verba Greca, que significãt ista verba dia dari volo, vt inde se alant: non autem erat in verbis Jul dictio, z alij non habent z, z sic non obstat. ¶ Opp. z videtur
2 alimenta tantum sint relicta per ista verba, vt ff. eodem. l. ij. ff. j. eod. l. Lucius. Sol. longa † est differẽtia dicere, relinquo p vt habeãt alimenta: z dicere, relinquo alimẽta ex predijs. z quo alimẽta, z pro alimentis obligo predia. Primo casu p tas relicta videtur, vt hic. Secũdo casu solum alimenta v relicta ex fructib9 pdiorũ, vt in cõtrarijs. Tertio casu, est a vt l. Lucius. j. eo. ¶ Opp. fortiter. Hic dicitur. q ista pred seunt ad heredes. Cõtra de l. Titia. ff. si. ff. de leg. ij. vbi non seunt ad heredes. In hoc sunt opin. inter Jac. de Are. z D cit Jac. ibi fuit plus dictũ, q; fuit adiectũ verbum, vite. per
3 significat q in vita tantum habeat. hic secus. Et per hoc
a testatoꝛ reliquit vxori domũ ad habitandũ, vel fundum a
fructum. q plena proprietas videtur relicta, z trãsit ad her Old. dicit contra. tam cõtra solutionẽ. q contra quest cit enim differentia est, vtrũ verba apponantur per modum iusdam determinationis in eadem oratione, vt in exemplo p firo, relinquo fundum ad vsumfructũ. z domũ ad habitandũ similia: tunc non trãsit ad heredes. l. Titia. ff. si. de leg. j. Si v apponãtur in alia oratione per viam modi, vt relinquo fund vt habeat alimenta: tũc, quia modus respicit fauorẽ legatarij non coarctat legatũ. vt hac l. Ita dicit Old. Videmus ergo ista verba sint vera. Primo arguo pro Old. a pro eo videtur cer in l. Titia. ff. si. ff. de leg. ij. z gl. in l. cum hi. ff. si vnus. de trãn. in gio. Item probatur. Ista verba adiecta determinant precedens lega tum, vt illo modo intelligatur, l. si habitatio. ff. de vsu. z hab. Preterea, causa legati limitat legatum l. cũ pater. ff. vulcissimo. ff. de leg. ij. z l epistolã. in prin. j. ad Treb. in contrarium pro Ja contra Old. probatur per casum in hac l. z per pen. ff. si. ad. ducendo sic. Ista verba ad alimenta, vel ad vsumfructũ fuerunt modum, l. quibus diebus. ff. Ternullius. j. de cond. z demõ. ff. quando sub tali modo relinquitur, trãsmittitur ad heredes. vt hic, ergo, ꝛc. Preterea videtur casus expressus d. Dominus ff. species. j. de donat. vbi fuit data res ad vsum nudus. et fuit vna oratio. Preterea videtur casus in d. l. cũ hi. ff. si vnus. de trãn sact. quicquid gl. ibi dicat. Nam ibi proprietas videtur acce transeat ad heredes: quod pater. q; ibi tractatur alienare fundi. sed si fundus subiaceret restitutioni, nunquam ret alienationi, vt in auth. res que. C. communia de leg. causa de futuro, seu modus, qui apponitur in fauorem legati, nunquam legatum coarctat, l. Titio. ff. j. ff. de condi. z demõ. z de dona. l. ij. in fin. z l. iij. Sed iste modus: vel causa repugnat fauor legatarij. ergo legatũ nõ coarctat, vt hac l. Respondeo Old. pra mo ad l. Titia, ff. si. q; ibi testator plus dixit. Et quo apparet. q testatoꝛ non vult q legatum transeat ad heredes. Simile in l. ff cies. j. de aur. z argen. leg. Item respon. ad gl. d. ff. si vnus. q non bo ne dicit. z est contra illum tex. z contra istum tex. vt dixi supra. El tex. l. si habitatio. ff. j. ff. de vsu. z hab. Respon. q ibi illa adiectio peratur in fauorem legatarij, vt ampliet legatum, z vt odium n strũgat, q; eius fauore est apposita, vt hic q; patet, q; ibi relict fuit vsusfructus ad habitandum, z habitatio est melior vsu vsufructu: q; non perit capitis diminutione, vnde causa ampli di videtur appositum: ideo ampliat vt debeatur habitatio. ff.
4 spondeo. ad l. † cum pater. ff. vulcissimis. z ad l. epistolam. in q; ibi fuit apposita causa, quæ fauorem legatary non respicit la causa per se simpliciter assumatur: hic vero i causa que mer uore legatarij apponitur. vnde in eius odium non reuocatur quod fauore. C. de legib. Vnde Jac. de Are. dicit verum. P facit l. ff. si. de vsufr. earum rerum que vsu consu. ¶ Ex predi
5 † distinguo sic. cum queritur, an ex adiectione cause legatum beat limitari, dic. Aut loquimur in causa de preterito. que e prie causa, z de ista non dico hic, q; non vitiat, l. cũ tale. ff. j. de condi. z demon. z l. demonstratio. ff. j. eod. tit. z ibi dixi. ro loquimur de causa de futuro que proprie non dicitur sed sic eam sumo, tunc dic sic. Aut ex verbis testatoris colligi q voluit ex adiectione cause legatum limitari, z limitatur. tia. ff. si. ff. de leg. ij. z l. species. j. tit. j. Aut non apparet, z tunc

talis causa per se, & simpliciter considerata, non continet fauorem legatarij sibi exhibitum a testatore, & talis causa limitat legatū, l. cum pater. §. dulcissimis. de leg. ij. & d. l. epistolam. ff. ad Treb. Si vero cōtinet fauorē legatarij, tunc aut talis adiectio potest operari augmētū legati, & operat. l. si cui habitatio. §. j. ff. de vsu, & ha. Aut nō pōt operari augmētū, & nō operat restrictionē legati, vt hic. Ita debet intelligi l. cum hi. §. si vni. ff. de trās. Facit l. si. ff. de vsuf. earū rerū q̄ vsu cōsu. vel donatiōes. §. species. ff. ō do. ¶ Quero, quid in cōtractibus, si aliquis dat fundū ad vsumfructū: Puto idē in cōtractibus, q̄ ff. dixi in legato. Probatur in l. donationes. §. species. ff. de don. & C. de iur. do. l. si mulier. & ibi p glo. & doc. Sic debet itelligi quod no. in l. j. §. j. ff. de superfi. quod tene mēti.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Ad heredes. Et no. q̄ cōcessio alimētorum transeat ad heredes, & adde q̄ no. Imo. in l. apō Julianū. §. si qs alicui. de le. j. ¶ Adde videndū Bal. cons. cclxiij. & consil. ccccxxxiij. li. iij. ☞ Legatum nominatim ab herede relictum, fauore alimentorum debetur substituto.

Alimenta cui sunt relicta, non tenetur in heredis domo morari. Vxor, cui per maritum fuit relictus, victus, & vestitus, nō adiecto q̄ staret in domo sua, potest stare vbi vult, & habebit alimēta.

§. Lucius. Legatum alimentorum relictum a quibusdam heredibus nominatim, debetur a substitutis, & a coniunctis. h. d. secundum gl. Contra hoc opp. fortiter. Legatum relictum nominatim ab instituto, non videtur relictum a substituto, l. si plures in fin. ff. de leg. iij. & l. j. §. id q̄ ex substitutione, ff. ad l. fal. Tenendo glos. habetis casum, q̄ speciale est alimentorum fauore[a] Vide glos. que incipit, id est, petant. Opp. & videtur, q̄ appellatione heredum, non contineantur extranei, l. ex facto. §. si quis ita. ff. ad Treb. Sol. ibi appellatio heredum fuit apposita in cōditione, q̄ cōdit io non poterat deficere, si simpliciter appellat o heredum intelligitur: hic fuit appōsita in dispositione secundum gl. vnde nihil ad propositum. Sed secūdum Dy. & Jac. de Are. h. d. Vi. †quibus simpliciter alimenta relinquuntur, non tenentur in heredis domo morari.[b] h. d. Et secundū hoc expone ibi, dum dicit, conditione addita, idest de morando in domo heredum. Item dum dicit, agant, l. stent vel morentur secundum Dy. Jac. de Are. & omnes licet glo. aliter intelligat, & sic no. hanc lec. Et per hanc l.[c] dicunt, q̄ si testator reliquit vxori victū, & vestitum, non adiecto q̄ staret in domo sua, q̄ potest stare vbi vult, & habere alimenta, secundum Jac. de Are. de quo in Spec. in ti. qui fi. sint legi. ver. sed pone vxor.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Alimentorum fauore. Idem Bar. in l. alio. in j. col. ff. cod. & dictum Bart. hic simpliciter refert, & sequitur Ro. in cons. incip. omnipotentis Dei in casu propositi thematis breuiter discendum videtur.

b ALEX. ¶ Domo morari. An ille, cui alimenta simpliciter relinquuntur, teneatur in domo heredis morari, vel vbi vult, adde Bart. in l. j. §. eo. & q̄ no. ff. & in l. Lucio. §. j. & vide. Bar. in l. diuortio in prin. sol. mat. sed Bald. in auth. hoc locum, si secund. nup. multi. dicit q̄ mater & vxor que relinquitur a marito vsufructuaria qz per illud legatum videntur relicta tantum alimenta, vt ibi not. q̄ debet percipere alimenta in domo filiorum, & heredum, si cum eis commode, & honeste potest morari. Dicit tamē q̄ nouerca nō tenetur stare cum priuignis, & no. q̄ si alicui debeantur alimenta & seipsum alimentauit, tamen potest ea postea repetere, secūdum Bald. in d. l. de alimentis. per illum text. C. de transac. Et ad bar. hic, adde que not. Bal. in l. j. C. de le. Quid in filio qui debet alimenta a patre, & vult habitare seorsum an debeat aliz vide not. per Jm. post alios & quod ibi dixi in l. si cum dotem. §. transgrediamur. in fi. solu. matri. & hic adde Bald. in l. in annalibus. in fin. C. de le. & vide Bar. in consi. incip. quidam sibi filias heredes.

POMA. ¶ Et per hanc l. Vide Bart. cons. ccxvj.

LEX V.

☞ Enumeratio specierum quando restringat legatum generale. Verba, arbitrio nostro, important arbitrium boni viri.

Verba. Enumeratio quorundam indiuiduorum, legatum generale non vitiat, h. d. Opp. de eo quod dixit testator, libertis meis, &c. qz isti liberti nō sunt filiorum in vita testatoris. Sol. gl. in vita patris filij fingunt domini, l. in fuis. de lib. & posth. ¶ Secundo opp. q̄ enumeratio specierum restringit legatum, l. quesitum. §. pe. ff. & cum de lamonis. §. cui fundum. & §. quidam. ff. de fun. inst. Bl. non soluit, sed remittit ibi ad no. in d. l. quesitum. §. pe. & ibi tractabo plene. Tu dic, q̄ hic precessit genus cū signo vniuersali, scilicet omnis, ibi secus. Vel aliter, lex contraria loquitur quando genus, & species cadunt inter res: hic vero, quando cadunt inter personas quibus relinquitur. Vel dic, q̄ hic post relictum generis sequitur enumeratio plurium indiuiduorum: ibi specierum. ¶ Ho. q̄ hec verba, arbitrio vestro intelliguntur arbitrio boni viri. Contra de l. Thais. §. Lucius Titius ita cauit, medicos. ff. de fideic. lib. vbi important ista verba liberam voluntatem. Solu. hic dicit arbitrio vestro: ibi dixit, in iudicio tuo. ¶ Quero, ista verba, volo q̄ sint vobiscum, vel in domo vestra, quid importent: an debeant esse in domo, & ibi operari: Dicam in l. Gaio. §. j. ff. cod.

LEX VI.

1 ☞ Alimentorum appellatione quando debentur iure sanguinis, vel officio iudicis, veniunt expense ad disciplinam: secus si ex testamento.

2 Expense medicinarum veniunt appellatione alimentorum, quando simpliciter alimenta debentur: secus quando prestantur alicui, qui operatur, quia veniunt parue.

3 Potestas, iudicibus infirmis, non tenetur ad expensas medicinarum & medicorum, sed ad cibaria.

4 Lectus venit appellatione medicinarum.

a **Legatis.** [a] No tex. ibi, cetera. Opp. de l. cum hi. §. qui transigit. ff. de transa. Solu. glos. q̄ ibi appellatio alimentorum stricte sumitur, vt in contrario. Ratio quia ibi tractatur de materia odiosa: hic vero accipitur large, quia tractatur de materia fauorabili, secundum Jaco. Butr. ¶ Oppo. extra glos. † dicitur hic, q̄ non veniunt in legato ea, que pertinent ad disciplinam. Contra. de. l. qui filium. ff. vbi pupil. cōtra. deb. Solu. si quidem alimenta debentur ex testamento tunc non veniunt, vt hic: si vero debentur iure sanguinis, vel officio iudicis, tunc debentur expense ad disciplinam, vt

1 ibi. ¶ † Quero [b] vtrum medicine contineantur appellatione alimentorum: Text. in l. verbo victus. ff. de ver. sign. dicit q̄ sic. & l. si cum dotem. §. finautem in fin. ff. so. ma. q̄ est verum in

c eo [c] qui debet alimenta simpliciter: sed in eo qui debet alimenta alicui qui operatur, tunc expense & medicine parue veniunt, l. diuortio. §. impendia. ff. sol. ma. secus si sunt magne, l. ij. & l. omnino.

3 ff. de impen. in reb. dot. fac. ¶ † Quero, an debeant solui iudici medicine? Respondeo, communiter rectores non tenentur officialibus ad alimenta: q̄ patet quia non prestant vestimenta, sed solum cibaria, quorum alia est significatio, vt ff. e. l. Diarius. Et ideo dico, quod potestas tenetur ei solum ad ea, que pertinent ad cibum infirmorū, vt ad pullos, & similia: sed ad medicinas, & fyrupos, qui fiunt ad euacuandum potius, quam ad nutriendū, vel ad sustentandum, & ad salarium medicorum. puto non teneri. d. l.

4 Diarius. ff. eo. q̄ no. ¶ † Item quero, an veniat lectus, appellatione alimentorum? Tex. est. & gl. q̄ sic, qz venit lectus, sine quo homo non potest viuere. l. instratu. & l. quos nos. ff. verbum, viuere. de verborum signifi. & ibi no.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Legatis. Vide Bar. in l. ij. ff. de iurisd. om. iud.

b AND. BAR. ¶ Quero vtrum. Et an veniat lectus, & cuz dicto Bar. hic fin. transit Pe. in c. fi episcopus. de offi. ord. lib. vj. & in c. ij. de prebend.

c ALEX. ¶ Verū in eo. Adde Bar. in d. §. finaūt in fi. princ. & ibi hoc sequit Imo. lz ille tex. nō ob. aliquantulū dum ponitur copula, sed rūde, vt dixi in rub. de iur. & fac. igno. Ju illo q̄ dicit Bart. hic, qō ad salarium medicorum non putat teneri, adde q̄ contrarium tenuit Bal. maxime in medicina modici sumptus in l. cū dotem. §. finautem in seuissimo. & ibi hoc voluit Ang. & Pan. de cas. sol. ma. & Ly. & Bal. in l. q̄ in vxorem. C. de ne. ge. & Ang. in l. si seruū in prin. de ver. ob. lz Imo. & Ro. in d. §. finaūt in seuissimo. teneant contrariū, & minus bene. Hā videmus q̄ seruo cōmodato, vel famulo quis non tenetur ad alimenta, cū ei non tenetur ad vestes, vt l. id vestimentum cum gl. ff. de pecu. & tamen tenetur ad medicinas modici sumptus. l. in rebus. §. possunt. ff. commo. & Bart. in d. §. finautem in seuissimo. ergo, &c.

LEX VIII.

1 ☞ Electus vt legatarius, vel vt nudus minister, quomodo cognoscatur.

2 Alimēta qui prestare tenetur, qualiter intelligatur quod debeat annua, & menstrua.

3 Alimenta militibus debentur de die in diem, vel de duobus in duos dies.

4 Libellus qualiter formetur, quando alimenta petuntur.

5 Verecundia factum, dicit ur factum in casu necessitatis.

Pecunie. Heres cui est aliquid prelegatū cum onere alimentorum, nō tenetur cauere, vel reddere coheredibus deficientium portionem: secus si est electus vt nudus minister. h. d. Primo, ponit vnum dictum. Secundo, ponit aliud dictū diuersum ab illo. Tertio, rationem diuersitatis assignat. Secūda ibi, diuersa cā. Tertia ibi, nam ea res. ¶ Oppo. de primo casu ad secundum. Solu. in

primo casu fuit electus vt legatarius, z onus sibi iniunctū, ideo debet apud ipsum remanere commodum: in secundo fuit electus vt nudus minister, apud quem nullum commodum debet remanere, z hoc vult dicere text. in fi. l. ¶ Sed dices, quomodo cognoscam vtrum fuerit electus vt nudus minister, vel vt legatarius? Bl. in l. si quis Titio. §. de leg. ii. dicit, q̄ ille dicitur nudus minister, apud quem nullum commodum debet remanere. Dico, q̄ debet aduerti, an verba referantur ad aliquem. vt si dico, lego Titio decem vt prestet alimenta: z tunc electus, vt legatarius, licet onere fideicommissi sit grauatus. Si vero verba legati non conferuntur in eum, sed verba executionis, vt si dico, relinquo alimenta libertis meis, que volo eis dari per talem de tali pecunia: z est electus, vt nudus minister. Et hoc vult dicere iste text. p̄o quo l. Sulpitius. §. de dona, inter vir. z vxo. Dixi latius in d. l. si quis Titio. ¶ Opp. hic dicitur q̄ nudus minister debet cauere. Contra de l. omnis. j. si cui plus quam per l. falc. Solu. hic non erat nudus minister, quia sentit commodum a testante, quia fuit heres institutus p̄o parte a testante. Similiter in l. si a pluribus. §. de leg. j. z ibi dixi. z dixi §. cod. l. ult, versic. secundo nota, q̄ vbi nemo, Opp. dicitur hic q̄ iussus dare alimenta, soluit de communi. Contra in l. si vni. §. famil. erciſc. Sol. expone illum text. vt ibi dicitur in gl. opp. de l. filio. §. matri de adi. leg. vbi deficiente onere deficit legatum. Dicit gl. dic vt no. in l. si quis Titio. §. de leg. ii. Tu dic, q̄ in d. §. matri, deficit onus iniunctum legatario ex voluntate defuncti: hic vero deficit casu, scilicet, libertorum morte. † Dicitur in fi. legis. alimentorum, &c. vbi innuit, q̄ ille, qui tenetur ad alimenta, debet dare annua, z mēstrua, quero qualiter hoc intelligatur? Jaco. de Are. in l. si §. de libe. agnoſ. dicit sic, quedam sunt alimenta que debentur perpetuo, z tunc debentur annuatim. l. si quis ad declinandam. C. de epiſc. z cler. z ita potest intelligi hic duz dicit, annuis. Si vero debentur personis morituris, tunc debentur mēstrua, vt l. fin. §. de libe. agnoſc. z ita potest intelligi hic dum dicit, mēstruis. Ego intelligo dum dicit, annuis, atq̄ mēstruis q̄ referatur ad legatum libertorum. Quare dico sic, [a] quando relinquitur personis non morituris, vt pauperibus, verum dicit Jaco. de Are. per d. l. si quis ad declinandam. Sed quando relinquitur personis morituris, tunc aduerte, quia in alimentis veniunt quedam que non possunt diuidi per mensem, vt vestimēta. Nam si heres faceret vestimenta omni mense, nimium grauaretur. Idem de lecto, z de his que non recipiunt mēstruam solutionem, quia tunc debent solui annua, vt hic duz dicit, annuis: z ita intelligitur l. Firmio. §. fin. z q̄ ibi not. j. quā. dies le. ced. Quedam sunt, que recipiunt mēstruam solutionem, seu diuisionem, z tunc debent solui mēstrua, vt hic, dum dicit, mēstruis z d. l. fin. §. de liber. agno. Sed cōtra predicta † videtur tex. in l. j. C. de erog. mil. anno, lib. xii. vbi alimenta debent solui de die in diem, vel de duobus diebus in duos dies. Solu. Dico, q̄ ibi speciale in militibus fauoz Reipublice, quia si stipendiarijs solueretur totum p̄o vno mense, citius consumerent, vnde non haberent postea vnde viuerent. ¶ † Quero, quando debent peti alimenta, qualiter debet formari libellus? Respon. primo vniuersaliter, vt peto Titium condemnari ad prestandum alimenta in presenti, z in futurum, l. j. C. de fideicom. vnde sic formato libello, z sententia, generaliter index in executione procederet secūdum formam huius l. Simile in generali petitione vt not. §. de edē. l. j. in gl. magna. Vel dic, q̄ petam mihi dari alimenta, z condemnari ad dādum omni anno tantum p̄o vestiario, z tantum in mense p̄o victu. ¶ Secundo quero, [b] quando quis petit alimenta preterita, quid debet petere? Dicam j. e. l. libertis. §. j. ¶ † Ultimo no. q̄ hic dicitur in fin. ibi necessitas, &c. q̄ non solum astringit non obligatio ciuilis, z naturalis, sed etiam verecundia: [c] ideo dico, q̄ ita excusatur aliquis si facit, vel omittit aliquid propter verecundiam, sicut si teneretur. P̄ro hoc l. quintus. §. manda. z text. in l. penul. §. illo. C. de necess. ser. hered. instituen. Facit gloss. in l. in eadem. §. ex quib. caus. maio. not. istam legem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quare dico sic. Quando debent prestari alimenta annua, an mēstrua, no. per Bal. in l. j. in j. col. C. fideicom.

b POMA. ¶ Quero. P̄ro hoc facit gl. in l. fi. C. qui testa. fa. poſſ. z q̄ no. Bar. in l. si fideiussor. in fi. ff. de fideiuſ. Sal. in l. placuit. C. de iu. Felx. in c. super eo. el. ii. in j. col. ff. de leg. j. z in c. nonne, versi. vltimo scias. de presump.

c ALEX. ¶ Verecundia. Ita debes facere aliquid propter verecundiam sicut propter obligationē, q̄ no. de quo ponit Jo. and. in re. l. qui prior. de re. iur. in vj. in Mer. z alij doct. in cap. in literis. de rapt. Et adde Bar. in l. j. in fi. C. quomodo, z quando iu. adde tu Bar. in l. quintus. §. man. z Alexan. consi. lxxx. in v. volu.

LEX IX.

1 ☞ Legatum alimentorum relictum ab eo, cui testator nihil reliquit, valet.

Legatum ad pias causas, licet sit p̄o non scripto, tamen debetur.

2 Testator si dicit executori, volo quod des tantum, permitto si diceret, volo q̄ tantum accipias de hereditate mea, z des tal.

3 Executor testamentarius vniuersalis potest vendere res hereditarias, particularis non, nisi sit ei permissum.

4 Falcidia, de legato alimentorum facto, contemplatione alicuius detrahitur: secus si contemplatione paupertatis.

5 Testatio annua si fit pauperi, in dubio videtur causa alimentorum, secus si fit diuiti.

6 Executor vniuersalis dicitur, quando pauperes Christi sunt instituti. Item quando testator iussit nullo herede instituto, inter pauperes distribui per suos executores.

7 Executor particulari dato, z data licentia per testatorem vendendi de bonis suis cum bannimento, z fine, vsq̄ ad integrā dationem legatorum, talis executor non potuit vendere, nisi adita hereditate siue ex testamento, siue ab intestato.

8 Testator, quando dat licentiam executoribus vendendi, non tur arbitrio boni viri.

9 Testator dando liberam potestatem, intelligitur conferre voluntatem.

10 Verbum plenum, z liberum, si adjiciatur verbo importante trium boni viri, facit ipsum significatiuum libere voluntatis.

11 Executor, qui habet potestatem vendendi, z alienādi, potest mutare, in solutum dare, z alia facere, vt satisfaciat legato. Verbum vendendi, prolatum a lege, vel a pretore, strictē tur: secus si a testatore.

12 Executor agit contra heredes, vt exhibeant res hereditarias videat que expediat vendere.

13 Executor an possit vendere rem hereditariam arbitrio boni habeat liberam potestatem, aut non.
Voluntatem liberam qui habet, intelligitur quod habeat nam fidem.

14 Executor si vēdit rem magni pretū p̄o modico, etiam si habeat liberam potestatem, talis venditio potest revocari.

15 Heres p̄o revocanda re magni valoris vendita per executorem p̄o modico, agit contra emptorem.

16 Executor quando vendit rem hereditariam, vel limitat pretium p̄o quo vult rem vendere, etiam si habeat liberam potestatem, debet requirere heredem.

18 Creditor qui habet a debitore potestatem vendendi rem vel requiratur, quod citet debitorem in alienatione.

19 Heres si vult impedire alienationem fiēdam per executores, agere habeat vt illam impediat.

20 Executores testamentarij vendendo transferunt possessionem.

21 Executores etiam si habeant liberam potestatem, debent tamen menta facere quando vendunt res hereditarias.

22 Executor testamenti maxime quādo habet liberam potestatem poteſt vendere, z habere fidem de pretio.

23 Executor non potest confiteri se pretium habuisse, nisi debet ostendere se legatarijs satisfecisse.

24 Emptor est securus, si in vēditione facta per executorem, quod pretium habuerunt, z receperunt in presentia, licet non appareat satisfactum legatarijs.

25 P̄romissio de euictione facta per executores in venditione, obligat heredes.
Vendens rem officio sibi iniuncto, nūquam tenetur de

26 Executor testamenti non conuenitur a legatarijs.

a ☞ Actio herede. [a] Ista lex est subtilis. Minister non potest bona re- detrahere, sed actionem habet p̄o relictis in alimentorum, vsq̄ ad Falcidiam. Item libertus qui aliquid struum, vel annuum percipiebat, in dubio videtur alimentum cipere, h. d. Diuide. Primo, ponitur thema. Secūdo, ponitur sponsio ad tres quest. descendētes ex themate. Terno, ponitur num thema, z noua questio, z eius decisio. Secunda ibi, Tertia ibi, eū quoq̄, legit in gl. duobus modis. Ego lego mum modū, q̄ magis applaudit litere vt dicamus, q̄ big cerem, ex eo q̄ ex hereditate perceperit. ¶ Queritur primo, iste executor possit distrahere bona hereditatis p̄ illo legato rñdetur, q̄ non. Secundo queritur, vtrū possit agere contra des p̄o illo legato ad pecuniam seruādā? Rñdetur, q̄ sic. queritur, vtrum istud legatum patiatur Falcidiam? Rñ. ¶ No. tex. ibi, respondi, quamuis. Secundo no. q̄ relictum cui testator nihil reliquit, valet. Tertio no. q̄ nudus executor me voluntatis, non pōt bona defuncti vēdere p̄o legato. to no. q̄ executor habet actionem contra heredem p̄o do legato. Quinto no. q̄ legatū alimentorū patitur falcidiam mile in l. hereditatum. j. ad l. fal. Ultimo no. q̄ recipere

menstrua, est idem quod recipere alimenta. ¶ †Op. & videtur, quod reli-
ctum ab eo cui testator nihil reliquit, non valet, l. plane, ff. de le. j. &
l. si fuerit. in fi. ff. de leg. iij. & l. ab eo. C. de fideic. & C. communia de
leg. l. j. in fi. Sic ergo istud legatum videtur pro non scripto, ideo
non debetur ab aliquo. l. j. §. in primo. C. de cadu. tol. Possemus
dicere, quod sit speciale in relicto alimentorum, quod respicit piam cau-
sam, pro quo facit ff. eo. l. libertus. §. fi. & in l. j. C. de fideicom. & secun-
dum hoc not. quod relictum ad pias causas, licet sit pro non scripto
tamen debetur ab herede[b]. Vel aliter, & melius differentia est an
aliquis relinquat ab illo simpliciter, cui nihil relinquit, & tunc lo-
quuntur contraria. Aut reliquit ab aliquo, cui nihil pecuniarum
reliquit, tamen fecit eum executorem, & tunc potest ab eo relinqui
& videtur relictum ab herede. Simile in tutore, quia quod relinquitur
a tutore, videtur relictum a pupillo, l. peto. §. mater. ff. de leg. ij. & l.
etiam. C. de fideic. Quod autem hic fecerit testator Caium execu-
torem, patet hic in text. ibi eandemque summam, &c. quod est no. alij ti-
mentes hoc contrarium, dicunt Caium Seium vna cum alio fuis-
se institutum, ideo relictum ab eo valet. Ista solu. in se vera est, ta-
men facit violentiam litere. vnde tene primam lectu.[c] Et no. glos.
†que dicit hic, quod quando testator dicit executori. Volo, quod des tan-
tum tali, perinde est ac si diceret, volo quod accipias tantum de he-
reditate mea, & des tali, quod est notan. Facit quod habuistis in
l. denique. §. interdum. ff. de pecu. leg. quod puto verum, quando
talia verba ad executorem diriguntur. ¶ Venio ad secundum †con-
trarium, dicitur hic quod executor non potest distrahere. Con-
tra de l. si quis ad declinandum. C. de epis. & cleri. Solu. In l. con-
traria erat executori permissum[o] hic non. Ista gl. in se dicit verum
quod quando executori est permissa alienatio, potest alienare, vt
no. in l. penul. C. quando decre. opus non est. & in l. j. in prin. ff. de
reb. eo. Sed ad l. si quis ad declinandum. non est bona solu. quia
non fuit permissum a testatore, sed a lege, quare hic non permitti-
tur a lege sicut ibi. Spe. in tit. de instr. edit. §. nunc vero aliqua. ver-
sic. sed an executor vltime voluntatis. dicit, aut vult vendere vt in
causam alimentorum conuertat, & potest, vt ibi: alias non, vt hic.
Istud non videtur bene dictum, quia hic volebat vendere, vt con-
uerteret in causam alimentorum, quod non potest. Quare tu dic.
Quidam sunt executores vniuersales, & isti possunt vendere sicut
heredes, vt ibi. Quidam sunt executores particulares ad legata
soluenda, alio herede instituto, & isti non possunt vendere, nisi te-
stator hoc permittat, vt hic. ¶ Item opp. quod nudus minister non
habeat actionem contra heredem. l. Lucius. §. Meuia. ff. ad Treb.
& l. si quis Titio. ff. de leg. ij. So. gl. hoc speciale in causa alimento-
rum, sicut ad pias causas, l. nulli. C. de epis. & cle & no. in d. l. si quis
Titio. ff. de leg. ij. ¶ Opp dicitur hic, quod in legato alimentorum
habet locum falcidia. Contra, in relictis ad pias causas, quis non
e patitur falcidiam[e], authen. similiter. C. ad l. fal. Sed relictum ali-
mentorum respicit piam causam, vt in precedenti contrario: er-
4 go, &c. Sol. quicquid †pro anima relinquitur, videtur relictum ad
pias causas, vt no. in l. si quis Titio, ff. de le. ij. quare distingue.
aut alimenta relinquuntur contemplatione amicitie tantum, &
detrahitur falcidia, vt hic. & l. hereditatum. ff. ad l. falc. aut relin-
quuntur contemplatione paupertatis, & sic pro anima ad pias cau-
f sas[f] & tunc non detrahitur, vt l. contraria. & in hoc sunt forte cor-
recte iste leges, vt l. si quis ad declinandam C. de epis. & cle. dom.
Franc. de Pisis dicit, quod hoc probatur in corpore, vt cum de ap.
g cog. in §. aliud quoque capitulum. ¶ Vltimo oppo.[g] ad fin. dicitur
hic, quod iste libertus admittitur ad percipiendum legatum. Con-
tra, hic fuit relictum illis quibus cibaria, & vestiaria prestabat, sed
annua prestatio causa alimentorum, non dicitur cibaria, & vestia-
ria l. codicillis. supra de annuis lega. ergo, &c. Sol. †si quidem pre-
stabantur diuiti, videntur prestari non causa alimentorum vt ibi.
Sed si annua prestatio fit pauperi, vt liberto, in dubio videtur fieri
causa alimentorum, vt hic, probatur in l. si cui annuum. ff. de legatis
tertio & not. in l. cum hi. §. si in singulos annos. supra de transac.

§. Veniamus. Ad questiones, & videamus quali-
ter isti executores vendere possunt.
Vos habuistis supra duo, primo quod executor vniuersalis pos-
sit vendere: secundo, quod executor particularis alio herede insti-
tuto non potest vendere, nisi testatore permittente. Quero igi-
tur[h] primo, quis est executor vniuersalis? Respondeo, †quando
pauperes Christi sunt instituti, Episcopus tunc est executor vni-
uersalis. & habet vim heredis, l. si quis ad declinandam. C. de epis.
& cleri. Item cum nemo est institutus, sed iussit testator bona sua
distribui inter pauperes[i] per suos executores, isti tunc habent
vim heredis, vt hic a contrario sensu, ibi, alio herede instituto, &c.
quasi dicat si alius non esset heres institutus, haberet vim & no-
men heredis, vt si diceret. Volo, quod accipias de hereditate mea, &
des pauperibus. vt dicit gl. hic, & facit l. denique. §. interdum. su-
pra de pecu. leg. & idem tenet Innocen. in capitu. cum tibi, extra
de testam. vbi videtur casus. & Rof. in titu. de act. ex testamento.

7 in gloss. quam dedit. ¶ Secundo quero, †quid de executore par-
ticulari relicto per ista verba, talis fecit suos fideicommissarios
& executores, quibus dedit licentiam, & potestatem vendendi de
bonis suis cum bannimento, & fine, vsque ad satisfactionem inte-
gram promissorum, quero ergo, vtrum ad hoc. vt ista concessio
k alienandi valeat, requiratur hereditatis aditio.[k] Specu. in simil.
tangit istam questionem in d. §. nunc vero aliqua. versic. sed po-
ne, quod ex eo testamento, & nihil ibi determinat. Breuiter dico
sic, siue ponamus ista legata relicta esse in testamento, executo-
res non possunt vendere. nec alienare, nisi adita hereditate ex te-
stamento. l. si nemo. ff. de test. tu. & l. si nemo. ff. de regu. iur. siue po-
namus esse executores ab intestato, non possunt exequi nisi adita
hereditate ab intestato, l. secunda, ff. de fideicom. liberta. l. j. & l.
fina. in princip. C. de man. testa. & l. qui filio. §. j. & ibi not. in gloss.
fina. de heredi. instituen. & l. quod pure. in fi. cum l. sequen. ff. quan-
l do dies lega. ced. Oportet ergo, quod hereditas sit adita.[l] Sicu-
ti enim datio tutele que est fauorabilis: & relictum libertatis, quod
est ita fauorabile. non potest valere, nisi secuta aditione: ita pote-
stas data executoribus non valebit, nisi aditione secuta. ¶ Sed
quero, quid si nemo vult esse heres ex testamento, vel ab intesta-
to. nec etiam fiscus? dicit ipse, cogita per te. ¶ Procedo vlterius,
8 †posito quod potestas alienandi sit confirmata aditione heredita-
tis, examinemus verba permissionis, que dicunt, quibus dedit li-
centiam, vtrum importent liberam voluntatem, an arbitrium bo-
ni viri? Inno. ponit hoc transitorie, extra de sta. mona. cap. cum
ad monasterium, circa fin. in gloss. super verbo, abdicatio. & ibi vi-
detur tenere, quod licentia sit libera voluntas sine aliqua causa,
tamen hoc non probat. Crederem contrarium, quod verbum li-
m centia, importat arbitrium[m] boni viri, quod probo. Nam nomen
licentia, descendit a verbo licet, quod tantum est dicere, quantum
licitum sit. Sed non est dubium, quod ista verba, si tibi videtur
iustum, vel licitum important arbitrium boni viri. l. fideicommis-
sa. §. quanquam. ff. de lega. iij. & l. si sic. in princip. ff. de lega. j. & l. fi-
deicommissaria. l. a. iij. ff. de fideicommis. liber. Item probatur ex l.
j. C. de sacro. san. eccle. ibi, habeat vnusquisque licentiam, &c. Que
licentia, intelligitur de arbitrio boni viri. Neque enim potest filium
exheredare. & Deum instituere, vt no. in l. si quis ad declinandam.
C. de episc. & cleri. alias si haberet liberam potestatem. posset filium
exheredare, & preterire: sicut miles, cui est concessum liberum arbi-
trium testandi, l. j. ff. de testamen. mil. ¶ Item dicit testator, & do li-
* beram *potestatem: †quero. quid sit hoc dictum, liberam potesta-
9 tem. Certe si diceret[n] potestatem simpliciter, referretur ad arbi-
n trium boni viri. l. nepos Proculo, de verborum significatio. l. qui ex-
o plicandi.[o] C. de accusa. Sed ex eo, quod dicit liberam, intelligo quod
intelligatur in eius liberam voluntatem collatum, quod probo quia
verbum liberam, descendit a verbo liber, quod importat liberam
voluntatem. l. fideicommissaria libertas. ff. de fideico. liber. ibi dum
dicit, si ei libuerit, &c. Et pro hoc etiam videtur tex. supra de testa.
mili. l. j. in princip. & l. etiam, in princip. infra de bon. liber. facit l.
procurator cui generaliter libera. supra de procurato. Idem si di-
p xerit ipse, nam potestatem[p] & licentiam, vt probatur in l. prima su-
pra de testamen. mili. in duobus responsis, ibi positis & no. in l. si
procurator ad vnam. C. de procurato. & l. fideicommissa. §. quan-
10 quam. supra de legatis tertio. ibi non enim plenum, &c. ¶ †Ex pre-
dictis nota quod ista verba. plenum, & liberum, si adijciantur ver-
bo. quod alias de sui natura importat arbitrium boni viri, facit
ipsum significatiuum libere voluntatis: sicut verbum volo, ad quod
facit l. j. ff. de testamen. mili. ¶ Sequitur in verbis, vendendi, & a-
11 lienandi, quero vtrum †illi executores, qui habent potestatem ven-
dendi, possint permutare, vel insolutum dare. vel obligare? Et vi-
detur quod non per l. si pupillorum. §. si pretor. supra de rebus eorum.
In contrarium videtur quod sic, per l. sicut. §. venditionis. supra
quibus modis pigno. vel hypoteca. Sol. Quandoque ista permis-
sio fit a pretore. vel a iudice, & debet stricte intelligi, ita loquitur
d. §. si pretor. Quandoque fit ab alio priuato, & tunc appellatio
q venditionis continet alienationem[q] per quam impletur causa, ob
quam fuit permissa venditio. Vnde cum sit permissa venditio pro
* satisfaciendis legatis, *quicquid faciat, vt legata soluat, appella-
tione alienationis continetur. Pro hoc facit verbum hic positum,
scilicet, vendendi. alienandi, &c. Quod verbum, alienare, generale
est. Gloss. in verb. emptionis in l. statuliberi a ceteris. §. Quintus
12 Mutius. infra de statulibe. ¶ †Quarto sequitur, de bonis suis.
Quero vtrum executor possit agere contra heredes. vt exhibeant
res hereditarias, vt videat que expediat vendere. Puto quod
13 sic, per l. si tibi electio. §. fina. supra de optio. lega. ¶ † Quero an
exhibitis omnibus rebus, vel non exhibitis, possint executores
isti vendere rem quam volent Gl. in l. pen. C. quando decre. opus
* non est. tenet quod sic.* Contrarium tenet gloss. in l. quandiu. C.
de distrac. pigno. Respondeo, si quidem isti executores non ha-
bent liberam potestatem, sed solum est eis commissum per verba

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

r impoꝛtātia arbitrium boni viri,non esset dubiū ꝙ nō possint[r] po
nere manus ad res,quas volunt: sed debent facere arbitrio boni
viri,sicut pretoris,l.magis puto.§.nō passim.ff.de rebus eoꝛū.⁊ l.
a diuo pio.§.in vēditione,ff.de re iudica.Sed si poneres ipsos ha
bere plenā ⁊ liberam voluntatē in casu pmisso,tunc debes scire
ꝙ libera voluntas debet intelligi,dum tamen bona fide faciant.l.
creditoꝛ.§.Lucius.ff.mand.Sed ille qui rem magni pretij vellet
vnde re pro modico,nō faceret bona fide,vt no.in d.§.nō passim.
vers.necnon.ideo valeret eoꝛum venditio,⁊ poterit reuocari.Ita
debet intelligi gl.in l.penul.ff.quando decre.opus nō est,qꝛ ita
debet intelligi,dummodo faciant bona fide.Ita debet intelligi l.
14 creditoꝛis,ff.de distrac.pigno.¶ †Quero,an isti executoꝛes pos
s sint vendere pro quāto pretio volūt?[s] Dixi ff.quod si ipsi nō ha
bent liberā potestatem,nō possent:sed deberent vendere arbitrio
boni viri.Sed si haberent liberā potestatem,dixi quod deberent
facere bona fide.Si ergo rem magni pretij dederint pro modico,
bona fides non videtur versari,l.j.C.si vendi.pig.aga.ideo pote
15 runt reuocare illam venditionem. Sed dubitatur † de modo re
uocandi,nam l.j.C.si ven.pig.aga.videtur velle,ꝙ primo heres
debet agere cōtra executoꝛē,⁊ eo existente non soluēdo,veniat cō
t tra emptoꝛē[t]. Sed alibi,in l.qui fundum.§.procuratoꝛ infra pro
empto.videtur vellet tex.ꝙ indistincte dominus possit agere cō
tra emptoꝛem.Et hanc partem teneo,qꝛ alienatio facta non fuit
iuridice.Non obstat l.penultim.C.si vendi.pigno.aga.qꝛ ibi cre
ditoꝛ vendebat iure suo,⁊ ad sui vtilitatem,ideo eius gratia,col
lusio non tentum attenditur ad annullandam venditionem:sed
in casu nostro,⁊ in §.procuratoꝛ executoꝛ vendit ad vtilitatē alte
rius,⁊ nomine alterius ideo indistincte annullatur venditio,se
16 cundum distinctionem d.§.procuratoꝛ. ¶ †Quero,an heres sit
v requirendus[u] quando exequtoꝛ vendit:primo:quando eligit rem,
quam vult vendere:secundo,quando limitat pretiū,pro quo vult
rem vendere,an istis duobus casibus heres debet requiri? Vide
tur quod non:qꝛ per regulam,cum isti executoꝛes possint facere,
inuitis heredibus,ergo ipsis ignoꝛantibus.l.iiij.§.illud.ff.de fi
deic.lib.⁊ l.qui potest,de regu.iur. Preterea quando aliquis fa
cit procuratoꝛem ad vendendum,non requiritur quod procura
toꝛ teneatur dominum requirere,quando vēdit:sed dominus po
test prohibere si vult,vt l.mandatum.ff.man.⁊ l.si mandauero.eo.
x ti.In contrarium videtur[x] casus in l.iij.C.de distra.pig.⁊ in l.le
gatum ciuitatis.ff.de vsufruc.leg.⁊ l.j.§.cum dicitur.ff.si cui plus
quam per l.fal.⁊ l.hac edictali.§.omnibus,C.de secun.nup. Un
de credo sic dicendum,si isti executoꝛes essent assumpti tanquam
boni viri,tunc sine dubio esset requirendus heres,l.si quis arbi
tratu.de ver.ob.⁊ l.Theopompus ff.de do.preleg. Sed si habēt
liberam potestatem,vt proponitur,puto idem,quod heres de
beat requiri.per l.creditoꝛ.C.de distra.pig.⁊ per d.l.j.§.cum dici
tur.ff.si cui plusquam per legem falci. Item per rationem. Nam
eoꝛum presentia posset trahere executoꝛes ad aliam rem venden
dam,vel ad vendendam eam alio pretio:ergo debent requiri,l.si
in tres.⁊ l.sicuti.ff.de arbi. Preterea ista libera potestas impoꝛ
17 tat,vt bona fides adsit.Sed ille † qui facit clam,ꝙ est facere non
y requisito eo,qui potest contradicere,videtur facere[y] ⁊ mala fide,l.
clam possidere.in prin.ff.de acquirend.possess.⁊ l.prohibere.§.clā.
ff.quod vi aut clam.⁊ sic videtur mala fide facere,⁊ sic non valet.
Ad contrarium respondeo sic,⁊ dicas.Quidam sunt executoꝛes
qui habent potestatē vendendi a lege,⁊ isti debent requirere par
tem,l.a diuo pio.§.in venditione.ff.de re iudi.⁊ not.per Cyn.in l.
ab executoꝛe.C.quoꝛum appel.non reci.Quidam sunt habentes
potestatem ab homine:⁊ tunc aut ista potestas fuit volūtaria,vt
potestas vendendi,quam dominus dat procuratoꝛi,que semper
est voluntaria,cum dominus possit eam reuocare quando volue
rit:tunc dominus non est requirendus.imo debet ipse prohibere
18 si vult,l.si mandauero.ff.manda.cum si.Si vero ab initio † fuit vo
luntaria,postea incipit esse non voluntaria,sed necessaria:vt po
testas,quam debitoꝛ dat creditoꝛi alienandi,⁊ tunc si quidem illa
potestas fuit limitata;vt qꝛ dixi,do tibi potestatem vendendi a
tali die in antea pro tanto pretio,⁊ tūc non requiritur citatio do
mini,vel admonitio.ita potest intelligi l.fi.C.de iur.do.impe.Sed
si non esset sic limitata,tunc dominus debet citari,l.creditoꝛ.⁊ ibi
* not.C.de dist.pig.Nunc ad propositum*,mandatum datum exe
cutoꝛi,fuit volūtarium respectu testatoꝛis,necessarium respectu
heredis,nec est limitatum,ideo heres debet requiri,d.l.creditoꝛ.
19 la.ij.nisi testatoꝛ aliter disposuisset.¶ †Quero,heres requisitus
vult impedire istam venditionem,quid habet facere vt vēditionē
z impediat?[z] Respondeo,si quidem vult impedire totaliter ne fiat,
tunc non potest alio modo nisi offerendo pecuniam necessariam
pro soluendis legatis,l.fin.§.finautē tempoꝛe.C.de iur.do.impe.
Item potest dicere,offero me paratum vēdere,⁊ de pretio satis
facere legatarijs,⁊ alijs pro quibus executoꝛes vendere volūt in
tra terminū competentem,⁊ de hoc dare fideiussoꝛes.quo facto
heres in vendēdo prefertur,vt C.de liti.in auth.nūc si heres
de pig.auth.hoc ita si debitoꝛ.Sed si non vult impedire vend
nem totaliter,sed illius rei tātum:tūc debet ostendere,ꝙ alia
est quā magis expedit vēdi:vel magis commode vendi potest
sic eos in mala fide constituat. Item si executoꝛes volunt vēd
modico pretio,ostēdat heres ꝙ alius vult emere maioꝛi pre
20 sic,si aliter faciāt,cōstituat eos in mala fide. ¶ †Quero vtru
aa isti executoꝛes possint trāsferre possessionē? Puto ꝙ sic.l.Pa
nianus.ff.de publica,pro hoc facit ꝙ testatoꝛ cōcessit eis lic
alienandi:sed alienatio,⁊ dominij translatio,non potest fieri
21 traditione:igitur videtur permittere. ¶ Deinde quero,qui
quitur in verbis,cū bannimento,⁊ fine,quid impoꝛtant ista
ba? Respon.in executoꝛibus vltimarum voluntatum non ha
mus expressum,sed possumus dicere ꝙ teneātur facere ban
bb tum.[bb] sicut executoꝛes sentētie,l.oꝛdo. C.de exec.rei iud.et
cto.C.si aduer.fis.⁊ l.ij.⁊ l.fi.C.de fide instrumē.⁊ iur.ha.fis
hoc est verū,quando non habēt liberam potestatem sed q
habent liberā potestatem,tūc foꝛte idem,ꝙ deberent facere
nimenta,sicut tutoꝛes quos cōstat habere liberā,vt no.in gl
verb.in exercēdis.⁊ in gl.fin.in l.mandato generali.ff.de p
tamē tutoꝛes in vēditione rerum pupilli deberēt ista ban
facere fieri,l.⁊ si fine.§.j.ff.de minoꝛ.ideo ista verba cū ba
tis,⁊ fine,apponūtur,vt ea nō habeant necesse facere.¶
22 tur in verbis,vsqꝫ ad satisfactionē omnium premissoꝛu
vtrum talis executoꝛ possit rē vendere non presenti pecu
habita fide de pretio? Videi ꝙ nō in relictis ad pias cau
xime per l.si procuratoꝛ.⁊ quod ibi not.in gl.fi.ff.de iure fi
similitudinem executionis sentētie,l.a diuo Pio.§.sed si em
ff.de re iudic.⁊ hoc puto verū,si non habēt liberam.Sed si p
mus eos habere liberā,in hoc credo quod possint vendere,
tamen habeant fidē de pretio,⁊ bona fide faciāt,argu.l.qui f
23 me,§.Callimachus.ff.de verb.obli. ¶ †Quero quid si in instru
mento dicitur sic,tales executoꝛes talē rem vendiderūt pro ta
to pretio,quod pretiū cōfessi fuerunt se habuisse,non autem dici
tur ꝙ receperint,an sufficiat? Puto ꝙ non qꝛ per hoc non impl
tur causa quare est mādata vēditio,eis enim mandatur pro satis
factione omniū premissoꝛum.Sed si cōfitentur se vēdidisse,⁊ ha
cc buisse,nō videtur[cc] facta vēditio pro satisfactione legatoꝛum,nisi
postea appareat facta satisfactio legatoꝛū.Hoc vltimum proba
tur in l.sed ⁊ Julianus.§.pinde.ff.ad Macedo.primū,ꝙ confiten
do se habuisse nō sufficit,probatur in l.si ex cautione,⁊ ibi no
de non nu.pec.⁊ ff.si quid in frau.pat.l.j.§.ꝙ si in litteras
24 tuam. ¶ †Quero,quid si dicitur in instrumēto,quam pecuniam
recepit in mei presentia notarij.sed nō apparet ꝙ legatarijs
luta.an sufficiat emptoꝛibus? Respon.sic,qꝛ cum ob istam cau
sam habuerunt mandatū executoꝛes a testatoꝛe,sufficit ꝙ emptoꝛes
res ob istam causam soluerint,licet executoꝛes in alium vsum
conuertant,l.j.§.non autem,ver.⁊ Pegasus,⁊ ver.
25 Offilius.ff.de exercito.actiōe. ¶ †Quero,an pro
ne quam faciūt executoꝛes,obliget heredes? Puto
promissionem secundum consuetudinē ciuitatis.l.si p
cum gl.j.ff.de pig.action.⁊ l.Julianus.§.si procurator
empt.⁊ C.cred.euict.pign.non deb.per totum.quod
xit quod quando aliquis vendit ex officio sibi iniuncto
dd tenetur de euictione.[dd] l.si pignoꝛi.⁊ l.qui erat heres.ff.fam
26 cisc. ¶ †Ultimo quero,an executoꝛ testamenti possit conu
legatarijs.Gloss.super ver.de heredibus,tenet quod non
mio.§.j.ff.quan.dies leg.ced.

ADDITIONES.

a ¶ Alio herede.Pro concoꝛdia,adde ꝙ dos est nedum causa fa
uoꝛabilis,sed etiam cā pia.Bar.in x.q.in l.si constante.in p
so.mo.alleg.tex.in l.cum his.§.si mulier.ff.de cond.indeb.
Bar.ibidē parū faciat.cōtra all.tenere in hac l.alio.So.
l.si constāte.in prin.ꝙ Bar.in d.prin.debet intelligi secundū
tationem quam facit in tra.alimentoꝛum.⁊ in hac l.faciēdo d
rentiam,an dos sit data diuiti,an pauperi,sed in hac distinc
ne in hac l.alio.in d.trac.non loquit Bar.de dote,nisi dicatur
dos succedit loco alimentoꝛum,licet non sit semper bonū ar
per Alex.in l.si gener.in addi.ad Bar.ff.de his qui vt indi
in auth.res que.C.communia de leg.in repe.vide aliam conc
quam posui ad l.a diuo pio.in §.sed si emptoꝛ.ff.de re iudi.
b ALEX. ¶ Herede. Adde no.in l.pater filium.§.Tusculani
de lega.iij.quid autem si esset caducum,vt qꝛ heres scriptus
deret viuo testatoꝛe,vide Bar.in l.Centurio.in ij.q.prin.in ver
sed quid si testatoꝛ de vulg.⁊ pup.⁊ quod ff.proxi.dicam.⁊ hic
de Bald.in l.j.C.de sacrosan.eccles.⁊ distin.Barto.hic,seq
⁊ ampliat Jmo.in l.Centurio.de vulga.⁊ pupil.
c ALEX. ¶ Unde tene primam lectu.No.ad no.in l.si sic.de le
iij.aliter loquitur Barto.in l.hereditas.la ij.de here.inst.⁊
per B

per Barto.in l.Centurio.in q.ij.princ.in versi.sed.quid si testator dixit de vulga.⁊ pupil.vbi videtur velle ꝙ isti fideicommis.sint heredes directo vbi colonus non est heres sed contrarium salua reuerentia videtur verius licet enim subintelligatur a iure quod directo accipiat, tamen non sequitur quod directo sit heres, cum nullum commodum sentire debeant,sed sint nudi distributores. secundum eundem Bart. in l.si quis Titio.de leg.iij.⁊ in l.pecunie.de ali.le.⁊ d.l.hereditas.Item licet aliquãdo legatarius accipiat directo ⁊ propria authoritate.l. Titia cum testamẽto.§.j.de leg.ij.non tamen dicitur heres,⁊ hoc operatur ꝙ si vnus tantum sit institutus heres qui decedit viuo testatore dicatur decedere intestatus, nec fideicommissarij ad pias causas erunt heredes:secus secundum opi.Bar.⁊ hanc sententiam contra Barto.tenuit Franc. Tig.de Pisis in l.captatorias.de leg.j.⁊ Bar.de Sarciano valentissimus vtriusque iuris doc.in solenni repe. sua c.si pater.de test.in vj.veruntamen si esset clausula codicillaris, heredes ab intestato grauarentur restituere istis fideicom.⁊ ita etiam pro ista sententia consuluit,Jo.Velle.Sed ad predicta posset responderi per no.per Bar.in consi.inci.Rico.fecit testamentum.⁊c vbi dicit ꝙ vniuersitas bonorum assignata alicui,non instituto facit presumi institutionem l. his verbis.de here.insti. cum gl.que rationes cessant in casibus supradictis,⁊ vide que dixi post Bart. in d.l.si sic.⁊ in d.l.Centurio.⁊ in d.l.si quis Titio.⁊ in d.l.his verbis.adde que posui in l.Centurio.

ALEX.¶Executori permissuz.An liceat executori vẽdere,⁊ an teneatur satisdare,vide eñ in l.diuus.§.si cui plus quam per l.fal.

ALEX. ¶Falcidiam vtrum de relicto alimentorum detrahitur falcidia,adde omnino Bar.in l.diuus.§.ad fal.adde tamen ꝙ alimenta relicta filio naturali, non cedunt in piam causam, secundum Bal.in l.j.C.de sacro.sanct.eccle.vbi idem dicit, ⁊ in relicto facto concubine.

ALEX. ¶Ad pias causas.Utrũ relictum causa alimẽtorum dicatur pium, ⁊ ꝙ dicatur,probat tex.in l. Mela.in prin.§.eod.ibi pietatis causa.⁊ Bar.in trac.alimentorum,determinat idẽ ꝙ hic, ⁊ adde Ang.⁊ alios in l.si Stichum.§.stipulatio.de verb.obl.

k ALEX. ¶Ultimo oppo.Vide Alexã.in l.si certis annis.C. de pactis.

ALEX.¶Quero igitur.Sed quid si executores inter se discordant,quis exequetur,vide Bald. in l.id quod pauperibus, C.de epis.⁊ cleri.

ALEX. ¶Distribui inter pauperes.Et vide §. etiam in vltim. apostilla magna in fi.

ALEX.¶Hereditatis aditio. Et de materia executorum vide aliqua que habentur §.eo.in l.a filio.⁊ ad questionem bar.hic,vide Bal.⁊ Jmo.in l.si in diem in prin.de condi.⁊ demon.

l ALEX.¶Sit adita. Sed vtrum in donatione causa mor. possit dari executor.vide Bald. qui dicit ꝙ sic.in l.executorem.de execu.rei iud.

m ALEX. ¶Importat arbitrium.Not.ꝙ istud verbum licentia, importat arbitrium boni viri.Et ad hoc vide not.per Bar.in d. l.j.in v.q.prin.C.de sacro san.eccle.

* CLAV. DE SEISS. ¶Liberam. De hoc verbo,libera, vide Barbat.consi.iij.volu.j.

n ALEX. ¶Certe si diceret.Sz bal.in c.j.in fi.per illũ tex.de pac. iur.fir.videtur tenere contrarium dixi in l.ij. sic.de leg.j.⁊ ibi bar.

o ALEX.¶L.qui explicandi.⁊ ibi Bal.C.de accus.

p ALEX. ¶Potestatem. Not.ꝙ ista sunt paria dicere liberum, vel plenum mãdatum,⁊ potestatem. Facit ad hoc ꝙ no.dicit bal. in l.⁊ si post tres.si quis cau. ⁊ adde ꝙ habere liberam voluntatem,est esse submissum reg.iur.secundum Bar.in l.fideicommissa. §.si sic.de lega.iij.Et adde ꝙ dicit Bal. in l.si quis maior.in prin. C.de trans. Quid si dixerit ꝙ faciat velle suum? Dic ꝙ importat liberam voluntatem ade quod nullus contradicere possit,secundum Bar.in extraua.ad reprimendum.versi.videbitur. ⁊ An.in c.j.de consti.⁊ dicit Abb.Sicu.per illum tex.in c.j. de his que fi. a maio.parte capit.quod verbum facias secundum voluntatem tuam,refertur ad absolutam voluntatem,non ad arbitrium boni viri. In contrarium tenet Bald. in ru.de pe. iudicis qui male iudi.⁊ in l.j.in ver.quero nunquid iudex.Et vide Bar.in l.fi.ad fin. C.de pret.stip.quid de verbo, discretioni, ⁊ conscientie ⁊ per bal. in l.fi.de iur.do.impetran. ⁊ adde Bar.in materia in l.creditor.§. Lucius §.mand.⁊ vide Bart.in l.si sic.de leg.primo.⁊ de procuratore qui habet liberam, vel plenam potestatem, ⁊ quando habeat,⁊c.vide Alex.in l.si procurator.C.de procu.

CLAVD.DE SEISS.¶Pro satisfaciendis legatis.Contra hoc vide Bald.in d.§.si pretor.in fin.

ALEX. ¶Omnem alienationem. No.ꝙ appellatione vẽditionis continetur omnis actus dominij translatiuus,hoc verũ quãdo profertur a priuato, secus si a iudice,vt l.si pupillorũ.§.si pretor.de reb.eod.⁊ adde ꝙ not.in l.j.C.si aduer.tran. ⁊ vide Bart. in l.j.vbi habes post eum C.de vsuc.pro emp.Sed an prohibitus alienare,prohibeatur possessionem transferre vide Alexan.in l.§. §.vir vxori.§.de acqui.pos.

* ALEX.¶Tene ꝙ sic.Bal.in d.l.pe.C. quando decr.opus non est.sequitur gloss.ibi,vbi omnino vide.⁊ ibi dicit ꝙ est passus nouus,⁊ ad Bar.hic.adde Bal.in l.fi.§.sin autem legata.C.de bon. que lib.⁊ ad hec no.adde Bartol.in authen.hoc ius porrectum. circa med C.de sacro san.eccle.

r ALEX ¶Non possint.Adde ꝙ idẽ tenet Bar.in l.a diuo Pio. §.in venditione.de re iud.⁊ Bal.in l.ordo.de exe.rei iudi.⁊ Abb. in c. ꝙ ad consultationem.de re iud.ꝙ tamen limita esse verum, vel de iure isto, vel vt res magni valoris pro paruo debito non vendantur secundum gloss.in l.quandiu.de distra.pig. alias hodie etiam meliora possunt capi pro satisfactione debiti pecuniarum,secundum Jmo. in §.in venditione.⁊ Joan. Andr. in addi. Specu.in titu.de exe.sen.§. sequitur, super ver.j. referentem ita tenuisse Gui. de Suz.per authen.hoc nisi.C.de solu. ⁊ per §.ꝙ autem.de fideicom.vnde dicta auth.sumitur. Adde quando res magni valoris possit vendi pro paruo debito, Bald.consi.lx.iij.li.

s ALEX.¶Pretio volunt.Et vtrum executores possint mouere actiones contra debitores,vide Bald. ꝙ sic in d.l.id ꝙ pauperiribus.de epis.⁊ cle.⁊ per Bart.in l.si qui Titio. de lega. ij.⁊ bal. in l.nulli.de epis.⁊ cleri.ponit an possit agere,⁊ conueniri.

t ALEX.¶Contra emptorem.Sed cõtrariam opi.tenuit Paul. de Castr. in l.pretium. C. de procu. per d.l. j. ad quam dicit quod Bartol.non bene respondet,⁊ hoc dicit verum si executores sint soluendo.

v ALEX.¶Requirendus. An heres debeat requiri ab executoribus,habetur per Bald.in l.nulli.in ij.quest de episcop. ⁊ cleri. per Specu.in tit.de inst.edi.§.nunc aliqua.vbi per Joan.Andr. per Pet.de Anc.in c.tua nobis.de testamen.facit ꝙ no.Bald.in l.captatorias.in iij.q.in fin.C.de test. mili.an possint declarare incerto,⁊ irrequisito herede,⁊ hic adde Bal.in l.id quod pauperibus.in xviij.q.C.de epis.⁊ cleri.

x ALEX. ¶In contrariũ videtur. Et no.ꝙ si quis sit executor testamenti.⁊ rẽ vendat,potest petere emptor ꝙ heres cogatur hũc contractũ ratificare ne sibi questio vnꝙ moueatur, secundũ bal. in authen.si captiui.C.de epis.⁊ cle.dubitaẽ an executores possint vẽdere habita fide de ꝑtio,dic de hoc,vt p Bar. in l.a diuo Pio. §.sed si emptor.de re iu.⁊ no.ꝙ dicit Bald.in l.ij. C.de vxo. mi. se audisse a Bar.vbi omnino vide,⁊ vtrum heres soluẽs legata executori sit liberatus,a legatarijs,vide Jo.and.in tit.de inst.edi.§. nunc vero aliqua.cuius dicta sequitur Pe.de anch.in cle.j.de testi.⁊ vtrum executor possit pro se emere res venales, vide Jo.an. in d.§.nunc vero aliqua.Itẽ no.ꝙ debitores soluentes executoribus nõ liberantur ipso iure.⁊ ideo possunt dicere nolle soluere,nisi de cõsensu heredis.sm Bal.no.in l.j.C.de execu.rei iu.Sed an vnus executor,possit aliũ facere,vide in l.quidã.de re.dub.⁊ Bal. omnino in l.nulli.ver.domini.C.de epis.⁊ cle.⁊ in l.⁊ in epistola.in fi.C.de fidei.Executor potest male ablata remittere,vel restituere secundum Bal.in l.etiam.C.de fide.An executor teneatur facere inuentarium vide Bal.in auth.sed cum testator.in fi.C.ad l.falc.

y ALEX.¶Facere.Dicitur facere clam, qui facit irrequisito eo qui posset aliquo modo contradicere,ꝙ no.⁊ adde Bart.in l.non intelligitur.§.tacita.§.de iur.fis.⁊ ibi post eum in l.clam possidere.in princip.hic alleg.

* CLAV. DE SEIS.¶Nunc ad propositũ.Istud limitat Ale. consi.lxij.vol.ij.nisi heres esset pupillus:⁊ ibi etiam ponit an eo casu requiratur decretum.

z ALEX.¶Venditionem impediat.Utrum heres possit impedire venditionem fiendam per executores,vide Spe.⁊ Joã.an.in d.§. nunc aliqua.⁊ per Pe.de anch.post alios in c.tua nos.de tes.Et vtrum ipsi executores possint offerre legatarijs pro satisfactione quãlibet aliam rem etiam extranei,an vero corpus hereditariũ? Bar.tenuit quod corpus hereditarium,Bald.contra,vt per eũ in d.l.id quod pauperibus.de episco.⁊ cleri.loquor quando in hereditate non est pecunia.

aa ALEX.¶Quero vtrũ.Utrũ executor possit trãsferre possessionẽ.Et quid de dñio ⁊ an inuito herede,vide Bal.in d.l.id ꝙ pauperibus.sed vtrũ executor de culpa teneaẽ, dicendũ vr ꝓut dr in herede secundũ distin.Bar.in l.cũ res.§.culpa.de le.j.que verba Bal.⁊ Jmo.ibi extendunt ad executores.Tu vide plene Bald. in l.pignus.de pig.ac vbi dicit ꝙ non tenetur de leuissima.⁊ no.secundum Bal.in l.id ꝙ pauperibus.ꝙ executio nõ rite facta pôt per eundem reuocari.sed tunc per id qđ habes in l.cum quidã de his quibus vt indi.vbi incontinenti videtur priuatus officio eligẽdi.⁊ an executor teneaẽ cauere,vide i l.diuus.§.si cui plus quã per l.falc.Et an officiũ executoris relictum in testõ dicaẽ legatũ, ita ꝙ illud semel repudiatũ nõ possit amplius acceptari,vide Bal. in l.deberi.C.de fidei,lib.an aũt heres possit preuenire executorẽ

in solvendo, vide Bar. in l. fi. C. de fideic. liber. an arbitrium executoris possit reformari arbitrio iudicis Bal. q sic in l. fi. in prin. C. de le. & habes ibi quid si executores sint discordes. ¶ Adde an executor possit transferre possessionem, & an possit habere fidem de pretio, Bald. cons. clxxxv. iij. vol.

b ALEX. ¶ Bannimentum. Sed iste subhastationes non sunt necessarie in venditione rerum mobilium que possunt vendi in foro vt not. Bald. in l. j. C. si propter pu. pensi. vide que habes post Bart. in l. fi. C. de fide instru. & iure haste fis. lib. x.

c ALEX. ¶ Non videtur. Adde Bal. in l. fi. ff. finautem legata, de bo. que libe.

d ALEX. ¶ De euictione. Vendens ex officio sibi iniuncto non tenetur de euictione: vide no. in l. procurator pro euictione. ff. de procu. & Bart. & Bal. in l. si ob causam. in fi. C. de euic.

LEX X.

1 ¶ Vasallus debet omnibus filijs domine iurare fidelitatem, mortuo domino.

Cum vnus. Prelegatum cū onere alimētorū transit ad heredes heredis, licet sint plures. h. d. Primo. ponit dictum. Secundo, format vnam obiectionem, & ad eam respondet. Secunda ibi si tamen. ¶ Op. dices tu, iste tex. licet ex presumptione procedat, nō tamē sequit ex necessitate, quid enim si heredes heredis sint discordes, haberet ne tūc locum ista lex? Rñ. sic, & recurretur ad remedium

1 l. iij. ff. eo. ¶ Querit Dy. vtrum †heres feudatarius debeat iurare omnibus heredibus domini, vel vni tantum? Et dicit, q omnibus, arg. huius legis. quod tangit glos. in l. fi cuius. ff. de vsufru. & Jac. de Are. in l. de pupillo, ff. si plurium. ff. de noui ope. nū. & gl. dicit in c. j. ff. omnes. fi de feud. fue. cōtro. in feud. No. gl. qd cōtinetur appellatione domus, & habuimus in l. j. ff. hoc autē. ff. ad Sil.

ff. Verbis fideicommissi. Alimētarii debentur etiā pro eo tempore quo fuit retardata libertas absq; mora heredis. hoc dicit. No. tex. ibi explorari.

1 ☞ Alimenta debentur sorori arbitrio boni viri, pro qualitate dotis, & crescunt etate crescente.

2 Frater sororem alere tenetur.

3 Legatum pro dote est conditionale, non purum.

ff. Alimentis. Vir bonus †debet arbitrari alimenta pro qualitate relicte dotis, que alimenta crescunt, crescente etate. h. d. tex. Item dicit tex. in viro, & vxore, in l. fi cum dotē. ff. finautē in seuissimo. ff. so. ma. q̄ itelligo,

2 quando vires dotis sufficerent: aliter frater tenetur alere sororem, l. qui filium. ff. vbi pup. educ. deb. & vir vxorem, vt no. per. Ly. in d. ff. finautē. Op. & videtur q imo, arbitrio boni viri, secūdum quātitatē hereditatis, debēt solui alimēta, l. alimēta. j. eo. Dic vt

3 in gl. & tene opi. Mug. quia magis est vera. † Item facit ista lex, q legatum pro dote non sit purum sed conditionale, soluendum tempore matrimonij quod an sit verum dicam in l. Titio. ff. Titio genero. ver. quero, an tempus j. de condi. & demonstra.

LEX XI.

1 ☞ Legatum alimentorū nō perit per dānationem in metallum.

2 Alimenta damnato relinquuntur.

Scui. Damnatus in metallum, post restitutionē preteriti temporis & futuri alimēta petere potest. h. d. ¶ Op. & videtur, q post restitutionem nō petit alimenta preterita, l. in insulam. C. de sen. pas. Veritas est, † q̄ hic loquitur in legato alimentorum, quod per damnationem in

1 metallum non perit? q̄ etiam dānato potest relinqui, l. si in metallum, j. de his que pro non scri. Item opp. de l. si in metallum, j. de iure fis. Sol. Hoc speciale in alimentis. Eodem modo solue contrarium de leg. ij. C. de bo. prescrip. Item opp. ff. eo. l. iij. Sol. vt ibi Opp. gl. de l. cum allegatis. C. de re mili. Solu. Speciale est hic in

2 alimentis. Pro hoc j. e. l. seruos, & ibi aliqua dicam.

LEX XII.

1 ☞ Modi adiectio fauore legatarij non minuit legatum.

2 Alimenta si debent percipi ex fundo, ille fundus dicitur hypothecatus.

3 Alimenta si sunt legata ex tali fundo, si non percipiuntur tot fructus sufficientes ad alimenta, debent suppleri per heredem.

4 Bona viri non sunt obligata vxori pro alimentis, nisi in dotem fuerit datus fundus inestimatus.

Licius. Si predia pro alimentis relictis obligā-
tur, ex hoc legatum alimentorum nō aug-
getur, vel minuitur. h. d. Opp. modus adiectus legato vi
detur pro conditione, l. j. C. de his que sub modo. Unde sicut con-

1 ditionis adiectio minuit legatum, ita & adiecto modi, Soluit. † gl. hoc verum, nisi modus sit adiectus in fauorem legatarij. Proba-

a tur in l. Titio. in prin. ff. de condit. & demonst. Sed ponamus† q̄

2 testator nihil dicat de hypotheca: sed dixit, quod volebat alimenta percipi ex illo fundo, an fundus fit obligatus? Dubitatur non. Ita dicit hic contrarium, & in l. Caius. ff. de annu. le. hodie est determinatum, cum omnia bona hereditaria

3 gata pro legatis, l. j. C. communia de le. ¶ Quero, † pone quot sufficiunt ad alimentatan debeāt suppleri, vel expectus sequentis anni? Hoc tangit Ly. in l. si quis argentum dona. Dixi in l. inter stipulantem. ff. sacram. j. de verbo. est multum longa materia. Sed dico nunc, q debent gra alimenta, quia locus, nō gratia taxationis fuit adiectus gratia demonstrationis, quia post perfectum legatū fuit ex tali predio, vt est tex. in l. quidam. in prin. ff. de leg. j. Et solui tur contrarium quod formatur gl. de l. cum certus. ff. de triti. & oleo lega. quia ibi fuit adiectus certus locus grata tionis: hic gratia demonstrationis, & post perfectum

4 ¶ Item ista lex alleg. ad q. vtrū † bona viri sunt obligata

b pro alimentis, quam formatur Spec. in tit. de dona. post tit. ff. formatis. vers. sed nunquid. & ibi dicit, q̄ sunt obligata cum alimenta debeantur ex bonis mariti, & bona sunt ob pro eis. vt hic, & ff. eo. l. ij. ergo, &c. Ly. & Jac. de Are. dicit, l. unica. ff. ex actio. C. de rei vxo. actio. Quidam doctor dus disputauit contrarium tali ratione, quia certi sunt quibus bona sunt obligata, vt in tit. in quib. cau. pig. ta. contraha. Sed iste casus non est de illis, ergo, &c. Listam, & l. ij. ff. eo. Rñ. quod hic loquitur, quando bona gnata, vt alimenta prestentur: sed vir non habet bona ad hoc. Et licet bona sint obligata pro dote, secus est q videtur verum? tamen si fundus esset datus inestimatus, esset res destinata pro oneribus matrimonij, puta q essent obligata, cum fuerint data pro oneribus matrimonij.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Sed ponamus. Vide Bart. consequenter & Bal. item ista l. alleg. vide Alex. in l. fi cum dotem. ff. finautem ver, item no. ff. so. ma.

b ALEX. ¶ Vtrum bona. An bona viri sint obligata pro alimētis, habet per Bar. & doc. in l. fi cū dotem. ff. finautē. bi videt Bar. sibi ipsi contrarius, & Imo. in cap. fi. de pact. Mod. in fi. de act. ff. fuerat. & adde Bar. ibi. Spec. ti. de do. post diuor. rest. ff. fi. ff. Rñ quid bona vi. Rebus na viri sunt tacite obligata, p alimētis vxoris. Paul. de tacit. Ro. consi. ccccliij. Abb. consi. xliij. ij. lib.

LEX XIII.

1 ☞ Testator si emit libros filio, & in testamento dispo ferret si filius moriatur viuo patre, qui deinde alteri illos libros, & perfecit studium, moriatur deinde pater testamento, filius tenetur conferre.

Mio. Legatum in dubio, intelligitur alium cum onere suo. h. d. Cōtra tum. in prin. ff. de adi. leg. Oppo. de l. si Sol. ibi legatum fuit translatū in eundem: hic in alium.

1 l. dixi in q. de facto, pater † habuit filium, quem prius cit, & sibi libros emit, & in testamento voluit q filius ret. Cōtingit, quod pater supervixit, & filius decessit; poste ter decessit cum eodem testamento: querebatur, an filius conferre? Dixi q sic, q̄ isti libri videntur translati re, vt hic, & l. legatum. ff. de adi. leg. quod no.

1 ☞ Dictio quod, facit conditionem.

2 Mozari qui debet cum aliquo, non perdit legatū, si ex sa non potest mozari.

Vxor, cui sunt relicta alimenta per testatorem in domo statoris, non perdit legatum, si commode ibi mozari

3 Clausula, donec stabit in domo cum heredibus, in legato tat fauorem heredis.

Alimenta qui percipit in domo heredis, debet aliquid Vxor que alitur a viro, debet omnia in domo facere.

ff. Imperator. Legatum alimētorū factum quoad cū aliquo mozaretur, etiam mortuo eo, cum quo debet mozari. Item si vino ex sa pōt ab eo discedere. h. d. concord. l. j. C. de legat. Videsis prin. quod post mortem debentur alimenta. Cōtra de leg. prin. ff. de an. leg. Sol. ibi legatum relictū fuit fauore eius debet mozari: hic non. ¶ Item opp. quando conditio pendet ex voluntate legatarij, & alterius, deficit propter deficit legatum. l. legatum. C. de cond. infer. & in testamento

1 de conditio. & demonstra. Sol. dicunt † quidā, q dictio quod facit conditionem, vt no. in l. j. C. de leg. hoc non est verū, vt l. j. de condi. & demonstr. ideo gl. alibi dicit q est speciale alimentorum. vt no. in l. j. C. de insti. & substi. & l. in testamento conditio. & demonstra. que glo. dicunt veritatem, licet Dy.

dicat in c.imputari.de reg.iur.lib.vj.& Pet.in l.j.C.de leg.quorũ opin.reprobo in l. illis libertis.j.de cõd.& demõ.& ibi dicã. Not. vlti.[a] in verbis huius §.† q ille qui debet morari cum aliquo, si non potest ex iusta causa, non perdit legatũ, & dic, vt in l. Meuia. in fin.s.de ann.leg. Unde si testator reliquit alimenta vxori in domo ipsius testatoris, si nõ potest ibi cõmode morari, q2 est iuuenis, & aliqui sunt ibi qui verisimiliter luxuriarẽtur cum ea potest habere, & petere alimenta. & recedere de domo. pro hoc l.penul. s. vbi pupil.educ.deb. ¶ † Quero, quid importat dicere, donec stabit in domo cum heredibus? Respõ.importat fauorem heredis, quia ibi stando, dicitur minus grauis alimentatio. Secundo cõtinet aliud commodum, quia iste qui debet stare in domo, debet prestare aliqua seruitia secundum qualitatem persone. Nam si est famula, debet prestare aliqua seruitia secundum qualitatem sue persone, non tamen iure seruitutis Dices tu imo omnia debet facere, l.sicut patronus.j.de ope.lib. Rñ.illud est verum, quãdo mulier percipit alimẽta, non iure legati, sed quia est vxor, que habet alimẽta ex eo quod operatur in domo: hic aũt habet iure legati.[b]

ADDITIONES.

ALEX. ¶ No.vlt. No.ad limitatio.eorũ que no. Bar.in l.libertis quos.§.Lucius.j.e.vide q ibi dixi, & Bal.in l.j.C.de leg.& in l. si ea.de cõdi.inser.& Bar.& Bal.& Ang.in l.diuortio.in prin.sol. ma.& Ang.in l.Titia.j.de sol.bene facit quod no.Bal.in l.quod in vxorem.C.de neg.gest.adde Bal.consi.lxxviij.iij.lib.

ALEX. ¶ Iure legati. Si maritus reliquit alimenta vxori in domo, vtrũ debeat operari heredib9 viri. Bar.hic tenet q nõ, Bal. cõtra, quẽ omnino vide in l.j C.de leg. Item si non põt stare in domo propter heredũ seuitiã, & malos mores, remittitur talis conditio. Idẽ si cum heredibus viri non posset habitare sine sinistra suspicione, quia esset valde pulchra, vt ibi per Bald in d.l.j.vbi etiã ponit q si pater mandat filijs, vt honorificent eam, & tractent eo modo, & forma, put ipse tractabat, quid cõtineatur appellatione istorũ verborũ.quẽ ibi oĩno vide, & vide Bar.in l.diuortio.so.ma.

LEX XIIII.

☞ Adiectiuum significatiuum etatis, adiectum persone legatarij, non restringit legatum.& nu.3.
Alimenta simpliciter relicta, debentur in vita.nu.4.
Pubertas in masculo, alimentorum fauore, intelligitur vsq3 ad decimumoctauum, in muliere, vsq3 ad decimũquartũ annũ.nu.5.
Puer, & puella intelligitur, donec durat pubertas.

MEla. Adiectiuũ † significatiuũ etatis, adiectũ persone legatarij, non restringit legatum. Itẽ alimenta relicta simpliciter debentur in vita. Item alimẽtorũ fauore pubertas in masculis, intelligitur vsq3 ad xviij.annũ, in feminis vsq3 ad xiiij.ann h.d. No.tex.ibi, aut si non apparet, &c. Itẽ no.q puer & puella intelligitur, donec durat pu-
3 bertas. ¶ Opp.ad prin.extra gl.& videtur † q adiectiuũ significatiuum persone restringit etiam vt nõ porrigatur ad alias personas quã que sint eiusdem etatis, l.nõ aliter.§.fi.s.de le.iij. Sol. Hic illud adiectiuum adijcitur certe persone: quia dicitur, Titie puelle, vnde causa demonstrationis magis quam restrictionis videtur appositum, sed ibi ponitur adiectiuum simpliciter, & indefinite tantum: vnde debet referri ad alias personas, quibus conue-
4 nit illa etas. ¶ Item dicitur hic, † q alimenta debentur in vita tantum. Contra s.eod.l.iij. Solu.ibi fuit legatus fundus ad alimenta, & sic proprietas: hic vero simpliciter, alimenta. & sic cũ vita finiuntur. Simile in l.cũ hi.§.modus.versi.constat.s.de transac.& j.ad l.Fal.l.hereditatũ. ¶ Tertio opp.† dicitur hic q pubertas durat in alimẽtis vsq3 ad xviij.an.alias cõtra. Contra istud opp. de l.arrogato.§.non tantũ.s.de adop. Solu. Ibi eodẽ modo quo
5 hic accipitur, vt ibi no. ¶ Ulti.[a] † quia hic ponit vnum speciale fauore alimentorũ: quero de alijs, quot specialia habet? Respon. habet fauorem, primo, quia ex minus vtili voluntate debentur, cum triennij prestatione, l.j.C.de fideicommis. Item quia potest relinqui non capacibus, vt s.eod.l.is cui.& l.seruos.j.eod. Item per clausulam generalem, que minuit legata, legatum alimentorum non minuuntur, vt j.eod.l.liberis.§.posthumis. Item, quod relictum nominatim intelligitur repetitum a substituto, vt s.eo. l.iiij.§.Lucius. Item habet priuilegium in modo exigendi, quia executor habet actionem.vt s.eod.l.alio. Item breuiores dantur dilationes.l.ij.de re iudi. Item non admittitur appellatio,[b] l.fin. j.de appel.recip. Item quandoque non admittitur compensatio. l.iij.C.de compen. Item habet priuilegium in modo durandi. Nã pubertas intelligitur longiori tempore, vt hic. Item non[c] potest pacto contrahentium sine authoritate iudicis remitti, l.cum hi. per totam l.s.de trans. Item potest agi pro his tempore feriato.l. ij.s.de ferijs. Possunt, & alia specialia[c] reperiri, quod laboriosum esset potius quam subtile, vt dixit glo.in simili in l.j.s.solu.matri.

ADDITIONES.

POMA. ¶ Ult. Limitat Spe.istam cau.per Fran.nig.in l.de alimentis.C.de tran.& Alex.consi.xcvij.in vlt.col.vt procedant in futuris alimentis secus in preteritis.

b ALEX. ¶ Appellatio. No.quod a sententia lata ad pias causas, non licet appellare, quod alibi non habes.contra quod facit, quia non reperitur expresse prohibitum.l.& in maioribus.C.de appellat.& extra eod.C.de appellationibus. Item facit contra l.si seruus quem.j.de lib.cau.& j.quando ap.sit.l.ij.§.si his. Item no. glo.de dec.c.tua.Specu.in titu.de appel.§.in quibus.versi.qualiter ideo Barto.hoc intelligit stricte in alimentis tantum, intelligas que dilationem non recipiunt, per l.quam alleg.ipse.& adde Barto.s.eod.in l.solent.sed idem Bar.videtur contrarium velle in suo tracta.de ali.circa fi.& q in relictis ad pias causas non liceat appellare, videtur tenere Bald.in repe.l.j.C.de sac.san.eccl. dum alleg.d.l.fina.C.de appel.&c.

c ALEX. ¶ Alia specialis. Item not.aliud, quia legatum incertum valet fauore alimentorum, vt in l.si cui annuum de ann.leg.& j.eod.l.cum alimenta.

1 ☞ Solitus, in vna vice verificatur. Consuetudo in bino actu.
2 Uerbũ presentis, vel preteriti temporis porrigitur ad tps p̃sens.

a §. Sed si alimenta.[a] Illud dicitur quem solitum esse facere, quod vlti-
1 ma vice facit. h.d.† Habes q dictio solitus, verificatur in vna vice. Aliud ergo est dicere, ita solitum fieri: aliud ita facere consue-
2 uit, quia consuetudo requirit binum actum.† No.quod verbum presentis, vel preteriti temporis porrigitur ad tempus presens. Contra quod oppo.& videtur quod porrigatur ad futurum, per l.si ita.j.titu.j.l.Aurelius.§.testamento.j.de lib.leg. Sio.sol.hic,& dicit.quod hec variatio testatoris contingit circa idem, quod relinquitur: in contrarijs, contingit circa diuersa. Uide glo.que incipit, sic habetur.C.ne de sta.defunc.&c.ibi, sol.secundum Roma. Item oppo.de l.nomen.§.filio.s.de leg.iij. Solu.vt ibi videbitis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sed si alimenta. Uide Barto.in l.j.C.quomodo & quando iud.& facit ad istum text.& quod not.Bartol.in authen. quibuscunque modis.de sac.san.eccl.ad fi. & vide quod per istum text.dicit no.Bal.in l.binos.ad fin.C.de aduo.diuer.iud.vbi omnino vide quod habetur in fim.in c.ex parte.de censi.& quod per istum text.dicit no.Bal.in l.si filiam.C.de inof.testa. Et istis adde tex.& ibi Bal.in l.si mater.C ne de sta.defun.& vide Bar.in l.si ita. j.de aur.& arg.le. Et ad istum text.adde Bar.in l.Seio.§.j.de annu.le.& de verbo solet, adde tex.& ibi Bar.in l.qui saltũ.s.de le.iij.

1 ☞ Aquam qui reliquit, videtur pretium aque relinquere, & nõ continet seruitutem, sed debitum personale.
2 Ius aque ducende, si relinquitur habenti pretium vicinum, vt cũ persona finiatur, dicitur seruitus realis que tamen per exceptionem finitur cum persona.
3 Ius aque ducende, si relinquitur non habenti predium vicinum, non est seruitus.

1 §. Quidam. Qui † relinquit aquã videt relinquere pretium aque: & tale legatũ nõ continet seruitutem, sed debitum personale. h.d. Primo, ponit dictũ. Secũdo, obiectionem. Tertio, responsionem: secunda ibi, nec videri. tertia ibi, hec enĩ. No.tex.ibi, dicebã, &c. Et feci ipsum notari.s.e.l.j.& ibi relinquitur, vt sit quoddam debitũ personale, non autẽ seruitus. & sic respondetur obiectioni s.facte. ¶ Op.q non debebatur estimatio, sed ipsa species.l.cum hi.§.si cui non munus.s.de trãsa.& l.
a j.& l.nulli.C.de erro.mi.an.lib.xij. Sol.vt dixi s.l.j. ¶ Quero, qñ[a]
2 relinquitur † alicui ius aque ducende qui habet vicinũ prediũ, & relinquitur, vt non finiatur cũ persona, non est dubiũ q trãsit cũ
b predio:[b] sed si relinquitur habẽti predium vicinũ, vt finiatur cũ persona, an sit seruitus personalis? Azo, & Io dicunt q est seruitus realis, que tamen per exceptionẽ finitur cũ persona perempta ꝑsona: ita no.hic, & l.vt pomum.s.de ser.& l.pecoris.de ser.rust.pre. & l.si is qui binas.s.de vsufr.probatur in l.iiij.s.de ser. Sed posi-
3 to, † q relinquat ei qui non habet vicinum prediũ, an sit seruitus. vel non: vtilitas est, q2 si est seruitus, habeo confessoriã cõtra quẽcunq3 possessorem: si nõ est seruitus, possum agere tm̃ contra illũ qui concessit non contra aliũ. Ro.hic, & in l.vt pomum.s.de serui. dicit, q est seruitus. Gl.tenet contrariũ, & Pe.vt Cy.refert.C.de vsufr.super rub.tenet opi.Ro.per hanc l. Ego teneo gl.q non sit seruitus, & q non possit agi, nisi contra concedentẽ, non cõtra tertium. Pro hoc facit tex.in l.Caius.s.de ann.leg.& in l.si.§.fi.s.de cõtrah.emp.& hoc voluit dicere iurisconsul.hic ibi, dũ dicit, hec enĩ &c.quasi dicat, non est seruitus, sed quoddam ius debitũ persone.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero quando. Adde Bald.in c.j.in fi.princ.de feu. Mar.vbi omnino vide.

b ALEX. ¶ Cum predio. Possunt concordari opinio.vt p Imo. in l.apud Iulianum.§.si quis alicui, post gl.j.de leg.j.& per Bal. in dicta rubrica.

LEX XV.

1 ☞ Mulier potest esse executrix in testamento.
2 Mulier relicta executrix in testamento per virum, non desinit esse executrix, si transit ad secunda vota.
3 Religiosus cum authoritate superioris potest esse executor testamenti.
Frater minor ordinis sancti Francisci, non potest esse executor in testamento.
4 Executor testamento cogitur ad acceptandum officium, postquam agnovit legatum eidem in testamento factum.
5 Officium executoris non transit ad heredes, nisi sit dictum.
6 Officium executoris, an transeat ad successorem in prelatura.

A Filio. Mulier potest esse executrix in testamẽto, & cogitur illud officiũ acceptare, si agnouit legatũ a defuncto sibi relictũ. Itẽ hoc officiũ si
1 habet onus bursale annexum, trãsit ad heredes. h. d.
2 Not. ☞ mulier executrix põt esse[a] in testamẽto. Idẽ est in l. filio. §. matri. ff. de adi. leg. idẽ tenet Spe. in tit. de instr. edi. §. nunc vero
3 aliqua. versi. quid de muliere. dixi in l. femine. ff. de re. iu. ¶ †Quero. maritꝰ facit vxorẽ executricẽ sui testamẽti, illa postea trãsiuit ad secũda vota, an officiũ executionis finiatur? Videtur q̃ sic, sicut tutela, l. tutela plerunque. §. de tut. Cõtrariũ puto verũ per l. cũ pater. §. hereditatẽ. §. de leg. ij. cõiuncta l. si arrogati. §. de tute. vbi tutela finitur deportatione: sec[a] in officio executionis, vel electionis. d. §. hereditatẽ. ¶ †Quero, an religiosus[b] possit esse executor testamẽti? De hoc est casus in c. fi. extra de test. lib. vj. vbi dꝰ q̃ sic, cũ superioris licentia. Quod intellige in alijs religiosis quã in fratribus minoribus, nã illi nõ possunt esse executores, vt in c. exi
4 ui de paradiso, extra de verb. sig. in cle. ¶ Item no. † q̃ quis cogitur assumere officiũ executoris post q̃ agnouit legatũ sibi relic
5 tũ simile in arbitrio, l. iij. §. j. §. de arbi. ¶ †Quero. vtrũ officium executionis trãseat ad heredes? Dy. tãgit in l. pri. in prin. Mihi
6 videtur, q̃ melius cadat hic, & videtur, q̃ ad heredẽ trãseat. ¶ Pro quo videtur tex. hic, & j. l. priori. in prin. sed illa nihil facit, quia ibi illa erat legataria nõ executrix. Itẽ p hoc §. eo. l. cũ vnus. in prin. sed illa nõ facit, q̃ ibi erat legataria[a], nõ executor: sed solũ hec lex facit. In cõtrariũ videtur text. cũ gl. l. antepe. §. de tute. Dy ꝺt. q̃ nõ trãsit ad heredes, nisi ire cuiusdã obligationis. ita loquitur hic: quod tenent Jac. de are. & Spe. in tit. de instr. edi. §. nũc vero aliqua. versi. quid de muliere, & versi. seq. & Jac. de Bel. in auth. de eccl. tit. §. si quis autẽ, sed gl. in d. c. fi. de test. lib. vj. dicit, q̃ ad heredes non transit, nisi sit dictũ, sicut dicimus in arbitrio, l. diẽ. §. j. §. de arb. & in mandato q̃ morte finitur, & similibus, & sic intelligo: & bene dicit do. q̃ q̃ Dy. ꝺt. q̃ trãsit ad heredes iure cuiusdã obligationis est verũ qñ obligatio qua tenebatur defunctus, cõtinebat onus bursale, nõ autẽ psonale: & ita loquitur hic. Sed si esset onus psonale tm̃ nõ trãsiret. d. l. antep. §. de tut. pro hoc est tex. in l.
7 cuius bonis. §. de cu. fur. ¶ † Quero an istud officium trãseat ad successorem prelati? Hoc tangit Spe. in d. §. nunc vero aliqua. in d. ver. quid de muliere. & seq. & dicit, aut fuit expressum proprium nomen aut appellativum, quod dic vt ibi per eum. Que tamen distinctio videtur contrahere his, que consueuerunt dicere in l. qui liberis. §. hec verba, de vulg. & pup. & ibi diximus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Potest esse. Mulier potest esse executrix. & per transitum ad secunda vota nõ finitur executoris officium. & de multis: & vide Bal. in l. id quod pauperibus C. de epis. & cle. & Spe. & Jo. And. in tit. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. vbi ponit de multis alijs personis & adde Bald. in auth. idem in fi. C. de secun. nupt. adde an mulier possit esse executrix. ☞ et. de anchar. consi. ccij.
b ALEX. ¶ Religiosus. An religiosus possit esse executor & adde text. in cle. j. de test. & habetur per Spec. in titu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. versi. sepe sequitur, fallit in fratre minore quod intellige, vt not. per Barto. in l. quidam. §. de re iud. & melius in l. pater. de adi. leg. & in tracta. Mino. & Bal. etiam in auth. ingressi. in vlti. col. & in d. l. id quod pauperibus. & Bar. in l. cum pater. §. hereditatem. de leg. ij. vbi omnino vide Pet. de Ancha. in cle. exivi, tenet opi. Bal. & Bar. hic, & in d. tract. Mino. Et an executor incertus possit dare, vide Barto. in d. l. quidam. de reb. dub. Sed quid si religiosus fuit creatus, alias datus, executor, & exercuerit absq̃ consensu superioris, an gesta, &c. vide Fede. in consi. suis. & Ro. in consi. cccxlv. Adde an prior conuentualis possit esse executor, Pau. de Cast. consi. cxlviij.
c ALEX. ¶ Ad heredem transeat. An officium executoris transeat ad heredes, habetur per Bal. in d. l. id quod pauperibus per Bart. in cõsi. inci. factũ tale etiã proponitur. Titius fecit testamẽtũ. & Bar. in l. antep. de tut. Et quid si vnus ex pluribus decessit, vide Bal. in l. cũ magistratus. qñ. prouo. An tamẽ istud officiũ trãseat ad successorẽ in dignitate, Bar. & doct. q̃ sic. in l. qui liberis. §. hec verba, de vul. & pu. & hic adde Bal. in l. fi. §. sed & si quis communia de leg. l. fi. C. de here. instit. & adde Ange. & Jas. in quis sibi. de verb. obli. virum autem istud officium contineat inuitum, vide Bar. in l. si quis Titio. de le. ij. & ad Bart. ibi eum j. de his quib. vt indi. l. post legatũ §. amittere, & vtrũ committi vni pro socio, vide Bar. in l. in venditione. de iud. pos. Adde an officium executoris transeat ad heredem, in consi. clxix. ff. lib. & eo. consi. lxix.
1 ☞ Relatiuum quis, vel qui, limitat suum antecedens, in quantitate, & in tempore.

§. Testator. Relatiuum† quis, vel qui, limitat suum antecedens, non solũ in quantitate, sed
in tempore. h. d. No. text. ibi in ministerium vrbanum. ad ministerium propter negotia domini vrbana. non tamen ad hoc vt alteretur
operibus, vt j. eo. l. testamento.
1 ☞ Relatiuum quis, vel qui, limitat suum antecedens ad
referrtur, non alia.

a §. Titia. †Relatiuum† quis, vel qui, limitat suum
1 cedens ad quod refertur. non alia. hoc
pon. dicitur, quod relatiuum quod sequitur, non restringit
dentia. Contra l. nam quod. §. fi. ff. de pe. leg. & l. quesitum
leg. iij. & l. heres. §. vxori. eo. tit. Sol. Relatiuum restringit
dens ad quod refertur, non alia. & sic non obstat cõtra
tra hoc videtur, quod restringat aliud. d. l. heres. §. vxori
quod. §. fi. ff. de penu. lega. Solu. Veritas est quod non
aliud vt hic: sed in legibus contrarijs totum. erat sus
Et si dicatur, quomodo relatiuum numeri singularis
neutri, refertur ad id quod est numeri pluralis, & generis
ni: vel quomodo refertur ad plura? dicam j. tit. j. Plante
Jurisconsul. tangit hec. Opp. & videtur, q̃ relatiuũ quis, non restringat, sed augeat. l. ea tamen adiectio. ff. de leg. ij. ponitur cum copula: hic sine copula. & sic non obstat. Nota sicut rationibus, &c. ad id quod dicam j. l. priori. §. j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Titia. Hunc text. ad hoc alleg. Bart. l. 1. centur. vulga. & pupil.

LEX XVI.

1 ☞ Legata relicta ab herede, debentur ab herede heredis.
2 Officium executoris, quando est legatarius, transit ad heredes.
3 Voluntas defuncti quãdo de ea dubitatur, potest per scripturam probari.
4 Repos venit appellatione filiorum, quãdo testator ita loquebatur vt filium.

A Limenta †Legata relicta ab herede
latione libertorum heredis. libertus liberti
quem testator tractabat vt suũ. h. d. Facit istud
2 cundũ Dy. † quod officiũ executoris transeat ad
erat legatarius, vt §. l. priori. dixi. Itẽ dicitur hic
ti admittitur ad fideicommissum. Contra q̃ fidemihi
relictum libertis manumissis ab eo in testamento
sed ibi non fuit manumissus. Sol. admittitur indistincte
3 comis. fundorũ relictũ libertis. † No. q̃ quãdo dubitatur
tate defuncti potest ex sua scriptura probari, vt dictum
teris, suis, &c. & in l. Neseminus. §. de neg. gest. & §. l. priori.
4 rationibus, &c. gl. est in l. qui concubinã. ff. ff. de lib. leg.
a quod dicitur, q̃ appellatione filiorum[a] non continetur
veruz nisi esset nepos. quem testator consueuerat nominare
* ctare vt filium* sicut dicimus hic in liberto liberti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Filiũ. Nepotes appellatione filij continentur
dictuz sequitur etiam Ro. in §. de viro. in xxij. alias xxvi.
dicens hoc esse sing. dictum. adde no. per Jac. de Are. & alios
fi pater. C. de her. instit.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Tractare vt filium. Sequitur
consi. cccc. xxviij. in fi. quem refert Soci. in l. gallus. §. instituas
de liber. & posthu.

§. Basilice. In legato non reiterabili, dispeli
neralis nõ refertur ad ea, quibus
liter est prouisum. h. d. Op. de l. Titia. §. qui Marco. & de
vbi admittitur ad vtrunq̃. Sol. Pe. ibi loquitur in legato
rabili. hic loquitur in legato alimentorũ, nõ est reiterabile.
q. ponit. Ly. in l. cũ q. C. de leg. vbi solui fin. Dy. q̃ ibi loquitur
legatum respicit diuersas causas: hic quando vnam & eandem
hic. & in c. generi. extra de re. iur. lib. vj. Item op. j. eo. l. liberti
per generalem clausulam recedit a speciali. Sol. vt ibi dixi

§. Qui societatem. Appellatione liberi
munes liberti. pro ea parte. quam quis habebit in eis. h. d.
cor. dat l. si quis seruos suos. §. de leg. iij.

LEX XVII.

Legatum factum seruo pro alimentis valet.

Fratribus minoribus singularibus pro alimentis relinqui pōt. Religiosus, cui sunt relicta alimenta, quando non est adstrictus alicui monasterio per se agit ad alimenta: sed quando est adstrictus monasterio monasterium agit.

Monasterio nondum constructo, relinqui potest, & ecclesia construenda potest heres instituí.

Officium iudicis pro alimentis implorat.

Seruos. [a] Seruis propriis potest relinqui legatum in causa alimētorum. Item potest relinqui templo, quod non est, sed esse speratur. No. † quod serui licet alias sint incapaces, tamen in causa alimentorum admittuntur. Allegatur simile in l. is cui, §. eo. Item per istam l. dicimus q licet alias fratribus minoribus non possit relinqui, tamen in causa alimentorum & pro necessariis suis potest relinqui, vt hic: & intelligo de fratribus singularibus, qz conuentui potest relinqui, vt in c. cum olim de Paradiso, in cle. de verb. sign. Idem dico in quolibet religioso. Et dico, quod alius religiosus ipsemet poterit [b] iudicis officium implorare, per istam l. cum simi. Item fallit religiosi, quā fratres Minores, possunt constituere procuratorem, & tamen non possunt agere per se, l. seruum quoqz. in prin. ff. de procu. & l. Diuus. §. fi. & ibi no. §. qui pet. tuto. & in c. ex parte. extra de resti. spo. sed forte religiosus, cui relinquuntur alimenta, non potest ipse petere, sed monasterium, l. filio, §. de condi. & demonst. Sed si esset religiosus non adstrictus alicui monasterio sed obligatus religioni in genere, vel templo nondum constructo, tunc ipsemet potest petere, per istam legem, & similes. ¶ † Quero an possit relinqui templo nondum constructo: hic videtur quod sic. In contrarium videtur casus in c. abbate. extra de re iudi. li. vi. Item templo quod non est, non potest donari: sed legatum est donatio. ergo, &c. Item videtur ter. in c. pen. extra de eccl. edifi. Solu. Dico, [c] quod potest legari templo nōdum constructo, vt hic. & l. seruos, §. de lib. can. Pro hoc l. si seruitus. §. futuro. §. de ser. vrb. pred. Ad contraria respondeo, quod non potest donare: concedo, qz donatio est contractus, qui contractus requirit personam verā, vel fictam cum qua contrahatur. Unde si fieret donatio alij, qui promitteret restituere templo edificando, nihil repugnat, sed hic loquitur in legato, quod non requirit personam cum qua quis loquatur. Non obst. c. ad audientiam. extra de eccl. edi. qz fatetur quod non potest concedi priuilegium ecclesie que non est, vt statim sit beneficium: sed bene potest concedi, vt incipiat habere vires, cum incipiat esse capitulum, & ita videtur dicere ibi gl. Per hoc dico, quod ecclesia cōstruenda potest instituí heres, sicut posthumus alienus. l. Gallus. §. ille casus. §. de lib. & posth.

ADDITIONES.

a ROMA. ¶ Seruos. Vide quid per istum ter. inferat Raph. Fulg. consi. xxx. & vide Paul. consi. xvii. in vlt. col. in ij. volu. & cons. xxvi. eodem volu. & per Alexand. in j. ff. de lega. j. & ibi Arc. fel. & gl. & Card. cons. lxvj. AND. BAR. ¶ Et vide Angel. ijo. allegantem hanc legem in repeti. l. eam quam. C. de fideicō.

b ALEX. ¶ Ipsemet poterit. Et vide Bar. in l. legatum. §. de cas. pi. dom. & l. j. de leg. j. & in tracta. Minoricarum, & Bal. in auth. ingress. de sac. san. ecc. Et quid de vsufructu, & de annuo redditu, vide quod refert Bar. in l. priuilegia. de sac. san. eccl. & quod not. Bar. in l. ciuitatibus. de leg. j. & adde Bar. in l. Lucius. §. tres heredes ad Treb. & vide Per. de anch. & Jo. de Lig. in cle. exiui. de verb. sign. & vide Bal. & Imol. in l. seruo alieno. de leg. j. in prin. & Ang. & Mod. in l. si Stichum. §. stipulatio. de verb. obli. Adde an legatum alimentorum cadat in seruum. Feder. consi. xli. Et an legatum annuum pro emendis libris factum fratri minori valeat, vide Abb. consi. lxiij. ij. lib.

ALEX. ¶ Nondum constructo. Et idem cōsuluit Bar. in cons. incip. testator in suo testamento, vbi adde casum in auth. de eccl. tit. §. si quis in nomine. & §. si. quis in vnum. Et vide Benedi. de Plumb. in l. seruos. de lib. cau. Adde quod legari possit hospitali construendo. Ang. consi. cxxx. & seq. Et Card. in consi. j. vbi sequitur Bart. hic.

ALEX. ¶ Solu. dico. Adde tamen quod si relinquitur ecclesiis ciuitatis non extenditur ad ecclesias postea constructas arg. l. qui filiabus in princi. & ibi hoc no. Bar. de leg. j. bene facit Cle. literas. de rescrip.

LEX XVIII.

Clausulam quando per generalem, recedit a speciali.

Libertis quos. [a] Per clausulam generalē appositam in vltima voluntate circa idem, videtur recessum a speciali. hoc dicit. Opp. quod admittatur ad vtrumqz. l. Titia. §. qui Marco. §. de annu. leg. Dic vt dixi §. eo. l. alimenta. §. Basilice. ¶ Opp. quod per generalem clausulam non recedatur a speciali, imo ipsum comprehendat. d. §. Basilice. Sol. Jac. de are. hoc ideo. qz vsus est verbo vniuersali. qz dicit omnibus, in contrario fuit vsus verbo indefinito: tamen ista sol. videtur contra l. Stichus. §. eo. Unde Dy. soluit, q hic clausula generalis apponitur in diuersis voluntatibus, ibi in eadem. Idem dicit Dy. in c. generi. extra de reg. iur. lib. vi. & in l. doli. clausula. §. de ver. ob. ¶ Item ad hanc sol. op. de l. Stichus. ver. item cum alimenta. §. eo. Sol. Ibi loquitur quando in eadem voluntate apposuit clausulam generalem & specialem respectu diuersarum personarum hic respectu earundem. Et distingue, quando apponitur clausula generalis, & specialis respectu eiusdem cause. Si quidem in diuersis voluntatibus per secundam receditur a prima, vt hic: si in eadem, & tunc aut in eadem clausula grauatur eadem persona, & tunc clausula generalis non refertur ad specificata, d. §. Basilice. Si vero diuerse persone, videtur recessum a prima, vt d. l. Stichus. versi. itē cum alimenta. Item opp. & videtur quod in diuersis dispositionibus clausula generalis non tollat specialem, vt in §. de nou. ope. nun. l. j. §. j. Solu. Aliud in dispositionibus legalibus, aliud in dispositionibus hominis, quia est cuitanda legum correctio, quod not.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Libertis quos. Et pro isto ter. vide Bar. in leg. Lucius. de leg. ij. & ibi Dy. & Bal. & Jo. de Imo. plenius in l. huiusmodi. §. cum pater de leg. & in c. filius de testam. & ibi Petr. de Anch. & Bal. in l. si. C. de leg. & vide que dixi in d. c. filius.

ALEX. ¶ Adde quod no. Bar. in l. talis scriptura. de leg. j. circa op. de l. cum vulgari, de do. prele.

1 Alimenta non soluta peti possunt tam preterita quā futura. Debitum videtur remissum non ex solo temporis cursu, sed ratione consanguinitatis, quādo rationes fuerunt sepius reddite.

2 Alimenta preterita si debeantur, quando estimatio, & quando ipsa species petatur.

3 Alimenta, debita officio iudicis pro tempore preterito qualiter petantur.

Uxor quando possit petere alimenta preterita a viro.

4 Alimenta preterita, & futura, in vno libello peti possunt.

§. Manumissis. [a] Alimenta † debita non soluta,

1 possunt peti tam preterita quaz futura hoc dicit. ¶ Opp. dicitur hic, quod stetit tanto tempore quod non petijt, & postea petere potest. Contra imo videtur tacite remittere, vt l. Procula. §. de proba. Solvit glo. ibi non inducit tacitam remissionem solus temporis cursus, sed charitas, &

b consanguinitas, & redditio rationis sepius facta, quam not. [b] & cā allego in l. que dotis. §. fol. matri. Vide gl. que incipit, vt qz stetерunt, &c. Item op. dicitur hic, quod interpellatio non est necessaria. Cōtra, imo est necessaria, qz ista obligatio non habet diem, l. ex legati causa. §. de verb. obl. & l. moza. in prin. §. de vsu. Solu. hic interpellatio non est necessaria, qz tractamus de sorte non de vsuris, l. cum vnus. §. j. §. eo. ¶ † Quero si petuntur alimenta preterita, quid peti debet? Respon. alimenta ipsa, vel estimatio. Scitis, quod in alimentis veniunt quedam que cursu temporis pereunt, vt habitatio, & tunc debet deueniri ad estimationem in petitione, condemnatione, vel executione, l. si vsufructus mihi in biennium. §. de vsufr. leg. Quedam sunt que licet non pereant tamen non expediunt, vt medicine que veniunt in causa alimentorum, vt dixi in l. legatis alimentis. §. eo. tunc debet deueniri ad estimationē, l. si libertis artem. & l. patronus qui. §. de oper. liber. Quedam sunt que hodie habere expedit, vt frumētum, vinum, & similia: tunc ipsa species debet peti, non eius estimatio, l. nulli. C. de erog. mi. ann. libro xij. nisi propter moram deueniretur ad esti-

c mationem, iuxta materiam l. vinum. §. si cer. peta. ¶ Hec lex. loquitur in alimentis debitis ex testamento: quero, † quid in alimētis debitis iudicis officio, vt a patre filio? Respond. si quidem filius. se. alimentauit de suis operis, vel fuit sibi donatum non potest repetere, qz tunc potest petere alimenta a patre, quando nō habet vnde se alat, l. si. quis a liberis. §. si vel parens. §. de liber. agnoscen. Sed accipit mutuo, vt se alat, competit actio mutuanti. l. si. §. de in rem verso. Et hoc in alimentis debitis iure sanguinis. Sed in alimentis debitis [d] iure seruitij, & operarum, vt in vxore: est videndum an vxor stetit in seruitium viri, vel non, & si non stetit an stetit per ipsam, vel per virum, secundum no. per Dyn. in l. si cum dotem. §. sinautem in seuissimo. §. fol. matr. de quo per

4 Ly. in l. quod in vxorem. C. de neg. ge. ¶ No. ex isto §. quod † possum petere in vno libello alimenta preterita & futura, pro hoc leg. primo C. de fideicommiss. & leg. non quemadmodum. supra de iudic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Manumissis. Et in materia huius §. & eorum que ibi scribuntur consulunt Bar. in cons. incipien. quidam sibi filios heredes. adde Bal. cons. ccv. iij. lib.

b ALEX. ¶ Quam not. Sic not. quod requiruntur ista tria ad hoc vt presumatur tacita remissio. sed Imo. in d. l. que dotis, dixit quod forte sufficeret sepius esse calculatam rationem, etiam si fuisset extraneus, propter tex. d. l. si Proculus, cuius ratio principaliter super dicta calculatione rationum videtur fundari. Et ita dixit ipse. quod forte istud vnum tantum de iure sufficeret, mandauit tamen istam gl. meriti teneri. Adde Bald. in l. cum proponas. in j. C. de pac.

c ALEX. ¶ Estimationem. Adde no. per. Bar. in trac. alimentorum. & in consi. incip. quidam sibi filios heredes.

d ALEX. ¶ Debitis. Adde Bar. in d. l. de alimentis. C. de transac. & ponunt aliquid mo. in c. ex parte. de transac. hunc tex. pro fin. alle. Ro. in re. authen. similiter, ad leg. Fal.

§. Abheredibus. Tempus etatis grauati adiectum gravato, in dubio cõditionem non facit. h. d ¶ Op. quod tempus certe etatis facit cõditionem, l. si ita scriptum. de manu. test. Bl. remittit se ad leg. ex his. C. quando dies leg. ced. & ibi fol. Jac. de are, quod ibi erat certum, quod testator volebat facere diem, sed diuinare est. Quare dic quod hic apponitur tempus grauato, ibi honorato. Rationem huius vide vt dixi in l. si cui legetur. ã. de leg. j.

1 ☞ Statutum puniens dantem opem ad maleficium, in tantum quantum principalem, si principalis confessus est delictum, & ob id minorata est pena, an dans opem debeat puniri, secundum quod statutum disponit; vel secundum penam minoratam principali.

* **§. Posthumis.** *Diminutio legatorum relictorum in testamento, non pertinet ad legata, nec ad alimenta relicta supra in codicillis. vel in tabulis pupillaribus. h. d. ¶ Op. quod ista clausula referatur ad omnia relicta, l. talis scriptura. in fi. cum l. seq. ã. de leg. j. Solu. hic speciale est fauore alimentorum. ¶ Oppo. quod referatur ad ea que sunt relicta in codicillis, l. talis. in fi. ã. alleg. Sol. ibi simpliciter dixit. que legauit: hic dixit. que legauit in codicillis. ¶ Ultimo nor. [a] ibi, idem quesit. &c. ad q. Dicit statutum, quod [a] dans opem, vel auxilium in maleficio. condemnetur in quantum principalis delinquens. nodo principalis delinquens debet condemneri in centum, sed propter confessionem fit diminutio tertie partis. queritur in quantum debet condemnari dans opem, vel auxilium. Et videtur quod in centum, quia in eo ratio cessat. quare principalis condemnatur in minus. Et idem dico in augmento, si propter aliud debet pena principalis duplicari, quod non duplicabitur in dante opem, vel auxilium. q. causa propter quam principaliter debet duplicari, cessat in dante opem, vel auxilium. l. is qui opem. j. de furtis.

ADDITIO.

* ALEX. ¶ Posthumis. Hunc tex. pro singul. alleg. Roma. in repetit. authentic. similiter. C. ad legem Falcidiam.

a AND. BAR. ¶ Ultimo no. Et ita voluit Bar. in l. j. in fi. ã. de in lit. iur. ita in diminutione.

§. Cibaria. Non impleto onere de morando in certo loco. libertus relicto priuatur. h. d. Ratio dubitandi in isto §. fuit. quod onus morandi in certo loco, videtur continere speciem seruitutis. Unde in alio, quam in liberto non valebit. l. Titio. §. ij. de condi. & demon.

LEX XIX.

1 ☞ Clericus absens pro negotijs ecclesie superioris, dicitur presens: ideo debet habere fructus prebende.

2 **Testamento.** [a] Absens propter negotia testatoris, vt presens debet alimenta percipere. h. d. ¶ Nota. q. ille qui est absens causa patroni, videtur esse presens. per hanc legem possumus dicere) in tali questione. Canonicus † non residens in ecclesia, non potest habere fructus: quid si est absens propter negotia ecclesie? Videtur esse presens. per istũ tex. & extra de cle. nõ resi. c. ex parte. Sed qd si est absens non propter negotia ecclesie sed superioris, vel presidis, vel clericus ppter negotia Pape. Certe videt idẽ qd presens vide

b tur, [b] &c. ad audientiam. & c. cum dilectus. extra. de cleri. non resid.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Testamento. Adde l. quesitum in princi. & quod ibi Bart. de leg. iij.

b ALEX. ¶ Presens videtur. Quis dicatur presens, & istis adde quod dicit gl. in l. hac lege. C. de prior. fac. ferri. lib. xij. Sed quid si statutum dicit q. absentes a ciuitate non gaudeant priuilegio ciuũ. tamen onera non supportent, si aliquis abest a ciuitate in eadem permaneant pater. vel fratres. vel cognati qui supportent onera ciuũ. q. talis gaudebit priuilegio, licet sit absens. Ita not. dixit Bar. in l. cum scimus. C. de agri. & cen. lib. xj. vbi omnino vide quod etiã ibi subdit. & istis adde eund. Bart. in l. j. §. j. de lib. agn. & in d. l. quesitũ de le. iij. & quis dicat presens. vide etiã Bart. in l. ex duobus. ad fi. j. de duob. reis. & quot modis quis dicat presens, vel presens. vide per Paul. de Leaza. in cle. cautum. & que dixi post Bar. in l. presens. ã. de procu. Adde quod tur absens. & presens. Bal. consilio cccl. xiij. & cccl. xiiij. in

LEX XX.

1 ☞ Dispositio generalis non refertur ad ea, de quibus certa dem causam specialiter est prouisum.

1 **Tichus.** Dispositio generalis non refertur ad ea de quibus circa eandem causam ter est prouisum. & legatorum prestatione grauari potest singularis. hoc dicit. Op. de l. Titia. §. qui Marco. & leg. vbi dz habere vtrunq. Dy. in c. generi. de reg. iu. illud loquit qñ legatũ relpicit diuersas causas: hic qñ dẽ. Itẽ etiã dixi ã. eo. l. alimẽta. §. Basilice. Sed ista sol. istũ tex. qz hic decẽ aurei simpliciter legati fuerũt. dit hic, sez. pro alimẽtis. Sed certe idẽ, si nõ dicat pro tacite intelligit qñ legatur pauperi, l. cum hi. §. in transac. & gl. ã. eo. l. libertis. §. posthumis. & sic habes generalis non refertur ad ea quibus specialiter est tacite. ¶ Quero in quo consistit ista benignitas. re antiquo nõ poterat a legatario legari, q. nõ videt per l. j. ã. de leg. j. vbi per omnia exequata sunt legata fis. Jac. de ar. ff. q. benignitas cõtingit in hoc. & libertis, de quib. ã. dixerat, nõ reliq̃rat libertatẽ tinẽtur appellatione libertorũ, vt hic in tex. ibi. & itẽ cum alimẽta, &c. Itẽ in prin. legis est vna gl. di, legauit eidẽ Sticho, Dicit. dicit, imo contubernal. alias idẽ cõmeret sequens legatũ, q. precedens

§. Titia. Cum finitur legatum, tunc finitur adiectum, nisi aliud voluntate testa reat. hoc dicit.

§. Pater filio. Legatum alimentorum conditione defecta per cau tingentem, in personam eius in quem specialiter est Dic vt dixi ã. eo. l. Caio. §. Imperator. (Et conco. in de conditio. & demonst.)

LEX XXI.

Jarijs. Blo. dicit quod hic est duplex litera vt glo. dicit.

LEX XXII.

1 ☞ Alimenta si simpliciter relinquũtur, debentur arbitrio boni viri, inspectis conditione & facultatibus prestare

a **Cum alimenta.** [a] Si alimenta ter relinquuntur arbitrio boni viri, inspectis conditionibus h. d. De vna ex his circunstantijs habuistis. ã.

b fi. sez. de charitate. ¶ Dicitur hic [b] ex facultatibus ro quomodo hoc debet intelligi: an heres debe tatem, si fructus non sufficiunt? Respõdeo, non

c prietas, [c] sed secundum quantitatem fructuum prestari. l. Imperator. j. ad Treb.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum alimenta. Limita hanc legem singulis vnus. §. alimenta. ã. eodem.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Unum nota q. cui debentur alimenta debentur etiam sibi seruientes, si qualitas persone dicit Bart. notab. in §. fi. per glo. ibi, in authen. de nup. cund. nub. ad quod vide quod no. Alex. in l. si maritus in ã. solut. matrimo.

b AND. BAR. ¶ Dicitur hic. Et vide Ang. fin. loquentem Imperator. & ibi dominum meum, & si est fructus domi vendi. Tex. est in l. j. §. mulier. ff. de ven. in pos. mit. & vide ibi tex. & ibi Bar. in l. qui bonis. ff. de cel. bon. Ang. in l. Duus petitio. heredit. alias l. j.

c ALEX. ¶ Debet vendi proprietas. An quando relinquuntur alimenta, & fructus non sufficiunt debeat proprietas vendi quod dixi in l. fi. §. vbi autem. C. de bo. que lib. cui specu Imo. in l. Hesennius. in fi. j. de re iud. & vide Bar. in l. f. sinautẽ in seuissimo soluto ma. per Ang. & Imo. & Pau in l. ult. nihil. de le. j. & vide ad materiã Ang. in l. Imperator. j. ad bel. vbi dicit se consuluisse vna cũ Bal. & vide ibi Ro. qui sua dicta, vt ibi per eum. & adde in simili Bar. in l. Lucius

§. Qui fratris sui. Cui relictũ est animo sandi nõ põt petere legi nisi heredẽ haberet: quo emisso, doli exceptiõe repellit. h. d. timo casu, ibi, illam autem adiectionem, die vt dixi ã. eo. l.

LEX XXIII.

Rogatus. Idem est alimenta relinquere & re heredem aliquem educare.

TITVLVS II.

De auro, & argento legato.

LEX I.

Legato generis derogatur per legatum generis subalterni, vel speciei.

Genus restringitur, vt non contineat speciem, de qua sunt alia individua.

Jalij vestimenta. Legato† generis derogatur per legatum generis subalterni, vel speciei, & genus restringitur, vt non contineat speciem, de qua sunt aliqua individua nominata, hoc dicit. Concordat cum fi. huius legis, l. heres meus. §. j. ff. de leg. iij. & per Dy. in c. generi, de reg. iur. lib. vj. & per gl. in l. quesitum. §. pen. ff. de fun. instru. & ibi dicemus.

Pecunia quando fit de argento, debet fieri vt sit eiusdem estimationis in forma, cuius est in materia.

Expensa cudendi debet fieri de publico.

Debens centum florenos non potest soluere in sertinis de iure, sed de consuetudine sic, que est seruanda.

§. Cui certum pondus Qui debet pondus argenti in genere, liberatur dando estimationem: secus si debeatur certa species. h. d. Concor. j. c. l. cū certū & l. cum aurū. Op. de l. Paul⁹. j. de sol. Que sol. sunt in gl. Una. q̄ est speciale fauore vltime voluntatis, alia sol. est vera. q̄ hoc est verū, si soluitur pecunia ere nō cōtaminata: q̄ si debes mihi certū pōdus argēti ad ligā Jerusinā, si vis soluere pecuniam argentea eiusdē ligę. certe admitteris: sed si vis soluere pecuniam ere contaminatam, vt sertinos tunc non admitteris: & hoc placet, per text. in l. j. C. de fab. lib. xj. & de cano. fru. vi. Ro. l. fi. e. lib. Itē placet ista sol. per rationē, † vos scitis q̄ qū fit pecunia de argento, dz fieri vt sit eiusdē estimationis in forma, cuius est in materia: vnde expensa cudendi dz fieri de publico, vt dicit in l. j. §. de cōtrahen. emp. Licet Jnn. dicat cōtrarū, & nō bene, in c. quāto. extra de iureiu. Cū ergo sit eiusdē estimatiōis in forma, cuius est in materia, nihil tibi nocet: ergo admittit solutio, vt hic, ibi, eadē, &c. Et per hoc dico, † q̄ ille qui debet centū florenos, nō potest soluere pecuniā ere cōtaminatā, & sertinos, & ille qui debet centū libras ad pecuniā minutā, nō potest soluere in auro, vt grossos, & hoc est de iure: sed de consuetudine pro pecunia minuta soluitur aurum, & argentum, & econuerso, que consuetudo in hoc est seruanda. l. Imperatores. §. de contrahē. emp. gl. in l. si quis argentū. C. de don. diri in d. l. Paulus. j. de sol. Ultimo gl.[a] hic tāgit quādo aliud pro alio solui potest. Dic vt in l. ij. §. §. si cer. peta.) Dicam in l. non amplius. in §. fi. §. de leg. j.)

ADDITIO.

a AND. BAR. B. Ultimo gl. Et gl. est sing. in d. l. si. quis argentum, & vide Bart. in l. Paulus, de solu. & quod not. in l. q̄ te. §. si cert. peta. & Bal. in l. ij. C. de sac. san. eccle.

LEX II.

Verba futuri temporis restringuntur ad tempus mortis, & vltra non extenduntur.

Oratio respectiua. deficit deficiente persona, vel qualitate, cuius respectu profertur.

Statutum puniens intrantem palatium capitanei, an puniat intrantem tempore, quo ibi non erat capitaneus.

Si tibi Verba† futuri tēporis restringūtur ad tempus mortis, vt vltra non extendantur† & oratio respectiua deficit, deficiente persona, vel qualitate eius, cuius respectu profertur. h. d. vsq; ad leg. Seia. Op.[a] ad fi. quod istud verbum significatiuum qualitatis non attenditur. l. Mela. in prin. §. tit. j. vbi postquā subest subistantia, nō videtur requiri quod sit vtor. Sol. Ibi verbū. fuero. fuit adiectum per modū demōstrationis, cuius defect⁹ nō vitiat legatū, hic vero p modū cuiusdā cōditionis. Dicit enim, quevxoris eius causa parata erant, &c. Et sic est relatiuum. quod facit cōditionē, l. Stichum. §. de leg. j. que cōditio dz impleri in forma, l. qui here. in prin. & l. Meuius j. de condi. & demō. Item op. de l. si ancille. j. de condi. & demon. Sol. illa qualitas non potest ibi videri repetita in conditione. q̄ ancilla non potest nubere: vnde sola subistātia videtur repetita. non qualitas. Facit illa† l. ad quest. dicit statutum. q̄ si nobilis intrauerit palatiū capitanei, soluat tantū: potuit quod ibi non est capitaneus, & nobilis intrauerit, an teneatur? Videtur quod non, quia vbi non est capitaneus non dicitur palatium capitanei, argu. huius legis: tamen non firmo pro vero. q̄ illa verba ponuntur in statuto per modum demonstrationis. hic vero per modum conditionis. Item opp. de l. priori. j. de sol. vt ibi dicam.)

ADDITIO.

a ALEX. Op. Plene per Bar. in l. ex facto. de vul. & pup.

LEX III.

1 Vxori cui fuerunt relicta, que eius causa parata erant, vt habeat relictum, requiritur quod sit vxor tempore mortis.

2 Testator si legat vxori, que eius causa parata sunt, sufficit quod sit vxor tempore testamenti.

Vxori. Hanc legem summa cum precedenti. Op. §. l. priori. vbi, eo ipso, q̄ diuertit, non videtur eius causa paratum. Bl. Dy. & omnes, dicunt quod ler precedens intelligitur secundum istam. Videte, † si testator legauit per verba futuri temporis, que eius causa parata erunt, tunc inspicitur tēpus mortis, vnde tēpore mortis oportet quod ipsa sit vxor. Unde si diuertit bona gratia, vel non, deficit conditio relicti, q̄ non est eius causa paratum, vt dicitur in fi. legis. Sed in hac† lege testator legauit per verba presentis temporis: vt, lego que eius causa parata sunt, tunc si est vxor tempore testamenti, sufficit: vn de si postea diuertit, distinguimus vtrum diuertat bona gratia, vel non: vt sciamus, vtrum voluntas sit mutata, vel non: & ita loquitur hic, & ista est veritas.

LEX IIII.

3 Verba, essem, vel fuissem, que sunt optatiui, & subiunctiui modi. licet sint temporis preteriti, tamē trahuntur ad futurum.

a **Cum quidam.** [a]Hic ponitur verbū legasset, quod est temporis preteriti plusquam perfecti, & excedit tempus testamenti, vt j. eo. l. si ita. Unde quero, † quomodo potrigitur ad tempus mortis? Respondeo. ista verba que sunt modi optatiui, & subiunctiui, vt essem, & fuissem. & similia. licet sint temporis preteriti: tamen trahuntur ad tempus futurum. Ita no. in l. qui Rome. §. Augerius. j. de verb. obl. probatur in l. si debitor. §. verisimile. §. de contrahen. empt. & l. cum certus. §. de tri. vi. & oleo lega.

ADDITIO.

a ALEX. Cum quidam. Ista ler potest aliter intelligi, vt diri post Bar. in l. si ita, secundum Pet. j. eod.

LEX V.

Apud Amphilum. (Hanc legem summa, cum precedentibus, vt in l. qui tibi. §. eo. non habetis hic alia.)

LEX VI.

1 Species si trāsit in suum materiatum censetur alia species,

1 **Seia.** Solutio legati, & translatio in aliam speciem facta a testatore, legatum extinguit. h. d. Not. † q̄[a]

a dum species transit in suum materiatum, censetur esse alia species. Op. dicitur hic, q̄ translatio in aliā speciem extinguit legatum. Contra de l. seruum filij. §. ij. §. de leg. j. Solue vt ibi. Item op. de l. fideicommissa. §. si rem. §. de leg. iij. Bloss. non soluit. Tu dic quod ibi res legata extabat, hic vero desijt extare, q̄ facta est alterius accessio, vt patet in fine legis.

ADDITIO.

a ALEX. Ho. quod. Vide omnino Bar. in l. pater. de adi. leg.

LEX VII.

Lucius. Legatum, per quod ciuitati queritur alicui quod ornamentum, valet. hoc dicit.

LEX VIII.

1 Legatum simpliciter, & indefinite prolatum, ad tempus testamenti refertur.

Nomina possessiua meum, tuum, suū tempus presens significant.

2 Verba presentis vel preteriti temporis prolata a lege ad futura referuntur. nisi ler remissionem delictorum contineat.

3 Verba presentis vel preteriti temporis, ab homine prolata, quādo comprehendant futurum.

4 Oratio prolata sine tempore ad quod tempus referatur.

5 Testator si legat omnes res suas que sunt, & reperiri possunt? De rusij, & superuixit, & multa alia acquisiuit, dicta acquisita non veniunt.

Verbum potest, trahitur ad futura, & nume. 3.

6 Clausula codicillaris ita concepta, si non valet iure testamenti valeat iure codicillorum, & omni iure quo melius valere potest, non potrigitur ad casum quo testamentum non rumpitur nati uitate posthumi.

7 Clausula, quod valeat iure testamenti, vel saltem iure codicillorum, operatur, id est, si non valet iure testamenti, propter dictionem saltem.

8 Testator si legat vxori vestes suas, intelligitur de factis de nouo post testamentum. si prime sunt consumpte.

Frumento legato consumpto, nonum recollectum debetur.
9 Testator si legat podere quod habet in tali villa, & postea emat alias possessiones. an tales possessiones empte cedant legato.
Mansus dicitur terra, q̃ cũ vno pari boũ laborari põt in anno.

a b **Si ita [a] legatum esset.** [b] † Legatum simpliciter, & indefi-
1 nite prolatum. ad tempus testamenti refertur. hoc d. Vel sic. Nomina possessiua meum, tuum, suum, presens tempus significant. hoc d. ¶ No. text. ibi. hac demonstratione, &c. ¶ Opp. C. que res pig. ob. pos. l. fi. vbi veniũt futura. Dicit gl. sol. ibi. Tu dic, quod ibi tractatur de modico, vel nullo preiudicio: quia semper tantundem soluendo debitor liberatur, & creditori prodest: hic vero esset magnum preiudiciũ. ¶ Op. j. eo. l. filiam. Sol. Ibi erat verbum futuri temporis. s. reseruentur, vt ibi patet. ¶ Opp. de l. vxorem. §. testamento. s. de leg. iij. & l. his verbis. eo. tit. Sol. Imo concordat cum ista, vt ibi patet. ¶ Op. de lib. lega. l. Aurelius. §. ex testamẽto. Respõ. concordat. ¶ Op. de l. j. in fi. & l. si quis societatẽ. s. pro socio vbi quis facit societatem omnium bonorum, & intelligitur de futuris. Sol. ibi ab initio non incumbebat magnũ preiudicium: q2 quis poterat tantũ lucrari, & tantũ perdere. Secus si posset alterum eorũ, s. perdere, & non lucrari. Op. de l. quoties. §. fin. s. de vsufr. Bl. nõ soluit. dic quod ibi extabat area, que est maxima pars domus. ¶ Op. de l. cum pater. §. fidei tue. s. de lega. ij. Solu. vt ibi. ¶ Op. de l. ex hoc edicto. §. j. s. de alie. iu. mu. cau. fac. Sol. gl. illud verũ quo ad illud edictũ. Tu dic, quod ibi fuit vsus verbo futuri temporis: hic verbo presentis temporis. ¶ Op. de l. placet. de lib. & posthu. Sol. ibi fuerunt verba indefinita que cõprehendunt futurum tempus, aliter dispositio esset nulla: hic vero cessat ista ratio. Op. de l. Mela. §. sed si alimenta. s. tit. j. Sol. vt ibi, q2 ibi contingit variatio circa idem, vel circa id quod habetur loco eiusdem, ¶ Op. de l. tutoribus. s. de test. tut. Sol. Ibi fallit propter dictionem, tunc, que extremitatem temporis significat. ¶ Op. de l. si ita quis. s. de leg. ij. Sol. ibi est verbum potest, quod est extensiuum, vt ibi. ¶ Et pro declaranda l. ista, & glo. & pro declarandis occurrentibus quotidie, de duobus est videndum. ¶ Primo, quando proferuntur verba presentis temporis vel preteriti, an porrigantur ad futura. Secundo, quã do proferuntur verba indefinita sine temporis expressione, ad
c quid debent referri. Circa primum dic sic, [c] aut verbum presentis
2 temporis profertur a lege, aut ab homine. Primo † casu verbum presentis temporis refertur ad futura, l. j. de condic. ex lege, quia lex semper loquitur, l. Arriani. C. de here. & in omnibus auth. que incip. sed hodie. Fallit si lex contineret remissionẽ delictorum, tũc
3 enim ad futura non trahitur, l. cum lex. s. de legib. Si vero † profertur ab homine, aut est verbum, potest, & comprehendit futura, q2 est extensiuum, l. si ita quis. in prin. s. de leg. ij. Aut est aliud verbum, & tunc aut continet illud quod dependet ex mera voluntate defuncti, & trahitur ad futura, l. talis scriptura. in prin. coniuncto §. fina. & l. seq. s. de le. j. Si vero nõ dependet ex mera voluntate defunti, & tunc aut variatio in futuro consistit circa eandem rem, vel que habeatur loco eiusdem ex dispositione defuncti, & porrigitur de futura, vt s. tit. j. l. Mela. §. j. & j. tit. j. l. fi. in fin. Aut contingit circa res separatas: & tunc, aut tractatur de modico preiudicio, & porrigitur ad futura, leg. fi. C. que res pig. obli. poss. Aut tractatur de magno preiudicio, & tunc ad futura non porrigitur. ita loquitur hic, & l. si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur, & l. si a colono. j. de verb. obl. & l. si ita scripsisset. s. de leg. ij. cum similibus. Fallit propter dictionẽ tunc, l. tutoribus. s. de testa. tut. Item fallit si illa res esset de accessionibus primarũ rerum, l. fina.
4 §. fi. j. tit. j. ¶ Secũdo est videndũ, † quando oratio profertur sine tempore. ad quod tempus referatur: & tunc dic aut est oratio vniuersalis, aut gñralis, aut particularis, aut indefinita. Primo ca-
d su [d] quando est vniuersalis, & quando ponitur nomen collectiuũ de sui natura. vt grex, peculium, & similia, & tunc porrigitur ad futura. l. grege. de leg. j. & l. peculiũ. s. de le. ij. Rõ q2 futura videntur de accessionibus. Primo. si oratio est generalis, vt quando apponitur aliquod signũ, vt omnes res meas, vel vniuersas res meas, que sunt in tali villa, similem distinctionẽ facit gl. inter generale,
e & vniuersale, [e] in l. j. s. de eden. & isto casu ad presens tẽpus restringit, l. fi. §. s. de leg. ij. & l. si tibi mandauero. §. is cuius bona. s. man. Fallit si de modico preiudicio tractatur, l. fi. in fi. C. que res pig. obl. pos. & ibi gl. hoc dicit. & l. j. in fin. & l. si q̃s societatẽ. s. p socio. Si vero est oratio particularis, vel legatum est particulare, vt q2 legatur aliqua res, seu species: & tũc si quidẽ legatur totus fund9, veniũt futura. que ipsi fundo accedunt, vt si aliquid adiungatur, l. quod in rerum. §. ū. s. de leg. j. Sed cõtra predicta videtur facere glo. de vsufr. i l. quoties. §. fi. Sol. dic illã male dicere, & nõ allegas bonas leges. Vel verius dic, q bene dicit: q2 refert an ex cõtractu vẽdatur. vel ex delicto publicentur omnia bona: q2 intelligũtur presentia tantũ, d. §. is cuius bona. & no. in d. l. fi. C. que res pig. obl. pos.

Aut in testamento, & tunc aut quis legat omnia bona simpli ter. vel vsumfructum omnium bonorum, & tunc veniunt fu dicta l. quoties. §. fi. Ratio quia tunc videtur legare substan seu hereditatem, vt ibi patet. & l. nam quod. §. fina. cum leg ti. j. ad Trebel. & sic magis videtur oratio vniuersalis, quam neralis. Item si diceret simpliciter, omnes res meas, &c. nam quod. §. fina. Si vero diceret omnes res, que sunt in tali la. vel omnes res meas mobiles, & sic non intelligeret de tota reditate. tunc refertur solũ ad presens. tps. d. l. fi. §. primo. s. de ga. ij. & quod no. in d. l. fina. C. que res pign. obl. poss. Si vero tur pars. tunc non venit quod postea adiungitur. l. serui
f ne. §. fina. s. de lega. j. & ibi no. [f] Si vero esset oratio indefinita si quidem tractatur de modico preiudicio, comprehendun tura. l. fina. C. que res pigno. obl. pos. Si vero de magno pr cio tractatur, tunc aut per dispositionem qui indefinite est. potuerunt preuideri omnia futura. & ad futura exten si seruitus. s. de seruitu. vrba. predi. Nam ibi potuit ab ini uideri. quod lumina domus potuit habere. Si vero non runt preuideri q̃ futura erant, tunc futura non veniunt simil. Ego intelligo si aliquis reliquit bona, q̃ h3 in tali si bona simpliciter, ita q posset intelligi de tota hereditate xime dixi. Item hec vera nisi in casu l. si cognatis. j. de re
5 dic vt ibi dixi. ¶ † Pro declaratione eorum que dicta ro. dixi quod verbũ potest. licet sit presentis tempori ad futura: pone quod testator dixit, lego omnes res sunt, & reperiri possunt Perusii: deinde testator superu
* ta alia acquisiuit, queritur an futura veniant? * Et vide non. per istam legem. Contrarium videtur propter verb sunt, quod est extensiuum, tamen de facto respondi, quod non veniant: quia illud quod dicitur, quod verbum potest ex tensiuum. est verum respectu eius ad quod refertur hic ve fertur ad verbum reperiri, non ad verbum res. vnde est sensus go omnes res meas, que sunt in presenti, vel possunt reperiri siue in futurum: non autem refertur ad existentiam rerum extendit actus reperiendi. non ad actum habendi. Idem dicit in simili in l. fin. §. j. supra de leg. ij. in gloss. super verb. commu sunt. Pro hoc facit, quia verbum debet declarare illud quod refertur. & non aliud. leg. a filio. §. fina. supra titu. primo
g j. eodem l. si quis legauerit. ¶ Quero, scitis [g] quod Doc. dic
6 quod ad hoc † vt illa clausula. si non valet iure testamenti gatur ad illum casum quo testamentum rumpitur posthumi nitate: debet dici: si non valet vel valebit. vt dicit Cy. in aut. sa. C. de li. prete. dixi in l. si ita scripsisset. s. de le. ij. Modo testamento, si non valet iure testamenti. valeat iure codicill & omni iure quo melius valere potest, an ista clausula porrig ad casum quo testamẽtum rumpitur posthumi natiuitate dictionez. potest. Et puto quod non. q2 verbum po eius ad quod refertur. sed hic non refertur ad ill sed ponitur in dispositione que sequitur deficien autem refertur ad illam conditionem. si non valet ditio ad futura non extenditur: sed si diceret, si non po
7 iure testamẽti, &c. tunc refertur ad futura. ¶ Sed quid lo quod valeat iure testamenti, vel saltẽ iure codicillorum detur hoc dicere. si non potest valere iure testamenti ctio saltem. hoc importat, vt C. de emen. propinq. l. j. bes hic tex. q8 si lego tibi vestem meam, q inspicitur
8 pus. † Pone q vir [h] legat vxori omnes vestes suas, & ille
h sunt corrupte, & alie facte de nouo, vtrum extendatur ad futura? Et videtur quod non. vt hic. idez potest queri de frumento con
i pto, & alio recollecto. sed [i] dico, q si testator addidisset aliam & prima superesset, illa addita nõ esset in legato. Sed si pr set cõsumpta, & alia facta loco prime, vt si habeat pannos quo dianos, & sunt ꝯsumpti, & alios fecit loco primorum: tũc talis de nouo facta legato cedit, q2 prima videtur. Primo probatur theorica supra dicta, cum dixi, si variatio cõtingit circa idem, circa id quod habetur loco eiusdem. Hoc probatur j. ti. j. l. fi. lie. §. j. j. de condi. & dem. & l. Lucius. in prin. s. de leg. ij. videtur in frumento, in l. fructus in fi. vlti. glos. solu. matri. Pro hoc facit item si fundi. §. seminarij. s. de vsufr. quod tenet Jacob. de Are
9 l. si seruus. §. qui quinqz. s. de legat. j. ¶ † Quero testator [k] legans
k alicui podere suũ quod habet in tali villa. postea emit ibi aliquas possessiões, an ille possessiones de nouo empte cedãt legato. questio residet in hoc an legatũ poderis sit vniuersale, vel g le, vel non. & istud vocabulum podere, non reperio in iure sed reperio significationem verbi mansus. Nam dicitur man quãtum quis cum vno pari boum laborare potest in anno, in c. j. extra de censi. & in vsib. feud. si de inuesti. feu. fue. contro pen. Modo si est aliquid additum vna cum eo quod prius e ita quod cum illo potest laborari, venit in legato, alias nõ, men, vt dicam j. de reb. dub. l. j.

ADD

ADDITIONES.

POMA. ¶ Si ita. Adde quod onus probandi res fuisse tempore testamenti incumbit legatario. Ita Bald. in l. fina. C. de appel. sequitur Roma. in l. non solum. §. sciendum. versic. sed vt probari. ff. de oper. noui. nun. AND. BAR. ¶ Et vide quod dicit Bart. in l. si cognatis. infra de reb. dubi. istam legem limitat. & vide eundem in l. placet. ff. de liber. & posthumis. vide Ioannem de Imol. post Petrum in capit. indicante de testa.

ALEX. ¶ Esset. Vide Bal. in l. omnia priuilegia. de episco. & cleri. Quid si quis fecit duo testamenta. vide tert. in l. Aurelius. §. testamento. de liber. lega. & limita istam legem per tert. in l. creditor. §. Caio de libe. lega. & per Roma. no. cccl rrr. &c. & limita vbi verteretur fauor. instituti, & testatoris. l. placet. §. de liber. & posth. & ibi Bar. & ad practicam. & declarationē huius. quero quid si testator dixit. lego meum Digestum nouum, & mortuo testatore legatarius illum petit, & heres dicit, fuit quæstum post testamentum, quis probabit, & vide no. per Roma. in l. in illa. de verbo. obl. cui adde Bald. in terminis in l. si. §. si. C. de appel. & de hoc pro nomine meum, vide no. per Bald. post alios in l. j. §. de sta. ho. adde Ange. consi. cclr.

ALEX. ¶ Dic sic. An verba presentis, & preteriti extendantur ad futura. vide Bar. in l. certa forma. de iure fisci. lib. r. & adde quod gl. Bar. & Imo. in l. talis scriptura. de leg. j. & adde no. per doc. in cle. literas. de rescrip. & in c. fin. eo. tit. & ibi etiam habetur quando preteritum trahatur ad futura. & quid de preterito imperfecto, vide in l. si debitor. §. verisimile. per Bar. de contrahen. empt. & in l. verbum oportebit de verbo. significa. & istis adde Bal. not. in dicta l. si ita scripsisset. de lega. ij. & quod si aliquis renunciat priuilegijs. dic quod non videtur renunciare futuris, secūdum Angelum. in leg. j. ff. si quis in ius voc. non ierit. Adde quando verbum potest ad presens. & futurum trahitur, ad quod sit trahendum. Romanus consilio cerrriij.

POMA. ¶ Primo casu. Vide Bal. consi. l. Bart. cons. j. in j. col. in ij. vol. & vide Moder. Senenses in l. j. ff. de lega. j. dum referunt Bal. in l. omnia. C. de episc. & cleri. & vide Panor. in capit. quia, extra de priui.

ALEX. ¶ Et vniuersale. Inter vniuersale, & generale est differentia. Et istam distinctionem etiam in effectu ponit Pet. de bella per. in l. qre te. de lega. j. per Cyn. & doc. in l. fina. C. que res pign. vnum addit Pet. in dicta l. grege. quando per verba vniuersalia, seu indefinita fit dispositio preiudicialis. z non poterat sciri quātum preiudicium poterat in futurum afferre. non comprehendūtur futura, vt hic. & l. medico. j. e. tamen fallit nisi inquisitio illius fuerit inchoata tempore dispositionis, q. illa comprehenditur. alleg. l. cum quidam. §. eo. quod tene menti. Sed contra distinctionem Bar. hic dicentis quod verba generalia referantur ad tempus testamenti, videtur tenere Imo. in dicta l. fina. §. j. & ibi etiam per Bar. de leg. ij. Et quid si testator dicit relinquo quicquid habeo Perusij an videatur legatū vniuersale, adeo quod post quæsita veniant. vide Bar. in l. si tamen. §. de testamen. tut. vltra hic no. in materia etiam per Cyn. in dicta l. grege.

f ALEX. ¶ Et ibi no. Quod verum intelligunt docto. in d. l. serui. & in l. si ex toto. eo. titu. si adiiciatur pronomen meus, alias secus. tamen fallit in eo quod accresceret per alluuionem, q. tunc omni cause accresceit secundum Cyn. in l. grege. eo. titu. & Imo. in l. si quis hoc. & in l. quod in rerum. §. j. & in l. serui. §. fi. eo. tit.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ An futura veniant. Vide aliam questionem quam in proposito ponit Pau. de Cast. in l. cum stipulamur. de ver. obli. & ibi etiam per Alex. si ante legat quicquid restaret saluis debitis. an veniant postea quesita.

AND. BAR. ¶ Quero scitis. Et vide Bal. in l. si ita quis. de leg. ij. vbi aliter loquitur.

h AND. BAR. ¶ Bone quod vir. Et istud dictum refert, & sequitur dominus Pet. in c. indicante. de test. & vide que ibi diximus.

i ALEX. ¶ Sed dico. Adde Bartolum in l. quidam. de vino tritico & oleo legato.

k ALEX. ¶ Testator. Vide Bar. in l. Seie. §. Tyranne soror. de fun. instru. & Bal. in l. leges. C. de legib. & in rub. de verbo. signi. & in l. si plures. de condi. inser.

LEX IX.

1 ☞ Verba testatoris in dubio debent intelligi, ita quod non sit in constructione peccatum.

2 Omne. est vniuersale collectiuum. & potest plura comprehēdere. Adiectiuum pluralis numeri licet detur ad duo substantiua, tamen etiam potest dari singularis numeri.

4 Adiectiuum pluralis numeri neutrale, datum ad duo substantiua. quare non referatur ad omnia.

5 Grammatica mala non vitiat instrumentum, rescriptum Principis sic.

1 PLautius Verba † testatoris in dubio debēt intelligi, ita quod nō sit in constructione peccatum. hoc dicit. ¶ Nota quod non debet peccari in grammatica. ¶ Op. de l. heres meus. §. primo. §. de leg. iij. Huius tenore dicit Ro. quod ista lex loquitur secundum rigorem. sed de equitate refertur ad omnia: & probatur in quibusdam additionibus. quod Dy. tenet istam opi, pro quo facit ter. dum dicit secundum verba testamenti, &c. Mihi videtur quod ista non sit bona sol. Primo q. esset corrigere istam legem. Secundo. q. est contra tert. dum dicit. q. verisimile, &c. & ideo dic

2 quod in l. contraria † est propter signum vniuersale, omne, quod signum vniuersale est collectiuum, & licet sit singularis numeri potest plura comprehendere, l. vroz. j. eo. ¶ Item op, & videtur quod referatur ad ea. ad que non potest referri salua ratione recti sermonis. l. nam quod. §. fi. §. depenu leg. quod sic probatur,

3 quando precedunt † duo substantiua, debet eis dari adiectiuum pluralis numeri. leg. cum filiofa. §. de leg. j. in gl. super ver. relictis. sed in d. l. nam quod. sunt duo substantiua precedentia. que referuntur ad relatiuum singularis numeri. Solu. Licet ad duo substantiua possit dari adiectiuum pluralis numeri: tamen bene stat etiam adiectiuū singularis numeri, & ita est in d. l. nam quod

a liquide, in fi. ¶ Ulterius op. [a] ego video. quando precedit masculinum, & femininum, potest dari adiectiuum masculini generis: & refertur ad vtrumque, leg. si ita scriptum. supra de leg. ij. & §. de testa. tute. l. si quis ita. & omnes leges. que dicunt quod masculinum concipit femininum. Preterea. vna dictio neutraliter posita potest referri ad omne genus. l. ea tamē. §. de leg. iij. Quare ergo hic istud nomen muliebria. non potest referri ad omne genus?

4 Finaliter dicemus sic. † q. hoc contingit propter duo. Primo q. adiectiuum. muliebria. habet substantiuū sibi per omnia conforme: propter hoc videtur testator voluisse q. referatur ad precedentia. Preterea cōtinet fauorē. vt non extendatur ad alia. q. fauor debet adhiberi in testamentis. l. in testamentis. j. de reg. iur. &

b si quod istorum deficeret. putarem debere referri ad omnia: [b] vt si dico lego ornamenta. & mundum. muliebria. quod non potest fieri salua ratione recti sermonis: est verum secundum regulas grāmaticales. sed potest fieri per quandam figuram. s. prolepsim numerorum. quam figuram hic Jurisconsultus voluit ponere: ideo cauti notarij dicunt. talis cedit omnia iura sua, & actiones, que vel quas. &c. vt tollant istam dubitationem. Simile videbitis in l. fi. j. ad Tre. quod tene menti. Preterea hic sunt due figure. s. prolepsis numerorū, & alia figura generum: q. vestem. est generis feminini. & numeri singularis: muliebria. generis neutri. & numeri pluralis. ¶ Op. de l. talis scriptura. §. de legat. j. Solu. hic non poterat referri ad omnia salua ratione recti sermonis. ibi sic. ¶ Item habes hic. quod illa debent intelligi sic, vt sit bona grammatica: quid si non possent ita intelligi. q. notarius in grammatica erra-

5 uit? † Respond. non vitiatur instrumentum. l. Imperator. §. de statu homi. nisi sit rescriptum Principis: q. tūc vitiatur propter

c vitium euidens. sed si esset vitium euidens. sed secundum quandā subtilitatem, [c] non vitiatur, vt in c. ad audientiam. extra de reseri.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Ulterius op. Et vide istum ter. alleg. per Bald. in l. Imperator. de stat. ho. & l. in testamento. de testa. mili. & in l. j. C. de lib. prete. & in c. audientiam de reseri. & vide que diximus in d. c. ad audientiam pro hoc dicto.

b ALEX. ¶ Referri ad omnia. Adde quod no. Bart. in l. cum filio. in fi. post gl. & quod ibi diximus de leg. j. tert. not. & quod ibi Bart. in l. heres meus. §. vroz. de leg. iij. & vide de hoc adiectiuo posito post duo substantiua Bar. in l. extat. quod met. cau.

c ALEX. ¶ Subtilitatē. Et ideo dicunt doc. ibi. & maxime Imol. quod a contrario illius c. si vitium non esset manifestum, sed dubitabile. tunc fiet interpretatio p rescripto. c. inter dilectos. de fide instrum. adde quod dixit Bartol. in leg. ambitiosa. infra de decr. ab ordi. fac.

LEX. X.

1 ☞ Promissor quinquaginta florenorum, an debeat soluere secundum valorem promissionis, vel solutionis.

a CUm certum. [a] Mo. ter. ibi presentis, &c. Mā posito, quod secundum consuetudinem, si debeo tibi quatuor libras denariorum. possem tibi soluere vnum florenum. & econtra: pone, quod promisi tibi quinquaginta ducatos. iam sunt duo anni: † modo volo tibi dare secundum estimationem presentem. creditor vult secundum estimationem. quam valebat florenus tunc tempore promissionis. Certe debet debitor soluere secundum estimationem quam valet nunc. vt hic: misi fuisset in mora, secundum formam l. vinū. §. si cer. pet. Diri. §. eo. l. j. in fin.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶Cum certum. Et tene menti istum ter. per quem dicitur, si teneris mihi ad centum ducatos, z postea ducatorum pretium imminuatur, potes dare mihi ducatos si non fuisti in mora. Ide quod no. in l. vnum. ff. si cer. pet. c. quanto. de iureiu. z c. fi. de cens. vide Bar. in l. illud. C. de sac. san. eccle. z eleganter. §. qui reprobos. ff. de pig. actio. per Bar.

LEX XI.

1 ☞Uxoris non intelligitur paratum causa, quod ipsius, z alterius causa paratur.
Demonstratio falsa legatum generis. z non speciei restringit.
Disiunctiua quando cadit inter genus, z speciem, accipitur pro coniuncta. z numero 3.
2 Iuspatronatus licet sit indiuiduum, tamen quo ad alimenta est diuiduum.
Libertorum iura veniunt. quando quis legat omnes res suas.

1 Quintus mutius ait. Non intelligitur† causa vxoris paratum, quod ipsius. z alterius paratur. Item falsa demonstratio legatum generis restringit: secus in legato certe speciei. Item quando disiunctiua cadit inter genus, z speciem accipitur pro coniuncta. hoc dicit. No. ter. ibi. q; certo corpore, etc. concordat l. demonstratio. de condicio. z demon. Op. de l. alimenta. §. fin. ff. tit. j. z l. si quis seruos. ff. de lega. iij. vbi aliquis legat seruos suos. videtur legare communes: ita hic videtur legare ea que vsus communis causa parata sunt. Sol. In legibus contrarius verbum suorum. refertur ad dominum. vel quasi, quod recipit diuisionem: ideo cedit legato pro ea parte, pro qua suus est: hic vero refertur ad vsum. qui nō recipit diuisionem. l. vsus pars. ff. de vsu. z habi. z ideo non possunt ei accommodari ista verba, que eius causa parata sunt, q; non habet vsum insolidum: cum tamen cum alijs habeat: nec pro parte, q; diuisionem non recipit.
a Vel dic. q; illa qualitas suus. sua. suum, a recipit quotitatem rei sue domini: hic vero secus. nam non potest dici q; dimidia. vel tertia. sit parata causa vnius. alia causa alterius: sed tota, causa vtriusq;. Sed si hoc dici posset puta habebat lanā cui⁹ dimidiā parauerat causa vxoris. dimidiam causa sui: certe illud dimidium cedit in legato. vt §. de leg. iij. l. cum quereretur. §. lana. z hoc non placet. ¶Item contra hoc op. q; iura libertorum non sunt diuidua. l. quedam. §. fam. erci. z l. Carmelia. §. de iure pat. z tamen si legat libertos suos. intelligitur etiam de communib. vt §. tit. j. l. alimenta. §. fi. Sol. licet † iuspatronatus non sit diuiduum, tamen quoad prestationem alimentorum, est diuiduum. vt §. tit. j. l. iij. z ideo illo respectu, legatum alimentorum factum libertis, comprehendit cōmunes libertos: sed si legarē omnes res meas non venirent iura libertorum, l. q; perinde. §. ad Treb. cum eo quod ibi no. Sed contra hanc legem videtur id quod habetis de lega. iij. l. seruis. §. fi. vbi si alicui legantur serui verne, z alicui cursores, si aliqui sunt verne z cursores, illi etiam venirent. Sol. Ista accidentia. de quibus loquitur hec lex. respiciunt diuersitatem personarum: sed secus si sint communis qualitatis. vel artificiorum, que non respiciunt diuersitatem personarum. ¶Dicitur hic. q; aut, ponitur pro. z contra. imo debet stare propte, quando cadit inter res. l. cum quidam. de verb. signi. z l. si is qui ducenta. §. vtrum. §. de reb. dub. Sol. Quando disiuncta cadit inter genus. z speciē, resoluitur in coniunctam. vt hic, z l. sepe. §. de verbo. signi. dum dicit. dari seu donari. Vel aliter vt dicam in d. §. vtrum. In gloss. in verb. nihilo minus. ibi. li. §. sed z si. z in gl. in verbo. eas. de ibi, l. legatum. Sol. Ibi dubitatur de qualitate legati, hic de substantia: ideo dic vt dicta l. j. §. j.

ADDITIO.

a Suum. Adde quid testator legasse videatur cum vxori legat ius suum. Bald. consi. clxix. iiij. lib.

1 ☞Relatiuum quis. vel qui, restringit antecedens, ad q; refert.

1 Si quis legauerit. †Relatiuum quis, vel qui, restringit antecedens ad quod refertur. hoc dicit. vide gl. que incipit, illud ergo. ibi. l. nam quod. dic, vt ibi, z tā. tit. j. l. a filio. §. fin. z quod dixi §. eo. l. Plautius.

LEX XIIII.

1 ☞Causa intelligitur de causa proxima, z immediata, z etiam de remota. z mediata, non tamen multum.
2 Causa multum remota est magis occasio. quam causa.

1 Vxori. Causa† intelligitur de proxima. z immediata, z etiam de remota. z mediata. hoc dicit. Ego intelligo istud verum de causa mediata non multum: sed si esset causa multum remota. tunc legato non cederet, l. z si non
2 sunt. §. si cui, j. eo. Causa* enim † multum remota est magis occasio. quam causa. vt probat ter. in l. cum de lanionis. §. finem. ff. proxima copulata, etc. §. de fun. instr.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Causa. Differentiam inter ista vide per Felyn. in c. solite. post prin. de maior. z obedient.

LEX XV.

Si statuam. Additum forme prime, legatum diminuit. hoc dicit.

LEX XVI.

1 ☞Maritus si relinquit vxorem dominam. z vsufructuariam licet dicat vsufructuariam, non impeditur dominium habere.

a Species auri. a Qui legat rem, videtur legare proprietatem. z alteri habeat vsumfructum. non facit aliud legatum videri dicit: quod nota. de hoc habuistis in Lūi. §. tit. j. Facit ista
1 questionem. † q; si maritus relinquit vxorem suam dominam vsufructuariam. per hoc quod dicit vsufructuariam. non dicetur dominium habere. de quo dic vt dixi in l. Titia. §. fi. lega. ij. z ibi Dyn. tangit. quod no.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶Species. Et vide dominum meum tiones. §. species. j. de do. z doc. in l. cum hi. C. fi. vni. §. de
LEX XVII.

1 ☞Legari potest a patre filio, si legatum confertur in tempore existentie sui heredis.
2 Verbum referuentur. importat fideicommissum.

1 Filiam. †A patre potest legari filio. si legatum
a dicit. Op. Insti. de leg. §. ex contrario. Sol. a patre potest relinqui filio pure. sed si conferatur in tempus existentie sui iuris. potest relinqui: z q; conferatur in tempus existentie sui iuris. debet colligi ex aliquibus verbis testatoris. vt dic. z l. pure. j. ad Treb. z l. fideicommissa. §. si filio. §. de leg. iij. Dic vt
2 l. cum filiofam. §. de lega. j. z ibi dixi. † No. hic. quod verbum referuentur. importat fideicommissum. vt hic.

ADDITIO.

a A patre. Et vide ter. in l. vbi pure. ff. ad Trebel.

LEX XVIII.

Si gemma. Quero, qualiter fieri possit legatum. Dicit gl. per actionem ad exhibendum. l. gemma. §. ad exhiben Sed contra opp. vel contra §. de lega. j. Sol. illud. quod hic dicitur, fallit in ligu[illegible] Lcetera, z d. l. gemma.

LEX XIX.

1 ☞Uxori si sunt relicte dotes sue. z postea heres [illegible] ta restituere alij, heredes vxoris nō possunt detrahere
2 probent illam dotem datam esse.
Falcidia detrahitur de debito legato, nisi probetur [illegible] testes, vel instrumenta.
3 Falcidia detrahitur de relicto pro vsuris, z male ablatis [illegible] bentur debita.

Si vxori. Quod alicui legatur vt proprie
re legati capitur. z ex fideicōmisso vniuersali tribuitur
1 h. d. No. istam legem. Nam sepe venit. q; testator quit vxori dotem suam. z postea facit eam heredem. z rogat restituere. Modo heredes vxoris volunt ante deducere
a te non possunt. a nisi probent dotem datam esse per instrumen
2 ter. est hic. Item pone, † testator relinquit alicui tanqui debitum imminet Falcidia. Certe bene deducet de illo legato. nisi probetur debitum per testes, vel per instrumenta, vt hic. Et idem dicit
3 † q; fieret diminutio per Falcidiam de relictis. pro vsuris. z ma
b ablatis. b nisi probentur debita. * vt hic. z in hoc ista lex est
* bilis, q; hoc videt contra voluntatem defuncti, et eo q; relinquit
c quam debitum. ideo no. Sed contra hoc facit ter. in l. cum ca citum. §. pro parte. j. de his quibus vt indig. dic vt ibi dicun.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Non possunt. Facit quod no. Bar. in l. fi. sic de lega fi. prin. z vide omnino Bart. in l. Lucius. §. quisquis de lega Bal. in l. rationes. C. de prob. z Bal. in l. cum quis. §. eodem leg. iij. vide l. si donatio. C. de do. z limita per l. cum quidam vxor legat. iij.

b ALEX. ¶Male ablatis. No. q; si relinqueret p. male ablatis de tali legato detrahit Falcidia. nisi cōstet de male ablatis. de Cast. in l. si quis testamento. §. j. de leg. j. refert q; Fed. de cons. cc. xliij. consuluit q; tale relictū ante omnia alia debet de antequam es alienū propter periculum anime. sicut vitamus
garis ad pias causas, iuxta no. per Bar. in l. er asse. j. ad leg.

Paul. dicit & opi. Bar. & Hede. potest concordari, q̃ de tali legato detrahitur Falc. vt de quolibet alio simplici legato, & ita peredit opi. Bar. sed quandoq; deducetur ante omnia relictum tale legatū si hereditas nō sit soluendo, & sic fiet talis deductio insolidum in preiudicium aliorum legatorum. Et ita procedit opi. Hede. secundū eum. Sed hoc vltimū dictum suum est contra expresse nota. per docto. in l. si post missionem. ff. ad legem Falci. vbi per illum ter. dicunt quod etiam legata ad pias causas debent reduci ad vires patrimonij cum alijs licet quo ad Falcidiam detrahū tur vt es alienum & istud videtur verius. & ad Bar. hic adde eum in repeti. l. j. de sac. san. eccle. in j. q. prin. per Bal. in authen. similiter in prin. ad leg. Fal.

CLAV. DE SEIS. ¶ Debita. Vide ad hoc Aler. in l. cū heredes. ff. ad Trebell.

¶ Debita. Pro concordia. aduerte si est factum legatum. seu legata sunt quedam pro male ablatis, detrahit falcidia de eis. Ita Bar. in l. j. C. de sac. san. eccle. Contrarius allega. in hac l. qui vroris. ita alleg. per Bert. in tract. gabellarum in v. parte. viij. partis prin. q. xij. qui alle. Bal. in auth. sed hodie. C. de epis. & cle. l. nulli. e. tit. & alle. eundem contrariari in l. cū clericis e. tit. Tu dic. Bar. non meretur argui de cōtrarietate. si bene inspiciatur, vbiq; idē determinat, & vbiq; seipsum saluat. q̃ quando ita legatur, nō ita presumitur, vt in secunda opi. sed si probetur postea male ablatum, tunc detrahitur, vt in prima opin.

§. Mulier. Quero, que est ratio huius §. q̃ nō veniūt in legato, nisi reperiantur. Respondeo. q̃ videtur legare certum corpus. quod non est in rerū natura. l. si ferus. §. qui quinq;. ff. de lega. j. debet tamen cauere de dando, si reperiantur, vt gl. dicit.

LEX XX.

¶ Annulus an contineatur auri appellatione.

Pecunia signata non venit, quando legatur omne aurum, siue argentum.

Argento legato, debetur eiusdem lige, cuius in ciuitate originis testatoris. est vsus.

Caldaria eraminis, si ematur, & ibi sit manica ferrea, debet manica in ponderatione eleuari.

¶ Tam aurum. Auri appellatio, factum cōtinet, & infectum, quamuis signatam pecuniam non comprehendat, nec deauratam tantum, vel suppellectilem: & argenti pondus ad quantitatem continet, non speciem, nisi argenti facti mentio habita fuerit in legando: & si pondus auri legatur, plumbea materia separat. & ornamentum sequitur rem ornatam, h. d. Primo loquitur, quando legatur aurum, vel argentum simpliciter. non expressa quantitate ponderis, vel materie. Secundo, expressa quantitate ponderis, non materia. Tertio, quando vtrunq; exprimitur. Quarto, qualiter ponderari debet. Quinto, cui cedunt res auro. & argento legato, annexe. Secunda ibi. proinde si certum. coniuncto. §. item Celsus. j. l. prox. Tertia ibi, sed si argenti. Quarta ibi, idē Celsus. Quinta ibi, plane. & durat vsq; ad §. ītē Celsus. in princi. qui §. est in l. seq. In text. ibi nō contineri. &c. nec id quod est alterius accessio, vel quod est in supellectili, vt j. l. prox. §. j. quam huic coniunge. ¶ Op. videtur q̃ istud legatum argenti sic simpliciter factū, non valeat. l. cum post. §. gener. ff. de iure dot. Sol. aliud in fundo, aliud in ceteris reb. vt ibi, & l. legato generaliter. ff. de le. j. ¶ Op. dicit. j. l. prox. §. item Celsus q̃ auri † appellatione continetur annulus aureus. Contra, q̃ si est signatorius continens aliquem lapidem signatorium, non cedit legato auri, sed legato gemme, tanquā accessorius. l. si non sunt. §. fi. & l. seq. j. eod. Aut est annulus non signatorius. & tunc continetur appellatione ornamenti, & legato auri non cedit, l. argumento. §. ornamenta. j. e. Sol. Si intelligis hoc in annulo signatorio: dico, q̃ ibi non erat gemma. sed signa erant impressa in auro. Si vero non erat annulus signatorius: intelligo, q̃ non erat paratus causa vsus mulieris. sed ipsius patrisfamilias. & erit magis gemma causa auri, quam aurum causa gemme ¶ † Quero, quid si legat omne aurum, vel omne argentum suum, an veniat pecunia signata? Respō. non. l. Quintus. §. ij. eo. & sic indefinita. & vniuersalis hic equiparantur: q̃ est eadem ratio omnium sub indefinita comprehensorū. ¶ Quero. in versi. proinde. † de qua liga intelligatur? Respondeo secundum consuetudinē ciuitatis vnde defunctus est ortus, l. numis. ff. de leg. iij. Facit l. Imperatores. ff. de cōtrahen. empt. ¶ Dicitur in versi. sed si argenti, q̃ fuit legata optio, & tamen non potest optare. Contra. de opt. leg. l. j. & ij. & per totum. Sol. gl. q̃ hic optio nihil operat: Os intelligo, etiā si vasa erāt emsdē lige, & sic optio nihil operabat sed si essent diuerse lige, tunc posset optare, & opera rei optio. ¶ Venio ad versū. Idē Celsus. Facit, † q̃ si aliqs emit caldariā de eramine, & ibi est manica de ferro, dz̄ i pōderatiōe manica eleuari q; nō est tātiualoris libra ferri, quāti libra eramus.

1 ☞ Testator si legat vroni vestes, nō potest heres eleuare maspillos.

§. Plane. Vides hic, q̃ appellatione argenti legati ad pondus, nō venit auratura, & hoc quādo pōdus argēti legatur simpliciter: secus si legatur pōdus argēti inaurati. Item vides in fine legis. q̃ claui vestimēris nō cōsuti, veniūt. Cōtra de l. argumēto. in prin. j. eod. Sol. Intelligo de clauis paratis causa ornamēti vestis principaliter: secus si essent parati gratia mulieris principaliter. d. l. argumēto. Vide gl. que incipit. facit. ibi. in l. qui fundum. §. j. Dic. q̃ ibi in acquisitione que fit ex emptione: hic in ea que fit per specificationem. & idem erit dominus vtriusq; ¶ Tert. in fin. facit, † q̃ si testator legat vroni vestimenta. q̃ heres non potest separare maspillos auri, a & ornamēta ibi posita. Et pro hoc facit prori. l. & si non sunt. §. peruemam⁹. j. eo. sed in contrarium facit l. quamuis. j. eo. Sol. Ibi loquitur in maspillis separatis a vestibus, hic non, quod nota.

1
a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Auri. Si vir leganit vestimenta vroni, an veniāt maspilli ibi commisti, & monilia argenti, & auri commisti, vide Bal. in l. cum te. C. de do. ante. nup. Faciunt no. per Bal. in l. j. in princi. & no. Bal. in l. in legatis. C. de lega. & Jmo. in l. iij. de lega. j.

LEX XXI.

¶ Et si non sunt.

§. Argento. Argentum factum omnem speciem cōprehendit, licet non. que supellectilis loco sint: & valorum appellatio generalis est, hoc dicit. cum §. seq.

§. Infecti. Infecti appellatio rudem materiam comprendit, nō ceptā fabricari, licet nondū perfectā. Op. dicitur hic, q̃ argentū ceptū fabricari, cōtinetur appellatione argenti facti: cōtra, illud dicitur argentū factū, quo possumus vti, vt j. eo. l. Quintus. §. cui legatū, ideo Roffre. dicit, q̃ hic Iuris cōsultus nimis large locutus est, vnde corrigitur per text. seq. Sed ad cōtraria dic vt in gl. in verb. magis facti. Certe gl. nō respondet ad legē contrariā. q̃ argentū factū dicitur id, quo vti possumus tantum: sed dic. q̃ erat in vsu secundū destinationē testatoris, vt j. e. l. vestimentū. Sed si erat ceptū fabricari, & dimissū, q̃ testator vltra nolebat procedere. non cōtineretur appellatione argēti facti: q̃ nō possum vti, nec secundū veritatem, nec secundum destinationē. Ité op. q̃ destinatio testatoris nihil operetur, l. cetera. §. fi. ff. de lega. j. Dic quod hic loquitur quando vniuersaliter legatum est factum, & dubitatur an propter destinationem aliqua res illo legato contineatur, vel non quod dic vt ibi dixi.

2 ☞ Gemma quando cedat auro.

1 **§. Veruemamus.** Cum † quid est, ppter aliud, cōsideratur id, ppter q̃ est, h. d. Dicitur hic, q̃ † gēma a cedit auro. Cōtra j. de vsuca. l. rerū mistura. vbi gēma nō cedit auro, nec aurū gemme. Respōdeo. hic loquitur qñ aurū est appositū causa gēme. vel gēma causa auri: sed ibi loquitur i annulo. qui fit causa ornādi mulierē. vt j. eo. l. argumento. §. ornamenta. & sic nō ponitur vnū causa alterius: sed si esset annulus signatorius. tunc argentum poneretur causa gēme. Ité dicitur hic. quod nō inspicitur pretiositas. Contra de l. quicquid infecto. j. de acquir. re. do. Sol. Hic loquitur, quando est cerū vtrum vnum ponatur causa alterius: vbi quando est dubium.

2 a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quod gēma. Vide Bar. in l. cum proponas de dolo.

LEX XXIII.

¶ In argento. Appellatione preparati, preparatorium continetur. hoc dicit.

§. Unguentis. Unguenti appellatio continet necessariam unctionem. hoc dicit.

1 ☞ Accessorium sequitur genus, non speciem.

1 **§. Sed de.** No. † q̃ accessorium sequitur genus, & non speciem. Probo isto modo, nā scitis q̃ appellatione esce, continētur omnia: appellatione potorū cōtinetur solum potorium. Certe istud vas quod hic legatur, cedit legato escarū, quoniam est generale: & tene menti. nam hic intelligitur de vase aquario. q̃ datur ad abluendum manus. & ad aquam recolligendam. Sed si esset vas, a quo aqua retinetur ad potādum, tūc cederet legato vasis potorū.

LEX XXIIII.

1 ☞ Legatū factū vroni de pannis lini, & lane, quid cōprehendat.

¶ Vestimentum. (Huic questioni, nescirem respondere, qui istius legis non recordaretur.) Intellige istam legem de panno, qui fit causa fa-

endi vestem: sed si fieret causa vendendi, non ad ipsum vsum, tunc appellatione vestimentorum non continetur, l.si quis seruos. ff.de lega.iii. Facit, † quod si testator legat vtrū pannos lini, et lane, [a] q̄ veniunt panni lini, et lane contexti, et incepti ad hoc, vt inde fiant vestimenta: quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. Lini, et lane. De isto legato pannorum lini, et lane, vide Bart. latius in l. diuus. de bo. dam. et sequitur Bal. in l. in legatis. C. de lega. et vide Bar. in l. cetera. ff. fin. de leg. j.

LEX XXVII.

Argumento sunt. Contra hanc legem videtur casus ff. eo. i. cum aurum. in fi. Dicit gl. hic sunt parata ista talia, magis causa ornandi personam quam vestem.

§. Si quis addiderit. Op. q̄ tapeta sunt in supellectili. vt ff. de supellegla. l. de tapetis. et non continetur appellatione vestis, vt ff. de sup. leg. l. j. et i. Labeo. Respond. quod ista sunt, de quib. potest dubitari. an appellatione vestis, supellectilis contineatur, vt dicitur in d. l. Labeo. ideo dic, q̄ ibi testator appellabat appellatiõe vestis, in dubio secundum consuetudinem appellatione supellectilis continetur. l. iij. ff. de supelle. lega.

LEX XXVIII.

1 Attendi. illud debet, ad quod res principaliter paratur, nõ secundario.

2 Vestes reprobate a statuto, non veniunt in legato vestium.

1 **Quamuis.** † Illud debet attendi, ad quod res principaliter paratur, non ad q̄s secundario. h. d. Op. et videtur quod ista ornamenta non possunt haberi in vestibus, vt C. nulli licet. in fre. et sellis. eque. l. j. ff. Sol. intellige istam legem in vestibus mulierum, quibus licet apponere talia ornamenta: sed in vestibus virilibus, puto quod non cedant, q̄ non potest esse accessio eius, quod lex non permittit: sicut quando natura non permittit. vt ff. eo. l. ij. et hoc de iure: tamen vsus illam cõsuetudinem non admittit, vt est in gl. in c. x. et ij. extra. de treu. et pace. verum tamen hodie cum per statuta ciui-
a tatum mulieribus sint interdicta ornamenta. non cederent [a] lega
b to lege vetante. Item videtur, [b] q̄ aliquas vestes, quas mulieres habent, non possint habere, vt scarlata, et purpure. l. j. C. que res ven. non pos. et C. de vesti. olo. et auru. per totum, lib. x. Respond.
2 † de iure communi ille vestes non continentur appellatione vestis, q̄ sunt reprobate: sicut pecunia reprobata non continetur appellatione pecunie. l. eleganter, §. qui reprobos, ff. de pig. act.
c idem ergo erit in vestibus reprobatis. [c] Sed consuetudo aliud seruat, q̄ bene possunt portari tales vestes: ideo puto, quod si per statutum prohibentur portari alique vestes, quod ille vestes non cederent legato vestimentorum, repugnante iure, l. vestis. ff. eo. sed an debetur estimatio, cogita.

ADDITIONES.

a ALEX, Cederent. Contrarium tenet Bal. l. cum te. C. de do. ante nu. et in rub. C. de cond. ob turpem caus.

b Item videtur. Et vide Bal. in l. fin. C. de condi. ob cau.

c ALEX. Reprobatis. Vestes prohibite portari ex forma statuti non cedunt legato vestis. quod hic de estimatione Bar. non decidit. dic quod decidi potest per ea que no. in l. multũ. de verb. obl. et per eum in l. apud Iulianum. in fi. de leg. j. Bal. in rub. de cõdi. ob tur. dicit deberi estimatio. [x] per l. fideicommissa. §. si ser-
no de le. iij. et ad Bar. hic, vide Bal. in l. j. C. vt nul. li. in fre. et equo. li. j. et Bar. in l. j. C. de vesti. olo. eo. lib. Quid autem de perlis fi-
ctis, vide Bar. in l. j. ff. hoc interdictum de cisterna. defonte, et eius quod hic tenet Bar. in fi. Bal. in ru. C. de condi. ob tur. causam tenet contrarium. et vide plene Bal. in l. cum tean vlt. col. C. de do. ante nu. et no. per Bart. in l. cum aurum §. j. ff. eod. et l. fin. in prin. §. j. ff. eo. et melius Bar. in l. librorum. §. j. de lega. iij. et hic ad-
de Bald. in l. in legatis. C. de lega. et Roma. in l. multum in fin. de verbo. obli.

LEX XXIX

Quintus Mutius libro ij.

1 Pecunia signata non debetur illi, cui debetur omne argentũ.

2 Pecunia antiqua, que hodie nõ est in vsu, venit in legato argẽti.

3 Pecunia signata venit in legato argenti, quando testator aliud argentum non habebat.

1 **§. An cui argentum** † Illi cui debetur omnie argentum. non debetur pecunia signata. h. d. Quero de ratione huius §. et l. cum aurum in prin. ff. eo. Iurisconsulte dicit hic, nõ facile emm. et. Sed dic, q̄ ratio potest esse ista, q̄ pecunia signata semper habet vt expendatur. l. j. §. de contrahen. emp. ideo q̄ habetur tanquam venalis,

2 §. item cum quereretur. ff. eo. Ex hoc sequitur † q̄ si aliquis
monetam antiquam. que hodie nõ est in cursu. et tunc veni
legato argenti. q̄ cessat ratio ã. dicta. cum non habeatur
a lis. l. si chorus. §. j. ff. de leg. iij. Ex hoc [a] etiam sequit. † q̄ si
3 cui omne argentũ meũ. et non habeo aliud argentum nisi
signatam. quod tunc videor de pecunia sentire. Idem quod
§. item cum quereretur. et hoc vult ter. hic. ibi. nisi eum dixe
tra sensisse testatorem. et. Nam presumitur sensisse contra
er eo, quod aliud argentum non habebat.

ADDITIO.

a AND. BAR. Ex hoc. Et vide Bar. in l. generali. §. vtru
de vsu. leg. vbi dedi remissiones.

1 Suum dicitur quod vendicari potest.

2 Iura. et actiones veniunt in obligatione omnium bonorum.

3 Bonans omnes res suas. an videatur donare nomina de
Meum. et tuum dicitur. quod vendicari potest.

4 Nomina possessiua meum, tuum. et suum. posita neutrali
substantiuo. comprehendunt iura. et actiones.

5 Nomina ista possessiua: quando habent substantium ge
neralissimi comprehendunt iura. et actiones.
Rei appellatio est generalis.
Bonorum appellatio est generalis.

6 Nomina possessiua si habent substantiuũ alterius gene
terni. tunc regulariter significant dominium.

7 Seruo vel monacho si legatur pecunia sua intelligitur
dominium impropriè.

8 Nomina possessiua ratione persone loquentis, non
dominium.

9 Item nec ratione rei. de qua loquitur.

10 Nomina possessiua si habent substantiuum speciale. a
tur verbo presentis temporis, faciunt demonstrationem
ri. conditionem.

11 Henitius an denotet dominium.

a **§. Argento.** [a] † Illud dicitur esse
1 dicari. h. d. Ho. ter. hi. q̄ non
simile. ff. e. l. scribit. Quintus. Op. extra gl. de
iij. vbi serui bona fide posses. veniunt in legato
ius. gl. q̄ quod dicit. q̄ requiritur q̄ possit vendicari
vendicatione. vel per Publicianam. q̄ [x] eũ titulo
2 det. Quero. [b] obligo tibi omnia bona mea
b tione veniant iura. et actiones. Bl. in l. heredem. C. de
c dum quosdam. dicit q̄ non. Idem in Spe. iu
ver. queritur. an per predicta. Contrarium est
eo. omnia bona. intelligitur etiam de actionibus
cum l. seq. ff. ad Treb. et l. ii. legatus. §. eo. tit. et
sign. et hoc firmat gl. in d. l. heredẽ. Non ob. ista
3 q̄s dico. meum. debeam habere ius vendicã. di.
ro. aliquis donauit omnes res suas. an videatur
debitorũ. Dr. in l. nominis. et rei. de verb. signifi
non. q̄ dicendo res suas. intelligitur de rebus quas
d care. [c] vt hic. et l. scribit. Quintus. ff. eo. idem tenet
§. de sta. ho. per illam legem. et per istam. Vide
Bul. dicat contra casum. l. nam quod §. fi. cum l. seq. ff.
ob. ista ler. Quare pro huius declaratione aduertas
c quod dico de dictione. suum. idem dico de dictione. eum
l. si legatus. §. j. ff. ad Treb. et l. meorum. ff. de ver. sig. Hoc
4 dico sic. † Quandoq̄ illa pronomina possessiua ponũtur
ter. sine aliquo substantiuo: vt concedo tibi omnia mea. et
* prehendit iura. et actiones. l. si legatus. et nam q̄. ff. eo.
5 Treb. et l. meorum. ff. de ver. sig. * cum gl. sua. Quãdoq̄
mina habent substantiuum generis generalissimi. vt
sua. vel oẽs res suas. Scitis emi, q̄ appellatio rei. generalis
f l. rei. ff. de ver. sig. et l. in fi. si cer. pe. Item appellatio
generalis est. l. bonorũ. et l. princeps. bona. ff. de ver. sig. nunc
net iura. et actiones. sicut substantium ad quod referuntur
6 quod. §. fi. et d. l. si legatus. §. j. Quandoq̄ habẽt substantiua
rius generis sub alterni. vt. argentum meum. vestes meas.
lia. et tunc regula est. q̄ ist. pronomina possessiua significa
vel quasi. vt hac lege. et l. scribit. Quintus. ff. e. l. seruos. ff. de l
7 Fallit primo ex natura eius cũ quo quis loquitur. vt si dico
go seruo omnem pecuniam suam. q̄ non intelligitur nisi
dominio. sed impropriè. vt habere potest. l. iiij. in prin. ff. de
8 Idem in monacho. et similibus. Item fallit ratione persone
g quẽtis. vt puta. colonus dicit. [g] meum campũ. vel regalme
equum meum. Nam intelligitur quantum ad curam. et
nem. vt no. in l. ij. in prin. de origi. facit l. si pupilli. ff. de
9 tur. ff. de neg. gest. Tertio fallit ratione rei. de qua quis

vt si legat aliquis omnibus famulis suis, certe non intelligitur. q̃ eos habeat in dominio. l. cum si ex his fuisset. §. j. ff. de publ. Quandoq; tñ ista pronomina possessiua. habent substantiuu n speciale, & particulare: vt lego talem meum librum: & tunc si adiicitur verbo presentis temporis, facit demonstrationem. si vero verbo futuri temporis, facit conditionem. l. Stichum, qui meus erit. §. de leg. j. & Imper. §. de leg. iij. Esset querendum quid de genitiuo: vt si dico, Lego rez illius vtrum intelligatur q̃ sit illius quo ad dominium. dixi. ff. de oper. no. nun. super rubr.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Argento. Intellige secundum. l. pediculis. §. item cum quereretur. ff. eo. secundum Bar.

AND. BAR. ¶ Obligo. Et vide Bal. in l. j. de sta. homi. & in l. j. C. de vsu. & Lud. Ro. in l. stipulatio hoc modo. de ver. oblig.

ALEX. ¶ Omnia bona mea. An in legato omnium bonorum veniant iura, & actiones. istud probant ter. Bal. Ang. & Imo. ibi in l. si constante. §. fi. sol. ma. & adde Ang. & Imo. in l. si legatus. §. j. ff. ad Treb. gl. & Bal. in l. vlti. la vltima de vsufr. leg.

ALEX. ¶ Possit vendicare. Adde Bar. in d. l. j. de stat. hom.

ALEX. ¶ Tuum, & meum. & de istis pronominibus meum, tuum & suum na per Bal. in rub. C. de ver. sig. vbi omnino vide, & etiam in l. j. eo. ti. per Fed. in consi. cclxxij. & vide ter. in l. iiij. & in lec. Bar. in l. ij. ff. de manu.

CLAV. DE SEISS. ¶ De verbo. sig. Pro hoc est gl. in §. thesauros. Insti. de rer. diuis. quam alle. Bre. in l. j. ff. de acq. pos.

POMA. ¶ Bonorum. Vide per hoc quid inferat Panor. consi. lxxviij. in ij. vo. & Felyn. in c. fi. de prescrip.

ALEX. ¶ Colonis dicit. Ista verba, equus regatij, & fundus coloni, non important dominium, addè que nó. Bar. in rub. de oper. no. nun. aliquid tamẽ contra vt nó. Bar. in l. cum antiquitas post gl. C. de vsufr.

§. Cui aurum. Ro. ter. ibi, Seruius, &c. tene menti qz dat regulam. Opp. §. eo. l. si non sunt. §. infecti. vbi argentum inceptũ fieri, habetur pro facto. Solue vt ibi diri. qz licet non esset perfectum ad aliquem vsum tamen testator destinauerat perficere: cita autẽ hic erat argẽtum fractũ aut collisum, vt eo vti non possit, nec paratũ est ad reficiẽdum, vñ cedit legato, non facti, sed infecti argenti. Itẽ dixit. ter. in seq. §. cui legatum. ibi. sed si qua distributio. quero qualiter intelligatur. dicit gl. duobus modis tene vltimum. Dicitur in §. si factum. q̃ aurum muliebre cedit legato auri facti. Contra j. ea. l. §. fi. Sol. intelligimus de auro muliebri. qđ non est causa ornamenti mulieris, vel non continetur in mundo muliebri: alias contra. j. ea. l. §. fi.

§. Si autem aurum. Ro. ter. in fi. huius §. & tene menti.

LEX XXX.

1 ☞ Paratum causa alicuius, non videtur quod causa commodãdi habetur.

2 Legans libros ad vsum suum paratos, non videtur legare libros causa commodandi paratos.

3 Testator si grauat heredem dare libros suos Titio, intelligitur de libris testatoris, non heredis.

4 Heres grauatus si decesserit sine liberis, vt bona sua deueniant ad Sempronium, intelligitur de bonis testatoris.

Cum in testamento. Non videtur alicuius causa paratum, quod causa cõmodandi habetur. h. d. ¶ Ro. Bar. ad questiones. Aliquis docto: habebat libros suos ad vsum suum, & aliquos causa cõmodandi scholaribus. q̃ si legat libros ad vsum suũ paratos, non venient libri parati causa commodandi scholaribus. vt hic. Item est arg. ad questionem. Scitis & q̃ testamenta cõmuniter scribuntur in tertia persona: quero ergo. quidam aduocatus instituit quendam aduocatum heredem, & rogauit eum, vt daret Titio suos libros, vtrum intelligatur de libris heredis, vel testatoris. Certe intelligitur de libris testatoris, vt hic. Item si testator dixit. & si heres suus decesserit sine liberis, q̃ bona sua deuenãt ad talem, q̃ intelligitur de bonis testatoris. Pro quo gl. in l. er facto. in prin. ff. ad Treb. super ver. sua. † Sed si notarius scripsisset testamentum per verba prime persone: dicendo ego talis testator relinquo, &c. deinde dicet bona sua. nó potest nunc referri ad testatorem: quia repugnaret significatio recti sermonis, l. Plautius. in fi. ff. eo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Sed si notarius. Vide Bal. i c. j. de no. for. fide. & i c. j. in fi. q̃ feu. da. pos. & in l. Imperator. in vlt. col. de sta. ho. & vide Bal. in l. ville. §. j. ff. de fun. instr. Et ista faciunt ad q. Per. de Peru. in l. pen. §. j. fo. ma. maritus dixit, Ego vroni mee grredum suum, an talẽ legatũ intelligatur de arredis que portauit vxor in domum mariti an vero de ornamentis que vir dedit vxori quando eaz duxit, & videtur q̃ intelligatur de arredo vxoris. qz illud verbum suum importat dominium. l. Quintus. §. argento. ff. eo. contrarium. q̃ intelligatur de ornamentis que maritus tradidit vxori. q̃ illud verbũ suum videtur referri ad dominium quod habuit maritus in argẽto. Item debemus interpretari legatum vt valeat vt l. si quando. de le. j. ergo intelligitur de arredo mariti. quia res vxoris sibi legari non possunt, & hoc verum. secundum Dy. & Pe. Adde quod in terminis consulult Bald. consi. clxix. lib. de eo qui legauit vxori arredum suum. Et ad Bar. hic §. dum dicit q̃ testamenta communiter scribuntur in tertia persona. Adde Cep. in trac. de simula. cõtractuum. & vide Alex. in consi. lxxxiij. col. j. in ij. vo l.

LEX XXXI.

1 ☞ Accessorium cedit principali.

2 Testis qui deponit argentum purum, vel librum corruptum, si dicit, quod vidit probat.

3 Negatiua probatur per visum: puta, talis res non habet vitium, quia vidi.

Si quando. † Accessorium cedit principali. h. d. Ro. ter. ibi, vtra autem. &c. in eo qđ dixit visu, † quod sufficiens testimonium est. vidi illud argẽtum purum. Idem si dico librum corruptus, quia vidi. & probatur in l. pediculis. §. Heratius. ff. eo. & l. j. C. de cano. fru. vib. Rome. lib. j. quod no. vbi ter. probat † de negatiua, vt si dicit, talis res nõ habet vitium, quia vidi, &c.

LEX XXXII.

1 ☞ De dictione seu, vel siue.

Si quis ita. Dictio seu, est ampliatiua. h. d. no. tert. ibi, hoc, enim verbum seu, &c. Opp. dicitur hic, q̃ dictio. seu ponitur ampliatiue. Cõtra imo vnum tantum debetur non vtrunq; l. plerunq;. in fi. §. de iur. do. & C. de ver. sig. l. cum quidam. & l. fi. in c. in alternatiuis. de reg. in. a li. vj. Sed ista oratio est alternatiua: ergo, &c. Huius timoze gl. solui tur duobus modis. Primo, q̃ hic in dictione seu, ibi in alijs dictionibus disiunctiuis. Roge, dicit, q̃ hic alternatiua cadit inter genus, & speciem, ideo resolutur in coniunctã. Ista verba non congruunt huic legi, quia vbs, & portus, non differunt sicut genus, & species: sed sunt species separate. Ey. dicit q̃ dictio seu, vel dictio vel, nõ est disiunctiua simpliciter, ideo requiritur vtrunq;, contraria loquuntur in disiunctiuis simplicibus. hoc ipse ponit in l. cum quidam. C. de ver. sig. Illud quod ipse dicit, q̃ idem est in dictione seu, q̃ est in dictione, vel, est cõtra casum l. plane ff. §. pe. §. de le. j. & l. pediculis. §. argẽto. ff. eo. & l. cũ quidam in prin. C. de verb. sig. Ad id quod dicit de dictione seu, q̃ non est disiunctiua simpliciter, po b test bene dicere. Ad cuius declarationem oppo. † q̃ dictio. seu, sit 1 etiam alternatiua. sicut dictio aut, l. j. §. sublata. ff. ad Treb. & l. generali. C. de sac. san. eccl. & l. cum quidã. circa medium C. de ver. sig. Quare dico sic. Quedã est disiunctiua propria, & simpler, id est, q̃ tam sensum quam verba disiungit, vt dictio, aut, & dictio vel, Quedam est dictio disiunctiua, non simpler, sed habet aliquam naturã copulatiue, vt dictio seu, & dictio siue, que licet disiungat verba, sensum tamen coniungit. vt cum dicitur. Alexander, siue Paris, vt probat text. cum l. ad protegendam. C. de in lit. dan. tut. Et isto modo accipitur dictio seu. ff. de mune. & hon. l. fina. §. hec omnia. ibi dum dicit. ciuilia seu publica. Ita potest intelligi l. j. ff. de his quib. vt indig. ibi, legato, seu fideicommisso, quod hodie idem est: & ista est disiunctiua non simpler, que fauore legati accipitur pro coniuncta: & auget, vt hic. Et ita voluit dicere hic Dy. duz dicit, q̃ idẽ sit de dictione siue, quando tractatur de ampliando legato, est casus in l. cum quis. §. fi. ff. de le. iij. in alijs vero dispositionibus dicerem, quod dictio siue, vel dictio seu, accipiatur disiunctiue, sicut dictio, aut, vt dictis legibus, & probat in dictione siue. in l. si ita quis stipulatus. de ver. obl. de quo dicam in l. si is qui ducenta. §. vtrum. ff. de reb. dub.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Est alternatiua. Vide Bar. in l. si quis decedẽs. §. fi. de legat. iij.

b ALEX. ¶ Declarationẽ. Adde etiã Ant. in c. inter ceteras. de re scri. & no. hic q̃ hec dictio seu, est augmẽtatiua. Idẽ in dictiõe cij. l. si cui seruũ. in prin. de le. j. & l. p vbiana. la j. §. fi. de ver. sig. Idẽ in dictiõe. de. l. j. an prin. de postu. Idẽ in cõiunctione, qs. l. ea tamẽ. de le. iij. Idẽ in copula. & l. si ita quis. de her. instit. secus in relatiuo quod non auget, sed restringit. l. cũ certus. §. de vi. triti. & oleo lega. Idez etiã videtur in puncto habente vim copule scilicẽt gl. in l. pretia. ad l. fal. & de multis dictionib⁹ vide no. per Bar. in l. j. de condic. inde. sed dictio circa, est exceptiua. l. trãsigere, vbi Bal. C. de transa. per Bar. in l. Celsus. de vsuc. dictio penitus, est dictio precisa. l. fi. C. de do. & no. Imo. in l. pe. ff. de pacto. stip. de dictione. per. vide Bald. in rub. C. de exer. in j. col. & in l. ex arrali. C. de act. emp. & ibi etiam de di

ctione,a.ad.propter,z similibus:z de dictione seu Bal.in l.cū quidā hic alle.z gl.in c.iij.ad fi.de postu.prela. de dictione fiue. vide p Bar.in l.j.in vj.q.de cond.z dem.z vide in dictionario in ver. fiue, vbi etiā habetur quādoqz,stat.generaliter c.j.z ibi Archi. de elect. in vj.quandoqz declaratiue.c.j.in fi.de cog.spi.z ibi doc.z de dictione fiue.vide ter.quem ibi no.Bar.in l.cum quis decedens.§.fin.de leg.iij.vbi dicit Bar. se non alle.illum ter.hic.

LEX XXXIII.

a **Qui lancem.** [a]Mino: intelligitur media.h. d. Opp.gl. q inteligatur de minima,per l.si ita sit scriptū §.de le.j.huius timore gl.intelligit pluribus modis, vltimus intellectus est ver⁹.

ADDITIO.

1 ALEX. Qui lancem. Vide per istum ter.Bal.in l.j.ver.sed pone,de verb.significa.

LEX XXXIIII.

Pediculis. [a]Nota istam legem.

ADDITIO.

a ALEX. Pediculis. Adde Bar.qui alleg.istum ter.in l.diuus. de bo.dam.

§. Auro. In legato auri facto,veniūt gēme. z omnia que testator auri numero habuit.h.d.Oppo.z videter.q imo non cedunt gemme auro,l. rerum institura.j. de vsucap. So.dic.q gemme erant causa annullorum,in dubio autem non cedunt gemme auro.vt ibi.

1 Alternatiua posita inter genus z speciem, non ponitur pro coniuncta.quando genus possit accipi vt species separata.

2 Statutum puniens portantem arma offendibilia,an comprehendat portante offendibilia,z que etiā possunt esse defendibilia.

§. Argento. Opp.z videtur.q appellatione argenti escarū,cōtineatur argentū,quo quis potat.l.z si non sunt.§.fi cui.ff.de Sol.Hoc ideo,q testator voluit pro tunc habere,vt speciem separatā per se. Et quo no.q illud, quod

1 dicitur.quando alternatiua cadit inter genus z speciem, accipit pro coniuncta,est verū, nisi illud genus possit assumi, vt species separata ab alia specie.Nam adoptio est genus,z arrogatio est species.z tamen si dico adoptio,vel arrogatio,accipitur adoptio,nō

2 pro vt est genus,sed pro vt est species. Ite facit ista lex ad quel. ista tutū imponit penam cuicunqz portanti arma offendibilia: modo quidā portauit arma que offendibilia sunt,z defendibilia esse possunt,vt tabulatium,vtrū debeat puniri certe debet inspici consuetudo,ad quem vsum tabulatium portetur,argu.huius §.

§. Quidā. Vide glo.que inci.in dubio.ibi.ar.contra.&c. Sol.pater per l.z si nō sunt.§.si cui,quia escarium est genus comprehendens etiam potorū, nisi aliud de mēte testatoris appareat,vt supra proximo §.

1 Argentum vesale venit in legato argenti, quando aliud argentum non habeat.

§. Item cū quereretur. Qui legat ornamenta sua, non videtur legare ea que habet causa vendendi.h.d. Opp.q cedāt legato omnia ornamēta q vendicari possunt.l.Quintus Mutius.lib.§.q.§.eo.Sol.illam intellige secundum istam, quia est verum,

1 nisi habuerit ipsum venale.vt hic. Quero, quid si nullum argē

a tum ad vsum proprium habeat. Dicit gl.q tunc cedit legato illud, quod est venale,vide gl.que incipit,nam videtur,ibi, sed quid, &c. quā signa z tenementi,quia iste ter.z gl.sunt que limitationes.§.argento.Contra hanc gl.opp.q non cedit legato omne aliud argentum.sed tantum quantum sufficeret ad vsum eius,l.cum quereretur §.lana.§.de leg.iij.Solu.ibi loquitur,quando legatur que eius causa parata erant,vnde non debetur nisi id, quod eius causa est paratum hic vero fuit simpliciter legatum omne argentum.

ADDITIO.

a POMA. Argentum. Vide in simili Alexan.in l.si fideiussor.in prin.ff.de leg.j.Rom.consi.xxx.

§. Heratius. Ex aspectu declaratur,que materia alteri non accedat:z si dubium est,consule tudo testatoris inspicitur.h.d.

1 Enumeratio specierum non restringit genus precedens.

a **§. Labeo.** [a]Enumeratio specierum non restringit gen⁹

1 precedens.h.d. Op.de l.si cui.§.de le.iij. Sol mit gl.duobus modis. Primo q testator hoc voluit,quod est diuinare. Secunda so. est,quia hic propter signum vniuersale, omne: quam sol.tenet Dy.extra de reg.iu.lib.vj. in rub.z sic est ipse vnus de casibus,in quo inde sumta non equipollet vniuersali.secundum ipsum ibi. Sed certe non fuit appositum signum vniuersale in verbo,lana, vnuoc:esd verbum omnia,positum in verbis testamenti,refertur ad lanam,quod satis placet. Alij, vt Rom.ponunt aliam solutionem,z secundum ipsam communiter allegatur, h. d.

ADDITIO.

a ALEX. Labeo. Hic habes quid venit in legato panno-
ni,z lane,z vide quod per istam gl.diri in l.cum tabernam
de pig.z adde q Bal.in rub.C.de ver.sig.ar.l.generali.§.
vsufr.leg.videtur dicere contra istum ter.z vide quod dicit
in l.Quintus.in prin.§.eo.

* CLAV. DE SEISS. Et ad confirmationem regule
nit ter. Vide Fely.in c.fi.de consti.adde ter.in l.qui manual.
§.mandat.

§. Titia. Mundo muliebri legato argētum balteo-
betur.h.d.

§. Item cum in aures. Recessio
cto,nō errop
principal e.h.d.

LEX XXXV.

Inter vestem. Veste legata inspicitur co
do testatoris.

1 An valeat dictum testis in parte verum,z in parte fal
quid de instrumento.

LEX XXXVI.

Scribit Quintus Mu

a Qui legat aurum suum,intelligitur de eo qu
dicare.h.d. De materia legis vidisti in l.Quin⁹.ij.§.

1 Dicitur hic q Quintus Mutius dixit.pro parte v
parte falsum:quod facit ad dictum testis qui pro parte
pro parte falsum. Item facit pro instrumento quod
verum, in alio falsum, de quo in l.si er falsis. C. de
Spe.de teste.§.j.z vide per Jnno.in c.fraternitatis.ex
vide in l.pediculis.§.labeo.ff.eo.in gl.que incipit.videtur
gl.fol.hic sunt verba posita ex abundanti.ibi non.

ADDITIO.

a ALEX. Scribit. Quintus Mutius. Vide Bal.
in fine.C.de trāsa.z in l.ij.C. de fideic.li.z in l.de Cai.Iul.
z in ru.de cōtro.inue.z in l.his verbis.§.si in
dixit Bal.alias. Bar.in l.j.§.si qs simpliciter.
ti.de instr.edi.§.instrumentum in ver.qd si aliquis.Ignā.§.
simpliciter.per Oldr.in consi.xxxv. quod inci.
in c.cum in iure.de offi.dele. Archi.z.oisti.ca
vero nec sacris,z gl.iiij.q.ij. sitestes.in prin.z xxvij.quest.v.
Deo.z gl.in auth.de testi.§.si vero.

1 Differentia que sit.an testator vtatur verbis futuri temporis in legando,vel presentis temporis.

§. Item scribit. Legatum factum
tione presentis
tione rei nō extinguit ipso iure.sed ope exceptionis
voluntaria,secus si necessaria.Item secus.si legitur
demonstratione futuri temporis.h.d. In ter
lus.&c. Contra,imo cum sit modi subiunctiui,referentis
tempus,l.cum quidam.§.eo.z ibi dixi. Sol.si quicunque
tis.est:tunc non haberet dubiū:si habetis,esset,tunc
esset.z similia,sunt preteriti imperfecti subiunctiui.z ibi
in se demonstratione presentis temporis,z futuri,
ceret.lege quod paratum est,z erit,in futuro:vnde illud
ratus in presenti,venit iure legati.z etiā id q in futuro.
vult dicere ter.quoniā articulus,&c.Ad ter.ibi
q presumitur in alienatione voluntaria. No.differentiam

1 §.an testator vtatur verbis futuri temporis in legando,q

a non inspicitur,an alienet ex necessitate,vel ex
vtatur verbis presentis temporis. Et per hoc Dy.
in l.Stichum,qui meus erit.§.de leg.j.que dicit contra
allegat l.fideicommissa.§.si rem.§.de leg.iij.Contra.imo
demptum ipso iure.l.si ita sit scriptum.§.de le.j.Solvi
presse:hic tacite.

ADDITIONES.

a ALEX. Inspicitur. No.ad §.si rem z ita ad hoc est
hic secundum Jmo.in d.l.Stichum qui meus erit. Sed
stator dicat.do tibi possessionem meam post mortes meam.
tor alienet partem,an debeatur estimatio,z videtur q
berto.de annu.le.quia videtur donare inter viuos.per
de do.caus.mort.z de ea iudicandum est,vt de vltima
si dictum non est.si mea erit,habeat locus.§.si rem.
cum iste ter.z ita videtur tenere Jmo.in d.l.cum certus.
qui ibi formar hanc quest.

LEX XXVII.

a **Itie amice.** [a]Quando legatur certum
dus auri,liberatur debitor
mationem soluēdorū ipsum aurum est in cōdem

obligatione.h.d. ¶Quero.vtrum post condemnationem possit
ui estimatio auri.Bl.q̄ sic,& bene:quod probatur, quia cū vnū
in obligatione.& aliud in facultate soluendi ex dispositione le-
competit illa facultas.donec quis conuentur iudicati,Item
iunt.ff.cum prędixerimus:& ff.idem recte.ff.de per. her.& l.mi-
ff.j.ff.de re iudi.patet ergo,quod non est Iesus,quia potest sol-
re estimationem.

ADDITIO.

EX. ¶Titie amice.Istum ter.dicit Bal.esse multum sing.in
ieses.C.de senten.post Bar.in l.j.C.quando prouoc.

LEX XXXVIII.

Sie dulcissime. Quero de ratione dubitā
di in lege ista.Dicit glo.q̄
nullum poculum aureum reperitur:& tamen dictio aurei,
restringit.Hoc non videtur bene dictum,quia adiectiuum ha
restringere suum substantiuum. ¶Plautus.ff.eo.& Lea tamen.
de leg.iij.nec hic dicitur,quod iste Phiale,& Scyphi non fuerūt
rei:quare dic,quod illa vasa que fuerunt reperta,erant aurea.

LEX XXXIX.

☞Positioni iuris communis non est respondendum.
Confessio continens errorem iuris expressum,non valet.
Error aduocati non nocet parti.

Ornamentorū. [a]No.ex ista lege casum,
est respondendum[b]Et sic si fieret positio,quod fundus
dotalis potuit alienari,non est respondendum.Et si a-
quis respondet aliter,quam ius dicat,non prędicat sibi.vt hic
oncor.l.non fatetur.ff.de confes. ¶Opp.gl.de ead.l.non fatetur,
fol.Intellige quod ibi errauit in iure:secus si extra ius. Aduer-
istam gl.debes intelligere,†quando heres errauit in iure.tamē
Confessio non continet errorem iuris: sed si confessio haberet in
expressum errorem iuris,non valet,l.confessionibus.& leg.seq.in
ff.de interroga.actio.& facit quod no.in l.vnic.C. de confessis. in
l.super ver.soluere ubi sed quod ius & natura non respuit. Et idē
ntare3,si aliquis in allegationibus erraret,q̄ error aduocati nō
nocet parti. ¶Quero,†quid si fiat positio iuris municipalis ali
cuius ciuitatis.an sit respondendū. Respondeo.cum ista sint pro
babilia,[c]sunt pomibilia.l.ij.ff.de obseruari.C.de iura.calū. Idem si
fieret positio alicuius extrauagantis,l.cum prolatis.j.de re iud.

ADDITIONES.

AND. BAR. ¶Ornamentorum.Et vide Jo.in l.priori.ff.de his
que in test.delen.vbi alle.glo.fin.q̄ si pars in iudicio interrogatur
non calumnie causa,potest.xxx.q.v.c.iudicantem.& vide ter.& ibi
Bal.in l.cum virum.C.de fideic.vbi positioni iuris est respondēn-
dum.vide ibi Bal.qui pulchra loquitur.

CLAV. DE SEISS. ¶Positioni.Unum no.quod si in positio
ne apponitur verbum legitime,vel aliud simile,facit illam positio
nem esse iuris que alias esset facti.ita dicit Bal.post Spec. quem
alle.in l.vnic.C.de confes.Et pro implemento materie quando po
sitioni iuris sit respondendum.vide do Prepos.post Jmo.in c.fre
pe contingit.de app.Item dicit Bal.in l.cum virum.C. de fideic.
col.j.q̄ positio pōt fieri de iure presumpto,& debet illi responderi.
ALEX. ¶Respondendum.]Positionibus non est respondendū
nisi sit positio iuris consuetudinarū,vel municipalis.scōm Bart.
in l.ij.in fi.verbis.de confes.& vide Bar.in auth.iubemus.de iud.
ALEX. ¶Sunt probabilia.Et aduerte quia non sufficit allega-
re consuetudinem.siue communem vsum loquendi,nisi probetur,
quia sunt facti.Ita dicit Bal.in l.ij.ff.sed q̄ veremur.de in.ca.in l.
vnica.C.de confes.& quid in positione iuris descendentis ex facto.

LEX XL.

Itia. Quero,qualiter intelligantur inuente.Dicit gl.
duobus modis,& bene.dic vt in ea.

§. Sempronie. Optio legata intelligitur de his q̄
sunt in hereditate si reperiuntur: a
lias de alijs que venduntur.h.d.

☞Fauore religionis in dubio intelligitur hoc quod est maius.
Alir si debetur ecclesie,debetur de argento.
Planeta que fieri debet ecclesie.debet fieri de serico.
Figura Christi cū apostolis si debeat pingi in ecclesia,intelligitur
cum duodecim.

§. Seia. [a]†In fauorem religionis,in dubio intelligitur q̄
est maius,h.d. Op.q̄ inspicim[c] quod est minus.
l.si ita.in fi.ff.de le.j.& l.numis.ff.de leg.iij. Soluit gl.q̄ hic speciale
religionis fauore,& ita communiter intelligitur. Ex hac lege[b]infer
ri pōt,q̄ si aliquis legat calicem in ecclesia,†quod in dubio intelli
* gitur de de argento.* Itē si iubet fieri vnā planetā, intelligitur de
3 serico.Item vidi de facto.†quidam reli mit fieri in quadam eccle
sia figuram Christi.cum apostolis:certe debet intelligi cum duo-
decim apostolis,vt hic. Vel potest alter intelligi q̄ hic text. hec
non dicat,dicit enim in libris centum in illa sacra ede.&c.& sic erat
tarata quantitas,vnde non est plus.vel minus quod inspiciatur.
Et secundum hoc no.quod in dubio magis debemus inspicere il-
lud quod est pretiosius in qualitate,quaz illud quod est maius in
quantitate.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Seia.Vide ad quid istum ter.alle.Bar.in l. lineā mar
garitarum.j.ad legem.fal.ff.fi.adde tamen no.doc.in l.si ita sit scri
ptum.de le.j.si relinquo calicem ecclesie, intelligitur de argento.&
in figura Christi cum apostolis,intelligitur de duodecim, vt not.
Bar.in l.si quis ad declinandam de episc.& cle.& hic etiā sequitur
Abb.Sicu.in c.indicante.extra de testa.& quādo generalitas.vel
incertitudo vitiet legatum ad pias causas,vide Ly.& Bal.in l.pe.
de sac.eccl.& Bar.in l.quidam.de reb.dub.& hic adde no.in l.si non
dum.C.de fur.& dicit Ang.in l.j.ff.ad municipum.ad l.fal. quod re
lictum quod pingatur imago virginis Marie,vel alterius sancti,
est ad pias causas.quod est no.secundum eum.

b AND. BAR. ¶Ex hac lege.Et vide Bald.in l.si nondum.C.de
fur.Sed in contrarium facit c.ex parte.de censi.vide que ibi diximus,&
vide que hic in ter.no.

* CLAVD. DE SEISS. ¶De argento. Adde Bal.in l.si quis
ad declinandam.C.de episc.& cleric.& in l.si nondū.C.de furt.Ro.
in auth.similiter in rrū.speciali pie cause inter vltimas volūtates.
C.ad leg.falc.& Panor.in c.ex parte.de censib.

LEX XLI.

1 ☞]Pater si legat filio Canoniste libros legales,de quibus in
telligitur.

Priori. (Adiectiuum in legato restringitur secun-
dum qualitatē persone legatarii.hoc dicit.)
Mundo mulierbri legato,cedunt solum ea,que vtendi causa pro
1 ri sunt tradita.]Pone pater legauit filio suo Canoniste libros le
gales,quero de quibus intelligitur,Resp.forte de libris, qui sunt
ad vsum eius parati,per istam legem.h.d.

1 ☞Tempore guerre si ciuibus sunt impositi equi, si deinde fiat
preceptum q̄ quicunq; habet equum debeat equitare,an qui non
equitat,quia non habet equum,incidat in penam.

§. Cumita. Argētum quod est depositum, vel como
datus,vt habeatur de proximo,in domo
esse videtur.h.d.per istum §.dicit Jac.de Are.q̄ fuit determinata
a talis questio.[a]Tempore†guerre multis hominibus de ciuitate fue
1 runt impositi equi:deinde fuit factum preceptum, q̄s quicunque
habet equum,debeat equitare:modo vnus non equitauit.q̄ non
habuit equum,an incidat in penam.Et quia fuit factum precep-
tum illis, qui habēt equum,videtur quod non incidat in penam.
b Contrarium fuit determinatum,quia debet exponi,[b]habet,id est,
habere debet per hunc §.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Talis quest.]Per istum text.decidit Bal.q.in l.j.C.de
ver.sig.in verbo,sed quid cum testator.
b ALEX. ¶Exponi.Idem dicit Bal.in d.c.dudū.el ij.in fi. de ele.

LEX XLII.

Medico. Oratio indefinita restringitur ad presens tē
pus.h.d.

1 ☞Legato vestimentorum facto vxori,veniunt vestes festiue,& 1
non festiue.

§. Vxori. Dictio hoc amplius.legati aditionem inducit.
1 h.d.]Per hunc.§.potest dici,†quod si testator le
a gat vxori sue vestimenta,q̄ veniūt festiua,[a]& nō festiua vt hic,& ff.
e.l.vestimētum.Item si legat vxori lectum,veniat etiam lectus fe
stiuus.prō quo.l.libr.ff.de leg.iij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Veniunt festiua.Si lego vxori vestimenta.veniunt fe
stiua,facit.no.l.cum aurum.ff.j.ff.eo.& q̄ no.Bal.in l.cum te.in vlt.
col.C.de do.ante nup.& adde Bar.in d.l.librorum.ff.fi.& Bal. in l.
in legatis.C.de leg.

a **§. Vxor.** [a]Legato generis non derogatur per legatū
speciei inualidum.h.d.hic,& est singularis ca
sus,& menti tenendus. ¶Opp.& videtur,q̄ quando legatum est
inutile.a primo legatario videtur adēptum,& sic ei preiudicetur.l
plane.in prin.ff.de leg.j.Sol.illud verum,quando adimitur lega-
tū certe speciei.que species erat legata:hic vero adimitur[b] aliqua
b species de legato generis:& ideo cum legatum remanet in genere,
illud legatum prō non scriptum.quod ademptionem continebat
magis ad legatarium quā ad heredē reuertitur. Sed in lege cōtra

ria apud legatarium nihil remanebat.ad quod posset reuerti: hic vero remanebat legatum generis.ideo ꝛc. Opp.extra gl.de l. legatum.§.j.de adi.leg.vbi per inutilem ademptionem speciei, derogatur legato generis.Sol.ibi in ademptione inter viuos:hic in vltimis voluntatibus.quod no.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Mulier.Et facit isse tert.an cerei qui portantur pro funere.debeant esse pro fratribus sepeliẽtibus:quod reliquit unde cisum Bal.in l.j.§.sed ꝛ qui.C.de lati.liber.tol.

b ALEX. ¶ Adnitur,No.casum optimum in materia ademptionis,vel potest responderi ad l.plane.quod ibi loquitur quando ex presse legatum ademptum erat.sed hic expresse non fuit ademptũ nec per ſcõm legatum alteri factum presumitur primo legatario ademptũ.l.si pluribus.de leg.j.ꝛ no.Bar.in l.sicut.j.de admen. le.

TITVLVS III.

De liberatione legata.

§. Postquam. Iurisconsultus est prosecutus tractatum plurium legatorũ,nunc ponit tractatum de legato liberationis.

LEX I.

Omnibus. No.duo.¶Primo nota,q̃ alicui potest res sua legari, q̃ alteri debeat actiõe personali:vel si est alteri obligata.Secundo nota dum dicit,prius quam quia er eo sequitur,q̃ iam debebat soluere debitum,q̃ facit ad multa. ¶ Opp.q̃ res mea mihi legari nõ potest l.propuias.C.de le.Sol. Fallit ratione iuris quod testator habet in re,vel ad rem,vt hic. ¶ Op.q̃ propter obligationem pignoris legatum non valeat,l.Mcuius.§.fundo,ẽ.de le.ij.Sol.verba posita in fi.illius §.non referuntur ad hypothecam,vt ibi not. ¶ Item opp.hic inuitur,quando legatur pignus,non videatur remitti debitum Contra,j.eo.l.iij.Sol.Respondeo,quod in dubio presumitur debitum remissum.Hl.dicit cõtrarium,per l.postquã. ꝛ l.Labeo.ẽ.de pac.Non obst.l.iij.j.eo.quia ibi loquitur de legato instrumenti.Opp.extra gl.de l.si tibi homo.in prin.ẽ.de le.j. vbi reliquendo pignus.videtur relictum debitum.Sed ibi loquitur q̃ pignus legatur ab extraneo:hic quãdo legatur a creditore,de quo distingue,vt ibi per Dy.ꝛ ibi dixi. Aut relinquitur pignus a creditore,ꝛ tunc aut animo relinquendi liberationem a toto, aut non, aut dubitatur,vt hic.aut ab extraneo, ꝛ tunc est actus in l. si tibi homo.ẽ.alleg.

1 ☞ Legatum liberationis importat vt debitor acceptilibereturi,si est solus,ꝛ habet coreum socium,sed si habet cõ non socium,pacto debet liberari.

2 Exceptionem si habeo contra te.an ꝛ quando possim petere tra te.vt me libereꝰ pacto. vel acceptilatione.

3 Actionem ad rem,qui habet quãdo possit agere vt sibi cau

4 Acceptilatio habet vim solutionis.pactum non.

5 Socij quod aliqui sint quomodo intelligatur.

6 Liberato vno er illis,ad quos peruenit commune negotium talis liberatio prosit alteri.cum non sint socij.

a §. Hunc de effectu. a Legatꝰ liberationis portat vt debitor: ac

1 tione liberetur,si est solus,ꝛ habet coreum socium:si debitor nõ socium,pacto liberari debebit. h.d. ¶ Ad ter.ibi. vide mei solius contemplatione liberationem reliquit.Dy. ¶ videtur,q̃ ego nõ possim liberari quin prosit alteri,salt dia.pro qua ꝛ habere regressum contra me.l.i.C.de cur non soluit. Tu confitearis contrarium,q̃ pro illa part quis habet regressum ꝛra me legatarij, proficit ei liber in gl.magna. ¶ Opp.dicitur hic,quod habeo actionem pacto,vt acceptilatione.Istud videtur superuacuum. exceptionem,ergo non debet interponi.Hec stipulatio j.vt le.no.caue.Sol.gl.qõ hoc sit gratia dubitandi tra hoc opp.de l.pe.ẽ.de pet.her.vbi causa dubitandi non potest interponi cautio.Sol.aliud in cautione,vt pacto,vt hic.ita dicit gl.que incipit,sed nunquid.ibi.ad tra,ꝛc.Innuit ergo ista solutio,q̃ er abundanti non po re cautionem ad obligandum:sed pactum quod tenet dum,non ad obligandus,bene possum petere er super Videamus an hoc sit verum.ꝛ primo videamus de pacto.

2 pro declarãda ista gl.primo quero,si habeo exceptionem possum ne petere vt me libereꝰ per pacta. vel acceptila dete.quando quis habet exceptionem vigore legati.vel fi beretur pacto, vel acceptilatione,vt hic.tertio pro impetrare cium iudicis,vt pronuncietur eum non debere.vel quod impo

b silentium actori,l.Aurelius.§.centum.j.eo.Aut attendo ba fuerint,siue fuerit legata liberatio: vel damnatus si debere petere,vel prohibitus agere,vt dixi.ẽ.pro.ꝛ hoc in vltima tate.vbi latio: fit interpetatio.Si vero alias quis habet er né aliter quã er vltima voluntate:puta.er contractu inter a lege:si quidem velle agere vt liberet per acceptilationem hi caueatur de nõ petẽdo.nõ possum.l.dedi in principio conditio.ob cau.Ratio,quia plus peto quam mihi debetur er pacto nudo habeo exceptionem:vnde si peto in pre ceptilationem, peto plus,scilicet,actionem,quã habeo fit sublata.Item si peto cauere de non petendo re,ꝛ sic plus peto.d.l.dedi.Sed si simpliciter peto

c strumentum de illa exceptione.tunc admittor,vt l.sicut datam.C.de libe.cau.ꝛ l.si plures.de fid.instr.Dynus. Vlbericus,ꝛ in c.significauit.extra de testi. Item si petendo dicem hoc pronunciari,scilicet me habere exceptionem, mittor.l.si cõtendat.j.de fideiuſ.cum sua gl. Predicta ba dispositionis cõtrahentiũ.vel legis sonarẽt qõ.esse quis ad liberandum.tũc eum posset agi.vt liberetur ta.C.ne fil.pro pa.ꝛ l.in criminali.C.de iurisd.omn.iud.pro ciunt no.in l.sine apud acta.C.de transac.ꝛ l.j.in fine gl.C

3 ¶ Quero, de eo qui habet actionẽ,ꝛ quero vtrum ille actionem possit agere,vt sibi caueatur.Glo.hic vult quod superabundanti petit qõ sic declara: si quidem habeo quam possum aliquid erigere incontinenti.tunc nõ admitto mihi caueri,l.hoc senatusconsultum.§.j.de vsufr.earum vsu consu.l.si mulier de condi.ob cau.ꝛ l.hic.in prin.ẽ.de si vero non possum petere incõtinenti.tũc isto casu possem cautionem.Ratio est qꝛ nõ est er superabundanti.cum pe ri testes.l.in omnibus.ẽ.de iudi.pro.ut loquit de nuda cautione cundum quosdã.ꝛ no.in l.ij.ẽ.sol.mar.¶Predicta vera. bitum deberetur quodam iure extraordinario.l.si finita.

4 ter.de dam.infe.ꝛ ibi dixi. ¶ Querit gl. differentiam inter ꝛ acceptilationẽ. Respõdeo acceptilatio habet vim solutis

5 ctum non vt in gl. ¶ Quero, dicitur hic,si sunt socij quomodo telliguntur socij. Dicit gl.omnium bonorum vel in illo de intelligo si lucrum ꝛ damnum erat commune inter eos.

d bito lege eandẽ in prin.j.de duo.reis.ꝛ ibi dixi. ¶ Quero

6 nõ sunt socij, † an vno liberato alter posset insolidũ assignat rationẽ pro ꝛ contra finaliter determinat quod alter reo prodest pro parte ne alias si insolidum cõueniretur. cẽtra haberet regressum.hoc dicit glo.vide eam.que incipit omnium. Ad id quod gl.dicit,quod de rigore iuris teneatur

1 Liberatio quatuor modis relinqui potest.

* Liberationem. *Qui dat,vel dari mãdat instrumentum, videtur liberationem relinquere. h.d.cũ prin l.seq.alias

1 est §.ꝛ sic ego habeo. ¶ No.quatuor modos relinquẽdi liberationem.¶Primo,relinquo quod tibi debeo,l.j.in prin.ẽ.eo. Secundo damno heredes meum non petere,l.ij.in prin.ẽ.eo. Tertio,si lego liberationem,vt habetur in hac lege.in prin.Quarto, si lego chyrographum,vt hac l.iij.§.j.Et omnia ista legata importãt legatum liberationis.Hoc etiam videbitis statim.j.ea.l.§.nunc de effectu.ꝛ l.non solum.in prin.ꝛ in alia l.non solum. ¶ Opp.dicitur hic quod ille qui dat instrumentum,videtur dare remissionem,ꝛ liberationem.Contra,imo donatio inter viuos videtur,l.j.de dona. coniuncta l.Seia.in fi.j.de dona.cau.mo.Sol.hic fuit dictum expresse.do instrumentum causa mortis mee.alias esset donatio inter viuos,vt in contrarijs. ¶ Opp.ꝛ videtur,quod etiam hoc acto.non sit fideicommissum,sed donatio causa mortis.l.iij.de don. cau.mo.So.quidam exponunt,quod hic dicitur,dedit,id est.dando reliquit.Sed hoc est contra mentem huius litere.quia secundũ hoc idem importaret sequens §.Ad contrarium respondeo,quod hic erat donatio causa mortis.que habet eundem effectum,quem haberet fideicommissum,vel legatum liberationis.Et hoc apparet er ter.dum dicit,quasi pro fideicommisso.ꝛc.que dictio,quasi designat improprietatem.qꝛ non est vere fideicõmissum. ¶ Quero,quid si ille,cui datum est instrumentum,vt alij det,non vult dare,quo iure cogitur dare.Resp.per actionem negotiorum gesto.l. si pupilli.§.si quis pecuniam.ẽ.de nego.gesto.vt ibi.

ADDITIO.

* CLAV.DE SEISS. ¶ Liberationem. Quid autem in eo qui promittit facere instrumentum quietationis, an videatur confiteri alium esse debitorem:ꝛ an statum ei cõpetat exceptio:vide Arec. consu.ſr.col.penult.

ad de equitate non est verum, quando debitum est conuersum in
ōmunem causam q; pariter ad vtrunque peruenit pecunia alias
non pariter, pro ea parte, pro qua ad liberationem peruenit idē
is esset. Sed si ponerem duos reos esse obligatos ex causa lucra
tiua aut volentes donare promiserunt, tunc alter insolidum tene
tur, quia contra aliū non posset habere regressum. l lege Fal
cidia. hoc esse obseruandum. ſ. ad legē falc. z plene dixi in materia
e duob. reis. ¶ Queritur gl. an in materia de duobus reis, sit ali
quid immutatum. Et dic quod sic quia hodie non tenetur insoli
um. Istud est falsum, quia imo tenentur insolidum sed nec exigi
ossunt insolidū. vt in auth. hoc ita. C. de duo. reis. z in corpore vn
e sumitur, z in l. reos. ſ. cuz in tabulis. ſ. de duobus reis. z ibi dixi.

ADDITIONES.

ND. BAR. ¶ Nunc de effectu. z vide Bar. in consi. cxj. incip.
actum tale est quomodo allegat istum ter.
LEX. ¶ Nec attendo, adde quod no. Bar. in l. siue apud acta.
de transac.
OMA. ¶ Tunc admittor. Vide Pau. de Ca. in consi. j. in j. col.
Fel. in c. veniens. ver. z per istum ter. de testi.
ALEX. ¶ Quero, pone, vide Bart. in Lex duobus. ſ. de duob.
reis, vbi videtur contrariū tenere. z facit ad no. in l. si vnus. de pac.
z in l. z per iusiurandum. ſ. fi. ſ. de accepti.
☞ Testamento non nominatus etiam habetur pro legatario,
si testator illi proficere voluit.
Reos plures habere nostra interest z quomodo.

ſ. Consequenter Etiam non nominatus in te
stamento, habetur pro legata
rio, si testator illi proficere voluit: interest nostra plures reos ha
bere. h. d. iste ſ. ¶ No. tert. ibi interesse eē creditoris. Dp. de l. si cui.
ſ. fi. ff. de leg. j. vbi creditor non habetur vt legatarius. Sol. ita de
num creditor habetur vt legatarius si testator ei proficere voluit.
In dubio enim fauore debitoris presumitur proficere cui plus p
test. l. fideicōmissa. ſ. interdum. ff. de le. iij. ¶ Opp. extra gl. dicitur
quod interest nostra plures debitores habere etiam si soluendo
int. Contra est ter. in l. si quis stipulatus sit Stichum. ſ. fi. j. de ver.
obli. vbi si reus est soluendo non interest nostra habere aliū. Sol.
si quidem actio iam est mihi quesita contra plures ob idem debi
tum tunc mea interest plures reos habere, vt sic illas actiones re
tinere possim vt hic. Si vero velim agere vt alius reus mihi con
stituatur tunc in vltimis voluntatibus putarem obligatum esse
cogendum arg. huius legis. in fi. quia potest quis cogi precise. ad
factum. ff. de leg. iij. l. fideicom. ſ. fi. z l. in executione. ſ. ij. ad opus. j.
de ver. obl. sed in contractibus vbi quis non potest cogi precise fa
ctum tunc interesse estimatur eatenus quatenus primus reus sol
uendo non est. d. l. si quis stipulatus sit Stichum. ſ. fi. nec potest ha
bere estimationem q̄s primus reus possit effici nō soluendo vt ibi
nisi forte haberet res suas in loco periculoso, vnde esset presumpti
o quod de proximo fieret non soluendo vt no. gl. magna in l. ij. ff.
sol. mat. Idem putarem quod si aliquis conueniretur ex delicto p
prio: quia tunc contra eum fieret estimatio quod posset effici non
soluendo l. eum qui. ſ. Papinianus. j. de fur. quod no.

ADDITIO.

AND. BAR. ¶ Sed in contractibus. Et vide ter. in l. filiusfami
lias. ſ. fi. z in l. si defunctus. ff. de proc. secundo fallit vt dicit gl. ff. in
l. stipulatio. ſ. siue. de ope. no. nunc.

LEX V.

☞ Libellus qualiter formari debeat per debitorem, cui legata
fuit liberatio contra heredem.

Quid ergo. Ista lex continuatur ad precedē
tia. ideo non summo: sed pono ca
sum in terminis. Vides hic primo modum agendi credi
toris in fi. modus agendi debitoris. ¶ Contra istā par
tem op. q; debitor debet agere. vt heres prestet quantum ipse pre
staret creditori. l. post emancipationem. ſ. j. ſ. eo. dicit gl. hoc verus
si heres vult eum defendere, alias condemnetur ad interesse. vt in
contrario. Ex hoc no. formam libelli. q; possum petere conditio
naliter. scilicet. heredem compelli quod me defendat contra credi
torem: vel si hoc non faciat condemnetur mihi ad interesse. Simi
le in l. in primo de actio. empt. z l. ij. ſ. item si in facto. j. de ver. obli.

LEX VI.

☞ Pactum factum reo, quando prosit fideiussori.
Acceptilatio facta fideiussori, quando prosit reo.
Verbis instrumenti quando stetur, an veritati.

Si quis. Si relinquitur vel liberatio reo, debet li
berari per acceptilationem. vt sic fideiusso
ri proficiat, nisi erat talis, q; contra reum non haberet re
gressum: si relinquitur liberatio fideiussori, debet liberari pacto, z
reo non prodest. nisi esset talis reus, qui a fideiussore repeteret. h.
d. Opp. hic dicitur quod pactum non transit ad fideiussorē. si hoc
est actum, alias secus. Contra ſ. ad Velleia. l. si mulier. contra. ſ. si
ab ea. Solue vt ibi patet in ter. vbi loquitur in exceptione quada
coherente persone. ¶ Oppo. extra gl. q; pactum fideiussori prosit
reo, vt j. de accep. l. z per iusiurandum. ſ. si fideiussori. Ibi enim nō
potest valere vt acceptilatio, sed vt pactum, quia non precedat o
bligatio verbis contracta, vt eo. ti. l. si acceptilatum. z tamen ibi
videtur, quod prodest reo. Sol. quod hic dicitur de pacto, intelli
ge de nudo: secus in pacto q̄s resultat ex acceptilatione inutili, vt
1 ibi. Et secundum hoc, †reassume duo verba, quia si pactum est fa
ctum reo: aut est actum q̄s transeat ad fideiussorem, aut non, aut
dubitatur. Si pactum est factum fideiussori, aut est pactum vere
nudum, aut est pactum, quod resultat ex acceptilatione inutili, vt
ſ. dictum est. ¶ Dicitur hic, q; acceptilatio vim facta alteri p̄dest.
Contra de accep. l. z per iusiurandum. ſ. legatorum. Sol. ibi fuit ac
tum quod acceptilatio ad alium non porrigeretur. ſ. Pro hoc fa
cit hec lex, ver. alioquin. z l. Modestinus. j. de sol. vbi etiā vera so
lutio alium non liberat. si hoc est actum. Et secundum hoc, vbicun
que in hoc ti. dicitur aliquem pacto liberandum, intellige, vel acce
ptilatione, hoc acto, vt ad alium non porrigatur. Ista sol. licet sit
vera in se, tamen continet diuinationem, ideo gl. in l. contraria, ali
ter soluit: z bene: quia ibi loquitur quando reus principalis erat
obligatus sub conditione qua existente obligatio retro non trahi
tur, vt in legatis. z contractibus, quando conditio est potestatiua
l. j. ſ. j. ff. ad Sylla. z l. potior. z l. qui balneum. qui pot. in pig. hab. z
isto casu liberato fideiussore per acceptilationem, non liberatur
reus. d. ſ. si legatorum. z ſ. seq. secus si esset in cōtractu cōditio cau
salis lege pe. de fideiuss. ita debetis intelligere hanc materiā. Quae
2 re dic. cum queritur an acceptilatio facta fideiussori, prosit reo:
aut est actum quod non prosit. z non prodest. Aut nihil est actum
z tunc aut reus erat iam obligatus vere, aut obligatio pendebat
sub conditione: z si sub conditione, aut causali, aut potestatiua. vt
3 er predictis pater. Opp. ad fi. z videtur, †quod debet inspici solu
forma contractus nisi quando creditor participauerit fraudez le
ge sed Julianus. ſ. j. ff. ad maced. Sol. istud verum respectu ipsius
creditoris. sed respectu ipsorum contrahentium vel respectu ter
ti. inspicitur id quod est in veritate, vt hic. Vel aliter, z melius. il
lud verum quando ageret actione ex eo contractu, quo principa
lis, z fideiussor se obligauerunt: secus si agatur ex actione testa
mento. vel alia: quod nota propter statuta que loquuntur de fide
iussore. z principali: quia standum veritati, non verbis instrumenti.
Procedo vlterius pone quod debitor cui est relicta liberatio, agi
tur contra heredem, vt eum liberet per acceptilationem. Dicit
reus. Tu in veritate es fideiussor, z fideiussor est reus, vnde debeo
te liberare pacto, z peto vt mihi edas instrumentum conseruatio
nis idemnitatis tibi factum a reo principali. Consueui dicere. q̄s
actor debet edere reo ad exceptionem fundandam. l. pen. in fi. j. ad
leg. Falci. licet de hoc fuit opi. C. de eden. l. fi. z ibi per doc. z l. j. ſ. edi
ctiones. ff. de eden.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si quis. Ad istam legem vide ter. z quod ibi no. Jac.
de Are. in apostil. in l. sed z si pater. ſ. non solum. ad Maced.

ſ. Idem Julianus eodem. Pſ cum
est libe
ratio relicta, dz liberari pacto, etiam si nihil est in peculio, sed si fi
lio liberatio relinquitur, acceptilatione liberabitur. h. d. quod no.
1 ☞ Liberatio si relinquitur ei, qui duobus iuribus tenetur, ab
vtroque in dubio est liberandus.
2 Pater cui liberatio legata est debet pacto liberari.
3 Liberatio legata principali, prodest fideiussori ex dispositione le
gis: secus si ex dispositione hominis.

ſ. idē Julianꝰ scripsit si p filio.

1 Si liberatio relinquitur †ei qui duobus iuribꝰ tenetur ab vtroq;
liberandus est in dubio, nisi aliter sit actum. h. d. ter. cuz gl. ¶ No.
2 q; †si patri relinquit liberatio debet liberari pacto. Contra imo vi
detur, q̄s acceptilatione, sicut quando relinquitur liberatio reo,
vt ff. l. priori. in prin. Sol. intelligas quando filius erat principalis
debitor. z pater de peculio tenebatur vt fideiussor, secꝰ si pater est
vt principalis filius, vt fideiussor. ¶ Item dicitur in ſ. preced. ma
ritū non posse repetere. Contra quando est relicta liberatio, habet
exceptionem fauorabilem, z sic repetere potest solutuz, l. qui ex fra
tribus. de condi. insti. Sol. quod hic dicitur, maritum repetere nō
posse. intellige quādo liberatio nō est relicta ei. ¶ Dicitur hic, q;
si liberatio est relicta filio, debet liberari per acceptilationē. Cōtra
si pater soluit, non repetit a filio, l. iij. ſ. sed vtrū. de nuno. ergo libe
ratio relicta filio non debet prodesse patri, vt in prin. huius legis.
3 Sol. †Debes intelligere principium legis quando est fideiussor, z
reus quilibet ex dispositiōe hominis. Unde si legatur liberationi
non videtur velle q; porrigatur ad alium nisi quatenus illius in
teresse. Sed hic loquitur q̄n fideiussor est ex dispositione legis, quo
casu si relinquitur liberatio principali videtur velle totā obligatio

nem tollere: vt sicut cum vno contraxit, ita vnum liberando videtur velle quod a tota obligatione recedatur.

LEX VII.

Post emancipationem. Opp. q ad hoc non debet agere. sed vt eum aduersus creditorem defendat, vt ff. eo. l. quid ergo. Solue vt ibi, z hic in gl. super verbo. præstaturus.

☞ Estimatio illius spei, q quis potest alteri succedere, non debet considerari. z licet appelletur spes, tamen non est legitima.

2 Spes ex contractu conditionali de presenti consideratur.

3 Clausula, remittit omne ius quod habet, vel habere sperat, cõprehendit omne ius de presenti, vel in futurum ex causa de presenti.

5 Clausula remittit omne ius quod habet, vel habere debet, vel potest de presenti, quid operetur,

§. Illud. Iste §. est satis no. z breuiter h.d. Quod vnus potest ad successionẽ alterius venire. in estiman

1 do interesse, non debet inspici. ¶ Ho. q non debet haberi estima

a tio illius spei, q quis põt alteri succedere. a z licet appelletur spes l. fi. in prin. C. de pac. tñ non est legitima. Ratio est q; nullũ ius est fundatũ in me. nec filꝰ habet ius in hereditate patris patre viuẽ

2 te, l. pretia rerũ, ad leg. falci. Sed si habeaꝛet aliquam spem, de iure de presenti. ex contractu conditionali: tunc dico, q ista spes inspicit z ideo dico, qꝺ si in contractu apponuntur ista verba, remittit om

3 ne ius qꝺ habet. z habere sperat in tali re, tunc videtur remittere

b omne ius b quod habet de presenti. vel habere sperat in futurũ, ex causa de presenti: alias nõ dicitur spes illa, que non est fundata de presenti. Idẽ dicimus in statu libero, qui habet spem in libertate, si habet ius fundatum de presenti. q; hereditas est adita, alias nõ

4 dicitur statu liber. l. ũ. de stat. lib. In casu tamen reperio, q habeẽ ratio illius spei. que non habet ius de presenti. l. iiij. §. sed vtrum: ff. de mino. Quid autem si diceretur remittit omne ius q habet vel habere debet vel potest, quid importent hec verba, cogita bene.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Haberi estimatio illius spei, quod quis potest alteri succedere Adde Bar. in l. fi. C. de pac. z no. Bar. in l. sciendũ. in fi. prin. ff. qui satisd. cog. z ideo dicit Ang. p illũ ter. in l. ex cõsensu. §. filiũ familias. ff. de app. q; vigore huius spei a sententia lata cõtra patrem. filius non potest no. proprio nomine appellare, z facit quod Bar. in l. is potest. in prin. de acq. her.

b ALEX. ¶ Remittere omne ius. Et vide Bar. in l. qꝺ seruis. de condi. ob. cau. z Bar. in l. qui cum tutoribus. in prin. de transa. z late per Bart. in l. qui Rome. §. duo fratres. de verbo. obligatio. z Bar. in l. si vro. §. diuus. de adu. quid si diceret remittit omne ius quod habet, z habere debet, vel potest, videtur decisum per Bar. in d. l. quod Seruius. z in d. §. duo fratres.

LEX VIII.

Non solum autem.

§. Si is, qui. Liberatione legata ab vna ex rebus alternatiue debitis per acceptilationẽ liberatio sequitur ab altera. h.d. Opp. ff. ti. l. qui hominem. Solu. hic in obligatione alternatiua, ibi in obligatione generis. ¶ Quero, quid si ponerem⁹ hic casum. in quo non deberet liberari per acceptilationem, puta propter correum, vt ff. l. iiij §. nunc de effectu. si liberetur pacto an remaneat obligatio in alia parte alterna tiue. ¶ Puto quod non, quia ler presumit voluisse testatorem libera re a toto, z ideo in casu predicto debet liberare per acceptilationem. hoc acto, vt ad correum non porrigatur, vt dixi ff. eo. l. si quis reum. in prin.

1 ☞ Relictum a substituto videtur relictum conditionaliter ab ipso pupillo.

2 Petens ante euentum conditionis, an cadat a iure suo.

a **§. Liberatio autem.** a Legatum liberationis habet effectum, nisi a testatore vero debitum sit exactum: secus si a testatore ficto, vel ab herede exigatur. h.d. Hot. tert. ibi cum constet pupillum ꝛc. Hot.

1 † q illud quod est relictum a substituto, videtur relictum conditionaliter ab ipso pupillo, vt hic. z l. in ratione. §. quod vulgo. ad legẽ

b Fal. z l. qui fundum. §. qui filium. eo. ti. Secundo no. b gl. super verbo, actionem, que sentit, † quod ille, qui petit ante euentum conditionis cadit a iure suo: quod an sit verum, dicam j. l. proxi. §. tale.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Liberatio autem. Et ad intellectũ huius §. vide omnino. Bar. in l. apud Julianum. §. si Titius. de l. j. qui limitat vt ibi.

b AND. BAR. ¶ Secõ no. z vide casum fin. in l. iustas. C. de iu. fis.

LEX IX.

Non solum debitorem. Debitori cuicunq; potest liberatio relinqui: z damnatus ad tempus non petere: interim liberare non cogitur, nec illius tẽporis pena, vel vsura petetur. a h.d. Dicitur hic, q intra tempus vsure non possunt peti. Contra de Litem quia §. fin. ff. de pact. Huius tamen videntur quidam. quod non possunt peti vsure venientes ex mora debitores ex stipulatione, sic. Hl. hoc reprehendit: quia ter. dicit de penas scilicet, que per stipulationem promittuntur, vnde nulla ratione potest peti. Ad l. item qꝛ. Resp. qꝛ ibi dilatio cõcedebatur de vsure soluebantur, hic vero concedebatur dilatio ex mero testatoris.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Vel vsura petetur. Vide Bar. in l. j. in prin. ff. qui dicenti non obtemperauerit.

1 ☞ Legatum liberationis personale, non transit ad heredem per heredem testatoris petendo. contra fiat.

2 Agens ante conditionem, cadit a iure suo.

1 **§. Tale.** Legatum † liberationis personale non transit heredem. nisi per heredem testatoris petendo tra fiat. h.d. Ho. ter. ibi a solo, ꝛc. z sic fuit appositum in re. rina. §. j. z j. eo. l. si quis in testamento. Viri j. de verb. obl.

a ¶ Quero, dicitur hic. si nihil a Lucio Titio ꝛc. † quid

2 rit a Lucio Titio. Dicit gl. q cadit iure suo: quod est dum. Ista gl. non videtur dicere verum: qꝛ ille, qui petit tionem, hodie non cadit a iure suo, vt Insti. de excep. §. Sed sustinendo gl. potes dicere, q §. temporales, loqui certa, vel de conditione: sed de incerta nihil ibi dicit, z sic manet incorrectus, vt qui ante diez incertũ agit, cadat a Vel si dicas, q dies incert⁹ habeatur pro conditione, vi cond. z dem. hic hunc §. hodie esse correctum. Ern hanc tur inclinare By. tene menti. Ultimo vide glo. que incipit vsusfructus. ibi, in l. pecoris. So. dic vt ibi, z ff. de ꝛeru. l. iij. z corris. z plene viri. ff. de alimentis leg. l. Vela. ff.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Quero, dicitur, z an petens ante diem, ca ab actiõe. z vide ter. fin. in l. iustas. C. de iure ff. h. z vide vi le dictum Bar. in l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de ver. obli. Bal. exceptionem. C. de proba.

1 ☞ Liberatio fit fit inter contrahentes, vt habeat locum pacti, requiritur consensus duorum z patris presentia. Exceptio doli quando fit liberatio inter contrahentes, fiat in absentia partis vt locum habeat.

3 Liberatio quando fit in vltima voluntate, non requirit presentia.

4 Confessio facta coram vicinis ad liberandũ valet te presente. nu. 8.

5 Exceptio doli mittitur equitate z etiam omnis

6 Renunciatio que fit in iudicio. non requirit par

7 Renunciatio que fit de iure reali, facta absente

12 Confessio testatoris confitentis in testamento habeat vim fideicommissi.

13 Exceptio doli datur, si aliquo adhibito, facio pactum do tibi recipienti pro illo: vel si confiteor mihi solu pienti pro illo.

a **§. Si liberationis.** In ter. ibi, non cre ra. id est, mihi quer hic est quedam gl. de qua doc. faciunt magnum fes tale relictũ liberationis nihil prodest, qꝛ pactũ non pot

1 sine consensu duorũ. l. j. ff. de pac. Huius timore gl. pon

b ba multũ no. Aut liberatio b fit inter contrahentes. z consensus duorum. z partis presentia, ad hoc vt habeat

c ceptio pacti c sed ad hoc vt habeat tantũ locũ exceptio

2 quod fiat in absentia partis. l. post quã liti. C. de pact. Sed vltima voluntate. potest fieri in absentia, vt hic. z l. cum pa do. ff. de leg. ij. z l. si a furioso. §. j. de actio. z obligum ff. incipit. vt si dixisset, z not. eam ibi dum dicit, z ff. abli

3 Aduertatis, si dico. † sic, profiteor te nõ tenere. ista verba pacti, l. tale pactum. in princi. ff. de pact. modo pone quod

b te dico te non teneri, queritur d an ex tali confessione pare ceptio. Hic videtur quod sic. scilicet exceptio doli, vt hic

4 quo facit l. post quam liti. C. de pac. Idem videtur testi. §. z licet. z no. C. de confes. l. vnica. vbi ad liberandum fessio facta coram vicinis. pro hoc facit ter. in l. Labeo. ff. de videtur dictum Inno. in c. veniens. extra de renun. Item

5 vt equitas. † Nam doli exceptio mittitur equitate. l. qui ceptio pacti. Simile in l. z heredi. §. q; si seruus. z no. ff. de pact. hoc etiam tenet Bul. de Lug. in l. Pomponius. ff. de

¶ Antequã veniamus ad alia, destruamus omnia ista fundamẽta. Et primo ad l. postquã liti. Resp. ꝙ ibi loquitur in renunciatiõe, que fit in iudicio.[e] vbi est iudex, qui representat[f] personã partis. Preterea, in multis partibus renũciatio facta in iudicio valet, que alias non valeret. l. j. ꝛ ibi no. de cura. bo. dan. Preterea, †ibi loquitur* in iure reali, dicit enim, postquã liti de predio mote, sed iure reali põt renunciari etiã parte absente: q̃ potest quis habere fundũ suum pro derelicto vt j. pro derelic. per totum. ꝛ sic lex predicta non obst. ꝛ gl. ista non bene dicit, cũ debeat intelligi sm legem quam allegat.[g] Non obst. auth. de testi. §. ꝛ licet. ꝛ quod no. in d. l. j. de confes. q̃ †quod ibi dicitur, valet coram vicinis intellige. parte presente. Nam[h] illi tex. solum volunt cõcludere, ꝙ non sit necessaria presentia iudicis, sed partis presentiam nõ excludũt: ꝙ patet in d. §. ꝛ licet. dũ dicit. ꝙ testes debent esse rogati ꝛ sic partes erãt presentes, que testes rogabãt. Non obstat d. l. Labeo. q̃ verum est. ꝙ iurant absentes per nuncium, vel epistolam, vt ibi patet. Non obst. †dictum Inn. q̃ ibi loquitur in renunciatione iuris realis. Item †illud ꝙ dicitur, aliud in exceptione doli, q̃ nititur equitate, nihil ad propositum, q̃ omnis exceptio nititur equitate, l. j. in prin. de vaca. mu. ꝛ l. qui equitate. de doli excep. Non obstat dictum Guil. q̃ male dicit, ꝛ per malas leges se fundat.[i] ꝛ sic ista opi. in iure personali nullum fundamentum habet. In contrariũ 11 †ꝙ non competat doli exceptio, est gl. in l. idẽ in duobus. ff. de pac. Itẽ hoc tenet gl. in l. Pomponius. de nego. gest. in gl. magna. ꝛ in his duobus locis firmat hoc pro quo videtur text. in l. si tibi. §. si pactus. ff. de pac. Preterea quedam sunt persone specialiter enumerate, ex quarum pacto nobis queritur doli exceptio, l. rescriptum. §. fin. ff. de pact. vsque ad fin. l. ꝛ heredi. ergo apparet, quod in quolibet extraneo hoc nõ esset. Pro hoc etiã est tex. in l. ꝛ her. §. nos autem. ver. ceterum. ff. de pac. licet gl. ibi dicat. ꝙ loquatur in filio. ꝛ gl. dicit expresse in ea. l. §. Iul. in gl. que incipit nõ idem in extraneo. Quod etiam probo per ratione inconuincibilẽ. Si ista 12 opi. esset †vera sequeretur ꝙ si testator in testamento cõfiteretur sibi esse solutũ, nũquam ista cõfessio haberet vim fideicommissi, ꝙ cõsequẽs, est falsum. l. j. C. de fal. ca. adiect. leg. ꝛ c. probo consequentiam. Ista confessio sm hanc gl. parit exceptionem doli, sed liberatio relicta ei, qui est tutus exceptione, nihil valet, vt j. eo. l. si creditor. Cũ ergo lex dicat, ꝙ talis cõfessio a testatore facta inducat fideicõmissum, ergo non oritur exceptio doli. Putarem tamen vnũ 13 †ꝙ si adhibito aliquo dicerem, facio pactum de non petendo tibi recipienti pro illo. vel confiteor mihi solutum esse tibi recipienti pro illo tunc daretur exceptio doli,[k] dicta l. rescriptum. §. fi. ff. de pac. qui vult ꝙ eo casu quo pacto adhibito ad obligationẽ quis tenetur cedere, eo casu pacto adhibito ad liberationem, competat exceptio doli, vel vtilis pacti sine cessione. d. l. rescriptum. §. fi. sed si aliquis reciperet promissionem pro me, tenetur cedere. l. pe. de neg. gest. ꝛ l. huiusmodi, in prin. ff. de le. i. ergo ꝛc. Aut ergo intelligamus hanc gl. in renunciatione iuris realis: aut quando fit pactum, vt loco vltimo dixi alias ista gl. malediceret.

ADDITIONES.

a ¶ Si liberationis. Aduerte quod Bar. in hoc §. si liberationis. arguitur de contradictione per Lu. Roma. hic, sed pro saluatione Bart. vide concordantiam, quam posui ad l. naturaliter. §. nihil commune. ff. de acq. poss.

b ALEX. ¶ Aut liberatio. Et ad legem nostram opp. ꝛ vide eum in l. certum. §. si quis absente. de confess.

c ALEX. ¶ Exceptio pacti. Salice. in l. post quam liti. C. de pac. tenet contra Bar. hic. adde videndum Bal. consi. xxiij. ij. lib.

d AND. BAR. ¶ Queritur. Et istam q. pro gl. sustentaui in plateis cõtra Bar. ꝛ sequaces. pro qua vide aliquid per Bal. ꝛ plenissime Sali. in l. postquã. C. de pac. ꝛ aliquid ibi Raph. ꝛ vide Io. in cap. veniens. extra de renun. ꝛ vide Bal. in l. j. C. de confes.

e ALEX. In iudicio. No. ꝙ ad confessionẽ factã in iudicio nõ est necessaria presentia partis: ꝛ idẽ hodie tz Cy. in l. j. C. de cõfes. lz olim fuerint opi. ꝛ hic adde Bal. in l. generaliter in xj. ꝛ xij. q. de nõ nume. pe. ꝛ adde que no. Bar. in l. admonẽdi de iureiu. ꝛ ꝙ efficacior sit cõfessio in iudicio tenet no. Bar. in no. exemplo. in l. si qua mulier. ad velleia. ꝛ adde hic Bal. in l. j. C. de confes. adde an confessio facta absente parte in iudicio nullo, valeat, Bal. cõsi. cxlviij. li. iiij.

f ALEX ¶ Qui representat. Hic aduerte, ꝛ vide que dixi in l. postquam liti. in fi. C. de pac.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Preterea ibi loquitur. An talis renunciatio videatur habere rem pro derelicta, vide per Are. in l. naturaliter. §. nihil commune. j. de acq. poss.

g POMA. ¶ Debet intelligi sc̃dm legem quam alleg. Hoc infert Ro. consi. ccxj. in vlti. col. ꝛ idẽ voluit Bar. in l. cum quidam. circa medium. ff. de his quibus vt indig. Io. and. cõmuniter in c. cũ nuncius. de testi. Saly. in l. si ex cautione. C. de nõ nu. pec. sentit Bar. in l. j. §. si proponat. ff. si quis omis. cau. test. vide Alexã. cõs. xxvij. iiij. vol. Cepo. in rep. auth. sed nouo iure. C. de ser. fugi. Barb. cõsi. viij. in j. vol. ꝛ consi. x. eo. vo. ꝛ cons. xviij. ꝛ consi. xxix. ꝛ xxxvij. ꝛ lj. ꝛ xix. ꝛ cõsi. ccccx. alias vj. ꝛ lxvij. ꝛ lxxj. iij. vo. Ro. cõs. lxxvj. i vlt. col.

h ALEX. ¶ Nam ꝛc. Et cum opi. Bar. hic, transit Imo. in l. naturaliter. §. nihil commune. de acq. poss. ꝛ vide omnino Ang. in l. idẽ in duobus. §. fi. ff. de pac.

i ALEX. ¶ Se fundat. Plene per Cy. in l. generaliter. C. de nõ nume. pe. ꝛ tangitur per Guliel. in d. l. Põponius scribit. ꝛ põt dici ꝙ gl. in d. l. idẽ in duobus. loquitur quando erat pactum de non petendo, sed hic erat refutatum vel quasi ita videtur dicere Bal. in l. ea lege. per illum tex. idem dixit in d. l. Pomponius. Et adde. Bar. in l. non id circo. C. de iuris, ꝛ fac. igno. Et Bal. in d. l. pactũ. in fi. prin. de pac. ꝛ de intellectu huius gl. no. per Bald. in rub. C. res inter alios act. in vlt. col. ꝛ ibi hec omnia limitat, nisi interueniat iuramentum. Et an pax possit fieri absenti, habetur per bal. in l. ij. C. de lib. ꝛ eo. liber. ꝛ de authoritate gl. hic, plene per Bal. in l. ꝛ heredi. §. nos autem. de pac. Bal. in l. j. de interro. ac. sequitur istam gl. ꝛ d. Ant. ꝛ in c. fi. de confes. tenet opi. Bar. Pe. ꝛ Cy. in d. l. generaliter. in x. ques. idem Saly. in l. j. in xv. op. C. de confes. per do. Ant. ꝛ Imo. in cap. cum pridem. de pac. scripsi post Fulg. in d. l. postquam liti. Adde vt per Pau. de Ca. consi. ccclxxj.

k ALEX. ¶ Daretur exceptio doli. Idem tenet. Sal. l. si certis. C. de pac. ꝛ in hoc casu dicit habere locum gl. hic. Et ad istam materiam vide Ang. in d. l. idem in duobus. §. fin.

§. Si heres. Quamuis heres damnetur non petere a gestore, tamen propter ea que dolose gesta erant, agere potest. Nota, ꝙ si testator iubet heredi, ne agat, intelligitur preter quam de dolo. dicam in l. Aurelio. §. j. j. co.

§. Et ei. Dicitur hic, ꝙ possum relinquere liberationem ei cui commodaui. Sed quero, an possit conueniri vt rem restituat iste cõmodatarius. Et Guil. de Cug. format hãc q. in l. si vnus. §. illud. ff. de pac. ꝛ dicit,[a] aut libero te ab actione depositi, vel commodati, ꝛ tunc potest conueniri pro restituenda actione in rem, quia solum ab illa actione fuit liberatus. Aut dicit promitto te non conuenire depositi, vel ex causa depositi, ꝛ tunc quia magis generaliter sequitur, non poterit conueniri actione in rem, ideo q̃ habet ex causa depositi. Simile in iuramẽto, quia si est in rem porrigitur ad omnes actiones. Secus si iuretur super vna actione, lege duobus. §. j. ꝛ §. si quis iurauerit. ff. de iureiur. ꝛ l. j. §. si fideiussor. infra qua. re. actio. nõ da. Breuiter teneo contrariũ,[b] quia quando relinquitur liberatio illis personis. que hac l. ponũtur, videtur relicta liberatio doli, ꝛ culpe, ꝛ omnis prestatiõis, ad quam tenebatur vigore illius contractus: non autem videtur remissa actio in rem, quia illa actione conuenitur vt quilibet extraneus, non vt depositarius. l. Rescimus. §. fundum. de re iud. ꝛ l. de eo. in fi. ff. ad exhiben. pro hoc est tex. in l. si in lege. §. fi. supra locati. ꝛ l. si ei cui. j. eo. ꝛ gl. in l. Aurelius. §. Meuia. j. eo. non autem videtur relicta ipsa res, nisi expresse sit dictum. Hoc intelligo verũ quando depositum est factum in certa specie. Sed si esset factum in pecunia numerata: tunc esset idem, quod in liberatione relicta cuilibet debitori: quod vidistis supra in pluribus legibus, ꝛ dicã. j. eo. l. Aurelio. §. Caius.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Et dicit. Si relinquitur liberatio commodatario, an possit conueniri actione in rem vide que dixi post Bar. in l. j. ff. si cert. pet. ꝛ Bar. in l. cum necessitatem. C. de fideic. ꝛ quid importet si lego liberationem ei, quem poteram conuenire rei vendicatione, vide Bal. in l. si creditor. C. de fideic. ꝛ adde no. in l. sub pretextu. C. de transac. ꝛ Ray. ꝛ Bal. ꝛ Sal. ibi videntur velle ꝙ in obligatione generali relicta liberatione, vel facta transactione intelligatur remissa facultas vendicandi si ad illam rem restituendam tenebatur actione generali, puta tutele, vide que ibi dixi post Bal.

b POMA ¶ Breuiter teneo contrarium. Uide Alexã. consi. clxx. in ij. volu.

LEX X.

a **Si quis[a] ratione.** Intellige hanc legem qñ relinquitur liberatio a gestione iam facta, vt quando aliquis relinquit liberationem olim tutori suo. Sed quando relinquit liberationem pro gestione futura, nunquid videtur remissus dolus vel redditio reliquorum, dicam in l. Aurelio, §. j. j. co.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si quis. vide quod per istum tex. dicit Bald. in l. fi. §. pe. de condi. inde. supra.

LEX XII.

Si debitor. Ad hoc quod interest mea potius non soluere, quam solutum repetere dicitur legatum valere. hoc dicit. Istam legem intelligo quando fideiussor non poterat petere, vt liberetur: q̃ non erat de casibus positis in lege Lucius. ff. mãd. ꝛ C. man. lege si pro ea

alias si iure suo posset petere, legatus non valeret, quia sua non interest

LEX XIII.

Lucius. Liberatio ab onere reddendarum rationum, ad reliqua non porrigitur, nisi exprimatur. h.d. In tex. ibi, subscriptionem, per quod videtur prioris temporis liberationem reliquisse. De hac materia dicam j.eo. l. Aurelio.

LEX XIIII.

Si creditor. Non valet legatum liberationis ei relictum qui se potest exceptione tueri. h.d. Oppo. quod legatum liberationis pariat etiam actionem, vt quis liberetur per acceptilationem, l.iiij. §.j.ff.eo. ergo videtur istud legatum valere, quia continet emolumentū. Sol. legatum liberationis sit principaliter ad exceptionem. Unde si istud non valet, quia eam habebat eam, non valebit in aliis remedijs de quibus ibi dixi.

LEX XVI.

Si quis in testamento. In dubio rectum liberationis, intelligitur in rem, vt sic personam heredis comprehendat, h.d. ista lex.

LEX XVII.

1 ☞ Liberatio relicta cōductori per testatorem quid contineat.

Si ei cui fundus. Si legatur liberatio cōductori: omne id videtur remissum, ad quod præstandus actione personali tenetur. h.d. ¶ †Ho. quod si testator reliquit liberationem simpliciter, videtur remisisse debita. Item videtur remissa tota locatio, & sic id, ad quod tenetur ratione doli, vel culpe, vel reliquorum. Quod qualiter intelligatur, dicam j.eo. l. Aurelio. §.j. Item no. quod non videtur relicta ipsa res, sed vt heres teneatur pati vti frui, id est, vt det gratuitam habitationem. vt hic, & j.eo. l. Cassius. Dic vt dixi in l. non solum. in fi. §. eod.

LEX XX.

Amita. Ho. casum huius legis. Legatum liberationis extinguitur solutione. h.d. ¶ Dicitur hic, quod legatum liberationis continet reliqua: contra supra eo. l. non solum. §. pe. & j. l. prior. §. j. Sol. vt ibi inconstanti videbitis.

LEX XXI.

Aurelio. Legatus liberatiōis est personale, & ad heredes non transit. h.d. Et hanc legem declara vt dixi §. eo. l. non solum. §. fin.

1 ☞ Adultus licet habeat curatorem, tamen potest facere testamentum.

Legatum liberationis non porrigitur ad dolum & reliqua.

2 Liberatio relicta ei, qui tenetur ad pecuniam vel ad rem, in qua non habetur ratio doli, & culpe, quid importet.

3 Liberatio relicta ei, qui tenetur ex contractu, in quo venit dolus & culpa leuis, & leuissima, vel leuis tantum, complectitur omnia, etiam ratione doli, & culpe, vel reliquorum, licet ad rei restitutionem teneatur.

4 Idem est in liberatione inter viuos facta simpliciter.

5 Liberatio facta inter viuos ei, qui tenetur ex contractu depositi comprehendit dolum, idem in victima voluntate. 6.

7 Liberatio facta in victima voluntate, vel inter viuos ei, qui tenetur actione vniuersali, vel generali, quid contineat.

8 Liberatio relicta alicui pro administratione futura, non intelligitur vt videatur dolus remissus.

9 Liberatio facta ei, qui tenetur pluribus actionibus particularibus quando porrigatur ad omnia.

10 Clausula apposita in instrumento confessionis facte de centum, & dictum est generaliter &c. refertur ad specificata tantum, si salua ratione recti sermonis ad id referri potest, aliter refertur ad omnes causas.

11 Clausula generalis apposita post specificata, que refertur ad omnes causas, non refertur ad ignorata, nisi appareret remittentem voluisse remittere.

12 Confessio testatoris confitentis plene sibi fuisse satisfactum de omnibus, nihil operatur, nisi probetur.

Idem si in instrumento contineatur liberatio per acceptilationē.

13 Liberatio facta ab vna causa particulari, in qua sunt aliqua accessoria, complectitur omnia.

14 Liberatio generalis facta quando est vna causa tantum, & asseritur partem fuisse solutam, & factam refutationem de toto, comprehendit omnia.

a §. Caius. a Iste §. habet materiam profundissimam, a nostris glossatoribus, & a doctoribꝰ male examinatam. Si testator liberat curatores, non videtur relicta liberatio doli, vel reliquorum. h.d. ¶ Hor. q adultus licet habeat curatorem, potest facere testamentum. Ve quo per gl. in l. de quæsitum. j. ad Treb. & no. q legatum liberationis non porrigitur ad dolū, vel ad reliqua. ¶ Modo venamus ad gl. vt ei cui ligatis, debetis scire, q in hac glo. ponuntur due gl. antique &c. Accur. eas repetit & ideo si repetit bis idem, vel loquitur primo in eodem casu, non miremini. Secunda pars gl. incipit ibi, sicuta, quod liberatio. Opp. q videantur omnia remissa, vt j. ad relius. §. Titius Sol. ibi speciale, in patre. Item contra ff. de l. si vnus. §. illud. & Inst. de leg. §. si quis debitori. vbi nullo modo potest conueniri etiam de dolo. Quare gl. distinguit tres casus. Quandoque quis est debitor pecunie tantum, quandoque quis est debitor doli & culpe: quandoque quis est debitor doli tantum. Primo casu loquitur d. §. si quis debitori. Secundo loquitur. Tertio loquitur d. §. illud. Vide gl. que incipit, imo videtur remissum. Ibi, sed dic, refert &c. Item vide gl. ibi, item nota. Ff. se ad predictos casus, scilicet ad primum & secundum. ¶ Declaranda igitur hac materia, habemus videre quid importetum liberationis. Primo quando relinquitur debitori. tur ad pecuniam, vel ad rem, in genere forsan, vel in spec. non est habenda ratio doli, vel culpe, & propter hoc aliquam quantitatem. Secundo, quando relinquitur tur ex aliquo contractu, in quo venit dolus & culpa, de actione speciali. Tertio, quando relinquitur ei, qui contractu in quo venit dolus tantum ex actione speciali. quando relinquitur ei, qui tenetur actione vniuersali. li. Quinto quando relinquitur ei, qui tenetur pluribus bus particularibus. Sexto, quando relinquitur ei, qui vna actione particulari principaliter, in qua veniunt quæ-

2 cessorie. ¶ Redeo igitur ad primum, & quero quando liberelinquitur ei, qui tenetur ad pecuniam, vel ad rem in qua betur ratio doli & culpe, vt per hoc ad plus teneatur, quid tet ista liberatio? Resp. importat actionem vt liberetur, tionem, & alia que diri in l. si quis decedens. §. nunc de effecta. zhoc si debitum erat vere, secus si debitum non erat in effecto. l. si creditor. & j. eo. l. petitor. Et de hac loquitur Inst. de leg. si quis debitori. Quid autem importet liberatio facta inter vi-

3 dixi in d. §. nunc de effectu. ¶ Secundo, quero quando relitur liberatio ei, qui tenetur ex contractu, in quo venit dolus pa leuis, & leuissima, vel leuis tantum, & in actione speciali. casu videntur relicta omnia, ad que ipse tenetur ratione doli culpe, vel reliquorū, ad rē tamen testatoris restituendam vt §. eo. l. si ei cui fundū, cum l. seq. dixi. §. eo. & hoc sic intelligo §. pe. hoc intelligo verum, nisi dolus esset commissus tione illius liberationis. q. forte dixit, volo aliquem habeo liberationem, arg. l. tres fratres. §. de pac. eadem ratione in liberatiōe facta inter viuos sim

4 tio † quero, quando liberatio relinquitur ei qui ctu, vbi venit dolus tantum, vt in deposito. Et quid importet talis liberatio facta inter viuos. §. illud. de pac. dixit, quod do ? videtur esse remissus. rationem, quia non potest videri aliud esse remissum. timo potest videri remissa lata culpa, que venit in depo. l. j. C. deposi. & l. quod Herus. §. deposit. Resp. lata culpa paratur, & venit in consequentiam, vt quod dicitur de ligatur dictum de alio, cum habeatur loco eiusdem.

5 ro, quid † importat talis liberatio in victimis voluntatibus. d. §. illud. dicit, quod non videtur remissus dolus, hunc tex. rationem diuersitatis inter cōtractus, & victimas tates assignat sicut tex. in simili in l. j. C. de pecu. quā opi. firmat gl. in l. sub præcertu. C. de transa. & transa. §. Puto cōtrariū. q videatur remissus dolus in victima te. pro hoc tex. in simili. §. c. ti. l. si ei cui. & dixi. §. fabrica. quia non potest operari legatū in alio, sicut dixi in ergo &c. l. si quando. §. de le. j. & istud puto verum. ¶ Quare

6 ro, † quando relinquitur liberatio in victima voluntatis, viuos ei, qui tenet actione vniuersali, vel generali, & hec

c materia. & videamus primo inter viuos. Bene. q aliquis tutorem, vel negotiorum gestorem generaliter, quid importet

d liberatio, an videatur remissus dolus? Bl. in l. actione C. actio, in gl. fi. tenet, q sic, arg. d. §. illud. Ad hanc legem resp. aliud in liberatione inter viuos, aliud in victima voluntatis. net Bet. C. de transac. l. sub præcertu. in fi. Hoc etiam tenet in l. Pōponius. §. de neg. gest. Contra opi. istorum videtur l. Lucius. §. eo. in eo. quod ibi dicitur, quod testatos vtentes scripsit rationes: & tamen vigore illius subscriptionis bet liberationē a reliquis, nisi specialiter fit expressum. Dicit liberatione facta inter viuos, si quidē dolus fuit in cōtractib⁹ habitus, ex quo ille qui cōmisit, aliquid adest, vt q̄ subtra-

reliqua retinet,tũc non venit in generali remissione,vt s.eo.l.Lu
cius.z l.tres fratres.s.de pac. Si vero fuit dolꝰ adhibitꝰ,ex quo
nihil adest ei qui dolũ cõmisit,tunc videt dolus remissus. Ita in-
telligo gl.in l.actione.C.de trãsact.z que dicta sunt,s.per dictos
doct.Predicta vera,nisi expsse sit facta mẽtio doli, z reliquorum
tũc in dolo preterito,z reliquis pteritis,sufficeret, vt s.eo.l. Lu-
cius.z d.l.actiõe.ista materia est qñ sit liberatio gratuita.In trã
sactione vero habemus aliã materiã,vt patet in l.age. C.de tran
sac.z l.si de certa.e.tit.z s.de arbi.l.d rebꝰ.z C.de iud.l.licet,tñ in
cõtractibus iter viuos est quedã gl.in l.Pomponiꝰ. de neg.gest.
que in dubio videt sic distinguere, aut remittẽs sciebat dolum, z
videtur remittere,alias non.Sed illa gl.debet intelligi in eo, qui
gratificat, z approbat negotia gesta: qz etiam ad probationem
tendit nõ principaliter ad liberationem,z ideo in illo actu illa di-
stinctio potest pcedere.Sed quãdo quis simpliciter liberat, pro
cedũt ea que dixi s. ¶Quero,† quãdo fit liberatio in vltima vo
luntate,quid importat hoc legatũ.Et certe si sit patri,sine dubio
istud legatũ importat liberationem a toto, vt j.eo.l.Aurelius.§.
Titius.Si vero sit extraneo,tũc aduerte diligẽter,z credo,q tũc
intelliges.Quãdoqz testator ipse disponit,z ipse liberat,z libera
tionem relinquit, non autẽ grauat heredem suũ q liberet, tunc
non videt remissus dolus,neqz reliqua.Hic est casus in §.nostro
cum omnibus similib. Idẽ si grauat heredẽ suum non agere,non
autem grauat vt liberet,l.nõ solũ debitorem.§.pe.s.eo. Sed si te-
stator grauat heredẽ vt liberet,vel vt quid simile faciat,tunc vide
tur remissus dolus z obligatio reliquorũ,z omnia sicut in contra
ctibus,vt s.dixit.Hic est tex.in l.si quis rationes.in fin.s.eo.z s.l.
proxi.Ratio horum videtur esse,qz vnum legatũ dicitur plenius
altero,vt dicitur in gl.supra proxi.Vel dic rationem clarius,in te
stamento,quãdo testator relinquit, nõ videntur remissa reliqua,
quia mortis cogitatione turbatus, nõ est verisimile quod de hoc
cogitet.Sed quãdo testator grauat heredẽ,vt liberet,videt gra-
uare vt liberet inter viuos, f sed liberatio inter viuos illud impor
tat,vnde virtus illorũ verborũ hoc habet.Et si diceres,heres te
netur ad liberandum, etiã quando testator reliquit liberationem
simpliciter,l.iiij.§.nunc de effectu.s.eo.est verum qz lex hoc vult,
non q testator dixerit,z sic nõ apparet de volũtate eius,ita intel-
ligo hãc materiam.Contra facit l.Aurelius.§.filias.j.eod.sed ibi
dicã.¶Sed quid si relinquitur liberatio alicui pro administra
tione futura,an habeãt locum predicta? Dico,quod pro admini-
stratione futura nunquam potest videri remissus dolus,etiã si te-
stator vel cõtrahentes expresserint,quod nõ teneatur de dolo, l.si
vnus.§.illud.s.de pac.z l.quidam decedens.de admi.tut.z ibi gl.
z ideo.l.si quis rationes.s.eo.debet intelligi,quando relinquit li-
beratio pro administratione iã facta.Et ita intelligit Dyn. illã
legem in l.quidã decedens.quod est valde notãdum. ¶Quinto
f quero f principaliter† quando relinquitur liberatio simpliciter ei,
9 qui tenetur pluribus actionibus particularibꝰ.Bl.in l.emptor.
§.Lucius.s.de pac.videtur intelligere,quod generalis liberatio
ad omnia porrigat,nisi appareat testatorẽ sensisse de certo. Hui.
ibi dicit,quod de certo tantũ videtur intellexisse, quando de ali-
quo specialiter mẽtio fuit habita,vt sic clausula generalis restrin
g gatur ad illud expressum.g Pro quo dictus §.Luciꝰ.z j.eo.l.Au
relius.§.sticho.quod si esset verum,esset valde notandum: qz quo
10 tidie sic dicimus,† facio tibi instrumentũ quittationis de centũ,z
postea dico,z generaliter,zc.vt illa clausula, z generaliter,referat
tantũ ad specificata.Hoc videtur cõtra casum l.pluribus.de ac-
h cepti.Ideo pro declaratione huius passus debes aduertere,h qz
quãdoqz clausula gñralis potest referri ad specificata,salua ratio
ne recti sermonis,z tũc ad illa tãtũ restrigit,l.si ex pluribꝰ. de sol.
z l.si de certa.C.de transac.Si vero non põt referri ad specificata
* salua ratione recti sermonis, tũc refert ad omnes causas*,quas
remittens sciebat,l.pluribus.j.de accep.zcũ hac distinctione de-
bet intelligi.l.emptor.§.Luciꝰ.z gl.ibi posita.s.de pac. Ad cau-
11 sas† autẽ,quas ignorabat,nõ potest referri, qz no st videri
de his cogitatũ.l.cũ Aquiliana.supra de transac. i qz remit
i tere est donare, i l.cõtra iuris.in fi.s.de pact.sed ignorans nõ do-
nat.C.de do.l.nec ignorãs.ergo zc.Predicta vera,nisi appareret
remittentem voluisse remittere etiã que ignorabat,l.cũ Aquilia-
na.de trãsact.vt qz dixit,volo q omnis causa que esse possit,sit re
missa,vt ibi dicit.Quando autem esset facta liberatio generalis,
non facta expressione alicuius cause,tũc sine dubio referretur ad
k omnia,k de quibus est cogitatũ.d.l.pluribus.de acceptil.Predi-
12 cta vera in liberatione, que fit ex mera volũtate.Sed† quid si dici
tur in instrumento.predicta ideo fecit,qz fuit confessus sibi plene
satisfactũ de omnibus. Aduerte,quod ista verba, confiteor mihi
plenarie satisfactũ,si apponantur in vltimis voluntatibus, nihil
operantur,nisi probetur,l.j.C.de fal.cau.adiec.leg.z l.Aurel.ꝰ.§.
fi.j.eod.Idem puto,q si apponatur in instrumento,in quo con-
tinetur liberatio per acceptilationem.Ratio est,quia cum de na
tura acceptilationis sit,vt cum quis cõfitetur sibi solutum, illud
l quod sibi solutum non est, illa verba videntur apposita.l magis
ad solennizandum acceptilationem,quam quod hoc sit verum, l.
iiij.§.nũc de effectu.s.eo.z l.mortis causa capimus.§.j.s.de dona.
* caus.mor.* Sed si non continetur in instrumẽto acceptilatio, sed
simplex quittatio videtur magis dubiũ. Nam ille, qui dicit, sibi
de omnibus satisfactum,omnia scire videtur. Dubitatiue dico,
q refertur ad omnia, nisi probet se ignorasse, quod probare est
13 difficile,quia presumptio est contra eum.¶Sexto quero,†m quã
m do est vna causa particularis,in qua sunt alique cause accessorie,
quid iuris? tunc respondeo,ab omnibus videtur liberatus, licet
de accessorijs nihil sit dictum, l.si cum tibi.C.de iudi. Possemus
14 etiam querere, quid† si vna causa est tantum, z facio tibi libera-
tionem generalem, z assero mihi solutam partem: vt si debes mi-
hi centum, z facio refutationem pro quinquaginta mihi solutis.
Est de hoc casus C.de transact.l.si quidẽ.z ideo hodie habentur
forme liberationis ita generales, quod omnia comprehendunt.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Caius.Sing.dicit Ang.in cons.clxix.vbi de hoc ple-
ne circa princ.
b ALEX. ¶De quo per gl.Idẽ dicit not.Bal. in c.j.in prin.per
illum tex.per quos fiat iuesti.vbi omnino vide.z istũ tex.alle.not.
Bald.in l.j.in lec.ij.in repet.de sac.san.eccle.in q. d pdigo.z in l.si
curatorẽ habens.de in inte.rest.mi.Dubiũ est an si minor xxv.an
nis dat in testamẽto licentiam executoribus vt vẽdãt predium,an
tunc requiratur decretũ iudicis,de quo vide not.bal.in l. prediũ.
s.quando decre.opus nõ est,vbi alleg.istũ tex.z ad Bar. hic vi-
de Bal.in l.si frater.C.qui test.face.pos.z ibi etiã quid si fuit do-
lo inductus ad testãdũ.z qd in donatione causa mortis, vide bal.
in d.l.si curatorem habens. Adde predictis vt per Ro.cons.xcix.
c ALEX. ¶C one q aliqs.Adde bal.i l.sub ptextu.la.ij.C. de trã
sac.ad fi.z in l.actiõe.eo.tit. z bal.z Imo.in l.si seruꝰ vetitꝰ.de l.j.
z Bal.in l.cũ necessitatẽ.C.de fideic.per Bal. z Ang. in l.si vnus.
§.illud.s.de pac.vide etiã Ray.z Bal. z Ful.in d.l.sub pretextu.
d ALEX. ¶An videatur.Quid si remittit tutori omne id,in quo
ratione doli esset condemnatus,dic q non valet secundum Sali.
in l.actione.C.de transac.z vide quod ibi not. Bal.in l.fi. z pleniꝰ
Sal.in l.cum necessitatem.de fideicom.z ibi vide Bal.in materia.
e ALEX. ¶Inter viuos, Idem tenet Ang.in cons.cix.versic.vide
plenius in consil.clxix.
f And. Bar. ¶Quinto quero. Et vide Jo.de Imo. in c.conque-
rente.de offic.ord.vbi allegat istud dictum Bart.
g ALEX. ¶Ad illud expressum. In contrarium est l.doli clausu-
la.de verbor.oblig.cum ibi nota.
h ALEX. ¶Debes aduertere.Nota q clausula gñralis refertur
ad preterita.z ad omnia,adde bar.in l.si de certa.C.de trãsac.z in
l.emptor.§. Lucius.hic alle. z quod ipse no.in l.de.pupillo. §.si
pluribꝰ.de oper.noui nũc.z bal.not.in l.sub pretextu.la.ij. de trã
sac.per bar.in l.pactum.in xiiij.q.cum seq.C.de col.in vlt.col.
* CLAV. DE SEISS. ¶Refertur ad omnes causas. Plures
modos ad faciendum q tutor aut alius administrator plenissime
liberetur ab administratione,vide per Cepol.cautel.ccxxj.inci.tu
tores semper desiderant.
i ALEX. ¶Est donare. Ad hoc facit quod not. Bar. in d.l.sub
pretextu,la.ij.in prin.C.de transac.z ibi scripsi post Fulg.
k ALEX. ¶Referretur ad omnia. Et an generalis renunciatio
trahatur ad feuda,vide Bal.in aut.in successione de suis z leg.
l ALEX. ¶Videtur apposita. Sed circa hoc cogita propter ea
que dixit bar.in l.si pluribus.j.de sol.z in l.si acceptolatũ, per il-
lum tex.j.de accep.z ad materiam,vide Jaco.de Aret.in cons.suo
incip.habebam debitorem in decem ex causa mutui , z in viginti
ex alia,quem refert Bar.in l.si de certa.C.de trãsact. Jo.Fr.Ru.
¶Adde omnino Ang.de Aret.in §.j. Insti.quibus modis toll.
obliga.z Rapha.cuma.in cons.xxiiij.vbi tenet cõtra bar.hic,vide
etiam Barto.Sozi.in consil.clix.incip.in presenti consultatione.
* CLAV. DE SEISS. ¶De dona.caus.mort.Non tamen po-
test opponi exceptio nõ numerate pecunie,ex quo facta est accep
tilatio.ita loquitur Bart.in l.si ex pluribus j.de sol.z illud est qd
hic dicit,adiectio nihil operatur.
m ALEX. ¶Sexto quero.Facit l.ij.in prin.s.si quis cau.idem in a-
lijs connexis,secundũ gl.in c.accusatus.in vers.iudicari. de her.
in vi.quã allegat Paul.de Cast. in d.l.si de certa. z ibi vide Bal.
illã gl.etiã alleg.Ang.in l.qui Rome.§.duo fratres.de verb.obli.

LEX XXII.

Sid quod. Legatum liberationis, vel nomi-
nis extinguitur solutione,vel alia
liberatione viuo testatore contingente:secus si ex mortuo
facto heredis contingat, hoc dicit. Legem hanc habes declara-
tam.s.eo.l.non solum autem.§.fin.

LEX XXIII.

Quod mihi. Istam legem declara vt plene dixi in .iij. §.nunc de effectu.supra eod.

LEX XXIIII.

Procurator. Videtur contra hanc legem l. cum ita.supra eo.& id quod dixi §.eo.l.Aurelio.§.Caius. Item est contra l.si quis rationes.in fi.§.eo.Solu.hic primo vetuit rationes exigere, postea dixit,eoq; nomine.&c.& sic grauamen deliberãdo procuratorem. fuit limitatum eo nomine,hoc est eatenus, quatenus vires precederis legati excederunt:secus si simpliciter iussisset heredem liberare,vt legibus contrarijs.

LEX XXV.

2 Liberatio legata debitori heredis restringitur ad debitum tempore apertarum tabularum.

2 Heres post aperturam testamenti presumitur habere scientiam contentorum in testamento.

3 Heres voluntarius,& non necessarius.post aditam hereditatem presumitur habere notitiam testamenti.

4 Heres potest probabiliter ignorare legata in codicillis.

a Cumheres. a Si legatur liberatio debitori heredis,restringitur ad debitum tempore apertarum tabularum.h.dicit.Opp.§. eo.l.si id quod.Solu.hic quando legatur liberatio debitori heredis:ibi quando testatoris.Ratio est,q; quando legatur debitori testatoris, non potest solui heredi, nisi dicat se heredem.Sed quando legatur debitori heredis potest sibi solui, non vt heredi:& ideo distinguatis vt hic videbitis. Quero quid si soluit ante apertas tabulas & sic antehereditatẽ aditam, & heres hoc sciebat.Bl.dicit,q̃tũc repeteret,q; tunc dolo proximum est.

b Sed ideo b hic dicit, propter apertas tabulas,†quia tunc presumitur scire que in testamento continentur.quod nota bene. Itẽ videtur, q̃ hec lex non procedat, nec habetur distinctio scientie, vel ignorantie,vt Instit.de leg.§.si vero heredis.& §.de le,§.l.cetera.§.fi.Solu.glos.q̃ illud verum post aditam hereditatem:hic vero ante aditam hereditatem. Et sic not,†q̃ post aditam hereditatem heres presumitur scire que in testamento continentur. Concord.gloss.l.quidam.§.si quis filium.in glos.mag.infra, ad Treb. quod dictum limita, quia hoc verum in heredibus voluntarijs, qui non possunt esse heredes, nisi vires testamenti cognoscant, l. sed & si de sua.de acquiren.hered. secus in heredibus necessarijs, qui ignorare presumuntur, l. eius qui in prouincia. in fine.si certum petat.facit infra.de acquir.re.do.l.quesitum.& l. si seruus testamento.j.de stipul.ser. Item†Secus in his que sunt relicta in codicillis,quia illa potest heres probabiliter ignorare.probatur in l.iij.§.j.& l.non est ferendus.ã.de trãs.plene dixi in dic.l.cetera.

ADDITIONES.

a AND.BAR. Cum heres.Et vide Bal.in authen.res que.C. com.de leg.vbi not.alleg.istam legem,

b AND.BAR. Sed ideo.Et vide bar.in l.eius qui,ã.si cer.pet.

ALEX. Soluit glos.De hac materia per eum latius in dic.§. duo fratres.

LEX XXVI.

1 Differentia,in legato quando relinquuntur centum que debes si non debes, non valet legatum: & quando lego centum que tibi debeo,quia legatum valet,etiam si non debeo.

2 Legatum factum Titio de centum,que mihi debes,non valet. Testator si mandat satisfieri omnibus qui aliquid ab eo recipere debent,intelligitur de debitis ciuiliter & naturaliter, & sic habenti instrumentum qui exceptione potest elidi,non satisfiat.

Legaui Defectus debiti demonstrati impedit substantiam legati relicti a creditore debitori: sed non impedit substantiam legati relicti a debitore creditori,si certa quantitas exprimatur.h.d. Primo,ponuntur due questiones. Secundo, ponitur responsio ad primam.Tertio,ad secundam.Secunda ibi, respondi.Tertia ibi,contra autem.Dicitur hic,siue heres vetetur exigere, siue ipse beatur liberare,nihil interest.Contra.ã.eod.l.si quis rationes.cõiuncto principio.cum si. Solu. Hic loquitur quando relinquitur certa quantitas pecunie:secus quando relinquitur liberatio generalis,quia tunc est differentia,vt dixi in l.Aurelio.§.Caius.ã. eodem. Quero†differentiam inter primum casum & secundum. Respon.in primo casu quando relinquuntur tibi cẽtum,que debes,si non debes,deficit substantia relicti, quoniam liberatio est relicta, que non potest prestari, debito non subsistente,ergo, &c. Sed secundo casu,quãdo dico,relinquo tibi centum,que tibi debeo,relinquitur certa quantitas,& ideo licet nihil debeam, debetur legatum,nec falsa demonstratio ipsum vitiat. Hec differentia ponitur in l.si fic.§.j.ã. de leg.j. Quero, lego Titio centum

2 †que mihi debes:si nihil debes,an valeat legatum? Respon.quia deficit substantia relicti. Nam videor legare nomen, ipsam quãtitatẽ:sed istud nomẽ,seu actio, nõ reperitur.ergo

a vt probatur in l.si fic.§.j.ã.de leg.j. Ultimo nor.a ponit,q̃ si

3 mento dicitur,volo q̃ satisfiat omnibus, qui aliquid a me recipere debent:modo vnus venit cum instrumento debiti,tamen instrumentum poterat elidi per exceptionem.quia forte tempus erat decennium, secundum formam statuti huius ciuitatis, an iste admitteretur ad petitionem? Et dico q̃ non, per bar. ibi,nullam vtilitatem,&c. Preterea quando testator dicit omnibus creditoribus,qui aliquid a me recipere debent, ge ciuiliter & naturaliter sine exceptionis obstaculo.&c. fin.§.de solu.In contrarium facit l.quibus diebus.§. de condi.& demonst.vbi intelligitur de naturali tantum. Sed respondeꝰ,q̃ sic ibi de necessitate debet intelligi ex qua persone legatarij.

ADDITIO.

a ALEX. Ultimo no.Volo q̃ satisfiat omnibus creditoribus qui debent a me recipere, vtrum intelligatur de creditoribus ciuiliter,vel naturaliter tantum.vide Bald.tenentem contra in l. si inutiliter.C.de fideicom.& vide Bald.in l.id quod ribus.de epis.& cle.& quod no.in l.j.§.hec verba in fin. Bart.ne vis fiat ei.Et facit ad not.per Bartol.in l.j. quod ibi dixi.& quod notat bar. in extra.ad repimẽdemum.& vide Bal.& Imo.post Bart.in l.quibus diebus minus.de condi.& demon. Item vtrum tali casu debebita,de quibus testator fuerat iniuste absolutus.vide Bal. l.id quod.& quod in c.quia plerigz de immu.eccl.& vide in c.fi.de presc.vbi alle Bal. in disputatione incip.fatur tur q̃ feneratores,&c.& vide quod not.Bal.in l.si creditores & vide bal.& Imo.in l.si fideiussor. in prin.de leg.3.effectus gnus, vtibi habetur. Adde Paul.de Cast.consil.cepin.

LEX XXVII.

Tutor. Si legatario potest relinqui liberatio debidibus, qui agnito legato repellitur exceptione, nisi beneficio etatis iuuetur.hoc dicit.

LEX XXVIII.

Videamus. Aliquando dicitur quis legarius propter rem.h.d. ista lex. Banc legem habuitus Bal. quis reum.§.idem Julianus.

LEX XXIX.

Aurelius. Effectus liberationis relinquilis non extenditur ad tempus dicit vel sic: Effectus liberationis non augetur creditum ab herede contractum.hoc dicit.

§.Testamento. Legatum liberationis tempore testamenti,

nec ad post contractum extenditur.h.d.& est bonum.

§.Titius Seio. Casus hu§.& adquis tis §.in aliquo non virgo.

vnde summa vt ibi.(Dices, nonne hic dicitur,mihi debet, est tempus preteriti imperfecti, & sic comprehendit futurum bit Quintus.§.j.ã.titul.j.Solu.illud in preteritis perficiatis iunctiui.vel optatiui.Sed hic est indicatiui.)

§.Titius testamento. Generalis tio patet relatinet liberationem reliquorum,secus in extraneo.hoc dicit clara vt dixi in l.Aurelio.§.Caius.ã.eod.

* **§.Meuia.** In generali liberatione* non videntur sa ea,que possunt vendicari.h.d.Plot. est hic,ad id quod dixi in l. non solum.§.finali, supra eod. Jurisconsultus in l.& vno.§.j. de accepti. quando dat generalis liberationis, inter cetera, facit mentionem de a

a in rem.quod not.gl.a Oppon.de l.sub pretextu.C.de trans lu.patet ex predictis.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. Liberatione. Ad istud videtur quod dicunt Bar. Alber.& Pau.de La.in l.tres fratres.& ad limitationem l.late pactum in prin.eo.t.& quod dicit post Ant.in c.ij.de resti.spoliat.ex cuius dictis potest hoc Roma.consi.cc.circa med.

a ALEX. Quod not.gl.Et vide qs dixi post Bar.in l. petat.in vlt.col.& Bar. in l.pa etũ.in vi.alias.xij.q.C.de col. tert.cum gl.est fin.secundum Bal.in l.cũ necessitatem.C.de

* CLAV. DE SEISS. Et vide per hunc ter,quod dicit in l.sub pretextu.ij.C. de trãsac.& idem est econtra, si vero tuncunque generalia respiciunt ius reale. nunquam tra ad actiones personales,seu obligationes,secundum Alex. rij.volum.ij.

☞ Verba restrictiua adiecta legato facto codicillis, restringũt legatum factum in testamento, cum ipso legato facto in codicillis tacite repetitum sit.

§. Testamento. †Verba restrictiua adiecta legato in codicillis facto, restringunt legatum factum in testamento, cum ipso legato codicillorum tacite repetitum sit. h. d. Bl. signat contrarium. ff. de reb. dub. l. quoties. Sol. hic nullum erat verbum ambiguũ. Cum enim primum legatum sit repetitum tacite per verbum, hoc amplius, verba restrictiua restringunt hoc legatũ, & primum tacite repetitũ, vt hic.

☞ Testator remittendo sortem videtur remittere vsuras post testamentum contractas.

§. Legatum. Legatum liberationis, extenditur ad debitum accessorium post testamẽtum contractum, hoc dicit. Not, †q testator remittendo sortem videtur remittere vsuras post testamentum cõtractas: concordat l. non solum. in princip. supra cod. l. fi. §. fi. ff. eod.

☞ Legatum restringitur per rationem, & responsio denotat qualiter quis interrogationem intellexit.

Positio fuit dubia, ex responsione colligitur qualiter reus intellexit.

Conclusio libelli denotat qualiter precedentia intelligantur.

Petens aliquem condemnari de furto, & narrat quod amouit, intelligitur dolose.

§. Sticho. [a] Legatum restringitur per rationem. Item per responsionem apparet qualiter quis interrogationem intellexit. h. d. Concordat l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. & epistolam. in princ. ad Treb. (retigi in l. iij. de alimen. leg. ff. vide glo. hic, que incipit, hec ratio apposita, ibi, & licet. Solabi nõ est aliqua ratio, per quã precedentia vel sequentia restringãtur: hic sic.) Itẽ no. †q dixi q ex responsione apparet [b] qualiter quis interrogationem intellexit. Primo facit ad positionẽ, quia est dubia, intelligitur ex responsione qualiter reus intelligit: Item facit, †q ex conclusione libelli [c] apparet qualiter precedentia intelligãtur: & sic si m conclusione peto aliquem †condemnari de furto, & in narratione dixi, q amouit, debet intelligi scilicet. dolose, ex eo q petũt eum furti condemnari. de quo per Lyn. in l. nec exemplum. C. de falsis.

ADDITIONES.

a POMA. ☜ Sticho. Bene facit quod vult Bald. & Imo. in l. viro. & ibi Alex. Iolus. nat. que ponit Jaso. in §. omnium. Insti. de act. Fel. in cap. licet causam. de proba. & vide que posuit ad bar. in l. certi condictio. in fi. prin. ff. si cer. pet. vide Roma. consi. cx. ad finem.

b ALEX. ☜ Ex responsione apparet. Per responsionem positionum, &c. vide Bar. in l. si quis intentione §. de iudi.

c ALEX. ☜ Conclusione libelli. Et no. q attenditur conclusio libelli. Et dicit Bal. in l. fi. C. de comp. q sustinetur libellus loquẽdo grossomodo, quia debet attendi effectus libelli secundum bal. in authen. dos data. C. de dona. ante nup. Item potest sustineri, quia lex supplet quod deest libello, secũdum Bar. in l. vbi adhuc. C. de iure do. Item quilibet libellus sustinetur si verba sunt talia q possint interpretari ex sententia, & reduci ad vias istas. Ita colligitur ex dictis Inn. in cap. conquerente. de offic. ordin. & ibi per Imo. & expresse per domi. Anto. in cap. constitutus. de reli. do, & adde que no. Jnno. in c. examinata. de iudi. & quod not. Bar. in l. si olei. C. loc. in aliis actibus, vide Bartol. & quod ibi dixi in l. j. §. quibus. q cuiusque vni. nomi. Et ad dictum Bart. adde dictum Imo. in cap. super literis. de rescrip. quod retuli in l. si dubitetur §. j. de fideiuss. & refert etiam illud Bald. in l. edita. de eden. vbi alleg. Bald. hic, & in l. ij. in fin. C. de peti. hered. & quod no. Bart. in l. j. ad tim. ff. de eden. & Bal. in l. domũ. in j. col. C. de rei vend. Et q conclusio attendatur tantum est ter. in l. non debet. in fi. & ibi pulchre declarat Bal. & non tantum in actione, sed etiam in exceptione, secundum Bald. §. de do. & ibi Bartol. & non tantum in actore, sed etiam in extraneo, secundum Bal. in l. cum vitra. C. de non nu. pec. Ad quorum tamen intellectum, vide Bald. in l. consentaneum. quomodo & quando iudex. & adde Bal. in l. prescriptione, C. si contra ius vel vtil. publi. & in l. ij. in fi. C. de peti. hered. ☜ Et adde q tota vis in conclusione consistit, vt probat text. in l. non debet. ff. de do. & dicit Eller. and. in consil. lvij. col. j. in v. vol. & per Bartol. in consil. j. j. vol. Maria. Soci. in cap. dilecti. arti. xxxiij. de libel. obl. Et adde q etiam in rescriptis conclusio attenditur, vt per Jnno. & alios in c. super literis. de rescrip. & ponit Alex. in consil. lxxv. in v. volum.

1 ☞ Cui liberatio ad tempus relinquitur, potest petere vt interim heredi silentium imponatur.

2 Exceptione tutus aliqua potest officium iudicis implorare, vt aduersario silentium imponatur.

a **§. Centum.** [a] Cui relinquitur liberatio ad tempus
1 potest petere, vt interim heredi silentium imponatur. hoc dicit, & no. ter. cum intellectu gl. Contra hanc le-
2 gem videtur casus in l. non solum. §. porcit. §. eo. Sol. glos. q non
potest petere vt liberetur vt in contrario: sed potest petere vt in-
b tra illud tempus heredi silentium imponatur, [b] ne petat, vt hic
concordat text. & glos. in l. si contendat. j. de fideiu. Item oppon.
de leg. iij. §. contrarium ẽ. de contra. & vti. act. tut. Solu. contraria
actio non competit, vt ibi, sed officio iudicis competere potest, vt
hic. Quero que fuit ratio dubitandi? Gloss. ponit, sed dic q non
est dona dubitatio. l. si seruus. §. qui Margaritã. & l. si pecuniam.
§. de lega. j. vbi a debitore potest fideicommissum relinqui.

ADDITIONES.

a ☜ Centum. Hunc ter. allegat Bald. in l. cum Papinianus. C. de
senten. & talis sententia est diffinitiua secundum Bald. in l. praeses. C. de sen.

b ☜ Silentium imponatur. Adde Bartol. in l. si pater. C. qui bo.
ced. poss. & in l. ciuitas. in vltima col. si cert. peta. Sed officium videtur bene posse intentari, contrarium sentit Bartol. in l. si finita. §. deganter. & ibi dixi, de dam. infect. adde Abb. & ibi dom. Mar. Soci. in c. cum sit generale. in glos. j. de foro compet.
IO. FR. R. V. ☜ De ista contrarietate vide in dic. §. deganter.

§. Filius. Legatum, ne rationes exigantur, importat quantum testatorem voluisse probabitur, hoc dicit. (Querit gl. quid in dubio si nihil probabitur. resp glo. stabo ei quod dicitur in l. Aurelio. §. Caius. ẽ. eod. Sed contra vtrum §. & contra intellectum glos. facit text. hic, ibi, cum liberetis, cum verba liberationis referuntur ad heredem: ergo venit liberatio reliquorum, l. si quis rationes. ẽ. eod. sed respondeo, hic dicitur in tex. eoque nomine, quasi dicat, quatenus vires legati important. Simile dixi ẽ. eod. in l. procuratori.)

§. Eum qui. Non valet legatum factum creditori ad eius vtilitatem, sed ad vtilitatem tertij debitoris valet. hoc dicit.

1 ☞ Instrumento producto, quando quis possit partem accepta-
re, & partem non.

2 Confitentis se fecisse homicidium ad sui defensionem non statur confessioni, inquantum dicit se fecisse ad sui defensionem.

3 Capitulum vnum, vel diuersa, qualiter intelligantur, & qualiter capitula diuersa, vel connexa.

§. Idem quesit, si tutor. Potest quis vni scripture pro parte stare, pro parte non, probando contrarium. h. e. Op. & videtur q non possim vnam scripturam pro parte approbare, & pro parte improbare. l. in causa. §. de procu. Bl. non soluit. Quãtum ad propositum dic, q circa eandem rem reprobatur varia-
a tio, [a] vt ibi in diuersis & separatis admittitur. ita loquitur hic. Ita soluit Dy. Nec solu. non est vera, quia hic erat vnum debitum, & vna administratio glos. facit ter. hic, ibi, cum liberetis, cum verba liberationis referuntur ad heredem: ergo venit liberatio reliquorum, l. si quis rationes. ẽ. eod. sed respondeo, hic dicitur in tex. eoque nomine, quasi dicat, quatenus vires legati important. Simile dixi ẽ. eod. in l. procuratori.

1 in l. de rebus. ẽ. rer. anno. ☜ †Quero producto [b] vno instrumento
b vtrum quis possit pro parte ei stare, & pro parte non? [c] Text. videtur in l. Publia. in fi. ẽ. depo. & Lyn. in l. j. C. de confes. & l. ij. C. de do. ante nup. & dicit, aut est vnum negotium, aut plura, nihil con-
d cludendo. Quare dic latius, [d] * aut eadem scriptura continet plu
* ra capitula, & separata, & possum pro parte approbare, & pro parte non, l. Publia. in fin. ẽ. depos. Aut continet vnum capitulum tantum seu plura connexa: & hic aduerte, quia aut ille, qui vnum capitulum reprobat, habet contra se presumptionem iuris: aut habet pro se iam ius non presumit nec pro, nec contra. Primo ca-
2 su non admittitur talis reprobatio, vnde si confitearis te occi-
e disse hominem pro tui defensione, possum stare confessioni [e] inquãtum dicis te occidisse, sed non cogor stare inquãtum dicis ad tui
* defensionem, quia ius presumit * contra te, l. j. C. de fica. & l. si non
* conuitij, * j. de iniur. Secundo & tertio casu, faut ille qui particu-
f lam reprobat, vult hoc probare, & admittitur, hic est casus in §. nostro. Aut non vult probare, & non admittitur, l. etiam. §. j. supra de minо. Ista materia habet locũ, quando approbatio vel reprobatio mea nihil disponit, nisi circa declarationem eius quod est, quia confiteor verum esse pro parte, pro parte non. Sed quãdo mea approbatio, vel reprobatio, aliquid disponeret: vt quia ratihabitione negotiũ efficeretur meũ, vel si agnoscerem legatũ pro parte, pro parte non vel si peterem restitutionem pro pte, pro parte nõ, nõ est nostra materia hic, sed l. etiã. §. j. de mi. & Lyn.

in l. de rebus. supra rerum amo. z in c. mutare consilium. de re. iu.
3 libro vj. ¶ Quero, qualiter intelligatur vnum capitulum, vel diuersa: z qualiter intelligantur diuersa capitula cõnexa, vel non.
g Respon. intelligo[g] vnum capitulum, hoc est vnum factum cum qualitatibus suis, seu plura connexa. Exemplum. dico q promisi tibi decem sub conditione: hoc est vnum capitulum, hoc est, vna confessio sic qualificata. Item si promitto tibi centum pacto incontinenti apposito, quod vadas pro me Romã. Ista sunt plura capitula connexa: sed diuersa capitula sunt plura diuersis temporibus facta, vt probat gl. in l. si quidem. C. de exce. Item si incontinenti sunt plura facta, quorum vnum non venit ad alterius determinationem, sed quodlibet est per se, tunc sunt diuersa capitula. l. etiam. ff. j. ff. de minor. z l. scire debemus infra, de verborum obligatio.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Reprobatur variatio. Vide Bar. in l. Publia. in fi. ff. depo. z Bal. in l. ij. C. de dona. ante nu. z ad not. per Bar. hic, vide aliquid per Ro. in consi. incip. omnipotẽtis Dei, ꝛc. in hac causa Basili. apostolice omisso ordine posito per iudicem inquisitionis, ꝛc. in princ. vbi vide. z vide eundem in consil. incipi. omnipotentis Dei, ꝛc. in presenti difficultate videtur prima facie dicendum q per quo, ꝛc. z istud circa fin. suorum consiliorum.

b AND. BAR. ¶ Quero, producto. Et vide Bal. in l. ij. C. de do. ante nu. l. j. C. de confes. z l. si quidem. C. de transac.

c ALEX. ¶ Pro parte non. Et vide quod notat Bal. in l. post legatum. z quod ibi dixi, de his quibus vt indi. in libro rationum. vide Bald. in l. ij. C. de confes. Et de confessione partis, not. Bal. in l. si quidem. C. de excep. vide que not. Bartol. in l. quedam. ff. fi. ff. de eden. z per dom. Anto. z Car. z ibi late per Jmo. in cap. bone. el. ij. de postu. prela. z quod not. Bald. in rub. C. de fide instru. z vide Bald. in l. h. ff. de do. ante nu. z in l. j. C. vt que desunt aduo. z in l. j. ff. editiones. ff. de edendo. Adde Bal. consil. lxxvj. z clxxxj. z lxxviij. l. b. ij.

b ALEX ¶ Dic latius. Et vide do. Anto. in cap. ex parte decani de reser. p. per doc. in cap. cum venissent. de instit. z in cap. cum venerabilis. de except. z cum Bald. in d. l. j. de eden. formaliter transit Per. de anchar. in Clemen. j. ff. j. de vsuris

* CLAV. DE SEISS. ¶ Latius. Vide Ro. consi. cccxlvj. in j. dub. vbi idem tenet z consi. cccliij. ad fi. vbi per hanc doctrinam decidit vnam quest. mirabiliter.

c ALEX. ¶ Stare confessioni. Vide bal. in l. si filius. ff. in exceptionibus. z quod ibi in apostilla ponit. de inter. actio. adde Bal. in l. j. C. de confes. z in l. si idem. C. de condic. vbi distinguit an fit vna oratio, vel diuersa. z Bald. in l. decem. de verbo. obli. sed Jmo. ibi tenet opin. Bart. z Bart. hic, sequitur Abb. Sic. in cap. cum venissent. de instit. per illum text. vbi dicit q licet confessio emanet cum certa qualitate, super qua cadit aliqua stricta presumptio, potest acceptari confessio sine qualitate. z adde not in cap. j. de cõfes. in vj. z per not. per eun. Abb. z alios in cap. bone. de postu. prela. z Bal. in l. si quidem. C. de excep. z Bal. in l. h. C. de do. ante nu. quid in cõfessione facta in libello, an possit pro parte acceptari per reum. vide Bald. in l. cum precum. C. de libera. causa.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Quia ius presumit. Idẽ tenet Bar. in l. eum qui. ff. de iureiran. pro quo facit tex. sing. z quod ibi no. Panor. in c. dilecti. de accu. idem Panor. in c. j. per illum tex. col. j. de postul. prelat. z in c. bone. vbi latius dicit, eo. ti. Vide Are. in l. decem. post Bal. z Jmo. j. de ver. obli. scripsi post Bar. in d. l. eius qui. Pred cta etiam habent locum in dictis testium, que non possunt pro parte acceptari: vt dicit nota. Bal. in l. nulla. ff. de legib. refert Aler. consi. lxx. vol. j.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Si non consuescit. Quamuis ista cõfessio preiudicet non probata qualitate, nunquam tamẽ ex ea potest confitenti imponi pena corporalis. vt singulariter dicit Panor. in c. auditis. de reseri. refert. licet non aliter firmet. z dicit notandum, Aler. in l. non solum. ff. sciendum. circa medium. j. de no. ope. nuntiat. Jas. in l. vt vim. ff. de iust. z iur. facit quod in simili no. Aler. in l. j. ff. si cer. pet. z consi. cxxvij. in fi. vol. iij. vide etiã Bar. consi. cxx. sequitur Ang. in tract. malefic. in ver. comparuerunt dicti inquisiti. vide etiam rationem huius ff. per Bal. in l. pe. C. de iur. deliber. vbi etiam dicit quod hic ff. non procedit de iure canonico.

f POMA. ¶ Secundo z tertio casu. Bene facit quod vult bart. in l. contra iuris ciuilis regulas. ff. de pact. z in l. Caius. ff. de ma. z in l. Põponius. ff. de ac. pos. z in l. cum fundus. in fi. vers. sed adij cere. z in l. ij. ff. si certum pet. z ibi per doc. vide Pau. consil. iij. in iij. dub. in fi. volum.

g ALEX. ¶ Respon. intelligo. Vide Jnn. in cap. fraternitatis. de here. z Bal. in l. ij. de re iud. z in l. ampliorum. C. de appellatio. Item quomodo intelligatur vnum capitulum. Vide Bartol. in l. j. ff. filius. in princip. de lib. z posthu.

1 ¶ Legatum si fit creditori de debito, non valet, z variatio admittitur in diuersis instantijs.

2 Testator si in testamento iurat se centum ab vxore recepisse tuo, debitum non probatur.

a ff. Quidam. [a] Si debitum legatur creditori, non valet legatum, z in diuersis instantijs admittitur variatio. hoc dicit, materiam huius ff. ponit Ey. in l. de fur. Opp. C. de codicil. l. fin. Sol. Ibi erat sibi contraria la contrarietas ex eadem scriptura pendebat: hic vero ex diuersis scripturis, z ex diuersis dispositionibus. Sed quid si testator iuraret in testamento se ab vxore tantum recepisse detur q probetur debitum. l. cum quis. ff. codicillis. ff. sed istud esset verum alias indistincte, preter quã in vxore hic loquitur. Nam in vxore non statur iuramento viri vxori si pro hoc vxor habet aliquid plusquam aliquis

b primi matrimonij. l. hac edicrali. de secund. nupti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quidam. Et hunc tex. alle. not. Bald. in l. ri. de leg. j. z ibi dicit Jmo. istum tex. fin. vide per Bald. in l. fal. causa adie. lega. z ibi etiam ponit quid in casu huius Bar. in l. cum quis. ff. Titia. de leg. iij. vbi omnino vide.

b ALEX. ¶ De secun. nu. Et not. ex isto tex. q licet actomento dicatur habere instar bonefidei. l. in minorum. cau. in inte. restri. non est necessamen si aliquid debetur ctione stricti iuris, z sibi illud relinquo per actionem tamen istud interesse non consideratur, vt hic quod no. ff. si rem. de leg. iij. cum ibi nota.

LEX XXV.

1 ¶ Jus accrescendi habet locum inter duos reos, quibus ratio est relicta.
Socius non capax, capit per socium capacem.

2 Obligationes duorum reorum aliquo respectu dicuntur

3 Confessio quando fit vni ex duobus reis, non in solidum.

4 Liberatio si vitiatur in persona eius cui relinquitur, non in persona alicuius: secus si vitiaretur in persona eius, qui accrescendo liberatur.

5 Liberatio si vitiatur ex post facto per in integrum restitutionem, vitiatur etiam quo ad correum. qui liberatus est per quamdam consequentiam, nisi dolus creditoris interesset.

6 Consilium relinquendi filio spurio, vt scilicet contrahat societatem cum aliquo, z subinde pater instituat socium.

1 Si iisqui duos reos. Interdum est relicta liberatio, est loc' iuri accrescẽdi. Debitor nõ capax, capit p socij capacẽ. h. o. nominis ff. obligationes duorum reorum sunt separate, z tot. tit. in fi. de duo. reis. z l. si reus. j. de fideiuss. ergo per minus diuerse liberationes. l. de pupillo. ff. si in pluribus. non nun. Sed quando pluribus legantur res pentinentes, eos non est locus iuri accrescendi. l. huiusmodi. ff. pecu. l. j. in prin. ff. de vsufru. accre. Solu. Vic non sunt res pen

2 uerse, qz obligationes duorum reorum aliquo respectu tur vna. l. iij. in fin. j. de duo. reis. Item dicitur hic, q actio. Contra, q non debet cedi, quasi non sit locus iuri di, l. si Titio, z ei. ff. de leg. ij. Bl. soluit, z non bene. Tu ff. loquitur quando correus omnino erat incapax. sed loquitur quando capiebat, sed ei auferebatur tanquam gno. z debet applicari fisco: merito tũc non est locus iuri

3 ci, cum fiscus ad illam portionem vocetur. ¶ Quero, an fiat, insolidũ? Bl. hic dicit q non. vt not. ff. l. Modestinus. Dic vt ibi. z tangitur in l. in lege Falcidia. hoc esse seruandum.

a le. Falcid. Item hic dicitur in fi. socium capacẽ, ac econuerso, si soli non capaci est relicta liberatio. Respon non valebit in persona eius, nec alterius. l. si spetus. ff.

4 inter virum z vxor. Si ergo liberatio vitiatur in persona cui principaliter relinquitur, non valet in persona alicuius cus si vitiatur in persona eius, qui accrescendo liberatur. l. sus. ff. j. z hic. ¶ Quero, quid si liberatio non vitiatur ab sed ex post facto, vt per in integrum restitutionem, vel alio simili, vtrum vitietur tunc liberatio. quam cõsecutus est per quandam consequentiam? Respondeo sic. l. si in fraudem credi. z l. si pro vno. ff. ad Velleianum. Predicta si liberatio esset facta dolo creditoris, l. si Titius. ff.

5 Ultimo Dy. tper hanc legem dat vnam consilium.

6 b bet filium[b] spurium, cui nihil relinquere potest, vtrum sit remedium, vt possit ei relinquere bona sua? Dicit ipse hanc legem, videlicet, quod faciat spurium cõtrahere cum aliquo: deinde instituat socium heredem, et transfert de fraude per aliquas coniecturas, puto verum.

ri. in l. post contractum. ff. de bona. tunc enim filio auferetur, per Lj. C. de natu. libe.

ADDITIONES.

ALEX. Quero quid. Et facit ista lex ad no. q. de qua per Joan. And. in regula cui licet. de reg. iur. in vj.

Quidam habet filium. Cautela pro spurijs, & vide Bart. in l. fin. de his quib. vt indi. & hoc sequitur Bal. in Lj. in xiij. questio. C. pro soc.

LEX XXXI.

Principale si non valet, nec accessorium. Legatum si non valet propter rem principalem, non valet propter sumptus litis. Emptor qui vicit in causa sibi mota, potest repetere expensas litis a venditore.

Petitor. [a]Si non valet principale, nec accessorium. h. d. Vel aliter, si legatum non valet propter rem principalem, non valet propter sumptus litis. h. d. Et facit ad questionem glan. l. j. C. de evic. An si emptor vicit in causa evictionis, possit repetere sumptus litis a venditore. Et lex ista facit, q non. Contrarium determinaui in l. venditores. ff. de verb. obli. per l. si plus vel minus. §. mota. ff. de evi. Ad hanc legem respondeo, hic non valet legatum propter principale ergo nec propter sumptus litis. qui veniunt iure accessionis. Sed in questione proposita non solum tenetur venditor de evictione re evicta, sed etiam tenetur defendere, per dictam l. si plus. quod tene menti.

ADDITIO.

ALEX. Petitor. Istum text. not. ponderat Bal. in l. iij. C. de fruc. & lit. expen. in versic. sed pone.

LEX XXXII.

Creditor. [a]Legatum liberationis non extenditur ad debitum post testamentum testatori solutum, sed ad debitum primo solutum extenditur, si per verbum preteriti temporis legatum fuit. & testator hoc ignorauit. h. d. Not. istud principium ad limitationem l. si sic. §. j. ff. de leg. j. & l. legaui. ff. eod. Nam si testator sciebat eum teneri, videtur ei relinquere liberationem: si sciebat ipsum non teneri, & legauit per verba preteriti temporis, videtur relinquere ipsam pecuniam, vt hic.

ADDITIO.

ALEX. Creditor. Hãc legem alle. Bald. in l. iij. in fi. C. de lega.

Herens negotia alterius tenetur reddere librum rationum.

§. Inter cetera. Legatum liberationis nõ facit quem desinere teneri ad reddendos libros rationum: secus in his, que in rem domini versa sunt.

Nota. q. qui gerit negotia alterius, tenetur reddere librum rationum, vt hic, & l. cum seruus. ff. de condi. & demonst.

Vendicari q põt, non venit in generali legato liberationis. Relatio fit ad id, quod principaliter in oratione ponitur.

Dictio, cum, & dictio, quãdo sunt posite in actu administrationis, non equiparantur.

Clausula generalis licet referatur ad omnia principaliter posita non tamen refertur ad posita causa demonstrationis.

§. Titia. In generali legato liberationis non venit id, quod potest vendicari. Ité in dubio relatio fit ad id, quod principaliter in oratione ponitur. h. d. Opp. ff. de vsufruc. leg. l. illi cum illo. vbi dictio. cum. & dictio. & apposite inter personas equiparantur. Sol. Hic non cadit copula inter duos, in actu legãdi: sed in actu demonstrationis rei. vel administrationis a qua liberatur. Item oppo. q ista clausula referatur ad omnia, l. alimenta. ff. de ali. & cib. leg. Sol. Refertur [a]ad omnia, que fuerunt principaliter in oratione posita, vt ibi: sed hic non fuit principaliter in oratione posita, sed causa demonstrationis, vt supra dixi.

ADDITIO.

ALEX. Sol. Refertur. Facit ad no. per Bart. in l. Centurio. in iij. quest. princip. in versi. quero circa predicta, dixi q si ista, &c. de vulga. & pupil. & in l. si cui. §. si a filio. de leg. j.

§. Caio. [a]Legatum liberationis porrigitur ad debitũ accessorie post testamentum contractum, & etiã ad nouum debitum, quod primi loco succedit. h. d. Opp. q legatum liberationis extinguitur per solutionem, l. quod mihi. & l. non solum. §. liberatio. ff. eod. sed hic non durat debitum, sed est extinctum per nouationem. Solu. aliud in solutione vera, vt ibi, & aliud in ficta, vt hic. ADDITIO.

ALEX. Caio. De isto tex. habet p bar. in l. si ita. de aur. & ar. le.

TITVLVS IIII.

De adimendis legatis.

Tit. vlo De lega. j. fuit dictum de legatis: sed q legata aliquando adimuntur in totum, aliquando in alium transferuntur, ideo ponit istam rubricã. Et de materia totius tituli, vide Azo. in summa in tit. de adẽptio. lega.

LEX I.

1 Actus. si legatur sine itinere principaliter. nõ valet legatum.
2 Iter, est pars substãtialis ad actum, sicut vsus ad vsumfructum.

Quia actu. Ademptio partis substantialis non valet. h. d. Opp. q actus possit esse sine itinere. q. qz sunt species separate, & differẽtes, l. j. §. iter & §. actus ff. de seruit. rust. prẽdio. Solue vt. in gl. Quero qd si nõ admittit iter, sed actus sine itinere principaliter legetur? Videtur q legatum valet. l. j. §. j. ff. si vsusfructus petatur. In contrarium videtur tex. in l. per seruum. §. j. & ij. ff. de vsu & habita. & hec est veritas, q non valet. Ad Lj. §. j. si vsusfruc. peta. respondeo, q ibi reliquit vsumfructum sine itinere, qz iter non est pars vsusfructus. sed est quedam qualitas: sed iter ad actum est pars substãtialis, sumendo sicut hec lex sumit: sicut vsus ad vsumfructum est pars substantialis, sine quo vsusfructus esse non potest. Item oppo. j. l. proxi. Solu. vt ibi dicam.

LEX II.

1 Preter, dictio, si precedit oratio negatiua, ponit illud, de quo prius erat dispositum.
2 Testator si dicat. fundum preter vsumfructum, neq; do, neq; lego. an videatur relictus vsusfruc.

Fundo. Si precedit oratio negatiua, dictio preter, ponit illud, de quo prius erat dispositum. h. d. Opp ff. l. proxi. vbi vna pars ratium nõ potest adimi. Sol. Ibi sunt tales partes, quarum vna remota remanet alia cum commoditate: sed ibi sunt tales, quarũ vna remota, alia sine cõmoditate remanet: dico in casu legis precedentis si dicerem, actum adimo preter iter, ista ademptio valeret, qz iter per se põt commoditatem afferre. Sed pone, q non precessit legatum fundi, sed testator dixit sic, fundum preter vsumfructum neq; do, neq; lego: an ex hoc videatur legare vsumfructum? Dec lex videtur facere q sic: sed non facit, qz hic precessit legatum fundi, & sic dispositio. Pro hoc facit l. actione. C. de trãsac. quia dictio exceptiua ponitur, quando oratio negatiua precedit. & no. per Dyn. in c. peccatum. de re. iur. lib. vj. facit l. j. in fi. ff. de pign. act. facit l. Seio. §. vroxi. ff. de ann. le. Hic est ff. de leg. j. l. si ita legatum. quod no. (In contrarium facit l. si ita legatum in princi. ff. de leg. j. dicam in dic. §. vroxi. & ideo non insto hic.)

LEX III.

1 Verbum, quod potest se habere ad plura tempora, intelligitur secundum quod prius euenerit, in cõditionibus que possunt semel tantum existere.
2 Conditiones, que possunt existere ante, & post testamentum, semper intelliguntur de futuro.

a **Si quis ita.** [a]In conditionibus que possunt semel tantũ existere, verbũ quod potest se habere ad plura tempora, intelligitur secundũ q prius euenerit. h. d. Opp. q in vltimis voluntatibus semper intelligatur de futuro. [b]v. ff. de condic. & demon. l. si ita legatum. ij. & l. solemnis co. tit. Respo. ff. si sunt cõditiones, que potuerunt existere ante, & possunt existere post, & hic possunt pluries existere: tunc verbum semper intelligitur de futuro, vt in contrario. Sed hic loquitur in conditione, que tantum vna vice existere potest, vt mortis. Probatur hec sol. in l. hec conditio. §. fi. ff. de condi. & demõst. quod tene mẽti. Quero, hic dicitur, si Titius decesserit, quomodo hoc intelligatur: vtrum antequam acciat legatum, vel antequam dies legati cedat. Bto. dicit, q antequam accipiat legatum: quod an sit verum, dicam. ff. proximo §.

b

ADDITIONES.

a ALEX. Si quis. Vide quid per istum tex. consuluit bar. cõs. l.
b ALEX. De futuro. Utrum conditio intelligatur de futuro. faciunt not. in l. ij. ff. de condi. & demonstr.
1 Verbum accipiendi, qualiter verificetur.
2 Verba simpliciter prolata iudicantur perinde, ac si essent ad legatarium directa.
3 Verba hec si non dederit, in fideicommissis intelliguntur, id est, dare non debuerit.
Dominium rei legate recta via transit in legatarium, si natura rei legate non repugnat.
4 Verba executiua relata esse ad heredem vel legatarium qualiter intelligantur.

§. Si quis Titio. Si verba executiua ad legatarium sunt relata, vel simpliciter prolata: non dicuntur existere, nec effectum habere, nisi mora heredis precesserit communis, vel specialis: secus si verba ad heredem sunt directa. h. d. Primo, loquitur quando verba

executiua diriguntur ad legatarium. Secundo, quãdo simpliciter proferuntur. Tertio, quando diriguntur ad heredem. Secunda ibi, idem dicẽdum. Tertia ibi, sed z cũ quis. ¶ †No. q verbũ accipiendi, verificatur siue accipiat, siue per eũ non stet, siue per eum stare non fingat, vt quando mora cõmittitur iure speciali.

2 ¶ Secũdo† not. qñ verba simpliciter proferũtur, iudicatur perinde, ac si essent ad legatariũ directa. Pro hoc ter. z glo. in prin.

3 hui⁹ l. Tertio no. gl. q ista ẽba, si nõ dederit, intelligũtur, id est, dare nõ debuerit. ¶ Op. hic dicit, q regrit q nõ accipiat, vel mora pesserit. Cõtra j. eo. §. in fi. Bla. in verb. accipiat, huius timore dicit, dic plenius. q hic intelligat accipiat. id est, accipere possit. z sic cõcordat cũ fi. Hec sol. nõ est vera. qz cõtra ter. huius §. Quare dic. q ibi executiua verba fuerũt relata ad heredẽ. hic ad legatariũ. Unde factum legatarij requirit vt cõstituat heredẽ in mora, vel cõstituere fingatur: vt accipiat, id est, accepisse fingat. ideo prima expositio verior. Dicitur in ver. idẽ dicendũ. q verba prolata simpliciter, magis ad fideicõmissarium videtur relata, quã ad heredem. Hoc videtur contra gl. in l. precibus. C. de impu. z alijs substi. vbi verbũ. substituo, quod est cõmune, in dubio per fideicommissum intelligitur, vt sic heres det, nõ q accipiat sua mann. Solu. Ibi est ideo, qz omni tẽpore iure directo valere non potest. Uel aliter, hic quo ad aliud accipitur, quã quo ad directã vel fideicõmissariam substitutionẽ. Nam hic cõstat omnino fideicõmissariam esse substitutionẽ. Ad vltimã partem opp. de l. quidam in prin. ad Trebel. vbi videtur nõ sufficere diẽ legati cedere, nisi fiat restitutio, cũ verba ad heredem dirigũtur. Sol. † Ibi loquitur in fideicommisso vniuersali, hic in fi. loquitur in legato particulari. Ratio est, nam ista verba, si nõ dederit, intelliguntur id est, dare non debuerit, sed in legatis particularibus statim cedit dies legati

b z dominiũ legati transit immediate in legatariũ recta via. si natura rei legate non repugnat, merito ista cõditio verificatur statim: sed in fideicõmisso vniuersali nõ transit dominiũ, nisi facta restitutione, quã quis nõ tenetur facere, nisi petatur. Ideo aliter ista verba intelligũtur in vniuersali legato, quã in pticulari. Sed contra hoc opp. §. ver. idẽ dicendũ. Sol. hic in maiore, ibi in mi-

4 nore, secũdũ Jac. de Are. in d. l. quidã ita. Tu † distingue. aut verba executiua referũtur ad legatariũ. z tunc requiritur q heredis mora, vera, vel ficta precedat. vt §. isto. in prin. z versic. idẽ dicendum. Aut referũtur ad heredẽ. z tũc aut in legato particulari, z sufficit diẽ legati cedere, vt in vers. sed z cum quis. Aut in legato vniuersali, z tũc requiritur restitutio, l. quidã ita. ad Treb. Aut dubitatur ad quẽ sunt verba relata, z in dubio ad legatariũ videtur relata vt in versic. idem dicendum. z in gloss. ipsius. in princip.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Intelliguntur. Et hunc ter. in hoc alle. pro no. Rom. in cons. cccxij. incip. circa propositam consultationem inquantum queritur an. ꝛc. in §. dubio.

* CLAV. DE SEISS. Add. de Alex. cons. xiij. vol. j.

b ALEX. ¶ Recta via. Dic melius vt per Barto. in l. cum filio. ad ff. de lega. j. z vide j. eod. in l. si legatum. §. j. plenius per Jmol. de hac materia, in dic. l. quidam.

* **§. Si quis ita.** *Quando ex facto legatarij potest damnificari heres, cogitur legatarius ei cauere de illo non faciendo. hoc dicit. Simile vidistis §. de leg. iij. l. iij. in fi. cum l. seq. z l. fideicommissa. §. interdum. eod. titu. Oppo. ad istum. §. supra de lega. iij. l. fideicommissa. §. si quis decem, z l. j. §. si cui ita, infra, vt le. no. ca. Sol. Ibi damnificatur heres ex facto legatarij, tamen hoc legatario prodest principaliter hic vero secus, vnde non debet cauere ibi: sed hic sic.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Si quis ita. Ad intellectũ hui⁹ §. vide q dicit Alex. in l. qui absenti. §. j. j. de acq. pos. z ibi ẽt are. circa fi.

1 ¶ Incertitudo personarum vitiat ademptionem, sicut legatũ.

2 Actio z exceptio regulantur eodem modo.

a **§. Si duobus.** [a]Incertitudo † personarum vitiat

1 ademptionem, sicut vitiat legatum, hoc dicit, pront in litera habetur, vtriq; si vero est neutri, dicit e

2 conuerso, non vitiat ademptionem. Uel aliter: † Illud, quod facit actorem in petitionem succumbere, facit succumbere reũ in exceptione. Nam si peto Titium legatum mihi, z non possum probare de quo testator senserit, succumberem, l. duo sunt Titij. §. de testa. tur. idem in reo, si heres dicit legatum ademptum Titio. z nõ potest probare de quo Titio senserit testator, succumbet. Facit l. j. §. Labeo. de fium. z quod dixi in l. j. de excep. Oppo, nam hic aliqua litera dicit, neutri, z contradicit litere. vtraque vtrique. z litera est vera. Nam si dicit, neutri, verum est in effectu, quia neuter exigere potest. Si dicit, vtrique, verum est, si heres vult: qz heres habet facultatem soluendi, cui vult debitũ, ꝛc. Dicitur hic, ista ademptio non valet. Contra in l. si fuerit. de rebus dubi. Sol, Ibi fuerunt legate due res, hic vna, z ibi plene dicitur. Item op. de l. si quis seruum. §. si inter. §. de leg. ij. Sol. Neuri debetur rede nolente soluere, sed eo volente soluere, vtrique debetur. est, ei quem eliget, z sic intelligitur. Diuersitas istius habetur glos. magna, ibi, contra supra, de in rem verso. sed ibi erat de iure vtriusque, hic erat dubium de ipso iure.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si duobus. Nota ex isto ter. q actio z exceptio regulantur eodem modo. ¶ Adde dominum meum Socin. in l. excep. vbi per hec dicta Bartol. dicit, dicta in regula, non de reg. iur. j. habere locum vbi est eadem ratio. Et vide etiam lin. in proe. Decreta. in glos. j.

1 ¶ Ademptio si refertur ad rem, videtur adimi omnis dispo facta circa illam rem, non si refertur ad ius.

2 Clausula derogatoria in statutis posita, vt tollat statutum cienda est, an referatur ad rem. an ad ius.

1 **§. Si titio fundus.** Si ademptio refertur ad rem, videtur mi omnis dispositio facta circa illã rem, hoc dicit. Et ibi, specialiter dixerit quia ademptio refertur ad rem. legati conditionalis. Dic, si testator dixerit sic, legatum sub conditione adimo, tunc refertur ad ipsam dispositionem, ad actum legandi, non ad rem, z si ex primo legato

2 Hoc est bonum † pro statutis, in quibus est clausula ria. Nam respice, an referatur ad rem vel ad ius, quo d

1 **§. Condicio.** Non solum quod legatur, sed ad qualificandum legatum potest adimi, hoc dicit. In glos. ibi arg. contra l. si alij secundum Roffre. In eadem glos. ibi l. j. Sed ibi adiecta non legabat. nec adscripserat.

1 ¶ Dictio taxatiua, duntaxat, in legato, inducit exemptionem in residuo.

2 Correctio legum non inducitur ex dictione taxatiua tantum

a a **§. Cum titio.** [a]Dictio † taxatiua in reflexione

1 emptionem induct. d. Jmolam habemus in dict. taxatiua, tantum, in l. rationes. in fine. z ibi no C. de proba. secundum opin. Bal. quæ est verissima per hanc

b Idem in dictione taxatiua solum, [b]vel, solum modo, vt C. de

c l. si quidem. facit q dixi in fi. l. si cũ dos. §. reamo. Et q dictione

2 taxatiua † tãtum, inducatur legis correctio, vt in vna lectura pro. vno maleficio imponit penam mill. librarum, alia tantum pro eodem maleficio imponit penam legis tantum. vel quod an ex hoc inducatur correctio. Ter. videtur cum glo. ob. ca. C. de prædi. mino. l. contractus. j. de reg. iur. cum simili nomine. j. de vsucap. cum glos. istarum legum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cũ Titio. Adde bar. in l. si cum dos. in mea.

b ALEX. ¶ De dictione taxatiua solum, ꝛc. not. tum solum, solummodo vide Bart. late in l. si convenit in ix. q. prime partis, z Bartol. hic, alle. Imo. z sequitur Alaro. §. de viro. soluto matrimonio.

c AND. BAR. ¶ An ex dictione. Et vide Joan. de Imo. in Laro. §. de viro. ff. solu. mat. Et quid de dictione, non obstante, glos. de here. que ab inte. §. j. in authen. z Bart. in ꝛtra mendum in versicul. non obst.

1 ¶ Legata z fideicommissa reuocantur nuda voluntate, vel tacita, z grauissimis inimicitijs.

2 Testamentum quando censeatur reuocatum ipso iure, vel cetur ope exceptionis, ex incisione testamenti.

3 Inimicus capitalis dicitur, qui occidit consanguineum: vel fat de crimine capitali, vel minatus est se occidere.

4 Inimicitia grauissima dicitur quando est lis omnium bonorum vel facta est iniuria.

Utroq; iniuria que dicatur.

5 Pace facta non potest opponi exceptio illius inimicitie.

6 Exheredatio filij iuste facta, videtur adempta, si pater se reconciliauit cum filio.

a **§. Non solum.** [a]Nuda † voluntate, vel tacita reuocantur

1 ussimis inimicitijs, legata z fideicommissa

b missa reuocantur, [b]que his cessantibus restaurant. h. d. ¶ Tu

c tur, hic nuda, ꝛc. Declara nuda, vt in gl. Tunc oppo. Contra l. hac consultissima. §. si quis autem z l. j. supra de inin. test. vt in gl. Sed contra hoc opp. de l. cum quidam. j. de his quæ indi. z l. nostram. C. de test. Bl. que est hic, dicit, legata z fideicommissa reuocari sine solennitate, z sine facto sed in heredis mortione reuocanda requiritur factum, quod de leat vel cancellet

2 linum concidat, z tunc reuocatur ipso iure. Ad illud quod dicit, q quando linum concidatur, testamentum rumpitur iure. male dicit, z contrarium not. per gl. in d. l. nostram. C. de que dicit quod ope exceptionis. Idem not. in l. hereditas. C. his quibus vt indi. Alibi habetis gl. que distinguit, quæ

Inciditur ante testamentum perfectum, ꝛ reuocatur ipso iure: aut post testamentum perfectum, ꝛ tunc ope exceptionis. Ita not. gl. ff. de test. l. ad testium. §. si signa. ꝛ per Cyn. in d. l. nostram. ¶ Itē dicitur in gl. ꝙ requiritur factum, vel solennitas. Contra, imo vbi factum defuncti interuenit non sufficit, vt ff. eo. l. ex parte. Gl. dicit ibi interuenit factum quia incipit aliam voluntatem facere: sed predicta loquuntur, quando factum interuenit circa ipsum corpus testamenti. ꝛ bene dicit Cyn. De hoc ponit gl. vnam longissimam distinctionem in dic. l. nostram. C. de testa. ꝛ in l. hereditas. C. de his quibus, vt indig. Dicam in l. j. ff. de his que in testamento del. ¶ Dicitur hic, †capitales inimicitie, ꝛc. quero[d] que dicantur capitales inimicitie? Videte, intelligo capitalem inimicitiam, quantum est in proposito, si quis interfecit meum consanguineum vel affinem, l. lege Cornelia in princi. ff. de iniu. adeo ꝙ repellatur a testimonio, ꝛ a consimilibus. Idem si non occidit, sed de capitali crimine accusauit, l. qui cum maior. ff. de bon. lib. per totam legem. Idem si non accusauit, sed minatus est interficere, vt not. in l. licet. ff. de arbit. secus tamen videtur, si auxilium prestiterit contra eum in causa capitali, ar. l. qui cum maior. §. pe.
4 Sed† que dicantur inimicitie grauissime[e]? videte inimicitie grauissime sunt cause ciuiles omnium bonorum. vt Instit. de excu. tut. §. item propter litem. ꝛ l. propter litem. ff. de excu. tut. Idem puto in omnibus casibus, in quibus dicitur fieri atrox iniuria, quos habes, in l. pretor. §. atrocem. cum l. seq. ff. de iniur. ꝛ Instit. de iniur. §. atrox. Sed que dicitur atrox iniuria? hic est ostensum qualiter intelligatur, ꝛ quomodo, dixi in l. licitatio. §. quod illicite. ff. de publica. Vltimo †proxi. l. quod si iterū, facit ad multa, [f] ꝙ postquam facta est pax, non potest opponi[g] exceptio illius inimicitie, intelligo pacem esse factam tacite, vel expresse. Itē nota. †ꝙ
5 si pater exheredauit filium ex iusta causa, si post reconciliauit se cum eo, illa exheredatio videtur adempta.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non solum. Vide ad limitationem huius §. quod no. Bart. in l. si inimicitie. de his quibus vt indig. ꝛ tene menti. Item limita, nisi inimicitie superuenissent absq; facto legatarii, tex. est not. ꝛ ibi bar. in l. cū in tabulis. §. j. ff. de his quib[us]. vt indi.

b ALEX. ¶ Reuocantur. Et adde ꝙ licet testator faciat codicillos, ꝛ non adimat, tamen tacita ademptio durat. l. filio. §. Seia. ꝛ ibi Bartol. ff. eod.

c ALEX. ¶ Tunc opponi. Et vnum tene menti quod dicit Bal. in materia, quem omnino vide in l. athlete. §. dat remissionem. de excus. tutorum. per illum text. quod nota.

d ALEX. ¶ Quero. Quis dicatur capitalis inimic[us], adde quod habetur in cap. bone memorie Maguntiū. de elec. ꝛ quod no. in c. statutum de rescrip. in vj. ꝛ quod no. in c. pastoralis. de re iudi. ꝛ no. in l. licet. ff. de ar. Imo dicit tex. not. secundum Anto. in c. accedens. el ij. vt li. non conte. ꝙ capitales inimicitie probantur, quādo probatur aliquem retinere bona. ꝛ vxorem alicuius, ꝛ sic non solum ex morte, vel sanguine proprio, sed etiam bonorum, ꝛ sic secundi sanguinis secundum An. vbi ff. ꝛ vide glo. in authen. de testi. §. si vero quis in vers. de crimine. ꝛ Bar. ꝛ ibi dixi aliquid in l. iij. in princip. ff. de test. dicit etiam Bal. in authenti. si dicatur. de testi. ꝙ remittitur arbitrio iudicis. ꝛ vide Bal. in l. j. in fi. C. si qua pred. potesta. ꝛ vide no. in l. procuratorem, C. de proc. ꝛ ibi per Guil. de Suza. ꝛ Bal. ꝛ Ang. in l. is qui reus. de publi. iudic. Et quomodo probentur inimicitie vide Bal. per illum tex. in l. liberi. C. de inoffi. test. ꝛ alibi dicit ipse in l. i ipsi[us]. C. fa. ercis. ꝙ si quis tenetur in vinculis, presumitur inimicitia, que semper durare presumitur, nisi contrarium probetur ꝛ idem dicit in authen. si dicatur. ꝛ idem Bal. in l. non ignorabit. C. ad exhi. ꝛ testis super inimicitia debet reddere rationem non interrogatus, prout Bald. in l. iij. C. de testib. ¶ Adde quis dicatur capitalis inimicus. Bald. consil. cccxvj. iiij. lib. ꝛ consil. cccxxxix. iij. lib. ꝛ quando inimicitia presumatur durare, per eundem consil. clxj.

e POMA. ¶ Sed que dicantur inimicitie grauissime. Vide bart. consilio lxij. in j. volum. alias in iiij.

f ALEX. ¶ Facit ad multa. no. ꝙ si statutum permittit quē impune offendi, videtur permittere eundem occidi posse. Vide Io. And. in addi. Spe. in tit. de homi. §. j. in fi. ver. Idem dixit. ꝛ consuluit Bal. in consil. incip. statuto castri plebis. ꝛ vide quod habetur in l. nec in ea. ff. de adulte. ꝛ ibi Bart. ꝛ Bal. in suo peculio. in ver. bannitus. contrariū dicit, videlicet ꝙ aut talis est exbannitus crimine quod ingerit penam mortis ꝛ statutum permittens ꝙ possit offendi, videtur permittere ꝙ possit occidi, secus si nō sit bannitus ex crimine ingerente mortem. ꝛ idem dicit Guli. de Suza. in quibusdam suis allegationibus, per l. Pedius. ibi, ex qualitate. de incen. rui. naufra. ꝛ in l. si preses. de penis. Et si potest impune offendi potest etiam capi, ꝛ ad iudicem duci. Bald. in l. fi. C. de exhiben. reis. Et si mādo vt quem vulneres, tu occidis, teneor de occiso. d. c. fi. ꝛ notat Bal. in l. cū mandati. C. māda. ꝛ hic teneo opin. Bar. quam sequitur Io. And. ꝛ Spe. in tit. de cōstit. §. j. post Marti. de Fano. ꝛ ibi respondet ad rationem Bald. per l. capitalium. in §. in exulibus. de pen. vide Joā. And. in dicto loco. Item quando statutum permittit occidi, etiam vulnerari permittere videtur, secundum Cy. in l. j. C. que sit longa consue. facit quod dixi in l. j. C. vnde vi. ꝛ vide Ange. ꝛ Imo. in l. in suis. de lib. ꝛ posth. ꝛ quod not. bal. in l. si quis non dicam rapere. in princip. de epis. ꝛ cleri. ¶ Adde, an si statutum permittat offendi, permittat etiā occidere. Ange. consi. cclxxxvij. Paul. de Castr. consil. xxiiij.

g ALEX. ¶ Non potest opponi. Et ista faciunt ꝙ si cum inimico est facta pax, non repellatur a testimonio. de quo per Inn. in c. cū oporteat. de accu. ꝛ per gl. in c. per tuas, de simo. in vers. capitales. ꝛ not. Inn. in c. cum te. de re. iu. ꝛ quod no. Bal. in l. prescriptione. C. si contra ius. dixi post Bar. in l. iij. §. j. ff. de testibus. Adde, an inimicus reconciliatus possit esse testis. Rom. consil. clxxxvj.

LEX V.

Sicut. Dicitur hic, ꝙ translatio in alium inducit tacitam ademptionem. Contra, imo videtur
1 ꝙ ambo concurrūt ad legatum. Insti. de leg. §. si eadem res. ꝛ ff. de leg. iij. l. re cōiuncti. Gl. sol. ꝙ continet adēptionem, pro parte, vel, ait, distingue vt dicit in l. si plurib. ff. de le. j. do. Dyn. dicit, ꝙ hoc nō est verum, imo cōtinet adēptionem in totū, vt hic in tex. ꝛ ff. l. proxi. Ad cōtrarium rñdeo, ꝙ ibi legat secūdo, sine cōmemoratione primi legati: hic vero secundū legatū fit subcōmemoratione primi. hoc probat. ff. de cōd. ꝛ dem. l. nō ad ea. Istud dictum
a Dy. est contra casum[a] l. Iul. in prin. ff. de here. inst. ꝛ l. triplici. de verb. sig. Dicūt quidā, ibi loquitur in hereditate que difficilius adimitur. hic vero in legato, arg. ff. in l. iij. in fi. Videte, istud nō est ve-
2 rum. Nā qñ adēptio fit in volūtate solēni, eodē mō valet in hereditate, sicut in legato, l. heredes. §. sed ꝛ si notā. ff. de test. ꝛ ꝙ no. ff. e. l. iij. §. fi. Quare teneam[us] q[uod] gl. dicat bene, nisi aliud appareat, secundū distinctionē d. l. si pluribus, ff. de le. j. Nō obstat. l. nō ad ea. ille, per Dyn. q[uia] ibi fiebat translatio in eandē personā: hic in aliā, que facilius presumitur, vt not. in simili in l. j. §. fi. ff. de stipul. seruo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Est contra casum. An ꝛ quando videatur legatum ademptum, habetur per Cyn. in l. si Fortidianum. C. de lega. per Bar. in d. l. re coniuncti. circa prin. de le. iij. ꝛ in d. l. non ad ea. ꝛ vide Bartol. in l. alumne. §. j. ff. eod. ꝛ Imo. in d. l. Iulianus, in fin. ¶ Et vide Alex. in consil. clxix. ꝛ in consil. clxxj. in v. volumi.

LEX VI.

1 ☞ Lex magis sequitur naturam vltime voluntatis, quā cōtractū.

Translatio. Not tex. ibi nam cum dico. Itē not. tex. ibi, item si pro fundo x. legentur quod tene menti, q[uia] valebit ad multa opp. ꝛ videtur, ꝙ isti sint duo rei debendi. l. iij. ff. de duobus reis. in princ. Respon. ibi loquitur in contractibus qui dependent ex voluntate duorum, debitoris ꝛ creditoris. vnde non est verisimile, ꝙ creditor voluerit a primo debitore recedere, nisi aliud appareat iure nouationis: sed hic loquitur in vltimis voluntatibus, que dependent ex voluntate vnius testatoris. Vnde non est verisimile
1 ꝙ voluerit duos grauare. Hec sol. patet hic in tex. †. In aliis au-
a tem dispositionibus magis starem[a] ei quod dicitur in vltimis voluntatibus, quam quod dicitur in contractibus.

ADDITIO.

a ¶ Starem ei. Et sic ex hoc sentit Bart. ꝙ lex magis sequitur naturam vltime voluntatis, quam contractum. Et ita ponderat Aret. in c. sicut. tit. de proba. ꝛ in c. fi. de constit.

LEX IX.

1 ☞ Legatum quantitatis in dubio, cum videtur duplicatum, vt debeatur bis, vel tantum semel.

2 Mutuaui tibi centum, ꝛ apparet: item apparet ꝙ promisisti centum ex causa mutui, intelligitur de eisdem centum que mutuasti.

Cum centum. Si quātitas bis relinquatur, bis debetur, nisi animo adimendi secunda voluntas fuit expressa. h. d. ꝛ est
1 aliquantulum subtilis. Quero, †dicitur hic, si testator voluerit duplicare, legatum erit duplicatum, alias non: quid in dubio? Glos. distinguit, aut legatum quantitatis duplicetur in
a eodem testamento, ꝛ tunc non intelligatis duplicatū: [a] secus si in diuersis scripturis, q[uia] tunc videtur duplicata quātitas. h. d. Jac. de are. videtur sentire contra istam gl. hic, ꝛ eius opin. plus placet. Nam hic in fin. legis dicitur, idem est ꝛ si in codicillis id fuerit factum. Et sic non videtur curare an in eadem voluntate, vel diuersis fiat. Quare dicit Iac. ꝙ opi. gl. habet locum, quando relinquitur bis eadem quantitas: secus si diuerse, quia in vna voluntate est legatū plus, in alia minus: quare tūc videtur duplicare legatum, nisi aliud appareat. Et hic est casus huius legis, ꝛ l. si ita sit scriptū. ff. de leg. j. fm Iac. de Are. ꝛ ff. eod. l. iij. §. si quis Titio. Cum ergo sit alia causa in primo casu quā in secūdo legata diffe-

runt secundum plus ꝛ minus. Ju vno enim scilicet, in primo casu, est plus quam in alio, scilicet secundo: ideo, qꝛ est plus in vno legato, quam in alio in quantitate: videtur duplicatum legatum etiam in eadem voluntate. Istud videtur esse magis consonū iuri ꝛ veritati. Et hoc verū si intelligamus legatū factū simplicit esse secus si secundū fieret per relationem ad primum: vt si dico, centum que pure legam, lego sub conditione. Nam tūc, licet dicto, que, possit facere simplicem relationem, ꝛ possit facere propriam, vt no. hic in j. glo. in dubio intelligitur de propria, ꝛ vera relatione. Hoc probatur in l. Julianus. §. de hered. instit. ꝛ l. triplici. §. j. j. de verb. signi. si. vnde intelligendo, qꝛ hic fuerit relictum secundum legatum, per relationem ad primum, verum diceret ista glo. qꝛ tunc in hac l. non videtur duplicatum legatum. tamen contra Jac. de Are. facit l. Sempronius. §. de leg. ij. Sol. Jbi sunt due voluntates, que habentur loco vnius, ꝛ ideo nō apparet que voluntas fuerit prima, ꝛ que posterior, ꝛ constat testatorem tantum semel reliquisse. ideo in dubio eligimus qꝛ est minus, vt ibi: hic vero constat testatorē plures legasse. ¶ Et ideo pro declaratione huius materie quedam habent hic distinctionē per Dy. quare plenius distinguebꝫ sic. Quādo alicui pluries relinquitur quantitas, aut a diuersis heredibus, aut ab eodē. Si a diuersis, a quolibet debetur insolidum, l. seruo alieno. §. si quis a primo. §. de leg. j. nisi illi diuersi heredes haberentur loco vnius, vt instituti ꝛ substituti, vt ibi no. Si vero ab eodem, ꝛ tunc aut in diuersis voluntatibus, aut in eadem. Si in diuersis, aut legatū est simpler, ꝛ in dubio videtur velle duplicare legatum, l. quinquaginta de probationi. nisi sint due voluntates, que loco vnius habentur, l. Sempronius. §. de leg. ij. Aut legatum est ob vnam ꝛ eandem causam, ꝛ tunc statur vltimo legato l. libertis quos. in prin. de alimen. ꝛ cibaria. leg. Sin vero relinquitur in eadem voluntate, tunc aut vtrū que legatum continet tantundem. aut non. Primo casu non presumitur, qꝛ voluerit duplicare, nisi probetur, l. plane vbi. §. sed si non corpus. §. de leg. j. Si vero non continet tantundem, tūc aut secundum legatum est factum per relationem ad primum, ꝛ tunc stabitur vltimo tantū: ita potest intelligi hic, ꝛ gl. hic posita. Aut secundum legatum est factum simpliciter, ꝛ presumitur testatorem voluisse duplicare, nisi aliud appareat per verba expressa, vel per dictionem taxatiuam. l. si ita. §. de leg. j. ꝛ l. iij. §. cum Titio. §. eod. Jta debes intelligere istam materiā. ¶ Et ista materia †potest induci ad questiones. Apparet qꝛ mutuaui tibi centum. Itē apparet, qꝛ postea promisisti centum ex causa mutui: an intelligitur de illis centum mutuatis, an de alijs centum: Et qꝛ de eisdem centum intelligatur, videtur gl. in l. triplici. j. de verbo. significa. ꝛ dixi in l. plane §. j. §. de lega. j. Et hoc† quando pluries relinquitur quantitas. Sed si species pluries relinquatur, non dico hic, sed dicam in l. Meuius. §. cum qui. supra de lega. ij.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non intelligatis duplicatum. Et intellectū Jac. de are. ꝛ Bartol. hic sequitur Paul. de Castr. in l. plane. §. j. de leg. j. ꝛ ibi etiam Bald. ꝛ Jaco. de Are. ꝛ etiam ita tenet Per. ibi, licet non alleget istum text. adde Spe. in tit. de testa. §. j. versi. item pone an instituerit filium.

b ALEX. ¶ Plenius distingue. Sequitur Paul. de Castr. in d. l. plane. §. si eadem, tamen ille text. in §. j. loquitur quando quantitates erant diuerse, nimirum ergo, ꝛc. per hanc legem, ꝛ sic non probat dictum. Unde nisi aliud constet, videtur idem in legato speciei. l. si tibi homo. §. j. ꝛ quod ibi Bart. de leg. j. iuncto §. si eadem, tamen pro opinio. Bart. est casus in l. si a pluribus. §. j. ꝛ ibi latisime per Dy. ꝛ Bart. de leg. ij.

c ALEX. ¶ Stabitur vltimo tantum. Facit l. Lucius. §. impubem. cum ibi not. de leg. ij. ꝛ quod not. Bar. in l. ij. §. ij. de do. preleg.

d ALEX. ¶ Sed dicam. Et dixi post Jmo. in l. plane. §. si eadem. de lega. j. per Dyn. ꝛ per Bar. late in d. l. si pluribus. §. j. de leg. ij.

LEX X

1 ¶ Conditio tacita, que venit ex dispositione testatoris, impedit transmissionem: secus est si venit ex necessitate, quia non impedit.

2 Resolutio conditionalis in contractibus non facit primum contractum conditionalem, sed in vltimis voluntatibus sic.

Jlegatum. Ad hanc legem opp. qꝛ adeptio conditionalis non impediat trāsmissionem, vt l. si penum. j. quādo dies legat. ced. Solue vt ibi per Dyn. ꝛ ibi plenius dixi, qꝛ ibi loquitur de conditione, que extitit in ipso actu moriendi: hic secus. Item oppon. †tacita conditio non impedit transmissionem, l. conditiones que extrinsecus. j. de condit. ꝛ demonstr. sed hic est conditio tacita, ergo, ꝛc. Sed conditio tacita non impedit transmissionem. Verum est de ea conditione, que venit ex necessitate: secus si venit ex dispositione testatoris, vt hic, ꝛ l. quod pure. j. quando dies leg. ced. Item opp. supra pro emptore. l. ij. §. si in diem. Breuiter †solue, aliud in contractibus, aliud in vltimis voluntatibus. Nā in contractibus resolutio conditionalis, non facit conditionalem primum contractum, sed in vltimis voluntatibus sic, vt not. in l. cōtracta. ff. minus in l. ij. §. j. de in diem addict. in glo. magna. habetur in bus diebus. §. quidam Titio. de condition. ꝛ demonstra.

1 ¶ Dominium in legato quantitatis non transit recta via, tamen statum incipit deberi.

§. Quod si ita legatum. De materia. §. eo. l. iij. §. j. hic dicitur. si decedat antequam dies legati cedat, tra, imo debet intelligi, si decesserit antequam acceptat. fieri

1 de commisso vniuersali, l. quidam ita. j. ad Trebel. hic de tum quantitatis, in quo non transit dominum recta via, fideicommisso vniuersali. Respond. licet dominium non tra recta via, tamen statim incipit deberi: sed in fideicommisso sali est plus, quia requiritur acceptatio fideicommissi, cum: ideo quia illud potest continere damnum, sed lu istud tantumodō lucrum.

LEX XI.

1 ¶ Electio in legato generis, an sit legatarij.

Qui hominem. Opp. supra eodē legato alternatiuo, hic in legato generis. Inde hanc legem ad questionem, qꝛ in legato generis est elec rij. De qua habetis supra de legatis primo. Legato ꝛ l. heredes. §. non tantum. versi. si incerto, supra. famil.

LEX XIII.

1 ¶ Verbis testatoris statur in adimendo id, quod ab ceditur.

2 Quis admittitur ad probandum contrarium eius quod statoꝛ asseruit.

3 Statutum si aufert ex causa in eo inserta beneficium alteri assertioni non statur.

1 **Jui.** Jn adimendo id, quod a testatore concessum verbis testatoris statur. hꝫ. Opp. in §. supra ad Syllā. vbi dicto testatoris non statur. Sed Sta statoꝛ volebat solum auferre beneficium a se concessum: vbi volebat penam imponere. Item oppo. in authen. de ex pel. cogn. §. causas. vbi non statur dicto testatoris ultimo sam ex heredationis, nisi probetur. Solu. ibi testatoꝛ volebat ferre filio quod habebat a lege, scilicet, quod sibi patri succ hic vero volebat auferre quod a seipso testatore habebat.

3 ¶ Ulterius †quero, quid si libertus vult probare contra eius quod dixit testatoꝛ: an debeat sibi prodesse. Videtur quia si testatoꝛ errans hoc dixit, ita qꝛ appareat testatorem re dixisse, puto qꝛ proderit sibi, arg. l. vltime. §. de heredita

3 cit. l. epistolam. in prin. j. ad Trebe. Et ita †tenemur facimus ad multa. precipue ad statuta, que auferendo ab teri concessa. Utrum stetur causę apposite in locatione probatione, solutionem habetis ex predictis, quamvis.

ADDITIO.

a IO. THI. ¶ Utrum stetur. Addetu qꝛ Franci. de Arena de proba. dicit hoc dictum Bar. sin. Et per istud dictum reddi dubia decisio Bartol. in l. ambitiosa. charta vbi ja ab ordin. fac. vide ibi ꝛ cogita.

LEX XIIII.

2 ¶ Ecclesia contra habentem fundum eius in emphyteusim agere possit rei vendicatione.

Dominium regulariter nō probatur ex cōtractu emphyteu

3 Instrumentum treuge probat guerram precessisse.

4 Priuatio habitus, an sequatur ad positionem priuationis.

a **Legata.** Que inducuntur ad diminutionem, important augmentum. hꝫ. De hoc in §. j. l. legata inutiliter. ꝛ ibi per Dyn. inducitur ad tres questiones. Et quidam ponunt hic duas. ¶ Prima. Si

2 bes †fundum in emphyteusim ab ecclesia: modo ecclesia agere vendicatione, an ex hoc probetur cōpetere rei vēdicatio videtur qꝛ non, qꝛ instrumentum emphyteusis inducitur, ecclesie diminuatur, non vt augeatur. Videtur. ista questio intelligenti habet modicum dubiū. Nam si quidem ecclesia actione personali descendente ex contractu emphyteutico, non potest sibi referri questio dominij. l. si quis conductionem loca. ꝛ l. nec creditores. C. de pigno. actio. Sed si agere re

b catione, tunc ex instrumento emphyteutico non probatur minium regulariter, l. ad probationem. C. loca. ꝛ no. per gl. milij. in l. ita vt vel fur. vel ita vt si fur. §. commo. Nec sunt si dominus emphyteusim eo animo recepisset. vt transferret

* minium in ecclesiam, secundum ea que plenissime dixi in l. si

3 quam rem. j. de acquir. pos. Secundo Dy. †inducit istam ad aliud, facta est treuga inter aliquos, vtrum ex instrumento treuge, probetur guerra precessisse, vt sic finita treuga

guerra

guerra. Hec lex facit q̄ nō. quia treuga fit ad diminutionem, non ad augmentum guerre. Videte, non est dubium q̄ ex instrumēto tregue non inducitur guerra, sed probatur guerram precessisse: sicut dicimus de dimittio. l. Julianus. §. de diuor. & in authen. quibus modis na. eff. le. §. quoniam. & facit quod no. in l. si mihi & tibi. §. in legatis. supra de lega. j. De hoc facit quod not. dixi in l. decem. §. de verbo. obli. Sed vtrum † ad positionem priuationis, sequatur positio habitus, habuistis in l. iij. §. si duobus supra cod. titul. Non habetis hic alia.

ADDITIONES.

ALEX. ¶ Legata. Istam legem alle. Bart. in l. ij. & l. & q. de inst. om. iudi.

ALEX. ¶ Non probaretur. An per instrumentum probetur dominium, & idem per dationem in emphyteusim: adde que dixi post Bar. in l. Titia §. de solut. adde Bal. & Jmo. in l. cum tale. §. fin. de condi. & demonstr. & quod not. Bal. & doc. in l. cum falsa. C. de in. & fa. test. in §. quibus. inst. constit. Co. per Jmo. in l. quidam ita. §. ad Trebel. I. O. FR. RV. ¶ Adde Spe. in tit. de loca. §. nūc aliqua, vers. iij. & vers. clxviij, vbi plene de q. de qua hic per Bart. & idem tenet Alex. consil. xi. incip. viso processu, vol. iij.

CLAV. DE SEISS. ¶ Dixi. Adde Bal. in l. cum tale. §. fi. §. de condi. & demonstrat.

LEX XV.

☞ Legatum extinctum alienatione, non restauratur, nisi de nouo probetur.

Cum seruus. [a] Legatum † extinctum alienatione, non restauratur, nisi legatarius nouam voluntatem testatoris probet. Oppo. de l. rem. legatam. §. cod. Sol. Fateor q̄ debet distingui, alienauerit sponte, aut necessario, vt ibi dicitur. Secundo oppo. de manu. test. l. verum est. Sol. Aliud in relicto libertatis, vt ibi aliud in relicto proprietatis, vt hic. Istud videtur contra ter. in l. iij. §. cod. vbi cessante causa ademptionis cessat ademptio. Puto, q̄ debeamus sic dicere: inimicitie, de quibus ibi loquitur, fuerunt causa voluntatis testatoris: vnde cessantibus inimicitijs, presumitur cessare voluntas adimendi. Sed hic alienatio non est causa voluntatis ademptionis, sed voluntas precedit, que ostenditur per actum alienationis. Unde secuta ademptione, non sequitur, q̄ remaneat voluntas legandi, quia non est eius causa.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Cum seruus. Hic ter. allegat, no. Bal. in l. iij. C. de le.

LEX XVI.

☞ Statutum, q̄ camplor debet cancellare rationes, de quibus plenarie fuit satisfactū, verificatur in eo qui scribit sibi satisfactū. Scribere sibi satisfactum, & cancellare, idem est.

Nihil interest. Hec lex facit ad questionem de statuto camplorum, qui habent statutum, † q̄ ipsi tenentur cancellare rationes, de quibus fuit plenarie satisfactum. ¶ Modo quidam non cancellauit, sed dixit, satisfactum est mihi de omnibus integre. Certe idem est hoc dicere seu scribere, quod cancellare, argu. huius legis. Non sunt hic alia.

LEX XVII.

Nihil prohibet. [a] Bl. opp. de l. vbi pugnantia. de regulis iuris, & glos. soluit optime.

ADDITIO.

ALEX. ¶ Nihil prohibet. Adde quod not. in l. emptor. §. Lucius. in fin. de pactis.

LEX XVIII.

☞ Alienatio voluntaria omnino extinguit legatum precedens & quando extinguatur. nume. 6.

Liberalis in necessitatib⁹ nemo existit, & qualit intelligat, & n. 4.

Donare improprie dicitur, dans ex necessitate.

Legatum quibus alienationibus reuocetur. & nu. §. 7. 28.

Legatum non censetur reuocatum ex pignoratione, nisi sit pignorata pro tanto, quod non sit spes luitionis. nume. 11.

Donatio facta vxori, reuocatur per pignorationem, non tamen per obligationem generalem omnium bonorum. nume. 10.

Rem legatam. [a] Alienatio voluntaria omnino extinguit legatum precedens. h. d. Nota. text. ibi hec enim distinctio, &c. Dicitur hic, cum nemo in necessitatibus liberalis existat. gl. exponit. nemo, qui dat ex necessitate, dicitur donare. Contra. imo quandoque quis donat ex necessitate, vt §. de tut. & ra. dist. l. §. j. & l. cum plures. §. pen. & §. de admin. tuto. & l. si seruus seruum. §. si olinam. §. ad l. Aquil. Dicit gl. ibi non dicitur donatio proprie, sed improprie, & bene dicit, vt plene dixi in l. j. de dona.

a ¶ Sed quero⁹ vtrum per istam donationem impropriam, de qua loquuntur leges contrarie, reuocetur legatum? Respon. non, quia ex necessitate fit, ergo non reuocatur, vt hac l. cum si. Tamen † aduerte tres casus. Quandoque donatio fit ex precedenti liberalitate, & tunc loquitur lex ista. Quādoque donationem precedit necessitas, tunc lex ista nō procederet, & est casus in l. j. §. j. §. de tu. & ra. dist. & l. cum plures. §. cum tuto. de admin. tuto. Quandoque non precedit necessitas, neq; liberalitas, sed quedam malitia, vt in casu l. si seruus seruum. §. si olinam. & tunc putarem, q̄ hec lex habeat locum, quia sufficit q̄ ex necessitate non fiat. Secundo modo intelliguntur † ista verba posita in fin. cum nemo in necessitatibus liberalis, &c. id est, nemo, qui est in necessitate liberalis existit. Contra istam expositionem videtur l. si ego. §. si certe. Ista expositio non est vera, quia etiam indigens potest liberalis existere. Tertio modo exponitur vt in glos. sed tene primam. [c] ¶ Dicitur hic, si ex necessitate alienat, quod legatum non reuocatur. Sed quid † si aliquis alienat titulo non lucrativo, ex voluntate tamen, vt causa fenerandi, an videtur vendere ex voluntate, vel necessitate? glo. quod ex necessitate, l. seruum quoq; §. fi. §. de procu. vbi verbum ex necessitate, accipitur, id est, titulo nō lucrativo. Puto contrarium, q̄ hic accipitur ex necessitate, scilicet rei familiaris, vt hic, & §. de leg. iij. l. fideic. §. si rem. & Justi. de leg. §. si rem suam, sed in lege contraria aliter sumitur. Opp. §. co. l. pater inter filios. † Sol. ibi fuit relictum certe quantitatis, hic speciei. Et ideo vt liqueat ista materia, sic distingue, aut legatur quantitas, aut species & quantitas, hoc est, pretium illius speciei, aut legatur aliquod ius. Primo casu dic vt dicā §. co. d. l. pater. Secūdo casu, aut ista species alienatur ab herede, & legatum non extinguitur. l. seruum filij. §. si procula. §. de leg. j. secundum intellectum gl. Aut alienatur a testatore, & tunc aut fuit legatum sub conditione, qui meus erit, vel si meus erit, & tunc reuocatur indistincte, l. scribit Quintus, in fin. §. de auro & argen. leg. nisi aliud loco eius redimatur, l. filie. §. j. §. de condi. & demōst. Aut legatum fuit factum simpliciter: & tunc aut alienatio fit per dissolutionem speciei, vel translationem ad aliam speciem, & reuocatur indistincte, l. Scia. de au. & arg. leg. quasi res desinat extare, vt ibi. Aut alienatio fit re remanēte in esse suo, & tūc aut fit ex voluntate, aut ex necessitate, vt hic, & d. l. fideicom. §. si rē. & Just. de le. §. si rē. Si vero legat species & quātitas, hoc est, pretiū rei, tunc non reuocatur venditione legatū. l. Lucius. §. de le. ij. Sed si alienatio fieret alio modo, puta per dationem insolutum, vel per permutationem, tunc est maius dubium, tamē dicerem idē ex illo capite, quo pretium est relictum, q̄ semper pretium peti posset sicut si relinqueretur res aliena, vel pretium rei aliene. l. non dubiū. §. de leg. iij. Si vero relinquitur ius, id est, nomē, dic vt in ter. d. l. fideicōmissa. §. si rē. §. de le. iij. ¶ Quero. hic dicitur, de alienatione totius. † Sed quid si alienauerit vsumfructum tm̄, an reuocasse videtur? Gl. q̄ non, in l. iij. C. de lega. probatur in l. ij. de condi. inst. t.

Sed † quid si alienauit partem rei? Certe pro illa parte extinguit legatum secundū precedentē distinctionē. l. si ex toto. §. de lega. j. & Justi. de leg. §. si rem suam. Sed † quid si pignorauit? Respon. non videtur reuocari, vt Justi. de leg. §. si rem. circa medium. & l. iij. C. de leg. secus in donatione facta vxori, q̄ per pignorationem videt reuocari, vt no. C. de leg. in d. l. iij. & l. si. §. pe. §. de dona. q̄ no. q̄ si reuocatur, ergo non cōfirmatur morte. † Sed an hoc habeat locū in obligatione generali, si aliquis donat vxori aliquid, & postea obligat; omnia bona sua. an per istā generalē obligationem videtur reuocata donatio? Puto q̄ non, q̄ non videtur ea mente obligatum vt reuocetur donatio. l. cum hic status. §. si maritus. de dona. inter vi. & vxo. & q̄ obligatio generalis nō afficit ita rem sicut specialis quo ad hoc. arg. l. est differentia. §. in quibus caus. pig. tacit. cōtraha. Et predicta omnia intelligo vera, nisi res esset obligata pro tanto, q̄ non est verisimile debitorem debere luere, tunc enim haberetur loco alienationis. l. antepen. in prin. §. de le. iij. & l. legata. in fi. §. de supel. lega.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Rez legatam. Ad istam legem vide Alex. in l. seruum filij. §. j. ff. de leg. j. & consi. xxxj. in vlt. col. in ij. vol. Bart. consi. xxv. alias. xxvij. in ij. dubio.

b AND. BAR. ¶ Sed quero. Et limita quando rem legatā vendidit, nec tradidit neq; pretium accepit, tunc per istam solam vēditionem non videtur reuocatū legatū. Casus est aureus in l. prudentia. §. liberto. ff. de fun. instr. Secundo quādo heredi dedit potestatem vendendi rem. l. postquam. §. fi. vt le. no. caue. Tertio quādo legauit rem, vel estimationem. l. Lucius. de leg. ij.

c ALEX. ¶ Sed tene primā. Et ita cōsului ego Alex. & est ter. qui loquit in venditione, in l. scribit. & ibi Bar. de aur. & arg. leg. in ver si, sed quid si alienauit. & probare videt ter. ibi. & gl. i. & ibi Bar. in l. fideicommissa. §. si rem. de leg. iij. & glo. in §. si rem. Justi. de leg.

licet ibi tex. contra. ꝛ in l. iij. C. de leg. Sed cui incūbit onus pro-
bandi, an ex necessitate, vel ex voluntate, etiam quando titulo one-
roso alienauit, dico ꝙ heredi cui semper incumbit onus proban-
di mutationem voluntatis. dic. ff. si rem. ꝛ l. eum qui. de proba. ꝛ l.
Lucius, la. j. de leg. ij. ꝛ gloss. in d. ff. si rem. Instit. de lega. Et adde
ꝙ quando res alienatur necessitate vrgente, ꝛ sic quando non est
reuocatum legatum, agitur ad rem, non ad pretium. l. Lucius. la
j. de leg. ij. ꝛ ibi gl. ꝛ Bar. ꝛ circa hanc materiam vide Bal. in l. iij.
C. de lega. ꝛ ibi Jaco. Butr. qui ponit quando alienatio presumi
tur ex causa necessaria, ꝛ quādo ex voluntaria, sed ipse dicit idem
quod glos. hic, quā reprobat Bartol. hic, ꝛ de materia habetur
plene per Jmo. in c. filius. de testam.

d ALEX. ¶ Facta vrori. Vide l. si maritus. la. ij. C. de dona. inter
virum, ꝛ not. per Cyn. in dic. l. iij. C. de leg. Et ad id quod dicit hic
Bar. de obligatione generali, adde Bal. idem dicentem in l. si nō
verum. C. de don. inter virum. vbi etiam idem dicit in tacita hypo
theca, per illum text. Quid in donatione causa mortis, vide per
Cyn. Bald. ꝛ Jmo. in l. Stichum qui meus erit. de lega. ij.

e AND. BAR. ¶ Sed an. An autem potest fieri obligatio, an do
natio, ꝛ vide singul. casum in l. de rebus. C. de dona. ante nup. li
cet fallat in l. j. C. de iur. fis. libro x. ꝛ idem in causa pia, vt volunt
Roma. in dic. authen. similiter.

LEX XIX.

1 ☞ Legatum simpliciter ademptum, remanet apud heredem
cum suo onere.

2 Legatum si transfertur, transfertur cum suo onere.

Ademendo. Legatum † ademptum sim-
pliciter, remanet apud here-
dem cum suo onere. h. d. Dicitur hic, si revocare noluit,
2 quid in dubio? Respon. videtur nolle revocare. Et sicut † quādo
a legatum transfertur in alium, transfertur cum suo onere: [a] ita
quando simpliciter adimitur, remanet apud heredem cum onere
suo, vt hic, ꝛ l. Caio. §. de ali. ꝛ cib. leg. Opp. ff. eod. l. si tibi. Sol. ibi
in eadem persona, hic in diuersis. Opp. §. de ali. leg. l. Stichus. ff.
Titia. Solu. ibi fideicommissum ab ipso principio, videtur limi-
tatum secundum qualitatem precedentis legati: hic vero fuit sim
pliciter relictum, quod not.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Suo onere. Fallit nisi heres, idemq; legatarius fuis-
set occasione legati grauatus ad aliquid dandum coheredi. gra-
tia coequationis, quia tunc adempto legato, videtur ademptum
grauamen. l. Pamphilo. ff. fin. de l. g. iij. facit l. alteri. ff. eod.

LEX XX.

1 ☞ Translatio inutilis perimit legatum.

2 Per sequentem contractum inutilem a primo non receditur, se-
cus in vltimis voluntatibus.

1 Et si transferam. Inutilis † translatio
a perimit legatum. [a] h.
d. Opp. de c. non præstat. de reg. iur. lib. vj. Dic vt ibi per
2 Dyn. Opp † de l. j. ff. de noua. ꝛ l. si id quod. de rescin. ven. vbi per se
quentem contractum inutilem, a primo nō receditur. Sol. Aliud
in contractibus, q̄ pendent ex voluntate duorum, aliud in vlti-
mis voluntatibus, vt hic, ꝛ l. plane. in prin. §. de leg. j. Opp. de l. le
gata. in fi. §. eo. vbi ademptio inutilis non vitiat legatum. Sol. lex
nostra loquitur de translatione inutili, que in se habet vtilem
ademptionem. Unde non est verum ꝙ ademptio sit inutilis, imo
vtilis: sed ibi ademptio in seipsa inutilis erat, ratione rei adem-
pte, vel incertitudinis personarum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Perimit legatum. Concordat tex. vbi Bar. in l. fun-
dum. ff. minor. supra. de fun. instru.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Adde Semin. in c. si duo. in prin. de
procur. lib. vj.

LEX XXI.

Legatum. Legatum filio vel seruo, non potest
adimi a patre, vel domino, hoc dicit.
¶ Opp. de l. legatum seruo delatum. §. de leg. j. ꝛ de l. j. ff.
per seruum de succes. edict. Respond. hic loquitur in ademptio
ne: contraria loquūtur in repudiatione. Ratio, quia repudiatio
fit post quam cessit dies legati. Jam enim patri vel domino que-
a situm erat, [a] ꝛ ideo repudiare potest: sed ademptio fit vivo testa-
tore, ꝛ sic ante diem legati cedentem: ꝛ ideo non potest adimi a pa
tre, vel a domino, q̄ eis non erat datum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quesitum erat. Reuocabiliter, secundum glos. in l. si
quis ita hered. de cond. instit. Et hec ratio Bart. est bona, ꝛ eam
tenet Jmo. in d. l. legatum, licet Bart. mentionem non faciat.

LEX XXII.

1 ☞ Institutus an repellatur ab institutione propter graues ini
micitias cum testatore ortas.

Exparte. Inimicitie superuenientes ꝛ tem-
tum imperfectum. Heredis institu-
a nem non vitiant, sed legatum. h. d. Opp. C. de ins
vt indi. l. hereditas. ꝛ ff. de his quib. vt indi. l. eum quidam. ff.
cunt quidam q̄ actiones hereditarie non deneganter ei
re, sed per sententiam fie, vt hic. Veritas est. q̄ ibi testator
uit, heredes indignos: ideo applicatur fisco. sed hic indigni
appellauit, sed cepit facere aliud testamentum, q̄ non
¶ Querit gl. que sit ratio diuersitatis inter heredem
1 rium: dic vt in ea, quam not. ¶ Quero, vtrum propter
inimicitie tantum possit quis ab institutione repelli. Et
q̄ non. per hanc legem. hoc non videtur verū. si heres
prebuerit causas inimicitie, vt q̄ occidit filium testatoris
cit sibi aliquod grauissimum, vt in authen. si capitul. C. de
cleri. ꝛ authen. liberi furiosi. C. de episcopa. audien. Sed
tot vel extraneus dedit causas inimicitie, non ipse institu
tuic habet locum ista lex, quia non repellitur ab hereditat

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Oppo. C. Quomodo autem intelligatur, ꝛ si
nus solenni voluntate legata adempta dicantur, vide B
iure. in princi. de leg. iij. ꝛ vide gl. ꝛ doct. in materia hui
l. fideicommissum. C. de fideicommiss. ꝛ tangit Jmo. in l.
ptum. de lega. j.

LEX XXIII.

Pater inter. Si ex pecunia legata
statorem aliquid emer
gatum non extinguitur: sed ex re empta per
d. Opp. q̄ alienatione extinguatur, vt §. eod. tra
tam. Sol. Licet hic alienauit pecuniam: tamen rem emptam
nuit in patrimo. Opp. contra hoc, supra de auro ꝛ arg. leg. I
ab herede vbi extinguitur legatum licet res retineatur in pa
monio. Sol. ibi fuit legata species, hic quantitas in genere
legatum quantitatis, licet non fuerit genus generalissimum
men non ita de facili extinguitur, sicut legatum speciei. ¶ Ji
in verb. vt in eam, in fin. dum dicit, sed dic vt ib. Ibi autem di
q̄ ibi precessit institutio equalis vel ex certis rebus: quod i
est, l. ex facto. ij. de heredib. instituen. Dyn.

LEX XXIIII.

Legatum. Legatum videtur transferri cum
ditionibus suis, nisi contra pe
cohereat. h. d. concodat l. Caio. in principio. §. fi. ff.
a §. Pater. [a] Per donationem inutilem
ademptio. h. d. Opp. quando
generis. tunc legatum inutile speciei, non derogat
li. §. de auro, ꝛ argen. lega. Sol. Ibi legatum adiec
li. sed hic fuit indefinitum. Dixit enim, hortos
aliud in donatione inutili. aliud in legato. Ratio
propositum testatoris in vita eius res exit de bonis
ti. l. sequens questio, ꝛ sic in aliquo est maioris potentie
gerum, vt ibi euidenter apparet. Dicam in l. quidam. ff.
de fundo instruc.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Pater. Nunc tex. alle. Bal. in l. filia. in iij. q. C.
ꝛ vide Ang. in l. seruum filij. ff. si idem seruus. de le. j. ꝛ hic
casus expressus pro dicto Bar. in rub. C. de ver. sig.

LEX XXV.

1 ☞ Prelegatū factum vni heredū ex causa, si adimatur, videt
ademptum aliud prelegatū alteri heredi factum ex eadem
a Alteri. [a] Per ademptionem prelegati vni
redibus facti causa adequationis
gatum alteri factum intelligitur revocatum. h.
q̄ si testator vni heredi aliquid plegat. ꝛ propter
cām alij coheredi prelegat aliquid. si adimit prelegatū vni
gitur ademptum prelegatum alteri. licet ex presse non fit
ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Alteri. Tene menti istum tex. q̄ est no. ꝛ adde
phylo. ff. si. de leg. iij. Et ad hanc l. vide Bald. in fin. testamenti
vlt. col. C. de testa. mil.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde quod hunc casum dicit sing
rem Jmol. in l. Lucius. §. de vulg. ꝛ pupil. vbi Bar. eam alleg

LEX XXVI.

1 ☞ Legatum libertatis videtur extinctum seruo alienato,
autem legatum alterius rei.

Jseruo. Alienato seruo, expressa libertate a
ptio legati sibi minueti factum
cationem inducit: secus si adimatur ipso manumisso,
dicit. In text. ibi, inutiliter adimatur, dic, id est, adimi

inspecto presenti tpe. Vbi, peruenturum, dic, imo vitiatur cumres periatur relictum seruo proprio fine liberate, l. seruus. C. de lega. Hec ob. quod dicit, adeptionem non valuisse, imo valet, vt segnr ibi & merito, &c. Vbi, ademptio. dic scilicet, libertatis, & per consequens legari libertas dicitur, que per redeptionem postea facta confirmatur. l. verū. de manu. test. ¶ Quero, de ratione dubitādi in hac lege: Bl. scda magna dicit, q alienatione extinctū erat legatum libertatis, & alterius rei: Unde q adimit postea libertatē tantum videtur confirmasse legatum alterius rei. Ita dicit gloss. magna que inci. scilicet libertatis, & dic secundum Pe. Ri. &c. Et sic hec gl. habuit pro constanti, q serui alienatione, extinguatur legatum libertatis sibi factum, & legatū alterius rei. Et hoc etiā expressius dicit gl. j. ibi, tacite renocata. In eo q gl. dicit, q alienatione renocatur libertas, dicit verū, per §. quod si alienatus, quē alle. Sed in eo quod dicit, q renocatur legatum, dicit male, & contra l. si in diē. §. fi. j. de cond. & demon. & l. Julianus noster. eo. tit. Ita dicit Jac. de Are. in l. qui filio. §. si quis seruum. ff. de hered. inst. t. Ratio ergo dubitādi fuit hic, cū libertas videatur adepta alienatione, ergo noua ademptio nihil operabatur. ad quod iurisconsultus respōdet q ademptio valet cum redimi possit, & per consequēs reperitur legatū factum seruo proprio fine libertate, & sic non valet, secundum Jac. de Are. & omnes. ¶ Opp. ff. l. cū seruus. vbi redemptione non confirmatur legatū. Sol. Aliud in in aliis legatis, aliud in libertatib⁹, vt ibi no. & d. l. verū. de manu. test. ¶ Ité opp. & videtur, q finis huius legis principio cōtradicat: q in fine adēptio nihil operatur. in prin. sic, Quidā dicunt, q finis corrigat principiū. Hoc non est verū, q in fine nullo modo valet ademptio, q liber erat. Et si dicis pōt iterum effici seruus & sic potest iterū redimi, non est bene dictū, q casum aduersamq; fortunam, &c. l. inter stipulātem. §. sacram. j. de ver. obl. Sed contra hoc dictū opp. q in libertate spectetur, aduersa fortuna liberti hominis. l. generaliter. §. si libero homini. de fideic. li. Solu. In fauorem libertatis, vt valeat datio, bene spectamus casum, sed in odiū libertatis, vt valeat adēptio, nō & sic loquif hic. Et sic est dare casum, in quo valet datio, & nō valet adēptio. Opp. extra gl. d. l. si ita scriptū. §. regula. de li. & posth. vbi nō pōt adimi hereditas sine libertate, & econuerso: hic non pōt adimi libertas sine legato: ergo, &c. Sol. Aliud in hereditate, vt ibi qū seruꝰ est solus heres institutus. Nō. est, q non est heres, cuius aditione adēptio cōfirmari[a] possit, & a seipso adimi non pōt: hic vero loquitur in legato q in libertate, & sic vnius aditione potest legatū cōfirmari. arg. l. sed si cōditioni. §. fi. ff. de he. inst. (Dixi in d. §. regula. ¶ Ultimo gl. sequendo errorem suum, querit, que est ratio, q alienando seruum videtur renocare legatum, non autem manumittendo: dicit glo. quia datio libertatis non est alienatio: quia habet libertum, & nihil allegat, sed probatur in l. talem. §. j. de hered. instit.)

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Confirmari Vide Bald. in l. si ita. §. regula. ff. de li. & posthu. in l. si vnus. §. pactus. de pac. vide Ang. in d. §. regula. & in l. sed & si conditioni. §. fin. de hered. instit.

LEX XXVII.

¶ Si seruus. Oppo. q ista ademptio nihil valet q alienato seruo, est extinctum legatum, vt ff. l. proxi. secūdum gl. ergo nō debet adimi (q est iam extinctum.) Sol. si habetis in litera, si reddiderit, Jurisco sultus respondet sic. Legatū extinguitur ope exceptionis, & ideo herede soluēte non haberet repetitionem: pōt ergo legatū valere illo respectu, si heres soluerit. Et ideo illo respectu pōt valere ademptio, quo respectu pōt valere legatū. Istud dictū gl. nō videtur verum, q tutus exceptione doli, pōt repetere, qū dolus non fuit adhibitus in ipsa obligatione contrahenda, vt no. in l. qui. exceptionem. de condic. inde & l. qui se debere. in prin. de condic. ob cau. Et ideo idē iuris est in ademptione facta, q est in adēptione non facta. Non est bona ista lect. Alij exponūt, si redit hic seruus ad dominū redit per redemptionem, & quod dicit, q legatus potest procedere, verum est, nisi noua ostendatur voluntas. per l. cum seruus. §. eo, & ideo pōt valere ex noua voluntate. Alij habēt in litera si redimatur, & tūc dic vt dixit: q si noua voluntas. praeter illā nouā volūtatem esset recessum ad ademptione prima, vt §. eo. l. nū, & sic ista lec. nihil ad propositū. Quare dic, quod alienato seruo legato, legatum non est extinctum. per l. Julianus noster. ff. de condition. & demonstra. & l. qui filio. §. si quis seruum. de here. instit. & hic dicitur, legatum pōt valere si redimatur, subaudi, maxime: quia etiam si non redimatur legatum, non potest valere ademptio. Et hec est vera lec. & ita intelligit Jac. de Are.

§. Seruo legato. Ho. tex ibi, nouꝰ em homo, &c. ff. si. de leg. iij. Bruiter ibi, preferebatur noua volūtas: hic secus.

LEX XXVIII.

¶ Si tibi. Trāslatio legati facta de vno in eūdē, non videtur fieri cum onere. h. d. Oppo. supra cod. l. legatum sub cōditione in princi. & l. Caio. [a] in prin. de alī. leg. Sol. Ibi fuit facta translatio in aliam personam: hic in eandem. Et ideo nihil posset operari, nisi operentur fideicōmissi ademptionem, pro quo facit l. fin. §. de vulg. & pu. Opp. §. de condi. insti. l. cum seruus. & j. de condi. & demō. l. auia, circa prin. Sol. Hic loquitur de onere impōsito in eodem legato: ibi vero loquitur de onere impōsito institutioni, an videatur repetitū in legato.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et l. Caio. Et ibi vide bar. intrātē ad questio. quā sig.

LEX XXIX.

¶ Libertus. Istam legem habuistis supra eodem. l. Diuus, & ibi ipsam examinaui.

LEX XXX.

1 ¶ Translatio legati quando fiat cum onere suo.

¶ Lumine. (Hic ponūtur quedam consilia Scevole.) Si fideicōmissum ab vno in alū transfertur cū onere speciali, onus primo iniunctum in persōna secundi, ini quem transfertur, cum onere speciali, non videtur repetitum. h. d. Opp. q legatum videatur translatum cum onere suo. l. legatū. §. eo. & l. Caio. in prin. de ali. le. So. Illud verum nisi nouum onus sit appositum in persona eius, in quem sit translatio. pro quo facit. l. licet. §. de leg. j. Ut ergo istud liqueat breuiter distingue, aut trāslatio legati est facta in eundem, aut in alū. Primo casu, non videtur repetitum onus. l. si tibi. §. eo. Secundo casu, quando in alium, tunc aut est nouum onus et iniunctum, & non videtur repetitum onus primi, vt hic: aut sibi nō est nouum onus iniunctum: & sic, aut onus iniunctū primo cōherebat persōne, aut non. l. legatum. in prin. §. eo. l. Caio. §. de ali. & ciba. lega.

§. Titia. Si de rebus specialiter legatis, & sub gñali nomine cōfirmatis vna alteri legetur in totū videtur esse legata, & legatario primo adepta. h. d. Op. q ambo debeāt cōcurrere in isto fundo, nisi aliud appareret. l. si plurib⁹. in prin. §. de leg. j. & not. in l. sicut. §. eo. Sol. Si tenemus opi. Dy. ibi positam, q ibi legatum fuerit factū cum cōmemoratione primi, tunc procederet clare: sed ibi istā opi. reprobaui, quare dico, q l. si pluribus. loquif qū duobus legatur eadem species: hic quando vni genus, alū species, & sic per speciē derogatur generi. Et si opponis, q hic species fuerunt specialiter legate, vt patet in prin. §. Resp, q fuerunt generaliter confirmate, vnde illud genus inspicitur, cum generi per speciem fit derogatum.

1 ¶ Legatum videtur ademptum per redemptionem oneris adiecti in vim modi.

2 Onus adiectū in vim fideicōmissi si adimitur, adimitur legatum.

a §. Seia. [a] Per ademptionez oneris adiecti in vim modi, 1 etiam legatum videtur ademptum. h. d. Opp. j. de cond. del. si quis seruum. S ol. Dicunt quidam, quod ibi speciale libertatis fauore, vel aliter, Ibi onus iniunctum seruo, ipsi seruo fuit ademptum: hic autem fuit alteri impositum. Ista solu. nō est vera per l. j. proxi. §. matri. vbi si onus simpliciter adimitur videtur ademptum legatum. Quare glo. in l. cōtraria soluit. Not. q ibi fuit onus adiectū in vim conditionis: hic in vim modi: quod no. Ratio est, q quando onus est impositū in vim modi, sunt due obligationes correlatiue, q heres obligatur ad dandū, & legatarius obligatur ad implendum modū. l. fi. C. de his que sub modo. Et natura obligationum correlatiuarū est, vt vna sublata videat sublata alia. l. fi. de accep. & l. cum emptor. de rescin. ven. Sed quando onus apponitur i vim cōditionis, nō possunt dici obligatiōes correlatiue, q id, q est in cōditione, non potest dici esse in obligatione, l si quis sub conditione, si quis omis. cauf. test. nec legatū est in obligatione ante cōditionis euentum, l. cedere dié. de ver. sign. & hec est vera sol. quā tenet Pet. C. de condi. inser. l. pe. in fi. quest.

2 †Quero, quid si onus sit adiectum per modū fideicōmissi. Resp, idem quod quando est adiectum in vim modi, quia resultat correlatiua obligatio, vt videbitis. j. l. proxi. §. matri.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Seia. Vide no. p Bar. in l. si qs seruū. de cōdi. & demō.

§. Qui filias. Quantū ad res reformatas, videtur testator voluntatem mutare, nō quātum ad alias. h. d. In gl. sic & C. &c. in fi. Tu dic q illud ideo, quia vltimum legatum nihil operatur nisi primum intelligatur renocatū. Ité op. gl. de l. heredes. §. si quid. §. de test. Bl. soluit, & nō bene q ponit solum diuersitatez casuū, quare dicit Dy. hic res assignata ex causa diuisionis, videtur capi tanq̄ prelegata, & prelegata pōt in codicillis mutari merito, &c. & in l. contraria volebat fine solēnitate mutare. Item opp. extra glo. §. proxi. §. vbi cōtingit mutatio circa, aliud, quā circa res reformatas: quia reformatio fuit facte

circa onus. & contingit reformatio circa legatum. Solu. Id operatur ibi natura obligationum respectiuarum seu correlatiuarum, vt ibi dixi. ita etiã dices in proposito. Si enim ea tantũ, que vni ex causa prælegati decerat, ademit, & de aliis nihil dixerit, videtur a toto recessum: sed hic reformauit diuisionem in quibusdam rebus in vtriusque persona. in quibusdam omisit. &c.

r ☞ Substitutio facta in legato, vel hereditate, causa certe infirmitatis, si testator liberatur ex illa, emoriatur ex altera, euanescit substitutio.

§. Cum post. Translatio legati facta occasione mortis sperate ex existente infirmitate, ita demum habet effectũ si ex eadem infirmitate legatarius moriatur non si ex alia. h.d. (Et ex hoc probatur ff. de don. caus. mor. l. iij. cũ l. seq. & qs ibi no. Quero que est ratio, q donatio facta causa mortis sperate ex infirmitate existẽti, reuocatur? Vide gl. que incipit sec⁹ ibi, sed arg cõtra. Sol. vt ibi, qz illud ideo ne testamẽtum rũpatur.) No. q a si fit substitutio in legato vel hereditate

a 1 contẽplatione certe infirmitatis, q eo liberato ex illa, mortuo ex alia, legatum vel hereditas non debet substituto. q est notandum.

ADDITIO.

a ALEX. ☾ Not. quod. Adde q no. in l. iij. ff. de do. causa mor. In contrarium facit quod no. Bal. in l. fi. C. de post. her. instit.

LEX XXXI.

r ☞ Memor presumitur homo eorum que iam sciuit.

Filio. Si seruus legatus transferatur in fundũ vt ibi perpetuo sit legatum de eo factum videtur extinctum. h.d. Oppo. qz filio fuit relictum legatum generis, & vtrum species: ergo generi per speciem derogatur. l. vtrum. ff. codicillis. & ff. felicissimo. ff. de leg. iij. Solu. Hic ista seruum post legatum factum transtulit in fundũ, & fecit esse de illo genere

r per quod a legato speciei videtur recedere. ☾ No. & q quis pre-

a sumitur memor a eorum, que iam sciunt. Concordat gl. super verbo scire debet. in l. qui fundum. ff. seruus. ff. pro emp. Bloss. dicit contrarium in lege ex consensu. ff. fi. ff. de appel.

ADDITIO.

a ALEX. ☾ Presumitur memor. Not. q quis presumitur memor eorum que fecit in testamento adde ter. & q ibi no. Bar. in l. cum hic status in prin. de do. inter vi. & vxo. & v. de ter. in fi. illud quoq; in authen. de trien. & semi quem alle. glos. in l. hac consultissima. in ver. at cum humana. qui test. fa. pos. adde ad hoc gl. & Bart. in l. qui fundum. ff. seruus. ff. pro emptore.

r ☞ Fideicõmissum si est ademptũ ex dispositione testatoris expressa, legatũ nõ remanet penes grauatũ, sed videtur ademptum.

2 ☞ Mulier non potest esse executrix in testamento.

r **§. Matri.** Si fideicommissum est adẽptum ex dispositione testatoris expressa, legatum non remanet penes grauatum, sed videtur ademptum. h.d. Opp. de l. pecunie. ff. de alt. & cib. leg. & l. unica. ff. pro secũdo. C. de ca. col. Sol. In contrarijs fit legatum inutile morte fideicõmissarij, vel alio casu: hic vero potentia testatoris. Unde sicut cum penitet de onere, ita videtur penitere de legato, vt ff. l. proxi. ff. Scia. Hanc sol. tenent Petr. & Ly. in d. ff. pro secũdo in ij. oppositione. Hic soluũt, q hic mater erat electa vt ministra, ideo apud eam non debet manere commodũ. sed in contrarijs fuit electa vt legataria. seu fideicommissaria. Hec sol. nõ est vera qz hic non fuit electa nuda ministra, cum verba dispositionis fuerint ad matrem directa, vt dixi in d.

3 l. pecunie. Tamen ex hac sol. not. q mulier potest esse executrix testamenti, dixi in l. a filio versi. no. q mulier de ali. le. Quero, verũ alij duo fundi in l. quibus non fuit onus minuetũ, debeãt apud matrem remanere? Bto. videtur velle q sic. In contrarium videtur ff. l. proxi. ff. Scia. Sed solue, q ibi, in mente testatoris erat dubiũ vtrum onus adiectum occuparet totum legatum. vel non. Unde adimendo onus, videt a toto recedere, hic vero voluit expresse, q onus non occuparet totum relictum. Item opp. de l. si adimẽdo. ff. eo. vbi adempto legato, non videtur adimi onus. Sol. ibi est casus econuerso. Unde adempto legato non videtur adimi onus legato iniunctum, sed adempto onere, videtur ademptum legatum. Ratio diuersitatis est, qui a fideicommissum est causa finalis, qua re legatum fuerat relictum. l. Titio. circa prin. de condi. & demon. & ff. de do. l. ij. in fi. vnde adempto fideicommisso, videtur adẽptum legatum, qz cessante eã finali, &c. sed legatum non est causa finalis relinquendi in fideicommissum, sed est magis causa impulsiua: vnde adempto legato, non videtur ademptum fideicommissum.

r ☞ Inimicus capitalis dicitur, qui accusat de crimine capitali: & ob hoc legatum ademptum videtur.

a r **§ Scia** a Qui accusat testatorẽ de crimine capitali. videtur sibi capitalis inimicus, vnde legatũ videtur

r sibi adẽptũ. h.d. No. q licet faciat cõdictiones. & expresse nõ adimat,

b tamen tacita ademptio durat. b Babuistis. ff. eo. l. ij. ff. fi. cũ l. seq.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ☾ Scia. Et no. q si post accusationẽ moritur testator, heredes possunt petere a iudice, vt declaretur tacita ademptio.

b ALEX. ☾ Ademptio durat. Et vide quod per istum text. no. vir bal. in l. j. C. ne ex delic. defun. & dixi in l. ex iudicio. ff. de

§. Filie. videtur extinctum, nisi aliud apparet. Per exactionem debitoris legatũ de eo factum

LEX XXXII.

r ☞ Detractio quantitatis si fiat de fundo legato, valet, si est minima.

r **Detrahere.** Quero, quid erit sibe quantidi, detrahitur certa quan-

an valeat: R. nõ, si quantitas est ita minima q de lege Falcidia. vt vnus nummus. vel duo. tunc non valeret. l. legato generaliter. ff. de leg. j. Sed si esset magna quantitas. tunc valeret. vel esset estimatio fundi, qua estimatione sciretur quanta pars fuit detracta. p̃o hoc. l. pater. ff. eod. & l. sancimus. C. de cond. & j. ff. si is qui quadringenta. ff. ad trebel.

TITVLVS V.

De rebus dubijs.

§. Supra Dictum est de legatis, verũ qz cũ occurrũt dubia, ideo hic ponit de rebus. Sed quero, nonne quicquid dictũ est. ff. de verbo. cũ lex semper debeat esse de casu dubio. l. quod Labeo. ff. edi. Rñ quedã sunt dubia circa factum, & de his tractatur, licet etiã quandoq; inferat de dubijs iuris sed recedentes loquuntur de dubijs iuris, facto posito p̃o certo.

LEX I.

r ☞ Alternative pars si est dubia, declaratur habito respectu ad estimationem rei, que in alia parte posita, est certa.

2 Alternatiue vtraq; pars est in obligatione, quando in vtraq; parte continetur res certa.

3 Legatum factũ de fundo Meuiano, si testator habebat plures fundos separatos cum multis interiectis. qui omnes vocabantur hoc nomine, non intelligitur de totali fundo, sed de vno

4 Diiuncta quando cadit inter totum, & partem, totum partem non comprehendit.

5 Alternatiua posita inter totum & partem, vel genus & speciem quando ponatur p̃o coniuncta.

6 Genus & species si ponuntur copulatiue, an species alterum trahat generi.

7 Podere legato, q testator habet in tali loco, iuxta quantum habebat eo tempore.

Modus est tantum, quantum põt laborari cum arati.

a **Tridum.** a Hec lex habet põ diuisionem. Quia in vniuersitatibus literarum, qz in fi. quidam tenebant, affirmatiuam, alij negatiuam. Ideo secundum primam. h.d. Si in aliqua parte alternatiue posita,

1 qua res dubia declarat habito respectu ad estimationem rei: que in alia parte alternatiue posita, est certa. In ter. ibi in fi. ibi Meuianum. dic, qz minoris. Et vnus de illis fundũ Alzon. qz eatenus, quatenus in vno plus dilexit, prout iura dicunt. ff. de vulg. substi. & si ex disparibus. & l. cui. ff. de dilexisse. vt infra. de vulg. substi. & si ex disparibus. & l. cui. in fi. Item est ratio, qz non est verisimile q testator posuerit alternatiuam inter res, quarum vna est longe melior alia. vt si lego fundum valentem centum, vel lego fundum valentẽ decem.

2 ideo hoc presumimus ex voluntate defuncti. Op. q in alternatiuis vtrunq; fit in obligatione. l. illud aut illud. ff. de condi. & demon. duo rei. in fi. ff. de ver. ob. Sol. Illud verũ quando in vtraq; parte alternatiue, continet certa res. sed quãdo in vna parte alternatiue continet res dubia, primo oportet q dubietas declaretur, quo declarato eo modo quo hic dicit, & illa res ita declarata dicetur esse in obligatione, vt lege contraria. Quero, quid si est dubium, an vnum eorum magis equipolleat, an totali, vel particulari? Gl. dicit. & vnus est minus venit in legato. l. si ita fit scriptũ. in fin. ff. de lega. i. Lege Juliana. ff. scio. eod. tit. & hec lex procedit sm literam negantem. ☾ Secũdo modo legitur. retẽta eadẽ lec. sm literam affirmantem. & secundũ hoc videtur in totũ precedẽti lec. cõtrariari. quare debes sic intelligere. Nam q dicitur in ter. funcli Meuiani, de malo casu. vel totalis. & sic cõcordat cũ precedẽti. Et ita videtur dicere Dy. Vel possumus intelligere aliter secundũ q gl. ponit sum, quando totus erat vnus fundus, diuisus tñ gratia vie

3 ris culture. quo casu predat lec. prout est hec litera negatiua. si ponere mus. q essent plures fundi, & separati cũ multis interiectis medijs, qui vno nomine vocabantur. tũc si lega[illegible] Scianum fundũ, non intellexit de totali, sed solũ de vno

no.siue magna pecunia,seu parua distinguatur. hoc probatur ĩ. de verb.obl.l.qui ex plurib. Unde id ꝙ dicit in l.Cai⁹.§.Titius. ff.de leg.ij.habet locũ qñ totus fundus contiguus erat,tñ gratia vberioris culture diuisus.Sed qñ fundi erãt separati,nũquã appellatione fundi Meuiani cõtinerent oẽs fundi Meuiani,sed solum vnus fundus ex Meuianis,d.l.qui ex pluribus.Et hãc lect. tene mẽti. ¶ Uenio ad secundã lect. ⁊ legit secundo modo secũdũ Ro.secundũ quem h.d.Quãdo disiuncta†cadit inter totũ ⁊ partem totũ partẽ nõ cõprehendit.h.d.⁊ est no.lec.Opp.ꝙ[b] quando eidẽ legat genus ⁊ species, generi per speciẽ non derogatur, l.legata,in princi.ff.de sup.le.⁊ de fun.instr.l.cũ delanionis.§.cui fundum.⁊ §.quidã,⁊ l.quesitũ.§.pen.eo.ti.Sol.gl. Cõtraria loquuntur quando genus ⁊ species legãtur copulatiue:hic quãdo legãtur alternatiue.Cõtra hoc opp.quãdo alternatiua cadit inter totum ⁊ partẽ,videt ꝙ resoluatur in coniunctã, l. Quintus Mutius,in fi.de auro.⁊ arg.le.⁊ l.sepe.§.⁊ cũ dicimus.ĩ.de ver.si.Sol. †Quantũ est in proposito,dic sic.Quãdoqꝫ alternatiua cadit inter totũ ⁊ partẽ integralẽ quantitatiuã,nõ substantialem, ⁊ tunc in toto nõ cõtinetur pars:casus est hic,Ratio,q2 fundus recipit limitationẽ destinatione patrisfamilias,l.ꝙ in rerũ.§.ij.ff.de leg.j. Quandoqꝫ alternatiua cadit inter totũ,⁊ partẽ substantialẽ,vt fundus,aut vsusfructus,vel dom⁹ aut paries,vel superficies aut domus,tunc in toto continetur pars,l.plane.§.pe.ff.de leg.j.⁊ l.si Titio fundus.ff.de vsufru.leg.Quãdoqꝫ alternatiua cadit inter totũ ⁊ partẽ predicamentalẽ,vt inter genus ⁊ speciẽ, ⁊ tũc disiũcta ponit pro coniuncta,l.quintus.ff.de aur,⁊ arg.le.⁊ l.sepe.§.⁊ cum.de verb.sig. Ratio,q2 in istis duobus vltimis casibus, totũ ⁊ pars nõ discernũtur in dispositiõe patrisfamilias, sed a natura ipsa, ⁊ a cõmuni vsu loquẽdi discernimus: sicut dicimus in nomine ꝓprio, ⁊ appellatiuo, l. si quis in fundi vocabulo.ff.de leg.j.qđ intellige vt statim dicã. Istud vltimũ mẽbrum videtur cõtra hãc l.itelligẽdo, ꝙ ista plura predia nõ erãt vnũ totũ itegrale,sed erãt plura predia diuisa multis intermediis:tũc si legaui Meuianum aut Seianũ,videor legare totũ aut partẽ predicamẽtalẽ,⁊ sic debet accipi copulatiue. Rñ. istđ vltimũ mẽbrũ debet distingui per hanc l.sic.Quãdo alternatiua cadit inter genus ⁊ speciẽ resoluitur in cõiunctã,hoc est verũ,quando genus differt a specie in magna pecunia:q2 tũc illa adiectio videt facta magis causa augmẽtandi,quã diminuẽdi. Non enim est verisimile,ꝙ alternatiuã posuerit inter res ita dispares,vt ff.dixi secundũ aliã lect,Sed quãdo genus ⁊ species nõ differũt magna pecunia,tũc sumitur alternatiue,vt est tex.hic in fi.prout habetis literã negatiuã. Si vero
6 habetis literã affirmatiuã,intelligo secũ aliam lec.†Alterius esset vidẽdũ,quãdo genus,⁊ species ponũtur copulatiue,an ⁊ species addat vel detrahat generi,tãgit gl. De hoc dixi in l.quesitũ. §.pe.de fun. instr.⁊ no.p Dy.in c.generi,de re.iu.lib.vj. Ultimo ista lex põt induci ad q. quã tetigi in l.si ita.,ff. de aur.⁊ argen. le.
7 Si†lego tibi podere meũ,qđ habeo in tali loco.⁊ dixi,ꝙ significatio istius vocabuli podere pẽdet etiã ex vsu loquẽdi q2 quidã intelligũt idem ꝙ de mãso,id est, quãtum vnum par boum laborare posset in anno,vt dixi in dic.l.si ita.Quidã intelligũt podere,id est,plura predia cõtenta sub vna appellatione, seu nominatione: ⁊ ideo forte esset dicẽdum,ꝙ cũ istud nomẽ podere , nõ sit nomen iuris,sed sit nomẽ quod recipit limitationem secundũ dispositionem patrisfamilias, ꝙ idem esset ꝙ in legato fundi,ꝙ inspiciatur tẽpus presens,scilicet,testamẽti,vt dixi ĩ d.l.si ita.de aur.⁊ ar.le.

ADDITIONES.

a ALEX.¶ Fundum.Et per istũ tex.decidit Bald,not.q.in l.⁊ si post tres si qs cautio.ꝙ si statutũ dicit ꝙ talis puniatur in mille, vel alia pena arbitrio iudicis,ꝙ nõ potest imponi alia pena, que nõ sit equalis prime,vel parũ excedens.quod no. Ad hoc faciunt que scripsi in j.lec.Bar.super proe.digẽsti vete.vbi late.Itẽ facit iste tex.cum hic not.ad questio.no.Bald.in l.emptorem.C.locat. AND.BAR. ¶ Et vide Lu. Ro.in consil.ccxxiij.vbi allegauit istum text.pro singulari ꝙ vna pars alternatiue declarat aliam.

b ALEX. ¶ Oppo. ꝙ adde que de hac disiunctiua no.per bart, in l.vbi pactũ in prin.post.gl.C.de trãs.Et facit ad q.de qbus per bal.in c.j.§.in gñrali.si de feu.fue.cõtro.in cõcessione vasallorũ castri,⁊ ĩ c.j.de cap.q cu.ven. Adde bar.in l.si plures de cõd.inser. ⁊ bal.ĩ.l.in testamẽto.C.ad l.fal.⁊ ĩ ti.de pa.cõstã.in vers.inuestituraꝫ recipiẽt.Quid in cõcessione rerũ,an videar cõcedere homines in eis.bal.ĩ l.j.ff.de sta.ho.⁊ ibi Gui. ꝙ sic, dũmõ nõ sint sibi cõiũcti sanguine.adde no.p Io.an.ĩ c.certificari.⁊ in c.i nostra.de sepult.

LEX II.

1 Relictũ administratoribus ciuitatis,ciuitati videtur relictũ.
2 Legatum factum prelato ecclesie,si fit a coniuncto,debetur prelato,si ab extraneo,contemplatione ecclesie videtur,⁊ ei debetur.
3 Legatum factum canonico non habenti administrationem,videtur relictum cõteplatione persone,⁊ ei debetur: si canonicis vniuersaliter ⁊ indefinite,ecclesie.
4 Priuilegium concessum,quando ecclesie foret vtile,aliĩ inutile.
5 Legatum factum monacho,acquiritur ecclesie.

a Ciuibus.[a] Quod†relinquitur administrato-
1 ribus alicuius vniuersitatis , videt ipsi vniuersitati relictũ.h.d.Opp.imo.id, quod relinquitur mihi.est meum,vt per totũ titu.de leg.hic dicit contrarium,quare male.Hui⁹ timore dicit gl.j.ciuibus. forte administratorib⁹ ciuitatis.Et p h.d.Pet.in l.j.C.de sacr.san.eccle.
b si relinquit prelato[b] ecclesie,videtur relictũ ecclesie,sed si relinquitur vni canonico vel presbytero,nõ habẽti dignitatem vel administrationem ibi tunc non videtur relictũ ecclesie, ⁊ hoc dicit per
2 hanc legem.Circa†primũ quod ipse dicit,quãdo relinquitur ad
c ministratoribus,videtur relictũ ecclesie,videt debere distingui,[c] an relinquatur sub nomine proprio an sub appellatiuo,secundũ distinctionẽ,l.si communis seruus.infra de stipulatio.seruo,quod quidam dicunt:veritas est,qđ imo debet distingui, an relinquatur a cõiuncto,⁊ tũc intuitu persone:an ab extraneo:⁊ tunc intuitu ecclesie videt relictũ.Text.est in c.requisisti,extra de test. facit auth.licẽtia.de episc.⁊ cleri. Addo l. tutor petitus.§. penul.ff.de excu.tut.Sed quare hic nõ adhibetur illa distinctio,precedat nomen proprium,vel appellatiuũ?Circa hoc cogitabis.Circa secũ-
3 dum:†quãdo relinquitur presbytero[d] non habẽti administratio-
d nem ꝙ videatur relictũ contẽplatione persone,hoc videt contra tex.in l.annua.§.j.ff.de ann.leg,prout ibi loquitur de libertis:Sꝫ potest respõderi,aut relinquit vno liberto vel canonico , tũc procedunt que dicũt dicti doc.Casus est in d.c.requisisti.circa fi.Sꝫ si relinquit omnib⁹ canonicis vniuersaliter,vel canonicis indefinite,videt relictũ cõtẽplatione ecclesie,d.l.annua.⁊ ita põt intelligi hic,qđ dicit,ciuibus,indefinite ⁊ ita videt intelligere gl. j.in l. Lucius.§.ciuibus.ff.de leg.ij.⁊ hoc videt velle Pet.in d.l.j.C. de
4 sacrosan.eccle.licet istas leges nõ alleget.Cõtra istud videtur gl. in l.nõ plures.in fi.gl.C.de sacrosan.eccle.vbi priuilegium cõcessum clerico,videtur cõcessum contemplatione ecclesie, quod ⁊ ad alias acquisitiones trahi potest:ita not.ibi glo. Sed instituendo illam gl. debemus eam intelligere. quando priuilegium vel concessio continet id,quod aliĩ foret inutile,ecclesie vtile.Exẽplum in priuilegio de facili poni potest , sed in concessione potest poni sic. Concedo seu lego clerico iter per fundum meũ ad fundum ecclesie,tũc videtur cõcessum fauore ecclesie.ita debet intelligi illa. gl. alias diceret male.Predicta omnia itelligatis in prelatis ⁊ cleri-
5 cis secularibus,qui possunt habere proprium in his † vero,qui sunt regulares,⁊ non possunt habere proprium,illi indistincte acquirunt ecclesie,vt in auth.ingressi.⁊ l.Deo nobis.§.huius autẽ. C.de epis.⁊ cleri.

ADDITIONES.

a ALEX.¶ Ciuib⁹. An ⁊ quãdo appellatione persone veniat ciuitas,⁊ quando collegium,vide no.per Imo.in l.ij.in prin.de ver. obli.in materia misti.⁊ facit l.mortuo.ĩ.de fideius.

b ¶ Si relinquitur prelato.Et vide Sal.in l.placet.alias non plures.C.de sacrosanc.eccles.

c ALEX.¶ Debet distingui.An ⁊ quando relinquitur prelato, videatur relictum ecclesie contemplatione, dic vt tractat Guid. de suza,in l.j.de sacrosan.ecc.⁊ vide quod not.dicit Bar.in l.annua.§.j.de an.leg.

d ALEX.¶ Presbytero. Adde no.in l.non plures.de sacrosanc. eccl.omnino qđ no.Bal.de pac.constan.in ver.ecclesiis,vel episcopis.per illũ tex.⁊ ff.de do.prele.in l.cum quis.vers.nã ⁊ si quis.Et de hoc habes tex.in fi.de cap.Corra.vbi omnino vide adde ꝙ no. Inn.in c.cum in officiis.de testa.⁊ hoc si talis est episcopus.qui possit habere proprium alias de necessitate acquiritur episcopatui.xviij.q.j.statutum.⁊ vide.que refert.Bald.in l.priuilegia.ad fi.de sacrosan.eccle.Et quando relinquitur alicui sub nomine dignitatis,vide Bal.in l.hac consultissima,qui test.fa.pos.⁊ est bona glo.in c.peremptorias.de priui.in vj.que vult non videri relictum factum clerico contemplatione ecclesie.⁊ aliquantulum vide de hac materia. IO.FR.RV. ¶ Adde Sozi.hic qui plene distinguit in materia huius l.

LEX III.

1 Significationi proprie vocabuli statur, quando non constat de voluntate defuncti.
3 Significatio vocabuli habẽtis plures significationes accipitur que congruit voluntati defuncti.

In ambiguo. Tene lectu.que habet ꝙ in prima parte fuit erratuꝫ in nomine proprio,in secũda in appellatiuo. Secũda ibi, ita que.Circa primã partem gl.ponit exemplũ duobus modis.Tene primum,ꝙ probatur per casum in l.vbi. ĩ.co.Cõtra primam partem oppo.ꝙ vbi est verbum ambiguum,non stemus voluntati defuncti.l.si aliĩ.ff.de vsufr.lega.Soluũt quidam, quod

1 ibi fuit ambiguitas rei: hic verbi. Tu dic, q̃ ibi non constabat de voluntate defuncti: deo statur proprie significationi vocabu
2 li vt ibi dicitur secundum Ro. Item hec lex facit contra omnes, z contra me, q̃ quando habemus leges ponentes plures lec. dicimus, vtraque lec. potest esse bona. Videte quãdo vna lex habet plures lec. quelibet potest esse bona: ꝛcedo, si probatur per alias leges, vel rationes aliarum legum. Sed pro certo Iurisc̃onsultus de vna tantum intellexit. licet de quo voluerit intelligere incertũ
* sit apud nos. Item opp. ad secundum dictũ. ℈. de leg. iii. l. nõ aliter, vbi recedit a verbis propter voluntatem testatoris. Solu.
3 in cõtrario vocabulum habebat plures significationes. vnde accipitur illa que congruit voluntati defuncti: hic vero habebat vnam significationem tantum. Vltimo gl. oppo. ℈. de appel. l. j. ℈. si quis. Solu. Hic est error in verbi prolatione. ibi in facti executione. Circa quem errorem est iuris dispositio vt ibi patet.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Licet incertũ sit apud nos. Item q̃ aliquod preceptũ iure diuino varie intelligitur p doc. Theologie. licet quis contraueniat. non peccat mortaliter, vt colligitur p tert. sing. z gl. in c. capellanus. z ibi doc. no. de ferijs. z sequitur Alexã. cõsi. j. inci. circa primum dubium. vol. j. vide Ias. in l. diem functo. vij. no. ℈. de offic. assess. z pro ista theorica Bart. facit authoritas Boerij quam alle. Bal. in l. j. in vltimis verb. C. de bon. pos. cõtra tab. z pro precedenti dicto vide determinationẽ Imo. in c. ne inquitaris de constit. Vnum tamen not. q̃ qñ lex habet plures intellectus debet teneri in dubio ille per quem numquã ledatur regula iuris cõmunis sm Alex. post Io. and. z Cy. quos alle. in l. si is qui ex bonis. ℈. de vulg. z pup. vide etiam in simili Bald. in l. precibus. C. de impub. z alijs subsit.

LEX IIII.

PAulus respondit id. Cõditio dãdi potest cõferri in personam certam z incertam hoc dicit. Dpp. j. l. proxim. vbi legatum incerte persone non valet. Solu. Aliud in legato, aliud in dando causa conditionis implende. Ratio est, quia legatum debet continere obligationem. Vnde est necesse quod sit in persona, in qua obligatio sustentetur. Sed conditio non continet obligationem, sed eventum facti, ideo in incerta personam potest inferri. Ita loquitur hic.

LEX V.

PAulus respondit cum Si persona legatarij non apparet, legatum non valet. h. d. Dpp. z videtur, quod ñ non adscribitur persona valet dispositio. l. qui pecuniam. j. de sta. lib. Sol. Ibi granatur legatarius vel fideicommissarius. vnde in dubio videtur granatus dare heredi a quo sensit commodum hic vero granatur heres. qui cõmodum sensit a seipso non ab alio. Item opp. ℈. l. proxi. vbi valet relictum incerte persone. Sol. ibi incertitudo venit certificanda ex aliquo futuro cuẽtu: hic secus vt ibi plene statim dicam: quod tene mẽti.

LEX VI.

1 ¶ Incertitudo quando vitiet legatum.
2 Relictum in vim modi non valet.
Relictum in vim modi producit actionem z obligationem.
3 Institutio heredis si continet personam incertam quãdo valeat.
4 Tutele datio ratione incertitudinis quando valeat.
5 Executoris incerta datio, que non venit certificanda non valet.
6 Executor constitutus a testatore. z si nolit. vel non possit esse executor alium constituat, talis constitutio an valeat, etiam si esset datus ad pias causas, nisi relicta essent certa.
7 Testator si dicit, relinquo executorem ministrum fratrum de penitentia, qui pro tempore fuerit, valet datio talis.
Procurator incertus dari potest.
8 Executor si est datus quem Titius nominabit valet eius datio.
9 Electio ad seculares administrationes de persona incerta potest fieri a ciuitate per legẽ, vt puta, ille dicatur electus, pro quo sors ceciderit.
Priuatus habens ius eligẽdi nõ potest eligere personã incertã.
10 Electio facta de certo sed dubitatur de quo, certificatur ex dispositione eligere debentium, si sunt duo.

QVidam. Valet legatum factum incerte persone non valet vt Instit. de lega. ℈. incertis. Solu. Quidam dicunt quod hic legauit incerte persone de certis vt ibi, ex heredibus ceteris pro amicis meis. Sed contra hanc solutionem videtur text. hic, ibi siue qs alius, z sic videtur icerta persona de incertis. Solu. Quidam dicunt q̃ dictio alius, implicat, scilicet, alius ex amicis. z hoc videtur probari per finem huius l. dum dicit, alius ex amicis. licet hec sol. in se sit vera, tamen dor. dicũt sic, Si legatum certo de incertis. sed tamen incert. tudo venit certificanda ex quo futuro cuẽtu. legatum valet. Et sic intelligũt hic Sol. alius, siue sit amicus siue extraneus, facit l. extraneum. C. de di. instit. Non ob. ℈. incertis qz quod ibi dicitur, sed nec. eod. titu. z hoc tenent doct. in lid quod pauperibus. Sol. q̃ ibi
a epis. z cle. Item opp. a de lid quod pauperibus. Sol. q̃ ibi de est fauore pauperum. Sl. dicit verum, quando non potest peres certum collegium, vt hospitale, qz tunc nõ esset spes cuilibet collegio approbato legari potest, vt C. de sac. ec. z l. ũ. ℈. eod. z l. cum senatus. j. eod. Oppon. ℈. eod. Pauli
1 lus, vt ibi dixi. ¶ Et ad declarationem huius materie vide sic, cum queritur an incertitudo vitiet legatum, aut est rerum, z dic vt in l. legato generaliter. ℈. j. ℈. de leg. j. z leg. ℈. si generaliter. z l. cũ post. ℈. gener. de iure do. Aut est tudo personarum, z tunc quandoq; assumuntur personabus. vt lego duos seruos Stichũ, z Pãphilum, z tit. ter quis a filio. ℈. si quis plures. ℈. de leg. j. Quãdoq; assumpie, z ista est ppie materia nostra: quo casu dic. Aut tudo circa personã eius a quo relinquitur: z tunc videab herede. l. si seruus. ℈. qui margaritã. de lej. ℈. l. j. C. nisi aliud appareat, vt ibi not. Aut est incertitudo circa eius, cui relinquitur: z tũc aut nulla expressa ps̃ona cui tur: aut relinquit, expressa persona. que tamen sit vnis relinquitur nulla expressa ps̃ona specialiter, sed vniuerdefinite de vniuersis, vel vno de pluribꝰ. Primo casu linquitur ab herede alij, nõ valet. vt ℈. l. proxi. Si vero vel ndeicõmissario. valet: z intelligitur q̃ debet dari hepecuniam. j. de sta. libe. Ratione dicti ℈. l. proxima. Secus legatum valet. licet nõ in effectu, qz heres nõ cogitur solvere appareat de quo testator senserit: põt tamẽ solvere si vult. tu. j. l. iij. ℈. si quis duobus. z ℈. de leg. ij. l. si quis seruum. ℈. de test. tut. l. duo sunt Titij. Fallit si resultat pater incerpersonarum z rerum, qz tunc non valet ipso iure. vt l. a. C. de pluribus. z de manu. test. l. cũ ex pluribꝰ. z hec vltima ratio Dy. in ca. obscuris. de reg. iur. lib. vj. Tertio casu si incerti venit certificãda ex aliquo futuro cuẽtu. z valet legatum. vt Aut nõ venit certificãda: nec certificẽ. z tũc aut incerto certe persone de certis. z valet legatum, z Inst. de leg. j. z ℈. de lega. j. l. si seruus legatus. ℈. huiusmodi. Aut incerto de incertis, z non valet. vt si dico. lego vni de incertis. Fallit fauore pauperũ. l. id q̃ pauperibus. Item epis. z cle. licet secus sit in eo qõ relinquitur causa implende. vt ℈. eo. l. Paulus. z ibi vidistis rationem. Hodo hanc materiam plenius declaratam. quam
2 id quod pauperibus. ¶ Quero, aliquid est vim modi, an sit idẽ q̃ in dando causa conditionis videtur. cũ modus sit conditio. l. j. C. de his que trariũ est veritas. qz id. qõ relinquitur in vim nem. z obligationem producere. l. fin. C. de his que requiritur persona. in qua substantietur obligatio. to, vt dixi in l. Paulus. ℈. eo. ¶ Quero. quid in tione si continet incertam personam. an valeat. ℈. ℈. sed nec huiusmodi species. z d. l. si seruus. ℈. dicit idem in heredis institutione. qõ in legato. Tu vt habeas leges magis propias, dic sic. Aut continet personam penitus incertam nullo modo declarabilem non valet. l. si quoties. ℈. heres. de hered. inst. Aut nam certam, sed dubitatur que sit. z tunc videt q̃ non valet. appareat de quo testator senserit. l. in tempus. ℈. j. ℈. de Aut continet vnũ de pluribus, aut de vniuersis. z tunc certificandũ ex aliquo futuro euentu. z valet arg. huius iuncta l. si seruus. ℈. huiusmodi. Aut persona nõ venit da. nec certificatur. tũc aut instituit personam incertã certe z valet. l. vter ex fratribus. de cond. instit. z de here. instit. q̃ ℈. si quis tamen. z de bonorũ possel. secundum tabu. l. j. ℈. ita. Aut instituit incertũ de incertis. z non valet. d. d. inuncto ℈. sed nec huiusmodi species. Insti. de leg. ¶ Tertio casu
4 quid in tutele datione? Respon. in hoc est plus, qz tutele certa, etiam si in aliquo futuro euentu veniat certificanda. let. l. tutor incertus. de test. tu. z Justi. de leg. ℈. tutor. Ratiter tutelam z legata ponit gl. in d. l. si quis a filio. ℈. si quis j. de leg. j. Predicta vera, quando testator reliquit incersi certũ. sed de quo testator senserit dubitatur. qz tũc valet. staret de quo testator senserit. l duo sunt Titij. de test. tu. Ita dicta vera, quãdo incertitudo est circa personam eius qui tutor: sed si esset circa personam eius cui dat. vt ex l. testa. tu. Quero. quid in executoribus? vltimarum voluntatum. b
5 Et videtur idem, qz incertitudo habet vitiare istud, sicut tutele cui equiparatur. ar. eius qõ not. in l. antepe. ℈. de tu-

sta equiparatio non est per omnia, vt j. patebit. Preterea, videtur eadem ratio, que in tutore. si bene respicis gl. que est in dicta si quis a filio. §. si quis plures. ff. de leg. j. Et per hoc videtur qđ illud qđ testatores sepe faciunt, qz dicunt, facio talem fideicommissariam. z si nolit. vel non possit, do sibi potestatem alium faciẽdi, non valet qz est captatoria. l. captatorie. ff. de lega. j. z l. vtrum. §. j. c. Sed videtur qđ non valet. alia ratione. qz executor incertus non potest dari. sicut nec tutor. z hoc videtur verũ etiam in executoribus ad pias causas. Nam scitis qđ datio tutorum est fauorabilis, z tamen nõ valet, qz posset redũdare in pupillorũ lesionẽ. Et si hoc est verum, quomodo valet istud relictum, relinquo executorem ministrum fratrum de penitentia, que pro tempore fuerit? Nam tutele datio hoc modo facta nõ valet, l. tutor incertus. de testa. tu. Quomodo ergo potest valere executoris datio? Respon. valet sicut potest dari procurator incertus, vt extra de procura. c. j. in vj. z not. per Ey. in l. quod quis. vers. querunt hic doct. C. de procu. in j. q. licet contrarium no. glos. ff. de procu. l. j. in prin. Et hoc apparet per rationem. Nam per dationem tutoris, quis prouidet alij, scilicet pupillo, quia ius administrandi porrigitur ad omnia bona pupilli, etiam aliunde quesita. z ideo lex non permittit hoc nisi patri, non alij. merito ipse non potest committere sub incerto, quia secundum hoc concederet potestatem alteri, qđ lex noluit: sed faciendo procuratorem, prouidet sibi: ita faciendo executorem, quia eius officium solum ad relicta a se porrigitur: z sic est eadem ratio, que in legato certificando ex aliquo futuro euentu, vt hac lege dicitur. Sed puto aduertendum. qz aut testator dicit, qđ alius habeat potestatem faciendi executorem, z non valet qz est captatoria voluntas. vt dictum est. Fallit si essent certa relicta ad pias causas, vt extra de testa. c. cum tibi. Si vero dicit. facio executorem illum, quem talis nominabit. valet. quia non substantia, sed nominatio persone est sibi commissa. vt j. eo. l. vtrum. §. cum quidam. Quero. circa electiones factas ad seculares administrationes, an valeat electio facta de persona incerta. Puto sic dicendum, ciuitas per legẽ suam potest facere electionem de incertis, vt ille intelligatur electus. pro quo sorte cecidерit: pro quo facit in auth. de defen. ciuita. §. interim. in eo qđ dicit de electione, que fit per circulũ. sed vnus homo priuatus, cui conceditur ius eligẽdi, nõ posset facere electionem incertã, eadem ratione, que est in tutore, vt no. in d. §. si quis plures. ff. de lega. j. maxime cũ respublica minoribus equiparetur. vt l. respubli. C. ex quib. cau. maio. l. rẽpublicã. C. de iure reip. lib. xj. Ultimo quero, illi qui habebãt potestatem eligendi aliquem certũ. tamen dubitatur, cum essent duo eiusdem nominis: quid iuris? Rñ. nisi appareat de quo senserint, non valet, l. duo sunt. Titũ. de testa. tut. Sed puto, qđ si sint duo electores, ex dicto eorum legitime dispositio declarabitur de quo senserint, c. cum dilectus. extra de elec.

ADDITIONES.

a ALEX. Item opp. Et quando incertitudo vel generalitas vertitur ad pias causas. vide Bal. in l. priuilegia. C. de sac. sanc. eccle. z adde in materia Bal. in d. l. id quod pauperibus. in prin. z quod no. Bald. in l. executorem. C. de execu. rei iudica.

b ALEX. Quero quid. Vide Bald. z doc. no. in d. l. si quis a filio. §. si quis plures de leg. j.

ALEX. Non valet an possit dari potestas faciendi executorem, vide Bald. in d. l. id quod pauperibus. z Bald. omnino in l. nulli. eo. tit. z in l. executores. C. de exe. rei iudic. z in l. captatorias. de test. mil. z per Joan. And. in c. j. de procu. in vj. z refert Bal. in d. l. id quod vbi etiam alle. Joan. And. in Spe. in titu. de instru. edi. z Bald. in l. z in epistola. in fi. C. de fideicom.

AND. BAR. Et hoc videtur. Et vide Bald. z Mod. in l. captatorias. C. de test. mili. z Bal. in l. fina. C. de codi.

ALEX. An valeat electio. Adde Bal. in l. si quis ad declinandam. de episco. z cleri.

ALEX. L. duo sunt. Nota ad l. duo sunt Titũ. z vide quod etiam no. per gl. z doc. in c. quoniam Abbas. de offi. deleg.

§. Si tibi z posthumo. Posthumus, qui non nascitur, non facit partem. si vero nascuntur plures, quilibet cum sibi coniuncto admittitur in virilem. h. d. Oppo. qđ posthumus alienus non possit institui: nec ei legari, vt Justi de leg. §. posthumo. z Inst. de bo. pos. in prin. Sol. illud secundum legem antiquam rũ. tab. hodie secus secundum ista tempora, l. heredi posthumo. ff. de leg. j. z l. Gallus. §. ille casus. ff. de lib. z posth. Opp. qđ etiam posthumus. si non nascitur, facit partem, l. plane vbi §. si coniunctim. ff. de leg. j. Sol. Ibi ideo quia legatum quodam respectu valet, quia ferno proprio heres ex curialitate dare tenetur, l. pen. §. alio. C. de ne. ser. hered. inst. Oppon. qđ omnes posthumi admittantur in vnam portionem, quia omnes sunt coniuncti vno nomine collecti. vt ff. de here. inst. l. si Titius. z l. interdum. in prin. eo. tit. Sic. non solvit, sed Dy. dicit, qđ ibi omnes erant nati, ideo insimul omnes nominati vocantur in vnam portionem: hic vero non erãt nati. z ideo est verisimile quod si testator nascituros tot extimasset, omnibus viriliter legasset. quod puto satis bene dictum. Non enim est quid imputetur testatori, cum eos segregatim nominare non poterat. cum non essent nati: z hoc cogitare non debebat, cũ verisimiliter nõ eueniat. Alle. Dy. ad hoc l. qui filiab. §. j. ff. de lega. j. Ex hic potest inferri ad q. dicit testator. si talis decesserit sine liberis, veniat hereditas mea in Caium z Sempronium, vel eorum filios, nõ dixit. in stirpem: decedit vnus ex his, relictis pluribus filijs, vtrum omnes isti filij admittuntur in vnam portionem cum superuiuente: an quilibet habebit tantum quantum superuiuens? Et hic videtur tex. qđ sic, scilicet, qđ quilibet debet
a habere tantum: sed tamen de iure videtur contra. Nam videtis[a] qđ testator voluit patrem viuentem preferri filijs. etiam si multos haberet, licet pater fine dubio non vocaretur nisi in dimidia. Filij ergo, qui debent venire post patrem, quem testator plus dilexit. non debẽt habere plus eorum patre, vt j. de cond. z demõ. l. Publius. in fi. Unde cõsilium est, qđ semper ponatur in testamento, deueniat in filios z stirpem.

ADDITIO.

a ALEX. Nã videtis. No. z facit in simili qđ voluit bal. l. aut. cauſa. de epi. z cleri. z facit l. liber homo. §. Titi. el. j. cũ si. ff. & he. inst. IO. FRR. V. Adde quod opi. Bartol. sequitur Rap. Luma. z Bau. de Last. quando dixisset filio in singulari seu posthumo qui nasceretur, secus si in plurali, vt videtur loqui Bar.

LEX VIII.

Vtrum ita posthumus.

§. Cum quidam. Substantia legati vel fideicõmissi in alterius voluntatem committi nõ potest: sed electio persone bene cõmittitur. h. d. No. tex. ibi. plurimum enim interest, ꝛc. cõcordat eum eo quod hic dicitur. quod no. Dy. in l. captatorie. ff. de leg. j. Eandẽ distinctionem[a] facit tex. in l. fideicõmissaria. j. de fideicom. li. Itẽ hoc quod[b]
b hic dicitur qđ substantia legati non potest conferri in voluntatem alterius, fallit in legatis ad pias causas, c. cum tibi. extra de test.

ADDITIONES.

a ALEX. Eandem distinctionem. Vide Joan. Andr. in titu. de instru. edi. §. nunc vero aliqua. ver. sed an pauperes.

b AND. BAR. Item hoc qđ. Et vide Bald. in l. fi. C. de fideicom. Bart. in l. illa institutio. de here. insti. Bal. in l. captatorias. C. de test. Ang. in d. l. fina.

§. Quesitum. In fideicommisso heredibus relicto, intelligit portio pro modo oneris heredibus per fideicommissum iniuncti, alias debetur pro hereditis portionibus, hoc dicit. Materiam huius legis habetis in l. quoties. z l. nonnunquam. j. ad Trebel. dixi in l. turpia. §. fin. ff. de legatis primo.

LEX IX.

1 Donatio cum inter virum z vxorem est facta. z ambo decesserunt z non apparet quis primo decesserit, quis debeat probare qđ donator primo decessit.

Si inter virum. Ad confirmationẽ donationis sufficit coniugem donantẽ donatario nõ superuixisse. h. d. Opp. j. l. pxi. §. si maritus. Bl. soluit vno modo, vt in ea patet, qđ nõ curo. Sol. alio modo, quã sol. doc. declarãt: dico, qđ verba legis cõfirmantis donationẽ verificant ambobus simul decedentibus, qz donator nõ superuixit: ita loquitur hic. In l. contraria, verba stipulationis verificantur ambobus simul decedẽtibus: qz in matrimonio decedit ideo nõ discordant, sed potius concordãt. Opp. qđ ab initio nõ valet. tractu tẽporis non confirmatur. l. qđ in initio. j. de reg. iur. Bl. soluit qđ etiã non confirmatur vt donatio, sed vt legatum: sed non est verum qđ donatio confirmetur tanquã relictum, qz in legatis z fideicommissis, requiritur legatarium superuiuere, nec valeret si testator z legatarius simul decederent. l. qđ de pariter. in fi. cum l. seq. j. eo. Contra hoc opp. qđ habeat vim legati. l. sequens questio. ff. de lega. ij. z l. cum hic status. §. si maritus. z no. in l. res. C. de dona. inter vi. z vxo. Sol. gl. qđ confirmatur, quia cessant rationes prohibentes. Sed dic qđ ideo confirmat, qz verificantur verba legis confirmentis, z deficiũt verba legis prohibẽtis, que ponuntur in l. cum hic status. §. si ambo. de dona. inter vir. z vxo. Et sic per hãc l. habes decisos tres casus. s. quãdo prae-
1 decedit donãs, quãdo donatarius, z quando oẽs simul. Et Sed quero, quid si non apparet qđ simul vel separatim aliquo ordine decesserint. puta. qz vnus in Frãcia, alter hic. z sic nõ apparet qđ prius decesserit. Puto isto casu meliorẽ esse cõditionẽ possidẽtis. Nam si quidem heredes viri vendicant, ipsi debent probare vxorem praedeceſſiſſe. Si vero heredes vxoris, ipsi debent probare

virum prædeceſſiſſe, quod cum non faciunt, cadunt ab intentione
a ſua ideo in pari cauſa a meliorem erit conditio poſſidentis l. fi. b C. de
b rei ven. vel. in pari cauſa. de reg. iur. & c. in pari cauſa. de re. iu. li. vj.
nec eſt aliqua præſumptio pro actore, vt qui ſemel dixit, vſq; ad
certum tempus vixerit, l. ſpadonem. §. qui abſolutos. de excuſa-
tione tutorum. quod tene menti.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Ideo in pari cauſa. Vide gl. in c. ſint manifeſte. rū. q.
j. in c. nulli. rū. q. v. Alex. conſ. ccxl. j. vo & cōſ. v. eo. vo. & cōſ. lx. vo. ij.
b ALEX. ¶ L. fi. Et vide Imo. in l. ex facto. §. pe. j. ad Treb.

LEX X.

1 ¶ Vltimus ſeu ſuprēmus dicitur, quem nemo ſequitur, etiam
ſi nullus precedat primus, quem nemo antecedit, etiam ſi nullus
ſequatur.
Idem poteſt, eſſe primus & vltimus.
2 Incertitudo circa res hereditarias non vitiat diſpoſitionem.
3 Relatiuum, quis, vel qui, quando ponitur diſtributiue, ex præ-
ſumpta mente teſtatoris non verificatur in vno.
4 Legitimarum hereditatum ius conſeruatur inter filios, quan-
do teſtator ſubſtituit vltimo morienti.
5 Reſtitutio in integ. datur heredibus pupilli decedentis heredi-
tate non adita. Idem in heredibus minoris. Idem in quocunq;
impedito iuſta cauſa.
Beneficium reſtitutionis tranſmittitur ad heredem.
6 Mori repente dicitur, qui decedit intra centum dies.
7 Deliberandi ius vt tranſmittatur, requiritur quod decedens
ſciat hereditatem ſibi delatam, & q̄ non tranſierit annus.
8 Pupillus decedens intra annum, ius deliberandi tranſmittit,
ſi tutor ſciuit ſibi delatam hereditatem.
9 Infans non tranſmittit ius deliberandi, quando tutor ſciens ſi-
bi delatam hereditatem deceſſit antequam infans, & ſubinde
infans deceſſit ſine tutore.
10 Pupillus maior infante vt tranſmittat ius deliberandi, ſola ſcie-
tia tutoris vel ipſius ſufficit, etiā ſi tutor nō ſatisfecit, vel innēta
rium nō cōfecit. Item ſcientia ſolius patris, vel ſolius filij ſufficit.
12 Deliberandi ius vt tranſmittatur, oportet tranſmittentem ſcire.
13 Heres, cui tranſmiſſum eſt ius deliberandi poteſt hereditatem
repudiare.
14 Ius deliberandi tranſmiſſum ad plures heredes, ſi ab vno repu-
diatur accreſcit alteri.
15 Heredum ſi vnus ex virtute iuris deliberandi, adiuit intra an-
tium, alius non: an ille, qui adiuit, habet totam hereditatem.

1 QVidnos, Vltimus ſeu ſuprēmus dicitur,
quem nemo ſequitur, etiam ſi nul-
lus precedat: proximus ſeu primus dicitur, quem ne-
mo precedit, etiam ſi nullus ſequatur, & ſic idem poteſt
eſſe primus & vltimus, h. d. Dp. §. de teſt. tu. l. duo ſunt. Tiri. & de
here. inſt. l. in tēpus. §. j. & j. eo. l. ſi ita fuerit. Sol. & antequam ve-
2 niam ad ſolu. gl. dicit q̄ contraria loquūtur quando eſt incertitu-
do circa perſonas eorum, qui ad hereditatem, vel legatum voca-
tur, ſeu in quos diſpoſitio confertur: hic vero loquitur quādo per
ſona, que ad diſpoſitionem vocatur, eſt certa, q̄ certus eſt ſubſti-
tutus: ſed erat dubitatio circa res hereditarias, ad quas vocabā
tur, & ſic ſunt longe diuerſa, vt dixi, ā. eo. l. quidam. nam ibi circa
perſonam erat obſcuritas, hic circa res. Ad quod facit q̄ Dy. in
3 c. in obſcuris. de reg. iur. lib. vj. ¶ Opp. † relatiuum quis, vel qui,
quando ponitur diſtributiue debet verificari in vna perſona, nō
in pluribus: vt §. eo. l. ſi quis de pluribus: hic autem verificatur in
pluribus, qui plures ſunt vltimi, quare male. Sol. & nūc ſequitur
bene ſol. gl. iſtud propter præſumptam voluntatem defuncti, qui
ſubſtituendo vltimo, videtur tantum voluiſſe q̄ in hereditate vl-
timi haberet hereditatem vtriuſq; : dixi plene in l. hoc articulo.
de here. inſti. vbi tractaui materiam diſtributiuorum. Dp. §. ad
Treb. l. eum qui. vbi non valet fideic. niſi aliquem vltimo deceſſiſ-
a ſe probetur. Sol. Poſſumus a dicere aliter quam gl. Nam ibi dici
tur, ei qui nouiſſimus. q̄ eſt ſuperlatiuum, cuius natura eſt q̄ re-
linquat formam poſitiui in extremo, & ſic requiritur q̄ alius dece
dat: hic vero dixit, vltimus ſeu ſuprēmus, quod non eſt ſuperla-
* tiuum. * Sed hoc non multum placet q̄ nouiſſimus dicitur, qui
tenet vltimū gradum nouitatis, ſicut optimus qui tenet vltimum
gradum bonitatis, l. vbi autē non apparet. de verbo. obli. Unde
idem eſt dicere, nouiſſimus & vltimus. Quare dic ſecundum gloſ.
aliud in ſubſtitutione fideicōmiſ. vt ibi: aliud in directa. vt hic. Et
hoc placet. Ratio. q̄ in ſubſtitutione fideicōmiſſaria, in heredita
te vltimi hereditatem primi non haberet, vnde non eſt præſump-
tio q̄ teſtator voluerit ambobus ſubſtituere: & ideo nō admitti
tur ad fideicommiſſum, niſi probet ambos ſeparatim deceſſiſſe, vt
ibi: hic vero loquitur in ſubſtitutione directa, l. qui duos. de vul. &
pup. in prin. & §. ad. fal. l. pater filium. in fin. & l. qui ex liberis. in
prin. de bonorum poſſ. ſecundum tab. Vel dic, quod ibi loquitur
quādo mater erat in medio. Ratio. q̄ in hereditate vltimi
tutus non repertiſſet totam hereditatem primi, quādo pri
ceſſiſſet tam frater q̄ mater, per auth. defuncto. C. ad Tr
ceſſat ratio huius præſumptionis, de qua §. dictum eſt. Sed
tarem ſi ſupereſſet aliquis agnatus & cognatus qui vo
tre primo decedēte ſuccederet, ita intelligit gl. in verb. ſeq
circa a fin. dum dicit, ſed quid ſi mater eſſet in medio, &c.
4 Ex qua habes notare ſecundum Dy. q̄ quando reſtitu
tuit vltimo morienti, non eſt dubium, q̄ ius legitimarum
tatum conſeruatur inter filios primo decedēte. & vel fra
vulg. & pup. & iſto caſu admitteretur mater, vel alius vo
5 ad hereditatem legitimam. ¶ Opp. Contra gl. ſecundum
Bre. dicitur hic q̄ in hereditate vltimi decedentis repe
reditas primi. Cōtra, hereditas fratris nō adita nō tran
l. quoniam. C. de iure delib. ſed hic frater non adiuit he
fratris, ergo, &c. Huius timore dicit Jac. de Bre. q̄ be
beneficium reſtitutionis in integrum, per l. Pantonius
here. quod eſt notandum. Nam l. Pantonius, loquitur
te tantum, non in minore & Jaco. intelligit hic in minor
eſt notandum. q̄ pupillus, qui non adiuit hereditat
b xit, non fuit deceptus, b quia adire poterat, poſt qui
non poteſt decipi. Ex quo videtur q̄ heres eius
integrum reſtitutionem impetrare non poſſit: ſed
perator in l. Pantonius. determinat contrarium.
c Bre. idem in minore eadem ratione. Idem dico c in q
pedito iuſta cauſa, quia here poterit impetrare re
clauſula, ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur, &c. arg.
Nam beneficium reſtitutionis tranſmittitur ad here
in integrum reſtitutio. l. non ſolum. Et hoc tenebat
Eyn. ſuper hac l. Sed reperio. q̄ Jaco. de Belin ante
& ſemſ. in fin. queſtionis diſputate per eum, tenet eti
per l. j. §. ſi quis ex libertis, j. ad Tertulla. & l. ſi infant
C. de iure delibe. vbi dicitur, quod perinde eſt, ac ſi
d delata. Mihi vero videtur ſic dicendum, d aut pupillus
fans deceſſit ita repente, quod eius tutoribus
ſi tutores non habebat, non poteſt imputari negligen
adiuerunt: tunc puto heredibus dandum benefi
6 nis, vt hic: quia hec lex non poteſt aliter intelligi. R
tem dico mori, ſi deceſſit intra centum dies. nam
re non poteſt perfecte deliberare de hereditate ad
cum l. ſeq. §. de inre deli. Aut non deceſſit ita repen
habebat tutorem, eſt quid imputetur heredi eius
petūt. C. de legi. here. l. ſciant. vel ſi habeant tutor
regreſſum contra tutorem, vt no. in l. ſi infanti. ſ
verſi. ad illas perſonas. & ſic ceſſat equitas da
ſi tutor non eſſet ſoluendo, nō eſſet inquum
reſtitutionem. arg. l. ſi. de eo per quem fact.
ē. de leg. j. Sed poſſumus hodie dicere. q̄ in
periat hereditē primi, hoc eſt, ius deliberandi
ditatē primi. ſecundum formam l. cum antiquiores
7 delib. ¶ † Pro declaratione huius materie iura
e ro aliquas queſt. & primo, que requirant e vt tranſmitta
liberandi: Reſpondeo, q̄ ille, qui decedit, ſciat bene
delatam, tex. eſt in l. cum antiquioribus. Item q̄ annus
fuerit, tamen illud de ſciētia, omnino requiritur, vt de
tex. & clarius ibi in glo. magna. Sed ſi ignoraret here
delatam, tunc non poteſt tranſmittere ius deliberan
ceſſitate recurritur ad beneficiū reſtitutionis, de quo §
tio, quia ille qui ignorat, non poteſt deliberare. & ideo
tranſmittere ius deliberandi ad alium, quod ipſe non
8 ¶ His premiſſis † quero, f ſi eſt pupillus, an ſcientia tuto
f ciat? Reſpondeo quod, ſic. l. non ſolum. in fine j. de ill. ca
ex legati cauſa, cum ſeq. j. de verb. obliga. & de vulcap. L
§. ſi pupilli. Item tutor ſolus petit tempus ad deliber
ait prætor. de iure delibe. Ad quod facit q̄ tutor ſolus po
re. C. de iure deliber. l. ſi infanti. & bonorum poſſeſſion
bonorum. C. qui admitti. Sed contra hoc fortiter fact.
in d. l. ſi infanti. quia ſi tutor non adit, tenetur hereditat
tis: vnde ſi ad heredes infantis non tranſiret ius deliber
tutor non teneretur, cum non eſſent leſi, quia adhuc adire
Reſpondeo. l. ſi infanti. cum queſt. glo. ibi poſita loquitur
pus. l. cum antiquioribus. quia tranſmiſſio iuris deliber
erat cognita. Vel poteſt intelligi, q̄ tutores ſciuerint, e
rint adire: poſtea deceſſit pupillus, & annus iuris deliber
ſiuit heredibus ignorantibus, & non certificatis: vnde
ſunt habere regreſſum contra tutorem. Item contra
cit tex. l. ſi infanti. in eo quod dicit, perinde haberi, ac ſi
9 non eſſet deuoluta ſed ſolue hic eodem modo. ¶ Quero
tutor ſciuit, & deceſſit ipſe, antequā infans: poſtea de
g ſine tutore, an tranſmittat ius deliberandi. Puto quod

cum tex. in d. l. cum antiquioribus. requiret, q̃ sciens decesserit, z sic scientia tempore mortis requiritur, l. in delictis. §. si extraneꝰ. ff. de noxa. z de milita. testa. l. Titius. iste autem infans, licet per tutorem fingatur scire viuente tutore, tamen eo tempore quo tutor decesserit, non potest fingi eum sciuisse, z in veritate ignorabat, q̃ q̃ eius etas videt, ignorat, z sic debet recurri ad beneficiũ restitutionis, de quo ff. dixi. ¶ Quero quid b si erat pupillus maior infante, an sufficiat scientia tutoris tantum, vel pupilli tantum? Videtur q̃ non, q̃ neuter sine altero adire potest, vt C. de iur. delibe. l. potuit, z sic videtur, q̃ requiratur scientia vtriusq;. In contrariũ videtur, quod puto verius, quod scientia pupilli sola sufficiat, q̃ in acquirendis ipse solus sibi sufficit, vt ff. de aut ho. tut. l. obligari. in prin. z Inſti. eo. in prin. sed per istam scientiam acquirit solum si sibi ius deliberandi, vt possit transmittere: in nullo autem sibi prẽiudicat. Item puto, q̃ sola tutoris scientia sufficiat. Nam licet tutor solus non possit adire: tamen tutor solus potest deliberare, z solus potest tempus ad deliberandum petere, vt ff. de iure delibe. l. ait prætor in prin. z sic aliud est ipsum adire, aliud est ius adeundi, aliud est ius deliberandi, z eadem possent dici de scientia c soliꝰ filij. Sed quid de tutore, qui non satisfecit, vel inuentarium non fecit, k an eius scientia sufficiat? Respondeo, q̃ sic, quia hoc ius deliberandi tempore coarctatur, z in eo non potest esse nisi cõmodũ: ergo, zc. l. fi. C. de tu. z cu. qui non satisd. vbi videtur casus. Facit l. tutor qui repertoriũ. ff. de admi. tu. ¶ Quero, heres l primus scit. vnde transmisit ius deliberandi ad heredẽ suũ, heres suus bene sciuit hereditatem huius proximi decedentis sibi delatam, sed de hereditate primi decedẽtis ignorauit, z sic decessit: quero an mꝰ deliberandi transmiserit ad suum heredem? Dico sic. l. Rã ex eo q̃ primus heres decessit sciens, illud ius deliberandi est effectum hereditarium. Quod apparet, q̃ ad heredes transmittitur. l. item videndum. in fi. de peti. here. ergo si est hereditarium, eodem modo quo transmittit hereditas, transmittitur illud ius. De hoc est casus. ff. q̃ me. cau. l. videamus. Preterea annus, qui datur ad deliberandum, est vtilis ab initio, quia a tempore scientie incipit currere, postea est continuus, l. cum antiquioribus. Et hoc apparet q̃ licet deueniat ad ignorantem, adhuc durat ius deliberandi, z sic merito trãsibit ad quẽcunq; trãsibit hereditas. Contra hoc multum obstat, ff. ad l. Falc. l. prætia rerũ. vbi ante aditam hereditatem non dicitur esse aliquid in bonis nostris de illa hereditate. Solu. duobus modis. Vel dicamus, q̃ illa lex loquatur ante l. cum antiquioribus, fm quod tempus, z transmissio iuris deliberandi non erat cognita. Vel aliter dico, q̃ dicitur nõ esse in bõis nostris ante aditam hereditatem, verum est taliter, q̃ estimationẽ recipiat. Ratio, q̃ adhuc possum hereditatem non acquirere, tamen alio respectu dicitur esse in bonis nostris, q̃ ad heredẽ transmittitur.

12 ¶ Quero, dixi, f q̃ oportet q̃ sciat, quid oportet ipsum scire? Breuiter si quidem hereditas est delata ab intestato, sufficit q̃ sciat aliquem esse defectũ. z hoc probare debet, q̃ sciat se esse primiorẽ cõsanguineum, z forte si esset mortuus in eadem ciuitate, præsumeretur scire ratione cosanguinitatis, vt j. vnde cognati. l. octaui. z C. de in inte. restit. l. de tutela. Et ex hoc concludit, q̃ sciuerit hereditatem sibi esse delatam. Nam nemo præsumitur ius ignorare vt C. de legi. l. leges sacratissime. Consulo tamen vt de hoc faciat articulũ. Si vero hereditas deferatur ex testamento, est necesse quod sciat de functum esse testatorem, z se heredem institutum. Ei enim, qui ignorat vires testamenti, nõ potest dici esse delata, l. sed z si de sua,

13 de acq. he ¶ Quero, an iste heres, ad quem transit ius deliberandi, possit hanc hereditatem repudiare. Videtur quod non vt j. de bo. lib. l. liberto octoginta, z de leg. j. l. si fundum sub conditione. §. si Titius. z ibi no. In contrarium videtur, z ista est veritas quod repudiare possit, l. si quis filium. §. j. de acq. here. Pro hoc l. cum antiquioribus. quia potest repudiare saltem tacite patiẽdo labi tempus anni: ergo eadem ratione expresse. Non obstant contraria, quia loquitur de legatis, que non possunt repudiari ad in commodum alienum, vt ibi: sed ad incommodum heredis possunt

14 repudiari, vt ff. de leg. j. l. si mihi z tibi. in prin. ¶ Quero. f aliquis ad plures heredes transmisit ius deliberandi z adeundi hereditatem sibi delatam, an si vnus repudiat, alteri accrescat. Et videtur q̃ non l. legatarius in prin. ff. de leg. j. coniuncta l. z Proculo. ff. de le. ij. z q̃ dixi in l. re coniuncti. ff. de leg. iij. Contrarium puto, per l. si seruus communis ab extero. z q̃ ibi no. ff. de acq. her. quia

15 aliud in hereditate, aliud in legato. ¶ Quero, f pone q̃ vnus heres ex virtute iuris deliberandi adiuit intra annum alius nõ: sed hereditatem illius primi adiuit, vel adire vult, quia ad ipsam adeundam tempus non currit, vtrum ille qui adiuit habeat totã illam hereditatem virtute iuris deliberandi? Quod videtur per titu. C. quando non pet. partes. z per d. l. si seruus communis ab extero. Sed dico sic: Aut ille adiuit virtute illius iuris deliberandi totã hereditatẽ, z tunc proderit coheredibus adeuntibus hereditatem principalem. Aut adiuit solum pro parte sua, z tunc secus, sed eis accresceret, arg. l. cogi. §. itẽ Metianus. j. ad Tre. vbi coactio facta ab vno super toto. prodest. alijs Non obst. tit. C. qñ non peten. par. quia illud verum, quando quis excluditur tempore ab hereditate, que defertur principaliter, vbi vnius agnitio alijs non prodest: sed hic vna hereditas defertur principaliter, alia in consequentiam. Unde si durat tempus adeundi, principale factum vnius ex coheredibus, proderit alteri, d. §. item Metianus.

16 ¶ Ultimo f dicitur hic in fi. q̃ substitutus admittitur quasi vtriq; substitutus, quid si mater est in medio? Quidam dicunt matrem repellendam, quia vtrique succeditur ex pupillari expressa. Quod non est verum, quia isto casu substitutus nullo modo admiteretur quia istud distributiuum debet verificari in vno tantum. vt j. l. proxima, z matre subsistente in medio, cessat ratio præ-

17 sumpte voluntatis defuncti. ¶ Item hic dicitur f q̃ in hereditate secundi reperitur hereditas primi qualiter vendicabit istas hereditates, an dicet se heredem ex testamento vel ab intestato? Bl. dicit quod vtranque vendicabit ex testamento. Quod dic vt no. in l. j. z ij. ff. de pet. here.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Sol. Possumus. Et vide Bal. in l. si infanti. C. de iu. deli. vbi dicit q̃ opi. Bar. est falsa, idem ibi Ang. z Saly. z vide Lud. Ro. in consi. lvj. inci. visis narratis. vbi refert doctr. Bar. hic z vide ibi.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Quod non est superlatiuum. Imo secundum bonam grammaticam vltimus est superlatiuum ab vltra, z supremus a supra. vnde in se est falsa solutio.

b ALEX. ¶ Non fuit deceptus. Vide Bar. in l. j. z ibi Bal. C. de re mili. alias de rest. mil. per Bal. in l. si infanti. hic alle. per Ang. in l. non solum. ff. de in integ. resti. Et hanc communem opi. sequitur Jo. An. in c. in presentia. de proba. licet Ang. contra. in d. l. si infanti. Sed hec opi. est cõmunis, z vera, z approbatur. z pro hoc vidi consuli z iudicari per Imo. in l. ventre. in vlt. char. de acq. her. per Pet. de Anc. in consi. cccxlv. quod incipit de iuribus additis. vide Bar. in suo consi. cxciij. z vide Ro. in consi. lvj. inci. visis narratis in puncto quoad primum quo queritur. zc. z pater hereditatem delatam filio maiori infanti inutiliter adiuit, est modo dubium vtrum eo mortuo possit pater restitutionem petere ex clausula generali, vel ex persona ipsius filij iam defuncti, vel ex iure deliberandi. vide Pet. de Ancha. in consi. ccclxiij. inci. in Christi nomine amen. de iuribus additis petri adeuntis zc. Adde que posui in l. si infanti.

c AND. BAR. ¶ Idem dico. Et vide Bal. in d. l. si infanti.

d ALEX. ¶ Sic dicendum. Per Bar. consi. inci. quidam Petrus nus decessit in d. l. si infanti. z Bal. in l. vnica. §. in nouissimo. de cadu. tollen. z in d. l. si infanti. z in l. cum antiquioribus in vj. q. de iu. delib. z ibi etiam per eum in vlt. col. vbi refert verba Bi. de Mat. ad no. per Bar. hic, adde Pe. de An. in consi. xcviij. inci. pro declaratione quesitorum tria sunt, zc. in iij. puncto.

e ALEX. ¶ Que requirantur. Vide aliquid per Imo. in l. venire. in vlti. col. de acq. her.

f ALEX. ¶ His premissis quero An sufficiat tutoris sciẽtia ad transmittendum ius deliberandi, adde tex. z ibi Bar. in l. fi. C. de tu. z cu. qui non satisde. vide Bal. in d. l. si infanti. de iure delib. vbi omnino vide, z dato q̃ opi. Bart. esset vera, format ibi Bal. circa hoc plures no. q. vide Bar. j. proxi. col.

g ALEX. ¶ Puto quod non. Bal. contra in d. l. si infanti.

h ALEX. ¶ Quero quid. Per Bal. in d. l. si infanti. per Bar. in d. l. cum antiquioribus.

i ALEX. ¶ De scientia. An sufficiat scientia solius patris vel filij. z ponit etiam Bal. in d. l. si infanti. z per Bar. in d. l. cum antiquioribus.

k ALEX. ¶ Inuentarium non fecit. Quid si sciuit tutor quod non satisdedit, vel inuentarium non fecit, z vide in fini. no. per Bal. in d. l. si infanti.

l ALEX. ¶ Dico quod sic. Per Bal. in d. l. cum antiquioribus in iij. q.

§. Cũ in bello. Si vno casu decedat pater z filiꝰ, patrẽ primo decessisse præsumitur. h. d. ¶ Opp. j. eo. in fi. z l. cũ pubere. cũ l. seq. Sol. Intellige hic in filio pubere. secus si esset impubes, vt in contrario. Op. j. ad Tre. l. ex facto. §. si quis autẽ. vbi præsumitur filium prius decessisse. Solvit gl. q̃ speciale est ibi fauore testamẽti conseruandi, vt præsumatur filium decessisse prius: hic vero præsumitur fauore matris, q̃ pater prius decesserit. Primum q̃ gl. dicit, q̃ ibi est specialefauore testamenti conseruãdi. est falsum vt j. eo. l. q̃ de pariter. cum l. seq. z seq. Item istud quod gl. dicit fauore matris, nõ est verum, q̃ idem in quolibet præsumeretur patrẽ decessisse prius, vt j. ea. l. in fi. z j. eo.

l.si pubere. Ad legem contrariam respõde. Si enim pater ꝛ filius simul perierunt, vt hic dicitur, erat conditio fideicõmissi, que est si pater decesserit sine liberis, quod intelligitur de liberis post eum superuenientibus, vt ibi patet in prin.ſ. Constat autem non superuixisse, si simul decesserũt, ergo, ꝛc. ſ.l. prima. Sed si poneres ꝙ nõ appareret eos simul decessisse, ꝛ ignoraretur quis prius ꝛ quis posterius decessisset, tunc ille, qui dicit aliquem decessisse sine liberis, habet intentionem suam fundatam de iure communi: licet
a enim habuerit filios ante. non tamen presumitur[a] habere tẽpore mortis, l. spadonem, ſ. qui absolutus, de exc. tu. Et iste est casus in d. ſ. si quis autem. Item dicerem in ſ. nostro. si nõ cõstaret patrẽ ꝛ filium decessisse vno casu, vel vno bello, vel vna ruina: qz tunc esset fundata intentio eius, qui diceret patrem decessisse sine liberis per iura predicta. Fauor enim matris nihil operatur. Si enim fauor matris aliquid operari deberet, multo magis operaretur fauor fratris, qui est alter filius testatoris: ꝙ tamen est falsum, l. sed ꝛ in illo. ſ. eo. ¶ Op. ſ. prior. ſ. Sol. Ibi speciale propter reuerẽtiã patroni, vt ibi videbitis. ¶ Hec lex inducit, an hereditas patris non adita transmittatur, quod rangam aliqualiter. ſ. eo. l. cum pubere. ꝛ l. ventre. de acq. her. Ultimo, materiam de pariter decedentibus examinabo in l. quod de pariter. ſ. eo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non tamen presumitur, An si quis habuerit filios tempore vite presumatur habuisse tempore mortis, ꝛ hic adde Jmo. in d. l. ex facto. ſ. pe.

ſ. Si cum filio. Op. ſ. prior. ſ. Sol. speciale fauore patroni. Quero, quid si ista causa non agitatur cum patrono, sed cum herede patroni, videl. retenta gl. precedentis ſ. ꝙ ibi fit fauore matris. Quid si nõ agat cum matre, sed cum heredibus matris. an habeatur ista benigna interpretatio? Videtur ꝙ non quia est beneficium personale, ergo, ꝛc. l. quia tale. ſ. sol. mat. Preterea tex. loquitur quando mater vel patronus agit.

1 ☞ Statutum, quod muliere decedente in matrimonio, vir lucretur dotem, verificantur. si ambo simul perierint.

a 1 **ſ. Si maritus.**[a] Hora hunc casum ad q. statutum dicit, ſ ꝙ muliere decedente in matrimonio sine liberis, vir lucretur certã partẽ dotis. Certe si simul decedãt dicit mulier in matrimonio decessisse, casus est hic. Op. gl. ſ. eo. l. quod de pariter. So. Ibi fuit stipulata mater, si superuixisset: hic si in matrimonio decessisset. Op. gl. ſ. de adul. l. nec in ea. so. Dy. ꝙ ibi denotatur accidentia facti, non iuris ministerium.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si maritus. Et adde tex. ꝛ gl. ꝛ Bal. in l. si possessor. ſ. ſ. de rei. ꝛ sump. fune.

ſ. Si Lucius. Si filius pubes cum patre moritur, presumitur patri superuiuere, impubes non, sed pater sic. h.d.

LEX XI.

1 ☞ Incertitudo persone legatarij procedens ex euentu casus, in quem confertur legatum, vel ex prolatione defuncti, vitiat legatum non tamen ademptio.

2 Relatiuum qui, quando distributiue ponitur verificatur in vno tantum: secus si diceret, quisquis.

a 1 **Si ita fuerit.**[a] Incertitudo ✝ persone legatarij procedens ex euentu casus in quẽ legatum conseruetur, vel ex prolatione defuncti. vitiat legatum, ademptio autem non vitiatur. h.d. ꝛ ponuntur[b] hic sex casus per ordinez. ¶ ✝ Ho. de significatione huius pronominis qui, quando distributiue ponitur, quia verificatur in vno tantum, vt hic. secus si diceret, quisquis, vt dixi in l. hoc articulo. de her. inst. ¶ Facit ad q. de duobus intrantibus castrum simul, quam ponit Dy. in l. qui filiab. ſ. de le. j. ꝛ Ja. de Are. in cõsil. digesto. ¶ Op. ſ. de le. ij. l. si quis seruũ. ſ. si inter. So. gl. optime. ¶ Op. ꝛ vtraqz videtur ꝙ debeatur propter equalem qualitatem que est in vtroque. l. seruus plurium. ſ. fi. ſ. de leg. j. ꝛ l. cum alimẽta. in prin. ſ. de ali. ꝛ cib. leg. Sol. gl. ꝙ hoc est speciale propter incertitudinem, ꝙ declara, quia hic erat incertitudo personarum, ibi rerum. Dixi. ſ. eo. l. quidam. no. in c. in obscuris. de re. in. lib. vj. Dy. ¶ Op. de testa. l. duo sunt Titij. ꝛ lin ten pus. ſ. j. de her. instit. ꝛ l. si duo. vt le. no. ca. Sol. Non valet, nisi probetur de quo testator senserit, vt in contrario. Item videtur, ꝙ in isto dubio lex debeat presumere vnum priorem alio sicut facit ſ. l. prior. Soluit gl. ꝙ illi generalitati derogatur quando lex aliter disponit, vt hic in libertate que difficilius revocatur, ideo difficilius datur. Hec sol. non placet, qz hec lex. oquitur etiam in alijs casibus quam in libertate. Ideo alij soluunt. ꝙ hic loquitur, quando est incertitudo circa personas quibus relinquitur: sed l. prior. ſ. eo. loquitur quando est incertitudo circa factum persone, a qua relinquitur. Vide gl. que inci. sic. j. eo. l. si quis. in fi. ibi. ꝙ non potest stare. Decimo potest stare, ꝛc. Nam quando est incertitudo circa personas, quibus relinquitur, tunc vitiatur legatum, vt hic. ꝛ l. si quis de pluribus. Si contingente in persona relinquentis fit interpretatio vt l. Item dicitur hic, ademptionẽ valere: contra ſ. tit. l. si. ibi. que est ver. ademptionem.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si ita fuerit. Et ad intellectum huius libi fit, ꝛc. ꝛ l. iij. ſ. si duobus. hic alle. vide Jmo. in l. si ita fit adscriptum de le. j. Et no. ex isto tex. a contrario sensu, ꝙ si vnus testator dem nominis esset plus coniunctus testatori, quã alius teretur ad legatum, ꝛ similiter reprobat tex. in d. l. si quis ſ. si inter. de le. ij. ꝛ põderat Ro. in l. si vero. ſ. de pyro so. ma. Et pro intellecta huius tex. vide quod no. Jmo. liabus. ſ. j. circa prin. cum seq. de le. j. ꝛ istam l. fin. limita ma. in l. si quis a filio. ſ. si quis plures. de le. j. ꝛ ibi dixi

b ALEX. ¶ Ponuntur hic. Et facit ad q. si primus premium, ꝛ plures fierent primi, quis debet habere. Suid. de suza. in q. inc. pone. quia de facto statuum ꝙ qui primo, ꝛc. ꝛ hic Bar. Et si primogenitus ꝛ ignoratur quis sit primogenitus. pater potest elig secundum Bal. in l. in quibus, de sec. nup. cum concor tionem vide per Jmo. in l. si ita sit adscriptum de leg

1 ☞ Masculus ꝛ femina si nascantur, primus natus masc sumitur. nisi fauor libertatis aliud suadeat.

a **ſ. Plane.**[a] Si de natiuitatis ordine nõ apparet natus presumitur ille, ex quo mater consequitur. h.d. ¶ Ho. ter. ibi. in ambiguis, ꝛc. ¶ Quer ratio huius presumptionis? Dicunt quidã masculus est ideo presumitur primus nasci. Secundum hanc rationem pone libertatem relictam si primus peperit feminam, ꝛ esset qui primus esset natus, presumeretur ꝙ primus esset natus quod est contra istum tex. qui in dubio pro libertate dic re dic quod ille primus natus presumitur. per quem magis ti fauetur, b siue masculi, siue femina. Sed possumus dicere su, quo mulier primus nata presumitur esse. dico non quia

1 expulerit, sed quia hic est fauor libertatis. Sed in alijs casibus quibus non est fauor libertatis, tunc presumeret primus masculum, ꝛ sic sepe de facto accidit. (Pone exempla vt in gl.

ADDITIONES.

a ¶ Plane. Pro concor. aduerte quis primus presumatur culus, an femina, quãdo simul nascuntur, ꝛc. Bar ff. de condi. tio. ob cauſ. dicit ꝙ masculus. Contra gatur Bar. in hoc ſ. hoc plane. secundum Alex dixit Bar. quod presumitur primo natus masculus agitur de fauore, maxime libertatis femine, ꝙ tunc ea, ꝛ sic in effectu vbique idez dixit, si bene legatur, nisi cialis fauore libertatis.

b ALEX. ¶ Libertati faueꝛ. Bar. vt sentire contrarium trane. de cond. ob cau. ꝛ vide Bar. in l. Arethusa. de

LEX XIIII.

1 ☞ Dictio cum, sicut dictio ꝛ, in dubio cadit inter diuersa.

2 Duo ꝛ tria ꝛ sunt quinqz, tamen duo in tria non faciunt

1 **Si is qui ducenta.** Sicut dictio cum, in dubio citur cadere inter diuersa. h.d. ¶ Op. ꝙ ex quo est guum, sequamur, id quod minimum est. l. si ita fit scriptum. ſ. de le. j. Sol. illud verum, nisi aliud sit ex propria significatione

2 cabuli, vt hic est. Ex hoc reprobatur arg. illorum qui dicit ꝛ duo sunt quinque, quia verum est, scilicet tria ꝛ duo sed tria ꝛ duo, que sunt in tribus non faciunt quinque.

ſ. Si quis ita. Si seruus nominatus potest acc vt res legata, ꝛ vt persona legatarij in dubio accipitur vt res legata. h.d. ¶ Ho. ſ. menti tenendum.

ſ. Cum ita. Diuide. In prima parte incipit stipu tiue concepta, in secũda incipit stipulatio a precedenti cõditione disiunctiue, ꝛ ne affirmatiue, ꝛ copulatiue cõcepta. In tertia parte incipit a cedenti conditione copulatiue, negatiue concepta. Secunda idemque. Tertia ibi vel vt pro. 2tus. ¶ Opp. ꝛ videtur ꝙ ad vt stipulatio non commutatur. alterum fieri sufficiat. vt l. ca. quis. Sol. secundum R. o. ꝛ bene. hic loquitur quando precedit positio copulatiue concepta. vel quando nulla dispositio precedit, sed incipit latiue concepta, vel quãdo nulla dispositio precedit, sed incipit

precedenti condītione disiunctiue, vel negatiue concepta, q̄ vtrū que requiritur fieri, ne stipulatio committatur. Sed si incipit a p̄cedēti dispositiōe cōcepta disiunctiue, tunc sufficeret vnum fieri, vt in contrario Vide gl.j.ibi secundum Ro. dic vt j.ea.l. §.si quis autem. secundum hoc ergo limitatur penalis stipulatio, secundū naturam precedentis conuentionis. Sed contra, iste §. videtur sibi contradicere. Nam vtrunque requiritur fieri, si conditio copulatiue concipitur, vt in fi.ꝛ vtrunque fieri debet, si incipit a condītione disiunctiue concepta, vt in prin. huius §. ergo sequitur q̄ in disiunctiua requiritur concursus duorum, sicut in copulatiua. Bi. sentit hic contrarium, ꝛ ipsum fatetur, ideo exponit hic aut, ꝛ certe hoc non est verum, imo vtrunque ex propria significatione resultat. Si enim copulatiue concipitur, non est dubium q̄ vtrūque requiritur fieri vt hic in fi. §. Idem si concipitur alternatiue. ꝛ negatiue, vt stipulatio non committatur, alias semper erit verum hoc aut illud, factum non esse ex propria significatione, vt probatur in l. si quis ita stipulatus fuerit decem. j. De ver. obli. Facit l. si ita quis stipuletur. eo. ti. Ité op. quod iste §. nihil facit ad tit, ꝛ sic obstat in prima constitutione Codic. §. quibus. Bl. in ver. faciendum sol. q̄ hic tractatur de rebus dubijs tam circa stipulationes quam circa vltimas voluntates, licet principalius circa vltimas voluntates, (vt in ea habes.)

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Concepta. Et facit ad no. q. statutum est q̄ si quis tē poze mortis caruerit filio, ꝛ filia succedat fratri: modo quidā caret filio, sed non filia: queritur vtrum vigore illius statuti admittatur frater. Et iste tex. facit q̄ sic, sed Bald. in c. fi. de duo. frat. in cap. inue. tenet contrarium per no. in c. plerisq̄. de elec. in cle.

b ALEX. ¶ Quia requiritur fieri vtrunq̄. ꝛ ad ea que habentur hic, vide Ang. ꝛ Imo. in l. si quis ita stipulatus. de ver. obli.

1 ℣ Alternatiua legis quando ponatur p̄o coniuncta, ꝛ nu. 3.

2 Disiunctiua aut, disiungit verba, ꝛ sensum. Item ꝛ dictio vel. Dictio seu, ꝛ dictio sive, habent vnam significationem: ꝛ licet distingant verba, sensum tamen coniungunt.

Disiunctiua hominis quando ponatur p̄o coniuncta.

3 4 Stipulatio facti diuidui penalis copulatiue, ꝛ affirmatiue concepta, si non impletur in preparatoriis iudicijs, cōmittitur insolidū sed p̄o parte impleta obstat exceptio ꝛ est speciale in iudicijs.

5 Copulatiua quando ad veritatem sui requirat vtrunq̄ concurrere ꝛ ponatur p̄o disiunctiua.

6 Oratio vniuersalis duplex, ꝛ quid comprehendat.

7 Falsum dicitur tribus modis, ꝛ statuta loquentia de falso intelliguntur proprie ꝛ stricte de falso, quod cadit in aliquo capit. l. Cornelie de falsis.

1 Negatio postposita signo vniuersali, facit equipollere suo contrario, sed oratiōi particulari non.

§. Verum. Iste §. consueuit reputari multum difficilis ꝛ p̄o certo est. ꝛ habetis hic duas gl. magn. Una est gl. noua, que ponit casum, licet nō bene declaret. Alia est antiqua. ꝛ ponit casum magis succincte, neuter tamē est bene clarus. ¶ Antequā veniā ad primā, premitto primo p̄o euidātia, q̄ prepositionum, quedam est categorica, quedā hypothetica. Categorica est que subiectum ꝛ predicatū habet principales partes sui, vt Petrus currit. Hypothetica est que habet duas categoricas principales partes sui, ꝛ hec fit per si, vel p aut, vel similia j. de acq. re. do. l. quesitum. in vlti. gl. Ité ista hypothetica, quandoq̄ fit per ꝛ, quandoq̄ per aut, secundū Dialecticos, ꝛ de qualibet tractat hic §. Item premitto q̄ ad veritatem disiuntiue sufficit alterā partem esse veram: sed ad veritatem copulatiue requirit vtranq̄ partem esse verā. Item premitto, q̄ orationum alia est vniuersalis, in qua subiicitur terminus communis, determinatus signo vniuersali, vt omnis homo currit, nullus homo currit, ꝛ homo dicitur terminus communis. Alia particularis. vt q̄ū terminus communis determinatur signo particulari vt quidam homo currit, ꝛ quidam homo non currit. Alia indefinita. vt quando in oratiōe terminus communis ponitur sine signo. Alia singularis q̄ū subiicitur terminus discretus, vt Petrus currit. Item q̄ alternatiua requirit alterum, non equiparatur vniuersali, sed copulatiua equiparatur vniuersali, q̄ requirit vtrunq̄. Item premitto q̄ orationum quedam sunt contrarie directe, vt vniuersalis affirmatiua ꝛ vniuersalis negatiua. Alie subcontrarie, vt particularis affirmatiua, ꝛ particularis negatiua. Alie cōtradictorie, alie subalterne. Et de his duabus vltimis nihil ad presens. Ité premitto q̄ quidā habent literam affirmatiuam, quidā negatiuam. ¶ Deinde dinide in quatuor partes. Primo ponitur conceptio duarū stipulationū, ꝛ de differentia inter eas dubitatur. Secunda ibi, q̄ quamuis, in qua ponitur quedam confirmatio, seu euidens solutionis ratio, in qua procedit per modū expositionis, Tertia ibi, animaduertendū, in qua ponit solutionem, ꝛ ponit differentiam inter predictas. Quarta ibi, proinde si quis, in qua Dy. ꝛ Ray. dicunt q̄ ostēdit indefinitam, equipollere vniuersali. Sed male dicūt q̄ ibi est oratio particularis. q̄ ibi ponit signum particulare. id hoc est aliquid: ergo nō est indefinita. Hic ergo. q̄ ibi ostendit hāc orationē, quid nō fecit, ꝛ similes quōq̄ assumi vniuersaliter, quādoq̄ in propria significatione particulariter, secundū diuersas materias, vt j. proxime ostendam. ¶ Breuiter hoc intendit. Si p̄cedit stipulatio negatiue ꝛ copulatiue concepta, penalis si, pulatio disiunctiue subiecta, neutrū fieri exigit. Si vero precedit conuentio affirmatiue ꝛ copulatiue concepta, penalis stipulatio sibi subiecta requirit vtrūque fieri, vt penalis stipulatio nō committatur h. d. totus §. ¶ Casum in terminis pone perte, ꝛ expone literā vt hic habes per gl. ꝛ doc. vt patet ex j. dicendis, ꝛ collige notabilia. Et pone casum, in prima parte stipulationis, precessit stipulatio negatiue, ꝛ copulatiue concepta, ꝛ fuit subiecta penalis stipulatio alternatiue. In secūda stipulatio fuit interposita ꝛ affirmatiue ꝛ negatiue, penalis stipulatio fuit adiecta per signum particulare, vt si quid, ꝛc. licet Dy. dicat per signum indefinitū: sed non est verum, quia gl. ponit que sit differentia inter istas stipulationes: Lege literam ibi stipulationem scilicet penalē precedentē conuentionē negatiue ꝛ copulatiue conceptā. Et ibi, quid eorum. signum est indefinitum, secundum Dy. Tu dic, q̄ quid, signum est particulare, q̄ est, aliquid, si essent affirmatiue ꝛ copulatiue comprehensa subaudi, queritur quando aliquid interest hoc est, an aliqua differentia sit: ꝛ respondet vt sequitur hoc interest. Hic incipit secunda pars, in qua pone casum sic. Ad primā questionem resp. Iuri consultus sit hoc interest, hoc est, ista differentia est, quam dicam in ver. animaduertendum: tamen antequam respondeat questionibus, vult respondere vni obiectioni, que posset fieri in contrarium. Ponamus, in prima conceptione stipulationis vnum fuit obseruatum, aliud non diceret aliquis, verum est q̄ hoc, aut illud fuit obseruatum, ergo stipulatio non debet committi. Ad hoc respondet Iurisconsultus, q̄ quāuis, ꝛc. hoc interest, hec differentia est, que dicit in ver. animaduertendū. Sed ante omnia scias q̄ quamuis, ꝛc. Ibi contraria, (id est, subcontraria, quia contraria) in genere ꝛ specie non contraria, sed diuersa. Ibi, ex vniuerso, expone, id est oratione vniuersali. Ité nota tex. ibi in quo si aliquid falsum est, ꝛc. Ibi animaduertendum, hic pone casum per te quia clara est litera. Ibi, concipio. scilicet stipulationem penalē. Ibi tactum, id est, obseruatum, vt neutrum fiat de his que conuenerunt in stipulatione prima nō fieri. Ibi, Huius autem scilicet secunde stipulationis, ibi, Proinde si quis, hic ponit quarta pars, in qua pone sic casum. Dictū est ā, quod ista verba, si quid eorum factum non erit, verificantur si in aliquo particulari non fit factū: vñ stat in propria significatione. ¶ Sed quero. vtrum aliquando ista cōceptio, si quid eorum, assumatur vniuersaliter? Et respondet Iurisconsultus, ꝛ dicit quod sic, in exemplo proposito hic in tex. ꝛ sic illud proinde, ponitur aduersatiue, ꝛ rationem huius videbitis j. Ex hoc apparet quod Dy. qui dicit, q̄ hec indefinita equipollet vniuersali, non bene dicit, q̄ hec est oratio particularis, quod apparet ibi, sed ex aliquo. ¶ Nota quod ad veritatē disiunctiue, sufficit alterum verum, Secundo nota q̄ ad veritatē copulatiue requirit vtrunque. Tertio nota, q̄ due orationes particulares contrarie possunt esse vere. Quarto nota q̄ in vniuersali oratiōe, si quid est falsum, tota oratio est falsa. Ultimo no. q̄ particularis, quādo que assumitur p̄o vniuersali ex presumpta mente loquentium, vt in fi. huius §. vt ibi dicam. ¶ Ad quelibet istorum no. op. per ordinem. Ad primā stipulationē conceptam alternatiue, primo op. de l. cum quis. de ver. obli. ꝛ l. continuus. §. pe. eo. ti. Sol. Dy. Nō factum vocat factū, ꝛ sic iuste subiicitur negatiua, vt hic habes in quarto cōtrario, ꝛ ita sentit gl. hic parua. Alij dicūt, q̄ hic deficit non, vt sit penalis affirmatiua alternatiua, secundum gl. magnam hic in fi. sui hec est mala lectura, ꝛ contra §. animaduertēdū. Alij dicunt q̄ precessit stipulatio affirmatiua, sed est falsum. ꝛ cōtra ver. animaduertēdū, ibi, vt nemini fiat. ꝛc. Die ergo vt in prima ¶ Et videtur q̄ prima stipulatio fuerit male concepta: q̄ quando precedit stipulatio negatiue cōcepta penalis stipulatio debet subijci affirmatiue, l. cum quid. de ver. obli. Scōo op. dicitur hic, q̄ neutrum debet fieri, imo debet vtrunq̄ fieri, l. si heredi plures. ā. de cōdi. insti. Solu. illud verum in affirmutiua vt tangitur hic in vij. contrario. Si vero concipiatur copulatiue, ꝛ negatiue, debet fieri neutrū, vt hic in ver. animaduertendū. ¶ Tertio op. q̄ sufficiat alterum tantum fieri, vt ā. prox. §. cum ita. Sol. vt stipulatio penalis committatur, sufficit alterum fieri. vt ibi hoc tāgitur hic in primo contrario, licet non clare. ¶ Quarto op. q̄ sufficiat alterum ex natura alternatiue. vt no. j. prox. §. si quis autem. Sol. Hic precessit copulatiua coniunctio. que limitet penalem, ibi, precessit alternatiua indubio q̄ nulla precessit, habet locū quod no. ā. prox. §. cum ita. ꝛ est hoc exemplum alternatiue ꝛ negatiue. ꝛ tangitur in

secundo contrario. ¶ Quinto opp. de l. Quintus. in fi. de auro ꝛ
argen. leg. Sol. ibi disiunctiua ponitur inter genus ꝛ speciē. Uel
aliter, vt dicit Cy. in l. cum quidam. C. de verbo. significa. ibi in al/
ternatiua legis, que semper habetur pro copulatiua. ne alia pars
sit incerta. ꝛ sic haberetur pro copulatiua. Hoc est falsum, qꝛ se/
cundū hoc ĩ. de sica. l. j. ꝛ de parrici. l. j. requireretur, quod omnia
illa fecerit, vt teneretur illa lege, quod ridiculum est, cum alterum
1 sufficiat. Dic ergo, † quod quandoqꝫ lex statuit plura alternati/
a ue circa idem factum, ꝛ tunc alternatiua ponitur pro cõiuncta,[a]
ne aliās ignoremus quod statutum est, ꝛ hoc nisi vni parti disiun
ctiue alia pars repugnet. qꝛ tunc illa pars est vera. que nõ habet
* repugnantiā, vt ĩ. de fideius. l. vbicunqꝫ. * ꝛ ĩ. de contratabul. l. sed
ꝛ si decesserit. in fi. Facit C. de cond. ob causam. l. ea l. ꝛ ꝙ ibi no. ꝛ
hoc quantum ad ipsum ius, sed quantum ad executionem facti,
habet vim alternatiue, quia vna executio sufficit. vt ĩ. de effra.
ꝛ expi. l. j. §. expilatores. ꝛ C. de ser. fug. l. si fugitiui. ꝛ l. quicunqꝫ. ni
si alia lex (vel ratio) repugnet. qꝛ tunc etiam quo ad executionē
poneretur pro coniuncta, vt C. de epis. ꝛ cler. auth. sed nouo iure.
ꝛ qd ibi no. Quandoqꝫ lex statuit vnum circa plura facta alter/
b natiue nominata. ꝛ tūc quo ad quid stat proprie alternatiua:[b] qꝛ
etiam in vno facto verificatur vna dispositio: sed quo ad quid ha
bet vim copulatiue, qꝛ etiam quando vtraqꝫ cõcurrit, habet locū
dispositio. Ita loquitur d. l. Quintus. ꝛ l. j. de sica. ꝛ l. j. de parrici.
c cum simi. ¶ Sexto opp.[c] de l. si quis ita. de auro ꝛ arg. leg. vbi di/
siunctiua ponitur pro coniuncta. Sol. Dicunt quidam, ibi, in di/
ctione seu. que est disiunctiua separata, seu duplex, vt dicit Cy. in
d. l. cum quidam. Idem dicit de dictione vel, quod est falsum, imo
falsissimum, vt l. plane. §. pe. s̄. de le. j. ꝛ C. de ser. fugi. l. quicunqꝫ. qꝛ
habet illam significationem, quam habet dictio, aut. Hoc colligi/
tur ex d. l. cum quidam. in princ. Itē videtur falsum ꝙ dicitur de
dictione seu, nam videtur idem ꝙ aut, vt ĩ. ad Treb. l. j. §. sublata.
ꝛ Insti. qui da. tu. pos. §. ad certum tempus. Sol. Potes sustine/
2 re, qꝛ quedam est disiunctiua, que tam sensum quam verba disiū/
git, vt, aut dies est, aut nox. Idem in dictione vel. Quedam est dis/
iunctiua, que verba disiungit. sensum tamen coniungit, vt Alexā
der, siue Paris. Idem enim fuit sic nominatus, ꝛ de hoc habes
expresse regulam in Donatello. ꝛ C. de in litem dan. tu. l. ad prote/
gendam. vbi no. idem in dictione seu. que eandem habet propriā
significationem. secundum Priscianum, ꝛ sic ponitur de muneri.
ꝛ honor. l. fina. §. hec omnia munera ꝛ infra de his quibus vt in/
di. l. ij. Unde cum lego mulieri ornamenta, seu que eius causa pa/
raui, est coniuncta quo ad verba, ꝛ vtrunque debetur. Nec obstat
d. §. sublata. nec d. §. ad certum tempus. qꝛ ibi ponitur improprie,
qꝛ natura orationis hoc non patit. Sed hoc videtur cõtra l. si ita
quis stipuletur. ĩ. de ver. obli. Dic ergo sic, ꝙ propria significatio
istius dictionis seu, vel siue, est prima, ꝛ fauor legatorū hoc opera
tur, alias cuꝫ istis dictionibus equaliter abutamur, idē sit in vna
ꝙ in alia. ¶ Septimo op. de l. sepe. ver. ꝛ cū dicimus. ꝛ de ver. sign.
Sol. Dicit Ray. ibi cadit inter genus ꝛ speciem, ideo ponitur p
coniuncta. Sed hoc videtur contra casum l. j. s̄. eo. secundum posi/
tionem casus. ꝛ ibi gl. nisi sustinendo dicas, ꝙ ibi cadit inter totū
ꝛ partem quantitatiuam, secus si inter genus ꝛ speciem. Et sit ra
tio diuersitatis. qꝛ nuda voluntate fundus constituitur. ¶ Octa
uo. opp. de §. item si paterfa. ĩ. prox. soluet ibi. ꝛ quod no. per Cy.
C. de insti. ꝛ sub. l. generaliter. quia ibi voluntas testatoris non ve/
rificatur verisimiliter in qualibet parte disiūctiue. ¶ Ultimo op. de
l. cum quidam. C. de verborum significa. Sol. ibi inter personas di
siunctiua ponitur pro coniuncta, hic inter res, seu dispositiones.
3 ¶ Ut † ergo liqueat ista materia distingue. Aut queris de disiun
ctiua legis (ꝛ dic vt s̄. dixi.) aut hominis. Si hominis tūc aut illa
est posita in dispositione accessoria, vt in penali stipulatione acces
soria. ꝛ illa limitatur secundum precedentem stipulationem, vt hic
ꝛ in §. proxi. Aut in dispositione principali. ꝛ tunc aut queris de
ea alternatiua. que sensum coniungit lꝫ verba disiungat vt seu, ꝛ
siue, ꝛ dic vt l. si quis ita. s̄. de auro ꝛ argen. leg. Aut de ea que sen
sum disiungit, ꝛ isto casu, aut cadit inter genus ꝛ speciem, ꝛ dic vt
vt supra co. l. j. Aut inter alia, ꝛ tunc voluntas disponentis nõ po
test verificari verisimiliter in qualibet parte alternatiue, ꝛ ponitur
pro cõiūcta, vt hac lege, ver. item si pater. Aut potest verificari, ꝛ
tūc aut cadit inter res, aut inter personas. (Si inter res manet in
sui natura. l. plerūqꝫ. in fi. s̄. de iure do. Si inter personas, tūc aut
persone habentur loco rerum, ꝛ idem l. statuliberū. in fi. s̄. de lega.
ij. Si loco personarū, tūc aut apparet proferentē voluisse remane/
re in sua natura, ꝛ remanet, l. si titio aut Seio. de leg. ij. aut non ap
paret, tūc aut apponitur inter personas grauatas, aut honoratas,
primo casu stat proprie, l. si ex toto. §. j. de leg. j. ꝛ auth. si quando.
C. de cõs. pe. Scdo casu, ꝛ tūc aut copulatiua nõ posset habere suū
effectum. ꝛ tunc alternatiua stat proprie l. eū qui ita. §. qui ibi. de
verb. oblig. ꝛ l. j. §. si fructuario. de stip. seruo. aut copulatiua pos/
set operari suum effectum, ꝛ aut inter illas personas cadit affectio
ordinata, ꝛ manet in sui natura, l. cum pater §. pen. de lega. ij. si
cadit talis affectio, accipitur disiuncta pro coniuncta. l. cū qui
C. de verb. signifi. licet secus esset olim, l. proinde. in fi. cum l. sequ.
stipu. seruo. Non sunt hic alia quoad disiunctiuam. cuius aut
sit electio in alternatiua, dic vt in l. Lucio. de leg. ij. Quis autem
in electione alternatiue, dic vt dicam in l. si ita relictum. de lega.
dixi in l. si duo rei. de verb. obli.) Plenius prosequitur Dy.
l. cum quidam, qui in alijs membris dicit bene. preterquā in p
ctis in quibus dicas vt ex predictis apparet. ¶ Ueniamus a
cūdam stipulationem copulatiue ꝛ affirmatiue conceptam.
detur quod sufficiat alterum fieri, vt ĩ. §. proxi. si quis autem
4 ibi precessit stipulatio alternatiua, hic copulatiua. ¶ Sec
op. ꝛ videtur ꝙ pena nõ cõmittatur, nisi pro parte, per l. si seruus
plurium. supra si quis caut. Pro solu. istius contrarij sunt
ſi. opin. in gl. Nam glo. in lege contraria, in ver. exceptione
etiam est speciale in iudicijs, quod pena committitur insolid
pro parte obstat exceptio, in contractibus vero semper com
pro parte, vt d. §. Cato. Ista solu. gloss. est contra §. cum ita
proxi. ꝛ contra istum §. vtrum. Alij, vt Mart. dicunt quod
equitate, hic de rigore. Hoc falsum est, quia secundum bo
corrigitur, vnde gloss. hic in ver. in illo. dicit speciale in iu
men alia specialitate quam ea, que ibi nota. Nam in co
committitur insolidū sine obstaculo exceptionis, in
committitur insolidū, sed obstat exceptio pro parte,
sed Petr. dicit aliter scilicet ꝙ ibi fuerūt plures stipu
fuerūt plura facta copulatiue concepta l. scire debem
obli. ꝛ ideo si pareret in parte, ꝛ sic vna stipulatione in
ret exceptio, ꝛ sic idē in cõtractib. ꝛ iudicijs. Istud dicit
cõtra dictum istius §, ꝛ §. cum ita. s̄. causa est etiaꝫ prop
sunt plura facta copulatiue concepta. Dic ergo gl. verum
ꝛ est speciale in iudicijs, ꝛ hoc tenet Dyn. in his, que per
ad ordinationem iudiciorum: secus in his que pertinent ad
sionem, vt ĩ. de ver. ob. l. v. §. fi. ꝛ plene dixi in l. iiij. §. Cato. ꝛ
opp. ¶ Tertio op. ꝛ videtur ꝙ ad veritatem copulatiue requ
tur vtrūque, sed contra, qꝛ sufficit vnum, vt s̄. de vsufr. leg. l. si
fundus. Sol. ibi cadit inter incõpatibilia. ꝛ ideo resoluitur in
siunctiuam. Facit quod no. C. de codicil. l. fi. Quarto op. ꝛ vide
quod inter ea que se compatiuntur, si cadat, sufficit vnum ta
vt s̄. de leg. iij. l. ea tamen. vbi si lego empta, habebit legatarius
pta tantum. Sol. ibi cadit inter duo adiectiua neutraliter po
non respectu alicuius substantiui, illud vero, quod alibi dicitur
quod ad veritatem copulatiue requiritur vtrunque, est verū
verum quando copulantur respectu eiusdem. Unde si copulet di
uersas orationes, verbi gratia, si dico, lego empta ꝛ parata
de est, ac si dicerem, lego empta vel parata. vnde licet copu
tiantur se tamen non requiruntur de necessitate
d Ut ergo[d] de copulatiua † liqueat, sic distingue
5 ponitur inter contraria, ꝛ inter incompatibilia
e aliquo respectu sunt idem, aut inter diuersa. Primo
in disiunctiuam, vt d. l. si Titio fundus. ꝛ l. vlt. ꝛ quod
codicil. Secundo casu. aut illa duo sic sunt idem. vt
rio insit alteri, ꝛ tūc si adijcitur copula. vnū resoluitur in
alterius. l. j. de pac. ibi placitum ꝛ consensus. ꝛ ibi no. gl. Aut
ideo sunt vnū qꝛ vnū gen⁹, aliud species ꝯtēta sub genere
species, aliud illius speciei indiuiduum, ꝛ tunc quandoque
restringitur per speciem, quandoque non. Quod dic vt per D
in c. generi per speciem. de reg. iur. lib. vj. ꝛ per gl. in l. quesitum
pe. de fund. instr. leg. Tertio casu scilicet quando cadit inter
sa, ꝛ tunc aut sunt duo substantiua. aut duo adiectiua. aut duo
rationes. Primo casu puta lego Titio, ꝛ Sempronio. ꝛ stat pro
prie, ꝛ velut ad vnam dispositionem reducuntur, ꝛ patiuntur
dem. l. huiusmodi. §. si Titio. s̄. de le. j. ꝛ l. si duobus. eo. ti. ꝛ in
bus legibus tractantibus de materia coniunctionum. Secun
casu, aut illa adiectiua copulantur respectu alicuius substan
ꝛ tunc stant proprie, ꝛ requirunt vtrunque, vt in hoc exemplo
tius est albus ꝛ magnus, ꝛ lego seruos textores ꝛ vernas. tunc
quiritur concursus vtriusque l. seruis vrbanis. in fi. de leg. ij.
Titie textores. s̄. de leg. j. Aut illa adiectiua copulantur neutr
ter, ꝛ non respectu alicuius substantie, vt lego empta ꝛ parata
tunc perinde est, ac si copulatiua caderet inter diuersas orationes
quasi legaret empta, ꝛ legaret parata, per d. l. ea tamen. Tertio
su scilicet quando copulat orationes. ꝛ tūc aut respectiue per
dum accidentis, ꝛ tunc stat proprie id est requiritur concursus
f triusqꝫ. l. si heredi[f] plures. s̄. de condi. instit. l. si ita quis promis
decem. de ver. obl. ꝛ hic. Si vero due orationes copulantur per
principaliter respectiue ad vnam speciem. tunc concursus non
necessarius, sed in quolibet procedit dispositio l. j. s̄. de infami. ꝛ
test. d. l. lege Julia. ꝛ de sicar. l. j. cū simi. Et hoc colligitur ex d
do. Jac. But. in q. mercatoribus, ꝛ artificibus artis lane, quo
ue menti. ¶ Uenio ad particularem orationem ꝛ ad verific
quam

quamuis. Et primo op. quod litera sibi contrariatur: Sol. vt hic in v. contrario. Secundo op. quod oratio sit contraria dicto. Sol. vt in vj. contrario. Tertio opp. quod duo contraria non possunt simul esse vera. l. hec verba. de verbo. signifi. solu. ibi patet in text. Uemo ad orationem vniuersalem, & primo videtur, quod copulatiua & vniuersalis non conueniant. l. scire debemus. de ver. oblig. Sol. vt hic in vltimo contrario: ¶ Secundo opponitur hic, q si quid est falsum, tota oratio est falsa. Contra de l. obligatione generali. de pig. & l. j. C. que res pig. ob. poss. vbi in genere quedam excipiuntur. Sol. inspecta propria significatione, & logicali, est verum quod hic dicitur: sed inspecta mente contrahentium, seu dispone tium loquuntur leges contrarie, quia vniuersalis oratio limitatur & restringitur ad verisimiliter cogitata, quod dic vt plene per Dy. & Jo. Andr. in c. iij. generali. de reg. iur. lib. vj. ¶ Tertio op. & videtur quod vniuersalis oratio restringatur, vt presentia tan tũ cõprehendat nõ futura vt ff. de le. ij. l. si. §. j. Sol. † vniuersalis dicitur dupler. vno modo sub nomine collectiuo plura continet, vt peculium, hereditas, grex, & ista continet omnia cum tempore l. grege. ff. de le. j. & l. si peculium. eo. ti. cum simil. Item assumitur vniuersale cui apponitur signum. vt hoc §. ex quo doc. nostri notant generale, vt patet. in gl. ff. de edend. l. j. circa prin. Istud verificatur ex his que sunt tepore dispositionis, non autem comprehẽdit que postea accidũt, vt d. l. si. §. j. quod plene prosequere vt per Ly. C. que res pig. ob. poss. l. j. & non modus. C. de serui. & aqua, & dixi ff. de aur. & arg. lega. l. si ita. ¶ Quarto opp. quod oratio vniuersalis in aliquo particulari falsificatur, l. habeat vnusquisque. C. de sa cros. eccl. (l. inter omnes. ff. qui satisda. cogan.) & de mune. & hõn. l. vt gradatim. §. & si lege. Sol. Materia nostra loquitur in dispositione hominis: contraria vero loquuntur in dispositione legis. in qua oratio generalis restringitur ab habilitatem, & tamen istud nõ est indistincte verum. Ut liqueat ista materia, potes dicere vno verbo, quod in generali nõ veniunt ea que quis, &c. vt habes per Dyn. in c. generali. de reg. iur. lib. vj. vel plenius. Aut oratio profertur ab homine, & dic vt no. per Ly. in d. l. j. Aut a lege, tunc dic aut illa vniuersalis oratio restringitur per aliam legem, & habet locum quod no. in l. j. de eo q̃ certo. loc. aut non, & tunc aut signus vniuersale inducitur verbo preteriti temporis, aut verbo futuri temporis, vt habes per Jac. de are. & Old. ff. de no. ope. nun. l. j. §. nũcia tio. ¶ Item opp. dicitur hic, quod si aliquid falsum est totam orationem falsificat. Contra. Nam omne non verum, non est falsum. l. quid sit falsum. ff. de fal. Sol. Falsum accipitur tribus modis. Uno modo largissime, & sic accipiunt Logici, q̃ omne quod non est verũ est falsum. & isto modo accipitur hic. Secundo modo accipitur large & falsum est omnis immutatio veritatis facta scienter vnde omne mendacium potest dici falsum, & hoc modo accipitur in auth. de instr. can. & fide. circa prin. Tertio modo accipitur falsum proprie & stricte, quando tractatur de puniendo tanquam de crimine falsi, & tunc omne mendacium non dicitur falsum, sed illud dicitur falsum quod cadit in aliquod capitulum, vel in aliquã speciem legis Cornelie de fal. hic est text. ff. de fal. in d. l. quid sit falsum. quod tene menti, propter statuta que dicunt, q̃ potestas in falsitatibus habeat arbitrarium: vel si quis condemnatus fuerit de falso, non possit admitti vel habere officium, quia intelligitur de falso, proprie, & stricte, & de falso q̃ cadit i aliquod capitulũ legis Cornelie. Et sic restringitur falsum ad ea, que tñ cadũt in speciẽ, seu capitulum legis Cornelie de fal. Et sic sepe de facto consului.

7 ¶ Item opp. dicitur hic, quod si aliquid falsum est totam orationem falsificat. Contra. Nam omne non verum, non est falsum. l. quid sit falsum. ff. de fal. Sol. Falsum accipitur tribus modis. Uno modo largissime, & sic accipiunt Logici, q̃ omne quod non est verũ est falsum. & isto modo accipitur hic. Secundo modo accipitur large & falsum est omnis immutatio veritatis facta scienter vnde omne mendacium potest dici falsum, & hoc modo accipitur in auth. de instr. can. & fide. circa prin. Tertio modo accipitur falsum proprie & stricte, quando tractatur de puniendo tanquam de crimine falsi, & tunc omne mendacium non dicitur falsum, sed illud dicitur falsum quod cadit in aliquod capitulum, vel in aliquã speciem legis Cornelie de fal. hic est text. ff. de fal. in d. l. quid sit falsum. quod tene menti, propter statuta que dicunt, q̃ potestas in falsitatibus habeat arbitrarium: vel si quis condemnatus fuerit de falso, non possit admitti vel habere officium, quia intelligitur de falso, proprie, & stricte, & de falso q̃ cadit i aliquod capitulũ legis Cornelie. Et sic restringitur falsum ad ea, que tñ cadũt in speciẽ, seu capitulum legis Cornelie de fal. Et sic sepe de facto consului.

¶ Uenio ad ver. proinde si quis, & opp. hic dicitur quod, quid nõ feci, equipollet ad nihil feci. Cõtra, † negatio postposita facit equipollere suo contrario, vt ff. de leg. tut. l. legitimos. §. an ergo. & l. Obligari. de auth. tu. sed, quid, & nihil, sunt contradictoria, non contraria, quare male. Sol. fateor, quod negatio postposita facit equipollere suo contrario, sed oratio particularis non habet contrariam. vnde quidam sic, & quidam non, non sunt directo contraria. vt supra dixi. Cum ergo non habeat contrariam, negatio postposita signo particulari, non habet equipollentiam, & sic reperies in tractatibus Logice. Sed opponitur quod hic videtur contra precedentia dicta in secunda cõceptione stipulationis, vt promisi penam si quid factum non erit. Nam ibi non equipollet ad nihil: quod patet q̃ si est aliquid obseruatum, & aliquid non committitur pena, & tamen non est verum nihil esse obseruatum. Sol. Dico, quod ex mente proferentium aliter, & aliter accipitur. Nam ibi precedit coniunctio copulatiua. Nam si quid eorũ factum nõ erit stat proprie, quia si aliquid particulatim sit factũ, committitur pena, in hoc ver. quis alium interrogat vt certificet & quis interrogans ex responsione non esset certus. Opp. vltimo ad istum §. & videtur, quod inter istas duas conceptiones stipulationũ non sit differentia. Solue vt hic per gl. Dy. & Ray. ¶ Ultimo inducitur in arg. de eo qui respõdet positionibus. quod hic ponunt Petr. & Rayn. in l. si vinus. §. si cum mihi decem. ff. de pac. j. de exceptio. rei iud. l. si quis cum totus. in prin. tene opinio. Pet. que probatur in hoc ver. si bene aduertisti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Pro coniuncta. Tene menti perpetuo quod in statutis disiunctiua ponitur pro coniuncta, & q̃ dicto, autez, ponatur pro etiam, ex gl. & tex. in l. ij. & ibi Bal. C. de obse. pa. prestan.

* ALEX. ¶ Ut j. de fideiuss. l. vbicunque. Adde l. si cum dies. §. si quis ex legatoribus. ff. de arbit.

b ALEX. ¶ Stat proprie. Et de alternatiua vel. adde que no. Bar. post gl. in l. vbi pactum. in prin. C. de transactio. & per doc. in c. inter ceteras. de reseri. & ibi dicit sin. Aut quod vbi negatiua ponitur alternatiue puta, si Stichum, aut Pamphilum non dederis, dabis decem vt non committatur in decem, requiritur vtrunque dari.

c AND. BAR. ¶ Sexto op. & vide Bal. in l. quicunque. C. de ser. fugi. Bar. in l. vulgaris. ff. de furtis.

b AN D. BARB. ¶ Ut ergo. Et no. hic distinctionem copulatiue, & vide Bald. in l. si heredi plures. ff. de condi. instit. & in l. j. ff. de his qui no. infam. & in l. j. & in l. cui. ff. de fund. instr. & in l. si ancillas de leg. j. & in l. ea tamen adiectio. ff. de le. ij. Bar. in l. cum ita §. fi. de lega. ij. & in l. in repetendis. de lega. iij. & in l. j. in princi. ff. de iusti. & iur. per Bal. & gl. in l. j. ver. nam & reipublice. ff. sol. mat. & in l. j. C. qui adm. & in l. Balius. §. quidam recte. de libe. & postli. docto. in capitu. inter ceteras. de reser. Et de ista alternatiua vide Ludou. Ro. in consi. cxcj. & vide Ludouic. Ro. in consi. ccxxviij. & in consi. ccixix. quando in bulla ponuntur alternatiue aliqua. & in consil. cxxix. c. significanti. de appel. reci. Lardi. in cle. in plerisque de electio. & ibi Pet. & doc. in capitu. si forte. de elec. lib. vj Archidia. in capitu. secundo. de testib. lib. vj. Bar. in l. si Titio fundus. ff. de vsufru. le. Bal. in l. j. C. si quis al. vel sibi, & vide capitu. proposuisti. de probatio. vbi si dicit se non cognitam, nec potuisse cognosci, sufficit probare vnum duntaxat. tex. in capitu. ex parte. & de test.

c ALEX. ¶ Sic distingue. Adde Bar. & docto: in l. j. in prin. ff. de iusti. & iur. & adde que no. Bar. in l. Sele. §. Caio. de fun. instr. & vide de copula bonum tex. ibi, & no. in l. vlti. C. de sent. & quod ibi per doc. & maxime per Bal. in ver. copula, &c. & vide quod no. Bal. in l. si. in ver. item no. quod adhoc &c. C. de reg. iu. Et limita hic quod copula coniungit, nisi resultaret iniquus intellectus, vt in q. quando pater substituit hoc modo scilicet filios, & heredes, quia non semper requireretur vtrunque, iuxta no. pulchre per Bar. & doct. in l. Ballus. §. etiam si a parente. cum concordan. de libe. & postli. & vide que dixi supra proxi. §. & Bal. in l. j. C. de iure emphyteu. & in capitu. ex parte. el j. de rescript. & in capitu. ij. de prebend. Bartol. in l. ea tamen. de leg. iij. & plene Bald. in d. §. etiam si a parente.

f ALEX. ¶ L. si heredi. & in l. j. de his qui no. infa. adde Bar. in d. l. j. in fi. de infa. & sequitur Pet. de Anch. in cle. in plerisque. de ele. Et de materia dictionum copulatiuarum, vide Bal. in l. vnica. §. vbi autem. de cad. tol.

§. Si quis autem.

Continuatur ad precedentia res conceptiones stipulationum de quibus dubitatur, quero, a liquis stipulatur plura, & vult vnum fieri, qualiter debet concipi stipulatio vt sit clara? Responde, vt in textu, & materiam huius §. vide supra proxime.

* §. Item si pater.

* Si substitutio directa sit filiis disiunctiue, disiunctiua accipiẽ pro coniuncta. h. d. ¶ Oppono, quod ista disiunctiua verificetur aliquo non existente herede, vt supra §. vtrum. & l. si heredi plures. de condi. insti. Solut gl. Speciale est hic propter votum parentum, quia non est verisimile q̃ voluerit extraneum heredem habere, aliquo de filijs existente, l. cum accutissimi. C. de fideic. & l. Lucius. de heredi. instituen. licet glo. dicat veritatem, tamen in casu huius legis hoc non est necessarium, quia hic licet extranei essent eodem modo instituti, esset idem ius, quod probo. ff. eo. §. cum ita, & §. vtrum, vbi dicitur, q̃ quando precedit dispositio alternatiua, & sequitur stipulatio penalis sub conditione alternatiua, vno existente stipulatio penalis non committitur, licet aliud deficiat. Ratio q̃ talis stipulatio limitat secundum naturam precedentis stipulationis: ita in proposito. si precedit institutio alternatiua & sequitur substitutio sub conditione alternatiua, ista substitutio deficit altero existente herede, quia ex ipsa substitutione apparet testatorem voluisse vnum solum habere totam hereditatem, & sic substitutio debet limitari secundum institutionem, sicut penalis stipulatio limitatur secũdum precedentem stipulationem, sed gl. diceret verum quod esset speciale fauore filiorum, quando filij essent instituti simpliciter non alternatiue: per iura allegata in gl.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Item si pater. Ad intellectum huius §. vide multa per Alexā. post alios in l. heredes mei, §. cum ita. §. ad Trebellia.

LEX XV.

1 ☞ Legatum factum ei qui est testis in testamento, valet.
2 Correus pro correo. z fideiussor pro principali testificantur.
3 Incertitudo, que venit certificanda ex aliquo futuro euentu, nō vitiat legatum.

SIquis. Potest quis legare ei, qui est testis in testamento, z incertitudo que venit certificanda, legatum non vitiat. † Opp. q testibus legari [a] nō
a possit. l. j. z l. senatus. de his qui in testamento sibi adscri. So. Vbi de eo qui scribit testamētum, hic de eo qui subscribit vt testis. Et est ratio, q non testificatur principaliter in causa sua. l. qui re
2 stamento. ſ. de test. Et per hoc inducit Dyn. quod correus pōt testificari pro correo. z fideiussor pro fideiussore, q principaliter in causa sua non testificantur. de quo per Cy. in l. dictantibus. C. de testa. z per Dyn. in l. si cui legetur. §. fi. ſ. de le. j. z in Spe. de test. §. i. in ver. quid de fideiussore. Opp. quod legatum non valet tā quam factum incerte persone. vt Insti. de leg. j. incertis. Sol. Ille §. corrigitur per seq. sufficit enim quod incertitudo certificanda veniat ex aliquo euentu futuro. Dixi ſ. eo. l. quidam.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Testibus legari. Adde Bar. in l. q testamēto. in prin. ſ. de testamen. z omnino Bartol. in l. dictantibus. in j. colum. C. de test. vbi no. z aliquid per eū in l. in omnibus. ad fi. C. de test. z ad de quod ex his que no. Bar. saltem remissiue in l. si cui, hic alle. z in l. qui testamento. in princip. ſ. de test. videtur no. esse dicendum quod quilibet potest esse testis in causa. in qua principaliter non consequitur commodum, licet in quandam consequentiam, vel secundario sic, quod reputo valde no. Ve hoc habetur per Jo. Fa. Insti. de test. §. legatarijs. vbi refert Ja. de are. hic idem tenuisset pro hoc facit quod not. Bar. in l. sed si hac. §. qui manumittitur. de in ius voc. z in l. in tantū. §. vniuersitatis. de rerū di. Sed Joā. and. ex presse tenet contrarium in capitu. insuper. de testam. z ibi omnino vide Do. z Innocen. in cap. iū. eod. titu. Pro quo facit, q tales appellant. l. ab executore. in prin. z l. a sententia. de appellatio. z ideo dicit Bal. z doc. in l. j. §. huius studij. de iusti. z iure, q si legatarius inductus in testem circa institutionem heredis. z interrogatus an sentiat commoduz, dixerit quod non, non punitur de falso, quia debet intelligi principaliter. Et qualiter istud principaliter sumatur. vide Bald. in l. ambitiosa. de decre. ab ord. fac. Et istis adde omnino Bal. in d. l. dictāt. b°. vbi etiā habet an ad p bandum aliquem vsurarium admittatur ille qui recepit vsuras. z ibi etiam habetur quot modis dicatur quis repelli a testimonio. Et ad materiam vide Imo. qui loquitur melius quam alius in d. l. quidam secundum doc. in d. c. insuper.

LEX XVI.

1 ☞ Fingi super re que non est, licet non possit, tamen aliquid retro non esse fingi potest.

QVedam. Legatario repudiāte fingitur res nūquam fuisse legatarij. sed semper heredis. h. d. Opp. gl. q ñt certum. Nam interim est legatarij res. l. cum pater. §. furdo. ſ. de le. ij. z l. a Titio. de furt. soluit gl. quod est verum. sed hoc dicitur respectu futuri euentus, quia potest contingere quod fingeretur nunquam fuisse legatarij. Et de hac l. facio festum in materia fictionum. Nam super re. que nō est non potest fingi, l. huic scripture. ad l. Aquil. Sed hic fingitur super re que non est: ergo &c. vt hic in fi. patet. Sed resp. † sic, super eo. q non est, non potest fingi aliquid retro esse, vel fuisse, vt in lege contraria: sed aliquid retro non esse bene potest fingi: z ita loquit hic. Nam hec res in veritate fuit legatarij. Unde si legatarius agnoscit, nulla est fictio, sed si repudiat, fingitur retro nunquam eius fuisse z sic per consequens fingitur retro fuisse heredis. vt latius posui in materia fictionis. De istis duobus dubijs huius legis posuit Jurisconsultus in l. qui res. j. de sol.

LEX XVII.

1 ☞ Superuiuere an presumatur alter alteri cum plures simul moriuntur.

QVod de pariter. † Vt possit agi ex dispositiōe inter vnos vel ex vltima voluntate, vnus de pariter morientibus nunquam superuixisse presumitur. h. d. cū l. seq. z seq. Opp. ad p. in. quia videtur stipulationem de dote esse commissam, cū vxor decesserit matrimonio constante. ſ. eo. l. quidam. § ritus. Sol. Hic in stipulatione fuit appositum plus. scilicet ter superuixit, que non superuixit. Opp. q spes conditionis stipulationis transmittatur ad heredem, vt Insti. de verborū conditionali. Sol. Si stipulatio est commissa, vel eius spes fine dubio transmittitur ad heredes, vt in contrario l. si ab hered. z contra hered. sed si per mortem stipulatoris conditio stipulationis, per consequens deficit spes z per quens non est quid transmittatur. Opp. ſ. eo. l. qui duos in bello, z §. seq. z j. eod. l. cum pubere. z l. seq. Bol. non sequitur lud contrarium. Huius timor: Dyn. in l. si hi qui. j. de causa mortis. idem Oldra. dixit, quod de pluribus simul tibus nunquam presumit alter alteri superuenire, vel re, nisi etatis imbecillitas. aut parentuz charitas. aut reuerētia, aut donationis fauor, aliud inducat vt patet infra l. proxima. z l. si inter. z l. qui duos. per totam legem. videtur quod Dy. z Oldra. non bene dicunt. Primo dicunt, nisi etatis imbecillitas, quia est contra casum in illo. vbi non presumitur pupillus prius decessisse. C quod dicunt, aut parentum charitas. non est verum. q * rentum charitas nihil facit, vt dixi ſ. i. qui duos. ſ. cum Item quod dicunt, aut paternalis reuerentia. in hoc intelligendo, vt j. dicam. Probatur in l. qui duos. ſ. fi eo. ¶ Item quod dicunt, aut donationis fauor. per l. pra eo. non est verum, quia in l. si inter. z l. cum hic stat bo. de dona. inter virum z vxorem. non presumitur alter uixisse, sed sufficit quod simul decesserint, vt ibi pater. Jacob. de Aret. quando plures simul moriuntur, aut dispositio debet resolui altero superuiuente, z tunc non tur, quia verum est neminem superuixisse. l. si inter. supra hi qui. de donatio. causa mortis. z l. cuz hic status. ſ. si ambo lucrum seu dispositio debet committi aliquo non superuen tunc committit, quia verum est neminē superuixisse. d. l. qui ſ. si maritus. Aut dz cōmitti aliquo superuiuente, z non titur, quia nullus superuixit, hic est casus: de hoc quaeritur ero ipsorum iuuicem morientium: sed si queritur de libero bet distingui eodem modo. Aut debet committi aliquo superuiuente, z non committitur. casus est hic. Aut debet committi quo non superuiuente, z tunc committitur, quia nullus superuixit, vt d. l. qui duos. ſ. si maritus. Item aut decesserunt simul pubes, z impubes, z tunc presumeret impubes prius decessisse pubere cū l. seq. j. e. z l. qui duos. ſ. fi. ſ. e. Aut ambo puberes precedit, dicta distinctio. Hec sunt verba dñi Jac. de Arenatis cirata quam ponat. Ista verba in fine distinctionis non sequi cent. scilicet vt distinguamus, decesserint simul puberes an simul plures puberes quia reprobantur per ibi vbi decessit pupillus. z sibi substitutus pubes pupillo. l. prius decessisse. nisi dicas substituendo pubertatem substitutus erat impubes. quod diuinare est, et contra ius legis. que hoc non dicit, nec alia lex cogit ad hoc. Dico ergo sic, Istud dubium de pluribus morientibus que emanat aliquo agente ex dispositione hominis inter vel vltima voluntate, z tunc nūquam alter alteri superuixisse sumitur, nec adhibetur illa distinctio, decesserit impubes cum a bere, nec ne, vt d. l. sed z in illo. nec fauor matris aliquid operetur vt hac l. quod de pariter, sed recurramus ad propriam significationem, an dispositio hominis, vel legis. circa illud respiciat quem superuenire, vel non superuenire. secundum precedentem stinctionez Ja. de Are. Non obstat huic mēbro. ſ. eo. qui duos in princ. q. in l. illa non presumitur aliquis superuixisse. dum propriam significationem quilibet decesse vlimus. stat. ſ. eo. l. qui duos. ſ. fina. vbi agitur ex testamento, z tamen sumitur aliquem supersiuere. quia ibi dispositio testantis nebat illud idē quod dispositio legis, quod apparet ex te in princi. cum dicit, cum filio pubere quem solum testamen Nam instituit illū qui ab intestato erat successurus, z nulla merito est idem dicendum. q. dicit quando agitur ex dispositione legis: sed in d. l. ſ z in illo. posito. q succederet ab intestato citer, tamen non succederet vt necessarius heres. z sic testan aliter disponit q̄ ius, vnde illa presumptio hic locū nō habet vero aliquo agente ex dispositiōe legis, occurrit dubietas ter morientibus, tunc lex presumit aliquem superuixisse stinctione, aut decessit pubes cum impubere. z presumitur bes prius decessisse. l. si mulier. j. eo. z d. l. qui duos. ſ. fin. bes cum pubere, z tūc aut p̄sona patrem est in medio. z tūc mitur decessisse. qui magis spectat ad fauorē patroni d. l. ſ. si cum filio. Aut persona patroni nō est in medio, z tūc simul decedentes est votū transmittēde hereditatis. vt q. simul cū descēdēte decedit. z presumitur ascendēs prius d. l. qui duos. ſ. fi. ſ. eo. z l. cū pubere. j. eo. Aut tale votum

z tunc ille succumbit cui incumbit onus probandi aliquez super uixisse, l. ex facto. §. si quis autem, ff. ad Treb. intelligendo prout dixi. ff. eo. l. qui duos §. cū in bello. z probatur in prin. d. l. sed z in illo. Aut alter ex fratribus predecessit, z non presumitur superuixisse quantum ad successionem ab intestato. z tamē succumbit ille cui incumbit onus probādi aliquem superuixisse, ita loquitur l. qui duos, in fi. ff. eo. Etm his legibus fauor matris vel testamenti nullo modo attenditur: vt dixi in d. §. cum in bello, z §. fi. Ratio est quia quando quis agit ex dispositione hominis, si non habet effectum, remanet dispositio iuris, secundum quem res habet esse suum, ideo lex non curat aliquid presumere. Sed quando agitur ex dispositione legis, si lex in isto dubio nihil presumeret, casus remaneret indecisus, q̄ esse non debet. Tamen contra hanc distinctionem facit multum. l. inter socerum. in princip. ff. de pact. do. sed respondeo, ibi natura verborum prolatorum requirebat filios superuiuere: vnde illud, quod ibi dicitur, quia si prior impubere mortuo, debet intelligi sic, vt dicamus q̄ secundus propriā significationem stipulatio non committitur, sed si ad interpretationem veniamus debemus dicere impuberem prius defunctus, z sic interpretatio legis congruit cum propria significatione vocabuli. Vel dic, quod ibi stipulatio continebat idez quod ius commune. ¶ Vltimo in d. l. sed z in illo priori. seq. dicitur in ver. sed z circa legem Falcid. q̄ si serui simul cum domino decesserint, non computātur in bonis eius tempore mortis. Contra hoc, videtur significatio vocabuli, quia tempore mortis serui erant defuncti, quia simul cum domino decesserunt. Resp. aliud est dicere tempore quo moritur, vel quo decedit. z tunc significatur tempus vite, cum tamen est in actu moriendi. l. fi. de cond. insti. arg. l. qui duos. §. j. ff. de ma. testa. Aliud est dicere tempus mortis, z tunc significat postquam mortuus est perfecte. Ita dicit tex. in d. l. sed z in illo. ibi, mortis eius tempore, ꝛc. z gloss. ff. in l. peculium. §. fin. de legatis secundo.

ADDITIONES.

*CLAV. DE SEISS. ¶ §. Cum in bello. Vre. consi. 1. tenet rationem predictam contra Bar. ex quo etiam infert quod illud quod dicitur in d. §. cum in bello. ff. eo. in filio, locum habet in filia. licet sit debilior propter sexum. vide tamē in materia Fel. in c. capitulū. de rescript.

a ALEX. ¶ Fauor matris. An hec differentia inter dispositionem hominis, z legis sit vera. vide Imo. in d. l. ex facto §. pen. ad Treb. Adde an pater presumatur premori filio, Bal. consi. cccexxxviij. ij. libro.

LEX XX.

1 ☞ Seruus pene restitutus non admittitur ad legatum, secus in seruo hominis.

Legatum factum cognatis, videtur factum his, qui sunt cognati tempore mortis, vel testamenti.

2 Legatum factum cognatis, intelligitur de cognatis testatoris.

3 Cognati primo nominati, admittuntur ad legatum factum cognatis, z his deficientibus proximiores admittuntur ordine successiuo.

4 Legatum factum cognatis tertij intelligitur de his qui erant tē pore testamenti.

5 Legatum factum familie, vel cognatiōi Titij iam defuncti, valet: q̄ videtur relictū omnibus descendentibus ex cognatione Titij.

a **Si cognatis.** [a]Qui legat cognatis, videtur legare his, qui sunt cognati tempore testamenti, vel tēpore mortis. h. d. Quero exē pla huius legis in prima parte, de eo qui fuit cognat[9] tempore testamenti, z postea esse defijt. Resp. gl. ponit exemplum de eo, qui defijt per deportationem, z eadem gl. intelligit quod dicitur in textu, in ciuitate maneat, scilicet tempore mortis. q̄ sunt restituti. Ad hunc intellectum op. C. de he. insti. l. j. glo. dicit, q̄ ibi non fuit restitutus. Idē op. Inst. de capi. dim. §. q̄ autē. Sol. gl. q̄ hic perdit ciuitatem, ibi etiā libertatem, licet postea fuerit manumissus. Hec solutio probatur in l. intercidit, j. de condi. z dem. Cō tra istā solutionē vt casus[b] in l. ex facto. §. fi. ff. de vulg. z pup. vbi b factus seruus, z postea manumissus admittit. Sol. [†]Quandoque a quis efficitur seruus pene, z tunc restitutus ad legatum nō admittitur, vt hic. Quandoque efficitur seruus hominis, z tūc restitut[9] ad hereditatem z legatum admittitur, vt ibi Ratio est, q̄ seru[9] pene efficitur omnino incapax, vt j. ti. iij. l. fi in metallū. sed ille qui efficitur seruus hominis, non efficitur omnino incapax; capit enī, licet non cum effectu, q̄ domino, non sibi acquirit. l. si patrefa. ff. de her. insti. Contra hoc op. [c]ff. de adi. le. l. si seruus. in fi. vbi per manumissionem efficitur nouus homo. Resp. quando seruus accipitur vt res legata, eundem habet effectum reductio in seruitutem facta ab homine, quam si effi. ciatur seruus pene, q̄ vtrunq; legatum extinguitur. Sed quando accipitur vt persona legatarij tūc secus est. z licet hec lec. in se sit vera tamen quantum ad hanc legē non procedit, per tex. hunc qui dicit, facilius. ꝛc. non enim est congruum quod facilius admittatur, qui vno tempore est cognatus, quam qui vtroque. ¶ Venio ad secundam lec. z legitur in gl. duo d bus modis, vt patet in ea. [d]Ista lec. in prima parte legis continet veritatem, quia illa demōstratio. fratris Titij, sufficit quod ad sit tempore testamenti, simile in l. Mela. in princip. de ali. z ci. le. Sed quantum ad secundam partem legis, non videtur congruere, q̄ intelligit totam legem in cognatis naturalibus, z text. dicit de adoptiuis. Preterea in cognatione naturali, si velles intelligere secundam partem, vt non contradiceret, tex. non potest, stare, naz legare fratri Titij idem est quod legare certe persone, z nominate persone, l. nemo. de her. insti. z l. z si pepercerit. in prin. de libe. z posth. Sicut ergo si persona legatarij tempore mortis decederet legatum euanesceret, ita in proposito, nisi dicamus quod legatum fuit fratri Titij, qui nullum fratrem habebat tempore testamenti. Tunc enim intelligitur de eo qui sibi nasciturus est. argu. l. el quoque. §. de pec. le. z tunc contineret verum ista lec. ¶ Venio ad tertiam lec. vt intelligamus totam legem in cognatione ciuili, q̄ in prima parte erat cognatus, sed desijt esse per emancipationem, in secunda incipit esse per adoptionem. z hec lex habet multa contraria, licet gl. dicat quod ei nihil obstat. Ad hanc lect. opp. quod non sufficiat quem esse capacem tempore mortis si tempore testamenti non est, vt infra titulo secundo, l. j. Soluit glo. quod ibi legatum erat inutile ex persona relinquentis, vel rei legate. hic ex persona legatarij. ¶ Contra hoc oppo. Insti. de leg. §. an seruo. Sol. glo. quod legatum erat ibi inutile mista cōsideratione legantis, z legatarij. hec lex nihil facit ad materiam regule Catoniane. quia hic legatum ab initio non fuit inutile, imo semper vtile, licet quedam persona ab initio non admittatur, que postea incipit admitti, Ita dicit Old. ¶ Oppo. Instit. de heredum qualita. z dif. §. in extrāneis §. de here. insti. l. si alienum. §. j. Sol. glo. dic vt ibi. Veritas, est. quia illa concordat. Contra hanc l. facit l. cum ita, §. si §. de lega. ij. Veritas est quod ibi dicitur, quod debet inspici qui est in familia tempore mortis. subaudi, z testamenti, z sic concordat cū ista. Et ita subaudit Dyn. z bene. Oppon. prout hec lex intelligitur in cognato ciuili, non videtur procedere, nam cognatus ciuilis non debet intelligi in verbis prolatis a testatore. l. si ita quis. in fin. ff. de lega. ij. z l. si fideicommissum. de condition. z demonstration. Soluunt quidam quod hic debet intelligi, quod in legato fuit facta mentio de cognato ciuili, alias secus, vt dictis legibus. Istud est contra hanc legem, que dicit simpliciter legatum esse cognatis relictum; quare dico sic. Si aliquis efficitur cognatus postea facto testatoris, vt quia ipse aliquez arrogat in filiū, vel nepotem, z tunc procedit lex ista. Si vero aliquis efficitur cognatus tertij cognati, tunc non admitteretur, vt lege contraria, ne in ip- * sius potestate sit alium facere admitti ad legatum. * quod nota. c ¶ Oppo. fortissime. [e]z videtur quod in his verbis indefinite prolatis, tempus testamenti inspiciatur, non mortis l. si ita. §. de auro z argento legato, hic dicitur quod inspicitur tēpus mortis, ergo ꝛc. Possumus dicere quod contrarium loquitur in rebus relictis, sed hec lex loquitur in personis, quibus relinquitur. Hec solutio non placet, per ea que no. in d. l. si ita. z l. placet. de liberis z posthumis vbi dicitur, quod ibi est speciale fauor testamenti, q̄ alius posthumus admittatur, quam ille, qui erat presens tempore f testamenti. Quare dico[f] sic, quod hic fuit relictum vniuersitati: g q̄ cognatis, z sic inspicimus[g] tempus mortis, sicut in legato vniuersali, vt l. grege. §. de le. ij. z l. peculiū. pro hoc hec lex. in fi. vbi idē est relinquere cognatis, z cognationi. Hec sol. nō placet. Nā cognatio nō est vniuersitas, que vnam personam repraesentat, prout dicimus in aliis vniuersitatibus. l. mortuo, de fideiuss. z ideo nō potest intelligi eis, vt vniuersis relictū, sed eis vt particularibus, q̄ apparet ex eo, quod incontinenti dicā, q̄ non omnes ad legatum admittunf. Dico ergo, q̄ regula posita. in l. si ita, fallit hic ratiōe coniunctionis, vt sic sufficiat illi tēpore testamenti, vel mortis, esse cognatum. Quod intelligo verū, si testator hoc sciuit, secus si ignorauit. l. si quis ita. §. si quis cum ignoraret, de testa. tute. ¶ Quero, h ro, [h]hic dicitur q̄ legauit cognatis, de quib[9] cognatis intelligi- z tur? Resp. in dubio intelligitur de cognatis testatoris. l. cum acutissime. C. de fideic. z l. peto. §. fratre. ff. de le. ij. ¶ Quero, quo. †for- 3 * dine * admittuntur hi cognati? Respō. prius nominati, z his deficientibus, qui proximiores sunt in gradu. d. l. peto. §. fratre. z d. l. cum ita. ff. de le. ij. Et ita intelligit Dy. dum dicit, q̄ hec lex debet intelligi secundum illas. ¶ Quero † quid si fit legatū cognatis cu iusdam tertij? Resp. puto contrarium eius quod hic dicitur. Primo, q̄ non debemus intelligere nisi de cognatis, qui erant tempore testamenti, nisi alij cognati essent sine facto testatoris. per regulā que est in l. si ita. de auro z argento legato, cum enim hic non loquatur nisi de legato facto cognatis testatoris, non debemus trahere ad alias consequentias, contra alias leges. per l. q̄ vero. ff. de 5 leg. ¶ Quero, quid si relinquitur familie vel cognationi cuiusdā

tertū.qui iam erat defunctus.tempore testamenti.an valeat legatum.¶Et videtur quod nō.quia non potest dici familia Titi.qui iam erat defunctus.vt l.ij.§.de auro ⁊ argen. leg. Contrarium dico quod valet.⁊ videtur relictum omnibus descendentibus.ex cognatione Titi.l.pronunciatio.§.familie.de ver.sig.Et ita se habet communis vsus loquendi.Nam idem est dicere, relinquo familie talis.vel domui talis.l.j.§.j.§.ad Sil.⁊ ibi per Jac.de Are.Et hoc casu forte non admitterentur omnes.qui sunt proximiores illi Titio.sed omnes equaliter,*quia cessat ratio coniunctionis persone defuncti.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Si cognatis.Vide Alex.cōsi.xxvj.in fi.in iij.vo.Barba.consi.xxiij.inserto inter consilia Alex.in iiij.vo.vbi dicit idem in eo qui legat liberis.⁊ Ro.con.cxxxiiij.⁊ consi.xxij. ¶ALEX. Ad materiam huius.l.vide quod consuluit Pau.de Ca.in consi. lxxvj.incī.in Christi nomine amen.viso dicto puncto, ⁊ dubijs elicitis er eo.in iij.dubio.

* CLAV.DE SEIS. ¶Vide in materia Alex.consi.clxj. consi. clxxxiij.col.i.⁊ consi.ccxxj in fi.vol.ij.

b ALEX. ¶Videtur casus.Casus no.⁊ vide Bar.in l.iij.§.filius. de li.⁊ posth.⁊ in l.intercidit.de condi.⁊ demon. Vide Bal.in l.lata.C.de app.⁊ in l.j.C.de his qui ad li.⁊ quod no.per glo.Bart.⁊ doc.in l.Gallus.§.⁊ quid si tantum.de lib.⁊ posth.

c AND. BAR. ¶Contra hoc opp.Et pro his que hic dicuntur, vide Lud.Ro.in consi.suo cxxxij.

d ALEX. ¶Patet in ea.Vide que no.Bal.in l.humanitatis.in ver. vlti.opp.C.de imp.cum seq.⁊ in l.prædia.C.de fideicom.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Admitti ad legatum.Aliter respōdet Are.in l.si qs posthumos.in prin.§.de libe.⁊ posth. quod hic ideo est articulatum nomen cognationis.quod est nomen ciuile, patet.quia non cadit in seruo.sed in contrarium facit quod habetur per Alex.in l.er facto.§.si quis rogatus.ī.ad treb.

e ALEX. ¶Opp.fortissime. Adde Pet.de Anch.⁊ Imo.in c.indicante.de test.⁊ vide in consi.meo quod habeo cum illorum de Pirena circa medium.

f AND. BAR. ¶Quare dico.Et vide p isto d.Pe.⁊ Jo.de Im. in c.indicante de test.vbi Jo.videtur contradicere Ang. in l.Titia seruis.ff.de ma.test.vbi per illum ter.dicit q ibi testator legauit pediisse quis, quod sufficit quod fiat tempore testamenti pedisse que ⁊ vide que ibi diximus,quia Jo.de Imol.male ponderauit dictum Bartol.hic.

g ALEX. ¶Inspicimus.Et per hoc declara.l.qui filiab⁹.in prin. de leg.j.⁊ ibi diximus post Imo.

h ALEX. ¶Quero.Et no.q consuluit Bal.in cons. inci.in nōie domini.casus talis est quidam Titius decessit.⁊c.quod testator dicit substituo filio meo proximiores meos,q isto casu mortuo filio relicta sorore,⁊ filio ex alia sorore premortua,post mortem patris testatoris quod soror sola veniat ad substitutionem excluso filio.⁊ sorore premortua post mortem patris testatoris.⁊ hic propter verbum meos.positum in substitutione.quod refertur ad tempus mortis testatoris alias.hanc l.si cognatis,alias autem,si non esset verbum meos.equaliter admitterentur per d.l.cum ita.§.fi.⁊ ibi gl.que inci.quandoque.de le.ij.⁊ quia illa verba testatoris debent aliter intelligi l.si cui.ff.de ser.⁊ quis dicatur proximior, vide in l.proximus.§.de ver.sig.⁊ in l.j.j.vnde cog. Adde quid si dicat proximioribus de domo sua.¶Pet.de Anch.consi.cli.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Quo ordine.Ad idem vide Alexā. consi.xxv.in fi.vol.iiij.

i ALEX. ¶An valeat legatum.Si testator reliquit familie talis ⁊ ille ita⁊ erat defunctus.facit l.insula in fi.⁊ quod ibi no.de ac.re. do.⁊ adde Pet.de Anbc.⁊ Imo.in c.indicante.de testa.

* CLAVD.DE SEISS. ¶Equaliter.vide Alex.in l. gallus.§. j.ī.de liber.⁊ posth.

LEX XXI.

1 ¶Collegio illicito ratione secte, relinqui non potest, nec singulis de tali collegio.

2 Collegio Judeorum relinqui non potest,licet non sit reprobatum ratione secte.
Judeo relinqui potest.

3 Legatum factum Judeis de perusio,videtur factum vt singulis, non vt collegio.⁊ valet.

4 Collegio frustratorum relinqui potest.
Collegium.quod fit ad pium actum, dicitur a lege approbatum.
Fraternitas laicorum cozam laico conuenitur,sed si sunt laici, ⁊ clerici,cozam ecclesiastico.
Vniuersitas scolarium cozam ecclesiastico conuenitur.

a ¶Tam senatus. Collegio licito legari potest illicito non.singulis tamen de tali collegio licite relinquitur.h.d. ¶Opp.q si non potest relinqui collegio.non potest relinqui singulari persone

1 C.de he.So.¶Hoc debet intelligi,quando collegii est reprobatum ratione secte,sed ideo quia non approbatum.Si etiam ne secte esset reprobatum,vt collegium hereticorum.

b de collegio non potest relinqui.vt l.contraria. ¶Quero.

2 ⁊relinquatur collegio Judeorum?Certum est quod non.ut C.de Jude.sed dubium est an sit reprobatum ratione secte.q non.in d.l.j.Dic.cōtra,sed est tex.q non est reprobatum ratione secte.⁊ sic potest legari cuilibet Judeo.l.spadonem.§.

3 ⁊ Judei.de ex.cu.tu. ¶Sed quero.quid si relinquitur Judeis Perusio,vtrum videatur vt collegio relinqui,vel vt singulis detur.q vt collegio.vt l.j.prior.in fi.Dixi in l.cuibus.C. puto,quia illa interpretatio relinquere ciuibus idem est.quere ciuitati,est vera.quando ex ea nihil resultat contra ⁊ ex eo legatū nō efficit inutile.sz qñ resultat aliquid contra vel legatum efficeretur inutile,tunc non debet fieri.

4 l.quotics. ¶Quero.quid si relinquitur collegio fratrum an illud collegium sit reprobatum? Resp. Dmne collegium ad pium actum.est approbatum a lege.l.j.circa prin. ⁊ ibi puto,quia illa interpretatio relinquere ciuibus idem est.quere ciuitati,est vera.quando ex ea nihil resultat contra ⁊ ex eo legatū nō efficit inutile.sz qñ resultat aliquid contra vel legatum efficeretur inutile,tunc non debet fieri.

c cuiusque vni.⁊ vt puto iste fraternitates debent conuenire iudice seculari.quādo fraternitates secularium sunt fratrum

d fraternitates secularium ⁊ clericorum, tunc debent conuenire cozam iudice ecclesiastico.Et idem dico in vniuersitate

ſ quozum Rector esse non potest,nisi clericus sit. ¶Dicitur arti mercatozum,vel caligariozum? Tunc est talia collegia,exceptis quibusdam que sunt reprobata.l.j. iusque vni.no.vnde eis non potest legari. Sed si talia collegia sunt approbata per Principem,vel a superiore,vel a ciuitate que superiorem non recognoscunt,tunc potest eis legari.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Op.adde late no.per Bal.in l.si in fi.C.de col. de Bar.⁊ do.in l.si quis a filio.§.fi.de le.j.nam omne collegium reprobatum,si non apparet approbatum.vide quod no.C.j.§.conuenticula.de pa.in fir.⁊ ibi omnino vide per eū. Dic materia habetur per Bal.in l.fi.C.de col.illi. ¶Adde Bal. lv.vbi habentur que collegia sint approbata.

b AND. BAR. ¶Quero quid.Et an Judeis potuerint relinqui tores vide Bar.in ru.ī.de instī.⁊ in.Et an possit relinqui Judeis vide gl.in c.Judei.de Jude.que dicit q nō,ter.in c.sine.⁊ in c.si qs episcop⁹ de her.⁊ tenet Alge.in l.i.C.de inf. iura idem tenet Ra.in l.j.C.de sac.eccl.Sed contrarium tenet j.C.de Jude.⁊ Pe.Ly.⁊ Sal.in l.j.C.de ss.con.eccl. Ego dixi late in d.c.Judei.⁊ vide ibi nos.

c POMA. ¶Quero quid.Quid si essent fratres c.ex literis.in j.notabili.de const.

d ¶Sz si essent.Adde tu q per hoc habes q si universitas clerici ⁊ laici.q tūc vniuersitas debet cozā ecclesiastico c.clarius Bar.in l.j.ſ.de coll.illi.⁊ Bal.in auth.hanc.in fi. pa.Ant.de Bu.in c.dilecta.post Imo.de excel.fla.⁊ sic no. rep.regule ea que.q.xvj.de re.iu.⁊ Abb.in cer literis.recipitur cōtra hoc videt q imo ipsa vniuersitas cōuenit posit coram vniuersali loci.⁊ sic cozā Potestate loci.ex quo est coz tū,seu representatū.de quo nō est aliqualege dispositū sub dice debeat cōueniri,vnde cōuenitur cozā iudice loci.vide.§. qz tūc non considerantur singulide vniuersitate.vt vniuersitas sed vt vnū corpus fictū ar.eius q dicitur.quod est vniuersitas nō est singulorum.l.j.§.j.⁊ l.in tū.§.vniuersitatis.ſ.de re.iu. quo vide ēt p Mar.Soc.in c.j.ver.xiij.declara.extra.de

LEX XXII.

1 ¶Hereditas matris transmittit ad suos ⁊ si non sunt filii mittitur beneficio restitutionis in integrum,si non fuit adita.

¶Impubere. Quero quis habebit hereditatem matris cessores filij,⁊ per cōsequēs habeāt hereditatem matris

1 alias ista lex frustra posita esset.Sed tunc quero.quomodo filius transmittit hereditatē matris nō aditā ad extraneos cit Mar.Sili.q hec est ratio.qz filius fuit impeditus aditā ditatē.arg.l.si quis in graui.§.elegāter.ad Sylla.⁊ Ey.refert apud hostes.C.de su.⁊ leg.Ego intelligo hoc verū.q ad hered filij transmittit matris hereditas.si sunt heredes sui per Lem de his qui ante aper.ta.alias nō trāsmitteretur,nisi per beneficium restitutionis in integrum.vt dixi in l.qui duos.in prin.ff.ex Pantonius.ſ.de acq.her. Non ob.l.si quis in graui.ſ.elegāter qz ibi fuit impeditus impedimento iuris:hic impedimento facti. Dixi in l.ventre.de acqui.here.

LEX XXV.

¶Tam in testamento. Debet dic no.per Sa inspicimus de regu.iur.lib.vj.

LEX XXVI.

Testatoris dispositio disponentis satisfieri debere omnibus descriptis in schedula, quam dedit guardiano fratrum minorum, valet, si apparet, quid sit illa schedula.

Item heredi. Hanc legem allego ad questionem de eo qui reliquit vt omnibus illis satisfiat, qui sunt scripti in schedula, quam dedi guardiano fratrum minorum. an valeat? Jac. determinat quod non. Ego determino contrarium, si apparet q illa schedula sit illa, q̃ testator guardiano dimiserit, ex cõparatione literarũ. vel alio modo vt dixi in l. si ita scripsero. de cõditio. & demon. Jtẽ no. hãc legem. nam vidi testamentum, in quo testator sic dixit. lego Titio mille, que det illi persone, quam declaraui tibi & heredi meo: decedit testator, contentio est inter heredem & legatarium, q̃ heres dicit de vno, legatarius dicit de alio, quid iuris? Dico, quod debet inspici quod est verisimilius, ratione affectionis testatoris: alias fideicommissum esset inutile ratione incertitudinis. l. si fuerit. in prin. ff. eo. ideo remanet penes legatarium. Ultimo not. quod si relinquo tibi centũ, & dico: volo q̃ dentur ei quem dixi tibi. q̃ in dubio non videtur factũ illud relictũ in fraudem. vt hic. & no. in l. Lucius. §. fin. ff. de le. j. & l. non intelligit. circa princ. de iure fisci.

ADDITIO.

ALEX. In schedula. De schedula relicta apud fratres Sancti Francisci & vide ad hoc dictum quod habes in l. ait prætor. §. si iudex de re iud.

LEX XXVII.

Quæritur. (Istam legem declara per Dy. in ca. contra eum. de regulis iur. lib. vj. & dic vt no. in l. veteribus. ff. de pactis.

LEX XXVIII.

Si quis de pluribus. (Incertitudo personarum & rei recte vitiat legatũ, hoc dicit. Hoc declara per Dy. in ca. in obscuris. de reg. iur. lib. vj. & per ea que dixi in l. quidã relegatus. ff. eo.)

LEX XXIX.

Inquisitio formata contra Titium potestatem Perusij, procedit, licet vocetur Sempronius.

Qui habebat. An proprium nomen, vel demonstratio nomen inspicere debeamus, ex qualitate notitie disponentis inspicitur. hoc dicit. Dicit per hanc l. quod si dux ducatus facit inquisitionem contra Titium potestatem Assisij. cum in veritate vocetur Sempronius, quod magis inspicimus hanc dignitatem, quam nomen proprium. q̃ nomen proprium non habetur mentis. vt hic. & sic magis accipitur demonstratio, quam nomen proprium. Dixi in l. demonstratio. de condict. & demonstr. Secundo no. quod hic est vnus de casibus in quo doctrina que sumitur ex l. si communis seruus ita. de stip. ser. non habet locum. vt hic propter notitiam testatoris, & dixi in d. l. si communis seruus.

ADDITIO.

AND. BAR. Qui habebat. Et vide Bar. in l. demõstratio. in princ. de cõdi. & demõst. Et vide quod no. in c. significãte. de rese. ALEX. Et istum tex. no. all. Bar. in l. iiij. in fi. de le. j.

LEX XXX.

Clausula in fine posita, quãdo referatur ad omnia precedẽtia.

Pures. Clausula in fine posita nõ refertur solum ad omnia proxima, sed ad omnia precedentia continuata scriptura prolata, hoc dicit. Quero, que est ratio huius legis quod clausula in final. posita, ad omnia precedentia refertur? Respond. primo propter dictionem repetitiuam hoc amplius. leg. Aurelius. §. testator. ff. de ll. le. Secunda ratio est, q̃ clausula vltimo posita fuit per se principaliter posita vnde ad omnia precedentia refertur. l. iij. §. filius. ff. de lib. & posth. & l. talis scriptura. ff. de le. j. & l. j. de lib. prete. Si enim illa clausula nõ esset per se principaliter posita. sed ad aliã dispositionem qualificandam: vt puta. si cõditio, vel modus inseritur legato vltimo loco apposito, tunc ad aliud non refertur. nisi ad illud vltimũ. l. fiumfa. & ibi no. quando dies le. cedit. Quero quare dixit Jurisconsultus. cõiuncta scriptura. Dicit gl. secus si ex interuallo, l. lecta. §. dicebam. ff. si cer. pe. Vide gl. que incip. nunc re coniuncta sit. ibi. & facit vim. & dic, hoc non est verum, q̃ non est interuallũ in eodem testamento non diuertendo ad alios actus. Nam testamentum debet fieri vno contextu. l. heredes. in fi. ff. de testa. Sed veritas est vt intelligamus coniuncta scriptura, id est, cõtinuato sermone: secus si in medio plura dixisset. q̃ tunc ad omnia precedentia non refertur, vt no. gl. in fin. Jnsti. de rer. di. §. item lapilli. An autem clausula in precedentibus legibus apposita, intelligatur reperita in sequentibus, dixi in l. prætor. §. erit que differentia. vi bono. rapto. ADDITIONES.

AND. BAR. Secunda ratio. Et vide d. l. scripti. ff. a. c. secundo requiris. de ap. tamen si conditio vel modus inseritur non refertur nisi ad proximum.

ALEX. Et ibi no. Intellige saluo eo quod habetur in l. mulieri & Titio. & quod ibi Bar. de cond. & demon. & hic adde Bal. in l. j. in fi. C. de le. hered.

CLAV. DE SEISS. Adde Alex. consi. xlviij. vol. j.

TITVLVS VI.

De iis que pene causa relinquuntur.

LEX I.

Relictum nomine pene etiam de iure digestorum valet.

Dispositiones reprobate que dicantur.

Statutum, quod consanguinei clericorum teneantur pro eis si aliquid non faciunt, non valet.

Filiofamilias. Si precedit dispositio illicita, & probrosa, relictũ nomine pene a quocunq; non valet. hoc dicit. Opp. quod relictum nomine pene a quocunq; valet, vt C. eodem. l. j. & Jnsti. de lega. §. fin. Sol. gl. hic. & l. mulcta. de condi. & demonstr. & l. si is qui heres. ff. de vulg. & pup. quod iste leges hodie sunt correcte. Dy. in d. l. mulcta. hoc reprehendit. q̃ etiã de iure antiquo poterat relinqui nomine pene. l. j. §. item si ita. ad l. fal. & l. si penũ. quando dies le. ce. & ff. de pe. le. l. j. Non ob. hec ler q̃ loquitur, quando precedit aliqua temeraria, vel illicita dispositio. quod tenet Lyn. C. eo. l. j. Quero, & que sunt iste dispositiones probrose? Respõ. quando in dispositione venit aliquid. quod sit reprobatum moribus. iure ciuili, vel prætorio. l. j. & l. filius. de cõd. inst. Item puto, quod si dicitur in testamento, lego filie mee centum, & volo quod nõ possit se maritare sine cõsensu talis. alias cadat a dicto legato: certe istud non valet. l. cum tale. ff. si arbitratu. ff. de condi. & demon. Idem puto, quando aliquid relinquitur filio infra legitimam, & adiicitur quod si plus petat: cadat a dicto legato: certe ista adiectio non valeret, quia grauamen non potest poni in legitima. l. quoniam. C. de inof. test. Ultimo no. hanc l. contra statuta ciuitatum, que dicunt, quod clerici aliquid faciant, & si non faciunt, eorum consanguinei teneantur ad tantam penam, certe ista adiectio pene, nõ valet, vt hic. & de isto grauamine quod imponit cõsanguineis, dixi in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de ope. noui nuncia. in ij. q.

ADDITIONES.

AND. BAR. Ultimo no. Et vide Bal. in l. fi. C. eo. ad fi. & vide glo. fin. secundum Ang. in l. ij. §. ne quis eum. & vide gl. fin. in c. sciant cuncti. extra de elec. quod percutiens cõsanguineũ clerici, incidit in canonem late sententie. si quis suadente. & vide Ang. in §. q. vero Leonis. in auth. de non ali.

ALEX. Non valet. Jmo fortius dico q̃ tale statutum nõ valet. q. videtur factum in odium clericorũ. c. Petrus Diaconus. & c. significasti. de homi. l. heres meus. §. fi. de cond. & demon. & hanc partem tenet Jmo. & idem tenet Bald. & Ang. per illam l. in l. j. §. in ius voc. vt caut. Bal. in l. j. C. de ind. vidui. & Ia. ap. all. iij. & gl. no. in cle. ij. de senten. ex com. in ver. quomodolibet. & sing. no. Bal. in l. raptores. de episc. & cle. & in l. j. C. vnde vi. concordat Bal. in l. vt vim. ff. de iu. & iure. Et pro hac parte est casus no. in c. sciant cuncti de ele. in vj. alle, per Ang. in d. l. vt vim. Et per hoc dico. q̃ statutum dietãtis q̃ coloni clericorum teneantur ad collectas. & hoc in odium clericorum, tale statutum est contra libertatem ecclesie. & ita sing. tenet Bar. in l. hi penes. C. de agric. & censi. lib. xj. & seu tit in l. de pupillo. §. si quis ipsi prætori. de ope. noui nun. & Bald. in l. j. C. de episco. & cleric.

LEX II.

Legatum factũ filie de mille si nuberet. & si monasteriũ ingrediatur, q̃ habeat ducenta, valet: sed cã reijcitur, & habebit mille.

Cautela vt legari possit minor summa filie monasterium ingredienti. quam ei que nupserit.

Usuras non potest iudicere testator in testamento heredi, si non soluit legatum.

Pena adiecta dationi quantitatis vltra legitimum modum vsurarum. non valet.

Penam. (Exempla huius legis dic vt in gl.) Quero parer reliquit filie sue, si nupserit, mille, & si ingressa fuerit monasteriũ, habeat ducenta tãtum. non vltra: an istud videatur detractũ de illa quãtitate maiori. nomine pene, an sit causa? Et videt q̃ sit cã, q. ex causa videtur dixisse, q. si monasterium ingrederetur, poterit ingredi cum minori pecunia, quam si nuberet: sed certe siue sit causa, siue pena, legatũ valet: sed ista pena, siue causa reijcitur, vt in auth. de san. episc. §. sed & hoc presenti. Ratio est, q. talis causa impediret vitam contemplatiuam, nam timore ducta, ne perderet illud legatũ, citius nuberet, quã monasteriũ ingrederet. quod

lex respuit. Quis ergo erit mod⁹, vt testator possit grauare? Resp. q̄ debet dicere sic, relinquo filie mee centū, z ei qui eam duxerit in vxorē relinquo quinquagintā: hoc modo valet istud relictum, z monasteriū non posset capere, q̄ non est relictū vxori, sed ei qui ducet eam in vxorē. hoc probat in l. Titio. §. j. de cond. z demon.
Consulo tñ, q̄ addat vnū, scilicet id q̄ marito relinquit, debeat esse in augmentū dotis ipsius filie, alias ipse sibi haberet. ¶ Quero, han testator⁹ possit inducere vsuras in testamento, vt si heres
* meus nō soluit intra mensem, volo q̄ soluat tantū nomine vsurarū: Respō. nō; sicut enim de iure ciuili vsure sunt prohibite vltra certam quantitatem, ita hodie de iure canonico sunt prohibite
4 in totum: pro hoc est tex. in l. iiij. §. fi. de annu. leg. Ex hoc conclu do aliud, quando pena adijcitur dationi quantitatis vltra legitimum modum vsurarum de iure ciuili, non valet, l. Julianus. §. idem Papinianus. de actio. empt. z l. cum allegas. de vsufru. coniuncta l. iij. in fin. de annu. leg.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Penam. Et de hoc vide Bal. in l. j. C. eo. Et vide tu in simili eundem Bar. in consi. j. incip. Parmensis. col. j. circa finem.

b ALEX. ¶ Causa recitur. Bal. tenuit contra in auth. nisi rogati. ad Tre. z Sal. idē ibi: z vide ad hanc q. no. cōsilia que habes in li. magno cōsiliorum, z Bal. in l. Deo nobis. de epis. z cle. limita multum no. hunc tex. procedere quando dictum fuit, si non ingrederetur monasterium simpliciter, sed secus si dicatur si non ingrediatur monasterium fratrum minorum. vel simile, cum alia essent adhuc monasteria, secundum Bal. z Jmol. no. per illum tex. in l. hoc modo. j. de condit. z demonstra.

c ALEX. ¶ Monasteriū ingrederet. Vide Bal. in l. j. C. e. z in l. cū allegas. C. de vsu. Ad materiā huius l. pena. adde q̄ Pau. de ca. in auth. nisi rogati. C. ad Tre. dicit se cōsuluisse vna cū multis aliis z postea dicta questio fuit disputata Bononie. si testator reliquerit filie sue mille si matrimoniū cōtraxerit, si vero ingrediatur monasteriū reliquit sibi ducēta, z nō vltra, ipsa vero religione ingressa est. q̄ petet mille ac si matrimoniū fuisset, per istā l. z certe si nō reliquisset specialiter ducēta, si monasteriū intraverit, sed solū mille bene posset petere mille per l. istā q̄ tūc non cōstaret de expressa intentione testatoris in contrariū, vide l. interpretat eā fuisse talē, si nupserit. si in seculo, vel religione ingrediēdo, q̄ dicit matrimoniū spirituale: sed hic apparet de ingressa intētione, q̄ in quantū reliquit mille si nupserit, sen sit duntaxat de matrimonio carnali, nō de spirituali, post q̄ in casu quo religione ingrediat̄ specialiter, puidit de ducētis. q̄ generalis dispositio nō refert ad specificata. vt in l. doli clausula. de verbo. obl. vide nō debet habere nisi ducēta. Ita determinat Bald. post Jacob. de Bel. in l. Deo nobis. de epis. z cle. z in d. auth. nisi rogati, licet ex verbis Bar. hic colligat̄ ingressum dum dixit q̄ ratio est, ne alias impediat vita cōtemplativa. Sed ista est veritas, z cōsonus intētioni testātis. Ite alle. Bal. in ingressū in l. fi. C. de pac. z cū Bar. trāsit Mat. de Math. in su. s fin. in iung. iiij. Lu adde q̄ opi. Bar. fuit secutus Jo. Andr. in ad. in Spe. in rub. de sta. mo. in ver. fuit q̄stio disputata, z cū sequit Ant. de Ba. in c. in presentia. de ord. z habet per Ro. in l. stipulatio hoc modo. de ver. ob. q̄ tenet opi. Bar. p Alb. in ij. par te statutorū. q. iiij. cū seq. z ita fuit iudicatū Bon. z cōsuluit Jo. de Ana. p ista parte. z etiā alii doc. p quib. facit l. Titie si nō nupserit. de cōd. z demō. ad q̄ nō bene respōdet Bul. j l. j. C. de his q̄ pen. nom. per Jmo. in l. Lucius. de here. instit. z vide omnino que dixi post Jmo. in l. quoties. sub conditione de condi. z demōstra.

* CLAV. DESEISS. ¶ An testator. Istud procedit etiam si testator legaret simpliciter pro interesse. vel pro alimentis, donec sors solueretur. per Alex. qui plura ponit consi. xxxvij. vol. iiij. z in l. diuortio. in prin. §. sol. mat.

TITVLVS VII.

De regula Catoniana.

LEX I.

1 ¶ Regula Catoniana propter quid fuit inducta.
2 Regula Catoniana est regula iuris intransitiue, non transitiue.
4 Regula Catoniana habet locū in legatis cōditionalib⁹ cōditio, ne tacita. Ite q̄n habeat locū in legatis, vel relictis in diē certū. §.
6 Regula Catoniana habet locum quando certum est quod dies mortis, z additionis sit vnus z idem.
7 Regula Catoniana an habeat locum in legatis, quorum dies cederet a tempore mortis. §.
Regula Catoniana an habeat locum in vsurario legante.
9 Legatum si deficit ratione rei legate, an in eo habeat locum regula Catoniana.
10 Regula Catoniana habet locum quando legatum deficit mista consideratione rei z persone legatarij, quando testator contra talē impedimentum potuit prouidere. n.
12 Legatum a principio inualidum non confirmatur, nisi defectus purgetur per vltimam voluntatem testatoris.
13 Legatum quando deficit mista consideratione legatarij, z eius a quo relinquitur, regula Catoniana habet locum.
14 Legatum quando deficit ex persona legatarij, non habet locum regula Catoniana.
15 An habeat locum in hereditate.
16 An habeat locum in donatione causa mortis.
17 Regula Catoniana quare in legatis conditionalibus non habeat locum.
18 Regula Catoniana habet locum, quando testamentum testatione solenni tatis.

a **Catoniana.** a Legata pura, que testamen poze nō valerēt, si testator vi deret, nō confirmāt impedimēto cessante secus si in le cōditionalib. vel in diem incertā. hoc dicit. Primo pone Catonianam: secundo eam declarat. secūda ibi, que differ ter. ibi, non valere, dic etiā si causa impedimēti mutetur Dy. dicit hic, q̄ regula Catoniana diffinit. z j. dicit q̄ di ꝛc. Contra, imo non est diffinitio. q̄ diffinitio debet poni stantiā alicuius rei. l. omnis diffinitio. de reg. iu. Sol. Dy nit diffinitio impropie. Breuit dic, q̄ nō est diffinitio. Op. q̄ ista regula sit superflua p l. q̄ in uitio. j. de reg
1 ges† Ite loquunt in his que statim debēt valere, z in sione habēt, vt cōtractus, z alij actus inter vinos: se bēt aliquā suspēsionē, cōfirmant eū morte (l. iij. in fin. l. j. C. de sac. san. eccl. ideo videbat. q̄ deberet in spici tis, z nō testamēti, z propter hoc fuit inducta regula Op. hic dicit in ver. ite si tibi. Q̄ si est fundus legatus nō no. si posita alienas, valet legatū. Contra, Just. de leg. j. Baius timore hec lex legit duob. modis. Uno modo Roge, vt illa verba, si alienaueris, leganē cū sequēlis, z fun ba legis, ad cōtrarium respōdet. q̄ ibi alienauerat mortua toze, hic eo viuo. Sz so. videt Jl. l. cetera. §. j. ff. de leg. j. quare git alio modo. q̄ illa verba. si eū viuo testatore, ꝛc. leguntur in cedētibus. z sic sint verba testatoris, nō legis. ¶ Ten o al l. sed z si sic. op. q̄ si post mortē nubit, habeat legatū. l. fina tū esset de condi. z demō. Sol. Intellige, q̄ testator dixit pta erit. scilicet me viuo. Et omnib. his habes expres gule, q̄ dicūt. q̄ si test amēti facti tēpore testator decessisset le fieret legatū. q̄ intelliguntē de his que sic relinquuntur, inutilia essent si testator decessisset: alias secus. vt in legatis tionalibus, z in diē incertū. ¶ His premissis venio ad nes. Primo quero, an regula Cato. sit regula iuris. Dy de re. iur. li. vi. super rubrica. q̄ sic, q̄ ius de nouo non facit ius: q̄ verū est, q̄ regula sit super eo tutū: alias secus vt hic. Jo Andr. tenet cōtrariū Catoniana non sit reg. iuris. per illā rationē, q̄ Contra Joannē Andream est tex. expressus in leg. seruo. j. quando dī. le. ce. qui appellat regulā Catonianā iuris. Possumus dicere, quod quilibet bene dixit. las regulam iuris transitiue, hoc est, regulam faciam de est ius tunc verū dicit Jo. And. Alio modo potest intelligi la iuris intransitiue, hoc est, regula que est ius, tunc cit Dyn. Et hoc modo debet intelligi l. cum legato seruo. le de genitiuo, qui ponitur transitiue z intransitiue. l. C. de
3 dict. ob caus. z l. j. C. de cond. indebi. ¶ Quero, a quo
cta hec regula? Respon. a Catone, sicut Publiciana, a
4 cio, z Falcidia a Falcidio. l. j. §. ad le. Fal. ¶ Quero
gatis habeat locum hec regula? Bl. magna tota facta
hoc. Ideo quero primo, an habeat locum in legatis
libus: Et videtur quod non. vt hic. In contrarium
op. leg. l. si optio. ij. respon. Sol. Aut conditio est
bet locum regula, vt hic: aut tacita, z tunc habet
traria. Ratio est, q̄ conditio tacita non suspendit
nem l. conditione extrinseca. de cond. z demonstr.
quod esset talis conditio tacita, que legati cessionem
vt probatur in l. si legatum pure. §. de adi. le. esset
pressa conditione, per eandem rationem. Contra
titer l. pen. j. eodem sed ibi dicam. z quod ibi dixi
b idem dico de die incerta, quod idem est. Bl. dies
z demonst. ¶ Quero, verum regula Catoniana
5 in legatis puris. vel relictis in diem certum: Respon.
sunt talia legata, quorum dies cedit ab adita
poze mortis. regula Catoniana non habet locum, vt
iij. z l. cum legato. j. quando dies le. ce. z §. de le. j. quod
§. j. z l. ff. optio. in princip. §. de optio. le. Que autem
ta, quorum dies cedit ab adita hereditate. no. in l. vnica. §.
6 ultimo. C. de cadu. tol. ¶ Juxta hoc quero, quid si est

dies mortis ⁊ aditionis sit vnus ⁊ idem, vt puta, qꝛ institutus sit
heres necessarius? Respon. regula Catoniana tunc habet locū,
vt est casus in l. si optio. iij. respons. ff. de optio. lega. Ratio appa-
ret, quia tunc est datum sic, vt statim valeat, si statim decederet.
7 ¶ †Quero, vtrū habeat locū in legatis, quorū dies cederet a tē-
pore mortis? Tex. videtur hic quod sic. contrariū videtur per l.
si deportati. in prin. ff. de le. ij. ⁊ l. interuenit. ff. de leg. prestan. ⁊ l. si
cognatis. ff. de reb. du. ⁊ ff. de iure fisci. l. iij. §. quādo autē. Pro sol.
huius contrarij, gl. facit tres casus, vt in ea habetis. Dy. facit sex
casus. Primo, quando legatum deficit ratione persone legantis,
tunc habet locum regula, vt in l. j. §. j. ff. de le. iij. Secundo, quādo
deficit ratione rei legate, vt in re sacra, vel tigno edib. iniuncto, ⁊
tūc habet locū regula. l. cetera. §. j. ff. de le. j. Tertio, qn̄ deficit, mi-
sta consideratione rei, ⁊ persone legatarij, vt si lego tibi rem tuā,
⁊ tunc habet locum regula. l. cetera. versi. quemadmodum. ⁊ In-
stit. de lega. §. sed si rem legatarij. Ideo dixi, mista consideratione,
qꝛ res per se erat legabilis, ⁊ legatarius erat capax simpliciter lo-
quendo, sed res illa sibi legari non potest. ¶ Quarto, qn̄ legatū
deficit, mista consideratione legantis ⁊ legatarij, vt qꝛ testator le-
gat seruo suo proprio, ⁊ tunc habet locū regula. l. seruis. C. de le.
¶ Quinto, quando legatum est inutile, mista consideratione le-
gatarij, ⁊ eius a quo relinquitur, vt quando legatur seruo here-
dis ab herede, ⁊ tunc habet locum regula, vt Instit. de le. §. an ser
uo. ¶ Sexto quando legatum est inutile ratione persone legata-
rij, qꝛ non est capax, tunc ista regula non habet locum: ⁊ sic lo-
quuntur iura in contrarium allegata. Et hec sunt verba Dyn.
8 ¶ Examinemus quodlibet membrum per se. Primum est † quā-
do legatum est inutile ratione persone legantis, tunc habet lo-
cum regula. Istud non est verum simpliciter, sed est verum in eo
qui erat intestabilis simpliciter loquendo: secus in eo qui po-
terat se habilitare ad testamentum vt in vsurario publico.
Nam vsurarius publicus potest se habilitare ad testamentum,
prestando cautionem de reddendis vsuris, ⁊ ideo legatum factū
per eum ab initio inutile, confirmaretur prestita cautione, vt no.
Jo. in cap. quanquam. de vsur. lib. vj. licet ipse postea timens, no-
tet contrarium in cap. j. extra de sepul. in cle. tamen quod primo
notatur est verius, vt plene dixi in l. filio preterito. de iniusto test.
secundum Nicol. de Ma. sed forte regula Catoniana in vsurario
alia ratione non haberet locum, qꝛ cap. quanquam, est noua lex,
⁊ regula Catoniana ad nouas leges non pertinet, vt ff. eodē. l. fin.
Debemus ergo ponere aliud exemplū. De iure ciuili quis nō po-
test sibi facere duos seruos necessarios heredes, si non est soluen-
do: certe iste non est intestabilis simpliciter, qꝛ satisfaciendo cre-
ditoribus efficitur testabilis: ⁊ ideo huius testamentum potest
cōfirmari. l. qui soluēdo nō erat. de here. insti. Et iste est verus in-
9 tellectus huius l. ¶ Venio † ad secundū membrū, ꝙ est, quando
legatum deficit ratione rei, tunc habet locum regula Catoniana.
Op. de l. seruum filij. in princip. ff. de leg. j. vbi cessante causa impe-
dimenti legatum reconualescit. Soluit gl. quod ibi ab initio lega
tum valebat propter ius, quod habebat pater, si filius decessisset.
Istud non est verū, qꝛ istud ius quod pater habet, vt possit suc-
cedere, nullo modo attenditur. l. post emancipationem. §. j. de lib.
le. Est ergo dicendū, quod ibi cessauit causa impedimenti, ex cau
sa que retrotrahitur: vnde fingitur ab initio nō fuisse. Idem pro-
batur in l. seruus ab hostibus. ⁊ l. non quocunqꝫ. §. si ex bonis ff.
de le. j. Item cōtra dictū Dy. ⁊ gl. opp. de l. est receptum. in fin. ff.
com. predi. Sol. Ibi valuit legatum ab initio, quantum ad perso-
nalem obligationem, non quantum ad constituendum ius in re,
10 vt not. in l. per fundum. de ser. rusti. predi. ¶ Venio † ad tertium
membrum, quando legatum deficit, mista cōsideratione rei, ⁊ per
sone legatarij. Et isto casu dico, quod habet locum regula. l. cete
ra. §. j. ff. de legatis. j. Hoc videtur contra l. debitor. §. finali ff. de le
c gatis. ij. Sol.[c] quod ibi deficiebat ratione legatarij, non rei, qꝛ le
gabatur seruo res domini: ideo istud membrum debet sic intelli-
gi. Illud quod dicitur, ꝙ regula Catoniana habet locum in ter-
tio membro, est verum, qn̄ testator contra tale impedimentū po-
tuit prouidere: vt puta, legando estimationem rei, vel aliam rem
equalem: sed in casu dicti §. seruo non potuit prouidere: quoniā si
sic legasset, fuisset domino quesitum, ⁊ ipse volebat seruo queri.
11 Rationem huius distinctionis videbitis. ¶ Venio † ad quartū
membrum, quādo legatum deficit, mista consideratione legātis,
b ⁊ legatarij, habet locum regula. Pro declaratione[d] pone, quod
testator legat filio suo spurio tēpore testamenti nō valet, si tēpo-
re mortis reperitur capax, qꝛ legitimatus, valebit ne legatū? Se
cundum Dy. nō, qꝛ deficiebat legatum, mista consideratione le-
gantis ⁊ legatarij. Hoc autē videtur cōtra tex. in l. iij. §. qn̄ autē.
de iure fisc. ⁊ ideo intelligas illud mēbrum sic, si quidē testator po
tuit prouidere contra tale impedimentum, vt manu mittendo
seruum, tunc habet locum regula, qꝛ est quid sibi imputetur: sed
si non potuit prouidere, qꝛ nō est in sua potestate legitimare, tūc
non habet locum regula. Hec distinctio probatur per tex. in l. q
ratio. de condi. insti. Contra istud membrū Dy. videtur casus in
l. si minor. ff. de le. j. vbi minor non poterat prouidere dando liber
tatem, ⁊ tamen ibi habet locum regula. Sol. secundum intellectū
gl. ibi positum, non obstat: sed secundū intellectum Dyn. obstat:
sed possumus dicere sustinendo ipsum, ꝙ illud est verum, quando
testator non potest prouidere propter intellectus imbecillitatē:
tunc enim eadem ratione infringitur legatum, qua libertas: secus
si alia ratione. Item ꝯ predicta facit l. conficiuntur. §. si ei seruo.
12 ff. de iur. cod. Sol. ille §. notabilis † determinat hoc membrū ⁊ a-
lia huius regule: sed qꝛ legatū ab initio inualidū non confirmat,
intellige, nisi defectus purget per vltimam voluntatem testato-
13 ris, vt ibi, ⁊ ratio no. ibi in gl. ¶ Venio † ad quintum membrum,
quando legatum deficit, mista consideratione legatarij, ⁊ eius a
quo relinquit, habet locū regula. Dicit Dy. puto ꝙ verum dicit
c in hoc, per rationē predictam, qꝛ testator potuit prouidere[e] circa
istud impedimentum, dādo libertatem seruo heredis, quod pōt:
sed si esset casus, in quo testator non posset prouidere, tūc esset idē
14 quod ff. ¶ † Venio ad sextum membrū, quādo legatum deficit ex
persona legatarij, nō habet locum regula. Et est ratio, qꝛ testa-
tor circa illud impedimentū prouidere non poterat. Ita loquun
tur omnes leges allegate in gl. excepta l. si cognatis, que non fa-
15 cit ad regulam, vt ibi dixi. ¶ Quero, † an regula habeat locū in
hereditate? Dic vt dicā ff. e. l. iij. ⁊ ibi dicā etiā, an habeat locū in
16 fideicōmissis vniuersalibus. ¶ Itē quero, † an habeat locum in
donatione causa mortis? Dic vt in l. in mortis. ff. de donatio. cau.
17 mor. ¶ † Quero, que est ratio ꝙ in legatis conditionalibus non
habet locum regula Catoniana? Dy. dicit in c. nō firmatur. de re.
f iur. lib. vj. ꝙ interim nullū est legatū. Dic ꝙ ratio est, qꝛ legata[f]
conditionalia testator non sic dedit, vt statim valerent, si morere
tur: secus in legatis puris, ⁊ sic est ratio, qꝛ testator hoc voluit.
Istam rationem ponit gl. in l. in tempus. in prin. ⁊ l. potest quis.
de here. insti. Ista ergo verba que dicunt, ꝙ si testator tunc dece-
deret, inutile foret, intelligūtur de eo ꝙ est sic datum, vt tūc inu-
tile esset, vt hic dicitur in tex. l. j. Et ideo statutū, quod dicit, si qs
nō solueret pensionē intra mensē, ⁊c. debet intelligi qn̄ est facta
18 locatio, vt intra mēsem soluat. ¶ Vltimo † esset querendū, quid
si testamentū ratione solennitatis deficit, an habeat locum regu.
Catoniana? Dico ꝙ sic, qꝛ nullo modo potest cōfirmari vt ex tūc
cum solennitas debeat adhiberi vno contextu. l. heredes palā. in
fi. de testa. Simile dicit gl. quando legatū deficit ratione persone
legantis, qꝛ potest confirmari non vt ex tunc, sed ex noua volūta-
te: secus si legatū esset inutile ratione alicuius dubietatis, vel ob-
scuritatis, qꝛ posset confirmari vt ex tūc, vt d. l. heredes. §. sed ⁊ si
19 notam. ¶ Vltimo gl. querit que est ratio, quando † legatū deficit,
mista consideratione legātis, ⁊ legatarij, ꝙ inspicimus id ꝙ nocet,
non id ꝙ prodest: ⁊ non bene respondet. Tu dic ꝙ est ratio, qꝛ te-
stator potuit prouidere circa tale impedimentū, vt ff. dixi. Mate-
riam vero, quando concurrunt due cause quarū vna prodest, alia
noceat, quam debeamus inspicere, dixi in l. si vir. ff. pro dona. ⁊ l. si
quis in graui. §. fi. ff. ad Syllan.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Catoniana. Vide q̄ no. Bal. Ang. ⁊ Imo. in l. si filius-
familias. ff. de testa. ⁊ dicit Bal. in l. j. C. de sacrosan. eccl. in repe. ꝙ
ista regula non habet locū iure Canonico, videlicet in filiofamil.
qui fecit testamentum ad pias causas, sine consensu patris an pa
tre premoriente conualidetur. Et de materia habetur per Bal. ⁊
doc. in l. seruis. C. de leg. ⁊ l. eam quam. C. de fideicom.

b ALEX. ¶ Quod idē est. Tenet hic Bart. ꝙ regula Catoniana
hꝫ locum in relictis sub conditione, si cōditio illa est tacita, nō ex
pressa, ⁊ idē tenet gl. ⁊ Bar. in l. si optio. ff. de optio. leg. ⁊ in l. si do
mino Stichus post Dy. de leg. j. licet gl. ibi sentiat contrariū. Sꝫ
ꝙ non habeat locum, videtur expresse gl. in l. cum filiofamilias in
ver. ex persona ipsorum. in fi. de legat. j. ⁊ ita etiam ibi videtur te-
nere Barto. ⁊ Imo. ⁊ idem videt tenere Imo. in d. l. si domino Sti
chus. per illum text. sed quod conditio tacita suspendens legatū
quo ad transmissionem faciat cessare regulam Catonianam, pro-
batur in l. qui filiabus. §. fi. cū l. seq. de leg. j. sꝫ vbi vni ex heredibus
legatū est factum, quo casu legatum a principio, quantū est pro
ea parte, pro qua legatarius est heres, non tenet, in l. legatū. §. j.
de leg. j. tamen si repudiet hereditatem, legatū non confirmat nō
obstante regula Cato. Ratio est, qꝛ tale legatū intelligitur factū
sub tacita conditione, si legatū repudiauit, que tacita cōditio im-
pedit transmissionem, vt probatur in l. miles. §. j. de leg. ij. ⁊ ibi per
Bar. ⁊ no. per gl. ⁊ doc. in l. filio quem pater. de leg. j. ⁊ vide Imol.
in d. l. qui filiabus. §. fi. in ij. no. ⁊ etiam hoc ponit Bal.

c ALEX. ¶ Sol. Ista sol. non est tuta ad illum tex. ideo dic de hoc
vt ibi late per Imol.

d AND. BAR. ¶ Pro declaratione. Et vide late Bal. in l. certū

C.vnde legit.

e ALEX. ¶Potuit prouidere. Et cū decisione Bar.transit: ¶Pau. de Cast.in l.cetera,in prin.de le.j.z Bal.tenet cōtrarium in l.eam quā.de fideicō.z Bal.in l.iiij.C.de le.tenet idem quod Bar.

f ALEX. ¶Dic.quod ratio est,quia legata,ꝛc.Adde Bart.in l. cetera.ſ.j.de legat.j.

LEX III.

1 ¶Regula Catoniana an habeat locum in hereditate, z fideicō missо vniuersali.nu.2.

Catoniana. Supra in l.j. Jurisconsultus expo suit verba regule,quod si testamē ti facti tempore decessisset testator legatum inutile foret: hic autem exponit ista verba,id legatum z cet. Opp.z videtur q in institutione heredis habeat locum regula,vt Instit. de here. quali.z dif.ſ.in extraneis.z l.si alienum.ſ.j.de her.inst. Sol. Quidam dicunt,quod non habeat locum in hereditatibus fideicommissariis,sed in pure relictis sic. Alij,quod in hereditate non habet locum quo ad verba: sed quo ad mentem sic, in quibusdam casibus. Hoc probatur j.prin.l.placet vbi excipit conditionales institutiones,ergo pertinet ad puras. Certe habemus gl.in l.qui soluendo,z l.potest quis.de here.instī.que simpliciter dicunt, q in hered.non habet locum:sed gl.in l.quod in initio.de reg. iur,te

a net,quod[a] in l.qui soluendo.fit speciale fauore libertatis. Veritas est,quod in hereditate non habet locum, z id quod dicitur in d. ſ.in extraneis,quod requiruntur tria tempora, non est ex vigore regule Catoniane,sed aliarum constitutionum:q2 reg.Catoniana tantum in legatis loquitur. Preterea, quod in institutione non habeat locum,apparet,q2 si testamētum deficit ratione persone testantis,est idem in institutione quod in legato, non tamen per omnia,l.j.ſ.sed si filius.ſ.de lega.iij. z sic non est vigore reg. Catoniane.l.in bello.ſ.codicilli.de capti.z postli. reuer. Si vero deficit institutio ex persona instituti,non habet locum reg. Catoniana,z tamen institutio vitiatur,d.ſ.in extraneis. Et sic manifeste concluditur,quod non ex vigore regule, sed ex vigore illarū constitutionum. Alia vero membra in quibus regu. Catoniana habet locum in legatis,in institutione adaptari non possunt, si

b bene inspicias. ¶Quero an[b] regula Catoniana habeat locum

1 in fideicommisso vniuersali. Et.quod non (q2 non cedit dies nisi ab adita hereditate.) l.quidam ita.j.ad Trebel. quam vide,z signa. Ego consuetū dicere contrarium,quod dies fideicommissi vniuersalis cedat a tempore mortis,vt plene dixi in l.cum filio familias.ſ.de leg.j.ad fin.z secundum meam opin.tunc haberet regu. Catoniana locum. (Ad secundam partem opp. z declara vt dixi supra l.prox.) Oppon.de l.si seruus. de acquire, heredi. Solue vt ibi dicam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Tenet q Bald.in l.in testamento. in ix. questio. C.de mili test.dicit q regula Catoniana nō habet locū in substitutionibus que sunt conditionales institutiones. Iterum non habet locum vbi est defectus consilij, sed alterius accidentis extranei.

b ALEX. ¶Quero an. Utrum regu.Catoniana habeat locum in fideicōmisso vniuersali. Bar.hic tenet q sic, contrariū tenet in l. vbi pure.ad Tre.sed ista pars q̄ hic tenet Bar.est verior,tenēdo q dies vniuersalis fideicommissi cedat a die mortis, vt concludit Bar.z bene.in l.cum filiofamilias ad fin.de legat.j. z etiā circa j.col.dum refert Old.z in hoc eū sequitur,z istam tenet Jmo. ibi,z in l.cogi.ſ.si pater.j.ad Trebel.

LEX IIII.

Placet. (Lex ista sic legitur. Primo queritur, an regula Catoniana habeat locum in legatis relictis,in quibus est institutio conditionalis, z certe non,secundū primā lectura.) Oppo.q condictio que est in institutione,non impedit diem legati cedere a tempore mortis vt l.si dies.ſ.si.quādo di.leg.ce. Sol.debes intelligere hāc lec.secundum casum l.auia.quam gl.allegat,q2 ibi fuit pro parte institutus sub conditione,z eidem legatum, vnde impedit diem legati cedere,talis conditio: z hoc quando precessit institutio z legatum sequitur:alias secus l.filium.in prin.z ibi not.j.quando di.leg.ced.secus si conditio esset adiecta totali institutioni. tunc enim talis conditio non impediret quin reg. Catoniana haberet locum vt dixi ſ.eo.l.j. (Secundo modo legitur prout iacet. Sed an in puris habeat locum,vidistis ſ.in l.prox.)

LEX V.

1 ¶Testamentum patris in quo filius est preteritus z nepos vel alij venientes ab intestato instituti, si filius preteritus mortuus est in vita patris confirmatur.

2 ¶Regula Catoniana qualiter trahatur ad nouas leges: z statutum quod legatum factum fozensi non valeat, si legatarius tempore testamenti erat fozensis,postea sit effectus ciuis.non obstāte regula capiet legatum.

3 ¶Regula Catoniana quare non pertinet ad nouas leges z nouе leges que dicantur quo ad regulam Catonianam.

Regula. Si legis hāc legem multis modis z secunda lectu.sunt plane.licet glet, q2 non est verisimile Jurisconsultum de his cogitasse. Ista reprehensio non placet.q2 verum est quod Jurisconsultus non cogitauit de Theodosio nominatim z specialiter, sed cogitauit de omni lege vniuersaliter que fieri posset. in l.j.ſ.de condit.ex lege. Tamen hec lec.prima non placet ratione. Nam regula Catoniana non pertinet ad nouas leges Justi.de heredum quali.z differ. ſ.in extraneis.z l.si alienum. in extraneis.de her.institu. habentur leges noue, vnde illo possunt pertinere ad istam.z ista ad illas vt l.non est nouum, sed z posteriores.ſ.de legi. Secunda lect.potest esse vera si intelligendo quod filius legitimus non fuit preteritus.sed fuit institutus in re certa tantum. Cum ergo institutio filij naturalis

a aliquo valuerit[a] mortuo legitimo,accrescit sibi totum per crescendi non tamen est hoc,propter effectum regule Catoniane q2 hic nihil facere potest. Tertio modo legitur,vt habes

1 sic tenet hic gl.expresse,q[1] filio iam nato preterito mortuo patris testamentum confirmetur. contrarium tenet gl.in reditas.ſ.ij.ſ.de testamen.tute.z l.ſi.ſ.pe.in ver. perfecti inci.maxime.de do.z videtur ter. Justi.de exhe.li.in pri istam gl. Sed pro ista gl.facit l.posthumus, ver. idem test. Unde possumus dicere hanc glo. veram,quando est nepos,vel alij venientes ab intestato.vt d.l.posthu gl.contrarie sunt vere, quādo esset institutus extraneus hec lec.sit vera, tamē nihil ad propositum q2 testamen confirmatur de iure pretorio.d.l.posthumus,non ex co gula Catoniana cesset. Item licet predicta sol.sit vera procedit quantum a d.l.si hereditas.ſ.qui filium. stitutus nepos. ¶Quarto modo legitur vt habes nō placet.q2 in successione ab intestato inspicitur qui est mior,z qui est capax tempore mortis,vt Justi.de her. qua test.defer.ſ.ita demum. Unde si mater tempore mortis non par postea non admitteretur,nisi poneres filium necessitē tum,z instituisse extraneum,z extraneo deliberante,matrem se effectam capacem,arg.l.ſi.z quod ibi nō.de condit.gl.que pit,q2 quandiu,ꝛc.z Instit. de legiti.agna.succ.j. Preterea,hec lec,non placet q2 senatus consultū appellari ue leges z regula Catoniana pertinet ad senatusconsultum tera,ſ.j.ſ.de leg.j. ¶Quinto legit gl.vt noue leges appellentur noue voluntates,in quibus prima confirmatur. in se,tamen huic legi non congruit,q2 verum est quod dicen buntur vt ex nouo testamento confirmante, fuit inutile z sic regula Catoniana hic non cessat.

¶Sexto legitur vt habetur in gl. Hec lec.in fine gra la Catoniana nō habet locū quando legatum mittit legatarij tantū. ¶Legitur ergo septimo modo

2 Que lec.licet in se sit vera tamē non ex eo quod regula na cesset cum non habeat locum in institutionibus. Sed possumus ponere casum vt dicamus quod regula niana non pertinet ad nouas leges hec non est nouа le qua. Alio modo sic vt ius nouum appelletur ius quod quisq; iur.l.j.vt dicamus,non pertinet ad nouas leges iniquas. Vel aliter intelligo hāc legem prout iacet exemplum per l.hac edictali.C.de secū.nup. Nam testator test relinquere vxori sue plusquam vni filio ex primo nio:pone ergo quod testator reliquit tantum vxori sue, potterat capere totum tempore testamēti,sed tempore mortis

b par erat:certe capiet[b] totum. q2 regula Catoniana non por

c ad nouas leges eodem modo[c] pone in statuto quod dicta tum factum forensi non valet, legatarius erat forensis tempore testamenti.postea effectus est ciuis:certe capiet non obstante gula Catoniana. Hec obstat si dicis. Ulpianus non cogitauit his legibus, quia verū est specialiter,licet vniuersaliter dicat gitauit. Appellemus ergo omnē legem nouam,quem iudicem dimentū circa legatū.que tamē lex sit facta post regulā Ca

3 nam. ¶Quero,q que fuit ratio huius legis. Forte voluit q2 regula Catonia,fuit facta per verba preterita tēporis teriti imperfecti,vnde nō trahit ad futura,q2 dicit, inutile foret.hoc non placet.quia lex semper loquitur.leg supra de conduct.ex leg. z l.Arriani. C.de heredi. quod in regula Catoniana erant plura verba, ex quibus nus hic colligit.quod regula illa non pertineat ad posteriores leges,alias priores ad posteriores trahuntur. Quero,

4 est nouum,z l.sed z posteriores.supra de legi. ¶Quero, ignoramus que sint leges facte post regul.Catonian bio presumemus? Certe oēs constitutiones que sunt in C vel Instrut.que contrent aliquid noui iuris, appellabo noue leges, cum fuerint facte post istam, sed in legibus

tis in isto libro, dicemus regulam Catonia, habere locum, nisi aliud appareat. l. cetera. §. de lega. primo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In aliquo valuerit. Vide Bal. in l. fi. ver. item dubitatur. C. vnde legi. & plene in l. eam quam. §. de fideic. & vide Barto. §. eo. in l. j.

b ALEX. ¶ Certe capiet. Et sic habes hic quod statutum equiparatur vltime voluntati, non contractui. vt etiã habet per Flo. in l. ciuitas. si certa. & vide Bar. hic querentem in l. fi. §. de in diem addi. & in l. vsufr. in fi. §. de vsu. ser. per Bal. de pac. Constan. & facit quod no. Bar. in l. quicquid adstringende. per illũ text. ad fin. de ver. ob. & in l. constitutionibus ad munici. que faciunt contra. sed Bar. hoc in terminis videtur voluisse in l. j. C. de his qui. vt indi. & expresse dixit Bal. ita declarans in tit. de pa. Cõstan. in ver. criminalibus. cuius dictũ formaliter retulit in l. oẽs populi. de iust. & iu. & ibi dicit q magis accedit vltime volũtati, quã contractui. Hãc dubitationẽ formauit etiã Bar. & nõ decedit in leg. Suus. §. fin. §. de heredi. inst. & adde Bartol. in l. quoties. la §. in lec. antiqua. C. de fideic. & in l. j. C. de sacrosan. eccl. & q accedat magis Zetui, tenet Bal. in l. ea demũ. C. de cosla. vide tñ Bald. in dicta l. oẽs populi ad fi. Bal. in l. & si post tres. in lect. si quis cauenet q equiparet vltime volũtati, & idẽtenet Bart. & Imo. in l. non solum. §. morte. de ope. no. nunc. & ista satis placẽt per not. in d. l. j. de his qui. vt indig. preterquã vbi agit de interpretatione legis. vel statuti qñ lege vel statuto fit stricta interpretatio. l. plerique. §. qui. & a quib⁹. sicut in cõtractibus. d. l. quicquid. & ibi Bar.

c AND. BAR. ¶ Eodem modo. Et vide Bal. in l. omnes populi. ad fin. de iusti. & iure. vbi allegat istud dictum Barto. hic. & vide que remisi ad Bar. in l. Suus quoq;. ff. de hered. instit. & vide que dixi in ca. Raynutius. de test.

TITVLVS VIII.

De iis que pro non scriptis habentur.

LEX I.

1 ☞ Institutio & legatum quando est pro non scripto facto heredis, substitutio & fideicommissum remanet in suo robore.

2 Lex quando imponit penam, statim annullat & infringit actum.

x SIquis. Licet †institutio & legatũ fit pro non scripto facto heredis, substitutio tamen & fideicommissum remanet in suo robore, hoc dicit. Nota ter. ibi, nã senatus, ex quo habes q si lex imponit penam, statim annullat, & infringit actũ: & istud membrũ omisit Dyn. in c. q sic contra ius. de reg. iur. lib. vj. licet in cõtrariũ videat casus, §. de diuor. l. fin. q examinani in l. pretor. §. de oper. nou. nuntia. ¶ Op. & videtur quod hec institutio. qua ex parte, &c. valeat. l. hoc articulo. de her. instit. Solu. Intellige, recitauerit in tabulis, quas faciet in futurum, & sic verbũ, recitauerit. intellige in futurũ, vt dixi in. d. l. hoc articulo. Vltimo nota hãc legẽ ad id quod dicetur. j. eo. l. fi. ¶ Sequit l. que in testamento. in qua nihil est.

LEX III.

1 ☞ Legatum factum penitus incapaci non queritur fisco.

Capax quilibet est legati alimentorum.

2 Fratres minores si instituantur heredes. hereditas est pro non scripta, & remanet apud heredes ab intestato.

3 Legatum factum damnato ad mortem, vel ad perpetuos carceres, est pro non scripto, nisi fiat pro alimentis.

a SIn metallum. [a]Quod relinquitur † penitus incapaci, non queritur fisco. Item quilibet est capax legati alimentorum, hoc dicit. ¶ Op. id, quod aufertur ab indigno applicatur fisco. vt §. ti. j. per totum. & l. Papinianus. §. meminisse. de inof. testa. Solu. aliud est quem esse incapacem. aliud quem esse indignum. vt pro

b batur hic[b]. Et per hoc †consului, quod si fratres minores instituantur heredes, hereditas est pro non scripta, & remanet apud

2 heredes ab intestato. q c. exiui. de ver. sig. in cle. dicit quod totaliter sint omnis hereditatis incapaces. ¶ Op. instit. de legat. §. er contrario. Blo. solvit, & non bene. Tu dic, quod ibi casus superueniens tendit ad eundem effectum cum ipso legato: hic ad alium effectum. de quo per Dyn. in cap. factum legitime. de regu. iur. lib. vi. vt dixi in l. pluribus. §. & si placeat. de verb. obl. ¶ Ultimo nota hanc legem. Scitis enim † q damnatus ad mortẽ fit servus pene. & l. quod ad statum. & l. qui vltimo. de pen. & l. eius qui. §. fina. de testa. & sic omnia legata sibi facta irritantur, & sunt pro

3 non scriptis, vt hic: quod tene menti. Idem si aliquis est damnatus ad perpetuum carcerem. Nam quicquid esset ei relictum, es-

c set pro non scripto, nisi in causa alimentorum[c]. vt hic, & l. seruos ad custodiam. de alimen. & cibaria. lega.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Si in metallum. Et ad hoc vide Bal. & Joan. eleganter in l. j. §. de test.

b ALEX. ¶ Ut probatur hic. Per Bal. in auth. ingressi. C. de sacr. sanct. eccles.

c ALEX. ¶ Causa alimentorum. Et id quod dicitur quod datur actio incapaci quo ad alimenta intantum est verum quod etiam datur actio iniuriarum propter denegata alimenta. Text. est in l. si vitium. j. de re iud. quam Imo. dicit ibi esse sing. ad ampliationem huius legis.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Vide circa hoc Aret. in c. qualiter. ij. §. fi. de accusat.

LEX V.

1 ☞ Legatum si fit coram duobus testibus Titio, & grauatur quod restituat pio loco, legatum remanet penes heredem cum onere suo.

a Quod aufertur in penam alicuius, nunquam transit cum onere. pene nomine.

QVod quis. Op. C. de cad. tollen. §. in primo. vbi pro non scripta remanet sine onere. Sol. secundum Dyn. & omnes, hoc est verũ quando culpa legatarij est pro non scripto. vbi vero est pro non scripto, propter defectum substantie persone, q persona non suberat, dico quod ille §. stat in terminis suis, q habet locum, quando est pro non scripto, q persona legatarij deficiebat. vt ibi: secus si ex alia causa. vt q sibi adscripsit in testamento. vt hic: vel q prima voluntas fuit captatoria. Hã ex his casibus remanet cũ one-

1 re, vt hic, & ẽ. eo. l. j. in fin. ¶ Deinde † aduertite: scitis. q legata ad pias causas valent cũ duobus testibus, c. relatum. extra de testa. sed quantum ad alia statur iuri nostro, q requiruntur vũ. vel v. Modo testator leganit vni coram duobus testibus: & cum grauauit de restituendo ecclesie, vel pauperibus. Certe istud legatũ est pro non scripto, sed remanet apud heredem cũ onere suo, casus est hic: que est optima limitatio ad l. j. §. in primo. C. de cad. tollen. Item illud, quod † aufertur in penam alicuius, nunquam transit cum onere, l. recusare. §. si fisco. ad Trebel.

TITVLVS IX.

De his quibus vt indignis, &c.

LEX I.

1 ☞ Legatum & perdit, & applicatur fisco, qui post mortẽ defuncti causam ingratitudinis committit.

2 Offensa dicitur etiam illud, quod penam non meretur, per qõs ea iuste ad iracundiam quis prouocatur.

3 Mortuus potest offendi.

Legatarius concumbens cum vxore defuncti post mortem, est indignus legato, & applicatur fisco.

4 Legatum quando dicatur reuocatum ob iniuriam ignoranter commissam.

5 Testis vt inimicus repellatur, etiam si offensa ignoranter est facta.

1 DIui. †Qui post mortem defuncti ingratitudinis causam committit, perdit legatũ. h. o. ¶ Op. q non auferatur ab eo tanquã ab indigno, & debeat remanere penes heredẽ, vt §. de adi. leg. l. iũ. §. fi. Sol. ibi qñ causa ingratitudinis cõmittitur viuo testatore, vnde defunctus videt id reuocare: hic post mortem fuit ingratus: vnde applicatur fisco. ¶ Itẽ opp. ex eodem facto quis non debet consequi penã & premium. Solue vt in glo. & vltima sol. est vera. De quo per Dy. in l. decreto. de suspec. tu. & c. q8 ob gratiam. de re. iu. li. vj. Ex hac lege

2 †singulariter [a]nota, q8 illud, q8 non meretur penam, dicitur of-

a fensa, vt hic. Sufficit enim q iuste ad iracundiam animum prouoces: vt puta, q hoc facere potes licite, licet non honeste. vt hic vi-

b des: & sic l. testamẽto. §. de ma. test. que dicit, q8 offensa est [b]quicqd meretur penam, dicit verum: tamen non excludit q8 offensa non

3 possit esse, licet quis penam, non mereatur. Dixi in l. licitatio. §. q illicite. de publica. ¶ Ulterius † nota. [c]q8 mortuus potest offen-

c di, adeo quod quis priuatur relicto. Et per hoc potes dicere veram esse gl. l. fortem. in fi. C. eo. quod ille. qui concubuit cum vxore defuncti post mortẽ eius, indignus est legato: & sic applicatur

* fisco. Ratio, q si viuo defuncto * hoc fecisset, ipsum ad iracundiã

b prouocasset: ergo idem post mortem. ¶ Quero quid [b]in ignoran-

4 te, † quia commisit aliquam culpam contra ignorantem, & si ille sciuisset, esset cõtracta inimicitia, quid iuris. an reuocetur legatum? Certe si hoc est in mortuo, multo fortius hoc est in ignoãte, sed tũc non auferẽ tanquã ab indigno: sed videtur reuocatum legatũ tanquam si testator sciuisset. Sl. est in l. fideic. omissum. C. de fideic. Ratio est, q legatum ibi non erat adhuc legatario quesitum, nec

lex respuit. Quis ergo erit mod⁹, vt testator possit grauare? Resp. q̄ debet dicere sic, relinquo filie mee centū, z ei qui eam duxerit in vxorē relinquo quinquagintā: hoc modo valet istud relictum, z monasteriū non posset capere, q̄ non est relictū vxori, sed ei qui ducet eam in vxorē. hoc probat in l. Titio. §. j. de cond. z demon.
Consulo tñ, q̄ addat vnū, scilicet id q̄ marito relinquit, debeat esse in augmentū dotis ipsius filie, alias ipse sibi haberet. ¶ Quero, han testator⁹ possit inducere vsuras in testamento, vt si heres
* meus nō soluit intra mensem, volo q̄ soluat tantū nomine vsurarū: Respō. nō; sicut enim de iure ciuili vsure sunt prohibite vltra certam quantitatem, ita hodie de iure canonico sunt prohibite
4 in totum: pro hoc est tex. in l. iiij. §. fi. de annu. leg. Ex hoc conclu do aliud, quando pena adijcitur dationi quantitatis vltra legitimum modum vsurarum de iure ciuili, non valet, l. Julianus. §. idem Papinianus. de actio. empt. z l. cum allegas. de vsufru. coniuncta l. iij. in fin. de annu. leg.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Penam. Et de hoc vide Bal. in l. j. C. eo. Et vide tu in simili eundem Bar. in consi. j. incip. Parmensis. col. j. circa finem.

b ALEX. ¶ Causa recitur. Bal. tenuit contra in auth. nisi rogati. ad Tre. z Sal. idē ibi: z vide ad hanc q. no. cōsilia que habes in li. magno cōsiliorum, z Bal. in l. Deo nobis. de epis. z cle. limita multum no. hunc tex. procedere quando dictum fuit, si non ingrederetur monasterium simpliciter, sed secus si dicatur si non ingrediatur monasterium fratrum minorum. vel simile, cum alia essent adhuc monasteria, secundum Bal. z Jmol. no. per illum tex. in l. hoc modo. j. de condit. z demonstra.

c ALEX. ¶ Monasteriū ingrederet. Vide Bal. in l. j. C. e. z in l. cū allegas. C. de vsu. Ad materiā huius l. pena. adde q̄ Pau. de ca. in auth. nisi rogati. C. ad Tre. dicit se cōsuluisse vna cū multis aliis z postea dicta questio fuit disputata Bononie. si testator reliquerit filie sue mille si matrimoniū cōtraxerit, si vero ingrediatur monasteriū reliquit sibi ducēta, z nō vltra, ipsa vero religione ingressa est. q̄ petet mille ac si matrimoniū fuisset, per istā l. z certe si nō reliquisset specialiter ducēta, si monasteriū intraverit, sed solū mille bene posset petere mille per l. istā q̄ tūc non cōstaret de expressa intentione testatoris in contrariū, vide l. interpretat eā fuisse talē, si nupserit. si in seculo, vel religione ingrediēdo, q̄ dicit matrimoniū spirituale: sed hic apparet de ingressa intētione, q̄ in quantū reliquit mille si nupserit, sen sit duntaxat de matrimonio carnali, nō de spirituali, post q̄ in casu quo religione ingrediat̄ specialiter, puidit de ducētis. q̄ generalis dispositio nō refert ad specificata. vt in l. doli clausula. de verbo. obl. vide nō debet habere nisi ducēta. Ita determinat Bald. post Jacob. de Bel. in l. Deo nobis. de epis. z cle. z in d. auth. nisi rogati, licet ex verbis Bar. hic colligat̄ ingressum dum dixit q̄ ratio est, ne alias impediat vita cōtemplativa. Sed ista est veritas, z cōsonus intētioni testātis. Ite alle. Bal. in ingressū in l. fi. C. de pac. z cū Bar. trāsit Mat. de Math. in su. s fin. in iung. iiij. Lu adde q̄ opi. Bar. fuit secutus Jo. Andr. in ad. in Spe. in rub. de sta. mo. in ver. fuit q̄stio disputata, z cū sequit Ant. de Ba. in c. in presentia. de ord. z habet per Ro. in l. stipulatio hoc modo. de ver. ob. q̄ tenet opi. Bar. p Alb. in ij. par te statutorū. q. iiij. cū seq. z ita fuit iudicatū Bon. z cōsuluit Jo. de Ana. p ista parte. z etiā alii doc. p quib. facit l. Titie si nō nupserit. de cōd. z demō. ad q̄ nō bene respōdet Bul. j l. j. C. de his q̄ pen. nom. per Jmo. in l. Lucius. de here. instit. z vide omnino que dixi post Jmo. in l. quoties. sub conditione de condi. z demōstra.

* CLAV. DESEISS. ¶ An testator. Istud procedit etiam si testator legaret simpliciter pro interesse. vel pro alimentis, donec sors solueretur. per Alex. qui plura ponit consi. xxxvij. vol. iiij. z in l. diuortio. in prin. §. sol. mat.

TITVLVS VII.

De regula Catoniana.

LEX I.

1 ¶ Regula Catoniana propter quid fuit inducta.
2 Regula Catoniana est regula iuris intransitiue, non transitiue.
4 Regula Catoniana habet locū in legatis cōditionalib⁹ cōditio, ne tacita. Ite q̄n habeat locū in legatis, vel relictis in diē certū. §.
6 Regula Catoniana habet locum quando certum est quod dies mortis, z additionis sit vnus z idem.
7 Regula Catoniana an habeat locum in legatis, quorum dies cederet a tempore mortis. §.
Regula Catoniana an habeat locum in vsurario legante.
9 Legatum si deficit ratione rei legate, an in eo habeat locum regula Catoniana.
10 Regula Catoniana habet locum quando legatum deficit mista consideratione rei z persone legatarij, quando testator contra talē impedimentum potuit prouidere. n.
12 Legatum a principio inualidum non confirmatur, nisi defectus purgetur per vltimam voluntatem testatoris.
13 Legatum quando deficit mista consideratione legatarij, z eius a quo relinquitur, regula Catoniana habet locum.
14 Legatum quando deficit ex persona legatarij, non habet locum regula Catoniana.
15 An habeat locum in hereditate.
16 An habeat locum in donatione causa mortis.
17 Regula Catoniana quare in legatis conditionalibus non habeat locum.
18 Regula Catoniana habet locum, quando testamentum testatione solenni tatis.

a **Catoniana.** a Legata pura, que testamen poze nō valerēt, si testator vi deret, nō confirmāt impedimēto cessante secus si in le cōditionalib. vel in diem incertā. hoc dicit. Primo pone Catonianam: secundo eam declarat. secūda ibi, que differ ter. ibi, non valere, dic etiā si causa impedimēti mutetur Dy. dicit hic, q̄ regula Catoniana diffinit. z j. dicit q̄ di ꝛc. Contra, imo non est diffinitio. q̄ diffinitio debet poni stantiā alicuius rei. l. omnis diffinitio. de reg. iu. Sol. Dy nit diffinitio impropie. Breuit dic, q̄ nō est diffinitio. Op. q̄ ista regula sit superflua p l. q̄ in uitio. j. de reg
1 ges† Ite loquunt in his que statim debēt valere, z in sione habēt, vt cōtractus, z alij actus inter vinos: se bēt aliquā suspēsionē, cōfirmant eū morte (l. iij. in fin. l. j. C. de sac. san. eccl. ideo videbat. q̄ deberet in spici tis, z nō testamēti, z propter hoc fuit inducta regula Op. hic dicit in ver. ite si tibi. Q̄ si est fundus legatus nō no. si posita alienas, valet legatū. Contra, Just. de leg. j. Baius timore hec lex legit duob. modis. Uno modo Roge, vt illa verba, si alienaueris, leganē cū sequēlis, z fun ba legis, ad cōtrarium respōdet. q̄ ibi alienauerat mortua toze, hic eo viuo. Sz so. videt Jl. l. cetera. §. j. ff. de leg. j. quare git alio modo. q̄ illa verba. si eū viuo testatore, ꝛc. leguntur in cedētibus. z sic sint verba testatoris, nō legis. ¶ Ten o al l. sed z si sic. op. q̄ si post mortē nubit, habeat legatū. l. fina tū esset de condi. z demō. Sol. Intellige, q̄ testator dixit pta erit. scilicet me viuo. Et omnib. his habes expres gule, q̄ dicūt. q̄ si test amēti facti tēpore testator decessisset le fieret legatū. q̄ intelliguntē de his que sic relinquuntur, inutilia essent si testator decessisset: alias secus. vt in legatis tionalibus, z in diē incertū. ¶ His premissis venio ad nes. Primo quero, an regula Cato. sit regula iuris. Dy de re. iur. li. vi. super rubrica. q̄ sic, q̄ ius de nouo non facit ius: q̄ verū est, q̄ regula sit super eo tutū: alias secus vt hic. Jo Andr. tenet cōtrariū Catoniana non sit reg. iuris. per illā rationē, q̄ Contra Joannē Andream est tex. expressus in leg. seruo. j. quando dī. le. ce. qui appellat regulā Catonianā iuris. Possumus dicere, quod quilibet bene dixit. las regulam iuris transitiue, hoc est, regulam faciam de est ius tunc verū dicit Jo. And. Alio modo potest intelligi la iuris intransitiue, hoc est, regula que est ius, tunc cit Dyn. Et hoc modo debet intelligi l. cum legato seruo. le de genitiuo, qui ponitur transitiue z intransitiue. l. C. de
3 dict. ob caus. z l. j. C. de cond. indebi. ¶ Quero, a quo
cta hec regula? Respon. a Catone, sicut Publiciana, a
4 cio, z Falcidia a Falcidio. l. j. §. ad le. Fal. ¶ Quero
gatis habeat locum hec regula? Bl. magna tota facta
hoc. Ideo quero primo, an habeat locum in legatis
libus: Et videtur quod non. vt hic. In contrarium
op. leg. l. si optio. ij. respon. Sol. Aut conditio est
bet locum regula, vt hic: aut tacita, z tunc habet
traria. Ratio est, q̄ conditio tacita non suspendit
nem l. conditione extrinseca. de cond. z demonstr.
quod esset talis conditio tacita, que legati cessionem
vt probatur in l. si legatum pure. §. de adi. le. esset
pressa conditione, per eandem rationem. Contra
titer l. pen. j. eodem sed ibi dicam. z quod ibi dixi
b idem dico de die incerta, quod idem est. Bl. dies
z demonst. ¶ Quero, verum regula Catoniana
5 in legatis puris. vel relictis in diem certum: Respon.
sunt talia legata, quorum dies cedit ab adita
poze mortis. regula Catoniana non habet locum, vt
iij. z l. cum legato. j. quando dies le. ce. z §. de le. j. quod
§. j. z l. ff. optio. in princip. §. de optio. le. Que autem
ta, quorum dies cedit ab adita hereditate. no. in l. vnica. §.
6 ultimo. C. de cadu. tol. ¶ Juxta hoc quero, quid si est

dies mortis ⁊ aditionis sit vnus ⁊ idem, vt puta, qꝛ institutus sit heres necessarius? Respon. regula Catoniana tunc habet locũ, vt est casus in l.si optio.iij.respons.ff.de optio.lega. Ratio appa- ret, quia tunc est datum sic, vt statim valeat, si statim decederet.
7 ¶ †Quero, vtrũ habeat locũ in legatis, quorũ dies cederet a tẽ- pore mortis? Tex. videtur hic quod sic. contrariũ videtur per l. si deportati.in prin.ff.de le.ij.⁊ l.interuenit.j.de leg.prestan. ⁊ l.si cognatis.ff.de reb.du.⁊ j.de iure fisci.l.iij.§.quãdo autẽ. Pro sol. huius contrarij, gl. facit tres casus, vt in ea habetis. Dy. facit sex casus. Primo, quando legatum deficit ratione persone legantis, tunc habet locum regula, vt in l.j.§.j.ff.de le.iij. Secundo, quãdo deficit ratione rei legate, vt in re sacra, vel tigno edib. iniuncto, ⁊ tũc habet locũ regula.l.cetera.§.j.ff.de le.j. Tertio, qñ deficit, mi- sta consideratione rei, ⁊ persone legatarij, vt si lego tibi rem tuã, ⁊ tunc habet locum regula.l.cetera.versi.quemadmodum. ⁊ Inst. de lega.§.sed si rem legatarij. Ideo dixi, mista consideratione, qꝛ res per se erat legabilis, ⁊ legatarius erat capax simpliciter lo quendo, sed res illa sibi legari non potest. ¶ Quarto, qñ legatũ deficit, mista consideratione legantis ⁊ legatarij, vt qꝛ testatoꝛ le- gat seruo suo proprio, ⁊ tunc habet locũ regula.l.seruis. C.de le. ¶ Quinto, quando legatum est inutile, mista consideratione le- gatarij, ⁊ eius a quo relinquitur, vt quando legatur seruo here- dis ab herede, ⁊ tunc habet locum regula, vt Instit.de le.§.an ser uo. ¶ Sexto quando legatum est inutile ratione persone legata- rij, qꝛ non est capax, tunc ista regula non habet locum: ⁊ sic lo- quuntur iura in contrarium allegata. Et hec sunt verba Dyn.
8 ¶ Examinemus quodlibet membrum per se. Primum est † quã do legatum est inutile ratione persone legantis, tunc habet lo- cum regula. Istud non est verum simpliciter, sed est verum in eo qui erat intestabilis simpliciter loquendo: secus in eo qui po- terat se habilitare ad testamentum vt in vsurario publico. Nam vsurarius publicus potest se habilitare ad testamentum, prestando cautionem de reddendis vsuris, ⁊ ideo legatum factũ per eum ab initio inutile, confirmaretur prestita cautione, vt no. Jo. in cap. quanquam. de vsur.lib.vj. licet ipse postea timens, no- tet contrarium in cap.j.extra de sepul.in cle. tamen quod primo notatur est verius, vt plene dixi in l.filio preterito.de iniusto test. secundum Nicol.de Ma. sed forte regula Catoniana in vsurario alia ratione non haberet locum, qꝛ cap. quanquam, est noua lex, ⁊ regula Catoniana ad nouas leges non pertinet, vt j.eodẽ.l.fin. Debemus ergo ponere aliud exemplũ. De iure ciuili quis nõ po test sibi facere duos seruos necessarios heredes, si non est soluen do: certe iste non est intestabilis simpliciter, qꝛ satisfaciendo cre- ditoribus efficitur testabilis: ⁊ ideo huius testamentum potest cõfirmari.l.qui soluẽdo nõ erat.de here.insti. Et iste est verus in- tellectus huius l.
9 ¶ Venio † ad secundũ membrũ, ꝙ est, quando legatum deficit ratione rei, tunc habet locum regula Catoniana. Op. de l.seruum filij.in princip.ff.de leg.j. vbi cessante causa impe dimenti legatum reconualescit. Soluit gl. quod ibi ab initio lega tum valebat propter ius, quod habebat pater, si filius decessisset. Istud non est verũ, qꝛ istud ius quod pater habet, vt possit suc- cedere, nullo modo attenditur.l.post emancipationem.§.j.de lib. l. Est ergo dicendũ, quod ibi cessauit causa impedimenti, ex cau sa que retrotrahitur: vnde fingitur ab initio nõ fuisse. Idem pro- batur in l.seruus ab hostibus. ⁊ l.non quocunqꝫ.§.si ex bonis ff. de le.j. Item cõtra dictũ Dy. ⁊ gl. opp. de l.est receptum. in fin.ff. com.predi. Sol. Ibi valuit legatum ab initio, quantum ad perso nalem obligationem, non quantum ad constituendum ius in re,
10 vt not. in l.per fundum.de ser.rusti.predi. ¶ Venio † ad tertium membrum, quando legatum deficit, mista cõsideratione rei, ⁊ per sone legatarij. Et isto casu dico, quod habet locum regula. l.cete ra.§.j.ff.de legatis.j. Hoc videtur contra l.debitoꝛ.§.finali ff.de le
c gatis.ij. Sol.[c] quod ibi deficiebat ratione legatarij, non rei, qꝛ le gabatur seruo res domini: ideo istud membrum debet sic intelli- gi. Illud quod dicitur, ꝙ regula Catoniana habet locum in ter- tio membro, est verum, qñ testatoꝛ contra tale impedimentũ po- tuit prouidere: vt puta, legando estimationem rei, vel aliam rem equalem: sed in casu dicti §. seruo non potuit prouidere: quoniã si sic legasset, fuisset domino quesitum, ⁊ ipse volebat seruo queri.
11 Rationem huius distinctionis videbitis. ¶ Venio † ad quartũ membrum, quãdo legatum deficit, mista consideratione legãtis,
d ⁊ legatarij, habet locum regula. Pro declaratione[d] pone, quod testatoꝛ legat filio suo spurio tẽpore testamenti nõ valet, si tẽpo- re mortis reperitur capax, qꝛ legitimatus, valebit ne legatũ? Se cundum Dy. nõ, qꝛ deficiebat legatum, mista consideratione le- gantis ⁊ legatarij. Hoc autẽ videtur cõtra tex. in l.iij.§.qñ autẽ. de iure fisc. ⁊ ideo intelligas illud mẽbrum sic, si quidẽ testatoꝛ po tuit prouidere contra tale impedimentum, vt manu mittendo seruum, tunc habet locum regula, qꝛ est quid sibi imputetur: sed si non potuit prouidere, qꝛ nõ est in sua potestate legitimare, tũc non habet locum regula. Hec distinctio probatur per tex. in l.q ratio.de condi.insti. Contra istud membrũ Dy. videtur casus in l.si minoꝛ.ff.de le.j. vbi minoꝛ non poterat prouidere dando liber tatem, ⁊ tamen ibi habet locum regula. Sol. secundum intellectũ gl. ibi positum, non obstat: sed secundũ intellectum Dyn. obstat: sed possumus dicere sustinendo ipsum, ꝙ illud est verum, quando testatoꝛ non potest prouidere propter intellectus imbecillitatẽ: tunc enim eadem ratione infringitur legatum, qua libertas: secus si alia ratione. Item ꝯ predicta facit l.conficiuntur.§.si ei seruo.
12 ff.de iur.cod. Sol. ille §. notabilis † determinat hoc membrũ ⁊ a- lia huius regule: sed qꝛ legatũ ab initio inualidũ non confirmatur, intellige, nisi defectus purgetur per vltimam voluntatem testato-
13 ris, vt ibi, ⁊ ratio no. ibi in gl. ¶ Venio † ad quintum membrum, quando legatum deficit, mista consideratione legatarij, ⁊ eius a quo relinquitur, habet locũ regula. Dicit Dy. puto ꝙ verum dicit
e in hoc, per rationẽ predictam, qꝛ testatoꝛ potuit prouidere[e] circa istud impedimentum, dãdo libertatem seruo heredis, quod põt: sed si esset casus, in quo testatoꝛ non posset prouidere, tũc esset idẽ
14 quod ff. ¶ † Venio ad sextum membrũ, quãdo legatum deficit ex persona legatarij, nõ habet locum regula. Et est ratio, qꝛ testa- toꝛ circa illud impedimentũ prouidere non poterat. Ita loquun tur omnes leges allegate in gl. excepta l.si cognatis, que non fa-
15 cit ad regulam, vt ibi dixi. ¶ Quero, † an regula habeat locũ in hereditate? Dic vt dicã j.e.l.iij. ⁊ ibi dicã etiã, an habeat locũ in
16 fideicõmissis vniuersalibus. ¶ Itẽ quero, † an habeat locum in donatione causa mortis? Dic vt in l.in mortis. j.de donatio.cau.
17 mor. ¶ † Quero, que est ratio ꝙ in legatis conditionalibus non habet locum regula Catoniana? Dy. dicit in c.nõ firmatur.de re.
f iur.lib.vj. ꝙ interim nullũ est legatũ. Dic ꝙ ratio est, qꝛ legata[f] conditionalia testatoꝛ non sic dedit, vt statim valerent, si morere tur: secus in legatis puris, ⁊ sic est ratio, qꝛ testatoꝛ hoc voluit. Istam rationem ponit gl. in l.in tempus. in prin. ⁊ l.potest quis. de here.insti. Ista ergo verba que dicunt, ꝙ si testatoꝛ tunc dece- deret, inutile foret, intelligũtur de eo ꝙ est sic datum, vt tũc inu- tile esset, vt hic dicitur in tex. l.j. Et ideo statutũ, quod dicit, si qs nõ solueret pensionẽ intra mensez, ⁊c. debet intelligi qñ est facta
18 locatio, vt intra mẽsem soluat. ¶ Vltimo † esset querendũ, quid si testamentũ ratione solennitatis deficit, an habeat locum regu. Catoniana? Dico ꝙ sic, qꝛ nullo modo potest cõfirmari vt ex tũc cum solennitas debeat adhiberi vno contextu. l.heredes palã. in fi.de testa. Simile dicit gl. quando legatũ deficit ratione persone legantis, qꝛ potest confirmari non vt ex tunc, sed ex noua volũta- te: secus si legatũ esset inutile ratione alicuius dubietatis, vel ob- scuritatis, qꝛ posset confirmari vt ex tũc, vt d.l.heredes.§. sed ⁊ si
19 notam. ¶ Vltimo gl. querit que est ratio, quando † legatũ deficit, mista consideratione legãtis, ⁊ legatarij, ꝙ inspicimus id ꝙ nocet, non id ꝙ prodest: ⁊ non bene respondet. Tu dic ꝙ est ratio, qꝛ te- statoꝛ potuit prouidere circa tale impedimentũ, vt ff. dixi. Mate- riam vero, quando concurrunt due cause quarũ vna prodest, alia noceat, quam debeamus inspicere, dixi in l.si vir.j.pro dona. ⁊ l.si quis in graui.§.fi.ff.ad Syllan.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Catoniana. Vide q̃ no. Bal. Ang. ⁊ Imo. in l.si filius- familias.ff.de testa. ⁊ dicit Bal. in l.j.C.de sacrosan.eccl. in repe. ꝙ ista regula non habet locũ iure Canonico, videlicet in filiofamil. qui fecit testamentum ad pias causas, sine consensu patris an pa tre premoriente conualidetur. Et de materia habetur per Bal. ⁊ doc. in l.seruis.C.de leg. ⁊ l.eam quam.C.de fideicom.

b ALEX. ¶ Quod idẽ est. Tenet hic Bart. ꝙ regula Catoniana hꝫ locum in relictis sub conditione, si cõditio illa est tacita, nõ ex pressa, ⁊ idẽ tenet gl. ⁊ Bar. in l.si optio.ff.de optio.leg. ⁊ in l.si do mino Stichus post Dy. de leg.j. licet gl. ibi sentiat contrariũ. Sꝫ ꝙ non habeat locum, videtur expresse gl. in l.cum filiofamilias in ver. ex persona ipsorum. in fi.de legat.j. ⁊ ita etiam ibi videtur te- nere Barto. ⁊ Imo. ⁊ idem videtur tenere Imo. in d.l.si domino Sti chus. per illum text. sed quod conditio tacita suspendens legatũ quo ad transmissionem faciat cessare regulam Catonianam, pro- batur in l.qui filiabus.§.fi.cũ l.seq.de leg.j. sꝫ vbi vni ex heredibus legatũ est factum, quo casu legatum a principio, quantũ est pro ea parte, pro qua legatarius est heres, non tenet, in l.legatũ.§.j. de leg.j. tamen si repudiet hereditatem, legatũ non confirmatur nõ obstante regula Cato. Ratio est, qꝛ tale legatũ intelligitur factũ sub tacita conditione, si legatũ repudiauit, que tacita cõditio im- pedit transmissionem, vt probatur in l.miles.§.j.de leg.ij. ⁊ ibi per Bar. ⁊ no. per gl. ⁊ doc. in l.filio quem pater.de leg.j. ⁊ vide Imol. in d.l.qui filiabus.§.fi. in ij.no. ⁊ etiam hoc ponit Bal.

c ALEX. ¶ Sol. Ista sol. non est tuta ad illum tex. ideo dic de hoc vt ibi late per Imol.

d AND. BAR. ¶ Pro declaratione. Et vide late Bal. in l.certũ

UNIVERSITÄTS- BIBLIOTHEK PADERBORN

C.vnde legit.

e ALEX. ¶Potuit prouidere. Et cū decisione Bar.transit: ¶Pau. de Cast.in l.cetera,in prin.de le.j.z Bal.tenet cōtrarium in l.eam quā.de fideicō.z Bal.in l.iiij.C.de le.tenet idem quod Bar.

f ALEX. ¶Dic.quod ratio est,quia legata,ꝛc.Adde Bart.in l. cetera.ſ.j.de legat.j.

LEX III.

1 ¶Regula Catoniana an habeat locum in hereditate, z fideicō missо vniuersali.nu.2.

Catoniana. Supra in l.j. Jurisconsultus expo suit verba regule,quod si testamē ti facti tempore decessisset testator legatum inutile foret: hic autem exponit ista verba,id legatum z cet. Opp.z videtur q in institutione heredis habeat locum regula,vt Instit. de here. quali.z dif.ſ.in extraneis.z l.si alienum.ſ.j.de her.inst. Sol. Quidam dicunt,quod non habeat locum in hereditatibus fideicommissariis,sed in pure relictis sic. Alij,quod in hereditate non habet locum quo ad verba: sed quo ad mentem sic, in quibusdam casibus. Hoc probatur j.prin.l.placet vbi excipit conditionales institutiones,ergo pertinet ad puras. Certe habemus gl.in l.qui soluendo,z l.potest quis.de here.instī.que simpliciter dicunt, q in hered.non habet locum:sed gl.in l.quod in initio.de reg. iur,te

a net,quod[a] in l.qui soluendo.fit speciale fauore libertatis. Veritas est,quod in hereditate non habet locum, z id quod dicitur in d. ſ.in extraneis,quod requiruntur tria tempora, non est ex vigore regule Catoniane,sed aliarum constitutionum:q2 reg.Catoniana tantum in legatis loquitur. Preterea, quod in institutione non habeat locum,apparet,q2 si testamētum deficit ratione persone testantis,est idem in institutione quod in legato, non tamen per omnia,l.j.ſ.sed si filius.ſ.de lega.iij. z sic non est vigore reg. Catoniane.l.in bello.ſ.codicilli.de capti.z postli. reuer. Si vero deficit institutio ex persona instituti,non habet locum reg. Catoniana,z tamen institutio vitiatur,d.ſ.in extraneis. Et sic manifeste concluditur,quod non ex vigore regule, sed ex vigore illarū constitutionum. Alia vero membra in quibus regu. Catoniana habet locum in legatis,in institutione adaptari non possunt, si

b bene inspicias. ¶Quero an[b] regula Catoniana habeat locum

1 in fideicommisso vniuersali. Et.quod non (q2 non cedit dies nisi ab adita hereditate.) l.quidam ita.j.ad Trebel. quam vide,z signa. Ego consuetū dicere contrarium,quod dies fideicommissi vniuersalis cedat a tempore mortis,vt plene dixi in l.cum filio familias.ſ.de leg.j.ad fin.z secundum meam opin.tunc haberet regu. Catoniana locum. (Ad secundam partem opp. z declara vt dixi supra l.prox.) Oppon.de l.si seruus. de acquire, heredi. Solue vt ibi dicam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Tenet q Bald.in l.in testamento. in ix. questio. C.de mili test.dicit q regula Catoniana nō habet locū in substitutionibus que sunt conditionales institutiones. Iterum non habet locum vbi est defectus consilij, sed alterius accidentis extranei.

b ALEX. ¶Quero an. Utrum regu.Catoniana habeat locum in fideicōmisso vniuersali. Bar.hic tenet q sic, contrariū tenet in l. vbi pure.ad Tre.sed ista pars q̄ hic tenet Bar.est verior,tenēdo q dies vniuersalis fideicommissi cedat a die mortis, vt concludit Bar.z bene.in l.cum filiofamilias ad fin.de legat.j. z etiā circa j.col.dum refert Old.z in hoc eū sequitur,z istam tenet Jmo. ibi,z in l.cogi.ſ.si pater.j.ad Trebel.

LEX IIII.

Placet. (Lex ista sic legitur. Primo queritur, an regula Catoniana habeat locum in legatis relictis,in quibus est institutio conditionalis, z certe non,secundū primā lectura.) Oppo.q condictio que est in institutione,non impedit diem legati cedere a tempore mortis vt l.si dies.ſ.si.quādo di.leg.ce. Sol.debes intelligere hāc lec.secundum casum l.auia.quam gl.allegat,q2 ibi fuit pro parte institutus sub conditione,z eidem legatum, vnde impedit diem legati cedere,talis conditio: z hoc quando precessit institutio z legatum sequitur:alias secus l.filium.in prin.z ibi not.j.quando di.leg.ced.secus si conditio esset adiecta totali institutioni. tunc enim talis conditio non impediret quin reg. Catoniana haberet locum vt dixi ſ.eo.l.j. (Secundo modo legitur prout iacet. Sed an in puris habeat locum,vidistis ſ.in l.prox.)

LEX V.

1 ¶Testamentum patris in quo filius est preteritus z nepos vel alij venientes ab intestato instituti, si filius preteritus mortuus est in vita patris confirmatur.

2 ¶Regula Catoniana qualiter trahatur ad nouas leges: z statutum quod legatum factum fozensi non valeat, si legatarius tempore testamenti erat fozensis,postea sit effectus ciuis.non obstāte regula capiet legatum.

3 ¶Regula Catoniana quare non pertinet ad nouas leges z nouе leges que dicantur quo ad regulam Catonianam.

Regula. Si legis hāc legem multis modis z secunda lectu.sunt plane.licet glet, q2 non est verisimile Jurisconsultum de his cogitasse. Ista reprehensio non placet.q2 verum est quod Jurisconsultus non cogitauit de Theodosio nominatim z specialiter, sed cogitauit de omni lege vniuersaliter que fieri posset. in l.j.ſ.de condit.ex lege. Tamen hec lec.prima non placet ratione. Nam regula Catoniana non pertinet ad nouas leges Justi.de heredum quali.z differ. ſ.in extraneis.z l.si alienum. in extraneis.de her.institu. habentur leges noue, vnde illo possunt pertinere ad istam.z ista ad illas vt l.non est nouum, sed z posteriores.ſ.de legi. Secunda lect.potest esse vera si intelligendo quod filius legitimus non fuit preteritus.sed fuit institutus in re certa tantum. Cum ergo institutio filij naturalis

a aliquo valuerit[a] mortuo legitimo,accrescit sibi totum per crescendi non tamen est hoc,propter effectum regule Catoniane q2 hic nihil facere potest. Tertio modo legitur,vt habes

1 sic tenet hic gl.expresse,q[1] filio iam nato preterito mortuo patris testamentum confirmetur. contrarium tenet gl.in reditas.ſ.ij.ſ.de testamen.tute.z l.ſi.ſ.pe.in ver. perfecti inci.maxime.de do.z videtur ter. Justi.de exhe.li.in pri istam gl. Sed pro ista gl.facit l.posthumus, ver. idem test. Unde possumus dicere hanc glo. veram,quando est nepos,vel alij venientes ab intestato.vt d.l.posthu gl.contrarie sunt vere, quādo esset institutus extraneus hec lec.sit vera, tamē nihil ad propositum q2 testamen confirmatur de iure pretorio.d.l.posthumus,non ex co gula Catoniana cesset. Item licet predicta sol.sit vera procedit quantum a d.l.si hereditas.ſ.qui filium. stitutus nepos. ¶Quarto modo legitur vt habes nō placet.q2 in successione ab intestato inspicitur qui est mior,z qui est capax tempore mortis,vt Justi.de her. qua test.defer.ſ.ita demum. Unde si mater tempore mortis non par postea non admitteretur,nisi poneres filium necessitē tum,z instituisse extraneum,z extraneo deliberante,matrem se effectam capacem,arg.l.ſi.z quod ibi nō.de condit.gl.que pit,q2 quandiu,ꝛc.z Instit. de legiti.agna.succ.j. Preterea,hec lec,non placet q2 senatus consultū appellari ue leges z regula Catoniana pertinet ad senatusconsultum tera,ſ.j.ſ.de leg.j. ¶Quinto legit gl.vt noue leges appellentur noue voluntates,in quibus prima confirmatur. in se,tamen huic legi non congruit,q2 verum est quod dicen buntur vt ex nouo testamento confirmante, fuit inutile z sic regula Catoniana hic non cessat.

¶Sexto legitur vt habetur in gl. Hec lec.in fine gra la Catoniana nō habet locū quando legatum mittit legatarij tantū. ¶Legitur ergo septimo modo

2 Que lec.licet in se sit vera tamē non ex eo quod regula na cesset cum non habeat locum in institutionibus. Sed possumus ponere casum vt dicamus quod regula niana non pertinet ad nouas leges hec non est nouа le qua. Alio modo sic vt ius nouum appelletur ius quod quisq; iur.l.j.vt dicamus,non pertinet ad nouas leges iniquas. Vel aliter intelligo hāc legem prout iacet exemplum per l.hac edictali.C.de secū.nup. Nam testator test relinquere vxori sue plusquam vni filio ex primo nio:pone ergo quod testator reliquit tantum vxori sue, potterat capere totum tempore testamēti,sed tempore mortis

b par erat:certe capiet[b] totum. q2 regula Catoniana non por

c ad nouas leges eodem modo[c] pone in statuto quod dicta tum factum forensi non valet, legatarius erat forensis tempore testamenti.postea effectus est ciuis:certe capiet non obstante gula Catoniana. Hec obstat si dicis. Ulpianus non cogitauit his legibus, quia verū est specialiter,licet vniuersaliter dicat gitauit. Appellemus ergo omnē legem nouam,quem iudicem dimentū circa legatū.que tamē lex sit facta post regulā Ca

3 nam. ¶Quero,q que fuit ratio huius legis. Forte voluit q2 regula Catonia,fuit facta per verba preterita tēporis teriti imperfecti,vnde nō trahit ad futura,q2 dicit, inutile foret.hoc non placet.quia lex semper loquitur.leg supra de conduct.ex leg. z l.Arriani. C.de heredi. quod in regula Catoniana erant plura verba, ex quibus nus hic colligit.quod regula illa non pertineat ad posteriores leges,alias priores ad posteriores trahuntur. Quero,

4 est nouum,z l.sed z posteriores.supra de legi. ¶Quero, ignoramus que sint leges facte post regul.Catonian bio presumemus? Certe oēs constitutiones que sunt in C vel Instrut.que contrent aliquid noui iuris, appellabo noue leges, cum fuerint facte post istam, sed in legibus

tis in isto libro, dicemus regulam Catonia, habere locum, nisi aliud appareat. l. cetera. §. de lega. primo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In aliquo valuerit. Vide Bal. in l. fi. ver. item dubitatur. C. vnde legi. & plene in l. eam quam. §. de fideic. & vide Barto. §. eo. in l. j.

b ALEX. ¶ Certe capiet. Et sic habes hic quod statutum equiparatur vltime voluntati, non contractui. vt etiã habet per Flo. in l. ciuitas. si certa. & vide Bar. hic querentem in l. fi. §. de in diem addi. & in l. vsufr. in fi. §. de vsu. ser. per Bal. de pac. Constan. & facit quod no. Bar. in l. quicquid adstringende. per illũ text. ad fin. de ver. ob. & in l. constitutionibus ad munici. que faciunt contra. sed Bar. hoc in terminis videtur voluisse in l. j. C. de his qui. vt indi. & expresse dixit Bal. ita declarans in tit. de pa. Cõstan. in ver. criminalibus. cuius dictũ formaliter retulit in l. oẽs populi. de iust. & iu. & ibi dicit q magis accedit vltime volũtati, quã contractui. Hãc dubitationẽ formauit etiã Bar. & nõ decedit in leg. Suus. §. fin. §. de heredi. inst. & adde Bartol. in l. quoties. la §. in lec. antiqua. C. de fideic. & in l. j. C. de sacrosan. eccl. & q accedat magis Zetui, tenet Bal. in l. ea demũ. C. de cosla. vide tñ Bald. in dicta l. oẽs populi ad fi. Bal. in l. & si post tres. in lect. si quis cauenet q equiparet vltime volũtati, & idẽtenet Bart. & Imo. in l. non solum. §. morte. de ope. no. nunc. & ista satis placẽt per not. in d. l. j. de his qui. vt indig. preterquã vbi agit de interpretatione legis. vel statuti qñ lege vel statuto fit stricta interpretatio. l. plerique. §. qui. & a quib⁹. sicut in cõtractibus. d. l. quicquid. & ibi Bar.

c AND. BAR. ¶ Eodem modo. Et vide Bal. in l. omnes populi. ad fin. de iusti. & iure. vbi allegat istud dictum Barto. hic. & vide que remisi ad Bar. in l. Suus quoq;. ff. de hered. instit. & vide que dixi in ca. Raynutius. de test.

TITVLVS VIII.

De iis que pro non scriptis habentur.

LEX I.

1 ☞ Institutio & legatum quando est pro non scripto facto heredis, substitutio & fideicommissum remanet in suo robore.

2 Lex quando imponit penam, statim annullat & infringit actum.

x SIquis. Licet †institutio & legatũ fit pro non scripto facto heredis, substitutio tamen & fideicommissum remanet in suo robore, hoc dicit. Nota ter. ibi, nã senatus, ex quo habes q si lex imponit penam, statim annullat, & infringit actũ: & istud membrũ omisit Dyn. in c. q sic contra ius. de reg. iur. lib. vj. licet in cõtrariũ videat casus, §. de diuor. l. fin. q examinani in l. pretor. §. de oper. nou. nuntia. ¶ Op. & videtur quod hec institutio. qua ex parte, &c. valeat. l. hoc articulo. de her. instit. Solu. Intellige, recitauerit in tabulis, quas faciet in futurum, & sic verbũ, recitauerit. intellige in futurũ, vt dixi in. d. l. hoc articulo. Vltimo nota hãc legẽ ad id quod dicetur. j. eo. l. fi. ¶ Sequit l. que in testamento. in qua nihil est.

LEX III.

1 ☞ Legatum factum penitus incapaci non queritur fisco.

Capax quilibet est legati alimentorum.

2 Fratres minores si instituantur heredes. hereditas est pro non scripta, & remanet apud heredes ab intestato.

3 Legatum factum damnato ad mortem, vel ad perpetuos carceres, est pro non scripto, nisi fiat pro alimentis.

a SIn metallum. [a]Quod relinquitur † penitus incapaci, non queritur fisco. Item quilibet est capax legati alimentorum, hoc dicit. ¶ Op. id, quod aufertur ab indigno applicatur fisco. vt §. ti. j. per totum. & l. Papinianus. §. meminisse. de inof. testa. Solu. aliud est quem esse incapacem. aliud quem esse indignum. vt pro

b batur hic[b]. Et per hoc †consului, quod si fratres minores instituantur heredes, hereditas est pro non scripta, & remanet apud

2 heredes ab intestato. q c. exiui. de ver. sig. in cle. dicit quod totaliter sint omnis hereditatis incapaces. ¶ Op. instit. de legat. §. er contrario. Blo. solvit, & non bene. Tu dic, quod ibi casus superueniens tendit ad eundem effectum cum ipso legato: hic ad alium effectum. de quo per Dyn. in cap. factum legitime. de regu. iur. lib. vi. vt dixi in l. pluribus. §. & si placeat. de verb. obl. ¶ Ultimo nota hanc legem. Scitis enim † q damnatus ad mortẽ fit servus pene. & l. quod ad statum. & l. qui vltimo. de pen. & l. eius qui. §. fina. de testa. & sic omnia legata sibi facta irritantur, & sunt pro

3 non scriptis, vt hic: quod tene menti. Idem si aliquis est damnatus ad perpetuum carcerem. Nam quicquid esset ei relictum, es-

c set pro non scripto, nisi in causa alimentorum[c]. vt hic, & l. seruos ad custodiam. de alimen. & cibaria. lega.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Si in metallum. Et ad hoc vide Bal. & Joan. eleganter in l. j. §. de test.

b ALEX. ¶ Ut probatur hic. Per Bal. in auth. ingressi. C. de sacr. sanct. eccles.

c ALEX. ¶ Causa alimentorum. Et id quod dicitur quod datur actio incapaci quo ad alimenta intantum est verum quod etiam datur actio iniuriarum propter denegata alimenta. Text. est in l. si vitium. j. de re iud. quam Imo. dicit ibi esse sing. ad ampliationem huius legis.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Vide circa hoc Aret. in c. qualiter. ij. §. fi. de accusat.

LEX V.

1 ☞ Legatum si fit coram duobus testibus Titio, & grauatur quod restituat pio loco, legatum remanet penes heredem cum onere suo.

a Quod aufertur in penam alicuius, nunquam transit cum onere. pene nomine.

QVod quis. Op. C. de cad. tollen. §. in primo. vbi pro non scripta remanet sine onere. Sol. secundum Dyn. & omnes, hoc est verũ quando culpa legatarij est pro non scripto. vbi vero est pro non scripto, propter defectum substantie persone, q persona non suberat, dico quod ille §. stat in terminis suis, q habet locum, quando est pro non scripto, q persona legatarij deficiebat. vt ibi: secus si ex alia causa. vt q sibi adscripsit in testamento. vt hic: vel q prima voluntas fuit captatoria. Hã ex his casibus remanet cũ one-

1 re, vt hic, & ẽ. eo. l. j. in fin. ¶ Deinde † aduertite: scitis. q legata ad pias causas valent cũ duobus testibus, c. relatum. extra de testa. sed quantum ad alia statur iuri nostro, q requiruntur vũ. vel v. Modo testator leganit vni coram duobus testibus: & cum grauauit de restituendo ecclesie, vel pauperibus. Certe istud legatũ est pro non scripto, sed remanet apud heredem cũ onere suo, casus est hic: que est optima limitatio ad l. j. §. in primo. C. de cad. tollen. Item illud, quod † aufertur in penam alicuius, nunquam transit cum onere, l. recusare. §. si fisco. ad Trebel.

TITVLVS IX.

De his quibus vt indignis, &c.

LEX I.

1 ☞ Legatum & perdit, & applicatur fisco, qui post mortẽ defuncti causam ingratitudinis committit.

2 Offensa dicitur etiam illud, quod penam non meretur, per qõs ea iuste ad iracundiam quis prouocatur.

3 Mortuus potest offendi.

Legatarius concumbens cum vxore defuncti post mortem, est indignus legato, & applicatur fisco.

4 Legatum quando dicatur reuocatum ob iniuriam ignoranter commissam.

5 Testis vt inimicus repellatur, etiam si offensa ignoranter est facta.

1 DIui. †Qui post mortem defuncti ingratitudinis causam committit, perdit legatũ. h. o. ¶ Op. q non auferatur ab eo tanquã ab indigno, & debeat remanere penes heredẽ, vt §. de adi. leg. l. iũ. §. fi. Sol. ibi qñ causa ingratitudinis cõmittitur viuo testatore, vnde defunctus videt id reuocare: hic post mortem fuit ingratus: vnde applicatur fisco. ¶ Itẽ opp. ex eodem facto quis non debet consequi penã & premium. Solue vt in glo. & vltima sol. est vera. De quo per Dy. in l. decreto. de suspec. tu. & c. q8 ob gratiam. de re. iu. li. vj. Ex hac lege

2 †singulariter [a]nota, q8 illud, q8 non meretur penam, dicitur of-

a fensa, vt hic. Sufficit enim q iuste ad iracundiam animum prouoces: vt puta, q hoc facere potes licite, licet non honeste. vt hic vi-

b des: & sic l. testamẽto. §. de ma. test. que dicit, q8 offensa est [b]quicqd meretur penam, dicit verum: tamen non excludit q8 offensa non

3 possit esse, licet quis penam, non mereatur. Dixi in l. licitatio. §. q illicite. de publica. ¶ Ulterius † nota. [c]q8 mortuus potest offen-

c di, adeo quod quis priuatur relicto. Et per hoc potes dicere veram esse gl. l. fortem. in fi. C. eo. quod ille. qui concubuit cum vxore defuncti post mortẽ eius, indignus est legato: & sic applicatur

* fisco. Ratio, q si viuo defuncto * hoc fecisset, ipsum ad iracundiã

b prouocasset: ergo idem post mortem. ¶ Quero quid [b]in ignoran-

4 te, † quia commisit aliquam culpam contra ignorantem, & si ille sciuisset, esset cõtracta inimicitia, quid iuris. an reuocetur legatum? Certe si hoc est in mortuo, multo fortius hoc est in ignoãte, sed tũc non auferẽ tanquã ab indigno: sed videtur reuocatum legatũ tanquam si testator sciuisset. Sl. est in l. fideic. omissum. C. de fideic. Ratio est, q legatum ibi non erat adhuc legatario quesitum, nec

testamentum erat mortе confirmatum; hic secus. Et hec nota ad
f limitationem eorum, que dixi in l. iij. in fi. de adi. leg. Item nota† propter testes. & ad hoc vt dicamus aliquem testem esse inimicū
e alterius, sufficit offensam esse factā inter eos, licet alter ignoret.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Et hac l. fing. Vide. Ro. fing. suo. clxxxiij.
b ALEX. ¶ Offensa est. Ho. j. et hac l. quid dicatur offensa. z hoc facit contra dictum Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, in fi. de verb. obl.
c POMA. ¶ Ulterius no. Bar. tenet contrarium in l. eadem dicemus. §. Lato. in vij. quest. ff. de ver. ob. pro cuius sol. vide Bal. in l. sororem. C. eo. vbi distinguit quod quo ad veritatē loquit Bar. ibi, sed quo ad fictionem loquitur Bar. hic. z vide per Are.
ALEX. ¶ Adde quod not. Bald. in l. id quod pauperibus. de epis. z cle.
* CLAV. DE SEIS. ¶ Uino defuncto. Nunquid per iniuriā illatam funeri patris sit quis indignus successione filij, vide Ro. consi. clxxxv. in iiij. dubio.
d ALEX. ¶ Quero quid. Adde Bar. in l. fideicōmissum. z quod no. Imol. in l. ij. in fi. de vul. z pupil.
e ALEX. ¶ Alter ignoret. Quod dicit hic Bar. in ignorante, tenent Imol. z Fran. de Ram. c. Raynaldus, de testa.

LEX II.

a ¶ Auferetur. Qui contra tabulas petit, indignus est omni cōmodo ex eodem testamento. Item qui contra mandatum Principum, vel senatus consultum vxorem duxit, indignus est omni commodo ex eius testamento. secus in vxore ducta, hoc dicit. ¶ Quero, quod remedium posset esse vt filius preteritus habeat hereditatem fratris
b impuberis? Respon. Vt repudiet ex substitutione, z adeat ab intestato. l. si pupillus. de acqui. hered. z ff. de lega. ij. l. cum pater. §. Titio. ¶ Quero, quid si domina scribat nuptias non valere? Respondeo, tunc non poterit capere, l. vxori maritus, supra de vsufr. leg. z l. prefectus. de ritu nup.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶ Auferetur. Et hic habes gl. fin. quam vide in vers. auferetur, quod pena transeuntis ad secundas nuptias non habet locum in masculo.
b ALEX. ¶ Respondeo. Ra. impugnat hoc in l. is qui contra de vul. z pup.

LEX IIII.

f ¶ Delictum factum ip faciendo nō egreditur personam eius, contra quem committitur.

f Papinianus. †Nota, quod delictum non egreditur personam eius, contra quem committitur, quod intelligo, in inimicitijs que contrahuntur faciendo iniuriam in personam, l. lex Cornc. de iniu. z l. iij. in fi. de ali. leg.

LEX V.

1 ¶ Principium huius legis an habeat locum, cum quis acceptat legatum, sine scienter, sine ignoranter,
2 Instrumentum si quis in iudicio produxit, an possit illud dicere invalidum, siue nullum.
3 Producens instrumentum ignoranter, potest postea illud dicere falsum.
4 Differentie ratio inter eum, qui dicit testamentum inofficiosum, z testamentum falsum.
5 Legatum non potest peti causa nullitatis pendente.
6 Instrumentum si impugnaui, an z quando possim ex eo fundare intentionem meam.
7 Consiliū vt quis possit ex instrumento, & impugnauit se iuuare.
8 Judex instrumento per patrem impugnato potest intentionem ipsius partis adiuuare ex officio.
9 Instrumentum falsum, qui dicit, an postea possit dicere verum, z ex eo intentionem suam fundare.
10 Testamentum vel contractum qui non impugnauit, sed negauit simpliciter esse factum, potest postea ex illo se fundare.
11 Positione negata, ego z aduersarius ex illa non possumus nos fundare.
Consilium vt ex dispositione negata possit quis se fundare.
12 Positionem, si negaui, z negationem reuocaui, non possum hāc reuocationem reuocare.
13 Reuocata positione tua, meę positioni assensisti, potero meam positionem positam post tuam reuocationem reuocare.
14 Positione negata probata, ex illis probationibus possum eam probationem reuocare.

Post legatum. Primo ponit, an ille, qui consecutus est legatū, possit testamentum infringere. Secundo an ille, qui voluit testamentum infringere, possit legatum consequi, vel retinere? Tertio Jurisconsultus ponit modum dicendi sigillum. Quarta ponit quid habeat facere iudex in cognoscendo, z pronuncando. Secunda ibi, ille qui. Tertia ibi, de eo vero, Quarta ibi, prohibendi. ¶ Circa primam partem videamus positionem esse
Quando est testamentum falsum, vel non solenne, non possim
probare ipsum: ideo accipiendo legatum, non prohibeor dicere
falsum, vel nullum: sed testamentum quod est inofficiosum
potest, legatum ipsum accipiendo, confirmare: qz in iuri
est introductū. Ex hoc sequitur, quod ille qui accepit legatum
ex causa preteritionis de se facte, non posset dicere nullum
cipiendo legatum cōfirmare videtur, vt no. in l. filio. de inof-
1 sta. ¶ Querit gl. vtrum † istud principium debeat intelligi
scienter, siue ignoranter quis acceperit legatum. Et videtur
debet intelligi, quando ignoranter. Nec obstat l. licet. C. de
z j. de fal. l. qui ignorans. In cōtrarium videtur ratio. qz si
telligeretur, non esset differentia inter falsum ex vna parte,
ficiosum ex alia: qz idem esset in inofficioso. l. mater. de inof-
g Sl. in. d. l. licet. tenet, quod debeamus a distinguere scienter
ignorante. Lyn. ibi non examinat. Ego dicerem sic. si alter
let cōtendere testamentum falsum excipiendo quod ipse
tatem possideat, potest etiam si scienter accepit legatum
mentum non confirmauit, nec confirmare potuit, vt
Sed si vellet contendere testamentum nullum, vel fals
do, tunc non posset, si scienter accepit: qz accipiendo le
ter ex testamento, videtur repudiare hereditatem ab
Clodius, ff. de acqui. heredi. ergo testamentum non
qz non potuit: sed hereditatem repudiauit. Et si dicis, tu
differentia inter falsum, z inofficiosum. Respondeo, differe
in hoc, & in primis casibus huius legis, si ipse errauit in
vel iure, non preiudicat sibi. Sed in ij. respon. scilicet in
so testa. si acceptasset legatum per errorem iuris, preiudic
bi. l. si patron. j. si quid in frau. patr. Sed illi legi potest
deri, qz ibi in patrono, cui non est ita debita hereditas
cui patris filio, vt probatur in l. si patronus & minori
de bo. lib. z l. eum qui. C. de inoffi. testa. z l. eum. de bo. lib. Sed
erraret in facto, sibi non preiudicaret, vt ff. de inof. testa. l. mater.
no. in l. qui fideicommissum. ff. de leg. ij. quod dicam in l. C
2 dius. ¶ Quero, videtis† hic, & ille qui accepit legatum, potest
b cere testamentum falsum. Item non iure factum. Pone, quod
quis produxit instrumentum in iudicio, an possit dicere illud
strumentum non valere? Hic videt tex. & sic. Ram. et testamen
consequutus est legatum, z sic testamentum produxit, tamen
test dicere nullum, vel falsum. Sed potest responderi, & nu
consequutus extra iudicium sine aliqua productione. Quare
Quandoqz volo dicere instrumentū nullū propter
consensus, vt si erat venditio facta ab aliquo
c curatorio nomine mei, z ego nō habui ratā, z
re nullū, qz producēdo instrumentū approbauit illud
rat. ha. z & dixi in l. filio preterito. de inoff. test. Sed
re nullum ex causa, cuius approbatio nō stetit in potest
tunc possum, cāsus est hic quantum ad exceptionem
Item quantū ad actionem. qz alias actiones competentes
ita non potest quis de facili repudiare. sicut
ergo. ff. de pecu. z l. iij. ff. pro soc. z l. si quis vi. &. differentia
poss. nec productio illa facta in iudicio potest habere
de nō petendo, quoniam fit ad diminuendū ius aduersarii
non ad augendū, ergo, &c. Ll. legata inutiliter. de adi. leg. j. Lege
ff. de lega. j. ¶ Sed ? predicta obst. C. de testi. l. si quis testis
pondeo, aliud in teste, cuius persone approbatio potest
potestate mea cōtra me: aliud in instrumētis, vt ff. vbi
contra hoc opponit, qz si ego produco instrumenta, videtur
nia, que sunt in instrumēto. confiteri. Ll. §. edendo. ff. de edē.
licet instrumentū in se sit inualidū. tamen contra me
tione confessionis. Respondeo, ille qui produxit instrumen
confitetur omnia simpliciter, sed eatenus, quatenus instru
tum probat. Hoc probat in hac lege, qz licet confiteatur
tum esse. tamen est verum quatenus probat, qz postea po
ipsum falsum dicere. Sed si ponerem confessionē ele
respectu instrumenti, sed simpliciter. tūc licet instrumenti
reret postea nullū, non tamen propter hoc a cōfessione
Ita tenet Inn. in c. cū venerabilis. extra de exceptio. Abb
b mū dictum puto verum, si quis diceret instrumenti nullit
pliciter. sed si quis allegat errorem, z vult ad probationem
inducere instrumenti nullitatē tunc sufficeret. & videt
fessio. l. si post. C. de iuris & facti igno. ¶ Quero, si produ
3 strumenti, an possum postea dicere falsum? Tex. est hic. & ic
c dico sic, si produxi ignoranter. possum dicere falsum
sciēter. Ratio est qz tūc possum de falso accusari. l. si falso
fal. z l. si veteris. C. de side instr. z cuilibet rei nomine cui
cusari de falso, aliū accusare nō possum, iuxta regulam

l. apud antiquos, C. de fur. ¶ Veniamus ad secundam partem, opp. ad vers. ille qui. & videtur quod superfluat, per precedentia. Solvit gl. quod hic tractat eandem materiam quam ff. sed in hoc differt, q̃ ff. accepit legatum, postea tractat de viribus testamenti, hic econtra. Ponit & aliam differentiam, vt in gl. patet sed prima differentia non est vera, q̃ hic loquitur etiam quando primo acceptauit legatum, & postea tractat de viribus testamenti, quare collige differentiam ex diuisione quam dedi. in tex. ¶ Oppo. quod ille qui non obtinuit, repellat a legato. C. eo. l. alia. Solvit quidam quod hic succubuit, ibi destitit. Nec non est vera, q̃ secundum hoc non esset differentia inter eum qui dicit non iure factũ, & qui dicit falsum, quam differentiam tex. vult facere. Dic ergo, quod contrarium loquitur in eo qui dicit falsum, & inofficiosum: hic vero in eo qui dicit non solenne. ¶ Sed quero, † de ratione diuersitatis quam ponit Dy. in c. ex eo. de reg. iu. li. vj. Tu dic, q̃ ratio est, q̃ ille, qui dicit testamentum non iure factum, non impugnat iudicium, vel voluntatem defuncti, nec eam negat: ille vero qui dicit falsum, vel inofficiosum, directo negat ipsum. Quam rationem ponit doc. in l. Polla. C. de & tex. ff. prior. ff. & facit ff e. l. pe. ¶ Item op. dicitur hic, nec obtinuit, ergo, si obtinuisset dicendo nullum non posset petere legatum: contra C. de fideic. l. fin. Bl. solvit duobus modis: illa vera, q̃ ibi est in odiũ mentientis. Vel dic, quod ibi in eo qui solenniter testari voluit, vt ibi patet. ¶ Item op. ff. de pet. her. l. Luci⁹. vbi ille, qui dicit falsum, potest petere hereditatem. Sol. Ibi non peti hereditatem ex eodem testamento, q̃ omne commodum ex illo testamento perdere debet: sed petit ab intestato. & sic alio iure quod ex testamento nõ dependet, quod potest. ff. ea. l. ff. qui principale. ¶ Item opp. ff. de leg. ij. l. Lucius. ff. Sempronia. Sol. Ibi non dixit testamentum falsum, sed tantum dixit contra personas heredum. ¶ Extra gl. quero dicitur hic quod ille qui dicit testamentum nullum, & nõ obtinuit, non repellitur a legato. ¶ † Sed quero, vtrum causa nullitatis pendente, possum petere legatum: Respond. non, quia per petitionem legati fieret preiudicium cause nullitatis: ergo, &c. vt de pet. here. l. si quis libertatem. & l. non distinguemus. ff. si is. ff. de arb. dixi in l. si rem de excep. rei iurd. ¶ † Sed quero, si dixi nullum, * vel impugnaui instrumentum product um, an possum ex eo fundare intentionem meam: distingue, quando q̃s quis impugnat instrumentum ex causa que continet manifestum errorem iuris, & hoc nullo modo sibi preiudicat. l. ornamentorum. de gur. & ar. le. Quandoq̃ impugnat ex causa que iuris errorem non continet, & hic aduerte, si quidem impugnat ex causa que stat in voluntate ipsius, vt in instrumento facto a procuratore, quod ipse dicit non habere effectum, q̃ ipse non approbat: hoc casu, non potest se fundare postea ex illo instrumẽto ad actionem, sed ad exceptionẽ sic. l. dispẽsatorem. in fin. ff. de solut. Quãdoq̃ quis impugnat instrumentum ex causa, que ex eius voluntate nõ dependet, vt q̃ dicit instrumentũ factũ dolo, vel metu, vel ficritium & similia, hoc casu, si quidem ipse destitit ab ipsa impugnatione, sine dubio poterit ex eo fundare intentionẽ suam. l. alia. C. eodẽ. l. Papinianus. ff. meminisse. de inoffic. test. Si vero nõ destitit, sed alias exceptiones apposuit, nec eis renunciauit, tunc ex illo instrumẽto se fundare nõ posset, q̃ esset sibi cõtrarius. l. j. C. de furt. Unde cõsiliũ fest. q̃ ante cause expeditionẽ illis exceptionib⁹, impugnationibus renũciet⁸ si vult ex eo se iuuare. Ad vnũ tamẽ aduerte, † q̃ licet ex illo se fundare non possit: tamen iuder iuuabit quandoq̃ eum ex officio suo ex illo instrumento. Unde si ille, qui producit instrumentũ habet suã intentionẽ fundatam ex aliis probationibus: tũc iuder nõ iuuabit eũ ex illo instrumento, q̃ magis est impugnare. Hic est tex. & in c. cum olim. extra, de testi. vbi per Inn. Sed si pars, que illud instrumentũ produxit, fundaret intẽtionem suã illius instrumenti vigore, & sententiam obtineret: tũc iuder ex vigore illius instrumenti iuuabit partem impugnantẽ eatenus, quatenus apparet iudici partem victricem non fouere iustitiã. Potest enim iuder hoc facere, licet pars hoc non possit allegare. l. vbi pactũ. C. de transact. & ibi no. secundum veram lectu. Ita. quod etiam tenet Inn. in d. c. cum olim. ¶ Procedo vlterius, † & videamus de falso, aliquis dixit instrumẽtum falsum, vtrũ possit postea dicere verũ & ex eo fundare intentionẽ suã? Certe in eodẽ iudicio si destitit, potest. l. alia. C. & d. l. Papinian⁹. ff. meminisse. alias secus vt hic patet. Sed in alio iudicio est aduertendũ, si quidẽ super falso fuit pronunciatũ incidenter, vel principaliter: puta q̃ principalis questio nõ poterat terminari, nisi tacite pronunciaret super falso, & hoc casu in alio iudicio pars non poterit se fundare ex illo instrumẽto: siue obtinuit, q̃ est falsum: siue succubuit, q̃ indignus. Sed si super illa falsitate nihil est pronunciatũ, q̃ principalis questio poterat terminari, illa omissa, tũc in alio iudicio ex illo instrumẽto poterit se fundare. b vt no. Inn. in cap. mulieri. extra, de iureiur. & docto. in capit. cũ venerabilis, extra de excep. Certe vtriusq̃ dictũ puto verum, q̃ eũ non sit pronunciatum potest desistere, vt ff. dixi. Sed primum dictum eius quod si est pronunciatum non possit in alio iudicio se fundare, non placet. Nam istud tantum reperimus in instrumentis pertinentibus ad vltimas voluntates, quod ille, qui dicit falsum nec obtinuit, indignus est: & applicatur fisco: sed non priuatur propter hoc debito. imo debitum remanet. Cum ergo in aliis instrumentis hoc non reperis. que fiunt inter viuos, ergo fisco nõ applicatur. Non enim est de causis. que ponuntur in l. i. de iure fisc. & hoc titulo. Cum ergo non applicetur fisco, & non deperit parti, puto q̃ in alio iudicio poterit agere, licet succubuerit in illo, arg.

10 l. Aurelius. ff. pe. ff de lib. le. ¶ Quero, quid si non impugnauit testamentum, sed negauit id simpliciter esse factum, vel contractũ esse celebratum. vtrum possit postea ex illo se fundare? Et videt quod non. q̃ impugnauit iudicium defuncti, cum dixit testamentum non esse factum. &c. eadem ratione, quasi diceret. Contrariũ credo per l. si quis inficiat⁹. in prin. ff. depos. Nec obstat si dicis, quod iudicium defuncti impugnauit, q̃ ille leges loquũtur quãdo impugnauit aliquod iudicium, quod limitate producebatur: secus si simpliciter dicit testamentum non esse factum. l. si quis in

11 ficiatus. ¶ † Quero, aduersarius fecit vnam positionem, quam
i ego negani, & sic impugnaui eam: vtrum ex illa positione ego & ipse possumus nos fundare? Spe. in tit. de posi. ff. viij. ver. j. dicit, quod non. & bene ratione contrarietatis: q̃ si nego eam, non pos-
* sum dicere veram, vt ibi ipse dicit. Quid ergo sit faciendum: * Certe erit faciendum quod ille, qui negauit, si vult ex illa positione se fundare, reuocet negationem suam, & dicat se erraſſe. & assertioni illius se velle credere. quod sibi sufficiet ff. quoniam aduersa
k pars confitetur illum erraſſe. & verum nõ dixiſſe. & assertioni aduerſe partis quis credere potest. l. j. ff. fin. alias est l. ff. quando actio de pec. est ann. & l. ff. ceterum. in gl. ſuper verbo. illererat. ff. de ven. inſpi. vel econuerſo. ille. qui poſuit. reuocet positionẽ, ſuã,
* dicẽs ſe erraſſe. credẽs aſſertioni aduerſarij. eadẽ ratione. * ¶ Sed
12 circa predicta inſurgunt duo dubia, pone q̃ ego. qui meã negationẽ vel positionem reuocaui, volo iterum iſtam reuocationem reuocare. an poſſum? Dico q̃ non. per l. ſi quis iuſurandum. C.
13 de reb. cre. Item pone. † q̃ reuocaſti poſitionẽ tuam aſſentiẽs mee reſponſioni. quod potuiſti. vt ff. dixi. an ego potero reuocare meã reſponſionem poſitã poſt tuã reuocationem? Dico quod ſic. tam allegando errorem. quẽ alias debeo probare. quam ex reſpõſione aduerſarij. q̃ illa reſpõſio reuocata fuit. Debet ergo probari error. ſicut quãdo quis reuocat cõfeſſionem ſuam. vt dixi in l. non fatetur. ff. de confeſ. ſecundũ materiam l. error. de iu. & facti ign. &c.
14 ¶ † Quero. ego negaui poſitionẽ tuam. poſtea tu probaſti eam per teſtes. vel inſtrumẽta. an ex illis probationibus poſſum reuocare negationẽ meam. Puto q̃ ſic. per d. l. ſi quis inficiatus. in prin. ſo lũ eũ poſitionem tuam negani. nõ autẽ impugnaui probationes tuas. Si enim probationes tuas impugnaſſem. haberẽt locũ que ſupra dixi. ¶ Venio ad tertiam partem: dicitur hic, q̃ teſtamẽtũ dicitur nullum petendo hereditatem. non principaliter dicendo nullum: quero. vtrũ poſſum petere principaliter interim teſtamẽtum pronunciari nullum. Dicam in l. que ſub cõditione. in fin. de condi. inſti. ¶ Venio ad quartam partem: quero, qualiter debent intelligi iſta verba, ex perſona. &c. Bl. ponit multũ clare. Dic vt in ea. Reſpondiſſe tex. poteſt aliter intelligi. & forte melius, dictũ est ff. q̃ ille qui accuſauit teſtamentum de falſo, & ſuccubuit, priuatur omni commodo ex teſtamẽto: an hoc ſit ſimpliciter verũ. Ad hoc reſpondet Juriſcõſultus. an prohibendi ſunt, ff. a commodo teſtamenti, quod dixerunt falſum: ex cuiuſq̃ perſona. &c. conſtituẽdum erit. Et hec verba exponũtur per totã legem iſtam. & id q̃ dixit ex cuiuſq̃ perſona. hoc eſt, an debeat ſibi nomine ſuo. vel alterius. vt ff. ea. l. ff. ſi pater. Ad quod dicit ex conditione. ff. a. an ſit pater familias vel filius. vt ff. ea. l. ff. ſi filius. Item an fecerit intuitus, vel volens. vt ff. cad. l. ff. etati. & ff. aduocatum. Item q̃ dixit. etate: ſubaudi, ſit maior. vel non. Item q̃ dicit, cauſa cognita. ſubaudi, an tale lucrum dependat ex teſtamento q̃s impugnare voluit. vel non. vt ff. ea. l. ff. qui principale. vſq̃ ad fi. Et ſic iſta verba gloſſant hic per Juriſconſultum Paulum. per totam hanc legem. vſq̃ ad fin. & ita ſentit glo. hic in fi. que incip. ex cuiuſq̃ perſona.

ADDITIONES.

a ¶ Tenet q̃ debeamus. Bal. ibi tenet cõtrarium, videlicet quod etiam ſi ſcienter agnouit legatum. poſſit redargui de falſo.

b AND. BARB. ¶ Pone quod. Et vide Inn. ſingulariter loquẽtem in c. cum olim. extra de cen. & Bal. in l. j. ff. de eden.

c ¶ Et non poſſum. An producens inſtrumentũ videatur ratificare in eo contẽta. &c. bene facit tex. in l. appellanti. & ibi do. meus. ff. de ap. imo fortius dixit Bal. in l. j. C. vt que deſunt aduo. vt ibi p eum. & vide que no Bar. in l. Aurelius. ff. de li. leg. ſz Ja. bu. videtur erpreſſe tenere contrarium in l. nimis graue. C. de teſti. & no. Inn. in c. cũ venerabilis. de excep. & vide quod not. Joã. An.

post Spe.in titulo de instr.edi.§.videndū.vers. nunc exhibeas.z ad hoc est bonus tex.in auth.ad hec.de fide instru. z vide not. per Guido.de Suza.in authen.si quis in aliquo.de eden.

d ¶Puto verum,Et idem tenet Inn.in c.cum olim.de censi.z vide gl.in c.presentiū,de test.z Inn,no,de priui.ca.cum olim.z Bal. in l.ij.alias v.ad fi.C.de fideic.iu.z in l.cum precum. C. de lib.cau.

e ¶Dicere falsum.Et ibi vide Bar.d.l.falsis post mediū.ver. quero quid si dixi nullum.z adde quod no.Bal.post Bar.in l.decem de verb,obl.z de hac materia habetur etiam per Ro.z Ang.in l.j.§.si quis simpliciter.de verbo.oblig.

f AND.BAR.¶Extra gl.Et vide Ange.in l. si quis libertatem. ſ.de peti,hered.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Si dixi nullam. Vide late ad istam materiam Felyn.in c.capitulum sancte crucis.de reseri.Bal.in c. seties.eod.tit.

g ¶Renunciet.Ro.consilium,z facit quod no.dixit Spec.in titu. de proba.§.nunc dicendum ver.quid si debitor. z quod dixi in auth.iubemus.C.de iu.z adde Bal.in d l.vbi pactum. in vlti.col.

h ¶Se fundare,Et no,Inn,in c.mulieres.de quo p Bal.in auth. contra qui propriam in vlt.col.C.de non nu.pec.z in l.si creditor. in fi.cum concor.C.de ser.pig.da.manu.z vide Bart. in l. Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inoffic.testamen.

i ¶Quero aduersarius.Vide Bar.in l.naturaliter.§.nihil commune.z ibi habes aliquid de acqui.z posſ.z Barto.in l.suus heres.C.de rep.her.z vide per Anto.in c.ex parte decani. de reseri. z Bar.in l.non vtiq;.j.de exce.Bal.in l.j.C. de confes. z in l.cum precū.C.de li. cau.z in l.si magnum.ſ.qui accu.non possunt z ad Bar.hic,vide Ange.z Rom,in l.j.§.si quis simpliciter. de verb. obl.per doc.in c.j.de conf.in vj.per Ang.in consi. cliij. z vide omnino no.per Bar.in l.iij.C.de repu.here.z Bal.in l.sicut in fin.co. titul.quod nota.adde an expositione negata quis possit se tueri:Petr.de Anchar.consi.ccix.

* CLAV. DE SEISS. ¶Quid ergo sit faciendum. Vide Paul. de Ca.post Ang.in l.j.§.si quis simpliciter.j.de ver.obli.z ibi latius Rom.

k ¶Sibi sufficiet.Hoc limita esse verum si statim talis reuocatio facta sit,per text.in l.j.C.de erro,aduo.quimodo doceat de errore.per no.per gl.in c.si,de iureiu.in vj.Et hoc voluit Bal. in l.edita.C.de eden. Item limita hoc esse verum, nisi talis reuocatio, fieret post quam ponens iam probauit positionem,qz tunc nihil proderit reuocatio.vt voluit Bar.in l.eum qui.in prin. per illum ter.ſ.de iureiur.z Ange.in authen. de trien.z semis.§. si enim. z Bal.in locis de quibus j. Item limita esse verum,nisi negans vellet reuocare negationem,vt ex confessione premium consequeretur.quia tunc non potest fieri talis reuocatio,vt voluit Bald.in c.j.§.porro,que fuit pri.causa benefi.amit.z in l.de etate.§.fin. de interrog.act.z in l.Contra negantem. C.ad l. Aquil.z in l.j.C.de fur.z in l.error.C.de iur.z fac.igno.z in l.neq;.§.electio. ſ. de nox.z in l.ea que,C,de condi,inde.z Barto.z Bald,in l. eum qui. ſ.de iureiuran.

* CLAV. DE SEISS. ¶Eadem ratione. Istud potest facere in eadem instantia.sed in alia hoc nō posset.ita limitat singulariter Are.ex verbis Bar.i l.naturaliter.§.nihil cōmune.j.de acq. pos.

1 ☞Excusans se a testamentaria tutela,non repellitur a substitutione pupillari.

2 Causa quare quis est indignus vbicunq; respicit vtilitatem certe persone,id quod aufertur ab indigno applicatur illi.

3 Tutor datus in testamento quem testator scit esse debitorem,vel creditorem,ob hoc non repellitur.

4 Executor, qui acceptauit legatum sibi relictum, non potest renunciare officio executoris,z si renunciat repellitur a legato.

§. Amittere. ria indignus est omni commodo testamentario:secus si se excusat a datiua:z qui agnouit legatum ex testamento,a tutela se excusare nō potest.b.d. Nota tex. ibi hic enim nihil ꝛc.concordat l. ex his.ſ.de excusatio. tut. ¶Sed quero,an ille,qui se excusat a testamentaria tutela repellatur a substitione pupillari.Casus est quod non,in l.amicissimos.in princ. ſ.de excu.tut. ¶Opp.de l. administratione.C.de lega.Soln.ibi in minte.Ratio est,qz tutor esse non potest. ¶Item opp.de l.cum filius.§.non iure.ſ.de lega.ij. Sol.ibi per tutorem non stetit,z sic ad legatum admittitur. ¶Item opp.j.de iure pat.l.iij. Soln.gl. quod ibi speciale in illo commodo. Tu dic melius vt ibi not. ¶Deinde dicitur hic,quod non pertinet ad fiscum,ꝛc. Contra, id quod aufertur ab indigno,fisco applicatur, l. Papinianus.§. memminisse.de inoff.test.Bto.sentit, qz hoc sit speciale,sed hoc nō

2 est verum: sed † est regula quod vbicunq; causa quare quis est indignus,respicit vtilitatem certe persone,id quod aufertur ab indigno applicatur illi.Casus est hic,z C.de lega.l.pen. ¶Circa

3 hoc quero †primo,vtrum hoc sit hodie correctum per auth. de nouis debitor.C.qui da.tut.possunt.Nā si testator reliquit tutorem ipse est creditor pupilli, z sic videtur quod non posſit esse tutor. Certe secundum opi.quam ibi teneo, quando testator scit quem dat tutorem,esse creditorem,tunc non repellitur, cum testator eum approbauit:hoc modo intelligo opi., illorum qui dicunt quod illa authenti.non habet locum in tutela testamentaria, si ignorauit ipsum esse creditorem,z tunc non videtur approbare conditionem eius,quam ignorauit,l.in confirmando.C. de confirmatem.de confirmat.tuto.Et ita intelligo opinio.eorum qui dicunt in tutela testamentaria illam authenti.habere locum. Pro hoc propositum.cum testator sciuerit illum futurum esse creditorem, dico quod non repellitur: z ita de facto consului, z ita etiam

a fuluit Dyn. ¶Ho.deinde hic argumen. ad executores testamentorum voluntatum,vt si acceperint legatum eis relictum,non possint renunciare officio executionis. Item si renunciant, repellitur a legato vt hic. Item si repelluntur, illud legatum non accrescit fisco, vel legatariis, sed filijs in quorum fauorem

b cium sibi fuit iniunctum,vt hic, z leg.pe.C.de lega. ¶Item hic,quod aut impugnauit iudicium defuncti,aut non.

ADDITIONES.

a AND.BAR. ¶Nota deinde.Et idem dicas in minor. nius.ſ.de exc.tu. Idem dicas in herede relicto executori reditatem repudiat,censeatur priuatus officio executoris eleganter dicit Bar.in l.codicillis.§.j. de an. leg. non in repudiationem tutele,tutor amittit successionem ex pupilli est tex.no.in l.amicissimos.ſ.de excu.tut.z vide ibi doc. quod lige in extraneo,secus in cōiuncto,qui erat relictus tutor licet tutelā repudiet,non tamen amittit legatum.q; potest petere pro actu persone quam tutele legatum præsumitur. l. tutor pro que tutoribus.ſ.de excu.tut.z vide aliam lab admittitur C.de leg.z ea que ego ibi notaui ad Bal.Et quid si accepit cōmissariam,an possit postea illam refutare,dic p non secundum Bal.in l.iij.§.j.ſ.de arb.z vide que dixi in cum Joannes. fta.z vide Bal.in rep.l.j.ff.de leg.ij.vbi pulchre loquitur. z Petr.in d.c.cū Joan.vbi refert z sequitur dictum Bald.in

b ALEX. ¶Ultimo no.Adde Bartol.in La filio.de all. Bar.z doc.in l.j.de lega.iij.cum concor.

§. Si pater Qui in accusatione falsi succedit omne cōmodū,quod sibi debet ex testamēto,ex persona sua.vel alterius:secus in eo,q; alteri debet in eius sit positus potestate.h.d.(Et exponit verba textus) Op.j.ea.l.§.qui autem filio et ibi dicam. Op.§ filius alibi prob.l.j.§.j.Sol.gl.dic vt ibi dicam.Tu dic (contradicendo) quod aliud ibi,aliud hic.Ratio,qz ibi seruus voluit acquirebat voluit.item defuncti,(qz defunctus voluit nouum nus vel pater non dimisit: hic vero defuncti voluntas bat.)licet postea dominus vel pater sit nexus impugn.

1 ☞Filiusfamilias in publicis iudicijs,an possit accusare, to patre.

§. Si filiusfamilias Quero, vtrum pro verū, q; pater gere tam pro relicto facto sibi,quā pro relicto facto filio sic,z bene,secundū ista tempora,secundū quæ filius omnia rebat patri,secus in his que patri non acquiritur. De quo

1 doc,in l.iij.§.fi filius.ſ.quod quisq; iuris. ¶Ultimo no. sum,q; in publicis iudicijs filius potest accusare inuito patre cor.text.in l.inter liberas.§.filiusfamilias.de adul.contra solum.§.necessitate.de bo.que lib.de quo dixi plene in

1 ☞Agenti iure hereditario non potest opponi exceptio dicate,vel similis ex persona sua.

2 Succedens ei qui accepit legatum.vel hereditatem defuncti test dicere postea testamentum falsum,si succedit per quasi consequentiam,alias secus.

§. Qui accusauit. tionem,non dicitur quasi gnus.h.d. ¶Oppo.z videtur,quod etiam si aliquis agat persona alterius dicatur indignus,vt ſ.ead.l.§.si pater.Sol. ex persona alterius inceperat competere tempore acquisitionis

1 proposite,hic postea.Ex qua sol.nota quod illi qui agit reditario,non potest opponi exceptio rei iudicate.dominū, milis,ex persona sua.De hoc est gl.in l.Mo.dixim.j.de

2 quod est no. ¶Quero, quid econtra . Aliquis succedit accepit legatum,vel hereditatem defuncti,postea vult stamentum falsum,queritur an possit? Dico sic. Aut titulo oneroso, quia emit, z tunc non repellitur ab Casus est in leg.pen.§.fin.de inofficio.testamen.

lee.ibi positam. Aut successit titulo lucratiuo, ⁊ tunc aut successit in illã rem, quam testator reliquerat principaliter, ⁊ tunc repellitur ab accusando, d.l.pe.§.fi.prout ibi loquitur de legato.l.filius patroni, ⁊ l.si filius qui patri.j.de bon.li. Si vero non successit in illã rem principaliter, sed per quandã consequentiã, tũc ab accusando non repellitur.d.l.pe.§.fi.prout ibi loquitur in hereditate: hec distinctio probatur j.eo.l.qui Titij. ¶ Ultimo esset querendũ qd ecõtra, hic loquitur qñ successit in legato: quid si successit in iure dicendi nullũ, vel falsum, vel inofficiosum? Dicam in l. tutorẽ. j.eo.

§. Etati

Glo.op.C.eo.l.Poila.⁊ dat multas sol. Dic vt dicam j.l.eo.l.tutorem.

1 ☞ Testimonium testis se ingerentis non valet, sed a parte productus, vel a iudice si testificatur, valet.

2 Testis, qui fert testimonium contra me in causa capitali, est meus inimicus.

3 Statutum puniens prestantem auxilium exbannito, non cõprehendit qui tulit testimonium coacte pro eo.

§. His vero.

Op. Dicere testimoniũ cogitur quis inuitus, licet fallat in quibusdã casibus, vt in l.lege Julia.⁊ l.inuiti.s̃.de testi. sed ille, qui aliquid cõtra testamentũ facit inuitus, nõ dicitur indignus, vt j.ea.l.§.aduocatum. ergo ⁊c. Sol.gl.ꝙ hic loquitur in eo qui dicit testimoniũ spõte. Cõtra hoc videtur tex.in auth.de testi.§.si vero ignoti.ibi.festinantes.⁊c.
a ⁊ ibi tenet Jac.de Bel.ꝙ testes debent esse citati, [a] non sua sponte testificari. Probo hoc, q2 si se ingerit, videtur suspectus, vt s̃.de
1 proc.l.que omnia.§.j.† Huius timore dicit Jac.de Bel.ꝙ semper testes debent esse citati, alias eorum testimonium non valet: tamen huic gl.non respondet: sed ad l.lege Julia. que dicit, ꝙ admittuntur sponte.id est. nõ coacti pignoribus, vel mulcta, citati tamen debẽt esse. Pro hoc optime facit text.extra de testib.cog.c.j. vbi proprie appellat coactionem, aggrauationẽ que fit post primam citationem. Sed mihi videtur, ꝙ dictum Jac.sit contra dictam l.lege Julia. vbi dicitur, Lege Julia, iudiciorum publicorum cauetur, ne inuito denuncietur, ⁊ sic nõ debent citari. Et hoc etiã videtur velle l.inuiti.eo.ti.⁊ sic respicit citationem verbalem. Preterea, si ista opinio Jac.esset vera, sequeretur absurdum, scilicet, quod quis delinquere deberet. Qui enim in prima citatione est cõtumax delinquit, l.omne delictum. de re mil. ⁊ sic sequeretur, quod quis deberet pati se in contumacia poni, quod est delictũ.

b ¶ Dic ergo sic. [b] Quandoque se ingerit sponte ad testificandũ non citatus a iudice, nec productus a parte, ⁊ isto casu eius testimonium non valet, ar.l.que omnia.s̃.de proc. Quandoq3 quis a iudice non citatus, sed a parte requisitus producitur, ⁊ tũc valet testimoniũ eius: tamen a volente dicitur testimonium prolatum
* sponte. De hoc gl.ista*loquitur, ⁊ gl.in l. qui cum natu maior.§.sed si non accusauit.de bo.liber.⁊ d.l.lege Julia. Quãdoq3 quis deponit citatus a iudice. ⁊ tunc etiam valet testimonium eius, l.si quando.C.de testib. Facit l.cum ab initio. quemadmo. testa.ape.tamen si talis testis poterat recusare ne cogeretur, diceretur testimonium sponte prolatum, ⁊ sic valet. Et hoc modo potest intelligi d.l.lege Julia. Sed si recusare nõ poterat, diceretur testimonium prolatum non sponte, sed coacte. ¶ Quero, licet ista sint vera in se, an sint necessaria quantum ad hunc text. Respon. iste text. loquitur simpliciter non distinguendo sponte, vel coacte: vnde ipsum simpliciter intelligo. Non obstat §.aduocatum. quem gl.allegat. Nam licet quis cogatur ferre testimoniũ, non tamen cogitur dicere sic, vel aliter: ⁊ ideo si tulit malum testimonium, merito dicitur indignus: q2 licet coacte dixerit, non tamen fuit coactus ad sic dicendum. Simile in preside iudicante. j.
c ea.l.ver.quidam. ¶ Quero, vtrum [c] qui fert † testimonium in cau-
2 sa capitali, sit meus inimicus? Dicit gl.ꝙ sic. in c.cum P. Manconella.⁊ in c.meminimus extra de accu. ¶ Iste §.facit ad quest.
3 † dicit statutum, ꝙ quicunq3 prestiterit auxilium exbannito, puniatur in centum: modo aliquis prestitit testimonium pro exbannito, queritur an puniatur pena statuti? hic text.facit, ꝙ sic: tamẽ distinguendum videtur, [d] vt gl. hic dicit: q2 est verum, si prestitit testimonium sponte: secus si coacte. Facit ad istum §.j̃. de bo.lib. l.qui cum maior.§.is demum.versi.sed si non accusauerit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Esse citati. An valeant testes non citati, vide omnino Bal.in ca.j.§.porro, que fuit pri.cau.benefic.amit.in glo.magna. in vers.non coactus, per illã gl. Et an testes debeant deponere iurati, vide quod no.Bar.⁊ doc.in l.libertorũ.C.de testi. adde tñ ꝙ no.Ant.in c.in nomine Dñi.de test.vbi dixit ꝙ valet dictũ testis deponẽtis in presentia iudicis.⁊ partis, licet non fuerit citatus. Allegat do.de Rota, ⁊ Spec.in tit.de teste.§.qualiter, vers.iudex. ⁊ quid si iudex recipiat testes ex officio nõ productos, vide omnino Bal.in l.presbyteri.C.de episc.⁊ cle.⁊ in l.libertorũ.⁊ ibi Bar. C. de test.⁊ Bal.in l.ij.C.de bo.auth.iu.pos.⁊ vide Bald. in auth.sed nouo iure.C.si cer.pet. Itẽ adde ad hic no.ꝙ testis deponẽs preiumit ꝙ inuitus deponat. Ita dicit Bar.⁊ post eũ habes in l.presbyteros de epis.⁊ cle. ¶ Uide Maria. Soc.in rub.de dila.art.vij.ver. octauo procedit, vbi de teste a parte producto, licet non citato, ꝙ probet.

b POMA. ¶ Dic ergo sic. Uide in capi.proposuisti.de probatio. ⁊ in c.ij.de testa.

* CLAV. DE SEISS. ¶ De hoc gl.ista. Adde bonum text. quem ibi ad hoc no. Pau.de Ca.in c.cum in tua.extra de sponsa. ⁊ vide Alex.consi.lxviij.vol.ij.

c ALEX. ¶ Quero vtrum. Utrum qui fert testimoniũ in causa capitali cõtra me, sit meus inimicus, ⁊ an possim illũ repellere a testificando cõtra me in alia causa. In quo Jo.And.in c.meminimus. de accu. in gl.si dixit, ꝙ si fuit testis cõtra me in causa criminali, vel in causa ciuili, que erat omniũ bonorũ, vel maioris partis, ꝙ repellitur. Ad ꝙ est gl.⁊ ibi legitur, ⁊ no.in auth.si dicatur.C.de testi. Et hoc verũ, nisi coactus tulisset testimoniũ, q2 tũc nõ põt repelli vt inimicus, alias aũt repellet. Sed quãta fides erit ei adhibẽda, in arbitrio iudicis est per d.auth.si dicatur, ita dicit Imo.in c.j.de iu.de quo ibi latius per eũ. In omni aũt causa ciuili videtur ꝙ si talis testis fuit spõte testificatus, videtur suspectus, ⁊ põt recusari, ex quo spõte se obtulit nõ citatus, vt hic, nec productus a parte, secundũ no.hic. Si vero spõte se nõ offert, sed citatus, vel productus a parte, licet posset se excusare, dicitur spõte testificari, ⁊ est suspectus. Ita tenet Imo. in d.c.j.⁊ ibi latius per eũ. Et ex his dicit gl.no.in c.cũ super abbatia, de offi.dele.ꝙ ille qui aduersatur mihi in alia lite, põt recusari a me in alio iudicio, in alia causa quã illa quã mihi monet, etiam si causa quã habeo cũ illo quẽ recuso nõ sit sua, sed collegij.ꝙ est no. fm Im.in d.c.j. Si aũt nõ aduersatur tũc in alia instãtia, sed alias fuit aduersatus, tũc si in causa criminali, vel ciuili, vbi agebatur de omnibus bonis, vel maiori parte, per id ꝙ habetur in l.propter litẽ de excu. tut.poterit recusari. Si vero fuerit alia causa ciuilis, videtur ꝙ nõ possit recusari, vel hoc relinquitur arbitrio iudicis, arg.eorũ que dicũtur in d.auth.si dicatur. Ita dicit Imo.ꝙ no. Adde Bar.in l.iij.in prin. s̃.de test.⁊ ꝙ ibi dixi.⁊ omnino Inn.in c.cũ oporteat.in gl. sup verbo, inimicos.de accu.⁊ Imo.in c.cũ P.de accu.⁊ in d.c. meminimus.

d ALEX. ¶ Distinguendum videtur. Uide Petr.de Ancha.in c.cum P.de accusa.⁊ vide j.§.proximo.

1 ☞ Aduocatus vel fideiubens pro bannito, dicitur prestare auxilium, ideo si per statutum esset prohibitum dare auxilium bannito, ille incurret penam statuti.

a §. Sunt qui putant.

[a] Op.de l.qui cũ maior.§.si patroni.j.de bo.li. Sol.ibi in portiõe debita patrono, que nõ ita de facili perditur, sicut illud legatũ, cũ sit mere lucrũ, arg.l.fi.C.de codi. Cõtra hãc sol.op. de l.fi.in prin.s̃.de inoff.test. Soluit gl.ꝙ ideo ibi, q2 querela est ma-
1 gis odiosa, quã bo.pos.cõtra tab. Nota hũc §.ad statuta, † que dicũt, si quis prestiterit auxiliũ vel fauorẽ exbãnito, ꝙ esse aduocatũ eius, est pre-
b stare ei auxiliũ.⁊ fauorẽ: ⁊ ideo sis cautus ne sis pro eo, [b] nec pro eo fideiubeas, nisi mãdato iudicis, alias in penã incideres, arg. huius legis.

ADDITIONES.

a ¶ Sunt qui putant. Aduerte quod Bar.arguitur de contrarietate in hoc §.sunt qui putant. Sed pro solu. vide concor.ad l.in furti.§.opem.ff.de furt.

b ALEX. ¶ Ne sis pro eo. Cõtrarium videtur tenere Bart. in l.in furti.§.opem.de furtis.⁊ Pet. de Anc. ⁊ alij, in c. cũ P. de accu.

§. Quidam ⁊ presidem.

Op. munus iudicãdi est necessariũ, l.munerũ.§.iudicandi.j.de mu.⁊ hon. Unde nõ dz repelli vt indignus, arg.j.proxi.§. Huius timore dicũt quidã, ꝙ isti male putauerunt. Hec sol.nõ est vera, q2 Iuriscõsultus nõ posuisset hic ista verba. Quare gl.dicit, ꝙ hic non dicitur coactus: q2 spõte suscepit officiũ. Quod nõ placet, q2 ⁊ aduocatus suscepit officium sponte vt j.proxi.§. Quare tu dic, quod licet cogatur iudicare non tñ cogitur sic iudicare, vnde cum apparet per sententiam appellationis, ꝙ male iudicauerit, censetur indignus: ita loquitur hic. ¶ Contra hoc op.q2 sententia in causa appellationis quandoq3 primã sententiam in peius reformat, vt j.de app.l.j. Sol. Ibi denotat facti contigentiam, quod tamen regulariter non presumitur: ita loquitur, hic. Et predicta intelligo quando ex eisdem actis prima sententia est retractata: secus si est ex nouis probationibus, arg. l.eos.C.de appe.tunc enim erit quid ei imputari possit.

1 ☞ Indignus non dicitur, qui facit ex necessitate.

1 §. Aduocatum.

Nota, † ꝙ qui facit ex necessitate, non repellitur vt indignus: nam aduocatus fisci de necessitate facit, ⁊ de necessitate sic facit, cogitur enim suscipere, ⁊ procedere, ⁊ prosequi, sicut ei est delatum.

§. Qui principale.

Qui principale testamentũ accusat, repellitur ab omni commodo, quod sibi debetur ex eo, vel ex eius accessorio: secus si ex alia volũtate per se principaliter subsistẽte: sed qui accusauit accessorium, non repellitur ab eo ꝙ sibi debetur ex principali. h.d.

Bart, secunda super Infort. R

¶ In gl.in verb.repellendus ibi dñ dicit,l.qui titiꝰ. Sol.ibi neutrum est accessoriū alterius,sed vtrunq; principale: vel ibi impugnat accessoriū,z sic non obstat gl.vel ibi non dixit testimonium,licet professus sit se velle dicere.

§. Si qui. Ratio huius §.est,quia tutela est onus, vnde suum delictum non remouet ipsum ab onere, sed a lucro,vt hic videbitis.

1 ¶ Cõfirmatio quãdo confirmatũ per se subsistit, quid operetur.

§. Qui mortis Op.ff.de cõtra tab.l. sub conditione. §.fi. z l.in seruitutem. §.sed z si quid.de bo.lib.Soluit gl.q aliud in contra tabulas,vt in cõtrario:aliud in querela,vel accusatiõe falsi,vt hic.Sed que est ratio, gl.non ponit.Quare tu dic,q ratio est,nam in accusatione falsi, vel querela inofficiosi,disputatur solum de viribus testamenti,z ideo non repellitur,nisi ab eo q debetur ex testamento, vel volũtate pendẽte ab eo,quoniam pena delictum egredi non debet, vt ff.l.priori.sed in cõtra tab.disputat de iure patris,z filij,z patroni,z liberti,l.filio.§.j.§.de inoff.testa.z not.in l.ex duobus.§.fi.de vul.z pu. merito debet repelli ab omni cõmodo, quod haberet a patre,vel a liberto. Bl.soluit aliter in l.etiam.de inoff.test. q hic loquit in donatione causa mortis,non confirmata testamẽto: sed a lex contraria loquitur in donatione testamento cõfirmata. Contra hanc sol.op.q confirmatio non releuet aliquid,cum donatio causa mortis per se subsistat;sicut quãdo debitor legat creditori quod sibi pure debet,l.si creditori.§.de lega.j.Sol. Cõfirmare,id b quod est per se validum,nihil releuat, quando in potestate cõfirmantis non est illius actus annullatio, vt in exemplo proposito de debitore legante creditori: q nõ est in potestate debitoris illud debitum annullare. Sed quãdo in potestate cõfirmantis est, illum actum annullare,tunc releuat confirmatio, vt debeatur ex confirmante,non ex confirmato,l.si quãdo. §. de lega.j.ideo si donatio fuerit confirmata,incipit deberi ex testamento, merito qui testamentũ impugnat,ab eo repellitur. Et hec est vera solu. quãtiã tenet Jac,But.in d.l.etiam. Alij dicunt,q hic loquit in donatione causa mortis,quam promisit non reuocare:de qua loquitur l.vbi ita.de dona.causa mor. Hec sol,licet in se sit vera,tamen non placet,q illa donatio dicit inter viuos,non causa mortis, d. l.vbi. Item op. secundum predicta differt legatum a donatione causa mortis,contra Justi.de do.§.j.Respon.ibi dixit, fere,propter illud q hic dicitur,z propter alia, q in quibusdam differt. Et ratio huius differentie est,q donatio causa mortis non confirmatur testamento sed morte.

ADDITIONES.

a AND.BAR. ¶ Sed lex.Nota ergo sin. quod ad confirmationem donationis non requiritur aditio ex testamento. Facit casus sin.in l.sequens questio.de lega.ij. secundum Ang. in repe.l. eam quam.C.de fideicom.quẽ omnino vide. Facit quod no.Bar. in l.qui Rome.§.Flauius.de verb.obl.Facit tex.no.i l.j.§.de his qui sine ma.ad libe,deue.Et vide Bar.in l.mortis. de dona,causa mor.z do.meum in l.fin.eo.tit.

b ALEX. ¶ Nihil releuat. Et sic habes hic gl. fing. q ad confirmationem donationis causa mortis,non requiritur aditio. Dixi post Bar.in l.mortis.de dona.caus.mort.

§. Omnes Op.j.de iure fisc.l.edicto. §.nihil. vbi nihil interest ex qua causa quis non capiat. Sol.illa determinatur per istam,z per §.eos.in eadem lege,quia nihil interest,dummodo vt indignus non repellatur,vt hic.

LEX VI.

1 ¶ Pena non debet egredi delictum.

2 Heres conficiens inuentarium,si omittat vnam rem ponere in inuentario,perdit in totum Falcidiam,z beneficium inuentarij.

3 Heres,qui negat rem fuisse in bonis defuncti,in illa re non detrahit Trebellanicam.

Rescriptum. a Pena non debet egredi delictum,h.d. Simile habetis i he a 1 2 rede,qui conficiendo inuentariũ aliquid omittit, vt per dat ben eficium falcidie,solum in eo quod omittit.l.sciamus. §.illo.C.de iure deli. Tamen ista lex videtur hodie corrects per tex. in auth.de here.z Fal.§.sanctimus,vbi dicitur,si vnam rem omittit ponere dolose in inuentario, priuatur beneficio legis Falcidie,in totum,z perdit etiam beneficiũ inuẽtarij. Quod tenet ibi Jac.de Bel.z idem tenet Dy.licet Ly.in auth.sed cum testatore. C.ad l.Fal.in ix.q.videatur tenere oppositũ dicẽs.q solum in illa re priuat Falcidia:q mihi nõ placet,q per auth.pena omittẽtis facere inuentarium,vel malignantis circa ipsam, est aucta,vt teneatur legatarijs insolidũ, quod de iure antiquo nõ erat. Item est aucta,quod omissio vnius rei priuet eum in toto,vt ibi dicitur Item puto quod hec lex sit correcta in alio,q hic illud quod aufertur heredi per subtractionem rerum,applicatur fisco:hodie vo videtur,q applicetur legatarijs,Nã tex.dicit,q legatarijs debet plene dare etiam de suo,d.auth.sed cum testator. 3 re vnde sumitur. ¶ Ultimo nota per ista lege. Nã cum quidei commissarius vniuersalis peteret fideicommissum, fuit tionem quod talis res erat in bonis defuncti, ille habito no.ad deliberandum respondit,q non credit,z postea fuit tum. Certe in illis rebus non potest detrahere Trebellvt hic,z l.Paulus,z l.beneficio.ad l.Fal.z ad Trebell. vbi dicit.q est in dignus Falcidia qui aliquid egit, vt omissũ periret:sed ille q cõsulte negat aliquid esse in bonis fideie, intercidat: ergo ꝛc. Preterea dicitur in corpore Falci, quod quicunque malignatur circa Falcidiam, indignus Falcidia,ergo ꝛc. Idem puto in eo, qui scienter negat malignari.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Rescriptum,An qui omittit ponere rem in rio,amittat Falcidiam pro illa re,an in totũ. vide Bar. in lus.j.ad leg.Fal.z quod no.Jmo.in l.ex facto.§.Julius nus.de vul.z pu.per Bal.in d.auth.sed cũ testator. ¶ Adde an qui omittit ponere vnam rem in inuentario tur beneficio totius, Bald. consi. clxxxix. in. lib. z consi.cclxxvj.

LEX IX.

1 ¶ Feudum ex his causis reuocatur,ex quibus legat.

Inimicitie. Propter inimicitias qui causam status mouet,legato est indignus. plicabitur.h.d. Nota hanc gl.q propter istas causas retur feudum,vt in feud.qualiter feud.amit.in prin. Quare ratio huius legis.quod in primo z secundo casu legatum catum,non applicatur fisco,sed remanet apud heredem.l. de adi.le.sed in tertio casu applicatur fisco? Respondeo, se potest,q in primis casibus legatarius facit aliquid permittente iure,vnde videtur mutata voluntas defuncti. vltimo casu,iuridice facit petẽdo testatorẽ in seruitutẽ reuocavnde non ita de facili presumitur mutatio voluntatis defunc. Tamen contra hoc op.de l.filio.§. Seia. ff.de adi. le. vbi accusabat de homicidio.z sic iuridice faciebat,z tamen videtur mutata voluntas. Solue ibi iuridice accusabat.tamen suam pretendebat utilitatem,vel interesse non pretendebat:hic vero pretendebat interesse propriũ.z commodum rei familiaris.

LEX X.

Ih fraudem. Dicitur hic, fraudem phum dederat de iure fisc.l.non intelligitur.§.si quis facit instrumentum publicum. facit nam non incidit. Huius timore gl.in d.l.nõ intelin verbo,chirographus.intelligit de cautione, scilicet.primato.z sic puto hoc debere intelligi. fieret instrumentum publicum adhibitis testibus. quorum fide posuit.q hoc secretum teuerent: tacitum fideicommissum,z habet locum quod hic dicitur.

§. Si quis. Rogatus restituere capaci. licet mortis sit incapax,legatum retinet si poze mortis sit aliud expresse actum,hoc dicit. Dic vt in gloss.

LEX XI.

Heres qui tacitam. (Pena delictum egreditur,h.d.)

LEX XII.

Quidam. Licet testamentum scriptis in primo auferrur hereditas, tunc ad diguis.non autem prelegata.nisi aliud testator fisse appareat.h.d. Dicitur hic,q testamentum secundum ler. Contra uno v3.z instituti in secundo sunt heredes.l.z indig. l.ex facto.§.Julius Longinus.de vul.z pup.Solut gl.q nota quantũ ad cõmodum instituti,sed ipso iure bene valet.vt in contrario.Contra hoc op.q si hoc esset verũ:ergo primum testam tum rumpitur.q8 est contra hunc ter.Solut gl.o. q tex.dicit q non rumpitur,est verum,s.z in effectu.hoc etiam net Jac.de Are.Hec lec.licet in se sit vera,non tamen quantũ hanc legem. Nam si hoc esset verum,hereditas auferretur vt indignis instituris in secũdo testamento,nõ in primo.sed here loquitur de primis heredibus.ergo ꝛc.Quare tu legas hãc lvt litera iacet.q2 in secundo testamento fuerunt instituti nõ capaces.Sed dices,ergo primum testamentum maneret liter in viribus suis,vt Just.quib.mo.testa.in pr.§.posteriore. de inius.testa.l.j.z ij. Sol.intelligo dictũ Justic.hic secundũ

ipse allegat, q̃ hoc verum, q̃n testator fecit secundum testamentũ inualidum, q̃ suos heredes reputauit indignos, sufficit enim q̃ reputentur indigni, etiam in non solenni voluntate. l. hereditas. C. eo. secus si in secũdo testamento heredes simpliciter instituisset. Et q̃ hec lec. sit vera, probatur ex lege quam Jurisconsultus allegat ibi dum dicit. in eius persona. ꝛc. Nam in eo cuius nomine cancellaſ, fit hec distinctio, an cancellauit, q̃ heredes reputat indignos, vel non. vt ſ. de his que in test. delen. l. cancellauerat. (Bl. in verb. heredibus. op. de l. hereditas. C. eo. ꝛ dicit gl. dic vt ibi dixi, ſed certe concordat. ſed ſi quis vellet tractare totã materiam eſſet longa, dic vt ibi.) Item op. gl. C. de rei vxo. ac. in prin. Vbi dicit, q̃ ſit idem effectus voluntatis facte nõ ſolenniter, ꝛ facte cũ ſolennitate: ſed illud ſpeciale fauore dotis. l. j. ſ. ſol. mat. Item op. ſ. de in die adict. l. ſi vẽditor. in prin. verſi. ſed ſi neuter. Et ſ. ſed ꝛ ſi pupillus, dic vt ibi. Item ibi. per ſecundam emptionem inualidam recedit a prima. Sol. ibi ſecunda venditio non erat omnino inualida, arg. Inſt. qui. mo. tol. ob. ſ. preterea. Item in glo. in verb. iudicauit ibi. ſ. ſi heres. ſolu. matr. Hoc quod hic dicit, debet diſtingui. vt ſ. dixi. ꝛ no. in d. l. cancellauerat.

LEX XIII.

1 Matrimonium contractum cum polluta per adulterium non valet. ſi viuente primo marito data ſit fides de ducendo illã poſt mortem viri.

Caudius. Non poteſt quis inſte ducere in vxorem eandem, quã polluit per adulterium, ꝛ a tali vxore tãquam ab indigno aufertur, quod ei a viro relinquitur. h. d. Nota. † q̃ matrimonium non valet, quando ducit quis in vxorem eam, quam polluit per adulteriũ. quod Canoniſte intelligunt, quando polluit eam data fide, quod ſi vir deceſſerit, eam in vxorem ducet, c. ſi. de eo qui ducit in matri.

a quam poll. per adul. Op. dicitur[a] hic, damnatam de adulterio duxit vxorem. Contra, ſi fuit damnatus, ergo decapitatus. l. quãuis. C. de adul. Soluit gl. q̃ illa pena non habet locum per iſta iura. Simile habetur in l. ij. ſ. miles. ſ. ex qui. cau. inſa. irrog. ꝛ l. qui cum vno. ſ. adulterij. j. de re mi. Alia gl. que eſt forte melior dicit, vt illud quod dicit text. in l. quamuis. quod debet gladio puniri, eſt verum gladio materiali, vel ciuili. ſecundum gradum perſonarum ita no. in l. ſi quis viduam. j. de queſtionibus. Vel dic. quod

b hic ex cauſa fuit minor pena impoſita,[b] l. quid ergo. ſ. pena grauior. de his qui no. infa. Item op. q̃ non applicatur fiſco. ſed certis perſonis. l. qui contra legum. de incest. nup. Solu. puto q̃ hec lex hodie corrigatur, q̃ aufertur vt ab indigno. nec fiſco applicatur, ſed perſonis que enumerantur in l. qui contra. Quero. in iſto caſu q̃n agitur de bonis auferẽdis mulieri. que ad eam peruenerunt a viro. vtrum ad probationẽ adulterij ſufficiat probatio condemnationis facte de viro. Et videtur quod non. vt j. de adul. l. denunciaſſe. ſ. fin. In contrarium facit hec lex. Credo. ꝛ quantum ad cauſam bonorum. ſit verum quod hic dicitur. Item quantum ad diſſolutionem matrimonij idem videtur, ſecundum hec iura. Sed hodie ſecundum moderna tempora. ſecundum que matrimonij diſſolutio nullo modo fieri poteſt. vt no. in l. rerum quidem amotarũ. ff. re. amo. forte non ſufficeret, ſicut in cauſa adulterij, vt no. in l. denunciaſſe. ſ. fin.

ADDITIONES.

a AND. BAR. Op. dicitur. Que pena imponatur adultero, de iure digeſtorum non eſt expreſſum. ꝛ vide Modernos in c. ſignificaſti de adul. vbi referunt. ſed nihil boni dicunt.

b ALEX. Minor pena impoſita. Facit quod no. in l. in cognitione ſupra ad Syl. ꝛ in l. fin. ff. ſi quis ali. teſta. prohi.

LEX XIIII.

1 Legatum factum a clerico concubine, ei aufertur, ꝛ dat̃ fiſco.

Mulierem. Quod relinquitur a milite ei, quam ſtupro cognouit, a fiſco vendicatur. Inſt. d. Opp. j. de don. l. affectionis. Sol. Aliud in primaro, vt ibi, aliud in milite, vt hic. Ita no. in l. ij. C. de do. inter vi. ꝛ vxo. ꝛ

1 l. miles ita. ſ. j. ff. de teſt. mil. Quero, † quid in ſacerdote, vel clerico relinquente concubine? Dico idem quod in milite armate militie. Dic vt no. in ſimili. j. de re. iu. l. miles ita (ꝛ ita tenet Richard. Malumb. in quadam ſua diſputatione.)

LEX XV.

Heredi. Qui impugnat acceſſorium non primat̃ eo, quod conſequitur ab acceſſorio. h. d. (Bone exemplũ in fi. de prelegatis detrahitur falcidia, ꝛ habeo iura. j. eo.)

LEX XVI.

Cum ſecundis tabulis. Qui dicit pupillum fuiſſe ſuppoſitum, videtur ſecundas tabulas impugnare: ꝛ ideo ei, quod in illis relinquitur, aufertur vt ab indigno. h. d.

Quidam habent hic, vicia ſententia, in ablatiuo, tunc ſtat propꝛie. Sed ſi habes dictam ſententiam, in accuſatiuo, tunc ſubaudi. ſecundum, id eſt, ſecundum ſententiam ſecundum ſe dictam ex teſtamento non haberent. Opp. q̃ iſte non ſit indignus, quia iudicium non impugnauit, ſed dicit illud nõ eſſe falſum. l. poſt legatũ. ſ. amittere. ff. eo. l. pen. Sol. Dicit hic, perſonam pupilli, cuius teſtamẽtũ eſt pupillaris ſubſtitutio, talẽ cui pater nõ potuit facere teſtamentũ. ꝛ ſic pupillarem ſubſtitutionem impugnat: ſicut ſi aliquis diciſſet teſtatorẽ eſſe ſuũ ſeruũ. l. ſi inimicitie. ff. eod.

1 ¶ Inimicitie que interuenerunt ſine culpa legatarij non ſunt ſufficientes ad reuocationem legati.

a **§. Quoniam.**[a] Inimicitie inter legatarium, ꝛ teſtatorem prouenientes, abſq̃ legatarij culpa, enim legato non priuant. h. d. Ad euidentiam ſcias, q̃ cum illa concubina quam quis habet non dicitur quis ſtuprum commiſiſſe. Item q̃ liberta debet patrono in cõcubinatu conſen-

1 tire. alias videtur delinquere. Not. † hunc caſum ad limitationẽ l. iij. ſ. fin. ff. de adi. le. vt quod ibi dicitur quod propter inimicitias reuocatur legatum, eſt verum ſi inimicitie interuenerunt cũ culpa legatarij: ſecus ſi ſine culpa, vt hic: quod tene menti.

ADDITIO.

a AND. BAR. Quoniam. Et vide Bart. in l. miles. ſ. ff. ff. de adul. ꝛ vide ter. in l. j. ſ. cum quis. ff. de queſt. ꝛ no. fin. Bal. in l. ſed ẽſi quis. ſ. illud. ff. ſi quis cau.

* CLAV. DE SEISS. Hunc ſ. dicit ſingularem Are. in l. ij. ſ. fin. j. de verb. oblig.

§. Cum heredis. Op. de l. j. ſ. ſi heres. ſi tab. teſt. nulle exta. Sol. vt l. cancellauerat de his que in teſt. delentur. (ꝛ l. noſtram de teſt.)

LEX XVII.

1 Syndicus an incurrat penam, ſi maleficia que ignorauit non denunciauit,

2 Ignorantia iuris quo ad fructus an conſtituat quem in mala fide. numer. 2.

Heredem. Qui non vindicat mortem defuncti, indignus eſt hereditate, ꝛ actiones confuſe non reſtaurantur. niſi ignorantia fuerit decepꝛ. h. d. Nota diſtinctionem quam facit hic ter. vtrum actio reſtituatur, vel non. ꝛ quando reſtituatur directa, dic vt l. deferre. ſ. fi. j. de in. fiſ. Op. ille qui ignorat, non tenetur accuſare. l. ſi ideo. C. eo. Sol. ibi ignorauit, nec poterat certificari habita diligenti indagatione: hic vero ignorauit ignorantia facti ſupina, quod facit

1 ad queſt. † Syndicus tenetur denunciare male factorem ſub certa pena: quid ſi non denũciauit, q̃ ignorauit: Certe ſi ignorauit taliter q̃ non potuit certificari, tunc nõ tenetur: alias ſecus, vt hic. Quero quid ſi iſte de quo hic loquitur fuit deceptus ignorãtia iuris? Bl. dicit ſecus. l. ſed ꝛ ſi lege. ſ. ſcire. ff. de pe. here. quam

2 ſigna. Tu dic, † q̃ ideo q̃ ignorantia iuris quo ad fructus nõ cõſtituit quem in mala fide l. ſi fur. ſ. j. ff. de vſuca. ꝛ ibi dixi, ꝛ habes gl. contrariam in l. pe. ſ. ſi qui ius. ff. de iur. ꝛ facti igno. ꝛ l. j. C. eo.

LEX XVIII.

1 Fructus qui percepit ex fundo modo, an teneatur ad eſtimationem vel ad fructus. vide in ſi.

Eam qui. Qui tacitam fidem accommodauit de reſtituendo fideicommiſſum, tenetur ad fructus, ꝛ poſt litis cõteſt. ad vſuras iſtorũ fructuũ de rigore: ſecus de benignitate. h. d. Op. ꝛ videtur q̃ vſure iſtorũ fructuum perceptorum ante litis conteſtationem, veniant, vt ff. de pet. he. l. heres furioſi. ſ. fi. Sol. ibi loquitur in petitione hereditatis, alia quam iſta que cõpetit fiſco. Hec ſo. videt contra l. j. C. eo. vbi etiã q̃n fiſcus aufert ab indigno, habeẽ ratio fructuum. Sol. Illud verum de rigore generaliter, ſed de equitate aliud ſtatuitur in hoc caſu tantum, quãdo propter fideicommiſſum tacitum aufertur, vt hic: ſecus ſi auferretur propter aliã cauſam, vt in cõtrario. facit l. cũ quidã. ſ. in tacito. ff. de vſur. Contra hanc ſo. videtur j. proꝛi. ſ. vbi idem iuris videtur in tacito fideicõmiſſo, q̃ in alue. Sol. Quantũ ad vſuras differt tacitum fideicommiſſum ab aliis, licet

1 in multis cũ aliis concordat. † Quero percepiſti fructus ex predio meo, an teneris ad fructus, vel ad eſtimationẽ? Hic videtur text. q̃ de iure cõmuni quis teneat tantũ ad pretiũ, licet de benignitate aliud ſtatuatur in fideicõmiſſo tacito. Quod intelligeᵉ in

a fructibus conſumptis, vt hic, q̃ fructus preſumunt conſumpti

b ex curſu temporis, ꝛ ita ad eſtimationem deuenitur.[b] Ita no. Ly.

c de pig. ac. l. i. ꝛ gl. i l. diuortio. ſ. ob donatiões. ſol. mat. ꝛ ibi dixi.[c] Et ibi per Jac. de Are. hoc etiã probãt omnes leges que dicũt, q̃ debẽtur vſure fructuũ, ꝛ ſic deuenitur ad eſtimationẽ. hoc eſt verum quãdo fructꝰ debenẽ in ſpecie, vt q̃ ex fundo percepiſti fructus. Secus ſi debes fructꝰ in genere, vt q̃ promiſiſti decẽ corbes.

frumenti per stipulationem,qz tunc non deuenitur ad estimationem,nisi propter moram,secundum materiam l. vinum. supra si cer.peta.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Quod intellige. Bene facit quod no. Ang. in l.j.per gl.ibi.C.si aduer.vsuc.vide Alex.z Aret.in l.diuortio.ff.sol.mat.

b ALEX. ¶Ad estimationem deuenitur. Et sic sustentabitur libellus,dicendo,peto fructus si extant,si non,peto estimationem. Ita vult Bal.z Ange.in l.diuortio.§.ob donationes, sol. mat.z ibi est bona gl.pro ista materia,z bonum dictum Bar.

c ALEX. ¶Et ibi dixi. Pro practica video.no. per Jmo. in l.z ex diuerso.§.j.z quod ibi dixi.de rei vendi.

§. Bonis. A quo vniuersa bona auferuntur apud eum onera eris alieni non remanent:tamen iura confusa non restaurantur.hoc dicit.

a **§. Pro parte.** a In bonis que auferuntur ex causa taciti fideicomissi prelegata non veniunt:z prelegata intelliguntur prout testator reliquit, nō put de iuris subtilitate debentur.h.d.Op.j.ad Treb.l.in fideicomissariam.§.ii.Certe non potest dari alia sol, nisi qō sit hic speciale, quando aufertur hereditas vt ab indigno:cum enim sit penale, ideo venit restringendum:sed ibi quādo aufertur ab eo ad quem vadit ex voluntate defuncti,vt ad fideicommissariū. ¶Cōtra hāc sol.facit hic tex.qui dicit,q ratio iuris non inducit diuisionē que est ratio communis,z quo ad fideicommissarium , z omnē a quo aufertur hereditas.Quare dic, q ista voluntas testatoris videt esse solum quādo grauat de restituendo non capaci: secus si gravat de restituendo capaci, vt in contrario. Ratio qz testator libenter voluisset facere heredem non capacem, z qz non poterat facere heredem hunc pro illo,z ad eius vtilitatem. Unde perinde habetur,ac si in nulla parte eum instituisset,z legatum solum reliquisset.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Pro parte. Istum text. pro decisione not. q. all. per Bald.in l.quanquam.z est sing.secundum Bald. in leg.cum virum.C.de fideic.z ibi limitant.

LEX XIX.

Iscriptis. (Alias incipit, Paulus. Dicit vt quod ibi notatur.) leg.j.§.j.si quis alij. testa. prohib.z

LEX XX.

1 Maritus occidens vxorem, vel non vindicans eius mortē, perdit lucrum dotis delatum per statutum.

Iqui. Op.del.si ab hostibus.§.fi.ff.sol.matri.vbi non applicatur fisco,sed vadit adheredes mulieris, Sol.ibi vir occidit vxorem,ideo dotem nō fuit vnquam lucratus:sed hic, vxor fuit interfecta ab alio, vnde vir dotem lucratur,quam postea perdit,qz mortem non vindicauit.

1 Ita dicit ibi Jac.de are.quod tenet:menti ad statuta que dicunt, quod muliere decedente in matrimonio sine liberis, vir lucratur

a certam partem dotis,vt eam perdat si vxorem occidat, a vel eius mortem non vindicat.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Vxorem occidat. Utrum occidens vxorem , vel non vicissens mortem eius non lucretur dotem , adde Bald. in l. sequens gradus.§.j.ff.ad Syl.Vide Bald.latius j.cod. l.ff.in fi.z quod ibi dixi.Adde Bal.consil.ccxxiij.lib.j.

LEX XXII.

1 Tutor potest accusare nomine pupilli.

2 Accusans testamentum de falso,qñ privetur relicto eidem facto.

3 Persona vna quando possit haberi loco plurium.

4 Pupillus qui perdit legatum ex facto tutoris duplici remedio illud recuperat,scilicet vel restitutione in integrum, vel contra tutorem,quando est soluendo.

Utorem. Qui ex necessitate officij testamentū accusat,ab eo quod proprio nomine meruit,non repellitur. Item qñ plura iura concurrunt in persona vnius, perinde est ac si concurrant in persona diuersorum.Item pupillus ex facto tutoris perdit,sed restituitur.h.d. No.tex.ibi,distincta sunt iura,z vide Utramō.in l.j.C.de sac.san.

1 ecc.Op.tex.dicit hic tutorem qui pupilli sui nomine, &c. Contra, tutores non possunt accusare pupilli nomine,sed suo tantū. Sol. exponit gl.q pupilli nomine,id est,ad pupilli vtilitatē, suo tamē nomine accusant. Idem tenet gl.in l.cōtraria,z in l. polla. C.eod. Hec lect.nō placet,qz imo tutor tutorio nomine accusare potest, vt hic,z d.l.Polla. Non obstat l.ij.qui accu.nō pos. qz verum est, q nō pōt se subscribere nomine pupilli,sed nomine suo, tamē bene pōt accusare nomine pupilli. Simile C.de min.l.fin.vbi ali[a] accusat,alius inscribit.Et hāc opi.tenet Ric.Mal. Dicit hic,q accusat nomine alieno,z nō privāt legato,ℨ §.e.l.post legatū.§.sunt qui putāt,z l.fi.in prin.§.de inof.test.Sol.ibi voluntarie accusat,qz officiū erat volūtarium:hic de necessitate,qz officium cessariū.Cōtra hoc op.§.de inof.testa.l.filius.in prin. in patre quē cōstat nō teneri accusare, cū nō teneat pater licet voluntarie,accuset,tñ est officiū,necessariū magis qz tarium.Sed ℨ hoc op.§.e.l.post legatū.§.sunt qui putāt,

a cessitas officij nō excusat,a nisi ad hoc cogat.Sol.aliud in

2 tore,in cuius potestate nō est,que sententia ferat:aliud in in cuius potestate est quā sententiā ferat. ¶Et pr gue sic.Quādoqz quis accusat nomine z cōmodo alie que nomine alieno,z ad cōmodum suū.Primo est, au rie suscepit officiū,z volūtarie accusat,z privat relicto tū.§.sunt qui putāt.z l.fi.in prin.de inof.test.Aut necessi mit officiū,z necessario accusat,z tunc relicto nō privat. post legatū.§.aduocatū.§.e.Aut necessario assumit volūtarie accusat,z tunc idē.qz relicto nō privat,vt §. de filius.in prin.Secus in eo qui volūtarie fert sententiā rie fert testimoniū,licet de necessitate assumpserit officiū di,vel testificādi,vt §.e.l.post legatū.§.his vero.z §.qui do casu,qñ accusat nomine alieno,ad suū tñ cōmodū. sante hereditario nomine:z tūc aut accusat sponte, cto,vt l.fin.in prin.§.de inoff.testa.fm verā lectura l.post legatū.§.qui accusauit.§.e.Si vero de necessi vt qz accusationē institurā,psequit,tūc relicto nō p §.j.§.de inof.test. Item dicit hic,q discreta sunt iura

3 pactis.l.fi plures. Sol+Quādoqz habet respectus a persone,z tūc vna persona nō pot haberi loco plurium. Ñqz habet respectus ad officia,z tūc si officia sunt tibilia, vnus pōt sustinere personā plurium,vt hic,z l. ptio.z ibi per Bul.Si vero sunt officia repugnātia, quisquis.C.de postu.z l.fi.de off..pret.z l.ille a quo. §. j.ad Treb. ¶Item dicit hic,q legata p pupilli p stitutione,&c.Cōtra de l.Polla.C.e.Bi.solut

4 dic,q pupillus hz duplice via.vel petēdi restitutionē hic,z l.post legatū.§.e.vel agēdi ℨ tutorē,vt.cōtraria ra sol. Alia sol.est q pupillus primat legato. uerti contra tutorē,vt l.contraria,secus si post legatū.§.etati.§.eo.Et q non potest remitti contingit tribus modis,vel qz tutor non est solu coactus a matre,vel liberis,vel qz probationes ne culpa tutoris.ita loquitur tota glo.in d.l.Polla non plz,qz etiam qñ tutor pōt conueniri,pupillus dupler remedium.Letiam.C.si tutor vel cura hic,qō pupillus privatur,nisi a principe,&c.Contra petere restitutionem suo iure,vt §. eo.l.post legatū tex.dicit,conseruata sint, non intelligas q in necessarium vnum rescriptū:sed intelligas q rescriptum,de quo dicitur in d.§.etati. ¶Item q tutor est quasi patron[a] pupilli,z sic innuit,q non perderet ius suum.Contra.§.de inoff.test.l.fi.in legatum.§.sunt qui putant.sol.dic,q patronus, z sic non ob.contraria,d.l.post legatum.§. aduocatum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Non excusat. Adde no.per Bar.in Lathet.in d.l.

LEX XXV.

1 Presumptio fraudis non inducitur ex sola consanguin

2 Spurius dicitur omnis natus ex coitu non approbato a lege quod nomen non sumit.z sic est nomen generis.

3 Spurijs non potest a patre relinqui:z an possint substitui timis.

4 Spurius natus ex punibili,z damnato coitu,nō succedit secus si ex non damnato,nisi sit illustris.

5 Parentes eodem modo succedunt spurijs, quo ipsi parentes

6 Consilium an detur,quo mediante spurio relinquatur.

7 Spurio pro alimentis,z pro dote relinqui potest.

8 Relictum palam spurio non applicatur fisco, sed apud heredem remanet.

9 Tacite rogatus de dando spurio,secundum conscientiam dare fisco.
Extraneus potest spurio relinquere.

10 Heres institutus cogitur respondere positioni sibi facte,an rit rogatus de restituendo spurio.

11 Aufertur quando aliquid alicui vt ab indigno,an,z quibus bus applicetur fisco,z quibus non,vbi ponit quatuor casus.

Sigener. Sola ratio cōiecturalis non iu cit presumptionē fraudis:hoc simo. Secūdo,vt locus sit fisco.oportet in persona pacis diem cedere.h.d.Oppo,qō ratio talis affer

1

nis inducit presumptionem fraudis. l. pe. de bo. lib. Sol. ratio cõsanguinitatis sola non sufficit ad hoc probandũ, vt hic: sed mista cum alijs rationibus sufficit, vt in contrario, vt dixi in l. post cõtractũ. de do. Op. dicit hic, si viuo testatore, &c. cõtra, imo non videtur, q requiraẽ q dies cedat in persona incapacis, sicut dicimus in hereditate, vbi non requiritur aditio heredis, vt l. eam quã. C. de fideic. Sol. in hereditate non requiritur aditio: sed sufficit, q per heredẽ, licet indignũ, adiri possit: ita hic sufficit, q dies legati cedat, ita q potuerit acquiri legatario. ¶ Hoc premisso, q̃ de tacito fideicommisso, vt plurimũ ponit exemplũ in spurio, vt no. ij. l. j. de iu. fis. z l. cum tacitũ. ſ. de prob. z l. cũ quidã. ſ. in tacito. ſ. de vſur. ideo videamus primo, qui sunt spurij. [a] Et de hoc est gl. turis canonici, que ponit significationem ipſius in c. nisi cũ pridem, extra de renun. z ibi per Jun. ſed tamen non obſt. quod ibi no. Dic q[n] in materia nostra accipimus spurium, omnem natum ex coitu non approbato a lege, seu qui a lege nomen non sumit, vt natus ex coitu adulterino, vel meretricali, vel ex concubina, cum plures haberet, vel ex aliqua quam non haberet ex indubitato affectu, vt no. per Dyn. in rub. j. de concu. Itẽ de nato ex sacerdote, [c] l. vulgo. ſ. de statu ho. z in auth. quib. modo na. ef. sui. circa fi. z ibi gl. z etiã si ex concubina sacerdotis natus sit, cum eis non liceat concubinam habere. C. de epiſ. z cle. l. eum qui probabilem. z extra de cohab. cle. z mu. per totum. Et hoc tenuit Richar. Mal. [d] in quadã sua disputatione. ¶ Quero an [e] istis † spurijs possit relinqui a patre? Ter. est q̃ nõ. ſ. pe. in auth. quib. modo. na. effi. sui. z auth. licet. in fi. C. de na. lib. z auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. An autẽ ipse possit tales spurios substituere filijs legitimis, dic vt l. si is qui. ſ. de vul. z pupil. dixi in l. q cõditionis. ſ. de do. cau. mor. ¶ † Quero, an succedat matri [f] talis spuri? Respon. q̃ quis est natus ex coitu nõ damnato, hoc est a lege nõ punito, vt ex coitu meretricali: vel ex alio, vt ex concubinatu, cũ haberet plures: vel ex cõcubina quã nõ habuit ex indubitato effectu, qui coitus nõ punit a lege, z istis casib. talis spuri succedat matri, nisi sit illustris, l. hac parte. z l. si spurius. ſ. vnde cog. z C. ad orfi. si qua illustris. Si vero esset natus ex damnato coitu, ex quo mater dz puniri, tũc nõ succederet, [g] vt i auth. qui. mo. na. effi. sui. ſ. pe. Ita tenet gl. in l. si qua illustris. C. ad orfi. z Inſti. ad orfi. ſ. nonissime. ¶ † Quero, quid econtra, an parentes [h] succedant spurijs? Breuiter Azo. C. de legi. here. circa fi. in summa, dicit eo dẽ modo quo isti filij succedũt p retribus, eodem modo parẽtes istis filijs. ¶ † Quero vtrum sit aliquis modus per quem pater possit relinquere filio suo spurio. Dy. ponit vnum modum [i] in leg. ita fidei heredis, in fi. de iu. fis. z dicit, quod instituat quendam extraneum, z grauet eum q̃ tantũ det filio de suo proprio, vt ibi dicit in tex. Certe hec cautela est contra tex. l. quod conditionis. de do. cau. mor. Ad l. ita fidei heredis, respondeo vt ibi dixi. z l. quod conditionis. Alium modum dedit in l. si is qui duos. de lib. leg. quem modum ibi reprobaui. Quidã dant alium modũ scilicet, vt relinquat extraneo, z roget eũ, vt restituat illi persone quam ipse testator dixit heredi, vel legatario, per l. quem heredi. ſ. de reb. dub. Ite modus non est tutus, q̃ si ille talis institueret spurios ex post facto appareret tacitam fidẽ esse adhibitam, arg. l. sed Julianus. ſ. proinde. ad mace. † Quis erit ergo modus? Respõ. dupler, [k] vnus clarus, z lucidus. Hã de iure canonico talis filius debet ali a patre [l] vt extra de eo qui durit in mat. quã pol. per adul. c. cũ haberet. dixi in l. si quis a liberis. ſ. ij. de li. agn. Unde modus est, q̃ relinquat sibi tantũ q̃ sufficiat ad alimẽta. hoc modo, Relinquo filio spurio meo i vita sua fundũ pro alimẽtis suis, z post mortẽ sit suorũ filiorũ, quibus potest relinqui pro eorum [m] alimentis, l. si. C. de nat. lib. Idẽ dico in dote [m] eodem fauore, z eadem ratione, q̃ spurio quis potest legare dotem sicut z alimẽta, [n] arg. l. j. ſ. solu. matr. z l. cũ post. ſ. gener. de iur. do. z ita de facto dixi. z hoc nisi excedat [o] magnam quantitatem: alias forte presumeret fraus, l. j. C. de na. lib. Alius modus est, z iste continet in se aliquid fraudis. si testator rogat heredẽ expresse vt restituat cui velit, ex hoc, q̃ nõ est tacitum fideicommissum, imo palam relictũ, l. non intelligitur. ſ. si quis palã. de iur. fisci. sed tamẽ hoc casu non potest heres spurium eligere, q̃ tunc videretur capere a testatore. l. vnũ ex familia. ſ. j. ſ. de leg. ij. ideo est consiliũ, q̃ heres eligat tertiũ, z postea ille tertius eligat spurium: aliquid tamen fraudis [s] haberet in se. ¶ Quero, † z reuoco in dubiũ. ponamus q̃ aliquis [p] reliquit filio spurio palã, an debet esse fisci, [p] an debet remanere apud heredes scriptos, vel apud quos? Videtur q̃ pertineat ad fiscũ, vt in omnibus legibus loquentib[q] de tacito fideicommisso, l. si quilibet. z l. in fraudẽ. ſ. eo. z j. de iure fis. l. j. In contrarium videtur q̃ certis personis nominatis, vt l. j. C. de na. li. l. si quis incestũ. C. de incest. nupt. z ita tenet Azo in sum. de na. libe. circa pr. n. z gl. in l. hereditas. C. eo. tit. in prin. Ego reperio q̃ Ric. Malũ, determinauit Jrũ, q̃ debet remanere apud heredẽ scriptũ, vel apud venientes ab intestato, q̃ sic probauit, aut dices istos filios totaliter incapaces, z habeo propositũ, l. si i metallũ. ſ. tit. j. aut dices eos indignos: z tũc, q̃ sunt indigni sine culpa sui, q̃ alieno vitio laborãt, similiter nõ applicatur fisco, sed remanet apud heredes scriptos, vel venientes ab intestato, ita not. in l. auferr. circa prin. j. de iur. fis. ¶ Preterea, de hoc est tex. in l. non intelligit. ſ. si qs palã. j. de iure fisc. vbi qũ relinquitur palã heres nullã penã patitur, sed si certis personis deberet, heres pateret penã: ergo, &c. z no. in gl. fi. in l. Lucius. ſ. j. ſ. de leg. j. z hoc puto verũ. Nõ obſt. l. j. C. de nat. lib. z l. si quis incesti. C. de incest. nup. q̃ loquunt in spurijs natis ex illo coitu sic improbato: alias remanẽt iura cõmuna, quod remanẽt apud heredes scriptos, vel venientes ab intestato, z ita reperi consultũ per d. Oldr. Nõ obſt. leges que loquũtur de tacito fideicõmisso, q̃ in eo auferuntur bona ipſi heredi, qui accõmodauit tacitã fidẽ propter eius delictum cõmissum in accõmodando fidem: qui autẽ palã rogatur nullũ delictũ cõmittit, facit l. in fraudẽ. * in fin. ſ. eo. ¶ Quero † quid [q] debet facere secundũ conscientiã ille qui est tacite rogatus de dando? Puto, salua ratione theologorũ legaliter loquẽdo, q̃ debet dare fisco secũdum conscientiã, nec potest dare spurio, vel retinere: quod patet, q̃ retinendo dicunt malefidei possessores, l. eum qui. ſ. eo. si malefidei est, z omne q̃ nõ est ex fide est peccatũ, &c. quoniã omne, extra de prescriptio. extranea autẽ persona indubitanter potest relinquere spurio, vt no. in auth. qui. mod. na. effi. sui. in fin. probat in l. si is qui. de vul. z pupil. ¶ Quero † vtrũ heres teneat huic positioni respõdere, [r] an fuerit rogatus tacite de restituendo vel nõ? hoc habui cõsulere de facto: dubiũ facit, q̃ iura canonica dicũt, q̃ quis nõ debet se prodere: z iura nostra dicũt, q̃ istis interrogationibus per quas aliquis detegit nõ debet respõderi, l. qui iurasse. ſ. si pater. cũ gl. si, de iureiur. z l. si a te in pri. ſ. de excep. rei iudi. Ja cõtrarium dixi, q̃ teneatur respõdere, primo per iura ciuilia, vbi quis tenet per iuramentũ respõdere, an deliquerit, vel non. l. Marcellus. ſ. j. ſ. rerũ. amo. z ibi de his dixi. z l. lex cornelia. ſ. hac lege. ſ. de iniur. z de iureiur. l. iij. ſ. j. z ibi no. z de hoc habemus in casu nostre questionis. ſ. de iur. fis. l. nõ intelligit. ſ. tacita. z ibi gl. parua in verb. probationibus. que dicit, vt per cõfessionẽ, &c. Unus ergo modus probandi tacitum fideicõmissum, est per confessionem z ille satis innuit debere fieri de hoc interrogationẽ: põt etiã per iuramentũ cogi quis respõdere, an possideat, vel dolo desijt possidere, l. quoties. ſ. prætor. ſ. de nox. act. de rei ven. l. q petitorio. in prin. ad hoc facit gl. ſ. de offi. assef. l. j. super verb. positionibus. vbi aliquis interrogãt de sua turpitudine. Non obſt. q̃ canoniste dicũt, q̃ quis nõ debet se prodere, q̃ etiã secundum eos in crimnibus que impediũt retentionẽ beneficij, tenet̃ quis respõdere. Ita tenet Spec. in ti. de posi. ſ. vij. ver. xiij. p Joã. And. extra de elec. c. dudum. el. ij. z de accusa. c. inquisitionis, sed in proposito tale crimen impedit retentionẽ beneficij, q̃ talis heres est indignus retinere hereditatẽ, z possidet mala fide. z tenet̃ de fructibus, C. e. l. j. z l. cũ qui tacitũ. ſ. e. Ergo manifeste cõcluditur, q̃ potest cogi respõdere. Nõ obſt. l. qui inrasse. ſ. si pater. z l. si a te. ſ. de excep. rei iudi. q̃ ibi ideo, q̃ per illas interrogationes examinaretur q̃ prius decisum est per sententiam, vel iuramentũ. q̃ iudex pati non debet. leg. si duo patroni. ſ. idem Julia. in fin. ſ. de iurem. z quantũ ad materiã de spurijs, ista sufficiant. ¶ † Verum q̃ in isto titulo, z alijs locis fit mentio quando aliquid aufertur alicui, an debeaẽ fisco, vel quibus. gl. vult summare in l. hereditas. C. e. z ibi per Ly. z in veritate imperfectissime loquitur. Ideo pro declaranda ista materia sunt quatuor videnda per ordinẽ. ¶ Primo, quãdo defectus obuenit ex persona defuncti. Secundo, quãdo venit in persona illius cui aliquid relinquit. Tertio, qñ testamentum def. cit sine defuncti voluntate. Quarto, qũ deficit propter voluntatẽ defuncti expresse mutatam. [s] Primo casu dic, aut testator cum nullo posset testari, z veniunt venientes ab intestato, l. j. ſ. plane. j. de suis z legi. misi propter suũ delictũ bona essent publicata, l. eius. ſ. j. ſ. de testa. q̃ tamen hodie est immutatũ per auth. bona damnatorũ. C. de bonis proscrip. quod dic vt dixi ibi. Aut potest cum quibusdam testari, cum quibusdam non, q̃ nõ cum filijs spurijs, vel incestuosis: z dic, aut eis reliquit palam, z regula est, q̃ venit ad illos ad quos veniret ab intestato, ac si relictum non esset. l. non intelligitur. in prin. de iur. fis. z l. Lucius. ſ. in testamẽto. supra de leg. j. Fallit. C. de na. li. l. j. C. de incest. nup. l. si quis incesti. z ibi defertur certis personis, quibus cessantibus locus est fisco vt ibi patet. z hoc quando sine delicto heredis, alias si delictum heredis esset in aliquo, dicã j. ¶ Secundus casus principalis est, quãdo deficit per defectum illius cui relinquitur, z iste est magis difficilis casus quã aliquis: quo casu dic, q̃ circa istum casum habes cõsiderare quatuor tẽpora, vel quinque. Hã qñq̃ causa, quare aliquis repellit a relicto, cõtingit ante testamentum, quandoq̃ in ipso tempore, quando testamentum fit, quando que post testamentum ante mortem: quandoque in ipso actu mortis: quandoq̃ post mortem. Si ista contingunt ante testamentum, dic, quandoq̃ ista causa totaliter statum perso-

ne annihilat,vt q1 efficitur seruꝰ pene,ꝛ iste dicitur omnino incapax,ꝛ remanet apud heredem ab intestato,vt supra tit. j.l.si in metallum,Quandoq; status eius non annihilatur, sed minuit, vt q1 perdit ciuitatem.l.cognitionum.§.penul.j. de var. ꝛ extraordina,cogni.tunc an talis sit incapax,vel dignus,sunt opi.inter doct.in l.j.C.de heredi.instit.Et consueui tenere, quod sit omnino non capax.l.j.§.pen.j.de contrab.ꝛ l.si necem.§. si deportatus. j.de bon.lib.Quandoq; status eius non minuitur, sed propter aliam causam ius eum capere non permittit : ꝛ isto casu,aut hoc contingit sine sui culpa,ꝛ non applicat fisco,d.l.aufertur.in princip.ꝛ ibi no.infra de iur.fis. ꝛ dixi supra de filio spurio. Aut hoc contingit sui culpa,ꝛ tunc est indignus.ꝛ applicatur fisco regulariter,vt supra eodem,l.Claudius.ꝛ l.seq.Fallit C. de secun.nup.l. j.vbi applicatur certis personis,vt ibi dicitur. Secundū tēpus est.quando causa quare non potest capere,contingit in ipso actu testandi.Et hoc cōtingit duobus modis. Aut causa est ideo,q1 sibi adscribit in testamento,ꝛ habetur pro non scripto, cum lex presumat illam voluntatem nō esse veram,vt ff. tit.j.l.j.ꝛ C.de his qui sibi adscrip.per totum.Vel contingit,q1 cogit testatorem ad testandum.vel non,ꝛ hoc casu cui applicetur, dic vt leg.j.§.j.ff.si quis ali.testa.prohi.Ratio huius potest esse, q1 cum coacta sit voluntas,heres institutus hanc voluntatem defuncti habet vt indignus.merito ab eo potest auferri,ꝛ applicari fisco,l.in fraudem.ꝛ l.seq.ꝛ hic,si tamen iste cui debebat restitui,tempore mortis superuixerit,vt hic dicitur. ¶ Tertium tempus est post factum testamentum.quando causa superuenit post factum testamentum ante mortem:quo casu dic, Aut superuenit causa nullo commisso contra testatorem,ꝛ tunc idē quod ff. dixi,quando causa ante testamentum suberat.d.l.si in metallum.ff.titu.j.Aut aliquo commisso contra testatorem.ꝛ tunc aut hoc fuit commissum contra eum de facto absq; aliquo iuris colore,ꝛ legatum videtur tacite renocatum,nec applicatur fisco,l.iij.§.fi.ff.de adi.leg. ꝛ l.si inimicitie.ff.ꝛc.Aut adhibito aliquo iuris colore, ꝛ tunc aut hoc faciens non prosequebatur commodum proprie rei familiaris,sed magis vindictam.ꝛ legatum videtur renocatum.l.filio.§. Seia.ff.de adi.leg.Aut prosequebatur commodum rei familiaris,ꝛ tunc est indignus.ꝛ applicatur fisco,vt ff.ꝛ.l.si inimicitie.in fin.ꝛ hoc si legatarij culpa deprehenditur.l.cum secundis tabulis.§.j.ff.eo.Et predicta vera regulariter.Fallit in aur.si captini. C.de epis.ꝛ cl'r.vbi non applicatur fisco,sed ecclesie. Item fallit in aur.liberi furiosi.C.de epis.audi.¶ Quartum tempus est,quādo causa superuenit in ipso tempore mortis,ꝛ hic aduerte,aut talis causa fuit ex causa sue negligentie:aut ex dolo:vt puta, q1 testatorem interemit.¶ Primo casu est indignus. vt ff.ꝛ.l. indignum. Secundo casu si quidem ipse capiebat ex legis dispositione absq; intestato,fimiliter est indignus,ꝛ applicatur fisco, vt ff.ꝛ.l.si inimicitie.in fin.ꝛ hoc si legatarij culpa deprehenditur.l.cum ratio.

t in fi.ff. de bon.dam.Si vero capiebat ex dispositione hominis: ꝛ tunc non capit.sed remanet apud eos a quibus est relictum, l.si ab hostibus.§.j.ff.solu.mat. ¶ Ultimum tempus. quando talis causa superuenit post mortem,ꝛ isto casu semper talis causa facit quem indignum,ꝛ omnino non capacem. ꝛ facit f fco locum l.i.ꝛ ij.ꝛ l.heredi.ꝛ l.ei ff.eo.Fallit.quando talis respiciebat commoditatem certe persone,vt ff.eo.l.post legatum.§.amittere.ꝛ C. de lega.l.pe.tunc enim illi persone applicatur.vel alij,prout lex disposuerit.vt dictis legibus,hoc modo potest intelligi auth. hoc amplius,de fideicom.De tertio casu ꝛ quarto non dico nunc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Qui sunt spurij. Spurij qui sint habes etiā tex. ff.l.iij. C.solut.matri.ꝛ de istis omnibus vide Bzo.in sum.C.de nat.lib. Specul.in tit.de succes.ab intest.§.j.ver.nunc de naturalib.ꝛ ff. tit. qui fil.sint legi.ꝛ Bar.in l.parentes.de in ius voc.ꝛ Ant.in c.per venerabilem.qui fi.sint legi.ꝛ an idem sit Bastardus.quod naturalis.vide Bar.ꝛ Jmol.in l.ex facto.§. si quis rogatus ad treb.ꝛ Bal.in l.cum acutissimi.C.de fideicom. Adde Dyn. in tract. de succes.ab intest.ꝛ Dyn.in rub.alias in l.j.ff.de concubi.ꝛ ibi apostilla,ꝛ Bal.in auth.licet.C.de nat.lib.Adde qui dicuntur spurij, qui naturales.Pet. de Anch. consi.clxxvi.Dd. cxcvj.Paul.de Castr.consi.cxxvij.ꝛ an nati ex spurijs dicentur nobiles,vide Dy. in consi.incip.in Dei nomine diligenter considerata,ꝛ Petr.de Anch.consi.cccxc.

b AND.BAR. ¶ Dic q'. Et qui sunt spurij.vide Bald. in l.eam quam.C.de fideicom.ꝛ in c.j.§.naturales.ff. si de fe.fue.contro.

c ALEX. ¶ Ex sacerdote.Et adde quod natus ex clerico in sacris dicitur incestuosus secundum gl.ꝛ Bal.in l.ij. C. de episc.ꝛ cler. ꝛ adde quod no.gl.in authen.quib.mod.nat. effic.sui.in §.fin.in versi.participium ꝛ in l.vulgo.de stat.ho.

d ALEX. ¶ Richardus Malum.Et qualiter isti spurij.ꝛ isti naturales succedant,ꝛ etiam qualiter eis succedatur, ponit plene Ang.in §.fi.in auth.quibus modis nat.effic.sui.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Spurius q' comprehendat omnes ex damnato coitu,est tex.in l.spurij.j. de decurio. quem ut spurium citat singularem Are.in c.at si clerici.§. de adulteriis de iudi. vult Bal.in c.innotuit.circa fin. de elector.

e AND.BAR. ¶ Quero an.Et de intellectu d.l.si is qui. ꝛ de materia vide Bal.eleganter loquentem in l.eam quam,prope fi. de fideicommiss.

f ALEX. ¶ Succedat matri. Spurius an succedat matri. Dic adde q' talis spurius non potest succedere ad pias causas no.Bal.in l.j.de sacr.sanc.eccl.Et vide Alex.in consi.cxxxij. plus dico.in j.vol.ꝛ in consi.clxxxij.in fin.in v.vol.

g ALEX. ¶ Non succederet.Item adde quod valet relictum spurio,si ingrediatur monasterium,secundum Bal. ꝛ Bal.in l.j.C.de sacr.sanc.eccl.in lec.no.in repet.quod no.

h ALEX. ¶ In parentes. Adde Bald.in auth. licet.C. Bar.in l.j.in fi.prin.ff. de contra tabu.ꝛ Alex. de Jmo. cxxxix.col.j.in fi.in j.vol.

i ALEX. ¶ Anum modum. Utrum sit aliquis modus di spurio filio,ꝛ vtrum possit spurius substitui filio legi de Bar.in d.l.quod conditionis.adde tamen quod Alex. ter.de her.instit.dicit,quod filius creatus ex nefario omnibus capax ab extraneo,licet non a patre. allegauth.quibus modis natu.effic.sui.§.fin.imo etiā a fra qui.vbi est tex.no.per doct.ff.de vulg.ꝛ pupil.ꝛ pro Bal.in l.iij.in prin.ff.de lib.ꝛ posthu.ꝛ Flor.in l. qui ff. de proba.ꝛ vide Bal.in auth.ex complexu, de incest. Bald.in l.eam quam,de fideicom.

¶ Adde an sit aliquis modus relinquendi filio spurio consi.cxxxj.ꝛ cccxxxvij.lib.iij.ꝛ an a fratre legetur tui,vide eundem consilio v.lib.j.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde de hac materia Ec.pcat.

x AND.BAR. ¶ Respondeo dupler. Et vide gl.in l.si tut.ꝛ sic sentit hic Bar.quod pater tenet ad dotē filiæ Jmo.in l.j.ff.sol.matr.ꝛ Bal.in auth.res quæ.Cōmuni ꝛ vide Bal.in l.mater. C.de iur.dot.Bal.in auth.ex cōplexu d.l.si qs a liberis.§.virū.ff.de lib.ea.ꝛ hūc facio certas aliq nes pro dicto Bar.hic,ꝛ vide Jo.in l.j.ff.sol.matr.ꝛ legit Bal.in d.l.mater.ꝛ nunc consului,ꝛ post consilium vide l.fi.§.si a socero.j.ꝛ his q' i fraud.cred.ad fi.vbi dicit q' pōt dare dotem filie,iurta no.in d.c.cū haberet,quasi vide exercedat alimenta.qd bene no.ꝛ vide Bal.in l.eam quam C deicom.vbi dicit.q' super fluum auffertur sibi,ꝛ in l.ij. q' ribus.C.de sacrosanc.eccle.ꝛ dixi in c.j.de magist. in ur mundi possint maritare suas spurias,vide Bal. vide gl.in auth.quib.mod.nat.effi.sui.§. penul

l ALEX. ¶ Debet a i: patre.Et adde Bar. de incert. nup.ꝛ ibi limitat non procedere in no secundum Bal.in l.id quod pauperibus,de epis. potest ipsum primare alimentis.

m ALEX. ¶ In dote.Sed itud ar.de dote ad alimenta procedit,vt per Jmo.in multis exemplis in l.j.solu.matr. qd not.Bar.in l.Titio centum.§.Tritio genero.in versi. cit videndum.j.ritu.j.ꝛ qd no Ly.ꝛ Bal.in l.mater. Ca dixi post Bal.in l.obses.C.de pred.min.ꝛ Bald.ꝛ Jmo in l. nius.§.duobus in ij.q.de leg.ij.sed de alimentis ad legitimā ne procedit arg.secundum Bal.in l.filius.C.de inofficiosis tima enim.procedit de plano.ꝛ indicatur sicut in alimenta in l.si quis in suo.eo.tit.ꝛ vide Bal.in l.si quis incest.C.de nup. ¶ Adde an sicut spuria debet alimentari, ita ꝛ cōmodo dotari. Dbb.consi.cxv.lib.ij.

n ALEX. ¶ Dotem ꝛ alimenta.Et tenet contrarium Bart. vxorem.§.pater naturalis.de lega.ij.ꝛ Bal.in l.fi.C. de dot missio.sed vide Bal.in l.mater.C.de iure dot.

o ALEX. ¶ Nisi excedat.Vide Bald.in l.eam quam.C.de commiss.

p ALEX. ¶ Esse fisci. Relictum filio spurio palam, an tur fisco.vide Ang.ꝛ Jmo post glo.in l.ex facto.§.Iulianus gimus.de vulg.ꝛ pup.per Barto.in consi.incip.do.rom. bal.ꝛ quod no.Bald.in l.si quis prespyteros.de episc. Bar.in l.j.C.de natu.lib.ꝛ ibi Bal.ꝛ Bal.in l.fi.in vlt.col. legi.ꝛ quid si heres tacite fuerit rogatus restituere spurio tur per Bal.in l.etiam.C.ad legem Falci.ꝛ quo dicatur spu vel vulgo conceptus,vide late Bal.in l.si qua illustris.C. quis naturalis.vel bastardus.vide gl.in c.nisi cum pridem. nun.ꝛ not.Barto.in l.ex facto.§.si quis.ad Trebellia.ꝛ quisquis.ad legem Jul.maiest.ꝛ vide Bal.super Jmo.in cum pridem.de renun.c. ¶ Adde an concubina heres ꝛ rogata restituere iuris.videatur accommodasse tacitam Roma.consi.ccccxcvij.

* CLAV. DE SEISS. ¶ L. in fraudem in fi. Quid autem si testator instituit concubinam. & rogauit eam restituere communibus filiis, vide Roma. consi. cccclxxviij.

q POMA. ¶ Quero quid. Vide pulchram questionem per Felyn. in c. intimauit. de testib.

r ALEX. ¶ Positioni respondere. No. hic duas gl. quando quis tenetur respondere positioni crimi nose, & vide quod no. Bal. in l. iiij. C. de edendo, & Bal. in consil. incip. Seius de Spoleto, & q dixi in d. l. non intelligitur. §. tacita. & vide ad hec dicta Bar. in l. ij. §. quod obseruari. de iura. calum.

s ALEX. ¶ Expresse mutatam. Quid autem si clericus fratrē suū heredē instituit, qui tacitam fidem sibi accommodauit de restituendo heredi tatem spurio, an hereditas applicetur ecclesie, an fisco vide no. Bal. in l. si quis presbyter. C. de epis. & cler. & de his & de omnibus aliis, vide plene Bart. in consil. incipien. dominus D. mag stri Theobaldi. vbi etiam dicit quod spurius nullo tempore præscribit hereditatem patris, & de hac materia habetur per Bal. in l. lata. C. de appel. & adde no. per Cyn. & Bal. in l. quisquis. ad l. Jul. maiest. vbi omnino vide & de materia etiam per Bal. in hereditas. C. eo. & breuiter per eum in leg. i. C. de se. nup. Bal. & Imol. in l. iij. §. de testi. per Bal. in letiam C. ad leg. Falci.

t ALEX. ¶ Si vero capiebat. Aduerte ad d. l. si ab hostibus. §. j. quod licet Bar. hic dicat q illud lucrū ideo remanet penes heredes vxoris, & non applicatur fisco, q illud lucrū ibi percipiebat maritus ex conuentione hominis. secus si ex conuentione legis deferretur lucrum. q primatur eo cui debebatur, & applicabitur fisco, non autem rem mebit apud heredes defuncti. sed ipse Bar. in d. l. si ab hostibus. tenet q ibi illud ideo est. q est speciale in lucris specialibus. l. j. C. de secun. nup. tamen illud est falsum. q contra casum l. cum mortem. §. de iu. fil. vbi lucrum erat dotale. & tamen nō applicatur fisco. vnde opin. sua hic, mihi videt verior. pro qua facit in ar. l. Celsus. §. de arbit. sed etiam contra istā opin. videt casus in l. cum ratio. §. de bo. damn. vbi filia heres erat instituta, & sic capiebat lucrum ex dispositione hominis: & tamē ibi dicitur q si testator interuenit applicabitur bereditas fisco. non autem heredibus venientibus ab intestato. vel aliis. ad idē l. Lucius. de iur. fis. sed potest dici secundū Imo. in d. l. si ab hostibus respondendo ad d. l. cum ratio. & ad d. l. Lucius. quod illud est in lucro hereditatis, vt difficilius perdat. vt patet ex his que habentur in l. iij. §. fi. cum seq. & l. ex parte. §. de adi. le. & facit quod no. Bar. in l. hec conditio. la picola. §. de condi. & demonstr. Cognita, contra Bar. hic. etiam tenet Paul. de Castr. in d. l. si ab hostibus. Adde Bal. consi. cxxxij. lib. j.

LIBER XXXV.

TITVLVS I.

De conditio. & demonstratio.

s **¶ Quid** Sit conditio[a] dicam in l. j. Quid sit demonstratio, dicam §. e. l. demonstratio. in prin. Quid sit modus, dicam in l. quibus diebus. §. fin. §. eod. De natura conditionis casualis, vel miste, dicam §. eo. l. in testamento. De natura conditionis impossibilis, dic vt s. de condi. instru. l. j. De natura demonstrationis cause, & modi, dicam in dictis legibus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quid sit conditio. Hic habetur diuisio & remissio totius tit. adde bonam gl. in §. löge. Iusti. de leg. & quod no. m rub. C. de fal. causa. & in l. j. C. de his que sub modo.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Quotupliciter accipiatur conditio in iure, ponit Bal. in c. significasti. de elect.

LEX I.

1 ☞ Conditio reiecta diffinitione gl. & Azo. est quidam futurus euentus in quem dispositio suspenditur.
Dictio si, quando respicit verbum presentis, vel preteriti temporis non facit conditionem.

2 Conditio in preteritum impropie est conditio.

3 Dictio si, quando respicit verbum futuri temporis, an & quando faciat conditionem.

4 Dictio si. pro quamuis. ponitur impropie.
Argumentum a contrario sensu habet locum in conditionibus.

5 Dictio si, adiecta oratioui que est certa, vel pro certa debet poni, accipitur pro quia.

7 Dictio si, facit conditionem expressam, dum facit conditionem.

8 Dictio cum, quando faciat conditionem.

9 Differentie inter dictionem si, & cum.

10 Dictio nisi, quando faciat conditionem tam in vltimis voluntatibus, quam in contractibus.

11 Dictio alioquin, non solum orationem conditionalem facit, sed in seipsa orationem continet, & inducit conditionem contrariam.

12 Dictio alias, quando conditionem faciat.

13 Dictio siue, est disiunctiua. & posita inter duas orationes futuri temporis inducit conditiones disiunctiue.

14 Copula si, denotat ordinem, vt vnū de necessitate precedat, aliud sequatur, conditionē inducit. Idem in cōiunctione alternatiua.

15 Dictio quoad, donec, & quandiu, quando inducant conditionē.

16 Conditiones extinctiue que per dictiones predictas significantur, quando extinguāt ipso iure, & quando ope exceptionis.

17 Dictio dum, quando faciat conditionem.
Idem de dictionibus quousq. & quando.

18 Aduerbia temporis in casibus quibus faciunt conditionem illam faciunt secundario, & principaliter tempus.

19 Dictio vbi, impropie posita facit conditionem.

20 Dictio quatenus, quamdoq. facit conditionem.

21 Aduerbia negandi an faciant conditionem. vel modum.

22 Aduerbium omne quod dispositionem suspendit in aliquem futurum euentum, facit conditionem.

23 Prepositiones quando inducant conditionem.

24 Prepositio inducit conditionem quādo per eam dispositio suspenditur in aliquem futurum euentum.

25 Conditio quando inducatur ex vi nominis.

26 Nomina quando suspendunt dispositionem in aliquem futurum euentum, tunc faciunt conditionem.

27 Pronomina quando inducant conditionem, & ibi quid de pronominibus distributiuis.

28 Relatiua substantie quando inducant conditionem.

29 Relatiua qualitatis. quantitatis. quotitatis, vel numeri. quo ad illam qualitatem inducunt conditionem.

30 Conditio que inducitur per relatiua dicitur conditio tacita.

31 Conditio dicitur tacita quatuor modis.

32 Conditio expressa est que inducitur per cōiunctiones, per aduerbium temporis. per prepositiones, & per distributiua.

33 Verbum coniunctum alteri verbo, mediante coniunctione, inducit conditionem. alias non.
Verbum infinitiui modi coniunctum alteri verbo sine coniunctione, conditionem inducit.

34 Participia absolute posita inducunt conditionem expressam.

35 Participia presentis, vel preteriti temporis conditionem non inducunt: futuri sic, q faciunt tacitam.

36 Berundium quando faciat conditionem.
Berundium non differt ab infinitiuo.

Legatis que relinquntur.

Primo ponit vnam diuisionem trimembrem, cum vna exceptione, vsq. ibi. cū dies. ibi ponit vnū dictū de natura primi membri, vsq. ibi, dies autem. ibi ponit vnum tertiū membrum secundū gl. Azo. ibi declarat secundū membrum debere intelligi de die certa, an. sed incerta quando, vsq. ibi, inest autem. Ibi ponitur declaratio exceptionis. ¶ Op. de l. vbi. & de l. epistolā §. fin. j. ad Treb. tene menti secundā sol. vt in qualibet earum no. Secundo op. de l. si ita. §. Pegasus. ¶ Tertio op. de l. stipulatio ista. §. inter certam. cū simil. Sol. gl. aliud in die incerta. Cōtra hoc facit. C. de fideicom. l. post mortem. dic vt ibi. & dicitur j. ad Treb. l. sed & si ante. ¶ Quarto op. j. eo. l. heres meus. in prin. sed hec intelligit secundū illam vt ibi in prima gl. no. & illa que expediūt dicere circa diē certam vel incertā, dicemus in l. contraria, licet gl. hic tāgat. ¶ Expediam[a] aliqua vtilia † circa conditionē.

1 a **¶ Primo quero.** Quid sit cōditio.[a] Respōdeo conditio est, quedā legati suspensio, cuius de futuro defectus, vel cōfirmatio dependet fm gl. s. in rub. & Azo. in summa de condi. infer. quod non placet in eo quod dicit legatū suspendi, q. etiā alie dispositiones suspenduntur per conditionē, vt Actus & sententie, & similia. Item q dicit, suspensio, nō est verū: nā suspēsio est effectus pēdentis conditionis, & nō est cōditio, vt s. si cer. pe. l. pecuniā. & l. itaq. & patet per oēs leges huius tit. que ipsum actū, qui pendet ex futuro euentu, vocāt conditionē. Itē in eo q dicit, cuius. Aut enim intelligis, cuius, scz. legati, & nō bene dicit, q. sic nō diffiniret cōditio. sed legatū cōditionale. Aut intelligis cuius. scz. conditionis. & tunc male sequit, defectus seu confirmatio pendet ex futuro euētu. Nō em ipsa conditio confirmatur, sed in ipsius existentia alia dispositio cōfirmat, vel deficit. Unde tu dicas. q cōditio est quidā futurus euentus in quem dispositio suspēditur. Euentus dico generalis, siue consistet in facto, siue in iure, vt j. eo. l. multū. Itē siue affirmatiue. siue negatiue vt j. e. l. in facto. Futurus dico. ad differentiā cōditionū de preterito, vel presenti, que non sunt propie cōditio

tis in isto libro, dicemus regulam Catonia, habere locum, nisi aliud appareat. l. cetera. §. de lega. primo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In aliquo valuerit. Vide Bal. in l. fi. ver. item dubitatur. C. vnde legi. & plene in l. eam quam. §. de fideic. & vide Barto. §. eo. in l. j.

b ALEX. ¶ Certe capiet. Et sic habes hic quod statutum equiparatur vltime voluntati, non contractui. vt etiã habet per Flo. in l. ciuitas. si certa. & vide Bar. hic querentem in l. fi. §. de in diem addi. & in l. vsufr. in fi. §. de vsu. ser. per Bal. de pac. Constan. & facit quod no. Bar. in l. quicquid adstringende. per illũ text. ad fin. de ver. ob. & in l. constitutionibus ad munici. que faciunt contra. sed Bar. hoc in terminis videtur voluisse in l. j. C. de his qui. vt indi. & expresse dixit Bal. ita declarans in tit. de pa. Cõstan. in ver. criminalibus. cuius dictũ formaliter retulit in l. oẽs populi. de iust. & iu. & ibi dicit q magis accedit vltime volũtati, quã contractui. Hãc dubitationẽ formauit etiã Bar. & nõ decedit in leg. Suus. §. fin. §. de heredi. inst. & adde Bartol. in l. quoties. la §. in lec. antiqua. C. de fideic. & in l. j. C. de sacrosan. eccl. & q accedat magis Zetui, tenet Bal. in l. ea demũ. C. de cosla. vide tñ Bald. in dicta l. oẽs populi ad fi. Bal. in l. & si post tres. in lect. si quis cauenet q equiparet vltime volũtati, & idẽtenet Bart. & Imo. in l. non solum. §. morte. de ope. no. nunc. & ista satis placẽt per not. in d. l. j. de his qui. vt indig. preterquã vbi agit de interpretatione legis. vel statuti qñ lege vel statuto fit stricta interpretatio. l. plerique. §. qui. & a quib⁹. sicut in cõtractibus. d. l. quicquid. & ibi Bar.

c AND. BAR. ¶ Eodem modo. Et vide Bal. in l. omnes populi. ad fin. de iusti. & iure. vbi allegat istud dictum Barto. hic. & vide que remisi ad Bar. in l. Suus quoq;. ff. de hered. instit. & vide que dixi in ca. Raynutius. de test.

TITVLVS VIII.

De iis que pro non scriptis habentur.

LEX I.

1 ☞ Institutio & legatum quando est pro non scripto facto heredis, substitutio & fideicommissum remanet in suo robore.

2 Lex quando imponit penam, statim annullat & infringit actum.

x SIquis. Licet †institutio & legatũ fit pro non scripto facto heredis, substitutio tamen & fideicommissum remanet in suo robore, hoc dicit. Nota ter. ibi, nã senatus, ex quo habes q si lex imponit penam, statim annullat, & infringit actũ: & istud membrũ omisit Dyn. in c. q sic contra ius. de reg. iur. lib. vj. licet in cõtrariũ videat casus, §. de diuor. l. fin. q examinani in l. pretor. §. de oper. nou. nuntia. ¶ Op. & videtur quod hec institutio. qua ex parte, &c. valeat. l. hoc articulo. de her. instit. Solu. Intellige, recitauerit in tabulis, quas faciet in futurum, & sic verbũ, recitauerit. intellige in futurũ, vt dixi in. d. l. hoc articulo. Vltimo nota hãc legẽ ad id quod dicetur. j. eo. l. fi. ¶ Sequit l. que in testamento. in qua nihil est.

LEX III.

1 ☞ Legatum factum penitus incapaci non queritur fisco.

Capax quilibet est legati alimentorum.

2 Fratres minores si instituantur heredes. hereditas est pro non scripta, & remanet apud heredes ab intestato.

3 Legatum factum damnato ad mortem, vel ad perpetuos carceres, est pro non scripto, nisi fiat pro alimentis.

a SIn metallum. [a]Quod relinquitur † penitus incapaci, non queritur fisco. Item quilibet est capax legati alimentorum, hoc dicit. ¶ Op. id, quod aufertur ab indigno applicatur fisco. vt §. ti. j. per totum. & l. Papinianus. §. meminisse. de inof. testa. Solu. aliud est quem esse incapacem. aliud quem esse indignum. vt pro

b batur hic[b]. Et per hoc †consului, quod si fratres minores instituantur heredes, hereditas est pro non scripta, & remanet apud

2 heredes ab intestato. q c. exiui. de ver. sig. in cle. dicit quod totaliter sint omnis hereditatis incapaces. ¶ Op. instit. de legat. §. er contrario. Blo. solvit, & non bene. Tu dic, quod ibi casus superueniens tendit ad eundem effectum cum ipso legato: hic ad alium effectum. de quo per Dyn. in cap. factum legitime. de regu. iur. lib. vi. vt dixi in l. pluribus. §. & si placeat. de verb. obl. ¶ Ultimo nota hanc legem. Scitis enim † q damnatus ad mortẽ fit servus pene. & l. quod ad statum. & l. qui vltimo. de pen. & l. eius qui. §. fina. de testa. & sic omnia legata sibi facta irritantur, & sunt pro

3 non scriptis, vt hic: quod tene menti. Idem si aliquis est damnatus ad perpetuum carcerem. Nam quicquid esset ei relictum, es-

c set pro non scripto, nisi in causa alimentorum[c]. vt hic, & l. seruos ad custodiam. de alimen. & cibaria. lega.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Si in metallum. Et ad hoc vide Bal. & Joan. eleganter in l. j. §. de test.

b ALEX. ¶ Ut probatur hic. Per Bal. in auth. ingressi. C. de sacr. sanct. eccles.

c ALEX. ¶ Causa alimentorum. Et id quod dicitur quod datur actio incapaci quo ad alimenta intantum est verum quod etiam datur actio iniuriarum propter denegata alimenta. Text. est in l. si vitium. j. de re iud. quam Imo. dicit ibi esse sing. ad ampliationem huius legis.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Vide circa hoc Aret. in c. qualiter. ij. §. fi. de accusat.

LEX V.

1 ☞ Legatum si fit coram duobus testibus Titio, & grauatur quod restituat pio loco, legatum remanet penes heredem cum onere suo.

a Quod aufertur in penam alicuius, nunquam transit cum onere. pene nomine.

QVod quis. Op. C. de cad. tollen. §. in primo. vbi pro non scripta remanet sine onere. Sol. secundum Dyn. & omnes, hoc est verũ quando culpa legatarij est pro non scripto. vbi vero est pro non scripto, propter defectum substantie persone, q persona non suberat, dico quod ille §. stat in terminis suis, q habet locum, quando est pro non scripto, q persona legatarij deficiebat. vt ibi: secus si ex alia causa. vt q sibi adscripsit in testamento. vt hic: vel q prima voluntas fuit captatoria. Hã ex his casibus remanet cũ one-

1 re, vt hic, & ẽ. eo. l. j. in fin. ¶ Deinde † aduertite: scitis. q legata ad pias causas valent cũ duobus testibus, c. relatum. extra de testa. sed quantum ad alia statur iuri nostro, q requiruntur vũ. vel v. Modo testator leganit vni coram duobus testibus: & cum grauauit de restituendo ecclesie, vel pauperibus. Certe istud legatũ est pro non scripto, sed remanet apud heredem cũ onere suo, casus est hic: que est optima limitatio ad l. j. §. in primo. C. de cad. tollen. Item illud, quod † aufertur in penam alicuius, nunquam transit cum onere, l. recusare. §. si fisco. ad Trebel.

TITVLVS IX.

De his quibus vt indignis, &c.

LEX I.

1 ☞ Legatum & perdit, & applicatur fisco, qui post mortẽ defuncti causam ingratitudinis committit.

2 Offensa dicitur etiam illud, quod penam non meretur, per qõs ea iuste ad iracundiam quis prouocatur.

3 Mortuus potest offendi.

Legatarius concumbens cum vxore defuncti post mortem, est indignus legato, & applicatur fisco.

4 Legatum quando dicatur reuocatum ob iniuriam ignoranter commissam.

5 Testis vt inimicus repellatur, etiam si offensa ignoranter est facta.

1 DIui. †Qui post mortem defuncti ingratitudinis causam committit, perdit legatũ. h. o. ¶ Op. q non auferatur ab eo tanquã ab indigno, & debeat remanere penes heredẽ, vt §. de adi. leg. l. iũ. §. fi. Sol. ibi qñ causa ingratitudinis cõmittitur viuo testatore, vnde defunctus videt id reuocare: hic post mortem fuit ingratus: vnde applicatur fisco. ¶ Itẽ opp. ex eodem facto quis non debet consequi penã & premium. Solue vt in glo. & vltima sol. est vera. De quo per Dy. in l. decreto. de suspec. tu. & c. q8 ob gratiam. de re. iu. li. vj. Ex hac lege

2 †singulariter [a]nota, q8 illud, q8 non meretur penam, dicitur of-

a fensa, vt hic. Sufficit enim q iuste ad iracundiam animum prouoces: vt puta, q hoc facere potes licite, licet non honeste. vt hic vi-

b des: & sic l. testamẽto. §. de ma. test. que dicit, q8 offensa est [b]quicqd meretur penam, dicit verum: tamen non excludit q8 offensa non

3 possit esse, licet quis penam, non mereatur. Dixi in l. licitatio. §. q illicite. de publica. ¶ Ulterius † nota. [c]q8 mortuus potest offen-

c di, adeo quod quis priuatur relicto. Et per hoc potes dicere veram esse gl. l. fortem. in fi. C. eo. quod ille. qui concubuit cum vxore defuncti post mortẽ eius, indignus est legato: & sic applicatur

* fisco. Ratio, q si viuo defuncto * hoc fecisset, ipsum ad iracundiã

b prouocasset: ergo idem post mortem. ¶ Quero quid [b]in ignoran-

4 te, † quia commisit aliquam culpam contra ignorantem, & si ille sciuisset, esset cõtracta inimicitia, quid iuris. an reuocetur legatum? Certe si hoc est in mortuo, multo fortius hoc est in ignoãte, sed tũc non auferẽ tanquã ab indigno: sed videtur reuocatum legatũ tanquam si testator sciuisset. Sl. est in l. fideic. omissum. C. de fideic. Ratio est, q legatum ibi non erat adhuc legatario quesitum, nec

testamentum erat mortе confirmatum; hic secus. Et hec nota ad
f limitationem eorum, que dixi in l. iij. in fi. de adi. leg. Item nota† propter testes. & ad hoc vt dicamus aliquem testem esse inimicū
e alterius, sufficit offensam esse factā inter eos, licet alter ignoret.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Et hac l. fing. Vide. Ro. fing. suo. clxxxiij.
b ALEX. ¶ Offensa est. Ho. j. et hac l. quid dicatur offensa. z hoc facit contra dictum Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus, in fi. de verb. obl.
c POMA. ¶ Ulterius no. Bar. tenet contrarium in l. eadem dicemus. §. Lato. in vij. quest. ff. de ver. ob. pro cuius sol. vide Bal. in l. sororem. C. eo. vbi distinguit quod quo ad veritatē loquit Bar. ibi, sed quo ad fictionem loquitur Bar. hic. z vide per Are.
ALEX. ¶ Adde quod not. Bald. in l. id quod pauperibus. de epis. z cle.
* CLAV. DE SEIS. ¶ Uino defuncto. Nunquid per iniuriā illatam funeri patris sit quis indignus successione filij, vide Ro. consi. clxxxv. in iiij. dubio.
d ALEX. ¶ Quero quid. Adde Bar. in l. fideicōmissum. z quod no. Imol. in l. ij. in fi. de vul. z pupil.
e ALEX. ¶ Alter ignoret. Quod dicit hic Bar. in ignorante, tenent Imol. z Fran. de Ram. c. Raynaldus, de testa.

LEX II.

a ¶ Auferetur. Qui contra tabulas petit, indignus est omni cōmodo ex eodem testamento. Item qui contra mandatum Principum, vel senatus consultum vxorem duxit, indignus est omni commodo ex eius testamento. secus in vxore ducta, hoc dicit. ¶ Quero, quod remedium posset esse vt filius preteritus habeat hereditatem fratris
b impuberis? Respon. Vt repudiet ex substitutione, z adeat ab intestato. l. si pupillus. de acqui. hered. z ff. de lega. ij. l. cum pater. §. Titio. ¶ Quero, quid si domina scribat nuptias non valere? Respondeo, tunc non poterit capere, l. vxori maritus, supra de vsufr. leg. z l. prefectus. de ritu nup.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶ Auferetur. Et hic habes gl. fin. quam vide in vers. auferetur, quod pena transeuntis ad secundas nuptias non habet locum in masculo.
b ALEX. ¶ Respondeo. Ra. impugnat hoc in l. is qui contra de vul. z pup.

LEX IIII.

f ¶ Delictum factum ip faciendo nō egreditur personam eius, contra quem committitur.

f Papinianus. †Nota, quod delictum non egreditur personam eius, contra quem committitur, quod intelligo, in inimicitijs que contrahuntur faciendo iniuriam in personam, l. lex Cornc. de iniu. z l. iij. in fi. de ali. leg.

LEX V.

1 ¶ Principium huius legis an habeat locum, cum quis acceptat legatum, sine scienter, sine ignoranter,
2 Instrumentum si quis in iudicio produxit, an possit illud dicere invalidum, siue nullum.
3 Producens instrumentum ignoranter, potest postea illud dicere falsum.
4 Differentie ratio inter eum, qui dicit testamentum inofficiosum, z testamentum falsum.
5 Legatum non potest peti causa nullitatis pendente.
6 Instrumentum si impugnaui, an z quando possim ex eo fundare intentionem meam.
7 Consiliū vt quis possit ex instrumento, & impugnauit se iuuare.
8 Judex instrumento per patrem impugnato potest intentionem ipsius partis adiuuare ex officio.
9 Instrumentum falsum, qui dicit, an postea possit dicere verum, z ex eo intentionem suam fundare.
10 Testamentum vel contractum qui non impugnauit, sed negauit simpliciter esse factum, potest postea ex illo se fundare.
11 Positione negata, ego z aduersarius ex illa non possumus nos fundare.
Consilium vt ex dispositione negata possit quis se fundare.
12 Positionem, si negaui, z negationem reuocaui, non possum hāc reuocationem reuocare.
13 Reuocata positione tua, meę positioni assensisti, potero meam positionem positam post tuam reuocationem reuocare.
14 Positione negata probata, ex illis probationibus possum eam probationem reuocare.

Post legatum. Primo ponit, an ille, qui consecutus est legatū, possit testamentum infringere. Secundo an ille, qui voluit testamentum infringere, possit legatum consequi, vel retinere? Tertio Jurisconsultus ponit modum dicendi sigillum. Quarta ponit quid habeat facere iudex in cognoscendo, z pronuncando. Secunda ibi, ille qui. Tertia ibi, de eo vero, Quarta ibi, prohibendi. ¶ Circa primam partem videamus positionem esse
Quando est testamentum falsum, vel non solenne, non possim
probare ipsum: ideo accipiendo legatum, non prohibeor dicere
falsum, vel nullum: sed testamentum quod est inofficiosum
potest, legatum ipsum accipiendo, confirmare: qz in iuri
est introductū. Ex hoc sequitur, quod ille qui accepit legatum
ex causa preteritionis de se facte, non posset dicere nullum
cipiendo legatum cōfirmare videtur, vt no. in l. filio. de inof-
1 sta. ¶ Querit gl. vtrum † istud principium debeat intelligi
scienter, siue ignoranter quis acceperit legatum. Et videtur
debet intelligi, quando ignoranter. Nec obstat l. licet. C. de
z j. de fal. l. qui ignorans. In cōtrarium videtur ratio. qz si
telligeretur, non esset differentia inter falsum ex vna parte,
ficiosum ex alia: qz idem esset in inofficioso. l. mater. de inof-
g Sl. in. d. l. licet. tenet, quod debeamus a distinguere scienter
ignorante. Lyn. ibi non examinat. Ego dicerem sic. si alter
let cōtendere testamentum falsum excipiendo quod ipse
tatem possideat, potest etiam si scienter accepit legatum
mentum non confirmauit, nec confirmare potuit, vt
Sed si vellet contendere testamentum nullum, vel fals
do, tunc non posset, si scienter accepit: qz accipiendo le
ter ex testamento, videtur repudiare hereditatem ab
Clodius, ff. de acqui. heredi. ergo testamentum non
qz non potuit: sed hereditatem repudiauit. Et si dicis, tu
differentia inter falsum, z inofficiosum. Respondeo, differe
in hoc, & in primis casibus huius legis, si ipse errauit in
vel iure, non preiudicat sibi. Sed in ij. respon. scilicet in
so testa. si acceptasset legatum per errorem iuris, preiudic
bi. l. si patron. j. si quid in frau. patr. Sed illi legi potest
deri, qz ibi in patrono, cui non est ita debita hereditas
cui patris filio, vt probatur in l. si patronus & minori
de bo. lib. z l. eum qui. C. de inoffi. testa. z l. eum. de bo. lib. Sed
erraret in facto, sibi non preiudicaret, vt ff. de inof. testa. l. mater.
no. in l. qui fideicommissum. ff. de leg. ij. quod dicam in l. C
2 dius. ¶ Quero, videtis† hic, & ille qui accepit legatum, potest
b cere testamentum falsum. Item non iure factum. Pone, quod
quis produxit instrumentum in iudicio, an possit dicere illud
strumentum non valere? Hic videt tex. & sic. Ram. et testamen
consequutus est legatum, z sic testamentum produxit, tamen
test dicere nullum, vel falsum. Sed potest responderi, & nu
consequutus extra iudicium sine aliqua productione. Quare
Quandoqz volo dicere instrumentū nullū propter
consensus, vt si erat venditio facta ab aliquo
c curatorio nomine mei, z ego nō habui ratā, z
re nullū, qz producēdo instrumentū approbauit illud
rat. ha. z & dixi in l. filio preterito. de inoff. test. Sed
re nullum ex causa, cuius approbatio nō stetit in potest
tunc possum, cāsus est hic quantum ad exceptionem
Item quantū ad actionem. qz alias actiones competentes
ita non potest quis de facili repudiare. sicut
ergo. ff. de pecu. z l. iij. ff. pro soc. z l. si quis vi. &. differentia
poss. nec productio illa facta in iudicio potest habere
de nō petendo, quoniam fit ad diminuendū ius aduersarii
non ad augendū, ergo, &c. Ll. legata inutiliter. de adi. leg. j. Lege
ff. de lega. j. ¶ Sed ? predicta obst. C. de testi. l. si quis testis
pondeo, aliud in teste, cuius persone approbatio potest
potestate mea cōtra me: aliud in instrumētis, vt ff. vbi
contra hoc opponit, qz si ego produco instrumenta, videtur
nia, que sunt in instrumēto. confiteri. Ll. §. edendo. ff. de edē.
licet instrumentū in se sit inualidū. tamen contra me
tione confessionis. Respondeo, ille qui produxit instrumen
confitetur omnia simpliciter, sed eatenus, quatenus instru
tum probat. Hoc probat in hac lege, qz licet confiteatur
tum esse. tamen est verum quatenus probat, qz postea po
ipsum falsum dicere. Sed si ponerem confessionē ele
respectu instrumenti, sed simpliciter. tūc licet instrumenti
reret postea nullū, non tamen propter hoc a cōfessione
Ita tenet Inn. in c. cū venerabilis. extra de exceptio. Abb
b mū dictum puto verum, si quis diceret instrumenti nullit
pliciter. sed si quis allegat errorem, z vult ad probationem
inducere instrumenti nullitatē tunc sufficeret. & videt
fessio. l. si post. C. de iuris & facti igno. ¶ Quero, si produ
3 strumenti, an possum postea dicere falsum? Tex. est hic. & ic
c dico sic, si produxi ignoranter. possum dicere falsum
sciēter. Ratio est qz tūc possum de falso accusari. l. si falso
fal. z l. si veteris. C. de side instr. z cuilibet rei nomine cui
cusari de falso, aliū accusare nō possum, iuxta regulam

l. apud antiquos, C. de fur. ¶ Veniamus ad secundam partem, opp. ad vers. ille qui. & videtur quod superfluat, per precedentia. Solvit gl. quod hic tractat eandem materiam quam ff. sed in hoc differt, q̃ ff. accepit legatum, postea tractat de viribus testamenti, hic econtra. Ponit & aliam differentiam, vt in gl. patet sed prima differentia non est vera, q̃ hic loquitur etiam quando primo acceptauit legatum, & postea tractat de viribus testamenti, quare collige differentiam ex diuisione quam dedi. in tex. ¶ Oppo. quod ille qui non obtinuit, repellat a legato. C. eo. l. alia. Solvit quidam quod hic succubuit, ibi destitit. Nec non est vera, q̃ secundum hoc non esset differentia inter eum qui dicit non iure factũ, & qui dicit falsum, quam differentiam tex. vult facere. Dic ergo, quod contrarium loquitur in eo qui dicit falsum, & inofficiosum: hic vero in eo qui dicit non solenne. ¶ Sed quero, † de ratione diuersitatis quam ponit Dy. in c. ex eo. de reg. iu. li. vj. Tu dic, q̃ ratio est, q̃ ille, qui dicit testamentum non iure factum, non impugnat iudicium, vel voluntatem defuncti, nec eam negat: ille vero qui dicit falsum, vel inofficiosum, directo negat ipsum. Quam rationem ponit doc. in l. Polla. C. de & tex. ff. prior. ff. & facit ff e. l. pe. ¶ Item op. dicitur hic, nec obtinuit, ergo, si obtinuisset dicendo nullum non posset petere legatum: contra C. de fideic. l. fin. Bl. solvit duobus modis: illa vera, q̃ ibi est in odiũ mentientis. Vel dic, quod ibi in eo qui solenniter testari voluit, vt ibi patet. ¶ Item op. ff. de pet. her. l. Luci⁹. vbi ille, qui dicit falsum, potest petere hereditatem. Sol. Ibi non peti hereditatem ex eodem testamento, q̃ omne commodum ex illo testamento perdere debet: sed petit ab intestato. & sic alio iure quod ex testamento nõ dependet, quod potest. ff. ea. l. ff. qui principale. ¶ Item opp. ff. de leg. ij. l. Lucius. ff. Sempronia. Sol. Ibi non dixit testamentum falsum, sed tantum dixit contra personas heredum. ¶ Extra gl. quero dicitur hic quod ille qui dicit testamentum nullum, & nõ obtinuit, non repellitur a legato. ¶ † Sed quero, vtrum causa nullitatis pendente, possum petere legatum: Respond. non, quia per petitionem legati fieret preiudicium cause nullitatis: ergo, &c. vt de pet. here. l. si quis libertatem. & l. non distinguemus. ff. si is. ff. de arb. dixi in l. si rem de excep. rei iurd. ¶ † Sed quero, si dixi nullum, * vel impugnaui instrumentum product um, an possum ex eo fundare intentionem meam: distingue, quando q̃s quis impugnat instrumentum ex causa que continet manifestum errorem iuris, & hoc nullo modo sibi preiudicat. l. ornamentorum. de gur. & ar. le. Quandoq̃ impugnat ex causa que iuris errorem non continet, & hic aduerte, si quidem impugnat ex causa que stat in voluntate ipsius, vt in instrumento facto a procuratore, quod ipse dicit non habere effectum, q̃ ipse non approbat: hoc casu, non potest se fundare postea ex illo instrumẽto ad actionem, sed ad exceptionẽ sic. l. dispẽsatorem. in fin. ff. de solut. Quãdoq̃ quis impugnat instrumentum ex causa, que ex eius voluntate nõ dependet, vt q̃ dicit instrumentũ factũ dolo, vel metu, vel ficritium & similia, hoc casu, si quidem ipse destitit ab ipsa impugnatione, sine dubio poterit ex eo fundare intentionẽ suam. l. alia. C. eodẽ. l. Papinianus. ff. meminisse. de inoffic. test. Si vero nõ destitit, sed alias exceptiones apposuit, nec eis renunciauit, tunc ex illo instrumẽto se fundare nõ posset, q̃ esset sibi cõtrarius. l. j. C. de furt. Unde cõsiliũ fest. q̃ ante cause expeditionẽ illis exceptionib⁹, impugnationibus renũciet⁸ si vult ex eo se iuuare. Ad vnũ tamẽ aduerte, † q̃ licet ex illo se fundare non possit: tamen iuder iuuabit quandoq̃ eum ex officio suo ex illo instrumento. Unde si ille, qui producit instrumentũ habet suã intentionẽ fundatam ex aliis probationibus: tũc iuder nõ iuuabit eũ ex illo instrumento, q̃ magis est impugnare. Hic est tex. & in c. cum olim. extra, de testi. vbi per Inn. Sed si pars, que illud instrumentũ produxit, fundaret intẽtionem suã illius instrumenti vigore, & sententiam obtineret: tũc iuder ex vigore illius instrumenti iuuabit partem impugnantẽ eatenus, quatenus apparet iudici partem victricem non fouere iustitiã. Potest enim iuder hoc facere, licet pars hoc non possit allegare. l. vbi pactũ. C. de transact. & ibi no. secundum veram lectu. Ita. quod etiam tenet Inn. in d. c. cum olim. ¶ Procedo vlterius, † & videamus de falso, aliquis dixit instrumẽtum falsum, vtrũ possit postea dicere verũ & ex eo fundare intentionẽ suã? Certe in eodẽ iudicio si destitit, potest. l. alia. C. & d. l. Papinian⁹. ff. meminisse. alias secus vt hic patet. Sed in alio iudicio est aduertendũ, si quidẽ super falso fuit pronunciatũ incidenter, vel principaliter: puta q̃ principalis questio nõ poterat terminari, nisi tacite pronunciaret super falso, & hoc casu in alio iudicio pars non poterit se fundare ex illo instrumẽto: siue obtinuit, q̃ est falsum: siue succubuit, q̃ indignus. Sed si super illa falsitate nihil est pronunciatũ, q̃ principalis questio poterat terminari, illa omissa, tũc in alio iudicio ex illo instrumẽto poterit se fundare. b vt no. Inn. in cap. mulieri. extra, de iureiur. & docto. in capit. cũ venerabilis, extra de excep. Certe vtriusq̃ dictũ puto verum, q̃ eũ non sit pronunciatum potest desistere, vt ff. dixi. Sed primum dictum eius quod si est pronunciatum non possit in alio iudicio se fundare, non placet. Nam istud tantum reperimus in instrumentis pertinentibus ad vltimas voluntates, quod ille, qui dicit falsum nec obtinuit, indignus est: & applicatur fisco: sed non priuatur propter hoc debito. imo debitum remanet. Cum ergo in aliis instrumentis hoc non reperis. que fiunt inter viuos, ergo fisco nõ applicatur. Non enim est de causis. que ponuntur in l. i. de iure fisc. & hoc titulo. Cum ergo non applicetur fisco, & non deperit parti, puto q̃ in alio iudicio poterit agere, licet succubuerit in illo, arg.

10 l. Aurelius. ff. pe. ff de lib. le. ¶ Quero, quid si non impugnauit testamentum, sed negauit id simpliciter esse factum, vel contractũ esse celebratum. vtrum possit postea ex illo se fundare? Et videt quod non. q̃ impugnauit iudicium defuncti, cum dixit testamentum non esse factum. &c. eadem ratione, quasi diceret. Contrariũ credo per l. si quis inficiat⁹. in prin. ff. depos. Nec obstat si dicis, quod iudicium defuncti impugnauit, q̃ ille leges loquũtur quãdo impugnauit aliquod iudicium, quod limitate producebatur: secus si simpliciter dicit testamentum non esse factum. l. si quis in

11 ficiatus. ¶ † Quero, aduersarius fecit vnam positionem, quam
i ego negani, & sic impugnaui eam: vtrum ex illa positione ego & ipse possumus nos fundare? Spe. in tit. de posi. ff. viij. ver. j. dicit, quod non. & bene ratione contrarietatis: q̃ si nego eam, non pos-
* sum dicere veram, vt ibi ipse dicit. Quid ergo sit faciendum: * Certe erit faciendum quod ille, qui negauit, si vult ex illa positione se fundare, reuocet negationem suam, & dicat se erraſſe. & assertioni illius se velle credere. quod sibi sufficiet ff. quoniam aduersa
k pars confitetur illum erraſſe. & verum nõ dixiſſe. & assertioni aduerſe partis quis credere potest. l. j. ff. fin. alias est l. ff. quando actio de pec. est ann. & l. ff. ceterum. in gl. ſuper verbo. illererat. ff. de ven. inſpi. vel econuerſo. ille. qui poſuit. reuocet positionẽ, ſuã,
* dicẽs ſe erraſſe. credẽs aſſertioni aduerſarij. eadẽ ratione. * ¶ Sed
12 circa predicta inſurgunt duo dubia, pone q̃ ego. qui meã negationẽ vel positionem reuocaui, volo iterum iſtam reuocationem reuocare. an poſſum? Dico q̃ non. per l. ſi quis iuſurandum. C.
13 de reb. cre. Item pone. † q̃ reuocaſti poſitionẽ tuam aſſentiẽs mee reſponſioni. quod potuiſti. vt ff. dixi. an ego potero reuocare meã reſponſionem poſitã poſt tuã reuocationem? Dico quod ſic. tam allegando errorem. quẽ alias debeo probare. quam ex reſpõſione aduerſarij. q̃ illa reſpõſio reuocata fuit. Debet ergo probari error. ſicut quãdo quis reuocat cõfeſſionem ſuam. vt dixi in l. non fatetur. ff. de confeſ. ſecundũ materiam l. error. de iu. & facti ign. &c.
14 ¶ † Quero. ego negaui poſitionẽ tuam. poſtea tu probaſti eam per teſtes. vel inſtrumẽta. an ex illis probationibus poſſum reuocare negationẽ meam. Puto q̃ ſic. per d. l. ſi quis inficiatus. in prin. ſo lũ eũ poſitionem tuam negani. nõ autẽ impugnaui probationes tuas. Si enim probationes tuas impugnaſſem. haberẽt locũ que ſupra dixi. ¶ Venio ad tertiam partem: dicitur hic, q̃ teſtamẽtũ dicitur nullum petendo hereditatem. non principaliter dicendo nullum: quero. vtrũ poſſum petere principaliter interim teſtamẽtum pronunciari nullum. Dicam in l. que ſub cõditione. in fin. de condi. inſti. ¶ Venio ad quartam partem: quero, qualiter debent intelligi iſta verba, ex perſona. &c. Bl. ponit multũ clare. Dic vt in ea. Reſpondiſſe tex. poteſt aliter intelligi. & forte melius, dictũ est ff. q̃ ille qui accuſauit teſtamentum de falſo, & ſuccubuit, priuatur omni commodo ex teſtamẽto: an hoc ſit ſimpliciter verũ. Ad hoc reſpondet Juriſcõſultus. an prohibendi ſunt, ff. a commodo teſtamenti, quod dixerunt falſum: ex cuiuſq̃ perſona. &c. conſtituẽdum erit. Et hec verba exponũtur per totã legem iſtam. & id q̃ dixit ex cuiuſq̃ perſona. hoc eſt, an debeat ſibi nomine ſuo. vel alterius. vt ff. ea. l. ff. ſi pater. Ad quod dicit ex conditione. ff. a. an ſit pater familias vel filius. vt ff. ea. l. ff. ſi filius. Item an fecerit intuitus, vel volens. vt ff. cad. l. ff. etati. & ff. aduocatum. Item q̃ dixit. etate: ſubaudi, ſit maior. vel non. Item q̃ dicit, cauſa cognita. ſubaudi, an tale lucrum dependat ex teſtamento q̃s impugnare voluit. vel non. vt ff. ea. l. ff. qui principale. vſq̃ ad fi. Et ſic iſta verba gloſſant hic per Juriſconſultum Paulum. per totam hanc legem. vſq̃ ad fin. & ita ſentit glo. hic in fi. que incip. ex cuiuſq̃ perſona.

ADDITIONES.

a ¶ Tenet q̃ debeamus. Bal. ibi tenet cõtrarium, videlicet quod etiam ſi ſcienter agnouit legatum. poſſit redargui de falſo.

b AND. BARB. ¶ Pone quod. Et vide Inn. ſingulariter loquẽtem in c. cum olim. extra de cen. & Bal. in l. j. ff. de eden.

c ¶ Et non poſſum. An producens inſtrumentũ videatur ratificare in eo contẽta. &c. bene facit tex. in l. appellanti. & ibi do. meus. ff. de ap. imo fortius dixit Bal. in l. j. C. vt que deſunt aduo. vt ibi p eum. & vide que no Bar. in l. Aurelius. ff. de li. leg. ſz Ja. bu. videtur erpreſſe tenere contrarium in l. nimis graue. C. de teſti. & no. Inn. in c. cũ venerabilis. de excep. & vide quod not. Joã. An.

post Spe.in titulo de instr.edi.§.videndū.vers. nunc exhibeas.z ad hoc est bonus tex.in auth.ad hec.de fide instru. z vide not. per Guido.de Suza.in authen.si quis in aliquo.de eden.

d ¶Puto verum,Et idem tenet Inn.in c.cum olim.de censi.z vide gl.in c.presentiū,de test.z Inn,no,de priui.ca.cum olim.z Bal. in l.ij.alias v.ad fi.C.de fideic.iu.z in l.cum precum. C. de lib.cau.

e ¶Dicere falsum.Et ibi vide Bar.d.l.falsis post mediū.ver. quero quid si dixi nullum.z adde quod no.Bal.post Bar.in l.decem de verb,obl.z de hac materia habetur etiam per Ro.z Ang.in l.j.§.si quis simpliciter.de verbo.oblig.

f AND.BAR.¶Extra gl.Et vide Ange.in l. si quis libertatem. ſ.de peti,hered.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Si dixi nullam. Vide late ad istam materiam Felyn.in c.capitulum sancte crucis.de reseri.Bal.in c. series.eod.tit.

g ¶Renunciet.Ro.consilium,z facit quod no.dixit Spec.in titu. de proba.§.nunc dicendum ver.quid si debitor. z quod dixi in auth.iubemus.C.de iu.z adde Bal.in d.l.vbi pactum. in vlti.col.

h ¶Se fundare,Et no,Inn,in c.mulieres.de quo p Bal.in auth. contra qui propriam in vlt.col.C.de non nu.pec.z in l.si creditor. in fi.cum concor.C.de ser.pig.da.manu.z vide Bart. in l. Papinianus.§.sed nec impuberis.ff.de inoffic.testamen.

i ¶Quero aduersarius.Vide Bar.in l.naturaliter.§.nihil commune.z ibi habes aliquid de acqui.z posſ.z Barto.in l.suus heres.C.de rep.her.z vide per Anto.in c.ex parte decani. de reseri. z Bar.in l.non vtiq;.j.de exce.Bal.in l.j.C. de confes. z in l.cum precū.C.de li. cau.z in l.si magnum.ſ.qui accu.non possunt z ad Bar.hic,vide Ange.z Rom,in l.j.§.si quis simpliciter. de verb. obl.per doc.in c.j.de conf.in vj.per Ang.in consi. cliij. z vide omnino no.per Bar.in l.iij.C.de repu.here.z Bal.in l.sicut in fin.co. titul.quod nota.adde an expositione negata quis possit se tueri:Petr.de Anchar.consi.ccix.

* CLAV. DE SEISS. ¶Quid ergo sit faciendum. Vide Paul. de Ca.post Ang.in l.j.§.si quis simpliciter.j.de ver.obli.z ibi latius Rom.

k ¶Sibi sufficiet.Hoc limita esse verum si statim talis reuocatio facta sit,per text.in l.j.C.de erro,aduo.dummodo doceat de errore.per no.per gl.in c.si.de iureiu.in vj.Et hoc voluit Bal. in l.edita.C.de eden. Item limita hoc esse verum, nisi talis reuocatio, fieret post quam ponens iam probauit positionem,qz tunc nihil proderit reuocatio.vt voluit Bar.in l.eum qui.in prin. per illum ter.ſ.de iureiur.z Ange.in authen. de trien.z semis.§. si enim. z Bal.in locis de quibus j. Item limita esse verum,nisi negans vellet reuocare negationem,vt ex confessione premium consequeretur.quia tunc non potest fieri talis reuocatio,vt voluit Bald.in c.j.§.porro,que fuit pri.causa benefi.amit.z in l.de etate.§.fin. de interrog.act.z in l.Contra negantem. C.ad l. Aquil.z in l.j.C.de fur.z in l.error.C.de iur.z fac.igno.z in l.neq;.§.electio. ſ. de nox.z in l.ea que,C,de condi,inde.z Barto.z Bald,in l. eum qui. ſ.de iureiuran.

* CLAV. DE SEISS. ¶Eadem ratione. Istud potest facere in eadem instantia.sed in alia hoc nō posset.ita limitat singulariter Are.ex verbis Bar.i l.naturaliter.§.nihil cōmune.j.de acq. pos.

1 ☞Excusans se a testamentaria tutela,non repellitur a substitutione pupillari.

2 Causa quare quis est indignus vbicunq; respicit vtilitatem certe persone,id quod aufertur ab indigno applicatur illi.

3 Tutor datus in testamento quem testator scit esse debitorem,vel creditorem,ob hoc non repellitur.

4 Executor, qui acceptauit legatum sibi relictum, non potest renunciare officio executoris,z si renunciat repellitur a legato.

§. Amittere. ria indignus est omni commodo testamentario:secus si se excusat a datiua:z qui agnouit legatum ex testamento,a tutela se excusare nō potest.b.d. Nota tex. ibi hic enim nihil ꝛc.concordat l. ex his.ſ.de excusatio. tut. ¶Sed quero,an ille,qui se excusat a testamentaria tutela repellatur a substitione pupillari.Casus est quod non,in l.amicissimos.in princ. ſ.de excu.tut. ¶Opp.de l. administratione.C.de lega.Soln.ibi in minte.Ratio est,qz tutor esse non potest. ¶Item opp.de l.cum filius.§.non iure.ſ.de lega.ij. Sol.ibi per tutorem non stetit,z sic ad legatum admittitur. ¶Item opp.j.de iure pat.l.iij. Soln.gl. quod ibi speciale in illo commodo. Tu dic melius vt ibi not. ¶Deinde dicitur hic,quod non pertinet ad fiscum,ꝛc. Contra, id quod aufertur ab indigno,fisco applicatur, l. Papinianus.§. memminisse.de inoff.test.Bto.sentit, qz hoc sit speciale,sed hoc nō

2 est verum: sed † est regula quod vbicunq; causa quare quis est indignus,respicit vtilitatem certe persone,id quod aufertur ab indigno applicatur illi.Casus est hic,z C.de lega.l.pen. ¶Circa

3 hoc quero †primo,vtrum hoc sit hodie correctum per auth. de nouis debitor.C.qui da.tut.possunt.Nā si testator reliquit tutorem ipse est creditor pupilli, z sic videtur quod non posſit esse tutor. Certe secundum opi.quam ibi teneo, quando testator scit quem dat tutorem,esse creditorem,tunc non repellitur, cum testator eum approbauit:hoc modo intelligo opi., illorum qui dicunt quod illa authenti.non habet locum in tutela testamentaria, si ignorauit ipsum esse creditorem,z tunc non videtur approbare conditionem eius,quam ignorauit,l.in confirmando.C. de confirmatem.de confirmat.tuto.Et ita intelligo opinio.eorum qui dicunt in tutela testamentaria illam authenti.habere locum. Pro hoc propositum.cum testator sciuerit illum futurum esse creditorem, dico quod non repellitur: z ita de facto consului, z ita etiam

a fuluit Dyn. ¶Ho.deinde hic argumen. ad executores testamentorum voluntatum,vt si acceperint legatum eis relictum,non possint renunciare officio executionis. Item si renunciant, repellitur a legato vt hic. Item si repelluntur, illud legatum non accrescit fisco, vel legatariis, sed filijs in quorum fauorem

b cium sibi fuit iniunctum,vt hic, z leg.pe.C.de lega. ¶Item hic,quod aut impugnauit iudicium defuncti,aut non.

ADDITIONES.

a AND.BAR. ¶Nota deinde.Et idem dicas in minor. nius.ſ.de exc.tu. Idem dicas in herede relicto executori reditatem repudiat,censeatur priuatus officio executoris eleganter dicit Bar.in l.codicillis.§.j. de an. leg. non in repudiationem tutele,tutor amittit successionem ex pupilli est tex.no.in l.amicissimos.ſ.de excu.tut.z vide ibi doc. quod lige in extraneo,secus in cōiuncto,qui erat relictus tutor licet tutelā repudiet,non tamen amittit legatum.q; potest petere pro actu persone quam tutele legatum præsumitur. l. tutor pro que tutoribus.ſ.de excu.tut.z vide aliam lab admittitur C.de leg.z ea que ego ibi notaui ad Bal.Et quid si accepit cōmissariam,an possit postea illam refutare,dic p non secundum Bal.in l.iij.§.j.ſ.de arb.z vide que dixi in cum Joannes. fta.z vide Bal.in rep.l.j.ff.de leg.ij.vbi pulchre loquitur. z Petr.in d.c.cū Joan.vbi refert z sequitur dictum Bald.in

b ALEX. ¶Ultimo no.Adde Bartol.in La filio.de all. Bar.z doc.in l.j.de lega.iij.cum concor.

§. Si pater Qui in accusatione falsi succumbit omne cōmodū,quod sibi debet ex testamento,ex persona sua.vel alterius:secus in eo,qd alteri debet in eius sit positus potestate.h.d.(Et exponit verba textus)

§. Si seruum. Op.j.ea.l.§.qui autem filio ibi dicam. Op.§ filius alibi prob.l.j.§.j.Sol.gl.dic vt ibi dicam.Tu dic (certe) quod aliud ibi,aliud hic.Ratio,qz ibi seruus voluit bat voluit.item defuncti,qz defunctus voluit nouus nus vel pater non dimisit: hic vero defuncti voluntas bat.)licet postea dominus vel pater sit nexus impugn.

1 ☞Filiusfamilias in publicis iudicijs,an possit accusare, to patre.

§. Si filiusfamilias Quero, vtrum pro verū, q pater gere tam pro relicto facto sibi,quā pro relicto facto filio sic,z bene,secundū ista tempora,secundū quæ filius rebat patri,secus in his que patri non acquiritur. De qu

1 doc,in l.iij.§.fi filius.§.quod quisq; iuris. ¶Ultimo no. sum,q; in publicis iudicijs filius potest accusare inuito pa cor.text.in l.inter liberas.§.filiusfamilias.de adul.contra solum.§.necessitate.de bo.que lib.de quo dixi plene in

1 ☞Agenti iure hereditario non potest opponi exceptio dicate,vel similis ex persona sua.

2 Succedens ei qui accepit legatum.vel hereditatem defun test dicere postea testamentum falsum,si succedit per qua consequentiam,alias secus.

§. Qui accusauit. -tionem,non dicitur quæ gnus.h.d. ¶Oppo.z videtur,quod etiam si aliquis agat sona alterius dicatur indignus,vt §.ead.l.§.si pater.Sol. ex persona alterius inceperat competere tempore acciu

1 proposite,hic postea.Ex qua sol.nota quod illi qui agit reditario,non potest opponi exceptio rei iudicate.dominū milis,ex persona sua.De hoc est gl.in l.Mo.dixim.j.de

2 quod est no. ¶Quero, quid econtra. Aliquis succedit accepit legatum,vel hereditatem defuncti,postea vult stamentum falsum,queritur an possit? Dico sic. Aut titulo oneroso, quia emit, z tunc non repellitur ab Casus est in leg.pen.§.fin.de inofficio.testamen.

lee.ibi positam. Aut successit titulo lucratiuo, ⁊ tunc aut successit in illā rem, quam testator reliquerat principaliter, ⁊ tunc repellitur ab accusando, d.l.pe.§.fi.prout ibi loquit᷑ de legato.l.filius patroni, ⁊ l.si filius qui patri.j.de bon.li. Si vero non successit in illā rem principaliter, sed per quandā consequentiā, tūc ab accusando non repellit᷑.d.l.pe.§.fi.prout ibi loquit᷑ in hereditate: hec distinctio probat᷑ j.eo.l.qui Titij. ¶ Ultimo esset querendū qd ecōtra, hic loquit᷑ qñ successit in legato: quid si successit in iure dicendi nullū, vel falsum, vel inofficiosum? Dicam in l. tutorē. j.eo.

§. Etati

Glo.op.C.eo.l.Boila. ⁊ dat multas sol. Dic vt dicam j.l.eo.l.tutorem.

1 ☞ Testimonium testis se ingerentis non valet, sed a parte productus, vel a iudice si testificatur, valet.

2 Testis, qui fert testimonium contra me in causa capitali, est meꝰ inimicus.

3 Statutum puniens prestantem auxilium exbannito, non cōprehendit qui tulit testimonium coacte pro eo.

§. His vero.

Op. Dicere testimoniū cogit᷑ quis inuitus, licet fallat in quibusdā casibus, vt in l.lege Julia. ⁊ l.inuiti.s.de testi. sed ille, qui aliquid cōtra testamentū facit inuitus, nō dicit᷑ indignus, vt j.ea.l.§.aduocatum. ergo ⁊c. Sol.gl.ꝙ hic loquit᷑ i eo qui dicit testimoniū spōte. Cōtra hoc videt᷑ tex.in auth.de testi.§.si vero ignoti.ibi.festinantes. ⁊c.
a ⁊ ibi tenet Jac.de Bel.ꝙ testes debent esse citati, [a] non sua sponte testificari. Probo hoc, q: si se ingerit, videt᷑ suspectus, vt s.de
1 proc.l.que omnia.§.j. †Huius timore dicit Jac.de Bel.ꝙ semper testes debent esse citati, alias eorum testimonium non valet: tamen huic gl.non respondet: sed ad l.lege Julia. que dicit, ꝙ admittunt᷑ sponte.id est. nō coacti pignoribus, vel mulcta, citati tamen debēt esse. Pro hoc optime facit text.extra de testib.cog.c.j. vbi proprie appellat coactionem, aggrauationē que fit post primam citationem. Sed mihi videtur, ꝙ dictum Jac.sit contra dictam l.lege Julia. vbi dicit᷑, Lege Julia, iudiciorum publicorum cauetur, ne inuito denuncietur, ⁊ sic nō debent citari. Et hoc etiā videtur velle l.inuiti.eo.ti. ⁊ sic respicit citationem verbalem. Preterea, si ista opinio Jac.esset vera, sequeretur absurdum, scilicet, quod quis delinquere deberet. Qui enim in prima citatione est cōtumax delinquit, l.omne delictum. de re mil. ⁊ sic sequeretur, quod quis deberet pati se in contumacia poni, quod est delictū.
b ¶ Dic ergo sic. [b] Quandoque se ingerit sponte ad testificandū non citatus a iudice, nec productus a parte, ⁊ isto casu eius testimonium non valet, ar.l.que omnia.s.de proc. Quandoqꝫ quis a iudice non citatus, sed a parte requisitus producitur, ⁊ tūc valet testimoniū eius: tamen a volente dicitur testimonium prolatum sponte. De hoc gl.ista*loquitur, ⁊ gl.in l. qui cum natu maior.§.sed si non accusauit.de bo.liber. ⁊ d.l.lege Julia. Quādoqꝫ quis deponit citatus a iudice. ⁊ tunc etiam valet testimonium eius, l.si quando.C.de testib. Facit l.cum ab initio. quemadmo. testa.ape.tamen si talis testis poterat recusare ne cogeretur, diceretur testimonium sponte prolatum, ⁊ sic valet. Et hoc modo potest intelligi d.l.lege Julia. Sed si recusare nō poterat, diceretur testimonium prolatum non sponte, sed coacte. ¶ Quero, licet ista sint vera in se, an sint necessaria quantum ad hunc text. Respon. iste text.loquitur simpliciter non distinguendo sponte, vel coacte: vnde ipsum simpliciter intelligo. Non obstat §.aduocatum. quem gl.allegat, Nam licet quis cogatur ferre testimoniū, non tamen cogitur dicere sic, vel aliter: ⁊ ideo si tulit malum testimonium, merito dicitur indignus: q: licet coacte dixerit, non tamen fuit coactus ad sic dicendum. Simile in preside iudicante. j.
c ea.l.ver.quidam. ¶ Quero, vtrum[c] qui fert †testimonium in cau
2 sa capitali, sit meus inimicus? Dicit gl.ꝙ sic.in c.cum P. Manconella. ⁊ in c.meminimus extra de accu. ¶ Iste §.facit ad quest.
3 †dicit statutum, ꝙ quicunqꝫ prestiterit auxilium exbannito, puniatur in centum: modo aliquis prestitit testimonium pro exbannito, queritur an puniatur pena statuti? hic text.facit, ꝙ sic: tamē distinguendum videtur, [d] vt gl.hic dicit: q: est verum, si prestitit testimonium sponte: secus si coacte. Facit ad istum §.j.de bo.lib. l.qui cum maior.§.is demum.versi.sed si non accusauerit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Esse citati. An valeant testes non citati, vide omnino Bal.in ca.j.§.porro, que fuit pri.cau.benefic.amit.in glo.magna. in vers.non coactus, per illā gl. Et an testes debeant deponere iurati, vide quod no. Bar. ⁊ doc.in l.libertorū.C.de testi.adde tñ ꝙ no. Ant.in c.in nomine Dñi.de test.vbi dixit ꝙ valet dictū testis deponētis in presentia iudicis. ⁊ partis, licet non fuerit citatus. Allegat do.de Rota, ⁊ Spec.i tit.de teste.§.qualiter, vers.iudex. ⁊ quid si iudex recipiat testes ex officio nō pductos, vide omnino Bal.in l.presbyteri.C.de episc. ⁊ cle. ⁊ in l.libertorū. ⁊ ibi Bar. C. de test. ⁊ Bal.i l.ij.C.de bo.auth.iu.pos. ⁊ vide Bald. in auth.sed nouo iure.C.si cer.pet. Itē adde ad hic no.ꝙ testis deponēs preiumit᷑ ꝙ inuitꝰ deponat. Ita dicit Bar. ⁊ post eū habes i l.presbyteros de epis. ⁊ cle. ¶ Vide Maria. Soc.i rub.de dila.art.vij.ver. octauo pcedit, vbi de teste a parte pducto, lꝫ non citato, ꝙ pbet.

b POMA. ¶ Dic ergo sic. Uide in capi.proposuisti.de probatio. ⁊ in c.ij.de testa.

* CLAV. DE SEISS. ¶ De hoc gl.ista. Adde bonum text. quem ibi ad hoc no. Pau.de Ca.in c.cum in tua.extra de sponsa. ⁊ vide Alex.consi.lxviij.vol.ij.

c ALEX. ¶ Quero vtrum. Utrum qui fert testimoniū in causa capitali ꝯ me, sit meus inimicus, ⁊ an possim illū repellere a testificādo ꝯ me in alia causa. In quo Jo.And.i c.meminimꝰ. de accu. in gl.si dixit, ꝙ si fuit testis ꝯ me in causa criminali vel in causa ciuili, q̄ erat omniū bonorū, vel maioris partis, ꝙ repellit᷑. Ad ꝙ est gl. ⁊ ibi legit᷑, ⁊ no.in auth.si dicat᷑.C.de testi. Et hoc verū, nisi coactus tulisset testimoniū. q: tūc nō pōt repelli vt inimicus, alias aūt repellet᷑. Sed quāta fides erit ei adhibēda, in arbitrio iudicis est per d.auth.si dicat᷑, ita dicit Imo.in c.j.de iu.de quo ibi latiꝰ per eū. In omni aūt causa ciuili videt᷑ ꝙ si talis testis fuit spōte testificatus, videt᷑ suspectus, ⁊ pōt recusari, ex quo spōte se obtulit nō citatus, vt hic, nec productus a parte, secundū no.hic. Si vero spōte se nō offert, sed citatus, vel pductus a parte, licet posset se excusare, dicit᷑ spōte testificari, ⁊ est suspectus. Ita tenet Imo. in d.c.j. ⁊ ibi latius per eū. Et ex his dicit gl.no.in c.cū super abbatia, de offi.dele.ꝙ ille qui aduersat᷑ mihi in alia lite, pōt recusari a me in alio iudicio, in alia causa quā illa quā mihi monet, etiam si causa quā habeo cū illo quē recuso nō sit sua, sed collegij. ꝙ est no. fm Im.in d.c.j. Si aūt nō aduersat᷑ tūc i alia instātia, sed alias fuit aduersatus, tūc si in causa criminali, vel ciuili, vbi agebat᷑ de omnibꝰ bonis, vel maiori parte, p id ꝙ habet᷑ in l.ppter litē de excu. tut. poterit recusari. Si vero fuerit alia causa ciuilis, videt᷑ ꝙ nō possit recusari, vel hoc relinquit᷑ arbitrio iudicis, arg.eorū q̄ dicūtur i d.auth.si dicat᷑. Ita dicit Imo.ꝙ no. Adde Bar.i l.iij.i pric. s.de test. ⁊ ꝙ ibi dixi. ⁊ omnino Inn.i c.cū oporteat.i gl. sup ꝟbo, inimicos.de accu. ⁊ Imo.in c.cū P.de accu. ⁊ in d.c. meminimꝰ.

d ALEX. ¶ Distinguendum videtur. Uide Petr.de Ancha.in c.cum P.de accusa. ⁊ vide j.§.proximo.

1 ☞ Aduocatus vel fideiubens pro bannito, dicitur prestare auxilium, ideo si per statutum esset prohibitum dare auxilium bannito, ille incurret penam statuti.

a §. Sunt qui putant.

[a] Op.de l.qui cū maior.§.si patroni.j.de bo.li. Sol.ibi i portiōe debita patrono, q̄ nō ita de facili perdit᷑, sicut illud legatū, cū sit mere lucrū, arg.l.fi.C.de codi. Cōtra hāc sol.op. de l.fi.in prin.s.de inoff.test. Soluit gl.ꝙ ideo ibi, q: q̄rela est magis odiosa, quā bo.pos.ꝯ tab. Nota hūc §.ad statuta, † q̄ dicūt, si qs pstiterit auxiliū vel fauorē exbānito, ꝙ esse aduocatū eiꝰ, est pstare ei auxiliū. ⁊ fauorē: ⁊ ideo sis cantꝰ ne sis p eo, [b] nec p eo fideiubeas, nisi mādato iudicis, alias i penā icideres, arg. huiꝰ legis.

ADDITIONES.

a ¶ Sunt qui putant. Aduerte quod Bar.arguitur de contrarietate in hoc §.sunt qui putant. Sed pro solu. vide concor.ad l.in furti.§.opem.ff.de furt.

b ALEX. ¶ Ne sis pro eo. Cōtrarium videtur tenere Bart. in l.in furti.§.opem.de furtis. ⁊ Pet. de Anc. ⁊ alij, in c. cū P. de accu.

§. Quidam ⁊ presidem.

Op. munus iudicādi est necessariū, l.munerū.§.iudicandi.j.de mu. ⁊ hon. Unde nō dꝫ repelli vt indignus, arg.j.proxi.§. Huius timore dicūt quidā, ꝙ isti male putauerunt. Hec sol.nō est vera, q: Iuriscōsultus nō posuisset hic ista verba. Quare gl.dicit, ꝙ hic non dicit᷑ coactus: q: spōte suscepit officiū. Quod nō placet, q: ⁊ aduocatus suscepit officium sponte vt j.proxi.§. Quare tu dic, quod licet cogatur iudicare non tñ cogitur sic iudicare, vnde cum apparet per sententiam appellationis, ꝙ male iudicauerit, censetur indignus: ita loquit᷑ hic. ¶ Contra hoc op.q: sententia in causa appellationis quandoqꝫ primā sententiam in peius reformat, vt j.de app.l.j. Sol. Ibi denotat facti contigentiam, quod tamen regulariter non presumitur: ita loquitur, hic. Et predicta intelligo quando ex eisdem actis prima sententia est retractata: secus si est ex nouis probationibus, arg. l.eos.C.de appe.tunc enim erit quid ei imputari possit.

1 ☞ Indignus non dicitur, qui facit ex necessitate.

1 §. Aduocatum.

Nota, † ꝙ qui facit ex necessitate, non repellitur vt indignus: nam aduocatus fisci de necessitate facit, ⁊ de necessitate sic facit, cogit᷑ enim suscipere, ⁊ procedere, ⁊ prosequi, sicut ei est delatum.

§. Qui principale.

Qui principale testamentū accusat, repellitur ab omni commodo, quod sibi debetur ex eo, vel ex eius accessorio: secus si ex alia volūtate per se principaliter subsistēte: sed qui accusauit accessorium, non repellitur ab eo ꝙ sibi debet᷑ ex principali. h.d. Bart, secunda super Infort.

¶ In gl.in verb.repellendus ibi dñ dicit,l.qui titiꝰ. Sol.ibi neutrum est accessoriū alterius,sed vtrunq; principale: vel ibi impugnat accessoriū,z sic non obstat gl.vel ibi non dixit testimonium,licet professus sit se velle dicere.

§. Si qui. Ratio huius §.est,quia tutela est onus, vnde suum delictum non remouet ipsum ab onere, sed a lucro,vt hic videbitis.

1 ¶ Cõfirmatio quãdo confirmatũ per se subsistit, quid operetur.

§. Qui mortis Op.ff.de cõtra tab.l. sub conditione. §.fi. z l.in seruitutem. §.sed z si quid.de bo.lib.Soluit gl.q aliud in contra tabulas,vt in cõtrario:aliud in querela,vel accusatiõe falsi,vt hic.Sed que est ratio, gl.non ponit.Quare tu dic,q ratio est,nam in accusatione falsi, vel querela inofficiosi,disputatur solum de viribus testamenti,z ideo non repellitur,nisi ab eo q debetur ex testamento, vel volũtate pendẽte ab eo,quoniam pena delictum egredi non debet, vt ff.l.priori.sed in cõtra tab.disputat de iure patris,z filij,z patroni,z liberti,l.filio.§.j.§.de inoff.testa.z not.in l.ex duobus.§.fi.de vul.z pu. merito debet repelli ab omni cõmodo, quod haberet a patre,vel a liberto. Bl.soluit aliter in l.etiam.de inoff.test. q hic loquit in donatione causa mortis,non confirmata testamẽto: sed a lex contraria loquitur in donatione testamento cõfirmata. Contra hanc sol.op.q confirmatio non releuet aliquid,cum donatio causa mortis per se subsistat;sicut quãdo debitor legat creditori quod sibi pure debet,l.si creditori.§.de lega.j.Sol. Cõfirmare,id b quod est per se validum,nihil releuat, quando in potestate cõfirmantis non est illius actus annullatio, vt in exemplo proposito de debitore legante creditori: q nõ est in potestate debitoris illud debitum annullare. Sed quãdo in potestate cõfirmantis est, illum actum annullare,tunc releuat confirmatio, vt debeatur ex confirmante,non ex confirmato,l.si quãdo. §. de lega.j.ideo si donatio fuerit confirmata,incipit deberi ex testamento, merito qui testamentũ impugnat,ab eo repellitur. Et hec est vera solu. quãtiã tenet Jac,But.in d.l.etiam. Alij dicunt,q hic loquit in donatione causa mortis,quam promisit non reuocare:de qua loquitur l.vbi ita.de dona.causa mor. Hec sol,licet in se sit vera,tamen non placet,q illa donatio dicit inter viuos,non causa mortis, d. l.vbi. Item op. secundum predicta differt legatum a donatione causa mortis,contra Justi.de do.§.j.Respon.ibi dixit, fere,propter illud q hic dicitur,z propter alia, q in quibusdam differt. Et ratio huius differentie est,q donatio causa mortis non confirmatur testamento sed morte.

ADDITIONES.

a AND.BAR. ¶ Sed lex.Nota ergo sin. quod ad confirmationem donationis non requiritur aditio ex testamento. Facit casus sin.in l.sequens questio.de lega.ij. secundum Ang. in repe.l. eam quam.C.de fideicom.quẽ omnino vide. Facit quod no.Bar. in l.qui Rome.§.Flauius.de verb.obl.Facit tex.no.i l.j.§.de his qui sine ma.ad libe,deue.Et vide Bar.in l.mortis. de dona,causa mor.z do.meum in l.fin.eo.tit.

b ALEX. ¶ Nihil releuat. Et sic habes hic gl. fing. q ad confirmationem donationis causa mortis,non requiritur aditio. Dixi post Bar.in l.mortis.de dona.caus.mort.

§. Omnes Op.j.de iure fisc.l.edicto. §.nihil. vbi nihil interest ex qua causa quis non capiat. Sol.illa determinatur per istam,z per §.eos.in eadem lege,quia nihil interest,dummodo vt indignus non repellatur,vt hic.

LEX VI.

1 ¶ Pena non debet egredi delictum.

2 Heres conficiens inuentarium,si omittat vnam rem ponere in inuentario,perdit in totum Falcidiam,z beneficium inuentarij.

3 Heres,qui negat rem fuisse in bonis defuncti,in illa re non detrahit Trebellanicam.

Rescriptum. a Pena non debet egredi delictum,h.d. Simile habetis i he a 1 2 rede,qui conficiendo inuentariũ aliquid omittit, vt per dat ben eficium falcidie,solum in eo quod omittit.l.sciamus. §.illo.C.de iure deli. Tamen ista lex videtur hodie corrects per tex. in auth.de here.z Fal.§.sanctimus,vbi dicitur,si vnam rem omittit ponere dolose in inuentario, priuatur beneficio legis Falcidie,in totum,z perdit etiam beneficiũ inuẽtarij. Quod tenet ibi Jac.de Bel.z idem tenet Dy.licet Ly.in auth.sed cum testatore. C.ad l.Fal.in ix.q.videatur tenere oppositũ dicẽs.q solum in illa re priuat Falcidia:q mihi nõ placet,q per auth.pena omittẽtis facere inuentarium,vel malignantis circa ipsam, est aucta,vt teneatur legatarijs insolidũ, quod de iure antiquo nõ erat. Item est aucta,quod omissio vnius rei priuet eum in toto,vt ibi dicitur Item puto quod hec lex sit correcta in alio,q hic illud quod aufertur heredi per subtractionem rerum,applicatur fisco:hodie vo videtur,q applicetur legatarijs,Nã tex.dicit,q legatarijs debet plene dare etiam de suo,d.auth.sed cum testator. 3 re vnde sumitur. ¶ Ultimo nota per ista lege. Nã cum quidei commissarius vniuersalis peteret fideicommissum, fuit tionem quod talis res erat in bonis defuncti, ille habito no.ad deliberandum respondit,q non credit,z postea fuit tum. Certe in illis rebus non potest detrahere Trebellvt hic,z l.Paulus,z l.beneficio.ad l.Fal.z ad Trebell. vbi dicit.q est in dignus Falcidia qui aliquid egit, vt omissũ periret:sed ille q cõsulte negat aliquid esse in bonis fideie, intercidat: ergo ꝛc. Preterea dicitur in corpore Falci, quod quicunque malignatur circa Falcidiam, indignus Falcidia,ergo ꝛc. Idem puto in eo, qui scienter negat malignari.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Rescriptum,An qui omittit ponere rem in rio,amittat Falcidiam pro illa re,an in totũ. vide Bar. in lus.j.ad leg.Fal.z quod no.Jmo.in l.ex facto.§.Julius nus.de vul.z pu.per Bal.in d.auth.sed cũ testator. ¶ Adde an qui omittit ponere vnam rem in inuentario tur beneficio totius, Bald. consi. clxxxix. in. lib. z consi.cclxxvj.

LEX IX.

1 ¶ Feudum ex his causis reuocatur,ex quibus legat.

Inimicitie. Propter inimicitias qui causam status mouet,legato est indignus. plicabitur.h.d. Nota hanc gl.q propter istas causas retur feudum,vt in feud.qualiter feud.amit.in prin. Quare ratio huius legis.quod in primo z secundo casu legatum catum,non applicatur fisco,sed remanet apud heredem.l. de adi.le.sed in tertio casu applicatur fisco? Respondeo, se potest,q in primis casibus legatarius facit aliquid permittente iure,vnde videtur mutata voluntas defuncti. vltimo casu,iuridice facit petẽdo testatorẽ in seruitutẽ reuocavnde non ita de facili presumitur mutatio voluntatis defunc. Tamen contra hoc op.de l.filio.§. Seia. ff.de adi. le. vbi accusabat de homicidio.z sic iuridice faciebat,z tamen videtur mutata voluntas. Solue ibi iuridice accusabat.tamen suam pretendebat utilitatem,vel interesse non pretendebat:hic vero pretendebat interesse propriũ.z commodum rei familiaris.

LEX X.

Ih fraudem. Dicitur hic, fraudem phum dederat de iure fisc.l.non intelligitur.§.si quis facit instrumentum publicum. facit nam non incidit. Huius timore gl.in d.l.nõ intelin verbo,chirographus.intelligit de cautione, scilicet.primato.z sic puto hoc debere intelligi. fieret instrumentum publicum adhibitis testibus. quorum fide posuit.q hoc secretum teuerent: tacitum fideicommissum,z habet locum quod hic dicitur.

§. Si quis. Rogatus restituere capaci. licet mortis sit incapax,legatum retinet si poze mortis sit aliud expresse actum,hoc dicit. Dic vt in gloss.

LEX XI.

Heres qui tacitam. (Pena delictum egreditur,h.d.)

LEX XII.

Quidam. Licet testamentum scriptis in primo auferrur hereditas, tunc ad diguis.non autem prelegata.nisi aliud testator fisse appareat.h.d. Dicitur hic,q testamentum secundum ler. Contra uno v3.z instituti in secundo sunt heredes.l.z indig. l.ex facto.§.Julius Longinus.de vul.z pup.Solut gl.q nota quantũ ad cõmodum instituti,sed ipso iure bene valet.vt in contrario.Contra hoc op.q si hoc esset verũ:ergo primum testam tum rumpitur.q8 est contra hunc ter.Solut gl.o. q tex.dicit q non rumpitur,est verum,s.z in effectu.hoc etiam net Jac.de Are.Hec lec.licet in se sit vera,non tamen quantũ hanc legem. Nam si hoc esset verum,hereditas auferretur vt indignis instituris in secũdo testamento,nõ in primo.sed here loquitur de primis heredibus.ergo ꝛc.Quare tu legas hãc lvt litera iacet.q2 in secundo testamento fuerunt instituti nõ capaces.Sed dices,ergo primum testamentum maneret liter in viribus suis,vt Just.quib.mo.testa.in pr.§.posteriore. de inius.testa.l.j.z ij. Sol.intelligo dictũ Justic.hic secundũ

ipse allegat, q̃ hoc verum, q̃n testator fecit secundum testamentũ inualidum, q̃ suos heredes reputauit indignos, sufficit enim q̃ reputentur indigni, etiam in non solenni voluntate. l. hereditas. C. eo. secus si in secũdo testamento heredes simpliciter instituisset. Et q̃ hec lec. sit vera, probatur ex lege quam Jurisconsultus allegat ibi dum dicit. in eius persona. ꝛc. Nam in eo cuius nomine cancellaſ, fit hec distinctio, an cancellauit, q̃ heredes reputat indignos, vel non. vt ſ. de his que in test. delen. l. cancellauerat. (Bl. in verb. heredibus. op. de l. hereditas. C. eo. ꝛ dicit gl. dic vt ibi dixi, ſed certe concordat. ſed ſi quis vellet tractare totã materiam eſſet longa, dic vt ibi.) Item op. gl. C. de rei vxo. ac. in prin. Vbi dicit, q̃ ſit idem effectus voluntatis facte nõ ſolenniter, ꝛ facte cũ ſolennitate: ſed illud ſpeciale fauore dotis. l. j. ſ. ſol. mat. Item op. ſ. de in die adict. l. ſi vẽditor. in prin. verſi. ſed ſi neuter. Et ſ. ſed ꝛ ſi pupillus, dic vt ibi. Item ibi. per ſecundam emptionem inualidam recedit a prima. Sol. ibi ſecunda venditio non erat omnino inualida, arg. Inſt. qui. mo. tol. ob. ſ. preterea. Item in glo. in verb. iudicauit ibi. ſ. ſi heres. ſolu. matr. Hoc quod hic dicit, debet diſtingui. vt ſ. dixi. ꝛ no. in d. l. cancellauerat.

LEX XIII.

1 Matrimonium contractum cum polluta per adulterium non valet. ſi viuente primo marito data ſit fides de ducendo illã poſt mortem viri.

Caudius. Non poteſt quis inſte ducere in vxorem eandem, quã polluit per adulterium, ꝛ a tali vxore tãquam ab indigno aufertur, quod ei a viro relinquitur. h. d. Nota. † q̃ matrimonium non valet, quando ducit quis in vxorem eam, quam polluit per adulteriũ. quod Canoniſte intelligunt, quando polluit eam data fide, quod ſi vir deceſſerit, eam in vxorem ducet, c. ſi. de eo qui ducit in matri.

a quam poll. per adul. Op. dicitur[a] hic, damnatam de adulterio duxit vxorem. Contra, ſi fuit damnatus, ergo decapitatus. l. quãuis. C. de adul. Soluit gl. q̃ illa pena non habet locum per iſta iura. Simile habetur in l. ij. ſ. miles. ſ. ex qui. cau. inſa. irrog. ꝛ l. qui cum vno. ſ. adulterij. j. de re mi. Alia gl. que eſt forte melior dicit, vt illud quod dicit text. in l. quamuis. quod debet gladio puniri, eſt verum gladio materiali, vel ciuili. ſecundum gradum perſonarum ita no. in l. ſi quis viduam. j. de queſtionibus. Vel dic. quod

b hic ex cauſa fuit minor pena impoſita,[b] l. quid ergo. ſ. pena grauior. de his qui no. infa. Item op. q̃ non applicatur fiſco. ſed certis perſonis. l. qui contra legum. de incest. nup. Solu. puto q̃ hec lex hodie corrigatur, q̃ aufertur vt ab indigno. nec fiſco applicatur, ſed perſonis que enumerantur in l. qui contra. Quero. in iſto caſu q̃n agitur de bonis auferẽdis mulieri. que ad eam peruenerunt a viro. vtrum ad probationẽ adulterij ſufficiat probatio condemnationis facte de viro. Et videtur quod non. vt j. de adul. l. denunciaſſe. ſ. fin. In contrarium facit hec lex. Credo. ꝛ quantum ad cauſam bonorum. ſit verum quod hic dicitur. Item quantum ad diſſolutionem matrimonij idem videtur, ſecundum hec iura. Sed hodie ſecundum moderna tempora. ſecundum que matrimonij diſſolutio nullo modo fieri poteſt. vt no. in l. rerum quidem amotarũ. ff. re. amo. forte non ſufficeret, ſicut in cauſa adulterij, vt no. in l. denunciaſſe. ſ. fin.

ADDITIONES.

a AND. BAR. Op. dicitur. Que pena imponatur adultero, de iure digeſtorum non eſt expreſſum. ꝛ vide Modernos in c. ſignificaſti de adul. vbi referunt. ſed nihil boni dicunt.

b ALEX. Minor pena impoſita. Facit quod no. in l. in cognitione ſupra ad Syl. ꝛ in l. fin. ff. ſi quis ali. teſta. prohi.

LEX XIIII.

1 Legatum factum a clerico concubine, ei aufertur, ꝛ dat̃ fiſco.

Mulierem. Quod relinquitur a milite ei, quam ſtupro cognouit, a fiſco vendicatur. Inſt. d. Opp. j. de don. l. affectionis. Sol. Aliud in primaro, vt ibi, aliud in milite, vt hic. Ita no. in l. ij. C. de do. inter vi. ꝛ vxo. ꝛ

1 l. miles ita. ſ. j. ff. de teſt. mil. Quero, † quid in ſacerdote, vel clerico relinquente concubine? Dico idem quod in milite armate militie. Dic vt no. in ſimili. j. de re. iu. l. miles ita (ꝛ ita tenet Richard. Malumb. in quadam ſua diſputatione.)

LEX XV.

Heredi. Qui impugnat acceſſorium non primat̃ eo, quod conſequitur ab acceſſorio. h. d. (Bone exemplũ in fi. de prelegatis detrahitur falcidia, ꝛ habeo iura. j. eo.)

LEX XVI.

Cum ſecundis tabulis. Qui dicit pupillum fuiſſe ſuppoſitum, videtur ſecundas tabulas impugnare: ꝛ ideo ei, quod in illis relinquitur, aufertur vt ab indigno. h. d.

Quidam habent hic, vicia ſententia, in ablatiuo, tunc ſtat propꝛie. Sed ſi habes dictam ſententiam, in accuſatiuo, tunc ſubaudi. ſecundum, id eſt, ſecundum ſententiam ſecundum ſe dictam ex teſtamento non haberent. Opp. q̃ iſte non ſit indignus, quia iudicium non impugnauit, ſed dicit illud nõ eſſe falſum. l. poſt legatũ. ſ. amittere. ff. eo. l. pen. Sol. Dicit hic, perſonam pupilli, cuius teſtamẽtũ eſt pupillaris ſubſtitutio, talẽ cui pater nõ potuit facere teſtamentũ. ꝛ ſic pupillarem ſubſtitutionem impugnat: ſicut ſi aliquis diciſſet teſtatorẽ eſſe ſuũ ſeruũ. l. ſi inimicitie. ff. eod.

1 ¶ Inimicitie que interuenerunt ſine culpa legatarij non ſunt ſufficientes ad reuocationem legati.

a **§. Quoniam.**[a] Inimicitie inter legatarium, ꝛ teſtatorem prouenientes, abſq̃ legatarij culpa, enim legato non priuant. h. d. Ad euidentiam ſcias, q̃ cum illa concubina quam quis habet non dicitur quis ſtuprum commiſiſſe. Item q̃ liberta debet patrono in cõcubinatu conſen-

1 tire. alias videtur delinquere. Not. † hunc caſum ad limitationẽ l. iij. ſ. fin. ff. de adi. le. vt quod ibi dicitur quod propter inimicitias reuocatur legatum, eſt verum ſi inimicitie interuenerunt cũ culpa legatarij: ſecus ſi ſine culpa, vt hic: quod tene menti.

ADDITIO.

a AND. BAR. Quoniam. Et vide Bart. in l. miles. ſ. ff. ff. de adul. ꝛ vide ter. in l. j. ſ. cum quis. ff. de queſt. ꝛ no. fin. Bal. in l. ſed ẽſi quis. ſ. illud. ff. ſi quis cau.

* CLAV. DE SEISS. Hunc ſ. dicit ſingularem Are. in l. ij. ſ. fin. j. de verb. oblig.

§. Cum heredis. Op. de l. j. ſ. ſi heres. ſi tab. teſt. nulle exta. Sol. vt l. cancellauerat de his que in teſt. delentur. (ꝛ l. noſtram de teſt.)

LEX XVII.

1 Syndicus an incurrat penam, ſi maleficia que ignorauit non denunciauit,

2 Ignorantia iuris quo ad fructus an conſtituat quem in mala fide. numer. 2.

Heredem. Qui non vindicat mortem defuncti, indignus eſt hereditate, ꝛ actiones confuſe non reſtaurantur. niſi ignorantia fuerit decepꝛ. h. d. Nota diſtinctionem quam facit hic ter. vtrum actio reſtituatur, vel non. ꝛ quando reſtituatur directa, dic vt l. deferre. ſ. fi. j. de in. fiſ. Op. ille qui ignorat, non tenetur accuſare. l. ſi ideo. C. eo. Sol. ibi ignorauit, nec poterat certificari habita diligenti indagatione: hic vero ignorauit ignorantia facti ſupina, quod facit

1 ad queſt. † Syndicus tenetur denunciare male factorem ſub certa pena: quid ſi non denũciauit, q̃ ignorauit: Certe ſi ignorauit taliter q̃ non potuit certificari, tunc nõ tenetur: alias ſecus, vt hic. Quero quid ſi iſte de quo hic loquitur fuit deceptus ignorãtia iuris? Bl. dicit ſecus. l. ſed ꝛ ſi lege. ſ. ſcire. ff. de pe. here. quam

2 ſigna. Tu dic, † q̃ ideo q̃ ignorantia iuris quo ad fructus nõ cõſtituit quem in mala fide l. ſi fur. ſ. j. ff. de vſuca. ꝛ ibi dixi, ꝛ habes gl. contrariam in l. pe. ſ. ſi qui ius. ff. de iur. ꝛ facti igno. ꝛ l. j. C. eo.

LEX XVIII.

1 Fructus qui percepit ex fundo modo, an teneatur ad eſtimationem vel ad fructus. vide in ſi.

Eam qui. Qui tacitam fidem accommodauit de reſtituendo fideicommiſſum, tenetur ad fructus, ꝛ poſt litis cõteſt. ad vſuras iſtorũ fructuũ de rigore: ſecus de benignitate. h. d. Op. ꝛ videtur q̃ vſure iſtorũ fructuum perceptorum ante litis conteſtationem, veniant, vt ff. de pet. he. l. heres furioſi. ſ. fi. Sol. ibi loquitur in petitione hereditatis, alia quam iſta que cõpetit fiſco. Hec ſo. videt contra l. j. C. eo. vbi etiã q̃n fiſcus aufert ab indigno, habeẽ ratio fructuum. Sol. Illud verum de rigore generaliter, ſed de equitate aliud ſtatuitur in hoc caſu tantum, quãdo propter fideicommiſſum tacitum aufertur, vt hic: ſecus ſi auferretur propter aliã cauſam, vt in cõtrario. facit l. cũ quidã. ſ. in tacito. ff. de vſur. Contra hanc ſo. videtur j. proꝛi. ſ. vbi idem iuris videtur in tacito fideicõmiſſo, q̃ in alue. Sol. Quantũ ad vſuras differt tacitum fideicommiſſum ab aliis, licet

1 in multis cũ aliis concordat. † Quero percepiſti fructus ex predio meo, an teneris ad fructus, vel ad eſtimationẽ? Hic videtur text. q̃ de iure cõmuni quis teneat tantũ ad pretiũ, licet de benignitate aliud ſtatuatur in fideicõmiſſo tacito. Quod intelligeᵉ in

a fructibus conſumptis, vt hic, q̃ fructus preſumunt conſumpti

b ex curſu temporis, ꝛ ita ad eſtimationem deuenitur.[b] Ita no. Ly.

c de pig. ac. l. i. ꝛ gl. i l. diuortio. ſ. ob donatiões. ſol. mat. ꝛ ibi dixi.[c] Et ibi per Jac. de Are. hoc etiã probãt omnes leges que dicũt, q̃ debẽtur vſure fructuũ, ꝛ ſic deuenitur ad eſtimationẽ. hoc eſt verum quãdo fructꝰ debenẽ in ſpecie, vt q̃ ex fundo percepiſti fructus. Secus ſi debes fructꝰ in genere, vt q̃ promiſiſti decẽ corbes.

frumenti per stipulationem,qz tunc non deuenitur ad estimationem,nisi propter moram,secundum materiam l. vinum. supra si cer.peta.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Quod intellige. Bene facit quod no. Ang. in l.j.per gl.ibi.C.si aduer.vsuc.vide Alex.z Aret.in l.diuortio.ff.sol.mat.

b ALEX. ¶Ad estimationem deuenitur. Et sic sustentabitur libellus,dicendo,peto fructus si extant,si non,peto estimationem. Ita vult Bal.z Ange.in l.diuortio.§.ob donationes, sol. mat.z ibi est bona gl.pro ista materia,z bonum dictum Bar.

c ALEX. ¶Et ibi dixi. Pro practica video.no. per Jmo. in l.z ex diuerso.§.j.z quod ibi dixi.de rei vendi.

§. Bonis. A quo vniuersa bona auferuntur apud eum onera eris alieni non remanent:tamen iura confusa non restaurantur.hoc dicit.

a **§. Pro parte.** a In bonis que auferuntur ex causa taciti fideicomissi prelegata non veniunt:z prelegata intelliguntur prout testator reliquit, nō put de iuris subtilitate debentur.h.d.Op.j.ad Treb.l.in fideicomissariam.§.ii.Certe non potest dari alia sol, nisi qō sit hic speciale, quando aufertur hereditas vt ab indigno:cum enim sit penale, ideo venit restringendum:sed ibi quādo aufertur ab eo ad quem vadit ex voluntate defuncti,vt ad fideicommissariū. ¶Cōtra hāc sol.facit hic tex.qui dicit,q ratio iuris non inducit diuisionē que est ratio communis,z quo ad fideicommissarium , z omnē a quo aufertur hereditas.Quare dic, q ista voluntas testatoris videt esse solum quādo grauat de restituendo non capaci: secus si gravat de restituendo capaci, vt in contrario. Ratio qz testator libenter voluisset facere heredem non capacem, z qz non poterat facere heredem hunc pro illo,z ad eius vtilitatem. Unde perinde habetur,ac si in nulla parte eum instituisset,z legatum solum reliquisset.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Pro parte. Istum text. pro decisione not. q. all. per Bald.in l.quanquam.z est sing.secundum Bald. in leg.cum virum.C.de fideic.z ibi limitant.

LEX XIX.

Iscriptis. (Alias incipit, Paulus. Dicit vt quod ibi notatur.) leg.j.§.j.si quis alij. testa. prohib.z

LEX XX.

1 Maritus occidens vxorem, vel non vindicans eius mortē, perdit lucrum dotis delatum per statutum.

Iqui. Op.del.si ab hostibus.§.fi.ff.sol.matri.vbi non applicatur fisco,sed vadit adheredes mulieris, Sol.ibi vir occidit vxorem,ideo dotem nō fuit vnquam lucratus:sed hic, vxor fuit interfecta ab alio, vnde vir dotem lucratur,quam postea perdit,qz mortem non vindicauit.

1 Ita dicit ibi Jac.de are.quod tenet:menti ad statuta que dicunt, quod muliere decedente in matrimonio sine liberis, vir lucratur

a certam partem dotis,vt eam perdat si vxorem occidat, a vel eius mortem non vindicat.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Vxorem occidat. Utrum occidens vxorem , vel non vicissens mortem eius non lucretur dotem , adde Bald. in l. sequens gradus.§.j.ff.ad Syl.Vide Bald.latius j.cod. l.ff.in fi.z quod ibi dixi.Adde Bal.consil.ccxxiij.lib.j.

LEX XXII.

1 Tutor potest accusare nomine pupilli.

2 Accusans testamentum de falso,qñ privetur relicto eidem facto.

3 Persona vna quando possit haberi loco plurium.

4 Pupillus qui perdit legatum ex facto tutoris duplici remedio illud recuperat,scilicet vel restitutione in integrum, vel contra tutorem,quando est soluendo.

Utorem. Qui ex necessitate officij testamentū accusat,ab eo quod proprio nomine meruit,non repellitur. Item qñ plura iura concurrunt in persona vnius, perinde est ac si concurrant in persona diuersorum.Item pupillus ex facto tutoris perdit,sed restituitur.h.d. No.tex.ibi,distincta sunt iura,z vide Utramō.in l.j.C.de sac.san.

1 ecc.Op.tex.dicit hic tutorem qui pupilli sui nomine, &c. Contra, tutores non possunt accusare pupilli nomine,sed suo tantū. Sol. exponit gl.q pupilli nomine,id est,ad pupilli vtilitatē, suo tamē nomine accusant. Idem tenet gl.in l.cōtraria,z in l. polla. C.eod. Hec lect.nō placet,qz imo tutor tutorio nomine accusare potest, vt hic,z d.l.Polla. Non obstat l.ij.qui accu.nō pos. qz verum est, q nō pōt se subscribere nomine pupilli,sed nomine suo, tamē bene pōt accusare nomine pupilli. Simile C.de min.l.fin.vbi ali[a] accusat,alius inscribit.Et hāc opi.tenet Ric.Mal. Dicit hic,q accusat nomine alieno,z nō privāt legato,ℨ §.e.l.post legatū.§.sunt qui putāt,z l.fi.in prin.§.de inof.test.Sol.ibi voluntarie accusat,qz officiū erat volūtarium:hic de necessitate,qz officium cessariū.Cōtra hoc op.§.de inof.testa.l.filius.in prin. in patre quē cōstat nō teneri accusare, cū nō teneat pater licet voluntarie,accuset,tñ est officiū,necessariū magis qz tarium.Sed ℨ hoc op.§.e.l.post legatū.§.sunt qui putāt,

a cessitas officij nō excusat,a nisi ad hoc cogat.Sol.aliud in

2 tore,in cuius potestate nō est,que sententia ferat:aliud in in cuius potestate est quā sententiā ferat. ¶Et pr gue sic.Quādoqz quis accusat nomine z cōmodo alie que nomine alieno,z ad cōmodum suū.Primo est, au rie suscepit officiū,z volūtarie accusat,z privat relicto tū.§.sunt qui putāt.z l.fi.in prin.de inof.test.Aut necessi mit officiū,z necessario accusat,z tunc relicto nō privat. post legatū.§.aduocatū.§.e.Aut necessario assumit volūtarie accusat,z tunc idē.qz relicto nō privat,vt §. de filius.in prin.Secus in eo qui volūtarie fert sententiā rie fert testimoniū,licet de necessitate assumpserit officiū di,vel testificādi,vt §.e.l.post legatū.§.his vero.z §.qui do casu,qñ accusat nomine alieno,ad suū tñ cōmodū. sante hereditario nomine:z tūc aut accusat sponte, cto,vt l.fin.in prin.§.de inoff.testa.fm verā lectura l.post legatū.§.qui accusauit.§.e.Si vero de necessi vt qz accusationē institurā,psequit,tūc relicto nō p §.j.§.de inof.test. Item dicit hic,q discreta sunt iura

3 pactis.l.fi plures. Sol+Quādoqz habet respectus a persone,z tūc vna persona nō pot haberi loco plurium. Ñqz habet respectus ad officia,z tūc si officia sunt tibilia, vnus pōt sustinere personā plurium,vt hic,z l. ptio.z ibi per Bul.Si vero sunt officia repugnātia, quisquis.C.de postu.z l.fi.de off..pret.z l.ille a quo. §. j.ad Treb. ¶Item dicit hic,q legata p pupilli p stitutione,&c.Cōtra de l.Polla.C.e.Bi.solut

4 dic,q pupillus hz duplice via.vel petēdi restitutionē hic,z l.post legatū.§.e.vel agēdi ℨ tutorē,vt.cōtraria ra sol. Alia sol.est q pupillus primat legato. uerti contra tutorē,vt l.contraria,secus si post legatū.§.etati.§.eo.Et q non potest remitti contingit tribus modis,vel qz tutor non est solu coactus a matre,vel liberis,vel qz probationes ne culpa tutoris.ita loquitur tota glo.in d.l.Polla non plz,qz etiam qñ tutor pōt conueniri,pupillus dupler remedium.Letiam.C.si tutor vel cura hic,qō pupillus privatur,nisi a principe,&c.Contra petere restitutionem suo iure,vt §. eo.l.post legatū tex.dicit,conseruata sint, non intelligas q in necessarium vnum rescriptū:sed intelligas q rescriptum,de quo dicitur in d.§.etati. ¶Item q tutor est quasi patron[a] pupilli,z sic innuit,q non perderet ius suum.Contra.§.de inoff.test.l.fi.in legatum.§.sunt qui putant.sol.dic,q patronus, z sic non ob.contraria,d.l.post legatum.§. aduocatum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Non excusat. Adde no.per Bar.in Lathet.in d.l.

LEX XXV.

1 Presumptio fraudis non inducitur ex sola consanguin

2 Spurius dicitur omnis natus ex coitu non approbato a lege quod nomen non sumit.z sic est nomen generis.

3 Spurijs non potest a patre relinqui:z an possint substitui timis.

4 Spurius natus ex punibili,z damnato coitu,nō succedit secus si ex non damnato,nisi sit illustris.

5 Parentes eodem modo succedunt spurijs, quo ipsi parentes

6 Consilium an detur,quo mediante spurio relinquatur.

7 Spurio pro alimentis,z pro dote relinqui potest.

8 Relictum palam spurio non applicatur fisco, sed apud heredem remanet.

9 Tacite rogatus de dando spurio,secundum conscientiam dare fisco.
Extraneus potest spurio relinquere.

10 Heres institutus cogitur respondere positioni sibi facte,an rit rogatus de restituendo spurio.

11 Aufertur quando aliquid alicui vt ab indigno,an,z quibus bus applicetur fisco,z quibus non,vbi ponit quatuor casus.

Sigener. Sola ratio cōiecturalis non iu cit presumptionē fraudis:hoc simo. Secūdo,vt locus sit fisco.oportet in persona pacis diem cedere.h.d.Oppo,qō ratio talis affer

1

nis inducit presumptionem fraudis. l. pe. de bo. lib. Sol. ratio cõsanguinitatis sola non sufficit ad hoc probandũ, vt hic: sed mista cum alijs rationibus sufficit, vt in contrario, vt dixi in l. post cõtractũ. de do. Op. dicit hic, si viuo testatore, &c. cõtra, imo non videtur, q requiraẽ q dies cedat in persona incapacis, sicut dicimus in hereditate, vbi non requiritur aditio heredis, vt l. eam quã. C. de fideic. Sol. in hereditate non requiritur aditio: sed sufficit, q per heredẽ, licet indignũ, adiri possit: ita hic sufficit, q dies legati cedat, ita q potuerit acquiri legatario. ¶ Hoc premisso, q̃ de tacito fideicommisso, vt plurimũ ponit exemplũ in spurio, vt no. ij. l. j. de iu. fis. z l. cum tacitũ. ſ. de prob. z l. cũ quidã. ſ. in tacito. ſ. de vſur. ideo videamus primo, qui sunt spurij. [a] Et de hoc est gl. turis canonici, que ponit significationem ipſius in c. nisi cũ pridem, extra de renun. z ibi per Jun. ſed tamen non obſt. quod ibi no. Dic q[n] in materia nostra accipimus spurium, omnem natum ex coitu non approbato a lege, seu qui a lege nomen non sumit, vt natus ex coitu adulterino, vel meretricali, vel ex concubina, cum plures haberet, vel ex aliqua quam non haberet ex indubitato affectu, vt no. per Dyn. in rub. j. de concu. Itẽ de nato ex sacerdote, [c] l. vulgo. ſ. de statu ho. z in auth. quib. modo na. ef. sui. circa fi. z ibi gl. z etiã si ex concubina sacerdotis natus sit, cum eis non liceat concubinam habere. C. de epiſ. z cle. l. eum qui probabilem. z extra de cohab. cle. z mu. per totum. Et hoc tenuit Richar. Mal. [d] in quadã sua disputatione. ¶ Quero an [e] istis † spurijs possit relinqui a patre? Ter. est q̃ nõ. ſ. pe. in auth. quib. modo. na. effi. sui. z auth. licet. in fi. C. de na. lib. z auth. ex cõplexu. C. de incest. nup. An autẽ ipse possit tales spurios substituere filijs legitimis, dic vt l. si is qui. ſ. de vul. z pupil. dixi in l. q cõditionis. ſ. de do. cau. mor. ¶ † Quero, an succedat matri [f] talis spuri? Respon. q̃ quis est natus ex coitu nõ damnato, hoc est a lege nõ punito, vt ex coitu meretricali: vel ex alio, vt ex concubinatu, cũ haberet plures: vel ex cõcubina quã nõ habuit ex indubitato effectu, qui coitus nõ punit a lege, z istis casib. talis spuri succedat matri, nisi sit illustris, l. hac parte. z l. si spurius. ſ. vnde cog. z C. ad orfi. si qua illustris. Si vero esset natus ex damnato coitu, ex quo mater dz puniri, tũc nõ succederet, [g] vt i auth. qui. mo. na. effi. sui. ſ. pe. Ita tenet gl. in l. si qua illustris. C. ad orfi. z Inſti. ad orfi. ſ. nonissime. ¶ † Quero, quid econtra, an parentes [h] succedant spurijs? Breuiter Azo. C. de legi. here. circa fi. in summa, dicit eo dẽ modo quo isti filij succedũt p retribus, eodem modo parẽtes istis filijs. ¶ † Quero vtrum sit aliquis modus per quem pater possit relinquere filio suo spurio. Dy. ponit vnum modum [i] in leg. ita fidei heredis, in fi. de iu. fis. z dicit, quod instituat quendam extraneum, z grauet eum q̃ tantũ det filio de suo proprio, vt ibi dicit in tex. Certe hec cautela est contra tex. l. quod conditionis. de do. cau. mor. Ad l. ita fidei heredis, respondeo vt ibi dixi. z l. quod conditionis. Alium modum dedit in l. si is qui duos. de lib. leg. quem modum ibi reprobaui. Quidã dant alium modũ scilicet, vt relinquat extraneo, z roget eũ, vt restituat illi persone quam ipse testator dixit heredi, vel legatario, per l. quem heredi. ſ. de reb. dub. Ite modus non est tutus, q̃ si ille talis institueret spurios ex post facto appareret tacitam fidẽ esse adhibitam, arg. l. sed Julianus. ſ. proinde. ad mace. † Quis erit ergo modus? Respõ. dupler, [k] vnus clarus, z lucidus. Hã de iure canonico talis filius debet ali a patre [l] vt extra de eo qui durit in mat. quã pol. per adul. c. cũ haberet. dixi in l. si quis a liberis. ſ. ij. de li. agn. Unde modus est, q̃ relinquat sibi tantũ q̃ sufficiat ad alimẽta. hoc modo, Relinquo filio spurio meo i vita sua fundũ pro alimẽtis suis, z post mortẽ sit suorũ filiorũ, quibus potest relinqui pro eorum [m] alimentis, l. si. C. de nat. lib. Idẽ dico in dote [m] eodem fauore, z eadem ratione, q̃ spurio quis potest legare dotem sicut z alimẽta, [n] arg. l. j. ſ. solu. matr. z l. cũ post. ſ. gener. de iur. do. z ita de facto dixi. z hoc nisi excedat [o] magnam quantitatem: alias forte presumeret fraus, l. j. C. de na. lib. Alius modus est, z iste continet in se aliquid fraudis. si testator rogat heredẽ expresse vt restituat cui velit, ex hoc, q̃ nõ est tacitum fideicommissum, imo palam relictũ, l. non intelligitur. ſ. si quis palã. de iur. fisci. sed tamẽ hoc casu non potest heres spurium eligere, q̃ tunc videretur capere a testatore. l. vnũ ex familia. ſ. j. ſ. de leg. ij. ideo est consiliũ, q̃ heres eligat tertiũ, z postea ille tertius eligat spurium: aliquid tamen fraudis [s] haberet in se. ¶ Quero, † z reuoco in dubiũ. ponamus q̃ aliquis [p] reliquit filio spurio palã, an debet esse fisci, [p] an debet remanere apud heredes scriptos, vel apud quos? Videtur q̃ pertineat ad fiscũ, vt in omnibus legibus loquentib[q] de tacito fideicommisso, l. si quilibet. z l. in fraudẽ. ſ. eo. z j. de iure fis. l. j. In contrarium videtur q̃ certis personis nominatis, vt l. j. C. de na. li. l. si quis incestũ. C. de incest. nupt. z ita tenet Azo in sum. de na. libe. circa pr. n. z gl. in l. hereditas. C. eo. tit. in prin. Ego reperio q̃ Ric. Malũ, determinauit Jrũ, q̃ debet remanere apud heredẽ scriptũ, vel apud venientes ab intestato, q̃ sic probauit, aut dices istos filios totaliter incapaces, z habeo propositũ, l. si i metallũ. ſ. tit. j. aut dices eos indignos: z tũc, q̃ sunt indigni sine culpa sui, q̃ alieno vitio laborãt, similiter nõ applicatur fisco, sed remanet apud heredes scriptos, vel venientes ab intestato, ita not. in l. auferr. circa prin. j. de iur. fis. ¶ Preterea, de hoc est tex. in l. non intelligit. ſ. si qs palã. j. de iure fisc. vbi qũ relinquitur palã heres nullã penã patitur, sed si certis personis deberet, heres pateret penã: ergo, &c. z no. in gl. fi. in l. Lucius. ſ. j. ſ. de leg. j. z hoc puto verũ. Nõ obſt. l. j. C. de nat. lib. z l. si quis incesti. C. de incest. nup. q̃ loquunt in spurijs natis ex illo coitu sic improbato: alias remanẽt iura cõmuna, quod remanẽt apud heredes scriptos, vel venientes ab intestato, z ita reperi consultũ per d. Oldr. Nõ obſt. leges que loquũtur de tacito fideicõmisso, q̃ in eo auferuntur bona ipſi heredi, qui accõmodauit tacitã fidẽ propter eius delictum cõmissum in accõmodando fidem: qui autẽ palã rogatur nullũ delictũ cõmittit, facit l. in fraudẽ. * in fin. ſ. eo. ¶ Quero † quid [q] debet facere secundũ conscientiã ille qui est tacite rogatus de dando? Puto, salua ratione theologorũ legaliter loquẽdo, q̃ debet dare fisco secũdum conscientiã, nec potest dare spurio, vel retinere: quod patet, q̃ retinendo dicunt malefidei possessores, l. eum qui. ſ. eo. si malefidei est, z omne q̃ nõ est ex fide est peccatũ, &c. quoniã omne, extra de prescriptio. extranea autẽ persona indubitanter potest relinquere spurio, vt no. in auth. qui. mod. na. effi. sui. in fin. probat in l. si is qui. de vul. z pupil. ¶ Quero † vtrũ heres teneat huic positioni respõdere, [r] an fuerit rogatus tacite de restituendo vel nõ? hoc habui cõsulere de facto: dubiũ facit, q̃ iura canonica dicũt, q̃ quis nõ debet se prodere: z iura nostra dicũt, q̃ istis interrogationibus per quas aliquis detegit nõ debet respõderi, l. qui iurasse. ſ. si pater. cũ gl. si, de iureiur. z l. si a te in pri. ſ. de excep. rei iudi. Ja cõtrarium dixi, q̃ teneatur respõdere, primo per iura ciuilia, vbi quis tenet per iuramentũ respõdere, an deliquerit, vel non. l. Marcellus. ſ. j. ſ. rerũ. amo. z ibi de his dixi. z l. lex cornelia. ſ. hac lege. ſ. de iniur. z de iureiur. l. iij. ſ. j. z ibi no. z de hoc habemus in casu nostre questionis. ſ. de iur. fis. l. nõ intelligit. ſ. tacita. z ibi gl. parua in verb. probationibus. que dicit, vt per cõfessionẽ, &c. Unus ergo modus probandi tacitum fideicõmissum, est per confessionem z ille satis innuit debere fieri de hoc interrogationẽ: põt etiã per iuramentũ cogi quis respõdere, an possideat, vel dolo desijt possidere, l. quoties. ſ. prætor. ſ. de nox. act. de rei ven. l. q petitorio. in prin. ad hoc facit gl. ſ. de offi. assef. l. j. super verb. positionibus. vbi aliquis interrogãt de sua turpitudine. Non obſt. q̃ canoniste dicũt, q̃ quis nõ debet se prodere, q̃ etiã secundum eos in crimnibus que impediũt retentionẽ beneficij, tenet̃ quis respõdere. Ita tenet Spec. in ti. de posi. ſ. vij. ver. xiij. p Joã. And. extra de elec. c. dudum. el. ij. z de accusa. c. inquisitionis, sed in proposito tale crimen impedit retentionẽ beneficij, q̃ talis heres est indignus retinere hereditatẽ, z possidet mala fide. z tenet̃ de fructibus, C. e. l. j. z l. cũ qui tacitũ. ſ. e. Ergo manifeste cõcluditur, q̃ potest cogi respõdere. Nõ obſt. l. qui inrasse. ſ. si pater. z l. si a te. ſ. de excep. rei iudi. q̃ ibi ideo, q̃ per illas interrogationes examinaretur q̃ prius decisum est per sententiam, vel iuramentũ. q̃ iudex pati non debet. leg. si duo patroni. ſ. idem Julia. in fin. ſ. de iurem. z quantũ ad materiã de spurijs, ista sufficiant. ¶ † Verum q̃ in isto titulo, z alijs locis fit mentio quando aliquid aufertur alicui, an debeaẽ fisco, vel quibus. gl. vult summare in l. hereditas. C. e. z ibi per Ly. z in veritate imperfectissime loquitur. Ideo pro declaranda ista materia sunt quatuor videnda per ordinẽ. ¶ Primo, quãdo defectus obuenit ex persona defuncti. Secundo, quãdo venit in persona illius cui aliquid relinquit. Tertio, qñ testamentum def. cit sine defuncti voluntate. Quarto, qũ deficit propter voluntatẽ defuncti expresse mutatam. [s] Primo casu dic, aut testator cum nullo posset testari, z veniunt venientes ab intestato, l. j. ſ. plane. j. de suis z legi. misi propter suũ delictũ bona essent publicata, l. eius. ſ. j. ſ. de testa. q̃ tamen hodie est immutatũ per auth. bona damnatorũ. C. de bonis proscrip. quod dic vt dixi ibi. Aut potest cum quibusdam testari, cum quibusdam non, q̃ nõ cum filijs spurijs, vel incestuosis: z dic, aut eis reliquit palam, z regula est, q̃ venit ad illos ad quos veniret ab intestato, ac si relictum non esset. l. non intelligitur. in prin. de iur. fis. z l. Lucius. ſ. in testamẽto. supra de leg. j. Fallit. C. de na. li. l. j. C. de incest. nup. l. si quis incesti. z ibi defertur certis personis, quibus cessantibus locus est fisco vt ibi patet. z hoc quando sine delicto heredis, alias si delictum heredis esset in aliquo, dicã j. ¶ Secundus casus principalis est, quãdo deficit per defectum illius cui relinquitur, z iste est magis difficilis casus quã aliquis: quo casu dic, q̃ circa istum casum habes cõsiderare quatuor tẽpora, vel quinque. Hã qñq̃ causa, quare aliquis repellit a relicto, cõtingit ante testamentum, quandoq̃ in ipso tempore, quando testamentum fit, quando que post testamentum ante mortem: quandoque in ipso actu mortis: quandoq̃ post mortem. Si ista contingunt ante testamentum, dic, quandoq̃ ista causa totaliter statum perso-

ne annihilat,vt q1 efficitur seruꝰ pene,ꝛ iste dicitur omnino incapax,ꝛ remanet apud heredem ab intestato,vt supra tit. j.l.si in metallum,Quandoq; status eius non annihilatur, sed minuit, vt q1 perdit ciuitatem.l.cognitionum.§.penul.j. de var. ꝛ extraordina,cogni.tunc an talis sit incapax,vel dignus,sunt opi.inter doct.in l.j.C.de heredi.instit.Et consueui tenere, quod sit omnino non capax.l.j.§.pen.j.de contrab.ꝛ l.si necem.§. si deportatus. j.de bon.lib.Quandoq; status eius non minuitur, sed propter aliam causam ius eum capere non permittit : ꝛ isto casu,aut hoc contingit sine sui culpa,ꝛ non applicat fisco,d.l.aufertur.in princip.ꝛ ibi no.infra de iur.fis. ꝛ dixi supra de filio spurio. Aut hoc contingit sui culpa,ꝛ tunc est indignus.ꝛ applicatur fisco regulariter,vt supra eodem,l.Claudius.ꝛ l.seq.Fallit C. de secun.nup.l. j.vbi applicatur certis personis,vt ibi dicitur. Secundū tēpus est.quando causa quare non potest capere,contingit in ipso actu testandi.Et hoc cōtingit duobus modis. Aut causa est ideo,q1 sibi adscribit in testamento,ꝛ habetur pro non scripto, cum lex presumat illam voluntatem nō esse veram,vt ff. tit.j.l.j.ꝛ C.de his qui sibi adscrip.per totum.Vel contingit,q1 cogit testatorem ad testandum.vel non,ꝛ hoc casu cui applicetur, dic vt leg.j.§.j.ff.si quis ali.testa.prohi.Ratio huius potest esse, q1 cum coacta sit voluntas,heres institutus hanc voluntatem defuncti habet vt indignus.merito ab eo potest auferri,ꝛ applicari fisco,l.in fraudem.ꝛ l.seq.ꝛ hic,si tamen iste cui debebat restitui,tempore mortis superuixerit,vt hic dicitur. ¶ Tertium tempus est post factum testamentum.quando causa superuenit post factum testamentum ante mortem:quo casu dic, Aut superuenit causa nullo commisso contra testatorem,ꝛ tunc idē quod ff. dixi,quando causa ante testamentum suberat.d.l.si in metallum.ff.titu.j.Aut aliquo commisso contra testatorem.ꝛ tunc aut hoc fuit commissum contra eum de facto absq; aliquo iuris colore,ꝛ legatum videtur tacite renocatum,nec applicatur fisco,l.iij.§.fi.ff.de adi.leg. ꝛ l.si inimicitie.ff.ꝛc.Aut adhibito aliquo iuris colore, ꝛ tunc aut hoc faciens non prosequebatur commodum proprie rei familiaris,sed magis vindictam.ꝛ legatum videtur renocatum.l.filio.§. Seia.ff.de adi.leg.Aut prosequebatur commodum rei familiaris,ꝛ tunc est indignus.ꝛ applicatur fisco,vt ff.ꝛ.l.si inimicitie.in fin.ꝛ hoc si legatarij culpa deprehenditur.l.cum secundis tabulis.§.j.ff.eo.Et predicta vera regulariter.Fallit in aur.si captini. C.de epis.ꝛ cl'r.vbi non applicatur fisco,sed ecclesie. Item fallit in aur.liberi furiosi.C.de epis.audi.¶ Quartum tempus est,quādo causa superuenit in ipso tempore mortis,ꝛ hic aduerte,aut talis causa fuit ex causa sue negligentie:aut ex dolo:vt puta, q1 testatorem interemit.¶ Primo casu est indignus. vt ff.ꝛ.l. indignum. Secundo casu si quidem ipse capiebat ex legis dispositione absq; intestato,fimiliter est indignus,ꝛ applicatur fisco, vt ff.ꝛ.l.si inimicitie.in fin.ꝛ hoc si legatarij culpa deprehenditur.l.cum ratio.

t in fi.ff. de bon.dam.Si vero capiebat ex dispositione hominis: ꝛ tunc non capit.sed remanet apud eos a quibus est relictum, l.si ab hostibus.§.j.ff.solu.mat. ¶ Ultimum tempus. quando talis causa superuenit post mortem,ꝛ isto casu semper talis causa facit quem indignum,ꝛ omnino non capacem. ꝛ facit f fco locum l.i.ꝛ ij.ꝛ l.heredi.ꝛ l.ei ff.eo.Fallit.quando talis respiciebat commoditatem certe persone,vt ff.eo.l.post legatum.§.amittere.ꝛ C. de lega.l.pe.tunc enim illi persone applicatur.vel alij,prout lex disposuerit.vt dictis legibus,hoc modo potest intelligi auth. hoc amplius,de fideicom.De tertio casu ꝛ quarto non dico nunc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Qui sunt spurij. Spurij qui sint habes etiā tex. ff.l.iij. C.solut.matri.ꝛ de istis omnibus vide Bzo.in sum.C.de nat.lib. Specul.in tit.de succes.ab intest.§.j.ver.nunc de naturalib.ꝛ ff. tit. qui fil.sint legi.ꝛ Bar.in l.parentes.de in ius voc.ꝛ Ant.in c.per venerabilem.qui fi.sint legi.ꝛ an idem sit Bastardus.quod naturalis.vide Bar.ꝛ Jmol.in l.ex facto.§. si quis rogatus ad treb.ꝛ Bal.in l.cum acutissimi.C.de fideicom. Adde Dyn. in tract. de succes.ab intest.ꝛ Dyn.in rub.alias in l.j.ff.de concubi.ꝛ ibi apostilla,ꝛ Bal.in auth.licet.C.de nat.lib.Adde qui dicuntur spurij, qui naturales.Pet. de Anch. consi.clxxvi.Dd. cxcvj.Paul.de Castr.consi.cxxvij.ꝛ an nati ex spurijs dicentur nobiles,vide Dy. in consi.incip.in Dei nomine diligenter considerata,ꝛ Petr.de Anch.consi.cccxc.

b AND.BAR. ¶ Dic q'. Et qui sunt spurij.vide Bald. in l.eam quam.C.de fideicom.ꝛ in c.j.§.naturales.ff. si de fe.fue.contro.

c ALEX. ¶ Ex sacerdote.Et adde quod natus ex clerico in sacris dicitur incestuosus secundum gl.ꝛ Bal.in l.ij. C. de episc.ꝛ cler. ꝛ adde quod no.gl.in authen.quib.mod.nat. effic.sui.in §.fin.in versi.participium ꝛ in l.vulgo.de stat.ho.

d ALEX. ¶ Richardus Malum.Et qualiter isti spurij.ꝛ isti naturales succedant,ꝛ etiam qualiter eis succedatur, ponit plene Ang.in §.fi.in auth.quibus modis nat.effic.sui.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Spurius q' comprehendat omnes ex damnato coitu,est tex.in l.spurij.j. de decurio. quem ut spurium citat singularem Are.in c.at si clerici.§. de adulteriis de iudi. vult Bal.in c.innotuit.circa fin. de elector.

e AND.BAR. ¶ Quero an.Et de intellectu d.l.si is qui. ꝛ de materia vide Bal.eleganter loquentem in l.eam quam,prope fi. de fideicommiss.

f ALEX. ¶ Succedat matri. Spurius an succedat matri. Dic adde q' talis spurius non potest succedere ad pias causas no.Bal.in l.j.de sacr.sanc.eccl.Et vide Alex.in consi.cxxxij. plus dico.in j.vol.ꝛ in consi.clxxxij.in fin.in v.vol.

g ALEX. ¶ Non succederet.Item adde quod valet relictum spurio,si ingrediatur monasterium,secundum Bal. ꝛ Bal.in l.j.C.de sacr.sanc.eccl.in lec.no.in repet.quod no.

h ALEX. ¶ In parentes. Adde Bald.in auth. licet.C. Bar.in l.j.in fi.prin.ff. de contra tabu.ꝛ Alex. de Jmo. cxxxix.col.j.in fi.in j.vol.

i ALEX. ¶ Anum modum. Utrum sit aliquis modus di spurio filio,ꝛ vtrum possit spurius substitui filio legi de Bar.in d.l.quod conditionis.adde tamen quod Alex. ter.de her.instit.dicit,quod filius creatus ex nefario omnibus capax ab extraneo,licet non a patre. allegauth.quibus modis natu.effic.sui.§.fin.imo etiā a fra qui.vbi est tex.no.per doct.ff.de vulg.ꝛ pupil.ꝛ pro Bal.in l.iij.in prin.ff.de lib.ꝛ posthu.ꝛ Flor.in l. qui ff. de proba.ꝛ vide Bal.in auth.ex complexu, de incest. Bald.in l.eam quam,de fideicom.

¶ Adde an sit aliquis modus relinquendi filio spurio consi.cxxxj.ꝛ cccxxxvij.lib.iij.ꝛ an a fratre legetur tui,vide eundem consilio v.lib.j.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde de hac materia Ec.pcat.

x AND.BAR. ¶ Respondeo dupler. Et vide gl.in l.si tut.ꝛ sic sentit hic Bar.quod pater tenet ad dotē filiæ Jmo.in l.j.ff.sol.matr.ꝛ Bal.in auth.res quæ.Cōmuni ꝛ vide Bal.in l.mater. C.de iur.dot.Bal.in auth.ex cōplexu d.l.si qs a liberis.§.virū.ff.de lib.ea.ꝛ hūc facio certas aliq nes pro dicto Bar.hic,ꝛ vide Jo.in l.j.ff.sol.matr.ꝛ legit Bal.in d.l.mater.ꝛ nunc consului,ꝛ post consilium vide l.fi.§.si a socero.j.ꝛ his q' i fraud.cred.ad fi.vbi dicit q' pōt dare dotem filie,iurta no.in d.c.cū haberet,quasi vide exercedat alimenta.qd bene no.ꝛ vide Bal.in l.eam quam C deicom.vbi dicit.q' super fluum auffertur sibi,ꝛ in l.ij. q' ribus.C.de sacrosanc.eccle.ꝛ dixi in c.j.de magist. in ur mundi possint maritare suas spurias,vide Bal. vide gl.in auth.quib.mod.nat.effi.sui.§. penul

l ALEX. ¶ Debet a i: patre.Et adde Bar. de incert. nup.ꝛ ibi limitat non procedere in no secundum Bal.in l.id quod pauperibus,de epis. potest ipsum primare alimentis.

m ALEX. ¶ In dote.Sed itud ar.de dote ad alimenta procedit,vt per Jmo.in multis exemplis in l.j.solu.matr. qd not.Bar.in l.Titio centum.§.Tritio genero.in versi. cit videndum.j.ritu.j.ꝛ qd no Ly.ꝛ Bal.in l.mater. Ca dixi post Bal.in l.obses.C.de pred.min.ꝛ Bald.ꝛ Jmo in l. nius.§.duobus in ij.q.de leg.ij.sed de alimentis ad legitimā ne procedit arg.secundum Bal.in l.filius.C.de inofficiosis tima enim.procedit de plano.ꝛ indicatur sicut in alimenta in l.si quis in suo.eo.tit.ꝛ vide Bal.in l.si quis incest.C.de nup. ¶ Adde an sicut spuria debet alimentari, ita ꝛ cōmodo dotari. Dbb.consi.cxv.lib.ij.

n ALEX. ¶ Dotem ꝛ alimenta.Et tenet contrarium Bart. vxorem.§.pater naturalis.de lega.ij.ꝛ Bal.in l.fi.C. de dot missio.sed vide Bal.in l.mater.C.de iure dot.

o ALEX. ¶ Nisi excedat.Vide Bald.in l.eam quam.C.de commiss.

p ALEX. ¶ Esse fisci. Relictum filio spurio palam, an tur fisco.vide Ang.ꝛ Jmo post glo.in l.ex facto.§.Iulianus gimus.de vulg.ꝛ pup.per Barto.in consi.incip.do.rom. bal.ꝛ quod no.Bald.in l.si quis prespyteros.de episc. Bar.in l.j.C.de natu.lib.ꝛ ibi Bal.ꝛ Bal.in l.fi.in vlt.col. legi.ꝛ quid si heres tacite fuerit rogatus restituere spurio tur per Bal.in l.etiam.C.ad legem Falci.ꝛ quo dicatur spu vel vulgo conceptus,vide late Bal.in l.si qua illustris.C. quis naturalis.vel bastardus.vide gl.in c.nisi cum pridem. nun.ꝛ not.Barto.in l.ex facto.§.si quis.ad Trebellia.ꝛ quisquis.ad legem Jul.maiest.ꝛ vide Bal.super Jmo.in cum pridem.de renun.c. ¶ Adde an concubina heres ꝛ rogata restituere iuris.videatur accommodasse tacitam Roma.consi.ccccxcvij.

* CLAV. DE SEISS. ¶ L. in fraudem in fi. Quid autem si testator instituit concubinam. & rogauit eam restituere communibus filiis, vide Roma. consi. cccclxxviij.

q POMA. ¶ Quero quid. Vide pulchram questionem per Felyn. in c. intimauit. de testib.

r ALEX. ¶ Positioni respondere. No. hic duas gl. quando quis tenetur respondere positioni crimi nose, & vide quod no. Bal. in l. iiij. C. de edendo, & Bal. in consil. incip. Seius de Spoleto, & q dixi in d. l. non intelligitur. §. tacita. & vide ad hec dicta Bar. in l. ij. §. quod obseruari. de iura. calum.

s ALEX. ¶ Expresse mutatam. Quid autem si clericus fratrē suū heredē instituit, qui tacitam fidem sibi accommodauit de restituendo heredi tatem spurio, an hereditas applicetur ecclesie, an fisco vide no. Bal. in l. si quis presbyter. C. de epis. & cler. & de his & de omnibus aliis, vide plene Bart. in consil. incipien. dominus D. mag stri Theobaldi. vbi etiam dicit quod spurius nullo tempore præscribit hereditatem patris, & de hac materia habetur per Bal. in l. lata. C. de appel. & adde no. per Cyn. & Bal. in l. quisquis. ad l. Jul. maiest. vbi omnino vide & de materia etiam per Bal. in hereditas. C. eo. & breuiter per eum in leg. i. C. de se. nup. Bal. & Imol. in l. iij. §. de testi. per Bal. in letiam C. ad leg. Falci.

t ALEX. ¶ Si vero capiebat. Aduerte ad d. l. si ab hostibus. §. j. quod licet Bar. hic dicat q illud lucrū ideo remanet penes heredes vxoris, & non applicatur fisco, q illud lucrū ibi percipiebat maritus ex conuentione hominis. secus si ex conuentione legis deferretur lucrum. q primatur eo cui debebatur, & applicabitur fisco, non autem rem mebit apud heredes defuncti. sed ipse Bar. in d. l. si ab hostibus. tenet q ibi illud ideo est. q est speciale in lucris specialibus. l. j. C. de secun. nup. tamen illud est falsum. q contra casum l. cum mortem. §. de iu. fil. vbi lucrum erat dotale. & tamen nō applicatur fisco. vnde opin. sua hic, mihi videt verior. pro qua facit in ar. l. Celsus. §. de arbit. sed etiam contra istā opin. videt casus in l. cum ratio. §. de bo. damn. vbi filia heres erat instituta, & sic capiebat lucrum ex dispositione hominis: & tamē ibi dicitur q si testator interuenit applicabitur bereditas fisco. non autem heredibus venientibus ab intestato. vel aliis. ad idē l. Lucius. de iur. fis. sed potest dici secundū Imo. in d. l. si ab hostibus respondendo ad d. l. cum ratio. & ad d. l. Lucius. quod illud est in lucro hereditatis, vt difficilius perdat. vt patet ex his que habentur in l. iij. §. fi. cum seq. & l. ex parte. §. de adi. le. & facit quod no. Bar. in l. hec conditio. la picola. §. de condi. & demonstr. Cognita, contra Bar. hic. etiam tenet Paul. de Castr. in d. l. si ab hostibus. Adde Bal. consi. cxxxij. lib. j.

LIBER XXXV.

TITVLVS I.

De conditio. & demonstratio.

s **¶ Quid** Sit conditio[a] dicam in l. j. Quid sit demonstratio, dicam §. e. l. demonstratio. in prin. Quid sit modus, dicam in l. quibus diebus. §. fin. §. eod. De natura conditionis casualis, vel miste, dicam §. eo. l. in testamento. De natura conditionis impossibilis, dic vt s. de condi. instru. l. j. De natura demonstrationis cause, & modi, dicam in dictis legibus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quid sit conditio. Hic habetur diuisio & remissio totius tit. adde bonam gl. in §. löge. Iusti. de leg. & quod no. m rub. C. de fal. causa. & in l. j. C. de his que sub modo.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Quotupliciter accipiatur conditio in iure, ponit Bal. in c. significasti. de elect.

LEX I.

1 ☞ Conditio reiecta diffinitione gl. & Azo. est quidam futurus euentus in quem dispositio suspenditur.
Dictio si, quando respicit verbum presentis, vel preteriti temporis non facit conditionem.

2 Conditio in preteritum impropie est conditio.

3 Dictio si, quando respicit verbum futuri temporis, an & quando faciat conditionem.

4 Dictio si. pro quamuis. ponitur impropie.
Argumentum a contrario sensu habet locum in conditionibus.

5 Dictio si, adiecta oratioui que est certa, vel pro certa debet poni, accipitur pro quia.

7 Dictio si, facit conditionem expressam, dum facit conditionem.

8 Dictio cum, quando faciat conditionem.

9 Differentie inter dictionem si, & cum.

10 Dictio nisi, quando faciat conditionem tam in vltimis voluntatibus, quam in contractibus.

11 Dictio alioquin, non solum orationem conditionalem facit, sed in seipsa orationem continet, & inducit conditionem contrariam.

12 Dictio alias, quando conditionem faciat.

13 Dictio siue, est disiunctiua. & posita inter duas orationes futuri temporis inducit conditiones disiunctiue.

14 Copula si, denotat ordinem, vt vnū de necessitate precedat, aliud sequatur, conditionē inducit. Idem in cōiunctione alternatiua.

15 Dictio quoad, donec, & quandiu, quando inducant conditionē.

16 Conditiones extinctiue que per dictiones predictas significantur, quando extinguāt ipso iure, & quando ope exceptionis.

17 Dictio dum, quando faciat conditionem.
Idem de dictionibus quousq. & quando.

18 Aduerbia temporis in casibus quibus faciunt conditionem illam faciunt secundario, & principaliter tempus.

19 Dictio vbi, impropie posita facit conditionem.

20 Dictio quatenus, quamdoq. facit conditionem.

21 Aduerbia negandi an faciant conditionem. vel modum.

22 Aduerbium omne quod dispositionem suspendit in aliquem futurum euentum, facit conditionem.

23 Prepositiones quando inducant conditionem.

24 Prepositio inducit conditionem quādo per eam dispositio suspenditur in aliquem futurum euentum.

25 Conditio quando inducatur ex vi nominis.

26 Nomina quando suspendunt dispositionem in aliquem futurum euentum, tunc faciunt conditionem.

27 Pronomina quando inducant conditionem, & ibi quid de pronominibus distributiuis.

28 Relatiua substantie quando inducant conditionem.

29 Relatiua qualitatis. quantitatis. quotitatis, vel numeri. quo ad illam qualitatem inducunt conditionem.

30 Conditio que inducitur per relatiua dicitur conditio tacita.

31 Conditio dicitur tacita quatuor modis.

32 Conditio expressa est que inducitur per cōiunctiones, per aduerbium temporis. per prepositiones, & per distributiua.

33 Verbum coniunctum alteri verbo, mediante coniunctione, inducit conditionem. alias non.
Verbum infinitiui modi coniunctum alteri verbo sine coniunctione, conditionem inducit.

34 Participia absolute posita inducunt conditionem expressam.

35 Participia presentis, vel preteriti temporis conditionem non inducunt: futuri sic, q faciunt tacitam.

36 Berundium quando faciat conditionem.
Berundium non differt ab infinitiuo.

Legatis que relinquntur.

Primo ponit vnam diuisionem trimembrem, cum vna exceptione, vsq. ibi. cū dies. ibi ponit vnū dictū de natura primi membri, vsq. ibi, dies autem. ibi ponit vnum tertiū membrum secundū gl. Azo. ibi declarat secundū membrum debere intelligi de die certa, an. sed incerta quando, vsq. ibi, inest autem. Ibi ponitur declaratio exceptionis. ¶ Op. de l. vbi. & de l. epistolā §. fin. j. ad Treb. tene menti secundā sol. vt in qualibet earum no. Secundo op. de l. si ita. §. Pegasus. ¶ Tertio op. de l. stipulatio ista. §. inter certam. cū simil. Sol. gl. aliud in die incerta. Cōtra hoc facit. C. de fideicom. l. post mortem. dic vt ibi. & dicitur j. ad Treb. l. sed & si ante. ¶ Quarto op. j. eo. l. heres meus. in prin. sed hec intelligit secundū illam vt ibi in prima gl. no. & illa que expediūt dicere circa diē certam vel incertā, dicemus in l. contraria, licet gl. hic tāgat. ¶ Expediam[a] aliqua vtilia † circa conditionē.

1 a **¶ Primo quero.** Quid sit cōditio.[a] Respōdeo conditio est, quedā legati suspensio, cuius de futuro defectus, vel cōfirmatio dependet fm gl. s. in rub. & Azo. in summa de condi. infer. quod non placet in eo quod dicit legatū suspendi, q. etiā alie dispositiones suspenduntur per conditionē, vt Actus & sententie, & similia. Item q dicit, suspensio, nō est verū: nā suspēsio est effectus pēdentis conditionis, & nō est cōditio, vt s. si cer. pe. l. pecuniā. & l. itaq. & patet per oēs leges huius tit. que ipsum actū, qui pendet ex futuro euentu, vocāt conditionē. Itē in eo q dicit, cuius. Aut enim intelligis, cuius, scz. legati, & nō bene dicit, q. sic nō diffiniret cōditio. sed legatū cōditionale. Aut intelligis cuius. scz. conditionis. & tunc male sequit, defectus seu confirmatio pendet ex futuro euētu. Nō em ipsa conditio confirmatur, sed in ipsius existentia alia dispositio cōfirmat, vel deficit. Unde tu dicas. q cōditio est quidā futurus euentus in quem dispositio suspēditur. Euentus dico generalis, siue consistet in facto, siue in iure, vt j. eo. l. multū. Itē siue affirmatiue. siue negatiue vt j. e. l. in facto. Futurus dico. ad differentiā cōditionū de preterito, vel presenti, que non sunt propie cōditio

nes.l.instituto talis.in fi.de condi.insti.z ſ.eo.l.eas in prin.z l.ſi ita stipulat? fuero hāc ſūmā.de ꝓb.obl.z §.ſi cer.pet.l.itaqꝫ.z ibi nō. Ubicunqꝫ enim lex reperitur conditionē appellare que est de preterito,impꝛopꝛie loquitur ler,vt no.§.de leg.j.l.ſi ſic.§.j.in gl. ſuper ver.demonſtrationē.z no.ſ.eo.l. in conditionibus, §.j.§.de here.inſti.l.ij.in gl.ſuper verbo,ineſſe. In quem diſpoſitio ſuſpenditur,hoc dico ad differentiam diei certe,que diſpoſitionem non ſuſpendit.vt hic.z ſ.de ver.§.g. l. cedere diem, quod dic vt dicam in l.heres meus. Item ad differentiam cōditionis neceſſarie que non eſt conditio.l.in illa.§.fina.ſ.de verb.obl. z de noua.l. ſi puſillus.§.qui ſub conditione. Item ad differentiam conditionis impoſſibilis que non ſuſpendit.ideo non eſt conditio,vt ſ.eo.l.ij. Dicam plene in d.l.j.de condi.inſti.

b ¶ Videndum eſt [b]Ergo,per que verba induc̄itur conditio,z ſic videam⁹ tam decōiunctionib,quā de prepoſitionibus aduerbijs,z ceteris partib.orationis. ¶Primo ergo quero.de natura huius dictionis.ſi,vtrū inducat ſemper conditionē? Bl.videt dicere ꝙ ſic.Fallit qñqꝫ,vt in l.muto.§.j.ſ.de tutel.z quod ibi no.in gl.in ver.non
z conditionē,† Tu dic latius qñqꝫ hec dictio ſi,reſpicit verbū preſentis vel preteriti tēporis,z tunc non facit conditionē, d.l.ſi ita ſtipulatus fuero hanc ſummā.ſ.de ver.obl.z §.dixi.z dicam ſ.eo. l.demōſtratio.§.j.z omnia iura que cōditiōes in preteritū, appel
c lāt conditiones,loquuntur impꝛopꝛie.[c] Aliquādo† reſpicit verbū futuri tēporis:z hic aduerte,quandoqꝫ ille futurus enūtus eſt certus omni certitudine, qñqꝫ eſt certus an,ſed incertus qñ, vt mors,aliquando eſt omnino incertus, vt ſunt cōmuniter omnes cōditiones. Primo caſu,nō facit conditionē,vt §.dixi. Secundo caſu,ſunt gl.contrarie. Nā quidā dicūt.ꝙ hec adiectio, ſi moriar, nō facit conditionē,vt no.in dicta l.ſi pupillus.§.qui ſub cōditione,de noua,in prin.gl.z Ly.tenet ibi,z C.de heredib.inſtitu.l.extraneū. Cōtrarium tenet gl.ibi ſi autem conditio, in l.in omnib. obligationibus.infra de regu.iur.z Dy.in dicto §.qui ſub conditione.z iſta eſt veritas. Caſus eſt infra eodem.l. quibus dieb⁹.
d §.quidā Titio.[d] z de verbo,obligatio.l.quodcunqꝫ. §. fina. Tertio caſu regula eſt quod dictio ſi,[e] facit conditionē vt hic.z not. C.de his que ſub modo.l.j.z quando dies leg.ced.z l. ſi Titio,z quaſi in omnibus legibus que tractant de cōditionib⁹. Hoc autem fallit in caſibus.qui patebūt ex reſpōſionib⁹ ad inferiora cō
f traria. Inſtat ergo† cōtra predicta de l.muto.§.primo. de tute. Fallit vbi per dictionē ſi,apponatur conditio que tacite inerat: qz tunc non facit conditionem. Hoc eſt falſum,qz in tacita cōditione eſt conditio.z ſuſpendit,vt hic. z not. ſur de pactis l. item qz. Dic ergo.quod ibi non facit conditionem que tutoris datiōnē ſuſpēdat:ſed bene facit conditionē que ſuſpendit adminiſtrationē.z talis expreſſio facta a iudice, intelligitur facta ſecūdū ꝙ tacite inerat,alias tutoris datio vitiaretur,vt ibi patet. Facit ad predicta ꝙ no. Inn.extra de preſum.c.ſi.in princ.magne glo.z per
4 Jo. An.de offi.deleg.c.j.in cle. Item inſtatur† cōtra predicta,qz dictio ſi,interdū ponitur pro quāuis,l.ſi.C. de li.z eozū lib .z de aqua plu.arcend.l.j.§.ſed apud Seruū,z ibi no.z de ver.ob.l.inter ſtipulātem.§.ſacram. Reſpon.ibi aſſumit impꝛopꝛie ne reſultet prauus intellectus. Nā natura cōditionis eſt vt ex ea reſultet validū arg.a cōtrario ſenſu.l.j.§.huius rei.ſ.de of.eius cui man.eſt
g iuriſ.z no.per doc.C.de epi.z cle.l.conuenticulā.ſed in caſib⁹.[g] oppoſitarū legum.cōtrarius ſenſus eſt prauus,ideo pronūc ſi,pro quāuis,z ſic ponit implicatiue.ſicut etiam : vel aduerſatiue ad id ꝙ prima facie videbat forte eſſe. Hoc expreſſe probat C. eo. l.ij.z ibi
f per.z gl. Item inſtatur,† qz reperit interdū ſi.pro qz,l.videamus.in prin.de in lit.iur.z de adm.tu.l. Titiū z Mentum.§.ad matrē.de dam.infec.l.ijs qui pignozi.z la quo fundus.e.ti. Sol.natura cōditionis eſt vt ſignificet rē dubiā,que habebat ſe ad eſſe,z nō eſſe,vt dictū eſt ideo quando adijcitur dictio ſi,alicui orationi,que eſt certa,vel pro certa debet poni:tunc accipitur ſi.pro qz : vt ſit
o ratio potius quā cōditio,vt dictis legibus,z no.§. de leg.j.l.ij,z
6 hoc etiā tāgetur in l.demonſtratio.§.j.ſ.e. Item inſtatur,[h] qz dictio † ſi,vnita cū copula z.accipit pro quāuis,vnde in pluribus partib.iuris inuenit,z ſi,pro quāuis,l.j.§.nūciatio.de ope.nou.nun. de aqua plu.arcen.z l.in diem,cum infinitis ſimi. Reſpond. ſcire debes.ꝙ iſte coniunctiones requirunt duas orationes categoricas,ſiue vnam hypotheticā.ꝙ eſt idē dicere,vt no.in l.queſitum. de acquir.rer.do. ¶Hoc premiſſo,ſcias ꝙ qñqꝫ hec dictio z,z dictio ſi,ponunt reſpectu earundē orationū ſeu diſpoſitionū:z tūc cōiuncta z ſi,eſt vna pars,z exponitur z ſi,id eſt quāuis,vt in cōtrarijs. Qñqꝫ ponuntur reſpectu diuerſarū orationum, z tūc dictio ſi.ſtat ꝓpꝛie,z facit conditionē:z dictio z,copulat, z etiam ſtat ꝓpꝛie,l.j.§.de vulg.z pup.z Inſti.de vulg .ſubſti. in princ.
7 Iſte leges tibi declarant hoc ſi diligenter inſpexeris. ¶Item circa† predicta dubitatur,quando dictio ſi, facit conditionem, an

i faciat conditionem expreſſam? Certe ſic,d.l. ſi Titio .quando
i leg.ce. ¶Secūdo quero,de dictiōe cum,[i] an faciat conditio-
8 Circa† quod ſciendum eſt,ꝙ hec dictio cum quandoqꝫ eſt ꝓpoſitio,z tunc habet vim copule,l.illi cum illo.de vſufr.leg.z ſ.l.Titie.§.nihil.z tunc conditionem non facit, nō aute ꝓ
reat voluntas diſponētis,l.ſi ita fuerit.§.fi.de ma.teſt.z ibi
ter.z §.de leg.j.l.ſi ancillas.z Inſt.de leg.§.ſi quis ancillas.
doqꝫ dictio,cum.eſt cōiunctio.quod eſt ſemper, cum ꝓpoſitio
verbo preteriti temporis,vel preſentis:z tunc non facit condi-
nem,qz conditio non eſt de preterito,ſed ponitur cauſaliter
pro qz,vel aduerſatiue pro quamuis,vt dicemus ſ.e.de condi-
tio.§.j.Quādoqꝫ dictio cum,reperitur aduerbium, ſcil. cer
pro quando,quod eſt quando apponitur verbo futuri tēpo-
k tunc lex videtur ponere regulam,quod inter ſi,z cum,non
ferentia,[k] z vtrumqꝫ conditionem inducat,l.qui promiſit.
dic.inde.z ſ.de ver.ob.l.quodcunqꝫ.§.pen.z hoc no.in gl.
qz multe leges videntur contradicere, ideo circa hoc poſ-
diſtinctiones.z no.Bul.in d.l.qui promiſit.Pe.in d.l.quod
9 Tu tamē,† vt apertius intelligas,ſcias quod propria
lis differentia inter ſi,z cum,eſt qz ſi denotat principa-
ditionem,ſecundario tempus:qz nulla conditio eſt que
habeat tempus futurum,vt iam dixi:dictio cum, denota
paliter tempus.eſt enim aduerbium temporis,ſecundo
tionem. Probatur ſ.quando di.le.ce.l.ſi Titio.z ſ.c.l.
ta.in prin. ¶Ex hoc inſurgunt plures alie differentie
eſt quando iſta verba apponuntur circa ſubſtantia
nis,vel circa voluntatem,que exprimitur per verbum
iunctiui. Nam illa ſtipulatio,promittis ſi voluero, non
cus ſi cū voluero,l.centeſimis.§.fin.ſ.de verbo,obliga.
cundum Petr.qz in primo eſt conditio expreſſe per
do eſt conditio tacita per cum,z expreſſa nocent.z
nunquā.licet gl.in d.l.centeſimis.multum laboret.
rentia eſt.qz ſi promittis mihi vel legas decem cum
facit conditionē,vt l.ſi decem cū petiero,ſ.de verb.obl.
ria heredis.ſecus ſi promittis vel legas decē ſi petiero.
gl.j.z i d.l.ſi decē cū petiero. Ratio ſimiliter eſt.qz ſi
expreſſa:per cū tēpus principaliter,z ideo cū talis
ſio ſapiat exactionē,ſiue executionē de preſenti
l inducit,vt l.liber homo.§.decē.de ꝓb.obl. Tertia
m qz dictio ſi,ſiue apponatur[m] circa diſpoſitionem,
cutionem,facit diſpoſitionem cōditionalem,vt ſ.eo
diebus.§.quidam Titio.ſed dictio cum,facit diſpoſi
tionalem,ſi apponitur circa diſpoſitionem:ſecus
nem,vt §.de leg.j.l.ſi cui legetur.§.j.iuncto prin.
n legati cedit.l.ex his,[n] ita dicunt doc. Sed certe
ctione ſi,eſt verum in vltimis voluntatibus,
z ibi no.ſecus in contractibus.qz tunc non
ditionalem,ſed reſoluendam ſub cōditione,
l.ij.z ibi bona gl ij.ſuper verbo conditionalis.
citur de dictione cum,eſt verū,ſi per cum,adijcitur
tionem tempus certum,z euentus certe etatis
no.ſ.ad Tre.l.Seius Saturninus.dixi in d.ſi cui.
go differētia inter ſi,z cū.tunc,cū in vltimis voluntatibus
earū executionem adijcitur quidā futurus euentus
pus certum,puta certe etatis,vel ſimile. Ratio
qz diſpoſitio preceſſit pura,z poſtea adijcitur
principaliter ſignificat tēpus,preſumitur teſtator
re cōditionē. Ex predictis colligitur
o trinſecus. ¶Tertio qro[o] de hac dictione,
p uē. Dic,† qz quandoqꝫ dictio niſi apponitur verbo preteri-
lo preſentis tēporis,z tūc eſt dictio mere exceptiua,de cuius
ſolet dici in l.actione.C.de tranſac.pleniſſime in l.ſi cum.ſ.qui
iuriarū.§.ſi quis cau. Aliquādo adijcitur verbo futuri tēpo
tunc eſt quedā gl.que videtur dicere,aut dictio niſi,
poſitionem,aut ſequitur,vt not.in gloſſ.ſuper verbo
de actio.z obligatio.l.obligationum fere.ſ.conditio.
falſum.quia quicquid precedit in ordine locutionis
nē intellectus ſemper precedit diſpoſitio,z ſequitur
per,niſi. Dic ergo,aut loquimur in vltimis voluntatibus
diſpoſitionē facit cōditionalē,vt ſ.eod.l.quibus diebus.
Titio.z l.fideicōmiſſa.ſ.ſic fideicōmiſſum.§.de leg.iij. Et
mur in cōtractibus,z tunc aut diſpoſitio fuit cōtracta
futuri tēporis,z tunc idē. Aut per verba preſentis,
tēporis,z tunc dictio niſi,facit reſolutionē conditionalē
ſitio ſit pura.vt no.de in diem adic.l.ij.licet gl.de contrahen
11 l.ij.aliter ſonet.z non bene. ¶Quarto quero,de dictione
q quin.[q] Iſta dictio minabilis eſt,z non ſolum facit oratio
ditionalem,ſed in ſeipſa orationem coniungit,z inducit
contrariam precedenti diſpoſitioni. Exponitur enim

id est, si nõ fuerint predicta, vt l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dam. infec. & ibi no. in gl. alioquin. & s. de dolo l. & elegãter. §. pe. & ff. de fideicõ. lib. l. si cui legata sint centũ. & s. de le. ij. l. Lucius. §. Lucius. ij. & s. de leg. j. l. si seruus legatus. §. si seruus. & s. de impen. in reb. do. fac. l. omnino. Hoc idẽ pronũciauit Papa vt refert Spe. de citatio. §. j. ver. sed pone Papa. Unde Iuriscõsultus qui laborauit in cõceptione penalis stipulationis. de ver. obl. l. cũ quid. & l. continuus. §. pe. vno verbo potuisset expedire, siue precedat dispositio affirmatiua, siue negatiua, posset subijcere stipulationẽ penalẽ, hoc modo alioquin tantum dabis. Et hoc est verũ proprie sumẽdo licet quandoque in alia significatione reperiatur l. damni. §. pe. de dam. infe. & l. si luminũ. §. idẽ Seruius. eo. ti. Sed in prima, ista coniunctio cum alia coniunctione adiungitur, & sic suam naturam imitatur. in secunda in vna & eadem oratione ponitur, & sic non potest inducere conditionem, cum tunc semper requirantur due orationes, dispositio & conditio. ¶ Quinto quero de dictione, alias, que quandoque facit conditionem, sicut dictio alioquin, l. diuortio. circa prin. de neg. gest. & tunc soluitur in, si non. vt no. in d. l. diuortio. & ff. de iureiur. l. alias. Quandoq; alias significatiões habet: Nam quandoque est aduerbiũ loci, & ponitur alias. pro loco alio, l. adeo. §. ꝙ si toto. ff. de acq. rer. do. Quandoque est aduerbium temporis, & ponitur, alias, id est, aliquãdo, vel alio tempore l. dicere. §. vnde. de arb. & de condi. sine cau. l. iij. Quandoque est aduerbium qualitatis, & ponitur alias idest aliter, vel alio modo, vt s. de pec. leg. l. demq;. §. vtrũ. & de aqua quoti. & esti. l. j. §. siue. Quandoque ponitur alias, id est alio casu. l. qui testamento. §. mulier. de test. & hoc ex natura orationis in qua hec dictio ponit̃, posset qs
13 faciliter cõprehendere. ¶ †Sexto quero, de dictiõe siue, [r] & dico, ꝙ
r propria natura huius dictionis est, vt sit disiũctiua. que verba disiungit, sensum tamen coniungit. vt Alexãder siue Paris. vt C. de in litem dan. tut. l. ad protegendã. & ibi no. tamẽ qñ hec dictio cadit inter duas orationes futuri temporis, respectu vnius dispositionis, tunc cõditionẽ seu conditiones inducit disiunctiue. vt ff. qñ
14 di. leg. ced. l. huiusmodi. & de ver. obl. l. si ita quis stipulet̃. ¶ †Que
s ro quid de coniunctione copulatiua? [s] Respõdeo, quandoque cõditionem inducit, si denotat ordinem, vt vnum de necessitate precedat, aliud sequatur. l. mulier. §. pe. de condi. insti. & ff. de statulibe. l. si peculium. in prin. §. is cui. Idem puto de coniunctione alternatiua, quando est significatiua ordinis. l. cum pater. §. pen. s. de leg. ij. Ex quibus concludo, ꝙ omnis coniunctio que dispositionẽ suspendit in aliquem futurum euentum, inducit conditionem, vt ex predictis patet. Hoc dico, q; iste coniunctiones sepe ponuntur improprie, & vna pro alia, vt ff. eo. l. eas causas, & ibi no.

* ¶ **Secundo** Principaliter quero de natura aduerbiorum? & primo de aduerbijs tẽporis, de illis aduerbijs loquor que futurũ tẽpus respiciũt, alias nõ esset cõ
15 ditio, vt pluries dixi. ¶ †Et quero, de dictionibus quoad, donec,
t quãdiu, qd significat [t] vt esse, lego vel promitto tibi centũ quoad fueris in studio: vel donec fueris in studio. ꝙ idem est, ideo iura promiscue allegabo. Et videtur ꝙ ista verba faciant cõditionem, vt ff. eo. l. pater. §. fi. s. de annu. le. l. legatũ. & de ali. leg. l. Caio. §. Imperator. & s. de serui. l. iiij. in prin. Ecõtra ꝙ non faciant conditionem sed modũ, no. C. de le. l. j. & in d. l. iiij. de serui. per gl. Ubi videtur, ꝙ ista aduerbia solum tẽpus seu dilationẽ quandã inducant, vt s. de excu. tut. l. pe. in prin. & multa alia iura diuersimode loquuntur in hac materia. Ideo ad omniũ declarationẽ dic. Quandoque iste dictiones apponũtur ad inchoationẽ alicuius beneficij, & tunc faciunt cõditionẽ, vt ff. eo. l. pater. §. fi. de ann. le. l. legatum. de ali. le. l. Caio. §. Imperator. & C de le. j. in oĩbus illis legib9 inducit̃ legatũ annuũ, mẽstruũ, vel diurnũ, vt in alimẽtis: & ideo ad inchoationẽ cuiuslibet legati apponitur. Hoc sentit Cyn. C. de indi. vidui. l. fi. Aliquando iste dictiões apponũtur ad suspẽsionẽ alicuius beneficij seu dispositiõis preãbule, vt illa talis dispositio differatur in euẽtum alicuius casus, & tũc aut suspenditur in euentũ certo tempore limitatũ, & facit diẽ. l. scimus. §. donec tamẽ. C. de iure deliber. Aut suspendit in aliquẽ euentũ incertũ, & facit conditionẽ, vt s. de condi. indebi. l. sufficit. que lex est satis no. ad hoc. Quandoq; iste dictiones apponũtur ad limitationẽ beneficij iam cõcessi, seu dispositionis preãbule, scz, vt id duret in euentũ, seu in effectũ alicuius casus, & dico qd inducitur conditio quedã extinctiua dispositionis precedẽtis, nisi in casu qui ff. dicet̃, l. iiij. in prin. s. de seruit.
16 vbi est expresse tex. †Aduertendũ est tamen quod iste cõditiones extinctiue, que per has dictiões significantur, quandoq; extinguũt ipso iure, qñq; ope exceptionis. Nam aut apponitur a lege, & tũc eius euentus extinguit ipso iure, vt s. de condi. fur. l. siue. §. tãdiu. & de noxa. l. in delictis. §. si detracta. Ratio, q; lex habet hoc facere. Aut apponit̃ ab homine, & tũc aut circa, obligationes mere personales, aut circa realia iura primo casu, nõ extinguit ipso iure, siue in contractibus siue in vltimis voluntatibus, vt ff. de ver. obli. l. cum qui. §. qui ita, & ibi expresse de dictione donec. & s. de le. j. l. nemo potest. & ibi ratio patet. Aut circa iura realia, & tũc aut circa ius dñij, aut circa alias seruitutes. Primo casu puto esse differentiã, aut loquimur in vltimis volũtatibus, & extinguit ipso iure, vt C. de lega. l. fi. fm j. sol. ibi positam que est vera. Ratio, q; testator põt rei transferre dominium ipso iure. Aut loquimur in contractibus, & tunc non extinguit ipso iure. Ratio, q; per contractum non potest hoc regulariter fieri, vt no. de condi. ob cau. l. ea lege. & l. fina. C. de rebus alie. non alienan. cum similibus. Secundo casu quando circa alias seruitutes, tunc aut circa seruitutes personales vt vsusfructus, & extinguit ipso iure. vt C. de vsufruct. l. ambiguitatem. & ibi expresse de dictione, donec. Ratio, q; vsusfructus põt fieri tẽpore. l. si pater vsumfructũ. C. de vsufruct. aut circa alias seruitutes reales, & non extinguit ipso iure, vt l. iiij. in prin. s. de serui. vbi expresse ponitur de dictione quandiu. Ratio, q; seruitutes reales non possunt cõstitui ad tempus, vt ibi. Hec licet sint de materia d. l. iiij. & l. nemo potest. s. de leg. j. tamen hic voluit dicere, quantum pertinet ad intellectum harum dictionum. Sed cõtra predicta instatur de l. penult. de excusatio. tuto. & de suspe. tuto. l. iij. §. quod si quis, vbi iste dictiones non inducunt conditionẽ extinctiuam, nec extingunt ipso iure, licet hoc possit fieri, q; tutor potest dari ad tempus. d. l. penult. sed magis inducunt diem. Solu. iste leges in hac materia turbauerunt animum meum finaliter dico, ꝙ quando per has dictiones temporales dispositio confert̃ in aliquem euentum limitatum certo tempore, tunc faciunt diez: sed quando tempore incerto. tunc faciunt conditionem. vt supra proxi. dixi etiam supra cum tractaui de dictione cum. Modo ad propositum, in illis legibus dispositio est circa tutelam, que est limitata certo tempore, qñ finitur pubertate. Illud ergo ꝙ adijcitur per dictionem quoad, est limitatum certo tempore, scz, quoad reipublice causa non aberit: illud tempus quo non aberit Reipubli. causa, adijcitur circa tutelam que finitur per tempus certum. scilicet pubertatis. merito facit diem, seu dilationem, non cõditionem extinctiuam. Et sic apparet quod glo. que dicunt, ꝙ dicta aduerbia faciunt modum, non bene dicunt, dicta l. iiij. vnum etiam de natura istarum dictionum, q; licet quandoq; extinguatur ipso iure, quandoque ope exceptionis, quandoque differant, vt supra dictum est. tamen ille dictiones habent quandam virtutem repetitiuam. vt dispositio suum reassumat effectum impedimento cessante. dicta l. penultim. & dicta l. iij. §. quod si quis probatur apertius in l. sicut in annos. in principio. quibus modis v
17 susfructus amitta. ꝙ est notandum. ¶ †Quid de dictione dum? [u]
v Respõdeo, idem quod in predictis. l. qui cõcubinã. §. vxori. supra de leg. iij. facit. quod no. in d. l. iiij. de seruituti. & ff. eo. l. si quis ita le
x gauerit. ¶ Quid de dictione quousque? [x] Credo idem quod in dictis dictionibus. quia eadem est ratio, quãdo idem significant. vt de manumissis testa. l. Imperatores. & d. l. sicut in annos. in princ. idem etiam de dictione vsque. ¶ Quero de dictione quandoque? Respondeo idem vt ff. eo. l. cum vir. ¶ Quero de dictione, quãdo? Respondeo idem, vt ff. quando dies leg. ced. l. quod pupille. & aduerte, q; omnia predicta aduerbia temporis de quibus s. dixi, requirunt duo verba, scilicet, verbum dispositionis, & verbum conditionis. Idem ergo est dicendum in similibus aduerbijs tempo
18 ris: idem credo, †ꝙ vbicunque dixi dicta aduerbia facere cõditionem, intelligo secundario, principaliter tempus, vt dixi s. de dictione cum. Uide ꝙ de aduerbio postquam, dicam ff. eo. l. quibus
19 diebus. §. fi. ¶ Ulterius quero †de aduerbio loci, vt de dictione, vbi. Dico, ꝙ quandoque improprie ponitur. & facit conditionem,
20 l. si ita scriptum. §. fi. s. de leg. ij. ¶ Quero, de aduerbijs †quantitatis, vt de dictione, quatenus? Dico quod faciunt aliquando conditionem. l. Stichum, qui meus erit. s. de legat. j. licet quandoque
21 aliter ponantur, l. j. ff. de noui oper. nunc. ¶ Ulterius quero †quid de aduerbijs negandi, vt de dictione, ne? Rñdeo, de hac est dubiũ an faciat conditionem, vel modum, & ideo de ea dicemus ff. eo. in l. quibus dieb9. §. fi. vbi dicemus de modo, & ibi dicemus de quibus
y dam alijs dictionibus, vt de dictiõibus [y] vt, dummodo, & similib9.
22 Subijcio †tamen hic regulam ꝙ omne aduerbiũ, ꝙ dispositionem suspendit in aliquem futurum euentum facit conditionem.

23 ¶ **Tertio †pricipaliter quero** De prepositionibus, an per eas inducatur conditio? Et dico, ꝙ conditio inducitur quãdoq; per prepositiones deseruiẽtes accusatiuo casui, vt per, ad, ff. ea. l. si vir. licet qñq; ista eadem prepositio reperiat̃ inducere modũ, vt ff. e. l. quibus diebus. §. fi. & ibi de hoc dicã. Itẽ per prepositionẽ deseruientem ablatiuo casui, vt in prepositione cũ, si voluntas defuncti appareat, l. si ita fuerit. §. sed & si ancilla. ff.
3 de manu. test. Itẽ per prepositionẽ deseruientem vtriq; casui, [z] vt per prepositionẽ in, vt ff. eo. l. solemus. & l. nec semel. §. si in habita
24 tione. ff. qñ dies le. ced. Et breuiter †hec est regula quãdo per pre

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

positionem dispositio suspenditur in aliquem incertum futurum
euentum, tunc inducitur conditio, ista intelligentur melius cum
tractabitur de materia modi. ĩ.eo.l.quibus diebus.ff.fi.

25 ga ¶ Quarto †principaliter quero aa De nomine, vtrũ ex vi nominis inducatur cõditio? Rñdeo inter
dispositionẽ de necessitate debet esse diuersitas, l.si ita stipulatus.
de ver.obli.z per omnes leges huius tit. modo nomina que sunt de
substantia dispositionis, vt nomen persone disponentis, z perso-
nem quam cõfertur dispositio, z rei de qua fit dispositio, ista no-
mina prout sunt significatiua alicuius substantie existentis nõ in
bb ducũt conditionem. bb alias sequeretur q̃ idem esset conditio, z di
spositio que sunt repugnantia. Sed si sunt significatiua alicuius
qualitatis substãtie nõ existẽtis, sed que dependent ex futuro euẽ
tu inducũt cõditionẽ, vt lego partũ Arethuse, fructus fundi, z si
milia hoc enim nomen partus, non significat substantiã, sed quã-
dam qualitatem que messe speratur rei future, quasi dicam. lego
illum hominẽ qui erit partus Arethuse, vel quẽ Arethusa pare-
ret, z sic de similibus, vt hac l.in fi.z l.interdum. de ver.obli. vel si
diceres, q̃ illa nomina essent significatiua substãtie future idẽ est
q̃z tacitã conditionem continet si nascetur, si in esse produceretur.
Item quando in dispositione apponuntur quedam que non sunt
de substantia dispositionis, sed apponuntur tanquam causa de fu
turo, z promitto centũ nõie dotis, istud nõẽ dotis est causa pẽ
dens de futuro, z facit conditionem tacitam si matrimonium se
quatur, vt ff.de iur.do.l.stipulationem. cum simi. Idem est dicen-
dum in legato dotis nomine. vt dicam ĩ.eo.l.Titio centum. ff. Ti
tio genero. licet gl.ibi in ver.peti poteſt.dicat contrarium. Idem
in donatione causa mor. nam hoc dictum, causa mortis, facit cõ
ditionem, vt ff.si cer.pet.l.non omnis. z de do.cau.mor.l.si mortis.
quandoque tamen cum ista apposita sunt per modum cause futu
re faciunt modum, de quo dabimus doctrinam in l.quibus die
26 bus in fi.ĩ.eo quia ergo †quandoque nomina suspendunt dispositionẽ an aliquẽ futurũ euentum, ideo dicuntur facere conditionẽ.

27 ¶ Quinto †Principaliter quero de pronomine, an con
ditionẽ inducat? Circa q̃ sciendũ est, quod
quedã sunt pronomina que requirunt vnũ verbũ tm̃, quedã sunt
que sui natura requirũt duo. de primis dico. q̃ quedã sunt signifi
catiua substãtie, vt ego, tu, z ille. quilibet vterq; z similia. z ista cõ
ditionẽ nõ faciunt per sed sui natura, nisi ex natura cõiunctionis
vel aduerbii, vel alterius partis oratiõnis, vt ff.dixi de nõie. q̃ ea
dẽ est rõ. Quedã significãt qualitatẽ, vt meũ, tuũ, z suũ, z istali q̃
dẽ adiciant verbo futuri tẽporis faciũt cõditionẽ, vel demõstratio
nẽ, l.nuper. ff.de le.iij. de aliis vero pronominibus que requirunt
duo verba: dico, q̃ quedam sunt distributiua, queda relatiua: di-
stributiua si adiciantur verbo futuri tẽporis semper faciunt cõ
ditionem, hoc probatur primo in distributiuo si quis. ff.de leg.j.l.
qui filiabus. ff.j. z ff.de pig.actio. l.si necessarias. ff.si annua. in fi. cũ
simi. Itẽ in distributiuo quisquis, cum sit obliquus. vt ff.de vul.
z pupil. z l.qui liberis. ff. hec verba. z ff.de le.j.l.iiij. ff.fi. z C.de imp.
z alijs subst. l.fi. cum si, licet fit arg. contra ĩ.eo.l.in conditionibus.
ff.j.dic vt ibi. Item in distributiuo quicunq;, vt ĩ.de iur.fisc.l.edi-
cto. circa prin. Item de distributiuo vter, vt ff.de conditio.insti.l.
vter. z idẽ in omnibus similibus que duo verba requirũt de sui
natura: sed si adiicerẽtur verba preteriti tẽporis vel presentis es
set demonstratio, vt ĩ.eo.l.demonstratio, z ibi dicitur. ¶ De rela-
28 tiuis †videamus, z primo de relatiuo substantie, vt de relatiuo q̃s
vel qui, quod est relatiuum substantie, vt no. C.de senten. que pro
eo quod interest proferl.vnic.in antepen.gl.z Insti.de inuti.stip.
ff.alteri. de hoc dico. q̃ quandoq; ponitur distributiue non rela-
tiue, q̃s est quãdo refertur ad aliquã generalitatem, vel ad termi-
num cõmunem, z tunc facit cõditionem. sicut alia distributiua, vt
probatur de reb.dub.l.si fuerit. Quandoq; ponitur relatiue, q̃est
quando refertur ad rem certam, vel limitatam, z tũc si quidem iũ
gitur verbo presentis, vel preteriti tẽporis, nũquã facit conditio
nem sed demonstrationẽ licet quedam iura videantur contrariũ
dicere. quod examinabimus. ĩ.eo.leg. demonstratio. in prin. quan-
doq; iũgitur verbo futuri temporis, z tunc facit conditionem, l.
Stichũ, qui meus erit. supra de legatis primo, z supra de legatis
tertio. l.nuper. in fi. Sed cõtra hoc videtur fortiter obstare supra
de her.insti.l.ij. vbi dicit testator, ex partibus quas adscripsero, z
cc tamen partibus non scriptis est heres. Ad hoc respondeo, cc z be
ne notandum est quod istud relatiuum in verbo futuri temporis
inducit conditionem ad suum antecedẽs, vt dictis legibus patet,
Hoc premisso, quandoq; istud relatiuum refertur ad aliquod sub
stantiale ipsius dispositionis, vt puta ad rem legatam, z tunc totã
dispositionem facit conditionalem l.Stichũ. z l.nuper. preallegat.
Quandoq; refert ad aliquod accidentale ipsius conditionis, tũc
ipsum accidens facit conditionale. z sic deficiente conditione re
manebit dispositio sine illo accidenti, vt hic. z in d.l.ij. Nam ibi di
cit, instituo re ex partibus quas adscripsero, antecedens
latiui quas, est illa dictio partibus, pars autem
est de substantia, sed est quodã accidẽs, z ideo cõditione
deficit illud accidẽs, z remanet sine partibus
29 vult sentire gl.ff.de le.j.le.Stichũ, †qui mens erit. Et
cludo aliud de quo posses quer, verũ relatiua accidentis
liratis, quãtitatis: vel quotitatis. vel numeri, vt qualis,
quotus, z quodcunq;, faciant conditionẽ si iungantur
ri temporis: Et dico q̃ faciant conditionalem illam
non totalem dispositionem, ar.d.l.ij. z videtur esse
dd insti.l.clemens. ff.fi. dd secundum vnũ intellectũ gl.
ee iuxta predicta, ãn ista conditio que inducit per ista relati
30 tur conditio †tacita vel expressa: Et gl.que est in
q̃ est cõditio tacita. Idẽ sentit hic in ti.tex. z gl. si
Contra hoc videtur tex. quia siue cõditio apponatur
per relatiuum iunctũ verbo futuri temporis nihil
de he.insti. z ff.de le.iij.l.nuper. in fi. z ibi tex. videtur
Dico, q̃ est conditio tacita per tex. z gl. huius legis.
huius est q̃ natura conditionis vult vt ipsam
spiciat, z ipsam suspendat, vt ĩ.eo.l.legata. z l.cum ad
sequẽ. supra si certum petatur. z de verborum
diem: sed istud non refert se ad dispositionem, vel
sponentis principaliter, sed solum refert se ad
principaliter, secundario per illud antecedens
rigitur ad actũ verbi disponentis. z ideo dicitur
ta, q̃ hoc cõtingit ex natura rei in dispositione
ficate per relatiuũ. sicut dicitur tacita, q̃si legantur
vel partus ancille, z ideo tacita dicit, q̃ secundario
dicimus de dictione cũ, z alijs aduerbijs tẽporis,
est multũ vtile propter illas differẽtias, quas
Non obstãtibus istis, q̃ verũ est q̃ nihil interest,
nihil, vt in multis similibus habemus, vt in l.sacrilega.
31 ff l.Iul.pec. ¶ Ex his ergo †cõclude, q̃ cõditio dicit
modis. ff Primo cũ nihil exprimitur, nec id quod
euentus in quẽ suspẽditur, vt in illis cõditionibus
intelliguntur a lege vt ff.de le.j.l.iij. vel q̃ ex vi nominis
dixi. Secõ quando actus suspendens exprimitur, sed non
mitur euẽtus in quẽ suspenditur, vt in conditione
per dictionẽ alias, z alioquin, vt ff.dixi. Nam
spendit. z illa exprimitur, z ipsa continet in se
quem suspenderetur. Tertio, quando vtrunque exprimitur, ff
principaliter denotat tempus. secundario
similiter, quando vtrunque exprimitur, sed non
cipaliter ad actum verbi, vt in conditione
32 vel qui vt supra dixi. †Ex his habes quod cõ
per conjunctiones, est cõditio expressa. quia
Item que inducitur per aduerbia, nisi sit
quia etiam aduerbium temporis respicit actum
spendit. Idem dico de ea que inducitur per
etiam prepositio circa actum verbi disponit,
aliquem euentum. Idem dico, de his conditionibus
tur per nomina distributiua, quia semper
verbi, z ipsum suspendunt. Et hoc est verum
tus in quem suspendatur, exprimitur. Et de effectu
ditionum que tacite intelliguntur, dicemus ĩ.eo.
nes extrinsecus.

33 ¶ Sexto principaliter †Quero
nes inducat? Breuiter dico quod nõ. Nam aut dicis q̃
inducat conditionẽ respectu iuspius, z hoc est
spositio z cõditio esset idẽ. Aut est respectu alterius
in alia dispositione, z vt etiã impossibile. Nã vni
iũgitur verbo alteri, nec disponit in illo, nisi mediãte aliqua
ctione, aduerbio, vel aliquo alio distributiuo, vel
beret hoc inducere z sic nõ induceret ex natura
alterius, vt dictum est: alias faceremus malam
tra l. Plautius. de auro z ar.le. Predicta fallunt in
uimodi, quod potest coniungi alteri verbo
tunc sicut nomen posset inducere conditionem, vt
promitto te dotare, ar.l.stipulationem. de iur.dot.

34 ¶ Septimo principaliter †Q
pio, an inducat conditionẽ? Circa quod est sciendũ, q̃
participia ponunt absolute, z tũc est mirabile q̃
riti temporis, tamen inducit conditionẽ. Ratio, q̃
pus significat cũ quadam preteritione. vt dicimus
iunctiui. Hoc probat ĩ.eo.l.a testatore. ff. de euict.
ff.seruus. de vsur. l.ejectis. de statu libe. l. Stichon.
stã cõditionẽ reputo expressam, q̃ actus verbi

conditiones directo suspenditur, & euentus in quem suspenditur
35 exprimitur. Quandoqꝫ participia † non ponunt absolute, sed re-
guntur sicut alij casus, & tunc participia presensis, vel preteriti tē
poris non faciunt conditionem, qꝛ non sunt de futuro. Circa par
ticipia vero futuri tēporis posset dubitari, an faciunt conditionē
gg vt in hoc exēplo, lego tibi gg Stichum futurū meum, cum moriar?
Et videtur ꝙ non facit conditionem, l. si quis vina, in prin. §. de pe
ricu. & commo. rei ven. Contrarium credo, ꝙ faciant conditionem
tacitam, sicut cum dico, Stichum qui meus erit cum moriar. d.
l. Stichum qui meus erit. Nam est eadem ratio, quia talia par
ticipia magis adjiciunt quandam qualitatem futuram rei legate
quam actui verbi, vt §. dixi. Non ob. l. si quis vina, quia illud par
ticipium, degustanda, fuit adiectum executioni, non dispositioni.
Itez habuit limitationē certi tēporis, merito nō facit dispositionē
conditionalem. Facit l. ex his. C. quando di. leg. ce. dixi. §. circa dī
ctionem cum, facit quod dixi. §. circa aduerbium temporis.

¶ Octauo quero principaliter.

36 † De gerūdijs: hh Resp. de hoc dixi §. de acq. her. l. si tu ex parte.
hh Scias tamen, ꝙ secundum grammaticos gerundium non differt
ab infinitiuo, nisi qꝛ hꝫ casum, & ideo dic. Aut gerūdiū ponitur in
constructione mediāte aliqua prepositione, & tunc dic vt §. dixi, in
vj. q. princi. Quandoqꝫ sine prepositione, tunc dic vt §. dixi in vj.
q. de verbo infinitiuo, ꝙ nominaliter ponitur. Declaraui latius
in d. l. si tu ex parte: ideo non curaui per fecram dare doctrinaz: sed
si vtrunqꝫ reperitur ex iam dictis potest sumi quid iuris sit.

¶ Nono quero principaliter ii De supi-

37 no. † Circa ꝙ sciendum est vt dixi de gerūdio. Nam supinum non
differt ab infinitiuo, nisi qꝛ habet casum. Ideo aduertendū est, qꝛ
supinū non habet nisi duos casus, scz, ablatiuum & accusatiuum.
Nō est, qꝛ natura supini est designare, seu respicere solū terminū
alicuꝰ actus: & terminꝰ est dupler. scz. terminus a quo, & per hoc
habemus ablatiuū, vt §. de nunc. l. iij. §. minoz. vbi hoc supinum,
natu intelligit a momento natiuitatis. Vel est terminus ad quem
& per hoc habemus accusatiuū, l. si qñ. §. fi. vt le. no. ca. Sed istud
quod habet se p modū termini, non suspendit dispositionem, sed
magis terminat, ideo puto ꝙ per supinum nō inducatur cōditio,
nisi ratione alterius verbi cui adiungitur, & hec dicta sufficiant.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quid sit conditio. Et vide per doc. §. in rub. post. glo.
per Bal. in rub. C. de instit. & substi. ibi impropzie loquitur tex. & vi
de ad hec que habes post Bar. in l. cum ad presens. si cer. pet.

b AND. BAR. ¶ Videndum est. Et vide Bar. in consi. lxvj. inci.
Dominicus fecit testamentum, quod si dicat sub hac conditione
tamen intelligitur modus, allegauit l. Meuia. ff. de ma. testa.

c ALEX. ¶ Loquuntur impropzie. Omnia intra que conditiones
in preteritum appellant, impropzie loquuntur. Adde que §. dicta
sunt propzime in diffinitione. dixi in d. l. cum ad presens. si cer. pet.

d ALEX. ¶ §. quidam Titio. Istud tamen limita vt hic per Jmo.
& vide no. per Barto. in l. ita stipulatus. ver. ij. iuxta. hoc quero. de
verb. oblig.

e ALEX. ¶ Dictio si. Item aduerte, quia si lego tibi centum eadē,
vel partem eorum dederis Seio, dictio si denotat modum, non cō
ditionem, vt per Jmo. hic in l. huiusmodi, in prin. de leg. j.

f ALEX. ¶ Instatur ergo. Istud est verū in actu fauorabili, sec⁹
in actu odioso. per l. iij. §. filius. §. de li. & post. secundum Jmo. hic.
POMA. ¶ Vide Uler. in simili consi. viij. in j. vol.

g AND. BAR. ¶ Sed in casibus. Et facit gl. in l. eas causas. j. eo. &
in l. data. de reg. iur. in vj. & in l. si vno. §. loca. cum si.

h ALEX. ¶ Item instatur. Adde tex. iuncta glo. in l. fi. C. qui. res.
iud. non noc.

i ALEX. ¶ Dictione cum. Vo. de dictione. cum. per Bal. in rub.
C. de instit. & substi. sub condi. fac. per Bal. in l. ex his in prin. C.
quando di. le. ced. & in l. centesimis. §. fi. de ver. obli.

k ALEX. ¶ Non sit differentia. Differentia inter si & cum habeꝫ
per doc. in d. l. centesimis. §. si. per Bal. in d. l. quodcunqꝫ. §. nō so
lum. & vide Bar. in l. eadem. in ver. secundo quero iuxta predicta.

l AND. BAR. ¶ Tertia differētia. Et vide gl. in l. Scius. j. ad Tre.

m ALEX. ¶ Apponitur. Et vide Bal. in l. si eum. §. qui iniuriarū.
si quis cau. & adde Jmo. post bar. in l. quodcunque de ver. obli. & q
ibi dixi post Jmo.

n ALEX. ¶ Ex his. Et ad limitationem huius vide text. in l. si ita
scriptum. in fi. j. de manu. testa. quod no.

o AND. BAR. ¶ Tertio quero. Et de hac dictione nisi vide bar &
bal. in l. actione. C. de transac. Ang. in l. Lucius. ff. de manu. test.
bal. in ti. de spon. in addi. Specu.

p ALEX. ¶ Dictione nisi. Vo. de hac dictione nisi, & quid in sentē
tijs, est tex. gl. & Jnn. in c. requisisti. de app. & bal. in l. quibus. §. qui
dam. Titio. j. eo. & vide aliquid per Jmo. in l. quodcunque. §. non
solum de ver. obli. & quōd ibi scripsi post eum per Saly. in l. actio⁹
ne. C. de transac. & Dy. in regula peccatum. de reg. iur. in vj.

q ALEX. ¶ Dictione alioquin. Ista dictio alioquin, est separatiua,
vt l. iij. & ibi Rich. & Bar. & Sal. §. si cert. pe. Aliquādo pro alij
ter ponit, vt no. in l. alioquin de cōtrah. emp. & Inst. de Just. & iur.
§. ij. de dictione alioquin, vide tex. in l. ex diuerso. in princ. sol. mat.

r ALEX. ¶ Dictione siue. De dictione sine, dixi in d. l. si ita quis. &
vide Bar. in l. demonstratio falsa. §. quod autem. in fi. j. eodem.

s ALEX. ¶ Coniunctione copulatiua. Vide Jmo. j. eodem. l. qui
duobus.

t ALEX. ¶ Quid significant. Vide Bar. in l. qui ita. de ver. ob. &
in d. l. legatum. Et de dictione donec, vide Bar. in l. ambiguitatē.
C. de vsufruc. vbi etiam de dictione quousqꝫ.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Natura aduerbiorum. Vide Bal. in l.
precibus. C. de impuber. & alijs substit.

v ALEX. ¶ Dictione dum. Et vide no. per glos. Bar. & doc. in l. j.
C. de leg.

x ALEX. ¶ Dictione quousqꝫ. Vide glo. & docto. in l. j. C. de leg. &
Barto. in l. fi. ad Tertyl.

y ALEX. ¶ Ut de dictionibus. Ponit Jo. an. in regula nullus ex
consilio in Mercurialibus.

z ALEX. ¶ Utrisqꝫ casui. Per Bar. in l. ex arrali. C. de ac. emp. & q
faciat conditionem est tex. in l. post dotem. in v. lec. fol. mat. & de dī
ctione, in, adde tex. & qs ibi no. voluit Jmo. in l. Publius. in prin.
j. eo. vide no. in l. Gallus. §. ille casus. de lib. & posthu.

aa ALEX. ¶ Quarto principaliter quero. Et de plurib⁹ alijs dī
ctionibus, vide ꝙ scriptum est in l. si quis ita. de aur. & arg. lega. &
de istis hic, & de quibusdam alijs, & vide etiam per Bar. j. eo. l. de
monstratio. per totam legem.

bb ALEX. ¶ Conditionē. Quid si testator dicat relinquo tibi sub
tali pacto, dic ꝙ intelligitur relictū sub conditione, vel modo. l. si
lijs matrē, & ibi Bar. C. de inof. test. quid si dixit, saluo, & reserva
to. vide Bal. in l. iij. in j. co. C. de fru. & lit. expē. & ibi dixi. de dictiōe
fm, quid de istis verbis, do tibi sub hac cōditione vt facias, dic ꝙ
significant modū. l. cū res. & ibi bal. C. de don. quid de his verbis
ꝙ possis petere ex voluntate mea dicit Bar. in effectu ꝙ inducūt
conditionem, ita dicit in l. post dotem. in v. lec. so. matrimo.

cc ¶ Ad hoc respondeo. Et vide Bal. in l. si quis. C. de instit. & sub
sti. docto. in l. ij. ff. de here. instit.

dd ALEX. ¶ Lege clemens. §. fi. Adde bonum tex. & ibi bar. & do
cto. in l. si Titius mihi. §. cum ita. de leg. ij.

ee ALEX. ¶ Sed quero. Cōditio que inducitur per relatiuum an
sit tacita. Adde bonū tex. in l. si quis ita promiserit. in princ. & ibi
Bar. & doc. de verb. oblig. adde tamen ꝙ impedit transmissionem
secundum Barto. in l. conditiones extrinsecus. j. eo.

ff ALEX. ¶ Quatuor modis. Quot modis conditio dicatur tacita
per bal. in rub. C. de instit. & substit.

gg AND. BAR. ¶ Lego tibi. Et de ista oratione cum moriar, vide
bar. in l. qui duos. §. hec cōditio. ff. de manumiss. test. & ibi Ang. qui
singulariter loquitur.

hh ALEX. ¶ De gerundijs. Gerundium vtrum faciat conditio⁹
nem. habetur per Jac. but. in l. j. C. de his qui latro. & late per bal.
in l. falsus. C. de furt.

ii ALEX. ¶ Nono quero. Vide gl. in l. Meuia. in princ. sol. ma. &
bal. in l. id quod pauperibus. in j. col. de epis. & cle. & Jo. And. in c.
j. de post. prel. in vj. in nouc. De participio, vide quod dixit bart.
in l. tunc inutile. in fi. §. de pec. leg.

LEX II.

1 ☞ Conditio casualis potest impleri viuo testatore & etiam po
testatiua, si fuerit facilis.

3 Conditionis implende causa quem fecisse probatur, probando ꝙ
seuerit conditionem insertam.

4 Conditio casualis in contractibus sufficit quod sit impleta ante
contractum.
Potestatiua facilis, post contractum impletur etiam a scien⁹:
sed quo ad obligationem acquirendam non sufficit aliquid factū
esse facto, & ad penam euitandam sic.

5 Statutum, quod si quis soluerit decem, existimatur de banno, non
sufficit soluisse ante statutum.

a
1 # Onditionum. a Conditiones † casuales
pleri: secus si fuerint potestatiue & faciles: quia tunc de
bent impleri post mortem. & scienter, non fato. hoc dicit. In tex.
ibi, viuo testatore, dic vt si fuerit casualis, vt ostendunt exempla.
Ibi testatoris, dic vt si fuerit potestatiua. & facilis, vt ostendunt
b exempla. Dp. ꝙ conditio⁹ potestatiua possit impleri viuo testato
re, vt j. eo. l. hec conditio. & l. multum. Sol. ibi loquitur de potestā
tiua difficili, vt de contrahendo matrimonio, hic de potestatiua
2 facili. Et his distingue not. vt in glossa, quam signa. ¶ † Queto

quando debet impleri post mortem,vtrum ante aditam hereditatē,vel post? Hi,dicit,q aut est impleēda in persona heredis,z tūc
3 post aditā hereditatem,alias ante,vt dicit gl.z bene. ¶ Quero, quomodo probabitur q quis ascenderit Capitoliū animo impiē di conditionem,z sic nō fato? Respondeo,eo ipso quod probatur ipsum scisse conditionem incertam,videtur ascendisse causa implendi conditionem,vt ter.hic expresse dicit. Dicit enim,q ex hoc videt parusse cōditioni,z sic l.z fingit,seu presumit eo animo fe-
4 cisse. ¶ Quero quid in contractibus? Resp.idem. Nam si est cō
c ditio casualis,sufficit impletam esse,antequam cōtractus celebra retur,licet contrahentes ignorarent,vt ff.eo.l.hec conditio.§.fi.z l. sequenti,si est conditio potestativa z facilis debet impleri post cō tractum perfectum. Item debet impleri a sciente nō fato. Ex hoc Dy.in l.cum seruus,§.de ver.obli.dicit,q quantum ad obligatio nem acquirendam nō sufficit fieri fato,imo oportet probari factū esse a contrahente,vel alio nomine eius:secus quantum ad penam euitandam.l.ea quidem. C. si manci.ita fac.alie.quod plene dic vt
5 dixi in d.l.cū seruus. ¶ Quero quid in dispositione legali? Resp. idem eadem ratione,z per hoc si statutum diceret,quod si quis solueret decem eximatur de banno non sufficeret ei qui soluisset
d ante statutum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Conditionum. Et facit iste text. an tempus implendi conditionem currat ignoranti,de quo per Bal.in l.j.in ij.q.C.de inst.z substi.z aliquid per Bald.in auth.cui rei etiam:ver.quero de quo anno.C.de iudi.vid. Item facit an mente captus possit condi tionem implere.de quo per Bal.in l.j.§.finautem aliquid sub cō ditione.de caducis tollend.lega.

b ALEX. ¶ Opp.quod conditio. Adde quod not.Bar.in l.iiij.in prin.de adimen.lega.

c AND. BARB. ¶ Quero quid. Et facit si mulier dicit, do tibi me z mea,z non dicat ex causa dotis,intelligitur.text. est singul. in l.quod autem inst.stipulatione.ver.in donatione,ff.de iur.dot.fm Bal.in l.nulla.C.de iur.dot.z vide Bal.in l.id q pauerib⁹.in vlti. q.C.de epis.z cle.z vide Bar. in l.qui sub cōditiōe,j.eo.z ibi Jo.de Ana.z vide Bal.in addi.Spe.in tit.de instr.edi.ver.testator māda uit her.z vide gl.in c.fi.de do.z cōtn.z ibi Bal.dicit q nō excusat ad lucrum vel ad alium obligandum factum ignorantis.

d ALEX. ¶ Ante statutum. Ro.de eo qui soluit ante factum sta tutum,an debeat eximi de banno? Adde Bar.in l.si quis in graui. §.vtrum.ad Sylla.z in l.omnes populi in v.q.prin.de iu.z iur.z q ipse no.in l.cum lex j.de fideiusso.alias de leg.

LEX III.

a **Obtinuit.** [a] Conditio impossibilis,in vltimis volūtatibus habetur pro non ap posita.h.d.Opp.C.de his que pe.no.l.j. Sol.gl.q hic apponitur in persona honorati:secus si in persona one rati:vt precipio heredi q faciat impossibile:alias det decem.Sed certe tunc non esset conditio impossibilis.sed necessaria. Si enim facere est impossibile.ergo relictum sub conditione,si non fecerit est relictum sub conditione necessaria. Dic ergo q in contrario illud ideo est,quia habet precedentem dispositionem turpem,secū dum Petr.z alios:licet Dy.teneat gl.in c.nemo potest.extra de reg.iur.z hoc plene explicaui in l.j.§.de condi.insti.Op.j.ad Tre. l.facta.§.si sub conditione. Sol.gl.z ibi plene dixi.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Obtinuit. Vide ad istam l.Jas.in l.apud Julianum. §.fi.in j.col.in iiij.no.de le.j.z in l.j.in vlti.col.ver.z querit Jac.Ro. C.de instit.z substit.

LEX IIII.

Jus. Sicut scinditur legati prestatio, ita con ditionis implementum.h.d.Op.gl.Insti. de succes.lib.§.si vero testamētum. Solue vt in ea. Nā cum heres solueret,hodie totum deberet heredi solui causa conditionis implende:vel dic,quod patronus nihil prestat, z sic heres non tenetur,nisi pro duabus partibus,merito sibi nō datur causa conditionis implende,nisi pro duabus partibus,vt j.eo.l.Plautius.

1 ☞ Tempus vltimum spectatur,quando cōditio dependet ex po testate debitoris.aliter non.

a §. **Sista.** [a] Si cōditio deficit ante diem,expectatur dies propter dictionem tunc, que temporis extremitatē significat,h.d.Concordātie sunt in gl.tamen allegat duas leges que vident contrarie,vt l.si eum.§.j.C.si quis cau.z l.illa.de ver.obli.que dicunt expectari diem cōditione impleta,etiam sine
1 dictione.tūc.Sed dic,quandoq; † cōditio dependet ex potestate debitoris z tunc vltimū tempus inspicitur,etiā sine dictione tunc d.l.in illa. Aut non pendet ex potestate debitoris,z non expe tur vltimum tempus.l.hoc iure de ver.obli.fallit si esset appo dictio tunc,vt hic.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ §.si ita. De dictione tunc,adde que habentur pr in cle.cum ei.de concess.vbi.in c.preterea.de ap.z Jo.And nella.adde l.vroni vsumfructum ille.z ibi Bar.de vsufruc per Ang.in l.Gallus.z ibi ter.cum gl.de lib.z posth.z gl de codi.z Bal.in c.j.de mil.vas.qui contu.est.

LEX V.

1 ☞ Pupillus potest sine tutore conditionem implere,q continet alienationem,

2 Adultus an possit conditionem implere.

3 Seruo potest dari pro implenda conditione.

4 Res minoris pro dote an possit obligari.

5 Substitutio vulgaris expressa,facit de necessario volunt tacita.

a **Conditionibus.** [a] Pupillus filius po
1 plere conditionem h.d.Opp.† pupillus non p ne tutore dominium trani ferre:ergo non p ditionem implere.l.quod si forte.§.fi.de sol.soluit gl. in cōditiōe,que cōsistit in faciēdo:secus si in dādo.vt Probatur in l.si ser⁹ decē.de sol.z idē si in persona implenda conditio,d.l.si seruus. Hoc est satis bene di subtilius intuēdo non esset distinguendum,an consist vel faciēdo. Nā posset consistere in dando,z tunc nō tutoris authoritas.vt si pupillo daretur ad alterum stipulatus fuero.de sol. Idem si deberet dare rē alteri minister eadem ratione. Item si conditio consisteret in fa set continere alienationē.vt si edificauerit in meo domu cementis. Debet ergo distingui,aut conditio continet a
2 rerum pupilli,aut non,† Quero de adulto? Respondeo
b ter.est in l.Lucius.j.de manu.test.† si debet dari seruo cond
3 tionis implēde vtrū ei possit dari sine iussu domini? Respo
c z j.eo.l.qui heredi.in prin. ¶ Ultimo ifua⁹ pru.no.diligen actus,qui celebratur per pupillū,est causa immediata q obl ipsum.z non obligatur,aut nō est causa immediata: potest
4 gari? Et hec† faciunt⁹ ad q.an res minoris possit obligari pro
d te sine decreto qō dixi in l.si constante.in prin.§.fol.in fi facit q sic,quia non obligat minor,sed expresse dic vt ibi tra hoc op.quia testator apponendo conditionem videtur fecisse de necessario voluntarium,vt ibi nelius z Menius.sol.ibi expresse confertur in ti.vt si voluerit:hic tacite conditione velata,
5 ascenderit:A simili sic dico,† q expressa vulgo rio voluntarium,secus in tacita,vt dixi in vulg.z pupil.Op.ad fi.§.de condi.instit.l.q gl.duobus modis.tene secundam solutionem.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Conditionibus. Vide alium casum vbi dire sine tutore in l.fi.§.finautem.in secunda.C.de bo.qui ab lias per Moderniores in l.pupillus.ff.de acq.he.

b ALEX. ¶ Quero de adulto. Per Jmo.in l.si fundus.§.a cum pupillus.in prin.j.eo.z Bal.in l.si seruus.de sol.

c AND. BARB. ¶ Ultimo istud. Et vide Bal.in l.item qui pact.z bal.in l.si constante.z ibi do.Jo.sol.mar.

d AND. BARB. ¶ Et hec faciūt. Vide gl.in l.ea que.§.ad

LEX VI.

1 ☞ Pene ad commissionem, etiam in vltimis voluntatibus receditur a persona.

2 Condemnatus in quinquaginta per arbitrum,z per iudicem ducentem in centum si non soluit centum, non incidit in pe compromissi,nisi pro eo quod arbiter iudicauit.

3 Jussus aliqua facere arbitrio executoris sub pena,si eccurrat arbitratur,sed episcopus,iussus non incidit in penam.

4 Arbitrator si differat arbitrari,quantum tempus requiratur dicatur nolle arbitrari.

1 **Electa.** [1] Quantum ad pene cōmissionē etiā in
a mis voluntatibus a persona non recedit
h.d.Opo.q in vltimis voluntatibus receditur a per z alius loco eius arbitratur,l.fi.§.sed q si quis C.communia de Sol.fateor q receditur quantum ad dispositionem,scilicet natus facere teneat.vt ibi nō quantū ad pene cōmissionē
2 dixi in l.si quis arbitratu.de ver.obli. per hoc dico,† q cōdemnatus in quinquaginta ab arbitro,z per iudicem

b tem^b ad arbitrium boni viri fuit cõdemnatus in cẽtum, lz ad illa cẽtum teneor, tamen si ea nõ soluo, non incido ad penam cõpromissi, ni si pro eo q̃ iudicauit arbiter primus: non pro eo quod iudicauit
* uit* iudex reducens vt hic. Pro hoc l. cum apud Sẽpronũ. iud.
3 solu. Item per †hoc dicitur, q̃ si heres est iussus aliqua facere arbitrio executoris, & si nõ fecerit punitur certa pena, q̃ si executores nolũt arbitrari propter q̃ ad episcopũ deuenitur, q̃ heres si
c nõ pareat episcopo, nõ incidit in penã appositã a testatore, cũ quo ad pene cõmissionem in vltimis voluntatibus, nõ recedatur a persona, vt hic Op. C. de his que pe. no. in l. j. Solu. dicit gl. Fateor q̃ ista dispositio in quantum continet penam non valuit: sed hoc es-
b set de iure antiquissimo^b ante iura Digestorũ de quo fit mentio in d. l. j. C. de his que pe. no. §. pe. & Insti. de leg. §. fi. sed secundum hec tempora bene poterat apponi pena in testamẽto, l. j. §. item si ita, §. ti. j. de pe. leg. & l. si penum. quando dies leg. ced & sic hic vna tantum ratione pena non committitur. Non obst. l. j. §. de his que pe. no. quia ibi loquitur q̃ precesserat dispositio turpis, licet gl. ibi aliter sentiat, & non bene. Et ita sentit Dyn. & Ly. in l. j. C. de his que
e pe. no. ¶ Quero, intra^c quantum †tempus tali arbitratore differe-
4 rente arbitrari, dicatur nolle arbitrari. Dic vt dixi in l. si quis arbitratu. §. de ver. obli. quod tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Non receditur. Et intellige vt no. in l. cum stipulatus sim mihi pro oculo. de ver. obli. per Bar. adde tamẽ secundũ Bar. in l. si ẽgius. de iud. arg. illius tex. q̃ si arbiter electus in causa se absentat, ita q̃ de facili nõ possit haberi, alius de nouo est eligẽ dº, & vide Inn. de off. dele. in l. prudentiã. §. sexta nobis. in gl. que incipit ex loco. Quid si executor moritur antequam arbitretur. vide Spe. in ti. de instr. edi. §. nunc vero aliqua. ver. quid si primus moritur. & adde Bal. in l. j. de leg. ij.

b ALEX. ¶ Judicem reducentem. Si fui condẽnatus in quinquaginta, & per iudicẽ reducentem ad arbitrium boni viri, in centũ: si nõ soluam, teneor ad penã pro eo tantũ quod iudicauit primus. vide omnino Bald. in c. j. §. si autem inter pares. in princip. de l. com. vbi alle. Bar. in consi. suis. sed volui allegare Bar. hic, quia alibi melius non legi. Et idem sequitur hic Bal. & Imo. in l. fi. C. de arb. vbi etiã ponit dictã quest. & Bal. in l. vnde si uerue. per gl. ibi pro soc. Idem tenet Pe. de anch. in rep. l. si quis arbitratu. in viij. opp. de ver. obl. Sed ipse Bal. tenet contrariũ in l. fi. C. de contrahen. emp. Et ita dicit Inn. tenere in c. quintauallis de iureiur. & vide aliquid per Ro. in rub. de arb. & quod ibi dixi post eũ per duas q. conueras. & Bal. l. j. in ij. opp. C. de his que pe. nomi.

c CLAVD. DE SEISS. ¶ Non pro eo quod iudicauit. Sequitur, Ro. consi. clv. circa medium.

c ALEX. ¶ Non incidit. Istam q. decidit Bar. per hanc l. in authen. hoc amplius C. de fideic. Et ad materiam vide q̃ voluit bal. in c. j. §. publici latrones. de pac. tenẽ. & vide Ant. in c. qm̃. §. si vero. vt li. nõ cõte. per bal. in l. qui crimẽ. in j. col. C. qui acc. & illud dicti Inn. allegatur a Bal. in c. extirpande. de preb. Sequitur etiã bal. in auth. sed omnino C. ne vxor pro marito. & bar. in l. inficiãdo §. infans. ff. de fur. & bal. in l. magnã C. de cõrah. & cõtr. stip. & limitaui post Bal. no. in d. l. qui crimẽ. & no. Bald. in auth. hoc amplius. C. de fideic. & in l. ij. C. de his quib. vt indig. per Ro. in l. in cognitione. §. ad Syll. alias. dixi in l. ita stipulatus. de ver. obl.

d ALEX. ¶ Jure antiquissimo. Et adde gl. j. eo. in l. in testamento. & ibi per Imo.

e AND. BAR. ¶ Quero. Et vide bal. reprehendentem bar. in d. l. si. §. sed, & si quis. C. comm. de leg.

f ALEX. ¶ Vel si quis arbitratu. Et ibi per Imo. & bal. C. de contrah. emp. per gl. in l. litigatores. & in l. item si vnus, in fi. & in l. si de meis. §. fin. de arbi. sed ad materiam huius l. scias vnum quod est no. videlicet an, & quando pena imponitur a iure pro facto negatiuo requiratur monitio iudicis. vel aliqua interpellatio. dic q̃ si pena adijcitur facto negatiuo, requireretur monitio hominis, vel temporis secundum Inno. in c. extirpande de preben. Facit. c. licet cano. de elect. in vj. secus si adijciatur facto affirmatiuo. quia facta patent, vt no. dixit Inn. in d. c. licet. & in quantum dicit monitio, &c. debet limitari nisi sit dies apposita, vt probatur in d. c. licet. Facit l. magnam. C. de contrah. & commit. stipu. Et de hoc vide no. per Inno. in d. c. extirpande, & per bal. & Imo. in d. l. si mora, in fi. fol. matr. Et pro istis facit quod no. bar. in l. eius qui delatorem de iure fisci, & vide que no. bar. in l. non solum. §. morte. de ope. no. nun. licet predicta non alleget, adde quod no. Anton. in c. propter sterilitatem. de loca.

§. Si seruos. Pro ea parte, pro qua conditio est impossibilis remouetur pro alia firma remanet, h. d. (Cetera dic vt in glo.)

LEX. VII.

1 ¶ Cautio Mutiana non habet locum fauore libertatis.
3 Cautio Mutiana habet locum in conditionibus affirmatiuis, ni si voluntas testatoris repugnet.
4 Cautio Mutiana habet locum in contractibus.
5 Cautio Mutiana non habet locum in conditionibus negatiuis que possunt impleri vltimo vite spiritu.
6 Mortem alicuius expectare est triste, nisi naturalis status rei ad hoc tendat.
7 Prohibitus petere intelligitur de petitione de iure, non de petitione de facto.
Conditio de non petendo in contractibus, censetur impleta liberando per acceptilationem, secus in vltimis voluntatibus.
8 Cautio Mutiana sic appellatur, quia a Mutio fuit introducta.
9 Cautio Mutiana qualiter interponatur.
10 Cautio Mutiana quando prestatur cum fideiussore.
11 Cautioni Mutiane qui contrauenit, ab eo quod habet ex testatoris dispositione, quomodo aduocetur, an tanquam si nunquam fuisset heres, vel tanquam ab indigno.

Mutiane cautionis. Ista est no. lex & habet materiaz extra ordinariam a libris ordinarijs, & non tractatur tantum quantũ in ista l. & l. j. C. de his que pe. nom. & h. d. In omnibus conditionibus de non faciendo, que non possunt impleri ante vltimũ vite spiritũ, sine expectatione tristis euẽtus, cautio de nõ faciẽdo, pro implemento habetur: idem si non sit ei caueatur. h. d. Diuiditur in tres partes. Primo ponitur prouisio Mutij vsque ibi nec solum. Secundo ponitur prouisionis extensio vsque ibi, vnde si vxor. Ibi tertia, in qua formatur vnũ dubiũ circa premissa vsq; ad ver. sed si. & ibi format aliud dubium vsque ad finem. ¶ In tex. ibi facere, quando testator sensit de petitione de iure. Item ibi, vel cauere, quando testator sensit de petitione de facto, vt no. in l. mulier. in prin. §. de condi. insti. ¶ Opp. prout habetur in tex. necessitas. de l. si quis sub conditione. §. si quis omis. cau. test. & l. cum ab eo. §. de contrahend. emptio. Solu. vt in glo. j. hic, est necessitas cansatiua, non precisa. Alterius oppon. prout in text. habetis vtilitas. Nam videtur quod non sit vtile, cum habetur pro impleta, licet cautio non interponatur. l. libertas. §. j. j. de manu. test. Solu.

1 Ibi speciale †fauore libertatis, vt habeat libertatem incontinenti, nec prestet cautionem Mutianam, vt no. in l. Titio fundus. j. eo. Et ratio specialitatis est, nam cautio Mutiana est de non faciendo: & si facit, q̃ reddat id q̃ acceperat, sed libertas prestita nõ potest reuocari, C. si aduer. lib. l. j. & ij. Buil. tãgit in l. dedi. in prin. §. de conditio. ob. cau. Ista ratio non placet, quia eodẽ modo qui est heres non desinit esse heres. l. ei qui soluendo. in prin. §. de heredi. instit. & tamen habet locum cautio, vt hic. Pret erea quia caueret nõ solũ de restituẽdo ipsa z rẽ quã accepit, sed quãti ea res est, vt j. ad Treb. l. seruo inuito. §. j. & l. cum filius. §. qui Mutianam. §. de leg. ij. & sic reddet estimationem serui. Sol. gl. q̃ est speciale in cautione Mutiana fauore libertatis, vt no. in gl. in l. Titio fundus. j. eo. Item oppo. & videtur, q̃ in relictis pure habeat locum cautio Mutiana, vt §. de adim. leg. l. ij. §. si quis ita. Bl. hic in ver. in legatis. videtur dicere, quod text. ibi non loquitur de cautione Mutiana, hic sic. Sed nec illa dicit bene, q. cautio Mutiana fuit introducta vt sit loco implementi conditionis, & sic non habet actionem ante eam prestitam, vt hic: sed ibi sic. ope tamen exceptionis compellitur cauere. est ergo similis Mutiane cautioni. Vis debitis in lege quibus diebus. §. fina. infra eodem. ¶ Opp. C. ad Treb. auth. contra cum rogatus. Sol. ibi est cautio de non alienã-
2 do, non tamen Mutiana, sed est quedã ei similis. ¶ Opp. q̃ habeat locum in conditionibus affirmatiuis. l. pater. §. socrus. a contrario sensu. j. eo. Respõdeo, ibi est conditio affirmatiua, que habet negatiuã implicitam, vt relinquo tibi centum, donec permãseris cũ filio, id est, non recesseris. Vel aliter, dico. q̃ ibi loquitur etiã in cõditionibus affirmatiuis, que non possunt impleri vltimo vite spiritu, & habet locum cautio Mutiana, l. Titio fundus. in prin. j. eo. & l. seruo inuito. §. j. j. ad Treb. Sed contra istud instat adhuc extra gl. nã secundus hoc, si relinquitur aliquid alicui sub cõditione, vel in diem incertam cũ morietur, videt q̃ prestita cautione statim possit petere: quod est contra l. heres meus. j. eo. Dico q̃ in conditionibus affirmatiuis habet locũ ista cautio, nisi repugnet volũtas testatoris. Mã nõ prestita caut iõe Mutiana nõ potest dicere testator, q̃ vult q̃ impleatur, l. vlti. j. de manu. testa. Modo quando testator expresse dicit, cũ morietur, videtur velle, q̃ ex ista conditione ante mortem eius nõ impleatur: secus in ista que potest impleri vltimo vite spiritu. cum non fit mentio mortis d. l. heres meus §. quamuis. j. eo. ¶ Opp. de l. auia §. Mutiana. j. eo. Sol. Ibi erat conditio alia mista cum hac negatiua condi-
a tio
a ne, que suspendebat conditionem. ¶ Op. de l. ita stipulatus. j. de

4 ver.obli.ꝛd. l.dedi.§.de condi.ob cau.Sol.Aliud ſi in vltimis voluntatibus,aliud in contractibus.Habes ergo gl.q̃ in contractibus nõ hz locum cautio Mutiana.Similẽ gl.habes in l.j.in fi.C. de pac.ꝛ l.dedi.in prin.de condi.ob cau.ꝛ tangitur in l.ita ſtipulatus. de ver.obl.Contraria gl.eſt in l.ſiue apud acta.C.de tranſac. Bul.de Cug.in d.l.dedi.in fi.tenet q̃ in contractibus habet locũ cautio Mutiana.Allegat l.ſi fideiuſſor,in fi.§.qui ſatiſda. cogan. in l.Imperatores,j.de ap,ꝛl.fi.in fi.C.de his qui ad ecc.cõſu.ꝛ in corpore,de monach.§.ſi vero intra,ꝛ §.ſi ſeruꝰ vendi.l.egi,ꝛl.harũ. ꝛ §.loca.l.inſulam.in fi.cum ſimi.ꝛ Ly.in d.l.ſiue apud acta.in additionibus ſuis.ponit iſta verba Buliel.Breniter Bul.poteſt dicere quicquid vult.veritas eſt quod cautio Mutiana habet locum in contractibus.vt gl.dicit. ꝛ probo per rationem l.ita ſtipulatus.j.de ver.obl.ꝛ l.dedi.de condi.ob cauſ.que loquitur in cõditione apposita grauato,ꝛ cautio Mutiana habet locum in honorato.ꝛ ſic leges alle.per Bul.non faciunt.Primo l.ſi fideiuſſor. ꝛ l.Imperator.nihil faciunt qꝛ ibi caueatur de non baratando, tamen non conſequitur actionem per illam cautionẽ.nec iſta cautionis præſtatio habet vim alicuius implementi conditionis. Itẽ l.fi.§.ſi vero intra.nihil faciunt.qꝛ iuuant dominũ,non tamen aliquid conſequitur propter illud.Simile in l.egi.ꝛ l.harum.vbi cauet,non tamen habet vim implementi cõditionis.ſed cauet de iſto ad quod ante tenebatur. Item d.l.inſulam. vbi erat iam nata actio,ſed non cum effectu,ꝛ cautio habet vim implementi ex parte Vnde non actionem.ſed tollit obſtaculum exceptionis ſicut cautio de implendo.Modo non ob glo.que eſt in l.ſiue apud acta.qꝛ male dicit.Sed ſi vis ſuſtinere,dic q̃ ibi habet locum cautio.ꝛ habet vim implementi conditionis.quia aduerſarius voluit,ꝛ iſta ꝛ op.tenet Ray.ꝛ alij moderni. Opp.de l.ſi penum.quando dies legꝛ.l.j.de pecu.leg.Sol.Ibi loquitur quando apponitur conditio potestatiua in perſona grauati.nõ in perſona honorati.Iſtã ſol.ponit gl.no.in l.ſi ita ſtipulatus.j. de ver.obli.Opp.de l.j.§. ne autem.C.de cadu.tol.Sol.ibi loquitur in caſualibus conditionis, que ſiue ſint in faciendo.ſiue non faciendo.expectantur, hic vero loquitur in poteſtatiuis.Et iſtam ſol.ponit Bul.de Cug. in d.l.dedi.in prin.Opp.vlterius dicitur hic. quod habet locum in
b conditionibus negatiuis.Contra in l.beuz tale.§.j.j.eo.ꝛ l.hoc ge
a nus.ꝛ l.auia.§. Titio.j.eo.Reſpondet gl.tꝛ ſoluit multum notabiliter,in conditionibus negatiuis q̃ nõ poſſunt impleri vltimo vi
5 te ſpiritu,habet locum cautio Mutiana.alias ſecus.vt in contrariis.ꝛ l.cum tale.in prin.ꝛ §.j.j.eo.Sed tunc opp.de iſto ſecundo ex emplo huius l.ſi Stichum non manumiſerit, Nam tunc poteſt iſta cõditio impleri ante vltimũ vite ſpiritũ,qꝛ ante Stichus põt mori.Solũt quidã,q̃ iſte Stichus erat conſanguineus legatarii ideo erat triſte ſibi illud expectare,ꝛ ideo habet locum cautio Mutiana.vt hic.ꝛ probatur in l.cum tale.in prin.j.eo.ꝛ iſtud eſt verum in ſe.ſed q̃ Stichus fuerit cõiunctus legatario,iſtud eſt diuinare,qꝛ loquitur indiſtincte.vt hic,ꝛ l.cũ ſub hac.j.eo.ꝛ l.iij. in
6 fi.§.de cõdi.inſti.Quid dicemus. Dico tꝛ q̃ in quocũqꝫ.ꝛ domeſtico(ſiue cõiuncto,ſiue nõ.)expectare mortẽ eius.eſt triſte.ꝛ hz locũ cautio Mutiana.ꝛ iura prallegata.Secus ſi nõ eſt domeſticus. Iſta ſolutio vꝝ cõtra.l.pater ſeuerinã,§.ſocrus.j.e.vbi vꝛor expectat mortẽ mariti,ꝛ nõ hz locũ cautio.Rñdeo,q̃ iſtud q̃ dꝛ.q̃ qñ expectatur mors, eſt triſte.credo q̃ debet intelligi. niſi naturalis ſtatus rei tẽdat ad hoc.qꝛ relinquitur filio ſub cõditione.ſi nõ deꝛ rit patri deceſ.qꝛ mors patris eſt naturalis anteq̃ mors filij.ꝛ iõ expectatur,Sed q̃ pater expectaret mortẽ filiorũ.eſt triſte.l.cũ talem prin,j.e.Modo põt eſſe q̃ mulier erat iuuenis.ꝛ hz maritũ ſenẽ.ꝛ tunc nõ eſt ſibi triſte.nec cõtra naturã eius mortem expectare,vt d.§.ſoci⁹,vel aliter,vt ibi dicitur. Vemio ad verſiculũ vnde ſi vꝛor.ꝛc.ꝛ videtur q̃ deſtruat q̃ §.diꝛi.qꝛ iſta conditio poteſt impleri vita,liberãdo per acceptilationẽ:ꝛ tamẽ habet locũ cautio Mutiana.Sol.gl.q̃ eſt in l.mulier.in prin.§.de cond.inſti. Sed dic ſi iſta lex intellexiſſet per iſtũ modũ.ſi nõ petiſſet de iure: tunc nõ habet locũ cautio,ſi poſſet per acceptilationẽ liberare, vt in principio huius ver.ibi accepto.ꝛc.ꝛ no.in d.l.mulier.Sed ſi teſtatoꝛ ſenſiſſet,ne de facto peteret.habet locuꝫ cautio Mutiana vt in ſecunda parte huius ver.ibi.vel cauere,ꝛ gloſſ. in d.l.mulier.
7 Sed quero.in dubio de quo ſenſit,intelligitur de petitiõe de iure vel de facto.Et dico q̃ in dubio ſenſit an de petitiõe que eſt iuris,ꝛ petẽdo de facto non facit cõtra cõditionẽ,vt j. vt le.no.ca. l.licet ꝛ l.Auia.§.fi.j.e.vbi teſtatoꝛ nõ intelligit de nõ petẽdo.ſeꝫ de iure:ſed ſi de facto peteret nõ faceret cõtra voluntatẽ. Et predicta vera in vltimis volũtatibus,ſed in cõtractibus nõ intelligitur petere vt dicit gl.in l.ſiue apud acta.C.de trãſa,ꝛ l.j.C.de pa, ꝛ no. l.quas inuenies,dicerẽ, q̃ nõ liberatur quis per acceptilationẽ,intellige in cõtractibus:ꝛ ideo,q̃ liberãdo per acceptilatio nẽ impleaꝫ cõditio.habet locũ in vltimis volũtatibus. Vlteriꝰ opp.ꝛ procedo ad principiũ l.de l.cũ tale.§.Venie.j.eo.So. Speciale eſt in cõditione,que a iure eſt reprobata. Vlterius op. q̃ dꝫ cauere venientibus ab inteſta,vt l.is cui j.eo.Sol.vt ibi
8 Ex his collige dictionẽ p te. Quero,quare dicaꝫ cautio
9 tiana.Rñ.qꝛ fuit introducta a Mutio,vt gl.dicit. Quere, liter interponaꝫ iſta cautio. Dic vt in glo.ꝛ allegat.ibi post.j.eo.ꝛ l.cũ filius,§.qui Mutianã.§.de le.ij. Sed tionis ter.ponit in auth,de nup.§.que vero.ꝛ §. vnde
10 vnde ſumitur auth.cui relictũ.de ind.vid.tol. deiuſſore,vel ſine.Ray.dicit cum fideiuſſore,l.cũ ſub hac ter.dicit ſatiſdedit.l.j.§.qui ſatiſda.cog.Sed dic,q̃ de nup.§.que vero,ꝛ in d.auth.cui relictũ.C.de ind.vidu.
11 rius quero,quid ſi ipſe venit cõtra cautionẽ,quid ad eo eſt dico q̃ hereditas.Sed an anocatur tanquã ſi nũquam heres,aut tanquã ſi fuiſſet heres,ꝛ effectus ſit indignus videbat fuiſſe heres legata nõ valebũt,ꝛ ter.hic videtur quã fuiſſet heres,dum equiparabat in inſtitutiones,ꝛ legale in l.iiij.in fi.§.de condi.inſti. In cõtrariũ videtur in d. relictũ ꝛ in corpore vnde ſumitur ꝛ effectus eſt magnus. caſu nõ valent legata,(nec aliquid,)ſed ſo ſic.Cogitabitur net,q̃ anocatur tanquam ab herede.ꝛ ſic debeatur arg.Inſt.de fideic.her.§.reſtituta.Nõ obſtat d.auth. qꝛ q̃ ibi dicitur perinde eſt, ac ſi nũquam fuit relictum. in effectu:ſecus ſi nõ nubat. (Finis iſtius legis facte dixi in l.ſi ſtatulibera pene ſeruꝰ ſit.§.ſi filiusfamilias ad queſt.de occiſore.)

ADDITIONES.

a ALEX. Opp.de l.per Bal.in auth.cui relictum.in C.de indi.vidui.tol.ꝛ in l.iis verbis.in fi.C.quando dine per ſalꝝc.in l.j.C.de pact.

b ALEX. Cõtra in l.Aide Bal.in d.auth.cui relicti terius reuoco.in ver.deinde quero.ꝛ in ver.ſeptimo ꝛ gl.ꝛ Bar.in l.fi.C.de ind.vid.ꝛ Bal.ibidem circa prin then.cui relictum.ponit Bal.quid in donatione cauſa Ro.in ſuis no.ad fi.vide no.per Imo.in l.is cui ſub quod habetur j.eo.in l.Titio,ſed nunquid præſtita tiana abſque traditione tranſeat dominium in legatar Bal.ꝛ Imo.in d.l.Titio.

LEX VIII.

1 Jussus stare cum aliquo,non tenetur cum eo ſtare mento.

2 Teſtis qui dixit,q̃ vidit Titium per decem annos ſidere.probat:quia ſufficit q̃ viderit eum recolligentem.

3 Poteſtatem tenuiſſe continue familiam.probatur centes,q̃ viderunt ipſos in prandio,ꝛ cena.

4 Stare cum aliquo intelligitur,quod ſimul viter.

a [a]Si quis ita. [a]Qui debet cum aliquo ſtare netur cum eo
ri.h.d.No.quod dictio dum.facit condi
1 No.q̃ non eſt neceſſe.q̃ omni momento quis
2 cum quo ſtare iuſſus eſt,quod facit ad q.no.per Bal. j.vbi teſtis qui dicit, q̃ vidit Titium per decem annos possidere,ſuſtinetur:Non enim requiritur.q̃ eum videat bet momento in poſſeſſione:ſed ſufficit,q̃ viderit eum
3 ctus,vt ibi dixi. Facit etiã pro rectoribus ciuitatũ,q cum docere,ꝛ tenere certum numerũ famulorũ.Non
b ritur,[b]q̃ quolibet momẽto ſtent in domo.Quid ſi aliquis ſit in comitatũ,vel quid ſi pro aliqua neceſſitate aliquẽ domũ:Certe videtur continue tenuiſſe.vt hic. Iurta ſemel de facto.cum quidaꝫ rector ſeu officialis voluit militiã continue tenuiſſe produxit teſtes qui dixerunt militiares viderunt ſecũ in prãdio.ꝛ in cena. Dixi ſ Non eñ debent dicere de quolibet momento, vt hic ſed quod probent q̃ apud rectorem,ſeu officialem alantur,
4 cit hic. Vltimo no.tꝛ q̃ ſi plures iubentur ſtare ſimul,
c cum alio,iſta verba videntur importare,q̃ ſimul,vnãc fi.ꝛ tunc dicitur vꝛor mozari cum filio quando per eum quominus apud eam alatur.

ADDITIONES.

a ALEX. Si quis ita.Et per iſtum tertum.vide hic no.per ꝛ quod no.Bald.in l.j.C.de ſer.fugi.quod no.

b ALEX. Non enim requiritur.Hoc ſequitur Bal.in lo re.§.proficiſci ad fi.de offic.procon.ꝛ ad hec dicta Bart.ad ler.in conſi.xx.ver.ij.principali.in ij.volu.

c ALEX. Simul viuant.Et adde no.per Bar.in l.qui cou nam.§.vroꝛ.de le.ij.ꝛ vide Bar.in l.Quintus,ꝛ in l.Pau roꝛe.ſupra de aun.lega.

LEX IX.

1 Verbum q̃ reperitur in preterito,ꝛ futuro,in vltimis volũ tatibus,ꝛ legibus,intelligitur in futuro: ſecus in contracti

Solem

SOlemus †Quando verbum reperitur in preteritoz in futuro,[a] i vltimis voluntatibus intelligitur in futuro.h.d. Ad hoc allegani ego hanc legē. Nam hic testatoz reliquit vxoi, cum liberos habuerit,f.m qs gl.intelligit.q licet verbum, habuerit,reperiatur in preterito.z in futuro subiunctiuitamen intelligitur in futuro.[b] Simile ſ.eo.l.ſi ita legatum.Opp.ſ.de pac.dotā.l. ſi inter virum.Sol.Ibi in contractibus.hic in vltimis voluntatibus[c] quarum natura est super futuris disponere. Idem dicerē in legibus que futuris dant formam negotijs.l.leges.z constitutiones.C.de legibus.dixi in lege omnes populi.ſ.de iusti.z iure.

ADDITIONES.

a ALEX. Solemus in futuro. Adde quod no.Bar.in l.Centurio,de vulga.z pupil.

b ALEX. In futuro. Et vide Bar.in l.demonstratio. ſ.qs autem in prin.ſ.eodem.

c ALEX. Voluntatibus. Contrarium tenet hic Jmo.

LEX X.

1 Conditio non facilis potest quandocunq; impleri, dummodo implementum de iure consistat.

2 Conditio ſi non potest impleri de iure, sufficit ſi impleatur de facto.

HEc conditio.[a] Conditio †non facilis potest quandocunqz impleri, dummodo implementum de iure consistat[b] h.d.Opp. q de facto sufficiat impleri,vt ſ.eod.l.Mevius.z ſ.de condi.inſti.l.mulier.ſ.ſi quis.Bl.non soluit.Dic.q †ibi non potest impleri de iure,vnde sufficit q impleatur de facto,z ita videt testatoz sensisse secundum Dy.Opp.dicitur hic,q per secundam coniunctionem impletur conditio.Contra ſ.de iure dot.l.dotis promissio.z de l.boues.ſ.hoc sermone.ſ.de ver.signi.Bl.dicit, qđ de rigore contrarium procedit:de equitate loquitur hic, dum dicit benigne tamen,&c.Hoc q gl.dicit de equitate,intelligo quando ignoranter fuit contractum matrimoniū illicitum:secus ſi sciēter.l.matrimonij.qui z a quib.Facit l.qui cōtra.C.de incest.nup. z qđ not.ibi. Item predicta sunt vera,quando cum noua persona matrimonium contrahitur. Nam ſi cum eadem, cum qua primo illicite contraxit,postea matrimonium contrahatur, dicitur esse idem matrimonium.d.l.dotis promissio.de iure dot.Facit l.inter socerum.ſ.fi.ſ.de pac.dota.

ADDITIONES.

a POMA. Hec conditio. Vide quod per istum ter.dicit Bal.in l.inuitus.C.de proc,ad fi.z in l.fideicommissa.ſ.ſi quis.ff.de le.iij. z Vide Rom.

b ALEX. Consistat. Unum tene menti,vcz q hec cōditio,ſi nupserit,habet tēpus limitatum in quo debet impleri triennium post pubertatem,ita videtur tenere Bar.per illum ter.in l.ij.ſ. ad filiorum.C.quando z qui.quar.pars debe.lib.x.quod puto valde no.

c ALEX. Contra.ſ. Vide quod dixi in l.hoc articulo.de he.inſt.

§. Sisic. Conditio casualis,ſi tempore testamenti extiterat testatoze ignorante, facit dispositionem haberi pro pura,h.d.Facit ſ.de leg.j.l.ſi cui.z quod ibi no.z vide q dicam ſ.l.proxima.

LEX XI.

SIam facta.[a] Quādo relinquitur aliquid alicui sub conditione:aut loqueris,an sufficiat conditionem extitisse ante testamētum,aut post testamentum ante mortez,aut post testamentum.z post mortem. Primo casu,aut testatoz ignorabat conditionem extitisse,z habetur pro impleta,vt ſ.l.proxim.in fi.z hic. Aut sciebat,z tunc aut erat talis conditio que iterū poterat impleri,z iterum expectatur,vt impleatur,vt hac lege,in prin. Aut non poterat,z tunc habetur pro impleta.vt ſ.l.proxi.z hic a contrario sensu.Secundo,z tertio casu distingue vt ſ.eod.l.j.z hic in ver.item sciendum.

ADDITIO.

a ALEX. Si iam facta. Vide quod per hanc l.decidit Bal.in l. fi.ad fi.de sen.que fine cer.quanti.vide tamen quod no.Bart.in l. hoc articulo.in prin.de her.inſti.z no.ar.secundum Ly.q ſi papa mandat mihi prouideri de certa prebēda vacatura in tali ecclesia q non possit mihi prouideri de illa que vacabat tēpore date,ſi papa sciebat vacationem.alias secus,z secundum hoc videtur limitanda gl.in cle.cum ei quem.de concess. preben.vnde cautela solet esse q impetretur rescriptum q mandetur prouideri de vacante, ſi qua vacat,vel de proxima vacatura quod sequitur Jmol.hic, z no.per eum in l.Titius.ſ.j.de lib.z posth.z ibi Bal.

LEX XII.

1 Causa dicitur de preterito,conditio de futuro.

1 SIta legatum. Falsa causa non vitiat legatum h.d. †No.causam esse de preterito,conditionem de futuro. Et illud quod ter. dicit.pena in futurum confertur,ideo dicit,quia pena semper apponitur,ſi aliquid per eum cui pena imponitur,factum fuerit,vel non fuerit. De quo dic.vt ſ.eo.l.demonstratio.ſ.quod autem.

LEX XIII.

a SIfundus Conditio de dando pupillo, vel furioſo,impletur dando tutori[a] vel curatoi.h.d.Opp.ſ.de sol.l.Stichum.ſ.vſum:fructum.So. Intelligas,quod vertatur in vtilitatē pupilli, velfurioſi,vt in gl. cetera dic vt dixi in l.conditionibus.ſ.eo.

ADDITIO.

a ALEX. Dando tutori. Sed que est ratio q conditio apposita in persona pupilli potest impleri in persona tutoris,sed conditio apposita in persona serui,non potest impleri in persona domini l. qui heredi.in prin.ſ.eo.dic vt ibi per Dy.Ray.z Jmo.

LEX XIIII.

a SItitius. Conditio[a] impedita per tertium legitime,habetur pro impleta.h.d. Opp. quod non habeatur pro impleta.sed pro defecta,z debeet agi contra impedientem l.inde Neratius.ſ.j.ſ. ad legem Aquil. Sol. Ibi impeditur per tertium non legitime:hic legitime.Ita dicunt doct.in l.j.C.de inſtit.z substit.vbi gl.o.tangit. Dicam ſ. eo.l. in testamento.[a]

ADDITIO.

a POMA. Si Titius an autem debet expendi in alium vsum: vide Bar.sing.loquentem in l.liberto.z l.annuam.ſ.de ann.leg.z vide eundem in l.legatum.ſ.de vsufr.leg.z ter.in l.ſi.ſ.de oper.pub. Bal.in l.j.C.de his que pe.no.Et que notaui.ſ.de ann.lega.in l.liberto suo.z in l.Lucius.

LEX XV.

1 Ductio vxoris ad domum, an requiratur ad implementum conditionis nuptiarum.

a CUm fuerit.[a] Conditio nuptiarum impletur, cum nuptie consensu contrahunt.

1 h.d. Quero vtrum †ad nuptias requiratur ductio ad

b domum. Gl.dicit[b] q non,ſi constat ante contractum fuisse matrimonium:sed ſi non cōstat.ductio facit presumi matrimoniū. Pro hoc est ter.ſ.ad municipa.l.ea que.facit de ritu nuptia.l.denique. z de dona.inter virum,z vxo.l.Seia.z no.ſ.de reg.iur.l.nuptias.z C.de proscr.xxx.annorum.l.cum notissimi.in prin.

ADDITIONES.

a AND. BARB. Cum fuerit. Et adde no.in c.ex publico de coniug.coniug.Et an verba sint de substantia matrimonij,vide glos. singu.in l.cum notissimi.C.de proscr.xxx.ann.z no.in c.tue.de spō. z in c.Michael.de fil.presby.

b ALEX. Demum: gl.dicit.Et hic vide per Jmo.an matrimonium possit dissolui ante copulam,z,an,z ex quibus presumatur matrimonium,z ad Bar.hic,adde per eum no.ſ.ee.in l.Titio centum.ſ.Titio.genero.ver.an tempus petēdi,z ad no.per gl.z bar. hic,adde gl.z Bal.in l.cū te,C.de do.ante nu.Et dū Jm.hic ponit an matrimonium possit dissolui ante copulam vide Bal.in l.Deo nobis.C.de epiſc.z cle. Adde quod Pau.de La.dicit per hunc ter. q stante statuto.q vir lucretur dotem vxore premortua,q lucrabitur.licet non fuerit cognita,sed tantum per verba de presenti desponsata,de quo vide Abb.consi.j.lib.j.

LEX XVI.

PRijs. Quandoque verba testamenti sunt certa,sed super his occurrit dubitatio, tunc quia hec dubitatio dicitur extra testamentum,determinatur ex bono,z equo.Quandoque dubitatur de verbis testamenti: tunc qz dubium est de ipso testamento.debet expediri secundum scripti iuris rationem,hoc est,quod habeantur probationes,que requi-

a runtur ad probandum testamentum[a] h.d.

ADDITIO.

a ALEX. Probandum testamentum. Bal.in l.cum allegas. ad fi.de vſu.alleg.hunc ter.pro no.z Bal.in auth,ad hec.eod.ti. Adde q refert hoc se consuluisse Pau.de La.Venetijs per hunc ter. de quo vide eius consi.cclxvij.

LEX XVII.

1 Demonstratio quid sit.

2 Demonstratio per que verba inducatur.

Coniunctiones, z aduerbia, non inducunt demonstrationem.
Prepositiones quandoque inducunt demonstrationem.
3 Demonstrationis effectus, z nu. 9.
4 Demonstratio falsa adiecta circa rem, si constat de corpore, nō vitiat dispositionem.
5 Relativum quis, vel qui, iunctum verbo presentis temporis, non facit conditionem.
6 Relativum quis vel qui, relatum ad aliquod genus non ponitur relative, sed distributive.
7 Demonstratio apposita in persona honorati, significativa alicuius consanguinitatis vel affinitatis, si appareat falsa, vitiat dispositionem.
8 Falsa demonstratio vitiat dispositionem, si apparet quod testator non legasset, si falsam demonstrationem sciuisset.
10 Demonstratio falsa in contractibus quando vitiet dispositionē.
11 Falsa demonstratio non vitiat rescriptum, nisi de contraria volūtate principis doceatur.
12 Falsa demonstratio in iudicijs quando vitiet, vt quia fuit citatus quis tanquam Petrus Joannis, cum sit Petrus Martini.
13 Cautela vt assessores quando capiunt aliquem bannitum, faciunt ipsum confiteri, quod est idem homo qui fuit bannitus, &c.
14 Falsa demonstratio ad hoc vt non vitiet dispositionem, quomodo probabitur de corpore constare, z nu. 19.
15 Error in vna ex demonstrationibus rei non vitiat dispositionem, si per aliam constat de corpore.
16 Singularitas nominis inducit certam demonstrationem.
17 Accusatio de maleficio commisso in palatio Potestatis Perusij, necessario non requirit appositionem confinium.
18 Demonstrationi quando stetur magis quam proprio nomini.
20 Demonstratio rei si variatur ex tempore, qualiter probabitur identitas.

DEmonstratio. Istud principiū diuidit in tres partes vsq; ad §. quod autem. Primo loquitur de demonstratione, que adijcitur circa rem legatam, per relativum. Secūdo de eo, que adijcitur rei legate per adiectiuū. Tertio de ea que adijcit persone legatarij. Secunda ibi, igitur z si ita. Tertia ibi, nam, z si z breuiter hoc intendit. Falsa demonstratio nō vitiat legatū, si de
1 corpore constat. h. d. ¶ Antequam intrē gl. i pro declarando materiam demonstrationis, quero primo, quid sit demonstratio. Bl. respondet in gl. ru. z dicit, q demōstratio est quedam ex instantibus seu preteritis accidentibus notitia, quo magis legatum fit liquidū adhibita. Videamus an ista diffinitio sit bona. Et videtur q non, in eo q respicit legatum tm̄, cū in aliis dispositionibus possit demonstrantis apponi, vt j. videbitis. Item ista diffinitio non conuertitur cum suo diffinito. Bone q testator legauit seruo suo directo libertatem, istud q directo, est accedens, adhibitum vt legatum fit magis liquidum: z tamen constat q non est demonstratio, sed magis dispositio, l. quis seruo, j. de manu. testa. Item quī dico, instituo heredes equaliter, nō est demonstratio, sed dispositio, l. interdū. ff. de her. instit. Item inbeo, q seruus reddat rationes diligenter. Istud diligenter, est accidens, adhibitum, vt dispositio sit magis liquida: z tamen non est demonstratio. sed dispositio. l. qui filium §. fin. coniuncta. l. si ita sit scriptum. j. de manu. testa. z de statulibe. l. Habeo. Item iubet testator rem vel fundū non alienari extra familiam. Hoc q dico, extra familiam, est quoddā accidens respectu alienationis, z adhibetur distinctio, vt dispositio sit magis liquida: z tamen est dispositio: non demonstratio, l. volūtas. C. de fidecom. cum si. z sic non verificatur ista diffinitio in omnibus. Vt ergo intelligas, quid sit demōstratio, debes scire q in dispositione cōueniunt quatuor, scilicet persona disponens, z persona. in quā cōfertur dispositio, vt persona grauati, vel persona honorati, vt legatarius, vel heres. Itā res ipsa, de qua fit dispositio. Item verbū disponens, vt promitto, dono, lego, z similia. ¶ Hoc
2 premisso, quero quid est demonstratio, demonstratio[a] est istud, q respicit aliquod istorū trium, vel personam disponētem, vel personam, in quam confertur dispositio, vel rē de qua fit dispositio. Istud autem accedens, quod respicit verbum in dispositione positū, est quedā qualitas. Quedam igitur qualitates adijciuntur, q respiciūt personas, predictas, vel res, z ille qualitates inducūt demonstrationē, z hoc declarat principium huius legis, z Instit. de le. §. huic proxima, z etiā omnes leges loquētes de demonstratione. Quedam qualitates adijciuntur, que respiciunt verbum, seu actum verbi positi in dispositione, vt in exēplis ff. positis, z iste nō inducunt demonstrationem. sed dispositionem. Ratio, q natura demonstrationis est vt significet rem factam, z perfectam, vt j. eo. l. si nominatim. in fi. Cum ergo respiciūt personas, vel res, que res, sunt in suo esse perfecto, vel esse sperantur, merito dicitur demonstratio. Secō quando respiciunt accidentia verbi nō respiciunt rem perfectam: sed rem que est in fieri: z hoc fieri fieret
nit, ideo est dispositio potius, quā demonstratio. Sed
uiter ista videtur cōtra l. scribit Quintus. ff. de aur.
lega. vbi demōstratio est de futuro. Videtis quod no
qui meus erit. ff. de le. j. Respondeo, fateor q adijcitur
z isto respectu donec pendet ex futuro euentu, est cōdi
quam eneint z istud erit factum, tunc erit demonstra
ergo demonstratio est de re facta, id enim quod nō est
demonstrari. Quod ergo dicitur in d. l. scribit. Quintus
scriptura habet in se demōstrationem, z ex pone, id
monstratio, adueniente cōditione. Credo ergo
dum materiam nostram. Demonstratio est quedam
vel preteritis accidentibus notitia, quo magis
da, adhibita rei, que est in facto, z nō que est in fieri,
instantibus, vel preteritis, &c. ideo dico, q si defuerit
rer conditionem. l. Stichus qui meus erit. ff. de leg. j.
j. eo. l. si nominatim in fi. Cetera que sunt in diffinitione
er ff. dictis. ¶ Sed cōtra istam diffinitionē videtur
ff. incertis. versi. sub certa Breuiter respondet. Aut
ad aliquod tempus presens, vel preteritum, z tunc
tio. Aut potest referri ad futurū, z tūc est cōditio. Et
2 prout dixi in d. l. scribit. Quintus. in fi. ¶ Secundo
verba inducatur demonstratio. Respō. inducitur
iunctum verbo preteriti, vel presentis temporis. vt
leg. §. huic proxima, z ff. de le. j. l. Stichum qui meus
j. eo. l. si nominatim in fi. Cetera que sunt in diffinitione
ff. dictis. ¶ Sed cōtra istam diffinitionē videtur
ff. incertis. versi. sub certa Breuiter respondet. Aut
ad aliquod tempus presens, vel preteritum, z tunc
tio. Aut potest referri ad futurū, z tūc est cōditio. Et
2 prout dixi in d. l. scribit. Quintus. in fi. ¶ Secundo
verba inducatur demonstratio. Respō. inducitur
iunctum verbo preteriti, vel presentis temporis. vt
leg. §. huic proxima, z ff. de le. j. l. Stichum qui meus
ducitur per adiectiua significantia officium, vel arti
sanguinitatem, vel aliquid aliud, propter q res magis
monstraretur, vt j. e. l. si nominatim, z hic, z d. §. huic
per genitiuū significantem patriam, vel per alia nomina
tiapatriā, vt ff. de he. instit. l. his verbis. in fi. ¶ Item puto
cognomina, z pronomina, demōstrationē inducāt. vt
si quis in nomine, z §. seq. z ff. de leg. j. l. si quis in fundi
per cōiunctiones vero z aduerbia nō credo nec
ium, qui inducat demonstrationem. Ratio, q
uerbia de sui natura respiciunt actum verbi, z ideo
demonstrationem, sed cōditionē, causam, vel modū
loquentibus de hac materia manifeste colligitur
tiones quandoque inducitur demōstratio per
3 vt l. cūtale in prin. §. fi. j. e. ¶ Tertio quero, de
tionis: z Breuiter sumas sic, q quādoque demonstrat
z tunc effectus eius est facilis: q reddit dispositum
in diffinitione dixi: z dat notitiam rei demonstrat
apparet. Quando demonstratio est falsa, z tunc
fecta demonstrationis falsē circa ea plasm. an
ne inducatur dispositio, vt ex contractu, &c.
4 le. §. fi. j. eo. ¶ Secūdo est videndū de effectu
nis adiecte circa rem. Ex his habes, q ista
vitiat legatum, vel institutionem, si de corpore
l. falsa. in prin. z Instit. de lega. §. huic proxima.
nus per cōtraria, que mouentur ad hanc legem.
primo dicto & de demōstratione que fit per quis
z videtur q demōstratio falsa vitiet dispositionē, vt
l. j. §. sed z si dotē. Sol. breuiter, ibi demonstratio
seu corpori, quod non reperitur in rerū natura: z
dici. q constet de corpore, hic constabat. Istam sola
ter. in l. si seruus legatus. §. qui quinque. ff. de le. j. Sed
opp. videtur q nō sit necesse q reperiatur corpus
ih. z l. fi. C. de fal. causa, adie. lega. z l. legati. ff. de lib. leg.
j. §. de le. j. vbi demōstratio non refertur ad certum
quantitatē in genere, z tamen falsa demonstratio
Quando legatur certa species, seu certa quantitas
constare de corpore certo: sed quando legato generis
mōstratio, tūc sufficit illud esse in genere, z debet
tatum in genere, seu quātitate, alias falsa demonstratio
ret vt in contrario. Sed contra istam opp. de l. fi. C. de legati.
leg. in eodem exemplo quando legantur alicui decem
gatarius debet, vbi demonstratio refertur ad quantitatem
genere certam limitatam, z tamen illa falsa demonstratio
Licet inspecto sono verborum referatur ad certam
tamen inspecto intellectu, testator videtur reliquisse
ab illis decem, que sibi debet legatarius. Cum ergo
esse liberationem eius quod non debetur, videtur
que non est, nec esse potest in rerū natura: z sic in effectu
cū predictis. Si vero aliud diceres, sequeretur q
falsa demonstratio, quam vera: contra l. cū tale. §. fi. j. eo.
lego tibi, q Titius mihi debet, quia videor legare tibi
quam habeo contra Titium: z ideo si Titius nihil debet
non valet, q: falsa demonstratio adijcitur rei, quenō
natura, vt dictis legib. Non est ergo verum quod
5 in d. l. si sic. ff. de le. j. q relativum quis, vel qui, iunctum

sentis tēporis faciat conditionem: quia nunquam conditio est de
presenti, vt dixi: z tunc improprie loquitur, vt ibi gl. dicit, q; vera
demonstratio est: sed appellatur ibi conditio q; perimit dispositionem, sicut conditio deficiens. Opp. de l. talis scriptura in prin. ff. de leg. j. z l. libertis quos. in prin. ff. de ali. z cib. le. vbi dispositio non tenet, nisi in his in quibus reperitur vera demonstratio scilicet in pecunia, in quibus dies nō est apposita, d. l. talis, z d. l. libertis quos. Sol. vbi demōstratio adiungitur alicui qualitati; ideo quatenus est vera demonstratio, eatenus tenet dispositio: z quatenus est falsa demōstratio, eatenus non tenet dispositio. Ratio
6 est, † q; quando relatiuum quis vel qui, refertur ad aliquod genus, tunc non ponitur relatiue, sed distributiue. Quod patet, q; non trahit ad le omnes de genere, sed aliquos, l. si fuerit. ff. de reb. dub. z dictis legibus contrarijs. Et etiam grammatici dicunt, q; natura distributiui est, vt respiciat actum verbi directo, sicut coniunctio si, vt dixi ff. eo. l. j. in vj. principali q. circa fi. Cum ergo dicis, libertis, quos testamento manumisi, intellige, id est, si eos manumisi, merito deficit dispositio in his in quibus hoc non reperitur verum, vt j. proxi. ff. ¶ Demo ad secundam partem, scilicet ad demonstrationem, que apponitur per adiectiuū. Opp. de l. Quintus. ff. j. ff. de aur. z argē. lega. Resp. Ista lex loquitur quādo res
* ponitur demōstratio, vt in cōtrario. Et vide gl. * que incipit, hoc ita, &c. Hec est vera sol. q; cum dico, lego argentum meum, perinde est ac si dicerem, lego argentum quod meū est, l. si ita. ff. de aur. z argen. lega. ponitur ergo distributiue, vt ff. proxime dixi. ¶ Demo ad tertiam particulam in ver. nam z si. dicitur hic, q; quando adiungitur persone legatarij, falsa demōstratio, nō vitiat. Cōtra, C. de her. instit. l. si pater, z l. nec apud. vbi falsa demonstratio vitiat,
7 Respon. † iste demonstrationes que apponuntur in persona honorati, quando sunt significatiue alicuius cōsanguinitatis, vel affinitatis, vt relinquo tali filio meo, tūc si reperitur falsa, vitiat: vnde vt in dictis legibus vitiat. Facit quod no. in l. quoties. ff. de here. instit. z l. nemo. ff. j. ff. eo. tit. z not. in l. falsa. in prin. j. eo. Sed quādo sunt alie qualitates, que non significant cōsanguinitatem, vel affinitatem, tunc nō vitiat, vt hic. Et ratio est, q; hec adiectio, tali filio, z similes, inducūt quādam causam finalē, q; nisi fuisset filius non reliquisset, z ita vitiat, si reperitur falsa. Sed si sunt alia adiectiua, secus, vt lego Titio albo, &c. q; tunc non presumitur testator non reliquisse, si sciuisset eum non fuisse album. Et breuiter
8 † concludo, q; si apparet testatorem nō legasse, si demōstrationem falsam sciuisset, tūc vitiatur dispositio ex falsa demonstratione, l. si ita stipulatus fuero, hāc summam. cum gl. j. de verb. obli. ¶ Et
9 ergo † ista materia liqueat distingue. Aut loquimur in demon
b stratione, que fit per nomina, seu pronomina, z dic vt dixi ff. de le. j. l. si quis in fundi vocabulo. Aut loquimur in demonstratione que alijs modis fit, z tūc aut demonstratio adiungitur alicui generi, aut certe speciei. Primo casu, aut illud genus erat in dispositione limitatū, z falsa demōstratio non vitiat. C. de fal. cau adie. leg. l. ij. z l. ff. Aut non erat limitatū, sed simpliciter in dispositione ponitur, z tunc quatenus demōstratio falsa est, eatenus vitiat dispo
c sitionem, d. l. ij. in fi. C. de fal. cau. adie. z l. libertis quos. ff. de ali. z cib. le. z l. Quintus. ff. j. ff. de auro z argen. leg. cum si. Secundo casu quādo demōstratio adiungitur certe speciei, z tunc aut demonstratio adiecit rei, aut persone honorate. Primo casu, aut illa species nō reperitur in rerū natura, z vitiatur dispositio, vt ff. de do. prele. l. j. ff. sed, z si dotē, z ff. de leg. j. l. si seruus legatus. ff. qui quinque. Aut reperiatur in rerū natura, z non vitiatur dispositio, vt hic, cū ff. Fallit si de cōtraria volūtate testatoris appareat, vt j. de ver. ob. l. si ita stipulatus fuero, hāc summā, z ibi no. Secundo casu, quādo demonstratio adiungitur persone honorate, z tūc aut demōstratio est designatiua affinitatis, vel cōsanguinitatis: z distingue vt no. in l. quoties. in prin. z l. nemo. ff. j. ff. de here. instit. z j. eo. l.
d falsa. Aut est designatiua alterius accidētis, z nō vitiat, vt hic ij. respōso. z l. his verbis. ff. de here. instit. Ratio predictorū patet
10 ex ante dictis. ¶ Quarto quero, [a] quid, † in cōtractibus inter vi
uos, an falsa demonstratio vitiet dispositionē. Et videt q; nō, l. si duorum. j. de verb. ob. Ja cōtrarium videt casus. ff. de cōtrahē. emp. l. si quis fundū, z hoc tenet gl. Justi. de leg. ff. huic. Breuiter tu distingue, aut loquimur in contractibus ex altera parte tantū obligatorijs, vt in donatiōe ex stipulatione facta ex mera liberalitate z tūc per omnia debemus eodē modo distinguere, vt ff. dictū est in vltimis voluntatibus. d. l. si diuortio, z d. l. si ita stipulatus fuero, hanc summā. Aut loquimur in cōtractibus vltro citroq; obligatorijs, z tunc aut falsa demōstratio facit deficere cōtractus substantiam, vt rem, vel pretiū, z tūc cōtractus vitiatur, l. in vēditionibus. z d. l. si quis fundū. de cōtrahē. emp. z ideo dicit ibi, q; habet vim conditionis, q; statim perimit cōtractū, sicut defectus cōditionis de presenti, vere tamen demōstratio est aut vere substantiam cōtractus nō perimit, z tūc aut res, cui adiungitur demonstratio, nō re-

peritur in rerum natura. z tūc ille qui demōstrationē adiungitur, tenetur, l. si quis cū fundum. ff. de ac. emp. Aut rei substātia reperitur sed non cū illa qualitate, cum qua fuit demōstrata, z similiter cōtractus non vitiat: sed ille, qui demōstrationem adiecit, tenetur, secundum distinctionem l. ea que comēdandi. ff. de contrahen. emp.
11 ¶ Quinto † quero, quid in rescriptis, [c] an falsa demonstratio vi
e tiet rescriptū? Dy. dicit q; nō, nisi doceatur de cōtraria voluntate Pape, vel Imperatoris, vt no. per eū. C. de leg. l. si fortidianū. z
* hoc videtur cōtra casum extra de rescri. c. significauit. * z ibi hoc tenet gl. scilicet q; rescriptū vitietur, sed Inn. dicit, q; illud idem, q; non potest cōstare Papa z de alio sensisse, q; de nullo alio sentit, quam de eo qui demonstratus est: secus si de alio posset constare,
f per ista iura, q; puto verū, z de hoc in Spec. [c] de rescri. C. presen. ff.
12 ratione autē cause. versi. quid si indubitate. ¶ Sexto quero. † qd
g in iudicijs. [3] Pone, aliquis citatus est tanquā Petrus Joānis, cum ipse sit Petrus Martini, quid iuris? Ista questio. tangit Jaco. But. Justi. de actio. circa princi. z finaliter ibi modicū, vel nihil dicit. Tu dic, aut ille citatus sub illo nomine Pet. Joannis, comparuit in iudicio, z sub illo nomine litigauit, z tūc talis falsa demonstratio non vitiat iudiciū, imo valet, q; cōstat de corpore, q; tā iudex quā partes hunc hoiem habebāt pro Pet. Jo. vt ff. de
h iud. l. si in iudicis nomine. Aut nō comparuit [b] in iudicio, sed fuit contumax, z cōtra eum habitus processus tanquam contra contumacem, z est positus in banno sub demōstratione nominis que non est vera: z tūc si quidem constat q; ille homo, illud idem corpus fuit sub hoc nomine, z q; ille est ille homo, qui de hoc maleficio inculpabatur, z diffamabatur, licet fuerit in nomine erratum, tamen valet processus, q; animus iudicis referebatur. ff. illum hominem sic diffamatū. argu. l. cōgruit. ff. de offi. presi. z de bo. eorum qui mor. sibi consci. l. fi. in prin. q; saltē debuit comparere cōrā iudice, z ostendere q; ipse qui citabatur sub hoc nomine, nō erat ille qui sic vocabatur, argu. ff. de iudic. l. si quis ex aliena. Et ideo
13 Potestates † z boni assessores, quando capiunt aliquem exban
i nitum, antequam faciant executionem, faciūt captū confiteri q; ipse est idē homo, z idē corpus qui sic vocatur, z hoc nomine fuit
* citatus, z condemnatus, seu exbannitus. * Sed pone, [b] q; constat
k hunc hominem fuisse citatū, seu cōuentum sub hoc nomine Pet. Joan. z cōstat q; ipse nō est Petrus Jo. sed Pet. Martini, tunc talis demōstratio vitiat, q; licet nuncius sentiat de certo: tamen iudex nō sensit de illo. vt ff. dixi in rescripto, z sic citatio nō arctat eum, l. j. j. de requi. re. Sed in quibusdā ciuitatibus in causis ciuilibus potest quis citari sine consensu iudicis, z tūc eo casu si constat talem fuisse citatum, constat de corpore; q; animus iudicis refertur contra eum, quem citauit nūcius. Sed si non constat eum fuisse citatum, z constat prenomen esse diuersum, processus vitiatur, q; non cōstat de corpore, etiam si illud corpus reperiatur in rerum natura, l. si seruus. ff. qui quinque. supra de leg. j. z l. j. ff. penul. ff. de dote prelegata, z de rei vendicatione, l. idē Pomponius scribit, si frumentum in fin. z infra eodem. l. in testamento, quidā. Predicta vera, nisi aliqua demonstratio esset ita vera, q; suffice-
l ret, vt statim dicam. ¶ Septimo quero [l] quomodo probabitur
14 † quod de corpore constet, vt sic falsa demonstratio non vitiet. Respon. debetis scire, quod ad demonstrandam personam perfecte, debet exprimi nomen cum duobus alijs accidētibus, vel indicijs, l. hac consultissima circa principiū. C. qui testamenta facere possunt. vt Petrus Martini de Perusio, z tūc reddat personā certam. Item ad demonstrandū fundum debet exprimi nomen loci cū duobus cōfinibus, l. forma in princip. infra de cēsibus. Hoc premisso, ille, qui vult probare quod de corpore cōstat, vt sic falsa demonstratio nō vitiet, si ostēdit nomen cum duabus demōstratio-
m nibus, [m] seu duabus accidentijs congruis huic persone, vel nomen loci cum duobus cōfinibus cōgruis huic fundo, ipse habet fundatam intētionem suā, q; de corpore cōstat, z licet aliqua alia
* demonstratio * fuisset adiecta, † que reperitur falsa, hoc nō nocet.
15 Quicquid enī vltra alias demōstrationes necessarias adiungitur,
frustra est, z nō vitiat, l. j. ff. ff. de dote prelega. si enim omissio nō
n vitiaret, multominus erronea expressio, [n] l. vnica, circa pn. C. de rei
vxo. actio. z hoc tenet gl. in l. si quis in fundi vocabulo. i gl. ij. ff. de leg. j. facit l. patronus. ff. j. z ij. ff. de leg. iij. z hoc casu aduersarius, qui vult dispositionem infringere respectu talis false demonstrationis. habet necesse probare q; de alio fuit sensus: vel q; alius est, qui habet eandē demonstrationē, vt sic res ponatur in obscuro, secundum formā l. duo sunt Titij. ff. de testamen. tute. Item ille,
16 † qui vult dispositionē defendere, ad vnum aduertat. q; posset esse
vna demōstratio tam clara, q; faceret cōstare de corpore, z plures alie false nō vitiarēt: vt ecce, erat quoddā nomen proprium singu-
o lare, z singularissimū, vt Hallopressus, [o] vt not. in d. l. hac consultissima. cum enim vnus tantum habet, illud nomē, satis est clara demonstratio, argu. ff. de lib. z posthu. l. ij. z sic hoc solum sufficeret, z quicquid vltra adiungitur, frustra est, vt dixi. Idē dico in no-

p mine fundi. Pq̃ nomen est singulare. adeo q̃ res redditur certa, licet in cõnubus, z alijs demõstrationibus erretur, vel licet non ponatur: dispositio tamen non vitiatur. ff. de cõtrahen. emp. l. cum seruo. ff. fi. que est no. ad hoc, z j. eo. l. quibus diebus. ff. qui
q dotalem. z sic debet intelligi. ff. de leg. iij. l. patronus. ff. si libert. ff.
17 cum si. Et per hec dicebam, q̃ si aliquis accusatur de maleficio
r commisso in palatio Potestatis Perusij, q̃ nõ est necesse q̃ inse
rantur confinia. cum satis ille locus sit demonstratus, d. l. cũ ser
18 uo. ff. fi. Item est aduertendum, q̃ quandoque statur demonstra
tioni potius, quam nomini proprio. Pone in exẽplo contingente de facto, dum Dux ducatus processit contra Joan. Potestatem assisij. occasione alicuius delicti cõmissi in officio, z tunc si non vo catur ille nomine Joan. certe constat de corpore ex illa demõstra tione officij. z hoc est inspiciendum. q̃ magis statur illi accidenti, quam proprio nomini, cum per illud accidens magis, quam per proprium nomen haberetur notus. l. habebat. de instito. z casus ff. de rebus dub. l. pe. que est multum no. ad ista. Ex his sciret ad vocatus quid habet probare. Si vero probationes omnes ponamus falsas, z nullam remanere ita certam q̃ sufficiat, tunc res dicitur esse in obscuro. Solũ enim nomen proprium non reddit rem certam, quia tale nomen regulariter pluribus competit, vt dicta l. hac consultissima, in princ. expressius. ff. de iure fis. l. ita fidei. in
19 prin. Tunc enim ille, qui vult sustinere dispositionem incumbit onus probandi de tali corpore fuisse cogitatum. Quid probabit ex his demõstrationibus? forte si est aliqua demõstratio, que sol tantum de illa ciuitate congruat, quia est nomen singulare, vt in illa ciuitate est tantum vnus doc. z tunc de illo de necessitate con cluditur, vt argu. l. iij. ff. de lib. z posth. z potest probare per ea que dicta sunt in prefationibus. l. item ff. de pac. z l. Titia. ff. idẽ respõ dit. j. de verb. obl. z l. quoties. ff. j. ff. de hered. instit. Itẽ potest pro bare ex affectione. z charitate. l. duo sunt Titij. ff. de testa. tu. z l. si quis seruum. ff. inter duos. ff. de leg. ij. Item ex maiori notitia. d. l. pen. supra de rebus dubi. vel alijs modis legitimis. Sed aduocatus, qui dixit q̃ non constat de corpore, debet ponere q̃ falsa nomina sunt. z plures demonstrationes circa illud concurrentes. z tunc vitiatur effectus dispositionis. l. duo sunt Titij. ff. de test. tu. Ista sunt multum vtilia. z in his consistit tota vtilitas huius ma
s terie. Vltimo quero, s pone aliquam demonstrationem varia
20 tam ex tempore, vt ille qui prius vocabatur vno nomine, nũc vo catur alio nomine, vt faciunt multi cum doctoratur: vel militiam assumunt: z sic alio nomine vocantur in instrumento tempore cõ tractus, alio nomine modo tempore quo agunt, vel conueniũtur, quid est faciendum? Respondeo, si quidem est modica differẽtia, vt inter nomen integrum, z nomen diminutum, vt si aliquis voca
t batur Petrutius, modo vocatur Petrus: vel est alia differẽtia syllabalis, tunc hoc nõ nocet, nec dicitur diuersitatẽ inducere. ff.
v de manu. testa. l. qui habebat. u in prin. Si vero sunt nomina prior sus separata, tunc fiat vnus articulus q̃ ille, qui olim vocabatur
x sic, z hodie vocatur sic, est vna, z eadem persona, z idẽ corpus. x
y Ad quod facit. j. de fideicom. lib. l. Lucius Titius y testamẽto. Et idẽ esset faciendum q̃ confinia alicuius possessionis, seu fundi sunt mutata, quia ad duos alios pertinent predia vicina. Nam tunc fiet vna positio, q̃ fundus olim positus iuxta confines tales, z fundus qui hodie est positus iuxta tales est idem fundus. z tunc hoc probato, habes intentum, alias non obtineres, z de facili posset periclitari totus processus, z l. Idem Pomponius scribit si frumentum. ff. fin. ff. de rei vendi.

ADDITIONES.

a ALEX. Demonstratio est. Adde no. per doc. in ru. ff. cod. z vide Bald. in rub. C. de instit. z substit. sub conditio.
* CLAV. DE SEISS. Et vide gl. Adde circa hoc Are. extẽ dentem consi. cxlv.
b ALEX. Distingue. Et dic vt dixi. ff. de leg. j. l. si quis in fundi vocabulo.
c ALEX. Nõ vitiat. Istud limitat hic Jmo. nisi falsa demõstra tio faceret deficere substãtiam legati, de quo plene per eum in l. si sic. ff. j. de lega. j. z vide Bal. in l. j. C. de fal. cau. adie. lega. An autẽ falsa demonstratio vitiet appellationem, habetur per Bal. in l. ij. C. de fal. causa adie. le. vt si erratum est in die sententie.
d ALEX. Quarto quero. Vtrum in contractibus inter viuos falsa causa vitiet dispositionem, vide Bart. in d. l. si diuortio. z in d. l. si quis fundum, z Bal. in l. iij. C. de fal. causa.
e ALEX. Quid in reseri. Vtrum falsa demõstratio vitiet reseri ptum dixi ff. de do. pre. l. j. in fin. z vide Jmol. z Bald. in l. neque natales. C. de proba. ad fi. z Jo. And. in c. q̃ dilecto. de consan. z affi. z vide no. per Sali. in l. imperialis. C. de nup.
* CLAV. DE SEISS. C. significauit. Alias. c. significante. z ibi per Fely. de materia huius legis.
f ALEX. In Spe. Vide bar. i. l. hac cõsultissima. C. q̃ te. fa. pos.
g ALEX. Quid in iudicijs. Vtrũ falsa demonstratio vitiat iu
dicium, vide omnino Jmo. hic, z adde quod falsa vitiet ho
cundum Jmo. in c. ex parte Abbatisse. de prum. z ad
dum Bal. not. in l. non ignorat. C. de fruc. z lit. expen. ad
isto casu quando sunt citatio equiuoca, iudex forte poterit
rare de quo senserit, quod no. Et de dicto Bart. hic. facit
nem. Bal. in l. voluntatis in vl. col. C. de fideicommi. quia
si iudex errauit in proprio nomine suo. Dicit Ca. in l. fi
fundi de lega. j. q̃ actus vitiatur per l. si. C. de he. inst. z
z ex premissis dicit Aug. z Jmo. in l. his verbis de he. inst.
semel vnus fuit decapitatus eo quia in sortium venit
num non tenere, eo quia in bauno erratum fuit in
originis, seu in parochia, quia non vitiat, si de corpore
quid si erratur in nomine artificij, vide Bald. z Jmo.
quis in fundi, quid si iudex errat in confinibus, vide Bal.
in j. col. C. de execu. rei iudi.
h AND. BAR. Aut non comparuit. Et vide Bal. in
sine cul. non ami. z in l. si quis seruum. ff. inter duos. ff. de
dit quod confiteatur crimen commisisse, z ita voluit Bal.
ff. de lib. z posthu. z hoc Joan. in dicta l. secunda. doctri
ditis de prescrip.
i ALEX. Captum confiteri. Vide Bart. in Liter si
ff. j. in fi. de verbo. obli. z vide Bald. in tit. de feu. fiter
in vibus feu. z in l. si quis seruum. ff. si inter duos.
in l. ij. ff. de lib. z posthu. Bartol. in l. si ideo. de cuic.
figere. C. de transac.
* CLAV. DE SEISS. Seu exbannitus. Quid
ius nominis vide Bal. in c. quoniam Abbas. de
k ALEX. Sed pone. No. bonum consilium. z idem
inter stipulantem. ff. si Stichum de verbor. obligatio
quod not. Bar. in l. diuus. j. de cur. rei. per Angel. z
supra de liber. z posthum. z Bald. in l. si quis seruum. ff.
legat. ij. z Jmol. hic. z per Moder. Institu. de actu.
pli. in princip. z Bald. in l. hac consultissima. C. qui
re possunt. z quod dixi post Bartol. in d. l. diuus.
l Septimo quero. Quot demonstrationes sufficiant
monstrandam rem certam, z vide per Baldum in d.
tissima. z vide per Bartolum in l. si in rem. supra de
tione. Item no. q̃ qualitas rei incerte operatur idem
fitio confinium: vt si lego fundum Titianum in quo
gl. est not. z ibi Bald. in l. iij. supra de leg. j.
m ALEX. Duabus demonstrationibus. Si de
iecte sint vere, licet alie false sint, actus valet. In
l. in testamento. la. j. j. C. de quam allegat Bar.
Et quid in probationibus restium, si dico quod
crispum capillis, vel equum stellatum in fron
seruo. vel equo, z non deponunt de stella in
in l. edita. de eden. Ad dictam l. in testamento
dent salnando Bart. hic z ad dictam l. j. in fi.
potest responderi secundum Paul. de Castr. in
q̃ ibi loquitur quando agitur de commissione
loquitur quando agitur de demonstrando rem legatam
persona legatarij quo casu procedit dictũ Bar.
Bart. videtur habere locum, quando sunt expresse
strationes, z due conueniunt, tertia nõ. Sed si
tuor. vel plures, z due conueniunt. z due non. seu plures
tur res dubia. z non deberent prenalere potius
cundum Paul. de Castr. not. in d. l. in testamento.
* CLAV. DE SEISS. Alia demonstratio. Vide de
consi. lxxj. vol. ij. vbi ponit, quando demonstratio
sure z nomen predij non conueniunt. quid potius
de quo vide do. Clau. in l. si quis in fundi vocabulo. ff.
Alex. vbi aliquid per gl. z ibidem vide Are.
n ALEX. Erronea expressio. Bartol. in d. l. si quis in
alium modum ad probandum. quod fuerit erratum in
vide quod scripsi post Jmo. ibi in princip.
o ALEX. Gallopressus. Adde Bartol. in l. libellorum.
princip. j. de accus. z Bartol. in l. certum. supra. si cer. pet
in l. ij. z ibi not. ff. de lib. z posthum.
p ALEX. Nomine fundi. Et de hoc errore confinium
in l. cum pater. ff. fin. de lega. ij. z habetur in l. si fortasse
leg. z in l. forma. de cẽs. z not. in l. si qs in fundi vocabulo. de
nes. C. de fide instrumentorum.
q ALEX. Si libertus. Et vide Bul. z Bald. in l. cum
nes. C. de fide instrumentorum.
r ALEX. Nõ est necesse. Adde q̃ idẽ dixit Bald. z ibi
Jmo. in d. l. si qs in fundi vocabulo. q̃ hoc ibi fuit nomina
qualitas rei incerte operatidẽ quod appositio confinium
infert. ad id quod Bar. hic. licet de eo nõ faciat mentionem
propter qualitatẽ expressam satis redditres certa. l. in fi.
prie. Et per hoc limitatur. l. libellorũ. de accu. Et adde
cum seruo. z in d. l. libellorij. z quod ibi dixi. sed an libellus

dat sine confinibus si non opponitur, vide Imo. post Cy. in l. cum pater. §. si. de leg. ij. & vltra eum Ioã. and. in Spe. in tit. de libel. cõcepti. §. iuxta versi. non valet etiam si fundus. Et que dicantur cõfinia, & qui dicantur vicini. vide tex. gl. & Bar. in l. iiij. §. pen. fini. regundo. & quod ibi dixi in glo. Et an cõfines agrorũ sint demonstrandi, vide l. Titius heres Semproniũ, & ibi glo. & quod ibi dixi de actione empti. Et an confines probentur per instrumentum, vide not. in l. cum aliquis. C. de in. deli. & non vitiatur, si ponatur pro confine locus publicus. gl. est in l. hac consultissima. C. qui te. fa. pos. & alibi dicit tex. qđ latitudo fundorũ probatur per emptionalia. l. Caius de pigno. actio. Adde Qualiter sit formandus libellus cum agitur de confinibus. Bald. consi. ccclxx. lib. iij.

o ALEX. ¶ Ultimo quero. Et vide Bart. in proemio Digest. §. nos vero.

p ALEX. ¶ Petrutius. De errore habetur simile per Bartol. s. super rub. in vlti. col. Dixi post Bal. in l. iij. de leg. j.

q ALEX. ¶ L. qui habebat. Et vide quod ibi habes post Bar.

r ALEX. ¶ Et idem corpus. Adde bal. l. j. C. si vnus ex pluribus.

s ALEX. ¶ L. Lucius Titius. & ibi vide quod habes post bar.

1 Falsa causa conditionaliter expressa vitiat legatum.
2 Causa quid sit.
3 Verbum in preterito. & futuro subiunctiui, licet in dubio intelligatur in futuro, tamen ex coniectura, & ne interpretatio sit vitiosa, intelligitur de preterito.
4 Causa hic accipitur stricte, & etiam large pro occasione, & nu. 5.
Causa large est omne id, ex quo aliquid sequitur.
Causa pro lite ponitur.
6 Causa quod ponatur causaliter, an vero conditionaliter, qualiter cognoscatur.
7 Dictio, si, regulariter facit rem dubiam.
8 Dictio quia ponit rem certam.
9 Dictio quoniam, causaliter ponitur. item dictio quod, pro quia, dictio cum, ne, & coniunctiones illatiue.
10 Dictio cum, iuncta verbo preteriti, vel presentis temporis. ponitur causaliter non conditionaliter; & cum verbo futuri temporis ponitur conditionaliter.
11 Coniunctio omnis ponens causam cum dubitatione, ponitur conditionaliter.
12 Causa adijcitur per prepositiones, per conditionem subintellectam, & per nomina distributiua.
13 Falsa causa quando vitiet dispositionem.
Causa que dicatur coherere legato.
14 Practica probandi, quod testator aliter relicturus non fuisset.
Falsa causa circa filiationem adiecta exheredationi, facit exheredationem nullam ipso iure.
15 Verba enunciatiua testatoris in modum cause emissa, licet non inducant dispositionem, tamen inducunt doli exceptionem.
16 Falsa causa in cõtractibus, etiã finalis, & obligatoria. licet non vitiat contractum ipso iure: tamen inducit repetitiones, si scienter.
17 Causa falsa an vitiet sententiam.
18 Falsa causa in lege. quando vitiat legem.
Causa legis. & causa legati. idem est.
Ratio est de futuro. & causa de preterito.
Ratio legati, & ratio legis est idem.
19 Falsa causa in rescripto quando vitiat.
20 Causa an in dubio dicatur finalis, vel impulsiua.

1 **§. Quod autem.** Falsa † causa non vitiat legatũ, nisi cõditionaliter sit expssum. h. d. Primo, ponit quando causa exprimitur simpliciter. Secũdo quando cõditionaliter. Secunda ibi, at si conditionaliter. ¶ Pri-
2 mo † quero, quid sit causa. Gl. s. eo. a super rubrica dicit. Causa est
a quedam de preteritis precedens suasio, qua testamento nostro magis quem honoremus. Secundo modo diffinit breuius. Causa est animi impulsio a nobis expressa. Iste diffinitiones nõ sunt vere in hac materia, q2 in hac lege, & in similibus appellatur causa. ille actus, vnde procedit suasio, siue impulsio. Qđ apparet, q2 non est reperire casum, in quo illa impulsio seu suasio, nõ fuerit vera. siue actus, ex quo procedit, fuerit verus, siue falsus, vt in exemplis legis nostre euidẽter apparet. Deficiunt ergo iste diffinitiones in multis. Si enim respicis id. quod Iurisconsultus appellat causam, nõ appellat etiã eam proprie impulsionẽ seu suasionem, sed appellat causam id. propter qđ inducitur impulsio, seu suasio. ¶ Diffinias ergo proprie sic, & dic: Causa est, quid preteritũ, vel instãs, quo impellimur. vt aliquid disponamus. Quare dico. causa est quid preteritum, vel instans: hoc dico ad differentiã conditionis, que est de futuro: causa semper est de p̃terito, vt l. si ita in fi. eod. Facit l. damus. s. de condictio. inde. Itẽ vt differat a cautione. l. quibus diebus. §. Terminus. j. eo. Item differentiã modi
3 qui simpliciter est de futuro, vt j. proxi. §. Sed hoc † videt contra exẽplo huius legis, que dicit, si negotia mea curauerit, si centum ex arca sumpserit. Ista enim videntur futuri tẽporis. Nam cum reperiantur in preterito. & in futuro subiunctiui, debent intelligi in futuro, vt s. eod. l. solemus. & ibi dixi, & j. eod. l. si ita legatum. Et sic videt causa de futuro. Sol. In illo exẽplo, si centũ ex arca sumpserit, si intelligeretur de futuro, esset conditio quedã turpis expectare qđ alius furetur, & sic esset interpretatio vitiosa, & ideo intelligitur de preterito. vt s. de legibus. l. in ambiguis, & de regu. iur. l. quoties idẽ sermo. In alio exẽplo. si negotia mea curauerit, dic quod constabat, quod testator sensit de preterito expresse, vel per cõiecturas: puta, q2 tempore testamenti credebat se mori, vnde ex eo qđ dixit, negotia mea, intelligitur de preterito. nam post mortem non possunt dici negotia sua, vt s. de neg. gest. l. iij. §. hec verba, siue quis. alias faceret contra hoc quod dixi in l. hoc articulo. s. de here. instit. In dubio autẽ, intelligeremꝰ de futuro, vt in cõtrarijs. Secundo, quo impellimur, quod dico ad differentiã impulsionis, vt s. dixi. Sequitur, disponamus. Istud pono ad differentiam demonstrationis, que non respicit ipsum actum disponendi, sed magis ipsam rem, vt dixi in tractatu de demonstratio-
4 ne, & statim dicam. Et scias † vnum, quod hic diffinitur causa stricte, prout cõgruit presenti materie. Nam alias causa large sumpta, est omne id, ex quo aliquid sequitur, l. & an eadem. §. actiones. & l. cũ de hoc, j. de excep. rei iud. & l. j. C. per quas pso. nobis acqui. sed hic stricte accipitur. Itẽ causa quandoque ponitur pro lite, l. causas. C. de transa. & etiã habet alias significationes, de quibus hic nõ curo in diffinitione, vt s. dixi. Sequitur. vt aliquid disponamus, per hoc differt a demõstratione. que respicit solum personas. vel res que veniũt in dispositione. nõ actum verbi disponentis: sed causa respicit actũ verbi ostendentis vnde causetur. Item
5 aduerte † quod hic assumitur causa large. quo ad quid, vt etiã occasionẽ cõprehendat. licet alias inter causam, & occasionem sit differentia. vt extra de maio. & obe. c. solite. de homi. c. Petrus diaco-
6 nus. & C. de legi. l. nõ dubium. ¶ Secũdo quero, † q2 hic text. facit differentiã, an causa proferatur causaliter, an cõditionaliter, quomodo hoc cognoscetur? Respondeo, quandoque profertur per, si, & tunc profertur cõditionaliter. Quandoq3 per, quia, & tũc causaliter, vt hic, & Institu. de leg. §. longe. & not. C. de fal. cau. adiec. leg. super rub. Ratio huius est. quia dictio si, licet adijciatur verbo preteriti, vel presentis tẽporis, ponit aliquid dubitatiue, & sub dubio, & incertitudine. Et hoc est quod dicit tex. quãuis contrahentes ignorẽt. s. si cer. peta. l. cũ ad presens tẽpus. & j. de verbo oblig. l. si ita stipulatus fuero, hanc summã. & hoc est quod hic dicitur conditionaliter poni, hoc est, sub dubio, sicut cõditio, sub dubio est causa. Nam proprie loquendo conditio non est de presenti, vel de preterito, vt dixi, s. eo. l. j. Ista est ergo causa conditionaliter posita, vt expresse hic dicit tex. & Instit. eod. §. lõge. Sicut ergo ista causa ponitur dubitatiue. ita dispositio est in hoc dubia si causa est vera, tenet alias nõ: sed ista cõiunctio, q2. ponit aliquid certe, & ideo dispositio statim certa est, & valida. licet causa fit
7 falsa. Dic ergo † q̃ de natura dictionis si, est vt faciat rem dubiã. Ita dicit tex. in l. cũ ad presens tẽpus. & l. itaque. s. si certum petatur, & dicta l. si ita stipulatus fuero, hanc summã. j. de verbo. obl. & ideo qui ponit rem sub cõditione, apparet q̃ firmam non ponit
8 voluntatem suã, sed sub dubio. Sed natura † dictionis, q2, est q̃ ponat rem pro certo, & constanti, vt q2 frater tuus sumpsit, ideo tibi lego centũ, & sic puto esse verum, & mẽs mea ad id est prolata.
9 ¶ Quero quid † de dictione, quoniã? Respõ. causaliter ponitur vt s. eo. l. si ita, & j. de do. l. Aquilius. Idẽ de cõiunctione, q̃ scilicet pro q2. l. si ita quis. §. Seia. j. de ver. ob. & de. fide. l. si ita fideius. Idẽ de cõiunctione, cũ, vt lego tibi cẽtum, cũ fructus sumpserim. Certe idem est q̃ de dictione, q2, l. cũ qs. §. codicillis. s. de lega. iij. Idẽ de dictione, ne, vt j. de doli exceptione l. fin. §. penul. Omnes enim iste cõiuntiones ponuntur causaliter, vt dictis legib. Idem puto de coniunctionibus illatiuis, ideo, idcirco, & similibus. q̃ de dictione q2: vt si dico, Titius negotia mea gessit, ideo lego sibi cẽtum. Nam cũ non ponat rem sub dubio causaliter, non conditionaliter, erit causa expressa, l. cãcellauerat. s. de his que in testa. de-
10 len. ¶ Sed quero, † quid de dictione cũ, iuncta verbo p̃teriti, vel presentis tẽporis; vt si dicam. cum frater tuus extra arcam sumpserit, centũ tibi lego. Et gl. Instit. de leg. §. longe. videtur dicere, q̃ operatur idem q̃ coniunctio, si, & sic ponatur conditionaliter. Contrarium credo: nã non ponit rem dubitatiue, imo pro cõstanti. Quod apparet ex vulgari expositione, cum dicitur in vulgari, concio sia cosa, ponitur ergo cũ hoc sit, vt C. de episco. & cle. l. cũ clericis. in prin. & in omnibus quasi legibus in quibus inuenies dictionem cũ, iũctam verbo preteriti temporis: sed si dictio cum, adijciatur futuro, tunc idem q̃ de dictione si, vt ponatur condi-
11 tionaliter. Est ergo † regula, q̃ omnis cõiunctio, que causam ponit, cũ dubitatione, ponitur cõditionaliter, vt per, si. Item credo per siue, vt si dicã, siue negotia mea gessit, siue Titius cõsul est factus, lego tibi centum argu. corũ que s. dixi in l. j. s. eo. de dictione

siue: secus si causa ponitur sine dubitatione, q̃ tunc ponitur causaliter. Itẽ quid si testator dicit q̃ dubito ne frater tuus hoc fecerit, lego tibi centum. Respondeo tunc dictio quia, ponitur cõditionaliter, q̃ ponitur sub dubio; secus si sub certo, q̃ tũc causaliter. Item adiũctur causa per prepositiones, vt quando mediante prepositione adiũciatur alicui verbo aliquid causatiue. l. cum alimentã. §. j. ff. de alimen. & cibaria. leg. Itẽ causa adhęitur per coniunctionem subintellectã, l. codicillis. §. matre. & l. cum quidã prozi. ff. de leg. ij. licet gl. ibi dicat, q̃ est demonstratio. Sed nõ est verum, q̃ hoc quod dico, nomine dotis, respicit actum verbi potius, quam rem legatã. ad idem, ff. de leg. iij. l. cum quis. §. fi. & tũc ponitur causaliter, q̃ non ponitur dubitatiue. Item est sciendũ, q̃ quandoque adiũcitur causa per nomina distributiua, pone exẽplum ff. de leg. ij. l. Lucius in prin. scilicet si quid dedi, aut donaui, illud lego. Ista est quedam causa posita conditionaliter, habet ęquum in se verbum, ff. Idẽ in omnibus distributiuis, vt dixi ff. circa cõtraria. & hoc est quod gl. hic dicit, quod quãdo in causa nõ exprimitur persona, falsa causa vitiat: illud autem est solum quãdo distributiue relinquitur, vt lego ex cognatis meis ei, qui maior est natu, vt ff. de reb. dubijs. l. si fuerit, vel lego libertis, quos manumisi, & similia. Tertio quero de effectu cause, quando causa reperitur falsa, q̃ quãdo reperitur causa vera, valet dispositio, & de ea non dubitatur. Breuiter, si causa est apposita cõditionaliter, falsa causa vitiat dispositionem. vt hic, & Iusti. eo. §. longe. Si est causa apposita causaliter, tunc nõ vitiat dispositionem vt hic, nisi aliter relicturus non erat, l. cũ tale. §. falsam, ff. eod. Ulibr eil videtur dicere, quod probato errore defuncti, falsa causa vitiat dispositionem, vt C. de fal. cau. adie. leg. l. j. & sic iste leges videntur contrarie, quoniam aliud est probare errorem, quod fit de facili: aliud est probare testatorem aliter legaturum non fuisse: posset enim esse q̃ errauit, & tamen si sciuisset, legaturus fuisset, vt C. de lega. l. cum rem alienam. Solu. Quedam est causa, que legato nõ coheret, vt quando causa non erat obligatoria tunc non dicitur coherere legato, hoc est, nunquam dicitur causa proxima, & finalis, q̃ causa proxima, & finalis est mera liberalitas, legatum enim est donatio, l. legatũ. ff. de leg. ij. & in donatione causa proxima est liberalitas, l. j. ff. de don. ergo illa inserta, est remota, non cohęrens legato: & dicitur impulsiua, & illa, si est falsa, non vitiat legatũ, nisi probetur quod testator aliter relicturus non fuisset, vt dicto §. falsa, q̃ tunc vitiat ope exceptionis: Quedam est causa proxima, & obligatoria cohęrens legato, si causa esset vera vt q̃ dico, quia centum mihi mutuasti, lego tibi cẽtum: licet nõ fit liberalitas causa ipsa, sed id, quod exprimit, est obligatorium: & ideo coheret legato ipsum debitũ, & tunc vitiatur dispositio, & sufficit quod probetur testatorẽ errasse, d. l. j. C. de falsa causa adiec. leg. Illa enim erit causa finalis proxima legandi, & nulla alia, & hic est verus intellectus huius materie a gl. & doc. tactus. Quarto quero, quã do quis debet probare quod testator alias relicturus nõ fuisset, quomodo hoc probatur? Respondeo, si testator hoc expressisset coram testibus, nullum esset dubium. Si autem hoc nõ expressit, tunc est hic videndum. Nam si illa causa respiceret cõsanguinitatem, vel affinitatem, si causa reperiretur falsa, tũc presumitur testatorem alias legaturum non fuisse, l. si pater, & huc apud. C. de here. instit. Dixi ff. proxime in materia demõstrationis. Et ex hoc sequitur, quod falsa causa circa filiationẽ, adiecta exheredationi, vt quia filius meus non est ex me natus, vel non est filius, ideo exheredo eum, facit exheredationem nullam ipso iure, l. si posthumus. §. fi. ff. de lib. & posthu. Sed falsa causa alia adiecta exheredationi, non vitiat testamentum, nisi intentata querela. vt not. in authen. ex causa. C. de lib. pret. & dixi ff. de test. l. j. Si vero nulla causa exheredationis est falsa, & tunc vadit glo. variando: dixi in d. l. j. de testa. & not. in d. authen. ex causa, Si vero causa non respicit cõsanguinitatem, vel affinitatem, tunc recurrendum est ad cõiecturas. Pone exemplum in casu huius. §. q̃ frater tuus centum exarca supserit, ideo centum tibi lego: licet ista causa sit falsa, & testator errauerit, tamen potest esse q̃ testator relicturus fuisset, quid enim si quãtitas est modica, & patrimonij magnũ. Talis filius cui est relictũ erat posit⁹ in dignitate, vel multũ defuncto seruierat, valebit legatum. Sed econuerso, si quantitas est magna, & patrimonium paruum, & numerus liberorum est magnus. Certe presumendum est, quod si testator sciuisset, relicturus non fuisset, arg. l. si filie. ff. de leg. iij. & l. vtrum negotium in fi. de dona. inter vir. & vxo. & C. de leg. l. cum rem alienam. cum fi. Hoc apparet ex l. vltima. de here. instit. & sic non valet legatum. Ratio, q̃ ibi in hereditate, que est magna, falsa causa probato errore, vitiat: q̃ presumitur quod testator relicturus non fuisset. Nam ibi loquitur in causa non cohęrente legato. In legatis vero, que sunt modica, falsa causa non vitiat, licet error probatur: vnde si legata essent ita magna quod exhauriẽt quãm totam hereditatem, putarem idem iuris esse, quia tunc falsa causa vitiaret: q̃ presumendum est, quod si sciuisset testator, non legasset. Quinto pone, quod in modum cause aliqua expressit, que ipse putat dispositionem. ista verba enunciatiua in modum cause prolata, inducunt emissa propter aliud non inducant dispositionẽ, tamen in dubio extro inducũt exceptionem doli. Ter. & gl. est not. & de ter. pro. §. fi. Alius ter. not. est in l. fi. §. j. de doli except. ibi per tangit gl. in l. si socer. §. Lucius. ff. sol. matri. in gl. magna. dixi, & dixi in l. ex hac scriptura. de donat. Sexto quero, an falsa causa vitiet contractus? Breuiter aut non est proxima, & cohęrens, q̃ nõ erat obligatoria vitiat, sicut in vltimis voluntatibus. l. damus. ff. de cõdict. secundum vnum intellectum. Quandoq; causa est cohęrens falsa causa non vitiet ipso iure, tamẽ parit repetitionem stinctione, aut scienter, aut ignoranter, vt ff. dixi. & not. in l. an falsa causa vitiaret sententiã? Bl. tangit ff. de acqui. his ad quẽ dic vt ibi dixi. Octauo quero, quid de cautam quamuis, j. de iure patro. gl. que est j. eo. l. cum talis. ff. aliud in ratione legis, aliud in ratione legati. Proprie communiter dicitur, aliud est causa legati, aliud cautela, certe hoc nõ dicit: sed dicit, aliud in ratione legis, & rentia est inter causam, prout hic sumitur, & rationem de preterito, & ratio de futuro. Dico ergo idem in causa legis, ponẽdo causam pro aliquo preterito, vel quis impellitur, vt legem faciat. Pone enim quod falsum quod illa Calphurnia inquietaret pretorem, de qua ff. in l. j. §. ferum. vel pone quod falsum fuit quod legitur in gozia, in auth. de non eligen. secundo nabendin prin. Cessante hominus lex valeret. Nam tales cause semper sunt impulsiue ea cessante non cessat lex, vt not. in dicto §. ferum. Idem eo in statutis, & sic idem quod in legatis. Sed ratio legis de preterito, sed de futuro, tunc viget legis observantia. get ratio, vt dicit dicta glo. & ff. sol. matri. cum mulier. de ratione legati. Nam vbi habet locum ratio, habet locum gatum: & vbi cessat ratio, cessat legatum. cum pater. ff. mis. ff. de leg. ij. Facit ff. de calũ. l. hec actio. quod ibi not. No quero, quid in rescriptis? Dic idem q̃ in legatis. aut concessurus fuisset, posito q̃ sciuisset falsam causam. aut C. si contra ius vel vti. pub. l. prescriptione. & extra de rescriptis per literas. Decimo & vltimo quero, an causa impulsiua tur finalis, vel impulsiua? Dic, vt dixi in l. ff. in fi. tractant cõmuniter in l. generaliter. C. de non numerata pecu.

ADDITIONES.

a ALEX. Bl. ff. eo. Adde not. p. doct. ff. eo. in vltima. & in quibus modis dicitur causa, vt not. Jo. And. in c. cum inhibitio. de rescrip. & hic adde bal. in ru. C. de inst. & substit. & not. sch. in addi. ad Bar. in l. falsa falsa non vitiat actum, nisi causa requireretur ad substantiam actus. l. ff. §. circa. de dol. except. adde l. ff. quis fundã. de rescindẽda empt. & Barto. in l. fi diuortio. in princ. de verb. oblig. in quo

b ALEX. L. cum rem alienã. Not. de falsa causa quãdo vitiat, quando nõ: idẽ not. Bar. in l. ff. cum te. ff. de pact. & aliqui in mus. ff. de cõd. indeb. & vide q̃s not. Bul. de Suza. in l. C. de & Bal. in l. j. de falsa caus. & ibi etiã per Bal. & per Bar. & in l. fi. §. j. per illum ter. not. de legat. j. & in l. ff. de here. instit.

c ALEX. Quarto quero. Quomodo probatur q̃ testator fuisset alias relicturus, bene faciunt que dixi in l. Fulcinius. quod autẽ ff. ex quibus caus. in possessio. ea. & adde quod not. in l. j. de falsa causa adi. lega.

d ALEX. Hoc apparet. Ad intellectum illius l. ff. de here. instit. nunquid ibi legata ex primo testamento debeantur. & distincte, & circa primum Bar. videtur variasse. Nam hic & in vltimis, quest. de rare codicil. videtur sentire q̃ legata debeantur. Sed contrarium videtur voluisse in l. nam ne id. de legat. ij. secundum, Barto, etiam variauit. Nam ibi tenet q̃ sic, sed hic videtur restringere ad modica legata, vt hic late per Imol.

e POMA. Ratio, quia ibi. Et not. singu. limitationem adi. ff. de here. instit. quod habet locum si legata sunt parua, secus magna. non habet, quod est, nota. dignum, & facit argu. quam. C. de reuoc. donatione.

f AND. BARB. Quod verba. Et vide per Bald. in l. cum de testamen. mili. & Bartol. & Joan. in l. ex hac scriptura. ff. de Bar. in d. l. emptor. §. ancilla. & alle.

g ALEX. Certo quero. Vtrum in contractibus falsa causa adiecta vitiet. Bald. in l. fin. C. de fal. causa. vbi latius. & per tra. hoc & si diuortio. & ibi Bartol. in oppon. de verbo. oblig. in materia Bartol. hic. adde Ulerand. de Imol. in consil. & in consil. gra. principi. in secunda ratione in v. volu.

h POMA. Octauus quero. Et vide casum sing. secundum Bal. in l. qui testamento. ff. de excu. tu. Ange. in §. duo fratres. Bar. & Joã. in l. si is ad quem prealle. Ange. in l. si pretor. §. marcellus de iudic. Bar. & Bald. in l. pen. ff. de iusti. & iure.

i ALEX. Longa differentia. Differentia iter causam, & rationem, vtrum causa, & ratio presumatur finalis in lege, adeo q ipsa cessante cesset lex, &c. & adde not. per gl. & Jo. an. in c. post translationem de renu. & in c. & si Christus de iureiu. per gl. in c. his ommibus. lxiij. di. & inn. ca. j. xix. questio. ij. Adde q no Lar. & post eũ Abb. in c. postulasti. per illũ tex. de rescrip. dixit, q si causa impulsiua in rescripto non est vera. vitiat rescriptum quod est mirabile scõm ipsos ibi, quod ideo est ibi, q ille qui expressit nõ expressit vt impulsiuã, sed vt finalem, & sic censetur finalis in odiũ impetrantis, quod tene mẽti, alias cessante tali causa, non cessat dispositio, vt no. glos. in d. c. post translationem. & vide in proemio, & de hac materia per Bal. in l. generaliter de epi. & cle. & q no. Bartol. in extraua. ad reprimendum in versi. non ex eorum.

k ALEX. Quid in rescriptis. Vide Bald. in l. j. de colla. deteg.

l ALEX. Decimo vide Dyn. in regula, licet. de regu. iu. in vj.

LEX XVIII.

Si cui. Cautio Mutiana prestatur his, quorum interest. hoc dicit. Opponitur ſ. eo. l. Mutiane in fi. vbi non cauetur nisi habeat coheredem. Nam secundum hoc videtur quod debet cauere venientibus ab intestato. Solu. Ibi non cauetur, quia impletur conditio adeundo, vt ibi dicitur, alias secus, vt hic. Opponitur ſ. de condi. instit. l. iiij. in fin. Solu. Dicunt quidam, quod hic non prestatur veniẽtibus ab intestato. quod nõ placet, quia hic textus loquitur generaliter. Item habemus textum in authen. de nup. §. prefate. & C. de indi. vidui. tol. authen. cui relictum. vbi cauetur veniẽtibus ab intestato. Dic ergo, quod ibi nõ erant venientes ab intestato. Vel dic, quod ibi fuit conditio, si non alienauerit, que de facili spernitur, si non apparet persona, cuius contemplatione fit facta prohibitio. l. filius fa. §. Diui. supra de lega. j. & ſ. de lega. iij. l. pater. §. Julius Agrippa.

LEX XIX.

a **In conditionibus.** [a]Conditiones debent intelligi secũdum testatoris voluntatem, que dominatur in testamentis. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. In conditionibus. Vide Bar. in l. si alũ. de vsufr. leg. Ly. & Bald. in l. cum virum. C. de fide. in iuſ. col. cum conco.

* CLAV. DE SEIS. Hunc tex. dicit singularem Bal. in c. cumana. de elec. per quem dicit quod testator potest facere vt legatum transmittatur.

§. Hec scriptura. Conditio que tacite ineſt, si existimatur, legatum conditionale non facit, nisi testator aliter voluerit. Item conditio de presenti non suspendit. h. d. Nota. q potest testator facere, q conditio, que tacite ineſt, non suspendat legatum. Dixi ſ. de leg. j. l. iij. Opp. quando di. le. ced. l. si Titio. Sol. quidam dicunt, q hic fuit solus vnus heres. Tu dic idem, si fuerint plures, tamen ab vno fuit nominatim relictum, vt dixi in d. l. iij. ſ. de leg. j. Opp. q conditio de presenti suspendat, vt ſ. de leg. j. l. si fic. §. j. Sol. Dicit gl. quod nõ est conditio proprie, nec suspendit ex vi conditionis: sed quia deficit substantia rei relicte, vt ibi plene dixi. Vel dic, quod non suspendit quo ad transmissionem. Querit glo. quid si post testamentum cepit deberi. Dic vt in ea.

1 ☞ Instituto admisso per bonorum pos. secundum tabu. non est locus substitutioni vulgari.

2 Bonorum possessor continetur etiam appellatione heredis.

§. Si patronus. Conditio, si heres non erit, defecit, eodem iure pretorio admisso per bono. pos. hoc dicit, no. Facit ad questio. t q instituto admisso per bono. pos. secundum tabu. non sit locus substitutioni vulgari, que fit per hec verba, si heres non erit. Dixi ſ. de vulga. & pupil. l. j. Opp. verbum heres prolatum in cõditione, debet intelligi de herede vero, non de herede in effectu, vt j. eod. l. qui heredi. in prin. Solu. Appellatione †heredis continetur etiam bonorum possessor, vt hic & j. ad trebel. l. j. §. bonorum. j. de verbo. sign. l. hereditatis. Non obſt. l. qui heredi. quia dominus non est heres. Dixi in l. cum filio familias. supra de lega. j.

1 ☞ Conditio casualis non scinditur, potestatiua quandoque.

a **§. Si primo.** [a]Conditio, si aliquis heres non erit, deficit illo existente herede pro parte. hoc dicit. Opp. q legatum debeatur, q hic verba, si heres nõ erit, debent intelligi quatenus heres non erit, vt ſ. de leg. j. l. Stichum. Sol. Quidam dicunt, q ibi dixit, qui meus erit, hic dixit, ſ. Sed hoc est contra l. ij. ſ. de condi. instit. quare dic, q ibi loquitur quando conditio respicit ipsam rem legatam. & est de ipsa re legata: secus si conditio respicit aliam rem. & est de illa re, vel persona, vt hic. †Quo casu conditio non rescinditur, si est casualis, vt j. eo. l. qui duobus. Potestatiua vero quandoque scinditur, vt dicam forte in l. Paulius. j. eod. vel forte in l. que conditio. j. eo. quod not.

ADDITIO.

a ALEX. Si a primo. Vide q no. dicit Bartol. per istum tex. in Lauus. j. eod.

LEX XX.

Non dubitamus. Conditio turpis hacta. hoc dicit, de hoc plene in l. j. & l. que sub conditione. ſ. de condi. instit.

LEX XXI.

1 ☞ Ignorantia iuris quando impediat aditionem hereditatis.

2 Sententia lata ab eo qui ignorat se iudicem. quando valeat.

3 Bestia a tutore. qui ignorat se tutorem, quando valeant.

4 Sententia lata contra verum contumacem, cum iudici non constiterit de contumacia, non valet, cum nec etiam processus valeat. Cautela quod quando fertur sententia contra contumacẽ, in sententia inseratur, visis citationibus de eo factis, & visa cõtumacia.

5 Si iudex sciuit contumaciam, sed credebat diem feriatum, cum non esset, sententia non vitiatur.

Altum. Ad hoc vt possit adiri hereditas, requiritur q conditio adiecta in institutione existat, & eam extitisse heres sciat. In conditionibus iuris sufficit solummodo q existat. hoc dicit & est no. l. Opp. ad primum dictum. ſ. eo. l. ij. Solu. Ad purificandam institutionem in conditionibus casualibus, non requiritur scientia heredis, vt ibi: sed ad adeundam hereditatem requiritur scientia conditionis implete, vt hic. Oppo. ſ. de acq. her. l. si quis extraneus. §. fi. Blos. solut ibi multis modis. Dy. dicit, q ibi putabat se instituturum pure, cum esset institutus sub cõditione, & cõditio extiterat, & sic conditio erat purificata: hic sciebat se instituturum sub conditione, & ignorabat eam extitisse: dic vt ibi. Ad secundum dictum opp. de acquirẽ. hered. l. qui in aliena. §. fi is qui. Sol. ignorantia iuris sui non impedit aditionem, quando nõ impedit consensum, vt hic. Volebat enim in omnem eventum esse heres. Sed si ignorantia impediret consensum, puta quia volebat facere heredem patrem, & ipse nolebat esse heres, si sui iuris esset, tunc enim impediret aditionem, vt ibi. Opp. de acq. here. l. is qui se putat. Sol. eo modo ibi ignorantia iuris sui, impedit consensum, vt ibi dixi. Opp. de acquiren. hered. l. heres institutus. in fi.

1 vbi ignorantia iuris persone, impedit aditionem. Solu †Quandoque per ignorantiam iuris persone ignoratur ius, & valet testamẽti, ex quo principaliter defertur ius aditionis hereditatis, vt si quis ignorat, an testator fuerit liber, vel seruus. filiusfamilias, vel sui iuris, & tunc impeditur ius adeundi hereditatem, vt in contrario. Quandoq; propter ignorantiam iuris persone, nõ ignoratur valor testamenti, vt in exemplis hic positis: nam siue heres institutus sit filiusfamilias, vel sui iuris: liber vel seruus. testamentum valet. Unde circa principale ius adeundi non dubitatur, quia certum est q filio competit: sed dubitatur de quibusdam adminiculis, scilicet an cum iussu possit adire, & propter hoc non impedit, vt hic. Et hoc dicit tex. in l. sed & si de sua. §. j. de acquiren. here. Et hec sunt vtilia ad q.

2 a Aliquis in veritate est iudex sed si ignorat se iudicem, an valeat eius sententia? Respo. si ignorat illud, ex quo sibi principaliter iurisdictio competit, nõ valet quod facit, arg. l. quero. ſ. de eo qui pro tut. quod tenet Bull. in l. obseruare. ſ. de officio proconsul. & leg. sed si scit illud propter quod principaliter est iudex, ignorat tamen aliquod adminiculum, vt puta iurisdictionem eius prorogata esse per partes, tũc

b non vitiatur[b] quod agit, l. ij. §. j. ſ. de iudi. Item in similibus, †si tu-

3 tor ignorat se tutorem, non valet quod facit, d. l. quero. Sed si scit se tutorem, putabat autem se administrare non posse, cum de iure posset, tunc non impediretur quod agit. argu. huius legis in fi.

4 & l. sed & si de sua. §. j. de acquiren. hered. † Item facit, pone quod iu-

* dex[*] pronunciauit contra aliquem tanquã contra contumacem, cum ipsius contumacia non esset iudici nota, licet in veritate esset contumax, non valebit processus, quia illud principale propter quod pronunciat, & quod ius pronunciãdi habebat ignorabat. Ita tenet Jnn. extra de officio deleg. cap. cum contingat, in gl. super verſic. iuste. Dico quod est casus in l. hec autem. §. j. ſ. quib. ex cauſ. in poſſeſ. eat. & ideo cautela est quod in sententijs que proferuntur contra contumaces, inseratur in sententia, visis citationibus de eo factis, & eius contumacia, vt patet ex act. s, &c. Sed

5 si iudex †sciebat contumaciã, credebat autem diem feriatum, cum

non esset, talis error nō vitiaret processum. Non enim erat super principali, sed super quodam amminiculo, arg. eorum que dicta
c sunt. Sed contra predicta[c] facit c. prudentiam, extra de offi. dele. vbi si committitur causa pluribus, q̄ si quis eorum interesse non possit, quod alius faciat, omnes habent iurisdictionē insolidum, tunc vnus non posset procedere, nisi sibi constet de impedimento alterius. Solu. ibi loquitur in conditione apposita ab homine,
b non a iure,[d] ideo indistincte debet fieri, vt in prin. huius legis.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶ Ad questio. An gesta per iudicem ignorantē se iudicem, valeāt, addē q̄ hic que hic dicuntur, habent locū in inferiori a principe, sed nō in principe, vt volunt Jmo. in c. ex tenore, de fo. compe. z vide per Ange. in rep. l. falsus. C. de fur. in vlti. questio. z Jnn. in c. cū ex officij. de prescri. z vide no. per Bar. in l. j. C. vbi de cri. dicit etiam Bal. in l. ea que. C. de temp. in inte. rest. petē. q̄ ante presentationē rescripti, nihil potest fieri eius auctoritate. z idē in l. j. C. vt lite pē. Jtē non habent locū in Papa vt voluit Jmo. in d. c. ex tenore, dicit bal. in auth. z q. C. de bo. au. ind. pos. q̄ qui mittit in possessionē ad literas alteri[s] iudicis, illud nō pōt facere ante habitas literas. Et de materia habet latissime per Bal. in d. l. falsus. Et hic adde Bald. in d. l. sed z si de sua. Et ista faciunt, an delegatus dicatur habere iurisdictionē, antequā litere delegatorie sint sibi trāsmisse. z Lyn. in l. mandatū, C. man. dixit, talem iudicem habere iurisdictionē. z per Ly. videtur tex. in c. super eo, ej ij. de ap. vbi papa appellat iudicē eum, cui nō sunt trāsmisse litere. Adde quod no. Bal. in authen. qui semel. in prin. quomodo, z quando iud. z Bald. in l. falsus. C. de fur. z ibi etiā dicitur quid in executore testamēti. Et q̄ habeat etiā exercitium iuris, est tex. in c. quoniam cōtra. de prob. z in c. si clericus. z in c. fi. de prebē. in vj. z in c. cū teneamur. eo. ti. Et pro hoc facit id quod dicitur hic. Nā si in rescripto apponeretur a[l]iqua forma, cum illa scire nō possit, non potest exercere, vt hic no. ad hoc facit q̄ no. bar. in l. absenti. de do. z ibi de hoc per Ro. Simile dicitur in procuratore, an possit exercere antequam habeat mandatū, de quo per Spe. in ti. de procu. §. j. versi. quid si gl. z Arc. in c. is qui. de procu. in vj. z gl. in cle. j. de procu. Bal. in l. quero §. de procu. q̄ nisi videat formā mādati, non potest exercere. arg. d. l. diligenter. §. man. z l. quero ad hoc similiter facit quod no. Bart. in d. l. absenti. z ibi de hoc per Ro. nisi forte in mandato diceretur, ex nunc constituo te procuratorem, ꝛc. de quo late per Bart. in d. l. falsus. z aliquid per eum in l. eius qui. fi. cer. pe. z Bartol. in l. si pupilli. §. j. de nego. ge. Sed quid si delegans revocat delegatum, an ante notificationē processus sit nullus? vide Bald. in d. l. mandatum. in j. colum.
b ALEX. ¶ Non vitiatur. Et istud est verū in iudice ordinario, secus in delegato. l. ij. §. sed si iudex. de iu. secundū Jmo. hic, z vide Jnn. in c. ex insinuatione. de app. z glos. in c. de procu. z Arc. in c. qui ad agendū. de procu. z not. in c. super eo. de acc. z in d. c. prudētiam. Et ad materiam adde Bar. in l. ij. C. de eden. z in l. si finita. §. Jul. in vlti. col. de dam. infe. z Bar. in l. ij. in prin. §. de iud. z in l. properandum. §. z si quidem. in prin. C. de iud. Bald. in l. ij. C. de spon. z Bar. in l. generaliter. §. his de presentib⁹. C. de rebus cre. Fallunt ista in actibus voluntarie iurisdictionis secundum bal. in authen. matri z aui. ad fin. C. quando mu. tu. offi. fun. potest.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Pone quod iudex. z Quid autem in arbitro, vide Are. consi. lxviij. in j. dub.
c ALEX. ¶ Contra predicta. Ista doc. hic per Bar. in d. l. si vni ex pluribus. de re iud. z Bar. in l. heredes. mei. §. fi. ad treb. z Bal. late in d. l. falsus. per d. c. prudētiā. z c. ij. z c. cū plures. de offi. deleg. in vj. no. limita in cōmissione facta aliquibus iudicibus q̄ debeāt cognoscere de idoneitate alicuius, vt eo casu quo reperiāt idoneum, sibi prouideant de certo beneficio, remittendo eorum conscientijs. cum clausula, de qua hic, videlicet q̄ si vnus ex socijs abfuerit, seu plures abfuerint, alter possit procedere sine socijs, q̄ isto casu si socij voluerint adesse, z vnus procedat ignorans istū nolle adesse, nihilominus processus, z sententia valet, licet ignorauerit. Ista fuit notabilis decisio do. de Rot. dec. dlix. z no. in c. dilecto. ad fi. de appella. Jta dicūt ipsi in d. c. prudentiā, non habere locū in commissione facta super beneficialibus, vt dixi, q̄s est not. Et ad ista in simili vide no. questio. quā posui post Bart. in l. de die. §. si de fideiusso⁹. qui satis. cogā. Et ad p̄dicta in simili querit bal. in l. cum sententiam. in fi. C. de senten. si potestas non potest iudicare, nisi intersint duo consules. z illi nollent interesse, quid fiendum. Et predic. decisio. do. de ro. alle. Rom. fin. suo. xiij. alias. xiij.
b ALEX. ¶ Non a iure. Contrarium videtur determinare Bald. in d. l. falsus. C. de fur.

LEX XXII.

g **Quoties.** [a] Fideicommissum relictū in defectum conditionis, que a iure remittitur, nō debetur, h. d. Opp. C. de indi. vidu. aut hen. cui relictum.

Solu. Hec conditio hodie a iure non remittitur in vidua virgine est mutatum. Opp. §. de lega. iij. l. non dubium. Sed fuit relictum simpliciter, hic in defectum conditionis, que remittitur.

ADDITIO.

g ALEX. ¶ Quoties. Et istam l. vide not. alleg. per Bar. cum tale. §. rescriptum.

LEX XXIII.

g **Qui duobus.** [a] Conditio non potest fieri pro solido per impleri. Opp. §. si quis cau. l. si seruus. §. si plurium. Solu. dicitur, quia non potest habere effectum pro solido, vt placet §. eod. l. Plautius, vel forte in l. que conditio. §. eo.

ADDITIO.

g ALEX. ¶ Qui duobus. Ad hanc legem vide Bald. in l. q. C. quando non pe. part. Et per hanc l. in fin. decidit Bal. q. in l. fin. in princ. in ver. pone testatoz. C. de legat.

LEX XXIIII.

g **Are ciuili.** Si per grauatum impletum. plementum conditionis pleta habetur[a] tam in vltimis voluntatibus contractibus. h. d. Oppo. §. eod. l. qui heredi. §. fi. Solu pediebatur per grauatum: sed alias conditio non Oppo. C. de condi. inser. l. legatum. Solu. ibi condit casum, hic per factum grauati. De quo plene distin l. in testamento ita.

ADDITIO.

g ALEX. ¶ Pro impleta habet. Hāc l. not. limita in tes uato qui nondū soluit legatum legatario, q̄ licet per mel steterit, quo minus impleatur cōditio, poterit tamē ceptionem cōsequi vt cōditio adhuc impleatur, z sic gare. Jta Bal. z ibi clarius Jmo. in l. cui fundus §. et plures. in pen. q. Sed Ang. videtur tenere contrarium fundus alle. ad hoc. l. fi. C. eo. z Bar. in l. qui decē. per hanc l. z l. Jul. §. eo. dixit sing. Ang. in l. quemā C. de adul. q̄ licet excōmunicatus non possit opponere nem compensationis, vel bannitus. ex forma statuti, ponat in hac forma, non soluo tibi, quia tu non solus es lis exceptio excommunicati. vel banniti admittitur, habetur pro facta, quod tenemenți, z no. quia dignum.

LEX XXV.

Cum vir. Si inter virum. z vxorem liberis, intelligit de natis liberis cit. Not. ad id quod dixi in l. post dotem cet q̄ consuetudo que dicit dotem remanere apud lier decesserit in matrimonio cum liberis, intelligit ex eis natis vt hic. z l. fi. inter. §. de pac. dot.

LEX XXV.

Hec scriptura. Conditio alternativa tur illa, que potest vno modis impleri, z si in conditione est aliquid turp. reijcitur, z aliud est implendum. h. d. Dy. formal hic man di tibi bouem vt Capuam vadas. z hominem occidas, ve fecisti: an possit repeti quod est datum? Quam questionem mat gloss. in l. ij. §. de cond. ob turp. caus.

§. Cum eadem. Jus accrescendi transmitti ad heredes. hoc dixit.

LEX XXVII.

1 Exemplar si deficit, deficit z exemplatum.
2 Dispositio testatoris si ex aliqua causa commutatur in alia dispositione commutata, non intelligitur repetita pena que prima.

Petrus Martini si citatur vt Petrus Joannis, non incidit penam contumacie.

g **In testamento.** [a†] Si deficit exemplar
1 ficit exemplatum. h. d. Bo.
2 ta quod dixi in summario. † Not. q̄ quando dispositio stratoris ex aliqua causa commutatur in alium modum, q̄ dispositione commutata non intelligitur repetita pena, que prima erat adiecta. Facit §. e. l. multa. Facit ad q. si ille qui re tur Pet. Marti. fuit citatus sub hoc nomine Pet. Jo. et non incidit in penam contumacie: quod dic, vt dixi §. el. testratio. in princ. Oppon. q̄ non possit relinqui nomine pene, princ. de his que pe. no. Solu. glo. Tu dic, vt dixi in l. mulier Opp. de consti. pecu. l. j. §. enim. Sol. hic suppletur officio cet obligatio deficiat. ¶ Quero. an in dubio ex istis verbis sumatur testatorem sensisse de illo nonumēro quod reperitur obst. variationę demonstrationum, dic vt dixi §. eo. l. dem

ADDITIO.

g ALEX. ¶ In testamento. Ad istam l. vide omnino Bald. in

qual. do seu. priue. vbi facit istum tex. singu. Item per hanc. l. decidit Bal. q. no. in l. ad quod pauperibus: de epis. & cle. & pulchre in l. j. in vi. opp. C. de his que pe. no. & in ea. l. in ver. nono quero. Adde que voluit Rom. consi. ccccix.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Quid autem si non deficiat exemplar, sed diuersimode habetur, vide text. & quod per illum not. Panor. in c. olim. de consuet. & illum tex. reputat sing. do. Clau. de Aquis in l. illa. j. de ver. obli.

LEX XXVIII.

Ille. Conditio de nubendo arbitrio alterius, reijcitur: ideo non nocet, si ille, qui debet arbitrari ante moriatur. hoc dicit. Opp. j. eo. l. in testamento. Sol. hoc ideo, quia conditio reijcitur, l. cu tale. §. Meuie. j. eo. fin Dyn.

1 ☞ Species vna loco alterius succedit, ex voluntate defuncti.

1 **§ Titia.** †Una species loco alterius succedit ex voluntate defuncti. h. d. Cōcor. s. de do. int. vir. & vxo. l. si donate. §. si sponsus. Opp. s. de adi. leg. l. cum seruus. Gl. non sol. Dyn. dicit, q ibi legatū consistebat in re certa, & de presenti, ideo illius alienatione extinguitur, & redēptione nō integratur: hic cōsistebat in re certa, inspecto presenti tēpore, sed dirigebatur substantia legati in diē mortis. Istud nō videtur soluere contrariū. Nam Agathea, que fuit legata tēpore mortis non reperitur tempore testatoris: ergo legatū debet extingui, vt s. de le. j. l. stichum qui meus erit. & sicut per alienationē extinguitur legatū factum pure, ita factum sub ista conditione, qui meus erit: imo citius, quia ibi non distinguitur, an voluntarie, vel necessario alienet, l. scribit Quintus. §. j. de au. & ar. le. Unde dic vt Dy. dicit in so. alterius contrarij. de quo j. dicā, scilicet q verba testatoris hic posita possunt intelligi duobus, modis. Primo, q testator habuit respectum ad certas, & determinatas personas seruorum. & si hoc constaret, per alienationem seruorum extingueretur legatum, nec re integraretur per redemptionem, vt in contrarijs. Secundo modo potest intelligi, q non habuit respectum ad certas personas, sed q illa ancilla que vocabitur Agathea, & ille seruus qui vocabitur Philargyrus, qui sui erunt, cum morietur debeantur, & sic non sensit magis de illo quam de isto, sed solum respicit ad nomē. Sed in dubio qualiter debeat intelligi, determinat hec lex. Nam ex eo quod illi redempte imponit nomen Agathea, nō videtur se retulisse ad certas personas, sed magis ad eos, quos illud nomen habere contigerit. Opp. per impositionem istius nominis nō potest induci legatum, cum in his que fiunt post testamentum, omnia debeant ex integro fieri, l. heredes. §. si quid post. de test. Gl. non soluit. Dic per impositionē istius nominis, de nouo non disposuit: sed declarāt testatorem ab initio sic sensisse, vt s. dixi. que declaratio potest fieri cum minori solennitate, l. heredes. §. sed & si notā. s. de test. Op. s. de pig. l. fideiussor. l. lucius. gl. non soluit. Dicit Dyn. qd ibi fuerunt obligata mancipia certa, ideo obligatio non extinguitur ad redempta postea: hic autem non legabantur certa de presenti. Ex istis verbis apparet Dy. intellexisse eo modo quo s. solui primū contrarium. Opp. s. de leg. j. l. stichū. sol. vt ibi patet ex pdictis. Hec verba aliter intelligūtur hic: alit ibi.

LEX XXIX.

1 ☞ Conditio potestatiua facilis, in hereditate potest quandocunque impleri vsque ad vltimum, vite spiritū, in legatis statim impletur cum potest.

2 Conditio potestatiua apposita hereditati, vel legato quo ad implementum, quando sit idem in vno quod in alio.

3 Conditio potestatiua, si non impleuit cum potuit, mora purgari potest quo ad exceptionem consequendam, non ad actionem.

a **Hec conditio.** [a]Conditio potestatiua facilis debet impleri statim cū potest. h. d. Opp. q ista conditio impleri potest, quandocunque vsque ad vltimum vite spiritum. vt de here. insti. l. suus quoque. & l. fi. de condi. insti. Sol. Pe. vt refert Cy. C. de condi. inser. l. pe. in v. q. & Gul. de Cun. in l. dedi. in princip. de condi. ob cau. dicunt q contraria loquuntur in cōditionibus potestatiuis, que consistunt in dando: hic in his que consistunt in faciendo. Que solu. est contraria. l. j. §. idem si ita. j. ti. j. vbi etiā si consistit in dando, debet statim impleri. †Unde dicas, qd aliud in hereditate, vt in cōtrarijs: aliud si apponitur in legatis, vt hic. Ita dicit gl. in l. si quis instituatur. de here. insti. Et hoc alibi tenet Pet. scilicet in l. j. de insti. & substi. Ratio, quia in hereditate vertitur maius periculum, quam in legato. Contra hoc videtur j. ti. j. l. j. §. Item si ita. vbi in herede idem dicitur q hic in legatario.

2 Sol. †quandoque conditio apponitur heredi, & hereditati, quia nisi eam impleat, perdit hereditatē, & tunc loquitur quod dixi: quādoque apponitur heredi, & non hereditati, sed respectu alterius grauaminis, quia nisi impleuerit, cogitur aliud legatum dare. tunc idem q in legato. vt d. §. item si ita. Opp. q sufficiat cautio Muciana, vt s. eo. l. Mutiane Sol. ibi in conditionibus, que consistūt in non faciendo. Opp. de verbo. obli. l. ita stipulatus. Solu. ibi in

b contractibus in quibus potest conditio quādoque impleri[b]: hic in vltimis voluntatibus, in quibus distinguitur, vt ex predictis

3 apparet, que diligenter no. ¶ †Quero si non[c] impleuit cum potuit, an possit mora purgari? Respond. non quo ad actionem consequendam, l. Thais. §. j. & §. intra. j. de fideicom. lib. sed ad exce-

d ptionem sic, [d]vt l. j. §. item si ita. j. ti. j. s. de pen. l. j.

ADDITIONES.

a Hec conditio. Pro concordia, aduerte quod licita est arg. de contractibus ad vltimas voluntates in illo casu, videlicet q conditio potestatiua in contractibus adita hereditate habet pro defecta, si non est impleta cum primū fieri poterit, sicut dicimus in vltimis volūtatibus sm Bal. in l. si quis arbitratu. ver. quero quanto tēpore. ff. de verb. obl. cōtrarius alle. in hac l. hec cōditio. Sol. bar. in d. l. si quis arbitratu, nō simpliciter dicit contrariū, sed solum dicit facit l. hec conditio. ff. de cōdi. & demō. q arbitrator debeat decidere causam sibi cōmissam circa extrinseca in casu posito per Bar. ibidē. Preterea nō per hoc dicit, si nō fiat q finiatur arbitramentū, vt dicitur in vltimis voluntatibus conditionē haberi pro defecta, ergo in terminis proprijs non loquitur vbique.

b ALEX. Quandoque impleri. Aduerte, quia Bar. videtur velle q etiam sit idem in contractibus, in l. si quis arbitratu. de verbo. obl. in versi. quero quāto tempore. & ibi dixi. & adde bal. in l. pe. C. eo. & ista lex facit an teneat citatio sine termino, de quo vide quod scripsi in l. liber homo. §. decem. de verb. obl.

c POMA. ¶ Quero si non. Et hoc limita, nisi in libertate. l. Paulus. §. j. de fid. li. secundum Ang. in l. si insulam. de verbo. oblig.

d ALEX. ¶ Exceptionem sic. Adde Imo. in l. Mutiane. s. eod. & Cyn in l. si plures. de condi. inser. & Cy. & bal. in l. j. ad fi. C. de insti. & substi. & Bal. in l. si super. in fi. C. de transac.

LEX XXX.

Si separatim. Coniunctis re, portio accrescit sine onere, hoc dicit.

LEX XXXI.

1 ☞ Conditio in casibus in quibus habetur pro impleta, qualiter agi debeat, vide in fi.

In testamento. Ista est bona lex, & h. d. Si conditio mista, per casum deficit, relictum deficit: secus si per alium, in cuius persona cōfertur, sit impedita. h. d. Hic tractabo

a materia de effectu cōditionis[a] Gl. tangit. s. de cond. inst. l. ei qui. & vide cum illa gl. l. j. C. de inst. & subst. ¶ Opp. de cond. inst. l. que sub conditione. §. quoties. Sol. vt in gl. q ibi in conditione potestatiua, que consistit in potestate honorati, hic in mista que cōsistit in potestate honorati, & alterius, & vide gl. que incipit, imo videtur, ibi itē, ad idē vsque ibi, nisi, est ne vera ista? Uidetur q nō, quia manumittere seruū depēdet ex potestate mea & serui mei, ergo est mista. Sed non est verū, quia nō potest facere q non sit ciuis Romanus, ergo est mere potestatiua. Sed nō est verū quia ipse nō potest nolle, nisi esset ciuis Ro. quia est mere potestatiua, l. fi. §. si vero quidā. C. de ma. test. Ad istud op. de l. inde Nerati[9]. §. idē iulianus. s. ad l. aq. So. vt in gl. ibi, impedior per tertiū, ideo ille tert.[9] mihi tenetur. Sed op. de l. si Titius. s. e. So. ibi impedit per tertium, &c. Gl. in l. j. de inst. & subst. facit istud contrariū, & non sol. Dic q in l. si Titi[9]. impedior per tertiū iuste. & cōtra eū actionem nō habeo sz peto legatū: & d. l. inde Neratius. loquitur qū iniuste impedior per tertiū, ideo habeo actionē contra tertiū, & cōsequor legatū & ideo i cōditione potestatiua distingue, vt hac gl. adiecto mēbro de l. Titius statuas. s. e. vide glo. ibi, sz impediens, &c. & sic secus si iuste, vt s. e. l. si Titius. Op. & assumo oppositionē que est in princ. gl. q in cōditione mista, cōsequitur legatū, l. j. §. annua. s. de ann. leg. & l. Caio. de ali. & cib. le. Sol. gl. q est speciale i alimētis. & sic glo. soluit in l. j. C. de inst. & subst. Et de hoc no. C. de le. l. j. Dy. i c. iputari. extra de re. iur. li. vj. nō tenet istā sol. sz. dicit, q dz distingui, aut apponit in psona honorati, aut grauati, sz dictum Dy. nō examino hic: sz examinabo i l. illis libertis. j. e. Sz ad contraria rūdeo, q ibi loquit in cōditione successiua, & que habet tractū successiuū, hic in momētanea causa, de qua quid iuris sit, dicā j. e. l. illis. & doc. tangunt in l. j. C. de le. Opp. de l. si fundū p fideicō. alias est l. si Titio. de le. j. Gl. in l. j. de inst. & subst. sol. q ibi in mo-

b do[b] hic in cōditione, & est bona sol. Sed cōtra hoc op. q i modo sit idē, q in cōditione, l. Titio centū. §. ante nuptias. j. e. Breuiter quicqd dicat Dy. respōdeo, q ibi nō est modus, sed conditio nuptiarū, vt ibi dicā. Et qd ibi nō loquatur in modo, sed in cōditione, sentit hic gl. ibi nisi in casibus. dū alle. l. Titio. §. ante & ibi di-

* cam. Op. de l. cū ita. *dat libertas. j. e. Sol. gl. q ibi speciale fauore libertatis, & bene: & l. cū ita. si bene respicias, loquit in cōditione, si decē dederis Titio, sed nō videtur q ista conditio sit mista, sed mere potestatiua, & illa lex nō debuit cadere sub hoc mēbro l. suus quoq. i prin. s. de her. inst. Pet. & Cy. hoc dicūt i l. j. C. d his que sub modo. & l. pe. circa fi. s. de cond. inst. & sic videt q sit mere

potestatiua. Et hoc dicã i l.j. C.de his que sub modo,z l.pe. C.de cond.instit. Videre,istud non est verum,quia est contra l.cũ ita. j.eodem. Nam si esset mere potestatiua,deficiens per casum, non deficeret legatũ:quod est falsum,vt ibi.nisi fauore libertatis. Ad l.suus quoque, circa fin. respondeo quod excludit casualem conditionem,non mistam, ergo quando est conditio mista, distingue tria verba pro declaratione gl. Aut loqueris in modo,aut in cõditione,z tunc aut in successiua,z dicã j.eo.Illis. Aut habet tractum momentaneum,z tunc aut deficit facto eius,in cuius persona debet conferri,aut casu,vt ex predictis apparet. Et si casu,aut in libertate,aut in alijs,vt ex predictis patet. Sed cõtra istud opponde l.si pater. C.de instit.z substit.z l.j.§.ineſt autem.ff.eod.vbi dicitur q̃ euentus expectetur indistincte. Solu.ibi in mera casuali, hic in mista. Sed quod hic dicitur de mista, potest intelligi duobus modis. Uno modo de ea que pendet ex volũtate mea, z alterius,vt hic. Alio modo dico mista,hoc est ex potestate mea, z viribus fortune,ideo est idez quod in casuali:z ita sentit hic gl. Rationem differentie inter cõditionem potestatiuam, casualem, z mistam. Ly.tangit in gl.dicte l.si pater. C.de instit.z substi. Old. assignat ibidẽ sic. Quãdo est cõditio casualis testatoꝛ voluit multum grauare legatarium,z ideo expectatur dubius euentus,nec curatur qualiter deficiat,nisi deficiat per grauatum, l.j.ff.co.z l. iure ciuili.eod. titu.z l.in executione. ff. fin.j. de verbo.obli. Sed in potestatiua,ideo satis voluit modicum legatarium grauare satis est, si per te non stet: sed in conditione mista voluit grauare plus quam in potestatiua,minus quam in casuali,z ideo eligitur media via,vt distinguatur, an deficiat ex casu, vel facto alterius, in cuius persona confertur:habetis tex. distinguentes. Aut per tertium impediꝛ hoc directo agentem, vt impediat existentiam conditionis,z habetur pro impleta,l.ij.z l.dedi.ff.de cõd. ob cau. Aut impediꝛ per tertium hoc non agentem directo,sed per quãdam consequentiam,z tunc conditio non habetur pro impleta.l. iij.ff.si quis seruum.j.de statulibe.l.non omne.co.tit. Aut dubitatur quo iure impediatur,z in dubio videtur prestari impedimentum[c] directo,vt non impleatur conditio,l.iij.ff.j.de statuliber.qui tex.omnes casus istos videtur probare. ¶ Alterius quero de solenni dubio in istis casibus, in quibus conditio habetur pro impleta.agetur ne[d] ex testamento,vel qualiter? Or guarda.hec glo. in l.ij.C.de instit.z substitutio,videtur dicere quod agitur extraordinario iure.[e] Sed respõsio vera est illa,de qua dicit tex.in his casibus,[f] in quibus conditio habetur pro impleta,de iure cõmuni agitur ex testamento. In illis casibus, in quibus habetur iure,seu fauore speciali pro impleta,vt in libertate,non agetur ex testamento.sed iure extraordinario,scilicet actione in factũ,vel condictione ex lege,l.si peculiũ.ff.is cui.j.de statulib. ¶ Quero quid voluerit dicere tex.in d.l.ij.C.de instit.z substi.quando dicit,extraordinario iure.nescio quid voluerit Imperatoꝛ. Nõ dicas,id est, iudicis officio:sed dic, id est,magis ex interpretatione, quam ex propria significatione, vt videtur tex.in l.pe, in prin.z ff.j.j.cod.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Effectu conditionis. Sed dubitari potest. quid si testatoꝛ dixerit econuerso ad hanc legem. videlicet relinquo Titio centum si Seia ei nupserit, verum si seia ei nolit nubere. Titius debeat habere legatum,vel relictum.ista lex facit q̃ sic. Ly. tamen in l.j.C. de instit.z sub.in vlt.col.tenet contrarium. z sequitur hic Jmo. quia conditio est principaliter in persona Seie, apposita per l.enim ab eo.ff.de contrahen.emp. Quid autem in contractu, si promitto Seie centum, si nupserit Titio, an debebit habere si stat per Titiũ:Ly.in d.l.j.q̃ non. Sed Jmo.hic tenet cõtrarium per l.iure ciuili.ff.co.in fin. Et vtrum sufficiat si Titius nolit semel nubere,si post ex interuallo velit,vide Lyn.z Bald. in d.l.j.z Jmol.hic.z habetur in l.si ea.de condit.inser.z in l.pater. ff. finali infra eodem. z de materia huius legis vide Joannem Calder.in disputatio.incipiente,recto:z ecclesie sancti.

b ALEX. ¶ Ibi in modo.No.primo quod licet dispositio sub modo deficiat per casum, tamen non deficit relictum. Et iste est casus in d.§ fundum.ff.iulianus.alias incip.l.si Titio.z est ad hoc singu.z melioꝛ de coꝛpoze iuris.secundum Jmo.hic, z vide Bar. in l.quibus diebus,ff.Termilius.j.e.z textum in d.l. Lucius.ff. quisquis.el primo,z ibi Barr.vbi est similis text.ff. de leg.ij.vide Joan.Cald.in disputa.incip. Rectoꝛ ecclesie.

* ALEX. ¶ Op.de l.cum ita.Adde Bar.in l.ff.C.de cond.insert. z de hoc,an conditio vendi sit potestatiua, vide Bal.post gloss.z alios in l.j.C.de instit.z substi.in j.quest.

c ALEX. ¶ Prestari impedimentum. Adde Bal.in l.,si pater.in iij.q.ix.opposi.C.de instit.z substi.

d ALEX. ¶ Agetur ne. In istis casibus qualiter agatur, quãdo conditio habeatur pro impleta. Pro hoc est text.in l.cum pupillus,ibi,iure communi j.eodem.

e ALEX. ¶ Extraordinario iure. Intelligas officio iudicis. cui j.cod.vide Jmo.hic qui in hoc videtur tenere contra Bart. Bal.in l.ij.C.de instit.z substi.in iij.oppo.

LEX XXXII.

a **Quamuis.** [a]Erroꝛ calculi in reddenda ratione.z reliquoꝛum restitutione non impedit conditionem deficere.h.d. Not. diligenter pro officio

b tã pena:z si restituãt, z in computatione fuit erratum,[b] apud eos rem ancat,q̃ in penam non incidant.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quamuis. Not.de erroꝛe calculi. Hãc l.pro modo alleg. Bal.in l.j.C.si aduer.solu.q̃ parum defectus in ratione reddenda nõ vitiat.z Bal.in l.pro hereditarijs.in verſ.ad ac.z dicit q̃ est hic fin.l.z non est alibi, z hoc intellige, vt dicit. Si quis autem tenetur ad certam quantitatem sub pena deficiat in vno numo, an incidat in penã:no. Bal.in ri. C. trahen.emp.in z.q.z in si.facit quod no. Bald.in l.ij.vers.si rescin.ven.sed contradicit Bal.in l.edem.loca.z vide Bal. then.eisdem.de secun.nup.z ad hanc l.vide quedam verba in consi. inci.presupposito statuto communis Papie.

b ALEX. ¶ Fuit erratum. Et vide omnino quod dicit [illegible] m qui.ff.in popularibus.in prin de iure iuran.

LEX XXXII

Falsa. Falsa demonstratio nõ vitiat legem hoc die supra eodem.l.demonstratio.

a **ff. Sed sicui.** Augmentum dignitatis non [illegible] guit[a] legatum.hoc dicit.ff.eodem. [illegible] stio de eo qui promisit dare schachũ matum eius petite [illegible] ded.z cum petite facto Regina. De qua dixi in Legatis [illegible] ficio.ff.de le.iij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non extinguit. Vide Bar.z Bal.in l.pe.ff.de [illegible]

1 ☞ Pluralitas quando resoluatur in suas singularitates.

ff. Si quis. Una pluralitas geminat pluralitates.h.d. Op.ff.de pig.ac.fi.nec fin.ff.si annua. Sol.ibi fuit appositũ pronomen, quisque, reciprocatiuum, sicut collectiuũ, omnes.l.hoc articulo.de hereditatis.

a po.[a] de impu.z alias subst.l.cum quidam. Solubiliter dicas, que,que similiter est collectiua.licet gl. aliter soluat in d.articulo.Opp.de imp.z alijs subst.l.quamuis. Sic in l.de ea

1 lo,soluit. Tu dic melius,quandoq̃ vna pluralitas resoluitur in res,z diuersos affectus,tunc resoluitur in suas singularitates hic.Quandoq̃ respicit vnum communem effectum,tunc non soluitur,vt l.contraria. Ibi enim pluribus erat [illegible] gariter,z sic respectu vnius hereditatis, z sicut vniuersa singularitates. Ita tenebat Jac.Butri.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Opp. Vide Bar.in l.scire debemus.in prin. vers. obligã in l.si ita quis stipulatus fuerit z.aureos.centum.si [illegible] uus.ff.si plurium.si quis cau.z vide gl.in l.ij.ff.hoc autem [illegible] rioꝛi, de iti.actuque prima.z Jmo. hic post Petrum. n.li. quidam.in j.not.z in l.j.C.de condi.inser.vide Dy.in reg.pa lis locutio.de regulis iuris.

LEX XXXIIII.

1 ☞ Omissio indictionis licet vitiet instrumentum, tamen [illegible] ctio apposita coꝛrupte non vitiat.

Jnominatim. Demonstratio sit per [illegible] demonstrate. Item falsa demonstratio non vitiat. [illegible] primo dicit,q̃ demonstratio per nomina propria fit,z hoc [illegible] mune. Secundo q̃ fit per demonstrationem corporis, vt talis cus,talis claudus,z similia. Tertio per demonstrationem [illegible] vel artificij,z hoc est clarum. Quarto per demonstrationem cessitudinis,vel affinitatis. Non ergo est necesse,q̃ nomen patris alicuius apponatur.sed sufficit per nominationẽ patrui, fratris vel affinis,z sufficit q̃ dicatur,talis vxoꝛ talis. Ultimo notanter q̃ licet demonstratio sit falsa,si constat de quo fuerit [illegible] toꝛ,tamen nominatim dicitur relictum, z sic plus est demonstra

1 tionem falsam apponere, quam nullam apponere, z sic videtur casus pro opi. Dy.quam tenuit in suo consi.q̃ licet indictio [illegible]

a sa vitiet instrumentum, tamẽ apposita licet coꝛrupte,non vitiat. Constat enim q̃ notarius sensit de indictione, que currebat anno, quam adscripsit, licet in demonstratione indictionis [illegible] turet:vnde pro nominato habetur,vt hic. De quo dixi prin. fin.l.si librarius.de reg.iur licet Jo.and.aliter dicat super [illegible] fine sexti libri.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Non vitiat. Indictio coꝛrupte scripta vtrum vitiet adde Bal.idem tenentem quod Dyn.in ij.consti.C.in verſ. [illegible]

quod no. Bar. in l. admonendi. de iureiuran. & Ange. in l. Imperator. §. de statu homi. & vide glos. & Joan. And. super data vj. li. & gl. & Bal. in l. cum proponeretur. de leg. ñ. & latissime. Joan. An. in data vj. lib. in mercur. per Bald. in l. ñ. C. de fal. causa. vbi videtur tenere contra Dyn.

LEX XXXVI.

PUblius. Conditio causalis potest quandoque impleri. hoc dicit. Not. ergo tria, scilicet electionez, acceptationé, & gestionem officij. ¶ Quero ergo quo tempore quis dicatur habere dignitatem? Hec lex facit, q̃ a tempore acceptationis, vt ibi, inunus edidit, &c. vt in glos.

a Quod dic, vt plene dixi in l. ex eo. de test. inili.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Quod dic. Et vide Bar. in l. absenti. §. de do.

§. Titia. Non est verisimile q̃ testator plus diligat substitutum, quam primo loco positum, & non potest prius contingere heres quam defunctus poterat. hoc dicit. No. quod dixi in summario. & probatur in tex. ibi. sed non est veri simile, &c. Facit ad q. quam dixi in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de libe. & posthu.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Primo loco positum. Et sic no. ex hoc §. quod ordo sermonis denotat dilationem. Item ordo sessionis denotat preeminentiam dignitatis. Ita dicunt Angel. & Imol. in l. qui soluendo. la secunda. de hered. instituen. & ex ordine verborum denotatur ordo intellectus. Ita dicit Bal. in tractatu de schisma.

LEX XXXVII.

SIquis. Licet deficiat onus legato iniunctum, legatum non deficit. hoc dicit. No. q̃ voluntati defuncti non paretur quando est contra legem. Op. q̃ a legatario repellatur. l. si quis quos. §. de le. ij. Plures soluntur hic, & in contrario. Veritas est que hic in fi. ponitur. nam ibi fuit nudus minister, hic legatus. Quod apparet. quia testator voluit eum sentire commodum, vt tex. dicit in fi. Opp. de leg. ij. l. codicillis. in prin. Sol. vt ibi plene dixi.

LEX XXXVIII.

1 ☞ Testator si dicat, volo quod heres meus det illud quod scriptum est in schedula, quam dimisit apud guardianum. an valeat.

a **SIta.** a Ex testamento debetur quod ibi expressé relinquitur, vel per relationé ad aliud. b. d. No. hanc l. b z facit. & q. testator dixit. volo quod b heres meus det illud quod scriptum est in schedula, quam reliquit apud guardianum fratrum Minorum, guardianus ostendit schedulam, an valeat. Et videtur q̃ non. q. id quod in testamẽto nuncupatiuo relinquitur, debet a testibus eraudiri, l. heredes palam. in princi. §. de testa. sed hic nõ fuit eranditum a testibus, ergo, &c. Preterea, ista voluntas est captatoria, & confertur in voluntatem guardiani, vnde scriberet quicquid vellet, l. captatorie. §. de leg. j. Preterea, ista schedula non est solennis. cũ non sit legitimum testamentum. & sic non valet, l. vlt. C. de fideicõ. Et ita determinauit Jac. de Bel. Ego dico hoc esse verum, quando non apparet, schedulam esse testatoris, ex legitima literarum comparatione, vel alijs legitimis iudicijs: alias puto q̃ valeat, vt hic, ibi, quantum ei, &c. & pro hoc l. quem heredi. in prin. §. de rebus dubi. & l. his verbis in prin. §. de lega. iij. Facit ad predicta l. Theopompus. §. de dote preleg. & l. questionem. C. de fidei. secũdum illam lecturam, secundum quam testator posuit in fide heredis & non scripsit. Et pro hoc l. hoc articulo. §. de her. instit. & l. posthumus. §. si paganus. de iniust. testa. ad idem de asn. cib. lega. l. a filio. §. fi. Ad arg. contrarium, ad ea que relinquuntur in testamento, &c. Respond. q̃ sufficit si audiatur a testibus implicite, vt legibus §. allega. ¶ Item non ob. quod dicitur, est voluntas captatoria, quoniam non est captatoria quando refertur ad scripturam de preterito. l. hoc articulo. §. de heredibus instit. Non obst. quod dicitur q̃ non est solennis, imo est solennis, quia quicquid

* relinquitur * in testamento refertur ad hanc scripturam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si ita. Et vide quod habes per Moderniores in l. ait pretor. in §. si inder. §. de re iudicata. Adde Paulum de Last. & Bald. consil. cxviij. ij. libro.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Not. tamen q̃ quando ler vel statutũ exigit aliquid exprimi sigillatim, non sufficit exprimi per relationem ad aliud: vt no. Ang. in l. si quando. C. de bon. vacan. lib. x.

b POMA. ¶ Not. hanc legem. Et vide Bal. in l. generaliter. C. de non numera. pecu. Bal. in l. asse toto. ff. de heredibus instituen. & Angelum, & ibi plene. Het. in ca. cum tibi. de testamen. & ibi Joã. de Imol. & per Joan. de Imol. in l. illa institutio. ff. de heredibus instituen. Bald. in l. captatorias. C. de testa. mil.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Quicquid relinquitur. Idem tenet Pau. de ca. in l. vbi autem non apparet. §. illud. j. de verb. oblig. & Alex. ibi, vbi vide concor. & latius p eundẽ Alex. cõs. lxxiij. vo. iij.

LEX XXXIX.

1 ☞ Portio hereditatis pro non scripta, quando sit quod accrescat cum onere.

2 Legatum quare pro non scriptum non accrescit cum onere, portio hereditatis sic.

3 Portio hereditatis deficiens quando accrescit coniunctis cum onere, an procedat siue sint coniuncti re tantum, siue re, & verbis.

4 Onus per modum conditionis iniunctum in persona institutorum, an transeat ad substitutos.

QUe conditio. Ista lex ponit duas regulas multũ breues, & est difficilis lex. Op. ad secundum. vbi dicitur hic, q̃ onus iniunctum pluribus de gradu, intelligitur iniunctum gradui, contra, portio pro non scripta accrescit sine onere, vt C. de cad. tol. §. in primo. Sol. dicunt quidam ibi, in pro non scripto, hic in caduco, vel quasi. Contra istam sol. videtur ea. l. §. his ita. vbi dicitur, q̃ quocunque modo desinat portio hereditatis deficienti accrescit cum onere, quare alij, vt Azo, dicunt aliud in legato, vt ibi, aliud in hereditate, vt hic. no. in gl. & etiã no. gl. in §. his

a ita tamen se non firmat. Et pro opi. Azo. facit. §. a de leg. j. l. ciuitatibus. §. j. sed Dy. ibi respondet, q̃ ibi pro non scripto accipitur improprie, vt ibi dixi. Alij respondẽt alio modo, vt ibi videbitis. Veritas est, q̃ ibi hereditatis portio pro non scripta accrescit cũ onere, vt est casus in l. si duobus. §. j. §. de leg. j. & ibi dixi. Sed contra hoc videtur casus in l. Celsus. §. fi. §. de leg. ij. Pet. in l. j. §. his ita. C. de cadu. tol, se multum inuoluit in sol. huius contrarij, & de

1 ne non soluit. Veritas est ista, † que ponitur in gl. scilicet quãdo que onus imponitur generaliter gradui, & tunc accrescit cum onere, vt hic in prin. Quandoque onus iniungitur quibusdam nominatim de gradu, tunc quandoque iniungitur nominatum omnibus personis eiusdem gradus, & tunc idem, q̃ accrescit cum onere omnibus personis eiusdem gradus. vt hoc secundo versi. & b l. ciuitatibus. §. j. & z d. l. si duobus. §. j. §. de leg. j. Quandoq; iniũgitur nominatim vni tantũ, & tunc accrescit sine onere, l. celsus. in fi. §. de leg ij. Ubicunq; autem dicit accrescere cum onere, intelligas quãdo ab initio fuit institutio pro non scripta respectu persone. a qua relinquit, sed si ab initio tenuit institutio, postea in codicillis legata sunt relicta iam instituto mortuo, & sic sunt pro nõ scripta respectu psone. a qua relinquitur, tũc accrescit sine onere. l. quidam referunt. cũ l. seq. §. de iur. codi. Nõ patebit j. ¶ Sed

2 † quero que est ratio differẽtie inter hereditatẽ, & legatum. Dicit Pe. in §. his ita. q̃ hereditas representat personã defuncti. l. hereditas. j. de acqui. rerum do. & l. mortuo. de fideiuss. & l. nõ minus. §. de here. instit. & ideo ab ipso initio consistit hereditas cum onere. Unde cum suo onere accrescit, sed legatum nõ representat personam: & ideo non accrescit cum onere, cum ab initio non cõsistit, si persona nõ reperiatur: & ideo si ab initio fuit persona heredis, illam videtur respexisse, adeo q̃ legata postea in codicillis relicta, eo mortuo, nõ valent, vt dixi. ¶ Sed quero, que est ratio vtrũ relinquatur nominatim, vel non? Dic, vt l. j. §. id q̃ ex substi. j. tit. j. & l. j. in fi. §. de leg. iij. ¶ Itẽ que est ratio vtrũ relinquatur nominatim ab omnibus de gradu, vel ab vno tantũ? Ratio est, q̃ primo

c casu videt relinquere magis a gradu, quã a persona, * vt hac l. ij. re

3 spon. ¶ Quero. vtrum hoc q̃ dictũ † est. q̃ accrescit cũ onere, sit verum, siue erant coniuncti verbis tantum, vel re tantũ, vel re, & verbis. Bl. dicit q̃ est verum. si erãt coniuncti re, & verbis, vel verbis tantum. secus si re tñ. vt C. de cad. tol. §. si vero. ¶ Itẽ vide gl. magnam ibi pars deficiens. & dic vt hic. primo responso. Sequit ibi. impleant. & dic vt hic, secundo respon. Sequitur in d. §. in primo. q̃ est verius isto casu. l. celsus. in fi. de le. ij. & sic tenet gl. q̃ qñ sunt coniuncti re & verbis. vel verbis tantũ, accrescit portio deficiens cum onere. Et ita no. in l. j. §. finautem ad deficientis. Pe. tenet cõtrarium q̃ eadẽ ratio est in coniunctis re & verbis, que est in coniunctis re tantum. q̃ quilibet habet iure suo per ius etiam non decrescendi. fm Jac. de Are. Ego teneo opi. glo. q̃ licet inter coniunctos re & verbis, sit locus iuri non decrescendi, tamen pro parte per coniunctionem verbalem onus iniunctum vni, videtur

4 alteri repetitum. l. Seie. §. Caio. §. de fund. instr. ¶ † Quero, vtrũ onus iniunctum per modum conditionis in persona institutorũ transeat ad substitutos. Videtur hic casus in secundo respon. q̃ non. ibi. ad eum duntaxat gradum, &c. & videt expressum. §. de here. inst. in l. sub conditione. In contrarium videtur casus in l. vnica. in §. pro secundo. C. de cad. tol. & pro hoc l. licet. §. de legatis j. Quid dicemus. Bl. tangit in d. §. pro secundo. & dicit vnum mirabile verbum, q̃ conditiones casuales nõ transeunt ad substitutos, sed cõditiones potestatiue sic. d. §. pro secũdo. Et ita tenet ibi Ly. Hoc videtur contra legem istam pro ut gloss. ponit casum in

conditione. si det decem. z tamen non transit ad substitutū. Quare dic. q̄ in legatis onus in modū cōditionis iniunctum transit ad substitutū, dicto §. pro secundo. z eius gl. vt distinguamus sicut ulla gl. sed in hereditate nō transit ad substitutū, nisi expresse a testatore sit repetita, vt est casus hic. z est casus in l. sub conditione. ff. de her. inst. z ibi gl. z Dy. in c. rationi cōgruit, versi. z ideo distingui oportet de reg. iur. lib. vj. Non obstat. l. licet. ff. de lega. j. quia illud est verum in legatis: secus in tali conditionali onere.
b Et est ratio, vt no. in d. l. sub conditione. Tamē in legatis distinguitur, an onus sit nominatim iniunctum, vel non, Videbitis j. ti. j. l. j. §. ad quod ex substitutione. vt diri in prealleg. l. licet.

ADDITIONES.

a ALEX. Facit ff. Sed aduerte, q̄ Imo. videtur impugnare dicta Bar. hic, in l. si duobus. §. j. de leg. j. z etiam Bart. in l. re cōiuncti, de leg. iij. z solu. Pe. ad istud contrarium refert Barto. z doc. in d. l. si duobus. §. j. z licet communiter glo. z doc. teneant q̄s hereditas non scripta accrescit cum onere tamen gl. Dy. z Imo. in l. Celsus. de leg. ij. tenet contrarium. z ibi plene per Bal. z Jm. Item an illud quod dicit hic Bart. z docto. per d. l. Celsus. sit verum diri post Imo. in l. licet Imperator. de lega. j.
b ALEX. Cf. j. Idem si non omnibus de gradu, sed aliquibus ex eis, q̄ vno reputātē accrescit cū onere ei qui coniunctim secum fuit grauatus, vt probatur in d. l. si duobus. §. j. z ibi per omnes, vide etiā ibi bar. de materia secus si vni tantū fuit grauamen impositum vt hic per Bar. Quod vltimum limita. nisi esset iniunctū onus alimentorum eorum fauore, vt est tex. no. secundū intellectum gl. in l. iiij. §. fi. z ibi Bart. de ali. le. licet secundū intellectum Dy. z Jac. de are. nō phet. idē forte esset in legato ad pias causas.
c ALEX. Quam a persona. Hec ratio non est bona quia est cōtra casum d. l. si duobus §. j. ibi. licet non ab omnibus de gradu. ideo ibi vide Imol. assignantem aliam rationem. adde Bald. in l. Celsus. de leg. ij.
b ALEX. C. l. sub conditione. Vide Bart. in d. l. sub conditione, sed in hoc est contrarius in d. §. pro secundo, vbi tenet solutio. Ly.
1 Relictum factum ecclesie per testatorem aliter non expresso de qua. debetur ecclesie parochiali testatoris
2 Accusatus, qui commisit maleficiū in villa sancti Martini nō expressa ciuitate, non potest condemnari, q̄ accusatio nō procedit.

a **§. Cumita in testamento.** Si locus
1 Loci in testamento nō adscribitur, subintelligitur locus, vbi testator do-
b micilium habuit. h. d. Per hanc l. determinatur questio, si testator dixit, relinquo ecclesie, nec declarat de qua, intelligitur
c de ecclesia cuius est parochianus. Per hanc legē. no. per Ly. C. de sac. sanc. eccle. l. j. in v. q. z in Spe. de instr. edi. §. nūc vero. ver. qd si testator vult fieri pontē, &c. facit. C. de epi. z cle. l. nulli. z si quis ad declinādam. z in auth. de eccle. tit. §. si quis in nomine. not. per
d Ly. C. de sac. sanc. eccle. l. j. C Quero, quidā Perusinus accusauit aliquem in curia istius ciuitatis. z dixit maleficium esse factum in villa sancti Martini, nec adiecit, comitatus Perusii. Cōtra accusationē obijcitur, cū multe sunt ville que nominātur ville sanc. Mar. per diuersas partes mundi, ergo videtur obstare. l. ita fieri. ff. de iur. hſ. Jn contrariū videtur casus hic. q̄ videtur quod debet intelligi, scilicet de villa sanc. Martini comitatus ciuitatis Perusij. Contrarium puto. q̄ in accusatione non subintelligitur ciuitas: quod apparet, q̄ lex iubet expresse apponi. l. i. bellorum. j. de accusa. Nec obstat hec lex, quia loquitur in vltimis volun. in quibus fit benignior interpretatio secundū voluntatē defuncti.

ADDITIONES.

a C Cum ita. Pro concordia aduerte. villa vna sola est in hoc territorio Lugdunensi, que vocatur villa francha, in comitatu Viuernen. est alia villa etiam ic appellata. modo accusatur aliquis coram potestate Lugd. de delicto per eum commisso in villa francha. Bar. sentit q̄ procedat talis libellus. in l. libellorum. ff. de accu. Contrarius alle. in hoc §. cum ita. Tu dic q̄ potest intelligi Bar. in hoc §. cum ita. q̄ loquatur quando omnimoda erat incertitudo. per l. si insulam. ff. de verb. obl. secundum mentem Raph. Cu. ibi. qui tenet affirmatiuam. Et in l. libellorum. loquatur quā do erat villa satis aliter demonstrata, sed non fuerat dictum de comitatu, vel diocesi, certe ista responsio pro sustinendo honore tanti viri, vt est Bar. potest admitti. per ea que ipse voluit in l. de monstratio. ff. de cōdi. z demon. Sed posset alterari si bene cōsiderentur eius verba. Sed in dubio melius est sustinere partem cōcordantem, vt habetur per Imo. in l. de pupillo. §. fin. ff. de no. ope. nun. nouiss. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. solu. matri.
b POMA. C Per hanc l. Vide Imo. z Pano. in c. indicante. de test. z dicit glo. in c. j. in verbo pauperes. de test. lib. vj. q̄ si testator instituit pauperes Christi, intelligitur de his qui sunt eiusdē domicilij. z vide gl. in simili in c. statutum. §. cum autem. in verbo, vnum diem. in fi. de rescri, lib. vj. z ad hanc questio. Bart. a Pan. consi. cxix. in ij. dubio. volumi. ij.
AND. BAR. C Et vide Bald. in l. nulli. C. de epis. z cle. z
que late diri in c. indicante. de test. vbi omnes alle. d. Bart.
c ALEX. C Est parochianus. De legato facto ecclesie, cui debeatur. Sed quid si testator habuit
paret de qua ecclesia, cui debeatur. Sed quid si testator habuit
duas parochias. dic q̄ debetur illi, a qua recipiebat sacramenta
ecclesie, secundum nota. in c. fi. de sepu. vbi per Lanc. &
l. cum multe. C. de don. ante nup. videtur dicere quod debet
periori. adde omnino Bar. in l. j. ad munic. z vide quod vere
z Imo. post illum tex. in l. si domus. de leg. j. in prin. z bal. post
in d. l. cum multe, dicit q̄ si legatur monasterio, in dubio intel-
tur, de monasterio mulierum, z non hominum. z hic adde
in §. si vero, in authen. de non ali. z omnino Pe. de an. q̄
c. relatum, el. ij. de test. in fi. z Jo. and. in ti. de instru. edi. in
ro aliqua in addi, que incipit, nunc pervenit. z in c. cum
sepul. in vj. quod no. Bar. in d. l. ita. Aliter loquitur Bar.
bellorum. Ad quod consuluit Bal. consi. lxxiij. lib. j. z q
hic formata per Bart. vide Bal. consi. cxiij. §. lib.

LEX XL.

1 Dies impedimenti non computatur in termino.
2 Conditio an deficiat, quando quis impeditur per ter
3 Allegantis se impeditum posse opponi quod potuit
non fecit.

* **Quibus.** *Dies impedimenti non
1 tur in termino. h. d. C Pro-
2 quis impeditur per tertium. conditio deficit. z
beat actionem contra illum impedientem. l. ij.
ratus. §. Idem Julianus. ff. ad l. Aqui. z no. ff. ro. in re
Soluit glo. q̄ hic non taliter impeditur. sed dilatione
Sed contra videtur. ff. si quis cautio. l. ij. in fi. z de eo per qu
ctum erit, per totum. Unde puto. q̄ hoc debeat intelligi, q
impediens non erat soluendo, alias daretur actio contra
3 fi. ff. de eo per quem factum erit. Ultimo nota. quod si. q
se impeditum, posse opponi si contra impedimentum
clamare, z non fecit, vt ibi, nec per te stetit, &c.

ADDITIO.

* ALEX. C Quibus, Istū tex. alleg. Bal. in l. properandum. f
autem vtraq; C. de iudic. z vide tex. quem ibi no. Bar
commeatus. j. de re milit.
1 Expensarum appellatio non venit vt etium rei.
2 Testator legans filio expēsas factas in studio, videtur
pretium librorum.

1 **§. Quidam ita legauerit.** Similar
* sarum rei, pretium non continetur. *p. d. Et dicit
a bi. z notab. casus est. C Op. ff. de pe. her. l. si
boc esse verū propter presumptam voluntatē
lex nō facit cōtra. Op. ff. de le. ij. Luci. §. quemadmodum. Et
nec est cōtra. si bñ aduertatur. Op. ff. solu. ma. l. fructus. Sed
debet intelligi de expēsis factis ad perpetuā rei
2 tia fructuum. C Ultimo Dy. dicit, no. ar. q̄ si testator legat
expensas factas in studio, nō videtur legare pretium librorum
hic. Pe. dicit cōtrarium, alias nihil operaretur legatū. ar.
pense de iure communi nō possunt repeti. ff. famil. erc. l. cui
b Ego dico, aliud est dicere, b lego expensas studii, aliud lego ex-
sas librorum. Nam expensa studij est quicquid occasione studii
impensum, vel in libris, vel in quocunq; alio tali simili. sicut
expēsam funeris. l. funeris sumptus. z l. ar. si quis. §. funeris. ff.
li. Sed quando dico expensas librorum. pōt procedere dicti
qđ non intelligatur de pretio librorum, sed de aliis expensis
ctis post eos emptos, vt hic. quoniam pretium rei nō est impē
rei eiusdem, sed pretium vnius rei pōt esse impensa alterius.
si emerem ligna, vel ferrum causa fulciendi, seu fabricandi
istud est expensa domus. sed non est expensa vnius ligni. vel
ita loquimur hic. Predicta sunt vera. si post emptionē libro
eis fecit expensas, faciendo eos minare, corrigere. z similia
si nullum fecisset, tunc deberet intelligi expensa librorum. al
tium librorum, cum nulla alia sit, vt ar. j. ea. §. pūo. quod no.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. C Quidam. Alleg. hunc §. pro singu
Aler. consi. clxxxviij. vol. ij. vbi alleg. etiam alias quoras.
a ALEX. C Non continetur. Bal. allega. consimilem. in Lpe. d
j. de do. ita alle. ipse in l. alimenta. C. de neg. gest. Utrum aut
pellatione expensarum veniant damna. vide Bald. in Lin. m
col. C. de fructi. z lit. expen. pretium rerum etiam comprehē
appellatione damni. l. j. z ibi Bal. in princip. C. de ed. ac. habe
etiam per Abb. in c. fi. de rescrip.

b ALEX. ¶ Alis ſſ dicere. Si teſtator legat filio expẽſas factas in ſtudio an veniat pretiũ librorũ, adde q̃ in tali legato venit expenſa matricule, ſecũdum Bar. per illum tex. in l. his verbis. §. ij. de leg. iij. Et ad hec bene facit quod legitur, z no. in l. j. alias. v. C. ad macedo. z hic adde Bal. in rub. C. de verb. ſig. in vj. q. Et quid veniat appellatione expẽſarum. vide Bal. in l. fructus. ſol. matri.

§. Quidam Titio centum. Condi-

tio appoſita in quacunq; parte teſtamenti, reddit cõditionale legatum. hoc dicit. Opp. extra gl. quod ſit differentia vtrũ conditio appoſita natur in ipſa diſpoſitionẽ, vel poſt, l. Imperatores. de manu. teſt.

a Sol. ibi in modo, non conditione. Opp. C. quando[a] di. leg. ced. l. ex his. Sol. Dicunt quidam, hic per, ibi, per cum. Tu dic., quando poſt legatũ pure relictum adiicitur ei tempus etatis, vel alterius euentus, in tempus certum: z tunc facit diem, l. ex his. Si vero adiicitur tempus incertum, tunc facit conditionem, vt hic. z no. glo. ſ. ad trebel. l. Seius. Oppo. ad iſtud quod etiam in conditione, vel die incerta ſit differentia, an apponatur in ipſa diſpoſitione, vel poſt, l. obligationum fere. §. conditio. de act. z oblig. Gloſſ. dicit, ibi in contractibus, hic in vltimis volũtatibus, z bene. Nã in contractibus ſi in ipſa diſpoſitione opponitur, facit contractum conditionalem: ſi ex poſt facto apponitur, facit ipſum purum, reſoluendum tamen ſub conditione, l. ij. de in diem addic. z ibi gloſ. que melius declarat hanc ſolu. quam no. z collige diſtinctionem per te. ¶ Ultimo no. quod dictio niſi, facit conditionem. Dixi ſupra eodem l. prima quod nota.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Opp. C. quando. Per Bart. in l. ſi cui. §. j. de lega. j. z dixi poſt Imo. in l. quodcunque. §. non ſolum. de verb. oblig.

1 ☞ Teſtator ſi reliquit omnibus ab ipſo habere debentibus, an veniat creditor, cui obſtat exceptio preſcriptionis.

a **§ Dominus ſeruo.** [a]Appellatione debiti cõtinetur naturale tantum,

1 ſi aliud reperiri non poteſt. h. d. ¶ †Quero, ſi teſtator relinquit in teſtamento omnibus, quibus aliquid debebat: vtrum ex hoc illi quibus debebatur, quorum debitum erat preſcriptum, poſſent petere. Et hic videtur caſus, q̃ contineatur debitum naturale. In contrarium eſt tex. in l. ſi is. §. fi. de ſol. Solu. Aliud eſt relinquere ſpecialiter centum que debeo, vt loquitur hic: aliud relin quere ſimpliciter quicquid debeo, quantitate non expreſſa. quo

* caſu nihil releuat. *niſi debitum probetur. l. legaui. in fi. de li. leg.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Dominus. Et vide Bar. in l. legaui. §. de lib. leg. Et in l. ſi is cui. §. Flauius. ff. ſol. mat. Vide Bal. in l. id quod paupe ribus. de epiſc. z cle. z Bald. in l. ij. C. de fideicom.

* CLAV. DE SEIS. ¶ Nihil releuat. Circa hoc vide Bre. limi tantem conſi. xciij.

a **§. Qui dotalem.** [a]Falſa demonſtratio rei certe le

gatum non vitiat. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Qui dotalem. Vide Bal. z Imo. hic.

1 ☞ Modus eſt moderatio quedam diſpoſitioni adiecta, eum qui honorat aggrauans in tempus diſpoſitionis perfecte. Modus inducitur per dictionẽ vt, z de natura huius dictionis.

3 Differentie ratio inter ſi, z, vt.

4 Dictiones ita, vti, z tum modo, an faciant modum.

5 Clauſula, ea conditione, importat modum.

6 Teſtator ſi voluit antea impleri id, quod per dictiones modum importantes expreſſit, quam emolumentum acquiratur, diſpoſitio erit conditionalis, z non modalis.

7 Dictio poſtquam, importat conditionem.

8 Dictio ne, quando eſt aduerbium, an importet modum, vel conditionem.

9 Ad, iſta dictio quando faciat modum, vel conditionem.

10 Pro, quando faciat conditionem, vel modum.

11 In, quando faciat, modum, vel conditionem.

12 Relictum factum pro redemptione, captiuorum, vel dote puellarum, eſt modale: factum vero pro certa puella, pro certo redimendo, dicitur conditionale.

13 Modus an impediat tranſmiſſionem legati legatario defuncto, ante modum impletum, vel cautionem preſtitam.

14 Caueri an ſemper debeat de modo implendo, quando modus eſt appoſitus legato. Quid in contractibus. 15.

16 Satisdans de modo implendo, tenetur etiam cauere de reſtituendo cum fructibus.

17 Legatarius quãdo non implet modũ, q̃ non poteſt, retinet legatum: ſi vero nõ implet, q̃ nõ vult, contra eũ dantur tria remedia.

18 Legatarius ſi nõ impleat modũ impoſſibilẽ, an retineat legatum.

§. Termilius. Legatũ ſub modo, nõ poteſt effectualiter peti, niſi p̃ſtita cautione

a de modo implẽdo. [a]h. d. Opp. ſ. eo. [b]l. titio. j. reſpon. Sol. Ibi modus impoſitus in fauorẽ legatarij, z ideo videtur magis impulſiuus modus, quam finalis. Secũdo op. de l. dedi. in prin. de condi. ob cau. dicit gl. aliud in cõtractibus, vt ibi: aliud in vlti. volũta

c tib⁹ vt hic. De hoc dicemus ſ. ¶ Quero primo, [c]quid eſt mod⁹?

1 †Sl. dicit. [a]Modus eſt de futuro z quaſi cuiuſdã remunerationis a legatario petite exhortatio, quo non impleto, ita priuatur relicto, ſicut deficiẽte cõditione ab initio non capitur. Hec diffinitio non placet, q̃ ſecũdum hoc etiam fideicommiſſum relictũ a legatario eſſet modus: q̃ eſt exhortatio fauore cuiuſdã remunerationis. Itẽ eo non impleto, relicto priuatur, ſicut deficiente cõditione ab initio nõ capitur, vt in auth. de he. z fal. §. hec quidẽ etiam. verſ. his omnibus. cũ onus relictũ in vim modi, z relictũ in vim ſi deicõmiſſi ſint ſpecies diuerſe, vt no. C. de his que ſub modo. l. ij. ¶ Sic ergo ſic. Modus eſt moderatio quedã diſpoſitionis adiecta. eũ qui honorat, aggrauãs in tẽpus diſpoſitionis perfecte. Quod dico, moderatio quedã diſpoſitioni adiecta, dico ad differentiam certe demonſtrationis, que principaliter adhibet ad declarandã, z limitandã rem legatã, vel perſonã, vt dixi in l. demonſtratio. Modus enim moderatur ipſum actũ diſpoſitionis. Itẽ ad differẽtiã legati, z fideic. q̃ illud nõ moderatur principaliter ipſam diſpoſitionẽ. ſed eſt quedã diſpoſitio per ſe. Itẽ, Eum qui honorat aggrauãs, hoc dico ad differentiã modi largo modo ſumpti. Nã tũc omnis qualitas diſpoſitioni adiecta dicit mod⁹, l. obligationũ. §. mod⁹. j. de ac. z ob. l. iij. §. modũ. de ſeru. i. Dicitur enim mod⁹ a moderãdo, vt j. de do. cau. mor. l. q̃ cõditiõis. §. j. z ibi no. Sic etiã accipitur j. ti. j. l. j. §. j. hic vero accipitur mod⁹ ſtricte, pro onere appoſito in vim modi eius, in quẽ diſpoſitio cõferf. In tẽpus diſpoſitionis pfecte, hoc dico ad differentiam cõditionis, que debet impleri ante quã diſpoſitio ſortiat effectũ, vt j. l. pri. z ſeq. §. fi. at modus dz impleri poſt. vt hic, z l. demõſtratio. §. fi. ſ.

2 eo. cũ gl. †Quero ſecũdo, per que verba inducat modus? [b]Sl.

d dicit p vt, vt no. C. de his que ſub modo. l. j. z Inſti. de leg. §. lõge. z ſ. de cõtrahen. emp. l. cũ ab eo. z ibi no. Sz cõtra, q̃ cõditio inducitur p vt, vt j. e. l. a teſtatore. vt no. in d. l. cũ ab. eo. Sz potes dicere, q̃ illud nõ operat dictio, vt, ſz natura ablatiuorũ abſoluto

e rũ. vt ibi pz, z dixi. ſ. eo. l. j. z ego puto verũ. [c]Nã dictio, vt, quãdoque infinitat oratione, z facit eã dependẽtẽ eſſe ad actũ verbi pcedentis, z tũc facit nõ modũ, ſz pficit orationẽ, z ponit. vt, pro q̃. Ecce exẽplũ. rogo vt, vt reſtituas hereditatẽ, z ita fuit in l. a teſta

f tore. j. hoc ti. Ex hac ratione ergo [a]abſoluti ibi poſiti faciũt cõditionẽ. Simile in l. ſticho. in prin. j. de ſtatulib. Q̃nq; dictio vt, aliquid adiungit ad diſpoſitionẽ perfectã, z tunc facit modũ. Vel ſi vis ſuſtinere gl. dic q̃ hoc operat dictio vt. Dic: Quandoq; per dictionẽ vt, adiicit diſpoſitioni aliquid, q̃ eſt explicandũ per honoratum, tunc facit modũ. Ita loquunt oẽs leges, que tractant de modo. Quãdoq; per dictionẽ vt, adiicitur aliquid, q̃ eſt explicandũ per grauatũ, vel per aliũ, vel pendet ex viribus fortune, tũc facit cõditionẽ. Ita loquitur l. a teſtatore. Pot eſſe ratio, q̃ primo caſu voluit teſtator minus grauare, ſecũdo plus, vt dixi in ſimili. ſ. eo. l. in teſtamento. Ad q̃ facit q̃ dicam ſtatim de dictione ad. Pro hoc optime de do. cau. mor. l. ſenatus. §. j. in fin. §. vbi aliter accipit dictio, vt, qũ reſpicit actum honorati, aliter quãdo reſpicit alios actus. ¶ Et ſi queris, que eſt ratio differẽtie iter ſi, z vt: Rñdeo, hec eſt ex ipſarũ natura, vt j. e. l. eas cauſas. in fi. z hoc cũ huic dictioi adiicit aliquid futuri tpis, alias nõ faceret modũ. prout hic ſumit, ſed eſſet quedã modificatio. vt ſ. de fun. inſtr. l. Seie. in prin.

4 z §. j. ¶ †Quid de dictione it.? Rñdeo, idẽ, vt j. de ma. teſta. l. libertas. §. ij. Quid de dictione, vti? Reſpon. idẽ. l. ſi tibi leget ũeſt. de leg. iij. Quid de dictione dũmodo? Reſpõ. idẽ. l. cũ ab eo. de cõ

5 trab. emp. Quid ſi teſtator dicat, lego tibi centũ, ea cõditione vt

g aliquid facias? Certe hoc nõ obſtãte erit mod⁹. l. Venia. de mateſta. z de do. l. ij. in fi. z illa verba, ea cõditione. nõ accipiũtur pro

* pte, cum cõiter teſtatores ignorãt quid ſit: z ideo ſignificatio a

6 liorum verborũ magis inſpicitur. *†Quid ſi teſtator expreſſe voluit ante impleri illud. q̃ per iſtas dictiones expreſſum eſt, quam emolumentũ cõſequat. Rñdeo, ſiue expreſſe, ſiue tacite hoc apparet, facit cõditionẽ, cuius natura eſt vt prius exiſtat ſ. de fideic. li.

h l. Thais ancilla mea. §. ſtichum. [b]ſtatim dicam. De dictione ad, fa

7 cit q̃ dixi ſ. l. j. de cõiunctione copulatiua. ¶ †Quid de dictione poſtquã. Videtur q̃ facit modũ. ita dicit gl. in l. filiusfami. legatũ. ſ. de dolo. z ita intelligitur lex illa. Cõtrarium puto verũ, cum de natura modi ſit poſt emolumentũ queſitũ, vt impleatur. vt hic, in fi. z ſ. eo. l. demonſtratio. in fi. z illa dictio poſt quã, hoc exprimit, q̃ effectus diſpoſitionis ſequat. Pro hoc q̃ facit cõditionem, eſt caſus in Linter illã. ſ. de ver. ſig. z ſ. de le. ij. l. ſi ita. §. fi. ſm gl. que ex

8 ponit ibi, vbi id eſt, poſtquã. ¶ †Quid de dictione que eſt aduer

i bium, vt de aduerbio, ne? [a]Sl. z Dy. in l. qui abſenti. §. j. j. de acqr. poſſ. dicunt, q̃ faciat modũ, per l. cum pater. §. Titio. ſ. de lega. ij. z ibi etiam glo. in verb. retineat, dicit. In contrariũ videtur caſus.

ſ.eo.l.cū tale.§.Titius heredē Sol.Fateor de dictione,ne,que ex ponitur,id eſt,vt nō,d.l.cū pater.z ibi no.§.Titio.tamen,vt dixi, dictio vt,facit cōditionem,quādo illud quod adiicitur,venit im plendum ante emolumētum queſitum,ſeu conſequutū: ita in dictione ne,cautio cōſueuit peti antequā emolumentum conſequatur.¶Prohibitio ergo,ne peraſ. reſpicit illud tēpus, ideo facit cō
* ditionē,alias faceret modū,vt ille tex.no.dicit. Quod eſt no.pro
9 pter id,qđ ſ.dixi* de alijs dictionibus. ¶†Hūc quero de prepo
k ſitionibus,quid de prepoſitione ad.k Hic videtur tex.q faciat mo dum,ſed ſ.eo,l.ſi vir,facit conditionē. Hic q ant per hanc dictio nem adiicitur aliquid explicandū per honoratū, z facit modum, vt hic, Aut aliquid explicandum per aliū, vel pendet ex viribus
10 fortune,z facit conditionem,vt in contrario. Et hoc etiā no.pre pter id,quod dixi ſ.de dictione,vt†.Quid de dictione pro?Credo idem,q faciat modū,cum per talem prepoſitionem adiicitur.ali quid futurum.l.antepe.ſ.j.ſ.de leg.ij. Ad idem facit C.de don.l.
11 ſi quis pro redēptione.†Quid de dictione in?Reſpō.idem quod dixi de dictione ad,vt probatur.ſ.eo.l.ſolemus cōiuncta.l.penul.
12 in fi.ſ.de publici. Hoc autem intellige,vt ſtatim dicam.†Quid ſi per nomina,vt ecce,relinquo cētum,pro redēptione captiuorum.
| vel relinquo centū nomine dotis puellarū,an facit conditionē vel modum?videt q faciat cōditionē.z.l.ſtipulationē,que propter de iu.do.z ſ.e.l.Titio.ſ.Titio.z ibi dicā,z dixi ſupra eodē.l.j.Econ uerſo quod faciat modū,C.de epiſcopis,z clericis.l.nulli.in prin. Dico,aut relinquitur nomine dotis pauperū puellarū.vel in re demptionem captiuorū in genere, z tunc quia ſemper pauperes ſunt,z ſemper captiui ſunt, z non dicitur hoc pendere ex futuro euentu incerto,ſolū enim eſt erogatio facienda, ideo facit modū. Ita intelligo l.nulli. Aut relinquuntur nomine dotis certe perſone,aut in redēptionem captiuitatis certe perſone que forte nōdum capta eſt.z tūc qz pendet ex viribus fortune an illa maritetur,vel illa capiatur,z redimatur,z tūc facit conditionē.z ita in
13 telligo contrarium. Et cum hac determinatione debent intelligi multa que ſupra dixi. ¶†Tertio principaliter quero de effectu modi.z primo quero, an impediat tranſmiſſionē legatario defun cto,ante modū impletū,vel ante cautionem preſtitā? Et hic videtur caſus,q impediat,qz modus reſoluitur in hanc cōditionem, ſi ſatisfecerit,z videtur caſus infra eodem.l.titio centum.§.Titio genero.verſi.ante nuptias. Sed opinio illorum qui dicunt quod illud eſt legatum conditionale,eſt falſa. In contrarium eſt caſus z gl.infra eodem,l.a teſtatore,z infra quādo dies legati cedat.l.ſi poſt diem.§.vltimē. Et hec eſt veritas,niſi modus eſſet talis qui nō poſſit impleri per heredē,qz tunc heres excluderetur: qz modum nō implet ſicut defunctus voluit. Nō obſtat hec lex; qz ſicut ſcis conditio que tacite ineſt ex legis diſpoſitione non impedit tranſ miſſionem,vt infra eodem,l.cōditiones extrinſecus, z ſupra de le ga.primo l.tertia,iſta eſt huiuſmodi, ergo, ꝛc. Ex hoc etiā habes tenere menti,quod iſti duo modi legādi per omnia habent eandē effectum, vt lego tibi centum, vt aliquid facias, vel ſi ſatisfedes
m ris[m] de hoc faciēdo,heres meus det tibi centum, vtrunque dici tur legatum ſub modo. Caſus eſt hic,z in l.huiuſmodi, in princi pio,ſupra de legatis primo,licet gl.ibi,z docto.non intellexerint,
14 ſed per hāc legem declaratur.vt vides.¶†Quēro,vtrum ſit ve rum indiſtincte quod de implēdo modo debeat caueri. Breuiter dic,aut modus reſpicit ſolū fauorē legatarij, z non debet caueri, vt infra eodē lege Titio,in princ. Aut reſpicit fauorē heredis,vel alterius,z tūc aut modus adiicitur libertatis legato,z tūc nō de bet caueri,ſed officio iudicis cogi debet ſeruus liber facī imple re modum,l.a Deuia,z l.libertas.§.ſi.ſ.de manu.teſt. Aut loquimur de alijs relictis,z tūc aut modꝰ fuit additus, vt legatario z tenetur cauere,vt hic,z l.ſi tibi.ij.ſ.de leg.iij.cū ſimi. Aut fuit ad ditus modꝰ,vt miniſtro,z nō debet cauere,l.dimus.ſ.ſi cui pluſq
15 per l.falci. ¶†Itē quero,quid in contractibus? Hi.tenet hic,q non debet ſatisdare,z alleg.l.dedi.ſ.de cōdi.ob cau. Sed certe ibi dicitur poſt quā ille qui debet implere modū percepit illud quod debet,nō poteſt peti ab eo cautio vt impleat: ſed nos querimus vtrum ante quā ipſe percipiat repellatur exceptione, niſi caueat, z cauendo habeat actionē ſine obſtaculo exceptionis. Et dico,q ſi vere cōtractus eſt celebratus ſub modo,eſt idē q in vlti.volun tatibus. Caſus eſt in l.inſulā.in fi.ſ.loca. Poſito hoc, q nulla lex diceret,tamē hoc dictat vrḡs ratio. Natura enim modi eſt,vt im pleatur poſt emolumētum ſecutū.vt hic,z ſ.dictum eſt. niſi enim prius cōſequatur,nō poſſet modus impleri. Pone,promitto tibi centum,vt fundum emas Titio.l.ij.in fine.ſ.de don.vel promitto tibi centum,vt domū reficias. Certe de neceſſitate agies prius ad centum preſtita cautione de modo implēdo,arg.huius.l.z d.l.in ſulam,in fi.ſ.loca. Facit ſ.māda.l.ſi vero nō remunerandi.ſ. fi.z l.ſeq.que optime probat. Et predicta intellige etiā in cōtractib.
* ſtricti iuris.* Itē id quod ſ.dixi,ſi vere cōtractus eſt celebratus ſub modo:ideo dixi,qz ſi eſſet alius cōtractus vitro citroq obli gatorij, vt locatio,emptio, z ſimilia tūc deberet quis impl tractu ex perſona ſua,alias repellereretur exceptione.l. ſ.offerri.ſ.de ac.emp.nec ſufficeret prestare cautionē de do.Fallit quandoq, vt tāgitur per gl.ſi.verſi.iſte.m z C.
16 ibi plenius per doct. ¶†Ulterius quero,an debeat fieri cautio,quā iſta? Reſpon.ſic,de re cū fructib? reſtituēdis dus nō fuerit impletus.C.de indic. vidu.aut hac in corpore vnde ſumitur. Illa tamen eſt cautio ſimplex vt ibi,iſta vero eſt ſatisdatio,vt hic patet. ¶Quero preſtitam cautionē ſit nata actio pro legato petēdo? ſed repellitur doli exceptione,l.ſi is cui,z l.cū in teſtamēto
n deico.liber. ¶Quero[n]†quid ſi legatarius nō impleat 17 quoz de modo poſſibili ab initio? Reſpō. aut nō qz nō poteſt,z retinet legatū.vt l.ſi Titio pecunia,ſ.ſi no.etiā.ſ.eo.l.in teſtamēto.z C.de inſti.z ſub l.ij.Falli quoſdā.ſ.eo.l.Titio.ſ.ante nuptias,ſed ibi eſt tacita ibi dixi,Aut nō impleat, qz nō vult,z hec tria remedia Primū,q legatarius prius a legato,z heres repetit. que ſub modo.l.ij.ſ.de cōd.ob cau.l.ſi heres.z ſ.de liberto.ſ.Iucius.Et gl.dicit hoc eſſe verū.ſ.in Sed hoc fallit in legato libertatis,qđ eſt res.ſ.de manu.teſt.iuncta.l.j.z ij.C.ſi aduer quis liberatur aliqua actione,que nō poſſet l.ſi vnus.§.pactus. Secundū remediū eſt,vt heres ag lationē,vt modus impleat,vt hic,z l.ſi tibi.ſ.de leg.ij. interponeretur hec cautio,niſi ex ea poſſet ag diuus,vt leg.no.ca. Sed certe illud procedit ſine dubio heredis intereſt. Sed ponamus q modus cōtinet candū in pſona tertij, quomodo cōpetet heredi actio? tione,cum ſua nō intereſſit?l.ſtipulatio.ſ.alteri.ſ.de verb. Rñ.dicit gl.in l.huiuſmodi.in prin.ſ.de lega.j.q tūr heres ſtipulari nomine alterius,z alij cedere. Tu dic,q ſtipul ne ſuo,qz ſemp ſua intereſt q voluntas defuncti ſeruetur.vel l.Titio.primo reſpon.vbi eſt caſus. Tertiū remediū eſt cuius cōmodū debet impleri modus,agat actione ex C.de his que ſub modo.l.ij.§3 aduerte,qz vt ibi dicit gl. rum,niſi in libertate,q intellige in danda libertate,vt dixi. dic,qđ licet de iure antiquo nō daretur actio, compelli poterat ad modum implendum,l.libertas,ſ.a.l. uia.de manu.teſt.argumē.ſ. de annu.leg.l. Quintus.z he in vltimis voluntatibus. In cōtractibus dic, aut eſt contractus bonefidei,z non habet locū condictio ob cauſas,ut hic,ꝛc,vt no.ſ.de cōd.ob cau.l.ſi.de contrab.emp.l.parte.de
18 ob cau.l.ij.z ibi per doc. ¶†Quero de modo impleto,an git.C.de cad.tol.§.pro ſecundo in fi.gl.magne, queſtio.tetigi vobis ſ.eo.l.ſi quis eum.Dixi principaliter dicilli.s.in prin.vbi gl.hoc tangit ſatis plene.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Modo implendo.Ad hunc §.vide tex.ibi dictum.de le.ij.z ibi Bar.z vide hic oēs doct.preterim Ioa. offerri.ſ.de ac.emp,nec ſufficeret preſtare cautionē de do.Fallit quandoq, vt tāgitur per gl.ſi.verſi.iſte.m z C.
b ALEX.¶Opp.j.eo.Et vide que ibi babes poſt Bar.
c ALEX.¶Quero primo.Adde no.p poc.ſ.eo.in gl.rub.C.de inſti.z ſubſti.ſub condi.fac.
d ALEX.¶Inducatur modus.Adde Bar.l.ſ.j.vt leg.no. Et de dictione vt,z prout,an importent ſimilitudinē,vel vide gl.z Bal.in l.cum alijs.in fi.C.de ſecun.nup.z Bal.in cui relictum.in vltima col.C.de indi.vidu.tol.
e ALEX.¶Puto verum.Sed quid ſi ex verbis nō apparet ſit modus,vt l.conditio,q potius preſumitur.vide Bar.in mota.C.de tranſ.poſt prin.z tex.meliorem de iure,z ibi doc.in teſtatore.j.eo.z adde q per dictionem ſi,inducitur quandoq dus,vt dixi poſt Bar.in l.j.ſ.eo
f ALEX.¶Ablatiui ergo.Adde Jmo.in l.queſitum.j.eo.
* CLAVD.DE SEISS.¶Magis inſpicitur.Vide late Mar conſi.x.conſi.xix.z conſi.cij.vol.j.vbi hoc limitat.
g ALEX.¶Quid ſi teſtator.Quid ſi teſtator dixit.Iego ex tione vt facias.vide Bal.in l.cum res.C.de do.z Bar.in l.ſi cta gl.z Bar.in l.cum eorum.C.de ſententijs.
h ALEX.¶ſ.Stichū.Melius probatur in l.queſitum.j.eo.z cit,l.in cōditionibus.§.j.ſ.eo.z no.Jmo.in l.huiuſmodi.in de leg.j.vide qđ no.Bar.in l.cum mota.poſt prin.de tranſ. Bar.in l.licet.in prin.vt leg.no.ca.
i ALEX.¶De aduerbio ne.De dictione neq;.vide Bar.in j.vt le.no.ca.z hic adde Bal.in auth.cui relictum.in vltima.C. indi.vidu.ſ.j.z in d.l.qui abſenti.§.j.vbi vide Bar.z que ibi bes poſt eum.

CLA

* CLA. DE SEI SS. ¶ Dixi. An in dubio dispositio censeatur conditionalis, an modalis, adde quod no. Bar. & doc, in l. cum mota. C. de transactio.

k ALEX. ¶ De prepositione ad. Et facit modū vt hic, de dictione ad, per Bal. in l. generaliter de episcop. & cleric. & Bar. in l. eodem, & Bal. in l. ex arrali. C. de action. empti. & ibi etiam vide de dictione pro, de qua etiam vide Bar. in l. sed & si pro dote, de leg. prestaudis, vbi omnino vide, & glossam in l. dominus Sticho. in prin cipio de peculio legato. de dictione in, adde Bar. ff. eod. in l. j. De dictione ad, vide tex. & Bar. in l. insulam. ff. fin. ff. loca.

l ALEX. ¶ Faciat conditionem. Relictum nomine dotis puellarum an sit conditionale, quod est bene notan. ad limitationem eorum que habentur in l. Titio centum, ff. Titio genero, de conditio. & demonstra. j. e.

m ALEX. ¶ Satisfederis. Lego tibi si satisfederis, an legatum dicatur conditionale, adeo quod non possit transmitti. Adde Jmo. ff. eodem. in l. si ita expressum.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Stricti iuris. Contrarium tenet idem Bar. in l. siue apud acta. C. de transac. & in l. naturalis. ff. quod si faciam. ff. de preser. verb.

n ALEX. ¶ Quero. Adde que no. Bart. in l. huiusmodi in prin. de leg. j.

LEX XLII.

a **Filiofamilias.** [a]Si relinquitur filiofamil. sub cōmemoratione patrie potestatis, & in id tempus cōfertur, patri videt legatum. h. d. (Dy. allegat istam legem, q relictum filio in dubio videtur relictum patri, de quo alias dixi in l. si filiofamilias. ff. j. de do. caus. mor. ¶ Dicitur hic, si in potestate &c. quomodo potest existere conditio viuo patre, cum dum filius viuit non sit certum an existat in potestate vel non: vnde pater non videtur admitti viuo filio: hic dicitur contrarium: quare male. Potest dicere, q licet ista cōditio sit affirmatiua, cum expectare mortem filij sit durū. potest peti per patrē prestita cautione Mutiana, vt dixi ff. l. Mutiane. Si vero esset relictum contemplatione filij, non haberet forte locum cautio Mutiana: q expectare mortem patris non sit durum, imo naturale. vt j. l. cum tale. in prin.)

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Filiofamil. Et an in dubio filio videatur relictū contemplatione patris, vide Bal. in l. cum aliquis. C. de in. delibe. & Bar. & Joan. in l. si filie. de. do. cau. mor.

LEX XLIII.

1 ☞ Legatum si diminuatur, an & quando diminuatur onus iniunctum in vim modi siue conditionis, & nu. 4.

2 Testator si legat mihi fundum, quem habeo communem cū alio sub conditione si dedero decem, quod onus dandi non minuitur.

3 Legatum si diminuatur ob defectum patrimonij testatoris, onus diminuitur.

5 Onus adiectum legato, si est plus quam per testatorem relinquitur, an minuatur.

6 Pretium rei vendite an minuatur re diminuta.

Paulus. Si legatum scinditur per contrarium, vel per aliā legē scinditur onus per modū cōditionis iniunctū: secus si per Falcidiam minuatur. Item secus in onere in vim modi adiecto. h. d. Diuiditur in duas partes. Primo, ponitur de onere adiecto in vim cōditionis. Secūdo, quādo de onere adiecto in vim modi. Secunda ibi, Veratius. Item prima subdiuiditur in tres. Primo ponit quando legatū scinditur per contrarium. Secundo quando per Falcidiam. Tertio, quando alio modo. Secunda ibi, diuersum. Tertia ibi, itē scinditur. & ista est lex difficilis. Ter. ibi, vtatur, cū relictū tibi remanet minus onere. ¶ Oppo. & videtur q licet patron⁹ auocet per cōtrarium. tamē heres tenetur ad legata. l. j. C. de bonorū pos. contrariū. Sol. Blo. fatetur contrarium, q patronus prestat coniunctis personis. Dyn. dicit, q heres teneatur cōiunctis personis pro ea parte, quā aduocat, vt ff. eo. l. si is. sed hodie nec ipse, nec patron⁹ prestat, per ff. si vero testamentū. Insti. de succe. libe. Opp. de ver. diuersum. ad princi. & ad versi. item scinditur. Sol. Aliud quādo scinditur per Falcidiam, aliud qū scinditur alio modo. Et assignat. gl. rationē, & incipit, scilicet de dato. Sed nō video qualiter posset sustineri ista ratio, q bene est verū quod totū dicitur legatum, licet detrahatur Falcidia: tamen quod detrahitur, dicit indebitū. l. lineam. infra ad legē. falcidi. & l. si patronus. ff. j. ff. j. de donatio. & Nuare dic rationem, vt colligitur ex distinctione quā infra ponam. ¶ Oppo. de vers. diuersum. ad vers. Veratius. Solu. Ibi in vers. Veratius. est in vim conditionis, hic est in vim modi. Et est ratio. q q̄ datur in vim modi dicitur quedā remuneratio eius q̄ recipitur, vt no. ff. eod. in rub. & j. eo. l. si quis seruū. & ideo sicut res vendita minuitur, & pretiū minuitur, & ita si minuitur relictū, minuitur onus in vim modi iniunctum. Opp. de liberto. ff. primo, supra de annu. lega.

1 Timor† huius cōtrarij gl. distinguit multum clare. Ita no. j. ad

a Trebel. l. facta. ff. si titius. sed Dy. ibi, & j. de dona. causa mor. l. ei qui nō amplius. dicit, si relictū est inutile ab initio ex quacunque causa siue relictū erat in vim modi, siue in vim cōditionis, diminuto relicto, minuit onus, vt supra de leg. j. l. ab omnibus ff. si titio. & j. l. proxima. ff. si pars. Si vero minuitur ex post facto, tūc tene dictionē hic positā: quod nō placet, q̄ si ponis q legatū minuebatur ab initio per Falcidiā, esset cōtra hāc legē. vers. diuersum. ¶ Et ideo distingue late, Aut onus est impositū in vim cōditionis, aut in vim modi. Primo casu, aut heres fuit obligat⁹ ab initio ad legatū integrum, sed ex post facto liberatur a parte, vt propter contratabu. vel propter vsucapionem rei legate, & minuitur onus legatario incunctū, vt hic, in princ. & j. l. proxi. ff. si pars. Ratio, q̄ sicut ipse exoneratur: ita debet pati alium exonerari, vt hic dicit tex. Idē ergo iuris esset, si quacūq; alia ratione ex post facto heres exoneraf. Si vero ab initio heres nō fuit obligatus ad totum legatū, & tūc aut hoc contingit propter personam legatarij, cui nō poterat totū relinqui, & onus iniunctum minuitur, vt hic, in vers. item scinditur. & ff. de dona. causa mor. l. ei qui nō amplius. Ratio, q̄ cū heres propter legatarū exoneretur, dz pati & ipsum in onere exonerari. Aut cōtingit propter beneficiū ipsi⁹ heredis, quem testator nō potest grauare. & tūc licet minuatur legatū, nō minuitur onus causa cōditionis iniūctum, vt hic patet in falcidia, in ver. diuersum. Ratio, q̄ priuilegiū, quod habet heres, nō debet reuerti in eius lesionē, nec alius potest vti cōtra eum priuilegio suo, eo inuito, vt ff. de minorib⁹ l. si iudex. Idē ergo si minuitur cōditio per Trebellianicā, vel propter debitū iuris nature, vel propter aliam quartā debitā heredi, eadē ratione per hunc ver. diuersum, licet gl. in l. ei qui nō amplius, aliter dicat in Falcidia, & male, & ibi repreheditur per Dy. aut minuitur legatū facto testatoris, vt q̄ alienauit, vel ademit, & minuitur onus, vt ff. l. proxi. ff. si

2 pars. ¶ † Quero, quid si testator sub cōditione, si decem darē, legauit mihi fundū, quē habebam cōmunem cū alio, & sic non debetur mihi nisi medietas, l. serui electione. ff. j. ff. de leg. j. Respon. nō minuit onus, q̄ nō videtur q̄ testator ab initio plus reliquisset,

3 & sic nō potest dici relictū minutū. ¶ † Quero, quid si legatū minuatur propter defectū patrimonij testatoris? Respō. q̄ in illis casibus quibus minuitur per l. Fal. onus iniūcti, l. in quantitate.

4 ff. j. & illis minuitur onus propter defectū patrimonij. † Scdo casu, qū onus opponitur in vim modi, dico q̄ in omnibus, in quib⁹ dixi, minui onus impositū in vim cōditionis, & onus minuit impositum in vim modi, per easdē leges, q̄ est eadē rō, imo maior, vt ff. patet. & sic loquitur l. ab omnibus. ff. si a Titio. ff. de leg. j. q̄ ibi fuit relictus fundus vni ex heredib⁹, & grauat⁹ decē dare. Certe fundus, legatus pro parte, qua legatarius est heres, nō v3: & si ex persona legatarij hoc venit, merito minuit onus iniuctū in vim modi, seu per modū legati, vel fideicōmissi, q̄dem est. l. j. C. de his que sub modo. Sed illis casibus in quibus iniunctū onus in vim cōditionis nō minuit, puta per Falcidiā vel aliā quartam, dz adhiberi distinctio, aut onus fuit intrinsecū, aut extrinsecū, & istos casus prosequere vt in gl. aut fuit onus appositū alternatiue intrinsecū aut extrinsecū, & dic vt ff. de le. j. l. si mihi stichus. ¶ † Quero, quid si ab initio onus est plus quā illud, q̄ per testatorē relinquitur legatario, nulla facta diminutione relicti? Dic vt l. Imperator. ff. si centū. de le. ij. ita dicit gl. & bene. An autē scindatur cōditio aliqs casibus: dicitur in prosecutione tit. ¶ † Quero, quid in

6 contractu, si res est diminuta, an pretium minuit. Casus est hic in prin. prout habes, reuenderet, & expressius in l. fue rei. cum l. seq. ff. de contrahen. emp. Item hic loquitur qū diminutio sit pro parte certa, quero, quid si diminuitur pro parte incerta, vt puta minuit vsufructus fundi, pro qua parte minuitur onus. & quo iure: tex. est q̄ officio iudicis. d. l. fue rei. cum l. fe. ff. de contrah. emp. Quero qua actione ageretur in princi. l. Dic q̄ conditione sine causa, vel actione ex vendito, si interuenit venditio. vt gl. dicit.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si distinguit. No. bene si minuitur legatum, vel fideicōmiss. an minuatur onus sibi legataario iniunctū, & limita, vt per gl. no. & ibi doc. in l. mater. in gl. fi. C. ad Tertu. quid in hereditate, vide no. in l. controuersia. ff. de transa. & que no. scribit Bald. in l. hac edictali. in vers. sed modo oritur dubium. de secū. nup. & vtrū in contractibus si res diminuta sit, diminuatur pretiū rei, vide q̄ no. scribit Bal. in l. ij. de contrahen. emp.

LEX XLIIII.

Vi heredi. Qui iussus est dare seruo causa cōditionis implende sub nomine proprio: vel sub nomine heredis. dando domino non implet conditionem. Item iussus dare domino, non implet conditionem si dat seruo. hoc dicit. Nota, que facti sunt, non transeunt ad dominum. ¶ Sed quero, quid ad propositum? Respondeo, id

quod est in cõditione. nõ est in obligatione, l. si quis. §. si qs omis. cap. test. ideo seruo nõ cõperit aliquod ius. merito per eũ non acquiritur aliquid domino: sed ipsi seruo dat ex mera volũtate dãtis: & sic dicitur facti. merito ad dominũ nõ trãsit: sed postquam pervenitur ad dationẽ. & sic ad dominũ trãslationem. illa acquisitio dom nũ erit iuris. merito domino acquiretur, vt j. de acqui. re. do. l. acquiritur. Oppo. q hic superfluat versi, sed cũ heredi. Sed respondeo. intelligo quod in principio fuisset dare seruo expresso proprio nomine. In versi. sed cũ heredi, expresso nomine heredis tantum. Oppo. q debeat dari domino, cũ ad eum transeat ius & nomen heredis, vt §. de acqui. here. l. placet. Bl. vult soluere, & nihil declarat. Dic. q seruus remanet heres nomine, licet totũ ius remaneat apud dominũ vt plene declarat in l. cũ filio, §. de le. j. quod esse heres nomine, valet ad duo, scilicet quo ad hoc vt in eũ impleatur cõditio. vt hic, & j. proximo. §. Itẽ vt ab eo non detrahatur quarta Trebellianica, d. l. cũ filio, & ibi diri. ¶ Quero qre est ratio differẽtie inter statuliberos, & alios? Respon. rationẽ ponit tex. de statulib. l. seruus si heredi. qa statuliber magis dat iure dominũ, quam iure hereditario, & ideo in quemcunque trãsit dominium, in illum impletur conditio, (d. l. seruus si heredi. Sed quare non sic in alijs legatarijs aliarum rerum, vt ad quemcunque vadat impleatur conditio? Puta hoc fauore libertatis.)

1 ¶ Conditio debet impleri in persona eius, a quo hereditas vt ab indigno aufertur.

2 Conditio impletur etiam in persona eius, qui vendidit hereditatem, & sibi datum restituit emptori.

3 Conditio an impletur in persona minoris, qui restitutus est in integrum.

a **§. Cum hereditas.** *Cõditio de dando heredi, non in fideicommissarij, & datum causa conditionis implende, nõ venit in restitutionẽ. h. d. Dictũ est §. de cõditione, que debet impleri in eo, q est heres nomine, nõ in eo qui est heres effectu: & idẽ tractat hic. & differt qa seruus est heres nomine tantum, & apud eum nõ remanẽt directe, nec vtiles: hic loquit de herede restituendo, qui est heres nomine tãtũ & apud eũ remanẽt directe. ¶ Oppo. datum causa cõditionis implẽde computatur in quartã Trebel. l. in quartã. ff. eo. j. Sol. fateor. sed residuũ in restitutionem non venit. vt hic. ¶ Oppo. de condi. indeb. l. is cui, difficile est cõtrarium. Bl. solut pluribus modis. Dic. q ibi fuit iussus dare causa cõditionis implẽde pro legato fundi quod legatũ euanuerat: hic pro alio legato, quod legatũ validum remanebat: vnde datum causa conditionis implende, non potest dici indebitũ, & eodem modo. d. l. non obstat. Ad finem huius §. oppo. de do. cau. mor. de l. quod statuliber, solu. ibi fuit datum a statulibero de peculio suo, & sic quod dabatur pecunia hereditaria erat, merito venit in restitutionẽ. hic dabat ab extraneo de pecunia nõ hereditaria. ¶ Quero. quid de eo a quo aufertur hereditas tanquã ab indignoxan in eius persona debet impleri cõditio: quod videtur, qa heres remanet, l. ex facto. §. Julianus. de vulga. & pupilla. ergo, &c. vt ibi patet. & hoc §. ver. sed cum suspectã. facit de vulga. & pupi. l. si is qui.

2 & l. in substitutione. ¶ Quero. quid de eo qui vẽdidit hereditatem, an in eũ debeat impleri cõditio? certũ est q sic, qa heres est. Sed an illud quod sibi datur debeat restituere emptori? Hic §. facit, q non. In contrarium §. de her. vend. l. venditor. vbi quicquid peruenit ad eũ tanquam ad heredẽ debet restituere: sed hic

3 datur sibi vt heredi. ergo, &c. ¶ Quero, quid de minore restituto in integrum, qui remanet heres nomine, l. & si fine. §. sed quod Papinianus. de minor. Can in eo debet impleri? Dubito.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum hereditas. Per istũ tex. Imo. in l. qui liberis. §. hec verba. de vulg. & pupil. reprehẽdit bar. hic. sed cõtra istũ tex. facit l. is qui. §. ñ. §. de leg. prestã. Sol. vt hic habes in apostilla antiquorum qui dicũt q ibi non capit preteritus de manu alterius per obliquũ. hic sic. Itẽ hic apud heredẽ remanẽt onera p rata. l. j. & ij. C. ad tre. nimirũ si cõmodum capere potest, & remaneat heres. que ratio cessat in l. cõtraria, vt ibi in tex. & hec est ratio mea.

b ALEX. ¶ Quid de minore. Sed Imo, hic tenet q non possit in personam eius impleri, ad quod faciunt no. per Bart. & ipsum in d. l. ex facto. §. Julianus longinus. de vulga. & pupil.

§. Si duorum. Ex pluralitate dominorum scinditur conditio. hoc dicit dicam plene infra eod. l. cui fundus.

§. Si pars. Diminuto legato per vsucapionem diminuitur cõditio. de hoc dicit. declara vt dixi. §. l. proxi.

§. Plautius. Jussus dare heredibus, si tẽpore quo dat reperit se heredem. deducit partem suam pro rata: secus si non sit heres, sed esse speratur: quia tunc nihil deducit, sicut legatarius. hoc dicit. Nota. q non consequitur effectum dispositio, ante impletam conditionem. Principium huius §. potest induci ad questiones quas pono ab omnibus. §. si Titio §. de leg. j.

LEX XLV.

1 ¶ Dare & remittere non est idem proprie.

2 Legatario pupilli remedio succurritur, quando heres non

3 Conditio non potest haberi pro impleta, quando aliquis solui pupillo, vel communi, causa conditionis implende tutoris vel administratoris non soluit quod debet pupillo, & tertius impediens tenetur pupillo.

4 Reductione ad arbitrium boni viri pendente, per cõdemnatum in maiori, an fiet executio per condemnatum in minori.

* 1 **Julianus.** *† Dare remittere nõ est idem. prie. h. d. Not. diligenter

a & facit ad multa. † Sed quero, pone q heres non

2 cipere liberationem pro implemento conditionis, nec

b re, quid habet facere legatarius? Respõdeo duo. Primo

testetur heredi. q sibi soluat. vt possit impleri cõditio

si non facit, per heredem videtur stare, vt j. de statulib.

Aliud remedium est, quod compenset id, quod sibi debe

eo, quod debet dare causa conditionis implende. Et

prie compensatio. qa non est debitum hinc inde, quo

conditionis implẽde dari debet. nõ dicitur debitum

conditione. §. si quis omissa causa testa. & hanc doctri-

3 sationis ponit tex. in l. si peculiũ. de statuliberis. ¶ Et

c dum est, & qs hic dixit tex. condition em haberi pro impleta

per heredẽ steterit. Ex hoc arguitur, quod si aliquis debet

pupillo causa cõditionis implẽde, vel cõmuni, & per patrem

per administratores Reipu. non soluatur illud quod

implere conditionem debetur. cõditio pro impleta nõ potest

beri. Nõ enim vere est impleta. vt tex. probat hic. Itẽ nec

haberi pro impleta ex facto tutoris, vel administratoris, &

li. vel reip. preiudiciũ, vt de reg. iu. l. neq; interdicta. & ibi

fac. tu per tutorum: sed ipse tutor vel administratos tenebitur

tertius impediẽs iniuste, vt l. inde Herati. §. j. ad l. Aqui.

4 in l. in testamẽto. §. eo. ¶ Itẽ facit hec lex ad quẽdã

b dem laudo vna pars est condẽnata alteri in mille, & alia

quingentis, & iussi sunt soluere in diẽ. sub pena in

contẽta: certe ille, qui cõdemnatus est in minori quãtitate

compensare, & liberare aduersarium vsque ad concurrentem

titatem. & habetur cõditio pro impleta, ne incidat in

5 ¶ Sed quid dices, si cõdemnatus in maiori quãtitate

dum reduci ad arbitrium boni viri an interim

tio contra condemnatum in minori quantitate

ducit? Videtur q fic, secundum ea que no. doct.

6 si. C. de tem. ap. Sed dubito. ¶ Item facit hec

c rer a iuramento. De quo extra de iurein. & ad nostrum.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SISS. ¶ Julianus. Per istam legem Pap.

l. quoniam Alexan. §. C. de admite. dat remediũ ex commissa

qui non potest opponere exceptionem cõpensationis, vt effectualiter compenset, accepto ferendo debitori: quo casu perinde

si sibi solueret, per istum tex. ad hoc notabilem.

a ALEX. ¶ Non est idem. Et q solutio, & acceptilatio

si effectus, not. per Bal. in l. iij. C. ad Velleia. ¶ Et ad Bart.

adde & vide Alex. in consi. clxxix. in v. vol. Adde q Pau. de

cit. facit ad statutum Venetorum. q verba testatoris intelligi

prout iacent, & q si fuerit factum legatum sub conditione de

do. liberando non impleat.

b POMA. ¶ Primo q. Vide Raph. in l. j. §. ff. quando ap. te.

c ALEX. ¶ Aduertendum est. In cõtrarium est veritas. Et

pillus. j. eo. Et ita ibi videtur sentire Bar. & est tex. in l. Tra

ea. de leg. ij. & in l. qui filium. de manu. testa. Et ita dicit Imo.

b ALEX. ¶ Item facit. Recõpensare dicitur soluere. & vide Bal.

in l. j. C. de compen. & ad impediendam pene commissionem, com

pensatio fiet ipso iure vt no. in l. si constat. C. de compensa. & adde

Alex. in consi. lxxiij. col. j. in v. volu.

c ALEX. ¶ C. ad nostram. Bal. videtur tenere q non. Imo. & ita

cum distinctione tamẽ. & videtur bene loqui, adde Bar. & que

scripsi post eum in l. amplius. rem ra. ha.

LEX XLVI.

Jndiem. Dies apposita ad implendam

ditionem in persona heredis, me

a currere a die adite hereditatis. hoc dicit. Quero. qui

si diuisset, intra centum dies a tempore mortis. Respond. Al

quia intelligitur. scilicet tempore mortis, & adite hereditatis, &

de statuli. l. iij. §. si quis heredi. & quod hic dicitur nisi aliud

b pus in mutio sit appositum, intelligas ita expresse quod

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

subauditio nõ cadat. Et p hoc potest sustineri gl. C. de iure de li, l. scimus. §. & si prefatam, vbi dicit tex. q̃ heres debet facere inuentarium intra tres mẽses a tempore mortis, supplet gl. & adite hereditatis. Nam ex eo, q̃ onus iniungitur heredi, videtur q̃ illa suppletio debet fieri vt ab adita hereditate scipiat, vt hic, & ẽ, dixi,

ADDITIONES.

a ALEX. Quero quid. Nota quid si testator granat heredem de dando intra tale tempus, &c. vide latius per Bar. in l. si cui. in prin. de leg. i. bal. in l. j. de his que pene nom. adde Rom. cõs. cccciv.

b POMA. Ita expresse. Vide p̃o declaratione Sal. in l. ij. C. de contrahen. empt. quem sequitur Are. in l. si ita legatum. de leg. j. An. de But. consil. lvij. inci. in questio. fingente & q̃ in simili ponit Old. cons. cxxvj. Aler. consi. xxxi.

a §. Seruo. a* Si cõditio expressa nihil operat in principali, nec in eo operabitur, ad quod per repetitionem postigitur. hoc dicit. In tex. ibi etiam si expressum non esset, & sic illa conditio nihil operatur l. ij. ẽ. de leg. j. licet casualiter fallat. vt hic sequitur ibi. sepenumero &c. Si ergo non operatur in principali, scilicet in libertate, igitur nec in eo. ad quod tacite postigitur, scilicet in hereditate, vel legato. Et hanc materiam explicaui in l. ij. ẽ. de leg. j. & nota bene hunc casum.

ADDITIO,

a ALEX. Ẽ. seruo. Vide no. in l. talem. §. j. ẽ. de here. instit.

* CLAVD. DE SEISS. Huc §. seruo. dicit singularem Are. in l. illa. col. j. ff. de verbo. obliga. & consi. lxvij.

LEX XLVII.

Non putabam. Annus ceptus non habetur p̃o completo, hoc dicit. Fallit ff. ad Treb. l. qui filium. §. Sabinus. & de mu. & hono. l. ad Rempublicam. Dixi plene in l. si cui. in princi. ẽ. de leg. j. & ibi videbitis.

LEX XLIX.

Si cui libertas. Iussꝰ reddere rationẽ, p̃o est petere vt ponant calculatores, qui iudicabunt de reliquis, & libris rationum. hoc dicit. Not. bene. Facit C. de vsur. & fru. leg. l. ij. No. quod dicit, de reddendis libris rationum. a facit, ff. eod. cit. l. cum seruus, & de manu, testa. l. si ita fuerit. §. questio. & dixi in l. ff. officio. de tu. & ra. dist.

a

ADDITIO.

a ALEX. Libris rationum. Contrarium videtur tenere Imo. in l. cum seruus. ff. eo. hic alleg. Sed hic videtur transire cũ Bart. & vide Bar. in l. ex testamento. C. de testa. manu. & quod habetur in tex. gl. & ibi Bal. in l. cum testamẽto. eo. ti. adde q̃ Bau. de Ca. dicit menti tenendum dictum Bar. & q̃ melius est seruare communem stilum. tamen q̃ si casus accideret, q̃ casus est hic.

LEX L.

Sub diuersis. In libertatibus, leuissima, in legatis nouissima spectatur conditio. hoc dicit. Opp. q̃ in conditionibus disiunctim positis, sufficit alteram impleri, nec queritur de qua, vt ẽ. de condi. instit. l. si heredi plures. Sol. Intellige hic disiunctim, id est, alternatiue.

1 Conditio an possit impleri in persona heredis illius, in cuius persona debebat impleri.

2 Conditio habens precedentem dispositionem, an ius implendi transeat ad heredem.

§. Heredi. Conditio potest impleri in herede heredis, non in herede legatarij. h. d. secũdum vnam lec. Prima pars huius §. non variatur. Secunda in ver. quod nõ similiter. tres habet lecturas. Prima est, quam posui in summario, & ista est vera in se, vt ff. eo. l. cum ita. tamen si seruus habebat pecuniam preparatam ad soluendum, erit liber de iure speciali, vt ff. de sta. lib. l. si peculium. §. is cui. Secundo modo legitur vt mutet casum sic, Fauore libertatis potest conditio compleri in herede heredis: secus in alio legatario. hoc dicit. Joã. negat hanc a lecturam esse veram, sed p̃o ipsa videtur casus in l. si peculium a. §. si heredi. de statulibe. In contrarium ff. eod. l. cum ita. in fin. Et 1 ideo distingue, vtrum conditio possit impleri in persona heredis illius, in cuius persona debebat impleri. Aut testator iussit impleri sub nomine appellatiuo, vt heredi. aut sub nomine p̃o- b prio, b aut sub vtroque. Primo casu potest impleri in persona heredis. vt hic, in prin. & l. cum ita. ff. eo. Nec obstat l. si peculium. §. si heredi. ff. de statuliber. Nam testator videtur velle dare heredi heredis, eo ipso quod iubet dari sub nomine appellatiuo. secundo casu, quando sub nomine p̃oprio, non potest impleri in persona heredis illius, vt ff. eo. d. l. cum ita. Fallit tamen fauore libertatis, si seruus habebat pecuniam paratam, l. si peculium. §. is cui. ff. de stat. lib. Tertio casu, quando apponitur nomen proprium & appellatiuum, inspicitur quod precedit, d. l. cum ita. ff. eo. Et est aduertendum: nam dicta distinctio, an aliquis sit iussus dare sub nomine proprio. vel appellatiuo, licet cadat in herede, non cadit in legatario. Nam iussus dare legatario, nominatim videtur dari iussus, 2 vt ẽ. eo. si nominatim. & hoc videtur probare tex. hic in fi. Sz quero quid si conditio habet precedentem dispositionem, vtrum ius implendi transeat ad heredem? Ly. in l. pe. C. eod. dicit, q̃ non transiuit in personam heredis. Pro quo videtur text. in l. si penum. ff. quando di. leg. ced. & ibi dixi. Tertio modo legitur hic §. sic. ex parte eius, in quem debet impleri conditio, transit in heredem, non ex parte eius a quo debet impleri. hoc dicit. Istum passum examinabo ff. eo. l. cui fundus. quod nota.

ADDITIONES.

a ALEX. Si peculium. Quam legem alleg. Ang. in l. si decem cum petiero. de verbo. obliga.

b ALEX. Nomine proprio. De hac materia habetur per bal. in l. pe. C. eod. post Ly. ibi.

LEX LI.

1 Legatum potest conferri in voluntatem alterius velatam, non explicatam.

2 Expressio eorum, que tacite insunt quando aliquid operatur, & qualiter intelligatur illa regula.

Tacita pupillaris subintelligitur etiam quando mater est in medio.

1 Nonnunquam. † Legatum potest cõferri in alterius voluntatẽ velatam, non explicatã. h. d. gl. signat multa cõtraria, & non soluit. Opp. de leg. j. l. senatus. §. pe. & l. fideicommissa. §. sic fideicommissum, ẽ. de leg. iij. Soluit gl. Fateor q̃ non potest conferri in voluntatem extranei, sed heredis, vel legatarij sic: sed in quantum dicit de herede, male dicit, vt ẽ. de leg. j. l. senatus. §. legatum, & in l. fideicommissaria libertas ita dari. versi. quo si ita. de fideicom. lib. Opp. de leg. ij. l. j. Sol. Ibi non fuit collatum in voluntatem, sed in arbitrium. Oppo. expressio eorum, que tacite insunt, nihil operatur. l. iij. ẽ. de leg. j. & ẽ. eo. l. si in diem. §. j. Soluũt quidã q̃ illa regula est, que quandoq; fallit, vt tex. dicit in d. l. si in diem, ẽ. eodem. Jac. de Ra. dicit quod hic non ineſt tacite per eum modum per quem ineſt quãdo exprimitur. Mã si reliquo, si Titius ascenderit Capitolium, poterit esse quod habet necesse ascẽdere, & 2 sic nõ est in eius libera volũtate. Quero, quid econuerso a. vtrũ expressa prosint que nõ expressa non prosunt, & tacite insint? Dicit gl. q̃ regulariter expressio nihil operatur. Fallit quãdoq; primo in casu ẽ. de vsufru. l. vetus. Sed certe ibi id, q̃ exprimitur tacite non subintelligebatur. Secundo dicit glo. fallit in pupillari substitutione tacita, que non admittitur contra matrẽ secus si exprimatur. Sed certe Bet. tenet, q̃ quando mater est in medio, tacita substitutio non subintelligitur. Sed ego teneo contrarium in l. Centurio. ẽ. de vul. & pup. Dico ergo, q̃ regula que dicit, expressio eorũ, que tacite insunt, nihil operatur, intelligitur de his que tacite insunt de necessitate: sec⁹ si ex voluntate, l. talis scriptura. ẽ. de leg. j. Dixi in d. l. ij. sed tacita pupillaris intelligitur ex voluntate presumpta, ideo circa eam non habet locum regula. Item dicit gl. fallit in casibus, vbi exigitur speciale mandatum. l. Popomus. de procu. Item in nouatione. l. fi. de nou. Sed certe in illis nihil inerat tacite, ideo expressio operatur.

ADDITIO.

a ALEX. Quid econuerso. De hoc latius per Bar. & Imo. hic.

LEX LII.

1 Onus in vim conditionis appositum si admittur, non videtur emolumentum ademptum.

2 Testator, instituit duob⁹ filijs heredibus, si eos granauit si decesserint sine liberis, quod portio decedentis deueniat ad superuenientem, si in codicillis ademit conditionem, fideicommissum intelligitur ademptum.

Communis vsus loquendi est probandus, ab eo, qui se in illo fundat.

1 Si quis seruum. † Adepto onere in vim conditionis oppositi, emolumentum non videtur ademptũ. h. d. In tex. ibi, quasi purgam facturus. dic q̃ in dubio presumitur. Oppo. de adi. le. l. alumne. §. Seia. Soluit gl. quando adimitur, onus in vim modi adiectum, videtur ademptum legatum, vt ibi: secus in vim conditionis, vt hic. Ratio, q̃ quando onus adiicitur in vim modi, videtur legatum relictum propter illum modum: secus quãdo in vim conditionis. Declaro rationem glo. modus est remuneratiõ quedam secundum glo. ẽ. eo. super rub. vnde legatum relinquitur propter onus implendum, & obligatur quis ad implẽdum modum. l. quibus. §. fi. ẽ. eo. & si non cauetur tenetur ex testamento. C. de h.

que sub modo. l. ij. Sed in casibus, vbi hinc inde oritur obligatio, de iure est q̄ obligatione sublata ex vna parte, tollatur altera, l. fi. de acceptila. z l. cum emptor. de rescin. vēdi. merito sublato modo, cum tollatur obligatio, q̄ debebat teneri legatarius, tollitur obligatio qua alius debebat teneri legatario sed in cōditione hoc non est. ℣on enim est in obligatione, quod debet dari causa conditionis implende. Et hanc q. ponit Ly. C. eo. l. si plures, in vltima
2 q. † Facit ad q. [a] que mihi de facto occurrit, Testator duos filios
a instituit, z eos grauauit, quod si quis decesserit sine liberis, deueniant in superuiuentem. Demum fecit codicillos per hec verba, conditionem, quā apposui in testamento filijs meis, scilicet, q̄ si quis eorum decesserit sine liberis, ꝛc. adimo, z reuoco: queritur vtrum fideicommissum (quod erat inuicem) esset sublatum: Et videtur q̄ non, q̄ solum conditionem ademit, ergo fideicommissum remanet, vt dixi. Contrarium dixi, quia in nostro vsu loquendi, conditio appellatur totum fideicommissum cōditionale. vnde per illa verba, adimo conditionem, intelligitur in totum fideicomis. conditionale. Isto modo loquendi vtitur Imperator in l. ſ. C. de pactis. Deberet tamen fieri probatio de isto communi vsu loquendi. Sed in questione premissa, propter aliud principaliter consului. Nam duo fratres erant equaliter instituti, z inuicem rogati de restituendo sub conditione, nam si intelligeretur adepta conditio tantum, fideicommissum remanet purum. Et sic hinc inde, tantum vnus debet dare alteri quantum recipere, ergo fideicommissum est nullum, vt ſ. de legat. j. l. ab omnibus. ſ. si a Titio, vltimo responso.

ADDITIO.

a ALEX. Add q. Singu. questio de qua per Barto. in l. ſ. C. de pact. Adde q̄ si testator conditionem quam apposuit ipse implenit, an legatum remaneat purum. Pau. de Castr. hic.

LEX LIII.

Si quis legata. Clausula relata ad legata, quibus dies nō est apposita, non refertur ad legatum in tempus certe etatis collatum. hoc dicit. De quo plene in l. talis scriptura. ſ. de leg. j.

ℌ. Duobus. Conditio dandi pluribus adiecta, dividitur inter eos. hoc dicit. Dicam j. eod. l. cui fundus.

LEX LIIII.

a Meius. [a] Conditio designat nudū ministeriū
b facti: z debet ipleri in forma specifica [b] h. d. Opp. q̄ ista conditio, si in mari proiecerit, nō debet seruari, vt ſ. de conditio. instit. l. quidam. Sol. Ibi est speciale fauore humane religionis: secus in pecunia, vt hic. Opp. j. de sol. l. si seruus decē. Sic dicit, ibi fauore furiosi, z pupilli, ne perdant. Tu dic q̄ iussus causa conditionis dare, debet facere accipientis si potest, vt in cōtrario, secus si non potest, vt hic Opp. ſ. de cōdi. instit. l. conditiones. vbi cōditio derisoria reiicitur Sol. si cōditio derisoria cōtinet turpitudinem, illa non debet seruari. vt ibi. Sed si est derisoria, hoc est, non est vtilis, z tūc loquitur hic. C Opp. ſ. de leg. j. l. seruo alieno. ſ. fi. Sol. vt ibi, quia ibi in modum dispositionis, hic conditionis. Op. j. de do. causa, mor. l. omnibus. Sol. quod hic in fi. dicit capitur, id est, accipitur, nō cum effectu. Ita intelligit glo. in d. l. omnib. z l. quod conditionis, in prin. de do. causa. mor. z ideo fiscus ab isto indigno aufert.

ADDITIONES.

a AND. BAR. C Meius, Et no. sing. istum text. secundum Bal. q̄ ille qui est incapax ex testamento non potest capere in vim conditionis, licet sit gl. sin. in l. q̄ conditionis. ff. de donatio.

b ALEX. C Forma specifica. Fallit in relictis ad pias causas, z pro libertate, vt per ℣o. in l. si ita stipulatus essem abs te. de ℣b. ob. in fi. z vide q̄ per istum text. dicit Bald. in l. ij. ver. occurrit, ꝛc. cum seq. C. de iure do. z non est alibi text. secūdum Bald. in l. vnica ſ. sinautem aliquid sub conditione. C. de ca. tollen. vbi videas.

* CLAVD. DE SEISS. C Istud qualiter procedat, z quando sufficit impleri per equipollens ex mente disponentis, vide per ℣oma, consi. ceccij. in ij. dub. z dixi in l. cum filiofamil. ſ. de leg. j.

LEX LV.

1 Conditio apposita pluribus, dividitur ex primo testamēto. Summa vna si est adiecta pluribus, tamen propter enumerationem personarum, videtur esse diuisa ab ipso testamento.
2 Conditio non dividitur inter heredes.
3 Conditio potestatiua, an possit dividi, z per heredes impleri.
4 Cōditione cōprehensum, nō est in obligatione, nec hereditarium.
5 Ius implendi conditionem, an transeat ad heredes z tam in vltima voluntate quam in contractibus.

a Ei fundus. [a] Dādi cōditio [b] adiecta vni nō
b sciatur. h. d. Primo, loquitur, quando cōditio adiicitur vni, z durat vnius. Secundo, quando pluribus. Tertio, quando vni, z deuenitur ad plures. Secunda ibi, dissimilis. Tertia ibi
1 eo. Prima pars est clara. † No. diligenter quod conditio apposita pluribus dividitur ex primo testamento: quasi dicat non per enumerationem personarum, videtur esse diuisa ab ipso testamento. Non tamen ex verbis testamenti, sicut dicimus in lationibus ſ. verbum ex legibus. j. de verb. signi. Et hoc dico nec obstat
2 que dixi in l. re coniuncti. ℨ. de leg. iij. C Secūdo no. ex tertio quod conditio nō dividitur inter heredes. Ratio, q̄ ex testamento non dividitur: per l. xij. tab. similiter non dividitur
c j. dicam. Oppon. [c] ad secundam partem, z videtur quod conditio adiecta pluribus non possit scindi. l. si plures. C. de condition. si ita fuerit. j. de man. test. Sol. Ibi loquitur in conditione que consistit in dando. Item opp. ad fi. extra gl. de ver. obli. Cato. j. de ver. obli. vbi conditio, que consistit in facto, dividitur inter heredes. Solu. Hic loquitur in conditione, que consistit in dando ibi in ea que consistit in facto dividuo, z dividitur inter heredes. nec dicas, ibi factum consistit in obligatione, non in dare. ditione: q̄ factum, quod consistit in obligatione, respectu penalis, est in conditione. C Et ex his distingue
3 ditio potestatiua possit dividi, z per partes impleri. aut conditio individua, z non scinditur. Aut est dividua z tunc implenda ab vno, aut a pluribus. ſ. ab vno, non scinditur nisi quando desijt pro solido posse impleri, vt j. eo. l. primo nisi quando legatum scinditur inter heredes. l. Plautius. Si vero a pluribus, aut omnibus iniungitur ab initio, vt cundo responso. Aut peruenit ad plures ex post facto. tunc consistit in dādo, z tūc aut deuenit ad plures ex dispositione testatoris, z scinditur vt ℨ. eo. l. qui heredi. ſ. si duorū. Aut ex accidenti non scindit. vt hic. Aut cōsistit in faciēdo, tūc scinditur, vt ſ. Cato. z no. hoc per doct. in l. pe. C. eo. z ibi vide. C Opp. hic, q̄ ex persona heredis nō scinditur ius implende cōditionis tra. ℨ. de leg. j. l. legatarius. Dicit gl. fallit ibi. Tu dic, quod dicit, q̄ illa que sunt in obligatione, dividuntur inter heredes per xij. tab. Sunt enim iura hereditaria, vt C. si cer. pe. l. fi. et
4 ea que. Sed id, † q̄ est in cōditione, nō est in obligatione, nec hereditariū, ideo nō scinditur per legē, z hic est casus quod testamenti, Sed l. legatarius. loquitur in eo q̄ est in obligatione et dividitur, vt ex predictis patet. C Ex his colligitur, quare heres tenetur pro parte hereditaria, z nō in plus, tamē si ille fuat. non liberatur a pena. l. v. in fi. ſ. de verb. obl. et ibi eo. citu. Respon. quantū ad principalem obligationem dividitur per l. xij. ta. sed quantū ad penalem est in conditione. Opp. hic dicitur, q̄ ℨ transmittere legatarij ius. causa conditionis implende. Contra rio, pendente conditione, legatum extinguitur, ℨ ibi dit, z ℨ. eo. l. sub diuersis. ſ. fi. z l. vnic. ſ. sinautem. Sol. Jac. de Are. dicit, q̄ ex persona vnius videtur plures sibi coniunctos iure coniunctionis, vel ad alios tos iure substitutionis. Et hoc innuit ter. ibi z omnia. persona heredum non videtur q̄ possit procedere, nisi ex sibi, z suis heredibus. Ego dico, q̄ quando legatum ex dispositione testatoris, tacita vel expressa deuenit ad plures scinditur, vt ℨ. e. l. qui heredi. ſ. si duorum. Si vero hic habitat z reliquit sibi suisq; heredibus. nō est quid impediat quin tur. ℘e. dicit, ego intelligo q̄ heres in cuius persona debet pleri conditio, est in mora recipiendi. Nam tūc transit legat heredes non impleta conditione, tñ debet adhuc implen. cit ℘e. C. e. l. pe. in iij. seu. iiij. q. Ray. trāsibat sicco pede. videt male dictum, presupponit ista sol. q̄ heredes debēt luisti recipere, amplius non teneor tibi dare, cum pte stet. eo. ℘ec dicat quis ibi est speciale fauore libertatis, q̄ tenet contrarium, id est, contra gl. ℘eterea, aliud q̄ est in ctu. est in obligatione; vnde statim facta oblatione z heredi stente in mora, legatum est purificatū. Ego respondeo, q̄ gl. sol. l. qui decem, in secunda gl. dicit q̄ l. vl. C. eo. est casus q̄ facta oblatione liberatur. Sed puto verius dictum ℘et. vlt. C. e. loquitur in relicto libertatis directe. merito ille ber factus ab herede nihil petit, z heres nihil pōt petere cum pro eo, q̄ erat in conditione non cōpetat actio. Sed alterius rei, vel libertatis fideicōmissarie. si offero, licet conditio pro impleta. z licet dominium sit apud me, tamen apud heredē. Unde si peto illam rem, per retentionem heres vt impleatur cōditio, z ita debet intelligi hic. Fateor q̄ heres non poterit petere, sed retinere, donec isti impleant ditionem. Sic pōt intelligi duobus modis. Primo, quādo fit ad plures coniunctos. Alio modo, quādo ad plures q̄ est, quando est in mora recipiendi. Unde, verum tñ conditionem transeat ad heredem debentis impleri

vltimis voluntatib⁹. Aut ille, in cuius persona debet impleri, fuit in mora, & transiret, vt hic aut non, & non transit. & hoc nisi condi-
tio habeat precedentē dispositionē, vt dicam incōtinenti in cōtra-
* cribus. ¶ Quero vtrū in cōtractibus ius implendi conditionē trā-
seat in heredes. Et super hoc pluries cōsului. Dic plene vt dixi in l. si decem cum petiero. de verb. oblig. Sed quantū ad pſens dic, aut cōditio habuit precedētē dispositionē in persona vnius, & transit ad heredē, l. diem proferre, §. j. ff. de ar. & l. qui Rome. §. fla-
uius. j. de ver. ob. Aut in personis diuersorū, & tūc est perinde ac si non haberet precedentem dispositionē. l. fideiussor obligari. §. fi. j. de fideiu. licet gl. aliter ibi dicat. Si vero non habet precedentē dispositionem transit, vt j. eo. l. a testatore, ita tenet Pe. & Ly. post eum in l. iij. in pe. questio. C. eo. Hui. in l. si necessarias. §. de vendē do. ff. de pig. act. & alle. l. iij. in prin. j. de coll. bo. & l. qui Rome. §. au-
gerius. j. de ver. obl. Ego post eos allego pro casu l. si decem cum petiero. in fi. j. de ver. obl. & ibi dixi. & hoc est verum, nisi ille qui de-
bebit obligari ex implemento conditionis, aliquid propter hoc percepit. & est casus in l. ij. C. de pac. inter empto. & ven. in gl. que di-
cit. quod superuacuum est de herede dictum, & gl. in l. si predio, in
b prin. ff. de in diem, addictio.[a]

ADDITIONES.

a Cui fundus. Pro concordia, aduerte quando Titius tenetur da-
re decē heredi testatoris, & solū fecerit oblationem Titius nulla fa-
cta consignatione, & dispositione, non dicitur purificata cōditio, habetur per Bar. in l. iij. ff. de condi. inst. Contrarius allegatur in hac l. cui fundus. & in l. cū quidam. C. de cond. in ser. & l. acceptam. C. de usur. Soluit idem Bar. si bene inspiciatur in d. l. iij. & quādo oblatio fit presenti secundum gl. ibidem, procedat secunda opi. alias si absenti, vt in prima opi. ff. relata. Vel aliter secundum eum. Aut dispositio fit solum gratia conditionis implēde, & ille cui ad impletur, nihil de suo perdit, & ad nihil obligatur, & procedat se-
cunda opi. Alias si obligaretur, vel ageretur de actione quereñ-
da, tūc procedat prima, & eo maxime vt in j. so. si fieret absenti, put fuit de mente Bar. vbi ff. Adde consi. vij. Aler. in ij. vol. Et ad ma-
teriam per doc. ample. in l. semel mora. ff. sol. mat.

b ALEX. ¶ Conditio. Et ad intellectum huius l. an, & quando le-
gatum conditionale transmittatur, vide Bal. in l. j. C. vt actio ab
herede. in j. col. Tu adde Imol. in l. plane. §. si coniunctim. de le. j.

c ALEX. ¶ Op. & qñ cōditio possit diuidi, vide melius Bar. in l. sti-
chū qui meus erit. de le. j. & facit ad no. quest. Bal. in l. ij. in fi. C. de
pact. inter emp. & ad hoc. no. per Bar. vide eum in l. iij. §. Lato. in
vij. op. de ver. obli. & Ly. in l. si plures. in j. q. C. de cond. inser.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ In contractibus. Illud intellige & li-
mita. vt dicit ipse Bar. in l. a testatore. j. eo.

d ALEX. ¶ In diem addictio. Vide Bar. in l. a testatore. j. eo. & in
l. si pecunia. j. quando dies. le. ced.

LEX LVI.

Quesitum. Seruus iussus prestare operas, pōt per se operari, nisi ab herede impe-
diatur, tunc enim conditio habetur pro impleta. h. d.

LEX LVII.

1 ¶ Legatarius si efficiatur monachus conditione pendente, an extinguatur legatum.

Intercidit. [a] Legatario mortuo, vel liberta-
a te priuato, conditione pendente legatum extinguitur secus si sola ciuitate priuetur. h. d. Opp. media tempora non nocent. l. sed si conditioni. §. solemus. ff. de he. inst. Sol. Hec lex glossat illam regulam, quia casus contin-
gens medio tempore non nocet nisi sit talis, per quez vere adima tur vel tollatur libertas. Vnde si damnatus in metallum restitua tur, videtur nouus homo, merito non consequitur legatum, ar. de sol. l. si res. §. aream. & l. si seruus, in fi. de adim. leg. Et per hoc vide tur, q si legatarius fuerit mortuus, & miraculose fuerit resuscita-
tus, q non consequatur legatum. Oppo. q deportatus habetur pro mortuo l. si necem. §. si deportatus. j. de bo. lib. & de contra ta. l. j. §. quidam filium. gl. soluit. & nihil est dicere. Dic secundū Dy. & Jac. de Are. quod in his, quorum dies cedit ipso manente in de portatione, habetur pro mortuo, vt in contrario. secus in his quo
2 rum dies cederet ipso restituto ita loquitur hic. ¶ Quero, quid
b si fuerit factus monachus, [b] vel conuersus? Respondeo, tunc re-
manet capax. ideo legatum non extinguitur. l. Deo nobis. C. de epis. & clericis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Intercidit. Adde quod dicit Bal. in l. j. de sacr. san. ec
cle. & putat hodie hāc legem esse correctam, & ad istam legem vide
omnino Bal. in l. j. C. de his qui ad li. perue. non pos.

b ALEX. ¶ Monachus. vide Bar. in l. Statius. §. Cornelius. ff.
de iure fisci. & in l. cum pater. §. hereditatem. de leg. j.

LEX LIX.

a **In facto.** [a] Hic iurisconsultus ponit distinctio
nem satis claram. No. q idem est cou
cītio dandi, & conditio in facto existens. quia facere, largo modo comprehendit dare.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ In facto. Vide quod no. Bart. in l. si stipulatus fuero te sisti. §. j. de verb. obli.

LEX LX.

Si vir vxori. Relictum in tempus liberorum, in
telligitur de procreandis post te
stamentum, nisi aliud testator expresserit, h. d.

LEX LXI.

Sed si hoc specialiter.

1 ¶ Statutū quod de pretio rei vendite soluatur gabella. an intel
ligatur quod deducatur quod est expēsū in proxenetis, & subha
stationibus.

§. Quidam. Tantum quis videtur capere, quantū si
bi remanet, deducto eo, q soluerit causa
conditionis implende. h. d. Op. ff. eo. l. Plautius. §. item scinditur.

2 Sol. intellige illum §. secundum istum. Facit ad quest. † dicit statu
tum, q de pretio rei vendite soluatur gabella sex den. pro libra, cō
tingit quod aliquis rem vendidit pro cētum, sed in proxenetis, & in faciendis substationibus expendit viginti: hic est tex. quod so-
lum pro octoginta debet solui gabella. Nam pretium debet intel-
ligi nō quantū emptor dat, sed quātum apud venditorē remanet, vt dicit tex. forte deberet sic dici. Aut statutum dicit, q debet sol
ui gabella pro pretio quod venditor recepisset, & verum est q dixi ff. qz verum est quod non recepit, nisi quantum apud eum rema-
net, vt hic. Aut dicit qō soluatur gabella pro pretio quo vendidis
set, & tunc pro toto pretio soluatur, quia verum est quod pro tan
to vendidisset, arg. j. tit. j. l. in quartam. §. fi. & quod no. in l. qui fun
a dum, eo ti. Aut dicit, q soluat gabella [a] pro pretio rei simpliciter, & non adiicitur q recepisset, vel quomodo vendidisset, & tūc pretiū intelligitur deducto omni eo quod expenditur causa expediende venditionis. C. de iure delib. l. scimus. §. in computatione. & j. ti. j. l. quātitas. Pro hoc facit generalitas huius legis q̄ dicit semp cō putationem in personam venditoris introducendā, respectu eius quod remanet apud venditorem causa conditionis implende. In casibus autem in quibus minuitur onus in vim conditionis. quo modo minuatur per Fascidiam, vel aliam quartam heredi d. bitā, dixi in fi. ff. eo. l. Plautius.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Gabella. No. q si statutum dicit q pro pretio rei ven
dite soluatur gabella, venditor recepit centū, sed expendit vigin
ti, nunquid soluat pro cētum. Vide Bar. & q ibi dixi in l. ex falci
dia. j. ti. j. & quod no. bar. in l. fructus. so. ma. & hic per Imo. qui vi-
detur tenere contra bar. Dixi aliquid post Jm. in l. non amplius, in princ. de leg. j.

a **§. Cum vir.** [a] Conditio que inducit viduitatem in om-
ne tempus, respectu omnis persone, & om
nis loci spernitur: secus si inducit viduitatem respectu certē perso ne, vel certi loci, vel tēporis, h. d. cū duabus legibus sequē. In tex. ibi. si a liberis impuberibus non nupserit. id est, nubendo non de cesserit. Item ibi in fi. iniungeretur. dic, scilicet perpetuo, sed ad tempus bene iniungitur. Opp. C. de indi. vi. tol. de auth. cui relic tum, Sol. Hodie corrigitur in vidua, cui potest relinqui sub con-
ditione, si non nupserit; secus si nō esset vidua, Nam ista iura rema nent incorrecta.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum vir. Hunc tex. alle. bal. in pulchra q. in l. j. in fi. de le. & in l. fi. in ver. sed quid si. C. de indict. vid. & vide Bar. & gl. in l. cum tale. in prin. j. eo. & in l. mulieri, & Titio. j. eo. in fi. & limita. fin. vt per bar. j. e. in l. Titio vsuf. §. j. Et de hac materia vtrum valeat statutum super hoc disponens. vide bar. no. C. de muri. in l. sanci-
mus. li. xj. & An. in consi. lxxxviij. inci. in Dei nomine super primo quesito, &c. & Jo. And. in c. statutum. de her. in nouella. adde secun dum. Bau. de La. in tex. ibi magis cura liberorum, q̄ si mater est iussa mozari cum filijs, q censetur sibi relicta administratio perso narum, an autē sit per hoc relicta tutrix dicit hodierno iure Dy. determinasse quod sic. Tu vide bal. consi. ccexxxix. lib. iij.

LEX LXII.

1 ¶ Attributum vni duntaxat, ab omnibus alijs remouetur.
2 Indignus matrimonio dicitur ille, cui sine dedecore nubere quis non potest.

Cum ita. Summaui in precedenti. Not. q † vni
1 duntaxat attribuitur, ab omnib⁹ alijs remouetur. Et istud habent inducere dictiones exclusiue,

vt tantum, solum, z duntaxat, Dixi in l. vnic. ℈. si quis ins di. non
a obtem. †Quero, quis dicatur indignus nuptijs alicuius? Text. ℈. de manu. vin. l. si rogatus. ℌ. matrimonij. cum gl. videtur dicere, q̃ ille, cum quo non potest contrahi matrimonium, videtur indign⁹ matrimonio. Veritas, est q̃ ille, cui non potest quis sine dedecore nubere, secundum mores ciuitatis, considerata qualitate natalium, dicitur indignus matrimonio, vt ℈. de contrab. l. iij. ℌ. si emancipatus filius.

ADDITIO.

g ALEX. ¶Cum ita. Ad huius legis intellectum, vide quod legitur, z no. in l. pe. ℈. qui, z a quib.

LEX LXIII.

g **Hoc modo.** a Summaui cũ precedenti. Not. q̃ si aliquis interdicit actum exerceri in certo loco, videtur interdicere actũ simpliciter. si actus ille commode alibi exerceri non potest: quod est vtile ad multa. Secundo no. in fi. huius l. legem vtilem Reipu. ad iunandam interpretatione.

ADDITIO.

g ALEX. ¶Hoc modo. Et facit secundum Ray. quod si datus est terminus ad dandum suspectos iudices p̃o consilio sapientis, z vna pars dedit suspectos omnes iudices de ciuitate, ne causa committatur. nec extra ciuitatem possit causa commode committi, q̃ isto casu iste non sit audiendus, nec admittendus. Et p̃o hoc facit l. si quis ita, z l. si quis sub conditione, de cond. inst. z aliquãdo ℈. eo. quod tenementi, z ita Dy. Bal. z Imo.

LEX LXIIII.

g **Legato.** a Morte grauati nõ extinguitur legatum conditionale, ℌ. d. Vel aliter. In legatis spes conditionalis obligationis pasiue ad heredem transmittitur. h. d. Op. C. de cad. toll. l. vnica. ℌ. sinautem aliquid sub conditione. Sol. legatario decedente non transit ad heredem, z sic actiue: secus decedente grauato, vt hic.

ADDITIO.

g ALEX. ¶Legato. Limita hanc legem nisi esset conditio dandi in persona heredis, z legatarius fuisset in mora, per no. in l. pe. ℈. eo. secundum Imo. hic.

LEX LXV.

Heres. a Licet libertas repreſentetur, cõditio si de commissi debet expectari. h. d. Op. C. de his qui a non do. ma. l. fi. vbi qui in vno est negligẽs in alijs videt negligẽs: ita hic, qui in vno fuit liberalis preueniendo, in alio debet esse liberalis. Solu. vt dicit gl. in. l. iij. in prin. alias l. iij. ℈. de ali. in. mut. cau. fac. z ibi dixi. Ad istud op. ℈. e. l. duos. Sol. vt ibi. Extra gl. op. q̃ debet repreſentari legatũ, l. qui filio. ℌ. si quis seruũ. de he. inſti. Sol. Posses dicere: q̃ hic libertas fuit repreſentata ab herede: ibi a teſtatore: quod non placet per l. seruus communis. de her. inſt. Quare dic. q̃ hic loquitur quando conditio adiecta libertati fuit expreſſe, repetita in legato vt patet in prin. legis. Fuit enim rogatus reſtituere in eucntum conditionis: sed lex contraria loquit quando conditio adiecta libertati, tacite potrigitur ad legatum. Et sic vides magnum effectum, an cõditio insit tacite, exprimatur Dixi in l. contraria.

ADDITIO.

g ALEX. ¶Heres. Qui est negligens in vno, an sit, seu videatur negligens in alio, z vide late no. per Bar. in l. si seruus. vi bo. rap. in d. l. item si res. in prin. de alie. iud. Et ad istum text. vide, l. si domus. de ſer. vrb. predi.

LEX LXVI.

1 ☞ Cautio Mutiana requirit satisdationem.
2 Poteſtates si duo sunt electi, vnus primo, alius secũdo, si primus acceptauit, z non venit, an secundus admittatur.

Cum subhac. Si deficit cõditio p̃o qua fuit interposita cautio Mutiana, legatum debetur ei, in quem in eum casum fuit trãslatum, h. d. †Ho. q̃ cautio Mutiana requirit satisdationem, z sic cum si deinsore. Dixi ℈. eo. l. Mutiane. Op. z videtur quod debet cauere secundo legatario, cuius interest, non heredi. l. is cui. ℈. eo. Solũnt quidam, quod hic heres fuit iussus dare secundo legatario, arg. l. iij. ℌ. si quis ita. ℈. de adi. le. quod non placet, quia hic text. simpliciter dicit, esse translatum in secundum legatarium, quo casu in dubio videt esse grauatus ipse legatarius, vt de vſuf. le. l. codicillis. in prin. Quare dic sustinendo precedentẽ. sol. q̃ d. l. codicillis. loquitur quãdo in primi legatarij persona legatum cõsistit: sed hic deficiente conditione, apparet quod legatum nũquam extitit, vt in auth. cui relictum. C. de indi. vidui. tol. vnde hic in dubio videt relictũ ab herede. Opp. ℈. eo. l. Titio fundus sol. Fateor, q̃ heres liberatur cedendo actionẽ si vult. ¶Ultimo Dy. z Jac. de Are. hic formant vnam questionem. Duo sunt electi Potestates primo, alius secundo. primus acceptauit, non tñ venit, quia mortuus est: vtrum a stat in primo acceptante, euanuerit secundi. Hec lex est argu. q̃ non facit l. Titio fundus. ℈. eo. Bnet contrarium arg. l. post aditam. C. de impu. z al. sup. l. si legata. z ℈. de adi. le. l. iij. ℌ. si quis Titio. Non ob. hec l. Titio fundus. q̃ hec cõditio nõ extitit in persona secũdi: q̃ patet propter effectum cautionis ficit in persona secũdi: q̃ patet propter effectum cautionis tiane. Facit ℈. de test. tu. l. tutoribus. ita dicit Dy. Sed distinguit. Aut fuit facta electio secundi sub cõditione nõ acceptauerit, z eo acceptãte, deficit electio secũdi. Et cta electio secundi. si primus nõ venerit, z primo acceptficit electio secundi, z in dubio videt facta sub cõditione nerit, vt hic, z l. Titio. ℈. eo. z l. tutoribus. de test. tu. Põ aditam, cum si. q̃ tbi per acceptationẽ plenum ius quaptanti. Quod notandũ est in istis officijs, vt plene dixi ℈. de test. mil. Et hoc p̃ Ly. in l. post aditam. C. de impu

ADDITIO.

g AND. BAR. ¶Utrũ. Et vide Bal. in l. post aditam. C.

LEX LXVII.

g **Sita legatum.** a Verbum, futuro, z in primis voluntatibus intelligitur in futuro. ℈. eo. l. solemus.

ADDITIO.

g ALEX. ¶Si ita legatum. Et facit ad q. de qua per hoc articulo. in prin. de here. inſti. z hic per Imo.

LEX LXVIII.

Sita expreſſum. Cõditio, legatarius conditionale legatum. h. d. De hoc dixi in l. si illi si volet. de le. j. z ℈. eo. l. aliquando.

LEX LXIX.

Dos Conditio tacita ex testamẽto prohibens, impedit diem legati cedere quo ad acquisitionẽ. h. d. Opp. ℈. eo. l. heres statuliberum. Sol. soluit. Sol. patebit ex solutione sequentis con Op. conditio tacita non impedit diem cedere quo ad acquinẽ. l. si post diẽ. ℌ. si. qñ dies le. ced. z de re. in. l. que legata. Sed dies non cedit, misi a tẽpore emancipationis. Hec obſ tio tacita, quia prouenit ex ipso testamento, non extrinsece, eo. l. conditiones extrinsecus. z ibi dixi. Et per hoc apparet sum ad precedens contrarium. quia hic extitit emancipationem, sed in l. heres statuliberum, non quia numissionem secundum Dy.

1 ☞ Jussus testatoris q̃ impleat, z expediatur.
2 Nudum preceptum de non alienando, non vale

LEX LXX.

g **Titio centum.** a Modus repro tatẽ legatarij imp

Impulsiuus, si vtilitatem tertij, dicitur esse finalis. z est mirabilis ler, si quam vidistis hoc anno. Jo
1 sibi, z p̃o se. z concor. cum hac l. ij. inſi. ℈. de dona. †Item no
b illud, quod testator iuber, interest heredis vt impleatur. Pe diatur, vt hic dicitur, z tetigi in l. huiusmodi in prin. ℈. de leg. l. quibus diebus. ℌ. fi. ℈. eo. Oppo. z videtur quod ille. cui test
c commodum respiciat. Item opp. quod non debet cauere, tum ctum preceptum sit nudum. Iuliusfami. ℌ. diui. C. de leg. i. huius contrarij iste text. intelligitur duobus modis. Primo ematur illi alumno, z q̃ non alienetur per istum emptẽ, tem alumnus cauear de nõ alienando sed hunc intellectum gl. paruula. Nam hic intellectus esset superuacuus. ex eo dicit, q̃ ematur alumno. debet intelligi q̃ fiat sum. Ibi in prin. quare intelligo, q̃ alumnus cauear: Ad contrarium deo, q̃ debet cauere, q̃ testator voluit q̃ nõ alienaret propter ctionẽ, quam testator habet ad eum. ita dicit gl. Sed licet habuerit affectionẽ quare propter hoc prohibetur alienare.
2 intelligo sic, †q̃ dicit nudum preceptum de non alienando non valet, est verum vbi legatum transit ad legatarium ipso iure. Et loquitur l. filiusfa. ℌ. diui. ℈. de le. j. z l. pater. ℌ. Julius Agrippa. de le. iij. vbi non transiret ipso iure. sed debet præstari de manu redis, tunc legatarius non debet habere. nisi caueat de non alienando, vt hic. Et videtur casus in l. iij. ℌ. fi. de condi. inſtit.

ADDITIONES.

g ALEX. ¶Titio centum. Et an modus præsumatur causa fi lis. vide Bar. in consi. inci. quidam nomine Januarius.

ALEX.

b ALEX. ¶ Ut impleatur. Illud quod testatori inbet, interest heredis vt impleatur. Facit ca. si heredes, de test. & de voto, c. licet. & quod no. Bar. & doc. in auth. hoc amplius. C. de fideic. Et per istū dixit no. Bald. q̄ si lego centum ecclesie. vt inde emat fundum. q̄ō illum fundum emptum nunquam poterit vendere ecclesia. Ita dicit l. fi. C. de pac. inter emp.

c POMA. ¶ Item opp. Et vide Bal. allegantem no. istud princ. in l. fi. C. de pac. inter emp. & ven.

1 ☞ Testator si relinquat monasterio centum, si illam receperint in monialem an monasterium possit consequi centum, & illam non recipere.

a **Titio centum.** a Matrimonia debent esse libera a pena damni, nō a pena amissionis lucri. h. d. Opp. ſ. eo. l. cum ita. Sol. intellige, q̄ poterat Meuiam in vxorem honeste ducere. In gl. in ver. inuitari que incipit sic. ſ. de dam. infe. ibi ſ. merito. Sol. ibi lucrum percipiebatur ex publico quod non debet auferre priuatus, hic quis percipiebatur a priuato testatore, merito potest auferre eius voluntate. ¶ Et hec lex b facit in ar. ad q. ſ. testator reliquit monasterio monialiū centum si illam ſororem reciperent. Moniales volebant centum, sed nolebant in ſororē recipere. & videtur hic q̄ non possint habere. Quidam magnus doc. consuluit contrarium, quia inuitare moniales ad lucra. vt recipiant illam in ſororē. est simonia. vt in c. non satis, extra de simo. & ideo consequenſ legatum. & reijcitur illa conditio tanquam turpis. Non ob. hec l. q̄ licet matrimoniū sit res spiritualis, tū sit sub spe lucri, q̄ nō reperitur in alijs spiritualibus; sed istud non est verum. q̄ quando conditio de se est turpis reijcitur. ſ. eo. l. obtinuit. de cond. insti. l. j. & l. conditiones. sed quādo cōditio est de se honesta, vt est, aliquam recipere in monialem, sed q̄ ad hoc inuitetur spe lucri est turpe, & inhonestum: tunc institutio seu legatum, q̄ ad hoc inuitaret est nullum, casus est ſ. de he. inſt. l. ille autem, & ibi no, in gl. sic in simili hoc legatum non valet: quod dic vt dixi in d. l. ille autem. Sed cautela est quam ponit gl. in c. nō satis. ſ. allegato, q̄ testator dicat si tales moniales receperint talē ſororem, eis relinquo centum pro alimentis, & tunc non videtur inuitari ad lucrum, nec est simonia.

ADDITIONES.

a ¶ Titio centū. Pro concordia, aduerte q̄ pater habens filiā in suo testamēto leganit monasterio centū, sub hac cōditione si monasteriū susceperit filiā meam in monachā. Bar. iml. ij. C. de inſt. & substi. dixit q̄ legatū remanet & talis cōditio reijcitur. Cōrarium ſ. legatum esse nullum allegatur per Bar. in hoc ſ. j. in l. Titio centum. Tu dic, Bart. in hoc ſ. j. loquitur in legato, in d. l. ij. loquitur in heredis institutione. Et ratio diuersitatis potest esse vt sustineatur testamentum in d. l. ij. q̄ si nō sustineretur, profecto corrueret tota dispositio. ſ. ante heredis. Inſtit. de lega. cum ſi. ſed in legato secus. Posset colligi alia solutio per tex. cū gl. in c. nō satis. & ca. ventēs. de simo. ex qua gl. ſ. q̄ valeat legatū vel heredis institutio quando monasteriū erat in tali paupertate, q̄ aliter illam, scilicet ſororem recipere non poterat quo casu etiam gl. dicit quodvalet etiam pactum de instituendo. Et ita loquitur Bar. in d. l. ij. Indiuite autem monasterio loquitur in hoc ſ. eodem modo respōdetur ad Bar. in l. vxorem. ſ. heres. ff. de le. ij. q̄ ibi est casus contrarius, scilicet si non receperint in monacham, procedat legatū. Et similiter respondetur ad ea que habenſ in l. j. ij. & de his q̄pe. no.

b AND. BAR. ¶ Et hec lex. Et vide Bal. in l. j. C. de inſt. & substi.

c ALEX. ¶ Moniales volebāt. Vide Bar. in l. ij. C. de inſti. & sub. & adde ad intellectum huius tex. que no. Bar. in l. cū donationis. C. de transacti. Item de materia per Bal. in l. ſi quenquā. de epiſc. & cle. & in l. j. C. de his que pe. nom. q̄ no. xxxij. q. ij. nō omnis. & bal. in l. Titia in fi. princ. de ver. oblig. & Bal. in l. j. C. de inſti. & substit. Quid autem ſi relinquitur tali, ſi monasterium intrauerit, vide Bar. in consi. inci. Domina Nura. &c. & Bal. in d. l. j. de inſt. & sub. Et ad materiam vide Bal. in c. fi. de sponſ. in vlt. col. ſed Imo. in c. ij. de simon. tenet contra Bar. pro quo vide casum in c. quoniam. co. ti. & moder. late in l. Titia. ſo. ma. Et hanc questio. vidi de facto, & fuisse contra Bar. iudicatum Bononie. & hec dicta intellige, vt hic per Imol. adde Paul. de Ca. hic, qui Bartolum reprehendit in dicto consilio.

1 ☞ Locatio perpetua operarum, an valeat.
2 Promissio de stando semper in certo loco. an valeat.
3 Statutum de carcerando aliquem pro debito valet,
4 Domicilium vt quis ſtet in certo loco potest constitui: ſi est in cōmodum alicuius.

ſ. Titio centum relicta. Conditio vel modus per quem libertas infringitur, non seruatur preterquā in libertis. h. d. Opp. C. de ope. li. de l. pe. in fi. Hl. ſoluit tribus modis. primo ſol. est diuinatio: secunda est vera: tertia est falsa. Per secundum exemplū

a positum in hoc ſ. Dy. dicit q̄ hic ſ. facit pro eo, a qui locauit operas suas in perpetuum. Item pro eo qui promisit ſtare certo tempore in ciuitate aliqua. Item, q̄ non valeāt statuta de homine carcerando pro debito. Dy. non dicit plus, sed prima q. † tangitur p gl. in l. ij. de vſufr. leg. & in l. antiquitas. C. de vſufr. & tractatur in

2 l. ſtipulationes non diuiduntur. de ver. obl. in ij. queſt. Sed † videſ q̄ non. per hanc l. Sed non video quare non valeant ſi respiciant commodum alicuius. vt patet in toto ti. locati. Ad id quod dicit, q̄ infringitur libertas. resp. q̄ soluendo interesse liberatur. Jn ter

3 tia queſtio. freperio Dy. allegando. facit pro eo, b q̄ ſtatutum valet b, ſi est factum a ciuitate, que habebat meram & mistum imperium. Et probo q̄ de iure communi potest quis, pro debito carcerari. l. j. C. qui bo. cede. poſ. ergo potest per statuta, que sunt de iure ciuili. Ad ar. Dy. resp. nam dicit ipſe, illud q̄ non potest fieri per pactum, non potest fieri per legem, vt no. C. de decre. decu. super rub. & l, non impoſſibile. de pac. Sed per pactu non potest infringi libertas alicuius. l. nec ſi volens, & l, interroga tam. C. de li. cauſa. ergo nec per legem. Resp. & dico. q̄ hoc scilicet. quod non poeſt fieri per pactum, nec potest per ſtatutum, noſt est verum, niſi in his, que sunt contra bonos mores talias secus. vt no. in l. nec ex pretorio. & l. neque pignus. ſ. priuatorum. de reg. iu. Secunda ratio est iſta, hominem carcerari. est cōtra bonos mores, & contra ius. l. ſuccurritur. & l. ſeq. ſ. ex qui cau. & l. qui in carcerem. q̄ō met. cauſ. & l. j. & ij. de li. ho. exhi. & l. ob es. C. de acti. & oblig. Sed resp. aliquē carcerari a priuato est contra bonos mores, sed authoritate publica non est contra bonos mores. l. j. C. qui bo. ce poſ. Tertia ratio est, non est dubium. quod ſtatutū habet authoritatem ab omnibus: ſed nullus homo est dominus mēbrorū ſuorum. liber homo. ſ. ad le. Aqui. ergo homines hoc facere nō poſſunt. Sed dic, quod populus habet iuriſdictionē in quemlibet hominem, licet priuatus, ſimpliciter non, Item quarta erat ratio. q̄ diſpoſitio teſtatoris est lex, vt in auth. de nup. ſ. diſponat. ſed per teſtatorem non poteſt fieri: ergo, &c. Resp. per teſtatorem non pōt fieri in eo in quo nō habet ius, ſed in perſonis in quas habet ius, poteſt vt hic: ergo & populus poteſt in ſuos ſubditos, in alios non. vt: hic, & ſic hunc ſ. retorqueo contra Dy. qui allegat ipſum

4 pro ſe. ¶ † Ultimo no. quod non poteſt alicui coſtitui domiciliū, c c vt in certo loco habitet, & hoc est verum, niſi ſit in commodum alicuius: ſicut ſi dico, relinquo vxori mee. quodad ſtet erit eum filijs ſuis: & ſic hic poſſet legari, donec habitauerit in tali loco cū tali: nam in fauorem illius videtur hoc dictum. l. qui concubinaz: ſ. vxori. de le. iij. Vel dic vt ibi plene no.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Facit pro eo. Adde gl. z Bal. in l. poſt certi. C. de li. eau. Bart. in l. antiquitas. C. de vſu. & l. ſtipulationes non diuiduntur. in fi. de ver. ob. & adde gl. de eo qui locauit operas in l. iij. ſ. conſtituitur. ſ. de vſufruc.

b ALEX. ¶ Statutū valet. Adde que no. Bar. in l. alia. ſ. j. ſo. mat. & que no. inſti. de act. ſ. ſi. in vl. q. Bal. & Imo. in l. nemo. in prin. de le. j. facit q̄ō no. Bar. in l. iij. ſ. tutores qui. ſ. de ſuſp. tu. & tene mēti ad limitationem omnium ſupradictorum. que dicit Ang. & Imo. in l. ſi ſic. in prin. de le. j. refert ſe cōſuliſſe quod ſi ſtatuto cauetur quod propter inſtrumentum guarentigiatū capiatur aliquis ad meram voluntatem creditoris, q̄ poterit incipi a captura abſque citatione. oſtenſo inſtrumento. per d. l. ſi ſic. in prin. incta l. cū quidam. de le. ij. Et q̄ tale ſtatutum valeat. adde Aler. in conſi. clxv. co. j. prin. in v. vol. vbi dicit quod ita communiter tenetur, & idem Bar. in ru. de vſu. c. iij. queſtione iij.

c ALEX. ¶ Conſtitui domicilium. Contra hoc videtur tex. expreſſus recte conſideranti, in l. Julianus. ſ. eū quoque. & ex quib. cau. ma. & quod ibi bart.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde vnum caſum quem ponit Rom. in l. ſtipulationes non diuiduntur. ſ. de ver. obli. vbi dicit. q̄ inter virum & vxorem valeret tale pactum de habitatione perpetua in certo loco & per iſtum in fi. dum loquitur de liberto. & alle. bur. in c. j. qui matri. accu. poſ. vide Pano. ibi.

1 ☞ Legatum dotis dicitur conditionale.
2 Dictio ſed. pro quando.
3 Legatum factum pro dote eſt etiam cōditionale. niſi ex coniecturis aliter appareat, vel ex communi vſu loquendi,
4 Legatum factum pro dote a patre quando dicatur purum.
5 Filia cui pater reliquit centum pro dote; an ſtante ſtatuto, quod filia dotata non ſuccedat, nec poſſit contra teſtamentum patris aliquid dicere, poterit ſtatim petere legatum.
Filia cui eſt conſtituta dos. dicitur dotata.

6 Legitima an possit tolli vel minui per statutum, ⁊ an dos succedat loco legitime.
7 Legatum factum pro dote, an ⁊ quando peti possit?
8 Filia pro qua in ingressu monasterij pater aliquid obtulit monasterio, dicitur dotata.

§. Titio genero.

Diuiditur hic §. in sex partes. Primo, ponitur cui competat petitio. Secũdo. cui debeat, vel possit fieri solutio. Tertio, quid si matrimonium non contrahatur. Quarto, an quando soluitur cõstante matrimonio debeat aliqua cautio recipi. Quinto, quid si ante matrimoniũ dos soluatur. Sexto, quid si maritus a causa ceciderit. Secũda ibi, si post. Tertia ibi ante nuptias. Quarta ibi. Sabinus. Quinta ibi, sed cuz ante nuptias. Sexta ibi, ꝙ si maritus. ⁊ habeo hunc tex. satis pro difficili. Op. ⁊ videtur ꝙ sola mulier possit petere. l. seruo legato. §. si testator. ff. de le. j. ⁊ l. fideicõmissa. §. interdum. ff. de le. iij. Sol. de stricto iure, sola mulier petit vt ibi:
1 sed de equitate vterque vtriqz eñ proficit, vt hic. ¶ Ad ver. †sed cũ ante nuptias. opp. nam legatum dotis non est purũ, imo conditionale, l. stipulationem. ⁊ l. promittendo, de iur. do. ⁊ l. in rebus. eo ti. ⁊ l. itez quia. de pac. Gl. dicit aliud in legato, aliud in stipulatione. ¶ Uel aliter aliud in muliere promittente, vt in cõtrario, aliud in extraneo promittente, seu legante, vt hic. Sed hec sol. est cõtra casum l. promittendo, in prin. ⁊ l. si ego. in prin. de iu. do. ⁊ l. si extraneus. ff. de cond. ob cau. ⁊ sic remanet prima sol. quia aliud in lega
a to. aliud in stipulatione. Sed probo, [a] quod legatum sit conditionale. vt hac lege: quia aut dices, quod relictum sit sub modo, ⁊ sic legatum purũ sit. licet sub modo, vt videtur dicere hic ver. sed cum ante nuptias. ⁊ est falsum, qꝛ quocũque modo deficit modus, etiã per casum. facit legatariũ admitti. l. si funduz per fideicommissuz. §. j. alias l. si Titio. ff. de leg. j. ⁊ l. pater. §. Tusculanus. ff. de leg. iij. Sed hic dicit. ꝙ remanet penes heredẽ, altero deficiente ante nuptias. ergo est conditio. secundum quod no. ff. eo. l. in testamento. Sed si dicis, quod est conditio. dicis cõtra tex. quia dicit. ꝙ est purum. Dy. dicit ꝙ est verum, ꝙ est purum: sed relictum contemplatione certe cause finalis, ⁊ ideo deficiente causa deficit relictum. l. alumne. §. Seia liberta ab heredibus. ff. de adi. leg. ita dicit Dy. Hoc est falsum per tex. in l. si fundũ per fideicõmissum. §. j. ff. de le. j. vbi dicit, ꝙ respiciebat cõmodũ alterius, ⁊ sic est causa finalis, vt ff. e. l. in prin. ⁊ tamẽ ibi admittit legatarius. Pe. dicit esse idem in modo ꝙ in condictione, sed ipse dicit contra l. si fundum. preallegatã. ⁊ l. pater. §. Tusculanus. ff. de le. iij. Dicit Ray. ꝙ hic loquitur, in modo, qui coheret legato. de necessitate. vt matrimonium: sed in contrario non coherebat de necessitate. Hoc est falsum, quia hic non coheret de necessitate ipsi legata. sed ipsi modo sic. Nã fateor ꝙ dos concludat matrimoniũ de necessitate: sed si legata sunt centum matrimonium non coheret legato sed ipsi modo. Quare credo. ꝙ istud legatum sit conditionale. Et primo, probo per omnes leges, que dicunt quod stipulatio dotis est conditionalis, arg. de contractibus ad vltimas volũtates. vt ff. eo. l. iure. Secũdo, probo per hunc tex. qui concludit de necessitate. Dicit eñ ante nuptias Titio, vel muliere defunctis. legatum apud heredem remanet, ⁊c. quia si esset modus non remaneret apud heredes. Tertio, probo per casum auth. nisi rogati. C. ad Treb. ⁊ in corpore vnde sumitur. de sanc. epi. §. sed ⁊ hoc presenti. vbi est tex. expressus, licet glo. ibi aliter sentiat ⁊ male. nam gl. dicit. ꝙ est modus quando relinquitur causa dotis, non conditio. Sed illa gl. ibi reprehenditur per Jac. de Bel. ⁊ de necessitate male dicit, nam tex. dicit donatas aut relictas. sed in donatiõe cum sit contractus non est dubiũ. ꝙ est cõditio: ergo ⁊ in legato. vt vtrũqz pariter determinet. l. iam hoc iure. ff. de vulg. ⁊ pup. ⁊ ꝙ hoc sit cõditionale, videtur tenere gl. ff. e. l. in testamẽto. Et ad hũc ver. sed cum ante nuptias. Resp. quod hic mu
2 tat casum, ⁊ debet †exponi, sed cũ, pro, quãdo. hoc modo, sed quando ante nuptias, qꝛ purum legatũ est peti potest, quod est quãdo expresse per coniecturas testator voluit: ⁊ ad hoc dicẽdum cogit iste tex. ex eo qꝺ dicit, de pecunia reddẽda mulieri: sed si casus non mutaretur, prestaretur heredi si matrimonium non contraheret, per mortem mulieris. vel alio modo. ipsi heredi redderet, vt in ver. ante nuptias. ⁊ si contraheret, nõ esset necessaria cautio, vt in ver. Sabinus, ex hoc insurgit effectus. ꝙ si est cõditionale nõ trãsmittitur ad heredes, nec interim põt peti: ⁊ predicta vera sunt quando relinquitur pro dote respectu matrimonij contrahendi cũ cer
b ta persona: ita loquit hic. ¶ Sed quero, [b] †quid si simpliciter relin
3 quit pro dote. an sit purum. Quidam disputando tenuerũt ꝙ sic, quia ista causa respicit fauorẽ ipsius legatarij, ergo. ⁊c. vt ff. ea. l. in prin. Preterea, non reperitur qꝺ dictio pro, faciat constitutionẽ. Preterea, ego video. ꝙ licet sit causa fauorabilis ⁊ pia, legatũ est purum quando respicit commodum legatarij, vt si legetur fund⁹ ad alimenta, vt ff. de ali. ⁊ cib. leg. l. iiij. Sed contrarium puto esse verum. s. quod sit relictum conditionale, primo per casum l. a Titio.

de ver. obl. ⁊ l. si ego. in prin. ff. de iure do. licet gl. ibi videatur
re, quia alias donaturus non erat. Sed istud est diuinare.
rea, in dubio presumitur alias nolle donare, nisi mulier hoc
bet. l. si extraneus. de cond. ob cau. Preterea. quod sit condi
le probatur in auth. de san. epis. §. sed ⁊ hoc presenti. vbi fuit
vel relictum causa dotis simpliciter. licet glo. ibi aliter intel
sed non bene, vt ff. dixi. Porro, ista verba. pro dote, vel causa
non inducunt causam legati prout causa assumitur in ista
ria. nam causa est de preterito, ista vero est de futuro, vt dixi
l. demon. §. quod autem. Itẽ non inducũt modum. nam per mo
aggrauat ille cui sub modo relinquitur, vt dixi ff. eo. l. quibus
bus. §. Termilius sed per hoc nõ aggrauatur mulier cui re
tur, imo honoratur. quia inuitatur ad nuptias. ff. ead. l. §.
ibi dicat. ꝙ sit modus. ⁊ sit grauamen. illud est, ideo quia
de certa persona quod est onus: secus si de incerta, qꝛ tunc
nor: quod patet, qꝛ contrarium est turpe, vt ff. e. l. cum ita.
terea. pro hoc videtur casus. ff. eo. l. publius. in prin. vbi
aliquid relinquitur in honorem est conditionale, licet com
eius cui relinquitur contineat. Non ob. in auth. de san. ep
⁊ hoc presenti. vbi dicitur, quod talis conditio remittitur
grauosa: quia illud est verum, quando vult transire ad
ctiorem, ⁊ profiteri continentiam: sed remanere in seculo
est honor, vt ĩ. ad Treb. l. mulier. §. cum proponeretur
ergo quod relictum pro dote, vel dotis nomine est
⁊ requirit quod matrimonium contrahatur, cum do
monio esse non possit vt dictum est in precedentibus
quod dicitur quod respicit fauorem legatarij tantum
fauorem alterius incerte persone s. viri futuri, ⁊ etiam re
ff. sol. mat. l. j. ⁊ ex predictis apparet responsum ad alia contra
Predicta vera sunt, nisi expresse appareret, vel per coniectu
quod ille qui relinquit pro dote, vel dotis nomine. voluit le
esse purum, vt hic in ver. sed cum ante nup. exemplum quando
stat. quod alias daturus erat, vt d. l. si extraneus. de cond. ob ca
Item si ponamus. quod communis vsus loquendi in ciuitate
quod dos intelligatur patrimonium mulieris etiam non nupte
cunt enim quidam de patrimonio puelle, vidue. vel alias contine
tis ista habet bonam dotem. vel ista est dos talis. tunc enim ta
verbum prolatum, a testatore intelligeretur secundum commun
vsu in loquendi. l. cum de lanionis. §. asinam. ff. de fun. instru.
e conuerso dicitur dos instrumentum fundi. vt ff. de fun. inst. l.
4 ĩ. de fideius. l. amissi. §. pe. Item †predicta vera sunt in extraneo le
gante pro dote, vel dotis nomine: sed in patre si quid legat nomi
ne dotis contemplatione certi matrimonij idem est dicendum
c facit conditionem. vt hoc §. Si vero legat simpliciter pro dote.
quidem alias filie relinqueret legitimam tunc idem est quod in ex
traneo, quia eadem est ratio per ea que dicta sunt. Sed si alias le
gitimam nõ relinqueret. tunc de iure dico legatum factum pro do
te purum esse. Naz constat ꝙ pater erat alias relicturus quia
hoc tenebatur. cũ alias testamentum non valeret
dam monitio. vt filia inde se nubat, quam sit grauamen
hanc autem. ff. de tu. facit d. l. si extraneus. in prin. de cond.
⁊ ideo puto quod non remoueatur inde grauamen, per l. quoniam
in prioribus. C. de inof. test. sz magis ab initio non intelligitur
presumpta voluntate defuncti, ⁊ intelligitur hoc tam in ea quan
titate que est vsque ad legitimam, quam in ea que excedit, ne
legatum diuersimode intelligatur. l. iam hoc iure. de vulg. ⁊ p
l. eum qui edes. de vsuc. ⁊ predicta vera sunt secundum iura co
5 ne. ¶ †Quero statutũ [d] est hic, ⁊ in pluribus ciuitatibus Ital
d filia dotata a patre non succedat. [e] nec possit aliquid dicere c
e tra testamentũ patris: modo cuidam filie pupille pater legau
tum [f] pro dote sua, queritur an ea possit petere statim, an expecta
tempore legitimo. Resp. antequam ad solutionem huius dubi
niam, multa sunt videnda. Primo quando dicatur filia dota
pater eam maritasset, ⁊ ei dotem dedisset. sine dubio esset dota
sed qñ pater ei assignauit dotem in testamento, tunc videtur
non sit dotata, quia dos sine matrimonio esse non potest. vt C.
don. ante nup. l. fi. Preterea, sicut non potest dici nupta ante ma
trimonium. vt ĩ. quando dies le. ce. l. qꝺ pupille. ita non potest
ci dotata. In contrarium qꝺ ista dicatur dotata. si pater ei in te
stamento assignauit dotem. ar. ff. de ritu nu. l. non est matrimo
vt ĩ. de adul. l. qui pupillam. in prin. Et hoc videtur tenere gl.
admi. tu. l. cum plures §. pe. Preterea, illa verba statuti. filia do
ta a patre, ⁊c. intelliguntur. hoc est filia. in qua pater actum do
di exercuit, quantum in eo fuit. l. mulier. §. fi. ff. de cond. insti. ⁊ l.
chus si here. de sta. li. sed hoc fecit in proposito assignando dote
* in testamento: ergo, ⁊c. Et per hoc patet responsio * ad contra
6 ¶ Secundo est videndũ. †an dos succedat in locum legitime.
quod ab ea remoueatur omnis dilatio. Resp. do. Richa. dispu
uit. ⁊ Cy. refert C. de nupt. l. sancimus. ⁊ dicit, qꝺ legitima per sta
f tutum [f] potest minui, nõ tamẽ potest in totum tolli, cum legitima
succed

succedat in locum alimentorum, z ideo hāc dotem dicit succedere in locuz legitime, z quod statim possit peti, cum inde debet alimētari, ita quod ab ea debet subduci omnis dilatio: sed hec omnia reprobat Ly. in d. l. sancimus. z puto quod bene dicat: hoc non examino, dico tamen quod posito, quod sit vera opi. Richa. quod legitima potest minui, z non tolli, iſi adhuc idem esset. Si ergo pōt minui in quantitate ergo z in tempore, vt ante tempus legitimuz
* non possit peti, vt Iuſti. de actio. §. plus. * Ad questio. propositā dico. cum ex forma statuti pater non teneatur dare legitimaz pure, quod tale relictum pro dote sit conditionale, prout ſ. dictū est in extraneo. Predicta vera, nisi ex communi vſu loquendi, vel ex a
7 liis presumptionibus aliud appareat. ¶ † Quero an tempus petendi sit dies nuptiaruz, vti dies etatis nubilis. Reſpōdeo, si quidem tale relictum sub tali conditione sit factum maiori, intelligo de die festiuitatis nuptiarū, l. sancimus. C. de nup. z intelligo festiuitatē nuptiarū, quando matrimonium cōtrahitur per verba de presenti, posito q ad domum viri non sit ducta vxor, vt ſ. eo. l. cuz fuerit. z ibi no. z ibi dixi. Si vero relinquitur minori tūc requirūt duo scilicet, quod perueniat ad adultam etatē, z quod nuptie cō
* trahantur, vt ſ. eo. l. hec conditio. z j. quando dies leg. ced. l. quod pupille * Et predicta vera sunt, quando relinquitur pro dote, vel in tempus nuptiarum, vt dictum est. Sed si relinquitur mulieri pro se maritanda, vel ad maritandum se, tunc si relinqueretur pupille idem est, quia non posset peti ante tempus legitime etatis: naz requiritur, quod causa propter quaz relinquitur instet. l. nec semel. §. si inhabitatione. j. quando dies le. ced, dixi ſ. de le. ij. l. antepe. §. j. sed si ad etatem nubilem mulier peruenerit, tūc poterit petere p
g stita cautione de nubēdo. Non enim hic requiritur, quod nuptie contrahantur: nam ante contractum nuptiarum multe expenseg necessarie possunt fieri pro ea maritāda, vt in nupt. z similibus. z sic nō habet iſtud legatum in se conditionē matrimonij. Sufficit enim, q expendatur pro ea maritanda, licet non maritetur, z hoc
8 ver. sig. demon, facit qđ dixi. ſ. de le. ij. l. Lucius. §. j. in fi. ¶ † Quero. quidb ſi pater pro filia que intrauit monasterium aliquid obtulit monasterio, an videatur mulier dotata. Puto quod sic, nam in vulgari illud quod offertur vocatur dos mulieris, ergo, ꝛc. l. vt Alpbenus, z l. in vulgari, de ver. sig.
h

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Sed probo. Et vide Lu. Ro. in conſ. cxxxij. vbi cōsuluit, ſi ſtatutum dicit quod pater potest filiam legitima priuare, q non tenetur eam dotare, z in conſi. cclxxx. inci. libertus legauit, an legatum dotis debeatur incontinenti. z in conſi. ccxxxij. inci. super q, qua queritur, vbi pulchre loquitur.

b AND. BAR. ¶ Sed quero, Et ad omnia que hic dicuntur, vide Bal. in l. generaliter. C. de epi. z cle. z Pet. in conſi. cxxij. z in conſ. cccxiij. Et vide Bal. in l. qm in prioribus. C. de mof. teſ. Et audiui allegari Bal. in l. itē quia. ff. de pac. z in l. ſi pater. C. de inſti. z ſub. Bar. in l. quibus. §. termilius. ſ. eo. Bal. in l. filia legatorum. C. de le. Bal. in l. maximum vitium. C. de li. pret. Ly. Bal. z Sal. in l. ſancimus. C. de nuptiis. Ang. in ſua queſt. inci. ſtatuto piſtorij. z in q. inci. in ſacro Ecclaris conſiſtorio. z vide Bar. in conſi. incip. queritb de legatis factis filiabus pro dotibus quādo peti debeant. z cōſ. cxxix. incipi. Martinus legauit filie ſuo dotem ſtante ſtatuto q ſit dote contenta, ſi incontinenti potest illam petere. z vide Bar. conſi. inci. in queſtione proposita. vbi conſulit. quod ſi pater relinquit dotem filie arbitrandam a Titio, quod non est conditiona le. Et vide Lu. Ro. in conſ. cxxxij. z vide Bar. in cōſi. cxx. inc. latoz preſentis ſchedule, z in conſi. ſuo. cc. inci. queritur de leg.

c POMA. ¶ Legat ſimpliciter pro dote. Item tenet Anch. conſi. ccxxiiij. incip. iſta omnia. vide Alex. in l. ſi pater. in j. col. C. de inſti. ſubſti. Ro. conſi. xv. in ij. dubio. z ſeq.

d POMA. ¶ Quero ſtatutum est. Hoc vult Alex. conſi. clj. inci. viſo themate ſupraſcripto. in ij. vo. in conſi. xv. inc. circa primum dubium. in iij. vol. Lu. conſi. xlvj. Panor. conſ. cxxxij. in ij. vol. vbi ponit. etiam de ſeq. queſtio. z Bar. conſi. xl. z conſi. cxciij. Rom. conſi. cxxxij. in j. col. Card. conſi. lx. in vlt. col.

AND. BARB. ¶ Et vide Bar. in l. non ſine. C. de bo. que li Pe. conſi. clx. Bar. in l. qui pupillam. j. de adul. z in l. cum plures. §. fi. ff. de adminiſt. tut. z in l. voluntas. C. de fideicom. Pe. in conſi. clx.

e ¶ Dotata non succedat. Adde quod Pau. de La. dicit q Bart. in hac decisione fuit sibi contrarius, quia vult quod legatum sit conditionale, z q propter illud legatū dicatur dotata, z sit exclusa a ſtatuto, nam ſi est conditionale non est dotata, antequam eueniat conditio, ſi ergo non excluditur, z per conſequens sibi debeē legitima que videtur pure relinquenda: vnde dicit ipſe q aut ſtatutum dicit q extante maſculo femina nō ſuccedat ſed debeat dotari, z procedat opi. Bar. Si autē loquatur vt Bar. dicit. ipſe verum non dicit, quia imo relictum est purū, alias non diceretur dotata, z sic non esset excluſa a ſtatuto, z posset peti, z ad heredē trāſmitti. z dicit hanc diſtinctionem menti tenendam, quia nullus facit, de quo vide Pet. de Ancha. conſi. cxxxij. cccxxiiij. Abb. conſi. xcij. li. ij. Ro. cxxxiiij. Bal. conſi. ccvij. li. iij. z cccclxxxj. z clxv. li. iiij. Pau. de. La. conſi. ccxxxij. z ccxxxv. z conſi. lxxviij. vbi etiam tractāt illud q vltra dotem legatur an sit purum, vel conditionale. Et vide Soci. in conſi. cxl. Ang. in cōſi. xcij. Pet. de Anch. in conſi. clxxvij. inci. Pro veritate premittendum.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Patet reſponſio. Adde Alexan. conſi. xiij. in ij. dub. vol. ij.

f ¶ Per ſtatutum. Adde de hoc an legitima possit tolli, vel minui per ſtatutum. z vide nouiſ. in repe. auth. nouiſſima. C. de nofi. teſt. z Alex. in ſua diſput. inci. Sigiſmondum, in iij. dub. z conſi. xxij. in j. vol. Abb. in conſi. lxiij. z lxvij. in j. vol. Et adde q Lar. in conſ. ij. tenet, q tale ſtatutum tollens legitimam, non valet de iure Canonico, z q ita tenet curia Ro. alleg. Rot. decisio. xxj.

* CLA. DE SEISS. ¶ ſ. plus. Vide ad hoc Bre. conſi. xliij. inc. placet mihi concluſio, vbi ponit quando ſtatutum ſimpliciter diſponit q filius nihil possit petere vltra diſpoſitionem teſtatoris, & tunc ſi relinquitur minus legitima, non poterit onerari. Et ad dictum Bar. hic vide Alex. conſi. lv. vol. ij. z Ro. conſ. lxij. An autē per ſtatutum possit tolli legitima, vide Ro. conſi. xxxij. in vlt. du.

* CLAV. DE SEISS. ¶ L. quod pupille. Intellige dummodo infra triennium a tempore pubertatis nubat. nam poſtea non poſſet implere conditionez, ita notabiliter Bar. in l. meminnimus. §. ad filiozum. C. quando z quib. quar. pars. lib. x. z bal. in l. placet. §. de liber. z poſthu.

g ¶ Expenſe. Adde quod hoc non placet hic Pau. de La. z contrarium dicit ſe conſuluiſſe.

h POMA. ¶ Quero quid. Vide bart. in l. j. §. ſi parens. j. ſi quis a pa. fue. ma.

LEX LXXI.

a **Cum tale.** [a] Conditio negatiua que non potest impleri viuo pleri viuo legatario ſine expectatione triſtis euentus, impletur preſtita cautione Mutiana. h. d. Hoc declaraui in l. mutiane. ſ. eo. Opp. quod hec conditio reſcitatur quia inducit viduitatem. vt ſ. eo. l. ſed ſi hoc. §. ſi. Hl. primo fatetur contrarium, quod non placet, quia est contra iſtum text. ſecūdo dicit gl. ibi expreſſit, ne nuberet. hic non. Nō intelligas hāc ſol. q tacite posſet induci viduitay, expreſſe non, q1 est cōtra l. hoc modo. ſ. eo. ſed intelligas, quod hic fuit ſimpliciter relictum. ſi a liberis non decesſerit. z sic viduitatem non inducit. Ro. ergo, eo ipſo quod nubit, non videtur a liberis diſcedere.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum tale. Ro. de conditione, ne diſcedas a liberis z vide gl. z bart. in l. ij. §. cum enim. C. de indi. vid. tol. z hoc no. Imo.
1 ☞ Dictio, ne, quando faciat modum, z quando conditionem.
2 Heres fideicommiſſario vniuerſali tenetur reddere rationem. Heres non conficiens inuentarium, an perdat trebellianicam.
3 Her es an hodie teneatur cauere de fideicommiſſo reſtituendo.

a **§. Titius.** [a] Conditio negatiua que potest impleri viuo legatario non impletur per cautionez mutianam. Item dictio, ne, ſi adiicitur actui explicando ante emolumentum queſitum, facit conditionem, alias facit modum. h. d. † Quero vtrum dictio, ne, faciat modum vel conditionem. Hl. in l. cum pater. §. Titio. de le. ij. dicit, quod facit moduz. Idem tenet Dy. in l. qui abſenti. de acq. poſſ. licet gl. ibi aliter dicat. Tu diſtingue aut dictio, ne, negat actum explicandi ante emolumentum queſitum, z inducit conditionem. z ſoluitur ne, id est, ſi non, vt hic. prout dicit, ne ſatis petatur. b Aut adiicitur accui explicando poſt emolumentum queſitum, z inducit modum, z ſic reſoluitur ne, id est, vt
1 non, vt hic prout dicit, ne ſatis, ꝛc. quod diligenter no. † Quero v
c trum c heres fideicommiſſario vniuerſali teneatur reddere rationez hic est ter. quod ſic, z gl. hoc no. Ex hoc dicunt quidam doct. heres qui non facit inuentarium priuatur Trebellianica, quiain uentarium est caput rationis. Ita dicit Jac. de Are. z Ric. mal. z Ly. refert in auth. ſed cum teſtator. C. ad l. fal. Tu dic vt dixi in l.
3 Marcellus. ff. ad Treb. ¶ † Querit gl. vtrum hodie heres cogatur cauere fideicommiſſo de reſtituendo. Et innuit q non niſi in caſu C. ad Treb. auth. contra cum rogatus. Alibi dicit gl. q non
b inuenitur iure nouo. Certe licet d non inueniatur, tamen non reperitur prohibitum, niſi quando frater fratri, z pater filiꝰ reſtituere cogatur, vt C. ad Treb. l. iubemus. z ideo in ceteris iura antiqua remanent incorrecta ſecundum Dy. z alios.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Titius. Et iſtuz text. vide alle. per bal. in l. iij. C. de arb.
b ALEX. ¶ Petatur. De dictione, ne, vide bar. in l. quibus dieb. §. fin. ſ. eodem.

c ALEX. ¶Quero vtrū. An heres teneat reddere rationē fideic. vniuersalis. quod sequitur Bal. in l. filium quem habentem in fi. C. fam. ercisc.

d ALEX. ¶Certe licet. Ultima opi. hic tenet Jmo. & vide l. cum arch. medorum. C. vt im. posse.

a **§. Si arbitratu.** [a]Conditio deficiens non extin-
guit que pendens non suspen-
* dit, h.d. ¶No. diligenter, *quod ista conditio, si alterius arbitrio
b nupserit, a iure respuitur. [b]¶Op. q. debeat istius sequi consiliū
l. Titium. & Veniam. in prin. de adm. tut. Sol. facit hic fauore li-
bertatis matrimonij. ¶Quero quid si legauit pure filie, & roga-
uit de restituendo ei, cuius arbitrio debeat nubere. Si eius arbi-
c trio non nuberet, dicit Azo. quod tunc forte valeret. [c]By. contra,
quia non refert quando adiiciatur conditio, vt ff. eo. l. quibus die-
bus. §. quidam Titio. Preterea. sub conditione ademptum, vide
tur sub conditione datum, vt §. eodem. l. aliquando. Item per
obliquum saltem fieret contra mentem legis, & ideo non valet ac si
directo fieret, vt §. e. l. heres. in fi. ita dicit By. pro quo videtur ca-
sus. ff. eo. l. quoties.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si arbitratu. Ad hunc §. vide Paul. de Cast. consi.
lxxxvii. incip. in Christi nomine amen, videtur dicendum, quod di-
cta filia. &c. in prin.

* CLAV. DE SEISS. ¶Not. diligenter. Vide in materia Fel.
in c. ex parte. de consti. & Alex. in l. turpia. §. j. ff. de leg. j.

b ALEX. ¶A iure respuitur. Conditio si alterius arbitrio nupse
rit, spernitur a iure, & vide Barro. in l. j. ff. de his que pe. no. & dixi
post Jno. in l. turpia. §. j. ff. de leg. j.

c ALEX. ¶Forte valeret. Idem tenet hic Jm. & alij communiter.

a **§. Venie.** [a]Conditio de non nubendo. si adiiciatur cum
tempore mortis vtrunque reuicitur: si cui alio
reuicitur conditio, & tempus remanet. h.d. Op. q. illud quod est im
possibile debet reiici, illud quod est honestū. & possibile debet ser-
uari, vt ff. eo. l. hec scriptura. & l. que sub conditione. §. fi. quis. de
cond. insti. ergo tempus debet remanere. licet conditio reuiciatur.
Sol. gl. & bene, aliud est cum adiicitur tempus mortis: qz tūc vide
tur testator relinquere in tempus conditionis explere. quod est de
mum cum moritur quasi dicat. qz tunc cū moritur ista cōditio im
pletur, ideo tunc volo habere: vnde cum totū est vnū. merito totū
reuicitur. Sed in alijs diebus non est sic, ideo nō reuicitur, & nō ob.
contrarium. Op. q. tempus non debet expectari conditione remo
ta. secundum distinctionem l. in illa. & l. hoc iure. de ver. ob. Sol. le-
ges contrarie loquuntur, quando dies adiicitur conditioni. &
tunc distingue vt ibi, hic quando adiicitur dispositioni, quo casu
remota conditione. indistincte remanet dies. Facit §. eo. l. si ita le-
gatum, quam solutio, no.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶Venie. Et vide Host. in c. Rayn. de test.
alle. Bar. in l. filium quem habentem. C. fa. ercisc. ¶ALEX. Ad
istum ter. vide que dixi post Jo. in l. turpia. §. j. de leg. j.

§. Falsam causam. Falsa causa non vitiat lega-
tum, nisi de voluntate testa-
toris doceatur, h.d. quid hoc sit dictum in ter. quia ratio legādi
legato non coheret, dixi in l. demonstratio. §. quod autem. §. eodē.
vbi declaraui hoc.

a **§. Falsam conditionem.** [a]Conditio de fu-
turo que impli
cat aliquod preteritum, vel presens. si est impossibilis. nōvitiat: se
cus si esset possibilis. & deficiat. h.d. Quero, vtrū ista cōditio vitiet
legatum quando nihil debetur? Videtur quod sic quia est de pre
terito, vel de presenti. propter id quod dicitur in ter. debeo. In cō
trarium. quia est de futuro. licet aliquando implicet de presenti: il
lud enim est in conditione si solueris Titio quod debeo. Actus
ergo soluendi in conditione ponitur. ita tenet gl. hic, & in l. cum in
secundo. ff. de inin. test. tene menti hunc §.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Falsam conditionem. Bl. hic pro sing. alle. Ly. & Bal.
in l. leges & constitutiones. C. de legi. q. verbum futuri subiuncti
ui in statutis importat simplum futurum, vide no. in l. centesimis.
ad fin. de verb. oblig.

§. Falsam legati Que adiiciuntur ad dim inutio
nem non operantur augmen
a tum h.d. facit ff. de leg. j. l. legata inutiliter. Opp. ff. [a]de pe. le. de l. de
mag. §. interdum. Sol. quandoque verba que apponuntur ad di
minutionem sunt mere priuatiua, & nihil inducunt de necessitate,
tunc ex istis non inducitur dispositio l. legata inutiliter. & l. si mihi
& tibi. §. in legatis. in gl. ff. de leg. j. ibi dixi: quandoq; verba licet
sint priuatiua, tū aliquid ponunt, vt in casu nostri §. nā ex centū
relictis, ecce positio: diminuit certā q̄titatē, ecce priuatio: & tunc
si quidem istud relinquitur animo priuandi a primo, potest fi-
etiā primo non posito, & tunc non inducitur positio primi. vt
Hic enim non grauauit illū legatarium cui dixit te legasse
redem suum, qnē poterat grauare etiam sine hac dictione. sed
sed si dixit, ex cētū que Titio legauit, volo q. ipse Titius de
decem: tunc Titius nō pōt grauari nisi illa demonstratione
supposita, ex illo inducitur legatum. de l. demū. §. anteriū. ff.
de vsufr. de l. Proculus. So. eo modo, quia ibi ad sequentem
tionem de necessitate sequitur positio primi: vel aliter dicet
ibi appellatione vsufructus continetur dominium, ita tenet
l. donationes. §. species. ff. de dona.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Oppo. §. adde Bart. in l. ex hac scriptura. de te
no. per Jmo. in l. Centurio. de vulga. & pup. & de intelligen
§. vltra hic no. vide Bal. in l. j. de fal. cau. actie. & fecit
id quod no. decidit Bal. in l. j. in fi. de cond. insert. quod m
tione negantis nunquam habet locum argu. a contrario
Vide ibi in pulchra questio.

LEX LXXII.

1 ☞ Credens fide digno excusatur a dolo.

a **Titio fundus.** [a]Deficiente condi-
betur legatum ei in quem fuit trāslatum in cu
& liberatur heres actionem cedendo, etiam si cautio
de. ista l. & l. cum sub hac conditione. ff. eo. ¶No. dicit ter
Titius & eius fideiussores sunt effecti non soluendo,
flua tota. gl. ma. Opp. de l. libertas. §. j. j. demanu. ff.
mutiana non prestatur. Sol. speciale est fauore lib
ff. eo. l. mutiane. Opp. & cautio debeat prestari secundo
non heredi, vt ff. eo. l. is cui. Sol. vt dixi. & l. cum sub hac. &
deficit obligatio non potest cedi actio, cū non sit nata, vt ff.
cu. l. licet. §. ea obligatio. Sol. gl. dicit enim quod deficit, qui
fuit prestita ab initio. Ad contrarium resp. & cedatur actio. &
cet condictio indebiti, vel sine causa. non autem actio et ipsius
& ita loquitur hic ver. sed quia, &c. vel dicitur
multo facta de satisfaciendo non tamen satisfecit & fieri
quia habet duas lec. Ad primam lec. op. q. si
tionem. fuit in dolo. l. dolo. ff. j. & j. ergo non liberatur
do. Sol. heres non tradit dit, sed legatarius eam accepit secundū
formam. l. pe. ff. j. pro legato. Opp. ad §. fi
cedat nam secundus legatarius petit legatum
actio. qz est promissum satisfaciendo, mihi, pdest legatario. Resp.
gl. q. imo prodest qz in eo venit interesse in quo
b di. Item opp. & videtur, q. sit in dolo. & sic actionem
liberatur, vt ff. eo. l. dolo. Sol. hec erat talis per
1 credit & sic tene menti gl. in verb. actiones.
* quātū dicit. q. erat talis cui debebat credi, & p
no. in l. eum qui. circa fi. ff. de in diem addict.
non tamen est de mente litere, & ideo pone casū
cautio deficit. qn. a reus principalis & fideiussor
soluendo. Querit gl. mag. de vna questione. & solut.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Titio fundus. Et istam gl. alle. doc. in l. in prin.
cto. §. j. de eo per quem factum erit. & ibi scripsi. & no. Bartol.
non alle. in l. non solum. §. morte. de oper. no. num. & vide quod
eam no. decidit Bal. in l. iudicia. C. de rei ven. & dictum notabile
virum inducit iustissimam credulitatē. vt ex ea posse causari
putatiuus. pro quo facit qō bene no. Bar. in l. Celsus. de vsufr.
in l. qui fundū §. procurator. ff. p emp. & Jo. & Ant. in c. cum
re pa. & q no. Bar. in l. de pupillo. §. fi quis ipsi. in vlt. quest.
pe. no. nun & Ang. in l. j. in prin. ff. de eo per quem fac. erit. vbi
in lec. antiq. Adde Bar. in simili in l. de minore. §. tamē. ff. in
tertio quero a quibus personis. ff. de questio. & ibi habes pot
b AND. BARB. ¶Item opp. Et idem dicas si credit dato
a partibus. quia tunc excusatur. l. si quis vxori. §. apud labeo
ff. de fart. item qui credit suo testatori. l. mater. C. de calum. &
credit fame. l. cum quidam. §. quod dicitur. de acq. vel amit. hor
qui credit magistro militum de morte sui militis in arti. doct.
de rep. item qui credit perito in arte sua. & de ven. inspic. l. fa
qui credit dicto sui serui. pro cl. Celsus. ff. de vsur. l. naturaliter
nihil commune. de acq. poss. & concludē q. omnis credulitas. &
ma excusat quem a dolo. l. plagij. C. de plagi. & ligitur. ff. de lib
causa. Jun. c. proposuit de consu. ser. plene per Ang. in l. de
quem fac. erit. & vide gl. in c. cum contingat de reseri. vbi gr
viro leuis opinio.

* CLAV. DE SEISS. ¶Et pro hoc facit. Vide multa per
in c. cum contingat. de rescripti.

LEX LXXIII.

1 ☞ Jus accrescendi non datur ei, qui admittetur ad legatum

ture speciali contra voluntatem defuncti.

a Minor restitutus ad legatum repudiatum habet ius accrescẽdi.

3 Ius accrescendi habet locum inter plures venientes per contrariam tabulas.

4 Statuto fiante quod existentibus masculis femine non succedãt, si sint tres masculi, z vna femina, z duo repudient, an portio repudiantium accrescat sorori z fratri, an alteri tantum.

1 Conditio non nubendi apposite legato annullatur.

1 a Mulieri. †Qui admittitur ad legatum de iure speciali cõtra voluntatẽ defuncti, nõ habet ius accrescendi. h.d. z est ista solennis lex. a z singularis, z de ista fuit magnum festum in l. re coniuncti. ff. de le. iij. Op. z videtur. q in persona Titij legatum sit purũ: vnde videtur q in persona Titij admittatur. l. fi. §. Seio. ff. de le. ij. Sol. glo. q hic conditio fuit adiecta vtrique, vt hic: ibi alteri tantũ. dicit Dy. Nam hic fuit apposita post nominationem omnium legatariorum: quod tene menti. z vult dicere, q non videtur adiecta in persona omnium quando post nominationem fuit apposita: sed si post nominationem primi tantum, in primi tm persona videtur apposita. l. contraria. Sed contra hoc facit ff. de vsufr. l. fi Titio v suffructus. de quo dicã. j. eo. l. Julius Paulus. Opp. z videtur, q mulier habeat totũ per ius accrescendi. l. j. in prin. ff. de vsufr. acc. Bl. dicit, q hoc est ideo, quia de iure speciali admittitur mulier: qõ tenementi, z sic no. q ille qui admittitur de iure speciali a de legatum non habet ius accrescendi. Et hoc ego probo per. l. iij. §. fz z si cõiunctim, de leg. præst. z l. filium. §. fi legata. eo. ti. Sed ad hoc

b opp. b q habeat ius accrescendi, d. l. filium in fi. So. ibi admittit de iure speciali ex voluntate defuncti. ideo habet ius accrescendi. sed hic admittit de iure speciali cõtra volũtatẽ defuncti. z hoc sentit glo. sed hoc videt contra d. l. iij. §. sed z si cõiunctim. z l. filiũ. §. fi legata. j. de leg. præst. vbi licet veniat secundum voluntatem defuncti, nõn tamen habet ius accrescendi Sol. q habet ius accrescẽdi verum est, quando petit legata ab eo qui habet contra voluntatẽ defuncti: sed si habet secundum voluntatem defuncti, tunc nõ ha

2 bet ius accrescẽdi vt in cõtrarijs. Et rationes sunt faciles. ¶ Videtur per hoc solui questio. minor xxv. an. restituitur ad legatũ repuditatum. habebit ne locũ ius accrescẽdi. Videtur quod nõ, vt hic. Puto cõtrarium, q restitutio reponit eum in legato cum iure accrescẽdi. l. j. §. j. de colla. bo. Preterea. iste minor habet legatũ de voluntate defuncti. z petit ab eo qui habet ex volũtate defun

3 cti. † Item opp. contra hoc de l. si duobus, in prin. j. de contrab. z de cõiun. cum emãc. lib. l. j. §. si quis ex nepotibus. vbi inter plures venientes per contrab. habet locũ ius accrescendi. Sol. q̃s dixi. non habere locum ius accrescendi, est verum: in legato: sed in hereditate habet locũ indistincte ius accrescẽdi, ne quis decedat pro parte testatus, z pro parte intestatus, z ne quis decedat pro parte cum herede, z pro parte sine herede. Sed fateor. q si essent qui venirẽt cõtra voluntatem defuncti, de iure speciali. q prius esset ius accrescendi inter eos. qui veniũt de iure cõmuni. quã inter

* illos. qui veniunt de iure speciali. l. sed cum patrono. * de bo. poss.

4 Et per † hãc l. cũ gl. determinat do. Ray. talem questionem. Dicit statu. q extantibus filijs masculis, filie femine nõ succedant. z sint tres masculi, z vna femina, z modo ex illis masculis duo repudiarunt. an habeat ius accrescendi masculus, vel femina. Determinatur, quod inquantum illi fratres habent vltra virilem, habent de iure speciali, z ideo non habent ius accrescẽdi, z sic deuenit ad filiã per l. istã. Et ista verba sunt sua. Sed hoc nõ est verum, quia illud habet locũ in legatis. nõ in hereditatibus. Preterea ius accrescẽdi competit portioni, non persone. l. hec scriptura. §. j. §. eod. l. si q̃s Titio. de vsufr. u. z dixi in repetitione l. re coniuncti. in ij. q. prin-

5 cipaliter. ¶ Dicitur hic. † q ista conditio facit deficere legatum Contra imo videtur respui. §. eo. l. cum tale. §. Veuie. z l. sed si hoc §. fi. Dicit gloss. quandoque conditio apponitur mulieri, z tunc reiicitur. vt §. eo. l. sed si hoc, z tũc est verum, si inducitur viduitas perpetua: secus si ad tempus. d. §. fi. Item si inducitur respectu omnis persone: secus si vnius tantum, vt §. eo. l. cum ita. Item si respectu omnis loci: secus si vnius tantum, vt §. eo. l. hoc modo. in fi. Item habet locum in virgine: secus si vidua hodie, auth. cui relictum. de indict. viduita. z no. §. eo. l. cum tale. §. Veuie. Aut apponitur conditio alij persone de viduitate vnius mulieris. z non remittitur. l. auia. §. Titio. j. eo. l. j. C. de iudic. viduita. Et hoc est verum saluo eo, quod dicitur in prima gl. huius legis. si illa persona esset multum coniuncta persone mulieris. vt j. eod. l. heres. in fi. Item habet locum, nisi sit extraneus sit rogatus de restituendo mulieri. d. l. auia. §. Titio. Si vero conditio que inducit viduitatem, simul adijcitur mulieri z alij: tunc bene dicit gl. cum precedentibus limitationibus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Solennis lex. Et de ratione huius l. vide Bal. in l. j. in prin. C. de andi vidu. tol. z in l. j. §. vbi autem. C. de cad. tol.

b ALEX. ¶ Ad hoc opp. Et vide quod per ista no. dixit Bal. in l. senium. qui test. fac. pos. z adde no. Bar. in l. si plures. C. de condi. inser. z in omnibus istis idem sequitur Bald. in l. j. C. quando non pet. par. pe. accre. z Bal. no. in l. j. de sac. ss. eccl. in rep. videtur contrariari his que ipse dixit in d. l. senium.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ L. sed cum patrono. Adde que vult Bal. in repe. l. pe. C. de sacr. eccles.

LEX LXXIIII.

a Dies. a Dies incertus pro cõditione habetur. h. d. Op. j. eo. l. heres meus. Sol. ibi dicemus. Opp. Instit. de ver. obli. §. ex conditionali. Sol. Aliud in stipulatione, aliud in legato. Et ponitur ratio ibi, z l. si vxori. C. de condi. inser. Aliam rationem dixi in l. si filiusfami. j. de verbo. obligat.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dies. Et ad istam legem, adde l. talis scriptura. de le. j. vbi conditio appellatur dies, licet incertus. z ideo ibi dicit Jm. per illum facere quod statutum loquens de die, trahatur etiã ad conditionem, vide per gl. z Bar. in l. nam si cum moziar. ff. de cond. inde. Et quando dies incerta habeatur pro conditione, vide Bal. late in l. ambiguitatem. C. de vsufr. Et ibi inter cetera dicit q vbi dies incerta est mista cum die certa, non facit conditionem. alleg. text. ibi, qui non est alibi.

LEX LXXV.

a Fideicommissum. a Facit hõe ad q.

b Monasterium, an per ingressum b monasterij conditio fidei commissi expiret, quam ponit Dy. in l. si ita. §. j. ff. de le. ij. z ibi plene dixi in auth. nisi rogati. C. ad Treb.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Fideicommissum. Et istum text. z d. l. si ita. §. fi. limita nisi verbum filij, non posset nisi adoptivus verificari. gl. est no. in l. si quis posthumos. in prin. de li. z posth. quam no. alle. Ro. in l. fideiussor obligari in fi. j. de fideiuss. bene facit l. heredibus. §. vlt. z l. ex facto. §. j. j. ad Tre. z per istum text. Spe. in ti. de loca. §. nunc ali qua ver. Ixvii. dicit q emphyteusis non transit ad adoptivos. vt de Pau. de Ca. in l. adoptivum. in prin. ff. de in ius voc.

b AND. BARB. ¶ An per ingressum. Et vide Bal. in d. authen. nisi rogati.

LEX LXXVI.

1 ☞ Conditio quando apposita in institutione, intelligatur repetita in legato.

Actia. Conditio apposita in institutione, in legato eidem facto intelligitur repetita. h. d. Ro. ista z legem. Opp. hic videtur velle text. cum gl. q hic inducatur repetitio ppter verbũ, hoc amplius: sed imo distincte videtur facta repetitio, vt l. duos. §. e. z l. fi. §. fi. j. de doli exceptio. So. Potes

a dicere, q hic verbũ, hoc amplius, denotet facti accidentiam a, non iuris ministerium. Vel dic z melius, leges contrarie loquuntur quando in eodem testamento ascribitur institutio. z legatum: h c quando in testamento institutio, in codicillis legatum. Pro hoc facit. quod no. in l. plane. §. si cõiunctim. ff. de le. j. z l. quinquaginta. ff. de prob. licet multum facit contra l. Nescimus. in fi. j. de excu. tut. Sed op. ff. de leg. j. l. ab omnibus. §. cum quidam. vbi conditio apposita in institutione, non videtur repetita in legato. Sol. Hic quando legatum fit ab eodem gradu, vt hic, z §. eo. l. duos. z l. fi. §. fi. ff. de dol. excep. quando ab alio gradu, tunc conditio non intelligitur repetita, vt in d. §. cum quidam, z ratio patet per se. Item op. quando di. le. ced. l. filiũ. So. Hec lex loquitur quando procedit institutio conditionalis, z sequitur legatum, sed quando legatũ precedit simpler. z sequitur institutio cõditionalis, tunc secus vt lege contraria, z ibi gl. Et est ratio, quia maioris efficacie est precedẽs

* clausula ad sequentia, quã sequẽs ad precedentia. * habes de hoc text. in l. quisquis. circa prin. alias in l. si quis in principio testamẽ-

1 ti. ff. de le. iij. z ibi gl. Ex predictis † distingue, Aut legatum z institutio fit eodem testamento, aut vnum in testamento, aliud in codicillis. Primo casu, aut precedit legatũ. z sequit institutio. aut contra: z hoc secũdo casu, aut legatũ relinquitur ab eodez gradu, aut a diuersis, vt ex predictis patet: z tangam hoc in l. cum seruus. ff. de condi. inst. Die text. in fi. videtur contra distinctionẽ quam fecit: aut relinquitur ab eodem gradu, aut a diuersis. Sol. hic text. hz locum in libertate. sine qua legatum nõ põt valere: sed in distinctione quã feci, dixi q̃ habet locum in conditione, sine qua legatũ vz.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Facti accidentiam. Sed Jmol. aliter loquitur, quam Bart. z contra Bart.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Quam sequens ad precedentia. Istã regulam singulariter commendat Matheſi. not. ck. z vide Jaso. in l. pacta nouissima. C. de pact.

§.Titio. Conditio,si nō nupserit,in extraneo de restituē
do mulieri rogato,spernitur h.d.Querit glo. a
quo petit mulier.z sunt due opi.in glo.Per.tenet primam:sed tu
potes tenere quam vis,quia z ista conditio in extraneo respuitur
vbi tractatur de commodo mulieris,vt j.eo.l.heres meus.

§. Pater dit dationem tutele,h.d.primo.Item conditio Conditio appolita adminustrationi,non suspē
limitatur ex presumpta voluntate defuncti. Item cōditio cau
tionis non petende remissa intelligitur h.d.z habet tres partes.
Secunda ibi,nec sic quid.Tertia ibi non enim.Videte ibi.filie cō
muni.z dic vxore eius matre instituta herede,secundum Dy.hic,
z in l.licet.j.vt leg.no.ca.¶Op.quod petendo de facto,committi
tur stipulatio z pena,vt C.de transactionib.l.vbi pactum. z no.C.
co.l.siue apud acta.z l.j.in fi.C.de pactis.Solu. In contractibus
intellige de facto,z secundum distinctionem quam ponūt docto
res in l.ea quidem Codic,si man.ita fuer.ali.z dixi in l.continuus
§.cum quis j.de ver.obl.tamen in vltimis voluntatibus secus,vt
hic:z §.cod.l.mutiane. z l. mulier. in principio supra de conditio.
instit.z d.l.licet.infra,vt le.no.cau.z ibi dixi.¶Quero,hic dicitur,
a onere cautionis,&c.quid[a] si petit.z illa cauit.Et videtur quod con
ditio non sit defecta,quia prestat volens,z sic sibi imputet.In cō
trarium videtur,quia solutio habet vim contestationis legitime
facte,vt j.rem rā.hab.l. amplius,sed illud habet locum,quando
de iure potest fieri,quod no.

ADDITIO.

a ALEX.¶Quid.Contra Bar.tenet hic Imo.per istum tex.a cō
trario sensu.

LEX LXXVII.

Cum pupillus. Pupillus potest impe
dire cōditionem imple
ri.h.d.Ho.hic quod dicit,iure communi,pro eo quod
dicitur in l.in testamento.§.eo.¶Item nota de eo q̄
dicit de tutore,facit ad ea que dixi.§.eo.l.Iulianus.

§. Disiunctiuo. Jn alternatiuis sufficit alterum
impleri,h.d.

LEX LXXVIII.

1 ☞Obligatio non est nota incontinenti in contractibus,vel vl
timis voluntatibus in quibus spes conditionis transmittitur.
2 Dies certa omni certitudine quare non impedit necessitatem o
bligationis tollende,sicut dies incerta.
3 Dies certa qualiter a conditione agnosci possit.

Heres meus. Dies incertus non ap
t[o] suspēdere legatū post
legatarū mortē nō impedit trāsmissionē:alias sec[o]. h.
d.Quero[a] circa hanc legē,in cōtractibus in quibus
q spes conditionis transmittitur,itē in vltimis volūtatibus in prin.
r nostre legis,vtrum obligatio incontinenti sit nata Bl.videtur te
nere q̄ sic,C.vt act.ab he.z contra her.l.j.z l.si pupillus.§.qui sub
conditione,de noua.Jn contrariū videtur,q̄ nō nascatur.nisi ve
niēte morte.l.in omnibus.j.de re.iu.z Dy.in d.§.qui sub cōditiōe
Et hoc vltimum puto verū.qz est ter.in l.j.C.vt act.ab her.z con
tra her.Facit inst.de inuti.stip.§.post mortem,licet ibi gl.contra.
Res.ad hanc l.que dicit,purum est legatum,vt dicit gl.quia purū
2 est quo ad transmissionez.Resp.ad l.nam z si cū moriar.§.de cōd.
inde.q̄ ibi purum est ad impediendum condictionem inde. †Que
ro.quare dies certa omni certitudine,non impediat necessitatem
obligationis tollende:sed dies incerta,sic.Resp.quādo est dies in
certa,non est certum adhuc quid sit in obligatione,propter inter
usurium medū temporis.Nam potest esse,q̄ decem annis vel vno
vel cētum.sed in die certa interusurium medū temporis est certū,
adeo q̄ aliquando incontinenti sit condemnatio,deducto illo in
terusurio medū temporis.l.si constante.§.quotics.ā.so.mat.Po
tes tu dicere,q̄ in die incerta est certum interusurium medū tēpo
ris,l.hereditatū.j.ad l.fal.sed respiciendo gl.ibi cessat cōtrarium.
3 †Quero,quomodo possum cognoscere diem incertū a cōditione.
Respō.dies est qū simpliciter ponitur.z sine exceptione alicuius
euētus:sed si expectaret euētus.tunc est cōditio,nisi appareret de
volūtate testatoris,vt dixi in l.si cui.§.de le.j.z l.iij.de cond.instit.

ADDITIO.

a ALEX.¶Quero.Vide Bar.late in l.si ita.§.eo. in ver. secundo
iurta hoc quero.

a §. Qui post.[a] De isto §.plene.§.eo.l.mutiane.

ADDITIO.

a ALEX.¶Qui post.Ad istum ter.vide no.Bar.z Imo.in l.cui
filius.§.qui mutianam.de le.ij.Adde q̄ Pau.de La.dicit per hūc
ter.aliud esse relinquere vxori,si vitam vidualem seruauerit,aliud
vsque quo vitam vidualem seruauerit.

a §. Quod in fraudem. [a] Cōditio.si non nupse
rit,remittitur in extra
neo.propter quā verisimiliter cessaret mulier nubere:h.d.Re
gulare casum.Per hūc §.determinat vna q.in l.Titia.Nota
vbi pena promissa ab vna ex cōiunctis de accipiēdo in mari
nō valet secus inter extraneos.vide per Ly.C.de spon.li.
Quid si pater promittit.Certe non vz in causa cōiunctę.
Et est ratio,qz non est verisimile q̄ filia relinqueret patrē
tū:vel faceret patrē perdere legatū.vt no.in gl.li.ā.in ius vo
b idē.l.ij.§.in ius voca.vt eant.Facit ad[a] questionem.Jn mar
in Ducatu,est prohibitum fieri iniuriam appellāti a comm
commune coegit coniunctos appellantis.z per hoc desistat a
pellatione.Certe commune debet punīri per hanc legem.

ADDITIONES.

a ALEX.¶Quod in fraudem.Vide q̄ per istum tex.dicit Bar
l.de pupillo §.si quis ipsi pretori.de oper.no.num.in ver.nec
ro.quid si non consueuit.quod nota.
b ALEX. LOS. ¶Facit ad.Hec q.z si in codicillis parte
pressis communiter habeatur sub seq.l.eas causas.attame
mata est ex hoc §.vt liquido patet,z ideo hic haberi debet.

LEX LXXIX.

1 ☞Dictio vna ponitur pro alia quando expedit.

Eas causas. Blinfrascat hāc l
loquit[r] in tempore de presenti,vel preterito
quitur in modo Tertio facit differentiam
z conditionem.Secunda ibi,eas vero.Tertia ibi nec co
tu ibi repellunt,vt quando relictum est sub condition
to,vel de presenti,que est falsa secundum Dynum.Jn
sumptu.si habes consumptam,expone vt in gl.si habes cum
ptu,dic vt legatum sub modo in cuius cautione prestatur
1 do implendo,versatur sumptus.Nor.hic gl.super ver.
quod vna dictio ponitur pro alia quando expedit.quod tenet
ti,ad idem tex.z ibi dixi in l.Gallus.§. fin.de lib. & post

LEX LXX

1 ☞Condilio apposita in persona vnius quando dicatur repe
ta in persona alterius coniuncti.

Talius Maulus. Cōditio apposita
bi coniuncti.per hanc dictionem cum.de equitate
intelligitur repetita.h.d.z est no.ler.Dy.videtur
ista repetitio fiat.vt §.eo.l.ania.Bl.so.ibi.sed ponitur veritas
quod ibi in persona eiusdem, hic diuersum.Op.de.l.Iulian
noster.j.eo.z ti.de cond.inst.l.cum seruus.z l.prori.Sol.Jn
dem persona,hic in diuersis.Oppo.contra hoc,quod in diuersis
personis intelligatur repetita,vt l. si seruo.de statulib.Gloria
Illa lex loquitur de rigore,hic de equitate.Oppositio fort
ter.z videtur q̄ vbicunqz sit non intelligatur repetita regula
1 fi.§.Seio.§.de le.ij.Sol.†Quando sit conditio repetita non
a tunc intelligitur repetita de rigore,vt hic.sed de mitiori
fauore libertatis.z ideo ter.dicit hic, solum in libertatibus
equitatem:secus in legato,Et hoc sentit gl.in l.seruo.subsidio
vbi dicit,q̄ ista equitas non habet locum in legato.Solutio
* to sit per.z,tunc non inducitur repetitio,* vt l.cōtractus.de
tit gl.j.hic:z ter.in fi.hoc viderur innuere.¶Sed op.contra
fortius de l.mulieri z Titio.§.eo.So.verā est ista quę notat
gl.in l.fi.§.Seio.§.de le.ij.Aut conditio apponitur post nom
* tionem vtriusque,*aut alterius tantum.Et hoc secūdo casu
cōditio adijcitur per copulam,z,aut per cū,z aut loquitur
cto libertatis aut in aliis.vt ex §. dictis apparet. Et pretera
ter personas,l.Seie.§.Caio.de fund.instr.

ADDITIONES.

a ALEX.¶De equitate secus.Contrarium tenet hic Imo.
te melius.vide aliter.z no.respōdet Bar.in l.Seie.§.Caio.de
inst.z vide Bar.in con si.inci.factum tale proponitur.eccus
testamentum.Adde Fede.consi.cclix.
* CLAV.DE SEIS. ¶Non inducitur repetitio.Vide Alex
§.in ij.dub.vbi tenet opinionem Imo.z moder.hic contra Bar
dicit tamen in aliquibus aliter quam Imo.
* CLAVD.DE SEISS. ¶Nominationem veri.sqz.Circa hoc
vide quod no.Ro.in l.si ita scriptum.in prin.per istum ter.tam
gl.fi.in fi.§.de libe.z posth.vbi dicit q̄ quando conditio adiecta
mi ineſt de necessitate quoad illum,tunc non trahitur quoad ali
z ita intelligit l.si.§.Seio.ā.de le.ij.z per hoc refert se consilio
facto.cum testator sic dixisset,instituo filiam meam z ea premo
te eius filios z nepotes ex filia premortua.q̄ illi nepotes essent
instituti pure etiam viuente filia,per predicta.z dicit se obtinu
vt ibi per eum.

LEX LXXXI.

1 ☞Ratiōes qui reddere tenet,tenetur etiā reddere instrum
2 Usurarius si mutuauit cētū cū pacto q̄ veniat ad anticrisi p
ceptū sub pena,an talis pena videat adiecta in fraudē vsurarū

Depos

3 Depositum vt dicatur factum, non sufficit offerre marsupium, sed debet pecunia coram notario, & testibus numerari.

QUm seruus. Conditio adiecta libertati videt repetita in legato, & conditio rationum reddendarum est mista & dandi, & faciendi hoc dicit. Not. quod ille qui tenetur reddere rationes, tenetur etiam ad reddenda instrumenta[a] vt hic, & ff. eo. l. si cui, & ibi diri. & l. j. ff. in officio. ff. de tut. & ratio. distr. Op. & videtur quod sufficiat reliqua reddere, & non sit necessaria cõputatio. Quod patet, quia vbi sunt nulla reliqua, non est necessaria computatio, vt supra l. proxima. Bl. fol. si reliqua principaliter restituenda sunt computatio est facienda: alias si non sunt, non fiet computatio. ¶ Et ex hoc

a

2 Dyn. inducit in argumen. ad questio, vsurarius mutuauit Titio centum pacto apposito, quod veniat ad audiendum precepta alias incidat in penam mille librarum: dicitur quod pena est adiecta in fraudem vsurarum. Respondetur, quod non est verum, qz adiecta facto, l. Iulianus. ff. idem Papinianus. supra de actio. empt. & l. cum allega. C. de vsu. Dyn. dicit, [b] quod videtur adiectio in fraudem vsurarum cum principaliter sit adiecta dationi pecunie, & idē tenet Ly. C. de vsu. l. cũ allegas. Contra hoc dictũ Ly. & Dy. est gl. ord. in l. sed & siquis. ff. si quis cau. dic & q. Lyn. & Dy. loquitur. qñ quis tẽpore mutui conuenit de stando in iudicio sub pena: sed l. sed & si quis. in fin. loquitur. qñ ex interuallo post contractum mutuũ conuenit in iudicio, & ibi cauet de standō in iudicio, quo casu non presumitur in fraudē vsurarũ. vt probatur. in l. j. C. de pac. pigno. & l. Titius. ff. de pigno. actio. & dixi in l. quamuis. ff. de solu. & facit pro hoc quod no. in l. rogasti. ff. pe-

b

3 nul. ff. si cert. peta. ¶ Quero, an sufficiat offerre marsupiũ in iudicio? Et videtur ter. q̃ sic. & gl. in verb. contestetur est in auth. vt cera, instan. do, ff. fina. vbi dicitur. q̃ debet offerre in marsupio, vel in folle: quod intellige ita. quod testes & notarius cognoscãt. quãta est pecunia que est ibi: puta, qz viderũt numerari. si enim testis postea diceret, quod vidit offerri marsupium cum pecunia, sed ignorarẽt quanta esset, non probaret, l. j. ff. si cista. ff. de posi. & ideo

c

tutius credo[c] aliquem offerre pecuniam numeratam coram teste, & poni in bursa, & sic puto intelligi l. acceptam. C. de vsur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Reddenda instrumẽta. Sed aliter loquitur hic Imo.

b ALEX. ¶ Dyn. dicit. Sed aduerte qz in hoc sunt opi. Dyn. de quo hic per Bar. secutus est Joan. And. in addi. Spec. in tit. de obl. & so. ff. ante omnia. ver. sequit. &c. Ray. in l. stipulatio ista. de verbo. obliga. sed Jac. Butr. tenet cõtra Dyn. in l. rogasti. ff. cert. petat. & hic sequitur Ang. in l. sed & si quis. ff. si quis caut. cũ distin. an sit solitus fenerari vel non. Et hanc sol. sequitur Butr. & videtur sequi Bar. in d. ff. si tibi fundũ. Bar. hic aliter loquitur. & per hoc quod ipse tenet hic, facit quod ipse Bar. no. in simili in l. nemo poteſt. in vers. quero an renunciatio simulationis. de lega. j. & ad literam hoc quod tenet Bar. hic, sequitur Pau. de Cast. in l. Julia. ff. idem Papinianus. de actio. empt. sed Salic. distinguit in l. rogasti. ff. si tibi. si certum petat. & Bal. in l. cum allegas. C. de vsu. tenet contra Bar. hic Ang. vero & Imo. in d. ff. alteri. distinguit, vt ibi per eos. & vide Salice. in d. l. cum allegas. & vide Bar. in l. qui res. ff. qui stipulatur. ff. de fol. & facit ad no. per Bar. in d. ff. alteri. & vide Moder. Instit. de actio. ff. omnes autem. & quod not. Bar. in l. si dictum. in princ. de evictio.

c ALEX. ¶ Tutius credo. An sufficiat offerre marsupium in iudicio. adde Bar. in d. l. acceptam. in fin. & Imo. in l. si mora. solut. matri. & quod diri in d. l. acceptam. in fin. & adde Bal. in l. si ex cautione. in vij. queſt. de non nume. pecu.

LEX LXXXII.

1 Probationis nomine venit vera.

LUcius Titius. Filiatio non poteſt plene probari. h. d. Op. & videtur, quod possit probari, l. filium. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. Bl. dicit. quod poteſt probari ficte. non vere. Ad quam sol. fa-

1 cit quod nota. in l. j. C. quozum bono. Et sic no. † q̃ probatio simpliciter probata intelligitur de vera[a]: quod tene menti. Facit quod no. in l. j. ff. de probat. de hoc per Imo. extra de fil. presb. te. c. Michael. & Lyn. C. de nup. l. si vicinis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Intelligitur de vera. Hec dictio, probatio simpliciter probata intelligitur de vera. Alibi dixit Bart. q̃ intelligitur de legitima l. ait pretor. ff. j. circa fin. de re iudic. & vide que diximus post Bar. in Licet Imperator. ff. de leg. j. sed vtrum iuramentũ sit vera probatio. gl. no. in c. j. ff. si quis. ff. de inue. inter do. & vassal. lis oriatur quam ibi not. & sequitur. Bal. dicit quod non, sed est qua si probatio sine loco probationis, quam tenementi, secundum Bal. ibi. Adde quod diximus in l. publia. in ff. fin. ff. de posi. & predictam gl. etiam sequitur Bal. in c. j. ff. sacramentum, in prin. de cõ-

sue. recti fcn. adde quod notat Bal. in c. j. ff. conuenticulã. de pac. iura. fir. vbi omnino ad ma. vide. adde q̃ si poſt terminum nõ poteſt fieri probatio, nec etiã poterat peti q̃ respondeas positionibus confitendo. vel negando. vt no. in l. in contractibus. ff. illo. & ibi Bal. C. de non nume. pecu. adde no. Instit. de actioni. ff. item si quis in fraudem. in verſic. in eadẽ. debet etiam creditor probare, &c. alibi dixit gl. in cleri. constitutionem. de elect. q̃ si lex dicit debere fieri fidem, intelligitur de plena. istis adde quod no. Bal. in lid. quod pauperibus. in ri. q. de epiſ. & cleric. vbi videtur tenere contra Bar. hic. & etiam Imo. hic. & facit quod notat gl. in l. fin. in princ. ff. quod met. caus. Et q̃ iuramentum sit releuatio a probando. tenet Bal. in auth. sed nouo iure. C. si cert. pet. in vlti. col. & ibi vide, quod si non poteſt fieri probatio in aliquo casu, ni si per scripturam, an poterit decidi per sacramentum, & quod nõ sit propriè probatio, sed releuatio. tenet Bal. in rubr. de probat. & ibi Philip. Dec. verſic. superest.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Adde Aret. consil. cxliij. & Jo. Aud. & Bal. in c. cum dilectus de elect.

LEX LXXXIII.

a **ALis libertis.**[a] Si conditio misa deficit per casum, non deficit relictũ alimentorum, nisi fauore eius, in cuius persona deficit, alimenta fuissent relicta. h. d. Op. de l. Seio. in princi. ff. de ann. leg. Sol. Ibi fuit relictum fauore filiorum, & ideo concor. cum princ. illius l. Op. de le. Mevia. in prin. & melius de l. annua. ff. de ann. lega. Sol. Ibi stabat per filium, hic per casum. Op. de l. in testamẽto, ff. eo. & Dy. in c. imputari. de reg. iur. lib. vj. dicit, aut conditio apponit fauore legatarij. aut eius. in cuius persona dz impleri cõditio aut fauore vtriusq; aut dubitat. & sic intelligit legẽ in testamẽ-

b to, secundũ distinctionẽ huius l. & Ly. in l. j. [b] C. de lega. ponit opinio. gl. & Dy. & Pe. non tamen firmant. Sed mihi parcat Dyn. ipse loquitur male, qz nec hec l. nec aliqua hoc probat. qz nunquã conditio apponitur in fauore legatarij. Nã q̃ motef̃ cũ alio. hoc nõ est fauore legatarij. sed alterius, l. libertis. ff. de ali. le. sed heres facilius præstat alimenta in domo sua quã alibi. l. eum qui. ff. fin. vers. preterea. cum l. sequen. ff. de in diem addic. Sed iste leges dicunt aliud. ff. vtrum legatũ principale sit factum in fauorem legatarij, vel heredis, non autem vtrum conditio deficiat. De vero dicit, q̃ non est speciale fauore alimentorũ, imo dicit, aut est cõditio successiua, & tunc sufficit si inchoauit, & non deficit. Is per casum non impleatur. vt hic, cum simi. Aut est conditio momentanea, & habet locum l. in testamento. ff. eo. Sed nec hoc dictũ Pet. placet mihi, qz etiam in his que habent causam successiuam non sufficit incipere. l. qui concubinam. ff. vtori. ff. de leg. iij. Unde puto gl. dicere veritatem: sed si istud legatum esset factum in aliam causam quam alimentorum, deficiente conditione legatum non valeret. d. l. qui concubinam. ff. vtori. de leg. iij.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Illis libertis. Vide Anch. cõsi. cexxxviij. incip. in primo dub. & hãc l. exclamat Bal. in l. cũ allegas prope fi. apparat[a].

b ALEX. ¶ Ly. in l. j. Adde Bar. & Bal. d. l. j. C. de le. & faciunt ad q. de qua ibi per Bal. &c.

LEX LXXXIIII.

1 Verbum, cum petiero, an faciat conditionem.

2 Cauillatio que dicatur.

TItia heredis. Legatum factum alicui cũ petierit, non est conditiona-

1 le. h. d. Mo. q̃ verbum, cum petiero, non est conditionale, & videtur impletum quocunq; modo petitur etiam extra iudicium, l. amplius non peti. ff. rem ra. ha. Facit q̃ no. gl. in l. qui rome. ff. eo. heredes. ff. dever. ob. & l. fideiussor obligari. in fi. ff. de fideiusso. Op. ad hoc, & videtur q̃ requiratur litis contestatio. d. l. amplius. ff. re-

a ra. hab. Sol. Quando[a] verbum peto, refertur ad eum qui ex petitione debet acquirere, tunc non requirit litis contestatio sed sufficit sola petitio extra iudicium, vt hic. Si vero refertur ad eum qui debet obligari, tunc requirit litis contestatio. d. l. amplius. Sed quid si dixisset, si petiero? Rñ. facit legatum conditionale, vt no. in gl. l. si decẽ cum petiero. ff. de ver. obli. Quid si nõ dixit, cum, nec. ff. sed dixit, qua die petiero. ter. est in l. si ita qs promiserit. circa prin. ff. de verb. obl. scilicet q̃ equiparatur dictioni, cum. Facit qs dixi, q̃ conditio que inducitur per relatiuum quis, vel qui, est tacita. vt

2 dixi ff. eo. l. j. Ultimo no. † hic verba, que ponuntur in contractibus, sine vlla cauillatione, que dicatur cauillatio. dic vt in l. materiã cauillationis. ff. de verb. signi.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Sol. quando. Et vide Bar. in l. amplius. ff. re

rāt.ha.l.si quis maior.C.de transac.z l.vbi pactum.co.tit.

LEX LXXXV.

1 ¶Dictio z,facit conditionem,
2 Dictio cum,vbicunq; inducit ordinem,facit conditionem.
3 Medium inter mortem z aditionem hereditatis an sit dare.

Elianus Scruus manumissus, vel alienatus legatum non consequitur, nisi impleat conditionem,in cuius euentum legatum est expresse collatum. Item reg.Catoniana non impedit legata,quorum dies cecidit ab adita hereditate,nisi heres necessarius existat. h.d. Diuiditur in
1 duas partes.Secunda ibi,cum vero.No.text.ibi,z ita quod per z,inducitur conditio.No.text.ibi,veluti cum in tempus. ꝛc. nam nisi fuissent hec verba,non procederet hec lex,z ibi datum, alias sub conditione libertatis videretur relictū.Ita dicit Dy. in l.cū seruus.ſ.eo.z finem huius legis habuisti plene in l.quesitum.ſ. presentis.ſ.de lega.j. COp.z videtur quod dictio z.nō facit cōditionem,l.si heredi plures,supra de conditio.instit,z l.si ita quis heres.ſ.de here.instit.z l.triplici.j.de verb.sig.Dicit gl.q; hoc inducit dictio,ita.Ego non curo vtrum sit dictio ita,vel dictio si.l.
2 si peculium,in prin.j.de statuli.Vbicunq; fenum dictio cum,facit ordinē,inducit conditionē,l.mulier.de condi.instit.z l.si peculium, ſ.his cui.de statuli, COp.de l.qui filio.ſ.si quis seruū.ſ.de her. inst.Sol,Hic loquitur in duob.casibus certis:primo qñ expresse in tempus libertatis legatum fuit collatum secundo, quando legatū fuit relictū pure hoc expresso. Sed lex cōtraria loquitur quando fuit simpliciter relictum non adiecto q; deberetur pure, vel in tēpus libertatis.Facit pro hoc quod dixi in l.heres.ſ.eo. COp.de l.si in diem.ſ.seruo.ſ.eo.Sol,Ibi erat conditio expres
a sa,que tacite merat. COp.adempta libertate videtur ademptū legatum,l.si seruo.supra de adim.lega.Sol.Ibi fuit adempta libertas expresse,hic tacite per alienationem:licet quidam ibi aliter dicant,z male,q; propter alienationē nō extinguitur legatū.
3 l.qui filio.ſ.si quis seruum.supra de here.instit.Ultimo no.q; in
b ter mortē,z aditionē non est dare medium,vt hic. CQuero,quid in filio suo? Dicit gl.q; est dare medium,cū habeat beneficiū abstinendi.Contrariū tenet gl.super verb. hereditatem . in l.si alienū.ſ.in extraneis.supra de here.instit. z Dy. taugit in l, nam nec emancipatus.ſ.de leg.j.Veritas est,q; de iure ciuili inter mortē, z aditionē nō est dare medium,vt hic,z l.si post mortē.ſ.de lega.j. z l.quesitum.ſ.presente quidem.eo.tit.z hoc in mistituto pure.sed in instituto sub conditione secus,l.in conditionibus.ſ.eod.circa prin.sed de iure pretorio dico quod est dare medium, vt hic not. z l.nam nec emancipatus.supra de lega.j.dixi plene in l.si,ſ.de cōdi.instit.Sed quid operatur existentia sui heredis de iure ciuili? dic vt in l.si filius qui patri.de vul.z pupil.

ADDITIONES.

a ALEX. COp.adempta.Sed contrariū tenet glo.in d.l.si seruo. quam potes saluare secundum Dy Ray.z Jmo.quando alienatio fuisset voluntaria,per l.fideicōmissa.ſ.si rē.de leg.ij. Quid in hereditate.vide tex.no.in l.si ita scriptū.ſ.regula.ſ. de libe.z posthn.adde ad hanc l.que consuluit Bal.cons.cxliij.lib.iij.
b CUltimo no.Et an tūc habeat locum reg.Catoniana.l.si optio. ſ.de opt.leg.secundum Bal.in l.vnica.de cad.fol.

LEX LXXXVI.

1 ¶Secundo quod legatur, an videatur a primo ademptum.
2 Legatum conditionale non venit in publicationem bonorum.
3 Incontinenti faciens non videtur se corrigere.

Quodtraditum. In libertatibus leuissima spectatur conditio, in legatis vltimo loco scripta,si ex interuallo fuit apposita: sed si incontinenti, legatarij esset electio, nisi secunda sub commemoratione prime scribatur.h.d.cum dua,leg.seq.z no.de nune hunc ter.Opp.j.l.primi.Sol.Hic loquitur in libertate data directo,in l.seq.per fideicōmissum.Op.z videtur q; in separatis cōditionibus sufficiat alteram existere,non curo quā l.si heredi plures,de condi.instit.Sol,Ibi loquitur quando separatim,vbisiunctim:hic qñ separatim,l.in diuersis partib.testamēti,l.sub diuersis.ſ.eo.Op.de ver.q; si pure.Sol.in prin.loquit.qñ ex interuallo,in ver.q; si pure,loquitur qñ incōtinenti.Op.tu dicis,q; ex interuallo.ꝛc.contra qr imo testamentum quod fit ex interuallo,nō valet,l.heredes palam.in prin.ſ.de testa.Sol.Intelligas ex interuallo.qr interuenit actus qui pertinet tārū ad testamētū ipsum non autē alij.Op.de l.si te solū.de here.instit.Sol.gl.no,ibi, z dicit q; hic loquitur in legatis,ibi in institutionibus.quod tene mēti.
1 Op.j.ad fi.l.z videtur quod ista lex destruat totam materiā cōiunctorum re.l,si pluribus,ſ.de leg.j.z l.re cōuncti.ſ.de le.iij.z Inst. eo.tit.ſ.si eadē res,vbi in dubio non videor adimere primo,quod lego secundo:hic dicit contrarium. Dy.in l.sicut.ſ.de adi. le.videtur dicere,quod ille leges intelligantur secundum istam , videlicet quod ibi legatur secundo sine commemoratione primi, alias secus,sed glo,in d.l.sicut.dicit cōtrarium.Quid dicemus: C
a est contra Dy.a.in l. Julianus.j.de her.instit.z l.triplici.ſ.de verfig.Quare quidam dicunt,quod ille leges habent locum in heditatibus:dictum Dy.in legatis. Ego credo idem in heredibus.z legatis,arg.ad hoc l.Titius,Seius.cum l.seq.ſ.z de testi. Ad b hanc l.respondeo,quod habet locum qñ eidem persona linquitur,primo vno modo:secundo alio modo,sub commentione prime:sed lex contraria quando diuersis personis. Rq; in eadem persona facilius presumitur nouatio, quam in diuſis.l.j.in fi.ſ.de stipu.ser. Dices tu , hoc est contra casum l.tes.ſ.de noua.z Inst.,quibus mo.tol.ob.ſ.preterea. z Cō ua.l.fi.vbi interuentu noue persone inducitur nouatio.Sed, est interuentus noue persone ex parte eius qui obligatur,sed loquitur ex parte eius cui acquiritur obligatio, z ideo non sumitur nouatio.l.j.in fi.de stip.ser. CQuero,ad quid proslectio legatario? Rñ.gl.prodest sibi.si vno tempore est cap
2 alio non. Item forte sunt publicata bona sua:nam tunc non
b niunt legata conditionalia,b quod tene menti.* CQuero,
* est ratio differentie, quando incontinenti, z quando
3 Dicit glo.quod quando incontinenti,non videtur velle
gere,quod tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. CCasus est contra Dy.Adde Bar.z doc. in Lo
tidianum.C.de leg.
b ALEX. CLegata cōditionalia.No.quod quando
tur bona,non veniunt legata conditionalia, z sic con
iura non transeunt ad fiscum ex publicatione bonorum
hanc gl.pro qua est casus in l.intercidit.ſ.eo.quod limita
in iure cōditionali cōditione casuali.sec. si illa iura fuit cō
lia cōditione potestatiua.qr tūc trāsferunt in fiscū. Casus
cū gl.in l.i facto.ſ.fisc.ſ.e. Hoc etiā limita in iure cōditionali
vltima volūtate,secus si sint conditionalia ex contractu inter
uos,quon ā illa transferunt in fiscum omni casu.quemadmo
dicto casuali,siue milita Casus est menti tenendus in l.inter
ram.ſ.f.ſ.de pac.dot.Et hoc vltimum tenet hic Jm. Bad
quoties.in fi.z ibi glo.z Jno.j.de noua. z ideo etiam non ve
futura substitutio.l.ex facto.ſ.j.z ibi Bal. de vul. z pupil. Fac
l.si tibi mādauero.ſ.is cuius.ſ.māda.p Bart in l.a fi.j.de do
dam.z Bar.z doc.in l.fi finita.ſ.fi de vectigalibus de dam.infe
Et qñ cōditionalia intra trāseant in fiscū.vide Bal.in no.z m.li
in vlt.q.de cōtrah.emp.z per Bal.etiā in l.j.C.de bonis. Et qñ
obligationes cōditionales passiue trāseant ī fiscum, z contra
secun.tū opi.Bar.z communem in l.quoties,per illum tex.no
ua.z similiter legatū.z fideicommissum cōditionale passiue
sunt contra fiscū.l.statius.ſ.Cornelio.de iure fisc.Et
ibi bona que transierunt ad fiscum,transiuerūt
secundū Bal.in l.etiā.in vlt.col.C.ad l.Falci.z
quam.in princ.j.vt lega.nomi.ca.z in l.si quis aroganā.de
verb.oblig.z concludit No.idem quod Jmo.hic, z m
gl.per d.l.in facto,vt dicit,ſ.z hanc gl.dicit esse no.Bal.C.
de her.instit.z primo loco dicta alleg.No.ma.in no.fin.ctr.Bā
de an bona postea quesita transeant in fiscū, Abb.cōsil.vnic.
* CLAV. DE SEISS. CTene mēti.Vide No.cōsiliū.

LEX XCI.

1 ¶Antecedens qui vult,vult z consequens,sine quo illud ante
dens stare non potest.
2 Extraordinarie subuenitur quando fit officio iudicis.
3 Pater,cui est factū legatum vt emancipet filiū, an teneatur
filio restituere legatum factum filio,an etiam factum sibi.
4 Pater rogatus de restituēdo filio, an dicat rogat vt emāpet

Jcuilegatum Rogatus emancipare filium,
non potest cogi inre actione,
1 sed officio iudicis. Item qui vult aut antecedens, vult z consequens
fine quo illud de quo queritur nullius est momenti.h.d. cum leg.
seq.z diuiditur in duas partes. Secunda ibi,cui rei. No.tex. Ide
eum qui agnouerit, ꝛc.z ibi, fuisset legatum, ꝛc. quo casu eman
cipatio agnitionem debet precedere vere: z ibi, emancipare
quo casu statim potest peti legatum prestita cautione de eman
cipando. Ratio, quia secundum precedentem conceptionem
2 est relictum sub conditione,hic sub modo. Not.ibi quod vbi lex
dicit extraordinarie subueniri,intelligitur officio iudicis. vt hic
tim dicā. Op.de l.filiusfami.ſ.secundū vulgare.ſ.de lega.j. Sol.
Ibi de rigore,hic de equitate.z ideo actione ex testamēto nō pe
tur,sed extraordinario iudicio.i.officio iudicis.alleg glo.i.e
lius.ſ.si cer.per. Op.q; pater non cogit,vt Instit.qui.mo.ius pat
po.sol.ſ.fi. Sol.Illud regulare.istud speciale,qr pater agnouit
3 gatū,*l.cogi.ſ.si pater,z ibi no.j.ad Treb.z ibi no.j.ad Treb.z ibi est bon per.
melior quam sit,in l.quāuis.C.de f.dotcom. Op.de l.vxorem.j.de

res. ff. de leg. iij. Sol. Logitur emancipare, vt hic, & non adoptare,
3 vt ibi. ¶ Quero, vtrum † pater emancipatus teneatur restituere relictum ipsi filio tantum. an etiam relictum sibi? Bl. dicit, quod verunq; & male, vide eam super ver. fideicommissi. & male dicit. q; non debet restituere, nisi quod fuit relictum ipsi filio. & per ipsum filium patri acquisitum, vt j prior. ff. sed illud quod est relictum sibi, retinet sibi, l. cogi. ff. si pater. ff. ad Treb. Sed contra id quod dixi facit l. mater. in fi. ff. c. Respond. quocunq; iure querat, sufficit quod testator filio relinquat. Nam videtur voluisse quod
4 filio restitueret. secus si non relinquat. ¶ Quero an rogando & restituat, videatur rogare quod emancipet? Bl. quod non, sed videtur dilatum fideicommissum in tempus emancipationis, & ad lega. l. vbi pure. ff. ad Treb. scripsi in l. cum filio. ff. de lega. j. vers. oppono contra hoc q; secundum. ibi videtur dilata.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Legatum. Quid in cõtractibus, si promissum est aliquid patri, vt filium emanciparet. an cogi possit. vide gl. & ibi no. doc. in l. j. ff. de verb. obl. & ibi ponit Alex. remissiue quando pater possit cogi filium emancipare, & quando filius inuitus emancipari.

LEX XCIII.

Cum ita. Hanc l. declarauit in leg. sub diuersis. in fin. ff. eo. quid si dicit Titio heredi? Rñ, secus. q; debemus intelligere quod precessit, vt dixi in l. sub diuersis. in fi. ff. l. in testamento ff. eo.

LEX XCIIII.

a **Legatum.** a Legati translatio in dubio videtur fieri sub eadem conditione. h. d. Simile habes in l. legatum sub cõditione. ff. de adi. leg. Op. de l. sub conditione. ff. de here. instit. Sol. gl. aliud in legatis, aliud in hereditate. Non credo hoc verum, quia ibi loquitur quando hereditas de vno ad alium träsfertur in modum substitutionis, & tamen idem puto in legato. l. Titius. cum l. sequen. ff. de heredibus instit. Sed si per modum translationis, vt sic, si quid Titio legauit, ita adimo, & Sempronio lego: & tunc idem in hereditate, quod in legato. Ita dicit Rayn.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Legatum. Vide singu. Bal. in l. Caio. in prin. de adi. leg. & in l. Titio. ff. seruü. in fin. ff. eo. & firmat hoc Jmo. q; causa, in quam transfertur, est priuilegiata, quia equiparata est cause libertatis. iuxta no. in leg. proxime. ff. de his que in testamen. delen. Ad materiam huius legis vide que scripsi post Bart. in l. aut facta. ff. fin. ff. de pens.

LEX XCV.

Titio vsusfructus. Non dicitur desinere, quod esse non incipit. h. d. Opp. de liii. ff. desinere. ff. vsufruct. quemad. ca. Bl. sol. hic rigor, ibi equitas. Vel dic vt ibi dicit gl. quod ibi incepit saltem de facto, hic nõ potuit incipere. de iure, nec de facto.

§. Seruí. Fauor libertatis fauori nuptiarum preferr. h. d. Et no. bene. Per hanc l. dicit Bultel. & si alicui inducitur viduitas, vel apponitur conditio, quod nubat de consensu tertij, & si secus fecerit quod bona vadant in aliquem pium locum, & isto casu non reiicitur conditio: q; causa, in quam
* transfertur est priuilegiata, * vt hic. ita dicit ff. de instit. oria. l. sed & si pupillus. ff. conditio. quod an sit verum, ad presens non firmo.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Priuilegiata. Istud dictũ simpliciter sequitur Ro. in repe. auth. similiter. in ij. speciali pie cause inter vltimas voluntates. & Aret. consi. lxvij. vbi videtur extendere etiam si non directo & immediate votaretur pia causa, sed per restitutionem fiendam ab alio.

LEX XCVI.

1 ☞ Populus potest iurare per alium.

1 **Municipibus.** a Municipes possunt iurare
a per eos, qui regunt municipiũ.
b h. d. Ro. † quod b populus potest iurare per alium. Opon. de leg. que sub conditione. ff. de condit. instit. & leg. hec scripsi. ff. eod. Solu. Ibi loquitur de iuramento futuro, hic de preterito.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Municipibus. Ad materiam huius legis vide quod scripsi post Bar. in l. aut facta. ff. fin. de pen.

b AND. BAR. ¶ Ro. quod. An autem quis possit per procuratorem iurare, vide c. fi. de iura. calum. in vj. & in c. licet de test.

LEX XCVII.

1 ☞ Conditio tacita que dicatur, & quando impediat transmissionem.

2 Testator potest impedire transmissionem.

3 Conditio tacita extra testamentum que venit in potestatem legatarij, impedit transmissionem legati.

a **Conditiones.** a Ro. hanc legem que est solennis. & non indiget summario gl. hic nihil dicit. Opp. & videtur quod tacita condi-
1 tio impediat transmissionem. vt j. eo. l. aliquando. Solu. † Tacita conditio potest esse duobus modis. Uno modo que venit extra testamentum. vel ex rei legate natura, vel ex legis dispositione: nam non voluit lex valere legatum aliter, nisi adeatur hereditas, & talis conditio non impedit. vt hic. Quedam sunt conditiones tacite que veniunt ex ipso testamento, q; testator sic voluit, & tũc impeditur transmissio, l. aliquando. ff. b. d. text. in l. quod pure. ff. q; dies leg. ced. & Azo in summa, C. quan. dies leg. ced. ¶ Ex his dico quod conditio que inducitur ex tacita repetitione in legato impedit transmissionem, vt ff. eo. l. duos. Idem dico in conditione que inducitur per dictionem cum. quia hec conditio principaliter denotat tempus, secundario conditionem, & tunc impedit transmissionem, l. heres meus. ff. eo. & l. si cui. ff. j. ff. de legat. j. Item conditio qui, apponitur per relatiuum quis vel qui, est tacita, & illa impedit träsmissionẽ. nisi esset talis cõditio q̃ esset apta suspẽdere post mortẽ testatoris, nã omnis cõditio, q̃ venit ex testamẽto träsmissionẽ impedit. & ita loquit hic text. Item op. & videt, q̃ conditio que venit ex testamento, non impediat transmissionẽ, l. aliquando. ff. e. & l. iij ff. de leg. j. Sol. Ibi erat tacita, & illa in dubio vi
2 detur venire extrinsecus: & ideo dico in dubio, q̃ si testator vellet impedire transmissionem, posset, vt est casus in l. in cõditionibus. ff. j. ff. eo. Op. & videtur. q̃ conditiones intrinsece impediant träsmissionem, l. miles. ff. pro parte. cum gl. ff. de lega. ij. Sol. debes li-
b mitare hoc dictum, † conditio tacita que venit extra testamentũ,
3 non impedit transmissionẽ, nisi veniat ex potestate legatarij, tũc
c enim impedit. vt d. l. miles. ff. p parte. & no. in l. filio pater. versi. sed contra hoc op. ff. de leg. j. tenet in l. qui filiabus. ff. li. & l. seq. eo. tit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cõditiones. Limita hanc legẽ, nisi talis cõditio inesset ex presumpta mente testatoris. arg. l. legatum. ff. eo. secundum Jmo. in l. miles. ff. j. de leg. ij. Adde tñ q̃ licet relictum pro dote sit cõditionale. conditione tacita. vt no. Bar. in l. j. ff. eo. dum querit, quid in nomine. & ff. eo. l. quibus diebus. ff. Terminus. & in l. sed & si pro dote ff. de leg. prest. perfecta tamen non träsmittitur. l. Titio centum. ff. Titio genero, vel si. ante nuptias. ff. eod. Cogita. & conditio que apponitur per relatiuum quis, vel qui, est tacita. & illa impedit transmissionem. & hoc etiam tenet Jmol. in l. Stichũ qui meus erit. de lega. j. & Bal. in rub. C. de instit. & substit. & Bal. & Jmo. in l. qui filiabus. ff. li. de leg. j. & in l. cum quidam. la ij. de lega. ij. adde an legatum dotis sit purum, vel cõditionale, pulchre Ancha. consi. ccxxxiij.
b ALEX. ¶ Debes limi. Sed Bal. in d. l. qui filiabus. ff. li. aliter dicit ad intellectum d. ff. pro parte. hic alle. & dicit q̃ communiter approbatur. sed fm Jmo. ibi, non videtur hoc verũ, q; illa conditio si adierit hereditatem, videt verificata in vltimo momento, seu articulo mortis, in quo est certum amplius non posse adire, vt est casus cum gl. fing. in l. si q̃s di. le. ce. Unde dic melius fm eum, q̃ intelligitur relictum sub conditione si heres repudiauerit, quam cõditionem est certũ extitisse, ex quo nõ adiuit, vel repudiauit. & ad pre alle. l. vide consimilem in l. ab omnibus. ff. cum quidam. de le. j. & idem videtur velle Jmo. in d. ff. pro parte. post Bart. ibi & quid in cõditione tacita. puta si volueris, an impediat transmissionẽ, vide Bal. in l. quoniã in prioribus. de inof. test. qui tenet q̃ non.
c ALEX. ¶ In potestate legatarij. Limita vt hic per Jmo. si conditio deficit mort. legatarij. alias vider. secus. Iz penderet a voluntate legatarij. per l. que sub conditione. ff. li. de cond. instit. cũ gl.

LEX XCIX.

1 ☞ Allegans contraria non auditur.

* **Titie.** * † Allegans cõtraria nõ auditur. h. d. Op.
1 & videtur, q̃ ista veniat tãtum vt nupta, nã primum legatũ petit vt nupta, cõditione habita pro nulla. Item fm petit adhuc vt nupta, & sic nõ est cõtraria. Respon. per l. mulieri & Titio. ff. eod. vbi dicitur, q̃ mulier admittitur perinde ac si conditio esset impleta, & sic habet vt vidua in dubio, & secundum petit vt nupta, & ideo est sibi contraria. Opp. de l. Papinianus. ff. sed nec impuberis. ff. de inof. test. Sol. Ibi excipiendo, hic agendo: vel ibi contra diuersos. hic cõtra eun
a dem. De quo dic per Dy. in c. a nullus pluribus. de reg. iur. li. vj. & per Lyn. in l. j. C. de furtis.

ADDITIONES.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Titie. Quid iuris si testator legat filie centum si nubat. & quinquaginta si intret monasterium, demũ ingrediatur monasterium, dic q̃ habebit centum ac si nupsisset. ref. est in ff. sed & hoc presenti. in auth. de sanctiss. epis. Jo. an. in addit. ad Spec. super rub. de stat. monac.

a ALEX. ¶ Dyn.in c.Et ad not.hic per Dyn.vide not.Bald.in auth.qui rem.in prin.C.de sac.sanc.eccle.

LEX C.

1 ☞ Nolle non dicitur qui non potest velle.
2 Substitutio facta in casum si noluerit, an porrigatur ad alium casum si non potuerit.

1 **Pater Seuerinam.** Non dicitur,nolle,qui non potest velle.h.d.Op.gl.de l.qui vas.§.vetare.ff.de fur. Sol. Ibi loquitur in prohibente petere,z ibi erat persona.in quam cadebat
a voluntas.[a] z voluntas. Clos videtis.q hec conditio, si noluerit,non verificatur per euentum,si non potuerit.imo deficit con-
2 ditio omnino,vt videtis hic. Hoc ☨ videtur contra id quod dixi vobis.quod vulgaris substitutio facta in vnum casum, si noluerit porrigitur in alium.si non potuerit,vt plene dixi in l.vlt.C.de insti.z substi.z in l.Gallus.§.z quid si tantum.ff.de lib.z posth.z vidistis no,in l.ex facto.ff.de here.insti. Ray.in tracta. substitutionum dicit q illa lex vltima loquitur in institutione z substitutione:hic loquitur in legatis. Sed quid ad factum, nam substitutio vulgaris habet locum in legatis,sicut in hereditatibus.l.Titius z Seius,cū duabus legi.seq.ff.de here.insti. Dic ergo.q hic fuit facta substitutio in penam,si nollet nubere: sed vbi omnino non est delictum,non est pena.Lalind est frans.ff.de ver.sig. Ista ergo mulier que non potuit esse si vellet,non debet priuari legato.

ADDITIO.

a ¶ Cadebat voluntas,Et no.Bar.in l.j.ff.de vulg.z pupil.in ij.q. princ.z Imo.in l.ex post facto.la j.de here.insti.

§. Ita fideicommisso. Non videtur sine liberis decedere, qui vnicum filium reliquit.h.d.

1 ☞ Verba directa substitutionis,an obliquentur.

a **§. Conditionum.** [a] Verba ad tempus possunt stare in propria significatione,z post tēpus trāsire ad impropriā.h.d.z est not. casus. z facit multū ad materiā substitutionis cōpendiose. Op.gl.multū fortiter de l.verbis ciuilib.z l.in pupillari,ff.de vulga.z pup.☨ vbi verba directa nunquā obliquantur.Bl.nō soluit.Ray.dicit,quod
b hic ideo,q interuenerat noua confirmatio[b] iudicis,que cōfirmatio in substitutione interuenire nō pōt.Sed quid ad factū? Ego non recordor quid dixi in l.precibus.C.de impu.nunc dico sic, q ista lex secundū corticem verborum facit multum cōtra. Sed bene respiciēdo nihil facit. Dico ergo,quod dispositio de qua hic loquitur,habet causam continuam, z successiuam omni parte temporis. Omni enim parte temporis gerit tutelam. Unde merito de necessitate debemus intelligere testatorem sic intellexisse:sed substitutio compendiosa non habet causam continuam, z successiuam,q non potest mori toto illo tempore, sed in vno puncto tantum,z ideo testator vniformiter intellexit,z ideo si fuerunt semel directa,nunquam obliquantur. Item op.gl.de l.fi.ff.mand. Sol. Illa concordat,non discordat.

ADDITIONES.

a AND.BAR. ¶ Conditionum.Et vide Lud.Roma. in cōs.xiij. incip.idem videtur concludendum,vbi loquitur prolixe quando verba impropriantur.

* CLAVD.DE SEISS. ¶ Nunquid autem iste test.procedat, etiam si dixit curatorem,cum essent sibi pupilli,vide Aret.consi. lxvj.vbi etiam ponit in j.dubio,quid si testator dixit procuratores,z bonorum administratores.

ALEX. ¶ Conditionum.Nunc.ff.alle.no.Bal.in l.neq;.de pcu.

b ALEX. ¶ Bona confirmatio. Melior est sol. quam proposuit Bar.in l.in pupillari.de vul.z pupil.hic alleg.

1 ☞ Expectare mortem viri quando sit triste.
Mulieres omnes sunt male.
2 Conditio affirmatiua resoluitur in tacitam negatiuam.

§. Socrus Conditio,que potest impleri in vita legatarij,expectatur, nec est locus Mutiane cautioni.h.d.Op.q expectare illā cōditionem sit triste, l.cū tale,
1 in prin.ff.eo.Sol.q non est aliquādo mulieri triste. Hec ratio ☨ nō videtur bona,q imo tristantur bone mulieres.l.fi.ff.in fi.j.respō. C.de iure do.Ray.dicebat q mulieres male gaudent,bone tristātur.Sed regula est q omnes mulieres sunt male.vt in auth.vt si ne prohi.ma.debi.aut credi.§.q2 vero.ergo inspicitur quod cōmuniter accidit ista ratio non est bona,q2 mulieres diligunt virum etiam vltra filios.Quare dico,quod potest esse talis conditionis vir z vxor.quod expectare mortem viri non est triste, vt si vir est
2 senex,vxor iuuenis,vt dixi in l.Mutiane.ff.eo.vltimo not.☨ quod conditio affirmatiua resoluitur in tacitam negatiuam,vt hic,cui concor.l.cum ita.§.eo.l.Mutiane.vbi dixi.

a **§. Fideicommissa.** [a] Dictio quantitatis facit conditionem.h.d.Op.ff.de condi.inser.Sol.vt in gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Fideicommissa.Vide no.per Imo.in l.in testamento ad fin.§.eo.post Ly.z Bal.in l.j.C.de insti.z substi.

LEX CI.

3 ☞ Rogat[a] restituere,si decesserit sine liberis, vel cū liberis decedentibus intra xx.an.intelligit q dicti liberi decedant sine
4 Rogatus restituere si decesserit sine filijs masculis,non intelligitur de feminis.sed femine debent dotari arbitrio boni viri.
5 Rogatus restituere si decesserit sine filijs masculis,z si habuerit feminas restituat centum,si rogatus decesset cum masculis vel sine masculis,an habeat locum fideicommissum.

* **Cum auus.** [a] In fideicommisso vniuersali restituto a filio post mortem,subintelligitur si filius decesserit sine filijs.h.d. Multū admiratur Imperator de hoc casu l.cum accutissimi.C.de fideic.Et hoc, quando rogatus
a morte:secus si in vita:quod dic vt ibi, [a] z etiam potest esse, q2 sicut testator prætulit substitutum filio,eadem ratione
1 ti. ¶ Quero,quid ☨ si talis substitutio fit a matre vel ab
b te per lineam maternam? [b] Rñ.idem,z eadem est ratio, locum in filijs naturalibus.l.generaliter.§.cum autē substi.z no.ibi. Idem ergo si fiat substitutio nepoti
2 secus si extraneo vt no,in d.l.cum acutissimi. ¶ Qu
c decedens rogat ascendentem? Respon. puto q non non est ratio eadem,z hec l.z similes loquuntur solum
dentibus rogatis:secus in ascendentibus,vel extra
3 deē tenere gl.j.ad Tre.l.ex facto,§.si qs rogatus. ¶ Qu
qui's rogatus est restituere si decesserit sine liberis,vel
decedentib.intra xx.an.an intelligat q dicti liberi
filijs? Puto q sic,per hāc l.z lcū acutissimi.C.de fideic
cti liberi sunt concepti,z nati post mortē testatoris.arg.j.
4 li.l.Paul[a].§.Paul[a]. ¶ Quero,☨ dicit testator, rogo filiū q
tuat si decesserit sine filijs masculis, an subintelligat,vel
Videt q sic,per hanc l.z similes.Contrariū puto, q
luit masculos excludere substitutos, videt voluisse
d excluderentur, [d] ar.§.el cum ita.puto tamen filias deberi
tenter dotari ab ipso filio,per auth.res quæ.C.comm.de
dixi j.ad Trebel.l.a filia, vel si ipse filius non facit, dotabitur
iudice,arg.de iure do.l.profectitia.circa prin. ¶ Quero, quid
5 dixit,si filius meus decesserit sine filijs masculis:relictis
rogo q restituat hereditatem Titio tantum:z si habuerit
sculos,restituat tantum:contingit quod decesserit
lis,z feminis,an debeatur legatum. Et videtur
lib.z posth.l.si ita.Cōtrarium dico, quia illud
testamenti,z institutionis conseruande,de
citur. In hoc ergo fideicommisso, quod est
sed videtur defecta conditio,vt §.eo.l.in conditionali.

ADDITIONES.

* CLAVD.DE SEISS. ¶ Cum auus.Istud extenditur
clvj.etiam si non sit relictum filio directe,sed effectualiter
uatus,vt in casu quem ibi ponit.

a ALEX. ¶ Quod dic vt ibi. Pro quo est casus in l.liberto.
§.de an.le.z idem firmat in d.l.cum acutissimi, z in l.ex
quis rogatus.el.j.ad Treb.adde ad hāc Per.de anc.
rrrvij.and.sic.consi.rrviij.li.ij.z Pau.de cast.
b ALEX. ¶ Respon.idem.Vide Bar.in l.qui filium.§.
ad Treb.idem tenet Ly.in l.generaliter,C.de insti.
ge.z Jm.in l.ex facto.§.si quis rogatus.ad Treb.

c ALEX. ¶ Non sit idem.Contra in d.l.generaliter.§.cum
per l.nam z si parentibus.ff.de inof.test.sed Barto.
secundum Imo, hic, z bene. per Ang. z Imo.in l.ex
quis rogatus.ad Treb.

d ALEX. ¶ Non excluderentur.Melius loquitur hic Imo.

* CLAV.DE SEISS. ¶ Vide quod in forticibus
cidit Roma.consi.cccixx.

e ALEX. ¶ Quero quid. Adde in simili no.q. posita
in l.si extraneus de con.ob.cau. In contrarium facit
tores.de.l.j.nisi respondeatur.quod ideo hoc est
ber stricte.z specifice impleri.l.qui heredi.in prin.
eo.sed tunc in contrarium facit decisio Bal.in l.
muni.de le.in versi.pone quod testator dicit, nisi
loquitur in separatis,in legato librorum medicine.
quod separabile est.ideo inducatur de misto, pro
simplici de perse.d.§.si vero permiste.in auth.de
z no,Ange.in l.ū.in prin.de verb.obli.

LEX CII.

Ita legatum. No. casū de quo fecimus mentionem
festū in li illa.z hoc ut

de verb.obl. Querit gl. vtrum heres illius Titij incontinenti petat legatum, vel debeat expectare? Respond. dicit, quod debet expectare diem. Bul. contra gl. tenet opi. Ro. q; fuit dies apposita dispositioni, & ideo quando apponitur dispositioni, non curo quando veniat condicio, q; semper expectatur dies: sed quando apponitur dies cõditioni, vt si navis ex Asia venerit intra x. ann. tunc habet locum distinctio facta per me in l. hoc iure. & l. in illa. ff. de verb. obl. tetigi in l. iij. ff. eo. & l. cum tale. §. Item. ff. eo. quã distinctionem didici ex gl. hic super verb. legatum.

LEX CIII.

a **Cum qui.** a Non nocet medio tempore, quem ex ista causa ante existentiam conditionis perdere ciuitatem, h. d. Vidistis in l. intercidit. ff. e. & l. sed si condicioni. §. solemus. ff. de heredi. instit. Opp. de here. instit. l. si alienum. §. in extraneis. & Iusti. de here. qua. & diffe. §. in extraneis. Dicit gl. aliud in hereditate, aliud in legatis. Dicam de hoc in d. l. si alienum. §. in extraneis. ¶ Quero quare dicitur ante apertas tabulas. Dicit gl. q; secundũ hec iura cedebat dies ab apertura tabularum. Hoc est falsum, q; cedebat a die mortis olim, sicut hodie. l. si post diem. §. j. quando dic. ced. & l. vnic. §. j. C. de caduc. tol. loquitur de lege. Papia, que fuit post tempora digestorum ante tempora Codicis. dix' de hoc in l. si duobus. ff. de leg. j. ¶ Querit gl. quid si legatum est purum, & fuit factum in diem certum non capaci? Gl. dicit, quod inspicitur tempus cõditi testamenti. l. iij. §. quando autem. ff. de iure fis. hoc non est verum, vt not. in l. si cognatis. ff. de reb. dub. & ff. de reg. Cat. l. ij. & ibi plene dicam, tangit Dy. in l. mortis. ff. de dona. cau. mor.

ADDITIO.

POMA. ¶ Eum qui. Et vide Ang. & do. meum in l. sed & si in condicione. §. solemus. ff. de here. instit.

LEX CIIII.

Si fundum. Alienatio rei legate sub condicione, vel impositio seruitutis irritatur conditione adueniente, h. d. Querit gl. vtrum interim valeat alienatio, & seruitutis impositio? Dicit gloss. olim sic, hodie non. Vide gloss. super verbo, finietur, ibi de rest. & ea que par. &c. §. j. & die contrarium, & ibi no. alias gloss. contrarias, dixi in l. seruo legato. §. j. ff. de leg. j.

LEX CV.

a **Hoc genus.** a Conditio que potest impleri viuo legatario, nõ impletur prestita cautione Mutiana, h. d. Quero, an debeamus expectare mortẽ Titij? Gl. dicit, quod sic. Sed quare non sic in prohibitione intelligitur de primis nuptijs, sicut in permissione? gl. respond, multum bene, & ideo no. gl. & tene eam menti.

ADDITIO.

a Hoc genus. Adde quod per hanc l. consuluit Old. consi. xvi.

LEX CVI.

Aliquando Expressio eorum que tacite insunt, nihil operatur. Item condicio tacita ex testamento prouenies impedit transmissionem, h. d. ¶ Opp. & videtur, quod expressio eorum, que tacite insunt aliquid operetur. l. si ita. §. illi si volet. ff. de leg. 2. & l. si ita. ff. eo. Solut gl. quod conditio illa non est tacita, imo statim ibi acquiritur sibi etiam ignoranti. licet possit postea repudiare: de qua repudiatione dic vt l. si quis. ff. de condi. instit.

LEX CVII.

Vbertis Dictio, hoc amplius, non solum est repetitiua legati, sed etiam conditionis preambule. h. d.

LEX CVIII.

1 ☞ Ablatiui absoluti faciunt conditionem, & quando fideicommissum. num. 3.

2 Modus, quanquam de futuro, non impedit transmissionem.

4 Fideicommissum transmittitur ad heredes, licet hereditas non adita non transmittatur.

A Testatore Ad heredem ius implendi conditionem non transit, vt fideicommissum perficiat. h. d. & est no. lex. † No. quod ablatiui absoluti a faciunt conditionem. vt hic, ibi. accepti. & ita gloss. in l. cum ab eo. ff. de contrah. emp. licet gl. aliter hic dicat, dic vt statim dicam. Secundo no. quod dixi in summario. Tertio no. hic a cõtrario sensu. q modus, quanquam de futuro, non impedit trãsmissionẽ. Videbitis ter. in l. si post diem. §. ijsdem. ff. quãdo di. leg ced.

b Opp. & videtur b q in dubio presumitur modus, non conditio. l. cũ ab eo. ff. de contrah. emp. Gl. respondet, quod ibi non dicit q in dubio nõ presumatur: sed dicit quod debet inspici quod est actũ. Sed op. per dictionem vt, inducitur modus, per si, conditio: sed hic non est si, ergo videt obstare l. eas causas. ff. eo. dicit gl. expone vt, pro si: sed certe tunc esset mala grammatica. Quare gl. in d. l. cũ ab eo, dicit, q aliquando inducitur cõditio per vt. sicut est

c hic. Tu die, q hic inducitur cõditio ex virtute ablatiui rũ positorum absolute. Dic vt dixi in l. quibus diebus. §. fi. ff. e. Modo re

d nio extra gl. & hoc dimisi dicere, ff. e. l. j. & sũt multũ dubia. ¶ Op. d nam ista verba, acceptis numis, inducunt fideicõmissum purũ.

3 l. fideicõmissa. §. cum esset. ff. de legat. iij. & hoc indubitanter est verũ inter heredes, vt no. in l. in ratione. §. tametsi. j. tit. proximo. & hic erãt coheredes. Quid dicemus? dico quod isti ablatiui absoluti faciũt conditionem, quando non possunt inducere fideicommissum, vel ex natura persone cui adijcit. q; nõ potest grauari, vel ex natura rei. arg. eius q no. in d. l. in ratione legis Falcidie mote. §. tametsi. j. tit. j. & ita debet intelligi q dixi ff. eo. l. j. sed qũ referuntur ad personã, & ad rem in qua potest cadere fideicõmissum, inducũt fideicõmissum quantum ad se. vt hic: & est casus in l. fidei commissa. §. cum esset. ff. de leg. iij. & l. si seruus. §. qui Margaritã. ff. de le. j. Sed quoad aliud habeat vim cõditionis, vt hic, & volo dicere sic, Titia heres, acceptis centũ a Titio, restituas hereditatem Titie coheredi, illa centum sunt in fideicommisso quo ad illã Titiã. & sunt in conditione quo ad hereditatẽ, vt sit perinde ac si diceret Titia det centũ. & si centũ dederit, hereditatẽ accipiat hic est casus no. & ideo nõ poterit habere hereditatẽ, nisi illa centũ det. Dices tu q illa sol. est. Ea que dicta sunt ff. eo. l. cui fundus, qũ cõditio habet dispositionẽ precedentem ius adimplendi conditionem trãsit ad heredẽ. l. die. §. j. ff. de arb. & dixi in d. l. cui fundus. & doc. in l. pe. C. eo. tit. sed hic habet precedẽtem dispositionem, ergo, &c. Sol. Illud est verũ, qũ habet precedentem dispositionẽ quo ad hoc vt damnũ euitet, vt ibi: non vt lucrũ consequat: vt hic. Item op. de l. si predio. in princ. ff. de in diem addic. & fortifico cõtrarium per hoc q dixi in d. l. cui fundus, quãdo ille, qui debet obligari ex implemento conditionis aliquid accipit, ius implendi conditionẽ transit ad heredẽ, vt est casus in l. ij. C. de pac. inter emp. & vend. Sed hic aliquid accepit, ergo ius implẽdi conditionẽ dz trãsire ad heredẽ. Sol. Illud est verũ in cõtractib' in vltimis volũtatibus nõ procedit: vt no. ibi. Vel dic, q ille qui implet conditionẽ cõsequitur aliquid ex causa onerosa, vt ibi. secus si ex causa lucrativa, vt hic. Op. ad vltimum no. quod dixi, q modus, quanquã de futuro, nõ impedit transmissionẽ. vt hic & contrario sensu: nam imo videtur q hereditas non possit restitui nisi ei, cui testator iusserit restitui. l. si mulier. §. ex asse. de iur. dot. Rũ. non potest restitui alij si est in rem suam procurator. vt ibi: & here

4 di, qui representat personam defuncti sic, vt hic, Sed op. heredi tas nõ adita non transmittit. l. vnica. ff. in nouissimo. C. de ca. toll. eadẽ ratione nec fideicommissum debet transmitti. cũ fideicõmissarius quodammodo sit heres. l. si filius. §. j. q cũ eo. ff. ad Treb. l. postulante. §. j. Gl. fatetur contrariũ. & hoc non debet exponi sic, q si sic exponeretur, esset male positũ. Et ita tenet glo. in l. cũ filio. ff. de leg. j. Ita tenet Azo in sum. C. de fideicõ. Contrariũ est veritas. & ita tenent oẽs doctores. vt patet in l. cogi. ff. idem Metianus. & l. postulante. ad Treb. & l. apud Julia. ff. Antistia. eo. titul. & ibi no. & probatur per hanc legem & est casus in l. iij. & l. si in persona. C. de fideic. & Dy. & alij Moderni hoc tenẽt in l. cũ filiosa. ff. de le. j. Ad rationẽ quam dicit q sicut hereditas non transmittit ante additionẽ. sic nec fideicommissum. Dy. respondet, q hereditas ante additionem non transmittitur, quia heres nullum ius habet. Sed si decedat intra annum, qui datur ad deliberandum, intra illum annum transmittitur. l. cum antiquioribus. C. de iur. delibe. Sed fideicommissarius habet actionem ex testamento & ideo illa actio transmittitur, vt dicit Dy. hic. & ego scribo in l. cũ filiosa. ff. de le. j.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Ablatiui absoluti. Et quid in cõtractibus vide Bar. in l. ab emptione. in princ. de pac. per illum rex.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Tribus modis in omnibus possunt significare ablatiui absoluti, vt not. in l. vnic. C. quando non petent. part.

b ALEX. ¶ Opp. & videtur. No. bene q in dubio verba que possunt se habere ad modum, & ad conditionem sic debent interpretari vt conditionem importent. Bar. videtur tenere contrarium in l. cum mota. in princi. C. de transac. cum quo concor. Bal. in l. & si post tres. si quis cau.

c POMA. ¶ Tu dic. Limita p gl. in l. ij. in versi. filio precedẽte. ff. de vul. & pup. Vide Panor. cõsi. xcij. in ij. vol. & Bar. cõsi. lj. in j. volu.

d ALEX. ¶ Opp. Adde Bal. in l. j. ff. filium. ff. de contrahb.

LEX CIX.

Inuitis Oppo. & videtur q heredes inuiti non possunt renocare, cum teneant actione in factum. l. iij. ff. de condi. ob cau. Sol. De rigore possunt, de equitate repelluntur, secundum glo.

LEX CX.

Qui sub conditione. Nota hunc text. & ha
buisti s in l.cum ser
uus. & l.si cui.§.eo. Hic dicitur quod debet probare quod nihil
subtraxit, qualiter probetur: Respond. probatur eo ipso, quod
non probatur contrarium, l.super seruis. C. qui mili. non pos. lib.
a xii. Quero, qualiter[a] poterit probare, quod istud quod scripsit,
est verum: Dic. quedam sunt persone, que non tenentur: & earū sta
tur iuramēto, l.si quis pro redemptione. C. de dona. & in l.diuus.
§.si cui plus quam per l.falci. Sed in casu legis nostre dico, quod
probatur eo ipso, quod probatur quod bonus vir tantum erpen
disset in hoc, hic est casus in l.fi. C. de ali. pupil. prie. tunc credo, q
non sufficeret dicere, tantum expendi in illa domo, & tantum ex
pendisset bonus vir. Quo tamē probatur: sed debet probari tan
tum me expendisse, & quod tantum expendisset bonus vir. Vt pro
batur in l. excellentia ibi flagitantibus. C. de ero. mi. ann. lib. xii.
quod tene menti, quia no.

ADDITIO.

a ALEX. Quero qualiter. Qualiter probetur quem diligen
ter expendisse, vide Bar. in l. cum seruus. §. eo. & Ang. hic, & vide
quod no. Bar. in l. fi. C. ad Mace. & Bart. in l. diuus. si cui plus
quam per l. fal. & quod ibi dixi, & qualiter probentur expense in
melioratione rei. Bald. in l. fi per imprudentiam. de euic. & vide
Bar. in l. fi. §. in computatione. de iu. deli. & ibi Bal.

LEX CXI.

1 Condicio indiuidua potest per vnum ex pluribus impleri, & pro
derit omnibus, nisi voluntas defuncti sit contraria.

a **Vales.** Condicio indiuidua pluribus apposita non
potest nisi ab omnibus impleri, [a] diuidua
vero, ex causa diuiditur, tam ex parte implentium, quam
ex parte eorum, in quorum personis debet impleri. h. d. vsq; ad
§. Piscus. Op. dicitur hic, quod conditio indiuidua non potest
1 impleri per vnum. contra C. eo. l. pen. Sol. Fateor, † quod potest
impleri per vnum, vt prosit sibi tantum, vt ibi: non autem vt pro
sit omnibus, nisi contraria sit voluntas defuncti, ita probatur ibi,
& in eo quod dicit gl. q prodest omnibus, male dicit. De hac ma
teria[b] qualiter scindatur ius implendi, dixi §. eo. l. cui fundus,

ADDITIONES.

a ALEX. Ab omnibus impleri. Vide quod dixi post Bart. in
l. si imbi & Titio, de verb. obli. & ponit Bal. in l. j. in vii. q. C.
quando non pe. par.

b ALEX. De hac materia. Vide Barto. in l. si peculium seruo,
de sta. liber.

a **§. Piscus respondit.** [a] Statuliber debet
rationem reddere. vi
bi iudici videbitur, h. d. not. hanc legem & facit ad materiam l.
item illa, §. de cōst. pec. Facit etiā ad totū tit. C. vbi de cri. agi. op.

ADDITIO.

a ALEX. Piscus respondit. Hunc text. alle. Bal. in l. j. in vii. q.
C. de insti. & substi. alle. Bal. in l. j. in ver. quero Juder. de li.le.

LEX CXII.

Cum filius. Non dicitur quis posse administra
re res suas ante vicesimum quintū
annum, hoc dicit, & est notabilis tex.

TITVLVS. II.

Ad legem Falcidiam.

Dictum est. §. de lega. verum quia de legatis
detrahitur falcidia, igitur sequi
tur videre de lege falcidia.

LEX I.

1 Lex Falcidia a Falcidio dicta, vel a falce, q; sicut falx resecat.
Pretor ius ciuile non tollit ipso iure, sed exceptione sic.
2 Statutum quod filia sit contenta de dote pro falcidia debita in
bonis patris, intelligitur pro legitima.
Verba debent intelligi secundum qualitatem persone, ad quam
referuntur.
3 Statutum disponens illud, quod prius est dispositum de iure
communi, dicitur ius municipale & non commune.
4 Dic. o vsq; quid significet.

Lex Falcidia lata est. Diuiditur
in tres par
tes. Primo ponitur ordo, quo lex falcidia fuit intro
ducta. Ibi. que primo capite. ponit mens, & verba pri
mi capit. §. Ibi. secundo ponitur mens. & verba secundi capitis,
1 vsq; ad §. lex falcid a. Quero † quare ista lex appellatur lex falci
dia: Glo. dicit quod appellatur a Falcidio consule sicut Pe
ciana: sed cōtra, iste Falcidius nō debet posse tollere legē
ipso iure, sicut nec pretor pōt ius ciuile tollere, §. quos anti.
de bon. pos. & probat in l. filiū. §. sed quemadmodū. de bo
contrata, & l. ex duobus. §. fi. §. de vulg. & pupi. Sol. Fate
pretor ipso iure non potest tollere ius ciuile, sed p exceptio
re. Aliq; dicūt, q; iste Falcidius fuit tribun[a]. ita habet
distim. c. quedā. Aliq; dicūt. q; lex falcidia dicit a falce, q; sicut
resecat gramē, ita lex falcidia resecat legatum. Quia
istam opt. q; in primo capite istius legis non reseruat
men lex falcidia appellat. sed respōdeo, licet non reseruet
resecandi habuit. Item. q; principaliter ad hoc indicit
ret, ideo ab eo nominat, arg. l. querit hermaphroditum.
homi. Nec plus placet quam prima: q; video, q; Trebel
appellat falcidia. l. pater filiū. in princ. §. eo. & l. Titia vbi
tur lex falcidia Trebellianica, l. tubemus. C. ad Treb.
q; largo sumpto vocabulo, quicquid resecat, potest dici
2 q; facit † pro statutis * que sunt in aliquis partibus,
* quod filia femina sit contenta dote pro falcidia [a] debita
a patris. Dicit filia, ego volo legitimam meam, q; non
sed quidā doc. bene determinat, q; propter cōmune vi
intelligit falcidia, id est. legitima, ideo de legitima intel
cū de lanionis. §. asinā. §. de fun. inst. Preterea, verbi
ligi secundum qualitatē persone ad quā referuntur.
equitū. de vsu & hab. & l. si quis filio & heredato. §. ir
test. Pro hoc ego do gl. in l. si patron[a]. §. j. §. de don. &
ponere in summa in auth. de here. & fal. ver. hic autē. O
tur q; habet facultatem legandi a l. xii. tab. vt §. de verb
ca. l. lege obuenire. & Justi. eo. in prin. Bl. sol. dedit, id est
firmauit. Habet ergo quis potestatem condendi testamen
xii. tabula. vt ex l. falcidia. Ulterius op. & videt, quod qui
nis non potest hoc facere. l. si queremus. §. de test. Sol. vt
3 Opp. Inst. de legat. §. legari. Sol. vt in gl. Quero, si
b disponit[b] illud, quod prius erat dispositum de iure comm
sit statutū. an lex? Hoc est vtile s. ire, propter multa, que
occurrere. Jo. An. in c. j. extra de cōsti. lib. vi. tenet q; statu
ius cōmune, & q; sit verum probatur per ius ciuile. & de inst
in. & per l. si creditor. §. de lega. j. Sicut enim ius gentium
tur cum aliquid adūcit, vel detrahit, ita & ius ciuile, nisi
adḋatur vel detrabat per ius municipale, remanere ius ci
& pro hoc facit ista l. secundum expositionem gl. Ja
si testator disponit secundū ius commune, vt q; venerint
testato instituit, valet vt vltima voluntas. l. ij. §. de mil
Baljus. per totū. §. de libe. & posthum. Preterea
deducit in statutum ciuitatis illud, quod est de
non prohibetur deduci in stipulationē, vel in
l. ij. circa prin. §. fol. mat. & si pupillus. circa
ita stipulatio facta fuerit. §. de ver. obl. per ista
probo, quod statutum sit ius municipale & ciuile.
formā agendi, vt condictione ex statuto agat, qui
de iure cōmuni agere, & pro hoc facit ista lex, secundum
fictionē quam feci. Item super eodē habet locum ius ciuile
torum, vt in bon. pos. secundum tab. & gl. do. Joan.
ram in casu, in quo loquit, put ad superiora refertur.
4 † vide hic dictionē vsq; de cui[a] significato ponit Jac.
c Ly. etiā in l. a caligato. C. de nup. dixi in l. patronus. §. fi. de
ADDITIONES.
* CLA. DE SEISS. Facit pro statutis. Vide Barb.
Raynutius. de testa.
a Pro falcidia. Adde Pau. de Cast. cons. cxcix.
b AND. BAR. Quero si statutum disponit. Et vide Bal.
C. de cōsti. pe. & vide tex. in l. iij. §. si rē. de leg. iij. & vide ter.
stratus. ad muni. & vide gl. in l. fi. §. in computatione. C. de
lib. & vide q; dixi in c. j. de rescrip. Adde Jo. An. in c. j. de
nouella in vi. & in tit. de test. in rub. Bal. in l. j. C. de const.
leran. hic & Fely. plenissime in c. j. in vi. chart. extra de rescrip.
b Falcidia, est naturaliter debitum.
1 **§. Secundo capite** Op. in auth. de
mis. post primā. & de
officio. testamen. l. nouissima. Sol. Hic loquitur in quarta
iure institutionis. vt in glossa. Secundo oppon. quod non
capere. lege. non est dubium. Codic. de legat. Sol. Intelligi
secundum illam, q; debeat capere de voluntate heredis
rem vacantem. l. pen. j. pro leg. vel q; testator permisit.
testamēto. §. j. §. de leg. ij. Alias si extra istos casus
3 tet legatum. d. l. non est dubiū. Quero, an istud,
per Falcid. §. sit naturaliter debitum? Et gl. tenet q; sic.

C.de fu.z fac.igno.z l.cuius per errorē j.de reg.iū.z l.j.ē.de cōdi. inde. Doct. Ultramon. tenent contrarium per istā legem, quoniā non permittit disponere nisi vsqz ad dodrantem, z quando lex re
a fistit obligationi naturalis obligatio impeditur, l. si non sortē. in prin.ē.de cōd.indebi. sed hic reliquit. ergo ꝛc. Preterea, istud[a] pro batur in l.lineam Margaritarum. j.eo.z Ly.tāgit in d.l.cū quie: sed semper reprobaui, z dico q̄ imo est debitum naturale, vt ter. C.eo.§.j. vbi dicit, si heres dat scienter vltra, tunc non videt dona re: ergo aliquo iure est debitum, alias donatio est. dixi vobis in l. si patronus.§.j.j. de dona. Ad rationem Ultramontanorū dic, quod lex Falcidia non resistit obligationi, sed non assistit, quia dicit, ita tamen quod quarta ꝛc. Sed contra istam solu. facit Insti. eod.§.j. vbi dicit ter. quod lex Falcidia prohibet. Solu. prohibet, id est, non permittit: sicut dicimus in l. stipulatio. §. alteri. j. de verbo. obl. Ad d.l. lineam respon. quod dominium rescindit, sed non obligationem naturalem, quia remanet naturalis obligatio prout erat primo.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Preterea istud, Et vide Bald. plene in l. cum quis. C. de iur. z facti igno.

1 ☞ Statutum quod loquitur in coniunctis. quod locū habeat in omnibus, z per omnia in extraneis, intelligitur in casibus, in quibus potest habere locum.

2 Factio recipit extensionem passiuam.

§. Lex Falcidia.

a Ad testamenta per fictionē legis Cornelie confirmata pertinet lex Falcidia. h.d. Op.z videtur, q̄ omnes leges testamentarie non possunt habere locum. l.si quis filio exheredato. §. irritum. ē. de iniu.test.z l.iū. de verbo.fig. Solue vt in gl.qz ille respiciunt veritatem.z hec lex respicit fictionem. Ista probant per d.l.si quis
b filio exheredato. §. irritū. ē. de iniu.test. Ex hoc no. Mod.[b] ad hoc
1 †quod tota die fit, in ciuitate ista fuit statutū factum, q̄ statutū quod loquitur de cōiunctis, habeat locū in omnibus z per omnia in extraneis, intelligitur in casibus in quibus potest habere locum: qz si esset in statuto primo, q̄ in cōsanguineis propriis cō promittat, non potest habere locū in extraneis, z pro hoc facit l.
* ista.* ¶ Op. quod est secundum fictionem debet †stricte accipi. z
2 non recipit extensionem. l. mulier z Titio. ē. tit. j. facit l. Uranī[a]. z quod ibi dixi j. de fideiu. hic dicitur contrarium. Solu. Non recipit extensionem, scilicet actiue, hoc est, vt ipsa fictio extendatur ad alia, vt in contrariis: sed extenditur passiue, hoc est, vt alie leges testamentarie ad ipsam extendantur. Hoc tetigi in l.j. ē. de leg. j. z pono in l. omnes populi. ē. de inst. z iu. circa materiam interpretationis. Pone filusfamilias, potest facere testamentum per formam statuti, habebunt ne locum in eo leges, que loquuntur de testamento? Certe sic.[c]

ADDITIONES.

a ¶ Lex Falcid. Adde quod Hau. de Ca. inducit hunc ter. ad q. quod si testator habens plures filios, illos instituit, z grauauit q̄ si decederēt sine liberis, restituāt hereditatē Titio. si vnus ex predictis fratribus erat constitutus in sacris, q̄ non censetur ille grauatus, qz nō poterat licite generare filios: ad hoc vide quod voluit Romanus consi. cccexxviij.

b POMA. ¶ Et hic no. Bo. Vide Alex. in l.j. in j.no. in j. col. ff. de le.j. iuncta gl. in l. mancipia. in ver. subest forma. C. de seruj. fugi. z in l. princeps. cum gl. ff. de leg.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Et pro hoc facit lex ista. Vide Are. in rub. j. de acq. poss.

c POMA. ¶ Certe sic. Vide cōcor. per Cardi. cons. lxx. vbi limitat.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Ad hanc doctrinam vide Alex. in l. si quis prioze. j. ad trebellian. ver. addo etiam quod illud idem.

§. Ad eos qui omissa.

a Falcidia habet locū in legatis, que de iure pretorio tantum debentur: z in his, quorum dies cedit ab adita hereditate: z in his que post facto, an debeantur, apparet. h.d. Op. quod non valet legatum factum ei, qui est apud hostes. quia non est capax: vnde videtur obstare, quod habuistis in §. in extraneis. Insti. de her. qua. z diffe. Solu. confirmatur per fictionem postliminij, vt vidistis in l. illa. §.j.ē. de here. insti.

☞ Relictum Deo intelligitur relictum ecclesie.

Trebellianica an cesset in relictis ad pias causas.

§. Ad municipalem.

a Op. de §. si autem heres in auth. de eccl. tit. vnde sumitur auth. similiter. C.eo. Blo. soluit. quod hic loquitur quando relinquitur Deo, ibi ad pias causas. Istam so. reprobat glo. per l. si quis ad declinandam. §. pe. C. de epis. z cleri. Alij dicunt, quod est differentia, an relinquantur deo[b] vel ecclesie. Sed
1 ista non est vera, quia quando† relinquitur Deo, videtur relictum ecclesie, vt in §. si quis in nomine. in auth. de eccl. tit. Alij dicunt. z tenent quod ista corrigitur per illam, z istam tenet glos.
2 hic. Alij, † vt Oldr. dicunt, quod ille §. si autem heres loquitur in heredibus qui fuerunt in mora soluendi: z vidi multos doct. hoc dicentes. z glo. recitat in l. si quis ad declinandam. C. de ep. j. z cle. z doct. vt Jac. But. dicunt istam esse veram de iure: sed de Cyn. dicit contrarium in d. auth. similiter, ideo ego non audeo dicere contrarium. Sed mihi videtur, quod in corpore non dicet quod sit mora. sed quod per Falcidiam recusabat soluere, z si esset in mora, aliquo modo punitur, vt probatur ex eo quod sequitur in illo §. z ex §. qui cum precedit. Ego credo, quod ista lex sit correcta, z ita communiter tenetur. ¶ Quero, quid de quarta debita iure natur.? Et dic vt in gl. z simile in d.l. si quis ad decli
3 nandam. ¶ Quero, † vtrum Trebellianica cesset in relictis ad pias causas? dicam in l. Marcellus. §. quod autem. j. ad Trebel.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Ad municipalē. Et de materia huius §. vide plenissime in ode. in auth. similiter. C.eo. z vide ter. sing. in l. decem. ff. de fideic. li. vbi ex legato libertatis non detrahitur Falcidia. z vide ibi. Angel. ponentem sing. opi.

b ¶ Deo. Adde an relictum vt pingatur imago alicuius sancti, dicatur pium. Ange. consi. ccexuij. z an de legatis ad pias causas detrahatur Falcidia, vide Oldra. consi. cxcj. Fede. consi. cexx. z cl. Roma. consi. xxviij. z ccexxix.

§. Non solum.

Ad omnia legata, que debent de substantia testatoris proficisci, per
1 tinet lex Falcidia. hoc dicit.

☞ Falcidia non detrahitur de mortis causa capione, z lat.[a] nu. 5.

2 Legatum nomine pene de iure Digestorum valet, nisi dispositio esset opprobriosa.

4 Imputari quando dicatur, z quando non.

§. Item si ita.

Si legatum soluatur antequam in aliud transfundat, lex Falcidia locū ha bet secus si postea. Item quod mortis causa datur ad euitandam alterius legati prestationē, ad legem Falcidiam nō pertinet. h.d. Dividit in duas partes. Primo. loquitur qñ legatum incipit a precedenti dispositione. Secundo quando incipit a precedenti
1 conditione. Secūda ibi, idemqz erit. ¶ No. vnum, † hic videt velle, q̄ ex mortis causa capione nō detrahatur Falcidia. ¶ Primo oppo. qz relictum non valet, qz videtur quod sit relictum nomine
2 pene. l.j. de his que pe. no. So. †secundum tempora antiquissima non valet. sed secūdum tempora Digestorum sic, vt hic, nisi precederet dispositio opprobriosa, vt no. ē. tit. j.l. mulcta. p Dy. ¶ Op. dicitur in primo casu penum esse in legatē: contra in l.j. ē. de pen. le. So. Ibi a conditione, hic a dispositione: non est verum qz ibi a dispositione. Dicit glo. non est contra, qz dicit, non potest peti, ergo non est in legato. sed statim dicam. Opp. q̄ vsqz ad interpellationē possit soluere. Item vsqz ad lit. contest. l. si penum. j. quando dies leg. ced. Solum gl. z fatetur contrarium. z sic gl. videtur dicere q̄ ter. non bene dicat. Sed certe Jurisconsultus bene dicit, z dico q̄ debet intelligi. q̄ potest soluere vsqz ad interpellationem, d.l. penum. sed interpellari non debet incontinenti. sed aliquo spatio premisso. l. quod dicimus. j. de solu. Item vsqz ad lit. contest. si alia interpellatio non precederet. ¶ Venio ad aliam gl. z glos. innuit q̄ duo sunt legata. Contra de l. si cum prefinitione. j. quando di. leg. ced. Sol. Duo sunt legata vere, sed in effectu vnū est. z ista est veritas. Ultimo op. de l. si penum. j. quando d. leg. ced. Bi. soluit, q̄ licet hic nunquam potuit peti, tamen fuit in obligatione ciuili z naturali. Alij sunt in alia opinione, q̄ nunquā fuit in obligatione: sed est contra d.l. si penum. z vide istam gl. Tenet ergo gl. q̄ qñ incipit a precedenti dispositione, nunquam est in petitione, sed in obligatione ciuili. z naturali, z ista videnf probari p d.l. si penum quando di. le. ce. Contra istam sol. est gl. in l. obligationū fere. in fi. j. de ac. z oblig. quod interum est in petitione. Alia gl. est in l. duo. ē. pro soc. Dy. z Jac. de are. in l. ita stipulatus. de ver. obl. videntur istas glo. tenere. do. Old. in d.l. stipulatus, reducit istas glo. ad concordiam. z dicit. Quandoqz volo petere quo ad effectū consecutionis, z tunc non pōt fieri vt consequar, z ratio est qz lit. contest. super penu, statim nouatur prima obligatio, z incipit deberi quantitas: nō ergo in sententia poterit a modo deduci quod desinit esse in obligatione, ita loquitur hic, z l.j. ē. de pe. leg. quandoque peto quo ad effectum inducende nouationis, seu transactionis, z tunc istud bene possum facere, z sic loquitur glos. contraria. z pro hoc iste ter. z hoc approbo in dicta l. ita stipularus. ¶ Sed cōtra istud op. fortiter, lex dicit, si lego penum, z si penum non dederit heres, centum dato, q̄ primum legatum videt ademptum sub conditione. l. aliquando. ē. titu. j. per consequens videt sub contraria conditione datum. l. si penum. infra quando dies legat. cedat. z pendente conditione, datum non est in petitione

nec in obligatione.l.cedere diem.ff.de verbo.significa. Quid dicemus. Quidã habẽt in additione Dy.z videt dicere. q ideo hoc, qz talis cõditio post mortem legatarii legatum non suspendit: qz legatario moriente, certum est quod ei pecunia nõ solueretur. Sed certe licet hoc sit verum: tamen sequitur per hoc quod non impeditur trãsmissio. non autẽ sequitur q detur petitio. vt dixi ff.tit.l. heres meus. Dic ergo. q tex. dicit. q legatum est, z transfunditur. Ad contrariũ respondeo. q videtur sub cõditione ademptũ. scilicet tunc cum extiterit cõditio. Et hoc videt velle tex. in l. cõtraria. ibi. eo casu quo centũ. ꝛc. sic est aliud in isto casu. quo in pena heredis non soluentis fit transmissio, quo casu primũ legatũ nõ desinit esse purũ, z sic potest peti vt hic: secus si legatũ ex alia causa sub conditione adimatur, seu transferatur. + ¶ Quero. vtrũ de
3 mortis causa capione detrahatur Falcidia? Videt q nõ. vt hic,
3 z ff. eo. l. acceptis. Contrariũ videtur C. eo. l. pe. Et hoc determinauit gl. Ad istam l. respondet gl. q hoc est propter moꝛã heredis. Ad l. acceptis. rñdet gl. q ibi heres accipit, non dat. Tangit latius in l. qui pretio. ff. de do. cau. moꝛ. z Inst. e. ff. z Cy. in l. si mortis. C. eo. Dy. reassumendo omnia dicta gl. dicit sic. Quãdoqz heres accipit mortis causa, z non computatur in Falcidiam. d. l. acceptis. z l. in quartã. ff. eo. Quandoqz heres dat, z tunc aut heres dat contra defuncti voluntatem, aut preter, z non detrahit Falcidia. d. l. qui pretio, de do. cau. moꝛ. Quandoqz dat secundũ voluntatẽ defuncti. z tũc aut fuit in moꝛa. z nõ detrahit Falcidia: aut in moꝛa non fuit. z detrahit. Sed ista verba videnꝫ contra versi. idemqz erit. Gl. voluit ad contrariũ respondere. idemqz. scilicet si tamen moꝛa iam facta sit. Sed certe videt, quod tractat Jurisconsultus. Idemqz, s. ad detrahendũ Falcidiã. z sic non est vera distinctio Dyn. Preterea, Falcidia recisecat legatum ipso iure. l. Plautius. z l. lineam margaritarum. ff. eo. sed tunc heres non potest esse in moꝛa, qz nulla est petitio. l. si pupillus. ff. de verbo. obl. Preterea. q moꝛa non priuet Falcidia, est expressum in l. cũ pater. ff. i. ff. eo. Quid dicemus? Jaco. de Bre. in d. l. qui pretio. dicit, quandoqz mortis causa capio datur ad euitandã alterius legati prestationẽ, z tunc nunquã detrahit Falcidia, vt hic. Quandoqz datur ob aliam causam. z tunc bene detrahitur Falcidia. l. pe. C. e. z ista est vera, z eam tenetis. quam Oldra. tenebat: z hoc dixi
4 in d. l. qui pretio. Quero. qualiter dicitur imputari? Respon. dicitur imputari qñ Falcidia detrahit, non imputari intelligitur, quãdo Falcidia non detrahitur. z istud colligitur ex duabus gl. vna est super verbo, imputari, alia super verbo, nec in Falcidia.

ADDITIO.

a ¶ De mortis causa. Adde vt per Bal. consi. cccclxxxtiij. z Rom. consi. lxxv. z lxxxix.

1 ☞ Usufructus est diuiduus, sed alie seruitutes indiuidue, z nu 3. z ibi de ratione.
Falcidia de diuiduis detrahitur de re ipsa, de indiuiduis, de estimatione.

2 Estimantur omnia. vt sciatur an Falcidia debeat detrahi.

4 Estimatio vsufructus qualiter fiet, vt detrahatur Falcidia.

5 Legatum opere seruili an constituat ius in re.

§. Si vsufructus legatus sit.

Si aliquod diuiduum sit legatũ. de ipso detrahitur Falcidia. nõ de estimatione ipsius: secus in indiuiduo. vtrunqz tamen estima
1 tur vt sciatur an Falcidia locũ habeat. h. d. Mo. † primo q vsus fructus est diuiduꝰ, z alie seruitutes indiuidue. Itẽ no. q de diuiduis, de ipsa re detrahit Falcidia. de indiuiduis de estimatiõe detrahit Falcidia. Itẽ no. q omnia estimant vt sciatur. an Falcidia
2 debeat detrahi. ¶ † Dp. de l. stipulationes non diuidunt. de verb.
3 ob. Sol. † Omnes seruitutes sunt indiuidue excepto vsufructu. vt hic. Et ratio est. qz vsufructus tanta vtilitatẽ affert in parte respectu partis, quantã in toto respectu totius; in alijs seruitutibꝰ nõ est sic. vt probat in l. executione. ff. secunda species. ff. de verb. obl. ¶ Dp. de usu. z ha. l. usus pars. Solut gl. (in verb. neqz usus, q differt vsufructus ab opera, qz vsufructus est species per se qz est vsufructus diuiduus, alie autem indiuidue: z vsus est species per se. z hic differt a operis, sed est indiuidꝰ vt opere,) Dp. ff. de ope. ser. l. penul. Solue vt in d. gl. z bene. Dp. de ope. li. l. si qñ. Solue vt in gl. Dp. de l. in stipulationibus. ff. operarũ. ff. de verb. obl. Solue vt in gl. ¶ Dicit hic † q vsufructus debet estimari, quero qualiter fiet estimatio? Et dicit gl. q̃r qualitate rerũ, ꝛc. 4
vt in gl. Simile gl. habes in l. omniũ. ff. de vsufru. Sed si hoc est, quod estimatio debet fieri, hoc modo erit dare, q si proprietas valeat quartã, q tũc nõ detrahitur falcidia. Et gl. dicit, fateoꝛ cõtrarium, z est tex. in l. omnium. ff. de vsufru. Alterius Dyn. intelligit istam gloss. quando solus vsufructus est relictus, z nulla alia res. Sed si poneremus vsufructum, z alia legata esse relicta. tũc esse põt q detraherẽt Falcidia licet valeat p̃prietas quartã. Sed opo. q id, quod est sine vtilitate, non computatur in quarta. ff. e. l. in quartã. Sol. vt gl. qz illud quod est sine vtilitate re ipsa in quarta non computatur, l. in quartam. ff. eo. sed hoc est certe. extinguitur vsufructꝰ, vbi decesserit legatarius. ¶ Dicitur quod debent omnia legata estimari: quero, quid ad propositum posito quod sciatur quantum est in legatis, quomodo poterit ri que sunt in hereditate, probato que sunt in legatis? Non sequitur, si tantum est, z non plus. Dic, quod de hoc est glo. 5
cum de lege. ff. de proba. Et ista lex potest induci, an ex legatis pere constituatur ius in seruo. Et hic tex. videtur, quod ¶ Utrum opera sit idem quod ius glo. tangit in l. ff. de leg. z de ope. seruo. l. ij. z videtur contradicere, quod sit usucam in l. ij. ff. de vsufr. lega.

§. Si quis creditori.

Si debitor legat creditori, reprehenditur.

§. Si legatarius.

Heres errans repetit a legatario, si habet vtrũque. bere debet secundum legem Falci. Quero. que actio est hic. cit gl. quod est condictio indebiti, z istud est verum. quando res tradidit vt suam. scilicet heredis: secus si vt suam. qz tunc non transtulit dominium. l. ij. ff. subtilius. ff. de cau. Ideo tunc per rei vendicationem possum petere. intelligit Jac. de are. Dp. C. de iu. z fac. igno. l. cum. z supra de iurisdi. om. iudi. l. si per errorem. Solu. vt ne tene mentẽ.

§. Interdum omnimodo.

ta debentur ex substitutione, vel in conditionis eucntu pura prestantur cautione recepta. h. d.

§. Id quod ex substitutione.

heredem peruenunt ex substitutione vulgari, contribuunt cum herede ex institutione. Idem in legatis, nisi fint nominis relicta. Dppo. ff. de leg. I. licet. Sol. Hic dixit tantum, vel equalens, ideo ab alio non debentur. Et vide gl. in verb. nomen tim, que incipit, vt ipse. Sed mtelligo, quod ftatim quãdo ei minauit, ab eo tantum videtur relinquere. l. si pures. ff. de leg.

§. Si coheredis mei.

ius accrescendi, non est locus contributioni. h. d. Dp. de l. terutro. ff. eo. Sol. Intelligo hunc tex. secundũ illũ, qui sopra distinctione, Sed gl. tangit hoc ff. eo. l. q si alteruter. 1
¶ Ciuitas si vnit duas villas, quarũ vna erat pingis, alia grauata. an creditores possunt venire contra bona omnium.

§. Si coheredem meum.

ni, postquã legata ceperũt deberi ab vtroqz. cõtributioni. h. d. Dp. de eo quod vidistis no. ff. ff. ff

§. Si in annos Dicemus plene de ista materia in l. Titio. ff. eod.

§. Id quod Opp. z videtur, quod istud quod heredi debetur, detrahatur. l. Stichum. §. aliquando. ff. de sol. Si habes hereditati, stat proprie, si habes heredi, scilicet, iure hereditario.

☞ Impensa funeris, z monumenti necessaria, facta ab herede, vt es alienum detrahitur. z nu. 4.

1 Heres in monumento potest expendere plus quam dixerit testator in sui preiudicium, z si minus quam dixerit testator, z quam dicere deberet, debet expendere quod equum est.

2 Expendens in monumento fiendo per heredes, quando possit ab herede repetere, z qua actione.

3 Falcidia quando detrahatur de impensa monumenti.

4 5

§. De impensa Impensa † monumenti z funeris necessaria, facta ab herede, detrahitur vt es alienū. Itē pecunia legata ad monumētū defalcatur, nisi quatenus sit necessariū. h.d. Diuidit in duas partes. Primo, loquitur de impēsa facta ab herede. Secundo, de pecunia legata alteri ad faciēdū monumentū. Secunda ibi, idcirco. Item prima subdiuiditur in duas partes, quia primo ponit dictum Sabini secundo dictum Marcelli. Opp. z videtur, quod Marcellus corrigit Sabinum: sed dic quod Sabinus loquitur in monumento necessario, Marcellus in non necessario, vt apparet per sequē. l. nec amplius. ¶ Opp. de l. cum in testamento. ff. de ver. sig. Bl. hic in ver. eo nomine, dicit, hic expendit minus, ibi plus. Sed quid ad factū, an heres possit plus expendere q̄ testator iusserit? Et dic. q̄ pōt in diuidiciū ipsius heredis, nō legatarioꝝ: de hoc hic loquit. ¶ Alterius opp. de l. hereditas. ff. de peti. he. Bl. ibi, z hic se in uoluit, sed trusta est: q2 hic queritur, an deducatur vt es alienū, z an detrahat Falcidia: ibi queritur, vtrū alius impendens possit ab herede repetere: mihil ergo illud cumisto. ¶ Ad † propositū breuiter non insistendo, declaro istam materiā per quest. Et primo quero, quātū pōt soluere in monumēto in preiudiciū sui? Et dic quātum vult testator, vnde plus, non minus pōt. l. cū in testamento. ff. de ver. sig. sed si minus dixit quā deberet, tūc equū expēdat. l. at si quis. §. equū. ff. de reli. ¶ Quero, an, † q̄ alius expendet in monumēto possit ab herede repetere? Dic, aut expēdit plus quā testator voluit, z non repetit. l. qui aliena. §. j. ff. de neg. gest. Aut tantū quantū dixit testator, expēdit: z tūc. aut vult repetere actiōe negotiorū gest, z pōt. l. hereditas. §. j. ff. de pet. her. Aut vult actiōe funeraria repetere, z tunc non pōt, nisi illud quod est equū: nō tantum, quātū testator iussit, d. l. at si quis. §. equū. ff. de reli. z eo casu quo totū repetit, est verū, nisi heres potuisset Falcidiā detrahere.

4 ¶ Quero, an † expēsa monumēti detrahatur vt es alienū? Et dic aut est, necessaria respectu funeris, z vt es alienū detrahitur, vt ff. in prin. Aut nō est necessaria, z tunc non detrahitur vt es alienū, vt hic in ver. Marcellus. ¶ Quero, † an Falcidia detrahatur de impensa monumenti? Et dic aut fuat legata ad monumentum necessarium, z non detrahitur, vt in prin. §. Si sint legata ad monumenum voluntarium, defalcabitur, vt alia legata, vt hic.

LEX III.

Heres institutus Quod heres acquirit sui prouidē tia † vel alterius stultitia, non computatur in bonis. h.d. Tene mēti istam legem. Pro ea facit l. venditor ex hereditate. circa mediū. ff. de here. vel actio. vendi.

ADDITIO.

¶ Sui prouidentia. Adde inquantum Allex. tangit an acquisita ex vsuris per filium, sint communicanda, que posui post ipsum in l. cum oportet.

§. Itē si Reipublice Dicit Dy. iste casus non reperitur alibi.

LEX IIII.

☞ Dominium an mutetur si mihi debetur res ex contractu sub conditione, euentente conditione.

Eundo legato Potest quis causam dominū sibi mutare, causa noua extrinsecus superueniente. h.d. Opp. z videtur, quod imo quis dicatur dominus ex vtraque causa, l. ij. §. ex pluribus. ff. de acq. pos. Sol. Ibi possessio potest haberi ex pluribus causis, dominium non, Op. de l. in numerationibus. ff. de sol. Sol. Ibi loquitur in pluribus causis cōcurrētibus in idē tēpus: hic in diuersis tēporibus, vt no. in d. §. ex pluribus. Op. de acq. pos. l. quod meo. Sol. pōt ex causa extrinsecus uenīēte, vt hic. Opp. de l. cui res. ff. de act. emp. Sol. vt gl. z bene. Op. de l. hu. iusmodi. ff. qui seruū. circa fi. ff. de le. j. Sol. Ibi mutat casum in fi. z istā opi. ibi reprobaui tibi. Dic breuiter vt ibi dixi, ista lex loquit, cū mihi debet res ex vltima uolūtate. ¶ Quero, quid si debet mihi res ex contractu, an existēte cōditione mutetur causa prioris dominij? Et videtur q̄ non, q2 ex vltima uoluntate transit dōmium ipso iure sed in contractibus non sine traditione. In contrarium est veritas, quia ueniente conditione amitto dominium, z ex noua causa habeo. vt in gl. in l. ij. §. ex pluribus. ff. de acq. pos. z casus est in l. sub conditione. ff. de sol. plene distingue vt in d. §. ex pluribus.

LEX V.

1 ☞ Res non vitiat si venit in eū casum, a quo non potuit inchoari, si casus superueniens tendit ad eundem effectum cum primo.

2 Dominium rei potest haberi ex diuersis causis in idem tempus concurrentibus.

1 **Verbis.** Nō † vitiatur res, si venit in eum casum, a quo non potuit inchoari, si casus superueniens tendit ad eundē effectū cū primo. h.d. de l. inter stipulantē. §. sacrā. ff. de ver. obl. z l. Mamus. ff. de fideiuss. Breuiter casus superueniens tendit ad eundē effectū cū primo. Hoc determinat Dy. in c. actus legitime. extra de reg. iur. li. vi. ¶ Quero. an rei dominium habeatur ex causis diuersis? Et videtur quod sic, q2 concurrunt in idem tempus. l. in numerationibus. ff. de sol. Bl. determinat contrarium, z male in l. ij. §. ex pluribus. ff. de acq. pos. z ibi per Dy. reprehenditur.

2

LEX VIII.

In lege Falcidia eris Quero. qd vult dicere lex, ibi, ipse sol⁹. Bl. in d. ꝟbis dicit, id est ipse solus tenetur, ꝛc. Dy. istā gl. reprehendit, alio modo exponit solus, sc3, deducit ꝛc. vt gl. quā eā reprehendit. Tertio modo legam vt ipse solus deducet, quē testator dānat: z lz alij tenēatur habēt tū regressum. Opp. de l. cū ab vno. ff. de leg. ij. Sol. Ibi speciale fauore dotis. Opp. z videt, q̄ detrahatur ab alijs coheredibus. l. si vni. in prin. z §. idē Papinianus. alias, nō incipit, si vni, sed si filia. ff. fami. erci. Bl. dicit. fateor q̄ ipse detrahat a coheredib⁹: q2 videtur esse grauatus liberare eos. Sed alij coheredes nō faciunt deductionē de ere alieno: q2 non ipsi, sed alij sunt grauati. Idem no. in d. l. cum ab vno. Sed op. certū est, q̄ oēs coheredes tenentur p hereditarijs portionibus, z liberatio videt eis legata a coherede: ergo apparet. q̄ coheredes capiunt liberationem iure prelegati. Sed tunc arguo, quod iure prelegatij capitur, non computat in quartā. l. id aūt z l. q̄ autē. z l. in quartā. ff. eo. videtur ergo, q̄ oēs debent habere rationem eris alieni, nec legatarij possunt dicere, alius est grauatus. Quid dicemus? Nescio quid dicamus, nisi reducam me ad hanc rationem, quod in casu isto quando testator grauat vnum, vt soluat es alienum, est ex mente testatoris, quod alij non habeant rationem eris alieni. ad hoc. ff. eo. l. cum quo. ff. ff.

LEX IX.

1 ☞ Fructus pendentes dicuntur pars rei, z reddunt funduꝫ pretiosiorem.

2 Partus ancille non ꝺr pars rei, nec facit ancillam pretiosiorem.

In lege Falcidia placuit. Ista est singularis lex, z h.d. Fructꝰ pēdētes dicunt pars rei, z rez faciūt pretiosiorem, secus in partu existente in ventre. h.d. Ho. q̄

1 fructus † dicuntur pars rei. Habes in l. fructus pendētes. §. de rei

2 ven. z l. ff. §. pe. ff. que in frau. cre. Item no. † quod non dicitur pars pars rei, vt hic, z l. partum. ff. de ver. sig. z l. si aliena. §. Scenola. ff. de vsuc. Oppo. z videtur, quod partus pars rei dicatur, l. j. §. ex hoc rescripto. §. de ven. inspi. Sol. illud est verum quantum ad illud edictū: secus quo ad alia. Opp. de le. ij. l. si quod ex Pamphila. Dicit glo. aliud in emptore, z aliud in herede. Mihil est dicere. Dic, q̄ ibi nō est pretiosior ancilla propter partū, lz carior emat. Mihil enim adest ei, propter q̄ ipsa sit magis pretiosa, quia partus non est eius pars: z ideo non est aliqua pars que faciat eam pretiosiorem, nec dicitur pretiosior, licet propter aliquam qualitatez eam quis emat cariorem: sed fundus est pretiosior in se. Opp. de l. qui in vtero. §. de stat. ho. Sol. vt gl. quod tene menti.

LEX X.

Quod supra Bl. ponit casum dupliciter, z de primo suꝫ contentus z iste est casus de materia. §. quod vulgo. ff. l. prox.

LEX XI.

In rōne leg. fal. retentiones.

1 ☞ Voluntatibus in vltimis per aduentum conditionis nō fingitur retro.

2 ☞ Victio re perempta non retrotrahitur.

§. Si seruus sub conditione.

Illud, q̄ si extaret nō estimaretur. heredi non imputatur, alias secus, etiā si est peremptum. h.d. ¶ Opp. §. de nor. l. si heres. Solu. illud contingit propter dolum heredis. Op. j. ea. l. §. si seruus testamento. Sol. vt ibi, q2 concordat, nō discordat. ¶ Ultimo iste §.

Bart. super ij. Infort.

videtur facere cõtra duo mea dicta in materia de fictiõibus. Dico q̃ in vltimis volũtatibus in legatis per aduentum cõditiõis nõ fingitur retro.l.si mater.§.candē.ff. de excep.rei iud.z l.j.§.serui.ff.ad Silla.hic videtur contra. Item dico,tre perempta.nõ habet locum fictio vt retro fingatur,l.hui⁹ scripture.ff.ad l. Aqui.z l.vlti.C.de sen.paſ.z ibi doc.no.hic dicitur contrarium. Sed ad contraria respõdeo.quod hic nõ fingitur retro:z ratio est,quia si res esset hodie,non estimaretur,vt ff.ea.l.§.si seruus.

§. Imperator Marcus. Ex facto q̃ṡ trahit originem testatore viuente,non computatur in quartam.h.d.cũ §.seq.

§. Si seruus testamento. Illud pertinuit non esti mat.q̃ si extaret non extimaretur.h.d. In tex.ibi,necarẽtur qui post ãditã hereditatẽ vltimo supplicio afficiunt. ¶ Oppo.quicquid perit post mortẽ,perit heredi.l.in ratione,in prin.ff.eo. Solu. huius cõtrarij tẽpore vult dicere q̃ cõcordat cũ illa:z ideo lege interrogatiue istũ tex.z vide gl.in ver.viueret,que incipit.cũ aditur hereditas ꝛc. Dy.reprehẽdit istam gl.z dicit q̃ istud est cõtra casum l.eris alieni.ff.eo. Itẽ in §.j.ff.ea.l.loquit,q̃ conditio extiterit z tunc nullo modo estimatur:sed q̃n deficit cõditio,z tunc estimatio fieret,si viueret,z hoc vult text.z ideo puto verum dicere Dy.

1 ¶ Substitutus pupillo debet legata que a pupillo cepit ut deberi,vt ea alienum,z an detrahat Falcidiam ex persona pupilli, vel primi testatoris.

2 Heres non conficiens inuentarium perdit Falcidiam, z tenetur ad solida legata.

3 Substitutus pupillo tenetur aliud inuentarium facere,licet pupillus fecerit,aliter tenetur ad solida legata.

4 Substitutus si fecerit inuentarium,pupillus non,an substitutus detrahat integram falcidiam,z debeat integra legata.

Substitutus pupillo potest petere restitutionem in integrum,vt faciat inuentarium.

5 Substitutus pupillo q̃n facit inuentarium, an debeat ponere in inuentario omnia bona,z si vnã rẽ relinqueret aut tot Falcidiã.

6 Inuentarium factũ ab instituto,qui postea per restitutionẽ in integrũ abstinuit,vel repudiauit,an proficiat substituto vulgariter.

7 Inuentarium factum ab instituto sub conditione, qui pendente conditione petit bonorum poss.secundum tabulas,extante conditione tibi prodest.

8 Inuentarium factum a tutore pro pupillo, pupillo non prodest.

9 Inuentarium heredis an prosit fideicommissario vniuersali.

10 Fideicommissarius vniuersalis potest facere inuentarium ex persona sua,si heres non fecit.

Pupillus potest esse miles.

§. Quod vulgo dicitur. Iste §. est difficilis, z inuentibus horribilis,z sequẽs videt horribilio:z breuiter h.d. In testamento patris z filij,vna Falcidia locũ habet,z legatorũ, z bonorũ fit contributio:z in detrahenda Falcidia tẽpus mortis patris inspicit,z bonorũ augmentũ,vel diminutio post contingens,non prodest,nec nocet legatarijs. ¶ Diuiditur in quatuor partes, secũ Dy. Primo ponitur vulgaris regula, Ibi,quãuis ponit primus effectus regule. Ibi,sẽm quod ponitur secundus effectus regule z eius exemplũ. Ibi,nec ad rem.respõdetur facite obiectioni vsq; ad §.si filio. Ibi in tex.præstatur,noie legati. Ibi,patrimonij q̃ illud hz locũ inspecto tẽpore presenti,nõ augmento.vel diminutione post cõtingente. Itẽ ibi,sub cõditiõe,si casus pupillaris substitutionis euenerit. Itẽ ibi,intelligantur, z ideo cum videantur vno testamento relicta.tẽpore mortis patris inspicitur,non augmẽtũ

1 vel diminutio postea contingens. ¶ Not.q̃ iste substitutus debet legata que a pupillo ceperũt deberi,vt ea alienum. Itẽ no.q̃ inspicitur tẽpus mortis patris,nõ augmentus contingẽs.vel diminutio. ¶ Op.ad primã partẽ.q̃ patris z filij diuerse sunt hereditates,vt Inst.de pup.substi.§.igit.z §.de vul.z pup.l.ũ.§. primo. Hz si plures sunt hereditates,ergo plures Falcidie,l.in singulis, ff.e. Sol.rñdet in positiõe casus,q̃ hz plures sunt hereditates, vnũ tñ est testamentũ.l.patris z filij.§.de vul.z pup.Sed instatur, q̃ istud non videtur bene dictũ,cum debeamus inspicere magis veritatẽ hereditatis,q̃ vnũ testũ.d.l.in singulis.Rñ.ideo hec ratio pluralitatis hereditatũ non inspicit,q̃ testator oẽs istos mistim in vno testamẽto cõsiderauit,z cũ mistio sit secuta,hz locũ tribution. Sed si q̃ istorũ deficeret,q̃ mistim nõ cõsiderauit,vel q̃ nõ sit facta mistio,tũc inspiciũtur plures hereditates,vt in sequenti cõtrario videbitis. ¶ Op.§.j.prox.vbi nõ fit cõtributio bonoz patris z filij.Rñ.ibi testator substituit exheredato:hic filio instituto.Eide rõnem,q̃ qñ filio exheredato substituit,nõ vult q̃ miscẽatur bona filij cũ bonis patris: ideo sunt sunt due hereditates, cũ ibi pater non considerauit,q̃ mistio fieret.Sed contra istud videbit.ff.ea.l.in fi.Resp.z dico,q̃ hac l.§.fi.testator voluit relinquere legata ab instituto.z ideo apparet q̃ considerauit de contine,z respexit illud tempus quo erit heres filij sui:sed si testator non reliquit legata in secũdis tabulis,z ideo testator non respectũ ad tempus,quo bona commiscent. Ita duobus testib.testator considerauit:primus casus est,quando instituta secũdus est quando nõ instituit,sed in substitutione relicta.vt hac l.in fi. ¶ Op.de l.si filius[a] qui patri.ff.de vul.z pup. Ibi non adiuit filius patris hereditatem. Ratio,q̃ non fit contributio,q̃ bona nõ sunt mista.seu vnita:ideo ibi sunt hereditates.hic vero filij exhibit heres patris,z adiuit bona cõmista. ¶ Venio ad secundã partem,z opp.gl.q̃ ter.Traditur:dicit lex,q̃ est vt es alienũ,z possea fit contributio.tra.q̃ es alienũ ante omnia deducitur,l.trirũ,z l.in prin.C.eo.ti.z §.eo.l.j.in fi.solvit gl.dupliciter,z videbeat.que incipit,sed;videt hec litera z prima sol.gl.est.tũc habeẽ loco eris alieni.qñ legata omnia possint petere apud heredẽ quarta. Bona sol.est,sed videt modicũ scm hoc est idẽ q̃ omnibus alijs legatis: q̃ legata reipsius heredis debent vt es alienũ.l.j.C.de bo.aut.iud.pot detur aliter soluere,z fatetur q̃ ab ipso substituto debẽt alienũ.sed a filio debetur vt legatũ.sed q̃ ex persona Falcidia,ideo fit cõtributio.z ex eo detrahitur falcidia non est verũ.q̃ si ex persona filij detraheret falcidiã vt ipse filius,quod non est verum,vt hic. Item filius bueret cũ legatis substituti,z sic nec substitutus.quia vt hic dicitur. ¶ Opp.j.prox.§.videbitis in ver.ersiset q̃ substitutus ex persona sua detrahit. Adhuc Dy.bene dicit q̃ ex persona pupilli dicitur heres detrahiciam:q̃ a pupillo erant cõditionaliter relicta q̃ ditio pupillaris substitutiõis debere posse diminui.l.j.§.eo.tit.Et ista licet cõditio non posset vno pupillo existere ex persona pupilli sicut dicimus in l.hereditarium.ff.de iud.z l.j.C.vtſac.ab her. Non ob.tex.qui est j.j.prox.q̃ ex persona sua detrahit,est verũ,nisi in legatis relictis a q̃ tũc ex persona pupilli,z sic mistim,vt ibi dicitur. licet Imperator.ff.de leg.j.vbi dicit. q̃ qñ sunt relicta a substituto,ea que sunt relicta ab instituto,nõ videntur debere subſtituto:hic autem dicitur contrarũ. Solut Dy.duobus dis.z quelibet solutio est vera:ibi loquitur quando rẽ debẽ dẽ,hic quãdo diuersis personis. Vel aliter,ibi in vulgari tione loquitur.quo casu non ceperũt deberi,ab instituto loquit in pupillari substitutione,quo casu ceperunt deberi stituto.ideo substitutus ꝛ. Op.de.ff.fundum sub ſi pater.ff.de leg.j.vbi nõ incipiat deberi a substituto q̃ nõ inceperũt deberi a substituto pupillari ab instituto. Sol. Dy.intelligitur q̃ non ceperunt deb tuto tanquã a se sed tanquã a persona instituti §.vbi non fit contributio. Sol.ibi erãt plures z ibi videtis.opp.ff.ea.§.j.quesitum. Sol. butione fienda de relictis ab instituto in primis lictis a substituto in secundis:sed §.queritur eodẽ in secũdis tabulis, z ibi videbitis ratione. tiã partẽ in ff. que poterit. Op.z vf.q̃ nocet contingens,l.in ratione.§. diligenter.ff.eo. diminutio circa rem legatã:hic circa alias res si velis dicere q̃ hic nõ fit diminutio respectu quantitatis,vt iste fundus est mihi legatus,tres partes minute,tũc,de alia.que remãsit,tm habebunt legatarij tum primo habuissent. Alterius op.ff.ea. §. quidã. Sol. Hic loquitur de diminutione que contingit tem defuncti,nec habuit originẽ in vita defuncti,vt in fuit. Contra hoc op.de l.z si contra.ff.de vul.z pup.ff.l. ti substituto.ff.de le.j.z l. Plauti.ff.ti.j. Sol.ibi diminutio legis dispositionẽ,que dispositio legis emanauit propter defuncti qui exheredauit quẽ nõ debuit,vel potuit tem cõtingit diminutio. ¶ Alterius opp.z vf.q̃ augmen contingẽs prosit legatarijs,vt in lege Falcidia placuit. ibi habuit originem in vita defuncti, hic non.sed contra de l.serui qui apud hostes,j.e. So. Licet non habuerit nem in vita defuncti,tamen fingitur habere per fictionem liminij:ideo prodest legatarijs ¶ Opp.ff.ea.l. in prin.ff. est dubium.z l.ex asse.vbi si legatarius repudiat,prodest tarijs. Resp.primo,quod legatario repudiante nihil reditati,sed declaratur nihil diminutum esse.vel aliter repudiante fingitur retro.l.seruum filij.§.j.ff.de legat.j. ff.de reb.dub.merito tñ fingitur retro ꝛc.vt dixi ff.in prin. rio. Cõtra istud opp.de l.quod de bonis.§.fructus.ff.eo. Falcidia non habetur.z l. Paulus.ff.resp̃so.vbi fructus percepti prosunt legatarijs. Sol.ibi loquitur de augmẽto

obuenit ex ipsa re legata: hic loquitur de augmẽto extrinsec⁹ ob ueniente. Ultimo op. de l. cũ quo. in prin. ff. eo. Breuiter rñdeo, ibi nõ cõtingit augmẽtũ circa res hereditarias, sz circa bona debitorũ hereditariorũ. Rationẽ ibi videbitis. ¶ Venio ad vltimã partẽ, que est subtilis, z vtilis, dicit hic quod prestatur vltra quadrantem, z vltra patrimonij vires. Contra ff. ad Treb. l. j. §. si is qui, vbi etiã in testamẽto militis nõ debẽt vltra vires patrimonij. Rñ. gl. q debentur vltra vires patrimonij z vltra dodratẽ, z vide gl. sup ver. nimirũ que incipit. bene dixi &c. Ego intelligo istam glo. sic. q nõ debetur vltra patrimoniũ, quod testator relinquit tẽpore mortis suenam lz fit vltra patrimoniũ, quod relinquit pupillus, non curo, qz tanẽ es alienũ soluit. z, sic pupillus tenebatur ad solida legata, z iste substitutus tenetur excepta Falcidia ad tẽpus mortis relata. Opp. de l. q dotis. §. fol. mat. z l. si te. C. de iure delib. fol. Aliud est in creditoribus quibus quis tenẽ insolidũ: sed legatarijs vltra vires patrimonij nõ. Sed cõtra hoc op. in auth. de her.
2 z falci. §. si vero non fecerit. z C. eo. auth. sed cũ testator. Sol. ¶ Illud est verũ hodie qñ heres nõ fecit inuẽtariũ, qz tũc ad solida legata tenẽt. h. d. gl. z bene. Sed Ray. scribit hic vnã mirabilẽ, opi. Bul. de Lu. z dicit q heres per nõ cõfectionẽ inuentarij perdit Falcidiã, nõ q vltra vires patrimonij teneatur, vt pbat tex. Haz fuit inductum inuentarium vt heres posset Falcidiam detrahere vt in corpore de her. z Fal. super rub. Si igitur nõ facit, priuat falcidia. Preterea, qui nõ implet volũtatẽ defuncti, nõ priuatur bonis suis, licet hereditate sic, vt in corpo. de her. z falc. §. si qs autem implens, multo magis iste, qui nõ facit inuentariũ, nõ priuat suis bonis, sz falcidia. Istud dictũ Ray. legendo Pisis tenebat. Ego dico cõtrariũ, qz §. si vero nõ fecerit. dicit, cõpiebit legata, z fideicõmissa. z tex. in auth. sed cũ testator. dicit, q solida legata prestabit, ipse rñdet vsqz ad vires patrimonij. Sed probo p rationem vigentẽ. Tex. in auth. de her. z falc. §. sancimus. igitur psumit heredẽ subtrahere bona, z ideo non hz falcidiã, qz bona sunt sufficẽtia legatis: ergo ex delicto suo heres ex presumptione iuris tenẽt
b ad solida[b] legata ad primã rationẽ respondeo, verũ est q inuẽtariũ est inductũ, vt habeat falcidiã: tũ si nõ fecit inuentarium, propter hoc nõ tenetur ad solida legata: imo hoc est propter id, qz psumitur q subtraxit. ad auth. hoc amplius. z §. si quis aũt nõ implens, rñdeo, q nõ est illa presumptio q subtraxerit, z ideo solum falcidia priuatur. Ulterius op. C. de iure delib. l. fi. §. in cõputatiõe, z §. sz z si legatarij, vbi de bonis hereditarijs, non de bonis suis.
Sol. Ibi heres fecit inuẽtariũ: hic loquit de eo, qui inuẽtariũ nõ
3 fecit: ziõ ibi ad solida legata nõ tenẽt. ¶ Venio ad q. z primo † qro circa istũ §. quid si pupillus fecit inuentariũ, an substituto hoc sufficiat si ipse inuentarium nõ fecit? Breuiter non insisto. Credo q debeat aliud inuentariũ substitutus facere, alias teneretur ad solida legata. z ratio quare fit inuẽtarium est ne heres subtrahat bona, de quibus dz solui legatarijs, vt in d. §. sancim⁹. igit eo modo pupillus posuit bona patris, z testatoris, nõ bona sua: sed qz substitutus tenẽt soluere de bonis ipsius pupilli, si bona testatoris nõ sufficiũt: ideo qz posset subtrahere heres de bonis pupilli,
4 eget nono inuẽtario. ¶ Quero, † qd si pupill⁹ nõ fecit inuẽtariũ, institut⁹ fecit, an detrahat integrã falcidiã? Et breuiter rñdeo, si pupillus nõ fecit inuẽtariũ poterit petere restitutionẽ, vt i auth. de her. z fal. §. pupillus aũt z minoribus. eodẽ modo substitutus ex persona pupilli põt petere restitutionẽ, vt inuentarium faciat, l. nõ solũ. §. de in integ. restit. Sed si omitteret ex persona pupilli, z faceret ex persona sua, tunc legata relicta a pupillo integra debẽtur, qz non est factũ inuentariũ: tũ ex persona sua, qz fecit inuentarium, detrahet falcidiã, z istud quod soluit primo legatarijs pupilli, non nocet legatarijs, quibus dz ex substitutione: qz propter delictum suum contingit, z post mortẽ testatoris, vt in §. z hoc dicimus, in corpore. z j. eo. l. in rõne. in prin. z §. l. j. §. interdũ. ¶ Quero, † quando substitutus facit inuentariũ: que bona ponet, vel q
5 erant tempore mortis testatoris, vel pupilli? Et videtur q temp⁹ mortis testatoris inspicitur per hunc §. sed credo quod quantũ ad legatarios pupilli sufficeret, sed non quantum ad creditores pupilli. Et ideo dico, q omnia bona debet ponere, qz si vnum relinqueret quod non poneret, tota Falcidia primaretur secundum quosdã, vt in auth. eo. §. sancimus. ergo, &c. licet de iure Lodicis aliud esset, l. fi. §. illo C. de iure delib. quod qualiter fit, dicem⁹ j. eo.
6 l. Paulus. in prin. ¶ Ulterius † quero, institutus in primo gradu fecit inuentariũ. postea per restitutionẽ abstinuit, vel repudiauit: an illud inuentarium proficiat substituto vulgariter? Et videt q sic, qz quicquid interim fecit, habet ratum, l. integrum. §. de minoribus. z l. quoties. §. de acq. her. Breuiter dubito in isto passu, quia omnia que sunt facta ab instituto, sunt rata: verum est facta circa hereditatem, non circa se scilicet personaz suam, quia istud perbe
7 neficium rescinditur: sed ille leges loquuntur, quando sunt valida ea, que fecit circa alios, non circa se: z ideo quia non sum bene clarus, sub dubio relinquo. ¶ Quero † aliquis institutus sub condi
tione pendẽte conditione petit bonorum poss. secundum tab. z facit inuentarium, an sibi sufficiat, si postea exterit conditio. Et dico q sic qz illa bonorum possessio, quam petit secundum tab. conuenitur in legitimã additionem, existente conditione, l. ij. §. fi. sub con-
8 ditione. j. de bo. poss. secundum tabu. ¶ Quero, † tutor fecit inuentarium pro pupillo, vel curator datus bonis, secundum quod tenetur ex forma l. ij. de cura. bo. dan. vtrum prosit pupillo, vt videatur heres cũ beneficio inuentarij. Credo q nõ. Et ratio est q pter solennitatem, qz alia solennitas requireretur in confectione inuentarij ab herede, quam illa, que requiritur in cõfectione inuẽtarij a tutore. Solẽnitas inuentarij ab herede ponitur in l. scim⁹. C. de iure delibe. coniuncta auth. sed cũ testator. C. eod. merito sibi non prodest inuentariũ tutoris, cũ non habeat illas solẽnitates.
9 ¶ Quero. † heres[c] facit inuẽtariũ, z postea restituit vniuersali fidei
c cõmissario hereditatẽ: an prosit fideicõmissario. Et ista qõ fuit facta per do. Lamber. de Ramponib. Jac. de Bel. ponit istã qõ. in auth. eo. §. si vero non fecerit. Ray. ponit istã hic, licet non faciat mentionẽ de illis. Breuiter, beneficium inuentarij habet heres vt heres, z habet illud beneficium ex sua prouisione, z non inuenit illud in hereditate: sed illa q heres bz ex sua prouisione, nõ trãsiunt in fideicommissarium facta restitutione, per Treb. sed est opus noua cessione, l. si heres pecuniam. j. ad Trebel. z l. heres a debitore. in prin. j. de fideiusso. z sic beneficiũ inuentarij nõ transit in fideicõmissarium, nisi cedat ab herede fideicõmissario. Hoc etiã ponitur in Spe. de instru. edi. §. dicto. ver. quid si heres. Sed dices tu, ad quid prodest illud si cedat. Dico, q si cedatur istud ius prodest sibi propter creditores, ne insolidum creditoribus teneat z etiaz propter falcidiam in casibus, in qbus põt detrahi. l.
10 lex falcidia. §. nunq̃. j. eo. ti. ¶ Quero, † si heres non fecit inuentariũ, an vniuersalis fideicõmissarius possit ex sua persona facere. doc. dicunt q sic ex equitate. qz habetur loco heredis. l. si filius. §. j. §. quod cum eo. z j. ti. ij. l. si postulante. h. d. Jac. de Bel. in corpore eo. §. sancimus. z tangit Spe. in d. ti. de inst. edi. §. dicto. ver. quid si heres nõ facit. Sed ego dico sic, q hereditatis restitutio põt fieri incõtinenti: z tunc fateor q fideicõmissarius potest facere inuentariũ. qz heres potest iure hereditario facere: ergo in fideicommissariũ per Treb. transibit. l. j. post prin. ad Treb. Si vero hereditas nõ est restituta incontinenti. sed tẽpus faciendi inuentariũ trãierat, tunc ex persona heredis non põt. Sed puto, q ex persona sua possit facere fideicommissarius per rationem datã per alios doc. z per aliam rationẽ, qz inuentarium est inductum vt fiat, ne heres habeat necesse petere tẽpus deliberãdi. l. scim⁹, §. finautem dubins. C. de iure deliber. Sed ista deliberatio ita cadit in fideicommissarium prout in heredes, qz põt pati damnum l. j. §. j. §. de iur. delib. cum sua gl. ergo apparet. q istud beneficium consulit fideicõmissario vt heredi: z est expressuz. Inst. it. de fideic. her. §. si quis vna. z no. j. ad Treb. l. j. §. si is, in gl. in verbo, ex hereditate peruenit: secus in herede legatarius autem non hz necesse facere, qz sentit commodum. Sed vnum fateor q licet fideicommissarius nõ teneat insolidũ qz inuentarium fecit: heres qui non fecit, insolidũ tenẽt propter delictum suũ, hic: z dixim⁹ in corpo.
11 de her. z fal. ¶ Ultimo, moueo † vnum dubium, dicitur in isto §. q bona patris z filij, que erant tẽpore mortis, contribuuntur: sed quomodo est possibile, q iste filius haberet aliqua bona, cũ quicquid habet, patri queratur? Breuiter, potes intelligere, quod iste tex. potest intelligi quod hic filius erat miles z pupillus. quod esse potest, l. vlt. C. de test. mili. z l. sed z milites. §. iam autem. §. de excu. tut. z ideo potest habere peculia castrensia: hodie constat, qõ potest habere aduentitia.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Opp. de l. si filius. Et vide Pet. in c. Raynaldus. de testa. Bal. in l. filium quem. C. fam. ercis cũ. Et in l. fi. §. finautem dubius. C. de iure delib.

b ¶ Legata solida. Adde secundum Bal. in l. filium quem habentem, quem refert hic Alex. hoc esse, verum, nisi legatarij confiteantur quod heres non occultauit bona secundum quod habetur in §. sancimus. in auth. de here. z falcid. z vide quod consuluit idem Bal. cõsilio ccxliij. lib. iij. z quod contra, presumptionem iuris, z de iure, admittatur presumptio in contrarium, voluit idem Bal. consi. xiij. lib. j.

c ¶ Quero heres. Adde vltra Alex. in hac questione. Ang. consi. xxxj. z in quantum Alex. ponit quinque opiniones an filius de restituendo granatus detrahat duas quartas, adde videndum Idra. consilio cxxxj. Pet. de Anch. consilio xxvj. Pau. de Cast. consilio xcij. z ccl. Ang. consilio cl. z sequenti. z consilio cxxv. Bal. consi. cxj. z consi. clxxxvij. lib. j. in quantum etiam Alex. videtur transire cum opi. quod ascendentes detrahãt duas quartas, cum sint rogati restituere, dic quod Ro. consi. cixxxv. tenet contrarium in prin. z cons. ccxxxix. z ibi sequitur opi. Canonistarum, quam etiã sequitur Pau. de Cast. consi. cclxij. in fi.

§. Si filio suo. Ad euidentiam,scias quod non est in toto isto libro, nec forte in toto cor pore iuris difficilior tex.z ideo legam tex.huius.§.per particulas apostillando,z breuiter h.d. Prio parte institutus in secundis tabulis solus grauatur ex sua persona duntaxat: coheres vero,qui contributione facta reperitur esse grauatus ex sua ac pupilli persona,Falcidiam consequitur.h.d. ¶ Diuiditur in duas partes. Primo loquitur de eo,qui est grauatus ex sua persona tãtum.Secõ loquitur de eo,qui est grauatus mistim ex persona sua z persona pupilli.Secunda ibi,quid tamen dicemus. ¶ Itẽ subdiuiditur prima in quatuor,quia primo ponitur questio.Secundo allegatio prio vna parte.Tertio sol.questio.Quarto ratio solutionis. Secunda ibi z facile.Tertia ibi,sed verior. Quarta ibi,vt enim. ¶ Item secunda pars subdiuiditur in quinque particulas. Primo ponitur questio.Secõ allegatio contra substitutũ.Tertio allegatio prio substituto. Quarto solutio questionis.Quinto determinat vnam questionem circa predicta.Secunda ibi,atqn.Tertia ibi rursus.Quarta ibi,itaq; Quinta ibi huic ꝙsequẽs.Et,cõtinuatur iste §.ad superiorem:quia supra loquitur,quando vnus est institutus,z vnus substitutus:hic quando pupillus est institutus,z plures sunt substituti.In tex.ibi,onerauerit vltra dodrantem portionis sibi contingentis. Dy.z ibi est facilis allegatio prio vna parte. In tex.ibi,Falcidiellocum,qr contributione facta legata non excedunt quadrantem totius assis.Item ibi alterum substitutũ,scilicet grauatum.Ibi,sed verior solutio quęstionis. Itẽ ibi,patri heres extitisset ab initio,z iure directo, Ibi,vt eẽ. Ratio sol.Item ibi vim capiũt,dic quo ad solẽnitatẽ,Itẽ ibi,z formã quo ad ordinẽ.Item ibi, z originẽ,quo ad verba,vel quo ad substitutũ.Itẽ ibi oneratus cõfideratis relictis legatis a se in tabulis pupillaribus.Itẽ ibi oibus scz.legatis relictis a pupillo,z substituto,z missis.Item ibi,atquin allegatio cõtra substitutũ.Ibi, rursus,allegatio prio substituto.Itẽ ibi,itaque solutio questiõis. Item ibi, oneratus.vt in primo casu. Item ibi quartam.ex sua persona. Itẽ ibi non est oneratus.vt in secundo casu. Item ibi, substitutus,vt desideret quartam.Itẽ ibi,cõfusionem,id est prꝓpter contributionem legatorũ relictorum a pupillo,z a se:z sic ex vtraque persona simul iuncta Falcidiã retinebit. ¶ Dicitur hic, ꝙ lꝫ in persona instituti non habeat locũ falcidia, tñ habet locũ in persona substituti.contra ff.ea.l.§.quod vulgo.Solu. ibi fuit vnus substitutus,hic duo.Sed contra hoc facit ff.eo.l.pater filiã. §.fi.sol.hic quando plures substituuntur:iura contraria loquuntur quando vnus pluribus substituitur. ¶ Dicitur hic,vt enim opes, ꝛc. Opp.z videtur quod pupillaris substitutio possit habere effectuꝫ sine paterno,l.z si contra.supra de vulg.z pup.Sol. ibi non tollitur paternum de iure ciuili,sed de iure pretorio: ideo potest tantuꝫ pupillaris remanere,Opp.quod varietas euitetur l.Titie si non nupserit,ff.tit.j.Sol. Ibi ex varietate resultat contrarietas se impediens,hic non se impedit.quia circadiuersas personas.Prio hoc l.Papinianus.§.sed nec impuberis,supra de officio.test. De hac materia per Dy.in cap.mutare.extra de regulis iuris,lib.vj. ¶ Opp.ad finem,de leg.stipulatio ista.§.alteri.ff. de ver.obli.Sol.Hic non est extraneus,sed heres eius. ¶ Ultimo opp.quia non vt heres pupilli,sed vt institutus,vt in primo casu z sic videtur quod ista stipulatio prosit tam alteri quam heredi. Sol.tam in primo quã in secõ casu huius §. iste vt heres pupilli detrahit Falcidiam, alias ad eum non transiret ista stipulatio. Sed quid est,in primo casu,dicitur detrahere ex sua persona:hoc est,quod conditio, seu grauamen est iniunctum ex persona, quia quod in persona pupilli non fuit,nec potuit committi:tamen spectabat pupillum prout substitutum.vt dicimus in stipulatione,que incipit ab herede,l.hereditarium.ff.de bo. auth.iud. possid.z l.ff.C.vt act.ab hered.z l.reperitur.ff.eo.

§. Quesitum est,si quis. Legata relicta a pupillo in primis tabulis,z a coherede sibi substituto in secundis,debẽt cõtribui secus si ab vtroq; in primis tabulis sint relicta,z eodẽ in diuersis partibus instituta contributio semper fiet,h.d. Diuiditur in quatuor. Primo ponitur questio.Secũdo,vna determinatio, in qua debet fieri cõtributio.Tertio,alia in qua cessat contributio.Quarto,ponit vnum casum,qui predictis videbat similis nõ tñ est.Secunda ibi,dixi.Tertia ibi,sed legata.Quarta ibi,z aliam Ad euidentiam tu habes duas regulas vulgares. Una est, ꝙ in tabulis patris z filij vna falcidia habet locum,l.in singulis.ff.eod. ¶ Hoc premisso venias ad text.ibi,vulgo.ff.eo.z l.in singulis.z ã. §.priori.Item ibi,a substituto,in secundis tabulis. Item ibi,contributionem, z hoc per regulam positam in §.quod vulgo.ff.ea. l. Item ibi,extero in primis tabulis. Ibi ceteris a pupillo relictis, lꝫ in primis tabulis. Itẽ ibi habeat,subaudi integrã. Item ibi legatorũ,ab eodem relictorum,z sic cessat contrarium. ¶ Opp.hic dicitur, ꝙ vulgaris regula dicit,legatorum rationem separandã, cõtra ff.ea.l.§.quod vulgo.Sol.hic loquit de vulgari regula ponitur in l.in singulis.ff.eo.Opp.de l.qui fundum.§.qui eo.Sol. Ibi legata in secundis tabulis non fuerunt relicta tributione,merito non tractatur. ¶ Alterius dicitur prima parte, ꝙ non dꝫ fieri contributio.contra.ff.ea.l.§.quod So luit gl.duobus modis. Uno modo secundum Hugo.z vera:alio modo secundũ Jo. ꝙ relicta ab instituto in primis eodẽ in secundis non cõtribuunt,vt hic,sed sol. Jo.dicit coheredi.§.coheres.ff.de vulg.z pup.Opp.de l.qui fundum filium,ff.eo,vbi dicitur, ꝙ fiat contributio etiam in casu tie particule. Breuiter vide §.debet intelligi secundum de nẽ illius §. Aut portio grauata accedit non grauate,z ut hic:aut econuerso,nõ grauata grauate,z fit contributio vtrario,Opp.de l.coheredi.§.coheres.supra de vulgari ri.Bl.soluit,z bene dico quod ibi fit cõtributio bonorum legata in secũdis tabulis possint augeri ꝓpter bona tutus habuit ex prima institutione,seu ex persona gata data in primis tabulis,ꝓpter bona adũta ne similiter possint augeri,non minuit:z ideo dicit gl. casus. Primus est legata relicta a pupillo,ꝛc,vt in gl. Dy.omnis substitutus est conditionaliter institutus ꝙ vulgo.z clarius in §.fi filio. z l.coheredi.§.coherepup.Sed qñ idem est institutus pure,z prꝓ parte ne,indistincte fit cõtributio,vt hic:ergo.ꝛc.Respon ꝙ hoc est verum ꝙ fit contributio legatorũ relictorũ totorum relictorum ab alio non fit contributio, z materburtionis dabo plene,in l.qui fundum.§.qui filium.ff.eo.

§. Si quis exheredato. Relicta a tuto ex prꝓbulis,z ab eodem in secundis factis filio exheredato debẽtribui.h.d. Opp.ff.§.priori. Breuiter resp.ego dicti in §.quod go.ff.ea.l.ibi loquitur quando in secundis tabulis legata runt relicta, hic sic.

LEX XII.

Si debitor. Potest heres grauari vt Falciam sibi cõpetẽs in debitis hDp.ff.eo.l.quod de bonis.§.ff.§.Sol.dico,q falcasu huius legis quãdo debitor grauat creditorem legis ratio põt esse, ꝙ hic fallit qr per aditionem debiti ex testãctũ,ideo de facili põt prohiberi,ne hec deductio fiat. sed hoc opp.de l.cũ pater.ff.Titio.ff.de leg.ij.vbi dicit, ꝙ quitas.sed veritas est ista, ꝙ ibi resultat iniquitas communi,non inspecta voluntate defuncti, batur in l.Lucius.ff.maritus.ff.eo.tit.ij.Alterius.ff.ter filiam.in prin.Breuiter ibi gl.tangit,z solutio Opp.de l.quod de bonis.ff.cum fideicommissum lec.ff.eo.sol. Ibi loquitur in filijs hic in extraneis. ff.eo.l.quod de bonis.ff.quod auus,sol. Quod dicitur filijs primi gradus:sed §.quod auus loquitur in filijs secundi dus,vt est in nepotibus.

LEX XIII.

Si tacitum. Qui est in potestate alterius,extur si ab eo tacitum fideicommissum suscepit.hoc dicit.

LEX XIIII.

1 ☞ Falcidie nec Trebellianice,que extra testamẽti causam tur,non imputantur.
2 Actio de dote intentata per patrẽ,an fiat transitoria ad per solam litis contestationem, z qñ faciat actionem 3 Mulier an sit domina rei dotalis.
4 Mulier an possit in dotem institui.

1 **Pater filium.** Ista est pulcherrima lex, subtilis. Que extra, testamẽti capiunt,in Trebellianicã,vel Falcidiam non imputãtur.h.d. In text.ibi,in Falcidie,id est,in Trebellianicã. Itẽ ibi,nõ petijsset,qr in nullo repetit quando dos non est in nis patris. Nõ.quod dixi in summario. Antequam veniam ad traria,istud principiũ legitur duobus modis. Uno modo ꝙ ter non petijt,nec exegit dotem consentiente filia,sed exegit consentiente.z ista ponitur in prin.gl.z ista approbat gl. in dotem.§.si pater.ff.sol.mat.sed ista reprehendit gl. hic. z bene si pater exegit,tenetur condi.inde.z per consequens filia tenet est heres patris ergo vt ea alienũ esset deducendum.l.rrtium in imponenda.C.eodẽ. Ponitur,secundo modo casus. z aliam sitionem tene. Opp.de l.quoniam nouella. C.de inofficio.testa

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol. ibi computatur in debito iure nature, hic non cõputatur in Falcidiã, ꝛ vide gl. in verbo proprio, que incipit, proprie loquit hic de quarta, ꝛ Dy. dicit gl. in se esse veram: sed non quantum ad istam legem, qꝛ hic nõ loquit de Falcidia iure Justi. sed de Trebellianica: qꝛ rogata fuit de restitutione vniuersitatis, ꝛ in Trebellianicã venit quod capitur ex testamẽto, vel iure hereditario, vel alio titulo, l. a filia. i prin. j. ad Treb. ꝛ quid veniat in Trebellianicam, ꝛ quid in falcidiã dicam in l. in quartam. j. eo. Oppo. de l. si debitor. ꝛ. eo. Sol. gl. dupliciter. Uno modo ꝙ speciale est in filia ne oneretur in falcidia, vt j. l. proxi. ꝛ cũ fideicõmiss. ꝛ ibi examinabo. Sed quantum est in proposito gl. dat aliã sol. quã tene pro vera quoad contrariũ: qꝛ ibi loquitur in debito heredi a defuncto. Et ratio, est quã dixi vobis in l. si debitor. qꝛ ibi per confusionem extinguitur, ideo de facili permittitur: sed hic nõ cõfundit, cum ab alio debeatur. ¶ Querit gl. pone ꝙ pater petijt dotem,
2 quid iuris. Bl. que est hic, ꝛ distinguit, aut petijt litem contestando, ꝛ tunc secũdum iura antiqua est effecta actio propria patris, ꝛ tunc in bonis patris reperitur, ꝛc. vt in gl. quã vide ibi quid ergo si petijt, sed nõ exegit, ꝛc. ꝛ sic tenet gl. ꝙ per solam contestationem fit actio transitoria ad heredes. ꝛ istud debet intelligi de actione, que erat secundum antiquissima tempora, non secundum tempora Digestorum, quia secundum ista tempora actio ex stipulatu per litis contestationem non fiebat transitoria, l. si marito. ſ. si voluntate. ꝛ. solu. matri. ¶ Querit glo. quid si filia consentiente? Et dic vt in gl. ꝛ adde ibi, petijt, secꝫ, ꝛ exegit? secus si non exegit, qꝛ non facit actionem suam propriam, d. l. si marito. ſ. si voluntate. ꝛ. solu. matr. Sed quando exegit, secus, l. si. C. communia vtriusq; ind. Et intellige vt ibi, ꝛ de ea feci magnum festũ in
3 l. post dotem. sol. mat. ¶ Quero, ſan mulier sit domina[a] rei dotalis? Dic vt in l. in reb. C. de iure dotiũ. Quero. ſ an mulier possit
4 institui in dotem? Dic vt in l. deniq;. ſ. sed vtrũ. in fi. ꝛ. de mino.

ADDITIO.

a ¶ Domina. Quando maritus, vel vxor sit dominus, vel domina rei dotalis, vide Pau. de Cast. consi. cccxlij.

ſ. Auia nepotibus. Onus nõ deducende falcidie ex alio testamento debite, cum alijs legatis, ꝛ alijs oneribus cõmisectur. h. d. Hot. ꝙ ex testamento suo testator detrahit falcidiam non potest prohibere. no. j. l. proxi. ſ. j. in testamento alterius sic, vt hic.

1 ☞ Pater si substituit duobus impuberibus, intelligitur quod debent ambo impuberes decedere.

a Testator si dixerit, ꝛ si decesserint filij mei. substituo talem, an vno defuncto substitutus admittitur prius quam alius.

ſ. Duobus. Iste ſ. est difficilis iuuenibus. ꝛ h. d. Si vnus pluribus substitutus vtriq; directo succedit, contributio habet locum: secus si vni directo alteri per consequentiam. h. d. ¶ Diuiditur in duas partes. Primo, quando vtriq; directo succedit. Secundo, quando vni directo, a
1 ilij per consequentiam. Secunda ibi, quod si. ¶ Ho. ſ quod quando pater substituit duobus impuberibus, intelligitur ꝙ debent ambo impuberes decedere, vt hic in fi. Dpp. ꝛ. eo. l. in ratione. ſ. si filio. Solu. Ibi fuerũt substituti plures vni: hic vnus pluribus. Opp. de l. in ratione. ſ. quesitum. ꝛ. eo. Rñ. hic fuit cõmistio omnium bono. in personam vnius, ꝛ eodem iure, ꝛ ideo fit contributio: ibi vero secus. Dicitur hic ꝙ vtriq; heres extitit. Contra, qꝛ vltimo decedenti est heres, vt hoc ſ. in fi. Rñ. principiũ istud potest intelligi duobus modis. Uno modo, ꝙ in prin. facta fuit substitutio separatim. l. pen. ꝛ. de iniust. testa. Alio modo potest intelligi, ꝙ coniunctim fuit facta substitutio, ꝛ tunc oportet te ponere, ꝙ ambo simul decederent. Procedo ꝛ opp. ad fi. dicitur hic, ꝙ vltimo tantum successerit. Contra l. pe. ꝛ. de iniust. testa. Sol. ibi sunt separatim substituti, hic coniunctim. Oppo. de l. heredes. ſ. cum ita. j. ad Treb. Sol. gl. in verbo substitutum, quod ibi in stipulatione fideicommissaria: hic in directa, ꝛ signa bene istam gl.
2 maxime in fin. Et quid dicit ista glo. in fin. nonne tota die? fit testamentum, si decesserint filij mei, substituo talem: quia tunc si vnus de filijs decedit, prius fideicommissarius admittitur quam alius coheres? Dixi plene in l. pe. C. de inpub. ꝛ alijs subst. Dicã plene in d. l. heredes. ſ. cum ita. ad Trebel. ꝛ istã gl. tenent, Dyn. ꝛ Lyn. C. de impu. ꝛ alijs substi. l. penul.

LEX XV.

Quod de bonis. Contra debitorem causa mortis liberatum, opposita replica, quis Falcidiam consequitur. hoc dicit. Quero, quid si per acceptilationem fuerit liberatus? Dic vt in
1 gloss. ꝛ bene.

¶ Laudo parere promittentes, ꝛ quod actio ex eo nascatur, ꝛ quod ex tunc sit homologatum, an possit fieri vt non reducatur ad arbitrium boni viri.

ſ. Frater cum heredem. Pactum factũ invita defuncti
a de Falcidia non petenda, non valet[a]. h. d. Op. de l. stipulatio ista. ſ. alteri. de verbo. obliga. Sol. glo. distinguit vt hic dicitur in ea. Op. de auth. sed cũ testator. C. eo. Sol. Ista lex est hodie correcta.
b Dp. j. e. l. si in testamẽto. Sol. vt ibi. ¶ Induco[b] ad questio. Alos
1 ſscitis, ꝙ ex compromisso homologato oritur actio. quero, quid si partes promittunt parere, ꝛ ꝙ actio ex eo nascatur, ꝛ non fit homologatum: an possit fieri vt non reducatur ad arbitrium boni viri, hoc modo: Dy. consuluit ꝙ non, per rationes quas ponit in c. scienti. e. extra de reg. iur. lib. vj. ꝛ est alia gl. que dicit in l. cum antea. circa prin. C. de arbi. ꝛ illam allegat Dy. Casus est hic, quod in vita non valet pactum, post, sic: ꝛ sic in questione nostra.

ADDITIONES.

a ¶ Non valet. Adde inquantum Alex. tangit an valeat pactum de non probando solutionem, nisi per instrumentum, quid si fit statutum, ꝛ creditor velit probare debitum per confessionem debitoris per testes an possit? vide Pet. de anch. cõsi. cccij. ꝛ inquã tum etiam refert q. Rayn. de herede iusso non molestare vxorem, vide Pau. de Cast. consi. cxcj.
b ¶ Induco. Adde inquantum Alexan. tangit an procuratores datus ad homologandum laudum, possit homologare iniquum, Bal. consi. vj. li. iij.

ſ. Non idcirco. Licet vnum legatum quis soluerit integrum, non prohibetur de alijs legatis Falcidiam detrahere. h. d. Dp. de l. victima. C. eo. Respondeo, hic intellige, ꝙ per errorem soluit. ꝛ hoc est verum, ꝙ de his quescienter soluit, non potest detrahere: sed de alijs soluendis potest, vt hic, ꝛ l irritum. C. eo. Sed contra hoc opp. de auth. sed cum testator. C. eo. Respon. per illum text. ista corrigitur. h. d. ista gl. ordi. De ista correctione dicas vt in l. si ex pluribus. j. eo. Alterius opp. C. de fideicommiss. l. j. Sol. Illa est vera, quia ibi est favor alimentorum, ꝛ cursus temporis.
1 ¶ Filij primi gradus non computant fructus in Trebellianicam, ceteri sic.

ſ. Quod auus. Quod defunctus debet heredi, vt
a es alienum deducitur, nisi testator prohibuerit: nec videtur prohibere. si eum grauat vt propria bona sua restituat: ꝛ fructus percepti iudicio testatoris in debitũ imputant. h. d. In text. ibi, pari pecunia. id est, vsq; ad cõcurrentẽ quãtitatem. Dp. hic innuit Jurisconsultus. ꝙ si testator expresse prohiberet Falcidiam, posset. Contra j. proxi. ſ. Sol. Ibi in liberis primi gradus, hic in liberis secundi gradus. Oppo. C. ad
1 Treb. l. iubemus. in prin. Sl. ſrider solenniter, illa lex habet locum in filijs primi gradꝰ, qui lucrãtur fructus interim: dic in nepotibus. Et hoc tenet in l. in fideicõmissaria. j. ad Trebel. ꝛ hoc est commune dictum. tene menti, qñ fiunt restitutiones fideicommissi, ꝛ dicunt aduocati ꝙ medietas retinetur. Aduerte an sint liberi primi gradus, quibus fit substitutio, quia si est filius, [a]fructus lucratur: si est nepos, tunc fructus interim percepti computant in Treb. ꝛ ideo semper sis cautꝰ, vt aduertas qs sit ille cui facta est substitutio, quia vnum magnũ aduocatum vidi errare.

ADDITIO.

a ¶ Si est filius. Adde vltra Alex. qui allegat Ang. consi. cccxliij. tenere opi. Bar. ꝙ eandem opi. tenet Ro. consi. ccvj. etiã si testator prohibuisset alienationem fiendam, licet Pau. de Cast. consi. xcij. dicat, quod non vidit legem dicentem ꝙ cũ filius detrahit duas quartas, quin debeat fructus in Trebellianicam imputare.
1 ☞ Testator si mandat debitum cum hereditate compensari, intelligitur de debito iure nature.

ſ. Cum fideicommissum. Legitur tripliciter i gl.
sed j. ꝛ ij. lec. sunt idẽ. Hoc intendit. In filijs primi gradꝰ debitũ cũ Falcidia nõ cõpensat, etiã si hoc testator expressit. h. d. In text. ibi, quod filio deberet, id est, dodrãs hereditatis matris. Itẽ ibi, pone ceperit, inter heredes ꝛ legatarios, quibus legata pater reliquit. Itẽ ibi, dodrãti, hereditatis materne debite; patri p Treb. ſm. j. casum: vel dic paterne debite filio per Falcidiam secundũ ij. casum. Op. de l. si debitor ꝛ. eo. Sol. speciale in filijs primi gradꝰ, vt hic. Facit l. pater filiã. in prin. ꝛ. eo. Opp. ꝛ. proxi. ſ. Sol. ibi in filijs vlterioris gradus, hic in filijs primi gradus. Sed hoc non videtur verum, qꝛ quadrantem de bonis maternis non recipit separatim a bonis patris: qꝛ cũ pater adiuit hereditatẽ, cepit hereditas esse vnita, l. sed si plures. ſ. filio. ꝛ. de vulg. ꝛ pup. Quare gl. legit aliter, ꝛ ſm istã lec. dicit i ſumma, etiã i filijs primi gradꝰ, Falcidia cũ debito cõpensat testatore iubẽte. h. d. Cõtra istã lectu. op. de l. pater. in prin. ꝛ. eo. Sol. Ibi volebat ꝙ cõpensaretur debitũ ab alio: hic a seipso. secundũ istã lect. ibi post. ã. nõ secundum istam lectu. quam tenet Dy. hic, ꝛ hanc tenebat Ray. Et ex
1 ea nota, quod si testator ſiubet debitum cũ hereditate cõpensari,

a intelligitur etiã quo ad ea que debent heredi iure nature a: z hoc est not. Item secundũ hanc lect. no. q lex ista non contradicit l. si cõpensandi. C. de here. instit. cum cõcor. licet gl. ibi istã signet pro contraria. Est hic etiam tertia lect. quam reprobo, vt primam.

ADDITIO.

a ¶ Iure nature. Adde vltra Alex. an filia acceptans legatũ cum hoc q amplius petere nõ possit, sibi preiudiceat in legitima. Pau. de Cast. cõsi. ccxxxii. Bal. consi. cccev. lib. ij. Ang. consi. xiij.

§. Ex donationibus.

a Quod ab herede vro viro debet reddi. vt ex donationibus vro viro debet reddi. vt ex alienũ detrahit. h. d. In text. ibi, nõ erit. ideo detrahitur vt ex alienum. Op. z videtur sibimet contradicere q dicit q intãtũ est pauperior, iquãtũ locupletior, z sic obstat. ff. tit. j. l. Titie si nõ nupserit. z l. vbi repugnantia. j. de regu. iur. Solu. diuersis respectibus est ista contrarietas, z ideo admittit.

§. Fructus prediorum.

a Quod ex re legata percipit. in falcidiam cõputatur, z heres debet habere quartã, z fructus quarte tẽpore mortis. h. d. Op. j. eo. l. in ratione. in prin. Respõ. hic loquitur in fructib⁹. qui erãt in terra, vt ff. e. l. in lege Falcidia placuit, ꝛc. vt in gl. ff. ista gl. dicit verũ in se, nõ in casu huius legis: q hic loquit in fructibus perceptis ex ipsa re legata, qui falcidiã minuunt etiã post percepti, l. Paul⁹. ij. rñsc: j. eo. z hoc no. in l. in fideicõmissariã. j. tit. ij. Op. z videt, q fructꝰ integros debeat restituere. d. l. in fideicõmissariã. Sol. prout habetis, relictorũ ẽriũ nõ obst. q hic nõ fuerũt relicti fructꝰ, sed fundꝰ: prout habetis i litera. relictos, expone vt gl. dicit. q p⁹ consequentiã fuerũt relicti, nõ principaliter, quia legãdo fundũ videor fructꝰ legare tẽpore quo cedit dies legati. Op. de l. scimus. ff. repletionẽ. C. de inoffi. testa. Solu. Ibi in debito iure nature. Qui fructus cõputentur in istam Falcidiam dicam in d. l. in fideicommissariam, j. ad Treb.

z Estimatio defuncti non inspicitur in deductione Falcidie.

§. Quarta, que per leg. Falcidiã.

In text. ibi minui, scz. in parte. Itẽ ibi, auferri. scz, in totũ. ¶ Nota. † q estimatio defuncti a: no inspicitur, l. si fundũ sub cõditione.

a ff. si libertus. de leg. j. Itẽ videtur, qs falcidia non potest minui. Contra, in corpore eo. ff. si vero expressim. Bl. dicit, fateor q hodie bene poterit prohiberi. Sed ista gl. dicit verũ: sed non q iste ff. sit correctus. nam in ff. si vero expressim, z in ff. precedenti dicit. q testator prohibendo Falcidiam potest esse non ignarus viriũ sui patrimonij, sed quando erat existimans plus esse in patrimonio, remanerent iura antiqua incorrecta: z isto casu loquitur hic, quando errauit: ergo non est correctus iste ff.

ADDITIO.

a ¶ Defuncti. Adde Pau. de Cast. consi. ccxxxviij.

LEX XVI.

Ex pluribus.

a Falcidia non deducta ex vna re, vel parte soluta, potest deduci ex alia re, vel parte eidem soluenda. h. d. Opp. C. eo. auth. sed cum testator, z in corpore vnde sumitur. Glos. sol. que est hic, z dicit quod ista per illam corrigitur. Alij dicunt, q ibi soluit integre. z vide istam glo. que incipit, scz, vni persone ꝛc. Videte, ista sol. in se est vera. Sed videamus an sit vera quantum ad l. istam quia nos possumus intelligere primum casum l. in pluribus rebus legatis per nomen collectiuum, z tunc est vnum legatum, l. si ex toto. ff. ii. ff. de leg. j. z tunc procedit ista glos. quo ad omnes partes legis. Item potest intelligi quod res plures legate sunt separatim, z tũc plura sunt legata. z in hoc gl. non bene dicit. Sed dic, quod principium secundum hoc corrigitur, z finis huius l. remanet incorrectus.

LEX XVII.

a

Post missionem.

a Legata relicta in missione, cum legatis reliquis postea, contribuuntur quantum ad diminutionem propter defectum patrimonij faciendum: non autem quo ad diminutionem per Falcidiam introductam. h. d. Alios casus, in quibus non detrahitur Falcidia b, videbitis j. eod. l. Resenius. ff. j.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Si post missionem. Vide quid dicat Jmo. consi. xcv. z consi. lxxxij. z consi. ccxij. alias. cxij. col. vlti.

b ¶ Falcidia. Adde inquantum Alexan. ponit, quando de legatis ad pias causas falcidia detrahatur, allegando Joan. and. quod illud Jo. and. fuit originaliter. Old. consi. cxj.

LEX XVIII.

1 Filiusfamilias potest in codicillis grauare patrem.

2 Falcidia habet locum ab intestato.

3 Parentes primi gradus computant sibi fructus in Falcidiam: secus in filijs.

Filiusfamilias qui

Ista est [illegible] Filiusfamilias miles potest grauare patrem ab [illegible] vt peculium restituat, z per restitutionem peculium efficitur reditarium, z fructus medio tempore percepti patri in

1 diam computantur. hoc dicit. ¶ Nota. † quod filiusfamilias test in codicillis grauare patrem. ¶ Nota q illa que [illegible] reditas, per Trebellianum restituta, fit hereditas. ¶ Nota

2 † q Falcidia habet locum ab intestato. ¶ Op. in corpore [illegible] ab intestato. ff. j. Sol. Ista corrigitur per illam, quia filius hodie hereditatem vt l. quod scitis. C. de bo. que libe. ¶ [illegible]

a iubemus. a: C. ad Trebel. Solu. ibi in liberis primi gradus

3 non computant fructus in Falcidiam, est verum, sed secus

b rentibus primi gradus, vt hic, qui computant fructus.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Opp. de l. iubemus. Et nota quod ista l. [illegible] non habet locum in parentibus primi gradus, vt non [illegible] tent sibi fructus perceptos in Falcidiam, z sequitur de [illegible] z Joan. de Imo. z pondera si est verum.

b ¶ Computant fructus. Adde Cal. consi. rij. sub rub [illegible]

LEX XIX.

a

Idignum.

a Pretium rei dicitur [illegible] reditario, z ideo co[illegible] quartam. h. d. Et de hoc videbitis in l. ad [illegible] z dicam plene in l. in quartam. j. eod.

ADDITIO.

a ¶ Si dignum. Adde inquantum. Alex. tangit, quod [illegible] alienatio rei minoris non valeat sine decreto, tamen [illegible] ita mandat, valet alienatio, q hoc idem vult Ang. [illegible]

LEX XX.

Ja seruo meo.

Legatum inutile [illegible] non inducit. hoc dicit.

LEX XXI.

1 Concurrentibus duabus causis, inspicitur favorabilior.

2 Heres id quod capit causa conditionis implende, non compu[illegible] tat in Falcidiam.

3 Statuto si cauet quod de quolibet contractu, ex quo aliqui [illegible] queritur solnatur gabella, preterquã de instrumẽto solutionis [illegible] eram obligatus ad vẽdendũ, z postea vẽdo, nõ teneor ad gabellã

1

Jpupillus.

In concursu duarum [illegible] inspicitur illa que Falcidiam [illegible] nuit z illa, que repetitionẽ impedit. h. d. [illegible]

2 euidẽtiam, † q illud, qs heres hz causa cõditionis [illegible] cõputatur in Falcidiã, nisi q iure hereditario [illegible] nor naturaliter debitũ possit repetere. l. interdum. ff. [illegible] Solut. de iure communi non põt, vt hic. de [illegible]

a ¶ Op. qõ vna a: solutio nõ parit obligationẽ, z [illegible] minem. ff. ij. j. de sol. z l. cũ is. ff. j. ff. de cond. ind. [illegible] ctibus põt: z facit l. tribus. ff. de vsufr. ea. re. que vsu. [illegible]

3 rationibus. j. de sol. ¶ Induco ad q. dicit in statuto [illegible] bet cõtractu ex quo alicui acquiritur ius, hz solui gabella, [illegible] quã de instrumẽto solutionis: modo erã tibi obligatus [illegible] dũ primo tibi fundũ, nũc vendo querit, an ex instrumento [illegible] nis debeat gabella solui, vel detrahi. Hic videtur casus q [illegible] hic cõcurrunt due cause, scz solutio antique obligationis, z [illegible] contractus, z in concursu istarũ duarũ causarũ inspicimus [illegible] nuit Falcidiam, vt hic: z sic minuit gabellam, vt in casu nostro

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Op. q vna a: Et vide Bar. in Lancinus [illegible] consul. lib. rij. z ibi remissi.

§. Si ego.

a ta accrescit portioni grauate, fit cõtra[illegible] secus si ecõuerso. h. d. ¶ Op. j. e. l. cũ quo. ff. pe. Solabi ipse [illegible] re libertatis, z hz poni casus, qñ seruo meo legatur seruus [illegible] hi decẽ, q sic est locus detractioni Falcidie de vtroq, iz de [illegible] Falcidia nõ posset detrahi. z sic de seruo sibi legato, nõ [illegible] detrahet de meis decẽ. Sed mihi soli essent legata simul [illegible] detraherẽt Falcidia pro seruo, z q decẽ, dicit Dy. z [illegible] supponit vnum, scz q de pluribus rebus legatis, vni [illegible] trahi de vna re Falcidia ex volũtate heredis. dicã j. eo. [illegible]

LEX XXII.

1 Statutũ si sit, q quicunq; dat mille Communi hinc ad [illegible] annos, habeat viginti pro centenario. z sic aliud statutum, [illegible] quacũq; pecunia que soluit in camera Cõmunis detrahit [illegible] la duodeciz denarios ij. p libra, an hoc casu debeat minui [illegible]

Esennius Appollinaris.

[illegible] iniri possit, id est, vtrum totius q a coheredibus [illegible] tum est detractione facta, non habita ratione eius quod a [illegible] rede percipitur, an habita ratione vt legatarijs proficiat. [illegible]

cobus de Aretio. Item ibi, id quidem, ꝛc. ꝛ gloss. dicit, quod hic ponitur solu. secũde qõ. nõ dico. sed dico ꝙ hic. ponitur quod cõferat ad sol. q. Ibi. sed cum is. hic dico ꝙ respõdet prime questioni. Itẽ ibi. plane. so. secunde q. ¶ Habes ex ista lege, quod iure legati percipitur, in quarta nõ cõputatur, nisi respectu eius a quo accipitur: ꝛ quod ex hac causa non detrahitur, quo ad alios pro detracto habetur. h.d. ¶ Opp. ꝛ videtur, ꝙ prelegata cõputentur in Falcidia. l. deducta. ſ. numis. j. tit. ij. ꝛ l. cũ pater. in prin. ſ. de leg. ij. Solu. illud est verũ. qñ pecunia capitur, secus in alia re. Ista sol. nõ teneo. sed dico aliter quã gl. dicat, vt dicã in l. in quartã. j. eo. ¶ Itẽ opp. j. eo. l. Titia. ꝛ d. l. deducta. ſ. numis. Sol. Ibi qñ corpus hereditariũ prelegat: hoc dicã plene in d. l. in quartã. j. eo. ¶ Facit ad q. de gabella. Cõmune huius ciuitatis statuit, ꝙ quicunq; daret mille Cõmuni hinc ad tres annos, debet habere quindecim pro centenario: antiquum statutũ erat quod pro qualibet pecunia que soluitur de camera Cõmunis detrahit gabella duodecim denariorũ pro libra: modo in isto casu, quando ex prouisione illius statuti facio, videt ꝙ gabella debeat minui vt falcidia. Hoc nõ dico pro cõstanti, sed pro hoc facit ista l. Resemnius.

1

ſ. Seruo. Si a seruo herede insolidũ instituto, ꝛ adomino fuit legatum. prius soluũtur legata relicta a seruo quã a domino. Itẽ si dominus instituꝰ repudiat, ꝛ per seruũ substitutũ acquirat. prius legatũ in institutione relictũ soluitur. h.d. ¶ Opp. de l. Julianus. ij. responso. si quis omiſ. causa testa. Dicunt quidã ꝙ ibi recitat Juliani opinionẽ. q̃ non est vera. ista est truffa. Alij dicunt, ꝙ relicta in institutione repudiata. prius soluũtur quã in substitutione relicta vt hic, in j. responso: sed relicta in substitutiõe ab vtroq; prius soluũt relicta a seruo, vt hic in primo ruſo. ꝛ vide gl. que incipit, imo prius. ꝛc. Et aliud vult dicere in relictis in substitutione. hoc est, qz in substitutiõe grauauit seruũ ꝛ dominũ: ideo prius a seruo relicta soluuntur. Et hec sol. est vera in se: est tamen cõtra mentẽ illius legis: ꝛ illa est vera, que ibi ponitur, ꝙ prius soluuntur relicta a domino vt hic. ibi quo ad Falcidiam detrahendã prius de legatis a seruis. ¶ Opp. de l. in ratione. ſ. qõ vulgo. ꝛ l. j. ſ. ad quod. er substitutione. ſ. eo. So. fallit hic, ꝛ l. si post missionẽ. ſ. eo. ꝛ Lquia autem. in prin. ſ. si quis omiſ. cau. testa. ꝛ d. l. Julianus.

2

ſ. Si debitori liberatio. [a] Si liberatio relinquit debitori, in ratione legis Falcidie pro locupletiore habetur, alias an fit soluendo inſp. citur. h.d. De materia huius ſ. videbitis. in l. querebatur. in ter. ꝛ gl. j. eod.

ADDITIO.

a ¶ Liberatio. Adde in quantum Bler. tangit, an pactum de non petendo, egeat insinuatione, Ang. consi. lxxviij. lib. iij.

LEX XXIII.

¶ Si fundus mihi. Re legatum pereat, vna res pro alia defalcatur, h.d. secundũ Dyn. Ista est pulchra lex ꝛ subtilis. In ter. ibi, desiderat. vel tantundẽ, vt in prin. legis. Oppo. ꝛ videtur ꝙ debeat detrahi Falcidia de ipso corpore, non de estimatione. l. j. ſ. si vſufructus. ſ. eo. Sol. hic est legatũ corpus individuũ, ꝛ res individua, vti via, ꝛ ideo lex detrahit de estimatione, alias perit via. Et ratio est vigens, qz scitis, quod seruitus non potest deberi fũdo pro diuiſo. l. pro parte. ſ. de ſerui. Sed si tu diceres, minuatur fundus vel fundi legatum, tunc pro parte debetur seruitus, dic quod esse non potest, vt hic, ꝛ d. l. pro parte.

LEX XXIIII.

1 **¶ Heres an si omittat ponere vnam rem in inuentario, priuetur beneficio totius.**

a **¶ Paulus respondit.** [a] Qui rem subtrahit, in ea falcidie ratio non habetur: ꝛ quod[b] ex re legata percipitur, in quarta imputatur. si res erat testatoris. alias secꝰ. h.d. Sicitur hic, ꝙ falcidia, ꝛc. Contra, imo videtur quod nõ perdat falcidiam de omnibus rebus, vt in authen. eo. ſ. sancimus. ꝛ glo. ibi valde no. dicit, quod ista lex. ꝛ C. de iur. delib. l. fi. ſ. illo. cozriguñ in hoc, quia hic priuatur falcidia in illa re tantũ: hodie priuatur in omnibus[c] rebus. ꝛ gl. ibi dicit, ꝛ Jac. de Bel. ibi hoc tz. Sed Lyn. C. eo. in authẽ. sed cũ testatoꝛ. in ſ. q. tenet Zriñ. Ex quo nota, ꝙ questio erat quedã Tuderti, quod qnidã fecerat inuẽtariũ ꝛ dicebat se heredem cũ beneficio inuentarij. Quidã dixit quod ipse non posuit quasdam res in inuentario. ꝛ ipse respondit, ꝛ dixit quod non erant tempore mortis: fuit probatum quod tẽpore mortis erant. Ego dixi per istam legem, ꝙ postquam ipse celauit, videtur ꝙ subtraheret, ꝛ sic perdit beneficium inuentarij in omnibus, lz Ly. teneat quod perdat in vna re tantum.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Paulus respõdi. Et vide Bal. ĩ c. ij. de feud. in vj. legis commiſ. da. Bart. in l. rescriptũ. ff. de his quib. vt indign. Bal. in l. fi. ſ. finautem dubis. C. de iure de lib.

b AND. BAR. ¶ Et quod. Et vide Bartol. in l. fi. ſ. de his que pro non scrip. haben.

c ¶ In omnibus. Adde an celans vnam rem, priuetur beneficio totius inuentarij, Bald. consi. clxxxix. libr. iij. ꝛ vide que posui in dicta l. finali.

LEX XXV.

¶ Maritum suum. Si portio non grauata accedit grauate, iure patrie potestatis fit contributio. alias secus. h.d.

ſ. A liberto, cui fundum. Diminuto legato nõ diminuitur fideicommiſſum a legatario relictum, ſi legatum remanet ad onus ſufficiens. h.d.

LEX XXVI.

¶ Jneam margaritarũ. Nota, quod ipſo iure legata per Falcidiam resecantur. Idem habetis in l. j. ſ. ſi quis ex mortis. j. quorum leg. Iste text. innuit, quod habet duo remedia. Sed quero. in j. casu legis quod remedium habet: Et dicit glo. parua, quod habet interdictum quorum legatorum. Sed interdictum quorum legatorum habet locum, quando legatarius occupauit post mortem, sua authoritate: hic vero non occupauit post mortem, sed penes eum erant. Sol. dic, quod non habet locum directũ sed vtile interdictũ quorum legatorum. l. j. ſ. ſi quis ex mortis. j. quorum legatorum.

ſ. Quesitum est. Quero qd si aliquis reliquit vt fiant picture sanctorum, an dicatur ad pias causas legatum? Credo quod sic. l. Titia. in fi. ſ. de aur. ꝛ argen. leg. ꝛ sic non detraheretur Falcidia.

LEX XXVII.

1 ☞ Dispositionis modo quod non valet, reꝛcitur.
Conditio in fraudem adiecta pro non adiecta habetur.

2 Statutum, quod opponens talem esse spurium condemnetur, non valet.

3 Pactum inter litigantes, quod non possit opponi de peremptione instantie, non valet.

4 Pact a que firmentur iuramento.

5 Contractus simulatus non firmatur iuramento.

6 Pactum quod instantia possit prorogari, an firmetur iuramẽto. Juder quando videt instãtiam perire potest ex suo officio ad sententiam peruenire.

7 Donatio inter virum ꝛ vroꝛem firmatur iuramento.

1 **¶ Eius ꝛ Augerius.** Quod † non valet per modũ dispositionis reꝛcitur. Vel aliter. Conditio in fraudẽ adiecta pro non adiecta habetur. h.d. ¶ Op. j. de verb. obl. l. quidam cum filiũ. Solu. hic erant filij Seius ꝛ Augerius, ꝛ ideo possunt exheredari. Ista gl. dicit verum. Sed quantum ad legem istã non est necesse: qz in extraneo est licita exheredatio. si de eo fiat institutio, l. si certarum. ſ. si eodem. ſ. de testa. mili. ¶ Ulterius no. istam legem per quam determinaui vobis ꝙ statutũ non põt dispone-
a re vt spurius succedat[a], dixi in l. iij. de testa. Modo, † si statutũ di-
2 ceret hoc modo, ꝙ quicunq; opponeret ꝙ talis est spurius, puniatur in tantum, an valet statutum. Certe non, ꝛ põt opponi nõ obstante statuto per istam legem. Item pone exemplum in alio. Scio-
3 tis, ſ ꝙ per pactum non põt prorogari instantia. l. properãdum. ſ. si quidem. C. de iudi. Modo quid faciunt litigantes? promittunt vnus alteri ꝙ si opponeret de instantia peremptã. ꝙ soluat tãtum. Certe non valet, per istam legẽ. Sed quare facis tu mihi istud notare, qz quando precedit turpis dispositio, ꝛ sequit̃ pena, nõ valet, vt j. l. j. C. de his que pe. nom. Certe ideo facio te notare istã legẽ, qz lz non precedat turpis dispositio, ꝛ sequat̃ pena, non
4 valet. vt hic. ¶ Quero, an ista talia pacta firmentur iuramento. Aduerte bene. Quedã sunt conuẽtiones improbate rõne turpitudinis, ꝛ iste iuramento non confirmant. c. non est obligatorium. extra de re. iur. li. vj. z dixi plene in l. stipulatio hoc modo, j. de ver. obl. Quedã sunt cõuentiones q̃ sunt improbate rõne publice vtilitatis principaliter: ꝛ iste iuramẽto non firmant. vt ſ. de pac. l. iuriſgẽtium. ſ. si paciſcar. ꝛ ſ. z generaliter. extra de ſo. cõp. c. si diligenti, vbi est casus. Quedam sunt pacta que reprobantur rõne publice vtilitatis secũdario, vt alienatio fundi dotalis. ꝛ ista confirmant iuramẽto. c. cũ cõtingat. extra de iurein. Quedã sunt pacta, que improbant in odiũ creditoris. vt pactuz legis cõmiſſorie in pignoribus. Itẽ in mutuo in filiofamilias. l. j. ad Maced. ꝛ ista iuramẽto possunt cõfirmari. c. significante. extra de pig. vbi gl. tãgit. ꝛ Inn. no. ibidẽ. Quedã sunt pacta, que improbantur ratione modicitatis, vel imbecillitatis persone, vt in minore xxv. an. ꝛ ista iuramento firmantur. vt in authen. sacramenta. C. ſi aduer. vend.

Unū nolo omittere. q̄ qñ improbatur in odiū creditoris tñ validatur iuramento, z hoc est verū: sed postq̄ est seruatū iuramentū, pōt repeti in quantū locupletatur creditor cū aliena iactura, c.j.z
f c.debitores.extra de iureiur. ¶Sed quero, an cōtractus, † qui probatur simulatus, vel a iure presumitur, firmetur iuramento. Bl.
e q̄ nō, in l.iij.C.plus valere q̄ agi. ¶Quero, † an istud pactum q̄ possit prorogari instantia, possit firmari iuramento. Et hic cogitabis. an sit principaliter in publicam vtilitatē inductū: tamē vnū
b volob q̄ scias. q̄ iudex ex officio suo pōt peruenire ad sententiam, si videt instantiā perire, l.ibi pactū, fm vnā lec. C. de transac. z facit l.filiusfa. §. veteranis. ff. de proc. z tunc pars sit cauta qō iudici
f protestetur q̄ instantia perit. ¶Quero, † quid in donatione inter virum z vxorē, an iuramēto firmetur. Et Bul. de Lug. tangit
c in l.sed z si possessori. §. itē si iurauero. ff. de iureiur. z videtur dicere, q̄ valeat: sicut quando donauerat in fauorē religionis. l.si sponsus. §. cōcessa. ff. de do. inter vir. z vxo. sed iuramentū est magna religio, l.j.§. de iureiur. Itē hoc apparet ex his que dixi qz nō est improbata donatio ratione publice vtilitatis principaliter, nec alio modo de dictis, supra, z ideo donatio potest iuramēto cōfirmari.

ADDITIONES.

a ¶Spurius succedat. Adde an tale statutū valeat. Bal. cōs. ccxxxvij. li.iij. z Fed. in cōsi. celxxv. z inquātū Alex. trāsit cū op. q̄ nō valeat statutū, q̄ matrimonii nō possit cōtrahi sub pena, sine cōsensu patris vel fratris, allegās Pet. de anc. cōsi. xx. dic q̄ Bal. cōsil. cccxxix. inci. statuto terre Kursie, cōsuluit q̄ ſtāte statuto q̄ mulier nō habēs patrē, vel matrē, nō possit nubere sine ꝫsensu fratris sub pena, z cōtingat q̄ frater sit exbānitus, q̄ tñ illius cōsensus p nūciū est requirēdus ad euitādā penā. latius ibi vide, q̄ cō suluit. Old. cōsi. xvj. z inquātū Alex. tāgit an valeat snia lata per empta instantia, vide Abb. consi. xvj. li.ij. z ibi quid si iudex pronunciauit de consensu partium instantiam superesse.

b IO. THO. ¶Tamē vnū nolo. Adde q̄ hoc dictū vt singulare allegat Aret. in c.j. de iud. z sequitur etiam Pet. de Anch. in cle. quandiu. de app. z de veritate vide per eundem Are. in c. venerabilis. eo. arti. z aliquid per Fel. in c. cōsultationibus. circa fi. de offi. dele. Adde tu quod opinio Bart. hic dicit communem Alex. in consi. viij. col. j. ver. comprobatur. in ij. vol. z ibi concor. qui idem dicit de donatione facta per patrē filio in potestate, de quo per Lactanū pum in repe. l. frater a fratre. q. xv. ff. de condi. indebi.

c ¶Inter virum z vxorem. Adde Bal. consi. xxx. lib. iij. Abb. cons. xlviij. z xcv. lib. ij. Pau. de La. consi. xcviij.

LEX XXIX.

f ¶Emphyteuta qui emphyteusim vēdidit, z reemit, an possideat sicut primitus.

Ja metibi. Quod heres habiturus est, non iure hereditario, non imputatur in falcidiam. h.d. Opp. z videtur q̄ testator non possit legare heredi, l.plane. §. si duobus. ff. de leg. j. Sol. Verum est heredi a seipso non potest, sed heredi a legatario potest. Alterius op. q̄ si do tibi, vt des mihi, non valet. l. qui sic. ff. de sol. Resp. si do tibi vt des mihi, si nullū est cōmodū, non valet, vt ibi: sed si aliquod commodum est, valet vt hic. Facit ad hoc l. seruus dotalis. §. soluto.
g mat. ¶Quid† si emphyteuta fundum vēdidit, z postea reemit a
a an ipse possideat eo iure, quo antiquitus habebat. Hic text. facit quod non, ibi, quia incipio postea, ꝛc. De hoc habes casum no. in vsib. feu. quid nur. si post alie. feu. vasal. c.j. facit ff. depo. l.j. §. si rem. no. per Dy. in l. sequitur. §. j. ff. de vsucap.

ADDITIO.

a ¶Reemit. Adde an vasallus vendens fundum, z non tradens, cadat a feudo, Bal. consi. cccxcv. lib. iij.

LEX XXX.

e ¶In ratione legis Damna a post mortē testatoris cōtingētia sine culpa legatarij imputātur heredi, z cōmodū seu lucrū legatarijs nō prodest. h.d. Op. de l. Paulus. §. in. ff. eo. Sol. Ibi de fructib b obuenientibus ex ipsa re legata: hic ex alia. Opp. j. ea. l. §. diligenter. Sed istud principium intelligitur secundum illum §. diligenter. Ultimo credo, q̄ istud principium sit hodie correctum, inuentario facto. Dicam in §. diligenter.

a ADDITIO.

¶Damna. Adde in quantum Alex. tangit an si filius in ramento legitimaz acceptauit a patre, an aucto patrimonio posset vltra petere. quod consuluit Ab. consi. cxvj. lib. ij.

§. Vendere. Qui iussit vendere, vel emere, catenus computat in legato, quatenus est excessus in, revel in pretio. h.d.

§. Diligenter. Casus nō liberat debitor ex generalissimi, sz debitori specierum. Item liberat debitorē generis subalterni, illo genere perempto. h.d. vsqz ad §. tamets. Op. ff. ea. l. in prin. z ff. eo. in rōne. §. vulgo. Sol. intellige illas secūdum distinctionē huius §. dicendo, prout tetigi in d. §. qō vulgo. quod ista lex, z ista hodie sit correctus, facto inuentario: z ad hoc me mouet ratio l. cumus. §. z si prefatam. z §. seq. z seq. C. de iur. deli. vbi dicitur creditoribus z legatarijs de ipsis rebus soluere posse heres, nō reperiret pecunia in hereditate: de ipsis ergo rebus videtur facere hodie, ita q̄ nullū damnum patiatur. Sed si ille lex hodie, q̄ rebus perēptis teneret, pateretur damū. q̄ est contra illum. Preterea, qñ quis est debitor quantitatis respectu speciei, illa specie perempta, liberatur. l. quidaz. §. fi. ff. de l. Falcid. z textores. §. fin. ff. de leg. j. z l. is qui. ff. de noxal. z Lan. in cle. ti. z C. de iure emph. l.j. Modo heres hodie tenetur ad quantitatem respectu illarum rerū, de quibus pōt solui, facto inuentario. si res pereat, ergo liberatur, z pro certo istud habeo pro vno. non habeo doct. nec gl. que dicat rationem quam dixi.

§. Tamets. Licet datum causa conditionis impleta in Falcidiam imputatur. h.d. z est nō. §. in ver. modum. lege tex. fm Dy. loquitur exemplificative, non narie. ¶Opp. q̄ hic de necessitate loquitur de Falcidia, cum iussus est restituere hereditatē sed nica imputatur quod causa constitutionis impleta quartam. j. eo. ergo. ꝛc. Bl. volens soluere contrarium bet restituere per venditionē, non per Treb. z vide per venditionē, ꝛc. z ista gl. optime dicit. per rationē si est iussus restituere hereditatem per venditionē, actio per Trebellianū, sed habet locū ttcius. contra hoc opp. ista videtur mala expositio, q̄ hic tionis sit rogatus restituere, qz fm hoc ver. quemadmodū fluaret, z nihil adderet ad precedentia. Solu. dum. ponitur exemplificatiue, z non simlitudinarie. apostilla. Sed opponitur, q̄ in prin. nō fuit iussus sic dare pretium, sed in vim modi, vt gl. intelligit. Venter susstinere istā gl. duobus modis. Uno modo, vt illud vim modi, accipiatur large, q̄ venditio sit quidā modus dū: non stricte pro modo, qui assumitur in materia de mon. Vel aliter dico, q̄ quandoqz quis rogatur pretium vim modi, q̄ ista sunt paria, des pro centum vel vēdas qz modus, est quedam remuneratio, vt in gl. in rubā quedam venditio, qz datur onus pro re, que accipitur ¶Procedo vlterius z opp. de l. fideicommissa. §. l.ij. Bl. que est hic, dat duas sol. tene secundam. qua feci mentionem in l.a testatore. ff. tit. j.

§. Cum lex Falcidia. Legatarius putationem legis Falcidie.

LEX XXXII.

Penales actiones. Actiones penales, vel non etiam si a persona heredis incipiant, parte actoris augmentū, ex parte rei diminutionē trimonij inducunt: secus si ad heredem, vel contra heredem transeunt. h.d. Diuiditur in tres partes. Primo loquitur de actionibus penalibus, non competentibus ad vindictam. Secundo de his que competunt ad vindictam, z causa similitudinis dit de actionibus ex contractu, que non transeunt a heredibus incipiunt ab heredibus. Tertio de actionibus pretoriis. Secunda ibi, sed nec in actoris. Tertia ibi, honoratie quoq.

1 ¶Distinguere diuiduuz ab indiuiduo pertinet ad factum ad actionem.

Stipulatio quando habet originem ex facto heredis, quilibet redum ex facto proprio tenetur: secus in obligatione que a defuncto.

2 Stipulatio iudicatū solui, prestita per vnum ex pluribus bus, committitur tantum ei qui vicit, z contra eum qui peccauit.

4 Stipulatio duple non est pretoria.

§. Julianus scribit. Stipulatio interposita alios nō porrigit. Item si pena committitur ex stipulatione pretoria. facto vnius heredis, ipse solus, nō alij tenebūt. h.d. ¶Opp. z videt. q̄ ista stipulatio interposita ab vno ad omnes porrigit. ij. §. fi. z l. eadem. §. Cato. j. de ver. obli. sol. gl. hic loquitur in

1 lationibus diuiduis, ibi in indiuiduis. ¶Opp. de l. v. §. fi. ff. de Solu., distinctio diuidui z indiuidui non pertinet ad actionem, sed ad factum, d.l.v. in fin. z l.m executione. §. pen. eo. tit. z glo. rum dicit in se, sed non oportet hoc dicere quo ad legem istam. q.

leges contrarie loquuntur in obligationibus que incipiũt a defuncto, z ad plures heredes extenduntꝫ: sed §. noster loquit, quando stipulatio habuit originem ex facto heredis, z ideo qlibet ex facto proprio habet, arg. l. fi. §. ad Sylla. Sed opp. de l. stipulatio. in fi. de no. ope. nun. Breuiter gl. intelligit, q ibi fuit stipulatus noie suo, z aliorũ: hic tm suo. ¶ Venio ad secundã partem, z oppono, qz iste §. videtur contra §. Cato, z cõtra l. v. §. fi. de verb. obl. z inducas primo, in eo q dicit, ex clausula iudicatum solui: pone, q in iudicato venit dari, fuit condẽnatus ad aliquam quantitatez, quando quantitas est in obligatione, vel dari, z obligatio cepit a defuncto, vno non soluente, oẽs tenenꝫ. d. l. v. in fi. z l. in executione. §. eo. ti. Hic autem dicitur contrariũ, q ex clausula iudicatũ solui, ille qui fuit victus tenetur, &c. Sed † ego dico, q stipulatio iudicatum solui; cõmittitur ei qui vicit, z contra eum tantũ qui perdidit, vt hic, z facit l. ij. in fi. j. de pæto. stip. Sed si illi stipulationi adiecta sit pena si non solueret, omnes tenentur, vt in cõtrarijs. Sed adhuc instamus contra. Nam stipulatio rem defendi, vel ob rẽ non defensam, continet indiuiduum, qz nõ põt pro parte defendi, vt l. ex clausula. j. iu. solui, z l. antepe. §. si ex nora. cau. aga. Sed in stipulatione concepta in indiuiduis vno ex heredibꝫ contrafaciente, in solidum contra oẽs cõmittitur. l. eadẽ. §. Cato. j. de ver. obl. ergo iste §. male dicit. Quid dicemus? † Videte, post multa dico in d. §. Cato, in ij. q. p ille §. Cato, habet locum tantũ in stipulationibus, z conuentionibus stricti iuris: non in pætorijs z in his que sunt bone fidei, z in bone fidei, z pætorijs, vno cõtrafaciente cõtra illum solũ committitur, vt hic, z l. in depositi. §. depo. z l. iij. §. heres. §. cõmo. z sic est speciale in pætorijs hic. Sz dices tu, istud est contra casum l. cum ex cã. j. de ver. ob. vbi stipulatio duple que est pætoria, vno nõ defendẽte, committit contra omnes. Breuiter † respondeo, q ibi stipulatio duple nõ est pætoria, qz potest esse pætoria, z ciuilis, vt dixi in l. iij. §. fi. j. de verb. obl. z d. l. cum ex causa. z plene in §. Cato. z vide quod circa aliud gl. nihil dicit, sed hic in prima parte. §. vbi nõ erat necesse gl. fecit mentionem de §. Cato, sed ad fin. §. illa glo. non põt adaptari, z ideo gl. nihil dicit hic: nec potest dici q per errorem gl. fuerit posita, cum adaptari non posset.

1 ☞ Falcidia non detrahitur de legatis anime.

§. Sititio. Pars legata a legatario eatenus minuit, quatenus sibi minutũ est legatum: secus si in totum rogatus sit restituere, vel seruum manumittere. h. d. §. noster legitur multis modis secundũ diuersitatem literarũ: tamẽ in effectu parum differt vna ab alia. ¶ Opp. z videtur q diminuto legato, non diminuatur onus. l. maritum. §. j. §. cod. z l. liberto. §. j. §. de annu. leg. Soluit gl. z bene, qõ hic de parte legati fuit rogatus, ideo quatenus sibi minuit, eatenus minuit legatario suo: ibi non ex ipsa re legata, sed aliunde. De hoc vidistis in l. Plautius. §. tit. j. z videbitis in l. facta. §. si Titius. j. ad Treb. ¶ Quærit gl. † an legatarius possit detrahere Falcidiã de legatis anime. Et videtur qõ sic, per legem istam z per l. j. C. cõmunia de leg. dicit gl. contra per l. lex Falcidia. §. nunquam. j. eo. z ibi videbitis. Non obstat ista lex, qz detrahit ex presumpta voluntate defuncti, non ex vigore legis Falcidie.

LEX XXXIII.

Si seruus. Legatum libertatis vel serui vt manumittat, non defalcat, nisi cũ hoc alia res defalcabilis sit legata: legatum vero pecunie, vt seruus manumittatur non defalcatur, si p hoc manumissio impeditur: alias secus. hoc dicit, cum tribus seq. vsqz ad §. si incertum. Primo ponit legem Cañ. Secundo legem Iuliani. Tertio legem Vlpiani. Quarto ponitur determinatio Iuliani in princ. l. sed si non seruus. Quinto ponitur determinatio ad legẽ Jul. ibi, si solus. Opp. de l. decem. j. de fideic. li. Sol. Intellige hanc fm illam, z ibi est clarior ter. ¶ Opp. de l. generaliter. §. si quis alienũ. j. de fide. lib. Sol. ista intelligitur fm illam. ¶ Item no. quando vni legantur due res, qz si vna est defalcabilis alia non, tũc de ea que est defalcabilis detrahitur Falcidia pro vtraque. Dicemus j. eod. l. in quartam.

LEX XXXVI.

Sed si non seruus.

§. Si incertum sit. Iste est difficilis §. z hoc dicit. Si seruus legatur pure, vt manumittat in diem, vel sub conditione, hoc legatũ interim defalcatur: sed quo ad alios legatarios talis seruus ex ẽplo status liberi estimatur. hoc dicit cũ l. sequen. In ter. ibi, prestari debeat seruo legato pure. Ibi, detraxerit. interrogatiue lege. ¶ Opp. dicitur hic, qõ interim legatum serui per legem Falcidiã minuat. Contra, z videtur qõ interim nõ minuatur, sed debet estimari vt Catuliber. vt j. eo. Leius serui. z l. in ratione. la j. §. j. §. eod. Sl. fatetur, q Celsus corrigitur, z vide gl. que incipit fi legato, &c. z sic ista gl. videtur velle q hic Jurisconsultus male dixerit. Sed nescio quare gl. hoc dixit, imo bñ dixit Celsus. z lex sequẽs nõ corrigit. qz lex eius loquitur qñ estimatio fit, vt sciamus an Falcidia locum habeat: vel ne: z tunc detrahetur fm legem istam in fi. z simile in l. j. §. si vsusfructus. §. eo. Opp. j. eo. l. in quãtitate. §. j. vers. cuius. l. j. §. hec verba. j. ti. j. vbi dicitur, q non defalcatur seruꝰ, sed alia legata prestantur recepta cautione. Sol. ibi loquit quãdo ipsi seruo est relicta libertas in diem vel sub conditione: hic loquitur quãdo ipse seruus alteri est legatus pure, cui relicta est libertas in diem, nam interim defalcatur. Sed opp. de l. in ratione. §. j. §. eo. Sol. ibi nemini erat seruus legatus: hic sic.

LEX XXXVII.

Catuliber heredis. Opp. dicit hic, q Catuliber nõ auget familiam heredis, contra de l. Catuliberi a ceteris. in prin. j. de statuli. Solu. Quantũ ad Falcidiam non imputat, vt hic: quantũ ad alia sic, vt ibi. ¶ Opp. §. eo. l. sed si nõ seruus. in fin. Sol. ibi computatur commodũ medij temporis, non ipse seruus, z istud ibi non dixi: qõ tenet gl. hic: ideo adde ibi. Intellige ergo, q non auget familiam, non precise, sed in defectu conditionis remanet in familia, z in euentu detrahitur estimatio de legatis: z ideo interim prestantur legata exacta cautione, vt j. eo. l. in quãtitate. §. j. ver. cuius. z l. j. §. hec verba. j. ti. j. Hoc mõ intelligit Jac. de Are. istud princi. qz hic non fuit legatus seruus alteri, sed ipsi fuit legata libertas: sed in d. l. sed si non seruus. in fi. alteri fuit legatus. Dicitur in ver. cuius vsusfructus, q connumeratur in patrimonio proprietas, si ponis defunctum fuisse proprietariũ, non recipit dubitationem. Sed si poneres defunctum fructuariũ fuisse, z tunc non intelligeretur vsusfructus in patrimonio eius, eo defuncto. l. penales. in prin. §. eo. Sed si tu poneres q fuit stipulatus sibi, z in personam heredis, tunc in persona heredis incipit nouus vsusfructus esse. l. stipulatio ista. §. fi quis ita. j. de ver. obl. tamen defalcabitur, qz cepit a defuncto. Dicitur hic, q pignꝰ est in bonis debitoris: z istud est verũ, nisi seruus sit pignoratus pro tanta pecunia, vel sit tanta vsura q dominus habeat eũ pro perdito, seu pro derelicto: qz verisimiliter non creditur eum debere recuperare, tunc in patrimonio debitoris non cõputabitur. l. qui habebat. §. de leg. iij. Dicitur hic de lege commissoria, z pacto addictionis in diem, &c. intellige quando venditio fuit conditionalis, non pura, resoluenda sub conditione, vt gl. dicit.

LEX XXXIX.

Eris alieni. Opp. C. in qui. cau. ser. pro pre. l. l. j. vbi a fisco accipit pretium. Dicunt quidam, speciale est ibi. Alij dicũt, q fiscus solui, tamen de hereditate repetit. Hoc tenẽt doc. z Dy. z do. Ray. Ultimo gl. que est in l. in ratione. §. si seruus, damnatu vobis per istum tex. z ibi damnat Dy. z Ja. de Are.

LEX XL.

Ad veterani testamentum.

§. Si cui. non est legatarius vt possit grauari onere fideicõmissi, nisi in eo q est vltra: sed quantu ad Falcidiam est in toto legatarius. Opp. de l. si dignum. §. eo. Sol. ibi vt pretium, hic vt causa conditionis implende, z vide gl. que incipit contra. §. de l. j. &c. Contra hoc videtur l. Hesennius. vbi qõ datur, causa conditionis implende imputatur in Falcidiam. Sol. verũ est quoad ipsum qui dat, quoad alios non. d. l. Hesennius. Quero qd si fuit rogatus dare sub modo vt des, z tunc vt pretium videtur datũ, in ratione. §. tamet si. §. eo. z ibi dixi.

LEX XLIII.

Falcidia interuenire Ista lex alias est versi. z legitur dupliciter in gl. Ad secundam lect. opp. de l. q statuliber. de do. cau. mor. So. Ibi dedit eo absente, hic eo presente: vel ibi de Trebellianica, hic de Falcidia. z concludo vt ibi notatur.

LEX XLV.

1 ☞ Gabella si ex forma statuti debet solui ad rationem ser pro libra de omni contractu, pro debito in diem fiet minor, estimatio z ita minor gabella soluetur.

In lege falci. non habetur.

1 Opp. j. eo. l. cum Titio. Solue vt ibi dicã. no. istam † legem pro facto gabelle, quando dicit statutũ, pro qualibet libra soluatur tantum pro gabella: modo promitto tibi decem soluere omni anno tantum, z tũc non debet solui gabella pro

rota quantitate, sed deducitur interusurium medij temporis: qz minor est illa quantitas pro omni anno decem pro centenario: z ideo istud minus estimat quoad gabellã solue ndã, prout hic quo ad Falcidiã. Facit l.eũ qui. ff. melior. ã. de in diem addice. vbi non tantũ est imatur q debet solui ad terminũ, prout si incontinenti.

LEX XLVI.

Si quod per legẽ Falcidiã.

Opp. de l. quod de bonis. ff. j. ã. eo. Sol. Ibi eo viuo, hic post mortem. Facit ad q. de arbitro, de qua ibi dixi.

LEX XLVII.

Ex Falcidia si interueniat.

Opp. de l. cum Titio. j. eo. Sed glo. soluit hic: ego solua z ibi, z ibi videbitis.

ff. Nunquam legatarius. Totus mun

dus scit istũ ff. Opp. de l. penales. ff. si Titio. ã. eo. Sol. dicebat quidã, legatariꝰ non detrahit ex sua persona, nisi sit tibi detractũ: sed verius est qs nunquam detrahit ex persona sua, sed ex presumpta voluntate defuncti sic, vt in contrario. Opp. de l. j. ff. inde Ueratius. ad Treb. Sol. Fideicõmissarius nunquam detrahit ex persona sua, z unusquisq de legatis a se. De legatis ab heredibus relictis non detrahit, nisi in duobus casibus, quando heres non detraxit sibi, qz fecit sibi gratiam: vel qz adijt coactus: Bl. est ibi melior quã hic, z Ly. ponit in l. j. C. cõmunia de leg. z ibi gl. z nihil plus dicit in effectu Ly. ibi, cũ gl. in l. j. ff. inde Ueratiꝰ. Signa gl. hic, q̃ est optima.

LEX XLVIII.

1 Heres si facit inuentarium, an sit habenda ratio dupli: commissi. re enicta, siue fuerit emptor, siue venditor.

Cum emptor. Obligatio dupli inter here

dem z testatorem consistens heredi. z cõtra heredem conseruatur in simplum ad indu cendam, z excludẽdam Falcidiam. h. d. z est singularis lex. Opp. de l. ij. ff. si Titius. ã. de her. vel act. ven. Bl. dicit, solue vt ibi. Bruiter, qz ibi vendit heres hereditatem: vnde quantum ad emptorem habetur perinde ac si non esset heres. Opp. ã. eo. l. si a me. Bl. nec ibi, nec hic solum: sed illa non cõtradicit, si bene inspicias. Vel

1 potes dicere, quod hic istud in odium pene. Quero † pro declaratione legis, quid si heres facit inuentarium: an tunc totum duplum detrahit. Et gl. est ordinaria que sub dubio forte, dicit q sic, in l. cumus. ff. in computatione. C. de iur. deli. in prin. gl. magne. z ibi Ly. dicit sine forte, z sic ista lex non habet locum hodie facto inuentario. Non recordor quid ibi dixerim, z quantum est pro modo, dico, q siue fecerit inuentariũ vel non, nõ põt detrahi nisi simplum: quia siue fuit emptor, siue venditor heres, non committitur stipulatio ad duplum re enicta. l. si ei. in prin. z ff. j. ã. de enic. z secundum distinctionem illius legis ista lex debet intelligi. Cum ergo non committatur stipulatio ad duplum, non potest ad duplum de ducere. Preterea l. cumus. ff. z si prefatam. z ff. seq. non prouidit de hoc, vt heres per beneficium inuentarij lucretur, sed solum ne damnum patiatur: non ergo deducit nisi simplum.

LEX XLIX.

2 Ius accrescendi an habeat locum in contractibus.

Plautius seruo. Spes defalcã si com

munis est heredi. z legatario: z quod legatur seruo cõmuni, eis acquiritur quibus potest. h. d. Opp. de l. per seruũ. ff. j. ff. de acq. re. do. Solut gl. intelligo illam secundum istam. Opp. de l. prohinde. ff. si seruus communis. j. de stip. ser. Sol. ibi in stipulatione q̃ simpliciter fuit facta ex causa lucratiua: z vide gl. fi. que incipit, nõ

1 solum &c. circa finem. Addes † quod gl. distinguit, an fiat ex causa lucratiua. vel non. Dixi vobis alias in l. proinde. ff. j. ff. de stip. seruo. expressius in repetitione. l. re coniuncti. ã. de le. iij. circa fi. vbi q̃ ro, an in contractibus inter viros habeat locum ius accrescendi. Et dic, quod etiaz in contractibus distinguitur, aut qui donabat peruenit ad traditionem, z tunc aliis acquiritur, non sibi, l. proinde. ff. j. Sed quando promisit tantum, tunc quia in retentione potest sibi prouidere, ideo pro parte sua aliis non queritur d. l. proinde. ff. j. ff. de stipula. seruo.

ff. Interdum. In fi. ff. Dic, ideo ne legatum pereat

recursum est ad remedium positum supra eodem l. si fundus mihi.

LEX LII.

1 Falcidia non detrahitur de legatis ad pias causas. z ideo pro ea parte detrahitur ad incommodum heredis z legatariorũ.

Fasse. Legatum inutile propter incapacitatez

secundum gl. Pro declaratione quero, in quo prodest filio si est inutile legatum alij? Bl. dicunt, q̃ si legatum in illius non defalcatur, q̃ illi extraneo insolidum prestare

legato filij solida Falcidia detraheꝰ z vide gl. i. que incipit. Si statoris. &c. Sic vides gl. q̃ vbi legatum nõ potest defalcari,

1 scire: † qz scitis. q̃ vbi legatum non potest defalcari, etc. modum aliorũ: quia scitis q̃ de relictis ad pias causas non tur Falcidia, tamen de alijs legatis heres detraheret, modus z aliorum non heredis. Sed contraria gl. est auth C. eo. z illa est vera. z probo per l. si post missionem. ã. eo. fo. z l. eris alienus. ã. eo. vbi vt ex alienum detrahitur non defalcatur, z sic heredi z legatario nocet. Non obi qz ibi eidem fuit legatum: hic diuersis. Et predicta Falcidia cessat ex dispositione legis: sed si cessaret ex testatoris, tunc fieret computatio eo modo, qui no. in l. mento. j. eo. Lego ergo gl. sco modo, in filio naturali, vera, quod non poterat relinqui, qz erat spurius. Jac. de Are. z intelligunt literam prout facet, quod filio, z reliqua extraneo, ita q̃ patrono non remanet tio, que erat dimidia secundum ista tempora: z propter tionẽ debitam patrono, minuitur portio extranei, tamen statur integra, cuz patronus cõiunctis personis tegra, l. iij. ã. tit. j. z secundum hoc vr. quacunq; ex

LEX LIIII.

2 ## Pater filium. Fideicommissio

cto heredibus es alienum detrahitur. h. d. Oppo. in simile dum per fideicommissum. ff. si. cum. gl. ff. de l. portui remquere, vel ibi ex voluntate. hic ex necessitate. opp. quod saltem respectu vnius non erat coactus. Sol. na debitoris sufficit quod debeatur licet non respectu in ff. vel aliter, quilibet ex filijs dicitur creditor vt nulla ctione l. vnum ex familia. ff. j. ã. de leg. ij.

ADDITIO.

2 Pater filium. Adde inquantum Alex. tangit an empti computetur in legitimam filio. Bal. consi. ceceius. ã. lib.

LEX LV.

1 Legatũ annuũ pendente dubio estimat inquantum de 2 Jus alimentorum, vel vsufructus non potest in alium re ne transferri.

3 Legati conditionalis, vel annui, qualiter fiet estimatio ctione Falcidie.

4 Statuto stante q̃ de qualibet re alteri legata soluat gabel solui de legato annuo, nisi pro primo anno, z sic vale

Cum Titio. Legatum inquantum

di potest: sed co finito, inquantum eo. l. in lege Falcidia non habetur. q̃ debet esse electio legatarij, an interim habeat ti tione. Sed ista nõ est bona, contra ter. legis cõtra. nuit q̃ cautio fauore legatarij interponatur, qꝰ est falsum. j. Vel aliter. z est diuinare. Aliꝰ, q̃ ibi de legato condi de annuo: z ista est vera quantum ad illam legem. Verum hoc legato conditionali fuerũt opi. inter gl. antiquos. ff. rea. ã. eo. sed ille opi. sunt trufe, quia in conditionali loquitur Que sit ratio inter cõditionale, z annuũ, cogitabitis. Ita q̃ ibi quando cum eo cui relictum est: hic quando cuz cetera tarijs fit cõputatio. sed ista non est vera, per l. si propterea. l. j. ff. interdũ. ã. eo. Oppo. de l. ley Falcidia si interuenit. Resp. q̃ ibi loquitur quando fit computatio rationis inter dem z ipsum legatarium, cui est annuum relictum: hic quã ceteris. z ista est vera. z ibi gl. tenet z Dy. z Dic. z Ray. liij. in fi. ã. eo. vbi fit cõputatio alio modo. So. Ita qñ relinqui ciuitati aliquod annuum, quod estimatur perpetuum, ac si queretur ecclesie, vel monasterio. hic loquitur quando relinquit qz est incertũ quãto tempore viuat. Opp. de l. penu annua. ã. eo. Bl. hic non solum. sed in l. ley Falcidia si interuenit videtur soluere in gl. q̃ loquit hic qñ propter ceteros fit repetitio, vel quando cum eo, cui est relictũ. sed quantum ad alias annua. ista sol. non est bona. z vide ff. annua. Hã hic loquitur quando legatum est incertũ, qz pro primo anno purũ. pro sequentibus dionalem in ff. annua. est certũ quantum duret. z transit ad heredes l. si cuz prefinitione. j. qñ dle. ce. z ideo debet fieri estimatio, vt legato in diem, secundum l. in lege Falcidia non habet. ã. de l. hereditatũ. j. eo. Bl. soluit in l. ley Falcidia si interuenit. ibi quo ad ipsum legatarũ, hic quo ad ceteros. Ista so. nõ ra, z cõtra illã gl. in l. hereditatũ. Sol. gl. aliter hic. q̃ vt per quot annos fiat estimatio: hic vt sciatur quãtũ valeat. fol. sequebatur dominus Ray. z do. Dic. Ista sol. nõ placet qz rex. dicit hic, incerto posito quamdiu victurus sit, &c. sed

istam so. poneremus pro certo, q̃ esset contra ter. Dat glo. aliam so. q̃ ibi in legato vsufructus vel alimẽtorum: hic in alio annuo.

2 Istã so. teneo, ꝓbo per rationẽ. Lex nostra dicit, q̃ debet estimari quantũ venire ad legatum põr. Iste modus non cadit in legato alimentoruꝫ, nec in legato vsufructus: qr non potest in aliũ vendendo transferri, l. si vsufructus. de iur. do. Nec ius alimentorum potest vendi, cum cohereat persone, z alia sunt alimenta in p̃sona vnius, z alia in persona alterius, z sic intelligo istã sol. ¶ Et

3 his ergo quid colligis? Dic, quandoq; loquimur de legato sub conditione, z dic vt ff. eo. l. in lege Falcidia non habetur. z l. j. §. interdum. z j. eo. l. in quãtitate. §. sed z si legata. Et reꝓbata distinctiõe Hug. que sit ff. e. l. si ꝓpterea. Sivero loquimur de legatis annuis. z tunc aut relinquit ciuitati, vel alteri publico loco: z dic vt in l. iij. in fi. ff. e. Aut relinquit singulari persone, z tũc aut legatum annuum limitatum est certo tempore, z fit estimatio sicut de alio legato in diẽ. vt ff. e. l. penales. §. annua. z d. l. in lege Falcidia non habetur. cõiuncta l. fi cum ꝓsinitione. j. quando di. leg. ced. Si vero annũ legatum est simpliciter, z tunc aut fit computatio quo ad alios legatarios, z stamus huic legi: aut quo ad ipsum legatariũ, z recurrimus ad l. lex Falcidia si interueniat. ff. eo. z l. j. §.

4 fi in annos. ff. eo. cum fi. ¶ Et hec facit ad questio. Factũ est sta-

5 tutũ. q̃ de qualibet re, que fuerit alicui relicta, soluat gabella: contigit, q̃ alicui fuit relictũ aliquod annuũ. Dic, q̃ primo anno nõ debet solui gabella, nõ ꝓ aliis annis, sed ꝓ eis soluetur in futurum ꝓut dies cesserit, d. l. lex Falcidia si interueniat. qr hic nõ fit cõputatio respectu aliorum, sed tãtum respectu ipsius legatarij: sed si esset relictum in diem, tunc dic vt dixi in l. in lege Falcidia non habetur. ff. e. ¶ Quero, que est ratio quãdo fit computatio ipsius respectu, vel respectu aliorum. Et ratio est, qr quando fit cõputatio respectu ipsius circa totuꝫ debet prestari cautio in solidum: qr de aliis prestationibus poterit falcidia retineri: si ab aliis legatarijs, quibus nihil vltra debetur. tũc fit estimatio. Si vero loquimur de legato vsufructus, dic vt j. eo. l. hereditatum.

ADDITIO.

a ¶ Statutum. Adde ad Bar. hic quod hoc idem consuluit Alex. in consi. xxxv. in iij. vol. z vide in tractatu de gabel. quinta parte, octaue partis principalis. questio. iiij.

LEX LVI.

1 ☞ Falcidia in detrahenda, in estimando nomine debitoris hereditarij voluntas inspicitur.

Cum quo. Augmentum facultatum hereditarij debitoris, quandocunq; contingens prodest legatarijs in Falcidia detrahenda. h. d. Ad des quod augmentum quandocunq; contingens prodesse legatarijs. ¶ Opp. ff. eo. l. in ratione legis Falcidie mortes seruorum. in prin. Breuiter, debet inspici tempus mortis circa augmentum, z diminutionem rei hereditarie: hic circa bona debitoris hereditarij. contra in d. l. in ratione. in prin. loquitur in debitoribus hereditarijs, vbi dicitur, debitorum facta peioza nomina. Respon. in augmento inspicimus augmentum quandocunq; contingẽs vt

2 hic: sed in diminutione inspicitur tẽpus mortis. vt ibi. Sed vide hoc q̃ glo. dicit. Et aduerte, quandoq; estimat res. z tunc semper inspicitur tẽpus mortis, d. l. in ratione. in prin. aliquando res nõ estimatur, sed est dubius euentus, z tunc isto casu pendente dubio estimatur quantũ valet dubiũ: dubio finito estimatur quantum in veritate est, vt ff. l. ꝓpri. Et sic qñ debitor est soluendo, estimatur ipsa res res, z ideo quicquid postea contingit, non curat, vt d. l. in in rõne. in prin. Sed qñ debitor nõ est soluẽdo, quid estimatur. Certe dubius euentus, l. Nesennius. §. fi. ff. eo. z videbitis in l. querebat. j. eod. modo cum estimatur dubius euentus, si iste euentus contingat antequam ponatur ratio legis Falcidie, tunc estimatur quantum est. Sed opp. j. eo. l. querebatur. z ff. eo. l. j. §. si debitor. vbi non debet curari an sit soluendo. Solu. ibi loquitur quando heres est debitor: vel ille, cui est liberatio legata: qr quo ad se semper est dies z soluendo. Opp. de l. eo tempore. §. j. ff. de pec. Sol. Intelligo illam secundum istam.

§. Is qui in bonis. Ibi reliquisset. naz in quo libet istorum casuum decõ modo medij temporis detrahitur Falcidia. Dy. z de hoc dixi in l. sed si non seruus. §. fi. z l. seq. ff. eo.

§. Stichum. Iste est bonus §. z h. d. Si legatum domini non sit defalcabile, ex legato serui detrahitur Falcidia ꝓ vtroq;, z idẽ est contra, h. d. Pro hac lege facit l. plane. z l. sed si non seruus. ff. eo. Opp. ff. eo. l. si pupill⁹. §. fi. secũdum vnam lec. Dy. soluit ibi, z ibi ego dixi.

§. Seplus. Iste est bonus casus. z h. d. Quarta in hereditate testatoris viuo collata, facit cessare Falcidiam. h. d. Opp. de l. si quando §. j. C. de inoff. test. Sol. vt ibi Secundo opp. de l. id autem. z l. quod autem. j. eo. z ff. eo. l. pater filiam, in prin. Sol. hic loquitur, quando testator hac mẽte dedit vt in Falcidiam imputaretur, alias secus. ¶ Quero quid in dubio. Credo quod videtur dedisse vt in Falcidiam imputetur. Cassus est hic, ibi quia viuus videtur, ꝛc. Langa de hoc in l. in quartam. j. eo. z nota que dixi.

LEX LVII.

Cum dotem. Non debet inspici persona primi legatarij, sed persona fideicõmissarij, in quem legatum debet vltimo residere. h. d. In ter. ibi interpositi, scilicet, legatarij primi de restituendo grauati. Ibi, capientis, scilicet fideicommissarij.

LEX LVIII.

Legis Falcidie. Opp. z videtur quod omne ius tollatur spatio xl. annoꝝ, l. cum notissimi. z l. omnes. de prescr. xxx. an. Sol. beneficium legis Falcidie quandoque potest intentari excipiendo, z tunc perpetuo potest, vt hic, z arg. l. pure. in fi. j. de doli exce. Quandoque potest intentari Falcid. per actionem, vel per interdictum, l. lineam margaritarum. ff. eod. z tunc finitur tempore in contrario comprehenso.

LEX LIX.

Beneficio. Qui agit vt legatum intercidat priuat Falcidia. Idẽ in eo qui tacitam in se fidem assumpsit de prestando non capaci. h. d. ¶ Quero circa legem nostrã, quomodo hoc egit? Et gl. ponit delendo vel cãcellando testamentum, vel aliter, scilicet subtrahendo rẽ hereditariã, vt ff. e. l. hereditatũ. §. fi. ¶ Que-

1 re, tan priuetur Falcidia in illa re tantũ, z glos. in §. sanctimus. in corpore eo. videtur dicere, q̃ non tota Falcidia priuatur, secundum ista tẽpora, l. Paulus. ff. eo. z l. fi. §. illo. C. de iur. deli. z l. rescriptũ. ff. de his quibus vt indig. z j. eo. l. hereditatum. hodie tota priuabitur, d. §. sanctimus. in corpore auth. eo. ti. licet quidã dicãt

2 contra, vt dixi in l. Paulus. ff. eo. Allegaba istam l. ad j. quest. Pisis dum legebã. qr ibi erant quidam nobiles immunes a collectis z quod non debent habere aliquod beneficium in ciuitate, z si acceptarent, tunc priuentur immunitate: erat aliud statutum, quod aduocatus, qui ad condemnationem erat positus, debet habere rẽ. denarios ꝓ libra. modo quidam aduocatus de illis nobilibus acceptauit illud officium, an priuetur illa immunitate. Et dicebam quod sic, qr istud quod detrahit. scilicet, rẽ. denarios pro lib. est beneficium, vt hic, dum dicit, beneficio, z hoc per istam legem facit c. j. in vsib. feud. quesiuit. j. causa amit. beneficij, z l. beneficium. ff. de consti. prin.

LEX LX.

Cum pater. Prelegata relicta impuberi, non imputantur in Falcidiam pupillariter substituto. h. d.

§. Legato petito. Quod heres plus soluit legatarijs in penam contumacie, non nocet alijs legatarijs. h. d. Oppo. z videtur quod in actione ex testamento non iuretur in litem, l. alias. ff. de in li. in. Soluit gl. quod hic fuit iuratum super actione in rem, que est arbitraria, z ista est vera. Vel solue vt in gl. z non est vera, quia ver. plane. non loquitur de iuramento in litem: sed de iuramento veritatis, quod non est affectionis. ¶ Opp. ff. eo. l. j. §. item si ita. Sol. Ibi non est ratio vera, quia illud fit propter mozam heredis non est verum, quia est contra istam legem dic vt ibi dixi.

LEX LXI.

Alienus fundus. Si heres propter suã stultitiaz plus soluit, legatarijs non nocet. h. d. z est notabilis.

LEX LXII.

1 ☞ Creditor an teneatur cedere contra alium reum, quando vnus soluit.

In lege Falcidia hoc esse. Ista est bona lex, de qua feci magnum festum in materia de duobus reis: z h. d. In duob⁹ reis socijs, debituꝫ vtriq; ꝓ parte videtur, actiue z passiue: z in nõ socijs eius videt debitum qui debitum occupauerit. h. d. Per istã legem tolluntur cõtrarietates l. si vn⁹. in prin. de pac. z l. si rem. §. si duo. j. de noua. quia si sunt duo rei socij. factum vnius non nocet alteri: qr inde est. ac si singuli stipulati essent, z ideo factum vnius non nocet alij. Sed si non sunt socij, tunc vnius factum põt alijs nocere, qr vnus potest totum occupare, vt hic. Item in l. j. C. de duo. re. dicitur aliud, q̃ si vnus ex duobus reis exigit solidũ debet alteri cedere. alias potest alter partẽ suam a correo petere: est ne istud verum. Certe per istam legem debet distingui, q̃ si sunt socij, vel ex causa onerosa sunt duo rei. sed si sunt nõ socij ex causa lucratiua,

1 †tunc totum est eius qui occupat, vt hic. Et per istā legem determinabitur illud q̄ dixi de cessione: an si vnus soluit, insolidū teneatur, scilicet, creditor cedere actionem cōtra alium: est verū, quod debet cedere quando sunt socij, vel duo rei ex causa onerosa. Secus si ex causa lucrativa promiserunt: quia tunc pro se solum solvit, & quia si insolidum soluit, ei cedi non debet actio, vt hic.

LEX LXIII.

* PRetia rerum. *Ista est clara lex, & debet tota scribi aureis literis, & h.d. Res debet estimari communi estimatione, non ex affectione. Item qui habet ius adeundi heredi tatem non dicitur locupletior, h.d. & ista est bona lex.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Pretia rerum. No. hic tex. in vers. est enim absurdum, quod ius adeundi non est in bonis. quem ad hoc alle. singulariter Bal. in l. j. circa fi. C. de iur. & fac. ignor.

1 ☞ Pretia rerum variantur ex loco & tempore: & caristia, que modo tempore fuit non inspicitur.

2 Valor rei qualiter probabitur.

3 Aestimatio frumenti preteriti qualiter probetur.

1 §. Nonnullam. Iste est nota. §. h.d. † Ex loco & tē poze rerum pretia variātur & caristia, que modico tempore fuerit nō inspicit, h.d. Tu vis † probare valorem rei qualiter probabis. Vide gl. & gl. melior est in l. ij. C. de rescin. ven. Ista gl. non bene tex. declarat, tamen ex illa gl. sumpta occasiōe, debet is scire, q̄ quandoq; tractatur de estimatione vnius fundi & rei im nobilis, & tunc debet fieri positio, ex tali fundo communiter tot fructus recolliguntur. Item q̄ in dicta cōtracta fundus tāti redditus, tantivalozis est, istud probatur in l. si fundum per fideicommissum. in prin. §. de le. j. & l. pe. §. de reb. eo. Pōt etiam facere articulum magis generalez, q̄ talis fundus communi estimatione tantum valet, & tantum communiter venderetur. Quandoq; tractatur de estimāda re, ex qua fructus non percipiuntur, vt de aliqua specie, vt de libzo, vel scypho, & de istis non est dubiū, q̄ debet fieri positio, & estimatio hoc modo, q̄ tantum valeat quantum vendi pōt, & tantum vendi, quantuz potuisset in tali loco dicto tempore. Et hoc dicto per istum tex. quia ex tempore, & loco pretia rerum variantur. Debes ergo limitare, dictū tuū in tali loco, & tali tēpoze, per istam legem. & per l. si seruus. §. de cōdi. fur. Hoc est verū, q̄ res tantum valet quantum vēdi potest homini scienti qualitatem rei. l. mortis causa capimus. in fin. §. de don. caū. mor. *Facit l. si quos. C. de rescin. ven. Et ideo tu aduocate alterius partis, quando fiunt positiōes, q̄ talis res valet tantū facias positiones de qualitatibus latentibus in ipsa re, vt qz est sterilis. vel emphyteutica, qz si sciretur minus emeretur. Vel debes te referre ad tempus, & sic dices, tali die valuit tm. & ante & post p multos annos. qz si tantum poneres, tali die, tunc esset parum

2 tempus, cuius estimatio non attenditur. ¶ Quero, †qualiter probabitur estimatio frumēti preteriti, Et gl. in l. ij. C. de rescin. vē. dicit. q̄ est clarum quantum poterat vendi illo tēpoze, & ante & post non restringas te ad modicū tempus, scilicet, ad vnum diem, sed dic, ante & post. ¶ Procedo, & quero de loco in foro publico non potest vendi corpus nisi duabus libzis: in domibus propzijs qui liber potest vendere quantum vult tu facias positionem, quod in ciuitate Perusij poterat tantum vendi, & constat tantum domi, quantuz in foro publico. C. de ero. mil. an. l. septem diebus. & l. spe ciebus. de cohor. lib. xij. & ideo do tibi consiliū, quod in speciebus

* facias mentionem quod tantum vendi poterat in foro publico. *

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Tu vis probare. Vide Feli. in c. cum causa. de testi. per Bar. & Alex. in l. j. §. si heres percepto fundo. ff. ad Treb. vi de Ba. cōsi. lxxvj. in j. vol. Fel. in c. cū cā. in j. col. in gl. ij. in fi. de test.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ De dona. caus. mort. Et ibi gl. quā dicit singularem & notabilem Bal. in l. illud. C. de collat. Et circa hoc vide Imo. notabiliter distinguentem in l. qui Rome. §. cohedes. §. de ver. obli. & ibi vide Alex. col. penult.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Foro publico. Istud limita per illud quod singulariter no. Bar. per illum tex. in l. si pater. §. de pact. dotalib. Et adde concor. hic datas per Alex. & per Ang. Are. in §. si quis agens. Institut. de actio.

LEX LXIIII.

S Jin testamento. Quodq̄ Falcidiaz legatario prestari, si testator hoc voluit, h.d. & sic. Se dominuitur, debet ius & Augerius. §. eo. que dicit, quod non pōt prohiberi Falcidia, est vera, si expresse prohibetur: secus si permittitur & illud quod detrahitur, non remanet penes heredem ex voluntate testatoris. Opp. §. eo. l. quod de bonis in prin. & §. j. Sic. soluit. j. & non bene. Simile no. in l. ex asse. §. eo. & ibi reprobaui vobis solu. gl. Secundo soluit gl. & bene, & illam tenet: & illud quod gl. dicit, intellige quod onerarret alios pro contributione facta non lidum, l. in singulis. §. eo.

LEX LXV.

S Jfundus. Potest esse ratio, quia in fundo dit affectio. l. & si eq̄no. §. de l. in numis non cadit affectio. l. numis. §. de in lit. tur hic. quod iste patitur Falcidiam. contra de l. Prin. §. eo. Resp. quod hic dicit, si quinquaginta heredi potest intelligi aliter. scilicet, heredi, non ei a quo legatus dus. Vel aliter dico quod patitur Falcidiam ipso iure, se exceptione doli. d. l. Hesennius. §. eo.

LEX LXVII.

1 ☞ Donatio vltra quingentos aureos sine insinuatione detracta gabella remanent tantum quingenti.

1 QAoties. Iste est no. casus. Indico scitis, quod de iure commu tio. que ascendit vltra quingentos aureos nisi ne insinuatione, sed vsque ad quingēos aureos l. sancimus. C. de dona. modo tu donas mihi vltra quingreos, sed detracta gabella non restant quingenti valeat donatio sine insinuatione. Hic est arg. quod detrahi, & videri illud quod remanet.

LEX LXVIII.

1 ☞ Legatum vsusfructus factum alicui quantum temret, vt possit fieri estimatio, idem in alimentis.

2 Etates quot sint.

3 Legatis alimentis pro quanto tempore prestantur.

1 PEreditatum. Ista est singulare de seipsa ad seipsaz, de prin. ad §. eoz. Sol. alia si mētis, & aliud in vsufructu. & ratione diuersitatis nit gl. ¶ Opp. vlterius de eo quod habuistis in l. cū Titio. Sol. dicunt quidā, ibi loquitur in computatiōe fendi que teros legatarios. hic quo ad ipsum legatarū, cui sunt alimenta licta, vel vsusfructus. Et hanc tenet gl. in l. ex. Falcidia si niat. §. eo. Sl. j. hic tenet contrariū, que incipit, si quaratur tum. &c. & idē tenet hic alia gl. super. ver. Vlpianus ait. & male ibi. & secūm hoc sibi & aliis, &c. istam pato veri. Titio respondeo q̄ hic in legato alimētoꝝ, ibi in vsufructu, cohoeret persone, & ideo nō pōt fieri illa estimatio, licet commoditas possit vendi recurratur ergo ad primum huius legis. Opp. de l. in lege Falcidia nō habetur ibi in legato simplici, & bene. ¶ Opp. §. l. ij. in legato annuo facto Reipublice: hic in legato vsusfructus do relinquitur vsusfructus certe rei, non pōt quā ibi loquitur, ideo deuenitur ad estimationem. & si parentibus. §. de inof. test. Sol. Ibi plus nis: & euenit propter ordinē nature turbatū. 1 fructus. §. de vsufr. vbi cērum annis durat. Resp. annis durat, nisi patiatur aratrū: sed intra xx. potest tis dimmutionē, vt fuit tēpore Henrici Imperatoris omnes ciuitates Tuscie, ita q̄ vsumfructum amiserunt cutio nō possit fieri, qz sunt capite minute. Jte videmus in ecclesie. qz sepe & sepius priuantur a marchione & duc. Opdo. l. si quis argentū. Sol. gl. tu dic aliter, aliud in donatione aliud in legato. vt hic. Et ratio non pōt reddi, nisi qz sic l. nō omniū. §. de leg. ¶ Dicitur hic a prima etate vsq; ad 2 xx. quero, & quot sunt etates, & gl. ij. huius legis vē ponere per Ey. in l. si infanti. C. de in. delib. ¶ Quero. quid si pius. nus v. erit, quā dicat hec lex: & sic si vixerit plus debit si minus, tunc redder. Vide gl. que inc. presumitur & tantum quid si minus. gl. optime dicit. Ex hac lege apparet, q̄ si fi puratio sesm hanc legē nihilominus vteroz debet cautione stare: q̄ si legatarij habent plus, heredibus reddent, si minus 3 redes supplebunt. arg. l. in in quantitate. §. magna. & eo. ¶ ro, an interim soluētur ista alimēta pro toto tēpore. Et gl. nō & vide gl. que incipit. & male ibi, sed an pro omnibus. est no. & alibi gl. vē dicere contrarium deducto, interueniente temporis. l. si quis argentū. C. de do. Sed fateor, q̄ si vteroz potest: sed si nō sunt concordes, cuius erit electio. Die vt simili in l. si constante. §. quoties. §. sol. mat. Innuit aliud ista gl. j. in casus positione, q̄ alimēta debent prestari singulis anis Videte, istud q̄ dicit. per singulos annos. nō intelligas sua stationē, sed debes intelligere secundū distinctionem quam in l. fi. §. de lib. agn. & no. istam legem. qualiter fit estimatio vsufructus: vel si venditur, qualiter debet solui gabella.

2 ☞ Dominium rei propzie heredis, non transit in legatar

§. Si quis ex heredibus. Iste est no. Opp.

detur, ℔ legatario nō pīdicet. l. cum rem aliēnā. C. de leg. Solu. hic legatarius agebat rei vendicatione, ideo negauit eam esse propriā, vt repelleretur agēs a rei vendicatione. z vide gl. in verb.
1 q̄ incipit, suam heredis, ꝛc. Et no. gl. q̄ rei propie heredis nō trā fit dominium, z bene dicit. ℣Potes tu tū circa istam legem alium intellectū magis notabilem dare, z ideo contendebat heres, vt ostēderet patrimonium esse suum: z sic vt detraheretur Falcidia, priuatur ergo illa re, vt dixi in l. ℣Paulus, z l. beneficio, ſ. eo.

LEX LXXII.

1 ℣Vendita res tanto minus valet quam soluitur in proxenetis subhastationibus vel alijs.

a **Quantitas patrimonij.** Ista est nota. lex.

¶Semel fui interrogatus de vna quest. iam sunt duo
1 anni, † quedam res fuit vendita, z emptor fuerunt date vices, vt vt si quis acceperit pro quinquaginta, habeat decem a communi: an istud debeat detrahi, z tantum minus dicitur pretium, quātum id, quod habet emptor. Et breuiter quicquid soluitur causa emptionis vel proxenete, vel alij, tantum minus valet patrimonij.

ADDITIO.

a ¶Quantitas. Adde an si sint legata mille pro redimendis captiuis, z expensa fuerunt quinquaginta pro mittendo, ad locum, an deducentur, vel erūt oneri heredis. per Jo. And. in addi. ad Spe. in ti. de instr. edi. ſ. nunc vero aliqua circa finem.

LEX LXXIII.

In quantitate. Opp. ſ. ti. ij. l. j. ſ. fi. Breuiter dicit gl. fateor teneri ad
solida legata, non deducta Falcidia: non tamen vltra vires tenetur. Dy. dicit melius, quod tenetur vltra vires patrimonij, si adiuit: quia incepit esse debitor generis, z ideo tenetur, l. in ratione, z l. ij. ſ. eo. hodie non credo verum, vt ibi dixi in d. l. in ratione. Opp. de l. qui quadringenta. ſ. fi. j. eo. Solu. Ibi in fructu, qui percipitur ex re, vel quantitate legata: hic vero ex re legata, l. ℣Paulus, z l. quod de bonis. ſ. fructus ſ. eodem.

a **ſ. Magna dubitatio.** Opp. z videtur, q̄ p
cautionē dz expediri, non per estimationem, l. in lege Falcidia nō habetur. ſ. eo. Sol. Ibi in legato cōditionali vbi per cautionem tantum fit explicatio: sed quando est debitū vel creditum cōditionale, tunc pōt vtro que modo fieri: vt j. proxi. ſ. videbitis, que sit ratio nescio, placuit sic facere. ¶Venio ad ver. cuiꝰ generis, ꝛc. Op. de l. eiꝰ serui. ſ. eo. Resp. z dico quod potest explicari vtroq; modo vel per estimationem, vt ibi: vel per cautionem, vt hic. Et est ratio, quia relictum libertatis habetur loco eris alieni, l. sed si non seruus. z l. eris alieni. ſ. eo. ergo vtroque modo potest fieri estimatio, vt ſ. proxi. ſ. sed in legato simplici semper fit explicatio per cautionē, vt ſ. l. prox. z l. in lege Falcidia non habetur. z l. in singulis.

ADDITIO.

a ¶Magna. Adde Bal. consi. cxx. iij. lib.

LEX LXXV.

Id autem. Vide gloss. que est super, ver. pro sua
parte. z istam gl. non teneo indistincte. Dicam in l. in quartam, j. eo.

LEX LXXVII.

Quod si alterutro. De materia istarum hic, explicabo j. eo. l. qui fundum. ſ. fi.

LEX LXXIX.

Is qui quadringenta. Pupilla
riter substitutus grauatus potest Falcidiā retinere, licet alius substitutus grauatus non sit. h. d.

ſ. Quedam legata. Legata individua defalcā
tionis. h. d. Opp. dicitur hic, quod propria forma, ex consummatione cōtingit: contra, j. de oper. no. nun. l. stipulatio. ſ. opus. Sol. Hic debet fieri opus ex dispositione testantis: secus si ex contractu. Breuiter, hic loquitur de opere formi, vt theatrum, studium: ibi loquitur de opere informi. Nam dicit dequolibet opere, z ideo de imperfecto potest intelligi. ¶Opp. de l. si non sunt. ſ. quid ergo, supra de an. z argen. leg. Solue vt in gl. l. v. ſ. opere. j. de verb. sign. ¶Quero, an heres debet primo soluere, postea estimationē petere? Bl. dicit quod sic. Doc. dicunt contra, quia potest opponere exceptionem doli. Sed si esset verum quod dicit gl. consequitur iure actionis.

LEX LXXX.

Si usufructus legatus.

1 ℣Heres viri habet vestes pretiosas, viles ipsa uxor.

ſ. Dos legata. Tene menti gl. in ver. expressius, que
incipit hoc ideo ad q. quam feci in l. pe. ſ. j. ſ. ſol. ma. qs † dz habere vestes emptas mulieri vel ipsa vel heres? Et certe pretiosas heres, q̄z non tenuit ab initio donatio:
a sed viles a debet habere mulier, quia tenuit donatio, vt in gl.

ADDITIO.

a ¶Sed viles. Adde inquantum Aler. allegat Ange. consi. cclj. z cxxxiij. inci. quidam nomine Mattheus. z Pet. de Anch. consi. clxxiij. ego habeo clxxxj. z vide etiam ℣Pau. de Ca. consi. clxxxiij. z Ro. consi. cxlvj. z que posui in d. l. pen.

LEX LXXXI.

1 ℣Debitor sibīpsi semper est diues, z soluendo.

2 Bonis in alicuius tantum esse dicitur, quantum ab eo exigi potest deductis expensis.

3 Liberatio si est relicta duobus reis debendi, quorum vnus est soluendo, alter non, vterq; capit liberationem

1 **Cerebatur.** † Debitor sibīpsi in totum de
bet esse soluendo: quo ad alios tantum estimatur, quantum potest exigi, z quantum residuum potest vendi. h. d. Diuiditur in quinq; partes. Et aduerte, quia j. ponit thema, z questiones. Secunda ibi dicebam in qua ponit quedam euidentialia ad solutionem. Tertia ibi, quare, in qua ponit vnam aliam q. quando nomen tantum fuit legatum. Quarta ibi, sed cum debitori, in qua ponitur alia questio, q̄n liberatio tantum fuit legata debitori. Quinta ibi, cum igit̄, in qua redit ad solutionem prime q. proposite vsq; ad fi. tex. ibi, cum nomen quod solum alij est relictum, non antē liberatio est relicta, vt differat a casu precedenti z sequenti. Dyn. Ibi pro rata, vt quar
2 tam habeat heres, residuum legatarius. ¶Nota, † q̄ debitor sibīpsi semper est diues, z soluendo. Secundo. no. q̄ tantum dz esse in bonis debitoris, quātum ab eo exigi pōt. Hoc intellige deductis expensis, que fierēt in exigendo. l. quātitas. ſ. eo. z h. d. gl. in l. per diuersas. C. mād. in gl. magna. Op. de l. sic pro rata. ſ. fi. supra de reli. Sol. Hic agit̄ de aliquo liberando, ibi de aliquo exigendo. Opp. extra gl. dicitur hic, q̄ acceptilatio est in pendenti, cōtra l. vsufructus, j. de stipu. ser. z l. si seruus communis. eo. ti. Sol. ibi loquitur de acceptilatione, que fit inter viuos: sed hic de acceptilatione, que fit causa mortis: ideo pōt esse in pendenti, l. fi. ſ. communia prędi. Dicitur hic in ver. sed cum debitori, ibi, si soli ei. quero, quare dicat. si soli ei? Et gl. que est hic in ver. soli, dicit, ideo dicit soli, quia secus si vtriq;, ꝛc. z credo q̄ ista gl. non habuerit verum intellectū: sed credo q̄ dicat soli sibi: q̄z secus si sibi, liberatio, z alteri quadringenta essent legata, † vt ſ. in princip. l. z in fin. huius l.
3 ¶† Sed pro declaratione gl. quero, quid si sunt duo rei debendi insolidum, z vtriq; est liberatio relicta, vnus est soluēdo, alius nō, quatenus quisq; videtur liberari. Et illa gl. sentit, q̄ pro parte vterque videtur capere liberationem, quod puto verum. Ultimo gl. j. huius legis voluit istā legē diuidere, z nō perfecit, z vide eas, que incipit, duos casus ibi, soli debitori. imo prosequitur tres casus, vt dixi vobis in diuisione.

LEX LXXXII.

Si creditor filij. Opp. ſ. eo. l. cum quo. Sol.
Ista secundum illam debet intelligi, quod inspicitur tempus adite hereditatis, si plus tunc fuit in peculio, vt ibi no.

LEX LXXXIII.

Reperitur Concordat cum l. si per imprudentiam. ſ. non mirum. ſ. de eui. z C. si
vt se ab her. l. j. z ſ. eo. l. penales. in prin. z l. hereditarij. j. de bo. auth. indi. poss.

LEX LXXXIIII.

Si dos socero Si filius est heres insolidum
totam dotem vxoris sue, vt res alienum deduxit: si pro parte est heres, pro parte deduxit. h. d. In text. Ibi, coheres eius. pro sua parte deduxit. querit gl. vtrum eo casu quo filius percepit dotem totam a coherede, an sit coheres ipso iure liberatus. Et gloss. videtur dicere quod sic. Dy. dicit, quod videtur liberatus ipso iure a filio, non ab vxore: ideo est locus cautioni, l. si filia. ſ. hoc amplius. supra, famil. ercis. z l. ij. ſ. j. ſ. de dote prelega.

LEX LXXXV.

Ista testamento Ista est singularis
lex, z nō habet parem, nec concordantiam. z h. d. Prelegata non veniūt in fideicommissum quando quis primo rogat, secundo prelegat. Item qui quartā detrahit de voluntate defuncti, quartam hereditatis sibi cōputat in quartam: alias totam hereditariam partem. h. d. Opp. z videtur q̄ prelegatū veniat in fideicom

missum,l.Marcellus.§.quidam.ff.ti.ff.Sol.gl.hic facit mentionē hereditatis,ideo, prelegata nō veniūt in fideicommissum.Et ista solutio est vera in se.sed ad banc legem non est necessaria: qz ibi primo prelegauit,postea rogauit de restituendo:hic econtra.Ulterius opp.de l.in fideicommissariam.§.fi.ff.tit.ff.Sol.Dicit gl.satis restituit,eo quod sibi in quartam computat:sic soluit glo.sed nihil est.Vide.q hicquando primo rogauit,z postea prelegauit: ibi econtra.¶Opp.C.de fideic.l.cum virum.Sol.Ibi per verba generalia,hic simpliciter.Et distingue plene vt per doc.in d.l.cum virū.Dicā in l.Marcellus §.quidam.vbi gl.distinguit.Dicitur hic,q cōputat in quartā.quod decimam partem.Contra, ff.eo.l.in quartam.primo respondeo.Solut gl.Istud est verum, quando detrahitur Falcidia vel Trebellianica,preter,vel contra voluntatem defuncti. quod est eo ipso quod non precepit detrahi,vt hic in fine.sed hic loquitur quando scōm voluntatem detrahit.z ratio est,qz debemus ei fauere,l.in testamentis.ff.de re. iur. Ista est ratio significationis verborum,quando dixit,retenta quarta,scilicet hereditatis:ergo quarta hereditarie portionis debet sibi cō putari.¶Opp.de l.iij.§.de leg.j.solue vt ibi dixi.

LEX LXXXVI.

Si fundum Quod pretū nomine capit non videtur legatū, sed ire hereditario capitur b.d. Istud pain. ¶Opp.de l. in quartam,in fi.ff.eo. Sol.gl.que est hic,dat duas solutiones. Una,aliud est quando capitur vt pretium, aliud est ca pi causa conditionis implende,l.si dignum.§.eo.z l.si fundus.z l. in ratione.§.vendere.z §.tamesi.z ista est vera.Dat gl. aliam solutionem quod computatur in Falcidiam ei. a quo capitur,z vide gl.que incipit,imo totus,zc,ibi,vel ei.a quo.zc.sed in dato causa conditionis implende,licet posset procedere: quod examinabo in l.in quartam.ff.eo.tamen id.quod pretū nomine datur,in quartam computatur quo ad omnes,vt dictis legibus.

☞Libellus incertus admittitur quando incertitudo causatur ex facto aduersarij,

2 Actio ex testamento an competat prout vnusquisque possidet.

3 Quantitas si fuit legata.quis pro ea parte, qua est heres,conditione existente conuenitur.

§.Si ex parte. Iste est bonus §.z h.d.Condi tio,cuius euentus vel defect? legata z libertates non vitiat,eorum petitionem non differt, Itez omnes partes vnius hereditatis in legis Falcidie ratione contribuuntur.h.d.scōm Dy.¶Quero,a quo petentur interim ista legata:Et gl.respondet valde singulariter,z dicit, q si fuit species hereditaria legata,pro illo fundo cōpetit rei vendicatio, z sic ipsam insolidū possum intētare nō expressa parte.z vide glo.in ver. prestabunt,que incipit.de libertatibus planū est.zc.z sic duo dicit,q rei vendicatione agat non expressa parte.Et sic nota, q quī incertitudo causatur ex parte aduersarij,admittitur libellus incertus.vt no.in l j.§.qz autem.ff.quotum leg.z quod no.in l.quod in herede.§.eligere.supra de trib.Sed in proposito.qū agitur rei vendicatione.hoc non est necesse,qz rei vendicatio datur contra possidentem, pro parte quam possidet, l.ij.in fin.ff.de preto.stipu.sed in actione ex testamento nota.quod dicit glo.¶Ulterius 2 dicitur hic in gl.q agitur actione ex testa.prout quisque tenet ibi,z idem si agatur actione personali ex testamento.zc.Est ne verum istud? Videtur q non,qz actio personalis competit contra personam heredis pro hereditaria portione, non prout quisque possidet,l.si tibi homo.§.si fundus.ff.de le.j. So. Dy.hic loquitur quando fuit legata species hereditaria,z pro qua pōt competere actio ex testamento.z rei vendicatio:z ideo propter concomitantiam,quā habet cum rei vendicatione.datur cōtra possidentem, prout quisq possidet.z probat Dy.arg.l.si plures.ff.de vi z vi arma.l.iij.§.heres.ff.commo.z l.si duo.ff.depos.Cy.in l. pro heredi tarijs.C.de her.act.aliter dicit.q plene examinaui in repetitione, quam feci de §.Lato.z ibi plene no.in iij.opp.ff.de ver.obl.z istud dictum Dy.hic.habebat locū in proposito:quod dicit Dy.teneo, vbi nō est necesse quod in actione personali proponat petitio certa,sed petis eum condemnari pro parte quam possidet.¶Que 3 ro,†quid si quantitas fuit legata.Bl.dicit,q conuenitur pro ea parte,pro qua est heres,nō in plus existēte conditione,zc.vt in gl. z vide eam.ibi.si autem est quantitas zc.z gl.dicit, quilibet pro ea parte,qua est heres instit.tus cōditionaliter,pro ea est heres. z habet casum in l.liber homo.§.si ita scriptum.ff.de here.instī.z gl.que aliter dicit quam hic,debet intelligi secūdum istam gl.z secundum istam gl.quando quantitas est relicta ab vno petam me dietatem,scilicet,ab eo,qui est sub conditione institutus: ab alio quartā.¶Sed quero,qualiter mihi de residuo succurretur. Respon.quod ab eo qui erit datus curator illi portioni iacenti: vel ab eo qui est sub cōditione institutus si agnouit bonorū pos, sin tabul.l.si quis instituatur.in prin.ff.de her.instī.

§.Qui filium. Si coheres partem coheredis beat ex substitutione vulgari est contributioni:sed si ex pupillari,si portio grauata accrescit grauate,non est locus contributioni,alias secus.Hoc ad §.qui filios.Opp.ad ver.si vero prius,vbi dicitur quando stitutus pupillariter,zc.contra de l.in ratione.§.quesitum Sol.Dy.ibi quod hic testator ab isto coherede substitu legata reliquit,ideo non curatur de contributione.¶Opp detur indistincte debere fieri contributionem,vt j.ea.l.§. vt ibi videbitis notatum.

§.Qui filios Si exheredat? succedit fratri ex stitutione, z sic ex voluntate valent legata ab exheredati substituto:sed si succedit ex legis nō valent.h.d. Diuiditur in tres partes. Primo q.z eius determinationem. Ibi nec huic contrarium ni obiectioni,que posset fieri in contrarium. Ibi,dicet mat vnam aliam q.z eius responsionē,z responsionis que ad fi.¶No.quādo potest a substituto exheredati non. Opp.z incipio ab vlti.gl.ab exheredato cui est ctum.potest legari,l.coheredi.§.cum filie.in fi.supra pil.si potest ab ipso exheredato: ergo eadem ratione eius.vt hoc §.in fi. Dicit gl.certe hoc fallit,quia ris in substituto,quam in instituto,vt hic,z l.cū quidam z vide gl.que inci.imo non tantum, zc. Vide hic q cui legaui,possum legare,a substituto non exheredato quidam.dicit,q secundum Bet. Non potest reddi rationem puto istam,a legatario potest legari,l.i.C.com ab eo.C.de fideic.Sed exheredatus est legatarius, ab eo legari:sed substitutus exheredati non est legatarius cti,sed heres exheredati. Dices,tu,ista ratio non conclu herede heredis.vel ab herede legatarij possum legare.l.ff fi.ff.de lega.iij.z est in preceden.glo.ista appositio.Solū fallit hic:vel verius. hic legatur ab herede legatarij nomina

* quod fieri non potest,vt hic:secus si vniuersaliter ab heredi tarij legaretur non nominatim:quod nota.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ¶Secus si vniuersaliter. Ista ratio videtur bona,vtra ea que hic tangit Alex,quia a substituto minatim potest fideicommissum relinqui:imo intelligitur inter petitum.l.vnic.§.pro secundo.iuncto §. quod si hoc zc.Cae caduc.tollen.qui loquuntur in legatis.

1 ☞Statutum quod alli?natus a quingentis libris tur mutuare Commum habens minorem libras, qui faceret consanguineo,an teneatur mutuare.z nu.1.

2 Contributio quando h3 locum.si vnus solus heredi

3 Heredibus pluribus in eodem gradu instituti tio: sed quilibet retinet partem.

4 Portio vnius ex heredibus si deueniat ad alium, tutione,sed ex legis dispositione,vel propria: an, z contributio.

5 Contributio an fiat quando testator fecit duos gradus tutionis, z substitu. vulgar.ad quem veniunt bona ex stitutione.

6 Substitutio si est facta filio exheredato,an fiet contributio.

7 Contributio an fiat quādo substituit filio instituto pupillari

8 Substitutione exemplari facta,contributio fiet eodem cut quando est facta substitutio pupillaris.

9 Contributio qualiter fiat facta substitutione breuiloqua pendiosa.

10 Contributio an fiat, quando est facta substitutio fideic saria.

§.Coheres pupillo. Iste est not. §. nus grauata accrescit portioni magis grauate ex substitutione pil.locus est contributioni,sicut si accederet ex vulgari.h.d. quando portio grauata accrescit alteri portioni, non est contributioni,l.quod si alterutro.z l.j.§.si coheredis.ff.eo. Ita,q illa opi.que ibi ponitur,est vera,z est verissima illa ratio,quod ibi accrescit per modum iuris accrescendi, hic ex substi.pupil. Sed tunc instatur.§.ea.l.§.qui filium. Respō est verus intellectus,ibi loquitur quando vna portio erat grauata,z alia non:hic loquitur quando vtraq erat grauata,vna alia vero plus,tunc fit contributio,sicut quando portioni grauata accedit grauate. Et vide glo.in ver.exhauſtus que incipit non adeo vt semus,zc,vsq3,ibi,vel secundum Hug.zc. Hug dit a lec. Ita.z legit istā l.notabiliter,si vera esset lectura: intelligo quod hic coheres succedit pupillo ex vulgari tacita

decessit pupillus ante aditam hereditatem. Ad contrariam dicit quod loquitur quando accrescit per ius accrescendi, vel ex pupillari, vide gl. ibi, vel secundum Hug. ¶ Sed opp. ex substitutione vulg. succeditur defuncto, non pupillo, vt instit. de pupil. substi. §. j. z C. de instit. z substi. l. fin. z hic dicit, quod pupillo extinct heres &c. z sic non ex substitutione vulg. Dy. dicit, fateor, q; ex substitutione vulg. expressa simplici succeditur ipsi defuncto: sed ex substi. vulgari tacita, que in expressa pupillari continetur, trahit ad bona impuberis, z sic succeditur pupillo. Casus est hic. Et an hoc sit verum, examinaui in materia vul. substitutiõis. ff. de vul. sub. z q; ista lec. fuit visa cõtra tex. ipsius Hugo. dicit ipse, dico q; succedit ex substi. pupil. z fit contributio, &c. vt gl. super ver. exhaust? ibi, vel dic q; mortuus est. Et ista lec. est contra tex. istũ, qui tex. loquitur de legatis relictis ab ipso coheredi in institutiõe. Tene ergo primam opi. Azonis tanquam veram: esset videre hic materiam
1 contributiõis, dabo eam in scriptis. ¶ Induco ad questio. † Statutũ est in ciuitate Perusij, quod quicunque est alibi ratus a quingentis libris supra, teneatur Cõmuni mutuare quinq; florenos. Insurgit dubium, quidã habet minorem libram, sed succedit cuidam suo consanguineo, nõ est facta immistio, an teneatur mutuare. Quia multũ vidimus de cõtributione in hoc titulo, ideo placuit materiam contributionis summare per plures questiones, z
2 distinctiones. ¶ Et primo quero, † circa primum gradum tantũ. pone, testator vnum fecit heredem solum, vtrum hic sit locus cõtributioni. Resp. siue eum instituit semel tantum, siue ex diuersis partibus, siue vna parte pure, alia sub conditione: Item siue dedit legata eodẽ testamẽto, siue in testamẽto, z codicillis, regulariter fit contributio legatorum, z bonorũ. l. in ratione. §. quesitũ. in fi. ff. eo. Fallit in l. si post missionem. z l. si miles. z l. fi. j. eod. Item fallit ff. si quis omis. causa testam. l. quia autem, in prin. z tamen in qualibet apparet ratio. Itẽ fallit ff. eo. l. Neseunius. §. j. z ibi not.
3 ¶ Secõ quero, † quid si in eodem gradu plures sunt instituti, z quilibet partem suam retinet. Resp. in quolibet herede per se separatim ponetur ratio legis Falcidie. sicut ff. dixi in vno. z ff. eo. l.
4 in singulis. z Justi. eodem §. j. ¶ Tertio † quero, quid si portio vnius ex coheredibus deuenit ad alium, non ex substitutiõe. sed alias ex legis dispositiõe, vel ex sua propria. Respõ. Aut deuenit ad aliũ ex sua dispositiõe propria, aut ex dispositione coheredis. aut ex iure accrescendi, aut ex iure non decrescendi, aut iure testatis, z dominij. Primo, z secõ casu non fit contributio bonor nec legatorũ. ff. eo. l. j. §. si coheredẽ. Tertio casu, quando ex iure accrescendi aut accrescit nõ grauata grauate, z fit contributio bonorum, z legatorũ: aut econtra, z non fit contributio, vt ff. eo. l. j. §. si coheredis. z l. quod si alter utro. Aut accrescit grauata grauate, forte q; vtraq; grauata erat. z tũc aut accrescit minus grauate ei, q; est magis grauata, z fit cõtributio: alias secus arg. huius §. Aut vtraq; erat equaliter grauata, z frustra queritur de cõtributione, q; siue fiat, siue non, nullus est effectus. Vbicunque autem dixi, contributionẽ legatorum fieri, intelligitur quando portio deficiens accrescit cum onere: alias fieret cõtributio bonorũ, non legatorũ. secundum ea que dixi vobis in l. que conditio. ff. ti. j. Quarto casu quando per ius nõ decrescẽdi fit contributio bonorum, vt supra: non legatorum, q; non debentur, cum non transeant, vt C. de caducis tollendis. §. finaute ad deficiẽtis. ff. ti. j. l. separatim. Quinto casu q; ius iure potestatis, vel dominij, distingue eodem modo quo ff. Aut accrescit grauata grauate, aut econtra, vt ff. eo. l. si pupillus. §. j. z l. maritum, in princ. ¶ † Quarto quero quid quando testator fecit duos gradus, scz, instit. z substitutum vulgariter, ad quem veniunt bona ex substitutione vulgari. Et dic, q; si erat substitutus in potestate instituti; tũc si instituti omisit volũtarie, vt deueniret ad substituti, nõ est locus contributioni: alias secus, vt colligit. ff. si qs omis. cau. test. l. Julian?. z ff. eo. l. Neseunius. §. j. Si vero esset vnus tm extraneus substitutus, tunc sine dubio fit contributio, quia ab vnius persona incipit. ff. eod. l. §. qui filiũ. Si vero coheres fuit substitutus coheredi, tunc dic, vt ff. eo. l. §. j. id q; ex substitutione, z ff. ea. l. §. qui filium. Predicta vera, siue fit vulgaris expressa, siue tacita, vt hoc §. secũdum vnam lec. Si vero vni sint substituti plures, tunc in singulis ponetur ratio legis falci. vt ff. l. in singulis, z arg. ff. eo. l. in ratione
5 §. si filio. ¶ † Quinto q̃o. quid si aliquis substituit pupillariter filio exheredato: Rñ. aut substituit filio illum, qui, sibi instituerat aut extraneũ. Primo casu, aut reliquit in institutione, legata ab instituto, z substituto, z fit cõtributio bonorũ, z legatorũ, vt ff. eo. l. in ratione. §. fi. Aut reliquit ab instituto tantum, z tunc non fit contributio bonorum, vt ff. ea. l. §. q; si extranei. Aut substituit extraneum, z eo casu quo legata valent, fit contributio, vt ff. prox. §.
6 ¶ Sexto q̃o. † quid si substituit pupillariter filio instituto. Respon. aut substituit coheredẽ. aut extraneum. Primo casu, aut a persona substituti nulla fuerũt relicta legata, z tũc non fit contributio bonorum, nec legatorũ, q; testator non videtur de contributione cogitasse, vt ff. ea. l. §. qui filium, z no. per. Dy. in l. in ratione, §. quesitũ. ff. eo. Aut ab illo substituto reliquit legata, z tunc aut hereditate; patris non adiuit, sed pupillarẽ z nõ fit contributio, l. si filius. in fi. ff. de vul. z pup. Aut hereditate patris adiuit, z tũc aut queris de legatis relictis a pupillo in institutione, z a substituto in substitutione, z fit contributio, vt in §. quesitũ. Aut queris de relictis ab vtroq;, z tũc aut accedit portio nõ grauata grauate, z fit contributio, vt in §. quesitũ. Aut grauate grauate, z fit cõtributio, vt l. coheredi. §. coheres. ff. de vul. z pupil. substi. Quod intelligo, quantũ ad hoc onus, vt altera legata per adiectionẽ aliorũ bonorũ augeantur, z nõ minuatur, vt no. in d. §. quesitũ. Se cuando casu qñ substituit extraneũ, aut substituit vnũ vni, aut vnum pluribus, aut plures vni, aut plures pluribus. Primo casu locus est contributioni bonorum, z legatorum, vt in §. quod vulgo, z l. in duplicibus. ff. eo. Dices tu, certe non videtur quod fiat contributio bonorũ: sed inspiciatur sola bona que pater ipse reliquit, nõ que habuit pupillus. d. l. in duplicib?, z ff. in §. qui filium. in fi. §. Certe imo dico, quod bonorũ filij fit contributio. d. l. fi. fili?. in fi. ff. de vulg. z pupil. z l. in ratione. §. quod vulgo. Et illas leges que dicunt de bonis, que pater reliquit tẽpore mortis. intelligo reliquit scilicet, de bonis suis, vel pupilli. Secundo casu quando substituit vnũ pluribus, z tunc aut seperatim, aut simul. Si separatim, z tunc aut succedit vni tantum, z tũc habet locum §. quod vulgo. sicut quãdo substituit vnũ vni. Aut succedit ambobus. z fit contributio, l. pater filiam. §. fi. j. resp. secundum vnum intellec. Si substituit simul, aut omnes simul decesserũt, z sic ambob? succederet iure directo, z fit contributio. d. §. fi. j. resp. secundum alũ intellec. aut decesserunt separatim, z sic vni succedit directo, alteri per indirectum, z non fit contributio, vt d. §. fi. ũ. resp. Tertio casu, quando substituit plures vni, tunc in cuius libet persona habetur per se ratio legis falcidie, vel ex persona sua, vel facta cõtributione relictorum a se, z relictorum a pupillo, prout tangit eum, vt ff. eo. l. in ratione. §. si filio. l. si is qui quadringenta, in prin. Quarto casu, qñ substituit plures pluribus, z tũc in singulis habetur ratio legis Falcidie, vt ff. eo. l. in singulis, z d. l. in ratione. §. si filio.
8 ¶ † Septimo quero, quid de substitutione exemplari. Resp. idez quod in pupillari, q; modicum differt ab ea, l. humanitatis. C. de
9 impu. z al. substi. ¶ † Octauo quero, quid de breuiloqua, z cõpendiosa. Breuiter, siue eueniat casus pupillaris, siue vulgaris, respõsionẽ habes ex predictis, vt probatur ff. ea. l. §. qui filiũ. circa fi. §.
10 ¶ † Nono quero. quid de substitutione fideicõmissaria, vbi legata sunt relicta ab instituto, z a fideicommissario, an sit locus cõtributioni. Certe fideicõmissarij ex sua persona Falcidiã non detrahent, vt ff. eo. l. ler. Falcidia. §. nunquã. z non est locus cõtributioni. Casus est j. ad Treb. l. facta. §. fi cũ suspectã. Fiet ergo hoc modo, q; prius soluent legata relicta ab instituto, tunc de residuo q; peruenit ad fideicommissarium fiet solutio aliorum legatorũ, put poterit, arg. ff. eo. l. Neseunius. §. j. ¶ Ultimo hec materia? potest induci in arg. ad q. Factum est statutum nuper hic, quod quicunque est alibi ratus in quingentis libris, vel abinde supra teneatur mutuare Communi centum florenos pro emendo frumẽto: ex hoc insurgunt duo dubia. Primum est, Aliquis succedit cuidã suo consanguineo, in libro communis, reperiuntur libre diuise, nec ascendunt separatim dictam summam, sed si simul misceantur, ascendunt: quero, an debeat fieri contributio sine commistione? Secũ cundum dubium est, Plures filij succedunt vni patri, cuius libra ascendit dictã summam, nec est facta diuisio libre, an debeat dicta libra considerari in singulis pro rata, an in omnibus simul. Ad primũ vr, q; separatim debet considerari, vt ff. ea. l. j. §. si coheredẽ. Facit ff. de iurisd. om. iu. l. si idem cum eodem. Ad idem ff. quib. mo. pig. vel hyp. sol. l. fi. In contrarium facit. ff. de pac. l. si plures. z omnes leges. ff. alle. que dicunt contributionem fiendam. Sol. Dico q; si quidẽ ordinamentum fuit factum, ante quam ille suus consanguineus decederet, z sic onus cepit eo viuo, z sic censebuntur duo patrimonia, vt d. §. si coheredẽ, z d. l. fi. ff. quib. mo. pig. vel hy. sol. Aut fuit factum ordinamentum postquã ille successerat, z tũc totum dicatur vna libra. Jam enim patrimonia ceperãt esse iuncta. l. sed si plures. §. filios. ff. de vul. z pup. z totũ onus ceperat in persona heredis succedentis: ergo, &c. vt ff. ea. l. §. qui filiũ. vbi pbatur hec distinctio. Non ob. l. si idẽ cum eode: quia ibi quelibet causa facit separatim iudicium: sed hic quelibet libra non facit separatim patrimonium, sed vnum patrimonium cepit esse. Ad secundũ respondeo, z videtur q; omnes dicantur habere vnam libram, vt ff. de excu. tu. l. tria onera. In contrarium vr, quod in singulis ponatur, ratio per se, vt ff. eo. l. in singulis, z quia hoc onus, sicut cetera alia onera, diuiditur per l. xij. tabu. z istud videtur, vt in l. si. §. pe. de bo. dam. vbi videtur casus, z ibi Dy. tangit. Non ob. l. tria onera, q; ibi cõsideraẽt labor ex parte tutoris, q; non multiplicatur ex pluralitate personarum, patrimonio existente indiuiso: hic vero inspicitur onus respectu ipsorũ filiorũ succedentium, z quili

bet tantum potest patrimonio existēte indiuiso,sicut diuiso, ꝛc.

ADDITIO.

a AND. BARB. Vltimo hec.Et vide Pet.in c.Apostolice,de do.qui transit cum Joan.de Imo.

LEX LXXXVII.

1 Clausula,hoc legatum prestari volo integrum si ie diminutione.apposita in legato,quid operetur.

2 Falcidia quando cessat in vno legato ex dispositione testatoris, heres non oneratur,sed ceteri legatarij.

Qui quadringēta. Si perplexitas contingat ex accidenti preter testatoris propositum, secundum mentem testatoris diruitur.h.o.Opp.primo de princi. ad ver. quid ergo dicemus.Sol.Hoc contingit ex presumpta voluntate defuncti. Oppo.de l.si Titius.ff.de condi.instit.Solu.Hec perplexitas contingit preter voluntatem defuncti: in lege contraria testator voluit per plexitatem facere,ideo non valet. Oppo.ff.tit.j.l.pe.Sol.Ldito regulariter non potest diuidi.Fallit quandoqz,vt ibi dixi.z in

1 l.cui fundus.z plene in l.pe.de condi.inser. Vltimo sciias q per hanc l.dixi q cū testator in vno legato a fecisset sic,videlicet. hoc aurem legatū volo prestari integrū sine diminutione in,aliis hoc non adiecit,q̄ ista ꝓba hoc importēt q̄ illud.q̄ deberet imuni de dicto legato,heres suppleat de legatis aliis, vt hic pz quo casu ratio inēsa erit per eum modū qui not.in l.si in testamēto. ff.eod Et hoc intelligo siue legatum minuatur per Falcidiā, siue propter facultatū defectum vt l.in quātitate.ff.fin.ff.quia est ea

3 dem ratio.Et no.bene ex hac l.q̄ quādo falcidia cessat in vno legato ex dispositione defuncti nō oneratur heres defuncti, sed ceteri legatarij.Dixi in l.ex asse.ff.eod.

1 Fructus,z vsure percepte ex re legata,vel quantitate, iudicio testatoris.conditione pendente,in falcidiam imputantur.

2 Perceptum ex re legata per heredem ex eius industria,nō imputatur in falcidiam.

Ꝯ. Qui ducenta. Iste est de difficilioribꝰ.ff. Jnfortiati,z est clarꝰ i.l.tex.ff gl.facit eū diff cilem recitando opiniones,z h.o. Vsure que pendente conditione percipiuntur de quātitate legata in lege falcidi ā imputant,z q̄ deest, ab omnibus legatarijs ꝓ rata supplet.h.o. Dividitur in tres partes f.m vernum intellectum. Primo ponitur thema.z questio.Secūdo,ibi legis Falcidie rō,recitat opi,quorū dam.Tertio ibi,q̄ in nime,loquitur de reprehendēdo opinionū, z soluit q.Pone casum fm Dy.in tex.ibi,reciperet, subaudi.que ritur qualiter ponēda sit ratio l.Falcidie,In vers.legis Falcidie rat.o. Vera lectura huius ver.est lectura Azo.z illam tz Dy.In

2 ver.q̄ minime,hic tenet Dy.q̄ est vera opi.Jo.dicit hic, ꝙ fructus perce pti.z iste vsure coputanf in quartā.Cōtra ff.eo.l.in rō ne.ff.in prin.Huius cōtrarij rumore quidā recedūt ab opi.quā re nui,z vide gl.in verb.efficiet quinqz que incipit.in cuiuslibet.dic ergo,z sic antiqui fatent cōtrariū z q̄ tex.dicit hic, ab vtroqz.id est.ab vtrolibet.Sed ista est contra tex.istum,ibi.ambobus.z ibi xxv.conferre debeamus z ibi ab vtroqz.Et hoc Dyn.collectiue accepit.non ergo a quolibet.Legit ergo aliter Jo.vide d.gl.ibi, vel f.m Jo.z ibi.hoc cū corrigitur.ꝛc.est opi.Jurisc̄sulti. Et qd ff.dixit Jo.nō videtur bene dicere,inquantū recitat opi. antiquorum,q̄ non dicit tex.q̄ ꝓsit vni tantum.imo ambobus.q̄ ambo debent conferre.Et ibi hoc tamen corrigitur est contra d.l.in quātitate.ff.magna.z l.in rōne.in prin.z sic remanet contrarius. ideo vide opi.Azo.z gl.in verb.quod minime.que incipit.sez.q̄ ego ibi,tu dic f.m Azo.ibi quod falsum est vsqz hic Dy.contra z bñ, in alijs non.Et lectura Azo.est vera.dum recitat primam opin. antiquorum.sed opi.sua in secūda recitatione nō est vera.q̄ text. dicit,ꝓ rata z non equaliter,z sic in hoc secundo corrigit primam.In tex.non in alio.in vltimo ergo est vera opi.Jo.Ad contrarium respondeꝝ,vt ad l.in quantitate,z ad l.in ratione,q̄ aliud in fructibus,vt ibi,aliud in vsuris.vt hic,vide in glossa ibi,item

2 no,aliud,ꝛc.Sed solu.Jo.non est vera.licet opi.sic.Sol.ergo,ꝙ fructus.z vsure percepte ex re vel quantitate legata iudicio testatoris.pendente conditione,in Falcidiam imputantur.Vel dic in vsuris hic,z in l.in quantitate.ff.eo.z in fructibus.Quod de bonis.ff.fructus.z l.Julius.ff.eo.Contrarium q̄ ergo loquuntur de fructibus percept s aliunde quam ex re legata. Hic est alia gl.super verbo.partibus que incipit,Jo.dicit,z ista no fuit opin. Jo.que hic in gl.ponitur,vt patet,ex prima gloss.mag.z ideo ista sunt erronee scripta.Vel dic,q̄ Joā.legit vtroqz modo.Tu tene opi.quam dixi.in positione casus.Opp.z videtur.q̄ non computetur in Falcidiam,istud q̄ ex sua prouisione heres cōsequitur.l. iij.ff.eo.Sol.hoc intellige de his que a quolibet fu ssent precepta: secus si ex industria heredis tantum fuissent,percepta. Querit gl.quid si heres non percepit.Certe dicit gl.z bene.q̄ non cōputantur in Falcidiam.sed estimatur minus legatū,in lege Falcidia non habetur ff.eo. Sed quid hodie,vbi vsure non percipiuntur.Dicit gl.quid de commodo medij temporis,in l.proxima dicam.

LEX LXXXVIII.

1 Legatum alimentorum factum certe persone,non dicitur factum ad pias causas: secus si pauperibus.

2 Pecunie relicte ad alimenta,vt ponantur ad vsuras,z inde alimenta percipiantur,qualiter hodie fiat.

Dui Seuerus. Notabilis lex est.z h.o.legatū alimentorum defalcatur per Falcidiam.h.o.Opp.Ceo.ad similiter.Sol.Aliud i relictis ad pias causas.z aliud

1 in alimentis.Et sic habes,ꝙ legatū alimentorum factum certe persone,non videtur factum ad pias causas,sed si esset relictum pauperibus.esset factū ad pias causas.l.si quis ad decimas.ff.

2 de eo.ff.cle Quero,qualiter fiet hodie.cū non sint here

a re Bartol.inter credo,q̄ debet dari apud mercatores,z interesse putatur ille questus,qui honeste posset percipi.vt in simili dotis.inter virū.z vxo.c.per vestras.Et idem dicerem vbi ponitur de pecunia,q̄ debet intelligi de commodo quod iste posset percipi,secundum dictum capitu.per vestras.

ADDITIO.

a AND. BARB. Quero qualiter.Et tu pondera dari a i honestū lucrum,primo vsure sunt prohibite.vt in vsu.z in auth.de ec.ti.ff.j.z secundo.d.c.p vestras.loquit in quo er qua sunt sustinenda onera matrimonij, non loquit in pupillo. Tertio Jo.an.ibi dicit q̄ mercator debet cauere de fideiussore p tale.q̄ dictū est dubium. Item ibi all.ratio que non habet cum in pupillo. Item ille tex.t.intelligitur etiam de nummo.vt Bal.in l.j.C.ꝓ soc.Quomodo ergo pōt intelligi istud.vide Bar.ꝓ certo egeret declaratione.z vide Lu.Ro.in cons. incip.visa facti serie.z vide Lu.Ro.in cōs.cclxxxvij.si pecunia pupilli.de adm tut.vbi loq̄ de pecunia pup z vide Lud.Ro.in cōsi.xxvij.alias ccxvij.z vide Pet.de Ancha Bod.in c.conquestus.de vsur. vbi dicit q̄ tutor debet ponere pecuniam ad commodum pupilli,ideo tenetur ad vsuras.

LEX LXXXIX.

Jheres. Qui repudiat id.quod quartam minuit quartam non deducet.h.o.

LEX XC.

1 Trebellianice iura,an z quando in falcidia locum habeant numero 4.

2 Pecunia quam capit heres ex testamento, quando imputetur in Falcidiam.

3 Falcidie que imputantur.

5 Trebellianice,que imputantur.

6 Falcidie quare solum imputatur quod iure hereditario capitur. secus in Trebellianica.

7 Legata particularia si ab eodem herede sunt prestanda, vel communiter vniuersale,omnia imputabuntur in quartam.

9 Trebellianica,vel Falcidia q̄ possit in vna re tantum deduci.

10 Legitime que imputantur.
Accursius quando emancipauit do. Fran. volnit quod dos causa emancipationis imputaretur in quartam.

11 Falcidie.quare quod capitur extra testamentum, non imputatur,nec Trebellianice,sed legitime sic.

12 Pater si dedit filio emancipato vt computaret in quartam cedit filius cum filijs,antequam pater,an isti filij,z sic nepotes putent in quartam.
Dos data filie per patrē,an cōputetur filijs filie.ff decessit patre.z sic nepotibus.in quartam.prout fi.ie deberet imputari.
Quarte quicquid confertur imputatur.

13 Legitima filij per quos suppleatur,q̄ est relicta minus quam

14 Filius sibi imputat in legitimam,quo ad eum peruenit ex substitutione directa,vel per fideicommissum:secus si legatario esset substitutus.

15 Filius quando imputet sibi in legitimam id,quod percepit ab testatore.

In quartam. Primo loquitur de quarta fideicommissaria,de quarta Trebellianica Jhe.sed vero,redit ad primum,z de crimine quandam quartanem.z loquitur de quarta institutionis iure.z breuiter h.o.Jhe

1 cidiam imputatur ꝙ iure hereditario capitur:sed in Trebellianicam imputatur quicquid quocunqz iure iudicio debuerit

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

formiter capitur:id vero,q͛d difformiter,hoc est partim iure hereditario,partim alio capit͛,pro p͛te hereditaria tantũ imputatur. h.d. ¶ Primo opp.ad falcidiã debitã iure institutionis. Hic videtur dici,ꝙ ea,que nõ capiũtur iure legati,vel fideicõmissi,imputãtur in Falcidiã:ſ3 cõtra C.eo.l.pater filiã.in princ.Solu.ibi non capitur aliquo predictorũ iuriũ: sed nec iure hereditario, ꝙ hec lex requirit:nec ex testamẽto,ideo nõ imputatur in Falcidia. ¶ Secũdo opp.s.eo.l.cũ quo.§.fi. Sol.licet ibi non capiatur ex testamento:tamẽ disposuit testator inter viuos,hac mente,vt imputetur in quartã:⁊ hoc fuit actũ tacite,vel exp͛sse,vt ibi pater,⁊ j.de bo.lib.l.etiam si ius.§.sed ⁊ si nõ mortis. Tertio opp. s.eo.l. Nesennius. in princip. ⁊ j.eod.l. filio. vbi prelegata cõputantur in Falcidiã.Sol.Quando quis accepit a coherede p͛legatũ,licet secundũ rigorẽ iuris sibi nõ imputetur in Falcidiã,tũ de equitate doli exceptione seu replicatiõe repellitur: ⁊ ei, a quo accipitur legatũ,prodest ad Falcidiã minuẽdam,vt in cõtrarijs. ¶ Quarto opp.⁊ videtur ꝙ etiã alijs prosit,d.l.Nesenni⁹.§.plane. Solu. Non prodest alijs prelegatũ,vt minuat quartã ab eis detrahendam:sed in hoc prodest, q͛ videt͛ quartã detraxisse de legato coheredis. ¶ Quinto opp.⁊ videtur ꝙ etiã alijs prosit saltẽ pro ea parte,quã habet iure hereditario,vt j.tit.ij.l.deducta.§.numis.⁊ s.eo.l.id autẽ.ij.respon.Sol.Fateor,ꝙ qñ prelegat corpus hereditariũ,ꝙ hereditaria portio cõputatur omnibus in Falcidiã3, vt in cõtrarijs,alie portiones nõ. ¶ Sexto op.⁊ videtur ꝙ nõ por
2 tio hereditaria,ſ3 quarta hereditarie,vt s.eo.l.Titia.Sol.ib.†loquitur de Trebellianica: tñ idẽ credo debere dici in Falcidia, q͛ autem detrahit de voluntate testatoris,⁊ tunc quartã hereditarie.Aut cõtra,vel preter voluntatẽ,⁊ tunc hereditariã totã. hoc tenet glos.in versi.a coherede.s.eo.l. Nesennius.in princ.⁊ Dyn. ¶ Septimo opp.⁊ videt͛ ꝙ totũ cõputetur.l.cũ pater.in princi.s. de leg.ij.⁊ d.l.deducta.§.numis.Solu.gl.in hoc variant.Nam.s. eo.l.id autẽ in versi.pro sua parte dicit,ꝙ hoc verũ,quando capitur pecunia a coherede.q͛ tota pecunia videt͛ capi iure hereditario. Id autẽ,q͛d s.dixi,loquitur quãdo corpus hereditariũ: sed hic dicit cõtrariũ, ꝙ etiã pecunia nõ cõputetur in Falcidiã, nisi pro parte hereditaria. Tu dic f͛m Dy. ꝙ aut heredi legatur pecunia a coherede,vel a substituto,⁊ tunc tantũ pars capitur iure hereditario,⁊ ista pars imputat͛ in Falcidiã,vt hic,in text.⁊ gl.⁊ hoc cũ datur pecunia hereditaria: alias secus,vt s.eod.l.in lege Falcidia si interueniat.Aut ipsemet heres est iussus pecuniã sibi deducere,vel detrahere,⁊ tunc tota capit͛ iure hereditario.⁊ tota cadit in Falcidiã,vt in legibus cõtrarijs,⁊ l.q͛d autẽ. ¶ Octauo oppo.s.eo.l.si a me.vbi de fundo hereditario nihil imputatur in Falcidiã.Solu.Ibi nihil ex illo fundo tenebat iure hereditario: ideo,⁊c.vt ibi patet. ¶ Nono opp.s.eo.l.q͛d autẽ.in fin. Sol.Ibi testator hoc expressit. ¶ Decimo opp.ad fi.legis de l.qui fundũ. in princi.s.eo.⁊ l.si dignũ.Solu.reiectis alijs solutionibus quas glo.ponit in d.l.qui fundum,hic datur in vim conditionis, ⁊ ideo non computatur in falcidiam,in contrarijs datur nomine pretij, ⁊ ideo succedit loco rei, merito videtur habere iure hereditario, ideo imputatur in falcidiã.Sed cõtra hoc instatur, q͛ videtur ꝙ saltẽ ei,qui dat causa cõditionis implende,cõditio debeat proficere,d.l.Nesennius.⁊ d.l.filio. Solu.gl.in versi.legatarijs.hic,fatetur cõtrarium,ꝙ illi,qui dat,proficiat,alijs non. Idem videtur tenere quidã in l.qui fundũ. in prin.in ij.solu.s.eod. Sed hoc videtur contra l.si fundus legatus.s.eo. Solu.gl. ꝙ ibi debebat dari alteri heredi.Istud est diuinare.Quare dicũt alij,q͛d nec etiã danti prodest.Nec obstat dic.l. Nesennius,q͛ loquitur in legato, vel fideicõmisso,⁊ hoc tenet Cy.C. eo.l.pe.vbi gl.pe. hoc tangit. Tu potes vtranque opin.sustinere. Nã prelegata prosunt danti,ope exceptionis doli,nõ ipso iure,vt j.eo.l.filio.⁊ d.l. Nesenni⁹. Aut ergo legatarius iã habet legatũ, ⁊ conuenitur ab herede p͛pter Falcidiã,vel interdicto quorũ legatorũ,vel condictione indebiti, ⁊ repellitur exceptione doli.Sed illud,q͛d est datum causa conditionis implende,supplet Falcidiã,⁊ ita loquitur gl. hic posita, ⁊ alie similes.Aut heres ipse possidet,⁊ conuenitur,⁊ tũc potest detrahere Falcidiã.d.l.si fundus.ita loquitur alia gl. ¶ Undecimo opp.de l.in ratiõe la ij. §.tametsi ante.s.eod.Sol.ibi in eo, q͛d datur in vim modi,q͛d succedit loco rei:sicut id, q͛d datur causa pretij,vt ibi dixi. Facit q͛d not.in l.si quis seruũ s.titulo j. Ad om-
3 nium:†ergo declarationẽ sic distingue. Aut heres capit de bonis defuncti extra causam testamenti,aut ex ipso testamento. Primo casu aut propter hoc cepit expresse,vt sibi imputet in falcidiam,⁊ imputatur. vt s.eod.l.cũ quo.in fi. Aut cepit propter aliam causam,⁊ tunc secus,l.pater filiã.in prin.s.eo. Secũdo casu,quando capit ex testamento,tunc aut iure hereditario,aut iure legati,vel prelegati,aut causa cõditionis implẽde,vel ex vi modi,aut ex causa p͛tij ex iussu testatoris. ¶ Primo casu imputat͛ in falcidiam,vt hic.in prin. Sc͛do casu,aut legatur sibi a legatario, ⁊ nihil cõputat in falcidiã, quoniã nihil habet iure hereditario, vt s.eod.l.si a me.nisi quo ad ipsu3 qui dat.arg.d.l.Nesennius.s.eod.Si vero legatur a coherede,⁊ tũc aut queris quoad ipsum coheredẽ,⁊ totũ imputatur,d.l.Nesennius.⁊ j.eo.l.filio. Aut quo ad alios,⁊ tunc aut legata fuit pecunia,vel corpus nõ hereditariũ,⁊ nihil imputatur,q͛ nihil hereditario iure capitur.Aut fuit prelegata pecunia hereditaria,⁊ tũc aut ipse iuss⁹ fuit sibi retinere,vel detrahere,⁊ totũ cõputat,vt s.de lega.ij.l.cum pater.in princip. dic.§. numis.Aut coheres fuit sibi iussus dare pecuniã hereditariam,⁊ tunc sibi pro hereditaria parte cõputat, vel quartam hereditarie,vt statim dicã,⁊ s.eod.l.id autẽ.⁊ hic no.Si vero corpus hereditariũ,tunc aut detrahit falcidiã de voluntate defuncti, ⁊ cõputatur quarta hereditarie portionis.Aut contra,vel preter voluntatẽ,⁊ tũc cõputatur tota hereditaria portio,vt s.eod.l. Titia. ⁊ not.in dic.l.Nesennius. ¶ Tertio casu,quãdo capitur causa conditionis implende,⁊ tũc si quidẽ legatarius possidet,ita quod ab herede conuenitur,⁊ imputatur quoad dantem,nõ quoad alios, argu.s.eod.l.Nesenni⁹.⁊ hic no.Si vero heres possidet, ⁊ ipse cõuenitur,⁊ tunc aut fuit datũ a statulibero, ⁊ dic,vt s.eod.l.id autem.Aut ab extraneo, ⁊ tũc nullo modo imputatur in falcidiam, nec quo ad dantem,nec quo ad alios,vt hic,in fin.⁊ l.id autem.s. eo.⁊ l.si fundus legatus,⁊ quod not.C.eod.l.pe. ¶ Quarto casu, quando capitur in vim modi,⁊ imputatur in quartam, vt s.eod. l.in ratione.§.tametsi. ¶ Quinto casu,quando capitur loco pretij, tunc imputatur in falcidiam, vt s. eod. l. qui fundum. ⁊ ibi no. ⁊ l.si dignum,⁊ no.in l.ad veterani.§. j. ⁊ hoc circa falcidiam.

4 ¶ Venio. Ad sc͛dam partem,que tractat de Trebellianica.Et primo opp.†ꝙ idem sit in Trebellianica,ꝙ in falcidia,vt hic,versi.p͛ ea vero parte.⁊ s.dixi.Sol. Fateor,ꝙ quãdo corpus hereditariũ prelegatur a coherede, est idem,sed quando corpus nõ hereditarium, vel aliquid aliud,ab extraneo,tunc secus:nã in falcidiam nihil imputatur, in Trebellianicam totum,⁊ rationẽ j.videbitis.Secũdo oppo.dicitur hic, ꝙ fideicommissum datur causa conditionis implende.Contra id quod datur causa conditionis implende,nõ est legatum.l.si quis sub conditione.s.si quis omis.cau.testa. Solu. Expone secũdum Iaco.de are.fideicõmissum heredi datur,id est,heredi iniungitur ab ipso prestãdi causa,id est,cũ causa implende conditionis.scilicet,a fideicommissario. ¶ Tertio opp.de l.debitor.§.fi.j.ad Trebel.⁊ d. l.pater filiã.in princip.Solu. Ibi nõ capit ex testamẽto, ⁊ ideo nõ imputatur, nisi ob hoc fuisset datũ,l.cũ quo,§.fi.s.eo. ¶ Quarto opp.j.eod.l.acceptis.Solu.Ibi ꝙ datur causa conditionis,non erat remansurum penes heredẽ,ideo non imputatur. ¶ Quinto opp.⁊ videtur ꝙ nõ tota hereditaria,vt s.eo.l. Titia. Sol.hoc debet intelligi f͛m distin.illius legis. ¶ Sexto opp.⁊ videtur ꝙ legata data causa conditionis implende non computantur in trebellianicã,cum debeat detrahi de ipsis rebus hereditarijs,l.iubemus.in prin.C.ad Treb.Sol.gl.iij.in verbo,hereditaria parte prediũ,que est in l.filiũ quem habentẽ.C.familie ercis.in fin.glo.mag.⁊ fatetur contrarium, ⁊ dicit hanc legem, ⁊ similes in hoc hodie esse correctas, quo ad liberos primi gradus, cũ talia nõ imputentur in Trebellianicam. Ioan.de are.dicit contrarium,q͛ illa lex solũ fructũ prohibet imputari in quartã,nõ alia legata,vel data causa conditionis implende. Et hoc puto verius per finem illius legis,que vult,ꝙ statuta in illa lege non trahan-
5 tur ad alios casus. ¶ †Ut ergo ista materia circa Trebellianicam liqueat,distingue eodem modo quo in falcidia. Aut capitur extra testamentũ,⁊ idẽ q͛d s.dixi, distinguendo casus, ⁊ modos, quibus falcidia capitur extra testamentũ. Aut ex testamento, ⁊ tunc aut iure institutionis,⁊ idem. Aut iure legati,⁊ tunc aut ab extraneo,vel legatario,⁊ indistincte imputatur,vt hic:licet secus in falcidia. Aut a coherede,⁊ tunc aut pecunia,⁊ tunc totũ imputatur,vt in dic.§.numis. Aut corpus non hereditarium,⁊ imputatur,licet secus in falcidia. Aut corpus hereditariũ, ⁊ tũc idẽ ꝙ in falcidia,q͛ aut queritur de imputatione quoad ipsum coheredem,⁊ imputet totũ. Aut quoad alios fideicõmissarios,⁊ tũc aut detrahit de voluntate,aut contra voluntatẽ,l. Titia.s.eod.Si vero capit causa conditionis implẽde, ⁊ tunc aut est remansurũ penes eum,⁊ imputatur,vt hic:alias secus,vt dic.l.acceptis.Si vero capitur in pretiũ,⁊ tũc imputat͛, vt s.per easdẽ leges. Si vero
6 in vim modi,⁊ tũc idẽ per easdẽ leges. ¶ Primo quero, †que est ratio ꝙ in falcidiam imputatur, solum quod iure hereditario capiatur, ⁊ aliud in Trebellianica? Dicit hic gloss. in versi. id ei imputatur. ratio est, q͛ in falcidia grauat͛ plus heres, q͛ onera hereditaria manẽt apud eũ insolidũ,ideo releuatur, vt solum que iure hereditario capit,imputet in falcidiam, arg.l. cũ qui de iure iurand.sed in Trebellianica non sustinet onera,nisi pro parte,vt j.tit.ij.l.ij.§.fi.ideo plus grauatur. Idẽ tenet Cyn.in d.l.filiũ que3 habentem. Tu clarius dic ꝙ ratio colligitur ex verbis legis falcidie. Dicit eñ s.eod.l.j.§.j.ꝙ quarta pars hereditatis debet remanere penes heredẽ. Not.ꝙ dicit hereditatis,ex quo colligitur, ꝙ

debet habere iure hereditario,⁊ hoc tenet ibi gl.in versi. quartā. Sed Instit.de fideicōmis.here.§.sed qꝛ. vbi referūtur ista verba senatusconsulti Pegasiani, dicitur,ꝙ heres debet quartā partē retinere,non tamen dicit hereditatis: ⁊ ideo etiā si non capiatur iure hereditario,imputatur in quartā.Dices tu,ille tex.facit cōtra,qꝛ dicit,perinde,⁊c.atqꝫ ex lege falcidia.Respō.illd perinde, denotat similitudinē,sed nō per omnia,qꝛ quarta vbiqꝫ detrahitur,sed nō eodē modo.Simile ĩ.de recept.l.j. Et si queris quare in l.falcidia fuit positum verbum,hereditatis,in senatusconsulto
7 non,tūc procedit ratio gl. ¶ †Secundo quero,quid si ab eodem herede sunt prestāda legata particularia,⁊ fideicōmissum vniuersale, quod potest esse,vt ĩ.titu.ij.l. Marcellus. §. idem Pomponius.qualiter fiet ista cōputatio in quartam? Breuiter quātum ad fideicōmissum omnia computabūtur,nec hoc proderit legatarijs,vt minor quarta detrahatur, sed proderit vt a fideicōmissario quarta detracta videatur,sicut dicim⁹ in simili.s.eod.l.Ne-
8 sennius. §.j.¶ Tertio,†que est ratio differentie inter corpus hereditarium,⁊ pecun.ã vel corpus nō hereditariū? Respon.pecunia tota potest dici percepta de parte hereditaria,qꝛ nō est in corpore hereditario,dic.§.nummis.vel inter corpus hereditariū, ⁊ nō hereditariū.est ratio,ne in eadē re diuerso iure habeat quartam, l.eum qui edes.de vsucap.ita dicunt gl.⁊ Azo, in sum. C.eodē, ⁊ est hec ratio, licet sit satis debilis, tū non video modo meliorem.
a ¶ Quarto[a] quero,†vtrū falcidia,vel trebellianica possit detrahi
9 in vna re? Gl.⁊ doc.ꝙ non.C.eod.l.ij. Tu dic clarius,aut queris an possit deduci in vna re a volētibus,⁊ potest, vt s.de leg.j.l.potest.⁊ s.deposi.l.j.§.si conueniat.Et ita intelligunt quidā dic.l.filium quē habentē.C.famil.erciscun.⁊ ita no.ibi in gl.in verb.percepit que incipit,scilicet,destinatione.ibi,alij dicūt,soluitur a volentibus,⁊ volenti,⁊c.Aut queris de necessitate,⁊ tunc aut queris in qua re debetur in quarta,aut in qua re detrahatur tēpore diuisionis.Primo casu, regula est, ꝙ deducit̃ de qualibet re pro indiuiso,l.Plautius,⁊ l.lineā margaritarum. s.eod. ⁊ l.ij.C. eod. Secūdo casu,aut testator aliquid legauit,vel alio modo concessit quod debeat imputari in quartā,⁊ illud pri⁹ imputatur,vt s.e.l. quod autē,⁊ l.cū quo.§.fin. ⁊ l.querebatur.§.fin.⁊ hoc prout de Trebellianica loquitur, Si vero nihil relinquit, tunc aut heres percepit fructus iudicio testatoris,⁊ illos pri⁹ imputare in quartam cogitur,vt s.eo l.qd de bonis.§.fructus.Nec obstat ĩ.tit.ij.l. ita tamen.§.heres ex asse,vt ibi dixi.Aut nullos fructus pcepit, ⁊ tunc aut heres aliquid de hereditate alienauit,⁊ illud prius sibi cōputat in quartam,C.cōmunia de leg.auth.res que.⁊ ĩ.tit.j.l. Marcellus.§.res,⁊ ibi not.qd tenet Azo,in sum.C.ad Trebel.⁊ etiam Dyn.Aut nihil vendidit, ⁊ tunc aut testator vni concesserat aliquam rem habere in peculium, ⁊ illam potest sibi retinere, aduersario inuito, l.filium quem habentem. secundum lectu.antiq.que in hoc vera est,vt officio iudicis, in diuisione illa res assignetur filio,vt quē testator predilexit in illa re ĩ vita,presumptio est ꝙ predilexit in morte,arg.l.penul.s.de ali.⁊ cib.leg.⁊ ne fiat separatio eius possessionis,quam coluit,⁊ meliorauit,arg.l.iij.C.de allu.⁊ palu. Aut nihil concessit in vita nec in morte, ⁊ tunc si res sunt indiuisibiles,potest in vna re deduci,vt s.eod.l.sed si non seruus.⁊ l.lex Falcidia si interueniat.⁊ l.si fundus mihi.cum si.Aut omnes sunt diuisibiles, ⁊ tunc deducetur in vna,vel duabus rebus, ne patrimonium comminuatur : ⁊ hoc iudicis officio, l.potest.s. de leg.j.⁊ C. quando ⁊ quibus quarta pars debeatur l.ij.
b ¶ **Venio.** [b]Ad quartā debitā iure nature, ⁊ breuiter,
10 †aut aliquid capitur extra patrimonium defuncti, ⁊ nullo modo in illa quarta imputatur,l. scimus.§. repletionē.C.de inoffic.test.Aut capit̃ ex defuncti patrimonio,⁊ tunc aut iudicio testatoris,⁊ computatur in quartam quocunqꝫ iure habeat,siue iure hereditario,siue iure legati,vel in vim modi, vel alio modo capiatur, computatur, l.quoniā nouella.C.de inoffic. test.Et pro hoc facit qd habuistis in l.etiā.§.pe.in fi.ĩ.de bo.lib. dummodo aliquid iure institutionis habeat , vt in auth.vt cum de appel.cog.§.aliud quoqꝫ capitulū.⁊ in authē.de trien.⁊ semis. §.j.Aut capit̃ inter viuos,⁊ tūc aut est datio ob causam, vt dos, ⁊ donatio propter nuptias,vel datū causa militie,⁊ tūc illud imputatur in quartā,l.quoniam nouella.C.de inoffi.testa.⁊ l.omni-
c modo.§.fi.eo.tit.Si vero est donatio simplex[c] tūc aduerte,si quidem tēpore facte donationis,⁊ perfecte voluit in vita,⁊ tunc non computatur in quartā,nisi sit dictū.vt si datur filio emancipationis causa,l.si quādo.§.fin.C. de inoffi.testa.⁊ ita fecit do. Accur. quando dom.Franc.emācipauit,qꝛ fuit dictū expresse,vt in Falcidiā imputaret.Et pro hoc habes tex.in l.etiā. versi.sed ⁊ si non mortis.ĩ.de bon.lib.Idē dicerē si esset facta donatio filio in potestate propter merita precedētia,nā tunc statim valeret donatio, ⁊ istud percipit tanquā aduentitium,vt gl.no.in authen. vnde si parens.C.de inoffic.testa.Probo per rationē, illud qd filius querit ex persona,sua,est aduētitium l.cum oportet.§.j.C.de bon.que lib.Sed istud datur filio ob merita precedētia,⁊ habet ex op suis.⁊ sic est aduentitiū , ⁊ aduētitia in quartam non imput l.fi.C.de col.⁊ l.scim⁹.§.repletionē.C.de inoffic.testa.licet dam gl.que est in l.si donatione. C.de col.que vult, ꝙ nō val continenti,tamen nō dicit verū,vt ibi dixi. Si vero donatio tenuit ab initio,sed fuit morte confirmata,tunc in quartā im tatur.Hic est casus not.in l.filiū quē habentē.C.famil.ercisc cundum lect.Azo.⁊ probatur in dic.l.etiam in versic.sed ⁊ si mortis.Idē puto si in peculio esset cōcessum,d.l.filiū quem ha tem.scđm aliam lectu.⁊ d.l.si donatione.C.de colla.¶ Iuxta
11 dicta†formo q.⁊ primo videamus rationē,que est ratio ꝙ id extra testamentū capitur,in Trebellianicam quartam non im tatur,l.pater filiā.in prin.s.eo.⁊ in debita iure nature sic, vt dixi supra?Et ratio est,qꝛ Falcidia, ⁊ Trebellianica detra tur occasione testamenti,ideo in eā non imputatur,nisi quod nit ex testamēto:debita iure nature venit extrinsecus,ideo imputatur qd extrinsecus venit. Et hoc habes in alijs que debētur ex alijs dispositionib⁹,vel iure,vel statuto ri vel viro ex forma statutorū,si aliquid debeatur, tūc cōputa sibi quicquid extrinsecus venit,vt in auth.preterea.C.vnde vi vxor. Ego dixi.s.ꝙ donatio facta filio emācipato nō imputa nisi sit dictū:quero quid si fuit dictū,dedit,⁊ donauit filio pato in premiū emancipationis, ⁊ pro parte sua nō ꝙ in quartam imputetur ? Dicam in l.peto.in prin
12 ¶ †Quero de vna q.[d] que me multū facit dubitare
d facto,sed hac nocte fui imaginatus: Fuit datū filio ema vt cōputaret in quartā,sed filius decessit antequā pater, filijs suis heredibus,⁊ nepotibus patris sui,an ipsis nepotib
* putet̃ in quartā?quid dices? Formo aliā q.* ⁊ dicā de ista quam dicā,bis vidi de facto,⁊ consului.Filia decedit ante quā pa ter,relictis filijs,an dos data filie,filijs eius cōputet̃ in quarta prout filie deberet ĩputari?In veritate multi aduocati, ⁊ ali doc.consuluerūt ꝙ nō,⁊ mouebantur per rationē cōmunem.vt l. scimus.§.repletionem.C.de inoffic.test,cum Falcidia iure nature non debet deduci,nisi de substantia patris, vt ibi:sed isti filij habent istam dotem ab auo eorum:sed habent a matre:ideo debet cōputari,qꝛ exiuit patrimoniū patris ipso iure.l.pater filiā.
e in princ.s.eo. Breuiter consului [e]contrariū, ⁊ hodie consulerem. Istud pbatur per l.illā.C.de colla.§.fi.vbi dicitur expresse inter ꝙ dos data matri.debet a filijs cōferri. Sed ad illā legem respon debatur, ꝙ nō sequitur ꝙ quicquid cōfertur,in quartam impu tetur.Ego dixi,ꝙ confertur,d.l.illā.⁊ in quartā imputatur per l. quoniam nouella.C.de inoffic.testa.vbi dicitur,eodē modo quo confertur,eodē modo in quartā imputatur. Nec reperio legem que dicat contrariū.in l.quoniā.dicit tex.dos ti in quartā imputetur,nō dicit cui,vel sibi,vel filijs suis. Preterea,hec probabā per l.omnimodo.in fin.C.de inoffi.testa.vbi nō requirit tex.ꝙ habeat a patre , sed occasione eius ꝙ patris lucretur. Preterea,ꝙ istud sit profectitiū,⁊ de bonis patris fectum.probo,Aduētitia nō cōferuntur,l.fi.de col.sed talis dos a nepotibus cōfertur,vt l.illam.ergo nō est aduētitia. Preterea aduertatis ad rationē difficilem,cui non potest responderi, hanc me fundaui. Aduersarius dicit, ꝙ illi nepotes habēt illa dotem iure hereditario,tanquā heredes filie, ex persona matr non ab auo:probo,ꝙ istud est falsum.scđm tēpora hodierna. lussa.in profectitijs non habet heredē,l.j.⁊ ij.ĩ.de cast.pecu dote expresse not.in l.nupta.s.solu.matrimon.in gl.in versi. ferit.⁊ l.filie mee.eo.tit.⁊ Azo ĩ sum.solu.matrimo.circa fi. in corpore de heredi.ab intesta.§.j.in ṽs.si quis igitur.⁊ qua filia decedit in matrimōio cū liberis,debet reuerti dos ad pa l.dos a patre.C.sol.matri.de cōsuetudine tamē remanet apud rum.Cōsuetudo ergo nō facit illos filios heredes matris. dos nō erat matris,nec matris esse debebat.Sed quid facit co suetudo?Certe aufert ab auo imediate, ⁊ illis nepotib⁹ dat. paret ergo qd isti nepotes nō habent ex psona filie,sed ab auo persona ipsius aui:merito debet imputari in quartā,dicta l.quo niam nouella.etiā tetigi in l.post dotē.⁊ ibi dixi supra solu.matri monio.Sed si poneremus qd pater fuerat sibi stipulatus in casum tantū,ita qd in alio casu existentiū liberorum mulier po set habere heredē,secundum qd no.in l.post dotem,⁊ ibi dixi mus in questione precedenti,vtrum onus imputandi in quartam
f ipsi defuncto datū,trāseat ad filios cū suo onere:dubito[f] alias
13 cam. ¶ †Quero,si aliquid est relictū filio minus quarta . debet
g quidē suppleri ista quarta , p quos debet suppleri[g] ista quarta, an per heredē,vel per legatarios qui possident res hereditarias pro rata? Videt̃ velle tex.qd illud supplementum fiat tam ab heredibus quā a legatarijs.l.si ex patronis.⁊ l.si libertus.§.libert ĩ.de bon.liber.⁊ istud impēdi ius erat in patrimōio patroni,quo ut in debito iure nature est hodie.l.si ex patronis.in pnc.eo.tit. contrarium videtur in auth.vt cum de appel.cog.§.ceterum

dici

dicit impleri ab heredibus. Sed aduertendum est qđ ibi dicit, ab heredibus impleri, secundū alias nostras leges, sed lex C. non exprimit, qđ hoc fiat ab heredib⁹, sed simpliciter suppletionē fieri, imo magis videtur innuere a quolibet legatario, pro rata. Nā l. scim⁹. §. repletionē. dicit hoc debere fieri ex ipsis rebus, ex substātia defuncti, z sic videtur quod sit onus reale. Illud ergo qđ ter. in d. §. ceterū. dicit hoc sē̄m nostras leges, intelligitur secūdum
14 dic. l. si libertus §. libertus. ¶ Sed quero † an illud qđ ex substitutione ad filium peruenit, sibi computetur in legitimā? Ter. videtur qđ non, in dic. l. scimus §. repletionem. Sed vic, qđ si quidē substitutus est quis legatario, tunc illud quod habet ex illa substitutione, non computatur in legitimam. vt ibi sentit gl. Aut est substitutus heredi directo, vel per fideicommissum, z tunc illud imputatur, quia ab ipso imitio de eo quod relinquitur, ab herede deducitur omne grauamen, z omnis conditio. l. quoniam in priorib⁹. C. de in offic. testa. ¶ Sed quid de eo qđ ei, qui potest petere supplementum, obuenerit ab intestato. vt puta, succedit legata
15 rio, vel heredi? Respon. ad non computatur † in legitimam, nisi ea tenus, quatenus ille, cui succedit, tenebatur supplere. cum aduentitio iure capiat. d. §. repletionem. argu. §. de legat. iij. l. si fuerit. §. j. z §. cod. l. qui fundum. §. qui filios.

ADDITIONES.

a ¶ Quarto. Adde an Trebellianica possit in vna re deduci, vltra Alex. Bal. consi. clxxxvij. iij. lib. z ibi quid de legitima, z quid si bona sunt alienata, an in alienatis computari debeant, z an legitima in vna re deduci possit, vide Bal. consi. lxxxvj. j. lib. z consi. cccclvj. iiij. lib. z consil. clxij. iij. lib. vbi firmat quod hic dicit Alexand. qđ filio non debetur legitima in bonis legatis.

b ¶ Demo. Adde vltra Alexā. que cōputentur filio in legitimam. Bal. consi. cclxvij. j. lib. Aug. consi. cj. z cxxxj. z lxxv. z per Paul. de Cast. cōs. ccxxxiij. z an donatio facta per patrē filio imputetur in legitimā. vide Paul. de Cast. consi. ccj. Abb. consi. cxvi. z Paul. de Cast. cōs. cccxx. z per Alex. in cōs. viij. in ij. vol. z ibi alleg. concordā tes dicit cōem opin. esse, qđ non imputatur nisi exprēsse dicatur.

c POMA. ¶ Si vero est donatio simplex. Vide Anch. consil. viij. incip. visis. in prin. in ij. vol. z in l. illud, in glo. in versic. hec autem. C. de col. z consil. xxxj. in princ. in iij. volu.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Formo aliam qnest. Vide late Alexā. consi. xxiij. in j. dubio volum. j.

d ¶ Quero de vna questio. Adde vltra Alexand. an dos data filie computetur in legitimam nepotibus. Paul. de cast. consil. cxxiij. Bald. consil. lxxiij. z cclx. j. lib. Pet. de Anc. consil. cccvj. IO. FR. RV. ¶ Adde Paul. de Castr. in l. si alienam. in princip. ff. de dona. causa mor.

e POMA. ¶ Breuiter consului contrarium. Vide Anc. in consil. cccxvj. inci. do. Bart. ibi vide Ancha. consil. cccl xvj. incip. ex themate presuppositō. circa me. versicu. an autem cōputare debeat, z vide Cum. consil. iij. in j. vol. Barb. consil. xl. in ij. vol.

f POMA. ¶ Dubio. Vide Alexand. consil. xxiij. incip. visis dubijs. versic. sed circa hoc est videndum in vol. j. Anc. consil. clxiij. inci. visis diligenter verbis testamenti. per totum, maxime in versic. non obstit. opinio. Bartol.

g ¶ Suppleri. Adde per quos debet suppleri legitima, vltra Alex. Bartol. consil. xxxiij. incip. factum tale. z ibi quid computetur in legitima. Paul. de Cast. consil. cclvj. Angel. consi. cxxxj.

LEX XCII.

1 ☞ Conditionis implende causa datum minuit Trebellianicam si remanet, apud heredes.

Rogatus de restituendo vt heres, retinet Falcidiam.

ACceptis. Si heres non grauatur, vt heres, sed vt alius commodum sentiens, falcidia non deducetur. h. d. In ter. ibi, mortem suam, scilicet legatarij. Not. † qđ datum causa conditionis implende, ita demum minuit Trebellianicam si interim apud heredem retinet. Item ille qui rogatus est de restituendo, ita demum retinet falcidiam si vt heres rogatur, vt hic j. titul. ij. l. mulier. §. fin. Item not. qđ acceptis, intelligitur de herede vt hic, in fin. z l. si seruum. §. qui margaritam. §. de leg. j.

LEX XCIII.

IIlio, z filia. Prelegata non imputantur in Falcidiam, nisi quo ad eū, a quo percipiuntur. hoc dicit, z not. hanc l. bene.

LEX XCIIII.

1 ☞ Heres quod habet a defuncto, computatur in bonis.
2 Coniunctio aduersatiua inducit coniunctionem verbalem.
3 Maritus quando teneatur ad restitutionem fructuum, z bonorum, que sunt extra dotem.
4 Oliua fructus industrialis est.

MAritus vxoris. Istud est nota. princip. Quod † heres habet a defuncto, computatur in bonis. h. d. in materia l. re coniuncti. ¶ † Quero, an coniunctio aduersatiua inducat confectionem verbalem, z hoc videtur poni in ter. ibi, duas autem. &c. Vi
a detur hic, qđ maritus teneatur ad restitutionem a fructuum. z bo
b norum, que obuenerunt extra dotem. Oppo. C. de pac. b cōuen. l. vlt. Bl. ibi z hic soluit, qđ hic in sorte, ibi in vsuris. Aliter intelligitur, qđ hic de naturalib⁹, ibi de industrialib⁹. Mar. Sili. alias de Fano disputauit vnā questio. z in cōtrario semper recitaui, z
3 dicit: † Aut fructus percepti erāt, z debent heredi mulieris restituti, l. si stipulata. §. de do. int. vi. z vxo. Aut sunt consumpti, z tunc aut percepti cōtra voluntatē defuncte, z maritus debet restituere, vt l. de his. C. de do. inter vir. z vxo. Aut percpit voluntate defuncte, z tūc aut sunt fructus industriales, z maritus lucraf. d. l. vltim. cum gl. C. de pact. conuen. Non obstat ista lex, quia tenetur reddere rationem, licet fructus sint consumpti. Si vero sunt fructus naturales magni, z tūc tenetur maritus restituere inqui
* tū est locupletior, l. si stipulata. §. j. §. de dona. iter vir. z vxo. Aut
* sunt parui, z non tenetur * restituere, l. si id qđ. §. j. z l. vt rum. §. de dona. int. vir. z vxo. z l. omnino §. de impēn. Habui consulere hic,
4 vtrum † oliua sit fructus naturalis, vel industrialis. Et habes casum, qđ est industrialis. §. de rei vendica. l. antepen.

ADDITIONES

a ¶ Restitutionem. An maritus teneatur ad restitutionem bonorum paraphernalium, z fructuum bonorum, que extra dotem obuenerunt vxori. vide late Paul. de Cast. consil. clxxxj. incip. super primo reperio diuersas opin. z vide Rom. consi. cccxciij. vbi ponit an stante statuto qđ mulier non possit se obligare nisi seruata certa solennitate possit virum liberare de fructibus bonorum obuenientium extra dotem.

b AND. BAR ¶ Oppo. C. de pac. Et de his paraphernalibus vide que remisi ad Bal. in l. fi. C. de pac. z vide Bal. in c. ij. de fra. de no. bene. inue. z in l. vbi adhuc. C. de iure do. ad fi. z in cap. pe. de consue. z vide Bart. in consi. xx. incip. an venditio. vbi consuluit in istis paraphernalibus. Bal. in l. si viua matre. C. de bon. mat. Paul. de Cast. in consil. cxc. Ab. z alios in cap. cōstitutis. de prōcu. z vide Bart. in consil. suo cxlvij. incip. maritus habens vxorem dotatam. z in consi. cclxx. in ip. Titius habens vxorem. &c.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Et non tenetur. Circa hoc vide multas remissiones per Alex. consi. xlij. in princ. volum. j.

1 ☞ Reus edit actori ad replicationem fundandam.
2 Discussio bonorum quādo fit, not ☞ rius potest cogi vt exhibeat instrumentum. ex quo probatur debitum de quo sit discussio.

1 §. Post aditam. Reus tenetur † edere rationem actori ad replicationem fundādam. h. d. Et glo. alleg. istum ter. ad illud quod summaui tibi in l. fin. C. de eden. z Bul. de Cu. in l. j. §. edenda sunt omnia. §. de edē. Jac. Butr. responder. qđ hic non editur vt instrumentum, sed vt
2 corpus hereditarium. ipse potest dicere quicquid vult. † Ho. quādo fit bonorum discussio. potest cogi notarius vt exhibeat instrumentum. ex quo probatur debitum illud de quo fit excussio. plene in l. finali. C. de eden.

TITVLVS. III.

Si cui plus, quam per legem Falcidiam.

LEX I.

SI cui plus quam licuerit. § Cum dicitur. Bene bene menti gl. in verb. cēteris. que incip. fic C. dicam alias ad quid sit mentio tenenda.

a §. Hec verba. a Verbum amplius, quandoq; totū cōtinet. h. d. Ho. de dictione, amplius, de qua habetis C. de her. d. instit. l. ij. Oppon. de authen. sed cum testator. C. ad l. falcid. Solu. Ibi secundum iura nouella. vbi inuentario non facto, tenetur ad totum: hic secundum iura vetera, secundum, que non tenetur vltra vires hereditarias.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hec verba. Vide Bartol. in l. si seruus legatus. §. si ita scriptum. de lega. j.

1 ☞ Filius de restituendo grauatus an detrahat duas quartas.

§. Interdum. Iste est not. §. z mentio tenēdus. h. d.
1 Ibi in alio iure heres quartā detrahit, cessat Falcidia, vel aliter. Nō debēt detrahi due quarte. Bl. inducit iar. ad q. † filius institutus. z de restituēdo grauatus nō

detrahit duas quartas, z vide glo. in verb. illius legis que incip.
a pretorie, ꝛc. ibi, idē ergo, ꝛc. istū passum nunquā examinauī vobis, nec modo examinabo, qz est decisum per decretalem. Glo. nostre tangūt in l. in ratione. §. qđ vulgo. s. tit. j. z l. Papinianus. §. memminisse. s. de inoffi. testa. z l. quanquā. C. ad l. fal. z gl. videtur tenere q̄ instit̄utus, z rogatus de restituendo pure, non detrahit duas quartas. sed rogatus de restituēdo sub cōditione detrahit duas, z hoc est cononizatū extra de testa. c. Raynutius, z c. Raynaldus. Gl. in §. si quis autem non implens. in authē. de heredi. z falcid. dicit, aut est instit̄utus pure, z non detrahit duas: aut est instit̄utus sub conditione, z detrahit duas. Doc. tractant in d. l. quanquam. z Jac. de Bel. in §. quamobrem. in authē. de restit. z ea que parit. Communiter tenentur ille decretales, licet secundum puncta iuris nostri, non possit nisi vnam detrahere.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Examinaui. Per Bald. in authen. res que in vl. col. C. com. de leg. Adde que posui in §. quod vulgo. z Ro. cons. ccvj.

LEX II.

Etiam si quanti ea res sit. Opp. debitor generis no liberat̄ interitu, vt l. incendium. C. si cert. pet. z l. in ratione. §. diligenter. s. tit. j. Sol. Dy. q̄ hic tenetur ad genus respectu speciei, ideo liberatur interitu. l. si ad liberatū. §. j. s. de nor. z l. Titie. §. fin. s. de leg. j. z l. quidam. §. si tibi. eod. tit.

LEX III.

Si si dolo ipsius aliquid.

§. Quoties futurum. In text. ibi. dies superest, z conditio extitit eo casu. quo fuit relictum sub conditione, z in diem, dicemus si facta estimatione illa appareat locum esse Falcidie.

1 ¶ Legata minuta que dicantur, arbitrio iudicis relinquitur.
2 Legatarius cui legata sunt minuta alimenta, licet non satisdet, tamen cauere debet.

§. Quamuis. In legatis minutis causa alimētorū nō prestatur cautio. h. d. Pro declaratione reuoco in dubiū, an pro legatis minutis debeat prestari satisdatio. Quidā dicūt, q̄ non. Veritas est, q̄ iste §. loquitur in le-
1 gatis minutis causa alimētorū. z istud omnes tenēt. ¶ + Quero, que dicātur legata minuta? Dicunt quidā, illa, que sunt vsque ad x. aureos: sed iste §. non dicit hoc. Alij dicunt vsque ad duos. l. si oleum. in fi. cū l. seq. s. de dol. Alij dicūt aliter, vt in auth. nisi. C. de sent. ex breui. recitā. Jac. de Are. dicit sup ista gl. q̄ in illa authē. nisi, stādū est consuetudini. in aliis statur arbitrio iudicātis. cum non reperiat̄ determinatū. l. j. ff. s. de iure deli. z §. de bo. aut. iud. poss. l. in vēditione. §. j. z l. certo gūri. §. j. de ser. rust. p. d. Que est ratio quare nō prestat̄ satisdatio in alimētis? Dic vt in gl. ¶ Que
2 rit gl. hic dicit, + q̄ nō debet satisdare, ſz an cauere? dicit q̄ sic. l. ij. §. sed z si dubitet. s. de iud. Habes tex. in l. trib⁹. de vsufru. earum re. que vsu cōsu. habes in l. filio. vt leg. no. cēue. z qđ no. p Dyn. §.
a in. sol. sup rub. ¶ Quero, a qñ interponitur ista cautio. an cū pe-
3 na, vel sine pena? Et gl. dicit, forte sub pena, cū nō sit difficile. Et tene mēti istam gl. Cōtrariū videtur sentire gl. in l. ij. in fi. §. qui satisdare cog. z l. fi. §. de pacto. stipula. Possumus saluare istam gl. q̄ hic loquitur eo casu, quo remittitur sibi satisdatio fideiussorum. Ille gl. loquuntur, qñ fideiussores tenentur dare. Habes aliam gloss. de hoc in l. vij. in fi. s. de alie. iud. mu. cau. fa. vbi est gl. q̄ sub pena tenetur promittere. Glo. signat contraria z non soluit. Vide eam, que incipit, in quibus in fi. Sol. Hic speciale fauore alimentorum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quero. Adde bar. z qđ ibi dixi in d. l. si. de pto. stipu.

§. Si legatarius. Ibi itē si ipse. Opp. de l. si vendideris. de euic. vbi dicitur, q̄ si aliquis eunicat sibimet. nō cōmittitur stipulatio: h̄ e dicitur cōtrarium. Et gl. assignat pro contrario. z est contra. z vide gloss. in verb. sibi eucerit, que incipit, id est ipsemet. Solu. q̄ ibi loquitur in stipulatione duple, que est penalis, z odiosa, ideo non cōmittitur, nisi vere euincatur: hic cōmittitur, qz cōtinet simplū tantum.

§. Quesitum. Opp. de l. si duo §. fi. s. de arbit. Solu. vt in glo. z dic vt dixi in l. si sic, infra de verborū obligationibus.

LEX IIII.

1 ¶ Cautio pro minis illatis, vt prestetur, statur arbitrio iudicis.

a
1 **Hec autem satisdatio.** a Ista lex pre- stat arg. + q̄ propter minas factas ab vno, non debet prestari cautio, z determinatur per istum text. quia aut sunt mine illusorie, aut non, z statur arbitrio iudicis. Gloss. est C. quod met. causa l. metum super verb. iactationibus. per Bul. de cun. l. illicitas. §. ne potentiores. s. de offi. presid.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hec autem satisdatio. Et vide q̄ per hanc l. publi- questio. decidit Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. de verb. obliga. in vlti. Brocardo. Utrum autem mine indicant metum, vide in dic. l. metum. z Bar. in l. famosi. ad l. Jul. ma- etiam Jmo. in l. ij. §. q̄ si in patris, solu. matrim.

§. Si duoex testamento. Opp. de l. cum heredi- de excep. rei iu. Sol. gl. hic, q̄ ibi erat contentio inter instit̄utum: hic inter duos instit̄utos, ꝛc. Vide gl. in verb. z substitutum: hic inter duos instit̄utos, ꝛc. vbi gl. dicent que incip. id est, se esse, ꝛc. vbi gl. ibi, lex tamen. ꝛc. Et non videtur esse vera, nec ista cautio debet habere locū, q̄ iudicia silebant propter petitionem hereditatis. ergo legati poterat peti, z sic cautio non debet interpon. Breuiter istud debet declarari, per l. si testamentum. cum gl. de pri- Vel soluat legatum heres, vel opponat exceptionem. ꝛc. fic est intellectus verus, z absolutus. Ad contrariū q̄ me possunt peti legata, vt hic: si vult heres exceptionem re poteſt, vt ibi: si vult solvere, z petere cautionem. Hodie tamen istud corrigitur, per l. fi. C. de peti. here.

§. Hec cautio. Ista cautio debet prestari recipientis interest. h. d. tradat, z certe non, ratione que sequitur.

LEX V.

Videamus. Legatarius debet cauere fideicōmissarius legatario fideicōmissarius heredi causa euitandi circuitus. In text. ibi. sufficiet. hic, respond. ibi esse, id est, legatarium cauere debere, ac si non esset fideicommissarius granutus ad verſic. sed z legatario. vt intelligatis istum versic. cozdari de eo quod habuistis in l. penales. in fi. ꝛc. Opp. de l. liberto. §. j. de annu. lega. Breuiter gloss. solut. z bene.

LEX VI.

1 ¶ Satisdatio remittitur ei, qui non potest satisdare.
2 Satisdatio quandoque exigitur timore future paupertatis.
1 **Cum non facile.** + Et qui non potest satisdatio. h. d. ¶ Opp. z videtur q̄ paupertas sit causa non solut. Respō. + Quādoq̄ propter paupertatem remittur
a satisdatio, a quandoq̄ exigitur, z hic exigitur timore future pau- pertatis. z si esset certum. legatarium semper esse dubium re staretur, vt s. eod. l. nisi dolo. Item sciendum. Scio q̄ ego non potest prestare, an sit repellendus. z tunc autē tutor ad ministratione rei aliene, z repellitur propter paupertatem. vt d. l. de creationibus. Aut de administratione pupilli tur creatur, z tunc non repellitur vt hic. ¶ Oppon. contrarium non prosit. l. Predius. de incen. ruin. naū. Die plene vt dixi. declinandam. C. de episcop. z cler. ¶ Quero, quid si bona debitoris postulatur? Dic vt in gloss. z bene.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Satisdatio. An pauperi qui non potest. remitter satisdatio, vide plene per gl. Bart. z Bald. in l. fin. C. de vsu

LEX VII.

1 ¶ Executor legatarius non tenetur cauere.
2 Executor merus non tenetur cauere, nisi post testamentum ctum ceperit esse non soluendo.
3 Legatarius, vel minister nudus quā cautionē teneat prest
4 Executor testamentarius an habeat aliquam actionem.
5 Executor an bene, vel male distribuat, quando iuramentū p berur, z quando per testes.

a **Dius Pius.** a Ista est bona lex. z glo. ibi vno modo, ego legam alicui do. z erit sine tot contrarijs. z lec. Bono per l. pecuniā de ali. lega. vbi debet remanere penes istum ministrū. z ideo debet cauere, z secundum hoc loquitur in legatario, nō in mi- ministro, z gl. legit aliter, z h. d. Verus executor nō tenetur redi cauere h. d. Opp. de l. ij. §. debebit. s. de ali. lega. Bl. respon- det, ibi loquit in executore dato ab herede, vel a iudice: hic in
1 stamento. Sed certe etiā + executor legatarius non tenetur re. l. nulli. C. de epis. z cle. tene mēti istud. Contra istud opp. berto. §. largius. in fi. §. de annu. leg. Ille est ter. qui bene dicit.
2 istam legē. Sol. Marus + executor nō tenetur cauere. nisi post
b stamētum factū ceperit esse nō soluēdo, vt in cōtrario. ¶ Opp. de l. si pluribus. in pri. §. de leg. j. z l. quidā. §. pen. eod. tit. vbi executores debent satisdare. Dyn. in d. §. pluribus. Sol. q̄ quitur in executore, qui a defuncto sensit cōmodum, ideo tenetur cauere: hic a defuncto. q̄ cōmodum non sensit. ¶ Et pro decisa
3 tione materie plene distingue, + q̄ triplex est cautio. Quedam

cautio cessantiũ partes reddi. Quedã de cõseruando indemnẽ. Quedã est cautio de implendo onere iniũcto. Circa primam cautionem dic, Aut est legatarius, z nõ tenetur satisdare, l. pecunie. in prin. §. de aliẽ. leg. z hoc fm primam lectu. quam posui. Aut est
c minister, non tamen nudus, z cogitur cauere, [b] d. l. pecunie. ij. responsi. nõ tamen satisdare, cũ eius fides sit electa a testatore, l. firmio. §. j. quando dies leg. ced. aut est executor merus, z nõ cogitur cauere, nec satisdare, vt hic. Circa secundã, z tertiã cautionẽ dic, Aut est legatarius z cogit satisdare, l. si tibi. §. de lega. iij. z l. quibus. §. fi. de cõdi. z demonstra. Aut est minister. z tũc, si nõ est nudus, cogitur cauere, nõ satisdare, vt §. de leg. j. l. si pluribus. z dic. l. firmo. §. j. Nec ob. §. de lega. j. l. quidã. §. pen. qz. ibi loquit de satisdatione, que prestatur ex illo tit. vt lega. no. ca. nõ de ea, quã prestat vt executor. Predicta vera, nisi sit effectus minus soluẽdo, vt j. proxi. dicã. Si vero est nudus minister, tunc aut post factũ testamentum effectus est minus idoneus, z satisdat, alias non satisdat, nec cauet, sed potest ei simpliciter solui. l. liberto. §. largius. de
4 annu. lega. Predicta vera [a] de executore testamẽtario. De legitimo, z datuo dic vt §. dixi. ¶ Itẽ si dubites qualiter cognoscatur legatarius ab executore, z executor merus a nõ mero, vide q dixi in l. pecunie. de alimẽ. lega. z plen[a] in l. si quis Titio. §. de leg. ij.
¶ Itẽ nota, q eo casu, quo executor debet cauere, vel satisdare, si heres sibi soluit nõ exacta cautione, vel satisdatione, adhuc tenetur legatari[us], dic. l. firmio. §. j. ¶ †Quero, an isti executores habeant aliquam actionẽ? Item an portio deficiens, &c. Dicit glo. in
f dic. l. si quis Titio. §. de lega. iij. z ibi dicã. ¶ Quero, quid est dubium, an bene distribuat, vel nõ? Et glo. dicit, q stat iuramento. [d] Et facit quod not. in l. scimus. §. in computatione. C. de iur.
d deliber. Lyn. [c] in l. id quod pauperibus, in viij. queſt. C. de episc. z cleri. determinauit secundum Pet. z dicit, q istud debet intelligi verum in legatis minutis, sed in his que bene possunt probari per testes, vt sunt magna facta, tunc per testes debent probari.

ADDITIONES

a ¶ Diuus pius. Pro concordia, aduerte q nõ adstringitur executor testamentarius ad fideiubendum cuius fidem testator secutus est. Ita Bar. in hac l. diuus. Sed contrarium alleg. tenere in l. iij. ff. de alt. leg. per dom. Jason. in l. Firmio. §. cum ab heredibus. ff. quando dies leg. ce. z nõ soluit. Sed plures soluti. dat ipse Bartol. in oppos. suis, z in distinc. z satis clare loquitur.
b ALEX. ¶ Oppon. z vide Bal. z Imo. ibi.
c ALEX. ¶ Cauere. Vide p Joã. And. in tit. de instr. edi. §. nũc ali qua. in Spe. quẽ in hoc sequitur Pet. de Ancha. in cle. j. de testa. z ponit Joã. And. in addi. que incip. Alber. Baleo. in versi. item nota, q eo casu, &c. si heres soluit executori, an sit liberat[us]. Adde Joã. And. in tit. de instr. edi. §. nũc vero aliqua. ff. sed an debitor.
d ALEX. ¶ Juramẽto. Et vide sing. Bal. in l. j. in vltim. col. C. de edẽ. z qualiter probat quis se sic expẽdisse, vide p Bal. in l. in restituenda. C. de pe. heredi. z Bar. in l. que sub cõditione. de cõdi. instit. Et qualiter qs phet se tantũ vendidisse, dic per sacramẽtũ, secundum Bal. in l. in familie. C. famil. ercisc. per dic. l. si quis pro redẽptione. z istis adde qs in tutorib[us] z cõmissariis reddẽtibus rationes not. Bald. in rub. de fi. instr. in versi. sequitur videre de scriptura quorũdam officialium. z Bart. in l. j. §. officio. de tut. z ra. distra. z not. Instit. de ac. §. actionum. in xxiij. q. per Mod. per Joã. And. in dicto §. nũc vero aliqua. in addi. que incip. per hũc §. &c. vide ad materiam qualiter sit modus probandi pecuniam in tali causa expensam, habes post Bartol. in l. fin. in lec. C. ad mac.
e ALEX. ¶ Dominus Lyn. Adde Bald. in l. nulli. C. de episco. z cler. z quod not. dixi in §. in bone fidei. Instit. de act. z gl. in capi. dilecti. de iud. z Bald. in l. id quod pauperibus, in fine. de episco. z cler. z in dic. l. si quis pro redemptione.

LEX IX.

Sinon [a] Jsta est bona lex. bet interpon ei, ad quem pertinet proprietas, non heredi tantummodo, hoc dicit.

LIBER XXXVI.

TITVLVS I.

Ad senatuscon. Trebellia.

¶ Hec rubrica Non eget cõtinuatione, quia tercontinuat. Sed oppo, cum in nigro etiã dicat de senatusc̃o sulto Pegasiano debuit addi in rubr. de senatuscon. Pegasiano. Respond. gloss. q omnia remedia Pegasiani sunt attributa Trebelliano: z que sunt propria remedia vtriusque, vide Justit. de fideicommissa. heredi. per totum.

LEX I.

1 ¶ Trebelliani remedia sunt quinque.
2 Pater si rogatur restituere filio, an habeat locum Trebellianũ.
3 Usufructuarius dicitur etiam ille, in quem transit effectus sine nomine, licet non sit ille, de quo in titul. de vsufruc.
4 Instantia de vno ad alium qualiter transferatur.

Explicito -lum. Secundo ponit tempus confectionis huius senatusc̃o sulti. Tertio ponit verba. Seda ibi, factũ est. Tertia ibi, cuius verba. h. d. Facta restitutione trãseunt actiones, z iura in fideicõmissariũ, z heredi paratur exceptio. Oppo, q alia sunt remedia Trebell ani, scilicet de coactione heredis, z de detractione quarte, vt j. eod. l. qz poterat. z j. ead. l. §. si heres. cum sequenti §. Solu. Fateor, †q remedia
1 Trebelliani sunt quinqz, vt not. in l. in testamẽto. C. ad l. falcid. Primũ, q heres cogatur adire z restituere, vt j. eod. l. qz poterat. Secũ, vt facta restitutione transeant actiones in fideicõ. vt hic, Tertium, q heredi detur exceptio, si cõueniatur, vt hic. Quartũ, quod contra cũ detur exceptio si agit, vt hic. Quintum est, de tractione quarte, vt j. ea. l. §. si heres. z §. seq. Et de his remedijs aliqua sunt attributa Trebelliano, que fuerũt inuenta p Pegasianum senatusc̃ũsul. vt Justitu. de fideicõmiss. hered. per totum.
¶ Itẽ contra. dicitur hic, qs iudicia, id est, instãtie transeunt in fideicõmissarium. Contra, j. eod. l. cum hereditas. Respon. instantia cepta cũ defuncto transit in fideicommissarium, vt hic qz erat ius hereditarium: sed instantia cepta cũ herede non transit in fideicõmissarium, vt ibi, qz nõ est hereditaria. ¶ Itẽ contra, quãdo pater restituit filio, nõ restituit vt heres: ergo Trebellianum non habet locũ. l. cum filio. §. de leg. j. contrarium dicitur in versi,
2 sed idem. Respõ. Quandoqz pater instituitur, z rogatur restituere filio, tunc habet locum Trebellianũ quo ad omnia remedia. vt hic. Quandoqz ipse filius instituitur, z pater rogatur ei restituere, tunc etiã habet locum Trebellianum ad omnia remedia, preterquã quo ad deductionẽ quarte, vt hic, z §. si filio. j. eo. z §. de le. j. l. cũ filio. ¶ Itẽ opp. q deductio quarte nõ sit de remedijs Trebelliani, vt Justit. eo. §. restituta. Sol. fateor cõtrarium, sed attribuitur ei. Fuit enim muentum per Pegasianũ. ¶ Ultimo not.
3 duo ex isto tex. † Primo, quod ille in quem transeunt vtiles, z sic in quem transit effectus sine nomine, appellatur vsufructuarius largo modo, vt ibi, in quos ius fructusqz transferretur: tamẽ non
4 est vsufructuarius, de quo loquitur tit. de vsufru. ¶ † Secundo not. q fit translatio instãtie de vno ad alũ, que translatio fit multis modis secundum Jac. de are. Transfertur enim quandoqz legis authoritate, vt hic, z l. si operarum. de oper. lib. z j. de fideiuss. l. si eum hominem, z §. de iud. l. eam ex contractibus, z l. seruus. de his qui not. infa. dixi §. soluto matrim. l. si constante. in fi. Quãdoque transfertur facto hominis, tunc vnus modus ponitur §. de procurat. l. in cause. §. si ex parte, scilicet q fiat cessio instãtie. Alius modus ponitur in l. mutari. cum l. sequenti. in gl. eo. tit. qz omnia de nouo fiunt, z repetuntur. Quandoque que transfertur per litis contesta. vt §. de iudi. l. sed z si susceperit. z in authen. de litis.
a §. si vero apũ iudicẽ initiũ. Quãdoqz [a] per satisdationẽ, l. Titius. de procur. z dixi in d. l. si eum hominem. de fideiuss. z examinaui multa circa hoc in l. si ante acceptum. ind. solu. Alia, in hoc prin. non sunt dicenda, quoniam Jurisconsultus §. ponit.

ADDITIO.

a ANDR. BAR. ¶ Quandoqz. Not. per satisdationẽ dicitur subire iudiciũ, vt d. l. Titius. quã no. qz est sing. secundum Bald. ibi.

1 ¶ Statutũ vel lex disponẽs actionẽ nõ dari in ciuilibus, imporat, q exceptione repellatur, in criminalib[us] ipso iure nõ cõpetat.
2 Statutum, quod actiones competentes vni, alij dentur, intelligitur de vtilibus, non de directis.
3 Statutum dictans, q per liberam personam nobis actio acquiratur, de qua intelligitur.

§. Sublata. Per hoc senatusc̃ũs. prouisum est heredi, z etiã fideicommissario. h. d. Opp. q senatusc. etiã habeat locũ, quãdo sine aliquo timore non vult adire, vt j. eod. l. qz poterat. Respon. fateor, cum circa adeundam hereditatẽ, vel nõ, sit pro ratione voluntas. Sed qz cõmunis accidit q quis nolit adire propter metũ litium, z aliarũ imbrigationũ, ideo ad hoc se retulit senatusc̃ũ. Item cõtra hoc opp. ad secũdum resp̃sum, q heres possit agere, vt j. e. l. ita tamen. §. qui ex Tre-

bellia.Sol,ante factã restitutionẽ potest agere,vt ibi:nõ post,vt hicqs intelligo nisi pro quarta,que remanet apud eum,vt j.ead.
1 l.§.fi.¶Ultimo no.diligenter†verba Senatusc̃osulti, que dicũt actione non dari heredi,qs importat, hoc est, heredẽ exceptione repelli.Simile in l.ij.§.j.ad Velleia.z l.j.in princi.ad Macced.ibi, actio petitioqz daretur,intelligit̃ exceptione repellat. Idem si
a verba referantur ad personã,scilicet, q̃ in talem nõ detur actio[a] intelligitur ope exceptionis.z idẽ si referãtur ad ipsam rẽ, vel ad ipsum negotium de quo agitur,vt si diceret, q̃ eo nomine non sit actio petitione,vt dicit.j.ad Macced. z l.ũ.ad Velleia,q̃ procedit in ciuilibus, in criminalib[b] vero videtur importare dicta verba, q̃ ipso iure nõ sit ius agẽdi.l.j.§.qs aũt.de alea. Ita sentit Jac.
2 de are.in quadã disputa.Nota,etiã q̃ quando lex dicit, †q̃ actio
b nes cõpetentes vni dentur alij,intelligitur de vtilibus[b],non de directis,vt patet hic,dum dicit, quod actiones dentur fideicõmissario.intelligit̃ de vtilibus.Et p̃dicta[c] sunt vtilia ad statuta, que sepe dicunt actionem nõ dari,non audiri,z similia,q̃ sit opus exceptione in ciuilibus,in criminalibus secus. Item facit, Statu-
3 tum est hic, †q̃ per liberã personã nobis queratur actio:quero, an queraf directa, vel vtilis:Et videtur q̃ vtilis,vt hic,z Instit. eod.§.restituta.Forsan posset distingui,q̃ aut statutum disponit qs actio vni primo quesita p ipsum alteri queraf, etiã intelligitur de vtili,vt hic:qz directa nõ potest ab ostibus separari. Aut statutũ disponit,q̃ actio ab initio queratur per alium,z tunc de directa intelligitur,vt Instit.per quas personas nob.acqui.per totum.z de verb.oblig.l.stipulatio ista,§.alteri (Respõ, aute factam restitutionem heredi potest agere z conuenire,vt in contrario,z l.si heres institutus.z j.ead.l.in fi.sed post restitutionẽ factã non possunt conuenire,nec agere. Hoc est verum nisi pro quarta que debet apud eũ remanere,vt dicã j.ead.l.§.fi. Et colligo hic, quando statutum dicit,q̃ aliquis nõ possit agere vel nõ possit conueniri,q̃ intelligitur per exceptionem non ipso iure:quãdo dicit, non detur actio cõtra talem,tunc non ipso iure tollit ius si p exceptionem.z nota verba Senatusc̃osulti,ibi,placet vt actiones,&c. z comunge §.quandam autem,ibi,exceptione vti,&c.)

ADDITIONES.

a ¶Detur actio.Adde Paul.de Cast.consil.clxiij. z inquantum Alex.ponit q̃ stante statuto q̃ bannitus non audiatur,processus erit nullus.etiam si non fuit oppositum,z etiam de statuto q̃ nõ soluens collectas non audiatur,adde pulchre Rom. consil.cxiij. z Petr.de Anc.consil.vj.

b ¶De vtilibus. Adde Angel.consil.lxxxij.in fi.

c POMA.¶Et predicta. Et vide bar.in l.si tibi §.quedã,de pac. z ibi est gl.ing.que dicit q̃ fallit in actione famosa,q̃ ipso iure nõ potest agere.ita in actione criminali. Text.est in l.ite apud. §.ait pretor.j.de min. Ang.in l.nã z postea.ff.de iureur.z no.q̃ ista exceptio apposita ad pcessum impedit litis cõtest.Fra Jac.de are. in quadã sua disputa.z vide An.in l.nã z postea,vbi dicit hoc fin. p bari.tene mẽti.z vide bal.in l.iubem[a].§.fi.C.de sac.sanc.ecc.vbi alle. Jac.de Are,q̃ qñ statutũ dt,nõ reddatius.intelligit ipso iure, nec valet iudiciũ si cõtra fiat.l.si seruus.C.de his qui ad eccl.cõfu.

§ Hoc autem. Hic incipit exponere verbum, here
tibus, positum in senatusconsulto. Oppo. ab intestato non poterant relinqui legata, vt inſti. de fideic.here.§.preterea. Solu. Hic loquitur in fideicommisso, quod in hoc differt a legato secundum ista tempora. Hodie secus dicit gl. Quod examina,vt dixi in l.j.ff.de lega.j.

1 ¶Trebellianica,vel Falcidia,hodie habent locum in testamento militis.

2 Filiusfamilias in aduentitijs,in quibus patri non queritur vsus fructus,non facit testamentum.

3 Pater an possit filiũ emancipare quo ad vnum actum.

§. In filij. Hic prosequitur expositionẽ eiusdẽ verbi, heredib[a], vsqs ad §.si heres. Opp.j. ead.l.§. demqs. Sol. In testamẽto militis habet locũ Trebellianica quo ad oia remedia,vt hic preterquam quo ad detractionẽ quarte.vt
1 ibi Itẽ cõtra i aut.de here.z falc.§.pe. Sol.dicit Dy.hodie†Falcidia,facto inuẽtario habet locum etiam in testamento militis,z idẽ in Trebellianica,z sic iura antiqua in hoc hodie corrigũtur. Idem tenẽt Francis. Accur. z Cyn.in l.testamento.C.ad l. Falc.

a ¶Querit gl.[a] an†filiusfa. possit facere testamentum in aduentitijs,[b] quorũ vsusfructus patri nõ queritur:Et determinat q̃ non
b z bene.Casus est in l.pe.C.qui testa.face. pos.dixi.in l.qui in postestate.§.de testa.facit,quod no.in authẽ.vt lic.ma.z aute in prin.
3 z hoc not. ¶Quero,†vtrum pater[c] possit emãcipare filium quo
c ad vnum actum[d] tantum, scilicet quo ad factionem testamenti,
d in ceteris remaneat in potestate*? Et videtur q̃ sic, quia lex hec
* facit. Nam in castrensi,vel quasi,habetur loco patris familias, l. ij. §. ad Macedo. in ceteris non. Jn contrarium facit supra de adoptio.l.si tibi,alias,incipit quesitum.Logitabis.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶Querit gl.Et vide Bar. z dominum mouit qui in potestate.§.de test. Bal.in l.semũ C.de test. Paul.de in l.tam his.ff.de dona. Bart.in l.j.C.de sacrosan.eccle.in
b ¶Aduentitijs. Adde vltra Alexan. an filiusfamilias in aduentitijs in quibus patri non queritur vsusfructus magnae ad p causas,possit testari,Paul.de Cast.consil.ccl.
c POMA.¶Patri pater. Bene tacit qs vult Oldr.cõsl.cxxxv. pater filie cõsensit. Joã.And.in addi.Spec.in tit.de inſtru. pozzo,versic,sed qd si filius vide Bar.cõsj.in j.vol.consil.
d ¶Unum actum. Adde q̃ pater non potest emancipare filium fiori recipere vsumfructum,vt consuluit Oldr.consil.cxviij.
* CLAV. DE SEISS.¶In potestate.Vide Barba.consil.
1 ¶Statutum loquens de heredibus, habet locum in bonis possessore.

§. Bonorum. Idem prosequitur. Ro.q̃ stat. ... tura,que loquuntur de here... habent locum in bonorum possessore de iure pretorio,quod ... ret ex hac lege relata ad verba senatusconsulti. Posset ... etiam. Nam certum est,q̃ verba conditionum intelligan... ce ad literam.tamen si dictum est,si heres non erit ... ditio in eo,qui est bonorum possessor de iure pretorio ... di.z demonstra.l.in conditionibus.§.si patronus.
1 ¶Lex loquens de herede habet locum in fideicomiss.
2 Alties actiones habens eas cedendo illas transfert.
3 Restitutio an sit necessaria in fideicommissario rogato ... re,an vero actiones in eum transeant ipso iure.

§. Deillo. Fideicõmissarius restituendo secundo ... cõmissario transfert actionem.h.d. ... prouilio legis loquẽs de herede, habet locum in fideicõ... vt colligitur ex hoc §.relato ad verba senatusconsul. ¶Se...
2 no.†q̃ ille, qui habet vtiles actiones cedendo eas transfert. ... hoc dicã j.eod.l.ex asse. Opp.q̃ restituendo non transeunt ac...
a nes,sed trãseunt ipso iure,[a] l.pen.§.fi.C.eod.z gl.dicit.q̃ ... dicunt,q̃ ibi loquitur quando secundus fideicommissarius ... in mora:hic quando restituit ante moram: quod non placet gl. quia secundum hoc non esset differentia inter primum heredẽ fideicommissarios rogatos de restituendo.Modernus tenet ... opinio.z bene,z est differentia inter heredem,z fideicõmissarium ... quia in herede,ad hoc vt transeant actiones ipso iure,est necessaria absentia,z mora:in fideicommissario sufficit mora.licet ... dum.Per.Et alia datur solu.secundum Joan. ... in rogato restituere pure:hic loquitur in rogato ... conditione.Sed hoc licet possit esse verum in ... re. Colligo ergo ex predictis,†an in fideicommisso ... restituendo sit necessaria restitutio: an vero ... ipso iure.Aut queris ante diem restitutionis ... do nulla dies est apposita. Primo casu,non ... tutione,vt hic,secundum Joan.Secundo casu, ... restituẽdi,z transeunt ipso iure alias est opus ... secundum aliam lecturam.

ADDITIO.

a ¶Ipso iure.Adde dum Alexan.dicit q̃ in piam causam ... fideicommissum ipso iure, q̃ idem tenet Bald. consil. ... lib.z Petr.de Anc.consil.viij.vbi tenet q̃ non requiratur ... hereditatis ad pias causas preterquam in casu ibi ... ipsum,z q̃ in testamentis ad pias causas non requiratur ... vide alias remissiones in l.j.C.de sacrosan.eccle.

§. Sed,z quoties. In fideicõmissarium ... cui est facta restitutio ... dum trãseunt actiones,que ipso iure trãsibant in alium fideicommissarium,existente conditione.h.d. ¶Oppo.q̃ sit opus restitutione,vt §.§.priori.Sol. Ibi loquitur in fideicommissario ... restituere:hic autem non erat rogatus vnus alteri restituere:erant fideicommissarij. Item cõtra,q̃ eriã hoc casu sit necessaria
1 restitutio,vt j.eo.l.cogi.§.idem Metianus.Sol.†Quedam est restitutio facti,per quam trãsfertur possessio rerum,z illa est ... stitutio facti,per quam trãsfertur ... ria,vt ibi. Quedam est restitutio iuris,per quam transfertur
a actiones,z ille trãseunt ipso iure,[a] vt hic. Itẽ contra,q̃ ... cõmissarius cõditionalis non potest cogere adire,z restituere ... infra,eo.l.ille a quo in prin.Sol. Ibi loquitur quãdo erat ... vnus fideicommissarius conditionalis.hic erat vnus ... pure,propter quem cogitur heres in forum adire. ¶Quero
2 trum sint alijs casus,in quibus fiant translationes ... iure. Respõd.sic,l.pen.C.eod.z ibino. ¶Quero an ... niat detrahenda quarta? Bl.distingut multum perfecte. ... eam,z signa. ¶Quero,†quid in directis hereditatibus, si ...
3 nus institutus pro parte pure,alius pro parte sub ... institutus pure interim habeat totum? Bol. tangit hic ... si pars heredi,pera.z dixi in l.plane.§.si communem,ff. de legat.

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

ADDITIO.

a ¶ Ipso iure. Adde inquantum Alexand. dicit q in piam causam transfertur fideicommissum ipso iure, quod voluit Bal. consilio cccxiiii. iiii. lib.

§. Si filio.

Siue rogatur heres, siue pater vel dominus, vel administrator heredis, locus est senatusconsulto. hoc dicit.

1 Pupillus non restituit hereditatem tutori eo authore.
2 Tutor restitutionem de re sibi debita sibiipsi facere potest.
3 Pecunia est de his rebus, que seruando seruari non possunt.
4 Adult⁹ curatore habens, quibus casibus equiparetur pupillo.
5 Adultus an adeat hereditatem sine consensu curatoris.
6 Adultus, qui fecit testamentum non restituetur in integrum aduersus testamentum.
7 Furiosus, & prodigus pupillo equiparantur.
8 Minor an possit actionem cedere.

§. Fuit quesitum.

a Hic est no. §. †Pupill⁹ nō pōt restituere hereditatē tutori, eo authore: adultus pōt curatori, q2 eius authoritas non est necessaria. h. d. Oppo. extra glo. ad primam partem, & videtur quod tutor possit sibiipsi restituere, l. fistulas. §. j. de contrahen. emptio. Quedā est restitutio facti, & istā potest facere tutor de re sibi debita, vt ibi, & infra de fideiusso. l. tutor. in fi. Quedā est trāslatio seu restitutio iuris, & illā nō potest facere, vt hic. Ad scdm dictum oppo. & intro gl. & videtur qd similis sit adultus pupillo, l. si curatorem. C. de in integrum restitu. mino. Gl. in verb. necessaria non est. pro solu. huius contrarij dicit multa verba, & ideo diuido gl. Nam primo format contrarium. Secūdo ponit vnam solu. ad ipsum & multa similia conferentia ad solutionem, vsq; ibi. Et est in casu huius legis ratio. ibi ponit aliam solutionem, vnā oppositionem ad ipsam, & eius responsionē, vsque ibi, vel secundū Joan. ibi tertia solu. vsque ibi, sed nunquid adultus. ibi gl. format vnā nouam questionem. ¶ Venio ad primam. Prima solu. est quod contrarium loquitur quando agitur de eis obligandis, tunc sunt similes pupilli, & adulti, qui curatorem habent: secus cum tractatur de eis liberandis: ita dicit glo. quam nota. Ad istam solutionem, adducit gl. simile de l. non quasi. §. hanc stipulationem. infra rem pupil. sal. fo. Item de prescriptione triginta annorum, que non currat pupillo: sed adulto sic. Item C. de falsa moneta. l. j. in fine. Sed aduertendum est, quod ista sunt similia ad hoc, vt differat pupillus ab adulto: non tamen faciunt ad propositum, q2 ibi non distinguitur de adulto habente curatorem vel non, ad quod vadit contrarium. Preterea ibi loquitur in his que ipsa lex disponit circa bona adultorum, vel pupillorū sine eorum facto: sed hic in materia nostra, loquitur de his que agēda sunt ab ipso pupillo, vel adulto, an valeant: vnde dicta similia modicum faciūt ad
b propositum: Unde gls. b adducit aliud simile, scilicet q pupillus non faciat pecuniā sui creditoris, vt infra de solu. l. qd si forte. §. fi. quod non reperitur in adulto: (q2 potest alienare pecuniam suā sine decreto, quando tractat de eo liberando.) quod not. ita dicit
3 gl. ¶ Ex hoc dicto not. q †pecunia est de his rebus que seruādo
c seruari c non possunt quod patet, quia potest alienari, & probatur C. de admin. tut. in auth. nouissime posita super rubri. & in corpore vnde sumitur. Et si dicis, contrarium patet ad oculū q2 pecunia potest seruari seruando. Respond. non potest seruari, vt afferat vtilitatem, secūdum eum vsum, ad quem est destinata. Secūdo aduertas, q hoc simile modicū faciat ad propositū. Nam non loquitur de adulto curatorē habente, alias remanet dicta reg. l. si curatorem. ¶ Adducit gl. aliud simile, nō potest testari pupillus, sed adultus sic. s. de testa. l. qua etate, & Insti. qui. nō est permis. fa. te. §. preterea, & l. Aurelio. §. Caius. de lib. lega. Istud est verū in se, etiā in adulto curatorē habēte. Et ratio est secūdum quosdā, q2 vltima voluntas cōfertur post mortem, & sic illo tempore erit finita cura. Ista ratio nō est vera q2 lex resistit initio. l. si minor. de seruis export. ergo est ratio, q2 quantū ad testamentū non videt habere curatorē, cum hoc nō pertineat ad administratorē bonorū: ergo, &c. & in l. copulādis. C. de nup. Dat gl. aliud simile, q2 adult⁹ potest accusare curatorē suspectū: sed pupillus nō tutorē. Istud exēplum est etiam bonū, tamen loquitur in his que gerūtur curatore inuito, & ad finiendā curam. Potest dari aliud exemplum. s. de in lit. iur. l. videamus. §. j. & j. de re. iu. l. acta. §. cōtra indefensos. & infra, de cōfes. l. certū §. in pupillo. & instit. de cura. §. itē inuiti. j. de manu. test. l. Luci⁹. in prin. Facit j. de sol. l. si seruus decē, & ibi dixi. Sed etiā ista nō sunt similia. est ergo hic fauor liberationis. ¶ Secūda sol. prin. est q2 adultus quātum ad hāc rem non videtur habere curatorem, cum eius authoritas in hac re necessaria non sit: vnde restituitur, sicut curatorem nō habēs. No. istam sol. multum, per quā declaratur. l. si curatorem. C. de in inte. restitu. q pupillus equiparat adulto habēti curatorē: qd est verū in his, ad que officiū curatoris extēdit. Sed contra opp. q2 fm hoc semper poterit adultus cū curatore suo cōtrahere. Rū. q hoc est verū in his, que fiūt, siue gerūtur cū curatore ex necessitate: secus si ex voluntate qd etiā no. & iste sunt vere sol. ¶ Tertia principalis solu. est, fm hoc qd hic loquit in adulto coacto adire: & sic cū ad eū nullū cōmodū ptinere dz, restituere pōt sine curatoris authoritate: alias secus. ¶ Ista sol. est vera in se, tamē est diuinare. ¶ Reassu
4 me ergo, cū querit †an adultus curatorē habēs equiparetur pupillo. Distingue, aut queris in his que disponūtur per legē circa bona eorū: aut in his que aguntur per ipsos, aut in his que agūtur cū ipsis. Primo casu, non equiparant: sed multe differētie sunt, vt in pscriptione triginta annorū. & in l. j. i fi. C. de fal. mone. & alijs similibus. Scdo casu, quādo queritur de his que agūtur ab ipsis, aut cōdendo vltimā voluntatē, & nō sunt similes, q2 adult⁹ potest testari, pupillus nō. Aut inter viuos, & tūc aut ea agunt vel agere volūt cū ipsis tutoribus, vel curatoribus, aut cū extraneis. Primo casu aut hoc agūt antequā dictos administratores habeant, aut postquā eos habēt. Primo casu nō sunt similes, vt Instit. de cura. §. itē inuiti. Scdo casu aut loqmur in actione ex qua ad eos non pertinet cōmodum, vel incōmodū, & nō sunt similes, q2 adultus potest illud agere cū curatore, pupillus nō, vt hic, secundum tertiā sol. Aut ad eos pōt pertinere cōmoduz, vel incommodum, tunc aut loquimur de eis liberādis, & nō sunt similes, vt hic secūdum primā solu. Aut de eis obligādis, & tūc aut ad ea que gerun tur, se extēdit officiū curatoris, & sunt similes, l. si curatorē, C. de in inte. resti. Aut officiū curatoris ad hoc se non extēdit, & nunc aut hoc gerunt necessario, & non sunt similes, q2 adultus potest, pupillus non. Aut voluntarie, & sunt similes, q2 neuter potest, vt hic, secundū secūdam sol. Si vero loquimur in his, que cū extraneis aguntur, & tūc si quidem officium curatoris ad hoc se extendit, & sunt similes, vt d. l. si curatorem. si vero se ad hoc non extendit, tunc non sunt similes, q2 habetur perinde, ac si nō haberet curatorē, vt hic, secundū secundam sol. & est casus, extra de iudi. ca. fin. lib. vj. & j. de ma. vin. l. ij. que incip. si minor. facit qd not. in l. ait pretor. in prin. supra de mino. Tertio casu principali, quādo queritur de his, que agūtur cum ipsis, scilicet pupillo, & adulto: aut aguntur cū ipsis volūtarie, & distingue eo modo quo s. per easdē leges: aut necessario, & tunc non sunt similes, l. acta. §. contra indefensos. de re iudi. & l. si minor. de bon. autho. iudi. possi. ¶ Que
5 rit. gl. †an adultus possit adire hereditatē sine consensu curatoris. Dic plene, l. impuberibus, & l. pupillus. s. de acquirē. heredi.
6 ¶ Quero, †si adultus facit testamētum, an possit restitutio peti in integrū, si dicatur incōsulte factū? Respondeo: non q2 edictum de minore loquitur de his que gesta sunt cū minore, sed verba gesserunt, & contraxerunt non pertinent ad ius testandi, l. verba cōtraxerunt. de verbo. signifi. Et ita intelligit Jac. de Are. Facit q
7 not. in l. ait pretor in princi. de mino. ¶ Quero, †hic d dicitur de
d pupillo, & adulto, quid de furioso, & pdigo, cui equiparātur? Respond. pupillo. Tex. est no. in l. Fulcinius. §. adeo. j. qui. ex cau. in
8 poss. ea. ¶ Quero, †an minor possit cedere actionem? Dyn. tangit hic, & videtur distinguendum, vt hoc. §. tractatur enim de trāslatione actionis. Tangit Dyn. s. de autho. tuto. l. potest. & ibi dixi, & Specul. de ces. actio. §. j. versicu. sed nunquid minor.

ADDITIONES

a AND. BAR. ¶ Fuit quesitum. Item dic q non potest dare patri, vel alij existēti in potestate patris, patre authore, Gl. est sing. in l. j. in fi. ff. de autho. tuto. & vide Joan. in l. tam his. ff. de dona. Et an quis poterit esse author in causa propria, vide Bal. in l. si consul. ff. de ado. vbi ponit multa not. digna.

b POMA. ¶ Unde gl. Et vide l. Julianus. ff. de pigno. hic, & facit l. lex que tutores. C. de administ. tuto. l. ait pretor. ff. de iure deliberan. & in authen. de non alie. §. pen. illa res dicitur que seruādo seruari non potest durat triennio, glos. peregrina. in l. j. C. si aduer. vsucap. & vide Joan. de Imo. in l. j. alias in rub. ff. solut. matrimo.

c ¶ Seruādo seruari. Adde dū Alex. trāsit cū opin. q pecunia destinata ad emptionē prediorum, non connumeretur inter immobilia q contrarium tenet Rom. consil. clxxxvij. vbi alleg. pro opi. Alex. iura hic per ipsum alleg. deinde dicit cōtrariū est verius, q2 casus est no. in l. iij. §. vsuras. s. de contra. iu. tu. & idē dicit esse si est deposita ad honestā partē lucri, q2 cū illud sit in redditu annuo, & annui redditus inter immobilia cōputētur, vt in cle. exiui de verborū signifi. igit consequens est, vt etiā tunc sine decreto alienari non possint. alle. specialiter casum in l. iij. §. nec vsusfructus &. §. si lapidicinis s. de re. co. in vs. cuiusuis alteri⁹ materie. & inquātum Alex. ponit an pater possit authorari filio sibi donāti causa mortis, & alle. Ang. cōs. inci. filia refutauit. cccij. adde Angel. cōs. cxliij. inci. in Dei nomine, tria vidētur impugnare, & ibi ponit an ppinqui possunt authorari in facto pprio & quod pater filio donanti causa mor. sibi possit authorari, voluit Bal. cons. lix. ij. li. Ro. pulchre, qui alle. Angel. vt s. cōs. ccccxv. consuluit Oldr. cons. xxvj.

iucip.pater consenserit filie,z inquantum Aleſ. transire videtur q̄ stante statuto q̄ mulier non possit testari sine consensu duorum propinquorum,q̄ non poterit vnum ex illis instituere, dic q̄ bal. consuluit contrarium q̄ imo possit dummodo consentiant nō vt sic agat.sed libere,eius consil.clxxij.ij.li.Et stante statuto q̄ vxor non possit testari sine consensu mariti, mulier poterit maritum instituere vt consuluit idem Bald.consil.lxxviij.ij.lib. Ab.tamen consil.xl.in fin.tenet, q̄ pater non possit authorizari filio donanti alteri filio,z sic fratri in eiusdem potestate.

b AND.BAR. ¶Quero hic. Et vide gl.in fi.in l.ij. C.de cura. fu. q̄ omnia priuilegia data pupillis,dentur prodigis,z furiosis.

1 ¶Collegia possunt facere contractus per decretum collegij, sine superiore.nec est necessarius syndicus,cum collegium presens cō trahit:z cum vno collegiato collegium potest contrahere.

§.Si autem. Collegium potest restituere hereditatem ex Trebelliano,vti de collegio.h.

1 d.Hor. †q̄ Collegia possunt facere contractus per decretum ipsius Collegij, nec est necessaria superioris authoritas, de quo per gl.z Bal.ſ.quod cuiusque vniuer.l.nulli. Secūdo no.q̄ quādo contrahitur cum aliquo, Collegio presente, non est necesse q̄ collegium faciat sindicum ad sic contrahendum: sed ipsum collegium potest principaliter contrahere,vt hic. Tertio not.q̄ vnus de Colleg.o potest contrahere cum collegio q̄ tene menti.

1 ¶Actio personalis non prosequitur fundum.

2 Estimantur res cum qualitatibus suis.

3 Cautela in probando valorem, quando quis dicit se deceptum vltra dimidiam iusti pretij.

§.Si heres. Hucusque tractauit Iurisconsultus de vno remedio Trebelliani,scilicet transferendarū actionū.hic tractat de secūdo, scilicet de detractatione quarte.Res.que remanēt apud heredem,estimantur cū qualitatibus suis,nec cautio interponitur.h.d. ¶Not.q̄ actio per

1 sonalis non persequitur fundum: z ideo si habes aliquem obligatum,z bona eius tibi non essent obligata tacite.vel expresse,cōtra eum,ad quem bona transirent nihil posses dicere. ¶Secun-

2 do not.†q̄ res debet estimari cū qualitatibus suis.vt hic,z l.mortis causa capi.in fine,infra de dona.causa mor.vnde l.si seruus.de condictio.fur.que dicit,res tantum valet quantum vendi potest intelligitur,scilicet homini scienti cōditiones,z qualitates rei, vt

3 dictis legibus.Et ideo si cautus,†quando tractatur de estimanda aliqua re,quia forte dicatur venditor deceptus vltra dimidiā iusti pretij,q̄ consideres personam venditoris,si erat implicitus debitis,vel si dedit fideiussorem,vel non,vt ex hoc possis concludere,q̄ talis res existens hominis sic impliciti debitis non reperisset emptorem tante quantitatis. Idem in similibus qualitatibus rerum,que habent augere,z diminuere pretium. ¶Opp.C. in quibus causis pignus tacite contrahitur.l.ij. Solu. Ibi loquitur in hypothecaria: hic in personali, z sic cessat contrarium. ¶Gloss. formar vnam questionem an hoc casu teneatur creditoribus.vide eam.z teneſ primam responsionem.

§.Si is qui quadringenta. Heres, qui hereditatem restituit,retenta certa quantitate sub nomine quote, tenetur legatarijs in eo quod habet vltra quartam,si a fideicommissario exigi legata non possunt.hoc dicit. ¶Opp.q̄ iste text. sibi ipsi contradicat. Respon.primo dicit dandam sibi petitionē de rigore.postea de equitate mitigat,vt solum in ducentis detur petitio. Opp. Instit.cod.ſ.si quis vna. Solu. Quando heres retinet certam quantitatem,non tenetur legatarijs,si a fideicōmissario potest exigi:alias tenetur in eo quod habet vltra quartam, vt hic,de quo distingue,ſ.ead.l.ſ.fin. ¶Quero vtrum fideicommissarius teneatur insolidum hodie,si non fecit inuentarium. Dixi in Lin ratione,ſ.quod vulgo.ſ.ad legem Falcid.

1 ¶Fideicommissarius an detrahat quartam.

§.Denique Licet non detrahatur Falcidia,non tamen tenetur quis ad legata vltra vires hereditarias. Item fideicommissarius non detrahit quartā, nisi liberalitatē heres in eum exercuerit.h.d. ¶Opp. q̄ possit quis teneri ad legata vltra vires hereditarias. C.ad leg.fal. authē.sed cum testator. Respon.verum est hodie propter delictum heredis omittentis facere inuentarium,vt ibi. Sed oppo. hic dicitur in text.coniuncta glo.q̄ testator non potest prohibere Trebelliani eam deductionē. Contra in dicta auth.sed cū testator. Sol. Dicunt quidā.illud in Falcidia: secus in Trebellianica. Tu dic. q̄ etiā Trebellianica potest hodie prohiberi, vt dicā in l. Marcellus.ſ.eod. ¶Opp.q̄ fideicommissarius possit detrahere quartā l.penales.ſ.fi.supra ad leg.Falci. Huius gratia gl.hic distinguit, z non perfecte. Dyn.etiam supplet in aliquo,z similiter non per-

1 fectē:z ideo distingue latius. Aut loqueris de herede,z iste regulariter detrahit quartam. Fallit in casibus notatis in Lin. ſ. fi. mento.C.ad leg.Falcid. Aut loqueris de fideicōmissario.z aut queris,vtrum detrahat a legatarijs singularibus.aut a fideicommissario suo. Primo casu,aut legata sunt relicta z nunquā detrahit.l.lex Falcidia.ſ.nunquam.ſ.ad leg.Fal. de legatis relictis ad herede,vel simpliciter,z tunc aut heres traxit sibi,z vlterius nō detrahet,vt hic.nec tamen tenetur commissarius vltra quā habeat,vt hic patet. Aut heres traxit,z tūc aut hoc ideo,q̄ nō potuit.aut q̄ nouit.aut q̄ hoc non cogitauit,sed per errorem totum restituit. Primo quando nō potuit facto suo,q̄ coactus actuit, z fideicommissarius detrahit,vt infra eod.l.Marcellus.ſ.q̄ si suspecta. potuit propter naturam relictorū, vt q̄ erat testamentus tis,vel relictum ad pias causas, z tunc fideicommissarius trahit,sicut nec heres,vt hoc ſ.in princip. Succedit heredis,vt ſ.l.priorim. Secūdo casu quādo non detrahit vult,z tunc aut non vult.volens facere gratiam fideicommissario tantum,z fideicommissarius detrahit, vt hic. Aut volens gratiam fideicōmissario,z legatarijs,z tunc non detrahit gitur ex hoc ſ.dum dicit,nisi liberalitatem.etc. Aut in dubio dicit gl. videtur velle facere gratiā primo fideicommissario,cui restituit. Sō placet,quādo scienter restituit, detur,l.cuius per errorem,de regul.iuris,z l.ij.ſ.de Sinautem per errorem,tunc secus, vt dicam in Tertio casu,quando de hoc nō cogitauit heres, restituit totum, tunc fideicōmissarius non detrahit, quo excipitur vnus casus tātum,scilicet quādo in ei exercetur. Secundo casu,quādo queritur vtrum detrahat cundo fideicōmissario vniuersali,z tūc aut heres restituit z non detrahit,l.si patroni.ſ.ū.ſ.eod. z in hoc differt fideicōmissarius a legatarijs singularibus.Si vero alicui idem per omnia vt ſ.distinctū est in legatarijs singularibus.Et

a tio casu,a quando queritur vtrum detrahat a suo confidei sario,z non detrahit,vt l.ex asse.in fi.ſ.eo. Detertio vero, de legatario,regula est q̄ nunquam detrahit Falcidia,nisi trahatur,l.lex falcidia.ſ.nunquam.z l.penales.ſ.fi.ſ.ad leg.f cid.notatur C. commu.de leg.l.j. Putarem autem penale fi sibi detractum esset, quando heres voluisset in eum liberalitem exercere,z non detraxisset:videtur enim heres detraxiſſe bi donasse,argu.huius ſ.vide hic glosſ.z signa.

ADDITIO.

a ¶Tertio casu. Adde Paul.de Last.consil.ccelxij.

§.Sed si quadringenta. Heres, qui dimidia hereditatis sub nomine quote, conuenit eo quod habet vltra quartam.hoc dicit iste ſ.

§.Idem Julianus. Si heres retinuit quartatem, que ad quartam tantū sufficit, legatarius Opp.C.eod.l.ij. vbi dicit heredem, qui habet quartam rata. Bl.dicit,ibi refertur ad creditores tantum, non al rios vt ibi no. Item ibi retinuit sub nomine quotitas, nomine quantitatis. Et ideo glos.in hac materia, an heres restituit,teneatur legatarijs pro eo quod remanet penes stinguit satis perfecte,vide eam,z signa. Et in eo quod glos. ante restitutionem tenetur heres legatarijs:habemus gl. trariam,infra eod.l.a Marcellus,in glo.que incipit,q̄ semper sumitur,sed ista gl.communiter tenetur.

LEX II.

1 ¶Hereditas transit in fideicommissarium cum onere legato-

2 Heres videtur ponere fideicommissarium in locum suum.

Clausula,ponens eum in locum suum,importat cessionem a nis,z constitutionem procuratoris in rem suam.

3 Heres si perdit beneficium quarte per coactionem, hoc tamen prodest fideicommissario,non legatarijs.

Qui quadringenta. Hec lex collo ut repu horribilis:tū in veritate nō est.si ostendat legatus a lex ista cū princi.seq.vsque ad.ſ.Adde Pōponius, ma crat eandē materiā. Sed pro euidentiori intellectu premo rabo ter.huius legis,demum.l. Marcel.postea recitabo appa tum, super vtraque lege, communiter hec lex hoc dicit. Le particularia,in computatione legis Falcidie, contribuuntur fideicōmisso vniuersali,quod estimatur quantū superest in tate,deductis legatis,z fideicommissarijs non tenetur ad in plus,quam tenetur heres. ¶Diuiditur in tres partes. mo ponitur thema,z questio,Secundo determinatio questionis, inspecta lege duodecim tabularum, antequā esset lex Falcid. Tertio determinatio questionis inspecta qualitate potestatis

gis. Falcidie. Secūda ibi, dicendū. Tertia ibi, itaque. Prosequamur per partes, z in tex. ibi, deberet. alias est, deberes, z nulla fit mutatio personarum. alias debere, z tūc procedit gl. magna que dicit, q trālit de secunda ad tertiam personam. ¶ Venio ad verſic. dicēdum hic est secunda pars, z subdiuidit in tres. Primo ponitur determinatio questionis. Secundo ponitur quedā ratio, quādo restitutio fideicōmissi preuenit legatorū prestationē. Tertio ponitur alia ratio, quando legatorū prestatio preuenit restitutionem fideicōmissi. Secunda ibi, qz presumptum. Tertia ibi, nam heres. In tex. ibi, dicēdum est. iunge hic tota trecenta te da re debere Titio, quod est j. z sic habes responsionem ad questionem inspecta l. xij. Tabularū. z de voluntate testatoris: sed inspecta potestate legis Falcidie fit computatio, vt sequitur secūdum Jac. de Are. ¶ Sequitur verſic. itaque. Ista tertia pars diuiditur in duas: Primo logtur qualiter fit cōputatio, herede adēūte sponte. Scōo. qualiter fit herede adēūte coacte, z sic soluit quæstio. posita in prin. l. ij. ibi, nō ergo. In tex. in fin. sed dic, tunc quā-
1 tum ei debeatur, vt ſ. proxi. dictū est. ¶ Not. q hereditas tran-
2 sit in fideicōmissarium cū onere legatorum. ¶ Secundo not. q heres videtur ponere fideicōmissarium in locum suum. quod nota pro verbis que ponuntur in contractibus. ponēs cū in locum suum, ꝛc. que verba videtur importare cessionē actionis, vel constitutionem procuratoris in rem suam, vt hic. Circa quod vide q dixi in l. in prouinciali. ſ. pen. z ſi. de oper. no. nun. ¶ Not. vltimo
3 q si heres perdit beneficium quarte per coactionem, hoc prodest tantum fideicommissario. non legatarijs, vt hic, z ſ. l. proxi. dixi. ſ. l. proxi. ſ. deniq; in distinctione quam posui ibi.

LEX III.

1 Fideicommissum vniuersale estimatur quantum valet tota hereditas.
2 Trebellianica cessat in omnibus testamentis in quibus cessat Falcidia.
3 Legata simpliciter relicta, ex persona heredis debentur, z defalcantur: z ab ipso fideicommissario prestantur, z petuntur.
4 Testator si iussit hereditatem restitui deductis legatis, an fiet contributio.
5 Trebellianica an cesset in relictis ad pias causas.
6 Lex noua loquens in vno casu extenditur ad alium casum per legem antiquam.
7 Trebellianica an possit prohiberi per testatorem.
8 Trebellianica an perdatur per non confectionem inuentarij.
9 Correctio legum non inducitur ex identitate rationis.

Marcellus. Legata particularia contribuūtur cum fideicōmisso vniuersali, quod tātum estimatur quantū valet tota hereditas, non deductis legatis. Itē in tātum tenetur fideicommissarius ad legata. in quantum tenetur heres. si sponte adiisset, h. d. ¶ Diuiditur in tres partes. Primo ponit determinationē, quando heres sponte adiit. Secundo, quando heres coacte adiit. Tertio ponit extensionem sue determinationis. Secunda ibi, q si suspecta. Tertia ibi, quod autez. In tex. ibi, in hac specie. dic, quē sequitur, secūdum lect. quam teneo. ¶ In tex. ibi, q si suspecta dicta sit hereditas. dictū est, scilicet quod heres amittat quartam, z q tantum habeat legatarius si adiuit coacte, quantum si sponte. Dy. ¶ No. q fideicōmissum vniuersale estimatur quan-
1 tum valet tota hereditas. Secundo not. ex verſic. q autem, q in
2 omnibus testamētis, in quib⁹ cessat Falcidia Trebellianica cessat. ¶ Venio ad apparatū recitandū cōmuniter super vtraq; lege. Primo opp. ad l. qui quadringēta. ſ. eo. z videt q sit sibi contraria. Nā primo dicit tota trecēta debere restitui. in verſi. itaq; dicit, q defalcatur. Huius timore facta est gl. super verſi. itaque. que dicit. q Celsus scipsum corrigit, qđ nō placet, arg. l. nō ad ea. de cōdi. z demō. Scōo dicit gl. q istas duas opin. ponit tanquam dubias, z nullā eligit, qđ nō placet, imo certitudinaliter loquitur in vtroq;. Dyn. dicit. q primū dictū est respectu pſone fideicommissarij. qui nō potest Falcidiā deducere, vt ſ. l. pri. ſ. deniq; secūdum dictū, inspecta persona heredis qui potest Falcidiā deducere. Tu melius dic, q primū dictū est inspecta l. xij. Tab. secūdum, inspecta potestate legis Falcidie, z ita apostillauit tex. secundum Jac. de Are. quod tene. ¶ Scōo opp. dicitur in l. qui quadringē ta, q legatarius nō habet totū, z q fideicōmissarius habet lxxv. Contra imo videt q totū auferatur a fideicōmissario, vt ſ. eo. l. j. in fi. ſ. si is qui quadringenta. Huius cōtrarij timore antiqui in gl. magna, fatētur contrarium: vide gl. ibi, verum, licet non dicatur in legitima, ꝛc. Tenent ergo, q a fideicōmissario auferentur illa lxxv. Contrarium est veritas, vt patet ex tex. hic, z ſ. l. proxi. Ad contrarium respōdeo, q loquitur quādo testator iussit heredem restituere hereditatem deducta certa quātitate. Ex eo enim videtur velle heredē nō teneri ad legata, vt Instit. eod. ſ. si quis. ideo a fideicommissario auferetur totum qđ habet. Nā ex persona heredis nō potest deducere, q heres ipse sibi retinuit quartam. Ex persona sua nō potest, vt ſ. l. proxi. ſ. deniq;, sed in l. ista fuit rogatus heres restituere hereditatē simpliciter, nec potest dici q legatarius petat ab herede illa lxxv. que sibi sunt minuta. Nā cū minuuntur per legē Falcidiā, sunt indebita ipſi legatario, l. Plautius. z l. lineam margaritarum, z l. j. in prin. ſ. ad legē Falci. Opp. z videtur q Marcellus contradicat l. qui quadringenta, nam ſ. estimatur hereditas quātum valet, deductis legatis, in l. Marcellus, estimatur quātum valet, non deductis legatis. Huius timore due sunt opin. in gl. prima, q l. qui quadringenta. loquitur quando legata fuerunt relicta simpliciter, in l. Marcellus. fuerunt legata relicta nominatim ab herede. Hoc tangitur in gloſſ. magna ibi, quid autem si expressim, ꝛc. Contra istam lec. arguo, nam l. qui quadringenta loquitur quando heres nominatim est grauatus, vt patet in verſic. itaque. ibi, quasi heres, ꝛc. Hoc patet in princi. l. Marcellus. ibi in hac specie. z sic videtur loqui in eo casu quo ſ. Unde Azo, z Hug. legunt aliter, videlicet q l. qui quadringēta. corrigat per l. Marcellus. in cōclusione ibi posita. Rationes autem posite in l. qui quadringenta. non corriguntur. Hec lect. nō placet, q si rationes sunt vere, conclusio erit vera de necessitate: si falsa esset cōclusio, false essent rationes. Unde Dyn. tenet primam lectu. que est vera. Do rationem, quando legata relinquuntur nominatim ab herede, non videtur onus hereditarij quod apparet, quia si hereditas vadit ad alium, non vadit cum illo onere, siue vadat ad substitutum, siue ad coniunctum l. j. ſ. id quod ex substitutione supra, ad leg. Falcid. z l. si plures, ſ. de leg. ij. Dixi, in l. que conditio. de condi. z demōstra. Sed quādo simpliciter relinquitur, dicitur onus hereditarij: quod patet, q hereditas tunc transit cum onere legatorū, dic. l. merito, ergo quando legata relinquūtur ab herede nominatim, z postea hereditas per fideicommissum, hereditas estimatur quantum valet absque deductione legatorum, quia illa legata non videbuntur proprie onus hereditarij secus quando simpliciter, ideo tunc legata detrahuntur l. qui quadringēta. Nec obstat tex. ibi quasi heres, ꝛc. quia ibi inducitur quedā similitudo, non q proprie se referat ad casum propositū, vel aliter fuit grauatus quasi heres simpliciter non nominatim. Non ob. tex. in l. Marcellus. ibi, in hac specie. q intelligo, scilicet, que sequitur. Ad istud opp. fortiter, q legata que relinquūtur simpliciter, videntur relinqui a fideicōmissario, in. C. e. ergo non detrahetur Falcidia, vt dixi. ſ. l. proxi. ſ. deniq;, z sic l. qui quadringēta, que dicit Falcidiam detrahendam, nō potest loqui in legatis relictis simpliciter. So. duobus modis. Primo, lex contraria loquitur, quando heres fuit grauatus restituere totā, vel omnem hereditatem, z sic de necessitate includit onus legatorum esse in fideicommissarijs: hic quando simpliciter. Vel
* melius. *l. fin. C. eo. non dicit, q legata videantur relicta a fideicō missario: sed ab eo debent peti non ab herede. Ex quo concludo
3 q legata simpliciter relicta ex persona heredis debentur, z per consequens defalcantur, vt hic, sed ab ipso fideicommissario petūtur, z prestantur vt lege contraria. Pro hoc do duas gl. j. ſ. l. proxi. ſ. deniq; in fi. gl. in verb. permittitur. que incip. not. fideicommissarium primum, ꝛc. in fi. Alia gl. est in l. Marcellus in gloſſ. in verb. ad heredes onus. que incipit, q semper presumitur. ¶ Opp. si semper presumitur relictum ab herede, vt not. in dic. gl. l. Marcellus. in prin. ergo non est differētia, an relinquatur simpliciter, vel nominatim. Respond. non sequitur: nam quando simpliciter relinquitur, tunc debetur ab herede, vt herede. Quando vero relinquit nominatim, tunc vī habitus respectus etiā ad pſonaz: q ptz: q hereditas nō transit ad alium cū illo onere, vt dictum est. ¶ Opp. q etiā heres conuenit pro legatis factis simpliciter, vt ſ. eo. l. ita tamen. ſ. qui ex Trebelliano. Hl. hic in prin. l. Marcell⁹. dicit, q illud est verum in debitis: secus in legatis. Sed gl. vlt. ſ. e. in l. j. ſ. fi. dicit, idem in legatis, z debitis, sc̄z, q ante restitutionē possit conuenīri heres. post restitutionem non, z hoc cōmuniter tenetur Opp. C. de leg. l. cū questio. vbi non fit cōputatio isto modo sed illud q minus est relictum, videtur ademptum ei cui est relictum plus. Hl. ibi soluit, q ibi loquitur quādo totum primo reliquit, secundo partem vnde, partem videtur a toto adimere: hic quando econuerso, sc̄z quando primo legauit partem, secūdo totum. Quod licet sit verum in se in alia materia, vt distinxi in l. interdum. ſ. fina. de here. instit. tamen hoc, vt puto, non procedit. Nam l. cum questio. loquitur quando legatum totius, z legatum partis, sunt vniformia: sed primo hic legauit quantitatem, secundo per fideicommissum hereditatem reliquit, que sunt separata: licet enim trecenta sint in here ditate, non tū est hereditas, nec pars quote hereditatis. Unde non curo, q procedat, vel q sequatur, q non est totum, z non est pars. ¶ Opp. ad verſ. q si. de aur. z argen. leg. l. fin. in fi. Solue vt ibi soluitur per gloſſ. Oppo, dicitur hic, q in testamento militis cessat Trebellianica. Contra. ſ.

4 cod.l.j.§.in filij. Solue vt ibi dixi.† Quero, qd si testator iussit hereditatē restitui, deductis legatis: an fiet cōtributio secūdum distinctionē istarū legum. Respōd, casus est, q sic. j. proxim. §. Quero, quid si testator reliquit legata pure, z fideicommissum vniuersale subcōditione, si decesserit sine liberis, vel similia an fiet contributio legatorū, z fideicommissi vniuersalis? dicam infra proxim. §. Circa verticulū, qs autem quero quid vult dicere? Respond. dixi supra, qō heres propter actionem perdit Trebellianicam: nunc dicit, quod illud quod est dictum de Trebellianica perdenda, in dicto casu, est verū in omnibus testamentis, in quibus non detrahitur Falcidia, vt in illis non detrahatur Trebellianica. Vel aliter, dictum est ō. q licet heres scriptus perquartam: legatarius tamen nō debet habere plus a fideicommissario quam haberet ab herede. Irē in omnibus testamētis, in quibus
a quantum habuisset ab herede. Ultimo, a quia hic tex. dicit † quod
f in quibuscunque testamentis cessat Falcidia, cessat z Trebellianica, induco ad questio. que talis est, vtrum in relictis ad pias
b causas b cessat Trebellianica? Secundum hec tempora non cessabat, l. prima, §. ad municipum. supra titulo secundo: hodie reperitur in Falcidia correctum, vt in authē. similiter. C. ad legem Falcid. an cessat Trebellianica? Et dico, qō sic: quod probo, primo certum est, qō appellatione Falcidie continetur Trebellianica, l. pater filiam, in principio, z l. Titia. supra titulo secundo, z Lodic. ad Trebellia. l. iubemus, z per infinitas leges huius tituli. Sed tex. in corpo. de eccle. tit. §. si autem heres. vnde sumitur authentica, similiter dicit, cessare omnem Falcidiam de necessitate: ergo cōprehēdit omnem scilicet Falcidiam, z Trebellianicam. Preterea, scriptura dubia declaratur ex precedentibus, z sequētibus, l. qui filiabus. in princip. z l. si seruus plurium. §. fina, ff. de lega. primo. Sed in corpo. in §. precedenti, fit mentio de fideicommisso vniuersali: necesse est ergo, vt intelligatur qō sequit de Trebellianica. Tertio in illis casibus, in quib⁹ Falcidia resecat particularia, in illis Trebellianica resecat vniuersalia, vt Institu. eo. §. sed restituta. sed hoc casu Falcidia non resecat particularia: ergo nec Trebellianica resecat vniuersalia. Ultimo dico q est casᵘ hic, cum gl. z vide gl. in verb. alij, que incip. in quorum testamentis. Ram gl. in l. testamento, quam gl. alleg. loquitur in relictis ad pias causas, z sic apparet q gloss. vult intelligere de relictis ad pias causas. Hoc videtur tenere Dyn. in l. j. §. in filij. ff. cod. vbi tenet. q licet cessat Falcidia in testamēto militis, ita cessat Trebellianica, qō tenet Specu. in tit. de instru. edi. §. compendiose, versi. sed cum deducto, z Cyn. in dic. authen. similiter. sed gl. in c. j. extra de test. lib. vj. videtur tenere contrarium, z etiā ibi Archi. z Joā. And. Ad rationes, que fiunt per eos in contrarium, respond. ad dic. cap. j. extra de testa. vbi a contrario sensu colligitur. Sed dic, q arg. a contrario sensu nō est bonū ibi, qz resultaret pranus intellectus. Non obstat, q nō mutatur, quare stare prohibetur: in Trebellianica nō reperitur mutatū, ergo, ꝛc. Sed istud nō est ve-
6 rum, quia est mutatum per text. in corpo. qui dicit, omnem Falcidiam. Secūdo dico, q est mutatū: qz lex noua non potest ad aliū casum extendi per hominē: sed per aliam legem antiquam sic, vt est gl. in l. quod vero. §. de legi. in eo quod per l. vt tantum. de ser. corru. que est lex antiqua, extenditur l. si quis seruo C. de fur. que est lex noua, z odiosa. Modo regulā antiquam huius l. que dicit, q in quibuscunq; testamentis cessat Falcidia, cessat z Trebellianica, cōiunge cū noua, z sic determinabis illa: z sic prout cessat in Falcidia, sic in Trebellianica. Ad aliā rationem, q nō videtur eadem ratio, vt dicit Joan. And. qz licet in relictis particularibus non detrahatur de relicto pio, Falcidia tamē detrahitur de alio, quod est in hereditate: sed in fideicommisso vniuersali, si non detrahitur tunc frustra esset heres. Sed ipse dicit cōtra tex. in corpo. vnde sumitur, authē. similiter. vbi loquitur quando tota substātia est exhausta, nec est in vanū heres: qz text. in authē. de heredi. z Falcid. §. si vero expressim, dicit, qō habet meritum quo ad
c Deum, qz exercuit piū actū. Secūda questio est, † an testator pos-
7 sit prohibere Trebellianicam? De isto iure est certum quod non ff. ad l. Falcid. l. Titia. z ff. j. §. inde Neratius. Bl. tenet qō prout prohibere potest Falcidiam, ita Trebellianicam potest prohibere, ita tenet gl. in corpo. de hered. z Falci. vnde sumitur authen. sed cum testator. Idem tenet gl. Justit. cod. §. sed quia. idem tenet Azo in sum. authen. Contrarium tenet gl. in authen. sed cum testator. in ij. gl. Idem tenet gl. in l. si vt allegas. C. ad l. Falcid. Odof. Jac. de Are. z Cyn. tenent, quod possit hodie Trebellianica prohiberi, vt refert Cyn. in authen. sed cum testator. Jac. de Bel. in ciuitate ista disputauit contrarium, z illam disputationem posuit in corpo. de here. z Falcid. vnde sumitur authen. sed cū testator. Et summa rationem suarum est, quia quod nō mutatur, quare stare prohibetur: Secundo, qz grauatur in vno heres a fideicommissario vniuersali, qz potest cogi ergo in alio relenari. Breuiter dico, qō est casus huius §. z illud quod nō mutatur, quare stare prohibetur: verum est, per hominē: sed per legem aliam
8 potest vna prohibitio ad aliā extendi. Quero an per non con-
d fectionem inuentarij heres perdat Trebellianicā: sicut patet in titul. Jac. de Are. retigit in l. cū tale. §. j. de condi. z demonstra. bi dicit tex. q tenetur heres reddere rationē, ergo facere inuentarium: dicit Jac. de Are. quod est caput rationum. Cyn. tamen authē. sed cū testator. finaliter inclinat. qō propter non confectionem inuentarij, non perdatur Trebellianica. Et istud determinando dicit Jac. de Bel. disputando, z ponit in corpo. de hered. Falcid. vnde sumitur authenti. sed cum testator. Et est ratio, quia
non mutatur, quare stare prohibetur, z a lege non reperitur
9 tatum? Respondeo ad istam legem, † qz ex identitate rationis non inducitur correctio legum, vt est gl. C. de sacrosan. eccles. ante quas actiones. l. tam is. §. j. de dona. cau. mor. z ff. sol. matri. l. Filio. §. de viro. intelligēdo prout intellexit tex. in l. precipimus. C. de app. dicit, q non corrigitur, nisi quatenus expresse cautur. Ad hanc legem respondeo quod nihil facit: qa tex. potest idē dici potest in testamētis in quibus lex Falcidia cessat. Ideo igitur cessat Falcidia ipsius testamenti vigore, in illis cessat Trebellianica. Sed si cessat Falcidia propter aliud, scilicet propter defectum heredis, vt propter non confectionē inuentarij, propterea Trebellianica cessat, qz nulla lex dicit, quod colligo ex eo qō hic dicit tex. qz dicere heredem subrogatum extrinsecus, non ex testamēto, z sic vndecunque veniat, quod testamento, siue extra, habet locum hec regula sed non placet, licet ff. posuerit quando cessat non ex testamento, tamen hic potest regula, quando ex ipso testamento, z ista videtur mihi magis equa, quam tene menti.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. Vel melius. Ista non est vera, vt patet Alex. an l. ita tamen. §. qui ex Trebelliano. ff. eod.

a POMA. Ultimo. Et vide Bald. in auth. sed cum testator. C. ad l. falcid. z Joan. hic. Abb. in authen. si mulier. C. ad l. falcid.

b Ad pias causas. Adde an in relictis ad pias causas cessat Trebellianica, Bal. consil. vj. z lxxxviij. vij. lib. z consil. xij. lib. Barr. consil. vj. z lv. Bar. cel. consil. xli. z consil. lix. Paul. de Cast. consil. ccxxv. z ccl. z ccvij. Abb. consil. ix. j. lib. z ij. lib. consil. xxxj. & consil. ccvj. z consil. clxxxv. z cclxxvij. z ccccxxvij. Dd. citati ex pra-
IO. FR. RV. Adde Quod opi. Bar. est communiter approbata vt hic no. Alex. z Jason.

c AND. BARB. Secunda questio. Et vide quod in Mar. auth. similiter. C. ad legem Falcid. Adde an testator potest prohibere Trebellianicam. Pau. de ca. consi. cix. Rom. consil. cxlxxvj. z dum Alex. videtur sequi Cy. relecto Bal. pugnatorium tuendo grauatis, non possit prohiberi Trebellianica. z quo-
nio Bal. sequitur Ro. consi. ccvj.

d Quero an. Adde an heres per non cōfectionem inuentarij amittat Trebellianicam, Bar. consi. ij. Pau. de ca. consi. cxix. consi. ccix. Joan. de Ana. consi. lxvj. Didra. consi. cxxxix. Bald. consi. filio. ccvij. ij. lib.
IO. FR. RV. Adde. Quod in ista questio. sunt opiniones bene vt hic per Alex. z Jas. qui sequuntur Bar.

1 Testator si grauat heredem restituere hereditatem, sub ditione: an fideicommissum vniuersale contribui debeat cum tis, z de omnibus Falcidia detrahi: an vero legata prestantur tegra, z de fideicommisso detrahatur Trebellianica.

2 Contributio fideicommissi vniuersalis, z legatorum, quando quarta que detrahitur, quando dicatur Falcidia, z quādo Trebellianica.

§. Idem Pomponius.

re, deductis legatis. sit contributio legatorū. z fideicommissi, uersalis. h. d. Oppo. de l. cum heres. deductis. j. o. Bl. non solu dic q ibi erāt legata inualida. Quero, quid importat hec verba, deductis legatis? Rnd. non, vt legata debeant mutari, sed vt heres possit ea ante prestare, quam hereditatem restituat. Quero, quantum est imabitur fideicommissum vniuersale. Rn.
1 patet ex dictis in precedentibus legibus. Quero, † quid si testator grauit heredem de restituendo hereditatem sub conditione, si decesserit sine liberis, vel sub alia conditione, an debet contribui fideicommissum vniuersale cum legatis, z de omnibus Falcidia debet detrahi. an legata prestantur integra, z de fideicommisso vniuersali detrahatur Falcidia seu Trebellianica. Pono quod legata debent solui integra, si vires hereditatis patiantur, de eo quod supereſt detrahitur Trebellianica. Pro hoc adduco text. supra ad legem Falcid. l. penultim. §. primo. hoc videtur fuisse de mente testatoris, qui legata reliquit prestandas tinenti: fideicommissum vero vniuersale reliquit in

ADDITIONES.

uentum. Hoc etiam consuetudo obseruat. Sed si esset fideicommissum vniuersale relictum partim pure, partim sub conditione, tunc fieret cõtributio: casus est ff. eo. l. ita tamen. §. heres ex asse. & ibi dicam. Lex ergo, qui quadringẽta, &c. l. Marcellus loquũtur, quando fideicommissum vniuersale, & legata sunt pure relicta, vel fideicommissum vniuersale, est relictum pro parte pure, & pro parte sub conditione, dicto §. heres ex asse. & hec sunt tenenda mẽti,

2 quia quotidiana. ¶ Quero† quando fit contributio fideicõmissi vniuersalis & legatorum, verum quarta que detrahitur, dicatur Falcidia, vel Trebellianica: quod est necesse scire, propter ea que dixi supra, de non confectione inuentarij, propter quod perditur Falcidia, & non Trebellianica. Respon. sicut dicitur in l. Gallus. §. ille casus. quod sicut coniunguntur duo capita legis Uelleie, ita coniunguntur due leges, scilicet l. de Falcidia, & senatusconsul certum Trebellianũ, & detrahitur vna quarta, que partim sapit naturã Trebellianice. partim Falcidie. Simile dixi in instituto ex re ta, in Lex facto. §. de heredib. instituen. Hoc etiam apparet ex legibus precedentibus, propter coactionem heres perdit totam quartam, & sic respectu fideicommissarij tota dicitur Trebellianica, & in omnibus, que agentur cum fideicommissaria, applicabitur Trebellianica: in omnibus que agentur cum legatarijs singularibus appellabitur Falcidia.

1 Alienatio rei, que subiacet restitutioni, an valeat.
2 Alienata res imputatur in quartam.
3 Trebellianica an in vna re poterit deduci.
4 Fideicommissarius vendicare potest alienata.

a **§. Res que** a Opp. ff. cod. l. cũ hereditas. & l. ita tamẽ. §. actiones. solebi alienauit ex necessitate, & solut creditorib⁹: vnde pretiũ fuit, nõ couersum in eius vtilitatem hic sic. Opp. ad predicta. ff. eo. l. mulier. §. sed enim. & §. de pet. hered. l. diu⁹. Solu. fateor, q̃ ibi alienat ex necessitate incubẽte ex parte rei, que seruari nõ poterat, vel nõ expediebat: tñ qz pretiũ conuertitur in vtilitatẽ heredis, cõputatur in quartam, d. §. sed enim. ¶ Oppo. C. cõmunia de lega. auth. res que. Solu. Fateor, q̃ ibi potest fieri alienatio in certis casibus tamẽ ii cõuertitur in vtilitatem suam, cõputabitur in quartã, vt ibi patet. ¶ Ex predictis ergo dicit Dyn. Aut alienauit heres rogatus de restituendo, volũtarie: & tũc cõputabit sibi in quartam, vt hic. aut necessario, & tũc aut pretiũ non cõuertitur in suã vtilitatẽ, & non computat in quartã. vt ff. eod. l. cum hereditas. & l. ita tamẽ. §. actiones. Aut cõuertitur in sui vtilitatẽ, & cõputatur in quartã, vt legit.

b §. alleg. ¶ Quero, b an† alienatio rei, que subiacet restitutioni, va-
1 let. Ju hoc sunt opin. quidã dicũt, q̃ non valet aliquo tẽpore, & ita intelligunt hic, q̃ de facto tantum teneat: que opin. nõ est bona. l. seruo legato. §. j. §. de leg. j. & ibi dixi. Alij dicũt, q̃ de iure antiquo indistincte valebat, vt hic: sed hodie est immutatũ per iura codicis. qz si subiacet restitutioni pure, nõ valet alienatio: si sub conditione, sic, vt C. com. de leg. l. fi. §. sed qz. & in hoc dicũt bene. per iura vero authenticorũ est immutatum, q̃ etiã in conditionalibus nõ valeat alienatio, vt in auth. res que. ita dicit hec gl. Circa hoc sunt gl. contrarie quas dixi in l. seruo legato. §. j. §. de leg. j. & ibi tenui. q̃ in hoc nihil sit immutatũ per iura aut hẽticorũ. & q̃ pendente cõditione alienatio valeat, & teneat, dic vt ibi. Alij dicunt, q̃ alienatio valet vsque ad quartã. vt hic. & tãgitur per gl. in l. fin.

2 §. sed qz. C. com. de leg. Ad qs videdũ an sit verum: † quero, vtrũ alienata cõputentur in quartã heredis? Et licet text. hic simpliciter videatur dicere, q̃ sic tamen quidam intelligũt hic. q̃ imputatur heredi, scilicet fideicõmissario volẽte, non aliter. Et ita dicitur in gl. d. l. fi. §. sed qz. & per Inn. de testa. c. Raynaldus in gl. super ver. in residuo. Dico, q̃ fideicõmissario volente, nõ est dubium q̃ imputatur in quartam, vt hic. Facit, q̃ pretiũ, & fructus computantur in quartã. vt §. ad leg. Falci. l. Paulus. & l. qs de bonis. §. fructus. Sed fideicõmissario inuito, an in quartam cõputetur? hic tex. facit, qs sic: qz simpliciter loquitur: quod placet, si heres malitiose non alienauit. Nam in qua re debet deduci quarta, erit in arbitrio iudicis. l. non amplius. §. fi. cum l. seq. §. de leg. j. sed est equum q̃ iudex arbitretur, q̃ in re malitiose alienata cõputetur

* in quartã, ne veretur, si ab eo cui alienauit, euinceretur, arg. l. fi. * §. fi. de leg. ij. eodem modo, quãdoqz est arbitriũ iudicis, vt in vna re tantum detrahatur Falcidia. quã heres eleg. rit: puta, si res esset filio in vita. in peculio assignata per patrem, vt C. famil. erci. l. filium quẽ habẽtem secundum vnam lec. qs examinari plenissime

3 in l. in quartã. §. ad leg. falcid. ¶ Quero, † vtrum c quarta posset
c deduci in vna re? Dic vt dixi in dic. l. quartam. ¶ Quero, † quo-
4 modo d poterit res alienata vendicari a fideicommissario, cum nõ habeat ius ante restitutionem, & restituere non poterit alienare? Bloss. quod est speciale hoc casu, quod vendicet absque restitutione. idem nota. an. l. pen. in fin. C. eodem

a POMA. ¶ Res que. Pro declaratione vide Rom. cons. lxx. in vlt. col. & quid si heres vendidit res subiectas restitutioni, aduenientе casu restitutionis an debeat res estimari secundum quod valebat, an vero quod vendidit, qz heres. vide Old. cons. cvij. Et vide Joan. de Imol. in consil. xvij. & vide Ludo. Roma. in consil. xviij. incip. visa facti narratione.

b ¶ Quero. Adde an valeat alienatio rei prohibite alienari. Pau. de Cast. consi. xvj. & inquantum Alex. tangit an prohibitus alienare pro soluenda condẽnatione maleficij, pro quo est incaceratus, adde q̃ Bal. consi. clxxxvj. ij. lib. sentit q̃ non. & in illo consilio ponit quid si testator permittat alienare pro necessitatibus, que dicatur necessitas. & an si primo alienauit quãdo non suberat necessitas, an possit secunda vice alienare subsistente causa.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ang. l. fi. Jstam opinionem sequit Aret. consi. xviij. in vltimo dubio.

c AND. BARB. ¶ Quero vtrum. Etiam vide alias fallentias per Bald. in l. iubemus. C. cod.

d ¶ Quero quomodo. Adde vt per Pau. de cast. cõs. lxv. i fi. j. vol.

1 ☞ Testator si diuisit quasi totũ patrimoniũ inter filios, & in illis rebus illos instituit, quãdo predicta veniãt in fideicõmissum.
2 Legata non veniunt in substitutionem vulgarem.
3 Prelegata veniũt in substitutionẽ pupillarẽ. Item in exẽplari.
4 Donatio, que morte confirmatur non venit in fideicommissum.
5 Conditionis implende datum causa, an veniat in fideicõmissum.
6 Pupillari ex substitutione quod capitur, an veniat in fideicommissum.
7 Accrescendi iure quod venit in fideicommissum, venit.
8 Ex vulgari ex substitutione, quod deuenit ad aliquem, quando veniat in fideicommissum.
9 Compendiosa ex substitutione quod venit, in fideicommissum an veniat.
10 Testator qui dixit, si quis eorum decesserit sine liberis, deueniat de vno ad alium, videtur primo legasse, postea rogasse.
11 Testator quando dixit, residuum bonorũ meorum a dictis iudicijs, & legatis, videtur grauare tantum de portione hereditaria.
12 Prelegata an veniant quando testator dixit, si decessit sine liberis, bona mea deueniant in talem.

§. Quidam. Si aliquis primo legat, postea rogat, legata veniunt in fideicommissum, si hereditatis non est facta mentio. h. d. Opp. q̃ omnia veniant in fideicommissum. l. cum virum. C. de fideicommiss. Sol. Jbi verba fideicommissi fuerunt generalia, scilicet q̃cquid peruenit, &c. ideo nulla adhibetur distinctio: hic fuerunt indefinita, & simpliciter pro-
a lata, sc. portionem suam. ¶ Oppo. §. ad leg. falci. a l. Titia. Solu. Jbi primo rogauit, postea prelegauit, ideo non veniunt in fideicommissum: hic ecõtra quo casu habet locus distinctio huius. §. vide gl. que ponit hanc distinctionem. & signa. Et in gl. ibi l. Titia. dic, nisi fuerit vsus verbis generalibus, vt in fi. gl. Jn gl. super verb. hereditariam. ibi hereditatis portionem, dic hoc debet va-
1 care secundum Dy. Quero, † quid si testator quasi totum patrimonium diuisit inter filios in testamento, & eos heredes instituit equalibus portionibus, vel in illis rebus, qs idem importat. l. ex facto proponebatur. de here. instit. an illa prelegata veniant in fideicommissum. Videtur q̃ sic, qz tex. hic loquitur quando fuerũt instituti ex disparibus partibus. Jn contrarium facit gl. que dicit idem, si ex paribus. Dico, q̃ si pater prelegando diuisit patrimoniũ inter filios equaliter, ita qs modicus excessus est, & eos equaliter instituit, qs portio, quã vnus frater hz iure prelegati, succedit in locũ portionis, quam haberet iure hereditario, in bonis alteri fratri assignatis, & ideo totũ videt habere iure hereditario: casus est in l. quid ergo. §. de lega. j. & qs ibi not. in vlt. glos. Facit, quod dico in l. qui Rome. §. duo fratres. in vltima quest. ff. de ver. obl. Hec ob. hic §. qz loquitur quando fuerũt instituti in disparibus partibus, vnde non potest dici q̃ vna portio, succedat in locum alterius. Non enim potest in ea dimidia succedere in locum tertie, & ideo notabiliter dicit text. ex disparibus, & gl. que dicit, idem si ex paribus. procederet, quãdo portiones essent pares, prelegata essent multum disparia, ita q̃ portio non posset succe-
2 dere loco portionis, vt dixi, secus si essent paria. ¶ Quero. hic dicitur, q̃ legata veniunt in fideicommissum, an veniant in substitutione vulgari. Casus est q̃ nõ, in l. Sextiam, alias Sertiam. §. de le. iij. & l. miles pro parte. §. de leg. ij. ¶ Quero, an prelegata b
3 veniant in substitutione pupillari. Dico & sic. l. cũ pater, in prin
b cip. §. ad legem Falcid. & l. sed si plures. §. ad substitutos. de vulgari & pupillari. Idem intelligo in exemplari substitutione. l. huma-
4 nitatis. C. de impu. & ali. substitu. ¶ † Quero quid in donatione que morte confirmatur, vt inter virum, & vxor. R. spondeo, non

venſunt in fideicõmiſſum ſm Dynum, in l. ſequẽs queſtio. ſupra
5 de legatis ij. z per Cyn. in l. cũ virũ. C. de fideicommiſ. ¶ †Quero
quid in eo, quod datur cauſa conditionis implende, an veniat in
fideicõmiſſum. Dic vt l. qui heredi. §. cum hereditas, verſicu. ſed
6 cum ſuſpecta. de conditio. z demonſtratio. ¶ †Quero, vtrũ illud
c quod ex ſubſtitutione pupillari capiatur veniat in fideicommiſ-
ſum? De hoc videbitis tex. in lata tamen. §. qui ſuſpectam. infra
7 eodem. z ibi dicam. ¶ Quero †an illud quod venit ad aliquem
iure accreſcendi, veniat in fideicommiſſum? Reſpondeo quod ſic,
vt ſupra de acquiren. heredit. l. ſi totam, z quod ibi not. z infra eo
dem, l. Papinianus. quod eſt verum indubitanter, quando, adit
coacte, vt ibi. Idem ſi ſponte, quia portio accreſcit portioni, non
8 perſone, d. l. ſi totam. z l. ſi Titio. §. j. de vſufru. ¶ †Quero, vtruz,
id quod deuenit ad aliquem ex ſubſtitutione vulgari, veniat in fi
deicommiſſum? Reſpondeo, ſi adit coacte: non eſt dubiũ. l. apud
Julianum. §. j. infra eod. Sed quãdo adit ſponte poteſt dubitari.
Et videtur diſtinguendũ ſicut in legatis, ſcilicet aut fuit grauatus per verba generalia, aut per ſimplicia, z tunc aut fuit grauatus de reſtituendo portionem ſuam, z non videtur quod veniat in fideicommiſſum, qz ius ſubſtitutionis coheret perſone, nõ portioni, l. ſi ex pluribus, infra de ſuis, z legi. Sed verius eſt, quod totum venit in fideicõmiſſum, z totum videtur ſua portio, ſicut ſi eſſet inſtitutus ex parte pure, z ex parte ſub conditione, vt ſupra ad legem Falcid. l. prima. §. id quod ex ſubſtitutione, z l. in ta
9 tione. §. queſitum, eodem titulo, z de acquirenda hereditate. lege,
d ſi tu ex parte. ¶ †Quero, an id quod deuenit ad aliquẽ ex ſub-
ſtitutione cõpendioſa veniat in fideicõmiſſum? In hoc eſt aduer-
tendum, quod quandoque per compendioſam ſucceditur direc-
to, etiam poſt aditã hereditatem, vt ſi fiat a milite, vel ſi fiat a pa
tre filie Femine, ſecundum ſtatuta huius ciuitatis, que precipiũt
q pater poſſit facere teſtamentũ filie quomodo velit, z tunc cum
dicta ſubſtitutio locũ habeat, etiam poſt aditam hereditatem, vt
dixi, z ſi quis capit eam tanquã portionẽ alterius, ſi fuerit roga
tus de reſtituendo per illa verba, portionem ſuã, videtur qõ non
veniat in fideicõmiſſum, argumen. l. qui fundum. §. qui filium, ſu
pra ad l. falcid. ſecus ſi fuiſſet rogatus per verba generalia, ſed ve
rius puto, q indiſtincte veniat in fideicõmiſſum. Nam l. qui fun
dum. §. qui filium. loquitur de ſubſtitutione pupillari, per quam
ſucceditur pupillo. ſed per cõpendioſam ſucceditur teſtatori de
functo, ideo dico idẽ, q in vulgari, per eaſdẽ leges. Si vero ſucce
ditur ex cõpendioſa, que valet iure fideicõmiſſi poſt aditã here
ditatem, l. precibus. C. de impube. z ali. ſubſti. tunc illud venit in
fideicommiſſum, vt j. eo. l. heres mei. §. cum ita. Habita tñ diſtinc
tione, aut primo reliqt, poſtea grauauit, aut ecõuerſo, aut dixit
portionem ſuã, aut portionẽ hereditatis, ſicut dictum eſt in pre-
e allegatis, vt ſ. de lega. iij. l. ſi Titius. Quero. glo. hic diſtinguit,
f aut primo †legauit, poſtea rogauit, aut econuerſo? quid ſi de ordi
10 ne non apparet, vt qz dixit teſtator, ſi quis eorũ deceſſerit ſine li
beris, bona deueniant de vno ad alium: in quibus verbis ſimul,
z ſemel cuilibet relinquitur, z quilibet grauatur, an videtur pri
mo legaſſe, an primo grauaſſe? Reſpõdeo, primo videtur legaſſe,
11 vt j. eo. l. Scevola, in fi. quod dic vt ibi dicam. ¶ †Quero. quid ſi
teſtator dixit, reſiduũ bonorum meorũ a dictis iudicijs, z legatis
deueniat in talẽ. Reſpon. manifeſtus eſt ſenſus, q ſolũ de portio-
12 ne hereditaria grauauit, nõ de eo qõ capit alio iudicio. ¶ †Que
ro, qd ſi dixerit, ſi deceſſerit ſine liberis bona mea deueniãt in ta
lem? Reſpond. Aut dixit oĩa bona, z tũc idem ac ſi dixiſſet, quic-
quid ad eũ peruenerit, l. cum virum. C. de fideicõ. coniuncta. l. Ju
lianus in princ. §. de legat. iij. Si vero dixit bona mea, nec vſus eſt
ſigno vniuerſali, tunc puto idẽ ac ſi dixiſſet portionem, vt hic: z
ideo adhibẽda eſt diſtinctio que pcedit. facit. §. eod. l. ſi legatũ. §. j.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Oppo. ſ. ad l. Falcid. Et vide plene Bald. qui nota
bilia verba dicit in l. cum virum. C. de fideicommiſ.
b ¶ Vn prelega. Adde Oldra. conſil. vij.
c ¶ Pupillari. Adde Bal. conſil. xciij. z ccvij. ij. lib. z conſil. lxxiiij.
ij. lib. z conſil. ccccliij. lib. iiij.
d AND. BAR. ¶ Quero an id. An autem veniant prelegata, quã
do hereditas aufertur ab indigno, vide text. ſing. in l. eum qui. §.
pẽ parte. ff. de his quibus vt indi. ſecundum Bald. in l. cum vi
rum. quod eſt not. dignum.
e ¶ L. ſi Titius. Adde aduertendum dum Alex. dicit q Bar. in
l. Scevola dicit contrarium eius quod hic dicit, qz non eſt ve
rum imo Bart. in vlt. verb. reſpondet ad §. quindecim, z ita in
telligit, z alleg. Rom. idem ſeq. conſil. xviij.
f AND. BARB. ¶ Quero. glo. Quid autẽ ſi ignoratur an primo
legauerit, vel poſtea, qz teſtes non recordãtur de ordine cognitio
nis cui incũbit onus probãdi? Vide Bald. in l. cũ virum prealle.

§. Si is qui. Si hereditas delicto heredis ſit publi
cata, fideicõmiſſum debetur a fiſco. h.
d. Hic ſunt videnda duo. Primo, vtrum ex apertura tabularum
quis priuetur hereditate: qõ dic vt l. ij. §. non tantum. z l. nec ſi
rios. §. j. §. ad Silla. Secundo gl. tractat hic materiam aliam. Sci
cet, q vtrunq; debeat diſtinguj, ſcilicet an dicatur occiſus a filio
lia, vel ab extraneo, clam, vel palam: quod plene no. C. de his qui
bus vt indig. l. cum fratrem. z l. iij. §. non tantum. §. ad Silla.

LEX IIII.

1 ¶ Libelli forma quando fideicommiſſarius petit heredem inſti
tutum cogi adire z reſtituere.
2 Judex cum allegatur ſuſpectus iure ciuili, cauſe non inferun
tur: iure Canonico ſecus.
3 Proceſſus factus a iudice recuſato, eſt ipſo iure nullus.
4 Nolle adire hereditatem, non eſt repudiare.
5 Suſpectam hereditatem dicens, non perdat debita iure natur
Filius poteſt inſtitui ſub conditione poteſtatiua.
Adire quis cogitur officio iudicis.
6 Socijs ſi ex duobus alter inuito ſocio vadit ad mercandam
piens in ſe periculũ, z lucratur, non comunicat cum ſocio lucra

Quia poterat. Supra in l. j. in princ. §. a
uſq; ad §. ſi heres. tractauit de remedijs tranſferendarũ actionum, ex parte
ne, que datur heredi, z de ea que datur contra heredem, diuersis
tribus, in §. ſi heres. tractauit de quarto remedio, ſcilicet de re
ctione quarte Trebellianice hic tractat de quinto, ſcilicet de re
medio coactionis. Heres põt cogi adire z reſtituere, nec eſt qui
2 da cauſa quare adire recuſet. h. d. ¶ Nota. z ex principio formali
belli, quando fideicommiſſarius petit heredem inſtitutum co
adire, z reſtituere: debet enim dicere ſe velle ſuo periculo hered
tatem adiri, z reſtitui ſibi, z petere heredem a iudice ad hoc cog
¶ Opp. q vani timoris nulla ſit eſtimatio, ſeu excuſatio. l. hec ad
tem ſatiſdatio. ſ. tit. j. z §. de regul. iur. l. vani. Bl. nõ ſoluit. Et q
hic quis nemĩ grauat, ſed ſe exonerat, ideo eſt pro ratione vo
luntas. Ita Dyn. hic, z de non. ope. nun. l. j. in prin. in illa queſtio
ne gl. an in nunciatione ſit inſerenda cauſa. ¶ Oppo. hic dicitur
q ſine onere tranſit hereditas: contra, imo ſemper cum onere, vt
ſ. de legat. j. licet. Solu. hic fuit expreſſe actum, q tranſiret ſine
onere: vel melius, hic non loquitur de oneribus hereditarijs, ſed
de moleſtia, quam ille, qui adit coacte, z reſtituit, patur. ¶ Bal.
2 hic inducit in arg. †an qñ quis dicit iudicem ſuſpectum, ſit ne
renda cauſa. Et omnes noſtre gl. z doc. iuris ciuilis et ſi
Canoniſte contra, extra de offi. deleg. cap. ſuſpicionis et cap
peti. c. cum ſpeciali, vnde in terra Imperij tenent opi. illius
3 gl. ¶ Sed quero, †quid ſi recuſatus vt ſuſpectus an oblitus re
4 cuſatione procedit, an proceſſus ſit nullus? an veniat annullan
dus. Inno. in d. c. cum ſpeciali. dicit non meminj me gle. q proa
ceſſus ſit nullus: ſed debet annullari. Poſt. tenet contra. Bal.
and. recitat oppo. ſimpliciter. Ego de facto dixi. q meum mo
giſſe. q proceſſus eſt ipſo iure nullus, qz recuſatione propoſita
b ipſo iure eſt exemptus ab eo, z eius iuriſdictione. ideo proceſſus
eſt ipſo iure nullus. l. j. C. ſi quacunq; predi. po. Et ſi dicas, quo
ſpeciale, fateor. q in hoc eſt ſpeciale. q ordinarius recuſatur o
re ciuili, ſed non in eo q dicitur q proceſſus eſt ipſo iure nu
4 ¶ Quero, vtrũ nolle adire, ſit repudiare hereditatẽ. Hic tex
c detur q ſic, contrarium tenet glo. in l. qui ſe patris. C. vnde in
Ultramon. tenent contra illam glo. pro quibus facit hec lex
reſpõdeo, licet hic dicatur, q ille, qui dicit ſe nolle adire, poſſe
gi, non tamen per hoc ſequit q ſit repudiatio. Quod pz. q q
coactionem põt penitere, z adire. l. ita tamen. §. ſi patronus. l.
5 Hoc tñ examina, vt dixi in l. ſi quis ſuus. debitre debite. ¶ †
d ro an ille qui dicit hereditatẽ ſuſpectam, perdat debitum iur
ture. Jac. de are. dicit q non, qz in debito iure nature hoc no
peritur, nec eſt eadem ratio. arg. eius quod no. in l. ſi quis lega
in fi. j. de falſ. Facit C. de fideicom. auth. hoc amplius. qõ dicit
intelligo, ſi poſt repudiationem eum penituit: quod poteſt fa
fina. C. de repu. hered. alias ſecus. Nam quartam tra benum
bet ſi vult eſſe heres. l. iam dubitari. §. de here. inſti. Et hoc appa
ret ex eo, qõ poteſt filius inſtitui ſub conditione poteſtatiua. et
non vult adire, non poteſt conqueri de teſtatore. l. ſuus quoq
6 §. j. z ij. de heredi. inſtitu. ¶ Quero que iure quis cogatur adire
tex. hic in nuit. qõ officio iudicis, vñ dicit, cogatur a pretore. Bal
cam. j. eo. l. non eſt cogendus. vbi glo. ponit. ¶ Iudicitur ad c
7 Duo †erant ſocij vnius mercantie, vn vult ire Venetias, alter
cõtradicit: z ille dicit, volo ire meo periculo. z ſic vadit eo inuito
ſuo periculo, z multa lucratur, an ſocius prohibens debet habere
partem lucri. Et fuit determinatum per hanc legem, qõ non
* ſuſcepit in ſe periculum, z ſic cõmodum debet eſſe ſuũ. *Bart. ſ

stitut. pro socio. §. illud, & sic fuit antiquitus determinatum, quod menti tene.

ADDITIONES.

a ¶ Nullus. Adde vltra Alex. an processus iudicis recusati, sit nullus. Bar. cons. cv. Bald. cons. ccccxxviii. iij. lib. Paul. de Cast. cons. xxij. & in quantum Alex. dicit q Ro. nihil decidit, q3 qs̄ pendebat de facto, tu vide decisionē, & latius in hac opinio. per ipsum Ro. consilio ccxx. Et de causis recusationis, vide Oldradum cō silio cccj. adde quod contra Bart. in hoc tenet Lanfran. sequendo Innocen. in c. quoniam contra. de proba. de quo etiam per Angel. de Are. in rubr. §. de appel.

b AND. BAR. ¶ Ideo processus. Et vide Bald. in d. l. j.

c AND. BARB. ¶ Nolle adire. Et vide Bartolum in dicta l. quisque patris.

d Quero an. Adde in quantum Alexan. tangit an filius, qui repudiat possit petere legitimam. Bald. consil. lxxiij. j. libr. Angel. consil. lxxi. Petr. de anchar. consil. cccxiij.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Esse suum. Sequitur Roman. consi. ccccl xxv.

LEX V.

Sed, & qui magna. Dignitas heredis grauati & vtilitas testatoris defuncti, non excusat quin heres cogatur adire, hoc dicit.

LEX VI.

1 ☞ Aditio hereditatis recusari potest per absentem, & sic per nuncium, vel per epistolam.

2 Petitio contra eum, qui incertus est, an velit adire, vel recusare, qualiter fiet.

3 Decretum coactionis, scilicet q quis cogatur adire, & restituere, interponitur inter absentes, quia summarie proceditur.

a **Recusare.** [a]Ab absente pōt recusari aditio,

1 & decretum coactionis. h. d. ¶ † Ro. q hereditatis aditio potest recusari per absentē, scilicet per nuncium, vel per epistolam. ¶ Sed o not. q non solū quando certum est, q qs recusat aditionem, sed etiā qn̄ est incertus, potest peti q cogatur adire, & restituere. ¶ Tertio no. q istud decretū coactionis interponitur inter absentes. Ad primum opp. §. de acqui. here. l. per procuratorem. Respondeo, adire non possum per procuratorem, vt ibi: sed repudiare sic, vt hic: quę non placet. cum vtrunq; sola voluntate perficiat. ¶ Preterea, text. in l. ij. de offic. procur. Cesaris dicit, q eā potestatē, quam habet in adeundo, habet in recusando. Dic ergo, * q recusatio nō est repudiatio, vt dixi in l. q1 poterat. Vel dic q per procuratorē declaratā repudiatio hereditatis, nō autem repudiat. Ad secundū, quando est incerta voluntas, videtur qs nō debet cogi adire, & restituere. q1 si heres vellet adire, es-

2 set inquum qs̄ priuaretur quarta. Respondeo, puto q † hoc casu deberet formari petitio sic, q talis veniat ad dicendū si vult adire hereditatē, vel nō: & ad hoc statuatur sibi certū tēpus, intra qs̄ si recusauerit, tūc cogatur adire. Primū probatur per ea que dixi in l. si quis instituat. §. de here. instit. secundū probatur,

3 hic, & §. eo. l. q1 poterat. ¶ Ad tertiū opp. † & videtur q aduers⁹ absentē nō possit interponi tale decretū, l. fi. §. illud. C. de tempo. appel. & l. de vnoquoq; §. de re. iud. Soluit. glo. q hic nō procedit ordinarie, sed summarie. Facit qs̄ no. in l. nec quicquam. §. vbi de cretū. §. de offi. procōsul. & leg. de reg. iur. l. omnia quecunq;. Ad qs̄ vide no. C. si vt se ab. hered. absti. authē. si omnes. ¶ Quero, dicitur hic in fi. ad qs̄ presentia eorum nō est necessaria quia est hoc dictum: Gloss. dicit, ad qs̄ scilicet, vt certioretur. qs̄ placet, si interponetur decretum per eū modum quē dixi. §. formando petitionem. Alij vt Jac. de Aret. dicunt, ad qs̄, scilicet decretū interponendū, & trāsferendū actiones, vt C. eo. l. pen. §. fi. Istud dictū est verū, quādo iam esset hereditas adita per heredem, vt ibi: sed hereditate non adita nō possunt trāsferri actiones in fideicōmissum per decretū, l. ille a quo. §. si de testamēto. §. eo. Intelligo ergo ad qs̄, scilicet ad decretū coactionis interponēdū, q1 here de consuetumaciter absente iudex interponet decretū. Sed si dices, qd operetur istud decretū. Respōd. multum q1 licet heres decederet hereditate nō adita, fideicōmissum nō extinguitur. C. eod. l. non iustam. Facit quod not. per Cyn. in l. eam quam. C. de fideicommiss.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Recusare. Et vide tex. in l. si cum seruum. §. finali, & ibi Ang. §. de fidei. lib. & in l. cum vero. §. subuentum eod. tit.

* CLAVD. DESEISS. ¶ Dic ergo. Ista solutio est de mente glos. penult. hic.

§. Meminisse. Succedentes ab intestato, & sui cogunt adire, & restituere. hoc dicit. Oppo. q in herede suo non sit necessaria coactio, vt §. eod. l. ita tamen. §. si pater. Solu. vt ibi videbitis.

1 ☞ Fiscus, ad quem vadit hereditas, an teneatur mortem defuncti vindicare.

§. Si fisco. Fiscus, ciuitas, & collegium cogūtur hereditatem adire, & restituere. h. d. ¶ Quero an iste §. put loquitur de bonis, que deuoluuntur in fiscū, loquatur post aditam hereditatē ab herede, vel ante? Glo. ponit duas opin. scilicet, q pōt loqui in hereditate adita, vel in hereditate nō adita, q dic, vt l. si sequēs gradus. §. ad Syl. qs̄ tū requiratur adi-

1 tio. facit §. de iure fisci. l. eius qui delatorem. §. fi. ¶ Quero an fiscus, ad quem vadit hereditas, teneatur mortē defuncti vindicare? Gl. q non: quod tene mēti. Facit, q ille ad quem vadit hereditas alicuius in penam illius, non teneatur ad illa, ad que tenebatur ille primus, a quo aufertur: q modo non examino.

1 ☞ Substitutio, in eum, qui est per fideicommissum grauatus, intelligitur directa.

2 Substitutio vulgariter, & pupillariter, & per fideicommissum, valet & est in electione substituti, per quam succedat.

3 Clausula, si filius suus decesserit sine liberis, talem sibi instituit, & substituit, quid operetur.

a **§. Titius.** [a]Verbum † substituo, intelligitur directo in

1 eo, qui etiā est per fideicommissum grauat⁹. h. d. Rot. quod dixi in summario. Item no. q quādo quis est substitutus directo, & per fideicommissum, est in electione sua, quam

2 viam eligat, & per † hoc cum in testamentis sepe scribuntur hec verba, substituens talem vulgariter, & pupillariter, & per fideicōmissum: apparet q valet, & est in electione substituti. Ad idem l. si quis seruo. de manu. testa. & Bul. ponit. C. de impube. in l. preci-

3 bus. & ego dixi in materia substitutionis compendiose. ¶ † Item per hunc §. dixi in questio. de facto, dixit testator, q si filius suus decesserit sine liberis, talem sibi instituit, & substituit: quod debet intelligi, instituit directo, substituit per fideicommissum, vt sic aliquid operentur hec verba: sic hoc verbum, substituit, quod est commune, intelligitur de directa propter fideicommissariam, que sequitur. Facit, quia verbum substituo, aptum est ad directam, vt supra, de hered. instit. per totum.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Titius. Et no. illud quotidianū, vulgariter & pupillariter, & per fideicōmissum. vide hic Bal. & Ang. in quantum probant q electio est heredis, seu substituti, q1 idē voluit in l. si quis seruo. j. de manu. testa. & idem voluit ibi Ang. qui dicit q iste rex. est melior de iure fm Jo. de Imo. hic intelligit quādo est extraneus substitutus, vt hic per eum, non aūt vbi esset consanguineus testatoris, & posset adiri. Simile qd̄ voluit Bar. in l. j. in ij. q. §. de iure cod. vbi dicit, & soluitur distincta, & erit electio heredis, sed non facit ad casum istum. q1 nos loquimur in substituto. Ego consulo nunc q habeat locum fideicommissum quando ipse substituit filias admiscem vulgariter, pupillariter, & per fideicommissum.

1 ☞ Citatus ad locum non tutum, non tenetur ire.

2 Citatio ad locum manifeste non tutum, est ipso iure nulla.

3 Excipiens de loco non tuto, tenetur causam inferre.

4 Citatus pōt excipere de aere malo, & corrupto in loco citationis.

§. Si quis alio. Eo loco, & eo tempore debet hereditas restitui, si fieri pōt, quo testator iussit, alias poterit alio loco vel tempore restitui, si fuerit dies certa, sed ante diē certam restitutione facta per Trebellianū, actiones non transeunt. h. d. vsq; ad l. apud Julianum. legam tamen per partes. ¶ Opp. de hoc q cogitur ire ad locum. §. l. prim. dicitur contrarium. Solu. Ire cogitur, si cōmode potest, vt hic: alias secus, vt §. l. prori. tūc eū cogetur hic adire, & restituere, nec cogetur ad locum accedere. Sed tunc oppo. q1 hic facit ei similem eū, qui iussus est restituere ad diem: & innuit q ille qui iussus est ad diē restituere cogi possit ante diem, qd̄ est contra l. sed, & si ante. §. eo. Soluit glo. qd̄ sunt similes quo ad quedam: vel verius hic loquitur de isso restituere in diem certam, quo casu potest restitutio fieri ante diem: ibi loquimur de die incerta. Ista est vera, probatur §. eo. l. cogit. §. cum quidam. Opp. in l. sed sciendū, dicitur, q pōt fieri restitutio conditione non impleta, contra in l. prori. sed, & si alio. §. fin. Solu. Hic fit mentio de duplici conditione, vna si nomen vespilonis portauerit, quod nomen est turpe, & eius interpretationem ponit glo. ideo hec conditio tanquam turpis reijcitur. l. facta. §. si in dando. §. eo. habetur ego fideicommissum pro puro. Secunda conditio fuit, q iussus fuit ire Alexandriam. De ista dicamus, qd̄ non fuit apposita in modū conditionis, sed cuiusdam iussus, seu modi, cuius defectus nō impedit. l. Titio, supra de legat. j. Vel fuit conditio potestatiua, que defi-

cit per casum, vnde habetur pro pura, vt not. in l. in testamẽto, la ff. de condi. & demonstra. ¶ Iu. l. de etate. ff. eodem. Bl. super verbo, liceat, dicit, hoc est argumentum contra eos qui impetrant literas in loco nõ tuto. sic ff. ex quib. cau. mato. l. iij. Hot. q̃ citatus
1 tad locum suspectum nõ tenetur ire. ¶ Pro hoc ff. de legationib. l.
2 sciendum & ibi dixi. ¶ Sed quero, †si aliquis citatur ad locũ nõ
3 tutum, ª vtrum citatio sit ipso iure nulla, aut est necesse q̃ pars exceptionem opponat? Respõdeo, si locus est manifeste suspectus, citatio est ipso iure nulla, casus est in cap. pastoralis de re iudica.
3 in Cle. & ibi per gl. in ver. notorio. ¶ †Quero, an ille qui excipit, q̃ locus ad quem citatur, non est tutus, debeat inserere causam:
* ª Respõ. sic, dixi ff. de exce. l. j. ¶ Quero, †aliquis citat' vbi est ma
4 lus, & corruptus aer, vtrum possit de hoc excipi? Respond. sic, vt habetur in hac l. sed sciendum, ff. proxi. versic. sed & salutis, & extra de renuncia. c. ad supplicationem, vt ibi text. & glo. j.

ADDITIONES.

a ¶ Non tutum. Adde an teneatur comparere, & an citatio sit nulla. Old. pulchre consi. xlij. & multa que conceduntur, quando propter guerras non est tutus accessus ad aliquem locum, vide Ro. consil. cccexxxij. Et an bannitus teneatur comparere ad locum vnde fuit bannitus. vide Bald. consilio cccexxxvj. iij. lib. & inquãtum etiam Aleran. tangit an heres rogatus restituere post mortem pauperibus, possit in vita restituere, vide que posui in l. post mortem. C. de fideicom. vbi quid Abb. quid Bald. quid Pet. de Ancha. quid Ro. senserint consulendo.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Inserere cãm. Unum no. q̃ vbi qs non audet propter inimicitias cõparere, iudex debet eum facere associari a familia sua, eius tũ expensis. ita dicit Bal. in l. data opera. col. xvij. ver. si quis propter inimicitias. C. qui acc. nõ pos. per l. ij. C. de eroga. milit. annon. lib. xij. & vide aliquid in materia per Aret. in c. veniens. col. xv. de accusat.

LEX IX.

1 ¶ Verba non puto mihi expedire hereditatem adire, & similia, prolata post tempus datum ad deliberandum, inducunt dispositionem.
2 Causa non requiritur in repudiatione.
3 Institutus sub conditione, vel ad diem, an possit cogi adire, & restituere ante. Item an possit adire sponte, & restituere.
5 Institutus pure, & rogatus restituere sub conditione, quando possit adire, & restituere: & an talis possit adire spõte, & restituere.

1 SEd, & si alio. Hot. q̃ hec verba, nõ puto mihi expedire hereditatẽ adire, & similia plata post tẽpus datum, inducunt dispositionẽ, quasi dicat p certo repudio. Facit ff. eo. l. omnes, dixi, ff. de leg. j. l. seruꝰ electione. in prin. & l. gerit. de acq. here. Hot.
2 q̃ in repudiatiõe nõ requirit causa, vt ff. eo. l. q̃ poterat. ¶ Op. ad ff. si quis sub coditione, ff. eo. l. apud Iulianũ. ff. Antistia. Sol. hic loquitur de instituto sub cõditione, ibi de istituto pure, rogato sub cõditione. ¶ Opp. ad l. sed & si ante, q̃ ad diem non potest quis heres institui. l. hereditas. de here. insti. Sol. hic de die incerta, ibi de certa, vt ibi not. ¶ Pro declaratione gl. que est hic quero, an institutus sub conditione, vel ad diẽ, possit cogi adire, & restituere ante? Scõo, vtrũ hoc posset facere sponte? Tertio, vtrũ instituꝰ pure rogatus sub cõditione posset cogi adire, & restitue
3 re? Quarto, vtrũ hoc posset sponte facere? †Circa primũ dic aut est institutus sub cõditione impossibili, vel turpi, & habet' pro instituto pure. l. sed sciẽdũ. in fi. ff. eo. & l. facta. ff. si in dando. ff. eo. & de cond. insti. l. j. Aut est cõditio possibilis, & tũc aut est potestatiua, & põt cogi implere, & adire si potest. si nõ potest, remittit sibi cõditio, l. sed sciẽdũ. ff. eo. Si vero est cõditio casualis, tũc interim nõ potest cogi adire & restituere, vt hac lege, in fi. De instituto vero ad diẽ certũ dic. si instituit' a pagano, habetur pro instituto pure vt ff. de here. insti. l. hereditas, ideo ante põt cogi adire & restituere. vt ff. eo. l. cogi. ff. cũ quidam. Si a similite, dic vt dixi de instituto sub cõditione, vt de test. milit. l. in fraudẽ. ff. miles. & ff. proxi. l. sed & si
4 ante, fm vnam opi. gl. Circa secundũ, tan possit sponte adire, & restituere? dico q̃ adire nõ potest, sed potest petere bono. pos. secũdum tabu. l. ij. ff. si sub conditione. de bonorum posses. secundũ tabul. dixi in l. si quis insti. & de heredi. instit. restituere potest de facto, nõ q̃ actiones trãseant per Trebellianũ, nisi ratihabitio subsequat', aduentẽte die, vel cõditione. vt d. l. sed si ante. ¶ Circa
5 tertiũ, †scilicet, de instituto pure rogato sub cõditione, vtrũ possit adire & restituere, dic. aut est rogatus de restituendo pure vni pro parte, & alij sub cõditione pro alia parte, & tũc ab eo, cui est rogat' pure, potest iterum cogi adire, & restituere, l. j. ff. & quoties, ff. eo. Aut est rogatus tãtũ sub cõditione, & tũc potest cogi adire & restituere, nõ tamen trãseunt actiones per trebellianum. vt ff. l. apud Iulianũ. ff. antistia. Si vero est rogatꝰ restituere ad diem, tunc aut est dies certa, aut incerta: primo casu potest cogi a
re & restituere, l. recusare. in fi. ff. eo. & l. cogi. ff. cũ quidã. ff. eo. & est dies incerta, & tunc aut suspendit fideicõmissum, & idem
simplici cõditione, l. dies incertus. de condi. & demonst. & idem
deicom. l. post mortem. secundũ vnam lect. Si vero die fideicom
non suspẽdit, vt q̃ est appositus dies mortis fideicommissarii, l.
6 res meus. de condi. & de. non. tũc idẽ q̃ in die certa, l. post mortem secundum aliã lecturam. ¶ Circa vltimã, †verũ sponte possit a
re & restituere? dic, aut est rogatus de restituẽdo plurib. vel
restituendo vni nõ transfert actiones, nec sibi cõmittit
nisi in euentum cõditionis, ille cui facta est restitutio super
& sibi restitutũ esse velit. l. cum pater. ff. a filio. & ff. leg. & l. Seium. ff. de leg. iij. Si vero est rogatus de restituẽdo vni, vel
aut est sui iuris, & potest interim restituere & adueniente cõdi
ne, contingit liberatio, non tamen interim transferuntur
nes per trebellianum: q̃ nõ est facta restitutio prout debuit
voluit. l. post mortem. C. de fideicom. p̃obatur in hac l. & ff.
intelligunt, licet gl. hic, & l. post mortẽ, aliter sentiat. Aut ille
debet fieri restitutio. non est in sua potestate, & non potest
restitui. l. filiusfamilias. ff. diui. el. j. ff. de leg. j. & ibi dixi rationem
timo glo. que est hic. quia distinguit in hac materia, vt supra.

LEX XI.

1 ¶ Statutum quod quis cogatur suscipere arbitrium, qualiter intelligatur.

APud Iulianum. Heres non potest adire, nisi omnia
num q̃s timet, sibi sarciatur, vel a pretore remittatur.
d. Hot. ar. †q̃ statuta que dicũt aliquos cogendos ad suscipe
dum arbitramẽtum, debent intelligi, nisi ille aliquod commo
suspectum habeant, aliquod damnum timent. tunc enim
sunt cogi, nisi illud sibi sarciatur, vel a pretore remittatur, vt
1 ¶ Vulgaris tacita vt valeat, requiritur aditio ex testamento
numero 3.
2 Existentia sui heredis, dato coherede extraneo, nihil operatur.
Testamentum non potest assumere vires a tacita vulgari.

1 ff. Idem Iulianus. †Ad cõfirmationẽ tacite vulgaris requiritur
aditio ex testamẽto paterno. h. d. fm gl. Vel dic. q̃ loquitur in pupillari, & secundum hoc, intendit, q̃ propter fideicommissum relictum in secũdis tabulis, cogitur ille institutus in testamẽto paterno
adire, vt pupillares tabule, & fideicõmissum per consequens cõmentur. h. d. Opp. q̃ institutus in testamento patris non potest
cogi adire. l. ita tamen. ff. a patre. ff. eo. l. ij. ff. interdictã de eo. qui
Sol. nõ cogit adire ante mortẽ pupilli, vt ibi, post hic. ff.
vnius aditio sufficit ad confirmãdũ testũ paternũ. Item de
sta. tut. & hic sed hic pupillus fuit heres patris, quod est verũ
se & alij cogantur. Sol. gl. intelligę, q̃ hic pupillus nõ adiuit. ff.
2 tunc opp. ª existentia sui heredis confirmat tabulas pupillares.
pater. de priui. credi. & l. si filius. de vul. & pupi. & l. pupillus. ff.
2 acqui. here. Sol. inota. hic pupillus habebat coherede extraneũ.
& sic exi. entia sui heredis nihil operatur. Hoc tz Bal. dixit
ff. in materia substitutionũ. & Lyn. in materia vulgaris substitutionis. in l. precibus. C. de impub. qs est verum quantũ ad pri
situm, non simpliciter, vt dixi, plene in l. filius qui partu. de vul
pup. Sed tunc opp. q̃ substitutio pupilla. nõ posset habere
filio non existente herede patri, vt Insti. de pu. subst. in prin.
luunt quidã. q̃ hic substitutus fuit vulgariter. & nõ pupillariter
quod gl. non plz, q̃ te. dicit, secundis tabulis. Preterea, si
set substitutio vulgaris. posset adire ex substitutiõe, & ex institu
adita non fuerit: vtĩ nõ esset necesse institutũ cogi adire. Dicit
go gl. q̃ hic fuit facta substitutio pupilli. tũ substituti nõ ad
ex pupillari. nam hereditas pupilli nõ est aliqua. cũ non adiuit
paternam: sed adibunt substituti ex tacita vulgari cõenta
3 pressa pupillari. ¶ Ho. ex hac gl. q̃ tacita vulgaris requirit
testũ paternũ confirmetur per aditionẽ factam ab alio, qui
ipso substituto. & sic testũ non põt incipere assumere vires a
ta vulgaris. casus est hic fm hanc gl. & Dy. fm Bul. de cum. l.
cib. C. de impu. Contrarium tz Old. & ego idẽ teneo. Pro hoc
duco casum. ff. de testa. milit. l. neq; enim. ff. si. l. seq. quod plene
mino in l. j. ff. de vul. & pup. in illa q. de secundo effectu tacite vul
garis. Adhanc l. Resp. qs loquit de substitutis pupillariter
adibũt ex pupillari. Nec põt dici. q̃ pupill. nulla est hereditas
ne hereditate paterna. Quid enim, phibet, q̃ pupillo nõ obstante
alia bona que fuerũt sibi quesita p tutores suos. Et hanc opi
detur tenere gl. in l. pe. de ven. inspic. & in l. ex Lege. de vul. pu
& in l. j. illius tit. plene dixi. Opp. q̃ non sit necesse. q̃ ambo adeãt
cũ vno adeũte accrescit sibi portio illius repudiãtis. & his tãgit
C. de ca. tol. Sol. coguntur vt pareatur voluntati defuncti. qui
te interest fideicommissarij. vt magis habeat ab vno q̃ a
* vno. argu. eius quod dicitur C. eod. l. non iniam. & l. cuiusdam.

Item

titius.ſ.cod.Querit gl.de qua hereditate.Dic vt in gloſſ.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Sed tũc opp.Et vide Bal.z ibi Joã.in l.ſi filius heres.ſ.de libe.z poſthu.z qõ not.in l.ſi.ſ.de condi.inſtit.z in l.iij.C.de iure delibe.l.Papinianus.ſ.quarta.ſ.de moffic.teſtam.

* CLAVD.DE SEISS. ¶L.recuſare. Adde q in ſimili dicit Bal.per hanc legem auth.ſi captiuꝰ.col.penul.C.de epiſc.z clerꝭ.

1 ☞Fideicommiſſarius ſi decedit ante factam reſtitutionem, an reſtitutio poſſit fieri eius heredi.

2 Exempla principis ſequenda ſunt.

ſ. Atrum autem Coactꝰ adire z reſtituere,ſi a ctiones in fideicõmiſſarium non trãſferuntur,perinde non tenetur ac ſi nõ adiuiſſet.h.d.cum

1 ſ.ſeq.Innuit†iſte ſ.q ſi fideicõmiſſarius decedit ante reſtitutio

a nem,q reſtitutio nõ poteſt fieri heredi eiꝰ.Contra ſ.eo.ª.l.cogi.ſ. Metianus.C.de fideicom.l.iij.z l.ſi in perſonã.Bloſ.reſpondet,z ponit veritatẽ.Intelligas hic fideicõmiſſarium deceſſiſſe ſine herede,hec vera,licet aliter gl.dicat in l.cũ filio.ſ.de leg.ſ.ſed ibi reprobani,z in l.a teſtatore.de condi.z demonſt.z ibi dixi, Oppo.q

2 exẽplum non ſit ſequendum, l.nemo.C.de ſen.Sol. hic fuit exemplum Principis,qꝰ eſt ſequendum.l.ſi.C.de legib.Oppo.q ante conditionẽ nõ poſſet quis cogi adire z reſtituere.l.ſed z ſi alio.z l. ſed z ſi ante.ſ.cod.Solu,ibi fuit inſtitutus ſub cõditione:hic pure, rogatus ſub conditione. Hec ſolu,eſt bona in ſe,tamen ratio d.l.ſed z ſi ante.adhuc durat.qz ſi reſtitutio ſit ante aditionez ab eo qui rogatus eſt pure,nõ fit ſecundum qõ teſtator voluit,ergo non tranſeunt hic actiones.Solu.Fateor,qꝛ nõ tranſeunt hic actiones per Trebellianũ per rationẽ l.ſed z ſi ante.z ideo fuit introductum remedium diui Pij,vt ſi ante decederet fideicomm.ſarius,quam actiones trãſeant per Trebellianũ, heres.qui adit, non teneatur:quod contingit ſine fideicommiſſarius decedat ante reſtitutionem,ſine poſt,ante tamen conditionis,vel dies incerte euentum.¶Oppo.ſecundum hoc innuit,q heres interim tenetur creditoribus. Reſpondeo,fateor,tamen ſibi non nocet, quia eſt qui eum defenderet , ſcilicet tutor pupilli. Sed ſi non eſſet qui eum defenderet,haberet locum remedium diui Pij.Et ſic eſt expedita gloſſ.magna,prout pertinet ad hunc ſ. aliud quod ſequitur dicam in l.ſequen. ¶Oppon. ad petitionem iſtius ſeruo non poteſt quis cogi adire,vt ſ.eodem. l.non eſt cogendus. Quedam glo.parua hic nititur ſoluere. Dic vt l.cogi.ſ.pen.ſ.eodem.

ADDITIO.

a AND.BARB.¶Contra ſ.eod.vide eundem Bart.qui ita conſulunt in conſil.lxxxvj.incip.factum ſuper quo dantur conſilia,vbi ita dicit formaliter q ſi moritur cum herede,z non fit facta reſtitutio,tranſmittit fideicommiſſum.

LEX XII.

Sed cum abheredetio,Quero que eſt ratio,q in inſtituto pro parte,non habet locum conſtitutio.Reſpondeo , qz eſt alius , cuius aditione confirmatur teſtamentum , z comp.tit libertas.Sed ad hoc opp. q ambo debent cogi adire z reſtituere,vt ſ.l.proxi.ſ.j.Solu. Ibi cogebatur ab eo qui reſtitutionem petebat, ſecundum voluntatem defuncti:hic cogebatur ante cõditionem,z ſic non ſecundum voluntatẽ defuncti. Hoc ſentit gl. magna precedẽtis legis.z bene,quam not. Ibi, neque pupillum. Bloſſ.legit tribus modis,vide eam,z tene primam lect.

LEX XIII.

Vle a quo ſub conditione.

1 ☞Exceptio , que rei intereſſe non continet , non admittitur in cauſis ſummarijs,z ſi intereſſ,admittitur:ſed ſi requirit altiorem indaginem,reſeruabitur.

Heres ſi decedit ante aditam hereditatem, fideicommiſſum vniuerſale quando extinguatur.

Fideicommiſſum qualiter poteſt eſſe dubium , ſi non eſt dubium de teſtamento.

Exceptio teſtamenti quare non admittitur,fideicommiſſi ſic.

Exceptionum reſeruatio quam iudex facit,quid operetur.

Infans inſtitutus a matre,z rogatus ſi decederet ſine liberis vt hereditatem reſtituat Titio , ſi decedit hereditate non adita, an pater poſſit cogi adire z reſtituere.

ſ. Si de teſtamento In cauſis ſummarijs non admittit exceptio rei, que intereſſe non cõtinet,z ſi intereſſ, admittit:ſed ſi regrat altiorẽ indaginẽ,reſeruatur.h.d. Not.qõ dixi in ſummario Secũ eo no.per ſ.q ſi heres decedit ante aditam hereditatẽ fideicommiſſum vniuerſale extinguitur. Add hoc opp.C.eo.l.nõ tuſtã. Bl, ſol,notabiliter: Quãdoqz qs decedit poſt aditionẽ,z non eſt dubiũ q valet fideicõmiſſum. Miqz ante aditionẽ,z ante coactionẽ z tũc fideicõmiſſum extinguit,caſꝰ eſt hic,ũ ſi. Miqzante aditionem,poſt coactionẽ,tũc fideicõmiſſum nõ extinguit , ſed debetur ab eo,ad quẽ vadit hereditas,ſiue ſit coheres,ſiue ſubſtitutꝰ,dic. l.nõ iuſtã.ſiue venẽs ab inteſtato, l.poſt conſanguineos in fi. ſ.de ſuis z leg. Itẽ id qõ dixi, de herede decedẽte ante aditionẽ z coactionem , q fideicõmiſſum extinguaꝛ , intelligas niſi ad heredem tranſeat ius deliberãdi vel adeundi aliquo ex caſibus,quos dixi in l.vẽre.de acquir.here.tũc enim coget heres heredis ncut ipſe heres,l.eã quã.C.de fideicõ.facit qõ dixi.ſ.eo.l. recuſare in prin.

3 ¶tQuero qũo poteſt eſſe dubiũ de viribus fideicõmiſſi,ſi de teſtamẽto nõ eſſet dubiũ? Rñ.poterat eſſe dubiũ an fideicõmiſſum eſſet pticulare,vel vniuerſale,l.cogi.in prin.ſ.eo.vel.teſtamentum dicebatur factũ ſine ſolẽnitate, vel abſqz aliqua ſcriptura, z heres cõtebatur teſtamẽtũ,z negabat fideicõmiſſuz.Et ex hoc poteſt eſſe q iſta queſtio regrat altiorẽ indaginẽ:qz forte oportet q

a teſtes veniãt de lõginquo. ¶Quero,que[a] eſt ratio[t] differẽtie de

4 exceptione teſtamẽti,que nõ admittitur,z fideicommiſſi,que admittitur: Rñ.ſi defunctus non potuit facere,nõ intereſt heredis, qui mihi reſtituit z adit:qz a nemine poterit cõuenir.nec per actionẽ fuit factus heres,nec ad eũ aliquid pertinebit. Sed quando dubitaꝛ de viribus fideicõmiſſi,an valeat, vel non intereſt heredis : qz ſi fideicommiſſarius cogeret eum adire,aufert ſibi ius quarte,z ius deliberationis ſue,vt ſ.eo.l.cogi.ſ.idẽ Metianus.z ideo debet examinari. Secundum hoc , puto q ſi opponerentur exceptiones de viribus teſtamẽti,intereſt heredis qz forte eſt heres ab inteſtato filius defuncti,z ſic apud eũ remanet illa hereditas,tũc eſſet examinãda illa exceptio,ne aliquod damnum patiatur,l.apud Iulianum. in princip.ſ.eo.z ſ.eod.Lita tamen. ſ. quoties. Dic ergo,in exceptionibus,in quibus tractatur de viribus fideicõmiſſi,ſi nullu intereſſe heredis cõtinet,qz forte repudiauit iam heres,tũc illa exceptio nõ debet audiri,nec examinari. Predicta vera,niſi eſſet notoziũ teſtantem tum,vel fideicommiſſum eſſe nullum,l.j.ſ.ij.cum gl.de tab.exhib.z l.ſi quis legatum.ſ.j.de fal.

ſ z not.in l.eam quã.C. de fideicommiſ. ¶Quero†quid operatur

b ita reſeruatio[b] exceptionis,quã iudex facit? Reſpon.hoc,vt ſi apparebit exceptiones eſſe veras,z iuridicas,quicquid eſt factũ, ha

* beatur pro nõ facto,vt hic, z l.pretor* in princ. z l.qui vies.ſ.j.de

6 damn.infect. ¶Alterius ſciasꝰ dom. Franciſ. Accur. diſputauit vnã queſt. Pater inſtituit filiũ, vt ſi decederet ſine liberis, reſtitueret hereditatẽ Seio, deceſſit infans hereditate nõ adita: vtrũ pater poſſit cogi adire z reſtituere.Et dixit, q ſi pater adiuit ſponte,per l.ſi infanti,cogitur reſtituere,l.ſi alienus ſeruus.ſ. de lega.ij.ſi non adiuit ſponte non põt cogi,per d.l.ſi alienus, qõ non placet:qz imo põt cogi,ſicut ille,ad quem tranſit ius deliberandi,vel alio modo iss adeundi,vt no.per gl.in l.eam quam.C. de fideicommiſ.

ADDITIONES.

a AND.BARB.¶Quero que.Et no.q exceptio,tua non intereſſ.põt opponi:vide Inn.in c.ſuper his.de accu.licet ſi nõ opponatur ſua valeat.Tex.eſt ſin.in l.ſi poſthumus.ſ. ſi quis ex his. ſ. de inof.teſt.z Inn.dixit ſin.in d.c.ſuper his.q ſi oppontur ante lit.conteſtata.tranſfert onus probandi in aduerſariũ, ſi poſt litẽ conteſtatam tranſfert in opponentem.

b ¶Reſeruatio. Adde quid operetur reſeruatio exceptionũ. Bal. conſi.lxxx.iij.lib.z Ban.de ca.conſi.cccxcij.z vide Fran.de Ure. in cap.exhibita.col.fin.de indi.

* CLAVD. DE SEISS. ¶L.pretor. Vide ad materiã Pre poſ.in c.ſolicitudinem.de appellat.

ſ. Tempeſtiuum. Vidimus quis põt cogi , vi deamus per quem.z hoc intẽdit. Maior minorem cogere poteſt,par in partem non habet imperium. h.d. Proſequere vt in gl. Opp.ſ.de offi.procon.l.j. Dic, ibi de voluntaria iurisdictione,hic de contentioſa. Eln aũt quis poſſit ſubire officium pluriũ.plene dic per Bul.in l.ij.de adopt.

a **ſ. Si quis.** Filiusfam.[a] miles põt cogere patrem adire z reſtituere.hoc dicit.

ADDITIO.

a ¶Filiusfam. Adde dum Alex.poſtea tangit,an minor poſſit accuſare ſine conſenſu patris. Bal.conſi.lxix.

LEX XIIII.

Nam quod ad ius publicum.

1 ☞Repudians,perdit ius adeundi ad ſuum commodum.

ſ. Sed z qui Etiam poſt repudiationem quis cogi-tur adire,niſi bona ſint vendita.hoc di

1 cit.†Mo.q ꝛz ille qui repudiauit,perdat ius adeundi ad ſui cõmodum,l.ſicut.C.de repu.heredi.tamen poteſt cogi adire ad commodum alienum,vt hic.

☞ Authenti. ex causa. confirmat substitutionem pupillarem.

§. Si quis compulsus. Per additionem factam coacte, cõ firmantur legata, fideicommissa, tabule pupillares, z cetera alia.

1 hoc dicit. Not. arg. †q tabule pupillares confirmantur per authen. ex causa. C. de libe. pret. que dicit, cetera firma permanent. Nam tabule pupillares continentur appellatione ceterorum, vt hic: dixi in l. filio preterito, de iniusto testa.

§. Qui compulsus. Qui compulsus adit hereditatem, non potest; penitendo habere beneficium quarte. hoc dicit.

§. Non omnis. Iurisconsultus postquam posuit illud senatusconsultum de coactione in l. qz poterat. ſ. primo declarauit quis posset, vsqz ad l. ille a quo. ſ. tepestiuum. ibi, per quem iudicem, vsque ad hũc ſ. hic ad cuius petitionem iudex cogat heredem. vsqz ad l. ex facto, z h. d. Rogatus de restituenda re vel quantitate, nõ potest cogi adire: secus si rogetur de vniuersitate rerũ, vel quota. h. d. vsqz ad l. cogi. ſ. cum quidam, Opp. hic dicitur, q si rogatus sit aliquis restituere bona, transeunt actiones. Contra ſ. de leg. j. l. nõ amplius. ſ. fi. z l. si quis seruum. ſ. fin. cum l. seq. ſ. de lega. ij. Solu. Hic fuit rogatus restituere omnia bona, vel simpliciter, ibi partẽ bonorum. Quod plene dic, vt l. si quis seruum. ſ. fi. de leg. ij. Oppo. q appellatione pecunie tantum pecunia numerata cõtineatur. j. ad Macedo. l. j. Solu. vt dixi in l. talis. ſ. de legat. j.

LEX XVI.

1 ☞ Pecunie appellatione quare totum patrimoniũ cõtineatur.
2 Verbum peruenire, large z improprie accipitur ne intercidat fideicommissum.
3 Verba obliqua adiecta certe rei, non extenduntur ad vniuersitatem bonorum.
Verbum relinquo, adiectum certe rei, non importat institutionem heredis.
4 Clausula, re alieno deducto, in testamẽto posita, quid importet.
5 Testator si rogat expresse aliquem restituere quod supereſt a debitis z legatis sit fideicommissum vniuersale.

a 1 **Cogi.** [a]Not. ibi in versi. i ambiguo, fratione, quare appellatione pecunie, totũ patrimoniũ contineatur, scilicet ne intercidat fideicõmissum. Dixi

2 clarius in l. talis. Secundo not. †ex versiculo, sed z si quis ita rogauerit, q licet verbũ, peruenire, propie intelligatur deductis oneribus: tñ hic assumitur large, z improprie, ratio est, ne intercidat fideicõmissum. Sequntur versi. z generaliter. Iurisconsultus hic ponit summariũ eius qđ dixerat. ¶ Not. †q verba[b] obliqua adiecta certe rei, vel quantitati, nunquã extenduntur

b c ad vniuersitatem bonorũ. Unde est arg. q verbũ relinquo, †adiectũ rei singulari, nõ trahatur ad institutionem directã, vel obliquam, fin Dyn. Et pro constanti ponit Rich. Mal. in quadam disputatione, de qua feci mentionem in l. illa institutio. z in l. his verbis. in prin. de here. instit. probatur in auth. vt cum de appel. cog. ſ. aliud. vbi nõ sufficit filio relinqui quoquo relicti titulo, sed iure institutionis. Et sic apparet. q verbum relinquo, adiectum certe rei, vel quãtitati, nõ intelligitur iure institutionis, nisi exprimatur. Sequit. versi. inde querit. Hic ponitur determinatio Juliani, z rationes facte in tex. nõ soluũtur, nec declarãtur: ideo exa

4 minemus †quid importent dicta verba, deducto ere alieno, in legatis. Respõ. hoc fuit declaratũ. ſ. eo. l. Marcellus. ſ. pen. scilicet q heres ipse si vult, soluat: si non hereditatẽ restituat. Et hec est sntia Juliani hic posita in fi. Et ex hoc nõ obstat ratio prima, que innuit, q ex ipsa vi verborũ, magis id qđ supereſt ex hereditate, quã ipsam hereditatẽ restituere sit rogatus: qz nõ est verũ q verba hec significent, sed magis in potestate heredis ponitur, si ipse

5 vult soluere: vel alijs restituere ad soluẽdũ. ¶ Ho. †tñ diligenter illa verba, qz si aliquis in testamento rogaret expresse restituere, q supereſt a debitis, z legatis, vel residuũ bonorũ a dictis iudicijs, vel legatis, q istud nõ esset fideicõmissum vniuersale, vt hic tex. expresse dicit. Et per hoc semel de facto cõsului aliter. ☞ Per verbum cõmune fuit facta substitutio per hũc modum, si decesserit sine li-

b beris, residuũ[b] bonorũ meorũ a dictis iudicijs, z legatis, deneget in talem, Dicebam, q substitutio hec nõ potest esse directa, quia verbum commune adiicitur certe rei magis quam vniuersitati, vt hic patet: ideo non trahitur ad directam, vt dixi. ſ. proximo. ſ.

ADDITIONES.

a ¶ Cogi. Pro concord. aduerte, quidã testator reliquit quedã legata singularia, deinde dixit, residuum vero bonorũ meorũ volo ad talem pertinere, concludit Bart. q per talia legata substitutio vniuersaliter facta per verbum residuum vero, &c. non alteratur sed remanet in suis viribus ac si esset institutus, vt l. ij. C. de her. inst. ita Bart. in l. Centurio. in vltimis verbis quarte q. prin. ff. de vul. z pu. Alex. in d. l. Centurio. in col. fin. alle. Bar. tenet contrarium in hac. l. cogi. in prin. Sol. dat ipse Alex. dic vt vi cum. Cui adde q posset dici q illa vniuersalitas in d. l. cogi loquitur econtra. Sed dubitatur de illo verbo pertinere, an tur institut' directo, an p fideicõmissũ. qđ tñ reliquit

b POMA ¶ No. q ꝟba. Et sic limita. l. j. ſ. si ex fundo. ff. de instit. scõm Angel. ibi post Dyn. z vide Joan. de Imo. ibi. Abb. in c. Raynutius. in ij. no. de testa. z cõtra istud dicit Bal. in ij. lib. Ang. consi. cl. Ro. consi. lviij. Bald. consi. xcvij. lib.

c ¶ Relinquo. Adde an trahatur ad institutionem, Bal. consi. ij. lib. Ang. consi. cl. Ro. consi. lviij. Bald. consi. xcvij. lib.

b ¶ Residuum. Adde videndum quoddam consilium inter consi. Bald. cclxxxviij. ij. lib.

§. Si quis heres. Fideicõmissarij vniuersales possunt cogere heredem re, siue sit vnus, siue plures, siue in solidum, siue pro parte. h. d.

§. Sed z si quis. Ratione hereditatis peti- statoris locus est Trebel. in hereditate aliena. h. d. Oppo. j. prin. ſ. Solu. pro ut in dic.

1 ☞ Institutus ex re certa eo casu, quo hereditas pertinet ad eũ z si actiones ad eum transeunt, potest cogi adire, z restituere.

2 Rogatus restituere hereditatem alterius, que obuenerat testatori non detrahit Trebellianicam.

§. Sed z si miles. Eo casu, quo additionem rebus certis transeunt actiones, illo casu a fideicommissario certarum rerũ potest

1 heres adire, z restituere. h. d. No. argu. q institutus ex re certa eo casu, quo hereditas pertinet ad eũ, z sic ad eũ transeunt actiones poterit cogi adire z restituere, sicut hic dicit in testamẽto milit.

a ¶ †No. q qñ quis rogatur restituere hereditatem alterius, obuenerat testatori, nõ est locus Trebellianice. Contra ſ. pri. Quidam solunt q hic corrigitur: sed nõ est verisimile q le cogat incõtinẽti. Alij, q ibi peruenerat ad rogãtem restituere, h non, qđ gl. non placet, qz relinquendo, videtur adire, vt de acq ren. here. l. Pantonius. ſ. fi. z l. si auia. C. de inr. delib. Bar. Bal. aliter, vt in gl. Tu dic, q ibi fuit rogatus restituere hereditat testatoris totã, vel partem, z etiam aliã que testator obuenerat hic vero fuit rogatus restituere solum aliam hereditã. De rebus autẽ huius relicti, dixi plene ſ. de leg. ij. l. cũ filius. ſ. Luc.

§. Cum quidam. Rogatus restituere ad diẽ rum, põt interim cogi adire z restituere. hoc dicit. Opp. ſ. cod. l. sed z si ante. Solu. Bene rogatus restituere ad tempus certum: tunc ibi ad tempus interim non tenetur recusare. ſ. fin. ſ. cod.

§. Wetianus. Ad petitionẽ vniuersitatis fideicommissarij rijs potest heres cogi adire z restituere totum: z ille, cui totum restituitur a fideicommissario quartã non detrahit. hoc dicit.

1 ☞ Fideicommissum vniuersale ante restitutionem valet, si heres.

§. Idem Wetianus. Coactio vnius q fideicõmissarij facit heredẽ perdere quartã in totum, si contẽplatione totius cogit

1 si cõtemplatione partis propie. h. d. ¶ No. tex. ibi, aliq in loco successerint, q fideicõmissum vniuersale ante restitutionem ad heredes. ¶ Nec ob. ſ. cod. l. apud Julianum. ſ. verũ. qz relatus vt ibi no. Et per hoc reprehenditur gl. m. cũ filio. ſ. de leg. testatoze. de cond. z demon. Ex hoc ſ. formatur distinctio per gl. ſ. eo. l. j. ſ. sed z quoties. quam vide, z intellige.

§. Si seruo. Rogatus restituere seruo plurium inde est, ac si esset rogatus restituere ribus. hoc dicit.

1 ☞ Pater quando rogatur restituere filio, quando non est Trebelliano.

2 Pater si fit rogatus de emancipando filium, an filius petere a patre.

§. Si pater filio. Ad petitionẽ filij in potestate põt pater cogi adire z restituere in nõ castrẽsi, z etiã in castrẽsi: ad petitionẽ vero serui pro qs non cogit adire, sed ipse adigẽs cogit restituere. h. d. ¶

1 †quãdo pater rogatur restituere, nõ est locus Trebellano. vt de leg. j. l. cum filiofa. Sol. Qñq pater instituitur, z rogat restituendo ipsi filio. tunc est locus Trebellano quoad omnia remedia. vt hic. Qñq filius instituitur, z pater rogat de restituendo ipsi filio, tunc est loc' Trebellano, quoad omnia remedia pater quam quo ad distinctionẽ quarte, vt d. l. cum filiofa, z l. ſ. filio. ſ. eo. ¶ Opp. q filio in potestate nõ cogatur pater restituere vt j. eo. l. vbi pure. Sol. gl. q interim fuit emancipatus. Hoc videtur de mente litere: qđ patet ex eo quod sequitur de fideicom-

missō pertinēte ad castrense peculiū. Unde soluunt aliq̄ hic loquitur de filio in potestate. Nō ob. l. vbi pure. q2 ibi fuerūt verba que sapiebāt extensionem fideicōmissi in tempus existentie sui iuris: hic non: hec vera, vt ibi dicam. ¶ Sed op. quomodo ad petitionem filij cogetur pater, cū quicquid querit filius, querat patri scōm ista tempora, l. placet. ſ. de acq. he. Soluunt quidā q̄ fieret restitutio in peculium tūm. Alij dicunt, z hoc tangit Jac. de Are. q̄ cogetur adire, non restituere, z hoc ne pereat fideicōmissuz, patre interim moriēte, l. ille a quo. ſ. ſi de testamēto. ſ. eo. Uel dic, dicit ipse, q̄ cogēt adire z restituere. Adid quod dicitur, q̄ quicquid querit filius querit patri verū est patri volēti: sed si pater nō vult q̄ est hic quando adire recusat, tunc habet filius vt castrense: hic est casus, q̄ no. Sed contra hoc facit l. seruus vetāte. de ver. obli. z l. ēt. de acq. re. do. Dic ergo, q̄ speciale est hic, sicut in patre dilapidante, vt j. eo. l. Imperator. Satis eīm est dilapidatio, recusare adire hereditatem. Et in hanc sententiā inclinant Jaco. de Are. z Dd. licet gl. teneat primā, scilicet q̄ filius interim fuit emancipat⁹. ¶ Op. ſ. de in ius voc. l. j. z ij. Sol. intelligas hic patrez cogi
2 petitavena. ¶ Quero, †quid[a] si pater est rogatus de emācipādo
a filiū, an filius possit hoc petere a patre? Bl. distinguit optime, aut patri est aliquid ob hoc relictū, aut non: z si est relictum, aut agno uit, aut non. De hoc ſ. de le. j. l. filius. ſ. secunduz vulgarem. z l. si cui. de condi. z dem. ¶ Venio ad ver. sed si seruo. Opp. C. de ma. test. l. seruo tuo. Solu. Hic libertas data directo trahit ad fideicommissum: q̄ dic vt in gl. ¶ Op. q̄ ad petitionem serui possit dominus cogi adire, vt j. ea. l. ſ. si ego. Dic vt ibi.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Quero quid. Et vide Bal. in l. q̄uis. C. de fideicō.

ſ. Si qui solidum.

Qui non potest capere solidum pro se, capit vt alij restituat. h. d. Quid de his qui capere possunt? Bto. remittit ad no. in l. eam quaz. C. de fideic. dic vt ibi.

1 ☞ Fideicommissarius secundus cogit primum heredem adire, z restituere.

ſ. Si ego.

Unus solus institutus rogatus potest a seruo hereditario cogi adire z restituere, siue sit
1 fideicommissarius primus, siue secundus. h. d. no. ¶ † Not. quod fideicommissarius secundus cogit primum heredem adire, z restituere. Opp. ſ. ea. l. ver. sed si seruo. Ibi heredis seruus erat, hic hereditarius. Et hunc articulum explicat gl. hic. Dicā plenius in l. non est cogendus. j. eo.

ſ. Talis quoque

Qui ab vno consecutus est libertatem, potest alium cogere adire, z restituere hereditatem. h. d.

LEX XVII.

1 ☞ Verba directa, que directo valere non possunt, trahuntur ad fideicommissum.
2 Verbum suus, sua, suum, prolatum per notarium in tertiam personam refertur ad personam disponentis.

Ex facto

Jurisconsultus vsq̄z ad hāc l. tractauit ordinate de quinq̄z remedijs senatusconsulti trebelliani, ſ. de tribus primis in l. j. vsq̄z ad ſ. si heres. Ibi de quarto. ſ. de remedio detractionis quarte vsq̄z ad l. q2 poterat. ibi vsq̄z ad hāc l. tractauit de vno remedioſz coactionis. Hic vsq̄z ad finē tituli tractauit promiscue de oībus, z hic principaliter tractat de viribus fideicommissi, z hoc
1 intendit. Verba directa, q̄ iure directo valere nō possunt † trahūntur
2 ad fideicōmissum. h. d. † No. ter. qui dicit. sua gl. exponit, ſ. rogantis. Sepe enim accidit cum notarij conficiant testamenta per verba tertie persone, dubitatur an hoc pronomen, suus, sua, suū, referatur ad ipsum testatorem, vel heredem eius: quod in dubio referatur ad testatorem, nisi aliud de mente appareat. Sequentem ſ. vide per te vsq̄z ad ſ. si quis rogatus.

1 ☞ Soboles iniusta in homine in dignitate posito, abhorretur.
Imperator in priuilegijs legitimationis excipit filios illustrium.
2 Filius naturalis an excludat substitutum, z sic faciat, quod desiciat fideicommissum.
3 Filius legitimus tantum, an excludat substitutum.
4 Spurius non excludit substitutum.
5 Substitutus excluditur, quando quis decessit cum vno filio.
6 Filius ad hoc vt substitutum excludat, an sit necesse quod sit heres patris.
7 Clausula, sine liberis, an subintelligatur.
8 Fundus si est receptus in emphyteusiz pro se, z filijs suis, an intelligatur de naturalibus.
9 Naturalis non succedit in feudo.
10 Naturalis an veniat in sententia, quando quis est condemnatus cum filijs vsq̄z ad tertiam generationem.
11 Filij appellatione in lege, an veniat naturalis.
12 Bastardus, z naturalis, z similes, an idem sint.

a ## ſ. Si quis rogatus.

[a] Filij naturales in seruitute cōcepti, faciūt si deicōmissi conditionem deficere: alias ex dignitate, z conditione persone diuersimode statuetur. h. d. Opp. de prin. ad fi. Sol. q8 in prin. dicitur per finē declaratur, vt ex qualitate personarū diuersimode presumamus. ¶ Quero, quid vult dicere Jurisconsultus
1 ex dignitate, &c. Quidā dicunt, †q̄ si est homo positus in dignitate, presumat de naturali sensisse hoc est † falsum, q2 in hominibus in dignitate positis ista soboles magis abhorret, l. si qua illustris. C. ad Orfi. Unde do. Imperator in priuilegijs legitimationis nobis concessis, excipit filios illustrium, z spectabilium personarū. Et hoc illa ratiōe, q2 in nobilibus illā soboles potius abhorret. Dic ergo q̄ homo positus in dignitate, de tali sobole non videtur sensisse. Et hoc tz gl. in l. generaliter. ſ. eum autē. C. de Justi. z substi. licet Jac. de Are, aliter sentiat. ¶ Oppon. q̄ naturalis nullo mod. excludit substitutū, l. generaliter. ſ. j. C. de inst. Sol. gl. ibi, q̄ testator non expressit, sed a lege talis conditio subintelligitur: hic quando expressit testator: quod multi tenent, sed non est verum. Lex enim subintelligit, q2 presupponit testatorem sic voluisse, l. cum auus. de condi. z dem. l. cum acutissimi. C. de fideic. Dic ergo,
2 q̄ intelligatur secundum distinctionem huius ſ. An[b] ergo natu-
b ralis filius excludat substitutum. Dic aut loquimur de naturali in seruitute concepto, aut de alio naturali. Primo casu, aut fuit conceptus in figura matrimonij, z excludit substitutū, vt Inst. de ser. cog. in prin. z ſ. de lega. ij. l. Lucius ſ. fi. z de iur. deli. l. ſi. Secundo casu recurrenduz est ad distinctionem huius l. q2 aut apparet de voluntate defuncti, q̄ de naturali senserit, z voluntati stamus, vt hic, ibi, ex voluntate. Et intelligo voluntatem defuncti p̄sumi, si verba dirigebat ad talem, qui alios filios quam naturales habere non poterat, vt ad furiosum, l. heredibus. ſ. fi. j. eo. z ibi dicā. Uel si in alia parte testamēt., de naturalibus fecit mētionē, ar. l. qui filiabus. in prin. ſ. de leg. j. z de le. ij. l. cum pater. ſ. rogo. Si vero de voluntate nō apparet, aut erat homo positus in dignitate, z de naturali sensisse non videtur, vt hic, dum dicit ex dignitate, z intelligo, ex dignitate, hominē honeste vite, vel honorabilis cognationis, ita q̄ ei esset verecundia si sua cognatio, siue sua domus deueniret ad bastardos, ar. ad hoc. j. de ven. in pos. mit. l. j. ſ. z generaliter. z ſ. de ven. inspi. l. j. ſ. de inspiciendo. ver. publice eīm interest, &c. alias naturalis excludet substitutum, vt hic. ¶ Quero, †quid de legitimo tm̄, an substitutum excludat? Dic vt l. si ita
3 4 quis. ſ. j. ſ. de leg. ij. z gl. hic tangit. Quero † quid de spurio. Respō deo q̄ spurius non excludit substitutum, vt in auth. ex complexu. C. de ince. nup. z in co. qui mo. na. effi. sui. ſ. fi. q2 filij non sunt nominādi, z hoc verum in masculo, cui facta est substitutio. In muliere vero forte recurrendum esset ad distinctionem predictā, arg. Justi. de succes. cog. ſ. vulgo. z j. vnde cog. l. si spurius. ¶ Quero,
5 † quid si aliquis decessit cum vno filio. Dicit gl. q̄ substitutum excludit, alle. l. pater. de cond. z dem. Tex. est in l. nō est fine. de ꝟ. fig.
6 Quero. † An sit necesse q̄ talis filius sit heres patris. Dic vt no.
7 in l. filius. ſ. cum quis. ſ. de leg. j. Quero † quid si testator nō dixit si decessit sine liberis, an subintelligatur? Dic vt l. cū auus. de cō
8 di. z dem. Quero, † quid in contractibus, aliquis accepit funduz in emphyteusim, pro se suisq̄z filijs, an intelligetur de naturalib⁹? Spe. tāgit in tit. de emphy. ſ. nunc aliqua, ver. lxvij. z videtur dicere, q̄ idem sit in vltimis voluntatibus, q̄ in cōtractibus. Sed non possum animaduertere quō hoc procedit, q2 p̄ filio naturali nullā actionē querit, q2 extraneus est, ergo ei nō querit: sicut nec mater filio, l. debitor. ſ. fi. j. eo. ideo nō potest dici, q̄ ex illo contractu emphyteutico filijs naturalibus quesita fit actio personalis, nec etiā realis, q2 non fuerunt in possessione ipsius, vel alius pro eis. Nā, vt ego dixi in l. Gallus. ſ. quidam recte. ſ. de lib. z posth. dicta verba, pro se suisq̄z filijs, intelligūtur ordine successiuo. Pater ergo ingressus est possessionez pro se tm̄, z sic filius non habet ius personale, nec reale. Sed sustinendo dictū Spec. possumus dicere, q̄ filius naturalis pōt habere ratum, z aget contra heredes patris, vt sibi cedant actiones, vt l. pe. de ne. ge. Facit quod no. in l. huiusmodi. ſ. de leg. j. Predicta possent esse vera in emphyteusi data a priuato, secus in emphyteusi data ab ecclesia. Hec credo q̄ intelligatur de naturalibus aliquo casu. De illis eīm non cogita
c uit ecclesia, nec presumendum est q̄ cogitauit propter dignitatē[c] suam, z q2 tales naturales non possunt habere sine peccato mor-
* tali. ¶ Quero, † quid in feudis, *expīssum est q̄ naturales i feudo
9 nō succedāt, ēt si fuerint legitimati, vt in vsib. feu. si de feu. fue. cōtro. c. j. ſ. naturales filij. Sed in priuilegijs nostris, est expressuz, q̄
10 etiā quoad feuda z vasallagia possum⁹ legitimare. ¶ Quero, † qd in sententia? Imperator condēnat aliquē, z suos filios, vsque ad
* tertiā generationem, an filij naturales * cōprehendantur. Hanc q. tangit Ly. in l. libertinum. C. de interdi. ma. z videtur tenere, q̄
11 non cōprehendant. Contrariū videtur tenere in l. quisquis. ad l.
d ul. ma. in iij. q. quod modo nō examino. ¶ Quero † quid si a lege[d]

proferatur istud verbum filij,an intelligãtur naturales.Vide q di
12 ri in l. pronũciatio.de ver,sig.z l.tutelas.de capt.di. ¶Quero an bastardus,naturalis,z similia nomina idem important.Bl. ff.de concub.super rub.videtur dicere,q idem sit. Tu dic pro intellectu istorum nominum, vt extra de renun.c.nisi cum pridem.ff.per sone.z ibi per gl.Ultimo vide gl.in verb.ex voluntate.in fi. que si gnat argu.contra z non solut.Ibi.C.de insti.z substi.l. si mater. Dic, sed ibi resultat idem effectus,hic non, quod plene dixi in l. Gallus.ff.z quid si tantum.ff.de libe.z posth.

ADDITIONES.

g POMA. ¶Si quis rogatus.Et vide Bart.in consi.quod incipit statuto cauetur,z in consi.seq.inci.inter gabellatores.vbi consuluit quod statutum loquens de filijs,non habet locu3 in bastardis.sed in natis ex concubina sic,vide ibi.

b ¶An ergo.Adde an naturalis filius excludat substitutũ, z qñ est natus in figura matrimonij,z quando pater erat persona nobilis Bal.cõsi.ccvij.iij.li.vbi dicit q naturalis excludit substitutum extraneum naturali causa inspecta,z voto parentũ, q etiam circa naturales cadit,nisi ratione contrarie,z preponderantia p̃sumptionis contrarie esset coniecturandum.Item naturalis secũdum eũ ibidem non excludit substitutum,quando testator dixit, sine liberis,ex linea masculina,q3.tunc testator cõsiderauit agnationem,quod in naturalibus non cadit,l.si spurius.ff.vnde cog.z illi matrem.non patrem sequuntur l.vulgo.de sta.homi. vide etiã Pet.de Anc.consi.ccxxvj.Et inquantum Alex.tangit an lex, cũ acutissimi.habeat locum in ascendentibus.z collateralibus, vide Bar.consi.cxiij.ũ.li. An autem de l.habeat locum in uxore grauata restituere,vide Bal.consi.lj.li.v.

c ¶Dignitatem. Adde de emphyteusi q refert Bal. eius consi, xx.j.lib.tenuisse Martinũ de fa.z q ipse dicit de feudo, ff. q si ex constitutione regia sit,q feudũ possit trãsire ad quemcunq3 etiã incapacem,dummodo ille incapax alienet intra annum,q vigore talis constitutionis non poterit ad spurium peruenire, q3 de tali incapace regia maiestas sensisse non videtur,inquantum Alex. dixit, quod legitimati per subsequens matrimonium succedunt in feudum,quod illud est verũ,cum matrimonium procedit,de iure communi.Si autem dispensatur super matrimonio solo, filij ante nati non legitimantur l.Paulus.de stat.homi.Si autem super vtroque dispensetur,tunc filij vigore rescripti legitimantur, non matrimonia,ideo non succedunt.Et ita dicit Bal.consi.cccxxx.j. lib.de quo tamen vide Pet.de Anc.consi.cccx.

* CLAVD.DE SEISS. ¶Quid in feudis.De ista questione z quibusdam aliis vide per Bal.in c.que in ecclesiarum.de constit.

* CLAVD.DE SEISS. ¶Filij naturales.Adde vnum verbũ per Bal.in repet.l.pen.C.de sacrosc.eccle.col.xiij.

d ¶Quid si a lege.Adde inquantum Alex. ponit stante statuto q inter patrũ,z neporem fiat compromissum de causa vertente, Pet.de Anch.consi.clxxxvij.Et inquantum Alex.ponit de statuto permittente vindictã,an spurius poterit vindicare,adde Bal. consi.cxix.v.lib.vbi tenet q stante statuto q coniunctis vsque ad quartum gradum permittatur vindicta,quod spurius comprehenditur.Et inquantum tangit de statuto disponente q delegato soluatur gabella preterq̃ in rit factum filio,adde q Ang.in terminis cõsuluit consi.xxx.Et an stante statuto q de cautis ordinarie ventilitatis soluatur gabella preterquam inter ascendentes,z descendentes,comprehendantur spurij.Bal.consi.clxij.v.lib.Et inquantum tangit an pater inter filios naturales possit testari cum duobus testibus,vide que vltra ipsum posui in d.l.hac consultissima.Item inquantum vltimo tangit an bastardi dicantur nobiles,z de parentela.adde Ang.consi.xxx.Et an filij bastardorum dicantur nobiles.Pet.de Anch.consi.cccxc.

1 ☞ Conditio fideicommissi quando deficit per deportationem ad fiscum pertinent bona.
2 Fideicommissũ quando non deficit per liberos,non restituitur statum,sed expectatur mors naturalis.
3 Filij nati,z concepti post deportationem sunt legitimi.
4 Filij nati post deportationem non sunt in potestate patris.
5 Filij bannitorum nati,z concepti post bannum faciunt deficere fideicommissum.

§. Ex facto. Filij concepti ante deportationẽ faciunt deficere cõditionem fideicommissi relicti, si decesserint sine liberis,secus si post deportationem concepti fuerint. h.d.Primo pro declaratione literę quero qñ deficit ꝯditio, z ad quem pertineant bona. Resp. ad fiscum,ad quem pertinent
2 bona deportatorũ,vt C.de bo.dã.l.deportati.† Quero, circa secũdam partem,quando liberi non faciunt deficere fideicommissum quando veniat restituendum.Resp.nõ statim,sed expectata mor
3 te naturali[a].l.Statius.ff.Cornelio.de iure fis. ¶Nemo ad appa ratum.Opp.q per deportationem non queratur fisco, cũ filius instituendus quesiuit patri,l.placet.de acq.her.Solu.vt in l. Opp.qui est in vtero non habetur pro nato ad commodum alterius.vt l.qui in vtero.ff.de sta.hom.sed hic eu3 natum esse, ad cõmodũ fisci.Bl.dicit,fateor q hic est de casibus,in quibus de Bre.q imo hic est commodũ filij quo ad omnia bona relicta
3 partẽ,vt ff.de bo.dã.l.j.C.de bo.dã.l.ii.Quero† an post deportationem concepti,z nati sint legitimi.Resp.sic,quia matrimonio
4 rat,l.j.C.de repu.† Quero,an nascantur in potestate. Resp. dam.sed patria potestas est de iure ciuili, vt insti. de pa. pot. pr̃m.z l.nam ciuium.de his qui sunt sui vel alie.iur. ergo filius sunt in potestate patris.Et sic habes casum, in quo filij nati
5 legitimi,z non in potestate.sed in Jac.de Are.Ancr.† quod nostri rẽporis.Bio. Insti.qui mo.ius pa.pot.fol.ff.relict. distinguit,aut bona sunt publicata,aut nõ. Tetigi in l.eius ff.j.ff.de test. Jac.de are.dicit hic verbũ notabile satis. propriæ perdũt ea que sunt iuris ciuilis propriũ illius ciuitas bellum indixit,z possunt impune offendi,vt Lancelo. vnde sunt exbanniti.Et hoc intellige in illis exbannitis, quibus
b de cap.di. Jura ergo communia[b] non perdunt,z sic by nat bannimentum faciunt deficere conditionem fideicommissi.Et cto isto Jac. possunt solui multe q.circa quas vide quam diffu tant,que incipit, Lucane ciuitatis.

ADDITIONES.

a ¶Morte naturali.Adde inquantum Alex.ponit an heres gratus restituere si decesserit sine liberis,faciat deficere hãc missum,si ingrediturꝰ religionem fratrum minorum.Ang. cõ lxxx.z Pet.de Anch.consi.cccxcvij. Vbi an decedere dicatur filijs qui filium habet in religione minorũ,z an mors ciuilis cõparetur naturali, vide Old.consi.clxxxiij.

b ¶Jura communia, Adde de hoc vltra Alex.vt per Bal.consi. xxiij.ij.lib.z per Pau.de Cast.consi.xxij.

§. si quis rogatus. Per deportationem perditur ius ꝯgendi delcõmissum:secus si per dãnationem in metallũ.h.d. Facit vbi excõmunicatus possit esse arbitrator,dixi in d.l.cum pater ff.test ditatẽ.ff.de leg.ij.dic vt ibi. Ista q. fuit semel Bononie de facto do. Jaco.Butr. disputauit,non tamen determinauit.hic videtur esse ter.arguendo.q excommunicatus possit esse arbitrator.Gloo bo,excõicatus,z deportatus equiparant, Insti de ca.fi.sunt sed video q deportatus põt esse arbitrator.vt hic.ff.ꝯtrahent ergo,ꝛc. In cõtrarium videtur per l.illa verba.ff.de re.iu. in l.q attinet.de re.iu.Quid dicemus?nescio. Vide ff.de falsa. liberatione canonistarũ,q posset esse arbitrator.ff.qui.Cum de.z auth.credentes.C.de her.abi intra annum.ff.Pater extra de iudi.c.intelleximus.vbi põt cõtrahere excõicat[a] arbitrium est transactio z contractus.auth.vt diffe.iudi.pro.verb. si vero contigerit.C. de iudi. Ad istum text. posset quis respondere,quod hic non fuit vt arbitrator electus,sed in liberum arbitrium fuit commissum:quia quando in arbitramentum, tunc iuris,quia intelligitur secundum arbitrium boni viri.fed hic in liberam voluntatem collatum.

1 ☞ Filios superuixisse, z sic conditionem fideicommissi vel qui dicit,probare debet.

§. Si quis autem. Conditio, si decesserit sine liberis,intelligitur super
1 non faciunt conditionem fideicommissi deficere.h.d. Not: q
a ei,qui dicit filios [a]superuixisse,z sic conditionez fideicommissi fecisse,incumbit onus probandi. Sis ergo cautus facere pro nes,per quas concludatur filios superuixisse.z istam materia claraui plene in l.quod de pariter.ff.de reb.dubijs.

ADDITIO.

a ¶Filios. Adde inquantũ Alex.ponit an quando in dispositione aliqua fit mentio de liberis masculis,comprehendatur nepos femina,que posui,in d.l.j.de condi.inser.z inquantũ tangit an pellatione heredis veniant solũ descendentes.vide que posui in Gallus.ff.etiã.vltra Alex.adde Bar.Et an emphyteusis ecclesi transeat ad extraneos,vide que posui in l.etiam.solut.matr.

1 ☞ Conditio.si sine herede decesserit,intelligitur sine liberis. Verba cõditionis intelligi debẽt,vt se habeãt ad esse,vel non esse.
2 Feudum concessum tibi tuisq3 heredibus intelligitur de filijs.
1 **§. Si quis ita.** Cõditio.† si sine herede decesserit,intelligit.id est, si nec liberis.h.d. Vide liter. Verba conditionis debẽt intelligi vt habeant se ad esse, vel non esse.h.d. Op.heredis appellatio ad vniuersos extenditur ff.j.de ver.sig.l.heredis appellat.o.Sol.hic est duplex litera. Una si cum

si cũ herede alieno decesserit, hoc est cum herede, qui nõ sit de suis
& tunc contrarium non ob. Alia litera est, sine herede, tũc obstat
contrariũ. Sed resp. q hic ex presumpta mente defuncti verbuz,
sine herede, intelligitur, id est, sine liberis. Ratio psumptionis est
qz debet intelligi vt habeat se ad esse, z non esse: sed raro' continge
ret, q quis sine herede decederet. ideo intelligitur, sine herede, id
2 est, sine liberis. scõm gl. quod no. ¶ Buil. inducit, si †concessuz est
fundum, vel precariũ tibi tuisqz heredibus, q intelligatur de fi
lijs, alias duraret in perpetuum. Banc quest. ponit Dy. in l. in cõ
uentionibus. j. de ver. sig. z Ly. in l. liberti liberteqz. C. de ope. libe.
ego dixi. in l. Gallus. ff. etiam. s. de liber. z posthu. z ibi etiam te
3 tigi questio, quam disputauit Rich. de eo' qui dixit hereditatẽ de
uenire in Titium & eius filios, z heredes: an requiratur, q filij
sint heredes, z tenet q sic, alias deficeret conditio: quod potest p
cedere in casu huius ff. quando dixit, si decesserit sine herede, quia
debet intelligi. idest sine liberis heredibus, secus autem si dixisset
si decesserit sine liberis. Dic vt dixi in l. filiusfa. ff. cuz quis. s. de le.
j. vbi gl. tangit. z per Ly. in l. j. C. de cond. insert.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Rich. de eo. Et an expediat q sint hẽdes instituti isti liberi, vide gl. z ibi Jo. in l. filiusfamilias. ff. cũ quis. de le. j.
ALEX, LOSEVS. ¶ Adde quod Bar. hic non ponit perfecte dubium questionis disputate per Rich. vide tu plenius in ff. etiam hic adducto.

LEX XVIII.

1 ☞ Fructus an veniant in restitutionem fideicommissi, z in quartam imputentur.
2 Liberis primi gradus non computantur fructus in quartam.
3 Parentibus primi gradus computantur fructus in quartam.
4 Fructus, qui percipiuntur negligentia non petentis fideicommissum, quando restituantur.
5 Quarte debite iure nature quid imputetur.
6 Fructus quando computantur in falcidiam.
7 Fructus in petitionem hereditatis quando veniant, z hereditatem augeant.

IN fideicommissariam. Primo ponit vnum dictum. Secundo duas exceptiones. Tertio aliud dictum. Quarto rationem predictorum. Secunda ibi, nisi aut moza. Tertia ibi, plane. Quarta ibi quoties. z seipsam summat. ¶ Oppo. quod fructus non computentur in quartam. vt s. ad l. Falci. l. in ratione. in prin. Sol. ibi in falcidia, hic in trebellianica, Rationem dixi in l. in quartam. s. ad l. Fal. c. Opp. C. de inoff. test.
1 l. scimus. ff. repletionem. Sol. ibi in debita iure nature, † ¶ Et pro huius declaratione. videndum est primo, vtrum fructus veniant in restitutionem fideicommissi, z imputentur in quartaz trebellianicam. Circa quod gl. que est hic distinguit notabiliter. z in l. iubemus. a C. eo. z ibi doc. supplent. gl. tamen in multis deficiunt, vt tãgam. Vide gl. primo. z signa. Tres casus ergo ponit. gl. Primo, quando fructus percipiuntur ab herede iudicio testatoris. Secũdo, quando negligentia non petentis. Tertio, quando moza non soluentis, seu non restituentis: q se distinctio est impfecta, quoniã possunt percipi fructus, quarto modo separato ab his: vt si iacẽte hereditate percipiantur, vel post aditam hereditatem, fideicõmissario absente, z non negligente, isto casu fructus veniunt in restitutionem cum distinctione, aut fuit in moza adeundi, aut non, vt j. eo. l. ita tamen. ff. si seruum. z ibi gl. Item quod hac gl. dicitur est verum in fructibus qui percipiuntur absqz prouisione testatoris. Si eñ ex defuncti prouisione percipiuntur, vt vsure, vel pensiones, quas defunctus fuerat stipulat': an veniant in restitutionem, dic vt l. postulãte. ff. si. z l. deducta. ff. pe. j. eo. Item quod hic dicitur debet intelligi quãdo fideicõmissum est relictum simpliciter. Si vero est dictũ quicquid peruenerit vel quantumcunqz pecunia peruenerit, z sic per dictionem geminatam, tunc debet aliter dici, vt j. eo. l. balista. z l. seq. Itẽ q dicit hic, q fructus cõputat in quartã, superfluũ vero restituit, dz intelligi nisi heres aliqua legata soluerit, qz tunc istos fructus in illis legatis computat, vt
2 j. eo. l. ita tamen. ff. heres ex asse. q dic vt ibi. Itẽ q hic dicitur, q fructus computantur in quartam, fallit in liberis primi gradus.
3 Sed † posset dubitari, quid in parentibus primi gradus. Rñ. illis computantur in quartam, vt s. ad l. fal. l. filiusfa. Item † circa id
4 quod hic dicitur, q si fructus percipiuntur negligentia non petẽtis, non veniunt in restitutionem. doct. intelligunt de negligentia ante restitutionem fideicommissi. Si enim fideicommissum esset restitutum verbo, vel esset de casibus, in quibus restitutio esset facta ipso iure qui ponuntur in l. pe. C. eo. licet fideicommissarius esset negligens in petendo restitutionem realem: tamẽ fructus percepti debent sibi restitui, sicut dictum est in legatario. ad quẽ trãsit dominium recta via, l. Herennius. s. de vsur. z ibi no. C. de vsur. z fru. le. l. j. z l. ij. facit s. so. ma. l. si moza. z quod ibi dixi. Et predictis iuctis cũ distinctiõe gl. collige p te distinctionẽ magnã. ¶ Quero
5 † quid cõputatur in quartã debitã iure nature? Dic vt in gl. Puto tamen q l. Papinianus. ff. si conditioni parem. s. de inoff. testa. corrigatur per l. scimus. ff. repletionem. C. de inoff. test. licet gl. alter dicere videantur. ¶ Quero, † an fructus cõputentur in quartam debitã iure institutionis, que vocatur falcidia. Bl. distinguit, quam vide. doc. reprehendunt hanc gl. in vno, s. in eo q distinguit
6 in fructibus perceptis ex re legata, s. vtrum sint percepti ex re legata moza non restituẽtis, vel negligentia non petentis, &c. Haz cum dominium recta via transiuit in legatariũ: fructus sunt percepti ex re ipsius legatarij, ideo debent sibi restitui. vt s. de vsur. l. Herennius. z l. j. z l. ij. C. de vsu. z fru. le. no. per doct. in l. iubem'. C. e. Et ista sunt vera in re que erat defuncti. Sed quid si nõ erat defuncti, sed ab eo possidebatur bona fide vel titulo Rñ. sicut qñ defunctus est dominus, transit dominium recta via in legatariũ: ita quando possidebat bonafide transit in legatariuz quasi dominium, z sic publiciana, l. cum spousus. ff. j. de publicia. vnde eo modo fructus ad legatarium pertinebũt, sed si esset res prorsus aliena, ita q in legatarium non transiret dominium, vel quasi dominium, tunc haberet locũ distinctio gl. aut sunt percepti, moza nõ
7 restituẽtis, aut negligẽtia non petentis, &c. ¶ † Op. ad ver. quoties qz fructus veniunt in petitione hereditatis, z augent hereditatẽ, i. tẽ veniũt. ff. cũ prediximus. s. de pet. her. ergo fructus veniunt in restitutionem. Sol. illud quando fructus non percipiũt ab herede vero, sed ab alio possessore. Hã quãdo verus heres possidet, definit esse hereditas, l. j. ff. veteres. z ibino. de acq. pos. z l. heres per seruũ. de acq. her. Vel aliter heres videtur rogatus restituere, quod fuit hereditatis tempore mortis: fructus autem licet augeant hereditatẽ, non tamen fuerũt hereditatis tẽpore mortis.

ADDITIO.

a ¶ L. iubemus. Adde in quantum Alex. ponit opi. Sali. an l. iubemus habeat locuz cum filius est rogatus restituere extraneis, quod eandem opi habuit Pau. de Ca. in d. l. iubemus. z credo ibi posuisse, z in quantum tangit an testator possit disponere quod fructus compensentur in quartaz, quo ad liberos primi gradus Roma. consi. ccxxxix. tenet quod non.

§. Si legatum. Quando prelegata non veniunt in fideicommissum, debent intelligi de ea parte que a coherede percipitur, non de ea parte que iure hereditario retinetur. h. d. Opp. C. fa. erc. l. filium quem habentem. Sol. ibi, expresse fuit dictum, quod non computaretur, secundum vnam lec. Opp. s. de vsu. l. in fideicommissi. ff. cum Pollidius. Bl. soluit duobus mod. tene secundam sol.

LEX XIX.

1 ☞ Fideicommissum relictum filiofa. ita vt ad eum perueniat, vi detur dilatum in tempus existentie sui iuris.
2 Regula Catoniana nõ habet locum in fideicommisso vniuersali. Fideicommissi vniuersalis dies an cedat ab adita hereditate.

a VBi pure. a † Fideicommissuz relictũ filio, ita
1 vt ad eum perueniat vi dilatum in tempus existentie sui iuris, h. d. Op. si semper fidei commissum datum a patre filio, videtur dilatũ in tempus existentie sui iuris, male loquitur. Just. de le. ff. an seruo. quod no. in l. cũ filio. s. de le. j. vbi dicit relictum vitiari, impediente reg. Catoniana. Resp. q hic fuerunt verba que sapiunt extensionẽ in tẽpus existẽtie sui iuris. Dixit enim faciasqz vt ad eũ perueniat. Simile s. de le. iij. l. fideicõmissa. ff. si filio. Secus si fuisset relictum simpliciter. qz tunc contrarium locum haberet. ¶ Opp. ad hec. s. eo. l. cog. ff. si pater. Bl. ibi intelligit illam secundũ istã, f. quod ibi fuit fideicommissum dilatum. Alij q ibi fuit fideicõmissum relictum simpliciter, quod ibi tenui. Sed tunc opp. qz scõm hoc fidei commissum non valet, obstante regula Catoniana. d. ff. an seruo.
3 † Resp. reg. Catonia. habet locum in fideicommisso vniuersali, vt s. de reg. Catonia. l. pe. z ibi no. z maxime secundum gl. que est j. e. l. quidez ita. que tenet, quod dies fideicommissi vniuersalis non cedit, nisi ab adita hereditate licet ego aliter dicã vt ibi tangam. Ultimo gl. querit de vna questione de qua dic vt in gl. *

ADDITIONES.

a ¶ Vbi pure, Pro concordia aduerte q regula Cato. habet locũ in fideicõmisso vniuersali. Ita Bar. scõm Alex. in l. catoniana. in fi. ff. de re. catonia. Cõtra tenere alle. in hac l. vbi pure in prin. Tu dic vbiqz Bar. loquitur secundum diuersas. opi. Nam tenendo q dies fideicommissi cedat a morte testatoris habet locuz prima opi. de qua in l. cum filio. de leg. j. Si vero teneamus illam opi. q cedat ab adita hereditate, tunc qz nõ habet locum in fideicõmissis conditionalibus. vt in l. pe. de reg. cato. ideo quia non sortitur effectum a morte testatoris. sed expectatur aditio, nõ habebit le-

cum dicta regula de qua per doc. in l. cogi. §. si pater filiu. hoc eo. tit. & ibi Jas. & in hac l. vbi pure.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Dic vt in gloss. Et fuit tactum post Jmo. in l. cogi. §. si pater. s. co.

§. Terogo. Rogatus partiri hereditatem cum alio, videtur rogatus partem restituere. h. d.

1 ☞ Pecunia que expenditur in proxenetis, & bannitoribus, ac emptoribus ad alliciendum eos deducitur.

§. Qui in distrahendis. Opp. ſ. eod. l. mu lier. §. sed em. Sol. gl. hic ad temporalem rei vtilitatem. Tu dic. quod hoc impurat

1 heredi, sed pro parte sua cuilibet concessa. ¶ † Quero, an pecunia que datur proxenetis, vel datur emptoribus ad alliciendum eos ad promittendum, & que datur bannitoribus qui faciunt subbastationes, & similes expense que fiunt ad expediendam venditionem debeãt deduci? Resp. sic. vt s. ad l. fal. l. quantitas. & C. de iu. deli. l. scimus. §. in computatione, & hic.

LEX XX.

Sed & si ad tempus. Qui decedit v

a xore prægnãte que postea parit videtur cum liberis [a] decedere, h. d. Facit l. si quis prægnantem. ſ. de reg. iur.

ADDITIO.

a ¶ Cum liberis. Adde inquantum Alex. ponit an vbicunq; ponitur conditio liberorum, sufficiat liberos habuisse, dato q decedant ante mortem illius cui nati sunt quod Bal. consulit secundum opi. Jac. de Bel. consi. ccxviij. inci. item instituo. ij. lib.

LEX XXI.

1 ☞ Protestatio facta debitoribus ne soluant, an impediat solutionem.

* **Heres** *Qõ heres indebite restituit recuperat condicendo, vel possessiones adhuc vacãtes apprehendendo, vel qõ debet non soluendo, vel debitoribus ne soluant denunciando. h. d. Oppo. q non posſit repetere, C. ad l. fal. l. error. Sol. hic errauit i facto. Putabat enim q es alienum totaz hereditatẽ exhauriret, & ideo nullã quartam putabat posse deduci. Opp. s. de leg. j. l. q si nulla. Sol. vt ibi Opp. ad id quod hic dicitur, q potest possessiones nancisci, de l. extat. §. q met ca. Sol. intelligе hic possessiones vacãtes, fuit em facta restitutio solo verbo, & possessionem realẽ adhuc non apprehenderat, alias non posset occupare. Opp. ad id q dicitur hic, q potest denunciari debitoribus ne soluant. C. depoſi. l. pe. & auth. posita. Sol. ibi speciale in depoſito: vel dic, q hic nõ est persona extrinsecus veniens, sed est heres qui habet directas, merito po

1 test debitoribus denunciare ne soluant. de alijs autem protestationibus factis debitoribus ne soluant, an possunt impedire solutionem. dic vt dixi in materia protestationis, in l. non solum, §. fi. ſ. de ope. no. num. circa denunciationem prohibitoriam.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Heres. Et no. quia tex. dicit quod condicitur possessio, & tamen translatum fuit dominium vtile. per no. in l. j. in prin. s. co. per Pau. de Ca. & Alex. sed illud non potest condici. per l. si heres institutus. in prin. ſ. co. sola possessio cõdicatur: quod est singulare ad ampliationem l. indebiti. §. sed si nummũ. s. de condit. indebi.

LEX XXII.

Melier. In conditionibus que effectum relicti respiciunt, non refert quid ex equipollẽtibus fiat, h. d. De hoc plene distingue vt in l. Gallus. §. 2 quid si tantum. de lib. & posth.

1 ☞ Paria sunt aliqd in esse consistere, vel sperari de primo esse.

§. Non est. Seruus potest cogere heredem a quo fideicommissaria hereditas, & libertas est ei relicta. h. d. † No. quod aliquid in esse consistere, vel sperari de priori

1 mo esse paria sunt. Facit l. non tantum. de excu. tuto. & l. si impubem. de tuto. & cura. da. ab his.

§. Si heres. Fructus percepti negligentia non, petẽtis, non computantur in quartam: secus si iudicio testatoris percipiantur, h. d. Circa hoc dixi plene, s. eo. l. fideicommissariam. quod no.

§. Sed enim. Heres tenet fideicommissario vniuersali de dolo, & lata culpa tm. h. d. Opp. q teneatur de leui, vt s. de le. j. l. si seruus legatus. §. cũ quid. Sol. gl. q hic fuit coactus. Ista est truffa. Dic, q hic loquitur in fideicõmissario vniuersali, ibi in legatario singulari. Rationẽ ibi dixi.

1 ☞ Filia põt res, q subiacẽt restitutiõi, in causã dotis alienare.

2 Fructus percepti ex hereditate testatoris per filiam quando computentur in dotem.

3 Dos, que debetur filie, non debetur iure obligationis, sed officii iudicis.

4 Fructus, ex hereditate percepti per filiam, & consumpti, non imputantur in dotem, si malitiose non consumpsit.

5 Ususfructus si relinquantur vxori donec casse & honeste vixerit transit ad secunda vota, habebit relictum, q dicitur casse viuere

1 **§. Cum proponeretur.** Filia potest restituti

a facere, in causam dotis alienare[a], nisi ex fructibus tantum pro

2 pit, q doti sufficiat. h. d. Opp. † fructus[b] non cõputantur in quo

b tam etiam in liberis primi gradus. vt C. eo. Liubemus. & no. in fideicõmissariam, s. eo. Sol. Fateor, q non computantur, in quan

c tam, sed bene cõputantur in aliam causam. per quam licet mutare fideicõmissum, vt hic. Op. dos est debita filie. ergo fructus computantur in dotẽ, nisi dicatur a testatore, vt l. si debitor. ſ. fal. Sol. Jac. de † Are. q dos nõ est debita iure obligationis sed officii iudicis ex equitate. que equitas cessat quando mulier habet aliunde vnde se alat, sicut dicimus in alimentis, in liberis. §. sed & si filius. s. de lib. agno. Vides ergo qõd Bal. c tenet, quod dos non debetur filie iure obligationis. & hoc. C. contradicat gl. de act. & obli. l. obligamur. §. j. quã ibi reprobat & Hul. de eu. & l. cum is. §. j. de cond. indeb. Aduertendum est qz verba Jac. de are. hic, videntur innuere qõd maritus retinere quartam & etiam dotem, quod non est verum, vt in tra que. C. communia de leg. vbi dicit, quod ita demum poterunt subiacent restitutioni, alienare in causam dotis, quando portio ad dotem non sufficit: non ergo debet habere integrum. Et ideo hic §. in fi. qui loquitur de fructibus computandis in dotẽ, non corrigitur. Hoc tenet Jac. de bel. in auth. de

4 & ea que pa. §. quam ob rem. in ij. q. ¶ Sed † quero, mulier per

b pit multos fructus ex hereditate, sed eos consumpsit: verum fructus consumpti computentur in dotem? Resp. ter. dicit ibi ac si q superfunsset rogata esset restituere. Ex hoc cõcludo, quod si fructus non malitiose consumpsit, sed large pro vsu sit non computantur sibi, l. Titius rogatus. ſ. eo. Alia circa hanc materiã di

e cam in l. a filia in prin. ſ. eo. ¶ Ultimo old. alle. † hunc tex. quod

5 si testator dixit, relinquo vxori meæ, donec caste & honeste vixerit, quod resictum debet habere, etiaz si transeat ad secunda vota q caste & honeste viuere est, vt hic, ibi mulieris pudicitie congrua

* bat, &c. Pro hoc est tex. expressus. xxxj. distin. c. Nicena. vbi dicere debet donec caste & honeste vixerit, & vitam viduilem seruauerit. Predicta vera, nisi de voluntate testatoris, vel communi vsu loquendo aliud appareret.

ADDITIONES.

a ¶ Dotis alienare. Adde dum Alex. ponit an res sibi restituti possit pro alimentis alienari, qõ Lu. Rainaldus qui de eius cõsil. cclxvj. Et an fil a granata restituere pecunie posse re illis bonis dare dotem marito. & quod maritus lucretur ui gore statuti. vide Bal. consi. ccxxviij. iij. lib. & lxxij. ab.

b POMA. ¶ Opp. fructus. Et vide Bal. in l. iubemus. Cassa. in auth. hoc amplius. C. de fideic. & Joan. de imo. in Lectura. ff. ve vulg. & pupil. & in c. Raynutius. de testa.

c AND. BARB. ¶ Et bene. Adde Pau. de Ca. consi. ccxij. & xxxv. & ibi an pater filiam nuptam dotare cogatur.

d ¶ Sed quero. Et vide Bartolum in l. filiusfamilias. §. diui. j. vbi dicit quod Jac. de Are. dicebat per istum tex. quod ij fit prohibitus alienare, tamen potest alienare in causa dotis

e ¶ Oldrad. Adde quod idem Oldra. consi. ccxiij. consulit q sis maritus leget vxori donec in hospitio vixerit ipsius mariti mulier amittit legatum si nubat. licet virum ducat in hospitio primi viri. POMA. ¶ Et vide Ang. in auth. de non eligendo nub.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Nicena. In contrarium facit tex. in c. j. in fi. cum gl. de summa. trinit. & ibi no. Bal. Quid autem si testatore relinquente pecuniam pauperibus mulieribus maritis dis, an executor poterit eligere viduas: vide Bal. in proem. de rital. col. viij.

§. At Trebelliano. Trebellianum ita locuz habet si quis est gatus vt heres. h. d. op. s. ad l. Fal. l. penales. §. fi. vbi legatarius detrahit Falcidiam. Sol. Ibi detrah. rex presumpta voluntate testatoris, quia sibi est detractum, no. s. eo. l. j. §. denique. ¶ Quere gl. ab aliquo herede est legata pars bonorum, an possit cogi adire & restituere. Et gl. disputat, dic vt dixi in l. si quis seruũ. §. si si valet restituere. Et gl. dispu. dic vt dixi in l. si quis seruũ. §. si si leg. ti. ¶ Querit gl. quid si ab herede est legata pars hereditatis sub hoc nomine hereditatis, an possit cogi adire, & restituere? dicit, q possit cogi, q1 transiture sunt actiones. d. l. si quis seruũ §. fi. cum l. seq. Hoc tenet Jac. de Rauen. & Ly. in l. filium quem

bentem. in

bentem, in ver. de quarta Trebellianica. C. famil. erciscun.

LEX XXIII.

Quoties. Portiones apposite in institutione vi dentur repetite in fideicommisso, nisi ex onere apposito, vel ex expressione proprioꝝ nominū aliud inducatur. h. d. Opp. C. de impub. & aliis substit. l. fi. Solu. vt in gl. Opp. vt ſ. de duob. reis. l. siue a certis. Sol. Illa debet intelligi secundum istam. vt ibi no. ¶ Quero, quid si nomen proprium & appellativum fit expressum? Dic vt in glo. Et circa hoc dic, vt dixi in l. turpia. ſ. fi pars. de leg. j.

LEX XXV.

1 ☞ Dies fideicommissi vniuersalis quando cedat.

Quidam ita in testamento. Translatio fideicommissi in dubio intelligitur, si primo fideicommissi restitutio facta non fuerit. h. d. Primo ponitur thema & questio. Secundo, vna responsio. Tertio, illa responsio in dubium reuocatur. Quarto, illa responsio in totum corrigitur & noua ponitur. Secunda ibi respondi. Tertia ibi, sed an ea. Quarta ibi, marcellus. ¶ † Pro declaratiõe quero, quãdo cedit dies fideicommissi vniuersalis? Bl. respondet hic, q̃ a die adite heredi tatis, vt hic in gl. super verbo, adeatur. & gl. seq. Idem tenet gl. ſ. de regula Cato. l. ij. Dy. ſ. de adim. leg. l. ij. ſ. j. Jac. de Are. cõtra, q̃ a die mortis, sicut in legatis & fideicommissis singularibus, qõ examinaui in l. cum filio. ſ. de le. j. Oppo. ſ. de adim. leg. l. ij. ſ. j. vbi in dubio ad impediendam translationem sufficit diem fideicommissi cessisse. gl. hic, super ver. prima quaq; die ponit duas lec. sed secundum secundam dicere videtur, q̃ hic intelligatur secundum illam, scilicet, si prius decesserit, quam dies fideicommissi cesserit, & tunc ad finem huius ſ. scilicet, in ver. Marcellus. Respondeo dum dicit, si non iam prior hoc accepit, subaudi vere, vel iuris fictione, ita q̃ actionem habebat pro eo petendo. Tum ergo die cedente fideicommissi actionem habebat: ergo. &c. Et ita sentit Dy. Jac. de Are. & Old. contra. quia hec expositio est directe contra tex. Dicunt ergo, q̃ lex cõtraria debet intelligi in puero minore, cui a die cedente legati, fit mora re ipsa. l. iu. minorū. C. in quib. cau. in integ. resti. non est necess. hic loquitur in maiore, & hanc teneo. Op. de d. l. ij. ſ. j. vlti. respõ. vbi ad impediendã translationẽ sufficit q̃ dies cesserit. So. ibi loquitur in legato singulari, de cuius natura est vt transeat recta via in legatariũ, ideo sufficit diem legati cessisse: hic in fideicõmisso vniuersali, de cuius natura est vt restituatur p heredem, & ideo verba intelliguntur in dubio si prius quid ei acciderit quam restituatur. Et circa hec plene distingue, vt distinxi in l. contraria. Opp. quod fideicommissario decedente ante restitutionem transmittat ad heredes suos, l. cogi. ſ. idem Metianus. ſ. eo. & no. l. apud Julianum. ſ. fi. ſ. eo. Solu. Hic ante fideicommissum fuit translatum in aliũ, sub illa conditione, si decederet ante quam restituat: ibi secus.

1 ☞ Seruus heres, licet hereditas queratur domino, tamen remanet heres nomine.

ſ. Si seruo. Valet fideicommissum per qs dominus rogatur restituere seruo instituto. h. d. Op. ſ. de leg. j. l. cum filio. Soluit glo. quod ibi Trebellianum haber locum quo ad omnia remedia, preterquam quoad deductionem quarte, quia non est heres: sed dominus est rogatus. d. l. cũ
1 filio. † No. quod sicut filius remanet heres nomine, licet hereditas queratur patri: ita seruus, secundum hanc gl. quam tenui in l. cũ filio. licet quidam contra, vt ibi dixi.

1 ☞ Seruus subiectus restitutioni quando manumitti possit.

2 Heres manumittens seruũ restitutioni subiectum, quando teneatur ad estimationem.

3 Heres quando presumatur ignorare contenta in testamento.

ſ. Si quis filium. Seruo qui subiacet restitutioni cũ vniuersitate, potest libertas in testamento reliqui, & fideicommissario estimatio eius
1 debebitur. h. d. ¶ † Primo no. q̃ seruo qui subiacet restitutioni põt dari libertas. ¶ Secõ no. q̃ ille qui dat libertatem tali seruo siue ignoras, siue sciens, tenetur ad estimationẽ. ¶ Tertio not. q̃ hereditas delata tali seruo, venit in fideicommissum. Ad primum opp. ſ. qui & qui. l. heres. Bl. so. pluribus modis. que solutiones non sunt necessarie ad l. illã: sed illa sol. est vera. q̃ ibi seruus qui erat relictus erat heredis, ideo potest dari ei libertas, sed estimatio rei debetur, & sic cõcordat. ¶ Secõ oppo. ad idem, ſ. qui & quib. l. generaliter. ſ. fi. Bl. dicit, solue vt modo dixi in alio cõtrario. q. ibi inter viuos, hic in testamento. Ad quantũ ad illã l. non valet q. ibi dicit, nullam libertatem &c. & sic nec inter viuos, nec in testamẽto. Sol. ergo, dicit. gl. in l. seruum qui sub conditione. ſ. de manumiſ. videlicet, quod ibi seruus specialiter fuerat legatus: hic sub vniuersitate. q̃ tenet Jac. de Are. in d. l. seruum. ¶ Oppo. qõ huic seruo non possit dari libertas. l. fi. ſ. sed q. C. cõmunia de le. Sol. gl. q̃ ibi pure vel in diem certum erat relictus: hic sub conditione, & hec vera. Sed contra hoc opp. de eadẽ l. fi. ſ. sed q. in fi. & ibi prohibetur alienatio rerum que subiacent restitutioni sub conditione. Sol. Ibi non dicit de manumissione, sed de ceteris alienationibus. Alij dicunt. q̃ hic ſ. hodie corrigitur & hanc tenet gl. in d. l. seruũ. ſ. de manumiſ. Mod. vt Jac. de Ra. & Dy. tenẽt quod hic ſ. nõ sit correctus. Nec obl. fi. ſ. sinaũt sub cõditiõe. C. cõ. de le. q̃ ibi prohibetur inter viuos alienatio rei que subiacet restitutioni, hic loquitur de manumissione, que fit in vltima voluntate. Et sic est duplex fauor libertatis, & vltime voluntatis. Hoc etiam ponit glo. hic in solutione quadam precedentium contrariorum.

2 ¶ † Distingue ergo sic. an seruus qui subiacet restitutioni possit manumitti, aut erat seruus heredis, & põt manumitti, sed debetur estimatio, vt ſ. qui & a quib. l. heres propium. & l. si quis inquilinos. ſ. j. ſ. de le. j. Si vero fuerat testatoris, & tunc aut relict⁹ erat specialiter, & non potest manumitti, l. seruum, de manumiſ. & l. generaliter, in fi. qui & a quib. Si vero erat relictus sub vniuersitate, tunc aut pure, vel in diem certum. & non põt manumitti, l. fi. ſ. sed q. C. cõmu. de leg. Aut sub conditione, & tunc aut manumittitur in vltima voluntate, & põtsed estimatio debebitur, vt hic. Aut interviuos, & non põt manumitti, sicut nec cetere res alienari, d. l. fi. ſ. sinautem sub conditione. C. commu. de leg. Illis tamen casibus in quibus alie res possunt alienari, vt puta vsq; ad legitimam fin ea que habuistis in l. marcellus. ſ. res. ſ. eod. vel si alienatio fieret ab ignorante, l. fi. ſ. fi. ſ. de leg. ij. tũc etiã valeret manumissio multo magis. ¶ Opp. ſ. de leg. ij. l. fi. Sol. Ibi loquitur in ignorante, quo casu mhil esset speciale in libertate. Opp. de actio. & obli. l. is qui ex stipulatu. Sol. Ibi in seruo qui subiacet restitutioni ex cõtractu: hic in eo qui subiacet restitutioni ex vltima voluntate, vt no. per gl. in d. l. seruum. de manumiſ. Venio ad secundũ⁹ dictum,
3 hic dicitur. q̃ tenetur ad estimationẽ siue sciens, siue ignorans, contra de cond. inde. l. in summa. ſ. pe. Sol. gl. quod ibi speciale est hic in herede cui non permittitur ignorare cõtenta in testamẽto quod no similem gl. habetis, ſ. de lib. leg. l. cum heres. Detigi in l. cetera. ſ. fi. ſ. de le. j. examinaui plene in l. qui Rome. ſ. duo fratres j. de ver. obli. Nam istud est verum in his que ex testamento dependent: in alijs secus, l. qui alterius. j. de reg. iur. Item in his que ex testamento dependent, non est verum simpliciter, vt dixi in d. ſ. duo fratres. Oppo. q̃ si ignorauerit nõ excusetur, vt ſ. de do. cau. mor. l. si is cui. Bl. so. & bene. Op. ſ. de interro. act. l. de etate. ſ. ex causa. sol. vt in gl. opp. Justi. de act. ſ. si quis agens. sol. vt in gl. de quo per Dy. in c. non debet aliquid de reg. iur. lib. vj.

ADDITIO.

a AND. BARB. ¶ Venio ad secundũ. Et vide Bar. in l. eius qui. ſ. si cert. pet.

LEX XXVI.

1 ☞ Syndicus ciuitatis qualiter debet constitui.

Omnibus. Ciuitatibus que non sunt hostes Imperij, potest fideicommissum & per quos syndicos. h. d. Innuit q̃ quedam ciuitates non sunt sub imperio. Contra ad l. Rhod. de iac. l. deprecatio. solut. intelligo sub imperio oẽs sunt de iure, de facto non. sunt tamen quedam que etiam sub imperio de iure nõ sunt, vt ciuitates donate ecclesie. Tenet enim ecclesia
1 quod talis donatio valuit. ¶ Quero qualiter constituatur syndicus a ciuitate? Bl. notabiliter dicit, vel fiat per adunantiã generalem totius populi, vel per concilium, seu ordinem per quez regitur ciuitas. Vel forte aliquis qui est syndicus ex lege vel ex consuetudine sicut est hic. Nam vnus ex iudicibus capitanei eo ipso quod est Judex illius tribunalis est syndicus ciuitatis. Vide gl. & no. dixi in l. ij. C. de decu. lib. x.

LEX XXVII.

Ita tamen.

1 ☞ Fructus percepti, negligentia non petentis, non restituuntur etiam ab herede coacto.

2 Hereditate iacente quesita veniunt in restitutionem.

3 Fructus qui non percipiuntur iudicio restatoris quando veniant in restitutionem, & in quartam imputentur.

ſ. Si seruum. Quesita per seruũ post aditã hereditatez ab herede coacte, nõ veniũt
1 in restitutionẽ, secus in quesitis, hereditate iacente. h. d. † Not. q̃ fructus percepti negligentia non petentis, non restituuntur etiã
2 ab herede coacto. Item no. † q̃ quesita iacente hereditate, venũt in restitutionem. Opp. j. priori. ſ. Sol. vt ibi videbitis. Nam fideicõmissarius qui coegit adire, imputet sibi, si non cogit restituere. Op. ſ. eo. l. quidam. ſ. fi. vbi hereditas quesita seruo, venit in restitutionem. Glo. dicit, q̃ hic hereditas fuit quesita heredi, ibi non, Hec sol. nõ placet. Innuit enim q̃ plus teneatur heres qui nõ ha

bet,quaz ille qui habet.Unde Ja.de Are.dicit,q hic tẽpore quo heres fuit coactus adire nõ cesserat dies hereditatis relicte seruo sed cessit postea tẽpore quo fideicõmissarius erat negligens. Sed in l.cõtraria est quid imputet heredi,q facto ipsius fideicõmissarius priuatur hereditate relicta seruo. ¶ †Opp.fructus qui non percipiuntur iudicio testatoris,nõ veniũt in restitutionẽ,nec imputantur in quartam.l.mulier.§.si heres.ẽ.eo.hic dicitur cõtrariuz in fructibus perceptis,iacente hereditate.Sol.dic q in hoc ver. sed si quid.ponitur casus omissus per gl.in l.in fideicommissariaz. ẽ.eo.Nam isti fructus non sunt percepti iudicio testatoris,nec negligentia non petentis,nec mora non restituentis:tamen veniunt in restitutionem cum distinctione:aut adiuit coacte, z restituit, vt hic.altas non restitueret.d.l.mulier.§.si heres.z tractatur per doc.C.eo.l. iubemus.

1 ¶ Commodum quis non debet consequi ex eo quod est nixus impugnare.
2 Substitutione ex pupillari,quod quis capit quando veniat in fideicommissum.
3 Substitutus pupillo z grauatus de restituendo qñ cogaẽ adire.

§. Qui suspectã. Qui adit coactus cõmodum ex hereditate consequi non debet,h.d. Primo ponit regulam,Secõ illã per exempla declarat.

1 Secõa ibi,z ideo. ¶ †Ho.q ex eo nõ debet quis cõmodũ cõsequi q nixus est impugnare,vt hic,z extra de re.iu.c.ex eo nõ debet. li.vj.Sz debet intelligi vt eatenus non cõsequatur premiũ.quatenus nõ potuit cõsequi impugnatione sua existente vera. Facit ẽ.de his qui.vt ind.l.post legatũ.in prin.z q ibi dixi. ¶ Ho.diligẽter, q illud q quis hz ex substitutione pupillari non venit in fideicommissuz,nisi coactus adiuerit q qualiter debeat intelligi.ſ. dicam incontinenti. Opp.dicitur hic.si habet coheredẽ potest retinere pupilli hereditatẽ.Contra de l.sed si plures.§.filio.de vulg. z pupil.Bl.dicit,intelligo,q habeat coheredẽ aliũ quã pupillũ,z sic possumus hic ponere in pupillo exheredato.Uel dic, quantũ ad materiã huius §.nõ curo habeat coheredẽ filiũ,vel extraneum sed contrariũ loquitur quo ad separationẽ bonorũ:de quo plene notatur in l.quidã elogio.C.de iu.delib.dixi plene in l.fi.ẽ.de acq. here. Opp.ẽ.ſ.priori.Sol.vt hic in j.gl.q cõmodum potest conse
2 qui qui adit coacte ex negligentia non petentis. ¶ †Quero vtrũ illud q quis capit ex substitutione pupillari veniat in fideicommissum.Hic vr casus q non,nisi adierit coacte.In contrarium vr dicendum sicut in legatis.l.qui fundũ.§.qui filios.ẽ.ad l.falci. Sol.Sicz quis rogaut de restituendo pure,z substituit,sub cõditione q omnis substitutio pupillaris est cõditionalis,tunc secundũ ordinẽ intellectus.primo grauauit q incontinenti:secundo prouidit substituendo in conditionis euentũ,ideo nõ venit in fideicõmissuz,nisi adiuisset coacte,vt hic,nec arctãdo ordinem scripture,cum de ordine intellectus appareat.l.cũ pater.§.fidei tue. ẽ.de le.ij.Si vero primo prouidit substituendo,deinde grauauit
a secundũ ordinẽ intellectus tantum,vel secundũ ordinẽ scripture
a intellect9 tũc veniret in fideicõmissus3,d.l.q fundũ.§.q filios.z
* ar.ſ.e.l.Scevola.in fi.z q ibi dicã. * ¶ †Quero qd si iste nolit adire hereditatẽ pupillarẽ,de qua restituẽda nõ fuit grauat9,an possit cogi? Dico q sic in casib9 in quibus necesse haberet adire,si spõte adiuisset prout no.in d.l.quidã elogio,z dixi in d.fi.ẽ.de acq.he.

ADDITIONES.

a ¶ In fideicom. Vide Bal.consi.lxiij.iij.lib.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ibi dicam. Quid autem si substitutus pupillariter habeat substituturum compendiose,vel fideicommissarie, z decedat ante pupillum deinde veniat casus substitutionis pupillaris,an secundus substitutus primo substituto admittatur ad pupillarem:vide Bar.Bal.Imo,z alios. in l.quandiu,vltima.ẽ.de acq.her.

1 ¶ †Existentia sui heredis quando obliget filium.
2 Existentia sui heredis non confirmat legata, nec fideicommissa particularia.

a **§. Si pater.** a Existentia sui heredis operaẽ cõfirmentiam fideicõmissi,vt per restitutionẽ trãseant actiones.h.d. Opp.ẽ.eo.l.recusare.ſ.memnisse.Sol.si fidei commissarius vult quod suus heres cogatur,se imm iscere cogestur vt in contrariũ non curat non est necesse vt hic. Dices tu,
* si non expedit quare cogitur? Dicit glo.*z bene.propter facilios res probationes. Item opp.nonne restituendo videtur se immiscere.Bl.sol.z bene. ¶ Extra gl.opo,existentia sui herdis non obligat filium,l.j.C.si vt se ab here.absti.z l.nam nec emancipatus,
2 de le.j.z ẽ.de acq.her.l.necessarius. Solu †Existentia sui heredis non obligat filium.Fallit in fideicommissario vniuersali. Ratio, quia extraneus ad hoc potest cogi,etiam si repudiauit. Unde cũ per beneficium abstinendi equiparetur extraneo,d.l.nam nec emancipatus,non grauatur filius,sed remanet obligatus: secun-
2 dum hoc ergo existentia sui heredis non confirmaret legata,
deicommissa particularia:quia illi nõ possunt cogere heredem
ẽ.e.l,naz quod,ſ.non omnis.Tertigi ad Syl.lj.ſ.si pater.Pot
tur j.vt in pos.le.l.j.in fi.Fallit sauore libertatis. l.cum quid
sed z si quis,de fideic.lib.dixi plene in l.fi filius qui patri.de
z pu.Op.secundum hoc actiones que erant inutiles
efficienter vtiles fideicommissario: contra l.traditio. de
do.Sol. Illud ideo,quia causa propter quam erat inutilis
filium,cessat in persona fideicommissarii. Simile in l.fi.in pun.
de iure do.z l.cum is,qui.ſ.de fideiusso.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Si pater.Et vide Ang.in l.ij.de condinſti.z in Ulius qui patri.ẽ.de vulg.z pupi.z ibi Jo.de Imo. qui ponit
nes effectus suit atis.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Dicit gl. Pro hoc vide quod
Bal.in auth.ſi captiui.col.pe.C.de episco.z cler.z Pau.de
in l.Caius.ẽ.sol.mat.

§. A patre. Propter fideicommissum relictum
cundis tabulis,cogitur quis adire
mis,demũ mortuo pupillo. Itẽ cõfirmatis secundis tabulis
cogentur adire,z restituere.h.d.Et primum habes in l.ſ.
dũ.de vul.z pu.fcõ.in l.apud Julianũ.§.idem Julianus.ſ.
hic dicitur,q rogatus sub conditione non potest
train l.apud Jul.§.Antistia.ẽ.eo. Bio.dicit,fa
non est bona.Tu dic si aliquis est institutus pure,
cõditione, potest interim cogi adire z restituere,
sed hic est institutus sub cõditione.Fuit em rogatus
tabulis.hoc est in substitutione pupillari,z omnis
cõditionalis institutio,merito interim non põt cogi adire.
si alios.ẽ.eo.ita dicit Jac.de Are.z bene. ¶ Quero,hic
adire paternã,z pupillarẽ restituere:sed an paternã cogatur
tuere de qua non fuit rogatus. Videtur q sic.l.apud Jul.ſ.
intelligendo,q ibi succeditur ex facta vulgari.z sic succeditur
tri,z ideo restituitur: sed ibi loquitur in pupillo instituto,
portio repudiata venit in restitutionez:qz etiam si adisset
tutionẽ veniret:hic loquitur in pupillo exheredato,puto
illam cogatur restituere,arg.ẽ.ea.l.ſ.qui suspectam.vel pupillar
cogit restituere de qua non erat rogatus:ita hic paternã,de qua
non est rogatus.

1 ¶ †Tertius potest opponere exceptionem quam conuentus non potest.
2 Fideicommissarius si agit fideicommissaria hereditatis petitione,z conuentus non possideat,tunc filius superueniens impedit executionem.
3 Testamento irritato ex causa preteritionis vel exheredationis vbi non irritatur nisi institutio,an heres cogatur adire.
Testamento rupto fideicommissum vniuersale confirmatur per auth.ex causa.

§. Quoties. Si filius petit cõtra heredem,nõ potest cõpelli adire z restituere.h.d.
Op.ſ.de le.prest.l.j.fol.intellige hoc nisi esset fideicommissaria
ctum alteri de conuictis personis. Op.si dubitatur de viribus
stamẽti,non impeditur quin heres cogaẽ,vt ẽ.ea.l.j.z ille a qu
ſ.fi de testamento.ẽ.eo.sol. Heres ipse institutus non potest
ponere de viribus testamenti,nullo alio opponẽte:sed hic cre
1 rebat filius qui opponebat.ita soluit gl.Ex quo no.q terti
niens opponit exceptionem quam conuentus non potest op
re Facit l.idemq generaliter.ẽ.man.z so.mal.Titia.z quo
dixi,z ſ. rẽ ra.hab.l.procurator ad exhibendum.ſ.j. Sed co
hoc opp.cognitio de coactione heredis est summaria.l.ille a
ſ.j.ẽ.eo.sed hec questio.q filius est preteritus,hãc cognitio
nõ impedit,l.ij.C.de edi.dr.rol.Rũ.dicas.q filiꝰ dicebat
die 3frat,hodie agaẽ.vt no.in l.cõtraria. Facit l.fi s aquaeductu
vt in poss.leg. Uel dic q hic filius iam acceperat bonorum p
sionem contra tab.z sic erat notorium testamentum
sum.Et hoc innuit tex.hic dum dicit,accepit,in preterito.licet
vltima in fi.huius §.hoc non patiatur,sed dicit,quod adhuc p
debat lis super bonorum possessione cõtrata. Possumus ergo
cere.q hic non intentabatur officiũ iudicis quo heres compel
adire,z restituere:sed agebatur actione ex testamento vtrefrua
z hoc innuit tex.ibi,ad restituẽdũ hereditatẽ,z.z in fi,ad restitu
tionẽ quidẽ,zc.de coactione vero vr adeat,nulla facit mẽtion
Sed tũc op.illud iudiciũ quo petitur irritari testũ per contra
nõ deberet impedire fideicõmissariũ agẽte,si esset paratus prẽ
rẽ cautionẽ scõn formã.l.fi.C.de pe.he.q quidã faciunt, z
correctus iste ſ.p illã l.fi. Uel dic,q ibi loquit qñ agitur petitio
hereditatis,quod est iudiciũ vniuersale:hic vero agebatur actu
2 ne ex testamẽto. Unto etiã,q q si ageretur fideicõmissoria hereditatis petitione,filius superueniens impediret executionem
do bona

do bona nō possidebātur per cōuentum.z ita posset intelligi hic,
a Et de hoc per Inn.de testib.c.veniens[a] ad sedem.de re iudic.c.cū super,in secunda gl.dixi in l.a Diuo.§.si super.ff.de re iud.z de pe
5 titio.he.l.pe.de rei ven.Lis a quo fundus petit[5] erat.†Querit gl. quid iuris hodie irritato testamēto er causa pteritionis, vel ex heredationis,vbi non irritatur nisi institutio,an heres possit cogi adire.Antequam ad questiō.respondeam.no.gl.que innuit,q
b rupto testamento conseruatur fideicommissum [b] vniuersale. per auth.ex causa.C.de libe prete.Dicit enim quod sola institutio vitiatur.Hoc videtur tenere Dy.Mart.Syl.tenet cōtrariū per positionem satis debilem,nam fideicommissarius vniuersalis,z heres equiparātur.ff. quod cum eo.l.si filius, sed institutiol heredis vitiatur,ergo,ꝛc.Jac.de Are.z Old.sequendo eum tenent cōtrarium,z adducūt hunc ter.Nam per auth.ex causa.vitiata institutione cetera firma permanent.Sed fideicōmissum vniuersale continetur appellatione ceterorum,vt hic:ergo,ꝛc. pro hoc videtur ter.in l.si seruum,§.j.ff.si quis omis.cau.test.z ibi dixi.Bl.hoc idē sentit C.de fideic.l.eam quam.Hunc redeo ad quest.an heres cogatur adire.Mar.q nō,gl.q sic,filio differente agere.Declara.si est preteritus filius suus,vel emancipatus,nō inserta causa,testamentum est ipso iure nullū,vt dixi in l.filio preterito.de iniust.testamen.ideo non potest cogi adire. Idem si esset exheredati ex non legitima causa;z licet conservetur testamentum, seu fideicommissum per auth.ex causa,non tamen petitur actione ex testamento,sed cōdictione ex illa lege,secundum Dy.cuius contrarium tenui in d.l.filio,scilicet,quod petatur actione ex testamēto,non tamen cogetur heres adire,quia non debetur ab eo:sed a venientibus ab intestato. Si vero filius esset exheredatus, inserta causa legitima,tunc procederet dictum gl.quod interim donec filius taceret posset cogi adire:secus si ageretur.

ADDITIO.

a IO. FR. R V. ¶ C. Veniēs. Adde Bau.de ca.in l.pe.vbi idē tz.
b ¶ Fideicommissum. Adde vt per Pet.de Ancha.consi. cxliij.z ccij.z Ang.consi.clxxriij.

§. Marcellus, plane non est. Bl.ponit hic casum,dic vt in ea.quam vide.

§. Quier Trebelliano. Remedia Trebelliani habent locū post restitutionem.secus antequam restituatur hereditas.h.d. Quero,an hoc sit verum sine conueniatur heres pro legatis, siue pro debitis. Dic vt no.per glo.in l.j.§.fin.§.eo.z l. Marcellus.in princ.z ibi dixi.

§. Trebellianum. Quādo testator rogat de hereditate sua, vel eius parte, locū hz Trebellianū:secus si de hereditate alterius,licet si sponte non adiret,cogeretur restituere.h.d. Quero, an cogatur adire.z restituere hereditatem Titianaz? Bl.dicit.q si pereceperit tot fructus ex hereditate testatoris rogantis,q equiualeant Titiane,q cogitur restituere,vt ff.de le.ū.l.cum pater.§. Titio. Dicit etiam gl.q si testator voluit totam hereditatem restitui.tota restituet, nulla quarta retēta,p l.si debitor.ff.ad l.Fal. Sed certe illud q in l.si debitor.dicitur verum est,quando testator tenebatur heredi, qz tunc debitū compensatur cum Fal.sed iste casus nō est hic:qz non erat debitum a defuncto.Et sic hec gl.videtur contra l.pater filiam.in prin.ff.ad l.Fal.secundum Jac.de Are. ¶ Ultimo gl.assignat ar.contra ff.ad l.Fal.l.quod de bonis.§. cum fideicommissum.Dic,quod concordat secundum secundam casus positionē, scilicet presuppositio,quod precedens gl.sit vera.

§. Sier Trebelliano. Fideicommissario contra heredem datur actio pro rebus indebite retentis.h.d. ¶ Quero,quo iure retinebat heres hec predia.Dic vt in gl.Quero,an debitum naturale heres teneatur per se exigere.Dic vt in gl.Quero.id quod debetur defuncto ab herede,qua actione ab eo repetitur.Bl.ponit plures opi.quelibet potest esse vera,

§. Marcellus, hoc idem. Inter heredez z fideicommissarium partis,competit familie erciscunde iudicium.h.d.Quero, quod iudicium erit istud.Resp.vtile,vt in gl.

x ☞ Testamentum an hodie irritetur si fideicommissum vniuersale relinquatur filio preterito.

§. Qui rogatus. [a] Heres cogitur adire,licet fideicommissario possit alio remedio
a esse consultum,h.d. ¶ Vide, quod filius dicitur preteritus licet relicta sit sibi hereditas per fideicommissum,z potest petere contra tabulas.Et sic videtur casus contra gl.que est C.de inof.test. l.scimus.§.cum autem.que dicit,q etiaz hodie si filio preterito relinquatur fideicommissum vniuersale non irritatur testamentū,

1 †Satis enim est iure institutionis,cum fideicommissarius vniuersalis habeatur vt heres:quod dictum videtur contra hanc l.vt dixi in §.quoties.ff.ea.l.

§. Si patronus. Patronus po test cogi adire.z restituere ante pentētiā. h. d. Op.hic innuit q patronus institutus potest grauari in debita portione.Contra ff.de le.ū.l.cum patronus. Sol. Hic erat fideicōmissum relictum comunctis personis que olim poterant grauari, Lūj.ff.de cond.z dem.licet hodie corrigatur vt ibi no.Opp.quod non possit penitere,vt ff.eo.l.nam quod.§.qui cōpulsus. Sol. Hic loquitur ante coactionem,sed post non potest penitere,vt in contrario.Opp.C.de rep.he.l.sicut.Sol.Hic dicit suspectam,non tamen repudiauit.

§. Si perceptis. Per coactionē perdit quis plegata,nisi essent sibi relicta sub conditione si heres nō erit,h.d.Op.ea q quis habiturus esset si heres nō esset nō perdit per coactionē,vt ff.ea.l.§.qui suspectā.ff. plegata haberet etiā si repudiaret,l.qui filiabus.in fi.ff.de le.j.ergo ꝛc.So. Intelligas hic de plelegatis que perderet repudiando vt hic no.z in d.l.qui filiabus.in fi.z l.filio.cum l.seq.ff.de leg.j.

§. Heres exasse Heres grauatus vltra vires hereditarias,illud q deest supplet ex fructibus iudicio restatoris perceptis.z ex eo quod vltra quartam est.z residuum sibi retinet,q fructus nō sufficiunt omnibus pro rata fit diminutio,h.d.Primo ponit thema.Secundo quatuor questiones ex themate.Tertio responsiones. Scda ibi,quero.Tertia ibi,respōdi.z gl.hic ponit casum optime, z omnibus tribus questionibus perfecte respondet,sed illi inquantū agatur contra legatarios non est responsum. ¶ Quero ergo inquantum agatur.Respondet scda gl.magna in principio.z bene.Dic vt in ea. ¶ Opp.z videtur,q computatio gl.non sit bona,qz secundū hoc,ea que percipiuntur ex fructibus,non prosunt legatarijs: q videf cōtra l.qui quadringenta.§.fi.ff.ad le.Fal.propter q Jac.de Are.dicit,q nō est bona ista computatio.Tu dic,q gl.optime cōputat.Nam debes scire,q quando legata relinquuntur vltra vires hereditarias,fit duplex detractio,vna quādo minus est in patrimonio quam sit legatum,alia fit per l.Fal.vt l.in quantitate.§. fi.z l.si post missionem.ff.ad l.fal.nunc fructus percepti medio tē pore faciunt videri minus relictum per fideicommissum,z sic pro dest legatario vt nō fiat illa detractio, quasi fuerit relictum vltra vires patrimonij.Op.z videtur q ista cōputatio non debet fieri hoc modo,sed illud videatur esse in fideicōmisso quod supererat, deductis legatis,vt l.qui quadringenta,ff.eo.Sol. Dic,q fuerūt legata nominatim ab herede relicta,z ideo fit computatio secundum quod hic dicitur,z in l.Marcellus in prin.ff.eo.Op.hic dicitur,q petitur a legatarijs, vt detur fideicommissario,contra fideicōmissarius a legatarijs non defalcat,vt ff.eo.l.j.§.denuq.z l. lex falcidia.§.nunquam.ff.ad legē fal.Sol. Hic legata non erant relicta a fideicōmissario,sed ab herede.Oppo.dicitur hic,q fructus sibi computat in quartam.z restituit quod est vltra. Cōtra ff.eo.l.in fideicommissariam.Sol.Dicit glo.istud ideo qz innuit heres fideicommissum. Dices tu,in quo diminuit? Resp.soluendo relicta,z ideo supplet ex fructibus. Ratio,qz quando testator grauat aliquez vltra vires hereditarias,vult q suppleatur ex fructibus.l.filiusfamilias.§.apud Marcellū.ff.de le.j.z ff.ea.l.§. Trebellianum.ver.q si Mevius. Opp.extra gl.dicit hic,quod quartā sibi retinet de rebus,z dimidiam supplet ex fructibus. Cōtra, quia quartam debet sibi ex fructibus retinere z dimidiam in rebus restituere,l.mulier.§.si heres.z §.seq.z in l.fideicōmissariam. ff.e.Ja.de Are.z Old.sequendo eum dicit,q est in potestate heredis q suppleat dimidietatez de fructibus, vel retineat quartam de fructibus.Et hoc probant per hanc legē.Sed hoc videtur cōtra l.quod de bonis.§. fructus.ff.ad l.fal.z l.Paulus.ū.resp.eo.ti. Et hoc innuit d.l.in fideicomm.sariam,nec iste tex.facit in cōtrarium. Nam in q.bene ponebatur, q heres volebat sibi retinere quartam in rebus.z dimidiā supplere ex fructibus:sed hoc in responsione non ponitur. Dicit enim totum restituēdum, nec declarat an in fructibus,an in ipsis rebus:sed putarem hoc dirimědū arbitrio iudicis.vt ff.de le.j.l.non amplius.§.fi.cuz l.seq.pro quo facit,q inter fideicōmissarium,z heredem competit iudicium familie erciſc.vt ff.e.l.Marcellus. vñ ex officio iudicis diuidēdus,vi debitur in quo debet dari dimidia.z in quo quarta retineri.Op. hic legata fuerunt relicta pure,fideicōmissum sub conditione tamen contribuuntur quo ad detractionem Falcidie,contra qz tota quarta debet petrahi ex fideicommisso.l.penul.§.j.ff. ad legem Falcid.Sol.quandoque totum fideicommissum est conditionale, z legata pura,z tunc loquitur l. cōtraria. Quandoqs fideicommissum est purū,z legata pura,vel vtrūqz cōditionale,z tūc fit cōtributio omnium,l.quadringēta,z l.Marcellus.ff.eo.Quandoque fideicommissum est pro parte purum:pro parte conditionali

le z legata pura, z tunc similiter fit contributio, vt hac l. dixi in l. Marcellus. ſ. eodem.

ℸ. Qui seruos. Hic est duplex litera secundum pri- nam deficit. suos, in tex. scõm istaz gl. Ponit casum, vide eam, z breuiter, h. d. Si seruo relinquitur libertas z hereditas pretium seruorum detrahitur, h. o. Hec lec. nõ est bona, quia quando seruo relinquitur libertas, z aliud pecunia rium relictũ. tunc de relicto pecuniario detrahitur Falcidia etiã de pretio seruorum, l. plane. ſ. ad le. Fal. est ergo alia litera in qua est. suos. z secundũ istam ponitur casus in gl. secundo modo, vide eam. Hec lec. reprobatur per ℸ. quia quando quis rogatur ma numittere seruum, non potest cogi adire per eũ. l. cogi. ℸ. si seruo. ſ. eo. z no. j. ea. gl. dic ergo, retenta hac scõa pontione, q quis fuit rogatus manumittere seruos suos, z eis restituere hereditatem, deducto pretio seruorũ. vnde hoc fuit expressum: z pone q heres adiuit sponte, vel aliter propter pretium seruorũ, si hereditas nõ esset soluendo, quis pateretur damnum: sed quando hereditas est soluendo tunc damnum pati non debet. vt hic. ¶ Querit gl. vtrũ heres institutus, rogatus de restituendo seruo, possit cogi adire? Bl. distinguit: quod examinabo latius j. eo. l. non est cogendus. z l. si res aliena, in fine.

LEX XXVIII.

1 ☞ Fideicommissarius de legatis particularibus ab herede relictis an detrahat falcidiam.

2 Actio de fideicommisario in fideicõmissariũ an trãseat ipso iure.

3 Fideicommissarius primus si restituit secundo fideicommissario, an ius fideicommissarie hereditatis remanet apud primum.

Cessionarius primus si cedit secundo, apud primũ nihil remanet.

Emphyteuta si facit aliũ emphyteutam apud eũ nihil remanet.

4 Solui potest illi qui cessit actionem, quando apud eum aliquid remanet: secus si nihil.

5 Bonorum possessor de iure pretorio si restituit hereditatem ex Trebelliano, an apud eum remaneat quid hereditarium.

6 Jura vtilia quando directa non sunt penes aliquem, efficiũtur.

Exasse. Si vnus ex fideicommissarijs heredẽ cogit adire z restituere totũ, fructus iudicio testatoris perceptos, suo fideicommissario nõ restituit: secus in eo q iure accrescendi lucratur. Item ab eo quarta nõ detrahit. h. d. ¶ Quero, que est ratio diuersitatis in ter primum casum z secundum? Resp. Primus loquitur in fructibus, qui iudicio testatoris percipiunt. z iudicio testatoris lucratur heres, z sic erit lucrũ persone. Secundus casus loquitur in iure accrescendi, q magis accrescit rei quam persone, vt de acq. her. l. si totam. z de vsufr. l. ſi Titio. Tertius casus loquitur in Falcidia, que contra voluntatẽ defuncti detrahitur, ideo fideicõmissarius a fideicõmissario non deducit, cum voluntas testatoris nõ fuerit, z potestas iuris non habet locum, nisi in herede. ¶ Venio

1 ad gl. op. ſ. eo. l. j. ſ. inde Neratius. Sol. vt in gl. z bene. † ¶ Quero vtrũ de legatis particularibus relictis ab herede, fideicommissarius detrahat Falcidiam? dic vt in gl. z dixi in ſ. inde Neratius.

2 † Quero vtrum a fideicõmissario in fideicommissarium transeat

3 actio ipso iure † dic vt in glo. † Quero. fideicommissarius primus fideicommissario scõo restituit: an apud fideicommissarium primũ remaneat ius fideicommissarie hereditatis? Bl. quod non. Hug. contra. inter alia que gl. dicit, est quod eum qui heres est de iure ciuili, Senatusconsultum non potest facere desinere esse heredem qs non est verum, quia senatusconsultus est de iure ciuili. ideo potest facere eum desinere esse heredẽ qui est de iure ciuili? sed in hoc tractatu ideo non fecit, quia noluit. voluit enim quod solum vtiles trãsferentur. opi. tamen glo. vera est, vt l. j. ſ. de illo. ſ. eo. z C. eo. l. pe. Pro hoc facit illud quod dicitur, q si primus cessionarius cessit secundo apud eum nihil remanet, l. emptor. C. de her. vel act. ven. z per Bul. in Spe. tit. de ce. ac. Et in simili dicit gl. q si primus emphyteuta facit alium emphyteutam, q apud eum nihil remanet, vt l. ſi. C. de iure emphy. Facit quod no. in l. j. in gl. ſi. C. vti pos.

4 z hoc est vtile scire. † Nam id quod dicitur in l. iũ. C. de noua. ſ. qs illi cui cessit actionem, potest solui? est verum quãdo apud eũ qui cessit remanent directe, sed quando apud eum qui cessit nihil remanet, quod est quando solũ vtiles habebat. tunc ei non poterit

5 solui, q nihil apud eum remanet. ¶ Quero † bonorum possessor de iure pretorio hereditatẽ restituit ex Trebelliano. an apud eũ remanet ius hereditarium? Bl. q sic. Pro huius declaratione debes scire, q in hereditate est vnum ius vniuersale hereditarium, z hoc est apud bonorũ possessorem vtile. Sunt etiam iura particularia, vt actiones hereditarie, que competũt aduersus debitores hereditarios, z ista cõpetunt bonorum possessori directo, vt no. in l. iũ. ſ. de bonorũ pos. her. pe. Cũ ergo directe sint penes bonorũ possessorem, restituendo vtiles transfert, z apud eum remanent directe, z in hoc bene diceret gl. ¶ Sed gl. querit de ipso iure hereditario vniuersali. Querit enim an remaneat heres. tunc est vbium, q? si heres est. cũ est heres vtiliter, z fideicommissarius? heres vtiliter, ergo duo sunt heredes insolidũ. eodẽ modo Pomponius, alius vtiliter ex senatusconsulto. Vel aliter dico. q bonor possessor quãdoq; habet ius hereditarium directũ q̃nq; vtiliter. Exemplũ, quãdo aliquis est heres de iure ciuili, vt filius. vel alius z pretor illum tam existentem heredem excludit vt per cõtra vel per beneficium restitutionis in integrum. vel alio pretorio medio. tunc quia primus remanet heres, iste bonorum possessor erit tantum vtiliter. Sed quando pretor vocat aliquem ad successionem, nec est aliquis heres de iure ciuili, vt quos vocat per vocata, l. puberem. C. de iure deliberan. pro hoc facit l. illud in principium gl. de bono. poss. contra tab. Preterea iura dicunt quod bon. poss. habet iura ac si esset heres: sed heres haberet illa directa: ergo ꝛc. Instit. de bo. poss. ſ. quos autem. z ã. de bono. poss. her. pe. l. iũ. z j. de bon. pos. l. ij.

LEX XXIX.

1 ☞ Confirmatum si non potest confirmari, agitur q confirmare non ex confirmato.

2 Sententia iudicis appellationum si confirmat primam sententiã agitur ex ipsa sententia confirmante.

3 Confirmatio generalis non trahitur ad illud quod est specialiter cassatum.

ℸ. Si quis priore. ℸ Si † confirmatum non potest confirmari, agitur ex confirmante. non ex confirmato. hoc dicit. Opp. C. de here. instit. l. quoties. Solu. ibi erant alij vniuersaliter instituti. Et hoc oppo. in authent. vt cum de appella. cog. ſ. aliud. vbi etiam quando est aliquis institutus vniuersaliter, heres institutus re certa habetur loco heredis. Dicit glo. not. illud verum quãtum ad excludendam querelaz. Hoc aliter intelligunt in d. Lotries. C. de here. instit. ¶ Quero, qua actione petantur relicta in primo testamento. Glos. dicit. ex testamento secundo. non ex primo, q? nemo põt decedere duobus conditis testamẽtis? dicendo, q? primum testamẽtum non põt confirmari vt testamẽtum. ideo

2 non agitur ex confirmato, sz ex cõfirmante. † Simile dicas in sententia confirmata per iudicẽ appellationum: non enim super nõ possunt esse due sententie valide, vt C. quando prouo. non est necesse. l. j. ideo agitur ex confirmante non ex confirmato, de hac petitione. legitima. ã. de pac. intellige prout no. in l. ſi. ſ. de rei. ¶ Querit

1 glo. dicitur in ſ. si non aliquid specialiter, ꝛc. quid vult dicere dicendo

3 vt in glo. ex qua † not. q confirmatio generalis non porrigitur ad illud qõ est specialiter cassatum. Posses etiam exponere hic ter. vt dicas. si non aliquid specialiter. ꝛc. hoc est. nisi testator dixerit. q instituit eum ex re certa, ita q plus petere non posset. nunc etiã testamentum non valeret, vt dixi plene in l. quoties. ſ. si vnde de re. instit. dic vt ibi.

ADDITIO.

a ¶ Si quis priore. Pro concordia. aduerte q Alera. in l. quoties. ſ. si vnde col. ſi. C. de here. instit. alleg. Barto. tenẽtem in l. quoties. ſ. si vnde. ff. de here. instit. q ius accrescendi possit per testatorẽ probari. Contrariũ tamẽ allegat tenere in consi. inci. Matheolus Brixiensis. Voluit tamen allegare Alera. consi. Barto. q incipit Petrus Maioli. z in hac l. si quis priore. in fi. per hunc ter. vbi doc. tres traq; opi. alleg. Alera. hic concor. Tu dic si bene? confidendo Bar. vbi tenet institutum in re certa habere ius accrescẽdi. Intelligi debet, vbi non prohibetur expresse. z ita loquitur in d. l. si quis in d. l. quoties. z in l. ex facto la ũ. ff. de here. institu. z in d. consi. Sz ibi adhuc non loquitur in propriis terminis, q? queritur de vigore illorum verborum, dominam vsufructuariam a marito pro totum in testamẽto instituta vniuersaliter pauperibus Christi ꝛc. Sed si expresse verserit, nullibi dicit Barto. q non posse. ꝛc. loquitur d. ſ. si duo. z in d. l. si quis. z melius q alibi volunt. Ego suam concordiam in suo consi. clvj. inci. Titius fecit testamentum. de quo non fuit memor Alex. in d. l. quoties. C. de her. instru. z in alio. nu. clxxvij. incip. Matheolus Bratioli q forte voluit allegare. Alex. vbi ſ. Si tamen inconsiderate fuerit posita concordantia ad pr̃call. consi. Bar. celebrati adscribas.

LEX XXX.

1 ☞ Adire z restituere quo iure quis cogatur.

ℸ. Si legatus. Etiam repose legationis cogitur quis adire hereditatẽ, z restituere. h. d. Quero, † quo iure quis cogitur adire, z restitu-

re. Di-

re? Dicit gl. quod officio iudicis, vide eam & no. in eo quod dicit, quod cogitur adire officio iudicis, non est dubium. Simile not. in l. non est cogendus, in fi. ff. eo. & in l. ij. de fideic. her. pet. sed illud quod gl. subaudit, quod restituere cogatur officio iudicis, habet dubium, nam alibi dicit gl. quod restitutio fit actione ex testamẽto, l. restituta, ff. eo. & l. fine scriptura. C. eo. & per Dy. tãgitur in l. quia poterat. ff. eo. Tu distingue, quandoq; quis adit sponte, tunc actione ex testamento cogitur restituere directa, vel utili, ita loquuntur dicte gl. Quandoq; quis dicit hereditatem suspectam, & tunc totum iudicis officio expeditur, scilicet vt cogatur adire & restituere vt dicit ter. in l. qa poterat. ff. eo. expressius Inst. eod. ff. sed quia. hoc etiam tenet Ly. in d. l. & fine scriptura. C. eod.

ℌ. Si quis bona. Fideicõmissum vniuersale est, si aliquis rogetur restituere, bona vniuersaliter, vel indefinite. h. d. Opp. quod relictum bonorũ non sit vniuersale. ff. de leg. j. l. non ampliꝰ. ff. fi. cum l. seq. sol. vt plene dixi in l. fi quis seruum. ff. fi. ff. de leg. ij. Opp. quod meorum, appellatione non continentur, nisi ea quorum quis habet dominium. l. quintus. ff. ij. ff. de aur. & arg. leg. Sol. vt ibi plene dixi.

ℌ. Si filio. Non valet restitutio facta, nisi consentiente vel ratum habente eo in cuius potestate est fideicommissarius. hoc dicit.

ℌ. Vultum. Hunc ff. & sequentem prosequere, vt habes in gloss.

LEX XXX. I

Si cui pure Seruus qui per aditionem habilitatur ad recipiẽdam hereditatem, potest cogere heredem adire: secus si per aditionem non habilitaretur. hoc dicit: cum sequenti ff. Ex predictis apparet ratio eorum que hic dicuntur.

ℌ. Si sub conditione. Heres cogitur parere conditioni pactatiue sine eius damno, & adire: secus si conditio esset casualis. hoc dicit, & distingue vt dixi in l. recusare. ff. fi. cum l. sequẽti. ff. eo.

LEX XXXII.

1 ☞ Geminatio verborum denotat mentem testatoris.
2 Rei appellatio est magis generalis quam pecunie.
3 Patrimonium quando est diminutum, quando suppleatur ex fructibus.

Mulista. Si fideicommissum relinquitur sub nomine geminato, & sub nomine appellatiuo. pecunie, in restitutionem venũt fructus iudicio testatoris perceptis: secus si sub nomine simplici: debet tamen in fideicommissum ex eis suppleri, si fuerit diminutũ. h. d. cũl. seq. & est solennis lex, nec alibi reperitur. Opp. d. l. seq. Vtra sol. est, q̃ hic testator grauauit per nomina geminata quãtacunq; in l. sequ. scri
1 bit † per verbum, quanta vnde propter geminationem * verborũ
* presumitur mens testatoris, q̃ voluit omnia restitui. Op. j. eod. l. heredes mei. & ff. de leg. iij. l. his verbis. Solu. hic vsus est nomine pecunie, cum geminato nomine, quantacunq; , ibi vero dixit qð quicquid ad te peruenerit. Sed dices tu, nonne, quicquid est dictio geminata, sicut dictio, quantacunq; ? Respon. ibi quicquid fuit prolatum simpliciter, ideo resoluitur, quicquid, idest, illud q̃ ideo non est dictio geminata: hic vero fuit dictio, quantacunque pecunia. Si vero naturaliter dixisset, quantumcunq; ad te peruenit, fructus non venirent, quia resolueretur in illud, quantum. q̃ ad te peruenit. & hoc notat Iurisconsultus hic dum dicit, Resp. ex his verbis que proponis idest pecunia. Non eñ hoc faceret dictio geminata sine hac dictione, pecunia: nec dictio pecunia, sine
a dictione quãtacunq;. ¶ Quero, † quid si dixit, quantecunq; res. Respond. idem, nam rei appellatio magis generalis est quã pecunie, l. rei appellatio. de verb. significa. & l. j. in fin. si cert. pet. ¶ Querit gl. quid de vsuris? Et dicit idẽ q̃ in fructib⁹. Tu dic vt dicam in l. postulante. ff. j. ff. eo. Op. ad l. scribit Celsus. ff. priori. Solue, vt ibi. Op. ff. eo. l. deducta. ff. qui post vbi fructus percepti non supplent id quod est diminutum. Sol. ibi loquitur in diminutione que contingit propter vsuras: ideo supplet, q̃ fructus cum distinctione lucratur, vt ibi: sicut vsuras. cum distinctione lucratur, vt ibi patet. Op. ff. eo. l. in fideicommissariam. & l. mulier.
5 ff. si heres, vbi fructus † vltra quartam lucratur. Sol. illud verum quando patrimonium non est diminutum si vero est diminutũ, tunc ex fructibus suppletur vt hic, quod tene menti, quia singulare est. facit l. postulante. in fi. ff. eo. fallit in liberis primi gradus. l. iubemus. C. eo. Habes ergo. q̃ fructus perceptos iudicio testatoris heres lucratur: si tamen diminuit hereditatẽ detractione quarte, illud suppletur ex fructibus. l. in fideicommissariam. ff. eo. Fallit in liberis primi gradus. l. iubemus. C. eo. Item si diminuitur fideicommissum propter dotem. suppletur ex fructibus. etiã in liberis primi gradus. l. mulier. ff. cum proponeretur. ff. eod. Itẽ si hereditas minuitur propter legata, suppletur ex fructibus l. ita tamen. ff. heres ex asse. ff. eo. quod dic vt ibi. Item si hereditas minuitur ex casibus, fortuitis, ex fructibus suppletur, vt hic. fallit in liberis primi gradus, vt hic, que omnia diligenter nota.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Propter geminationem. Adde de geminatione quod dicit Aler. in l. centurio. ff. de vulg. & pupill. & in l. si insulam. j. de verb. oblig. Bart. in l. que dotis. ff. solut. matri. & Bald. in c. qualiter. de elect.

LEX XXXIIII.

1 ☞ Actor si non probat id quod est causa sue intentionis, succumbit.

1 **Eam qui.** † Succumbit actor si nõ probat id quod est causa sue intentionis. hoc dicit. Op. j. de bono. possef. secundum tab. l. qui ex liberis. in princip. & ff. ad l. Falcid. l. pater filiam. ff. fin. & l. qui duos. in princip. de reb. dub. gl. dat plures solutiões. Dic, q̃ ibi loquit in substitutiõe directa: hic vero in fideicommissaria. Ratio, qa in directa hereditate vbi quis debet inuenire hereditatem primi, ideo videtur vteroq; substitutus, quod non est in fideicommissaria, vt per gl. declaratur in d. l. qui duos. Sol. gl. aliter, q̃ hoc est fauore matris que est in medio. & hanc tenet Dy. in d. l. qui duos. Et ex hoc sequeretur, q̃ si mater non esset in medio ambobus videretur substitutus. quod videtur colligi ex significatione verborum: quia dixit, ei qui nouissimus decesserit: sed quilibet decessit nouissimus postquam alius post eum non decedit, l. ex duobus. ff. de vul. & pupil. Sed certe licet quilibet decedat nouissimus, non videtur substitutus vtrique, qa ista dictio quilibet, quãdo ponitur distributiue, requirit vnum tantum, & si plures simul concurrunt, dispositio vitiatur, l. si fuerit. ff. de reb. dub. Unde precedens sol. verior videtur, tamen semper in hoc dubitaui.

LEX XXXV.

a **Eam heres.** a Curator furiosi potest agnoscere bonorum possessionem secundum tabu. & hereditatem restituere. hoc dicit. Nouum ex casibus in quibus necessaria est bonorũ possessio secundũ tabulas. Ita dicit Jacob. de Are. hic, & Pet. & Ly. in l. certum. C. vnde legi. Querit gl. an ista bonorum possessio tribuat ius. Et ponit opin. de qua ī l. j. de bono. pos. infan. & fur. del. Tamen quicquid sit quando furiosus instituit⁹, non est rogatus de restituendo, & agnoscit bonorum possessionẽ, sine dicamus q̃ tribuat ius, siue non, decedens non transmittit ad heredẽ. l. fin. ff. tali. & ff. sequẽ. C. de cur. fur. & tamen transmittit in fideicommissarium, vt hic.

ADDITIO.

a ANDR. BARB. ¶ Cum heres. Et no. sing. casum q̃ tabule extranee confirmantur, vt fideicommissum vtile. vide Bar. j. eo. l. ex facto. & ibi Jo. de Imo. ff. de vulga. & pupil.

LEX XXXVI.

1 ☞ Instantia cepta per heredẽ de nouo nõ transit in cessionariũ.
2 Compromittere non est lata culpa.

Eam hereditas. Per Trebellianum nõ tenetur heres in obligationibus per eum contractis, ideo debet ei per fideicõ
a missarium de indemnitate caueri. h. d. Oppo. q̃ a instantie iudicij transeunt in fideicommissarium, & heres tutus est per Trebellianum. l. j. in prin. ff. eo. Sol. ibi loquitur de instantia cepta per defunctum que est hereditaria, & sic non transit per Trebellianum, & heres est tutus ope exceptionis: hic est instantia cepta per heredem, que non est hereditaria, & sic non transit ad fideicõmissa
1 rium, & sic est necesse heredi caueri de indemnitate. ¶ Ex quo † di
b x⁹ semel in q. de facto, cum quidã cessisset omnia iura, & actiones que habebat vt heres, q̃ in cessionarium non transibat instantia
* cepta de nouo per heredẽ. * Opp. ff. eo. l. j. ff. Sol. habet exceptionẽ contra creditores hereditarios, non contra eos cum quibus ipse contraxit, qa non dicuntur hereditarij, ideo est necesse qð ei caueatur, vt hic. Facit l. si heres pecuniã. j. e. & j. de fideiuss. l. heres a debitore, in prin. ¶ Op. q̃ ad fideicommissarium non transeat damnum ex compromisso. l. si dictum. ff. si compromisero. ff. de eui. Sol. aliud in emptore & venditore. Ratio, qa ibi venit leuis culpa: aliud in herede & fideicõmissario, vbi non tenetur nisi de lata tan
2 tum. l. mulier. ff. & ita enim. ff. eo. Ex hoc † apparet qð compromittere non est lata culpa, qa tunc imputaretur heredi, nec ei caueret
c de indemnitate. Sz contra hoc opp. eo ipso, q̃ quis compromittit decipitur. l. si minor. xxv. annis filiofa. ff. j. de mino. ergo est lata culpa. Solu. huius est, vt patet ex his que ibi dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Op. quod. Ita dicas in fiscum. ter. est sing. in l. si cũ dotẽ. ff. fin. & sol. ma. & quo quis dicatur subire iudicium p alium: vide Bar.

in l.j.ff.eo.z in l.si eum hominem.ff.de fideiu.z vide tex.valde not. in l.Titius.ff.de procu.

b AND.BAR. ¶Ex quo dixi.Et vide Bar.in l.si eum hominē. ff.de fideiu.Bal. in l.per diuersas.C. man. An autem relegatus poterit cedere,vide tex.fin.quod sic,in l.de pollicitationibus.ff.de polli.secundum Bal.in l.per diuersas.

* CLAV. DE SEISS. ¶De nouo per heredem. Contra istud tamen facit l.ij.ff.non solum.ff.de hered,vel act.vendit.

c AND. BAR. ¶Ex hoc apparet. Et vide nouum quod dicit Bal.in addi.Spe.de arbi. z ar. quod licet minor compromittat, non videtur lesus,quia compromissum equiparatur contractui, nisi inceperit litigare coram arbitrio,z an sit verum,cogita.

LEX XXXVII.

1 ☞Facta restitutione in vna re, qñ videatur facta in omnibus.
2 Procuratori simplici pōt actio cedi sicut z fideicōmissuz restitui.

Restituta. Ho.bene istos casus, quod restitutio sit re,vel verbis. Item sit tradendo,vel patiendo. ¶Querit gl.vtrum possit peti restitutio vnius rei? Dic q̄ sic,z bene. ¶Secundo querit, † vtrum facta restitutione in vna re, videatur facta in omnibus rebus? Et tenet quod sic,z bene.Contra hoc videtur l.iij.in prin.z quod ibi no.de acqui.pos.Sol.quedā est translatio iuris que fit per heredem in fideicommissarium, z tunc facta restitutione in vnare videtur in omnibus esse facta,vt hic.Quedam est translatio possessionis,tunc facta restitutione in vna re,non videtur facta in alijs, nisi apprehendantur.vt in contrario l.cum heredes.de acq.pos. Ita dicit Dyn.in c.j.in iij.quest.de re.iu.lib.vj. ¶Quero dicitur hic,q̄ potest restitui alij,vtrū hoc sit verum simpliciter? Respon.intellige de procuratore simplici nō in rem suam.l. si mulier.

2 §.ex asse.ff.de iure do.dicam in l.qui ita.§.j.j.eo.Et ex hoc † dicūt doct.nostri.quod simplici,procuratori pōt cedi actio.sicut fideicōmissum restitui,vt hac l.cum si. ¶Quero,dicitur hic,hac mente, an ista mens in dubio presumatur. Respon.sic, in eo qui sciebat se teneri,vt C.de acq.pos.l.ij.z quod ibi not.

1 ☞Tutor non potest cedere actionem pupilli.
2 Verbum succedat,trahitur ad fideicommissum.

§. Pupillus. Sol.dicas idem hic,quod ibi: quia iudex potest supplere defectum tutoris. Op.de d.l.bonorū. Sl.dicit,tria sunt,hereditas,z istam nō potest querere solus tutor. Item est bonorum possessz in ista quidam dicunt idem quod in hereditate,alij secus. Dic vt dixi in l.impuberi,de tut.z cu.da. ab his.l. tutor.j.de bo.pos.Tertiū est,Trebellianica restitutio,de qua dic

1 vt hac l.† Ultimo no.quod tutor non potest cedere actionem pu-
2 pilli.quod dic,vt l.nouare.de noua. † Hot.ex j.prior. l.non enim quod verbum succedat,trahitur ad fideicommissum. Nam restitutio successio est. Facit text.in c.Raynutius.z ca. Raynaldus, extra de testa.Dixi plene in l.centurio.de vul.z pup.

LEX XL.

Vamuis. Etiam actiones pretorie transferūtur per Trebellianum per heredes, z per eos qui in ius heredum succedunt.h.d.

§. Nihil interest. Non curatur qualis sit persona procuratoris ad negotia, hoc dicit.

LEX XLII.

Via perinde.

§. Restituta. Quero quid in iure patronatus ecclesiarum? Respondeo,idē arg.j.de operarum.quod no,per doct.in l.monumenta. C. de lega. Ultimo vide gl.z signa, que ponit casus in quibus remanet aliquid penes heredem restitutione facta.

LEX XLIII.

1 ☞Convulsio z restitutio fiunt iudicis officio,non iure actionis.

Papinianus tractat. Quod iure accrescendi acquiritur ad fideicōmissarium pertinet.h.d. Ad questionem quam facit tex.vtrum sit opus noua restitutione. Respondet gl.quod non,z bene. ¶Op.ff.de vsufru.accresce. l.interdum. Sol. Aliud in usufructu,aliud in proprietate,quia vsusfructus accrescit persone,proprietas rebꝰ. ¶Et hoc,q̄ illud quod venit iure accrescendi restituatur, dixi in l. Marcellus,§.

1 quidam.ff.eodem. ¶Ultimo iste text⁹ † facit,quod compulsio,z restitutio fiat iure actionis,ibi alia actione, &c. Et ita allegat gl. in l.non est cogendus.j.eodem. Veritas est,quod fit officio iudicis, vt dixi in l.si legatus . in prin.ff.eo. z hoc nomen actionis, large ponitur.l.actionis verbo.de verbo.signi.

LEX XLIIII.

1 ☞Statutum de debitore carcerando habet locū in eius herede.

Postulante. Ad id ad quod poterat cōpelli defunctus potest compelli heres defuncti,licet verbis legis non exprimatur.h.d. cit. Op.ff.eo.l.apud.§.vtrum. Sol. Ibi decesit fine heredē, hic cum herede,z sic concordat cum vltimo reponō huius principi. ¶Querit gl.an in heredē transeant actiones ipso iure

1 dic vt in ea. ¶Ultimo † facit iste text.dicit statutum,quod debitor debet carcerari pro debito, quid de herede debitoris? Respon.vt hic,q̄ idem,licet in statuto nulla fiat mentio heredis.

ADDITIO.

a ¶Debitoris. Adde quid si fit statutum q̄ debitor pro pecunia exacta possit capi,z eius heres.an si heres sit minor,capi possit Rom.cōs.cxx.in quantū autē Alex.tangit an stante statuto debitor possit capi ad requisitionē creditoris, an possit capi absq; citatione,z an ad instantiam cessionarij? vide Rom.consi.cit. adde hic que habes per eundē Alex.in cons.xv.iij.co.ff.in vol. IO. FRAN.RV. ¶Adde.Bar.fozi.in cōsi.cxx.inc.in presenti consultatione vbi limitat dictum Bar.hic,quando statutum loquitur per hoc nomen verbale debitor, vel in rem,puta pro debito,secus si loquitur in personam,puta,de eo qui committit.

1 ☞Actiones que fiunt ex prouisione defuncti,veniunt in restitutionem,etiam in liberis primi gradus.
2 Liberi primi gradus non tenētur supplere fideicommissum,z fructibus.
3 Fructus qui percipiuntur mora non restituentis,veniunt in fideicommissum etiam in liberis primi gradus.
4 Fideicommissarius habetur loco heredis.

§. Sed z in huiusmodi. Actiones q̄ quruntur ex prouisione defuncti,veniūt in restitutionē,hoc dicit,primo ponit tres q.z op.querentis.Secūdo ponit vnā responsionem pro,alia contra.Tertio determinat.Quarto respōdet vni rationi que in contrariū posset fieri. Secūda ibi,respōdi.Tertia ibi,sed quia.Quarta ibi,sed cū hereditarios. ¶† Ho.q̄ actiones querite ex prouisione defuncti veniunt in restitutionem etiā liberis primi gradus.

2 quod no,loquitur enim hic de filia. ¶Secundo no.quod liberi primi gradus nō tenētur supplere fideicommissum ex fructibus vt hic,ibi,sed qr nō vt heres, &c. dixi in l.ita.§.ex asse.ff.eo. ¶Tertio no.† q̄ fructus qui percipiuntur mora nō restituentis,veniūt

3 4 in fideicommissum etiā in liberis primi gradus,vt hic. ¶Quarto no.q̄ fideicommissarius loco heredis habetur.vt ff.quod cum eo.l.filius.§.j.z Institu.q̄ cū eo.§.j. z de fideicō. hered.§.restituta. ¶Ultimo no,differentiam quam facit iurisconsultus inter fructus qui percipiuntur ex prouisione defuncti, z eos qui percipiuntur opera,z diligentia heredis.

LEX XLV.

Vi totam. Qui quartam retinere non vult consultius facit,si adit coactus,quā si sponte adiret. Op.etiam quando adit sponte transferuntur actiones per Trebel.l.j.§.j.ff.eod. Respond. posset esse q̄ post aditionē ante restitutionē,fideicommissarius decederet sine herede,alias nollet sibi restitui,z sic adiēs remaneret implicitus oneribus hereditarijs,quod non est si adit coacte,vt ff.l.prior apud Julianum.§.vtrum.z §.Antistia.ff.eo.quod no.

LEX XLVI.

1 ☞Charitas defuncti facit non conditionem,quod erat condicio in persona alterius.

Eius. Tempus certe etatis,ex presumpta voluntate defuncti,propter charitatem persone, facit diem non conditionem. Item fideicommissario ante restitutionē post quam dies cessit mortuo,fideicommissum ad heredem transfit,hoc dicit,Opp.ff.de le.j.l.si cui,§.j.in prin. Sol. dicunt quidā hic reliquit pure,postea diem prestationis protulit: hoc est contra hunc text. In vna enim z eadem oratione rogauit de restituendo in tempus certe etatis. Dic ergo,q̄ ipsum est ex presumpta

1 voluntate defuncti,propter charitatem persone cui debebat restituti restitutio , quia filio suo, dixi plene in d.l.si cui. Sed posito q̄ prima sol.esset vera,ad ipsam op.de cond.z demon.l.quibus diebꝰ.ff.ij. So.ibi fuit adiecta dies incerta hic certa. ¶Querit gl. trum heres istius fideicommissarij petet statim,an expectabit tempus quo ille peruenisset ad illam etatem? Bloss.quod expectabit. ¶Secus aliter,vt refert Cy.in l.ex his. C. quando di. le. ex quo facit j.eo.l.eo.l.a filia.§,si.z quod ibi dicam.

LEX XLVII.

Si heredi. Solutum occasione debiti naturalis, restituitur fideicommissario.h.d.

LEX

LEX XLVIII.

Paulus. In rebus subtractis per fideicommissarium perdit fideicommissi petitionē, hoc dicit. Concordat C. de legi. l. non dubium. Et sic econuerso in rebus subtractis heres perdit beneficium quarte, vt ſ. ad leg. Falcidiam. l. beneficio. Oppon. infra, quorum leg. l. j. ſ. redi guntur. Dic vt in gloſſ.

LEX XLIX.

1 ☞ Heres ante reſtitutionem quando poſſit conueniri.
2 Actio vtilis aduerſus eum qui ea tenetur, perpetuatur facta reſtitutione contra eum qui tenetur directa.
3 Remedia l. vt perfectius. C. de anna. excep. non habent locum in herede non habente domicilium.
4 Heres quando cogatur iudicium ſuſcipere vſq; ad litis conteſtationem, quando vſque ad ſententiam, z quando vſque ad ſatisfactionem.

Cum hereditas. Qui alias non cogit ſuſcipere iudicium cogitur tunc, quando actiones ſunt tempore periture, hoc dicit.
1 Op. † quod heres indiſtincte ante reſtitutionem poſſit conueniri, l. ita tamen. ſ. qui ex Trebelliano. ſ. eo. fol. vna lect. eſt, [a] quod hic intelligitur ante reſtitutionem: z tunc debet intelligi altero de duob⁹ modis, ſcilicet q heres coactus adiuit. tūc enim habet exceptionem ante reſtitutionem. l. poſtulante. in prin. ſ. eo. niſi actiones eſſent tēpore periture. vt hic. Vel intellige in herede qui adiuit ſponte, z paratus eſt incontinenti reſtituere: tunc enim habet exceptionem niſi actiones eſſent tempore periture, vt hic, alias cundum hoc tex. qui dicit, cū hereditas ex Trebelliano ſenatuſconſulto reſtituitur, id eſt, eſt in actu reſtituendi de proximo. Secūdo modo poteſt intelligi poſt reſtitutionem factam, z tūc obſt. cōtrarium, quia heres non poteſt conueniri, ſed debet limitari, niſi actiones eſſent tpe periture. vt hic. Ex quibus trib⁹ lect. colligē diſtinctionē brenem z notabilē per te. Et ex iſta vltima not.
2 † diligenter, q facta cōteſtatione cōtra eū qui tenetur directa. perpetuatur actio contra eum qui tenet vtili. Nā hic facta ☞ heredem cōteſtatione, perpetuatur actio contra fideicommiſſariū. Facit C. de duo. re. l. ſi. z de ſol. l. cū quis. ſ. ſi quis pro reo. z quod ibi diximus. C Op. q non ſit neceſſarium iſtud remediū. cum poſſit perpetuari actio per remedia l. vt perfectius C. de ann. excep. Reſpond. fateor niſi ponas fideicōmiſſariū eſſe ſine domicilio. Dicit
3 gl. no. † q remedia l. vt perfectius. non habēt locum in herede nō habente domicilium. Op. ſ. eo. de bo. poſ. ſecundū ta. l. equiſſimū.
4 ſol. vt in gl. C Quero. † an heres cogatur iudiciū ſuſcipere vſque ad li. cont. tantū. an vſq; ad ſententiā, an vſq; ad ſatisfactionē? In gl. ſunt opi. Tu dic, quod hic conuenitur heres ex neceſſitate ne res pereat. Aut ergo actori eſt conſultum per li. conte. z tunc ſufficit conteſtatio. Aut non eſt conſultū. quia forte eſt actio que cōteſtatione nō perpetuatur, vt actio de dolo. z tunc oportet quod ſuſcipiat vſq; ad ſententiam. l. ſed z ſi reſtituatur. ſ. ſed z ſi dies. z ibi not. ſ. de iud. Si vero per ſententiam conſulitur actori, vt quia res erat peritura, pone enim quod debebat mihi dare ſervum, cui erat relicta hereditas, z eſt periculum ne moriatur ante conditionem, tunc cogetur ſuſcipere vſq; ad ſatisfactionem. ar. l. apud Iulianum. ſ. Antiſtia. z l. ille a quo. ſ. j. z quod not. in d. ſ. ſed z ſi dies. Et ſecundū hoc nō pōt pati heres dānū, q nō cogit ad ſatisfactionē, niſi rerū. q ſunt in hereditate, in quib⁹ periculū imminet, pro quibus poſtea fideicōmiſſarius conueniri poterit.

ADDITIO.

a POMA. C Sol. vna lect. eſt z ſic ſi heres adūt z incontinenti vult reſtituere non cogitur ſubire iudicium, niſi actio eſſet tempore peritura, nam tunc multa ſunt ſpecialia. z vide ſin. dictum Bar. in l. Seius z Augerius. ff. ad l. fal. z in l. moze. ff. de ſer. z Angel. in l. cum hi. ſ. de tranſactione. ff. de tranſac. z in l. j. ff. de pe. here. que omnia vide omnino.

LEX L.

1 ☞ Pater rogatus reſtituere filio ſi diſſipat, quando cogatur reſtituere ipſi filio.
3 Filius ſa. etiam in his in quibus patri non queritur vſusfructus non teſtatur.
4 Alimenta debent moderari reſpectu valoris patrimonij.

Operator. Pater diſſipans [a] fideicommiſſum cogitur, filio exiſtenti in poteſtate reſtituere, etiam ante conditionis euentum, hoc dicit.
1 Op. † quod etiam quando non diſſipat, cogatur pater filio in poteſtate reſtituere, vt ſ. eodem. l. cogit. ſ. ſi pater. Solu. ibi etiam diſſipabat nolendo adire hereditatem. vt ibi dixi. licet glo. aliter ibi ſentiat. Opp. in authen. de nupt. ſ. z hoc ſancita. C. de bo. que lib. l. fin. ſol. glo. q hic loquitur quādo pater eſt in dolo, ibi quando eſt in culpa. Tu dic, q ſiue pater ſit in dolo, ſiue in culpa, idē eſt, probatur C. de ſen. paſ. l. fin. facit quod no. per gl. ſ. ſol. ma. l. ij. ver. quod ſi in patris. in gl. que incip. morte vel emancipatione. vbi equiparat patrem effici pauperem, z mori. Non obſt. contrarium. q. ibi loquitur qū pater diſſipat tali modo q filio pōt eſſe conſultū. vt vendēdo immobilia que filius poterit vendicare: ſecꝰ ſi diſſipat taliter q filio non poſſit eſſe conſultū: quod tene menti, quia quotidianū. Op. ſ. eo. l. vbi pure. Sol. hic pater diſſipat, ibi
2 non. C Quero, † an hec lex hodie ſit correcta, cū inter patrem z filium valeant hodie cautiones in aduentitijs, l. iubemus. ſ. in ſupradictis. C. eo. dixi plene in l. ſi quis pro eo. ſ. j. ſ. de fideiuſ. Et videtur, q ſic. Nam ideo, quia cautiones non poterant habere locum deuentū eſt ad iſtud remedium. vt hic dicit tex. Puto, q nō ſit correcta per d. l. ſi. C. de ſent. paſſ. Nec obſt. q poſſunt interponi cautiones, quia nō debet filius ſe cōmittere fragilitati cautio-
3 num, l. cogi. ſ. ſi pater. ver. idē querit. ſ. eo. C Facit iſta lex ad q. an filius poſſit teſtari in his in quibus patri nō queritur vſusfructus: Et videtur q ſic. q. in his equiparatur filio militi. Sed hoc intelligas, quantum ad agendum, z defendēdum, non quo ad teſtandum, vt C. qui teſta. face. poſ. l. fin. not. ſ. eo. l. j. ſ. in filij. z l. qui
b in poteſtate. ſ. de teſta. Ultimo dicit [b] † Jac. de Are. q leges que
4 dicunt, q alimenta que debent moderari, ſecundum facultatem patrimonij, vt ſ. vbi pupil. educa. debe. l. ius alimentorum, debēt
c intelligi reſpectu fructuum. non reſpectu valoris [c], vt hac l. in fine. z d. l. fin. z d. l. ius alimentorū. in principio.

ADDITIONES.

a C Pater diſſipans. Adde an patri diſſipanti auferatur adminiſtratio, Bald. conſil. lxxv. v. lib 20.
b POMA. C Ultimo dicit. Et ita refert hic Ange. vna cum Bal. cōſuluiſſe apud Aretiū. An aūt cogaſ vēdere vt ex pretio alatur, ſi fructus non ſufficiunt. dic q non, niſi eſſet futurus dominus. Text. eſt valde not. ſecundū Ange. in l. j. ſ. ſi mulier. ſ. de vent. in poſſeſ. mitten. z vide eum hic, z in l. j. ff. de petit. hered. z ibi no. gl. mirabilem ſecundum eum quem ibi omnino videas.
c C Valoris. Adde quod voluit Roma. cōſi. clxxxix. z cōſil. ccccxcvi fine.

LEX LI.

Cum heres. Deductio legatorum non intelligitur de legatis inualidis. Item dos prelegata deducitur vt debitum, nec impeditur Trebellianice quarte deductio. h. d. Op. q debitum compenſetur cū quarta, vt ſ. ad l. Falci. l. ſi debitor. Sol. ibi teſtator hoc expreſſe dicit, hic non.

LEX LII.

Res aliena. Heres non cogit reſtituere q ad eum peruenit, nō vt ad heredē. h. d. Opp. quod iſtud legatum rei alienę valet. vt ſaltem poſſit peti eſtimatio. l. cum rem aliena. C. de lega. Sol. Illud verum quando res aliena legatur non domino: ſed hic licet ab initio fuerit relicta non domino, tamē q. domino ſucceſſit, legatario nō debetur, q. deuenit ad eum caſum a quo incipere non poteſt. hoc eſt contra l. plane, ibi. ſ. ſi duobus, vlt. reſpō. ſ. de le. j. vbi ſufficit in perſona primi legatarij valuiſſe legatum. Ad iſtam l. reſpondeo, q non debet reſtitui res, ſed actio perſonalis que competebat pro legato contra heredem primi teſtatoris bene tranſit. nec eſt qui repugnet.
1 ☞ Seruus an poſſit cogere ſeruum adire.

ℌ. Seruus. Si ab vno debetur hereditas, ab alio libertas, nō eſt locus coactioni, ſecus ſi ab eodē vtrūq; debetur, ſiue ab initio, ſiue ex poſt facto per accidēs. hoc dicit. Opp. q non ſit neceſſe q manumittatur, cum ſtatim cū relinquitur hereditas ſit liber. C. de neceſſ. ſeruis here. inſti. l. quidam. ſ. j. Solue ibi quando hereditas relinquitur directo, hic p fideicommiſſum. Opp. q3 etiam ſeruo remanente in ſeruitute poteſt relinqui, vt d. l. quidam. ſ. illo videlicet. ſol. pōt relinqui nō vt heres cogatur ei dare, ſed hortatur. Opp. quod ſeruus nullo caſu poſſit cogere heredem, vt ſ. eo. l. cogi. ſ. ſi ſeruo. Sol. ibi loquit
1 in ſeruo heredis, hic in ſeruo hereditario. C Pro † huius declaratione doc. in Liij. C. de fideicom. lib. ponunt vnam diſtinctionem multum imperfectam. Tu diſtingue ſic. vtrū ſeruus poſſit cogere heredem adire. Dic aut relinquit hereditas, z libertas ſeruo heredis: aut ſeruo teſtatoris, aut ſeruo extranei. Primo caſu nō pōt cogi adire. l. cogi. ſ. ſeruo. ſ. e. Scdo caſu aut ab vno, z ab eodē debet hereditas z libertas, aut ab vno hereditas, ab alio libertas. Primo caſu. aut vtrūq; debetur pure, z pōt cogi adire, vt hic: ſiue ab initio debeatur ab vno, ſiue ex poſt facto per accidēs, vt hic patet. Si vero vnū pure, aliud ſub cōditione, tūc aut libertas pure: hereditas ſub cōditione, z pōt cogi adire, vt ſ. e. l. ſi cui. in prin. Aut econuerſo hereditas pure, libertas ſub cōditione, z non pōt cogi, vt d. l. ſi cui. ſ. e. ſ. j. ſi vero a diuerſis, vt ſi debeā ab vno liber

tas,ab alio hereditas.tunc aut debetur libertas ab vno herede, ab alio hereditas,z non est locus coactioni.vt hac l.in prin.Si vero libertas debetur ab vno legatario.hereditas ab herede.tunc aut plures erant heredes instituti, z non est locus coactioni, vt ſ. eod. leg. non est cogendus. Aut erat institutus vnus tantum, z est locus coactioni, vt ſ. eod.leg. apud.ſ. Antiſtia.z not. per gl.ſ.eo.l.cogi.ſ.ſi ſeruo. Si vero a pluribus debet libertas, z ab vno er his hereditas.tunc est locus coactioni, quia illi vni adeunti libertas competit.l.testamento. de manu. testa. Et hoc vult dicere tex.hic,ibi cum dicit.ab omnibus ꝛc. nec est necessaria gl.que exponit ab omnibus.id est,ab aliquo omnium.Tertio casu quando relinquitur seruo alieno.an quis cogatur restituere? Bl.in l.ita tamen.ſ.fin.ſ.eo.videtur tenere q̃ sit locus coactioni. Iste leges videntur inuuere contra,z no.in hac l. in vltima gl. in fine.ibi dum dicit,loquitur in seruo hereditario,non heredis, vel extranei.Dic ergo. Aut dominus paratus est vendere, ita q̃ per additionem seruus habilitari potest ab herede ad recipiendã restitutionem.z est locus coactioni. Aut non est paratus,z nõ est locus coactioni,ar.l.deberi.C.de fideicõ.li.z l.ſi cui pure.in prin. ci.z ſ.i.supra.eodem. An autem possit heres cogi restituere? Dico.quod in omnibus casibus in quibus potest cogi adire,potest cogi restituere per easdem leges. In casibus vero in quibus non potest cogi adire,ſi adeat sponte, z per additionem seruus consequitur libertatem, potest cogi restituere, vt ſ.eodem, l. cogi.ſ.ſi seruo. Item si quoquo modo seruo libertas obuenerit, vt not.l. non est cogendus.in glo.super verbo.pendeat.ſ.eo.Op.q̃ sit differentia quo iure quis sit debitor,vtrum ex persona sua,vel alterius.vt ſ.eo.l.ſi patroni.ſ.qui fideicõmiſſum.z de ſo.l. z magis,z de inof.test.l.nihil.ſ.fi. Dic.q̃ ibi ex diuersitate personarum vel iurium,inducitur diuersitas rationum,z per consequens diuersi effectus:hic secus.

LEX LIII.

1 Officio iudicis quis cogitur adire z restituere.

NOn est cogendus. Hic innuit, qs si seruus ante restitutionem ꝛc. ederet.heres remanet implicitus. Contra ſ.eo.l.postulante.in prin.Sol.ibi in liberto,hic in seruo.Sed hoc videtur contra l.apud.ſ.vtrum.z ſ. Antiſtia.ſ.eo.Go. Ibi in seruo,qui cogebatur ex voluntate defunctihic non.Op. hic dicit, q̃ si legatarius decedit viuo testatore,legatum remanet apud heredem cum onere suo.Contra.C.de cad.tol.ſ.in primo.Soluunt quidam.q̃ hoc speciale fauore libertatis.Et hic multum se inuoluit gl. pe. z vltima huius legis. Hic q̃ in pro non scripto est verum,quod est speciale in libertate,vt hic:sed in caduco,vel quasi, remanet cum onere suo,tam de iure antiquo,quam de nouo,vt ſ. de leg.ij.l.Celsus pater.in fi.z C.de cad.tol.ſ.in primo.z ſ. pro secundo. Quero, † quo iure quis cogatur adire, z restituere? Blo, dicit officio iudicis,quod declarauit.in l.ſi legatus.in prin. ſ.eo. Alij dicunt quod iure actionis,per l. Papinianus.ſ. eo. sed ibi respondi.

LEX LIIII.

1 Rogatus restituere,an fructus in restitutione veniant.
2 Heres si aliqua alienauit,z aliqua emit,an empta veniant in restitutionem.
3 Expensa attribuitur illi patrimonio,cuius contemplatione apparere potest facta.
4 Trebellianum an habeat locum,quando quis rogatus est restituere quicquid ex hereditate superfuerit.

IVstus rogatus est. Rogatus restituere quod ex hereditate superfuerit.potest bona fide diminuere. Ité in dubio expensa ab vtroq; patrimonio intelligitur facta pro rata,hoc dicit. Primo ponit vnum dictum.Secundo, illud probat per authoritatem.Tertio,illud commendat, z aliam authoritatem adducit:Quarto,dicit cautionem prestandam. Secũda ibi, diuus autem. Tertia ibi,quod mihi.Quarta ibi,propter huiusmodi.Op.C.eodẽ authenti.contra cum rogatus.Solut.Fateor, quod hoc est ho die immutatũ. Nam fideicommisso sic relicto,tenetur rogatꝰ reseruare fideicõmissario quartã:z tres partes vo
1 test diminuere, vel alienare. Quero vtrum hoc casu veniãt fructus in restitutionem.Bl.distinguit, aut fuit rogatus restituere q̃ supereſt ex hereditate,z fructus non veniunt in restitutionẽ.l. deducta.ſ.pe.ſ.eodem.secus si fuerit dictũ, quicquid supereſt ex bonis.l.in fideicommiſſi.ſ.nonnunquam in princip.de vsur.Ratio.quia quando dicitur.quicquid supereſt ex hereditate,fructꝰ postea precepti non sunt hereditatis.l.in fideicõmissariam.versi, quoties.ſ.eodẽ.Sed q̃ dixi,q̃ supereſt ex bonis, secus quic fructus ex bonis sunt. Non enim desinunt esse bona per additionem,
2 sed desinunt esse hereditas. Quero quid si aliqua alienauit, z aliqua emit.Respondeo.vt l. Imperator.ſ.fina.cum sequentibus de legatis.ij.z ibi dixi.Contra predicta tam ẽ facit l.heredes mei in princ.sed dic vt ibi dixi. Cæcilio ad ver.diuus. opp.ſ.ſi quis ge.l.Resumus.vbi probibetur eligi hec media via.Solu.Dic vtraq; parte erat par ratio:ibi ex vna parte erat ratio que prop
3 derabat,ideo illi patrimonio magis attribuit.Et per hoc † dic quod si hoc possit apparere quod expensa esset facta magis contemplatione vnius patrimonij quam alterius,illi attribuet.arg. l.hinc queritur.ſ.penu.de pecul. Facit quod not.per doct.in l. circa fin.C.de bo.ma. Cæcilio ad ver.quod mihi. Op. quod sit credendum exemplis,vt C.de senten.l.nemo.Sol.hic erat expressum.Principis,quod licet,ibi alterius. Cæcilio ad vltimã partem.opp.C.eo.authen.contra cum rogatus.Sol.fateor.quod hoc
4 die aliter satisdatur,quam olim. Quero circa istam legem,vtrum Trebellianum senatusconsultum habeat locum in fideicommisso relicto per ista verba,quicquid ex hereditate superfuerit.&c. Text.videt q̃ non.ſ.eo.l.cogi.ſ.z generaliter.cum seq. Hodie detur,quod deberet habere locum Trebellianica.per auth.contra cum rogatus cũ hodie de necessitate debet reseruari quarta. Vel dic,quod etiam de iure antiquo habet locum Trebellianica. Aliud enim est dicere,rogo restituas quicquid superfuerit meo tempore mortis,quod intelligitur, si quid superfuerit nõ deperditis vel alienatum. Aliud est dicere, quicquid superfuerit deductis oneribus hereditarijs,tunc videtur rogatus de restituenda certa re,z Trebellianice locꝰ nõ est,ar.ſ.z generaliter. Cæterum nota,q̃ per istas cautiones pretorias non debet plus, sed cautus.

LEX LV.

1 Fideicommissarius per Trebellianum non cõsequitur quod non transit ad heredem heredis,z nu.1.
2 Opere obsequiales,vel incerte non trãseunt in heredẽ extran.
3 Feuda non veniunt in restitutionem fideicommissi.
4 Possessiones emphyteutice principis,ecclesie,vel priuatorũ,non transeũt ad extraneos heredes,z in fideicommissum non veniunt.

1 **SI patroni.** Quod † ad heredẽ heredis non transit ad heredem heredis,z nu.1.
2 Opere obsequiales,vel incerte non trãseunt in heredẽ extran.
3 Feuda non veniunt in restitutionem fideicommissi.
4 Possessiones emphyteutice principis,ecclesie,vel priuatorũ,non transeũt ad extraneos heredes,z in fideicommissum non veniunt.

1 **SI patroni.** Quod † ad heredẽ heredis non transit ad heredem heredis,z nu.1.

sit,non transfertur in fideicommissum per Treb.hoc dicit. Not. quod dixi in summario. Secundo no,quod in his,que non transferuntur per restitutionem,heres non subinouetur exceptione. Opp.quod opere extraneant ad extraneum heredem.l.a duobus.ſ.de op.li. Sed secundo ligas hic de operis obsequialibus,vel de incertis, que ad extraneum non transeunt,secundum distinctionem positam in li non sortem.ſ.libertus.de condi.inde. Et ex ista gl. iuncta cum ter
a bes,quod ea,que a non transeunt ad heredem extranei,nec transeunt in fideicommissarium. Pro hoc ſ.de vulg.z pupl.qui liberis.ſ.hec verba.Contra hanc gl.facit,quia fideicommissarius ponitur in locum primi heredis.vt ſ.l.qui quadringenta.el.pos in lante.ſ.fi. Sed respondeo.quod ponitur in locum heredis primi, secundario tamen non principaliter,sicut heres heredis. testato
3 ris est heres. Cæterum † Dyn.inducit ad quest.vtrum feuda.z
b possessiones emphyteuticeb veniãt in restitutionem fideicommissi? Et hoc tota die de facto occurrit,z in feudo dicit Dyn.simpliciter quod non venit in restitutionem.quia nõ habetur ut de
* reditario. sed magis beneficio domini,* vt in vsib. feud.an agn. vel fil.repul.hered.ca.vnico.Contra hoc videtur gl. in litem videndum.ſ.fin.ſ.de pe. her. ad quam non respondet Dyn. Et quod debet intelligi quando feuda petebantur ab eo possessi qui non habebat ius deriuandi,merito veniunt in petitione reditatis.sicut alia.in quibus defunctus ius non habebat. tantum,de peti.here.secus,si peteretur hereditas a filio.vel a
4 lio qui in feudum succederet,vt hic:in possessionib.† vero emphyteuticarijs videtur quod non veniãt in restitutionem, vt C.de iure patri.l.ius emphyteutici.li.xj.contrarium credit Dyn. per lib
c redes.C.de omni agro deser.item quia potest legari particulariter.l.apud Julia,ſ.heres.z l.ſi dom.ſ.fin.ſ.de le.i.z ſ.de evi.ſi possesso.in prin.z de ver.sig.l.in conuẽtionibus. Ifud dicit Dyn. intelligo verum in rebus emphyteuticis Reipublice,vt in possessionib. tributarijs,que trãseunt ad omnes heredes,z possunt legari,vt dictis legib.sed in rebus emphyteuticis ecclesie vel priuatorũ,* vt dictis legib.secus est. Nõ enim trãseunt ad extraneos heredes vt heredes.sed ex beneficio domini concedentis transeunt ad
d liberos,merito non veniunt in restitutionẽ,sicut nec opere liberorũ,* vt hic,z ſ.de oper.lib.l.vt iurisiurandi.ſ. si libert.z ibi dixi. Probatur in d.l.ius emphyteutici. C.de fun.pa.li.vi. Tange Spec.in tit.de emphyt.vt.ſ.nunc aliqua dixi plene in d.ſ.ſi libert.

ADDITIONES.

a AND.BAR. Habes quod ea que. Et vide Bald.in l.liberti.C.de oper.lib.
b Emphyteutice. Adde Bald.cons.cclxxvj.li.ij. Et an computetur filio in legitimam per eundem cons.ccccvij.co.li. Paulus de Castr.consilio ccci.

CLAVD

* CLAV. DE SEISS. ¶Beneficio domini. Vide Jaso. in prælud. feud.

c ¶Item quia potest. Et vide Bal. in l. cum virū. C. de fideicōmiss.

* CLAV. DE SEISS. ¶Opere libertorū. Vide Aret. cōs. cliij.

d POMA. ¶Ad extraneos heredes. Vide Alex. cōsilio xxiij. in j. volumine. & cōs. clxxxix. in ij. volu. in quib. est sibi Jrius. & consilio xj. in ij. dub. in iij. volum. & consi. cij. in ij. du. Adde que plene posui in l. etiam, sol. ma.

§. Imperator. Non habet ius cogendi heredem, qui habet libertatem in diem. h. d. Vic vt plene in l. non cogendus. ff. eod.

1 ☞Fideicommissarius primus non pōt cogere heredem adire, sine secundo, si apud eum non sit remansura quota hereditatis.

2 Relictum libertatis & pecuniarum, non sufficit ad cogendum heredem.

3 Fideicommissarius secundus potest cogere heredem, primo repudiante.

§. Qui fideicommissariam. Fideicōmissarius licet cogat heredē, a secūdo fideicōmissario quartā nō detrahit. Item fideicōmissarius primus nō potest cogere sine secūdo, nisi apud eū quarta sit remāsura. Ité heres coactus nullū cō modū sentit. quod habiturus nō esset, si nō adūsset, hoc dicit. & est difficilis §. Diuide, quia tres questiones prosequit per ordinē. Secūda ibi, secundū que. Tertia ibi, sed nec illud. Ité prima subdiuiditur, quia primo ponit dictum. Secūdo, respondet vni adiectioni in Jrium. Tertio, respondet alij adiectioni. Secūda ibi. nec ad rem. Tertia ibi, nec est contrarium. ¶Et dictū primū est tale. quando fideicōmissarius primus restituit secūdo habet locū Treb. quo ad omnia, preterquā quoad quarte deductionē, licet heredē primū adire coegerit. Prima obiectio est talis, Videt & fideicōmissarius secūdus habeat fideicōmissum beneficio primi, qui coegit heredē adire. Hā si nō coegisset, fideicōmissum secūdū nō valeret. Ad & respōdet. & hoc nō habet locū primi beneficio: nā posito & primus desiderasset hereditatē adire per se, tū hereditatis aditio est tante efficacie, & confirmat omnia relicta in testamento. l. nā & §. qui cōpulsus. ff. eo. Unde fideicōmissarius secundus magis hoc cōsequit ex virtute additionis, que confirmat omnia, quam ex facto primi fideicōmissarij. ¶Tertiū dictū, hoc est, secunda obiectio est talis, fideicōmissarius qū heres coactus sibi restituit, detrahit quartam a legatarijs. vt ff. eo. l. j. §. inde Neratius. ergo & hic videtur posse detrahere. Ad quod respondet & illud loquitur in legatis & fideicōmissis singularibus, ab here de relictis vnde ex persona heredis detrahit. Hic vero nō detrahit a fideicōmissario secundo, cui erat relictum a fideicōmissario primo. ¶Uenio ad secundā partē principalē, & hec subdiuidit in tres. Primo, ponit vnū dictū. Secundo, illud declarat. Tertio, circa illud ponit tres questiones per ordinē Secūda ibi, vtique si

1 cōsestim. Tertia ibi, nec ad rē. ¶Ro. † & fideicōmissarius primꝰ nō potest cogere heredē adire sine secūdo, si apud eū nō sit remā-

2 sura quota hereditatis. ¶Secūdo no. † & relictū libertatis & pe-

3 cuniarū nō sufficit ad cogendū heredē. ¶Tertio nota, † & fideicō missarius secūdus, pōt cogere heredē primo repudiantē, p bak ff. eo. l. cogi. §. si ego. ¶Ultimo nota, & sine quota sit remāsura iudicio testatoris, sine preter iudiciū testatoris, s. ex alio accidēti, vt ppter coactionem heredis, hz ius agēdi, vt hic, in ver. quid ergo.

1 ☞Casus, in quo heres penitendo potest recuperare beneficiū quarte.

2 Heres coactus restituere conditione fideicommissi pendente, potest penitere, & recuperare beneficium quarte.

Institutus pure, & rogatus pure an possit penitere.

§. Sed necillud. Subdiuiditur in quinq; partes, quia, Primo ponit vnū dictum. Secundo rationē dicti. Tertio formal vnā questionē circa predicta. Quarto formal aliā. Quinto ponit vnum generale. Secunda ibi, cur enim. Tertia ibi, quod fortius. Quarta ibi, nec ignoro. Quinta ibi. adeo. Dp. dicitur hic in ver. quod fortius, & heres fuit coactus pendente cōditione, cōtra. ff. eod. l. sed & alio. §. fi. So. Dicit gl. & hic fuit turpis conditio: & reprobatur. Vel dic & fuit coactus adire de facto. hec vera est in se, tamē diuinare

2 est. Dic ergo, & hic erat cōditio potestatiua. Et secūdum hoc tha bes vnum casum, in quo heres penitēdo pōt recuperare beneficiū quarte, & sic fallit regula l. nā & §. qui cōpulsus. ff. e. & secundū omnes predictas so. loquit in herede instituto sub cōditione. Le gitur alio modo, & loquat in herede instituto pure, & rogato sub

2 cōditione, & in hoc videt gl. residere. Et quo nota † aliud, & pēdente cōditione fideicōmissi pōt heres coactus penitere, & recuperare beneficiū quarte, & alia sibi delata ex testamēto. In eo vero, & institutus est pure, & rogatus pure, an possit penitere? dic vt ff. eo. l. nam quod, §. qui cōpulsus, & l. ita tamē. §. si patronus. Ad fi. op. quia prelegata capiuntur etiam hereditate non adita. ff. de leg. j. l. qui filiabus. §. fi. Sol. Intellige in casibus, in quibus non caperem, hereditate non adita, vt ibi no. & in l. filio cum. l. seq. co. tit.

§. Cui Titiana. Fideicommissum potest restituere fideicommissum debitum a defuncto.

1 ☞Sententia nullitatis testamenti lata contra heredem, omnibus preiudicat, contra legatarium, vel fideicommissarium non.

§. Actiones. Actiones, que transferunt ex Trebel. h. fideicom. declaretur indebitum, cōpetere desinunt, nisi etiam euincens ad illud fideicōmissum teneret. h. d. Legitur duob⁹ modis principaliter. Secundū primā lectu. loquitur de actionibus hereditarijs, que transferunt per Treb. & hoc variat quatuor vel quinq; modis. Secūdo modo principaliter legit in actione, que competit ad petendā restitutionem, & hec fuit lect. ff. posita in fin. gl. Pone ergo casum primo secundū lect. antiquorum positam in princ. Istam primam lect. reprehendit Dyn. quia fideicom. relictum ab instituto, repetitū intelligitur a substituto. l. licet. ff. de leg. j. & l. cum pater. ff. ab instituto. ff. de leg. ij. Sed posset responderi, & hic loquitur qñ certum est testatorē nō voluisse repetere. Item reprehēdit alia ratione, quia fideicōmissarius prefert substituto vulgari, l. facta. ff. Julianus. j. eod. vbi loquitur etiam qñ testator voluit repetere a substituto. Unde hec lect. nō est bona. Quare Bul. legit secūdo modo: quod d. c, vt in gl. que damnat lectu. Hugo, tribus modis. Ad primā respondet Hugo, & bene. Ad secundā nō respōdet, que est & a filio preterito non potest relinqui fideicōmissum, l. ij. ff. de leg. iij. Sed respondeo, quod nō potest relinqui ab eo nominatim, sed potest relinqui generaliter, etiā a venientibus ab intestato, & tunc tenebit etiā preteritus, vt dixi in d. l. ij. Tertia ratio, que fit ff. Hugo. est talis, quia sententia non facit ius. l. ij. de excep. rei iudic. Sed ad

1 istam respōdet Hugo notabiliter, si bene intelligat. † Aut sententia nullitatis testamēti fert ff. legatarium, seu fideicommissarium agentem, & non preiudicat alijs, vt in cōtrario. Aut fertur contra heredē, qui est principalis cōtradictor, & omnib⁹ preiudicat. Casus est hic. Istam tenui in d. l. ij. Sed cōtra hāc lect. est, quia secundum hanc nunquā transiuerūt actiones in fideicōmissariū. Respon. fateor, licet vise sint trāsire prima facie. Nam questio de viribꝰ testamēti reseruat, vt ff. e. l. ille a quo. ff. j. Et hoc voluit hic dicere tex. & videantur transire actiones ad tēpus, id est, quoad doceatur de viribus testamēti. Tamen Joā. Huius timore legit tertio modo, vt in gl. in verbo actiones, quam lec. gl. reprehendit ibi, sed nec hec positio, & bene. Unde Dy. legit quarto modo, sc̄z, in fratre preterito turpi persona instituta, & illo casu rupto testamēto per querelam, quam habet frater. l. fratres. C. de inoff. test. fideicommissum erit nullum, nisi fit repetitum ab intestato. & sic fin eum l. Titia. ff. de inof. test. non habet locū in querela intentata per fratrem, qō tenementi. Tu pone aliter casum & fuit institutus minor, & non fuit grauatus fideicōmisso, & sibi datus fuit substitutus, & ab eo fideicōmissum relictum minor repudiauit, substitutus adiuit, icipit minor agere, & petere restitutionē in integrū, pendente isto iudicio, substitutus fideicōmissario suo restituit, & minor in restitutione obtinuit: certe actiones desinunt competere fideicommissario, nisi minor euincens ad fideicōmissum tenere tur. & hec est principalis lect. Secundo principaliter legitur fin Ro. in actione que competit pro repetenda restitutione, quod gl. non placet. Tene ergo vel lec. Hug. vel vltimam.

LEX LVI.

1 ☞Fideicommissarius quādo dicatur legitimus contradictor.

Iliam. Heres debet mitti in possessionem, lz sit de restituendo grauatus, & alienationes facte per fideicōmissarium confirmat, restitutione secuta. h. d. ¶Quero quo iure filia heres instituta petebat remitti in possessionē. Si. dicit per interdictū quorum bonorum, vel est constitutio Justinia. C. de edic. di. Adr. tol. l. fi. Ex hoc videtur, † & fideicommissarius vniuersalis non sit legitimus cōtradictor, vt hic patet. contrarium huius no. in l. fi. C. de edi. di. Adr. tol. Hic ergo, aut fideicommissarius vniuersalis, non possidet, & nō est legitimus cōtradictor, quo minus heres mittat in possessionem, vt hic: aut possidet: & tunc si quidē vitiose, & idem: q; non est legitimus contradictor. Ita etiam potest intelligi hic, prout hec filia agebat interdicto quorum bonorū, cōtra ipsum fideicōmissarium. Si vero possidebat sine vitio, tunc si quidē est paratus, que dicit de fideicommisso incontinēti probare, esset legitimus cōtradictor. Ita debet intelligi & no. in d. l. fi. & gloss. hoc sentit, si vero nō esset paratus incontinēti probare, non esset legitimus contradictor, vt hic in tex. ¶Ad secundam partem gloss. signat contrarium hic j. quorū le. l. j. §. quod ait. & not. in rub. eo.

tit.Dic,quod ibi voluntas fuit accõmodata. in tempore cõpeten ti,z non duravit:hic vero duravit.Et de hoc qualiter ex ratiha bitione superuenienti confirmetur venditio vel alienatio precedens,dixi in l.cum vir.ff.de vsuca.

LEX LVII.

HEredes. Gravatus restituere quicquid peruenerit,non videtur gravatus de fructibus,hoc dicit. ¶Op.ff.de vsu.l.in fideicommissi.ff.nonnunquam.z quod not.ff.eodem.l.Titius rogatus.in prin.Solu. Aliud est,quem gravari ad restitutionem, quicquid superavit ex bonis,z tunc veniunt fructus,vt in contrario.Aliud est, quẽ gravari restituere quicquid peruenerit ex hereditate, quo casu fructus non veniunt.vt hic.Ratio,quia primo casu consumptio rerũ permittit bona fide.d.l.Titius.z bona fides exigit,vt prius consumatur de fructibus,quam de substantia rerum.l.Imperator.in fin.ff.eodem z l.magis puto.ff.non passim.ff.de rebus eo. Et ideo per illa verba videtur testator sensisse etiã de fructibus, que ratio hic cessat. Preterea, ibi minus gravatur a testatore, ideo oneratur a lege in fructibus: hic in plus gravatur, ideo in fructibus exoneratur.Op.de l.balista.ff.eo.Sol.vt ibi dixi.

1 ¶Fideicommissum relictum a duobus cum expressione nominis collectiui,debetur, etiam si in persona vltimi tantum conditio extiterit,si persona non superest,que ex presumpta voluntate defuncti excludat.

2 Moriens secundo videtur rogatus de restituendo id,quod iure fideicommissi,habuit a primo.

3 Pluralitas quando resoluatur in plures singularitates.

4 Statuto stante quod extantibus masculis femine non succedãt, si extant neptis,z nepos ex filio nepos excludit neptem.

5 Substitutio si est facta pluribus,an sit necesse quod verificetur conditio in persona omnium.

a ff. Cumita. [a]Fideicõmissum† relictum a duobus,
1 cum expressione nominis collectiui, debetur,etiam si in persona vltimi tantum conditio extiterit,si persona non superest que fideicommissarium ex presumpta voluntate defuncti excludat,hoc dicit.Nota quod dixi in summario. Secundo no.† quod secundo moriens videtur rogatus de restituendo,id quod iure fideicõ missi habuit a primo,vt patet in fin.ff.ibi, quam totum habere volvit,ꝛc.Ad hoc opp.ff.ad l. Fal.l. Titia. Solu.Hic primo reliquit fideicommissum,secundo gravauit,ibi, econuerso. Item hic vsus est verbis generalib. Dicit enim omnem hereditatem meam,ꝛc.facit quod dixi in l.Marcellus.ff.qui dam.ff.eodem.z quod dicam.ff.eo.l.Scevola.Op.z videtur,quod primus moriens transmiserit ius fideicommissi ad suos filios.l. ff.C.de his qui ante aper.tab.Solu. Dicit gl. ibi in institutione pura:hic in substitutione conditionali, cuius ius ad heredes e
b tiam suos non transmittit.[b]Casus est hic.Op.z intro materiam, z videtur,quod requiratur quod cõditio existat in persona vtriusque,vt C.de impu.z ali.subst.l.penul.Sol. Dicit gl.ibi in substitutione pupillari, hic in fideicommissaria. Hanc tenet Dyn. hic,z in l.pater filiam.ff.fin.ff.ad leg.Fal.Blos.tangit etiam in l. contraria.Ratio huius solu.est, quia in fideicõmissaria videtur testator cuiuslibet fidem per se elegisse,que ratio cessat in directa.
3 ¶Ista ratio non placet.Pro cuius euidentia scias, quod vna pluralitas tunc resoluitur in plures singularitates, qñ respiciũt diuersos effectus.l.falsa.ff.fin.ff.de condi. z demonstra. z ibi dixi. sed qñ est fideicõmissaria substitutio,nõ resoluitur in plures singularitates,z verificatur in persona cuiuslibet , quia respicit diuersos effectus.quoniam cuiuslibet fidem videtur elegisse,secundum Dyn.vt dixi.Sed ista eadẽ ratio est in substitutione pupillari facta pluribus pupillis. Per eã enim cuilibet pupillariter succeditur in sua hereditate,z sic respicit diuersos effectus,z diuersas hereditates.Et sic quãtum ad casum l.pe,ista non est bona solu.sed quantũ ad substitutionẽ vulgarẽ põt esse bona sol.vt ff.dicã.Unde gl.in l.contraria soluit aliter,videlicet,quod ibi in liberis:hic non.¶Quod nõ placet,quia z hic in liberis loquit. Unde soluit gl. tertio modo hic,z bene. Nam ibi conditio extitit in persona primi morientis,vnde remanebat alius filius testatoris, qui ex presumpta voluntate defuncti excludit extraneum substitutum.l.cum acutissimi.C.de fideicommissis.z l.cum auus.ff.de condit.z demonstra. Sed hic extitit conditio in persona vltimi morientis,vnde non superest alius qui ex presumpta volũtate defuncti substitutum excludat.merito substitutus admittitur. Ista sol.probatad literã in l.si is qui ducẽta.ff.itẽ si pater.ff.de rebꝰ dub.z reperio Dynũm cõsilijs sic tenuisse,z cõsilio q incipit, testator post multa legata z alia sic dixit.Et aduerte, q requirit quod non supersit persona, que ex voluntate defuncti substitutum excludat. Nam si esset eiusdem gradus cuius est substitutus,admitteretur substitutus,vt hic patet.Supererat enim nepos ex primo filio defuncto,z neptis,que erat substituta , z sic e
4 rat eiusdem gradus,z tamen neptis admittitur. ¶Et peribet dico in terminis huius paragraphi, in locis vbi sunt statuta quod filia z neptis femine non succedant extantibus masculis masculo,qui ex presumpta voluntate defuncti, secundum statuta ciuitatis,neptem excludit,per ea que dicta sunt. ¶Opp.C.de impu.z ali.subsli.l.quamuis. vbi requiritur quod conditio existat in persona vtriusq; secundum quod ibi gl.intelligit,z ita tenet in l.hoc articulo,de heredi.instit.z l.falsa.ff.fin. de condi.z demonstra. Solu.ibi loquitur in substitutione vulgari, hic in fideicommissaria.Et potest esse ratio,quia vulgaris substitutio respicit vnum effectum,scilicet voluntatem testatoris,ideo facta communiter pluribus non resoluitur in plures singularitates:hic fideicõmissaria,que respicit diuersos effectos,vt ibi dixi. Vel verius dic,quod ratio est ,quia substitutio vulgaris locum habet antequam aditam hereditatem,z sic eo tẽpore,quo est locus iuri accrescendi inter heredes,vnde nisi conditio existat in persona vtriusq; secundum quod verba sonãt,nõ vocatur substitutus. Videtur enim illi plures simul coniuncti, vnũ corpus , vt C.de cad.toll.vnic.ff. his ita.ver.hec ita tam varie.Cum enim natura verborum,z propria significatio requirat,quod in persona vtriusq; existat conditio substitutionis,ab hac nõ recedit.Est em alius cui pot queri per ius accrescendi ex presumpta volũtate defuncti.Sed substitutio pupillaris,z etiã fideicõmissaria habet locũ post aditã hereditatem,z post emolumentum quesitũ:z sic cessat ius accrescendi.l.j.in fin.de vsufru.accrescen.z ideo si invnius persona existat,ed
d ditio,est locus fideicommisso.[d] Non enim est alius, cui possit accrescere ex presumpta voluntate defuncti. Item est locus substitutioni pupillari,nisi sit persona.q ex presumpta volũtate defuncti substitutũ excludat,vt dixi.Et hoc esse verũ patebit ex solutione sequentis cõtrarij. ¶Op.de vsufr.leg.leg.l.co.ff.illis. in prin. vbi etiam in fideicommissaria requiritur,quod in persona vtriusq; existat conditio. Sol. ibi loquit in vsufructu z habitatione, in quibus etiam post emolumentũ quesitũ est locus iuri accrescendi.l.j.in fin.de vsufr.accre.merito donec aliquis supereſt.non ergo tat conditio fideicommissi.Est enim cui possit accrescere. Idem dicerem quocunq; casu hoc contingeret,vt ius accrescendi remaneret forte ex presumpta volũtate defuncti, vel alio quouis modo.
5 ¶Et liqueat materia,dic cum queritur, an requirat quod conditio substitutionis existat in persona vtriusq; vel non, aut substitutio est facta pluribus separatim, aut simul. Primo casu in cuiuscunq; persona existat conditio,locus est substitutioni.vt de iniust.testa.l.pe.z ad legẽ Fal.l.pater filium.ff.fin,secundũ hoc nã lec.Secũdo casu,qñ sit pluribus simul,aut sit simpliciter, vel per copulam,aut cũ adiectione nominis collectiui. Primo casu, aut loquit in substitutione vulgari aut pupillari, aut fideicommissaria,aut in compendiosa.Si in vulgari,requirẽ q in vtriusq; persona existat conditio,vt C.de impu.z ali.subst.quãuis.ex ta intelligit ibi gl.z no.in l.hoc articulo,de here.instit.z l.falsa.ff.fin. de condi.z demõstra.Ratio ff.patet.Si vero loquit in pupillari, tunc dico idẽ,q in fideicõmissaria.quia respicit diuersos effectꝰ, z qz conferẽ in tẽpus.in quo nõ est locus iuri accrescẽdi,vt dixi ff.Si vero loquimur in fideicommissaria,dico q regulaest.q in cuiuscunq; persona extiterit cõditio, locus est substitutioni.l.Titius.ff.Lucius.ff.Lucius.ff.eodem.z ff.de leg.ii.l.fin.ff.filium.Fallit si præsumptur testatorẽ aliud voluisse,ex eo q natura relicti, vel voluntate defuncti inter eos,quibus est facta substitutio,est locus iuri accrescendi,vt in vsufructu.z habitatiõe,vt ff.de vsufr.leg.l.codicil.
e in prin.z ibi dixi. Itẽ fallit si supereſt aliqua persona que ex presumpta volũtate defuncti excludat fideicõmissariũ vel substitutum vt l.ii is qui.ff.item si pater.de re,du.z C.de fideicom.l.cũ acutissimi.z de insti.z substi.l.generaliter.ff.fin.z hic est casus in dl.pen. C.de impu.z ali.sub.z no.hic in fin.glo.Quod intellige vt ff.dixi. Si vero loquimur in substitutione compendiosa,que cõtinet vulgarẽ,z fideicõmissariã.z etiã pupillarẽ quãdoq; secundũ ea quã no.in.l.precibus. C.de impub.per gl.z doc.z ego dixi in l.Titius.ff.de vulg.tũc si succedẽt ex vulgari,dic vt ibi dictũ est.Et si succeditur ex pupillari,z fideicommissaria,dicet dictum est.ff.in pupillari z fideicõmissaria. Si vero substitutio fuit facta cũ adiectione nominis collectiui,quia dixit testator,si ambo vel omnes,vel vterq; vtriq;,ꝛc.z tũc aut queris secundũ propria significationẽ vocabuli,z sic substitutus excludẽtur,nisi in persona omnium conditio extiterit,vt hoc ff.in princip.Aut secũdã interpretationẽ que ex defuncti mẽte colligitur,z tũc aut supereſt aliquis de liberis,q substitutos ex presumpta volũtate defuncti excludat.z substituꝰ excludit.l.pen.i prin.de impu.z ali.sub. Si vero nullus supereſt qui eũ excludat,sed illi q supersunt sunt in eodẽ vel pari gradu cũ eo, tunc substitutus admittit. Casus est hic in ff.ibi

ADDITIONES.

a POMA. ¶Cum ita.Et vide Bar.in cõsilio ic.homo Accursio

k.z in consilio lj.incip.do.Nicolaus.vbi consului secundū istū.§. vide ibi,z vide Lud.Ro.in cōs.cxxix.alleg.Bar.hic,z vide Bar. in cons.clxxj.inc.pro inuestiganda,z examinanda veritate.

b ¶Non transmittit.Consuluit Bal.consi.cexxiij.lij.lib.

c ¶Qui tenuisse.Adde quod idem tenet.Lardi.consilio lx.incip. Quagliotus,vbi voluit quod si testator instituto filio pupillo,z ventre vxoris similiter,si masculus esset,si vero femina pro sua benedictione habeat centū:subijciat,z si omnes filij mei decedāt ante legitimam etatem, volo quod omnia bona mea deueniant in Franciscū de agnatione,z eius filios duntaxat masculos,cōtingatque pupillum cum tutoris autho.adire hereditatē,z postmā nasci,moriq; pupillū ante legitimā etatem,quod substitutus admittetur,non filia testatoris,quia apparet de eius expressa voluntate masculos preponendo filie femine,solum illam instituendo in partem,z sic non sumus in casu dubij,vt in d.l.pen.nec persona,que supereſt,poteſt excludere substitutū ex presumpta mente testatoris,z eandem solut.sequitur Abb.consilio lviij.in ij.lib. Paulus de Castr.consilio cexxxvj.incip.dubitatio vertitur. vbi dicit quod tutū non est recedere ab opinio.Bar.in iudicando.licet aliqñ timuerit: de qua timiditate vide consi. cccly. vbi dicit Bar.hic male locutū,quia vbi facta est substitutio sine expressione nominis collectiui,vult ipse quod substitutus admittatur ad partem precedentium, licet supersint filij testatoris. Et ita consuluit,tamen alleg.consilio cexxxvj.sequitur Bar.hic,z in l.quidam testamēto.§.de vulg.z pup.z vide Bal.cōs.cccxc,z cccxxiij. lib.j.z xcvij.ij.lib.z consilio lxxxij.z cxiij.li.v.

d ¶Fideic.Hanc sequitur Angel.consi.cix.

e POMA. ¶Item fallit si supereſt.Hoc limita vt per Alex.in l. pen.C.de impub.ver.in materia huius fideicommissi. vide Alex. consilio xxvj.in j.volumine z consilio xcij. in iij. volumine Joan. de Ana.consil.xxij.

1 ☞Statutum quod priores omnes possint aliquid facere, vel septem ex eis,qualiter intelligatur.

§. Vero. Fideicommissum relictum pluribus,vel vni ex eis,intelligitur primis deficientibus,z inter personas,inter quas est affectio ordinata, ordo scripture insp.cit, hoc dicit.Primū probatur hic,z l.si fundum sub conditione.§.

1 his verbis.supra de leg.j.Et hoc facit ad quest.† dicit statutum, quod Priores possint aliquid facere omnes, vel septem ex eis. Nam videtur quod septem ex eis possunt,demum alijs deficientibus,vt hic,z d.§.his verbis.In contrarium videtur casus inc. cū plures.de offic.dele.lib.vj.Dic ergo,quando aliquid committitur pluribus, quādoq; apponitur clausula,quod si aliqui noluerint,vel nō potuerint,expediatur per alios,tunc non potest per alios venire ad actum ,nisi primo constet de aliorum impotentia, vel nolūtate, extra de offic.dele.c.prudentiā. Quādoq; apponi

g tur[a] clausula,quod possit expediri per omnes,vel per aliquem ex eis,nec adijcitur, si noluerint, vel non potuerint: tunc aut talis dispositio respicit commodum eorum,ad quos refertur, z subintelligitur,si alij noluerint,vel si non potuerint.d.l.§.his verbis. Aut non respicit commodum eorum,sed grauamen,vt in pluribus iudicibus delegatis,z pluribus arbitris:z tunc possunt alij,etiam non requisitis primis,preoccupare.d.c. cum plures.de offic.dele.lib.vj.Et per hoc in quest.proposita concludo.Aut illud quod committitur Prioribus,vel septem ex eis, respicit eorum commodum,z debet intelligi alijs nolentibus,vel non valentibus adesse. Aut respicit eorum commodum , z tunc possunt etiam septem ex eis alijs irrequisitis. De secundo,§.de ordine scripture vidistis in l.cum pater.§.pe.§.de leg.ij.

ADDITIO.

g ¶Quandoq; apponitur.Et vide Bart.in l.j.§.de offi.consul.z vide Bal.in l.non ambigitur ff.de leg.vbi alle.istud dictū Bar.z vide Jo.de Imo.in c.prudentiam.de offic.deleg.post alios,vbi aliter loquitur quam Bar.hic, Abb.in consi.cxxvij.alias,ix.

LEX LVIII.

Educta. Debitum ab herede per additionem confusum, in actionem ex testamento denoluitur,hoc dicit.

§. Cum hereditas. Exigere a quibusdam non facit heredem tenere periculo aliorum,hoc dicit.

§. Qui post tempus. Obuentiones post mortem ex iudicio testatoris prouenientes,si per heredes exacte non fuerint, veniunt in fideicommissum alias secus,hoc dicit,z hic §.est glo.l. postulante, supra eodem,vbi no.per glo.

§. Numis acceptis. Glo.ponit casum. Optatum causa conditionis implende non imputatur in quartam.l.id autem,z l.quod autem,§.ad legem Falcidi.Sed hic dicitur, acceptis centum, z sic cum sint ablatiui absoluti resoluuntur in conditionem, l.a testatore,de cōdic.z demon. Sol. Dico, quod imputatur in quartam Trebellianicam,vt hic,non in Falcidiam,vt ibi. Rationem dixi in l.in quartam,§.ad leg.Falcid.z hoc prout intelligitur,acceptis numis,a fideicommissario,vt gl.ponit casum.Possumus etiā dicere,quod testator dixit simpliciter,acceptis numis, quod intelligitur de hereditate,z sic contrarium non obstat,l.cum pater. in princ.§.de legat.ij.z secundum hoc,quod hic sequitur in litera, tanquam si ex bonis,&c.expositiue ponitur, non similitudinarie, z hoc innuit text.in ver.quippe.¶Secūdo op.ad tertium dictū. dicitur hic, quod solum pro parte hereditatis computatur in quartam.Contra §.ad l.Falcid.l.Helennius.vbi quicquid a coherede percipitur computatur in Falcidiam. Sol.secundū Jac. de Are.debet intelligi quod hic erat rogatus de restituendo alteri quam coheredi suo,a quo recipit,vel a quo deducitur, alias computaretur in quartam,vt in contrario. Licet gl.ponendo casum innuat hic,q̄ fit rogatus de restituendo coheredi. ¶Opp. ad fin.q̄ fit com.pensantio speciei ad quantitatem,contra l.si conuenerit.in prin.de pign.actio. Bl.magna in fin.dicit,quod compensatur genus cum genere:vult dicere,heres rogatus de restituendo hereditatem,rogatus dicitur de restituendo partē suam z sic quotam heres, cui restituitur , vult deducere, z Falcidiam suam,z sic quartam.Cum ergo vtrunq; debitum cōsistat in quota,fit compēsatio.l.j.§.penul.ſi.pars here.peta. Et hoc procedit, si proponis heredem rogatum de restituēdo coheredi:sed ponēdo vt dicit Jac.de Are.q̄ sit rogatus de restituendo alteri, tunc illud non procederet:sed deberet in ver.cum autem casus ponatur,quā ponatur per gl. sicut dictum est §. quando heres retinet predium,computatur sibi in quartā solum,quod de iure hereditario capit.Et predicta sunt vera, quando predium est minoris valoris,quam sit quarta,que retineri debet.Sed queritur, quid si predū,quod retinetur est maioris valoris q̄ portio hereditatis,que retineri debet: Respondet Jurisconsultus idē, q̄ in superfluo predioru̇m,hoc est in eo quod non capit iure hereditario interuenit Falcid.hoc est detrahitur a fideicommissario quā tū ad Falcid.deest:concurrentem enim pecuniam cōpensari placuit,hoc est,q̄ pecunia deducitur,illa tota in Falcid.computat, vt §.dictum est. Ita intelligit Jac.de Are.Ex hoc ergo.§.no.j.q̄ pecunia tota ex portione vnius pōt intelligi esse deducta.Secundo,q̄ in corpore sec⁹.Tertio.q̄ licet illud, quod iure hereditario non habetur,in Trebellianicam cōputetur,tamen q̄ñ aliquid datur duplici iure,partim iure hereditario,partim a coherede,non cōputatur in Trebellianicam,nisi id quod habetur iure hereditario. Ratio ponitur in l.in quartam.§.ad l.Falcidiam.

§. Hereditatem. Partus ancillarum, z fetus pecorum qui ponuntur in locum mortuorum,non sunt in fructu,vel in redditu.h.d.

§. Ante diem. Fructus percepti iudicio testatoris imputantur in quartaz:secus in his que percipi potuissent a diligentissimo patrefamilias.h.d.

§. Quod ex hereditate. Rogatus restituere quod super erit ex hereditate, non tenetur ad fructus , nec ad inendas res bona fide pignoratas.hoc dicit. De materia ista plene dic vt l.Titius rogatus.§.eodem titu.

LEX LIX.

1 ☞Obligatio naturalis quando tollatur a dītione.

2 Actio hypothecaria an extinguatur per successionem.

Obligatio ciuilis z naturalis an sit hypothecaria.

Debitor. [a]Aditio,que nō coacte naturalem obligationem nō perimit. Item dominiū rei pignorate quod peruenit ad creditorez irreuocabiliter, non perimit hypothecariam,hoc dicit. ¶Oppon.dicitur, quod sublata est principalis,z remanet hypothecaria.Contra.j. de re. iur.l.cum principalis.Huius timore sunt hic tres solut.Ana , q̄ non est sublata naturalis,cui accedit hypothecaria.Alij dicunt, quod in totum est sublata hypothecaria.Alij dicunt quod in tota est sublata naturalis,z ciuilis.Ad contrarium dicit q̄ non tollatur accessoria sublata principali, quando principalis tollit ex equitate:secus si per rigorem,sicut hic:q̄ tollitur per confusionē:vel forte,q̄ principalis debitor sine herede decessit.l.si sine herede.§.de admin.tuto.z l.Stichum aut Pamphilum.j.de solut.z hanc ponunt docto.C.de iuitio.pig.Intelligere. Alij dicunt,q̄ ciuilis z naturalis tollitur,sed suscitatur ciuilis seu hypothecaria vtilis: hoc declarabo statim. ¶Opp.C.de vsuris.l.eos.Sol.ibi est eadem equitas in tollenda accessoria,que est in tollēda principali. ¶Quero, an ditiōe tollatur naturalis obligatio.Et videtur quod sic,vt hic,ibi,sublata,&c.z de libe.lega.l.si id q̄s.In contrariū videtur tex.hic,ibi,remanet ergo propter pignus, natura-

lis obligatio. Respond. quandoq; quis adit sponte, z tunc per aditionem tollitur omnis obligatio.l. si id quod, de lib. le. z l. in omnibus. de so. Quandoq; adit coacte, z tunc tollitur ciuilis, z naturalis remanet. casus est hic. Ratio, quia talis aditio nō habet consensum verum, sed coactum. Facit ff. de condi. inde. l. Julianus. in princip. Ad id quod hic dicitur in princip. sublata naturali, ꝛc. respōdeo, arguendo dicit, non determinando. ¶ Quero. † vtrum per successionem extinguatur hypothecaria actio: Hl, hic videtur velle, quod tollatur ciuilis, z remaneat naturalis. vt hic in gl. magna circa medium. Secundum istam gl. in hypothecaria est obligatio ciuilis, z naturalis. idem tenet in l. si tibi, ff. de pignore. ff. de pac. Doct. dicunt contra. Nam obligatio pig. est in rem, vt C. de pig. l. pignoris. sed iura realia non distinguuntur in ciuilem z naturalem obligationem, imo non presupponunt obligationem, vt Inst. de ac. ff. j. z. hoc tenet Jac. But. Sustinendo gl. possumus dicere, quod naturalis obligatio dicitur, hoc est. de iure gentium. l. Stichum. ff. naturalis. j. de sol. Sicut ergo persona potest esse obligata de iure gentium, z sic naturaliter: item de iure ciuili, z sic ciuiliter: ita pignus potest esse obligatum de equitate, de iure gentium, z dicitur naturalis obligatio de iure gentium. Item de iure ciuili, z dicetur pignus ciuiliter obligatum: tamen quantum est in proposito, puto quod naturalis integra manet, z ciuilis, que inducit actionem nedum retentionem, vt dicit text. z sic non remanet sola naturalis, quia illam actionem non produceret. ¶ Oppon. quando dominium rei peruenit ad creditorem obligatio extinguitur. l. neq; pignus. de reg. iur. z l. ex sertante. ff. Latinus. de exce. rei iud. Solu. quando dominium peruenit ad creditorem irreuocabiliter, tunc hypothecaria perfecte z irreuocabiliter extinguitur, vt in contrario: sed quando venit reuocabiliter dominium, tunc hypothecaria non extinguitur. vt probatur in text. in d. ff. Latinus. z doc. tangunt in l. ven. C. de his qui in prio. credi. lo. suc. z C. si antiquior credi. l. j. Predicta vera, in eo qui adit coacte: ille vero qui adit sponte, debet sibi deducere quod ei debebatur a defuncto antequam restituat. vt j. de solut. l. Stichum aut Pamphilum. ff. aditio. cum gl. in verbo, retinet. z l. irritum. z l. in imponenda. C. ad l. Fal. z j. prox. ff.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Debitor. Et vide Ludo. Roma. in consilio cclxxij. quomodo allegat istum text. vt non perdatur actio hypothece. vel pignoris per aditionem hereditatis.

1 ☞ Actio non acquiritur ascendentibus ex linea materna per descendentes.

2 Fideicommissum. in restitutionem non venit, quod quis habet ex sententia erronea. simile nu. j.

1 2 ff. Eaque ascendentibus † ex linea materna per descendētes actio nō acquiritur. Item † quod quis habet ex erronea sententia, in restitutione non venit, hoc dicit. Op. ff. sol. ma. l. Caius. Solut. speciale ibi fauore matrimonij. De hoc per doc. in l. ij. C. de contrahen. z committ. stipu. dixi plene in l. quod dicitur. j. de verb. obli. ¶ Ultimo nota, † quod illud, quod peruenit ad heredem, vt ad heredem, non venit in fideicōmissum. Facit quod dixi in l. si patroni. in prin. ff. eo.

3

LEX LX.

1 ☞ Fideicommissum relictum patrono, nullo iure est debitū vltra legitimam portionem.

Patronus. Restitutione facta fideicommissi mualidi. actiones nō transeunt ex Trebel. hoc dicit. Opp. C. ad l. Fal. l. erro. Sol. gl. quod hic secundum illam debet intelligi. Pro cuius † declaratione quero, an fideicommissum relictum patrono sit naturaliter debitum: Respondeo, nullo iure debitum est intra legitimam portionem, z ideo quocunq; erroze solutum repetitur. l. si patronus. j. de dona. z sic non habet hic locum distinctio l. erroz. C. ad l. Fal. Aliud enim est in falcidia, aliud in debita patrono, vt probat text. in l. si patronus. j. de donatio.

1

LEX LXI.

Paulus. Siue quota sit in fideicommisso, siue in solutione, locus est Trebellia. hoc dicit. Pro declaratione legis, sciendum est quod rogatus de restituendo tantam pecuniam, quanta est estimatio talis rei, potest soluere pecuniam, que est in obligatione, vel etiam ipsam rem. l. si vero. ff. finali ff. soluto mat. z ff. de legatis j. l. si fundum per fideicommissum. Recte ergo dicit Jurisconsultus, quod testator sensit non solum de quantitate, sed etiam de vtcia, quia potest heres vnciam soluere, licet non possit cogi. Merito est locus Trebel. Hic est verus intellectus, quicquid glo. dicat.

LEX LXII.

1 ☞ Dos data, siue promissa per patrem filie, non cadit in fideicommissum.

2 Dos data vel promissa per matrem venit in fideicommissum.

Botandi officium non pertinet ad matrem.

Filius de bonis restitutioni subiectis dotat filiam, si aliud non habet.

3 Filius grauatus de restituendo si illam non dotauit in vita, sed in testamento ei dotem reliquit, an hoc relictum minuat fideicommissum.

4 Mulier an possit per fideicommissum grauari in dote.

a 1 Filia. [a]Dos † data siue promissa per patrem filie, in fideicommissum nō cadit. h. d. Quero. die loquitur quando pater dotauit filiam, quid si ipsamet filia se dotauit? Slo. idem, vt ff. eo. l. mulier. ff. cum proponeretur.

2 ¶ Quero, † quid si mater dotauit filiam suam? Respō. gl. non est idem, quia non est officium matris dotare filiam: quod signa. Et hanc opi. tenet Bet. in auth, res que. C. communia de lega. Filius vero masculus posset dotare filiam suam de rebus que sibi tacent restitutioni, si aliud non haberet, quoniam officium eius

3 est dotare, vt in d. auth. res que. ¶ † Quero de q.[b] emergente de

b facto, pone, filius grauatus de restituendo non dotauit filiam suam viuens, sed in testamento ei dotem reliquit: an hoc relictum minuat fideicommissum? Respon. Si relictum est factum congrue, secundum quod conuenit qualitati persone, minuit fideicommissum, sicut si eam viuens dotasset. Probo per l. mulier. ff. pe. ff. eo. vbi dicit tex. ac si quod superfuisset, rogata esset restituere quod superfuisset de hereditate, z sic nunquam videtur fuisse in fideicommisso illud quod fuit necessarium pro dote filie. Pro quo facit, quia pater ad hoc tenetur saltem officio iudicis, ergo habetur eris alieni loco. Creditor enim dicitur etiam, qui officio iudicis exigere potest. l. creditores. de ver. sig. ergo fideicommissum minuit. vt hic, ibi, eris alieni, ꝛc. Preterea, si res que subicent restitutioni, possunt alienari in causam dotis inter vinc. multo magis in vltimis voluntatibus, que est fauorabilior alio

4 natio, vt not. in l. quidam ita. ff. si quis filium. ff. eo. Nec † lex facit ad q. an mulier possit grauari in dote per fideicommissum? hanc ponit Ly. C. de rei vxo. act. ff. videamus. dixi ff. de leg. ij. l. fin. ff. filie. dicam in l. Lucius. ff. maritus. j. eo. tit.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ A filia. Declara vt per Alex. consi. cxxvij. volu. iij. de Feli. in c. quo ad consultationem. de re iudicata.

b AND. BAR. ¶ Quero. Et vide Bal. in l. cum virum. C. de fideicom. vbi alleg. Bar. hic. Vide Bal. consi. lxvij. ij. lib. z consil. cxviij. eodem lib. z consi. cj. j. lib. Et an filia possit grauari in dotem vide per eundem consi. xxv. eodem lib.

1 ☞ Judex, qui statuit terminum ad comparēdum intra tres dies, in primo die comparuit citatus, potest incontinenti procedere ad vlteriora.

ff. Alumno. Si dilatio apponitur gratia fideicōmissarij, cessante causa dilationis cessat dilatio. h. d. Op. C. [a]quando di. le. ced. l. ex his. Sol. Joi non cessabat

a causa dilationis, quia tempus fuit appositum fauore grauati: hic fauore eius cui debebat fieri restitutio. Contra hoc op. de gl. que est in l. Seius Saturninus. ff. eo. Sol. Pe. in d. l. ex bis verbis, reprehendit illam glo. pro qua reprehensione videtur calumniari hic. Si velles sustinere, posses dicere, quod hic erat vnus institor: sed ibi erat heres qui sentiebat commodum, arl. Pub. de condi. z demon. j. tit. j. l. Firmo. ff. cum ab heredibus. z

1 ibi dicam. Ultimo facit † hic ff. ad q. iudex statuit terminum comparendum hinc ad tres dies, comparuisti incontinenti coram iudex intra illos tres dies posset procedere ad vlteriora? Videtur, quod nō, quia durat dilatio prima. l. fiue pars. C. de dila. ff. contrarium, quia finita est causa dilationis, que debatur ad veniendum, z ideo statim cum venit, finita est dilatio, vt hic. z ibi acqui. here. l. si quis heres ita z hoc est verum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Op. C. Vide Bart. in l. liberto. ff. Largius. de minuis le. z quod ibi dixi post Jmo. in l. Paulus. z in l. Publius hic alleg. aliquid per Rom. in l. in illa. de ver. obli. Item potest induci ad q. testator in testamēto dixit, volo quod Berta vxor mea habeat mille de bonis in gaudimentum, toto tempore vite sue nec honeste vixerit. z donec ad secunda vota non transierit. z post eius mortem dicta bona transeant in Titium. Berta transiit ad secunda vota, an incontinenti Titius debeat habere illa mille. Bar. in aliquibus lec. in repeti. anthen. bo. iorum. C. si ex cun. nup. decidit quod sic, post multa arg. alleg. l. si ita. quando dle. ce. z l. mulier. in prin. ff. eo. ¶ Adde quod si causa, propter quam est data dilatio, est nulla, similiter dilatio l. cum pater. ff. curatoris. de leg. ij. z ibi no. per gl. z Bart. Quo vero ad q. tactam vide Joan. Andr. in additio. ad Spec. in tit. de secun. nup. z Paul. de Castr. ff. codē. l. mulier, vbi dicit de facto se pluries habuisse. Bal. consi. cccclj. incip. proponitur quod Manfredinus. iiij. lib.

LEX

LEX LXIII.

Facta. Per restitutionem verbalem trãseunt omnia iura in fideicommissarium, hoc dicit.

§. His, qui. Si fideicommissum deducatur in stipulationem, & restituatur, trãseunt actiones per Treb. secus si litis cõtestatio sit soluta, hoc dicit.

1 Sententia, vel renunciatio post restitutionem procedens, fideicommissario non preiudicat.
2 Cessio quando fit, an sufficiat sententia debitoris.
3 Cessione facta, si cedens agit contra debitorem, an debitor possit opponere.
4 Pactum, & transactio cedentis, an noceat cessionario.
5 Confessio cedentis quando noceat cessionario.
6 Cedens, qui solum habebat vtilem, an preiudicet cessionario in illis casibus, in quibus preiudicaret si haberet directam.
7 Solutio facta cedenti quando noceat cessionario.

1 **§. Siberes.** Sententia † vel renũciatio post restitutionem procedẽs, fideicõmissario non preiudicat. h. d. O. p. & heres a post restitutionẽ nõ potuit condẽnari. l. hec autem satisdatio. §. fi. ff. tit. j. Sol. vt in gl. Opp. ff. eo. l. si patrom. §. fi. Sol. Vbi restitutio fuit facta post litẽ contestatã cũ herede. ¶ Opp. C. de euic. l. emptori, & de her. ven. l. emptori. Solu. Factũ emptoris potest prodesse ei, qui habet iura ab eo. l. filiã fratribus ff. eo. nõ nocere, vt hic. Sunt expedite gl. Extra gl. op. fortiter, & videtur & hec lex sit cõtra casum l. fi. ff. de trãsac. So. Vbi ille cũ quo trãsegit, ignorabat venditionẽ factã. hic intelligi debet quando sciebat litigatori: & illud est no. Opp. ad id qđ dixi. tu dicis & hic loquitur quãdo sciebat: contra qz non sufficit simplex
b scientia, sed requiritur & altero de tribus modis b sciatur, qui ponunt in l. iij. C. de noua. Posses dicere, & ibi loquit in alia cessione, seu delegatione: hic in restitutione que fit per Treb. Ista non est vera p. d. l. fi. ff. de trãsac. vbi equiparatur hereditatis vẽditio, cessio, & restitutio ex Trebel. Si, variat. in l. fi. ff. de trãsac. & in d. l. iij. Ena dicit, & sufficit simplex scientia: alia dicit nõ sufficit. l. nominẽ. C. que res pig. ob pos. Alia gl. variat * in scipsa. l. si cũ emptore. ff. de pac. Ja. de Are. † dicit, & melius quã aliquis alius in hoc,
c & quandoqz fit cessio ad cõmodũ cedẽtis, & eius periculo. c & quic quid exigitur in eius vtilitatẽ vertitur: & isto casu non sufficit simplex scientia: sed requiritur & sciat altero de trib⁹ modis. C. de noua. l. iij. * Ita potest intelligi gl. in l. nominẽ. C. que res pig. ob. pos. & si fit ad cõmodũ cessionarij. & eius periculo. sufficit simplex scientia, vt ff. de transac. & l. fi. casus est hic. Predicta potes tibi ipsi p
d modũ distinctionis sumere. ¶ Quero, d † post factã cessionẽ & cedẽs agit cõtra debitorẽ an debitor põt opponere istã exceptionẽ,
e non potes me cõuenire, qz alteri ius cessistis: & sic alius habet vtilẽ, que tue directe pferuntur? Jac. de Aret. dixit eo modo quo dixi ff. Aut cessio est facta ad cõmodũ cessionarij. & eius periculo, hoc casu potest opponere exceptionẽ incõtinenti. quod alius qui habet vtilẽ, potest preferri directe. Ita intelligitur l. in cause, in fi. & l. si procurator meus. & l. procuratore in rem suam dato. de proc. Si vero periculo cedẽtis. & nõ potest opponere, nisi alterũ de tribus interueniat, positis C. de noua. l. iij. hoc dicit scõm Jac. de Are. in l. j. §. j. circa princ ff. eodẽ vbi est casus. Sed Old. sibi hoc appropriauit. Et sez predicta debet intelligi l. si cõuenerit. in princ. de
4 pig. act. & l. si pater. §. j. de iure dot. f ¶ Quero, vtrũ pactũ & transactio cedẽtis noceat cessionario? Hi, mouet in l. si cum emptore.
f ff. de de pac. Tu solue distinguẽdo circa hanc quest. prout colligit
5 ex his, que dixi de scientia & cessione. ¶ † Quero vtrum confessio cedentis noceat cessionario. Hanc questio, tangit Dy. in l. fi. ruũ. §. j. ff. de leg. j. z ibi tetigi, & hic etiã Dyn. formaz, & videtur qđ debeat nocere. d. l. seruũ. §. j. l. j. & l. si actor. ff. de procu. vbi potes dicere. qđ veniat principalis. & sic nõ noceret cõfessio principalis. illa l. si actor. nihil relenaret. In cõtrariũ videtur l. si partem. §. j ff. quemadmo. ser amit. Jac. de Are. vt refert Cyn. in l. fi. C. de proc. refert se ad distinctionẽ predictã. Aut enim cessio fit cedẽtis periculo. l. fi mãdato. in fi. §. mand. & tũc cõfessio nocet, vt ff. de procu. l. si actor. Si vero fit ad cõmodum cessionarij, tũc non preiudicat. d. l. si partẽ. & hoc addita distinctione sciẽtie, & ignorantie litigantis.
6 ¶ Quero, ponet qđ ille, qui cessit, habet solum vtilẽ, vnde apud eum nihil remansit: an preiudicet cessionario, in illis casibus, in quibus preiudicaret, si haberet directas? Et videtur qđ in nullo preiudicet, vt j. l. proti in princ. cõuncto eo quod dixi in l. ex asse. ff. eodẽ. Quid dicemus? Dico, qđ preiudicat cessionario, sicut factum procuratoris reuocati preiudicat domino, si ad notitiã non peruenit, vt ff. de procu. l. si procuratorẽ. & l. j. C. de satisdã. Predicta vera, preterquam in illis casibus, in quibus dixi, qđ simplex scientia nõ sufficiebat: sed requiritur alterũ de tribus modis positis C. de noua. l. iij. qz quicquid faciebat dominus, faciebat virtute directe, que erat apud eũ, hic nullũ ius remanserat, & ideo scit & soluit ei & nullũ ius habet, idcirco sufficit simplex scientia ¶ Quero, † vtrũ solutio facta cedẽti noceat cessionario? Rñ. quãdo apud
7 cedentem remanet directa, idẽ quod dixi ff. in transac. sententia, pacto, & similibus. l. fi. de trãsac. sed quando apud cedentem nulle remanẽt, tũc aut accepit bona fide animo gerendi negotium cessionarij, & liberaretur solues ignorans, alias non, sed haberet cõdictionem indebiti, quã cedẽdo liberaretur. Ita debet intell. gl. j. l. proti, & l. qui hominẽ. ff. si Titiũ. j. de sol. & l. cum quis. ff. j. eo. tit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Op. & heres. Adde qđ no. bal. post. Bar. in l. j. C. de inoff. testa. & bal. no. i l. j. in ff. quero quid si, pcu. C. quãdo prouo.
b ALEX. ¶ Trib⁹ modis. An sufficiat sola sciẽtia, & no. ad l. iij. C. de noua. & de his omnibus, vide in Spe. de ces. ac. §. j. item ad d. l. iij. vide Bar. & doc. in l. ex asse. in prin. ff. e. & istis adde Bald. plene in l. j. ver. quinto quero. cum seq. de actio. & obli. & Bar. in d. l. nomen. & ibi Bald. sed quomodo debet fieri dicta denunciatio, vide Bartol. no. in l. j. in prin. in fi. q. de ope. no. nun.
c ALEX. ¶ Et eius periculo. Collige ex l. vẽditor. ff. de her. vel actio. ven. adde quod opi. Jac. de Are. sequitur Ro. consil. cij.
* CLAVD. DESEISS. ¶ C. de nouat. l. iij. Aliter illam legem intelligit Bal. in c. cumana. de elec. quod imo ibi erat ad vtilitatem vtriusque.
d ALEX. ¶ Quero. Vide qđ no. Bal. in l. j. in versic. quero quid si procurator. C. quando prouo. per Bar. in d. l. si cum emptore. de istis omnibus. in l. j. in versi. v. cum seq. de act. & obli. & in d. l. iij. de noua. tenet contra Bart. & vide etiam Bartol. ibi.
e POMA. ¶ Post factam cessionem. Vide Cu. consil. lij. Roma. consil. cij. vbi dicit & opi. Jac. de Are. est communis.
f ALEX. ¶ Quero vtrum. Quid si cedens liberat debitorem, an noceat cessionario? vide Bald. in rub. C. que in frau. cre. in prin. & de pacto, & confessione, vide per Cy. in l. seruum filij. §. j. de leg. j. & tenet & sic, pterquam in casibus positis in l. iij. C. de noua. ¶ Ad de late Pau. de cast. hic, qui dicit bar. confuse loqui. Et an debitor liberetur omisso cessionario soluendo cedenti, vide Bal. cons. ccciij. j. lib. Ange. consil. cclviij. Pau. de Cast. consil. lxxxiij.

§. Si quis maiorem. Pro eo quod indebite restituitur, respectu quote, non trãseunt actiones: secus si respectu rei certe hoc dicit.

§. Siberes ante. Quod pendẽte dilatione per hereditarium seruum acquiritur, in restitutionem non venit, sicut nec alij fructus iudicio testatoris percepti h. d.

§. Rescripto. Licet fideicommissarius pecuniam, quam debet dare, tardius soluat, ad vsuras non tenetur quia fructus recuperat. hoc dicit.

1 Conditio turpis quando de iure ciuili remittitur, tunc iure ciuili adiri potest hereditas, si de iure pretorio petitur bonorum possessio secundum tabul.
Casus, in quo etiã hodie requirit bonorũ possessio secundum tab.
2 Conditiones que, & quando heredi remittantur.
3 Protestatio tantum operatur, quantum si actus, super quo interponitur, vere intercessisset.
4 Additio hereditatis inducitur quãdo aliquis dicit, volo esse heres secus si dicat, volo adire.

§. Si sub conditione. Conditioni potestati-ue. honeste, facili, & trãsitorie, heres cogitur parere: inhoneste, difficilis, vel perpetua ei remittitur. h. d. Primo loquitur in instituto sub cõditione potestatiua, honesta, & facili. Secũdo in instituto sub cõditione turpi, inhonesta, & difficili. Secũda ibi, si vero turpis. Ista secunda subdiuiditur, qz primo ponit quid iuris sit de rigore. Secũdo, ponit quid iuris sit de equitate pretoria. Secunda ibi, si in danda. Item secũda subdiuiditur, qz primo loquit in conditione, que habet difficultatem, qz patrimonium diminuitur in dando. Secundo, in conditione turpi. Tertio, in cõditione, que habet difficultatem, qz est perpetua, non transitoria. Secunda ibi, & si in danda. Tertia ibi, si vero nominis. Ex qua diuisione apparet clarius ite §. In tex. ibi, visum est, dic, scilicet iniquũ de rigore, per rationem que sequitur. ¶ Opp. & videtur, & iste §. sibi cõtradicat. Ma primo dicit, & conditio turpis sibi nõ remittitur: in §. & si conditio, dicitur cotrarium. Sol. Primo loquitur de rigore, secũdo de equitate pretoria. Sed contra hoc opp. qz etiam de rigore iuris ciuilis conditio impossibilis remittit, vt ff. de cõd. instit. l. j. Solu. Quidã intelligunt omnes leges, que dicũt conditionem impossibilem remitti, scilicet de iure pretorio, & sic nunquam ex tali testamento poterit adiri hereditas: sed erit necesse deueniri ad bonorum possessionẽ secundũ tab. vt hic. † Ego aliter dico. Nam quedam sunt conditiones turpes, que de iure ciuili remittuntur. Quedam reputantur turpes solũ de iure pretorio, vt cõditio iurisiurandi, vt probatur ff. de cõd. inst. l. cõditiones. in prin. Li ij is que

a iure ciuili remittunt, poterit adiri hereditas de iure ciuili, i his que solū a ptore, erit necesse peti possessionē bonorum fm tab. hic est casus, z sic est vnus de casibus, in quib⁹ etiā hodie est necessaria bonorū possessio secm tab. vt ponunt doc. in l. certum. C. vn de legi. ¶ Opp, q cōditio difficilis nō remittatur, l. cum heres. §. j. de statu. lib. Difficultas enim nō excusat, l. cōtinuus. §. illud. de ver. obli. Sol. conditio difficilis nō remittitur ad commodum eius, cui est imposita, vt in contrario: sed ad cōmodum fideicommissarij sic, vt hic: qō est no. ¶ Oppo. q hic remittitur conditio etiam facilis, vt conditio de ferēdo nomine honesto, q fieri nō debet, vt hoc §. in princ. Respondeo, cōditio nominis ferendi dicitur habere difficultatem. pro eo qō est perpetua, non momentanea, vt ascēdere Capitoliū: ideo remittitur, nō in fauorem eius, cui est imposita, sed in fauorē tertij: vt possit peti bonorū possessio secundū tab. non adiri hereditas de iure ciuili, vt hic. Ratio istarū sol. est, q in cōditionibus potestatiuis, si aliquis impedit p aliū, conditio habet p impleta, l. iure ciuili. z l. in testamēto. §. de cōdi. z demō. sed hic, ppter factū heredis, cui cōditio erat imposita, videbatur impediri implementū conditionis ad damnum fideicōmissarij. vnde de equitate prętoris quantum ad fideicōmissarium conditio habetur pro impleta, nō quo ad ipsum heredem. ¶ Ex
2 predictis habes distinguere, aut cōditio apposita heredi est casualis, aut potestatiua. Si casualis, dicit i l. 3 z si alio. §. eo. Si potestatiua, rūc aut turpis, aut honesta. Si turpis remittitur, si honesta, aut facilis. aut difficilis. Si facilis, z tūc aut est momentanea, z cogit eā implere. vt ascendere Capitolium, vt hic, in prin. Si perpetua, vt ferre nomē honestū, z illa remittitur, si eā implere nō vult, vt hoc §. in fi. Si vero est difficilis, aut difficultas consistit in dando, z tunc cōtra difficultatem succurritur, q. fideicommissarius cogitur dare, vt hoc §. versū, si in danda. Si in faciēdo, z illa remittitur ad cōmodum fideicōmissarij, vt hic, nō heredis, vt dictū est. ¶ Quero, quid vult dicere tex. ver. q sit cōditio, ibi, iubē dus est, ꝛc. Rūdeo, dicit gl. quod alterum de duobus cogitur heres facere: vel protestari, q quātum in se est vult esse heres: vel habet petere bonorū possessionem secūdum tab. Et sic nota tex. primo, q tantum valet protestatio, quātum operaretur, si vere interc essisset ille actus super quo interponit. vt C. de his qui per me. iudic. non app. l. fi. de ope. no. nun. l. de pupillo. §. si quis ipsi prętori. Ita dicit Old. Et est ratio in l. 3. alle. q. cum per protestatio
4 nem non stet, lex supplet. Item nota tex. hac eadē gl. q si quis dicat, volo heres esse, iducitur aditio: secus si dicat, volo adire, arg. eius qō no. in l. serui electione. §. de leg. j. z de acqui. her. l. gerit. videtur q alius sit intellectus huius tex. dicit, q prętor conditionem remittit: z alterū de duob⁹ faciat prętor, vel q faciat edictū speciale per qō transferat actiones in fideicommissarium, vel q iubeat heredem petere bonorū possessionem secundum tab. ex edicto generali. z hereditatem restituere ex Trebelliano. Similis modus. q lex permittat iudici facere edictum speciale habetur in
5 l. si finita. §. eleganter. de damn. infe. ¶ Ultimo, nota, tq nomen Accursus, est honestum nomen, quia accurrit, z succurrit contra tenebras iuris, quia gentes consueuerunt, ꝛc. vt in gloss.

§. Si cum suspecta.

Si heres adiit coact⁹, fideicommissarius detrahit Falcidiam de relictis ab herede, non de relictis a se. hoc dicit D. c plene, vt §. eo. l. j. §. denique.

§. Si Titius.

Quatenus defalcatur a primo fideicommissario, eatenus defalcat ipse a suo legatario. hoc dicit. Circa materiam glo. distinguit hic z plenius in l. Plautius. de condi. z demon. vt ibi dixi.

§. Julianus.

a Fideicommissarius prefertur substituto vulgariter. h. d. secundum primam lect. que est magis notabilis, alie lec. sunt clare. Oppo. §. e. l. si patroni. §. fi. secundum primam lect. dic vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Julianus. Vide Barto. in l. j. de vulg. z pup. in iij. q. prin. in vers. item dubitatur quid si ille.

1 ☞ Statutum quod testamentum insinuetur intra tres menses alias non valeat, non preiudicat fideicommissario.

§. Si quis bonorum.

Si istitutus pass⁹ est labi tēpus agnoscendi bonorū possessionis. fideicōmissario succurritur, vt restituat. z
1 agnoscere cogat. h. d. Nota casum quotidianum in hac ciuitate Perusij, vbi est statutū qō si qs nō insinuauerit testamētum intra tres mēses, nō valeat, q hoc fideicōmissario non noceat, imo
2 ad eius petitionē tēpus restituetur a z cogetur adire z restituere.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tempus restituetur. Nota bene, z bene facit in simili, casus cum ibi not. in l. fi. §. de rebus eo. Istud tenet hic Angel. sed Imol. istud multum restringit quando fideicōmissarius fuisset impeditus insinuare, vel non, z sequitur hoc Bal. in l. j. circa princi. C. qui. res iudi. non noc. licet non alle. Bart. hic, nec istum tex, z vide pulchras q. Bal. in materia in l. ij. C. de iure do. sed an insinuatio facta per vnum, prosit alteri, vide bar. per illum tex. in simili in l. fi. §. simili. C. de iur. deli. Et istis adde que no. Bartol. in simili in l. si res. in fi. §. quib. mo. pig. vel hypo. fol. z adde no. Bal. in l. consulta. in vlti. questio. C. de test. per Bartol. in l. is potest. ibi per Roma §. de acquir. hered.

§. Admonendi.

Ad petitionem vnius serui fideicommissarij cogitur institutus adire, z restituere hereditatem, etiam que soluendo non erat. h. d.

LEX LXIIII.

Si eius.

Naturales obligationes totaliter transeunt in fideicommissarium, ideo respectu heredis totaliter dicitur indebitum. h. d. Opp. videtur q post restitutionem apud heredē remanere directe, l. j. §. j. §. eo. Soluit. gl. q illud verum est, quando erat obligatio ciuilis z naturalis: secus si naturalis tantum, tunc enim nihil remanet apud heredem, quia naturalis non diuiditur in directam z vtilem, licet contrarium no. in l. si alienus. §. de lega. ij. sed hec verior, quod est nota. Opp. C. si aduer. solu. l. ij. §. de condict. inde l. interdum. Gloss. intrat hic opi. quas plene examina, vide ri in d. l. interdum. de condic. indebi.

§. Sinecessarij.

Etiam necessarij heredes cogūtur parere conditioni, z adire, z restituere. hoc dicit.

§. Siquis.

Heres heredis decedentis ante vltimationem cogitur restituere, z quatenus res extant, z transibunt actiones. h. d.

§. Si patronus.

Patronus potest grauare libertos liberti, etiam in dei portione. hoc dicit.

LEX. LXV.

1 ☞ Ratio que fit q in restitutione Trebelliani non requiritur consensus serui, z in hereditatis aditione z bono. pos. sic.

Seruo.

Hereditatis restitutio fit seruo domino volente, vel ratum habente, vel etiā ipsi domino, licet in hereditate debeat precedere iussus. z sequi aditio serui, z in bonorum possessione seruj voluntas requiratur. h. d. Que est ratio q in hereditatis aditione requiritur q precedat iussus, in bonorum possessione z Trebel. restitutione secus? Respondeo, quia aditio obligat quem, sicut votum, qui modus obligandi non cadit in eum, qui est in alterius potestate, l. si quis rē. §. voto. j. de polli. que ratio cessat in Trebel. restitutione, z bonorū possessione, vt plene dixi in l. qui in alie
1 na. in prin. de acquir. hered. ¶ Quero † que est ratio, q in Trebel. restitutione non requiritur consensus serui, in hereditatis aditione z bonorum possessione sic? Respondeo, iura querendi nō queruntur nobis p eos, qui sunt in nostra potestate, leā iura quę si a prosequēdi, z actiones, fic. l. prętia rerum. §. j. §. ad legem Falcid. sed posse adire hereditatem, vel posse petere bonorū possessionem non est ius quesitum, sed est ius querendi: z petere restitutionē est ius persequendi iam quesitum: est enim nobis quesita actio ex testamento, ad hoc, vt plene dixi in l. is potest. de acqui. here.

§. Si testator.

Heres rogatus restituere sub conditione, que remittitur. vel que per
1 cautionem Mutianam impletur, cogitur adire z restituere. h.

☞ Sententia lata a iudice per gratiam, quando retractatur per beneficium restitutionis in integrum.

§. Cum prętor.

Sententie licet iniuste parēt. est propter eius authoritatē. h. d. Opp. §. de iurisdi. om. iu. l. si per errorem. Sol. Ibi fuit error in iure dictione, hic in iure, vel facto. Ad hoc opp. C. quando prouo. non est ne. l. ij. z l. qui testamento. de excusa. tut. Sol. Ibi fuit expressus error in sententia, hic non. Opp. q tex. sibi contradicat: dicit enim, causa cognita, z per errorem. Solue vt in gl. Opp. C. quādo prouo. non est ne. l. venales. Sol. ibi sententia fuit data prętio. hic per errorem, vel precibus. Opp. §. de iud. l. si prętor. §. Marcellus. Sl. dicit, fateor q quando sentētia gratiose fertur. potest pe
1 ti restitutio in integ. quod no. Sed taduerte, quia tunc hoc est verum, quando falsę probationes fuerunt producte quo casu distinguitur vtrum sententia fuerit lata in presentem, vel in absentem, a vt d. §. Marcellus. vt plene dixi in l. diuus. de re iudi. z l. si quis obtempserit. de fallis. Sed si nullis, falsis vel probationib⁹ productis, vel si is de per gratiam daret sentēriam iniquam, tūc
b non daretur restitutio, quia potuit b appellare, z iudex errore corrigere, l. j. j. de appell. z sic non potest ignorantiam pretendere. q illa non est iusta causa dandi restitutionem. Est enim lata culpa, vt no. in l. liberorum. §. notatur. de his qui no. infa. z restitutio nō datur, nisi ex iusta causa. vt §. ex quib. cau. maio. l. j. in prin.

ADDI

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Vel in absentem. Idem dixit Bar. in l. j. C. de sen. adu. fi. la. li. z. per Jmo. plene in l. diuus. de re iud. Quid autem in sententia lata metu. an sit nulla ipso iure. ecclesie no. Bal. in l. decernimus. C. de sac. sanc. ecc. ad fi. z l. j. p illā gl. C. de sen. ex breui. reci.

b ALEX. ¶Quia potuit. Idē tenet bar. in d. l. diuus. in j. col. de re iud. sed Ly. z bal. in l. j. C. de cōdi. inde. tenet cōtra opi. bar. q̄ li vel potuerit appellare, tamē dē restitutio, z vide bar. in l. si is ad quem. de re. iu. z bal. in l. j. in j. col. C. quō z quādo iuder. z dicit q̄ quando sua fuit lata dolo, vel lata culpa. que potest perpendi ex actione, q̄ non solū potest appellari, sed etiā restitutio in integrū peti. z de h. d. esse hic gl. que non est alibi, quā vt dicit ipse, sequitur Bul. z Ly. in l. pe. de iureiu. videque no. bal. ad intellectū istorum in l. sub specie. C. de re iu. z adde Bal. in l. j. C. si ex fal. instru. z in d. l. venales. z habes ibi. q̄ si est lata per latā, culpā, vel per imicitias capitales, q̄ datur restitutio, z licet Bart. hic velit q̄ qñ iudex per gratiā pnunciauit non restituitur iesus, dic q̄ fallit in fisco. Bl. est, quā ita itelligit bar. in l. j. C. de sen. aduer. fisc. la. li. r.

§. Si pupillo. Pupillo cum authoritate tutoris vel soli tutori, si est infans, potest restitui hereditas. z mutus nihil intelligens infanti equiparatur. h. d. Hora q̄ infanti queritur hereditas per tutorem. Not. etiam,

a q̄ mutus nihil intelligens, equiparatur infanti. [a]De quo videbitis. j. de bon. pos. infan. dela. l. j. z ij.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Equiparatur infanti. Vide Barto. in l. j. in prin. ff. de ver. oblig. z alle. Bal. in l. j. C. de sac. san. eccle. vbi aliter intelligit. Adde q̄ Pau. de Last. hic intelligit de pupillo ser annorum, z q̄ in infante duorum annorum non potest procedere.

§. Si singule. Qui ad petitionem fideicōmissarij alīs res singulas restituit, hereditatem restituere videtur. h. d. Opp. procuratori in rem suā non potest restitui hereditas, vt ff. de iur. dot. l. si mulier. §. ex asse. Dyn. dicit, solue, vt j. l. prori. §. j. sed ibi mihi de hoc dicitur. Alij dicūt intelligē hic precessisse restitutionem verbalem: q̄s licet sit verū in se, tamen non est de mente literę: que dicit q̄ per hāc traditionē intelligitur restituta hereditas. Dic ergo, q̄ hic res iste fuerūt tradite me presente. vnde mihi restituere videtur. de acquir. pos. l. quod meo. §. si vēditorem. Vel verius, ex eo q̄s iussu meo paruit heres, videtur heres statim restituere mihi fideicommissario hereditatem, tradendo illas res, nec videtur facta restitutio procuratori in rem suam, cui tradite sunt res singulares, imo directo videtur facta restitutio mihi fideicommissario. Facit ff. eo. l. restituta.

LEX LXVI.

Quisita. Aditio coacta implet conditionem. hoc dicit.

c ¶Procurator, qui habet mandatum, si non constat de mandato, cauet de rato.

2 Procuratori potest fieri restitutio fideicommissi.

4 Ususfructus queritur mihi per procuratorem directo.

a **§. Etiam.** [a]Heres non cogitur adire ad petitionē procuratoris, de cui[b] mādato dubitatur: sed si spōte adiuit, cogit restituere. h. d. secūdum secūdam diuisionem gloss.

1 ¶Opp. †qui habet mādatum nō cauet de rato, l. nō soluz. §. qui alieno. ff. de procu. Soluūt quidā, q̄ hic est casus specialis, in quo cauet, etiā si constet de mādato. Simile in l. de pupillo. §. qui. procuratorio. de ope. no. nun. Alij q̄ hic cauet de rato. si nō cōstet de mā

b dato. Et hoc tenu. [b]in d. §. qui. procuratorio. ¶Opp †q procurato

2 ri non possit restitui, vt ff. de iure do. l. si mulier. §. ex asse. Sol. Hic in procuratore simplici, vbi in procuratore in rem suā. Simile gl. habes in Lapūd Julianū. §. vtrum. ff. eo. z l. restituta. in glo. super verbo, tua voluntate. z l. quamuis. in fi. ff. eo. Ratio apparet in tex. in d. §. ex asse. q̄ non fit restitutio secūdum q̄s testator disponit, vel secundū verba senatusconsulti, que loquūtur quando restitutio fit fideicōmissario. Opp. ff. de acqui. here. l. per procuratorem, alias incipit Paulus. Bl. soluit, z bene. Opp. per liberā personā non queritur nobis actio, vt C. per quas perso. nobis acquir. l. j. z l. possessio. §. z si possessio de acquir. pos. ergo procuratori restitui nō potest, q̄ per eum dominio nō queritur. Sol. Hic speciale, vt ipsi domino directo queratur: hoc est q̄ non potest primo queri procuratori, z de persona procuratoris acquiri domino, seu transire in dominum. vide gl. z no. diligenter. * ¶Ho. ergo †q si procu

* rator stipulatur pro me vsumfructum, non queritur si di, nec per

3 cum cedit mihi, q̄ ius vsusfructus cedi, nō potest, sed domino

c queritur directo. Et idem in omnibus q̄ procuratori acquiri non possunt: quod intellige secundum quod dixi supra.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Etiam. Ad intellectum huius §. adde quod not. dicit. Bar. in l. filius familias. §. de dona. vbi voluit q̄ in casu huius §. requiratur speciale mandatum propter grauitatem preiudicij quod no. vide tamen quod ibi dixi.

b ALEX. ¶Hoc tenui. vide Bartol. in l. si stipulatus fuerim illud. infi. de verbo. oli.

* CLAVD. DESEISS. ¶No. diligenter. Adde eundē Bart. in l. qui bona. §. si alieno. j. de dam. infec.

c ALEX. ¶Idem in omnibus. Idem tenet Bar. in l. qui bona. §. si alieno. j. de dam. infect.

a **§. Si damnum.** [a]Actiones que non fuerunt in bonis tempore mortis defuncti, per Trebel. non transeunt. hoc dicit. De hoc dicam in l. si heres pecuniam. §. eo. quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si damnum. Et adde q̄ in liberatorijs semper transit in dominum, saltem vtilis, etiam sine cessione, licet in obligatione secus. tex. est not. in l. rescriptum. §. fina. z ibi no. de pactis.

§. Si legatus. Exceptio coherēs persone heredis, non transit in fideicommissarium.

§. An vbi. Fideicommissarius conuenitur vbi habet domicilium, vel vbi est maior pars hereditatis. hoc dicit.

LEX LXVII.

1 Filio non licet se immiscere causa fraudandorū creditorum. Hereditatem adire, qui cogitur, cogitur pati actionem.

2 Interdictum fraudatorium quid sit.

§. Si postulante. Qui cogitur hereditatem adire, cogitur actiones hereditarias pati. Item per aditionē factam a suo vel extraneo quis incidit in interdictum fraudatorium. h. d. Jn glo. super ver. vēditis. in fi. Dic, z hoc cum filius adiuit, quo casu loqui

1 tur iste ver. q̄. bonis, ꝛc. vsq̄ ad fi. ¶No. q̄ †ficut extraneo, ita filio suo, non licet se immiscere causa fraudandorum creditorum. ¶No. q̄ qui cogitur hereditatem adire, cogitur actionem pati. ¶Opp. ff. eo. l. posfrualē. in prin. Sol. vtrunq; remedium potest

2 habere locum, z istud, z illud. ¶Quero †quid sit istud interdictū fraudatorum? Bl. dicit q̄ de hoc fit mentio hic, z in l. pupilli debitor. in princi. ff. de sol. De hoc etiam fit mentio per Joa. in arbore ac. Fecit enim huic interdicto cellulam per se. facit etiā mentionem gl. in l. j. super verb. iubebit. C. si vend. pign. aga. Dic, q̄ illud interdictum, de quo hic fit mētio, est idem q̄ edictum de his que in fraudem creditorum. Loquitur enim quando debitores fraudant creditores circa res suas quesitas, vel querendas: sed illud interdictum fraudatorium, de quo fit mentio in l. pupilli, est interdictum per se. Loquitur enim quando debitores committunt fraudem circa res alienas, vt ibi dixi.

a **§. Si donationis.** [a]Non potest per heredem restitui fideicōmissario plus quam possit a defuncto capere. h. d. Ratio dubitandi erat quia fideicommissarius videtur habere ab herede, non a defuncto. Et sic videbatur totum posse capere, quod remouet hec lex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Si donationis. Singularis est iste text. secūdum. bal. in l. eam quam. C. de fideicom.

LEX LXVIII.

1 Fideicommissarius habetur loco heredis.

§. Si heres. Fideicommissum vniuersale valet, hereditate existente nō soluendo: secus

1 in fideicommisso singulari. h. d. ¶†Not. tex. ibi, heredis vice fungi, q̄ fideicommissarius habetur loco heredis. Facit ff. eo. l. postulante. §. fi. z l. si filius. §. quod cum eo. Scias tamen, quod etiam quando bona non sunt, soluendo, heres hodie si non faceret inuentarium, cogetur complere legata, per authen. sed cum testator. C. ad leg. Falc. quod intellige vt dixi in l. in ratione. §. q̄s vulgo. supra ad leg. Falcidiam.

§. Sirotam. Qui in restituendo quartam non detrahit, nō presumitur errasse, nisi probetur h. d. ¶Opp. C. ad leg. Fal. l. erroz. Sol. hec debet intelligi secundum illam, scilicet, q̄ repetitur probato erroze facti. Oppo. q̄ erroz presumatur, vt ff. de proba. l. cum de indebito. §. j. z ibi no. z C. de iuris z facti igno. l. si post diuisionem. Bl. hic nihil dicit. Dico, q̄ erroz facti, qui hic requiritur, non potest cadere, nisi presupponatur aliqua scientia, seu aliqua credulitas, vt quia credebat hereditatem non soluendo, ideo nō putabat esse locū dedu ctiōi quarte: z sic cum ad istā ignorantiā deductionis quarte, requiratur positio alicuius facti, illud non presumitur, nisi probetur, ita loquitur hic: sed contrarium loquitur quando ex sola simplici ignorantia inducebatur erroz, que ignorantia presumitur.

LEX LXIX.

De euictione. Heres institutus non cauet de euictione,sed sibi cauetur a fideicommissario,h.d.Dic vt dicã ĩ.eo.l.heres percepto.

LEX LXX.

1 ☞Utilis z directa,an possit competere vni z eidem.

Iheres. In eum,qui habet directas,nõ transeunt vtiles.h.d. Quid ergo importat restitutio facta heredi? Respondeo, quod obstaculum exceptionis competentis cõtra heredem per Trebellianum tollatur. Item vtilis,que erat apud fideicõmissarium, extinguitur. Ita tenẽt docto.C.ex qui cau.ma.l.fi.Facit quod no.per Dy.Instit.de actio.ſ.rursus. Ex predictis habes†quod vtilis actio z
1 directa non potest competere vni z eidem:a sed contra,ĩ.de sol.l.si
a duo,z quod no.ff.de procu.l.non solum,in pain. vbi distinguitur, an procurator in rem suam intentet vtilem,vel directam.Sol. Utilis z directa non possunt competere eidem per se,z suo nomine, vt hic.Et ratio,qz vtilis datur ex equitate,l.j.de act.z ob.z ibi no ta.que equitas cessat in eo qui habet directas:sed bene põt quis habere vtiles suo nomine directas nomine alieno,vt in cõtrario.

ADDITIO.

a ALEX.☜Et eidem. Quis non potest habere vtiles, z directas suo nomine,z ideo facit quid iuris si cedens successit cessionario, vel econtra,an extinguatur vtilis,vel directa:de quo vide Bald. in l.j C.de act.z ob.in viij.z x.questio.

ℌ.Si heres. Pro damno dato ab herede ante restitutionem tenetur actione ex testamento,post restitutionem actione legis Aquilie,hoc dicit.

ℌ.Si temporalis. Negligentia heredis nocet fideicõmissario.h.d. ☜Op. ff.eo.l.facta.ſ.penul. Sol.ibi fuit heres negligens in acquirendo hereditatem:hic circa acquisitionem singularem.

LEX LXXI.

Omnes. Heres non obstante tempore ad deliberandum cogitur statim adire:sed ex effectu deliberationis apparebit,an possit deducere quartã.
1 hoc dicit. ☜†Not.quod post tempus datum ad deliberandum, ista verba puto mihi expedire,z similia, inducũt additionem. Ad idem ff.eod.l.sed z si alio,in principi.Secus si tempus ad deliberan
a dum non precessisset,vt dixi plene[a] in l.gerit.ff.de acqui.here.

ADDITIO.

a ALEX.☜Ut dixi plene. Bald.in l.fin.ſ.cum igitur,de iure deli.dicit,q iste tex.non probat hoc.

LEX LXXII.

Heres. Si heredi restituẽti,fundꝰ retẽtus euincatur,actio ei de euictione dat.h.d. Op. ff.de lega.ij.l.cũ pater.ſ.euictis. Dicit gl. q hic habetur loco quarte,que est onerosa saltẽ pro parte:ibi quando est simplex legatũ. Nota hãc sol.q illud q̃d.citur in ſ.euictis non habet locum quãdo perceptiones habent onus. Quod licet forte sit verum in se,tamen quãtum ad propositum non procedit sol.qz quando heres percipit certã rẽ,in nulla parte sentit onus, l.j.ſ.si heres,z no.in l.j.ſ.fi.ff.eo. Unde alij d.cũt, q hic loquit in fideicõmissario,qui sentit cõmodum ab herede:ibi in herede,qui commodũ non habet a legatario. Tu dic,q hic loquitur in herede,cui quarta est delata ex dispositione legis,non defuncti: vnde euicto fundo,qui loco quarte dabatur,sibi succurritur.Cõtrariũ loquitur in eo qui habet exceptionem tãtum ex dispositione de
a functi,Oppo.de l. cum alienam rem.C.de lega.Solue vt in glos.[a]

ADDITIO.

a ALEX,☜Sol.vt in glo. Quam etiam sequitur hic Roma.

LEX LXXIII.

1 ☞Cessione an facta contra principalem,videatur facta contra fideiussorem.

Iheres. Actiones, que cõpetunt heredi,ex sua prouisione,nõ trãsferuntur, facta restitutione per Trebellianũ. sed nouã cessionem oportet.h.d. Oppo.ff.de peti.heredi.l.item veniunt.in prin.z j.Sol. Dicit gl.intelligo,hãc secundum illã vt distinguatur,an fenerauit nomine proprio,an hereditario. Hoc nõ placet. Iste enim actiones non transeunt,qz non fuerunt in hereditate tempore mortis.etiam si nomine hereditario cõtrapisset,vt patet hic in secũdo respon,z ff.eo.l.qui ita,ſ.si damnum. Nõ obstat lex cõtraria,qz aliter assumitur hereditas hic:aliter in tit.de pet.here. Nã ibi inspicitur quatis est hereditas tẽpore quo restituitur, ideo a fructibus hereditas augetur:sed hic inspicit hereditas,qualis est tempore mortis.d.ſ.si dãnum.ideo a fructibus hereditas
a non augetur.[a] vt ff.eo.l.in fideicommissaria. Vel dic,q verum est inquantum q̃ actiones non transeunt per Trebellianum. Sed an sint cedende fideicommissario,vel nõ,debet adhiberi dicta distinctio,an cõtraxerit nomine proprio,an hereditario:z sic loquitur ista gl. ☜Opp.ĩ.de fideiuss.l.heres. Bl.dat multas solu.tenet primam.quod actiones transeunt cessione facta,nõ ipso iure,vt hic.
☜Opp.de cõstitu.pecu.l.si post.Soluit gl.optime,sed tenet,q ibi
b trãseunt facta cessione.[b] Opp.de pactis.l.si tibi.ſ.cum possessor. Blo.hic z ibi ponit multas solu. Illa vero,quod ibi loquitur in possessore,qui nullũ ius habet in hereditate: hic in eo, qui verus erat heres,z habet ius,licet alteri restituere teneretur,vt ibi dixi
1 ☜†Quero,vtrũ facta cessione cõtra principalem,videatur facta cessio cõtra fideiussorẽ,z pignora,ipso iure? Text.hic videtur q non. Ad idẽ infra de fideiuſ.l.heres a debitore,in prin.z ff.de heres.vel act.ven.l.emptori. In contrariũ,C.de act.z obligat.l.fi in solutum.z l.seq.z d.l.emptori.qõ tenet Azo in summa. C. de here. ven.circa fi. Respõ.regulariter facta cessione cõtra principalem
* transeunt actiones cõtra fideiussores,z pignora,* vt dictis legi bus.Fallit hic,z in d.l.heres.ĩ.de fideiussoribus.Ratio,qz hic loquitur de trãslatione actionũ, que fit per Trebellianũ sed Trebel.nõ extẽditur ad actiones etiã accessorias post mortem defuncti quesitas. Similiter fallit in l.emptori.C.de here. vendi.qz ibi heres vẽdidit hereditatẽ,in qua non cõtinentur actiones prout
c b[a] reis,videat facta cõtra aliũ? Dic vt ff.l.qui duos,supra de leg.ij.

ADDITIONES.

a ALEX. ☜Non augetur. Adde tamẽ q ius excipiẽdi,hoc erat ibit sine cessione,ter.est no.in l.sicut.ſ.j ff.quib.mo.pig.vel hypo. sol.z no.hic Imo.in ff.post glos.licet predictum text.non allegr
b ALEX. ☜Facta cessione. Utrum cessio facta contra principalem extendatur ipso iure cõtra fideiussores, z pignora,z sic ad sa principali,videatur cessa hypotheca.bene facit ad no.per Bal. in l.fideiussor obligari.de fideiusso.z no.in l.heres.in prime.de fideiusso.hic alleg.z dixi in d.l.si fideiussor per Bald.in l.j.ver.quem testator legauit mihi centum.adde quod no.per Jaco.de Bre. Bald.z Imo.in l.dotalem cum sequen.sol.matri.
* CLAV. DE SEISS. ☜Fideiussores z pignora.Bal.in Lucas oportet.ſ.fi.C.de bo.que liber.alle.gl.hic.pro singulari.
c ALEX. ☜Dic vt,z.Et vide Bartol.in l.non quocunq;ſ.qui Caium.de lega.j.

LEX LXXIIII.

a **Ei filium.** [a]Qui iubet aliquem nõ facere testamentum,videtur rogare de reditate restituenda heredibus venientibus ab intesta to.hoc dicit.Tene menti istum casum,quia pulcher est.

ADDITIO.

a ALEX.☜Qui filium.Et facit gl.no.z ibi Bar.in l.Lucius,la ff. de heredi.instit.

1 ☞Annus ceptus fauore filij habetur pro completo.
2 Bianatus de restituendo cum filius decesserit,tenetur restituere,etiam si decedit cum filijs.
3 Arguere de verbis legis ad verba testatoris licet.

1 **ℌ.Sabinus.** †Fauore filij annus ceptꝰ habet pro cõpleto.h.d.Opp.de condi.z demon. non putabã.Solu.Fallit hic fauore filij,quod dic plene vt dixi de lega.j.l.ſi cui.Opp.quando filius grauat restituere post tem,intelligitur si decesserit sine liberis,vt ff.de condi.z demonstra. aunus.z l.cũ acutissimus.C.de fideicõ. Sed hic iste filius decessit cum liberis,ergo nõ debet restitui fideicõmissum honorate.Ho pon.quãdo filius grauatur restituere post mortem,z testator
2 si decesserit sine liberis,vt in cõtrario:secus†si aliquis grauatur de restituendo.cum filius decesserit, tunc enim non inest illa con
3 ditio,vt hic:quod tene menti.Dixi in l.cum anus. ☜Ultimo nota quomodo arguitur de verbis ad verba testatoris.Simile ff. si fuerit ita,ĩ.de ma.te.z C.de verbo.signifi.l.cum quidam.

LEX LXXV.

Pistolam. Defectus cause de futuro facit legatum,de ficere.h.d.Et glos. hic ponit casum. Opp.falsa causa non vitiat legatum.vt ff. de condi.z demon.l.cum tale.ſ.falsam. Solu.hic fideicommissum erat magnum,ideo presumitur q non reliquisset,si falsam causam sciuisset, secundum quosdam. Tu dic,q ibi loquitur in causa de preterito.hic in causa de futuro.que nõ est proprie causa.sed magis ratio,que adeo adheret legato quod si est falsa,perimit legatum.[a] vt ff.de lega.ij.l.cum pater.ſ. dulcissimis. Posset etiã dici, quod cũ ista sit causa de futuro,dicatur cõditio. Facit ff.de lega.j. l.Stichũ.qui meus erit.z ff.de leg.ij.l.Imperator. Quero,inquãtum tenet Cornelius? Bl.dicit,ad duas vncias? sed Jac.de Bre. dicit,q cũ portio Sempronij restituti ad ipsum restitutum pertinet,z etiam med.etas portionis matris, Cornelꝰ debet
relevari

releuari in tribus vncijs, l. cum pater. §. cum existimaret. ff. de le. ij. Hoc innuit iste text. dum dicit, pro rata.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Perimit legatum. Bar. hic refert, & sequitur. Rom' in consi. incl. omnipotentis Dei, &c. in presenti consultatione eo quia mihi dubitatissima est, in secundo dubio.

§. Vulier. ei, a quo accepit, est intelligendū post mortem suam, h. d. Oppo. ff. eo. l. vbi pure. Sol. Vbi. cui debebat fieri restitutio, erat in potestate alterius, ideo subintelligitur tempus sui iuris: hic erat sui iuris. ¶ Oppo. si dies non apponitur, fideicommissum est purum, vt ff. de condi. & demon. l. j. Solu. hic subintelligitur cōpus mortis, quia alias oīno fideicōmissum esset nullum. si illud qō a te recipio, incōtinēti tibi deberem reddere. l. qui sic. ff. de solu. Sed si aliud tempus esset limitatū, illi standum esset, vt ff. eod. l. si heres institutus. & ad l. Falci. l. fi. a me, & sic intelleri l. cum filio. ff. de lega. j. vt ibi dixi.

LEX LXVI.

1 ☞ Substitutio directa facta in codicillis trahitur ad fideicōmissum, etiam si fratres sint in medio.
2 Verba directa quando trahantur ad fideicommissum.
3 Tacita substitutio que venit ex interpretatione, quando admittatur contra matrem vel fratrem defuncti.
4 Vulgaris tacita, que continetur in expressa pupillari, non valet vltra tempora pubertatis.

a Scevola respondit. a† Substitu-
1 tio directa facta in codicillis trahit ad fidei. etiā si sunt fratres in medio. h. d. ¶ Oppo. verba directa nō trahūtur ad fideicōmissum, l. Centurio. & l. verbis. ff. de vulga. & pupilla. Solu.
2 Vbi† quando ab initio possunt iure directo valere: sed si non possunt vel ratione voluntatis, quia in codicillis: vel ratione persone, cui non poterit directo substitui, tunc trahuntur ad fideicom-
b missum, b vt hic, & no. in d. l. verbis ciuilibus. Jac. de Are. dicit. q nunquam directa trahuntur ad fideicommissum, vt in cōtrarijs. Non obstat hec lex, quia fuit hic verbū substituto, quod est commune: ideo trahitur ad fideicommissum, l. cum quis §. Seiam. ff. de lega. ij. Puto gl. verum dicere, & hic est text. expressus pro ea, ponit enim q substitutio de rigore iuris non valeret, quia directa: sed ex benignitate trahitur ad fideicōmissum: sed secūdum eum esset de rigore. Pro hoc ff. eod. l. ex facto. in prin. & l. filius. §. vt quis. ff. de leg. j. & per Ly. in l. precibus. C. de impub. & aliās substitu. & ibi tangit hanc opi. Jac. de Are. ¶ Oppo. quando mater
3 † est in medio, tacita substitutio que venit ex interpretatione, nō admittitur contra eam. d. l. precibus. & l. fin. C. de' inffi. & substi. eodem modo non trahitur contra fratrē filij defuncti, vt tenet Bul. in d. l. precibus. & ego dixi in l. ij. ff. de vul. & pupil. sed hic frater erat in medio, ergo, &c. Sol. Quando substitutio facta a testatore valet in vnum casum, non porrigitur ad alium ex legis interpretatione fauore matris, vel fratris, vt in contrarijs: sed quādo substitutio esset alias omnino nulla, tunc admittitur interpretatio, & valet eo modo quo valere potest, etiam si mater vel frater fuerit
c in medio, & ex hoc ledantur, vt hic. ¶ Quero, quanto tempore valet illud fideicommissum? Dyn. no. dicit, q vsq; ad tempora pubertatis durat, postea euanescit, l. si Titio. §. fin. cum l. seq. ff. de le-
4 ga. j. & ibi dixi. Et per hoc Doc. † dicunt, q tacita vulgaris, que continetur in expresse pupillari, non valet vltra tempora pubertatis, l. qui habebat, de vulga. & pupillari substi. de hoc per doct. in d. l. precibus. dixi in l. j. ff. de vulga. & pupil. dic vt ibi. ¶ Venio ad ver. q si inuicem, quero, de eius intellectu? Hi. ponit q plures substituti pupillo fuerūt inuicem substituti, que substitutio, videtur facta in eo quod substituti percipient iure fideicommissi, & vno substitutorum mortuo, alijs debetur totum. Vel potes ponere, q duo fratres, de quibus diximus, fuerāt inuicem substituti, & vltimo decedens fuit rogatus restituere alteri. Nam non solum in eo quod habuit iure institutionis, sed etiam in eo q habuit iure fideicommissi a primo decedente, videtur grauatus de restituē-
5 do. Et videtur† casus illius quest. quā feci in l. Marcellus. §. qui dam. ff. eod. quando quis est simul eodem tempore honoratus & grauatus: an illud qō iure fideicommissi percipitur, vemat in fideicommissum? Pro hoc facit ff. eo. l. heredes mei. §. cum ita. licet ibi fuerint verba specialia. Facit l. Lucius. §. tres heredes. ff. eo. licet ibi fuerint verba generalia. Pro hoc l. si Titius. ff. de leg. ij.
b sumpto argumento a contrario sensu. Hoc probatur ratione. Certum est quod ordo intellectus attenditur magis quam ordo scripture. l. cum pater. §. fidei tue. ff. de lega. ij. & l. non enim. de solu. & ibi per Dyn. Unde pone, instituit quis tres filios, & rogauit vt si quis eorum decesserit sine liberis, deueniat de vno in alium: certe ordine scripture attento, simul & eisdē verbis quislibet est grauat' & honoratus. Nam in eo quod alij grauantur de restituendo sibi, est honoratus: in eo quod ipse grauatur de restituendo alijs est grauatus: tamen in ordine intellectus primus honoratur, & sibi relinquitur, quam grauetur. Nam testator intellexit hoc ordine, vt primo morienti restituat duobus superuiuentib': secūdo morienti restituat tertio superuiuenti: & sic iste secundus fuit primo honoratus, secundo grauatus in ordine intellectus: merito quod accepit iure fideicommissi a primo, venit in fideicommissum, quod ipse debet secundo. Contra predicta facit l. pater. §. quindecim. ff. de le. ij. sed ibi fuit nominatum grauatus de parte sua, ideo quod habet ab alijs in fideicommissum non venit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Scevola respondit. Limita hāc legem, vt per Ange. in l. hereditas. C. de bis quib. vt indig. & per Ang. in l. illud. §. tractari. ff. de iure codi. & ad materiam huius legis adde q clausula codicillaris operabitur, q si aliqua verba directa appposita in testamento, aliquo tempore non possunt valere vt directa, valebūt vt fideicommissaria. Unde si testator instituerit filiū pupillum, & dixerit si filius meus decesserit sine liberis, talem instituo, vel talis heres esto, & contingat filium mori in pupillari etate, substitutio illa si decesserit, erit fideicōmissaria propter dictam clausulam codicilarem. Nam exponitur, si, id est, quatenus, id est, super, vel pro ea re, vel pro eo tempore quoties, &c. arg. l. Stichum qui meus erit. de leg. j. & vide quod no. Bar. in l. j. in ix. q. §. de iure codicil. sic debebit limitari quicquid no. Bar. in l. Centurio. de vulg. & pupil. Et ista publice tenuit Anto. disputando, vt refert in c. Raynutius. de testamen. vbi ita tenet. Et pro hoc bene facit l. si frater. C. de fideicom. & glo. Justi. de pupil. substi. §. masculo. & est de mente. Bart. in l. j. in xvj. q. §. de iure codicillo. & etiam reperio idem velle Mat. Mathe. in sing. suis, sing. xlviij. quod tene mēti, & Jmo. in l. verbis. de vulg. & pup. vbi hoc ponit bal. & Ange. etiā in l. in pupillari. eo. tit. & Ange. in l. j. de iure codicil. & dixi aliquid in d. l. verbis. sed Pau. de Cast. in l. precibus. C. de impub. & alijs substi. dicit, q licet Ang. & Fulg. idem ibi teneant, tamen vnum facit dubium secundum eum, quia ista lex cū simil. loquitur quando verba directe prolata in codicillis, si fuissent prolata in testamento, valuissent iure directo, alias secus, ne maioris efficacie sint codicilli, quam testamentum. Sed in casu nostro substitutio per verba directa in testamento, non extenditur vltra tempora pupillaris etatis, imo in totum expirat secundum opi. gl. in d. l. Centurio. cum concor. ergo, &c. dicit tamen quod in iudicando. & consulendo non recederet a communi. Tu responde quod dictum arg. non obst. quia videmus q seruo alieno in testamēto directa libertas dari non potest, nec trahitur ad fideicommissum. l. si seruus legatus. §. si seruus. & ibi not. de legat. iij. & tamen si data fuerit in codicillis, directa trahitur ad fideicommissum. l. ij. §. j. in fin. & ibi ita sentit gl. fi. & ibi expresse Jac. de Are. & Angel. ff. de iure codicil. Preterea clausula codicillaris facit, quod testator videt velle testamentum valere iure fideicommissi. l. fi. C. de codicil. ideo non sunt maioris efficacie codicilli, quam testamentum, q non est dubium quod testator etiam in testamento valido, iure testamenti potuisset disponere quod valebat institutionem factam per verba directa valere iure fideicommissi, ac si essent facta per verba obliqua. ¶ Adde Pau. de Cast. consil. cxxxiij. & cclvj.

b ALEX. ¶ Ad fideicom. Et eod. modo intelligit Bald. in l. non codicillum. C. de testa.

c ALEX. ¶ Dy. no. dicit. Adde Barto. in l. si fratrem. C. de fideic. per Jo. Andr. in c. si pater. de testa. in vj. in nouella. per Ly. in d. l. precibus. in fin. adde Bal. consil. cccxxiij. iiij. lib.

d ALEX. ¶ A contrario sensu. Parum facit, vt ibi per Bart licet gl. ibi hoc velit. Adde q cum decisione Bart. hic in fin. transit Pau. de Cast. hic, Ro. consi. xviij. & Pau. de Cast. ff. eo. l. Lucius.

LEX LXXVII.

1 ☞ Conditio, si habuit liberos, quomodo differat ab illa, si decesserit sine liberis.

Heredibus. Conditio de educādis liberis, nō requirit liberos mortis tēpore superiore. h. d. ¶ Opp. ff. eo. l. ex facto. §. si quis. Solu. Cōditio, si decesserit sine liberis, intelligitur, quod,
1 requiritur quod tempore mortis liberi superuiuāt, vt in contrario: quia illa verba, sine liberis, determinant verbum decesserit, vnde tempus mortis inspicitur. Sed quando dico, si liberos educauerit, vel si liberos habuerit, tunc sufficit quod eos habuerit in vita, licet non tempore mortis, quia quocunque tempore hec conditio verificatur, vt hic, & l. fin. C. de indi. vidui. & l. cum vir. & l. solemnis. de conditio. & demonst.

1 ☞ Verba, si decesserit sine liberis, debent intelligi de his, quos rogatus habere potest.

2 Habere filios naturales, magis abhorretur in feminis, quam in masculis.
3 Filius naturalis facit deficere fideicommissum, quando extat statutum quod succedat ab intestato.
4 Pater si instituto filio in sacris existenti, & gravato si decesserit sine filijs, de quibus intelligatur, & quid si dixerit, si decesserit sine filijs ex suo corpore.

a 1 §. Titius. [a]†Verba, si decesserit sine liberis, debent intelligi de his, quos rogatus habere[b] potest. h.d. ¶Opp. ff. eo. l. ex facto. §. si quis rogatus, & C. de insti. & substit. l. generaliter. §. fi. Glo. dat tres sol. & quamlibet magis singularem. Primo contraria loquuntur in masculo, hic in femina, cui naturalis soboles succedit, nisi mater sit illustris. Hoc videtur
b mihi & nō sit congruū volūtati testatoris[b], que principali[a] inspi-
2 citur, d. §. si quis. Nam & in feminis magis est horrendum habere filios naturales, quam in masculis, secundum mores nostros.
3 Tamen glos. †facit ad q. statutum est hic, q filij naturales succedant ab intestato. Cert: tales naturales facient deficere conditionem fideicommissi, quia sunt tales q tanquam legitimi succedunt, vt hic, secundum hanc gl. Secundo sol. glo. q hoc ideo, q pater idemq; testator talem filiam tali coniunctione copulauit. hec satis est bona. Vel dic, q hoc ideo, quia hec furiosa non poterat habere maritum. Unde de necessitate illa verba intelliguntur, si decesserit sine liberis naturalibus: hec est bona, & not. Fa-
4 cit ad questio. †Pater instituit filium in sacris ordinibus constitutum, & adiecit, si decesserit sine liberis, bona deueniant in talem queritur de intellectu istorum verborum, an intelligantur si decesserit sine liberis, scilicet spurijs, cum legitimos habere nō possit: Respondeo q debent intelligi de filijs legitimis tātum, quos
c habere potest, scilicet de ecclesia, [c]vt in aut. de san. episc. §. sed & hoc presenti. Sed quid si adiecerit, si decesserit sine liberis ex suo corpore descendentibus: Respondeo q istud fideicommissum est
b nullum, [b] Sicut enim fideicommissum relictum a muliere, si non nupserit, est nullum, quia per hoc videtur ei indicere viduitatem quod non nubat: & si nubat, imponit penam fideicommissi, ideo non valet, l. quoties. §. de cōdi. & demon. Ita hic videtur filium in sacris ordinibus constitutum inuitare vt fornicetur: & si non facit, gravat eum fideicommisso, merito fideicommissum est nullum. Non ob. hec lex, quia hic loquitur in filia furiosa, in qua peccatum non cadebat, cum non haberet intellectum.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Titius. An casus huius §. verificetur in filijs adoptiuis, cogitabis per l. fideicommissum. ff. de condi. & demon. & no. gl. & Bar. in l. si quis posthumos. in prin. de libe. & posthu.
b ALEX. ¶Voluntati testatoris. Bene facit text. in l. hac parte, & in l. si spurius. §. vnde cog, & quod no. Bal. in l. generaliter. C. de insti. & substit. & quod legitur, & no. in l. si qua illustris. C. ad Orfic. & vide Imol. in d. §. si quis rogatus.
c ALEX. ¶Scilicet de ecclesia. Ecclesia dicitur filius legitimus. Adde quod no. in auth. nisi rogati. C. ad Treb. & quod no. Bart. in auth. si qua mulier. C. de sac. san. ecc. & qualiter monasterium habeatur loco filij, licet cōmuniter dicatur q sic, limita vt per Bal. in c. j. de eo qui arm. bel. deposuit. & contra Bart. hic tenet. Ang. in l. si quis posthumos. de lib. & posth. in prin. vide ibi per Imo. & Bal. in l. generaliter. §. j. C. de insti. & substi. & vide quod no. Bal. in c. j. §. naturales, si de feu. fuer. contro.
b ALEX. ¶Est nullum. Adde no. per Bartol. in l. liberorum. de verb. signi. per Bal. in l. Deo nobis. in prin. C. de epis. & cle. & not. doc. in d. authen. nisi rogati. & hic. Adde Abba. in c. presentia. de proba. vbi transit cum Bartol.

LEX LXXVIII.

Lucius. Possunt aliqui gravari de bonis adinuicem communicandis. h.d. ¶Quero,
a pro qua parte[a] erunt communia: Responde equaliter. l. fi. §. Lucius. ff. de leg. ij. Nec obstat. j. ea. l. §. filiam, vt ibi videbis. Facit ad quest. testator rogauit filios suos vt diuiderēt equaliter: quid importēt hec verba: dixi in l. cum pater. §. dulcissimis. ff. de lega. ij.

ADDITIO.

a POMA. ¶Pro qua parte. Vide Bar. consi. clxviij.

§. Mevia. Iudi executores testamētorum, de his que
a nē nō habent. h.d. ¶Op. C. [a]de epis. & cle. l. nulli. & l. si quis. & l. a lio. ff. de ali. leg. Sol. ibi speciale est in relictis ad pias causas. dixi plene in l. si quis Titio. ff. de lega. ij. ¶Oppo. de an. leg. l. Quintus. in fin. Responsio, licet isti meri executores non habeant actionem, vt hic: possunt tamen officium iudicis implorare, vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Oppo. C. Hic est tex. q in testamento potest dari tutor: hereditati. & eum ad hoc alle. Bal. in l. j. C. de sen.
1 ¶Controuersiam non moueri qualiter intelligatur.
2 Questionem non facere, & non facere controuersiam, an sit idem.
3 Legatum factum monacho cum hoc, quod si Abbas eum molestet, deueniat in talem, an Abbate molestante, sit locus fideicommisso.

§. Tres heredes. Portio in qua est institutus ser-
vus, per fideicōmissum mannumissus, ei debetur iure directo, non per fideicommissum. Item quod iure fideicommissi percipitur, venit in fideicommissum per generalia verba relictum. h.d. Op. ff. eo. l. cogi. §. fi seruo. Sol. hic addit sponte, alias cogi non potuisset, vt in contrario. ¶Quero,
1 †dicitur hic, si mouerit controuersiam, quomodo intelligatur ci-
a trouersia moueri: Bl. dicit [a]de iure vel de facto, in iudicio, relictā: quod not. Facit ff. de pet. her. l. diuus pius. in prin. & C. de trā sac. l. si quis maior. In contrarium j. rem raram hab. l. amplius non peti. & ibi dixi plene. ¶Quero, quid si aliquis reliquit monacho. vt Abbas ei non faciat questionem: sed si faciat, deueniat in talem: Dicit gl. quod eo ipso q Abbas molestat, est locus fi-
2 deicommisso. Innuit gl. †q idem sit dicere, nō facere questionem & non facere controuersiam, quod no. Facit quod no. in l. qui fidem. ff. de transac. In cōtrarium facit C. finium regund. l. iij. & vbi, & quod ibi not. scilicet, q verbum questio, requirit litis contesta-
3 tionem. Dic vt dixi in d. l. amplius. rem ra. hab. Item dicit gl. q Abbate molestante, locus est fideicommisso, licet quidam cōtra. Certe qui dicunt contrarium videntur dicere melius. Nam conditio vt Abbas non faciat questionem, videtur turpis &
b enim contra regulam [b] monachorum, que vult q monachus nō habeat, vt extra de statu monach. cum ad monasterium. ideo non valet tale grauamen appositum Abbati. Sed si esset tale relictum quod valeret in monacho, vt si relinqueretur pro alimentis, que possunt relinqui etiam seruo, vt ff. de leg. j. l. seruo alieno. §. his que pro non scriptis. l. iij. & l. legatū. de capi. di tunc forte procederet dictum gl. Contra predicta videtur facere, quod dixi in l. si alienum, in prin. de here. insti. sed non obst. si bene inspiciatur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Blo. dicit. Quando dicatur controuersia mota. ad de Bald. in l. ij. C. de transac. & in l. causas. eo. tit. adde Card. cons. xxv. & de verbo reuerti, posito in tex. vide Paul. de Cast. hic. Et vide tu Alex. in cons. clxxvij. col. j. vol. v. & ibi q molestare, & controuersiam mouere equipollent.
b ALEX. ¶Contra regulam. Adde Bart. in auth. ercipitur. C. de bo. que libe. & Bal. in l. j. C. de his que pen. no. bene faciunt no. in aut. ingressi. C. de sacrosan. eccle. & dicit Bal. in aut. licet testator. de episc. & cler. ibi esse text. contra hanc glos. vide ibi. Et hanc glos. dicit esse notā. in l. fin. in verbo. penul. quero. de acto. empti. Adde Abb. consil. xliij. ij. lib.

§. Pater. Portio deficiens accrescit pro portionibus
hereditarijs, pro quibus est facta substitutio hoc dicit.
1 ¶Fideicommissum relictum fratribus sub nomine appellatiuo pro hereditaria portione debetur.
2 Fratris appellatione sororꝫ continetur.

1 §. Mevia. Fideicommissum relictum fratribus sub
nomine appellatiuo, pro hereditaria portione debetur. h.d. Nota, quod dixi in summario, ex quo patet q ue relinquatur sub nominibus appellatiuis significantibus hereditatem, vt heredibus tuis: siue sub alijs significatibus fratrinitatem, vel aliquid aliud, semper debetur pro portionibus hereditarijs, quod est singulare, vt hic, dixi in l. turpia. §. fi. ff. de legat.
2 Ultimo dicit gl. no. appellatione fratris cōtineri sororem, [a] quod facit ad questio. quam dicam in l. fin. j. eo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Contineri sororem. Hic dicitur, q appellatione fratris venit soror. sed Pe. de Anch. in c. canonum statuta. post medium. versi. dicto de filijs, & nepotibus, &c. extra de consti. dicit q̄ istud non procedit vbi continetur odium.

§. Titia. Si fundus pignoratus dolo, vel lata culpa here-
dis, alienatur, fideicommissario heres tenet. h.d.
1 ¶Unus si ex duobus, qui se monasterio obtulerunt cum hoc quod post eorum mortem bona in monasterium deuenīāt, moritur: an monasterium habebit bona.
2 Emphyteuticis si ex duobus vnus decessit, an bona ad superstitem reuertantur.

§. Caio. Si duo post mortē eorū restituere rogantur, vno
mortuo, statim pro parte cōpetit fideicōmissum.
a titio. h.d. & est no. casus. [a] Idem ff. de leg. ij. l. fi. §. filium & filiā. Oppo. ff. de vsufr. lega. l. codicillis. in prin. Solue vt dixi in l. heredes mei.

mei. §. j. ℣. ℭ Inducitur ad † quest. duo obtulerũt se monasterio vt monasteriũ habeat bona post mortẽ eorum, vnus decessit, an statim debet habere bona illius, vel debeat expectari mors alterius? De hoc p Dy. z per Lyn. in l. pen. C. de impube. z ali. substi.

2 ℭ Quero, duo sunt emphyteute, vnus decessit, an bona reuertantur ad dominum, an ad alium? Dyn. tangit hic, z in l. codicillis. in prin. de vsufr. lega. Ly. in l. vnica. C. quãdo non pe. par. z dixi plene in l. si mihi z Titio. de ver. obli.

ADDITIO.

a ALEX. ℭ Mo. casus. Ad istũ tex. vide bal. in l. j. C. de cõd. iser.

1 ☞ Verba enunciatiua commemoratiua alicuius modi precedentis ad illum restringuntur, z quando disponant.

2 Dos mulieri licet non veniat in fideicommissum generale, quando ipsa grauatur: tamen quando alium grauat, venit.

1 **§. Filium.** Verba † enunciatiua commemoratiua alicuius modi precedentis, restringuntur ad illũ. Item in fideicommissum vniuersale relictum per mulierẽ, veniũt res dotales. h. d. ℭ Opp. q bona debent communicari, vt ff. eadem. l. in prin. Hl. dicit, q non fuit hoc expressum, q communicarentur. Sed hoc videtur contra tex. ibi, vniuersam substantiam eis cõmunicasse. Nisi hic fuerunt verba enunciatiua, nõ dispositiua. l. ex hac scriptura. j. de dona. Sol. hic fuerunt verba enunciatiua propter aliud emissa, scilicet, in modum cause, ibi dispositiua. ℭ Contra hoc oppo. q verba enunciatiua in modum cause prolata, inducunt dispositionem, vt l. pe. j. de col. bo. in l. si socer. §. Lucius. sol. ma. Sol. hic verba fuerunt prolata ad certum modũ, quasi dicat communicauit eis bona, id est communiter reliquit secundum modum certum. ff. scripturam ideo ad illum modũ restringuntur. Ita dicebat. Oldr. ℭ † Ultimo not. q licet dos non veniat in fideicõmissum, quando mulier ipsa grauatur, tamen quando ipsa grauat alium. dos ipsius mulieris venit, sicut cetera bona: facit quod dicam. j. ea. l. §. maritus.

1 ☞ Paria sunt ab initio per partes relinquere, vel relictum sim pliciter per partes modificare.

2 Iudex quando in sententia condemnat in certũ, videlicet in decem pro tali delicto, decem pro tali ꝛc. dicuntur plures sententie.

3 Aduersatiue aut, vero, sed, z similes, an inducant cõiunctionem.

a 1 **§. Que habebat.** a Paria † sunt ab initio per partes relinquere, vel relictum sim pliciter per partes modificare. h. d. Mo. quod dixi in summario,

2 quia est quotidianus casus. Facit † ad id quod tota die faciũt assessores in sententijs suis condemnatoriis. Dicunt enim quando aliquem ex pluribus delictis condemnant, Talem condemnam a in tantum, z primo ponunt totam quantitatem, deinde subiun-

b gunt, pro tali delicto tantum. z pro tali tantum. b Nam perinde est, ac si ab initio essent plures sententie, vt hic, z l. edules. §. fi. cum

3 gl. ibi posita, de edi. edic. ℭ Quero † in l. re. coniuncti. Utrum per coniunctionem aduersatiuam, vt, aut, vero, sed, inducatur coniunctio? Hic videtur text. q non. Contrarium determino. Sufficit enim q plures coniungantur in vna oratione, nec curo cum quali coniunctione, vel sine coniunctione, vt ibi dixi. Ad hunc text. respondeo, q fuerunt posite partes separate, ideo non sunt coniuncti re. Item fuerunt positi in diuersis orationibus, ideo non sunt coniuncti verbis.

ADDITIONES.

a ALEX. ℭ Que habebat. Et de isto tex. vide Bal. in l. j. in ix. q. C. quando non peten. par.

b ALEX. ℭ Et pro tali tantum. Mo. ad statutum q banniti vsq; ad certam summam, ꝛc. z vide Bart. in l. vbi fideiussor. de sol. vbi habes post eum.

§. Heres. Fideicommissarius detrahit, quatenus sibi † detractum est. h. d. De quo dic plene in l. facta. §. si Titius. §. eod. z §. ad legem Falcid. l. penales. §. fi. z de condi. z demon. l. Plautius. z ibi plenius.

a **§. Heredum.** a Si dilatio adjiciatur in fauorem fideicommissarij, fructus interim percepti veniant in restitutione. h. d. Mo. illum modum loquendi, ex reditu pauperiatis, ꝛc. ex paupertate enim, cum sit mera priuatio, non colliguntur fructus, sed communis intellectus est, ex paupertate. hoc est, ex tali modico seu modicitate. Opp. C. commu. de lega. l. fi. §. sed quia. Soluit gl. q hic non reliquit quo ad proprietatem, sed quo ad vsum. hoc non est verum: quia si quis relinqueret seruos ad vsum, videtur relinquere proprietatem, l. donationes. §. species. j. de dona. z l. species. §. de auro z arg. lega. Dicendum est ergo. q hic alienatio non valuit. Oppon. q fructus non veniant in restitutionem. §. eo. l. in fideicommissariam. Quidam dicunt, q testator hic dixit, quicquid, ꝛc. q est contra l. heredes. in prin. §. eod. dic ergo, q hoc ideo. q dilatio fuit apposita fauore fideicommissarij: facit §. de vsu. l. in fideicõmiss. §. cũ Pollidius. z l. si ita relictũ. §. j. §. de lega. ij. Opp. §. de ali. lega. l. Lucius. Sol. eodẽ modo, quia hic fuit dilatio apposita fauore fideicommissarij.

ADDITIO.

a ALEX. ℭ Heredum. Vide Bal. in rub. C. de verb. signi.

1 ☞ Alienari prohibita non veniũt in fideicommissum vniuersale.

2 Exceptio licet firmet regulam, non tamen illam ampliat.

1 **§. Pluribus.** Prohibita † alienari nõ veniũt a in fa deicõmissum vniuersale. h. d. Opp. q prelegata veniant in fideicommissum relictum per hec verba vniuersalia. l. cum virum. C. de fideicommiss. Sol. hic fallit, q testator prohibuit illas perceptiones alienari fauore liberorum: quod apparet ex eo q dixit, q qui vita superesset solidos fundos haberet, vnde illas perceptiones specialiter alij reliquisse videtur: vnde in fideicommissum vniuersale non veniũt. Oppo. exceptio confirmat regulam in casibus nõ exceptuatis, vt §. de iureiu. l. fin. in fin. licet hic testator exceperit eos alienum, scilicet, viginti legata: ergo totum aliud videtur velle restitui. Solu. Dicebat Oldr. fa-

2 teor, † q exceptio confirmat regulam, non tamen eam ampliat, vt postigatur ad casus, ad quos primo non postigebatur. Facit. §. de vsufru. lega. l. generali. §. vroni.

ADDITIO.

a ALEX. ℭ Non veniunt. Mo. ad limi. l. cum virum. C. de fideicõ.

1 ☞ Dos prelegata non cadit in fideicommissum, nisi specialiter sit dictum, z quarta ad dotem sufficiat.

Clausula quod legata restituantur, non postigitur ad debita prelegata, nisi probetur testatorem sic sensisse.

2 Dos quando veniat in substitutionem vulgarem, z quando in fideicommissariam.

1 **§. Maritus.** † Dos prelegata * non cadit in fideicõ-

* missum, nisi specialiter fit dictum, z quarta ad dotem sufficiat. h. d. Mo. q hec verba, q legata restituãtur, non postiguntur ad debita prelegata, nisi probetur testatorem sic sensisse. Facit §. eo. l. deducta. quod intellige si apparet esse debitũ per alias probationes extra testamentũ: alias esset idẽ q de aliis legatis, licet vt debitum prelegaretur. l. qui vroni. in princi. §. de aur. z arg. leg. Opp. adñ. q secũdum hoc testator potest prohibere Fal. contra l. quod de bonis. §. j. §. ad l. falc. Sol. hoc modo, q quarta computetur in debitum. poterat olim prohiberi, z erat olim casus specialis: hodie est de iure communi, vt authenti

2 ca, sed cum testator. C. ad leg. fal. ℭ † Quero, pater substituit filie

a si decesserit sine liberis, an in hoc fideicommissum veniat dos? Dyn. tangit in l. a filia. in princi. §. eo. z ibi dixi me dicturum hic. Et igi etiam in l. fi. §. filie. §. de leg. ij. Ly. ponit in l. vnic. §. videamus. C. de rei vxo. act. z ibi recitat distinctionem Mar. Sol. qui dicit, aut queris an dos veniat in substitutionem vulgarem: z dico q sic. q est in potestate filie adire hereditatem vel non, l. iam dubitari. de here. instit. sed hoc procederet quando pater in testamento filiam dotauit: sed si eam dotauit inter viuos. tũc capit dotem iure suo, non hereditario. l. pater filiam. §. ad legem Falci. Si vero queris, an dos veniat in substitutionem fideicom. z tũc aut vniuersaliter substituit, z non venit dos in fideicõmissum, nisi appareat testatorem aliud sensisse. d. l. a filia. §. eo. z C. communia de lega. authen. res que. z §. ad l. Fal. l. pater filium. in prin. Si vero pater eam expresse rogauit de restituenda dote, tunc aut filia habet alias tantum de bonis patris. quod sufficit ad legitimam, z potest grauari in dote, l. fi. §. filie. §. de lega. ij. Aut non habet tantum, quod sufficiat ad legitimam, z grauari non potest. l. quoniam in prioribus. z l. quoniam nouella. C. de inoff. testa. Ita dicũt ipsi, p qua distinctione habetis casum in presenti. §. z hoc quãdo fideicommissum relinquitur per patrem a filia: secus si relinquitur per filiam ab alio sibi herede instituto, quia tunc dos venit in fideicommissum, sicut cetera bona filie, vt §. ea. l. §. filiam.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. ℭ Dos prelegata. Istud intellige z amplia vt per Are. consi. clv.

a ALEX. ℭ Veniat dos. An filia possit grauari in dote per fideicommissum, vide Bal. in l. cum virum. C. de fideicom. z in authen. res que hic alle. Adde an filia possit in dote grauari Joã. An. in addi. ad Spe. de instru. edi. §. vt autẽ. in addi. inci. §. incidit alia q. bal. in l. qm̃ nouella. C. de inoff. test. z cõ. Ixiij. iij. li. z cxv. ij. lib.

1 ☞ Instantia cepta cum h. rede, restitutione facta cõtra ipsum, z eius heredem durat.

1 **§. Rogatus.** Instãtia † cepta cũ herede, facta restitutione durat contra ipsum, z heredẽ eius h. d. Opp. §. eo. l. j. §. j. So. Instantia iudicij cepta cum defuncto, transit in fideicommissar. um, vt ibi: secus in ea, que cepta fuit cum herede, z sic non fuit hereditaria, vt hic, z §. eod. l. cum hereditas. Ad hoc. opp. supra famil. ercisc. l. in iudicio. Bloss. non sol. dic, ibi loquitur in iudicio reali, quod transit ad successorem singularem, in quem facta est alienatio necessaria: hic vero in iudicio personali. Et plene dixi in l. si eum hominem. de fideiusso.

1 ☞ Res non restitute de nouo reperte debent restitui, nisi prima restitutio per modum transactionis fuerit celebrata.

3 Deceptio vltra dimidiam qualiter probetur.
Vesio quando petitur,reductio ad arbitrium boni viri,qualiter probetur.

1 §. Heres.Res de nouo reperte non restitute,debet restitui, nisi prima restitutio per modum trãsactionis fuerit celebrata.h.d. Op.ff. de transac.l.q cũ tutoribus. §.qui per fallaciam. Sol.intelligc hic, quando heres non fuit in dolo,ibi sic. Opp.de transac.l. ij. §.j.vbi repertis codicillis,vitiatur transactio.Sol.dicit gl.z bene q hic fuerunt reperta alia instrumenta,ibi codicilli.Ratio patet in l.de his.de transac.z l.j.§.
2 j quemadmodum,testamen.aper. Sed contra hoc oppo.tq hic est deceptus vltra dimidiam iusti pretij,vt patet ex text.ideo debet rescindi per l.ij. C. de rescin.vẽdi.z l.si quis cũ aliter.z de ẏb. obli. Dyn. in d.l.si quis cum aliter.dicit, q in contractu transa
a ctionis non habẽt locum[a] dicte leges,per hunc §. Sl.hic,z Bet.
3 qui sequitur eam.C.de rescin.vendi.l.ij.dicit,tq ad cognoscendũ vtrum in transactione quis sit deceptus vltra dimidiam iusti pretij,non debet estimari id,quod in veritate debetur:sed id, qõ valebat ille dubius litis euentus, quod placet. Per hoc no.practi eam,quando petitur arb tramentum reduci ad arbitrium boni viri,q arbitramentum est transactio,vt in authen.vt dif.iud.§.j. z ibi no.q tunc non sufficit probare, q re vera mihi multũ plus debebatur quam arbitrator condemnauerit: sed q dubius euen
b tus illius litis multo plus valebat quam arbitrator condemnauerit,vt dixi in l.[b] societatem.§.arbitrorum.ff.pro socio.

ADDITIONES.

a ALEX. C Non habet locum.Utrum l.ij.C.de rescin. vendi.habeat locum in transactione,adde Bal.in l.ordo.C.de execu.rei iudi.z per Jmo.hic nec etiam habet locum in pacto.f. cundũ Bal. in l.j.C.de pac.z istam gl.alle. Bal.in l.fi.§.j.in prin.C. eo. de quo habetur per Jmo.in c.Quintaualis.de iureiur.

b ALEX. C Ut dixi in l. Adde Bartol.in l.si quis cum aliter.de verbo.obli.z in l.ij.C.de rescin.vendi.ztext.in l.cum hereditate.de acqui.here.z no.in d.§. arbitrorum.

LEX LXXIX.

Si pupillis.Etiã post restitutionẽ potest fideicõmissarius, fideicommissum dimittere, propter partem heredis, que incipit de nouo vacare.h.d. In tex.ibi,aut a toto discedat,dic vt isto casu,quo a toto discedit,aut omnino: z vt sequitur,in tex. ibi.nõ possunt,dic,q non expedit,secundum Jac.de Are. In tex. ibi,suscipere dic,z tunc non seruabitur superfluũ pupillo,l.quod si minor.§.Scevola.ff.de mino. Ibi,plus.dic quã debeatur creditoribus facta venditione per eos,qõ est,quando fideicommissarius non vult q.d.in his duobus habet electionem secundũ Jac. de Are. ꝛc. C Oppo,hic dicitur,q fuit heres,z postea abstinet. Contra C.de repu.here.l.sicut.Sol.Huius timore Roma,posuit casum vno modo.sed truffa est: sed dic q abstinet per restitutionem. C Opp.q fideicommissarius nõ potest repudiare per restitutionem,l.postulãte,in prin.ff.eo. Sol.Hic propter partẽ de nouo aduenientem. Simile est in l.cum hereditas.ff. de acqui.here. C Extra gl.opp.quando portio deficit per restitutionem,nõ debet abstineri a toto ratiõe partis,l.si minor.§.de acqui.here.Sol. Ibi in coherede qui habet iure suo:hic in fideicõmissario,ad quẽ pertinet ex aditione filij hereditas. Opp.si minor fuit abstẽtus, vlteriꝰ aliquid habere nõ debet de illa hereditate,l.j.C. si vt se abhere.absti.Sol.intelligas hoc, q superfluũ reseruat pupillo per restitutionẽ de nouo impetrãdam,vt l.z si fine.§. restitutus.de mino.Sed opp.q postquam bona sunt vendita non potest restitui minor.l.q si minor.§.Scevola.de mino.Solu,illud verum,quando bona essent vendita per substitutum:secus quando per creditores,vt hic secundum Jac.de Are.z ita apostillani tex.que opi. videtur contra quãdam gl.paruam,super ver.vendenda. que dicit.scilicet,a fideicommissario,z ideo Bul.de cu.in d.§. Scevola. distinguit quando bona sunt vendita per substitutum, Aut hoc fuit sine magna industria sui, q quilibet homo cõmunis hoc fecisset,z restituetur pupillus ad superfluum,vt hic. Aut substitutus euasit a creditoribus cum magna industria,q non sic fecisset quilibet,tunc pupillus non restituetur,§.Scevola.Ex predictis ergo collige quando pupillus se abstinet,z bona vadunt ad fideicommissarium,aut in totum agnoscit,aut in totũ repudiat. Primo casu,aut nihil supereſt venditis bonis, aut aliquid supereſt. Si nihil,non est dubium:si aliquid,tunc aut hoc processit ex magna industria fideicommissarij,aut non.Secundo casu principali, quando repudiauit in totum,tũc est similiter distinguendum, aut nihil supereſt,aut supereſt aliquid,vt patet ex predictis.

LEX LXXX.

Matrem.Venditio facta causa interuertẽdi fideicõmissum non imputatur heredi, in eo quod sibi defunctus debebat,h.d. Op,tali heredi rogato per hec verba.licet consumere,vt ff.eo.l.Titius rogatus Sol. gl.q hic consumpsit vltra dodrantem quod non licet.C. eod.authen.contra rogatus. Hec sol.vera est secundum iura nouaserẽdum hec iura dic, q hic mala fide consumpsit causa interuertendi fideicommissum,merito compensatur cum debito.

LEX LXXXI.

1 Dilecti in substitutione,videntur z dilecti in fideicommisso, nisi ratio sermonis vel presumpta voluntas aliud induceret.
2 Testator,si filijs masculis vniuersaliter instituitis,filiam in re certa instituit,z subiecit si quis eorum decesserit sine liberis,portio deueniat in superuiuentes,vno filio masculo decedente, quando filia cum alijs admittatur.
3 Participium superuiuentes,si reperitur abbreuiatum qualiter intelligatur.

a Julius Phebus.[a] Fideicommissum
b naturam precedentis substitutionis, nisi ex voluntate defuncti[b] aliud presumatur ex natura sermonis,vel
c alia coniectura,[c] hoc dicit. No.hunc si.ad id.quod sepe occurrit,
1 q de nomine vnius non dicitur nisi pars. C Oppo.quia prout dilexit eos in substitutione,ita videtur dilexisse in fideicommisso, l.Lucius.§.pater puerum.ff.eod. C Item istud fideicommissum vniuersale non videtur conferri ad Polycratem.de quo specialiter prouiderat,l.coheredi.§.qui patrem.ff. de vulg.z pupil.Solu. Fateor contrarium, nisi ratio sermonis, vel alia presupta voluntas aliud induceret,[d] vt fuit hic. Nam verba pluralis numeri si
d licet ei,vel eis, de necessitate comprehenderunt duos fratres,
2 perstites,vt tex.dicit. C Iuxta hoc quero questionem mihi currentem de facto. Testator instituit filios masculos heredes vniuersales,filiam instituit in certa quantitate:demum subiecit a si quis eorum decesserit sine liberis, portio eius deueniret in superuiuentes:queritur,an vno ex filijs masculis mortuo, filia admittatur ad fideicommissum? C Videtur q sic.hic,z ff.eod.Lucius.§.Mevia,z l.Lucius.§.quesitũ.ff. de leg.ij.z de pact.l.tres fratres. Lo tinetur enim appellatione filiorum, nisi aliud appareat. Viri,q in themate proposito aliud appareat de mẽte testatoris. Nam cum masculos pred lerisset in institutione instituendo eos vniuersaliter,[e] presumendum est eos predilexisse in fideicõ
e misso,vt l.Lucius.§.pater.ff.eod.C.de fideicom.authen.hoc amplius,z de impu.z alijs substi.l.j.quod est verum,si ratio recti sermonis hoc patitur,quia instituit tres,vel quatuor filios, vel ventrem, ex quo possunt nasci plures. Nã tunc vno decedẽte, illud participium,superuiuentes,potest verificari in masculis vno decedente. Sed si instituisset tantum duos masculos,tunc quia vno moriente,istud participium,superuiuentes,non verificatur in filio remanente,tunc de necessitate comprehendetur filia.Licet ex re
3 certa institutura,per hanc l. C Sed quero,tquid si reperitur scriptum abbreuiate.vt deueniat in superuiuentem,ita q potest dicere in superuiuentem,z superuiuentes.qualiter intelligitur.Respon.primo debemus aduertere,an hoc posset ex precedentibus vel sequentibus colligi,vt sic sit pluralis, vel singularis numeri, secundum quod requirit vera grammatica,l.Plautius.ff.de uro z argen.lega.q si non apparet,presumo testatorem sic locutus vt eos,quos in institutione predilexit,z inuicem vnus fuit.preterit etiam in fideicommisso.ff. de vulga.z pupill.coheredi.§.q secretas.

ADDITIONES.

a ROMA. C Julius Phebus.Et vide Bartol.in consi.inci.Egge.macie pro hac l.fina.

b C Defuncti.Pro concordia aduerte quod Bar.allegatur vlt in hac l.fi.q pluralis locutio nõ possit de necessitate verificari in numero duorum.Contrarius allegatur in l.j.ff.de procu.Tu dic coadunatis verbis ipsius Bart.tam,in d.l.j.quam in hac l.fin.& dici potest prima opi.vera,vt hec l.fin.firatio recti sermonis hoc patitur,z secundum subiectam materiam.Nam in d.l.j.ideo pluralis locutio verificatur in singulari, quia illa pluralitas comprehenderet etiam singularitates,vt in simili in l.ij.§.homines.ff. vi bo.rap.q non profertur illa pluralitas in vniuerso, vt omnia in vniuerso comprehendat,sed est apta comprehendere, z omnia in vniuerso,z omnes particularitates in individuo. cum illud indiuiduum non abnegetur. Istam sol.probat text.in l.non est fine liberis.ff. de verbo.significa.in l.ij.§.hec verba.ff.de li.ho. explicandum mentem legislatoris.ideo non dicitur contrarius.

c ALEX. C Alia coniectura. Adde text.in l.qui quartam.§. fin. secundum intellectum Barto.de lega.j.

d ALEX. C Aliud induceret. Aliter soluit Dyn. in regula.generi per speciem de regu.iu.in vj.

e ALEX. C Eos vniuersaliter.Hot.q sicut testator in institutione videtur filios predilexisse,ita z in fideicom. Adde no.per Bar. in l.Lucius in ver sic.sed quero iuxta hoc de pulchra queſt. z ibi

per Jm.

per Imo.in versi.item adde inquantū tangit, &c.z in versi.sequē. de vulg.z pupilla. Bar.in consi.inci. Ange.z vide quod dixi post Imo.in l.coheredi.§.qui discretas.de vulga.z pupil. adde in terminis Pet. de Anc.consi.lxvj. subtiliter.z Pau.de Cast. consil. ccclviij.viso instrumento.

TITVLVS II.

Quando dies legatorum cedat.

LEX I.

Mortuo patre. Vide per te ipsum.

LEX II.

Si pure sit. [a] Legatum seruitutis personalis cedit ab adita hereditate.h.d. Hic loquitur in tribus seruitutibus.&c. Quero.q i in alijs seruitutibus. Glo. dicit idem: sed in §. nouissimo.C. de cad.tol. expressius dicit, idem in alijs seruitutibus etiā realibus.z si sic intelligeres, nō esset verum.q2 in realibus cessat ratio, que hic ponitur. Debet ergo intelligi idem in alijs, scilicet, personalibus. Et hoc dicit Ly.in d.§.in nouissimo. Alij volunt sustinere gl. dicentes, q seruitutes reales nō transeunt ad heredes, sed sequuntur fundum.z sic habet locum ratio hic posita: sed certe illa persona tunc nullo modo videtur inspicienda. Sufficit enim q res sit tēpore mortis q2 requiritur secundum rationem predictam: sed verius est personam inspici, l.z si maxime. de ser. leg.z transit ad heredes, sicut z res cui accedit. ideo puto q cedat tempore mortis. Ultimo gl.[b] h.d. post multa verba, quod dies legatorum dicitur cedere quoad transmissionem, de quo dicam §. eo.l.v. Secundo quoad obligationem. Tertio quo ad petitionem Quarto quō ad dominū translationem. De quolibet istorum esset videndum, dic vt C. de cadu. tollen. §. cum igitur. per Ly.n.

ADDITIONES.

a AND. BARB. Si pure sit. Et no.ex hac l.q legatum habitationis non vendicat sibi locum, nisi adita hereditate.z vide Bal. §. libertatibus in l. vnica. C. de cadu. toll. vbi not. loquitur.

b POMA. Ultimo glo. Sed in contractu si est conditionalis obligatio trahitur retro. non autem in legatis. Vide glo. fin. secundum Bal. in d. §. cum igitur.

LEX III.

Si cum heres. Si legatū confertur in mortem heredis, est conditionale: secus si in mortem legatarij. h.d. Ratio patet in glo.

LEX V.

Si post. Primo dicit legatum transmitti ad heredem post cessionem diei. Secundo dicit. quando dies cedat quo ad transmissionem. Et circa hec er hac l.z aliās distingue. Aut legatum est vnum, aut plura. Primo casu aut est purum, aut sub conditione. Primo casu cedit a tempore mortis regulariter. Fallit in seruitutibus personalibus.z in omnibus. que ad heredem non transeūt eadem ratione, vt §. eod. l.ij.z iij. Item fallit in legato relicto seruo cui est relicta libertas, vt §. eod. l. heredis §. fi.z l. sequē. Item etiam in legato facto seruo legato, l. cum legato, §. eod.z ter.z glo. declarant. C. de cadu. tollen. §. in nouissimo. Si in diem, aut incertum, aut certū. Primo casu aut de necessitate eueniet, in vita legatarij. vt dies mortis ipsius, z idem q in die certa. Aut legatarius potest ante decedere, z idem q in conditionali, vt §. l. prox. cum si. Si dies certa, tunc si in his que essent pura, cederent ab adita hereditate, tunc cedit adueniente die, vt hic in ij. respō. Si vero est conditionale, tunc aut est conditio impossibilis, vel turpis.z habetur pro pura, vt hic. ver. sed si ea. cum si. quod plene dixi de condi.z demon. l. in testamento. Et hoc si erat conditio que tacite non inerat. Aut nihilominus est expressa, z tunc aut venit ex ipso testamento, aut extrinsecus vt §. eod. l. quod pure.z plene dixi in l. conditiones extrinsecus. de condi.z demon. Si vero sunt plura legata, tunc aut plura copulatiua, aut disiunctiua. Primo casu, cum sunt plura, l.ij.z sequen. §. de lega.ij. cuiuslibet dies cedit secundum suam naturam, vt hic. Secūdo casu, cum sit vnum semel dies cedit: Quod dic vt §. eod. l. si vsufructus. z l. cum ita in prin.z l. cum illud. in princi. Secundo casu distingue, aut sine prefinitione temporis, aut cum prefinitione, vt dicam in l. cum sine prefinitione. §. eod. Cetera dic, vt in glos.

LEX VI.

Quod pure Conditio tacita ex testamēto precedens, impedit diem legatorum cedere: secus si extrinsecus veniat. hoc dicit.

LEX VII.

Heredis aditio. Aditio hereditatis non differt diei cessionem, sed petitionem qualitercunque differt. hoc dicit. Oppo. de l. in conditionibus §. de conditio. z demonstra z Solu. Hon impedit transmissionem, nisi testator aliud velit. Secundo oppo. quod cum illa conditio insit de necessitate, testator non potest eam remittere, l. nemo potest. §. de legat. j. Solu. aditio hereditatis inest de necessitate. quia nisi hereditas adeatur ex testamento, nihil debetur quantumcunq; testator hoc vellet: sed diei cessio non inest de necessitate, ideo potest testator facere quando, cedat, vel non.

LEX IX.

Si habitatio. Ibi si ante aditam, sed si postea, dic vt l. fin. C. de vsufru.

LEX XII.

Nec semel. In text. ibi, sed z si quotannis. Iste est bonus casus. z no. Item no. idem est dicere quotannis, quod singulis annis.

§. Si in habitationem. [a] relictū annuum respectu certe necessitatis, debet tempore necessitatis. h.d. Dixi in l. qui hoc ann. §. de verbo oblig. vide gloss. que incip. quia tunc agere incipit, z istam glo. examinaui in l. vlti. §. de lib. agno.

ADDITIO.

a ALEX. Si in habitationem. Vide apost. §. in l. cum sine prefinitione.

§. Nouissime. No. non esse differentiam inter istas exceptiones verborum, licet quidaz contra. C. cod. l.j.

LEX XIII.

Viusmodi. Conditio omnino extitura, si dubitatur an viuo, vel mortuo legatario existat, impedit diem legati cedere. h.d. Op. de l. Julianus. §. de cond. inde. Sol. vt in gl. Tu dic. q ibi in contractibus, hic in vltimis voluntatibus, quicquid ibi z hic no. ratio est. q2 si certum esset in vltimis voluntatibus conditionem extiturā, sed incertum an in vita, vel nō, impediret diē legati cedere. l. si cum heres. §. eo. in contractibus vero spes conditionalis obligationis transit ad heredē. vt insti. de verb. obl. §. ex conditionali. z ita, an in vita, vel post mortem existat, nō curatur: q2 nō impedit diem stipulationis cedere. Opp. de pericu. z cō mo. rei vendi. l. necessario, §. si ita. Respon. eodem modo, ibi in contractibus: hic in vltimis voluntatibus. Op. de l. si pupillus. §. qui sub condit one. j. de noua. Eodem modo respondetur ibi in cōtractibus. hic in vltimis voluntatibus. An autē statim debeatur, dic vt ibi. Jo. tamē circa hoc, dedit vnam solutionē cuius materiam examinaui in d. l. Julianus. §. de cond. inde. Extra glos. opp. z videtur q tale legatum trāseat ad heredem si conditio deficit; licet hoc post mortem appareat, cum in vita verum fuisset illud non debere fieri, vt j. de manu. test. l. Meratius. Solue vt dicā. j. eo. l. cum sine prefinitione. in prin.

LEX XIIII.

Si vsusfructus aut decem. Si legatum, cuius dies cessit ab adita hereditate, z aliud legatum, cuius dies cedit a tempore mortis, alternatiue relinquitur, quātum ad electionem, vtrunq; tēpus inspicitur, quantū ad trāsmissionem, quodlibet per se naturam suā retinet. h.d. Ibi spectandum, quo ad electionem legatario cōcedendā. No. ex fi. q quī relinquitur alternatiue legarū pure, z legatum conditionale, non impeditur propter vnum, quin cedat dies alterius. Op. j. eo. l. cū illud. in prin. Sol. vt ibi dicam. q2 est difficile cōtrarium. Op. de l. cum sine prefinitione. ij. respō. j. eo. Sol. hic sunt duo legata. vnū pure, z aliud conditionale. sed in l. contraria est tantum vnū legatum conditionale.

a Tantum est dicere vt filio soluatur, quantum q patri nō queratur vsusfructus.

§. Si ita quis. Quero, isto casu qs petat? Et dicit gl. q filius. Sed dicit Dy. q hoc procedit secundum iura hodierna, secūdum que pōt habere propria.

extra castrense vel quasi. Secundum iura ista non reperitur, q̃ potest habere propriu, extra castrēsia, nisi in casu l. cogi. §. si pater. & l. Imperator. s. tit. j. & l. in dotem. Unde oportet dicere, q̃ testator dicendo ista verba, vt ipsi filio soluat, videtur testator velle in tempus existentie sui iuris differre, arg. l. vbi pure. s. tit. j. arg. 1 l. fideicommissa. §. si filio. s. de leg. iij. Item no. hic, q̃ si testator vel aliquis reliquit, vel donat filio, vel vt ipsi filio soluatur, tantum imponat, quantum dicere, ne ad patrem perueniat vsusfructus, secundum authen. excipitur. C. de bo. que libe. & in authen. vt liceat matri & aue. in princ. & hoc vide in isto §. cum glo.

LEX XV.

Sira Non refert quid ex equipollētibus fiat. hoc dicit. Oppo. de l. ii. C. de his qui ve. eta. impe. Solue vt plene dixi in l. Gallus. §. & quid si tantum s. de libe. & posthum.

LEX XVI.

Cimita. Opp. de l. illud s. de opt. leg. Respondebi in vtraq̃ parte alternatiue erat legatum pure, hic secus. Op. viteri⁹, s. eo. l. si vsusfructus. verū argumentum. Respon. ibi erat talis conditio, que moriente legatario impiebatur, vel deficiebat: & ideo concordat cum illa. Sed contra hoc facit in vtraq̃ parte alternatiue, hic est legatū cuius dies cedit a tempore mortis: & istud quod dicit, q̃ ex Pamphila natum erit. tacite inest conditio que non impedit transmissionem legati, l. j. in fi. s. de condi. & demon. & j. eo. l. cum illud. §. fin. Quid velit dicere iste text. dicam in l. cum illud. j. eod.

§ Cum seruo legato. Dies vsusfructus legati seruo hereditario demum post aditam vtriusq̃ hereditatem cedit. hoc dicit.

LEX XVII.

1 ☞ Regula Catoniana est regula iuris.

Cam legato. Dies legati relicti seruo legatario, cedit ab adita hereditate. Item ad legata que cedunt ab adita hereditate regula 1 Catoniana non pertinet. h. d. † Ro. q̃ regula Catoniana est regula iuris, licet Joā. And. contra super rub. de reg. in. lib. vi. dixi de reg. iur. l. j. Opp. Instit. de leg. §. an seruo. Respon. ibi loquitur econuerso, quando pater est institutus, & filio relinquitur: hic quādo institutus est filius, & patri relinquitur. Ratione diuersitatis dixi in l. a filio & l. quesitū. s. de legat. j. ¶ Quero, quomodo potuit manumittit & dic vt in gl. & no. q̃ ficte domin⁹ manumittit, q̃ intellige si postea sequit aditio. alias secus, arg. j. de castrē. pec. l. hereditatē. §. filius. vel vt cesset omnis dubitatio, dic seruū p̃ precio accepisse libertatem, vt s. ad Sylla. l. si quis in graui. §. vtrum.

LEX XIX.

Cam sine prefinitione. Cum legatū incipit a precedenti dispositione, sequens. in quod transfunditur, statim mora cōmissa, petetur. si incipit a precedenti conditione, legatario interim moriente, nihil ad heredem transmittit. hoc dicit. Opp. j. eod. l. si penum. Sol. quod hic dicit, statim intelligas mora commissa. Opp. hic videtur dici, q̃ penus est in obligatione. contra j. de act. & obli. l. obligationum fere. §. fi. Sol. Dic vt dixi in l. j. §. item si ita s. ad leg. Falcid. Opp. de l. si vsusfructus. in prin. s. eo. Sol. Dic vt ibi dixi. Opp. & videtur q̃ ad heredem transmittit, quia hic est relictum sub conditione quadam negatiua: sed moriente legatario, tunc est certum q̃ retro ipse non dedit, l. Neratius. j. de manu. testa. ergo videtur, q̃ ad legatarium transmittat. Respon. conditio negatiua, si nō dederis, si potestatiua est resolutiue, id est, cum constabit te dare non posse deiure vel de facto. l. ita stipulatus. j. de verb. obli. sed hic non est certum, nisi post mortem legatarij, nō ante: & ideo ad heredem non transmittitur. ex vero contraria loquitur in conditionibus casualibus. Vel dic etiam in casuali procedere propter generalitatem. l. huiusmodi. s. eo. Ad contrarium respondeo, quandoq̃ cōditionem casualem non posse existere, est certum in rerum natu- a ra, puta si mulier est⁹ vacua ventre, certum est in rerū natura non posse nasci posthumum, & tunc procedit l. Neratius. Quandoq̃ in rerum natura non est certum, quia mulier est pregnans, vnde potest partus nasci, & non nasci, & solus Deus scit: & tunc si non nascitur, non dicitur q̃ retro fuit impleta conditio, vt probatur s. de acq. here. l. cum quidam. §. quod dicitur. ver. quod si ipse. sed in hac l. cum fine. & in l. huiusmodi. s. eo. non fuit certum in rerum natura conditionem impleri posse viuo legatario, ideo decedens non transmittit, secus si poneremus fuisse certum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Mulier est. Imol. videtur dicere contrarium in l. si filius here. s. de vul. & posthu.

§. Cum ab eo mihi. Opp. de l. si penum. j. eo. dic vt ibi dicam.

LEX XX.

1 ☞ Legatum annuum an dicatur vnum, vel plura.

2 Testator si legat eidem frumenti annuatim vsq̃ ad decem annos, heres potest pro tempore soluere.

a **§ Jcum prefinitione.** a Ista est nor. lex & singularis, & determinatio quasi omnium legum de hac materia loquentium & ideo est tenenda menti. & h. d. Legatum annuū cum prefinitione temporis relictum in dubio si fit causa alimentorum, dicuntur plura legata, alias vnum, cuius dies cedit a tempore mortis. h. d. In text. ibi heredis gratia quod fecisse videtur in dubio, cum certi temporis prefinitione extra causam alimentorum. Dy. Opp. de l. in singulos annos. s. de ann. leg. & l. cum in an- 1 nos. s. de ann. leg. Solut Dy. & tene menti. † Aut certū est illud quod testator voluit, vel facere plura legata vel vnum. & tunc istas mus certo, l. nec semel. ver. sed & si quotannis. s. eod. Aut est dubium, & tunc aut testator reliquit legatum annuum sine prefinitione temporis, & sunt plura legata. pro primo anno purum. pro sequentib. conditionale. l. cum in annos. s. de an. leg. Aut cum prefinitione temporis. & tunc aut in alimentis, & sunt plura legata, vt hic: Aut pro alio, & est vnum, vt hic, & l. filium. in fi. s. de 2 cit si testator † vnam eidem grani reliquit annuatim vsq̃ decem annos, an heres potest pro toto tempore soluere? videtur b q̃ sic, b quia ista dilatio est heredis vt hic: & ideo potest soluere quando vult totum, l. cum tempus. j. de reg. iur. & l. stipulatio. §. inter certam. j. de verb. obl. & l. si statuliberi. §. statuliber. infi. de stat. libe.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si cum prefinitione. Et istud facit an relictum alimentorum in causam paupertatis debeatur solū instante necessitate, an vero semper, de quo per Bald. in auth. ingressi. de sacrosan. eccl. facit quod habetur in l. pen. §. j. de an. leg. & vide Imo. in vlt. q. in l. qui hoc anno. in j. col. de verb. oblig.

b ALEX. ¶ Videtur q̃ sic. An in legato anno possit fieri solutio pro pluribus annis Bald. contra in l. in annalibus. C. de leg. facit qd̄ not. Bart. in l. eum qui. de an leg. IO. FR. RV. ¶ Adde Bal. in l. plures apochis. s. de fi. instr. vbi tenet contra Bart. & Jas. in l. & q. xxij. C. de iure emphy.

LEX XXII.

§ Jtitio cum. a Dictum fuit, facit principaliter conditionē, secundario tēpus, dictio cum, facit principaliter tēpus secundario conditionē. h. d. Et vide glos. in verb. scriptura, que dicit, cum annorum. xiij. erit de qua scriptura facit mentionem. s. incidenter.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si Titio cum. Habetur in l. centesimis. §. fin. de verborum obligatio. & facit quod not. Bal. in l. qui promisit. de condi. indebiti.

AND. BARB. ¶ Vide l. si decem. j. de verb. obl. & l. Seius. turminus. s. ad Trebel.

LEX XXIIII.

§ Jpenum heres. Legatū primū pretium transfunditur, demum post morā heredis ab heredē legatarij transmittit, & transfusione non facta. h. d. Opp. valde subtiliter & difficulter de l. cum sine. ij. resp. s. eo. vbi dicitur, q̃ legatū non trāsmittit. Sol. ibi incipit a precedēti cōditione, & penus non fuit in legato, ideo non trāsmittit. Op. de l. pure. s. eo. & l. aliquando. s. de cond. & demon. & l. si legatū sub conditione. s. de adi. leg. vbi dicitur, q̃ legatum purum ademptū sub cōditione, videtur sub contraria conditione datū, & decedēs legatarius non transmittit. Cū ergo fuerit purū, & sub conditione adēptum, ergo videtur sub contraria conditione datum: ergo nō debet transmittere. Dicit Dy. contraria loquunt quando est ademptum sub quadā conditione casuali, que non impleā moriente legatario. Ista aūt, de qua loquit hic, non definit moriente legatario posse impleri, ideo cedit dies, & transmittit ad heredē. Videamus ergo an istud sit aliquid dicere. Et istud vt primo contra. l. cū fine prefinitione. s. eo. vbi cōpletur cōditio moriēte legatario, & tū nō trāsmittitur, q̃ deberet: sicuti hic voluit doct. dicere, vbi est cōditio dāti que pōt impleri vltimo vite spiritu: vti cū illa aditio tū post mortē extitit. merito ad heredē nō transmittit. sed in lege ista nō est cōditio ista in dādo. sz magis q̃ respicit factū legatarij, sez.

sc3, si interpellauerit. Unde ante vltimum vite spiritū desinit pos se interpellari, ergo trāsmittit. Sed istud non videtur bene dictū, quia actus interpellationis potest fieri per alium. l. si quis solutio ni. i ff. ff. de vsu. ergo vltimo vite spiritu pō explicari. l. vlt. ff. ff cōd. inst. z l. Arethusa. ff. de sta. ho. Ergo videt, q̄ hic tātū post mortē terit conditio. Sol 13, extraneus possit interpellare, vt ibi: non ta extimē vt extraneo, sed vt ipsi legatario soluat, 13 ipsi in puncto mortis existenti non potest solui, z sic heres nō potest esse in mora, z sic in vita legatarij constat q̄ centū deberi non possunt. Pre terea, posito q̄ in pūcto mortis heres interpelletur, adhuc post interpellationem heres h3 illud modicum tempus, de quo dicitur in l. quod dicimus. j. de sol. Et sic constat, q̄ in vita legatarij centum deberi non possunt: sed legatū fundi purum fuit adeptū sub cōditione si centum deberi ceperint, vt ff tex. ergo sub contraria conditione fuit datum, si centum deberi non ceperint: sed in vita legatarij constat q̄ non possunt incipere deberi, ergo, &c. Sed quando inceperunt a precedēti conditione, sc3, si penū non dederis, centū dato: intelligitur, scilicet, si dare posse defleris: sed in vita legatarij heres non definit posse dare, ideo non transmittit legatarius decedens. Opp. quando dispositionē precedentem habet conditio, ius implendi conditionem transit ad heredem. l. diem. ff. ff. de arbi. Tenēt doct. in l. pe. C. de condi. inser. Sed hic habet precedentem dispositionem, ergo videtur, q̄ transeat ad he redem, z sic heres legatarij potest interpellare. Sol. dic, q̄ transit ad heredem eius, qui debet implere conditionem, non ad heredes eius in cuius persona debet impleri, arg. l. cū ita. z quod ibi dixi. ff. de condi. z demon. vel aliter ius implendi conditionem trā sit ad heredē. Dic illud in contractibus, hoc in vltimis voluntatibus: semper tamē dubitaui de illis. Facit q̄ dixi in l. si cui fund^{o}. z l. a. testatore. ff. de cōd. z demon. z in l. sub diuersis. ff. j. eo. tit.

TIONES.

LEX XXV.

CAm illud aut. In legatis alternatiuis vnū est legatū, z si vna pars est cōditionalis, legatario interim decedēte, nihil ad heredē trāsmittit. h. o. Ibi, non facit, z sic semel cedit dies, z nō pluries, vt ff. e. l. si vsufructus. in prin. z l. cum in annos. z l. seq. Jac. de Are. Oppo. ff. de l. prox. z ea. l. si vsufr. ij. respon. Sol. quidā, q̄ ad heredē nō videtur trāsferri, sillud q̄ est relictum sub conditione, aliud sic. Bl. nō stat in hoc, per l. cum ita ff. eo. Qualiter respōdebimus? Dic, q̄ ibi deficit cōditio vnius legati legatario moriēte. Nō obst. ff. l. prox. q̄ ibi nō fuit legatū alternatiue. Preterea, ibi cōditio primi legati, viuēte legatario, extitit. De istis clarus sum: sed dubiū facit d. l. cum ita. Nam ibi in vtraq3 parte alternatiue est tale legatū, cuius dies cedit a tempore mortis. Nā hoc legatū quoad Pamphila nata erit, cedit a tēpore mortis, vt j. ff. j. prox. Quare ergo si alternatiue ponatur, nō cedit dies a tēpore mortis. Sol. Dicamus q̄ non cedit ibi dies quo ad petitionē. Vel aliter, vt sentit gl. q̄ ibi in qualibet parte alternatiue est transmissibile per se, si separatim ponitur: sed si iungitur per istā alternationē, seu per ista verba alternatiua, tunc q̄ est dubiū dupler, scilicet, quid nascatur, z quid eligat: ideo nullū ad heredē transmittit ante quā sit electioni locus. Vel aliter possumus dicere, q̄ legatū alternatiuū habet in se tacitā conditionem. si potuerit electio celebrari, vt ꝓbat hec lex. in prin. z d. l. cū ita. Ista autē cōditio, si potuerit electio celebrari, venit ex testamento nō extrinsecus, merito impedit, l. q̄s pure. ff. eo. Circa istud legatum alternatiue relictū, videlicet vnū pure, aliud sub conditione, distinguo. Aut conditio extitit, viuo legatario, z nō est dubium quod transmittit. vt ff. eo. l. cum ita. in prin. a contrario sensu. Aut non extitit, sed deficit, z idem, vt d. l. cum ita. Aut non deficit, neq3 extitit in vita: sed in puncto mortis, z idē d. l. si vsufru. ff. eo. Aut etiam post mortem pēdet, z decedens non transmittit, vt hic. Oppon. de l. si quis seruum. ff. si ita. ff. de leg. ij. Sol. Plura sunt legata quoad plurium rerum nominationem, vnum quo ad solutionem, z ideo vnam cessionem diei debemus inspicere.

§. Heres meus. Conditio tacita, que inest ex natura rei legate transmissionē nō impedit. hoc dicit. Opp. ff. de actio. z obligatio. l. pupillus. Solue. vt plene solet dici in l. pupillus. j. de regu. iur. z l. prima. infra de noua. Oppo. de l. quod pure. ff. eodem. z l. aliquando. ff. de condicio. z demonstratio. Solu. Hoc venit ex natura rei legate, non ex ipso testamento. Dixi in l. conditiones extrinsecus. supra de conditionib. z demonstratio.

LEX XXVI.

IRmio Heliodoro. Oppo. ff. de vino tritico z oleo legato. l. cum certus. Solu. dicit gloss. ibi apparet aliud ex mente testatoris, quia ibi reliquit fructus, qui nascentur: hic pecuniam redigendam ex fructibus. Preterea, ibi dixit, ex fructibus qui nascentur, ideo ibi fuit, per modum cuiusdam conditionis: hic vero simpliciter quinquaginta reliquit ex reditu. Oppo. de l. si debitor. §. primo. supra de contrahenda emptione. De hoc plene per doc. in l. si quis argentum. C. de dona. inter. i in l. quidam testamento. ff. de legat. j. z l. inter stipulantem. §. sacram. j. de verbo. oblig.

1 Tempus certe etatis adiectum causa legatarij: diem non conditionem inducit.

2 Actio non datur legatarijs contra merum executorem, z quando detur

1 **§. Cum ab heredibus.** Ipse certe etatis adiectū cā legatarij diem, non conditionem inducit. hoc primo. Item cōtra merum executorem legatarijs non datur actio. hoc dicit §. iste. In text. ibi, fortem, z interim apud quendam tertium a testatore electum in depositum retineri voluit, vt patet ex inferioribus. Ibi intra. incipit respondere. Oppo. ad primum dictum, videtur quod faciant conditionem ista verba, vt l. si Titio. in prin. ff. eo. dic vt dixi in l. si cui. ff. de leg. j. Opp. de l. si res. C. ad exh. vbi videtur q̄ de positarius posset conueniri. Dicit glos. fateor. q̄ merus executor actione ex testamento conueniri non potest: sed conuenire potest actione depositi, si fuit depositum, vt reddat alumno. Iste passus est pulcherrimus, z j. statim reuocabo in dubium. Oppo. z videtur, q̄ intra diem posset repeti. l. j. §. pe. ff. depo. Hl. que est hic, respondet q̄ hic nō erat simplex depositarius: sed debet habere cō modum medij temporis. Opp. ad istum §. de l. a filia. §. fi. ff. tit. j. z l. codicillis. §. Sticho. de an. leg. Sol. ibi erat merus executor. Debebat enim dare certas vsuras, quas percipiebat, z si maiores percepisset, maiores tenetur reddere, sicut diximus in l. Lucius. §. heredē. ff. tit. j. hic vero iste depositarius debet habere aliquod commodum, z illud quod lucraretur vltra vsuras trientes. Opp. quia si istud est verum q̄ debet habere aliquod commodum, nō est nudus minister, arg. l. si quis Titio. ff. de lega. ij. Si non erat
a nudus minister, tenebatur actione ex testamento, a l. si a pluribus.
b ff. de le. j. Dico, q̄ iste depositarius sentiebat commodum b ex contractu depositi, cum herede celebrato: non q̄ agnouerit iudicium defuncti, nec q̄ petierit, sed heres iuit ad depositarium, z sic pacti fuerūt: alias nō video qualiter teneatur actione ex testamento. Vel dic, q̄ testator hic voluit pecuniam per heredē deponi cui dā, sub illo pacto, q̄ post certā etatē restitueret, z interim solueret vsuras, z sic voluit cōtractū depositi celebrari certa forma, vt hic inuit glo. paruula: sed in l. a filia. §. fi. fuit merus executor. Iussit em̄ simpliciter accipere pecuniā, z vsuras prestari: nō dixit per eū qui accipiebat, vel p alium eius cura, z diligentia, z ideo ibi fuit executor: hic depositarius certo pacto. z ideo celebrato cōtractu depositi, non pōt conueniri actione ex testamento. sed actione de positi, vt dixi in simili ff. de leg. j. l. si fideiussor. §. fi. Op. dicitur hic q̄ talis depositarius cauet. Contra ff. si cui plus quā per le. Falc. l. diuus. Sol. Hic sentiebat commodum a defuncto, vt ibi dixi.
2 Quero vtrum executor conueniri possit a legatarijs. z gl. videtur dicere q̄ non. Tu breuiter dic, aut est executor nō merus, sed qui sentit aliquod commodum ex testamento, z tunc iste tenet si cōmodum agnouit. l. si a pluribus. in prin. ff. de leg. j. z l. Imperator. in prin. z §. j. ff. de le. ij. Non ob. iste §. q̄ dic, vt ibi dixi. Aut est merus executor, z dicit Dy. Aut est ad pias causas. z pōt conueniri vt exequatur, sicut pōt agere. l. nulli. z ibi gl. C. de epi. z cle. Aut non est ad pias causas, z tunc, aut queris an possit cōueniri actione ex testamento, z non pōt, vt hic. Aut alia actione, z tunc potest vt actione ex deposito, vel rei vēdi. vel ex stipulatione, si interceserit, vt hic in gl. vel ac. neg. gest. vt no. do. in l. id quod pauperibus. C. de epis. z cle. Si vero inceperit agnoscere, tunc officio iudicis potest conueniri vt exequatur. l. iij. §. j. ff. de arbi. z l. Quintus. ff. de an. leg. An autem possit agi z cogi ad acceptandū? Hl. z Dyn. no. ff. de lega. ij. l. j. z ibi dixi. Doc. dicunt in l. id qō pauperibus. C. de episco. z cle.

ADDITIONES.

a ALEX. Actione ex testamento. Vide in d. l. si quis Titio. z Bar. in l. j. eo. titu. z quod ibi dixi.

b ALEX. Sentiebat commodum. Adde ad hoc tex. in l. cum filio. in fin. secundum lectu. Bar. z ibi post medium. de leg. j.

a **§. Pater.** a Tene menti istum §. de quo dicam. in l. q hoc anno. j. de ver. ob. Ulterius no. istud q̄ dicit glo. quando relinquitur victus, vel vestitus, debet intelligi eo tempore quo incipit egere. Tu dic aliter, vt dixi ff. de lib. agn. l. fi.

ADDITIO.

a ALEX. Pater. Per Bar. in l. si cui. in prin. de leg. j. adde tex clariorem in l. si cum pactionibus. z ibi Bar. ff. eo. z hic adde not. per Bar. in l. si legatarius. §. fi. de lega. iij.

LEX XXVII.

Filium familias ex parte. Conditio adiecta institutioni non videtur legato precedenti adiecta. h.d. Opp. conditio adiecta institutioni videtur repetita in legato, l. duos. §. de condi. & demon. l. cum seruus. §. de condi. insti. Sol. & ista est vera: hic primo legauit, & postea adiecit conditionem. Et vide glo. que incipit, a patre, &c. signa gl. dixi plene in l. auia. §. de condi. & demonstr. Quero, an institutus pro parte debeat interim habere totum, vel partem. Et dic plene vt dixi in l. plane vbi. §. si coniunctim. §. de lega. j.

§. Menstruos. Legatum menstruum relictum seruis, debetur a tempore competentis libertatis. h.d. iste §.

LEX XXVIII.

Si fundus instructus. Si fundus instructus relinquitur, dies legati cedentis inspicitur. h.d. Ibi, deberi. hec declara per ea que no. in l. pe. §. de fundo instructo.

LEX XXIX.

a **Rogo quandoque.** [a] Not. istum casum sing. quandoq; dabo tibi intelligitur, cum primum commode potero.

ADDITIO.

a ALEX. Rogo quandoque. Sing. iste tex. est. promitto quandoque dare intelligitur quam primum potero. Et ita ipsum no. alleg. & intelligit Jmo. in l. cum pater. §. rogo. de lega. ij. vbi videtur tex. contra istum iuncta l. seruos. j. de manu. test.

LEX XXX.

a **Quod pupille.** [a] Conditio nuptiarum nō impletur ex nuptijs inualidis. hoc dicit.

ADDITIO.

a ALEX. Quod pupille. Et istam legem cum gloss. allego tibi pro singu. in l. conditiones que extrinsecus. de cōdi. & demon. Ad de no. per Jmo. in l. ab omnibus. §. cum quidam. de leg. j. & in d.l. qui filiabus.

LEX XXXI.

Vxori ex parte. Istam habeo pro nota. lege h.d. secundum gl. Conditio, si heres non erit, moriente instituto, purificatur. Opp. primo, & videtur q̄ ista inuestigatio, an conditio videatur extitisse, vel non sit superflua, cum ista conditio, si heres non erit, non suspendatur, quia inest tacite, l. qui filiabus. §. fin. & l. seq. §. de leg. j. sed si legatum potius relictum a substitutio, vt hec litera innuit, non impedit diem legati cedere. vt §. eo. l. j. & l. heredis. §. pen. Respon. q̄ conditio, que tacite inest, non impedit transmissionem, nisi ex potestate legatarij pendeat. l. filio. §. de leg. j. & l. miles. §. j. §. de
a leg. ij. dixi in l. conditiones extrinsecus. Opp. [a] q̄ post mortem sit impleta. l. fin. de condi. insti. cum potest vltimo vite spiritu esse heres. Bloss. dicit, hoc non fateor, cum non habeat velle, nec nolle vltimo vite spiritu. Sed nonne istud videtur contra gl. l. filio. §. de leg. j. & l. miles. §. pro parte. §. de leg. ij. Sed ibi dicam in l. miles. §. pro parte.

ADDITIO.

a ALEX. Opp. Ro. q̄ adiri non potest hereditas vltimo vite spiritu. Adde Bal. in l. si. in prin. in vlt. col. de bo. que lib. & Jmo. in l. fin. supra de condi. insti.

TITVLVS III.

Vt legatorum seu fideicommissorum nomine caueatur. &c.

LEX I.

Legatorum nomine.

a **§. Si cui sit legatum.** [a] Legatum repetitū, bis tantum debetur, & pro ipso legatario ab herede, vel heredis legatario non cauetur. h.d. Istum §. habes in l. fideicommissa. §. si quis decem §. de leg. ij. Opp. de l. eum. in prin. §. de ser. vrb. predi. & l. si ita stipulatus a Seio. j. de fideiusso. Plene de isto brocardo dic vt in l. si finita. in prin. de dam. infec. per Dy. & ibi dixi, & per Ly. in l. j. in j. op. C. de sen. que pro eo quod interest. Dp. de l. veluti. §. de eden. Sol. ibi hoc ideo, q̄ ex tali repetitione non grauatur: hic grauaretur: & ideo rursus, hic semel tantum intelligitur, & non quoties oppor
b tunum fuerit, vt ibi dicitur, [b] quod not.

ADDITIONES.

a POMA. Si cui sit. Et vide plene Bar. in l. fideicommissa. §. si quis decem. §. de leg. ij. Ang. in l. si finita. de dam. infec.

b ALEX. Et ibi dicitur. Et idem tenet Bar. per istum text. in d. §. sinautem vtraque. in l. properandum. C. de iudicijs.

a **§. Si quis sub conditione.** [a] Si vnus locum succedit eius naturam assumit. h.d. iste §.

ADDITIO.

a ALEX. Si quis sub conditione. Vide Bart. in l. non solum. in princ. in §. morte. de ope. no. nun.

1 Vsusfructus pecunie si relinquitur, dominium ipsius non transit incontinenti. Libellus quando petitur vsusfructus certarum rerum, qualiter concipiatur.

3 Legatarius parris cōditione pēdente, an interim possideat totū. Vsusfructus citius accrescit quam proprietas.

4 Conditio indebiti, quando detur contra tutum exceptione doli.

§. Si decem que in arca. Primo, loquitur quādo pro prietas, & vsusfructus legati sunt pure. Secundo, quando sub cō ditione. Item prima diuiditur in tres partes, quia primo dicit, quid potest petere quilibet ipso iure. Secundo, inquātum obstat exceptio de equitate. Tertio, quid iuris quando proprietatem legatarius possidet. Secunda ibi, sed cum decem. Tertia ibi, plane si decem. Item secunda pars principalis diuiditur in duas. Primo quid iuris sit, pendente conditione. Secundo quid iuris sit, existente conditione. Secunda ibi, sed si omiserit. Circa hic, q̄ iste legatarius debet decem petere, imo videtur, q̄ quinq; tantum. Nam quando relinquitur vsusfructus pecunie ipsa proprietas debetur vsufructuario, vt §. de vsufr. ea. re. que vsu consu. per totum titu. Si transit proprietas, ergo sequitur, q̄ tanre coniuncti in eadem proprietate quilibet petat partem. l. si pluribus. §. de legat. j. Sed dic, ipso iure non transit proprietas ex testamento, quia non est legata: sed quadam necessitate debetur ri: ideo legatarius, in quem transit dominum ipso iure, tunc
a ipse potest tota decem petere. Et sic not. hic [a], quod si relinquitur vsusf. pecunie, q̄ dominium pecunie non transit incontinenti. Tu dic, q̄ legatario vsusfructus debetur proprietas etiam, vt in isto §. ibi, & quinq; vsumfructum petiturum constat. Et sic no. libellum, q̄ petas fructum illarum rerum, non illas res. Verum tamen crederem, q̄ vterq; libellus procederet, tam iste peto vsumfructum illarum rerum, q̄ tunc importat necessitatem quādam, proprietatis. Idem si peterem ista decem, vt vsumfructū ex eis p
cipiam, & etiā isto casu procederet t. libellus. l. si tibi decē milia §. de vsufr. ear. rerum, que vsu consu. vbi videtur hoc probari. Dici
g tur hic, † q̄ cauetur heredi. Contra, imo videtur q̄ debet caueri non heredi: sed legatario proprietatis. l. si. si cui plus quam per le. Fal. & l. si tibi decem milia. §. de vsufru. ea. re. que vsu consu. Resp. quando ipse legatarius possideret, & ibi ipsi esset cauendum: vt hic ij. respon. Idem si concurrerent heres & legatarius, q̄libet vellet sibi caueri, legatarius præfertur, vt in contrarijs. Aut heres tū concurrit, legatarius non, tunc heredi tantum pōt caueri, vt dic. Venio ad ver. plane. & opp. q̄ ille, qui non est grauatus, non pōt conueniri. l. epistolam. in prin. §. tit. ij. sed legatarius proprietatis non est granatus, ergo ipse conueniri non pōt. Dicit glo. falso
3 hic est speciale, nam in effectu videtur grauatus. Memor quens responsum in versi. sed si sub conditione, vbi dicit, q̄ rum possidet totum. Contra l. si domino. & l. plane. vbi. §. si commetim. §. de leg. j. vbi legatarius pendente conditione, nō petit partem. Respon. ibi loquitur in legato proprietatis: hic vero loquitur in legato vsusfructus. Idem in l. idē est. §. si mihi. §. de vsufru. accre. Et est ratio, q̄ vsufr. accrescit citius quā proprietas, vt dixi in d. §. si coniunctim. Sed dices, hic est vnus legatarius proprietatis, & alius vsusfructus. Et licet verum sit, tamen coniūcto inter eos est in vsufructu, nō in proprietate. l. si alij. §. de vsufr. leg. & l. idem Heratius. §. j. §. de vsufr. accre. Dicitur hic, q̄ si est ignorans, heres tenetur actione in factū, cōtra §. de vsufr. ear. re. que vsu consu. l. hoc senatusc̄ōsultū. §. j. Sol. vt gl. & hec bona esse pot. Dicitur hic in tertio responso, huius §. quod heres habet actionem contra legatarium, quero, quam. Quidam dicunt actionem ex testamento, quidam dicunt, & melius, condictionem indebiti.
4 Sed contra istud opp. quomodo † habet condi. inde. cum erat tutus exceptione doli, & sic non repetit. l. qui exceptionem. §. de cōdic. inde. Solu. vt no. in d. l. qui exceptionem. vel melius in l. qui debere. §. de condic. ob causam.

ADDITIO.

a POMA. Et sic no. hic. Vide Alexan. in l. j. ff. de lega. j. & ibi per Alexan.

§. Si ad fiscum. Fiscus est semper dives, & ideo nō satisfdat. h.d. Quero, an satis

nuda cautione habeat promittere fiscus? Dico, q̃ non, licet secus sit in alia republica, vt in ciuitate que nuda cautione debet promittere, l. si quando. ĩ. co. & ibi no. & bene.

§. Qui minorem. Pro ea parte, qua alicui here ditas diminuitur ipso iure, vel in effectu, sine culpa sua, liberatur ab obligatione que ex hac stipulatione descendit. h. d. Opp. & videtur q̃ heres non deberet eronerari, l. cum hereditas, in fi. ff. ad Treb. Solu. Speciale est in ista cautione, que assumit sibi vires actione ex testamento. vt ff. ea. l. §. fi quis sub conditione. Continua ergo §. si ei qui.

LEX II.

Nec si forte. Not. istum casum quod quan tumcunque pater sit coniuncta persona, ei non potest solui, vt dixi in l. tertia, supra solu to matrimonio.

LEX III.

1 ☞ Differentia que sit inter contraria, & diuersa.
2 Et qualiter practicanda sit hec lex.

1 **Ed & ipsis, qui sunt.** Quero, q̃ sit differentia in ter contraria & diuersa? Dic vt in gl. ¶ Extra glo. dicitur hic, q̃ ipsis, qui sunt in potestate, cauendum est: quero, quo modo ipsi seruo potent caueri vt seruo acquiratur? Possumus dicere probabiliter q̃ ipsi seruo caueatur, & sibi acquiratur actio ne ex hac stipulatione, que habet naturã actionis ex testamento, vt ff. eo. l. §. si quis sub conditione, & ideo cauetur ei, cum acquiri tur actione ex testamento, alias secus, l. si filius. ĩ. de ver. obli. & l. pen. ĩ. de stip. ser. Vel aliter & probabiliter, cauetur domino pro seruo, vt ipsi seruo in cuentum conditionis acquiratur, q̃ est mi rabile, arg. pro hoc l. filiusfami. §. diuus. in fi. ff. de lega. j. Dicitur hic, eisdem personis, &c. & sic idem fideiussores debent esse apud vtrosq;. ¶ Quero, que erit practica? Dico, q̃ examinẽtur fide iussores, an sint idonei, vel non, ad vnius petitionem, l. arbitro. qui satisfda. co. g. & ille, cui debet dari, etiam citetur, & tunc cogitur illũ accipere. argumen. l. j. §. cum dicitur, ff. si cui plus quam per legẽ Falc. Vel aliter, pater debet interesse pro se, & nomine filij.

LEX V.

1 ☞ Fundus si est venditus pretio declarando arbitrio Titij, si vendens bannitur, & bona publicentur, Titio postea declaran te, non tenet declaratio.
2 Hereditas ab omnibus repudiata non dicitur hereditas, sed bo na vacantia.

Postquam heres. Ista est tota no tabilis lex. Et istud prin. est multũ notadũ. h. d. Si cõditio stipulatio nis existat tẽpore, quo nõ est psona principalis vere, vel interpretative, stipulatio non cõmittitur, & fideiussores nõ te nentur. h. d. In ter. ibi, neque ius. id est, hereditas, que personã re presentat. Op. de l. Stichũ aut Pamphilũ. circa fi. prin. ff. de sol. & l. si fine herede. §. de admi. tut. & l. hactenus. §. de constit. pe. Rñ. ibi loquitur in obligatione iam cõtracta perfecte, que potest du rare extincta persona: hic vero loquimur in obligatione contra henda. Sed contra istud opp. ĩ. co. l. si a te. Sol. Ibi nõ erat perso na vere, sed ficte, scilicet hereditas, que representat personã: hic non est hereditas que representat personã. Et habes gl. in l. j. §. idem Põponius. §. depo. que gl. declarat istud principũ. Dixi in l. fideiussor obligari. §. fi. ff. de fideiuss. ¶ Quero, dixi q̃ donec est hereditas, potest obligari. quid si aliquis est deportatus, & bona sunt publicata, vnde post deportationem extitit conditio obliga tionis, an fisc⁹ dicatur representare personam defuncti, adeo q̃ existentia conditionis faciat stipulationem committi? Et dico q̃
1 non, l. quoties. in fi. ff. de noua. ¶ Et consulit in quadã questio.ª
a Titius vendidit Seio fundum pretio cõstituendo arbitrio ter tij iste vendens tanquam rebellis, & proditor, fuit exbannitus, & bona publicata, ipso existente in rebellione. arbitrator est arbi tratus pretium. Dixi quod ista cõditio existens eo tempore quo declarauit, & bona erant publicata, non valet. l. quoties. in fi. ff. de
2 noua. ¶ Dicitur hic quod hereditas iacens representat perso nam defuncti: sed quero, quid si est repudiata ab omnibus, nec agnati, nec cognati volunt, nec fiscus, an facta repudiatione ab omnibus dicatur esse hereditas? Et donec aliquis potest adire, sine dubio est hereditas, quia est ius succedendi, &c. l. hereditas. ff. de verbo. signific. Sed quando ab omnibus est repudiata, dico quod non dicitur hereditas, quia non est ius succedendi in vni
b uersum ius, & ideo non est hereditas, sed bona vacantia, bl. j. §. an bona. & §. diuus. & l. non possunt. ĩ. de iure fisci. & l. iiij. §. eadem constitutio. ĩ. de fideicommissis liberta.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ In quadam questione. De hac questione habetur la tius per Baldum, in lege finali de contrahenda emptione. C. & ibi tenet contra Barto.
b ALEX. ¶ Bona vacantia. An & quando dicatur hereditas, & quando bona vacantia, vide quod no. Bar. in rub. ff. de acqui. he re. & in l. bona. infra de bonorum possessio. & adde Bartol. in l. in deiussor obligari. §. finali. in fine de fideiussorib.

1 ☞ Appellatione pendente, ea possunt fieri, que possent penden te iudicio principali: intelligo si fieri possunt per iudicem appella tionis, nume. 2.
3 Differentia inter edictum, & rescriptum.
4 Sequester pro re sequestrata qua actione conueniri possit.

a **§. Imperator Marcus.** ª Iste est no. § Diuiditur in partes quinq;, primo ponitur rescriptum Imperatoris. Secun do, respondet vni obiectioni. Tertio, respondet alteri obiection. Quarto, suam responsionem probat per simile. Quinto, iuxta predicta format duas questiones. Secunda ibi, recte. Tertia ibi, cum alia. Quarta ibi, sicuti. Quinta ibi, posseilio autem. Bio. po nit duplicitet casum hic: & primus casus est no. & bonus in se, ta men secundum casum prosequor in ver. recte. Opp. ad rescriptũ. Principis, appellatione pendente, nihil debet innouari, l. j. ff. mi
b l. no. ap. pen. sed scõm hoc rescriptum aliquid innouatur ap pellatione pendente: ergo male respondet⁹ Iurisconsultus, & di
1 cit, recte statuit Imperator. Ad contrarium respondet, & non debet appellatione pendente aliquid innouari: verum est, nisi il
c lud, quod posset fieri pendente iudicio principali: sed si penderet iudicium principale, tunc posset cautio peti. ¶ In tex. ibi, moza retur, id est, si dies sententie secundum petitionem ferende moza retur, id est, differretur, secundum Jac. de are. licet glo. aliter ex ponat, & probatur ĩ. co. §. ver. cum alia sit edicti. ¶ Item opp. con tra rescriptum Principis, q̃ videtur superfluũ cum sufficiat edi ctum pretoris de prestanda cautione, & de mittẽdo in possessionẽ. Rñ. Papinianus, non est verum cum alia sit edicti conditio, &c. Circa fi. §. in tex. deponenda. apud sequestrũ, vt supra dictum est in edicto de collationibus. Ibi, iurisdictio, scilicet pretoria, que est vt si sibi non caueatur, mittatur quis in possessionẽ, per quam non sit possessor. vt infra titulo primo. l. is, cui. in princi. & infra, ex quibus causis. in possessio. editur. l. cum legati. sed per rescriptũ fit possessor, vt ff. in princ. §. pater. Jac. de are. ¶ Uemo ad contraria gl. que tendunt ad expositionem. Opp. ĩ. tit. j. l. si is a quo. in prin cipio. Soluit gl. hic in fine prime glosse. q̃ hic differebat, ibi non. ¶ Op. de l. j. C. de prohibi. sequestra. Sol. speciale est hic. ¶ Op. & videtur q̃ § nõ sit bona similitudo edicti de collatione ad hoc re scriptum, imo diuersitas, vt in verticulo, sicuti. & ver. possessio. Sl.
d dicit, fateor, q̃ est diuersitas, vt in glo. ¶ Oppo.ᵇ nihil nou. † ap
2 pellatio. pendente. l. j. Sol. hic nihil põt innouari. nisi ea que pos sunt fieri pendente causa principali: hoc autem, q̃ dixi, intelligo si possunt fieri, id est, per iudicem appellationis, non per iudicem cause principalis, cum causa deuoluta sit ad superiorem. l. j. in fine nihil no. appellatione pẽdẽte. ipse põt quicquid inder cause prin
3 cipalis. ¶ Opp. & videtur, q̃ istud rescriptum sit superfluũ per edictum pretoris. Respon. Text. qui est hic. ponit duas differen tias. Sunt & alie differentie inter rescriptus & edictũ. Prima est, q̃ rescriptum habet locum tãtum post latam primam sententiã in causa appellationis: edictum habet locum pendente cã princi pali. l. j. §. non solum. §. eodem. siue pendente causa appellationis, vt hoc §. in fine: siue nulla causa pendente, vt apparet per multas leges huius tituli. Est alia differentia, q̃ per rescriptum efficitur possessor, vt in princ. §. sed per edictum non efficitur possessor, sed est in possessione. l. is cui. ĩ. titulo proximo. Est & alia differentia, q̃ missus in possessionem per rescriptum non restituit possessionem, nisi prius sibi satisfiat, vel feratur sententia contra eum. Missus autem in possessionem ex edicto, debet exire, si sibi satisfetur, vt ĩ. eodem. l. si legatarij aduersus. & ĩ. titu. primo. l. si pecunie. in fine.
4 ¶ Quero, dicitur hic, quod sequester exercet vtilem actionem, quod bene not. Sed an pro illa re posset conueniri? Credo q̃ non posset conueniri ab illis, ad quorum petitionẽ est facta sequestra tio actione sibi competenti, q̃ ipsi inter se agunt. & vnus dicitur sustinere partes actoris, & alter rei. l. vnica. C. de prohib. sequestra ti. & ibi per doctores. & probatur in l. interesse. ĩ. de acquir. possess. Sed ab extraneo potest conueniri tanquam curator datus bo nis. l. pen. ĩ. ad Larbo. & l. ij. in prin. infra de cur. bo. dan.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Imperator Marcus. Et ad intellectũ huius §. vide Bar. in l. qui bona. §. si quis opus. ĩ. de damno infect. & quod no.

Bartol. in l. a diuo, §. si super. de re iudica. z Bal. in l. consensu. C. quomodo z quando iudex.

b AND. BAR. ¶ Ad contrarium respondet. Et not. singularem limit. ad fit. nihil innouari appellatio. penden. nisi id poterat fieri pendente appellatione. Idem dic si per tertium innouatur quia tunc potest. rex. sing. est coniuncta gl. in l. creditor. in prin. §. man. z vide Bal. in l. si quis filio §. si autem omnes. §. de inoff. testa. z ibi Joan. de Imol. Angel. in l. furi. §. de insa. Bal. in vsi. feu. in c. §. sanctimus.

c ALEX. ¶ Iudicio principali. Pendentia appellationis non impedit fieri que fieri possunt pendente causa principali. Trē nō impedit quem misti in possessione sua, probatur hic z in c. §. z ij. vt lit. pen. z in c. non solum. de appel. in vj. z in l. si quis filio exheredato. §. arritum. z §. eius qui. §. de inin. test. quod no. ad ea que habentur in l. chirographis. §. fi. de admin. tut. probatur etiam in l. creditor. iussus. de ap. z in l. si quis insiu. z ibi bal. C. de reb. credi.

d ALEX. ¶ Oppo. Quando quid possit innouari appellatione pendente, adde Bal. z Imo. in l. si quis filio exheredato. §. hi autem. de inoff. test. dic. post bar. in l. j. C. de bono. possess. cōtra tab.

e ¶ Petens in libello centum probat constat in instrumento talis notarij an de tali instrumento debeat facere copiam ante litis contestationem.

a b **§. Si dies.** [a] Legatario nō debet caueri, nisi scriptura rā testamenti ostendat. h. d. Formo vnā [b]

i questio. † Petis a me centum in libello, z dicis de hoc probat constat manu talis notarij publico instrumēto, quero verum de isto instrumento debeat fieri copia parti ante lit. const. Et hic tex. videtur q sic, z Inn. hoc videtur tenere extra de prob. c. j. z mea doc

c trina [c] est ista. Quandoq; in libello fit mentio de instrumento, taliter q aduersarius nō redditur dubius de narratis per actorē verbi gratia dico, Tu vendidisti talem petiam terre, z de hoc constat manu talis notarij: ista mea assertio, non reddit aduersarium incertum in his que narro, quia aperte dico, z per relationem ad instrumentum, non plus, nec aliter dico, nisi narro: de hoc ante lit. conte. non debet fieri copia. c. ij. extra de dila. Quandoq; possest fieri mentio taliter, q dubius redderis, vt si dicam. Vendidisti talem rem, vt constat manu talis notarij. Certe cum in hoc casu non narres certum, ideo dico sic in isto. Quandoq; reus est talis, ad quem non spectabat dictum instrumentum, z tunc non debet fieri editio ante lit. contest. Quandoq; talis est, ad quem spectabat dictum instrumentum, z tunc debet fieri editio, cum apud eum debet esse, l. j. §. de eden. Ad legē istam respondeo. q est quedam editio, que fit ad deliberandum, an velit cedere, vel contendere, de qua loquitur l. j. in princi. §. de eden. ista non debent fieri. Sed si petatur exhibitio ad probandum, tunc debet fieri copia z editio, vt hic, z dixi in d. l. j. de eden.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si dies. Nunc tex. alleg. not. Bald. in l. iij. in princip. C. de lega.

b POMA. ¶ Formo vnam. Et facit l. si quis inficiatus. ff. de posit. z vide Innocen. pro ista doctrina in cap. j. de proba. Bal. in l. fin. C. de prec. imp. offe.

c ALEX. ¶ Mea doctrina. Vide Bal. in l. j. §. edi. ff. de eden. z in l. edi. a. C. de eden. z vide Ang. in d. l. j. §. edenda sunt omnia. z in d. l. edita. in ver. post hoc dicamus.

LEX VII.

Filio vel seruo. Vides quando remittitur a lege satisdatio, debet cauere sub hypotheca suarum rerū. Opp. §. l. prior. Sol. Ibi in Republica, que nunquā satisdare debuit, ideo non potest dici q remittatur. Opp. C. ad Treb. l. iubemus. Bl. Sol. q l. iubemus. non habet locū extra suos terminos, vt ibi in fi. Opp. l. eo. l. fi. soluit gl. quod hic remittit lex, ibi homo: z ideo in litius agitur cum lege, quam cum homine. z vide gloss. z signa, que incipit. scilicet nude. in fi. Sed ista ratio glo. concluderet contrarium quia si mitius agitur cū lege quā cū homine, honorabilius debet interpretari, z nullo modo cauetur quādo fit remissio a lege: z sic in cōtrarium videtur concludere. Respon. secundum Jac. de Are. sic, in l. contraria debet saltē nuda cautione cauere, non cum fideiussoribus, vt ibi: hoc est verū, quādo a lege vel ab homine remittit satisdatio: sed si cautio remittitur, tunc nullo modo debet cauere, vt in auth. de restit. §. fi. idem sentit Jac. de Are. j. eo. l. fi.

LEX XII.

Jcet vt non petatur. Si cautio de facto petatur, conditio non petende cautionis, deficere non dicitur. h. d. Diuiditur tres in patres. Primo ponit dictum. Secundo, illationem rei dicto. Tertio, rationem illationis. Secunda ibi,

a z ideo. Tertia ibi, q; post q. Oppo. z videtur, [a] q ista non sit conditio. sed modus. qui sit per vr. l. j. C. de his que sub modo. z ideo monstratio. in fi. §. de conditio. z demonstra. z hic fuit factum per vr. gl. respondet, q iste modus conditioni equiparatur, vt vtilias non est natura dictionis vt, inducere modum, nisi natura orationis, cui adiicitur, hoc voluerit. Si ergo illud adiicitur, legato per dictionem vt, quod veniat explicandum antequā quis cōsequatur legatum, non est modus: sed conditio. l. cū tale. §. j. §. de condi. z demon. vbi tex. De dictione, ne, que resolvitur. l. vt nō, dixi in l. quib [b] diebus. §. Terminus. eo. ti. z in l. cū pater. §. Titio. §. de leg. ij. §3 hoc ante venit explicādi: ergo, &c. ¶ Opp. dicitur hic q perēdo de facto nō videtur cadere a fideicommisso, cōtra. C. de transac. in l. vbi, z l. fine apud acta. Sol. Dico, q istud nō petere intelligit in vltimis volūtatibus, q iure nō petat: cū actiones secus, vt vidistis in l. Mutiane. §. de cōdi. z demon. z ideo in testatoi verba adiecisset q nō petat de iure, vel de facto, esset legatum cōditionale, z deberet pīstare cautionē. Mutianā. l. mulier. i prin. z ibi sentit gl. §. de cōdi. insti. ¶ Dicit hic i tertia parte, q post remittit talē conditionē. &c. cōtra, q; conditio ibi nō remittitur, sed cautio: q; conditio est valida: z sic videt obstare l. ij. C. eo. Sol. gl. z exponit, cōditionē, id est, cautionē que in illa cōditione continet: vel aliter vt gl. z tene quā vis z vtraq; pōt esse vera. ¶ Sed

b cōtra vtrāq; opi. Opp. z habes fm gl. [b] istam q; verba plata per modū cōditionis inducunt dispositionē, z vide gl. que incipit, id est. cautionē ibi. qui enim dicit, &c. Sed nonne istud est contra illi quis sub cōditione. §. si quis omi. cau. test. z l. ex facto etiā agitatum. §. de here. insti. z l. Titia cū testamēto. §. de leg. ij. dixi in vr. hac scriptura. j. de do. Sol. Videt hic, q; sit speciale, quod quę que iudicio possit remitti. l. ij. C. eo. expressius in Lauta. in fin. condi. z demon. Ratio huius est, q; ista cautio non petitur ratione actionis. vel obligationis: sed petit officio iudicis nobili. l. v. in verb. obl. z l. j. §. de pacto. stip. z Insti. de diuisi. stipu. q totū est cū iudicis nō pīsuppōit obligationē, l. qui p collusionē. §. pteā. ff. de act. emp. Modo ad ppositū, quocunq; iudicio testatoris potest fieri ne ista cautio petat. z ideo cessat equitas pīotis. Si potes dicere, si testator iubet nō petere heredē restitutionē imitegrum ex persona defuncti: vel nō petere cautionem dāni infecti vel aliquid aliud q; officio iudicis mero expectatur, tunc credo q non posset de iure petere, vt hic arg. alias autem vbi iure actionis posset peti, z testator remittit, tunc ope exceptionis tollit. q; m hic. §. de libe. leg. ¶ Quero, de questione notabili. Dicitur hic, q petendo cautionē non videtur conditio defecta, quero de qua petitione intelligit. Et glos. intelligit, q sive in iudicio, sive extra. Istud videtur contra l. si seruus plurīū. §. j. §. de le. j. vbi q; si in re obtinuit per suam, non pōt dicere iniuste iudicauit per suam, sed iuste. l. stipulatio ista. in prin. §. de ver. obl. z ibi no. Sol. intelligo. q hic peruenit ad suum heredē de voluntate defuncti. z heres de volente fuit cautio ista prestita. l. auia. in fine. de cond. z demon. vbi non debet prestari per inuitum: sed per voluntarium posset. Sed si herede opponente, tunc obstaret contrarium. Dp. C. eod. l. penul. Solue vt in gl.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Op. z videt. Vide vltra hunc tex. z ibi per Dy. Bar. z Imo. in l. si ita legatum sit Titio. de cond. z demon.

b ALEX. ¶ Habes secundum gl. Adde no. per Imo. in l. cum le. §. j. de cond. z demonstr. per illum tex. cum gl. ibi, z in l. aurilium tex. eodem titu.

LEX XIII.

Jquoque legatorum. Qui promittere ex edicto, si quis omissa causa testamenti ad hāc cautionem tenetur. h. d.

LEX XIIII.

Ec stipulatio.

§. Huius. Caruis cautionibus non est vtendū, nec debent interponi cautiones, que non relevāt. h. d. Op. ad prin. de l. ij. §. plane. de vulga. z pup. z lege ita tamen. §. a patre. §. ad Treb. Sol. vt in gl. Opp. de le. j. §. si impuberi. j. de collatio. bono. Bl. non soluit. Sol. Dy. q hic non est solicitus de hereditate viuentis: sed de hereditate mortui. Op. de l. si pupilli. §. j. de nego. gest. vbi vtimur superuacuis cautionibus. Solut. libe cautio h. c. est superuacua. q; nō potest committi, ibi vero dicitur superuacua. q; alia actio competit. Cum igitur posset cōmitti, merito potest interponi: hic non potest committi. merito ergo nō potest interponi.

LEX XV.

a **Tiam de presenti.** [a] Oppo. de l. si de bitori. §. de iudic. Bl. non soluit. Vidra. soluit q d. l. debitori. loquitur quando

quando debitum est purum & liquidum iudici per confessionem partis: hic autem licet legatum sit purum, tamen heres diffitebatur, nec dicebat, hodie constat, hodie agatur, secundum l. si is a quo. ff. tit. ff. sed petebat libellum, vnde cum ordinarie procedat, debet habere longum tractatum, ideo præstatur cautio, l. post ff. ff. Imperator. C. eo. & ibi gloss. secundum casus positionem videtur sic intelligere.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Etiam de presenti. Et hic est glo. q̄ hoc edictum habet locum in donatione causa mor. quam Ray. hic dicit esse sing. AND. BAR. ¶ Et tene menti hunc text. licet creditor pure non poterit agere contra debitorem, sed ad debitum. l. si mulier. C. de condi. ob cau. cum similibus. tamen fallit in vltima voluntate vt hic. quod est notatu dignum.

LEX XVII.

a b **Iab vno[a] ex heredibus.[b]** Oppo. ex superuenienti casu non augetur obligatio fideiussorum. l. Lucius. ff. Paulus. ff. ad muni. Hl. ff. que dicit. scili cet, simpliciter. sol. contrarium, & sequens gloss. formatur. Et ista est materia. l. centum Capue. C. de eo quod cer. lo. & l. quero. C. loca.

ADDITIONES

a POMA. ¶ Si ab vno. Vide Ro. singu. cxxv.

b ALEX. ¶ Heredibus. Adde text. in l. diuersum, in prin. quorum lega.

LEX XVIII.

1 ☞ Satisdatio si est remissa, non remittitur nuda cautio.

Qui filium. Ista est not. lex & hoc dicit. Satisdatio remissa non potest peti, etiam si heres dilapidet. Item qui petit quod restituturus est ex interuallo, nō repellitur exceptione dolo facis. &c. hoc dicit. Ju tex. ibi, ſnon compellendum cauere per satisdationem, sed nuda cautione cauetur, vt in authen. de restit. ff. si. nisi cautionē remisisset vt ibi dicit in fin. ff. ibi, esse heredi. Nec obst. l. dolo facit. ff. de excep. do. quia hic res petita non erat restituenda statim, sed post tempus. Jac. de Are. & Old. opponunt[a] C. eo. l. filio. vbi saltem, nuda cautione debet cauere. Blo. soluit, [b] q̄ hic de auo, ibi de patre, nihil est dicere. Blo. dat aliam sol. q̄ ista concordat cum illa. Jaco. de are. tenet, q̄ hic debet cauere nuda cautione: quia testator remissa satisdatione, exigit cautionem, & tunc remissa satisdatione, non est remissa cautio, arg. in authē. de restit. ff. fin, nisi esset remissa cautio, vt ibi no. Bl. tamen aliter in d. l. filio. videtur intelligere, vt ibi dixi. Cōtra istam opi. Jac. de are. videtur text. m eo. quod dicit cauere, sed ipse exponit, scilicet, cum fideiussoribus. Vel potest intelligi, q̄ illud auth. in fi. habeat locum in alijs personis, quam in istis tam coniunctis, q̄ eo ipso q̄ remittitur satisdatio, & cautio sit remissa. sed opi. Jaco. de are.

2 plus placet. ¶ Quero, ſan iste pater sit legitimus administrator huius filiij? Et gl. dicit q̄ sic, sed ista glos. referendo se ad tex. non est vera, quia ista filia on erat in potestate, cum fecit testamentum, ideo non est legitimus administrator, q̄ alias esset, l. fi. C. de bo. que lib. ¶ Querit gl. qualiter consuletur huic fideicommissario? † Dic vt i gl. istud quod dicit gl. q̄ cogetur statim restituere, esset contra ver. Idem quęsijt, quia obstaret exceptio, dolo facit. Non obst. l. Imperator. quia ibitur in patre, cui eis bona debent ire ad filium, ideo, si ante restituit, non videtur magnum quid, l. scripto. in fin. ff. vnde libe. ideo teneatis istam opi. glos. hic.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Opponunt. Ro. limitationem ad regulam, dolo facis vide Bar. in l. si donaturus. ff. de condi. cau. da. & Bart. in l. si ita stipulatus. de verb. obl. in pen. q. formata per ipsum extra glossi. circa fi. & Bar. late in l. si socer. ff. Lucius. solu. matri.

b POMA. ¶ Bl. soluit. Et no. q̄ licet pater dilapidet bona, non tenetur restituere interim, secundum Bart. licet dicat. gl. sed text. quādo patet dilapidat bona sua, nihil dicit de bonis restituēdis.

ff. Tutor qui. Ista materiam examinaui in l. fin. C. quando ex facto tuto.

TITVLVS IIII.

Vt in possessione lega. seu fideicom. seruan. cau. esse liceat.

¶ Dictum est Supra vt leg. no. ca. verum q̄ quādoq̄ nō cauetur, & quis mittat in possessionē, ideo hic ponitur ista rubrica, vt in possessione legato.

LEX I.

1 ☞ Tempus quandoq̄ est modus tollendę obligationis,

Si quis cum Cautio que non debet præstari, præstita scienter non condicitur, sed per ignorantiā facti condicitur quo ad plenam liberationem: & per ignorantiam iuris condicitur quo ad liberationem fideiussorum tantum, quibus etiam exceptio cōpetit. hoc dicit. no. princip. & est subtile. Ju tex. ibi satisdatio. potest etiam condicere quo ad liberationem fideiussorum, & suam. Dyn. & gl. ¶ Jn tex. ibi, condici posse, quo ad liberationem fideiussorum, non ipsius heredis. Dy. Hic dicitur q̄ cautio, que non debet præstari, præstita condicitur. contra l. cum emptor. & l. damni. ff. emptor. ff. de damno infecto. Solu. vt Dyn. plene in l. si patronus. ff. de don. & quidam hic habent. Opp. de l. qui erat. C. fa. ercis. sol. Ibi committitur stipulatio ad id ad quod quis tenebitur, s. ad interesse, non ad duplū. in proposito ista stipulatio, quādo per errorē iuris cauit, tūc quo ad fideiussores condicit, q̄ in nullo tenetur. Et istam tenet Dy. in d. l. si patronus. Et secūdum hoc habes casum, q̄ quis potest condicere liberationem fideiussoris, nō suam liberationem, & est nouus modus agendi. ff. petere vt alius liberetur, & vide tex. in prin. Et puto, q̄ istam liberationem condicat suo nomine, non fideiussorum nomine. Simile in l. idemq̄. ff. si cui. C. manda. vbi ago actione mandati, vt liberes alium, q̄ mea interest. Opp. dicitur hic, q̄ fideiussores sunt tuti exceptione. cōtra l. si quis postquam. ff. de fidei. sol. gl. ibi fideiussit pro eo qui nullo modo tenebatur, & vide gl. que inc. imo videtur, &c. Et istud nō videtur verum, quia l. si quis postquam. loquitur quando est tēpore liberatus, & sic naturalis remanet. l. obligationū fere. ff. placet. ff. de act. & obli. & ibi no. ergo pōt accedere fideiussor. l. fideiuss. ff. ff. de fide. Sol. scdm Dy licet remanet naturaliter obligatus, tamen nullus est effectus. hoc dicit. Dy. in l. fina. ff. rem ra. hab. &

1 Lyn. in l. cum quis. de iur. & fac. ignoran. Vel oportet ponere, † q̄ tempus est modus obligationis tollende quandoque, vt dixi in l. si. ff. rem ra. hab. dixi in d. l. si quis postquam.

ff. Non exigit prætor. No. q̄ vt mittat̄ q̄s in possessionē, non regitur mora conuenti, sed vt cesset mora eius, qui cōuenit. Secundo no. q̄ non debet offerri cautio. Opp. de l. optimam. C. de cōtrah. & commit. stip. sol. ibi habet diē, qui interpellat pro homine. Item opp. de l. ij. C. de iure emphy. sol. ibi tacite inest dies, qui interpellat pro homine. Op. de l. stipulatio ista. ff. j ff. & ope. no. nun. sol. ibi volebat se ab obseruantia precedentis denunciationis subtrahere: quare debet se offerre, vt offertur ad purgationem more precedentis iam inducte. l. illud. de peri. & commo. rei vendi. hic autem nulla obligatio precedebat. Old.

1 ☞ Procurator actoris quare non cauet, nisi dubitetur de mandato. reus vero semper.

1 **ff. Si debitori.** No. casus est. Ex isto tex. † sumunt rationē doc. que est ratio, q̄ procurator rei cauet indistincte, procurator actoris non, nisi cum dubiū est de mandato. Et est ratio, q̄ reus est cautus ex parte sua, quia defendit illud quod habet: & sic est sibi cautum: sed actor petit illud quod non habet, ideo non est sibi cautum, & debet ei caueri. Et hoc sumitur ex isto textu.

ff. Et cui. Bloss. querit quomodo erat debitum? Et dic vt glo. & tene quam vis.

1 ☞ Existentia sui heredis non confirmat legata, nisi fauore libertatis.

2 Existentia sui heredis confirmat fideicommissum vniuersale.

a 1 **ff. Tunc ante aditam.** [a] No. † q̄ existētia sui heredis nō cōfirmat legata. Fallit in libertate. l. sciendum. ff. de manu. test. & l. cū quasi.

2 ff. sed si quis. ff. de fideic. lib. Itē confirmat † fideicōmissum vniuersale, vt l. ita tamen. ff. si pater. C. ad Treb. & quid operetur existentia, dicam in l. si filius qui patri. de vulg. & pup.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tunc ante aditam. Vide Bar. in l. iij. C. de cond. ind. & no. etiam Bar. in l. Julianus verum, de condi. indebi.

1 ☞ Mulier que accepit verum pauperem habet remediū. l. si constante.

2 Debitor vt tanquam suspectus capiatur, suspicio debet causari post contractum.

a **ff. Si semel.** [a] Oppo. dicitur hic, q̄s qui semel recepit fideiussorē malum, imputat sibi: contra l. si cum dotem. ff. si mulier. C. sol. matr. Sol. Hic scīēter recepit, & dic in l. iij. ff. de fideius. & l. inter causas. ff. a beſſe. C. man. Opp. de l. scīē-

b dum. [b] ff. pe. C. qui satisda. cogan. Sol. & tene menti, q̄ hic prouisio hominis perit, & ideo restaurabitur: ibi prouisio legis. Inducitur ad q. per Dyn. Mulier † accepit in virum quendam pauperem hominem, & dedit sibi dotem, modo vult petere restitutionē

dotis secundū formā l.ñ constante. in prin. ff. sol. matr. z l. vbi. C. de iur. dot. Et dicit Dy. q̄ nō potest, q̄ imputet sibi mulier quā-
do accepit, z hoc tenet Dy. in d. l. ñ constantem. prin. z hoc tenuit
Ly. Rayn. z omnes. Sed hoc ego teneo in repetitione d. l. si con-
stante. z est ratio, q̄ si expresse voluisset mulier renūciare illi a p̄n
cipio, expresse nō potuisset. de die. z l. sequenti. de pactis dotali-
2 bus. ideō nec tacite potest. Et per hanc legem dico q̄ si aliquis
vult facere aliquem capi tāquam suspectum ex forma statuti vel
consuetudinis, q̄ ñ causa suspitionis suberat tempore quo cum
c eo contraxit, non potest capi: secus si postea superuenit, vt hic.
Facit ff. de priui. credi. l. ñ creditores.

ADDITIONES

a ALEX. Si semel. vide bar. in l. p̄tozie, la ij. de p̄tozia stipulatio.
b ALEX. Opp. de licendum. vide Bart. in l. j. de fide, z Ang.
in l. si ad arbitro. qui satisdare cogan.
c ALEX. Postea superuenit. Pro suspicione fuge q̄ requira-
tur suspicio post ītū superuenīe talis, adde Bart. p illū. tex. in
l. ñ. C. de spon. z Ang. in l. nemo carceré. ff. de exac. tri. li. x. z latius
per Ang. in l. si ab arbitro. ā. qui satis. cog. z q̄ nō. bar. in l. si cre-
ditor. de pri. cre. z p hoc dicebat. i. d. l. si ab arbitro. revocari p̄a
ctică aduocatorū, q̄ faciūt quē capi p suspecto, z nō faciūt fidē in
dicī salté p duos testes, q̄ tpe co tracte obligationis iste debitor
fuisset locuples, z idoneus, z q̄ postea mutauerit cōditionē in pe-
ius, p illū tex. de quo ibi per d. l. nemo carcerem, z postea q̄ credi-
tor inret ipsum debitore habere suspectū de fuga, fm Ang. in d.
l. si ab arbitro, alias nō tenet captura, addē tū fm Ang. z Imo.
per illū tex. in l. qui bona. ff. qui dāni. de dā. ifec. q̄ si q̄ is iurauit
quē esse suspectū, z rugitiuū, vt cōsequatur fauniā p̄o capiendo
illum, non dz indistincte iudex ei credere, imo iudex hz inuestiga
re coiecturas, z verisimilia, facit q̄ nō. in l. ñ. C. de feriis fm Imo.
vbi vide Bar. in i. cōsentaneū. C. quo z quan. iud. z Bart. in l. ait
pretor. ff. de debitore. de his que in fraud. credi. sed q̄ sufficiat iura
mentum ad p̄bandū quem suspectū, fz Imo. in l. ij. in prin. ff. sol. ma.
ad que vide q̄ nō. Ang. in l. ñ. pisozio. de app. in prin. z que dixi
etiā post Bart. in l. ñ q̄ñ. C. vnde vi. z nō. Bal. post gl. ibi z in l. as
pertissime. C. de iud. z vide bal. in l. q̄ euitā. ñ. C. de cōdi. ob turp.
cau. z in l. si quis curialis. C. de epis. z cle. vbi fing. loquit. Et fa-
cit q̄ nō. Bald. z Imo. in l. ij. ff. sol. ma. in prin. z adde que dixi in l.
ait pretor. ff. si debitorē. j. que in fraudē credito. Istis adde bart.
in l. cōsentaneū. quomodo, z q̄ñ iudex. z Bald. in l. creditor. si cer.
pet. z q̄ nō. gl. z Bal. in simili. in l. pe. C. de pig. actio. vbi propter
suspitionē licet propria authoritate ingredi, ꝛc. addē ēt ad intel
lectum dictorū per Bar. hic, q̄ licet tēpore cōtractus quis sine
perit dilapidare, non tamē taliter q̄ subesset timor, si postea for-
tius ceperit dilapidare, tamē poterit capi, vt suspectus, fm Bal.
in l. si pro ea. in prin. C. man. vbi etiam dicit q̄ omnis dilapida-
tio non facit quem suspectum, z adde q̄ ratione modici debiti
non potest quis iudicari suspectus secundum Bald. in auth. sed
iam necesse. C. de do. ante nupt. Adde Rom. consil. cc. ij. z cccxx.

LEX V.

1 Missione facta causa legatorum, an possit peruenīri ad se
cundum decretum.

a **Si cui legatorum.** a Dicit hic, q̄ missus in posses
sione ex primo decreto, no potest vt dominus possi-de
re. Cōtra i. l. ij. §. j. ā. si ex nor. can. aga. z l. si finita. §. pos-
1 stea autem. ff. de dā. infec. Sol. vt glo. z tenet q̄ potest peruenīri ex
missione facta causa legatorum, ad fm decretum. Contra glo. ha-
bes in l. si finita. §. Julianus. ff. de dam. infe. in gl. magna. Dy ibi
in additione sua videtur dicere, q̄ potest peruenīri ad secundum
decretum, quando esset legatum purum, z purificatum, vt hic: se-
cus si non esset purum, vt in gl. contraria. Sed puto, q̄ ex vigore
missionis facte, vt caueatur nomine legatorum, non potest perue
nīri ad secundum decretum, vt hic est tex. z gl. hoc dicit, in d. l. Ju
lianus. Ratio est, quia per primum decretum iam est cōsecutus
quod petit. Petit enim ipse non legatum, sed petit sibi caueri: sed
possessionem illam habet vice cautionis, l. post quam. §. Impera-
tor. ā. titu. j. z l. si finita. §. si quis damni. ff. de dam. infec. Ista glo.
potest intelligi, si petitum esset legatum actione ex testamento, z
heres est contumax, est facta missio ex primo decreto: tunc quis
per primum non est sibi consultum. peruenitur ad secundum, vt
l. j. z l. Fulcinius. ff. ex qui. cau. in possessione eatur. Dixi plene in
d. §. Julianus. Quero, quid in creditore, an missus repellat
dominum? Et dico, q̄ non. l. si finita. §. si quis autem. ff. de damno
infecto, z hoc dicit. gloss. Quero quis percipiet fructus? z di
cit glo. dic, vt ff. §. qui legatorum. vt ibi dicemus.

ADDITIO.

a ALEX. Is cui legatorum. Vide Bart. in l. iubere. ā. de iurisdi. om. iud. z dic vt dixi ibi in l. si finita. §. Julianus. de dam. infec.

a **§. Si alius damni.** a Ratio huius §. est quia
nem. debet habere curam bonorum. l. pretor. ff. de bo. autho. mis.
pos. z l. si finita. §. si quis damni. ff. de dam. infe. z ff. ea. l. §. qui lega-
torum. sed caueri alij de dam. infect. est cura, z custodia rei, ideo si
cauet recuperat ab eo, cuius est ipsa res.

ADDITIO.

a ALEX. Si alius damni. Ad hunc §. vide l. si finita. §. si plures.
de damno infecto.

§. Si plures legatarij. Istud q̄ dicitur
-hic, est notum tā
ctum, z nō est hodie cōrectum. Et quero, que est ratio huius
legis, inter creditores. z legatarios? Et gl. que est in l. cum vnus.
ff. de bo. auth. iud. poss. dicit, q̄ legatarij veniunt ex causa lucra-
tiua: creditores ex causa onerosa. Hoc etiā tenet Dy. in l. si finita.
§. si plures. ff. de dam. infe. Facit. quod no. per eum. in c. qui prior.
1 de reg. in. lib. vi. Non video, q̄ualiter posset procedere: q̄ video,
quod l. cū vnus. ff. de bo. auth. iudic. pos. z C. de bo. auth. iud. pos.
l. vlti. z l. qui autem. §. sciēdū. ff. que in frau. cred. z in quolibet cre
ditore generaliter dicunt, q̄ vno creditore misso in possessionem,
omnes videntur missi, nec habeo, l. que distinguat causam lucrati
uam, ab onerosa. Nec obst. ista lex, quia quandoq̄ quis petit ali
quid officio iudicis vt hic. z tunc non est creditoris ideo vno mis
so, alij qui similiter per officium iudicis venirent, nō viderentur
missi: q̄ antequam ad iudicium veniant. non habent aliquā gu-
rio, l. cum postulassem. ff. de dam. infec. z sic est hic. q̄ vno legata-
rio misso, qui veniret officio iudicis, non videntur alij missi. Ite
in damno infecto, l. si finita. §. si plures. ff. de dam. infec. secus si
niret iure obligationis, quia tunc vno misso, omnes videntur
si: Nec curo si ex causa onerosa, vel lucrativa. quia etiā legata
sunt creditores. l. j. C. de bo. autho. iudic. poss. Et hoc quod di
probatur ex tex. l. cum vnus, vbi dicitur in tex. quod pretor nō
noui, ꝛc. plene dixi in dicta l. cum vnus.

a **§. Qui prior.** Idē z simile est in l. si finita. §. si plures. ff.
-de dam. infec. Op. de reg. iu. g prior et
pore, potior est iure. Sol. Huius contrarij timore Dy. distin-
guit. l. priuilegia. ff. de pri. cre. z in c. qui prior extra. de reg. iur. lib.
vi. z per gl. in l. si, z iure. ā. qui pot. in pig. hab. z dicatis. vt ibi dici
tur. z dixi in d. §. si plures. z in d. l. cum vnus. Sic. format contra
rium. z non soluit, vide gl. que incipit, quia eiusdem sunt. ꝛc. in fi.
Dic, q̄ hic est certum de mente legis, ibi non, z nō. per Dy. in l.
nec enim. ff. de solutio.

ADDITIO.

a AND. BAR. Op. de. Et vide illud Brocardū hic, qui prior est
in tempore, potior est in iure, adde q̄ habet locum etiam in quer-
dis. tex. est valde no. in l. cum oportet. fi. C. de bon. que libe. z vide
Bal. fing. loquentem. in l. hac edictali. §. ij. C. de secun. nup.
1 Legatarius secundum hec tēpora an habeat tacitam hypo
thecam. z quando preferat creditoribus.

§. Postquam rei seruande. Opp. C.
-commu.
de le. l. j. vbi habet hypothecam a tpe mortis, ergo preferetur cre
ditori post ea misso. l. cos. C. qui po. in pig. hab. Sl. fatetur cōtra
rium, q̄ hodie prefertur, z sic tenet gl. q̄ secundum ista tempora
legatarius non habebat tacitam hypothecam: q̄ est contra
a in l. creditoribus. ff. de sepa. Preterea, posito q̄ legatarius
1 rent tacitam hypothecam, creditores non, adhuc ista gl. non
cit verum. Nam legata debentur ere alieno deducto. d. l. cum
bus. z l. si vniuerse. C. de leg. z l. j. §. si is qui. ā. ad Treb. Ly. no.
C. qui po. in pig. hab. sustinet gl. istam, q̄ verum est, q̄ credi
preferantur legatarijs si hereditas non est soluendo legatarijs
z creditoribus. Sed si hereditas est soluendo legatarijs, z credi
toribus, tunc prefertur legatarius in re legata, q̄ creditor debet
prius cōtra heredem agere. l. scimus. ff. si vero creditores. C. de
re delibe, z bene dicit.

ADDITIO.

a POMA. Preterea posito. Et de hoc est casus sing. in d. cre
ditoribus. z vide Bal. in l. ij. C. vt in pos. leg. z Ang. ff. de iud. q̄
legatur. Vide Bal. in l. ij. C. commod.

1 Sententia lata contra vnum, non potest mandari executioni
contra alium qui habet rem, quam ille dolo deliit possidere.

2 Pactum de ingrediendo rem propria authoritate, non extenditur
contra singularem successorem, sine aliquali cause cognitione.

§. Qui in possessionē legatorū.

Nota q̄ missus in possessionem mittitur in bona hereditatis,
ꝛc. Opp. j. ea. l. §. Imperator. Sol. quando mittitur ex edicto, se
quitur hic: sed quando mittitur ex rescripto, loquit in bonis he
reditatis.

1 reditarijs, vt ibi dicam, per tex. istum. Et simile †dicũt doc. vltra mon. z Ly. cum eis, quod sententia lata contra vnum potest man
a dari[a] executioni contra alium, qui habet rem, quã ille volo desist possidere, z casus videtur hic. Istud videtur probari infra eodẽ. l. si legatorum. z l. final. C. eodem. z l. certa. z per Lyn. C. de aliena. iudic. mutan. cau. fact. l. j. in vij. questio. Sed istud dictũ, est cõtra casum expressum in l. j. §. necessario. ff. si ven. no. mulier in pos. mit. Pro hoc est tex. Insti. de actio. §. item si quis in fraudẽ. z C. z ff. per totum, que in fraudẽ creditorũ, vbi nõ potest agi cõtra eum, qui possidet res creditorum alienatas, nisi prius agatur revocatoria. Nec obsta lex, qz est speciale fauore legatorum z fideicom-
2 missorũ, hoc non habet locũ in alijs. ¶ Vltimo iste text.† probat vnam meam opi. quã posui in l. si creditores. C. de pig. z dico ibi. q per pactũ de ingrediendo propria auctoritate, licet posset contra principalem creditorem ingredi sine aliqua cause cognitione. tñ cõtra singularem successorẽ debeat adhiberi aliqualis cause cognitio. Et pro hoc iste §. cum gl. que incipit, vt j. co. l. fin.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Potest mandari. Sed Bal. in l. pe. C. de his q̃ in frau. cre. limitat quo Bar. videlicet vbi sola possessio translata fuisset.

LEX III.

2 ℣ Offerre statim se probaturum intelligitur arbitrio iudicis.
3 Index qualiter arb. tretur tempus statuendum ei qui se offert statim probaturum.
4 Heres. qui dicit se non teneri cauere. z incontinenti velle probare, z dum super hoc cognoscitur, apparet legatum deberi pure, legatum prestabit.

a ℣ Isa quo.[a] Istud est notabile princ. In causis summarijs exceptio, que requirit altiorem indaginem admittitur, si excipiens paratus est incõtinenti probare. h. t. Dp. de l. j. §. eo. Sol. Ibi heres non dicebat, ho-
8 die constat, hodie agatur, vt hic dicebat. ¶ Primo,† dicit hic, q ille a quo satisdari petitur, offerre cognitionẽ: quero, quomodo fiet? Et gl. dicit officio iudicis, z bene. Dedi tibi tex. in l. v. j. de. ver. ob. z j. de pre. stip. l. j. z inst. de diui. stip. per totũ. Iz gl. dubitet in l.
b inquilino. j. de dã. infec. ¶† Quero, qualiter dz intelligi q offert probaturũ statim, vt dicit tex. hodie constat, hodie agamus. z sic eadẽ die videtur q posset: alibi videtur, q intra duos menses. qñ dicitur, statim. vt in l. in fraudẽ. §. fiscalibus. j. de iure fi. not. in l. vlt. C. de cõpens. Consueuit dicit in §. in bone fidei. Inst. de act. hic gl. intelligit intra breue tps iudicis arbitrio. z vide gl. in vers.
b hodie, que incipit, legatarius, &c. Bl. verum dicit. b Sed qualiter
3 †debet iudex arbitrari? z est text. singularissimus, q si de fideicõmisso põt cõstare intra illud breue tẽpus, intra quod sit examinatio. an fideiussores sint idonei, vel intra quod dz peti iurari de calũnia. tunc si potest de eo constare intra illud modicum tempus: sic ego formarem exceptionem meã: z sic per istũ tex. dico, q non debeo cauere, qz fuit ademptũ legatũ: z hic offero me probaturũ intra tẽpus, intra qđ penderet cognitio summaria, super hac cau
c tione, etiã hac exceptiõe nõ opposita, z iste est tex. q sit breue tem
pus[c] arbitrandũ a iudice. Et sic debet intelligi id q vidistis in l. ille a quo. §. si de testamento. ñ. ad Treb. z no. in l. ij. C. de edi. di.
4 Adria. tol. ¶† Quero, cũ cognoscitur super hac exceptiõe. z apparet legatũ deberi z pure: verũ heres qui obtulit istã exceptionẽ, debet ad istud legatũ cõdẽnari? Bl. dicit hic q sic, z vide gl. q̃ incipit, sc. licet qui fideiussores, &c. que tenet, q si in ista summaria cognitiõe super exceptione habita, apparet legatum deberi, tũc dz prestari. Sed nõne illud est ℣ l. a diuo. §. si super rebus. j. de re iudi. vbi dicit, q istud, q in ista summaria cognitione pronũciat, nõ parat plenũ preiudicũ. Breuiter substinendo gl. istud est ideo, qz heres ad hoc sevidek adstrigere dũ dicit, hodie cõstat, hodie agam⁹ z ideo, ipurat sibi, qz poterat istã cognitionẽ effugere fine incõmodo, satisdationẽ prestãdo, sed in lege Zria nõ est qd sibi imputetur, cum illam summariam cognitionẽ non poterat effugere, sine magno preiudicio sui. z text. habes qui ponit hanc rationẽ in l. j. in fi. j. ne vis fiat ei. ¶ Dicitur hic q cognoscit sum-
f matim, quero qualiter fiet? † Dicit gl. per iuramẽtum. vide gl. que incipit, sufficit ergo iurare, z sic iuramẽtum est summaria proba-
d tio.[d] z est tex. in l. thesaurus. ñ. ad exhiben. z hoc est verum tantũ super illo capitulo, an per calumniam petatur, vel nõ: z in hoc est sufficiens probatio per iuramentum. Sed an legatum debeatur vel non, debet probari per instrumẽtum, vel per testes. l. postquã. §. si dies. ñ. tit. proxi. Sed quando heres esset contumax, tũc forte esset verum, quantũ ad missionem in possessionẽ ex primo decreto, q esset sufficiẽs probatio per iuramentũ, vt in auth. de exhiben. z intro. reis. §. suspecto. z per docto. in l. cum proponas. C. de bonis auth. iudi. possi. Dixi plene in l. si finita. §. Julianus. de dã. infec.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si is a quo. Nã res dicatur requirere altiorem inda-
ginem, adde Bar. in extraua. ad reprimendũ. in verb. summarie. z Bal. in l. si ex falsis. de transa. videtur tenere q relinquetur arbitrio iudicis, sed certe ibi tenet idem quod hic etiam.
b ALEX. ¶ Verum dicit. Adde que no. Bar. in l. iij. §. condẽnatũ. de re iud. z q̃ no. Bar. in l. j. j. de glã. legẽ. sed Bal. in l. ij. §. ibi dẽ. ñ. ad exhib. tenet cõtrarium dicẽs, q istud statutũ debet intelligi intra tridnum l. fi. C. de iud. Alle. Arch. j. q. j. in sum. Bal. in l. fi. de ord. cogni. in materia executoris sententie, de qua per Bar. in d. §. condẽnatum. vbi tenet q relinquit arbitrio iudicis. Et ad de Bal. in d. l. ij. C. de edi. di. Adr. tol. vbi dicit q arbitrio iudicis relinquitur, z est verũ sed iudex dz arbitrari modo tradito hic p Bar. z bene. z vide Bal. in d. §. ibidẽ. z in l. j. C. eo. Ang. in l. ille a quo. §. fide testamẽto. ad Treb. dicit, q vbicũq; exceptio que p̃ ponitur liquidari põt intra tempus deliberãdi mature qualem suiam ferre debeat, ibi illa exceptio non dicitur requirere altiorẽ indaginem. alle. que habentur hic z vide que dixi ñ. proxi. Cardi. Imo. in c. cum in iure. de offi. dele. transeunt simpliciter cũ Bart. in d. §. condemnatum.
c POMA. ¶ Quod sit breue tempus. Vide Alex. consil. cvj. in ij. dubio. in ij. vol. consi. xciij. z cõsi. c. in fi. in iij. vol. Fel. in c. venies. ver. vj. dub. de test. Ro. consi. lxxvj. consi. cciij.
d ALEX. ¶ Summaria probatio. Vide Bar. in l. j. in prin. §. que admo. test. ape. per Bar. in extraua g. ad reprimendũ vers. summarie. z Bar. in l. j. C. eo. z de hac gl. facit mentionem Ly. vbi videas.
1 ℣ Missio potest fieri in bonis que ad debitorem pertinent iure directi dominij, vel vtilis, vel quasi,
2 Differentia an sit inter res, que pertinent iure dominij ad debitorem, z alias, in modo interponendi decretum.
3 Bona reperta apud debitorem presumuntur sua, z ideo dicenti non esse debitoris, incumbit onus probandi.

§. Bonorum. Ho. ex tito tex. q potest fieri missio
1 iure dominij directi, vel vtilis, vel quasi: lec? si nullo iure detinet,
2 vt in §. si deposita, †Quero, vtrum in modo interponẽdi decretũ sit differentia inter res, que pertinent iure dominij, z alias. Resp. quantum est in interpositione primi decreti, nulla videtur differẽtia, vt hic: sed in interpositione secundi decreti, eo casu quo habe ret locũ, est differentia: qz in rebus que possidentur iure dominij pretor iubet eum esse dominũ: sed in alijs que non possidentur iure dominij, pretor interponit decretum. hoc modo, statuo, vel decerno tibi, vt vtaris illo iure in talibus rebus quo debitor vtebatur, z istam formam dat Jurisconsultus in l. si finita. §. si de vecti
3 galibus. de dam. infec. ¶ Formo vnam questio. †in versi. si deposita. Venit ille, qui deposuit, z dicit, nõ potuit fieri missio in hac re, qz est mea. Cui incumbit probatio? Bl. habes in l. ob maritorum. C. ne vxor pro ma. z l. j. C. de priui. fisci. quod que sunt reperta apud debitorem, presumuntur sua.[a]

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Presumuntur sua. Adde q idẽ tenet Bar. in l. a diuo. §. si super re. de re iud. z in l. quidã in suo. de condi. insti. z Bald. in auth. z qui de bo. au. iu. pos. z Bal. in l. et ã. C. de exce. rei iud. z est gl. in l. ij. C. ne vxor pro ma. z ibi tenent idem Ly. Bal. z Saly.

§. Si ex duobus. Tene menti istũ casum, quando est facta missio in parte rei communis. q alius, in cuius partem non est facta missio, potest satisdare, z administrationem rei recipere. Bl. signat cõtraria, z nõ soluit, vide gl. que incipit, consilium, &c. in fin. Sol. Istud ideo, qz in stipulatione deducitur operis destructio, que est indiuidua: hic deducitur legati solutio, que est diuidua, eadẽ ratione cautionis prestatio, que eius naturam sequitur, vt ñ. ti. j. l. j. §. si quis sub conditione. Jaco. de Are. z Oldra.

§. Imperator. Iste est bonus §. Quero, a quo tẽpore incipit currere tẽpus sex mensium? Et gl. dicit. q a tempore quo fuit petita cautio. Ista lectu. glos. est vera in se, z quo ad text. nõ tamẽ satisfacit perfecte: z ideo quero, qd si nõ potuit peti cautio, qz fuit remissa, vt ñ. ti. j. Respõ. q̃ text. sit in l. certa. C. eo. q̃ currere incipit a die, qua fuit petitũ debitum. Alterius istud, q̃ dicit, q̃ a die petite satisdationis, nõ videk verũ, qz licet satisdationem petã, nõ est heres in mora prestandi legatũ. Et ad hoc vt fiat missio, requiritur mora heredis. Respondeo, z fateor oppositum, q licet sit petita cautio, non sufficeret, nisi heres fuisset in mora non prestandi legatũ: si dies legati non cessisset, non haberet locum istud rescriptum, z gl. sentit hic. Habes ergo, q̃ bare sex mensis elapsos a die petite, vel debite cautionis. Itẽ q̃ cesset dis legati. Itẽ q̃ heres fuit in mora prestãdi legatum. ¶ Et cum hoc sit, q̃ secundum ista tẽpora non teneantur soluere de suo legatario, l. ii vniuerse. C. de lega. z l. j. §. fi is qui quadringẽta. ñ. ad Trebel. quero, quomodo hic fit missio in possessionem bonorum heredum? Respõdeo, q̃ secũdum ista tempora

non tenetur vltra vires hereditarias tamen precessit missio in bonis heredis,z facit,vt soluat vsque ad vires hereditarias, l.in quantitate. in fin.z l.si post missionem.S.ad l.Falcidiam.

§. Cessatum. Non potest dici cessatum, si non est in l.cum quidā.§.si pupillo.ff.de vsu.Op.de l.j.§. non exigit.ff.eo. Sol. Aliud in missione que fit ex rescripto,z aliud i missione que fit ex edicto. Vide gl.que formal ☞ria,z nō soluit,z vide eam,que incipit,hereditas iacens. Ad l.oportet,respondeo,ibi loquitur in nunciatione,que fit rei,nō persone:hic vero in nūciatione,que requirit moram,que mora in casibus nostri §.legitime contrahi nō potest,l.si ex legati causa.j.de verbo.obli. Ad l.fina.de nau.feno. respond.q ibi loquiē in pena,que ex contractu defuncti descendit,z ideo iacente hereditate cōmittiē,vt j.de verbo.ob.l.ad diē. hic autem ex rescripto non fit missio in bonis hereditarijs, nisi ex mora ipsius non soluentis, que non potest committi iacente hereditate,cum per additionem incipiat deberi,vt ff.eo.l.j.§. fi,z l. si nemo.de re.iur. Old.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Cessatum. Facit ad not. per Ange.z Roman.in l. iiij.§.pretor.de dam.infec.

1 ☞Pignoratitia q̄ habeat locū pro pignore pretorio sicut pro cōuentionali,z in ea habet locū dolus,z lata culpa,nō leuis.nu.3.

2 Fructus pignoris conuentionalis,sicut prius computant in vsuram quam in sortem,ita z in pretorio pignore.

4 Missione facta in possessionem legatorum,non peruenitur ad secundum decretum.

a **§. Queri poterit.** [a]Iste est bonus §.z no.†q̄ pi

1 gnoratitia habet locū pro pignore pretorio,sicut pro conuentionali. No.†.q̄ sicut in pignore cōuentionali fructus cōputantur prius in vsuram quā in sortē,

3 sic z in pretorio. Item vides† hic q̄ pignoratitia habet locū pro pretorio,sicut pro conuentionali,z dixi vobis,z Jaco.de Are.alleg.in l.vtique.j.de dam.infec.tamen vnum scias quod in ista pignoratitia venit dolus,z lata culpa,non leuis.l.pretor.§.est prēterea.j.de bo.an.iu.pos.z l.si finita.§.si quis damni,j.de dam.in-

b fec. ¶Ultimo videtur[b] hic casus pro opi.† quam tenui ff.in prin.

4 contra ☞ yn.quod in possessione legatorū facta missione,non potest peruenire ad secundum decretum:quia non potest plus permitti,nisi frui tantum,vt hic,quod no.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Queri poterit.Et istum tex.alle.Bar.in l.si finita.§. Julian[a],in ver.quero verū missus ex primo decreto faciat fruct[a] suos.de dā.infe.Et ad istū tex.vide Bal.in authē.z qui.C.de bo. au.iud.pos.z iste tex.est vnicus. Adde Bal.cōs.iiij.li.j,z ibi anvaleat starutum q̄ lucretur:z an minor pati debeat tale damnum?

b ALEX. ¶Ultimo videtur.Sed an pro pignore pretorio competat hypothecaria,vide Jmol.in l.si quis missum,§.fin.de damno infec.z ibi vide Roma.

1 ☞Sequestratione rerum facta que seruando seruari non possunt,res venditur,z pretium retinetur.

2 Frumento percepto ex fundo alieno per plura tempora preterita,an percipiens teneatur ad estimationem per tempora,vel sufficiat quod reddat frumentum.

3 Decreto ex primo re capta,si non habet quis vbi teneat,potest illam alteri dare vt teneat.

4 Differentia quando fit missio in possessionem ex edicto,z quando fit ex rescripto.

5 Creditor missus in possessionem equiparatur misso in possessionem ex edicto.

§. Qui legatorū seruandorum.

a Iste est bonus §.[a] z op.de l.in venditione.§.j.de bo.author.iud. pos.Respō.hic loquitur in legatarijs,ibi.in creditoribus. Vel alter,ibi loquitur quando ille,contra quē est facta missio, nolebat colere,sed alter i colendum locare:hic per se vult colere,z ideo ad eū pertinet cultura,nisi fuerit facta missio ex rescripto. ¶Primo no.[b]ad illud,qñ fit† sequestratio rerū,que seruari nō possunt,

b tunc debent vendi,z pretium retineri in sequestro,arg.huius lite

1 re,z tex.habes in l.litibus.C.de agri.z censi.li.xj.z l.si.j.de requi.

2 re. ¶Secundo no.† si aliquis percepit frumentū ex fundo tuo, per plura tēpora preterita,an teneā tibi ab restitutione fructuū, vel sufficit q̄ reddat estimationem.per tēpora:Hec lex.videt vel le q̄ teneaē ad estimationē,qz nō potuit seruari. Dixi tibi in l.dinortio.§.ob donationes.ff.solu.mat.vbi videtur casus,z Ly.vi-

c deī velle[c] in l.j.C.de pigno.act.tene menti istud q̄ dicit hic,z vide gl.super verbo,nulla domus,que incipit,sua vel testatoris,z not.

3 tex.† cū gl.q̄ quādo capitur in tenutā ex primo decreto aliquid, z tu nō habes vbi teneas,permittitur tibi alij dare vt teneat,se-

4 cus si habeas vbi teneas,arg.huius gl. ¶† Quero,quot differē-

tie sint inter missionem ex edicto,z rescripto? Sl.ponit duas differentias,z multe sunt differentie. Ex edicto fit missio ab initio.et iam ante aditam hereditatē,l.j.§.fina.supra eodem ex rescripto post aditā hereditatē z ser menses,vt in versicu.cessatum. Item ex dictum nō requirit moram heredis,l.j.§.nō exigit.ff.eo. rescripto sic vt in §.cessatū,z §.satisfactionis. Item per edictū fit missio in bonis hereditarijs,vt in §.qui possessionē.ff.ea.l.per rescriptū in bonis heredū,vt in §.qui priori,z §.Imperator. Item inter edictū, z rescriptum est differentia in cultura,vt hoc §. Item est alia differētia,qz missus ex edicto,de possessione,prestita sibi satisdatione, recedit,vt ff.ti.j.l.si legatarij aduersus.sed missus ex rescripto nō recedit,nisi integre sibi satisfiat,vt j.eo.l.si pecunie.§.fi.z ibi dicā. Ex istis dictis,z ex verbis que dixi in versi.ser autē menses, ha-

5 bes colligere practicam rescripti. ¶Ulterius† quero.si creditor est missus in possessionem, an equiparetur misso in possessionē ex edicto? Breuiter,si creditor mittit in possessionē,qz debitor non defenderit,tunc equiparatur legatario misso in possessionem ex edicto.l.si finita.§.si quis autē.j.de dam.infec. Si vero est missus in possessionem.qz non soluit, tunc equiparatur legatario misso ex rescripto,l.si pecunie.j.eo.z ibi videbitis.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Bonus §.Istum tex.in versi.cogere.alleg.no.Bald. in authen.z qui de bo.au.iu. pos.q̄ res mobilis debet esse apud missum ex primo decreto, vel sequestrari si est suspectus,z per Bar.in l.si finita.§.si quis autem.ff.de dam.infec.

b AND.BAR. ¶Primo no. Et vide Bar. in l.si oleū. ff.de dol.

c ALEX. ¶Videtur velle.Et vide Bar.in l.si finita.§.si quis,item.de dam.infec.

§. In possessionem missus. [a]Iste est

1 Op.q̄ post.ur.contest.non potest peti cautio.l. ☞Pomponius.§. rati habitionis ff.de procu.Respon.illud quod dicitur in l.☞Ponius.§.ratihabitionis.habet locum in cautionibus que prestantur a procuratore,z ideo nō petuntur:qz videtur eius persona approbata:sed lex ista loquitur in alijs cautionibus, que ab ipso principali prestantur,non a procuratore. Item cautio ista non prestatur occasione litis.sed debebatur, nulla lite pendente, l.etiam.j.eo.z sic pendente lite,z pendente appellatione potest peti.l.postquam.§. Imperator,supra titu.primo.

a **§. Missus in possessionem** [a]Quero,v

1 trū iudex posset dare licentiam misso in possessionem, q̄ posset ingredi sua authoritate? Hic videtur text.q̄ non Glo.videtur q̄ sic in l.me minerint.C.vnde vi,z ibi Cyn.z gl.in l.iuste.j.de acqui. pos.z ibi Jac.de Are.z Old.z ibi dixi. Nec ob.iste §.quod verū est.q̄ tua authoritate non potes ingredi si inuenis resistentes, qz illa resistentia debet fieri per officiales:secus si tibi non resistitur,qz tūc potest dari licentia,vt tua authoritate ingrediaris.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Missus in possessio. Istū tex.alleg.Bar.in l.j.in vi.q̄ §.de iurisd.om.iud.adde Bar.in l.si finita.§.Julian[a].de dam.infec.

1 ☞Decretum primum sicut interponitur in nomine debitoris sic z in officio iudicis.

2 Practica interponendi primum decretum in nomine debitoris.

§. Si Titio pure. Iste est difficilis §.z hoc

1 dicit. ¶† No.q̄ sicut potest primum decretum interponi in nomine debitoris,sic z in iudicis officio potest iterponi.Op.z videtur, q̄ iste fideicommissarius debet agere contra heredem directo,nō contra legatarium,vt §.pro secūdo. C.de cad.tol.z l.si ab eo.§.de vsufru.lega. Sol. Ibi loquitur quando legatū deficit,z apud heredē remansit:hic non deficit. Op.de l.si quis seruum.ff. certam. §.de lega.ij.sol. Ibi loquitur qū legatario primo, nulla culpa pos-

a terat imputari. Quero,qñ fit missio in possessionem in nomine debitoris? Scitis,q̄ pignus pretorium nō cōtrahitur,nisi fiat missio realis.l.non est mirum.§.de pig.actione.† quomodo in nomine debitoris potest fieri missio,cū est impossibilis, vt gl.in l.fina. in princ.j.de donationibus. Practicam ponit gl.in l.j.C.de pret. pig.hoc est verum,qñ pignus pretorium est:sed si pars ipsa principalis vellet cedere,tunc cessio haberet vim traditionis,qz illud, q̄ operatur in corporalibus traditio,illud operatur cessio in nominibus debitorum,vt gl.in l.viti.C.quando fisc.vel prima.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Quero quando. No. q̄ quando fit missio in nomine debitoris,adde Bal.in l.ij.C.quando fis. vel. prin.z Bart.in d.l. pen.z per Bar.in d.l.a diuo.§.sic quoqz.de re iu.

Si pos

LEX VI.

Si pecunie numerate.

1 Missio facta in possessionem ab ea non receditur nisi prius soluatur.

§. Qui fideicommissi.

a Bo. q̄ non recedit de possessione, nisi prius soluatur, vt hic, z l. his consequenter. in fi. §. fa. er. z l. eū qui. ff. de pri. cre. z l. vlt. circa prin. ff. pro herede. Op. §. tit. ff. si legatarij aduersus. z C. de bo. aut. iud. pos. authen. ei qui. z l. si finita. §. si quis damni. z §. seq. ff. de dam. infec. Respon. ter. iste in fi. Bo. q̄ tunc receditur a possessione, quando fit illud. quod si factū fuisset ab initio possessio non fuisset data. Unde si quidem missio in possessionem est facta, q̄ non soluitur, nec receditur nisi soluat, vt hic: si missio est facta, q̄ non satisfactur. statim cum satisfactur, receditur, l. si legatarij aduersus. §. tit. ff. si missio est facta, q̄ est contumax in non veniendo. statim cum venit, recedit. vt in authen. ei qui. Idem videtur velle b quedam decisio Pape in c. ex parte. extra de verborum significa.

ADDITIONES.

a ALEX. Qui fideicom. Iste ter. non est alibi secundum Bar. in l. consentaneum. quomodo. z quando in. vide per Bart. in l. si finita. §. Julianus. de dam. infe. dixi post Bar. in l. eū qui. de prin. cre. z ipsum singu. limita. vt per Ang. in l. si finita. §. ireū videamus. de dam. infecto. z ibi dixi post Bar. z ideo dicit Bal. no. in l. ignorare. C. de resti. mili. q̄ contra presentem contemnentem solue potest procedi ad primum, z secundum decretum. Et ideo in executione sententie missus non recedit, nisi sibi soluatur secūdum Bar. in l. properandū. §. sin autē reus C. de iud. Et ista adde Bar. in aut. z qui. de bo. au. iu. po. z vide Bar. in l. neq̄ impuberes. §. de in ius vocā.

b ALEX. Idem videtur velle Idem tenet Bar. in l. properandū. §. sinautē reus contra gl. z ibi idem Bal. z doc. vide Ang. in consi. ccxvij. z adde Bar. in l. si debitor. §. si antiphona. §. de pig.

LEX VII.

Cum venter

Bloss. querit de ratione. Dic quod est speciale ratione ventris, alie sunt truffe.

LEX VIII.

Si legatorum.

Hanc legem examinauī, vt vidistis in l. is cui. §. qui in possessionem. §. eo.

LEX IX.

Etiam si condemnatus.

Quero qualiter potest desiderare? Dic quod ex rescripto, vel ex edicto quocunq; modo venit, vel iudicis officio, vt §. de re iud. l. a divo. §. si super rebus.

LEX XII.

Municipio.

Buliel. de Lug. allegat istam legem in l. nulli. §. quod cuiusque vni. z est questio, an quando decuriones creant syndicu, sit necessaria authoritas presidis, vel superioris? Et dicit ipse quod non. Dixi in l. acto. §. rem rat. hab. Ista l. videtur facere contra, sed bene respiciendo, non facit: q̄ non loquitur de decreto ut constituendo syndicum, sed de decreto de mittendo in possessionem.

LEX XIII.

1 Casus, in quo missus in possessionem ex primo decreto, lucratur fructus,

2 Uxor an sit alenda a tempore mortis viri.

De legatorum.

1 †Not. casum singularē, q̄ lucratur fructus missus in possessionem ex primo decreto. Quero, quid in filio, z pronepote, z dicit glo. q̄ non est eadem ratio, cum mulieres sunt obsequioris vite. Querit gl. quid si sint alie mulieres? Et dicit gl. z tene primam, quod eadem ratio sit in aliis mulieribus.

3 Ultimo, †gl. dicit, q̄ ista l. est in arg. contra vxorem, an sit alenda tempore mortis viri. Dic de ista questione vt dixi in l. diuortio. supra solu. matrimo.

LEX XV.

1 Pactum ingrediendi fundum propria authoritate, exercetur contra ecclesiam ad quam res pervenit.

Interdum.

a Ista lex forte non est alibi, z not.

1 eam. Ego † formabo vnam questionem in l. si creditores. C. de pig. Habeo potestatem ingrediendi mea authoritate in talem fundum, vel domum, quero si ille fundus, vel domus efficitur ecclesie, an illa potestas ingrediendi transeat in ecclesiam? Inn. ponit in c. verum. extra de foro cōpeten. z dicit, quod non. Hostien. dicit cōtra, z in hoc residet Jo. An. z ego in l. si creditores. tenui opi. Hostien. cōtra Inn. z allego l. si quis curialis. C. de epis. z cleri. In contrariū facit ista lex. Sed breuiter aliud est, rem effici ecclesie, aliud est rem effici religiosam. q̄ nō omnis locus, quem habet ecclesia, est religiosus, q̄ si est religiosus, tunc non transiret illa licentia ingrediendi, vt hic.

ADDITIO.

a ALEX. Interdum. Facit ad hoc l. fi. ff. de litig.

LIBER XXXVII.

TITVLVS I.

De bonorum possessionibus.

Gl. continuat istam rubricam ad precedentia. Dic vt in gl.

LEX I.

Bonorum

In hac lege, cum sequenti, Jurisconsultus ponit effectum bonorum possessionis agnite, quem effectum probat duabus rationibus.

LEX II.

1 Bonorum possessor quando habeat directum dominium, z quando vtile.

2 Bonorum possessor, licet habeat vicem heredis, non tamen est vere heres.

3 Hereditas que defertur alicui ex constitutione alicuius inferioris a Principe, non efficitur ille heres iure directo, sed habet bonorum possessionem.

Statutum conditum ab inferiori a principe, an dicatur ius pretorium.

In omnibus.

Ibi, habentur, z ideo sicut per additionē hereditatis querunt omnia ista, ita per bonorū possessionē agnitam, z admissam. Contra hanc legem op. dicitur hic, q̄ appellatione bonorum continentur commoda, z incommoda. contra in l. mulier. §. de iure do. Sol. vt dicam §. l. proxima. Item dicitur hic, q̄ bono. possessio omnia tribuit. Contra, agnitio sola non tribuit omnia, vt §. de acqui. possess. l. cū heredes, z l. facta. in prin. §. ad Trebel. z ibi not. Soli. a q̄ hic in commodis, que sunt iuris, secus in his que plurimū facti habent, vt possessio, vt in contrario. Not. q̄ ista est regula generalis, q̄ vbicūque ex dispositione legis, vel hominis transferuntur aliqua bona ipso iure, nunquam tamen transfertur possessio sine apprehensione. hoc habes hic in bonorum possessione. Idē in herede extraneo. l. cū heredes. in prin. §. de acqui. pos. Idē in here. te suo, vt no. in l. cū miles. §. ex quib. causis maiores. licet Frium notetur, z male in l. in suis. de libe. z posthumis. Idē in fisco, in quē transferunt bona vacātia. vt no. in l. sicut. §. q̄ cuiusq; vniuer. §. fi. Idē in ecclesia, in quā transferuntur bona cōueni, vt renēt docto. in authen. si qua mulier, z Inno. in c. in presentia. de probatio. Idē in occupatione vniuersali. l. si adoptauero. §. de prec. z sic ab istis talibus nūquam petent iudicij possessorij. nisi probent de apprehensione. Tertio op. q̄ bonorū pos. non tribuat ius, vt in possessione Carbo. z ventris nomine, vt ad Carbonia. l. j. per totā legē, z in titu. si mulier ventris nomine. per totū. Sol. gl. vt in ea habes. Idē op. dicitur hic, q̄ bonorū a †possessio non tribuit dominium directū, sed vtile, vt vtiles actiones. l. z si sine. §. sed q̄ Papinianus §. de minoribus. Due glosse hic posite, vna in l. j. alia in secūda, fatenē contrariū. Dy. videtur limitare istas glossas sic, q̄ sunt vere quando dominiū directum, vel actiones directe sunt apud aliū, q̄ tūc tātum vtiles transeūt, vt ibi. sed qñ directe non sunt apud alium, tunc bonorum possessor habet dominium directū. Ratio, q̄ ex persona heredis non debet immutari cōditio obligationis. l. ij. §. ex his. §. de verbo. ob. Aduertatis, istud dictū Dy. non est verum, q̄ cōtra casum l. pe. §. fi. C. ad Treb. vbi directum dominium, vel actiones directe, nō sunt apud alium, vt quādo aliquis sine herede decedit, z tamē vtiles tantū transeunt, vt ibi dicitur. Aduerte, si apud alium non sunt directe, vel directū dominium, tamē esse speratur, vel possibile est esse, vt quando de iure ciuili aliquis filio emancipato preferatur, vel alteri cognato, tūc ista gl. dicit veritatē: q̄ ad impediendū ne bonorū possessiones querantur directe, sufficit spes quod possent esse apud aliū, vt l. si duobus. §. fi. z ibi no. §. de leg. j. z l. cū quidam §. q̄ dicit. de acqui. hereditate. Si vero nō sunt apud alium, nec esse speratur, tunc dominū directum est apud bonorū possessorem, z tunc verum dicit Dy. Si vero apud neminem est directum dominiū, tunc res est vacans, z in nullius bonis est. z sic per occupationem, dominium fit occupantis de iure gentiū. Sed in

Bart. super secunda. Infort.

actionibus est maius dubium. Sed dicerem idem in actionibus hereditarijs, vt directe sint penes bonorũ possessorẽ. Ratio, quia pretor non potest facere heredem directe. §. quos autem. Institu ta de bonorũ possessione, sed bene potest transferre in alium vnã directam actionem, ⁊ directum dominium, vt l. pretor. in princ. ĩ. de damno infecto, ⁊ facit quod not. in l. j. ⁊ ij. s. de bonorum poss. hereditatis petẽd. Quicquid tamen sit, siue dicamus actiones es se directas, siue vtiles, semper tñ gl. dicit, ꝙ sunt ciuiles, sed ex ex tensione pretoris, vt notatur in dicta l. j. ⁊ ij. s. de bonorum posses
b sione hereditatis petẽde. ¶ Itẽ[b] hic dicitur, † ꝙ bonorũ possesso
2 res sustinent vicem heredũ. Contra. Insti. eo. §. quos autẽ. dicit gl. s. de bonorũ posses. heredi. peti. l. j. Fateor, quod habent vicẽ heredũ, non tñ fierent vere heredes: quia pretores hoc facere nõ
c possunt, vt dicit. §. quos autẽ, ⁊ bene dicit: ꝙ not. Quare ex hoc[c]
3 dico, quod † si aliqua hereditas defertur ex constitutione alicuius Presidis, vel inferioris a Principe, vt Ducis, vel Marchionis, tunc omnes iste hereditates non possunt deferri, vt fiant aliqui heredes directo: sed iure bonorũ posses. ⁊ sic oportet quod agno scatur coram iudice. Item perit spatio centum dierum, vel anni,
* sed hereditates que deferuntur ex forma statuti, * vel principis authoritate, bene deferuntur iure directo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Sol. Vide Bar. Ange. ⁊ doct. in Lex asse. de her. inst.
b ALEX. ¶ Item. Et pro hoc vide gl. in c. j. si de inuesti. lis oria. in ter do. ⁊ vasa. in versi. obseruetur, ⁊ Ioã. An. in tit. de instru. edi. in §. porro, in addi. que incip. hec subscriptio. Istud dictũ Bar. hic, in l. j. de verbo. obli. in l. fi. de pe. ⁊ in l. omnes populi. ĩ j. q. prin. de iusti. ⁊ iu. ⁊ in l. ij. §. j. pro emptore, intelligas ꝙ habeat vim iuris pretorij, ⁊ durat anno actio q̃ ex eorũ statuto oritur, si eorum officiũ erat annale, ⁊ similiter per sex mẽses, si per semestre erãt officiales sex domini, sed si officium eorũ esset ad eorũ vitã, vel ad beneficiũ, vt est officium episcopi, vel marchionis, tũc tale statutũ diceretur ius ciuile, ⁊ actio, seu cõditio ex eo esset perpetua, sicut si nascere tur ex statuto populi, vt probatur Insti. de perpe. ⁊ tem. ac. circa prin. ⁊ facit l. sufficit. de cõdi. inde. ⁊ c. si gratiose de rescri. in vj. ⁊ facit quod no. Bar. in l. de pupillo. §. si quis ipsi pretori. de oper. no. nun. secundũ aliquos, adde ꝙ conditio episcopi appellatius pretorũ ita etiã tenet Bal. in l. id ꝙ pauperibus, de epi. ⁊ cle. ⁊ in l. siue pars. C. de dilat. sed Bal. in l. receptitia. de cõsti. pe. tenet cõ tra Bar. hic, ⁊ dicta Bart. hic, sequitur Bald. in rub. C. qui ad mit. in vj. questio.
c AND. BAR. ¶ Quare ex hoc. Et vide quod no. Bart. in l. v. §. satis. ff. de verbo. obli. Bald. in rub. C. eo. tamen contra tenet in l. ij. C. de cõsti. pe. ⁊ vide Bal. in l. certũ. C. vnde cog. ⁊ in l. id ꝙ pau peribus C. de epi. ⁊ cle. Bar. in l. fi. ff. de penis. ⁊ in l. ij. §. fi. ff. pro empt. mod. in rub. C. qui admi. ⁊ vide que ibi dixi.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Statuti. Adde eundem Bar. in l. fin. ĩ. de penis, vbi ponit an dicta statuta sint annalia vel perpetua: ⁊ quid de actione ex eis descendente.

LEX III.

1 Bonorum appellatio an contineat commoda, ⁊ incommoda.
2 Bonorum possessio quando sit nomen iuris, ⁊ quando facti.
3 Hereditas est successio in vniuersum ius, ꝙ defunctus habuit.
4 Hereditas postquam est adita, desinit esse hereditas.
5 Agnita bonorum possessione per vnde liberi, si alius vult agno scere per vnde agnati, ⁊ probare me non filium an admittatur.

Bona. Iurisconsultus volens diffinire, quid sit bo no. possessio, ante omnia vult ostendere signi ficationem huius verbi, bonorum, ⁊ huius verbi posses sio, que sunt simul vt composita. Primo ponit expositionẽ vsque ad §. inuito. Et sic habet tres partes, vt in eo patet. Secũda ibi,
1 hereditatis autem. Tertia ibi, bonorũ. Dicitur hic ꝙ † appella
a tio bonorum continet commoda[a] ⁊ incommoda. contra in l. mu lier. s. de iure do. Sol. dicit gl. s. eo. l. j. Aliud cum profertur a cõ trahentibus, aliud cum profertur a lege, ⁊ satis bene dicit. Sed contra hoc op. quia etiam quando profertur ab homine sit idem, scilicet ꝙ contineat cõmoda, ⁊ incõmoda, l. cogi. in prin. ad Treb. Sol. Illa appellatio bonorũ, potest proferri tribus modis ab ho mine, vt a contrahentibus, ⁊ tunc loquitur l. mulier, vel a testato re, ⁊ tunc loquitur l. cogi. s. ad Treb. ⁊ quod dixi in l. j. s. de lega. j. ⁊ videbitis in l. si quis seruum. §. fi. ⁊ l. seq. s. de leg. ij. ⁊ facit l. vlti. de vsufr. leg. Quãdoq; profertur a principe cõcedente beneficiũ, ⁊ tunc dic vt l. Princeps. de verbo. sig. ⁊ per Dy. ⁊ per doc. Sed op. licet appellatio bonorũ contineat commoda, ⁊ incommoda, nõ est tamẽ ex propria significatione. l. proprie. ĩ. de verbo. sig. tamen hic dicitur contra. Sol. Ibi proprie bona appellabantur. Si respi cis tex. ipse soluit seipsum, quia cũ dicit, hoc in loco, expone, hoc est, in hac compositione, cũ dico bono. posses. secus si appellatio bo
* norum simpliciter profertur, vt ibi. * ¶ Itẽ op. dicitur hic ꝙ etiã si nihil corporale est in hereditate, dicitur petita bonorum posses
sio. Cõtra, incorporalia nõ possunt posideri, l. seruus. §. incorpora
2 les. de acq. re. domi. Sol. † Aliud est dicere bo. pos. vt sit vna pars ⁊ est nomen iuris, vt hic, ⁊ l. hereditatis appellatio. de verbo. si gni. Aliud est dicere bon. pos. vel rei, vt sint due partes, ⁊ tũc est
b nomen facti, ⁊ nõ cadit in incorporalibus. ¶ Venio[b] ad tertiam partem, ⁊ op. ĩ. de verbo. signifi. l. nihil aliud est hereditas, vbi vi dentur esse idem, hereditas, ⁊ bonorũ possessio. Dicit gl. bonorũ pos sio est ius, scilicet pretoriũ, ⁊ hoc tenet Cy. C. vnde leg. l. certũ. in j. q. sed hoc est pessime dictũ, quia est cõtra tex. l. j. ⁊ in rub. ĩ. vt ex le.
c ⁊ senatusconsul. ⁊c. vbi bonorum possessio defertur ex lege[c] ciuili. Unde dico, ꝙ hic dicitur ius persequendi, scilicet ciuile, ⁊ pretoriũ. Nõ ob. l. cõtraria, quia ibi dicitur, ꝙ est successio, nõ dicitur ius succeden di. Preterea, ibi succeditur propria voluntate, quasi solo animo quis efficitur heres, non autem dicit persequendi, sed bono. posses. est ius persequendi, ⁊ sic oportet ꝙ petatur a iudice, vel hodie a gnoscatur corã iudice, vt ĩ. ead. l. §. a municipibus, ⁊ hoc vult di cere tex. ¶ Itẽ op. ꝙ hereditatẽ nõ prosequamur per bonorum
d possessionem. Non enim quis agit[d] per bonorũ possessionem, sed petit per bono. pos. here. pe. Dicit gl. bono. pos. nõ est ius, quo p sequimur, quasi causa sit immediata, que in iudicium deducitur, sed est ius propter quod persequimur. Ita dicit gl. Preterea hic dicitur in tex. retinendi, ⁊ sic non loquitur de iure, quo quis agit, quia cũ haberet possessionẽ nõ posset agere, quia posidenti, ⁊c. l. j. §. in terdictum. ĩ. vti possi. Istud quod gl. dicit, licet in se sit satis verũ, tamen huic litere non videtur congruere, quia Iurisconsultus non intendit ostẽdere, ꝙ sit ius propter quod persequimur, ideo dic, ꝙ text. optime loquitur. Nã scitis, ꝙ qui habet bono. pos. edictalẽ habet necesse petere eã cõfirmari a iudice, vt ĩ. ea. l. §. si causa co gnita. Unde ista bonorũ possessio est ius. Sed ad id quod di. retinendi, ⁊c. ⁊ possessori non est propositum remediũ petendi, rum est actione reali, d. l. j. §. interdictũ. sed alias actiones põt ha bere, vt ibi dicitur. Vel illud est verũ ad petendũ possessionẽ corpo ralem: sed hic loquitur in petitione possessionis iuris incorpora lis, in quo datur possessori vendicatio, l. ⁊ si forte. §. j. s. si seru. vi di. ¶ Quero ergo pro predictorũ declaratione, quid est heredi
3 tas. Rñ. nihil aliud est † quã successio in vniuersum ius, ꝙ defun ctus habuit. Istud intellige de quadã successione, quã facit ius statim homine mortuo. Ipsum enim patrimoniũ representat per sonã defuncti, ⁊ in eius locũ succedit, vt de acquiren. rerũ domi. l. hereditas in multis. ⁊ ĩ. de fidei. l. mortuo. ⁊ ista successio vocatur he reditas ad hanc hereditatem consequendã habemus beneficium iuris ciuilis, per aditionem hereditatis: ⁊ istud ius succedẽdi, no bis cõpetit antequam ad nos perueniat hereditas. l. pretia rerũ. s. ad leg. Fal. ⁊ sic est aliud ab hereditate. Si enim intelligeretur, ꝙ ius succedendi nobis cõpetens sit hereditas, sequeretur ꝙ he reditas nobis competeret, ꝙ est repugnantia. l. pretia, rerum. Et illud ius adeundi quid sit, dixi s. de acqui. here. l. is põt. Item ad acquirendum dictam hereditatẽ, que est successio, ⁊c. cõpetit no bis beneficium iuris pretorij, scz bonorum posses. que quid sit, di
4 citur hic. Postquam † hereditas est adita, vel bon. pos. agnita, de sinit esse hereditas, ⁊ confunditur cũ patrimonio adeũtis. l. sed si plures. §. filio. s. de vulg. ⁊ pup. ⁊ vbicunq; post aditionem appel latur hereditas, est impropria locutio. Unde in tit. de peti. hered. dum dicimus petere hereditatẽ, intellige, id est, declarari nos esse heredes. l. licet. de peti. here. ⁊ sic tria sunt, scz hereditas. ⁊ ius ac quirendi eam, ꝙ sit per aditionem, vel bonorum posses. Itẽ ius in tendi ꝙ fit per petitionem hereditatis. ¶ Querit gl. in verbis
5 persequendi. ego † agnoui bonorum pos. vnde liberi, alius vult a gnoscere bono. pos. vnde agnati. probando se agnatũ, ⁊ proban do me nõ filium, an audiatur? Dicit gl. ꝙ sic. Ista glo. videtur cõtra l. j. in fi. cum l. seq. s. de lib. agno. vbi si semel est iudicatum, vtrum sit liber, vel non, de cetero non põt moueri questio. Dicit gl. veri est, si lis non esset mota contra principalẽ contradictorem, cuius principaliter interest, alias si esset lata sententia contra eum, cuius principaliter interest, tunc perpetuo preiudicaret, vt ibi. Vel dic, ꝙ hic loquitur quando probationes fuerunt facte summarie, ⁊ sic non preiudicant in alio iudicio. l. si quis a liberis. §. si vel pa rens. s. de lib. agnos. ⁊ l. a diuo. §. si super rebus. ĩ. de re iudicata. ¶ Quero an quis sit vocandus, quando petitur bon. pos. videbi tis infra eadem. l. §. si causa cognita.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Continet cõmoda. Quid contineatur appellatione bono rum, sed quid contineatur appel. facultatum. dic cõ commoda, ⁊ incommoda, nec intelliguntur deducto ere alieno. Ita dixit Bar. in l. si constante in prin. s. de iure do. ⁊ de eorum appella. in cõtra ctibus, ⁊ vltimis voluntatibus, vide no. Bal. in l. liberti. de oper. liber. ⁊ Bald. in l. ij. ⁊ ibi Cy. C. ad leg. Iuliã de vi. ⁊ Bar. in l. fi. s. de vsufr. le. Adde quid contineatur appellatione bonorum Bal. consi. lxxx. lib. j.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ut ibi. In omnibus autem casibus quibus

quibus dicitur contineri commoda ꝛ incommoda, ꝛ sic nomina debitorum, limita vt pulchre per Aret. consi. cccccxlv.

b ALEX. ¶ Venio. Vide Bar. in rub. §. de ope, no. nun.

c ALEX. ¶ Defertur ex lege. Not. quod bon. pos. ista non est ins pretoriũ, sed ciuile, quia lex ciuilis interdũ defert bono. pos. ℑriũ tamen sentit etiam gl. in rub. qui admi. ꝛ ibi Bald. in q.

d ALEX. ¶ Quis agit. Collige hic, ꝙ bonorũ possessio non est actio. Adde clarius Bal. in rub. C. qui admi. in secunda q. ꝛ glos. hic, ꝛ ibi etiam an sit off. ciuium iudicis, per Bal. ibi, ꝛ ibi etiam an sit iuris, vel facti.

1 ☞ Bonorũ possessio per seruũ vel filium non acq̃ritur inuito.

§. Inuito. Op. gl. iuo videtur, ꝙ sic. Nam bonorũ possessores habentur vice heredem, vt §. eod. l. ij. sed heredes cogunt̃ inuiti, vt §. sui. Insti. de here. qua. ꝛ dif. Dicit gl. fallit ibi in §. sui. Item fal. in l. recusare. §. j. ꝛ l. cogi. ꝛ l. quia poterat. supra ad Trebellia. Oppo. j. prori. §. verſi. sed ꝛ si nemo. Sol. Bonorũ possessio decretalis non defertur inuito, sed bonorum possessio edictalis bene defertur inuito, vt ibi. Jo. fuit in alia opin. quod bono. possess. edictalis, ꝛ decretalis sit vna, ꝛ eadẽ. Si

1 cut ergo vna pot̃ repudiari, ita ꝛ alia. Prima opi. ꝙ † hic §. nõ habeat locũ in edictali bonorũ possessio. communiter tenetur, ꝛ sic opi. Joan. hic nõ videtur vera quam reprobat Ly. in l. certum. in

2 prin. in iij. questio. C. vnde legi. ¶ Quero, † vtrum per seruũ, vel filium bonorum possessio possit acquiri inuito? videtur quod sic, l. seruus. vetante, de verbo. obli. ꝛ l. etiam inuitis. de acqui. rerum domi. Bl. tenet contrarium in hereditatibus, vel bonorum possessionibus, in quibus est dubium an sint locupletes, vel non: sed in contrarijs loquitur de acquisitione aliarum rerum, quam acquisitionem certum est prodesse.

1 ☞ Collegium, corpus, ꝛ societas differunt.

2 Bonorum possessio ex testamento defertur ciuitatibus superiorem recognoscentibus.
Ciuitates, que superiorem non recognoscunt habent fiscum, ꝛ bona vt vacantia queruntur sibi.
Hereditas ab intestato defertur ciuitatibus, ꝛ municipibus habentibus libertum.

3 Diff. rentia inter bonorum possessionem agnitam, ꝛ illam que competit ex pretoris edicto.
Bonorum possessio est duplex, vna edictalis, alia decretalis.

1 **§. Municipibus.** Quero, † que differẽtia sit inter societatẽ, collegium, ꝛ corpus? Bl. dicit bene, vt in ea habes, ꝛ habetis etiam in l. j. de col. ill. ꝛ l. j. in prin. §. quod cu. vni. no. ¶ Quero, quis est iste alius qui pot̃ agere nomine vniuersitatis? Dic vt in gl. ꝛ bene. ¶ Que

2 ro. † que sunt iste bo. pos. que possunt deferri istis ciuitatibus, ꝛ similibus? dicit gl. ex testamẽto, ꝛc. vide gl. que incipit, vt syndic[a]. ibi, ꝛ dic ꝙ municipio, ꝛc. Sed aduerte. ista glo. dicit, ꝙ ciuitates non possunt habere bono. pos. nisi ex testamẽto, q. q̃ bona sunt vacantia, debentur fisco, nõ ciuitati, l. j. ꝛ ibi not. C. de bo. va. Et hoc puto verũ in ciuitatib[9] que p̃ncipẽ recognoscũt. Sed si ciuitas principem non recognoscit, tunc ipsa est camera sui ipsi[9]. l. apud hostes. j. de capti. ꝛ postli. re. ꝛ sic sibi bona vacantia querẽtur. ꝛ ita de facto seruatur. Itẽ quod glo. dicit, quod ciuitates, ꝛ municipia non possunt habere nisi ex testamento, est verũ nisi habeãt libertum, cuius hereditas ab intestato eis pot̃ queri, l. intestato. §. si municipes. j. de su. ꝛ leg. ꝛ l. j. j. de lib. vniuer. ¶ Quero,

3 † que[a] est differentia inter possessionem agnitã, ꝛ illam que com-

a petit ex pretoris edicto? Dicit gl. quia ista agnita est decretalis: sed illa edictalis. l. j. §. decretalis. j. de suc. edi. Sed quidam dicũt, quod edictalis, ꝛ decretalis, sunt vna ꝛ eadem. Doct. tenent quod sit duplex, vna edictalis, ex qua competit ius petendi decretale: alia decretalis, ex qua habetur bono. pos. hereditatis petitio. vt habetis, in l. iij. §. de pos. hered. pet. ꝛ no. C. eo. l. j. circa prin. sed si esset vna, ꝛ eadẽ, sequeretur quod statim quis posset agere bono. pos. here. petitiõe: tamẽ sine effectu, quia obstaret exceptio, quod falsum est, quia ante ipsam agnitam nullum ius competit secundum Jac. de Are. vt refert Lyn. in l. fi. in q. iij. C. vnde leg. Et hoc prout exponimus pretoris edicto, scilicet mortui. Itẽ possumus intelligere, quod hic ponatur alius casus. Dictum est, quod pro illis vniuersitatibus persona legitima potest petere bono. pos. sed si persona legitima nõ petit, tunc iudex debet dare ex officio suo, ꝛ supplebit defectum istius administratoris. sicut supplet defectum tutoris in persona minoris. l. bonorum. in fi. C. eo. ꝛ l. si infanti. in fin. C. de iure delibe. quod tene menti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quero que. An sit differentia inter bono. possess. edictalem, vel decretalem, adde Bald. in l. fi. C. vnde legi. in princip. in pen. q.

§. Dari. Dicitur hic a cõtrario sensu, quod si filiusfami. intestatus decedit, non habet locum bono. possessio. hoc est correctũ. quia filiusfami. habet hodie heredem tam de iure codicis, l. quod scitis. C. de bonis que lib. quam de iure Authenticorum, per authen. de heredib. ab intestato. §. j.

1 ☞ Bonorum possessio per alium acquiri potest, non hereditas.

2 Hereditas quare non queritur per procuratorem, bonorum possessio sic.

3 Bonorum possessio acquiritur per procuratorem generalem.

a **§. Acquirere.** [a] Adde quod bonorum possessio nõ agnita non transmittitur. Item tam per alium, quam per memetipsum potest peti. Dicitur hic, ꝙ bono. possess. non agnita non transmittitur: contra j. de contra tabu. l. illud. §. si quis. ꝛ §. quod maxime. Bl. in verbo. nõ transeat. sol. ꝛ bene. Simile in l. scriptus. j. de Carbo. edi. ꝛ l. ventre. ꝛ quod ibi no. §. de acquiren. hered. ¶ Op. de l. Pantomus. §. de acquirẽd.

b heredi. Sol. gl. ꝛ bene. Item op. [b] de succes. edicto. l. j. §. quibus. gl.

1 respon. optime. Dicitur hic in prima parte, quod † bono. possess. potest queri per aliũ. contra in l. per procuratorem. alias, ¶ Paulus. §. de acquiren. hered. Sol. aliud in hereditate, aliud in bonorum possess. ꝛ est ratio diuersitatis, quia bono. possess. utritur equitate pretoria, l. sed cum patrono. §. bonorũ. j. eo. ꝛ Institu. eod. §. quos autẽ, ꝛ ideo, quia equitas naturalis b. c. magis considerat, admittitur ratihabitio ex post facto: sed hereditatis aditio est de iure ciuili magis rigorosa, ideo nõ sufficit ratihabitio ex post facto. Ista ratio cõcludit ad illud, quare in hereditate ℑ precedere iussus: sed in bono. possessione sufficit ratihabitio, vt not. in l. j.

c C. eo. tit. Sed quare [c] per † procuratorẽ nõ queratr hereditas, sed

2 bono. possessi. sic? Respondet gl. hic, ꝛ in prealle. l. per procuratorem. ꝛ §. ad Trebel. l. qui ita. §. j. quia aditio hereditatis fit solo animo. sed bonorũ possessio nõ constituitur solo animo, sed requiritur factũ. Docto. reprehendunt hoc, quia non est verum, cum statim constituto procuratore ad adeundum, non videar adire: sed cum procurator adibit, videor adire. Et ibi est ratio, quia illa actio est magis solennis, ꝛ hoc ideo patet, qz in procuratore Cesaris est speciale, l. j. in fin. §. de officio procurat. Cesaris, ergo in ali-

3 jus est ius commune in contrariũ, vt no. per doc. C. eo. l. j. ¶ † Quero vtrum requiratur speciale mandatum? Quidam quod non. ꝛ hoc reprehendit glo. Alij quod sic. Prima vera vt j. eodem l. seruus. vbi sine mandato queritur, ergo multo magis cum mandato generali[d].

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Acquirere. Istũ text. limita non habere locũ in impubere, per tex. ꝛ ibi Bar. in l. pe. j. eo. ꝛ in l. seruus. j. eo. ꝛ dum dicit hic quod requirit̃ ratihabitio vide j. eo. l. seruus in prin. ꝛ quod ibi dixi. Item dum dicit̃ quod bono. pos. nõ transmittitur ad heredes: vide Bald. post alios in l. emancipata. C. qui admit.

b AND. BAR. ¶ Item op. Et an bo. possess. poterit peti per procuratorem generalem. Joan. tenet quod non, ꝛ Rap. in d. l. per procuratorem, ꝛ eos sequitur Ludo. ibi Tu vide glossam finalem, distinguentem, quam nemo eorum alle. in l. si maritus. C. mãdati. ꝛ ibi Bald.

c POMA. ¶ Sed quare. Adde quod ista ratio damnatur per Raph. in d. l. per procuratorem.

d ALEX. ¶ Mandato generali. An sufficiat generale mandatum ad petendam bonorum pos. adde Lyn. ꝛ ibi gl. Bald. in l. si maritus. C. man. Contrarium tenet Jno. post doc. in l. per procuratorem. de acqui. heredi.

1 ☞ Bonorum possessio hodie agnoscitur coram iudice, sed non requiritur eius decretum.
Bonorum possessio que appellabatur decretalis, hodie dicitur iudicialis.

2 Bonorum possessio que tribuit ius, ꝛ decernitur causa cognita, nõ conceditur, nisi per habentem merum vel mistum imperium.
Bonorum possessio hodie agnoscit̃ coꝛa quocunq; magistratu.

3 Libellus hodie non requiritur, quando agnoscitur bonorũ possessio, nisi appareat legitimus contradictor, nu. 7.

4 Citatio partis non requiritur quando agnoscitur bonorũ possessio, nisi appareat legitimus contradictor, nu 7.

5 Seruus multis casibus potest esse in iudicijs.

6 Citatio partis requiritur in confectione inuentarij.

8 Agnitio sola sufficit in bonorum possessione contra tabulas, vt testamentum rumpatur.

9 Citatio partis, requiritur, quando datur bonorum possess. ex edicto diui Adriani.

10 Aduersarius quando est certus, nominatim citatur, alias sufficit generale proclama.

a **§. Si causa.** [a] Oppo. de l. ij. §. dies, ꝛ §. in bonorum. ℑ quis. ord. in bono. possess. ser. Sol. Bono-

rum pos.que tribuit ius,datur iudice sedente p tribunali,ꝛ cau-
sa cognita,sed alie dantur de plano,ꝛ summarie.¶ Item opp.vi-
detur,quod non sit necessarium iudicis decretū,C.eo.l.fi.ꝛ Insti.
eo.§.fi.ꝛ C.de cura.furio.l.fin.§.ij.Sol.Fateor,quod hodie nō est
necessarium iudicis decretum, sed sufficit sola agnitio corā iudi-
ce,ꝛ ideo bono.pos.que olim appellabatur decretalis . debet ho-
die vocari iudicialis,vt no.ſ.ea.l.§.a municipibus. ꝛ C.eo.l. fin.ꝛ
per Azo.in summa huius tit.¶ Op.gl.Insti.de liber.§.multis.
b Sol. Ibi in manumissione aliud in isto decreto. ¶ Quero[b] per
2 quem iudicem possunt dari iste bon.possessiones? Breuiter† iste
bonorū posses.que ius tribuūt,ꝛ causa cognita decernūtur,sunt
misti imperij,ꝛ ideo per iudicem delegatum,vel per alium nō ha-
bentem mistum imperium,hoc non posset concedi, l. cognitio.§.
vt possessio bonorū.ſ.de offi.eius cui man. est iuris. ꝛ l. nec quic-
quam.§.j.ſ.de offi.proconsul.ꝛ leg. Agnitio que fit hodie potest
fieri corā quolibet magistratu,vt Insti.eo.§.fi.ꝛ C.eo.l.fi. Secun
3 do† quero,[c]vtrū in postulatione bonorū possessionis,requirat̄ li
c bellus? Gl.in l.ij.§.dies.ĩ.quis or.in bon.pos.ser.dicit,ꝙ in his q̄
causa cognita tribuuntur,requiritur libellus:in alijs secus.Sed
hodie sufficit,ꝙ pars agnoscat sine libello,q2 nihil petit a iudice,
d vel a parte.¶ Tertio quero,[d]vtrum pars† debeat citari secundū
4 ista iura,vel hodie secundum tempora hodierna, secundum que
fit agnitio sola? Videt̄ ꝙ sic,q2 dies bonorū possessionis sunt vti-
les,d.l.ij.§.dies.ĩ.quis or.in bon.pos.ser.sed vtiles dies dicunt̄,qn̄
est copia iudicis,ꝛ aduersarij,vt lege prima.de diuer.ꝛ tēpo.pre-
scri.ꝛ sic dz esse aduersari⁹:sed respōdeo,ꝙ verū est in casu in quo
e aduersari⁹ debet requiri,[e]alias sufficit copia iudicis. Ita no.hic,
ꝛ lege secunda,in princi.quis ord.in bon.pos.seru. Preterea,dici
tur hic,causa cognita,ergo debet intelligi parte presente,vel cita
ta,l.in cause.§.causa cognita.supra de mino . sed illud est verū in
his,que parant magnum preiudicium aduersario,sed ista bono-
rum possessio nō tribuit aduersario preiudicium in proprietate,
nec in possessiōe,q2 quandocunq3 veniens legitimus cōtradictor,
prefertur si probabit se potiorem,vt no.ſ.ea.l.vers.bonorum,sed
gl.dicit contra,q2 seruus potest petere bon.pos.vt ĩ.eo.l.seruus.
ergo fit parte non citata,q2 seruus nō potest esse in iudicio. Pre-
terea bon.pos.datur hereditate non adita, l. illud. in princi.ĩ.de
bon.pos.cōtra tabu.ergo nemo est qui citari possit . Patet ergo,
ꝙ pars non debet citari. Idē tenet Iac.de Are.ꝛ Cyn.C.eo.l.vlt.
ꝛ etiam videtur mihi.ꝙ in l.j.tangat Rof.in tit.de bon.pos.in fi.
ꝛ in tit.de bonorum pos.contra tabu.determinat contrarium,ꝙ
pars debeat citari,ꝛ hoc per istum text.qui dicit,causa cognita.
Preterea gl.in d.l.ij.§.dies.tenet.ꝙ debet dari libellus. Si enim
aduersarius non esset,ad quid daretur libellus? nō video. Ad id
quod dicit,ꝙ seruus non potest esse in iudicio,ꝛ tamen potest pe
5 tere,ꝛ sic non in forma iudicij. Respon.imo † quadoque seruus
petit,si in forma iudicij,q2 in multis casibus seruus potest esse in
iudicio,vt in momentanea possessiōne,ꝛ in alijs casibus not.in l.
vix certis.ſ.de iudi.ita respondet Rofred.ad id,quod dicit̄,ꝙ he
reditate non adita potest dari bon.pos.quis ergo citabitur? Di
cit Rof.ꝙ heres institutus,qui habet ius succedēdi.pro hoc l.j.
§.pen.ſ.de ven.inspici.ꝛ l.in cōcedendo.de aqua plu.arcend. Pro
6 hoc facit, q2 † in confectione inuentarij citatur pars l.scimus.§.
sin autē dubius.C.de iure delibe.ergo,ꝛc. Ad idē facit C. si min.
7 se ab here.abst.authen.si omnes. Quid dicemus? † Pro modo nō
f recederē a gl.nostra:[f] q2 tex.est in fin.prin.ĩ.eo.l.seruus.vbi nemi
ne petente potest dari bon.pos.ergo non in forma iudicij. Tamē
concedo,ꝙ si appareret legitimus contradictor,tūc deberet dari
libellus,ꝛ deberet pcedere negotiū solenniter. Ita intelligo gl.in
d.l.ij.§.dies.argu.l.fin.C.de edic.diui. Adria.tol. Non obst.quod
dicit causa cognita,q2 itelligo quo ad iudicis informationē,vtrū
sit filius,vel alius talis qui debeat admitti,vel nō. Sed hodie cer
tum est,ꝙ non requiritur partis citatio sine dubio,vt Inst.eo.§.
fi.ꝛ C.eo.l.fina. Nam cū eo cōtradicente,possit agnoscere,ergo nō
g est citandus. ¶ Sed an[g] hec agnitio† sufficiat in bon.pos. contra
8 tab,vt testamentū rumpatur? Et quidā dicūt ꝙ triplex est act⁹,
scilicet agnitio,ꝛ hec fit coram iudice, secundum formam d.l.C.
eo. Alius actus est,quod testamētum rescindit̄,ꝛ istud fit dato li
bello sicut in querela,C.de coll.l.vt liberis,ꝛ ſ.de inoffi.testa. l.fi-
lio.tamen hic non extinguuntur probationes ita plene, propter
sequens iudicium quod speratur. Tertius actus est in quo agit̄
bon.pos.heredi.petitione,vel interdicto quorum bonorū l.j. Mi
hi autem videtur,ꝙ ex sola agnitione facta corā iudice,si sibi ius
competebat,testamentū rumpatur. Ita tenet expresse gl.C.de cu
ra.fu.l.fin.§.ij.vbi videtur text . tamen hoc venit examinandum
postea in interdicto quorum bonorū summarie,vt C. quo.bo.l.j.
h ꝛ ibi no.vel in petitione hereditatis plene. Et hoc videt̄ velle gl.[h]
in l.si seruus.ĩ.de bon.pos secundū tabu.ꝛ probat̄ in l. filium.§.si
9 quis.de leg.pr̄stan.ꝛ quo ibi dixi. ¶ Quero. † quid in bonorū
pos. que datur ex edic.di. Adri.tol. vtrum sit citāda pars? Resp.
ꝙ sic,pars que posset ledi,per l.nā ita diuus.ff.de adop.ꝛ l.hec au
tem.§.j.ĩ.quibus ex cau.in pos.ea.ꝛ l.de vnoquoq3.de re iudica.
cum similibus. Non obst. ꝙ hic not. q2 ista bon.pos.de qua hic
loquitur,non parit preiudicium in proprietate, neq3 in possessio
ne. In possessione non,q2 per hoc rerū possessio non adipiscitur
vt ſ.eo.l.j. In proprietate non.quia venit iterum examinandū in
bon.pos.hered.peti.vtrum sit filius vel cognatus. Ita no.ſ.ea.l.
versi.bonorum,ꝛ hoc videtur sentire Cy.C.de edic.diui.adri.tol.
10 l.vlt.¶ Sed qualiter† citabuntur aduersarij? Respō.si est certus
aduersarius,nominatim debet citari,l.j.§.pen.ſ.de vent.inspi.al-
lias sufficeret,ꝙ fieret generale proclama,vt in authen.si omnes.
C.si min.se ab heredi.absti.ꝛ l.si eo tempore.C.de remis.pig.

ADDITIONES.

a AND.BAR.¶ Causa.Et Bal.in c.dilectus de offi.de leg.alleg.
istam gl.ꝛ pro ea vide ibi text.
b ALEX.¶ Quero.Adde no.p gl.ꝛ Bar.ĩ l.j.ſ.de iurisd.om.iud.
c ALEX.¶ Secundo quero. Utrū in postulatione bonorū pos-
sessionis requirat̄ libellus,vide Bal.in fi.l.j.C.si de momēta. pos.
fue.appel.ꝛ vide ꝙ no. Imo.ĩ l.filio preterito,de iniu.rup.ꝛ Bar.
in fi.hui⁹ col.Et an debeat specificari ex quo capite agnoscitur,
bon.pos.vide Bal.in rub.C.qui admit.ꝛ adde Bart.post.Cy.in
l.fi.in iij.q.C.vnde legi.ꝛ per ea que habent̄ in l.in cause.§.causa.
ff.de mino.dicit Bal.in l.Pomponius.de procu.ꝙ vbi aliquid fit
cū presentia partis,vel ea citata,presumitur fieri causa cognita.
d POMA.¶ Tertio quero.Et vide Bal.in ru.C.qui admit.
e ALEX.¶ Debet requiri.An citatio partis requiratur,ꝛ vide
Bal.in rub.C.qui admit.in iij.questio. ꝛ Bald.in l.j.in iij.iiij.ꝛ
op.eo.ti.ꝛ ibi an vbi non sit contradictor, requiratur citatio
an obstent ferie,ꝛ in l.fin.eo.tit.quid autem in bon.pos.ex ec-
edi,vide Bal.in l.fi.C.vnde lib.
f ALEX.¶ A gl.nostra.Et p istā gl.ꝛ q̄ hic dicunt̄,dicebāt Bal.
ꝛ doc.in l.sed si hae.§.pretor ait.de in ius vo. ꝙ licet in petitio-
ne venie de qua ibi,requirat̄ cause cognitio, tamē pōt cōcedi parte
nō citata,q2 est actus extraiudicialis,nec ibi de magno preiudi-
cio tractat̄. Nec. obst. ꝙ ibi requirat̄ cause cognitio.d.§.pretor
ait,q2 pōt respōderi vt hic per Bar.adde quod dicebat Bal.in
l.ea que,quomodo,ꝛ quando iudex:ꝙ in quibusdā casib⁹ requi-
ritur citatio,vt in his que sunt preambula citationū,sicut est im
petratio venie. Itē quando petitur pos. bo. vt hic. Item in dan-
dis apostolis.l.eos.C.de appel. Item quādo pretor aperit edictū
omnibus tam citatis,quam nō.l.cum vnus.ĩ.de bon.aut.iu.pos.
adde Bal.in rub.C.qui admit.bene facit ꝙ no.Bar.in l.ait pre-
tor.§.si debitorem ĩ.que in frau.cred. Item allegatur ista gl.ꝙ in
officio iudi.nō requiritur citatio,ꝙ est verū in iurisdictione volū
taria,q̄ nō tāgeret ius partis,alias sec⁹. Itē secus in iurisdictiōe
cōtentiosa.Et vide Bal. post Bar.in l.j.quorum bo.C.ꝛ ꝙ dicit
in inquisitione,iuxta ea que scripsi in l.ij.§.si publico.ĩ.de adult.ꝛ
vide que dixi post Bar.in l.ij.de re iud.ꝛ in alijs que expediuntur
officio iudicis,an requiratur citatio? Dic,ꝙ si tractatur de pre-
iudicio,ꝙ sic,per id ꝙ no.Bal.post Bar.in authen.si quis in ali
quo.C.de eden.ꝛ per Inn.in c.humilis de ma.ꝛ obe.ꝛ ꝙ dixi in l.
de vno.de re iu.Et si petatur instrumentum insinuari,an requira
tur citatio? vide Bal.in l.j.in fi.C.de lit.cōtest.ꝛ l.fi.§.illud.C.com.
ꝛ sic no.hic gl.ꝛ doc.ꝙ vbi non est cōtradictor,nō requiritur ci-
tatio,ꝛ idem Inn.in c.fi.de presum.ꝛ Bal.in l.non dubium.C.
leg.sed Bar.in l.de etate.ſ.de mino.dicit ꝙ tunc debet fieri pro-
clama generale:sed cum Cy.in l.fi.C.qui admit.concordant
Bal.in l.ij.C.de his qui ve.eta.impe.ꝛ Bar.in l.fi.C.de edic.
in quest.an in mis.in possessio.requiratur citatio.ꝛ Bald.in l.j.
sta.in ver.sed pone.C.de re iudi.Et hanc gl.alleg.etiam not.Bal.
in l.fi.in fi.C.qui.res iu.non nocet.
g ALEX.¶ Sed an,ꝛc. Adde Bal.in l.j.C.quo.bo.ꝛ in l.j.ſ.de iu-
ris.omnium indic.
h ALEX.¶ Uelle gl. Adde Bar.in l.j.in fin.C.si de momen.pos.ꝛ
Bal.in l.fin.C.vnde legi.sed an qui obtinuit contrata,habeat ne-
cesse petere bonorum poss.vnde liberi,vide per Imol.in l.si filius
qui in potestate.de lib.ꝛ posthu.

1 ☞ Accrescendi ius inter coniunctos coniunctione legali, habet
locum in successoribus vniuersalibus,non in particularibus.

§. In bonorum. In bonorum possessionibus lo-
cum habet ius accrescendi. Item
portio deficiens accrescit ei,qui suam agnouit sine noua agnitio-
* ne,si eodē iure succedebant:secus si diuerso.* hoc dicit vsq3 ad ĩ.
proximam l.sed cū patrono.§.bonorum. In tex.ibi,ius esse accre
scendi,sine noua petitione,seu agnitione,vt sequit̄. No.tex.ceteri,
ꝛc,q2 est no. De materia huius §.habes C.qn̄ non peten.par.per
Pe.de bel. Opp.primo extra gl.inter coniunctos cōiunctione le-
gali non est locus iuri accrescēdi.l.ꝛ Proculo.ſ.de lega.ij. Solu.
1 † Uerum est in particularibus in proprietate:vt ibi,sed in vniuer
salibus

salibus successoribus est locus iuri accrescendi, vt hic, siue succedatur ex testamento, l. seruus communis ab extero, & ibi bona gl. ff. de acquir. here. siue succedatur contra testamentum, vt per bo. pos. contra tab. l. si duobus. in prin. ff. de contra tab. siue ab intestato vt hic. & C. quando non pe. par. per totum: siue succedatur de iure ciuili, vt ff. de suis, & leg. l. si ex pluribus.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. Secus si diuerso. Istud limitat Bal. in authent. preterea. C. vnde vir & vxor.

LEX VI.

1 Bonorum possessio ex testamento, & vnde liberi ab intestato, ex post facto concurrere possunt.

2 Accrescendi ius non habet locum inter heredes, & legatarios post emolumentum quesitum, nisi in vsufructu, nisi quando alius peteret restitutionem vt abstineret.

3 Accrescendi ius non impeditur per existentiam sui heredis.

* **Sed cum patrono.** *Dicitur hic, quod scripto repudiante, patronus potest totum petere, quero quo iure petit? Per cõtra tabu. non, quia non competit, nisi ad certam partem: per secundum ta. non, qz non est scriptus. Bloss. respondet tribus modis. Primo, q petit per vnde legitimi, l. ij. in fi. & l. iij. vnde legi. & Inst. de libertis. §. multis. Hec solu. non est vera, qz contra tabu. & ex testamento. & bonorũ pos. ex testamento, & ab intestato, non possunt concurrere, l. j. §. j. si tabu. test. nul. extra. sed hic concurrerent bonorum pos. ex testamento, & vnde legi. & ab intestato, ergo &c. Sol. † Verum est, quod ab initio non possunt concurrere, sed ex post facto sic, arg. l. circa. ff. de inoffi. testa. Vel melius dico, q datur bonorũ pos. vnde legi. in totum ab intestato, & illa bonorũ pos. contra tab. conuerteretur in vnde legi. Hec probatur in l. si libertus preterito. in princ. ff. de bon. lib. & l. ij. §. fi si sub conditione. ff. de bonorum pos. secundum tab. & hoc puto verius. Alij dicunt, quod patronus intentabit bonorũ pos. secundũ tabu. qz in locum repudiantis successit. Hoc non placet, qz non succedit in locum repudiantis, vt veniat iure illius, sed iure suo, vt no. ff. eo. l. iij. §. acquirere. in so. cõtrarũ. l. j. §. quibus. ff. de suc. edi. Alij dicũt, q veniat per vnde leg. bonorũ possessio. non placet, quia cum habet ordinariam. scilicet vnde legitimi, non debet venire per extraordinariam, vt l. in pronunciati. de ope. no. nun. & sic tene primã. q veniat per vnde legitimi in totũ. Ista opi. retenta, videtur q ista lex non procedat. Aut enim dicis q institutus nunquam adiuit, & tunc patrono nunquam competit contra tab. l. illud. ff. de contra tabu. & etiam §. vt patronus. ff. de bo. liber. sed tex. dicit ẽ. Aut dicis, quod heres adiuit, & tunc non potuit repudiare, sed tex. dicit contrarium, quare male. Huius timore gl. dicit, q heres adiuit. sed abstinuit per restitutionem in integrum, & potest
2 esse bona solu. Et ex ipsa no. † licet post emolumentũ quesitum, nõ sit locus iuri accrescendi inter heredes, & legatarios, nisi in vsufructu. l. j. circa fi. de vsufr. accre. hoc est verum, nisi aliquis petat restitutionem vt abstineret, vt hic: expressius in l. ex cõtractu, cum sua gl. ff. de re iudi. Alij dicunt, q hic fuit institutus filius liberti, qui nunquam se immiscuit, tamen existentia sui heredis operatur vt competat contra tab. l. si ex modica. §. si filius. ff. de
3 bon. lib. Ex quo no. † q ius accrescendi nõ impeditur per existentiam sui heredis. Tertij dicunt, q vnus ex heredibus adiuit, qui postea renunciauit beneficio alterius abstinentis se. l. cum heredi tate. ff. de acquiren. here, & ista etiam potest esse bona.

ADDITIO.

* CLAV. DE SEISS. Sed cum patrono. Ad huius legis limitationem vide Alex. in l. Papinianus. ff. ad trebel.

a **§. Bonorum.** [a]Op. q ista lex non sit necessaria bendibus ius legitimum. qz eo ipso q petunt bonorum pos. videntur se gerere pro herede. l. puberẽ. C. de iure delibe. Solue vt in gl. hic, & ibi. Quero, dicit hic, quod legum tuendarum, &c. Bl. ponit plura exempla. sed nos ponemus j. vt ex legibus & sena. bonorum pos. detur, vbi est rubri.

ADDITIO.

a ALEX. Bonorum. Quando succedens per bonorum pos. dicatur succedere contra, vel preter volũtatem defuncti, vide Bal. in rub. C. qui admit. in vlti. q. Sed vtrum agnoscens bon. pos. videatur adire vide Bal. in rub. C. eo. in vij. q.

1 Instrumentum, in quo dicitur, promisit dare centum, & illa centum posita sunt per notam importantem centum. exequitur.

i **§. Motis.** Iste §. facit in arg. si in instrumento continetur, promisit dare centum florenos, quod nõ dz mãdari executioni, vt hic. Ad hoc optime C. de test. auth. q sine. & l. ij. §. pen. C. de vete. iu. enu. & in cõfirmatiõe digestorũ. icip. Tanta circa nos. circa finem. §. eandem. In contrariũ est casus ff. de here. instit. l. quoties. §. sed & si quis pro centum. Sol. Quedã sunt signa inconsueta. & ex illis non datur bonorum posse. vt hic. Quedã sunt signa vsitata, vt pro centũ, vnũ, centũ. & tunc sufficit, vt in contrario. Fallit in d. authen. quod sine. C. de testa. vbi de rigore Imperator non vult, quod scribatur per notas.

LEX VII.

Seruus Dicitur hic, q seruus potest petere bonorum pos. delata domino vel seruo? Dicit gl. de vtraq, vt in ea patet. Quero, vtrum alij quam domino, possit dari possessio bonorũ? Bl. q sic, & bene. Si enim absenti & non petẽti potest dari, multo magis potest dari seruo petẽti. Quero, qualiter [a]debet esse certus? Dicit gl. vt iudex, non vt priuatus, arg. l. illicitas. §. veritas. ff. de offi. presidis. & ideo est cautela, quod hoc ponatur in actis, quod iudex sciens ipsum seruũ sic decernit. Pro hoc, tex. in l. hec autem. j. qui. ex. cau. in pos. eatur. Dicitur hic, q
b bonorum possessio potest dari absenti. & non petenti, an querat incõtinenti? Videtur q non, nisi sequatur[b] ratihabitio, vt ff. eo. l. iij. §. acquirere. In contrarium quod incontinenti, si iudex voluit. j. eo. l. penul. sed ibi loquitur in minore, vt ibi dicam.

ADDITIONES.

a ALEX. Quero qualiter. Nor. quod in iudex debet esse certus, vt possit agnoscere bonorum possessio coram eo. & vide not. Bal. in rubr. C. qui admit.

b ALEX. Nisi sequatur. Et idem tenet Bar. in l. iij. §. hoc autem. de dã. infec. & dum dicitur hic quod non acquiritur bonorũ possessio petita pro absente, nisi secuta ratihabitione, vide Bal. aliter loquentem in ru. C. qui admit. in vj. q.

§. Impubes. Querit gl. quid de adulto, dic vt habetur in gl.

1 Scientia patris an noceat filio in bonorum possessione, & sibi.

2 Scientia filij nocet sibi vel patri.

3 Scientia patris vel tutoris an noceat pupillo.

§. Dies. Iste §. habet duas lec. vna q habeas hic, sitalia, q habeas, scit. Ad lec. prout est, scit, primo, de eo q dicit de patre, op. q scientia patris nõ nocet filio, vt j. ti. ff. l. j. §. j. & j. quis oz. in bon. pos. ser. l. circa. & l. cũ filio. Sol. gl. duobus modis, vno modo, q cedit dies ad cõmodũ filij, vt possit adire, nõ quantũ ad incõmodũ. Hoc q dicit de tutore dubitat. Dicũt enim quidã, q scientia tutoris nocet pupillo. Ratio est, qz cõtra patrem nõ potest haberi regressus, sed cõtra tutorẽ sic. Hanc rationẽ tãgit gl. in l. si infanti. §. fi. vero. C. de iure deli. sed doc. idẽ tenẽt in tutore q in patre, vt cedat quo ad cõmodum, nõ quo ad incõmodum. Ita By. tenet hic, & Ly. C. eo. l. bonorũ. in ij. q. quod maxime iuuatur hodie, per l. vlt. in fi. C. in qui. cau. in integ. resti.
* nõ est necesse, & etiã in l. j. c. ri. * † Quero, hic dicit q scientia pa-
1 tris nõ nocet filio, vtrũ scientia patris noceat ipsi patri? Videtur, si nos querimus secundũ ista tẽpora, secundũ que quicquid querebat filius, querebat patri: puto q patris scientia sibi noceat, nõ filio, vt l. is qui heres. §. fi. cũ sua gl. ff. de acqui. here. Si vero querimus secundum nona iura introducta per l. fin. C. de bo. que li. tunc pater nõ põt acquirere sibi pleno iure, nisi filio repudiante, & ideo ante repudiationem filij, tempus nõ curret patri. vt C. eo. l.
2 vlt. Sed quero, † vtrũ scientia filij noceat ipsi filio? Respõ. si loquimur secundũ ista tẽpora, secundũ que filius nõ poterat agnoscere sine patre bonorũ pos. tunc scientia filij nõ nocet sibi, nisi sicut noceret patri: sed patri nõ nocet secundũ distinctionẽ posita in l. fi. in prin. j. quis oz. in bon. pos. ser. Si vero loquis secundũ iura hodierna, secundũ que filius potest petere, etiam contradicente patre. l. vlt. C. de bo. que liber. tunc scientia filij nocet sibi & patri, vt no. C. eo. l. j. j quis oz. in bo. pos. ser. l. vlt. licet Jac. de Bel. dicat cõtrariũ. Dicit enim, q sicut expressa repudiatio filij nõ nocet patri, l. fi. C. de bo. que lib. ita nec tacita. Hoc dicunt cõtrariũ in l. j. C. eo. per hanc rationem. Sicut enim secundũ antiqua tẽpora, secundũ q filius minus iuris habebat, qz omnia querebat patri, scientia filij patri nocebat, multo magis hodie, vbi plus iuris hz. Nõ obstat, q per repudiationẽ nõ preiudicat patri, qz secus est in repudiatione expressa: aliud in tacita, que fit ex tẽpore. Si-
3 mile in l. sed si inter me & te. ff. de ser. vrb. pre. Ista faciunt † ad q. scientia patris & tutoris prodest ad commodum pupilli. vt dixi, ergo idem erit hic. Dixi in l. qui duos. ff. de reb. du. Predicta vera in repudiatione tacita ex transcursu temporis: sed in expressa dicemus j. l. proxi.

ADDITIO.

* CLAVD. DE SEISS. C. l. eo. tit. Circa hoc vide quod dicit Alex. in l. post humo. C. de bon. pos. cont. tab.

LEX VIII.

1 Tutor an solus possit repudiare bonorum possessionem pupillo delatam.

2 Repudiatio expressa patris vel filij, an noceat patri vel filio.

3 Repudiatio domini nocet seruo.
Abbas repudiat hereditatem delatam monacho.

a Tutor. [a]Opp. gl. de l.ſi ad pupillum.ſ.de autho.
1 tut. Due ſunt ſol.in gl. Una † eſt, q̄ ſolus tutor nō poteſt.ſed conſentiēte pupillo ſic,ar.l.potuit, C.de iure delibe. melꝰ in l.j.ſ.tutor.de ſucceſſ.edi. Alia ſol.eſt Azo.z eſt no.q̄ ſolus tutor non poteſt.vt hic:ſed tamē poteſt conſentiētibus amicis.z iudice. Quid dicemus? Iſta opi. Azo.pōt eſſe vera,recte intelligēdo.q̄ iſta repudiatio videt quedā
b alienatioᵇ iſtius iuris quaſi ſi pupillo,id eſt,ſicut in alienatione rerum requiritur iudicis authoritas z tutoris,ita in hac repudia
* tiōe requirit iudicis authoritas z tutoris,l.magis puto*.ſ.fundū.ſ.de re.eo. Et ſi dicis,quod ibi loquit̄ in fundo legato.qui trā ſit recta via in pupillū.Reſpon.q̄ licet bon.poſ.nō tranſeat ipſo iure.vt ſ.e.l.j.z ibi de hoc,tamē iſtud ins iudicat mobilevel immobile,f.n id cui adiicitur,l.j.z.ū.C.ſi aduer.tranſact.z l.ſi ad reſolvendū. C.de pred.imi.z no.per Dy.in l.pōt pupillꝰ.ſ. de autho. tu. Nō aūt dicit Azo.q̄ requirat amicorū requiſitio.intelligit ſe cūdū.l.magis puto,ſ.nō paſſim.ſ.de re.eo.z q̄ antequā fiat adi
tio vel repudiatio interrogabunt cōſanguinei.z amici,an hoc expediat pupillo,vel non,vt ibi dicit. ¶Dy.dicitur hic,q̄ tutor non poteſt petere,nō repudiare. Contra,ille qui poteſt acquirere.pōt repudiare,l.qui pōt.j.de reg.iur,z l.is pōt.ſ.de acqui.her. Sol.dicit gl.illa regula faliit in his adminiſtratoribus:q̄ nō vident tutores,cū pupillū ſpoliant. Bl.iſta dicit bene. Sed dic clarius, q̄ q̄ dicit in l.qui pōt.eſt verū in eo,qui ſuo nomine pōt acquirere, q̄ ille pōt repudiare niſi eas ſit impedimento:ſed ille qui hꝫ acquirere nomine alioꝝ.nō pōt repudiare,vt hic. Vide hoc vide q̄ō
2 no.C.eo.ti.l.bonorū.i ij.op. ¶Quero† vtrū[c]expreſſa repudiatio
c filij noceat patri.vel repudiatio patris noceat filio? Habetis ter. in l.is qui.ſ.fi.ſ.de acqui.he.vbi dicit q̄ non nocet.z hoc ſecundū hec iura:ſed hodie plus,q̄vnius repudiatio alijs proficit,q̄ ſi
3 vnꝰ repudiat,alius hꝫ.l.ſi.C.de bo.q̄ li. ¶Quero,† vtrū repudiatio domini noceat ſeruo, vel econuerſo? Text.q̄ ſic in l.legatū.ſ. de le.j. Pro hoc etiā.j.de ſucceſſ.edict.l.j.ſ.per ſeruū. ¶Ex hoc e
d tiam concludetur,[a]q̄ hereditatem delatam monacho, poterit ab
e bas repudiare:[e]non autem monachus, equiparando monachū ſeruo,vt no.in l.cum heredes.ſ.fi.j.de acqui.poſ.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Tutor. Ad hanc legem vide Bal.in d.rub.in.vj.q.
b ALEX. ¶Quedam alienatio. Repudiatio eſt alienatio,z in ea requiritur decretum iudicis,z authoritas tutoris z vide quod no. Bal.in l.pupillorū.C.de repu.here.z ter.in l.iij.ſ.ſi quid minor.ſ. de mino.Sed vtrū cū decreto iudicis poſſit ſolus tutor repudiare,videt quod ſic,ſi impubes nō poteſt conſentire, vt quia eſt infans.vel videtur eius voluntas neceſſaria.quia ſi requirit in additione,d.l.potuit multo magis in repudiatione. z per hoc habes maximam limitationem ad l.j.ſ.tutor.de ſuc.edi.z ad hāc l.z iſtis adde omnino Bal.in l.bonorū.i iij.q.C.qui admi. ¶Adde quid ſi tutor repudiauit,z annis adiuit,z fructus longo tempore percepit,deinde apparet quod tutor repudiare non potuit, an heres.qui adiuit, teneatur ad fructus, z ſi ſoluit creditoribus, an poſſit remitere in reſtitutiōe hereditatis? vide Ro.in conſi.cxlix.
* CLAVD. DE SEISS. ¶L.magis puto. Iſtud reprehendit Are.in l.legatum.la j.col.pe.ſ.de leg.j.
c ALEX. ¶Querovtrū: vide Bart.in l.j.qui admi.z ſ.l.proxi.ſ. fi.ad fin.z ibi Bald.
d POMA. ¶Ex hoc concludetur. Adde q̄ iſta opinio eſt communis per Alex.in l.legatum.de leg.j.vbi late.
e ALEX. ¶Abbas repudiare. Abbas repudiare poteſt hereditatē delatā monacho,vide Bald.in l.er repudiatiōe.C.de fideī.in l.j.in 7.q.C.qui admi.z in l.cōtra iuris.ſ.j.de pact.z quod ibi ſcripſi poſt eum,z in l.bonorū.in v.q.C.qui admit.z in l.pen.C. de repu. hered.z Can. in c.i preſentia.de proba. z Dy.in l.Deo nobis, de epiſc.z cle.z Bal.in l.is qui heres.ſ.fi.de acquir. hered.z iſta opi.videtur verior,quia monachus non habet velle,neque nolle, cā,ſi religioſus de ele.in vi.z vide not.per Bal.in l.fin.in prin.de bo.que li. Adde Ang.conſi.lxxx.z pej.

LEX X.

1 ☞ Peritorum copiam ſi quis ſe non habuiſſe dicit, an ei vel aduerſario incumbit onus probandi.
Periti preſumuntur eſſe in loco inſigni.
2 Locus inſignis quis dicatur.
3 Sciens conſanguineum proximiorem defunctum preſumitur ſcire hereditatem ſibi eſſe delatam.
4 Credens conſilio alterius, ſi per ſe ſcire non debet, excuſatur.
Aſſeſſor non tenetur ſequi conſilium alterius.

a Th bonorum. [a]Dividitur in tres partes. Primo ponit dictum in genere. Secundo ponit exemplū in bo.poſ.ex teſtamento.Tertio in bonor.poſ.ab inteſt. Secunda ibi.z ideo. Tertia ibi, ſatis eſt enim. Ro.ibi,copiam,ꝛc. Opp.z videtur,quod iſta diſtinctio, potuerit,vel non potuerit conſulere peritiores, non debeat fieri, l.regula.ſ.ſed iuris.ſ.de iur.z facti igno. Dicit glo.quod hec diſtinctio fit,quando tractamus de lucro,alias ſecus,vt in contra
1 rio. Idem dicit Dy.in c.iuris ignorātia.de reg.iur.lib.vi.z etiā no.in cōtrario. ¶Dicitur hic,† copiam que eorum.quero,quis debet probare,an ego,aduerſarū habuiſſe copiā.an ipſe aduerſarius,ſe non habuiſſe copiā? Videte,nos habemus ter. dicentē q̄ in ciuitatibus,z locis inſignib⁹.vt ſi eſt caſtrū nobile.eſt preſumptio,q̄ ibi ſit copia peritorū.vt eſt ter.in c.ſtatutū.extra de reſer.
2 lib.vj. ¶Sed tunc quero,† quis dicat locus inſignis? Reſpond. ter.dicit,vbicunq; eſt cōmunantia,vel caſtrū. quod habeat forū iudiciorū,z habeat merū z miſtum imperium,dicitur locus inſignis.vt l.ſi duas,ſ.decet autem.ſ.de excu.tut. Et per hoc debet intelligi,q̄d alias dixi vobis,q̄ imputatur alicui cui nō miſit procuratorem:q̄ debet intelligi,ſi inueniebat procuratoꝛ ſufficientem,l.idemq;.in fi.prin.ſ.pro ſo. Vtrū autem debeat reperiri, z an preſumatur ſufficiens,ex qualitate loci preſumitur,vel nō.diſtinguendo vt ſ.dixi,tene mēri. ¶Ultimo hec + lex facit ad q̄d
3 dixi vobis in l.qui duos.ſ.de reb.dub.q̄ eo ipſo, q̄ ſcit proximiorem cōſanguineum,z illū defunctum, z de cuius ſucceſſione tractat,preſumitur ſcire ſibi eſſe hereditatem delatā. ¶Et facit,
4 † q̄ qui conſulit peritiorē,z eius conſilio facit,debet ei credere nō dicas debet,quod importat neceſſitatem.q̄ alterius conſilio
b q̄ debet credere ſic,[b]vt ſi credit,habeat iuſtā cauſam credendi. ideo ſi errauit,habet iuſtā cauſam erroris,vt eſt ter.hic.z no. ne mēri.z hoc in perſonis.que non debent ſcire per ſe. Pro hac ter.hic,z in l.regula.ſ.ſed iuris.ſ.de iur.z facti.gno. Nam ſi aſſeſſor petit conſilium ab alio,certe credendo conſilio illiterati habet iuſtam cauſam ignorantie:q̄ per ſe debet ſcire, z ideo ma
* peritia ſibi imputatur,* l.imperitia.j.de reg.iur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶In bonorū. Dicit hic q̄s dicatur locus inſignis,z vide de Jmo.in c.ſtatutum, de reſcri. in vj.in verſic. ciuitatibus, Et omnino Bal.in l.iuris.C.qui admi.z ibi hꝫ etiā q̄s de probare,z vide Bar.in d.eadem que.pro ſocio.z Bart.in l.ſi ab hoſtibus.ſ. fi.ſol.mat. Adde tu etiā ad Bar.hic, Are.in c.intelligimus.de iu.
b ALEX. ¶Debet credere ſic.Et ideo dicit Pe.de anch.in clem. Romani de elec.in prin.q̄ habēs pro ſe opi.doc.excuſat ab erre ſic.quaſi habeat iuſtam cām litigandi.nam doc.habent authoritatē a iure interpretandi conſtitutiones,z iura,hoc habent q̄ eorum authoritates ſunt probables,z in ſcriptis redigēde.vt no.de poſtu.prela.c.j.z C.de profeſ.q̄ in vi.Conſtantino.adde.tu.z hic adde Bal.in l.iuris.C.qui admi.ibi tū limitat iſtā queſtio.z dicit per hanc l.Bal.q̄ notarius qui debet facere teſtim.in conſi.ſapiē tis ſi apposuit non apponenda de conſi.ſapientis non tenetur de falſo.q̄ excuſatur credendo ſapienti.z illud q̄ dixi in Pet.de anch.limitat Aut.in c.finem.de do.z contu.niſi opi.doc.eſſent cōtra communem opi.vide que dixi poſt Jmol.in l.ſi de re.in.vno. Jmo in l.qui ante Calendas.de ver.obli.z q̄ nō excuſetur inſi credat alteri imperito,tenet Bal.in l.ſi conuenerit.de re. cum concor.z ibi dixi poſt Jmo. Adde q̄ conſ.doctor.excuſat expenſis.Pe.de an.b.conſi.cxviij.
* CLAVD. DE SEISS. ¶Imputatur. Ad hoc vide Felin. de quarta,de preſcrip.

LEX XII.

On eſt ambigendum. Opp.imo quilibet admittitur cū fiſcus vltimo veniat.vt C.de cadu.tol.l.vnic. ſ.pe. Sol.vt in gl. ¶Sed quero quare magis dicis de iſtis,quam de alijs? Reſpon.q̄ iſte perſone videbantur admitti iure quaſi ſpeciali,z ideo facilius videbantur excludi.l.eius militis.ſ.militia.ſ.de teſta.mili. ¶Ultimo gl.querit vtrum inter fiſcum z rem publicam ſit differentia? Et dicit q̄ non.z de hac queſtio.pōnit doc.in l.Reſpublica.C.ex qui.cau.ma.z tangitur in rubr.C.de re fiſci.lib.x.z in auth.de here.z Fal.in princ. Sed melius quam per alium ponitur per Bul.C.communia de ſuc.l.j.

S. Abicunq; Opp.de l.j.ſ.z ſur.de contra tab.z alij cum patrono.ſ.j.ſ.eo.gl.ſolu.z bene, z eodem modo ſol.Juſti.i.eo.ti.in prin. Vel clarius,q̄ quando alius quis prohibetur de iure ciuili in odium ipſius,tunc non admittitur, vt hic. Sed z ſi prohibet pretor propter aliquod delictum tunc poteſt admitti de iure pretorio. Ita no.Dyn.in c.cum quid vna via.de reg.iur.lib.vj.

LEX

LEX XIII.

DICTO. No. ex hac l. que sit causa capitalis. Simile in l. si vero. §. qui pro rei qualitate. supra qui satisd. cogan. & in l. ij. de publi. iudic.

LEX XIIII.

1 ¶ Agnoscere bonorum possessionem videtur quis, quando est certus de viribus testamenti, & illud dicit falsum.
Certus quando quis possit esse testamentum esse falsum, quando dicitur falsum facto alieno.

2 Proponens querelam inofficiosi, in dubio videtur proponere animo adeundi.

3 Certus de testamento, si proponit nullitatem testamenti videtur adire.

a CUM quidam. a Qui dicit testamentum fal-
1 sum, videtur bo. pos. agnoscere. si de testamenti viribus certus erat h. d. no. lex. Op. extra gl. dicitur hic, quod forte erat certus accusationis. Contra, quando testamentum dicitur falsum facto alieno non possumesse certus, l. cum falsum. §. de acq. her. Sol. Oportet te intelligere sic, quod proferebatur testamentum factum certa die: ego sum certus quod istud testamentum est falsum, quia tota illa die fui Rome cum testatore. Ista est responsio Accursij in simili in l. Pantonius. §. rei. §. de acq. her. ¶ Secundo opponitur extra gl. de l. quē admodum §. de inoff. testam. vbi agendo de inofficioso, non videtur agnoscere hereditatem, & de l. Antistius. & quod ibi per Bynum. §. de acq. her. Sol. † Aduerte, quando est certus, quo animo
b quis proponit querelam. b vel actionem falsi, vel nullitatis, tunc stamus certo, vt in legibus contrarijs. Si vero est dubium, quid tenendum? Dic quod in querela inofficiosi in dubio videtur proponere animo non adeundi, l. Antistius. & d. l. quemadmodum. Et hoc puto verum. Ratio, q̄ tunc cum querelam propono, si vellez tunc adire, non possem ab intestato, quia tunc testamentum durat. l. quandiu. de acquir. her. & l. antequam. C. communia de success. ideo non propono vt adeam, sed vt parem mihi viaz adeūdi. Pro hoc quod no. in l. j. §. fz si parendi. §. de cond. ob cau. & l. iam dubitari. de her. inst. Sed quando propono querelam falsi, tunc si sum certus de viribus testamenti, quod est falsum incontinenti possz adire, si vellem, l. cum falsum. §. de acq. here. & incontinenti possem proponere bo. pos. vt hic, ideo pponēdo videor agnoscere, vt hic. arg. l. iam dubitari, & ibi no. de her. inst. Si vero non sum certus de viribus testamenti, tunc idem q̄ in querela inofficiosi, q̄ nō videor proponere animo adeundi. arg. l. quemadmodum de inof. test.
3 & l. Antistius. prealle. In iure vero dicendi nullum, dico idem qō in causa falsi, q̄ si quidem causa nullitatis reddit me certū, tūc statim possum adire, nec est necesse q̄ petā annullari a iudice, q̄ ius annullat. l. que sub conditione. §. fi. §. de cond. inst. & ideo cum propono nullitatem, videor adire, l. suus. §. de acq. her. Si vero sum incertus de nullitate, tunc idem quod in querela inofficiosi. vt dixi in querela falsi, q̄ nō sum certus de viribꝰ testamēti, & sic nō possem adire. l. sed & si de sua. de acq. he. Op. ad allegata. in gl. q̄ proūidēdo in vno, nō videor prouidere in alio. l. si seruus. j. vi, bo. rapt. & no. §. de alie. iud. mu. can. fac. l. itē. in pr. n. Dixi in l. si seruꝰ. ¶ Sz op. q̄ impugnetur hic, cur simul & semel oēs non proposuit, sicut dicimus in tutore, cui imputatur, si omnes excusationes non proposuit simul, l. scire. §. scire. §. de excu. tut. & Instit. de excu. tut. §. qui autem. Sol. vt in gl. & idē puto hodie, cum proponendo excusationē sufficit, vt videat agnoscere, vt hac lege, hic loquitur qñ fuerunt proposite intra tempus, intra q̄ possunt proponi. ¶ Quero quid si fuerunt proposite post. Hic sunt due gl. que videntur sibi contrarie. & est prima glo. & vltima. Sed veritas est, quod prima gl. loquitur quando de viribus testamenti erat incertus, ideo tēpus non currit, sed secunda gl. loquitur, quando erat certus de viribus testamenti, ideo si intra tempora non proposuit, sibi imputatur, & tempus currit.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Cum quidam. Vide Bal. in l. j. C. de iure delib.
b ALEX. ¶ Proponit querelam. Adde Bar. in l. posthumus. §. fi. §. de inoff. testa. & vide l. iij. & ibi no. per Bal. C. de repu. he. per Jmo. in l. filio preterito. de inju. rup.

LEX XV.

PAULUS. No. ter. ibi, nisi is qui & c. Opp. q̄ per
matrē acquirat dominiū filio. l. die ispō
fallotij. §. depōsi. ergo & bo. pos. Hi. sol. sed non placet. quare, dic, q̄ dominium acquiratur filio, verum est, ratihabitione secuta, & ita hic esset. Itē op. ad finem hic innuit, q̄ impuberi queritur incontinenti, si iudex vult. Contra. §. eo. l. iij. §. ac-
a quirere. Sol. Credo hoc verum in impubere, in cuius persone potest iudex officium tutoris assumere l. bonorum. C. eo. tit. sed in impubere maiore, non credo quod queratur siue ratihabitione. vt le ge contraria, & ita intelligo, l. seruus. §. eo. ti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Verum in impubere. No. quod si aliquis agnoscit bono. pos. pro pupillo siue mandato, sibi queritur ante ratihabitionem, & hic erit casus in quo hodie erit necessaria bonorum poss. pro quo vide quod dixi post Bart. in l. certum. C. vnde leg. & not. Bal. in rub. C. qui admit. in vj. q.

LEX XVI.

QUOTIES. In tex. ibi, ceperit, scilicet post ratihabitionem. Opp. de l. si quis alicui. §. de acq. her. Sol. Hic habuit ratum antequam in furorem incideret, & hoc quod dicit ratum habuisse, intelligo de iure, quia valet ratihabitio.

TITVLVS II.

Si tabulæ testamenti extabunt.

CIRCA Rubricam gl. querit tres questiones. Primo in quo differt iste titulus a titulo, si tab. test. nulle extabunt. Secundo, que sunt cōmunia, & in quibus conueniūt bo. pos. secundum & contra tab. Tertio, que sunt illa, in quibus differt. bo. pos. contra tab. & bo. pos. secundum tab. Dic vt in glos.

LEX VNICA.

1 ¶ Scriptum proprie non dicitur, quod sensu percipitur. Testis, qui reddit rationem per verbum credit, non probat.

2 Instrumentum si a principio producitur non cancellatum, nec viciatum, si postea apparcat viciatum non nocet.

3 Hereditas de iure ciuili adiri potest, & legatum debetur licet testamentum sit inconsulte deletum.

1 HEREDI. No. quod non pōt dici proprie scri. ptum. q̄ sensu non percipitur. sed oculis debet videri. Simile in l. j. circa prin. §. de his que in test. delen. quod facit ad dictū testis qui reddit rationem per credit. q̄ nō valet, sed deberet dicere, q̄ vidit, vel audiuit, vel per aliquē sensum corporeum. Facit l. qui testamento in fi. §. de test. & p r Jmo. in c. cum
a causam. extra. de testi. Secundo. no. a q̄ sufficit instrumētū nō esse cancellatū, nec viciatū tempore quo producitur in iudicio, & licet postea reperiatur viciatū, non nocet, vt h. c. & ideo si reperiatur in libro notarij, talis producit instrumentū nō cancellatū nec viciatum, si postea reperiatur cancellatum, nō nocet, b q̄ sufficit fidem
b imponi chartule in initio. vt C. de fide instru. l. vlti. q̄ tenet menti. Opp. q̄ si deletum est testū, non detur bo. pos. l. nostram. C. de testa. vbi no. q̄ sufficit testamentum extare tēpore mortis. Sol. Hic inconsulto fuit deletus, ibi vero, consulto, vt plene no. in l. j. de his que in test. delen. Item op. de l. j. §. sed si legi. & §. j. §. de his que in test. delen. Sol. hic quantum ad bo. pos. fm tab. sed quantū ad legata, vel ad hereditatem non procederet hec lex. q̄ licet testamen
3 tum sit inconsulte deletum, legata debent, & adiri pōt hereditas de iure ciuili. no. in l. j. §. sed consulto. §. de his que in test. delē. Ultimo vide glo. que incipit. id est, ex presumptione ibi ar. contra. de codi. l. fi. Sol. ista concordat. Item ibi l. errore. sed hic fuit nomen heredis scriptum, ibi fuit omissum, heres esto. vel ibi, quatum ad additionem de iure ciuili, hic quantum ad bo. pos. secundum tab. vt §. dixi. sed prima plus placet.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Secundo no. Et vide Bal. in l. certum. pro pe prin. vnde legit.
b ALEX. ¶ Non nocet. Si reperitur in lib. notarij, talis produxit instrumentum non cancellatum, non nocet. Et vide Bald. in ,, si vinus, in fi. & l. nostram. C. de testa. & in l. gesta. in fi. de re iudi.

TITVLVS III.

De bono. possess furioso, infanti, muto, surdo, cœco, competenti.

DICIT de Bo. pos. in genere, sed q̄ est tractaturus de bon. pos. in specie que datur quinque personis hic enumeratis, de primis duabus dicitur in l. j. de aliis dicitur in l. fi.

LEX I.

1 ☞ Curator furiosi agnoscit bonorum possessionem ad furiosi commodum.

2 Subst. tutus admittitur quando institutus differt adire, nec contra eum potest subueniri.

3 Bonorum possessio que defertur infanti est iuris, & trāsmittitur.

4 Bonozū possessio delata furioso est facti ignorantia: est in furore, z nō transmittitur, nisi esset rogatus de restituendo, qz tunc est iuris. Bonozum possessio agnita per tutozem, quare est quod queritur infanti irrevocabiliter, non sic furioso per curatozem.
Infans z furiosus quoad restitutionem, saltem ex clausula generali, equiparantur.

FUrioso. Primo ponit edictum. Secundo respondet tacite obiectioni. Tertio, formal vnam aliam questionem. z eam determinat. Secunda ibi nec si curator. Tertia ibi quid ergo si curator. Ratio primi dicti est quod furioso non cedit tempus, quia non potest agnoscere. Item substituto non currit, donec excludatur institutus. Et ad hanc rationē opponit hic Iurisconsultus in secunda parte legis. ¶ Op, z videtur † quod curator furiosi non possit agnoscere bonozū possessio. vt j. de succes. edi. l. j. §. furiosi. Dicit glos. qd commodū furiosi potest vt habeat fructus, non tamē quo ad incōmodū. Itē op. quādiu est locus institutioni, substitutus nō
2 admittatur, l. quādiu. §. de acq. her. Sol. Illud verū † nisi institut⁹ differret adire, nec cōtra eum potest subueniri, tunc substitutus admittitur, sicut institutus sub conditione, l. ij. §. si sub conditione, j. de bo. pos. scōm ta. z l. si quis instituatur. de her. instituen. z qd ibi no. ¶ Dicit hic, qd substitutus cauet. cōtra in l. fi. §. Sinautē in fauore, ibi omni satisda. C. de cura. furio. Sol. Ibi de satisdatione prestāda a curatore qd prohibet, hic de prestāda a substituto quā dz prestare, vt hic, z ar. l. nō em aliter. §. de adop. ¶ Quero
5 † ista bo. pos. que datur infanti, an fit iuris⁹ vel facti? Tert. est qd
a est iuris, l. si infanti. C. de iure delib. qz acqrit bo. pos. queest iuris,
4 z ad heredes suos transmittit. ¶ Quero de bo. pos. que datur furioso, an fit iuris vel facti. Et hic glo. videtur dicere qd fit facti, vt prosit solū qd percipiat fructus, non qd vere heres efficiatur p bo. pos. Cōtrariū no, in l. fi. §. sed si quidem. z §. tali. C. de Cura. furio. z illam teneo. Tamen sine dicamus facti, sine iuris, semper est idē iuris, qz donec est in furore est bo. possessor: sed si in furore decedit, fingitur bono. possessor non fuisse, z ad heredē nō trāsmittit. vt l.
b fi. §. fin autem in furore. C. de cur. fur. Sed hoc fallit in casu. bvt si est rogatus furiosus de restituendo, qz tunc est de iure possessor, z querit bonozū possessi. que est iuris, z actionem transfert l. cum
5 heres instituta. §. ad treb. ¶ † Quero de vna questio. quare p tutozē queritur bonozum possess. infanti irrevocabiliter, furioso nō. Ly. in l. si infanti. C. de iure deli. dicit, qd est ratio, qz pōt restitui in
c fans. Sed hec ratio, nō placet, qz z furiosus pōt restitui⁹ sicut infans, l. Marcellus, j. de fideius. z ibi no. Equiparātur em infans, z furiosus, vt no. in l. ij. C. de cu. fu. saltē ex generali clausula. si qua mihi iusta causa esse videbit. Facit l. Fulcinius. §. adeo. in fi. qui. ex cau. in pos. ea. ¶ Quare dic, qd ratio est, qz tutor hz plus iuris in p sonam infantis, quam habeat curator in personam furiosi, quia tutela est ius in capite libero, ꝛc. sed curator principaliter datur rebus, l. in copulandis. C. de nup. Et si dicis cur curator authoratur adulto, z ei querit, l. cum quedam. C. de admi. tut. resp. authorizatur ei volenti, alias. non, l. cum in vna. §. j. de app.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ An sit iuris. An iste bo. pos. sint facti. vel iuris adde quod no. per Bal. in rub. C. qui admit. in ij. questio. z melius in l. infantis. co. titu.
b ALEX. ¶ Fallit in casu. Idem in casu quando habet substitutum exemplarem, quia propter hanc bo. pos. confirmatur substit. exemplaris secundum Bar. z doc. in l. ex facto. ver. octauo z vltimo de vul. z pu.
c ALEX. ¶ Potest restitui. An furiosus possit restitui in integr. aduersus bo. pos. adde Bal. in l. infantis. C. qui admit.

LEX II.

1 ¶ MUtus. z surdus si nihil intelligunt, furioso equiparantur z quando possint agnoscere bono. poss.
2 Mutum, surdum. vel cecum esse aliquem, qualiter probetur.
3 Cecitas qualiter probetur, quando quis habet oculos claros.
4 Surdus, mutus, vel cecus quod quis fuerit non presumitur qs hodie sit.
Probando quem fuisse furiosum certo tempore, vel mensibus transfertur onus probandi in aduersarium.

a MUtus. aNonne habemus qd iste persone debent regi consilio tutorū. vel curatorum. vt in
1 ru. §. de cur fur. z in l. ij. c. ti. z ij. sed z mēte captis. Inst. de cur. Quomodo ergo iste persone que hic enumerā tur possunt agnoscere bonozum possessio. sine consilio curatorum. Nos habemus text. qui declarat hoc optime. §. ad Treb. l. seruo. §. si pupillo. Nā si iste persone non intelligunt id qd agitur tunc
b si assimilantur furioso, bz nihil possunt agere sine curatore. Si vero intelligunt id quod agitur tunc possunt talia facere sine cura
a tore, vt ibi dicit illa nota. lex. ¶ Sed † quero, qualiter probatur quem esse surdū, mutum, vel cecum. Ratio dubitādi est, qz ista verba, furiosus, vel demēs, sunt negatiua: z priuatiua, z negatiua nō possunt probari. l. actor. C. de prob. Videte, in furioso colligit ex
c sermonibus suis an sit furiosus. Sq. quidā in suo. §. de cond. insti. vel. his qui. §. de tut. z cu. da. ab his. Idē in prodigo, nā prodigus iudicat ex actibus d. l. his qui. in fi. §. de tut. z cu. dat. ab his, z hi. de cu. fur. Eodē modo in muto. qz ex actibus quis iudicat mut⁹: nā dicit testis, qd talis nō loquebat verba articulata. sed nutu, z actibus, qz signis petebat qd volebat, arg. predictarum legum. Idem dico in surdo, qz dicit testis, qd talis nō intelligebat ad voce, z nihil audiru percipiebat, sed per pūcta, vel aliqua signa. Idē etiā dico de ceco, qz cecitas, p habit p visus, qz dicit testis, qd talis habe-
5 bat oculos a capite euulsos, vel clausos z similia. ¶ Sz qd si hz oculos claros quomodo probabit qd nō videt. Resp̄deo z dico, qd probabit ex actibus, qz dicit testis, vidi qd ibat p loca ardua, vt per murū z similia, vel ibat cū duce semp. Et sic ite per actiones ex actibus colligunt, vt s. dixi. Sed lz fuerit verū hoc qd semel fuerit
4 surdus, vel furiosus z simil. an sufficiat. Certe nō. Nā nō sequit qd si heri fuerit surdus, mutus, vel cecus, vel similia, qd hodie sit. Nā pōt esse qd propter aliquod accidēs heri fuerit cecus, vel mut⁹ vel surdus, z hodie nō est. Videte. l. quidā. §. de cond. insti. videtur dicere, qd sufficit semel quē fuisse furiosum, vel surdum vel mutum, vt iudicetur in posterū furiosus, vel similis. In contrarium facit ratio precedēs. qz potuit hoc cōtingere propter aliquod accidens l. nutu. in princ. §. de le. ij. Et hoc puto verum. Non ob. predicta gla. l. quidam. qz sufficiebat probare furorem tempore testamenti, qz illo tempore fuerūt verba illa prolata, nimirū si ibi sufficit, z nō
b to sic iudicatur, sed in questione proposita c non sufficit probare quem fuisse semel mutum, surdum, vel cecū, vel furiosum, quia
c bet probare aliquo certo tempore, vel mensibus sic fuisse. d. per rerum in fi. §. ad l. Falci. tunc enim presumitur quod modo sic esset nisi probetur contrarium, l. j. §. de cur. furio.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Mutus. Vide Bar. z Bal. in l. j. in prin. de ver. obli. Vn mutus, z surdus possit donare, vide Bal. in l. iure militari. §. de testa. mil.
b ALEX. ¶ Assimilant furioso. Adde qd idē tz Bar. in l. mutus. §. de acq. her. z in l. cui eorū. §. fi. de postu. z Ang. in l. seruo impubi. §. fi pupillo, ad treb. z Bal. z Ang. z Paul. de ca. in l. in principe ver. ob. licet ibi aliter Bar. dixerit. z ad hoc vide Jmo. in l. qui id qd. §. mutus. j. de do. z Jmo. z Ro. in d. l. j. in prin. de ver. ob.
c ALEX. ¶ An sit furiosus. Qualiter probet quis mut⁹, cecus, furiosus, vel surdus vel prodigus. adde Barr. in l. nec codicillos. C. de cod. z in d. l. is qui. per Bar. in l. furiosum. C. qui test. fac. pos. z in ru. si ex fal. instr. z Bar. z Bal. in l. mutū. §. de acq. her. z gl. in c. Bōsaldus. xvij. q. ij. z xciij. dis. c. legim⁹. z quō notarius faciēs instrumētū cū muti exprimat signa, z sensum, vide Pe. de anc. z alios in c. cū apud. de spon. per Bar. in l. mutum. de acq. he. z debeat testis deponere de actu furoris, tenet Bar. in l. si quidem. C. solu. mat. z no. qd qui detinetur in carcerem per consanguineos, proximitur furiosus. l. omnis. z ibi Bal. §. de offi. pref. z vide de modo bandi furiosum. gl. z Jmo. in l. si cum dotem. §. si maritus. fol. z ibi Alex. z ad probandū mutum, z surdum vide Jmo. in l. de verbo. obli.
d POMA. ¶ In proposita q. vide Alex. in l. is potest. in qua Bar. cōcludit qd presumitur compos mentis. ff. de acq. her.
e ALEX. ¶ Sic fuisse. Tene mēti perpetuo qd sufficit probare qd fuisse furiosum aliquib⁹ mēsibus qz postea in aduersarii trāferonus probādi qd tēpore illo nō fuerit furiosus. Idē no. in c. ii. de succes. ab intest. z ibi idē Paul. post antiquos, z Pe. de Anch. ibi quē in cle. j. de homicidio. z q. no. Bal. in l. fine possidetis. de pos. z in l. si cui. §. iisdē. de acc. Et in istis terminis vide Bal. in l. furiosum. C. qui test. fa. pos. z Jm. in l. j. §. fi. de ver. ob. in l. qui testāmento. §. nec furiosus. §. de testa. quid de infirmitate, vel alia qualitate qd doc. in c. cū inter canonicos. de ele. Et si quis probat furorem, alia pars probat sanam mentem. que probatio preferat. vide in de. fu per hoc de renū. z in l. nec codicillos. C. de codi. Ita se remittit ab. Sic. in c. fi. de suc. ab intest. z ad Bar. hic contra eū. adde Jo. And. z Archi. in c. fi. de her. in vj. z Spe. in ti. de prob. §. j. ver. sed pone quidam erat furiosus vide Jmo. in c. dudū. de presum. qui sequit gl. in d. c. fin. qui dicit qd semel furiosus. presumitur postea ꝛc. vide Spe. z Jo. And. in ti. de test. §. j. ver. quid si ꝛc. z in c. j. §. fi vero. z cleri. egrot. in vj. z vide per Bar. in trac. de test. in c. inci. opposita prudentie. z aliquid per Pe. de Anch. in cōsi. vinc. in Christi nomine, amen. pro parte nobilis viri. Adde late Abb. S. c. consi. j. lib. ij. Alex. consi. cxl. lib. j.

De bo

De bonorum possessione contra tabulas.

TITVLVS IIII.

¶ Querit Bl. quare ponitur prius hec Rubr. de bo. poss. contra tab. sed in C. ponitur prius. Rubrica de bono. posses. secundum tab. quam de bono. posses. contra tabulas? dic vt in gl.

LEX I.

1 ¶ Filius naturalis tantum non habet bo. posses. contra tabul. in bonis patris, matris sic.

2 Pater naturalis eodez modo habet contra tabulas, quo filius.

IN cõtra tabulas. Primo opponit mentẽ edicti prętoris de bon. posses. contra tab. Secundo exponit edictum Secũda ibi, hec autem clausula. Opp. dicitur hic quod in bonorum posses. vocãtur liberi naturales, z adoptiui. Sed contra ſ. eo. l. non putauit. ſ. in adoptionem, vbi non vocantur adoptiui, Bl. soluit, z bene, vt ibi dicitur, z hoc secundum istã tũra. Sed hodie est contra, quia vocantur ad contra tabu. bono. posses. liberi, patris naturalis. sed nõ patris adoptiui, secundum distinctionez l. cum in adoptiuis. C. de adopto. Secundo opp. q̃ instituti vocãtur ad bo. posses. contra tab. l. ij. ſ. si quis ex liberis. ſ. eo. Solu. Ibi fuit cõmissum edictum per aliam prętextum: ¶ Item oppo. C. de instit. z substit. l. si pater. So. hic fuit institutus pure, vel sub conditione potestatiua, sed ibi secus. ¶ Item oppo. de l. non putauit ſ. non quemis. ſ. eo. Sol. Ibi loquitur de non rite exheredato: sed hic fuit rite exheredatus. ¶ Item opp. dicitur hic eo iure, eoque ordine, ꝛc. Cõtra, imo isti vocãtur de iure prętorio z sic aliter quã de iure ciuili, Bl. soluit, z bene. Dicit enim quod intelligitur eo iure, id est, ea iustitia, vel equitate. Ita dicit gl. que incipit. imo nõ. ¶ Item opp. dicitur hic, eoq̃ ordine, ꝛc. Cõtra. ſ. eo. l. ij. ſ. j. Solue vt ibi dicemus. ¶ Quero, † vtrũ [a]naturalis [b]tantu admittatur ad bo. poss. contra tab. Bl. ij. *hic no. dicit. quod non, quod tenementi, ideo intellige hic de filio naturali, z legitimo. Nam naturalis tãtum, licet quandoque admittatur secundum voluntatem tamen contra voluntatem nunquam admittitur. Et hoc cõtra testamentum paternum, sed contra testamẽtum maternum bene admittitur, vt Justi. de succe. cog. ſ. vulgo. ¶ Quero, quid [c]cõtra in patre, an habeat bo. poss. contra ta. filij naturalis tantũ? Doc. vt Azo dicunt, quod eo modo, quo filius naturalis succedit patri naturali, eo modo pater succedit filio naturali. Ita no. Azo in ſum. de nat. lib. z in ſumma de suis. z legi.

1 a b * 2 c

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero vtrum. An filius naturalis admittatur contra testamentum patris. z est sing. gl. secundum Bal. in l. j. C. quo. bo. z in l. ij. C. de nat. lib. per Bal. in l. ij. C. vnde legi.

b POMA ¶ Utrum naturalis. Vide Alex. consi. lxxiij. in fi. inci. viso processu cause vertentis inter Fran. vol. ij. z limita vt non p̃cedat quando filius naturalis est legitimatus. Ita Rom. consi. xxxiij. Barbar. consi. lviij. in ij. vol.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Bl. ij. Sequitur Bar. in l. Ballus. ſ. etiam. ſ. de liber. z posthu.

c ALEX. ¶ Quero quid in patre naturali, an succedet filio? ad de Bar. in l. ij. C. de his quibus vt indi. z Bal. in auth. licet. C. de natu. lib.

ſ. Hec autem clausula. Dic incipiti exponere edictũ. Opp. quod posthumi nati rumpant ipso iure, l. posthumorum. de inius. test. z l. posthuma. de lib. z posth. Sol. Possunt venire per contra tabu. similiter, licet de iure ciuili possint dicere nullum testamentum, z ratio, est vt no. C. eo. l. ij.

ſ. Si ex tribus. Facit partem ille, qui speratur admitti ad partem. ſ. d.

a ſ. Et sui. [a]Opp. ad verſi. sed adoptiui. Contra ſ. ea. l. in prin. Solu. Post emancipationem non habet cõtra ta. q̃ desijt esse ex liberis. vt hic, secus si non esset emancipatus, vt ibi, sed quid si nõ esset adoptiuus? Resp. forte, tunc admitteretur, vt j. proximo. ſ.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ Et sui. Et pro gl. hic, vide Lud. ro. in cõſ. xxxiij. vbi dicit q̃ filius naturalis legitimatus contra tabulat testamenti patris. z ita limitat hanc gl. que incipit. licet filius naturalis.

1 ¶ Restitutio, q̃ fit a senatu, vel Principe, reputat impossibilis,

2 Mors ciuilis quando equiparetur naturali.

3 Statuto stante quod filia extantibus fratribus non succedat. si extet frater uncapax. an impediat ipsam filiam.

Masculus de ordine fratrum minorum. fratruam nõ impedit succedere, vigore statuti de super existentia masculorum.

4 Statuto stante & superexistentia liberorũm, si supersit frater ex latere patris tantum, z soror ex vtroq̃ parente, cum matre, an talis frater excludat sororem, z matrem.

5 Filius exclusus ex dispositione statuti an impedit feminam succedere stante predicto statuto.

6 Masculus exclusus pacto, stante dicto statuto, an excludat feminam.

7 Masculus, qui non succedit, q̃ non vult, non preiudicat femine.

8 Filia exclusa quousq̃ masculus superuixerit, an censeatur exclusa perpetuo.

9 Fisco applicatur q̃s deportati capitũ, z an sit omnino nõ capax.

a ſ. Quib. debat filium. [a]Filius nõ capax sicut mortuus nõ obstat sequentibus in gradu. h. d. no. ſ. Hot. tex. ibi, deportatos, ꝛc. Opp. z videt q̃ ille, qui non est capax, noceat sequẽtibus. vt ſ. ea. l. ſ. si ex tribus. Sol. ibi loquitur in eo. qui z non sit capax, tamen speratur esse propter spem: postliminij: hic vero loquit de eo, in quo nulla spes est. Sz contra hoc oppo. nonne hic potest esse spes. q̃ in integrum restitu. per principem: ergo debet nocere. Sz ista spes, que habetur de iure speciali, non debet attẽdi. l. iij. post p̃. hic. ſ. de fideicom. liber. z ibi no. tex. Sz spes eius q̃s est de iure communi, hic. Vel dic, restitutio fit a solo Principe. vel Senatu. l. j. ſ. de qua. ſ. de posthu. ideo tanquam multum difficile seu quasi impossibile nõ debet attendi. l. apud Julianũ. ſ. fi. alias sub l. idez Justinus. ſ. de leg. j. z ibi no. Vel tertio restitutio in integrũ non trahitur retro, postliminium vero retrotrahitur: ideo vnũ attenditur aliud non, vt no. in l. Ballus. ſ. z quid si tm̃. in fi. gl. de libe. z posth. Opp. dicitur hic, q̃ isti habentur tanquam mortui. Contra, imo † mors ciuilis non equiparat naturali. l. ex ea parte. ſ. in insulam. de ver. ob. z l. cum pater. ſ. hereditatẽ. ſ. de leg. ij. sol. vt in quolibet earum no. z per Dy. in l. si cum dotẽ. ſ. sol. ma. z per Cy. C. de epi. z cle. l. deo nobis. z q̃ plene dixi. ſ. de li. z posth. l. Ball. ſ. z quid si tantũ. ¶ Extra gl. pro declaratiõe pono duo statuta, que consueuerunt esse communiter per Italiam. Unũ est, q̃ femina non succedat extãtibus filijs masculis ex eodem patre. Aliud statuti est q̃ soror non succedat fratri, extantibus alijs fratrib? ex eo. patre. ¶ † Quero, q̃ [b]si extet aliquis frater vel filius q̃ omnino nõ est capax. an impediat ipsam filiã, vel sororem succedere? Hic videt tex. q̃ nõ vt j. de bo. lib. l. si nece. ſ. si deportatus. cũ si. z hoc puto verũ, lz in Jnium faciat C. de nat. lib. auth. lz. sed soluta j. proxi. q. Et per hoc iã de facto consultus rñdi q̃ si supest filius q̃ sit de ordine fratrũ minorũ, filiã succedere nõ impedit, q̃ talis filius nullo mõ est capax [b]ꝛ ditatis. c. exiui. de v̄. sig. in cle. ¶ † Quero scdo. pone q̃ talis filius vel frater nõ est oino incapax sed tm̃ in proposito impedit succedere ex persona alterius. Verbi gratia. [a]decedit vnus relicto fratre ex patre tantũ, z relicta matre, z sorore ex vtroq̃ parente, hoc casu ille frater ex patre tm̃ nõ potest succedere, q̃ prefertur ei mater, vt in auth. defuncto. C. ad tertu. Dubitatur, an soror ex vtroq̃ parente, cum matre possit succedere? Videtur q̃ nõ propter statutum quod dicit. Extantibus fratribus non succedat soror. sed tunc extant, ergo, ꝛc. Pro hoc videt tex. C. de na. lib. auth. licet. Jn contrariũ videtur. q̃ frater debeat succedere in illa dimidia, in qua debet succedere soror. cum ex eius persona soror excludatur. l. equissimũ. j. ad Tertu. l. ij. ſ. obijcitur. eo. ti. Ecõtra vr. q̃ ipsa soror succedat, fratre excluso. propter matrẽ. l. ij. ſ. si sit cõsanguinea, j. ad tertu. Quid dicemus. hic est dubiũ z ante quã veniã ad determinationem pro solutione dictarum legum, dicas. Quando ille, qui est remotior me excludit eum, qui excludit me: dic, quãdoque ille remotior succedit in locũ eius, quẽ excludit, z tunc ipse succedit, z ego excludor. l. equissimũ. z l. ij. ſ. obijcit. j. ad Tert. Nã ibi auus excludit patrẽ, z succedit in locum patris, id est, filiũ, quo ad eum, merito excludit matrẽ, sicut pater ipse. quandoq̃ nõ succedit in locũ eius, z tunc aut ille, quem ille remotior excludit me, ideo q̃ habet potentius ius in successione, z tunc ego non excludor, sed potero ad successionez vocari iure meo perinde ac si ille exclusus non esset in rerum natura. l. ij. ſ. si sit cõsanguinea. j. ad Tertu. Aut non excludit me ideo, sed quia deficit conditio: qua vocabar ad successionẽ. z tũc nõ potero admitti. vt in auth. licet. C. de na. lib. ibi enim excluditur naturalis filius propter comitem. non ideo, q̃ coniunx habeat potentius ius in successione sed ideo, q̃ lex vocari voluit [c]naturalẽ sub ea conditione, si coniunx non esset, ideo non attenditur vtrũ illa cõiunx succedat, vel non, vt ibi. Nunc ad propositum, videndum est ergo. quo iure frater excludat sororem. vetante, statuto. eam succedere. Breuit ergo isti ablatiui absoluti resoluuntur in cõditionem. l. a testatore. ſ. de condi. z demon. z de vsur. l. eiectis. tamen in casu proposito, puto q̃ faciant dispositionem, z eam inducant, vt frater succedat. z soror prefertur, q̃ eius fauore hoc est statutum. l. seruo legato. ſ. si testator. ſ. de lega. j. z l. fideicommissa. ſ. interdum. z ſ. cũ esset. ſ. de leg. tertio. z sic excluditur soror a fratre tanquam habente potes-

3 4 5 6 7 8 9 a b c d e

rius ſus,ideo fratre excluſo a matre,ſoror admittitur l.ij.§.ſi ſit cõ
f ſanguinea.ĩ.ad Tertul.z ſimilem tex.habemus Inſt.ad Tertu.§
ſ ſed cũ. ¶Tertio quero,ſ pone ꝙ filius non ſuccedit,qz excluſus
eſt a diſpoſitione defuncti,qz eſt exheredatus a patre,vel a fratre,
preteritus turpi perſona non inſtituta,vtrũ impediat filiam,z ſo
rorem? Breuiter dico tex.eſſe ĩ.de coniun.cum emancip.liber.et.
l.i.§.ſi pater.z ibi de hoc dicam. ¶Quarto queritur,quid ſi iſte
6 filius ł vel frater non ſuccedit excluſus pacto,§ qz habuit aliquid,
§ z promiſit cũ iuramẽto non venire contra hereditatem paternã,
vel excluſus teſtamento,qz inſtitutus in certa quantitate. Reſp,
ex eo ꝙ filius,ꝑter hoc aliquid habuit perinde facit partẽ aliꝭ,
z alios excluſit,ac ſi totaliter ſuccederet,l.j.§.aduerſus.ĩ.ſi quid
in frau.pat.Quod eſt verũ:qz facit partẽ in cõputatiõe legitime.
z alios impedit ſuccedere tanquam exiſtentes,ſecundum formam
h ſtatu.predictoꝝ,tamen ꝓtereritus ipſe non rumperet ꝓteſtamen
7 tum,qz nõ debet inſtitui vt hoc §. ¶ł Quinto quero,ł ſi filius,vel
i frater non ſuccedit,qz non vult:vtrũ impediat filiam,vel ſororem,
Videt ꝙ ſic ꝑ tex.gl.in l.ſi necẽ,ſ.de le.j.l.filiuſſa.§.cũ quis.In cõ
trarium videtur ĩ.ad Tertul.l.ij.§.ſed ſi ſint ſui.Reſpondeo,ſi nõ
vult ſuccedere,non obſtat ſorori.Non ob.quod no.in d.§.cuz qs.
qz ibi filij non impediebant alios,qz habent potentius ius in ſuc
ceſſione,ſed qz cõditionem alterius faciebant deficere. Sed in q̃
ſtio.noſtra filius filie,z frater,ſorori obſtant,qz habent ius poten
ł tius in ſucceſſiõe,ideo,ꝛc.vt ſ.dixi. ¶ł Sexto quero,quid ſi eſt ta
lis perſona,que excluditur,ſed non perpetuo. Verbi gratia,dicit
ſtatutũ,ꝙ filia femina nõ ſuccedat,quouſqz ſuperuixerit maſcu
lus.z ſic non perpetuo filius filiam excludit,ſed donec viuit:q̃ro,
quid iuris habebit filia. Dicã forte,ĩ.ad Tertu.l.ij.§.ſi.tene mẽti. ¶ł Ulti
9 mo iſte §.facit cõtra gl.que eſt C.de her.inſti.l.j.vbi no. ꝙ deportati
capiunt,ſed fiſco appplicatur,hic videtur eſſe tex.in contra
rium.z in l.ſi necem.§.ſi deportatus.de bo.lib. Quidam reſpon
dẽt,ꝙ hic loquit de ſucceſſione ab inteſtato,ſeu cõtra teſtamentũ,
ſecus in ſucceſſione ex teſtamento,vel ſecundum voluntatem.Con
trarium eſt verum,quod deportatus omnino ſit non capax.vt ĩ.
eo.l.ſi.§.liberi.cum gl.z eſt gl. Inſti.de leg.§.legari. In contra
rium facit fortiter.l.ſi deportati.ſ.de leg.ij.ſed ibi dicam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Qui habebat.Et arg.huius §.volentis quod deportatus habeatur ꝓ mortuo idẽ eſt in exheredato.ꝓ hoc Bal.
in l.doris.in fi.de iur.dot.decidit no.queſt.

b ALEX. ¶Quero quid. Omaino incapax habeẽ ꝓ mortuo,z ſic an excludat filia que ꝓhibita eſt ſuccedere extãbus maſculis.habeẽ per Bul.z Bal.in auth.nouiſſima.C.de inof.teſta.z alii
quid per Imo,in l.plane.§.ſi duobus.de le.j.z no,etiã Bal.in rep.
l.pater filium.in fi.z Imo.in d.l.plane.§.ſi coniunctim.z oẽs tenẽt
cum Bar.hic bene facit quod not.Bald.in l.ũ.§.ſed z ſi ſint.ĩ.ad
Tertul.per illũ tex.z Bar.in l.filiuſſamilias. §.cum quis.de leg.
j.in fi.z idem tz expreſſe Bal.in auth.ingreſſi ad fi.de ſac.ſanc.ecc.
z ideo dicit Bal.in l.ſi quis.§.talem.de ſecun.nup. ꝙ ſi primoge
nitus ex conſuetudine ſuccedat,z ipſe eſt inhabilis,vel renuncia
uit admittitur ſecundo genitus,z hic adde Bal.in l.maximũ.de
lib.ꝓter.Sed quid ſi eſſet frater clericus,vtrũ repellat ſororẽ ſtan
te dicto ſtatuto? Bal ꝙ ſic,in l.cunctos populos.C.de ſum.tri.z
adde ꝙ Bal.in conſi.inci,in Chriſti nomine,ſtatuto cauẽt ꝙ filie
teneãtur ſeruare teſtamentũ patris viuẽtibus maſculis,ꝛc. quo
ſtatuto ſtante,ſcriptus eſt maſculus heres vniuerſalis.ſtantibus
quinqz filiabus,dubitaꝰ an dicte filie faciãt d.filio partem in legi
tima,z dicit ꝙ ſi filie habẽt aliquid quod imputetur de iure in le
gitimã,vt dotem ꝓfectam a patre,z tunc faciunt filio partem,
imo etiam admittuntur ad partem,z a dotẽ que ſuccedit locolle
gitime,l.quomã nouella.C.de inoff.teſt. Aut non habent aliquid
quod imputetur in legitimã,vel excluduntur a ſtatuto,etiã nihil
habentes,tunc non faciunt partem,ſecundum vnã opi.in l.j. §.fi.
de contra.ta.vt ſi dicat ſtatutũ,dotata a matre nõ ſuccedat patri
in aliquo,z ideo maſculus ille,tunc habebit illam legitimam qua
lem haberet ſi ille filie non eſſent nate,non autẽ habebit illud iure
accreſcendi.z ita concludit.Cogita tamen,quia fertur conſultum
fuiſſe contra.ſecundum communem opi.z forte verius per Ang.
z Imo.in l.plane.§.ſi duobus.de leg.j.z ibi Alexan. ¶Adde an
filia excluſa a ſtatuto extantibus maſculis,excludatur per cleri
cum Bal.conſi.xxx.li.ũ.Et an filia excluſa a ſtatuto,faciat partẽ
in legitima fratri,vide Ang.conſi,ccxcviij.Pau.de La.conſi.cclij.
z vide conſi,alle.per Alex.clvj,lib.ij.

c ALEX. ¶Eſt capax.Paria ſunt filium non extare,z eſſe incapa
cem,l.ſi poſt mortem.§.libe ri.ĩ.eo.z in l.ex facto. §.ex facto.ſ.ad
tre.z Ang.z Imo.in l.Lucius.ſ.de her.inſti.

d ALEX. ¶Verbi gratia.Vide Bal.in l,ſi quis filium.C.de inoff.
teſta.in fi.q.z Bal.in l.ij.§.ſi.ĩ.ad Tertul.

e ALEX. ¶Vocari voluit.Et adde pulchre no.per.Bald.in l.ſi
quis.C.ad Ter.z in d.l.illã.C.de col.z in d.l.ſi quis filiũ.ad fi.de in
of.teſt.z Jo.an.no.in rub.de ſuc.ab inteſt.in add.Spe. z Bal.in
l.ſi defunct⁹.C.de ſuis z legi.z ang.in cõſi.ccxcj.inci.ſtatu, Bono.

f ALEX. ¶Tertio q̃ro.Vide Bal.in l.fratres.in fi.C.de inof.teſt.

* CLAVD. DE SEISS. ¶De hac queſt.in ſimilibus termi
nis vide Are.cõl.xxvij.vbi tz cum Bar.vide eundẽ Are.cõl.cliv.

g ALEX. ¶Excluſus pacto.An impediat femina ſuccedere,z an
faciat partem aliꝭ quo ad legitimam.z de hoc etiam vide Bal.in
l.j. in vj.q.C.quando non pe.par.adde etiã Bal.in l.pacta.in ver.
ſed nunquid C.de col.Adde Bal.conſi.ccxliij.lib.iij.

h ALEX ¶Non rumperet.Idem tenet Bal ubi d.l.filio preterit.
de inuſt.teſt.z Imo.

i ALEX. ¶Quinto quero.De hac q.vide per Bar.in l.ij.§.ſed ſi
ſint.ĩ.ad Tre.z Rom. l.apud Iulianum.ſ.ad Treb.

§. Si z pater -Uos videtis,ꝙ ſi pater,z filius ſint de-portati,z reſtituti,preferetur filius,z eo
dem modo ſi ſint damnati in metallum. ¶Opp.Si pater z filius
ſint deportati, ergo teſtamentum eſt nullum,z ſic. bo.poſſ.contra
ta.non poteſt competere,vt ĩ.eo.l.quod vulgo.Huius timore glo.
ponit duobus modis caſum,non curo. ¶Dicit hic,ꝙ damnatus
in metallum,z reſtitutus admittitur. Contra hoc ꝓ.de eo quod
habuiſti in l.intercidit.in fi.ſ.de cõd.z dem.vbi videtur tex.in cõ
trarium.Videte,in hereditatibus,z aliꝭ lucris venientibus ex te
mento,z ſecundum defuncti voluntatem,eſt aduertendum,quia
ter ille qui vocatur ad hereditatem, vel ad aliud lucrum,fiat ſer
uus,nam ſi fiat ſeruus hominis,tunc ꝓpter hoc nullo tempo
irritatur teſtamentum:ideo ſi ad libertatem reuertitur,admit
l.ex facto.§.Julianus.in fi.ſ.de vulga.z pupil. conuncta l.ſi pa
ter.ſ.de hered.inſti.Si vero efficiatur ſeruus pene,tunc reſtitu
tus non admittitur ad illud lucrum,cum alius homo eſſe videat
d.l.intercidit.a Ad lucrum vero ex diſpoſitiõe legis,preter,veli
tra voluntatem diſponentis,tunc iſti ſemper vocantur iure agna
tionis,vel cognationis,vel alterius proximitatis,z ideo ſi efficiat
ſeruus,z poſtea reuertitur ad libertatem, eſt aduertendum vtrũ
reuertatur ex cauſa per,quam reſtituantur iura proximitatis,vt
in integrum reſti.z tunc ad ſucceſſionem admittit,vt hic.Ratio
eſt,quia iura proximitatis recuperauit. Sed ſi reuertatur ad li
bertatem ex cauſa,per quam iura proximitatis non recuperaret
vt per manumiſſionem,vel indulgentiam,tunc non ſuccedit,quia
iura proximitatis non recuperat. Hoc ꝓbatur Inſt.de cap.di.
§.ꝙ autem.z ĩ.vnde cog.l.is qui.z ĩ.ad Ter.l.filii.§.filius z liij.§.
j.ĩ.eo.vbi tex.facit iſtam diſtinctionẽ.z hoc voluit dicere gl.dicẽs
l.idemqz eſt ꝛc.Contra predicta op.tu dicis,ꝙ manumiſſione nõ
recuperãtur iura cognatiõis.Cõtra. Inſt.de ſer.cog.per totũ.Di
cit gl.quod per manumiſſionem poſſunt iura cognationis de no
uo queri,non autem antiqua recuperari,vide gl.que incipit relpo
ne.que eſt in l.idemqne.

ADDITIO.

a AND.BARB. ¶Ut d.l.intercidit,z no.ad d.l.intercidit.vide
Bal.in c.ſciſcitatus.de reſcri,vbi dicit quod in l.intercidit,inter
uenit reſtitutio.

LEX III.

Non tantum, Blo.querit quid de ma-ex filia? Dicit gl.quod non
admittentur,quia preteritio habetur ꝓ exheredatione,z ideo non datur contra ta,vt ĩ.eod.l.illud.ſ.ad
teſtamenta.C.de ſuis z legi.l.ſi.

1 ¶Nepos ex fratre mortuo,concurrit cum patruo in ſucceſſio
ne de iure pretorio.

2 Dictio autem,ꝓ certe.

§. Si duos. Si aliquis ex liberis adoptetur,durante adoptione ſuccedit,prout adoptatus eſt
ea finita,ſuccedit ꝓout naturalis eſt.ĝ. d. cum duobus §§.ſeq.
In tex.ibi,poſſe eum ſolum.opp.dicitur hic quod filius ſuccedit
ſolus nepote excluſo.Cõtra,filius,z nepos ex alio filio,admittun
tur equaliter ad ſucceſſionem,vt Inſti.de her.que ab inteſt.§.cũ
filius.z in auth.vt fra.fi.§.j. z ſi ſic eſt de iure ciuili ergo idem in
bo.poſſ.contra tab.vt ſ.eo.l.j.z ij. Reſpon. Huius timore legitur
iſte §.duobus modis. Primo,vt quod dicit,melius eſt autem,ꝛc.
corrigatur ꝓpter aduerſativam autẽ,vt ſic indiſtincte filius ne
poti preferatur. Ad contraria reſpõdetur ſic,ꝙ ibi loquitur de li
beris,qui ſunt in poteſtate,qui veniunt ad contra.ta.hic vero lo
quitur

quitur de his, qui in potestate non sunt. Secũdum istam gl. esset
1 vnum mirabile valde, quod† in successione de iure pretorio, nepos ex fratre mortuo, non concurrat cum patruo, sed dic, ꝙ nepos cũ patruo concurrat. Casus est j. si ta. te. nul. exta. l. j. §. si quis. & j. de coniun. cum eman. lib. l. j. §. si pater. & §. liberos. & §. si quis ex nepotibus. Nec ob. iste §. quia distinctio huius §. non corrigitur,
2 sed firma remanet. & illa† dictio aduersatiua autem, exponitur pro certe. & hoc tenet gl. Insti. de her. que ab intesta. §. cũ filius. & in l. j. §. si quis. j. si ta. te. nul. hoc tenet Dy. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Ita debetis intelligere.

1 ☞ Filius ducens vxorem ignominiosam, exheredari non potest hodie.
2 Nepos ex delicto patris non potest ab auo exheredari.
3 Successorium edictum, an habeat locum in querela inofficiosi.
4 Scholaris, qui ex forma statuti tractari debet vt ciuis, non perdit priuilegium quod habebat.

a
§. Si emancipatus filius, vxore.[a]

Hic est bonus, & no. §. Nepos potest venire contra testamentum aui, nõ obstãte, ꝙ filius fuerit iuste exheredatus, vel iuste potuerit exheredari. h. d. ¶ Iste §. diuidit in quatuor partes. Primo ponit vnũ dictum. Secũdo, respondet tacite obiectioni. Tertio, ponit aliud dictũ. Quarto assignat rationem. Secunda ibi non enim. Tertia ibi, nam & si. Quarta ibi, nec enim. In ver. non enim. glo. ponit duobus modis casum, sed ponas casum secundum primũ modũ quia est magis. no. ¶ No. tex. ibi, nec enim minus, &c. Opp. dicitur
1 hic, quod filius potest exheredari, quia vxorem ignominiosam du-
b xit.[b] Contra, quia ista non est de causis ingratitudinis positis incorpore, vt cum de app. cogn. §. causas. Sol. concedo quod hodie nõ
2 est legitima causa. ¶ Item opp. † ꝙ filius ex delicto patris possit grauari, l. quisquis. C. ad l. Jul. ma. Quidam hoc cõcedunt, quod nepos propter delictũ patris possit exheredari. hic loquitur quãdo nepos non fuit exheredatus, sed contrarium est veritas, argumen. l. diuo Marco. C. de quest. & quod ibi no. Facit l. Paulus. j. de bo. libe. & l. diui fratres. de iure patro. ¶ Item op. de seipso ad seipsum, quia in prin. dicitur, ꝙ venit per contra tab. iste nepos, in fine dicitur quod per querelam inoff. test. Resp. duobus modis. Vno modo quod dicit in fi. de inofficioso, intelligas id est de contra tab. Similem expositionem facit gl. in l. pater filium. ff. de inofficioso testamento. Alio modo dic, ꝙ principium loquitur, quando nepos fuit preteritus, finis quando fuit exheredatus. Vel aliter, & forte melius, dic quod totus §. loquitur quando nepos fuit preteritus. sed in prin. fuit preteritus post mortem patris, & sic debebat institui, quia nemo eum precedebat, sed finis loquitur, quando fuit preteritus viuo patre, & sic non debebat institui ideo non habet contra ta. sed querelã, l. pater filium. ff. de inof. testa. intelligẽdo ibi prout in tex. iacet, & examinaui plene in l. in suis. ff. de lib. &
3 posth. ¶ Vltimo finis huius §. allegatur per Dy. vtrum† successorium edictũ habeat locũ in querela inofficiosi testa. & hic vr̃ tex. ꝙ sic in fi. De ista q. habetis in l. si his in princ. ff. de inof. testamẽ. & l. si quis filium. & ibi per Cy. C. eo. & etiam extra de reg. iur. c. nõ debet li. vj. per Dy. tangitur per gl. ff. de lib. & posth. l. si quis po-
c sthumos. §. j. Ego dixi ibi. & in l. in suis. ¶ Not. text.[c] ibi non enim
d per rescissionem, &c. Facit enim[d] ad multas q. dicit statutũ, quod
4 scholares† tractentur, vt ciues, in oĩbus, sed quid si scholaris alias habebat aliquod priuilegiũ vltra, an perdat illud priuilegium? Certe non, quia illud statutũ est inductũ ad rescissionem obstaculi, ꝙ esse posset, ne ille esset ciuis. Itẽ potest ad multa facere tene mẽti.
5 Dicitur hic, vt† dedecori sit. Vos habetis gl. in l. si arrogatus. §. matrimonij. de ma. vin. vbi gl. dicit, quod eo casu non sine dedecore ducitur, quando non iure ducitur. Sed credo ꝙ cum dedecore ducitur, quando ducitur ignobilis, & vilis, vel alia vulgaris, vt
* hic, & l. j. C. de natu. lib. *licet auth. ibi posita, videatur velle id quod vult illa gl. tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si emancipatus. per gl. Dy. & Bar. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posthu.
b ALEX. ¶ Ignominiosam duxit. Sed que dicantur ignominiose persone, vide in l. iij. C. de nup. & glos. & Bar. in l. si rogatus. j. de ma. vin. & Bar. in d. l. iij.
c ALEX. ¶ No. tex. Adde Bal. in l. si Ruffinus. C. de test. mil. & ꝙ no. Bar. in l. ij. in fi. verbis. C. de iur. fis. li. x. & Bal. in auth. habit. C. ne fi. pro pat. & adde ꝙ cõcessũ iure speciali, nõ excludit beneficiũ iuris cõmunis. Et ita Bar. in l. fi. C. de sac. sanc. eccle. vbi assignat rationẽ de qua ibi, sed vtrũ per illud priuilegiũ possit ibi cõueniri tanquã ciuis? dic ꝙ nõ, secundum Guid. de suza. in l. ꝙ fauore. C. de le. vide ibi Bal. Quid aũt si statuto caueatur ꝙ nobiles acrius puniantur, & per statutũ aliquis popularis est factus de nobilibus an talis erit acriter puniendus vt nobilis? Dic ꝙ sic secundum Bal. in l. ij. C. de iu. fis. & ꝙ ipse no. in l. j. C. de dig. li. xij. no. Ro. in l. si quis in graui. §. de his: ad syl. & cum Bar. hic, trãsit Bal. in l. ea lege C. de cond. ob cau. vide tamen ꝙ nota. Bald. in auth. sed omnino. C. ne vxor pro mar. in ver. Unde do tibi hanc cõclusionẽ. & pro bar. facit tex. in l. receptitia, C. de cõsti. pe. & ibi Bal. in j. col. vbi dicit ꝙ per priuilegiũ nouiter cõcessum, nõ tollitur antiquũ. Et hic adde Ang. in l. diuus. in fi. de tes. mil. & expressius in l. si certarũ. §. miles eo. ti. & intellige vt declarat Pau. de Ca. quem omnino vide in l. si duo de acq. he. per Ro. in l. adoptiuũ. §. patronum. ff. de in ius vo. Et vide que no. Bar. in l. si cum dotẽ. §. transgrediamur. sol. ma. & Adde Ro. in l. si exheredatus. §. j. ff. ad syl. & pondera tex. in l. municeps. in prin. j. ad municip. & vide Ang. & Imo. in l. talem. §. j. ff. de her. insti. ¶ Et ad doc. Bar. hic, vide Alex. in cõsi. xxxij. col. j. in v. vol. Adde an si quis impetrat vt doctoretur certo modo, deinde se subijciat examini publico non seruato priuilegio, & reprobetur an possit redire ad priuilegium, Bal. consi. cccxxviij. lib. iiij.
d ROMA. ¶ Facit enim. Vide Cuma. cõs. xvij. Ro. cõs. xcv. Alex. in l. j. in j notab. de le. j. & l. si Ruffinus. C. de testa. mili. Paul. de Ca. in l. falsa. ff. de cond. & dem. Bal. in l. ij. C. de consti. pec.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ C. de natur. liber. Vide Alex. remissiue in l. si cum dotem. §. transgrediamur. col. ij. ff. sol. mat.

§. Si emancipatus fili⁹ preterit⁹.

Aduerte, sicut ille qui non adit hereditatẽ, perdit ius successionis ita si efficiatur non capax ante petitam bo. poss. h. d. Opp. j. vnde lib. l. si. Sol. ibi dedit se ad arrogandum post petitam bo. pos. hic ante. ¶ Item opp. j. eo. l. si post mortem. Sol. ibi fuit institutus & per alium fuit commissum edictum: hic fuit preteritus, & assignat gl. duas rationes, & quelibet potest esse bona. ¶ Item opp. glo. j. ad Tertul. in l. j. §. proinde. & l. tutelas. ff. de cap. dimi. Glo. soluit.

§. Si quis filio.

Datus in adoptionem alicui de familia, non repellitur a cõtra tab. si eum alius nõ precedat. h. d. Contra hoc op. j. e. l. si emãcipatus. §. fi. vbi durante adoptione, quis nõ venit ad contra ta. patris naturalis. Verum est, ꝙ hic loquitur quando est datus in adoptionẽ alicui qui est in familia, secus si extraneo. Et de isto filio dato in adoptionẽ distinguemus plene j. eo. l. si in adoptionẽ.

§. Si pater.

Hic habem⁹, ꝙ licet mutetur familia facto patris, nihilominus filius habet cõtra ta. secus si per adoptionem ipsius filij mutetur familia, vt ff. §. si emancipatus. ¶ Dicitur hic, ꝙ iste filius habet contra tab. cõtra testamentum patris, qui est in familia arrogatoris. Contra si iste pater decessit in familia arrogatoris, ergo non valuit testamẽtum, vt ff. de adoptionib. l. si pater. si non valuit testamentum, ergo non datur contra tab. Sol. hic loquitur quando iste pater, qui dedit se ad arrogandum, post mortem patris arrogatoris decessit. Unde licet post mortem patris arrogatoris decesserit, dicitur tamen arrogatoris decedere, vt j. eo. l. vtrum. licet Azo videatur aliter tenere. j. eo. l. si ex duobus. §. fi. sed male dicit.

1 ☞ Deportatus potest institui.

1
§. Liberi.

Dicitur hic, liberi, qui institui non possunt, quero, qui sunt isti? Dicit gl. † deportati, l. j. C. de her. insti. & heretici, & alij, qui in gl. numerãtur. Et sic habes, ꝙ deportatus non potest institui. Contrarium no. in l. j. C. de hered. insti. vbi dicitur, ꝙ potest institui: sed fiscus postea illam hereditatem habet. Sed ista gl. est verior. Dixi ff. e. l. j. §. qui habebat filium. ¶ Item dicitur hic, ꝙ inspicitur tẽpus mortis. Cõtra, imo tria tempora. l. si alienũ. §. in extraneis. ff. de here. insti. & Instit. de here. quali. & dif. §. in extraneis. So. dicit glos. hic loquitur in filio suo in quo tempus mortis, & aditionis est vnum, & idem. Vel melius, ibi loquitur in filijs institutis: hic in filijs preteritis, qui an debuerint institui tẽpus mortis tm̃ inspicitur, ita dicit gl. & bene.

a
§. Si quis ex liberis.

[a] Vos habuistis expedita vsq; huc, illa verba, liberos, siue naturales, &c. posita ff. eo. l. j. nũc incipit exponere verba, si neq; instituti, &c. Op. & videtur, ꝙ in casu nostri §. non habeat locũ id quod hic dicitur. Aut enim fuit institutus fili⁹ sub conditione casuali, & statim testm̃ est nullum. l. suus. ff. de her. insti. Aut sub conditione potestatiua, que põt impleri vltimo vite spiritu, & imputet sibi si eam non impleuit. d. l. suus. §. pe. & fi. Sol. Huius timore dicunt quidam, quod principium. §. loquitur in suo, finis in emãcipato. Vel dic, totus §. loquitur in emancipato, qui non dicit nullum testamentum, si instituatur sub conditione casuali: quod procedit secundum formam huius §. & sequen.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si quis ex liberis. Hec est vna gl. sing. ver. committat edictum, de qua vide Bal. in l. si defunctus. in fi. C. de suis, & legi. per Bar. in l. si post mortem. §. fi. j. eod.

1 ☞ Missus in possessionem ex aliqua causa si missio fuit vtilis, potest ex alia causa peti quod confirmetur.

2 Detentus in carcere ex causa iniusta, an possit ex iusta ibi recommenderi.

a **§. Si sub ea conditione** [a]Opp. quod instituтus nō habeat cōtra ta. vt ff. eo. l. j. Sol. ibi in instituto pure. hic in instituto sub conditione. in quo distinguitur, vt hic. Item opp. & videtur q pendente conditione non possit peti bo. pos. secundum tab. sicut non potest adiri de iure ciuili. l. is qui. de acq. her. quoniam nō potest peti bo. pos. nisi eo casu quo potest adiri hereditas de iure ciuili vt ff. de bo. pos. l. non est. §. fi. Sol. Bl. ibi loquitur de alio impedimēto, quam cōditionis, & bene dicit. ¶ Ultimo vide glo. que inci, idem si est in potestate. ar. contra. de cur. bo. dan. l. j. Sed hic alio casu loquitur secundum Dy. Item vide gl. in ver. potest, que inc. quid si instituт. in fi. ibi so. vt ibi sed ibi nihil ōs de hac l. vnde dic, q hic petitio bo. pos. secundū tab. fuit inutilis, vt j. de bo. pos. secundū ta. l. ij. §. si sub cōditione. & ideo in aliam potest conuerti. vt hic, ibi autē prima cōditio fuit inutilis, vnde non conuertitur in aliam vtilem: ita dicebat Old. Itē vide gl. in ver. accepisset que inci. vt j. de secundum tab. ibi, sed nunquid, &c. Resp. sic, vt plene

1 no. in d. l. ij. §. si sub conditione. ¶ Ult. hec lex facit ad q. Egosum

a missus [b]in pos. ex aliqua causa, & petit pos. reuocari, & ego peto mihi ex alia causa confirmari, quod hoc possum facere, vt hic, ver. & si forte. & d. l. ij. §. si sub cōditione. j. de bo. pos. secundū tab. & hoc si prima immissio fuit vtilis: secus si fuit inutilis, vt patet ex solutione precedētis contrarij. ¶ Item facit † ad q. quam disputaui hic si aliquis est detentus in carceribus ex aliqua causa iniusta, an possit ibi confirmari, & recommendari ex aliqua causa iusta, antequam extrahatur inde ex illa causa iniusta. De hoc disputaui vnam. q. que incipit, Lapus.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si sub ea conditione. Adde quod no. in l. Lucius §. de conditio. & demonstra.

b ALEX. ¶ Ego sum missus. No. bene, & plene vide in §. quadrupli. Insti. de act. per Moder. & quod etiam si prima fuit inutilis, possit peti cōfirmari, vide Bar. in l. iij. in iij. q. prin. C. de pig., vide plene Bal. & Ang. in l. j. C. de carbon. edic. & adde Bal. in l. fi. §. fi. quod metus causa, vbi dicit, tenuta nulla non potest confirmari, adde Alex. in l. fi nita. §. Julianus. vbi aliter loquitur. tamen ibi posui contra suam opi. Ro. Bal. & Pe. de Anch. in consilijs.

LEX IIII.

1 ☞ Querela inoff. ciosi quare non datur, nisi hereditate adita, sed bo. poss. contra tab. sic.

2 Bono. pos. contra tab. que datur patrono quare requirit aditionem. sed ea que filio, non.

3 Bo. pos. contra tab. an reducat rem ad causam intestati vel non.

4 Agnoscendi bono. posses. contra tabu. practica.

a **Illud.** [a]Op. de l. Papinianus. §. fi conditioni. ff. de inof. test. vbi querela nō datur, nisi adita hereditate. Sol. Aliud in querela, aliud in cōtra ta.

1 †Et ratio potest esse dupler, quia contra ta. datur eo modo. quo iure ciuili vocaretur ad dicendum nullum, & ideo prior remouet obstaculū emancipationis. habuistis. ff. l. prior. §. fi emancipatus. ibi non enim per rescissionem, &c. sed testamentū inconti nenti post mortem annullatur, & ideo contra tab. incontinenti potest opp. Et hoc est quod dicitur, q in contra tab. queratur de iure patris, & filij tantum: non de viribus testamenti. l. filio. §. j. de inoff. test. hic autem potest discuti, an sit pater, & ille filius nomine existente herede. sed in querela agitur de viribus testamenti, d. l. filio. ideo requiritur. q hereditas sit adita, vt sit persona que defendat testamētum. Dices tu hoc non vē verum, quia hic dicitur. q contra tab. datur contra testamētum, & sic agitur de viribus testamenti contra ta. Sed expone contra testamentum, id est suffi-

b cit esse ipsum testamentum, [b]licet non sit aduersarius. Pro hoc facit q no. ff. ti. iij. l. ij. §. si causa cognita. vbi ista bo. pos. datur etiaz non citato aduersario. ideo nō requiritur q hereditas sit aditaz & secus in querela inofficiosi testamenti, q. illa requirit aduersariū contra quem detur, q. datur in forma iudicij. ¶ Item oppo. del. q vulgo. j. eo. vbi si testamentum est nullum non datur contra ta. Sol. ibi loquitur, quando testamentum est nullum ex alia causa, quam ob omissam aditionem, ideo non datur bo. pos. contra tab. ¶ Item op. instituti expectant preteritos. l. ij. §. expectandi. j. de secun. tab. male ergo dicit ter. quod hereditate adita possit dari contra tab. cum illi non potuerint adire. So. vt in gl. Sed contra hanc sol. opp. j. ea. l. in fi. Bl. non soluit. sed dic, quod ibi erat duplex impedimentum, quia expectabatur contra tab. & impedimē-

2 tum erat de iure ciuili: hic vnum tantum. ¶ Quero, † que est ratio diuersitatis in patrono, quod bonorum possessio, que ei datur requirit aditionem hereditatis, sed ea que datur filio, non? Resp. bonorum poss. que datur patrono non irrirat testamentum in totum, sed aufert partem, l. sed cum patrono. ff. titul. iij. & in l. j. de bo. liber. merito cum auferat partem, debet dari cōtra eum a quo

3 aufert: secus in ea que datur filio, q. rumpit testamentum in totū, ideo sufficit dari contra testamentum. ¶ Querit gl. vtrum bon.

c pos. contra tab. reducat rem ad causam intestati, vel non. Glo. distinguit, aut fuit proposita ante aditam hereditatem, & reducit ad causam intestati: aut post. & tunc non. Idem no. C. de col. l. pe. Mar. Silima. vt refert Ly. C. de col. l. filie dotem. dicit aliter. & bene, quod quando bo. poss. contra tab. ponitur ante aditam hereditatem non reducit rem ad causam intestati: quia adhuc heres potest adire. Sed si timore bon. poss. contra tab. non adit, reducitur ad causam intestati, quia quod non adit, est propter bo. pos. proposita m. & hoc credo voluisse dicere glo. Ex hoc principio habes qualiter debet fieri agnitio in bo. poss. contra ta. dici enim debet quod talis fecit testamentum, in quo me preteriit, & aliuz fecit heredem, & quod testator erat meus pater & ego sum filius suus legitimus: quare propono bo. poss. contra testamentum, vt hic, & l. filio. §. fi. ff. de inoff. testa. & sic per talem agnitionem solam erit rupтum testamentum, vt no. in l. fi. §. ij. C. de cur. furio. sed olim expectabatur decretum, vt dixi in l. iij. §. fi causa. ff. de bo. poss.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Illud. Adde quod no. j. eo. in l. filium. in prin. in vers. cum exheredatio. cum Bar. ratione concordat Bal. in l. semus. in §. illud C. de inoff. testa.

b ALEX. ¶ Ipsum testamentum. No. quod per solam agnitionē querele, non rumpitur testamentum, secus in bo. poss. contra ta & de ratione vide in l. fi. C. vnde legi.

c ALEX. ¶ Querit. gl. An bo. pos. cōtra ta. reducat rem ad causam intestati, adde Bal. aliter loquentem in l. fi. C. vnde legit. & ibi videtur velle q si filius in potestate sit preteritus, dicit verum, illud autem propriе non est propter bo. poss. contra tabu. sed ex quo cuz non fit seruata forma data a lege, testamentū est ipso iure nullum, & res est in causa intestati, l. j in fi. §. si tab. test. nulle extrahunt. ideo omnia iura probantia q per bo. pos. contra ta. res nō reducuntur ad causam intestati, loquūtur, & intelligūtur in filio emancipato preterito. l. is qui. ver. sed si vnus, &c. cum ver. seq. de leg. prestā. & vide quod no. Bar. in l. si duo. §. j. eo. ti. Nec ob. istis op. Bar. in l. posthumo. de contra tab. vbi dicit quod filius in potestate contra tabulans approbat testamentum, quia est falsa, vt vbi per omnes, & in emancipato, quod etiam bo. poss. non reducat res ad causam intestati, patet etiam in l. si duobus. in prin. j. eo.

a **§. Siquis filium.** [a]Querit gl. verum in contra tabu. habeat locum successorium edictum? gl. dicit & bene quod sic, l. si is qui. de inof. testa. fuit. ff. eo. l. iij. §. fi emancipatus.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si quis filium. Per Ang. & Imo. in l. si quis posthumos. §. j. de liber. & posthu.

1 ☞ Beneficium contra tabulandi non datur contra testamentum feminarum.

§. Ad testamenta. Dicitur hic, quia succ. Ista ratio non videtur. Nam filio emancipato datur bo. pos. contra tab. vt ff. eo. §. sui. & per totum istum ti. patet quod emancipatus non est. Dicit gl. non habent. id est, habere non possunt. vel non habet talem qui habeat contra tab. truffa est. Quare gl. dicit. Ratio

a quia preteritio materna habetur pro exheredatione [a]sed exheredato non datur contra ta. vt ff. eo. l. in prin. ergo &c. Sed certe. idem vult. Nam pretor vult remouere obstaculum emancipationis. vt illi qui de iure ciuili possunt dicere nullum, si non fuit emancipati: illi si sunt emancipati, venient per contra tab. vt ff. eo. l. §. fi emancipatus. Sed femina non potest habere filium suum, ea

1 dicat nullum: † ergo beneficiū pretoris ad testamenta feminarum non porrigitur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Pro exheredatione. Preteritio materna habet pro exheredatione. De ratione vide in l. iij. C. de inof. test. & ibi Bal. dicit q hoc hodie corrigit, vt in §. exheredatos. in auth. de her. & fal. ad q vide Bar. in aut. ex cā de li. pret. & q ipse no. in fine. de lib. & post. in l. pater filium de inoffi. test. & quod no. glo. & Bar. in l. j. in prin. j. si quis a patr. fuer. ma. & Bal. in d. auth. ex causa. in iij. queſt. C. de lib. prete. & in l. in suis. in lec. de lib. & posth.

1 ☞ Bonorum possessio non agnita quando transmittatur.

2 Filius quare post emancipationem non potest adire.

Emancipatus

Emancipatus de iure ciuili quo ad ſucceſſionem ab inteſtato eſt incognitus.

3 Legis in alternatiua, vt tollatur contrarietas alterius legis, ſufficit vnam partem eſſe veram.

§. Si quis eum. Inſtitutus filius beneficio preteriti nati, vel naſciturus, poteſt petere contra tab. & eo caſu decedens ante eam petitam, tranſmittit. h. d. Opp. pendente conditione an valeat inſtitutio, debet dari ſecundum tabulas non contra tab. §. l. proxi. §. pe. & l. ij. §. ſi ſub conditione. ff. de ſecun. tab. Sed hic donec eſt dubium. an naſcatur poſthumus, pendet an valeat inſtitutio. ergo, &c. Sol. predicta loquuntur in conditione, que non preſumitur deficere, ſed hic preſumitur poſthumum potius naſciturum quam non tene menti. Item opp. & videtur, q donec alij expectantur, non poſſit dari cõtra tab. l. ſi filius. §. cum filius. ff. de bon. liber. Sol. ibi, quia expectãtur priores in gradu: hic vero non expectantur hi qui ſunt pa
1 res in gradu. ¶ Item opp. ꝛad l. ſeq. de lib. §. acquirere. §. de bo. poſ. vbi bonorum poſſeſſio non agnita non tranſmittitur. Solut. Fallit hic, quando quis differt petere poſſeſſionem bono. propter poſthumum. Item fallit in alijs caſibus hic no. per gl. ſigna eam
2 & examina, vt l. ventre. de acq. her. ¶ Querit gl. que eſt ratio, ꝙ q̃ filius poſt emancipationem non poteſt adire? Ratio eſt, quia naſcente poſthumo teſtamentum eſt nullum, & ſic dubitatur de viribus teſtamenti, & ſic non poteſt adire, & hec eſt vera. Alia eſt ratio data per glo. q̃ addicio eſt de iure ciuili, ſecundum quod filius emancipatus non eſt cognitus. Iſta ratio non eſt vera, q̃ in ſucceſſione ab inteſtato eſt incognitus de iure ciuili: ſed in ſucceſſione ex teſtamẽto emancipatus eſt cognitus. ſicut quilibet extraneus, vt j. eo. ti. l. ſi ex duobus in prin. Dicitur §. proxima l. ſed & ſi deceſſerit, dabitur ſcõm tab. vel cõtra tabu. modo quero, iſtius alternatiue que pars eſt vera. Reſp. vltima pars eſt vera, vt §. pr. licet alij dixerint cõtra: quod intellige, ſi is deceſſerit, vt heres eius velit venire pendente dubio, an alius naſcatur, tunc enim venit p contra tab. ſed ſi iam eſſet certum eſſe natum, tunc idem. Si vero eſſet certum ipſum non debere naſci, tunc per ſecundũ tab. veniret, & hoc vult alternatiua huius legis, non enim poſſet dari contra tab. cum ſit certum de viribus teſtamẽti. ¶ Sed quare hoc caſu non concurrit ſecundum tab. cum bonorum poſ. contra tabu. queſperatur, cum ſit eiuſdem gradus? Dic vt dixi in l. equiſſimũ.
3 §. j. j. de ſecundum tab. Et ſic no. ſecundum gl. quod in alternatiua legis, vt tollatur contrarietas alterius legis, ſufficit vnam partem eſſe veram, vt hic. Simile in l. vbicunque. j. de fideiuſ. Dixi in l. ſi is qui. §. vtrum. §. de reb. dubi.

LEX VIII.

Non putauit. Vſque huc expoſuit verba poſita §. eo. l. j. que dicunt liberos, ſiue naturales, &c. & illa verba, ſi neque inſtituti, &c. hic incipit exponere ſequentia verba ibi poſita, ſcilicet neque exheredati ſunt.

§. Aliqua. Querit gl. hic dicitur, q̃ a primo gradu fuit exheredatus, a ſecundo preteritus: quid eſt contra, a primo fuit preteritus, a ſecundo exheredatus: vtrũ poſſit peti contra tabulas? Videtur q̃ ſic, l. ſi poſthumus. de lib. & poſthu. & l. nam & ſi. de minu. teſt. pro hoc, q̃ etiam datur hereditate nõ adita, vt §. eo. l. illud. & ſic habebit contra tab. non querelam, que datur quando omne auxilium deficit, vt Inſti. de inoff. teſt. §. tam autem. & l. maximum vitium. C. de lib. prete. In contrariũ q̃ non, de le. preſtan. l. filium. in prin. gl. reſpondet. quod ibi loquitur quando inſtitutus accepit contra tab. vt q̃ habet ibi contra tabulas, valeret iure bo. poſ. ſecundum tab. Truffa eſt, ſed de hoc quidam eſt caſus. j. ea. l. §. a primo. Sed etiam opp. vt ibi dicam.

1 ☞ Rite & recte quid ſignificent.
2 Exbannitus, qui poteſt impune occidi, intelligitur de rite condemnato.
3 Inſtrumentum quod debet executioni mandari, intelligitur de rite facto.
4 Statutum puniens cedentem actionem nobili: intelligitur de rite facta.

a **§. Non quenis.** [a] Tene menti hic, quid ſignificat
1 rite, & recte. Simile in l. ij. §. de in
2 offi. teſt. tene menti. Iſte §. facit ad multa. Exbãnitus, ꝙ qui poteſt
b impune occidi debet intelligi de rite cõdemnato[b]. q̃ dic vt l. pe. §. de adul. & l. iij. §. condemnatum. de re iud. Item inſtrumentum pu
3 blicum debet executioni mandari, verũ eſt, ſi eſt rite factũ, vt hic.
4 Item facit, ꝙ ſi dicat ſtatutũ, ſi aliquis ceſſerit actionem nobili pu
* matur in centũ, debet intelligi* de ceſſione rite facta. Tene menti.

ADDITIONES.

a ¶ Nõ quenis. Et vide Saly. in l. ſi quis pro redẽptione. C. de bo. vbi dixit q̃ ſi iuro non venire contra contractũ, & contractus fuit nullus, q̃ proprie loquendo videtur venire cõtra cõtractũ, & vide Lud. Ro. in conſ. xlvij. inci. inſpectis. §. conſultis. vbi dicit q̃ non poſſunt imponi repreſalie ſi ſentẽtia eſt nulla, vide ibi Lud. Ro. & Bu. in conſi. lxxvj. an de contractu nullo debeat ſolui gabella. POMA. Vide regulam huius. l. q̃ verba intelligantur cũ effectu: conſuluit Ang. conſi. lxij. inc. ſuper predicto themate. Facit quod voluit Bal. in l. ij. C. de epi. aud. & q̃ dicit Bal. in l. ſi. §. ſinautem. C. com. de leg. & vide Alex. in l. iiij. §. condemnatus. ff. de re iud. In contrariũ facit q̃ Are. tenet conſ. xvij. inci. viſa diligẽter, & diſcuſſa conſultatione. quod no. Bar. in l. j. C. de pet. bon. ſub. lib. x. & q̃ no. Jo. And. in c. j. de cler. coniu. poſt gl. Et ad hanc regulam vide Alex. conſil. cxvij. ver. & ſi dicatur. & conſi. clxvj. in ij. vol. & gl. in l. ex conſenſu. in gl. magna in vlt. q. C. de repu. & Oldr. ibi ponit in ſimili conſi. lx. Vide Alex. conſi. cj. vol. iiij. Ro. conſi. xlij. Felyn. in c. que in eccleſiarum. ver. tertius caſus & ver. quintus caſus de conſtitu. & in c. veniens. ver. & pro iſta deciſione, Bar. conſi. xxxij. in j. vol. conſi. xlij. eo. volu. Ant. de But. conſi. xvij. in vlt. col. Ro. cõſ. lxxvij. & conſi. ciij. ad fi. in conſi. cxciij. & conſi. ccxxxiij. in ij. dub. facit quod voluit in l. filium. §. ſi quis contra tabulas in ſimi. ff. & e legat. preſtand.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Ad limitationem & intellectum huius. §. vide. Alex. & moder. in l. ſi. §. de liber. & poſth.

b ALEX. ¶ Rite condẽnato. Vide Bar. in l. lecta. §. ſi cer. pe. & vide Bal. in l. iij. in prin. §. de li. & poſth. & vide Ang. in l. j. in prin. §. de edil. edic. & in l. ij. §. de inoffi. teſta. & Anto. in proe. decre. & quod no. Bar. in l. iuſte in prin. de acq. poſ. & quod dicit hic Bar. de rite damnito, vide per Bal. in l. j. in ver. & per predicta. C. ſi a non cõpe. iu. & vide Bar. in extraua. ad reprimendum in verſi. per accuſationem. & in d. §. condẽnatũ. & ideo dicit Bald. in l. j. §. q̃ autem. per illũ tex. de offi. prefec. vrb. q̃ ſi officialis tenetur ex forma iſta recipere omnes accuſationes communes, intelligitur de inſtr. rite. fac. & ſi ſtatutũ facit mentionem de procuratore, vel mandato intelligitur de ſolenni, ſecundum Bal. in l. ſi predium. C. de edi. act. Vide Bar. in l. filium. §. ſi quis. j. ti. & l. diuus. de teſt. mil. & Bal. in l. j. §. j. quod quiſque iur. adde que poſui in d. §. condemnatum.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Debet intelligi. Adde Bar. in l. filium. §. omnibus. j. de leg. preſtand.

§. A primo gradu. Hic eſt caſus queſtio. glo. §. ea. l. §. aliqua tabullarũ. Videſ ergo, q̃ vt competat bo. poſ. cõtra tab. ſufficit, q̃ poſſibile fuit bo. poſ. peti, vel hereditatẽ adiri poſt mortẽ defuncti. Contra, ſi preteritus eſt a primo & exheredatus a ſecundo nunquam poteſt adiri a primo, l. iij. in fi. §. de libe. & poſth. Sol. Ibi loquitur in filio ſuo preterito, qui dicit nullum ipſo iure hic in emãcipato. Vel dic
a licet non poſſet, adiri de iure ciuili, [a] tamẽn poteſt peti bon. poſſe cundum tab. filio approbante, l. filio. de iniu. teſta. Quero contra quem dabitur bo. poſ. contra tab. Quidam dicunt contra inſtitutos in ſecundo gradu, vel melius dabitur contra ipſum teſtamentum, vt no. §. eo. l. illud, ideo non eſt neceſſe quod queratur contra quem detur iſta, ita dicit glo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ De iure ciuili. Vide Jo. de Imo. in l. filius qui in poteſtate. in v. opp. de libe. & poſth. & vide Pau. de Ca. in d. l. iij. §. ſi. eo. ti. pro intellectu huius §. poſt Bar. ibi, & Ang. & Imo. in l. naz & ſi ſub conditione. in fi. de inoff. teſta. & quod, ibi dixi & per Rapha. in repe. l. ſi filius qui in poteſta. te. de libe. & poſth.

1 ☞ Inſtrumentum pro ſe ſcribere, licet quis prohibeatur, tamen contra ſe non.
2 Scribit ſi aliquis ſe tutorem, vel fideicommiſſarium in teſtamento, valet.
3 Teſtator an poſſit ſcribere, & publicare teſtamentum ſua manu, & valeat.

a **§. Si quis ſua manu.** [a] Ho. ter. ibi, q̃ ſenat hoc, &c. Ho. ergo ꝙ q̃
1 licet aliquis prohibeatur ſcribere inſtrumentum pro ſe, tamen poteſt ſcribere contra ſe. Et ideo ſi aliquis ſcribit ſe tutorem in teſtamento, vel fideicommiſſarium, quod ſunt onus, valet, nec habet excuſationem, vt l. proxi. §. j. j. de fal. ¶ Querit gl. an iſte, qui ſcripſit ſe exheredatum, poſſit agere querela inoff. teſt. Bl. dicit, quod nõ, vt in ea habes. Sed in contrarium alle. gl. l. j. §. de his quibus vt indig. Ad quam legem reſpõ. vt ibi no. & l. decreto. ſupra, de ſuſp.
2 tut. & ibi per Dyn. Item in contrarium l. ſi quando. in fi. C. de inoff. teſt. ſed dic vt ibi plene no. per Ly. ¶ Quero vtrum teſtator ſua manu poſſit ſcribere teſtamentum, & publicare, vt valeat? De hoc dicam. in l. ſeruus. §. de teſta. vbi gl. tangit. Dixi in l. ij. §. de ſtipula. ſeruo.

ADDITIO.

a POMA. ¶Si quis sua manu. Extende istum tex. procedere etiã in eo, qui consensit petere, vt non habeat postea bo. pos. secundu tã. Ita Alex. in l. posthumo. C. eo. ti. z in l. si quis posthumos. §. si filiam. in vlti. col. post Ang. z Imo. ff. de lib. z posth.

1 ¶ Exheredatio facta extraneo quando valeat.

§. Si quis emancipatum. Opp. gl. z vi detur, q exheredatio in extraneo non potuerit fieri, l. quidam cũ filium. §. de ver. obli. Sol. vna est, q concedatur contrarium, q ab initio non valet, vnde per arrogationem postea factã non confirmatur. Vel aliter, hic loquitur in extraneo, qui tẽpore exheredationis erat arrogatus. postea fuit emancipatus, postea iterũ fuit arrogatus,
a vnde exheredatio prius facta non nocet. a De hoc an exheredatio facta de extraneo valeat ab initio, dicam in l. paterfamilias testamento. ff. de heredibus instituendis. z ibi dixi, z habetis vnã glossam satis notabilem super verbo, extraneos, quomodo intelligatur extraneus quantum ad istam exheredationem, in l. j. C. de impo. lucra. descrip. lib. x.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Non nocet. Hoc videtur verum. z est not. probatur etiam in l. si filiusfamilias miles, in prin. de test. mil. vbi preteritio militis que pro exheredatione habetur. l. sicut certi cũ l. seq. C. de test. mil. potest tamen irritari, si preteritus fuit filius. qui patri ex heredatus non erat, nec esse poterat suus, si postea efficiatur.

§. In adoptionem. Opp. dicitur hic, q ita demum habet contra tab. si est institutus. Contra in l. j. §. is quoque. ff. de colla. bo. Sol. Dicit gl. ibi est institutus sicut hic. Sed contra, ergo non habet collatio locũ, de qua ibi dicitur. Sol. Dicit gl. ibi de rigore, secus de equitate. Vel ibi fuit adoptatus ab auo materno, hic ab alio vt vidistis. ff. eod. l. iij. §. si quis filium. declarabo in §. is quoque. Quero vtrum filius adoptiuus hanc bonorum possessionem querat patri adoptiuo. Resp. aut agnouit secundum tabulas, quia fuit institutus. z tunc patri adoptiuo querit licet non cum effectu, vt ff. eo. l. si post mortem. §. si in adoptionem. Sed si agnouisset contra tabulas, tunc quesiuisset patri adoptiuo in effectu, secundum hec iura, secundum que quicquid habet patri adoptiuo querit, vt vidistis in d. §. si in adoptionem.

§. Non est nouum. No. text. ibi, pro totis enim propositum, ꝛc. Oppo. gl. de l. si ex duobus. §. sed illud. ff. eo. z l. filium. §. ad eum. ff. ti. j. Bl. solvit optime.

LEX IX.

Verum. De intellectu huius legis habuistis. ff. eo. l. iij. §. si pater.

LEX X.

Post mortem.

§. Si in adoptionẽ. No. hic, q iussus patris adoptiui excusat filium, adeo q licet agnouerit testamentum, tamen potest venire per contra ta. Ratio, vt sibi queratur potius, quam patri. Ita dicit tex. Ideo dicit Azo in summa huius ti. q ista lex hodie corrigitur, q cum hodie queratur sibi quo ad proprietatem. non habet contra tab. nam ista lex loquitur secundum hec iura, secũdum que filius omnia querebat patri, z in totum querebat: sed hodie nõ nisi quo ad vsum fructum. Ita dicit Azo in summa huius ti. Ultimo vide gl. que incipit. commisso. in fi. Sol. Ibi non debuit parere patri, cum esset illicitum: hic debuit, cum esset licitum.

1 ☞ Beneficio quod habeo a te, quando possum vti te inuito.
2 Reus quando possit dilationi et' date in criminalibus renunciare. ad hoc ne actor illa vtatur.
3 Maritus miles non cogitur vocare vxorem dominam.

a **§. Hi, qui propter.** a Beneficio mihi competẽti ex iure alterius possum vti contra alium, illo inuito. h. d. Et est notabilis §. z menti tenend. Oppo. ad hanc. ff. de l. nonnunquam. ff. tit. j. z l. is qui. §. sed si solus. Bl. que est hic, z quidam alij doc. dicunt, quod non curant vtrũ alij petant vel non, quantum ad hoc: quia ipsi possunt petere: sed hoc erit sine effectu, q perinde omnibus legata prestabũtur, ac si bon. poss. contra ta. petita non esset, vt legibus contrarijs. Vide, quod hoc sit sine effectu, non est verum, nam licet legata presset omnibus, tamen hereditatem habebit, prout habiturus erat ab intestato, non inspecta portione, in qua institutus erat. ff. eo. l. non putauit. in fi. z ff. ti. j. l. filium. §. sed z si portio, z ideo dicere, q̃ sit sine effectu, non est verum: imo est cum effectu. Ad contrarium re

sponsio est ista, secundum Jac. de are. quantum ad hereditatẽ paternam, que datur filijs quasi debita. l. fi. C. de codicil. admittunt licet preteriti negligãt: sed quantum ad lucrũ legatorum alijs c lictorum vt lucrentur ea, z in hoc eis nõ prodest, vt legibus contrarijs. Contra hanc l. op. de l. filio preterito supra. de inin. re. vbi preterito omittente testamentum, remanet validum. Sol. Dicit quidam, aliud in iure dicendi nullum, aliud in contra tab. Illud iudicio meo est falsum, quia eo iure eoque ordine datur cõtra tab quo dicitur nullum. vt ff. eo. l. j. post prin. z ff. l. proxi. in fi. Quid dicemus? Et antequam declarem. oportet videre qualiter per preteritum committitur edictum instituto. Bl. dicit, eo ipso, quod filius
b alibi b est gl. que dicit, tunc dicitur committi edictum preteritum, quando ipse incipit petere contra tab. non tamen prosequitur vque ad fi. ita no. ff. eo. l. iij. §. si quis ex liberis. in gl. super verbo. ad
c mittat que incipit. id est. aperiat. Et illa est no. gl. c Sed que est verior. Dy. tenet istam gl. hic posita m, z Azo idem in summa huius ti. z Ro. similiter hoc ti. Alia opi. placet mihi multum per casus dicte l. filio. de iniu. te. tenendo illam opin. que est in l. iij. §. si quis. ex tunc apparet responsum ad l. filio. quia ibi filius preteritus nõ quam aliquid dixit, sed potius testamentum approbauit: hic vero incipit venire per contra ta. licet desiterit. vide id est questiõ ius alteri. ¶Pro hoc etiam multa facit, ff. ad Carbo. l. si impubes. §. fi. z quod ibi videbitis. Si vero teneremus aliam opinio. scilicet illam que est hic, tunc ad d. l. filio, respondeo, quod id q̃d dicitur quod voluntas testatoris debet tueri ex bono, z equo, est verum quantum ad legatum, non quantum ad heredis institutionem alijs volentibus dicere nullum beneficio preteriti: sed precio opi. mihi plus placet. Secundum hoc habes. idem iuris est re dicendi nullum. quod est in bonorum possessione contra tabiure quasi dicendi nullum quesito ex persona preteriti, possum vti eo inuito. sicut hic dicitur in contra tab. quoniam ista benecia eo iure eodemque ordine deferuntur, * vt dictũ est. ¶ Hoc promisso, procedo, z oppon. dicitur hic, quod possum vti iure quod habeo ex persona alterius, eo inuito. Contra in l. si iudex circumuento. ff. de mino. Solu. duobus modis. ibi loquitur de iure quod quis habet iure speciali: hic de iure communi, secundum Dy. Vel dic beneficio. quod habeo ab alio possum vti eo inuito contra alterum, vt hic: non autem contra eum a quo habeo. vt l. contraria. z l. amicissimos. ff. si. ff. de excu. tut. z l. j. in fi. cum l. sequen. ff. de ope.
1 no. nunc. secundum Jacob. de Aret. ¶Alterius † vt liqueat ista materia. distinguo aliquantulum aliter, z latius quam Jacob. de Are. vtrum beneficio, quod habeo a te possum vti te inuito. Aut habeo a te ipso iure, aut aliquo facto tuo: si ipso iure. aut volo vti contra te, z non possum. l. amicissimos. in fi. ff. de excu. tut. contra alios sic, vt ibi, z probatur in d. l. j. in fi. cum l. sequen. ff. de ope. no. nunc. Secundo casu, quando habeo aliquo facto tuo, tunc aut quis certat de lucro captando. quia queritur lucrum, et hoc bene ficio non possum vti te inuito. l. nonnunquam. infra titulo primo. Aut certat de vitando damno proprie, vel quasi damno, vt de hereditate paterna. z tunc aut istud beneficium competebat de iure speciali, aut de iure communi. Si de iure speciali, eo non possum vti te inuito. l. si iudex circumuento. supra de minor. Si de iure communi, possum vti te inuito, vt hic. z l. ex persona. de fideic
2 z l. exceptiones. ij. infra de exceptio. ¶Per hec possunt † determinari plures questiones. precipue vna. Vos scitis, quod minalibus dantur plures dilationes, taꝛ reo quã actori. actor intra dilationem datam reo. potest vti probationibus
d l. petende. C. de temp. in integ. restit. quid si reus vult renunciare dilationi, vt actor non possit vti, an possit? Hic videtur, non, z Ly. tãgit in d. l. petende. Sed veritas est, si dilatio fuit data facto rei petentis. tunc siue reus vult vti illa dilatione siue non
e actor pot eadẽ dilatione vti, reo inuito. e vt hic, nisi dilatio fuerit habita beneficio restitutiõis in integrũ. p d. l. si iudex circumuento. sed si dilatio nunquã a reo fuisset petita. tunc non esset aperta via actoris ad aliquid probandum intra dilationẽ, vel ad illam petendam. Ita etiam intelligo hic q aperiatur edictum ita demum. si
* f preteritus incipit petere. * ¶ Ire facit f ad questio. vtrum mater
3 tus g miles teneatur vxorem suam vocare dominam. Certe cum vxor habeat istud beneficium a viro, certe non potest vti hoc bene
g ficio contra virũ, licet contra alios sic. l. amicissimos. in fi. ff. de ex
4 cu. tu. z per ea que ff. dixi. ¶ Quero † practicã huius legis. Resp. si nos intelligimus esse cõmissum edictum per alium. eo ipso quod preteritus h est. tũc si ille beneficio alterius vult vti. debet petere contra ta. beneficio alterius preteriti: sed si intelligimus cõmissum edictum ita demũ, si preteritus incipiat petere: tunc practica duplex pot esse vel quod isti alij iterũ petant de nouo contra ta. beneficio preteriti, qui iam aperuit edictum, z hoc satis innuit hic text. qui loquitur q̃ prosequatur bo. pos. iam intẽtatam a preterito, tanꝛ eorum interfit hanc ad finem perduci, ꝛ defuncto. ff. de publi. in r

habemus

habemus casum extra de elec. c. constitutionem. in Clem. Et hoc est verum secundum ista tempora: sed hodie secus, quia sola agnitio sufficit, & perinde est, ac si esset decreta. (l. bonorum. C. qui admit. ad bono. posse.)

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Idi quoque. Istum §. fi. limita vt per Ang. in l. ita tamen. §. qui rogatus. ff. ad Treb. per illum tex. prout habetur in l. filiusfamilias.

b AND. BAR. ¶ Sed alibi. An aũt committatur hic edictum pro petio incompetenti vide plene per do. meum ponentem fin. limi. secũ Franc. de Ramp. in repe. l. filio preterito. prope fi. ff. de inju. te. & vide Bal. in l. fi. C. de fideic. lib. vbi allegat istũ tex. quod l. posthumus. §. fi quis ex his. non habet locum in contra tabulas alle. istum §. pe. sed Fede. & Lud. Ro. in l. fi vnus. de verb. obli. damnat doctrinam Bar. & alle. quod voluit Inn. in c. in nostra de procurat. non tamen ibi respondet ad istum tex.

c ALEX. ¶ Notabilis gl. Sed Ly. & Bal. in l. posthumo. C. eo. videntur tenere opi. gl. hic fortius dicunt, ſ. q̃ filius preteritus non potest approbare testamentum in preiudicium eorum quibus est aperta via. vt per Jmo. in d. l. filio preterito. per Bal. in l. si defunctus. in fi. C. de su. & legi. adde q̃ idem consulit Ro. consi. xxiij.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Deferuntur. Hoc sequitur Roma. consi. xxiij. in vlt. col.

d ALEX. ¶ Vult renũciare. Reperio Bar. in l. si arrogator. ff. de adoptio. in quibusdã lec. vbi dixit, q̃ illa l. si. arrogator. inducebat ad decisionẽ questio. actori fuit data dilatio in qua nihil pbauit postea fuit data reo dilatio: vult actor pbare, reus ad hoc vt nõ pbet renunciat dilationi sibi date. an possit & allegat l. si post mortem. ff. fi. de contrata. & ibi per Dyn. & vide que no. doc. in l. j. C. de adop. & Bar. in d. l. si arrogator. ad finem.

e ALEX. ¶ Reo inuito. Contrarium tenet Bar. in d. l. petende. & in d. l. si iudex.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Incipit petere. Vide in ppositõ quasdam questiones per Alex. post Bal. Pau. de ca. & Rom. in l. fi. C. qui admit.

f POMA ¶ Item facit. Hoc pondera, quia text. in l. vxorem. de le. iij. & in l. Titia. §. qui mariti. de ann. le. & in l. medico. §. vxori. de au. & arg. leg. pbant contra dixi in c. fi. de ordi. cog.

g ALEX. ¶ Utrum maritus. Vide Bart. in l. donationes. C. de do. inter virum, & vxorem.

LEX XI.

In adoptionem. Pro declaratione istorum datorum in adoptionem distingue, aut est datus in adoptionem pater contra cuius testamentum vult quis venire, aut est datus in adoptionem filius, qui vult venire contra testamentũ. Primo casu. adoptio nihil nocet venientibus per contra ta. vt ff. eo. l. iij. §. fi pater. Secundo casu distingue, aut quis fuit datus in adoptionem in vita eius, cõtra cuius testamentũ vult venire, aut post mortẽ. Primo casu aut fuit datus alicui, qui erat ex his, qui sunt in eadem familia, & nõ nocet adoptio, l. iij. §. fi quis filio. ff. eo. Aut fuit datus in adoptionem extraneo, & tunc aut adoptio durauit vsque ad mortem patris naturalis, aut fuit finita ante. Si fuit finita, non nocet adoptio. l. fi emancipatus. §. fi. ff. eo. Si vero duravit, tunc aut fuit institutus, aut preteritus. Si institutus, tũc potest habere contra ta. alio committente edictum, l. non putauit. §. in adoptionem. & §. seq. ff. eo. q̃ intellige si fuit institutus pure, aut sub conditione, que extitit: secus si deficit conditio, vel nõ iure fuerit institutus, vt hic. Itẽ predicta vera si fuerit datus in adoptionẽ filius naturalis: secus in adoptiuo, vt d. l. nõ putauit. §. in adoptionem. in fi. Si vero fuerit preteritus, tunc non datur ei contra tab. bo. pos. contra testamentũ patris naturalis, vt ff. eo. l. si emãcipatus. §. fi. & l. vtrũ. & Justi. de her. que ab intest. §. eadem. ¶ Secundo casu, quãdo se dedit in adoptionem post mortem, aut post petitam contra tab. bo. pos. & non nocet sibi adoptio, j. vnde lib. l. fi. aut ante, & tunc si quidẽ erat preteritus, sibi nocet, l. iij. §. si emãcipatus. ff. eo. si vero erat institutus, sibi non nocet adoptio. vt ff. eo. l. priori. in prin. Predicta vera, quando vult venire ad bono. poss. contra tab. patris, vel aui, naturalis. Si vero velit venire ad contra tab. patris vel aui adoptiui, dic vt dixi. ff. eo. l. j. §. j.

§. Exemplo. Opp. j. l. cum emancipatus. §. fi. Sol. Jbi vnus ex nepotibus fuit adoptatus loco filij, hic secus.

LEX XII.

In duobus. In tex. ibi fratri, scilicet soli, non patruis. Hic habes de materia cõiunctionis legalis, de qua dico plene in l. re coniuncti. circa fi. de le. iij. Et sic habes, hic, quod coniunctio legalis fit duobus modis. Primo, quod plures vocantur ad idem ex eadem dispositione, diuersa tamen ratione. Secundo, quod vocentur ad idem ex eadem dispositione, & eadem ratione. Quandõ ergo deficit vna portio, habet ius accrescendi potentius ille, qui vocatur ex eadem dispositione & ex eadem ratione, quam ille qui vocatur ex eadem dispositione, diuersa tamen ratione, vt hic. Nam nepotes inuicem vocantur cum fratribus patris ex eadem dispositione, sed nepotes sibi inuicem vocantur vna ratione, & fratres alia ratione, ideo nepotes sibi inuicem accrescunt, non fratribus patris.

1 ¶ Testamentum secundum, in quo filius est preteritus, si in eo sunt scripti venientes ab intestato, rumpit primum.

3 Testamentum, in quo filius est preteritus, si in eo sunt instituti venientes ab intestato, valet interim de iure ciuili, donec filius dicat nullum.

4 Testamentum quando deficit ratione omisse solennitatis, licet nõ dicatur proprie testamentum, sed vltima voluntas, tamen datur contra tabulas.

5 Testamentum imperfectum ratione preteritionis, an habeat locum inter liberos.

a **§. Si primus.** a Per secundum † testamẽtum, in quo filius est preteritus, b si in eo sunt scripti venientes ab intestato, rumpitur primum. h. d. & est multum singularis, & notabilis casus nec ipsum scio alibi. ¶ Quero an te omnia que est ratio, q̃ filius admittatur ad cõtra ta. si in secũdo sunt instituti venientes ab intestato, sed excluditur, qñ in secundo nõ, sunt instituti venientes ab intestato? Resp. ratio est, q̃ quando in secundo sunt instituti venientes ab intestato, licet sit imperfectũ ratione solennitatis omisse: tamen est validum de iure ciuili, ob q̃ per secundum tollitur primum. l. hac consultissima. §. pe. C. de test. & l. iij. §. de iniust. test. Sed quando sunt scripti alij, tunc per secũm non tollitur primum. l. si filius. ff. de lib. & post. & sic remanet validũ primum testamentum, in quo filius est exheredatus: ergo non habet contra tabu. vt ff. eo. l. non putauit. in prin. Opp. illa distinctio vtrum in posteriori testamento sint scripti venientes ab intestato vel non fuit introducta a Justiniano. l. hac consultissima. §. pe. C. de test. ergo nõ est verisimile q̃ ad illã l. Jurisconsultus habuit respectum. Sol. Hoc fuit additũ a compositoribus noui iuris. Vel dic, q̃ de iure antiquo erat hoc, licet per Justinianũ fuit renouatũ & declaratũ. Et q̃ sit de iure antiquo pbat in l. ij. ff. de iniust. test. Scdo opp. c & videtur † q̃ l. hac consultissima. §. pe. non habet locum, quando sequens est imperfectum ratione preteritionis. l. si filius qui in potestate. & ibi hoc per gl. mani. fesse no. ff. de lib. & posthu. Sol. Jbi fuit preteritus filius suus in potestate, qui dicit testamentum ipso iure nullum: hic quando fuit preteritus emancipatus. Nec sol. non placet, q̃ quando fuerunt preteriti emancipati, non habet locum ista distinctio, vtrum in secundo fuerunt instituti venientes ab intestato, vel non, & secundum tollit primum, quia ex ipso secundo potest adiri hereditas de iure ciuili, & sic debemus intelligere in filio, qui est in potestate. Quare dic, q̃ ibi loquitur qũ fuerunt instituti non venientes ab intestato. Et non obstat glo. ibi posita, quia male dicit, & contra istum tex. Ex hoc 3 no. aliud, † testamentum in quo filius est preteritus, si in eo sunt instituti venientes ab intestato, valet interim de iure ciuili, donec filius dicat nullum, per istum tex. Si enim non esset possibile ex eo adiri hereditatem de iure ciuili, primum testamentum per istud secundum non rumperetur. d. l. si filius qui in potestate. & no. in l. cũ in secundo. de iniu. testa. & l. si quis eum. §. j. de vulga. & pupil. Dices tu, istud vẽ contra casum. l. filio preterito. Nam ibi fuerunt instituti alij fratres, & sic proximiores venientes ab intestato: & tamen ibi testamentũ non valet de iure ciuili. Si teneremus, q̃ hoc fuit additum a compositoribus noui iuris, habeo responsionem clarã. q̃ ibi respexit iura antiqua. Si vero intelligim[us], q̃ hoc erat de iure antiquo. pro solutione cogita. ¶ Alterius oppon. dicitur hic, quod contra secundum testamentum non detur bo. pos. contra tab. Contra secundum testamentum imperfectum nõ est testamentum, sed quedam voluntas, vt l. hac cõsultissima. §. pe. Codic. de testamentis. & sic non datur contra tab. Sol. † Quando testamentum deficit ratione omisse solennitatis, non potest dici proprie testamentum, sed quando adsunt solennitates, licet facta sit preteritio, tunc est proprie testamentum: vel licet non sit proprie testamentum, tñ est vltima voluntas, contra quam datur contra tab. Quero, qualiter intelligitur, si in secundo sunt instituti venientes ab intestato? Resp. intelligitur de venientibus ab intestato, qui tenent primum locum in successione, vt hic dicit text. 5 Vos habetis † in l. hac consultissima. §. ex imperfecto. & auth. hoc inter liberos, quod testamentum imperfectum, habet locum inter filios. Sed an intelligitur de imperfecto ratione preteritiõis? Videtur gl. sentire, quod sic. Contrarium videtur tenere glo. ff. de testa. l. si is qui. de quo dic vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a ¶ Si primus. Pro concordia, aduerte quod inter doc. maxima dubitatio est, an ista l. si ex duobus. §. si primus. debeat intelligi in si-

lio emãcipato,an i suo.Et q̃ debeat intelligi in emãcipato,voluit Bar.in l.si filius,ff.de libe.z posth.Ja hoc §.ñ prius,voluit q̃ debeat poni casus in suo.Tu dic,duo fuerũt intellectus,z Bart.in d.l.si filius,dicit,q̃ verior est intellectus,quod loquatur in emancipato,licet alias senserit cõtrariũ in hoc §.si prius,quasi se declarando,z ponẽdo veriorem intellectũ,z se corrigendo,si alias senserit contrarium,q̃ potest colligi per illa verba quibus vtitur,duz dicit in d.l.si filius, z hic est verus intellectus ad illũ §. a quo in indicando non esset recedendum. Adde ad materiam legis posthumo,C.de contra ta.z ad l.filio preterito ff.de iniu.rupto.

b ALEX.¶Est preteritus.Iste §.est ita difficilis,quod Bar.in ipsius intellectu videtur variare multum,vide Bal.in l.hac consulti ssima,§.er imperfecto.C.de testa.

c ALEX.¶Secundo op.Et videtur Bar. sibi contrarius in lege si filius qui.de liber.z posth.

LEX XIII.

Cum emancipatus.

§.Qui duos. Oppo.z videtur quod nepos datus in adoptionem institutus,habeat contra ta.vt lege non putauit §.in adoptionem,ẽ.eo. Resp.ibi loquitur quando datus in adoptionem primum gradum tenebat,z nemo eum precedebat.hic autem pater eum precedebat.Ita no,ẽ.eo.lege non putauit.§.vt autem.Item opp.quod iste nepos debeat cõiungi patri per edictum de coniũgen.vt j.ea.l.§.si pater.Sol.Ibi loquitur de nepote in potestate retento:hic de dato in adoptionẽ Item opp.quod sufficiat semel edictum commissum esse,vt sic preteriti beneficio nepos institutus habeat contra ta.l.post mortez. §.fi,ẽ.eo,z l.non putauit,§.in adoptionem.Resp.contraria loquũtur quando aperitur via alijs,qui sunt in eodem gradu,z habent equale ius:secus si eos alius precedat,vel si sunt sequentes in gradu,vel ordine.

§.Si pater Nota ex isto textu huius.§.sicut filius emancipatus per edictum de coniungendis coniungitur nepotibus in potestate retentis: ita filius in adoptionem datus veniens per contra ta.alio committente edictum,coniungitur cum suis filijs,vt hic.

1 ¶Statutum quod venientes ad habitandum in loco, habeant priuilegium,non comprehendit ciues originarios, non habitantes,z venientes ad habitandum.

2 Filius emancipatus an iungatur in vna portione cum filio suo emancipato.

§.Si pater ex duobus. Nota text.in fi.ibi, non minus habere quam,&c.Ad hunc §.in fi.opp.q̃ nepotes non succedãt cum filijs in contra ta.vt ẽ.eo.l.iij.§.j. Sol.dicunt quidam hic de rigore, ibi de equitate.Sed certe hic loquitur de equitate,dum dicit,equi⁹. Vel dic hic de equitate, ibi de rigore.Sed dic, q̃ est verum secũm distinctionem istius §.z hoc verũ,nisi alias iste nepos sit adoptatus in locum patris alterius nepotis. ¶Ultimo† Jac.de Are.z

1 Did.inducunt hunc §.ad questionẽ,dicit statutum,*q̃ omnes venientes ad habitandũ in ista ciuitate,habeãt aliquod priuilegiũ modo queritur, an ciues originariũ nõ habitantes,z venientes ad habitandũ gaudeãt illo priuilegio?Et videtur q̃ sic,vt hic.Nam eodẽ iure vtitur nepos adoptatus,quo quilibet extraneus.Sed

* puto cõtrarium,*qz istis,qui possunt cogi ad munera, nõ potest

a concedi immunitas,l.ũ.j.de iu.immu.Vos habetis †hic duas gl. vnã super verbo,emancipauerit,aliam super verbo cum filio suo, z innuunt iste gl.iuncte cum textu.quod filius emancipatus iungitur in vna portione cum filio suo emancipato.Iste gl.sunt falsi secundum Dynum quia quando filius,z nepos sunt emancipati,non coniunguntur simul,sed filius precedit nepotem,vt habuistis ẽ.ea.l.§.j.z l.si emancipatus.in prin,ẽ.eo.

ADDITIONES.

a ¶Statutum,Adde quod contra Bar.hic,tenet Alb.de Ro. in prima parte statutorum,quest.xcj.tamen opi.Bar.consulendo se quitur Alex.in cons.xxxiij.in v.volum.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Puto contrarium.Adde Alexan. consi.liij.vol.ij.

LEX XIIII.

Ex duobus.

Si institutus adit hereditatem beneficio preteriti committentis edictum,nõ potest per eum contra ta.peti,vel eius portio augeri,sed legatum omnibus debet prestari,h. d,vsque ad §.filius.ibi pos.bonorum contra ta.beneficio emancipati preteriti.¶Op.dicitur hic,q̃ emãcipatus institutus de iure ciuili,&c.cõtra no,in l.illud,in fi.ẽ.eo.Sol.Bl.dicit ibi male,&cõ tra istum tex.vt ibi dixi.Item dicitur hic,q̃ qui adiuit hereditatẽ non põt adire per contra ta.contra ẽ.eo.l.si post mortẽ.§.si in adoptionem.solu.ibi adiuit iussu alterius,ad alterius vtilitatem hic sua spõte,z ad suam vtilitatẽ. ¶Item op.de l.nõ putauit.§. fi.ẽ.eo.vbi omnes reducunt ad virilem.Sol.ibi non adiuit.secus si adiuit,q̃ tunc eius portio potest diminui nõ augeri. ¶Quero gl.quot incommoda consequitur ille,qui adiuit,dic vt in gl.Quero,vtrum indistincte ille,qui habet hereditatem nõ possit petere contra ta.Sol.Aut quis efficitur heres ipso iure,z nõ perdit,vt hic in fi.Aut efficitur heres facto suo,z tunc aut adit iussu alterius,z ad alterius vtilitatem,z non perdit contra ta.l.post mortẽ. §.si in adoptionem.ẽ.eo.Aut adiuit sponte z propter suã vtilitatem,z tunc perdit contra ta.vt hic.z ẽ.dixi.

§.Filius Quero dicitur hic,q̃ iste emancipatus habeat cõtra ta.vtrum hoc sit verum,siue ante mortẽ patris naturalis, siue post sit emãcipatus?Et dicit gl.q̃ sic.Allegat eandem l.si emancipatus.§.fi.Hec gl.est falsa,z contra tex.li emancipatus.§.fi.quam glo.alle.nam emancipatus post mortem non habet contra ta.vt ibi.Nec curo vtrum pater adoptiuus viuat,vel non,vt ẽ.eo.l.vtrum.

§.Item si filius. Iste ergo nepos hz cõtra tab. patris z aui naturalis,vt hic videtis. ¶Dicit hic,mortuo adoptiuo,quero, q̃ si viuẽt, &c.Azo dicit idẽ,Aide gl.que incipit,idem z si viuente,&c.potest tu dicere contra,forte Azo dicit,idem si viueret,dum tñ exiuerit de potestate patris adoptiui.Unde vt hoc non possit dicere, Hugo dicit idem dicẽdum,quamuis sit in potestate patris adoptiui.Sed gl.sunt false,nam si pater adoptiuus viueret,z iste esset in potestate,nõ posset facere testamentum istud,l.qui in potestate.ff.de testa.z si testamentum est nullum,non datur contra ta.vt j.eo.l.q̃ mago.Quare aliter dicit gl.z bñ.ẽ.eo.l.iij.§.si pater,illã tenet. ¶Ulterius quero,circa hanc legem dicitur hic,q̃ habet contra tam tris,z aui naturalis:quero,vtrum hoc sit verum indistincte,siue pater prius decesserit siue auus. Bl.vult dicere q̃ idem sit indistincte,si pater prius decesserit,idẽ si decesserit prius auus,z posita pater eius.gl.dicit forte idẽ,sed tunc veniret iste filius p̃ successorium edictũ.l.si is qui.de inof.te.Ualt ergo gl.q̃ si moriat prius pater,tunc nepos hz contra ta.iure suo,z directe,sed si prius moritur auus tunc venit ad successionẽ aui per successorium edictũ, quasi pater eum precedat.Ista gl.non est vera,nam cum filius est in adoptiua familia nepotem emancipatum nullo modo precedit, vt ẽ.eo.l.vtrũ.z ẽ.§.prior.Bl.tamen videtur tenere ibi illud,quod hic,z male:quia dicit ibi,quod debet intelligi de nepote instituto

a herede,alias esset absonum,Sed illa gl.reprehenditur per Bar.dicit enim ibi.z bene,nam non est absonum,si ponamus patrem in adoptiua familia,quod nepos ex eo emancipatus,admittatur ad successionem.vt hic dicit tex.z probatur.ẽ.eo.l.vtrum.z l.si emancipatus.§.fi.ẽ.eo.Ita debetis intelligere.

ADDITIO.

a ALEX.¶Reprehenditur.Aide de hac gl. per Ang.z Imol.in l.si quis posthumos.§.j.de lib.z posth.

LEX XV.

Si preteritus

Ter.ibi. si non contra ta.sunt verba exceptiõis.¶Po.duobus modis.Videtur quod ille, qui opponit exceptionem doli non approbat testamentum,quia nihil ex testamento consequitur,sed aliud arguit ar.j.de bo.lib.l.si vero nõ habet.ceterum.Sol.Intelligo,q̃ hic opposuit exceptionem doli gore liberationis sibi in testamento relicte:secus si opponeret exceptionem ex pacto competentem, vel venientem extrinsecus ex testamento. ¶Item opp.quod quis non possit opponere exceptionem doli aduersus heredes patris.l.apud,ff.liberẽ.ff.de doli excep.Sol.hic opponitur exceptio contra dolum ipsius filij,non contra dolum cõmissum ab ipso patre.qz tunc non posset.¶Tertio opp.dicitur hic,quod contra tab.potest opponi in modum exceptionis,z ita decidit gl.Contra in l.exceptiones.in fi.de excep. vbi non potest opponi exceptio restitutionis,antequam impetretur.Jac.de Are.videtur intelligere hic,q̃ istud est verum,buntamen possidẽs petat contra ta.z postea excipitur p̃ont dicitur in l.exceptiones.in fi.z no.in l.uaz postea.§.fi minoz.ff.de iurein.Adde,licet dictum gl.z dictum Jac.de Are,circa ipsuz satis sint rum:aduerte tamen,qz exceptio de qua hic loquitur,potest opponi altero de tribus modis.Uno modo,quod opponatur exceptio preiudicialis,non potes agere,ne fiat preiudiciũ petitioni hereditatis mouende,impetrata bo.poss.contra tab.z ita potest opponi,antequam impetretur bo.poss.contra ta.vt hic,z l.ff.de exce,rei iudi.z l.si post litem.j.de exce.z l.si quis libertatem.ff.de pet.her.quod tamen hodie est verum secundum determinationem.l.fi.C.de pet.

her.

hered. Secundo potest opponi hoc modo: Non potes agere contra me, quia mihi competit contra ta. & tunc potest opponi duobus modis. Primo. quod in ipsa exceptione impetret contra ta. dicens sic. Non potes agere contra me, quia competit mihi cõtra tab, quas peto mihi decerni, & tunc ista exceptio habet vim exceptionis, & petitionis, & repellit agentem, vt hic, & l. Papinianus. §. si filius. ff. de inof. test. & idem putarem in restitutione in integrũ si in ipsa exceptione impetraretur. Allio modo potest opponi, nõ petendo ipsam decerni in ipsa exceptione, & tunc non potest opponi, nisi prius intentetur contra ta. Ita loquitur d. l. exceptiones. in fi. ff. de excep. & l. nam postea. §. si minor. ff. de iureiu. & l. nec non §. exemplo. ex qui. caus. ma. Ita debetis intelligere.

LEX XVI.

1 ☞ Fideicommissum vniuersale si relinquitur filio, per hoc non dicitur institutus.

Si emancipatus. Vides ergo hic, quod non datur bon. poss. contra ta. prio filio, & sic innuit quod
1 si pater non esset suspectus, daretur sibi contra ta. Et hoc † habes hic ter. contra gl. que est in l. scimus. §. repletionem. C. de inofficic. test. vbi tenet gl. quod si fideicommissum vniuersale relinquitur si
a lio, est perinde ac si esset institutus. Istud est contra[a] hunc ter. qz si esset institutus non haberet contra ta. vt ff. eo. l. j. in prin. & sic fideicommissaria restitutio non habetur pro institutione, vt hic, & expressius in l. ita tamen. §. qui rogatus. ff. ad Treb.

ADDITIO.

a IO. FRAN. RV. ☞ Istud est contra. Vide Bart. Contrarium sibi ipsi in eo quod dicit hic & in l. ventre. ff. de acq. her.

LEX XVII.

Si pater. Distingue circa hanc legem, vt dixi ff. eo. l. si in adoptionem.

LEX XVIII.

Si sub conditione. Opp. de l. etiam ff. de inofficio. test. So. dic vt ibi, & plene dixi in l. post legatum. §. fi. ff. de. his quib. vt indi. vbi tene menti.

LEX XIX.

a **Quod vulgo.** [a] Bl. hic ponit casum, & bene, quem vide, & not.

ADDITIO.

a ALEX. ☞ Quod vulgo. Et hoc sing. no. Imo. in l. si filius qui in potestate. de lib. & posth.

LEX XX.

1 ☞ Exheredatio non secuta additione, nihil valet.
2 Bo. poss. contra tabulas quod detur etiam hereditate non adita.
3 Querela potest intentari tam contra alium, quam contra scriptũ heredem.
4 Bo. pos. contra tabulas quare non requirat additionẽ, querela sic.

Filium. Ista lex est ita difficilis, sicut aliqua q̃ sit in Infortiato, tamẽ difficultas est in ter. nõ in apparatu, nec in materia. Et diuidit hec lex principaliter in quatuor partes. ☞ Primo ponit thema, & questio, qualiter succedatur, quando emancipatus est preteritus, suus exheredatus, & extraneus institutus. Secõ, determinatio ponitur predicte quest. Tertio ponit alia quest. vt ruz eo casu fiat collatio. Quarto ponitur vna q. quibus, & a quo, eo casu legata prestentur. Scõa ibi, dixi. Tertia in §. videamus. Quarta in §. legata. Secunda pars subdiuiditur in partes tres. Primo ponit qualiter succedat inspecto rigore iuris ciuilis, & inspecto rigore iuris pretorij. Secundo, qualiter succedatur de equitate, quando hereditas nõ est adita. Tertio, qualiter succedatur de equitate, q̃n hereditas est adita. Scõa ibi, sed cum exheredet o. Tertia ibi sed quemadmodũ. Et ista secunda pars, breuiter hoc intendit, si suus est exheredatus, emãcipatus, preteritus, & extraneus institutus, siue adeat hereditas siue nõ, vterq; dimidiam aduocabit, licet vnus scilicet emancipatus, per contra tabulas, & alter ab in
1 testa. h. d. Ho. ter. ibi, sed cum exheredatio, &c. Ho. q̃ exheredatio nihil valet non secuta additione. vt hic. & l. si patronus. §. ex testamẽto. ff. de bo. lib. ☞ Scõo no. † per hac l. contra ta. datur etiam
2 3 hereditate nõ adita. Habuistis ff. eo. l. illud. ☞ † Tertio no. q̃ querela potest intentari tam contra alium, quã contra scriptum heredem, vt hic, in vltimo responso. ☞ Op. dicitur hic in prin. q̃ hereditate adita filius exheredatus excluditur: hic in fi. dicitur cõtrarium, ergo male. Sol. excluditur in totũ, scilicet a cõtra ta. vt hic, in prin. sed nõ excludit a querela, vt hic in fi. ☞ Scõo op. dicit hic quod habet locum bo. pos. contra tab. & ab intestato, qz suus ab intestato, & emãcipatus per contra tab. Contra. ff. si tab. te. nul. er. l. j. in prin. vbi ab intestato nõ habet locũ, donec habeat locũ con
tra ta. Sol. contra ta. & ab intestato simul non habent locum, verũ est quando pendet vtrũ secundũ ta. possit peti, sed quando certum est quod secundum ta. nõ potest peti, tunc procederet contra ta. & ab intestato, vt hic. Facit, quod dixi ff. eo. l. illud. Tertio op. dicitur, hic quod solus filius habebit contra ta. contra. j. §. prior. vbi non habet nisi dimidiam. Dicit gl. quod hoc principium corrigitur statim. Bl. habuit bonum intellectum, sed potuit dici, q̃ non corrigitur, qz verum est quod filius solus habebit bo. pos. non tamẽ habebit solus totam hereditatẽ, vt dicitur j. Itẽ dicitur hic q̃ repudiatio prodest suo, vt sit heres insolidũ: contra, imo pro parte, vt j. §. videamus. & hic. Sol. in effectu nõ est heres, nisi pro parte, vt in contrario: sed ipso iure ciuili est heres in totũ. ☞ Item op. hic dicitur, q̃ testamentum est nullum propter hereditatem non aditam, & petitur contra ta. sed contra. ff. de iniusto testa. l. nam & iuver. rumpendo. Sol. Quantum ad contra ta. sufficit tabulas esse, ex quibus possit aditi hereditas tẽpore mortis, vt ff. eo. l. prior. vnde licet postea irritetur, non tamen curat. Sed dices tu, que est ratio, q̃ † cõtra ta. non requirit additionẽ, sed querela sic? Respondeo
3 vt dixi in l. illud. ff. eo. quia contra ta. petitur ad similitudinem dicendi nullum, quod potest fieri ante aditam hereditatem. ☞ Dicitur hic, q̃ querela habet locum post petitã bonorum possessio. contra ta. id quod est ruptũ non potest vlterius rumpi, vt dictum est. Resp. licet sit ruptum per contra ta. de iure pretorio, non tamẽ est ruptũ de iure ciuili. ideo potest rumpi per querelam, vt hic in fi. ☞ Item oppon. q̃ querela debet dari solum contra heredem scriptum l. j. & l. circa. ff. de inof. test. sed hic datur contra preteritũ ergo, &c. Solut. hic preteritus succedit in locum heredis scripti qui totã hereditatem ab eo auocauit, vt ff. eo. l. cuz emancipatus. in principio. ideo potest contra eum dari querela sicut posset dari contra fideicommissarium vniuersalem, l. j. C. de inof. testa.

1 ☞ Collatio non habet locũ inter eos, qui diuerso iure succedunt.
2 Collatio non habet locum quando emancipatus non facit iniuriam suo.

§. Videamus. Ista est tertia pars principalis, & subdiuiditur. Primo ponitur questio. Secundo ponunt due rationes ad ostendendum, q̃ collatio non habeat locũ. Tertio, determinat collationẽ locũ nõ habere, per aliã rationem nouam. Secunda ibi emancipatus nanq;. Tertia ibi vero. Breuiter h. d. Inter eos, qui diuerso iure succedunt non ha
1 bet † locum collatio. Item quando emancipatus non facit iniuriã suo, non habet locum collatio. In ver. & hoc sit consequens ibi illi, scilicet, casui, qui sequitur. Ho. ex hoc §. † duo. Primo. q̃ inter eos, qui diuerso iure succedunt, non habet locum collatio. Scõo no, q̃ quando emancipatus non facit iniuriam suo, non habet locum collatio. Opp. ad primum notabile q̃ collatio habet locũ, l. si filius. j. de colla. bonorum. Bl. soluit pluribus modis. Veritas est, q̃ ibi filius suus erat institutus, & adiuit de iure ciuili, sic emãcipatus veniens per contra ta. sibi fecit iniuriã, qz sibi aliquid abstulit contra testatoris voluntatem: licet ergo secundum verba p̃ toris, non habeat locum collatio, tamen secundum voluntatẽ Scenole positã in d. l. si filius, habet locum: sed hic nullã faciebat iniuriam filio exheredato. Item opp. C. eo. l. si emãcipati. Sol. Ibi nullum fuit factum testamẽtum, hic sic. Unde debet distingui, an per emancipatum alteri fiat iniuria, vel non vt hic.

§. Legata. Hec est tertia pars. Legata prodimidia prestat emancipatus coniunctis personis, suus nullo modo. h. d. in summario.

§. Siquis. Iste §. legitur in gl. multis modis. Prima & secunda lec. reprobatur in gl. & bene. quare vltimam lec. tene. Ter. ibi in fi. exheredatus non esset, sed institutus, quia scriptis non adeuntibus succedens per contra tabu. prestat legata liberis, & parẽtibus. Vel dic. q̃ institutus succedẽs ex testamento, legata prestat omnibus, secundũ Dy. & Jac. de are.

LEX XXI.

Is, qui filium. In hac lege, Jurisconsultus ponit tres casus.

TITVLVS V.

De legatis prestandis contra tabulas bonorum possessione petita.

LEX I.

Edictum. Primo commendat edictũ & ponit mẽtem edicti. Secũdo illud incipit exponere. Secunda ibi, generaliter, vsque ad finem, & est pulchra lex. Circa legẽ nostram formant gl. nostra aliquas questiones. ☞ Op. j. de l. Bart. Secunda super Infort.

ili. ff. fi. Sol. id quod hic dicitur, quod legata prestantur, intelligē si sunt vtilia: secus si sunt inutilia. Item opp. ff. de le. iij. l. ij. Sol. legata relicta & preterito nullo modo prestantur, vt ibi: sed legata relicta ab instituto prestantur quibusdam personis, ex vigore huius tituli. ¶ Dicitur hic, quod legata prestantur: quero qua actione? Dicunt quidam, iudicis officio. Alij actione ex testamento vtili, ex vigore istius edicti, vel actiõe in factū. tene quam vis. ¶ Dicit hic, dotis nomine, quero ad quid referatur? Dicit gl. ad vtrem, & ad virū. Vnde ergo, quod determinatio apposita in fine, refertur ad proxima, scilicet, ad vtrem, & ad virum, non ad liberos, & parentes. Simile in l. heredes mei. §. fi. ff. ad Treb.

§. Generaliter Opp. gl. super ver. in infinitum igi-tur, de l. questum. ff. de testib. Sol. Ibi odium hic fauor. Item op. & videt quod infinitas nõ debeat tolerari l. fi. C. de sa. ſſñ. eccl. Sol. vt no. Ly. C. de sen. que pro eo q̄ interest, circa contraria, & per Dy. in l. qui bona. §. fi. ff. de dam. infec. & ibi plene dixi. ¶ Dicitur hic quod parentes & liberi vocant vsque in infinitum, contra imo parentes vsque ad tritauū, & liberi vsque ad trinepotē. l. Iurisconsultus. §. parētes. ff. de gradi. Quid dicemus? Possumus dicere sic: Quando tractat de fauore, debet accipi in infinitū. vt hic, & sic ex quadam larga & impropria significatione. Sed si nō tractaremus de fauore, acciperemus stricte, & proprie, vt dixi in d. §. parentes. ¶ Item dicitur hic, q̄ non distinguitur an descendant a masculo, vel a femina, cõtra in l. illud, §. ad testamẽta. ff. ti. j. Sol. Per edictū de contra ta. distinguitur testamẽtum mulieris, a testamento virorū: secus in edicto de leg. prestan.

LEX III.

1 Testamento rupto rumpitur donatio causa mortis ex testamento dependens.

Sed si mortis. In ter. ibi excepte non sunt scilicet persone, in quas est
a collata donatio causa mortis. Not. hic, [a] quod rupto te-
1 stamento rumpitur donatio causa mortis: quod tene mẽti. quod intelligo si donatio causa mortis ex testamento dependeret, alias secus, per ea, que habentur no. in l. post legatum. in fin. ff. de his quibus vt indig. & ff. de inoffi. testam. l. etiam. Facit C. de cod. l. j. &, quod ibi nota.

ADDITIO.

a AND. BAR. ¶ No. hic. An autem requiratur aditio, vide An. in repetitione l. eum quãm. C. de fideic. & plene per dom. meum in l. fi. ff. de dona. causa mortis.

1 Statutum quod contrahens cum bannito puniatur in centum, non comprehendit contrahentem cum seruo vel filio banniti, sed contrahentem cum procuratore sic.

§. Hoc autem solum. Vide est not. §. & no. ter. &c. Opp. ad hunc. §. de §. item si quis. §. prox. vide gl. j. in §. in ado-ptionem. Sol. vt ibi patet ex cõcordan. Item ibi §. sed & si coniunctim. dicit Dy. illud regulare, istud casuale. Sed cõtra de §. item si quis vbi inspicitur cui debet acquiri, non cui relinquitur. So. gl. vno modo: hic alio modo in §. ité si quis. & illa est vera. Quare dic q̄ nõ debemus inspicere cui acquirit ex dispositione legati, vt hic sed debem[a] inspicere cui queritur ex dispositiõe testatoris vt ibi.
a q̄ no. ad multa. Dicit statutū, [a] si quis cõtraxit cum exbannito,
1 puniatur in centum. Ego contraxi cũ seruo, vel filio exbanniti, ita q̄ queritur exbannito, certe nõ puniot, q̄ inspicitur cum quo cõ-
b trahō, non cui queritur ex dispositione legis: sed si contraheret [b] cum aliquo qui haberet procuratoriũ nomine eius, vel ageretur inter nos, vt exbãnito quereretur, tunc puniret, quia videor cum exbannito contrahere, & inspicitur cui queratur ex dispositione
* hominis, vt dixi, quod tene mẽti*. ¶ Item op. dicitur hic in vers-sed & si coniunctim. quod portio deficiens non accrescit coniuncto. Contra C. de ca. to. l. vnica. §. in primo. & §. pro secundo. & l. re coniuncti. ff. de le. iij. Sol. Portio deficiens non accrescit ei, qui de iure speciali ad legatum admittitur, vt hic, & l. mulieri, & Titio. ff. de cond. & demon. & ibi dixi in d. l. re coniuncti.

ADDITIONES.

a POMA ¶ Dicit statutum. Vide Are. in l. Gallus. §. quod si is. ff. de li. & posthu. vbi sequitur opi. Bar. & vide etiam Are. in l. j. in prin. ff. de ver. ob. in l. si mihi & tibi. §. regula. ff. de le. j.

b POMA. ¶ Sed si contraheret. Idem tenet Ang. in l. Antistiꝰ. §. fi. ff. de acq. her. Facit quod no. Bald. de cessione in l. per diuersas. C. mandati. licet in contrarium videatur quod voluit Bal. in auth. habita. C. ne fil. pro pat.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Tene menti. Vide aliquid per Are. in l. j. in prin. j. de ver. obli.

LEX IIII.

1 Dispẽsatio facta circa vnũ defectũ, non porrigitur ad alium-

2 Clausula in interpositione decreti super alienatione rei minoris, & quatenus de iure processit, quid operetur.

Cum propter. Ibi, bonorũ possessionem, & ideo cuz hic legata vtilia perdantur timore preteriti, ideo ipse cautionẽ præstat. secus si propter alium timorẽ fuit omissa aditio, vt §.
1 l. sed & si pro dote. §. fi. & ibi no. † Et hac l. no. quod dispensatio fa-
2 cta circa vnum defectũ, non porrigitur ad alium. ¶ Secõ no.
a hunc ter. [a] ad q. quam vidi, Iudex super alienatione rei minoris in-terponit decretũ, dicens, predicte alienationi meam authoritatem & decretũ interpono, si & quatenus de iure processit. Opponebat,
b quod alienatio non valebat, [b] quia ante decretum alienatio non valebat, quia sine iudicis authoritate: & iudex interposuit authoritatem, si & quatenus de iure processit. Sed dixi aliter, quod illa verba, si & quatenus de iure processit, debẽt intelligi scilicet, alias præter decretum vel edictum decreti, quare iudex defectum decreti intendit supplere, & hoc probatur in hoc ter. tene menti.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ Secundo no. hunc ter. Et vide gl. in c. cum cõtingat. de offi. dele. Bar. & ibi Joan. de Imo. in l. iudex. ff. de re iu. & ibi gl. que dicit q̄ iudex non debet dicere admitto quatenus de re debeo. sed prius de his discutere debet. Facit quod no. Bar. in l. ait prætor. §. j. de re in. & in l. si quãdo. in prin. ff. de le. i. & vide Bal. in rep. l. edita. C. de eden. & l. j. C. qui admit. & in c. j. §. hoc quoq; de succe. feu. Bar. in l. & si conditionalis. ff. de autho. tut. & Lambertus. §. j. de decre. ab ord. fa. Bal. in l. cum iudex. C. de sen. & vide gl. in c. cum contingat. de offi. dele. & ibi Do. & Jo. de Imo.

b ALEX. ¶ Non valebat. Et vide quod no. Bar. in l. sed si cõdonalis. de auth. tu. & Bal. in l. j. C. qui admit. & de decreto conciliali. vide ter. & ibi Bal. in l. fi. in prin. C. de test. ma. & cum Bar. in fit Ang. & Imo. in l. iudex. in fi. de re iu.

LEX V.

Filium. Petita bonorum possessione contra tabulas relicta a pupillo debentur certis exceptis personis, relicta a substituto debentur omnibus salua ratiõe falcidie, h. d. Op. duobus modis. Rupto testamento de iure ciuili nõ valet substitutio pupillaris. l. Papinianus. §. sed nec impuberis. ff. de inoff. test. Sol. Rupto testamẽto de iure ciuili nõ valet substitutio pupillaris, vt ibi. Secus si per contra ta. vt hic, & l. ex duobus. §. fi. ff. de vul. & pup. Ité op. vt hic, q̄ substitutus præstat legata omnibus. Contra. de li. §. fin. ff. de le. iij. sol. gl. quod hec intelligitur scõmillam legem ponit a hic in gl. que incipit. sic ecõtra. Sed ista op. est falsa. scõm Jac. de are. & sequens opin. posita in gl. est verissima. Alia solutio est, q̄ ibi de legatis relictis a pupillo: hic de relictis a substituto. & ista est vera. vt dicit Jac. de Are. Ratio est, quia gradus substitutionis nõ fuit impugnatus. Et pro declaratiõe Ja. de Are. distinguit: Aut impubes instituturus adiuit, aut venit per contra ta. beneficio preteriti. Primo casu. pstat omnibus. l. ex duobus, in prin. & ti. aut venit per contra ta. & tunc aut per cõtra ta. eius portio est minuta, aut nõ est aucta. Si est minuta, tũc legata relicta ab eo debent certis personis tñ. legata vero relicta a substituto debentur omnibus, vt hic dicitur in ter. habita ratione diminutionis facte. & legata diminuta præstabuntur, sicut est portio diminuta. l. filio legata. ff. ti. j. & l. & si cõtra. ff. de vulg. & pupil. & l. fi. in fi. ff. de legat. Idem si eius portio non est aucta, nec minuta per hanc legem vero eius portio est aucta, & tunc aut queris de relictis a pupillo aut de relictis a substituto. Primo casu. relicta a pupillo vsque eam quantitatem, quam habet ex voluntate defuncti, debentur
a omnibus. [a] In eo vero quod vltra acceperit per contra ta. debentur tantum communibus personis. l. fi. in prin. ff. de leg. iij. Secundo casu, relicta a substituto debentur omnibus indistincte, vt hic in fi. Ratio, quia gradus substitutionis non est impugnandus, vt j. eo. l. sed & si pro dote. §. non omnia.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Debentur omnibus. Vide Bal. & Imo. in l. & si contra. de vulg. & pupil.

1 Legata an conseruentur per auth. ex causa, rupto testamento preteritione filij.

a **§. Omnibus.** [a] Hic videtur casus, vel quasi casus
1 vnius diffi. cilis q. quaz format gl. in l. maximum vitium. ante fi. C. de lib. præt. Nam auth. ex causa, dicit, q̄ quantũ ad heredis institutionẽ testamentum est ruptũ &c. modo, queritur, ibi, vtrũ legata relicta filio preterito, qui testamentũ rumpit debeant per auth. ex causa. & sunt opi. inter glossat. Bar. Sil. disputant hãc q. & determinant q̄ nõ debeant ista legata p has rationes. Alle qui testamentum impugnat, non est dignus ex
b eo aliquid consequi vt §. de inof. test. l. Papinianus. §. meminisse, & l. quæsitum. de acq. her. cum istud erat in potestate sua non im-

probare

probare testamentum: sed poterat approbare. l. filio preterito. ff. de iniust. test. ergo. ꝛc. Item ponit alias rationes, quas recitat Cy. in auth. ex causa. C. de hb. pret. ꝛ ibi Cy. tenet ꝙ debēt ex vigore illius auth. ex causa. Nec ob. ꝙ testamentum impugnat, quia non petuntur legata actione ex testamento, sed cōdictione ex lege. sed ꝙ petātur cōdictione ex lege, est contra casum in corpore vnde sumitur illa auth. dicit enim tanquam non rescissum obtineat testamentum, ꝛ sic petitur actione ex testamento, tanquā non sit rescissum. Item pro hoc facit quod no. ff. co. l. j. in prin. vel rescisso testamento per cōtra ta. prestantur legata actione ex testamento vtili, ꝛ ideo credo opi. Mar. Sil. esse verōē, ꝛ dico esse casum hic. Nā omnibus conseruantur legata scilicet qui non veniunt cōtra ta. in d. auth. ex causa, legata firma permanēt scilicet, his qui testm̄ non impugnāt. pro hoc ff. si quis omis. eau. testa. l. si non solus. ff. j. quas leges teneas menti quia ipsas non allegat Mar. Silli.

ADDITIONES

a POMA. Omnibus. Amplia vt per Alex. in l. ita tamen. ff. qui rogatus. ff. ad Tre. ꝛ in l. posthumo. C. de bo. poss. contra tab.

b ALEX. Aliquid conseq. Et ista doctrina fallit quando tractaretur de dāno, vitādo. l. qui Rome. ff. Seia. ꝛ ibi no. de ver. obl.

1 Statutum quod cedens actionem nobili cadat a iure suo, intel ligitur de cessione vtili, ꝛ valida.

§. Si quis contra ta. bonorum.

Glo. op. ff. de cond. insti. l. mulier. ff. j. vbi sufficit testamentū esse de facto. dic ꝙ ibi fiebat secundum voluntatem testatoris, hic econtra. Item ibi sufficit ad commodum, nō autem ad incommodum. Item opp. contra hanc legem, ꝛ videtur ꝙ bo. pos. contra ta. petita ab vno etiam de his qui nō deberent admitti, debeat prodesse omnibus. l. posthumus. ff. si quis ex his. ff. de inof. test. Potest dici, ꝙ hic petit contra tab. non tamen perdurit ad fi.[a] Vel melius, aliud in cōtra ta. vbi petitio facta ab vno, qui nō deberet admitti nō prodest omnibus: sed aliud in q̄rela. Ratio, q̄ bo. poss. contra ta. nō petitur nec tribuitur cuꝫ illa solennitate,[b] qua petitur querela. Hanc sol. ponit gl. in l. si seruus. ff. de bo. pos. secundum tabu.

1 Et Quero dicit statutum, [c] ꝙ si quis cesserit actionem alicui nobili, cadat a iure suo: ponamus ꝙ aliquis cessit qui cedere non poterat, vel cessio fuit inutilis, cadet ne a iure suo? Hic est tex. ꝙ nō quod tene menti. Facit ff. tit. j. l. non putauit. ff. non queuis. ꝛ j. de ver. obl. l. continuus. ff. ante pe. quod tene menti.

ADDITIONES.

a ALEX. Perdurit ad finē. Cuius cōtrariū hic innuit iste text. in prin. iuncto ver. nō solū, nā vbi petitio huius bo. pos. habet effectū petēs perdit legatum. vt hic in ver. non solū. sed in prin. dicitur ꝙ si ille, cui nō competebat bo. pos. eam petijt, ꝛ accepit, tamen non perdit legatū. ergo sequitur quod non habet effectum.

b ALEX. Solennitate. Per Bal. in l. fi. ad fi. C. de fid. lib. ꝛ Ro. in l. si Titius. de ver. obli.

c Quero. dicit statutum. Vide quod vult Alex. in l. j. ff. ver. tertio colligitur. ff. quod quisque iur.

d ALEX. Quod non. Quod factum non valet non preiudicat per hoc quia non sufficit de facto facere contra, vt quis incidat in penam. vt no. Bar. plene. in l. vbi pactum. C. de transa. ꝛ hic adde Bald. in d. l. quid ergo. ff. cum autem cum ibi no. ff. de insta. ꝛ quod no. Bal. in l. ff. si. quod quisque iur.

§. Si legata. Contra j. ea. lege. ff. si. Solue. vt ibi incō-tinenti dicam.

a Hereditas defertur honore plenioze, ꝛ non solum est honor, sed etiam commodum.

a Testamentum, in quo dicitur, relinquo filio meo centum iure institutionis, valet.

3 Testator si reliquit filie centum pro sua parte, ꝛ Falcidia, an videatur relictum iure institutionis.

§. Sed ꝛ si portio. Hic est no. casus. No. textum ibi, cū hereditates, ꝛc. Vide ergo, ꝙ verba que loquuntur de legatis ꝛ fideicommissis trahūt ad hereditatē, vt hic: ꝛ habemus tex. in l. verbis legis. de verb. sig.

1 ꝙ est vtile ad multa. Item no. ex hoc, ꝙ hereditas defertur pleniori honore. Nam auth. vt cū de app. cog. ff. aliud. voluit ꝙ filius instituereꝫ, ꝛ haberet iure hereditario, ita dicit gl. Item dicunt doc. non solū est honor, sed commodū, quia alijs institutis vniuersaliter non adeuntibus, accrescit sibi. l. j. ff. si ex fundo. ff. de her. inst. iō

a iure institutionis debet habere. Sed pone, scriptuꝫ est, relinquo filio meo centum iure institutionis, an valeat? Dicebat quidā ad vocatus ꝙ nō, qz nihil est dicere iure institutionis, nisi dicat ꝛ in his eum heredem instituo. Sed truffa est, qz tm̄ est dicere iure institutionis, quantū heredem instituo, vt hac glo. ꝛ tex. in d. auth. vt cum de app. cog. ff. aliud. Item si dico. instituo te, sufficit. licet nō

3 dicā heredem. l. j. ante fi. ff. de her. inst. Quero. dicit testator, relinquo filie mee centum pro sua parte, ꝛ Falcidia. an videtur esse

a relictum iure institutionis, non dico, [a] nunc cogitabitis.

ADDITIO.

a ALEX. Non dico. Vide Bar. in authen. vnde si parens. C. de inof. test. qui dicit quod videtur relictum iure instit. ꝛ Bal. in l. humanitatis. C. de imp.

§. Ad eum. De hoc. ff. dicam. j. l. proxi.

1 Legatum qui habet de iure speciali, habet ius non decrescendi, licet non ius accrescendi.

§. Is autem, cui portio. Finis huius. ff. cōtra ōt de verbo ad verbū. ff. ea. l. ff. si legata. vbi portio liberorum nō angeꝫ per hoc ꝙ extranei nō prestant. Ad contrarium. gl. dat plures solu. Una sol. est. vt dicamus, nō prodest iure accrescendi. vt ibi, sed in re nō decrescēdi sic, vt hic. Alij dicūt, ꝙ hic erant coniuncti, ibi disiuncti. Sed ista reprobat gl. per l. ij. ff. sed ꝛ si coniunctim. ff. eo. Alij ꝙ ibi fit questio. sed non soluitur. Ultima sol. est ꝙ hic legatū erat indiuiduū, ibi diuiduum. Teneas alia ex duobus, vel ꝙ hic erant legatarij re cōiuncti: ꝛ ideo per ius non decrescendi prodest quod extranei non datur: vel tene ꝙ hic fit legatum indiuiduum, vel extra gl. dic, ꝙ ibi prestantur legata ab eo qui venit per cōtra ta, ꝛ sic contra voluntatē defuncti, ꝛ sic debet minus grauari. sed hic prestantur ab eo cui seruat portio ex voluntate defuncti, ꝛ ideo

1 in plus pōt grauari: ibi secus. Ex predictis. Ho. ꝙ ille, qui habet legatū de iure speciali, habet ius nō decrescendi. licet non habeat ius accrescendi. Dixi plene in l. re coniuncti. ff. de le. ij. ite op. ff. ti. j. l. si ex duob[a]. ff. sed illud. Dicit gl. preteritus, ꝛ institutus, ibi erant emancipati: hic institutus erat in potestate. Nihil valet. ꝛ idem est ibi in instituto qui est in potestate. quod est in emancipato. d. l. ex duob. ff. quod si is. Sed dic. quod ibi hereditatem adiuit, hic non: sed beneficio pretoris est ei portio conseruata.

LEX VI.

Si uius. Vi quibus legatum. vel portio hereditatis conseruatur. vltra virilem nō admittuntur. h. d. cum l. seq. Volo quod cogitetis vtrū auth. ex causa. ꝛ etiam tex. in corpore vnde sumitur. pes

a sit limitari, vt quod dicit cetera firma permanent. limitetur. [a] hoc modo, dum tamen legatarij vel fideicōmissarij non habeant plus quam heres preteritus, vel exheredatus. vt ff. eo. l. filium. ff. ad euz. quia testamentum rumpitur. per hanc l. Nam contra ta. eo iure eo que ordine datur, quo testamentum rumpitur de iure ciuili. vt ff. ti. j. l. j. post principium. ꝛ l. si in adoptionem. ff. si. vtrum hoc sit verum, cogitabitis.

ADDITIO.

a ALEX. Limitetur. Vide Bal. in l. j. C. de contra ta. ꝛ Bal. in authen. ex causa de hb. pret. tenet quod hec lex sit correcta per illam auth. in ij. op. prime partis.

LEX VIII.

Virilis portio quemadmodū.

§. Si quis ex liberis. Op. gl. ꝛ videtur quod non possit conseruari vtrunque, vt j. eo. l. bonorum possessione. in fi. Bl. dat plures solutiones. Una, quod ibi loquitur in his qui possunt petere contra ta. ibi non. nec est vera, quia propter hoc essent deteriores conditionis. Alij quod hic admit hereditatem, ibi. hec non est vera, quia nec propter hoc debet esse deteriores conditionis. Quare gl. dicit quod illa lex debet intelligi secundum istam, vt non debeat habere legata, scilicet vltra virilem. vt hic.

§. Si adierit. Opp. quod libertates non competāt rupto testamento. l. Papinianus. ff. si ex causa. de inof. test. Sol. ibi rumpitur per querelam: hic per contra ta. ꝛ sic remanet testamentum validum de iure ciuili. Item op.

a de l. nullus. [a] j. de re. iur. Sol. In preiudicium alterius non potest quis vti iure suo. vt hic; sed si non preiudicat alijs, tunc potest vti iure suo. Ultimo nora istum ff. ad materiam protestationis vt dicit gl. de qua dic vt dixi in l. de pupillo. ff. si quis ipsi pretoris. ꝛ l. non solum. ff. monete. j. de no. ope. nun.

ADDITIO.

a ALEX. De l. nullus. Ipsum allegat Bart. in l. non solum. ff. monte. de ope. no. nun.

a

§. Cum autem. [a] Dicitur hic. si prius sit relictum, quam sit virilis, datur actio. Contra ff. ea. l. ff. si quis. Bl. sol. tene menti, ver. non solū. quod ista ver-

ba, centum relinquo pro dote, intelliguntur siue relinquatur dos siue aliquid aliud pro dote. vt hic dicitur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum autem. Ro. ad l.j. de fideic.

LEX X.

Ed si pro dote.

§. Si nurui. Querit glo. in verb. nullum est legatum quando dos non potest peti, nō valet legatum: sed an valebit, cum poterit peti? Dicit gl. q̄ sic, ar. l. sub conditione. j. de solutioni. sed nonne istud videtur contra regulam Catoniā. que impedit legata inutilia confirmari. l. j. ff. de reg. Cato. Pōssumus dicere. q̄ legatum pro dote est cōditionale: ergo regula Catoniana non habet locum. l. j. ff. de reg. Cato. Ista sol. non videtur vera. quia ista est conditio tacita. que non impedit quin sit locus regule Catoniane. l. si optio. de opt. le. z no. in l. j. ff. de reg. Caton. quare solue. quod hic erat legatum nullum: q̄ matrimonium constabat, aduersus quem defectum testator non potuit prouidere. ideo regula. Catoniana non habet locū. sicut quando legatum est nullū ex persona eius cui relinquitur. vt plene habuistis no. in l. j. ff. de reg. Cato. ¶ Secundo querit glo. quando constante matrimonio datur actio? Dicit gl. quando maritus est exheredatus. l. si constante. ff. j. ff. sol. ma. Sed videte. licet vir sit exheredatus tamen actio mulieri non datur. l. ij. in prin. ff. de do. prel. sed marito bene dat vilis actio fami. ercis. vnde expositio glosse nō est bona. Quare dic. quod detur eo casu quo socer vel heredes vergunt ad inopiam. quo casu datur actio mulieri constante matrimonio, vt l. si constante. ff. j. ff. sol. mat. z ibi ita intelleri hunc §.

1 ¶ Testator substituit heredi suo vulgariter, si heres non erit, talis heres esto institutus non fuit heres. sed transmisit ius deliberandi. heres inst tuti preferetur substituto.

2 Bonorum possessione contra tabulas petita ab instituto z substituto que legata debeantur.

§. Non omnia. Iste est difficilis §. z ponit multos casus. Ea legata debentur ex hoc edicto. que sunt relicta ab eo gradu, cōtra quem petita est bonorū possessio. si propter timorē bo. poss. nulla efficiantur: sed si alias de iure communi debebuntur etiam legata ab alio capite. ff. d. vsq; ad l. nonnunquam. z diuiditur in duas partes. Primo, ponit duo dicta in genere obscure. Secundo, illa declarat per multos casus vsque ad legem nonnunquā. Secunda ibi, vt ecce duos gradus. ¶ In tert. ibi, prestanda sunt. exemplum hoc patet in vltimo responso huius legis. Sed exempla precedentis dicti patent in omnibus aliis responsis, z in l. sequēti, vsq; ad l. nonnunquaz. in ver. Julianus. In tex. ibi, data sunt, q̄ contra gradum institutorū potuit peti contra tab. si repudiauerint: videntur repudiasse timore preteriti ergo, ꝛc. vt ff. ea. l. ij. in fine. cum l. sequenti. Item ibi. a sequenti quasi non relicta a primo gradu, quia instituti omiserūt propter mortem, non timore preteriti, seu bonorum possessiōis cōtra tab. In ver. quod si postmortem. ibi: relicta sint, quare nō sunt exclusi timore preteriti, sed morte preuenti. ¶ In prox. l. at vbi, ibi, data sunt. quia timore preteriti videntur repudiasse, z si adiuissent. substitutus excluderetur. l. post aditas. C. de impuber. z aliis substi. z ideo legata relicta ab eo non debentur. cum de iure communi non deberentur contra tab. ¶ In seq. l. siue autem, ibi, non omiserint. sed decesserint, hereditate nō adita, petita tam contra tā. per filium. secundum Jac. de Are. ¶ Item in ea. l. ibi hereditatem. Nam cum timore preteriti institutus omisisset, ille qui petit contra tab. succedit in locum eius. vt ff. ti. j. l. cum emancipatus. in prin. idez habetur perinde ac si institutus non adiuisset quātum ad legata. Quero, que sit ratio diuersitatis iter istos casus? Rñ. collige rationes ex additionibus quas dedi circa ter. ¶ Op. ad ver. quod si neque. dicitur hic, q̄s si nullus supereſt, succeditur ab intestato. Cōtra sufficit tab. ertare tēpore mortis, vt possit petibo. pos. contra tab. vt ff. ti. j. l. quod vulgo. Sol. verum est si hereditas pōt adiri. sed hic nō potuit adiri, q̄ nec institutus, nec substitut' supererat: sed cōtra, licet nullus z institutis supereſt, tamen trāsmittitur ad heredem suum. l. illud. in fi. ff. ti. j. maxime hodie ius deliberandi. l. cum antiquorib. C. de iu. deli. Dicit gl. intelligo hoc, quando supereſt aliquis ex institutis, seu substitutis, nec ad heredes transit ius adeundi. Si enim ius adeundi transiret, perinde est, ac si supereſſent, vt j. de re. iu. l. in omnibus. ff. nō debeo. ¶ Ita

z dicit gl. quam no. ad questio. z testator substituit heredi suo vulgariter. si heres non erit, talis heres esto: institutus nō fuit heres sed trāsmittit ius deliberādi, per d. l. cū antiquiorib', vel est de casibus. in quibus heredi tas non transmittit: quero, quis preferāt, vel substituti, vel heredes illius instituti. Ista glo. videtur velle, quod preferantur heredes instituti quod puto verissimum: quia ista verba. si nō erit heres, subaudit lex. vel alium ministerio suo heredem non fecerit. vt l. si paterfa. ff. de her. inst. Si ergo transmittit ius deliberandi, vel alio casu ius adeundi, facit alium heredem ministerio suo. Et ita determinaui in materia de vulg. subst. z est meum dubium. z gl. hoc determinat. ¶ Op. de fi. huius l. ad prin. Bl. respondet z bene. Debes intelligere quod in fi. l. instituti omiserunt hereditatem preuenti morte, vnde legata irritantur, non per contra ta. sed alias de iure communi, adeo non debentur, vt ff. eo. l. ij. in fi. sed in prin. instituti omiserunt timore preteriti. Item videntur a substituto semper deberi, quia legata relicta ab instituto videntur repetita a substituto. vt l. licet. ff. de le. j. dicit gl. intelge q̄ erat casus. in quo illa repetitio non videtur facta. ¶ Quero quid in dubio, an substitutus videtur repudiare timore preteriti, vel quia erat alias repudiaturus? Dicit gl. videtur repudiare re-

2 more preteriti, vt hac l. ita dicit gl. ¶ † Ultimo Op. pro declaratione distinguit, aut tēpore mortis superuenit institutus, z substitutus, aut institutus tantum, aut substitutus tātum, aut neuter. Primo casu, quādo vterque venit aut institutus est exclusus repudiatione, aut conditionis defectu, aut alio casu. Si repudiatione, debent' solū legata relicta ab instituto. vt hic z l. at vbi. z l. sue autem. Aut est exclusus cōditionis defectu, z tunc aut erat conditio casualis, z debentur solū relicta a substituto. Aut erat conditio potestativa, z debentur relicta ab instituto tantum. vt hic. z in l. ité a substituto. j. eo. Si vero est exclusus alio casu vt puta morte, tunc debētur relicta a substituto tm. vt hac l. sed z si pro dote. vbi resp. Si vero viuit institutus tantum, tunc relicta tantum debentur ab instituto, vt hac l. ver. vt ecce. si viuit substitutus tantū, z debentur relicta a substituto, vt hic in ver. si vero nemo: Quare si neuter viuit, tunc nulla legata debebuntur. quia ab intestato succeditur, vt hic in ver. quod si neque. Alia plura possent dici que ff. expedit in additionibus.

LEX XIIII.

a **Nonnunquam** a Op. de l. nō putauit. ff. ti. rit. j. vbi vnus afficitur incommodo alterius. Sol. Non debet afficere incommodo legatorum, sed hereditatis sic, quia hereditas est quasi debita. l. fi. C. de codicil.

ADDITIO.

a POMA. ¶ Nonnunquam. Ad hanc legem vide Alexā. in Lo. sthamo. vt. r. vnum dicebat. C. de bo. pos. contra ta. z Aller. consil. xxxvj. volumine iij.

§. Si ab vno Opp. in gl. dicitur hic, melius, contra vno est deterius, quia est melius vt ille teneatur quem testator grauat. vt voluntas testatoris seruet. l. in condītionibus. ff. de condi. z demō. Dicit gl. hoc ideo quia per contra ta. fit detractio certe partis: ideo non est equum teneri in solidum. Si enim non fieret detractio, sed magis augmentum, teneretur in solidum. Probatur ff. de colla. do. l. si filia fuerit. z l. ff. de le. iij. Item opp. ff. eo. l. nepos. Bl. soluit vno modo, z reprobat, quare solue vt ibi.

LEX XV.

1 † Testamentum, in quo filius est preteritus, etiam si non opponatur est nullum.
Emancipatus preteritus, an teneatur prestare legata.

Si, qui in potestate. Textus in hac lege, etiam ceptis personis. z est hec lex difficilis in tex. Examinemus principium dicit tex. quod suus preteritus rumpit per contra ta. Op. quod est nullum non potest rumpi. l. q̄d vulgo. ff. ti. j. z ff. de inju. test. l. nam z si. ver. post defectum. Sed preterunt ne filij sui testamentum est nullum, vt Inst. de exhere. libe. in pri. dicit gl. testamentum est nullum, si filius vult dicere nullum sicut dicimus in l. scimus. ff. repletionem. C. de inof. test. vbi repletio ipso iure si petatur. z idem in compensatione. q̄ fit ipso iure. si tamen opponatur ab homine. Ego dico, quod testamētum, in quo est filius preteritus, etiam si non opponatur, est nullum non enim est necesse quod annulletur, z petatur quod a iure annullet. Qui sub conditione. ff. si. ff. de cond. inst. Hoc est q̄ lex. dicit, quod filius preteritus venit directo ad petendum hereditatem, nec prius agitur de nullitate, sed venit incidenter ad opponēdum. l. j. z ibi colligitur. C. de ordi. cog. Conuingit tamen istam glo. z hoc tene mente, quare ad contraria dic q̄s est nullum de iure ciuili, non tamen de iure pretorio, vt not. in l. quod vulgo, supra tit. j. Clel dic quod est nullum, nisi per filium confirmetur. l. filio preterito, supra de iniusto test. z ibi dixi plenius. z petendo cōtra ta. videtur approbare, testamentum de iure ciuili. l. posthumo. C. de bonorum poss. cōtra tab. z quod ibi no. glo. z doct. ¶ Demo ad secundum responsum, dicitur hic, quod emancipatus non præstat legata. Contra. j. l.

prior. Dicit gl. quidam hoc existimauerūt, subaudi, & male. Alij volentes sustinere istos dicunt, hic loquitur in emancipato preterito, cui pater fecit iniuriam, vnde minus potest a patre grauari: sz ibi loquitur in emācipato instituto, qui habet patris voluntatē, ideo potest plus grauari, ar. p̄o hac sol. quod habetis hic in ver. quid ergo, & j. prior. §. Videte. isti videntur velle q̄ emancipatus, qui potest petere contra ta. non teneatur ad legata. Hoc videtur contra casum l. quia autem. §. pen. ff. si quis omis. causa test. scdm
1 quod ibi intelligunt Dy. & Jac. de Aret. Et ideo p̄o sustinendis omnibus opi. possumus dicere sic, Quando suus est preteritus, aut loquimur in emācipato instituto. & dic vt l. si duo. j. eo. Aut est
a preteritus emancipatus, [a] & tunc si quidem emancipatus succedit per contra ta. tenetur ad legata. vt d. l. quia autē. §. pe. Et hoc modo debet intelligi hic, secundum lec. gl. q̄ isti male putabant, si intelligebant de emancipato veniente per contra ta. Aut emancipatus succedit ab intestato per vnde liberi quasi testa. & ento annullato per preteritionem filij sui, tunc ex hoc edicto legata non debentur. Ita possunt intelligi Jurisconsulti qui hoc existimabant: sed bene debebantur legata per edictum, si quis omis. caus. testa. d. l. quia autem. §. pe. si quis omis. cau. test. & facit l. si filius. ff. eo. ti. Sed quomodo potest peti contra ta. si testamentum est nullum per preteritionem sui. Dicam j. l. priori.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Preteritus emancipatus. Ad intellectum huius materie, vide Aug. in l. j. C. de contra tab.

1 ☞ Legata quando debeantur cum testamentū irritatur ex causa preteritionis.

§. Sed si vnus. Iste §. est difficilis. Opp. ad primum dictū, dicitur hic, quod si ambo petierint bo. pos. contra ta. prestantur legata tantum coniunctis personis. Contra, imo ex persona mstituti debent ab ipso instituto omnibus. l. filium. ff. eo. & l. vlt. §. fi. ff. de leg. iij. Sol. p̄o portione, in qua institutus fuit, debentur legata omnibus: sed p̄o ea que accreuit per contra ta. debentur tantuz coniunctis personis vt dixi in l. ff. §. fi. ff. de le. iij. & dixi ff. eo. l. filiū. Itē op. dicitur hic in ver. sed si scriptus, quod si scriptus adiuit, & preteritus petūt contra ta. videtur quod non possit peti secundum ta. donec expectat, an possit veniri per contra ta. l. equissimum. post prin. j. de secun. ta. Sol. Hic dicit, q̄ aduit hereditatem, scilicet, de iure ciuili non per bo. poss. ita no. ff. tit. j. l. illud. & doc. in l. fi. C. de bon. pos. contra ta. quod intellige vt dicam. j. l. priori. ¶ Item, opp. dicitur hic, q̄ scriptus heres adiens ex institutione tenetur ad legata coniunctis personis tantum. Contra, ff. tit. j. l. fi er pluribus §. sed illud. & j. eo. l. si duo, in fi. vbi tenetur omnibus. Solu. vna est, quod hic corrigitur l. ex duobus. §. sed illud, & illa corrigitur per d. l. si duo. & ista est satis bona. Alia sol. est, quod hic loquitur in suo ibi in emancipato. Hoc est falsum, vt dixi in l. ex duobus. Alij dicunt q̄ hic loquitur de scripto, cui seruatur hereditas ex vigore istius edicti, & sic tenetur ad legata certis personis, vt ff. eo. l. filium. §. fi. Sed contraria loquuntur in scripto, qui venit per contra ta. Ista sol. tangitur in gl. quam tenet Dy. Ista sol. est vera in se, sed non congruit huic legi, que hic loquitur de scripto, qui potest venire per contra tabu. Alij solunt aliter in gl. dicentes, quod id. quod dicitur de scripto, scilicet qui non adiuit sed petūt contra ta. beneficio preteriti. Ista opi. licet in se sit vera, non congruit litere, quia tex. dicit, quod petere potuerunt: non dicit, quod petierunt quare tene primam opi. Vel dic, quod refertur opi. quorundam que ibi reprobatur. Item opp. dicitur hic, quia non debet euz tueri in ea parte in qua est institutus. Contra ff. ti. j. l. non putauit. §. fi. Solu. Ibi loquitur, quando omnes petierunt contra ta. hic autem instituti
1 tutus adiuit. ¶ Et p̄o declaratione istorum casuum dic, aut quis preterūt emancipatum, vel emancipatos quos solus habebat, & tunc sine dubio prestantur legata personis exceptis. vt patet per totū hūc ti. Aut quis preterūt suum, vel suos, quos solus habebat, & tunc non prestantur legata, sine dicant nullum, siue veniāt per contra ta. vt hac l. in princ. Aut preterūt duos, vnum suum alium emancipatū. & tunc suus nemini debet legata. Emancipatus vero, aut venit per cōtra ta. & tenetur ad legata exceptis personis. Aut venit ab intesta. & tunc non tenetur ex hoc edicto, sed ex edicto, si quis omis. caus. test. vt dixi in prin. l. Aut vnum preterūt, & alium instituit, & tunc aut preterūt suum, & instituit emācipatum, & tunc suus non tenetur ad legata, sed emancipatus omnibus, vt j. eo. l. si duo. Aut instituit suum, & emancipatum preterūt, & tunc suus tenetur ad legata. Aut vnum emancipatū preterūt, & alium instituit, tunc aut omnes veniunt per contra ta. tunc prestabuntur legata exceptis personis tantum, vt hic in ver. sz si vnus. Aut institutus aduit, & preteritus petūt per contra tab. & tunc extraneus institutus prestabit legata omnibus, secundum veram opi. vt ff. de contra ta. l. ex duobus. & j. eo. l. si duo. Preteritus autem debebit legata exceptis personis, vt hoc §. versi. sed si scriptus. Si vero vnum preterūt, & alium exheredauit, tunc dicvt in l. filium. in prin. & §. si legata. ff. eo. ti.

1 ☞ Non sufficit legare p̄o dote, nisi vere ita sit.

a **§. Et que dotem.** [a] Opp. de l. iij. C. de fal. causa ad ie. Solut. Dicunt quidam, hic non fuit expressa certa quantitas, ibi secus. Vel melius, quando testamentum irritatur per contra ta. oportet quod vere dos, sit q̄ ad dotem inuitatur tanquam ad es alienū: secus quando nō irritatur per contra tab. Ita dicit gl. tene menti istum tex. nam ff. eo.
1 l. j. in prin. dicitur, si legatur †vroxi p̄o dote: nam non sufficit legari p̄o dote, nisi vere sit dos. & hoc facit ad multa, si dicitur in instrumēto, dedit p̄o mercantia, non sufficit, nisi vere sit mercantia (Itē ad statuta, si dicitur in statuto quisquis dederit p̄o mercātia, nisi vere sit mercantia non habet locū statutum.) ar. huius. §.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et que dotem. Vide no. in l. j. C. de fal. cau.

a **§. Si extraneo.** [a] Conditio debet impleri in persona eius, qui petūt contra tabulas, hoc dicit, iste tex.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si extraneo. In contrarium facit l. qui her. §. cum hereditas. de cond. & demon. Sol. vt ibi habes in apostil. antiquorū. de in iust. testa.

LEX XVI.

Si duo. Ista est subtilis l. Opp. ad principium, ff. l. p̄o primū, ff. responso, vt ibi dixi.

1 ☞ Testamentum, in quo filius est preteritus si in eo sunt instituti venientes ab intestato, valet de iure ciuili.

2 Bo. possessio contra tab. concurrit cum bono. possessione secundum tabulas, quando institutus & preteritus sunt in pari gradu, alias non.

§. Proinde. Iste §. habet tres lec. Buob. mod. legit in gl. Tertio modo secundum Pet. alibi. Dicitur hic omnibus legata prestari, contra ff. e. l. is qui. §. de seri p̄o. Sol. vt ibi. Item opp. j. de secundum tab. l. si fi sub conditione ff. Sol. vt in gl. & bene. ¶ Dicitur hic, proinde si contra tab. non accepit, quero, si non petit bo. poss. contra tab. qualiter succedit, Dicit gl. aduit de iure ciuili. vel petūt secundum ta. ex institutione: Ista j. lec. non videtur vera, quia testamentum in quo est filius suus preteritus, est nullum de iure ciuili: & ideo non potest adiri, vt l. filio. ff. de iniust. testa. Item secunda videtur peior, quia vbi habet locum bon. poss. contra ta. non potest habere locum secundum tab. l. equissimum. §. expectandi. j. de secundum tab. ideo institutus non potest petere bo. pos. secundum tab. propter preteritum qui potest venire per contra tab. ideo Jac. de Aret. tenet primam lecturam sed non respondet ad contrarium factum. Sed Pet. legit hanc legem, tertio modo dicens quod non aduit de iure ciuili. nec secundum tab. petūt. quia non potest, vt dictum est, sed fait portio reseruata per hunc ti. & l. filium. §. sed & si portio. ff. eo. ita dicit Pe. & Ly. refert in l. j. C. de bo. pos. contra ta. sed male, quia alie persone quibus conseruatur portio per hoc edictum, non prestant nisi coniunctis personis, l. filium. in fi. ff. eo. sed hic di-
1 citur, quod prestant omnibus. quare tene lec. gl. siue dicamus †ipsum adiri de iure ciuili, q̄ pōt q̄ hic fuit institutus vnus de vemētibus ab intestato & sic tale testamētū licet in eo sit filius prete-
a ritus de iure ciuili valet, [a] l. si duobus. §. si p̄ius. ff. titulo j. & ibi
2 dixi. Item potest peti secundum tabu. quia, †quod dicitur, quod non habet locum secundum tabul. donec potest intentari contra tabul. est verum quando institutus non est in pari gradu cum preterito, l. equissimum. §. primo. de secundum tabul. Sed si sunt in pari gradu. tunc nihil repugnat quod vnus veniat per secundum tab. & alius per contra tabu. & possunt concurrere, l. sed cum patrono. in prin. ff. de bono. possess.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Valet. Contrarium tenet Bar. in l. posthumo. de cōtra ta. sed hoc limita, nisi par in gradu ipsi preterito esset institutus. q̄ tunc tenet testamentum, etiam de iure ciuili. vel secundum eum in d. l. si prius. idem si quicunque post filium successurus, ab intestato esset institutus, sed vtrunque dictum videtur falsum, & contra l. posthumus. §. item, &c. in l. filio de iniust. testa. vbi tantum reconualescit de iure pretorio, si preteritus decedat viuo testatore, vel post mortem testatoris approbet testamentum. & per Pau. de Ca. in l. si filius qui. in prin. de lib. & posth.

De collatione bonorum.

SIemancipato. Opp.quod liberetur heres preteritus. l.arbitrio.§.fi.ff.de dolo.Blo.sol.quod hic heres est in mora, vel fauor personaruz hoc inducit,sed male dicit:quare dic quod hic heres scriptus commisit doluz aduersus preteritū. Unde propter odium preteriti interemit rem legatam,ideo tenetur preteritus tanquam sua culpa sit interempta. l.si merces.§.culpe.ff.loca.z l.pe.in prin.ff.sol.ma. sed si interemisset propter odium legatarij,tunc videtur res interempta culpa legatarij,nec teneretur preteritus per easdem leges. Si vero non interemit rem legatam.propter odium alicuius.sed ipsius rei legate.vt quia interemit seruum propter odium ipsius serui, tunc procedit distinctio glos. Aut heres preteritus,fuit in mora,aut non:sed quando non est in mora,tenetur cedere actionem contra heredem scriptū. Lhuic scripture.ff.ad legem Aquil. Sed an occidens teneatur filio preterito:Dic vt in gl.

LEX XVIII.

NEpos. Opp.de l.nonnunquam.in fi.ff.eo.Blo. sol. ibi,z non bene:sed hic soluit,zbene,quia hic est quid imputetur nepoti,quia cum potuit venire per cōtra tab.noluit.

LEX XXII.

BOnorum. Opp.ff. eo.l.virilis.post prin.Bl. soluit ibi pluribus modis,sed tene illam que ponitur hic, quia non habebit legata vltra virilem,

LEX XXIII.

PIquibus. Hic ponitur casus duobus modis.tene vltimum casum, secundum quem comuncte persone mihil debent habere de seruis quibus lib ertatem prestare debebant,quia testator tale legatum non fecit propter eorum commodum,vt probatur ff.eo.l.in.§.item.

LEX XXIIII.

IMerenit. Opp.quod requiratur tēpus testamenti,vt l.j.ff.de reg.Catonia.Sol.Hic loquitur quando legatum deficit ratione persone:secus si aliās.vt ibi no.z l.ult.§.quando autē.ff. de iure fisci. Item opp.de reb dub.l.si cognatis.vbi requiritur q sit etiam tempore mortis.Dicunt quidam,quod hic forte requiritur,sed truffa est. Quare dic,quod hic loquitur quando testamentum impugnatur per contra ta.vnde quod sit de liberis. non requiritur ex dispositiōe defuncti:sed ex dispositione iuris.sed ibi loquitur,quando requiritur quod sit de coniunctis ex dispositione defuncti. Item opp.Justi.de here.instit.§.in extraneis.vbi tria tempora requiruntur Dicunt quidam,quod hic forte requiruntur:sed dic quod ibi loquitur in hereditate:hic in legatis. Preterea,hic quando rumpitur testamentum per contra ta.ibi non,sed mere ibi ex dispositione defuncti succeditur.

LEX XXV.

QUi filium. Ibi.petere posse,scilicet beneficio preteriti.

§. Is,cuius. Iste §.esset satis facilis, nisi q gl.intris cat ipsum. Dicitur hic. emācipatū filiū preterijt.qūerode quo filio emancipato loquitur. Dicit gl.primo de emancipato.scilicet patre istius nepotis.z secundum hoc Juris consultus hic non respondet questioni.hoc modo loquitur gl.super ver.defuncti.que incipit,non respondet.Blo.reprobat istam lec.quia si hoc esset verum,pretor non tueretur nepotem per hoc edictum: sed de iure communi tueretur,q nemo committeret edictum:q pater datus in adoptionem non cōmittit edictum. l.non putauit.§.in adoptionem.ff.ti.j.Alij volentes sustinere gl. que incipit,non respondet,leguntalio modo,q iste nepos fuit institus, z fuit preteritus alius filius,non pater ipsius.Et si dicis,non potest ei committi existenti in aliena familia,concedo quod pater eū precedit.ergo erit tuendus vigore huius edicti super verbo.emancipatum.z h.d.gl.que incipit.patrem,ibi quia pater eum precedit, z secundum hoc illam gl.que incipit,non respondet.expone per patrem.id est.propter patrem.Item in gl.precedenti que incipit.patrem.ibi.§.filius.dic imo,l.cum emancipatus.§.j.z ibi not. Item ibi,secus constat esse in filio, primo gradus existente in adoptiua familia,alia lec.ponitur in gl.que est clara.

CQuia Illi,qui petunt contra ta.tenentur ferre,ideo ponitur ti.de colla.bo.Querit gl.rub.quid vult dicere Jurisconsultus,dum dicit.de collatione,dic vt in gl.z bene. alias aliter accipitur pro collatione,scilicet quam faciunt plures bentes. Item accipitur pro quadam ratiocinatione.quam faciunt aliqui super aliquo dubio. Item pro comparatione.

LEX I.

HIctitulus Ista ratio quam ponit ter. non videtur vera:quia secūdum hoc etiam suus emancipato cōferret.Contra.l. si emancipati.C.eo.z etiam emancipati inter se.contra hanc l.§.fi.ideo pro tollenda ista dubitatione gl. declarat,nam secundum ista tempora quicquid filius querebat, querebat patri.l.placet.ff.de acqui.her.l.j.j.ff. a pa.quis fu.ma.in gl. Illud vero quod querebat filius emancipatus.habebat sibi pro primum:ergo iniquum erat.quod emancipatus haberet partē bonorum paternorum,in quibus erat lucrum filij in potestate, nisi emancipatus conferret ea, que lucratus fuerat: z ita vult dicere iste tex.que ratio cessat.si tractamus de collatione fienda ab emancipato alij emancipato. Item cessat etiam si tractamus de collatione fienda a suo ipsi emancipato,quia suus omnia queiunt patri Materiam collationis dicam.j.ti.j.l.pater filium.

§. Inter eos Collatio fit inter eos.qui petunt cōta.de iure communi, siue de iure scripti,h.d. Opp.inter emancipatos non est locus collationi. vt C. l.si emancipati.z j.ea.l.§.fi.Sol. Intelligatis inter eos.sed non omnes,quia non conferunt emancipati inter se. Item opp.vt. filium.§.videamus.ff.ti.ij.Solu.datur his qui succedunt eodem iure,secus si diuerso iure succedunt. Item opp.C.eodem.l.ij. vbi in succedentibus de iure ciuili habet locum collatio.Sol. Illud de iure nouo.nam olim non habebat locum.nisi in succedentibus de iure pretorio,dicam in d.l.pater filium. Item veniodaver, plane,z quero exemplum,dic vt in glo.z bene.

1 Emācipatus veniens per contra ta.qualiter conferat suis.
2 Collatio habet locum quando queritur ab intestato.
3 Argumentum de toto ad partem an procedat.

§. Si ex dodrante. Emancipatus veniens per contra tab.confert suo pro ea parte.quam sibi aufert.z si nihil aufert collatio cessat h.d. vsq; ad §.ibidem.z est difficilis §. Ho.ter.in ver.totius.dicitur hic quod pro ea parte confert.pro qua parte aufert. cōra.imo plus confert,quam auferat,vt j.ea.l.§.fi.z j.l.proxi.§.si tres.z l.tres.§. Julianus. Huius timore sunt in gl.quinque sol.q quilibet differis. Una est.q hic exponatur,confert.scilicet omnia sua bona pro illo quadrante. Non est bona,qz ista l.esset impossibilis verbis.z nullum effectum haberet. Alia sol. est quod leges contrarie intelligūtur secundum istam,vt licet in illis dicatur, centum, vel ducenta habebat,dic scilicet conferenda.sed habebat alia.que non venerant conferenda. Blos.reprehendit per d.l.pretor.§.Julianus per l.ff.§.tres. Alia solutio est. Aut emācipatus succedit ab testato,z confert omnia,vt ibi. Aut per contra tab.z tunc confert pro ea parte quam aufert. Istam reprehendit glos.per d.l.§. §. Julianus.j.eo.ti.Bl.ergo.so.+quarto modo solenniter dicit. Aut filius solus est institutus.z nullus alius z tunc emancipatus semper confert totum.vt legib.contrarijs. Aut est institutus extraneus cum filio,z tunc confert.pro ea parte.quam auferit suo nō pro ea parte,quā aufert extraneo. Sed videtur.q iste filius non habeat rationem in se,qz nihil ad factum.vtrum filius solus fuerit institutus. Nam tūc emancipatus aufert solum dimidiam z sic tūc pro dimidia deberet conferre,vt hac.l.z sic ista non videtur vera solutio,sed magis casuum variatio. Cyn.tangit.C. eodem.l.si emancipati.in fi.z nihil examinat.sed dic quod ista sol.est optima,z verba istius gl.z tex.debent intelligi sic,pro ea parte.quam emancipatus aufert suo, de portione debita sibi emancipato.q ea parte confert:z si nihil aufert,nihil confert,vt hic.si totam portionem sibi debitam a suo aufert,totū q habet sibi conferre iubentur contraria. Et si dicis.imo non aufert suo.nisi dimidiam.ergo pro dimidia debet conferri. Respō.dimidiam tantū aufert, scilicet hereditatis paterne,sed illa dimidia est totum quod sibi debetur,ideo totū q habet confert. Ita loquuntur leges contrarie. Ad vnum tamē aduerte.quod id quod hic dicitur,quod confert pro quadrante,non intelligas quod quadrantem tantum totum bonorū debeat conferre emancipatus:sed confert dimidiam bonorū suorū. Sicut enim aufert a filio suo dimidiam portionis sibi emancipato debitę,ita dimidiam bonorum cōfert,vt legibus contra

contrarius. De illa tamen dimidia collata dimidietatem retinebit emancipatus, aliam habebit suus. & sic quadrantem integrū habebit suus de bonis emancipati, & ita est veritas. Alij, vt Hugo, soluunt hoc contrariū alio modo. Vide istam gl. magnam in fin. ibi, alij, vt Hug. Ista sol. Hug. non est vera in se. teneatis precedentem so. que est verissima. ¶ Ulterius quero. dicit hic, quod emancipatus aufert quadrantem filio suo. Sed an potest pl⁹ auferre? Dic vt in gl. † Secundo quero. an quando succedunt ab intestato, habeat locum collatio? Dicit gl. quod sic & bene. Nā cum emancipatus faciat iniuriam suo. qui de iure ciuili in totum succedere debet. merito habet locum collatio. sicut si veniret per ℨ tabulas. ¶ Ulterius † gl. querit, an procedat arg. de toto ad partem. Et remittit ad no. in l. qui scit. ℨ. de vsuris. Dic melius in l. an pars. ℨ. pro dereli. & ibi diri.

1 ☞ Emancipatus si sit institutus, & suus preteritus, & ambo veniant per contra tab. an emancipatus conferat.

a **℣. Uel maxime.** [a] Quero que est ratio huius ter. Dicunt quidam, quod pater fecit testamentū, & ex testāmēto cessat collatio. l. i. C. eo. Hoc nō placet gl. [b] qz potuerūt legata relinqui in codicillis, qui nō impediūt collationē. l. filiā. C. de coll. Ratio ergo est, qz emancipatus nō afficit cōmodum suum contra defuncti voluntatē. † Querit gl. pono. q emancipatus est institutus, & suus preteritus, & ambo veniunt per ℨ tab. an emāncipatus confert. Dicit gl. quod nō, qz habet voluntatem defuncti. Contra istas rationes opp. glo. si istud est verum. ergo ab intestato cessat collatio: qz ille, qui venit ab intestato, habet tacitam defuncti voluntatem, & sic non facit iniuriā suo. l. cōficiunt. ℨ. de iure codicil. Bl. mirabiliter solvit dicēs. q ille, qui succedit de iure pretorio, nō habet tacitā defuncti volū

c tatem. quam gl. signa. [c] Non credo gl. istam verum dicere. quia ita habet tacitam defuncti voluntatem. qui succedit de iure pretorio, habet tacitam voluntatem defuncti. scilicet. quod succedat cum isto onere, scilicet collationis. sed ille, qui succedit ex testamento. habet expressam voluntatem sine hoc onere, nisi expresse esset dictum de collatione. C. eo. l. i.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Uel maxime. De dictione maxime. vide Bar. in extra. ad reprimendum, in ver. maxime. & in l. si maxime. de ser. lega.

b POMA. ¶ Hoc non placet gl. Et fin. no. illam glo. pro qua vide Bal. in rubri. C. qui admit.

c ALEX. ¶ Quam gl. signa. Secundum gl. mirabilem. quam hic reprobant Bar. & Imo. in l. si Titio, in ℨ. Julianus. de le. ii. & male, vide Bal. in ru. C. qui admit. in vlt. queſt. & in l. nō iustam ad fi. C. ad Trebel. & vide gl. huic contrariam in l. sed cum patrono. ℨ. j. ℨ. de bo. pos. concorda vt per Bal. in d. rub.

1 ☞ Collationis ius ad heredem an transmittatur.

2 **℣. Ibidem.** † Jus cōferendi quesitum transmittit ad heredes: alias secus. hoc dicit. Pro declaratione quero. dicit hic bo. pos. accepta. quero, a quo debet accipi bon. pos. vt ius collationis queratur? Glo. dicit, a filio instituto alio committente edictum. Alij dicunt accipi ab emāncipato preterito. Ista sequens opi. non est vera. nam licet emancipatus preteret ℨ tab. filius suus potest adire ex testamento, & comimodo collationis esset priuatus, & sic non esset quesitum ius collationis. l. ex duobus. ℨ. i. ℨ. de ℨ tab. quare tene primam opiō. Et ex hoc sumit ratio. quare in primo casu transmittit ius conferendi, scilicet quia defuncto erat quesitum ius collationis, sed in secundo non transmittitur, quia non erat quesitum defuncto ius collationis. ¶ His premissis op. ad fin. dicit hic, quod ius collationis ad heredes non transmittit. opp. a diuisione. aut per defunctū fuit adita hereditas de iure ciuili, & bonorū possef. fuit omissa de iure pretorio? & tunc frustrā tractat de collatione, quia ipsi defuncto nō fieret collatio. l. ex duobus circa princi. ℨ. de ℨ tab. aut non fuit adita. & tunc non transmittit, merito non tractat de collatione. l. iij. ℨ. acquirere. ℨ. de bo. poss. Sol. dicis, quod transmittit hereditas: ergo eodem modo debebit esse apud heredem quo est apud defunctum, vt no. in l. sed & si pro dote. ℨ. pen. ℨ. titu. j. hic dicit ℨ rium, ergo. &c. Solu. dico. quod hereditas non adita transmittat ad heredem. vt hic: quia suus, & sic transmittit nō aditam vt hic. & l. ex institutari. in fin. ℨ. de test. mili. & l. apud hostes. C. de fu. & leg. l. hereditatē. ℨ. filius de cast. pec. & dixi plene in l. si filius, qui patri. ℨ. de vulg. & pupi. tū licet hereditas sit transmissa, nō tū est transmissa bon. poss. contra tabulas ideo heredi nō fit collatio. Sed si esset de casibus, in quibus bonorum possef. non agnita transmittitur. vt no. in l. sed & si decesserit. ℨ. de contra tabulas tūc putarē, quod fieret collatio heredi, sicut defuncto per id quod no. in l. sed & si pro dote. ℨ. pe. ℨ. tit. j. ¶ Ultimo no. casum, in quo hereditas nō adita transmittitur per suum.

℣. Jubet. Iste ℨ. vsq; ad ℨ. is quoq;. tractat de modo cōferendi, Breuiter hoc dicit. Qui debet cōferre, cogit satisdare cum fideiussoribus vel pignoribus de conferēdo: quod si recusat per contumaciam, detinent sibi actiones, & si propter impotentiā datur curator bonis, vel fiet collatio re ipsa, si certe sunt res conferende, alias secus: vel fiet cōpensatio alterius rei loco collationis dimisse, hoc dicit. Opp. C. de ꝓbo. signil. sanctimus. Dicit glos. hic ideo, qz a. l. expressit. Sed truffa est. Sed dic, quod verbum, recte, hic positū, tollit cōtrarium, vt no. in l. cōtraria per Cy. vt ibi. ¶ Item op. dicit hic, q cauet pignoribus. Contra, ℨ. de pretо. stipū. l. pretorie. Sol. Potest caueri cū pignoribus, vt hic. sed non cogitur, vt ibi. quod examina vt ibi.

℣. Si frater. Opp. gl. dicitur hic, quod datur curator bonis, si non potest satisdare, & sic est quedam sequestratio. Contra. ℨ. l. j. C. de prohib. sequest. pecu. Solu. Illud regulare. istud speciale. Item dicitur hic, q offerendo cautionem recuperat bona, quero vsq; ad quod tempus potest offerre? Dicit gl. perpetuo.

℣. Quamuis. Uidetur hic in fine, quod fiat cōpensatio speciei ad speciem. Contra de l. si conuenerit, de pignori. acti. Bl. videt fateri contrarium, nec dicit plus. Ueritas est, quod potest soluere duobus modis. Primo ille, qui debet habere quotam partem bonorum vel hereditatis, non dicitur debere habere speciem: sed magis quantitatē, vel aliquod genus. vt ℨ. de lega. j. l. non amplius. ℨ. fin. & l. j. ℨ. penul. ℨ. si pars hered. pet. Cū ergo hinc inde debeat quātitas bonorum, vel hereditatis, merito potest fieri cōpensatio, vt hic, & d. l. j. ℨ. pe. ℨ. si pars hered. pet. Uel melius, ista non est proprie compensatio, sed magis datio in solutū de partiū voluntate, & etiā pretoris intercuentu, secundum formam l. non amplius. ℨ. fi. cum l. seq. ℨ. de leg. j.

1 ☞ Adoptiuus quando conferat, & habeat contra tab.

2 Adoptiuus institutus si adiit, & alius preteritus venit per contra tabu. an sit locus collationi.

3 Emancipatio quando dicatur facta in fraudem.

1 **℣. Is quoque.** Cum adoptiuus † admittit ad contra tab. patris naturalis, pater eius pro eodem confert, nisi eū ante sine fraude emancipauerit, hoc dicit. ¶ Opp. dicitur hic, quod adoptiuus confert. Contra, aut dicis adoptiuum non esse institutum. & tunc non habet contra tab. l. non putauit. & l. si post mortem. ℨ. si in adoptionem. de cōtra tab. Aut ponis eum institutum, & tunc similiter non habet locū collatio, qz habet defuncti voluntatē, vt ℨ. eadem. l. ℨ. vel maxime. Rñdeo, vtroq; casu potest intelligi. Primo, q non fuit institutus, ſz fuit datus in adoptionem ano. vel alicui ex eis. qui sunt in cadez familia, & sic habet contra tab. l. iij. ℨ. si quis filio. ℨ. de contra tab. ¶ Item potes intelligere. quod fuit datus in adoptionem penitus extraneo. & tūc admittitur ad contra tabulas: qz fuit institutus alio committente edictum. l. non putauit. ℨ. in adoptionē. ℨ. de contra tab. & l. si post mortē. Et si tu dicis, quomodo est locus collationi, qz hic fuit factum testiū. & sic habet defuncti voluntatem? Respondeo, qz eius portio non est aucta per contra tabulas ideo est locus collationi, ita dicit gl. & bene. Am hoc totus iste

2 ℨ. loquitur in emancipato veniente per cōtra tabulas. ¶ † Sed quero quid si iste datus in adoptionē institutus adiit, alius preteritus venit per contra tabu. an erit locus collationi? Certe de rigore iuris non, qz veniunt diuerso iure. sed de equitate Scevole. videtur aliud. vt ℨ. eod. l. si filius. qs dic vt ibi dicam. Item dicitur hic, q si filius est emancipatus bona fide, non confert. Cōtra omnia que quis habebat tempore mortis patris, veniunt in collationem, vt ℨ. eadem l. ℨ. emancipato. sed iste, tempore mortis patris naturalis, non erat emancipatus a patre adoptiuo ergo, &c. Respondeo licet tēpore mortis patris non esset emancipatus, tamen nihil habebat. qz omnia erant patris adoptiui. Itez dicitur hic, nisi sit factum fraude. Contra, fraus patris nō debet filio nocere. l. z eleganter. in prin. ℨ. de dolo. & l. factum. ℨ. de reg. iur. Sol. Intellige, q fuit factum hic a patre & ab ipso filio, vt in fraudem

3 collationis emanciparetur. ¶ † Quero quid in dubio, an videt emancipatio fieri in fraudem? Breuiter puto, q nisi appareat alia causa, per quam emanciparetur, si emancipatio fit post delatā bonorum possessionem puto q in dubio presumatur fieri in fraudem. vt extra de renun. c. ij. lib. vi. & l. si. iij. ℨ. de stipu. ser. & l. summa cum ratione. in prin. ℨ. de pecu. & per Dy. in c. pro possessore. de reg. iuris lib. vi.

1 ☞ Castrense peculium quare non conferatur.

2 Libri empti per patrem filio studenti, quando sint conferendi.

3 Scholares non habent castrense peculium, nec gaudent eodem priuilegio quo magistri.

4 ☞Filio pro dignitate, vel militia datum a patre, quando debeat conferri.z nu.6.z 11.
6 Feudum z emphyteusis acquisitum per patrem filio, quando veniat conferendum.
Filius si lucratur ex militia eidem empta per patrem, tale lucrū, deducto onere persone, confertur.
8 Pecunia data filio per patrem causa studij, an imputet in quartam, vel veniat conferenda.
9 Expense facte per patrem in nuptijs, z vestimētis pro vxore filij, an expēse in nuptijs imputent filio, z vestes in collatione veniant.
10 Zona missa per virum vxori non dicitur donata, sed ad vsum data vt honestius incedat.
12 Pater si incepit expendere pro filio studente, patre mortuo, fratres non tenentur ad expensas, vt studium perficiat.

§. Nec castrense.

Castrense peculium, vel quasi z quod dignitatis filij nomine, a patre dat, vel debet, in collationem non venit, hoc dicit. ¶Et habet tres partes, vt patet ex litera. Secunda ibi, sed an id. Tertia ibi, sed si adhuc. ¶In prima parte dicit, quod peculium castrense, vel quasi, non confert. Contra, filius emancipatus non habet peculium, l.fin.C.de inoffi.testamen. ergo male hic ponit tractatus de collatione peculij. De filio enim, qui est in potestate, nō potest loqui, qz ille non confert, vt.j.ead.l.in fin. Sol. Intelligitur hic peculium castrense, vel quasi, hoc est, id quod esset castrense, si esset in potestate, z sic improprie loquit. ¶Op.C.eo.l.vltima.vbi etiam aduentitia non conferunt. Sol. Illud secundum iura hodierna: sed olim omnia conferebant, excepto castrensi, vel quasi.
a ¶Quero[a] que†est ratio, quod castrense peculium non conferit?
1 Dicit hic tex. qz hoc cauet constitutionibus. Sed dic,[b] qz ratio
b est ista, ideo emancipatus cōfert suo, qz suus omnia querebat patri, emancipatus querebat sibijpsi, ideo ne emergat inequalitas, fit collatio. vt dixi s.ead.l.in princip. sed castrense, vel quasi, non: qz nō querit patri, nec per suū, nec per emancipatū: ergo emancipatus non debet illud conferre, qz ratio inequalitatis in tali pe-
c culio cessat. ¶Alterius[c] pro declaratiōe in hoc principio quero
2 pater†emit filio libros, queritur vtrum isti libri veniant conferē-
d di fratribus[d]? Istam questionem format glos.C.fami.erci.l.filie.z ibi videt tenere, qz non conferātur, arg.illius l.Rofr. disputabat hanc questio, z tenuit contrarium per illas rationes, que fiunt C.de colla.auth.ex testamēto, scilicet quod simplex donatio veniat in collationem. Ego vidi quedā scripta antiqua Uber. de Bob. qui dicebat. quod de iure non veniunt conferendi. Nam si pater donasset filio militi equos, z arma, non conferunt fratrib[us] tanquam castrēsia. vt hic. Eadem ratione si donat aduocato. erit quasi castrense, vt C.de aduo.diuer.iudi.l.fori. militant enim aduocati.l.aduocati.eodē tit. Et ita tenuit Dyn. Idem tenet Cyn. C.de collatio.l.filie.licet maneat in sacris, mihi videt in hac questio, aliter distinguendū. Quandoqz pater solum emit libros nomine filij, non tamen sibi tradidit, nec expressit se donare filio. tūc dicte res sunt proprie patris, vt C.de castrē.pec.l.j.in prin.li.xij. Nā traditio requirit vt videatur donare, vt C.si quis alteri vel sibi.l.l.ij.z C.de don.inter virum z vxorem.l.si filij.vbi text. pbat si bene inspiciatur. Et isto casu non esset necessaria collatio sicut de alijs rebus, que sunt in cōmunione, sed fieret diuisio. Quandoque pater emit nomine filij. z sibi tradidit: vel dixit se sibi illos libros donare. Hic aduerte, si quidē ille filius erat iam aduocat[us], vel doctor. tunc tanquā sit castrense peculiū, nō venit in collationem, d.l.j.C.de castren.pecu.ij.respō. z j.de castrē.pec.l.castrense. Et hoc casu pater non posset istā donationē reuocare, tanquam incontinenti validam, nec veniret in collationem vt in §.nostro. facit ad hoc l.filius.C.fam.erc. Sed si ille filius non erat aduocat[us],
e vel doctor sed scholaris, tunc si quidē[e] compleuit studiū ante patris mortē, z sic incipit quasi militare, tunc illi libri efficiuntur tāquam castrense peculium, z confirmatur donatio, arg.C.de dona.l.siue emancipatis.j.de dona.l.donationes.§.pater. z tunc similit nō venirent in collationē, vt hac l.cum similib. Si vero pater est mortuus antequam cōpleret studiū vel adipisceret militiam, tūc nō potest dici quasi castrense peculium, qz qualitas persone hoc non patitur, qz non habet aliquam ex illis dignitatibus que po-
3 nuntur in l.fina.C.de inoffi.testamen. licet enim reperiamus †qz doctores possunt habere peculium quasi castrense, z etiam aduo-
f cati, tamen in scholaribus hoc non reperitur[f] nec debent gaudere eodem priuilegio quo magistri, l.prima C.de excusa. arti.libro decimo. Facit quod no.C.de iurisdictione omnium iudicum.l.finali. Et ideo isto casu debemus dicere, sicut de alia simplici donatione: que si morte patris confirmatur, non venit in collationem, vt dictis legibus, z specialiter hoc fauore studentium, argu.l.que pater.la secunda.ff.familie ercisc. Contra id quod dixi, quod non
g gaudent eodem priuilegio[g] scholares quo magistri, videtur l. legatis.§.ornatricibus.s.de legatis ij.sed ibi dicam. Et sic vides, quod non est verum, quod semper non veniant conferendi tan-
4 quam castrense. ¶Ultimo op.ad ver.sed an id. Hic dicitur, †qz datum a patre nomine dignitatis filij non confertur: cōtra C.eodem tit.l.illud. z de inofficio.testam.l.omnimodo.§.imputari. Si. que est hic, nititur soluere duobus modis, z vtroqz bene. ¶Primo hic loquitur de dignitate, que ad heredes non transit, ibi in ea que ad heredes transit. Uel aliter, ista intelligit secundū illam quod non confertur totū, sed quantum valet tempore mortis, de-
h ducto onere dignitatis. Pro declaratione vos debetis scire[h] qz circa hoc habemus plura iura, que loquuntur de dignitate, vel militia que emitur, vel relinquitur, ideo est sciendum. Quandoqz militia seu dignitas mere ad personā refertur, vt talis est miles, talis est doctor, z de ista non loquitur hic: sed in l.prima.j.de re mili. z in toto titulo. z j.de bonorum possessi.ex testa. milita.l.prima. Quādoqz refertur ad res, ad quas, vel super quibus, aliquis militat. Et istud est quod dicimus. Aliquis habet duas vel tres militias, hoc est, duas prebendas, vel aliquod exercitium, ex quo sumit lucrum, vt supra de legatis secundo, l. Lucius, j. z supra de legatis iij.l.fideicommi.§.si seruo. z l.patronus.in prin. z l.penultima.in fine eodem titul. z C.de inofficioso testamento.l.omnimodo.§.imputari. z C.eodem titulo, l.illud. z l.finali. C.de pignorib. Ponam vobis exempla pront potest adaptari ad vsum modernorum. Isto secundo modo sumendo loquit materia nostra. Dico ergo, quod quedam est militia, que non potest vendi, nec ad heredem transmitti, vt puta, pater expendit vt filius haberet prebendam ecclesiasticā, vel episcopatum: certe hoc in collationē nō venit, nec in quartā computat, dicta lege omnimodo.§.imputari, ita potest loqui hic text. Pro hoc facit, qz videt peculium quasi castrense, l.sacrosanc. z ibi tex. qui non corrigit. C.de episcopis clericis. z argumen. infra eadem l.§.si impuberi. Idem si pater expendit in filio, vt eum faceret doctorem. Cum enim dignitas non possit vendi, nec ad heredem transmitti, illa pecunia non venit in collationem, vt hic. Et ratio potest esse duplex. Primo, qz per col-
i lationem fit translatio in alium, sed ista, que coherent persone, non possunt in alium transferri. Preterea, iste dignitates non videntur principaliter respicere cōmodum pecuniarium, ergo cessat collatio, argumen.l.plane.secūda.§.finali.s.de legat.j. ¶Quedam est militia, que potest vendi, non tamen ad heredes transmitti, pone casum in terminis. In ciuitate ista erat consuetudo, qz custodia carceris venderetur, z iste custos accipiebat certā quantitatem a quolibet carcerato, z illa militia poterat vendi alteri non ad heredem transmitti. Item vidi vendi alicui barattariam, z ex hoc emptor lucratur certam quantitatem. Item pone, quod vendit hic pondus Floren. Item vendit statera, z ista militia potest vendi secundum consuetudinem ciuitatis, z talis militia computat in quartam, z venit in collationem, hoc modo, non quod estimet quantum constitit patri pro filio, sed quanti illa militia vendi posset tempore mortis patris, deducto onere militie, l.omnimodo.in fine.C.de inofficio.testam. z l.illud.C. eodem. z de hac etiam loquit l.vltima.C.de pigno. vsqz enim ad quantitatem oneris ista dignitas non confert, vt hac lege secundum glossam. Et
5 hoc tene menti ad questionem quam vidi de facto. †Consueuit es-
k se questio,[k] si filius lucrat aliquid cum pecunia paterna, an illud debeat conferri cum fratribus? Glossa in l.cum oportet.in prin. in verbo, ex eius.C.de bonis que liberis, dicit quod sic, quia profectitiū, z idem Speculat.in titulo de iudicijs.§.sequit.vi. vt autem. z in titulo de actore.§.primo.versiculo.item cum ag. omnes sic communiter pertranseunt. Ego de facto consului. Si quidem filius est lucratus cū pecunia paterna sine aliquo opere suo, vel sine opere suo, z tunc est profectitium, z ita loquit opinio predictorum docto. Sed si lucrat cū pecunia paterna, z opere suo, tunc dic quod illud lucrum quod attribuitur pecunie tanquam profectitium debeat communicari. ita loquit glossa.l.cum oportet. sed id quod attribuit persone non communicat, qz est aduentitiū l.cū oportet.in prin. z Inst.per quas personas no.acq. z communis consuetudo est, quod medietas lucri det persone, alia pecunie. Ad hoc facit C.pro socio.l.j. z ponit ibi, z no. ¶Quedam
6 est †alia militia, que potest ad heredes transmitti, non autē vendi. Exemplum in feudo, quod transmittit ad heredes filios, nō autem potest vendi. Isto casu videt dicendum idem, quod talis militia quesita a patre filio, venit cōferenda, z computat in quartā, l.omnimodo in fine.C.de inofficioso testamento, vbi testam. alternatiue loquitur si potest vendi, vel ad heredes transmitti. Et hoc ibi tenet Guli.de Cu. Quod etiam intelligo esse verum, quando
l pater quesiuit feudum filio in vita ipsius patris,[l] ita quod filius incepisset habere illud fundum viuo patre, sed si quesiuisset sibi z filijs suis, z sic filij inciperēt habere post mortē patris, z tūc nō confert, qz qz post mortē pris qrit nō cōfert, vt j.ea.l.§.ab ipso z j.l.pr. ver.diuersū. Et eo.modo dico i emphyteuticis reb[us] si pr acquirit emphyteusim cū pecunia sua, pro se z filijs suis, vnde incepit esse

filiorum

filiorum post mortem patris, q̃ venit in collationē. Dices tu, Illud videf contra l.ij.§.id quoq;.j.e. vbi licet queratur post mortem patris, si tamē sit ex contractu venit in collationem: secus si ex vltima voluntate. Rñ. nō credatis, q̃ ibi tex. voluit facere istā rationem, sed vult dicere, q̃ si querif ex causa, que fingat retro q̃situm in vita patris, vt ex cōtractu conditionali, ex quo fingif retro filio quesitum, tunc confert. Aut ex causa, qua sibi retro non fingif quesitum, z tunc non confert. Sed emphyteusis nō querif ex causa, que retrotrahif. ideo cessat collatio. Preterea, i emphyteusi est alia ratio quā in feudo, q̃ in feudo est quoddā exercitiū persone, quod nō est in emphyteusi, vt j. dicam. Itē est quedā alia militia, que potest vendi, z ad heredē trāsmitti. Pone exemplum in militijs que venduntur in ciuitatibus, vt militia carcerum vendi tur alicui pro se, z suis heredibus. Ista sine dubio computaf in quartam, z in collationem venit, d.l.omnimodo. in fi. C. de inof.testa. z l.illud. C.eo. Et intelligas q̃ conferf eo modo quo dixi, facta estimatione eius, q̃ valebat tēpore mortis, onere deducto. De
7 his tangif per Hug. in d.l.omnimodo. ¶ Sed quero, quid de eo q̃ filius lucraf in vita patris ex reditu dicte militie, an hoc cōferat? Videf q̃ sic, quia illud lucrum potest vendi, z ad heredem transmitti. arg. l. defuncta. §. de vsufr. Certe crederem q̃ illud. q̃ filius lucraf deducta estimatione oneris persone sue, q̃ tanquam
m profectitium veniat conferendum, per ea que dixi§. ¶ Quero.m
8 hic loquif de his que pater dat causa militie: ponef q̃ pater dat pecuniam filio causa studij. an hoc imputabif in quartam, vel veniat conferendum, vel non? Dices tu, de hoc est casus in l. que pater. §. fa. erc. vbi dicif. q̃ non. Et pro hoc est iste tex. q̃ est datum causa acquirende dignitatis. Breuiter puto hoc sic intelligendū quando apud patrem non erat aliquid, quod esset proprium filij: sed si apud patrem esset pecunia castrensis peculij, vel quasi, vel aduentitia, vt bona materna, existentia in pecunia, tunc in dubio debet intelligi illa pecunia ipsi⁹ filij, seu ipsi filio debita, missa. arg. l. Mesennius. §. de neg. ge. Preterea, pater est legitimus administrator aduētitiorū. z ideo presumif in dubio facere administratorio nomine. l. cū post §. j. §. de adm. tu. z l. post mortē. §. tutor. §. q̃ ex facto tu. z ibi no. Nec ob. l. fi. C. de dot. promiss. q̃ illud in dote, z donatione ppter nuptias, q̃ onus ptinebat ad patrē, z ad hoc poterat cogi. l. qui liberos. §. de ritu nupt. Sed ad istas expensas pater cogi nō poterat, ideo i dubio presumo de bonis filij. Et ad
9 hoc facit. quod no. in d.l.fina. C. de dot. pmi. z videf casus expes
n sus §. de peti. hered. i. l. fi. quod tene menti. ¶ Ulterius quero,n
pone. q̃ pater pro filio accipiente vxorem fecit expēsas in nuptijs, z vestimentis z ornamentis, z similibus: moritf pater, alter frater vult q̃ pro se fiant de cōmuni similes expense, vel q̃ illi panni. vel illa ornamenta veniāt in collationem. quid iuris? Dico circa primum de expensis nuptiarū, q̃ alter frater debet facere de suo pro pio. nō de cōmuni, nisi a patre aliud dictū fuerit in testamento. l. ij. §. fin. §. de mune. z hono. ibi gl. tāgit hanc q. Circa secundū. de
o vestibus⁹ z alijs ornamentis, dic aut loquimur de vestibus vilib. z alijs illi domine necessarijs ad vsum quotidianū, z ille nō sunt conferende, z sunt proprie illius mulieris, z ab initio in illis tenuit donatio inter socerum z nurum. l. ex annuo. in prin. §. de dona. inter virū z vxo. z §. ad l. fal. §. vsufructus. §. fi. cum sua glo. z l. peculiū nascif. §. de pecu. Si loquimur de vestibus, z alijs ornamentis pretiosis z festiuis, tunc talia, qualia sunt, veniunt in diuisionē. nam remanserūt soceri. l. moritis sue causa §. fina. §. de don. inter vir. z vxo. z §. de pec. l. id vestimentū. vbi videf probari ista distinctio. Nec pōt dici, q̃ morte soceri donatio sit cōfirmata, q̃ non fuerūt dicte res donate, sed ad vsum tradite. d.l. moritis sue
10 causa. in fin. Et ideo puto, t q̃ licet ex vsu cōmuni loquēdi, est q̃ maritus despōsat vxorē. z mittit zonam cum bursa. z dicit, talis
p donauit vxori sue zonā: sed tū dico⁹ q̃ non proprie donat, sed magis ad vsum dat, vt honestius ad eū accedat. d.l. moritis sue causa. in fin. In proposita tamen queſt. licet socer voluerit donare, tamē morte nō posset confirmari, cōstante matrimonio, i. cū hic status. §. oratio. z §. sequenti, supra de donatio. inter virum z vxorē. Facit ad predicta l. pen. §. i. sol. matrimo. z quod ibi dixi. ¶ Dicif hic,
11 t q̃ quando pater dat causa dignitatis: quero, quid si pater det filio suo, exceptis dictis causis, vtrū hoc veniat in collationem? Dic, q̃si q̃ pater dat filijs ob causam aliquā ad quā pater tenebatur z poterat cogi. vt ppter dotē, z donationē, propter nuptias, z istud sine dubio cōfert. vt j. tit. proximo. z per totū, z C. eo. l. filie. z l. illam. z multis legibus illius tit. Ratio, q̃ cū pater ex quadam necessitate dat, videf velle, quod conferat. Item q̃ filio potest queri hoc in vita patris. l. Pomponius Philadelphus supra fami. erc. z per hoc confert. Quandoq; pater dat filio ex causa militie, de qua dictū est supra, z istud similiter venit in collationem. secundū eum modum quem habuistis. Ratio, q̃ pater videtur ad hoc teneri, ex quadam necessitate nature acquirere dignitatem filio, vt in authenti. const. tu. que de dignitatibus. Sed z emphyteusis, in quibus nullum esset persone exercitium, vel que melioz ratio, q̃ hoc potest queri filio in vita patris, z ideo feuda filio si in vita patris, nō quererent, non venirent in collationem, secundū ea que supra dixi. Tertio, dat quandoq; pater filio, propter merita filij precedentia circa patrem, tunc gl. sunt contrarie. Quedam est C. eodem. l. si donatione. que videf dicere, quod talis donatio tunc nō valet, z iudicef de ea sicut de alia simplici donatione. Quedam est C. de inofficio. testa. authen. vnde si parens, que dicit, quod statim valet, z illa vera. Cum enim dat pater filio propter merita, propter que tantum quilibet extraneus habuisset tunc videf querere filius ex persona, seu opera sua, z est adnexitium non profectitium, quod hodie filio potest queri, z hoc no. in dicta authen. vnde si parens, z hoc tenent Huliel. z Jac. But. tamen nō puto, quod sufficiat dici in instrumento, pater donauit filio propter precedentia merita, nisi hoc probaret, argumen. l. si forte, infra de castren. pecu. z l. is qui in potestate. §. penul. supra titul. primo. z facit quod no. in dicta l. si donatione. Quandoq; dat pater occasione condemnationis facte pro filio. De hoc dic vt dixi in l. Strichus, supra de pecul. le. Quādoq; dat pater filio,
q vt habeat in peculium profectitium⁹ z tunc sine dubio debet conferri, q̃ remanet patris, l. certum. C. fa. erc. ¶ Quandoq; dat pater filio simpliciter sine aliqua causa animo donandi, z hoc constat. Isto casu, an simpler donatio veniat conferenda, vel nō, sunt opi. in gl. in auth. ex testamento. C. cod. tit. quam q. Dy. disputauit, z eius disputationem refert Ly. in d. auth. ex testamēto. cuius relatione sum contentus. Finaliter de iure dico tenendū sic esse, Aut pater donat filio emancipato, z tunc talis donatio venit in collationem, l. vt liberis. in fi. C. eo. Ratio, q̃ in vita patris donar tio valet, z q̃ nesita fuit filio. z sic venit in collationem. Nec dicat aliquis, q̃ id quod pater dat filio in premium emancipationis, secundum cōmunem vsum loquendi, dicaf ob causam datio, imo est donatio sine causa: q̃ magis filius patri, qui eum liberauit a patria potestate, debebat dare, quam pater filio. Si vero donat filio in potestate, donatio ab initio nō valet. per l. antepen. C. de donatione inter virum z vxorē. z C. de inofficio. dot. l. ij. z tunc dic, si quidem talis donatio confirmaf in vita patris, q̃ pater emancipauit filium, idem q̃ venit in collationem eadem ratione, qua §. argu. pro hoc C. de colla. l. si emancipati. z j. de dona. l. donationes. §. pater coniuncta. l. vt liberis. in fin. C. eod. tit. Si vero confirmat donatio morte patris, tunc assumit vires legatorum, l. in donatione. C. ad l. falc. z incipit queri filio post mortem. ideo non venit in collationē. l. a patre. z l. ea demum. C. eo. z j. ea. l. §. si ab ipso. Fallit in tribus casibus. ¶ Primus si emergeret inequalitas. vt l. penul. §. fi. C. eo. ti. Secundo fallit si pater hoc expresse dixisset in donando, arg. l. si quando. §. z generaliter. C. de inof. test. Item fallit si pater dedisset vt haberet in peculium profectitium. vt dixi §. z ista est determinatio que est de mente Dy. quā tene. Sed contra predicta facit C. de colla. l. illud. §. pen. in eo q̃s dicit, donata a matre simpliciter nō venire in collationē, nisi quando emergeret inequalitas: z tamen constat q̃ donatio facta a matre statim valet: ergo id quod §. dictum est de filio emancipato: non videtur bene dictum. Respon. aliud in filio emancipato, aliud in eo qui nūquā fuit, nec esse potuit in potestate. Ratio est q̃ de iure antiquo non reperiebatur quod tales successores deberent cōcurrere, vnde sufficit lex, si eos grauauit conferre data ob causam, z donationē simplicem in casu, scz ne emergat inequalitas: sed filius emācipatus de iure antiquo conferebat omnia, ideo indistincte grauatur in simplici donatione. d.l. vt liberis. z sic debet determinari dicta distinctio, quā §. e. dixi. Licet aūt diximus donationē simplicē factā emācipato debere conferri, non tū cōputarur in quartā, nisi sit dictum, vt l. si qñ. §. z generaliter. pro hoc d.l. illud. §. hec autez. eo. titu. Quandoq; pater dat filio simpliciter, nec apparet vtrum animo donandi, vel vt sit peculium profectitium. vel propter merita eius: tunc queritur quid in dubio. Et hic est aduertendum. Aut precesserunt merita filij, z propter merita videtur datum. l. si donatione. C. eo. Aut nō precesserunt, vt hic. Dic aut pater nomine filij emit, z sibi tradidit, tunc presumit animus donandi. l. filie. C. fa. er. z l. ij. C. si quis alteri vel sibi. z dixi §. in queſt. de libris. Aut tradidit tm. non autē emit nomine filij, z in dubio videf tradidisse, vt habeat in peculium profectitium l. fi. §. de pec. leg. z l. q̃ fructuarius. j. de acquir. rer. do. nisi essent aliqua indicia, er quibus appareret contrarium, vt quia dedit filio eunti in castra. l. j. C. de castren. pecu. li. rij. Quandoq; emit nomine filij tantum, nō tamen tradidit, tūc videtur emisse vt habeat in peculio profectitio. l. fin. §. de pec. leg. Quandoq; pater non emit pro filio, nec tradidit sibi, sed fecit filium recipere aliquam promissionem, tunc an videatur fieri animo donandi, dixi in lege si pater. in princip. j. de donat. ¶ Venio ad versi. sed si adhuc. Dicitur hic, q̃ id quod debetur per patrem, non est onus illius filij tantum, sed commune.
11 Quero, Pater † cepit expendere pro filio in studio, vtrum patre

mortuo debeat studium perfici de cõmuni.inf.itis fratribus. Videtur q̃ sic,q2 z munera cepta debent perfici de cõmuni,licet nõ possint noua inchoari,l.si filia,alias est si vni,§.idẽ scribit.C.fam. erc.z in hoc vers.sed si adhuc.z no.per gl.in l.z qui originem.§.fi. j.de mune.z hono.z j.ad muni.l.Lucius.§.idem respondit, z ibi hoc videt tenere By.Pro boc facit,q2 heres mandatarij, tutoris,z socij,tenet expedire negotia cepta,l.heres socij. §.pro socio. z de here.tuto.l.j.z l.furti.§.fi.§.de his qui notan.infa.Contrarij credo salua reuerentia By.Hã.factum patris initiatum erga filiũ,eatenus obligat heredes,quatenus pater erat obligatus de necessitate,vt j.de mun.z hono.l.z si filiũ.coniuncta l.honores.§. is qui,j.de decu. Hoc modo decurionatus est initiũ ad alias dignitates,vt d.§.is qui,tamen si pater consentit decurionatui.successores non tenerent de alijs muneribus post mortem.l.z si filiũ, prealleg̃ata.z l.Lucius.§.idem respondi,ad Municipa.ita in p̃positio,licet pater nõ tenebat de necessitate prosequi.nõ tenebun

s tur heredes.[s] Preterea,hoc probat expresse d.l. si filia. alias l.si vni,§.idẽ scribit.Nam eatenꝰ coheres tenet, quatenꝰ pater erat obligatus.z sic erat ex alienum. Hoc etiã,pbat iste vers. sed in q̃stione nostra pater nõ poterat cogi ad prosecutionẽ studij: ergo, ꝛc.vt sic sit eius dẽ conditionis heres cuius erat defunctus,l.heredem,j.de regu.iuris. Preterea, aut dicis fratres teneri ratione obligationis transfuse in eos,z hoc est falsum,vt dixi. Aut vigore donationis cõfirmate,que hz vim relicti. Hoc non potest dici, q2 pro futuro tempore non est facta traditio.vel aliquid quod p traditionẽ habeat,z sic non potest confirmari morte,l. Papinianus.§.de dona.inter virum z vxorem,z quod no.in l.quod de suo. C.de dote cau.non nume.Fateor tamen,q̃ si aliquod debitum occasione studij esset contractum, dum tamen esset honeste z licite factum,q̃ fratres tenentur soluere de communi. tanquam es alienum,per iura §.allega.z l.sed Julianus,§.pen.§.ad Mace. Ita intellige materiam nostram pulchram,z subtilem.

ADDITIONES.

a ALEX. Quero. Vide de istis omnibus fere q.positam hic per Bar.z Bald.in l.omnimodo.§.j.C.de inof.tes.z in l.filie. z in l.filium.C.fa.erc.

b Sed dic.Et vide Bar.in consi.inci.viso instrumẽto.vbi Bar. loquit de ista col.z vide de istis libris Bal.in auth. ex testamẽto. C.de col.z in l.donatione.C.eo.z in l.cum duobus.§. si fratres .p soc.vbi singulariter limitat hanc communem doctri.nisi resultaret ex magna inequalitas inter fratres,q2 tunc deberet communicare.Vide in apostil suis q2 ita nunc consulo Mutine.

IO. FRAN.RV. Adde in hac q.Alex.in l.si donatione.C.eo. tit.z Jas.in l.filie licet.C.eod.vbi dicit doctrinam Bar.hic teneri cõmuniter.limitando aliquibus,modis,z ibi quid de licentiato.

c POMA. Alteri?.Vide Alex.cõs.cxlij.in ij.vo.Rap. cu.xxviij. vbi ponit q̃ etiã in vestibus.z cons.xl.in ij.vo.Ant.de But.cõs. xxxix.in iij.dub.Ro.consi.cxlv.

d ALEX. Conferendi fratrib. An libri empti per patrẽ filio in studio,veniant ad collationẽ,habet per Bal.in l.j.§.so.ma. Quid autem si pater legasset expẽsas factas in studio filio suo quid venit? vide Bar.in l.quibus.§.j.de cõdi.z demon.z in q.Bar.hic, vide Jo.And.in novella.de sum.tri.in c.j.in ver.ea que patri,vbi videt tenere q̃ veniant conferendi,z ad hoc vide q̃ no.Bar.in l.q̃ dotis.§.so.ma.z in l.si donatio.C.de coll. Adde Bal.cõ.cexiij, j.lib.Ro.consi.cxv,z con.cccclxxviij.Pau.de ca.consi.clxxxiij.

e ALEX. Tunc si quidem. Ista limita in casu no.de quo per Bar.in l.Caio.in prin.§.de alt.leg.adde Bal. referentem Ric.de Mat.formaliter idẽ tenere in l.si donatione.C.de col.z adde similiter q̃ oia data ab ascendente pro arte adipiscẽda, intelligunt animo donandi data,vt probat in d.l,que pater.§.fa,er.Censet em pro alimentis datum.l.Stichus liber.z ibi no.de leg.iij. ergo videtur donatum,l.alimenta. C. de ne.ge.z no, Pau.de ca,in l.que dotis.so.ma.

f ALEX. Non reperit. An scholares possint habere peculium quasi castrense.vide Ang.in l.j.sol.mat,qui inclinat in contrariũ, z ibi Imo.in l.fi.z Bar.in l.si donatione.in fi.de colla.

g ALEX. Eodem priuilegio. An concessa doctoribus intelligant concessa scholaribus.vide Bar.in l.j.§.sol.matri.adde Bb. in proe.decretalium.z ibi Feli.

h ALEX. Debetis scire. Vide Bar.plene in d.l.omnimodo.§. j.z in l.si donatione.in vers.i.z q2.C.de colla.

i ALEX. Coherent persone.Expensa doctoratus facta per patrem non confert.Adde Bald.in auth.ex testamento. C.de coll. Quid autem si pater dedit filio partem suam,z illam lusit.an tenat iterum,Bal.quod sic in authen.si captiui.de episcop.z cleri. Facit quod dicit in dote,in l.si constante.§.secundo. soluto matrimonio.z per Baldum in l.scimus,in princip.de inoffi.testamẽ. vbi tenet contrarium,z in l.filie. C.fam.ercisc. z Alex. Consuevit esse questio. An quod filius lucratus de pecunia patris veniat conferendum? vide Bar.z Bal.in l.cum oportet.de bo.que libe. z Bal.in auth.ex testamento.C.de col.z in l.certum. C.fami.erc. z in l.si patruus.C.communi.vtriusl.z vide omnino Bal.in l.omnimodo.§.j.C.de inoff.testamen.z Bar.in d.l.certum.z in tracta. de duob.fratrib.adde Ro.cõs.xliij. z cõs.ccccl.xix.Ang. cõs.cxij.

l ALEX. In vita ipsius patris. An feuda in emphyteusim cõferantur vide Bal.in d.l.cum oportet.§.j.z j.cod.§.

m ALEX. Quero. An pecunia quam dat pater filio causa studij,imputet filio in quartam, adde Bal. in auth. ex testamento. C.de coll.z vide §.proxi,adde tamen q̃ si filius per predictas expensas renunciasset hereditati patris, licet renunciatio non teneat,tamen computaret in legitimam, q2 ita videt tacite actum, secundum Bal.in d.l.pacto.C.de coll.z an teneat donatio facta filio causa studij,vide Ange.in l.j.in fin.§.fol.mat.

n ALEX. Ulterius quero. An expense facte per patrem pro vxore filij in ornamentis.z alijs,debeant imputari filio in eius portionem,per Bal.in d.l.omnimodo.§.j. Et cum Bar.transit Bal. in l.filie.C.fami.ercisc.z vide que dixi post Bar. in d.l.ij.§.ij.de mun.z ho.z Bal.in d.auth.ex testamento.z in l.si.§.si. C.de bo. que libe. Quid autẽ si pater expendit in rebus aduentitijs peculij filij sui,in quo habet vsumfructum,an fratres poterunt expensas imputare tempore diuisionis? vide no.per Bar.in trac. duorum fratrum.in versicu. Quinto quero pater expendit.die vt vbi quem sequitur Bal.in l.filie.C.fa erc.z in ver.quero pater. Quid si filius surripuit pecuniam patri,z lusit? Item quid si pater obligauit se pro vno filio,an totum debet solui de parte illius filij.

o POMA. Circa secundum de vestibus. Vide per Fel.in cauuit ad fin.de proba. Anto.But.consi.xxxvij.vbi etiam tangit quesi.Bar.z vide Roma.consi.cxlvj.

p POMA. Sed tamen dico.Vide quod ideo heredibus virtus stituitur,per Anch.cons.xvij.incip.predicto dubio.

q ALEX. Peculium profectitium. Et ad materiam huius §.magis me circa localia data vxori vide que no.Bar.in l.si vt certo.§.mirerdum.§.commo.Et istis dictis hic z per Bar. in dictis locis, adde limitando secundũ Petr.de Peru.in l.pe.§.j.sol.mat.Quid si contractis sponsalibus de futuro,per patrẽ, vel sponsum mittunt dona,z iocalia,puta cofanellum burse.z perle,demum contracto matrimonio cum carnali copula maritus decessit, quidã dicunt quod est donatio,ideo que runt mulieri.Nam donatio presumit,cum dicta iocalia mittit.z tradit mulieri.z idem si sponsus de futuro,vadit ad domum sponse de futuro,z subtrahit eam donando sibi annulos,vt videat donare. Item cum dat aliqua cum benedicunt nuptie.l.cum te.vsque ad l.cum veterum.C.de donat. ante nupt.z §.de donat.inter vir.z vxo.l.cum hic fratus.§.si sponsus.z ita consuluit ipse.z pro casu alleg. l.si presidi. z licet ante. C.de do.ante nupt.vbi munera simpliciter data sponse vident donata nec distinguit an sint pretiosa,vel nõ.z si dicat alle leges loquunt de donationibus que ponunt in illo tit.respon.secundum ipsum quod ille loquunt de donatione vera,z etiã presumpta que presumit,nisi contrarium probet,vt in d.l.si cum ante. Quidam dicunt quod ea que in ttunt non vident donata,nisi sint parua, vel nisi sit consuetudo donandi, vel nisi sit magna nobilitas viri, alias sponsi. Alij dicunt q̃ que mittit sponsus sponse non videtur donare.si sponsa sit ea relatura ad domum viri.secus si cõsumpra.j.de furt.l.eum qui,§.pen. Nec obst.d.l.si cum ante. quia constabat q̃ animo donandi tantũ lex vult finalem causam intelligi,quam etiam sufficit momento extitisse.§.fol,matr.l.fin. Ita que sunt pretiosa,z magni valoris,non intelliguntur donari, etiam si nuncius vtat his verbis,talis tuus sponsus huiusmodi munera tibi donat. Primum tamen plus placet secundum Petr.per predicta qui vult vt intelligatur donatio,nisi consuetudo habeat quod non inducatur donatio. Unde Perusij mulier desponsata per verba de futuro,vel presenti,non retinet.sed restituit heredibus mariti oznamenta tradita per maritum vxori,quia videntur remanere in domo viri.§.de auro z arg.leg.l. si vxori.vbi videtur casus.Quid dices de arredio,quod portat vxor in domo viri? Ditur quod remaneat in domo vxoris,nec videtur vxor illud donare marito,ideo mortuo marito debet restitui vxori. quia sunt oznamenta que maritus dat vxori,mortuo marito redduntur ab vxore heredibus mariti,sic econtra arredium,quod dat vxor,debet reddi vxori mortuo marito. Ita dicit dicere doc.in d.l.pen.§. j.vbi dicit quod Bart. hic, z ibi debet intelligi quod loquitur si constante matrimonio ista traduntur vxori, z adde quod in ista materia consuluit Bar. z adde Baldum in l.filie.C.familerciscund.versi.sequitur verba Bar.hic.z Baldum in dic.leg.cum te. de dona.ante nupt.z in auth.ex testamẽto.C.de collation. Et de bellissime Rom.consil.cxlvj.z que posui in dic.leg.in his.solumat. Quid autem si tradita nurui per socerum fuerint pignorata per fratrem mariti, z pecunia in utilitatem communem

conuersa si sunt perdita an nurus possit petere tradita, & quid si maritus pignorauit? Vide Ro. consi. clxvij.

r ALEX. ¶ Donatio valet. Adde Bald. in l. quoniam nouella. C. de inof. test.

s ALEX. ¶ Non tenebuntur heredes. Et cum Bar. sensit Bal. in l. omnimo. §. imputari. de inof. test. & in l. filie. fam. erc. ibi tamē dicit q̄ poterit eo casu fratres emere libros pro fratre suo. si de suo proprio non potest: proprietas tamen librorum erit fratrum, vt dixi in tract. de duobus fratribus. Et quid de expensa doctoratus, vide Bal. in l. si societatem vniuersorum. per illum text. §. pro soc. in lec. antiqua.

§. Qui ab hostibus. Qs quis bs post mortē patris, verecundi in collationem, si retro habitū fingit. h. d. Ter. ibi, non fuisset. qz fingitur retro habuisse tempore mortis patris. si captus non fuisset.

§. Si emancipato. Bs quis habet tempore mortis patris, venit in collationem, secus in eo quod queritur post mortem patris. h. d. cum §. seq. ¶ Op. §. de condi. & demon. l. heres meus. vbi dicit, cū moreretur, intelligitur cum est in actu moriendi. Bto. que incipit, alioquin. respōdet hic, & optime. Ex hac sol. apparet quod gl. que est in prin. priori. §. si ab ipso. que dicit loqui istum §. in emancipato, & in suo. non bene dicit. qz loquitur in suc. qz si intelligeremus in emancipato, tunc illa verba, cum moreretur, intelligerentur. id est, cum est in actu moriendi. qz ista est propria significatio, nec per hoc redderetur legatum mutile, vt §. priori. §. & ibi no. in fine.

t ☞ Filius si est pro maleficio condemnatus, an debeat solui condemnatio.

a **§. Si impuberi.** [a] Que non transmittuntur ad heredem, nō conferuntur. h. dicit. Si quis vellet tractare materiam de quarta, que debetur arrogato, resolueret totā materiā l. si arrogator. §. de adop. sed non curo. Op. dicitur hic, q̄ non debet cauere de conferendo. Contra §. vt leg. nō. & l. hec stipulatio. & C. ad Trebl. auth. contra cum rogatus. Respondeo, ibi erat spes, q̄ hereditas deberetur ex vigore fideicōmissi precedentis. licet cōditionalis: & sic ibi voluntas defuncti precesserit. sed hic nō ex voluntate defuncti inducitur, sed a lege: ideo propria spes non dicitur, ideo cautio cessat. Facit ad hoc l. si post emancipationē. §. de libera. le. & quod ibi dixi. Item op. §. priori. §. id quoq; vbi interim nō debet. Dicit gl. aliud in legato. aliud in ista quarta. Nam ista quarta debetur vt ex alienum. ¶ Que

b ro, si pater [b] reliquit aliquid huic filio. an imputetur in quartam. Videtur q̄ non, l. creditorem. §. de leg. ij. Bl. determinat contrarium. qz ita demum quarta debet si non est ei relictum tantum, quod sufficiat ad quartā, vt in d. l. si arrogator. ¶ Ultimo facit

c iste §. ad q. Filius est cōdemnatus p̄ maleficio. an pater debet soluere condemnationem de legitima, que debet filio in bonis patris? Hic videtur tex. q̄ non, qz in vita patris non debet legitima

* separari, nec est, cuius spes viuo patre, * vt hic. An autem filius habeat aliquod ius in bonis patris viuo patre, dic vt dicit Dyn. §.

d de lib. agnos. l. pen. in fi. & ibi dixi. Item de illa q. vtrum pater [d] de legitima debeat soluere condemnationē, ponit Spe. in tit. de erec. senten. §. sequitur. versi. quid si filius. & ibi determinat, quod non.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si impuberi. Habeo istum text. pro mirabili in pluribus, iuncta l. Papinianus. §. si quis impuberi. de inoff. testa. quod facit ad multa statuta.

b AND. BAR. ¶ Si pater. Et no. q̄ de iure communi pater inutilis non tenetur soluere legitimam filij pro condemnatione eius, & in hoc Sal. dicit hic. & facit istum text. aureum. quod est bene notandum pro contradicente, vt stricte intelligatur, qz est contra regulas iuris communis.

c POMA. ¶ Ad q. Vide Alex. consi. xliij. in j. vo. Pan. consi. xliij. in j. vo. & consi. xlvij. & consi. lxv. in fi. co. vo. Pan. de ca. in auth. si qua mulier, in vlt. co. C. de sac. san. eccl. & in auth. nunc autem. C. de epi. & cle. Alex. consi. pe. in v. vo. Pan. cōs. xlj. in j. vo. & cōs. cxvj. co. vo. Fel. in c. in presentia. de prob. Alex. in l. quia poterat. versi. sed raro. ff. ad Tre.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Viuo patre. Circa hoc, an licite filius viuo patre possit sperare successionē defuncti, vide Bar. & Alex. in l. sciendum. in fin. prin. C. qui satisd. cogant.

d ALEX. ¶ Pater. An pater teneatur soluere condemnationem filij de legitima & vide eundem Bar. in simili. & in materia in l. Stichus. §. de pec. le. & vide ad istam q. que no. Bald. in l. si filius. in fi. C. de bo. prescr. & que scripsi post Ang. in l. si filio. so. ma. & vide Bald. in l. omnimodo. §. j. C. de inoff. test. & que dixi in l. Stichus. de pec. leg.

§. Si is qui. Quod queritur post mortem, si retro quēritum fingitur, venit in collationem. h. d. Op. & videtur q̄ castrense peculium non veniat in collationem, vt §. ead. l. §. nec castrense. Sol. Morte filij desijt esse castrense, l. fi. C. de inoff. test. ideo venit in collationem. Querit glo. quare hic fecit mentionem de substituto, & non respondet, sed dic, quod facti accidentiam, non iuris ministerium denotauit.

§. Portiones. Contra §. ea. l. j. §. si ex dodrante. Sol. vt ibi plene dixi.

LEX II.

Cum emancipati. Bl. ponit casum duobus modo. Primo modo in concepto in vita aui. Secundo modo in concepto post mortem aui, & istam secundam tenet gl. & bene. ¶ Op. & videtur quod nepos iste non succedat auo. l. j. §. si quis autem priorimus. j. vnde cog. So. Dicunt quidam, hic fuit conceptus in vita aui. non est vera, qz tunc posset venire ex persona sua, nec haberet necesse venire ex persona patris. Dic ergo, quod hic fuit conceptus post mortem aui. Ad contrarium rn. q̄ venit ex persona patris, non sua: qz est de casibus, in quibus bo. pos. non agnita trāsmittitur, vt no. §. cit. & j. l. sed & si decesserit. Et per hoc dicit doc. q̄ licet nepos conceptus post mortem aui, non veniat ad successionem aui ex persona sua, tñ qz ex equitate ti. C. de his qui antefa. per. tab. hereditas patris non agnita transmittitur, tunc nepos succedit, ex persona patris sui mortui. Ita dicit Ly. vnde libe. l. qui se patris. & l. si quis filium. C. de inof. testa. & Dy. in l. Baillus. §. de libe. & post h. in distinctione magna.

§. Illud. Dicit Dy. per istum §. ego doceo, illum qui vemit per contratab. committere magnam fraudem [a] l. promittat alicui suo amico magnam quātitatem pecunie, & ideo cum prius deducatur es alienum, fraudabit in collatione, tamen hoc est contra conscientiam.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Magnam fraudem. Optima cautela vt veniens per contratab. possit fraudare, facit quod no. in l. hereditarium. de bon. auth. au. pos.

§. De illis. Hic nihil habetis.

§. Id quoque. [a] Hic possunt esse due rationes: vna qz si stipulatio cōditionalis fuisset interposita dū esset in potestate, iste filius emancipatus quereret patri inspecto in tio, non tempore existentis conditionis: secus in le-

b gato [b] vt l. si filius. j. de ver. ob. q. que legata. j. de reg. iu. & est rō diuersitatis, vt ponit gl. in l. si vxor. C. de condi. infer. & ego assigno aliam rationem, qz in contractibus existentia conditionis retrotrahit: secus in legatis, vt plene dico, in l. si filius. j. de ver. ob.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quoq. Vide in l. fi. j. eo.

b ALEX. ¶ Legata. Vide Bal. in hoc demum. C. eod.

1 ☞ Actio iniuriarum quando ad vindictam detur, & quando ad rei persecutionem quis cognoscat.

2 Actio popularis dicitur dari ad vindictam.

3 Actio iniuriarum, & actio popularis transmittitur ad heredes post litem contestatam.

a **§. Emancipatus.** [a] Queritur gl. ad quid cognoscam, vtrū actio detur ad vindictam, vel ad rei persecutionem? Dic vt in gl. & optime, & melius quā dicat Dy. in l. ij. §. j. j. vi. bo. rap. & Ly. in l. j. C. quādo ciui. ac.

2 cri. prin. Dixi in d. l. ij. §. j. j. vi bo. rap. Querit gl. qd in popula-

b ribus actionibus. Bl. [b] dicit idem, qz est eade ratio, qz videmus ibi dari ad vindictam. Alci dicit gl. secus, qz actio iniuriarum datur existenti in potestate. Sed certe actio popularis datur etiā filio in potestate, sicut actio iniuriarū. l. in factum. j. de actio. & ob. Nā de dico idem in actione popularī, q̄ in actione iniuriarū. ¶ Que

c ro [c] pro declaratione huius tex. vtrum actio iniuriarum trāsmit-

3 tatur ad heredes. Resp. q̄ actio iniuriarum ad heredē non transmittitur. l. si eum §. qui iniuriarum. & in quis cau. Secus in actione furti, ergo cum ad heredem non transmittitur, cessat collatio, vt § l. proprium. §. si impubere. Et eodem modo dic vt in pup. illari. Sed vnum est, qz actio iniuriarum ad heredem transmittit post litem contestatam, vt d. §. qui iniuriarum. Item actio popularis, & post litem contestatam est in bonis nostris, & transmittitur ad heredem, & venit conferenda. l. si cui. & de verb. sig.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Emancipatus. Vide Bar. in l. preto. §. j. de iniur. & est alia gl. in l. pro herede. §. fi. in gl. fi. & ibi Jmo. de acqui. hered.

POMA. ¶ Pro gl. vide que not. in tex.

b ALEX. ¶ Bl. dicit idem. Hanc gl. reputat Bal. sing. in l. rei iudi. §. j. fol. mat. & ibi Jmo. & ibi dixi post Bar.

c ALEX. ¶ Quero. An actio iniuriarū trāsmittat ad heredē, & qd de aliis, vide p. Bar. in l. j. §. pe. ff. de prin. del. & Bal. in l. j. C. ne ex de

lic.defunc.an possit cedi vide no.Bal.in l.per vniversas. in xvj.q. C.mand.z Bar.in l.in vniversum.de iniur.

§.Heres. Oppon.ff.eo.l.j.§.si ex dodrante.Sol.vt ibi plene dixi.

§.Si emancipato. Dicitur hic.q confert dimidiam bonorum suorū. Contra imo totum quod habet.vt ff.l.prox.§.pen. Dicunt quidā q hic confert totum:z dic,q hoc contingit propter duas hereditates.Et eodem modo respondeo ad l.j.in fi.ff.eo. Vide gl.in ver. conferre debeat.que incipit,sic ergo,z sic cōfert,z sic quinquaginta.de quibus retinet sibi xxx.z sic virilem. Itē ibi.z sic fratri suo conferat quinquaginta.forma predicta. Item ibi, vt det minus, quam quartam vt quinquaginta etiam accipiat,z sic dimidiam.

r Hereditas ex statuto defertur agnatis, cum femina propter eos excluditur.

§.Si duo fratres. No.quando alicui aufertur hereditas contemplatione alicuius,videtur illi hereditas conferri,cuius contemplatione aufertur.ª Quem tex.adde ad q.quā feci de statuto.quod dicit,† q

a r filiafemina non succedat extantibus agnatis,quia cum contemplatione agnatorum filia repellatur,videtur illis agnatis hereditas a statuto deferri,vt hic.quod tene menti, de qua q.dixi plene in l.ij.§.fi.ff.ad Tertul.

ADDITIO.

a ALEX. Aufertur.Sed pone,dicit statutum stantibus masculis filia non succedat, z extat filius, z nepos ex alio filio, an pars huius fratris applicabitur filio,vel nepoti? dic q vtriq;,secundum Bal.in l.j.C.de secun.nup.z vide de primo per Bar. in l.seruo legato.ff.ti.z ibi late dixi de leg.j.

LEX III.

1 Conditionis implendę ius an transeat ad heredem.

2 Verbum remanere,quid significet.

a r §.Retor. ª† No.q ius implendi conditionem, non transit ad heredem ex dispositione legis, vt hic.q tene menti. Idem videtur in contractibus, vt pientissime dixi in l.si decem cum petiero.ff.de verbo.obli. in vltimis voluntatibus non est dubium.l.j.§.sin autē. C. de ca.tol.z ff. de cond.z de.quasi per totū. Op.gl.de l.si sorori.C.eo. Dicit gl.duplex hz remedium,vnum q si possidet, remaneat apud eū.si non possidet consulatur ei officio iudicis. Et bene dicit, licet de hoc sint op.in d.l.si sorori.q dic vt ibi per gl.z Cy. Vide hic gl.in verb. remaneat.que incipit,si possideat,ibi,in l.si me in vacuam. dic vt ibi.z d.§.fi a furioso.Sol.vt ibi in gl. Item ibi.§.habet.dic vt ibi per Dy.Vel dic,q hic ex neutra parte intelligitur conditio. ibi

2 ex vtraq;. Vltimo no.† de significatione huius verbi remanere, qui potest habere significationem directam.vt si possider,remaneat. Item significationem obliquam,vt si non possidet,pet.t sibi restitui,vt hic habes.z concor.C.de do.ante nup.l.si cum ante.curiosius dicam in materia compendiose.

ADDITIO.

a ALEX. Pretor.Dixi post Jmo.in d.l.si decem.

§.Emancipatus. Dicitur hic,q est tutus ipso iure,contra,imo stipulatio valet,licet obstet exceptio.l.qui sine,de condi. sine cau. dicunt quidam,q est tutus ipso iure.sed exceptione qua iure ciuili tuetur, z est bona sol.Per hoc apparet responsum:que est ratio,q promissio ipso iure non valet,sed dominium ipso iure transit. Dicunt quidam,q stipulatio est de iure ciuili,dominium de iure gentium, sed dic quod eodem modo valet stipulatio quo dominium transit:sed contra agentem ex stipulatu datur exceptio,z contra retinentem dominium datur condictio.

§.Quoties. De hoc qualiter emancipati inter se, z sui inter se,hodie conferant, dicam j.de col.do.l.pater filium.

LEX IIII.

Filium No.q dos profectitia non dicitur esse in bonis patris,vt hic:q tene mēti. Quero circa hanc l.vtrum q hic dicitur,non debet dos conferri, sit verum,siue matrimonium sit solutum,siue extat.Respō.matrimonio constante loquitur lex ista indubitanter, sed matrimonio soluto,z dote ad ipsum reuersa,debet dos conferri secundum distinctionem,quā dicam j.eo.l.dotē dedit.Sed si hoc est verū quare non confertur ista dos per cautionem,vt caueat de restituēdo dotem,sicut cōfert alia debita cōditionalia,vt ff.eo.l.ij.§. id quoque.Rsi.q expectare illam conditionē q filia predecedat patri, est triste.l.cum tale.in prin.z §.j.ff.de condi.z demon. z ideo talis cōditio nō interponitur. Facit ad ista,l.inter stipulantem.§.sacram.j.de verb.obl.zquod habuistis ff.de contratab.l.illud.§.fi.

LEX V.

Iquis Si nepos in potestate retentus veniat ad successionem patris emancipati, quus pro eo cogitur cōferre,nisi eum bona fide emancipet,h.d.z est ista l.as liquantulum subtilis,precipue in casu positione. Dicitur hic, q filia non potest conqueri,quia succedit auo ab intestato, cum fratre:quero,quid ad propositum:nonne fratre non emancipato, neptis cum fratre succedebat equaliter? Respon,ante emancipationem succedebat equaliter de iure pretorio, sed de iure ciuili suus in totū succederet.Preterea, isto casu ista filia nata post emācipationē debet conferre omnia bona sua,nunc vero post emācipationem illius nepotis nō cōfert,quia emancipati inter se nō cōferūt l.j.in fi.z l.pror.§.quoties.ff.e. z in hoc pdest emāciparis fratris isti nepoti.Dicitur hic,q ista ratio nō est in adoptiuo,z tñ est idē ius,nōne hoc est ff.l.illud.ad l.Aqui.z l.a Titio.de ver. ob.vbi dicitur q vbi est eadem ratio z idem ius.Respō,nō est eadem sed maior, qz filio adoptiuo emancipato,nullo modo succedit pater adoptiuus. Vide gl.que incipit,imo maior. Itē vide gl. que incipit nota quod vbi.Sol.patet supra proxime. Videte.nō credo istā glossam,que incipit, imo maior.posse adaptari ad ter. qz secundum hanc glossam,esset dicendum, q iste filius adoptiuus esset filius f.lij emancipati,de cuius successione minime que

E. ritis:sed si hoc esset post emācipationem,iura naturalia remanerēt z iste nepos succederet equaliter cū filia nata post emancipationē.l.iij.§.ij.z iij.ff.de contratab.z hec est vera, intelligendo propter,vt iacet in patre adoptiuo,sed volendo sustinere gl.q sit maior ratio.haberemus dicere,q adoptauit penitus extraneū in loco neptis ex filio emancipato:sed non credo q iste ter. habeat istū respectū.sed habuit respectū ad filiū adoptiuum simpliciter vt habuistis ff.eo.l.j.§.is quoq;. Ad id quod dicit, vbi est eadem

a ratio.Respōdeo,ª q est alia ratio,non huic cōtraria,sed diuersa, per quam debet esse idem ius,vt habuistis ff.eo.l.j.§.is quoque.

ADDITIO.

a ALEX. Respon. Aliter soluunt Bal. z Jmo. in l.si cum dote, in prin.solut.matrimonio.

LEX VI.

1 Auus tenet dotare neptem, z officio iudicis cogitur. nu.1.

2 Dos data per auum nepti, an ad ipsum, an ad patrem, z sic ex lium reuertatur.

3 Auus maternus non cogitur dotare neptem.

4 Frater an teneatur dotare sororem.

a b §.Dotem dedit. ª Si auus dat dotem pro nepte ª ex filio,in ius. quod habet auª in dote.sucedit ille filius,siue institutus, siue exheredatus, hoc dicit. Nota casum,quem tene menti.q1 est certe sic, siue sit institutus.siue exheredatus:vt sequitur. No.tex.ibi.quippe officium aui. Et hac l.nota primo,quod dixi in summario.Secundo nota.

1 † q auus cogitur dotare neptem,vt hic,ibi,ideo auus propter fi

* lium.*zc. Et nota quod dicit dare,z concord.ff. de in rem ver.l.ad id o.§.fi.licet gl.dicat male.C.de dot.promiss.l.vlt.im. Dicitur hic,q dos renertitur ad patrem non ad auum. Contra C. de reuoc.acti.§.videamus.Sol. Hic decessit neptis post mortem auī secus si eo viuente.vt in contrario. Item op.ff.de iur. dot.Item In gl.f.unt due sol.vna,ibi de rigore,hic de equitate. Et hoc detur pro hac tex.hic,dum dicit,occurrit equitas. Alii dicunt hic quando dotaui neptem propter filium,z sic contemplatione filij,ibi vero contemplatione neptis. Ista sol.in se satis est bona, tamen quantum ad hanc legem non est bona.q2 hec lex loquitur

2 in casu dubio.ideo distingue† tres casus.Quādoq; auus dat do

c tem pro nepte contemplatione filij, z tunc a filio videt profectia ideo reuertitur ad eum l.profectitia.ff.de iur.doti.z ff.de vulgar. z pupillari substitut.l.sed si plures.§.in arrogato. Aut dedit pro

b templatione neptis,z loquit l.auus.de iur.dot. Aut est dubium cuius contēplatione dedit,z presumit contēplatione filij,vt hic.z l. Quint°.ff.ti.de annu.leg.secundū Jac.de Are. Item dicitur hic,

3 quod † auus cogitur dotare neptem. Contra ff.de nego.gest.l.Titius. Sennius.So. Ibi loquit in auia, idem in auo materno. Sicut enim mater,ita nec auia,vel auus maternus cogit dotare.l.a filia.z ibi no.ff.ad Trebellia.z ideo gl.in l.fi.C.de dot.promiss. male loquit. Dicitur hic,q non cogitur conferre:quid si matrimonium est solutum tempore mortis aui,vtrum ista dos debeat conferri filio a

4 quo reperitur? Ubi distinguit,z bene. † Sed quero.si auus nō vult dotare,qualiter cōpelletur? Respondeo,iudicis officio. Casus est in l.qui liberos.de ritu.nup.ad cuius iudicis officium pertinebit taxare dotem,quanta dos debeat dari.l.profectitia.ff.ff.de iure

5 do. An † autem frater teneatur dotare sororem? Hic est in cū plures.§.pen.ff.de admin.tut. Facit l.qui filium,ff.vbi pup.edu.z gl. in l.non omni.C.de admi.tut.z ibi per doc.ertigi.ff.sol.ma.l.i.

ADDI

ADDITIONES.

a ¶ Dedit dotem. Pro concordia aduerte nunquid illud quod obuenit nepoti ab auo censeatur aduēticium. allegatur quod sic in l. qui in aliena. ff. interdū. ff. de acq. her. Idē sensit gl. z ibi Bar. in l. quesitū. ff. de leg. j. allegatur Bar. in l. Ballus. ff. quid si is. ff. de lib. z posthu. Sed Alex. in l. sed si. §. i arrogato. ff. de vul. z pup. alle. Bar. tenere cōtrarium in auth. ex testamēto. C. de secū. nup. z in hac l. dedit dotē. Tu dic, aut constat de mēte aui relinquētis nepoti ex filio q̄ queraī patri, z sic contemplatione patris z censeat profectitiū, z ita procedat secunda op. §. relata. Aut vero constat de mēte aui, q̄ nonvult quicquam queri filio eidē que patri: z tunc non queraī cōtemplatione patris z dicaī aduentitiū, z procedat prima opi. Et bene, si videatur Bar. nō videī in aliquo discrepare. Adde consilium Bar. cxxxj. incip. in dei nomine amen.

b ALEX. ¶ Pro nepte. Ad materiā huius l. vide q̄ dicit Bar. in cōs. incip. in q. p dicta primo arguīt q̄ dicta ꝛc. nota tū q̄ auꝰ nō tenet dotare neptē ex filio, sed filius ipse. secundū Bal. fin. in auth. res que. C. communia de leg. Quid autem in patruo. z aliis similibus an obligati sint ad dotandum? Vide Ange. Imo. z doc. in l. j. §. fo. ma. Quid autem in filio, z filia. an teneantur dotare matrē, vide tex. q̄ non. z ibi Aug. z Jac. de Are. in l. ū. C. de pueri. lon. temp. z Bal. in l. i. in fi. C. de inof. do. Quid in auo materno, vide gl. z Bar. in l. fi. C. de dotis promiss. z Bar. hic.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Propter filium. Quid autem si sit pater z auus, quis ipsorum prius teneatur, vide Are. consi. xvij. z in illo consilio in vlr. dub. ponit. vtrum quando auus dotat neptem, debeat attendi totū patrimonium ipsius aui ad congruentem dotem, an vero solum portio. que ab intestato est peruentura ad patrem neptis, dato quod alij sint filij.

c ALEX. ¶ Pro nepte. Tu vide gl. no. z quod ibi dixi in l. qui in aliena. §. interdum. de acqui. here.

d POMA. ¶ Aut est dubium. Vide Bar. consi. cxxvij. Alex. in l. qui in aliena. §. interdum. post gl. ibi ff. de acqui. here. Alexan. in l. iij. ff. ad l. fal. z cōsi. viij. in. iij. vo. z consi. xxxvj. in ij. dub. j. vo. Ang. in consi. lxxviij. incipit. in Dei nomine, ad istud dubium.

LEX VII.

Si nepotes. Oppon. j. titu. j. l. j. §. si sit nepos. Sol. vt ibi.

LEX VIII.

1 ¶ Variatio vsq̄ ad annum hereditatem admittitur.

a 1 **Nonnunquam.** aCirca † hereditatem admittitur variatio vsq̄ ad annum. h. d. z est bona lex. In tex. ibi, difficilius quasi dicat. si non petat bonorum possessionem intra annum, non admittitē post. Op. dicitur, quod admittitur variatio, contra C. de modo mul. l. fina. z j. de bon. lib. l. nam absurdum. Dicit gl. hoc speciale, quia hic tractatur de hereditate parentū. Tu dic vt per Dy. extra de regulis iuris, capitu. mutare consilium, lib. vj. z per eundem ff. rerum amotarum. l. de rebus. Item op. de leg. j. §. sed z si quidē per contumaciam. ff. eo. vbi perpetuo admittitur ad cauendum, Sol. Vbi agnouit bono. poss. postea per contumaciam cessat cauere:

2 hic vero ante agnitam bo. pos. recusauit tenere. † Quero an beneficium l. vltime. C. de repu here. habeat locum in filio emācipato. Bl. que est ibi videtur dicere q̄ sic, per hunc tex. Quidam Vltra montani dicunt contrarium, q̄ hic non repudiauit hereditatem, sed recusauit cauere. Ita dicit Jaco. de Are. dic vt dixi in l.

3 si quis suus. ff. de iure delibe. Item quero an bene ficium l. vlt. C. de repu. hered. habeat locum in hereditate anita. Ego consului q̄ habeat locum. Primo habemus hic duas gl. Prima huius l. in fi. Alia est gl. ū. Pro hoc videtur tex. in l. iusta interpretatione. in fin. z l. appellatione parētis. j. de verb. signi. z expressius in l. si quis suus. ff. de iure delib. vbi tex. loquitur generaliter de quolibet suo. Tene ista bene menti.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Nonnunquam. Quando admittit variatio, per Bar. late in l. de rebus. ff. rerum amo.

LEX X.

1 ¶ Collatio quādo habeat locum inter succedentes diuerso iure.

1 **Si filius.** Ista est singularis lex, z bona. Videtis ergo, † q̄ in his, qui succedant diuerso iure: habet locum collatio. Contra ff. de contra ta. l. filium. §. hoc fit consequens. So. Inspecto rigore verborū non habet locum collatio in succedentibus diuerso iure, sed inspecto sensu interpreto secundum equitatem Sceuole, est locus collationi. quādo per

a venientem per contratab. minuitur portio instituti. Op. j. atitu. j. l. nec ipsa. vbi inter succedentes diuerso iure non fit collatio. Solu. Hic licet diuerso iure succedant potuerunt tamen eodem iure succedere si voluissent, vnde habentur perinde, ac si eodem iure successissent: ibi secus, vt ibi not. Preterea, hic loquitur quando per contratabu. totum testamentum irritatur: ibi vero quando testamentum tantum pro parte irritatur, vt ibi videbitis.

ADDITIO.

a ALEX. Op. j. Vide infra titu. j. in l. pater. in v. q. per Bar.

LEX XI.

Paulus. Ista est bona lex. Op. habetis hic, q̄ adueniente conditione debiti quod possidebas ex vna causa, incipis possidere ex alia causa. Simile est in l. fundo. C. ad legem Falcidiam. z l. sub conditione. de solu. z gl. est j. de acqui. pos. l. iij. §. ex pluribus. ¶ Oppon. quod debitum, quantumcunque conditio existat, post mortem confera-

a tur. l. ij. §. id quoqꝫ. ff. eo. Bl. soluit auobus modis. z ambe sunt diuinationes, quare dic q̄ lex contraria loquitur quando debetur sub quadam conditione simplici, que potest existere post mortē patris, z in vita: sed hic loquitur quando debetur sub conditione. que extat tantum post mortem hoc expresso. z sic patri nō potuit queri, l. fin. j. de stipu. seruo. z ideo cessat collatio.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Bl. soluit. Vide Bar. in l. si filiꝰ. in pri. de verbo. obli. i.

TITVLVS VII.

De collatione dotis.

¶ **Dictum est.** ff. de collatione in genere, nunc dicitur de collatione dotis in specie.

LEX I.

1 § ¶ Collatio dotis sit inter succedētes ex iure ciuili, etiā si nō petaī.

2 Collatio dotis fuit introducta ab Imperatore.

3 Collatio bonorum fit officio iudicis.

4 Specialiter aliquid circa dotem constituendi ratio.

1 **Quamuis.** Duo dicit in prin. Primo, quod collatio dotis fit, etiam si nō petaī. Item ff. de collatio. l. i. z alijs casib. nō est. Secundo not. q̄ † collatio dotis est introducta ab Imperatore, alia est introducta ex edicto pretoris. Tertio not. † quod bonorum collatio sit p officium iudicis. ibi, pretor. z in fi. ibi, per arburū. fam. erc. hoc etiam not. j. eo. l. fi. z C. eo. l. fi soror. dicam j. eo. l. pater

4 filium. Quero, quę fuit ratio constituendi aliquid circa dotē specialiter? Respon. qz pretor vocabat ad successionē emancipatos per contratab. vel ab intestato. grauauit eos onere collationis: sz filios in potestate retētos nō grauauit onere collationis, qua nihil poterant habere iure isto, nisi castrense, vel quasi q̄ in collatio ne non venit. Modo considerauit Imperator, q̄ etiā filius in potestatē retētus. de iure isto potest habere proprium scilicet, dotē. vt ff. fam. erc. l. Pomponius. Philadelphus, ideo inter fratres ne emergat inequalitas introduxit collationem dotis.

1 § ¶ Nepotes z prone potes an conferant patruis, z quid econtra.

§. Si sit nepos. Iste §. ponit quīq̄ casus vsq̄ ad ter, q̄ impossibile esset breuius ponī: z est subtilis §. vide glos. que incipit. hic agitur. z vsq̄ ibi. sed videtur. ponit casum. ibi incipit figuare contraria. Opp. q̄ solus patruus. z patruorū filius confert, vt ff. ri. j. l. fi nepotes. hic autem dicitur, q̄ conferunt inter se tātum. z sic est contra primum. secundum. z quintū responsum. Dicit gl. speciale est in dote. Cū enim loco sui patris est, qui nō conferret fratribus: vt ff. titu. j. l. filium. ergo nec ipse confert. Ista sol. posset procedere in dote. non in alijs bonis neptis. Sed hic dicit conferri dotem, z alia bona sua. ergo male. qz quantū ad alia bona. ista ratio non concludit. Preterea si verum est, q̄ ideo isti nepotes non conferant patruis. qz pater eorum nō teneretur cōferre. in cuius patris locum succedūt nepotes. sequeretur q̄ vbi sola neptis est. non tenebitur conferre patruo. sicut nec pater eius tenetur. Hoc autē est contra istū tex. ibi. respō. quare male. Unde prima sol. nō videtur vera, z leges que dicūt. q̄ nepotes succedūt in locum suorum parētum. intelligas in loco suorū: hoc est. in gradu suorum parētum. vt perinde succedant in locū parentum suorum, vt tantum habeant omnes nepotes, quantū pater habebat vt ff. tit. j. l. fi nepotes. z C. de le. he. auth. cessante. z auth. post fratres. z auth. de here. ab intest. §. fi igitur defunctus. ver. his aūt. z vers. huiusmodi vero. tamē in veritate isti nepotes ex psona sua

a succedunt a non ex persona patris eorū. cui non fuit delata hereditas, z nepotes conferunt ex psona sua. Unde gl. dicit q̄ ibi ambo erant emācipati. hic nepos erat in potestate retēt, cui soli fit iniuria: q̄ declara. qz si neptis ista nō succederet ille nepos succederet

z haberet dimidiã? per istã ergo neptem nulla iniuria fit patruo, arg.a i hoc l.j.§.j.z §.pater.ff.tit.j.z l.is qui in potestate.ij.resp̃ōs. ff.de lega.prest. Et eodem modo dico in vltimo responso, vbi sunt due neptes ex eodem patre, q̃ quelibet potest dicere patruo, si nõ succederẽ, tu istã dimidiã nõ habes, sed sozor mea. ideo non fit collatio. Sed q̃ est sola neptis, vel plures ex diuersis patrib⁹ cessat ista ratio. q̃ ppter hoc fit patruo iniuria, ideo fit collatio. Sed certe ista ratio videtur esse in plurib⁹ nepotibus emãcipatis: q̃ vnus põt dicere, nõ succederẽ, alius haberet totũ. ergo nõ facio tibi iniuriã. Quare dicendũ videt, q̃ vltimũ rñsum huius. §. intelligamus q̃s erat due neptes, quarũ vna non poterat cogi ad collationẽ, q̃ nõ erãt dotata, vnde ex eius persona in totũ deneg̃ collatio, q̃ si ipsa succederet, in nullo⁹ fieret collatio: sed si amb essent dotate, tunc conferrent patruo, sicut plures emãcipati, q̃ quilibet est talis cõditionis, q̃ cogit conferre, vnde nullus ppter aliũ excusatur.[b] Facit ad predicta j. de coniun. cũ eman. li. l.j.§.fi. z q̃ ibi dixi in solutiõe Frij. Itẽ cõtra est. C. de col. l. illã. vbi neptis cõfert patruo. Dicũt quidã, ibi neptis non habebat fratrẽ vel sozorẽ. Alij, zmelius dicũt, ibi loquitur in collatione dotis matris ipsius, quare tenet cõferre illis personis, quibus mater tenebatur conferre: sed hic loquit in colla. dotis nate ipsi nepti. Hãc sol. tenẽt doc. Dyn. z Lyn. ibi licet gl. ibi aliter dicat. ¶ Alti modo, a quo ista neptis erat dotata? Dicit gl. a patre. vel ab alio, nõ curo. Ita dicit gl. z bene, si ponimus patrẽ, vel patruũ, cui fit collatio, esse in potestate, q̃ ei fit collatio dotis, pfectitie. z adventitie, vt j. ea. l. §. fi sub conditione. z C. eo. l. filie dotem. Sed si ponis patrẽ. z patruũ emancipatos, tunc oportet ponere q̃ dos fuit profecta a patre, vel ab auo, de cuius successione agit, alias non fiet collatio, d. l. filie dotem. §. fi. tamẽ hodie oportet q̃ sit profectitia, alias secus. vt C. eo. l. fi. Quero, ꝙd de pronepte? Rñ. idem q̃ in nepote, eadem ratione. z facit mentionem ter. C. eo. l. vt liberis. z ideo circa collationem istorum nepotũ cũ patruis. die, Aut queris, an patrui coganẽ cõferre nepotibus, z certum est q̃ sic, vt hic, z. l. illam. C. eo. aut queris an nepotes cogantur cõferre patruis. z dic, ant est vnus nepos, vel plures ex diuersis fratribus, z coguntur conferre, vt hic. Aut sunt plures nepotes ex eodem fratre. z tunc, aut querit de dote, vel de donatione data eozũ patri vel matri defuncte, z illam coguñ conferre, d. l. illam. Aut de dote vel donatione data ipsis nepotibus z tunc aut omnes nepotes sunt talis cõditionis. q̃ possent cogi ad collationem, z tũc ipsi, tanquam vnus esset, conferre coguñ patruis, l. si nepotes, ff. tit. j. Aut vnus erat talis conditionis, q̃ in eius persona nõ caderet onus faciendi collationem, z tunc propter eũ non cõfertur patruis, sed conferunt sibi inuicem, vt hic. Et quod diri de patruis, idem in auunculis, amitis, z in materteris. l. illam. C. de colla. Item predicta vera, q̃s nepotes ipsi succedunt auo. Secus si successissent primo patri eorum, q̃ tunc fieret collatio, secundum q̃ pater eorum fecisset, l. si maritus, C. eod. Item predicta vera in dote profecta de bonis eius, de cuius hereditate agitur. d. l. vt liberis. C. eo. z ideo cum nepotes succedant auo, non debent cõferre dotem habitam ab eorum patre, licet glos. dubitet in d. l. illam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Succedunt. Vide Bar. in l. qui superstitis. ff. de acquir. hered.

b ALEX. ¶ Excusatur. Adde Bal. in d. l. illam. in vlti. col. z vide que sequuntur.

c ALEX. ¶ De pronepote. An nepotes conferant patruis, ad de Bar. in l. si emancipa. C. eo.

§. Cum dos. Dicitur hic, q̃ tantum impense necessarie detrahuntur: quero quid in vtilibus? Quidam dicunt idem, quia vtiles quãdoq̃ necessarie dicũtur, l.j. z l. z in totum. ff. de impen. Contraria tamẽ opinio. plus placet, cum vtiles impense debent repeti, z ideo minus mulieri debet fieri detractio: sicut dicimus in viro existente non soluendo. Vel melius erit in electione mulieris, vt si vult detrahere vtiles impẽsas, computet dotem cum augmento. quanto plus valet dos ppter vtiles impensas in eo factas, sed si non detraheret impensas, tunc debet computare tantum dotem, non id, quod vltra valet, arg. pro hoc, j. eo. l. si filia, quod no.

g ☞ Dos aduentitia an veniat in collationem?

§. Si sub conditione. Dicitur hic, q̃ siue pater, siue extraneus dotem promisit, z sic innuit, q̃ dos aduentitia venit in collationẽ,

1 Contra. C. eo. l. filie dotem. Sol. † Aut tractamus de collatione fienda emancipatis, z tunc dicas, q̃ extraneus dedit contemplatione patris. z sic est profectitia. Aut tractamus de collatione fienda suis z tunc proprie stat, sed hodie indistincte aduentitia nõ conferuntur. vt C. eo. l. fi.

e ☞ Collatio quod modis fit.

1 **§. Filiam.** † Quero quot modis fit collatio? Respon. fit quatuor modis. Si quidẽ pater pro filia dedit dotem, tunc fit collatio re ipsa dotem conferendo, l. filie. C. eo. z per multas leges. z §. huius tit. Secundo fit collatio. tanto minus accipiendo de bonis paternis. quantum est dos. C. eod. l. dotis. Tertio fit communicando actionem. licet inanem forte, vt authentic. quod locum. C. eo. z no. hanc legem. §. cum dos. Quarto fit collatio, quando pater promisit z non dedit, tunc fit collatio liberando filium, hic est casus z C. eo. l. ij. z ibi no.

§. Si emancipatus. Quid si matrimonium est solutum? Dic vt in l. dotem dedit. ff. tit. j.

LEX II.

Filia in adoptionem. Opp. facto testamento non habet locum collatio, l.j. C. eo. sed hic fuit heres instituta: ergo collatio cessat. Quidam dicunt, quod fuit instituta ab extraneo, non a patre. Alij dicunt speciale in filia data in adoptionem. Sed veritas est quod hic fuit instituta a patre naturali. z a lio committente edictum. succedit per contra tab. z eius portio est aucta. ¶ Pro hoc infra l. proxima. z quod vidistis supra eo. tit. l. cum emancipati. §. id quoque. Idem not. C. eod. titu. l. filiam testamento.

LEX III.

Si filia fuerit. Dicitur hic, quod habuit necesse petere per contra tabu. Contra. imo potuit adire ex testamento, vt l. er duobus. §. sed illud. ff. de cõtra tab. Sol. est necesse. id est, est vtile. vel habet necesse: si vult eodem iure cum preterito succedere. Item opp. quod nõ fiat collatio, l. filium. §. z hoc sit consequens. ff. de cõtra tab. Sol. Aliud est, cũ institutus petit sibi fieri collationẽ a preterito q̃ nõ põt, vt ibi. Aliud cũ preteritus ab instituto, quod potest secundum istius legis distinctionem? ita dicit gl. z põt bene dicere. Vel ibi quando succedunt diuerso iure: hic quando eodi.

LEX IIII.

a **Si pater.** [a] Opp. quod legatum compensetur in dotem, l. huiusmodi. ff. de leg. §. cum pater. z l. filia legatorum. C. de leg. z ibi no. Sol. Intellige ibi fuit legatum ad dotem. hic autem fuit legatum non contemplatione dotis, z sic non compensatur in dotem. Item opp. si est preterita, oportet quod succedat per contra tab. vel dicat nullum: ergo perdit legatum. l. post legatum. de his quibus vt indi. z l. filium. §. omnibus. ff. de leg. prestan. Sol. Intellige, quod vult esse contenta legato z dote, nec vult succedere.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si pater. De huius legis intellectu vide Bar. in d. l. huiusmodi. §. cum pater. z quod ibi dixi. z licet sol. Bar. hic communiter habeatur corrupta, tamen in lectu. antiquis reperitur pro hoc correxi.

IO. FRAN. RV. ¶ Adde Jas. in auth. preterea. C. vnde vir e vxor. vbi dicit quod Bar. hic communiter habetur corruptus, z diminutus. z ibi refert qualiter se debet habere eius sol.

LEX V.

Filius. Erronea successio non inducit collationem. h. d. Ex hac l. concluditur, q̃ filius non potest legitime fuerit petita. q̃ tenetur conferre cum fratri, licet emancipato: sed certe hic tractatur de collatione fienda fratri, qui est in potestate, z est heres scriptus. Et hoc habetis expressius in l. filie dotem. in fi. C. eo. z habetis ff. eo. l.j. §. si sub conditione. Dicam plene j. eo. l. pater filium.

1 ☞ Usure quando sunt loco interesse magis quam usurarum, etiam hodie sunt permisse.

§. Filia. Opp. collatio petitur iudicis officio, vt ff. eod. l. in pcin. vel ex stipulatione interposita de conferẽdo de qua habuistis ff. tit. j. l.j. §. iubet. z l. si quis filium. §. fi. z sic per auxiliũ stricti iuris agit. ideo non veniunt usure, l. videamus. §. fi

a actionem. ff. de vsu. Videte, ratio est ista. [a] Qui debet cõferre, percipit fructus ex hereditate que sibi datur, ideo dotem † z eius vtilitas debet conferre. Sic dicimus in simili in l. curabit. C. de actio. empt. z l. Julianus. §. ex vendito. ff. de actio. empt. Unde isti vtilitates sunt magis loco interesse quam loco vsurarum, z essent forte hodie permisse per c. conquestus. extra de vsur.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ratio est ista. Vide Bal. in l. si sozor. C. eodem.

LEX VI.

1 ☞ Collatio est bonorũ suorum communicatio.

2 Collatio quo iure z qua ratione fuerit introducta.

3 Emancipatus confert emancipatio profectitia.

4 Sui qui non sunt, neq; emancipati, an adinuicem conferant.
5 Emancipati suis non conferunt adventitia.
6 Sui emancipatis qualiter conferant, z sui inter se.
7 Filij non conferunt extraneis.
8 Collatio inter non descendentes non habet locum.
9 Collatio petitur officio iudicis, vel actionis ex stipulatu, si fuit interposita stipulatio.
10 Collatio habet locum siue ex testamento, siue ab intestato succedatur, z post agnitā bonorū possessionem, vel aditā hereditatem.
11 Collatio quomodo fiat.

a PAter filium. a Hic intendo tractare materiam collationis, quā tractat gl. C. eo. ti. l. si emācipati. z ibi Cyn. tractat ita male q ex dictis suis nihil boni potest elicere. Si testamentū rūpitur, per querelā pro parte z p pte nō, cessat collatio: z similiter inter eos, q diuerso iure succedūt. h. d. Ho. tex. ibi, nā z libertates, ꝛc. vides ergo, quod hic nō est locus collationi in casu isto. Oppono, z videtur q8 habeat locū collatio, etiam testamento rescisso per querelam, vt C. eo. l. vt liberis. Dicit gl. q in hoc lex ista per illam corrigitur: vel melius, ibi loquitur quādo testamentum per querelam in totum rescinditur, vnde omnes ab intestato eodem iure succedūt: hic autē testū pro parte rescinditur, z hoc

b verius. An autem hodie sit correctū ſ. dicā. Item op. b dicitur hic, inter succedentes diuerso iure, nō habet locum collatio. contra. ſ. tit. j. l. si filius. Sol. licet ibi succedant diuerso iure, tamen poterāt succedere eodem iure. sed hic non poterant succedere eodem iure etiam si vellēt. ¶ Pro declarāda materia collationis. primo quero, quid sit collatio? Secūdo, quo iure sit introducta collatio, z qua ratione. Tertio, inter quos, z de quibus rebus debeat fieri collatio. Quarto, quo iure petatur collatio. Quinto, quando fiat. Sexto, qualiter fiat. ¶ Ad primū redeo z gl. declarat. ſ. tit. j. in rub.

1 dicens, q collatio est bonorū suorum cōmunicatio. ¶ Quare dicit, bonorum suorum? Respon. q si essent bona patris, magis venirent dividenda, quā communicanda. l. filie licet. C. e. Item dicit bona propria q; aliena non venirent conferenda. ſ. tit. j. l. pretor.

2 ſ. emancipati. z l. ij. ſ. j. eo. tit. z C. tit. Lea demum. ¶ Secūdo principaliter quero, quo iure z qua ratione sit introducta collatio? Hic aduertite, quia hic quasi omnia intelligeris, z reperio in hac materia sex. vel septem iura. Et primo fuit introducta per edictū pretoris, vt ſ. t'. j. l. j. in prin. z hoc habebat locū inter eos qui succedebant, aut per contra tab. vel ab intestato. l. filium. ſ. z hoc fit consequens. ſ. de contra tab. z l. j. ſ. j. ſ. tit. j. Secus si succedebant diuerso iure. vt d. ſ. z hoc fit consequēs. z hac lege. ¶ Ratio quare fuit introducta, est dupler. ¶ Primo, q; per emancipatū fiebat iniuria suis, ideo pretor collationem induxit, secus si suo non fieret iniuria. d. l. j. ſ. j. z ſ. pater. z ſ. rotties. Secunda fuit ratio, q; quicquid querebat filius in potestate retentus, querebat patri: ſ emancipatus querebat sibi ipſi, vnde voluit pretor q perinde cōferret filius emancipatus, sicut si patri acquisiuisset, si in potestate manſisset, vt ſ. tit. j. l. ij ſ. diuersum. z ſ. si duo. z ideo castrensia, z quasi, non conferuntur, quia patri per nullum acquiruntur, vt ſ. tit. j. l. j. ſ. nec castrense. Item ratio quare requirebatur, q eodem iure succederent, non diuerso, fuit ista. Cum enim per collationez ad vnum cumulum deducantur, non debent diuerso iure censeri, l. eum qui edes. de vſucap. vel aliter quādo diuerso iure succedūt, tunc quilibet vocabitur insolidum, vnus insolidum de iure ciuili, z alius de iure pretorio. sed per concursum faciunt sibi partes, d. l. filium. per totam. Cum ergo nullus faciat iniuriam alteri, sed vnus tantum aufert alteri quantum ille sibi, z sic iniuria potest compensari, ideo collatio cessat. Sed si veniebant diuerso iure, nō tamen quilibet insolidum, vt in casu huius l. tunc cessat collatio propter testamentum, quod saltem pro parte valet, vt apparebit hic in tex. z gl. Secundum ius apparet, ex quo est introducta collatio, q est equitas Sceuole, l. si filius. ſ. tit. j. Cum enim requirebatur per edictum, q eodem iure succederent, vt dixi, cōtingebat iniquitas q instituto, qui voluit adire ex testamento, non cōferebat, ideo Iurisconsul. Sceuola sua equitate induxit, vt si per emācipatum fit iniuria, instituto adeunti, fiat collatio, vt ibi dicitur, q est verum si poterant eodem iure succedere, licet non succederant eodem iure, vt ibi: secus si non poterant eodem iure succedere, vt hic. ¶ Tertium ius fuit constitutio diui Pij, de qua habetis. ſ. eo. l. j. in princ. ex qua est introducta collatio dotis. Ratio fuit ista, pretor introduxit tantum collationem in emācipatis q conferant suis: propter rationem, quia sui tanq; nihil habentes, cum querant omnia patri, non possunt conferre. Sed Imperator omnia considerans, q sui possunt aliquid haberet secundum istam tempora, vt dotem, ideo introduxit vt sui dotem conferant, vt ſ. eo. l. j. ¶ Quartum ius fuit Leonis Imperatoris, qui fecit constitutionem, l. vt liberis. C. eo. ti. per quam constitutionem est introductum vltra iura antiquorum. Nam iure antiquorum non erat introducta collatio, nisi in descendētibus per lineā paternā, hodie sine logmur de descēdentibus per lineā paternā, siue per lineā maternā, habet locū collatio. d. l. vt liberis. Item de iure antiquo in suis erat introducta collatio tantū in dote: sed p l. vt liberis. est introducta collatio donationis propter nuptias. Tertio ibi, in fi. dicitur, q emancipati conferunt, pfectitia. q; de iure antiquo non reperiebatur, imo inter eos cessabat collatio, vt ſ. tit. j. l. j. in fi. z l. ij. ſ. si tres. z l. pretor. ſ. quoties. Ratio que mouit Imperatorem ibi, fuit equalitas seruanda inter fratres, z tales personas, vt ibi dicitur in tex. ibi, equitatis, ꝛc. Quintū ius fuit introductum per Iustinianum C. eo. l. illam. per quam addit duo. Primo quia per Leonem in l. vt liberis. erat prouisum solum de nepotibus z pronepotibus inuicem succedentibus: sed si succederent cū materteris, vel auunculis, non erat prouisum, de quo ipſe in illa l. statuit, de patruis tamen, z amitis

cedentis. Tu vero dic aliter. Si loquimur de iure antiquo, emancipati suis conferant omnia, vel partem, secundum distinctionem quam dedi in l. prima, §. si ex dodrante. supra tit. primo. Si querimus de iure hodierno, dico quod sicut olim emancipati non conferebant castrense, vel quasi, vt l. prima. §. nec castrense. supra tit. j. ita hodie non conferunt aduenticia. vt C. eod. l. vltima. Ratio, qz
c si in potestate manssisset, patri non quesiuisset: z sic est eadem ratio, que in castrẽsibus. preterquam in fructibus quos patri quesiuisset si in potestate manssisset, ideo illos fructus, vel quantum ex fructibus est lucratus, forte confert. si est eadem ratio, que olim erat: z hoc cõmuniter tenent docto. Ultramontani, z Citramõta
6 ni. ¶ †Quarto quero. vtrum sui conferant emancipatis. z que: Respondet glo. in l. si emancipati. C. z dicit, quod sui emãcipatis conferunt, sed non omnia, quia non nisi profectitia. Aduerte, sui enim possunt habere profectitia diuersi generis, quedam ob causam, quedam sine causa: z quando ob causam, possunt esse multe cause quas plene expediui supra tit. j. l. j. §. nec castrense. dic vt ibi z eodem modo quo conferunt sui emancipatis, conferunt sui inter se. per easdẽ leges. ¶ Sed posses opponere. Ego video ex predictis differentiam inter suum, z emãcipatum, nonne sublata est differentia patrie potestatis, z emancipationis? Respond. verum est quo ad successionem, secus quoad collationem. Ita not. in dicta l. si emancipati. Facit quod no. in auth. ex causa. de lib. prete.
7 ¶ †Quinto quero, an filij conferant extraneis non descendenti
d bus? Resp. non, casus est in l. pe. C. communia vtriusqz iudi. z
8 in d. l. si emancipati. in j. gl. in fi. ¶ †Ultimo circa hoc quero. an aliꝫ non descendentes, alicui suo consanguineo inter se conferant? Rñ. collatio inter non descendentes non est inducta iure, ideo cessat, l. illam. C. e, z l. vltima. C. communia vtriusqz iud. z doc. tenent
9 in d. l. si emancipati. ¶ †Quarto quero. principaliter, quo iure petatur collatio? Rñ. vel iudicis officio, vt §. eod. l. j. in prin. z no. in l. si soror. C. eo. tit. z l. prori. vel actione ex stipulatu, si est inter-
10 posita. vt §. l. prori. in fi. ¶ †Quinto quero principaliter, quãdo habet locum cõlatio? Rñ. collatio habet locum, primo, siue concedatur ex testamento hodie, vel ab intestato, z vt C. eod. auth. ex testamento. licet olim aliter esset, vt dixi §. in q. principali, ideo puto, q ista iura que distinguunt vtrum eodem, vel diuerso iure succedant, sint correcta. qz eorum ratio cessat, qz quocũqz iure succedant, hodie satis est, vt §. de acqui. her. l. qꝫ si dubitet. z §. de li, z posth. l. Gallus §. si eius. in fi. Item dico, q collatio habet locum post agnitã bono. pos. vt l. prętor. in prin. §. tit. j. vel post adi-
11 tam hereditatem, vt ibi patet. ¶ †Sexto z vltimo principaliter quero. quomodo fiat ista collatio? Respon. fiet, vel cauẽdo, vel cõferendo re ipsa, vel tanto minus accipiendo, vel ad conferendum, vel ad liberandum coheredes, z hec omnia probantur. §. tit. j. l. j. §. iubet, cum seq. vsqꝫ ad §. id quoqꝫ. z quod dixi §. eo. l. j. §. filiam.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Pater filium. Ad hanc l. vide quod dixi post Bar. in l. filie dotem. C. eodem.
b ALEX. ¶ Item opp. Et vide septẽ no. regulas positas per bal. in materia collationis in l. quoniã nouella. in prin. C. de inoff. test.
c ALEX. ¶ Non quesiuisset. Nunquid fructus aduentitiorum conferantur? adde Bal. in auth. ex testamẽto. in ix. z xiiij. q. C. de col. z cum Bartol. etiam transit Aug. in l. si. C. eod. per illum tex. a contrario sensu. z idem sensit Lyn. in l. si emancipati. eod. titul.
d ALEX. ¶ Quinto quero. Adde tamen q ille, qui non succedit titulo vniuersali, sed singulari, z hereditatem repudiat, non tenetur conferre. Lex causa. z ibi Bal. C. fa. ercis. z j. eo. in l. fina.

LEX VIII.

Pater nubenti. Verba enũciatiua per modum exceptionẽ inducunt. h. d. ¶ No. ex lege ista, q ex testamento est locus collationi, si hoc iubet testator. Secundo not. qꝫ dixi in casu, z examina vt dixi j. de donat. Lex hac scriptura.

LEX IX.

Fit questionis. Qui non vult hereditatem, non cogitur ad collationem. hoc dicit in summa.

TITVLVS VIII.

De ventre in possessionem mittendo, & curatore eius.

¶ Continuatio patet. Exprin. l. j. Quesrit gl. j. an hec bo. pos. sit iuris vel facti? Et dicit, q est facti, non iuris, qz nuda detentionẽ tribuit, arg. l. j. in fi. j. quib. ex cau. in pos. ea. z no. in l. si fi nita. in glo. magna. in §. Julianus. §. de dã. infec. Secundo queri gl. quare non premisit de bon. pos. secundum tab. cum per illam tribuatur ius, sicut per contratab. Rñde vt in gl. Tu dic, q hic loquitur de ventre in pos. mit. z de cu. eius. De prima parte tractat l. j. vsqꝫ ad §. quoties. De secunda parte tractatur in §. Quoties. vsqꝫ ad fin. legis. Tertio in aliꝫ legibus ponũtur queſt. pertinentes communiter ad totam rub. z ad totum titu.

LEX

* **Sicuti.** *Opp. z videtur q etiã tit. de cõtratab. prouiderit circa nascituros, vt l. j. in pr. §. de contratab. Solu. Ibi prouidet circa nascituros, postꝫ tamen sunt nati: sed hic titulus prouidet cum est in ventre. Item opp. dicitur hic, vice contratab. Contra, imo hoc edictum habet locum iure bo. pos. secundum tab. z etiam ab intesta. vt j. eod. l. j. §. filius. z l. vbicunqꝫ. z l. fin. Solu. quod dicit, iure bo. pos. contratab. debet exponi eo iure quo datur contratab. bo. pos. quod est vigore sue iurisdictionis.

ADDITIO.

* ALEX. ¶ Sicuti. Sed intra quantum tempus debeat peti hec missio: vide Bal. in l. fi. in iiij. quest. C. vnd. legit.
1 ¶ Decretum iudicis est nullum, cum deficit ius ex parte petentis.

§. Pregnantem. Opp. j. ea. l. §. filius. vbi fuit Sol. Intellige z dic, q requiritur q sit pregnans, vt no. j. ea. l. §.
1 si ea. ¶ Ultimo collige ex §. isto, †q decretum iudicis est nullum quando ius defecit ex parte petentis, vt hic, z in l. j. §. hec verba. j. ne vis fiat ei. z l. cum vero. §. subuentum. de fideicom. libe. debitis plene in l. iuste. j. de acquiren. possessio.

§. Lotes. Quero que est ratio huius? Eos habitus §. in pnc. legis, q mittitur in possessionem omnium iure quo datur cõtratab. sed exheredato nõ dat cõtratab. Inõ patuit. in prin. §. de cõtratab. ergo exheredatus venter non admittetur. Itẽ sc. §. in dictũ huius §. habet istã rationẽ, qz si aliquis esset qui eũ precederet, sine dubio nõ mitteretur in possessionẽ. Ideo emancipatus. §. j. de cõtratab. z vidistis. j. eo. l. vbicunqꝫ. Hoc premisso opp. dicitur hic, si exheredatus non est. Contra, venter non potest exheredari, qz nõ potest committere causam ingratitudinis, l. si quis in suo. §. j. C. de inof. test. Sol. Concedo opp. qz non potest hodie exheredari, vt ibi no. §. de lib. z posth. l. si posthum. z l. maximum vitiũ. C. de libe. prete. vel exhe. z sic venter exheredatus mittitur in possessionẽ hodie. ¶ Itẽ dicitur hic, q inter suos heredes, z sic innuit, q natus ex emancipato non mittitur cõtra, vt j. ea. l. §. etiam ex emancipato. z §. si filius. in fi. §. Rñ. quod hic dicit, suum, dic hoc est primũ locũ tenentẽ in successione. Non intelligas suum, id est in potestate. Prętor enim vocat emãcipatos, sicut suos. Item oppo. j. eo. l. si. z l. vbicunqꝫ. vbi mittitur in pos. venter, qui non est pariturus suum. Sol. Intellige suos heredes, quocunque modo, vel melius, suos heredes, hoc est, liberos vocat eo iure, quo ad contrata. bo. pos. sed alios vocat alio iure, hoc est ex virtute aliorum edictorum. Tene quam vis, non curo.

1 ¶ Exheredatio facta sub conditione quando valeat.
2 Masculinum prolatum a lege in odiosis concipit femininum
3 Indefinita legis, etiam in odiosis equipollet vniuersali. Item est prolata ab homine.
4 Posthumus hodie non potest exheredari.

§. Sed z si incertum. No. ex. ibi, equius quius. Cõtra imo non est equũ de alieno largiri. l. filius. in prin. de dona. Sol. expone equius. id est, minus iniquc. ¶ Itẽ oppo citur hic, aliquo casu, cõtra, imo semper admittitur. Cũ enim ex heredatio sit facta sub cõditione, non valet. l. iij. §. pure. §. de lib. posth. Sol. Exheredatio facta sub cõditione, que habet suspẽdere exheredationẽ post natiuitatẽ nullo modo valet, sz hic post natiuitatẽ non suspẽdit, ideo valet. Ista solutio nõ videtur vera, qz hic in fi. loquitur de posthumo sub cõditione exheredato, que potest suspendere. Dicit gl. intellige exheredatũ in defectũ cõditionis potestatiue, alias esset cõtra dictũ §. pure. Ista solu. nõ est vera, qz in defectum cõditionis potestatiue exheredatio non est necessaria, l. suus quoque. §. de here. instit. Ideo tꝫ debes scire z dicere z sic, Aut cõditio exheredationis nullo modo potest suspẽdere exheredationẽ post natiuitatẽ post humi, z valet, vt hic in verſicu. quare. Aut potest suspendere. post natiuitatem, z tũc aut est facta exheredatio in defectum conditionis potestatiue, z valet, vt hic not. Aut est facta in defectum conditionis casualis: z tũc, si quidẽ cõditio exheredationis extitit ante natiuitatẽ posthumi, ita qꝫ exheredatio est purificata, z tũc valet: alias sic, l. posthu. z l. cum posthumus. §. de liber. z posthu. z quod ibi no. ¶ Item oppo. dicitur hic, qꝫ si filius nascatur non comprehendit filiam.

Exhi

Et si dicis, vnum non comprehendit plures. Cōtra, masculinum comprehēdit femininum, l. j. ff. de verb. sign. Sol. Hic in exheredatione, quę est odiosa. l. cum quidam. ff. de libe. & posthu. & ideo dicit, plerunque. ff. de verb. sig. l. pronunciatio, in prīc. Doc. † intelligunt hoc verum, quando in casu odij profertur ab homine. Secus si masculinum profertur a lege in casu odij. quia tunc indistincte comprehendit femininum. l. si quis id quod. ff. de iurisdi. om. iudi. & no. in l. si quis in tantum. C. vnde vi. ¶ Item dicitur hic, qui exheredat filium, intelligitur exheredare vnum tantū. contra in l. vtrū. ff. de reb. dub. & l. si quis ita. ff. j. ff. de test. tut. Sol. Possumus dicere, quod hic vnum expressit, sed in contrarijs est locutus indefinite. Vel melius. † hic tractamus de odio vnde indefinita vniuersali non equipoller. vt hic, & l. ū. ff. de lib. & posthu. Et hoc est verum, quando indefinita profertur ab homine, sed quando a lege, tunc equipollet vniuersali, quia non est ratio, quare magis referatur ad vnum quam ad aliud: imo plus, si lex loquitur in persona vnius singularis. [a] videtur loqui vniuersaliter, & illa persona videtur adiecta gratia exempli. vt in prima constitutio. Lodi. in fi. ¶ † Ultimo no. q hodie posthumus non potest exheredari. vt dixi. ff.

ADDITIO.

a IO. FR. RV. ¶ Singularis. De isto dicto vide Jaso. in l. ex duobus. in prin. ff. de vulga. & pupil. vbi alleg. pro not. & limit. vt ibi per eum, & in l. qui filiabus. ff. j. ff. de leg. j.

ff. Si venter. Contra istum ff. opp. quia imo venter debet mitti in possessionem, quia potest esse suus aliquo casu. scilicet. repudiantibus institutis. Unde obstat supra proximo ff. Solu. Dixit glo. illud dictum non est ita extendendum, quod ad istum casum porrigatur. Tu dic, quandoq; considerato presenti statu, posthumus non est necessarius suus, tunc non datur ventri bono, possessio. vt hic. licet posset accidere quod suus nascatur. Quandoq; considerato presenti statu. est dubium, & tunc semper venter in possessionem mittitur, vt ff. ff. proxi.

ff. Rectissime. Oppo. & solue vt in glossa.

ff. Si filius Oppo. glo. de l. cum emancipatus. ff. qui duos ff. de contrata. Sol. vt ibi, ideo nepos non habet contratab. quia est qui eum precedat.

1 ☞ Pace facta de occisione, vel vulnere, non tollitur accusatio, que competit ad vindictam publicam.

a **ff. Siea.** [a] Not. tex. in fin. qui & si non tantum parēti, &c. Dicitur hic, q debet cōstare summatim, an sit vxor. Contra, imo debet constare plene. ff. eod. l. j. ff. prægnantem. Solu. Dicit gl. quod debet constare plene, quod sit vxor, de aliis questionibus summatim: & quod in contrario dicitur, intellige, quod sufficit constare summatim. Item opp. de l. vbicunq; ff. interdum. j. eo. vbi dicitur plene cognoscendum. Solu. vt ibi videbitis. ¶ Ultimo ex hoc ff. in fin. cum gl. no. quod quis nascitur magis Reipublice, quam parentibus. Ex hoc inducitur ad q. [b] † qđ

b 1 si fiat pax de occisione, vel vulnere, quod per hoc potest tolli actio que competit iniuriato: sed non accusatio, que competit ad vindictam. publicā. vt hic, & hoc probatur in l. ij. ff. ad ff. l. & quod ibi no. By.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Siea. Not. plene esse cognoscendum de matrimonio, & adde quod non sufficit probare quem fuisse in possessione matrimonij secundum Bald. in l. ij. C. de fer.

b ALEX. ¶ Ad questio. Hu sufficit habere pacem de occisione, vel vulnere vide Bartol. in l. j. post prin. ff. de iniurijs.

ff. Quoties. Hic incipit Jurisconsul. tractare de secunda parte rub. ff. de cu. dan. bo. & ven.

ff. Mulier. Dicitur hic, in hac rem curator cōstituendus est, quero, quis est curator qui potest diminuere causa vestiendi vxorem, &c. Dicit gl. Curator constitutus ventri, & bonis. Dicit gl. super ver. constituendus. vide glos. in l. curator. j. eod. que dicit melius. Nam curator ventris habet curam istam, vt præstet ventri necessaria ad victum, sed ad curam curatoris bonorū est, vt faciat alia que sunt necessaria ad bona.

1 ☞ Sequestratione prohibita, an sit prohibita pernumeratio, & descriptio.

ff. Elgitur. Ro. tex. obsignare non debere: sed tantū pernumerare, &c. Not. ex hoc tex. multoties quis mittitur in pos. ex edicto diui Adria. vel alio modo, & reseruatur quest. proprietatis ad petitionem contradicturi, q si questio proprietatis reseruatur, poterunt pernumerati, & describi bona, vt postea sciat contradictor quid possit vendicare, ar. hui⁹ ter. quod tene menti. ¶ † Item [a] no. ex hoc text. q in illis casibus, in quibus est prohibita sequestratio, non tamen est prohibita pernumeratio, & descriptio, vt hic. Non ob. C. de iure fis. l. defensionis, lib. x. quia ibi loquitur in descriptione, que est idem q executio, vel in fiscum incorporatio. Verbi gratia. Ecclesie faciūt impingi in rebus eorum aliquod signum, vel aliquam literam. vt talis res est talis ecclesie, & ista talis descriptio est prohibita, vt ibi: sed pernumeratio, & descriptio vt sciatur quot sunt res, bene

* potest fieri, & est permissa, * vt hic, & j. l. si quis post hac. C. de bo. dam. Facit ad predicta, quod habetis. j. proxi. ff.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Item. Adde Bar. in l. imperatoris, ff. fin. j. de appe. & in l. j. C. de prohi. seque. pecu. & quod no. bar. in l. post cōtractum. in fin. j. de do. & in l. facultas. C. de iur. fis. li. x. & Bald. in d. l. j. C. de prohi. seque. & ibi limita, nisi fieret descriptio cū iniuria, vt in descriptione suppellectilium.

* CLAVD. DESEISS. ¶ Permissa. Bene facit tex. & ibi not. Bar. in l. cum domini horreorum. ff. locat.

ff. Idem ait. Vide gloss. super verb. curatore, & sic videtur, quod quandocunq; datur curator bonis, possunt omnes res conscribi, vt hic, & habuistis. ff. proxi. ff. Item not. text. ibi, & inuentarium rerum facienti, quod curator datus bonis debet facere inuentarium, vt hic, & l. j. j. de cur. bo. dan.

LEX V.

Curator ventris alimenta.

Curator, Vide glo. que incip. vel vsura. & not. ipsam, licet aliud no. ff. eod. l. j. ff. mulier. & ibi dixi.

LEX VI.

Extraneus. Ro. quod extraneus venter mitti-tur in pos. videbitis j. eo. l. proxi. & l. fin. quod not.

LEX VII.

Vbicunque. Intelligendo, scilicet, q quilibet posthumus, & extraneus mittatur in poss. quod intellige si non habet aliunde vnde se alat, vt supra l. proxima.

1 ☞ Actionem preiudicialem an sit dare per quam dicat quis se pronunciari agnatum, vel cognatum vel vt pronūcietur aliquis suus frater.

ff. Interdum. Iste ff. non reperitur alibi secūdum Dy. & est multum no. & etiam difficilis. Opp. ff. eo. l. j. ff. si ea. vbi, quando venter mittitur in pos. sufficit summaria cognitio. Glo. dicit ibi. petebat mitti agnatus, non venter pariturus suum. Non placet, quia ibi, dicit vel nurus, & sic tractatur de descendentibus, qui succedunt ascendentibus. Alij dicunt, & hic loquitur quando resistentes sunt de liberis, sed ibi loquitur quando resistentes sunt extranei, vel nulli. Ista potest esse melior. Vel aliter, quādo venter est pariturus suum, & si vult mitti in pos. vt in ea sit vsque ad tempus pubertatis, tunc debet adhiberi plena cause cognitio, vt hic. Si vero vult in ea permanere vsquequo nascatur, tunc adhibetur summaria cognitio. vt ibi. & tunc nato posthumo, oportet q petat se mitti in pos. ex Carbo. edicto, per tit. j. ad Lar. ¶ † Ultimo possum determinare questionem quam dixi me dicturum hic in l. sue contratab. ff. fi. ff. de lib. agno. an sit dare actionem preiudicialem, per quam dicat quis se pronunciari agnatum, vel cognatum esse, vel non, vt pronuncietur aliquis suus frater vel non. Tex. in d. l. sue contra. in fine, videtur velle, q non habeat locum nisi in suo. Sed text. hic facit in contrarium. Dicit enim omnes controuersias, & sic videtur q habeat istam confessoriam vel negatoriam per quam pronuncietur agnatus, vel cognatus, vt hic. Sed posses dicere, hec questio status mouetur inciděter, quia principaliter hic peritur hereditas, & questio agnationis vel cognationis venit inciděter. Sed respō. idem puto si questio agnationis venit principaliter, vt ff. ad carb. l. de bonis. ff. ita demum. & in multis locis. Et hoc tenet Inn. in c. tuam. extra de ordi. cog. & Jo. de Blon. Inst. de ac. ff. preiudiciales, licet istam l. non alleget. Non ob. l. ij. ff. ff. si. ff. de lib. agn. quia fateor q non habent locum illa senatusconsulta vel actiones preiudiciales ex illis senatusconsultis, sed tantum habent locum alie preiudiciales. Pro hoc facit quod habetis in l. non nudis. C. de pro. per glos. & doc. vbi dicitur: q possum esse in quasi possessione fraternitatis, & per consequens habes petitorium, quia si competit quasi possessorium, ergo petitorium.

LEX VIII.

Si ventris Oppo. de l. j. C. de fal. sol. dicit glo. vno modo, & male vel verius, quandoq; accusatio de ptu suppositio, vel de adulterio fit directo propter partum, & isto casu vocantur tutores, & isto casu differtur, vt hic. Quandoque fit vt mater puniatur tantum, & tunc non differtur. l. j. C. de fal. & ibi per Ly.

LEX IX.

POsthumus Opp.q̃ venter debeat mitti tantum qui pariturus est suum,non alius.vt ſ.cod.l.j.ſ.toties.Sol. Dicũt quidam,q̃ hic dicitur ex omnibus edicti partibus, hoc est, siue ex testamento,siue ab intestato, siue per vnde liberi. siue per vnde legitimi,dicit q̃ est suus. Nec sol.non est vera,l.vbicũq. ſ.eo.z l.extraneo.ſ.eo. Quare dic,q̃ loquitur indistincte in quolibet qui si esset natus.haberet bon. pos.a pretore, ille mitteretur in pos.iNon ob.l.j.ſ.toties.vt ibi dixi. Sed est differentia,quia vẽter,qui est pariturus suũ debet indistincte alt, siue habeat alias vnde se alat,siue non,vt l.curator.ſ.eod.secus in eo qui nõ est pariturus suum,ꝺ.l.extraneo.ſ.eo. Item est differentia in cause cognitione. Item quanto tempore duret possessio in vno, z quanto in alio.ſ.eo.l. vbicunq. ſ.j. ¶ Sed quero, nonne habemus in l. iij.ſ.acquirere.ſ.ꝺe bo.pos.q̃ datur parte non citata, z est tex.in l. seruus.eo.tit. quomodo ergo requiritur plena cognitio quando que in danda ista possessione? Respon.ibi loquitur in pos.que est iuris, nec facit preiudicium in possessione, nec in proprietate, nec mittitur in poss.facti, hic est possessio facti, z de facto quis mittitur in pos.vt possit diminuere,l.j.ſ.toties.z l.ij.ſ. quib.ex caus.in poss.eatur.z ideo requiritur cause cognitio.

TITVLVS IX.

De coniungen.cum emancip. libe.

¶ Continuatio Apparet ex princ.l.j. nam dictum est ſ. de bo.pos. contra tab.verum.quia ad determinationem eorum que ibi sunt dicta est factum istud edictum,ideo ponitur hic in rubr.de coniungendis cum emancipatis liberis.

LEX I.

1 ¶ Edictum de coniung.cum emanci.lib.octo requirit,z an hodie habeat locum.3.

4 Argu.quod potest sumi ex legibus correctis.

IQuis ex his. Primo ponit Iurisco ordinem edicti.Secundo illud exponit.Secũda ibi,hoc edictum. Gl. mag.ponit casum in princip.l.z quasi summat totum tit.Text.ibi,pertinebit, id est, vocentur per se directo:alias secus,vt j.eo.l.si nepos. ¶ Pro declaratione text.quero, que fuit ratio introducendi istud edictum? Respon.causa concordandi ius ciuile cum iure pretorio, vt probatur j. proxi.ſ.z gl.dicit apertius. ¶ Secundo quero,quare dicit Iurisconsultus,suo nomine? Respon.quia secus si per mediã personam ad eos pertinet hereditas, vt j.eo.l.si nepos. ¶ Quero,quare dixit de collatione? Respon.quia poterat esse discordia inter nepotes,z patruos. Nam poterant dicere patrui, q̃ emancipatus debeat eis conferre. Item nepotes poterunt dicere q̃ emancipatus conferret solum eis,q̃ solũ eis facit iniuriam. ¶ Quærit gl.quot requirũtur vt habeat locum istud edictum? Dicit gl. q̃ octo,que vide in gl. ¶ Ultimo querit gl.a vtrum istud edictũ hodie locum habeat? Videtur q̃ non,quia sublata est hodie differentia patrie potestatis z emancipationis, vt in authenti.de hered.ab intesta.ſ.j.z ideo cum solus filius veniat ad successionem de iure ciuili.z pretorio,ista coniunctio non habebit locum. Ita dicit gl.hic z idem not.gl.in verb. venient.ſ.ꝺe lib.z posth.l.vlti. z ſ.de inof.test.l.si proponas.in prin.z C. de su.z le.auth.in successione.z in authen.de here.ab intest.ſ.j.z idem videtur velle Rof. in libellis suis,in tit.de bon.pos.contrata. In contrarium, q̃ iste tit.non sit hodie correctus,videtur, quia titu.de here. que ab intest.loquitur,quando nullum est conditum testamentum:hic vero,quando est conditum testamentum,sed irritatur per contratab,sed videtur certissimum secundum multas gl.q̃ quãdo testamentum est conditum,z irritatur, nõ sunt correcta iura antiqua, no.l.Gallus.ſ.z quid si tantum.ſ.ꝺe lib.z posth.z l.si filius.ſ.ꝺe mino.z de lib.prete.authen.ex causa.z l.si emancipati.C.de colla. z Azo.in sum.huius titul. Preterea si bene respicias totum tit. positum in authen.de here.que ab intest.loquitur tantum,quando filius emancipatus succedit cum parentibus,cum fratribus, vel cum filijs fratrum,vel alijs collateralibus. Nec vnquam reperies ibi,quando cum sobole suamet ipse concurrit.Si ergo nõ mutatur,quare stare prohibetur,l.precipimus in fi.C.de appel.z l.sancimus.C.de test.quia legum correctio est vitanda.zc.z ita tenuit Jaco.de Are.z Lyn.in ꝺ.authen.in successione.z multi moderni.doct. Sed videte,veritas est ista,si quidem ab intest.succeditur.tit.iste est hodie correctus.non solum per iura Authẽ. sed per iura Codicis.l.meminimus. C.de legit.here. vbi dicit.filium emancipatum succedere ad similitudinem suorum, non obstante sibi in aliquo emancipatione. Nec ibi fit distinctio,cum quo tale veniat ad successionem. Idem dico,si aliquod testamentum est factum quod rescindatur in totum per querelam,vel dicendo nullum,ita q̃ res ad causam intestati deducatur, z ab intestato succedatur eadem ratione,ꝺ.l.meminimus. Sed si aliquis filius haberet necesse succedere per contratab,quod est quãdo omisso beneficio iuris ciuilis,de voluntate vellet venire per contratab. vel per aliquod ius pretorium,tunc diceremus istum tit.non esse correctum, z in hoc Dico Jac. de arc. bene dicere,vnde nõ est propriete iste tit.correctus, sed additur noua forma succedendi filio emancipato, z si ille eligit illam, venit in totum,sed si venit per ius pretorium,tunc communguntur cũ filio suo,vt hic. Nõ obst.gl.pecall. nam quando factum est aliquod testamentum,quantum ad medium rumpendi,remanet differentia emancipationis, z patrie potestatis:quare emancipatus habet petere necesse contrab,hodie sicut olim,Sed post q̃ testamentum est ruptum, quãcum ad ius succedendi non remanet differentia, nisi fm eum modũ, quem ꝺixi. Sed tenendo istam gl.q̃ est correctus iste tit.quare legitur? Dic.gl.q2 in ea sunt bona,ar.z alias leges facit intelligibiliores.

4 Ex thac gl.habes.q̃ ex legibus correctis põt sumi arg. Cõtra.C.

b de lat.lib.tol.l.j.ſ.j.vbi falsi pena punit,qui leges correctas allegat? Solu. Quedam sunt leges correcte in iuris corpore incluse, z iste possunt allegari, vt in hac gl.hoc probat in c.authoritate,de constitu.

c cess.preben.in vj. Quedam nõ incluse, z ille non possunt allegari.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Querit glos. Utrum iste titu. sit hodie correctus per Jmo.in ꝺ.l.fin.de libe.z post hu.cum concor.

b ALEX. ¶ Allegq. Quando liceat alleg.ex legib.correctis, adde Bart.latius in l.fin.j.de fal.z in l.omnes populi in fin.de iu.vi. Et adde Are.quem vide in c.nouit.de iudi.

c ALEX.LOS. ¶ Aduerte restaurationem huius sol. Bar. de legibus correctis,que tamen perfecte non habetur: dic ergo ex fide scripti exẽplaris. Alie sunt correcte,z in corpore iuris nõ clause, z de istis loquitur contraria.de quo per Archid.plene in c.collatio.de of.leg.in vj.z per Host.in sum.de offi.leg.ſ.z in quo.

ſ. Jungitur. Opp.q̃ hodie datus in adoptionem non iungitur nepoti, quia per hoc potestate non erit, z sic remanet suus,l.cum in adoptius.ſ.omnia igitur.C.de adop. Solu. Fateor q̃ hodie corrigitur, si datur in adoptionem extraneo,secus si auo.

ſ. Sipater. Ro.tex.in fi.ibi,nã exheredat⁹,zc. Opp. dicitur hic, quãdo filius est exheredat⁹, nepos admittitur,z videtur innuere, q̃ tunc nepotes non iungãtur patri exheredato, z est verum, vt ſ.hac l.in prin. Contra hoc oppo.ſ.ꝺe inoffi.test.l.si proponas. Solu.veritas est ista,q̃ ante prolatam querelam non potest iungi nepos cum parte suo quia pater propter exheredationem excluditur:sed post intentatam, z prolatam querelam.iũgitur pater cum filio,per ꝺ.si proponas, z hoc non ex vigore huius tit.sed ex clausula adita per Julianũ, de qua habetis j.eo.l.qui duos. ¶ Item hic innuitur,q̃ exheredatus habetur pro mortuo,contra l.si patronus.ſ.z testamẽto, j.de bon.lib. Sola. Intelige de exheredatione valida:secus si est facta invalida,vt quia non est adita hereditas l.filium.ſ.sed cum exheredatio.ſ.de contratabu.vel alias est invalida. quia non est facta rite,l.non putauit.ſ.non queuis.eo.tit. Opp.j.de bo.lib. patronus.ſ.siquis. Sol.intelige hic de exheredatione malitiosa,alias secus,vt ibi.

1 ¶ Querela datur illi,qui de necessitate non debet instituiꝰ. preteritus.

2 Statuto stante q̃ filia,vel mater non succedat patri vel filio,nisi tantum alijs filijs, vel fratribus,si extant, z iudicio testatoris succedere non possunt,an excludantur.

3 Exheredatus quando habetur pro mortuo.

ſ. Sipater in potestate. Dicitur hic, si filius est exheredatus,nepos nõ admittitur. Cõtra,imo admittit ex persona sui, l.tertia.ſ.si emãcipatus.in fi.ſ.ꝺe contratab.z l.si quis filiũ.C. de inoffi.testa.Sol.Dico,quod nepos nõ admittitur ad contratab.vt hic,sed bene potest admitti ad querelã ex persona sua,q̃ nõ fuit institutus,nec exheredatus,ꝺ.l.iij.ſ. si emãciparus.z ꝺicta l.si gs filiũ. Dices tu,hoc nõ est verum,nam solus exheredatus,vel habit⁹ pro exheredato,vt in preteritione materna,vel materni generis, habet querelã l.j.z l.seq ſ.ꝺe inof. testamen.sed iste nepos est preteritus ab auo paterno:ergo nõ debet habere querelã. Jam. Sed dico q̃ in ꝺistincte debet habere querelã. Ille enim,qui

1 non debet institui de necessitate,si est preteritus,habetur pro exheredato,vt dicit in preteritione materna,vel materni generis. Sed hic nepos,quem precedit filius,nõ debet institui,l.si quis filio exheredato,in prin.ſ.ꝺe iniuſſ.testa.ideo eius preteritio habet pro exheredatione

exheredatione sicut in preteritione materna, z pbat text. ff. de inoffic. testamen. l. pater filiū, vbi pater habet querelā, non tamen debebat instituti, cum eū precedebat gradus liberorū: z ideo glo. que ibi exponit, querelā id est, contratab. nō bene exponit, z hoc patet qz tex. ibi dicit, testamentum nō est factum ex causa pietatis, que est causa querele. l. j. z ff. de inoffi. testamē. Nec obst. l. filio. ff. j. eo. tit. qz ibi pater intēdit cōtratab. iniuste, cū sibi nullo modo cōpetebat: tum qz non debebat instituti, tum qz gradus liberorum precedebat, z pbatur etiam in dicta l. iij. ff. si emancipatus, in fi. z ibi dixi, ff. de contratabulas. ¶ Quero, [a] ego primi me dicturum hic questionē statuti, quod dicit, q̄ filia nō succedat patri extantibus filijs masculis, vel mater nō succedat filie, extantibus alijs filijs masculis, quid si est alius filius masculus qui ex iudicio testatoris nō potest succedere, vt qz exheredatus, an impedit matrem, vel filiam succedere? z ista primi me dicturum, in l. j. ff. pen. ff. de cōtratab. z iste est valde difficilis passus, z videtur, quod talis exclusus non impediat, qz habetur pro mortuo, vt hic dicitur in tex. Et, vt hoc perfecte videamus, opo. dicitur hic, qō exheredatus habetur pro mortuo. Cōtra, ff. de leg. j. l. filius. ff. cū quis. z ibi gl. Dicunt quidam, vt Jac. de Aret. habetur pro mortuo quantum ad suum cōmodum: secus quantum ad commodum alienum, vt ibi Hec solutio non placet, qz etiā quantum ad commodum alienum habetur pro mortuo: vnde hic nepotes habebunt totum cum alias essent habituri dimidiam. Dic ergo, q̄ ibi exheredatus impediebat alium facies conditionem dispositionis deficere, ex qua ille volebat succedere, vnde non attēditur fit ex heredatus, vel non: qz sufficit quod sit filius, vt ibi: sed hic loquitur, quando exheredatus alium impediebat, qz concurrebat si sequens cum eo succedebat: vnde eo excluso per exheredationem, nō impediet alium succedere, vt hic. ¶ Item oppo. de isto ff. si pater. [b] vbi filius exheredatus nocet nepoti, ergo exheredatus non habetur pro mortuo: qz tunc veniret per contratabu. nepos preteritus, vel diceret testamētum nullum. Aduerte, exheredatio assumit effectum post aditā heredi. l. filiū. ff. sed cum exheredatio. ff. de contratab. z tunc incipit haberi pro mortuo, cū est hereditas adita, z exheredatio confirmata. Si igitur nepos, qui est sequens in gradu vult venire per querelā, que oritur post aditam hereditatē, z potest qz pater exheredatus sibi nō obst. cum tunc post aditam hereditatē habeatur pro mortuo. Sed si filius vellet venire per cōtra tab. que oritur ante aditam hereditatem, l. illud. in principi. ff. de contra tab. vel vellet dicere nullum, quod ius oritur ante aditam hereditatem, non potest, cū illo tempore, quo ius debet oriri, nō habeatur pater pro mortuo, vt in ff. si pater. z l. si quis filio exheredato. in principi. ff. de iniust. testa. ¶ Ex hoc sequitur aliud, vos scitis q̄ contra tab. que datur patrono, oritur post aditam hereditatem, l. illud. ff. de contra tab. modo filius liberti exheredatus non impedit patronum, quin succedat per contra tab. vt instituto. de suc. lib. ff. sed, nostra, versic. si vero testamentum, qz tempore, quo oritur contratab. ille filius habetur pro mortuo. ¶ Item ff. in versi. sed z si patruus. vbi admittitur nepos, filio exheredato habito pro mortuo. Et est ratio, qz venit ex quodā iure ciuili, sibi vere competenti ante aditam hereditatem quoniam ipse erat in potestate, z pater emācipatus, z sic ei nullo modo obstat: sed si vellet venire iure aliquo sibi quesito, ideo quia pater eius erat exheredatus, habet locum qō supra dixi. Ex hoc concludo [c] ad questionem, quam supra dixi, filia femina non succedit extātibus masculis, masculus est exheredatus, impediet ne succedere filiam feminam? Aduerte, si exheredatio esset annulla ta aliquo modo, tunc esset perinde, ac si non esset facta, vt supra dixi circa contraria gl. Sed si est exheredatus rite, ita quod testamentum non potest rumpere, tunc si quidem filia vult succedere tanquam sua, non potest, qz tempore mortis filius masculus eam precedebat, vt hoc ff. si pater, in principio. z l. si quis filio exheredato. in principi. qz nō debet instituti. Sed si filia vellet venire per querelam, que oritur post aditam hereditatem, z sic eo tempore quo filius habetur pro mortuo, tunc posset succedere, prout dixi ff. de nepote. Contra predicta opp. fortiter in auth. de nup. ff. soluto. in fi. vbi filius qui ingratitudinē cōmisit, nullo modo alij obst. Sol. ibi filius ingratus repellitur a lege, z sic tempore matris reperitur exclusus, ideo alios non excludit: sed hic excluditur per factum hominis, vt per exheredationem, que habet locum post aditam hereditatem, ideo excludit eos, qui veniunt post aditam hereditatem. Sed si veniret aliquis ex iure, quod oritur ante aditam hereditatē cui ipse filius obstabat, tūc filius impedit, vt dixi. Item huic legi opp. j. de assigna. libe. l. j. ff. fin. vbi dicitur, q̄ testator qui priuat aliquem portione sua, potest eā assignare cui vult, z ille priuatus facit partē alijs. Respond. z aduerte ad hoc, quando que actus priuationis alicuius precedit actum assignationis facte alteri de eadē portione, qua ille est priuatus. Verbi gratia, exheredatur quis primo, ecce priuationis actus. Secundo eius exheredati postea alteri assignatur, tunc habent locum ea que ff. dixi. Quandoq; actus assignationis facte alteri, z actus priuationis alterius, est idem actus, tunc habet locum lex cōtraria: qz testator potest assignare cui vult, z priuatus, alijs facit partem.

[b] ¶ Ex hoc concludo ad aliam [d] questionem, dicit statutum, quod mater non succedat filio habenti fratres carnales ex patre: modo pone, quod vnus filius decessit fratre preterito, extraneo, non tur pi persona, instituto, succedet ne mater? Videtur quod sic, qz frater non potest succedere, quia est preteritus. Contrariū puto nam iste frater est priuat⁹ successione, facto defuncti, z actus priuationis non precedit actu3 translationis in alterum, imo est idē, z ideo licuit defuncto auferri illi, z alij dare, z ille frater ita impedit matrem sicut si haberet, l. prima. ff. primo. de assigna. libe. Faciunt hec ad ea que dixi ante, z dicam in l. huiusmodi. ff. si coniunctim. supra de legatis primo. Cōtra predicta videtur fortiter, infra de bon. libe. l. si patronus testamento. in princip. z Institu. de suc. lib. ff. sed nostra. versic. si vero testamentum, vbi preteritus a matre, vel ab auo materno, vel a patre militē, habetur pro exheredato, z patronum non impedit, tamen vides quod est vnus z idē actus priuationis z translationis in alium, scilicet preteritio. Respond. licet sit vnus, z idem actus in subiecta figura verborum, tamen secundum veritatem lex fingit exheredationem precedere, vnde ficte actus priuationis precedit, vt ibi patet: quia preteritio ibi habetur pro exheredatione, nec remanet in finibus preteritio

3 nis. ¶ At igitur ista materia liqueat, quando ille, qui me impedit, vel mecum concurrit iudicio testatoris, a successione excludi tur, verum me impediat, vel mihi partē faciat, sic distingue. Aut ille impediebat me, qz faciebat deficere cōditionem dispositionis, ex qua debebam admitti, aut impediebat me, qz ius succedēdi habebat. ¶ Primo casu etiam priuatus, iudicio defuncti me impedit, l. filius. ff. cum quis. z ibi not. ff. de lega. j. ¶ Secundo casu distingue: Aut actus translationis in alium, fit de portione, que il li priuato debebatur, z actus priuationis est vnus, z idem: aut actus priuationis precedit. ¶ Primo casu me impedit ille priuatus, sicut si priuatus non esset, l. j. ff. fi. j. de affig. lib. Secundo casu habes scire, q̄ ille actus priuationis assumit effectum demum hereditate adita, l. filium. ff. sed cum exheredatio. ff. de cōtra tab. ideo distingue. Aut ego habebam ius succedendi insolidum ab ipso initio, sed ille priuatus faciebat mihi partē per cōcursum, z tunc priuatus mihi non obstat, vt in d. versi. sed z si patruus. Aut ab initio non habebam ius succedendi, vel insolidum nō habebam: z tunc aut volo venire ex aliquo iure quod habet originē a tempore mortis, vel ante aditam hereditatem, vt per poss. contra tab. que datur liberis, vel dicendo, nullum, z non possum, vt hoc ff. si pater. z l. si quis filio exheredato in princip. ff. de iniust. testa. con iuncta l. illud. in princip. ff. de contra tab. Aut volo venire per ali quod ius, quod habet originem tantum post aditam hereditatē, vt per contra tab. que patrono datur, vel p querelā, z possum, vt in ff. sed nostra. Institut. de suc. lib. coniuncta l. illud. in princip. ff. de contra tab. z probatur in l. si quis filium. C. de inoffici. testam. z ff. de contra tab. l. iij. ff. si emancipatus. in fi. ff. Et hoc verum sine actus priuationis precedat vere, sine ficte, vt Institut. de suc. libe. ff. sed nostra. ver. si vero testamentum. z l. si patronus testamento. in princip. ff. de bo. que lib. Ita debetis intelligere istam difficilem materiam.

ADDITIONES.

[a] ALEX. ¶ Quero. Banc q. mouet Bald. in l. fratres. in fi. C. de inoff. testa. z vide Bal. in l. huiusmodi. ff. Titio. z l. plene. ff. si duobus. de leg. j. aliquid in auth. nouissima. C. de inoff. test. faciūt not. per Bar. in l. j. ff. quidam filium. de contra tab. per eum in l. pater filium. de inoffi. testa. in rep. vbi late vide. Item facit ad not. per Bar. in l. liberorum. de verb. sign. z vide Bal. in l. j. in vj. q. C. quādo non pe. par. ¶ Pro hoc vide dictum Bald. in l. in substitutionibus. de vulga. z pupil. adde tu. z de hac questione die late vt per Mod. in trac. statuto. q̄ extantibus masculis. incip. arti. xij. q. vj.

[b] ALEX. ¶ Si pater De isto ff. si pater. adde omnino Bald. in l. fratres. in fi. C. de inoffic. testam. z vide Bart. in l. filiusfamilias. ff. cum quis. de legat. j. post principi.

[c] ALEX. ¶ Ex hoc concludo. Ad ista vide que no. Ang. z Imo. in l. Gallus. ff. z quid si tantum. in q. statuti. de libe. z post hu.

[d] POMA. ¶ Ex hoc concludo ad aliam. Et vide Bartol. pro ista q. consi. incip. viso testamento Minimi de san. Quirico. z ita consuluit. z vide que dico, in consilio Floren.

ff. Liberos. Vide gl. que incipit, j. eo. ff. ibi, in fi. Sol. vt in d. l. tutela quia ibi in hereditate liberto rum, hic ingenuorum.

ff. Si pater ex duobus. Facit iste. ff. ad id quod dixi vobis in l. cum emancipatus. ff. fin. ff. de contra tabu.

Bart. Secunda super Infort. Ec iij

§. Illud. Vide glos. super verb. illud nō interest. que incipit, quo ad hoc ibi, sed arg. cōtra. Dic vt per Dy. in l. ii proprietarius, ff. de dam. infect.

§. Inter ipsum. Primo ponit vnum dictum. Secundo illud per tria exempla declarat.

§. Si quis ex nepotibus. Iste est notabilis §. ad materiam iuris accrescendi ex cōiunctione legati. Facit l. si duobus, in prin. ff. de contra tab. Et hec qualiter procedant, & qua ratione, dixi plene in l. re coniuncti, ff. de leg. iij. in materia coniunctionis legatis, tetigi in d. l. si duobus. in princip. ff. de contra tabu.

1 Dictiones ex, propter, & de, quam vim habeant.

§. Emancipatus. Iurisco. vsq; huc expediuit primam partē edicti, scilicet de coniungendis. hic incipit dicere de secunda, scilicet de collatione bonorum que inducitur per hāc ti. & durat vsq; ad fi. l. Videndum ergo, q filius confert tantum nepotibus ex eo retentis: sed quantum conferat, sequitur in §. nunc videamus: & est satis not. casus: & ibi debere conferre, coniunge vers. euenit. ff. eo. & postea redeas ad ver. nā & si alius, & in hoc ver. not. tex. ibi, hoc enim non de bonis. † Nam tu habes differentias inter ex, & propter, *l. iij. ff. si seruus. & l. eo tempore. ff. de pecu. & l. j. ff. ex incendio. de incen. rui. nau. cum li. & l. non dubium. C. de leg. Sed hic habes de dictione de, melius quam alibi: & habes q dictio de, denotat causam proximam, sed dictio propter, denotat causam remotam.

1 * ADDITIO.

ALEX. Ex & propter. De dictionibus ex propter, & de, vide tex. contrarium & ibi Bar. in l. ii finita. ff. j. ff. de dam. infect. & in d. l. non dubium. & de dictione de, no. Bald. in l. de pecoribus. C. ad leg. Aquil. & Bart. in d. ff. ex incendio.

§. Si sit filius. Vos habetis hodie ita difficilē lectionē sicut habuistis hoc anno. Et hic §. vsq; ad finem. diuiditur in tres partes, vt patet ex litera. Opp. videtis hic, q istis nepotibus, quorum vnus est emancipatus, confert. Contra, emancipatus emancipato non confert, l. j. in fi. & l. pretor. ff. quorum. ff. de col. bo. Sol. Dicit gl. huic nepoti, emancipato non confert ex persona sua, sed ex persona patris sui, in cuius locum succedit, qui pater premortuus erat in potestate. Contra hanc sol. opp. de hoc tex. ibi, quamuis hi minus, q si pater superuiueret, nihil essent nepotes habituri: sed hic dicit, minus. Sol. Expone minus, dicit glos. j. nihil, illud. ff. ii. de trib. Et quasi omnes hanc solut. tenent. Sed mihi non placet quia quod dicit, q nepos in locum patris succedit, expone, id est, in gradum suum: non intelligas, q ex persona patris hat ei collatio, sed ex persona sua, quia ius collationis non quēntum non transit ad heredem, l. j. ff. ibidem. ff. de colla. bono. dixi in l. j. ff. de colla. bono. ff. ii sit. Quare gl. alio modo soluit, quia hic loquitur de profectitijs, que etiam emancipatis conferuntur. Hoc non est verum, q non reperimus. quod emancipatus emancipato conferat profectitia, secundum hec iura: sed hodie sic, l. vt liberis. C. de coll. Dixi ff. de col. bo. l. pater filium. Solu. gl. tertio modo, & dicit hunc nepotem esse emācipatum a patre suo, nō ab auo. Hec sol. nō placet q quocunque modo nepos non sit in aui potestate, sufficit: quia cessat ratio collationis. Pro hoc l. si emancipatus, in princip. ff. de contra tabu. Quid dicemus? Breuiter dico hic, q huic nepoti emancipato confert propter fratrem suum in potestate retentum, quia ambo vnam personam representant, l. ii nepotes. ff. de colla. bon. Unde sufficit, q vnus sit in potestate, secus si diuersas personas representarent, quia essent nepotes ex diuersis fratribus, l. j. ff. si sit nepos. ff. de colla. bot. & formatur hoc contrarium. C. de colla. l. si emancipati, in j. glos. & male soluitur. Item oppon. q iste §. nihil faciat ad titu. Glo. respond. q faciat ad tit. quia tractat de collatione facienda, vt vidistis ff. ea. l. in prin. & exinde occasione sumpta generaliter tractat.

§. Sed & si sint. Pone casum sic. Quidam habebat filium premortuo duos nepotes emācipatos, ex vno istorum nepotum vnum pronepotem in potestate, iste filius emancipatus confert bona sua, propter hunc pronepotem, qui erat in potestate: modo queritur, vtrum isti nepotes emancipati, de illis bonis collatis debeant aliquid habere? Respon. Iurisconsulti omnes isti nepotes, & pronepotes representant locum vnius, tamen de bonis que ipse remanent ex collatione, dimidiam habebit alius nepos cum filio suo in potestate retēto, qui est pronepos quo ad auum. hoc dicit. Iste est difficilis §. In tex. ibi, partem de bonis collatis a filio emancipato viuente. Oppon. & videtur, q solus pronepos in potestate retentus debeat habere bona collata: nam emancipato nō fit collatio. Dicit glo. sol. vt ff. proxi. §. Tu dic, hic omnes isti nepotes, & pronepotes habentur loco vnius, & ideo istis emancipatis propter personam pronepotis, qui est in potestate, fit collatio. vt ff. proxi. §. dixi.

§. Sed & si nepos. Glo. hic ponit casum, & vere, continuat, & bene. Alia sunt clara.

LEX II.

1 Interpretante in lege, dicta in l. interpretata videntur repetita.

2 Clausula, cum eadem conditione, intelligitur eisdem pactis, & oneribus.

1 **Nihil.** Ista est no. lex. & h. d. Clausula dicta in l. interpretata, videtur repetita in l. interpretante, hoc dicit. Et hoc not. ad multa. Facit ad hoc text. in authen. de filijs ante do. inst. natis, per totam illam constitutionem. Et de hac materia, qualiter dictum in vno capite, videatur in alio repetitum, dixi plene in l. pretor. ff. eo. & infra vi bono. rapto. Item not. a hec verba que hic dicūtur, cum eadem conditione, intelliguntur, id est, eisdem oneribus, vt prestet legata filius, sicut pater? Et hoc facit ad multa. si dicitur, talis recepit rem illa conditione quam habebat talis. Nam intelligitur eisdem pactis, & oneribus. quod not.

a 2

ADDITIO.

a ALEX. Item not. Nota de his verbis, & sequitur Bald. in l. ea conditione. C. de rescindend. vendi & in l. cum res. & ibi Bald. C. de dona. & ad dicta hic per Bartol. in principio, adde Franc. de Aretio, in c. nouit. de iudic.

LEX III.

Qui duos filios. Ista lex est magne difficultatis in se, & parue vtilitatis, & primo ponitur thema, & due questiones ex themate. Secundo ponitur responsio ad primam questionem. Tertio responsio ad secundam. Secundam respondi si filium. Tertia ibi, quoniam si pater. Oppon. infra eadem l. vltima. Solu. vt ibi. Quero que fuit noua clausula a Juliano inducta. Respon. hoc edictum: nam forte pretor. qui hoc introduxit, fuit vocatus Julianus, vel forte Jul. Jurisc. introduxit hoc magis, quā pretor. Vel possumus dicere, quod noua clausula fuit introducta a Juliano, non a pretore, quando filius nuptus gitur cum patre ex heredato, vt habes in l. si ponas. in princ. ff. de inofficio. testamen. (non curo.)

LEX V.

Si nepos. Jurisconsul. exponit verba posita sub pta eodem. l. prima. que dicunt, sub nomine.

LEX VI.

Si quis filium. Nota quod hoc edictum habet locū in nepotibus legitimis naturalibus: secus in legitimis tantum, vt in adoptiuis, vt hic, & habuistis nota. supra eod. l. j. in prin. in glos. magna.

LEX VII.

Si post emancipationem. Jurisconsul. ponit hic primo vnam questio. cui nō respondet. Secundo ponit aliam, cui respondet. Tertio dubitat cui respondet. sed ad questionem non solutam respondet glosa tepen. Secūda pars incipit ibi, & proponamus. Tertia ibi, Aduertatis, quia est valde difficilis in hoc princi. Collige casum in tex. ibi, finge enim, &c. Quero, dicitur hic, quod nepotes seruanda portio ex constitutione, quero que sit ista cōstitutio cui Pij? Dic, est illa de qua fit mētio, supra eo. l. qui duos. sed hec cōstitutio Antonini, nisi dicamus, quod fuit idem diuus Pius & Anto. Alij dicunt quod conseruatur per hoc edictum, sed hoc est falsum, q per hoc edictum nullo modo admittitur nepos, qui non est in potestate. Sed veritas est quod hic dicitur ex constitutione diui Pij, debet intelligi, id est ex edicto de leg. prestād, & ex constitutione diui Pij, que est facta ad illud edictum, & declarauit illud edictum pertinere ad hereditates, l. filium. ff. sed & si portio. supra de lega. prestan. Hoc premisso, quero in primo casu que portio conseruabitur huic nepoti? In gl. sunt plures solutiones. Prima est, quod conseruetur virilis, hoc est, tertia quia sunt duo filij: l. virilis, in princip. ff. de leg. prestan. Hec opinio nō est vera, q sin hoc habebit iste filius, qui nō est in familia: plus q si esset in familia: tamē quidā volentes sustinere, cōcedunt contrarium, & dicunt quod est ratio. q habet iure suo, nō per cōtra tabulas, Alij hoc timentes dicunt, quod conseruatur tantum quantum haberet ex hoc edicto, scilicet quarta. Alij idem, quod conseruatur tantum, quantum haberet si esset in potestate. Sed prima est vera, q tertia debet conseruari, per l. qui duos. in fine. ff. eod. nisi diceres illā correctā, qō non est dicendū, & hoc tenet Py. Cui uno ad

uio ad secundam partem, quando duo erant nepotes, quorum vnus erat in potestate, alter non, quantum conseruabitur, vtrum virilis, hoc est, quarta, vel sescuncia, id est octaua. Dicit gl. sescũcia, & hoc est verum, sed tunc extra glos. dubitatur, & sunt verba Dyn. quare §. proxi. conseruatur virilis, hic vero non. Respondet Dy. virilis debet intelligi, quod iste excepte persone non habent aliquid vltra, quam habet vnus, qui venit per contra tabu. l. virilis. §. j. supra de legat. prestand. sed in primo casu huius legis si sibi conseruatur virilis, non habet plus quam haberet ille qui venit per contra tabu. sed hic si conseruaretur ei quarta, haberet plus quam aliquis ex his, qui vocantur ad contra tab. ideo non seruatur quarta: sed conseruatur ei id, quod haberet, si id in potestate mansisset. Et quod haberet plus, si cõseruaret quarta, quam haberet si esset in potestate, probatur: filius emancipatus cum nepote in potestate retento, habent dimidiam, quam partiũtur inuicem, & sic quilibet quartam. Si ergo iste filius, qui non esset in potestate, haberet quartam, ista quarta debet detrahi tã a patruo, quam a filio, & nepote in potestate retento, vt infra in fi. & sic nepos non existens in potestate, haberet quartam integrã, & nepos existens in potestate haberet quartam diminutam, & sic nepos non retentus in potestate, haberet plus quam aliquis ex his, qui veniunt per contra tabu, quod esse non debet: ideo cõseruatur ei portio, quam haberet si in potestate mansisset. Ita dicit Dyn. Predicta puto vera, si ponamus in hac lege nepotem in potestate retentum esse preteritum: vel si ponamus esse eum institutum, & vellet venire per edictum de coniun. omiss. beneficio tit. de leg. prestan. Sed si iste nepos in potestate retentus esset institutus, & vellet venire per edictũ de lega. prest. vt sibi portio cõseruetur, tũc sibi, & alteri nepoti cõseruaretur tertia, & sic quilibet haberet duas vnicas. Ita deberis intelligere hanc materiam. Potest enim eligere iste nepos in potestate retẽtus, beneficium illius edicti de coniungen. & venire per contra tabu. vel eligere beneficiũ de lega. prestan. l. filium. §. omnibus. §. de lega. prestan.

TITVLVS X

De Carboniano edicto.

¶ Dictum est. Supra de bono. possess. contra tab. & de multis edictis factis circa illud, sed quia edictum Carbo. est factum circa edictum de contra tab. ideo sequitur ista rubric. Querit glo. quare dicatur Carbonianum edictum? Dicit gl. quia a Carboniano editum, vt in glo. habes, & bene.

LEX I.

SI cui Iurisconsultus primo ponit edicti narratiuam, secundo incipit edictũ exponere Secunda ibi, non tantum masculi, &c. Habetis hic tria, quare pretor principaliter ponit edictum. Circa istud principium sunt aliquae glos. que recitãt verba Iurisconsulti posita §. eod. per totum titu. Sed primo quero, vtrum iste cui sit cõtrouersia, sit institutus vel exheredatus. Dic vt §. eod. l. §. Pomponius. Item dicitur hic, controuersia, an intelligatur agendo? Dicit glos. q̃ non, sed tantum excipiendo. Tu dic, idem est agendo siue excipiendo, §. eod. l. iij. §. paruł. quod dic vt ibi, & plenius dicam §. eo. l. iij. §. missum. ¶ Dicitur hic, controuersia fiat, quid si fit inter liberos, an hec sufficit? Respondeo. sic, sed debet esse controuersia etiam de bonis, vt §. eodem l. iij. §. quamuis. ¶ Item dicitur hic causa cognita, qualiter intelligitur? Dic vt §. eod. l. iij. §. cause. ¶ Dicitur hic q̃ aduersarius mittitur in possessionem, si pupillus non satisdat: quero, an sit aliquis casus quo aduersarius mittitur si sibi pupillus cauet? Respond. sic, si aduersarius est in pari gradu cum pupillo, l. sed & si is. §. eod. Istam materiam de satisdatione, declara vt in d. l. de bonis. §. qui pupillo, infra eod. & l. sed & si is.

§. Generaliter. Opp. q̃ iste versi. sibi cõtradicat: quia primo dicit, q̃ datur, feminis hoc edictum, & postea dicit q̃ illi, qui non habent contra tab. repelluntur. sed in testamentis feminarum tantum non habet locum contra tabu. l. illud. §. ad testamenta. §. de contra tab. Solu. Intellige de feminis descendentibus ex virili sexu. Item oppo. q̃ instituti & venientes ab intestato veniunt per Carbonianum, & non habent contra tabu. vt infra eod. l. §. Pomponius. & l. si impubes. Sed hoc soluit glo. & bene.

1 ¶ Patris assertio asserentis aliquem non esse suum filium, non nocet filio.

a **§. Si quis.** [a]Hic declarat illud quod dicit, cõtrouersia fiat, scilicet a quo fit. Nam supra in versi. generaliter declarauit illud verbum sicut fit controuersia.

1 Ro. ter. ibi, cum & si testator, &c. Ex quo habes, quod licet pater dicat aliquem non esse suum filium, non nocet filio. vt hic. sicut nec dictum matris, l. Imperatores. §. mulier. §. de proba.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si quis. De quo vide Bartol. in l. filium, de his qui sunt sui vel alien. iur.

1 ¶ Carbonianum nõ habet locũ si defunctus dicatur seruus.

§. Sed & si quis. Hic §. respicit illud verbum, inter liberos positum §. eod. l. in princ. Ro. ter. ibi, nam vel magis. Item no. ter. ibi, sed ipse defunctus, &c. Ex quo habes, q̃ si defunctus dicatur esse seruus habet locum Carbonianum. Et videtur mihi, q̃ contra istum ter. in l. liber. C. de peti. he. de quo dic vt dicam §. eo. l. iij. §. missum.

§. Pomponius. Ro. ex hoc §. q̃ ei qui habet bonorum possessionem secundum tab. non datur Carboniana. Secundo no. differentiam inter iam natum, & posthumum. Ratio differentie est, vt in gl. dicitur quod bene, declaratur in l. ij. C. de edi. di. Adria. tol. ¶ Quero, quid si, & an ille sic filius institutus dubitatur, vt quia aduersarius negat esse illum, quem testator instituit tanquam filium, an habeat

a locum Carbonia. Respon. sic, [a]quia eadem est ratio, que est in posthumo, vt §. eod. l. iij. §. quamuis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Respon. sic. Adde Bald. in l. j. C. eod.

a **§. Idem ait.** [a]Vides hic, q̃ si aliquis exheredatur tanquam non filius, exheredatio non valet. Sed contra, in l. iij. in princip. §. de libe. & posthu. dicit glos. exheredatio non valet, scilicet si probet se filium, interim valet. Certe satis potest sustineri & sufficit q̃ probet se filium sentiplene, vt §. eod. l. iij. §. cause. quo probato, datur Carboniana possessio, vt hic. quantum ad alia valet exheredatio, vt l. iij. in princi. & ibi not. §. de libe. & posthu.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Idem ait. Adde Bald. in l. j. C. eod. & in d. l. iij.

§. Siquis filium. Hic incipit Iurisconsultus declarare illa verba, que dicunt, q̃ controuersia differri debet in tempus pubertatis, quid interest? Hic Iurisconsultus respondet, vides in lege nostra. q̃ si quidem sit contentio de bonis tantum, non habet locum Carboniana: secus si de bonis & statu, quia tunc sic. ¶ Quero si testator instituit filium non vt filium, an testamentum valet? Respon. sic, q̃ valet exheredatio sic facta, multo magis institutio, l. iij. in prin. §. de lib. & posth. Hoc premisso aduerte ad istũ §. quod iste filius dicebat se heredẽ ab intestato. si institutio valet. Forte hoc erat, quia erat institutus ex vncia, vnde secundum iura antiqua non poterat agere ad supplementum, sed poterat rumpere testamẽtum. l. cum queritur, & omni modo. C. de inoffi. test. Vel dic, q̃ dicebat testamentum nullum, non tamen dicebat bene. ¶ Item oppo. quando isti coheredes negant eum filium, videtur q̃ non habeat locum Carboniana, quia sit cõtrouersia de statu tantum non de bonis, quia bona sunt sibi relicta tãquam extraneo, & cessat Carboniano, vt §. eod. l. iij. §. quamuis. Respon. imo faciebant controuersiam de statu & de bonis, dicentes non esse filium & sibi relictum, tanquam filio, merito si non est filius, institutio non valet, l. si pater. & l. nec apud. C. de her. insti. Vel forte tenebant eum filium, & dicebant relictum sibi factum esse perditum, ex eo quod testamentum dixit nullum tamen illa allegatio non est bona, vt dicitur, & probatur §. de his qui. vt indi. l. post legatum. in princ. Item dicitur hic, q̃ si heres contendit testamentum valere, non habet locum Carbonian. Sed certe quatenus contendit valere, non negat eum filium, nec est contentio de bonis: quia si dicit testamentum valere, etiam per consequens dicit se velle dare relictum illi filio. Respon. licet concedat testamentum valere, tamen dicit relictum illi filio non valere, dicenti testamentum nullum. Vel aliter est contentio de bonis, nõ de eo quod filio est relictum, sed de eo quod vltra petit, dicendo testamentum nullum, nõ tamẽ questio differtur, quia est questio de bonis tantum, non de statu.

§. Si mater Iste §. habet quatuor partes no. si status pupilli reuocatur in dubiũ, differtur questio status, sed si redarguitur mater. tunc secus, vt hic. ¶ Oppo. de primo responso ad secundum. In primo questio differtur, in secundo non. Bl. solvit in primo dicto, q̃ fiebat questio matri, & puero simul: secundo matri tantum, hoc videtur tenere Jac. de Are. & Dy. Vel aliter, in primo responso fiebat questio puero tantum, & non matri, in secundo responso matri tantum, & non puero. Ista est secunda lect. gl. & hoc videtur tenere Ros. in libellis suis super hoc tit. Intelligit enim primum responsum, q̃ fiebat questio pupillo, & faciendo questionem pupillo, per quan-

dam consequetiam fit matri. Et hoc vult dicere tex. in prin. dum dicit mater subiecti partus arguatur. ꝛc. in ij. responso, mater principaliter accusatur. Ita dicit Rof. Videte, ista opi. non videtur esse vera, quia antequam mater accusetur, ꝛ convincatur, non potest ista questio moueri puero, vt j.l.priori. non ergo procedit dictum Rof. ꝙ per quandam consequentiam fiet questio matri. Substinendo Rof. dic. ꝙ ista exceptio, ꝙ prius debeat fieri questio matri. non opponebatur, ꝛ sic iudicium procedebat, l.j. ꝛ quod ibi not. C. de appel. ꝛ l.ij. C. communi diui, ꝛ quod ibi not. ꝛ l. si mancipium. ff. de euic. Ita potest substineri Rof. tamen diuinatio est. Sed tenendo aliam opi. quã tenet Dy. ꝛ Jaco. de Are. remanet dubium quomodo poterat simul ꝛ semel fieri questio matri ꝛ puero, cum accusatio matris sit questio criminalis, scilicet leg. Cornelie de fal. l.j. C. de fal. ꝛ questio pupilli sit ciuilis. ꝛ sic debent diuersos iudices habere. l. solemus. ff. Iatrunculator. ff. de iud. Possumus dicere, ꝙ contra matrem agebatur de falso ciuiliter, ꝛ petebatur pronunciari partum esse suppositum ciuiliter, si ad hoc requirebatur pupillus ꝛ eius administratores: vnde si mul ꝛ semel istud iudicium agitabatur, merito debet differri, vt hic. Sed in secundo respon. mater criminaliter accusabatur, ideo status pupilli non tangebatur ꝛ hoc innuit tex. hic. Nam in prin. tex. dicit, mater arguatur, nec dicit quomodo, ciuiliter vel criminaliter, licet gloss. dicat criminaliter, sed in secundo respon. dicit, rea postulatur, ꝛ sic accusabatur, ideo questio non debet differri. Contra, quia questio debet differi, quando mater sola postulatur rea, vt j. eo. l.ij. ff. ibidem. Solu. hic loquitur quando mater erat maior. xxv. an secus si minor, arg. d. ff. ibidem. ꝛ quod no. j. eo. l. si impubes. ff. si mater. ¶ Reassume ergo sic omnia predicta. Quãdoq; fit questio pupillo tantum, quandoq; matri tantum, quandoque vtriq;. Primo casu differtur causa status, vt hic in princ. secundum vnam lect. ꝛ per totum titu. istum. Secundo casu non differtur, ꝛ hoc in ver. cũ vero, nisi sit minor vel grauida. vt j. dicetur. Tertio casu, quando fit questio vtrique, qualiter procedat, vt ff. dixi. Aduerte, aut mater est minor, ꝛ differtur questio respectu vtriusq;, vt j. eod. l.ij. ff. ibidem. ꝛ quod no. j. eo. l. si impubes. ff. si mater. Aut mater erat maior. ꝛ tunc respectu filij differtur, sed respectu matris differri non debet, argu. istius ff. in ver. cum vero. Ita videtur etiam intelligere Ly. in l.j. C. ad leg. Corne. de fal. in secunda oppo. licet non ita plene dicat. ¶ Oppon. etiam quãdo mater sola arguitur per accusationem, videtur ꝙ debeat differri questio status, l. si ventris. ff. de ven. in pos. mit. Solu. Dicunt quidam, ꝙ illa debet intelligi secundum precedẽtem distinctionem, ꝙ ibi accusabatur mater de adulterio ad impediendum partum. Hec solu. non procedit, quia si accusatio est criminalis non potest simul ꝛ semel dirigi contra matrẽ ꝛ partum, quia diuersa sunt iudicia. ꝛ debet a diuersis iudicibus agitari. Quare dic, ꝙ ibi accusabatur mater sola, fiebat tamen preiudicium partui futuro: sed hic fiebat preiudicium partui iam nato. Et est ratio sicut enim cum mater est minor, questio differtur, vt dixi. ff. ita etiam quando est grauida debet differri, quoniam non potest ita sufficienter defendere. Item est ratio, quia magis faueimus partui nascituro quam iam nato. l.j. ff. si ea. ff. de ven. in pos. mit. Hoc videtur tenere Roff. super isto titu. ¶ Item dicitur hic in fin, † ꝙ sententia lata contra matrem preiudicat partui. Contra, C. ad lẽ. Corne. de fal. l.j. Solu. Intelligit gloss. ꝙ iste versatur ad primum casum, quando agebatur contra matrem ꝛ pupillum simul, ꝛ sic sententia fuit lata contra pupillum. Ita dicit glos. ꝛ bene. Alij dicunt, ꝙ etiam quando sententia est lata contra matrem, preiudicat filio[a] quo ad probationem, l.j. ff. si cui. ff. de ven. inspi. ꝛ ꝙ not. in l. edictum eod. titu. Videte, quod dicitur, ꝙ factum matris preiudicet pupillo, vel filio quoad onus probationis, est verum factum matris non obseruantis ea, que dicuntur in illo titulo de ven. inspi. non autem factum matris succumbentis in causa, vt hic, ꝛ hoc puto verum. Vel aliter, factum matris non nocet filio in causa principali. l.j. C. de fal. alias sic. Sed non placet, quare tene primam sol. quam dedit tangitur etiam per Ly. C. eod. l.j. in ij. q. Et faciunt predicta ad q. quam disputani, an sententia lata contra filium pro maleficio, sufficiat, vt fiat executio contra patrem? Dic vt in disputatione mea, ꝛ plene scripsi in l. cum filius. j. de verb. obl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Preiudicat filio. Vide Anto. in c. pe. de restit. spol. ꝛ in c. causam. el ij. qui fil. sint legi.

LEX II.

1 ☞ Actio ciuilis ꝛ criminalis quando competit contra aliquem, an sit necesse ꝙ prius agatur criminaliter, quam ciuiliter.

Licet mulier. Donec viuit aliquis ex parentibus criminis, non potest agi ciuiliter de crimine contra tertium. hoc dicit. no. lex,

1 † ꝛ sic habes, ꝙ non est in potestate mea, velim agere ciuiliter. Contra: C. quando ciui. actio cri. preiu. l.j. Solu. Dicit Jaco. de Are. ꝛ bene, ꝛ multum no. si contra criminosum ego volo agere possum eligere an velim agere ciuiliter, vel criminaliter, l.j. C. quãdo ciui. act. cri. preiu. ita dicit ipse. Adde, nisi in casu homicidii, quia per ciuilem actionem in vna causa non debet preiudicari Cornelie de sica. criminali. l. priori edixit. ff. j. ff. de iniur. secundum lectu. Jac. de Are. Si vero volo agere criminaliter contra tertii, non possum agere ciuiliter contra tertium, vt hic ꝛ l.j. C. vbi cause fiscales. ꝛ refert Ly. latius in l. vltima. C. de fide instru.

LEX III.

Carbonianum. In ter. ibi, in secundum tab. id est in bonorum possessione secundum tab. Dicitur hic, ꝙ posthumo instituto. licet habeat secundum tab. potest etiam habere locum hoc edictum. Sed quid si iam natus est institutus? Dicit gloss. idem si hec duo negentur. Sed gl. j. priori. ff. facit differentiam inter posthumum, ꝛ iam natum, ꝛ idem videtur[a] facere tex. ff. ea. l.j. ff. Pomponius. quid dicemus? Dico, ꝙ idem in posthumo: quia nego eum esse institutum, ꝛ quia nego istum esse illum, quem testator instituit vt filium: non obstat ff. Pomponius. quia ibi denotat facti accidentiam. quia raro contingit talia contentio, ꝙ testator errauit in corpore: sed si hoc contingeret, verum diceret nostra gloss. Dicitur hic, in fideicommisso a legato habet locum Carbonianum. qualiter intelligatur? Dicit gloss. duobus modis. Tene primam, que est vera.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Et idem videtur. Vide Barto. in l. prima. ff. Pomponius. ff. eod. ꝛ Bald. in l.j. C. eod.

ff. Quamuis. Oppo. dicitur hic. quod scripto bonorum non datur Carboniana, contra ista priori. Dicit gl. hic in iam nato, ibi in posthumo: vel etiam in iam nato esset idem, quando esset contentio de statu persone, vt ibi dixi. ꝛ hic debet intelligi quando de statu persone non est contentio, ꝛ ideo quia habet possessionem ordinariam, non recurritur ad istam l. quamuis. C. de edicto diui Adria. tollen. ꝛ l.j. ff. quorum bonorum. Item oppon. ff. eod. l. de bonis. ff. ita dicam. Solue vt ibi. ¶ Quero quando mouetur questio status tãtum, an differatur questio bonorum? Respon. non, quia quando mouetur questio status tantum, non bonorum, ad quid differtur, cum non sint inuicem preiudiciales?

a **ff. Puberi.** [a]Nota quod decretum surreptitium non valet. l. cum vero. ff. subuentum. infra de fideicommis. lib. ꝛ l. magis puto. ff. pen. ff. de reb. eorum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Puberi. Et istum tex. alleg. not. ab. Bald. in l.j. ad finem. C. de curato. furio.

1 ☞ Exceptio, dolo facis, petere quod restituturus es, habet locum in possessorijs adipiscende, in aliis possessorijs non.

2 Procurator presumitur ille, penes quem sunt instrumẽta cause.

3 Semiplena probatio quando sufficiat in causis summarijs.

ff. Cause. Hic incipit exponere illa verba, causa cognita, que bis in edicto posita fuerunt. Oppo. citur hic, quod debet cognosci summarie. Contra. C. eo. l. ij. Illa secundum istam debet intelligi, ꝙ cognoscetur summarie. Item dicitur hic, ꝙ summatim cognoscitur, contra, in fin. C. de iud. Sol. Speciale est hic, vt plene no. in l. ij. ff. ibidem. exhib. ¶ Item oppo. dicitur hic, ꝙ potest oppoui puero quem

1 Carbonianam, tu non es filius. Contra † in possessorijs non habet locum regula, dolo facis, quia petis. l. si quis ad se funeum. l. ad le. Jul. de vi. ꝛ plene no. in l.j. ff. j. ff. de vi ꝛ vi arma. Sol. in possessorijs recuperande non habet locũ regula illa, sed in possessoriis adipiscende habet locum, de quo plene in l. dolo. ff. de doli except. ꝛ plene dixi in l. si socer. ff. Lucius. ff. sol. matri. ¶ Item dicitur hic, ꝙ cum est dubium de mandato, admittitur cautio de rato: quo

a to qualiter intelligitur[a] dubium de mandato. Dicunt quidam,

2 quando ille, † qui dicit se procuratorem habet aliquid modicum, saltem ꝙ faciat pro eo: quod mihi multum placet. ꝛ glos. est iuris Canonici que dicit, ꝙ si apud aliquem reperiantur instrumenta cause, est presumptio quod sit procurator, vt no. in c. primo. de procu. ꝛ dixi in l. vulgo. ff. de admiss. tuto. ꝛ de hoc not. per doct. C. de proc. l.j. ꝛ ff. non solum. ff. qui alieno. ff. de procura. ¶ Item

3 not. hic, † quod in causis summarijs, sufficit ista probatio semi

b plena[b] ita quod inducat presumptionem, ꝛ hoc intelligo in causis summarijs, in quibus preiudicium modicum paratur, tũc enim sufficit summaria cognitio, que presumptionẽ implicat. Sienim paratur magnum preiudicium, tunc requiritur plena cognitio, sed dicitur summaria, quia dantur breuiores dilationes, ꝛ sic nõ ad probationem dicitur summaria, sed quia dantur dilationes

breuio

breuiores. Ita no. Dyn. in l.j §.fin.j.de pæto.stip. z ita debet intelligi.c.j.sepe contingit.de verb.sign.in Clemen. Facit ad prædicta.j.proxi.§.z quod dicetur ibi.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Qualiter intelligitur. Qualiter dicatur dubium de mandato,adde Bald.z Imo.in l.Mœuia,solu.matr.per glo.in c. cozam.de offic.dele.z in l.fi.de pac.conuen.

b ALEX. ¶Probatio semiplena. Adde Bart.in l.iudices.C.de iudi.z latius in l.j.§.fin.j.de pæto.stipu.

1 ☞Practica materie Carbo.z pro libello.nu.3.

2 ¶Pater in causis status z ad statum pertinentibus pro pupillo testificatur.

3 Tutor quando pro pupillo testificetur.

4 Testes examinari z publicari ad eternam rei memoriam quando quis facere possit.

5 Infamis de facto non repellitur a testimonio, sed minus ei creditur.

6 Testis conditio quoad testificandum quo tempore attendatur.

7 Testis qui tempore testamenti erat bone conditionis,sed tempore redditi testimonij erat infamis, vt probet, quod tempus attendatur.

8 Testi deponenti de facto longinquo non ita creditur, sicut de propinquo.

9 Testes ad eternam rei memoriam examinari possunt super eo quod de facili potest tradi oblitioni.

10 Judex qualiter pronunciabit super Carbo.edicto,&c.

§. Due autem sunt cause. Rota tert. ibi

1 stes,&c.]Primo quero practicam †huius materie. Respō.ad hoc vt beneficium huius edicti competat, oportet quod prius controuersia stat⁹ fiat,vt j.eo.l. fi. Practica ergo erit ista,si possidet pupillus,tunc si alius agit contra eum dicens eum nō esse filium, z ipsum esse proximiorem consanguineum, tunc pupillus excipiendo peteret se tuendum in possessione, z questionem differri, vt j.ea.l.§.missum.z l.j. C.eod.tit.secundum vnam lectu. Si vero non possidet, tunc primo ipse debet petere agendo petitorio, vel possessorio,secundum que dicam in §.missum. Et aduersarius dicet eum non esse filium,omisso primo iudicio, debit de nouo libellum z peteret Carbonianam,z questionem status differri in tempus pubertatis,z erit forma libelli ista.Cum ego sim filius talis, z mihi inferatur questio status z bonorum,peto me poni in possessione ex Carboniano edicto z questionem status differri in tempus pubertatis,ita format Ro.Vel vt puto, erit melius, vt non petatur precise,vt questio status differatur in tempus pubertatis: sed q̄ pretor cognoscat z pronuntiet differendam, vel non, prout vtilius esse pupillo iudici videbitur, hoc autem probatur per ea que j.dicam. Opp.dicitur hic, q̄ due sunt cause cognitionis,vna summaria,alia plenaria. Contra, imo prima videtur plenaria,l.vbicunque,§.j.de ven.in possessio.mitten. Sol.ibi est plenaria, non ideo quia fit immissio, sed ideo quia venit examinandum,an questio status sit differenda, vel non in tempus pubertatis. vnde hic tert.illum declarat. ¶Quero, quomodo mater

2 admittitur ad testificandum pro pupillo: contra l.parentes. C. de testi. Solu. Speciale est in causa status,z in causis pertinentibus ad causam status,l.fi arbiter.§.fi.alias est in l.Imperatores. ff.de prob. ¶Item dicit hic.q̄ tutores,&c. Contra in l.fin.ff.de testib.†vbi tutores qui agūt causam, non possunt esse testes in eadem causa.Sol.Possumus dicere.q̄ loquitur de aliis tutoribus, quam qui agant causam status. Vel dic speciale est in causa status z in causis pertinentibus ad causam status.Sed prima opinio plus placet. Item quero, quomodo iudex debet hic inuestigare a tutoribꝫ,z a matre,nonne hoc est contra pupillū? Si enim formatur libellus,vt dicit Rofr.q̄ petatur q.status differri,quo modo admitteretur contra pupillum eorum testimonium,contra l.lege Julia.ff.de testib. Dic quod forte petet aduersarius questionem differri in tempus pubertatis,non tutor.vel mater. Hoc non potest esse verum.quia qui causam status infert, non potest petere, vt differatur ille, cui infertur, vt infra eadem l.§.diuus. quid dicemus? Respond,putarem libellum non esse formandum vt tutor petat in libello precise,causam status differri: sed petat cognosci, an debeat differri causa status, z petat pronunciari quod est vtilius pupillo, vt supra dixi. Pro hoc facit hic text. in fine versicu. diuus. ibi , tutores eorum iudicio experiri volunt. z sic nō petunt dari dilationem.sed de hoc cognosci. Vel si vis dicere, quod petat differri precise, dic quod iudex non debebat dare,nisi inquisitione facta prout hoc §.dicitur. Non obst.tert.qui dicit, tutores experiri volunt , quia ibi loquitur de aliis tutoribus,hic de his qui causam agunt. Sed precedens opinio propinie dicta plus placet. ¶In textu ibi,insinuare, &c.Et sic non perirent probationes,vt in authenti.de testibus.§.z hic vero, quia multoties posita C. de testibus. authentica , sed z fi quis. Dicit glosſ. quod iste rationes posite in textu non sunt hodie sufficien-

4 tes, videte , si pupillus †possidet , ista glosſ. dicit veritatem quia reo ad probandas suas rationes datur beneficium vt possit producere, z petere examinari, z publicari ad eternam rei memoriam,vt præallegatis iuribus,z hac glosſ.z leg. vltima.C. de vsu. pup. Si vero petit , z non possidet , z sic sustinet partes actoris, tunc nō habet beneficiū, vt possit petere examinari:z publicari, sed potest petere examinari tantum,non publicari,cum timet de morte testium , vel eorum absentia diuturna , vt in capitu. quoniam frequenter.extra, vt lit.non contesta.z hoc, si potest inconuenienti agere: secus si non potest agere inconuenienti , vt quia habet ius agendi conditionale , tunc potest petere examinari z publicari ad eternam rei memoriam , lege in lege Aquilia. si delectum , z ibi plene solet dici supra ad legem Aquiliam. Alterius quero , quomodo potest dici , quod propter temporis interualum non habeant eandem fidem? Dicit glosſ. quod contingit duobus modis. Uno modo, quia efficiuntur infames de iure,vel de facto, z sic non habetur tanta fides , quia inspicitur tempus redditi testimonij, lege tertia , supra de testibus. ¶Circa hanc

5 questionem †quero , vtrum infamis de⁹ facto repellatur a ferendo testimonio? z videtur text.q̄ sic,in l.Cassius.§.de sena. sed gl. hic nō dicit q̄ repellatur, sed minor fides adhibetur,z verū dicit ista gl.q̄ minus creditur,z tunc in subsidiū creditur ei,z tūc cum tormentis,vt in authen.de testi.§. fi vero ignoti. z §. de testi.l.serui.z l.ob carmen.§.penultimo. Non obstat l. Cassius. quia infames de facto repelluntur a dignitate non a testimonio. ¶Sed

6 quero,quo† tempore debet inspici fides,z conditio testis,an tempore quo negotium geritur, vel tempore quo redditur testimonium? Dic q̄ tempore quo testimonium redditur,vt hic,in textu in glosſ. In contrarium videtur text.§.de test.l.ad testium.§.j.z l. j.C.de testa.z ibi no.glo. volens soluere istud contrarium:in legibus contrarijs videtur dicere , q̄ intelligatur de testibus , qui in iudicio non habent necesse assistere, quia sunt ascripti in instru-

b mento publico,vel alias non est necesse quod de nouo deponant⁹ ita no,in l.j.C.de testa. Licet hoc sit satis probabile: tamen dic, Quandoq; testis mutat conditionem sui culpa, vt quia propter delictum efficitur infamis,z tūc habet locum hec gl.q̄ inspicitur tempus redditi testimonij. Quandoq; mutat conditionem absq; sui culpa,vt quia credebat se liberum tempore testamenti,postea detegitur seruus , z tunc inspicitur conditio testis tempore quo negotium geritur,ita loquitur l.j.C.de testament. Ita tenet Asso

7 in summa.de testamen.ord.circa fin.quod tene menti. Sed † si testis tempore testamenti erat bone conditionis,z tempore redditi testimonij erat infamis,q̄s tempus inspicitur? Dixi in l.dam-

8 ni.§.Sabini.infra de damno infecto. ¶Secundam † solut.dat glosſ.quod potest hic contingere,scilicet quod testi non adhibeatur tanta fides propter temporis prolixitatem,quia non ita creditur testi de facto longinquo,sicut propinquo.]Pro ista opinio. facit in authen.hec constit.in pr.at const. Facit.quod no.in l.cen sus.ff.de probat.z hoc videtur tenere Specul.in titul.depositi.§. Sexto.ver.sed nunquid,quod intelligitur vt not.per glosſ.de verbo.significa.l.notionem.§.instrumentorum.Et† predicta faciunt, q̄s quando est negotium quod de facili potest tradi oblitioni,ista causa est,q̄s testes examinētur ad eternam rei memoriam,ne oblituscantur:hoc tangit glosſ.bene in c.quoniam frequenter.extra vt

10 lit.non contestet. ¶Quero,† qualiter pronunciabit iudex super isto edicto, cum simul z semel petatur Carbomana possessio, z vt questio differatur in tempus pubertatis,vel differenda cognoscatur, z vna est summaria,z alia plenaria, quomodo vna sententia determinentur? Respon. Illud quod hic dicitur de summaria cognitione,debet intelligi quantum ad informationem iudicis per presumptionem solam,in alia dicitur cognitio plenaria quantum ad informationem iudicis per veritatem. Sed vtraque vno respectu potest dici summaria,quia in vtraque breues debuntur dilationes,z ideo vtraque dicitur summaria,vt dicitur in ca.sepe.extra,de verbo.significa.in Cle.z ideo ambo ista capitula poterunt vna sententia determinari: vel super vna pronunciabitur,z super alia que requirit plenam cognitionem , reseruabitur. l.ille a quo.§.si testamento.ff.ad Trebellia.cum sint diuersa capitula,ergo super vna potest pronunciari.super alia reseruari.l.etiam.§. primo.ff.de minor.quod dici consuetit C.si aduer.rem iudi.l.ij.tene menti ista.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Quero vtrū.Utrū infamis repellat⁹ a testimonio,vide Bal.in c.j.an reino.debe.testes qui pares esse debent.z Bar.in l.cunctos populos.C.de sum.trī.Adde,tū q̄ semper facit salteu

iudicium, vt not. Bartol. in l. maritus. ff. de questio. & vide not. in c. preterea, de test. cog. & quod ibi per Imol.

b ALEX. ¶ Alias non est necesse quod de nouo deponant. Adde Bal. in c. 1. an reino, de testi. qui parces esse desie. & quod not. Bar. in l. j. ff. si seruus. questio. & omnino Bald. post. Bartol. & alios in l. j. de testi.

1 ☞ Accusata de adulterio, & absoluta non potest ab eodem seu ab alio super eodem accusari ab alio. & de alio sic.

§. Si mater. Oppo. q matris absolutio prosit pari tui. l. denunciasse. ff. queritur. ff. de adult. Bloss. non soluit. Sed dic, illud est verum, quando de eodem facto ageretur contra filium, de quo mater est absoluta: hic vero de alio facto agitur contra filium. Vel aliter, quod ibi dicitur, est speciale in adulterio propter sequens matrimonium, cui leges multum fauent: alias secus. Hanc opi. tenent doc. & Lyn. refert C.

1 ad l. Cor. de fal. l. j. in secunda questione. ¶ Querit gl. † vtrum mater, que semel obtinuit, possit iterum accusari de adulterio? Dicit gl. q sic, non tamen de facili, l. si cui. ff. eisdem. ff. de accu. Quod intellige de eodem crimine, & ab eodem, vel de alio, & ab eo, qui in primo fuit calumniatus: alias nihil repugnat quod non posset accusari.

§. Si is, qui. Opp. dicitur hic secundum diuersas literas, vna enim negat, alia non negat. Solu. vtraq; sustinetur: vna non negat, & ista est plana. Alia enim negat, & tunc dic, negat eum, scilicet solum: & sed non negat eum, scilicet filium eum alio. Item hic innuit. q non habet locum Carbonianum, nisi quando est contentio de bonis paternis. Contra ff. eo. l. de bonis. in princip. Dic vt in gloss.

§. Ibidem. Oppo. q per istud quale quale preiudicium quod pupillo posset fieri in causa status ex persona alterius non debeat differri questio, vt ff. eo. l. j. ff. si. & ff. eodem. l. Titia. Solue quod iste consors erat minor. xxv. annis vnde de facili posset leedi: sed in cõtrarijs erat maior ille qui habet causam preiudicialem ad istam. Ita no. ff. eod. l. si impubes. ff. si mater & dixi ff. eo. l. j. ff. fin.

§. Parui refert. Oppo. ff. eod. l. ff. missum. Sol. dicit gl. hec debet intelligi secundum illam, quando pupillus agit possessorio, non petitorio. Tu dic, q hoc potest intelligi etiam quando agit petitorio, vt ibi dicam incontinenti.

1 ☞ Dictio & est implicatiua.

§. Si duo. Glo. ponit hic causam. Ad petitionem impuberis inferentis, controuersiam status, non debet in tempus pubertatis differri, sed ad petitionem impuberis patietis, hoc dicit. Not. text. ibi, nec enim patitur. Not.

1 † de significatione huius copule, &, que implicat. Nam si dico, & me video implicare, quod non est solum te.

§. Si quis liber. Bloss. ponit casum. no. hic. q si ue principaliter, siue incidẽter veniat ex minando questio status, debet differri in tempus pubertatis, non solum questio status. sed ea etiam, in quam incidit, si sine hoc incidenti, questio status non potest terminari. ¶ Opp. ff. eod. l. ff. missum. Solu. dicit gl. hic pupillus conueniebatur: ibi agebat tantum. Vel aliter, vt dicam in d. ff. missum. Item contra. C. de ord. iud. l. j. Solue vt ibi. & dicam statim in d. ff. missum.

1 ☞ Missio in possessionem ex Carboniano qualis sit, & an fiat in nominibus debitorum.

2 Exceptio de iure tertij, opponitur, quando est in totum exclusiua iuris agentis.

§. Cum extaret. Et si propter debita particularia q. status infertur impuberi, differtur in tempus pubertatis. hoc dicit. Not. quod dixi in

1 casu. Quero, † quid operabitur hoc Carbonianum edictum. Dicit glossa vt fiat missio: sed qualis missio potest fieri, potest ne fieri in nomina debitorũ? Nos possumus respondere, prout respondet gloss. in l. a diuo. ff. si super rebus. ff. de re iudi. & l. j. C. de pacto. pi. Sed melius diceret, q hic habet locum Carbonianũ edictum hoc modo. q huic pupillo satisdauit solutur prout dicam plene ff. eod. l. pe. Item habet locum quo ad aliud, vt questio status dif

2 feratur. Item no. † quod hic potest opponi de iure tertij: & hoc ideo, q. ius tertij est totaliter exclusiuum iuris agentis. quod dic vt dixi plene. ff. de except. rei in dic. l. ij. & Lyn. dicit in l. cuj seruum. C. de ser fugi.

1 ☞ Possidens potest petere sibi possessionem confirmari, & in ea tueri.

2 Possessorio agens petit se mitti in possessionem, & positus in ea se tueri.

3 Pupillus siue agat, siue conueniatur, quando habeat Carbo.

4 Qualiter cognoscatur, an quis agat vt bonorum possessor Carbonianam an directam intentet.

5 Actione in factum ex Carbo. edicto agit quis, vt constituatur possessor.

§. Missum. Hic est optimus ff. & breuiter. h. d. Missum in possessionem ex hoc edicto pretor tuetur: non tamen missus ex Carboniano possessor potest hereditatem vel res singulas vendicare. nisi velit de filiatione plene docere. h. d. ¶ Hic innuitur, q missus in possessionem ex Carboniano non possidet. nisi interponatur secũdum decretum, ex quo possessor efficiatur. Contra ff. eo. l. j. in princ. & ff. eod. l. pe. & ff. de inoffi. test. l. qui de in officioso. Dicit. glo. hic debet intelligi possessorem constituere, hoc est missum in possessionem tueri, non q de nouo

1 det possessionem, & est satis bona. & tene menti. Ex qua habes, q sicut peto me mitti in possessionem. si non possideo: ita si possideo

a possum petere a mihi possessionem cõfirmari, & in ea tueri. Et pro hoc est casus secundum veram lec. C. eo. l. j. & ibi Lyn. & Dod. Et pro hoc quod habuistis ff. de contra tab. l. iij. ff. si sub ea. & ff. tit. j. l. ij. ff. sub conditione. Et pro hoc supra, q̃ met. cau. l. fin. ¶ Item tenemenți ad aliud, q qui agit possessorio, petit se mitti in possessionem. & positus in ea petit in se tueri, vt hac gl. & ff. ne vis fiat. l. j. ff. j. & l. si quis missus. & sic habetis vnam lectu. Contra hanc lectu. opp. quia non est verum q ex primo decreto efficiatur possessor, nisi interponatur secundum. l. si finita. ff. Julianus. ff. de dam. infec. & l. iij. ff. si de acquiren. poss. Sol. Ibi quando possessio datur alicui propter aduersarij contumaciam, & ideo expectatur primum, & secũdum decretum ante quam possessor efficiatur. sed hic non datur possessio propter contumaciam aduersarij, sed propter fauorem petẽtis, & ideo nõ expectatur primum & secundũ. ¶ Item opp. de eo. quod dicitur de ventre in possessionem misso, qui possidet. l. j. ff. quib. ex cau. in possess. eat. Solu. aliud in filio, qui mittitur ex Carboniano, aliud in ventre. Et est ratio, quia terra Carboniano edicto dicit, datur possessio, vt ff. eo. l. j. sed terra in terra de ventre in possessionem mittendo dicit, mittitur in possessionem. que verba signant solum detentionem. Et potest esse alia ratio quia possessio, que datur ventri est minori tempore duratura. Item quia datur propter partum non ipsi partui. ideo non tantum ei fauetur. Sed prima non mihi placet. licet sit persuasiua. ¶ Item procedo, dicitur hic in secundo responso missum in possessionem ex Carboniano nititur pretor in possessione tueri. &c. Oppon. quod siue conueniatur, siue petatur, habeat locum Carbonianum, vt ff. ea. l. ff. parui. Sed dicit, dic vt ibi, & ibi dicit q agebat possessorio, non petitorio. Hec solu. non placet, quia tex. ibi dicit. simpliciter, siue agatur siue conueniat, nec dicit quo

2 modo, & idem ff. eo. l. j. in princip. Unde mihi videtur dicendũ sic. Quandoque pupillus agit ante quam sibi sit mota questio status, & ante quam sit petita Carboniana possessio, tunc in isto iudicio opponitur sibi questio status. tunc pupillus omissa prima actione potest petere Carbonianam bonorum possessionem ex hoc edicto, & non refert siue agebat. siue cõueniebatur. & siue agebat petitorio, siue possessorio, vt legibus contrarijs. Quandoq; post petitã & habitam possessionẽ totaliter agit, & sic post motam questionẽ pupillus vult agere, tunc habet locum distinctio huius ff. & ff. opp. ff. eo. l. pe. vbi etiam missus videtur q possit agere. Dicit gl. solu. vt ibi. Breuiter veritas est ista, hic pupillus agebat contra principalem aduersarium. qui se dicebat heredem. & ideo admittitur distinctio que dicitur hic: sed in lege contraria agebat cum alios debitores hereditarios. ideo distinguitur vt ibi dicit. Sed solu. tangitur ibi, & l. j. C. eo. & ibi docto. tangunt. Item opponitur hic. q̃ potest opponi ista exceptio, ne preiudicium afferatur tioni hereditatis mouende. Contra C. de peti. here. l. fin. Dicit quidam hanc per illam corrigi, non est vera. Sed dic, q̃ lex contraria loquitur in herede, seu possessore cõuento. hic loquitur in agente: & est bona solu. quam tenet glo. in l. si bone fidei. ff. de peti. here. vel aliter, ibi loquitur quando erat contentio inter eum qui se heredem dicebat, & alios legatarios. vel creditores. & hic erat contentio inter eos. qui se heredes admittere dicebãt. & est bona. & probatur in l. non distinguemus. ff. si quis. ff. de arbi. dixi plene ff. de except. l. si post litem. ¶ Item opp. C. de ord. iu. l. j. Solue vt ibi.

3 ¶ Quero, que est differentia, vtrum agat vt bonorum possessor Carbonianus: an intendet directas actiones. & quomodo cognoscan? Dicit gl. quando aget vt bono. possessor Carbo. aget isto modo, q̃ sicut in alijs bono. possessio. decreta sibi bonor. possessione, ei competit bonorum possessoria hereditatis petitio. l. j. & ff. de posses. here. pet. & habuistis de bon. possessio. l. iij. ff. bonorum rapimpubes, decreta bono. possessione, Carbo. volebat agere vt heres: & hoc probat solum, q̃ erat de mente Carb. possessio. & credebat. q illa cognitio summaria que inducebat presumptionẽ sufficientem ad Carbo. possessio. ff. ea. l. ff. cause. sufficeret in hac bonorum possessoria heredi. petit. q̃ non potest, vt hic. Sed si vult agere directa, vt discutiatur vtrum sit inter liberos vel non, hoc petit.

& ita

4 z ita habetis intellectum huius ſ. ¶ Quero, †quid ſi innouetur controuerſia de ipſius defuncti ſtatu, non ipius filij, an debet differri per Carbonia. Videtur quod ſic, ſ. eo. l. j. ſ. ſed z ſi quis. In contrariū videtur. C. de petit. heredi. l. liber. Sol. Ibi propter queſtionem ſtatus defuncti vertitur in dubium ſtatus filij, vt qz defunctus dicatur ſeruus, z ſic filius non poteſt eſſe liber, z tunc differtur, vt dicta lege prima ſ. ſed z ſi quis. ſ. eod. aut non vertitur, vt qz fuit inſtitutus heres ab extraneo, Sed ſi propter queſtionem ſtatus ipſius filij, vt quia fuit inſtitutus heres ab extraneo, z tunc non differtur dicta, l. liberti. Alij leguntˢ hunc ſ. alio modo, dicentes quod in principio fuit miſſus in poſſeſſionem ſolo verbo, quem pretor ſtudet conſtituere poſſeſſorē re ipſa, ita dicit ipſi vt ceſſent cōtraria predicta. Et poteſt eſſe in ſe ſatis bona, vt exponamus miſſum, id eſt mitti iuſſum, quia ex ſolo iuſſu nō conſtituitur quis poſſeſſor. l. non eſt. de pigno. actio. z l. cum heredes.

5 ſ. de acqui. poſſeſſio. ¶ Sed tunc quero, †qua actione petatur quod quis conſtituatur poſſeſſor? Dicit glo. actione in factum que deſcendit ex quolibet edicto pretoris, l. pen. ſ. cum pretor. j. ne vis fiat ei. Iſtud videtur mirum, cum bono. poſſeſſio petatur officio iudicis, l. iij. ſ. ſi cauſa. ſ. de bo. poſſ. Dicunt quidam, quod iſta queſtio. glo. referatur ſolum ad caſum ſ. pretor, quando quis ſolum eſt mitti iuſſus, tunc petitur actione in factum, vt iſte iuſſus executioni mandetur. Sed licet hoc poſſet fieri, tamen tutius eſt quod fiat miſſio manu militari, l. ſi quis miſſus. j. ne vis fi. ei. Quare dic, quod iſta queſtio referatur ad totum ſ. z totum tit. z bene dicit, quod cogatur actione in factum. Non obſtat quod no. in l. iij. ſ. ſi cauſa, quia illud in bono. poſſeſſio. que tribuunt, per quas nullum aduerſario fit preiudiciū, nec requiritur quod citatio fiat, vt ibi dicit: ſed hic loquitur in poſſeſſione que eſt facti, z habet certum aduerſarium, z requiritur cognitio, prout dixi

6 ſ. ead. l. ſ. cauſe, z ſ. due. z ideo actione in factum non iudicis officio explicatur. ¶ Et Quero, quando hec actio in factum intentatur, quid veniat in ea? Dicit gloſſ. quod corporalia tantum. allega. l. ij. j. quorum bono. vel melius etiam incorporalia veniunt quandoqz. vt ſi agitur contra aliquem debitorem. vt habuiſtis. ſ. prox. ſ. z ſic iſta poſſeſſio habet aliquid vltra quam interdictum, quorum bonorum.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Poſſum petere. Si poſſideo poſſum tamen petere poſſeſſionem confirmari. Adde Bar. in l. de pupillo. ſ. qui opus per glo. ibi, de ope. nouī nun. z plene per Woder. in ſ. quadrupli. Inſtit. de actio. z Bartol. z Bald. in d. l. j. C. eod. z vide Bartol. in l. non tantum. ſ. ſi ſub ea. j. de contra tabu. z Bald. in l. j. C. eo. qui ſe limitat in l. j. C. de edicto Dīi Adri. tollen.

ſ. Hecautem. Et per hoc oportebit petere filium bonorum poſſeſſ. ordinariam, cōtra. j. eo. l. ſi impubes. ſ. ſi. Gloſſ. ſoluit, cogebatur, ſi vellet intentare actionem, alias ſecus. z ideo dicit gl. hic in verb. ordinariam, ideo dicit, oportebit, ſcilicet. in futurum, ſi vellet intentare actionem: ſed nunc in Carbo. non oportet. z idem no. C. eo. l. j. in fi. vlti. glo. z eſt ſatis bona, vt dicam. j. eo. l ſi impubes. in fi, z tangam j. l. prox. Vel dic, q iſte tex. vult dicere, q ſi pupillus non poſſidet hereditatem paternam, ad hoc vt perueniat ad bonorum poſ. Carbonia. habet primo intentare bonorum poſſeſſionem ordinariam, vt ſic aduerſarij moueant queſtionem ſtatus, vt ſic mota queſtione ſtatus perueniat ad bonorum poſſeſſionem Carbonianam, ad quam non poteſt peruenire, niſi primo moueatur queſtio ſtatus, vt ſ. prox. ſ. dixi. ſ. ea. l. ſ. ſi duo, z ita poteſt intelligi hic.

LEX IIII.

Ideo. Dicitur hic, ex prima parte edicti, quero, que eſt prima pars edicti. Dicū quidam, contra tabu. que precedit ſecūdum tabu. Non eſt verum: quare dic, primam partem edicti vocat bo. poſ. ordinariam, ſequentem vocat Carboniana, que eſt extraordinaria. Opp. ſ. eod. l. iij. ſ. miſſum. vbi actionem nō poteſt intentare. Dicit gloſ. etiam intentabit actionem in factum, z ſic aget poſſeſſorio tantum. Vel dic, vtetur omnibus actionibus quando erit pubes, z liquebit eum heredem eſſe. Tu dic, q miſſus ex Carbonia actione, contra principalem aduerſarium non poteſt intentare, niſi ſecundum diſtinctionem quam vidiſtis in d. ſ. miſſum, ſed contra alios debitores poteſt intentare ſecundum diſtinctionem, quam dicam j. eo. l. pe. Opp. ſ. eod. l. iij. ſ. pe. vbi dicitur, q vt poſſit actionem intentare, oportet petere bo. poſ. ordinariam: ſed hic non poſſet petere ordinariam, quia eſt excluſus ab ea, vt hic dicitur. Igitur actionem intentare nunquam poterit. Poſſumus dicere, q licet ſit excluſus a poſſeſſione ordinaria, tenebat tamē ius adeundi de iure ciuili, ideo actionem intentabat, z hoc patet ex gloſſ. que dicit, q liquebat eum heredem, non dicit bo. poſ. Vel dicamus, q agnoſcet bo. poſ. omiſſam per reſtitutionē in integrum, l. j. C. ſi vt omiſ. Her. vel bo. poſ. Vel poſſum dicere, q in d. ſ. pe. debeamus legere aliter quam gloſſ. ibi dicat, quaſi illa lect. ſit contra iſtum text. z legamus alio modo. vt ibi dixi[a].

a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Ibi dixi. Supplicium differtur propter partum z propter mul. ereum lactantem. z facit quod habetur in l. ij. ſ. ſi non propter. ſi quis cau. z ibi docto.

LEX V.

Edeſiis. Hic incipit exponere tertium caput edicti de ſatisdatione.

1 ¶ Supplicium matris differtur propter partum, item in matre lactante puerum, donec nutrix reperiatur.

1 **ſ. Aut autem.** Iſte ſ. facit in ar. tad q. vos habetis in l. preguantis. de penis. z ſ. de ſta. ho. l. Imperator. q ſupplicium matris differtur propter partū: quero quid de matre lactante puerum cum alia nutrix non reperiatur, certe eadem eſt ratio, q donec non reperitur alia, ſupplicium differatur, per hunc text. z ſic dicunt doct, maxime Oldra.

LEX VI.

1 ¶ Carb. edict. quare non habet locum in bonis maternis,
a Carboniano edicto an queſtio ſtatus differatur.

1 **Debonis.** Quero, †que eſt ratio q in bonis maternis non habet locum edictum Carbonianum? Reſpon. quia hoc edictū eſt introductū ad ſimilitudinē edicti de bo. poſ. cōtra tab. l. ſ. j. ſ. eo. ſed in teſtamētis feminarū bo. poſ. contra tab. nō habet locum, l. illud. ſ. ad teſtamenta. ſ. de contra ta. ergo nec Carb.

2 Item dicitur †, q differt queſtio ſtatus. ſed an differatur per hoc edictum? Dicit gl. q non. ſed ex cōſtitutione, vel interpretatione Ariſtoteliſ. to. vt hic, z ſ. eo. l. iij. ſ. quamuis. Et ideo iſto caſu iſta dilatio poſſet prodeſſe in bonis maternis, z haberet vim Carb. vt ſi poſſidet filius z alius ageret cōtra eū, dicēs, eum non filium, tunc q. differtur, z interim remanet in poſſeſſione, ſicut in Carb. l. iij. ſ. amiſſum. ſ. eod. ¶ Itē quero dicit hic, ſi ſit q. ſimul de bonis paternis, z maternis, z fraternis: quero, vtrū habeat locum miſſio ex hoc edicto, z videt q ſic, arg. j. eo. l. ſi impubes. ſ. ſi pupillus. Contrarium tenet gl. q omiſſio non habet locū niſi in paternis, z ad legem contrariam reſponde vt in gl. quod no.

ſ. Ita demum. In tex. ibi, explicandū erit. hoc eſt verū ex hoc edicto: ſed ex conſtitutione queſtio differtur, vt ſ. prox. ſ. z in l. iij. ſ. quamuis. ſ. eo. tit. vel hoc expediebat pupillo.

ſ. Quipupillo. No. tex. ibi. hec eſt poſ. pro ſatisdatione cedit. habes hic, qs miſſio in poſſeſſionem habet vim cautionis. Simile in l. ſi finita. ſ. elegan. ter z ſ. ſequen. j. de dam. infecto.

1 ¶ Alimēta qui debet habere qſi debeat habere expenſas ſtudij.

1 **ſ. Non ſolum.** No. tex. ibi, in ſtudia, ꝛc. No. †q ille, qui debet habere alimēta, debet habere etiā expenſas in ſtudio. ſimile ſ. vbi pu. edu. de l. qui filiū. contrarium habuiſtis. ſ. de ali. z ci. le. l. legatis. Ego reſpōdi ibi, aliud cum debentur ex diſpoſitione teſtatoris, aliud cū ex diſpoſitione legis. Dices tu, q hic ſ. facit cōtra id qs dixi. ſ. de colla. bo. l. j. ſ. ne caſtrēſe. Dixi, q pater non tenetur impēdere in ſtudio filij. Sz reſpondeo, tex. iſte hoc declarat, q hic loquitur in ſtudijs neceſſarijs, ſine quibus homo ſecundū conſuetudinem, z conditionē ſue perſone, viuere non poteſt, vt addiſcat grammaticam, z ſimilia, z tunc dicitur impenſa neceſſaria, vt hic: ſed ſecus in ſtudijs, in quibus homines dicuntur militare, z ſine quibus quis pōt honeſte viuere ſecundū conditionem ſue perſone, quo caſu dic vt ibi dixi.

ſ. Poſtpubertatem. Eſt hic bonus caſus, z ponit optimam practicam z habes hic q de petitore ſit reus, ſi vult ſatisdare eria poſt pubertatem. Sed quid ſi neuter vult ſatisdare? Dicit glo. rideo, ex his que no. ſ. eo. l. ſed z ſi is. ſ. quoties. z ſ. cum aūt. vbi dicitur q poſſeſſio debebit dari cuidam curatori bonorū, z apud illum ſequeſtrabitur. Ad qs facit l. poſtquā. ſ. Imperator. vt leg. nomi. caue. ſed in poſſeſſione data curatori bonorū, quis ſuſtinebit partes actoris? Reſpon. ille, qui ab initio ſuſtinebat ante quam daretur Carbo. bono. poſſeſſ. arg. l. ſi oleum. in fine. ſ. de dolo, z dixi in l. intereſſe. j. de acqui. poſſ.

LEX VII.

Si impubes. Circa prin. dicit, ſimile Carboniano. Dicit gl. quare dicit ſimile Carboniano, z non rideꝛ. Tu dic, Carbonianum edictū principaliter videtur inductū propter liberos legitimos, z naturales, z ideo cum loquitur de filijs adepti

nis, non videtur ꝙ propie hoc edictum habeat locum. Hoc non placet. quia cum hoc edictum sit inductum ad similitudinem bo. pos. contra tab. vt ſ. eo. l. j. ſ. j. & illud in adoptiuis habet locum, ergo & istud habebit locum. Sed quare hic dicit simile? Respon. quia hoc olim proponebatur cum quadam solennita. que hodie cessat, & sic habet locum Carbonianum, ad similitudinem antique solēnitatis, cum qua Carbonianū proponebatur, vt habuistis no. ſ. eo. l. ideo. & ſ. de vent. inspi. l. edictum. ¶ Item dicitur hic, locus erit Carbouiano edicto. Contra, imo non habebit locum Carbonianum, quia constat eum filium, vt j. l. prox. Solu. intellige hic de Carboniano vtili, non de directo, vt ibi.

ℌ. Cum vero. Querit glos. hic super verb. de iure, quid est hoc quod dicit, de iure testamenti, & non respondet. Sed dico quod in querela inofficiosi testamenti, non fit questio an sit filius, sed an valeat testamentum vel non, & sic an excludatur a bonis. est ergo questio de bonis tātum, & non de statu, ideo nō debet differri, & ita hic loquitur hic ℌ. pone quod filius agens querela negatur filius, quid erit fiendum? Resp. non poterit fieri missio in pos. ex Carb. sed ex constitutione, qua questio status differretur: & si iste obtinebit in querela, posito ꝙ nō sit filius, habebit necesse petere hereditatem ab intestato, & tunc si opponetur sibi q. status habebit locum Carbo. sic debet intelligi hic & l. qui de inofficioso. ſ. de inoffi. testa.

ℌ. Si mater. Contra ſ. eod. l. j. in fi. Respon. hic agebatur contra matrem tantum: ibi vero contra matrem, & filium. vt ibi dixi. Item opp. ſ. eo. l. iij. ſ. ibidem. Solu. Debetis ponere hic matrem esse maiorem, xxv. ann. secus si sit minor, vt in contrario, quia est verisimilius maiorem diligentius causam defendere, quam si esset minor. Item secus si mater esset grauida, vt dixi ibi plene. ſ. eod. l. j. in fin. & vide glos. que incipit, imo nunquam, &c. & ipsam signa.

ℌ. Quoties. Ad primum dictum opp. ꝙ contradicat sibi ipsi, q. dicit, cum interponitur Carbo. perinde est, ac si non esset controuersia status. Sed tunc contra, quia si non esset controuersia, non habet locum Carbo. Solu. Item oppo. quod sufficiat ꝙ vnus pro parte defendat, l. si quis putans. ſ. si damni. ſ. communi diui. dicit gl. hoc ideo, quia persona defuncti inspicitur, cum qua est controuersia, l. apud Iulianum. ex qui. cau. in pos. ea. ibi quasi cum eo contractum. &c. & l. j. ſ. fi. & l. ne in plures. de exerci. & l. si cū vno. ſ. si ex noxa. causa agatis, & l. si noxali. ſ. fi. ſ. de pecu. Hæc solu. nihil ad propositum, quia in actis diuiduis sufficit quēlibet heredem defendere pro parte sua l. iam tamen. ſ. pe. ſ. iudi. sol. Ad hoc facit l. iij. ſ. fina. j. de pact. stip. Item facit l. heredes. ſ. an ea. fami. ercis. sed leges allegate in gl. loquuntur in alijs casibus. Quare dic ꝙ in casu nostro ratio est, quia missi in possessionem defendunt tanquam curatores bonorum, vt ſ. eod. l. sed & si is. ſ. j. & videbitis j. eo. l. pe. & vlti. Sed sicut curatores bonorum debent in solidum defendere, l. vlti. de curato. bo. dan. & ita isti debent insolidum defendere.

ℌ. Interdum. Dicitur hic, ꝙ si non petijt contra tab. sed vnde liberi, &c. Solu. oppo. & soluit. tene primam solutionem datam in ea.

ℌ. Si pupillus. Vides hic quando fit contentio de bonis liberti & patris simul. & semel, questio status differtur. Et est ratio, quia vna contentio sequitur ad aliam, l. j. in princi.

1 ☞ Filius preteritus, qui tacuit per annum, an faciat reconualescere testamentum de iure pretorio.

a **ℌ. Quesitum,** [a] Hic est no. ſ. & difficilis, & de ipso festi magnum festum. Ad primum casum opp. si non fuit filius, ergo non debuit dari Carbo. vt ſ. eo. l. iij. ſ. cause. Sol. Hic fuit modica presumptio pro eo, ita ꝙ fuit data Carboniana licet in veritate non fuit filius: sed tūc qu omodo habitur secūdum tabu. cum interim habeatur pro filio propter illam modicam presumptionem, & habetur pro filio, ac si nulla cōtrouersia fuerit, vt ſ. ea. l. ſ. quoties. & questio status differt? Resp. secundum iura hodierna, secundum que sufficit sola agnitio, esset expeditum: quia in Carbo. non queritur an sit filius, l. vlti. C. qui

* admit. * ad bo. pos. secundum tempora. Digestorum est dicēdum idem, ꝙ quando fuit data secundum tabu. non fuit questitum an ille filius esset preteritus vel non, quia non fuerat data in forma iuris. l. iij. ſ. acquirere. & ibi no. de bo. pos. & sic habebit istum effectum, quia iste, qui habuit bo. pos. secundum tab. aget bo. pos. here. pe. post tempus pubertatis ex vigore illius bon pos. habite intra tempus pupillaris etatis, quam bo. pos. hodie cōstat habuisse effectum, cum constat illum pupillum in veritate filium nō fuisse. ¶ Venio ad secundum casum, si filius non petit cōtra tab. tūc datur secundum tabu. Contra hoc oppo. si filius non petit contra tab. ergo poss. Carboui. non proderit, q. actionem intentare non poterit, nisi ordinariam bo. pos. agnoscat, l. iij. ſ. pe. & ſ. fi. ſ. eo. Sed cum impossibile sit. ꝙ ordinariam agnoscat, q. excluſus ab ea: ergo, &c. cum constet illum filium, qui est excluſus a cōtra tab. non posse habere bo. pos. posito ꝙ quis eum filiū cōfiteatur: ergo Carboniana non debebit dari, vt j. eo. l. eum sine. & ſ. de inoffi. testa. l. qui de inofficio. Sol. dic, vt ſ. eo. in l. ideo. Nam licet filius sit excluſus a contra tab. tamen potest ad eas reuerti per restitutionem in integrū. Ita sentit gl. hic in tertio casu. Nam si deficeret omnis species, deficeret Carbo. ¶ Venio ad tertium casum, in quo habes, ꝙ fuit preteritus filius suus, ideo cum dicendo nullū posset venire per vnde liberi, & stetit anno ꝙ non petijt, vnde liberi: ex hoc scriptus heres potest petere secūdum tab. quia ille preteritus tacendo per annum videtur approbare testamentum. l. filio preterito. ſ. de iniusto testa. & ipse pupillus potest petere Carbo. si est intra annum a tempore quo est sibi mota questio status,

1 vt ſ. eo. l. iij. in fi. Nota hic casum [b] expressum contra Vltramon-

b tanos, qui dicunt ad hoc vt testamentum reconualescat de iure pretorio, requiritur approbatio filij. Ego dico, ꝙ taciturnitas per annum, videtur testamentum confirmare, vt possit peti secūdum tab. vt hic: quod tenę mēti. & hoc not. q. habet locum etiam in petitione hereditatis: quod est contra dicta Vltramontanorum, in l. ij. C. de posthu. here. instit. dixi in d. l. filio preterito. ſ. de iniusto testa. ¶ Hoc premisso, si filius esset excluſus, sequitur q. si quis confiteatur eum filium, cum ad successionem venire nō posset, sibi non debet dari Carb. vt j. eo. l. eum sine. Resp. potest venire ad successionem per restitutionem in integrum. Et hoc videtur hic, libi, licet filius posset restitui. Ex quo sequitur quod maior qui non posset restitui, tacendo, videtur testamentum approbare taliter, ꝙ post non posset dicere nullum: qd tene menti. ¶ Q. ꝙ ex testamento, quod est nullum, non possit adiri hereditas: bo. pos. secundum tabu. peti, vt j. titu. j. l. hi demū. & ſ. de bo. pos. non est. ℌ. vbicunqꝫ. Solu. Hic filius non dixit nullū: secus si dixisset. ¶ Item dicitur hic, quod habet locum Carbo. pos. secūdum tabu. contra, Carbo. datur ad similitudinem bo. pos. contra tab. vt l. j. ſ. j. ſ. eod. sed contra tabu. & secundum tabu. non concurrit, j. tit. j. l. ij. ſ. expectandi. Bl. sol. Tu dic clarius, Carbo. bo. pos. est inducta ad similitudinem bo. pos. contra tab. hoc est vt illis competat Carb. quibus competeret contra tab. si essent preteriti: sed bene possunt reperiri casus, in quibus competeret Carbo. bono. pos. non tamen competeret contra tabu. & ita hic. Item est differentia inter Carb. & contra tabu. quia vna tribuit ius, alia non.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quesitum. Declara vt per Bal. in l. fi. in verſ. sed hic queritur in bono. poſſ. que tribuit. C. vnde legi.

* CLAV. DE SEISS. ¶ L. vlti. C. qui admit. Contrarium, scilicet quod illa lex vltima, non habeat locum in bonorum possess. Carbon. & alijs que sunt facti, tenent Bald. Franc. Tigri. Paul. de Ca. & Alexan. in d. l. vltim. licet de Barto. hic non faciant mentionem.

b ALEX. ¶ Nota hic casum. An ad hoc vt testamentum reconualescat de iure pretorio, requiratur approbatio filij, expresse Bald. in hoc tenet contrarium in l. fin. C. vnde legi. & in l. ij. de cōtra tabu. & in l. j. C. de suis & leg. videlicet quod ius dicendi nullis non tollatur anno, & omnes communiter contra Barto. in d. filio preterito.

LEX VIII.

Decessit. Not. hic quando cōstat aliquē inter liberos, dubitatur tamen qua qualitate. scilicet, an sit in potestate, vel non. non habet locum Carbon. possessio ex sententia, non verbis.

LEX X.

Cum mulier. Dicitur hic, ꝙ vtri datur bono. posset. ex Carbo. Contra. ſ. de ven. in pos. mit. l. j. in prin. So. expone, ex Carb. ad edictum de ven. in pos. mit. Item dicitur in verſ. ne aut. q. mater non aufert pupillo ius ordinarium. Contra, imo etiam nec extraordinarium aufert, vt ſ. eod. l. j. ſ. fi. & l. iij. ſ. pen. ſ. de iureiur. Sol. Concedo quod pupillo non aufertur nec ordinarium, nec extraordinarium: sed matri bene preiudicat, quando petit se mitti in possessionē nomine ventris, licet contra no. ſ. de vent. in pos. mit. l. j. ſ. fi. cui. dic vt ibi.

LEX XI.

a **Cum sine.** [a] Dicitur hic, ꝙ erheredatus non habet Carbo. q. si aliquis confiteretur eum filium, non admitteretur. Contra ſ. eod. si impubes. in fi. vbi constat quem esse excluſum ab illo iure, & sicsi aliquis confiteretur eum filium, non admitteretur, & tamen habet Carbo. Sol. Ibi potest admitti per restitutionem in integrum, & sic

sic de iure pretorio. Nam per Carb. pretor sibi subuenit: sed hic nō potest admitti. nisi per querelam, z sic de iure ciuili, vnde pretor non subuenit sibi, nisi prius intentata querela. ¶ Ultimo hic nota. q interest mea pronunciari me fratrem propter hereditatem fratris, z sic not. ad id quod diri de actionibus preiudicialibus, quia possum me petere pronunciari fratrem, vt dixi ſ. de vent. in pos. mitten. l. vbicunqꝫ. ſ. j.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Cum sine. Limita vt per Bal. in l. j. C. eod.

LEX XII.

Scriptus. Nota casum, in quo hereditas non adita transmittitur: quod dic plene in l. ventre. de acquiren. here

LEX XIII.

Itia. Dic plene de materia huius legis, vt ſ. cod. l. prima in fine.

LEX XIIII.

Veritur. Quero quid in possessionibus vacantibus? ¶ Puto. q debeat interim mitti in possessionem, si paratus est satisdare, vt sic possessoris partibus fungeretur, vt supra eodem l. & de bonis. ſ. fin.

LEX XVI.

1 ☞ Missus ex Carboniano an possit agere.

Sed sicuti. Opp. quod missus ex Carb. non possit res vendicare, vt ſ. eo. l. iij. ſ. missum. Dicit gl. quod ibi agebat contra principalem aduersarium: hic contra alios debitores, z est bona. z ipsam approbant docto. in l. adite. in iij. opp. C. de ordi. iud. Vel dicit gl. hic satisfecit. ideo agit contra particulares possessores. tanquam curator datus bonis, z est vera, z istam opinio. tenet Lyn. C. eodem. l. j. De hoc an missus ex Carbo. possit agere, habetis in l. prima. in principi. ſ. eod. z l. iij. ſ. missum. z Lideo. z C. de ordi. iudic. l. prima. in vj. questio. z C. eodem. l. j. z ſ. de inofficio. testamen. l. qui de inofficioso. ¶ Et ideo pro declaratione omniū istorum reassume. Aut quis incipit agere antequam sibi status questio moueretur. z tunc postquam questio status incipit sibi moueri, potest omissa prima questione Carb. bon. possef. petere. z quod differatur questio status in tempus pubertatis, non distincto, an prius agebat petitorio, vel possessorio, vt ſ. eod. l. j. in prin. licet gl. aliter ibi dicat. Ita debet intelligi l. iij. ſ. parui. z ſ. pen. ſ. eo. secundum lect. quam dedi ibi. Aut vult agere post petitam bo. pos. z tunc aut agit contra principalem aduersariū aut contra alios particulares debitores, vel possessores. Primo casu aut agit possessorio, z potest, vt ſ. eo. l. iij. ſ. missus. z d. ſ. parui. ea. l. secundum lect. glo. Aut agit petitorio, z tunc si quidem vult agere tanquam Carbo. possessor, vt illa summaria probatio. que fuit habita in Carbo. sibi prosit in hoc iudicio. z non potest. d. l. iij. ſ. missum. Si vero vult agere directa petitione hereditatis. z probare se filium, tunc potest, dicto ſ. missum. Si vero vult agere contra alios debitores, seu particulares successores. tunc aut nō satisfecit, z non potest. vt hic a contrario sensu. z l. sed z si is. ſ. j. ſ. eo. Aut satisfecit, z tunc aut vult agere tanquam heres. z non potest, ne fiat preiudicium petitioni hereditatis. d. ſ. missum. z l. si quis libertatem. ſ. de pet. here. Aut vult agere tanquam curator datus bonis ex vigore satisdationis, z potest, vt hic secūdum vnam lect. d. l. sed z si is. ſ. j. z ij. ſ. eod.

TITVLVS XI.

De bonorum possess. secundum tabu.

¶ Dictum est De bo. pos. contra tab. verum quia est alia bonorum possessio, que vocatur secundum tabu. que non habet locum donec potest intentari contra tabu. vt ſ. eo. l. ij. in prin. z ſ. j. ideo post titulum de bono. pos. contra tabu. sequitur de bo. pos. secundum tabu. Querit glos. quare C. primo posuit bo. pos. secundum tab. z hic post posuit. Dic vt hic in gloss.

LEX I.

1 ☞ Instrumentū publicum potest scribi in chartis de papyro.
2 Instrumentum scriptum in tabulis de ligno probat.
3 Scripture antique in lapidibus probant, quando fuerunt scripte de partium voluntate.

a **Tabulas.** Quero vtrum sit differentia, quibus verbis quis vtatur? Bl. q non. z bene. l. hac consultissima. in fin. z l. quoniam. C. de testa. Item dicitur hic. q non refert in qua materia hoc fiat. Quero quid[a] si scribatur in tabula de ere? Respon. sufficit, etiam si in lapide scribatur. Quero, quid si in terra scribatur? Respon. si
1 sigillari potest, sufficit. ¶ Ex hac lege extra gl. not. q instrumē-
b tum publicum potest publicari in chartis de papyro, [b] vt hic, dum dicit, chartis, quia charte dicūtur de papyro, vt ā. de leg. iij. l. libro. z extra. de constit. vtt. vel inuti. c. cum dilecta. z in Spe. de instru. edi. ſ. postremo. ver. item quod est scriptum. Secundo
2 nota. q ſ si in tabulis de ligno scribantur instrumenta publica, eandem fidem portant, sicut si in chartis, scriberentur, vt hic, dū dicit. siue linee sint. ¶ Pro hoc ā. commo. l. in commodato. ſ. ergo si pupilla. z hoc ibi tangitur per Buliel. de Lug. ¶ Ultimo ex questionibus glos. que dicunt, q possunt scribi in terra, vel lapidi-
3 bus: facit in arg. ad questionem, q scripturis antiquis factis in lapidibus debeat credi: z hoc est verum, si fuit scriptum de partium voluntate. ¶ Pro hoc est text. z glo. C. de relig. l. monumentorum. in fin. ¶ Pro hoc quod not. in Spec. de proba. ſ. nunc videndum. versic. ix.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Quero quid. Et vide glos. in l. qui tabulas. ff. de fur. z ibi Bart. text in c. cum dilecta. de reseri. z ibi Abbas.
b ALEX. ¶ De papyro. Circa instrumentum publicum in papyro. facit ad id quod in l. Sempronius proculo. de leg. ij. z adde Bar. in l. in commodato. ſ. sicut. in fin. commo.
1 ☞ Testamenta duo eodem die confecta si producuntur, nec apparet de prioritate vel posteritate, cui debeat stari.
2 Testes si duo deponunt quod Titius occidit Seium, alij duo quod Sempronius occidit Seium, an ambo puniantur.

a **ſ. Non autem.** [a] Opp. de l. quod dicitur. ā. de test. mili. vbi solus cursus anni irritat tabulas. Solu. Speciale ibi in milite. Item opp. C. de test. l. sancimus. vbi cursus decennij mutat testamentum. Sol. Ibi fuit cursus decennij cum reuocatione facta, licet minus solēniter: sed hic
1 nulla fuit reuocatio. ¶ Querit gl. [b] quid si producūtur duo testa-
b menta eodem die confecta. nec apparet qō prius, z qō posterius,
* quenī cui debeat stari? * Bl. not. hic plene. z C. de edic. diui. Adr. t. ll. ſi. z Ros. ponit quasi idem super hoc tit. in fi. sed docto. videtur dicere sic. Si quidem illa duo testamenta fuerunt facta sub vna sigillatione, est vnum testamentum. z ambo veniunt ex testamento, vt j. eod. l. ſ. si quis in duobus. z de tab. exhi. l. locū. ſ. j. Si autem sunt diuerse sigillationes, nō tamen apparet que prius, z que posterius, tunc Azo z Hug. dicunt quod nullus eorū sit heres. quod Dy. tenet q est dubiū de viribus testamenti: ergo non potest adiri hereditas, vt l. sed z si de sua. ā. de acqui. heredi. z hoc
c placet: sed recipit tres determinationes. Primo fm Jac. Butr. vt sit verum quando neuter possidet. sed si alter possidet. ille obtineret, z actor succumberet. Nam actor debet probare testū suuz esse factum posterius, quo nō probante succumbit. Pro hoc l. cū actum. z quod ibi no. ā. de neg. gest. z l. matrem. C. de prob. z l. nō solum. ſ. sed vt probari. j. de oper. no. nun. Secunda limitatio, qō predicta sunt vera, quando instituti sunt paris cōditionis q nullus erat de venientibus ab intestato. Si enim in vno essent instituti extranei, in alio venientes ab intestato, tunc debemus presumere in dubio pro venientibus ab intestato, arg. ā. de cōtra tabu. l. si duobus. ſ. si prius. z l. hac consultissima. ſ. si quis. C. de testa. Et pro hoc l. vlti. in fi. C. de codicil. Pro hoc facit vigens ratio, q si neutrum illorum testamentorum valeret, venientes ab intestato venirent: vnde si volunt venire ex testamento fm defuncti voluntatem, tutius est eos admitti pro conseruanda defuncti voluntate. Tertia limitatio est, q predicta sunt vera in pagano, qui non pot decedere pro parte testatus, z pro parte intestatus cum duobus testamentis. l. si certarum. z l. querebatur. ā. de test. mil. secus
* si esset miles, q posset decedere cū pluribus testamētis. * ¶ Item
2 facium ad †q. si duo testes deponūt. q Titius occidit Seium, alij dicunt, quod Sempronius occidit Seium. Ex predictis pōt solui, quod si diuersificant in tēpore, q duo dicunt. q Titius occidit de mense Aprilis, alij q Sempronius occidit de mense Maij, tunc isti sunt contrarij. l. j. secundū vnam lec. C. qui accu. nō pos. z sic vel neutri stabitur, vel eligentur digniores fm Lob carmen. ſ. si. ā. de testib. Si vero nō diuersificant in tempore, sed simpliciter duo dicunt, qō Titius occidit S. ium, alij duo dicunt. q Sempronius occidit Seium, tunc cum possibile fuerit q ambo simul occiderunt Seium, ambo puniantur. per ea que supra dixi.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ¶ ſ. Non autem. Et de duobus testamentis vide Pe. in c. ij. de off. dele. z qō not. in c. vltima volūtas. xvij. q. ij. Et inquantum dicit q presumitur pro possessore. vide Bar. in simili. in l. qui duos. ſ. cum in bello. z in l. ſi inter virum. de reb. dub. Mod. in l. illa. de verb. obl. gl. in c. nulli. xij. q. v. gl. in c. duobus. de reseri. lib. vj. z ibi Per. qui transit cum Bar. hic, z vide Lud. Romanum. in consi. ccxxxij.

b ALEX. ¶Querit glo. vide Bald. Ang. & Imo. in l. cum qui. in prin. ff. de acquir. here. Et de hac q. & quid in duabus sententijs contrarijs. & duabus electionibus eadem die factis. vide Bal. in l. ij. C. quãdo prouo. Et quid in duobus instrumẽtis factis eodẽ die, nec apparet qd primo, & quod secundo. vide Bal. not. in l. de rebus. C. de don. ante nup. & gl. Bar. & Bal. in cõsilt. j. C. in §. quibus. Et quid in duobus instrumentis procurationis factis eodem die in vna persona. vide Bal. in l. falsus. C. de fur. & de q. glo. vide aliquid per gl. & doc. in c. duobus. in gl. j. de reseri. in vj. Ad de de duobus procuratoribus eodem die constitutis.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Cui debeat stari. Utrum autem in instrumentis factis eodem die attendatur prioritas aut posteriotitas horarum, vide tex. in l. ex pluribus. §. fi. ff. de solutio.

c POMA. ¶Hoc placet. Vide Fel. in c. ij. in j. col. de proba. vbi enumerat commoda possessionis, vide Barb. cõsil. xxxv. alias iij. in ij. vol. & consi. lxv. eodem vol. Rom. consil. cclvi. in princi. & consil. clix. & consil. clxxix. ad fin. tex. & in c. cum ad sedem. & ibi Bem. in princ. de proba. libr. vj. Lardi. consil. cxlv.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Cum pluribus testamentis. Quarta limitatio ponitur per Rom. in repe. auth. similiter. in ij. specialis pie cause inter vltimas voluntates, vt procedat, nisi in vno esset relictum ad pias causas, in alio non. Nã illud in quo sunt talia relicta, presumitur posterius. nihil tamen allegat. Argentinus fac cit qõ no. Bal. in c. cum tu. in ij. no. testi. hec limitatio est, nisi fieret in vno mentio de renunciatione, in alio non: qa tunc illud preferk. per id quod dicit Bald. in c. pastoralis. in princi. de reseri. & in §. quibus. in j. constit. C. & in l. j. vbi super hoc ponit notab. regulã. ff. sol. matr. & in c. cum contingat. de rescript. bene facit quod ipse no. in c. ij. de offic. deleg. Item intellige predicta omnia procedere in dispositionibus que sibi inuicem contrariantur. vt sunt duo testamenta: sed si essent tales dispositiones que subordinantur inuicem, tunc presumuntur facte congruo tempore: hoc est quod illa precessit. que debebat precedere. dictum est singulare Lyn. & Bald. in l. cum in testamento. §. j. ff. de here. instit. & ibi scripsi post Bald. & vide ad materiam Fely. in d. c. pastoralis. & in c. capitulum. de rescript.

1 ☞ Solennitas testamenti quando sufficiat quod probetur per duos testes, & quando septem requirantur.

2 Appellatio que fuit interposita in scriptis, si est deperdita potest probari per duos testes.

3 Publicatio testium quando fit, satis est quod iudex dicat dicta eorum pro apertis habenda.

§. Sufficit. Dicitur hic, suff. cit tabulas extare, & si non proferantur. ¶Quero, quomodo iudex dabit bon. posl. si non proferuntur tabule, quia non sunt apud heredem, vel desierunt extare: ¶Respon. si loquimur secundum iura hodierna, secundum que sufficit sola agnitio. nõ est dubium, vt hic no. & l. viti. C. qui admit. ad bono. pos. sed secũdum iura ista non est dubium. Sed die eodem modo, quia iste bon. pos. non dantur in forma iudicij. l. iij. §. acquirere. ff. de bon pos. & sic iudex summatim cognito negotio dabit bo. po. ¶Sed quero quid

1 †prodest ista bo. posl. cum si agam bon. pos. here. pet. non poterit probare se institutum: Dicit glo. C. eo. tit. l. ij. q. sufficit probare ipsum institutum ex testamento. & septem testes interuenisse, per duos testes: ita dicunt quidam. Si tamen est dubium de voluntate & solemnitate, quia est dubium, an testator me instituit, item an instituit me solenniter, tunc voluntas debet probari, & solennitas per septem testes, vt probatur in l. viti. C. de fideic. Si autem est certum de voluntate, sed dubium de solennitate, vt quia aduersarius heres confitetur, q talis me heredem scripsit, sed dicit non solenniter, tunc si quidem confessio heredis fuit certo tempore limitata, vt quia dicat confiteor q talis te instituit tali tempore, die, ac loco, tunc sufficit probari solennitatem per duos testes ita potest intelligi glo. C. eod. l. ij. Si confessio heredis non fuit limitata tempore, & loco: vt quia dicit, confiteor q fuisti heres scriptus, sed non solenniter, tunc non sufficit q probes de solennitate, nisi per septem testes, nam si probas per duos, tres, vel quatuor testes solennitatem intercessisse, non sufficit quia cõfessio heredis non extenditur ad tempus quo solẽnitas intercessit. ¶Al-

a terius[a] iste §. facit † ad q. [b] quando appellatio debet interponi in
2 scriptis, & si est in scriptis interposita, & est perdita, certe per te-
b stes probari poterit, vt hic, & l. testi. in fi. C. de testib. ¶Item
3 dicitur † hic, sufficit tabulas extare, licet non proferantur. Facit quando iudex pronunciat dicta testium habenda pro apertis: li-
c cet non legat, nec partibus aperiat, sufficit. [c]Et hoc puto verum si partes aliter sciant dicta testium, vt in auth. at qui semel. C. de proba. & in summa illius titu. per Azo.

ADDITIONES.

a POMA. ¶Ulterius. Vide Ange. in l. si pretor. §. Marcellus. in vlti. col. ff. de iud. Pan. in c. ij. ad fi. de proba. doc. inst. pactũ quod bona fide. C. de pac. Pau. de Castr. cons. ij. Feli. in c. sicut. in j. col. de re iudi. & q in casibus. in quibus requiritur scriptura, nõ presumitur pro actu, nisi appareat scriptura, vt per Feli. in c. j. per illum tex. post Pan. ibi, vt lit. non conte.

b ALEX. ¶Facit ad quest. Et istud dictum no. ad intellectũ eorum que dixi post gl. & Bal. in l. contrahitur. ff. de pign. & adde q licet regulariter in sententia requiratur scriptura, tamen fallit in causa matrimoniali, quã sufficit probari per testes. c. Ubericus. & ibi Inn. extra, de testi. & ad Bar. hic adde no. per eum in l. sicut. C. de fide instr. vide etiam Bar. hic & Bal. in l. ff. C. de eden. & Bar. & Bald. in l. emancipati. de fide instr. & Bald. in l. gesta. C. de re iudic.

c ALEX. ¶Sufficit. Quãdo iudex pronunciat dicta testium haberi pro apertis, sufficit, & adde Bar. in d. authen. at qui semel.

1 ☞ Possessio ex edicto diui Adri. non datur producenti exemplum testamenti.
Nec etiam datur producendi exemplum testamenti manu eiusdem notarij.

a **§. Si quis in duobus.** [a]No. hic. q ex exem-
b plo [b]nõ potest peti
1 bo. pos. Et sic facit, q possessio ex edicto diui Adri. nõ debeat edari, qui producit exẽplum, licet bo. pos. ex illo ti, differat multi ab ista: nã illa nõ potest dari, nisi producatur testamẽtum non vitiatum, & l. edicto. C. de edic. diui Adri. tol. sed ista datur, etiam
a si tabule nõ producãtur, vt §. ea. l. §. sufficit. ¶Item facit ad q. si vnus & idem notarius exemplificat testamentũ suum dicẽs, hoc est exemplum cuiusdam testamenti facti manu mei notarij: ex exemplo non dabitur bono. pos. nec pos. ex edicto diui Adria. vt hic dicit in testatore qui exemplauit suum testamentum. Po-
c dicta vera, [c]nisi exempletur ex protocollo notarij mortui. qa tunc habetur pro instrumẽto publico, & authentico, vt in c. cũ Pala. extra de fide instr. Nota bene tex. ibi, si vero. id qd exemplum, &c.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Si quis in duobus. Aliqui allegãt Bar. contrarium tenuisse in l. Sempronius Proculo. de lega. ij. licet posset concedi eundem Pau. in l. fin. C. de edict. diui Adria. rollen. & Ang. Are. in §. nihil autem. instit. de testamen.

b ¶Exemplo. Aduerte quod Bartol. arguitur de contrarietate in hoc §. fi quis in duobus. per Alexã. hic. Tu die pro saluando Bartol. vt in concordia posita ad l. Sempronius Proculo. ff. de legatis secundo.

c ALEX. ¶Predicta vera. Adde Barto. in l. si quis ex argentarijs. §. primo ff. de eden. & Ly. in l. contractus. in fin. q. C. de fide instrumen. Spec. in titu. de instru. edi. §. ostenso. versic. illud quoq; cum sequen.

§. Exigit. Jurisconsultus procedit hoc ordine. [a]dicit a quibus debent esse facte tabule
pos. dari possit. Secundo dicit, quomodo. Tertio quando. Dicto dicit. pro qua parte debet dari bonorũ possessio. ff. vero. ex quibus tabu. datur bono. possessio. & ita transit. Contra. sufficit si habeat testamenti factionem tempore testamenti fac.
* vt §. ea. l. §. si quis autem. *Glo. dicit multum bene. vide eam. q
a incipit, nota q duobus &c. & ipsam signa [a] ibi. non sic in duobus primis. imo idem vt probat. §. j. proxime allega.

ADDITIONES.

* CLAV. DE SEISS. ¶§. si quis autem. An autem regula huius §. habeat locum in codicillis, vide Bald. in l. §. §. j. supra de legatis tertio.

a ALEX. ¶Ipsam signa. Vide de hac glo. no. Bal. in l. i. C. de sacrosan. eccle. in lec. in ij. quest. ff. & z in l. fi. in fi. C. si a nõ cõp. in z in l. fin. in versicul. hic dubitatur. C. vnde legi. plene per Imol. post alios in l. is cui lege. de testa. & z in l. Gallus. §. ille casus. de liberis & posthumis.

§. Si linum. Hic incipit tractare quales debẽt esse tabu. vt bonorũ pos. detur. Et ad eu
dentiam scias. q tabule, ex quibus petit bo. pos. debẽt esse signate signis vij. testium. l. ij. C. eo. ti. Opp. q non possit dari fm tabu. qa datur tantum ex tabulis. in quibus sunt septẽ signa, vt §. ea. l. charte. & C. eo. l. ij. Sol. licet hic linum sit incisum, tamen remanẽt

septem

septem sigilla, qz non fuit incisum linū in quo sunt septem sigilla appensa, sed aliud linū. Vel si illud linum fuerit incisum, dic q nō est totaliter incisuz, quod no. propter rescripta antiqua: sed quis inuestigabit hic, an fuerit incisum linum a testatoze, vel ab alio? Respon. secundum iura hodierna, secūdm̄ que sufficit sola agnitio sine iudicis facto, non est dubium: sed secundum iura antiqua, secundum que requirebatur decretum iudicis, tunc non curo qualiter iudex interposuit decretum, sed in bono. pos. here. petitione examinabitur plene, a quo fuerit linum incisum, argu. l. de pupillo. §. toties. j. de no. ope. nun.

1 ☞ Priuilegium habens chozdulam, in qua sigillum sit appensum, cozrosam probat, dummodo remaneat tantum de chozdula, quod sigillum sustineat.

2 Testamento cozroso in parte substātiali non creditur, z quando.

3 Notario attestanti de aliqua cancellatione, vel supzascriptione creditur.

1 **§. Si rose.** Not. hic bonum text. ad tab. seu ad priuilegia, †que quandoq; cozrosam habent chozdulam, in qua est appensum sigillum, quia sufficit q remaneat tā tum de chozdula, q sustineat sigillum: secus si totaliter chozdula

2 est cozrosa. ¶ Ponamus †q testamētum est cozrosum in aliqua parte substantiali, an debeat ei credi? Dicit gl. q non: secus si non sit cozrosum in parte substantiali, quia tunc sic, l. si vnus. C. de test.

3 cl. pe. §. fi. eod. tit. ita dicit gl. [a] Aduerte, si testamentum continet rasuram in loco suspecto, non debet ei credi: z hoc est verum, nisi per aliquam partem testamenti potest comprehendi quod in illa parte cozrosa contineretur, ca. cum olim. extra. de censi. Et per

3 hoc† apparet, si notarius diceret cācellationem, z supza scriptionem ego feci, sibi credetur, vt l. j. §. de his que in test. delen. z de hac q. habetis per gloss. z Lyn. C. de edi. diui. Adri. tol. l. vlti. in ĝ. q. principali. circa fin.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Dicit gl. Qō no. ad subscriptionē notariozū. Et adde quod no. Inn. in cap. fraternitatis. de here. z no. in cap. cum venerabilis. de reli. do. z in cap. ex literis. de fi. inst. z adde quod no. dixit Guido de Suza. in l. si ex falsis. C. de trāsac. q vtens tali instrumento in quo continetur aliqua falsitas etiā in loco nō suspecto, incidit in crimen falsi, z refert ita tenere Joan. And. in addi. Specu. de instru. edi. §. instru. in addi. que incipit, huic dicto.

LEX II.

1 ☞ Bonozum possessio secundum tabulas, an concurrat cum bonozum possessione contra tabulas.

2 Bonozum possessio vnde liberi, an peti possit donec pendet, an vnus petat contra tab. z alius secundum tab.

3 Bono. poss. secundum tabulas cum habet locum venire per vnde liberi, quid prosit.

4 Posthumus, qui recasurus est in potestatez, an venire possit per vnde liberi, vel per contra tabu.

5 Exclusus a cōtra tab. qui potest petere restitutionem, an debeat expectari antequam petat secundum tab.

6 Bonozum possessio contra tabulas petita secundum tabulas, peti potest quando contra tab. est delata ei, qui nō est de liberis.

7 Bonozum possessio secundum tabu. an expectari debet vt petatur, quandiu Carboniana peti potest.

Iquissimum. Hic Jurisc̄ōsultus incipit tractare quo tempore debet peti bonozum possessio secun. tab. ¶ Opp. z videtur quod possit adiri hereditas antequam petatur contra tab. quod apparet, quia post aditam hereditatem datur contra tab. l. illud. in princi. §. de contra tabu. Sol. Aliud in adi

tione de iure ciuili, vt ibi: aliud in secundum tab. bono. posses. vt hic. Item videtur q instituti non expectent preteritos, l. illud. §. fin. §. de contra tab. Respon. verum est q ibi non expectant preteritos, sed non veniunt per bono. posses. secundum tabu. sed cōtra

1 tabu. ¶ Item oppo. †q secundū tab. z contra tabu. possunt concurrere, l. si duo. §. de leg. praestan. secūdum vnam lec. gl. Quidam reprehendunt ibi illam glo. ego sustinui eam ibi, dicendo q tunc non datur secundum tab. donec speratur contra tab. quando instituti non est in pari gradu cum venientibus per contra tab. alias secus, vt ibi. Sed dices tu, nonne hoc est contra casum l. illud §. fi. §. de contra tab. vbi instituti z preteriti erant in eodem gradu, z tamen non habet locum secundum tab. donec intentatur contra tabulas. Sol. Vos habetis. j. prox. §. q instituti sub conditione potest petere secundum tabulas: ille ergo qui est institutus, licet alius posset petere contra tab. pendet institutio nis sue conditio, quia poterit esse q ille non peteret contra. tabu. interim: ergo si est eiusdem gradus, nihil repugnat eum admitti. Non ob. l. illud. §. fi. de contra tab. quia ibi loquitur in quadam conditione, que verisimiliter expectari nō debet scilicet vt posth' non nascatur: alias secus. Preterea ratio potest esse ista, quia si est eiusdem gradus alio petente contra tab. secundum tab. conuertetur in contrata. z ideo non expectatur, vt j. prox. §. alias se

2 cus, vt §. ¶ Querit gl. †vtrum interim posset peti vnde liberi, donec pendet, an ille petet contra tab. z alius secundum tab. Bl. arguit pro z cōtra. z finaliter dicit quod sic, Sed quero, dicit ne verum ista glo? Videte, si nos ponimus esse preteritos filios in potestate, qui dicunt nullum testamentum de iure ciuili, tunc gl. dicit verum, quod statim potest peti vnde liberi, z probant omnes leges allegate in gl. Sed si nos ponimus filium emancipatum esse preteritum, tunc gl. non diceret verum, nisi ponamus instituti repudiasse, quia donec habet locum secundum tab. non habet locum vnde liberi, ꝛc. l. j. §. j. j. si tabu. te. nul. exta. ¶ Secundo que-

3 ro, †ad quid prodest venire per vnde liberi, cum habeat locum secundum tab. Dicit gl. q ad legata. Videte gl. verū dicit in emancipato herede scripto non adeunte, vel repudiante, alias non ha-

4 beret locum vnde liberi† Sed quid in posthumo? Dicit gl. idem, q potest venire per contra tab. vel vnde liberi. Et hoc intellige in posthumo qui esset recasurus in potestatem. Ego dixi, q bono. poss. contra tab. vel vnde liberi, competere possunt eidem. Quero, vtrum tempus simul cedat vtriq;? Bl. q sic z bene. ¶ Item dicitur, q expectandi sunt qui possunt venire per contra tabu.

5 quero, †quid si aliquis est exclusus per contra tab. sed potest petere restitu. in integ. an debet expectari? Bl. dicit quod non, z alleg. l. iiij. §. j. j. de fideicom. lib. z l. ij. §. si bonozum. j. ad Tertul. q tene menti: z idem habuistis. §. tit. j. l. si impubes. §. fin. ¶ Hic di-

6 citur, q debent expectari† donec petatur contra tabu. Sed quid si est petita contra tabu. vtrum alius admittatur ad secundum tabulas? Respond. sic, si contra tabu. est delata ei, qui non est ex li-

7 beris, l. si impubes. §. fi. §. tit. j. ¶ † Quero vtrum quandiu potest peti Carbo. debeat expectari, sicut quando datur contra tab. Videtur quod sic, quia Carbo. z contra tabu. dantur eodem iure, l. §. §. z generaliter. §. tit. j. Sed contra dic vt in casibus, quos habuistis supra tit. j. l. si impubes. in fine.

1 ☞ Bonozum possessio secundum tabulas etiam hodie est necessaria pro instituto sub conditione.

2 Testamentum in quo filius est institutus sub conditione, an sit nullum.

3 Bono. poss. que datur conditione pendente, an sit iuris, vel facti.

4 Bonozum possessio secundum tabulas conditione deficiente qs conuertatur in contra tabulas.

5 Bonozum possessio secundum tabu. quando conuertitur in contra tabu. non est necessaria noua petitio, vel agnitio.

2 **§. Si sub conditione.** [a] Dicitur hic, q instituto sub cōditione datur bono. pos. secundum tab. ꝛc. Contra, pendente cōditione non potest adiri hereditas. l. si quis i instituatur. §. de here. instit. Sol.

1 Aliud in aditione, aliud in bo. pos. secundū tab. Et hic est † vnus de casibus, in quibus bo. pos. fm tab. est necessaria. Itez videtur q bo. pos. fm tab. non habet locum qñ est filius preteritus, quia tunc testamentum est nullum, nec pōt peti secundum tabu. l. suus quoq; in prin. de here. instit. z l. si pater. C. de instit. z subst. Solu. Imo pōt testamentum esse aliquod, filio confirmante. Sed quedā

2 gl. †tenet, q hodie filio instituto sub conditione, testamentū non est nullum, q remouetur conditio quantū ad legitimam. Ita no. in l. suus. §. de here. instit. z l. si pater. C. de instit. z subst. Dic vt di-

b xi in d. l. suus. ¶ Dicitur hic, [b] sub conditione, quero vtrū est verum, siue sit institutus suus, siue extraneus? Dicit gl. q sic dummodo extraneus sit institutus vtiliter, vt j. eo. l. hi demū, z intelli ge extraneo instituto, z nullo filio preterito: vel erat filius exheredatus, alias si fuisset filius preteritus, tūc filius posset venire per cōtra tab. qz tales fuerunt tab. ex quibus adiri potuit hereditas tempore mortis: q sufficit. l. quod vulgo. §. de contra tab. z l. filiū. eo. ti. z sic bo. pos. secun. tabu. non pōt peti. ¶ Item dicitur hic, si defecerit conditio, pretoz tuetur fm tabu. ac si accepisset contra tab. Sed quid si exiterit conditio? Dicitur in gl. remanet datio firma, vt j. ea. l. j. §. si quis ita. ¶ Sed tūc quero, quid si deficit cōditio. Bl. respon. aut fuit institutus suus, aut extraneus. Primo casu confirmat. Secūdo infirmatur, sed hoc fm doc. nō est verum totaliter, si esset talis, qui veniret ab intestato per vū agnati, vel vnde cognati, vel fm tabu. Unde legitimi. vel vnde agnati, vt j. c.

3 l. si sub conditione, z statim dicā latius. ¶ † Querit glo. vtrū bono. pos. que datur pēdente cōditione sit iuris, aut facti. In hoc sunt opi. sed gl. dicit q est facti z idem no. §. de here. instit. l. si quis instituatur, sed Ja. de Are. dicit aliter, vt refert Ly. in l. si pater. C. de instit. z subst. in vlt. q. z clarius in l. filijs matrem. C. de inof. testa. Et dicit, aut est institutus extraneus sub conditione, qui nullo modo erat ab intestato successurus, z tunc ista bonozum possess. que ei datur, est facti, z tribuit sibi hoc solū, vt existente cōditio

ne non habeat necesse de nouo petere. Item tribuit aliud secundum Jaco. de Are. quia missus in possessionem ipse poterit exercere omnia tanquam curator datus bonis. Ita not. Pet. alias Roffred. in l. si quis, instituatur. supra de heredib. instituēd. licet gl. ibi aliter dicat. Si vero iste erat extraneus, talis qui veniret ab intestato, & succederet per vnde legitimi, vel vnde cognati, tūc est iuris, & aduenīente conditione bo. posse. secun. tab. conuertetur in illam que sibi competeret, vt ſ. eo. l. si sub conditione, & dicitur iuris, qz in omnem euentum tribuit ius. Aut est filius instituturus, & tunc aut fuit institutus sub conditione potestatiua, aut casuali, aut mista. Primo casu est facti, & non potest conuerti in vnde legitimi, quia est quid sibi imputetur, cum conditionem nō impleuit, & ita dicit gl. in verb. cōditio. que incipit, casualis vel, &c. Aut fuit institutus sub conditione mista vel casuali, & tunc aut in defectum non fuit exheredatus, aut fuit exheredatus. Primo casu, habet bonorum possessionem, que est iuris, & ideo in omnem euentum ius tribuit vt hic. Secundo casu, quando in defectum conditionis fuit exheredatus, & tūc aut fuit exheredatus nōrite, aut rite. Si nō rite, tribuit ius, & perinde ac si exheredat⁹ nō erat, non putauit. ſ. non queuis. supra de contra tabu. Si vero fuit rite exheredatus, aut ita q̄ non poterit rumpere per querelam, & tunc non tribuit ius: alias si poterat rumpere, tunc secus. Hec vltima opin. non videtur vera, quia licet posset rumpere per querelam, illa bon. pos. non potest in aliam cōuerti ante prolatam querelam. nec ius hoc vult, & sic de necessitate expectabitur q̄ ille audeat. Predicta vera, si conditio sit adiecta in fauorem filij, qz tunc datur ilta que est iuris: alias secus, vt no. doc. in l. filijs matrem.

4 C. de inoff. testa. dic vt ibi per Jac. de Are. C Hic dicitur, †q̄ de
c scientе conditione bo. pos. secundum tabu. conuertitur in cōtra tab. quero, vtrum hoc sit verum indistincte, siue filius sit institutus, siue exheredatus in defectum conditionis? Quidam in vlti. gl. videntur dubitare. Sed ergo credo id, quod dicitur hic in gl. esse verum: quia si conditio defecit, siue alius sit institutus, siue nō potest peti contra tabulas: quasi tale testamentum sit, ex quo potuit adiri hereditas, quia illud est verum pendente conditione ab alio, quam ab illo. Sed si potuit filius adire, tunc non datur bo. pos. contra tab. Et ideo dicit, q̄ quia alius institutus erat, debet peti concursu cum filio preterito, & ideo cōuertitur in cōtra tab.

5 C Quero, vtrum quando fit ista conuersio, sit necessaria noua petitio, vel agnitio? Certe non, l. iij. ſ. si sub ea conditione. ff. de contra. tab. ibi dum dicit, acceptisset, in preterito tamen nō arbitror, q̄ esset male dictum, si de nouo petatur. C Vltimo scias, q̄ hic ſ. habet locum, quando fit existente conditione sine dubio, quia debet dari heredi scripto. Sed si esset dubium, quia haberet alium, cui faceret partem per concursum, tunc dic vt dicemus. ſ. eadem l. ſ. si quis ita.

ADDITIONES.

a ALEX. C Si sub conditione. Vide Jmo. & ibi Barto. in l. suus quoq; de here. instit. circa pri. n. dubitaui alias, & scriptum non inuenio an ista pos. secundum ta. habeat locum in coherede dato sub conditione, alio pure instituto in totum, & non reperio text. qui de hoc loquatur, & videtur q̄ non: vnde isto casu heres institutus pure, pendente conditione habetur pro herede insolidum. vt per docto. in l. ij. ſ. si pars here. pe. si datum est vni a testatore, iure alteri denegatur interim, cum sit prouisum de herede, & administratore, facit l. si inter me & te. de excep. rei. iu. ſ. in l. si quis cū procuratorio. ſ. fin. ff. de pro. & expressa prouisio testatoris, facit cessare tacitam prouisionem. l. fin. C. de pac. conue. vide tamen glo. in l. ij. ſ. si quis ex liberis in verſi. condit. ff. de contra tab. sed illa gl. posset intelligi quando ille coheres pure institutus, fuisset institutus in parte tantum. quod nota.

AND. BARB. C Et no. casum in quo bonorum possessio secundum tabulas est necessaria. C Vide alios fin. Bald. in l. certum. C. vnde cognat. vbi multos enumerat.

b POMA. C Dicitur hic. Et ratio, quia non dicitur omnino preteritus nisi quo ad quid, ista est glo. valde peregrina in l. si pater. C. de insti. & substit. & l. suus quoq; ff. de here. insti. vide Ange. in l. filio preterito. ff. de inius. testa.

c ALEX. C Quero vtrum. Vide quod nota Bartol. & Bald. in l. ij. C. de sac. edic.

ſ. Pro qua. Vidistis ff. quo tempore petatur bo. pos. secundum tabu. nūc sequitur videre pro qua parte petatur. C Glo. oppo. & videtur, quod interim debeat tota petitio vnius, arguendo ſ. de assign. lib. l. sub cōditione. ſ. ſ. & l. ex semisse. de acquiren. here. Ista questio est multum difficilis, ideo examina plene in l. q. ſ. si pars here. peta. & dixi ff. de lega. j. l. plane vbi. ſ. si coniunctim.

ſ. Si primus. Ratio dubitandi erat, quia videtur q̄ debeant coniungi: qz si ille est institutus intra xiij. annos: ergo intra decem: quod hic remouet. Pro hoc ff. de vulga. & pupil. substi. l. ex facto. ſ. item quero.

ſ. Si quis ita scripserit. Dp. q̄ tertius non admittat, quia non est institutus primo loco, vt ff. proxi. ſ. Solet inspicimus mentem, secundum quam primo loco est institutus, non autem inspicimus ordinem scripture. Vide gl. in verb. primos. que incipit, ex gradu, ibi, licet sit ar. cōtra. dic vt ibi. Nam ille ſ. debet intelligi secundum istum, vt non consideremus ordinem scripture: sed mentem, &c. vt in l. si quis instituatur. de here. insti.

ſ. Si quis ita instituerit. Dicitur hic, bonorum autem possessionem, &c. contra, imo pendente conditione potest peti bon. possessio, vt ff. ea. l. ſ. si sub conditione. Dicit glabri de bo. pos. que est facti: hic iuris. Truffa est. Alij dicunt, q̄ non potest ita, quin possit reuocari. Truffa est etiam. Alij dicunt, q̄ hic & ibi potest peti ea, que est iuris. & quod dicit hic, non peti, scilicet, irreuocabiliter. Tu dic, q̄ ibi loquitur, q̄ existente conditione vnus solus vocatur, tunc enim ille in possessionem mittitur: hic antē ex existentia conditionis incertum est quis vocetur, & ideo non potest fieri missio in possessionem. Non enim possumus dicere quare magis vnus frater, quam alius in possessionem mittatur, quia non sunt inuicē instituti, nec per concursum faciunt partes. Sed si esset vnus institutus alius substitutus, tunc institutus pendente conditione mitteretur in possessionem: quia hec fuit voluntas defuncti, vt institutus substituto preferatur.

1 C Substitutus si prefertur coniuncto, conditione cessante, coniunctus admittitur.

a **ſ. Si duo.** a Si substitutus prefertur coniuncto ci-
1 tione cessante coniunctus admittitur. ff. In hoc ver. no. duo. Primo no. quod dixi in casu, & plene dixi in l. re coniuncti. ff. de leg. iij. Fallit quandoq; propter presumptam voluntatem defuncti, l. quidam testamento. ff. de vulga. & pupil. &
2 ibi tetigi. Secundo no. †q̄ portio accrescit sine noua petitione, de quo habuistis plene in l. sed cum patrono. ff. de bo. pos.

ADDITIO.

a POMA. C Si duo. Amplia etiam si fit substitutio omnino tacita. Ita Bal. in l. fin. ſ. xxiij. q. C. de here. instit. quem Alexan. sequitur in l. fin. in j. col. C. de milit. & substitu.

1 C Monachus si fuit heres institutus, & transiuit ad aliud monasterium cui acquirat.

ſ. Si seruus. Dicitur hic q̄ transit ad nouum dominum. Contra, imo videtur q̄ apud primum debeat remanere, quia institutus videtur eius contemplatione. l. cum aliquis. C. de iure delibe. Bol. hic in verb. iussit, fatetur contrarium, quia licet domini non iussu acquirat, tamen primo tenebitur restituere per condictionem sine causa: sicut in seruo fructuario, vel bona fide possesso. ita dicit glo. Fateor, q̄ id quod glo. dicit, q̄ restituat ei, cuius cōtemplatione est institutus,
a debet referri ad casus positos in glo. a scilicet ad seruum fructuarium, vel ad bona fide possessum, non ad casum de seruo alienato, quia debet imputari domino alienanti, vt videatur alienare cum omni causa: vnde apud emptorem est, cum causa, non sine causa. C Item dicitur hic, quod hereditas debetur nouo domino. Contra, imo domino antiquo. l. si post. ſ. fin. ff. quando dies legatorum. l. que legata. ſ. de regu. iur. Sol. Aliud in legato, aliud in hereditate. Ratio, quia in legato inspicitur tempus mortis, sed in hereditate tempus adite hereditatis. Sed quid in fideicommisso restitutione. Glo. videtur dicere idem quod in hereditate. Ille te. in fideicōmisso est idem quod in bo. pos. vel in hereditate, quo ad ea que ponuntur in l. seruo inuito. ad Trebell. non quo ad alia que hac lege dicuntur. Nam fideicommissum vniuersale queritur domino, inuito seruo, vt dicam in dicto l. seruo. & ante restitutionem transmittitur, vt not. plene in l. apud Julianum. ſ. Antistia. ff. ad Treb. & sic non potest dici idem quod in bo. pos. vel in hereditate, quantum ad casum nostri. ſ. sed est idem quod in legato: & hoc tenemenți, quia est vtile: quia † si aliquis b monachus fuit heres
1 b institutus, vel aliquid sibi relictum, & transiuit ad aliud monas-
c sterium, certe ex predictis apparet cui monasterio c acquiratur, sicut dixi in seruo.

ADDITIONES.

a ALEX. C Positos in gl. Pro hoc optime facit l. si quis seruū. ff. de act. emp. Et ita alias respondi de iure prout hic dicitur, licet hanc rationem non vidissem hic. Bene facit quod no. in l. a Titio. ff. de acqui. here. & in l. si seruum. ff. si quis omis. cau. test. in princi. vide Jmol. qui contrarium videtur tenere in l. si mihi & tibi. ſ. regula. de lega. j.

b AND. BARB. C Quia si aliquis. Et vide Bart. in l. si seruus communis ita stipuletur. de stipula. seru. Bald. in l. prima. prope fin. C. qui admit. & l. inter antiquam. C. de vsufru. Joan. in ca. iij. de cleri. comu.

ALEX.

c ALEX. ¶ Cui monasterio. Si monachus fuit heres institutus, z transiuit ad aliud monasterium, cui monasterio acquiratur, vide quod no. Bal. in l. j. C. qui admit.

LEX IIII.

a **Charte.** [a] Vides hic. z glos. dicit, quod instrumẽta possunt scribi in chartis rasis, licet consuetudo non seruet.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Charte. Potest in charta rasa scribi. dicit tamen Ly. in l. comparationes. C. de fide instru. quod detrahitur fidei instrumenti scripti in chartis rasis. arg. l. fi. C. de edic. di. quod potest procedere quando per rasuram remansisset aliqua cicatrix, alias forte secus, per istum tex. quid in chartis perforatis, vide Bal. in l. contractus. C. de fide instru.

LEX V

Si sub conditione. De hoc vidistis plene in l. ij. §. si sub conditione. ff. eod. tit.

§. Videndum. Hic est no. casus. Cõtra hunc §. op. secundum hoc videt q filius sit deteriozis conditionis, quam extraneus: qz filius certis personis legata prestat, extraneus nõ. Sol. Intellige de filio instituto sub conditione, in cuius defectum alius fuit institutus. quo casu habet necesse venire per ẓ hab. secus si in defectum conditionis non esset alius institutus. qz tunc deficiẽte conditione veniret ab intestato. z nemini legata prestaret. ¶ Ultimo no. q licet pẽdente cõditione quis petat bo. pos. tamẽ non propter hoc quis dicit decedere testatus: sed inspicimus finẽ, vtrum existat conditio. vel non: z tunc iudicabimus secundũ finem, an decesserit testatus, vel nõ.

LEX VI.

1 **§. Bonozũ possessio.** secũdum tabu. an detur cuicunqz instituto.

Item dum. Dicitur hic, q institutus sub cõditione petit secundum tabu. qui est institutus vtiliter. Sed contra, nullus institutus sub conditione, est institutus vtiliter. leg. si quis sub conditione. ff. si quis omis. cau. test. Sol. huius timoze quidam restringũt omnes leges, que dicunt q instituto sub conditione datur secundũ tab. in his, qui possunt ab intestato succedere, vel per contra tab. l. ij.

1 §. fi sub conditione. ff. eo. z ff. l. prox. Sed Joan. + contra, quia bon. pos. datur cuicunqz instituto: sed si deficit conditio. tunc distinguitur inter extraneos. z filios. z venientes ab intestato. Ad rationem in contrarium respondetur, quia quod dicit vtiliter, exponitur scilicet a lege. quia nisi obstaret conditio que solũ obstat, non obstaret aliud impedimẽtum. Simile habuistis in l. ij. §. fin. z l. seq. ff. de lega. prestan.

LEX VII.

Quam tabule. Ho. q si sunt plura sigilla. si alii quod destruatur, si tamẽ remanent septem sigilla que requiruntur, sufficit. z sic no. q8 septem sigilla requiruntur, alias non valeret, l. ij. C. eo. ti. Secundo no. quod si in testamento sunt plures septem testibus scripti. z illi qui sunt supra scripti. idest, vltra numerum scripti, negent se interfuisse, non propter hoc vitiatur testamentum. Videbitis in l. j. in fin. ff. quemad. test. ape.

LEX VIII.

Si ita scriptum. In tertu, ex parte non determinuata, scilicet, ex qua parte. secundum Dy. alij habent in litera parte sexta. z sic videtur gl. habuisse in tex. suo. sed Dy. dicebat vacat, z sic debet intelligi. z legi alio modo, z secundum lec. Dy. litera est multum clara, sed secundum lec. prout habes in litera, sexta, gl. legit

1 alio modo, sed non applaudit litere. ¶ Quero tamen secundum lec. gl. ponamus, q quidam est institutus alternatiue sub duab9 conditionibus contrarijs, in diuersis portionibus. pro qua portione petit bo. possessionem: Dicit glos. q est in electione sua, petat ex maiori portione, vel ex minori, z bene dicit. sed non applaudit huic litere. ¶ Op. secundum lect. Dy. videt q aliquis sibimet non potest substituti. l. seruum communem. §. Titius. de vulga. z pupil. Sol. Non obstat, imo cõcordat, quoniam hic mutatur causa quoniam deficiente conditione prime institutionis incipit habere locum substitutio. Vide gl. in verb. intelligi, que incipit scilicet, existente conditione. ibi. ff. de vulga. z pupil.

1 ☞ Testator licet dicat, si filius meus decesserit in pupillari etate, bona mea deueniant in talem, per hoc non est quin substitutio sit pupillaris.

a **§. Qui filio.** [a] Hic est no. casus, z menti tenendus. Op. per pupillarem substi. succeditur pupillo, vt Inst. de pupi. substi. in princi. sed hic dixit mihi heres esto, ergo fuit vulgaris non pupillaris. Sol. Dictio, mihi, nõ obstat, qz intelligitur, mihi, scilicet, per medias personam pupilli. Ita habuistis in l. j. ff. de vulg. z pupil. z ibi no. z sic no. quod dictio mihi,

1 nil operatur. Et hoc est vtile ad quest. [b] quam vidi de facto, dicebant verba testamenti, z voluit quod si decesserit in pupillari etate bona ipsius testatoris deuenant in talem. Opp. q non erat pupillaris qz testator dixit tantum de bonis ipsius testatoris,

* non de bonis ipsius pupilli, *sed omnes doc. dixerũt contrariũ. [c]

c qz illa verba, bona ipsius testatoris, nihil operantur: z perinde est ac si non essent adiecta, z succederetur pupillo in omnibus bonis testatoris, z pupilli: z illa verba nihil operatur, sicut hic dicitur de dictione, mihi, quod tene menti.

ADDITIONES.

a POMA ¶ Qui filio. Amplia vt per Bau. de Castr. in l. precib9. C. de impube. z ibi per Alexan. in l. pe. C. eo. tit.

b ALEX. ¶ Utile ad q. Verba impropriantur vt valeat substitutio pupillaris. Idẽ de iure est dicendũ. si testator apposuisset verbum nõ expressum, sed tacitũ, puta, si dixerit, si filius meus decesserit in pupillari etate, volo q bona mea vendant. z distribuant inter pauperes Christi per cõmissarios meos, nã hic cõprehenditur q cõmissarij accipiant bona ppria authoritate. z sic cõprehẽditur directa pupillaris, sicut si dixisset q bona ipsius pupilli vẽdant. per hic no. per Bar. iunctis his que ipse voluit in l. Centurio, in ver. secũda prin. questio est, quando sit, ꝛc. de vulga. z pupil. licet reperiam q Pet. de Anc. in cõsiliis suis videat firmare contrarium eius quod hic dicit. Bar. sed forte non bene. De hac q. habes per Bau. de Cast. in l. j. de vulg. z pupil. vide Bal. in l. precibus. de impub. Ang. in d. l. j. in prin. limitat istũ §. duobus modis. Adde consilium Pet. vij. z vide Bal. consi. cccxxxij. lib. iij.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Ipsius pupilli. Vide per Alex. in l. j. §. de vulgar. z pupil.

c ALEX. ¶ Dixerunt contrariũ. Ho. pro iudice delegato reseruante taxationem expensarum, vt non sibi, sed delegati competat taxatio. z vide Bar. in l. terminato. C. de fructibus, z lit. expen.

§. Quidam testamentum. Ho. q in testamẽto inscriptis, dabitur secundum tab. in testamento nuncupato dabit bo. pos. secundum nuncupationem, vt hic, z habetis C. eo. l. ij. ramen ille qui petit bo. pos. secundum nuncupationem. debet facere fidem de testamento patris: alias non admittit, vt j. l. prox.

LEX IX.

1 ☞ Substituto petenti particulam testamenti, illa debet dari, cum heredis institutione.

Ut bonorum. Opp. z videt q testamentum patris non sit necessarium, l. z si contra. de vulga. z pupil. Glo. dicit. ab initio oportet quod pater faciat sibi testamentum. vt valeat testamentum filij. Sed si testamentum patris expugnatur, distingue vt in glo. Ex

1 hoc habes, + q si aliquis petat particulam testamenti. vt substitutus pupillariter: tunc debet sibi dari a notario cũ heredis institutione. Ratio, qz substitutio sine institutiõe nõ valet. De hoc per doc. in l. fi. C. de preci. Imp. offe. z l. argẽtarius. §. j. ff. de eden.

LEX XI.

1 ☞ L. qui duos, supra de rebus dub. habet etiam locum, quando decesserint diuersis casibus.

Quier liberis. Ista est bona lex. no. ex hac lege, q + l. qui duos, in princ. ff. de rebus dub. que loquit quãdo incertitudo de priozitate, z posteriozitate emanat propter casum, qz ambo decesserunt vno casu, habet locum quando decesserunt diuersis casibus: si tamen alias incertitudo emanat in defectũ conditionis, dic vt hic. ¶ Op. q ista obscuritas vitiet substitutionẽ, l. duo sunt Titij. ff. de testa. tut. Sol. ibi emanat incertitudo circa personas eorũ qui non sunt instituti, hic circa personas eorum quibus est facta substitutio. ¶ Item op. j. de ver. ob. l. continuus. §. illud. Sol. Ibi magis cõcordat, qz illud vt valeat stipulatio, hic vt valeat institutio. ¶ Op. de l. si fuerit. ff. de reb. dub. vbi est necesse q substitutio facta per ista verba, qui ex liberis ꝛc. verificetur per vnum, nõ per duos. Sol. Hic speciale. qz defunctus voluit, q in hereditate vltimi morientis inueniret hereditatẽ primi. dixi in l. qui duos, in prin. de reb. dub. ¶ Itẽ op. de Lemn qui. ff. ad Tre. Solu. ibi in substitutione fideicõmissaria, hic in directa pupillari. Ratio fuit, qz in hereditate vltimi voluit testator reperiri hereditatem primi: que ratio cessat in contrario. Dixi in d. l. qui duos. in prin. ff. de reb. dub. ¶ Item op. de manu. test. l. cum ex pluribus. Sol. vt dixi in d. l. duo sunt Titij. qz est incertitudo personarum, quibus aliquid relinquitur, sed hic instituti non sunt incerti, licet sit incerta moza pupillozum.

§. Filius. Querit gl. vtrum sibi possit imputari, cur nõ + misit procuratozem? Bl. dicit q nõ allegat l.

ab hostibus.in prin.ff.ex quibus cau.maio.

1 ¶ Capitis diminutio est de iure ciuili.
Testamentum tollitur ipso iure capitis diminutione.
2 Testes quot requirantur ad probandum confirmationem testamenti,vt adiri possit hereditas.

a **§. Testamento.** [a] Hic est subtilis §.z primo ponit vnum dictum. Secundo eius limitationem. Tertio ponit aliud dictū, quod videtur simile primo. Quarto assignat aliquas dissimilitudines inter istud dictum tertium,z primum. Secunda ibi plane. Tertia ibi,non secus. Quarta ibi,nec putauerit,z breuiter h.d. Testamentū eius, qui se dedit ad arrogandum,irritatur, nisi postquam factus fuit sui iuris,noua voluntate approbetur. Item testamentum primum tollitur per secundum, nisi fim postea incidat vt primū confirmet,qz tunc primum ad excipiendum tantum valebit. h.d. In ter.in fi. ibi actori,id est.heredi scripto in secundo testamento opponatur per heredem scriptum in primo possidentem, z conuentum. Ibi est matur, scilicet,si est scriptus in primo testamento, z tunc posset contra eum opponere,non alias. ¶ Quero, in prima parte,quare primum testamentum tollitur exceptione? Dicit gloss.
1 †qz capitis diminutio est de iure pretorio,ideo non potest tollere testamentum quod est de iure ciuili,ita dicebat Azo.Bl.in verb. exceptione.reprehendit dicens,q capitis diminutio est de iure ciuili,vt Justi.de leg.agna tu.§.fi.z edictum de capitis diminutione positum in tit.de cap.diminu.non inducit exceptionem sed restituit actionem capite minuto.Et gl.dicit exceptione doli, quia per recentem voluntatem, non potest fieri quin arrogatio facta tenuerit.Hec sol.non est bona,quia in princ.huius §.non fuit aliqua recens voluntas,sed solum se dedit ad arrogandum. Quare dic,q dicit de exceptione doli,debet intelligi de exceptione facti,seu intentionis,quia testamentum tollitur ipso iure,l.j.§.exegit.supra eodem,z ibi no.z supra de iniusto testa.l.j. Non obstat Justi.qui, mo.test.instit.§.non tamen,vbi dicitur,quod non per omnia irritatur.z fic ter.ibi dicit,non per omnia, quia potest ex
* noua voluntate confirmari,vt ibi.z hic in secundo casu:* qz imo ille §.hoc probat,quia cum confirmetur de iure pretorio, apparet quod de iure ciuili in totum erat rescissum. ¶ Secundo quero,vtrum omnia que habent,qui dant se in arrogationem,in ar-
2 rogatorem transeant? De hoc Justit.de acqui.per arro. ¶ Orta secundam partem quero,quot testes debent habere iste litere,
b que confirmant istam voluntatem.Bl.dicit,quinqz. [b] Idem not. C.de codi.l.fi.z no.in l.heredes palam.§.sed z si noram.ff. de test. vbi videtur dicere quod sufficiant duob. Dyn. ibi dicit z bene. Quandoqz adhibentur ad confirmandum voluntatem inualidam,z tunc requiruntur quinqz,vt hic. Quandoqz adhibentur ad declarandum voluntatem validam.z tunc sufficiunt duo, vt ibi. Dices tu,Quomodo ex voluntate probata per quinqz testes potest deberi hereditas,cum septem requirantur,l. hac consultissima.C.de test.z l.cum tabule.ff.eo.tit.Respond,sufficit, quod in primis tabulis confirmatis fuerint septem. Ex illis enim primis tabulis agitur,non ex secundis,z hoc fit de iure pretorio per bo. pos.secundum tab.vt Just.quib.mo.test.infir.§ non tamen. Fa-
3 cit l.cōficiuntur.§.si post.ff.de codic.Erit ergo hic casus,in quo bon.pos.secundum tab.erit necessaria,cum de iure ciuili non possit adiri. Alij casus in quibus bon. pos. est necessaria, notantur per gl.z plenius per docto. C. vnde legi.l.vltima. ¶ Veniamus ad ver.non secus,hic innuit.quod idem sit quando secundum testamentum inciditur,vt reconualescat primum, sic vt per recentem voluntatem prima reconualescat:sed hoc videtur cōtra ver. nec putauerit.Dicit gl.in verb.non secus,inter hunc casum,z superiorem est dissimilitudo,z similitudo,vt in glo.habes.Sed prima dissimilitudo non est bona,qz per arrogationem,tollitur ipso iure,sicut per secundum testamentum,vt dixi ff. Item dicit gl.est dissimilitudo in suscitatione,z in hoc dicit veritatem:vnde apparet q similitudo est quo ad excipiendū,sed quo ad agendū est dissimilitudo. ¶ Op.ad vers.nec putauerit:dicitur hic, q hic agit de viribus exceptionis,non testamenti, z sic innuit q primū per secundum tollitur ope exceptionis.Contra in l.sancimus.ff. de testam.vbi tollitur ipso iure.Dicit gl.hic non dicit.quod primum tollatur ope exceptionis:sed dicit,quod opponitur exceptio agēti ex secundo per scriptum in primo, z sic refertur ad proximum. Alij referunt ad primum quod non placet, qz hec lec.non aptatur ad principium. ¶ Item dicitur hic,quod agenti ex secundo, opponatur exceptio doli.Contra videtur,quod per cancellationem tollatur secundum ipso iure, l.j.ff. de his que in testamento delentur.z ita sit scriptum.ff. de leg.j. Sol.vbi testamentū cancellatur antequam sit perfectum,tollitur ipso iure. Si vero post testamentum perfectum tunc non tollitur ipso iure,vt hic, z nota.in l.j.ff. de his que in testamento delentur. ¶ Hic manu,quod
4 tantum ille,qui est scriptus in primo testamento, potest oppone re exceptionem doli.Contra exceptio doli ex parte opponentis est in rem, l. secunda §. plane, infra de doli exceptione. Solut. Quedam est exceptio doli descendens a dolo commisso in agendo, z tunc loquitur lex contraria. Quedam est exceptio doli,descendens a dolo commisso in forma agendi,z tunc non est in rem, qz illa exceptio non competit vniformiter cuilibet conuento. Nam si conuentus est scriptus in testamento, cum habeat voluntatem defuncti sibi competit: sed si conueniretur extraneus, tunc sibi non competit.Si committitur dolus in actione querenda, quia vniformiter committitur contra quemlibet quicunqz cōuentur, haberet. ¶ Dicitur hic, quod possidens habent exceptionem, quero vtrum contra extraneum possessorem habeat actionem? Respon.non quia non reconualescit, vt detur actio contra alium quem:sed datur exceptio possidenti.no.gl.super verbo resistitari. ¶ Quero, quid si nemo possideret,quis istorum duorum deberet poni in possessione ex edicto diui Adriani. Secundus non,qz tabule sunt cancellate,z illud edictum habet locum, quando testamentum non est vitiatum,nō cancellatum ꝛc.Sed pactur in possessione scriptus in primo,si habet testamentum nō vitiatum, non cancellatum:quia habet portiora iura,vt hic,z prefertur, vt
5 d.l.edicto.de edi.diui. Adri tol. ¶ Ultimo hec l.facit † ad materiam,vtrum quis possit opponere de iure tertij: Et quidam erat abet hic,vt do. Ray. Docto.tractant in l. cum seruum,C. de seruis fugitiu. Dixi plene in l.ij.§.j.de excep.rei iudica.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ §. Testamento. Vide Bal. in l.fin.in versi. Primo quero.ꝛc.C.vnde legi.z de intellectu huius §. vide etiam Bal. in l.sancimus.C.de testament.

* CLAVD.DE SEIS. ¶ Et hic in secūdo casu. Istud versi. quiritur noua voluntas.nisi in eo primo essent instituti veritis ab intestato:tunc eis absq; noua volūtate ipso iure pretorio sunt confirmati.ter.est in l.posthumus.in fi.prin.ff. de inuff.rupt.declarat Bal.in l.fi.ver.tertius casus.C.vnde legit. Item ille qui capite minutus fuerat tempore quo efficitur sui iuris nō potest testari:tunc enim ad confirmandū pupillarem substitutionem non requiritur noua volūtas:vt volunt Bar.z doct.in l.si arrogator. ff. de adop.z in l.ij.§.j.ff. de leg.iij.

b ALEX. ¶ Glo.dicit,quinqz. Adde Bald.in l.fi.in ver. Primo quero.C.vnde legiti.

LEX XII.

1 ¶ Heres certa demonstratione demonstratus z certus esse ds.

VT scriptus Ad hoc vt heres posse hanc bonorum possessionem agnoscere,requirit q ipse certus sit demōstratus in testamento,z q certa portio sibi deferatur:alias secus. ¶ Hoc,
1 q heres debet demonstrari certa demonstratione.l.iubemus.C. de testa.z l.hac consultissima.C.qui testa.fa.pos. ¶ Secūdo no.et valeat institutio,debet esse certa portio instituti que sibi deferat. Opp.z videtur q talis institutio non valeat.l.si quis ita dix. instī Sol.vt in gl.z probatur hec sol.in l.ij.ff.de here.instī.Sed hanc soluo.de hac l.ver.q si ita.vbi conditio de presenti ex falsa.non vitiat.Sol. Ibi fuit conditio alternatiua, vna de presenti, alia de futuro:vnde ex conditio de presenti sit falsa: tamen propter illam de futuro non vitiatur. Item videtur q defectus conditionis vitiet.l.ij.§.si sub conditione.ff.eo.z de cond.in fti.pertin. Sol. Ista conditio que pendet ex voluntate testatoris,si non impletur,remanet testamentum validum.l.ij.ff.de her.instī.z l.ij.
2 ita.eo.ti. Et erit † practica,si quis instituit aliquē in certa parte,ita instituit in primo testamento,tunc iste institutus est bonorū possessor ex secundo testamēto liquidato per ostēsionem primi.
a dico in laudo.nam non agitur ex laudo,[a] qz ex sententia arbitri non oritur actio.l.j.C.de arbi. Item sententia arbitri est quidam contractus.l.idem Pomponius scribit,alias incipit, si de mois. §. recepisse.ff.de arbi.z sic agetur ex contractu compromissi liquidato,z declarato per laudum postea latum.

ADDIT O.

a ALEX. ¶ Ex laudo. Vide qs no.Bar.in l.j.C.de arbi.z in l.Societatem.§.arbitrorū.in questio,an ex sniā arbitri oriatur actio. ff. pro socio.z vide Bar.in suo consi.incip.visa constitutione.Ad Bar.hic.vide etiam no.p eundem Bar.in l.si quis arbitraru.ff. de ver.obl.z Ly.z Bald.in l.fi.C.de contrahē.emp.z in l.si qui ex consensu.de episc.aud.z Flor.in repe.d.l.societatem.§.arbitrorū. pro socio.z Inn.z An.in c.Quintauallis.de iureiu.z in c.fi.eo.ti. per gl. Jo.and.z adde q vt plurunū arbitramenta vocātur laudа,vt per Bar.in d.consi.incipi.visa constitutione.facti sic narratur,viget in ciuitate Lauerint.z tenet mens.q licet ex laudo non oriatur actio,oritur tamen ex contractu compromissi,qd est ver.

TITVLVS XII.

Si a parente quis fuerit manumissus.

1 ☞ Testamentum filij famil. an irritetur propter preteritionem parentum.

¶ Continuat. Banc rubricam gl. & bene: & etiam in gl. sunt subtiles ques. aduerte ad eas. ¶ Primo querit gl. quare hic Iurisconsultus fecit mentionem filij emancipati? Ad hoc respondet gl. & bene, q̃ secundum ista tempora filius in potestate constitutus non potest facere testamentum: ideo nõ erit necessaria contra tabu. Poterat tamen testari filiusfa. de castrensi, vel quasi. & tunc non subiacet querele, vel contra tabulas. l. fin. C. de inoffic. testa. & sic de filiosa. non erat
1 tractandũ: sed de emancipato tantum. ¶ † Quero, [a] an sit verum
a hoc hodie, quod testamentum filijfam. non subiacet querele, vel contra tab. in castrensi, vel quasi? Dicit gl. quidam dicunt, q̃ sic, hoc firmant per authẽ. presbyteros. C. de episc. & cler. Circa hoc sunt gl. varie. Quidam dicunt, q̃ etiam olim non habebat locũ querela, vel contra tabul. in castrensi, vel quasi. Ita no. in l. qui de tuo officioso, ff. de inoff. test. & C. de lib. prete. authen. ex causa. & ff. de inof. test. l. j. Alij videntur dicere idem hodie: tamẽ in hoc est mutatum, q̃ hodie potest agere pater ad legitimam condictione ex lege. Ita no. in authen. presbyteros. C. de episc. & cle. & in l. cum lege. eo. tit. Alie gl. dicunt, q̃ iura antiqua in hoc sunt correcta. Ita no. hic. Alia est in l. Papinianus. ff. Papinianus. ff. de inoff. test. Alia est in authen. in testamento. C. ad Tertull. & in l. fina. C. de inoffic. testa. Istam vltimam partem tenet Jacob. de Ra. quam puto veram. Ratio, q̃ in corpore vt cum de app. cog. ff. causas. &
1 seq. dicitur † quod testamentum filijfam. irritatur propter preteritionem, vel exheredationem parentum, preter quam quoad legata: sed filiusfa. non potest testari, nisi in castrensi, vel quasi: ergo videtur quod debeat irritari.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quero. An hodie testamentum filij subiaceat querele, adde Bar. in l. si a milite. ff. fina. de test. mili. & quid in filio doctore, vide infra, in l. j. ff. est & alius.

LEX 1.

¶ Emancipatus. Dicitur hic, q̃ pater preteritus habet cõtra tabulas. Cõtra, imo querelam, l. pater filium. ff. de inoffi. test. Dicit gl. in verb. ad contra tab. expone, querelam, id est, contra tab. hoc est, facere violentiam litere. Quare dic, ibi loquitur in patre. qui non debet instituι, q̃ filius precedebat: q̃ erat ex ordine descendentium: hic vero debebat instituι, q̃ nemo eum præcedebat. Simile habuistis in l. j. ff. si pater ff. de cõiungen. cũ emãc. lib. & l. si quis filio exheredato. ff. de inin. testa. & ideo preteritus habetur pro exheredato, sicut dicimus in preteritione materna, vel materni generis. ¶ Dicitur hic, ideo habet ℥ tab. q̃ filius emancipatus querebat sibi: quero, vtrũ hoc edictũ hodie cesset, cũ filius in potestate hodie nõ querat, nisi vsumfructũ? Bl. se nõ firmat. Blos. tenet opin. Hugo. Instit. quib. mod. ius pat. po. sol. ff. preterea. quod puto verum, q̃ licet cesset vna ratio, tñ alia remanet: q̃ est pater naturalis, & debet succedere filio ordine turbato, l. nam & si parentibus. ff. de inoff. testa. Pro hoc. ℥. ead. l. in fi. & no. ff. de privi. cre. l. si ventri. ff. in bonis. & Instit. de nup. ff. aff. nitatis. ¶ Quero que sit differentia inter bon. pos. contratabu. que datur patrono. & illã que dat patri? Dic vt in gl. & bene. ¶ Quero, quid si iste filius decedit intestatus? Dicit gl. habebit vnde liberi, vel vnde parentes. & ita no. in l. qui se patris. in fin. gl. magne. C. vnde liberi. ¶ Dicitur hic, auus, proauus, &c. quid de vlteriοribus? Dicit gl. idem per l. Iurisconsultus. ff. parentes ℥. de gradibus, melius facit l. j. ff. generaliter. ff. de leg. prestan. ¶ Quero, quid de ascendentibus per lineam maternam? Respon. non habent contra tab. q̃ preteritio pro exheredatione habetur, l. cũ filium. C. de inoff. test. & facit l. illud. ff. ad testamẽta. ff. de cõtratab. ¶ Ultimo scias, quod vbicunq; in hoc tit. vel in tit. de cõtratab. datur preterito contratab. hodie est verũ, si preterit cum causa, alias statim testamentum est nullum, sicut si esset preteritus filius suus. ff. aliud quoq; capitulũ. in authẽ. vt cum de appel. cog. Dices tu, quomodo potest esse, q̃ pretereatur cum causa, nonne est exheredare? Respõd. nõ, q̃ exheredare est ab hereditate prinare, l. iij. C. de lib. prete. Unde dicit, filium non instituo, q̃ tale quid facit: vel lego decẽ, q̃ tale quid facit: & ista est preteritio cum causa. Ita debetis intelligere.

a **¶ Nepos.** [a] Nota casum mirabilem, q̃ secundũ hec iura filiusfa. habet heredẽ. Op. de l. ij. ff. de castren. pec. Sol. Hic speciale. & similiter est speciale in dote. Ita habetis no. in l. post dotem. ff. sol. mat. Sed hodie indistincte filiusfa. habet heredem in aduentitijs, l. quod scitis. C. de bo. que libe.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Nepos. Que sit ratio Bar. tex. vide, & ibi Jmol. in d. l. post dotem.
1 Filio datum simpliciter an computetur in legitimam.
a **¶ Si parens.** [a] No. duos casus, in quibus pater repellitur a cõtracta. Op. de l. si quãdo. ff. illud. C. de inoff. testa. Sol. Aliud in filio, vt ibi: aliud in patre, vt hic. Vel aliter dicit gl. quod si pater succedat filio ex pacto, q̃ emancipat contracta fiducia, & sic per pactum, potest repelli: secus in filio. Non placet, quare dic, hic pater accepit tantũ quantum ad quartam sufficit, ideo non habet cõtratab. vt hic, dum dicit, quantũ satis est: sed in l. contraria minus accepit. & hoc est ve
1 rũ. ¶ † Quero, dicit hic, [b] ne iudicia eius inquietet. quid si dedit
b simpliciter [c] pater filio, vel filius patri, tantum quod sufficiat ad
c legitimam? Dic vt l. cũ quo. in fin. ff. ad leg. Falc. Nõ obst. l. si quãdo. ff. & generaliter. C. de inoff. test. vbi nõ imputatur donatio, nisi sit dictũ: q̃ ibi loquit quãdo est certum quod pater donat: sed
* nostra questio loquit vbi simpliciter dat trãsferẽdo dominiũ, nõ
* autem apparet qualiter det, & ideo dixi * hoc anno, q̃ si pater qui mittit filiã in monasteriũ, & ponit certã quantitatẽ pecunie in al-
b tari, q̃ illa pecunia sic simpliciter data cõputatur in legitimã, [d] l. cũ quo. ff. ad l. Falc. & ff. dixi. Itẽ imputat ad similitudinẽ dotis, q̃ computat in legitimã, l. quoniã nouella. C. de inoff. test. cuius dotis loco istud, quod dat filie intranti monasterium, succedit: & ita dicitur in vulgari. Itẽ predicta omnia intellige secundũ iura antiqua, secũdum que sufficiebat dari quoquo relicti titulo: sed hodie oportet quod habeat aliquid iure institutiõis, dicto ff. aliud. alias testamentum non valeret, vt ibi dicitur.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Si parens. Ad intellectum huius ff. vide l. stipulatio hoc modo concepta, de verb. obl. & hoc no. per Bar. in l. fin. C. de pac. & gl. in l. pactum. C. de col. vbi Bal. in ij. op. & gl. in l. si quando. ff. j. in versi. pregranari. C. de inoff. testa.
b POMA. ¶ Quero dicit hic. Vide Alex. cõs. cxlij. in ij. vol. Pan. cõs. cxj. in i. dub. in ij. vol. Fel. in c. ecclesia sancte Marie. de cõstit.
c ALEX. ¶ Si dedit simpliciter. Quero nũquid datũ simpliciter filio, in legitimã computet? & no. ad l. si quãdo. C. de inoff. test. & est singularis limitatio secundum Jmol. in l. Titio centum. ff. Titio genero. de condi. & demonst. & vide eundem in dic. l. eum qui.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Et ideo dixi, sequit Alex. consil. cxlij. vol. ij. & refert Jmo. alibi, qui hoc dicit singulare. Sed in cõtrariũ adducit Fel. in c. ecclesia S. Marie. de constit.
b ALEX. ¶ Cõputat in legitimã. No. pro eo q̃ dat monasterio p filia. adde Bar. in d. ff. Titio genero. in fi. & idẽ dicit Bal. in l. quoniam nouella. in fi. C. de inoff. test. & per ista dicit Bal. in l. fi. C. de do. promis. q̃ pater tenet dotare filiã volentẽ ingredi monasteriũ.

¶ Est & alius. Bic habetis q̃ si filiusfam. cepit militare contra tab. in aliquo, nec in castrensi, vel quasi, nec in alijs bonis. Hoc puto correctum hodie, q̃ cum in castrensi vel quasi
a habeat locum querela, multo magis in alijs. ¶ Querit gl. [a] quid si cepit militare alia militia, vt q̃ doctor, vel aduocatus? Bl. dicit idem, [b] q̃ fauores sunt ampliandi, quod nota.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Querit gl. Vide in simili per Alexan. in l. Centurio. de vulgari & pupillari.
b ALEX. ¶ Bio. dicit idem. Testamenta doctorum non contra tabulantur. & istam glo. alle. docto. in l. miles. in prin. ff. de re iudi.

¶ Patrem. Bone casum secundum tertiã lect. & dic, Pater fuit institutus in testamento filij, & per errorem petijt, & accepit contratab. querit vtrum possit redire ad secundum tabulas? Et respondetur quod sic, vel forte esset melius dicere, quod pater accepit bonorum poss. contratab. tamen testamẽtum erat nullum, & poterat ab intestato succedere. certe potest redire ad ius suum, vt ab intestato succedat. Item ponit gl. casum hic alijs modis, de quibus non curo.

LEX II.

1 ☞ Pater vel filius an habeant renocatoriã in bonis per ipsos alienatis, & quo remedio.

¶ Non vsque. Hec est singularis lex, & alibi non reperitur. Opp. quod quandoque etiam ingenui coguntur alienare, vel emere. l. Julianus ff. idem Celsus. ff. de act. emp. Sol. Ibi speciale, vt no. in l. inuitum. C. de contrahen. emp. Item oppo. ff. si quid in frau. pa. l. fin. vbi filius arrogatus habet renocatoriam in bonis patris, alienatis in fraudem. Sol. Ibi in quarta, que debetur filio arrogato tan-
1 quam es alienum, secus in alijs. Vel melius, † & est casus econuer-

a so.q filius habeat reuocatoriam[a] in bonis patris,z non pater in bonis filij.vt hic:pro hoc j.vnde liberi.l.scripto.in fi. Istud est multum dubium propter rationem hic positam,que dicit, quod non est conueniens quod ingenuis hominibus, &c. Cyn. examinat.C.si quis in frau.pa.l.j.in vij.quest.Decretiste in c.Raynutius.extra de testa.z ibi videtur casus.Similiter dicerem, si quidem alienatio fuit facta titulo lucratiuo,vt ex causa donationis, potest reuocari per querelam inofficiose donationis,tam a patre quam a filio.si per donationem lederetur. Nam illa querela est inducta ad similitudinem querele inoff.test.l.vlt.C. de inoff.test. sed querela inoff.test.datur patri in bonis filij, sicut filio in bonis patris:ergo idem in querela inofficiose donationis. Si vero alienatio fuit facta titulo oneroso,vt ex causa venditionis, tunc si est facta pretio minori,tunc in eo quod vltra valet res, quam
b sit pretium,est donatio.[b] l.j.C.si quid in frau.pa.z tunc idem.q potest reuocari per querelam inofficiose donationis. Si vero est alienatio facta in fraudem, ita quod emptor participauit fraudem,nec vllo modo est donatio. tunc descendentibus in bonis ascendentium datur reuocatoria,l.vlt.j.si quid in frau.pat.si enim hoc conceditur filio arrogato,multo magis naturali.l.si quis.de coniun.cum emanci.libe. Nec est dicendum quod illa quarta de
c beatur vt ea alienum,q̃ illa quarta non debetur in vita patris: sicut nec quarta que debetur filio naturali.l.j.ſ. si impuberi.supra,de coll.bon.sed pater in bonis filij non habet reuocatoriam. Ratio,q̃ ita non debetur hereditas patri sicut filio. Non obstat ista ratio,q̃ nõ est vigens ratio,l.vlt.j.si quid in fraudem patro. Ita debet intelligi quod notatur in c.Raynutius extra de test. Cyn.aliter in l.prima.C.si quid in frau.patro. Quero, cum hodie liberi habeantur tanquam ingenui, per authen. vt liberti de cetero,an sit sublat⁹ titul.si quid in frau.patro. Bl.dicit quod nõ.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Habeat.reuocatoriam. An filius,z pater,reuocẽt bona in eorum fraudem alienata,adde Bal. in l.fi.de reuo.his que in frau.cre.z no.per doc.in ſ.item si quis.Instit.de actio.z Bal. in l.j.in versi.vlterius.j.de inoff.c.do.z Bar.z Bal. in l.ũ.in fi.C. si quid in frau.pa.z quod not.Bartol.in l. heredi.j. de bono.author.iud.poss.

b ALEX. ¶ Est donatio. Hoc sequit Bal.in l.fi.C. de reuo.dona.

c ALEX. ¶ Ut res alienum. Erusta est magis communis litera.attende tamen,quia videtur quod hoc sit contra casum in d.l.Papinianus.ſ.si quis impubes.ã.de inoff.test.z vide bonũ tertium in l.hereditarium.j.de bon. author. iudi. possi. z ibi Bartol. z contrarium tenuit ipsemet Bartol.in l.j.ſ. sed nec impuberi. ã. de cel.bonor.

LEX III.

a **Antonius** [a]Quero que est ista pars constitutua:Dicit gl.tertia.vt in glo. z constat hodie in authen.nouissima.C.de inoff.testam. Quero,ad hoc vt competat bonorum poss. patri, an requiratur aditio hereditatis? Respondeo,aut rescinditur in totum z requiritur aditio,alias secus. Vide quero,vt in gloss.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Antonius. Hoc lex est nota,secundum.doct.in l.fratres.C.de inoff.test.z ibi vide.

TITVLVS XIII.

De bonorum possess.ex testamento militis.

LEX VNICA.

a **Non dubium.** [a]Milites z priuati existentes in acie belli, possũt testari quomodo volunt, tam in terra quam in mari, hoc dicit. Not.text.ibi.tamen qui in procinctu &c. qđ facit ad id quod fuit anno tempore mortalitatis,quia maximum prelium fuit inter Deum z homines, z ideo propter talia esset bonum prouideri,vt vltime voluntates etiam non solenniter facte valerent,quoniam nec testes nec notarij reperiri potuerunt.

ADDITIO.

a AND.BAR. ¶ Non dubium. Bal.in l.fin.C.de testa.tenet, tale testamentum valere.sed certe Bar.hic tenet contra,si bene ponderetur,adde que notaui ad Bal.in l.fi.

ALEX. ¶ Et adde Bar.in l.fi.C.de test.per hoc, quia a iure cõmuni recedit ur tali tempore,iuxta not.in leg.de etate. cum fi.ad Treb.z adde quod Florianus in l.mili.de test.mil.per illum text. vult dici posse.quod sicut milite testante in conflictu belli, est remissa solennitas testium in testamento, idem esset in pagano testante tempore pestis,coram duobus testibus,quia illo tempore propter periculum,pauci testes haberi possunt. Pro hoc etiam adducebat l.fin.ã.de testa.milit. z istam l.z glo.in l.fermiarios,in j.sol.C.de test.mili. Item adducebat, quia tempus guerre z pestis equiparantur.vt no.in l.naturaliter.per doc.j. de vsuc.z in c.ex transmissa.de prescriptio. Tu vide in terminis Angel.in l.conficiuntur.ſ.codicilli.de iure codic. Et ad Bar. hic adde vnũ verbum per Ro.in l.si quis in graui.ſ.si autem.ã.ad Sylla.z vide Ro.in authen. similiter. de testamento facto tempore pestis. C.ad leg.Falcid.

TITVLVS XIIII.

De iure patronatus.

LEX I.

Patronorum. Ho.quod accusare, vel facere accusari, z manus mittere,sunt paria.l.si inimicitie.ã.de his quibus vt indi. Item nota, quod maius peccatum est in faciendo, quam in non faciendo.

LEX II.

Liberti omnes. Oppo.infra, de operibus l. medicus.Solu.Ibi promiserat operas,hic non.

LEX III.

Si quis tutor. Op. quod non potuit excusare,quia acceptauit legatum,l.ex sententia.ã.de test.tut.sol. Non potuit se excusare de iure,vel accepit legatum ignorans onus legati. Item opp. de l.ab administratione.C.de lega.Solu. Ibi non erat quid tutori imputaretur,quia erat miles,qui administrare nõ potest. Ultimo nota.quod apud aliquem potest esse ius patronatus, licet non cum effectu.

LEX IIII.

Para libertorum Oppon.de leg.ſi.i.de interdi.z rele.Bolo.Sol. sed dic, quod ista sunt paria, quod quedam sunt iura patronatus, que non possunt in heredem extraneum transire, z illa ad
a fiscum non transeunt:sed si transeunt ad heredem extraneum,tũc transeant ad fiscum,[a] l.j.C.de bon.libe. z ita tenet gloss.in l.hui
b fratres.j.cod.tit. Predicta vera,nisi in crimine lese maiestatis,[b] quia quis,ad l.Jul.maie.vbi damnato patre damnatur filius.

ADDITIONES.

a POMA. ¶ Ad fiscum. An fiscus habeatur loco heredis,vide Alex.consi.lxxxix.in iiij.vol.z consi.xxiij.in j.col.in j.vol.

b ALEX. ¶ Lese maiestatis. Adde gl.z Bar.in l.j.C.de bo.libe.

LEX VI.

Adigere. Nota. q masculinum cõcipit femininum. Opp.gl.j.de l.si ita scriptum.ſ.i. ã.de leg.ij.vbi iurĩ de futuro non põt renunciari,Sol. Ibi in repudiatione,hic in delicto,q tollit ius futurum,vt hic.z l.quidã.ſ.fi.de dona.z l.qui superstitis.ã.de acqui.here. Alii habent,contra de l.si ita scriptum.in prin.ã.de leg.ij.q hec prouisio in masculo porrigitur ad feminam fauore matrimonij, vt not.in Speculã.de dispu.z alleg.ſ. post hoc autem,versi.vel ibi masculinum.

a **ſ. Quamuis.** [a]Nota q lex generaliter loquens restringitur per rationem,vt ibi locũ habeat lex,vbi est ratio.contra in l.prospexit.j.qui z a quibus.Sol. Quandoq; nisi per rationem restringeretur.quis puniretur cõtra mentẽ legis,z tunc restringitur,vt hic.z l.ũ.C.de noxa.Quis quis non puniretur,sed amitteret lucrum,z tunc non restringit, nisi per aliam legem,vt in contrario.Quandoq; nisi legis restrictio fiat,qs lucraretur indebite,tunc restringitur.l.vt gradatim. ſ.z si lege.de mun.z ho.z hoc no.Cy.in l.j.C.que sit longa cõsuetudo.z ista sunt argu.ad multa no.vt pono in l.omnes populi.in materia de interpretatione restrictiua.[b]

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quamuis. Vide Jno.in l.cum tale.ſ.falsam causam legato.de conditio.z demon.z Bar.z Jno.in l.ũ.ſ.fi.j.de donat. an cessante ratione,cesset dispositio.

b ALEX. ¶ Interpretatione restrictiua. Vide per Bart.in l.si nunciatio.de ope.no.nun.z in l.si constante.in consimili quesito. sol.mat.Salic.in l.ũ.C.de nor. Jno.in l.si vero.ſ.de viro.sol.ma.z per Bar.in l.fi.ſ.in computatione.C.de iure delibe.

a * **ſ. Lege Julia.** [a]Nota legẽ remittere iuramentũ.* sicut papa.l.fi.ã.qui fatil.cog.z l.fi. in prin.j.ad mun.Quero,quid si vouit castitatẽ,vel non cõtrahere matrimonium? Solue vt no.in c.j.z ũ.extra qui cleri.vo.Sed si hoc est verum q hic dicitur,patronus non incidit in penam,cum non

non tenuit iuramentum. ar. l. non putauit. ff. non queuis. ff. de con tratab. z l. continuus. ff. antepe. de verbo. obliga. Sol. Quando quę id. ex quo quis debet incidere in penam, non potest de iure fieri. z tunc sufficit de facto fieri. vt hic: alias si potest de iure fieri, non sufficit de facto fieri. De hoc per doc. in leg. j. C. de sepul. vio. z dixi plene in dic. ff. antepen. in leg. continuus. infra de verbozum oblig.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Lege Iulia. Hunc. ff. alle. Bald. in leg. ū. in fin. C. de indi. vidui.

* CLAV. DE SEISS. ¶ Remittere iuramētū. Hoc dicit gl. hic, quā Bal. alle. singularem in l. ū. C. de indic. vidui. in l. nō dubium. C. de legib. z in c. ū. de prob. Barb. cōsi. xv. lib. iiij. hec tñ gl. nō procedit de iure canonico, cui in hoc stamus. fm Pau. de cas. in aut. sacramēta. C. si aduers. vēd. Hoc tñ an lex vel statutū laicozū possit super iuramēto nō obseruando disponere: Bal. in d. aut. sacramēta. refert antiquos doc. tenuisse q̄ sic, qñ lex prohibet certū cōtractum z iuramentū. z fuit opi. Bart. in cōsi. q̄ incipit. queritur, dicit statutū q̄ minor, ipse tū Bal. ibi aliter dicit. q̄ si illud statutū habeat rōnem pōt disponere cōtra iuramentū alias non. z ita dicit seruari de facto. Sal. ibi non firmat. Pau. de ca. dicit q̄ lz illa opinio seruet, non tū est vera: sed illā opinionē tenuit Bald. in d. l. ū. C. de indic. vidui. z in ff. itē sacramenta. in ti. de pac. iura. fir. in vsib. feu. sequit Pe. de anc. in c. canonū statuta. ver. quid dices de iuramēto. de consti. Vbi Bal. alle. simpliciter istā glo. sez in l. pactū dotali. C. de colla. mdirecte autē pōt statutū derogare iuramento. puta fingendo contractū simulatum, vel meticulosum, fm Bar. in l. oēs populi. in ū. q. iij. queſt. prin. ff. de iusti. z iur. idē tenet Bald. in l. iurisgentiū. ff. z generaliter. ff. de pact. quamuis in d. l. oēs populi. teneat contra Bar. Cū Bar. etiā tenet Bu. in c. cum contingat. de iureiur. Panor. cōsi. lxxij. inci. hec dubia. Ro. consi. xij. inci. vso facto. Alex. consil. lix. incip. viso instrumento. z titulo quest. vol. j. vbi dicit q̄ opinio Bar. est cōmunis: a qua in iudicādo non est recedendū. z cōsi. cxiiij. eo. vo. j. z consi. xxxviij. volu. ū. z consi. xxxvj. vo. iij. in ij. dubio. z consi. xcix. in fi. vol. iij. Roma. consi. cccxxxvij. z consi. ccccxvj. in fin.

LEX IX.

Filij hereditate. Nota quod iura liberto rum liberi non habent vt liberi. Et idem est in emphyteusi. l. vt iurisiurandi. ff. si liberi. j. de ope. lib. quod nota.

LEX X.

1 Statuto stante q̄ declinans iurisdictionem iudicis possit impune offendi. si quis declinatoriam opponat, z non prosequatur.

Cum patronum. Not. quando quis dicatur accusasse. Opp. quod qui detulit, non videtur accusasse. l. qui cum maior. ff. accusasse. j. de bo. li. Bl. dicit, q̄ non ex sententia, sed inspecta serie verborum videtur accusasse. Hoc non placet. qz verba dicunt accusasset. quod est preteritum perfectum, z plusquam perfectū subiunctiui modi z ideo requiritur q̄ sit perfecta accusatio, z ideo secundum rigorem verborum non procedit glo. Unde dico, z forte non male, q̄ ille, qui accusauit, z accusationē prosequitur quotidie instando, nisi petat abolitionē parte presente, potest dici accusasse: sed si desistat, nihil in eo dicendo, z tunc tacendo, non dicit accusasse, niſi vsq; ad sententiā stet, dic. ff. accusasse. Quod † facit ad q. videlicet, cum dicit statutum, q̄ si quis declinasse inueniatur iurisdictionem iudicis, q̄ possit impune offendi: a Quidam opposuit exceptionem declinatoriam, demū super illa non fuit pronunciatū: dixi, q̄ non potest impune offendi, d. ff. accusasse. z l. in seruitutem. ff. petitasse. de bonis liberis.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Impune offendi. Nō. idē dicit Bal. in l. si quis in suo. C. de inofic. testa. idem videtur tenere Bar. j. eo. l. si libertus. z facit quod no. in l. in criminali. C. de iurisd. omni. iudi. aduerte tamē, q̄ Bar. z Angel. z Paul. de castr. in l. quamuis. de in ius vo. vident tenere contrarium. dic q̄ ipsi loquuntur quando pena erat commissa. sed Bar. hic loquitur quando non erat commissa. z vide Bar. in l. qui ea mente. de furt. dum opp. de l. Papinianus. ff. meminisse. de inoff. testa.

LEX XII.

Filius. Opp. in auth. vt li. mat. z auie. ff. ad hec. Sol. ue vt ibi no. Ista lex inducitur per Dyn. q̄ si vasallus partem vnius ex dominis emat, vel sit heres institutus: vtrum adhuc sit vasallus: Et dicit quod sic. l. cum ex oratione. vt ff. de excu. tut. Sed Dyn. dicit verum, si istud ius nō poterat vendi, vel ad heredes transmitti, alias esset dubitabile, z ideo cogitetis, quia non potui videre.

LEX XIIII.

Si iurauero. Facit ad c. quamuis. de pact. lib. vj. z ad cap. cum contingat. extra de iureiur. vbi similiter iurat non venire ad hereditatem patris. z ad eius successionem: vel non reuocare venditionem rei dotalis. z in c. licet de iureiu. lib. vj. quia dico, quod non teneat dominū translatio, vel pactum. licet iuramentum valeat. hoc tamen nullo iure cquetur. Ex quo multe conclusiones sequuntur, de quo dixi in l. Seius z Eugerius. ff. ad l. Falc. z l. qui superstiti. de acquiren. hereditat. z dicam plenius in Digesto nouo Deo dante. a

ADDITIO.

a ALEX. LOS. Dante. Tractauit plene materiā iuramenti Bar. in ff. nouo. in l. si quis pro eo. in princi. de fideiuss.

LEX XV.

Vi contra. Opp. de l. adoptionum. ff. dein ius vocatus. Slo. soluit, z bene. Dicam plenius in l. diui fratres. j. eod.

LEX XVI.

a **Si libertus.** Singularis est multum, z hoc intendit. Alienatio facta in fraudem legis, ipso iure non vakt, facta in fraudem hominis valet. sed per reuocatoriam rescinditur. hoc dicit. Videtis hic. super quo fundata est lex ista. z l. diui Adriani: quia super his regulis. quod contra legem fit, non valet. l. fraus. ff. de legi. z c. fi. extra de re. iur. lib. vj. Secundo per tit. j. si quid in fraud. patro. Op. del. † Celsus. ff. de arbit. vbi durius agitur cum homine, quam cum lege. Sol. Ibi de homine iuris ministro: sed non placet, quia arbiter non est minister iuris, nec oritur actio ex eius sententia. Et reperio, q̄ durius agitur cum homine legum ministro, quam cum lege. l. amplius non peti. j. rem ratam ha. vbi verbum peti, prolatum ab homine, intelligitur per litis contestationem: sed a lege, per sententiam l. in seruitutem. ff. petisse. j. de bo. li. Sol. Quedam est pena respiciens actum, quia agunt ministri. z durius agitur cum l. quia ius habet magis potestatem annullandi, quam homo. Quedam est pena intrinseca, z tunc mitius agitur cum lege. d. ff. petisse. Dixi in d. l. amplius. z not. legem istam ad multa, quia vtilis lex est.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si libertus. Quādo alienatio facta in fraudē sit ipso iure nulla, adde Bal. in l. hac edictali. ff. omni. C. de secun. nupt. z vbi quomodo cognoscatur quando sit in fraudem hominis, z vide quod notat Bal. in l. j. in j. opp. C. si quid in fraud. patro.

ff. Si quis. Notabilissimus ff. est. Et ratio est, quia qñ per primam alienationem factus est minor centenario, ipso iure fit reuocatio per istam legem. z l. Titia. ff. Imperator. ff. de lega. ū. z l. j. C. de inof. dona. per secundam vero non fit minor, quia iam minor erat. Determinat gloss. z distinguit, quando quis facit plures donationes, vtrum omnes reuocentur, vel vltima vel quomodo, vt patet in glossa predictarum legum.

LEX XVII.

1 Filius an feudo priuetur propter delictum patris.

Qui fratres. Delictum aui, vel patris, non nocet nepoti, vel filio in iure libertorum. h. d. No. in hac lege, quod licet Imperator plures iudicauerit vnum. si tamen surgit postea contrarium, recedit a primo consilio. Item nota pro eo quod ponitur in sententia, adhibito cōsilio prudentū, etc. Tertio no. q̄ dixi in casu. Op. q̄ delictū patris noceat filio. l. queritur. j. de bon. lib. Bl. in verb. fuisse, que incipit, vt euidenter. huius timore distinguit multum bene, z ipsam signa. Unum tamen addas, quod dicit, q̄ delictum patris nō nocet filio post mortem patris intellige, nisi in crimine
a lese maie. vbi delictum patris nocet filio[a] in iure libertorum, z secundum distinctionem, quam dedi ff. in l. iura. ¶ Item hec lex in
b ducitur ad q. q̄ filius non priuetur[b] feudo propter delictum patris. De hoc habetis per gl. in l. emancipatum. in fin. ff. de sena. z per Dyn. in c. non debet aliquis. de reg. iur. lib. vj. De quo dic plenius in vsib. feudo. que fuit prima causa bene. amit. ff. denicq, z in titul. si de inuestit. feud. fuerit contro. cap. vnico. ff. item si vasallus. z in titul. si vasal. feu. priu. cui def. cap. j.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nocet filio. Idem in crimine heresis. in c. statutum de hered. in vj.

b ALEX. ¶ Non priuetur. Filius non priuatur feudo propter delictum patris. De hoc vide latissime per Bart. in l. eum qui. ff. de interdi. z relega. quid econtra, vide quod dixi post Bart. in l. cum filius. de verb. oblig. z de hoc vide latissime Bal. in c. j. ff. j. de Bart. secunda super Infort.

succes.seu.z in dic.c.j.si vasal.seu.prime.z vide glo.sing.secundum Dyn.ibi in l.quesitum.ff.vlt.de preca. Bald.in c.j.ff.insuper. de prohi.feu.ali.per Fed.z quod dixi in l.Statius.ff.Cornelio.de iure fisci.

LEX XXI.

1 Patri, vel patrono, an filius vel libertus, iure institutionis relinquere debeat.

Iue libertus.

1 **Ff. Excluditur.** Vic est no.casus.z menti tenendus. Quero,†verū q hic dicitur sit correctum per iura hodierna,que videntur velle q habeat iure institutionis.auth.vt cū de app.cog.ff.aliud.Dicit gl.q nō in patrono,licet in filio sic.Ita dicit gl.quam no.An autem in filio sit correctum:dic vt notant do.C.de inoff.test.auth.nouissima.Sed ad uerte ponendo casum hic,prout dicit tex.nō esset correctū nec in patrono,nec in filio,q hic fuit institutus patronus in certa portione,z fuit legatum seruo,quo casu non esset correctū in filio: q si filius aliquid haberet iure institutionis,z esset aliquid sibi a seruo legatū,computaret̄ in quartam.sufficit enim quod aliquid habeat iure institutionis.tenet ergo gl.ista,q patrono nō est necesse relinquere iure institutionis.Sed quid[a] in patre, an filius debeat ei iure institutionis relinquere? Dominus Jacob. de Bel. determinauit q sic,q eadē est ratio.Contrarium credo,q in pa
b tre non reperitur[b] correctum,z iura non corriguntur ex identitate rationis,nisi quatenus sit lege expressum,l.precipimus,in fi. C.de appella.vbi text.hoc dicit expresse. Preterea pater z patronus equiparantur,nisi in casibus,vt no.ff.tit.ij.l.j.circa princip. sed in patrono non est correctum,vt hic:ergo nec in patre,qui ei equiparatur,cum in hoc non reperitur diuersitas.

ADDITIONES.

a ANDR.BAR. Sed quid.Et contra consuluit Bal. vt ipse refert i l.omnimodo.z in auth.vnde si parēs.C.de inof.te.z in auth. ex causa.C.de li.prete.z sequit Ang.in authen. vt cum de appel. cog.ff.siue igitur.z ibi ponit nouam opin.quam omnino vide.

b ALEX. Non reperitur. Idē tenet Bal. in l.omnimodo. C.de inof.test.in versi.venio ad questio.vbi de hoc dicto Bartol.facit mentionem,vide Bal.in l.j.C.de contra tabu.lib,z in authen.ex causa.versi.tertio op.C.de li.prete.z Iunge. in l.nam z si parentibus.de inoff.test.vbi alle.casum in ff.aliud quoq; capitulum, in versi.sed si hec obseruata non fuerint.in authen. vt cum de app. cog.z contra Bar.etiam tenet Bal.in l.j.C.de contra tabu.libe. cuius opin.videtur verior.z per Imo. in repet.l.j.ff.si ex fundo, de hered.instit.z ad Bartol.hic,adde Bald.in consil.incipi. In Christi nomine amen. super primo puncto facit dubitationem. Adde Bald.consil.lxxxj.incipi.veritas est j.lib.z Cal. consil.v.de testamentis.

a **Ff. Ex duobus.** Hic est not.z sing.casus. Illi ergo qui habet portionem debitam iure institutionis,non accrescit portio eius,qui venit per contra tab. secus si ambo venirent per contra tab.q veniunt eodem iure,Secundo no.quod ille, qui petit supplementum, perinde habetur, ac si peteret contra tabulas,vt hic.

ADDITIO.

a POMA. Ex duobus. An in legitima possit habere locum ius accrescendi,vide Alex.in l.plane,ff.si duobus.ff.de leg.j.

LEX XXIIII.

1 Iudex appellationis potest pro parte sententiam confirmare,z pro parte nullam pronunciare.

2 Iudex appellationis quando appellatur a sententia nulla,debet illam nullam pronunciare.

3 Libellus,peto sententiam pronunciari nullam,z si qua est, peto eam rescindi tanquam iniustam,procedit.

4 Restitutione in integrum simpliciter petita,an iudex poterit de nullitate pronunciare.

5 Iudex appellationis an possit pronunciare de iniquitate sententie,quando sententia petitur principaliter pronunciari nulla.

1 **Carmelia.** Iudex† appellationis pōt pro parte sententiam confirmare,pro parte nullam pronunciare.hoc dicit in summa,habetis ff.fam. erci. l.quedam. Opp.gl.contra tex.ff fam.erci.l.in hoc iudicio. Dicit gl.hoc ideo,q diuersa sunt capitula. Ro.ex hac lege,q iudex appellationis potest pronunciare sententiam nullam,d. l. quedam
2 mulier.ff.fam.erci.Ex quo apparet quod gl.que est in l.j.C.quādo prouo.non est necess.non dicit verum. Dicit enim quod si appello a sententia nulla,iudex non debet pronunciare sententiam iniustam,imo debet pronunciare nullam, vt hic, quod dic vt l.si
3 expressim.ff.de appel.† Item no.q possum petere sententiā pronunciari nullam,z si aliqua est,peto pronunciari z eam rescindi tanquā iniustā,vt hic. Pro hoc in l.j. C.quando prono.nō est necesse, z est casus in c.constitutus.extra de in integ.resti.vbi possum petere cōtractum pronunciari nullum,z si aliquis est,possum petere
4 rescindi per restitutionem in integrum. † Sed quero,quid si peto simpliciter restitutionem in integrum, an iudex poterit pronunciare de nullitate,sicut in causa appellationis? Ad partem affir
5 matiuam facit ff.de mino.l.verum.ff.ex facto. Item quero,† quid si aliquis petit principaliter sententiam pronunciari nullam, an iudex possit pronunciare de iniquitate sententie? De istis questionibus tractatur per Innoc.extra de offic.dele.c. cum contingat.in glossa magna. Proposui dicere in l.j. ff, que seu, sine appel. rescin.dicam alibi.

TITVLVS XV.

De obsequiis a liberis & libertis parentibus & patronis prestandis.

LEX I.

a **Etiam militibus.** [a]No.istud principii. Idē habem[b] i l.j.C.de cōsu.li.vlt.q ille qui est antiquior.precedit:modo sunt duo doctores eodē t
b pore facti.certe erit differētia ī tate,z alis cōdi tionib.z ille precedet[b] vt hic,ibi,inter colibertos.

ADDITIONES.

a POMA. Etiam militibus. Vide in materia huius dicti Bal. no.z moder.in cap.clerici.de iudici. Are.in ff.quedam. Instit.de ac.Feli.in proe.Decre.in rub.de maior.z obedien.

b ALEX. Ille precedet. Not.de duob. doctoribus eodē tēpore factis quis precedit:z vide Bar.in l.j.ff.de albo scriben.z no.in l. j.in prin.de cōsulibus.li.x.que sin.alle.q prius licētiatus,z ex magno interuallo doctoratus prefertur non solū licentiatis,sed etiā doctoratis in illo interuallo.quod no.q fuit de facto.Sed Bald. in auth.habita.C.ne fil.pro pa.dicit q licentiatus habet p scholari.Quid si vn[a] doctor est iuris canonici,ali[a] ciuilis,vide q Jo. And.in c.cleric.de iudic.quid si sacre pagine,vide in c.eam te.de etate z qualitate,z adde q no Bal.il.Remini.de aduo.diuer.iud. z an licentiatus veniat appellatione doctoris,habet per Bal.il. j.sol.ma.z in l.pe.ff.de test.milit.ad hoc adde no.per Bart.in li.ff. prius.de vulg.z pu.z quid si est doctor vtriusq; iuris,an preferat simplici doctori,vide per Bal.i simili.quod sic,in l.sed z milites. in prin.ff.de excu.tut.quid si filius est doctor.pater non.quis preferatur:vide no.per Symo.de Burgia no.in proemio Clem.Ad de plene Fel.in cap.j.de maio.z obed.

LEX IIII.

Per procuratorem. Quero quomodo pōt accusari ingratus per procuratorem, nonne hec est rē capitalis.l.edicto.ff.rei autē.ff.de bo.pos.cū suis sim. ergo non admittitur procurator.l.pe.ff.ad crimē.ff.de pu.n. Dicit gl.dic vt in[a].sed z he.ff.j.ff.de procu.vbi idē tex. Reside.Nō sufficit.q sit causa reductionis in seruitutem,nisi sit intentata criminaliter,sc.z ad vindictā publicā:sed hic fuit intentata ciuiliter vt hic,z dic.l.sed z he.ff.j. Idē z si adulterio,si agatur ad thorum restitutionem,ista dicitur ciuilis causa,vt in c.tue.extra de proc.tamen in hoc licet sit ciuilis,q delictum versatur,debent ponomnis mitate,vt sit certum,sicut in accusatione criminali.l.libellorum ff.fin.de accus.Facit l.pretor edixit.ff.j.de iniur.z litem exigitas dolo.z tex.in dicto c.tue.extra de procur.

LIBER XXXVIII.

TITVLVS I.

De operis libertorum.

LEX V.

Si quis operas. Dicitur hic,q trāit ad filios stipulatio operarū.Quero, qualiter transibit:nūdeo post mortē patris admittitur successio.vt hic, nō eo vivo.l.vt insituri.ff.si liberi.j.z adeo dic vt C.de ope.li.l.liberti libertequ.

LEX VI.

Labriles. Vos scitis,q gl.communiter accepit fabriles pro certis,sicut etiā not.gl.in l.si non sortem.ff.libertus.de cond.inde.Jac.de Are.intelligit aliter:z forte non petius,quam gl.refert Ly.C.de oper.li.l. liberti libertequc.

LEX

LEX VII.

1 ☞ Obligatio ⁊ actio quando oriatur ex iuramento, etiam de iure canonico.
2 Decretum interpositum statim post emancipationem, ⁊ datum in premium vt emancipationis validat emancipationem.
3 Causa libertatis an in dubio quis presumatur iurare.

Vt iurisiurandi Ista est bona lex. Vos habuistis ss. eod. l. ij. ꝙ pretor dat iudiciũ operarũ in libertũ: modo hic dicitur qualiter obligat̃: ⁊ in hoc prin. requirit̃ ꝙ sit libertus, ⁊ causa libertatis iuret, ad hoc vt obliget̃ iureiurãdo, quasi dicat, ingenu⁹ nõ obligat̃ iureiurãdo, ⁊ est verũ. l. si quis p eo, in prin. de fideius. nec seruus obligabit̃ iurãdo vt hic in versi. iurare. ⁊ gl. hic dicit. Cõtra. ss. de iureiur. per totũ. ⁊ C. si aduer. ven. in auth. sacramẽta.
a vbi ex iuramẽto quilibet obligat̃. [a] Sol. Quãdoqꝫ iusiurandum
1 †prestat̃ super preterito ad litis decisionẽ, ⁊ tunc dabitur actio ⁊ obligatio, vt ss. de iureiur. per totũ. Quoddã iuramentũ interponitur ad confirmationẽ cõtractus, vt in auth. sacramẽta puberũ. C. si aduer. vend. Quoddã est iuramentũ, ꝙ interponit̃ mere ad introducendã obligationẽ, vt si iurem me tibi daturũ centũ, vel aliquid facturũ, tũc nõ introducit obligationẽ, nisi in liberto, vt hic, ⁊ l. si quis pro. eo. j. de fideius. ⁊ l. vltima. j. de li. cau. in tantũ ꝙ Inno. tenet etiã, ꝙ de iure canonico non erit actio, vel obligatio, ita no. extra de insti. c. cũ venissent. ⁊ extra de iureiur. c. Quinta vallis. licet quidã alij dicãt cõtra. ¶ Itẽ op. dicit̃ hic, ꝙ debet iurare causa libertatis. Cõtra. j. in versi. plane. Sol. Quidã dicũt, ꝙ primum dictũ huius legis corrigit̃. Alij dicunt melius quod causa libertatis sit causa remota, licet non sit proxima. ⁊ cum dico de proxima, intelligit̃ non multũ remota, vt habuistis in l. vxori. ss. de auro ⁊ arg. leg. ¶ Itẽ dicitur, ꝙ iurare debet in manumissione, vel post statim: sed quid si iurauit ante manumissionem, sed secuta est statim manumissio? Gl. dicit ꝙ idem: quod tene menti be
b ne ad q. [b] † Pater donauit filio. Vos scitis [c] ꝙ donatio inter patrẽ
2 ⁊ filium in potestate non valet: sed si est emancipatus, sic. Quidã
c emancipauit filium ⁊ dedit ei aliquid, ⁊ post hoc iudex decretũ interposuit, opponebatur ꝙ donatio nõ valuit cum fuerit facta ante decretum interpositum. Ego dixi contrariũ per hanc gloss.
* ¶* Vlti. quero, † an in dubio presumitur iurari causa libertatis.
3 gl. ꝙ sic, quando incontinenti. facit l. si ventri. §. in bonis. de priuileg. credi. quod tene menti ad multa. non dico plus nunc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Obligat̃. Et ex iuramẽto quilibet põt obligari. Adde Bar. in l. iusiurandum quod ex conuentione. ss. de iureiur.
b POMA. ¶ Tene menti bene ad q. Vide Alex. in l. diuortio. sol. mat. ⁊ ibi per Iaso. in iiij. no. Alex. consil. xcvj. in j. col. in iiij. volu. Felin. in c. j. de testi. ver. inquantum.
c ALEX. ¶ Vos scitis. Facit ꝙ no. Bar. in l. vniuersa. C. de preci. Impe. offer. ⁊ in l. si ita quis. §. ea lege. j. de verb. oblig. ⁊ ꝙ no. in l. ij. C. quod met cau. ⁊ in l. penul. C. de condi. ob turpem causam. Et istud facit ad. q. de teste dicente quod fuit factum tempore guerre, postea reperitur ꝙ fuit factum parum ante guerram, ꝙ nihilominus dicatur factum tempore guerre. Et ita dicebant Bal. ⁊ Imo. per illum tex. in l. diuortio. in prin. sol. matrimo.
* ¶ Per hanc gl. Quid autẽ si eodem die sit facta emancipatio ⁊ donatio, ꝙ istorũ in dubio presumatur precessisse: vide Alex. in l. diuortio. in prin. ss. sol. ma. ⁊ consi. xcvj. col. j. vo. iiij. vide etiã Aret. in l. j. §. pen. circa fi. j. de verb. obl. Feli. in c. cum dilecta. de rescrip.

1 ☞ Actio potest queri per patrem filio emancipato.
2 Filij in feudo succedunt equaliter, licet inequaliter instituti.
3 Filij an succedant equaliter in emphyteusi accepta, pro se ⁊ filijs, licet inequaliter sint instituti.
4 Filius, qui renunciauit hereditati paterne non potest emphyteusim retinere, si est accepta pro se filijs, suis ⁊ heredibus: secus si pro se ⁊ filijs.
5 Feuda que transeunt ad filios, si sunt heredes, veniunt in petitionem hereditatis, ⁊ idem in emphyteusi.
Emphyteusis accepta pro se, suisqꝫ filijs legitimis, masculis ⁊ feminis, pertinet ad feminas, sicut ad masculos, nisi cõsuetudo aliter se habeat, vel nisi in loco adsit statutum exclusiuum feminarũ propter masculos, quia tunc admittuntur ordine successiuo.
Feudale ius tanquam singulare non est trahendum ad consequentiam.
7 Filia per patrem instituta in re transcendẽte legitimam, ⁊ quod sit tacita, ⁊ plus petere non possit poterit petere dotem maternã.

a **§. Si liberi.** [a] No. † istum versi. parui autẽ refert. No.
1 quod per patrem potest queri actio filio emancipato. De hoc per Cyn. C. de contrahen. ⁊ commit. stipul. l. ij. Dixi in l. quod dicitur. de verborum obliga. la. ij. Item no.
2 ar. † quod in feudo succeditur equaliter, licet sint instituti filij inequaliter, vt in vsib. feud. de succes. feud. c. j. secundum Iacob. de
3 Are. ¶ † Sed quero [b] quid de emphyteusi, [c] quam quis accepit
c pro se, ⁊ filijs suis, quos postea inequaliter instituit, an succedãt equaliter? Certe hic videtur tex. quod sic. ⁊ dicam infra, statim.
4 ¶ † Quero, quid si filius renunciauit hereditati paterne, an possit retinere emphyteusim? Et videtur quod sic, quia non habetur vt heres, sed vt filius, ar. huius. §. ⁊ no. in Specul. de empy. §. nunc aliqua. versic. clvj. In contrarium videtur casus. in vsibus feud. an agna. vel si. defun. rep. here. ⁊c. c. j. sed ibi loquitur de iure consuetudinario in feudis, aliud de iure communi, quod seruaremus in emphyteusi, vt ibi dicit Iacob. de Bel. in dic. cap. j. Predicta puto vera, quando quis accepit emphyteusim pro se, suisque filijs: sed si accepisset pro se suisqꝫ heredibus legitimis masculis: vel pro se suisqꝫ filijs ⁊ heredibus masculis, ⁊ si apponeret verbum heredibus, deberetur filijs ita demum, si essent heredes, quia concessio requirit vtrunqꝫ, quod sit filius ⁊ heres. Ita dicit text. in auth. de nõ alienandi. §. emphyteusim autem. Et ideo feu
* da* que transeunt ad filios, ita demum si heredes sunt, dicuntur venire in hereditatis petitionem, l. item videndum. §. fin. de peti. here. ⁊ idem dicerem in emphyteusi, que requirit hoc, scilicet, aliquem filium esse ⁊ heredẽ. Sed an isto casu quo requiritur, quod
* sit filius ⁊ heres, sufficiat quod sit institutus filius * pro re certa?
5 Hoc anno habui consulere, ⁊ in illa q. erant duo dubia. † Quidã receperat emphyteusim pro se suisqꝫ filijs legitimis masculis ⁊ feminis: queritur, an debent admitti pariter, vel primo masculi: secundo an his deficientibus admittantur femine. In feudo est
d expeditum, [d] quia femine admittuntur demum deficientibus mas
e culis, [e] vt in feudis. episcopum vel abb. c. j. §. quinetiam. de suc.
f feu. c. j. §. filia vero. Sed hoc ius consuetudinarium, est singulare [f] in feudis, contra iuris communis regulas, vt in feud. de eo qui sibi ⁊ suis fi. ma. ⁊ fe. c. j. expressius per Iac. de Bel. in predicto tit. epi. vel Abb. c. j. ⁊ ideo non est trahendum ad consequentiam, l. quod vero. ⁊ l. ius singulare. ss. de legi. puto igitur, quod ex vigore predictorum verborum femine, ⁊ masculi pariter veniant, sicut pariter succedunt, l. maximum, C. de li. prete. nisi in ciuitate, vel patria, consuetudo aliter se circa concessionem emphyteusis haberet. Item predicta vera, nisi esset statutum in ciuitate, quod femina nõ succedat extantibus masculis. Tunc enim predicta ver
g ba, licet copulatiue prolata, deberent intelligi ordine successiuo: [g] vt femine deficientibus masculis admittantur, l. Gallus. §. qui
h dam. ⁊ ibi no. [h] de libe. ⁊ posthu. ⁊ no. Cyn. in l. liberti. C. eo. Se
6 cundum † dubium [i] est, quid si talis recipiens in emphyteusim di
i cto modo, masculum vniuersalem heredem instituit: sed filiam feminam in certa quantitate: ⁊ iussit, quod plus de bonis suis petere non possit, an filia perdat ius petendi portionem sibi contingentem in rebus emphyteusis. Item posses ponere in filio masculo dicto modo in certa re instituto. Istam quest. format Spec. in tit. de emphyteu. §. nunc aliqua. versi. lxxviij. ⁊ licet arguat pro ⁊ contra, non tamen se firmat: veritas tamen est, quod dicte filie remanet ius petendi sibi quesitum ex vigore stipulationis paterne, in nullo diminutum per dictam institutionem factam in certa quantitate: quod probatur, [k] cum ista filia non habeat vt heres patris, dispositio patris non valet in hoc aliquid, vt habemus in feudis. de suc. feud. c. j. in princ. ⁊ hoc est ius commune, ⁊c. ⁊ Spe. in prealle. versi. dicit, circa hoc similem esse emphyteusim ⁊ feudũ. Preterea hoc videmus in actione de dote, que queritur filie ex
l stipulatione paterna: quia pater non potest istud ius diminuere [l] filie, nisi tantum vltra relinquat pater de suis bonis inquantum eam grauat, l. si cum dotem. §. si pater. ss. sol. mat. Preterea posito quod pater possit etiam filiam priuare sua dispositione ab emphyteusi, tamen ista verba hoc non important: sed debuit exprimere quod iura emphyteutica solum apud filium remanerent: quod patet per hunc text. nam pater potest vni ex filijs assignare libertum, ⁊ tamen si vnum ex filijs instituit in magna portione, alium in modica, propterea institutus in modica non repellitur quin cũ alijs admittatur, vt hic: ⁊ ita erit in proposito. Preterea sufficit institutum ex quacunque parte institutum esse, etiã ex modicissima, vt conseruetur ei ius patronatus, l. ⁊ si ex modica. j. tit. j. ergo ita in proposito. Porro, si poneremus filium simpliciter exheredatum, hoc non sufficeret ad excludendum eum a iure patronatus: sed esset necesse quod sit exheredatus mala mente, ⁊ in dubio presumitur non mala mente, vt l. si patronus. §. si quis non mala mente. ⁊ §. se. infra, tit. j. ita in proposito cum filia sit instituta in re certa, ⁊ est iussa esse contenta, ⁊ quod plus de bonis suis petere non possit: dicta verba debent intelligi quod plus de bonis defuncti petere non possit, iure hereditario: sed nõ debet priuari eo iure quod habet vt filia, non vt heres, iure patronatus, ⁊ emphyteutico, vt probant iura predicta, ⁊ probatur j. proxi. quest. Non ob. iura alleg. per Spe. Primo nõ ob. l. femine. C. de sec. nu. q2 ibi mater non cogitur reseruare filijs ratione alicuius conuentionis habite cum alio: sed ex vigore illius constitu

tionis que disposuit, vt mater sibi possit eligere vnum ex filijs:
sed in questione nostra veniret contra cõuentionem habitam cũ
alio si eligeret vnum ex filijs. Non ob. ꝙ pater potest priuare fi-
lios nõ soluendo canonẽ, qꝛ hoc est ex natura cõuentionis, ꝛ con
uentio non offendit, sed concedens: sed eligendo vnum ex filijs of
fenditur conuentio, qꝛ voluit filios pariter admitti. Nõ ob. ꝙ pa
ter potest assignare libertum vni ex filijs, quia respon. vt ex pre-
7 dictis apparet. Quero, †pater[m] instituit filiam in certis rebus, ꝛ
m iussit eam stare tacitam ꝛ contentam, ꝛ quod plus de bonis suis
petere non possit, ꝛ pone ꝙ res ille sint vltra legitimam, modo illa
filia vult dotem maternam, queritur an possit: opponebatur ꝙ
nõ, qꝛ per illa verba, plus petere non possit, videt habere animũ
compensandi: C. de rei vxo. actio. l. vnic. §. sciendũ. Consului cõtra-
n rium,[n] qꝛ bona intelliguntur deducto ere alieno, l. bonorum. ꝛ l.
subsignatum. §. bona. de verbo. signi. Modo filia petit dotẽ tan-
quam es alienum, nec petit de bonis suis: qꝛ illa intelliguntur, de-
ducto ere alieno: pro hoc allegatur pro casu l. pretor. §. emancipa
ti. ff. de col. bon. ita etiam in precedenti questio. petit emphyteu-
sim vt es alienum, non vt de bonis defuncti, quod no.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Si liberi. Et pro his que hic dicũtur, vide Bar.
in consil. xxxij. ꝛ in l. si mihi ꝛ Titio. de verborum oblig. vbi videt
sibi contrarius si bene ponderetur, etiam videtur hic sibi cõtra
rius dum queritur an text. in feudo. trahatur ad emphyteusim.
de quo per Bal. in cap. j. quib. mod. feu. const. potest.
b POMA. ¶ Sed quero. Vide Alex. consi. clxvj. in iiij. volu. Fran.
Cremon. singulari. xiiij. vide Alex. consi. xj. in ij. dubio. in iij. volu.
Flo. in l. veniunt. ff. famil. ercis. Barba. consil. lxiij. in ij. volu.
c ALEX. ¶ Quid de emphyteusi. Emphyteusis an veniat iure he
reditatis si pater stipulatur pro se, ꝛ filijs, ꝛc. Adde ꝙ Bal. con-
trarium tenuit in l. ij. C. de suis ꝛ legi. adde Bar. in l. si non fortẽ.
§. libertus. in fi. de cond. inde. ꝛ Bal. in c. j. de suc. feu. ꝛ Imo. in l.
quod dicitur. de verbo. ob. Bal. in auth. vnde si parens. de inof.
testamẽ. in fi. ꝛ sic videtur hic ꝙ emphyteusis non possit transire
ad heredes extraneos, ꝛ sic in perpetuum dari potest. Idẽ tenet
Bar. in l. ꝙ dicitur de ver. obl. ꝛ in l. si tibi decẽ. §. pactus. de pact.
quod intellige vt dixit Bart. in l. si patroni. in princ. ff. ad Treb.
sed Bar. videtur tenere contrarium in auth. perpetua. ꝛ in auth.
qui rem. in fi. C. de sac. sanc. eccl. ꝛ in l. si finita. §. si de vectigalibus.
de dam. infe. ibi, secundo quero, ꝛ vide ꝙ ibi scripsi, ꝛ vide Ioan.
And. in c. in presentia. de proba. Aduerte, ꝙ §. emphyteusim. hic
allegatus, videtur esse correctus per §. licentiam. in auth. de al. ꝛ
emphy. colla. ix. ꝛ sic videtur ꝙ gl. in l. etiam in prin. ꝛ ibi Barto.
sol. ma. non bene dicat, ꝛ Bal. in d. l. etiam. dicit d. §. correctum
quo ad tempus, non quo ad qualitatem successoris, nisi forte con
suetudo se haberet in oppositum, qꝛ tunc consuetudo esset seruã
da, nec posset fieri vltra quam permitteret consuetudo. Et de hoc
vlt. habetur per Bar. ꝛ do. in auth. qui rem, de sac. san. eccle. Et
hec sol. fuit originaliter Io. And. licet Bal. non all. in c. in presen-
tia. de proba. super gl. Sed contrarium, videlicet ꝙ d. §. ex toto sit
correctus tenet Spec. in tit. de emphy. §. nunc aliqua. ver. septi-
mo queritur. ꝛ Bal. etiam cessante consuetudine videtur idem te
nere in auth. si quas. de sac. san. eccle. ꝛ idem ibi tenet Cy. ꝛ com-
muniter doc. ꝛ vide Bal. in l. j. C. de iure emphy. ꝛ in auth. perpe-
tua. de sac. sanc. ecc. ꝛ Imo. in d. l. ꝙ dicit. ꝛ aliquid per Imo. post
Bal. in d. l. etiã in prin. ꝛ adde que j. proxime scripsi. ꝛ ꝙ no. Bal.
in l. Gallus. §. quidã recte. de libe. ꝛ posth. Et hanc vltimã partẽ
videt etiã sentire Bal. in d. l. etiã. in addi. ꝛ in l. ij. C. de suis ꝛ legi.
Adde tñ casum valde no. in quo emphyteusis poterit etiam abs-
que conuentione ad heredes extraneos transmitti, nec finitur iij.
generatione, quem casum no. Bar. in l. quicunque. C. de omni a-
gro deser. lib. xj. vbi omnino vide, licet non firmet pedes. Sed po-
ne, aliquis acquisiuit emphyteusim ecclesie per prescriptionem
annorũ centũ. vt in aut. de eccl. tit. in princ. an ius illius prescri-
ptionis extendatur ad tertiam generationem. an in infinitũ. Res
põdeo ꝙ sicut emphyteusis informiter concessa, tamen persona-
rũ distinc. intelligit in tertiã generationem: ita si sit prescripta, qꝛ
informis est, vt in auth. de nõ alie. §. emphyteusim. quod est not.
Ita refert Bal. se cõsuluisse in capit. fin. de feu. da. in vicem leg.
commis. ꝙ no. ꝛ vide Bal. in l. fina. C. de libe. cau. ꝛ melius in dic.
l. j. de iure emph. Itẽ limita secundũ Bar. no. in l. quicunqꝫ. C. de
omni agro deser. li. xj. nõ tñ affirmat, videlicet ꝙ si fundus in em-
phyteusim dat⁹ esset sterilis, ꝛ emphyteuticarij artificio effect⁹ es
set melior, tunc etiam vltra tertiam generationem res retineri po
test, ꝛ ad extraneos trasmitti, ꝛ istud vltimũ reperio, quod sequit
Rom. in rubri. de arbit. Et quomodo in cõtractibus intelligan
tur ista verba, concessit vsqꝫ in tertiam generationem, vide Bal.
in auth. si quas ruinas. C. de sacro. san. eccle. quem sequitur Pet.
de Anchar. in cle. j. de pe. ꝛ dũ supra dixi an §. emphyteusim. sit
correctus, adde gl. in §. adeo. Insti. loc. ꝛ gl. in d. auth. si quas rui
nas, ꝛ Imol. in quodam consil. quod incipit. Guidantonius de
panno. tamen non decidit, sed dicit forte debere attendi consue-
tudinem, que est optima legum interpres. Pro quo adde not. in
auth. qui rem. C. de sac. san. eccl. vtrum autẽ emphyteusis trãseat
in monasteriũ. vide Bal. post Bart. ꝛ doc. in authẽ. ingressi. C. de
sac. san. eccl. in c. j. §. clericus. in fi. si de feu. fuer. contro. inter do. ꝛ
agna. ꝛ no. in c. i presentia. de proba. ꝛ vide Bal. in l. antiquitas. in
prin. C. de vsufr. Et si recipio emphyteusim pro me, ꝛ heredibus
meis, an intelligatur de primo herede tantum, ꝛ facit iste text. in
§. si liberi. ad questio. ꝙ si vnus patronus decedat pluribus reli-
ctis heredib⁹ ex disparibus portionib⁹. puta vnũ ex dimidia, a-
lios ex tribus vncijs, pro qualibet dicit esse ius patronatus pe-
nes quẽlibet equaliter, ꝛ ius presentãdi, vnde si vnus fuit presen
tatus ab illis duob. obtinebit, secundũ In. ꝛ Ioã. And. in c. j. de
iure patr. Itẽ ꝛ multo magis si testator heredibus iniunxit ec-
clesiam construi, vel altare ordinari. Secus vero vbi essent duo
patroni, ꝛ vnus reliquerat vnum heredem, ꝛ alius plures. Nam
tantũ valebit vox illius quantũ illorum plurium. c. plures. de iure
pat. in Cle. quod no. ꝛ tene mẽti, ꝙ in tali iure patronatus nouiter
querẽdo semper requiritur authoritas episcopi, vt no. Io. And.
in c. ex insinuatione. de iure patro. Et an ius patronatus transeat
ad filios, non heredes, ꝛ an ad institutos in re certa, vide plene
Petr. de Anchar. in cle. ij. de iure patr. post Fed. in consi. xvj. ꝛ in
consi. ccxix. ꝛ ibi etiã per Pet. post Paul. quõ transeat cum vni-
uersitate. Et an transeat ad extraneos, ꝛ an ad filios naturales,
vide Bal. in l. eam quam. C. de fideic. ¶ Adde an emphyteusis ec
clesiastica trãseat ad heredes extraneos, q̃ posui in l. etiã. vbi ple-
ne. Et an emphyteusis prescripta, sapiat naturã separatã ab alia
emphyteusi, vide Bal. cõs. xxj. ij. li. An aũt emphyteusis trãseat i
monasteriũ, vide Pet. de Anch. cõs. clxiiij. Et quõ itelligat mascu
lina generatio i emphyteusi. p eundẽ cõs. ccclx. ꝛ appellatione he-
redis in emphyteusi, qui veniãt, vide Cal. cõsil. xv. de verb. oblig.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Et ideo feuda. Vide ad ista Iaso. in
prelud. feudor.
* CLAVD. DE SEISS. ¶ Institutus filius pro re certa. De
ista quest. vide Alex. cõsi. cxxviij. col. vlt. vo. j. ꝛ consi. viij. in princi.
vol. iij. qd consilium refert do. Claud. in l. j. in prin. j. de ver. oblig.
d POMA. ¶ In feudo est expeditum. Vide Alex. consi. xxix. incip.
quoniam abunde. versi. fortificantur predicta. in j. volum.
e ALEX. ¶ Deficientibus masculis. Hoc limita, nisi feudum sit
exiguum. Ita dicit Bal. in ca. j. §. est ꝛ alia. que fu. pri. cau. bene.
amit. dixi post Bal. in l. Gallus. §. etiam. de libe. ꝛ posth.
f ALEX. ¶ Est singulare. Not. singulare dictũ, ꝛ cum opi. Bar.
ff. transit Pe. de anch. in cle. ij. de iure patr. ꝛ ad no. hic post Bar.
in omnibus istis q. vide Imo. in capi. potuit. de loca. vbi videtur
restringere dicta Bartol. procedere in emphyteusi ecclesiastica
tantum. POMA. ¶ Vide Alex. in l. fi. ad fin. C. de colla. ꝛ consil.
cvj. in iiij. vol. consi. ij. ver. hoc etiam v. volum. Barba. consi. iiij. in
j. volum.
g ALEX. ¶ Ordine successiuo. Vide quod scripsi post Imo. in di
cta l. Gallus. §. primo. vide eundem Alexand. in consil. ix. col. j. in
v. volum.
h ALEX. ¶ Et ibi not. Et qd scripsi post Bal. in l. cetera. §. j. de
leg. j. ꝛ videtur tex. in c. j. de suc. feu.
i POMA. ¶ Secundum dubium. Vide Alex. consi. lxxx. in ij. du
bio. Raph. Cu. consi. xxj. Alex. lvj. in vlt. col. in iiij. vo. ꝛ cõsi. lxx
in j. vol. Barb. consi. iiij. ꝛ consi. lviij. vbi videtur ponere omnia
cta hic. ꝛ vide Alex. in l. quedam §. nihil. in j. col. ver. ꝛ ita facit
ff. de eden. Imol. consi. lxix.
k ALEX. ¶ Quod probatur. Bal. tenet cõtrarium in dic. l. liber
ti. ꝛ in d. auth. quas actiones. ꝛ per optimas rationes, quas vide
ꝛ Bal. in d. l. quoniam nouella. ꝛ qd no. Bal. in l. si quando. §. ge
neraliter. de inoff. testa.
l ALEX. ¶ Diminuere. Sz imo videtur ꝙ pater possit diminue
re ius quesitum per eum filie sue. per no. per Bar. per illũ tex. in l.
qui Rome. §. Flauius. de ver. obl. in q. sua. ꝛ Bar. id ꝙ ipse tenuit
hic, etiam consuluit in consil. inci. apud aliquos in q. ij. habet duo
dubia. alias incipit, dominus Amatus. ꝛ Spe. in d. §. nũc aliqua.
in ver. clvj alias. clviij. ꝛ facit ꝙ no. Bal. in l. Gallus. §. j. de liber. ꝛ
posthu. ꝛ Bal. in l. si adulta. C. de here. actio. ꝛ in terminis Bal. in
dic. auth. si quas. ꝛ in d. l. liberti. ꝛ in l. itẽ videndum. §. nunc videa
mus. de pet. here. ꝛ in c. j. in prin. de prohi. feu. ali. per Fed. ꝛ Imo.
in l. si domus. §. fi. ad fi. de leg. j. ꝛ in l. filiusfa. §. cũ pater. de leg. j. ꝛ
no. Bal. Ang. ꝛ Imo. in l. apud Iulianũ. in §. si quis alicui. de le.
j. ꝛ ꝙ ibi scripsi. Et ꝙ pater non possit preiudicare filijs. tenet Fe-
de. in consil. ccxxij. qd incipit, factum tale est, duo fratres, contra-
rium in proposito videtur tenere Pet. de ancha. in consi. cxxxij. ꝛ
Imo. in c. potuit. ad fi. de loca. cum Bar. hic. cõcordat Ang. in l.
itẽ videndũ. §. nunc videamus. alias. §. fi. de pe. her. vbi refert. Ia.
Bu. ita consuluisse. ꝛ de hac q. vide Sal. in l. fi. C. de iure emphy. ꝛ

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

anvnus ex fratribus possit pro parte sua facere inuestiri alterum ex pluribus fratribus, vide Bald. in l. fina. C. de fals & legi. cum simil. & vide. leg. filiusfamil. in §. si quid alicui. de legat. j. & ibi per Dyn. & Rapha.

m POMA. ¶ Quero, pater Aide Bald. in l. liberti liberte que. C. eo. tit. bene faciunt que dicit Bal. in l. si cum dotem. §. si pater. ff. soluto matrimonio de quo ibi per Alex. versi. ex predictis adde.

n ALEX. ¶ Consului contrarium. Aide ad hec dicta Ange. in consil. clxxx. vbi videtur tenere opinio. Bart. hic, vide Bald. in l. quoniam nouella. C. de inofficioso test. vbi refert Bar. consuluisse idem quod hic, & omnino vide Bald. in l. liberti. C. eo. & not. per Bal. in l. si adulta. C. de bered. actio. Et videndum est quod not. Bar. in l. fideicom. §. si quis ita. de lega. iij. & quod no. Bal. in l. si quando. §. & generaliter. C. de inoff. testa. & limita vt per Bald. in dic. l. quoniam. Et de hac clausula, q̃ sit tacitus, & contentus, vide pulchre Bal. in l. ij. ff. de iure dotium, ad finem.

LEX VIII.

Si quando duobus.

§. Pro liberto. Qualiter fideiussor accedat obligationi operarum, habetis nota. in l. cum filius. §. j. j. de verbo. oblig. & l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. & l. nemo est qui nesciat. de duo. reis.

LEX IX.

1 ¶ Promissio facta de non offendendo a pluribus contra plures, an ex tali promissione dicantur plures rei credendi & debẽdi.

Pere- Ho. tex. ibi, cum proprietas &c. tene menti istã

1 rationem, de hoc plene dixi in l. nemo est qui nesciat. de duo. reis. & dixi etiam in l. si id quod. eo. tit. & tota dicta sunt instrumenta pacis & concordie, & promittunt plures ex vna parte pluribus ex alia parte, se inuicem non offendere, erunt ne plures rei credendi & debendi? Certe non, quia ad hoc quod sint plures rei credendi & debendi, debet esse eadem res que debeatur pluribus. leg. si quis id quod. de duo. reis sed in casu nostro non debetur eadem res a pluribus, nec eadem res pluribus, nec eadem res pluribus, nam quilibet debet suam rem. & cuilibet deberur sua res. quia aliud est offẽdere Titium, aliud Meuium,

a hoc probatur[a] hic, ibi, cum proprietas eorum &c.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Hoc probatur. Adde Bal. in l. ij. C. de libertis, & eorum libe. & Bar. plene in fin. §. de duobus reis.

LEX XVIII.

1 ¶ Promittens facere aliquid alicui, promittit suo victu.

2 Medicus qui vadit ad aliquem infirmum pro tanto salario in die, habebit salarium tempore itineris.

a **Suo victu.** [a] Hec cum tribus sequetibus sunt bone leges. Hot. text. in l. quod nisi.

1 Sibi, quia vnusquisque quo[d] spopondit, &c. Ex quo † habes quod qui promittit facere aliquid alicui debet facere suo victu, nisi consuetudo patrie aliter se habeat. l. cepto. & quod ibi no. C. loc. Dp. ad l. suo victu. de lopere. & l. pe. in fin. j. eo. Sol. Ybi dicit. quod libertus debet facere sumptus patrono. verum est, si

b patronus hz vnde se alat. alias secus, vt hac l. suo victu. [b] & Ulr. in

2 l. quod nisi in fin. not. arg. quod medicus, qui vadit ad aliquem locum pro tanto salario in die, debet habere salarium tempore

c itineris[c].

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Suo victu. Aide Bar. de huius intellectu in l. si non sortem. §. libertus post gl. ibi de conditioni. indebiti. & Bar. in l. ij. C. de negotijs gestis. & vide omnino Bal. in l. liberti, liberteq;. C. de operis liberto.

b POMA ¶ Suo victu. Aide Romanum consi. trecentesimo quadragesimo sexto. incipiente in causa.

c ALEX. ¶ Tempore itineris. Ho. de medico, qui vadit pro certo salario ad aliquem locum, quia debet habere salarium pro illa die qua itinerat. adde Bal. in l. liber. C. eo. si tamen recessit de sero, non habet salarium pro vna die. l. ij. de annu. lega. & ibi Bal.

LEX XXII.

Cum patronus. Hot. text. in fi. ibi, in omnibus operis.

LEX XXVI.

Medicus. Ista est bona lex, quam not. & tene menti.

LEX XX X.

Si operarum. Hot. istam gloss. pro iure patronatus. & ponit Lyn. in leg. monumenta. C. de lega.

LEX XXX.

Si libertus. Aide legem, quam omnes sciunt, ducitur ad arbitrium boni viri. hoc dicit in summa. & no. text. ibi, omnes. &c.

LEX XXXI.

Peris Ista lex allegatur ad materiam l. cum de in rem verso. ff. de vsuris. & ad l. si certis annis. C. de pact.

LEX XXXVII.

Qui libertinus. Istam legem habes declaratam in l. j. §. que oneran de. j. quar. re. actio non detur. & vide, quod licet aliquis iurauit prestare operas. est verum: & intelligitur nisi legitima liberatio interuenerit, vt hic, & l. fi. circa prin. j. ad muni. & l. fi. §. qui satisdare cog. & l. vlt. C. de non numera. pecunia. Hot. tex. in fi. huius legis, quod licet exceptio principalis. prosit fideiussori, tamẽ est secus in expromissore, vbi fuerit color quesitus, leg. sed Julianus. §. ad Macedonia.

TITVLVS. II.

De bonis libertorum.

LEX IIII.

Si necem.

§. Si deportatus. Quid in exbannito? De isto exbanito dixi in l. ex facto. §. ex facto. §. ad Trebel.

LEX VIII.

Si vero non habuerit Nota. pro q. statuti Luderti, vbi cauetur, quod si ab aliqua sententia fuerit appellatum, nihil posset dici in syndicatu iudici sententiati. Modo vnus appella-

a uit, [a] iudex appellationis pronunciauit appellare nõ posse in syndicatu dedit libellum iudici sententiauit. ille dicit, non potes dare, quia appellauisti. dicit iste, mea appellatio non habuit effectum, ergo non preiudicat mihi, verum dicit: & ita consultum fuit, post quam appellatio non habuit effectum, vt ar. huius l. in princip. & l. licet vt leg. no. cau. & l. quod pupille. §. quando dies lega. cedit. l. hec conditio. §. de conditio. & demonstra. & l. ea quidem. C. si manci. fuc. alie.

ADDITIO.

a THO. DIP. Appellauit. Aide Bart. in sua disp. inci. iudex per imperitiam circa fi. & ibi scribentes in addi.

LEX X.

Si ex patronis.

ADDITIO.

a THO. DIP. Si ex patronis. Aide Petrum de vbal. in ca. Rayn. in j. colum. de testa.

§. Julianus ait. Nota de supplemento. Secundum ista tempora repellitur ex heredatus a contra tabulas.

LEX XI.

Quod si pater Filius nocet nepoti in his, que ad eum ex persona filij descendunt, & in his. que per ipsum filio acquiruntur. h. d. text.

LEX XII.

Si patronus testamento.

§. Si quis cum esset. Aide quod oportet, quod in positione ponas, quod talis fuit exheredatus, & mala mente: nec sufficit dicere, quod fuit exheredatus.

LEX XIII.

a **Filius** [a] **patroni.**

ADDITIO.

a THO. DIP. ¶ Filius. Aide Jas. in l. neptem. C. de inoffi. testa.

LEX XIIII.

Si cum natu maior. In versi. sed si minor. Quãdo finis habet necessariam consequentiam, non est facilis.

§. Si libertus Tene menti istum tex. cum gl. que incipit, quasi socium criminis.

§. Si patris. Aide gl. que incipit, id est, q̃ vere erat. per hanc gl. dicimus tota die, q̃ quando iudici est notorium super accusatiõe nõ fore procedendũ, q̃ ex Bart. secunda super Inforc.

bannit? est occisus, vel accusator dicit, accuso talē clericū, tūc pōt iudex ex officio suo accusatorem repellere, vt plene dixi, ĵ. de pub. iud. l. pen. §. ad crimen. z remitto te ad ea que ibi dixi, tene menti.

§. Accusasse. Vide §. allegat i questio. mea, quā dispu-tauī que incipit, iudex per imperitiā.

LEX XVI.

In seruitutem.

§. Petijsse. Iste §. est contra l. amplius non peti, ĵ. rem rat. hab. Sed dic vt ibi dixi, non obstante quod ponit Lyn. in l. in criminali. C. de iurisdi. iudi.

LEX XIX.

Si patronus ex minori. Si ista lex

esset alibi quam hic, esset aliud fiendum, quia tractat materiam l. eum qui, z l. cōtra maiores. C. de inoff. test. z l. j. C. de fur. ¶ Opp. de l. Lucius. ĵ. de pet. hered. Sol. Dy. dicit, contra tab. z falsum, sunt contraria origine z effectu. Origine, q; falsum, dicit testamentum factum non fuisse: contra tab. non effectū: q; falsam reducit omnis no ad casum intestati, contra tab. non, l. z si contra. ĵ. de vulg. z pup. sed in l. cōtraria nō sunt cōtrarie origine z effectu, l. filio. §. fin. ĵ. de inoff. test. Sed op. C. de inoff. test. l. eum qui. Solue vt ibi.

LEX. XX.

Si libertus sub conditione.

Dixi in l. in quartam. z allegaui istum casum multum, z non supletur quarta de legatis. z de hereditate.

§. Si libertinus. Ibi reluti cum testamentum fecerit. Not. q; conditio, si fecerit testamentum, est potestatiua, z non potest vltimo vite spiritu impleri. nec est opus in sui defectum adire hereditatem. z gl. in l. si quis ita. de hered. instit. non facit mentionem. doc. bene allegāt istum casum in l. si pater. C. de instit. z substi.

LEX XXVI.

Iberto octoginta. Ibi, nam z si de lege.

Not. q; hic est casus de eo de quo dubitauit glo. in l. si fundus. ĵ. ad l. Falc.

LEX XXXIII.

a **Si patronus.**[a]

ADDITIO.

a THO. DIP. ¶ Si patronus. Vide Jas. in l. fin. C. de pac.

LEX XXXVI.

Ibertus, qui soluendo.

Op. interesse affectionis non debet considerari. l. pretia rerum. supra ad l. Falcidiam. z leg. eius serui. eod. titu. Solu. interesse conditionis consideratur in hoc, an actio detur, vel non: sed quantum ad hoc vt augeatur, actio non consideratur in contrariū. ¶ Quero, ista lex procedit secundū ista tēpora, q̄ patronus debet habere quartā cum ere alieno, Sed cum hodie debeat habere patronus sine onere, vt in §. sed nostra. Justit. de succes. libe. quomodo potest procedere ista lex? z per consequens quero, q̄nid in filio, cui debetur quarta, ere alieno deducto. z fineris impensa. l. Papinianus. §. quarta. ĵ. de inoff. test. Cogitabitis.[a]

a THO. DIP. ¶ Cogitabitis. Vide Jaso. in l. eum qui. C. de inof. test. z Moder. in d. §. sed nostra.

LEX XLI.

a **Si libertus patrono.** Not. istum textum.[a]

ADDITIO.

a THO. DIP. ¶ No. istum tex. Vide Bar. in l. j. in princ. supra de vulgari. z pupil.

LEX XLIIII.

Si patronum ex debita.

§. Si ex bonis, que mortis. Iste §. vi-detur cō-

a tra l. serui qui apud hostes. ĵ. ad legem Falcidiam z no. istū tex.[a]

ADDITIO.

a THO. DIP. ¶ Istū tex. Allegat p̄ sin. Sal. il. scim⁹. §. replētionē. in vlt. col. C. de inof. test. z Jas. in l. cū q̄rit. in prin. C. de inof. test.

LEX XLVII.

Paulus respondit:

§. Paul⁹ respōdit quāuis filij.

Not. quod preteritio, que hr̄ p̄o exheredatione, non p̄o prie est exheredatio.

LEX L.

Nihil interest. No. ibi, facilioz q; suspicio. q; in-

cio, quam in alio. Istum tex. allegaui ad q. in l. post contractum. ĵ. de dona. z in l. filie mee. supra. soluto matrim.

TITVLVS IIII.

De assignandis liberis.

LEX VII.

Assignare. Ex ista lege cōiuncta l. j. §. assigna-

re. ĵ. eo. tit. fundat gl. dictum suū, quod in testamentis potest fieri cōtractus. Et ita vidistis gl. in l. heredes palam. in fi. ĵ. de testa.

LEX VIII.

Iberi. Vide verba senatusconsulti. ĵ. in l. j. §. assi-

gnare. Ex ista lege habes duo ibi, quod ille manumissus, qui habet libertum, potest assignare. z ille, cui est assignatus, est perinde, ac si manumisisset: tamen vides, quod ille, qui est assignatus, alteri non potest assignare. vt hic. z sic dices in d. l. j. ibi, perinde acsi, ꝛc. z non est idē quod si manumittat vere. z no. in rubrica de assignan. li. quod no. p̄o statutis, que dicunt, perinde sit ac si fecisset, ꝛc. Tene menti istam leg.

LEX X.

Ab conditione.

§. Si vni. z l. plane. la j. §. si communiter. ĵ. de leg. j.

TITVLVS V.

Si quid in fraudem patroni factum sit.

LEX I.

Si quid dolo malo. In versic. q;

si in lite. vide, quod dum dicit, vel in iure confessus, non perit, data opera, statim confitetur, z videtur opera data facere: quod est nota. Et an confessio p̄sumatur facta in fraudem, dicam ĵ. ea. l. §. si mutuam.

§. Si mutuam pecuniam. Vide, q; querela in officiosi videtur quodammodo ad vindictā cōpetere, vt actio in iuriarū. Et vides hic no. imo magis expressum, q; stipulatio, qua promitto tibi dare centū ex causa mutui, que cōfiteor me accepisse, non probat mutuum valere: z ideo quando est procurator factus ad recipiendum pecuniam mutuo, non obligatur dominus, si confitetur se accepisse, nisi dicat in instrumento. z in veritate recepit. z sibi mutuauit. Et facit p̄o hoc l. non abstulit. C. de noua. z ĵ. de noua. l. j. z §. si certa. peta. l. eius. Et reuoco in dubium. Si aliquis in iudicio cōfitetur se habuisse tantū, an p̄sumatur fraus in ista confessione. Videtur q; sic. ĵ. ead. l. §. q; si in lite. z in hoc §. Sed dicere possumus. q; quando quis promittit voluntarie in iudicio, vt q; dixit. Iste tenetur mihi in tantum, z ille dixit. q; sicsicus si dedisset libellum, z actio esset. Nam p̄sumitur in fraudē, q; non videtur voluntarie facere. Et p̄o hoc facit quod dicunt doc. in l. vnic. C. de confes. in quest. de procuratore, z dixi in l. centum. §. sed an z ipsos. ĵ. de confes.

§. Si fideiussit apud me. In versic. si

oporter enim. Hic videtur casus questionis, quam formaui tibi in l. fi. ĵ. que in fraud. cred. quando factus est procurator ad fideiubendū. si renunciauit beneficio de fideiusi. an videatur donare. Et dixi, quod nō p̄o hoc est casus hic.

LEX III.

Si patronus heres institut⁹.

§. Patronum. Habui in ciuitate ista illud dubiū, Filius institut⁹ heres, agnouit hereditatem: queritur, an possit agere querela inofficiosi testamenti, z donationem reuocare. Et opponebatur q; non, q; est heres patris, z sic nō potest factum patris improbare: hoc est verum, nisi fit factum in sui fraudem, vt hic, z C. eodem. l. j. z ibi bona glo. z ibi dixi.

LEX XI.

On videtur. Non potest agere querela fi-

lius, si eo presente pater donauit.

LEX XIII.

On stitutione diui pij. Ista est

bona lex, z contra istam legem videtur tex. q; pater in bonis filij, z filius

e filius in bonis patris non habet istam Caluisianam, z reuocatoriam. l. j. §. si quis a paren. fue. manumis. z ibi dicam. Et de hoc habes C. eod. l. j. in vij. questio, z per Cano. in c. Raynutius. extra de test. Barto.

TITVLVS VI.

Si tabulæ testamenti nullæ extabunt.

LEX VNICA.

POstea quam.

§. Si emãcipatus filius.

Vides q si filius non dicit nullum, tamen si tacet, alij sequentes veniunt, cum ipso iure testamentum sit nullum. Allegant doct. l. ij. C. de post. here. instit. z dixi in l. filio preterito. §. de inst. rup. z irri. testa. z tene menti.

TITVLVS VII.

Vnde liberi.

LEX I.

EMancipatus preteritus. In ter. ibi, non fuit. z sic videbatur de iure pretorio intestatus.

LEX V.

SI pater filium. In ter. ibi, decesserit intestatus, relicto nepote in potestate aui, z quadam alia filia in potestate ipsius filij.

LEX VI.

SCripto herede. Que est ratio dic, si venit ab intestato filij cuz testamento patris: secus si ex testamento. Et dixi in l. qui aliena. §. pe. §. de acqui. hered.

TITVLVS VIII.

Vnde legitimi, & vnde agnati.

LEX V.

INter agnatos. In ter. ibi continent consecutiue, non contentiue. Item ibi, non vtiq; z agnati consecutiue, z femine sic, sicut genus continet suam speciem.

TITVLVS. IX.

Vnde cognati.

LEX I.

HEc bonorum possessio.

§. Proximus. Ho. quis propriedicitur primus, ppter statuta.

§. Si quis proximior. Pt9 z nat9 post mortem aui, non succedit. Et de hoc feci vnam positionẽ, propter quã dam matrem, que decessit post mortez patris relicto filio, cõcepto z nato post mortem aui cuius hereditatem mater non adiuit, z nepos volebat venire ad hereditatem aui: z dixi, q non poterat, per istũ §. z per. l. si quis filio exheredato. §. j. §. de iniust. rup. z irri. testa. tamen istũd est propter equitatem, non ex sua persona, qz mater non aditam transmittit. Et hoc tenet Dy. in deci. magna, quã fecit super legatis, z dixi §. in d. l. si quis filio exheredato.

LEX IIII.

SIspurius. Ho. pro statutis, que dicunt de consanguinitate quod consanguineus proprie est ex parte patris: proximus autem ex parte patris, z ex parte matris.

TITVLVS X.

De successorio edicto.

LEX I.

VEccessorium edictum.

§. Qui semel. a Ho. de verbo, noluit. q istaverba, no lo bo, pos. petere, videntur habere vim repudiationis. quod videtur velle glo. in l. vj. C. de iur. z fac. igno. z l. vj. §. j. infra, ad Tertullia. z in l. qui se patris, C. vnde lib. z dixi §. alias in l. si quis. §. de iure delib. z intellige quod declarauit se nolle per repudiationem, vel pro tempore quod preterijt, intra quod poterat petere.

ADDITIO.

a Jo. Tho. CQui semel. no. gl. que est in §. sed videndũ. que est finis secundum quam dicit Bal. in. l. licet. C. de iure delib. consuluisse Bart. q filia exclusa a successione matris ex testamento per lapsum xxx. ann. potest venire ab intestato intra alios xxx. ann. z adhuc elapsis his xxx. ann. z sic lx. quamuis sit exclusa a primo capite vnde liberi adhuc intra alios xxx. ann. possunt venire ex sequenti capite. vide Alex. in l. quandiu. §. de acqui here. z ibi Jason. in l. iij. C. de iur. z fac. igno.

LEX II.

THerijs. Dppo. de l. j. §. si quis adit, j. ad Tert. z l. vj. §. si bonorũ. z l. vj. §. ergo. §. de vulg. z pupil. Bruniter ista est responsio, quod si aliquis abstinuit se per restit. in integrum, sequentes qui debent z possunt venire de iure pretorio, nunquam venirent: sed de iure ciuili tunc admittuntur.

TITVLVS XI.

De gradibus, & affinibus.

LEX VI.

LAbeo scribit. CNota vtrũ dicatur affinis mihi ille, qui est vir vel vxor cognati, vel cognate mee: hic habes ter. q sic. CItez habes, q per sola sponsalia contrahitur affinitas. Sed op. §. eo. l. non facile. §. sciendum. h. d. quod per sola spõsalia, z ibi q nuptie debẽt esse nuptie licite, nõ vt excludãt sponsalia, sed vt excludãt cõiunctiones illicitas, z nepharias. d. l. non facile. §. affines. §. eo. z hoc de iure ciuili. De iure Can. est totũ cõtrariũ, q: p nepharias nuptias cõtrahit affinitas, vt no. in d. §. affines. z Canoniste notant in arbore affi. CEt per hoc fuit questio. Dic est statutum, q non possit esse aliquis Potestas vel Capitaneus, qui esset affinis alicuius nobilis: modo fuit electus quidam dominus Guid. de Fauentia, Potestas huius ciuitatis, qui contraxit sponsalia cum quadam nobili: querebatur, an esset affinis. Dominus Recuperatus tunc quia ego non eram hic, dixit q de iure suo affinitas non contrahebatur nisi per copulam carnalem: tamen bene dixit, quod de iure suo, quia potuit dicere quicquid voluit de iure suo: sed de iure ciuili per istam l. contrahitur affinitas per sola sponsalia, quia de iure ciuili debeat fieri computatio. dicam j. in l. fi.

LEX X.

IVrisconsultus.

§. Parentes. Ho. q parentes dicũtur vsque ad tritauum. Et facit ad questio. Dicit statutum, q quicũq; erat scriptus in comitatu, nec ipse, nec eius parentes debeant scribi in ciuitate: z qualiter intelligantur parentes: z vides hic proprie qui sunt parentes. Itẽ vides differentiaz inter liberos z posteros, quia liberi vsq; ad tertium gradum. posteri in infinitum.

§. Sunt z ex lateribus cognati.

Vides, q quelibet persona facit vnũ gradũ. hoc de iure ciuili. z in ascendentibus cõnumerantur de iure Can. gradus eo modo quo de iure Cano. sed de iure ciuili in secundo, vt hic. Pone, statuta tota die fiunt. q priores non possint eligere aliquem, qui sit suus consanguineus vsq; ad tertium gradũ debẽt intelligi gradus secundum ius ciuile, vel Canonicum, vt dixi in l. Labeo. §. eo. quia in affinitate differt ius Cano. a iure ciuili. Et gradus cõputatio, an in statutis debeat fieri secundum ius ciuile, vel Canonicũ. Ja. dispu. Bon. me existẽte, z dicit ipse, ista questio residet in hoc an nos proprie numeremus gradum. an Canoniste, z dicit quod nos proprie, z hoc per istum ter. quia sunt ad similitudinem scalarum sed de iure Cano. fit per saltum, quia relinquitur vnus gradus, z dicuntur fratres in primo gradu, de iure Cano. non proprie, l. ij. §. de vsufr. earũ rerũ. que vsu consumuntur z ideo statuta cum debeant intelligi secundũ propriam significationem. ideo intelligitur proprius gradus, secundum ius ciuile. Certe Beatus Greg. determinat illam q. xxxv. q. v. c. ad sedem. z ibi dicit, cũ tractamus de matrimonio debemus computare secundũ ius Cano. sed quando de successione, tunc secundũ ius ciuile. Et ratio est, quia in matrimonio tractamus de coniunctione duarum personarum, que efficiuntur vna, z ideo duo fratres sunt in vno gradu: sed in alijs

aliter fit cõputatio, scilicet de iure ciuili, vt hic. Et sic consuluimus[a] Fran. Tigri, z ego, hoc anno: z ita communiter seruatur in practica.

ADDITIO.

a THO. DIP. ¶ Consuluimus. Et ita Bar. in consi. xv. inci. que ritur vtrum gradus, z Fran. Tigri, subscripsit, z est in ij. vol. z illud consi. Bar. alle. Alex. de Imo. in fi. in prin. C. de suc. edic. z ade de q̃ idem tenet Jac. But. in d. l. fi. z ibi Bal. z Saly. z vide Pe. de Anch. in c. canonum statuta. de consti. z An. de Are. in §. ij. insti tuta de grad. z scrip. in addi. meis plene in d. consilio.

TITVLVS XVII.

De suis, & legitimis hæredi.

Glo. Continuat Rubricam, continua vt in eadem.

LEX I.

1 ☞ Intestabilis significat priuationem potentie. Intestatus priuationem actus.

2 Pupillus, z furiosus, ex communi vsu loquendi dicitur intestatus decedere. Communis vsus loquendi, licet non sit propria significatio, tamẽ proprie significationi prefertur, z locum habet in statutis.

3 Statuto stante quod forensi decedenti ab intestato succedat eccle sia, si aliquis decedat testamento condito, z postea ruptũ est testa mentum, ecclesia non succedit, nec testamentum dicitur ruptum.

4 Intestatum, aliud est aliquem, z aliud haberi pro intestato.

1 **Intestati.** Opp. z videtur q̃ ille, qui nõ potest testamentum facere di catur intestatus, l. is cui. §. fi. ff. de test. Sol. Ibi di cit intestabilis: hic intestatus. † Nam, intestabilis, est nomẽ. Unde significat priuationẽ põtẽtie: vnde dicit intestabilis, qui testari nõ põt: hic vero dicitur intestatus, qõ est participiũ qõ significat priuationem actus secundum positionem potentie, secundum primã significationẽ. q2 testari poterat. Per hoc dicit Pet. de Bel. q̃ erat cõsuetudo in Anglia, q̃ si forensis decederet intestat⁹, succederet ecclesia maior, modo decessit ibi quidã impubes, z furiosus intestat⁹.

2 Certe dicit, q̃ ecclesia nõ succedit, q2[a] propie nõ decedit intestat⁹, z verba statuti debent intelligi in dubio scõm propriã significatio nẽ, l. nõ aliter. ff. de le. iij. z l. j. §. fi is qui nauem. de exer. per hoc etiã videtur, * q̃ statutũ ciuitatis quo cauetur, q̃ mater non succedat filijs ab intestato, vel filijs intestatis, q̃ non habeat locum in pu

b pillo decedente: quoniã ille proprie intestatus[b] nõ decedit vt hic, sed in partibus Tuscie communis vsus loquendi se habet, q̃ etiã ille, qui non potest facere testamẽtũ, dicatur decedere intestatus. Et pro hoc facit hic ista lex, q̃ dicit, p intestatis accipere debem⁹. Cõmunis enim vsus loquendi non est propria significatio, l. Labeo. de sup. leg. z l. cũ delamonis. §. asinam. de fundo instru. tamen communis vsus loquendi prefertur proprie significationi, l. liberorum. §. quod tamen Cassius. ff. de le. iij. z ideo putarẽ matrem repellendam: z q̃ sic intelligatur de communi vsu loquẽdi. est hic

3 tex. ¶ † Item quero, aliquis fecit testamentuz, q̃ postea est ruptũ agnatione vel repudiatione hereditatis, vtrum succedat tunc ecclesia de qua st statutũ, q̃ succedat decedẽtibus intestatis? Tex. hic videtur, q̃ sic, q2 proprie est intestatus, quoniaz testamentum rumpitur. Contrarium dico scõm propriam significationez, q2 cõsuetudo requirit q̃ decedat intestatus, hoc est, eo tempore, quo de ce lit sit intestatus, l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxa. z l. Titius ff. de test. mili. Sed iste, qui fecit testamẽtum quod rumpitur, non decedit intestatus tunc proprie cum moritur: sed tunc proprie cum destituitur testamẽtũ: hic est casus Inst. de legi. agn. suc. §. proximus. Unde secundum propriam significationem non succederet ecclesia, sed ex cõi vsu loquendi aliter intelligimus, vt dixi.

4 ¶ Tertio no. istũ tex. qui dicit, sed hos quoq3 pro intestatis, ꝛc. Ex quo habes, q̃ aliud est aliquem esse intestatum, aliud pro intestato haberi, quia ista verba significant improprietatem. Dixi in l. pretor. §. si quis paratus. de oper. noui. nunc.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Nõ succedit q2. Sed cõtra Bar. expresse firmat Bal. in c. j. in prin. de suc. feu. nisi statutũ esset per consuetudinẽ aliter interpretatũ, z ita refert se pluries consuluisse, z habet per eundem Bal. in l. ij. C. qui test. face. pos. z in l. cũ antiquioribus. C. de iu. de lib. per Ultram. in l. j. C. q̃ imp. inter pu. z vidu. vbi tenuerũt predicta opi. Bal. z cõtra Bar. etiã vt tenere Ang. per illum tex. in l. in testamẽto. C. de test. mi. ibi in cõtestatiõe filie, ꝛc. Et in hac materia cõsulit Bar. z habet per Imo. in l. Centurio. de vul. z pup. z in c. cũ tibi. de test. ad fi. z Alb. de Ro. in quadã sua disp. z Bal. in l. in testamento. ff. de le. tut. z vide oino Bal. in l. iij. in fi. C. si pe. ap. mors inter. z Cy. etiã in d. l. ij. C. qui test. face. pos. cuius opi. ẽt est secutus cõsulẽdo Imo. in cõsi. inc. in casu premisso primo discu tiendum est qui successit, nisi probaret aliter esse de cõi vsu loquẽ di, z ita intelligit opi. Bar. hic Bal. in cõsi. inci. in Christi nomine amẽ, si mater non extat, tenet cõtra Bar. q̃ non verificetur statutũ in pupillo, nisi probaret de cõi vsu loquẽdi. q̃ dicit ur esse difficile, in illo casu dicit q̃ procedit opi. Bar. z q̃ Jurisc. hic nõ fecit fidẽ de tali vsu loquẽdi z illud cõsi. recitat, z sequit Pet. de anch. statum post med. dicti cõsi. in ver. quid dices de patruo, z ibi etiã dicit se pro hac parte sepius consuluisse Bo. Et q̃ Bar. est solus, scz pro Bar. facit l. sciant. C. de leg. her. Pau. in l. generaliter. in prin. C. de instit. z subst. dicit q̃ Christo. de Castil. z Fulg. ibi ponderãt tex. ibi. q̃ aliud est dicere, sine testamento, z sic cõfirmat q̃ statutũ de quo hic per bar. licet nõ habeat locũ in pupillo, tamẽ si statutũ diceret, si decesserit sine testamento vel ab intestato beneh aberet locũ, q2 diuersa sunt d. l. generaliter. Pau. de Ca. ibi subdit q̃ illi, qui tenent contra bar. hic, non videnẽ bene ponderasse istum tex. nec etiã fm eum bar. bene põderauit, q2 fm bar. debet probari vsus loquẽdi, sed fm eum nõ debet probari, q2 tex. hic videt velle, q̃ pupillus habeẽ pro intestato, z q̃ iura, que loquunt de intestato vendicent sibi locũ in pupillo, z ita dicit se pluries cõsuluisse. licet videat opi. dicti Christ. fore in cõtrariũ. z in materia etiã vide bal. in l. si arrogator. de ado. z bal. omnino Inst. de her. que ab intest. qui dicit q̃ statutũ loquẽs de decedente ab intestato, z sic per aduersariũ, bene cõprehendit intestabilem, contrariũ sentit Lyn. ff. in vit. q. C. qui test. fa. pos. z Ful. de cu. in l. j. C. q̃ fi Imper. inter pu. z per doc. in d. locis z per bar. in cõsi. inci. in q. predicta plura videntur moueri dubia. z in cõsi. inci. statuto vbis veteris. z in cõsi. inci. puella, ꝛc. z in consi. inci. hic est copia, z Ang. in cons. xxvj. in cõsi. xxv. z in cõs. cj. vbi oino vide z in cõsi. xcv. inc. in dei nomine. Ro. alias Traianus, alias Juli. vbi videtur transire cum bart. z cũ bar. expresse transit Pau. de ca. cõsi. cclxxxiiij. cõtentus autho ritate bar. z per Alb. in j. part. statu. q. xliij. ¶ Adde an pupillo dicatur decedere ab intestato bal. consi. xxxiiij. de iure communi. j. li. z consi. xliij. quidam nomine blasius. eo j. lib. z consi. iij. z cõsi opin. z consil. cccxxij. z consil. ccxxxiij. statuto cauetur. Paul. de ca. consi. cclxxxviij. Ro. cõsi. iiij. z xxxij. Abb. cõsi. lxxv. ij. lib. bal. et consi. ccxlij. z lviij. z cclxvj. iiij. li. Cal. consi. xlvij. de test. Et q̃ cõis vsus loquendi habeat locũ in statu. adde Mathe. no. xcvj. z Felyn. proe. decre. in gl. j. circa prin. Et secundũ opi. bar. hic consulit Pau. de ca. consi. cxlvij. in anti. inc. presupposito quodã statuto.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Per hoc etiã videtur. Adde Rom. consi. cxcix. in j. dub.

b POMA. ¶ Proprie intestatus. Ro. deinde vide Alex. in l. generaliter in prin. C. de inst. z sub. vbi tenet contra bar. hic, z vide bal. consi. ccc xlij. in ij. vol. z consi. xxxviij. z consi. xliij. z consi. iij. in iij. vol. Ro. consi. iiij. z consi. xxxij. Pau. consi. lxvij. in j. vol. Phi. cor. in d. l. generaliter. z ibi Rapha. cu. referentem, conluisse bald. z Sal. hoc vide etiam Pano. consi. lxxv. in j. du. in ij. vol. z cõsi. xxij. eo. Fel. in proe. decr. z bar. consi. cxxxij. z consi. cxxvj. Ro. cõsi. cxcv. Lardi. consi. cxj. vlt. dub.

§. Queri poterit ex seruo, qui mozam patitur libertatis, dicit nasci suus, z liber: nec dicitur nasci seruus, cum libertatis mozaz patiatur. b.

§. Quare ausim. Dicitur hic, siue naturalis, siue legitimus, vt no. j. ea. l. §. fin. Nam naturalis tantum non est suus apparet, quia non est in potestate, quia ex iustis nuptijs non procreatus, vt Instit. de pa. po. in prin. z l. nam ciuium, de his qui sunt sui vel alie. iu. qõ ita sit apparet, quia talis filius preteritus non habet aliquod ius contra testamentũ, vt no. in l. j. circa prin. ff. de contra tab. Secundum partem huius §. de damnato crimine perduellionis. Dic, vt dixi in l. qui a latronibus. §. j. ff. de testa. z no. Instit. eo. §. per contrarium.

1 ☞ Nepos ex filio emancipato non tenet locum patris.

§. Si filius suus. Dicit hic q̃ filius desinit esse in potestate capitis diminutione, magna, vel minoze: q̃ro quid de minima? Bl. vt dicere q̃ nõ q̃ro sed falsum vt dicere. q2 capitis diminutio minima, vt emancipatione, quis exit de potestate, vt §. minima. Instit. de capi. di. z l. tutelas. de cap. di. z l. Gallus. §. z quid si tantum. ff. de li. z posth. Sustinendo gl. dicas. q̃ gl. intellexit hic. quando cap. dim. contingit in persona patris: nam tũc per mediam z maximam filij liberatur a patria pote. non per minimam, quia transeunt a patre in potestatem arrogatoris. Sed si intelligimus de capit. dim. minima contingente in persona filij, tunc gl. deberet dicere, media z minima, non autem, non minima. ¶ † Quero vtrum hoc procedit homa die. q̃ filio emãcipato, nepos teneat locũ sui. Bl. tangit in l. Gallus. §. z quid si tantũ. ff. de lib. z z posth. z tenet q̃ sic, Ego tenui cõ

trarium

trarium, q̃ casus est in cõtrariũ, q̃ emãcipatus succedit hodie ad similitudinẽ sui, casus est in l. meminimus. §. j. C. de leg. her.

§. Sed si quis. habere desinit, sed etiam ei, cui spes habendi deficit. Rot. ter. ibi, non minus autem neptes, quam nepotes succedunt in locum parentum suorum hoc ideo, quia ter. in corpore de her. ab intesta. dicit, q̃ in locum parentum veniunt filij, & filie eorum: nec dicit, de pronepotibus. Certe idem erit de pronepotibus, vt hic, quia ibi appellantur filij.

1 ☞ Successorium edictum, an habeat locum in suis.
2 Nepos an possit institui sub omni conditione.
3 Filia exclusa a statuto non dicitur sua.

§. Sciendum. an quis sit suus, tempus mortis inspicitur: sed si decedit facto testamento, tempus quo testamentus destituitur. h. d. † Ro. ter. ibi quamuis successio in suis heredibus non sit, Ex quo habes, q̃ in suis heredibus nõ est locus successorio, edicto: q̃ an sit verum dicam. §. proxi. §. Secundo not. [a] † quod
a nepos potest institui sub omni conditiõe, vt hic, ibi, vel nepos, &c. De hoc dic vt in l. suus quoque in prin. ff. de he. instit. & l. sed si conditio. §. nepotes, eo. ti. vbi dubitatur per gl. tamẽ casus est hic. cir
3 ca istam materiã de suis heredibus. ¶ Quero, dicit statutum [b]
b huius ciuitatis, q̃ filia femina non succedat ab intestato, masculis extantibus. quero vtrum filia femina dicatur esse sua heres, certe non, q̃ vides hic, quod filius exheredatus non est suus, vt hic:
c & eadem ratione filia priuata a statuto, [c] successione, * non est sua:
* & hoc prodest scire ad multa.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Scdo no. Et vide do. meũ plene in d. §. nepotes.
b POMA. ¶ Quero, dicit statutum. Et vide Bar. in l. Titio centũ. §. Titio genero, de condi. & dem. & in l. filius, ad Tertul. & in l. cum ex filio. ff. de vulga. & pupil.
POMA. ¶ Quero, dicit statutum. De isto puncto vide Jas. in l. q̃ se patris. C. vnde liber. Alex. consi. cxxxij. inci. visa facti narra. in j. vol. & de ratione istius statuti, vide Alex. consi. ij. in ij. vol. & consil. xx. in ij. vol. & consi. xx. in j. vol. & de talibus statutis vide Panor. consi. xiij. in j. vol. & consi. clxxxvj. ad fi. eo. vol. vbi ponit an habeat locum in legitimato. vide Barb. consi. iiij. in j. vol.
c ALEX. ¶ Priuata a statuto. Exclusus a statuto desinit esse suus, hoc idem tenet Bal. in l. maximũ vitiũ, circa fi. C. de li. præt. q̃ perpetuo not. & ponit Bal. in l. cunctos populos. de sum. trinit. & per Ro. in l. apud Julianum. §. idem Julianus, ad Tre. sequitur etiã Ro. in l. ventre. C. de acq. her. Et facit quod voluit Bal. in l. qui se patris. C. vnde lib. vbi dicit q̃ statutum disponens vt filius possit se abstinere, toluit omnẽ suitatem, & omnes eius effectus. quod dicum sequitur ibidem Pan. de Last. & in l. j. C. si vt se ab her. abst. Adde ea que posui in l. maximum vitium.
* CLAV. DE SEISS. ¶ Successione. Hoc verum quando in toto excluditur, vel simpl. citer: secus si statutum iubeat eam dotari, vel aliquid relinquit: vt vult Bart. consi. cxxxj. & Alexan. consi. cxxxi. volu. j.

1 ☞ Duo an de iure ciuili possint esse heredes insolidum.

§. Post suos. Dicitur hic, q̃ post suos statim vocã tur consanguinei. Contra, imo nõ est locus successorio edicto extantib⁹ suis, de capite, in caput, nec de gradu in gradũ, vt ff. pri. §. & ff. vñ liberi, l. scripto, & l. qui se patris, cũ si. C. eo. Bl. dicit intelligitur, q̃ hic nunquã fuerũt sui, ideo vocant consanguinei. nõ ex vigore edicti successorij q̃ ipsi primi reperiũtur. & hoc verũ mero iure ciuili, secundũ quod sui heredes erãt, siue vellent, siue nollent: sed cõsiderato iure pretorio erat locus successorio edicto, extantibus suis, & sic d. l. qui se patris est correctus. Alij dicunt contrariũ, q̃ nepos non pot admitti vt suus, q̃ nõ est locus successorio edicto, extantibus suis: sed admittitur, vt agnatus. per bo. pos. vnde agnati, de iur. præto. Jac. de Are. Pe. & Ly. & Ja. But. & Ray. de for. tenebant istã opi. secundam. Sẽper ego dixi, q̃ in in hoc male dicunt, & gl. dicit verũ. Et ratio istorũ doc. est ista q̃ non possunt esse plures heredes insolidũ eodem iure, l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ ff. cõmodati. & l. q̃ cõtra. §. vni duo. j. de re. iur. & l. hereditate. §. si. de cast. pec. sed filius de iure ciuili est heres velit nolit: ergo alius nõ pot esse heres de iure ciuili. Sz male dicunt, & cõtra casum l. j. §. si quis adita. ff. ti. j. vbi si aliquis adiuit hereditatẽ, postea abstinuit p brũficiũ restõnis in integ. alius admittitur ex l. xij. tab. Non ob. q̃ primus, qui est heres institut⁹ remanet heres de iure ciuili, l. sz & fine. §. sed & Papinian⁹. de mi. & l. ei qui soluẽdo, in fi. de her. inst. & tñ ibi sunt duo heredes de iu.
1 ciuili. † Ad rationẽ eorũ, que est q̃ nõ possunt esse duo heredes eo dẽ iure: cõcedo. verũ est, eodẽ respectu. sed diuersis respectibus sic vt puta, q̃ vnus est heres de iure ciuili directo, alius de iure ciuili vtiliter, & ita in toto ti. ad Tre. q̃ heres habet directas de iure ciuili, fideicõmissarius vtiles de iure ciuili, q̃ ex senatusc. & sic erit hic primus, heres de iure ciuili directo, alius vtiliter. Dixi in d. l. qui se patris. C. vñ lib. & in l. & exheredatũ. de re iud. & sic glo. bene dicit. ¶ Ultimo no. gl. q̃ incipit, & etiã concepti, &c. quã sepe allega. Dy. ad hoc, q̃ a quo remouetur genus, & quelibet eius species.

LEX II.

Post consanguineos. agnatos non est locus successorio edicto, sed corrigit, vt dicitur in glo.

a ☞ Filij duorum fratrum qualiter succedant patruis, & auunculis, & qualiter cum eis, & qualiter alijs succedant.

1 **§. Hereditas.** rum fratrum, nullis existentibus consanguineis: quero, vtrum [a] filij succedãt in stirpes, vel in capita: [b]
a
b In hoc fuit opi. olim inter Azo. ex vna parte, & Accn. ex alia. Dicebat Azo eos vocari in capita, & no. ipse in sum. de leg. her. & gl. recitat in auth. cessante. eo. ti. in quo videtur residere gl. Justi. de leg. agna. succes. §. hoc etiã, q̃ videtur probari per illũ text. & per legem xij. tab. in fi. C. de legi. he. & supra si pars heredi. peta. l. j. in fi. & hoc §. in versic. hereditatis. domi. Accur. consuluit contrariu, & ego vidi in suis consilijs, & hoc gl. in auth. cessante. & in d. l. j. in fi. si pars hereditatis petatur, in gl. super ver. hereditatis, & in glos. super ver. vendicationẽ, dicens iura antiqua. Vigestorum, & Codicis, corrigi in hoc per d. auth. Moderni doc. quidã tenent opi. Azo. vt Ros. eius discipulus in tit. de bo. pos. vnde cogna. §. viti.
c quẽ Spe. in ti. de succes. ab intest. recitat. & nihil firmat. Jaco. de Are. Dy. & Ly. tenent opi. Accu. vt patet ex no. per Ly. in d. aut. cessante. Jac. bu. ibidem tenet opin. Azo. q̃ succedant in capita, & soluz succedant in stirpes, quando succedunt cũ patruis. per ius auth. Ratio tunc est, q̃ succeditur contra ius commune, cum patrui, qui sunt proximiores in gradu defuncto, de cuius successione tractatur, deberent preferri nepotibus, qui sunt in remotiori gradu. Unde hoc in priuilegium nepotũ est, vt in locum suorũ parentum succedant. Sed quãdo succederetur inter se nõ existentibus patruis, remanerent iura antiqua incorrecta, vt videtur innuere text. vt in d. auth. de her. ab inteſt. §. si igitur defunctus. circa fin. ibi, hoc beneficium, &c. ¶ Ego vero inter tantas opin. cum de facto occurrit, ab opi. Accur. non discessi, nec discedo, imo eã teneo tanquam verã. Primo per text. quẽ alle. in §. si vero neq; fratres. in auth. de her. que ab inteſt. Sedo p casum in eo ti. §. illud. qui §. precedit. d. §. si vero, vbi expresse dicit, q̃ quando nulli supersunt filij masculi, vel femine, filij fratrũ succedũt in locũ parentum suorum qui erant in secundo gradu, & excludunt alios qui in tertio sunt: licet ipsi in tertio sint: & ibi de hoc tangitur per Ja. de Bel. Hoc etiã dicit in auth. post fratres aũt ex vtroq; ver. hic aũt, &c. Apparet ergo ex pdictis, q̃ etiã qñ succedũt cũ his, qui sunt patres in gradu, succedũt in locũ patris eorum, & sic in stirpes. Preterea probatur, quia si aliud diceres, sequeretur q̃ licet quoad patruos succederent in stirpes, tñ inter se fieret diuisio in capita. vt in hoc exemplo, defunctus est Titius relicto fratre, & ex alio fratre vno nepote, & ex alio fratre duobus nepotib⁹: ille frater haberet tertiã, nepotibus remanent alie due partes, que deberẽt inter se diuidi in capita secõm predictã opi. & sic quilibet haberet tertiã, q̃ non vtuntur priuilegio inter se. Hec consequentia probatur in simili. ff. de vul. & pupil. l. qui cum plures. & ista cõsequentia est falsa. d. §. si igitur defunctus, quia quilibet vocatur in eam partem, quã pater accepturus erat ergo est falsum antecedens. Manife-
d ste ergo concluditur, q̃ filij fratrũ inter se succedant in stirpes, [d] q̃ est verũ qñ tractatur de successione alicuius ex patruis, vel auũculis. Si vero tractatur de successione aliorũ, tunc remanet, quod succedant in capita, d. §. si vero neq; fratres. & sic iste §. in vno corrigitur, prout dicit de eo qui decesserit relictis filijs duorũ fratrũ: in alio exemplo remanet incorrectus prout loquitur in eo, qui decesserit relictis filijs duorum patruorum. & ita de facto consului in ciuitate Ulisij.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ¶ Quero vtrũ. Et vide Bar. in authen. cassa. C. de sacrosanc. eccles.
b POMA. ¶ Vel in capita. Vide Alex. consi. lv. in ij. vo. vbi ponit quid in bonis feudalibus.
c ALEX. ¶ Recitat. Et ibi late per Jo. And.
d ALEX. ¶ Succedãt in stirpes. Utrũ nepotes succedãt in capita, vel stirpes, & vide q̃ no. Bar. in l. j. §. si pars her. pe. Et hãc opi. vt etiam sequi Bald. in feudis in c. j. in prin. de suc. feu. & per eus in c. j. de suc. fra. in feu. & etiam sequitur Bal. opi. Accur. in c. j. de na. suc. feu. & vide Bald. in c. j. §. & quia vidimus, qui feud. da. pos. & Accur. & Bar. sequitur etiã Frãc. de Ram. in d. auth. cessante, & est communis opi. & etiam eã tenuit Mat. de Mat. in tra. de suc.

ab inte.in tertio arg.prin.& in fen.etiam vide no.pq Bal.in l.ij.C. de suis.& leg.in fini.vide duas q.no.per Bal.in auth.post fratres. la ij.C.de le.her.& tex.cum gl.in l lege.ad fi.eo.ti.Sal.in in auth.cessante.c.ti.tenet opi.Azo.& consi.Bar.inci.super her.do.Vic.vbi tenet idem quod hic nullo adito.

* CLAV. DE SEISS. Vide Alex.consi.lv.vo.iij.vbi etiam potuit quid in feudis.

§. Parui autem. Istud quod dicitur de adoptatuis, filijs dic hodie vt in l.cum in adopti.C.de adopti.

1 ☞ Tertius ex vtroque parente, an præferatur tertio ex altero parente.

§. Legitima. Dicitur hic, q ille admittitur qui est proximior. Dicit gl.fallit in multis, in gl.patet. Item do tibi aliam fallentiam in duobus fratribus quorum vnus est coniunctus ex vno parente, alius ex duobus, præfertur ergo ille, qui est coniunctus ex vtroq; parente, auth. cessante. de le.her.& in corpo.vnde sumitur. ¶ Sed quid in tertijs, vtrum tertius ex vtroq; parente præferatur tertio ex vno parente tantū. pone exemplum duobus modis. Primo pater meus habuit vnū fratrem ex vtroque parente, alium ex vno parente tantum tractat de successione mea. Secō pone q habens duos ex prima vxore, accepit vxorem secundaz, & vxor habebat filiam ex alio matrimonio quam filiam tradit nuptui vni ex filijs suis primi matrimonij, ex qua natus est filius. Filius natus ex secunda vxore est tertius huius filij ex vtroque parente: quia frater[a] carnalis patris, & frater carnalis matris. Filius primi matrimonij est tertius, ex vno parente tantum: q frater carnalis patris: queritur vtrum in successione præferatur: Circa hanc quæst. quam vidi de facto. hoc dico, & salua meliori deliberatione, puto q nō. Nam illud qō dicitur, vtrum sint ex vno parente, an ex vtroque, non habet locum, nisi qñ tractatur de successione fratrū vel patruōrū secus si de successiōe viteriorum, d.§.fi vero neq; fratres, ibi enim sola propinquitas inspicitur in gradu, non vincula, quibus non iunguntur: secundum hoc §.iste in hoc non corrigitur. Ita debetis intelligere.

a

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Quia frater. Et istud idem probatur subtiliter inducendo in auth. de her. quæ ab intest. §. reliquum, & in §.fi igitur. de fun. inver. huius priuilegium, & in §.fi vero neque fratres. hic alle. & ita ibi formāt Jac. de bel, & Bar. in lec. & facit §.ea.l.in prin. & ita consulendo refert Bar. tenuisse Fran. Ber. de Peru. & Aloisium de Lassi gli alis de Flor. & ibi etiam dicit Bar. se hic ita tenuisse, & vide Bal. in auth. cessante. de leg. her. vbi videtur tex. hoc etiam Pau. de Last. in authen. post fratres. C. de leg. here. & in suo consi. cclxvij. & Bald. in consil. inci. in Christi nomine talis pūctus est Titius decessit.

§. Interdum. Proximior intelligitur de tempore mortis, si nullum conditum est testamentum: alias proximior intelligitur eo tempore, quo testamentū non destituitur. h.d.

§. Unde belle queri. Scripto herede repudiāte succedūt proximiores in gradu, cum onere fideicommissi ab intestato repetiti. h.d. & est Fabrosus §. Op. inter agnatos non est successio. vt §. ea.l.in prin. Solu. Illud verum, cum vnus ex agnatis fuit eo tēpore, in quo hereditas fuit delata: sed hic agnatus decessit antequā hereditas esset delata: sed hodie in totū est successio, vt Instit. de leg. agna. suc. §. placebat. Item op. q hereditate non adita fideicōmissum extinguatur. l. ille a quo. §. si de testamēto, ad Treb. dicunt quidam. q hic fuit relictum venientibus ab intestato. Sed certe hoc est contra tex. qui dicit, q fuit relictū ab herede scripto. Quare alij dicūt q hic fuit hereditas adita, sed hoc est contra tex. qui dicit. q fuit repudiata. Quare dic. q fuit relictum ab herede scripto, & repetituin a venientibus ab intestato, alias non procedere, nisi forte secundum aliam lec. que est in l. eam quam. C. de fideic.

LEX III.

Intestato liberto.

§. Post decem. De hoc d̄ pt aliquid in l. Gallus. in prin. de lib. & post. & Dy. §. de statu hom. l. septimo mēse, & ibi scripsi multa scripta magistri Bētilis.

LEX VIII.

1 ☞ Nepotes propie dicuntur illi, qui tempore mortis eius, de cuius successione queritur, sunt nati.

2 Posteriorum appellatione comprehenduntur omnes descendentes in infinitum.

3 Emphyteusis si est accepta pro se, filijs, & nepotibus, nepotes nō concepti admittuntur ad eam.

a

Item pretor. [a] Hic text. ibi, nō propie, &c. Exī, quo habes, q nepotes propie dicuntur illi, qui tempore mortis eius de cuius successione queritur, sunt nati. Sed pone, fuit statutum hic tempore aduentus Imperatoris Fede. qō aliqui nobiles essent exbannīti, ipsi & eorum filij, & nepotes. Certe si sunt aliqui nepotes qui non erant concepti tunc, non comprehenduntur: sed si vis qō ipsi comprehendantur, dicas, q ipsi & eorum posteri

2 posterorum[1] appellatione comprehēduntur omnes descēdentes.

3 † Hic est tex. in l. iuris cōsultus. §. parentes. ff. de gra. ¶ Item quero, aliquis accepit emphyteusim pro se suisq; filijs, & nepotibus: modo nepotes non erant tunc concepti, an cōprehendantur. Videtur qō non, vt hic. Dico, q isti nepotes admittuntur, & ex illo instrumento queritur ius: quia hoc quod hic dicitur, habet locum tantum in acquisitione hereditatis legitime. Et no. quod dico legitime, [b] de bo. pos. intelligitur, secus in alijs acquisitionibus. Hic est tex. no. in l. Paulus. §. Paulus, de bonis libe. & scripsi in l. qui citur. de ver. obl. Prædicta vera in acquisitionibus, in dispositionibus vero penalibus dic vt dixi. ff. in j. quæst.

b

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Item pretor. Vide gl. & doc. in l. j. C. ad Orfi. & ad istus tex. no. ibi nō propie, &c. bene facit gl. no. 2 quod ibi in l. q si nepotes. de test. tu to. & pro intellectu huius l. vide Bal. in l. fin perso nam. C. de fideic. no. per Bart. in l. j. C. de his qui ente aper. tabu.

b ALEX. ¶ Legitime. Vide Bal. in l. qui. sepatris. C. Unde vir. in vltima q. & in l. fi in personam. C. de fideicommiss.

LEX IX.

a **Ex pluribus.** [a] Jus accrescendi sequitur rem. & ideo ad heredes transmittitur. h.d. No. glo. ibi & licet, &c. que fit ratio huius l. dic, vt hic in gl.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Si ex pluribus. Vide Bal. in l. j. in vj. q. C. quando nō pet. par. sed si casus subst. locum non habet, an redeat ad communem, vel ad quem vide Bar. in l. re communi. in iij. q. ij. q. prin. de le. iij. quia est questio valde no. POMA. ¶ Vide de aliquid per Alex. in l. testamento. ad fi. C. de impu.

LEX XI.

Capitis. Ratione huius l. vide, quia per l. prin. tab. defert hereditas per nomina descendentia agnationem: sed per emancipationem desinit esse agnatus, ergo, &c. sed per senatusc. de fertur hereditas per nomina nature, vt pater, mater, que nomina per emancipationem non tolluntur. l. tutelas. de cap. dim. Sed hec ler hodie corrigitur, quia sublata est differentia emancipationis, a patrie potestatis, per auth. de her. ab intesta.

LEX XV.

Si pater. Istius l. intellectum pono plene in l. si is qui pro emptore. de vsuc. in tracta. de fictione translatiua. Op. del, q si filius. de capti. Resp. glo. tur iuris creditur decessisse. quantum ad successionem ab intestato, non quantum ad subst. pup. & ideo dic vt in gl. Tu vero dicas quod istud est verum, quantum ad pupill. subst. sed quantum ad tacitam vulgarem, que continetur in expresse pupillari, dic vt dicam in l. j. ff. de vulg. & pupil.

TITVLVS XVIII.

Ad senatusconsultum Tertullianum.

LEX I.

Si ingenua. Tota ista lex tractat de beneficio senatusconsu. Dficiani, per quod filius succedit matri: sed secunda lex loquitur de senatusconsulto Tertulliano, per quod mater succedit filio.

§. Siea. Ho. hic casum specialem, quo hereditas matris non adita, transmittitur ad heredes. Et ratio est absque sui culpa adire non potuit, alios casus habes in l. ventre. de acqu. here.

§. Filio. Hicest bene nouus casus. Simile casu habes §. l. prior. §. iste §. videf de ver. ad verbū contra. Intercidit de cōd. & dem. cōtra distinctionē, quā dedi in l. & cognatis. de re. dub. vbi dixi, q ille qui efficitur seruus hominis, & postea liber admittitur, secus si efficiatur seruus pene dicti hic totū econuerso. Rū. in successiōe ex testamēto, precedit illa distinctio, quā dedi in d. l. si cognatis. in j. lec. sed in successione ab intest, erit distinguēdū totū econuerso. Ratio est, q ille q efficitur seruus hominis, nō efficit eius cōditionis, vt nō sit successibilis ex testamēto: q alium pōt facere heredem ministerio suo, l. si pater. ff. de her. instit. sed ille,

qui

qui efficitur seruus pene, ex testamento sit insuccessibilis: z si restituatur, videtur alius homo, l.si seruus. in fi.ff.de edi.le.in succession vero ab intestato totū econuerso. Nam ille, qui efficitur seruus hominis, desinit esse agnatus, vel cognatus omnino: z licet efficiatur liber, nunquaz reassumit, quia remanet libertus alienus. ideo numquam ius succedēdi recuperat. vt hic. Facit l. homo libe. de stat. homi. sed si seruus pene efficitur, z restituatur, naturalia, z ciuilia iura recuperat. merito habilis ad succedēdum reperitur: q intelligo verum, nisi hereditas per alīū esset apprehensa, vt no. in l. gallus. §. z quid si tantum. in fi. gl. ma. ff. de lib. z posth.

☞ Interpretatio quid sit.

a **§. Qui operas.** [a]No. gl. in ver. interpratione. que dicit. interpretor, id est corrigo, ex

1 quo habes, q quid sit dicere interpretatio. Simile no. in l. j. ff. de oti. iur. z ibi gl. alle. istum ter. ☜ Opp. ff. §. priori. Sol. illud q dicitur. hic de damno rei capitalis, non corrigitur: sed solum id quod dicitur de eo qui locauit operas suas, vt cum bestiis pugnaret.

ADDITIO.

a ALEX. ☜ Qui operas. z quid sit interpretatio, vide Bar. in l. ab executione. C. quo. ap. in prin. z habes ter. z ibi Bal. in l. Gallus, §. etiam si parente. de lib. z posth. z q tot modis hic sumatur interpretatio, vide late Bal. in l. ij. C. de lib. prete.

1 ☞ Hereditas, que defertur ex senatusco. quare non tollitur per capitis diminutionem. sed illa que per l. xij. tab. fic.

1 **§. Capitis** Que est ratio, q hereditas que defertur ex senatusco. non perit capitis dimi. sed ea que defertur, ex l. xij. ta. fic. Rationem reddit ter. in l. tutelas. §. de cap. dim. q per senatusco. defertur hereditas per nomina naturalia sed per cap. dim. non tollitur nomen naturale, q mihi lomi nus remanet mater, vel filius: sed per l. xij. ta. defert hereditas per nomina iuris vt, suis, z agnatis, sed per cap. dimi. desinit quis esse suus, z agnatus, ideo tollitur per capitis dimi. quod no.

1 ☞ Exclusus ab hereditate per beneficium restī. in integ. licet remaneat heres de iure ciuili, tamen non impedit. quin alius sit heres de iure ciuili.

a **§. Si quis adita.** [a]De hoc §. feci pluries magnū

1 festū, in quo habes q ille, qui per rest. in integ. excluditur ab hereditate, licet de iure ciuili heres remaneat tamen nō impedit, quin alius possit heres esse de iure ciuili, vt dixi in l. j. §. post suos. ff. tit. j. z hic est casus p op. gl. in l. qui et patris. C. vnde lib. ☜ Op. gl. de l. fi. de suc. edic. Sol. vt ibi.

ADDITIO.

a ALEX. ☜ Si quis adita. Adde Bar. in rub. C. de suc. edi. z in l. ex contractu. de re iud. vbi latius, z in l. j. in vlti. q. prin. de vulga. z pupi.

1 ☞ Exceptio prescriptionis impedit litis ingressum.

2 Clausula, vt hoc locum habeat in preteritis presentibus, z futuris, quid operetur.

a **§. Quod ait senatus.** [a]Hic est no. §. hic vi-

1 detur ter. q exceptio prescriptionis est exceptio rei finite, z sic impedit lit. cont. Simile habes in l. transacta. ff. de ver. sign. z in l. cum quererebatur. §. j. j.

2 iud. sol. Itē aduerte ad id q dico in l. omnes populi. vbi dicebaz, q predicta locum habeant in preteritis. z futuris. Ista verba, in

b preteritis. intelligi debent, in preteritis [b] precedentibus non finitis. l. causas. C. de transa. z in auth. vt cum de app. cog. in prin. Nā finita dicuntur. finita pacto, transactione vel quouis alio modo,

c vt hic. z ll. §. alle. z habui questi. in his terminis: dicit statutum, quod filia non succedat extantibus filijs masculis, z hoc habet locum in preteritis, z futuris: modo quedam filia cum fratre diuiserat, querebatur, an in eo locum habeat statutuz. Dixi quod non: qz illa causa erat iam decisa in diuisione.

ADDITIONES.

a AND. BARB. ☜ Quod ait senat⁹. Et vide Bar. vbi ponit decē qui impediūt litē cōtestari, in l. post quā liti. C. de pac. Jo. an. in addi. in ti. de exe. fen. prope fi. Bar. in l. z si instrumēta. C. de fi. istr. li. x. z vide Bal. in l. leges. C. de le. z fin. dictū Bar. in l. cū lex. §. de le. q no. per can. in c. fi. de cōstī. Bar. in l. illicitas. in prin. de off. presi. POMA. ☜ Vide Fel. in ru. de prescr. ver. illis casibus, in co. §. ver. ista verba. in prin. vide Fel. in c. fi. de consti. Fede. consi. clxvj. z consil. clxxxiij.

b ALEX. ☜ In preteritis. Exceptio prescriptionis impedit litis ingressum Adde Bar. in l. fi. j. pro suo. z quod ibi dixi.

c ALEX. ☜ Habui questio. No. q statutum quod loquitur de preteritis loquitur etiam de futuris. adde latius Bar. in l. omnes populi. in quinta. questio. prin. de iust. z iur.

LEX II.

Jue ingenua. Nota tert. in §. sed si filius. versic. sed z si libera. quero, nonne videtur quod redacta in seruitutem desinat esse mater, licet manumittatur, vt §. priori. §. Respond. isto tempore qua peperit, fuit serua. merito si fuit manumissa, status eius augmētatur, z redit ad statum. quo erat tēpore natiuitatis, ideo remanet mater: sed §. priori. §. nunquam redit ad eum statum quo erat tēpore natiuitatis, ideo mater non remanet.

§. Liberi. Supra dixit, q mater admittitur ad successionem filiorum excludant, vsqz ad §. obijcitur. ibi ponit an pater matrem excludat vsqz ad §. si mater nō petierit. ibi, an mater excludatur ex eo quod filijs tutorem non petijt. vsqz ad fi. legis.

1 ☞ Statutum q filia femina non succedat extantibus liberis, intelligitur extantibus filijs qui patri possint succedere.

a **§. Sed si sint sui.** [a]No. q ti statutū dicit. qd si

1 lia femina non succedat extantibus liberis, intelligitur extantibus filijs q succedant patri. Casus est hic. concor. l. sine. §. fi. de iure pa. z l. z si ex medica. §. si filius. de bo. li. z l. j. §. quidā filiū. ff. de bon. pos. cōtra tab. Sed cōtra hoc vī. q sino isti debeant excludere matrē si potuerunt succedere, z non succedant. l. filiusfamilias. §. cū quis. z ibi no. ff. de leg. i. So. vt ibi dixi in d. l. j. §. quidam filium. ff. de bono. pos. contra tabul.

ADDITIO.

a ALEX. ☜ Sed si sint sui. No. z vide Bald. in c. j. in prin. de suc. feu. z si statutū dicit q mater nō possit succedere filio, nisi in vīs. parte. z alij repudiauerūt partes suas, an illi accrescat totū. vide Bal. in l. j. C. de sec. nu. z est passus dubius. z hic adde Bald. in l. maximū. de lib. prete. z facit istud no. p̄o distin. Imo. quā facit in l. Gallus. §. z quid si tantum. de lib. z posth. videlicet in q. an probibita per statutū succedere non extantibus masculis possit petere contra tabulas vt deducat testamentum ad causam intestati, z sic succedat non obst. test. de qua q. vide Bal. in d. l. maximū. in vlti. q. z in dic. §. z quid si tantum. z Ang. ibi z in l. si emancipati. C. de col. alias in l. vt liberis. cod. tit. z Imo. no. in d. §. z quid si tantum. z Ro. in d. l. vt lib.

POMA. ☜ Sed si sint sui. vide Felin. in rub. de prescrip. in v. col. versicu. z illis casibus.

AND. BARB. ☜ Adde Bar. in l. j. ad fin. ff. de contra tabu.

1 ☞ Suus hereditatem patris non aditam transmittit.

2 Agnoscens bono. poss. quando videatur agnoscere hereditatem.

a **§. Si quis ex liberis.** [a]Pone casuz sic, filius existēs i patria potestate habeat vxorem pregantem, ita q si nascereturnon nascerēt in potestate ipsius filij: postea fuit emancipatus, postmodū decessit relicta vxore sua pregnante: vxor pregnans fuit missa in possessionem nomine ventris, z peperit vnum filiū, qui decessit antequā adiret hereditatem: Queritur, vtrum iste filius impediat matrem

b que est auia quo ad ipsum, [b] succedere filio suo, qui est pater quo ad ipsum. Et dubiū erat, qz venter missus in possessionem, videbatur haberi loco additionis: tamen Jurisco. dicit cōtra. Dicit terminum matri patris sui, que est auia quo ad ipsuz. Vy. dicit, vocatur, ita q admittatur ad successionem filij sui, z admittat mater istius posthumi ad hanc hereditatem, tanquam sibi transmissam a filio suo. dicit ter. agnascitur, qui pater fuit emancipatus a patre suo auo quo ad hūc posthumū, z sic natus nō remicidit in potestatē

1 patris sui. No. ter. ibi necz enim sufficit. ☜ Opp. z videtur, q hereditas patris nō adita transmittatur, C. de suis. z leg. l. apud hostes, z l. hereditate. §. filius. j. de capt. pec. cū si. sed dicitur hic Jtū. Sol. Dicunt quidam, fateor q hereditas non adita non transmittatur, in alijs casibus ille leges loquūtur: sed veritas est q hereditas patris non adita transmittatur, vt dicam in l. si filius qui patri. §. de vulg. z pupi. Quare dic. q hic filius, scilicet posthumus non est suus, quia nō erat in potestate patris. Et si dicit, quomodo potest esse. Respō. qz tempore emancipationis patris sui erat conceptus. z sic nascebatur in potestate aui. Et ita intelligit Bu. z Ly. in l. apud hostes. C. de suis. z legi. z sic no. q suus heres hereditatem patris non aditam transmittit. vt hic. ibi, si non suus

2 heres agnascitur. Dicā in d. l. si filius qui patri. Item videtur q qui petit bonorum possessionem videtur agnoscere hereditatem, l. puberem. C. de inr. delib. Sol. Ibi de bonorū possessione que ius tribuit secus in bo. pos. que non tribuit iure. vt in poss. nomine vētris. z Larbo. z in similibus. Nam iste bo. pos. non facit ut here dē, vt dicitur hic, quod rene menti.

ADDITIONES.

a AND. BAR. ☜ Si quis ex liberis. z vide glos. in l. infanti. C. qui admit. z Bal. in l. apud hostes. C. de suis. z legiti. z vide cons. Bar. lxxj. inci. factum propon. tur sub tali forma, quidam Hel. vbi dicit infans mortuus est post xv. dies sue natiuitatis, mater non petierat tutelam, vtrum excusetur. Dicit q sic, quia non habet locū ille lud verbum confestim. vide ibi, z vide in consi. xxij. inci. homo. Acursusij. vbi decessit post octo dies.

b ALEX. ¶Ad ipsum. Vide istum tex. alle. per Odr. in cons. xx. intrp. quod in habens.

§. Sed si infanti. Que est ratio differentie inter infantem, & furiosum, dixi in l. j. de bono. possessio. in fin.

§. Objcitur. Pater ergo excludit matrem, non auus.

§. Si sit. Ibi eguatus defuncti vltra fratrem, & sic obstat sequens §. per istum text. habetis vnam decretalem extra de concess. preben. c. aut hodie. libro vj. Facit quod dixi vobis in l. j. §. penul. de contra tab.

§. Si sit consanguinea. Ut intelligas Instit. eo. ti. Ad euidentiam huius §. premitte, quod sicut filius excludit matrem, & pater matrem, ita frater consanguineus excludit matrem, sed sorori consanguinee succedit vna cum matre. Ita habens Instit. eo. tit.

§. Si mater. [a]Dictum est, qualiter mater excludatur a successione filij propter filios, vel consanguineos: nodo est videndum quando priuetur successione propter tutorem non petitum. Et primo ponit mentem cuiusdam constitutionis. Secundo incipit illam constitutionem exponere. Secunda ibi, & quidem, &c. Opp. ad prin. C. ad Tert. l. omnem. & l. matres. Sol. ista loquitur quando filius decessit impubes: secus si factus pubes decesserit. ¶Sed queritur de qua matre loquitur hic, an in matre naturali, & legitima, an naturali tantum. Resp. etiam in naturali tantum loquitur, l. fi. C. qui per. tut.

ADDITIO.

g ALEX. ¶Si mater. de huius §. intellectu. vide Bar. in l. matres, C. eo. & dicit no. Bart. per istum text. in l. fi. C. de neg. gest. quod excusatur mater, si non petijt tutorem filijs egenis.

r ☞Statutum loquens in potestate, habet locum in Capitaneo, qui circa idem habuit eandem iurisdictionem.

a **§. Et quidem.** [a]No. ter. ibi, & puto &c. Et quo no.

b † quod licet † statutum loquatur in

r Potestate: tamen habet locum * in capitaneo. si capitaneus circa

* idem habuit eandem iurisdictionem, quam Potestas.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Et quidem. Statutum loquens in potestate, habet locum in capitaneo Facit quod no. Bart. in l. si maritus. de quest. & alle. sing. gl. in l. & suum, alias est l. stipulatio. §. fi. ff. de pac. in gl. in ver. partem, & statutum loquens in potestate, intelligitur loqui etiam cum suis iudicibus. & hunc tex. Alle. Ro. in suis singu.

b POMA. ¶Et quo no. Vide quid inferat Alex. cons. xx. in fin. in fin. vol. Ro. in. ccccch. alias. dccch. & cons. xvij.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Habet locum. Facit quod no. Bart. & ibi scripsi in l. nemini. C. de aduoc. diuers. iudic.

r ☞Syndicus compulsus denunciare maleficia a iudice, quando excusetur a pena.

r **§. Quid ergo.** No. tex. contra † syndicos comitatus

a debentes denunciare [a] maleficia sub certa pena. quid si denunciauit compulsus a iudice. an excusetur a pena. Certe videtur debere distingui, aut procrastinabat & differebat, & tunc si compellitur a iudice, non excusatur, alias sic vt hic,

ADDITIO.

a ALEX. ¶Denunciare, Syndicus debet denunciare maleficia, si denunciat compulsus a iudice, an incidat in penam. Et de huius tex. intellectu vide no. per Bar. in l. non solum. §. morte. de oper. no. nun.

r ☞Mater, que non petijt tutores dari filio, licet ipsa vel alij gesserint, sed non legitime, non excusatur.

2 Tutela que defertur matri, non est legitima, sed anomala.

3 Mater que non recusat tutelam, cum illam non velit, incidit in hanc constitutionem.

§. Quid si pater. Opp. & videtur, quod mater non possit esse tutrix secundum istam tem

poza, l. fi. ff. de tut. Solu. Hoc concedo, quod hic dicitur, intellige

r quod hoc impetrauit a principe, d. l. fi. † Sed quid [a] si tutores nō petijt

a sed ipsa gessit, vel alij gesserunt, sed non legitime, quia non fuit factum, inuentarium, nec eis tutela decreta, an excusetur. Dicit glo. quod non quia tum excusatur cum ipsa, vel alij legitime gesserunt. & ita debet intelligi. ita dicit gl. no. ¶Iste §. inducitur per Bar. & alios ad questionem. † Verum tutela matris sit legitima. Et hic videtur text. quod sit legitima. Alij dicunt eam anomalam. de quo no. in authen. matri & aute. C. quando mu. tut. offic. fung. potest.

3 dixi in d. l. si quis sub conditione. ff. de testa. tu. ¶Ultimo induco istum text. ad q. dicit l. ij. ff. qui pe. tu. quod mater debet petere tutores filijs non habentibus tutores legitimos, l. matres. C. eod. ti. & sic mater, quasi semper excusaretur, cū raro contingeret quod nō sint legitimi. & ratio erat, qa mater nō poterat esse tutrix, nisi impetraret a Principe. & ideo excusabatur, si erat legitima: qa legitimi statim poterant administrare. Hodie est, per ius Authenticorum preferitur legitimo. Unde legitimus nō pōt administrare, nisi mater recuset tutelā, & ideo dico quod mater incidit in illā cōstitutionē, supsa nō recuset tutelā, ita quod legitimus posset administrare. vel ipsa non administrat. Et ad hoc induco istū text. qui sicut ipsa mater incidit in cōstitutionē, quando testator voluit eam administrare, qa hoc casu statim potuit impetrare a principe, ita hodie. Lex cum vult ius cōmune, quod ipsa statim administrare potest, & preferatur legitimo incidit in constitutionem si non administrat, nec recusat tutelam, ita quod legitimus posset administrare. Non intelligas, quod mater teneatur petere tutores, quando supereset legitimus, sed debet ipsa administrare, vel saltem administrationem recusare, ita quod legitimo competat ius administrandi.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Sed quid. Adde Bar. in fi. §. personis. C. de adm. tu. Et quid si mater non petijt tutorē, sed ipsa administrauit, sed iuri nus legitime, vide Bal. in l. matres. C. ad Ter. in ver. quero tuus quid mater, & in l. precibus. C. de temp. & alij. sub. Et quid si mater est extra memoriam, vel est septuagenaria, vel simpler, vide Balū d. l. matres. & dixi post Bal. in d. l. precibus.

§. Filijs [a]No. quod etiam in penali dispositione, statutū in filio habet locum in nepote. Dicam supra, de testa. tute. l. quod si nepotes.

a **§. Quid si curatores.** [a]No. ter. ibi. quid si cū pregnans. No. ergo, quod mater licet sit grauida: non tamen excusatur si non petat tutorem filijs suis, vel curatorem ventri: quod tene menti perpetuo.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Quid si curatores. Vide Bal. in l. matres. in ver. modo quero. C. eo.

r ☞Terminus xxx. dierum sit sit datus. pro primo decem, & pro secundo decem, & pro tertio decem, & in primo comparet procurator, & litigatur ita quod transit terminus, & pro nunciatur procuratorem non esse legitimum, an alij duo termini currant.

§. Non solum. Currit ergo tēpus matri ad petendum tutores, donec agitatur causa

r an illi quos petijt, habeāt priuilegiū excusandi se, vel nō. † Et hoc

a facit [a] ad q. Datus est alicui termin⁹ ad cōparēdū. xxx. dierū, quorum decem pro primo, & decem pro secūdo, & decem tertio, & peremptorio termino: comparet in primo per procuratorē. super procuratorio litigatur, ita quod transeunt illi xxx. dies. & finaliter pronunciatur procuratorē nō esse legitimū. an cucurrerint illi duo termini. Certe sic, * si principali potest imputari culpa, quare talem dedit procuratorem, vel tali modo dedit, vt hic: quod tene menti.

ADDITIONES.

a ¶Et hoc facit ad questio. Vide Alex. cōsi. xlj. in fi. vol. Fel. in c. ij. et causam. ver. limita quarto. de proba. Barb. consi. xlij. in j. vol.

* CLAVD. DE SEIS. ¶Certe sic. Bal. in l. contra matres. C. de inoffi. testa. vbi etiam ponit alias similes questiones.

r ☞Mater petens tutorem minus dignum excusatur.

§. Quid si indignos. No. hic tex. q. pro nō

tenet sequi necessario petitum a matre, licet contrarium no. & male. ff. de test. tut. l. si quis

r sub conditione. & ibi dicam. ¶Secundo no. † quod si mater petit in

nus idoneos, & fuerunt dati, non excusatur mater, qui autem sint idonei, vide bitis. j. proti. §.

§. Idoneos. No. tex. quod mater debet petere tutores locupletes, saltem sicut sunt pupilli & ita intelligo locupletes in hac materia. Ita no. in l. paupertas. de excu. tut. Sed quid si non reperiantur, ita locupletes. Resp. petat plures, qui inter eos omnes sint ita locupletes, sicut pupilli. Ita no. in d. l. paupertas, sed in fideiussore dato a tutore nō requiritur quod sit ita locuples, sicut & pupillus, l. mulier. C. de iure dot.

a **§. Quid si nō cōpulit.** [a]Dicit tex. & cum ple

num, hic respondet.

ADDITIO.

a ALEX. ¶Quid si nō cōpulit. Et no. tex. hic in ver. plenū officiū &c. per quē consuluit Bal. in consi. inci. In Christ. note. proponit in facto quod quidā Thomasius, &c. quod si ille, cui mungitur onus petendi tutorē, nō cōpulit tutorē testamentarium, vel alij administratorē successiue primat. facit C. qui pe. tu. l. matris pietas, & vide quod. ff. ea. l. §. si mater. ver. & si pater. & habetur in Alienam C. de procur. & C. arb. tut. l. veteris. cum similibus no. & Inst. ad Ter. §. sed quē ad modū. Et hic procedit nō tm in matre, sed in aue, & quocūq; alio ascendente. l. fi. §. personis. C. de adm. tut. cum ibi no. vide Bar. in d. §. personis. qui dicit, quod hic nō procedit in tutore testamentario.

Idem tenet Bal. in d. §. personis. qui dicit quod ex hoc nō procedit impietas. Et vide Bal. in l. precibus. de impu.

Mater

1 ¶ Mater confestim tenet petere tutorem, scilicet statim cū possit dummodo non transcendat annum.

a Mater an excusatur, si pupilli decessit intra quinquaginta dies, et intra dictum tempus non petijt tutorem.

3 Mater post annum non potest se excusare quare non petijt tutorem filio.

§. Confestim. Supra in §. si mater non petierit dicit. nō cōfestim, modo in hoc §. queritur quomodo intelligatur confestim. ¶ Dicitur hic confestim, vbi primum potuit, contra C. de leg. he. l. sciant, et Inst. eo. §. fi. vbi

1 dicit intra annum, secundum legē. Sol. vno de trbus mod. † Primo, q̄ ista corrigatur per illas: sed est falsum, quia ille leges dicūt intra annum secundum legem, et sic referunt se ad istam. Vel dic, q̄ istud q̄ hic dicitur confestim, refertur quando debet dare nomina eorum, qui sunt relicti seu remoti, non quando debet ab initio petere, vt euidenter apparet ex verbis cōstitutionis posite ſ. in d. §. si mater non petierit. Hoc dictum non placet, per ea que habuistis ſ. in §. q̄s si tutores. vbi dicitur, q̄ mater habet petere curatorem ventri. et sic apparet. q̄ nō habet terminum vnius ann: et ideo puto q̄ hec dictio, confestim, referatur ad totū §. Quare dic, q̄ ille leges intelligantur secundum istum §. vt q̄ dicitur intra annum. intelligatur, scilicet confestim, vt potuit, nisi sit impeditus legitima causa, ita q̄ annum non transcendat. et ita videbatur tenere Ric. Mal. in d. l. sciant. ¶ † Quero intra[a] quātum tempus mater debeat hoc facere. Hāc q. habui hoc anno de facto. et dixi primo, q̄ si pupillus moritur intra nouem dies a morte defuncti, puto matrem excusandam indifferincte, per auth. sed neque ante nouem. C. de sepn. vio. et in corpore vnde sumitur: vbi dicitur, q̄ intra nouem dies a morte defuncti non potest inquietari, et ideo hocanno potuit esse, q̄tot consanguinei matris decesserūt, q̄ habuit excusationem plurium mēsium per illam aut. Item puto, q̄ si pupillus decederet intra xxx. dies, mater esset excusata sine alia excusatione quia breuitas temporis eam excusat. Ratio. quia in hoc fierent expense que debent fieri a matre. l. i. C. de neg. ge. Unde ante quam componat negotia sua, vt possit mittere ad petendos tutores. puto q̄ habeat dilationem xxx. dierum. l. fi. de temp. app. arg. auth. qui semel. C. quomodo et quando iudex. Item puto, q̄ si pupillus intra quinquaginta dies decederet, esset excusata mater. Vaz

2 videō q̄ tutori ad proponendā excusationē dātur quinquaginta dies, et ab illo termino in antea, est tutela periculo suo l. scire oportet. ſ. i. ff. de excu. tut. eadem ratione matri ad petendum tutorē dabuntur quinquaginta dies: qz etiam maior est ratio in petitione

b quā in excusatione, b et a quinquaginta diebus in antea. puto matrem non excusari, nisi probet legitimam causam. ¶ † Ultimo no. q̄ mater non pōt proponere legitimā causam post annū, et sic lapsus anni facit presumptionem iuris, et de iure: quod nō habuit legitimam excusationem. vt hic. contra quam non admittitur proba-

4 batio: quero. quid in aliis, qui tenent primum locum in successione pupilli, an repellantur si non petant tutorem pupillo. Resp. idē

c esse in aliis. qui succedunt in primum locum pupillo, q̄ quod est in matre, l. sciant. C. de leg. here. tene menti ista.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero intra. Et vide Bal. in l. precibus. C. de imp. et quod refert Pau. de ca. in l. si decesserit. qui sa. co. et no. per eum in l. cum stipulatus fuit mihi a proculo, de ver. obli.

b ALEX. ¶ In excusatione. Vide Ang. in consi. ij. nec potest moram purgare secundum Ang. in l. si insulam, et ibi Jmo. in v. fallē. regule. de ver. obli.

c ALEX. ¶ Idē esse. Idē tenet Bar. in d. l. sciant, sed q̄ aliud sit in matre quā in aliis expresse tenet Bar. in l. ij. §. qui pe. tu. et vide. §. de infami. in l. quid ergo. §. si quis. et ibi Bar. et in l. matres. C. eod.

a **§. Tractari.** [a] in tex municipalib[b], qui requisiti recusauerunt tutorem dare, l. j. §. magistratibus. §. de ma. conue.

ADDITIO.

a ALEX. ¶ Tractari. Ad istum §. vide Bal. in auth. ijsdē. in ver. quero nunquid pene. C. de sec. nu.

§. Et si forte. Videtis hic, q̄ mater excludit a successione filij, nō solū de ea, que ei defert a iure cōmuni: sed etiā de ea que defertur ex vigore illius stipulationis, que est stricti iuris: et ideo puto q̄ mater nō petēs tutorē filijs, repellit a successione non solum ea, que defertur a iure communi: sed etiā ea, que defertur ex forma statuti: quod tene mēti.

1 ¶ Statuto excludēte matrē a successiōe filiorū extātibus agnatis, vsque ad tertium gradum auus maternus etiam excluditur,

2 Ablatiui absolute prolati ab eo, qui potest disponere, inducūt dispositionem.

Dispositio, si est facta contemplatione alicuius, licet verba ad eū dirigantur, tamen ei competit actio.

Lucrum si ab aliquo remouetur, illi applicatur, contemplatione cuius remouetur.

3 Statutum. quod extantibus masculis femina non succedat, nepos ex filia non succedit.

a **§. Videndum.** [a] Hic est valde not. ſ. habuistis. ſ. in verbis constitutionis positis in §. si mater nō petierit, q̄ mater que nō petit tutorē filio, nō habet ius vendicandorū bonorū. Modo queritur qualiter intelligatur, q̄ non habet ius vendicandorū bonorū. Ad q̄s respōdet hic Jurisconsultus. ¶ Querit gl. matre excluſa veniūt alij, sed an est ordo[b] in petendis tutoribus, vt primus mater, deinde ea excluſa alij possunt petere tutorē, nō ante. Dicit gl. z bene q̄ nō. Idem not. C. de

1 leg. her. l. sciant. ¶ † Quero cauetur[c] statuto ciuitatis Florentie,

c q̄ mater non succedat filijs extantibus agnatis, vsq̄ ad tertium gradū: quid de auo materno? Si respicis verba statuti, solū excludunt matrem: de admittēdis autem agnatis nihil disponunt, sed matre excluſa veniunt sequentes in gradu, qui tenent primū gra-

* dum successionis, vt hic. sed auus veniret si mater[*] non esset, ergo, etc. ¶ † Pro hoc, q̄ mater sub nōie, pro nō sub nōie cognati, excluditur ergo nō excludunt alij cognati. l. tutelas. §. de ea. dim. In cōtrariū, q̄ excludat auus maternus, videtur ratio statuti que videtur velle, q̄ hereditas remaneat apud agnatos. Preterea. z si excluditur proximior in gradu, sequens videtur excludi. l. ij. §. fratris. et quod ibi no. §. si quis ali. testam. prohibue. Quid dicemus, Rich. Ma. disputauit vnam q. in similibus terminis, et determinauit agnatos preferendos omnibus cognatis, mouetur per tales rationes: Nam hic mater a statuto excluditur quodam iure speciali: sed ille qui iure speciali excluditur, quantum tamen ad excludendum alios, videtur esse heres. l. mulieri et Titio. §. de cond. et dem. l. cum quasi. §. sed et si quis. j. de fideic. lib. Mihi videtur, q̄

d ista ratio non sit bona. Primo, per text. d[d] §. ea. l. §. sed et si sint sui, et §. de bo. lib. l. et si ex modica. §. si filius. vbi nudum nomen heredis non sufficit ad alios excludendos: tamen determinatio sua videtur mihi vera. Et pro euidentia scias, q̄ ista verba, q̄ mater nō succedat extātibus agnatis, habent nō solū virtutē excluſiuā matris,

2 vt hic: sed etiā habēt virtutē inductiuā, vt agnati succedāt. † Naz

e illi ablatiui absoluti, extātibus agnatis, inducūt dispositionē, [e] q̄n

f proferunt ab eo, qui pōt disponere circa illud. l. fideicōmissa. §. cū esset. §. de le. ij. et l. in ratione. §. tametsi. §. ad l. fal. Preterea, [f] quādo vna disposititio fit alicuius contēplatione, licet expresse verba ad illū nō dirigāt, tñ ei competit actio. l. seruo legato. §. si testator §. de le. j. et d. l. fideiōmissa. §. interdū. §. de le. ij. Unde cum ista dispositio sit facta fauore agnatorū, eis ex hac dispositione competit actio, vt legib. §. alleg. Preterea, quādo aliquis remouetur a lucro contēplatione alterius, illi debet applicari, cuius contemplatiōe remouetur, vt apparet in tutore qui priuat legato, si nō gerit tutelam. l. post legatum. §. amittere. §. de his quibus vt indi. et C. de le. l. pe. Et pro hoc optime est tex. §. de colla. bo. l. cum emancipati. §. si duo fratres emancipati. et ibi dixi. Ex his concludo, quod statutum videtur disponere q̄ mater nō succedat, sed agnati. Ex hoc sequitur q̄ agnati succedūt excluſa matre, et omnibus cognatis. Resp. ad hanc l. que dicit, q̄ matre excluſa admittuntur alij sequētes in gradu: quia hic est facta excluſio nullius contemplatione, et per istam constitutionem nullus alius nominatim vocatur matre excluſa: sed in q. nostra secus. Nō ob. si dicis, q̄ si p statutū mater nominatim excluditur, ergo non alij. l. tutelas. §. de capi. di. qz fateor, q̄ ex illo capite, quo mater excluditur, alij nō excluduntur: sed ex eo, q̄ agnati vocantur alij excluduntur, quia cum aliquos voco, alios video excludere. l. cum prætor. §. de iudic. et expressius in l. sicut certi. C. de test. mil. Et si auus maternus diceret, ego vin-

g co agnatos, agnati vincunt matrem ergo ego vnico matrem. [g] nō est bona argumētatio: qz q̄ dicit au[g]. ego excludo agnatos, verū est de iure communi, vt in auth. defuncto. C. eo. sed agnati excludunt matrem. et omnes agnatos ex forma statuti: ideo concludo q̄ siue mater sit mortua, siue viuat, q̄ agnati admittantur excluſa

3 matre et omnibus seq. in gradu. Et idem puto in omnibus simili-

h bus questionib. descendentibus ex statuto, vt puta, si diceret sta-

i tutum, [h] et extantibus masculis filia femina non succedat, quid de

k nepote ex filia. Certe idem quod in filia, [i] per ea que ſ. dixi. Tene ista menti, et sic de facto consului in ciuitate[k] Flo.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Videndum. Nō. q̄ excluſa matre, eo qz non petijt tutorem, non applicatur fisco. sed veniūt alij. adde gl. in l. nepotibus. qui pe. tu. et Bal. in l. ij. C. si adu. deli.

AND. BAR. ¶ Et vide Bal. in cons. xxxix. vbi dicit quod excluſa matre, excluditur eius filius. alle. Bar. hic, et in l. liberorum. de ver. sig. vide Bal. ibi, quia pulchre loquitur.

POMA. ¶ Adde in materia huius l. qui debeant succedere. Archar. consi. cclj. incip. omnia iura.

b ¶ An est ordo. Adde Bal. in l. precibus. C. de imp.

c ALEX. ¶Quero canetur. Vide Bal.in l.si defunctus.C.de suis & le.& in l.quicunq.C.de ser.fu.& in l.illam.C.de colla.& etiam consuluit Imo.& Bal.in l.qō vero.ff.de le.& vide omnino Bal.in d.l.illā. Quid autem si statutum excludit sororē a successione germani, an excludat a successione remotioris. Ang.quod sic in consi.cccc xliij.incī.in Dei nomine,totum.&c.alle.no.per Bar.hic.

* CLAVD. DE SEISS. ¶Si mater. Pro hoc etiam facit qđ no.gl.in l.nepotibus.C.qui pet.tutor.quam ibi multum commēdant Bart.& Bald.

b ALEX. ¶Per tex. Adde quod in simili no.pulchre Bal.in l.si quis.C.eodem.

c POMA. ¶Dispositionem Vide Ro.consi.xxxij.in fi.dub.Alex. in l.stipulario hoc modo concepta.de verb.obliga. Panor.consil. xxvij.in j.volumi.& consi.xxxv.eod.volumi,& consil.xj.eod.volum. Roma.consi.cxxix.

f ALEX. ¶Preterea. Vide Bar.in d.l.serno legato, & quod ibi dixi.Bar.in l.ij.ā.de colla.bon. & quod no.bal.in l.si quis filium. C.de inoffi.test.in ver.quero retento statu. & bar.in l.j.ff.pe.de bo. pos.contra ta.& bal.in l.maximum vitium,in j.col.C.de lib. præt.& in l.si defunctus.C.de suis,& legiti.

g ALEX. ¶Vinco matrem. Si vinco vincentem te, fortius vinco te. vide bal.in l.si quis filium.in fi.C.de inoffi.testa.& bart.in l.j.ff. quidam filium,ā.de contra ta.in ver.quero secundo pone,&c. & in l.si defunctus.C.de suis,& legi,& ibi per bal.

h ALEX. ¶Statutum. Adde bal.in l.maximum.C.de lib.præte. & quod ipse no.in l.j.C.de in ius voc.& Ly.in l.j.in fi.C. que sit lōg. consue.quod no.bar.cum his que ibi dixi in auth.post fratres.C. de suis,& legiti.& hec viti.q.bar.posset decidi per alia que no.ipse bar.& que scripsi in l.liberorum.de ver.sign.& bal.in l.scimus.C.de inoff.testa.Ang.in l.de quibus.ad fi.de le.& Jo.And.in ti. de test. ff.j.& in tit.de succ.ab intest.in rub.& Petr.de Ancha.in c.canonum statuta circa.med.de consti.& in d.l.liberorum.

i POMA. ¶In filia. Vide in simili que ponit Ale.in l.j.C.de succes.edi.in illo statuto,quod non stante patruo non excluditur per illū in l.illā. C.de col.cōsi.lij.in iij.vol.& consi.lxxxv.co.iiij.vol.Panor.consi.lxxv.in j.vo.vide que posui post Bar.in l.liberorum. ff. de ver.sign.in fi.q.per Alex.in l.j.C.de in ius voc.& consi.cxiij.in iij.vol. vide etiam ad alia statuta Barb.consi.xvj.in j.vol.& consi. xxxix.in ij.vol. Anc.cōsi.cccj.& cōsi.cccxxxiij. Ananiā cōsi.xxvij. & consi.lxix.& consi.lix.& Paul.de Cast.consi.cccxxxviij.& aliquid per Rom.consi.j.in ij.dub.in fi.& consi.xl.in prin.Barb.consi.xvj. in j.vol.& consi.xxxix.in ij.vol.Ant.de but.consi.j.in j.oub.& consi. xlvij.in fine.

k ALEX. ¶In ciuitate. Et ad materiam queritur, quid si statutum dicit quod agnati filias defuncti excludant a successione,nū quid filij sororis excludent filiam. Et dicendum est quod non,qz non sunt agnati,quia licet habeant iura ciuilia fauorabilia agnatorum,tamen non habent iura extraordinaria,maxime odiosa statutorum,quia statuta debent intelligi proprie, secundum distin. vocabuli. non improprie,sed filius sororis secundum distin. vocabuli agnationis non est agnatus,sed per instrumentum reductus ad paritatem agnatorum,& nullum simile est idem, ergo, &c. C.de le.her.l.lege.vide bal.in l.memininus.eo.ti.non voco enim hos agnatos re,& nomine,nec re tantum,sed similes,de quo statutū nō loquitur,quod arg.de similibus ad similia non procedit.maxime quando induceret exclusionem contra ius naturale.Et ita fuit determinatū Bono.disp.per Hic.de ma.secundū bal.in c.j.an agna. vel fi.Et in hac materia adde que no.bal.in l.liberorum. de verb. sig.qui autem dicantur consanguinei agnati.vide bar.in l.cū quidam.ff.quod dicitur.ā.de acq.he.& adde quod dixit bal.in c.j.per illum tex.quib.mod.feu.ad fi.pertī.quod istud statutum quod femina non succedat extantibus parēribus masculisvsque ad quartum gradum, intelligitur agnatis, & an nepos dicatur agnatus auō,vide in l.qui se patris.in gl.ij.C.vnde lib.& in l.quem filius.ā. de adop.facit.l.filium.C.de sui,& leg.

LEX III.

PAtrem. Opp. ille, qui habet patrem adoptiuum est in eius potestate:ergo nō habet heredem matrem.vel alium.l.ij.ff. de cap. diminu. Sol. Intellige quod pater adoptiuus eum emancipauit,vt dicitur in l.ij.ff.obijcitur.ff.eo.

LEX IIII.

MAtris. Not.text.ibi,si ex diuersis, &c.& sic rustici respondent contra hanc legem.

LEX V.

QVissimum est.

ff.Si ex filio. Hic est difficilis casus, & facit ad ea q̄ plene dixi in l.j.ff.pe.supra, de bo.poss. contra tabul.

LEX VI.

1 ☞ Repudiatio an facta dicatur ex eo quod dico, credo quod volo repudiare hereditatem.

IN Jlij mater. Hic est no.& singularis casus. Dicit tex.verba.que verba posita sunt.ff.eo.l.j.ff.si nemo.Dicit tex. admittenda est, non post, & hic probat ratio que sequitur. Vides ergo quod filius,qui dixit se nolle adire, & postea penitentia peracta,potest adire[a] Contra C.de repud.here.l.sicut.vbi qui dixit,se nolle adire,postea non potest adire. Dicit gl.aliud est repudiare, & tunc non potest admitti ex penitentia:aliud si dixit, nolo adire, & tunc magis differre videtur,quam repudiare.vt no.in l.ij. C.de iur.& fact.igno.& facit qđ no.C.vnde libe.l.qui se patris.Hec opi-

b nio videtur contra tex.quia si dicendo,nolo adire,non repudiat,[b] ergo sequens in gradu non posset adire,quia primus nō esset excitus,sed hic innuitur,quod sequens possit adire,vt hic expressius ff.eo.l.j.ff. si nemo.& sic videtur repudiare. Quare dic speciale in hereditate materna,vt hic,sicut in hereditate paterna,vt l.ff.C.de re.he.Sed cōtra predicta facit l.ij.C.de iur.& fac.igno.Sed dic vt

1 ibi no.in alia sol.Hoc premisso, † quid si quis dicat, ego credo qđ volo repudiare hereditatem,an ex hoc videatur repudiare hereditatem.Videte,vos debetis dicere sic.Quandoque quis expressē se dicit,ego repudio,& tunc videtur repudiare sine dubio. Item si dicat nolo esse heres,vt hic,& ff.eo.l.j.ff.nemo.& ff.de succēdē.l.

c ff.qui semel.Quandoque[c] loquitur dubitatiue,non credo mihi dicere pedire,vel credo hereditatem esse periculosam,& tūc aut dicit ista verba post petitum tempus ad deliberandum,& videtur repudiare.l.sed & si alio.ff.j.ad Trebel. aut ante petitum tempus ad deliberandum,& tunc cum cursu trium mensium sequentium videtur

b repudiare,[a] C.de iur.delib.l.scimus.ff.similique modo,circa primum gl.& ibi no.Quandoque nihil dicit,& tunc si quidem non est datum tempus ad deliberandum,& potest adire perpetuo.l.hic et. C.de iure deliber.Sed si decederet intra annum tantum transmittit ius deliberandi.l.cum antiquioribus.C.eo.Si vero est statutū tempus ad deliberandum, tunc si ad petitionem filij, dic vt l.scimus.circa fi.C.de inoffi.test. Si vero ad petitionem creditorum, tunc post tempus videtur adire.d.l.scimus.ff.penult.de iur.delib. Si vero ad petitionem substituti, tunc videtur repudiare, l.quandiu,& ibi no.ā.de acq.her.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶Potest adire. Contrarium tenet idem bar.in l.si quis suus.ā.de iure delib.& no.plene per bar.in d.l.qui se patris.

b ALEX. ¶Non repudiat. Et faciunt que no.bald.in l.eaque.C. quomodo & quando quis dicit nolo venire.

c POMA. ¶Quandoque. Et no.elegantem doct.si præcesserit tempus ad deliberandum cum cursu terminitrium mensium,cum talis verbis,credo hereditatem periculosa3,inducit repudiationē. Vide bar.in l.j.alias ff.ff.de iur.delib.

b ALEX. ¶Videtur repudiare.bal.contra in d.l.ff.ff.cum igitur. de iur.delib.

LEX X.

JFiliusfamilias.

1 ☞ Statuto stante,quod filia dotata non succedat,quousque superuixerit masculus,mortuo masculo,hereditate adita sine masculis filia admittitur.

Statuto potest fieri vt qs sit heres in vita alicui & postea desinat.

2 Dictiones,quousque,tandiu,& similes,sive a lege,sive ab homine prolate,qualiter capiantur.

3 Filia in casu predicti statuti, si decedat viuente fratre, an fratre mortuo,filij dicte filie admittantur.

4 Filia exclusa in casu allegati statuti,an poterit petere cautionem a fratre de non dissipando.

5 Filia dotata,& exclusa a statuto,an poterit rumpere testamentū patris,si a patre fuit preterita.

6 Testamentum, in quo pater filium heredem instituit.filiam nuptam,& dotatam preterijt,cum clausula codicillari,an sustentetur per dictam clausulam,saltem ratione fideicommissi.

ff.Quando in pendenti. Querit gl. vtrū mater interim sit heres. Dicit gl. quod non.qz tex.dicit in suspenso,& bene. Sic

a no.in l.illud.ā.si pars he.pet. ¶Quero,[a] canetur statuto[b] huius

b ciuitatis,ꝙ filia dotata non succedit quousqꝫ superuixerit alius

1 quis masculus. Cōtingit,ꝙ tempore mortis patris supererat alius quis masculus,qui postea est mortuus sine liberis,patris heredi-tate adita:queritur vtrū filia possit aliquid petere de hereditate paterna? Dubiū facit qz in successione ab intestato ille admittitur, qui est proximior tempore mortis, vel tempore quo testamentum destituitur,si testamentum fuit factum,vt Institu. de her.que ab intest.ff.ita demum,& ff.titu.j.l.ij.ff.proximo,& ā.de conci.instituti.

fi.& quas

si. ⁊ quod ibi not. sed ista filia non erat proximior, neque apta ad
succedendum tempore mortis, ⁊c. Preterea postquam hereditas
patris fuit addita per filium, cepit esse hereditas filij, ⁊ cepit es-
se iuncta bonis filij. l. sed si plures. §. filio. ff. de vulg. ⁊ pupil. ⁊ sic
de patris hereditate non est amplius tractandum. In contra-
rium facit, quia statutum videtur, quod priuet istam filiam ad
tempus quousque filius superuixerit, ⁊ cessante impedimento vi-
detur irreuocabiliter admitti, vt hoc §. Quid dicemus? Pro de-
claratione debetis scire, quod per ista verba, quousque masculo
superuixerit, femina non succedit, masculus ad sucessionem vi-
detur vocari quosque superuixerit, vt dixi in simili ff. eod. l. ij. §.
2 fina. † Est ergo videndum de significatione istorum verborum,
quousque superuixerit. Nam certum est quod per statutum po-
c test fieri[c] vt quis sit heres in vita alicui defuncto, ⁊ postea desi-
nat esse, ⁊ alius sit postea heres directo. l. miles. in prin. ff. de testa.
d milita. Et ideo[d] si ista verba importaret, quod masculus sit heres
in vita, postea non, tunc in parte filie post mortem non esset he-
e res, sed filia. Sed si ista verba, quousque, ⁊c. hoc non important[e],
scilicet, quod filius in vita sit heres, ⁊ post tempus, scilicet post
mortem filij, filia sit heres, tunc filia non succederet etiam mortuo
masculo ⁊ quod istam significationem non habeant; quod post
tempus posset esse heres, videtur casus in l. Imperatores. de
manu. testamen. ⁊ ff. de excu. tuto. l. pen. ⁊ fin. de suspe. tuto. l. iiij. §.
quod si quis. Pro hoc videtur expressum per Innocen. extra de
eta. ⁊ qualit. c. cum bone. ⁊ ibi ponit expresse de dictione, quosque.
In contrarium videtur, ⁊ ista est veritas, quod ista verba signifi-
cent quod filio non superstite, filia possit admitti, quasi in illa
parte ille non habeat heredem, nisi donec superuiuit filius. Hoc
probatur ff. de ven. in pos. mit. l. j. §. fina. ⁊ l. siue. §. tandiu. de con-
dict. fur. ⁊ l. in delictis. §. si detracta. ff. de noxa. ⁊ l. j. ff. de cur. fur. ⁊
f hoc in his dictionibus, tandiu, quousque,[f] ⁊ similibus a lege pro-
latis. Idem si proferatur a contrahentibus, vel a testatore. proba-
tur in l. pater Seuerinam. in fin. de condictio. ⁊ demonstratio. ⁊ l.
j. C. de leg. ⁊ l. Caio. §. Imperator. de ali. ⁊ ciba. lega. ff. de vsufruct.
l. iij. ⁊ l. ambiguitatem. ij. respon. C. de vsufru. Ex quibus concludo
quod filijs desinentibus extare, filia posset succedere patri. Non
obst. l. Imperator. de manu. testamen. quia ibi hoc contingit, quia
testator potestatem dare non potest ad tempus, l. libertas. eodem
ti. ideo illa verba non operantur extinctionem libertatis, quia te-
stator hoc expresse non posset. Idem dicerem in hereditate que
non potest adiri ad tempus, vt l. hereditas. supra de here. institu.
sed hoc fit a lege, quod potest, sicut a milite, l. miles ita in princi.
supra de testamen. militar. Non obst. l. penultim. supra de excusa.
tuto. ⁊ l. iij. §. quod si quis supra de suspe. tuto. quia ibi iste dictio-
nes quoad, ⁊ donec apponuntur actui habenti limitationem cir-
ca tempus, vt puta, tutele que pubertate finitur. vnde cum ego di-
co quoad Republice causa non aberit, intelligitur, scilicet intra
xiiij. annos. vnde propter tempus subintellectum faciunt magis
diem, seu quandam suspensionem, quam conditionem suspensiuã,
l. scimus. §. donec. C. de iure deliberã. ¶ Item non obstat dictum
Inno. in d. c. cum bone. quia ibi loquitur quando ista verba pro-
feruntur per iudicem. tunc enim iudex debet esse certus de isto
futuro euentu: alias enim dispositio videtur dissoluta, vt ibi patet
per cum. Simile in l. j. ff. de cura. fur. vbi dicitur, quod prodigus, ⁊
furiosus tandiu durant in cura, quandiu ad mores suos fuerint
reuersi: quod intelligit Iac. de Are. si hoc fuerit manifeste per iu-
g dicem declaratum. Sed si poneremus[g] quod statutum diceret sim-
pliciter, filia femina non succedat extantibus masculis, si masculi
essent tempore mortis, ⁊ esset per eos hereditas adita, tunc nõ est
amplius de hereditate patris tractandum: sed de hereditate filij,
* ⁊ procederent argumenta* ff. in principio facta. ¶ Retento statu-
3 to, quod dicit, quousque. ⁊c. † quero, quid si[h] filia decedat antequã
h frater, an poterunt heredes eius filie adire hereditatẽ n, fratre
mortuo. Respondeo, si quidem volunt adire ex persona matris,
non possunt, quia cum hereditas matri non esset delata, nõ potuit
transmittere, nec ius quidem deliberãdi, l. cum antiquioribus. C.
de iure deliber. Si vero volunt adire ex persona eorum, possent na-
ti tempore aui, l. j. §. si quis proximior. ff. vnde cogn. ¶ Quero vos
4 habuistis, † quod filio decedente, filia femina admittitur, vtrum fi-
lia possit petere cautionem a filio de nõ dissipando, nec dilapidan-
do bona, ⁊ de hereditate restituenda, si casus obuenerit quod de-
cedat sine liberis, Cogitabis.[i] ¶ † Quero, quid si ista filia[k] dotata
sit a patre, ⁊ in testamento preterita, an testamentum rumpit. cũ
vetante statuto, nõ posset succedere. Breuiter dico.[l] Ille filius po-
test rumpere testamentum, qui posset ab intestato succedere, l. j. §.
⁊ sui iuris. ff. de contra tab. sed ista filia viuente masculo, non succe-
dit: ergo, ⁊c. sicut dicimus de posthuma, que non rumpit statim.
⁊ sic posset sustineri gl. in l. in antiqui. ff. si pars he. pe. Si ergo illa
filia predecedat fratri, testamentum erit validum, argumen. l. cum
posthumus. ⁊ l. posthuma. ⁊ quod ibi no. ff. de lib. ⁊ posth. ⁊ quod
dixi in l. j. §. toties. ff. de ven. in poss. mi. Sed si filius predecederet,
testamentum rumperetur, interim autem est in pendenti, sicut in
posthumo preterito. Sed contra predicta videtur, quod interim
non sit in pendenti. imo filius institutus interim sit heres ex testa-
mento, ⁊ eo mortuo testamentum irritetur, l. miles. in prin. ff. de te-
sta. mil. Respõ. predicta vera sunt quando statutum non disponit
aliquid circa testamentum, sed solum circa personam filie, quod
non succedat extantibus masculis, tunc enim quia possibile est,
quod aliquo casu filia reperiat se preteritam, ⁊ se posse succedere,
ideo interim testamentum est in pendenti, sicut dictum est de po-
* sthuma; ⁊ de filio capto ab hostibus, l. pe. de li. ⁊ posth.* Sed si sta-
tutum disponeret circa testamentum, vt si diceret, quod filia nu-
pta non posset rumpere testamentũ quousque superuixerit mas-
culus, tunc testamentum interim valeret, ⁊ masculo decedente, rũ-
5 peretur. l. miles ita. de testa. mi. ¶ Et predicta inuestigatio † est ne-
m cessaria ad questio.[m] quam habui de facto in hac ciuitate, pater
filium instituit, filiam nuptam dotatam preterijt, ⁊ adiecit, si non
valet vel valebit iure testamẽti, valeat iure codicillorũ. Contingit,
quod filius decessit superstite filia, que dicit testamentum nullũ
⁊ constat predictum testamentum nullum esse: sed dubitatur de fi-
deicommisso quo videtur grauata ista filia per illa verba, si nõ va-
let, ⁊c. Et certe si quidem testamentum retro nullum esset hodie de-
claratum, tunc dies fideicommissi cessit in vita filij instituti, ⁊ ita
filia tenetur heredibus eius restituere. Sed si testamentum om-
nino filio viuo valuit, ⁊ post mortem eius annulliatur, constat ꝙ
illa conditio, si non valet, ⁊c. habuit effectum post mortem eius ⁊
sic eo viuo non cessit dies fideicommissi, ergo eius heredibus non
debetur, sed remanet apud filiam grauatam, l. j. §. ne autem. C. de
cad. tollen. ⁊ l. si in personam. C. de fideicom.

ADDITIONES.

a ALEX. ¶ Quero. Not. de statuto dictante quod filia non succedat extantibus mascul. s. Adde quod Bald. in capit. j. §. j. in ti. Episcopum, vel Abba. dixit no. vbi omnino vide per Bald. in l. si quis posthumos §. fi. de libe. ⁊ posthu. ⁊ plene per eundem in l. si quis filium. C. de inoffic. testa. Et ad predicta maxime in dicto ca. j. §. j. adde Bald. in authen. sed ⁊ si quis. C. de sec. nup. ⁊ in l. in quibus. eod. tit. late per Angel. ⁊ Imo. in l. ei qui. de hered. institut. ⁊ Angel. in §. si quis autem. in authen. de hered. ⁊ falcid. in l. ij. C. de libe. pret. per Bald. ⁊ Bald. in l. Gallus. §. ⁊ quid si tantum. ⁊ ibi Ang. in vltima car. de lib. ⁊ posth. ⁊ Bald. in l. cum vxor. C. quando di. leg. ce. consuluit Bald. in consi. suo incip. statutum. ⁊ consuluit Bart. in consi. suo incip. proponitur quod pater. ⁊c.

b POMA. ¶ Quero, cauetur statuto. Vide de ista questio. Pet. de Anch. consi. ccxxj. inci. habetur questio ista vulgaris. Fran. Cremen. clxj. ⁊ vide vnum no. verbum in materia per Alex. consi. cxxx. in prin. ⁊ consi. xiij. volu. iiij. ⁊ an valet, vide Oldrad. consi. cxxx. ⁊ ad tale statutum vide etiam Alex. consi. vij. in ij. volu. ⁊ consi. xvj. eo. ij. vol. Fel. in cap. ecclesia sancte Marie.

c ALEX. ¶ Potest fieri. Not. quod statutum potest facere quod quis sit heres alicuius in vita, ⁊ postea desinat esse heres, ⁊ alius sit heres directo. Adde Bald. in l. extraneum. in vltima col. C. de hered. instit.

d AND. BARB. ¶ Et ideo. Et vide de verbis, donec, ⁊c. c. post cessionem, de proba. c. episcopus. c. cum secundum. c. pro illorum. de preben. facit l. ij. §. ⁊ harum. in vers. donec alius terminus, ⁊c. j. de verborum obligation.

e ALEX. ¶ Non important. Hanc questio. late examinat Bal. in l. ij. C. de liber. prete.

f ALEX. ¶ Quousque. De Dictione quousque. per Bar. in l. j. de condi. ⁊ demonstration.

g ¶ Sed si poneremus. Vide Are. consilio clix. incip. viso themate. Pan. consi. xcij. in vlti. col. in ij. volu. vbi etiam tangit de superiori questione Bartol.

* CLAVD. DE SEISS. ¶ Argumenta. Vide de hac quõ. per Fran. Are. cons. clxj. cõs. xl. consi. cxliij. in j. dub. vbi ponit quest. notab. in duobus statutis. ⁊ plenius in ij. dub. ⁊ consi. clxiij. vbi ponit de renunciatione. ⁊ ibi, ⁊ in consi. preced. loquitur in fortioribus terminis scilicet quando frater adiuisset hereditatem patris vel matris. ⁊ ipsa soror succedens fratri peteret ex persona fratris se ad illam restitui. adde Alex. consi. xiij. in iiij. dub. vol. iij.

h ALEX. ¶ Quero quid. Et de hac q. ⁊ similibus vide Bal. in l. ij. C. de libe. prete. multa contra Bar. hic referentem, ⁊ contra bar. hic tenere videtur Ang. ⁊ Imo. in l. ei qui. de her. instit. vide not. per Bal. in l. si quis filium. C. de inoffi. test. ⁊ facit quod no. Bar. in l. j. in fi. C. de his qui ante. ap. tab.

i ALEX. ¶ Cogitabis. Bald. in d. l. si quis filium. tenet quod sic, ⁊ Im. in d. l. ei qui. ⁊ Bal. in l. extraneum. ad fi. C. de he. insti. ⁊ vide quod habes in l. inter omnes. ff. qui satisda. cog.

UNIVERSITÄTS-BIBLIOTHEK PADERBORN

k POMA. ¶Filia femina. Vide Ale.in l.Ballus.§.z quid si tantum,z ibi per Woder.de li.z post.z in l.filie dotem.post Ang. C. de colla. Alex.consi.xlvij.in ij.vol.Are.consi.clx.inci.longa est consultatio.Ro.consi.xiij.incip.videtur mihi de iure concludendum. Ang.consi.cv.incip.in quest.circa vlti.questio. Alex.in l.fiemancipati.versic.ex hoc.C.de col.Barto.consi.xj.z consilio xix.z consi. ccj.Rom.consi.clxxvj.

l ALEX. ¶Breuiter dico.Per Bald.in l.ij.C.de liber. præt.per Bar.in consi.incip.quidam.&c.z in consi.incip. pater habens filium, z filiam, sed Bald.in l.si emancipati.C. de col. tenet contra Bar.sed Bald.z Jmo.in l.si quis posthumos.§.si filium.in prin. de lib.z posth.ren t cum Bar.z Jmo.in l.ei qui.de her.instit. per Pau de Cast.in d.l.si quis posthumos.per Bart.in consi.incip. domi. Jac.quondam.z in consi.incip.in nomine domini,proponitur quod pater filiam dotatam,&c.

* CLAV. DE SEISS. ¶De liber.z posthu. Alias concord.vide per Alex.consi.xlvij.vol.ij.z Roma.consi.xiij.

m ALEX. ¶Ad questio. Vide Bal.in l.si quis filium.C.de inofficit. test.in l.si quis posthumos.§.j.de lib.z post.z in l.ij.C.de lib.præt. Sed quid de hac questio. dicit statutum quod stantibus agnatis vsq; ad quartum gradum filia femina non succedat,an si sit factū testamentum,z filia sit præterita,ipsa possit rumpere testamentū, cum statutum loquitur ab intestato:vide Ang.z ibi per Jmol.in l.Ballus.§.z quid si tantum,de lib.z posth.z dicit Pet.de Anc. se alias consuluisse quod si statutum excludit filias a successione patris,extantibus masculis,quod si pater instituit filios, non veniant filie: quantum in successione, diuersa est conditio, z natura per statutum,vt sic verba testatoris intelligantur secundū mentem statuti.secus si extraneus instituit filios Petri,quia veniunt etiam filie Pet.l.qui filiabus.de le.j.l.filij app.z Liusta.de ver. sig. facit l.Lucius.§.quesitum,de leg.ij.dubium tamen est,secundum eum,quia statutum loquitur in successionibus ab intestato, non autem disponit de successionibus ex testamento,de qua loquitur ergo,&c.l.quicquid astringende.de ver.obl.Ita dicit in l.tres fratres.de pac.quod etiam bene nota ad materiam.l.j.j.de ver.sign.z illud primum dictum suum colligit ipse ex verbis Bal.in d.l.tres fratres.ego non reperi consilium istud Pet.de Anc.in suis cons, tamen pro illo dicto bene facit quod no.Bar.in l.heredes mei.§. cum ita ad Treb.z in l.vt iurisiurandi.§.si liberis.ff.de ope. libe. z querit Bald.z Jmo.in l.filio præterito.de iniusto,rupto z irrito test.quid si filia renunciauit successioni paterne cum iuramento, z postea præterita est,an possit testamentum impugnare? Adde Bal.in l.si emancipati.C.de colla.

¶Prælectionum, seu commentariorum
Bartoli in Infortiatum.

FINIS.